

CRONICA GHIGULEȘTILOR

3. INST. ISTORIE
A. R. S. R.

II
11353

L

11 11353 L

**CRONICA
GHICULESTILOR**

Anvelopa și coperta de T.H. BOGOL

CRONICA CHISCULEȘTIILOR

ISTORIA MOLDOVEI ÎNTRE ANII 1695—1754

TEXT GRECESC ÎNȘOȘIT DE TRADUCEREA ROMÂNEASCĂ
CU PREFAȚĂ, INTRODUCERE, GLOSAR ȘI INDICE

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ
DE
NESTOR CAMARIANO și ARIADNA CAMARIANO-CIORAN

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
BUCUREȘTI, 1965

PREFAȚĂ

Cronica pe care o prezentăm aici vede acum pentru prima dată lumina tiparului. Este o cronică referitoare la istoria Moldovei de la sfârșitul secolului al XVII-lea și pînă la începutul jumătății a doua a secolului al XVIII-lea. Manuscrisul a aparținut bibliotecii metohului Sf. Mormînt din Constantinopol, unde D. Russo — care l-a descoperit — a copiat cronica cu dorința de a o publica.

Într-un scurt studiu asupra acestei cronici, lucrat cu multă migală și scrupulozitate, D. Russo a arătat importanța ei, dînd și cîteva extrase¹. Dorința sa de a publica cronica în întregime a fost însă zădărnicită din motive independente de voința sa.

Ca un omagiu adus memoriei savantului, care a trudit în munca grea de arhivă, și ca o datorie pentru progresul științei istorice românești ne-am străduit să ducem la îndeplinire planul inițial al lui D. Russo de a publica această cronică.

D. Russo și-a închinat întreaga viață studiilor privind relațiile greco-române. A cercetat pentru aceasta bibliotecile și arhivele de pe toată aria de difuziune a culturii grecești și a întreținut corespondență cu anticarii din marile centre culturale europene; a întreprins astfel cea mai anevoioasă și cea mai migăloasă dintre toate muncile disciplinei noastre. Depistarea materialului documentar, risipit pe întinderi mari, a necesitat adesea călătorii obositoare, eforturi istovitoare pentru sănătatea sa și sacrificii bănești.

Manuscrisul Cronicii Ghiculeștilor se află astăzi în țară, în biblioteca Muzeului româno-rus din București, sub cota 167 (fost 150, iar mai înainte 691), așa că am avut posibilitatea să colaționăm copia lăsată de D. Russo.

Întrucît D. Russo a tratat în studiul său privitor la Cronica Ghiculeștilor în chip temeinic problemele « în ce limbă s-a scris cronica » și « cronica și izvoarele ei » și întrucît considerăm că aceste capitole își păstrează și astăzi valabilitatea, le reproducem în introducerea noastră după studiul lui D. Russo, cu unele prescurtări sau completări.

---

¹ D. Russo, *Cronica Ghiculeștilor. Un nou letopiseș al Moldovei (1695 — 1754)*, București, 1915, extras din « Buletinul Comisiei istorice a României », vol. II.

D. Russo a intitulat acest letopiseț Cronica Ghiculeștilor, titlu consacrat în istoriografia română; l-am păstrat și noi, fiind cel mai potrivit, căci conținutul letopisețului probează că este o cronică oficială a domnilor Ghiculești.

Îndreptarea ortografiei textului grecesc, traducerea, introducerea, notele, glosarul și indicele ne aparțin. Bineînțeles, am utilizat traducerea fragmentelor publicate de D. Russo.

Îndreptarea ortografiei și a punctuației textului grecesc, traducerea textului grecesc de la p. 595—876 și introducerea au fost lucrate de Ariadna Camariano-Cioran, traducerea de la p. 876—1158 și notele de Nestor Camariano, iar celaționarea textului grecesc, glosarul și indicele au fost făcute de amândoi editorii cronicii.

INTRODUCERE

Pentru studierea trecutului țărilor române avem un bogat material documentar grecesc. Pe lângă numeroasele documente aflate în bibliotecile și arhivele țării, mai sînt și multe izvoare narative, scrise direct în limba greacă sau traduse, cum sînt de pildă *Poemele* lui Stavrinou și *Palamed*, *Istoria* lui Matei al Mirelor, *Cronicile* lui Pseudo-Amiras, Afenduli, Mitrofan Grigoras și Chiparissa, *Efemeridele dacice* ale lui Daponte, *Istoria* lui Mihai Cantacuzino, *Istoria* lui Dionisie Fotino și altele.

O astfel de scriere păstrată în limba greacă este și *Cronica Ghiculeștilor*, o cronică inedită a Moldovei, cuprinzînd un material bogat și variat referitor la răstimpul dintre anii 1695 și 1754, epocă în care se intensifică exploatarea țărilor române de către Imperiul otoman și în care se instaurează regimul turco-fanariot, care reprezintă perioada de maximă exploatare turcească¹. Manuscrisul — în folio mare — a fost scris pe la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Se pare că această cronică a fost concepută de autor în două volume, dar ceea ce ni s-a păstrat în acest manuscris este numai a doua parte a primului volum. Manuscrisul începe cu pagina 595²: Αὐθεντία τοῦ Ἀντιόχου βόδα, υἱοῦ τοῦ Καντεμὶρ βόδα (Domnia lui Antioch vodă, fiul lui Cantemir vodă), și se sfîrșește cu p. 1 158: Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος πρώτου τόμου, τὰ δὲ ἐναπολειφθέντα καὶ ἀκόλουθα τῆς ἐνταῦθα τριχρονίας τοῦ Ματαίη βόδα περιγράφονται εἰς τὸν δεύτερον τόμον. Τέλος τοῦ πρώτου τόμου τῆς Μολδαβικῆς Ἱστορίας. (Acestea în întîiul volum de față, iar cele ce au rămas din domnia de trei ani a lui Matei vodă, precum și cele ce urmează sînt descrise în al doilea volum. Sfîrșitul primului volum al *Istoriei Moldovei*.)

Așadar, textul pe care îl edităm acum, precum arată și paginația manuscrisului, cuprinde doar partea de la mijloc a cronicii: ne lipsește începutul, precum și sfîrșitul. Știm sigur că a existat un început, deoarece autorul repetă de mai multe ori că unele evenimente le-a povestit în prima parte a cronicii sale. De pildă, amintind de Gheorghe Ghica, care a domnit în Moldova între anii 1658 și 1659 și în Țara Românească între anii 1659 și 1660, spune că a vorbit despre el în istoria sa la locul cuvenit, adică la epoca respectivă: τοῦ

¹ Vezi *Istoria României*, vol. III, București, Edit. Acad. R.P.R., 1964, p. 340 și urm.
² Trimiterile la textul Cronicii au în vedere paginile manuscrisului grecesc.

ὁποῖου Γεωργίου Γκίκα βόδα τὴν ἐνταῦθα αὐθεντίαν διηγήθημεν ἐν τῇ σειρᾷ τῆς ἱστορίας, p. 768 (domnia de aci a lui Gheorghe Ghica vodă am povestit-o în cursul istorisirii).

Întrucît partea păstrată începe la p. 595 cu anul 1695, înseamnă că prima parte a primului volum, de 594 de pagini, cuprinzînd și epoca la care se referă cronicarul, ne lipsește. Nu este exclus ca această parte a *Cronicii Ghiculeștilor* să fie rătăcită prin vreo bibliotecă din țară sau de peste hotare și cu timpul să iasă la iveală ¹.

Nu știm dacă cronicarul a scris și volumul al doilea al *Cronicii Ghiculeștilor*, în care promitea să încheie domnia lui Matei Ghica, întreruptă în anul 1754 și să povestească și cele întîmplate după această domnie. Dacă într-adevăr a scris acest al doilea volum și dacă se va găsi vreodată, va fi de un real folos pentru istoria Moldovei; va fi un izvor prețios pentru o epocă lipsită de izvoare narative.

Textul păstrat al *Cronicii Ghiculeștilor* este în parte o compilație după diferite letopisețe românești, cum sînt de altfel mai toate cronicile moldovene scrise în acea epocă, și în parte o contribuție originală, căreia nu-i corespunde ca prototip nici unul din letopisețele românești cunoscute.

Deoarece textul cronicii ni s-a păstrat trunchiat, Care este titlul cronicii? nu cunoaștem nici titlul și nici numele autorului ei, care probabil figurau la începutul manuscrisului. Dar cuvintele cu care se încheie cronica: Τέλος τοῦ πρώτου τόμου τῆς *Μολδαβικῆς Ἱστορίας* (Sfîrșitul primului volum al *Istoriei Moldovei*) ne îndeamnă să presupunem că titlul ei a fost: *Μολδαβικὴ Ἱστορία* (Istoria Moldovei).

Din conținutul cronicii reiese clar că autorul a Unde s-a scris cronica? scris istoria sa în Moldova, și mai precis la Iași. Iată câteva pasaje din letopisețe, care probează afirmația noastră: Μερικοὶ ἄρχοντες Βλάχοι δηλαδὴ ὁ τότε μέγας βιστιάρης Κωνσταντῖνος Βακαρέσκουλος με δύο ἀδελφούς του ἦλθον ἐδῶ εἰς τὴν Μολδαβίαν πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν διὰ νὰ τὸν παρακινήσουν νὰ λάβῃ τὴν αὐθεντίαν τῆς Βλαχίας, p. 818 (Cîțiva boieri munteni, și anume marele vistier de atunci Constantin

¹ În timpul deselor năvăliri și jefuiri ale țărilor române de către turci, tătari, austrieci și alții, s-au pierdut multe cărți și manuscrise. E îndeobște cunoscut că nu o dată au fost atacate orașele și mănăstirile din țările române și s-a prădat tot avutul lor. Cînd în anul 1737 turcii, năvălind în Tîrgoviște, au descoperit tainița mitropoliei, în care boierii fugiți își ascuseră cuferele cu tot ce aveau mai de preț, au luat, pe lingă giuvaeruri și alte obiecte prețioase, și căruțe întregi de cărți, pe care le-au trimis peste Dunăre. Vezi Const. Daponte, *Éphémérides daces*, ed. É. Legrand, vol. I. p. κέ' și *Cronica Ghiculeștilor*, p. 674.

Mai tîrziu, prin transportarea unor biblioteci întregi de către călugării greci, cînd au fost secularizate averile mănăstirești, s-au pierdut de asemenea multe manuscrise prețioase referitoare la trecutul țării, sau au ajuns în bibliotecile de peste hotare. Astfel se explică faptul că versiunea greacă a *Învățăturilor* atribuite lui Neagoe Basarab se află la Sfîntul Munte (textul slavon la Sofia) *Istoria lui Mihai Viteazul* de Palamed la Londra, *Efemeridele dace* ale lui Daponte la Atena, *Cronica* lui Atanasie Comnen Ipsilanti la Cairo și cine știe cite manuscrise cu conținut referitor la trecutul țărilor române se mai află prin diferite biblioteci ale Orientului sau Occidentului și așteaptă să fie descoperite (cf. D. Russo, *Cronica Ghiculeștilor*, p. 9).

Văcărescu, împreună cu doi frați ai săi, au venit aici în Moldova, la Grigorie vodă, ca să-l îndemne să ia domnia Țării Românești¹.

În altă parte, autorul spune: Πρέπον εἶναι νὰ ἀναφέρωμεν ποίους εἶχεν ἄρχοντας ἐδῶ εἰς τὴν Μολδαβίαν, εἰς τὴν δευτέραν του αὐθεντίαν, ὁ Νικολάη βόδας, p. 728—729 (Se cade să amintim și care au fost boierii lui Nicolae vodă aici în Moldova în a doua lui domnie). De asemenea, când vorbește de un eveniment petrecut în capitala Moldovei, autorul menționează mai totdeauna: *aici la Iași*: "Ἐστειλεν εὐθὺς τὸν Σταῦρον... ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι, p. 861 (A trimis îndată pe Stavros... aici la Iași). 'Ἐκίνησεν ἐκ τῆς Βλαχίας καὶ ἤρχετο ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι, p. 864—5 (A pornit din Țara Românească și a venit aici la Iași). 'Ακολουθῶντας τὴν μεγάλην στρατάν, ἦτοι τοῦ Μπουρλατίου, διέβη ἀπὸ τὸ Ρουσιέτσι καὶ ἦλθεν ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι, p. 1001 (Urmînd drumul cel mare, adică al Birladului, a trecut pe la Rușieci și a venit aici la Iași). Cf. și p. 861, 862, 865, 991 și multe altele.

În lunga sa povestire, cronicarul nu prea vorbește despre el însuși. Din analiza operei sale aflăm totuși unele lucruri despre el. Citatele de mai sus ne-au dovedit că autorul a scris letopiseșul la Iași; din alte pasaje aflăm că el nu este grec. Astfel, scriind despre alegerea mitropolitului Moldovei Iacob, spune că acesta a fost nevoit să cheltuiască 30 de punji ca să înlătore pe un contracandidat străin, care prin bani și prin toate mijloacele posibile a încercat să ajungă în scaunul mitropolitan al Moldovei (p. 1 072)².

De asemenea, el nu este muntean, fapt care rezultă din context. Astfel, acolo unde este vorba de evenimente petrecute în Țara Românească, autorul cronicii spune: « Să lăsăm... să le povestească muntenii » (p. 1 053). De altfel face o critică destul de severă boierilor munteni, acuzîndu-i că sînt oameni nestatornici și că le place să schimbe mereu pe domnii lor (p. 1 143). În cronică găsim însă destule probe care ne dovedesc că autorul este moldovean. La p. 1 009, după o lungă incursiune în istoria Rusiei, unde povestește urcarea pe tron în 1741 a Elisabetei, fiica lui Petru cel Mare, cronicarul spune: "Ἀς ἐπαναλάβωμεν ὁμῶς ὀλίγον τὴν διήγησιν διὰ νὰ εἰπῶμεν τὰ τῆς τσάρας μας (Să reluăm însă povestirea și să vorbim despre întîmplările din țara noastră). În altă parte, fiind vorba de niște negustori turci din Moldova, autorul cronicii adaugă: Οἱ πραγματευταὶ Τοῦρκοι ὁποῦ εὐρίσκοντο ἐδῶ εἰς ὅλην τὴν τσάραν μας, p. 634 (Negustorii turci, care se aflau aici în toată țara noastră).

În sfîrșit, într-un pasaj de la p. 998—999, cronicarul mărturisește în modul cel mai categoric obîrșia sa moldovenească. Povestind călătoria sa cu Grigore Ghica la Constantinopol, după mazilirea acestuia din scaunul Moldovei, în 1741, el spune: 'Ο δὲ Γρηγόριος βόδας ἐπῆγεν εἰς τὸ Ματσίνι, ἀκολουθούμενος ὑπὸ πολλῶν ἐντοπίων καὶ ἕως εἰς τὴν Πόλην, ἐν οἷς ὑπῆρχον κάγω, ἐπειδὴ

¹ Acest lucru se petrece după moartea lui Nicolae Mavrocordat, cînd se ivesc neînțelegeri între boierii munteni cu privire la alegerea noului domn, căci unii dintre ei voiau ca domn pe Grigore Ghica, alții pe Mihai Racoviță, iar alții pe beizadeaua domnului decedat, pe Constantin Mavrocordat, care a și izbutit să ia domnia Țării Românești pentru cîteva zile.

² Cf. și D. Russo, op. cit., p. 11.

μη δυνάμενος νὰ σπερηθῶ τοιοῦτον ἀνθέντην, ἐπρόκρινα νὰ μακρυθῶ μερικὸν καιρὸν ἀπὸ τὴν πατρίδα μου, καὶ οὕτω γενόμενος αὐτόπτης τῆς τε περιφήμου ἐκείνης πόλεως καὶ τῶν συμβάντων τότε ἐκεῖσε ἤξιώθην αὔθις, οὐ μόνον νὰ ἀπολαύσω τὴν πατρίδα μου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἱστορήσω ἄπερ εἶδον (Iar Grigorie vodă s-a dus la Măcin, urmat de mulți pămînteni, care l-au însoțit chiar pînă la Constantinopol. Printre aceștia am fost și eu, căci neputînd să mă despart de un asemenea domn, am socotit că e mai bine să mă depărtez pentru cîtva timp de patria mea. Și astfel, după ce am văzut cu ochii mei acel vestit oraș, precum și în-tîmplările de acolo, m-am învrednicit iarăși, nu numai să-mi revăd patria, dar și să povestesc cele văzute)¹.

Din aceste mărturisiri rezultă nu numai că autorul cronicii este moldovean, dar și faptul că el era printre intimii și devotații lui Grigore Ghica, de vreme ce și-a părăsit patria (Moldova) pentru a-și însoți domnul mazil la Constantinopol. În timpul șederii sale la Constantinopol, el n-a neglijat să noteze evenimentele al căror martor ocular a fost și să le povestească apoi în cronica sa.

Dorința domnilor țărilor române de a transmite posterității faptele lor, oricît de neînsemnate ar fi fost ele, a dat naștere cronicilor românești cunoscute sub numele de cronici oficiale domnești.

O astfel de cronică oficială credem că este și *Cronica Ghiculeștilor*, scrisă din porunca domnilor din familia Ghica de către un om devotat acestei familii. Această părere a noastră se bazează pe constatarea că autorul insistă cu multe detalii asupra vieții lui Grigore și Matei Ghica, asupra faptelor lor și asupra evenimentelor petrecute în timpul domniilor lor. Domniile lui Grigore, ca și a lui Matei Ghica sint urmărite pas cu pas de autor, chiar atunci cînd aceștia domnesc în Țara Românească. Autorul cunoaște foarte multe lucruri din viața acestor domni pe care cu greu le-ar fi putut afla dacă nu ar fi trăit în anturajul și chiar în intimitatea lor.

Cronicarul a fost alături de domn, a trăit în mijlocul evenimentelor și descrie fapte la care a fost martor ocular: « Din cîte am văzut cu ochii noștri, putem spune... » (p. 868). A însoțit pe Grigore Ghica la expediția împotriva tătarilor și ne descrie în mod amănunțit ordinea în care înaintau trupele domnului Moldovei (p. 792). A fost alături de el în deplasările sale din timpul războiului din 1736—1739. Cunoaște convorbirile care au avut loc relativ la solul Rusiei, Vișniakov, între marele vizir Silihtar Seid Mehmed-pașa și Grigore Ghica, precum și sfaturile pe care acesta din urmă le-a dat marelui vizir pentru eliberarea solului rus (p. 879). Cunoaște ordinul confidențial primit de Ghica în 1738 ca să invadeze Transilvania (p. 899)².

Cronicarul este inițiat în diferitele faze ale intrigii care a avut ca rezultat mazilirea lui Grigore Ghica în anul 1741 și ține s-o povestească în toate amănuntele ei, ca să arate că protectorul său a fost victima vicleniei lui Constantin Mavrocordat³.

¹ Cf. și D. Russo, *op. cit.*, p. 11.

² *Ibidem*, p. 12.

³ *Ibidem*. Ghiculeștii acuză pe Constantin Mavrocordat că acesta, aflîndu-se în 1741 în fața iminentei lui maziliri din Țara Românească, capuchehaiele sale au călcat înțe-

Cronicarul, ca devotat al lui Grigore Ghica, îl însoțește după mazilirea lui din 1741 la Constantinopol, precum am văzut mai sus, și ne descrie viața de mare lux pe care domnul mazil o ducea acolo. În special ne povestește pe larg onorurile deosebite pe care i le făceau marii demnitari ai Porții, vizitele dese ale patriarhilor și mitropoliților și multe altele (p. 999—1 008)¹.

Favoarea Porții era deosebită pentru acest domn. Marele vizir l-a îmbrăcat cu blană de samur, pe care obișnuia s-o dea numai pașilor cu trei tuiuri (p. 775).

Cronicarul, căutînd în toate felurile să proslăvească pe Ghiculești, descrie cu multe laude și operele de edilitate construite în timpul acestui domn. De pildă, ne spune că Grigore Ghica a pus de s-au clădit casele seimenilor, a ridicat un turn înalt la poarta curții domnești și a așezat acolo un ceas mare, care să bată orele și să se audă în tot Iașul (p. 778). Dă o descriere amănunțită, care nu ne e cunoscută din alte izvoare istorice, despre zidirea vestitului palat Frumoasa din Iași, reședința de vară a domnului, precum și precizarea de ce s-a numit Frumoasa. Din ordinul acestui domn s-au zidit și trei fîntîni în fața curții, cu apă potabilă, de care Iașul ducea mare lipsă pînă atunci (p. 804).

Se amintește de asemenea că Grigore Ghica a făcut și mănăstirea Pantelimon din București, care a servit de spital, avînd medic, spițer și spițerie. A adus și aici apă potabilă pînă la poarta spitalului. Începuse clădirea mănăstirii încă din prima sa domnie și a terminat-o în cea de-a doua. Nu departe de acest spital a ridicat biserica Sf. Visarion, care servea de refugiu pentru ciumați (p. 1 053).

După moartea lui Grigore Ghica, cronicarul cîștigă bunăvoința fiului acestuia, Matei, și-și continuă cronică oficială, fiind ținut la curent acum de noul său protector. Aflăm, astfel, că înainte ca Matei Ghica să ajungă domn, Poarta ceruse de la tatăl lui — pe cînd acesta domnea în Țara Românească — să trimită la Constantinopol pe unul din fiii săi ca să-l facă mare dragoman și că Grigore Ghica a socotit ca cel mai potrivit pe fiul său mai mic, Matei. Cronicarul relatează că acesta și-a îndeplinit așa de bine înalta funcție încredințată, încît Poarta, drept răsplată, i-a acordat titlul deosebit de «alesul între marii demnitari», pe cînd ceilalți dragomani purtau pe cel de «alesul între frunțași». Ni se

---

legerea scrisă încheiată între Mavrocordat și Ghica, au oferit pe ascuns o mare sumă de bani și au reușit ca domnul lor să treacă în Moldova prin mazilirea lui Ghica (vezi Acad. R.P.R., ms grec 1 069, f. 41 și 47). Dar tot din acest manuscris rezultă că de fapt capuchehaiele lui Mavrocordat au oferit 250 de pungi marelui vizir, 100 de pungi chehaiei și 1000 de galbeni secretarului chehaiei pentru ca Mavrocordat să nu fie mutat din Țara Românească. Însă dintr-un raport al ambasadorului francez la Constantinopol, de Castellane, aflăm că tocmai Grigore Ghica a călcat înțelegerea sa cu Mavrocordat; el se aliase cu cuscruul său Mihai Racoviță împotriva lui Mavrocordat și ofereau 1 000 de pungi pentru ca acesta să fie mazilit și să ia Mihai Racoviță domnia Țării Românești, dar Mavrocordat, cîștigînd cu 300 de pungi pe marele eunuc al haremului sultanului, acesta a propus ca Mavrocordat să fie mutat în Moldova (vezi Hurmuzaki, *Documente*, Supl. I/1. p. 565).

¹ Afirmațiile cronicarului sînt confirmate și de capuchehaiele lui Constantin Mavrocordat, care scriau că într-adevăr Grigore Ghica a fost primit cu toate onorurile atît de demnitarilor Porții, cit și de elita Fanarului (cf. Biblioteca Acad. R.P.R., ms. grec 1 069, f. 36' și 42'). Dar nici capuchehaiele, nici cronicarul nu ne dau un amănunt interesant, anume că bunăvoința demnitarilor Porții a fost cîștigată cu 600 de pungi, căci după omorîrea fratelui său, dragomanul Alexandru Ghica, Grigore Ghica, temîndu-se să nu cadă în dizgrația Porții, a cheltuit această sumă, dar puțin i-a folosit: peste un an tot a fost mazilit (vezi Hurmuzaki, *Documente*, Supl. I/1, p. 564).

mai spune că și reprezentanții puterilor străine îi acordau titlul de «chiarezza» (p. 1 050—1 051).

Cronicarul oficial al noului domn povestește cu amănunte necunoscute din alt izvor mișcarea orășenească din București pusă la cale de mitropolitul Ungrovlahiei Neofit din Creta și de Constantin Dudescu, la care s-a raliat și poporul, după spusele cronicarului, în «chip forțat». Rezultatul acestei mișcări este mutarea lui Matei Ghica în Moldova în anul 1753 (p. 1 083—1 087).

Despre domnia din Moldova a acestui domn cronicarul ne dă o serie de informații prețioase referitoare la măsurile fiscale introduse acolo¹, la diferitele măsuri administrative, la izgonirea lazilor din Moldova, precum și multe alte știri necunoscute din alte izvoare.

Mai este, în sfârșit, un fapt care împreună cu cele spuse mai sus arată în mod hotărîtor că avem de-a face cu o cronică oficială a Ghiculeștilor. Cronicarul intercalează în cursul povestirii documente pe care numai Grigore și Matei Ghica puteau să i le pună la dispoziție. Din cele 22 de acte oficiale, cite conține cronica, numai patru nu au legătură cu Ghiculeștii, și anume: 1. o scrisoare a sultanului Ahmed către Petru cel Mare (p. 651); 2. răspunsul acestuia către sultanul Ahmed (p. 653); 3. o scrisoare a lui Stanislav Leszczyński către Nicolae Mavrocordat (p. 710) și 4. un arzmahzar al lui Constantin Mavrocordat către hanul Crimeei (p. 1 059). Toate celelalte, în număr de 18, emană de la Ghiculești sau se referă la Grigore și Matei Ghica și la evenimentele petrecute în timpul domniei lor.

Din aceste 18 documente, 9 se referă la Grigore Ghica: 1. un zapis din 1728 al tătarilor bugealii către Poartă, în care ei făgăduiesc să nu mai pricinuiască niciun rău Moldovei (p. 796—798); 2. firman de confirmare și de reinnoire a domniei lui Grigore Ghica (p. 806); 3. o scrisoare a noului vizir către Grigore Ghica (p. 806); 4. un hoget din 1729 al lui Mengli Ghirei, hanul Crimeei, referitor la diferendele tătarilor cu Moldova (p. 811); 5. un zapis al tătarilor din 1731 privitor la diferendele lor cu Moldova (p. 813); 6. firman de reinnoire a domniei lui Grigore Ghica în 1730 trimis de noul sultan Mahmud (p. 824); 7. firman de laudă către Grigore Ghica pentru că a soluționat diferendele cu tătarii (p. 836); 8. firman de mulțumire, trimis lui Grigore Ghica după încheierea păcii cu rușii (p. 951); 9. firman de mazilire a lui Grigore Ghica în anul 1741 (p. 995).

Alte 9 documente sînt din timpul domniei lui Matei Ghica: 1. o carte domnească din 1753 adresată de Matei Ghica întregului popor, prin care anunța schimbările fiscale și administrative pe care le introducea în țară (p. 1 092—1 097); 2. firman împărătesc de laudă către Matei Ghica pentru că a redus impozitele și s-a văzut rezultatul: a început populația risipită în țările vecine să se întoarcă în Moldova (p. 1 099—1 100); 3. un zapis dat de 50 de negustori turci, care aveau încuviințarea să rămînă în Moldova după izgonirea lazilor (p. 1 112); 4. firman de reinnoire pe trei ani a domniei lui Matei Ghica (p. 1 118); 5. firman de confirmare pe trei ani a domniei lui Matei Ghica (p. 1 119);

¹ Vezi *Cronica Ghiculeștilor*, p. 1 092—1 097, unde este dat documentul reformei fiscale a lui Matei Ghica, necunoscut din altă parte; cf. și Ariadna Camariano-Cioran, *Măsuri fiscale și administrative în Moldova (1753—1754)*, în *Studii și materiale de istorie medie*, vol. V, București, Edit. Acad. R.P.R., 1962.

6. firman de reînnoire a domniei lui Matei Ghica (p. 1 131); 7. firman de confirmare pe trei ani a domniei lui Matei Ghica (p. 1 147); 8. firman împărătesc de exilare a lui Dimitrașcu Sturza, care a complotat împotriva lui Matei Ghica (p. 1 151); 9. firman împărătesc de eliberare din exil a lui Dimitrașcu Sturza obținut prin intermediul lui Matei Ghica (p. 1 153).

Pe lângă aceste acte, pe care autorul cronicii le dă în întregime, mai sînt și cîteva pe care le rezumă. De pildă, firmanul împărătesc prin care se dă poruncă lui Matei Ghica să pedepsească strașnic pe acei țărani care se ascundeau în satele boierești, încercînd prin această măsură să stăvilească obiceiul, dăunător vistieriei, practicat des de țărani în această epocă, de a se ascunde în satele boierești și de a se eschiva de la plata impozitelor.

De asemenea, se dă în rezumat și hrisovul prin care Matei Ghica reglementa veniturile boierești.

Ținînd seama că e vorba de o cronică oficială, că autorul *Cronicii Ghiculeștilor* este omul de încredere al familiei și că exprimă punctul de vedere al protectorilor săi, trebuie să admitem că în istorisirea domniilor acestor domni autorul este părtinitor. Avînd în vedere și poziția sa de clasă, el nu poate decît să apere interesele clasei stăpînitoare. Deci prin condeiul lui va fi exprimată în genere concepția domnului și a clasei privilegiate al cărei reprezentant era.

Deoarece cronică s-a păstrat fără început și sfîrșit și îi lipsește titlul cu numele autorului și cu alte lămuriri, nu putem ști sigur dacă ea s-a scris în limba greacă sau dacă avem de-a face cu o traducere din limba română. Numai pentru partea de la început, cuprinzînd răstimpul anilor 1695—1730 (p. 595—818), există dovezi convingătoare că este o traducere din limba romînă. Căci comparînd această parte a cronicii cu cronicile atribuite lui Nicolae Costin și Amiras², cu *Letopiseșul Țării Moldovei* editat de C. Giurescu și cu *Cronica* lui Axinte Uricarul, constatăm că e *compilată și tradusă* din limba română. Dar dacă traducătorul a fost în același timp și compilatorul cronicii sau dacă el a folosit o compilație în limba română, pe care s-a mulțumit pur și simplu s-o traducă în limba greacă, aceasta e o chestiune la care nu se poate răspunde deocamdată cu certitudine³.

În ceea ce privește însă a doua parte, în care se istorisesc evenimentele de la 1730 la 1754, pentru care nu avem o povestire asemănătoare în limba română, problema e complicată și foarte greu de rezolvat. Și iată de ce: cînd cineva e născut și crescut într-o țară străină, numai dacă posedă anumite însușiri stilistice și are o cunoștință temeinică a limbii sale poate s-o scrie corect, altfel în scrierea sa apar străinisme la fiecare pas; același lucru, ba chiar în mai mare grad, se întîmplă aceluia care scrie direct într-o limbă străină o lucrare originală. Un grec născut sau crescut în țară, istoricul Fotino de pildă, chiar cînd nu traduce din limba română, ci scrie direct în limba greacă despre lucrurile

¹ Capitolul este reprodus după D. Russo, *Cronica Ghiculeștilor*, p. 14—17, la care am făcut unele completări.

² *Cronicele României sau letopiseșele Moldovei și Valahiei*, ed. II de M. Kogălniceanu, tom. II, București, 1872, p. 1—117, și tom. III, București, 1874, p. 99—180.

³ Cf., mai jos, cap. «Cronica și izvoarele ei».

și evenimentele pe care le cunoaște ca martor ocular, întrebuițează așa de multe cuvinte și, ce e mai frapant, construcții românești, străine limbii grecești, încît dacă opera lui s-ar fi păstrat anonimă un cercetător puțin pătrunzător ar fi crezut că are de-a face cu o simplă traducere din limba română. Cînd un român scrie o lucrare originală direct într-o limbă străină, în limba greacă de pildă, pe care nu o cunoaște în toate nuanțele ei (cum e cazul cu Naum Rîmniceanu), și lucrarea lui rămîne anonimă, un cercetător, descoperind în ea românisme, ar crede că s-a tradus din limba română.

Partea cronicii de la 1730 la 1754 o avem în limba greacă, fără ca un original în limba română să fie cunoscut; constatăm însă în textul grecesc cuvinte și expresii românești la fiecare pas. Cum se poate explica faptul? Avem de-a face cu o traducere din limba română ori scriitorul este un grec crescut în țară, ca Fotino, și nu se poate dezbăra de cuvinte și construcții românești sau, în sfîrșit, povestitorul, fiind român, introduce inconștient în textul grecesc românisme? Cu absolută certitudine nu se poate rezolva chestiunea decît numai dacă se va descoperi un original românesc al cronicii sau primul ei volum cu titlul și numele autorului și poate și cu alte lămuriri. Din cercetarea stilului însă ni se pare foarte probabil că e vorba de o traducere din limba română pentru următoarele motive:

În textul cronicii găsim expresia: τὸν Γαβριήλ τὸν ἔδωκεν εἰς τὸν λογαριασμὸν τοῦ Κωνσταντίνου, p. 841 (a dat pe Gavriil în seama lui Constantin), în loc de: τὸν παρέδωκε πρὸς φύλαξιν sau τὸν ἐνεπιστεύθη. Sau: δίδοντας τοὺς εἰς τὸν λογαριασμὸν τοῦ Γρηγορίου βόδα, p. 895 (pe care i-a dat în seama lui Grigorie vodă); δίδοντας καὶ τὸν ἄνθρωπον τοῦ Γρηγορίου βόδα εἰς λογαριασμὸν τοῦ ἀδελφοῦ του, p. 907 (dădu și pe omul lui Grigorie vodă în seama fratelui acestuia). Expresia revine des și în prima parte care, precum am văzut mai sus, este tradusă din limba română: Ἐσῆκωσαν ἀπὸ τὸ Γιάσι τὸν Γεώργιον Ρωσσέτον, δίδοντας τὸν εἰς τὸν λογαριασμὸν τῶν Μοσχόβων, p. 665; τοὺς ἔδωκεν εἰς τοῦ βατάχου τῶν ἀπρόδων τὸν λογαριασμὸν, p. 770. În amîndouă aceste pasaje avem de-a face cu o traducere cuvînt cu cuvînt după originalul românesc: « au ridicat pe Iordachi Ruset de l-au dat pe seama moscalilor » (Pseudo-Costin, p. 103); « i-au dat în seama vătafului, de aprozi » (Pseudo-Amiras, p. 146). Ἐδωσεν αὐτὰ τὰ δύο, τίσον τὸ σχολεῖον, ὅσον καὶ τὴν τυπογραφίαν εἰς λογαριασμὸν τοῦ μακαρίτου πατριάρχου, p. 718 (le-a dat pe amîndouă, atît școala cît și tipografia, în seama preafericitului patriarh). Expresia: κεφαλὴ γερύρας de la p. 874 și 877 e desigur traducerea celei românești: *capul podului*; cu ρῆξις νεφῶν (p. 1091) se traduce fără îndoială expresia românească *rupere de nori*. Expresia aceasta nu are nimic comun cu ρῆξις νεφῶν din Pseudo-Aristotel, Περὶ κόσμου 4, 11, căci cronicarul nu cunoaște greacă clasică, iar această expresie nu revine în greaca modernă. Τὸ στράτευμα ἦτο οὐδεμιᾶς χρήσεως (p. 922) e desigur o traducere literală a expresiei idiomatice: *Armata nu era de nici o treabă*. În altă parte avem: οὐδεμιᾶς χρήσεως ἄνθρωποι (p. 922), dar grecește se spune: δὲν εἶχεν ἀξίαν, δὲν ἦτο χρήσιμον. În sfîrșit exprimările: ὄντας διατεταγμένον παρὰ τοῦ αὐθέντου περὶ τοῦ τόκου νὰ μὴν ἀπογεμίζεται περισσότερον παρὰ τὰ δέκα πρὸς δώδεκα, p. 858 (domnul poruncise cu privire la dobîndă să nu se împlinească mai mult de zece în doisprezece), sau: διὰ νὰ ἀπογεμίση τὰ ἄσπρα, p. 722 (ca să împlinească banii), presupun un original românesc. Prin ἀπογεμίζειν

s-a tradus, desigur, cuvîntul românesc *a împlini*; din înțelesurile însă pe care le are românescul *a împlini* (= a completa, a încasa, a socoti, a executa), traducătorul grec a luat pe cel nepotrivit: ἀπογεμίζειν, care în limba greacă înseamnă numai *a completa*. Expresia idiomatice românească *zece în doisprezece* are rostul ei: dobînda se socotea în țară *atît la zece* (cum astăzi se socotește *atît la sută*)¹; prin *zece în doisprezece* sau *din zece doisprezece pe an*, românul din vechime înțelegea că a dat zece și la termen va primi doisprezece (adică 2 la 10, în grecește: δύο τὰ δέκα, πρὸς δύο τὰ δέκα sau: δύο τοῖς δέκα), pe cînd nici un grec nu poate pricepe expresia: δέκα πρὸς δώδεκα².

În afară de cele arătate mai sus, textul cronicii mai cuprinde o mulțime de românisme. De pildă: ἐκάθισε τὴν τσάραν με ρούπτα, p. 720 (a așezat țara cu rupta); ἔδειξαν νῶτα, p. 922 (au dat dosul); ἐθουρίβουν τὴν αὐθεντικὴν αὐλήν, p. 1041 (tulburau curtea domnească); ὅτι μόνον με τὰ σφέβτα δὲν ἤμπρεῖ νὰ τὰ ἐβγάλη, εἰς τὸ κεφάλι, p. 1028 (că numai cu sferturile nu poate s-o scoată la capăt); νὰ μᾶς σηκώσουν ἀπ' ἐκεῖ με τὴν ὀλότην, p. 816 (să ne ridice de acolo cu totul); μοναστήρια προσκυνητὰ καὶ ἀπροσκύνητα, p. 1135 (mănăstiri închinat și neînchinat); παιδία τοῦ ὀσπιτίου, p. 737, sau κοπιὴ τὴν κάσα, p. 791 (copii de casă); τῶρα ὕστερα, p. 764 (acum în urmă) și multe altele.

Prin urmare, credem că nu greșim dacă admitem că textul grecesc e tradus după un izvor românesc. E probabil că Grigore Ghica, și mai tîrziu Matei Ghica, au pus să se alcătuiască în limba română un al doilea corp de cronici, în care istoria domniilor lor se leagă cu istoria Moldovei de la așa-zisul descălecat, iar pe urmă au însărcinat pe cineva să-l traducă și în limba greacă, întocmai cum Grigore pusese la cale acea îmbinare a *Istoriei Moldovei* pe care a încredințat-o lui Amiras să o traducă în limba greacă. Corpul tradus de Amiras ducea povestirea pînă la 1729; rămînea continuarea după această dată, pe care a fost însărcinat s-o scrie autorul necunoscut al *Cronicii Ghiculeștilor*. El și-a început scrierea de la moartea lui Nicolae Mavrocordat, a scris-o zi de zi sub ochii lui Grigore Ghica și a continuat-o sub Matei Ghica. Nu știm exact pînă unde a mers cu istorisirea sa, întrucît ultima parte a cronicii lipsește.

După o cercetare amănunțită se constată că în *Cronica și izvoarele ei*³ *Cronica Ghiculeștilor* s-au utilizat *Letopisețul* atribuit lui Nicolae Costin, *Cronica* atribuită lui Amiras, *Letopisețul Țării Moldovei* editat de C. Giurescu și *Cronica* lui Axinte Uricarul.

În mod sumar putem spune că istoriile domniilor lui Antioh Cantemir, ale lui Constantin Duca, Mihai Racoviță și Antioh vodă (a doua oară) par a fi compilate și traduse după *Letopisețul* atribuit lui Nicolae Costin, *Letopisețul Țării Moldovei*, editat de C. Giurescu și *Cronica* atribuită lui Amiras; a doua domnie a lui Mihai Racoviță, domnia lui Nicolae Mavrocordat și a lui Dimitrie Cantemir, precum și epitropia lui Ioan Mavrocordat după *Letopisețul* atribuit

¹ « Dobînda să fie zăci în unsprăzeci », N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VI, p. 546. Cf. și *ibidem*, p. 244: « din zece 12 pe an » și vol. V, p. 493: « cu dobînda lor zece a doisprezece ».

² Cf. Const. Daponte în *Cronicarii greci*, ed. Erbiceanu, p. 172: « διάφορον ἐτήσιον πρὸς τρία τὰ ἑκατόν ».

³ Reprodus după D. Russo, *op. cit.*, p. 17–19.

lui Nicolae Costin¹; a doua domnie a lui Nicolae Mavrocordat după Axinte Uricarul; a treia domnie a lui Mihai Racoviță și domnia lui Grigore Ghica după *Cronica* atribuită lui Amiras². Restul, de la p. 818 pînă la p. 1 158 (anii 1730—1754), e o contribuție nouă, cum nu se află în nici una din cronicile cunoscute pînă astăzi.

Traducerea greacă e făcută, în cea mai mare parte destul de fidel după izvoarele arătate mai sus; numai ici-colo se constată neînsemnate prescurtări sau intervertiri. Pentru unele părți însă traducerea pare a fi făcută nu după un original românesc, ci după mai multe. Se vede că pentru unele domnii traducătorul grec avea înaintea lui mai multe cronici românești, traducînd și compilînd cînd dintr-una, cînd dintr-alta. La domnia lui Antioh vodă, de pildă, începe cu Pseudo-Amiras (p. 595 a manuscrisului = p. 112,1), adaugă la mijloc un lung fragment din *Letopisețul Țării Moldovei* (p. 595 = 90,8 ed. C. Giurescu: „o seamă de boieri“) și recurge la sfîrșit iarăși la Pseudo-Amiras, cu care încheie această domnie (p. 598 = p. 112,12). Domnia lui Dimitrie Cantemir e dată după Pseudo-Costin pînă la p. 670 a manuscrisului (care corespunde cu p. 107,29 ed. Kogălniceanu: „Moscalii se găteau să mai dea un iurăș mare turcilor“), unde se intercalează un fragment din cronica anonimă tradusă de Amiras (p. 119,30 = 120,5 ed. Kogălniceanu): „S-au sfătuit cu generalul Șeremet... îndată i-au dat turcii 300 care zahere“, și se continuă iarăși cu Pseudo-Costin (p. 107,40). Însă cele mai multe asemănări *Cronica Ghiculeștilor* le are cu *Letopisețul* atribuit lui Nicolae Costin. Lupta de la Poltava între Carol al XII-lea și Petru cel Mare și toate urmările ei pentru Moldova sînt descrise pe larg, într-un capitol special, numai la Pseudo-Costin și în *Cronica Ghiculeștilor*. Celelalte cronici care îmbrățișează această epocă, cum sînt de pildă cronica atribuită lui Nicolae Muste, cea atribuită lui Amiras și cronica lui Neculce, consacră numai cîteva rînduri acestui eveniment, care a avut repercusiuni neplăcute pentru Moldova, căci din ordinul Porții a trebuit să suporte cheltuieli mari pentru găzduirea și întreținerea trupelor regelui învins al Suediei.

Iată un pasaj din Pseudo-Costin³, în comparație cu pasajul respectiv din *Cronica Ghiculeștilor*, care va ilustra în ce chip a compilat și a tradus autorul

¹ E de observat că traducătorul grec a cunoscut această compilație aproape în forma în care ni s-a păstrat în manuscrise. Pînă și anul greșit calculat de la ianuarie, unele din interpolările relevate de C. Giurescu, precum și capitolul adăugat de Axinte (« Cînd au luat muscalii cetatea Brăila ») există în cronica noastră. Vezi, de pildă, p. 610, 625, 671 și 674; cf. și C. Giurescu, *Contribuții la studiul cronicelor moldovene*, în „Analele Acad. Rom.“, seria a 2-a, secți. ist., tom. XXX (1907), p. 292—293; C. Giurescu, *Izvoadele lui Tudosie Dubău*, Miron Logofătul și Vasile Demian, în „Buletinul Comisiei istorice a României“, vol. I, p. 204, n. 1.

² La p. 629 se citează și se utilizează și două scrieri istorice grecești, necunoscute nouă, o *Istorie pe scurt a domnilor* și un *Lexicon al domnilor*, alcătuite de Gheorghe Papadopol, care a fost profesor la școala grecească domnească din Iași în timpul domniei lui Grigore Matei Ghica: καθὼς φαίνεται εἰς τὴν κλίμακα τῆς Ἐπιτομῆς τῶν αὐθεντῶν καὶ τοῦ Λεξικοῦ τῶν αὐτῶν αὐθεντῶν, ὁποῦ συνέγραψε Γεώργιος ὁ Παπαδόπουλος ὁ τῆς αὐθεντικῆς ἐλληνικῆς σχολῆς τῆς ἐν Ἰασιῶν διδάσκαλος, ἡγεμονεύοντος τοῦ αἰοιδίμου ἡρωῶς καὶ αὐθέντου Ἰωάννου Γρηγορίου Γκίκα βοεβόδα, τοῦ ἔγγονοῦ τοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων. Gheorghe Papadopol este, desigur, același cu profesorul de la Școala domnească care a alcătuit *Ceremonialul* ce se făcea la încoronarea domnului, publicat în Hurmuzaki, *Documente*, vol. XIII, p. 535.

³ Acest pasaj din Pseudo-Costin, ca și următorul din Axinte Uricarul nu figurează în textul lui D. Russo, ci le-am adăugat noi.

cronicii noastre (de observat că textul este întrucîtva prescurtat în *Cronica Ghiculeștilor*):

Pseudo-Costin (ed. Kogălniceanu), vol. II, p. 56—57.

Într-acestași an, la veleat 7216, iară de la Hristos 1708, au și stricat Mihai vodă obiceiul desetinei și au scos peste toată țara de au dat desetină țărănește și mitropolitul, și episcopii, și boierii cei mari și mici, și monastirile, și preoții, și toate breslele, carii au avut scuteală pre obiceiul carele au fost legat de la domnii cei bătrîni.

Osebit de aceasta, au mai adaos și pogonăritul de vii într-această vară cu un zlot mai mult peste leu, de au dat bieții oamenii cei cu viile cîte un galben de pogon, și tare se oftau și se văetau și ei nu sciau ce li se găta la cap. Iară cînd s-au trezit la vremea culesului le-au eșit și vedritul cîte 4 bani de vadră și uitase pogonăritul.

După cum vedem, compilatorul *Cronicii Ghiculeștilor* a prescurtat pasajul de mai sus, în alte cazuri însă el amplifică textul, completîndu-l cu unele precizări.

O dovadă că autorul *Cronicii Ghiculeștilor* a folosit pe Axinte Uricarul este următorul pasaj cu amănunte care nu există în alte cronici ale epocii, decît numai în cronica oficială a domniei lui Nicolae Mavrocordat:

Axinte Uricarul

(ed. Kogălniceanu) vol. II, p. 128—129

Scrisu-i-au, drept aceasta, Nicolai vodă într-acesta chip: „Iubite frate, îți mulțămim foarte căci ai pus nevoița de n-ai lăsat să piară acei boieri; vei avea și de la Dumnezeu plată, și de la noi mulțămită“. Au scris și la Ioan Buhuș, biv vel logofăt, și la Gavriil Miclescul vornicul, ca să fie împreună cu frate-său Ioan vodă să poarte grije de trebile țerii pînă va merge și singur în scaunul său; scris-au cărți și la toți locuitorii ca să iasă din bejenii și să meargă să se așeze pe la casele lor și să n-aibă nici o teamă despre nime.

Cronica Ghiculeștilor, p. 609.

Mai întîi Racovița a stricat obiceiul desetinei și, călcînd orînduielile și obiceiurile domnilor dinaintea lui, a poruncit de au plătit toți țărănește: și arhierii, și mănăstirile, și boierii, și particularii.

Osebit de acest rău a mai mărit și darea pe vii, adică pogonăritul, și peste leul ce de obicei se dădea mai lua și un zlot. A mai mărit și darea pe vin, adică vădrăritul, luînd cîte patru bani de vadră.

Cronica Ghiculeștilor

p. 686

La toate acestea Nicolae vodă a răspuns astfel: „Iubite frate, îți mulțumesc mult că te-ai nevoit să liberezi pe boieri de minia împărătească care a căzut asupra-le, pentru care vei avea și de la Dumnezeu răsplată“. A scris și lui Ioan Buhuș, mare logofăt și lui Gavriil Miclescu, mare vornic, să fie caimacami și să îngrijească de starea țării împreună cu fratele său Ioan vodă pînă la venirea sa. A mai scris încă și boierilor țării, care erau pribegi, să vină la casele lor fără nici o grijă și frică.

Cronica Ghiculeștilor
față de traducerea
greacă a lui Amiras¹

Cronica anonimă, care îndeobște se atribuie lui Amiras, a cărei traducere greacă însă e sigur că s-a făcut de către Amiras², se află într-o legătură curioasă cu cronica noastră. Domniile lui Antioh vodă și Duca vodă sînt în mare parte povestite în cronica noastră după această cronică, dar *Cronica Ghiculeștilor* se deosebește de versiunea greacă a lui Amiras.

Versiunea lui Amiras,
(Parisinus 6, p. 432)

Ἐν ἔτει ἐπτάκις χιλιοστῷ διακοσιοστῷ τετάρτῳ ἤλθεν ὁ Ἀντιόχης βόδας εἰς τὸν θρόνον τῆς Μολδοβίας, ἄνθρωπος νέος ὡς εἴκοσι τεσσάρων χρόνων καὶ ἔσπευδε νὰ κυβερνήσῃ τὸν τόπον καὶ νὰ ὁμοιάσῃ τὸν πατέρα του εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ καλὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου, ὅμως ἡ νεότης του δὲν ἐσυγχωροῦσε νὰ μεταχειρισθῇ ἐκείνους τοὺς τρόπους τοῦ πατρὸς του, ὅτι καὶ πολλάκις ἐπερνοῦσε τὸν καιρὸν εἰς τὸ κυνήγι μ' ὅλον τοῦτο ἔχοντας καλοὺς συμβούλους κοντά του, πάλιν δὲν ἔλειπεν ἡ καλὴ κυβέρνηση εἰς τὴν τσάραν.

Originalul românesc,
(Letopisește, ed. Kogălniceanu, vol. III, p. 112)

În anul 7204, venit-au Antiohi vodă în scaunul domniei, om tânăr, ca de 24 ani de vîrstă, silitor spre chiverniseala țării, și să nevoia ca să se facă asemenea următor tătine-său la dreptate și la bună chiverniseala pămîntului; numai tinerețile lui nu l-au lăsat să meargă pe calea tătine-său căci mai mult își pierdea vremea cu vinătoarea. Iară avînd sfetnici buni pe lingă sine, tot nu lipsia buna chiverniseala din țară.

Versiunea Cronicii Ghiculeștilor (p. 595)

Εἰς αὐτὸν τὸν χρόνον ἔσδ' ἤλθεν αὐθέντης τῆς τσάρας ὁ Ἀντιόχος βόδας, ὁ υἱὸς τοῦ Καντεμίρ βόδα, ὁ ὁποῖος ἦτον κατὰ τὴν ἡλικίαν χρόνων εἴκοσι τεσσάρων καὶ ἐπιμελεῖτο πάλιν καὶ ἐπροθυμεῖτο διὰ νὰ ἐξισωθῇ μὲ τὸν πατέρα του κατὰ τὰς ἀρετὰς καὶ κατὰ τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου, ἡ νεότης ὅμως τὸν ἐμπόδιζε πολλὰ διότι ἐκαταγίνετο καθ' ὑπερβολὴν εἰς τὰ κυνήγια καὶ εἰς τὰ ἄλλα τὰ τῆς νεότητος ἔργα ἔχοντας ὅμως καλοὺς συμβούλους ἢ ὀφέλιμους κυβερνήσις ἀπὸ τὴν τσάραν δὲν ἔλειπεν.

În acest fragment, cele două versiuni grecești, deși fondul lor este același, se deosebesc totuși în formă; traducătorul *Cronicii Ghiculeștilor* luînd pentru povestirea domniei lui Antioh numai *la început* un fragment mic din cronica atribuită lui Amiras, iar pe urmă traducînd după *un alt text*, necunoscut nouă, n-a copiat traducerea lui Amiras (nici acolo unde se potriveau în fond cele

¹ Acest capitol este reproduc după D. Russo, *op. cit.*, p. 20—22, la care am făcut unele completări.

² *Cronica anonimă*, scrisă în limba română și atribuită lui Amiras, a fost publicată de Kogălniceanu în *Letopisește*, vol. III, p. 97—180: din indemnul lui Grigore Ghica, această cronică, precedată de o compilație de la Dragoș vodă pînă la Istrătie Dabija, s-a tradus în limba greacă de către Amiras în anul 1729. Părți din traducerea greacă s-au publicat de Hase, în *Notices et extraits des manuscrits de la Bibliothéque du Roi*, vol. XI, Paris, 1827, p. 274—394, după un ms. aflat în Biblioteca națională din Paris (n°. 6 du supplément grec). După un alt manuscris, cuprinzînd aceeași traducere și aflat în Andros, în biblioteca medicului Campanis (vezi Sp. Lambros, *Νέος Ἑλληνομνήμων*, vol. XI (1914), p. 183—185), Epaminondas Stamatidis a publicat fragmente în opera sa: *Βίος Ἰακώβου Βασιλικού* (Viața lui Iacob Vaslicos), Samos, 1894, p. 115—138.

două texte), ci a făcut una nouă, mai îngrijită ca formă. Însă în capitolele unde povestirea e comună ca fond în fragmente lungi, versiunea greacă a *Cronicii Ghiculeștilor* e aceeași cu versiunea lui Amiras, cf., de pildă, versiunea lui Amiras, (Hase, *op. cit.*, p. 378) cu originalul românesc, (*Letopisește*, ed. Kogălniceanu vol. III, p. 125) și cu versiunea *Cronicii Ghiculeștilor* (p. 734). Afară de deosebiri neînsemnate (ce se întâlnesc de altfel chiar în copiile care provin din același arhetip), versiunea e una și aceeași; același lucru se întâmplă și cu alte fragmente mai lungi, cu versiunea, de pildă, a așezământului încheiat între Grigore Ghica și tătari (Kogălniceanu, *Letopisește*, vol. III, p. 175; Hase, *op. cit.* p. 389; *Cronica Ghiculeștilor*, p. 811); traducătorul nostru reproduce întocmai hogetul dat de tătari după traducerea lui Amiras.

În alte locuri constatăm destule deosebiri între textul cronicii noastre și cel al cronicii lui Pseudo-Amiras. De pildă, textul cronicii în care, într-o digresiune retrospectivă, sînt descrise relativ pe scurt domniile lui Grigore Ghica în Țara Românească între 1660 și 1664 și între 1672 și 1673, se deosebește de cel al lui Pseudo-Amiras. Lipsesc din textul cronicii noastre repetatele intrigi ale boierilor și mai ales ale Cantacuzinilor, care îl dușmăneau pe Grigore Ghica și se străduiau din toate puterile să-l mazilească. Numai într-un loc, unde vorbește pe scurt de pîrile pe care le făceau aceștia la marele vizir împotriva domnului, cronicarul spune că pe Șerban Cantacuzino, pentru că a rivnit la domnie, „l-a însemnat cu puțină tăiere la nas“ (p. 769—772 și Pseudo-Amiras, ed. Kogălniceanu, vol. III, p. 145—155).

„Cronica Ghiculeștilor
față de *Letopisețul*
Țării Moldovei editat
de C. Giurescu¹

Letopisețul Țării Moldovei se sfîrșește cu prima domnie a lui Mihai Racoviță, iar *Cronica Ghiculeștilor* începe cu prima domnie a lui Antioh, prin urmare compararea între cele două texte nu o putem face decît numai pentru un scurt răstimp, comun în ambele povestiri, care merge de la 1695 la 1705. Asemănările nu sînt așa de izbitoare ca cele dintre *Cronica Ghiculeștilor* și Pseudo-Costin sau Axinte, unde zeci de pagini sînt identice, totuși sînt destul de mari ca să vădească dependența *Cronicii Ghiculeștilor* de *Letopiseș*. Dacă vom compara, de pildă, p. 595 din *Cronica Ghiculeștilor* cu p. 90,8 din *Letopiseș*, sau p. 597 cu p. 92,16, sau 599 cu p. 93,5 sau 602—603 cu 94,3, sau 605 cu 97,15, vom constata asemănări care (luîndu-se în considerație și obiceiul traducătorului de a-și preschimba ici-colo izvodul) nu lasă nici o îndoială că părți întregi sînt comune în aceste două cronici. Și ceva mai mult: găsim amănunte în *Cronica Ghiculeștilor* care nu se află în nici una din cronicile cunoscute pînă astăzi decît numai în *Letopisețul Țării Moldovei*, cum e de pildă numele comisului Ștefan Cerchezul, căruia solul lui Duca i-a încredințat din greșală scrisorile confidentiale adresate lui Bogdan (*Letopiseș*, p. 93,14, *Cronica Ghiculeștilor*, p. 600). Și nu numai amănunte referitoare la acest incident sînt relatate aproape la fel și în textul grecesc, ci se întrebunțează, netraduse, chiar cuvintele românești: *sucman apăresc* (p. 93,21) aflate în *Letopiseș*: *σουκμὰν ἀπάρισον*, p. 600. Dar pe lângă aceste asemănări găsim în cele două povestiri și deosebiri însemnate; există date în *Cronica Ghicu-*

¹ Capitolul este reprodus după D. Russo, *op. cit.*, p. 22—23.

leștilor care nu se găsesc în *Letopiseșul*¹, precum și lecturi greșite și incoerențe în *Letopiseșul* care nu se află în *Cronica Ghiculeștilor*², iar ordinea în care sînt povestite faptele nu e aceeași în *Cronica Ghiculeștilor* și în *Letopiseșul*³. Lucrul acesta ne face să credem ori că *Letopiseșul* și *Cronica Ghiculeștilor* utilizează un izvor comun, ori că *Letopiseșul*, în forma în care ni s-a păstrat, e o redactare preschimbată⁴ și întrucîtva prescurtată, nu chiar izvodul pe care l-a întrebuițat autorul *Cronicii Ghiculeștilor*, reproducînd din el cuvînt cu cuvînt sau preschimbînd și dînd numai ce a crezut mai vrednic de povestit⁵.

Cronica Ghiculeștilor și Neculce⁶ În ce privește *Cronica* lui Neculce, autorul *Cronicii Ghiculeștilor* nu numai că nu o cunoaște (în toată *cronica* sa nu se vede că ar fi utilizat-o cît de puțin), dar în multe privințe este în contradicție evidentă cu relatarea lui Neculce în expunerea faptelor pe care le povestesc amîndoi ca martori oculari. De asemenea, deosebirea dintre ei e foarte mare și cînd este vorba de a caracteriza persoanele

¹ În *Letopiseșul* se spune că Antioh, căsătorindu-se, a luat doamnă de țară, fată de boier (p. 90, 25), pe cînd în *Cronica Ghiculeștilor* se dă și numele boierului: Ceaur, mare logofăt (p. 596). Printre boierii care, fiind nemulțumiți de Duca vodă, trec peste hotare sînt pomeniți și Bujoreni în *Cronica Ghiculeștilor* (p. 601), nu însă și în *Letopiseșul* (p. 96, 33). Amănuntele că Bogdan hatmanul fuge în Polonia la venirea lui Duca vodă (*Cronica Ghiculeștilor*, p. 600) și că biserica Sf. Lazăr, zidită de Racoviță, era de lemn (p. 607) nu se află în *Letopiseșul* (p. 93, 18 și 100, 18). Numele lui Ceaur ar fi putut să-l ia cronicarul și de la Pseudo-Costin (p. 42), numele Bujorenilor și de la Pseudo-Amiras (p. 113), pe care îi utilizează în alte părți ale *cronicii*, dar amănuntele că Bogdan a fugit în Polonia și că biserica Sf. Lazăr era de lemn se află numai la Neculce (ed. I. Iordan, 1959, p. 153 și 172), pe care cronicarul nostru nu-l cunoaște.

² Tradiția manuscriselor în care s-a păstrat *Letopiseșul* au lectura greșită: « a venit om cu trebile sale ori cu poruncă împărătească », p. 91, 2; cu siguranță lectura arhetipului a fost: « a venit ori cu trebile sale ori cu poruncă împărătească », păstrată în *Cronica Ghiculeștilor*, p. 596; cf. și I. Neculce, ed. cit., p. 209. Iată un pasaj de incoerență aflat de asemenea în *Letopiseșul*: « ieșit-au turcii din Caminița, Caraiman pașa. Făcut-au Antiohie vodă multe care din țară, de au deșertat Caminița », p. 92, 8; vezi și pasajul respectiv din versiunea greacă, p. 598, unde se spune: « Caraiman pașa (cuvînt care în textul *Letopiseșului* stă în aer, fără nici-o legătură) a dat poruncă și firman împărătesc lui Antioh vodă să meargă să deșerte Camenița ». Se știe că atunci Caraiman pașa se afla în Camenița, cf. I. Neculce, ed. cit., p. 193, 195, 206, 207. Cf. și *Letopiseșul Țării Moldovei*, p. 91, 18 cu *Cronica Ghiculeștilor*, p. 597.

³ În expunerea domniei lui Antioh Cantemir, de pildă, după ce se dau numele boierilor pribegi, în *Letopiseșul* (p. 91, 12) se vorbește de pacea de la Carloviț (p. 91, 18), de « deșertarea Cameniței » (p. 92, 9) și pe urmă de intrigile prin care Brincoveanu a obținut mazierea lui Antioh vodă (p. 92, 16); în *Cronica Ghiculeștilor*, dimpotrivă, după numele boierilor pribegi se vorbește întîi de intrigile lui Brincoveanu, pe urmă de pacea de la Carloviț și, în fine, de « deșertarea Cameniței ».

⁴ Vezi C. Giurescu, *Letopiseșul Țării Moldovei*, p. 47 (introducere).

⁵ Autorul *Letopiseșului* nu redă evenimentele ca un contemporan, căci în acest caz n-ar fi putut întrebuița mereu expresia *pe acele vremi*, p. 81, r. 24; 93, r. 27; 94, r. 3; 99, r. 25; 100, r. 32. Cel mult putem admite acest mod de a se exprima pentru un autor care își scrie memoriile ori așterne pe hîrtie ce a auzit de la bătrîni sau folosește izvoade mai vechi. E de observat că această expresie se află atît în *Letopiseșul Țării Moldovei*, cît și în *Cronica* lui Neculce: « pe acele vremi era vezir Rami », *Letopiseșul* p. 94, 3; Neculce, ed. cit., p. 227; *Cronica Ghiculeștilor*, p. 602: Εἰς ἀκείωνους τοὺς καιροὺς γινόμενος βιζιρῆς ὁ Ραμῆς. Cf. și p. 93, 27 din *Letopiseșul*: « pre acele vremi era pace în țară » cu p. 600 din *Cronica Ghiculeștilor*: κατ' ἐκείνων τὸν καιρὸν ἦτον εἰρήνη μεγάλη εἰς ὅλην τὴν τσαράν.

⁶ Acest capitol este reprodus după D. Russo, *op. cit.*, p. 24–25, la care însă s-au făcut multe completări.

sau de a aprecia măsurile administrative sau fiscale luate de cutare sau cutare domn. Din acest punct de vedere privită, *Cronica Ghiculeștilor* e prețioasă fiindcă putem să auzim și părerea altora; nu mai sîntem constrînși să ne bazăm numai pe spusele lui Neculce fără alt control. Și se știe cît de personal și de partinitor pentru boierime este Neculce, exponentul clasei boierești, ori de cîte ori vorbește de domnii care nu-i sînt pe plac sau de măsurile care lovesc în privilegiile clasei boierești. Același lucru se poate spune și pentru autorul *Cronicii Ghiculeștilor*; fiecare avea simpatiile și antipatiile sale. Ceea ce este lăudat și apreciat de unul, este criticat și condamnat de altul.

Pe cînd Neculce se pronunță pe față împotriva boierilor greci, urăște pe Grigore Ghica și recurge la satiră cînd este vorba de Constantin Ipsilanti, cronicarul nostru e favorabil dregătorilor greci, nu are decît numai cuvinte de laudă pentru Ghiculești și vorbește cu admirație de Ipsilanti. Neculce osîndește cu asprime măsurile fiscale ale lui Grigore Ghica, în schimb cronicarul Ghiculeștilor vede o « eră nouă » după măsurile de ușurare pe care le introduce în țară « buna chiverniseală » a lui Ghica. Se înțelege că între aceste două extreme, cercetătorul, bazîndu-se și pe știrile și aprecierile date și de alte izvoare, comparînd afirmațiile cronicarului nostru cu relatările lui Neculce și invers, va stabili mai precis adevărul, conștient denaturat în multe privințe și de unul și de celălalt, decît dacă ar fi luat în considerare numai critica dușmănoasă a unuia sau laudele exagerate ale celuilalt.

Iată cîteva exemple care dovedesc că nu există nici o contingență între *Cronica* lui Neculce și *Cronica Ghiculeștilor* sau care arată modul cu totul deosebit în care cei doi cronicari prezintă aceleași fapte.

De exemplu, perioada domniei lui Dimitrie Cantemir este tratată pe larg de Neculce în *Cronica* sa, dar și în relatarea acestei perioade *Cronica Ghiculeștilor* se apropie de Nicolae Costin. Chiar de la începutul capitolului ne convingem de acest lucru. În drum spre Moldova, Dimitrie Cantemir se întîlnește la Galați cu domnul mazil Nicolae Mavrocordat. Acest amănunt este numai în *Cronica Ghiculeștilor* și în *Cronica* lui Neculce, dar în aceste două cronici se relatează subiecte deosebite de convorbire între cei doi domni. În *Cronica Ghiculeștilor* se spune că trimițînd Nicolae Mavrocordat teșcherelele cu socotelile tributului la Constantinopol, acestea au fost luate pe drum de Dimitrie Cantemir și de aceea Nicolae Mavrocordat a ținut să se întîlnească cu el ca să-l roage să i le restituie. Neculce însă spune că Mavrocordat l-a rugat pe Cantemir să nu dea crezare spuselor boierilor moldoveni și să-l pîrască la Poartă și că el din partea sa i-a făgăduit lui Cantemir că nu-l va pîri cît va trăi (*Cronica Ghiculeștilor*, p. 644, Neculce, *Cronica*, ed. Iorgu Iordan, p. 259).

Iată și cîteva exemple din domnia a doua a lui Grigore Ghica, care ilustrează modul cu totul deosebit în care cei doi cronicari prezintă aceleași fapte. Neculce spune că Ghica s-a dus la Cartal, unde era marele vizir, cu gîndul să ceară mutarea sa în Țara Românească, dar nu numai că n-a putut să obțină acest lucru, ci chiar a fost amenințat de marele vizir că dacă va continua cu intrigi, va pierde și Moldova, și abia după ce Ghica a dat mari sume de bani marelui vizir și hanului a putut să se mențină în scaunul Moldovei¹.

¹ Ion Neculce, *Letopiseșul Țării Moldovei*, ed. Iorgu Iordan, București, 1959, p. 339.

După *Cronica Ghiculeștilor*, marele vizir, cunoscînd inteligența lui Ghica, l-a chemat ca să-i ceară sfatul. După ce l-a primit cu onoruri cum nu se făcuseră altă dată nici unui alt domn (l-a îmbrăcat cu blană de samur cu postav verde, a pus la dispoziția lui unul din corturile sale luxoase, îi trimitea la prînz și seara mîncăruri pregătite în bucătăria vizirială etc.) și după ce s-au consfătuît ca doi prieteni, la plecare s-au despărțit în modul cel mai afabil (p. 875—877).

În ce privește scaunul Țării Românești, cronicarul nostru ne asigură că Ghica l-a refuzat categoric în două rînduri, cînd i s-a oferit cu alte ocazii, scriind fratelui său Alexandru să facă tot posibilul să evite transferarea (p. 819 și 960).

Neculce spune că deși Poarta îi trimisese 50 de pungi ca să facă oaste, Ghica și-a însușit banii și a luat în mod gratuit din țară toate cele trebuincioase pentru armată (p. 374), că orbit de lăcomie a scos dări peste dări, stricînd așezămintele predecesorilor săi (p. 363, 364, 382 și 395—396). Cu totul altfel sînt expuse de autorul subiectiv al *Cronicii Ghiculeștilor* măsurile fiscale pe care le-a luat Ghica pentru ușurarea țărănimii (p. 987—989). Cronicarul Ghiculeștilor prezintă pe Ghica ca un «tată» grijuliu pentru popor. Spune că «solicitudinea» lui pentru cei nevoiași era așa de mare, încît în timp de foamete a trimis de a cumpărat din Polonia mălai și secară și le-a împărțit poporului (p. 963). Fără îndoială «mila» lui Grigore Ghica era dictată de interesele domniei. Se știe că în epoci de foamete, populația nevoiașă amenințată își părăsea căminele și fugea peste hotare. Prin această măsură de «generozitate», domnia a vrut să preîntîmpine o risipire a populației, care ar fi periclitat veniturile ei.

Din spusele lui Neculce și din cele ale autorului *Cronicii Ghiculeștilor* se ilustrează în chip convingător cît de părtinitori erau cronicarii, care își expuneau punctul de vedere prin prisma intereselor lor sau pe cel al protectorilor lor. Nu încapе îndoială că autorul *Cronicii Ghiculeștilor* se străduiește să prezinte cîrmuirea lui Grigore Ghica în cele mai frumoase culori, dar și critica lui Neculce pare să fie pătimașă. Pentru prima domnie a lui Grigore Ghica, Neculce are numai cuvinte de laudă, pentru cea de-a doua însă, el schimbă tonul, pentru că între timp a intrat în conflict cu domnul, care, bănuindu-l de sentimente antiotomane, l-a ținut cîtva timp închis. Cele de mai sus ne demonstrează că opinia unui cronicar este mai totdeauna discutabilă și că pentru stabilirea adevărului istoric ea trebuie controlată și cu alte izvoare istorice contemporane.

Așadar, pentru urmărirea adevărului, cercetătorul nu trebuie să ia ca reale cele spuse în *Cronica Ghiculeștilor* fără să recurgă și la *Cronica* lui Neculce, nici să se întemeieze pe *Cronica* acestuia fără să-l controleze cu *Cronica Ghiculeștilor*, care cuprinde în plus foarte multe și importante știri care nu se află la Neculce.

Constatarea făcută pentru *Cronica* lui Neculce este valabilă și pentru *Cronica* lui Canta și *cronica* lui Pseudo-Ienachi Kogălniceanu; între cronicile acestora și *Cronica Ghiculeștilor* nu se constată nici o legătură de dependență¹.

¹ Cf. și D. Russo, *op. cit.*, p. 26.

Alte izvoare

În afară de letopisețele moldovenești, autorul *Cronicii Ghiculeștilor* utilizează și izvoare din Țara Românească. La un moment dat spune: γράφει ὁ βλάχικος χρονγράφος p. 768 (*Letopisețul Țării Românești* scrie).

Cronicarul, urmărind activitatea protectorilor săi Grigore și Matei Ghica și în Țara Românească, ca să istorisească de asemenea domniile lor de acolo, se folosește și de informații orale furnizate de contemporani: «Cît despre domnia lui Grigorie Ghica în Țara Românească lăsăm pe munteni să scrie mai pe larg; noi vom povesti pe scurt numai ce e vrednic de pomenit din ceea ce am aflat de la mulți munteni» (p. 857). Deci, pe lângă faptul că utilizează cronicile muntene, culege știri și de la contemporani. Și în altă parte consemnează: «Precum am fost încredințat de la oameni vrednici de încredere» (p. 1 017). La p. 650 se spune: Κοντὰ εἰς τὰ ἄνω ρηθέντα, σημειώνομεν καὶ τοῦτο κατὰ τὴν μετάφρασιν ἐποὺ ἐκάμαμεν ἀπὸ κάποια τέτραδα τυπωμένα ρωσαϊκῆς διαλέκτου (Pe lângă cele spuse mai sus, notăm și următoarele, pe care le-am tradus după niște cărticele tipărite în limba rusească). E vorba de două scrisori, una adresată lui Petru cel Mare de către sultanul Ahmed, iar cealaltă este răspunsul trimis de Petru cel Mare sultanului. Așa cum se exprimă cronicarul s-ar crede că el a folosit direct izvorul rusesc, de fapt însă acest pasaj, ca și scrisorile, sînt luate de la Pseudo-Costin (p. 93): «Iară pre lângă aceasta, iubite cetitor, să știi că am mai adaos la această istorie și niște răspunsuri din niște trătăje moskicești tiparnice, precum au scris împărăția turcului la împăratul Moscului și apoi și împăratul Moscului la împăratul turcesc...».

La Pseudo-Costin, după această precizare, urmează două scrisori ale sultanului către Petru cel Mare și un răspuns al acestuia; cronicarul nostru a luat numai pe cea de-a doua scrisoare a sultanului, precum și răspunsul¹.

Cronicarul se mai folosește, precum am spus mai sus, și de două scrieri istorice grecești, o *Istorie pe scurt a domnilor* și un *Lexicon* al domnilor, alcătuite de Gheorghe Papadopol, care a fost profesor la școala grecească domnească din Iași, în timpul domniei lui Grigore Ghica: καθὼς φαίνεται εἰς τὴν κλίμακx τῆς ἐπιτεμῆς τῶν Αὐθεντῶν καὶ τοῦ Λεξικοῦ τῶν αὐτῶν αὐθεντῶν, ἐποὺ συνέγραψε Γεώργιος ὁ Παπαδόπουλος, ὁ τῆς αὐθεντικῆς ἑλληνικῆς σχολῆς ἐν Ἰασίω διδάσκαλος (p. 629)².

Dar partea cea mai importantă a cronicii este aceea care se bazează pe izvorul intern contemporan: viața politică, socială și economică desfășurată în Moldova în zilele sale. Cronicarul ne relatează despre o mulțime de întâmplări, mai mult sau mai puțin independente de activitatea protectorilor săi domni, care privesc boierimea și poporul: necazurile și suferințele maselor, apăsările fiscale, exploatarea nemiloasă și abuzivă a marilor feudali, precum și rezistența poporului, care și-o manifestă prin acte de violență și prin revolte împotriva exploataților, fie împotriva domnilor, fie numai împotriva sfetnicilor lor. Dar arma de luptă

¹ În «Arhiva societății științifice și literare din Iași», an. VI (1895), p. 465, se precizează că aceste scrisori sînt luate după Linnig, *Litterae procerum Europae*, pars. III. Răspunsul lui Petru cel Mare este intercalat, după o altă versiune grecească, și în Afenduli, *Ἱστορία τῶν συμβάντων τῶ ρηγί Σβέκω Καρόλω (Istoria celor intimplate regelui Suediei Carol)*, vezi Hurmuzaki, *Documente*, vol. XIII, p. 53–54.

² Vezi D. Russo, *op. cit.*, p. 19–20, notă.

cea mai obișnuită a poporului, la care recurgea deseori din cauza exploatării, era fuga, spargerea satelor și risipirea populației. Acest lucru aducea prejudicii economiei țării și obliga pe domn să-și schimbe vremelnice politica de apăsare fiscală, introducând măsuri mai blânde, fie fiscale, fie administrative, pentru ușurarea maselor asuprite și pentru a le apăra de abuzurile aparatului administrativ, încercând să oprească în felul acesta fuga și rezistența țărănimii.

Așadar, *Cronica Ghiculeștilor* este în parte o compilație, în parte o contribuție nouă. Partea compilată, în unele locuri, este mai scurtă decât izvoarele utilizate, în altele mai amplificată și îmbogățită cu noi amănunte. Povestirea retrospectivă a domniei lui Grigore Ghica în Țara Românească este mai redusă, în altă parte însă textul *Cronicii Ghiculeștilor* este mai dezvoltat decât cronicile românești. Pentru epoca lui Dimitrie Cantemir avem amănunte mai bogate în *Cronica Ghiculeștilor* decât în cronicile atribuite lui Amiras sau Nicolae Costin. A doua domnie a lui Nicolae Mavrocordat în Moldova însă este relatată mai dezvoltat la Axinte Uricarul decât în *Cronica Ghiculeștilor*.

Din cele spuse mai sus se pot admite două ipoteze:

1. că această cronică a fost compilată și alcătuită mai întâi în limba română de un moldovean și apoi s-a tradus și în limba greacă și că noi cunoaștem pînă astăzi numai traducerea în limba greacă;

2. putem admite, cu mai puțină probabilitate, că *Cronica Ghiculeștilor* s-a scris direct în limba greacă. În acest caz autorul este în același timp compilatorul și traducătorul izvoarelor utilizate.

Întrucît este sigur că autorul cronicii este moldovean, ni se pare mai probabil că el a compus opera sa în limba română, pe care apoi altcineva, sau poate chiar însuși autorul, a tradus-o în limba greacă.

Pînă nu se va descoperi un original românesc al acestei cronicii sau cel puțin primul volum al textului grecesc, în titlul căruia credem că s-ar găsi indicații despre autor și despre originalul cronicii, problema rămîne încă nerezolvată.

Valoarea cronicii

Cronica Ghiculeștilor este un izvor prețios pentru cercetarea trecutului Moldovei, fiind o cronică amănunțită, cu multe știri militare, politice, sociale și economice. În 564 de pagini de manuscris, de format mare, se istorisește cu toate amănuntele un răstimp de 59 de ani. Contribuția cronicarului Ghiculeștilor este importantă, pentru că relatează despre cele întîmplate în Moldova în acest interval, în mare parte fapte văzute și trăite, evenimente la care a participat sau a asistat, mai ales faptele care sînt legate de Ghiculești, în anturajul căroră trăia. Deși autorul este subiectiv, totuși multe din afirmațiile sale sînt demne de încredere, pentru că sînt întărite cu documente oficiale puse la dispoziția sa de Ghiculești, pe care le intercalează în cronică¹. În nici o altă cronică nu găsim atîtea acte oficiale ca în *Cronica Ghiculeștilor*. Convenții, scrisori, firmane de numire în domnie și de mucarer, ordine de exilare, arzmahzaruri etc. pe care cronicarul le dă de cele mai multe ori în întregime, altele în rezumat.

După cum am arătat mai sus, *Cronica Ghiculeștilor* este în parte o compilație după diferite letopisețe românești și în parte o contribuție originală, căreia

¹ Multe din afirmațiile sale sînt confirmate și de rapoartele capuchehaielor lui Constantin Mavrocordat cuprinse în ms. gr. 1 069 din Biblioteca Acad. R.P.R.

nu-i corespunde ca prototip nici unul din letopisețele românești cunoscute. Cronica este prețioasă nu numai pentru partea originală, dar și pentru cea compilată, deoarece compilația a fost întregită și completată cu multe amănunte și știri furnizate cronicarului de domnii din familia Ghica. Cu atât mai valoroasă este partea originală, care îmbrățișează intervalul 1730—1754, cu cât pentru această epocă nu avem alte izvoare narrative. Până la 1743 se întinde cronica lui Neculce, dar, cum am văzut, autorul *Cronicii Ghiculeștilor* nu a cunoscut-o și nu a utilizat-o și de multe ori este în contradicție cu ea, ceea ce face ca valoarea ei să sporească, putînd fi folosită în mod comparativ. În ce privește cronica lui Ioan Canta și cea atribuită lui Ienache Kogălniceanu, sînt așa de scurte, încît nici nu pot fi socotite drept cronici.

În partea a doua a *Cronicii Ghiculeștilor*, după cum am spus, autorul dă multe știri interesante, pe care nu le cunoaștem din altă parte. Firește, ca toți cronicarii, și el este preocupat în primul rînd de faptele domnilor și de-ale boierilor.

Cu privire la aplicarea reformei lui Constantin Mavrocordat în Moldova în 1741, autorul cronicii spune că atunci cînd domnul a adus la cunoștința boierilor intenția sa de a trece pe toți țăranii în listele contribuabililor și de a introduce sistemul sferturilor, boierilor nu le-a convenit acest lucru, dar Mavrocordat nici nu le-a dat timp să-și spună punctul lor de vedere: « Iar ei, văzînd gîndul hotărît și nestrămutat al domnului, n-au îndrăznit să spună nimic » (p. 1 009—1 010). Au fost orînduiți boieri să meargă în toate ținuturile pentru a întocmi catagrafia oamenilor.

Reforma lui Mavrocordat a fost primită cu ostilitate și de țăranime, întrucît Grigore Ghica, predecesorul lui Mavrocordat, pregătise terenul pentru introducerea sistemului sferturilor și anunțase prin cărți domnești că fiecare căsaș va da cîte opt lei pe an, iar holteii cîte patru. Grigore Ghica, fiind mazilit, n-a avut timpul necesar să pună în aplicare reforma sa, iar Mavrocordat cerea cîte 2 1/2 lei la sfert atît de la căsătoriți, cît și de la holtei, adică 10 lei pe an. Deci « văzînd împovărarea cea mare făcută de Constantin vodă la darea lor, s-au tulburat mult și foarte mulți dintre ei s-au pregătit din multe părți să fugă », mai ales din ținuturile marginase. Constantin Razu, care fusese trimis acolo pentru strîngerea sferturilor, nu îndrăznea să se întoarcă la Iași după ce a strîns banii, ca nu cumva să se risipească populația. El a stat acolo pînă ce i-a silit pe țăranii să are și să semene, socotînd că în felul acesta țăranimea este mai legată de satele ei (p. 1 010)¹. Autorul *Cronicii Ghiculeștilor* nu este de loc favorabil lui C. Mavrocordat, îl critică aspru pentru purtarea lui autoritară față de boieri, că a vrut « să-i umilească și să-i sperie pe toți și de aceea ori de cîte ori vreun boier spunea ceva, îl muștra ». « Aproape pe toți boierii îi muștra mereu, mai ales din pricina catagrafiei oamenilor ». Dacă se găseau oameni neînscriși, pe aceștia îi pedepsea dîndu-le pecetluituri duble, iar pe boierii lor îi muștra aspru (p. 1 010—1 011). « La început nu iertase pe nici unul din acei care se aflau în slujba boierilor, ci pe toți i-a pus la dajdie; mai pe urmă însă a dat cîte treizeci-patruzeci de oameni boierilor mari și cîte două-

¹ Cf. și *Condica vistieriei*, în N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VI, București, 1904, p. 314—315.

zeci și cîte zece celorlalți ca să facă să înceteze puțin vuietul care se produsese » p. 1 012) ¹.

Constantin Mavrocordat era un domn favorabil mării boierimi, el reprezenta interesele clasei exploatoare, întrucît însă abuzurile acestei clase erau foarte multe și necurmte, domnul era îngrijorat de starea de nemulțumire din țară și de aceea a luat mai multe măsuri în vederea frînării abuzurilor comise de boieri pentru preîntîmpinarea mișcărilor țărănești. Politica internă a lui Mavrocordat reiese clar dintr-o corespondență cu capuchehaiielele sale din Constantinopol. Rezistența dîră a țărănimii îi dă mult de gîndit. De teama risipirii contribuabililor el se opune îndemnurilor capuchehaiielelor sale de a desființa așezămîntul sferturilor și de a percepe din nou dările desființate prin reformă. E drept că el n-a desființat așezămîntul sferturilor, dar ca să facă față cererilor nemăsurate ale Porții a majorat sau a înmulțit sferturile. Rezultatul accentuării fiscalității s-a văzut imediat. În 1742, un număr de 4 568 de țărani, neputînd suporta apăsarea fiscală, fug peste hotarele Moldovei. Autorul *Cronicii Ghiculeștilor* nu ne spune nimic din toate aceste frămîntări din rîndul țărănimii exploatare. El relevă numai nemulțumirea boierilor, care « nu mai aveau obraz » ².

Mai departe autorul cronicii ne informează despre cîrmuirea nepricepută a lui Ioan Mavrocordat (1743—1747), despre certurile și neînțelegerile care se iscau între boierii săi, despre apăsarea fiscală și despre vîcărîtul atît de greu, din care a strîns însemnate sume, dar și despre cheltuielile mari pe care le făcea acest domn cu mese și petreceri și cu dărnicia lui față de demnitarii turci care treceau prin țară, așa că, deși strîngea însemnate sume de bani și deși a găsit țara în prosperitate, cu un număr de 50 000 de contribuabili, totuși din cauza risipei și proastei administrații era împovărat de datorii grele. Creditorii săi, veniți din Constantinopol în Moldova ca să-și încaseze creditele, îl puneau de multe ori în situații neplăcute. Neputînd achita datoriile, a fost cu totul discreditat și astfel, nemaigăsind creditori, nu și-a mai putut plăti mucarerul anual și a fost mazilit ³.

¹ Neculce dă în cronică sa un număr ceva mai mare de scutelnici; 50—60 pentru boierii mari, iar pentru boierii mazili cite 20, 15 sau 5. El spune că domnul a mai dat și jupineselor sîrăce cite 10 sau 15 scutelnici (*Letopiseșul*, ed. I. Iordan, București, 1959, p. 383). Sub Ioan Mavrocordat, urmașul lui Constantin Mavrocordat, numărul scutelnicilor a crescut considerabil: fiecare boier avea cite 100—150, iar satele lor se bucurau de absolută imunitate, slujbașii domnești neavînd voie să încaseze nimic de la locuitorii acestor sate (*Cronica Ghiculeștilor*, p. 1 045).

² Vezi *Cronica Ghiculeștilor*, p. 1 011 și Ariadna Camariano-Cioran, *Rapoartele inedite ale capuchehaiielelor lui Constantin Mavrocordat*, « Studii », an. XIV (1961), nr. 4, p. 954, 956 și 964.

³ Neplata la timp a mucarerului sau a haraciului constituia o vină gravă față de Poartă, care proceda imediat la mazilirea domnilor, cf. Eugen Stănescu, *Studiu introductiv*, p. XXIX la *Cronicari munteni*, ediție îngrijită de Mihail Gregorian, București E.S.P.L.A., 1961. Și Constantin Mavrocordat a fost mazilit în 1749 pentru neplata mucarerului. Poarta cerea 300 de pungi pentru reinnoirea domniei, dar, după spusele autorului *Cronicii Ghiculeștilor*, domnul nu putea strînge această sumă, țara fiind secătuită. Boierii îl sfătuiau să scoată vîcărît, dar el răspundea că preferă să fie mazilit și chiar exilat decît să ia și puținul ce le-a mai rămas locuitorilor Moldovei ca să-l dea lacomilor demnitari ai Porții, pe care îi aseamănă cu butoi fără fund al Danaidelor (vezi Ariadna Camariano-Cioran, *op. cit.*, p. 950).

Autorul ne descrie mai departe scurta domnie a lui Grigore Ghica (1747—1748), « bucuria care a cuprins poporul » la auzul acestei domnii și stringerea populației risipite, « buna lui cîrmuire » și liniștea ce a domnit în țară. Iată cum autorul, ca om al Ghiculeștilor, descrie în mod vădit părtinitor efectul pe care l-a produs în țară vestea reluării domniei de către Grigore Ghica : « Boierii și poporul din Moldova, care erau încă mîhniți de surghiunirea lui Grigorie vodă, au primit cu foarte mare bucurie vestea numirii sale în scaunul Moldovei, deoarece căpătau iarăși pe părintele lor obștesc și pe ocrotitorul lor domn, de care au fost lipsiți multă vreme. Și acei care se risipiseră și pribegeau în lume au început să-și caute ca păsările cuiburile lor. Încă înainte de a sosi în scaunul său domnesc, peste cinci mii de supuși fugari și pribegi s-au întors, fiindcă Grigorie vodă era nu numai un părinte și un binefăcător, dar și un foarte bun apărător al săracilor » (p. 1 048). Astfel de aprecieri elogioase și părtinitoare sînt frecvente de-a lungul cronicii, și tocmai în aceasta constă partea slabă a cronicii. « Cînd e vorba de ceilalți domni — spune D. Russo —, lauda este împletită cu critica, nu tot așa însă și pentru Ghiculești; cînd vorbește de ei, cronicarul nu are cuvinte de critică, nu are altă părere decît a patronilor, nu vede decît însușiri sufletești neobișnuite și binefaceri fără seamăn. Crede că n-au cîrmuit Principatele decît ca trimiși de pronia cerească în timpuri tulburi pentru a ocroti interesele boierilor și a alina suferințele norodului. Pentru această părtinire vădită, pe care de altfel o întîmpinăm în toate cronicile oficiale, știrile trebuie utilizate cu precauțiune, lauda nemăsurată, povestirea tendențioasă sau tăcerea intenționată trebuie controlate cu celelalte izvoare contemporane »¹.

Autorul se ocupă și de mutarea lui Grigore Ghica în Țara Românească și de domnia lui de acolo, pe care, scriind cronica oficială a Ghiculeștilor, socotește necesar s-o intercaleze în cronica moldovenească. De asemenea, vorbește de urcarea în scaunul Țării Românești a lui Matei Ghica după moartea tatălui său și descrie pe larg mișcarea orășenească din timpul scurtei lui domnii de acolo.

Autorul, care totdeauna este favorabil Ghiculeștilor, acuză în modul cel mai grav, ca nestatornici, sperjuri și nerecunoscători, pe inițiatorii acestei mișcări, care au tulburat liniștea protectorului său și au pricinuit mazilirea lui, și anume el acuză pe mitropolitul Neofit și pe marele vornic Constantin Dudescu. Spune că ei au silit poporul cu amenințări și cu bătăi să se prezinte capugi-bașei și să se plîngă. Dar puțin mai jos se contrazice cînd afirmă că marele ban Barbu Văcărescu și fratele lui Ștefan, marele logofăt, și alții, deși erau mulțumiți de domn, totuși, văzînd avîntul mulțimii, de frică au trecut și ei de partea celor mulți. Dar pentru ca reputația protectorului său, Matei Ghica, să nu fie atinsă de acest eveniment, cronicarul spune că toți strigau în gura mare că erau mulțumiți de domnul lor și că se plîngeau numai împotriva sftenicilor lui, în special împotriva hatmanului Iordache, a lui Nicolae Rusăt și a agăi Dimitrașcu Balasachi.

Cronicarul amintește că în timpul celei de a treia domnii a lui Constantin Mavrocordat (1748—1749), hanul a încercat să introducă un obicei neexistent pînă atunci (obligația pentru Moldova de a da hanului nou-numit un avaet de 1 000 de galbeni), dar Constantin Mavrocordat a refuzat să-l plătească, trimițînd un arzmahzar, prin care arăta situația economică grea a țării, în special

¹ D. Russo, *op. cit.*, p. 32.

a țăranilor, care «abia își puteau hrăni trupurile». Cronicarul mai adaugă că Mavrocordat, pentru a înlătura abuzurile clericilor, a instituit un tribunal ecleziastic, iar transmiterea datoriilor de la un egumen la altul nu mai era admisă.

Autorul dă multe amănunte și despre izgonirea lazilor din Moldova de către Constantin Mavrocordat, deoarece acești negustori turci comiteau multe nedreptăți și abuzuri, dar și pentru că ei făceau concurență negustorilor pămînteni. Laudă atitudinea dîră a lui Mavrocordat, care, fiind îndemnat de boieri să introducă darea văcăritului, a refuzat, ca să nu împovăreze poporul, temîndu-se de risipirea lui¹. Neputînd plăti nici el — ca și fratele său Ioan — suma mucarului, a fost mazilit și exilat în insula Lemnos.

A treia domnie a lui Constantin Mavrocordat este caracterizată numai prin cuvinte de laudă. Pe cînd în domnia precedentă, cum am văzut mai sus, îl critică pe Mavrocordat cu asprime pentru purtarea lui autoritară față de boieri și pentru «umilințele» la care îi supunea, pentru următoarea domnie a acestuia însă nu găsește nimic reproșabil. Poate că între timp autorul cronicii să se fi bucurat de vreo favoare din partea lui Mavrocordat și în urma acestui fapt și-a schimbat atitudinea față de el. Pentru a treia domnie a acestui domn autorul dă o mulțime de amănunte de mică importanță, dar nici un cuvînt nu spune despre reforma lui socială. Nu ne putem explica ce l-a determinat pe cronicar să treacă sub tăcere un eveniment atît de important impus de lupta de clasă a țăranimii².

Pentru primii doi ani din domnia lui Matei Ghica, autorul consacră vreo 60 de pagini, relatînd toate amănunțele acestei domnii: ce măsuri fiscale și administrative a luat pentru reorganizarea țării și pentru strîngerea populației risipite³; intervențiile pe care le-a făcut la Poartă ca să obțină diferite firmane

¹ Între anii 1748 și 1749, cînd domnește Constantin Mavrocordat, Moldova trecea prin multe greutăți: epidemie la vite, care a pricinuit moartea a unui mare număr din ele; secetă, care a distrus semănăturile; invazie de lăcuste, care au bîntuit țara pricinuind mari stricăciuni. Aceste calamități ale naturii, adăugîndu-se la exploatarea nemiloasă exercitată de clasa stăpînitoare, au determinat pe mulți dintre locuitorii să-și părăsească satele și să emigreze peste hotare. În asemenea împrejurări Mavrocordat nu avea curajul să percapă văcărit, căci populația s-ar fi risipit și mai mult și s-ar fi agravat situația economică a țării prin împușinarea contribuabililor.

² Reforma socială a lui Const. Mavrocordat, «impusă de lupta de clasă a țăranimii și de condițiile economice ale vremii», prin care se desființa rumînia și vecinia, «a fost ultima și cea mai însemnată dintre reformele» acestui domn. Cf. despre această reformă *Istoria României*, vol. III, p. 438—446.

³ Matei Ghica, fiind mutat în scaunul Moldovei în urma mișcării ce a avut loc la București împotriva lui, se arată «binevoitor» pentru ca să preîntîmpine o nouă ostilitate din partea poporului moldovean. De altfel, această politică de «bunăvoință» a domnului era dictată de interesele economice ale domniei: era necesară o vremelnică ușurare fiscală pentru reîntoarcerea fugarilor, întrucît din 50 000 de contribuabili cîți erau cu cîțiva ani în urmă, în 1753, cînd Matei Ghica a luat domnia Moldovei, nu rămăseseră decît 18 000 și prin urmare veniturile vistieriei scăzuseră mult. Rezultatul ușurării fiscale se vede neîntîrziat; se întorc 4 000 de fugari (p. 1 100). De altfel, scopul reformei fiscale a lui Matei Ghica rezultă clar din finalul cărții domnești adresată locuitorilor tuturor ținuturilor: «Numai să căutați să vă adunați la locurile și la căminele voastre, și dacă mai înainte ați avut fumuri în cap pentru că nu știați cum se vor orîndui dările vistieriei, să le alungați din închipuirea voastră, pentru ca, cîștigînd, să vă puteți plăti dările voastre după puțință și după dreptate, precum am spus mai sus» (p. 1 097). Acest final este atît de edificator, încît lămurește pe deplin politica de «bunăvoință» și de «milă» a lui Matei Ghica.

pentru a stîrpi neajunsurile pricinuite țării de către demnitarii turci în trecerea lor spre cetățile turcești, precum și obținerea unui firman pentru a opri tănuirea țăranilor în satele boierești.

Cronica Ghiculeștilor cuprinde ultimii cinci ani ai secolului al XVII-lea și prima jumătate a secolului al XVIII-lea, perioadă cînd se constată, bineînțeles încă în chip timid și embrionar, apariția primelor elemente capitaliste în Moldova, cînd crește comerțul cu produsele agricole și deci marii feudali încep să-și valorifice întinsele lor domenii. Dar pentru această valorificare se resimte lipsa brațelor de muncă, ceea ce a dus la o intensificare a exploatării celor existente. Este perioada cînd exploatarea Moldovei de către puterea suzerană merge în mod crescînd, cînd cererile în bani și în produse sînt tot mai mari. Cererile Imperiului otoman intensifică apăsările fiscale și prestațiile în muncă ale țăranimii Moldovei, necesare pentru ducerea războaielor puterii suzerane. Este epoca domniilor fanariote, cînd domnii sînt aleși și numiți de Poartă nu după calitățile și meritele lor de cîrmuitori, ci după cum sumele oferite sînt mai mari sau mai mici.

Consecința acestui procedeu de numire a domnilor este știrbirea prestigiului și scăderea autorității lor. Acest lucru se constată încă din a doua jumătate a secolului al XVII-lea cînd domnul « este redus la nivelul unui simplu dregător turc » și este lipsit de autoritate față de marii boieri. Decăderea domniei este ilustrată prin mai multe aspecte în a doua jumătate a secolului al XVII-lea¹; acest fenomen se accentuează și mai mult în epoca fanariotă din cauza instabilității și nesiguranței domnului. El era la bunul plac al lui cîzlar-aga sau la cel al lui hechim-bașa, mazilirea lui depindea de favoarea sau de disgrația cutărui pașă de serhat sau chiar de pîra unor boieri ostili lui. Se constată și o oarecare intensificare a conflictelor între domnie și boierime, pe de o parte, și între boierii pămînteni și boierii greci veniți împreună cu domnii fanarioti, pe de altă parte. În linii mari era colaborare și înțelegere între domnie și marea boierime pentru apărarea intereselor lor comune în vederea exploatării țării și a poporului, totuși se constată și multe conflicte între cutare domn și cutare grupare boierească sau boier, care aveau la bază ambiții, invidii sau nemulțumiri pentru neprimirea dregătoriilor dorite.

În cele ce urmează arătăm diferitele aspecte sociale, economice, politice și militare oglindite în *Cronica Ghiculeștilor*.

Aspecte sociale și politice interne

În *Cronica Ghiculeștilor* găsim relatate numeroase fapte interesante pentru cunoașterea dezvoltării vieții sociale și economice, precum și a evoluției politice interne a Moldovei în acea epocă: conflicte între domnii celor două țări sau între domnii în activitate și cei mazili, între domnie și boierime, între facțiunile boierești, între boierii români și cei greci, precum și unele aspecte care reflectă crunta asuprire și exploatare a poporului de către clasa dominantă. Se știe că poporul asuprit nu rămînea pasiv la exploatarea nemiloasă exercitată de clasa stăpînitoare, ci el depunea o dîrză rezistență; lupta de clasă a acestuia împotriva clasei dominante se manifesta prin fuga și spargerea satelor și chiar prin mișcări țărănești². Se poate urmări creșterea și descreșterea populației după

¹ Vezi Eugen Stănescu, *op. cit.*, p. XXVII, XLI, XLII și XLIII.

² *Istoria României*, vol. III, p. 439.

cum cresc sau descreșc apăsările fiscale, după cum se accentuează exploatarea socială, și nu mai puțin în raport cu robirile făcute de turci și tătari. Cronica este, așadar, nu o simplă narațiune a evenimentelor politice sau militare, ci și o înfățișare a modului de exploatare a poporului, a necazurilor și a suferințelor sale. Sînt arătate abuzurile și stoarcerile nemiloase exercitate de domni, de boierii mari, precum și de aparatul fiscal și administrativ.

În cronică găsim știri despre intrigile pretendenților și mijloacele întrebunțate de ei la Poartă pentru dobîndirea domniei. Intriga, lipsită de cel mai elementar scrupul moral, era arma obișnuită atît a domnilor, cît și a boierilor pentru satisfacerea intereselor lor imediate sau îndepărtate, pentru obținerea sau menținerea postului dorit. Lăcomia de bani îi făcea pe domni și pe boieri să se acuze reciproc pentru sustrageri de sume din veniturile țării; pentru a se dezvinovăți sau pentru a aduce probe împotriva adversarilor lor — care uneori erau rude apropiate — recurgeau la pîri nedrepte bazate pe fapte născocite și mergeau așa de departe, încît falsificau chiar acte oficiale ale țării. De exemplu, boierii moldoveni pîrăsc pe Nicolae Mavrocordat la Pcartă cu acte falsificate: în registrul în care erau trecuți banii birului (μπάνι μπίρουλουγι) ei au scris banii bairamicului (μπάνι μπαϊραμλίγουλουγι). Din această falsificare rezulta că Nicolae Mavrocordat a strîns banii bairam-peșcheșului și nu i-a trimis Porții (p. 682).

Pentru a-și asigura o domnie mai lungă, lipsită de riscul mazilirii, sau pentru a înlătura o veche dușmănie, domnii recurgeau la tot felul de compromisuri: învoieli cu jurămînt, inrudiri prin logodne, dar a căror valabilitate era de scurtă durată etc. Între Antioh Cantemir și Constantin Brîncoveanu se făcuse în 1695 o înțelegere cu jurămînt ca să nu uneltească unul împotriva celuilalt. În curînd însă Brîncoveanu a uitat și de înțelegerea făcută și de prietenia stabilită între ei și a contribuit la mazilirea lui Antioh Cantemir.

Brîncoveanu nu era în raporturi bune nici cu Constantin Duca și căuta prin diferite intrigi la Poartă să-l mazilească. Dar și Duca uneltea la rîndul său pentru mazilirea lui Brîncoveanu; acesta însă ieșea de cele mai multe ori învingător, pentru că avea o armă puternică împotriva adversarilor săi: sumele mari de bani, pe care le dădea cu multă dărnicie demnitarilor Porții ca să-și atingă scopul. Cronicarul îl critică aspru pe Brîncoveanu, care, cu puterea banilor săi, făcea atîtea intrigi la Poartă, dăunătoare Moldovei.

Înțelegere scrisă și întărită cu jurămînt s-a încheiat și între Constantin Mavrocordat și Grigore Ghica: să domnească în deplină armonie și să nu recurgă la intrigi și uneltiri unul împotriva altuia¹; dar nici această înțelegere nu a dăinuit mult. De altfel, asemenea înțelegeri nu erau pe placul Porții, ei îi conveneau conflicte între domni, intrigi pentru mazilirea domnilor și schimbări în domnie, pentru ca în felul acesta să poată storce sume tot mai mari; de aceea căuta să zădărnicească orice înțelegere între domni.

¹ Înțelegerea scrisă între cei doi domni a fost încheiată la începutul anului 1741 prin mijlocirea marelui dragoman. Ea cuprindea 6 articole, al căror cuprins, pe scurt, este:

1. cele două părți să fie în deplină înțelegere, să se ajute reciproc și să nu caute prin daruri ca unul din domni să cîștige bunăvoința Porții și a demnitarilor în detrimentul celuilalt, ci prietenii unuia să fie și ai celuilalt;

2. ei să fie cu mare băgare de seamă ca să nu intervină o a treia persoană pentru luarea domniei, căutînd s-o păstreze cei doi domni. Dacă se va propune din partea Porții

Una din multele cauze pentru care s-a dat domnia Țării Românești în 1741 lui Mihai Racoviță a fost și dorința Porții să strice înțelegerea între cei doi domni, și într-adevăr a reușit pe deplin. După *Cronica Ghiculeștilor*, Constantin Mavrocordat, văzându-se mazilit din scaunul Țării Românești, își calcă legământul, supralicitează la Poartă și obține scaunul Moldovei prin mazilirea lui Grigore Ghica (p. 989).

Interesele momentului îi determinau pe domni ca, tot așa de ușor, să strice și logodnele. Constantin Mavrocordat logodise pe sora sa cu Ștefan Racoviță, fiul lui Mihai Racoviță, dar tocmai în momentul când totul era pregătit pentru nuntă, Mihai Racoviță găsește mai convenabil să strice această logodnă și să se încuscrească cu Grigore Ghica, căsătorind pe fiica sa cu Scarlat Ghica. Acest lucru l-a mîhnit mult pe Mavrocordat, deoarece în felul acesta Grigore Ghica și Mihai Racoviță se legau între ei nu numai cu prietenia, dar și prin cuscrie, și puteau deveni adversari de temut (p. 867).

Rareori se întîmpla ca între domnii celor două țări române să fie înțelegere și armonie, pentru că adeseori domnul Moldovei rîvnea la scaunul și la veniturile Țării Românești. Nici atunci cînd domneau cei doi frați, Ioan și Constantin Mavrocordat, primul în Moldova și al doilea în Țara Românească, nu au încetat intrigile, deoarece sfetnicii lui Ioan îl îndemneau să facă demersuri la Poartă pentru mazilirea fratelui său din Țara Românească pentru a-i lua locul (p. 1040). Dușmănia între ei crescuse într-atîta, încît atunci cînd Ioan a cerut ajutorul fratelui său pentru achitarea mucarerului, Constantin Mavrocordat i-a trimis următorul răspuns: « Să ajute cineva un domn sub a cărui stăpînire suferă întreg poporul este un foarte mare păcat și conștiința lui cea dreaptă nu-l lasă să-și asume un astfel de păcat » (p. 1043).

Dacă nu exista înțelegere și armonie între domnii în activitate, cu atît mai mult nu putea exista între mazilii care așteptau la Constantinopol ocazia potrivită pentru luarea domniei și cei aflați pe tron. Un domn mazil, cum ajungea la Constantinopol, începea uneltirile și pregătirea terenului pentru recîstigarea domniei; la rîndul lor, domnii în activitate se simțeau mai ușurați cînd mazilii apucau calea exilului. De multe ori exilarea unui domn mazil o cereau la Poartă domnii celor două țări cînd nu se simțeau în siguranță, cum a fost cazul lui Mihai Racoviță, pentru exilarea căruia Grigore Ghica și Constantin Mavrocordat

mutarea, s-o refuze, iar dacă va fi vorba de mazilire să intervină cu forțele unite ca să înlăture primejdia;

3. marele dragoman să ajute în măsură egală pe cei doi domni prin intervențiile sale la Poartă și, ca răsplată, să primească 6 000 de lei de la Constantin Mavrocordat, care sumă va fi trimisă trimestrial;

4. întrucît Mihai Racoviță se afla la strîmtoare, fiecare domn să-i dea cite 3 000 de lei pentru nevoile lui, iar dacă va cere domnie și îi va tulbura, această sumă să fie cheltuită unde va fi necesar pentru înlăturarea pericolului din partea lui;

5. articolul 5 se referă la o poliță pentru griu, dată în timpul cînd s-a făcut permutarea celor doi domni;

6. cînd se vor duce agale și ciohodari la un principat și va fi vorba să treacă și la celălalt, domnul principatului respectiv să aducă la cunoștința celuiilalt domn ce daruri a dat demnitarului turc, pentru ca și celălalt să-i dăruiască în egală măsură și în felul acesta să fie evitate cheltuieli inutile.

Aceste șase articole le-au acceptat amîndoi domnii, dar durabilitatea lor a fost foarte scurtă (vezi Constantin Daponte, *Éphémérides daces*, ed. E. Legrand, vol. I, p. 306—309).

au trimis arzmahzar la Poartă și au reușit astfel să obțină trimiterea lui la Mitilene.

Porții, precum am spus mai sus, îi conveneau dese schimbări în domnie, căci fiecare domnie nouă era un izvor de însemnate cîștiguri oficiale și neoficiale pentru demnitarii ei. Dar erau și cazuri cînd schimbările se făceau la intervale așa de scurte, încît aduceau mari perturbații în cîrmuirea și în economia țărilor române. Atunci Poarta, pentru ca să asigure un oarecare răstimp de liniște celor două țări, căci dezordinea și anarhia produceau crize economice și împrușcarea profiturilor ei, proceda la exilarea tuturor domnilor mazili cu oamenii lor, cîteodată și cu soțiile lor, pentru ca să înceteze intrigile și cei doi domni să domnească în siguranță. În acest scop au fost exilați în 1744, în același timp, Grigore Ghica și Mihai Racoviță, primul la Tenedos, iar al doilea la Mitilene (p. 1 035—1 036).

În *Cronica Ghiculeștilor* sînt oglindite și raporturile dintre domnie și marea boierime, conflictele dintre marii boieri, precum și dușmăniile lor pătimașe. Domnii fanarioți, nemaidepinzînd de alegerea și de sprijinul politic al boierilor, ar fi trebuit să-și întărească puterea; și totuși, întrucît la schimbările lor dese, care aveau drept cauză aviditatea și dorința de cîștig a demnitarilor Porții, contribuiau foarte mult și intrigile urzite de boieri, fie pămînteni, fie greci, ei și-au pierdut din prestigiu. Nesiguranța și nestabilitatea domniilor contribuie la slăbirea autorității lor. Schimbările dese ale domnilor pricinuesc și țării mari pagube. Clasa boierească ajunsese în această epocă la cel mai înalt grad de corupție. Certurile și împăcările între boieri sau între boieri și domni nu erau motivate de nici un principiu. Numai interesul material îi făcea să fie prieteni sau dușmani.

Noul domn avea mai totdeauna grijă să distribuie devotaților săi dregătoriile țării. Domnii fanarioți veneau de cele mai multe ori din Constantinopol urmați de oamenii lor de încredere. Preferarea acestora de către domni nemulțumea, cum era și firesc, pe boierii pămînteni și, ca urmare a nemulțumirii lor, izbucneau o serie de conflicte între domnie și boierime sau între boierii pămînteni și cei greci. Rezultatele acestor conflicte erau dese schimbări în domnie, care ruinau țara și pauperizau masele populare, deoarece domniile se luau cu cheltuieli mari și ca atare primul gînd atît al noului domn, cît și al dregătorilor săi, era îmbogățirea, stoarcerea în scurt timp a unei sume cît mai mari, întrucît nu se știa cît va rămîne în scaun.

Autorul cronicii critică cu asprime pe boierii care unelteau împotriva domnilor, tulburînd liniștea țării. Nu face nici o deosebire între boierii pămînteni și cei greci. După părerea lui mulți domni ar fi cîrmuit țara cu blîndețe dacă n-ar fi fost înconjurați de sfetnici hrăpăreți și fără inimă, dacă ar fi lipsit intrigile acestor boieri, abuzurile și lăcomia lor pentru cîștiguri și situații mai bune, sau sfaturile și îndemnurile lor dăunătoare țării și poporului.

Urmărind în cuprinsul cronicii raporturile dintre domni și boieri, vedem că mai toți domnii aveau dușmani în rîndurile boierimii, fie din pricina purtării lor prea autoritare, fie din pricina intrigilor și abuzurilor sfetnicilor lor. Antioh Cantemir, spune cronicarul, s-a arătat aspru și disprețuitor față de boieri din îndemnul sfetnicilor săi și mulți boieri moldoveni, fugind în Țara Românească, au reușit cu ajutorul lui Brîncoveanu să-l mazilească (p. 595 și 608). Nici Constantin Duca nu era în raporturi bune cu boierii. Cînd a luat domnia pentru

a doua oară (1700), prima lui grijă a fost să trimită din Constantinopol scrisori caimacamilor săi să supravegheze, pentru a nu fugi, pe boierii care aveau gânduri dușmănoase împotriva lui; vroia să se asigure în special de persoana hatmanului Bogdan și a vistierului Iordachi Rusăt. Dar scrisorile, căzând chiar în mâinile hatmanului Bogdan, acesta a fugit imediat în Polonia, ca și Iordachi vistierul (p. 600). Alți boieri moldoveni, în număr mai mare, au fugit în Țara Românească. Constantin Duca, neavînd liniște și siguranță în scaunul său atîta timp cît boierii erau refugiați în Țara Românească, căci în orice moment se putea, prin reclamațiile lor la Poartă, să fie mazilit, a scos firman de la Poartă, ca să-i readucă în Moldova, dar nu a reușit, căci s-a opus Brîncoveanu cu alt firman împărătesc (p. 601).

Cantemir se ridică împotriva oligarhiei boierești, căci planul lui era înlăturarea regimului nobiliar din Moldova și eliberarea ei de sub dominația otomană¹. Pentru ca planurile sale să nu fie descoperite de boierii mari — majoritatea turcofilii — Cantemir i-a îndepărtat de lângă el printr-o stratagemă ingenioasă și s-a bizuit numai pe mica boierime. Numai cu tinerii săi sftnici domnul se sfătuia, spune cronicarul (p. 657). Pe hatmanul Antioh Jora îl mazilește, pretextînd că a primit ordin în acest sens de la seraschierul Benderului, și dă hătmanăia lui Ioan Neculce. Pe Dimitrie, aga darabanilor, se preface că îl izgonește cu minie din cortul său poruncindu-i să nu mai apară în fața sa; în realitate însă îl trimite în taină să îndemne pe ruși să grăbească venirea lor.

Multe conflicte a avut cu boierii și Nicolae Mavrocordat. Îndată după ocuparea scaunului Moldovei, a închis cîțiva în urma intrigilor lui Iordache Rusăt (p. 632). Dar nici Iordache Rusăt nu se bucură mult timp de încrederea domnului. În curînd, fiind demascată firea lui intrigantă, cade în disgrație și este închis (p. 640).

Cu Iordachi Rusăt intră în conflict și Dimitrie Cantemir, întrucît, după spusele cronicarului, acesta s-ar fi opus succesiunii Cantemireștilor la scaunul Moldovei. Cantemir l-a reclamat aliatului său Petru cel Mare, care l-a ținut mult timp închis (p. 664—665).

Nici Grigore Ghica nu era pe placul unor boieri, care au conspirat de repetate ori cu tătarii ca să-l mazilească, oferindu-le sume mari de bani (p. 786 și 839—840).

Mihail Racoviță, în a treia sa domnie, s-a purtat rău cu boierii, dînd toate boieriile rudelor sale. Dușmanii săi din rîndurile boierimii au încercat să-l predea austriecilor, așa cum făcuseră muntenii cu domnul lor Nicolae Mavrocordat, dar nu au izbutit (p. 731—732).

În timpul domniei din Țara Românească (1741—1744), Mihai Racoviță a nemulțumit într-atîta pe boierii munteni, încît după mazilirea sa « boierii și multă mulțime » s-au dus la Constantinopol și s-au plîns pentru nedreptățile pe care le făcuse. În urma acestor plîngerii, sultanul l-a exilat la Mitilene (p. 1 033—1 034).

Împotriva fiului acestuia, Constantin Racoviță, boierii moldoveni au organizat o adevărată conspirație. Peste 50 de boieri au fugit din Moldova cu gîndul să trimită arzmahzar de plîngere la Poartă și la hanul Crimeei (p. 1 069—1 071). În urma acestui conflict țărani au avut o oarecare ușurare, spune cronicarul,

¹ *Istoria României*, vol. III, p. 214 și urm.

deoarece cîtva timp ei nu au fost constrînși să-și îndeplinească obligațiile față de stăpîinii lor feudali.

Am înfățișat mai sus numai cîteva din aspectele numeroaselor conflicte din prima jumătate a secolului al XVIII-lea, care se iscau între domnie și marea boierime. Aparent aceste conflicte porneau dintr-o diversitate de cauze, dar mobilul era, în fond, unul singur: puterea ca mijloc de îmbogățire.

Conflictele dintre domni și boierime erau dese, întrucît autoritatea domniei fiind redusă, ea nu putea impune respect și ascultare boierilor, ea nu putea opri abuzurile boierimii, deoarece ea însăși comitea nedreptăți. Dar mai era un fapt care a contribuit în această epocă la reducerea autorității domnilor și la întreținerea conflictelor: ușurința cu care se obținea mazilirea lor, chiar printr-o simplă piră a boierimii, dată fiind venalitatea înalților demnitari turci.

La rîndul ei marea boierime, socotindu-se de multe ori nedreptățită pentru felul cum se distribuiau dregătoriile și pentru a-și putea satisface interesele, se împărțea în facțiuni nestatornice, care susțineau cînd pe un domn, cînd pe altul. Cînd un domn nu era pe placul boierilor, întrucît nu le îngăduia abuzurile și asupririle de tot felul, ei încercau prin toate mijloacele mazilirea lui. Un exemplu grăitor este atitudinea aceluia faimos mare stolnic, Vasile Ceaurul, și a partizanilor săi, care în 1716, dorind să înlocuiască pe Mihai Racoviță, au adus trupele austriece în Moldova, cum făcuseră și boierii munteni, care au predat austriecilor pe Nicolae Mavrocordat. Alții chemau contra domnilor pe tătari, cum i s-a întîmplat lui Grigore Ghica, deși știau foarte bine că venirea acestora era mare nenorocire pentru țară.

Dacă prin diferitele lor încercări ei nu reușeau să mazilească pe domn, atunci recurgeau la fugă. Prin pribegirea lor, boierii își manifestau politica de opoziție față de domn. Acest lucru era foarte periculos și dădea mult de gîndit domnului, care știa că acești fugari erau dușmani de temut, căci în orice moment puteau să trimită plîngerii la Poartă și să ceară mazilirea lui. De aceea, grija domnilor era să împiedice cu orice preț pribegirea boierilor. Unii domni, îndată ce luau domnia, trimiteau chiar din Constantinopol poruncă devotaților lor să fie cu băgare de seamă ca nu cumva să fugă peste hotarele țării boierii bănuși că ar avea intenții dușmănoase; pentru cei fugiți făceau apeluri stăruitoare să-i readucă în țară.

Cronicarul condamnă cu asprime nesupunerea boierilor căre, prin uneltirile, prin pîrile și prin fuga lor, pricinuiau atîtea tulburări în țară. El condamnă aceste conflicte, deoarece, după concepția lui, în statul nobiliar trebuia să domnească ordinea și buna cîrmuire. De aceeași părere sînt mai toți cronicarii; nu se putea închipui statul feudal ca o « grădină fără grădinar ». Lipsa de disciplină față de autoritatea de stat din partea celor ce alcătuiau clasa fundamentală a regimului boieresc era socotită ca o crimă¹.

În al doilea rînd, autorul, ca un feudal mistic, crede că domnul este hărăzit țării de Dumnezeu și deci boierii trebuie să i se supună.

Dar nu numai conflictele dintre domnie și boierime erau păgubitoare țării, ci și conflictele dintre facțiunile boierești, deoarece neînțelegerile și dușmăniile dintre ele pricinuiau de multe ori mazilirea domnilor. Boierii care se bucurau de favoarea și bunăvoința domnului erau dușmăniți de cei căzuți în disgrație.

¹ Vezi Eugen Stănescu, *op. cit.*, p. LII și LIII.

Aceștia din urmă se străduiau atunci cu orice preț să înlăture de la putere pe favoriții domnului, care aveau mai multe posibilități de îmbogățire. Acest lucru nu se putea obține însă decît prin înlăturarea domnului. Pentru ca să-și atingă scopul, ei nu se dădeau înapoi de la nici o faptă nelegiuită: cereau concursul domnului Țării Românești, al hanului sau al trupelor străine și cu ajutorul lor se străduiau să aducă în scaunul Moldovei un domn care să fie pe placul lor și să le îngăduie nedreptățile și împilările făcute poporului.

În cronică ni se înfățișează luptele pătimașe și intrigile dintre facțiunile marii boierimi pămîntene, pentru menținerea sau aducerea în scaunul țării a domnului care le era pe plac. Se descriu de asemenea și conflictele dintre boierii pămînteni și cei greci care le luau dregătoriile, sursele lor de îmbogățire. Un conflict mai serios de felul acesta s-a iscat în Țara Românească în timpul domniei lui Constantin Racoviță (1753—1756), cînd boierii români, în frunte cu Văcăreștii, au alungat din Țara Românească pe toți boierii greci. Cronicarul, deși român, dezaprobă această purtare a boierilor români și spune că le-au intrat Văcăreștilor alte fumuri în cap să alunge pe boierii greci: «Și așa au izgonit pe boierii greci cu forța în timpul acelei ierni foarte aspre... , încît multe din slugile lor era cît p-aci să înghețe pe drum din pricina gerului prea aspru». Atunci boierii pămînteni au reușit ca și postul de capuchehaie să nu-l mai dețină boierii greci (p. 1 142—1 143).

Aspecte economice-financiare   Autorul *Cronicii Ghiculeștilor*, ca și ceilalți cronicari ai epocii care au scris cronici oficiale domnești, este preocupat în primul rînd de protectorii săi Ghiculești și într-o măsură mai mică și de ceilalți domni. Vorbește de fiecare cu aprecieri favorabile sau defavorabile, relatează multe știri despre clasa privilegiată, dar nu uită în narațiunea sa nici masa mare a poporului pe care o cuprinde sub denumirea generică de «țară». Ca un leit-motiv repetă «biata țară», «nenorocita țară» și «bietul popor». Autorul descrie suferințele acestuia, precum și formele de rezistență ale maselor, fuga populației și spargerea satelor.

Cronica Ghiculeștilor ne înfățișează crîncena exploatare la care era supusă țărănimia. În rîndurile ei se oglindesc apăsările fiscale, precum și ușurările vremelnice, exploatarea nemiloasă exercitată de domnii lacomi de înavuțire, precum și cea exercitată de dregătorii mai mari sau mai mici. Ici-colo întîlnim și cîte o măsură de ușurare (impusă de împrejurări și de lupta tot mai dîră a țărănimii) fie fiscală, fie administrativă, care aducea poporului o mică păsuire vremelnică. Ușurarea nu putea fi de lungă durată pentru că urmașii domnilor care o aplicau nu o mai respectau. Aceștia veneau mai totdeauna încărcăți de datorii, de unde nevoia urgentă de bani. În acest scop domnii recurgeau la înăsprirea regimului fiscal existent. De multe ori se întîmpla ca împreună cu domnii să vină și creditorii lor pentru a-și încasa creditele acordate. Sînt și cazuri cînd creditorii începeau să se agite în jurul domnului chiar înainte de plecarea lui din Constantinopol la scaunul său¹. În asemenea împrejurări domnii grăbeau

¹ De pildă, cînd Mihai Racoviță a fost numit domn în Țara Românească în 1741, îndată ce a îmbrăcat caftan, creditorii lui vechi au și înaintat arzihaluri la Poartă, cerînd creditele lor, vezi Biblioteca Acad. R.P.R. ms. grec. 1 069 f. 36r.

stringerea de bani prin stoarceri nemiloase, pentru ca să scape cât mai repede de acești oaspeți supărători.

Ne dăm seama de starea poporului din relatările pe care cronicarul le dă cu privire la situația economică și fiscală a țării, cu privire la pagubele pe care le pricinuiau țării războaiele purtate pe teritoriul Moldovei și cu privire la asupra și exploatarea exercitată de puterea suzerană.

Cronicarul nu uită să amintească la fiecare domnie schimbările fiscale intervenite, din care ne putem imagina cu aproximație dacă în epoca respectivă poporul a fost mai mult sau mai puțin împovărat. Căci regimul fiscal nu era permanent același, ci varia după cum nevoile pecuniare și datoriile fiecărui domn erau mai mari sau mai mici și după cum pretențiile puterii suzerane erau mai mult sau mai puțin urgente. Deci, pe lângă achitarea datoriilor, exigențele Imperiului turcesc determinau pe domni să înăsprească regimul fiscal și să reînființeze unele dări, pe care predecesorii lor le desființaseră cu hrisov și cu blestem patriarhicesc, cum erau de pildă văcăritul, țigănăritul, prisăcăritul, pogonăritul, fumăritul și altele. Văcăritul era un venit însemnat pentru vistierie, știut fiind că Moldova era renumită pentru boii ei, dar această dare cădea foarte greu asupra țăranilor, aducea prejudicii vitelor cu care își câștigau existența familiile lor. De multe ori, pentru ca să evite plata acestei dări, țăranii își tăiau vitele. În situații grele, Constantin Mavrocordat a fost sfătuit de boierii săi să reintroducă văcăritul, dar a refuzat pentru ca Poarta să nu aibă motiv să-și mărească pretențiile (p. 1 063—1 065).

Fumăritul, cite doi galbeni de coș, dare nouă, introdusă de Mihai Racoviță în 1707, a înspăimântat într-atâta pe țărani, încît « bieții oameni » dărimau unii coșurile, iar alții chiar casele pînă la temelie și fugeau în lume (p. 610).

Unele dări sînt majorate, iar altele micșorate. De pildă, goștina, care era 11 parale de oaie, Matei Ghica o reduce la 5 parale. Uneori anumite dări erau luate la fel și de la boieri și de la țărani, cum era desetina, pe care de cîteva ori au plătit-o boierii și mănăstirile « țărănește », adică așa cum se percepea de la țărani. Mihai Racoviță, în a doua sa domnie, a luat desetina « țărănește » (p. 609), iar mai tîrziu îl imită și Constantin Mavrocordat, pe cînd predecesorul acestuia, Crigore Ghica, stabilise ca boierii să dea numai jumătate din cît dădeau țăranii (p. 850). S-a întîmplat ca desetina să se încaseze și îndoit. Ioan Mavrocordat nu numai că a luat desetina de la toți, și de la boieri și de la mănăstiri, dar a perceput-o și îndoită (1 022—1 023).

Cu toate că pe timpul lui Ioan Mavrocordat a fost o fiscalitate excesivă, totuși, din cauza proastei cîrmuiri și a risipei, datoriile sale se urcau la sute de pungi. Creditorii săi fiind turci, persoane cu putere și fără teamă, au venit în Moldova să-l silească, cu scandaluri și amenințări, să le achite datoriile (p. 1 042). Acest domn își pierduse cu totul creditul, încît nu se mai putea împrumuta decît în condiții foarte grele. Pentru 10 pungi împrumutate trebuia să dea și pentru alte 10 pungi: unt, brînză, oțet și altele (p. 1 040).

Cronica mai cuprinde date interesante și cu privire la repetatele încercări de grupare a dărilor în ruptă și la introducerea sistemului « sferturilor ». Acest sistem — cum se știe — era preferat de țărănime, căci în felul acesta știa fiecare relativ contribuția sa anuală. Spunem relativ, căci lăcomia domnilor și exploatarea feudală, precum și cererile neîncetate ale Porții determinau domnia să desființeze sistemul sferturilor sau să le înmulțească.

Reformele sau ușurările introduse de domni în situații critice financiare erau un mijloc de ademenire pentru țărăimea asuprită. Prin ele încercau, pe de o parte, să oprească emigrarea peste hotare a populației, iar pe de altă parte să readucă pe cea fugită. Dar întrucît ușurările fiscale sau chiar reformele nu erau totdeauna respectate de urmașii celor care le puneau în aplicare, ele nu dădeau rezultatele durabile dorite nici pentru domni și nici pentru popor. De multe ori se întîmpla ca nu numai urmașii, ci chiar cei care puneau în aplicare ușurările fiscale sau reformele, fiind siliți de necesități urgente, să le calce. Este caracteristic cazul lui Constantin Mavrocordat, care, scurt timp după aplicarea reformei sale în Moldova, este nevoit, din pricina cererilor neîncetate ale Porții, să ia patru sferturi în șapte luni, spre marea nemulțumire a poporului (p. 1 012)¹.

Unii domni nu numai că aplicau o fiscalitate excesivă, dar de multe ori recurgeau și la mijloace sălbatice pentru strîngerea dărilor². La acestea se adăugau și abuzurile oamenilor aparatului fiscal, care își creau noi venituri din supracotele pe care le încasau de la contribuabili. « Ciocoi », adică strîngătorii dărilor, comiteau atitea abuzuri, încît la începutul secolului al XVIII-lea au devenit o plagă. De aceea Matei Ghica, ca și Constantin Mavrocordat, introduce unele măsuri severe pentru stăvilirea abuzurilor acestora.

La exploatarea nemiloasă exercitată de marii feudali și la apăsările fiscale poporul nu rămînea pasiv, ci răspundea cu obișnuita sa armă de luptă: fuga. Emigrarea populației dezorganiza economia țării, reducea veniturile vistieriei și punea domnia în situații financiare grele. Mavrocordat raporta Porții că 60 000 de locuitori ai Moldovei au fugit și au întemeiat sate în țări străine și că este pe punctul de a se risipi și restul populației (p. 1 065).

Autorul cronicii ne povestește și de o emigrare în masă întîmplată în Țara Românească în februarie 1744. Atunci, din cauza văcăritului pe care îl strîngea Mihai Racovița, trei sate de peste Olt au vrut să fugă la Vidin, peste Dunăre, dar s-a rupt gheața și s-au înecat 700 de oameni (p. 1 029).

Populația Moldovei se împuțina mult și din cauza robirilor pe care le făceau oștile turcești și mai ales cele tătărești venite « să apere » țara. Numai în 1717 tătarii au robit 40 000 de oameni (p. 745). Dar numărul locuitorilor nu scădea numai din cauza miilor de oameni pe care turcii și tătarii îi luau în robie, ci și prin faptul că ei, temîndu-se de robire, fugeau în țările vecine cînd aveau de venirea trupelor turcești și tătărești, iar după plecarea acestora numai puțini din cei fugiți se întorceau la casele lor pustiite.

Pentru repopularea țării și pentru redresarea ei economică, domnia era de multe ori nevoită, precum am văzut mai sus, să aplice o politică de « bunăvoință ». Silită de împrejurări, lua cîteodată măsuri pentru îmbunătățirea situației țărănimii, acorda chiar ușurări fiscale vremelnice. Ușurările fiscale

---

¹ Constantin Mavrocordat nu încasa suma unui sfert o dată, în întregime, ci în două sau în trei rate. Nu putem deci ști sigur dacă într-adevăr acest domn a luat mai multe sferturi, cum spune autorul *Cronicii Ghiculeștilor*, căci adversarii lui Mavrocordat socoteau fiecare rată de sfert drept un sfert. Din *Condica vistieriei* nu reiese că a luat mai multe sferturi. Vezi Ariadna Camariano-Cioran, *Rapoartele inedite ale capuchehaielor lui Constantin Mavrocordat*, în « Studii » an. XIV (1961), nr. 4, p. 956.

² Pentru măsurile sălbatice și abuzive folosite de Mihai Racovița în Țara Românească, vezi Ariadna Camariano-Cioran, *op. cit.* în « Studii », an. XIV (1961), nr. 4, p. 959.

erau o momeală pentru populația risipită. De multe ori domnia își atingea momentan scopul: repopularea și redresarea economică a țării, căci măsurile de ușurare determinau pe locuitorii pribegi ai Moldovei să se întoarcă în satele lor. În felul acesta creștea numărul contribuabililor și în raport direct și veniturile țării. Astfel, în 1747 se întorc 5 000 de oameni (p. 1 048), iar în timpul domniei lui Matei Ghica (1753—1754), după aplicarea reformei fiscale, 4 000. În firmanul de mulțumire pe care îl trimite Poarta lui Matei Ghica pentru « buna cîrmuire » a țării, îl felicită că a redus dările și în felul acesta a început să se adune raiaua, întorcîndu-se oamenii din părțile Hotinului și ale Poloniei (p. 1 100). Dar aceste ușurări, precum am văzut mai sus, erau de scurtă durată. Lăcomia de bani și nevoile urgente îi făceau pe domni să se întoarcă la fiscalitatea apăsătoare.

Scăderea numărului contribuabililor nu se datora însă numai cauzelor amintite mai sus, ci și faptului că mulți țărani, ca să scape de apăsările fiscale excesive, se refugiau în satele boierești și — cum se știe — chiar sate întregi se închinau boierilor.

Această refugiere a țăranilor în satele boierești sau închinarea satelor libere era foarte frecventă în secolul al XVIII-lea și se făcea din îndemnul marilor feudali, care, ca să atragă cît mai mulți țărani în satele lor și să folosească brațele lor de muncă, de care se simțea mare lipsă pentru valorificarea domeniilor întinse, le făgăduiau condiții mai bune de trai.

Populația asuprită a Moldovei mai avea și un alt refugiu: satele timarioșilor turci din cetățile turcești. Feudalii turci, pentru a folosi brațele de muncă ale țăranilor moldoveni, îi luau bucuros sub protecția lor. Numărul acestora se ridica la mai multe mii. La reclamațiile domniei, feudalii turci au recunoscut o dată că aveau în satele lor 4 000 de moldoveni, pe care însă au refuzat să-i restituie (p. 755). Dacă ei au recunoscut că aveau 4 000, desigur că numărul lor trebuie să fi fost mai mare. Ne putem da seama ce viață de asuprire duceau țăranii moldoveni dacă ei preferau să stea departe de patria lor și să îndure exploatarea turcilor, decît să înfrunte nemiloasa asuprire a domniei și a aparatului fiscal. Rare sînt cazurile cînd emigranții se întorceau de bunăvoie în țară. Acest lucru se întîmpla numai în perioada de ușurări fiscale, pentru ca la prima înăsprire a fiscalității să fugă din nou.

Din pricina acestor strămutări vistieria țării pierdea mult, iar țăranii fugari nu cîștigau mai nimic, căci în scurt timp ei trebuiau să îndure de la noii stăpîni feudali, care le făgăduiseră tot felul de ușurări, o exploatare și mai cruntă decît cea de pînă atunci.

Tăinuirea persoanelor izolate sau închinarea satelor au repercusiuni grave nu numai asupra vistieriei, ci mai ales asupra satelor neînchinate, care vor trebui să suporte tot greul regimului fiscal (p. 978).

Depopularea Moldovei și stările economice grele provenite din fuga țărănimii nu nelinișteau numai domnia, dar și puterea suzerană, căci cu cît veniturile vistieriei erau mai bogate, cu atît mai mari erau și pretențiile înaltei Porți. Iar cînd veniturile scădeau, atunci și Poarta era nevoită, cîteodată, să renunțe vremelnice la cererile ei sau să păsuiască plata haraciului.

De aceea puterea suzerană încuraja ușurările vremelnice fiscale, iar pentru stîrpirea obiceiului țăranilor de a se tăinui în satele boierești și de a se eschiva de la plata impozitelor către vistierie, trimite în timpul domniei lui Matei Ghica

(1753—1756) un firman prin care se cere pedepsirea strașnică a celor nesupuși, care pricinuiesc tulburare în țară și pagubă și greutăți în strângerea veniturilor împărătești (p. 110).

Dominația otomană În prima jumătate a secolului al XVIII-lea, dominația otomană devine din ce în ce mai apăsătoare, exploatarea se intensifică, dependența față de Imperiul otoman devine insuportabilă. Pe lângă altele, se adaugă și o serie de sarcini grele impuse de turci cu ocazia războaielor purtate împotriva rușilor și austriecilor sau împotriva altor popoare mai îndepărtate. Aceste războaie au avut repercusiuni grave asupra economiei țării. Fiecare campanie turcească aducea Moldovei poveri excepționale, iar când războaiele erau purtate cu vecinii Moldovei și teritoriul ei era transformat în teatru de luptă, atunci țara era complet ruinată prin jafurile comise de trupe și prin robirea în masă a populației.

Pentru ducerea campaniilor, turcii cereau aprovizionări masive cu cereale pentru armatele lor, în afară de cele necesare aprovizionării capitalei imperiului și cetăților turcești din jurul Moldovei. După fiecare campanie urma de obicei foamete, pentru că recoltele nu puteau fi strânse, semănături noi nu se puteau face, iar rezervele de cereale, ba chiar și strictul necesar, erau luate pentru aprovizionarea trupelor combatante.

Pentru campaniile sale, puterea suzerană mai avea nevoie de cai și căruțe pentru transportul proviziilor și munițiilor și fiind luate de la țărani, aceștia erau lipsiți de inventarul lor agricol. Pe lângă acestea se mai cereau și tot felul de corvezi pentru repararea drumurilor, podurilor și cetăților. Toate acestea la un loc, precum și darurile neoficiale date demnitarilor Porții, reprezentau de multe ori valori mult mai mari decât obligațiile bănești fixe, adică haraciul¹.

Cerințele mereu crescînde ale Imperiului otoman au urmărit dezastruoase pentru țărănimia din țările române și pentru tîrgoveți, care suportau greul acestor cerințe, căci domnii și boierii, ocrotindu-și propriile interese, aruncau totdeauna aceste greutăți pe umerii păturilor asuprite. Deci toată povara dominației otomane cădea asupra maselor exploatare, care sufereau atît asuprirea puterii suzerane, cît și pe cea a marilor feudali.

În *Cronica Ghiculeștilor* găsim multe amănunte cu privire la diferitele exigențe, la abuzurile și la stoarcerile nemaipomenite ale asupritorilor turci. Cronica reflectă corupția, lăcomia de bani, despotismul și nedreptatea ce domnea în Imperiul otoman. Pentru cea mai mică vină sau numai bănuială de vină, demnitarii Porții erau destituiți, exilați sau chiar decapitați și averile lor confiscate de atotputernicul pașah. Marii viziri erau înlocuiți la scurte intervale, ca și ceilalți înalți demnitari. Tot așa și domnii țărilor române. De multe ori la cea mai mică pîră împotriva lor, întemeiată sau calomnioasă, Poarta proceda la schimbarea domnilor, la mazilirea, ba și la exilarea lor în insulele Mării Egee sau în Anatolia, de obicei la Brusa sau Trapezunt.

¹ Pentru obligațiile țărilor române față de Poartă vezi M. Berza, *Haraciul Moldovei și Țării Românești în sec. XV—XIX, în Studii și materiale de istorie medie*, vol. II, București, 1957; idem, *Variațiile exploatării Țării Românești de către Poarta Otomană în secolele XVI—XVIII « Studii »*, an. XI (1958), nr. 2, și Ariadna Camariano-Cioran, *Rapoartele inedite ale capuchehaieilor lui Constantin Mavrocordat (august 1741 — decembrie 1742)*, « Studii », an. XIV (1961), nr. 4.

Schimbările în domnie erau foarte împovărătoare pentru masele populare, pentru că fiecare nouă domnie costa câteva mii de pungi, care apăsau de asemenea asupra acestora.

Dar tot așa de costisitoare pentru țările române erau și schimbările făcute în rândurile marilor demnitari ai Porții, pentru că bunăvoința și favoarea noului mare vizir sau a oricărui alt înalt demnitar cu influență trebuiau cîștigate cu multă generozitate de către domn, dacă voia să evite mazilirea. Cronicarul relatează că al doilea an de domnie a lui Matei Ghica a fost foarte greu din cauza înscăunării altui sultan; noul sultan Osman a schimbat în zece luni mulți viziri și alți demnitari. Cu ocazia schimbărilor marilor viziri și ale celorlalți funcționari turci, se spune în cronică, «se cheltuiesc multe pungi, și aceste sume de unde? De la sârmana raia a țării, deoarece domnul nu are alt venit pentru a face față acestor cheltuieli; căci neamul otoman nu se înduplecă cu vorbe, ci cu bani, fiind nesățios ca butoiul fără fund, cum spune proverbul» (p. 1157).

Întrucît domnii se schimbau des, nestabilitatea și nesiguranța îi determinau să fie totdeauna pregătiți pentru orice eventualitate. De aceea primul gînd al lor, cum luau domnia, era să strîngă printr-o exploatare nemiloasă a populației și într-un timp cît mai scurt sume cît mai mari, cu care să achite datoriile făcute pentru obținerea domniei și să aibă totodată și rezerve însemnate de bani pentru epoca de mazilire, pentru a obține eliberarea dintr-un eventual exil sau închisoare și pentru a cîștiga din nou favoarea și bunăvoința marilor demnitari în vederea reluării domniei. Exploatarea exercitată de puterea suzerană în această epocă se intensificase așa de mult, încît domnii țărilor române trăiau mereu în același cerc vicios din care nu reușeau să iasă: făceau datorii ca să ia domnia, luau domnia ca să-și achite datoriile¹.

Erau și cazuri cînd domnii doreau mazilirea: nu le conveneau mai multe domnii în continuare, deoarece atunci erau considerați de puterea suzerană ca posesori de averi mari și, în consecință, pretențiile Porții creșteau (p. 997).

Datele furnizate de *Cronica Ghiculeștilor* asupra diferitelor aspecte ale dominației otomane în Moldova sînt prețioase. Găsim informații despre obligațiile bănești ale țărilor române față de Imperiul otoman. Haraciul pe care poporul român a trebuit să-l plătească în decursul veacurilor era o grijă permanentă a domnilor. Cea mai mică întîrziere a trimiterii la Poartă a acestui tribut sau a celorlalte obligații, ca mucarorul, bairam-peșcheșul și altele, periclita situația domnului, îl punea în primejdie să fie mazilit sau chiar exilat în vreo insulă din Marea Egee. Mai mult chiar, neplata acestor obligații față de Poartă era motiv «pentru alcătuirea unor proiecte de transformare a țărilor românești în pašalic»².

Dar și Poarta avea grijă să reamintească mereu domnilor că întîrzierea executării obligațiilor va avea urmări neplăcute. În documentele oficiale publicate în cronică, emanate de la Poartă, se repetă mereu: «să strîngi la timp malimiria» sau: «să trimiți la timp obișnuita mirie, ca să te bucuri de mila mea

¹ Multe amănunte asupra colosalelor cheltuieli făcute de domnii țărilor române pentru luarea domniei și apoi pentru cîștigarea protecției marilor demnitari ai Porții în vederea consolidării lor se găsesc în rapoartele capuchehaielor lui Constantin Mavrocordat cuprinse în ms. grec. 1069 din Biblioteca Acad. R.P.R. (vezi Ariadna Camariano-Cioșan, *op. cit.*).

² Vezi Eugen Stănescu, «Studiul introductiv» la *Cronicari munteni*, ed. cit., p. XXIX.

împărătească » sau : « să îndeplinești poruncile noastre împărătești, strîngînd la timp și trimițînd mali-miria » (p. 1 119, 1 120 și 1 149). Uneori Poarta se arăta « mărinimoasă » și acorda domnului păsuri pentru plata haraciului, pentru ca mai tîrziu să încaseze cu vîrf și îndesat sumele păsuite. O astfel de păsuire de cîțiva ani a obținut Mihai Racoviță după războiul din 1716—1718 (p. 754—755). Avem și cazuri cînd domnii erau obligați la plăți suplimentare cu totul arbitrare, cum este cazul lui Brîncoveanu: Poarta, cunoscînd posibilitățile lui materiale, a găsit nimerit la un moment dat să-i ceară să plătească și haraciul Moldovei, întrucît socotea că Brîncoveanu, prin intrigile sale, a ruinat această țară; Brîncoveanu însă nu s-a supus.

În sfîrșit, în *Cronica Ghiculeștilor* găsim amănunte prețioase nu numai despre haraciul țării, dar și despre mucarer, bairam-peșcheș și alte obligații oficiale.

Dar, precum se știe, țările române supuse Imperiului otoman, pe lângă obligația de a plăti puterii suzerane taxe mai mult sau mai puțin fixe, erau constrînse să facă și foarte multe cheltuieli ocazionale, și acestea din urmă întreceau de cele mai multe ori taxele fixe.

Pentru a răspunde cererilor otomane, domnii recurgeau de multe ori la înăsprirea regimului fiscal, la majorarea dărilor existente și la introducerea altora noi¹, « născoceau obiceiuri noi », care erau o povară grea pentru masele țărănești, de la care se percepeau aceste dări, căci boierimea și mănăstirile se bucurau de tot felul de scutiri și privilegii.

Formele de exploatare otomană erau multiple și variate. Unul din aceste aspecte era și trecerea demnitarilor turci prin Moldova. Întrucît Imperiul otoman avea în partea de nord și de est a Moldovei mai multe cetăți, cum erau: Căminuța, pe care a stăpînit-o vremelnice, Hotinul, Benderul, Cetatea Albă și Vozia, mulți demnitari turci treceau prin Moldova spre aceste cetăți sau spre Crimeea.

Pentru aceste treceri, țările române erau nevoite să cheltuiască enorme sume. Multe supărări a avut Antioh vodă (1695—1700) din cauza deselor venituri ale turcilor, atît « seraschieri, cît și sultani, care trecînd pe aici prin țară mergeau de duceau la Căminuța zahereaua ». Cu ei era obligat să se ducă și Antioh vodă. Pentru ca să facă față acestor cheltuieli, domnul Moldovei a fost nevoit să

¹ De exemplu, în decembrie 1741, Poarta cerea de la domnul Moldovei o havalea de 60 de pungi pentru plata ienicerilor benderlii. Domnul Moldovei, Constantin Mavrocordat, a scris ispravnicilor de ținuturi să-i găsească bani cu împrumut de la negustorii sau de la prieteni, cu dobîndă de 10 lei la pungă (vezi *Condica vîstieriei lui Constantin Mavrocordat*, în N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VI, p. 351). Peste cîtva timp însă scria din nou ispravnicilor de ținuturi să ia în contul sfertului viitor « cite șase potronici de om pentru lefurile ienicerilor de la Bender » (*ibidem*, p. 370). În aprilie 1742 Poarta cere ca Moldova să dea pentru reclădirea cetății Vozia o anumită cantitate de cherestea, 800 de salahori și 150 de căruțe. Îndeplinirea acestor porunci determină pe Constantin Mavrocordat să ia al treilea sfert, care trebuia să fie perceput în luna mai, deci cu o lună mai devreme (vezi Ariadna Camariano-Cioran, *Rapoartele inedite ale capuchehaielor*, p. 952 și 953). Pentru achitarea unui mucarer cerut înainte de timp, domnul Moldovei, Constantin Mavrocordat, a luat un sfert special de 3 lei de contribuabil, iar domnul Țării Românești, Mihai Racoviță, a luat cite un leu de fiecare om (vezi *Condica vîstieriei lui Constantin Mavrocordat*, p. 394—395 și ms. grec 1 069 din Biblioteca Academiei R.P.R., f. 164^r).

Astfel de cereri neprevăzute ale Porții îi sileau pe domni să înăsprească exploatarea poporului.

scoată văcărit, « dar pe urmă, făcându-i-se milă, l-a ridicat și mulți ani după aceea nu s-a mai scos »¹.

La 1699, după pacea de la Carloviț, Poarta cedează Poloniei Camenița² în schimbul altor cetăți pe care le ocupaseră polonezii. Antioh vodă primește iarăși ordin să meargă la fața locului să evacueze cetatea de zaherea, de muniții și de altele și să le transporte la Cetatea Albă, Bender și Chilia. Cu evacuarea Cameniței, Moldova a fost supusă din nou la multe cheltuieli (p. 598).

Cînd se schimba pașa de Hotin, domnul Moldovei trebuia să primească cu alai pe noul pașă în trecere spre cetate, ca și pe fostul pașă, care, părăsind cetatea, trecea spre Constantinopol. Pentru aceste deplasări domnia făcea o serie de cheltuieli cu cai de poștă, trăsuri, alimente, daruri și altele.

Ca să ne dăm seama de cheltuielile făcute de Moldova cu ocazia trecerii acestor demnitari, dăm un singur exemplu. Pentru Suleiman-pașa, care se ducea muhafiz la Hotin, cînd a trecut prin Moldova, Ioan Mavrocordat (1743—1747) a cheltuit pentru daruri și întreținerea lui 60 de pungi (= 30 000 de lei) numai pentru patru zile cît a stat la Frumoasa, pe lîngă alte cheltuieli făcute la celelalte conace³. Pentru a putea face față atîtor cheltuieli, domnul a luat « împrumute » de la boieri și de la negustorii turci din Moldova (p. 1 031).

Se știe că același lucru se întîmpla și cu haniii Crimeei. Cînd treceau spre Constantinopol sau înapoi, și acest lucru se întîmpla foarte des, domnul Moldovei trebuia să-i primească cu bogate daruri și să suporte toate cheltuielile trecerii lor, ceea ce apăsa foarte greu pe umerii poporului (p. 910—911). De multe ori se întîmpla că haniii, socotind că darurile nu erau la înălțimea lor, refuzau să le primească. Acest refuz pricinuia domnilor mare tulburare: se temeau să nu cadă în disgrația hanului, care putea interveni la Poartă pentru mazilire, iar pentru a înlătura orice nemulțumire din partea lui, la prima ocazie, domnii se arătau mult mai generoși.

Pentru evitarea unor astfel de cheltuieli s-a încercat de multe ori oprirea trecerii demnitarilor turci prin Moldova. De pildă, Matei Ghica (1753—1756), prin stăruințele depuse la Constantinopol, a reușit să obțină un firman împărătesc, în virtutea căruia nici un pașă care mergea sau venea de la Bender, Hotin sau Vozia nu avea voie să treacă prin țară și să supună poporul la cheltuieli⁴. Printr-un alt firman se interzicea amintiților pași să trimită porunci în Moldova sau să facă ihzar, adică să cheme la judecată pe boieri și pe dependenții acestora. Printr-un alt firman se hotăra că nimeni nu avea voie să ia menzil (cai de olac)

¹ *Cronica Ghiculeștilor*, p. 595—596; Pseudo-Amiras, *Cronică anonimă a Țării Moldovei*, ed. M. Kogălniceanu, vol. III, p. 112.

² Stăpînirea Cameniței nu era avantajoasă pentru turci, de aceea au cedat-o. P. B. Voznicyn, ambasadorul Rusiei la congresul de la Carloviț, îi scria lui Petru I de la Viena, la 18 februarie 1699: « acum e clar de ce au pierdut Camenița: fie de frica polonezilor, fie pentru faptul că e departe de ei și nu aduce nici un folos, ăa chiar le cauzează pierderi » (vezi G. S. Ardeleanu, *Știri privitoare la istoria țărilor române în corespondența împăratului Rusiei Petru I*, în « Studii și cercetări de istorie medie », I, București, (1950), p. 198).

³ Cf. și Const. Daponte, *Éphémérides daces*, ed. cit., vol. I, p. 349, unde se spune că pentru agale și alți funcționari care au venit în Țara Românească cu diferite porunci s-a cheltuit într-un interval scurt de numai două luni colosala sumă de 200 de pungi.

⁴ Se pare că și Grigore Ghica avea un firman prin care se interzicea trecere ea demnitarilor turci prin Moldova (vezi Const. Daponte, *Éphémérides daces*, ed. cit., vol. II, p. 99).

din țară¹, decît numai cu firman special, iar cine va lua menzil fără firman, să plătească ugeret (taxă), așa cum se obișnuia în Imperiul otoman.

Cu toată hotărîrea Porții de a opri trecerea demnitarilor prin Moldova, totuși erau și pași recalcitranți, care nu voiau să se supună acestei porunci. Atunci domnia recurgea la alte mijloace pentru oprirea trecerii lor. Evacua satele pe unde trebuia să fie conacele lor și, în felul acesta, ei erau nevoiți să nu mai treacă prin Moldova. Așa s-a întîmplat cu Mehmed-pașa Küprülüoğlu, care primind ordin să meargă de la Vozia la Babadag, ca să ierneze acolo, a vrut să treacă prin Moldova. El a trimis ordin căpitanului de Greceni să-i pregătească conace după lista pe care i-o trimitea. Domnul, vrînd să împiedice trecerea acestui oaspete costisitor și să cruțe populația de neplăcerile găzduirii lui, i-a răspuns că trecerea prin Moldova este interzisă prin firman împărătesc. Pe de altă parte, el a scris locuitorilor satului Greceni, sfătuiindu-i că dacă pașa va persista în ideea sa de a trece pe acolo, ei să fugă temporar din satul lor. Pașa, găsind satul pustiu, a trebuit să se întoarcă din drum și să aleagă altă cale, nemaitrecînd prin Moldova (1 102—1 103). Asemenea măsuri de ușurare a țărănimii Matei Ghica le-a luat pentru ca să strîngă raiaua risipită și să repopuleze țara în care se redusese mult numărul contribuabililor.

Dar țările române nu cheltuiau numai pentru demnitarii turci care treceau pe aici, ci și pentru solii sau diplomații puterilor străine care se duceau sau veneau de la Constantinopol trecînd prin țările române. Pentru toți aceștia, atunci cînd ei se aflau pe teritoriul românesc, Poarta, considerîndu-se gazdă, socotea de datoria ei să le facă o frumoasă primire, bineînțeles cu cheltuiala poporului român.

După încheierea păcii de la Belgrad în 1739 și reluarea relațiilor ruso-turce, Romianțev a fost numit ambasador al Rusiei la Constantinopol. Cînd trebuia să treacă prin Moldova spre capitala Imperiului otoman, Grigore Ghica a primit ordin să trimită 100 de căruțe, care, împreună cu cele luate din Bugeac, să ducă bagajele și suita acestuia. De asemenea, domnia a primit ordin să dea 100 de vițe și 50 de boi pentru hrana ambasadorului rus și a suitei sale (p. 955).

În 1741, același Romianțev, plecînd din Constantinopol, a trecut prin Moldova, ducîndu-se în țara sa, iar ambasadorul turc se îndrepta din Petersburg la Constantinopol. De data aceasta Moldova a suportat nu numai toată greutatea găzduirii, dar și a transportului. Nu au ajutat, măcar pentru cheltuielile

---

¹ Felul cum erau organizate menzilirile în Moldova arată exploatarea nemiloasă a maselor populare de către clasa stăpînitoare. Caii pentru menzilirile erau luați de la țărani fără plată. Caii de multe ori mureau pe drum, iar stăpîinii lor rămîneau fără nici o despăgubire. Adeseori se întîmpla ca sate întregi să se mute departe de drumurile pe unde treceau menzilirile pentru ca să se ferească de aceste obligații. Alexandre-Maurice d'Hauterive, secretarul lui Alexandru Ipsilanti, în *Memoriu asupra vechii și actualei stări a Moldovei*, prezentat lui Alex. Ipsilanti, domn al Moldovei la 1787, București, 1902, spune la p. 101, 103: « Moldova este singura țară din lume unde menzilirile sînt o sarcină neplătită; norodul suferă de pe urma ei, fiindcă e nevoit să dea fără nici o plată cai și surugii. Singurul profitor este boierul însărcinat cu supravegherea lor ». Alexandru Ipsilanti, către care d'Hauterive adresa memoriul său, organizase cu zece ani în urmă, prin hrisov domnesc, menzilirile din Țara Românească. În acest hrisov se stabilea ca atît caii, cît și hrana lor să fie plătite de domnie (vezi: At. Comnen Ipsilante, *Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν (Cele întîmplate după căderea Constantinopolului)*, ed. Aftonidi, Constantinopol, 1870, p. 598—602). Pentru Moldova probabil că nu s-a gîndit nimeni pînă la aceea dată să facă ceea ce se făcuse pentru Țara Românească.

de transport, nici Bugeacul și nici Benderul. Cheltuielile făcute pentru acești ambasadori sînt de data aceasta neînchipuit de mari. Prin firman împărătesc Poarta poruncește să se pregătească pentru Romianțev, de la Tulcea pînă la hotar, 200 de căruțe cu cîte 4 boi și pe deasupra încă 800 de boi și 400 de cai. Să se pregătească 30 de conace și la fiecare conac să se dea zilnic cîte 100 de chile de stambol (de Istambul) de orz, cîte 20 de căruțe cu lemne, cîte 10 căruțe cu fin și 1 500 de cîntare cu paie¹. Iar pentru ambasadorul turc, care se întorcea la Constantinopol, să se pregătească 25 de căruțe cu cîte 4 boi și în fiecare zi să i se dea cîte 2 000 de piini de 100 de drame, 250 de ocale de carne de oaie, 300 de chile de stambol de orz, 60 de căruțe cu paie, 20 de căruțe cu lemne și 15 căruțe fin².

Constantin Mavrocordat, domnul Moldovei, spune cronicarul, pentru a putea face față unor asemenea cheltuieli a fost nevoit, din octombrie 1741 și pînă în aprilie 1742, să scoată patru sferturi. « Cu multă greutate și chin sărmanii au îndeplinit această poruncă », tot poporul fiind nemulțumit din pricina greutăților mari ale sferturilor și ale corvezilor (p. 1 012).

Un alt aspect al exploatării exercitate de puterea suzerană era repararea, întreținerea și aprovizionarea cetăților turcești. Satisfacerea acestor cerințe era foarte costisitoare pentru Moldova. Pentru repararea cetății Hotin în fiecare zi soseau « porunci foarte grele pentru căruțe, salahori, zaherea și pentru multe altele și neconținut treceau agale și ciohodari, unii în sus, alții în jos, pentru care se făceau multe cheltuieli » (p. 713—714).

În timpul domniei lui Grigore Ghica (1739—1741), voind Poarta să reclădească cetatea Vozia, a cerut de la domnul Moldovei căruțe, salahori și lemnărie în cantitate așa de mare că locuitorii ținuturilor moldovene mărginașe, care trebuiau să taie și să pregătească această lemnărie, s-au speriat într-atîta, încît au părăsit casele și satele lor și au fugit majoritatea lor în Bugeac, iar ceilalți în alte părți (p. 985—986)³.

Dominația otomană supunea țările române și altor cheltuieli. Mult a avut de pătimit Moldova de pe urma aliaților și protejaților Porții, oaspeți costisitori, care erau găzduiți acolo, cum a fost cazul cu trupele suedeze ale lui Carol al XII-lea și cele ale hatmanului Mazepa, care s-au refugiat pe pămîntul Moldovei și au fost întreținute aproape doi ani pe cheltuiala țării.

¹ *Condica vistieriei lui Constantin Mavrocordat*, în N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VI, p. 327. Amănunte interesante și la Ion Neculce, *Letopiseșul Țării Moldovei*, ed. Iorgu Iordan, București 1959, p. 384—385.

² *Condica vistieriei*, în N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VI, p. 327.

³ Reclădirea Voziei începuse încă din toamna anului 1738 cu multă împovărare pentru Țara Românească și Moldova. În aprilie 1742 lucrările de reclădire reîncep și totodată și cererile Porții. Moldova va trebui să dea 800 de salahori, 150 de căruțe și o cantitate de cherestea. Pentru a satisface cererile Porții, Constantin Mavrocordat, domnul Moldovei, percepe al treilea sfert cu o lună mai devreme (vezi *Condica vistieriei lui Constantin Mavrocordat*, în N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VI, p. 354—355 și 368; cf. și Ion Neculce, *Letopiseșul Țării Moldovei*, ed. Iorgu Iordan, București, 1959, p. 384). Și consulul francez în Crimeea, Ventura, scria în toamna anului 1742 că « le prince de Moldavie continue a faire travailler sans relâche aux réparations d'Oczakow dont il a été chargé par la Porte » (Hurmuzaki, *Documente*, Supl. I/1, p. 575). Despre alte cheltuieli ale Moldovei făcute pentru reclădirea Voziei vezi Biblioteca Acad. R.P.R., ms. grec. 1 069, f. 245r.

Pagubele cele mai mari însă le-a suferit poporul moldovenesc în tot timpul asupririi otomane din partea trupelor turcești, dar mai ales din partea celor tătărăști, care veneau să « apere » țara, dar care după plecarea lor lăsau numai ruină, pustiiri și foamete. Rezerva turcilor împotriva oricărui inamic erau tătarii. Aceștia erau oricând bucuroși să pornească la orice expediție, căci totdeauna se întorceau încărcăți de prăzi și de robi, ceea ce determina pe unii aliați ai Porții să refuze ajutorul lor. Așa a procedat și Republica Confederată Polonă. Sultanul a promis polonezilor ajutor tătărăesc, tătarii s-au oferit să-i ajute, dar ei au refuzat categoric ajutorul lor, știind că ajutor tătărăesc însemna jaf și robire (p. 747).

În Imperiul otoman era obiceiul să se dea voie soldaților să jefuiască orașele inamice cucerite. Acest lucru se făcea pentru ca în speranța prăzilor să se exalte avîntul războinic al soldaților. Deci, pentru cea mai mică bănuială de nesupunere a domnului sau a boierilor, turcii puneau în aplicare acest obicei și în țările române, pe care veneau « să le apere ».

După retragerea lui Dimitrie Cantemir cu trupele rusești, marele vizir a dat voie trupelor turcești și tătărăști, pentru a pedepsi Moldova « hainită », să jefuiască și să robească toată Țara de Jos: « Țara de Jos a fost robită toată pînă la Hîrlău, ca pe vremea lui Vasile vodă » (p. 672—673)¹.

Cîțiva ani mai tîrziu, tătarii veniți să dea ajutor domnului Moldovei ca să izgonească cătanele nemțești din mănăstirea Cașin, l-au părăsit pe domn în mijlocul munților, au jefuit și au robit pe cine au întîlnit în calea lor, aproape 40 000 de oameni², și s-au întors în Bugeac (p. 745—746)³.

Domnia a încercat de multe ori, cu firmame și mumbașiri, să elibereze pe cei robiți, dar nu reușea să scoată din mîinile tătarilor și turcilor decît o neînsemnată parte, pentru că tătarii îi ascundeau pe cei luați robi, sau pînă să se îndeplinească formalitățile destul de complicate pentru eliberarea lor, stăpîinii robilor aveau tot timpul să-i vîndă în piețele Anatoliei. Vinderea lor o puteau face foarte ușor, deoarece se pare că cereau prețuri modeste, dacă pe comandantul oștilor austriece s-au mulțumit să-l vîndă lui Mihai Racoviță cu 200 de lei (p. 720).

¹ Pentru jafurile comise de tătari în timpul lui Vasile Lupu, la 1650, vezi Miron Costin, *Letopiseșul Țării Moldovei de la Aron Vodă încoace*, ed. P. P. Panaitescu, București, 1944, p. 125 și 128.

² Și Dimitrie Cantemir este preocupat de numărul mare al robilor luați de tătari, dar se pare că dintr-o eroare aceste date nu sînt identice. Într-o scrisoare adresată țarului Petru I, datată din ianuarie 1718, Cantemir spune că « anul trecut au fost luați în robie 80 000 de suflete ». Într-un al doilea memoriu însă numărul celor robiți este redus la 8 000 (vezi Șt. Ciobanu, *Dimitrie Cantemir în Rusia*, în « Analele Acad. Rom. », secția istorică, seria a II-a, tom. II, memoriul 5, p. 20 și 102).

³ Pentru prădăciunile comise de tătari în Moldova în timpul domniei lui M. Racoviță, Pseudo-Muste dă următoarele amănunte: tătarii, după obiceiul lor, « au prădat și au robit; și, fiind iarnă mare, omeșii mari, nu s-au putut ascunde bieții oameni, și s-au umplut de robi și de dobitoace; cum erau saniile cu bejăniile, așa le aduceau încărcate de muieri și de copii » (p. 62). Iar mai departe același Pseudo-Muste spune: « Aduceau pe bieții oameni ca niște oi, cu muieri, cu copii » (p. 64). Și generalul Steinvillie recunoaște într-o scrisoare din 6 octombrie 1717, adresată lui Eugeniu de Savoia, că Moldova a fost complet pustiită de tătari (vezi C. Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei supt austrieci*, vol. I, București, 1913, p. 226). N. Chiparisa precizează numai că mare stricăciune și pustiire au făcut tătari încît n-a rămas sat nici mănăstire peste Siret pe care să n-o fi prădat (vezi *Cronicarii greci*, ed. Erbiceanu, p. 72).

Domnia lua de multe ori de la tătari angajament scris și semnat de mîrzacii lor că nu vor robi și nu vor jefui populația Moldovei, dar în fața prăzii ei uitau și de promisiunile date și de angajamentele luate (p. 744).

Multe supărări a îndurat Moldova și de la negustorii lazi, care în cele din urmă au fost izgoșiți de Constantin Mavrocordat (1748—1749) în urma obținerii unui firman împărătesc. În felul acesta Moldova a fost curățată și de acei lazi care erau așezați acolo de mai bine de 30 de ani și aveau case și cirezi de vaci și stupi, ca și boierii pămînteni.

Constantin Mavrocordat nu a îndrăznit însă să izgonească pe lazi și din părțile răsăritene ale Moldovei, deoarece erau acolo mulți ieniceri lazi, iar domnul se temea să între în conflict cu ei. Dar ceea ce nu a îndrăznit să întreprindă Constantin Mavrocordat, a dus la îndeplinire Matei Ghica (1753—1754). Printr-un firman împărătesc, acesta i-a alungat de peste tot și n-a lăsat în Moldova decît numai 50 de negustori turci, cu angajament scris că nu vor face odăi și cișle, nu vor crește vaci și oi pentru prăsilă și nu vor avea stupi (p. 1 061—1 063, 1 111—1 115).

A. Ubicini dă cea mai succintă și mai precisă caracterizare a stării de exploatare a țărănimii: « Victime de l'étranger qui envahit son territoire, victimes du boyard qui s'approprie des fruits de son labeur, il les hait l'un et l'autre »¹.

Din cele expuse putem trage concluzia că asupra otomană în țările române, care a dăinuit cîteva secole, a îmbrăcat mai multe forme, s-a prezentat sub diferite aspecte și a pricinuit poporului român multe suferințe. Exploatarea Porții, alături de cea a domniei și a stăpînilor feudali, au adus masele populare la cea mai neagră mizerie.

Dominația otomană a fost o piedică și pentru apariția producției capitaliste; a frînat exploatarea solului și a subsolului, precum și dezvoltarea comerțului, deoarece pe lîngă faptul că monopolul turcesc a stăvilat mult schimburile comerciale, nici negustorii nu îndrăzneau să întreprindă schimburi de proporții mari pentru că nu aveau siguranță nici pentru marfa și nici pentru persoana lor.

Ca exponent al clasei dominante însă, care în majoritatea ei era filootomană, și mai ales în calitatea sa de cronicar oficial al Ghiculeștilor, autorul nu putea să ia poziție fățișă împotriva stăpînirii otomane, căreia protectorii săi îi datorau domnia, și nici împotriva domniei, care, în alianță cu marea boierime, îndeplinea fără șovăire cererile neîncetate ale Porții prin exploatarea poporului. Totuși, nu-și poate ascunde amărăciunea față de pretențiile Porții și față de jafurile și robirile trupelor turcești și tătărești, care ruinau țara și poporul. Atitudinea antiotomană a autorului cronicii se manifestă în repetate rînduri. Deplînge situația de mizerie în care a ajuns poporul din cauza cererilor neîncetate și mereu crescînde ale puterii suzerane. De multe ori repetă că satisfacerea cererilor nesățioase ale stăpînilor determina domnia să împovăreze poporul cu tot felul de dări. Ca un refren se repetă în cronică: multe dări dădea țara la Poartă și multe cheltuieli avea din cauza ei.

¹ A. Ubicini, *Provinces danubiennes*, 1856, p. 203.

Cronicarul ne dă știri ample despre evenimentele politice-militare petrecute în Moldova, despre conflictele politice și motivele care au provocat campaniile puterii suzerane împotriva țărilor vecine, despre pregătirile militare ale Imperiului otoman, despre luptele ce s-au dat pe teritoriul țărilor române și despre multe altele de felul acesta.

Domnia lui Dimitrie Cantemir și războiul ruso-turc sînt relatate pe larg în cronică. Autorul ei arată cauzele acestui război, precum și urmările lui. Cronicarul scrie că țărilor române, ca vasale ale Imperiului otoman, au îndurat, ca întotdeauna, multe greutăți și au suportat cheltuielile acestui război.

Sînt arătate legăturile lui Dimitrie Cantemir cu Petru cel Mare, toate subterfugiile la care a recurs domnul Moldovei pentru ca să-și ascundă legăturile cu Petru cel Mare și să nu fie bănuțit de trădare de către marele vizir, aflat în tabăra turcească. Sînt descrise cu foarte multe amănunte intrarea trupelor rusești în Moldova și întîlnirea cordială dintre Petru cel Mare și Dimitrie Cantemir. Se istorisesc pe larg toate mișcările trupelor rusești, turcești și tătarești, luptele care s-au dat, prădăciunile făcute de turci și mai ales de tătari și, în sfîrșit, cum s-a încheiat pacea și cum Dimitrie Cantemir, văzîndu-și spulberat visul de a elibera Moldova de sub dominația otomană, a trebuit să plece cu armatele rusești, împreună cu cîțiva boieri rusofili, ca să scape de urgia turcească.

Față de marele patriot Dimitrie Cantemir, care a încercat să elibereze țara de asuprirea seculară a semilunei, autorul cronicii păstrează la începutul evenimentelor o atitudine nepărtinitoare, neutră. Descrie faptele fără să le comenteze, pe urmă arată însă că îi pare rău de nereușita rușilor.

Războiul din 1716—1718 este descris de asemenea în mod amănunțit. Autorul judecă aspru pe boierii moldoveni care au conspirat împotriva domnului lor Mihail Racoviță și au adus trupele austriece în țară, pricinuind atîtea pagube populației.

Cronica Ghiculeștilor se ocupă foarte pe larg și de războiul ruso-austro-turc din 1736—1739, arătînd și contribuția Moldovei la acest război în furnituri sau în efective militare (p. 871—948).

Adeseori autorul nu este obiectiv cu privire la politica Rusiei față de Poartă și de țărilor române. Subterfugiile diplomatice ale Rusiei sînt criticate, cele ale Porții însă sînt trecute sub tăcere.

Știri despre țările
vecine

Deși *Cronica Ghiculeștilor* este o istorie a Moldovei, totuși autorul își întrerupe de multe ori povestirea ca să intercaleze și informații în legătură cu cele ce se petrec

în Țara Românească și Transilvania sau în țărilor vecine: Rusia, Polonia, Austria și Turcia. Dar digresiunile sale nu sînt atît de prolixice ca la ceilalți cronicari și evenimentele povestite sînt mai totdeauna în legătură cu subiectul său, sau privesc de aproape repercusiunile pe care acele evenimente le-au avut asupra istoriei Moldovei.

Trebuie să precizăm că în privința Transilvaniei autorul face o gravă confuzie; pe lîngă termenul de Ardeal (p. 136, 147, 156, 157, 174 și altele), întrebuițează adeseori și termenul de Ungaria (p. 107, 150, 154, 155, 282 și altele) unde e clar că e vorba de Transilvania.

Cronicarul acordă o deosebită atenție evenimentelor petrecute în Țara Românească, mai ales cînd sînt legate de domniile Ghiculeștilor. Ne povestește intrigile Cantacuzinilor împotriva lui Grigore Ghica, răscoala împotriva lui Matei Ghica, apăsările fiscale și fuga poporului, precum și multe altele.

Evenimentele din Rusia îl interesează de asemenea de aproape. Povestește pe larg luptele lui Petru cel Mare cu Carol al XII-lea. Aceste lupte ruso-suedeze sînt relatate în cronică cu atîtea amănunte și precizie, încît avem impresia că autorul ei a participat la aceste lupte și a notat fapte văzute chiar la fața locului, în timpul desfășurării bătăliei. Întrucît aceste amănunte există și în *Letopisețul* atribuit lui N. Costin, credem că autorul cronicii le-a luat de la Pseudo-Costin.

După descrierea luptelor, autorul arată pe larg și repercusiunile bătăliei de la Poltava, care au fost foarte costisitoare pentru Moldova, întrucît a trebuit să găzduiască și să întrețină vreme îndelungată, din ordinul Porții, trupele regelui invins al Suediei. Cronicarul descrie pe larg pagubele și prădăciunile pe care le făceau în țară trupele suedeze, precum și trupele lui Potocki și ale lui Mazeppa (p. 646—647, 691—694, 696—697). Autorul cronicii îl critică foarte aspru pe voievodul Kievului, Halicki, care a pricinuit multe rele, atît țării sale, cît și Moldovei (p. 709). Se povestește pe larg și despre șederea lui Carol al XII-lea la Varnița, lîngă Bender, și despre ridicarea lui cu forța de acolo. Se relatează despre urcarea pe tron în 1741 a Elisabetei, fiica lui Petru cel Mare, prin înlăturarea lui Ivan al VI-lea (p. 1 009).

Tot așa de mult îl interesează pe cronicar și situația din Polonia. Neînțelegerile polonezilor pentru alegerea noului rege ocupă un loc important în cronică, deoarece conflictele dintre nobilii polonezi, ca și intrigile lor, aveau repercusiuni serioase asupra situației Moldovei. Nemulțumiții sau adversarii lui August, susținuți de unii dintre nobilii polonezi și de trupele rusești, fug în Moldova, unde din ordinul Porții sînt găzduiți și întreținuți, supunînd țara la multe cheltuieli. În Moldova vine și contracandidatul la tronul Poloniei, Stanislav Leszcynski, care spera să obțină regatul Poloniei cu ajutorul lui Carol al XII-lea și cu cel al nobililor polonezi refugiați în Moldova.

Și moartea lui Carol al VI-lea, împăratul Austriei, precum și mașinațiile diplomației puterilor europene pentru a împiedica succesiunea la tronul Austriei a fiicei acestuia, Maria Tereza, se bucură de o amplă dezvoltare în *Cronica Ghiculeștilor* (p. 968—974).

Însă cele mai bogate știri în privința unei țări străine sînt cele referitoare la Imperiul otoman. Acest lucru este firesc, pentru că evenimentele interne și externe ale puterii suzerane erau strîns legate de istoria Moldovei. Schimbările de demnitari turci la vizirat, la diferite pașalicuri, în hanatul Crimeei etc., demiterile, exilările și decapitățile sînt relatate în cronică cu multe amănunte, mai mult sau mai puțin precise, cu motivele care au provocat aceste schimbări și cu urmările pe care le-au avut atît în Imperiul otoman, cît și în țările române. De pildă, mazilirea hanului Crimeei Mengli Gherei și numirea lui Caplan Gherei, de care se ocupă pe larg cronică, a avut ca urmare noi tulburări și pretenții ale tătarilor, care abia stabiliseră o înțelegere cu Moldova. Mazilirea marelui vizir Ibrahim-pașa Cambaculachi și viziratul lui Topal Osman-pașa (1731—1732) aduc mazilirea lui Mihai Racovița și numirea în scaunul Țării Românești a lui Constantin Mavrocordat (p. 841—843).

În mai toate țările, în epoca feudală intriga juca un mare rol în relațiile dintre state sau dintre înalții funcționari ai statelor; în nici o țară însă intriga nu ajunsese așa de departe ca în Imperiul otoman. Dacă cineva avea influență și trecere la sultan sau câștiga încrederea și se bucura de bunăvoința puternicului cizlar-aga, ceilalți înalți demnitari puneau imediat la cale tot felul de uneltiri pentru ca persoana favorită să cadă în disgrație, să fie destituită, exilată sau chiar decapitată (p. 1 017).

Pentru cea mai mică vină, marii viziri erau destituiți, exilați, decapitați sau înecați în mare. De cele mai multe ori însă cădeau în disgrație fără motiv, numai dintr-un capriciu sau din lăcomia marelui padișah, pentru ca averile lor să intre în posesia sa. Peste puțin timp însă sultanul își dădea seama de greșeala comisă și îi rechemă pe exilați, pentru a-i repune în slujbele avute înainte.

În *Cronica Ghiculeștilor* găsim știri și despre nemulțumirile poporului turc față de cîrmuire, despre răzvrătirile ienicerilor, despre adevărate răscoale populare. Cînd poporul turc era nemulțumit de cîrmuirea țării și de nedreptățile marilor demnitari și ale marilor lătifundiar, manifesta, ca și poporul român, rezistență, dar pe cînd arma de luptă a poporului român era fuga, cea a poporului turc era cu totul specială: incendiul. Cînd izburneau la Constantinopol incendii repetate sau concomitent mai multe în aceeași noapte, care transformau cartiere întregi în cenușă, era semn că populația capitalei Imperiului otoman era nemulțumită. În luna iunie 1752, în interval de numai cîteva zile, au izbucnit la Constantinopol peste 40 de incendii, care au transformat în cenușă o treime din capitală. Pentru potolirea furiei populației, vrînd să producă diversiune și să arate că pedepsește pe cei vinovați pentru asuprirea poporului, sultanul a destituit și a ucis mai mulți demnitari (p. 1 073—1 074). Mai departe, cronicarul vorbește și de un alt incendiu întîmplat la Constantinopol, care a mistuit mai multe mii de case (p. 1 150).

Uneori însă nemulțumiții organizau adevărate răscoale. O astfel de răscoală din capitala Imperiului otoman a fost condusă de un oarecare Patrona Halil. Această răscoală a avut urmări și în țările române, și anume schimbări în domnie. Constantin Mavrocordat, care abia fusese numit în Țara Românească, este înlocuit cu Mihai Racoviță, iar în Moldova, în locul lui Grigore Ghica, confirmat numai de patru zile, este numit un oarecare Ienache Buțucachi¹. Această numire a căzut ca un trăznet asupra fanarioșilor din Constantinopol și mai ales asupra marelui dragoman al Porții, Alexandru Ghica, care a fost obligat, prin funcția pe care o deținea, să asiste la ceremonia investirii celui care lua locul fratelui său. Cînd s-a aflat în Moldova de această neașteptată numire, căci noul domn nu făcea parte din nici una dintre familiile domnitoare din care se alegeau de obicei domnii, indignarea în rîndurile boierimii a fost generală. Boierii și mitropolitul, în semn de protest pentru această alegere și ca o manifestare a opoziției lor față de noul domn, care nu le era pe plac, s-au pregătit să părăsească țara la venirea lui. Dar Ienache Buțucachi nu a apucat să se așeze în scaunul Moldovei, pentru că protectorul său, Patrona Halil, văzînd că numirea lui a stîrmit o generală nemulțumire atît în rîndurile înalților dregători ai Porții, cît și în rîndurile boierimii moldovene, și-a retras protecția și Buțucachi,

¹ Cf. și D. Russo, *op. cit.*, p. 29 și 64—65, notă.

nemaivînd sprijinul acestuia, a fost închis, iar apoi decapitat (p. 820—829). Știrea că domnia lui Buțucachi a fost înlăturată a produs la Iași, spune cronicarul, atît de mare bucurie și entuziasm, încît s-a tras cu tunul.

Cronicarul acordă o deosebită atenție nu numai evenimentelor din țările vecine și din Imperiul otoman, dar și celor petrecute în țări mai îndepărtate, dacă aceste evenimente au avut o cît de mică urmare asupra țărilor române. De pildă, vorbește de expediția turcilor împotriva Moreei pentru că și țările române, ca vasale, au fost constrînse să dea ajutor, să trimită căruțe și salahori. De asemenea, se ocupă și de neînțelegerile și conflictele turco-persane (p. 1 014—1 023).

Concepția politică și socială a autorului

Concepția cronicarului despre stat și societate este ca și a celorlalți cronicari ai epocii sale. După părerea sa, în statul feudal român trebuie să fie «o turmă și un păstor», un domn căruia să i se supună toți: și clasa privilegiată, și poporul; altfel domină anarhia, care periclitează interesele domniei și ale boierimii. Clasa privilegiată, boierii și clerul, îl preocupă în primul rînd. Găsește că e normal ca boierimea și aristocrația clericală să se bucure de tot felul de privilegii, iar masa țărănească să suporte toate greutățile statului. Firește, el nu poate depăși concepțiile epocii sale, el este exponentul clasei privilegiate, din care desigur că făcea parte. Ca și ceilalți cronicari ai epocii feudale, și el laudă faptele vitejești sau calitățile domnilor și face aprecieri apologetice în favoarea marilor latifundiari. Referitor la popor, care este numit în cronică de cele mai multe ori prin termenul generic de «țară», autorul nu face decît să constate starea ui de mizerie și să-l compătimizească pentru greutățile pe care le suporta.

Cronicarul apreciază cîrmuirea unui domn în primul rînd după regimul fiscal pe care îl aplică. Pentru fiecare domnie, autorul are cuvinte de laudă sau de ocară, după cum noul domn a redus sau a înmulțit numărul dărilor, a micșorat sau a majorat pe cele existente, a acordat sau nu privilegii clasei boierești. Cu ocazia impunerilor se învederează în mod clar poziția de clasă a autorului. Nu poate admite nedreptatea ce se face claselor privilegiate de unii domni, care cer și de la boieri și mănăstiri să plătească desetina «țărănește». Mihai Racoviță «a ruinat casele boierești» luînd desetina «țărănește» (p. 777), Laudă pe domnul care a făcut «mare milă» ridicînd dajdea pe care trebuiau s-o dea arhieriei, preoții și mazilii (p. 850) sau pe acela care a făcut «deosebită milă» scutind pe vorniceii ținuturilor (p. 909).

Autorul se bucură de scutirile acordate claselor privilegiate; i se pare normal ca toate impozitele să fie plătite de țărani, dar în același timp deplînge împovărările poporului. Orice fiscalitate excesivă este aspru criticată. Cronicarul laudă și descrie cu căldură faptele «bune și milostive» ale acelor domni care au ținut seama de nevoile țării, au căutat să ușureze poverile insuportabile ale poporului și s-au arătat cît de cît sensibili la suferințele lui.

Firește, laudele neprecupețite ale autorului sînt în primul rînd pentru Ghiculești, socotind că ei au introdus ușurări fiscale, au hrănit populația în timp de foamete. Dar și pentru alți domni el are aprecieri favorabile. Laudă pe Constantin Mavrocordat pentru că a preferat mazilirea decît să împovăreze poporul cu plata deselor mucareruri. Aprobă răspunsul acestuia dat fratelui său Ioan, care-i solicita ajutorul pentru achitarea mucarerului.

Pe de altă parte, judecă cu asprime pe domnii lacomi și nesățioși care «născocesc obiceiuri noi», adică pun dări noi, sau procedează la majorarea celor existente. Deplînge cu multă compătimire suferințele poporului în timpul campaniilor care pustiau țara, în timpul secetelor, invaziei lăcustelor și al altor calamități, care pricinuiau foamete și mizerie în țară.

Domnul, după concepția mistică și idealistă a autorului feudal, este stăpînul hărăzit țării de Dumnezeu și, prin urmare, i se datorează ascultare și supunere, trebuie slujit cu devotament. Concepția autorului despre puterea absolută a stăpînului, întemeiată pe ideea autocrației medievale, merge foarte departe. Domnul poate omorî fără judecată pe boierii care uneltesc împotriva lui. De multe ori găsește că domnul a fost chiar prea îngăduitor față de unii boieri, că trebuia să-i pedepsească mai aspru.

Critică purtarea vornicului Lupu și a lui Antioh Jora, care, fiind eliberați de la închisoarea din Vidin, se duc la hanul Crimeei, autorul considerînd că pentru obrăznicia lor li se cuvenea o pedeapsă strașnică, dar că Nicolae Mavrocordat, fiind domn «milostiv și îngăduitor», i-a iertat și le-a dat și dregătorii. Condamnă fuga celor 50 de boieri moldoveni în timpul lui Constantin Racoviță, față de care spune că domnul a arătat multă răbdare atunci cînd s-au întors, primindu-i cu bunăvoință.

În general, cronicarul este împotriva oricărei nesupuneri a boierilor față de domni. Judecă cu cea mai mare asprime pe acei care fug din țară, care uneltesc împotriva domnilor, care se aliază cu puterile străine pentru ca să-și atingă scopul, care fac pîri la Poartă pentru mazilirea domnilor.

Autorul este împotriva deselor schimbări în domnie, pe care le provoacă boierii cu intrigile și uneltirile lor, pentru că dese schimbări aduc țării și poporului numai nenorociri.

Căutînd să apere autoritatea domniei, el nu face deosebire între boierii greci și români; pe toți îi condamnă deopotrivă, dacă ei periclitizează situația domnului. Nu ia atitudine împotriva boierilor greci, dar scoate în evidență lupta boierimii pămîntene împotriva celor care veneau cu domnii fanarioși și le luau dregătoriile, însă nu aprobă ostilitatea boierimii pămîntene față de boierii greci. Fapt explicabil dacă se are în vedere că înșiși protectorii săi, domnii Ghiculești, proveneau din cercurile fanariote.

Deși concepția politică a autorului este că boierimea trebuie să se supună domnului, totuși el nu aprobă nici purtarea autoritară a unor domni față de boieri. Pe Antioh Cantemir îl critică pentru că s-a purtat aspru și disprețuitor față de boieri, deși socotește ca nehibzuită fuga acestora în Țara Românească, de unde unelteau pentru mazilirea lui. Nu aprobă atitudinea lui Dimitrie Cantemir, care a trimis sol la ruși «fără să se sfătuiască cu nimeni». Condamnă purtarea dictatorială a lui Constantin Mavrocordat față de boieri, care nu îndrăzneau să ridice capul în fața domnului sau să se opună voinței lui. Critică pe Mihai Racoviță că a dat mai toate boierii rudelor sale, nemulțumind prin aceasta pe boierii pămînteni.

Autorul cronicii, ca toți feodalii de la începutul secolului al XVIII-lea, este om mistic și superstițios. Textul abundă în expresii mistice și elemente religioase. Autorul consideră drept o mare virtute evlavia și religiozitatea dom-

nilor. Îi laudă pe acei care citeau cărți religioase, care se duceau la slujbele bisericești. Dumnezeu este invocat la tot pasul. După concepția lui mistică, toți cei ce au săvârșit fapte rele vor primi pedeapsa « cea dreaptă » de la Dumnezeu. Ostașii lui Gruzinski, staroste de Rava, care era sub comanda voievodului Halicki, au făcut multe rele în țară, dar și Dumnezeu, spune autorul, i-a pedepsit și au murit mulți de frig (p. 646—647). Decăderea și înjosirile pe care pînă la urmă le-a îndurat regele Suediei de la turci, care l-au ridicat cu forța de la Varnița de lângă Bender, a fost, după concepția autorului, tot o pedeapsă de la Dumnezeu: « E vrednică de admirat judecata lui Dumnezeu, precum s-a arătat, și pentru regele șvezilor » (p. 708).

Toți cei care după părerea autorului nu s-au purtat cum trebuie față de domn sau față de popor au primit pedeapsa cuvenită de la Dumnezeu: « Judecata dumnezeiască i-a pedepsit fără zăbavă » (p. 741). Dumnezeu s-a mîniat pe boierii lui Grigorie Ghica, spune cronicarul, pentru că s-au arătat nerecunoscători și i-a pedepsit (p. 782).

Tot bigotismul îl împinge să creadă și povestea uciderii copilului din Onițcani de către evrei, fapt cu totul de necrezut și inventat desigur de Mihai Racoviță și de slujbașii săi din dorința de a găsi un pretext în baza căruia să stoarcă de la negustorii evrei din Iași mai multe pungi de bani.

Conform concepției lui mistice, dacă faptele rele au fost pedepsite, dimpotrivă oamenii drepti sau faptele bune au fost răsplătite de Dumnezeu. Autorul ne povestește și următoarea întîmplare « miraculoasă », ca un lucru ciudat și extraordinar. În tabăra turcească de la Isaccea se afla în timpul războiului din 1736—1739 și marele dragoman, Alexandru Ghica, căruia un trăznet i-a făcut cincizeci de găuri la calpac și a ieșit prin papucul lui, rănindu-l numai ușor la piept (p. 874—875). Potrivit concepției sale mistice și idealiste, autorul și-a explicat acest fapt prin intervenția factorului divin, care a salvat pe marele dragoman fiindcă era om bun ! În concepția autorului nici o acțiune nu reușește fără ajutorul lui Dumnezeu: « Dacă Dumnezeu însă nu pune temelie, în zadar se ostenesc ziditorii » (p. 838).

Superstițiile ocupă un loc însemnat în expunerile autorului. O serie de evenimente sînt explicate prin prisma concepției sale superstițioase. Astfel, cînd Petru cel Mare a trecut Prutul, s-a înecat un măscărici al țarului; acest lucru, după părerea autorului, era un semn de cum avea să se termine războiul (p. 662). Faptul că în 1716 a fost iarnă grea și nu s-a făcut recoltă bună, cronicarul l-a socotit un semn prevestitor, și anume că aveau să se abată nenorociri asupra țării (p. 730). Un cutremur, întîmplat în Moldova, prevestește mari nenorociri, între care ciuma care a bîntuit după puțin timp Iașii (p. 904).

Pe lângă Dumnezeu, autorul crede că și diavolul se amestecă cîteodată în treburile oamenilor pentru a pune stavilă faptelor bune sau pentru a le răsturna pe cele săvîrșite: « Diavolul, pizmuind starea bună a Moldovei, a făcut ca Grigorie Ghica să fie mazilit. »

Din cele arătate mai sus se vede limpede, cum de altfel este și firesc, că și autorul *Cronicii Ghiculeștilor*, ca de altfel toți cronicarii feudali, abordează problemele sociale și politice de pe poziție idealistă.

Limba cronicii este greaca modernă scrisă a secolului al XVIII-lea amestecată cu multe forme și cuvinte populare, de multe ori și cu barbarisme și solecisme.

Limba cronicii Δουνάβου (p. 858) în loc de Δουνάβευς. 'Ωργίσθη ὁ βασιλεὺς αὐτάν (p. 864) în loc de ὠργίσθη ἐναντίον του. 'Εξόχως ἀπὸ τὸν χάνην (p. 668) în loc de ἐκτὸς ἀπὸ τὸν χάνην¹. 'Εκάθετον εἰς τὸ Γιάσι σχηματιζόμενος în loc de: (προσποιούμενος) πὼς δὲν ἤξεύρει (p. 638). Μὲ τὸ νὰ μὴν ἤξευρεν ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου în loc de διὰ τὸν ἄλλον ποῦ ὑπάγει (p. 669). Foarte des se întrebuintează forma: τοῦ συνέβη în loc de τοῦ συμβῆ. Δὲν ἤθελε τοῦ συνέβη (p. 679); φοβούμενος νὰ μὴ τοῦ συνέβη (p. 692); φοβούμενος ἐκ τούτου νὰ μὴν συνέβη (p. 698). Προβλέποντας μῆπως καὶ συνέβη 786), Δι' αἰτίαν τῆς αὐθεντείας ὅπου ἔσυρε (p. 807) în loc de: ἐκ τῆς ὁποίας ὑπέφερε. "Ὅσον καὶ εἰς τὰ ἡρωϊκά (p. 1046), în loc de διὰ τὰ ἡρωϊκά. Βλέποντας τὴν ἔλλειψιν τῆς χλόης καὶ στενοχωρίαν τῆς ἰππικῆς (p. 913), în loc de: τοῦ ἰππικοῦ, probabil a tradus τῆς ἰππικῆς influențat de forma feminină: călărimea. Multe cuvinte din textul românesc sînt traduse greșit, ceea ce face ca textul grecesc să devină confuz. De exemplu cronicarul traduce ἀχιριοῦ în loc de ἀχουριοῦ (p. 994); κεφάλαιον în loc de κεφάλι: δὲν εἶχε ἀπομείνει κανένα κεφάλαιον ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἄρχοντας (p. 675). Textul grecesc n-are nici un sens, numai cu ajutorul textului românesc îl putem înțelege: « nici un cap de boier nu rămăsese, nime » (Pseudo-Costin, p. 111)². Printr-o altă greșală de traducere, vechilii din textul lui Pseudo-Amiras devin în traducerea grecească παλαιὸν γένος (neam vechi): « prin mijlocirea vechililor neamului nohăesc » (Pseudo-Amiras, p. 176), διὰ μεσητείας τε τῶν μυρζάδων ὅπου εἶναι ἀπὸ τὸ παλαιὸν γένος τῶν Τατάρων (p. 812).

Textul cronicii este împestrițat cu foarte multe cuvinte străine, în special turcești și românești. În afară de denumiri de instituții, ca ciohodar, silictar, schemne-agasi, capugi-başa, casap-başa, bostangi-başa, ienicer-agasi, capigilar-chechiasii etc., sînt și o mulțime de alte cuvinte turcești, care ne-au îngreunat foarte mult traducerea. Iată cîteva exemple spicuite din noianul lor: σιγιανέτι, χιμαγιέτι, τετπίρι, μερχαμέτι, ναζάρι, μουχαδίτης, ἰτλάκι, ταχρίκι, νιζάμι, κáιδι, κασαμπάδες, ἰπκás, πενδένια, δοás, γιουμπρουκτσή, τάρτζι, κάβάδι, σερασέρι, ταχβίλι, καλεμπέντης, ἰϊλάμι, χοτζέτι, σάρτια, ταλχίσι. Traducătorul a format și verbe grecești din cele turcești: ἐμπουγιουρδίσθη, ἐγιανάστησεν, ἐσκέντζεβαν și multe altele.

Cuvintele românești sînt de asemenea extrem de numeroase. Toate denumirile de dregători și de dregătorii sînt redată în textul grecesc prin forma lor românească: λογοθέτης și λογοθεσία, βόρνικος și βορνιτσία, στόλνικος și στολνιτσία, μπάνος și μπανία, ἄγας și áτζια etc. La fel și toate denumirile de dări: γόστινα, πογοναρίτον, κόνιτσα, σολαρίτον, δεσέτινα, βαδραρίτον, ρεσούρα, ρούπτα, κερμαρίτον, βακαρίτον, πετσετλουίτον etc. În afară de instituții întîlnim și foarte multe alte cuvinte românești ca: ζάλομπα, πάπουρον, μέρτσα, πίμνιτσα, ὀρεντουγιάλα, τσαράνικα, σκατούλκα, βίγλα, στράζα, σαϊβάντι, κασάσηδες, τίτολα, μαλάγι, παπουσόγι, τεσταμέντο, τέμνιτσα, φοῖσόριον, ποκλό-νουλ, στάγουλουγι, τσοκόγια τοῦ τσινούτου, σκουτέλνικοι, χαλασταῖον și multe altele.

¹ Vezi D. Russo, op. cit., p. 33.

² Ibidem

De multe ori două cuvinte sînt împreunate și cu multă greutate poate cineva să ghicească părțile componente ale noului cuvînt creat. De pildă, în textul grecesc găsim cuvîntul ἡγάλια, cuvînt compus din οἱ și χάλια (cei haleă). Românismele și cuvintele luate din lexicul român sînt așa de frecvente, încît cine nu știe limba română cu greu ar înțelege acest text grecesc. Împrumuturile lexicale ale traducătorului *Cronicii Ghiculeștilor* nu se reduc numai la cele din limba turcă și română, ci el recurge și la alte limbi, ca franceză, italiană, germană, și de la fiecare ia cîte ceva. De pildă întrebuițează forme ca: ἐκστρα-ορδινάρια, κορρεσπονδάρουσιν, ἀουτοριτά, τσερεμόνια, ἰντελικάτα, ἰμπεράτωρ, ἰμπέριον, ρεγέντε, μονσιού, κιαρέτσια, ρεπούμπλικα, κονφεδεράτα, ριτιρατέτσα etc. Cuvintele germane, destul de numeroase, în majoritatea cazurilor sînt așa de deformate, încît cu greu se poate ghici originea lor. Iată cîteva exemple: βάχτε μίστερλορ (Wachtmeister), κβαρτεμίστρος (Quartiermeister), λείμποχάρτια (Leibgarda), σφλίλτζεϊχ μεϊστερ (Feldzeugmeister) și multe altele. Întîlnim și cuvinte de origine slavă: πόλ πολκόβνικοι, πόλ πορούσνικοι, ρούμπλια etc.

Cum am făcut traducerea
Traducînd textul grecesc, am căutat, cît a fost cu putință, să nu ne depărtăm de original. Acolo însă unde o traducere fidelă ar fi dat un text greoi și confuz, am preferat să ne depărtăm puțin de original prin adăugarea unor cuvinte necesare redării sensului originalului. Cînd în textul grecesc am întîlnit mai multe sinonime, am renunțat la unele din ele pentru evitarea unor pleonasmе și repetări obositoare, căutînd astfel să dăm textul traducerii cît mai clar și curgător.

Fiindcă e vorba de traducerea unei cronici, am socotit că e bine să păstrăm formele din textul grecesc pe care le întîlnim și în cronicile românești ale epocii și în special la cronică lui Neculce. Am păstrat formele vechi: pentru Μισχόβοι, moscali, pentru Λέχοι, leși și pentru Σβεκοί, șvezi. De asemenea am păstrat și denumirile vechi ale localităților. Cînd în textul grecesc am avut 'Οζού, am adoptat în traducere forma veche Ozu și nu Oceacov, iar cînd pentru Egipt am avut Μεσίρι, am întrebuițat forma Misir, care există și în cronicile românești; la fel și pentru 'Εδερνέ, Ederne în loc de Adrianopol. Trebuie adăugat că am utilizat și formele moderne ca Egipt, Adrianopol și altele, cînd erau în textul grecesc sub forma Αἴγυπτος, Ἀδριανούπολις. De aceea cititorul va găsi în traducerea noastră atît moscali, cît și ruși, Misir și Egipt, Ederne și Adrianopol. Bineînțeles că știrile referitoare la aceste forme vor fi totalizate la indice în forma modernă, cu trimiterile necesare.

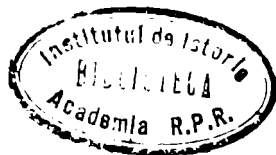
Cu privire la numele de persoane, ne-am condus tot după cronicile românești și am păstrat și noi formele Iordachi Rusăt, Manolachi sau Costachi etc.

Traducerea s-a făcut foarte anevoios, dată fiind împetrișarea textului grecesc cu tot felul de străinisme, precum se vede din capitolul precedent « Limba cronicii ».

O dificultate foarte mare am întîmpinat în redarea numelor de persoane, a gradelor militare și a regimentelor din armatele suedeză și rusă care s-au luptat la Poltava. Denumirile acestea sînt foarte stîlcite în textul grecesc: adeseori două cuvinte sînt împreunate sau un cuvînt este despărțit în două, încît ne-a fost greu să reconstituim forma lor corectă, și nu știm dacă am reușit pe deplin. Referitor la aceste denumiri, de mare folos ne-a fost lucrarea lui M. Kogălniceanu: *Fragments tirés des chroniques Moldaves*.

Cu privire la notele din subsol, menționăm că ne-am mărginit să lămurim sau să completăm unele date referitoare la persoane sau la fapte amintite în cronică. În ce privește termenii turcești, în special termenii instituțiilor, care sînt destul de numeroși, i-am păstrat în traducere. De altfel, unii dintre acești termeni sînt explicați chiar de autor în textul cronicii, ceilalți nu au fost explicați în subsol, ca să nu fie prea încărcat. Cititorul va găsi însă toate explicațiile necesare în glosarul care urmează după traducere.

Nu ne îndoim că lucrarea poate avea unele lipsuri. Sperăm totuși că munca noastră va fi apreciată de cititori, avîndu-se în vedere dificultățile pe care le-am întîmpinat în traducerea unui text de multe ori confuz, cu construcții sintactice defectuoase, uneori eliptice și cu numeroase cuvinte străine.

CRONICA GHICULEȘTILOR

Istoria Moldovei între anii 1695 și 1754

<https://biblioteca-digitala.ro>

1695 Εἰς αὐτὸν τὸν χρόνον ᾿ζσδ' ἦλθεν αὐθέντης τῆς τσάρας ὁ ᾿Αντίοχος
 βόδας, υἱὸς τοῦ Καντεμίρ βόδα, ὁ ὁποῖος ἦτον κατὰ τὴν ἡλικίαν χρόνων
 εἴκοσι τεσσάρων καὶ ἐπιμελεῖτο πολλὰ καὶ ἐπροθυμεῖτο διὰ νὰ ἐξισωθῆ
 5 μὲ τὸν πατέρα του κατὰ τὰς ἀρετὰς καὶ κατὰ τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου,
 ἢ νεότης ὅμως τὸν ἐμπόδιζε πολλὰ, διότι ἐκαταγίνετο καθ' ὑπερβολὴν
 εἰς τὰ κυνήγια καὶ εἰς τὰ ἄλλα τὰ τῆς νεότητος ἔργα. Ἐχοντας ὅμως
 καλοὺς συμβούλους, ἢ ὠφέλιμος κυβέρνησις ἀπὸ τὴν τσάραν δὲν ἔλειπεν,
 καὶ ἐζοῦσε καλὰ εἰς τὸν θρόνον του μὲ ἀγάπην πρὸς τοὺς ἄρχοντας. Ἀπὸ
 10 τῆς τσάτης ὅμως τῶν λεχικῶν στρατευμάτων ἐνωχλεῖτο πολλὰ, διότι οἱ
 Λέχοι δὲν ἔλειπον ἀπὸ τὸ νὰ κουρσεύουν τὴν τσάραν. Ἐνωχλεῖτο ἀκόμη
 καὶ ἀπὸ τὰς συχνὰς ἐλεύσεις τῶν Τούρκων, τόσο ἀπὸ τοὺς σερασκέρη-
 δες, ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς σουλτάνους, ὁποῦ ἀπερνοῦσαν ἀπὸ ἐδῶ ἀπὸ τὴν
 τσάραν καὶ ἐπήγαιναν εἰς τὴν Καμινίτσαν διὰ νὰ βάλουν τὸν ζαχίρην μέ-
 15 σα, μὲ τοὺς ὁποίους συνεπορεύετο καὶ ὁ ᾿Αντίοχος βόδας, δι' αἰτίαν τῶν
 ὁποίων στενοχωρήσεων ἔβγαλε καὶ βακαρίτο εἰς τὴν τσάραν. Ὑστερον
 ὅμως, κάμνοντας ἔλεος, τὸ ἐσήκωσεν καὶ μετὰ ταῦτα εἰς πολλοὺς χρόνους
 πλέον δὲν ἐβγῆκεν.

Τινὲς τῶν ἀρχόντων, ἀσυλλογίστως καὶ χωρὶς τινος αἰτίας, μόνον
 20 διὰ νὰ φανοῦν πὼς εἶναι ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Κωνσταντίν Δούκα βόδα, ἔφυ-
 γαν εἰς τὴν Βλαχίαν εἰς τὸν Μπραγκοβάνον, μὲ ἐλπίδα πὼς ὄντας ὁ Μπρα-
 γκοβάνος πενθερὸς τοῦ Κωνσταντίν Δούκα βόδα θέλει κατορθώσῃ νὰ τοῦ
 δοθῆ ἄλλοτε ἢ αὐθεντία, ἀλλ' ἐγελάσθησαν, διότι ὁ Μπραγκοβάνος εἶχεν
 εἰς ἡδὴ τὸν Κωνσταντίν Δούκα βόδα μὲ τὸ νὰ μὴ τὸν ἦκουεν εἰς ὅσα 595
 25 τὸν ἐσυμβούλευεν. Εἰς τὸν ὁποῖον Μπραγκοβάνον ὁ ᾿Αντίοχος βόδας, κα-
 θὼς ἐγύρισεν ἀπὸ τὴν Καμινίτσαν, πάραυτα εἶχε στείλει πρέσβυν τὸν
 Μπογδάν χάτμανον, τὸν γαμβρόν του, καὶ ἔκαμαν συμβιβασμοὺς οἱ δύο
 αὐθένται καὶ ὄρκον διὰ νὰ μὴ συγχύζωνται ἀνάμεσόν τους εἰς τὰς αὐθεν-
 30 τίας των, καὶ μὴν ἤξεύροντες οἱ φυγάδες ἄρχοντες αὐτὸν τὸν ὄρκον, ἔφυ-
 γον εἰς τὸν Μπραγκοβάνον (ὡς ἔφημεν), τοὺς ὁποίους φυγάδας ἄρχοντας
 τοὺς ἐκράτησεν ἐκεῖ μὲ λόγους ἀνενεργήτους καὶ ὑποσχέσεις ἀτελειώτους.

¹ La începutul paginii 595 se află următoarea notă: Καὶ τότε ἀφιερῶθη εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Π. Τάφου παρὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Γερμανοῦ τοῦ ᾿Αφθονίδου ἐν ἔτει ᾿ωπ' ᾿Οκτωβρίου γ'. Astăzi ms se află la muzeul Romîno-Rus din București, nr. 167 (fost 150, iar mai înainte 691).

595 DOMNIA LUI ANTIOH VODĂ, FIUL LUI CANTEMIR VODĂ

Într-acest an 7204 a venit domn al țării Antioh vodă, fiul lui Cantemir ¹⁶⁹⁵ vodă, care era în vîrstă de 24 de ani. El se îngrijea mult și se nevoia să se asemene cu tatăl său la virtuți și la chivernisirea țării. Dar tinerețea 5 îl împiedica mult, căci se îndeletnicea peste măsură cu vînătoarea și cu celelalte treburi ale tinereții. Avînd însă buni sftnici, nu lipsea buna chivernisire din țară ¹ și o ducea bine în scaunul său, purtîndu-se cu dragoste față de boieri. Il supărau însă mult cetele oștilor leșești, căci leșii 10 nu încetau de a jefui țara. Mai avea supărări și din pricina deselor veniri ale turcilor, atît ale seraschierilor, cît și ale sultanilor care, trecînd pe aci prin țară, mergeau de duceau zaherea la Camenița, cu care împreună mergea și Antioh vodă. Din pricina acestor greutăți a scos văcărit în țară, 15 dar apoi, făcîndu-i-se milă, l-a suprimat și după aceea mulți ani n-a mai scos văcărit.

O seamă de boieri nehibzuiți și fără vreo pricină, numai ca să arate că sînt de partea lui Constantin Duca vodă, au fugit în Țara Românească 20 la Brîncoveanu, cu nădejdea că Brîncoveanu, fiind socrul lui Constantin Duca vodă, va izbuti să i se dea iarăși acestuia domnia, dar s-au înșelat, 596 căci Brîncoveanu era || supărat pe Constantin Duca vodă, deoarece nu asculta de sfaturile lui. Iar Antioh vodă, îndată ce s-a întors de la Camenița, a trimis sol către Brîncoveanu pe Bogdan hatmanul, cumnatul său, și cei 25 doi domni au făcut învoială și jurămînt să nu se supere între ei în domniile lor. Boierii pribegi, neștiind de acest jurămînt, fugiseră la Brîncoveanu, precum am zis. El îi ținea acolo pe acești pribegi cu vorbe neîmplinite 30 și cu făgăduieli fără sfîrșit.

¹ Printre măsurile luate de Antioh vodă pentru îmbunătățirea situației țării a fost și desființarea văcăritului. Hrisovul lui, dat la 1 martie, 1698, e publicat în Melchisedec, *Chronica Romanului*, București, 1874, part. I, p. 313—314.

- Ὅθεν αὐθέντευεν ὁ Ἄντιοχος βόδας ἐδῶ εἰς τὸν θρόνον του μὲ μεγάλην εἰρήνην. Ὅς θέλοντας μετὰ ταῦτα νὰ ὑπανδρευθῆ, ἐζήτησε μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Μπραγκοβάνου καὶ ἀποτυχῶν τῆς αἰτήσεως, ἐπῆρεν ἀπ' ἐδῶ ἀπὸ τὴν τσάραν τὴν θυγατέρα τοῦ Τσαούρου, μεγάλου λογοθέτου.
- 5 Πρότερον ὅμως, μὲ μυστικὸν τρόπον καὶ χωρὶς εἰδήσεως τοῦ Μπραγκοβάνου, ὑπάνδρευσε τὸν ἀδελφόν του Δημητράσκον βόδα μὲ τὴν κόρην τοῦ Σερμπάν βόδα, καὶ συνομιλοῦντες καὶ συμφωνοῦντες, τὴν ἐπῆρεν ἐκεῖθεν κρυφίως καὶ τὴν ἔφερεν ἐδῶ καὶ ἔκαμαν τοὺς γάμους καὶ ὕστερον τοὺς ἔστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.
- 1698 10 Εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον, ῥιζζ' ὁ Δημητράσκος βόδας εὐρισκόμενος μαζὶ μὲ τοὺς Τούρκους εἰς τὸν πόλεμον ὅπου εἶχον εἰς τὸ Τεμισφάρι¹, ἦλθε ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι μὲ μενζίλι πρὸς τὸν ἀδελφόν του τὸν Ἄντιοχον βόδα, χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ τινὰς τὴν αἰτίαν τοῦ ἔρχομοῦ του, μὲ προσταγὴν βασιλικὴν ἦλθεν, ἧ διὰ χρεῖαν ἐδικὴν του. Ὁ Μπραγκοβάνος ὅμως ἐμβῆκεν
- 15 εἰς ὑπόψιαν πῶς περιπατεῖ διὰ νὰ τὸν μαζιλεύσῃ ἀπὸ τὴν Βλαχίαν καὶ εἶχε μῖσος κατ' αὐτοῦ, διότι ἔλαβε καὶ διὰ γυναῖκα του τὴν κόρην τοῦ Σερμπάν βόδα μὲ μυστικὸν τρόπον καὶ ἄνευ θελήματός του. Τότε ἔκραξε τοὺς φυγάδας ἄρχοντας Μπογδάνους, δηλαδὴ τὸν Νικόλαον Κωνσταντῖνον χάτμανον, τὸν Ἄντιοχον Ζόραν χάτμανον, καὶ Βασιλάσκον Καντακουζηνόν, μέγαν σπαθάρην, ἥ καὶ Ἰωάννην Κωστῖνον σερδάρην καὶ τοὺς 597
- 20 λοιποὺς καὶ τοὺς εἶπεν: νὰ ἠξεύρετε ἄρχοντες πῶς ἐγὼ καὶ ὁ Ἄντιόχη βόδας ἔχομεν ὄρκον ἀνάμεσόν μας, διὰ νὰ μὴν συγχυζόμεθα εἰς τὰς αὐθεντίας μας παντελῶς, ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἄντιόχης βόδας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Δημητράσκου δὲν μὲ ἀφήνουν εἰς εἰρήνην, ἀλλὰ περιπατοῦν διὰ νὰ
- 25 μὲ μαζιλεύσουν, διὰ τοῦτο πλέον καὶ ἐγὼ ἀθετῶ τὸν ὄρκον μου ὅπου εἶχαμεν ἀνάμεσόν μας, τὸν ὅποιον τῶρα σᾶς τὸν ἐφανέρωσα, καὶ πάσχω ὅσον δύναμαι διὰ τὴν μαζιλείαν του. Τότε οἱ φυγάδες ἄρχοντες, πίπτοντες εἰς τοὺς πόδας του, τὸν ἐπαρακαλοῦσαν ἐκ καρδίας νὰ πασχίσῃ διὰ νὰ λάβῃ τὴν αὐθεντίαν ὁ Κωνσταντῖν Δούκα βόδας ὁ γαμβρός του, τὸν ὅποιον
- 30 ὁ τε Μπραγκοβάνος καὶ οἱ θεῖοι του τὸν ἐμισοῦσαν καθ' ὑπερβολήν.
- Διὰ νὰ κατορθωσῇ λοιπὸν τὴν θέλησίν του καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ὅπου ἔκαμεν εἰς τοὺς ἄρχοντας διὰ τὴν μαζιλείαν τοῦ Ἄντιόχη βόδα, ἔστειλεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸν θεῖον του Μιχάλην, μέγαν σπαθάρην, τὸν Καντακουζηνόν, διὰ νὰ πασχίσῃ μὲ δῶρα πολλὰ πρὸς τοὺς μεγιστάνους
- 35 τῆς Πόρτας νὰ μαζιλεύσῃ τὸν Ἄντιόχην βόδαν καὶ νὰ τοῦ δοθῇ ἄδεια νὰ ἐκλέξῃ αὐτὸς αὐθέντην τῆς Μπογδανίας ὅποιον ἤθελεν θελήσει. Ὁ βεζίρης ὅμως τοῦ τότε καιροῦ καὶ οἱ τῆς Πόρτας μεγιστᾶνοι διὰ νὰ μαζιλεύσουν τὸν Ἄντιόχην βόδαν ἐκλιναν δι' αἰτίας τῶν πολλῶν δῶρων, ἀλλὰ νὰ τοῦ δώσουν ἄδειαν διὰ νὰ ἐκλέξῃ καὶ νὰ κάμῃ αὐθέντην ὅποιον ἤθελε, δὲν
- 40 τὸ ἔστερξαν. Ὅθεν τοῦ ἀπεκρίθησαν οὕτως: ἂν θέλῃ νὰ γένη αὐθέντης τῆς Μπογδανίας ὁ Κωνσταντῖν Δούκα βόδας, θέλουν μαζιλεύσει τὸν Ἄντιόχην βόδα. Τότε ὁ Μπραγκοβάνος, κατὰ τὴν παροιμίαν: δυοῖν κακοῖν προὔτεθέντων, τὸ μὴ χειρὸν αἰρετώτερον, ἐπρόκρινε διὰ νὰ γένη αὐθέν-

¹ Inms εἰς τὸ μισφάρι.

Așadar, Antioh vodă domnea aci în scaunul său în deplină pace, și, vrînd mai tîrziu să se însoare, a cerut pe una din fetele lui Brîncoveanu, dar neizbutind în cererea sa a luat de aci din țară pe fiica lui Ceaur¹, mare logofăt. Mai înainte însă a căsătorit în taină și fără știrea lui Brîncoveanu pe fratele său Dimitrașcu vodă cu fiica lui Șerban vodă. După ce au vorbit și s-au înțeles, a luat-o de acolo în taină și aducînd-o aci, au făcut nunta și pe urmă i-a trimis la Constantinopol.

În același an 7207, Dimitrașcu vodă, aflîndu-se împreună cu turcii¹⁰ la tabăra de la Timișoara, a venit aci în Iași cu menzil la fratele său Antioh¹⁶⁹⁸ vodă, fără ca cineva să știe pricina venirii sale, adică dacă a venit cu poruncă împărătească sau pentru treburile sale. Brîncoveanu însă a intrat în bănuială că umblă să-l mazilească din Țara Românească și avea ură împotriva lui și pentru acest lucru, dar și pentru că luase de soție pe fata lui Șerban vodă în taină și fără voia lui. Atunci a chemat pe boierii moldoveni care erau pribegi acolo, adică pe Nicolae Constantin hatmanul², pe Antioh Jora hatmanul, pe Vasilașcu Cantacuzino, mare spătar, || pe Ioan Costin sârdarul²⁰ și pe ceilalți și le-a spus: «Să știți, boieri, că eu și Antioh vodă avem jurămînt între noi să nu ne atingem de loc unul de altul în domniile noastre; deoarece însă Antioh vodă cu fratele său Dimitrașcu nu mă lasă în pace, ci umblă să mă mazilească, pentru aceasta nici eu nu voi ține jurămîntul²⁵ pe care-l avem între noi și pe care vi l-am destăinuit acum și mă voi sili, cît îmi va fi cu putință, să-l mazilesc». Atunci boierii pribegi, căzîndu-i la picioare, îl rugau din inimă să se străduiască ca să ia domnia Constantin Duca vodă, ginerele său, pe care însă atît Brîncoveanu, cît și unchii săi îl urau peste măsură.³⁰

Așadar, pentru a-și putea îndeplini voința și făgăduiala pe care o făcuse boierilor cu privire la mazilirea lui Antioh vodă, a trimis la Constantinopol pe unchiul său Mihai Cantacuzino, mare spătar, care, dînd daruri multe înalților demnitari ai Porții, să se străduiască să mazilească pe Antioh³⁵ vodă și să i se dea voie lui Brîncoveanu să aleagă ca domn al Moldovei pe cine ar voi el. Marele vizir din acel timp și înalții demnitari ai Porții, pentru darurile cele multe, au primit să mazilească pe Antioh vodă, dar n-au consimțit să i se dea voie să aleagă și să facă el domn pe cine ar voi, ci i-au răspuns că dacă el vrea să fie numit domn al Moldovei Constantin⁴⁰ Duca vodă, vor mazili pe Antioh vodă. Atunci Brîncoveanu, după zicala «între două rele ce se ivesc, trebuie să alegem răul cel mai mic», a preferat

¹ E vorba de Ecaterina, fiica lui Dumitrașco Ceaur; în Pseudo-Costin găsim unele amănunte despre nunta lui Antioh vodă, vezi M. Kogălniceanu, *Cronicele românești sau Letopisețele Moldovei și Valahiei*, ed. a II-a, vol. II, București, 1874, p. 42.

² E vorba de Nicolae Costin.

της τῆς Μπογδανίας ὁ Κωνσταντῖν Δούκα βόδας, ὁ γαμβρός του, μ' ὄλον ὀπού τὸν ἐμισοῦσε, μόνον νά μεζιλεύσῃ τὸν Ἀντιόχη βόδα, τὸ ὅποιον καὶ ἐκατόρθωσε, καθὼς θέλομεν τὸ φανερώσει εἰς τὸν ἀρμόζοντα τόπον, ἀφοῦ τελειώσωμεν τὴν διήγησιν ἐκείνων τῶν ἀκολουθησάντων πραγμάτων
5 εἰς τὸν καιρὸν τῆς αὐθεντίας τοῦ Ἀντιόχη βόδα.

1699 Εἰς τὸν χρόνον Ἰση', μετὰ τοὺς πολλοὺς πολέμους ὀπού ἔκαμαν οἱ Τούρκοι μὲ τοὺς Νέμτσους, ἀφοῦ ἐπῆγεν ὁ Καρὰ-Μουσταφάς-πασάς εἰς τὸ Μπέτσι, καὶ μετὰ τὰς πολλὰς ἥ νίκας ὀπού ἔκαναν οἱ Νέμτσοι εἰς τοὺς 598 Τούρκους, καὶ οἱ Λέχοι ὁμοίως εἰς τοὺς βασιλικοὺς τόπους ἐδῶ εἰς τὴν Μπογδανίαν, ἐπιπόνως οἱ Τούρκοι ἐζήτησαν τὴν ἀγάπην τόσον τῶν Νεμτσῶν, ὅσον καὶ τῶν Λεχῶν, καὶ οὕτως ἐσυναθροίσθησαν οἱ βασιλικοὶ ἐλτσηδες εἰς τὴν Καρλοβίτσαν, ἀπὸ τοὺς ὀποίους ἐκ μέρους τῶν Τουρκῶν ἦτον ὁ Ἰμπραήμ¹-πασάς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξ ἀπορρήτων τῆς βασιλείας, ὁ ὀποῖος διὰ τὴν μεγάλην του φρόνησιν καὶ πολυπῆριαν ὀπού εἶχεν εἰς 15 τὰς βασιλικὰς ὑποθέσεις ἐστάθη τὸ ὄργανον τῆς εἰρήνης καὶ ἠσύχασαν τὰ βασίλεια. Ἀπὸ δὲ τὸ μέρος τοῦ Καίσαρος καὶ τῶν λοιπῶν βασιλειῶν, ποῖοι ἦτον πρέσβεις, πρὸς ἡμᾶς εἶναι ἀγνώριστοι. Τότε, εἰς τὴν τελείωσιν τῆς ἀγάπης ἔδωσαν οἱ Τούρκοι τὴν Καμινίτσαν ὀπίσω εἰς τοὺς Λέχους, καὶ οἱ Λέχοι ἔδωσαν εἰς τοὺς Τούρκους τοὺς τόπους τῆς Μπογδανίας ὀπού ἔκρατοῦσαν, τὸ κάστρον δηλαδὴ τοῦ Νιάμτσου, τὴν Σορόκαν, τὴν Σουτσαβαν καὶ τὸ Κουμπουλούγκι καὶ ἄλλας ἐκκλησίας. Διὰ νά ἀδειάσουν ὁμως τὸ κάστρον τῆς Καμινίτσας, ὁ Καραμάν-πασάς ἐπρόσταξε τὸν Ἀντιόχη βόδα μὲ φερμάνι βασιλικὸν νά πηγαίῃ καὶ νά σηκῶσῃ ὅλα τὰ εὐρεθέντα ἐκεῖσε πράγματα τῶν Τουρκῶν, ἀνθρώπους δηλαδὴ, τσεπχανέδες,² τόπια καὶ ἄλλα. Ὁ ὀποῖος, πορευόμενος κατὰ τὴν προσταγὴν μὲ τοὺς ἀνθρώπους του καὶ μὲ ἄλλους διωρισμένους Βλάχους, τὴν ἀδείασαν, καὶ τὰ ἐκεῖσε εὐρεθέντα πράγματα, ἄλλα μὲν ἐπῆγαν εἰς τὸ Βενδέρι, ἄλλα δὲ εἰς τὸ Ἀσπρόκαστρον καὶ ἄλλα εἰς τὸ Κελί. Εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν τῆς κενώσεως τῆς Καμινίτσας ἠκολούθησε μεγάλη ζημία εἰς 30 τὴν τσάραν.

Μετὰ ταῦτα, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ χειμῶνος, οἱ Τατάροι οἱ Μπουτζακλῆδες ἐσηκώθησαν ἐναντίον τοῦ Δοβλέτ Γερέη χάνη, τοῦ υἱοῦ τοῦ Σελῆμ Γερέη χάνη, μὴν στέργοντές τον διὰ χάνην τους καὶ ζητοῦντες νά βάλουν αὐτοὶ ὄν ἤθελον. Ἡ βασιλεία ὁμως, μὴ θέλοντας νά κάμῃ τὸ θέλημά τους, ἐπρόσταξε τὸν Δοβλέτ Γερέη χάνην καὶ τὸν σερασκέρην Ἰσοῦφ-πασά, ὀπού ἦτον εἰς τὸ Βενδέρι, καὶ τοὺς αὐθέντας καὶ τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας νά κάμουν στρατεύματα καὶ νά κινήσουν κατὰ τῶν Τατάρων διὰ νά τοὺς ἐβγάλουν ἀπὸ τὸ Μπουτζάκι.

Ἐπὶ τῆς Ἀντιόχης βόδας λοιπὸν ἔκαμε στράτευμα καὶ ἐπῆγεν ἕως εἰς τὸ 40 Φαλτσί, οἱ δὲ Τατάροι ἐκτύπησαν τὸ Ἰσμαῖλ καὶ τὸ Ρένι καὶ τὰ περίξ ἐκεῖνα χωρία καὶ τὰ κατεκούρσευσαν καὶ τὰ κατέκαυσαν, καὶ καθὼς λέ-

¹ Șters și îndreptat pe deasupra în Ραμῆ.

² In ms. τζεμχανέδες

să se facă domn al Moldovei Constantin Duca vodă, ginerele său, cu toate că-l ura, numai ca să mazilească pe Antioh vodă, ceea ce a și izbutit, precum vom arăta la locul cuvenit, după ce vom sfârși cu povestirea faptelor petrecute în timpul domniei lui Antioh vodă.

598 În anul 7208, după multe războaie pe care le-au făcut turcii cu 5
1699 nemții, încă de cînd a mers Cara-Mustafa la Beci, și după biruințele cele
multe || pe care le-au cîștigat nemții asupra turcilor, precum și leșii în locurile
împărătești aici în Moldova, turcii au cerut cu stăruință să încheie pace 10
atît cu nemții, cît și cu leșii. Și astfel, elcii împărătești s-au strîns la Carloviț,
printre care din partea turcilor erau: Ibrahim-pașa¹ și Alexandru secretar
de taină al împărăției², care, pentru marea sa înțelepciune și priceperea
pe care o avea în treburile împărătești, a fost mijlocitorul păcii și s-au 15
liniștit împărățiile. Care au fost elcii din partea împăratului nemților
și a celorlalte regate noi nu-i cunoaștem. Atunci, la încheierea păcii, turcii
au înapoiat leșilor Camenița, iar leșii au dat turcilor locurile Moldovei
pe care le țineau, adică cetatea Neamțului, Soroca, Suceava, Cîmpulungul 20
și unele biserici³. Dar, pentru evacuarea cetății Camenița, Caraiman-pașa
a dat poruncă cu firman împărătesc lui Antioh vodă să meargă și să ridice
de acolo tot ce era al turcilor, adică oameni, gephanele, tunuri și altele.
Acesta mergînd, după poruncă, cu oamenii săi și cu alți munteni orînduiți, 25
au deșertat-o și, din lucrurile găsite acolo, unele le-au adus la Bender,
altele la Cetatea Albă, iar altele la Chilia. Cu această deșertare a Cameniței
țara a avut multă pagubă. 30

După aceea, în timpul iernii, tătarii bugeacii⁴ s-au ridicat împotriva
ui Devlet Gherei hanul, fiul lui Selim Gherei hanul, neprimind să le fie
han și cerînd să pună ei pe cine voiau. Împărăția însă, nevrînd să le facă
pe plac, a poruncit lui Devlet Gherei hanul și seraschierului Iusuf-pașa, 35
care era la Bender, și domnilor din Țara Românească și Moldova să strîngă
oști și să pornească asupra tătarilor ca să-i scoată din Bugeac.

Deci Antioh vodă a strîns oaste și a mers pînă la Fălciu, iar tătarii
au atacat Ismailul, Reni și satele dimprejur pe care le-au jefuit și le-au 40

¹ Îndreptat pe deasupra de altă mină în Rami. Se știe că Rami a fost pe atunci reis-efendi și a participat la aceste tratative. De adăugat însă că și Ibrahim-pașa a fost unul din delegații turci la tratatul de pace; el a fost trimis, după încheierea păcii cu germanii, în calitate de delegat extraordinar, la Viena pentru a ratifica pacea; la întoarcere el a fost numit guvernator la Belgrad. Vezi D. Cantemir, *Istoria Imperiului otoman*, trad. de Ios. Hodosiu, II, București, 1878, p. 739.

² E vorba de Alexandru Mavrocordat Exaporitul.

³ Nu încapă îndoială că în originalul românesc folosit de autorul prezentei cronici se spunea că s-au dat îndărăt cetatea Neamțului... și *mănăstirile*, ceea ce traducătorul grec a redat cu *ἐκκλησία* (= biserici); se știe că și mănăstirile, fiind înconjurare de ziduri, erau ca niște cetăți, în care se refugiau în timp de primejdie locuitorii învecinați.

⁴ Tătarii din Bugeac.

γουςι, ἂν ἦτον καὶ ὁ Δούναβις || παγωμένος, ἤθελαν ἀπεράσει καὶ εἰς τὴν 599
Δόμπριτσαν νὰ τὴν κουρσεύσουν.

Ἦρχετο λοιπὸν ὁ χάνης ἀπὸ τὸ Κρίμι καὶ ἀπέρασεν ἀπὸ τὴν Ὀζοῦ
5 μὲ πολὺ καὶ ἄπειρον στράτευμα ἐναντίον τῶν Μπουτζακλήδων. Οἱ στρα-
τιῶται τοῦ ὄμως ἐγύριζαν εἰς τὰ ὀπίσω ἀπὸ ὀλίγοι-ὀλίγοι καὶ ἔμεινεν ὁ
χάνης μόνον μὲ τέσσαρες χιλιάδες, ἐνόσω νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Μπερτζένι.
Ἐκεῖ δέ, συναπαντηθεῖς μὲ τοὺς Νογάηδες καὶ βλέποντες οἱ Νογάηδες
τὴν ὀλιγότητα τῶν στρατιωτῶν του, τοῦ ἀντιστάθηκαν καὶ δὲν τὸν ἄφησαν
νὰ ἔλθῃ περαιτέρω. Βλέποντας λοιπὸν ὁ χάνης πὼς δὲν κατορθώνει τίπο-
10 τες, ἐγύρισεν εἰς τὰ ὀπίσω, οἱ δὲ Νογάηδες ἐπῆγαν εἰς τὰ σπίτια τῶν
χωρὶς νὰ κάμουν καμίαν φθορὰν εἰς τὴν τσάραν. Τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ὀ-
ποίων ἀκούοντάς τὴν ὁ Ἄντιόχη βόδας, προσέτι καὶ τὴν κατάπαυσιν τῶν
Μπουτζακλήδων, ἐγύρισε καὶ αὐτὸς εἰς τὸν θρόνον του. Καὶ ἀπαντυχαί-
νοντας τὸ ἔλεος καὶ τὴν τιμὴν ἀπὸ τὴν βασιλείαν διὰ τὴν δούλευσιν ὅπου
15 ἔκαμεν εἰς τὴν Καμινίτσαν, ἦλθε βασιλικὸς ἀγάς καὶ τὸν ἐμανζίλευσε καὶ
τὸν ἐπῆγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔφερον αὐθέντην τὸν
Κωνσταντὶν Δούκα βόδα διὰ τῆς συνδρομῆς καὶ τῶν πολλῶν ἐξόδων τοῦ
Κωνσταντίν Μπραγκοβάνου καὶ αὐθέντευσεν ὁ Ἄντιόχη βόδας χρόνους
πέντε.

20 ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ ΔΟΥΚΑ ΒΟΔΑ

1700 Κατὰ τὸ, ζσθ' ἔτος ἦλθεν ἐκ δευτέρου αὐθέντης εἰς τὸν θρόνον
τῆς Μολδαβίας ὁ Κωνσταντίν Δούκα βόδας διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ πεν-
θεροῦ του Μπασαράμπα βόδα, καὶ αὐθέντευσε δύο ἡμισυ χρόνους, τὰ
ἦθη ὄμως ὅπου εἶχεν εἰς τὴν πρώτην του αὐθεντίαν παντελῶς δὲν τὰ ἄλ-
25 λαξεν. Ὅθεν, φορῶντας τὸ βασιλικὸν καβάδι, παρευθὺς ἔστειλε ἓνα του
ἄνθρωπον μὲ τὸν σκέμνε-ἀγασή, εἰς τὸν ὅποιον ἔδωκε γράμματα διὰ νὰ
τὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἄρχοντας καίμακάμηδες ὅπου εἶχε κάμει ἐδῶ εἰς τὸ
Γιάσι πρὸ τοῦ ἐρχομοῦ του, δι' ὧν τοὺς ἐπρόσταζε ὅτι νὰ φροντίσουν
μὲ μεγάλην προσοχὴν καὶ νὰ φυλάξουν ἐκείνους τοὺς ἄρχοντας ὅπου
30 ὑπωπτεύοντο πὼς δὲν θέλουν καρτερῆσαι τὸν ἐρχομὸν του, ἀλλὰ θέλουν
βουληθῆ νὰ φύγουν, καὶ μάλιστα ρητῶς τοὺς || ἐπρόσταζε νὰ φυλάττουν 600
καλὰ τὸν Μπογδάν χάτμανον καὶ τὸν Γιωργάκη βιστιάρην.

Τοῦτος ὁ γραμματοκομιστὴς τοῦ Κωνσταντίν Δούκα βόδα φθάνον-
τας ἐδῶ μὲ τὸν σκέμνε-ἀγασή¹ καὶ κλείοντας τὰς πόρτες τῆς κούρτης
35 εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν ὅλοι οἱ ἄρχοντες συναθροισμένοι, χωρὶς νὰ γνωρί-
σῃ τοὺς καίμακάμηδες καὶ τὸν Μπογδάν χάτμανον καὶ Γιωργάκη βιστιάρ-
ρη, ἔδωκεν ἀσυλλογίστως τὰ αὐθεντικά γράμματα εἰς κάποιον Στέφανον
Τσερκέζην, μέγαν κόμισον, ὁ ὅποιος, ὄντας ἀγράμματος καὶ συγκαθήμενος
μετὰ τοῦ Μπογδάν χατμάνου, ἔδωκε τὰ αὐθεντικά γράμματα ὁ ρηθεῖς
40 κόμισος εἰς τὸν Μπογδάν χάτμανον, ὁ ὅποιος ἀναγιγνώσκοντάς τα καὶ
βλέποντας τὴν κατ' αὐτοῦ αὐθεντικὴν ἐναντίαν προσταγὴν, εὐθὺς τὰ ἔρρι-

¹ In ms. ἀγάσι.

599 ars și, precum se zice, dacă Dunărea || ar fi fost înghețată, ei ar fi trecut și în Dobrogea ca s-o jefuiască.

A venit deci hanul din Crimeea și a trecut prin Ozu cu oaste numeroasă, mergînd asupra bugeacliilor. Dar ostașii lui, puțini cîte puțini, 5 se întorceau înapoi și pînă ca hanul să ajungă la Berezeni, a rămas numai cu patru mii. Iar acolo, întîlnindu-se cu tătarii nogai și văzînd aceștia numărul cel mic al ostașilor lui, i s-au împotrivit și nu l-au lăsat să înainteze mai departe. Văzînd dar hanul că nu izbuteste nimic, s-a întors înapoi, iar tătarii nogai au mers pe la casele lor, fără să pricinuiască vreo stricăciune 10 țării. Antioh vodă, auzind de întoarcerea lor, precum și de potolirea bugeacliilor, s-a înapoiat și el în scaunul său. Și în timp ce aștepta milă și cinste de la împărăție pentru ajutorul dat la Camenița, a venit un agă împărătesc, care l-a mazilit și l-a dus la Constantinopol, iar în locul lui a adus domn 15 pe Constantin Duca vodă, care a fost numit cu ajutorul și cu cheltuielile cele mari făcute de Constantin Brîncoveanu. Și a domnit Antioh vodă cinci ani.

A DOUA DOMNIE A LUI CONSTANTIN DUCA VODĂ 20

6 În anul 7209 a venit iarăși domn în scaunul Moldovei Constantin 1700 Duca vodă cu ajutorul socrului său Basarab vodă¹ și a domnit doi ani și jumătate; purtarea însă pe care o avusese în prima sa domnie² n-a schimbat-o de loc. Deci îndată după ce a îmbrăcat caftanul împărătesc 25 a trimis împreună cu schemne-agasi un om al său cu scrisori ca să le dea boierilor, pe care-i făcuse caimacami aici în Iași înainte de venirea sa. Prin aceste scrisori le porunca să aibă grijă și să păzească cu mare băgare de seamă pe acei boieri pe care îi bănuiau că nu vor aștepta venirea lui, ci 30 vor încerca să fugă, și anume le-a poruncit categoric || să păzească bine pe Bogdan hatmanul și pe Iordachi vistierul.

Acest curier al lui Constantin Duca vodă sosind aici cu schemne-agasi și închizînd porțile curții, la care se aflau adunați toți boierii, fără să cunoască 35 pe caimacami, pe Bogdan hatmanul și pe Iordachi vistierul, a dat cu nechibzuință scrisorile domnești unui oarecare Ștefan Cerchezul, mare comis Acesta, neștiind carte și șezînd alături de Bogdan hatmanul, a dat scrisorile domnești lui Bogdan hatmanul, care, citindu-le și văzînd porunca 40 domnească împotriva lui, îndată le-a aruncat din mîină și a fugit de-a dreptul

¹ Constantin Brîncoveanu.

² Duca vodă a domnit prima dată din aprilie 1693 pînă la 8 decembrie 1695.

- ξεν ἀπὸ τὰς χεῖρας του κάτω καὶ ἔφυγε κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Λεχίαν. Ὁ δὲ Γιωργάκης βιστιάρης, λαμβάνοντας εἶδησιν, ἐκρύβη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν κούρτην ἕως ἑσπέρας, τὴν δὲ νύκτα, φορέσας ἓνα σουκμάνι ἀπάρικον, μετὰ τὴν συνδρομὴν τοῦ Ἡλίου Καντακουζηνοῦ παχαρνίκου, τῆς περικυκλω-
- 5 θείσης ἀπὸ τοὺς σεῖμένηδες κούρτης ἐβγήκεν ἔξω καὶ πάραυθα ἐπήγεν εἰς τὸ χωρίον του, Χάγκον λεγόμενον, καὶ ἐκεῖθεν, μετὰ ἀνθρώπους τοῦ Ἡλίου Καντακουζηνοῦ, ἔφυγεν εἰς τὴν Λεχίαν. Ὅταν δὲ ἦλθεν ὁ Κωνσταντῖν Δούκα βόδας, ἔστειλε γράμματα πρὸς τοὺς δύο αὐτοὺς καὶ μετ' ὄρκου τοὺς ἔγραφε διὰ νὰ ἔλθουν καὶ δὲν θέλουν ἔχει καμίαν ἐνόχλησιν. Οἱ
- 10 ὁποῖοι ἐμπιστευθέντες εἰς τὰ γράμματα, τὰ μετ' ὄρκου γεγραμμένα, ἐστράφησαν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἐνωχλήθησαν τελείως ἀπὸ τὸν αὐθέντην, μάλιστα δὲ ἐτιμήθησαν καὶ μετὰ ἄρχοντες.
- Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦτον εἰρήνη μεγάλη εἰς ὅλην τὴν τσάραν, καὶ καθένας εὐρίσκετο εἰς τὸ χωρίον του ἀφόβως, δοσίματα ὅμως βαρύ-
- 15 τата ἦτον εἰς τὴν τσάραν, καθὼς καὶ εἰς τὴν πρώτην του αὐθεντίαν, δι' αἰτίας τοῦ πενθεροῦ του Μπασαράμπα βοεβόδα, ὁ ὁποῖος διὰ νὰ πάρῃ τὰ ἄσπρα ὅπου εἶχεν ἐξοδιάσει εἰς τὴν πρώτην καὶ δευτέραν αὐθεντίαν τοῦ γαμβροῦ του, τὸν ἐπαρακινούσε καὶ ἔβαλε προυμοῦτες μεγάλες εἰς τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἔβγανε καὶ δοσίματα ἀνυπόφορα εἰς τὸ λοιπὸν πλῆθος
- 20 καὶ ἀσυνήθιστα. Κοντὰ εἰς τὰ ὁποῖα ἦτον καὶ αὐτὸ τὸ κακὸν ὡς πλεονάζον, μετὰ τὸ νὰ μὴν ἐμπιστεύετο δηλαδὴ κανέναν ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας δι' αἰτίαν τῆς ὁποίας αὐτοῦ ἡ ἀπιστίας καὶ τῶν πολλῶν δοσιμάτων τὸν ἐμίσησαν πάλιν ὅλοι οἱ ἄρχοντες καὶ ἐπρόκριναν νὰ ἀφήσουν τὰ σπιτία τους καὶ τὰς μουσίας τους καὶ νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν ἐπικράτειάν του. Ὅθεν οἱ
- 25 ἐγκριτώτεροι καὶ τιμιώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἔφυγαν εἰς τὴν Βλαχίαν, εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μπασαράμπα βόδα, ἐξ ὧν ἦσαν: ὁ Βασίλης Κωνσταντῖνος βόρνικος, ὁ Λούπουλος Μπογδάν βόρνικος, καὶ ὁ Ἀντιόχης Ζόρας χάτμανος, καὶ ὁ Μιχαλάκης Ρακοβίτσας σπαθάρης, καὶ ὁ Ἰωάννης Παλάτης βιστιάρης, καὶ οἱ Μποζουράνοι καὶ ἄλλοι κατωτέρας τάξεως.
- 30 Φθάσαντες ἐκεῖ λοιπὸν τοὺς ἐδέχθη ὁ Μπραγκοβάνος μετὰ μεγάλην δεξίωσιν. Καὶ λέγουσι νὰ ἦτον πάλιν ὁ Μπραγκοβάνος αἰτία τῆς φυγῆς τῶν, διότι ἀφοῦ ἔφθασεν ὁ Κωνσταντῖν Δούκα βόδας εἰς τὸν θρόνον του, πάραυθα ἄρχισε νὰ ταράττῃ τὸν Μπραγκοβάνον καὶ νὰ δείχνῃ πρὸς ἐκεῖνον ἀχαριστίαν κατηγορῶντας τὸν ἀκόμη καὶ εἰς τὴν Πόρταν καὶ διαβάλλ-
- 35 λοντάς τον. Τὰς ὁποίας κατηγορίας μανθάνοντας ὁ Μπραγκοβάνος, ἄρχισε πάλιν νὰ ἐπιβουλεύεται διὰ νὰ μαζιλεύσῃ τὸν γαμβρόν του Κωνσταντῖνον Δούκα βόδα. Ὁ δὲ Κωνσταντῖν Δούκα βόδας, συλλογιζόμενος πλέον τί νὰ κάμῃ, ἔστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Παναγιωτάκην μέγαν ποστέλνικον καὶ ἔβγαλε φερμάνι διὰ νὰ πάρῃ τοὺς φυγάδας ἄρχοντας
- 40 ἀπὸ τὴν Βλαχίαν. Μανθάνοντας λοιπὸν τοῦτο ὁ Μπραγκοβάνος, διὰ τὴν τιμὴν του καὶ διὰ νὰ μὴν φονεύσῃ τοὺς ἐκεῖσε φυγάδας ἄρχοντας ὁ Κωνσταντῖν Δούκα βόδας, ἐπάσχισεν ὁ Μπραγκοβάνος μετὰ δύναμιν ἄσπρων πολλῶν καὶ ἔκαμεν ἄλλο φερμάνι κρυφίως, ὅσους θελήσει νὰ δώσῃ καὶ ὅσους θελήσει νὰ κρατήσῃ ἐκεῖ. Τὸ ὁποῖον δεύτερον φερμάνι αὐτό, ὁ Κων-
- 45 σταντῖν Δούκα βόδας δὲν τὸ ἤξευρεν, καὶ οὕτως, μετὰ ταῦτα ἔστειλεν ὁ Κωνσταντῖν Δούκα βόδας καὶ ἐξήτησε τοὺς ἄρχοντάς του κατὰ τὸ βασιλικὸν φερμάνι. Ὁ δὲ Μπραγκοβάνος τοῦ ἀπεκρίθη μετὰ τρόπον πολιτικὸν ὅτι νὰ στείλῃ ὁ Κωνσταντῖν Δούκα βόδας εἰς τὸ Φωξάνι τοὺς ἄρχοντάς

în Țara leșească, iar Iordachi vistierul, prinzînd de veste, a stat ascuns la curte pînă a înserat. Noaptea, îmbrăcînd un sucman apăresc¹, a ieșit cu ajutorul lui Ilie Cantacuzino paharnicul din curte, care era împresurată de seimeni, și s-a dus îndată în satul său anume Hangu, de unde a fugit⁵ în Țara leșească împreună cu oamenii lui Ilie Cantacuzino. Iar cînd a venit Constantin Duca vodă, a trimis către amîndoi scrisori și cu jurămînt¹⁰ le scria să vină că nu vor avea nici o supărare. Ei, încrezîndu-se scrisorilor scrise cu jurămînt, s-au înapoiat și într-adevăr n-au fost de loc supărați de domn, ba chiar au fost cinstiți cu slujbe boierești.

Pe acea vreme era pace mare în toată țara și fiecare ședea în satul său fără frică, însă erau dări foarte grele în țară, ca și în întîia sa domnie,¹⁵ din pricina socrului său Basarab vodă, care, ca să-și ia banii pe care-i cheltuisese cu întîia și a doua domnie a ginerului său, îl îndemna să pună împrumute mari pe boieri și dări de nesuportat și neobișnuite pe norod. Pe lîngă acestea, se mai adăuga și răul că nu avea încredere în nici unul²⁰ din boieri și din pricina|neîncrederii sale și a dărilor celor multe l-au urît iarăși toți boierii și au preferat să-și lase casele și moșiile și să fugă din țară. Așadar, cei mai de frunte și cei mai de cinste dintre ei au fugit²⁵ în Țara Românească ca să capete ajutorul lui Basarab vodă. Printre aceștia erau: Vasile Constantin vornicul, Lupu Bogdan vornicul, Antioh Jora hatmanul, Mihalachi Racoviță spătarul, Ioan Paladi vistierul, Bujoreni și alții din rangurile boierești mai mici.

Sosînd deci ei acolo, Brîncoveanu i-a primit cu mare cinste. Se zice³⁰ că tot Brîncoveanu a fost pricina fugii lor, căci cum a venit Constantin Duca vodă în scaunul său, îndată a început a-l supăra pe Brîncoveanu și a-i arăta nerecunoștință pîrîndu-l chiar la Poartă și uneltînd împotriva lui. Brîncoveanu, aflînd de aceste pîri, a început iarăși uneltirile pentru a mazili³⁵ pe ginerele său Constantin Duca vodă. Iar Constantin Duca vodă, cugetînd ce să facă, a trimis la Constantinopol pe Panaiotachi, marele postelnic, de a scos firman ca să ia pe boierii pribegi din Țara Românească. Aflînd Brîncoveanu de acest lucru, pentru cinstea lui și pentru ca nu cumva⁴⁰ Constantin Duca vodă să omoare pe boierii pribegiți acolo, s-a nevoit și cheltuind mulți bani, a scos în taină alt firman, ca să dea pe cîți boieri va voi el, iar pe cei ce nu va voi să-i înapoieze să-i țină acolo. Constantin Duca vodă nu știa nimic de acest al doilea firman, așa că el a trimis⁴⁵ și a cerut pe boierii săi, potrivit firmanului împărătesc. Brîncoveanu însă i-a răspuns cu chibzuială, adică să trimită Constantin Duca vodă la Focșani

¹ Sucman pe care îl purtau aparil, adică aducătorii de apă, sacagiii.

του, ὁμοῦ καὶ τὸν μητροπολίτην, καὶ ὁ Μπραγκοβάνος ὁμοίως νὰ στείλῃ ἐκεῖθεν μερικοὺς τοῦ ἄρχοντα, ὁμοῦ καὶ τὸν μητροπολίτην καὶ τοὺς ἐκεῖσε φυγάδας ἄρχοντα καὶ νὰ συνευρεθοῦν καὶ νὰ συνομώσουν διὰ νὰ μὴν τοὺς κακοποιήσῃ ὁ Κωνσταντῖν Δούκα βόδα, καὶ οὕτως νὰ τοὺς δώσῃ νὰ ἔλθουν ἐδῶ εἰς Μολδαβίαν.

5 Ὅθεν ἢ ὁ Κωνσταντῖν Δούκα βόδα ἀπ' ἐδῶ ἔστειλε τὸν μητροπολίτην τῆς Μολδοβλαχίας κύρ Μισαήλ, καὶ τὸν Νικολάην, μέγαν λογοθέτην, καὶ τὸν Μήτηραν βόρνικον, καὶ τὸν Ἰωάννην χάτμανον, καὶ τὸν Κουζήν σπαθάρην, καὶ ἐκεῖθεν ὁ Μπραγκοβάνος ἔστειλε τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Μπουζέου καὶ τὸν Κορνέσκον, μέγαν μάνον, καὶ τὸν Μιχάλην, μέγαν σπαθάρην, καὶ ἀνταμωθέντες ὅλοι εἰς τὸ Φωξάνι, μετὰ τὴν συνομιλίαν τους, ἔκαμαν ὄρκον οἱ ἐντεῦθεν ἄρχοντες ἐκ μέρους τοῦ αὐθέντου Κωνσταντῖν Δούκα βόδα πὼς οἱ φυγάδες ἄρχοντες, γυρίζοντες εἰς τὴν Μολδαβίαν, δὲν θέλουν βλαφθῆ, μήτε κατὰ τὰ πλοῦτη τους, μήτε κατὰ τὴν ζωὴν τους.

10 Καὶ οὕτω, τὴν δευτέραν ἡμέραν, μερικοὶ καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς κατωτέρους ἦλθαν εἰς τὸ ἐντεῦθεν μέρος τῆς Μολδαβίας, οἱ δὲ τιμιώτεροι καὶ μεγαλύτεροι κατὰ τὰ ὀφίκια ἐστράφησαν πάλιν εἰς τὴν Βλαχίαν, δηλαδὴ ὁ Βασίλειος ὁ Κωστάκης βόρνικος, καὶ ὁ Μπογδάνος χάτμανος, καὶ ὁ Μιχάλης Ρακοβίτσας, μέγας σπαθάρης, ὁ ὁποῖος ὕστερον ἔφθασε καὶ αὐθέντης, καὶ ὁ Ἡλίας Γενάκης στόλνικος, οἱ ὁποῖοι εἶχον καὶ τὸ κρύφιον ἐκεῖνο φερμάνι ὅπου εἶχεν κάμει ὁ Μπραγκοβάνος διὰ ὅσους θέλει νὰ ἀφήσῃ νὰ ἔλθουν ἐδῶ, καὶ ὅσους θέλει νὰ κρατήσῃ ἐκεῖ, καὶ ὅταν ἔμελλαν νὰ γυρίσουν εἰς τὰ ὀπίσω, τὸ ἐφανέρωσαν πρὸς τοὺς ἐδικούς μας.

25 Ταύτην τὴν πονηρίαν τοῦ Μπραγκοβάνου βεβαιωθεὶς ὁ Κωνσταντῖν Δούκα βόδα καὶ συλλογιζόμενος πὼς θέλει τοῦ ἀκολουθήσει μετὰ ταῦτα κακὸν ἐκ μέρους τοῦ Μπραγκοβάνου, ἠτοίμασεν ἄρχοντα πιστούς σου: τὸν Νικολάην Ντόνιτσον, μέγαν λογοθέτην, καὶ τὸν Τσοκαρλάνον βόρνικον, καὶ τὸν Ἰωάννην Βλαστόν, μέγαν ποστέλνικον, καὶ τοὺς ἔστειλεν εἰς τὴν βασιλείαν διὰ νὰ κάμουν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Μπραγκοβάνου ὅτι ἀδικεῖ τὴν Μολδαβίαν καὶ κρατεῖ τοὺς ἄρχοντα ἐκεῖ ἀναιτίως καὶ φαίνεται ἀπειθῆς τῆς βασιλείας. Οἱ ὁποῖοι, φθάσαντες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐνεργήσαντες τὰς αὐθεντικὰς προσταγὰς, νὰ κατορθώσουν τίποτε δὲν ἠμπόρεσαν καὶ ἔμεινεν ὁ Μπραγκοβάνος πάλιν νικητῆς καὶ

30 ὄχι μόνον τοὺς ἄρχοντα δὲν ἔδωσεν εἰς τὸν Κωνσταντῖν Δούκα βόδα, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν αὐθεντίαν του τὸν ἐμανζίλευσεν.

Ἡ ὁποία του μαζιλεῖα ἐστάθη οὕτως. Εἰς ἐκείνους τοὺς καιροὺς γινόμενος βεζίρης ὁ Ραμής, ὁ ὁποῖος ἦτον πρότερον ρετζ-ἔφέντης καὶ ἡξέυροντας ὅλας ἢ τὰς πανουργίας τῶν Βλαχῶν καὶ τὰς καταδρομὰς καὶ ἀλλαγὰς τῶν αὐθέντων τῆς Μολδαβίας, ὅπου ἔκανε ὁ Μπραγκοβάνος μετὰ τὴν δύναμιν τῶν ἄσπρων του εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὑπατείας του, ἐπρόσταξε ὅτι μετὰ δικαιοσύνην ὁ Μπασαράμπα βόδα εἶναι χρεώστης νὰ πληρώσῃ καὶ τὸ δόσιμον τῆς Μολδαβίας καὶ ὄλην τὴν ἰσάραν νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὴν στάσιν ὅπου ἦτον πρότερον, ἐπειδὴ καὶ δι' αἰτίαν του ἀφανίσθη

40 ἡ ἰσάρα.

Καὶ ἐφαίνετο ὁ Ραμὴ βεζίρης, μετὰ αὐτὰ τὰ λόγια, ἐχθρὸς πρὸς τὸν Μπραγκοβάνον, ἢ διὰ νὰ τοῦ φάγῃ ἄσπρα πολλά, ἢ διὰ τὴν ἀγάπην καὶ

pe boierii săi împreună cu mitropolitul, că va trimite și el de asemenea acolo câțiva dintre boierii săi împreună cu mitropolitul și cu boierii pribegi, care să se întâlnească și să jure că Constanțin Duca vodă nu le va face nici un rău, și așa să-i dea să vină aici în Moldova. 5

602 Așadar, ||Constantin Duca vodă a trimis de aci pe mitropolitul Moldo-
vlahiei chir Misail, și pe Nicolae, marele logofăt, și pe Mitrea vornicul,
și pe Ioan hatmanul, și pe Cuza spătarul, iar de acolo Brîncoveanu a
trimis pe episcopul de Buzău, și pe Cornescu, marele ban, și pe Mihai, 10
marele spătar. Și întâlnindu-se cu toții la Focșani, după ce au stat de
vorbă, au jurat boierii de dincoace, din partea domnului Constantin Duca
vodă, că boierii pribegi, întorcându-se în Moldova, nu vor avea nici un
neajuns, nici în ce privește averea lor și nici în ce privește viața lor.
Și așa, a doua zi, câțiva dintre boieri, mai cu seamă dintre cei mici, au 15
trecut în partea de dincoace a Moldovei, iar cei mai de cinste și cu slujbe
boierești mai mari s-au întors iarăși în Țara Românească, adică Vasile
Costachi vornicul, Bogdan hatmanul și Mihai Racoviță, marele spătar,
care pe urmă a ajuns și domn, și Ilie Ienachi stolnicul. Aceștia aveau și 20
acel firman tainic, pe care-l făcuse Brîncoveanu ca să lase să vină aici sau
să oprească acolo pe câți boieri va voi, și când era să se întoarcă, l-au
arătat boierilor noștri.

Constantin Duca vodă, aflînd de acest vicleșug al lui Brîncoveanu 25
și gîndindu-se că mai tîrziu va avea de suferit din partea acestuia, a găsit
cîteva boieri credincioși, pe Nicolae Donici, mare logofăt, și pe Ciocîrlan
vornicul, și pe Ioan Vlasto, mare postelnic, și i-a trimis la împărăție ca să dea
jalbă împotriva lui Brîncoveanu că nedreptățește Moldova, că oprește acolo 30
pe boieri fără pricină și se arată nesupus față de împărăție. Sosind la
Constantinopol, boierii trimiși au îndeplinit poruncile domnești, dar n-au
izbutit nimic și a rămas iarăși Brîncoveanu biruitor. Și nu numai că acesta
nu a dat lui Constanțin Duca vodă pe boierii pribegi, dar și din domnie 35
l-a mazilit.

Mazilirea lui s-a întîmplat astfel. Într-acea vreme, ajungînd mare
603 vizir Rami¹, care fusese mai înainte reis-efendi, și cunoscînd toate || unel-
tirile munttenilor și prigonirile și schimbările de domni din Moldova făcute
de Brîncoveanu, cu puterea banilor, a orînduit în timpul viziraturii său, 40
cum că Basarab vodă pe drept este dator să plătească și haraciul Mol-
dovei și să aducă și întreaga țară în starea ei de mai înainte, deoarece din
pricina lui țara s-a prăpădit. 45

Cu vorbele acestea, marele vizir Rami se arată dușman față de Brîncoveanu, fie ca să-i mănince mulți bani, fie de dragul lui Constantin Duca

¹ Rami-pașa a fost mare vizir de la 25 ianuarie pînă la 23 august 1703, despre viața lui zbuciumată vezi nota biografică dată de D. Cantemir, *op. cit.*, II, p. 747—748.

τάς πολλὰς κατηγορίας τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα βόδα, ὅπου ἔκανε πρὸς τὸν αὐτὸν βεζίρην διὰ τὸν Μπραγκοβάνον.

Ἔθεν μὲ φερμάνι βασιλικὸν ἔφεραν τὸν Μπασαράμπα βόδα εἰς τὴν βασιλικὴν Πόρταν μὲ πρόφασιν διὰ νὰ φιλήσῃ τὰ ἴχνη τῶν βασιλικῶν ποδῶν. Ὁ σκοπὸς τοῦ ὄμως ὁ καθολικὸς ἦτον διὰ νὰ τὸν μαζιλεύσῃ.

Προγνωρίζοντάς το λοιπὸν ὁ Μπραγκοβάνος, προτοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ὅπου ἦτον ἡ βασιλεία, ἐδιόρθωσε τὰς ὑποθέσεις του μὲ δύναμιν πολλῶν ἄσπρων καὶ ἐμετάτρεψε τὴν ἐχθρικὴν γνώμην τοῦ Ραμῆ βεζίρη ὁ ὁποῖος μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ εἶδε τὸν Μπραγκοβάνον, τὸν ἐπαίνεσε καὶ εἰς τὸν βασιλέα. Καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν ὅπου τοῦ ἔκαμεν ὁ βασιλεὺς διατί τὸν ἔφερον εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, τοῦ ἀπεκρίθη ὁ βεζίρης ὅτι, ὄντας ἄνθρωπος φρόνιμος καὶ συμβουλάτωρ ἄξιος καὶ πλούσιος, μὲ τὸ νὰ χρειάζονται καὶ εἰς τοιοῦτους καιροὺς τέτοιοι ἄνθρωποι κοντὰ εἰς τὴν βασιλείαν, τὸν ἔφερα, καὶ μάλιστα αὐτὸς μὲ ἐπαρακάλεσε νὰ τὸν φέρω, διὰ νὰ ἀσπασθῇ τὴν βασιλικὴν σας χλαμύδα. Μετὰ ταῦτα δέ, συχνάζοντας ὁ Μπραγκοβάνος πρὸς τὸν βεζίρη, καὶ μετὰ τὰς πολλὰς ὁμιλίας ἐρωτώμενος παρὰ τοῦ βεζίρη διὰ τὴν φθορὰν τῆς Μπογδανίας καὶ τὴν φυγὴν τῶν ἀρχόντων, τοῦ ἀπεκρίθη ὁ Μπραγκοβάνος ὅτι τούτων ἀπάντων αἴτιος εἶναι ὁ Κωνσταντίνος Δούκα βόδας, ὁ αὐθέντης τῆς Μπογδανίας. Πρὸς δὲν ἀπεκρίθη ὁ βεζίρης ὅτι ἀνίσως καὶ δύναται νὰ κυβερνήσῃ καὶ τὴν Μπογδανίαν, νὰ τοῦ τὴν δώσουν εἰς τὴν ἐπιστασίαν του διὰ νὰ τὴν διορθώσῃ.

Ὁ δὲ Μπραγκοβάνος, μὲ ὄλον ὅπου τὴν ἤθελεν, κατὰ πρώτην ἀρχὴν ἐπαρακάλεσε τὸν βεζίρη νὰ τοῦ δώσῃ καιρὸν ἕξ ἡμέρας νὰ συλλογισθῇ καὶ μετὰ τὰς ἕξ ἡμέρας θέλει τοῦ δώσῃ ἀπόκρισιν. Ὁ σκοπὸς δὲ τῆς ἀναβολῆς τῶν ἕξ ἡμερῶν ἦτον διὰ νὰ λάβῃ συμ || βουλὴν ἀπὸ τὸν 604 θεῖον τοῦ στόλνικον, τὸν Καντακουζηνόν, ὁ ὁποῖος, μὲ ἀποδείξεις καὶ λογαριασμοὺς φρονίμους τὸν ἐμπόδισεν, νὰ μὴν ἐπιχειρισθῇ τέτοιον πρᾶγμα. Καὶ παρελθουσῶν τῶν ἡμερῶν τῶν ἕξ, ἐπῆγεν ὁ Μπραγκοβάνος εἰς τὸν βεζίρη καὶ τοῦ ἔδωκεν ἀπόκρισιν ὅτι δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὴν φροντίδα ἐπάνω του μιᾶς τοιαύτης ἀφανισμένης τσάρας, ἀλλὰ ἂν θέλῃ ἡ βασιλεία νὰ διορθώσῃ τὸν τόπον ἐκεῖνον, πρέπει νὰ ἀλλάξῃ ἐξάπαντος τὸν Κωνσταντίνου Δούκα βόδα καὶ νὰ κάμῃ ἄλλον αὐθέντην. Καὶ οὕτως, ὁ μὲν Μπραγκοβάνος ἐγύρισε πάλιν αὐθέντης εἰς τὸν θρόνον του, πρὸς δὲ τὸν Κωνσταντίνου Δούκα βόδα ἔστειλεν ὁ βεζίρης βασιλικὸν ἀγὰν διὰ νὰ τὸν μαζιλεύσῃ. Ὁ ὁποῖος φθάνοντας εἰς τὴν αὐθεντικὴν κούρτην, ἔκλεισε πάραυθα τὰς πόρτες καὶ ἐμαζίλευσε τὸν Κωνσταντίνου Δούκα βόδα, καθὼς ἐδιόριζε τὸ βασιλικὸν φερμάνι.

Μανθάνουσα λοιπὸν ἡ τσάρα τὴν μαζιλείαν του, ἐσυναθροίσθησαν ὅλοι οἱ ἄρχοντες, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, πάσης τάξεως, εἰς τὴν κούρτην καὶ ἐφώναζον τὰς κακίας καὶ ἀδικίας τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα βόδα, τὰς ὁποίας ἀκούοντας ὁ αὐθέντης καὶ φοβούμενος, ἔδωκεν ἄσπρα πολλὰ εἰς τὸν βασιλικὸν ἀγὰν καὶ ἐσυμφώνησε μετ' αὐτοῦ ὅτι νὰ κράξῃ τοὺς ἄρ-

vodă și din cauza multelor pîri pe care acesta le făcuse marelui vizir împotriva lui Brîncoveanu.

Așadar, vizirul a adus cu firman împărătesc pe Basarab vodă la Poarta împărătească, sub cuvînt să sărute pulpana sultanului; gîndul lui adevărat 5 însă era să-l mazilească¹.

Brîncoveanu, presimțind acest lucru, înainte de sosirea sa la Adrianopol, unde se afla sultanul, și-a tocmit treburile cu puterea banilor și a schimbat părerea dușmănoasă a marelui vizir Rami, care pe urmă, după ce a văzut pe Brîncoveanu, l-a lăudat față de sultan. Iar la întrebarea 10 sultanului: «De ce l-a adus la Adrianopol», marele vizir i-a răspuns: «Deoarece e om înțelept, vrednic sfetnic și bogat, și în astfel de vremuri e nevoie ca împărăția să aibă pe lîngă ea asemenea oameni. L-am adus, ba chiar el m-a rugat să-l aduc, ca să vă sărute pulpana împărătească ». 15 După aceasta, Brîncoveanu s-a dus des la marele vizir și după multe convorbiri, fiind întreat de acesta cu privire la ruina Moldovei și la fuga boierilor, el a răspuns că pricina tuturor acestor rele este Constantin Duca vodă, domnul Moldovei. Marele vizir i-a spus că dacă ar putea 20 să cîrmuiască și Moldova, să i-o dea pe seama lui, ca s-o îndrepte.

Iar Brîncoveanu, cu toate că din capul locului dorea acest lucru, totuși a rugat pe marele vizir să-i dea răgaz șase² zile să se gîndească și după șase zile îi 25 va da răspuns. Scopul amînării cu șase zile a fost ca să ceară ||sfatul unchiului său Cantacuzino stolnicul, care cu dovezi și socoteli înțelepte l-a oprit să primească acest lucru. După ce au trecut cele șase zile, Brîncoveanu 30 s-a dus la marele vizir și i-a dat răspuns că nu poate lua asupra-și grija unei asemenea țări sărăcite, însă dacă împărăția vrea să îndrepte acea țară trebuie negreșit să schimbe pe Constantin Duca vodă și să pună alt domn. Astfel, Brîncoveanu s-a întors iarăși domn în scaunul său, iar marele vizir 35 a trimis la Constantin Duca vodă un agă împărătesc ca să-l mazilească. Acesta, sosind la curtea domnească, a închis îndată porțile și a mazilit pe Constantin Duca vodă, precum porunea firmanul împărătesc.

Aflînd dar țara de mazilirea domnului, s-au strîns la curte toți boierii 40 mari și mici, din toate rangurile, și strigau răutățile și nedreptățile lui Constantin Duca vodă. Domnul, auzind acestea și înspăimîntîndu-se, a dat mulți bani agăi împărătești și s-a înțeles cu el să cheme pe boieri să

¹ Din cele scrise de At. Comnen Ipsilanti, vedem însă că Brîncoveanu a fost chemat la Adrianopol nu ca să fie mazilit, ci ca să mărească suma haraciului de la 280 de pungi la 400; după ce a admis un adaos de 120 de pungi, el s-a întors în scaunul său. Vezi Atanasie Comnen Ipsilanti, *Τὰ μετὰ τῆν ἄλωσιν* (*Cele întimplate după căderea Constantinopolului*), Constantinopol, 1870, p. 233–234. Cu privire la sporul admis de Brîncoveanu, care, după alte izvoare, a fost mult mai mare, vezi M. Berza, *Haraciul Moldovei și Țării Românești în sec. XV–XIX*, în *Studii și materiale de istorie medie*, București, II (1957), p. 41.

² Cu privire la termenul cerut de Brîncoveanu ca să se înțeleagă cu unchiul său Constantin Cantacuzino stolnicul, cronica noastră se deosebește de celelalte cronici.

χοντας, και να τους διαβάση τὸ φερμάνι τὸ βασιλικόν, και να τους εἶπῃ πῶς ὁ αὐθέντης δὲν εἶναι μαζίλης, ἀλλὰ ζητεῖται διὰ νὰ πηγαίνη εἰς προσκύνησιν τῆς βασιλείας, καθὼς και ὁ Μπραγκοβάνος. Οἱ ὅποιοι, κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ ἀγᾶ, συναθροισθέντες εἰς τὴν κούρτην, ἀφοῦ τοὺς 5 ἐδιάβασε τὸ ἐπίπλαστον ἐκεῖνο φερμάνι, τοὺς ἔκλεισε εἰς τὸ μικρὸν σπίτι, ἐξ ὧν ἦν ὁ Γεωργάκης Ρωσσέτος βόρνικος, ὁ ἀδελφός του ὁ Μανολάκης ποστέλνικος, ὁ Λούπουλος Κωστάκης βόρνικος και ὁ Σάββας σπαθάρης.

Ὁ ὅποιος αὐτὸς ἔντεχνος τρόπος τοῦ κλεισίματος τῶν ἀρχόντων ἔγινε παρὰ τοῦ ἀγᾶ διὰ τῆς συμβουλῆς τοῦ αὐθέντου, διὰ νὰ φοβηθοῦν 10 οἱ λοιποὶ κατώτεροι ἄρχοντες και νὰ διασκορπισθοῦν ὁ καθ' ἕνας εἰς τὰ σπίτιά των. Ἀλλὰ, γνωρίζομενος ὁ τρόπος αὐτὸς ὅτι ἦτον ψευδής, ἠκολούθησεν ὕστερον τὸ χειρότερον, διότι οἱ ἐναπολειφθέντες ἄρχοντες, μετὰ ταῦτα ἔφυγαν εἰς τὴν Βλαχίαν και ἐνωθέντες ἐκεῖ με τοὺς πρώην φυγάδας ἄρχοντας, ἐπῆγαν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν διὰ τῆς παρακινήσεως 15 τοῦ Μπραγκοβάνου πρὸς διαβολὴν τοῦ Κωνσταντίν Δούκα βόδα, ὅστις μετὰ ταῦτα, σχηματιζόμενος πῶς δὲν εἶναι ἡ μαζίλης, ἐμβῆκε μέσα εἰς τὴν 605 καρέτα του μαζί με τὸν ἀγάν και ἐπῆρεν και τοὺς κλεισμένους ἄρχοντας κι' ὅλον τὸ ἀλάγι τῆς κούρτης και ἐκίνησε με τὰ αὐθεντικά ὄργανα, Ἰου- 24 λίου κδ' κατὰ τὸ ἴσια¹ ἔτος. Ἀφοῦ δὲ ἔφθασεν εἰς τὸ Γαλάτσι, ἔδωσε 20 και ἄρχοντίας εἰς μερικοὺς διὰ νὰ μὴν καταλάβουν τὴν μαζιλείαν του και οὕτως ἀπέρασε τὸν Δούναβιν ποταμὸν.

Ὑστερον ὅμως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαζίληδες ἐτοιμάσθηκάν διὰ νὰ πηγαίνουν κατόπι τους εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, νὰ τὸν διαβάλουν εἰς τὴν βασιλείαν διὰ τὰς πολλὰς ἀδικίας ὅπου τοὺς ἔκαμεν. Τὴν ὁρμὴν τῶν ὁ- 25 ποίων μανθάνοντας ὁ Κωνσταντίν Δούκα βόδας εὐθὺς ἔστειλεν εἰς τὸν Ἰσοῦφ-πασάν τοῦ Βενδερίου ἀνθρωπὸν του και με δῶρα πολλὰ τὸν κατέπεισε διὰ νὰ ἐμποδίση τὰ ποταμικὰ καράβια νὰ μὴν ἀπεράσουν πέραν τοῦ Δουνάβεως οἱ μαζίληδες ἄρχοντες, συλλογιζόμενος με αὐτὸ πῶς θέλει τοὺς φοβίσει και θέλει τοὺς γυρίσει εἰς τὰ ὀπίσω. Ἐκεῖνοι ὅμως ἐξ 30 ἐναντίας ἔδωσαν εἶδησιν εἰς τὸν Μπραγκοβάνον και ἐκεῖνος τοὺς ἐπρόσταξε νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν τσάραν του και νὰ περάσουν τὸν Δούναβιν ποταμὸν ἀπὸ τὸ Ρουστσοῦκι. Οἱ ὅποιοι οὕτως και ἔκαμαν, και ἐπῆγαν και ἀπέρασαν και φθάσαντες εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ἐνώθησαν με τοὺς λοιπούς. Ὁ δὲ Κωνσταντίν Δούκα βόδας ὅλον εἶχε 35 μαζί του τοὺς ρηθέντας κλεισμένους ἄρχοντας, τοὺς ὁποίους, ὅταν ἐπλησίασε και αὐτὸς εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, τοὺς ἄφησε και ἔγιναν ὅλοι οἱ ἄρχοντες ὁμογνώμονες. Καὶ δίδοντες ἀναφορὰν εἰς τὴν βασιλείαν διὰ τὴν φθορὰν και τὰς ἀδικίας ὅπου τοὺς ἔκαμεν, πάραυθα τὸν ἐξώρισεν ἡ βασιλεία εἰς τὴν Καβάλλαν, οἱ δὲ ἄρχοντες τῆς Μπογδανίας ἐπῆγαν εἰς 40 ἕνα χωρίον Ἀρναούτκιγι, πλησίον τῆς Ἀδριανουπόλεως και ἐσυμβουλεύοντο ποῖον νὰ ζητήσουν αὐθέντην.

¹ In text este greșit, ἴσιαβ'.

Astfel, în *Letopiseșul Țării Moldovei* (editat de C. Giurescu, București, 1913, p. 95) e vorba de cinci zile; la fel și la Ion Neculce, *Letopiseșul Țării Moldovei*, ed. Iorgu Iordan, București, 1955, p. 227. Numai în cronică noastră e vorba de șase zile și nu putem spune că este o greșeală a copistului, deoarece se repetă încă de trei ori.

În continuare, cele două cronici amintite mai sus vor fi citate astfel: *Letopiseșul*, ed. Giurescu și Neculce.

le citească firmanul împărătesc și să le spună că domnul nu este mazilit, ci este chemat să meargă pentru închinare la împărăție, precum făcuse și Brîncoveanu. Așadar, strîngîndu-se boierii la curte după porunca agăi, acesta le-a citit acel firman plăsmuit și i-a închis în casa cea mică; printre 5 ei era Iordachi Rusăt vornicul, fratele acestuia Manolachi postelnicul, Lupu Costachi vornicul și Sava spătarul.

Închiderea boierilor într-acest chip meșteșugit s-a făcut de agă după sfatul domnului, ca să se sperie ceilalți boieri mai mici și să se împrăștie 10 pe la casele lor. Dar boierii au priceput că a fost o uneltire și de aceea a urmat ceva și mai rău, căci boierii rămași au fugit în Țara Românească și, unindu-se acolo cu boierii care fugiseră mai înainte s-au dus, din îndemnul lui Brîncoveanu, la Adrianopol pentru ca să pîrască pe Constantin Duca 15 605 vodă. Iar Constantin Duca vodă, prefăcîndu-se că nu este ||mazilit, s-a urcat în careta sa împreună cu aga, a luat și pe boierii pe care-i închisese și tot alaiul curții și a pornit cu muzica domnească la 24 iulie, anul 7211¹. 24 iulie 1703
Ajungînd la Galați a dat și cîteva boierii, ca să nu priceapă că e mazil, 20 și astfel a trecut Dunărea.

Mai pe urmă însă mulți dintre boierii mazili s-au pregătit să meargă în urma lui la Adrianopol ca să-l pîrască la împărăție pentru nedreptățile cele multe pe care le făcuse. Constantin Duca vodă, aflînd de plecarea 25 lor, a trimis îndată un om al său la Iusuf-pașa de Bender și cu daruri multe l-a înduplecat să oprească corăbiile fluviale², pentru ca mazilii să nu treacă dincolo de Dunăre, socotind că în chipul acesta îi va speria și îi va întoarce înapoi. Ei însă, dimpotrivă, au dat de știre lui Brîncoveanu, 30 care le-a poruncit să se ducă în țara lui și să treacă Dunărea pe la Rusciuc. Boierii, făcînd întocmai, s-au dus de au trecut Dunărea pe acolo și, ajun- gînd la Adrianopol, s-au unit cu ceilalți. Iar Constantin Duca vodă tot avea cu el pe boierii pe care-i închisese și nu le-a dat drumul decît numai 35 cînd s-a apropiat de Adrianopol. Atunci toți boierii, înțelegîndu-se între ei și dînd jalbă la împărăție pentru stricăciunile și nedreptățile pe care le făcuse domnul, îndată împărăția l-a surghiunit la Cavala, iar boierii Mol- dovei s-au dus la Arnaut-Chioi, un sat lîngă Adrianopol, unde se sfătuiu 40 pe cine să ceară ca domn.

¹ În textul grecesc este dat greșit: 7212.

² Textul grecesc are τὰ ποταμικά καράβια = corăbiile fluviale, adică șlepurile; nu încapе îndoială că traducătorul grec a redat greșit un cuvînt românesc, probabil vadurile. Desigur, el a avut înaintea ochilor săi un text ca cel următor: « Iusuf-pașa de Tighina... au prins toate vadurile să nu poată trece din boieri Dunărea, socotind că cu aceia va speria pribegii și țara de se vor întoarce », *Letopiseșul*, ed. Giurescu, p. 97.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐσηκώθησαν καὶ ζορμπάδες καὶ ἔβγαλαν τὸν σουλτὰν Μουσταφὰ ἀπὸ τὸν βασιλικὸν θρόνον, ὁμοῦ καὶ τὸν Ραμὴν βεζίρην, ἐσκοτώσαν καὶ τὸν μουφτὴν τοῦ τότε καιροῦ καὶ ὕψωσαν βασιλέα τὸν σουλτὰν Ἀχμέτην, ἀδελφὸν τοῦ σουλτὰν Μουσταφᾶ, ὁ ὁποῖος ἔκαμε βεζίρην τὸν Ἀχμέτ-πασά, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐσύχναζον οἱ ἄρχοντες ὅλοι τῆς Μπογδανίας, δίδοντές του ἀναφορὰν καὶ ζητῶντες του αὐθέντην. Ἐν μῆθ' ἡμερῶν, κατὰ τύχην καθημένου τοῦ βασιλέως ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν μὲ τὰ τσαδῖριά του, κοντὰ εἰς τὸν Τσολάκ-Τσεσμέν, καὶ βλέποντας τόσον πλῆθος ἀρχόντων ὅπου ἐπήγαιναν εἰς τὸν βεζίρην, ἐρώτησε τοὺς περὶ αὐτόν: τί ἄνθρωποι εἶναι αὐτοί; || Καὶ μανθάνοντας ἀπ' ἐκείνους ὅτι εἶναι οἱ ἄρχοντες τῆς Μπογδανίας καὶ ἦλθαν εἰς τὸ ἔλεος τῆς βασιλείας καὶ ζητοῦν νὰ τοὺς δώσῃ ἡ κραταιὰ βασιλεία αὐθέντην, ἐπειδὴ καὶ τὸν αὐθέντην τοὺς διὰ τὰς ἀδικίας ὅπου τοὺς ἔκαμνε, τὸν ἐξώρισεν ὁ σουλτὰν Μουσταφᾶς εἰς τὴν Καβάλλα τῆς Μακεδονίας, εὐθύς ὁ βασιλεὺς ἐπρόσταξε τὸν βεζίρην νὰ τοὺς εἰπῇ νὰ ἐκλέξουν ἀνάμεσόν τοὺς ὃν ἤθελον καὶ νὰ τὸν προσφέρουν εἰς τὴν βασιλείαν νὰ τὸν φορέσῃ καβάδι. Καὶ οὕτως οἱ ἄρχοντες, συμβουλευόμενοι ἀνάμεσόν τοὺς, ἔκλεξαν τὸν Μιχαὴλ Ρακοβίτσαν, μέγαν σπαθάρην ὄντα τότε, καὶ προσφέροντές τον εἰς τὴν βασιλείαν, τὸν ἐφόρεσαν καβάδι τῆς αὐθεντίας. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας, πορευθείσης τῆς βασιλείας εἰς Κωνσταντινούπολιν, συναπῆλθε καὶ ὁ αὐθέντης μαζί μὲ τοὺς ἄρχοντάς του καὶ ἐκεῖ, βάλλοντας εἰς τάξιν καλὴν ὅλας τὰς ὑποθέσεις τῆς αὐθεντίας του, ἐφόρεσε καὶ τὴν κούκαν, κατὰ τὴν συνήθειαν, καὶ ἐτοιμαζόμενος ἦλθεν εἰς Μπογδανίαν.

ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΡΑΚΟΒΙΤΣΑ ΒΟΕΒΟΔΑ

Κατὰ τοὺς Ἰσλαμ¹ χρόνους ἔγινεν αὐθέντης τῆς τσάρας ὁ Μιχαὴλ βόδας, Μπόγδανος κατὰ τὴν φυλὴν, κατὰ δὲ τὸ γένος Ρακοβίτσαν, ὅστις κατὰ τὴν ψῆφον τῶν ἀρχόντων ὅπου εὐρέθησαν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἐφόρεσε τὸ καβάδι τῆς αὐθεντίας. Ἐπάσχισεν ὅμως πρότερον ὁ Ἀντιόχης βόδας μὲ τὸ μέσον τοῦ γιαντισάραγα διὰ νὰ λάβῃ τὴν αὐθεντίαν, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσεν.

Οὗτος ὁ αὐθέντης ἐφάνη κατὰ πρώτην ἀρχὴν μὲ ἰλαρότητα εἰς ὅλους, καὶ ὅλοι ἐχαίρουσαν διὰ τὴν αὐθεντίαν του καὶ μάλιστα διατὶ ἐλευθέρωθησαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Κωνσταντίνου βόδα, καὶ εἰς τὸν καιρὸν του ἐγύρισαν ὅλοι οἱ φυγάδες ἄρχοντες. Ἐμβῆκε δὲ εἰς τὸ Γιάσι κατὰ τὸ Ἰσλαμ² ἔτος. Εἶτα κατὰ τὴν συνήθειαν ἔδωκε τὰς ἀρχοντίας, καθὼς ἐκρι-

¹ În text este greșit dat: „Ἰσλαμ”.

² În text este greșit dat „Ἰσλαμ”.

În acea vreme s-au sculat niște zurbale de au scos pe sultanul Mustafa¹ din scaunul împărătesc, precum și pe Rami, marele vizir, au omorât pe muftiul de atunci și au ridicat împărat pe sultanul Ahmed, fratele sultanului Mustafa, care a făcut mare vizir pe Ahmed-pașa. La acesta se duceau des toți boierii moldoveni, dându-i jalbă și cerându-i domn. Iar într-una din zile, pe cînd sultanul ședea din întîmplare cu corturile sale afară din Adrianopol, lângă Solac-ceșme², a văzut o mulțime mare de boieri mergînd la marele vizir și a întreat pe cei din jurul său: ce oameni sînt aceștia? || Și aflînd de la ei că sînt boieri moldoveni, care au venit la mila împărăției și cer puternicei împărății să le dea domn, căci pe domnul lor, din pricina nedreptăților pe care le făcuse, sultanul Mustafa l-a surghiunit la Cavala din Macedonia, sultanul a poruncit îndată marelui vizir să le spună să-și aleagă dintre ei pe acela pe care îl vor și să-l aducă la împărăție ca să-l îmbrace cu caftan. Astfel boierii, sfătuiindu-se între ei, au ales pe Mihai Racoviță, care era atunci mare spătar, și, ducîndu-l la împărăție, l-a îmbrăcat cu caftan de domnie. După cîteva zile, ducîndu-se sultanul la Constantinopol, a mers și domnul împreună cu boierii săi. După ce a pus acolo în bună rînduială toate treburile domnești, a îmbrăcat și cuca, după obicei, și, pregătindu-se, a venit în Moldova.

DOMNIA LUI MIHAI VODĂ RACOVIȚĂ

În anul 7211³ s-a făcut domn al țării Mihai vodă, moldovean de neam din familia Racoviță, și a îmbrăcat caftan de domnie după ce l-au ales boierii, aflați la Adrianopol. Mai înainte însă încercase Antioh vodă să ia domnia, prin mijlocirea lui ienicér-agasi, dar nu izbutise.

Acest domn arată la început blîndețe față de toți și toți se bucurau pentru domnia lui și mai cu seamă pentru că scăpaseră din mîinile lui Constantin vodă, și în timpul lui toți boierii pribegi s-au întors. A intrat în Iași în anul 7212⁴. Pe urmă a dat, după obicei, boieriile, precum a găsit

¹ Sultanul Mustafa a fost scos din scaunul împărătesc la 23 august 1703, vezi M. Guboglu, *Paleografia și diplomatica turco-osmană, studiu și album*, București, 1958, p. 96. Mai departe nu vom cita lucrarea lui Guboglu, dar să se știe că toate datele cu privire la sultani, mari viziri și hani întîlnite în subsol, au fost scoase din această lucrare.

² În textul grecesc avem Τζολάκ τσεσμές (Tzolac ceșme), în loc de Σολάκ τσεσμές (Solac ceșme), forma pe care o întîlnim în *Letopiseșul Moldovei* atribuit lui Nicolae Muste și în *Cronica anonimă a Moldovei*, atribuită lui A. Amiras; vezi M. Kogălniceanu, *Cronicele românești sau Letopiseșele Moldovei și Valahiei*, ed. II, vol. III, București, 1874, p. 29 și 114. Forma Solac-ceșme o întîlnim și la Radu Greceanu, *Viața lui Constantin vodă Brîncoveanu*, București, 1906, p. 133.

Solac-ceșme, adică fîntîna lui Solac, era situată între Constantinopol și Adrianopol și a primit această denumire de la arhitectul care a construit-o, vezi D. Cantemir *op. cit.*, II, p. 758.

³ Anul este dat greșit în textul grecesc: 7212.

⁴ Și acest an este dat greșit în textul grecesc: 7213.

νεν εὐλογον, τοὺς δὲ μαζίληδες τοὺς εἶχεν εἰς τιμὴν καὶ καθ' ἓνας μὲ ἐλευθερίαν ἔμβαινε εἰς τὸ παλάτι του.

Καὶ πάραυθα μὲ τὸν ἐρχομὸν του ἐμεγάλυνε τὴν ἐκκλησίαν τῆς κούρη-
της, καθὼς φαίνεται μέχρι τῆς σήμερον. || Ἐσήκωσε καὶ τὸ καμπαναρεῖον 607
5 ὁποῦ ἦτον πλησίον τῆς ἐκκλησίας, προσέτι ἐσήκωσε καὶ τὴν φυλακὴν
τῶν κλεπτῶν, ὁποῦ ἦτον ὑποκάτω τῆς ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσυνή-
θιζαν οἱ πρὸ αὐτοῦ αὐθένται καὶ ἐφυλάκωναν τοὺς καταδίκους καὶ ἀξίους
θανάτου ἄνδρας. Προσέτι, πλησίον εἰς τὰ πατρικά τους ὀσπίτια, ἔνθα
εἶναι τὸ βάμα σήμερον, ἔκαμε καὶ μίαν ἐκκλησίαν ξυλένιαν εἰς τιμὴν
10 καὶ δόξαν τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἀγίου Λαζάρου. Ὅμοίως καὶ ἡ δόμνα του
ἢ Ἄνιτσα ἐδιόρθωσε τὴν παλαιὰν μητρόπολιν ὁποῦ ἦτον κατὰ πάντα ἔ-
ρημος.

Εἰς τὸν καιρὸν του δὲν ἔλειπαν οἱ ἔλτσηδες τοῦ Μπραγκοβάνου
πρὸς αὐτὸν καὶ διατὶ ἐφάνη νὰ ἦτον ὡσὰν τσιράκι τοῦ Μπραγκοβάνου
15 καὶ διατὶ εἶχαν καὶ συγγένειαν ἀπὸ τὸ μητρικὸν μέρος. Ἄπὸ τὰς κατα-
δρομὰς ὅμως ὁποῦ τοῦ ἔκαμνε ὁ Ἄντιόχης βόδας εἰς τὴν Κωνσταντινού-
πολιν, τὸν ἐμαζίλευσεν ἡ βασιλεία ὀγλήγορα. Εἰς δὲ τὸν καιρὸν τῆς μα-
ζιλείας του, ἤρχετο πρέσβυς εἰς αὐτὸν καὶ ὁ Θωμᾶς ὁ Καντακουζηνὸς ὁ
μέγας σπαθάρης, ὁ ὁποῖος διὰ τὸν φόβον τοῦ Ἄντιόχη βόδα ἔφυγεν εἰς
20 τὰ βουνὰ καὶ ἐκεῖθεν ἐγύρισεν εἰς τὴν Βλαχίαν, χωρὶς νὰ τὸν ἀνταμῶση.

Ἐσυγχύσθησαν πολλὰ οἱ ἄρχοντες διὰ τὴν μαζιλείαν του, ἐπειδὴ καὶ
ἔγινεν ἀναιτίως καὶ ὀγλήγορα, μ' ὄλον ὁποῦ ἤξευραν τὸν Ἄντιόχην βόδα
ὁποῦ ἦτον καλοπροαίρετος. Τοὺς ὁποίους διὰ νὰ μὴν κάμουν κανένα
ἀτόπημα καὶ φύγουν, κατὰ τὴν συνήθειάν τους, μὲ ὑποσχέσεις καλὰς τοὺς
25 ἐμπόδισεν ὁ Μπογδάν χάτμανος, ὁ γαμβρὸς τοῦ Ἄντιόχη βόδα. Μόνος
δὲ ὁ Παναγιωτάκης ποστέλνικος ὡς πταίστης ἔφυγε, μὲ τὸ νὰ τὸν εἶχε
ἀφήσει εἰς τὴν μαζιλείαν του, καὶ τὸν μὲν Μιχᾶλ βόδα ἤλθεν ἀγὰς βασι-
λικὸς καὶ τὸν ἐσήκωσε πανοικεὶ καὶ τὸν ἐπῆγεν εἰς τὴν Κωνσταντινού-
πολιν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἤλθεν ὁ Ἄντιόχης βόδας. ||

ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΟΧΗ ΒΟΔΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 'ΖΣΙΓ' ΕΤΟΣ

608

30
1705

Ἦλθε λοιπὸν αὐθέντης ἐκ δευτέρου ὁ Ἄντιόχη βόδας εἰς τὸν θρό-
νον τῆς Μολδαβίας, διάφορος πολλὰ κατὰ τὰ ἴθη ὁποῦ εἶχεν εἰς τὴν
πρώτην του αὐθεντίαν, ὅτι ἐφάνη σκληρὸς καὶ καταφρονητὴς τῶν ἀρχόν-
35 των, τὰ ὁποῖα αὐτὰ κακὰ ἐλαττώματα τὰ ἀπόκτησε διὰ συμβουλῆς τοῦ
Παναγιωτάκη, τοῦ μεγάλου ποστελνίκου τοῦ φυγάδος, καὶ Ἡλία Καντα-
κουζηνοῦ τοῦ βιστιάρη.

cu cale, iar pe mazili îi avea în cinste și fiecare avea libertatea să vină la curtea sa domnească.

607 Îndată după luarea domniei, a mărit biserica curții, precum se vede 5
până astăzi. || A stricat clopotnița care era lângă biserică, precum și temnița
tilharilor care se afla dedesubtul bisericii și în care domnii dinaintea lui
obișnuiau să închidă pe acei care meritau moartea. A mai făcut lângă casele
sale părințești, unde este astăzi vama, o biserică de lemn în cinstea și slava
învierii sfântului Lazăr. De asemenea și doamna sa Anița a refăcut vechea 10
mitropolie, care fusese cu totul pustiită.

În vremea lui nu lipseau elcii trimiși de Brîncoveanu la el, și pentru
că s-a arătat a fi un cirac al lui Brîncoveanu, dar și pentru că erau înrudiți
după mamă. Însă din pricina uneltirilor pe care le făcea Antioh vodă la 15
Constantinopol împotriva lui, împărăția l-a mazilit curînd¹. Atunci cînd
a fost mazilit, venea ca sol de la el Toma Cantacuzino, mare spătar, dar
care, temîndu-se de Antioh vodă, a fugit în munți, și de acolo s-a întors
în Țara Românească fără să-l întâlnească. 20

Boierii, măcar că știau că Antioh vodă era cu gânduri bune, totuși
ș-au tulburat mult de mazilirea lui Racoviță, căci s-a făcut fără pricină
și atît de repede. Pentru ca nu cumva acești boieri să facă vreo faptă
nechibzuită și să fugă, după obiceiul lor, Bogdan hatmanul, cumnatul lui
Antioh vodă, i-a oprit cu făgăduieli bune. Numai Panaiotachi postelnicul 25
a fugit, fiindcă greșise, părăsindu-l în timpul mazilirii lui.

Iar pe Mihai vodă, venind aga împărătesc, l-a ridicat cu toată casa
608 și l-a dus la Constantinopol, și în locul lui a venit Antioh vodă ||.

A DOUA DOMNIE A LUI ANTIOH VODĂ ÎN ANUL 7213

30
1705

A venit dar pentru a doua oară domn în scaunul Moldovei Antioh
vodă, mult schimbat însă în purtarea sa. Nu mai era așa cum fusese în
întîia sa domnie, căci acum s-a arătat aspru și disprețuitor față de boieri.
Aceste deprinderi rele le căpătase din sfatul lui Panaiotachi, mare postelnic, 35
cel pribegit, și al lui Ilie Cantacuzino vistierul.

¹ At. Comnen Ipsilanti (*op. cit.*, p. 264) susține că Mihai vodă Racoviță a fost mazilit din cauza uneltirilor lui Constantin Brîncoveanu, domnul Țării Românești, care îl ura.

Εἰς τὸν καιρὸν τῆς δευτέρας τοῦ αὐθεντίας, θέλοντας ἡ βασιλεία διὰ νὰ κάμῃ τὸ κάστρον τοῦ Βενδερίου, ἐπρόσταξε τοὺς δύο αὐθέντας, τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, διὰ νὰ πηγαίνουν μετ' ἀνθρώπους εἰς δούλευσιν τοῦ κάστρου. Καὶ ὁ μὲν <Μ>πραγκοβάνος μετ' τὴν δύναμιν τῶν ἄσ-
 5 πρων ἀπέμεινε καὶ δὲν ἐπῆγε, ἔστειλε δὲ μόνον σαλαχόρηδες μετ' ἓνα τοῦ ἄρχοντα. Ὁ δὲ Ἀντιόχη βόδας, μὴ θέλοντας νὰ ἐξοδιάσῃ, ἐπῆγε κατὰ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν μόνος τοῦ καὶ μετ' τοὺς ἀνθρώπους τοῦ εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ κάστρου. Καὶ ἀνταμωθεὶς μετ' τὸν Ἰσοῦφ-πασάν σερασκέρην, ἐπρόσφερεν εἰς αὐτὸν ἓνα ἄλογον εὐτρεπισμένον μετ' ὄλα τὰ ἀναγ-
 10 καῖα στολίδια. Τότε καὶ ὁ σερασκέρης ἐφόρεσε καβάδι καὶ τὸν αὐθέντην καὶ ὄλους τοὺς ἐγκρίτους ἄρχοντας κατὰ τὴν συνήθειαν.

Κατὰ τὴν βασιλικὴν λοιπὸν προσταγὴν, ἄρχισαν καὶ Τοῦρκοι καὶ Τατάροι καὶ Βλάχοι νὰ σκάπτουν. Ὁ δὲ Ἀντιόχη βόδας, μὴν ἔχοντας σαλαχόρηδες, διὰ προσταγῆς τοῦ σερασκέρη ἐβγαλε τοὺς ἀνθρώπους τῆς
 15 κούρτης τοῦ καὶ τοὺς ἄρχοντάς του, μαζί μετ' τοὺς ὁποίους καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔσκαπτεν εἰς τὰ χανδάκια. Ἐξ ἐναντίας δὲ ἄλλοι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔσκαπταν δι' αὐτὸν καὶ ἐνεργοῦσαν τὴν μαζιλιάν του. Ὁ ὁποῖος, εὐρισκόμενος εἰς τὴν βασιλικὴν δούλευσιν, ἐλογιάζε πὼς δὲν ἔχει κανέναν φόβον. Καὶ δουλεύοντας λοιπὸν ἐκεῖ ὄλον τὸ καλοκαίρι, εἰς τὰς
 20 εἴκοσι τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τὸν ἐμαζίλευσεν ἡ βασιλεία καὶ διὰ βασιλικῆς προσταγῆς τὸν ἐσήκωσεν ὁ Ἰσοῦφ-πασάς καὶ τὸν ἐκλείσεν εἰς τὸ Βενδέρη. Καὶ εἶτα, στέλλοντας ἓνα τοῦ ἀγὰν ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι, ἐσήκωσε καὶ τὴν δόμναν του καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ καὶ τοὺς ἐπῆγε καὶ αὐτοὺς εἰς τὸ Βεν-
 25 δέρη καὶ ἐκεῖθεν τοὺς ἔστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τοὺς δὲ ἄρχοντάς του || καὶ σεῖμένηδές του τοὺς ἄφησε καὶ ἦλθαν ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἦλθεν πάλιν ἐκ δευτέρου αὐθέντης ὁ Μιχάλης Ρακοβίτσας βοεβόδας. 609

ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΡΑΚΟΒΙΤΣΑ ΒΟΕΒΟΔΑ

13 Νοεμβρίου
1707

Κατὰ τὸ Ἰζις' ἔτος, Νοεμβρίου ιγ', ἡμέρα Πέμπτη, ἐν ἣ ἐπανηγουρί-
 30 ζετο ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἦλθεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως αὐθέντης ὁ Μιχαὴλ Ρακοβίτσας βοεβόδας. Σημεῖον δὲ καὶ προεικόνισμα τῶν κακῶν ὁποῦ ἐμελλε νὰ κάμῃ εἰς τὸν καιρὸν τῆς δευτέρας τοῦ αὐθεντίας, ἐγινε τοῦτο. Εἰς τὸν πρῶτον χρόνον τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ ἦλθον ἀκρίδες τόσες ἀναρίθμητες καὶ ἄπειρες εἰς ὄλην τὴν Μπογδανίαν εἰς τόσον, ὁποῦ ὡσάν τὰ νέφη ἐμπόδιζαν τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου,
 35 ἔφθειραν ὄλους τοὺς καρποὺς καὶ τὰ γεννήματα τῆς τσάρας καὶ ἐπροξένησαν μεγάλην πείναν εἰς τοὺς κατοικοῦντας ἐδῶ ὄλους, καὶ ἐστάθηκαν χρόνους τεσσάρους εἰς τὸν τόπον.

Ἐχάλασε πρῶτον τὴν συνήθειαν τοῦ δοσίματος τῆς δεσέτινας καὶ ἀθετῶντας τοὺς ὅρους καὶ κανόνας τῶν πρὸ αὐτοῦ αὐθέντων, ἐπρόσταξε
 40 καὶ ἐπλήρωσαν ὄλοι τσαράνικα, καὶ οἱ ἄρχιερεῖς, καὶ τὰ μοναστήρια, καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ οἱ ἰδιῶται. Εἶτα δὲ, μετ' αὐθεντικόν του χρυσόβουλλον, ἐσήκωσεν αὐτὸν τὸν παράλογον τρόπον τοῦ δοσίματος καὶ μετ' ὄρκους καὶ ἀφορισμοὺς ὑποσχέθη πὼς εἰς τὸ ἐξῆς θέλει φυλάξει τὴν παλαιὰν συνήθειαν τοῦ τόπου καὶ τῶν αὐθέντων, ἀλλ' ὕστερον, ἀθετῶντας καὶ τὸ

În timpul celei de-a doua domnii, vrînd împărăția să refacă cetatea Benderului, a poruncit celor doi domni, din Țara Românească și din Moldova, să meargă la cetate cu oameni ca să lucreze. Brîncoveanu, cu puterea banilor, a reușit să nu se ducă ; a trimis numai salahori cu un boier ⁵ al său. Antioh vodă însă, nevrînd să facă cheltuieli, s-a dus în persoană împreună cu oamenii săi ca să lucreze la cetate, potrivit poruncii împărătești, și, întîlnindu-se cu Iusuf-pașa seraschierul, i-a dăruit un cal împodobit cu toate podoabele cuvenite. Atunci și seraschierul a îmbrăcat cu caftan ¹⁰ pe domn și pe toți boierii mai de seamă, după obicei.

Așadar, după porunca împărătească, au început să sape și turcii și tătarii și muntenii. Iar Antioh vodă, neavînd salahori, după porunca seraschierului a scos la lucru pe oamenii curții și pe boierii săi, împreună ¹⁵ cu care săpa și el însuși la șanțuri. Pe de altă parte însă, alții la Constantinopol îl săpau pe el și puneau la cale mazilirea lui. Aflîndu-se în slujba împărătească, el socotea că nu avea de ce să se teamă. După ce a lucrat deci acolo toată vara, la 20 ale lunii iulie împărăția l-a mazilit și după porunca împărătească Iusuf-pașa l-a ridicat și l-a închis la Bender. ²⁰ Trimițînd pe urmă un agă al său aici la Iași, a ridicat și pe doamna și pe ^{20 iulie} fiii lui și i-a dus și pe aceștia la Bender și de acolo i-a trimis la Con- ^{<1707>} stantinopol. Iar pe boierii || și pe seimenii lui i-a lăsat să vină aici în ⁶⁰⁹ Iași ; în locul lui a venit iarăși domn pentru a doua oară Mihai ²⁵ vodă Racoviță.

A DOUA DOMNIE A LUI MIHAI VODĂ RACOVIȚĂ

În anul 7216, 13 noiembrie, într-o zi de joi, cînd se prăznuia pomenirea ^{13 noiembrie} sfîntului Ioan Hrisostom, a venit domn de la Constantinopol Mihai vodă ¹⁷⁰⁷ ³⁰ Racoviță. Ca semn și prevestire a relelor ce avea să facă în a doua sa domnie a fost aceasta. În primul an al domniei sale au venit așa de multe și nenumărate lăcuste în toată Moldova, încît ca niște nori opreau strălucirea soarelui. Lăcustele au rămas patru ani în țară și au stricat toate foadele ³⁵ și bucațele țării, pricinuind mare foamete tuturor locuitorilor de aici.

Mai întii Racoviță a stricat obiceiul desetinei și, călcînd orînduielile și obiceiurile domnilor dinaintea lui, a poruncit de au plătit toți țărănește ¹ : și arhieriei, și mănăstirile, și boierii și particularii. Pe urmă a desființat ⁴⁰ cu hrisov domnesc acest nesocotit chip de plată a dajdiei și cu jurămînt și blestem a făgăduit că în viitor va păstra vechiul obicei al țării și al

¹ Adică așa cum plăteau țaranii.

χρυσόβουλλον του και τους δρκους και τους άφωρισμούς, πάλιν τους έπηρεν όλους τσαράνικα.

Κοντά εις αυτό τó κακόν αύξησε και τó δόσιμον τών άμπελιών, τó πογοναρίτον δηλαδή, και επάνω εις τó γρόσι όπου έσυνήθιζαν και έδιδαν, 5 ελάμβανεν άκόμη και άλλην μίαν ζολόταν. Αύξησε και τó δόσιμον του κρασίου, τó βαδραρίτον λεγόμενον, και επηρεν εις τó μέτρον τέσσαρα άσπρα.

Πρός τούτοις λοιπόν έβγαλε και φουμαρίτον, πράγμα άσυνήθιστον εις όλην την τσάραν, να πληρώνη δηλαδή ó άνθρωπος από δύο φλωρία 10 εις όσους καπνοδόχους έχει εις τó σπίτι του. Τότε οί δυστυχισμένοι άνθρωποι, άλλοι || εκ θεμελιών έχαλούσαν τά όσπίτιά των και άλλοι τους 610 καπνοδόχους των και έφευγαν ένθεν κάκειθεν, μην ήξεύροντες τί να κάμουν, επειδή και εις τόν καιρόν του χειμώνος έβγαλεν αυτό τó δόσιμον. Πολλοί άφανίσθηκαν από αίτιαν αυτού του δοσίματος και τούτα όλα έγιναν 15 εις τόν πρώτον χρόνον της ήγεμονίας του.

Κατά δέ τó ,ζσιζ' έτος, εις τόν δεύτερον χρόνον της ήγεμονίας του, 1708 από δέ χριστού ,αψθ'¹ έτος τó φθινόπωρον, Νοεμβρίου όντος μηνός, έμβηκεν και ó Κάρολος, ó ρήγας τών Σφετσών, με όλας του τās δυνάμεις τās 20 πολεμικās εις την Καζακίαν και έξεχείμασεν με σκοπόν να κυριεύση την Μοσχοβίαν. Ό δέ έρχομός του έγινε, καθώς ιστορούσι, δι' αίτιαν του Μαζέππα, χατμάνου της Καζακίας, και τών αυτού πολκοβνίκων. Τούτος 25 ó Μαζέππας υπερέβη όλους τους πρό αυτού χατμάνους της Καζακίας και εις τά πλούτη και εις την τιμήν, διότι ó Πέτρος Άλεξιοβίτσης, ó βασιλεύς τών Μοσχόβων, τόν ειχεν εις μεγάλην τιμήν και πίστιν, βεβαιούμενος 25 εις τους όρκους του, και έβάσταξε την χατμανίαν έτη είκοσιδύο.

Όυτος ó Μαζέππας, άφου έμβηκε μέσα εις την Καζακίαν ó ρήγας τών Σφετσών δια τής επιβουλης του, και έλογίασε τόν έαυτόν του έλεύθερον από την έξουσίαν του Πέτρου βασιλέως, εύθως έδυνάμωσε καλά 30 τó κάστρον της Μπατούρνας, όπου ήτον ó θρόνος του, με πολλά πόλκουρα Καζάκων, σερντεντζήδων λεγομένων, επάνω εις τά όποια έβαλεν άρχηγούς ένα πολκόβνικον, Τζέτζελ λεγόμενον, και ένα γενεράλην Νέμτσον, Φρεδέρικον όνόματι. Όμοίως έδυνάμωσε και άλλα του κάστρη με όπλα 35 πολεμικά και με τροφάς αναγκαίας, και έδωσεν εις εκείνους τους όμογνώμονάς του προσταγήν, τους διορισθέντας δηλαδή άρχηγούς, πώς να μην άφήσουν δηλαδή στράτευμα μοσχόβικον να έμπη μέσα. Εις δέ τόν κοινόν λαόν εκήρυξε πώς έχει προσταγήν από τόν Πέτρον βασιλέα να πηγαίνη κατά τών έχθρών. Και ούτω, κινώντας και άπερνώντας τόν ποταμόν Ντίσνα και σχηματιζόμενος πώς πλησιάζει με πολεμικόν τρόπον κατά 40 τών Σφετσών, έπροσκύνησε τόν Κάρολον, ρήγα της Σφετζίας, και τότε έννώρισαν όλοι οί μετ' αυτού ότι επιβουλος ήτον ó Μαζέππας χάτμανος.

Την επιβουλήν του όποιου βεβαιωθείς και ó Πέτρος ó βασιλεύς, πάραυθα έστειλε ένα του γενεράλην κνέζην Μιζήκ λεγόμενον με στρά || 615 τευμα άρκετόν εις τó κάστρον της Μπατούρνας, ó όποιος, άφου έπλησίασε, έστειλεν εις τόν Τζέτζελ πολκόβνικον και Φριδέρικον γενεράλην, 45 τους άρχηγούς του κάστρου, δια να άνοιξουν τās πόρτας να έμπη μέσα

¹ Anul ,αψθ' trebuie îndreptat. ,αψθ'

domnilor. Dar, apoi, călcînd și hrisovul, și jurămîntul, și blestemul, a luat iarăși de la toți țărănește.

Osebit de acest rău, a mai mărit și darea pe vii, adică pogonăritul, și peste leul ce de obicei se dădea, mai lua și un zlot. A mai mărit și darea 5 pe vin, adică vădrăritul, luînd cîte patru bani de vadră.

Pe lîngă acestea a mai scos și fumărit, lucru neobișnuit în toată țara, adică fiecare om să plătească cîte doi galbeni de fiecare coș pe care-l avea 610 pe casa sa. Atunci bieții oameni, ||unii își stricau casele din temelie, alții 10 numai coșurile și fugeau în lume, neștiind ce să facă, căci această dajdie a scos-o în timpul iernii și mulți s-au ruinat din pricina ei. Și toate acestea s-au făcut în întiiul an al domniei sale. 15

În al doilea an al domniei sale, în toamna anului 7217 de la zidire, iar de la Hristos 1709 ¹, în luna noiembrie, a intrat și Carol, regele Suediei, noiembrie: 1703 cu toate oștile sale în Țara căzăcească și a iernat acolo, cu gîndul să cucească Țara moschicească. Venirea lui se datorește, precum se spune, 20 lui Mazeppa, hatmanul căzăcesc, și polcovnicilor acestuia. Acest Mazeppa a întrecut pe toți hatmanii căzăcești dinaintea lui, și în bogăție și în cinste, pentru că Petru Alexeevici, țarul moscalilor, îl avea în mare cinste și credință, încrezîndu-se în jurămintele lui; el a ținut hătămănia timp de 22 de ani. 25

Acest Mazeppa, numai după ce prin trădarea sa regele Suediei a intrat în Țara căzăcească, și numai după ce s-a socotit liber de stăpînirea țarului Petru, atunci a întărit bine cetatea Baturina, unde era scaunul său, cu multe polcuri de cazaci numiți serdengești ², peste care a pus căpetenii 30 un polcovnic, anume Cecel, și un general neamț, anume Friedrich. De asemenea, a întărit și alte cetăți ale sale cu arme de război și cu proviziile trebuincioase și a dat poruncă aceluia care erau de aceeași părere cu el, anume căpeteniilor orînduite, să nu lase ca oștirea moschicească să intre înăuntru, iar norodului de jos i-a declarat că are poruncă de la 35 țarul Petru să meargă asupra vrăjmașului. Și astfel, pornind și trecînd riul Desna, și prefăcîndu-se că se apropie în chip războinic de șvezi, cînd a ajuns la ei s-a închinat lui Carol, regele Suediei. Atunci au înțeles toți cei ce erau cu el că Mazeppa hatmanul era trădător. 40

Încredințîndu-se și țarul Petru de trădarea lui, a trimis îndată la 611 cetatea Baturina, un general al său, anume cneazul Menșikov, || cu destulă oaste, care, după ce s-a apropiat, a trimis vorbă către polcovnicul Cecel și generalul Friedrich, căpeteniile cetății, să deschidă porțile ca să intre 45

¹ Anul 1709 trebuie îndreptat în 1708.

² Despre serdengești, diplomatul Tott spune că sînt «Espèce de troupes turques dont le nom désigne des enfants perdus, des volontaires déterminés à vaincre ou mourir; mais il ne leur arrive jamais ni l'un ni l'autre» (*Mémoires du... sur les Turcs e: les Tartares II*, p. 18. Amsterdam, 1785).

καὶ τοὺς ἐφανέρωνεν ὅτι ὁ Μαζέππας ἐγένεν ἀποστάτης τῆς βασιλείας. Οἱ δὲ ἐναντιωθέντες, καὶ πολέμου φοβεροῦ γενομένου, ἐνίκησεν ὁ κνέ-
 ζης Μίνζικος γενεράλης καὶ ἐμβαίνοντας μέσα εἰς τὸ κάστρον διὰ προστα-
 γῆς τοῦ βασιλέως Πέτρου, ὅλους τοὺς ἐκεῖ ἀνθρώπους ἐφόνευσε κατὰ πᾶ-
 5 σαν τάξιν, τοὺς ἱερεῖς, τοὺς γέροντας, τοὺς ἄνδρας, τὰς γυναῖκας καὶ αὐ-
 τὰ τὰ μικρὰ βρέφη καὶ τελευταῖον καὶ ὅλον τὸ κάστρον μὲ τὰς οἰκοδο-
 μὰς καὶ ὅλας τὰς ἐκκλησίας τὸ κατέκαυσαν. Πολλοὶ τότε ἀπὸ τοὺς πολ-
 κοβνικούς ὅπου εἶχεν ὁ Μαζέππας μαζί του, ἢ ἀκούοντας τὴν συμφορὰν
 τῆς Μπατούρνας, ἢ διὰ τὴν πίστιν ὅπου εἶχαν πρὸς τὸν βασιλέα τους,
 10 ἔφυγαν κρυφίως καὶ ἤλθον πάλιν εἰς δούλευσιν τοῦ βασιλέως αὐτῶν Πέ-
 τρου. Οἱ δὲ ἐναπολειφθέντες, διὰ νὰ μὴ φύγουν, ἐπρόσταξεν ὁ Μαζέπ-
 πας καὶ τοὺς περιτριγύρισεν τῶν Σφετζῶν τὸ στράτευμα, ὁ ὁποῖος μετὰ
 τοῦ ρηγὸς τῶν Σφετζῶν ἐμβῆκεν εἰς τὰ κάστρα τῶν Καζάκων διὰ νὰ ξε-
 χειμάσουν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Πέτρος ἔστειλε τὰ στρατεύματά του καὶ ἐσή-
 15 κωσεν ὅλα τὰ περίξ χωρία ἐκείνων τῶν κάστρων καὶ τοὺς ἐτράβηξεν εἰς
 τὰ ἐνδότερα μέρη τῆς Μοσχοβίας καὶ ἄλλους πάλιν ἔστειλε καὶ κατέ-
 καιον τὰ ὀσπίτια, τὰ χορτάρια καὶ ὅλα τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα. Ἀπέ-
 μειναν ὅμως μερικὰ χωρία, μὴ προφθάνοντας νὰ τὰ σηκώσῃ ὅλα, καὶ
 ἐμβῆκαν εἰς αὐτὰ τὰ τῶν Σφετζῶν στρατεύματα διὰ νὰ ξεχειμάσουν· ἐξ
 20 ὧν, ἄλλοι μὲν ἀπέθνησκον διὰ τὸν πολὺν χειμῶνα, καὶ ἄλλοι διὰ τὴν πεί-
 ναν, καὶ ἄλλοι ἐκαίονταν μέσα εἰς τὰ ὀσπίτια, ἀνάπτοντές τα οἱ Μοσχό-
 βοι, οἱ ὁποῖοι πανταχόθεν ἐστενοχωροῦσαν τὰ τῶν Σφετζῶν στρατεύματα
 καὶ τὰ κατέφθειραν. Καὶ παίρνοντας ἔτι καὶ εἶδησιν πὼς ἔρχεται στρα-
 τευμα ἀπὸ τοὺς ἀποστάτας Λέχους πρὸς βοήθειαν τοῦ ρηγὸς τῶν Σφετζῶν,
 25 συντροφιασμένον μὲ δεκαεὶς χιλιάδες στράτευμα σφέτζικον, ἐπάνω εἰς τὸ
 ὁποῖον ἦτον γενεράλης, ὁ Λεβεχάουπτ¹ λεγόμενος, ἔχοντας μαζί του καὶ
 ὀκτῶ χιλιάδες ἀμάξια γεμᾶτα ἀπὸ θροφᾶς καὶ ἀπὸ τὰ πλουτῆ ὅπου ἔπαιρ-
 νεν ὁ ρήγας τῶν Σφετζῶν ὅθεν ἀπερνοῦσεν, ὡσὰν ἀπὸ τὴν Πόλτζαν, ἀπὸ
 τὴν Λίτβαν καὶ ἀπὸ τὴν Κουρλάνδιαν, || καὶ ὀρμώντες οἱ Μοσχόβοι κατ' 612
 30 αὐτῶν καὶ θεῖα δυνάμει πολεμοῦντες, τοὺς ἐνίκησαν τόσον πολλὰ, εἰς τό-
 σον ὅπου μετὰ βίας ἐγλύτωσαν τρεῖς χιλιάδες καὶ τοὺς ἐπῆραν ὅλα τὰ
 ἀμάξια μὲ τὰ πολεμικὰ ὄπλα, μὲ τὰς τροφᾶς καὶ μὲ τὰ κούρση.

Τότε ὁ ρήγας τῆς Σφετζίας Κάρολος, βλέποντας τὸν ἑαυτὸν του παν-
 ταχόθεν περιτριγυρισμένον καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ ὀπισθεν μέρος, ἀπὸ τὸ
 35 ὁποῖον ἤλπιζε νὰ τοῦ ἔρχεται καὶ ζαχερὲς καὶ βοήθεια στρατευμάτων,
 ἀπεφάσισε νὰ ξεχειμάσῃ εἰς τὴν Καζακίαν, εἰς τὸ κάστρον ὅπου εὐρέθη,
 Λάλτζι λεγόμενον, τὴν δὲ πρώτην ἄνοιξιν νὰ πηγαίη εἰς τὴν Πολτάβαν,
 κατὰ τὴν συμφωνίαν ὅπου εἶχε μὲ τὸν Πέτρον βασιλέα τῶν Μοσχόβων,
 διὰ νὰ πολεμήσουν. Εἰς τὸν ἀναμεταξὺ ὅμως καιρὸν τοῦ χειμῶνος ἔστο-
 40 χάζουνταν ὁ ρήγας τῶν Σφετζῶν διὰ νὰ κτυπήσῃ τὸ Ἄζάκι καὶ νὰ καύ-
 σῃ τὲς φεργάδες καὶ τὰ γαλούνια τῶν Μοσχόβων. Εἰς αὐτὴν τὴν γνώμην
 εἶχε συμφώνους καὶ τοὺς ζαποροζάνους, τοὺς ἀποστάτας τοῦ Πέτρου βα-
 σιλέως. Ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσε νὰ κατορθώσῃ τίποτε, διότις στέλνοντας τοὺς
 ζαποροζάνους καὶ κτυπούμενοι μετὰ τῶν Μοσχόβων, ἐνίκηθησαν, καὶ μὴν

¹ In ms. λεβέν γιοούκ.

înăuntru; el le-a destăinuit că Mazeppa se răzvrătise împotriva împărăției. Dar ei împotrivindu-se și făcându-se război înfricoșător, a biruit generalul cneaz Menșikov, și intrînd în cetate a ucis, din porunca țarului Petru, pe toți oamenii de orice rang care se aflau acolo: preoți, bătrîni, bărbați, 5 femei, pînă și prunci, și la urmă a ars și cetatea întregă cu toate clădirile și toate bisericile. Atunci mulți dintre polcovnicii pe care îi avea Mazeppa cu dînsul, fie din pricina că auziseră de nenorocirea întîmplată la Baturina, fie pentru credința pe care o aveau față de țarul lor, au fugit în taină și au venit iarăși în slujba țarului lor Petru, iar pe cei rămași, ca să nu fugă, 10 Mazeppa a poruncit să-i împresoare oștile șvezilor, pe cînd el și regele șvezilor au intrat în cetățile căzăcești pentru iernare. Pe de altă parte, țarul Petru a trimis oștile sale de au ridicat toate satele ce se aflau în jurul acelor 15 cetăți și le-au tras în părțile dinăuntru ale Rusiei, iar pe alții i-a trimis de au ars casele, fînul și toate cele trebuincioase pentru hrană. Rămăseseră însă cîteva sate, căci nu apucaseră să le ridice pe toate; în aceste sate au intrat oștile șvezilor ca să ierneze. Dintre șvezi însă piereau mulți, unii de ger, deoarece iarna era foarte grea, alții de foame și alții ardeau în 20 casele pe care le incendiau moscalii, strîmtorînd astfel din toate părțile și nimicind oastea suedeză. Prinzînd de veste că mai vine în ajutorul regelui șvezilor o oaste de leși răzvrătiți, împreună cu o oaste suedeză de șaisprezece mii de oameni de sub comanda generalului Löwenhaupt, 25 care avea împreună cu el opt mii de care pline cu provizii și cu bogățiile pe care le luase regele șvezilor de pe unde trecuse, din Țara leșească ¹, 612 de pildă, din Lituania și din Curlanda, ||moscalii au năvălit asupra lor și, luptîndu-se, cu ajutorul lui Dumnezeu i-au biruit așa de rău, încît abia 30 au scăpat trei mii; le-au luat și toate carele cu armele de război, proviziile și prăzile lor.

Atunci Carol, regele Suediei, văzîndu-se împresurat din toate părțile și mai cu seamă pe la spate, pe unde nădăjduia să-i vină provizii și oaste 35 în ajutor, a hotărît să ierneze în Țara căzăcească, în cetatea în care se afla, anume Lalgî, iar în primăvară să meargă la Poltava ca să se bată, după înțelegerea ² pe care o avea cu Petru, țarul moscalilor. În timpul iernii însă, regele șvezilor se gîndea să atace Azacul și să ardă fregatele și gali-oanele moscalilor. Pentru acest plan era în înțelegere și cu cazacii zaporojeni, care se răzvrătiseră împotriva țarului Petru. N-a putut însă să izbutească nimic, deoarece zaporojenii pe care i-a trimis, bătîndu-se cu moscalii, 40

¹ În textul grecesc avem Πόλτζα, la Pseudo-Costin: *Polscea* (M. Kogălniceanu *op. cit.*, II p. 59), probabil s-a transmis greșit în loc de *Polsca* (zămli), cf. Neculce (p. 245): «că jăcuise Țara Leșească și Sacsonia».

² De această înțelegere vorbește și Niculae Muste în *Letopiseșul Țării Moldovei*: «Și au dat parola precum este tocmeala oștilor temeinice de-și pun zi de bătaie, iară nu fără de veste și cu înșelăciune», vezi M. Kogălniceanu, *op. cit.*, III, p. 38.

ἔχοντες ἄλλοῦ ποῦ νὰ προσδράμουν ἤλθον καὶ ἐπροσκύνησαν εἰς τὸν χάνην τοῦ Κριμίου, ὁ ὁποῖος, ὑποδεξάμενος αὐτούς, τοὺς ἔδωσε τόπον καὶ ἑκατοίκησαν.

ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΟΛΟΥ ΡΗΓΟΣ ΤΗΣ ΣΦΕΤΖΙΑΣ ΚΑΙ ΠΙΕΤΡΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΜΟΣΧΟΒΙΑΣ ΟΠΟΥ ΕΓΙΝΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΤΑΒΑΝ

20 ^{Τουλίου}
1709

- Κατὰ τὸ ἴσσις' ἔτος ἀπὸ Ἀδάμ, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ ἄψθ', εἰς τὴν εἰκοστήν τοῦ Ἰουλίου μηνός, ἡμέραν Κυριακὴν, ἀπέρασεν ὄλον τὸ στράτευμα τῶν Μοσχόβων τὸν ποταμὸν Βόρσκλα καὶ ἐστάθη μακρὰν ἀπὸ τὸ στράτευμα τῶν Σφετζῶν ἓνα μίλι. Μετὰ ταῦτα, πλησιάζοντας ἕως ἓνα 10 κάρτον τῆς ὥρας πρὸς τοὺς ἐχθρούς, διὰ νὰ μὴν ὀρμήσουν οἱ Σφετζοὶ κατὰ τῶν Μοσχόβων, εὐθὺς ἔκαμαν οἱ Μοσχόβοι εἰς τὸ τάμπουρόν τους χανδάκια καὶ τὴν καβάλλαν τους τὴν ἔβαλαν εἰς τὸ δεξιὸν μέρος ἀνάμεσα εἰς τὸ δάσος, ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας ἔκαμαν καὶ μετερίζια, διορίζοντες εἰς αὐτὰ ἥ στρατιώτας καὶ πολεμικὰ ὄπλα, τῶν ὁποίων ὄλων αὐτῶν 15 διοικητῆς ἐστέκουνταν ὁ μπραγαδῆρης Αὐγουστος. Εἰς δὲ τὴν εἰκοστὴν πέμπτην καὶ ἕκτην ἡμέραν τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἐπρόσταξεν ὁ Πιέτρος ὁ βασιλεὺς νὰ εἶναι ἔτοιμοι ὄλοι πρὸς πόλεμον, διότι τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἦτον συμφωνημένοι οἱ δύο βασιλεῖς διὰ νὰ πολεμήσουν. Οἱ Σφετζοὶ ὅμως, ἀθετοῦντες τὴν διωρισμένην ἡμέραν καὶ θέλοντες νὰ προλάβουν, πρὸς τὸ ξημέρωμα, νυκτὸς ἔτι οὔσης, ὤρμησαν μὲ ὄλην τους τὴν 20 δύναμιν, πεζούρα ὁμοῦ καὶ καβάλλα ἐναντίον ἐκείνου τοῦ μέρους ὅπου ἦτον ἡ καβάλλα τῶν Μοσχόβων καὶ πολέμου σφοδροῦ γενομένου, κατὰ πρῶτον ἐφάνησαν ὡς νικηταὶ οἱ Σφετζοὶ καὶ ἐπῆραν καὶ δύο μετερίζια τῶν Μοσχόβων, ὕστερον ὅμως ἐνικήθησαν καὶ ἕξ μπαταλίες τῆς πεζούρας τῶν Σφετζῶν μὲ μερικὰ φλάμπουρα τῆς καβάλλας αὐτῶν, χοριζόμενοι 25 ἀπὸ τὸ λοιπὸν σῶμα τοῦ στρατεύματός των, ἔφυγον πρὸς τὸ μέρος τοῦ δάσους. Τὸ δὲ λοιπὸν στράτευμα κατεσκορπίσθη μὲ φθοράν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἠχμαλώτευσαν οἱ Μοσχόβοι δεκατέσσαρα φλάμπουρα καὶ στάνταρτα, νικῶντες καὶ τὴν καβάλλαν τῶν Σφετζῶν.
- 30 Εἰς ἐκεῖνον τὸν πόλεμον ἐλαβῶθη καὶ ἓνας γενεράλης τῶν Μοσχόβων, ὀνομαζόμενος Ρέν, ἡ δὲ λοιπὴ πεζούρα τῶν Μοσχόβων, εὐρισκομένη εἰς τὰ χανδάκια, δὲν ἠμποροῦσαν νὰ βοηθήσουν τὴν καβάλλαν τους καὶ λοιπὸν ἐγινεν ὁ πόλεμος ἀπὸ μόνην τὴν καβάλλαν καὶ ἀπὸ ἐκείνους ὅπου εἶχαν βαλθῆ ἔμπροσθεν τῆς καβάλλας, καθὼς ἀνωτέρω ἔφημεν. Εἶτα 35 ἐδόθη προσταγὴ παρὰ τοῦ βασιλέως Πέτρου, μετὰ ἐκείνην τὴν ὀλίγην νίκην, φυγὴν τε καὶ ἀναχώρησιν τῶν Σφετζῶν, εἰς τὸν Μπάορ γενεράλην διὰ νὰ βάλῃ τὴν καβάλλαν πρὸς τὰ μετερίζια τῆς πεζούρας διὰ νὰ εὕρῃ ἄδειαν καὶ ἡ πεζούρα νὰ ἔβγῃ ἔξω. Καὶ οὕτω κατὰ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν, βάζοντας τὴν καβάλλαν ὁ Μπάορ γενεράλης εἰς κυκλικὴν στάσιν διὰ νὰ ἔβγῃ ἡ πεζούρα ἔξω, ὤρμησαν πάλιν τὰ στρατεύματα τῶν Σφετζῶν κατὰ τῆς αὐτῆς καβάλλας τῶν Μοσχόβων, τοὺς ὁποίους προῦπαντῶντας τους ἡ πεζούρα τῶν Μοσχόβων μὲ τὲς λουμπάρδες, τοὺς ἀπεδίωξαν μὲ φθοράν καὶ ἀφανισμόν. Φεύγοντες δὲ οἱ Σφετζοὶ τότε διὰ νὰ μὴ τοὺς φθάνουν τὰ τόπια τῶν Μοσχόβων, ἐμπῆκαν μέσα εἰς τὸ δάσος ὅπου ἦσαν 45 καὶ οἱ πρότερον φυγόντες. Κατὰ τῶν ὁποίων ἐδιορίσθη ἀπὸ τὸν Πέτρον ἥ βασιλεῖα παρευθὺς ὁ κνέζης Μέντζικος, ὁ γενεράλης λεϊτινάντος Ρέτζελ, 614

au fost înfrinți și, neavînd unde să se ducă în altă parte, s-au dus de s-au închinat hanului Crimeei, care, primindu-i, le-a dat loc de ședere.

LUPTA CARE A AVUT LOC LA POLTAVA ÎNTRE CAROL, REGELE SUEDIEI, ȘI PETRU, ȚARUL ȚĂRII MOSCHICEȘTI

5

În anul 7217 de la Adam, iar de la Hristos 1709, la 20 ale lunii iulie, într-o zi de duminică, toată oastea moscalilor a trecut peste râul Vorskla și a stat la o depărtare de o milă de oastea șvezilor. După aceea s-au apropiat de dușman pînă la un sfert de ceas și, ca nu cumva șvezii să se năpustească asupra moscalilor, aceștia au făcut îndată șanțuri la tabăra lor și au așezat călărimea la dreapta, între păduri. În fața călărimii au făcut și metereze și au așezat acolo ||ostași și arme de război, iar peste toți a fost orînduit drept căpetenie brigadierul August. Iar la 25 și 26 ale aceleiași luni, țarul Petru a dat poruncă ca toți să fie gata de luptă, căci cei doi suverani se înțeleseseră să dea lupta la 27 ale lunii. Șvezii însă, neținînd seama de ziua sorocită și vrînd să înceapă ei războiul, s-au năpustit în revărsatul zorilor, pe cînd era încă întuneric, cu toate forțele lor, cu pedestrima și călărimea, înspre partea unde se afla călărimea moschicească. Și încingîndu-se o luptă strașnică, se părea la început că șvezii sînt biruitori, căci luaseră două metereze ale moscalilor. Pe urmă însă au fost biruiți și șase batalioane de pedestrimă ale șvezilor, împreună cu cîteva steaguri de călărime, despărțindu-se de corpul oștirii lor, au fugit înspre pădure. Iar cealaltă oștire s-a risipit cu pierderi, de la care moscalii au capturat paisprezece steaguri și stindarde, biruind și călărimea șvezilor.

20 iulie
1709

613

10

15

20

25

În acea luptă a fost rănit și un general al moscalilor, anume Ren. Pedestrimea moschicească rămasă în metereze nu putea să dea ajutor călărimii, și astfel lupta s-a dat numai cu călărimea și cu cei care fuseseră așezați în fața călărimii, precum am spus mai sus. După acea mică biruință, fuga și retragerea șvezilor, țarul Petru a dat poruncă generalului Baur să așeze călărimea înspre meterezele pedestrimii, pentru ca să poată ieși afară și pedestrima. Astfel, după porunca împărătească, punînd generalul Baur călărimea în mișcare de roată ca să iasă pedestrima, oștirea suedeză a dat iarăși năvală asupra călărimii moschicești, dar pedestrima moschicească, primind pe șvezi cu bombarde, i-a izgonit, pricinuindu-le mari pierderi și nimicire. Fugind dar șvezii, ca să nu-i ajungă ghiulelele moscalilor, au intrat în pădurea în care se aflau și acei care fugiseră mai înainte. Țarul ||Petru a trimis îndată împotriva acestora pe cneazul Menșikov, pe generalul-locotenent Rențel, pe generalul Ghensih și pe generalul

45

614

ὁ γενεράλ Γελσίλος καὶ ὁ γενεράλ Ρέμψελ, μὲ πέντε πόλκουρα τῆς καβάλλας καὶ μὲ πέντε μπαταλλιόνας τῆς πεζούρας. Καὶ φθάνοντές τους εἰς τὸ δάσος καὶ πολεμοῦντες μετ' αὐτῶν, τοὺς ἐνίκησαν οἱ Μοσχόβοι. Καὶ τὸν μὲν γενεράλ μαγιόρον, ὀνομαζόμενον Σλήμπεμπαχ, τὸν ἐσκλάβωσαν, 5 ὁ δὲ γενεράλης μαγιόρος Ρόζεν τῶν Σφετζῶν εὐρεθεὶς εἰς ἓνα λόφον τῆς ὑπωρείας τοῦ βουνοῦ, ἐβάλλη εἰς κυκλικὴν στάσιν καὶ ἐδιαφεντεύετο μὲ τοὺς περὶ αὐτὸν στρατιώτας, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔστειλεν ἓνα σολτάτον ὁ λεϊτινάντος Ρέτζελ γενεράλης καὶ τοῦ εἶπε διὰ νὰ προσκυνήσῃ, ἂν θέλῃ νὰ γλυτώσῃ τὴν ζωὴν του. Καὶ οὕτω μετὰ μιστὴν ὥραν ἔρριξε τὰ ἄρματα 10 καὶ ἐπροσκύνησε.

Εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐβγήκε καὶ ἡ πεζούρα τῶν Μοσχόβων ἀπὸ τὰ χανδάκια καὶ ἔκλεξαν ἐξ αὐτῶν τρεῖς μπαταλλιόνες καὶ τὰς ἔστειλαν μὲ τὸν πολκόβνικον Γολοβίτζι εἰς ἓνα ἀνηφοράκι ὁμοῦ καὶ ἓναν γενεράλην, Σκοροπάσλην λεγόμενον, καὶ ἄλλον γενεράλην μαϊόρ, δίδοντές τους 15 ἐξ πόλκουρα δραγούνων καὶ ἐξ πόλκουρα τῆς καβάλλας. Οἱ ὁποῖοι περνώντες ἀπὸ τὸ δεξιὸν μέρος καὶ πηγαινάμενοι ἀπὸ τὸ ὄπισθεν μέρος τῆς πεζούρας των, ἐστάθησαν εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος καὶ οὕτως ἐβάλλθησαν εἰς καλὴν τάξιν καὶ ἐτοιμασίαν πολεμικὴν. Ἐξ ἐναντίας δὲ καὶ οἱ Σφέτζοι, συναθροισθέντες καὶ ἐβγαίνοντες ἀπὸ τὸ δάσος, ἐβάλλθησαν καὶ ἐ- 20 κεῖνοι εἰς τάξιν καὶ ἐτοιμασίαν πολεμικὴν ἔμπροσθεν τῶν μοσχικῶν στρατευμάτων. Καὶ μετὰ ταῦτα πολέμου σφοδροῦ γενομένου, ὥρμησαν οἱ Σφέτζοι μὲ μεγάλην ἀγριότητα κατὰ τῶν Μοσχόβων καὶ ἀπὸ τὸν πολὺν κονοιορτὸν καὶ καπνὸν τῶν πυροβόλων ὄπλων, δὲν ἐγνωρίζετο ἀπὸ ἄλλο τι ποῖος εἶναι Μόσχοβος καὶ ποῖος εἶναι Σφέτζος, πάρεξ ἀπὸ τὰ σημεῖα ὁ- 25 ποῦ εἶχαν εἰς τὰ καπέλα τους. Καὶ τῶν μὲν Μοσχόβων τὰ καπέλα εἶχαν ἓνα λουλούδι χαρτένιον τῶν δὲ Σφετζῶν εἶχον ἀχύρου σάλματα. Καὶ περισσότερον ἀπὸ δύο ὥρες δὲν ἠμπόρεσαν νὰ σταθοῦν οἱ Σφέτζοι εἰς τὴν φωτιὰν τῶν Μοσχόβων, ἀλλὰ ἐστράφησαν εἰς φυγὴν, τοὺς ὁποίους εὐθὺς οἱ Μοσχόβοι, μὲ μεγάλην τόλμην, ἄρχισαν νὰ τοὺς διώκουν ἕως εἰς τὸ 30 πλησίον ἐκεῖνο δάσος, κατασφάζοντές τους μὲ τὰς σπάγες των καὶ μὲ τὰς ἄμπουγιανέτες, ὁποῦ ἔχουν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν τουφεκίων τους, καὶ 615 μὲ τὰ κοντάρια. Μετὰ ταῦτα δὲ δὲν ἠμπόρεσαν πλέον οἱ Σφέτζοι νὰ βαλθοῦν εἰς τάξιν πολεμικὴν καὶ τότε ὁ γενεράλης μαϊόρ Στακελμπερχ, καὶ ὁ γενεράλ μαϊόρ Γαμελτόν, καὶ ὁ Ρένσελ φερτμασιάλ, καὶ ὁ πρέντζιπ Βέχτεμπελκ, καὶ ἄλλοι πολκόβνικοι καὶ ἀρχηγοὶ καὶ ὀφφικιάλοι μὲ τὰ πόλκουρά τους, πεζούρας καὶ καβάλλας, ἐπροσκύνησαν εἰς τοὺς Μοσχόβους. Ὁ ρήγας λοιπὸν τῆς Σφετζίας, καθὼς ἐνικήθη τὴν τελευταίαν νίκην, δὲν ἐφρόντισε πλέον διὰ νὰ κάμῃ ἄλλον πόλεμον μὲ τοὺς Μοσχόβους καὶ νὰ περιμάσῃ τὰ στρατεύματά του, ἀλλ' εὐθὺς μὲ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐκλι- 40 νεν εἰς φυγὴν· ὅσοι δὲ δὲν εὐρέθησαν μαζί του ἐκυνηγήθησαν ἀπὸ τοὺς Μοσχόβους ἕως ἓνα ἡμισυ μίλι τόπον.

Οἱ κάμποι τότε ὅλοι καὶ τὰ δάση ἐφαίνονταν πῶς νὰ ἀνθοῦσαν ὄχι πλέον ἀπὸ λουλούδια ἀλλὰ ἀπὸ τὰ σώματα τῶν φονευθέντων, τόσον Σφέτζῶν ὅσον καὶ Μοσχόβων, καὶ ἀριθμούμενα εὐρέθησαν φονευμένοι Σφέτζοι 45 ἐκεῖ εἰς τὸ δάσος τρεῖς χιλιάδες, εἰς δὲ τὰ χανδάκια ἑννέα χιλιάδες καὶ διακόσιοι εἴκοσι τέσσαρες. Ὅσοι δὲ Σφέτζοι αἰχμαλωτίσθησαν καὶ ὅσα πυροβόλα ὄργανα αὐτῶν ἐπάρθησαν καὶ φλάμπουρα καὶ λιτάβρες, κατωτέρω θέλομεν τὰ φανερώσει μαζί καὶ τὰ τῶν Μοσχόβων.

Rensel cu cinci polcuri de călărime și cu cinci batalioane de pedestrime. Moscalii, ajungându-i în pădure și luptându-se cu ei, i-au biruit. Generalul-maior Schlippenbach a fost luat prizonier, iar generalul-maior șved Rozen, aflându-se pe o movilă, la poalele muntelui, s-a pus în mișcare de roată 5 și se apăra cu ostașii din jurul său. Generalul-locotenent Rențel a trimis către acesta un ostaș și i-a zis să se predea, dacă vrea să-și scape viața, și așa, după o jumătate de oră, el a pus armele jos și s-a predat. 10

Între timp ieșise și pedestrimea moscalilor din șanțuri, din care pedestrime au fost alese trei batalioane și au fost trimise pe un urcuș cu polcovnicul Galovin împreună cu generalul Skoropadski și cu un alt general-maior, cărora le-au dat șase polcuri de dragoni cu șase polcuri de călărime. Aceștia, trecând pe partea dreaptă și mergând pe la spatele pedes- 15 trimii lor, au stat la partea stângă, și astfel s-au așezat în bună rînduială și pregătire de luptă. De partea cealaltă și șvezii, strîngându-se la un loc și ieșind din pădure, s-au așezat și ei în rînduială și pregătire de luptă în fața oștilor moschicești. După aceasta, încingîndu-se o luptă aprigă, au 20 năvălit șvezii cu mare furie asupra moscalilor și de praful și fumul cel mult al armelor de foc nu se putea recunoaște care era moscal și care șved, decît după semnele ce le aveau la bonete, și anume bonetele mosca- 25 lilor aveau o floare de hîrtie, iar ale șvezilor paie de secară. Șvezii n-au putut să țină piept focului moscalilor mai mult de două ceasuri și s-au pus pe fugă. Moscalii au început îndată să-i urmărească cu mare îndrăz- neală pînă la pădurea din apropiere, înjunghiîndu-i cu spăngile și cu || 30

615 baionetele puse la vîrfurile puștilor și cu sulite. După acestea, șvezii n-au mai putut să se așeze în rînduială de luptă și atunci generalul-maior Stackelberg și generalul-maior Hamilton și feldmareșalul Rensel și principele Württemberg și alți polcovnici, căpetenii și ofițeri, s-au predat moscalilor 35 cu polcurile lor de pedestrime și călărime.

Deci, după ce regele Suediei a suferit această ultimă înfrîngere, n-a mai căutat să-și strîngă oștile și să dea și altă bătălie cu moscalii, ci îndată a luat-o la fugă împreună cu cei din jurul său; iar cei ce nu se aflau cu el au fost urmăriți de moscali pînă la o depărtare de o milă și ju- 40 mătate.

Atunci toate cîmpiile și pădurile păreau a nu mai fi acoperite de flori, ci de trupurile morților, atît ale șvezilor, cît și ale moscalilor. Și făcîndu-li-se numărătoarea, s-au găsit uciși acolo în pădure trei mii de 45 șvezi, iar în șanțuri nouă mii două sute douăzeci și patru. Cîți șvezi însă au fost luați prizonieri, și cîte tunuri de-ale lor au fost capturate, și cîte steaguri și litavre, le vom arăta mai jos, împreună cu cele ale moscalilor.

Ταύτην τὴν νίκην ὁποῦ ἔκαμαν οἱ Μοσχόβοι κατὰ τῶν Σφετζῶν, ἔγινε κατὰ πρῶτον λόγον ἀπὸ μέρος τῆς θεικῆς παντοδυναμίας, κατὰ δεύτερον ἀπὸ τῆς ἄκρας φρονήσεως καὶ κυβερνήσεως τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Πέτρου Ἀλεξιάδη, ὁ ὁποῖος, διὰ τὴν δόση καλὸν παράδειγμα καὶ τόλμην

5 εἰς τοὺς στρατιώτας του, μόνος του ἐπροπορεύετο εἰς τὸν πόλεμον καὶ διητηρήθη ἀβλαβῆς ἀπὸ κάθε κίνδυνον, τῇ θείᾳ παντοδυναμίᾳ, μὲ ὄλον ὁποῦ καὶ ἓνα βόλι τουφεκίου τῶν ἐχθρῶν ἐκτύπησε τὸ καπέλον του καὶ τὸ διεπέρασε, καὶ κατὰ τρίτον λόγον ἀκόμη ἔγινε καὶ ἀπὸ τοὺς καλοὺς διοικητὰς ἀρχιστρατήγους καὶ ὀφφισιᾶλους.

10 Μετὰ τὸ εὐτυχὲς τέλος τοῦ πολέμου, εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐστάλησαν πρὸς ἐσπέραν διὰ τὴν διώξουν τοὺς ἐχθροὺς ὁ γενεράλ πραπορτζήκ, καὶ ὁ πολκόβνικος τῆς βάρδιας κνέζης Γαλήτζινος, καὶ ὁ γενεράλ πορούτζικος Μπάορ μὲ τὰ ἄδραγούνικα πόλκουρα.

616

Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἐν τῇ εἰκοστῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ τοῦ Ἰουνίου¹ μηνός, ἐστάλη καὶ ὁ κνέζης Μένζικος. Τῇ δὲ τριακοστῇ ἡμέρᾳ ἐκίνησε καὶ αὐτὸς ὁ Πέτρος ὁ βασιλεὺς μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ ὀγληγορότητα διὰ τὴν φθάση τὸν ρήγα τῶν Σφετζῶν Κάρολον. Καὶ φθάσαντες ὅλοι οἱ ἀποσταθέντες κοντὰ εἰς τὴν Περιβολόσναν, ἤδραν εἰς τὴν ὑπώρειαν ἐνὸς δυσκόλου λόγγου μερικὸν ἐχθρικὸν στράτευμα, τὸ ὁποῖον κατεξουσιάζοντές το, ἔ-

20 λαβον παρ' αὐτοῦ εἶδησιν ὅτι ὁ ρήγας τῶν Σφετζῶν, ἀφήνοντας τὸ βάρος ὁποῦ εἶχε μαζί του, ἀπέρασε μὲ μεγάλην βίαν τὸν ποταμὸν Νίπρον, ἔχοντας μαζί του πολλὰ ὀλίγους στρατιώτας καὶ δύο γενεραλέους, τὸν Σπάρ καὶ τὸν Λαγερκόν. Τὸν δὲ Λεβέγκο γενεράλην, μὲ τὸ ἔναπολειφθὲν στράτευμα, τὸν ἄφησεν εἰς τὸ ἐδῶθε μέρος πρὸς τὴν Καζακίαν, μὲ τὸ νὰ μὴν

25 εὐρέθησαν τότε πλοῖα ἀρκετὰ διὰ τὴν ἀπεράσουν ὅλοι.

Ποῖοι κατ' ὄνομα ἦτον οἱ αἰχμαλωτισθέντες ἀπὸ ἐκεῖνον τὸ ἐχθρικὸν στράτευμα, ὁποῦ ἤδραν πλησίον εἰς τὴν Περιβολόσναν, θέλομεν τοὺς φανερώσει παρακάτω εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀριθμῶν ὁποῦ θέλομεν κάμει διὰ πάντα.

30 Ὁ δὲ ἀποστάτης Μαζέππας πρωτύτερα ἀπὸ τὸν ρήγα τῆς Σφετζίας, μὲ μερικὸς ὀμογνώμονας του εἶχε περάσει τὸν ποταμὸν Νίπρον καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ὄλους τοὺς φεύγοντας ἐχθροὺς ἕως διακόσιοι ἐφονεύθησαν ἀπὸ τοὺς διώκοντας Μοσχόβους καὶ ἕως διακόσιοι καὶ ἐξῆντα αἰχμαλωτίσθησαν. Τότε ὁ γενεράλης τῶν Σφετζῶν ἀντήτωρ ὁ ὀνομαστὸς ἐσκλαβώθη,

35 καὶ σὺν αὐτῷ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὀμοιοὶ του. ||

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΙΣΘΕΝΤΩΝ ΚΑΙ ΦΟΝΕΥΘΕΝΤΩΝ ΣΦΕΤΖΩΝ, ΟΜΟΙΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΥΜΠΑΡΔΩΝ ΑΥΤΩΝ ΚΑΙ ΦΛΑΜΠΟΥΡΩΝ ΩΝ ΕΛΑΒΟΝ ΟΙ ΜΟΣΧΟΒΟΙ

617

Καὶ Α' περὶ τῶν αἰχμαλώτων.

40 Ὁ γράφ Πιπέρ, πρῶτος τῆς βουλῆς τοῦ ρηγὸς τῶν Σφετζῶν.

Ὁ σεκρετάριος Τζεντερχέλμ.

Ὁ σεκρετάρης τῶν χρημάτων.

Καντζιλιέροι δύο.

Ὁ γενεράλης φέρτ μασάλ, σύμβουλος τοῦ ρηγὸς, ὀνόματι γράφ Ρένσελ

¹ În text este iunie în loc de iulie.

Această biruință, pe care moscalii au câștigat-o asupra șvezilor, se datorește în primul rînd atotputerniciei lui Dumnezeu; în al doilea rînd marei înțelepciuni și buneii chivernisiri a cucernicului țar Petru Alexeevici, care, spre a da bună pildă și încurajare ostașilor săi, mergea la luptă el însuși în primele rînduri și prin atotputernicia dumnezeiască a scăpat teafăr din toate primejdiile, cu toate că un glonț de pușcă al dușmanilor i-a lovit chipiul și l-a străpuns; în al treilea rînd biruința se datorește și căpeteniilor pricepute, generalilor și ofițerilor.

După sfîrșitul norocos al războiului, în aceeași zi au fost trimiși spre seară să urmărească pe dușman generalul Praporgik și polcovnicul de 616 gardă cneazul Galițin și generalul porucic Baur cu || polcurile lor de dragoni.

A doua zi, în a 28-a zi a lunii iunie, a fost trimis și cneazul Menșikov, iar în a 30-a zi a pornit însuși țarul Petru cu multă grijă și în mare grabă ca să ajungă pe regele șvezilor Carol. Și sosind toți cei trimiși lângă Perivolosna, găsiră la poalele unei păduri greu de străbătut puțină oștire dușmană. De la această oștire, după ce au prins-o, au aflat că regele șvezilor, lăsînd tot ce avea mai greu la el, a trecut în mare grabă riul Nipru, avînd cu el foarte puțini ostași și doi generali, pe Sparre și pe Lagerkrona, iar pe generalul Löwenhaupt l-a lăsat cu oștirea rămasă în partea de dincoace, înspre Țara căzăcească, deoarece nu s-au găsit atunci vase îndeajuns ca să treacă toți. 25

Cine pe nume au fost cei luați prizonieri din acea oștire dușmană găsită lângă Perivolosna, îi vom arăta mai jos, cînd vom da cifrele pentru toate.

Cît despre răzvrătitul Mazeppa, acesta trecuse riul Nipru, înaintea regelui Suediei, cu cîțiva părtași ai lui, iar dintre toți dușmanii care au luat-o la fugă, vreo două sute au fost uciși de moscalii care îi urmăreau, și vreo două sute șazeci au căzut prizonieri. Atunci a căzut prizonier și vestitul general-auditeur al șvezilor, și împreună cu el și alți mulți asemenea lui. || 30 35

617

ENUMERAREA ȘVEZILOR PRINȘI ȘI UCIȘI, PRECUM ȘI A TUNURILOR ȘI STEAGURILOR LUATE DE MOSCALI

Mai întîi despre cei prinși :

Contele Piper, președintele parlamentului regelui Suediei. 40

Secretarul Sederhjelm.

Secretarul tezaurului.

2 secretari.

Generalul feldmareșal contele Rensiöld, sfetnicul regelui.

Γενεραλέοι μαϊόροι:

ἽΟ Σλίμπερμπαχ, ὁ Στακελμπέρχ, ὁ Ρόζ, ὁ Ἐνσαλτ.

Οἱ πολκόνβνικοι:

ἽΟ κνέζης Ντερβερμπούρκ, ὁ Λόρν, ὁ Ἄπελγρήν, ὁ Γεμεντόνος καὶ
5 ἕνας καπράλης.

Οἱ πόλ πολκόνβνικοι:

ἽΟ Σάσος, ὁ Ἄντὸλφτ Πόλμ, ὁ Ἰούλιος Μόντε, ὁ Σπινής,
ὁ Φριδέρικος, ὁ Γένδρεμ Ριμπιτζιδέρ.

ἽΕνας βράγγελος.

10 *Οἱ μαγιόροι:*

ἽΟ Γιογάν Βιδεμιέρης, ὁ Ρέϊπερ.

Ροχμίστροι δέκα καὶ ἕξ.

Καπιτάνοι δέκα καὶ ὀκτώ.

Δαραμπάντζηδες πέντε.

15 Κορνιτόροι καὶ φλαμπουράροι δεκαῆξ.

ἽΑγιουτάντοι πέντε.

Κβαρτεμίστροι τῶν πολκούρων ἕξ.

Πορούσνικοι πενήντα ἑννέα.

20 ἽΑπὸ ἐκείνους δὲ ὁποῦ ὀνομάζονται στάβ ὀφφιτζιάρροι, χωρὶς τοῦ γενερά-
λη, δύο χιλιάδες ἑπτακόσιοι ἑβδομήντα τρεῖς.

ἽΕκ τῶν ἀδοκίμων εἰς τὴν πολεμικὴν τέχνην.

ἽΟμπερ κρεῖς κομισάρ.¹

Ἵέσσαροι κρεῖς κομισάρροι.

ἽΟ κρίχσου θήσκαλ. ||

25 *ἽΕκ τῶν ἀμαθῶν τοῦ κύκλου:*

618

μέ στρατιῶται τῆς τζίντιτςας καὶ τῶν ἄλλων ὑποθέσεων καὶ ἀπὸ ἐκείνους
ὁποῦ ὀνομάζονται βουλευντίροι δύο χιλιάδες ὀκτακόσιοι εἴκοσι ἕνας. Αὐ-
τοὶ εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀμαθεῖς.

30 *Χωρὶς τοὺς ἀνωτέρω γεγραμμένους, ἐκείνους ὁποῦ αἰχμαλωτίσθησαν ἀπὸ τὸ
παλάτι τοῦ ρηγός:*

α' καμαργέρ Κάρλου Γεντήρ.

α' στόλνικος.

α' ἱατρὸς μεδίτζην, ἤγουν χειρουργός.

α' πνευματικὸς τοῦ ρηγός.

35 α' στάτ φέλτ μέδικος.

α' ἀπτεκάρ τοῦ παλατιοῦ καὶ τοῦ κάμπου, ἤγουν σπετζιάρης.

α' φέλτ καμάρη.

β' κβατεμίεροι τοῦ ρηγός, ἤγουν κονακτζήδες.

α' καμάρ Στριγιμπέρ, ἤγουν γραμματικὸς.

40 ιθ' τρουμπετάρηδες καὶ λάσκοι καὶ κούτζεροι καὶ κάθε λογῆς μουσικοί.

α' φουτερμασιάλ.

¹ Toate numele ofițerilor suedezi sînt deformatate.

Generali-maiori :

Schlippenbach, Stackelberg, Rozen, Onschöld.

Polcovnici :

Cneazul Württemberg. Hoorn, Appelgrun, Hamilton și un caporal. 5

*Pol-polcovnici :*Sas, Adolphe Pelm, Julius Mode, Spence, Friedrich Gendrich, Ribender,
un vranghel (?)*Maiori :*

10

Iagan Weidemer, Reiper.

16 rohmistri.

18 căpitani.

5 darabani.

16 gorniști și stegari.

15

5 aghiotanți.

6 cvartir-maiștri de polcuri.

59 de porucici.

2 773 dintre acei care se numesc stab-ofițeri, în afara generalului. 20

Dintre cei neinștruiți în arta războiului :

Înalt comisar de război.

4 comisari de război.

Vistiernicul războiului. ||

Dintre cei neinștruiți la roată :

25

45 de ostași de jîtniță și de alte orînduieli.

2 821 dintre acei care se numesc volintiri.

Aceștia sînt dintre cei neinștruiți.

Cei prinși din suita regelui, în afară de cei arătați mai sus :

30

1 camerier, Carol Gunter.

1 stolnic.

1 medic, adică chirurg.

1 duhovnic al regelui.

1 medic de stat-major.

35

1 apotecar al palatului și al campaniei, adică spițer.

1 feldcamerier.

2 cvartir-maiștri ai regelui, adică conaccii.

1 Kammerschreiber, adică secretar.

40

19 trîmbițași și lachei și birjari și tot felul de muzicanți.

1 mareșal pentru furaje (Futtermarschall).

μ' αλόρτζηδες.

ιδ' σταντάρτια τῆς καβάλας.

κθ' φλάμπουρα τῶν δραγούνων.

4γ' φλάμπουρα τῆς πεζούρας.

5 στ' φλάμπουρα ἀπὸ τὴν Λεϊμποχάρτια, τὰ ὅποια ὄλα κάμνουν ρμβ'.

δ' λουμπάρδες.

δ' λιτάβρες.

Ἐδῶ γράφομεν πόσον στράτευμα τῶν Καζάκων ἐπροσκύνησαν εἰς τοὺς Μοσχόβους, ὅταν τοὺς ἔφθασαν εἰς τὴν Περιβολόσαν, πλησίον τοῦ Νίπρου, καὶ κοντὰ εἰς αὐτοὺς αἰχμαλωτίσθη ἡ ἀλτελαρία τοῦ ρηγός, ἡγουν τὰ χρειαζόμενα τοῦ τζεπχανέ. Ὅμοίως καὶ σταντάρτια καὶ ἄλλοι γενεράλοι.

Ὁ γενεράλης τῆς Ρήγας κουμπερνάτορ γράφ Λεβεγγοούπτ.

Γενεραλέοι μαϊόροι:

15 Ὁ Κρεϊτζης Κρούζ, ὁμοίως γενεράλης τοῦ φέλτ μάρσαλ, ἀγιουτάντηδες δύο ἀδέλφια ὁ γράφ Δουγλέσηϊ, ὁ γράφ Μπόντε, γενεράλ ἀούντητορ Στέρνιτσι.

Οἱ ἀριθμοὶ τῶν πολκούρων τῶν ραιτάρηδων:

Τοῦ Λεμπουρεγεμήντ α'.

20 Τοῦ Ντεοστέργοτκα γ'.

Τοῦ Σφετζές Ἴντασφάν ε'.

Τοῦ Ντεομπολέντζκα ζ'. ||

Τοῦ Ζινηρησιόνετζκα θ'.

Τῆς Μολέντζκας β'.

25 Τῆς Λεφλέντελορ Ἴντοσφάν στ'.

Τῆς Τικορέντζκας δ'.

Τῆς Ντενοδερσκόντζικας η'.

Τῆς Ἰγκέντζικας ι'.

619

Πόλκουρα δραγούνικα:

30 Τοῦ ντελαμβόργια δραγκοῦνοι.

Τοῦ Τλούμπου.

Τοῦ Ἴλφεντήντ.

Τοῦ Μεερέμ Φελντῆ.

Ἴπὸ Βερ Νερστήνσκα.

Ἴπὸ Κγέλσκα.

45 Τοῦ Ρέζητελ Φέλτουλουϊ.

Τοῦ Πεμπάχουλουϊ.

Τοῦ Ντικέρουλουϊ.

Τοῦ Γκέντεν Σεπέρτου.

40 Τοῦ Βέντεν Μπούργου.

- 40 alții de ai lor.
 14 stindarde de călărimă.
 29 de steaguri de dragoni.
 93 de steaguri de pedestrimă.
 6 steaguri de la corpul de gardă, care toate la un loc fac 142. 5
 4 bombarde.
 4 litavre.

Aci scriem cită oștire căzăcească s-a închinat moscalilor, când i-au ajuns la Perivolosna lângă Nipru. Pe lângă ei a fost prinsă și artileria regelui, 10 adică gephaneaua. De asemenea și stindardele și steagurile și alți generali.

General-gubernatorul de Riga, contele Löwenhaupt.

Generali-maiori:

Kreutz Kruse, tot general al feldmareșalului, doi frați aghiotanți: 15
 contele Duglas, contele Bonde, general-auditeur Stern.

Numărul polcurilor călărimii:*

- 1 regiment din Lemberg.
 3 din Oster-Gorka. 20
 5 suedeze din Adelswan.
 7 din Ololenska. ||
 619 9 din Sud-Skanska.
 2 din Smolensk.
 6 lituaniene din Adelswan. 25
 4 din Korelska.
 8 din Nord-Skanska.
 10 din Inlandska.

Polcuri de dragoni:

- Dragonii de gardă. 30
 Din Tlub.
 Din Alfendiel.
 Din Meerfeld.
 Din Wernestett.
 Din Ghelska. 35
 Din Schreitenfeld.
 Din Schlippenbach.
 Din Diker.
 Din Gildenstierna.
 Din Württemberg. 40

Πόλκουρα τῆς πεζούρας :

Τοῦ λέϊμπου κβάρτια.

Ἐπὸ τὴν Ζητὲρ Μανλένσκα.

Ἐπὸ τὴν Βέτζη Σκότσκα.

5 Ἐπὸ τὴν Καρμαλίνσκα.

Ἐπὸ τὴν Οὐμπλίνσκα καὶ Βερμολένσκα καὶ Ἰούνσκα.

Ἐπὸ τὴν Βέρστερ Μπότζκα.

Ἐπὸ τὴν Βέστε Μαρλένσκα.

Τοῦ Ἀστεργότζη.

10 Ἐπὸ τὴν Ντανκέρσκαν.

Ἐπὸ τὴν Ἐνστήτσκα.

Τὰ ὀνόματα τοῦ στάπου ὀφφιτσιαλέων καὶ πολκοβνίκων :

Ἐὸ Φὸν Γκέρα Φέλτ Λεσέρτζου, ὁ Τοῦμπλε Ντῆκερ, ὁ Βὲρ Νεστέτ,
ὁ Γέλμου, ὁ Κοϊμάν Φόμου, ὁ Ἄντάρ Ρὰν Σφίρτου, ὁ Γκάλ Ντηστέρτζη,

15 ὁ Μάγκνος Πόκε.

Οἱ πολκόβνικοι οἱ πόλ :

Ἐὸ Ἰχέντουρ, ὁ Ἐριστήτ, ὁ Κλάς Ἰντζούχ, ὁ Φριϊντιφέλτ, ὁ Κουτζγκάρ-
σου, ὁ Κριστάπ, ὁ Ἐντζεσκρόντ, ὁ Ἄντων Φὸν Φριγιμάν, ὁ Σαή, ὁ Πλάτ
Σάρ, ὁ Φὸκ Σβάμπη, ὁ Μπρουν Σέχτ.

20 *Οἱ μαϊόροι :*

Ἐὸ Ἰάκωβ Μπεστριϊμάν, ὁ Κάρελ Μπριντζεστέρνου. ὁ Καραγιαγάνστερ,
ὁ Γκάμιστερ, ὁ Μποχόντζε, ὁ Ροζιμκάμφου, ὁ Γιαγάν, ὁ Ἰακὼβ Ἰδρὶκ,
ὁ Ράμτζε, ὁ Μπριν Χέρτ, ὁ Χόλδου, ὁ Ἄδεστρεμσήλτ, ὁ Θὼν Φρήϊμων,
ὁ Κόσκη, ἢ ὁ Λόδε, ὁ Ροτόνζημ, ὁ Φὸν Κρίγελ, ὁ Ἰδριμ Δίκουρ, ὁ γράφ 620
25 Ὁξούν Τήνστελ.

Ἐὸ ἀριθμὸς τῶν ὀφφιτσιαίων, τῶν ὄμπερ καλουμένων :

Οἱ ροχμίστροι, οἱ κορνίτοροι, οἱ κβαρτεμίστραι, οἱ ὄμπερ ὀφφιτσιαίοι,
οἱ καπιτάνοι, οἱ φλαμπουράροι, οἱ ὄμπουσνιτζοι, οἱ πορούσνιτζοι, οἱ ἄ-
γιουτάντοι, οἱ διαίστοροι, οἱ κονακτζῆδες.

30 *Κατάστιχον τῶν ὀφφιτσιαίων τῶν πολεμικῶν ὀργάνων ὅπου κατὰ τὴν σφέ-
τζικην διάλεκτον ὀνομάζονται ὄμπερ καὶ ὄυδερ καὶ ἄλλων στρατιωτικῶν τάξεων :*

α' πολκόβνικος Μπίνοους, ὁ ὁποῖος λαβωθείς ἔτελεύτησε.

β' πόλ πολκόβνικοι: ὁ Πόστου καὶ Ἄπενμάν.

α' μαγιόρ.

35 δ' καπιτάνοι.

α' καπιτάνος πορούτζικος.

στ' πορούσνιτζοι.

α' ἄγιουτάντης.

στ' φλαμπουράροι.

Polcuri de pedestrimă:

Din corpul de gardă.	
Din Sud-Manlenska.	
Din Vest-Skanska.	
Din Karmanlenska.	5
Din Uppland și Swermalenska și Junkepinska.	
Din West-Goția.	
Din West-Manlenska.	
Din Oster-Goția.	
Din Dankerska.	10
Din Enstätt.	

Numele stab-ofițerilor și al polcovnicilor:

Fongera, Feldleschege, Tlub Dicker, Wernestett, Helm, Kroïmann Foke, Andor Ramsfeld, Gildenstierna, Magnus Posse.	15
--	----

Pol-polcovnici:

Jehen Durn, Erischtett, Klasinch, Freudenfeld, Kongars, Kristap, Ense, Krone, Anton von Freimann, Saken, Platter, Von Swabe, Brunsöld.

Maiori: 20

Iacob Bestreimann, prințul Carol Stern, Carol Jagan Ganster, Gamelstjerna, von Holtz, Rozenkamp, Jagan, Iacob Indrich, Ramse, Brinhert, 620 Hold, Ande Strömsjöld, von Freimann, Koschkull, Lode, Rotusin, von Krieger, Indrich Dicker, contele Oxenstjerna.	25
---	----

Numărul ofițerilor numiți ober:

Rohmiștri, gorniști, cvartir-maiștri, ober-ofițeri, căpitani, stegari, obuznici, porucici, aghiotanți, conaccii.

*Catastihul de ofițeri și de arme de război, care în limba suedeză se numesc 30
ober și unter și de alte categorii de militari:*

1 polcovnic Binous, care, fiind rănit, a murit.	
2 pol-polcovnici: Post și Apenmann.	
1 maior.	
4 căpitani.	35
1 căpitan-porucic.	
6 porucici.	
1 aghiotant.	
6 stegari.	

Οἱ στίχοι γιοκάρ, ἤγουν τοπτζήδες :

- κ' σερτζίντζοι, ἤγουν μπάς-τσαούσηδες.
 κη' πιαρῆδες καὶ φουριέροι, ἤγουν ταγιντζήδες καὶ κονακτζήδες καὶ
 γραμματικοί.
 5 ιγ' μπουμπαρτζήδες, σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτῶν.
 μθ' τομτζήδες σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτῶν.
 ξβ' πομοσνικόβοι καὶ μίνριοι, ἤγουν λαγουμτζήδες.
 σ' δοῦλοι αὐτῶν.

Ἐκ τῶν ἀμαθεῖς :

- 10 α' σφλίλτζεῖχ μεῖστέρ, ἤγουν πουλητῆς τῶν φαγητῶν.
 α' ὀμπορσταμέϊστερ, μέγας κόμισος.
 α' κβαρτεμίστρος, μέγας κονακτζῆς.
 β' ποιμαῖνοι, ἤγουν πνευματικοί.
 α' αὔδητωρ, ἤγουν κριτῆς τοῦ φλάμπουρου.
 15 α' τζέχ βάτερ, ἤγουν ἐπιστάτης τῶν λουμπάρδων.
 α' ἱατρός.
 α' ὀμπερβάχ μέστερ.
 δ' οὔντερστα ἰη βάχτε μίστερλορ, ἤγουν τοπτζήμπασηδες.
 α' νοτάριος.
 20 α' οὔντερ ἀτητάν.
 ιθ' φουριέρηδες, ἤγουν ταγιντζήδες. ||
 τα' ἀπὸ κάθε λογιῆς τεχνῖται καὶ ἀπὸ ἄλλες κατώτερες τάξεις. 621
 τλε' ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἀμαθεῖς.
 φλε' κάμνουν ὄλοι καὶ οἱ ἀνωτέρω γεγραμμένοι καὶ οἱ κατωτέρω μαζὶ
 25 μὲ τοὺς ἀμαθεῖς.

Τὰ τῶν λουμπάρδων :

- ιη' λουμπάρδες μπρούντζινες.
 β' γαμουμπίτζες.
 ρκδ' σταντάρτουρα καὶ φλάμπουρα.
 30 ρκβ' ὁμοίως ἐπάρθησαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πολέμου.
 Ἐδῶ γράφομεν πόσον στράτευμα τῶν Μοσχόβων ἐφονεύθη καὶ
 ἐλαβῶθη εἰς τὸν πόλεμον τῆς Πολτάβας.

Ἐκ τῶν φονευθέντων :

- Ἐνας πολκόβνικος.
 35 γ' μαϊόροι.
 κβ' καπράλοι.
 ζ' πορούσνικοι.
 η' πὸλ πορούσνικοι καὶ φλαμπουράροι οὔντερ ὀφφιζιάλοι.
 ροα' καπράλοι καὶ τῆς ἀράδας καὶ ἀπὸ αὐτῶν τοὺς ὀφφιζιάλους.

Stückjunker, adică topcii:

- 20 de sergenți, adică baș-ceauși.
 21 de pisari și furieri, adică taingii și conaccii și pisari.
 13 bumbargii cu ucenicii lor. 5
 49 de topcii cu ucenicii lor.
 62 de pomoșnicovi și mineri, adică lagumgii.
 200 de slugi ale lor.

Dintre cei neinstruiți:

- 1 Feldzeugmeister, adică vânzător de bucate. 10
 1 Oberstallmeister, mare comis.
 1 Cwartirmeister, mare conacciu.
 2 pastori, adică duhovnici.
 1 Auditeur, adică judecător de steag.
 1 Zeugwärter, adică epistat la bombarde. 15
 1 medic.
 1 Oberwachmeister.
 4 Unterstall sau Wachtmeister, adică topcii.
 1 notar.
 1 Unteradjutant. 20
 19 furieri, adică taingii. ||
 621 301 meseriași de tot felul și alte categorii mai de jos.
 335 dintre cei nepricepuți.
 535 fac toți cei arătați mai sus și cei de mai jos împreună cu cei neinstruiți. 25

Despre bombarde:

- 18 bombarde de bronz.
 2 Haubitze.
 124 de stindarde și steaguri.
 122 de asemenea au fost luate în timpul luptei. 30
 Aci scriem câtă oaste a moscalilor a fost ucisă și rănită în lupta de la
 Poltava

Cei omorâți:

- 1 polcovnic.
 3 maiori. 35
 22 de caporali¹.
 7 porucici.
 8 pol-porucici și stegari subofițeri.
 161 de caporali și dintre cei de rînd și dintre ofițeri.

¹ Poate e vorba de 22 de căpitani, deoarece caporalii urmează mai jos, în număr de 161.

Ἐκ τῶν πληγωμένων:

Ἔνας γενεράλης λεϊντινάτης.

β' πολκόβνικοι: Ἰάκωβος καὶ ὁ Μαρτὴν Λεόντιος.

5 γ' πὸλ πολκόβνικοι: ὁ Μιχαήλ Ναβκήν, καὶ ὁ Πέτρος Πολιβίσνες, καὶ ὁ κνέξης Πούτερ Χορτζάβα.

δ' μαγιόροι: ὁ Ἰβάν Βίνμαν, ὁ Ματθαῖος τοῦ Οὕχνικ, καὶ ὁ Ματθαῖος ὁ Νελόβ Στουπάκ καὶ ὁ Ζαχαρίας.

κστ' καπιτάνοι πορούσνικοι.

ιθ' πορούσνικοι καὶ φλαμπουράροι.

10 νθ' οὔντερ ὀφφιτζιάλοι.

,ατκβ' καπράλοι μαζί με ἐκείνους τῆς ἀράδας καὶ ὀφφιτζιάλοι.

Ἄμῃ ὅλοι οἱ φονευθέντες καὶ λαβωμένοι κάμνουσι ,βοστ'.

Ἐκ τῶν φονευθέντων τῆς ἰνφαντέριας:

Ἔνας μπραγαδήρης Φελεγγέκμ.

15 α' πολκόβνικος τοῦ Κόσλο.

στ' πορούσνικοι.

δ' φλαμπουράροι.

α' πολκόβνικος.

στ' καπιτάνοι.

20 β' πὸλ πουρούσνικοι.

,χ4α' οὔντερ ὀφφιτσιάλοι τῆς ἀράδας καὶ με ὀφφίκια, ὅπου κάμνουσιν ἑπτακόσια δώδεκα.

Ἀπὸ τοὺς λαβωμένους:

α' μπραγατίρης τῆς Πολόντσκας.

25 γ' πολκόβνικοι: Λέζνεκ, Ἰγκάιν καὶ Βοέϊκ. ||

β' πὸλ πολκόβνικοι: Κόρκητ καὶ Κοζεβέλ.

622

δ' μαγιόροι: Λαρένιος, Κοζλόβ, Βπουχόντζ καὶ Τσάμπερς.

δ' καπιτάνοι.

η' πορούσνικοι.

30 γ' ἀγιουτάντοι.

γ' καπιτάνοι, πορούσνικοι.

γ' πὸλ πορούσνικοι.

στ' φλαμπουράροι.

,αψπδ' τῆς ἀράδας καὶ ἐκείνοι ὅπου ἔχουν ὀφφίκια κάμνουσιν ὅλοι χίλιοι

35 ὀκτακόσιοι εἴκοσι ἑπτὰ.

Ἀπὸ τοὺς φονευθέντας τῆς ἀλτέριας:

Ἔνας σερντζέτζης, ἦγουν μπάς-τσαούσης.

γ' κανόνιροι.

ε' φουτσιλέροι.

40

Ἀπὸ τοὺς πληγωμένους:

β' κανόνιροι.

στ' φουτσιλέροι.

Cei răniți:

- 1 genaral-locotenent.
 2 polcovnici: Iacob și Martin Leonte.
 3 pol-polcovnici: Mihail Navkin, și Petre Polivisne, și cneazul
 Petre Gorceakov. 5
 4 maiori: Ioan Vidmann, Matei Kusnik, Matei Nelov și Zaharia.
 26 de căpitani-porucici.
 19 porucici și stegari.
 59 de subofițeri. 10
 1 322 de caporali împreună cu cei de rînd și cu ofițerii.
 2 076 sînt toți cei uciși și răniți.

Cei uciși din pedestrimă:

- 1 brigadier, Felengheim. 15
 1 polcovnic, Koslov.
 6 porucici.
 4 stegari.
 1 polcovnic.
 6 căpitani.
 2 pol-porucici. 20
 691 de subofițeri de rînd și cei cu slujbe fac 712.

Cei răniți:

- 1 brigadier din Polonțka.
 3 polcovnici: Lesnek, Ingai și Voci. || 25
 2 pol-polcovnici: Korcit și Koșev.
 4 maiori: Larion, Koslov, Buholț și Ciambers.
 4 căpitani.
 8 porucici.
 3 aghiotanți. 30
 3 căpitani-porucici.
 3 pol-porucici.
 6 stegari.
 1 784 de rînd și cei cu slujbe fac în total 1 827. 35

Cei uciși din artilerie:

- 1 sergent, adică baș-ceauș.
 3 tunari.
 5 pușcași.

Cei răniți:

- 2 tunari.
 6 pușcași.

40

Σοῦμα λοιπὸν ὄλων τῶν φονευθέντων Μοσχόβων ἀπὸ τε τοὺς καβα-
λάρηδες καὶ ἀπὸ τὴν ἰφαντούριαν μετὰ τῶν πληγωμένων ,δχλστ'. ||

Ὁ ρήγας λοιπὸν τῆς Σφετσίας καθὼς ἔχασεν ὄλον του τὸ στράτευ-
μα καὶ ἔφυγε περνώντας τὸν ποταμὸν Νίπρον, ὁμοῦ καὶ ὁ Μαζέππας, κα-
θὼς ἀνωτέρω ἔφημεν, ἐπρόσφυγαν εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἐπῆγαν εἰς τὸ
5 κάστρον τῆς Ὀζοῦς. Ὅσοι δὲ ἔτυχαν εἰς τὸν Μπούχον μὲ πλοῖα, τόσον
Τούρκοι ὅσον καὶ Καζάκοι, ἐγέμισαν ἀπὸ ἄσπρα καὶ φλωρία ὅταν ἀπερ-
νοῦσεν ὁ ρήγας καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, παίρνοντας ὁ κάθε καϊκτοῆς εἰς τὸν
καθένα ἀπὸ δέκα ἕξ φλωρία.

10 Ἔως ἐδῶ φθάσαντες καὶ διηγηθέντες ἐν συντομίᾳ τὴν ἱστορίαν τῶν
τε Σφετσῶν καὶ Μοσχόβων, ὅπου ἐγένετο εἰς τὴν Πολτάβαν, ἀρχόμεθα πάλιν
νὰ κάμωμεν τὴν διήγησιν τῆς ἱστορίας μας, πῶς δηλαδὴ ὕστερον ἀπὸ
ὅσα κακὰ ἐπροξενήθησαν διὰ τοῦ Μιχαῆλ Ρακοβίτσα βοεβόδα, ἠκολούθη-
θησε καὶ ἡ αὐτοῦ μαζιλεία. Εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐμαζιλεύθη ἔτι καὶ ὁ
15 Ἰσοῦφ-πασάς, τῆς Ὀζοῦς σερασκέρης, καὶ ἄλλοι πολλοὶ πασάδες τριῶν
τουγιῶν, εἰς τὴν μαζιλείαν τῶν ὁποίων ὄλων αὐτῶν ὅσα κακὰ ἠκολούθη-
σαν εἰς τὴν δυστυχισμένην μας τσάραν, θέλουν φανερωθῆ εἰς τὸν προ-
σήκοντα τόπον τῆς αὐτῆς ἱστορίας, τὰ ὁποῖα ἐσυνέβηκαν δι' αἰτίας τῆς
μάχης τῶν Τουρκῶν καὶ Μοσχόβων, ὅπου μετὰ ταῦτα ἠκολούθησαν.

20 Ἦλθε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Ὀζοῦ ὁ ρήγας τῆς Σφετσίας μετὰ τοῦ ἀπο-
στάτου Μαζέππα χατμάνου καὶ ἄλλους ἀρχηγούς εἰς τὸ Βενδέρι, ἕξ ὧν
τινὲς ἐπαρακάλεσαν τὸν ρήγα καὶ ἦλθαν ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι, δηλαδὴ ὁ
Ἰωάννης ὁ Λαμικόβσκις, ὁ γενεράλ Ὀμπούζνικος μὲ ὄλους τοὺς υἱούς
του καὶ ὁ Φίλιππος Ὁρλκιος, ὁ πισὰρ γενεράλης μὲ ὄλην τὴν καντσελα-
25 ρίαν καὶ Δημήτριος ὁ Χορλαβκόβνικος τῆς Πιριλούκας, καὶ ἄλλοι πολ-
κόβνικοι, τοὺς ὁποίους τοὺς ἔδωσεν ὁ Μιχαῆλ βόδας κατοικίας καλὰς, τὰ
σπίτια δηλαδὴ τῶν ἀρχόντων, προσέτι τοὺς ἔδωσε καὶ τροφάς.

12 Αὐγούστου
<1709>

Αὐτοὶ οἱ ρηθέντες ἦλθον εἰς τὸ Γιάσι Αὐγούστου δωδεκάτῃ ὕστε-
ρον δὲ ἀπὸ αὐτοὺς ἦλθεν ἀπὸ τὸ Βενδέρι καὶ ἄλλος ἓνας γενεράλης μὲ
30 ἑξακοσίους Σφέτσους ἀποσταλμένους ἀπὸ τὸν ρήγα διὰ νὰ ξεχειμάσουν
ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν, τοὺς ὁποίους τοὺς ἐδιόρισεν ὁ Μιχαῆλ βόδας εἰς τὸ
τσινοῦτο τῆς Σουτσάβας καὶ τοὺς ἐσυμβούλευσε νὰ φυλάττωνται καλὰ
ἐκεῖ εἰς τὰς ἄκρας ἀπὸ τὰς ἐλεύσεις τῶν ἐχθρῶν τοὺς Μοσχόβων. Αὐτοὶ
ὁμως, ὡς ἀλαζόνες, δὲν ἤκουσαν τὴν αὐθεντικὴν συμβουλήν, ἀλλ' || ἐπῆ- 624
35 γαν κατ' εὐθείαν εἰς τὸ Τσαρναούτσι καὶ ἐκατοίκησαν πλησίον τῶν Μο-
σχόβων.

Ἐκεῖ λοιπὸν τότε εὕρισκόμενος ἓνας μπραγαδῆρης Μόσχοβος μὲ
ἱκανὸν στράτευμα εἰς τὰς ἄκρας τῆς Λεχίας καὶ φυλάγοντας ἀκριβῶς διὰ
νὰ μὴ τύχη καὶ ἀπεράση ὁ ρήγας τῶν Σφετσῶν κρυφίως ἀπὸ τὴν ἐπαρχί-
40 αν τῶν Λεχῶν καὶ ὑπάγη εἰς τὸν τόπον του καὶ μανθάνοντας τὴν ἔλευσιν
τῶν Σφετσῶν, πῶς ἦλθαν εἰς τὸ Τσαρναούτσι, ἐσηκώθη μὲ τοὺς στρατιώ-
τας του, παίρνοντας καὶ κάποιον Κωνσταντῖνον ροχμίστρον, καὶ ἀπέρα-
σαν εἰς τὸ σύνορον τῆς Μολδόβας παράνω ἀπὸ τὸ Τσερνεούτσι καὶ ἐκτύ-
πησε τοὺς Σφέτσους αἰφνιδίως καὶ τοὺς ἠχμαλώτισε, ἐγλύτωσαν δὲ ὅσοι
45 εὐρέθησαν εἰς τὰ χωρία τροφῆς ἔνεκα.

Τοῦτο τὸ συμβᾶν τῶν Μοσχόβων ἔφθασεν εἰς τὰ ὦτα τοῦ βασιλέως
τῶν Τουρκῶν σουλτάν Ἀχμέτη μὲ διαβολὴν πῶς ἐγένετο δηλαδὴ δι' αἰτίας
τοῦ Μιχαῆλ Ρακοβίτσα, διὰ τὸν ὁποῖον ἐγένετο προσταγὴ εἰς κάποιον Ἰσοῦφ-

Aşadar, suma tuturor moscalilor ucişi din călărime şi din pedestrime împreună cu cei răniţi este 4 636. ||

623 Deci, regele Suediei, după ce şi-a pierdut toată oştirea şi a fugit, trecînd riul Nipru împreună cu Mazeppa, precum am spus mai sus, s-a refugiat la turci şi s-a dus la cetatea Ozu, iar acei care din întîmplare se aflau la 5 Bug cu vase, atît turci, cît şi cazaci, s-au umplut de bani şi galbeni, căci la trecerea regelui şi a celor din jurul lui luntraşii luau cîte 16 galbeni de om.

Ajungînd pînă aci cu povestirea şi istorisînd pe scurt cele petrecute 10 la Poltava între şvezi şi moscali, reluăm iarăşi povestirea noastră, ca să arătăm cum de pe urma neajunsurilor pricinuite de Mihai vodă Racoviţă a urmat şi mazilirea acestuia. În acea vreme fuseseră maziliţi şi Iusuf-paşa, seraschierul cetăţii Ozu, şi alte multe paşale cu trei tuiuri. Nenorocirile 15 ce le-a pricinuit bieteii noastre ţării mazilirea tuturor acestora se vor arăta la locul convenit al acestei istorisiri. Aceste nenorociri se datoresc în mare parte şi luptei ce a urmat mai tîrziu între turci şi moscali.

Aşadar, regele Suediei a venit de la Ozu la Bender împreună cu răzvră- 20 titul Mazeppa hatmanul şi alte căpetenii, dintre care unii au rugat pe rege de le-a dat voie să vină aci la Iaşi, adică Ioan Lamikowski, general-obuznic, cu toţi fiii săi, Filip Orlik, pisar-general, cu toată cancelaria, Dimitrie Horlavkovnik din Preluka şi alţi polcovnici, căroro Mihai vodă le-a dat 25 locuinţe bune, adică case de-ale boierilor, precum şi hrană.

Cei pomeniţi mai sus au venit la Iaşi la 12 august, iar după sosirea 12 augus
lor a venit de la Bender încă un general cu şase sute de şvezi trimişi de <1709>
rege ca să ierneze aici în ţară, pe care Mihai vodă i-a orînduit în ţinutul 30
Sucevei şi i-a sfătuit să se ferească bine acolo la marginea ţării de năvălirile
duşmanilor lor moscali. Ei însă, ca nişte semeţi ce erau, n-au ascultat de
624 sfatul domnului, ci s-au dus drept la Cernăuţi şi s-au aşezat în vecinătatea 35
moscalilor.

Affîndu-se atunci acolo la marginea Țării leşeşti, un brigadier moscal cu o seamă de oaste, care păzea tocmai ca nu cumva să treacă regele Suediei pe furiş prin țara leşilor şi să se ducă în țara lui, şi affînd cum că şvezii 40 au venit la Cernăuţi, s-a sculat cu soldaţii lui şi luînd şi pe un oarecare Constantin rohmistru, a trecut hotarul Moldovei, mai sus de Cernăuţi, şi, atacînd fără veste pe şvezi, i-a prins, scăpînd numai cei ce se aflau prin sate după hrană.

Această faptă a moscalilor a ajuns la urechile împăratului turcesc, sultanul Ahmed, cu pîra că acest lucru s-a făcut din pricina lui Mihai vodă Racoviţă. De aceea s-a şi dat poruncă unui oarecare Iusuf-aga de Bender,

14 Ὀκτω-
βρίου
<1709>

ἀγάν τοῦ Μπενδερίου καὶ ἦλθε μὲ χιλίους σπαχῆδες ἕξαφνα, ὁμοῦ καὶ
μὲ τὸν βασιλικὸν καπιτζήμπαση ἐν τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου
μηνός, εἰς ἣν ἐορτάζεται ἡ μνήμη τῆς ὁσίας Παρασκευῆς τῆς νέας
καὶ ἐσήκωσαν μετ' ὀργῆς μεγάλης τὸν αὐθέντην καὶ τὸν ἐπῆγαν εἰς τὸ
5 Βενδέρι, εἰς δὲ τὸ Γιάσι ἔβαλεν ὁ βασιλικὸς καπιτζήμπασης κυβερνήτας
καὶ καϊμακάμηδες τὸν Ἰωάννην Μπούχουσην, πρῶην μέγαν λογοθέτην,
καὶ τὸν Τσοκορλάν, πρῶην μέγαν βόρνικον, τοὺς ὁποίους εἰς τίνα ἀπάτην
καὶ κίνδυνον τοὺς ἔφερον, μετὰ ταῦτα ἐροῦμεν.

Τότε ὅταν ἐσήκωσαν τὸν Μιχάλ Βόδαν, ὅλοι του οἱ συγγενεῖς ἔφυ-
10 γαν ἔνθεν κάκειθεν χωρὶς νὰ τοὺς ἐμποδίζῃ κανένας, οἱ ὅποιοι ποῖοι ἦσαν
καὶ ποῦ ἐπῆγαν κατωτέρω ἐροῦμεν.

Ἄς ἡξεύρωμεν λοιπὸν πῶς ὁ Μιχάλ βόδας εἰς αὐτὴν τὴν δευτέραν
του αὐθεντίαν ἡγεμόνευσεν ἔτη δύο καὶ μῆνες δύο. Καθὼς δὲ τὸν ἐπῆγαν
εἰς τὸ Βενδέρι, τοῦ ἔγραψαν ὅλα του τὰ πράγματα καὶ ἐκεῖθεν τὸν ἐπῆ-
15 γαν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ἐφυλάκωσαν εἰς τοὺς Ἑπτὰ Κουλά-
δες καὶ ἐστάθη ἐκεῖ φυλακωμένος μῆνες ἑπτὰ καὶ γινόμενος βεζίρης ὁ
Νουμάν¹-πασάς Κιουπρουλής, τὸν ἔβγαλαν ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ἐστεναχω-
ρεῖτο ὅμως ἀπὸ τοὺς δανειστάς ἐπειδὴ ἔχρεωστοῦσε πολλὰ ἄσπρα εἰς πο-
λοῦς. ||

20 Εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον, Μαρτίου μηνός ὄντος, ἀπέθανε καὶ εἰς τὸ 625
Μπενδέρι καὶ ὁ Μαζέπας χάτμανος καὶ τὸν ἔθαψαν εἰς τὴν Βάρνιτσαν,
οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ ὄντες ἐσήκωσαν τὸ νεκρὸν σῶμα ἐκεῖθεν, καὶ τὸ ἔφεραν
εἰς τὸ Γαλάτσι καὶ τὸ ἔθαψαν εἰς τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρ-
τυρος Γεωργίου καὶ ἐκεῖθεν ὅμως πάλιν μετὰ ταῦτα, θείᾳ ὀργῇ καὶ βασι-
25 λικῇ κατάρᾳ, τὸν ἐξέθαψαν οἱ Τοῦρκοι, ὅταν ἐσκλάβωσαν τοὺς ἀνθρώ-
πους τοῦ Γαλασίου εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Δημητράσκου βόδα, καὶ τὸν ἔρ-
ριψαν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ.

Ἱστοροῦσι δι' αὐτὸν πῶς νὰ τοῦ εὐρέθησαν κοντά του μετὰ θάνατον
ἐκατὸν ἐξῆντα χιλιάδες φλωρία, χωριστὰ ἀπὸ ἄλλα ἄσπρα ἀσημένια, ρούμ-
30 πλια, πότουρα καὶ καπίκια καὶ τσεβαερικά καὶ μαλαγματικά καὶ ἀσημι-
κά καὶ πολυτελεῖ ρούχα. Καὶ ἀπὸ τὰ φλωρία ἐπῆρεν ὁ ρήγας τῆς Σφετσί-
ας σαράντα χιλιάδες, τὰ δὲ λοιπὰ, μετὰ καὶ τῶν ἄλλων, ἔμειναν εἰς τὰς
χεῖρας τοῦ ἀνεψιοῦ του Βοϊναβόρσκη. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐψή-
φισεν ὁ ρήγας τῶν Σφετσῶν χάτμανον τὸν γραμματικὸν τοῦ Μαζέππα
35 Φίλιππον Ὀρλικον, ὁ ὁποῖος ἔσχε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὸ ὄνομα τῆς χατμα-
νίας εἰς τὸν τόπον τοῦ Μπενδερίου.

¹ Întîi a fost scris Oman, apoi s-a corectat Noumân.

care venind fără veste cu o mie de spahii și cu capugi-bașa împărătesc, la 14 ale lunii octombrie, zi în care se prăznuiește pomenirea cuvioasei Paraschiva cea nouă, a ridicat cu mare mînie pe domn și l-a dus la Bender, iar la Iași capugi-bașa împărătesc a pus cîrmuitori și caimacami pe Ioan 5 Buhuș, biv vel logofăt, și pe Ciocîrlan¹, biv vel vornic. Despre aceștia vom vorbi mai pe urmă și vom arăta cum i-a înșelat și i-a pus în primejdie.

¹⁴ octombrie
<1709>

Atunci cînd au ridicat pe Mihai vodă, toate rudele lui au fugit în lume fără ca cineva să le oprească; despre aceste rude, care au fost și unde s-au 10 dus, vom vorbi mai jos.

Deci să știm că în această a doua domnie Mihai vodă a domnit doi ani și două luni. Cînd l-au dus la Bender, au scris și toate lucrurile lui; de acolo l-au pornit la Constantinopol și l-au întemnițat la Șapte-Turnuri. 15 A stat acolo întemnițat șapte luni, iar cînd s-a făcut vizir Numan-pașa Chiupruliul², l-a scos din temniță; avea însă supărări din partea numeroșilor săi creditori, căci datora mulți bani. ||

625 Într-aceiași an, în luna martie, a murit la Bender Mazeppa hatmanul 20 și l-au îngropat la Varnița. Cei ce erau cu el însă au luat trupul lui de acolo și l-au dus la Galați și l-au îngropat la mănăstirea sfîntului mare martir Gheorghe³. Dar și de acolo, din mînie dumnezeiască și din blestem împărătesc, a fost iarăși dezgropat de turci, cînd aceștia au robit pe oamenii 25 din Galați, pe vremea lui Dimitrașcu vodă, și a fost aruncat pe țărmlul Dunării⁴.

Se poveștește despre el că după moartea lui s-ar fi găsit la el o sută șazeci de mii de galbeni, afară de alți bani de argint: ruble, potori și copeici, giuvaeruri și obiecte de aur și de argint, precum și haine scumpe. 30 Din galbenii găsiți, a luat regele Suediei patruzeci de mii, iar restul și celelalte avuții au rămas în mîinile nepotului lui Woynarowski. După moartea lui Mazeppa, regele șvezilor a ales hatman pe secretarul lui Mazeppa, Filip 35 Orlik, care a ținut și mai departe titlul de hatman în ținutul Benderului.

¹ E vorba de Pavel Ciocîrlan, vezi mai jos, p. 49

² Numan-pașa Chiupruliul a primit pecetea viziratului la 3 mai 1710.

³ Știri interesante despre mormîntul lui Mazeppa de la biserica Sf. Gheorghe din Galați, culese la fața locului, ne dă Mihail Kogălniceanu în opera sa *Fragments tirés des chroniques moldaves et valaques pour servir à l'histoire de Pierre-le-Grand, Charles XII, Stanislas Leszczyński, Démentre Cantemir et Constantin Brancovan*, partea a II-a, Iași, 1845, p. 91—92.

⁴ Cronicarul vorbește și la p. 117 de aruncarea oaselor lui Mazeppa în Dunăre. Despre încercarea lui Woynarowski, nepotul lui Mazeppa, de a salva rămășițele pămîntești ale unchiului său, vezi relatarea călătorului polonez F. Gosciecki în P. P. Panaiteșcu, *Călători poloni în țările române*, București, 1930, p. 142.

ΠΡΩΤΗ ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΒΟΔΑ

14 Ὅκτω-
βρίου
1709

Ἦστερα ἀπὸ τὴν μαζιλείαν τοῦ Μιχαὴλ Ρακοβίτσα βοεβόδα, ἡ ὁ-
ποία ἐγίνε Ὅκτωβρίου δεκάτη τετάρτη κατὰ τοὺς χιλίους ἑπτακοσίους
δέκα,¹ ἔφυγαν μερικοὶ ἄρχοντες τῆς τσάρας εἰς τὴν Λεχίαν καὶ εἰς τὸ
5 Σλέτινον, ὁ Λούπουλος δηλαδὴ, ὁ Κωνστάκης βόρνικος, ὁ Μανολάκης
Ρωσσέτος βόρνικος τῆς Ἄνω Τσάρας, καὶ ὁ Δέδουλος, μέγας σπαθάρης,
ὁ καὶ πενθερὸς τοῦ Μιχάλ βόδα. Ὁ δὲ Δημητράσκος Ρακοβίτσας χάτμα-
νος, ὁ καὶ αὐτάδελφος τοῦ Μιχάλ βόδα ἔφυγεν εἰς τὴν Βλαχίαν εἰς τὸν
10 δεκάτη πέμπτη τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἔφυγε καὶ ὁ Γεωργάκης Ρωσσέτος, ὁ
πρῶν μέγας βόρνικος, τὸ δοχεῖον τῶν κακῶν ὄλων, εἰς τὴν Λεχίαν ὅπου
ἦσαν καὶ οἱ λοιποὶ φυγάδες. Ἔμειναν λοιπὸν ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν, ὁ Ἰω-
άννης Μπούχουσης, πρῶν μέγας λογοθέτης καὶ ὁ προρρηθεὶς Τσοκαρλά-
νος Παῦλος, ὁ μέγας βόρνικος, οἱ κατώτεροι κατὰ τὸ γένος, τοὺς ὁποίους
15 ὁ ἀγὰς ὅπου ἤλθε μὲ τὴν μαζιλείαν τοῦ Μιχάλ βόδα τοὺς ἔκαμε ἡ καϊμα- 626
κάμηδες καὶ διοικητὰς τῆς τσάρας, δὲν ἤξευραν ὅμως ποῖος μέλλει νὰ
ἔλθῃ αὐθέντης καὶ εὐρίσκοντο εἰς ἔννοιαν μεγάλην.

Ὁ Μπραγκοβάνος δὲ κατὰ τὸ φαινόμενον, μαζὶ μὲ τὸν Ἰσοῦφ-
πασὰ σερασκέρην τοῦ Βενδερίου, ὑπερμαχοῦσε διὰ νὰ συστήσῃ τὸν γαμβρό του
20 Κωνσταντῖνον Δούκα βόδαν. Κρυφίως δὲ ἐνεργοῦσε διὰ τὸν Ἀντιόχην
βόδαν μὲ τὸ νὰ εἶχεν ἄρραβωνίσει τὸν Ραδουκάνον μπεϊζαδέν του μὲ τὴν
Μαρίαν, τὴν μεγαλυτέραν θυγατέρα τοῦ Ἀντιόχη βόδα. Ὁ ὁποῖος Μπραγ-
κοβάνος ἔδειξε καὶ ἓνα σημεῖον πῶς ἐνεργοῦσε διὰ τὸν Ἀντιόχη βόδα
περισσότερον, διότι καθὼς ἐσήκωσαν τὸν Μιχάλ βόδα ἀπὸ τὸν θρόνον,
25 πάραυθα ἔστειλεν ἀπὸ τὴν Βλαχίαν τὸν Ἠλίαν Καντακουζηνόν, πρῶν
μέγαν βιστιάρην, καὶ τὸν Ἠλίαν Καταρζήν, ὁμοίως μέγαν βιστιάρ-
ην, ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν οἱ πιστότεροι ἄρχοντες τοῦ
Ἀντιόχη βόδα, πρὸς οὓς ἔφθασαν καὶ γράμματα ἀπὸ τὸν Ἀντιόχη
βόδαν διὰ νὰ πιάσουν μερικοὺς Ρωμαίους, ὅπου ἦτον κοντὰ εἰς τὸν
30 Μιχάλ βόδαν, κατὰ τὰ ὁποῖα ἔπιασαν ἐκείνους ὅπου τοὺς ἐπρόσταζεν
ὁ Ἀντιόχη βόδας, ἐξ ὧν ἦτον ἓνας ἀπὸ τοὺς πιασμένους καὶ ὁ Μιχαλά-
κης Ραλάκης, ὁ δεύτερος ποστέλνικος, τοὺς ὁποίους τοὺς ἔστειλαν εἰς τὸ
κάστρον τοῦ Νιάμτσου διὰ φύλαξιν. Ὁ δὲ Ἠλίας βιστιάρης ὁ Καντακου-
ζηνὸς ἐπῆγεν εἰς τὸ χωρίον του, Σερμπέστι² καλούμενον, καὶ ἄφησεν ἐδῶ
35 τὸν Ἠλίαν Καταρζήν βιστιάρην νὰ εἶναι καὶ αὐτὸς καϊμακάμης μὲ τοὺς
προρρηθέντας ἄλλους δύο. Αὐτὸς δὲ ἐκεῖθεν ἀπὸ τὸ χωρίον του ἐρευνοῦ-
σε διὰ γραμμάτων ἀπὸ τὴν Βλαχίαν, τὴν ἄργηταν τῆς αὐθεντίας τοῦ Ἀντι-
όχη βόδα καὶ ἐφοβεῖτο πολλὰ νὰ μὴ πάρῃ τὴν αὐθεντίαν ὁ Κωνσταντῖν
Δούκα βόδας. Καὶ διὰ τὸν πολὺν φόβον, ὅπου περὶ τούτου εἶχεν, ἐπαρακά-
40 λει τὸν Νικόλαον Κωστὶν βόρνικον, τὸν γυναικάδελφόν του, καὶ ἤλθεν
ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι καὶ νὰ προσέχη καλῶς, εἰ μὲν ἤθελε μάθει πῶς ἐδόθη
ἡ αὐθεντία εἰς τὸν Κωνσταντῖν Δούκα βόδα, νὰ τοῦ δώσῃ εἶδησιν ἐκεῖ
εἰς τὸ χωρίον του, ὁμοῦ καὶ τοῦ Ἠλία βιστιάρη τοῦ Καταρζή, ὅπου ἦτον

¹ Anul 1710 este greșit, trebuie îndreptat în 1709.

² În ms a fost sermpouști, «ου» a fost îndreptat de altă mină și cu altă cerneală în «ε».

ÎNȚIIA DOMNIE A LUI NICOLAE ALEXANDRU VODĂ¹

După mazilirea lui Mihai vodă Racoviță, care a avut loc la 14 octombrie 1710², o seamă de boieri ai țării au fugit în Țara leșească la Sniatin, și anume: Lupu Costachi, vornicul, Manolachi Rusăt, vornicul Țării de Sus, și Dedu, mare spătar, care era și socrul lui Mihai vodă. Iar Dimitrașcu Racoviță hatmanul, fratele lui Mihai vodă, a fugit în Țara Românească la socrul său Mihai Cantacuzino, mare spătar. La 15 ale aceleiași luni a fugit în Țara leșească, unde erau și ceilalți pribegi, și Iordachi Rusăt, biv vel vornic, matca tuturor răutăților. Deci au rămas aci în țară Ioan Buhuș, biv vel logofăt, și sus-amintitul Țiocirlan Pavel, mare vornic, care erau de neam mai de jos. Aga care venise pentru mazilirea lui Mihai vodă îi făcu || caimacami și cîrmuitori ai țării; neștiind însă cine urma să vină domn, ei se găseau în mare îngrijorare.

Dar Brîncoveanu pe față se lupta împreună cu Iusuf-pașa, seraschierul de Bender, să facă domn pe ginerele său Constantin Duca vodă, în taină însă mijlocea pentru Antioh vodă, deoarece logodise pe beizadeaua sa Răducanu, cu Maria, fiica cea mai mare a lui Antioh vodă. Brîncoveanu a dat și un semn vădit că lucra mai mult pentru Antioh vodă, deoarece atunci cînd au ridicat pe Mihai vodă din scaun a trimis îndată aici în țară din Țara Românească pe Ilie Cantacuzino, biv vel vistier și pe Ilie Catargi, de asemenea vel vistier, care erau cei mai credincioși boieri ai lui Antioh vodă, cărora le veniseră chiar și scrisori de la Antioh vodă ca să prindă pe cîțiva greci, care fuseseră pe lîngă Mihai vodă. Potrivit cu aceste scrisori, ei au prins pe acei despre care dăduse poruncă Antioh vodă. Printre cei prinși și trimiși la Cetatea Neamțului spre a fi păziți a fost și Mihalachi Ralachi, al doilea postelnic. Ilie Cantacuzino vistierul s-a dus în satul său, anume Șerbești, lăsînd aici pe Ilie Catargi vistierul ca să fie și el caimacam împreună cu ceilalți doi pomeniți mai sus, iar el de acolo, din satul său, căuta să afle prin scrisori din Țara Românească de ce întîrzie să vină Antioh vodă la domnie și se teme tare ca nu cumva să ia domnia Constantin Duca vodă. Și de teama cea mare pe care o avea despre aceasta, a rugat pe Nicolae Costin vornicul, cumnatul său, să vină aci la Iași și să fie cu mare băgare de seamă și în caz că va afla că s-a dat domnia lui Constantin Duca vodă să-i dea de știre acolo în satul lui și în același timp să înștiințeze și

¹ E vorba de Nicolae Mavrocordat, fiul lui Alexandru Exaporitul.

² Anul 1710 este greșit, trebuie îndreptat în 1709.

ἔδῳ εἰς τὸ Γιάσι, διὰ νὰ φύγουν, φοβούμενοι τὸν ἐρχομὸν τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα βόδα.

Ἦτον λοιπὸν οἱ δυστυχησμένοι ἄρχοντες εἰς μέγαν φόβον καὶ εἰς πολλὰς φροντίδας καὶ διὰ τὴν αὐθεντίαν ὅπου δὲν ἤξευραν ποῖος ἔγινεν αὐθέντης καὶ μάλιστα διατὶ τοὺς ἦλθε προσταγὴ ἀπὸ τὸ Μπενδέρι διὰ νὰ δεχθοῦν μερικὸν στράτευμα τούρκικον νὰ ξεχειμάσῃ ἐδῶ. Ὅθεν συμβουλευόμενοι ἀνάμεσόν τους τί νὰ κάμουν, ἢ ἦσαν εὐλογον καὶ ἔστειλαν γράμματα εἰς τὸν Μπραγκοβάνον καὶ τὸν ἐπαρακαλοῦσαν διὰ νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ τί νὰ κάμουν εἰς τὰ περιστατικὰ ὅπου τοὺς ἀκολουθοῦσαν. Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος ἔστειλαν πρὸς τὸν Ἰσοῦφ-πασάν, σερασκέρην τοῦ Βενδερίου, κάποιον πρῶην μέγαν ἀρμάσῃν, ἀνθρωπον ξένον, πρακτικὸν ὅμως εἰς τὰς αὐλὰς τῶν Τούρκων, μὲ γράμματα καὶ ἐπαρακαλοῦσαν τὸν σερασκέρην νὰ λυπηθῇ τὴν δυστυχησμένην τσάραν καὶ νὰ σηκώσῃ ἀπὸ αὐτὴν τὸ στράτευμα ἐκεῖνο ὅπου ἔμελλε νὰ ξεχειμάσῃ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπρόσφεραν καὶ δύο πουργία ἄσπρα καὶ μερικά πρόβατα. Τὰ ὅποια ἀπολαβὼν ὁ σερασκέρης διὰ τοῦ ἀποσταλθέντος, ἔγραψε πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἐβεβαίωσε πὼς δὲν θέλει ἀφήσει νὰ ξεχειμάσῃ τούρκικον ἄσκέρι εἰς τὴν τσάραν τους.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἔτυχε νὰ ἔλθουν καὶ δύο ἀγάδες ἐδῶ, ὁ μὲν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως μὲ βασιλικὴν προσταγὴν, ὁ δὲ ἀπὸ τὸν ρηθέντα σερασκέρην τοῦ Βενδερίου διὰ νὰ πηγαίνουν μὲ βασιλικὴν προσταγὴν νὰ ἴδουν πόσον τόπον ἐπάτησαν οἱ Μοσχόβοι τῆς τσάρας μας ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Προύτου ἕως τὸ σύνορον τῆς Λεχίας, ὅταν ἦλθαν καὶ ἐκτύπησαν ἐκεῖσε τοὺς φυγάδας Σφέτσους, εἰς τοὺς ὁποίους αὐτοὺς ἐλθόντας Τούρκους, ἐδιορίσθησαν ἀπὸ τοὺς καϊμακάμηδες νὰ πηγαίνουν μαζί τους οἱ τοῦ καιροῦ ἐκεῖνου στάρασται τοῦ Τσαρναουτσιού, ὁ ζηκνιτσιάρης Χρῆστος καὶ ὁ Ἰωάννης Ἀμπαζᾶς. Καὶ οὕτω πορευθέντες καὶ ἰδόντες τὸν πατηθέντα τόπον, ἐγύρισαν εἰς τὰ ὀπίσω. Ἐν δὲ τῇ ἕκτη ἡμέρᾳ τοῦ 6 Νοεμβρίου 1709 Νοεμβρίου μηνός, κατὰ τὸ Ἰσση' ἔτος, χωρὶς νὰ ἔχη εἰδησιν τινὰς ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους ἄρχοντας, ἐφόρεσε καβάδι τῆς αὐθεντίας ὁ Νικόλαος Ἀλεξάνδρου ἐξ ἀπορρήτων, ὄντας κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν βεζίρης ὁ Ἀλῆ-πασάς, Τζόρλουλης λ(εγό)μενος.¹ Εὐθὺς δὲ ὅπου ἐφόρεσε τὸ καβάδι, ἔστειλε μὲ γράμματα ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι τὸν Ἰωάννην γραμματικὸν του, διορίζοντας καϊμακάμηδες τὸν Ἰωάννην Μπούχουσιν λογοθέτην καὶ τὸν Ἀντίοχον Ζόρα χάτμανον, ὁμοῦ καὶ τὸν βόρνικον Μήτσαν, ἀγκαλὰ καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀποθάνει πρότερον καὶ δὲν τὸν ἐπρόφθασαν τὰ γράμματα. Τότε ὁ προρρηθεὶς Ἠλίας Καταρζῆς βεστιάρης καὶ ὁ Ἠλίας Καντακουζηνὸς βιστιάρης, ἀσυλλογίστως καὶ ἀναιτίως ἠθέλησαν νὰ φύγουν εἰς τὴν Βλαχίαν, ἀλλ' ὁ Μπραγκοβάνος πρότερον εἶχε προστάξει εἰς τὰς ἄκρες τῆς Βλαχίας νὰ μὴν ἀφήσουν κανένα ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τῆς Μολδαβίας νὰ περάσουν εἰς τὴν Βλαχίαν, μῆτε αὐτὸν τὸν Ἠλίαν Καντακουζηνὸν βιστιάρην, τὸν συμπέθερόν του, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔγραψε καὶ γράμματα ὁ Μπραγκοβάνος νὰ μὴν ἔχη κανένα φόβον ἀπὸ τὸν Νικολάη βόδαν, μόνον νὰ ἡσυχάσῃ, καὶ μετ' ὀλίγον τοῦ ἐφθασαν καὶ περιποιητικὰ ἀπὸ τὸν Νικολάη βόδα γράμματα, μὲ τὰ ὅποια τὸν ἔκαμε καὶ καϊμακά-

¹ Cuvintele Τζόρλουλης λ(εγό)μενος adăugate de altă mină.

pe Ilie Catargi vistierul, care se afla aci la Iași, ca să fugă, deoarece le era teamă de venirea lui Constantin Duca vodă.

Așadar, bieții boieri aveau mare frică și multă grijă și pentru că nu știau cine s-a făcut domn, dar mai cu seamă pentru că le-a venit poruncă 5 de la Bender să primească o parte din oastea turcească ca să ierneze aci. 627 Deci, sfātuindu-se între ei ce să facă, ||găsiră cu cale să trimită scrisori lui Brîncoveanu și să-l roage să-i sfătuiască ce să facă în împrejurările ce s-au ivit. Pe de altă parte, au trimis cu scrisori la Iusuf-pașa, seraschierul de 10 Bender, pe un oarecare biv vel armaș¹, om străin de neam, dar deprins cu treburile curților turcești, și îl rugau să aibă milă de biata țară și să o scutească de acea oștire ce era vorba să ierneze aici; totodată i-au dat și două pungi de bani și mai multe oi. Seraschierul, primind cele trimise, a 15 scris boierilor, încredințându-i că nu va lăsa să ierneze oștirea turcească în țara lor.

În acea vreme s-a întâmplat să vină aci și două agale, una de la Constantinopol cu poruncă împărătească, iar cealaltă de la sus-zisul seraschier de 20 Bender, ca să meargă cu poruncă împărătească să vadă cît loc din țara noastră, de la Prut și pînă la hotarul Țării leșești, au călcat moscalii cînd au venit de au atacat acolo pe pribegii șvezi. Împreună cu acei turci, care 25 veniseră aci, caimacamii au orînduit să meargă și starostele de Cernăuți din acea vreme, jitnicerul Hristea, și Ioan Abaza. Și astfel, mergînd și văzînd locul călcat, s-au întors înapoi. Iar în ziua a șasea a lui noiembrie, în anul 6 noiembrie 1709 7218, fără ca vreunul dintre boierii pămînteni să prindă de veste, a îmbrăcat caftanul domniei Nicolae, fiul lui Alexandru Exaporitul, fiind 30 mare vizir pe atunci Ali-pașa, poreclit Ciorlu². Îndată ce a îmbrăcat caftanul, Nicolae vodă a trimis aci la Iași pe secretarul său Ioan cu scrisori, prin care rînduia caimacami pe Ioan Buhuș logofătul și pe Antioh Jora hatmanul, precum și pe vornicul Mitrea, care însă murise între timp, așa că scrisorile 35 nu l-au apucat în viață. Atunci sus-zisul Ilie Catargi vistierul și Ilie Cantacuzino vistierul, din nechibzuință și fără vreo pricină, au vrut să fugă în Țara Românească, dar Brîncoveanu dăduse dinainte poruncă la hotarele Țării Românești să nu lase pe nimeni dintre boierii moldoveni să treacă 40 în Țara Românească, nici chiar pe Ilie Cantacuzino vistierul, cuscrul său, 628 căruia || Brîncoveanu îi trimisese și scrisori, spunîndu-i să nu aibă nici o teamă de Nicolae vodă, ci să stea liniștit. După puțină vreme i-au sosit și de la Nicolae vodă scrisori măgulitoare, prin care îl făcea și caimacam. 45

¹ În Pseudo-Costin găsim și numele armașului: Iamandi, vezi M. Kogălniceanu, *Letopisește*, II, p. 71.

² Ali-pașa Ciorlu a ocupat viziratul de la 3 mai 1706 la 15 iunie 1710; în D. Cantemir, *op. cit.*, II, p. 774–779, găsim o notă biografică despre el.

μην. Ἀγκαλά και ὁ θεῖος του Κωνσταντῖνος Καντακουζηνός, ὁ μέγας
 στόλνικος τῆς Βλαχίας, τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ φύγη εἰς τὸ Μπρασοβόν,
 ὅπου ἦν και ὁ Μανολάκης Ρωσσέτος βόρνικος και ἄλλοι, ὅμως τὴν συμ-
 βουλήν τοῦ Κωνσταντῖνου στολνίκου τοῦ Καντακουζηνοῦ δὲν τὴν ἤκουσεν,
 5 ἀλλὰ ἦλθεν εἰς τὸ Γιάσι και ἐστάθη καῖμακάμης κατὰ τὰ αὐθεντικὰ γράμματα.

Ἄργησε¹ νὰ ἔλθῃ ὁ Νικολάη βόδας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, με
 ὅλον ὅπου εἶχε φιλήσει και τὴν βασιλικὴν χλαμύδα, φορῶντας τὴν συνηθι-
 σμένην κούκαν και ἐπῆρε και ἄδειαν νὰ ἔλθῃ. Ἡ δὲ ἀργοπορία του ἠκο-
 λούθησε διὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξ ἀπορ-
 10 ρήτων τῆς βασιλείας τῶν Τουρκῶν. Ὅμως και ἐκεῖθεν αἱ καλαὶ και ὠφέ-
 λιμαι συμβουλαὶ τῆς τσάρας δὲν ἔλειψαν, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐλεύσεώς του
 με γράμματα διώρισε τὸν Ἰωάννην γραμματικόν του και ἐπῆγεν εἰς τὸ
 Βενδέρι διὰ τὰς ἀναγκαίας ὑποθέσεις τῆς τσάρας. Ἐπρόσταξεν ἀκόμη και
 τοὺς καῖμακάμηδές του νὰ μὴ πάρουν ἀπὸ κανένα ραμασίτσαν, οὔτε νὰ
 15 ἐβγάλουν δόσιμον εἰς τὴν τσάραν, οὔτε νὰ τοῦ ἐτοιμάζουν ἄσπρα διὰ νὰ
 τοῦ στείλουν, διότι δὲν τοῦ ἔκαμναν χρεία. Καὶ οὕτω μετὰ τὴν ταφήν
 τοῦ πατρός του, ἦλθεν εἰς τὸν θρόνον του εἰς τὸ Γιάσι.

Μᾶς ἐφάνη εὐλογον, προτοῦ νὰ διηγηθοῦμεν τὴν παράταξιν ὅπου
 ἔγινεν εἰς τὸν ἐρχομὸν τοῦ Νικολάη βόδα, νὰ εἰποῦμεν ἐν συντομίᾳ τινὰ
 20 και διὰ τὸν Ἀλεξάνδρον τὸν ἐξ ἀπορρήτων, γεννήτορα τοῦ Νικολάου
 βοεβόδα.

Τοῦτος ὁ περιφανὴς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος ἦτον Χῖος τὸ γένος, ἀπὸ τὴν
 φυλὴν τῶν Μαυροκορδάτων. Ἐσπούδαξεν εἰς τὴν Εὐρώπην και μάλιστα
 εἰς τὴν Μπάτοβαν και Βενετιάν πᾶσαν ἐπιστήμην, καθὼς μαρτυροῦσι και
 25 τὰ βιβλία ὅπου συνέγραψε. Ἔμαθε και τὴν ἱατρικὴν με ἄκραν τελειότητα,
 εἶχε και πολυπειρίαν και εἰς ὅλας τὰς ἐπικρατούσας βασιλικὰς διαλέκτους
 τὴν ἀραβικὴν, τὴν περσικὴν, τὴν ἑλληνικὴν, τὴν τούρκικην, τὴν λατινι-
 κὴν, τὴν ἰταλικὴν, τὴν φραντσέζικην και εἰς ἄλλας, δι' αἰτίας τῶν ὁποίων
 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Παναγιωτάκη, μεγάλου δραγουμάνου, ἔγινεν ἡ αὐτὸς
 30 δραγουμάνος εἰς τὸν τόπον ἐκείνου, εἰς τὸν ὁποῖον μετὰ καιρὸν τοῦ ἐδό-
 θη και ἀπὸ τὸν σουλτάν Μουσταφὰν τὸν αὐτοκράτορα βασιλέα τῶν Τουρ-
 κῶν και αὐτὸς ὁ τίτλος τὸ νὰ λέγεται ἐξ ἀπορρήτων τῆς κραταιᾶς βασι-
 λείας διὰ τὰς πιστὰς δουλεύσεις ὅπου ἔκαμεν εἰς τὴν βασιλείαν. Εἶχε διὰ
 γυναῖκα του τὴν ἔγγονον τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἡλιάς βόδα και ἀνεψιὰν τοῦ
 35 Ἡλιάς Ἀλεξάνδρου βόδα, καθὼς φαίνεται εἰς τὴν *Κλίμακα τῆς ἐπιτομῆς*
τῶν αὐθεντῶν και τοῦ *Λεξικοῦ τῶν αὐτῶν αὐθεντῶν* ὅπου συνέγραψε
 Γεώργιος ὁ Παπαδόπουλος ὁ τῆς αὐθεντικῆς ἑλληνικῆς σχολῆς τῆς ἐν
 Γιασίῳ διδάσκαλος, ἡγεμονεύοντος τοῦ αἰοιδίμου ἥρωος και αὐθέντου
 Ἰωάννου Γρηγορίου Γκίκα βοεβόδα, τοῦ ἐγγόνου τοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου
 40 τοῦ ἐξ ἀπορρήτων.

¹ În ms a fost ἄρχησε fi «χ» a fost îndreptat cu altă cerneală în «γ».

Cu toate că unchiul său Constantin Cantacuzino, vel stolnic în Țara Românească, l-a sfătuit să fugă la Brașov, unde era și Manolachi Rusăt vornicul și alții, totuși el n-a ascultat de sfatul lui, ci a venit la Iași și a primit să fie caimacam, potrivit scrisorilor domnești.

Nicolae vodă a întârziat însă să vină din Constantinopol, cu toate că sărutase pulpana împărătească, îmbrăcase obicinuita cucă și luase încuviințarea să plece. Zăbovirea lui a fost din pricina morții tatălui său Alexandru, secretarul de taină al împărăției turcești¹; dar și de acolo n-au lipsit bunele și folositoarele lui sfaturi pentru țară. Încă înainte de venirea lui, a orînduit pe secretarul său Ioan să se ducă cu scrisori la Bender pentru treburile grabnice ale țării. A mai trimis și caimacamilor săi poruncă să nu ia de la nimeni rămășiță, nici să scoată dajdie pe țară și nici să pregătească bani ca să-i trimită, căci n-avea nevoie. Și astfel, după înmormintarea tatălui său, veni la Iași în scaunul său.

Am găsit cu cale ca, înainte de a povesti alaiul ce s-a făcut la sosirea lui Nicolae vodă, să vorbim pe scurt despre Alexandru Exaporitul, tatăl lui Nicolae vodă.

Alexandru, acest vestit bărbat, era de fel din Chios și se trăgea din neamul Mavrocordaților. A învățat în Europa, mai ales la Padova și Veneția, toate științele, precum dovedesc și cărțile ce a scris. A învățat foarte bine și medicina, avea mare deprindere în toate limbile care aveau precădere în împărăție: araba, persana, greaca, turca, latina, italiana, franceza și altele. Datorită acestui fapt, după moartea lui Panaghiotachi², marele dragoman, a ajuns el dragoman în locul aceluia. După puțin timp, i s-a dat din partea sultanului Mustafa, împăratul turcilor, chiar titlul de Exaporit³ al puternicei împărății, pentru că slujise cu credință împărăția. A avut de soție pe o nepoată⁴ a lui Alexandru Iliăș vodă și nepoată⁵ a lui Iliăș Alexandru vodă, precum se vede din *Scara istoriei pe scurt a domnilor* și din *Lexiconul* acelorași domni, alcătuite de Gheorghe Papadopol⁶, profesor la școala grecească domnească din Iași, pe timpul domniei răposatului erou și domn Ioan Grigorie Ghica vodă, nepot⁷ al aceluiași Alexandru Exaporitul.

¹ Alexandru Mavrocordat Exaporitul, tatăl lui Nicolae vodă, a murit la 23 decembrie 1709, vezi Emile Legrand, *Généalogie des Mavrocordato de Constantinople*, Paris, 1900, p. 11.

² E vorba de Panaghiotachi Nicusios, primul dragoman grec, care a ocupat acest post de la 1661 la 1673, vezi Epam. Stamatiadis, *Βιογραφίαι τών έλλήνων μεγάλων διαρμηνέων του όθωμανικού κράτους* (*Biografiile marilor dragomani greci ai Imperiului otoman*), Atena, 1865, p. 29—60.

³ Despre acordarea acestui titlu lui Alexandru Mavrocordat vezi Dimitrie Cantemir, *op. cit.*, II, p. 735—736.

⁴ E vorba de nepoată de fiică (έγγονή).

⁵ E vorba de nepoată de soră (άνεψιά).

⁶ Gheorghe Papadopol este probabil același cu profesorul de la Școala domnească din București, care a alcătuit *Ceremonialul ce se face la încoronarea domnului*, publicat în Hurmuzaki, *Documente*, vol. XIII, p.535.

⁷ E vorba de nepot de fiu sau de fiică (έγγονος).

Τούτος ὁ ἐξ ἀπορρήτων Ἀλέξανδρος, ἐστάλθη καὶ πρέσβυς ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν Τουρκῶν εἰς τὴν Καρλοβίτσαν¹ μαζὶ μὲ τὸν Ραμὴ ρεῖζην ἰσότιμος, καὶ ἐτελείωσε τὴν μεταξὺ τῶν Τουρκῶν, τῶν Γερμανῶν, τῶν Λεχῶν καὶ Βενετικῶν εἰρήνην. Συναθροισθέντων τῶν πρέσβεων εἰς
5 τὴν Καρλοβίτσαν, εἰς τὴν ὁποῖαν εἰρήνην πῶς καὶ οἱ τόποι τῆς Μπογ-
δανίας, ὅπου εἶχον πάρει οἱ Λέχοι, ἐδόθησαν πάλιν ὀπίσω εἰς τὴν Μπογ-
δανίαν, τὴν δὲ Καμινίτσαν, ὅπου εἶχον πάρει οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τοὺς Λέ-
χους, τὴν ἐπέστρεψαν αὐτοῖς.

Ἐγέννησεν αὐτὸς ὁ ἐξ ἀπορρήτων Ἀλέξανδρος υἱοὺς τρεῖς, τὸν
10 Σκαρλάτον, εἰς τὸν ὁποῖον ἔδωκε διὰ σύζυγον τοῦ τὴν Ἐλέγκαν δομνί-
τσαν τοῦ Κωνσταντίνου Μπασαράμπα βόδα, κάμνοντας μεγαλοπρεπεῖς
γάμους εἰς τὴν Βλαχίαν. Δεύτερον τὸν Νικόλαον βοεβόδα, τὸν αὐθεντεύ-
σαντα δις καὶ εἰς τὴν Μπογδανίαν καὶ Βλαχίαν, καὶ τρίτον τὸν Ἰωάννην
βόδα, τὸν ἄπαξ αὐθεντεύσαντα εἰς τὴν Βλαχίαν. Ἐγέννησεν ἔτι καὶ θυ-
15 γατέρας δύο τὴν Ρωξάνδραν καὶ Ἐλενίτσαν. Καὶ τὴν μὲν Ρωξάνδραν τὴν
ἔδωκε διὰ σύζυγον τῷ Ματαίῃ μπεζαδὲ τοῦ Γρηγορίου Γκίκα βόδα τῆς
Βλαχίας, ἐξ ὧν ἐγεννήθη ὁ Γρηγόριος Γκίκας βοεβόδας καὶ Ἀλέξαν-
δρος ὁ ἐξ ἀπορρήτων. Τὴν δὲ Ἐλενίτσαν τὴν ἔδωκεν εἰς τὸν Ἰωάννην
μέγαν παχάρνικον τὸν Ρωσσέτον. Ὅταν δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὁ γέρων ὁ ἐξ
20 ἀπορρήτων ἐγύρισε εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τὴν Καρλοβίτσαν, τε-
λειώνοντας ἐκεῖ τὴν ἀγάπην, τὸν ἐφόρεσε σμουρόγouna διὰ μεγαλυτέ-
ραν του τιμὴν ὁ βασιλεὺς τῶν Τουρκῶν σουλτάν Μουσταφάς, πρᾶγμα
ὅπου δὲν ἔγινεν εἰς οὐδεκανένα χριστιανόν, οὔτε εἰς αὐθέντην. ||

Τούτος ἔλθων εἰς πρεσβυτικὴν ἡλικίαν καὶ μὴν ἡμπορῶντας πλέον ⁶³⁰
25 νὰ δουλεύσῃ εἰς τὴν βασιλείαν, ἔκαμεν εἰς τὸν τόπον τοῦ δραγουμάνον
τὸν υἱόν τοῦ Νικόλαον βοεβόνδα, διὰ τὸν ὁποῖον παρακατιῶν θέλομεν
κάμει τὴν ἱστορικὴν διήγησιν τῆς αὐθεντίας του.

Ὅτε δὲ ἐσηκώθηκάν οἱ ζορμπάδες εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ἐμα-
ζίλευσαν τὸν σουλτάν Μουσταφάν, βασιλέα τῶν Τουρκῶν, καὶ ἔβαλαν ἀντ'
30 αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν του σουλτάν Ἀχμέτην, ἀγκαλὰ ὁ ἐξ ἀπορρήτων Ἀλέ-
ξανδρος ἦτον τῆς βασιλείας δοῦλος πιστότατος καὶ εὐρίσκετο εἰς τιμὴν
ὑπέρμετρον, μ' ὄλον τοῦτο ἦλθε καὶ εἰς κίνδυνον μεγαλώτατον, διότι ἀφοῦ
ἐστάθη εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας ὁ σουλτάν Ἀχμέτης, ἐζήτησε πολ-
λὰ τὸν Ἀλέξανδρον διὰ νὰ τὸν κακοποιήσῃ δι' αἰτίας τῶν πολλῶν δια-
35 βαλμάτων ὅπου τοῦ ἔκαμαν οἱ ἐχθροὶ του διὰ τὸν φθόνον ὅπου τοῦ εἶχον
καὶ μάλιστα ὁ Ραμὴ ρεῖζης ὁ συμπρέσβυς, ὁ μετὰ ταῦτα καὶ βεζίρης χρη-
ματίσας, λέγοντας πρὸς τὸν βασιλέα ὅτι δι' αἰτίας τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐδόθη
ἡ Καμινίτσα ὀπίσω εἰς τοὺς Λέχους, πλὴν ὁ Θεὸς τὸν ἐφύλαξεν ἀπὸ κάθε
κίνδυνον καὶ ἀπέθανε μὲ φυσικὸν θάνατον.

Ἀφοῦ δὲ ἐνταφίασεν ὁ Νικόλαος βοεβόδας τὸν πατέρα του Ἀλέ-
ξανδρον τὸν ἐξ ἀπορρήτων καὶ ἔκαμεν ἀντ' αὐτοῦ δραγουμάνον τῆς βασι-
λείας τὸν αὐτάδελφόν του Ἰωάννην, ὅπου ἐχρημάτισεν αὐθέντης τῆς Βλα-
χίας, ἐκίνησεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν θρόνον
του εἰς τὸ Γιάσι. Καὶ φθάνοντας εἰς τὸ Γαλάτσι, ἠῦρεν ἐκεῖ ὄλους τοὺς
45 ἄρχοντας ὅπου εἶχον πηγαίνει εἰς προὔπαντησίν του, τοὺς ὁποίους κατ'

¹ În ms era scris «βιένναν», și a fost îndreptat de altă mină în «Καρλοβίτζαν».

Acest Alexandru Exaporitul a fost trimis de împărăția turcească sol la Carloviț, împreună cu Rami reisul, cu drepturi egale cu acesta, și împreună cu ceilalți soli adunați acolo a încheiat pacea dintre turci, germani, leși și venețieni. Prin această pace, ținuturile Moldovei luate de leși au fost 5 date înapoi Moldovei, iar Camenița, luată de turci de la leși, a fost înapoiată acestora.

Acest Alexandru Exaporitul a avut trei feciori: primul, Scarlat, căruia i-a dat de soție pe Ilinca domnița, fiica lui Constantin vodă Brîncoveanu, 10 făcînd nuntă măreață în Țara Românească; al doilea, Nicolae vodă, care a domnit de cîte două ori și în Moldova și în Țara Românească, și al treilea, Ioan vodă, care a domnit o dată în Țara Românească. A mai avut și două fiice, pe Ruxandra și pe Elenița. Pe Ruxandra a dat-o de soție lui Matei 15 beizadea, fiul lui Grigorie Ghica, domnul Țării Românești. Din această căsătorie s-a născut Grigorie Ghica vodă și Alexandru Exaporitul¹. Pe Elenița a dat-o după Ioan Rusăt, mare paharnic. Cînd Alexandru Exaporitul bătrînul s-a întors la Constantinopol de la Carloviț, după ce a încheiat 20 acolo pacea, împăratul turcilor, sultanul Mustafa, ca să-l cinstească și mai mult, l-a îmbrăcat cu blană de samur. Acest lucru nu s-a făcut nici unui creștin, nici chiar vreunui domnitor. ||

630 Ajungînd acesta la bătrînețe și nemaiputînd sluji, împărăția a făcut dragoman în locul lui pe fiul său Nicolae voievod, a cărui domnie o vom 25 povesti mai departe.

Cînd s-au sculat zurbalele la Adrianopol și au detronat pe sultanul Mustafa², împăratul turcilor, și au pus în locul lui pe fratele acestuia, sultanul Ahmed, deși Alexandru Exaporitul era slugă foarte credincioasă a împărăției și se bucura de foarte mare cinste, cu toate acestea a trecut 30 prin cea mai mare primejdie, deoarece după ce s-a urcat pe scaunul împărăției sultanul Ahmed, acesta a căutat mult să-i facă rău lui Alexandru, din pricina pîrilor celor multe pe care le făceau împotriva-i dușmanii din pizmă pentru 35 el, și mai cu seamă Rami reisul, tovarășul său de solie, care mai pe urmă a ajuns și mare vizir. Acesta îi spunea sultanului că din pricina lui s-a dat Camenița înapoi leșilor. Dar Dumnezeu l-a ferit de toate primejdiile și a murit de moarte firească.

După ce Nicolae vodă a înmormîntat pe tatăl său Alexandru Exaporitul și a făcut în locul său dragoman al împărăției pe fratele său 40 Ioan, care mai tîrziu a ajuns domn în Țara Românească, a plecat din Constantinopol ca să vină la Iași în scaunul său. Și sosind la Galați, a găsit acolo pe toți boierii care veniseră întru întîmpinarea lui, pe care

¹ Este Alexandru Ghica, mare dragoman, care a fost decapitat în februarie 1741, vezi Ep. Stamatiadis, *op. cit.*, p. 122—123.

² Sultanul Mustafa a domnit de la 6 februarie 1695 pînă la 23 august 1703.

5 'Ιανουαρίου
<1710>

5 ὄνομα νὰ τοὺς λέγωμεν εἶναι περιττόν, καὶ ἐκεῖθεν, ἐρχόμενος μὲ αὐθεν-
 τικὴν παράταξιν, ἔβγαιναν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μοζήκους καὶ μαζίληδες τῶν
 ἀρχόντων καὶ ἐπροσκλαίοντο διὰ τὰς ἀδικίας ὅπου ἔλαβον καὶ ὅλοι ἐδι-
 καιώνοντο. Τῇ δὲ εἰκοστῇ πέμπτῃ τοῦ 'Ιανουαρίου μηνὸς ἐμβῆκεν εἰς τὸν
 10 θρόνον του μὲ μεγάλην δόξαν καὶ παράταξιν. Πρῶτερον ὅμως, κατὰ τὴν
 συνήθειαν, ἐπῆγεν εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον καὶ εὐλογήθη παρὰ τοῦ κύρ
 Γεδεών, μητροπολίτου τῆς τσάρας, καὶ εἶτα ἐμβῆκεν εἰς τὴν αὐθεντικὴν
 κούρτην καὶ ἐδιαβάσθη ἐνώπιον πάντων τὸ βασιλικὸν φερμάνι, τὴν δὲ
 15 Κυριακὴν, μετὰ τὴν λειτουργίαν, ἐμοίρασε τὰς ἀρχοντίας. Τὸν 'Ιωάννην
 Μπούχουσην τὸν ἔκαμε μέγαν λογοθέτην, τὸν Νικόλαον Κωστιν μέγαν
 βόρνικον τῆς Κάτω Τσάρας, τὸν 'Ιωάννην Στούρζαν μέγαν βόρνικον τῆς
 Ἄνω Τσάρας, ἢ τὸν Ἀντίοχον Ζόραν χάτμανον, τὸν Ἡλίαν Καταρζῆν 631
 μέγαν σπαθάρην, τὸν Γεωργίτσαν Ἀπόστολον μέγαν παχάρνικον, τὸν
 Ἡλίαν Καντακουζηνὸν μέγαν βιστιάρην, καὶ τὰς λοιπὰς ἀρχοντίας ἀνα-
 20 λόγως. Μετὰ δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἔλεγξε μερικοὺς μεγάλους ἀρχοντας, δια-
 τι ὡς ἀπὸ αἰτίαν τοὺς ἀδικήθησαν πολλοί, διότι χωρὶς τῆς προσταγῆς
 του καὶ πρὸ τοῦ ἐρχομοῦ του ἔδωσαν ἄδειαν αὐτοὶ εἰς σλουμπάσηδες καὶ
 ἐμάζωναν ἓνα δόσιμον ὅπου εἶχεν ἐβγάλει ὁ Μιχάλ βόδας, καὶ τοὺς ἐπρό-
 σταξε πὺς ὅσα ἄσπρα ἔμασαν ἀπ' ἐκεῖνο τὸ δόσιμον νὰ τὰ δώσουν ὀπί-
 20 σω εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἰδὲ μὴ θέλει τοὺς παιδεύσει. Δι' αὐτὰ τὰ ἄσπρα
 ἔκλεισε πάραυθα τὸν Στέφανον Λούκαν βιστιάρην εἰς τὴν βιστιαρίαν
 καὶ μὲ ἐγγυητὰς τὸν ἔβγαλε διὰ νὰ τὰ δώσῃ ὀπίσω.

Εἰς μίαν τῶν ἡμερῶν, εὕρισκομένων τῶν ἀρχόντων εἰς τὴν αὐθεντι-
 κὴν κούρτην, ἦλθεν ὁ δεῦτερος ἀρμάσης καὶ ἐπῆρε τὸν 'Ιωάννην Στούρ-
 25 ζαν βόρνικον καὶ τὸν Ἡλίαν Καταρζῆν σπαθάρην καὶ τοὺς ἔκλεισεν εἰς
 τοὺς σεῖμένηδες διὰ παραδόσεως τοῦ Γεωργάκη βορνίκου Ρωσσέτου, ὁ
 ὅποιος ἂν καὶ νὰ μὴν εἶχε καμίαν ἀρχοντίαν, ὅμως ὁ Νικολάη βόδας τὸν
 εἶχεν ὡς πρῶτον τῶν ἀρχόντων καὶ ἐξεταστὴν τῶν ὑποθέσεων τῆς βιστια-
 ρίας καὶ τὸν ἐπίστευσε λέγοντας πρὸς τὸν αὐθέντην πὺς αὐτοὶ οἱ δύο
 30 εἶναι ὅπου ταράττουσι τοὺς αὐθέντας. Ἡ ὀργὴ ὅμως ἐκεῖνου ἢ αὐθεντικὴ
 ἔπεσε κατ' αὐτοῦ τοῦ Γεωργάκη βορνίκου, καθὼς θέλει φανῆ παρακάτω,
 διότι ὕστερον, γνωρίζοντας τὴν κακίαν τοῦ Γεωργάκη βορνίκου ὁ αὐθέν-
 τής, τοὺς ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ τοὺς ἔδωκεν ὀπίσω καὶ μερικὰ
 ἄσπρα ὅπου εἶχαν δώσει εἰς τὴν βιστιαρίαν ὅπταν ἐφυλακώθησαν. Ἡ
 35 φυλακὴ αὐτῶν ἢ ὀργήγορος ἔδωκεν αἰτίαν καὶ φόβον καὶ εἰς ἄλλους
 ἀρχοντας καὶ ἔφυγαν εἰς τὴν Λεχίαν, ὁ Παῦλος δηλαδὴ Ρουζίνας, ὁ πρῶην
 κλουτσιάρης, καὶ ὁ Λούκας βιστιάρης. Ἐξ ὧν ὁ μὲν Λούκας βιστιάρης
 μετανοήσας πολλὰ διὰ τὴν φυγὴν ὅπου ἔκαμε, διὰ μεσιτείας τῶν γραμ-
 μάτων του, τὸν ἐσυγχώρησε πάλιν ὁ Νικολάη βόδας καὶ ἦλθεν εἰς τὴν
 40 τσάραν καὶ ἐκάθησε χωρὶς τινος αὐθεντικῆς ἐνοχλήσεως, ὁ δὲ σλουζιάρης
 Ρουζίνας ἐπῆγεν εἰς τὴν Μοσχοβίαν.

23 'Απριλίου
<1710>

Μετὰ δὲ τὸ Πάσχα, Ἄπριλίου κγ', ἦλθεν εἰς τὸ Γιάσι καὶ ἡ δόμνα
 τοῦ Νικολάου βοεβόδα μὲ αὐθεντικὴν παράταξιν καὶ προὑπάντησιν. Ἐ-
 τυχε τότε νὰ ἔλθῃ καὶ ἓνας πρέσβυς τῶν Φραντσέζων ὀνομαζόμενος Μαρ-
 45 κὲς Δεζαλόρε, εἰς προὑπάντησιν τοῦ ὁποίου ἐβγήκε διὰ προσταγῆς ἢ αὐθεντι- 632

e de prisos să-i spunem pe nume¹. Apoi, venind de acolo cu alai domnesc, mulți dintre moșici și dintre boierii mazili ieșeau înaintea lui plîngîndu-se de nedreptățile ce li se făcuseră, și tuturor li se făcea dreptate. Iar la 25 ianuarie a ajuns în scaunul său cu mare slavă și alai. Mai înainte însă, s-a dus, după obicei, la biserica Sf. Nicolae, unde a fost blagoslovit de chir Ghedeon, mitropolitul țării, și apoi a intrat la curtea domnească, unde s-a citit în fața tuturor firmanul împărătesc; duminica, după slujbă, a împărțit boieriile. Pe Ioan Buhuș l-a făcut mare logofăt, pe Nicolae Costin mare vornic de Țara de Jos, pe Ioan Sturza mare vornic de Țara de Sus, pe Antioh Jora hatman, pe Ilie Catargi mare spătar, pe Gheorghită Apostol mare paharnic, pe Ilie Cantacuzino mare vistier; celelalte boierii le-a împărțit după cum se cuvenea. După puține zile a muștrat pe cîțiva boieri mari cum că din pricina lor au fost nedreptățiți mulți, căci fără poruncă și înainte de sosirea lui ei au dat voie slujbașilor să strîngă o dajdie pe care o scosese Mihai vodă; le-a poruncit să dea înapoi oamenilor toți banii ce strînseseră din acea dajdie, iar de nu, îi va pedepsi. Pentru acești bani a închis îndată la vistierie pe Ștefan Luca vistierul și numai cu chezași l-a scos ca să dea înapoi banii.

Într-una din zile, pe cînd boierii se aflau la curtea domnească, a venit armașul al doilea de a luat pe Ioan Sturza vornicul și pe Ilie Catargi spătarul și i-a închis la seimeni, din îndemnul lui Iordachi Rusăt vornicul, care, cu toate că nu avea nici o boierie, totuși Nicolae vodă îl avea ca pe cel dintîi dintre boieri și ca veghetor al treburilor vistieriei și a dat crezare spuselor lui că acești doi sînt cei ce tulbură pe domni. Dar acea minie domnească a căzut apoi tocmai pe Iordachi vornicul, după cum se va vedea mai jos, căci mai pe urmă, domnul și-a dat seama de răutatea lui Iordachi vornicul și i-a scos din închisoare; le-a întors și o parte din banii ce dăduseră la vistierie cînd au fost închiși.

Închiderea grabnică a acestora a făcut pe alți boieri să fugă de frică în Țara leșească, anume: Pavel Rugină, fost sluger, și Luca vistierul. Dintre aceștia, Luca vistierul, căindu-se mult de fuga sa, a cerut iertare prin scrisori, a fost iertat de Nicolae vodă și s-a întors în țară de a șezut fără să aibă vreo supărare din partea domnului; slugerul Rugină însă s-a dus în Rusia.

După Paști, la 23 aprilie, a venit la Iași și doamna² lui Nicolae vodă și a fost întîmpinată cu alai domnesc. S-a întîmplat atunci să vină și un sol al francezilor, anume marchizul Desalleurs, întru întîmpinarea căruia a

¹ Nicolae Costin amintește patru dintre boierii care au ieșit în întîmpinarea lui Nicolae Mavrocordat la Galați, și anume: paharnicul Ioan Sturza, vistierul Ilie Cantacuzino, biv vistierul Gheorghită Apostol și comisul Manolachi Hrisoverghi, vezi M. Kogălniceanu, *op. cit.*, II, p. 74.

² La Nicolae Costin este și numele doamnei: *Pulheria*, vezi M. Kogălniceanu, *op. cit.*, II, p. 76.

κῆς ὁ Νικόλαος Κωστίν, μέγας βόρνικος, ὡσάν ὁποῦ ἦτον εἰδήμων τῆς λατινικῆς διαλέκτου καὶ φέροντάς τον μὲ τιμὴν μεγάλην εἰς τὸ Γιάσι τοῦ ἔδωσε καὶ κονάκι ἀνάλογον τῆς τιμῆς του.

Εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν εὐρισκόμενος ὁ βασιλεὺς τῶν Μοσχόβων μὲ
 5 τὰ στρατεύματά του εἰς τὴν Λεχίαν ἀφοῦ ἐνίκησε τοὺς Λέχους καὶ Σφέ-
 τσους εἰς τὴν Πολτάβαν, ἐσυναθροίσθησαν ὅλοι οἱ Λέχοι εἰς τὸ Βαρσάβι
 διὰ νὰ κάμουν σεῖμι ἤγουν συμβουλήν, τόσον ἐκεῖνοι ὁποῦ ἦτον ἀπὸ τὸ
 μέρος τῶν Σφετσῶν ὅσον καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἦτον ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Μο-
 10 σχόβων. Καὶ μὲ συντομίαν τοῦ λόγου ὅλοι διὰ τὸν φόβον τῶν Μοσχό-
 βων ἐδέχθησαν διὰ ρήγαν τὸν Αὐγούστον. Μόνον δὲ ὁ Ἰωσήφ Ποτόσκιος,
 ὁ βοεβόδας τοῦ Κιόβου, δὲν εὐρέθη ἐκεῖ εἰς τὸ σεῖμι, ὡσάν ἐπίβουλος
 ὁποῦ ἦτον, ὁ ὁποῖος εἶχε πέσει καὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μοσχόβων
 καὶ μὲ δολιότητα εἶχε γλυτώσει, ἀλλὰ πρότερον εἶχε φύγει εἰς τὴν Οὐγ-
 15 γρίαν εἰς τὸν Ρακόβσκη μὲ μερικὸς ὁμογνώμονας τοῦ Οὐγγρους, ἐναντί-
 ους τοῦ Καίσαρος. Ἐδῶ ὅμως εἰς τὴν τσάραν μας ἦτον πολλοὶ ἄρχον-
 τες νεμέσηδες Οὐγγροὶ φευγάτοι διὰ τὸν φόβον τῶν Νεμτσῶν, ἄλλοι ἀπὸ
 τὸν καιρὸν τοῦ Μιχάλ βόδα καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ἀντιόχη βό-
 20 δα, τοὺς ὁποῖους ὁ Νικολάη βόδας τοὺς εἶχεν εἰς περιποίησιν, μὴ λαμβά-
 νοντας ἀπὸ αὐτοὺς οὐδὲ κανένα δόσιμον εἰς ὅσα ἐπιχειρήματα ἔκαμναν
 διὰ κυβέρνησιν τους. Τὸν προρρηθέντα πρέσβυν τὸν Φραντσέζον, φέρ-
 νοντάς τον εἰς ἀντάμωσίν του ὁ Νικόλαος βοεβόνδας, τὸν ἔστειλε μετὰ
 ταῦτα εἰς τὸ Μπενδέρι μὲ τιμὴν προσήκουσαν.

Ὁ δὲ Ἰωσήφ Ποτόσκης βοεβόδας, διατρίβοντας ὀλίγον καιρὸν μετὰ
 τοῦ Ρακόβσκη, ἐβγήκεν ὕστερον ἀπὸ τὰ βουνὰ ἀπὸ τὸ Κουμπουλούγκι
 25 καὶ ἦλθεν ἔξαφνα ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν. Ὁ ὁποῖος ἀφήνοντας τοὺς ἀνθρώ-
 πους του ὀπίσω εἰς τὸ Τσαρναούτσι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν περίπου τῶν τριῶν
 χιλιάδων, αὐτὸς μόνον μὲ σαράντα ἀνθρώπους καὶ μὲ τὸν Μπρουζούνσκιον
 στάροσταν τῆς Ράβας καὶ μὲ μερικὸς ὀφικιάληδες ἦλθεν ἐδῶ εἰς τὸ
 30 Γιάσι καὶ τὸν ὑποδέχθη ὁ Νικολάη βόδας μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς
 καὶ τοῦ ἔδωσε καὶ κονάκι καὶ ὅλα του τὰ χρειώδη καὶ πρὸς χαιρετισμὸν
 καὶ χαρὰν τοῦ ἐρχομοῦ του ἔστειλε πρὸς αὐτὸν τὸν Νικολάην Κωστίν,
 βόρνικον ἢ τῆς Κάτω Τσάρας, ὡς εἰδήμονα τῆς λεχικῆς διαλέκτου.

Τῆ ἑπαυριὸν δέ, θέλοντας ὁ Ἰωσήφ Ποτόσκης, ὁ βοεβόδας τοῦ Κιό-
 35 βου, νὰ ὑπάγῃ εἰς χαιρετισμὸν τοῦ Νικολάου βοεβόδα, τοῦ ἐστάλη ἄλο-
 γον αὐθεντικὸν εὐμορφοστολισμένον καὶ ἐκαβαλίκευσαν ὁμοῦ καὶ δύο
 ἄλλοι ὀφφισιῶλοι του καὶ μὲ ὅλην τὴν αὐθεντικὴν παράταξιν ἤρχετο εἰς
 τὴν κούρτην.

Καὶ καθὼς ἔφθασεν εἰς τὸ μέγαλον σπίτι τοῦ αὐθεντικοῦ παλατίου,
 ἐβγήκε καὶ ὁ Νικολάη βοεβόδας εἰς προὑπάντησιν του ἕως εἰς τὴν σπα-
 40 θαρίαν καὶ βάνοντάς του θρόνον πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ Νικολάου
 βοεβόδα μετὰ ὀλίγην ὥραν καὶ μετὰ πολλὰς τσιριμονίας ὁποῦ ἔκαμαν ἀνά-
 μεσόν τους κρατῶντες εἰς τὰς χεῖρας των τὰ καλπᾶκιά τους ἐκάθησαν,
 ὁ μὲν Νικολάη βόδας εἰς τὸν αὐθεντικὸν θρόνον, ὁ δὲ βοεβόδας τοῦ Κιό-
 45 βου εἰς τὸν θρόνον ὁποῦ τοῦ εἶχαν βάλει πρὸς τὰ ἀριστερὰ μέρη τοῦ
 αὐθέντου. Ἡ ὁμιλία τους ἐγίνετο μὲ λατινικὴν διάλεκτον. Ὅταν δὲ ὠμι-
 λοῦσαν, ἐβγαλαν ὅλους ἔξω. Καὶ μετὰ μίαν ὥραν, θέλοντας νὰ πηγαί-
 νῃ εἰς τὸ κονάκι του, τὸν ἐσυμπροβόδισεν ὁ Νικολάη βόδας πάλιν ἕως εἰς
 τὴν σπαθαρίαν καὶ ἐκεῖθεν, μὲ ὅλους τοὺς ἄρχοντας καὶ μὲ ὅλην τὴν

632 ieșit, din porunca || domnească, Nicolae Costin, mare vornic, ca unul ce cunoștea limba latină, și, ducându-l cu mare cinste la Iași, i-a dat și locuință potrivit cu demnitatea lui.

Într-acea vreme, Țarul moscalilor, după ce învinsese pe leși și pe șvezi 5 la Poltava, se afla cu oștile sale în Țara leșească și s-au strâns toți leșii la Varșovia, și cei ce erau de partea șvezilor, și cei ce țineau cu moscalii, ca să facă seim, adică sfat. Și ca să nu lungim vorba, toți, de frica moscalilor, au primit să le fie rege August. Numai Iosif Potocki, voievodul Kie- 10 vului, ca viclean ce era, nu se afla acolo la seim. Acesta căzuse și în mâinile moscalilor, dar scăpase prin vicleșug și încă înainte de ținerea seimului fugise în Ungaria la Rákóczy cu cițiva părtași ai lui unguri, potrivnici ai împăratului.

Iar aici în țara noastră erau mulți nobili nemeși unguri, pribegiți de 15 frica nemților, unii din vremea lui Mihai vodă, iar alții din vremea lui Antioh vodă. Pe aceștia Nicolae vodă îi avea sub oblăduirea sa și nu lua de la ei nici o dare pentru îndeletnicirile pe care le făceau pentru chiver-niseala lor. Nicolae vodă, după ce s-a întâlnit cu sus-zisul sol al francezilor, 20 l-a trimis la Bender cu cinstea cuvenită.

Iar voievodul Iosif Potocki, după ce a petrecut puțină vreme pe lângă Rákóczy, a trecut apoi munții și prin Cîmpulung a venit fără de veste aci 25 în țară. Și lăsându-și oamenii, în număr de vreo trei mii, la Cernăuți, el a venit aci la Iași, cu numai patruzeci de oameni, cu Gruzinski, staroste de Rava, și cu cițiva ofițeri și a fost primit de Nicolae vodă cu cinstea cuvenită, dîndu-i și conac și toate cele de trebuință. Pentru a-l saluta 30 și în semn de bucurie pentru venirea lui, domnul a trimis la el pe Nicolae

633 Costin, vornicul || de Țara de Jos, ca unul ce era cunosător al limbii leșești.

A doua zi, Iosif Potocki, voievodul Kievului, voind să meargă să salute pe Nicolae vodă, i s-a trimis un cal domnesc frumos împodobit și a venit 35 călare la curte cu tot alaiul domnesc, împreună cu alți doi ofițeri de-ai săi.

Îndată ce sosiră la casa cea mare a palatului domnesc, ieși și Nicolae vodă întru întâmpinarea lui pînă la spătărie, punîndu-i-se un scaun în stînga 40 scaunului lui Nicolae vodă; după puțină vreme și după multe ceremonii ce și-au făcut unul altuia cu calpacele în mîină, s-au așezat, Nicolae vodă în scaunul domnesc, iar voievodul Kievului în scaunul pe care-l pusese de-a stînga domnului. Convorbirea lor s-a făcut în limba latină și în timpul 45 acestei convorbiri scosese ră pe toți afară. După un ceas, voind voievodul să se ducă la conacul său, Nicolae vodă l-a petrecut iarăși pînă la spătărie, iar de acolo l-a trimis la conacul lui cu toți boierii și cu tot alaiul domnesc;

αὐθεντικὴν παράταξιν, τὸν ἔστειλαν εἰς τὸ κονάκι τοῦ καὶ τὸ ταχὺ τοῦ ἔστειλεν ὁ αὐθέντης πεσκέσι ἓνα ἄλογον ἐκλεκτόν. Ἐφάνη ὁμως μετὰ ταῦτα ἀχάριστος πρὸς τὸν αὐθέντην καὶ κατήγορος καθὼς θέλει φανῆ κατωτέρω.

- 5 Εἰς τὴν τετάρτην ἡμέραν μετὰ τὸν ἐρχομὸν αὐτοῦ ὅπου ἔκαμεν ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι, ἦλθεν ἓνας ἀγὰς ἀπὸ τὸ Βενδέρι μαζί με ἓναν ἄνθρωπον τοῦ ρηγὸς τῆς Σφετσίας καὶ ἐπῆραν αὐτὸν τὸν βοεβόνδα τοῦ Κιόβου εἰς τὸ Βενδέρι. Ὁ ὁποῖος μετὰ τὸν πηγαϊμὸν τοῦ, ἄφησεν ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν τὰς προρρηθείσας τρεῖς χιλιάδας Λέχους καὶ Λιπκάνους, διὰ τρο-
- 10 φὴν τῶν ὁποίων ἐπαρακάλεσε τὸν Νικόλαον βοεβόνδα νὰ τοῦ δώσῃ μίαν ποσότητα ἄσπρων ἢ χίλιες ἀγελάδες καὶ φθάνοντας εἰς τὸ Βενδέρι θέλει τοῦ ἀποδώσει τὰ δανεισθέντα. Ὁ δὲ Νικολάη βοεβόδας, μὴν ἠμπορῶντας νὰ κάμνῃ ὅλα τοῦ τὰ ζητήματα καὶ μάλιστα μὴν ἔχοντας βασιλικὴν προσταγὴν, ἄρχισε πλέον ἐκεῖνος καὶ ἐχθρεύετο τὸν αὐθέντην καὶ τὸν ἐκα-
- 15 τηγοροῦσε. Οἱ τρεῖς χιλιάδες λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι τοῦ, μείναντες ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν τὸ καλοκαῖρι καὶ τὸ φθινόπωρον πρὸς τὸ μέρος τῆς Κιρλιγατούρας, ἔκαναν μεγάλας ζημίας καὶ κλεψίας εἰς τοὺς ἐντοπίους. Ἐκλεπταν δηλαδὴ βόδια, ἀγελάδια, μελίτσια, ἥ ψωμί, χορτάρια καὶ ἄλλα διά- 634 φορα πράγματα. Εἰς τοὺς ὁποίους ὀργῆ θεία πίπτοντας καὶ λοιμικὴ ἀσθένεια, οἱ περισσότεροι ἀπέθανον. Διὰ τὰς ἀδικίας τῶν ὁποίων ὁ Νικολάη βόδας ἔκαμεν ἀναφορὰν εἰς τὴν βασιλείαν καὶ μετὰ προσταγὴν βασιλικὴν ἔδωκεν ἄδειαν τοὺς σλουζητόρηδες τοῦ χατμάνου καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ παζαρίου καὶ ἐκτυποῦσαν μετὰ ξύλα τοὺς Λέχους, οἱ ὁποῖοι με-
- 20 φυσικὴν τρέλλαν καὶ ἀστοχασίαν ἐπεριπατοῦσαν πάντοτε μεθυσμένοι καὶ ἐκτυποῦσαν τοὺς ἀθλίους Μπογδάνους, τοὺς ὁποίους Μπογδάνους πολλὰ τοὺς αὐθέντευσεν ὁ Νικόλαος βοεβόνδας. Καὶ διὰ νὰ φανῆ ἡ δικαιοσύνη τοῦ, ἔβαλε καὶ κριτὰς καὶ ἀπὸ τοὺς Λέχους διὰ νὰ βλέπουν τὰ κακὰ καὶ τὰς ἀδικίας ὅπου κάμνουν οἱ στρατιῶται τοὺς. Κάποιοι ὁμως Μπρουζήνσκης, στάροστας Ράβσκης, ρεμεντάρης, ὡς μωρὸς καὶ σκανδαλοποιός,
- 30 ἔγραφε πολλάκις εἰς τὸ Βενδέρι πρὸς τὸν Χαλίσκη, βοεβόνδα Κιόβου, καὶ ρήγα τῆς Σφετσίας καὶ ἐκατηγοροῦσε πολλὰ τὸν Νικόλαον βοεβόνδα, ὁ ὁποῖος αὐξήσῃ περισσότερο τὴν ἐχθρὰν τοῦ βοεβόδα Κιόβου πρὸς τὸν Νικόλαον βοεβόνδα, τὸ τέλος τῆς ὁποίας ὕστερον θέλει φανῆ.
- Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν οἱ πραγματευταὶ Τοῦρκοι ὅπου εὐρίσκοντο
- 35 ἐδῶ εἰς ὅλην τὴν τσάραν μας, διὰ τὸν φόβον τοῦ Νικολάου βόδα ἀφέθηκαν ἀπὸ τὰ ἄδικα κέρδη καὶ τοὺς τόκους ὅπου ἔπαιρναν ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους τσαράνους. Πρὸς τοὺς ὁποίους αὐτοὺς Τοῦρκους μίαν τῶν ἡμερῶν, χωρὶς νὰ ἔχουν εἰδησιν, κρᾶζοντάς τοὺς εἰς τὴν αὐθεντικὴν κούρτην, τοὺς ἐδιάβασεν ἓνα βασιλικὸν φερμάνι διὰ νὰ πληρῶνουν καὶ ἓνα δόσι-
- 40 μον κορναρίτον λεγόμενον, τὸ ὁποῖον αὐτὸ δόσιμον τὸ εἶχεν ἐβγάλει ὁ Ἄντιόχη βόδας: ὁποῖος ἀγοράζει βόδια διὰ πραγματείαν νὰ διδῆ εἰς τὸ κάθε κεφάλι ἓνα γρόσι. Οἱ ὁποῖοι πρότερον ἐναντιοῦντο καὶ δὲν ἠθέλουν νὰ δώσουν. Προσέτι ἐπρόσταζε τὸ βασιλικὸν φερμάνι καὶ τοῦτο, ὅτι παντελῶς οἱ Τοῦρκοι νὰ μὴ κάμνουν αὐτὴν τὴν πραγματείαν τῶν ζώων.
- 45 Εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐβγαλεν ὁ Νικολάη βόδας ρούπταν εἰς ὅλην τὴν τσάραν καὶ ἐδιόρισε καὶ τοὺς ἄρχοντας διὰ νὰ πηγαίνουν ἔξω εἰς τὰ τσινοῦτα διὰ νὰ βάλουν εἰς τάξιν τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν δύναμιν ὅπου εἶχεν ὁ καθένας.

a doua zi dimineață domnul i-a trimis în dar un cal ales. Mai pe urmă însă, Potocki s-a arătat nerecunoscător față de domn, ba chiar l-a și pîrit, precum se va vedea mai jos.

În a patra zi după sosirea lui aci în Iași a venit un agă de la Bender, 5 împreună cu un om al regelui Suediei, și au luat pe voievodul Kievului la Bender. Acesta, plecînd la Bender, a lăsat aci în țară pe cei trei mii de leși și lipcani de care a fost vorba mai sus. Pentru hrana acestora, el a rugat pe Nicolae vodă să-i dea o sumă de bani sau o mie de vaci, iar după 10 sosirea sa la Bender îi va înapoia cele împrumutate. Deoarece Nicolae vodă nu putea să îndeplinească toate cererile lui fără poruncă împărătească, Potocki a început să-l dușmănească și să facă pîri împotriva lui. Deci cei 634 trei mii de oameni ai lui, rămînînd aci în țară în timpul verii și al toamnei, 15 spre partea Cîrligăturii, pricinuiau multe pagube pămîntenilor și făceau furțișaguri, adică furau boi, vaci, stupi, || grîne, fîn și alte felurite lucruri. Dar drept pedeapsă, din mînia lui Dumnezeu, a dat ciuma peste ei și au murit cei mai mulți. Pentru nedreptățile lor, Nicolae vodă a făcut jalbă la 20 împărăție și, primind poruncă împărătească, a dat voie slujitorilor hatmanului și tuturor oamenilor tîrgului să lovească cu ciomege pe leși, care cu nebunia și nechibzuința lor firească umblau mereu beți și băteau pe bieții moldoveni, pe care moldoveni Nicolae vodă îi apăra mult. Și ca să se 25 vadă că domnul face dreptate, a pus judecători și dintre leși, pentru ca aceștia să constate relele și nedreptățile pe care le făceau ostașii lor. Însă un oarecare reimentar Gruzinski, staroste de Rava, ca un smintit și scandaliu ce era, scria deseori la Bender voievodului Kievului Halicki și regelui 30 Suediei, pîrînd pe Nicolae vodă. Acesta a făcut să crească și mai mult vrăjmășia voievodului Kievului pentru Nicolae vodă; iar sfîrșitul acestei vrăjmășii se va vedea mai pe urmă.

Într-acea vreme, negustorii turci, care se aflau aci în toată țara noastră, 35 se lăsaseră, de frica lui Nicolae vodă, de ciștiguri nedrepte și de cametele pe care le luau de la țărani pămîteni. Pe acești turci, chemîndu-i Nicolae vodă fără veste într-una din zile la curte, le-a citit un firman împărătesc, care porunca ca ei să plătească o dare ce se chema cornărit. Această dare 40 o scosese Antioh vodă ca oricine va cumpăra boi de negoț să plătească cîte un leu de cap; atunci însă ei s-au împotrivit și n-au vrut să plătească. Firmanul împărătesc porunca încă și aceasta, ca turcii să nu mai facă de loc acest negoț de vite.

Tot atunci a scos Nicolae vodă ruptă pe toată țara și a orînduit pe 45 boieri să meargă afară pe la ținuturi să rînduiască pe oameni să plătească fiecare după puterea sa.

Τότε κάποιος Σάββας, μέγας μπάνος, διορισθείς εις τὴν Σουτσίαν, ἐπῆρε τὴν γυναῖκα του καὶ ὅσα ἄσπρα ἠμπόρεσε νὰ μᾶση αὐθεντικά καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν Λεχίαν χωρὶς ἢ νὰ ἔχη καμίαν αὐθεντικὴν πείραξιν. Ὁ ὁποῖος, ὅταν ἤλθαν ἐδῶ οἱ Μοσχόβοι, ἐγύρισεν ὀπίσω μαζί τους, καθὼς 635
5 θέλομεν τὸ φανερώσει εἰς τὴν αὐθεντίαν τοῦ Δημητράσκου βόδα.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐμαζιλεύθη καὶ ὁ βεζίρης Ἀλλή-πασάς, ὁ ὁποῖος, ἢ διὰ νὰ ἀναπαύῃ τὴν γνώμην τοῦ σουλτάν Ἀχμέτη, πολλοὺς πασάδες πλουσίους ἐθανάτωσε, ἢ διὰ τὴν λαιμαργίαν του, καὶ ἐπῆρε τὰ πλούτη τους καὶ τὰ ἔβαλεν εἰς τὸν βασιλικὸν χαζνάν, καθὼς μετὰ ταῦτα 10 καὶ εἰς τὴν μαζιλείαν του ἐβάλθησαν καὶ τὰ ἐδικά του. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἡ βασιλεία τῶν Τουρκῶν οὐσα ἐνδεῆς ἀπὸ ἄσπρα, αὐτὸς τὴν ἐπλού- τυεν. Μετὰ τοῦτον ἐγινε βεζίρης ὁ Νουμάν¹-πασάς Κιουπρουλής, εἰς τὸ γένος τοῦ ὁποῖου καθὼς ἱστοροῦσι καὶ δικαιοσύνη φυλάττεται καὶ σπα- θὶ βασιλικὸν δὲν ἐμβαίνει. Τοῦτος ὁ Νουμάν¹-πασάς βεζίρης ἔστειλεν ἕνα 15 ἀγάν, Μεχμέτην ὀνομαζόμενον, καὶ ἐζητοῦσε βασιλικὸν δόσιμον, ὅπου δὲν τὸ εἶχε πληρώσει ὁ Μιχάλ βόδας μὲ μίαν ἐπίπλαστον ὁμολογίαν, τὴν ὁποῖαν ὁ χαιρέκακος ὄλων Γεωργάκης βόρνικος ὁ Ρωσσέτος, ἀπατῶντας τοὺς ἄλλους ἄρχοντας, τὴν ἔδωκεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ καπιτζήμασι ἐ- κείνου ὅπου εἶχεν ἔλθει καὶ ἐμαζίλευσε τὸν Μιχάλ βόδα, τῆς ὁποίας 20 τὴν κατασκευὴν οὔτε ὁ βεζίρης ὁ ἴδιος δὲν τὴν ἤξευρεν.

Ὁ προρρηθεὶς Γεωργάκης βόρνικος, ἠξεύροντας πῶς δὲν ἐδόθη τὸ βασιλικὸν δόσιμον καὶ θέλοντας νὰ βάλῃ τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας εἰς κίνδυνον, τὸν δὲ Μιχάλ βόδα πῶς τοῦ κάνει καλόν, ἐσυμβούλευσεν ἐκεῖ- 25 νον τὸν ἀγάν ὅπου ἐμαζίλευσε τὸν Μιχάλ βόδα διὰ νὰ κράξῃ τοὺς ἄρ- χοντας καὶ νὰ τοὺς εἶπῃ ποῖοι τῶν ἀρχόντων ἔφυγαν καὶ ποῖοι ἀπέμει- ναν, καὶ προσέτι νὰ τοὺς ζητήσῃ τὰς ὑπογραφὰς καὶ τὰς βουῖλλες τῶν διὰ νὰ φανερώσῃ εἰς τὴν βασιλείαν ποῖοι τῶν ἀρχόντων εἶναι πιστοὶ δοῦ- λοι τῆς βασιλείας καὶ ποῖοι ἀποστάται. Καὶ οὕτω μετὰ ταῦτα προσκαλε- σάμενος ὁ ἀγὰς τοὺς ἄρχοντας καὶ κοινολογῶντας τὰ δόλια ἐκεῖνα συμ- 30 βουλεύματα τοῦ Γεωργάκη βόρνικου, ἀπατήθησαν οἱ ἄθλιοι ἄρχοντες καὶ ἔδωσαν τὰς ὑπογραφὰς καὶ τὰς βουῖλλες τῶν εἰς ἕνα ἐγγραφον χαρτὶ καὶ ἐγράφη τουρκιστὶ ἐκεῖνο, ὁμολογία τοῦ δοσίματος τοῦ βασιλικοῦ καὶ ὄχι γράμμα ὅπου νὰ μαρτυρῇ ποῖοι ἄρχοντες εὐρίσκονται καὶ ποῖοι ἔφυγαν. Ἄρχοντες δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦτον ὅπου ὑπογράφησαν εἰς αὐ- 35 τὴν ἢ τὴν δόλιον καὶ ἀπατητικὴν ὁμολογίαν ὁ Ἰωάννης Μπούχουσης λο- γοθέτης, ὁ Παῦλος Τσοκιρλάνος, ὁ Γεωργίτσας παχάρνικος, ὁ Ρουτζίνας σλουτζιάρης, ὁ Σάνδουλος Κρουπένσκης ὁ ζηκνιτζιάρης καὶ ἄλλοι. Ἐρ- χόμενος λοιπὸν ὁ ἀγὰς ὁ βασιλικὸς μὲ αὐτὴν τὴν δόλιον καὶ ἀπατητικὴν ὁμ- 40 ολογίαν (καθὼς ἀνωτέρω ἐρρέθη) πρὸς τὸν Νικόλαον βόδαν, ἐγινε προ- σταγὴ αὐθεντικὴ καὶ ἐμαζώχθησαν ὅλοι οἱ ἄρχοντες ἀπὸ τὴν τσάραν, ἔφεραν ἀκόμη καὶ τὸν κριτὴν τῆς Μπραΐλας καὶ ἐρεύνης μεγάλης γενο-

¹ în ms era «ὀμάν», și a fost îndreptat de altă mână în «νουμάν».

Într-acea vreme, un oarecare Sava ¹, mare ban, fiind orînduit la Suceava pentru strîngerea ruptei, și-a luat soția și banii domnești pe care a putut
635 să-i strîngă și a fugit în Țara leșească fără ||să aibă vreo supărare din partea domnului. Cînd au venit aci moscalii, s-a înapoiat cu ei, precum vom arăta cînd vom scrie despre domnia lui Dimitrașcu vodă. 5

În acest timp a fost mazilit și marele vizir Ali-pașa ², care, fie ca să intre în voia sultanului Ahmed, fie din pricina lăcomiei sale, a ucis multe pașale bogate, le-a luat averile și le-a dat vistieriei împărătești, precum a fost pusă acolo și averea lui, după ce a fost mazilit. În vremea lui, împărăția 10 turcească fiind în lipsă de bani, el a înavuțit-o. După acesta s-a făcut mare vizir Numan-pașa Chiuprului, al cărui neam, după cum spune istoria, păstra dreptatea și de aceea nici sabia împărătească nu-l atingea. Acest Numan-pașa, mare vizir, a trimis un agă, anume Mehmed, să ceară birul 15 împărătesc pe care nu-l plătise Mihai vodă. Aga a adus un zapis plăsmuit, făcut din îndemnul lui Iordachi Rusăt vornicul, cel mai rău dintre toți. Acesta, inducînd în eroare pe ceilalți boieri, ei dăduseră acel zapis în mîna lui capugi-bașa, care venise pentru mazilirea lui Mihai vodă. De
această plăsmuire nici chiar marele vizir n-a știut. 20

Sus-zisul Iordachi vornicul, știind că nu s-a dat birul împărătesc și voind să pună pe ceilalți boieri în primejdie și să lase impresia că face un bine lui Mihai vodă, a sfătuit pe acel agă care a mazilit pe Mihai vodă să cheme pe boieri și să-i întrebe care dintre boieri au fugit și care au rămas 25 și încă să le ceară semnăturile și pecețile ca să arate împărăției care dintre boieri sînt robi credincioși ai împărăției și care răzvrățiți. Și astfel, chemînd aga după aceea pe boieri la dînsul și aducîndu-le la cunoștință acele sfaturi viclene ale lui Iordachi vornicul, au fost înșelați bieții boieri și și-au dat 30 iscăliturile și și-au pus pecețile pe un act scris turcește, care era zapisul birului împărătesc și nu scrisoarea doveditoare anume care boieri au rămas pe loc și care au fugit. Iar boierii care au iscălit ||atunci acel zapis
636 plăsmuit și înșelător au fost: Ioan Buhuș logofătul, Pavel Ciocîrlan, 35 Gheorghită paharnicul, Rugină slugerul, Sandu Crupenschi jitnicerul și alții. Deci venind aga împărătesc cu acel zapis plăsmuit și înșelător (după cum s-a spus mai sus) la Nicolae vodă, s-a dat poruncă domnească de s-au 40 strîns toți boierii din țară ³, fiind adus încă și cadiul Brăilei și făcîndu-se

¹ Marele ban, care fusese orînduit la Suceava pentru strîngerea ruptei, se numea, după Nicolae Costin, Savin Zmucila, nu Sava, M. Kogălniceanu, *op. cit.*, II, p. 79, și mai jos p. 117.

² Marele vizir Ali-pașa Ciorlu a fost mazilit la 15 iunie 1710.

³ Nicolae Costin amintește numele unor boieri care au fost de față la divanul domnesc și anume: «Lupul Costachi, ce a fost vornic mare la Mihai vodă, de Țeară de Gios, și Ioan Paladi, vistiernicul, și Bașotă, ce fusese vel vistier la Mihai vodă », M. Kogălniceanu, *op. cit.*, II, p. 80.

μένης εἰς τὸ αὐθεντικὸν ντιβάνι καὶ παρρησίᾳ, ἐβεβαιώθη πὼς τὸ βασιλικὸν δόσιμον ἢ τσάρα τὸ ἔδωσε τοῦ Μιχάλ βόδα καὶ προσέτι ἐβεβαιώθη πὼς αἱ ὑπογραφαὶ αὗται καὶ βουλλες δὲν ἐδόθησαν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν διὰ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ βασιλικοῦ δοσίματος, ἀλλὰ διὰ αἰτίαν τῆς ἀνω-
 5 τέρω ὑποθέσεως, τῶν τε εὐρισκομένων καὶ φυγάδων ἀρχόντων καὶ ἀπεφασίσθη τότε ἀπὸ τὸν κριτὴν τῆς Μπραϊλας αὐτὸ τὸ βασιλικὸν δόσιμον νὰ ζητηθῆ ἀπὸ τὸν Μιχάλ βόδα καὶ νὰ μὴν ἀδικηθῆ ὁ ραγιάς τοῦ βασιλέως καὶ διὰ τῆς φροντίσεως τοῦ Νικολάη βόδα ἐλευθερώθη ἡ ἀθλία τσάρα καὶ ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἀδικίαν.

10 Ὑστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ συμβάντα ἠθέλησαν μερικοὶ ἄρχοντες διὰ νὰ πηγαίνουν νὰ προσκλαυθοῦν εἰς τὴν βασιλείαν καὶ δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν καὶ προσέτι καὶ διὰ τὰς ἄλλας χρείας, ἦτοι ἀδικίας ὅπου τοὺς ἔκαμεν ὁ Μιχάλ βόδας εἰς τὸν καιρὸν τῆς δευτέρας τοῦ αὐθεντίας. Ἄλλ' ὁ Νικολάη βόδας, ὡς ἄνθρωπος φρόνιμος καὶ σπουδαῖος κατὰ πᾶσαν ἐπι-
 15 στήμην, τοὺς ἐμπόδισε μὲ κάθε λογῆς τρόπον, ἀποδεικνύοντας εἰς αὐτοὺς πὼς τοῦτο τὸ προσκλαύσιμον ὅπου ἀγαπᾶτε νὰ κάμετε εἰς τὴν βασιλείαν διὰ τοὺς αὐθέντας, περισσότερον βλάπτει τοῦ λόγου σας παρὰ τοὺς αὐθέντας, καὶ μάλιστα φαίνεται πὼς νὰ τὸ κάμνετε μὲ μεγάλην ἀστοχασίαν διότι προσκλαιόμενοι, ἀποδεικνύετε κατ' ἓνα τρόπον τὴν τσάραν σας πτω-
 20 χήν, κατὰ δ' ἄλλον τρόπον πολλὰ πλουσίαν, διότι λέγοντες πὼς σᾶς ἐπήρεν ὁ αὐθέντης τόσα πουργία, ὡσάν τί λογιάζετε νὰ στοχάζεται ἡ βασιλεία διὰ ἐσᾶς;

Ὅθεν μὲ κάθε λογῆς τρόπον τοὺς ἐμπόδισεν ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁρμὴν διὰ νὰ μὴ πηγαίνουν νὰ προσκλαυθοῦν εἰς τὴν βασιλείαν ἀπὸ τὸν Μιχάλ
 25 βόδαν, λέγοντάς τους πρὸς τοῦτοις, ὅτι ἢ ἐπειδὴ καὶ ἐβεβαιώθη πὼς τὸ βασιλικὸν δόσιμον ἐπάρθη ἀπὸ τὸν Μιχάλ βόδα, εἶναι δυνατὴ ἡ βασιλεία νὰ κάμη μετ' ἐκεῖνον καθὼς θέλει, ἢ νὰ τοῦ τὸ πάρη, ἢ νὰ τοῦ τὸ ἀφήση καὶ οὕτως ἑκαταπράυναν οἱ ἄρχοντες. 637

Δι' αὐτὰ τὰ συμβάντα ἐναντιούμενος πρὸς τὸν Νικολάη βόδα ὁ Ζό-
 30 ρας χάτμανος κρυφίως καὶ ἀσυλλόγιστα καὶ μανθάνοντας τὴν ἀντιλογίαν τοῦ ὁ Νικολάη βόδας τὸν ἐμαξίλευσεν ἀπὸ τὴν χατμανίαν καὶ τὸ περισσότερον διατὶ ἦτον ἄνθρωπος ἀνάξιος. Καὶ ἀφοῦ τὸν ἐμαξίλευσε, τὸν ἐφυλάκωσε καὶ εἰς τὴν βιστιαρίαν διὰ μερικὰ ἄσπρα ὅπου ἐχρεωστοῦσεν εἰς τὴν αὐτὴν βιστιαρίαν.

Ἐμίσησε προσέτι καὶ τὸν Γεωργάκην βόρνικον καὶ διὰ τὰ ἄλλα αὐ-
 35 τοῦ ἐλαττώματα καὶ μάλιστα διὰ τὴν αἰτίαν τῆς προρρηθείσης ἐκείνης ὁμολογίας, διότι ἐγνώρισεν ὁ Νικολάη βόδας πολλὰ καλὰ πὼς μηχανούρημα ἐδικόν του ἦτον, καὶ τρίτον διὰ τὴν συμπεθερίαν ὅπου εἶχε κάμει μὲ τὸν Ἀντιόχην Ζόρα τὸν χάτμανον, καὶ τὸ τελευταῖον διατὶ ὁ Ἄλέ-
 40 ξανδρος ὁ ἐξ ἀπορρήτων, ὁμοῦ καὶ ὁ αὐτὸς Νικολάη βόδας, εἶχε μῖσος πρὸς τοὺς Κουπαρέστηδες παλαῖον, ἀγκαλὰ καὶ δὲν τὸ ἀπέδειχνε, διατὶ ἦτον πολλὰ φιλοτάραχοι αὐτοὶ οἱ Κουπαρέστηδες.

Τέλος πάντων ὁ Νικολάη βόδας ἐφυλάκωσε καὶ τὸν Γεωργάκην βόρ-
 45 νικον Ρωσσέτον εἰς τὸν ὄνταν τοῦ βατάχου τῶν ἀπρόδων καὶ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ πάλιν Γεωργάκην καλούμενον, τὸν χρηματίσαντα ἄγαν τοῦ Μιχάλ βόδα καὶ γαμβρὸν τοῦ προρρηθέντος Ζόρα χάτμανου καὶ δι' αἰτίαν τῶν ἀνωτέρω αἰτιῶν καὶ μάλιστα διὰ τὴν ρηθησομένην.

mare cercetare la divanul domnesc, s-a adeverit că birul împărătesc îl dăduse țara lui Mihai vodă, și pe deasupra s-a mai adeverit că aceste iscălituri și peceți nu s-au dat atunci pentru birul împărătesc, ci pentru pricina amintită mai sus, și anume care dintre boieri au rămas și care au fugit. 5 Și s-a hotărît atunci de către cadiul Brăilei ca acel bir împărătesc să fie cerut de la Mihai vodă ca să nu fie nedreptătită raiaua sultanului. Și astfel, prin înțelepciunea sa, Nicolae vodă a scăpat biata țară de acea nedreptate.

~ În urma tuturor acestor întâmplări, câțiva boieri au vrut să meargă 10 să se plîngă la împărăție și pentru această pricină, dar și pentru alte nevoi sau nedreptăți pe care le făcuse Mihai vodă în vremea celei de-a doua domnii a lui. Dar Nicolae vodă, ca om înțelept și învățat ce era în toate științele, i-a împiedicat în toate chipurile, spunîndu-le: « Această pîră ce 15 vreți să faceți la împărăție împotriva domnilor pricinuieste mai mult rău domniilor voastre decît domnilor, și mai ales arătați că procedați cu multă nechibzuință, căci plîngîndu-vă, dovediți pe de o parte că țara voastră este sărăcită, iar pe de altă parte, spunînd că domnul v-a luat atîtea pungi, 20 o înfățișați foarte bogată, și cam ce credeți că va gîndi împărăția despre voi? »

~ Deci în tot chipul a căutat să potolească acea pornire a boierilor și să-i împiedice să meargă și să se plîngă împărăției împotriva lui Mihai 637 vodă, spunîndu-le și acestea: că ||o dată ce s-a dovedit că birul împărătesc 25 a fost luat de Mihai vodă, împărăția are puterea să facă cu el cum va voi, adică sau să i-l ia, sau să i-l ierte; și așa boierii s-au domolit.

Dar, la toate aceste întâmplări, Jora hatmanul împotrivindu-se lui Nicolae vodă într-ascuns și în chip nechibzuit și aflînd Nicolae vodă de 30 împotrivirea lui, l-a mazilit din hătmanie și pentru împotrivirea lui, dar mai mult pentru că era om nevrednic. După ce l-a mazilit, l-a închis la vistierie pentru niște bani ce datora vistieriei.

Domnul mai avea ură și împotriva lui Iordachi vornicul și pentru 35 celelalte cusururi ale lui, dar mai cu seamă din pricina aceluși zapis pomenit mai sus, despre care Nicolae vodă știa foarte bine că se făcuse prin uneltirea lui; în al treilea rînd, îl ura pentru încuscrirea pe care o făcuse cu Antioh Jora hatmanul și, în sfîrșit, pentru că Nicolae vodă ca și Alexandru 40 Exaporitul, avea ură veche pentru Cupărești, cu toate că nu o arăta, deoarece Cupăreștii erau iubitori de tulburări.

În sfîrșit, Nicolae vodă a închis și pe Iordachi Rusăt vornicul în odaia 45 vîtafului de aprozi și pe nepotul acestuia numit tot Iordachi, fost agă al lui Mihai vodă și ginere al sus-pomenitului Jora hatmanul și pentru pricinile arătate mai sus, dar mai cu seamă pentru cele ce vom spune mai departe.

Ἦλθεν ἐκεῖνος ὁ ἀγᾶς ἀπὸ τὸν Κιουπρουλή βεζίρην μὲ τὴν προ-
 ρηθεῖσαν ἐκείνην ὁμολογίαν. Τὴν αἰτίαν τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ ὁποίου μὴν
 ἤξευροντάς τὴν ὁ Γεωργάκης Ρωσσέτος βόρνικος καὶ λογιάζοντας πὼς
 εἶναι μαζιλεῖα τοῦ Νικολάη βόδα (ἀγάπα πολλὰ τὲς μαζιλεῖες τῶν αὐθεν-
 5 τῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀφανισμὸς τοῦ τόπου) ἔστειλε τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Γεωρ-
 γάκην ἄγαν, τὸν γαμβρὸν τοῦ Ζόρα χατμάνου, ὁμοῦ καὶ τοὺς δούλους
 του διὰ νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν κούρτην καὶ νὰ ἐρευνήσουν, τί εἶναι ἡ αἰ-
 τία τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ ἀγᾶ ἐκείνου τοῦ βασιλικοῦ. Οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὴν
 παραγγελίαν του πορευθέντες εἰς τὴν κούρτην αὐθαδῶς καὶ ἐρευνῶντες
 10 τὴν αἰτίαν τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ βασιλικοῦ ἐκείνου ἀγᾶ, καὶ μανθάνοντας τὰς
 ἐρευνήσεις των πάλιν ὁ Νικολάη βόδας διὰ μέσου ἄλλων προδοτῶν, εὐ-
 θὺς τοὺς ἐφυλάκωσε καθὼς ἀνωτέρω ἔφημεν· τὸ κλείσιμον || τοῦ ὁποίου 638:
 ἐχάρησαν πολλὰ οἱ ἄρχοντες καὶ μετέβαλον τὴν λύπην ὅπου εἶχαν ὅταν
 τὸν ἔβλεπαν πὼς εἶχεν εἴσοδον καὶ εἰς τὸν Νικολάη βόδα, εἰς χαρὰν
 15 ὑπέρμετρον, τοὺς ὁποίους ἄρχοντας προσκαλεσάμενος ὁ Νικολάη βόδας
 μιᾶ τῶν ἡμερῶν, τοὺς ἐφανέρωσεν ὅλα ὅσα τοῦ ἔλεγεν ὁ βόρνικος Γεωρ-
 γάκης δι' αὐτούς, διὰ νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπην του, οἱ ὁποῖοι
 εὐχαριστοῦντες τον, ὡσὰν ὅπου δὲν τὸν ἴκουσεν εἰς τὰς διαβολάς, μὲ
 θάρρος τὸν ἐπαρακάλεσαν μόνον διὰ τὸν Ζόραν χάτμανον διὰ νὰ τὸν συγ-
 20 χωρέσῃ. Τὴν δέησιν τῶν ὁποίων μὴν ἀθετῶντας τὴν ὁ Νικόλαος βόδας
 εὐθὺς ἐπρόσταξε καὶ τὸν ἔφεραν ἔμπροσθέν του καὶ τὸν ἔκαμε πάλιν
 χάτμανον. Πρότερον ὅμως τὸν ἔβαλεν εἰς ὄρκον διὰ νὰ μὴν ἔχη καμίαν
 ἔνωσησιν μὲ τὸν Γεωργάκην βόρνικον.

Ἐχάρηκαν τότε οἱ ἄρχοντες πὼς ἡ μεσιτεία τους δὲν ἔμεινε κάτω,
 25 ὁ δὲ Γεωργάκης βόρνικος ὁ Ρωσσέτος ἔμεινε κλεισμένος. Δὲν ἔπαυεν
 ὅμως καὶ ἐκεῖθεν ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ὡς πανοῦργος, νὰ ἐνεργῇ καὶ νὰ πα-
 ρακινή καὶ ἄρχοντας νὰ φεύγουν μὲ τὰ ἐξοδά του εἰς ἓνα καὶ ἄλλο μέ-
 ρος, καὶ τοὺς Τούρκους τοὺς πραγματευομένους ἐδῶ νὰ πηγαίνουν εἰς
 Κωνσταντινούπολιν νὰ προσκλαιῶνται εἰς τὴν βασιλείαν διὰ τὴν κακίαν
 30 τοῦ Νικολάου βοεβόδα. Τὸ ὁποῖον καὶ ἔκαμαν, καθὼς καὶ εἰς ἄλλους
 καιροὺς αὐθέντων ἐπαρακίνησε πολλοὺς καὶ ἔφευγαν καὶ αὐτὸς ἐκάθετον
 εἰς τὸ Γιάσι, σχηματιζόμενος πὼς δὲν ἤξευρει τίποτε, καθὼς τὸ ἔμαρτύ-
 ρησε καὶ ὁ λογοθέτης Λούκας ὁ φυγάς, ὅταν ἐγύρισεν ἀπὸ τὴν Λεχίαν,
 ἔμπροσθεν τοῦ ἰδίου Νικολάου βόδα, πὼς ἀπὸ τὴν παρακίνησιν τοῦ Γεωργά-
 35 κη Ρωσσέτου ἔφυγεν καὶ ὡς ἀπὸ αἰτίας τῆς τοιαύτης αὐτοῦ μαρτυρίας ἔ-
 στειλεν ὁ Νικολάη βόδας εἰς τὸ σπίτι τοῦ Γεωργάκη βορνίκου καὶ τὸ
 ἐπάτησε καὶ τοῦ ἠύρε γράμματα διάφορα, εἰς τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν πολλὰ
 καὶ τοῦ Μιχάλ βόδα, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Σκαρλατάκη Ρωσσέτου. Τὰ
 ὁποῖα ρητῶς ἔγραφον πὼς δὲν κοιμᾶται, ἀλλὰ περιπατεῖ διὰ τὴν μαζιλεῖαν
 40 τοῦ Νικολάη βόδα καὶ πὼς χωρὶς ἄλλο θέλει πάρει τὴν αὐθεντίαν ὁ Μι-
 χάλ βόδας.

Ταῦτα τὰ γράμματα λαμβάνοντας εἰς χεῖρας του ὁ Νικολάη βόδας
 καὶ κράξας ὅλους τοὺς ἄρχοντας καὶ τὴν τσάραν εἰς τὸ ντιβάνι, τὰ ἀνέ-
 γνωσε παρ || ρησίᾳ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα βεβαιωθέντες ὅλοι οἱ συναθροισθέντες 639
 45 πὼς ὁ Νικολάη βόδας ἐχθρὸς πλέον εἶναι τοῦ Γεωργάκη βορνίκου, ἄρχι-
 σαν τότε ὅλοι ὁμοθυμαδὸν καὶ ἐκήρυτταν ἐχθροπαθῶς καὶ μεγαλοφώνως
 τὴν κακίαν τοῦ Γεωργάκη βορνίκου, προσκλαιόμενοι εἰς τὸν αὐθέντην

Tocmai venise acel agă de la marele vizir Chiuprului cu zapisul pomenit mai sus, și Iordachi Rusăt vornicul, neștiind pricina venirii agăi și crezînd că e vorba de mazilirea lui Nicolae vodă (căci îi plăceau mult mazilirile domnilor, care sînt pieirea țării), a trimis pe nepotul său Iordachi agă, 5 ginerele hatmanului Jora, împreună cu slugile sale să meagă la curte și să iscodească pricina venirii acelu agă împărătesc. Aceștia s-au dus, după porunca lui, la curte și cu îndrăzneală au cercetat despre pricina venirii agăi, dar aflînd Nicolae vodă, prin mijlocirea altor trădători, de iscodirile 10 lor, i-a închis îndată, după cum am spus mai sus. Boierii s-au bucurat mult de închiderea || lui Iordachi vornicul și părerea de rău ce aveau din 638 pricina că vedeau că acela avea intrare liberă și la Nicolae vodă, ca și la ceilalți domni, s-a schimbat în bucurie fără margini. Ca să facă pe acești boieri să nu mai țină la vornicul Iordachi, Nicolae vodă i-a chemat într-o 15 zi la el și le-a destăinuit toate cîte spunea acest vornic despre ei. Aceștia, mulțumindu-i că nu dăduse ascultare pîrilor lui, l-au rugat cu îndrăzneală de un singur lucru: să ierte pe hatmanul Jora. Nicolae vodă n-a trecut peste rugămîntea lor ci pe dată a poruncit de l-au adus înaintea lui și 20 l-a făcut iarăși hatman. Mai întii însă l-a pus să jure că nu va mai avea nici o legătură cu Iordachi vornicul.

Boierii s-au bucurat că mijlocirea lor n-a rămas fără rezultat, Iordachi Rusăt vornicul însă a rămas închis. Dar nici de acolo din închisoare, acesta, 25 ca un viclean ce era, n-a încetat uneltirile. El îndemna pe boieri să pribegască cu cheltuiala sa unde vor. Îndemna și pe negustorii turci de aici să meargă la Constantinopol să se plîngă la împărăție de răutățile lui Nicolae vodă, lucru pe care ei l-au și făcut. De altfel, și în vremea altor domni 30 el îndemnase pe mulți de au pribegit iar el a stat la Iași, prefăcîndu-se că nu știe nimic. Despre aceasta a mărturisit înaintea lui Nicolae vodă logofătul Luca, pribegul, cînd s-a întors, din Țara leșească, spunînd că el a pribegit din îndemnul lui Iordachi Rusăt. În urma acestei mărturisiri 35 a lui Luca, Nicolae vodă a trimis de au călcat casa lui Iordachi vornicul și au găsit acolo felurite scrisori, între care erau și multe de-ale lui Mihai vodă și de-ale lui Scarlatachi Rusăt, fratele lui Iordachi, în care se spunea că el nu doarme, că umblă după mazilirea lui Nicolae vodă și că domnia 40 o va lua negreșit Mihai vodă.

Avînd în mîinile sale aceste scrisori, Nicolae vodă a chemat pe toți 639 boierii și țara la divan și le-a citit în fața lor. || Toți cei ce se strînseseră acolo, incredințându-se că din pricina acelor scrisori Nicolae vodă va fi de acum încolo dușman al lui Iordachi vornicul, au început toți într-un 45 glas să spună cu vrăjmășie și în gura mare răutatea lui Iordachi vornicul,

διὰ τὰς κοινὰς ἀδικίας ὅπου ἔκανεν εἰς τὴν τσάραν ὅλην μὲ τὰς συχνὰς ἐναλλαγὰς τῶν αὐθέντων ὅπου ἐγίνοντο διὰ τῆς ἐπιβουλῆς του, καὶ συνδρομὰς τῶν ἐδελφῶν του καὶ τὰς κατὰ μέρος ἀδικίας ὅπου ἔκανεν εἰς τοὺς ἄρχοντας διὰ τὰς προδοσίας ὅπου τοὺς ἔκαμνεν εἰς τοὺς αὐθέντας.

- 5 Ὅλα αὐτὰ ὅπου ἐκήρυττον οἱ συναθροισθέντες ἄρχοντες καὶ ἰδιῶται εἰς τὸ αὐθεντικὸν διβάνι, τὰ ἐζήτησεν ὁ αὐθέντης νὰ τὰ δώσουν καὶ ἐγγράφως καὶ τοῦ τὰ ἔγραψαν καὶ τοῦ τὰ ἔδωκαν καὶ ἔγραφε τὸ κοινὸν δοθὲν γράμμα πρὸς τὸν αὐθέντην διὰ τὸν Γεωργάκη Ρωσσέτον οὕτως: Ὁ Γεωργάκης βόρνικος, ὄντας ἄνθρωπος ξένος ἐδῶ, μὲ τὸ μέσον τῶν ἀδελφῶν του ὅπου εὐρίσκονται καπικεχαϊάδες εἰς τὴν βασιλικὴν Πόρταν, ἐφθειρεν ὅλην μας τὴν τσάραν, ἀλλάζοντας συχνάκις τοὺς αὐθέντας, μὴν ἀκολουθοῦντες τὴν γνώμην του καὶ κάνοντας ἔξοδα βαρύτατα χωρὶς εἶδησιν τῆς τσάρας. Ἐκαταπάτησε καὶ ἔκαταφρόνησεν ὅλα τὰ ἀρχοντικὰ σπίτια, ἀπὸ τὰ ὅποια τὰ περισσότερα κατὰ κράτος τὰ ἤφάνισεν.
- 15 Αὐτὰ ὅλα τὰ γραφέντα, μὲ ὅλον ὅπου εἰς τὸ διβάνι τὰ ἤκουσεν ὁ Γεδεῶν μητροπολίτης, ὁ Νικολάη βόδας ὅμως τοῦ εἶπε νὰ κυττάξῃ εἰς τὸν νόμον τί ἀποφασίζει διὰ ἓνα τοιοῦτον φθορέα ἄνθρωπον μιᾶς ὀλοκλήρου τσάρας. Ὁ δὲ Γεδεῶν μητροπολίτης, μετὰ τὴν θεωρίαν ὅπου ἔκαμνεν εἰς τὸν νόμον, ἔγραψεν ἰδιοχείρως πρὸς τὸν Νικολάη βόδαν οὕτως:
- 20 ὅτι ὁ νόμος τὸν ἀποφασίζει διὰ θάνατον. Ἔστειλε μετὰ ταῦτα ὁ Νικολάη βόδας τὰς προρρηθείσας δοθείσας πρὸς αὐτὸν ἀναφοράς τῆς τσάρας διὰ νὰ τὰς ἰδῇ ὁ Γεωργάκης βόρνικος καὶ διὰ νὰ ἀποκριθῇ εἰς ἐκείνας. Ὁ ὅποιος ἦ ἀπὸ ἀλαζονείαν, ἢ ἀπὸ ἐλπίδα τῆς δυνάμεως τῶν ἀδελφῶν του ὅπου ἦτον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπεκρίθη πῶς αὐτὰ ὅλα εἶναι ψεύματα
- 25 καὶ ἀδικίες. Τὴν ὁποίαν αὐτὴν ἀσυλλόγιστον ἀπόκρισιν ἀκούσας ὁ Νικολάη βόδας, εὐθύς μετὰ θυμοῦ μεγάλου ἔκραξε τὸν μπάς-μπολούκμπασην || καὶ τὸν ἐπρόσταξε νὰ πηγαίῃ νὰ κόψῃ τὴν γλῶσσαν του ἐκεῖ εἰς ^{64J} τὴν φυλακὴν ὅπου εὐρίσκετο. Τινὲς ὅμως τῶν ἀρχόντων τῶν Ρωμαίων καὶ πλεον οἰκειακῶν τοῦ αὐθέντου, ἐπρόσδραμον πάλιν καὶ ἐπαρακάλεσαν νὰ
- 30 μὴν τοῦ κάμῃ αὐτὴν τὴν παιδείαν.
- Συγκατανεύσας λοιπὸν ὁ αὐθέντης εἰς τοὺς λόγους τους, ἔδωκε πάλιν δευτέραν προσταγὴν νὰ μὴ κόψουν τὴν γλῶσσαν του. Τότε κάποιος Χορομτζάνος, μέγας καπιτάνος, μὲ ἄλλους πολλοὺς καὶ τρελλοὺς ὁμογνώμονάς του, ἐφώναξαν μεγαλοφώνως ὁμοῦ, ἢ νὰ μᾶς τὸν δώσῃ ὁ αὐθέντης τὸν
- 35 Γεωργάκη βόρνικον νὰ τὸν λιθοβολήσωμεν, ἢ θέλομεν τσακίσει τὴν κλειδαρίαν καὶ θέλομεν τὸν φονεύσει ἐκεῖ μέσα εἰς τὴν φυλακὴν. Τοὺς ὁποίους αὐτοὺς διὰ τὴν αὐθάδειάν τους τοὺς ἐπαίδευσεν, τὸν δὲ Γεωργάκη βόρνικον τὸν ἐφυλάκωσεν εἰς ἄλλο μέρος τῆς κούρτης, διὰ νὰ μὴ τύχη καὶ τὸν φονεύσουν ἀληθῶς. Εἰς τὴν ὁποίαν ταύτην φυλακὴν ἐστάθη ἕως
- 40 ὅπου ἐμαζιλεύθη ὁ Νικολάη βόδας. Τοῦτος, τὴν πρώτην ἡμέραν ὅπου τὸν ἐφυλάκωσεν ὁ αὐθέντης, ἔστειλε κρυφίως μίαν σκατούλκαν μὲ τὰ τζεβαερικά του εἰς ἓνα ἀρχιεπίσκοπον Ἄχριδῶν, Γρηγόριον ὀνομαζόμενον, διὰ νὰ τοῦ τὰ κρύψῃ. Ὁ ὅποιος, ὡς ἀσυνείδητος, ἐπῆγε καὶ τὴν ἐπρόσφερον εἰς τὸν Νικολάη βόδα. Ὁ δὲ αὐθέντης, ὡς εὐσεβής, ἀνοίγοντάς τὴν καὶ
- 45 βλέποντάς τα ὅλα, τοῦ τὰ ἔδωσεν ὀπίσω σῶα. Ἐνα κατάστιχον ὅμως ὅπου ἤυρε μέσα μὲ τὴν βουλλαν τοῦ Μιχάλ βόδα πῶς ἐπῆρεν ἀπὸ τὴν τσάραν δεκαπέντε χιλιάδες φλωρία, δι' αἰτίας τοῦ πετσετλουῖτου, τοῦ ἐπῆρε δώδεκα πουγγία καὶ τὰ ἔδωσε πάλιν εἰς χρεῖαν τῆς τσάρας.

plîngîndu-se domnului de nedreptățile pe care le pricinuia țării întregi prin schimbările dese ale domnilor, făcute prin uneltirile lui și cu ajutorul fraților lui, și de nedreptățile pe care le făcea în parte și boierilor prin pîrile pe care le aducea înaintea domnilor împotriva acestora.

Toate acestea cite spuneau boierii și ceilalți, care erau adunați la 5
divanul domnesc, domnul a cerut să i le dea și în scris. Le-au scris și i le-au
dat ; și iată ce cuprindea scrisoarea dată în comun domnului despre Iordachi
Rusăt : Iordachi vornicul fiind aci om străin de țară, cu ajutorul fraților săi,
care erau capuchehaiele la Poarta împărătească, ne-a ruinat toată țara, 10
schimbînd des pe domnii care nu-i erau pe plac, făcînd astfel cheltuieli
foarte grele, fără știrea țării. De asemenea a călcat în picioare și a nesocotit
toate casele boierești, ruinînd cu totul pe cele mai multe dintre ele.

Deși mitropolitul Ghedeon auzise la divan toate cele scrise mai sus, 15
totuși Nicolae vodă i-a zis să cerceteze ce hotărește pravila pentru un astfel
de om, care ruinează o țară întregă. Iar mitropolitul Ghedeon, după ce
făcu cercetare în pravilă, a scris cu propria sa mîină către Nicolae vodă
astfel : « Legea îl osîndește la moarte ». După aceea, Nicolae vodă a trimis 20
mai sus pomenitele jalbe, date de țară, să le vadă Iordachi vornicul și să
răspundă la ele. Acesta, fie din trufie, fie din nădejde în puterea fraților
săi, care erau la Constantinopol, a răspuns că toate acestea sînt minciuni
și pîri nedrepte. Nicolae vodă, auzind acest răspuns necugetat, a chemat 25
640 îndată cu mînie mare pe baș-bulucbașa ||și i-a poruncit să meargă acolo
în închisoare unde se afla să-i taie limba. Însă cîțiva dintre boierii greci,
mai apropiați de domn, s-au dus iarăși la el și l-au rugat să nu-i aplice
acea pedeapsă. 30

Cedînd rugăminților lor, domnul a dat o a doua poruncă să nu i se
taie limba. Atunci un oarecare Horopceanu, mare căpitan, și mai mulți
bezmetici părtași de-ai lui au strigat cu toții în gura mare : « Sau ne va
da domnul pe Iordachi vornicul să-l ucidem cu pietre, sau vom sparge 35
lacătul și îl vom ucide acolo în închisoare ». Pe aceștia domnul i-a pedepsit
pentru obrăznicia lor, iar pe Iordachi vornicul l-a închis într-altă parte a
curții, ca nu cumva să-l ucidă cu adevărat. În această închisoare, el a
stat pînă cînd a fost mazilit Nicolae vodă. În prima zi cînd l-a închis domnul, 40
Iordachi vornicul a trimis în taină o scutulcă cu giuvaericalele sale unui
arhiepiscop al Ohridei, anume Grigorie, pentru ca să le ascundă. Acesta,
ca om fără conștiință, s-a dus și a înmînat-o lui Nicolae vodă, iar domnul,
ca om cucernic, deschizînd-o și uitîndu-se la toate, i le-a dat înapoi neatînse. 45
Găsind înăuntru însă un catastih cu pecetea lui Mihai vodă cum că acesta
luase din țară cincisprezece mii de galbeni, din pricina acestui pecetluit,
a luat douăsprezece pungi și le-a dat înapoi țării pentru nevoile ei.

Μίαν τῶν ἡμερῶν, ἐβγαίνοντας ὁ αὐθέντης εἰς περιδιάβασιν πρὸς τὸν Κοπὸν καὶ γυρίζοντας ὀπίσω, ὅλοι οἱ σλουζιτόροι τοῦ χατμάνου καὶ ἄγα εὐρέθησαν συναθροισμένοι εἰς ἓνα τόπον μετὰ τὰ ξύλα εἰς τὰς χεῖρας ὅπου ἐκτυποῦσαν τοὺς Λέχους, καθὼς ἀνωτέρω εἶπαμεν, διὰ νὰ προσκλαυ-
 5 θοῦν εἰς τὸν αὐθέντην διατι τοὺς ἔβαλαν οἱ ἄρχοντες εἰς ρούπταν καὶ πὼς δὲν τὸ ὑποφέρουν, ἀλλὰ θέλουν σηκωθῆ κατα τῶν ἀρχόντων. Τότε ὁ Νικολάη βόδας, φοβούμενος, ἐπρόσταξε καὶ ἀπεκεφάλισαν πάραυθα τὸν μπάς-μουλούκμπασήν τους, || Παρασκευᾶν λεγόμενον.

641

Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἀπερνῶντες οἱ σαλαχόροι τῆς Βλαχίας ἀπὸ ὁ Γαλάτσι καὶ μεθύοντες ἐκεῖ, ἔκαυσαν καὶ τὸ παζάρι, ἐκούρσευσαν καὶ μερικά σπίτια. Ὁ δὲ Νικολάη βόδας, γράφοντας πρὸς τὸν Μπραγκο-
 βάνον, ἔκαμε τὴν διόρθωσιν καὶ εὐχαριστήθηκαν οἱ ζημιωθέντες Γαλατσια-
 νοι.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡλίου Καντακουζηνοῦ βιστιάρη, ἔκαμε κά-
 15 ποιον Γεωργίτσαν Ἀπόστολον, πρῶην μέγαν παχάρνικον, πιστὸν ὄντα τοῦ Νικολάη βόδα, τὸν ὁποῖον μετὰ καιρὸν, παίρνοντάς τον λογαριασμὸν τῆς βιστιαρίας καὶ εὐρίσκοντάς τον χρεώστην, τὸν ἔρριξεν εἰς τοὺς λουφέδες καὶ τὸν ἐφυλάκωσεν. Καὶ ἐστάθη ἐκεῖ ἕως ὅπου ἐμαζιλεύθη ὁ Νικολάη βόδας καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐγινε βιστιάρης ὁ Γρηγόριος Ζόρας.

20 Κατὰ τὸ Ἰσιθ' ἔτος, πρὸς τὸ φθινόπωρον ἀπέρασεν ὁ κουτσοῦκ-ἴμπρι-
 1710 χόρης ὁ βασιλικὸς πρὸς τὸ Κρίμι διὰ νὰ σηκώσῃ τὸν Ντοβλὲτ Γκερέη χάνην καὶ νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ γένῃ συμβου-
 λὴ κοινῶς καὶ νὰ ἀποφασισθῆ καὶ ὁ τρόπος τοῦ πολέμου ὅπου εἶχαν ἀπο-
 25 φασίσει οἱ Τοῦρκοι νὰ κάμουν κατὰ τῶν Μοσχόβων, παρακινῶντας τους κατὰ πολλὰ ὁ ρήγας τῶν Σφετσῶν, ὅπου εὐρίσκετο εἰς τὸ Βενδέρι. Πρὸ τῆς ὁποίας συμβουλῆς ἄλλαξεν ἡ βασιλεία καὶ τὸν Νουμάν πασάν βεζί-
 ρην, τὸν Κιουπρουλήν καὶ ἔκαμεν ἀντ' αὐτοῦ βεζίρην τὸν Μεχμέτ-πασάν τὸν Μπαλτατζήν.

Βεβαιωθείς λοιπὸν ὁ Νικολάη βόδας πὼς ἔφθασεν εἰς τὴν Κωνσταν-
 30 τινούπολιν ὁ Ντοβλὲτ Γκερέη χάνης καὶ γνωρίζοντάς τον πὼς εἶναι πα-
 τρικός του ἐχθρὸς ἄκρος, ἔγραψε πρὸς τοὺς ἄρχοντας καπικεχαγιαδες του ὅτι ἀνίσως καὶ ἤθελαν γνωρίσει πὼς ὁ χάνης περιπατεῖ διὰ νὰ τὸν μαζι-
 λεύσῃ νὰ μὴν ἐμποδίσουν τὴν ὑπόθεσιν μετὰ ἔξοδα καὶ μετὰ φίλους, ἀλλὰ
 35 ἄς κάμῃ ὁ χάνης καθὼς θέλει, διότι ὁ Νικολάη βόδας ἀγαποῦσε τὴν μαζι-
 λείαν του καὶ διὰ τὴν ἀδυναμίαν ὅπου εἶχεν ἡ τσάρα, καὶ διατι ἔστοχά-
 ζετο πὼς ὁ βοεβόδα Κιόβσκης, ὄντας ἐχθρὸς του, μετὰ τὸ μέσον τοῦ ρηγὸς
 τῆς Σφετσίας τὸν ἐκατάτρεχεν εἰς τὴν βασιλείαν καὶ ἤμποροῦσε νὰ τὸν
 βλάψῃ καὶ κατ' ἄλλο, διότι οἱ Λέχοι ἔμελλον νὰ ξεχειμάσουν ἐδῶ εἰς τὴν
 τσάραν μετὰ τὰ ἔξοδα τῆς τσάρας.

0 Ὅθεν ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, τῇ εἰκοστῇ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς || καθη- 642
 μένου τοῦ Νικολάου βόδα εἰς τὸ ντιβάνι ἤλθεν ἓνα κοπιλ ντὲν κάσα καὶ
 ὠμίλησε κρυφίως τὸν Ραμαδάνην, μέγαν ποστέλνικον, εἰς τὸ αὐτί, λέγον-

¹ Mai sus (p. 62) a fost ὁμάν și s-a corectat Νουμάν, care este forma corectă.

Într-una din zile, domnul s-a dus să se plimbe la Copou. Pe cînd se întorcea, a găsit strînși la un loc pe toți slujitorii hatmanului și agăi, ținînd în mîină bîtele cu care bătuseră pe leși, cum am scris mai sus. Ei s-au strîns ca să se plîngă domnului că boierii i-au pus la ruptă, că ei nu primesc acest lucru și că se vor răscula împotriva boierilor. Atunci Nicolae vodă, temîndu-se de acest lucru, a poruncit să se taie capul baș-bulucbașei lor, ||
641 anume Paraschiv.

În aceeași vreme, trecînd salahorii Țării Românești prin Galați și îmbătîndu-se acolo, au ars tîrgul și au prădat și cîteva case. Dar scriînd Nicolae vodă lui Brîncoveanu, acesta a făcut îndreptarea cuvenită și gălățenii păgubiți au rămas mulțumiți.

După moartea lui Ilie Cantacuzino vistierul, domnul a făcut vistier pe un oarecare Gheorghită Apostol, fost mare paharnic, om de încredere al lui Nicolae vodă. Dar după cîtva timp, luîndu-i socoteala vistieriei și găsindu-l dator, l-a închis la lefegii, unde a stat pînă la mazilirea lui Nicolae vodă; în locul lui a numit vistier pe Grigore Jora.

În anul 7219, către toamnă, a trecut chiuciuc-imbrohurul împărătesc mergînd în Crimeea ca să ia pe Devlet Gherei hanul și să-l ducă la Constantinopol pentru ca să se sfătuiască cu toții și să hotărască cum trebuie să se facă războiul pe care turcii au hotărît să-l ducă împotriva moscalilor. La aceasta îi îndemna mult regele șvezilor, care se afla la Bender. Înainte de a se ține acest sfat, împărăția schimbase pe marele vizir Numan-pașa Chiuprului¹ și numise în locul lui pe Mehmed-pașa Baltagi.

Deci Nicolae vodă, fiind încredințat că Devlet Gherei hanul a ajuns la Constantinopol și știînd că acesta fusese un dușman neînduplecat al tatălui său, a scris către capuchehaiele sale că în caz că ar afla că hanul umblă să-l mazilească, să nu caute să împiedice acest lucru cu bani sau prin mijlocirea prietenilor, ci să lase să facă hanul cum vrea. Nicolae vodă dorea mazilirea și pentru slăbiciunea în care se afla țara, dar și pentru că se gîndea că voievodul Kievului fiindu-i dușman, îl pîra la împărăție prin mijlocirea regelui Suediei și putea să-i facă rău, iar pe de altă parte și pentru că leșii trebuiau să ierneze aci cu cheltuiala țării.

642 Într-una din zile, la 20 noiembrie², ||pe cînd Nicolae vodă stătea la divan, a venit un copil de casă și a vorbit în taină la ureche lui Ramadan,

¹ Îndepărtarea marelui vizir Numan-pașa Chiuprului a avut loc la 17 august 1710; vezi o notă biografică în D. Cantemir, *op. cit.*, II, p. 782—783.

² Cronicarul nostru spune că mazilirea lui Nicolae Mavrocordat s-a făcut la 20 noiembrie 1710, iar la 22 noiembrie a plecat la Constantinopol. Nicolae Costin (p. 86) spune că mazilirea i-a sosit la 23 noiembrie, iar la 26 noiembrie a plecat din Iași. Aurelian Sacerdoțeanu și Constantin C. Giurescu, care au întocmit liste cronologice de domni, nu pomenesc nimic cu privire la ziua mazilirii lui Nicolae Mavrocordat, ci ne dau numai luna: noiembrie; vezi Aurelian Sacerdoțeanu, *Liste de suverani*, București, 1941, p. 29 și Constantin C. Giurescu, *Istoria românilor*, ed. Cugetarea, București, 1944, p. 532; iar I. Ionașcu adaugă: «noiemb. 23 (cînd îi sosește la Iași firmanul de mazilire)», vezi *Elemente de cronologie în Documente privind istoria României*, Introducere, vol. I., București, 1956, p. 493.

τάς του πώς ἤλθαν δύο Τούρκοι κατ' αὐθεΐαν ὅπου ἦν φυλακωμένος ὁ Γεωργάκης βόρνικος καὶ ἐτσάκισαν τὴν θύραν καὶ ἐμπήκαν μέσα. Τούτους τοὺς λόγους λέγοντάς τους ὁ ποστέλνικος εἰς τὸν αὐθέντην, πάλιν κρυφίως εἰς τὸ ντιβάνι, εὐθύς ὁ Νικολάη βόδας ἐσηκώθη χωρὶς νὰ λάβῃ μεταβολὴν ἢ ὄψις του καὶ μετ' ὀλίγον ἐβγαίνοντας ἀπὸ τὴν φυλακὴν ὁ

5 Γεωργάκης βόρνικος, ἀνέγνωσε τὰ γράμματα τῆς νέας αὐθεντίας τοῦ Δημητράσκου βόδα ἔμπροσθεν τῶν ἀρχόντων, ὁ ὁποῖος ἐδιόριζεν ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν καϊμακάμηδες τῆς αὐθεντίας του, αὐτὸν τὸν Γεωργάκην βόρνικον, τὸν Ἀντιόχην Ζόρα χάτμανον καὶ τὸν Δαβίτζα παχάρνικον.

10 Ὁ Γεωργάκης ὅμως βόρνικος, δὲν ἦτον τόσον χαρούμενος διὰ τὴν αὐθεντίαν τοῦ Δημητράσκου βόδα, μ' ὄλον ὅπου εἶχεν ἔβγει καὶ ἀπὸ τὰ δεσμά, διότι ἐγνώριζε πὼς ὁ Δημητράσκο βόδας δὲν ἐσυμφωνοῦσεν εἰς τὴν γνώμην του. Τότε ἐβγήκεν ἀπὸ τοὺς σειμένηδες καὶ ὁ Γεωργίτσας, ὁ πρῶην μέγας βιστιάρης. Τῶν δὲ ἐλθόντων ἐκείνων δύο Τούρκων, ὁ ἕνας

15 ἦτον χριστιανὸς καὶ δούλος τοῦ Ἀντιόχη βόδα τούρκικα φορεμένος, τὸν ὁποῖον καθὼς ἤλθεν ὁ Δημητράσκος βόδας πάραυθα τὸν ἔκαμεν ἄγαν. Τῇ ἐπαύριον ἔφθασε καὶ ὁ βασιλικὸς ἀγὰς μὲ τὸ φερμάνι τῆς μαζιλείας τοῦ Νικολάου βόδα, ὁ ὁποῖος, ὄντας ἄκρος φίλος τοῦ Νικολάου βόδα, δὲν ἠθέλησε νὰ διαβασθῇ τὸ φερμάνι εἰς τὸ ντιβάνι παρρησίᾳ, ἀλλὰ τὸ

20 ἔδωσε μόνον τὸν αὐθέντην καὶ τὸ ἐδιάβασε. Τότε ὁ Δαβίτζας παχάρνικος διὰ συμβουλῆς τοῦ Γεωργάκη βόρνικου, ἐπῆγεν εἰς τὴν αὐθεντικὴν καμάραν καὶ διὰ νὰ πάρῃ ὅσα ἄσπρα ἦτον μέσα καὶ διὰ νὰ τὴν βουλώσῃ, ὅπερ μαθὼν ὁ Νικόλαος βοεβόδας καὶ πλήρης θυμοῦ γενόμενος, ἐπῆρε τὸ τοπούζι εἰς τὰ χερίά του καὶ ἐπροθυμεῖτο νὰ πηγαίῃ κατ' αὐτοῦ

25 καὶ ἂν τὸν εὔρισκεν εἰς τὴν καμάραν νὰ τοῦ συντρίψῃ τὰ πλευρά του. Μεσολαμβάνοντας ὅμως ὁ Ραμαδάνης ποστέλνικος, καὶ τὸν αὐθέντην ἀπὸ τὸν θυμὸν ἔκαταπράυνε καὶ τὸν Δαβίτζα παχάρνικον ἀπὸ τὴν καμάραν ἥ ἀπέβαλε δι' εἰδήσεως καὶ τῶν λοιπῶν καιμακάμηδων.

643

Μετὰ ταῦτα ἐτοιμαζόμενος ὁ Νικολάη βόδας πρὸς Κωνσταντινούπολιν, Νοεμβρίου κβ' ἡμέρα ἐκίνησε· πρὸ δὲ τῆς κινήσεώς του, παρρησίᾳ ὁ Γεωργάκης βόρνικος εἶπε λόγους ἐναντίους πρὸς αὐτόν, διὰ τοὺς ὁποῖους ὅλοι τὸν ἔψεξαν. Εἰς τὴν συμπροβόδισιν τοῦ αὐθέντου ἐβγήκαν ὅλοι οἱ ἄρχοντες μὲ σλουζιτορέους, μὲ Σφέτσους καὶ Καζάκου, ὅπου εὔρισκονταν ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι. Μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἐβγήκε καὶ ὁ Γεωργάκης

30 βόρνικος, τὸν ὁποῖον μισῶντας τον ὁ αὐθέντης, ἔβαλεν ἐκεῖνον τὸν βασιλικὸν ἀγάν, Ἰσοῦφ-ἀγάν¹ καλούμενον, καὶ τὸν ἐγύρισε, δείχνοντας πρὸς ἐκεῖνον φανερόν μῖσος. Ὁ ὁποῖος αὐτὸς βασιλικὸς ἀγὰς ἔκλεισε τὸν Μπούχουσην λογοθέτην καθὼς ἤλθε μὲ τὸ φερμάνι τῆς βασιλείας ἀπὸ αἰτίαν τοιαύτην, διότι αὐτὸς ἦτον ἐκεῖνος ὁ ἴδιος ὅπου ἤλθεν καὶ ἐμαζί-

40 λευσε τὸν Μιχάλ βόδα, καὶ διὰ τῆς παρακινήσεως τοῦ Μιχάλ βόδα ὁ Μπούχουσης, ὡς πρῶτος τῶν ἀρχόντων, μαζὶ μὲ ἄλλους ὠμολόγησαν ἔμπροσθέν του πὼς τὸ βασιλικὸν δόσιμον ἔμεινεν εἰς τὴν τσάραν καὶ διὰ τῆς πονηρᾶς συμβουλῆς καὶ παρακινήσεως τοῦ Γεωργάκη βόρνικου ἔλαβε τότε ὁ ἀγὰς καὶ τὲς βουῤῥες καὶ ὑπογραφὰς τῶν ἀρχόντων καὶ μὲ δό-

¹ În ms a fost «πασάν» s-a îndreptat pe deasupra în «ἀγάν».

mare postelnic, spunându-i că au venit doi turci, care, ducându-se direct acolo unde era închis Iordachi vornicul, au spart ușa și au intrat înăuntru. Aceste cuvinte, spunându-le postelnicul domnului tot în taină la divan, Nicolae vodă s-a ridicat îndată, fără ca fața lui să se schimbe. După puțină 5 vreme, ieșind Iordachi vornicul din închisoare, a citit în fața boierilor scrisoarea noii domnii a lui Dimitrașcu vodă. Acesta orînduia din Constantinopol caimacami ai domniei sale pe acest Iordachi vornicul, pe Antioh Jora hatmanul și pe Dabija paharnicul.

Iordachi vornicul, deși ieșise din închisoare, totuși nu era prea vesel 10 de domnia lui Dimitrașcu vodă, căci știa că Dimitrașcu vodă nu avea aceleași păreri cu el. Atunci a ieșit de la seimeni și Gheorghită¹, mare vistier. Iar din cei doi turci care veniseră unul era creștin, slugă a lui Antioh vodă, îmbrăcat turcește, pe care Dimitrașcu vodă, cum a venit, l-a făcut 15 agă. A doua zi a sosit și aga împărătesc cu firmanul de mazilire a lui Nicolae vodă. Acest agă, fiind bun prieten cu Nicolae vodă, n-a vrut ca firmanul să fie citit la divan de față cu toții, ci l-a dat numai domnului să-l citească. Atunci Dabija paharnicul, după sfatul lui Iordachi vornicul, 20 s-a dus la cămara domnească ca să ia banii ce erau înăuntru, dar și ca să o pecetluiască. Nicolae vodă, aflînd de acest lucru, s-a umplut de minie și, luînd buzduganul, se pregătea să meargă asupra lui și să-i sfărîme coastele 25 dacă l-ar fi găsit acolo. Intervenind însă Ramadan postelnicul, a potolit mînia domnească, iar pe Dabija paharnicul l-a îndepărtat de la cămară || 643 cu știrea celorlalți caimacami.

După acestea, pregătindu-se pentru drumul la Constantinopol, Nicolae 22 noiembrie <1710> vodă a plecat la 22 noiembrie. Înainte de plecarea sa însă, Iordachi vornicul 30 i-a spus, de față cu toții, cuvinte potrivnice, pentru care cuvinte toți l-au mustrat. Pentru a-l petrece pe domn, au ieșit toți boierii cu slujitorii, șvezii și cazacii, care se aflau aci la Iași. Împreună cu aceștia ieșise și Iordachi vornicul, pe care însă domnul, urîndu-l, a pus pe aga împărătesc, 35 anume Iusuf-aga, de l-a întors înapoi, arătîndu-i ură vădită. Acest Iusuf-aga împărătesc, cum a venit cu firmanul împărătesc, a închis pe Buhuș logofătul, din pricină că acest agă era acela care venise de mazilise pe Mihai 40 vodă și, din îndemnul lui Mihai vodă, Buhuș, ca cel dintii dintre boieri, împreună cu alții au dat atunci mărturie în fața acestui agă cum că birul împărătesc a rămas în țară și, din sfatul și îndemnul viclean a lui Iordachi vornicul, a luat atunci aga și pecețile și iscăliturile boierilor care au fost

¹ E vorba de marele vistier Gheorghită Apostol, vezi mai sus p. 71.

λιον τρόπον ἐβάλθησαν χάριν χρεωστικῆς ὁμολογίας, καθὼς ἀνωτέρω ἐρρέθη. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ αὐτὸς Μπούχουσης λογοθέτης μετὰ τὴν μαρτυρίαν του, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Νικολάου βόδα, κάμνοντας πάλιν ἐναντίαν μαρτυρίαν, πὼς τὸ δόσιμον ἢ τσάρα τὸ ἔδωσε καὶ δὲν εἶναι ἐπάνω της, ἀναίρεσεν αὐτὴν τὴν ὁμολογίαν καὶ ἀπέδειξε τρόπον τινὰ τὸν ἀγὰν τὸν βασιλικὸν ψεύστην καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν αἰτίαν τὸν εἶχε κλείσει ὅταν ἦλθε καὶ δεῦτερον καὶ ἐμαζίλευσε τὸν Νικολάη βόδα. Καὶ ὅταν ἤθελε νὰ πηγαῖν ὁ ἀγὰς μετὰ τὸν αὐθέντην εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, βέβαια εἶχε σκοπὸν νὰ πάρῃ καὶ τὸν Μπούχουσην λογοθέτην μαζί του. Ὁ Μπούχουσης ὅμως

10 λογοθέτης εἶχε φύγει ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ ἐκρύβη προτοῦ νὰ μισεύσῃ ὁ βασιλικὸς ἀγὰς καὶ ἔτσι ἐγλύτωσεν ἀπὸ τὰ χερίά του, κρυπτόμενος εἰς τὴν Μυροσλάβα.

Κινῶντας λοιπὸν ὁ Νικολάη βόδας μετὰ τὸν βασιλικὸν ἀγὰν διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔβγαιναν εἰς τὴν στράταν οἱ μοζικοὶ καὶ μάλιστα

15 οἱ ξένοι ὅπου εἶχον ἔλθει ἀπὸ ἄλλους τόπους εἰς τὸν ἥ καιρὸν του καὶ 644 ἐπροσκλαίωντο εἰς τὸν ἀγὰν λέγοντες ὅτι μεγάλη ἀδικία ἐγένετο εἰς ἡμᾶς ἐπειδὴ καὶ ἡ βασιλεία ἐμαζίλευσεν αὐτὸν τὸν αὐθέντην, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐκυβερνοῦσε μετὰ ἄκραν δικαιοσύνην.

Ἄφου δὲ ἔφθασεν ὁ Νικολάη βόδας εἰς τὸ Γαλάτσι, ἐκάθησε δύο

20 ἡμέρας ἕως ὅπου ἔφθασε καὶ ὁ Δημητράσκος βόδας, ἀγκαλὰ καὶ αὐτὸ δὲν ἦτον ἀρεστὸν εἰς τὸν Δημητράσκον βόδαν μαζί μετὰ τὸν ὁποῖον, συνομιλῶντας ἰκανὴν ὥραν, ἐπαρακάλεσεν ὁ Νικολάη βόδας τὸν Δημητράσκο βόδαν διὰ νὰ τοῦ δώσῃ τοὺς τεσκερέδες τοῦ δοσίματος τῆς τσάρας, τοὺς ὁποῖους τοὺς εἶχεν πιάσει ὁ Δημητράσκος βόδας εἰς τὴν στράταν, στέλλοντάς τοὺς ὁ Νικολάη βόδας εἰς Κωνσταντινούπολιν. Διὰ τοὺς ὁποῖους

25 προφασιζόμενος ὁ Δημητράσκος βόδας διαφόρως, εὐθὺς ὁ Νικολάη βόδας ἔστειλεν εἰς τὸν σερασκέρην τοῦ Βενδερίου καὶ ἔλαβεν ἄλλας ἀποδείξεις βασιλικὰς πὼς ἐπλήρωσε τὸ βασιλικὸν δόσιμον. Καὶ καθὼς ἀπέρασε τὸν Δούναβην ὁ Νικολάη βόδας, τοῦ ἔφθασαν γράμματα ἀπὸ τοὺς φίλους του ὅπου εἶχεν εἰς τὴν βασιλικὴν Πόρταν καὶ τοῦ ἔγραφαν διὰ νὰ

30 μὴ λυπῆται διὰ τὴν μαζιλείαν του, διότι μετὰ ἕνα χρόνον πάλιν θέλουσιν τοῦ τὴν ἀλιβερντίσει τὴν αὐθεντίαν. Τοῦτον τὸν λόγον τὸν εἶχεν εἰπεῖ καὶ ὁ βασιλικὸς ἀγὰς πρὸς τοὺς ἄρχοντας ὅταν τὸν ἐμαζίλευσεν.

Ὁ Νικολάη βόδας ἦτον κατὰ τὸ κορμὶ μεσαῖος, καὶ σεβάσμιος κατὰ τὰ ἦθη· εἰδήμων εἰς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον, εἶχε καὶ πολυπειρίαν εἰς τὰ ἱστορικά, καθὼς τὸ μαρτυρεῖ καὶ τὸ βιβλίον ὅπου ἐτύπωσε *Περὶ τῶν καθηκόντων* καὶ τὰ *Πάρεργα τοῦ Φιλοθέου* ὅπου ἀκόμη δὲν ἐτυπώθησαν, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀνέκδοτα. Ἦξευρε γλώσσας πολλὰς μετὰ ἄκραν τελειότητα καθὼς καὶ ὁ πατήρ του Ἀλέξανδρος. Ἦτον ἐκκλησιαστικὸς, φυλακτῆς

40 τῶν θείων ἐντολῶν, ἀπεχόμενος τῶν συμποσιῶν, ἐλεήμων εἰς τοὺς θεῖους ναοὺς καὶ εἰς πτωχοὺς καὶ χήρας. Ἦτον ὅμως ὀξύθυμος πολλὰ καὶ μάλιστα πρὸς ἐκείνους ὅπου ἀδικοῦσαν τὴν βιστιαρίαν, πρὸς ἐκείνους ὅπου ἀδικοῦσαν τοὺς πτωχοὺς καὶ εἰς ἐκείνους ὅπου δὲν ἤκουον τὰς προσταγὰς του. Προσέτι, ἦτον ἄγρυπνος ἥ εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς τσάρας καὶ προθυ-

45 μότατος εἰς τὸ νὰ τελειώσῃ τὰς βασιλικὰς προσταγὰς. Εὐεργετοῦσε πολλὰ ἐκείνους ὅπου ἐγνώριζε πὼς τὸν δουλεύουν πιστὰ καὶ μετὰ ἐπιμέλειαν.

Εἰς τὸν καιρὸν τῆς αὐθεντείας του καμία νέα συνήθεια δὲν ἐγένετο, ἀλλὰ μάλιστα καὶ τὰς παλαιὰς ἀπρεπεῖς ἐσήκωσεν. Ἦτον ὅλοι χαρούμε-

pute în chip viclean ca dovadă a datoriei, cum s-a spus mai sus. Iar după aceea, același Buhuș logofătul, prin mărturia contrară pe care o făcuse pe timpul lui Nicolae vodă cum că țara a dat birul și deci nu mai este asupra ei, a anulat acel zăpis și într-acest chip a scos într-o oarecare măsură mincinos pe aga împărătesc. Pentru acest lucru aga l-a închis de îndată 5
ce a venit pentru a doua oară ca să mazilească pe Nicolae vodă. Când aga era să plece cu domnul la Constantinopol, avea de gând să ia și pe Buhuș logofătul cu el. Buhuș însă fugise din închisoare și se ascunsese înainte 10
de plecarea agăi și astfel, stînd ascuns la Miroslava, a scăpat din mîinile lui.

Pe cînd Nicolae vodă și aga împărătesc mergeau la Constantinopol, ieșeau pe drum mojicii și mai ales străinii, care veniseră pe vremea lui 644
de prin alte locuri, și se plîngeau || agăi zicînd: « mare nedreptate ne face 15
împărăția cu mazilirea acestui domn, care ne cîrmuia cu mare dreptate ».

După ce Nicolae vodă a ajuns la Galați, a stat acolo două zile pînă ce a sosit și Dimitrașcu vodă, cu toate că acest lucru nu era pe placul lui 20
Dimitrașcu vodă. Vorbind cu acesta vreme îndelungată, Nicolae vodă l-a rugat să-i dea teșcherelele birului țării pe care, trimițîndu-le la Constanti-
nopol, le luase Dimitrașcu vodă pe drum. Deoarece Dimitrașcu vodă adusese 25
diferite pretexte despre aceste teșcherele, Nicolae vodă a trimis îndată la seraschierul Benderului și a luat alte adeverințe, cum că a plătit haraciul
împărătesc. După ce Nicolae vodă trecu Dunărea, i-au și sosit scrisori 30
de la prietenii săi, pe care îi avea la Poarta împărătească. Ei îi scriau să nu fie mîhnit pentru mazilirea sa, căci după un an i se va da iarăși domnia. Acest lucru îl spusese boierilor și aga împărătesc cînd îl mazilise.

Nicolae vodă era de statură mijlocie, iar cît despre moravuri era vrednic de toată cinstea. Cunoștea limba greacă veche, avea multe cuno- 35
ștințe și în istorie, precum dovedește și cartea: *Περὶ καθηκόντων*, pe care a tipărit-o, și *Φιλοθέου πάρεργα*, care nu e încă tipărită ¹, și multe altele de asemenea nepublicate. Știa multe limbi în chip desăvîrșit ca și tatăl său Alexandru. Era om bisericos, păzitor al sfîntelor porunci și se ținea departe de ospețe; era milostiv față de sfîntele biserici, față de săraci și de văduve. 40
Era însă foarte iute la mînie și mai ales împotriva aceluia care păgubeau vistieria sau care nedreptățeau pe săraci, precum și împotriva aceluia care
645 nu-i ascultau poruncile. Era încă și veghetor || la treburile țării și cu multă
tragere de inimă în îndeplinirea poruncilor împărătești. Făcea mult bine 45
aceluia pe care îi știa că-l slujesc cu credință și cu grijă.

În vremea domniei sale nu numai că nu s-a făcut nici un obicei nou, ba chiar a ridicat și pe cele vechi care erau vătămătoare. Toți locuitorii

¹ În portretul lui Nicolae Mavrocordat prezentat de Nicolae Costin (M. Kogălniceanu, *op cit.*, II, p. 88) nu sînt amintite aceste două opere ale lui Nicolae Mavrocordat. Se știe că prima a apărut la București în anul 1719, în timpul cînd trăia autorul, iar a doua mult după moartea lui, în 1800, la Viena.

νοι οἱ ἐντόπιοι εἰς τὸν καιρὸν τῆς αὐθεντίας του καὶ εὐθυνία μεγάλη εὐ-
ρίσκετο εἰς ὅλα τὰ πράγματα. Μόνον δὲ εἰς τὸν καιρὸν του ἔλυποῦνταν
ἐκεῖνοι ὅπου δὲν ἤμποροῦσαν νὰ ἀδικήσουν. Ἠγεμόνευσεν ὁ Νικολάη
βόδας χρόνον ἕνα.

5 ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΣΚΟΥ ΚΑΝΤΕΜΙΡ ΒΟΔΑ
1710 ΚΑΤΑ ΤΟ ‚ΖΣΙΘ‘ ΕΤΟΣ

Ἡ αὐθεντία τοῦ Δημητράσκου βόδα ἔγινε δι’ αἰτίας τοιαύτης. Αὐτὸς
ἦτον ἄνθρωπος πρακτικὸς καὶ εἰδήμων εἰς τὰ τούρκικα γράμματα καὶ τρα-
γούδια αὐτῶν. ἤξευρε νὰ παίζη καλὰ ἀκόμη τὴν κιθάραν, ἦτοι τὸ ταμπού-
10 ρι. Ἐκαλεῖτο πάντοτε εἰς τὰς εὐθυμίας τῶν μεγιστάνων διὰ τὴν γλυκύτη-
τα τοῦ μέλους ὅπου εἶχεν καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ παιξίματος, καὶ μάλιστα
συχνότερον ἐπροσκαλεῖτο ἀπὸ κάποιον Νταούλτ Ἰσμαήλ-ἀγά, καπικεχαγιάν
ὄντα τοῦ Ντοβλέτ Γκερέη χάνη. Τοῦτος λοιπὸν ὁ Νταούτλ Ἰσμαήλ-ἀγάς¹,
15 βλέποντας τὸν χάνην ὅπου εἶχεν ἀντιπάθειαν εἰς τὸν Νικολάη βόδα καὶ
πῶς ἔμελλε διὰ νὰ τὸν μαζιλεύσῃ, τοῦ ἐπρόσφερε τὸν Δημητράσκον βόδα
συσταίνοντάς τον καὶ λέγοντας πρὸς τὸν χάνην πῶς εἶναι υἱὸς αὐθέντου,
τοῦ Καντεμίρ βόδα, τοῦ πιστοῦ δούλου τῆς βασιλείας, καὶ προσέτι πῶς ὁ
Δημητράσκος βόδας εἶναι καὶ ἄνθρωπος προκομμένος εἰς πᾶσαν ἐπιστή-
μην. Εἰς τὰ ὅποια του λόγια καταπεισθεὶς ὁ χάνης καὶ ἀναφέροντάς τα
20 πρὸς τὸν βασιλέα μὲ παρακάλεσιν, εὐθὺς ὁ βασιλεὺς ἐμαζίλευσε τὸν Νι-
κολάη βόδα καὶ τοῦ ἔδωκε τὴν αὐθεντίαν. Ὁ ὁποῖος Δημητράσκος βό-
δας ἤξεύροντας τὴν βεβαίαν ἀπόφασιν τῶν Τουρκῶν πῶς ἐχάλασαν τὴν ἀ-
γάπην μὲ τοὺς Μοσχόβους, χωρὶς ἀργοπορίας, ἀφοῦ ἔλαβε τὴν αὐθεντίαν,
|| ἐκίνησε μὲ μενζήλικα ἄλογα, ὁμοῦ μὲ τὸν σκέμνε-ἀγάν τὸν βασιλικὸν 646
25 καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Γιάσι, μὴν ἔχοντας μαζὶ του οὔτε σαντζάκι βασιλικόν,
οὔτε τούγια, οὔτε ταμπουλχανάν, τὰ ὅποια ὕστερον τοῦ ἦλθον. Ὄταν δὲ
ἔφθασεν εἰς τὸ Γαλάτσι καὶ ἀνταμώθηκα μὲ τὸν Νικολάη βόδαν, καθὼς
εἶπαμεν, ἐβγήκαν καὶ εἰς αὐτὸν οἱ ἄρχοντες εἰς προϋπάντησίν του, κατὰ
10 Δεκεμβρίου <1710>
30 τὸ ἔθος, καὶ τῇ δεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ἐμβῆκεν εἰς τὸ Γιά-
σι καὶ ἀφοῦ τοῦ ἐδιάβασε τὴν εὐχὴν τῆς αὐθεντίας ὁ κύρ Γεδεών μητρο-
πολίτης εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ἀνέβη εἰς τὰ αὐθεντικά παλάτια καὶ
ἀνεγνώσθη ἐνώπιον πάντων τὸ βασιλικὸν φερμάνι. Ὑστερα ἀπὸ τὸ ὁποῖ-
ον καὶ ὁ Δημητράσκος βόδας, ὡς σπουδαῖος, ἔκαμε δημηγορίαν, λέγοντας
πρὸς ὅλους μετὰ πολλὰ καὶ τοῦτο: διὰ νὰ ἔχουν πίστιν πρὸς τὸν αὐ-
35 θέντην καὶ ἀγάπην ἀνάμεσόν τους, τοὺς γέροντας κατὰ τὴν ἡλικίαν ἄρ-
χοντας τοὺς ἔδιδε τιμὴν πατρότητος, τοὺς δὲ συνομήλικούς του, τοὺς ἔδι-
δε τιμὴν ἀδελφότητος, τοὺς δὲ νεωτέρους ἀγάπην πατρὸς πρὸς υἱόν, καὶ
οὕτω ἐφόρεσε καὶ καβάδι εὐχαριστίας τοὺς καϊμακάμηδες του, δίδοντας
10 Δεκεμβρίου <1710>
40 καὶ τὰς ἀρχοντίας κατὰ τὸ δοκοῦν. Τῇ δὲ εἰκοστῇ τρίτῃ τοῦ Δεκεμβρίου
μηνὸς, ἔφθασεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ δόμνα του, Κασάνδρα
λεγομένη.

Κατ’ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶχαν ἔλθει ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι περισσότεροι
ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες Λέχοι τοῦ βοεβόδα Χαλίτσκη, μεμιγμένοι μὲ Λιπκά-

¹ In ms. deasupra cuvîntului «ἀγάς» este adăugat de altă mină «ἐφέντης».

erau veseli în vremea domniei sale și era ieftinătate mare la toate lucrurile. În vremea lui erau mîhniți doar cei care nu puteau să facă nedreptăți. Nicolae vodă a domnit un an.

DOMNIA LUI DIMITRAȘCU VODĂ CANTEMIR
ÎN ANUL 7219

5

1710

Dimitrașcu vodă a domnit din următoarea pricină. El era om cu deprindere și cu știință de carte turcească; cunoștea și cîntece turcești. Mai știa să cînte bine și din chitară, adică din tambură, și era totdeauna poftit pe la petrecerile marilor demnitari pentru dulceața cîntecului și pentru îndemînarea jocului său, și mai ales era poftit mai des de un oarecare Daut Ismail-aga¹, care era capuchehaiaua lui Devlet Gherei hanul. Deci, acest Daut Ismail-aga, văzînd că hanul avea antipatie pentru Nicolae vodă și că avea de gînd să-l mazilească, a dus pe Dimitrașcu vodă și l-a prezentat hanului, spunîndu-i că este fiu de domn, al lui Cantemir vodă, care a fost slugă credincioasă împărăției, și că Dimitrașcu vodă este și om învățat în toate științele. Hanul, înduplecîndu-se de cuvintele lui, le-a spus cu rugămintă sultanului, care a mazilit îndată pe Nicolae vodă și a dat domnia lui Dimitrașcu. Acest Dimitrașcu vodă, cunoscînd hotărîrea sigură a turcilor de a strica pacea cu moscalii, cum a luat domnia || a și plecat fără întîrziere cu cai de menzil, împreună cu schemne-aga împărătesc, și a sosit la Iași, fără sangiac împărătesc, fără tuiuri, fără tabulhana, care toate i-au venit mai tîrziu. Iar cînd a ajuns la Galați și s-a întîlnit cu Nicolae vodă, precum am spus, i-au ieșit și lui, după obicei, boierii întru întîmpinare și la decembrie a intrat în Iași. După ce mitropolitul chir Ghedeon a citit rugăciunea domniei la biserica Sf. Nicolae, s-a urcat la curtea domnească și s-a citit, de față cu toții, firmanul împărătesc. După aceea Dimitrașcu vodă, ca om învățat, a ținut o cuvîntare și a spus între multe altele și acestea: pentru ca ei să aibă credință față de domn și dragoste între ei, pe boierii mai bătrîni îi va cinsti ca părinți, pe cei de o vîrstă cu el ca frați, iar pe cei mai tineri îi va iubi cu dragoste părintească. Apoi, drept mulțumire, a îmbrăcat cu caftan pe caimacamii săi și a împărțit și boieriile după cum a crezut de cuviință. Iar la 23 decembrie a sosit din Constantinopol și doamna sa, anume Casandra.

10 decembrie
<1710>40
23 decembrie
<1710>

Într-acea vreme veniseră aci în Iași peste trei mii de ostași leși ai voievodului Halicki, amestecați cu lipcanii, cu tătarii și cu cazacii rînduiți de

¹ La Nicolae Costin numele agăi este Daul Ismail, vezi M. Kogălniceanu, *op. cit.*, II, p. 89.

νους, με Τατάρους και Καζάκους διωρισμένοι από την βασιλείαν να ξε-
 χειμάσουν ἐδῶ με ἔξοδα τῆς τσάρας. Δυστυχοὺς δὲ οὕσης τῆς τσάρας
 ἔλαβον οἱ ἄρχοντες ἄσπρα δανειακὰ ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἔδωκαν εἰς
 5 τοὺς Λέχους διὰ νὰ ἀγοράζουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, ὅσα δὲ κακὰ
 1 Ἰαννουαρίου <1711>
 5 ἔκαμαν ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν, εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰ περιγράψῃ τινάς. Τῇ
 δὲ πρώτη τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς διὰ προσταγῆς βασιλικῆς ἐκίνησαν οἱ
 Λέχοι διὰ νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν Νίστρον πρὸς τὸ τσινοῦτον τῆς Σορό-
 κας ὁμοῦ καὶ ὁ Μπρουζήνσκη, στάροστας Ράβσκη, ὁ προεστῶς των,
 ὑποκείμενος εἰς τὸν βοεβόδα Χαλίτσκην καὶ ἔκαμαν πολλὰ κακὰ
 10 εἰς τὸν δρόμον. Κατὰ θεῖαν ὅμως ἐκδίκησιν πολλοὶ ἥ ἀπὸ αὐτοὺς 647
 ἀπέθανον με τὸ νὰ ἐγίνεν ἓνας βαρύτατος χειμῶν καὶ ψύχρα ὑπέρμετρος.
 Τότε πάλιν ἐπροστάχθησαν καὶ οἱ Τατάροι τοῦ Μπουζακίου με τὸν καλ-
 γὰ σουλτάνον τοὺς διὰ νὰ πηγαίνουν ἀπὸ τὸ πέρα μέρος τοῦ Νίστρον με
 βασιλικὸν φερμάνι. Ἐκεῖνοι ὅμως, ὡς ἀπειθεῖς ὅπου εἶναι πάντοτε, ἀπέ-
 15 ρασαν ἀπὸ τὸ τσινοῦτο τῆς Λεπούσνας καὶ Ὁρχεῖου καὶ Σορόκας καὶ
 ἔφθειραν καὶ ἠφάνισαν ὅλα ἐκεῖνα τὰ χωρία καὶ οὕτω μετὰ ταῦτα ἐκεῖ-
 νοι οἱ Τατάροι καὶ τοῦτοι ὅπου ἐπῆγαν ἀπὸ τὴν Μολδαβίαν εἰς τὴν Σο-
 ρόκαν, ἠνωθέντες εἰς τὸν Νίστρον ἐμπῆκαν εἰς τὴν Λεχίαν, ὄντας μαζί
 με τὸν καλγὰ σουλτάνον καὶ ὁ βοεβόδας Χαλίτσκη. Τίνα δὲ κακὰ ἔκα-
 20 μαν ἐκεῖ ἄς τὰ διηγηθοῦν οἱ Λέχοι, τὰ δὲ στρατεύματα τῶν Μοσχόβων
 ἦσαν εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη τῆς Λεχίας, ἄλλα μὲν εἰς τὴν Λίτβαν, ἄλλα
 δὲ εἰς τὴν Ρήγαν με τὸν Σερεμέτην, αὐτὸς δὲ ὁ Πέτρος ὁ βασιλεὺς ἦτον
 εἰς τὴν Σανκτομπόργγ. Τότε ὅσοι Καζάκοι δὲν εἶχον ἀποστατήσει ἀπὸ
 25 τὴν βασιλείαν τῶν Μοσχόβων, ἀκούοντες τὴν εἴσοδον τῶν Τατάρων ὅπου
 ἔκαμαν εἰς τὴν Λεχίαν, ἐτραβήχθησαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Κιόβου διὰ τὸν
 φόβον τῶν Τατάρων, ὡσάν ὅπου στρατεύματα μοσχόβικα δὲν εὐρίσκουν-
 ταν ἀπὸ τὸν Νίστρον ἕως εἰς τὸν Νίπρον.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ ὁ Ντοβλὲτ Γκερέη χάνης τοῦ Κριμίου
 με πλῆθος πολὺ Τατάρων, Καζάκων τε καὶ Ζαποροζάνων ἀποστατῶν ἐμ-
 30 βῆκεν εἰς τὸν τόπον τῶν Μοσχόβων, εἰς τὴν χώραν τὴν καλουμένην Χάρ-
 κοβαν, ἐπικρατοῦντος ἀκόμη τοῦ χειμῶνος καὶ τῶν ὑδάτων πεπηγμένων
 ὄντων καὶ μήτε ἐκεῖ εὐρέθησαν στρατεύματα μοσχόβικα. Ταῦτα μαθόντες
 οἱ Μοσχόβοι μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἐλογίαζαν πῶς μεταξὺ Τουρ-
 κῶν καὶ αὐτῶν εἶναι ἀγάπη, εὐθὺς ἐδιόρισαν στρατεύματα καὶ τὸν Σκορο-
 35 πάτσκη, χάτμανον τῶν Καζάκων, τὸν ὁποῖον μετὰ τὴν ἀποφυγὴν τοῦ Μα-
 ζέππα τὸν ἔκαμε χάτμανον Πέτρος ὁ βασιλεὺς, τὰ ὁποῖα ἀφοῦ ἔφθασαν
 εἰς τὴν Χάρκοβαν, ὅπου ἦν ὁ χάνης με τοὺς Τατάρους καὶ εὐθὺς ἄρχισαν
 νὰ πολεμοῦν καὶ νικῶντας τοὺς οἱ Μοσχόβοι, τοὺς ἀπεδίωξαν ἐκεῖθεν.
 Ἐφυγαν ὅμως οἱ Τατάροι εἰς τὸ Κρίμι με πολλὰ κούρση, ἀνθρώπων καὶ
 40 πραγμάτων πολλῶν. Ὁ δὲ καλγὰς, σουλτάνος τοῦ Μπουζακίου, ὁμοῦ καὶ
 ὁ Χαλίτσκη βοεβόδας τοῦ Κιόβου, ἥ ἔχοντες τριάντα χιλιάδες στράτευμα 648
 μαζί τοὺς, ἐσηκώθησαν ἀπὸ τὴν Νιμήροβαν ὅπου ἐκάθοντο καὶ ἀπὸ τὰ
 ἄλλα παζάρια καὶ ἐπολιόρκησαν τὸ κάστρον τῆς Μπέλα Τσέρκφας, εἰς
 τὸ ὁποῖον ἔκατοίκουν μέσα πολλὰ ὀλίγοι στρατιῶται Μοσχόβων, καὶ πο-
 45 λεμοῦντες το ἱκανὰς ἡμέρας, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὸ κυριεύσουν. Μετὰ ταῦτα
 δὲ ἐλθὼν εἰς βοήθειαν τοῦ κάστρου ὁ Γαλίτσινος γενεράλης με ὀκτῶ

împărăție să ierneze aci pe cheltuiala țării. Și deoarece țara era în lipsă de bani, boierii luară cu împrumut de la turci și dădură leșilor ca să cumpere cele trebuincioase pentru trai. Iar cîte rele au făcut aceștia aci în țară este cu neputință ca cineva să le descrie.

5

La 1 februarie, leșii au pornit din poruncă împărătească spre Nistru, ca să meargă în ținutul Sorocăi, împreună cu căpetenia lor Gruzinski, staroste de Rava, care era sub porunca voievodului Halicki. Ei făcură multe rele pe drum, dar și ei fură pedepsiți de Dumnezeu și au murit mulți || dintre ei, căci fusese o iarnă foarte grea și un ger nemaipomenit. Atunci au primit poruncă cu firman împărătesc și tătarii din Bugeac să meargă cu calga sultanul prin partea de dincolo a Nistrului; aceștia însă, ca niște oameni neascultători ce erau totdeauna, au trecut prin ținuturile Lăpușnei, Orheiului și Sorocăi și au stricat și au prăpădit toate satele de pe acolo. Pe urmă, tătarii de acolo, unindu-se la Nistru cu aceștia care se duseseră din Moldova la Soroca, au intrat în Țara leșească; era împreună cu calga sultanul și voievodul Halicki. Relele făcute acolo de ei, lăsăm să le povestească leșii! Oștile moscalilor se găseau în părțile din interiorul Țării leșești, unele în Lituania, altele la Riga, împreună cu Șeremet, iar țarul Petru era la St. Petersburg¹. Atunci cazacii care nu se răzvrătiseră împotriva împărăției moscalilor, auzind de intrarea tătarilor în Țara leșească, s-au retras de frica lor în părțile Kievului, deoarece de la Nistru și pînă la Nipru nu erau oști moschicești.

1 februarie
<1711>

647

10

15

20

25

Într-acea vreme și Devlet Gherei, hanul Crimeei, cu mare mulțime de tătari, cazaci și zaporojeni răzvrățiți a intrat în Țara moscalilor, în orașul numit Harkov, cînd iarna era încă în toi și apele înghețate; dar nici acolo nu au găsit oști moschicești. Moscalii aflînd de acest lucru mai tîrziu — căci ei socoteau că între ei și turci era pace — îndată au trimis într-acolo oști și pe Skoropadski, hatmanul cazacilor, pe care țarul Petru îl făcuse hatman după fuga lui Mazeppa. Aceste oști, după ce au ajuns la Harkov, unde era hanul cu tătarii, au și început îndată să se lupte și biruindu-i moscalii pe tătari, i-au izgonit de acolo. Tătarii au fugit însă în Crimeea cu multe prăzi și oameni. Iar calga, sultanul Bugeacului, împreună cu Halicki, voievodul Kievului, || avînd cu ei o oaste de treizeci de mii de oameni, s-au sculat de la Nemirov și din celelalte tîrguri unde stăteau și au împresurat cetatea Bila Țerkwa, în care se aflau doar foarte puțini ostași moscali, și, atacînd-o mai multe zile, nu au putut s-o cucerească. După aceea, venind în ajutorul cetății generalul Galițin cu opt mii de

35

40

648

45

¹ În textul grecesc avem forma *Σάνκτο μπόργγ* (Sancto borg).

χιλιάδες Μοσχόβους και με μερικούς Μολδοβάνους μισθωμένους καβα-
 5 λαρέους, κτυπώντας πρότερον τὰς βίγλας τῶν Τατάρων και νικώντας
 τους, εἶτα φθάσας και εἰς τὸ καθολικὸν στράτευμα τῶν Τατά-
 ρων και κτυπώντας τους τοὺς ἠφάνισε. Ἐχάθησαν ὅμως και πολλοὶ
 10 μισθωμένοι Καζάκοι, οἱ ὅποιοι ἐστράφησαν πάλιν ὀπίσω εἰς τὸ Βενδέρι
 και εἰς τὸ Μπουζάκι με πολλὰ κούρση και με πολλοὺς σκλάβους ὀρθο-
 δόξους ἀπ' ἐκεῖ. Αὐτὸ τὸ ἀσεβὲς ἔργον ἔγινε δι' αἰτίας τοῦ Χαλίτσκη βοε-
 βόδα Κιόβσκη.

15 Τῶν ρηθέντων πάντων ἐνεργουμένων εἰς τὴν Λεχίαν, προσταγὴ ἤλ-
 θεν ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν Τουρκῶν, τόσον εἰς τὸν αὐθέντην τῆς
 Βλαχίας¹ τὸν Μπραγκοβάνον, ὅσον και εἰς τὸν Δημητράσκον βόδαν τὸν
 αὐθέντην τῆς Μολδαβίας, διὰ νὰ ἐτοιμάσουν ὕλην ξύλην και νὰ κάμουν
 γεφύρι ἐπάνω εἰς τὸν Δούναβιν ποταμὸν εἰς τὸ Ὀμπλούσουτσι, ἴτοι εἰς
 20 τὴν Σάκτσαν. Προσέτι ἤλθε και ἄλλη προσταγὴ εἰς τὸν Δημητράσκον
 15 βόδαν διὰ τὸν ρήγα τῆς Οὐγγρίας Ρακόβσκη, διὰ νὰ μὴν τὸν ἀφήσῃ νὰ
 περάσῃ ἀπὸ τὴν Μολδαβίαν και ὑπάγῃ εἰς τὸν βασιλέα τῶν Μοσχόβων,
 ἐκεῖνος ὅμως ἀπὸ ἄλλο μέρος ἀπέρασε και ὑπῆγε καθὼς ἤθελε. Καὶ ταῦτα
 μὲν περὶ τούτων ἀρκοῦσι.

Ἦγεμονεύων δὲ ὁ Δημητράσκος βόδας, χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ με
 20 κανέναν, ἔστειλε κάποιον Προῖκον καπιτάνον με γράμματα εἰς τοὺς Μοσχό-
 βους, φανερόντας διὰ τῶν γραμμάτων του πρὸς ἐκείνους τὴν γνώμη
 του, πὼς ἀνίσως και Θεοῦ θέλοντος ἤθελον κινήσει οἱ Μοσχόβοι κατὰ
 τῶν Τουρκῶν, αὐτὸς εἶναι ἔτοιμος νὰ ἀποστατήσῃ ἀπὸ τὴν βασιλείαν
 τῶν Τουρκῶν και νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν βασιλείαν τους. Προσέτι τοὺς ἔγρα-
 25 φε και τοῦτο, καθὼς ἐβεβαιώθησαν ὕστερον, πὼς ἀνίσως και ἤθελον τοῦ
 δώσει ἄσπρα, ἤμπορεῖ νὰ κάμνῃ και στράτευμα καβάλλας ἕως εἴκοσι χι-
 30 λιάδες. || Αὐτὰ δὲ τὰ γράμματα τοὺς τὰ ἔστειλε ὅταν ὁ χάνης εὐρίσκετο εἰς 649
 τὴν Χάρκοβαν, τὸν τόπον τῶν Μοσχόβων, και ὁ καλγὰς σουλτάνος μαζί
 με τὸν Χαλίτσκη, βοεβόδα Κιόβου, εἰς τὴν Νιμήροβαν. Ὅμοίως και ὁ
 30 Μπασαράμπας βόδας εἶχε γράψῃ γράμματα πρὸς τοὺς Μοσχόβους πρωτύ-
 τερα ἀπὸ τὸν Δημητράσκο βόδαν, ὁ ἑποῖος εἶχε και καπικεχαγιάν ἐκεῖ
 εἰς τοὺς Μοσχόβους.

Ταύτας τὰς ἐπιβουλάς τῶν δύο αὐτῶν αὐθέντων ὁ βασιλεὺς τῶν Τουρ-
 κῶν δὲν ἤξευρεν, ἀλλὰ ἐφρόντιζε μόνον εἰς τὸ νὰ συναθροίσῃ στρατεύ-
 35 ματα νὰ τὰ στείλῃ κατὰ τῶν Μοσχόβων μαζί με τὸν βεζίρην Μεχμέτ²
 πασὰ τὸν Μπαλτατζήν, καθὼς και ἔστειλε περίπου τῶν τετρακοσίων χι-
 λιάδων, χωρὶς τῶν Τατάρων. Πρὸς γοῦν τὸν Δημητράσκον βόδαν ἤλθεν
 ἀπόκρισις ἀπὸ τὸν Πέτρον, τὸν βασιλέα τῶν Μοσχόβων, πὼς νὰ ἐτοιμά-
 ζεται και βέβαια θέλει τὸν ἔχει πλέον διὰ ἐδικόν του κατὰ τὰς αἰτήσεις
 40 ὁποῦ τοῦ ἔκαμε.

¹ In ms. a fost «λεχίας», s-a îndreptat de altă mină și cu altă cerneală «βλαχίας»

² In ms. «Ἀχμέτ», o altă mină a adăogat pe deasupra «Μεχμέτ», fără să șteargă pe «Ἀχμέτ».

moscali și cu o seamă de lefegii moldoveni călări, a atacat mai întâi străjile tătarilor și le-a biruit. Apoi a ajuns și la grosul oștirii tătarilor și, bătându-i, i-a nimicit. Au pierit însă și mulți dintre lefegii cazaci, iar cei rămași s-au 5 întors la Bender și în Bugeac cu multe prăzi și cu mulți robi creștini luați de acolo. Această faptă nelegiuită s-a făcut din pricina lui Halicki, voievodul Kievului.

Pe cînd în Țara leșească se petreceau cele spuse mai sus, a venit poruncă de la împărăția otomană și lui Brîncoveanu, domnul Țării Românești, și 10 lui Dimitrașcu vodă, domnul Moldovei, să pregătească material lemnos și să facă un pod peste Dunăre, la Oblucița ¹, adică la Isaccea ². Lui Dimitrașcu vodă i-a mai venit și altă poruncă cu privire la craiul Ungariei Rákóczy³, 15 și anume să nu-l lase să treacă prin Moldova să meargă la țarul moscalilor. Acela însă trecuse prin altă parte și s-a dus, așa cum a vrut ⁴. Dar despre acestea ajung cele spuse.

Cînd domnea Dimitrașcu vodă, fără să se sfătuiască cu nimeni, a trimis pe un oarecare Pricopie ⁵ căpitan cu scrisori la moscali, prin care dădea 20 în vileag gîndul său că adică, dacă moscalii ar porni cu voia lui Dumnezeu asupra turcilor, el este gata să se răzvrătească împotriva împărăției turcești și să se supună împărăției lor. Le mai scria încă moscalilor și aceasta, precum s-a adevărit mai tîrziu, că dacă îi vor da bani, el ar putea să pregă- 25

649 tească și oști călări, pînă la douăzeci de mii. || Aceste scrisori le-a trimis cînd hanul se afla la Harkov, în țara moscalilor, și calga sultanul cu Halicki, voievodul Kievului, la Nemirov. La fel și Basarab vodă trimisese scrisori 30 la moscali înaintea lui Dimitrașcu vodă și avea și capuchehaie la ei.

Sultanul turcilor nu știa de aceste fapte viclene ale celor doi domni; el se îngrijea numai să strîngă oști și să le trimită asupra moscalilor împreună cu marele vizir Mehmed-pașa Baltagi, precum a și trimis cam vreo 35 patru sute de mii de ostași ⁶, afară de tătari. Iar lui Dimitrașcu vodă i-a venit răspuns de la Petru, țarul moscalilor, să se pregătească și, desigur, îl va socoti de aci înainte ca om al lui, după cum îi ceruse.

¹ În textul grecesc este Ὀμπλούσουτζι (Oblusuți).

² În textul grecesc este Σάκτζα (Saccea), pentru Isaccea.

³ E vorba de Francisc Rákóczy II principe al Transilvaniei.

⁴ Francisc Rákóczy II a găsit totuși alt drum, și anume la Iavorov, vezi N. Iorga, *Francisc Rákóczy al II-lea, invietorul conștiinței naționale ungurești, și românii*, București, 1910, în « Anal. Acad. Rom. », seria a II-a, tom. XXXIII, p. 21.

⁵ În textul grecesc numele căpitanului este Προϊκος (Pricos), iar mai jos (p. 90) același căpitan e numit Προκόπιος (Procopios). În Nicolae Costin (p. 92) întilnim forma Pricopie; am rămas la ultima formă întilnită în cronică românească și care ni se pare mai probabilă.

⁶ Cronicarul spune aici că sultanul a trimis patru sute de mii de ostași, dar ceva mai jos (p. 109) reduce numărul la două sute de mii; Nicolae Costin spune (p. 92) că oastea turcească se ridica « ca la 150 000 » și adaugă că « alții zic că a fost și mai mult ».

Διὰ τὰ μὴ γνωρισθῆν ὅπως ὁ Δημητριάσκου βόδας πῶς ἔχει σκοπὸν
διὰ τὰ ἀποσταθῆν καὶ ἰσῶς πρὸ τοῦ ἐρχομῶ τῶν Μοσχόβων ἠθάλον
σε βολίους ἴπους καὶ ὅ,τι ἦκουεν ἀπὸ τοῦ Τούρκου τὸ ἔγραψεν εἰς
5 τοὺς Μοσχόβους καὶ ὅ,τι ἐπάθθαιεν ἀπὸ τοῦς Μοσχόβους, τὸ ἔγραψεν
εἰς τοὺς Τούρκους. Αὐτοὺς τοὺς Τούρκους λοιπὸν θάλοισα διὰ τὰ τοὺς
ἀπατησῆν περιεσώζετον, τὰ μὴν ἔχουσιν κατ' αὐτοῦ καμιαὶ ὑποψιαί, ἔσται
λέν ἄν' ἔδω μερικοὺς ἀρχοντας εἰς Κωνσταντινουπόλιν διὰ τὰ προσκαυ-
10 θῶν ἀπὸ τῶν Νικολάη βόδα, λέγοντες πῶς ἀφάνισε τὴν ἰσάραν τῆς Μο-
δάβιας. Τὸν Νικολάην δηλαδὴ Ζτοῦρτζα, μέγαν βόρβικον τῆς Κάτω Τσα-
πάς, τὸν Μανολάκην Ρωσέτον, πρῶην μέγαν βόρβικον, καὶ τὸν Δημητρί-
15 αῦνον, τὸν Τεωργίτσα, πρῶην βισιτάρην, τὸν Βασίλειον Χαμπσεσέκου-
λον μεδέλβιτσίδην καὶ ἀλλοὺς κατατέτους, Φεβρουαρίου δεκάτην ἰπτῆν.
Τὸν δὲ Νουπουλον Κωστάκην, μέγαν βόρβικον, τὸν εἶχε στειλεῖν πρότερον
15 εἰς τὸ Βενδέρι με ἔξοδα εἰς τὸν Καρὰ Μεχμέτ-πασὰ σερασκέρην, διὰ τὰ
πάρη καὶ ἄν' ἔκεινον ἄρζι κατὰ τοῦ Νικολάη βόδα, τὸ ὅμοιον καὶ ἐπῆ-
20 πεν. Φθάσαντες λοιπὸν οἱ ἀρχοντες κατὰ τὴν προσταγῆν τοῦ Δημητριά-
σκου βόδα εἰς Κωνσταντινουπόλιν με τὰς ἀναφοράς τῆς ἰσάρας καὶ με
650 τὸ ἄρζι τοῦ σερασκέρη, ἢ ἐβγῆκαν εἰς τὸν Βασίλειαν με ἀναμμένας ψάδας εἰς τὰς
20 κεφαλάς των καὶ ἐπροσκάλαιοντο ἀπὸ τῶν Νικολάη βόδα πῶς τοὺς ἀφάνισε.
Κατ' ἔκεινον δὲ τὸν καιρὸν δὲν εὐρέθη ὁ βεζίρης εἰς τὴν Κωνσταν-
τινουπόλιν, ἀλλὰ εἰχεν ἔβγει εἰς τὴν Ἀδριανουπόλιν με τὰ σπρατεύματα
καὶ εὐθὺς ὁ Βασίλειος μετὰ τὰς ἀναφοράς ἐπέστρεψε τὸν σπασυμπασην
25 ὁ ὅμοιος φοβηθεὶς κατὰ τὸ παρὸν ἐκρύβη. Ὑστερον δὲ, διὰ μέσον τοῦ
Μπαλατατζῆ βεζίρη, ἐδιόρθωσε τὰς ὑποθέσεις του καὶ δὲν ἠπόρεσαν νὰ
τοῦ κάμουν οἱ ἀρχοντες τίποτε, οἱ ὅμοιοι μετ' ἀλίαν ἠέρας ἀνευ ἀρη-
30 τας ἐγύρισαν εἰς Μπυδαβία καὶ εἶχαν τυχὴν καλὴν ὄπου ἔκει δὲν ἄργο-
πόρησαν, διότι ἂν ἠθάλον εἶσθαι ἔκει καὶ ἠθάλε τοὺς προάβαβι ἢ ἀποστα-
30 σία τὸν τοῦ Δημητριάσκου βόδα, ἠθάλε τοὺς κρημάσει ὄλους ἢ Βασίλειαν.
Εἰς αὐτὸν τὸν χρόνον κατὰ τὸ ἔσθ' ἔτος, Ἀπριλίου στ', ἀπέθανε καὶ
ὁ Ἰωσήφ Λεονόδοτος, ὁ Βασίλειος τῆς Ἰερμαβίας, ὁ δὲ Πίερος ὁ Βασίλειος
εὐρίσκειτο εἰς τὴν Λεχίαν εἰς τὸ Ἰάροβον. Κοντὰ εἰς τὰ ἄνω ρηθέντα ση-
35 μεωνομένην καὶ τοῦτο κατὰ τὴν μετὰρρασιν ὄπου ἐκαμάμαεν ἀπὸ κάποια
ἐτίραδα τυπωμένη, πωσαίκετῆς διαλέκτου, πῶς δηλαδὴ ἔγραψεν ὁ Βασίλειος
τῶν Τούρκων εἰς τὸν Βασίλειαν τῶν Μοσχόβων καὶ ὁ Βασίλειος τῶν Μοσχό-
βων εἰς τὸν Βασίλειαν τῶν Τούρκων καὶ ἐβεβαίωσαν τὴν πρωτεύσαν ἀγα-
40 πην καὶ ὕστερον πῶς πάλιν διὰ γρημμάτων τὴν ἐχθράσαν, τὰ ὅμοια αὐτὰ
ἠκολούθησαν ποτοῦ νὰ ἔλαθον οἱ Μοσχόβοι ἔδω εἰς τὴν ἰσάραν. ἢ

13 Φεβρουαρίου <1711>

6 Ἀπριλίου 1711

651 ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΖΟΥΓΛΑΝ ΑΧΜΕΤ, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ, ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΕΤΡΟΝ ΑΛΕΞΙΑΔΗΝ, ΒΑΣΙΛΕΥΑ ΤΩΝ ΜΟΣΧΩΒΩΝ

Зовѣтанъ Ахметъ ханъ, вѣдъс тоу Мехметъ ханъ, ѡ πάντοτε ρωμαιοφόρος.

Ἐγὼ τῶν ὑπερήμων καὶ παρὰ Θεοῦ ἐυλογημένων κάστρων καὶ τιμῶ-
45 νων τῶν καὶ ἀγίων τόπων, ὄπου παρ' ὄλου τοῦ λαοῦ προσκυνοῦνται, βα-
45 σίλειος τοῦ τε ἠγιασμένου Μεκέ, καὶ λαμπροῦ Μεδίβε, καὶ τῶν λοιπῶν

Dimitrașcu vodă însă, ca să nu se dea în vileag că are de gînd să se hainească și să fie prins de turci înainte de venirea moscalilor și să fie pedepsit după cuviință, începu uneltiri viclene; el scria moscalilor ceea ce auzea de la turci și acestora ceea ce afla de la moscali. Și ca să înșele 5 și mai mult pe turci și să nu aibă nici o bănuială asupra lui, a trimis la 13 februarie la Constantinopol o seamă de boieri de aci ca să se plîngă împotriva lui Nicolae vodă și să spună că a prăpădit țara Moldovei. Anume el a trimis pe Nicolae Sturza, mare vornic de Țara de Jos, pe Manolachi 10 Rusăt, biv vel vornic, pe Dabija banul, pe Gheorghită, biv vistier, pe Vasile Hăbășescu medelnicerul și pe alți boieri mai mici. Iar pe Lupu Costachi, mare vornic, îl trimisese mai dinainte cu cheltuiala sa la Bender, ca să ia și de la Cara Mehmed-pașa seraschierul arz împotriva lui Nicolae vodă, 15 pe care arz l-a și luat. Ajungînd dar la Constantinopol după porunca lui 650 Dimitrașcu vodă, cu jalbele țării și cu arzul seraschierului, || boierii au ieșit înaintea sultanului cu rogojină aprinsă pe cap și s-au plîns împotriva lui Nicolae vodă că i-a ruinat. 20

Pe vremea aceea, marele vizir nu se afla la Constantinopol, deoarece plecase cu oștirea la Adrianopol. După ce au dat jalbele, sultanul a poruncit îndată lui ceauș-bașa să prindă pe Nicolae vodă și să-l ducă la divanul împărătesc. Nicolae vodă, temîndu-se, se ascunsese atunci, pe urmă însă, 25 prin mijlocirea lui Baltagi, marele vizir, își aranjă treburile, așa că boierii nu au putut să-i facă nimic și fără zăbavă, după cîteva zile, ei s-au întors în Moldova. Și au avut noroc că nu au mai zăbovit pe acolo, deoarece dacă i-ar fi apucat acolo răzvrătirea lui Dimitrașcu vodă, împărăția i-ar fi spînzurat pe toți. 30

În vremea aceea, în anul 7219, aprilie 6, a murit Iosif Leopold, împă- 6 aprilie 1711 ratul Germaniei, iar țarul Petru se găsea în Țara leșească la Iavorov. Pe lîngă cele spuse mai sus, notăm și următoarele, pe care le-am tradus după niște cărțile tipărite în limba rusească, cum adică sultanul turcilor a scris către 35 țarul moscalilor și țarul moscalilor către sultanul turcilor de au întărit pacea de mai înainte și cum mai pe urmă iarăși prin scrisori au stricat-o. Toate acestea s-au petrecut înainte de venirea moscalilor aici în țară. ||

651 SCRISOAREA SULTANULUI AHMED, ÎMPĂRATUL TURCILOR, 40 CĂTRE PETRU ALEXEEVICI, ȚARUL MOSCALILOR

Sultan Ahmed han, ful lui Mehmed han, pururea biruitor

Eu, împăratul preacinstitelor și de Dumnezeu blagoslovitelor cetăți și al cinstitelor morminte și sîntelor locuri unde toate neamurile se închină și al sfințitei Meca și strălucitei Medina și al celorlalte sînte cetăți ale 45

ἀγίων κάστρων, τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐξουσιαστής καὶ μονάρχης τῶν ἐπιθυμητῶν τριῶν μεγάλων κάστρων: Κωνσταντινουπόλεως, Ἀδριανουπόλεως καὶ Μπρούσης, κύριος τῆς Βαβυλῶνος, Δαμασκοῦ, Αἰγύπτου, Ἀραβίας, Χαλεπίου, Ἀντιοχείας, Χαλδίας, Περσίας, Ἄχσας, Δάλσιας, Ρύκίας, Μεσοποταμίας καὶ ἄλλων τόπων, Βανίας, Κυλλικίας, Γκιουρζίας, Μελετινῆς, 5 μεγάλης Ἀρμενίας, Σεβαστίας, Καραμανίας, Μπαρμπαρίας, Αἰθιοπίας, Ταρραμπλουσίου καὶ τῶν νησιῶν, Ρόδου, Κύπρου, Κανδίας καὶ τῶν λοιπῶν τῆς τε Μαύρης καὶ Ἄσπρης θαλάσσης, τῆς Ἀνατολῆς, ἤτοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Ρούμελης, Ταταρίας, Κεφέ, Μπόσνας, Τεμισβαρίου τε καὶ 10 Μπελιγραδίου, τῶν ὀνομαστῶν καὶ ἰσχυρῶν κάστρων καὶ πρὸς τούτοις, Βλαχίας, Μολδαβίας καὶ ἐτέρων πολλῶν ἐπαινετῶν καὶ δεδοξασμένων τόπων καὶ κάστρων, βασιλεὺς τῶν βασιλέων, κατὰ πολλὰ ἐλεήμων καὶ ἰσχυρὸς σουλτάνος, υἱὸς σουλτάνου, μονάρχης, υἱὸς μονάρχου, σουλτάν Ἀχμέτης, υἱὸς σουλτάν Μεχμέτ βασιλέως, ἀνεψιὸς¹ τοῦ σουλτάν Ἰμπραχὴμ 15 βασιλέως.

Ἡμεῖς, ἡ μεγάλη δηλαδὴ ἐδικὴ μας βασιλεία, ὅπου ἠύραμεν τὸν ὑψηλόν, ὀθωμανικόν, βασιλικόν, μοναρχικόν τε καὶ ὑπέρτιμον θρόνον μὲ ἀσφάλειαν ἀπὸ τὸν εὐτυχισμένον ἀδελφόν μας σουλτάν Μουσταφᾶ βασιλέα ὅστις εὐρίσκεται εἰς τὸν παράδεισον (ἐφ' ὃν εἶη ἔλεος καὶ ἄφεσις) 20 γράφομεν πρὸς σέ, τὸν δεδοξασμένον καὶ διαλεγμένον ἀπὸ τοὺς ὑψηλοὺς αὐθέντας καὶ ἡγεμόνας, καὶ τὸν δυνατὸν ἀπὸ ὅλους τοὺς δυνατοὺς ἐξουσιαστάς ὅπου πιστεύουν εἰς τὸν Μεσίαν Ἰησοῦν, αὐθέντην || λέγω ἀξιοπρεπέστατον καὶ βασιλέα τῶν αὐθέντων τῆς Μοσχοβίας καὶ ὅλης τῆς Ρωσσίας Πέτρον Ἀλεξιάδην (ἄμποτες νὰ εὐτυχῆς λαμπρῶς εἰς ὁδοὺς σωτηριώδεις) 25 καὶ φανερώνομεν διὰ τὴν ἀγάπην τῶν τριάκοντα χρόνων ὅπου προεδιορίσθη καὶ ἀπεφασίσθη παρὰ τοῦ εὐτυχισμένου ἀδελφοῦ μας σουλτάν Μουσταφᾶ βασιλέως, μεταξὺ τῶν δύο βασιλειῶν τούτων, καθὼς ἐγνωρίσαμεν ἀπὸ τὰ ὑπέρλαμπρα καὶ ἐπιβεβαιωτικὰ γράμματα τῆς βασιλείας του, ὅπου ἐλάβομεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἐνδόξου ἐλτσῆ σας, στολνίκου Πέτρου Ἀνδριέβιτς Γκρόσσουλ, ὅτι καὶ ἡμεῖς θέλομεν δεχθῆ καὶ ἀνανεώσει τὴν εἰρήνην ταύτην μὲ ἀπαρασάλευτον ὄρον. Περὶ τῆς ὁποίας φανερώνοντας καὶ 30 δηλοποιῶντας καὶ διὰ ζώσης φωνῆς εἰς τὴν βασιλείαν μας ὁ πρῶτος τῆς βουλῆς καὶ ἐπίτροπός μας, ἐκλαμπρότατος βεζίρης Ἀλῆ-πασάς, δὲν ἐλείψαμεν νὰ φυλάξωμεν ἀπαρασαλεύτους τὰς ἀποφάσεις καὶ συνθήκας τῆς 35 μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μας σουλτάν Μουσταφᾶ βασιλέως εἰρήνης, τὴν ὁποίαν ἀνανεοῦμεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ λόγον εἰς λόγον μὲ αὐτὸ τὸ ἐδικὸ μας ὑψηλόν καὶ δεδοξασμένον σημεῖον, δηλαδὴ τὰ ἐσφραγισμένα παρὰ τῆς βασιλείας μας ἄρθρα, διὰ νὰ εἶναι ἀκλόνητος καὶ ἀτάραχος, καθὼς ἐσυμφωνήθη καὶ ἀπεφασίσθη καὶ ἀπὸ τὸν προρρηθέντα εὐτυχισμένον ἀδελφόν μας σουλτάν 40 Μουσταφάν, ἐν τῷ χιλιοστῷ ἑκατοστῷ δωδεκάτῳ ἔτει, τῇ εἰκοστῇ ἕκτῃ τοῦ φεγγαρίου Μουχαρέμ, βάλλοντας μάρτυρας ἐν πρώτοις τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ποιητὴν τούτων Θεόν, ἔπειτα τὸν μέγαν προφήτην τῶν προφητῶν Μωάμεθ Μουσταφάν, πὼς θέλει φυλαχθῆ ἀκλόνητος ἡ ἀγάπη μας κατὰ τὰ ἐσφραγισμένα τῆς βασιλείας μας ἄρθρα εἰς τριάκοντα χρό- 45 νους κατὰ τὴν ἐδικὴν μας καθαρὰν συνήθειαν καὶ ἐστεμμένην μοναρχίαν,

¹ În ms. «ἀνεψιός», o altă mină a scris pe deasupra «ἔγγονος» fără să șteargă pe «ἀνεψιός».

Ierusalimului. Stăpînior și domn al celor trei mari cetăți jinduite : Constantinopolul, Adrianopolul și Brusa; stăpîn al Babilonului, Damascului, Egiptului, Arabiei, Halepului, Antiohiei, Haldeei, Persiei, Ahsei, Dalsiei, Rychiei, Mesopotamiei și al altor ținuturi, al Vaniei, Ciliciei, Georgiei, 5 Melitenei, Armeniei mari, Sebastiei, Caramaniei, Barbariei, Etiopiei, Tarablusiei și al insulelor Rodos, Cipru, Creta și al celorlalte aflate atît în Marea Neagră, cît și în cea Albă,¹ al Anatoliei, adică al Asiei Mici, și al Rumeliei, al Tătăriei, al Kefeului, Bosniei, Timișoarei și Belgradului, cetăți vestite și puternice, și încă al Țării Românești, al Moldovei și al 10 altor multor ținuturi și cetăți lăudate și vestite, împărat al împăraților, prea milostiv și puternic sultan, fiu de sultan, monarh, fiu de monarh, sultan Ahmed, fiu al sultanului Mehmed împăratul, nepot al sultanului Ibrahim împăratul. 15

Noi, adică marea noastră împărăție, care am căpătat întărit înaltul și preacinstitul, împărătescul și monarhicescul tron otoman de la fericitul frate al nostru sultanul Mustafa împăratul, care acum se găsește în rai (fie milostivire și iertare asupra lui), scriem către tine slăvitul și alesul dintre 20 înalții domni și stăpînitori și puternicul printre toți stăpînitorii puternici care cred în Iisus Mesia, domnitor || prea vrednic de cinste și împărat 652 peste domnitorii Moscovei și al întregii Rusii, Petre Alexeevici (fiu cu noroc strălucit pe căile aducătoare de mîntuire) și-ți facem cunoscut cu privire la pacea de 30 de ani, care s-a rînduit și s-a hotărît între aceste 25 două împărății de fericitul nostru frate sultanul Mustafa împăratul, precum am aflat din preastrălucitele scrisori de întărire ale împărăției-sale, pe care le-am primit din mîna slăvitului elciu al vostru, stolnicul Petre Andreevici Grosul, că și noi vom primi și vom reînnoi pacea aceasta cu hotărîre 30 nestrămutată. Cu privire la această pace, după ce primul sfetnic și ajutorul nostru, preastrălucitul marele vizir Ali-pașa, a adus la cunoștința împărăției-noastre despre această pace și prin viu grai, noi am păzit întru totul neclintite hotărîrile și condițiile păcii încheiate cu fratele nostru sultanul Mustafa împăratul. Această pace, adică articolele pecetluite de împărăția- 35 noastră, o reînnoim și noi cuvînt cu cuvînt cu acest al nostru înalt și slăvit semn, pentru ca să fie neclintită și netulburată, precum a fost încheiată și hotărîtă de fericitul nostru frate sus-pomenit, sultanul Mustafa, în anii 1112, la 26 ale lunii Muharem. Luăm drept martori în primul rînd cerul 40 și pămîntul și pe făcătorul acestora, Dumnezeu, apoi pe marele profet al profeților Mohamed Mustafa, că, potrivit cu articolele pecetluite de împărăția-noastră, pacea noastră va fi păstrată neclintită timp de treizeci

¹ E vorba de Marea Mediterană.

ἕως οὐδὲν προέλθει αἰτιόν τι μάχης ἐκ μέρους σας. Διὰ τὴν ὁποίαν αὐ-
 τὴν ἀναμεταξὺ ἡμῶν ἀγάπην, προστάζει ἡ βασιλεία μας καὶ εἰς ὅλους
 τοὺς ἐξουσιαστάς καὶ τιμίους ζαπίτηδες¹ καὶ ὄλον τὸ τροπαιοφόρον στρα-
 τευμά μας καὶ ὅλους τοὺς εἰς ἡμᾶς ὑποκειμένους νὰ μὴν φανῆ καμία
 5 ἐναντιότης. ||

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΙΕΤΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΟΥΛΤΑΝ
 ΑΧΜΕΤΗΝ, ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

653

Ἄγκαλὰ καὶ ἡμεῖς προεγράψαμεν πρὸς τὴν ὑψηλὴν αὐτῆς σουλτα-
 νίαν² κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑπτακοσιοστὸν δέκατον παρελθὸν ἔτος δύο ἐπι-
 10 στολάς, τὴν μίαν μὲν εἰς τὰς δεκαεπτὰ τοῦ Ἰουλίου μηνός, τὴν δ' ἄλλην
 εἰς τὰς δεκαοκτῶ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός περὶ τοῦ ρηγὸς τῶν Σφετσῶν,
 ὅπου φυλάττεται τόσον πολὺν καιρὸν εἰς τὸν τόπον τῆς βασιλείας τῆς
 μαζὶ μὲ τοὺς χαϊνήδες τοὺς ἐδικούς μας Καζάκους καὶ μὲ τοὺς ἀποστά-
 τας τοῦ ρηγὸς τῆς Λεχίας καὶ ἐδικοῦ μας συμμαχοῦ, καὶ ἐφανερῶσαμεν
 15 τῇ βασιλείᾳ τῆς διὰ τὸν ρηθέντα ρήγα τῶν Σφετζῶν νὰ τὸν προστάξῃ
 νὰ σηκωθῆ ἀπὸ τὸν τόπον τῆς βασιλείας τῆς καὶ νὰ πηγαίῃ εἰς τὸ ρη-
 γᾶτον του χωρὶς καμίαν ἀνακάτωσιν καὶ σύγχυσιν τῆς ἀναμεταξὺ ἡμῶν
 ἀγάπης, καὶ πὼς ἂν θέλῃ ἡ βασιλεία τῆς νὰ περάσῃ ὁ ρηθεὶς ρήγας ἀπὸ
 τὴν Λεχίαν, ἡμποροῦμεν διὰ τὸ ὕψος τῆς βασιλείας τῆς νὰ δεχθοῦμεν
 20 τὴν θέλησίν τῆς ταύτην, πλὴν μὲ μόνον τρεῖς χιλιάδες στρατεύματα ἰπι-
 κὸν νὰ περάσῃ, τῷ δὲ ἔλτση μας ἐπροστάξαμεν νὰ φανερῶσῃ τῇ βασιλείᾳ
 τῆς πὼς ἡμποροῦμεν νὰ καταπείσωμεν τὸν ρήγα τῆς Λεχίας καὶ ὅλους τοὺς
 συμβούλους αὐτῆς νὰ στέρξουν τὴν διάβασίν του καὶ μὲ πέντε χιλιάδες
 στρατεύματα. Ἡ βασιλεία τῆς ὅμως καμίαν ἀπόκρισιν δὲν ἠθέλησε περὶ
 25 τῶν τοιούτων νὰ μᾶς δώσῃ. Διὰ τοῦτο καὶ αὐθις γράφοντες πρὸς τὴν βασι-
 λείαν τῆς, φανερώνομεν πὼς ἂν βουληθῆ ἡ βασιλεία τῆς νὰ τὸν διαβάσῃ
 ἀπὸ τὴν Λεχίαν μὲ δύναμιν περισσοῦ στρατεύματος δυναστικῶς, δὲν θέ-
 λομεν ὑποφέρει τὸ τοιοῦτον, οὔτε ἡμεῖς, οὔτε ὁ ρήγας τῆς Λεχίας, ὡσὰν
 ὅπου ἔχομεν χρέος καὶ δεσμίματα συμμαχίας ἀναμεταξὺ μας καὶ εἰς αὐτὸ
 30 δὲν θέλομεν φανῆ ἡμεῖς αἰτιοὶ τῆς καταργήσεως τῆς εἰρήνης, οὐδὲ πα-
 ραβάται τῶν μεταξὺ ἡμῶν ἱερῶν συνθηκῶν. Καὶ ἂν τύχῃ ἐκ τούτου νὰ
 συνέβῃ καὶ αἱματοχυσία ἀνθρώπων, ὁ Θεὸς θέλει ἀντιπολεμήσει τὸν αἴ-
 τιον τῆς καταλύσεως τῆς εἰρήνης, ἐπειδὴ καὶ ὁ ρήγας τῶν Σφετσῶν ἡμπο-
 ρεῖ νὰ περάσῃ καὶ ἀπὸ ἄλλους τόπους καὶ δρόμους ὅπου δὲν προξενοῦν
 35 σύγχυσιν καὶ ταραχὴν τῆς εἰρήνης. Ἡ δὲ διάβασίς του ἀπὸ τὴν Λεχίαν
 μὲ δύναμιν στρατεύματος δὲν εἶναι || ἄλλο, πάρεξ πρόξενος ὑποψίας με- 654
 γάλῃς καὶ ταραχῆς, καὶ τελευταῖον, ἀνατροπῆς τῆς ἀναμεταξὺ ἡμῶν ἀγά-
 πης. Καὶ εἰς αὐτὰ ὅλα ὄχι μόνον δὲν μᾶς ἀπεκρίθη ἡ βασιλεία τῆς, ἀλλ'
 οὔτε ἀπὸ τὸν ρηθέντα ἔλτσην μας δὲν ἐλάβαμεν καμίαν εἶδησιν δι' ἐκεῖ-

¹ In ms «ζαπιτῆδες», altă mină și cu altă cerneală a îndreptat în «ζαπίτηδες».

² In ms «σουλτανίαν», altă mină și cu altă cerneală a scris pe deasupra «βασιλείαν».

de ani, după obiceiul curat al încoronatei noastre monarhii, pînă cînd nu se va ivi vreo pricină de luptă din vina voastră. Pentru această pace dintre noi, împărăția-noastră poruncește tuturor cîrmuitoților, și cinstitoților noștri zabiți, și întregii noastre oștiri biruitoare, și tuturor celor supuși nouă să nu se arate din partea lor vreo împotrăvire.” ||¹

5

653

SCRISOAREA ȚARULUI PETRU CĂTRE SULTANUL AHMED, ÎMPĂRATUL TURCILOR

Măcar că scrisesem către înalta voastră împărăție două scrisori încă din anul trecut, 1710, una la 17 iulie², iar cealaltă la 18 octombrie, cu privire la regele Suediei, care se ascunde de atîta vreme pe pămîntul împărăției-voastre, împreună cu cazacii noștri haini și cu cei răzvrățiți împotriva regelui Țării leșești, aliatul nostru, și făcusem cunoscut împărăției-voastre pentru sus-zisul rege al Suediei să-i poruncească să plece din ținutul împărăției-voastre și să meargă în regatul lui fără nici o tulburare a păcii dintre noi; că dacă împărăția-voastră vrea ca sus-zisul rege să treacă prin Țara leșească, putem, pentru înălțimea împărăției-voastre, să admitem această dorință a ei, dar să nu treacă decît numai cu trei mii de ostași călări; iar elciului nostru i-am poruncit să arate împărăției-voastre că putem să înduplecăm pe regele Țării leșești și pe toți sfinții lui să îngăduie trecerea acestuia și cu cinci mii de ostași. Împărăția-voastră însă n-a voit să ne dea nici un răspuns despre acestea. De aceea scriem iarăși către împărăția-voastră și vă facem cunoscut că dacă împărăția-voastră ar vrea ca el să treacă prin Țara leșească cu forța și cu mai multă oaste, acest lucru nu-l vom îngădui nici noi, nici regele Țării leșești, întrucît avem îndatoriri și legături de alință între noi. Și atunci nu vom fi noi pricină de stricăre a păcii și nici călcători ai sfințelor tratate existente între noi. Și dacă de pe urma acestui lucru se va întîmpla și vărsare de sînge, atunci Dumnezeu va pedepsi pe acela care a pricinuit stricărea păcii, deoarece regele Suediei poate să treacă și prin alte locuri și drumuri, pe unde, dacă va trece, nu va produce neliniște și tulburare a păcii. Trecerea lui prin Țara leșească cu oaste nu e altceva decît pricină de mare bănuială și tulburare și la urmă de stricăre a păcii între noi. Și la toate acestea nu numai că împărăția-voastră nu ne-ați răspuns, dar nici de la elciul nostru nu am primit vreo

¹ Scrisoarea sultanului Ahmed către țarul Rusiei se află și în Nicolae Costin, vezi M. Kogălniceanu, *op. cit.*, II, p. 95—96.

² În *Istoria clucerului Afenduli* este 7 iulie, vezi Hurmuzaki, *Documente*, vol. XIII, p. 53.

να όπου του ἐπροστάξαμεν νὰ εἰπῆ ἀπὸ στόματος τῆ βασιλείᾳ της. Μάλιστα δὲ ἀκούομεν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη πὼς νὰ ἐβάλθη ἀπὸ τὴν βασιλείαν της καὶ εἰς φύλαξιν, καθὼς ἐγινε γνωστὸν καὶ εἰς ὅλον τὸ πλῆθος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπειδὴ ἔστειλε οὐ μόνον εἰς τὰς ἄκρες ὄλες, ἀλλὰ
 5 καὶ εἰς τοὺς Τατάρους προσταγὴν διὰ νὰ μαζωχθῆ στρατεύματα καὶ νὰ εἶναι ἔτοιμον διὰ πόλεμον κατὰ τῆς Λεχίας καὶ καθ' ἡμῶν. Ὅθεν καὶ ἐνθυμίζομεν τὴν βασιλείαν της διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν ἐπιστολῆς τὰς συμφωνίας καὶ συνθήκας όπου τὸν ἀπερασμένον χρόνον μὲ ὄρκους φοβεροὺς κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν ἐπιβεβαίωσεν ἡ βασιλεία της νὰ φυλάξῃ εἰς τριάντα
 10 χρόνια χρόνους μὲ ἡμᾶς εἰρήνην καὶ ἀγάπην ἀτάραχον χωρὶς καμίαν πρόφασιν. Τὰς ὁποίας συνθήκας κατὰ τὰς ἐτοιμασίας καὶ κινήματα όπου βλέπομεν πὼς κάμνει ἡ βασιλεία της, ἂν δὲν λάβωμεν ἐντὸς ὀλίγου ἀποκρίσεις καθαρὰς ἀπὸ τὴν βασιλείαν της διὰ τὸ ἀτάραχον τῆς ἀναμεταξὺ ἡμῶν ἀγάπης, θέλομεν γνωρίσει πὼς βεβαίως τὰς παρέβλεψε καὶ ἐτοιμάζεται πρὸς πόλεμον καθ' ἡμῶν, ἐν ᾧ καὶ ὄση αἵματοχυσία ἤθελεν ἐπακολουθήσει θέλομεν εἰσθαι ἡμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ἀθῶοι καὶ εἰς ὅλους θέλομεν φανῆ δίκαιοι ἀπὸ τὸ τοιοῦτον παράλογον κίνημα όπου ἡ βασιλεία της κάμνει καθ' ἡμῶν, ἀπορρίπτοντας καὶ ἀποσκυβαλίζοντας τὰς πρὸ μικροῦ μεθ' ὄρκου ἐπικυρωθεῖσας συμφωνίας καὶ συνθήκας τῆς ἀνα-
 20 μεταξὺ ἡμῶν ἀγάπης.

Ἡμεῖς ἕως τώρα δὲν ἐδώσαμεν κανένα αἴτιον τῆς μάχης, ἀλλ' οὔτε θέλομεν δώσει, μάλιστα δὲ χωρὶς τινος δόλου κρατοῦμεν ἀπαρασαλεύτως τὰς ἐνόρκους ἀναμεταξὺ ἡμῶν γενομένας συνθήκας τε καὶ συμφωνίας, τὰς ὁποίας ἂν θελήσῃ νὰ φυλάξῃ καὶ ἡ βασιλεία της, θέλομεν εἰρηνευθῆ καὶ
 25 φιλιωθῆ καὶ μετὰ τοῦ ρηγὸς τῆς Σφετσίας μὲ τὸν τρόπον όπου ἀπαιτεῖ τὸ δίκαιόν μας, χωρὶς σύγχυσιν || πολέμου καὶ δὲν θέλει ἀπομείνει καμία 655 ὑποψία ἀναμεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν. Καὶ ἂν τὰ στρατεύματά μας εὐρίσκονται παρασκευασμένα εἰς τὰς παραχειμασίας, καμίαν ὅμως βλάβην δὲν ἐπροξένησαν, ἀλλ' οὔτε αἴτιον μάχης ἔδωσαν ὡσάν όπου δὲν εἶναι δεκτὰ
 30 εἰς τοῦ λόγου μας τὰ τοιαῦτα. Ὅθεν καὶ λαμβάνοντας χωρὶς ἄργητα τὰς τελευταίας περὶ τούτων ἀποκρίσεις ἀπὸ τὴν βασιλείαν της, θέλουν τραβιχθῆ εὐθὺς καὶ τὰ στρατεύματά μας ὀπίσω καὶ ἡ ἀγάπη μας πρὸς τὴν βασιλείαν της μὲ πίστην θέλει διαμένει.

Ταῦτα γράφων, ἄς ὑγιαίνῃ ἡ βασιλεία της.

35 Δι' αὐτὰ ὅλα τὰ ἀνωτέρω ρηθέντα, ὄντας ὁ ἔλτσης κλεισμένος εἰς φυλακὴν, λεγομένην Ἐπτὰ Κουλάδες, δὲν ἐπῆγε καμία ἀπόκρισις πρὸς τὸν βασιλέα Πέτρον καὶ μάλιστα τὸν αὐτὸν καιρὸν, πηγαίνοντας καὶ οἱ Τατάροι νὰ κουρσεύσουν τοὺς τόπους του, ἀγκαλὰ καὶ τοὺς ἀπεδίωξε, ἐγνώρισεν ὅμως μὲ βεβαιότητα ὁ βασιλεὺς Πέτρος πὼς ἀνετράπη ἡ μετὰ
 40 τῶν Τούρκων ἀγάπη τους.

știre despre cele ce i-am poruncit să spună prin viu grai împărăției-voastre, ba chiar auzim din toate părțile că el ar fi ținut sub pază de împărăția-voastră; de asemenea, întregul norod al Constantinopolului cunoaște că împărăția-voastră a trimis poruncă nu numai pe la toate marginile împărăției, dar și la tătari, ca să se strângă oștire și să fie gata de război împotriva Țării leșești și a noastră. De aceea, prin această scrisoare a noastră amintim împărăției-voastre învoiala și tratatele pe care le-a întărit în trecut împărăția-voastră cu jurăminte înfricoșătoare, după credința voastră, să păstreze timp de treizeci de ani pace netulburată cu noi, fără vreun pretext. Dacă nu vom primi în scurtă vreme răspunsuri lămuritoare din partea împărăției-voastre cu privire la păstrarea netulburată a păcii dintre noi, și judecînd după pregătirile și mișcările pe care vedem că le face împărăția-voastră, vom ști în mod sigur că a trecut cu vederea învoielile și se pregătește de război împotriva noastră și că deci pentru toată vărsarea de sînge ce ar urma noi vom fi nevinovați față de Dumnezeu și lipsiți de vreo vină față de toți pentru o astfel de faptă necugetată, pe care împărăția-voastră o face împotriva noastră, înlăturînd și lepădîndu-se de învoielile și tratatele de pace dintre noi, întărite de curînd cu jurămînt.

Noi pînă acum nu am dat și nici nu vom da vreo pricină de război, ci, fără nici un viclesug, păzim neclintite tratatele și învoielile făcute între noi cu jurămînt, pe care de va voi și împărăția-voastră să le păzească, ne vom împăca și împrieteni și cu regele Suediei, în chipul cerut de dreptul nostru, fără pricinuire de război și nu va mai rămîne nici o bănuială între noi și voi. Și măcar că oștile noastre se găsesc pregătite în tabăra de iarnă, totuși nu au pricinuit nici o pagubă și nici nu au dat vreo pricină de război, deoarece asemenea fapte nu sînt încuviințate de domnia noastră. Așadar, de vom primi fără întîrziere din partea împărăției-voastre ultimele răspunsuri despre acestea, oștile noastre se vor retrage îndată și pacea față de împărăția-voastră va fi păstrată de noi cu credință.

Scriind acestea, urăm sănătate împărăției-voastre ¹.

Deoarece țarului Petru nu i-a venit nici un răspuns la cele spuse mai sus, pentru că elciul lui era în închisoarea numită Șapte-Turnuri, și deoarece în acea vreme și tătarii veniseră să prade ținuturile lui, deși îi alungase, totuși țarul Petru a înțeles în chip neîndoios că pacea cu turcii era de acum stricată.

¹ Scrisoarea e publicată în Nicolae Costin (p. 95—98) și în *Istoria clucerului Afenduli*, vezi Hurmuzaki, *Documente*, vol. XIII, p. 53—54; aci se dă și data scrisorii: 6 ianuarie 1711.

ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΟΘΩΜΑΝΩΝ ΚΑΙ ΜΟΣΧΟΒΩΝ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΑΡΧΙΣΑΝ ΝΑ ΚΑΤΕΒΑΙΝΟΥΝ
ΤΑ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΟΣΧΟΒΩΝ

Ἄφοῦ λοιπὸν ἀναιρέθη ἡ ἀγάπη, ἐκίνησαν καὶ τὰ στρατεύματα τῶν
5 Μοσχόβων ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἐξεχείμαζαν καὶ μερικά μὲν διέβησαν ἀπὸ τὴν
Καμινίτσαν τὸν κατήφορον, ἄλλα δὲ ἀπὸ τὴν Νεμήροβαν καὶ οὕτως ἤλθον
ἕως εἰς τὸ πέραν μέρος τῆς Σορόκας εἰς τὴν Τζικανόβκαν καὶ ἐκεῖ ἀντα-
μώθησαν. Ὁ δὲ Βόρις Σερεμέτης ἐρχόμενος κατόπι ἐδιόρισεν ἀπ' ἐκεῖ
10 ἀπὸ τὴν Τζικανόβκαν ἕναν πολκόβνικον διὰ νὰ ὑπάγη ὀμπρὸς μὲ ὄλον του
τὸ πόλκουρον, ὡς προφυλακὴ, παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Νίστρου ποταμοῦ ἕως
εἰς τὸ Ράσκοβον καὶ ἐκεῖ νὰ κάμη γέφυραν ἐπὶ τοῦ Νίστρου ποταμοῦ
διὰ νὰ περάσῃ μερικὸν στράτευμα εἰς τὸ ἐδῶθε μέρος, τὸ δ' ἄλλο, ἀπὸ
τὸ ἐκεῖθεν μέρος τοῦ Νίστρου, νὰ κατέβωσι κατ' εὐθείαν εἰς τὸ Βενδέρι
καὶ εἰς τὸ Μπουτζάκι διὰ νὰ τὰ πολεμήσωσι.

15 Μαθόντες οὖν οἱ Τούρκοι τὰ τοιαῦτα, ἔστειλαν μὲ ταχύτητα ἕναν
πασὰν μὲ χιλίους Τούρκους ἀπὸ τὸ Βενδέρι διὰ νὰ πασχίσῃ ἢ νὰ ἐμπο- 656
δίσῃ τοὺς Μοσχόβους νὰ μὴν κάμουν ἐπὶ τοῦ Νίστρου ποταμοῦ τὴν γέ-
φυραν. Δὲν ἐδυνήθησαν ὅμως νὰ κατορθώσωσι τίποτε, ἀλλ' οὔτε ἴσχυ-
σαν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν ἀπὸ τὸ τοιοῦτον, μάλιστα δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν
20 τῶν Τούρκων ἐχάθησαν ἐκεῖ. Ὅθεν καὶ βλέποντες πὼς δὲν δύνανται νὰ
τοὺς ἐναντιωθοῦν ἢ νὰ τοὺς βλάψουν, ἐγύρισαν ὀπίσω. Οἱ δὲ Μοσχόβοι,
ἀφοῦ ἔκαμαν τὸ γεφύρι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Νίστρου, διέβη μερικὸν στρά-
τευμα εἰς τὸ ἐδῶθε μέρος καὶ ἂν ἠθέλαν ὑπάγει κατὰ τὴν πρώτην βουλήν
καὶ σκοπὸν ὅπου εἶχαν διὰ τὸ Βενδέρι καὶ Μπουτζάκι, ἴσως νὰ ἔκαμναν
25 καὶ καμίαν νίκην κατὰ τῶν Τουρκῶν ἐπειδὴ καὶ ἤκούετο ἀπὸ τοὺς Τα-
τάρους τοῦ Τζαοῦμ μιρζᾶ καὶ ἄλλους πὼς ἠθέλαν ὑποταχθῆ μὲ πίστιν εἰς
ἐκεῖνον ὅπου ἠθελε νικήσει.

Ὁ ρήγας δὲ τῶν Σφετσῶν μετὰ τοῦ Ὀρλήκ, χατμάνου τῶν Καζάκων,
καὶ Πριλούτσκη πολκοβνίκου, καὶ Λαμικόβσκη ὀμπότζνικουλ καὶ μὲ ἄλ-
30 λον καπιτάνον ἐδικόν τους ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Βενδέρι διὰ τὸν φόβον τῶν
Μοσχόβων καὶ ἐπῆγαν εἰς τὸ κάστρον Κελί. Ὁμοίως καὶ οἱ Τατάροι ἀπὸ
αὐτὲς τὲς ἄκρες ἐπῆγαν τὰς γυναῖκας των καὶ τὰ παιδιὰ των κατὰ τὸ
Γκιόλουρι εἰς τὰς σκηνάς, ὀπισθεν τοῦ Ἀσπροκάστρου, πρὸς τὸ μέρος
τῆς Μαύρης θαλάσσης.

35 Ἄμῃ τί νὰ εἰποῦμεν, ἴσως ἡ κακὴ τύχη αὐτῆς τῆς ἐδικῆς μας τσά-
ρας, διὰ νὰ μὴν γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ κούρσευμα καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν (καθὼς
καὶ ἐσυνέβη) ἄλλαξε τὴν γνώμην καὶ τὸν σκοπὸν τους, τῆς ὁποίας μετα-
βολῆς αἴτιος ἐγένεν ὁ Δημητράσκος βόδας, ὅστις δὲν ἔπαυε ἐρευνῶντας
μυστικῶς τὰ τῶν Μοσχόβων, ἔχοντας ἀπεσταλμένον εἰς αὐτοὺς τοὺς Μο-
40 σχόβους καὶ τὸν Προκόπιον καπιτάνον, καθὼς καὶ πρωτύτερα εἶχε στεί-
λει καὶ τὸν Στέφανον Λούκα λογοθέτην εἰς αὐτὸν τὸν βασιλέα Πέτρον,
ἐν τῇ Λεχία, εἰς τὸ Γιαβορόβι, καὶ ἐκεῖ τοῦ ἐβεβαίωσε μεθ' ὄρκου τὰς
μυστικὰς βουλάς καὶ ὑποθέσεις του καὶ τόσον ἐπαρακίνησε τὸν βασιλέα

RĂZBOIUL DINTRE TURCI ȘI MOSCALI ȘI CUM AU ÎNCEPUT SĂ COBOARE OȘTILE MOSCALILOR

Așadar, după ce s-a stricat pacea, au pornit și oștile moscalilor de acolo de unde iernaseră și au trecut, unele de la Camenița pe povârniș 5 în jos, altele de la Nemirov, și astfel au venit pînă la partea cealaltă a Sorocăi, la Țikanovka, și acolo s-au întîlnit. Iar Boris Șeremet, venind mai tîrziu, a rînduit pe un polcovnic de la Țikanovka să meargă cu tot polcul lui de strajă înainte, de-a lungul rîului Nistru pînă la Rașcov și 10 acolo să facă un pod peste Nistru ca să treacă o parte din oaste în partea de dincoace, iar cealaltă să coboare de partea cealaltă a Nistrului drept la Bender și în Bugeac, ca să atace oștile turcești.

Așadar, aflînd de acest lucru, turcii au trimis în grabă de la Bender 15 656 un pașă cu o mie de turci pentru a căuta || să împiedice pe moscali să facă un pod peste Nistru. Nu au izbutit însă nimic și nici nu au avut puterea să împiedice aceasta; dimpotrivă, mai mulți dintre acești turci au pierit acolo. Văzînd dar turcii că nu le pot sta împotriva moscalilor și nu le 20 pot face vreun rău, s-au înapoiat. Iar moscalii, după ce au făcut podul peste Nistru, au trecut o parte din oastea lor dincoace și dacă, potrivit cu gîndul și scopul pe care-l avuseseră la început, s-ar fi dus la Bender și în Bugeac, poate că ar fi cîștigat vreo biruință asupra turcilor, deoarece 25 se auzea spunîndu-se de tătarii lui Giaun mîrza și de alții că ei s-ar fi supus cu credință biruitorului.

Între timp, regele Suediei împreună cu Orlik, hatmanul cazacilor, cu Prilucki polcovnicul, cu Lamikowski obuznicul și cu încă un căpitan al lor au fugit din Bender de frica moscalilor și s-au dus în cetatea Chilieii. 30 De asemenea și tătarii din aceste margini și-au dus soțiile și copiii la Ghio-luri, așezînd corturile în spatele Cetății Albe, înspre Marea Neagră.

Dar ce să spunem? Poate soarta rea a țării noastre, ca să nu scape 35 de prădare și de robire (precum s-a și întîmplat), le-a schimbat moscalilor gîndul și scopul. Și pricinuitoarea acestei schimbări a fost Dimitrașcu vodă, care nu înceta de a iscodi în taină mișcările moscalilor, avînd trimis la ei pe Pricopie căpitanul, după cum trimisese mai înainte și pe Ștefan Luca 40 logofătul¹ la însuși țarul Petru în Țara leșească, la Iavorov prin care îl asigura cu jurămînt de gîndurile și treburile sale². Și atît l-a îndemnat

¹ Ștefan Luca logofătul a fost cumnatul cronicarului Ioan Neculce, vezi Ioan Tanoviceanu, *Un document istoric*, în « Arhiva » din Iași, IV (1893), p. 336.

² E vorba de tratatul încheiat între Dimitrie Cantemir și Petru cel Mare; despre acest tratat se ocupă pe larg P. P. Panaitescu, în *Dimitrie Cantemir, viață și opera*, București, 1958, p. 105—108; textul tratatului într-o traducere românească din limba rusă se publică la D. A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, vol. I, București, 1900, p. 15—18.

Πέτρον καὶ τὸν Σερεμέτην, ὅπου τοὺς ἔκαμε καὶ ἄφησαν τὴν πρώτην τους βουλήν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ περάσουν τὸν Νίστρον καὶ νὰ ἔλθουν κατὰ τὸν Προῦτον καὶ εἰς τὸ Γιάσι.

Ὁ Δημητράσκος βόδας λοιπόν, ἔχοντας προσταγὴν ἀπὸ τὸν σερα-
 5 σκέρην τοῦ Βενδερίου Μεχμέτ-πασάν διὰ τῆς ποσταγῆς τοῦ βεζίρη νὰ
 κινήσῃ ἢ τὸ γρηγορώτερον διὰ τὸν πόλεμον, εὐρίσκετο εἰς μέγαλον φό- 657
 βον, μήπως καὶ ἔλθουν οἱ σπαχῆδες καὶ τὸν πάρουν καὶ χωρὶς τὴν θέ-
 λησίην του. Καὶ εἰς αὐτὰ εὐρισκόμενος, ἐμαζίλευσε καὶ τὸν Ἀντιόχην Ζό-
 ραν χάτμανον καὶ ἔδωκε τὴν χατμανιάν τῷ Ἰωάννῃ Νικουίλτσα σπαθάρη καὶ
 10 ἕκ τούτου τίποτε ἄλλο δὲν ἐγνωρίσθη, παρέξ ὃ Δημητράσκος βόδας εἶπε πρὸς
 τοὺς ἄρχοντας πὼς τάχα τὸν ἐμαζίλευσε διὰ προσταγῆς τοῦ πασᾶ ἀπὸ τὸ
 Βενδέρη μὲ τὸ νὰ τὸν ἔγραψε πὼς ἐκατάλαβεν ὅτι ὁ Ἀντιόχης Ζόρας
 ἔγραψε πρὸς τοὺς γενεράληδες τῶν Μοσχόβων. Τὸ αἷτιον ὅμως ἦτον ἄλλο.

Συμβουλευόμενος λοιπόν ὁ Δημητράσκος βόδας μόνον μὲ τοὺς νέους
 15 τοὺς συμβουλάτοράς του καὶ γνωρίζοντας πὼς δὲν ἤμπορεῖ τελευταῖον μὲ
 αὐτοὺς τοὺς τρόπους νὰ κρύψῃ τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις καὶ κινήσεις του
 ἀπὸ τε τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς μεγάλους ἄρχοντας, ἐπρόσταξε τὸν Ἰωάν-
 νην, δεύτερον σατράρην, καὶ ἐτέντωσε τὰς σκηνὰς κοντὰ εἰς τὸ Μπα-
 χλοῦϊ, ἀπὸ τὸ κάτω μέρος τῶν ἐβραϊκῶν μνημείων, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς
 20 πεντηκοστῆς, ἔχοντας σκοπὸν νὰ ἐβγάλῃ τὴν δευτέραν ἡμέραν καὶ τὰ τού-
 για ἐκεῖ, τὰ ὁποῖα αὐτὰ ἔκαμνε διὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ τὸν καταλάβουν οἱ
 Τούρκοι πὼς εἶναι ἀποστάτης.

Καὶ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, πρὸς τὸ δειλινόν, ἐπῆγε καὶ μόνος του ἐκεῖ
 εἰς τὸ ὄρδι, εἰς δὲ τὸ βασιλεῦμα τοῦ ἡλίου ἔφθασεν ἕνας καλαράσης ἀπὸ
 25 τὸν Προῦτον εἰς τὴν αὐθεντικὴν κούρτην, καὶ μὴν εὐρίσκοντας τὸν Δη-
 μητράσκον βόδαν, ἔδραμεν εὐθὺς εἰς τὸ ὄρδι καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν εἰδη-
 σιν πὼς ἔρχεται ἕνας ἀγάς πρὸς αὐτὸν μὲ εἴκοσι Τούρκους καὶ πὼς ἔφθα-
 σεν εἰς τὸν Προῦτον διὰ νὰ περάσῃ τὸ ἐδῶθεν μέρος.

Ἀκούοντας ὁ Δημητράσκος βόδας τοῦ ἀγᾶ τούτου τὸν ἐρχομόν,
 30 εὐθὺς ὑποπεύθη μήπως καὶ ἔρχεται διὰ νὰ τὸν μαζιλεύσῃ, καὶ μὲ ταχύ-
 τητα γυρίζοντας εἰς τὴν κούρτην καὶ ἐτοιμαζόμενος διὰ νὰ ἔβγῃ ἔξω, ἔδω-
 σεν εἰδησιν καὶ εἰς τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἔτσι ἐκ τούτου ἐγινε μία μεγάλη
 κοινὴ σύγχυσις ὅλης τῆς ἀγορᾶς μὲ τὸ νὰ εἶχε νυκτώσει καὶ ὁ καιρὸς,
 καὶ τρέχοντας οἱ ἄθλιοι ἄνθρωποι ἀπὸ τὸν πολὺν τους φόβον, μὲ τὰς γυ-
 35 ναῖκας τῶν καὶ τὰ παιδία τῶν καὶ μὲ ὅ,τι ἤμποροῦσαν νὰ σηκώσουν, εἰς
 τὰ μοναστήρια, μὲ μεγάλην στενοχωρίαν ἐμπαιναν, ἀπὸ τὸ πολὺ πλῆθος
 ὅπου εἰς κάθε μοναστήρι ἐπλάκωσεν. Τὸ αἷτιον ὅμως τῆς τοιαύτης τα-
 ραχῆς καὶ συγχύσεως μὴν ἠξέυροντας κανέναν ἀπὸ αὐτούς, ἀλλ' οὔτε ἀπὸ
 τοὺς ἄρχοντας, καὶ θέλοντας οἱ μεγάλοι ἢ τῶν ἀρχόντων νὰ μάθουν τὴν 658
 40 αἰτίαν ταύτην, ἐρώτησαν τὸν αὐθέντην. Ὅθεν καὶ ἀπατῶντας τους, τοὺς
 ἀπεκρίθη πὼς τοῦ ἦλθεν εἰδησις ἀπὸ τὸν Προῦτον, ὅτι ἔρχεται ἕνας
 ἀγάς μὲ πεντήκοντα Τούρκους διὰ νὰ πάρῃ ἐσᾶς τοὺς ἄρχοντας.
 Ἀκούοντας τὸ τοιοῦτον οἱ ἄρχοντες, τινὲς μὲν ἐξ αὐτῶν ἐκίνησαν
 τὰ σπιτία τῶν τὴν νύκτα ἐκείνην πρὸς τὸ Τύργο Φουρμός, ἄλλοι δὲ εἰς
 45 ἄλλα μέρη, καθ' ᾧ ἐδυνήθησαν, καὶ μόνον ὁ βόρνικος Γεωργάκης ὁ Ρουσ-
 σέτος ἔμεινε (λέγουσι δὲ πὼς αὐτὸς ἠξέυρε τὴν αἰτίαν ταύτην).

Ἐκίνησε λοιπόν ὁ Δημητράσκος βόδας ἀφ' ἐσπέρας μὲ τὸν Ἰωάννην
 Νικουίλτσα χάτμανον καὶ μὲ τὸν Μπανάρην, μέγαν καπιτάνον, τοὺς

pe țarul Petru și pe Șeremet, încît i-a făcut să părăsească gîndul lor de mai înainte și să hotărască să treacă Nistrul și să vină spre Prut și la Iași.

Dimitrașcu vodă, avînd ordin de la seraschierul Benderului, Mehmed-
657 pașa, din porunca marelui vizir, să pornească || cît mai de grabă la război, 5
se găsea în mare teamă ca nu cumva să vină spahiii și să-l ia fără voia lui.
Aflîndu-se în asemenea situație, a mazilit pe Antioh Jora hatmanul și a dat
hătmănia lui Ioan Neculce spătarul, fără ca să se afle pricina. Doar Dimi- 10
trașcu vodă a zis către boieri că l-a mazilit din porunca pașei de Bender,
care i-ar fi scris că a aflat cum că Antioh Jora a trimis scrisori către generali
moscali, dar pricina a fost alta.

Deci sfātuindu-se numai cu sfetnicii săi cei tineri și dîndu-și seama 15
că nu poate pînă la urmă cu astfel de meșteșugiri să ascundă de turci și
de boierii cei mari faptele și mișcările sale, Dimitrașcu vodă a poruncit
lui Ioan, al doilea șătrar, de a întins în ziua de Rusalii¹ corturile lîngă
Bahlui, în jos de mormintele evreiești, avînd de gînd să scoată de acolo 20
a doua zi și tuiurile. Toate acestea le făcu ca nu cumva turcii să înțeleagă
că el este hain.

Într-una din zile, pe la chindie, s-a dus el însuși acolo la tabără, iar
la asfințitul soarelui a sosit la curtea domnească un călăraș dinspre Prut 25
și, negăsind acolo pe Dimitrașcu vodă, alergă îndată la tabără și îi dete
știrea că vine la el un agă cu douăzeci de turci, care a sosit la Prut pentru
a trece înoace. 30

Auzind Dimitrașcu vodă de sosirea acestui agă, bănuie îndată că poate
vine să-l mazilească. Întorcîndu-se de grabă la curte și pregătindu-se să
iasă afară, a dat de știre și boierilor, și astfel s-a produs o mare tulbura-
re în întregul tîrg, și din pricina aceasta, dar și a întunericului, căci 35
se înnoptase. Bieții oameni alergau înpăimîntați la mănăstiri cu femeile
și copiii lor și cu tot ce puteau lua cu ei. Dar cu mare greutate intrau
în mănăstiri din pricina mulțimii prea mari care le năpădise. Pricina acestei
tulburări n-o știa însă nimeni dintre ei și nici boierii. Și vrînd boierii
658 cei mari || să afle pricina, au întrebat pe domn, iar el, păcălindu-i, le-a 40
răspuns cum că i-a sosit veste de la Prut că vine un agă cu cincizeci de
turci ca să prindă pe boieri. Auzind boierii aceasta, unii dintre ei și-au pornit
casele chiar în noaptea aceea la Tîrgul Frumos, alții în altă parte, după 45
cum au putut; doar vornicul Iordachi Rusăt a rămas (se zice că el cunoștea
pricina).

Porni dar Dimitrașcu vodă de cu seară cu sfetnicii săi: Ioan Neculce
hatmanul și Bănariul mare căpitan, și cu vreo sută de slujitori. Ei s-au dus

¹ Rusaliile au căzut în acel an la 20 mai, vezi M. Kogălniceanu, *op. cit.*, II, p. 99.

συμβούλους του, ἔχοντας καὶ ὡς ἑκατὸν σλουζητορέους καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸ μοναστήρι τοῦ Ἄρον βόδα, καὶ ἀπ' ἐκεῖ, ἐξετάζοντας διὰ τοὺς Τούρκους ἐκείνους καὶ μανθάνοντας ἀκριβῶς πῶς νὰ ἔμειναν ἐπάνω εἰς τὴν Στίγκα, ἔδωκε προσταγὴν καὶ τοὺς ἐκτύπησαν κοιμωμένους καὶ δύο ἐξ αὐτῶν
 5 ἐναντιούμενοι, ἐθανατώθησαν. Τοὺς δ' ἄλλους, πιάνοντάς τους, τοὺς ἔφεραν εἰς τὸν Δημητράσκον βόδαν. Ἄφου λοιπὸν ἐδιάβασε τὰς ἐγγράφους προσταγὰς ὅπου εἶχον καὶ ἐγνώρισε πῶς ὁ ἐρχομὸς αὐτῶν ἦτον διὰ τὴν αἰτίαν μερικῶν Τουρκῶν καὶ Τατάρων τοῦ μπαλτζήμπαση καὶ ἔτι τινῶν γιαννιτσάρων ὅπου εἶχε γράψει ἡ ὑψηλότης του πρὸς τὸν πασάν τοῦ Βεν-
 10 δερίου τὰς ἀπειθείας, ἀρπαγὰς τε καὶ ταραχὰς ὅπου ἔκαμναν ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι, διὰ νὰ στείλη νὰ τοὺς σηκώσουν, ἐμβῆκεν εἰς μεγάλην ἔννοιαν καὶ πολὺν συλλογισμὸν διὰ τὸ λάθος τοῦ ἔργου ὅπου ἔκαμεν καὶ μ' ὄλον ὅπου τοὺς εἰρηνοποίησε καὶ τοὺς ἐξίσασε μὲ δύναμιν ἄσπρων καὶ μὲ ἄλλα χαρίσματα, ἐφοβεῖτο ὅμως μὴ τύχη ἐξ αὐτῶν καὶ τοῦ συνέβη ἡ μαζιλεῖα.
 15 Ὅθεν ἔχοντας τὸν τοιοῦτον φόβον, ἔδωκε καὶ ἐκ δευτέρου μεγαλυτέραν κατάπληξιν εἰς ὄλους, λέγοντας ρητῶς πῶς ἐπλησίασαν οἱ Μοσχόβοι καὶ μετὰ τοῦτο ἐβγήκε μὲ ὄλην του τὴν κούρτην καὶ μὲ τὴν δόμναν του εἰς τὸ μοναστήρι Τσατατσουῖα, ἡ δὲ τσάρα ἐσκορπίσθη μέσα εἰς τοὺς λόγγους καὶ ὅπου ἐδυνήθηκεν ἐπῆγεν ὁ καθεὶς, οἱ ἄρχοντες ὅμως περισσοτέρως εἰς τὰ βουνά. Ὁ δὲ Λούπουλος, μέγας βόρνικος, μὲ τοὺς ἀνεψιούς του ἐπῆγεν εἰς τὸ μοναστήρι Μπουρσούτσι.

Οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν κερβασαρίαν, μερικοὶ ἦτον εἰς τὸ Γιαρμαρόκι τοῦ Τεκουτσίου, ἐκεῖνοι δὲ ὅπου ἦτον ἢ ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι, βλέποντες τὰ
 659 γινόμενα καὶ φοβούμενοι μήπως καὶ τοὺς τύχη κανένας κίνδυνος, καθὰ
 25 καὶ συνέβη, ἐκίνησαν κατὰ τὸν Δούναβιν. Ὁ δὲ Μεχμέτ-ἐφέντης ὁ γιαζιτζής καὶ μὲ ἄλλους ἐκλεκτοὺς Τούρκους ἔμειναν ἐδῶ, καὶ στοχαζόμενοι τὰ κινήματα τοῦ αὐθέντου καὶ ὑποπτευόμενοι, ἐπῆγαν πολλακίς πρὸς τὸν Δημητράσκον βόδαν εἰς τὸ Τσατατσουῖα, λέγοντάς του πῶς φαίνεται νὰ εἶναι χαϊνης ἐπειδὴ καὶ δὲν κινᾷ εἰς τὸν πόλεμον. Ὁ δὲ Δημητράσκος
 30 βόδας, προφασιζόμενος καὶ δικαιολογούμενος, τοὺς ἔλεγεν πῶς ἡ τσάρα ἔχαϊνευσεν, καὶ ὄχι αὐτὸς, καὶ πῶς ἐπειδὴ ἔχαϊνευσεν ἡ τσάρα καὶ δὲν ἔχει μὲ ποιούς νὰ ὑπάγη εἰς τὸν πόλεμον, αὐτὸς μόνος θέλει βάλει τὸ βασιλικὸν σαντζάκι εἰς τὸν κόλπον του καὶ θέλει ὑπάγει πρὸς τὸν βεζίρην, καὶ ἔτσι ἀπατώντας τους μὲ αὐτά, μ' ὄλον ὅπου καὶ ἐπλησίασε καὶ ὁ Μεχ-
 35 μέτ-πασὰς Μπαλτατζής βεζίρης εἰς τὸν Δούναβιν, εἰς τὸ γεφύρι, δὲν ἤμπορσαν ὅμως νὰ καταλάβουν καταλεπτῶς πῶς εἶναι χαϊνης, μὲ τὸ νὰ μὴ ἔπαυε πρὸς μὲν τὸν βεζίρην γράφοντας ἀδιακόπως πῶς εἶναι ἔτοιμος διὰ τὸν πόλεμον, ἐδῶ δὲ εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μπαχλουῖου ἐβγήκε μὲ τὸ ὄρδι καὶ μὲ τὰ τούγια λέγοντας πῶς θέλει νὰ πηγαίνη πρὸς τὸν βεζίρην.
 40 Ἄφου δὲ ἐκατάλαβε πῶς ἔφθασεν ὁ Σερεμέτης μὲ τὰ στρατεύματά του εἰς τὸν Νίστρον, καθήμενος εἰς τὴν αὐθεντικὴν τένταν, ἐκεῖ εἰς τὸ ὄρδι, καὶ προσποιούμενος κατὰ τοῦ Δημητρίου, ἄγα τῶν δαραμπάνων, ὄργην αὐθεντικὴν, τὸν ἔφεραν ἔμπροσθέν του μὲ βίαν ὡσπερ κατάδικον καὶ κτυπώντας τον μὲ τὸ αὐθεντικὸν τοπούζι μὲ θυμὸν φοβερὸν καὶ ὑβρίζοντάς τον, τὸν
 45 ἀπεδίωξε, λέγοντας νὰ μὴ φανῆ πλέον εἰς τὸ ὄρδι.

Βλέποντες οἱ Τοῦρκοι τὸ τοιοῦτον τοὺς ἐφάνη πῶς νὰ εἶναι τὸ πρᾶγμα τῆ ἀληθεία, ἀμὴ ὁ Δημητράσκος βόδας ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸν ἐκίνησε κατὰ πολλὰ μυστικά καὶ μὲ ταχύτητα εἰς τὸν Σερεμέτην διὰ νὰ τοῦ

la mănăstirea lui Aron vodă și de acolo cercetînd despre acei turci și aflînd sigur că rămăseseră mai sus de stîncă, a dat poruncă de i-au atacat pe cînd dormeau. Doi dintre ei, împotrividu-se, au fost uciși, iar pe ceilalți, prinzîndu-i, i-au adus la Dimitrașcu vodă. Dar, după ce el a citit poruncile 5 scrise pe care le aveau la ei și a aflat că venirea lor era din pricina unor turci și tătari ai lui balgi-bașa și a unor ieniceri despre care înălțimea sa scrisese către pașa de Bender că săvîrșesc aci la Iași nesupuneri. jafuri 10 și tulburări și să trimită să-i ridice, a intrat în mare grijă și îngîndurare pentru greșala pe care o făcuse. Și cu toate că pe aceștia i-a împăcat și i-a potolit cu puterea banilor și cu alte daruri, totuși se temea ca nu cumva din pricina lor să-i vină mazilirea.

Avînd deci Dimitrașcu vodă o astfel de teamă, le-a pricinuit tuturor 15 și mai mare uimire spunîndu-le hotărît că moscalii s-au apropiat. După aceea a ieșit cu toată curtea și cu doamna la mănăstirea Cetățuia, iar țara s-a împrăștiat prin păduri, ducîndu-se fiecare pe unde a putut, boierii mai ales la munte. Lupul, marele vornic, s-a dus împreună cu nepoții săi 20 la mănăstirea Bursuci.

659 Dintre turcii de la cărvăsărie, unii erau la iarmarocul de la Tecuci, iar cei ce erau || aci în Iași, văzînd cele ce se petreceau și temîndu-se ca nu cumva să cadă în vreo primejdie, precum s-a și întîmplat, au pornit spre Dunăre, iar Mehmed-efendi iazigiul cu alți turci mai de frunte au rămas 25 aci și, iscodind mișcările domnului au intrat la bănuială și ducîndu-se de mai multe ori la Dimitrașcu vodă la Cetățuia, i-au spus că pare să fie hain, deoarece nu pornește la război. Iar Dimitrașcu vodă aducea pretexte și se scuza, zicînd că țara s-a hainit, nu el; și, deoarece, spunea, țara s-a 30 hainit și nu are cu cine să meargă la război, el singur își va pune în sîn sangiacul împărătesc și va merge la marele vizir și așa îi înșela cu aceste vorbe. Și cu toate că se apropiase și Mehmed-pașa Baltagi de podul Dunării, 35 totuși ei nu au putut să priceapă bine dacă el e hain, deoarece pe de o parte nu înceta de a-i scrie marelui vizir că este gata de război, iar pe de altă parte a și ieșit cu tabăra și cu tuiurile aci în cîmpia Bahluiului, spunînd că vrea să meargă la marele vizir. Iar cînd a aflat că Șeremet a ajuns cu 40 oștile sale la Nistru, pe cînd ședea cu cortul domnesc acolo în tabără, a arătat minie domnească prefăcută împotriva lui Dimitrie, aga de darabani, a pus de l-au adus înaintea lui cu sila ca pe un pușcăriaș și lovindu-l cu buzduganul domnesc cu minie înfricoșătoare și ocărîndu-l, l-a alungat zicîndu-i să nu mai apară prin tabără. 45

Văzînd turcii aceasta, li s-a părut că este cu adevărat. Dimitrașcu vodă însă l-a pornit pe Dimitrie în mare taină și în grabă la Șeremet ca

să ceară să-i trimită cît mai în grabă aici la Iași o seamă de oaste moschi-
cească, spunînd lui Șeremet că se teme ca nu cumva să vină turcii și să-l ia cu
sila în tabăra lor. Deci, peste cîteva zile, întorcîndu-se zisul Dimitrie, aga de
darabani, de la Șeremet cu știrea către Dimitrașcu vodă că Kropot Vasile 5
brigadierul s-a apropiat de Prut cu trei mii de moscali și Ghigheci polcovnicul
660 cu polcul lui de călăreți, alcătuit din moldoveni || lefegii, Dimitrașcu vodă
a pornit îndată, chiar în aceeași zi, într-o vineri, 1 iunie, la Zagarancea de pe ^{1 iunie}
Prut, într-o întîmpinarea acestor moscali. Iar lui Ioan hatmanul i-a poruncit ^{<1711>} 10
să dea voie și poruncă căpitanilor să facă jaf în tîrg. Așadar, potrivit cu
această poruncă, fără vreo zăbavă, au jefuit tot ce s-a găsit în cărvășăriile
și conacele turcilor și pe toți turcii pe care i-au prins îi purtau legați pe 15
străzile tîrgului, bătîndu-i ca să mărturisească banii lor. Același lucru s-a
făcut și în alte tîrguri, căci slujitorii au pornit în toate părțile după ei.
Pe mulți dintre aceștia i-au ucis, iar pe alții i-au botezat de bunăvoia lor,
din partea cărora au avut însă mai tîrziu multă pagubă. Pe la asfințitul 20
soarelui a sosit și Kropot brigadierul și Ghigheci polcovnicul în cîmpia
Bahluului, la Tomești, și și-au așezat acolo tabăra. Atunci au priceput toți
boierii și poporul că Dimitrașcu vodă 's-a hainit de la Împărăția otomană.
Zisul Kropot brigadierul îi aducea lui Dimitrașcu vodă din partea țarului 25
Petru și cîteva mii de ruble pentru ca Dimitrașcu vodă să pregătească oaste.

Văzînd dar Dimitrașcu vodă că Kropot brigadierul și Ghigheci polcov-
nicul au sosit cu oștile lor și că el a scăpat cu totul de ceea ce se temea 30
mult, precum am spus mai sus, s-a bucurat foarte mult, slăvind și mulțu-
mind din toată inima atotputernicului, bunului Dumnezeu că l-a mîntuit
de această primejdie înfricoșătoare și că l-a învrednicit să aibă ce dorise.
Și într-adevăr, a doua zi a venit de la Iavorov, din partea țarului Petru,
Ștefan logofătul, aducînd lui Dimitrașcu vodă răspunsul împărătesc și 35
daruri: un medalion de aur cu pietre scumpe și cu chipul împărătesc,
și un hrisov de întărire a domniei, ca Dimitrașcu vodă să domnească pe
viață, precum și copiii lui, după moartea sa. 40

661 Îndată după primirea acestora, Dimitrașcu vodă || l-a cinstit pe Ștefan
Luca logofătul, făcîndu-l mare vistier, și i-a dat și rublele trimise de țarul
Petru prin Kropot brigadierul. După trei zile, potrivit cu porunca împără-
tească, a început Dimitrașcu vodă să facă polcovnici dintre boierii cei mici 45
pentru ca ei să strîngă oaste de lefegii, dînd cîte cinci ruble pe lună fiecărui
ostaș. Luînd dar ostașii moldoveni banii soldei, au început să bea prin

- πηλεῖα καὶ μεθύοντες, ἔκαμναν πολλὰς καὶ μεγάλας ἀρπαγὰς ἀφοῦ ἐνύκτωνεν, καὶ εἰς τὰς στρατάς, καὶ εἰς τοὺς μεξεναρήδες, καταχαλῶντας καὶ τοὺς μελισσῶνας τῶν ἀρχόντων καὶ μοναστηρίων (τοιούτης λογιῆς ἐξ ἀρχῆς εἰς φθορὰν καὶ μέγαλον ἀφανισμόν ἔτρεχαν τὰ τῆς τσάρας.) Ὁ
- 5 δὲ Δημητράσκος βόδας, γράφοντας εἰς ὅλα τὰ καθηλίκια καὶ ἄκρας τοῦ τόπου, πρὸς τοὺς ἐκεῖσε ἐγκατοίκους ἄρχοντας, μικροὺς τε καὶ μεγάλους, καὶ εἰς ὅλην τὴν τσάραν, (μὴ φέροντας τελείως εἰς τὸν νοῦν τοῦ τοῦ προφητάνακτος ὅπου εἰς τὸν λά' ψαλμὸν λέγει: σκώληξ εἰμὶ καὶ οὐκ ἄνθρωπος) ἔδιδε πρὸς αὐτοὺς τὴν εἶδησιν πῶς ἀποφασίσθη παρὰ τῆς βασι-
- 10 λείας τῶν Μοσχόβων αὐθέντης παντοτεινὸς τῆς τσάρας ταύτης καὶ προσέτι ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς φοβερὰν καὶ ἀπειλητικὴν προσταγὴν, πῶς ὅποιος ἐξ αὐτῶν δὲν ἤθελε κινήσει τὸ γρηγορώτερον νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἀσεβῶν Τούρκων, ἤθελεν ὑστερηθῆ καὶ τῆς ζωῆς του, καὶ τῶν ὑπαρχόντων του, καὶ τῶν μουσιῶν του.
- 15 Τοῦτα πρὸς αὐτοὺς γράφοντας, ἦλθε καὶ ὁ Σερεμέτης φέρτ μασάλης εἰς τὸν Προῦτον μὲ τὸν Δολγορούκην γενεράλην καὶ μὲ ἄλλους γενεράληδες, ἔχοντας μαζί τους τριάκοντα χιλιάδες στρατεύματα. Καὶ κατατάξας ἐκεῖ εἰς τὴν Ζαγαράντσαν τὸ τάμπουρόν του, ἐβγήκε καὶ ὁ Δημητράσκος βόδας μετὰ τοῦ Ἰωάννου Νικούλτσα χατμάνου καὶ Κωνσταντίνου Ρουσσέ-
- 20 του, μεγάλου παχαρνίκου, υἱοῦ τοῦ Γεωργάκη βορνίκου, καὶ Στεφάνου Λούκα, μεγάλου βιστερνίκου, εἰς προὔπαντησιν αὐτῶν εἰς τὸν Προῦτον, καὶ συνομιλήσαντες τὰ δέοντα μετὰ τοῦ Σερεμέτη καὶ σιὸρ Σάββα, πρὸς τὸ βασίλευμα τοῦ ἡλίου ἔφθασε καὶ ὁ Γιάννης γενεράλης μὲ ξεχωριστὸν στρατεύματα. Μὲ τὸ μέσον τούτου τοῦ σιὸρ Σάββα, ἐνήργησε τὰς ὑποθέσεις
- 25 ταύτας ὁ Δημητράσκος βόδας, ὁ ὁποῖος αὐτὸς σιὸρ Σάββας ἐκατάγετο ἀπὸ τὸ Δοβροβενετικί, ἄνθρωπος ἡδονικὸς καὶ ὑπερήφανος. Κατὰ δὲ τὴν εἰκοστὴν τετάρτην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Ἰουνίου || φθάνοντας καὶ ὁ βασιλεὺς 662
- 24 Ἰουνίου <1711>
Πέτρος μὲ τὸ τάμπουρόν του εἰς τὸν Προῦτον καὶ μὲ τοὺς φευγάτους ἄρχοντας, τὸν τε Σάββαν, μέγαν μπάνον, καὶ Παῦλον Ρουζίνην σλουζιάρ-
- 30 ρην καὶ ὄντας ὁ Δημητράσκος βόδας εἰς τὸ τάμπουρον τοῦ Σερεμέτη, ἐβγήκε μόνος ὁ Γεδεῶν μητροπολίτης μετὰ τοῦ Γεωργάκη βορνίκου καὶ ἄλλων ἔτι ἀρχόντων εἰς προὔπαντησιν τῆς βασιλείας του καὶ καθὼς ἀπέρασεν ἡ βασιλεία του ἀπὸ τὸ ἐδώθε μέρος τοῦ Προῦτου, τότε καὶ ὁ μητροπολίτης Γεδεῶν μὲ τὸν τίμιον σταυρὸν τὸν ἠλόγησε καὶ μὲ τὸ ἀγί-
- 35 σμα τὸν ἐράντισε. Καὶ ἀσπαζόμενοι οἱ ἄρχοντες τὴν βασιλικὴν του χεῖρα, ἔδωσαν τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν πρὸς τὴν βασιλείαν του. Εἰς δὲ τὴν διάβασιν τοῦ Προῦτου ἐφάνη ἕνας οἰωνὸς τῆς τροπῆς ὅπου ἔμελλον παθεῖν, ἐπειδὴ θέλοντας ἕνας ἀπὸ τοὺς βωμολόχους τοῦ βασιλέως Πέτρου νὰ κάμῃ τὰ γελοιοποιὰ αὐτοῦ παιγνίδια, ἐπνίγη ἐκεῖ εἰς τὸν Προῦ-
- 40 τον.
- Ἄφοῦ λοιπὸν ἀνταμώθησαν οἱ ἄρχοντες μετὰ τοῦ βασιλέως Πέτρου, χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ, τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν, ἐκίνησε πρὸς τὸ Γιάσι, μόνον μὲ τὴν βασιλικὴν του αὐλήν. Καὶ φθάνοντας εἰς τὸ βασίλευμα τοῦ ἡλίου εἰς τὴν αὐθεντικὴν κούρτην μετὰ τῶν ἀνωτέρω ρηθέντων ἀρ-
- 45 χόντων, ἦλθε καὶ ἡ βασιλίσσά του, τὴν μίαν ὥραν τῆς νυκτός. Μετὰ ταῦτα δὲ ἔφθασε καὶ ὁ Δημητράσκος βόδας, ἀνταμώνοντας τὸν βασιλέα Πέτρον εἰς τὴν αὐθεντικὴν σκάλαν, γυρίζοντα ἀπὸ τὸ λουτρόν, καὶ ἐκεῖ κατεφίλησε τὴν βασιλικὴν του χεῖρα, ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

cîrciumi, și, îmbătîndu-se, făceau de cum se înnopta mari jafuri pe drumuri și la bejenii; mai stricau și stupăriile boierilor și ale mănăstirilor. Așa au mers de la început treburile țării spre pierzare și mare distrugere. Iar Dimitrașcu vodă a scris către toate ținuturile și marginile țării, către boierii 5 mici și mari care locuiau acolo și întregii țări (fără să ia aminte de ce spune regele-proroc în psalmul 31: vierme sînt, nu om), vestind că a fost rînduit de împărăția moscalilor domn pe viață al acestei țări și în același timp 10 dînd poruncă înfricoșătoare și amenințătoare că cine dintre ei nu va porni cît mai de grabă la război împotriva necredincioșilor turci își va pierde și viața, și avutul, și moșiile.

Pe cînd Dimitrașcu vodă scria acestea, sosi la Prut și feldmareșalul 15 Șeremet împreună cu generalul Dolgoruki și cu alți generali, avînd cu ei treizeci de mii de ostași, și așezară tabăra acolo la Zagarancea. Dimitrașcu vodă a ieșit întru întîmpinarea lor la Prut, împreună cu Ioan Neculce hatmanul, cu Constantin Rusăt, mare paharnic, fiul lui Iordachi vornicul, 20 și cu Ștefan Luca, mare vistier, și s-au sfătuit cu Șeremet și cu sinior Sava despre cele convenite. Către asfințitul soarelui sosi și generalul Ianăș cu oaste deosebită. Prin mijlocirea siniorului Sava¹, Dimitrașcu vodă a isprăvit 25 treburile sale. Acest sinior Sava era de fel din Dubrovnik și era om datat la plăceri și trufaș. La 24 ale aceleiași luni iunie|| a sosit la Prut și țarul 24 iunie <1711> Petru cu oștirea sa și cu boierii pribegi, adică cu Savin, marele ban, și cu Pavel Rugină slugerul și, deoarece Dimitrașcu vodă era în tabăra lui Șeremet, 30 au ieșit întru întîmpinarea împărăției-sale numai mitropolitul Ghedeon cu Iordachi vornicul și cu alți boieri. Și cum împărăția-sa a trecut Prutul dincoace, mitropolitul Ghedeon l-a blagoslovit cu cinstita cruce și l-a stropit cu aghiasmă, iar boierii, sărutîndu-i împărăteasca mîină, i-au făcut 35 convenita închinăciune. La trecerea Prutului însă s-a arătat un semn de felul cum erau să decurgă lucrurile, căci un măscărîci al țarului Petru, vrînd să facă glumele sale, s-a înecat în Prut. 40

După ce boierii s-au întîlnit cu țarul Petru, acesta, fără zăbavă, chiar în aceeași zi și în aceeași clipă a pornit la Iași numai cu curtea sa împărătească și a sosit către asfințitul soarelui la curtea domnească împreună cu sus-zișii boieri, iar la ora unu din noapte a sosit și împărăteasa. După 45 aceea a sosit și Dimitrașcu vodă și întîlnind pe țarul Petru la scara domnească, pe cînd se întorcea de la baie, i-a sărutat acolo împărăteasca-i mîină,

¹ Sava Vladislavovici Raguzanul a fost unul dintre cei mai activi agenți ai lui Petru cel Mare în Turcia, care, din porunca țarului, îndemna la răscoală popoarele ortodoxe din Imperiul otoman, vezi P. P. Panaitescu *op. cit.*, p. 103

Μετά δε τον άσπασμόν, ένηγκαλίοντάς τον ό βασιλεύς, άνεβηκαν έως
 5 σιγαίαν, τής έξάρσιαν ή βασιλίσσα ένα χρυσόν έγκόλαπιον ή πολύρι-
 πύον και ή δόμα, εις τον αυτόν καιρόν άνταμόνοντας τήν βα-
 10 τήν βασιλίσσαν εις τον δωριπτιμένον βασιλικόν θρόνον, έπρόσταξεν ό Πτε-
 ρος τον Δημητρίσκον βόδαν να καθίστη. Όθεν πηγαινοντας κατά τήν
 15 προστάτην τον βασιλέως να καθίστη, έφίλησε πρώτον τον χέρι τον, ό δε
 βασιλεύς τήν κεφαλήν του, κάμνοντας παρομοίως και εις τα πρώτα πο-
 20 τήρια τον αυτόν άσπασμόν. Μετά || τον Δημητρίσκον βόδα, έκάθησεν ό
 25 βασιλεύς Πτερος και μετά τον βασιλέα ό Θωμάς, ό μέγας σταθάρης τον
 βασιλικόν βόδα, και μετ' αυτόν ό Γεώργιος Καστοργιανός, ό κόμισος τον
 30 αυτόν Βασσαύβα βόδα, και οι λοιποι κατά σειράν από τον δεξιόν και άρι-
 στερόν μέρος τής ρπαξής, μέσα εις τον μεγάληον σπιτι, ή δε δόμα ή
 35 τήν βασιλίσσαν εις τον μικρόν, εθυμούντες όλην άντιήν τήν ήμεραν βασι-
 40 κως ή τον αυθεντικόν ταμπουλάχαν.

Τήν δεύτερη ήμεραν, ήτοι τήν δεύτεραν τον πουνόν, έβγαλοντας ό
 45 βασιλεύς μυστικά από τήν κουρτην, από τήν πόρταν τον άχουριου, έπτήγην
 εις τον μοναστήρι των ρπιών Γεραρχών και προσκυνώντας τας άγίας εικό-
 50 νας, ήσάσαστο και τον άγιον λειψανον τής όσιας Παρρασκευής μετά μεγαίτης
 55 και όντας έκεί και ό μηροπολίτης Γεδεών, παρκετάζει τον βα-
 σιλέα Πτερον να άνεβή εις τον αυθεντικόν θρόνον, δέν ήθέλησεν όμως κατ'
 60 ούδενά τρόπον να ύπακούσση εις αυτό, άλλα' έστέκετο κατά εις τον έδαφος
 τής εκκλήσιας έως όπου έτελέθεισαν και τήν έκτενή και άναβαινοντας εις
 65 τον ήγουμενέιον, έφθασαν και οι αυδικοί του ή τον ποβότικόν του, τουρ-
 κιστι λεγόμενον γεντέκι. Μετά ταυτα ήλθε και ό Δημητρίσκος βόδας ή
 70 όλους τους πακόβνικους τους Μοάδοβάνους, όπου ειχε κάμει ή τα στα-
 λέντα βασιικά ρουμπάια, τους όποιους βάλλοντας κατά τάξιν έξώθεν τής
 75 πόρτας τον μοναστηριου και περνώντας από τον μέσον αυτόν ό βασιλεύς
 Πτερος, όλοι έφίλονσαν κατά σειράν τον χέρι του κατά τήν προστάτην τον
 80 Δημητρίσκου βόδα. Εκείθεν δε έπτήγην εις τήν μηροπόλαι ή δ'όλους και
 85 έπροσκυνήσε, και από τήν μηροπόλαι εις τον μοναστήρι Γόλαι, και από τον
 90 Γόλαι εις τον Άγιον Νικόλαον και μετά ταυτα εις τήν κουρτην.

Εις δε τον βασιλεύμα τον ήλιου, έκίνησε ή τήν βασιλίσσαν, πάλιν εις
 95 τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον Προντον, και τήν εικοστή όδόδη
 του αυτού μηνός έφίλησεν έκεί και ό βασιλεύς Πτερος τον Δημητρίσκον
 100 τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον Προντον, και τήν εικοστή όδόδη
 105 του αυτού μηνός έφίλησεν έκεί εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 110 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 115 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 120 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 125 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 130 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 135 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 140 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 145 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 150 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 155 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 160 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 165 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 170 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 175 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 180 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 185 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 190 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 195 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 200 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 205 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 210 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 215 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 220 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 225 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 230 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 235 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 240 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 245 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 250 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 255 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 260 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 265 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 270 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 275 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 280 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 285 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 290 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 295 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 300 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 305 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 310 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 315 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 320 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 325 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 330 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 335 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 340 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 345 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 350 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 355 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 360 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 365 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 370 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 375 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 380 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 385 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 390 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 395 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 400 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 405 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 410 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 415 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 420 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 425 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 430 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 435 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 440 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 445 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 450 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 455 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 460 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 465 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 470 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 475 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 480 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 485 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 490 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 495 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον
 500 Προντον, και τήν εικοστή όδόδη εις τον τάμπουρον του όπου ήτον πέραν τον

663

iar țarul l-a sărutat pe cap. După ce l-a sărutat țarul l-a îmbrățișat și s-au urcat sus. De asemenea și doamna a întâlnit în același timp pe țarina, care i-a dăruit un medalion de aur cu pietre scumpe, punându-i-l la gât.

Iar la 25, fiind duminică și făcînd Dimitrașcu vodă masă ca să ospăteze pe țarul Petru și pe generalii care erau de față, țarul Petru a pus în capul mesei pe « vizirul » său Gavriil Golovkin, singurul care nu mîncea carne deoarece era atunci postul sfinților apostoli, iar în scaunul rînduit în partea dreaptă pentru țarul Petru, acesta a poftit pe Dimitrașcu vodă să șadă. Deci, mergînd acesta să șadă, după invitația țarului, i-a sărutat mai întîi mîna, iar țarul l-a sărutat pe cap, făcînd același lucru și la primul pahar. După || Dimitrașcu vodă a stat țarul Petru, iar după țar Toma, marele spătar al lui Basarab vodă¹, iar după acesta Gheorghe Castriotul², comisul aceluiași Basarab vodă, și ceilalți la rînd, la dreapta și la stînga mesei, pusă în casa cea mare. Iar doamna cu împărăteasa erau în casa cea mică și s-au desfătat toată ziua împărătește cu tabulhanaua domnească.

A doua zi, adică luni dimineață, ieșind țarul în taină de la curte pe poarta grajdului, s-a dus la mănăstirea Trei Ierarhi și, închinîndu-se la sfintele icoane, a sărutat, cu mare evlavie, și sfintele moaște ale cuvioasei Paraschiva. Fiind acolo și mitropolitul Ghedeon, l-a rugat pe țarul Petru să se urce în scaunul domnesc, dar el n-a vrut în nici un chip să facă acest lucru, ci a stat în picioare jos, pe pardoseala bisericii, pînă cînd s-a terminat și ectenia. Apoi, urcîndu-se la stăreție, au sosit și curtenii săi cu povodnicul numit pe turcește iedec. După aceea veni și Dimitrașcu vodă cu toți polcovnicii moldoveni, pe care îi făcuse cu rublele trimise de țar, și punîndu-i în rînd afară de poarta mănăstirii și trecînd țarul Petru prin mijlocul lor, toți pe rînd îi sărutau mîna, după porunca lui Dimitrașcu vodă. De aci țarul s-a dus cu toții la mitropolie de s-a închinat, iar de la mitropolie la mănăstirea Golia și de acolo la Sf. Nicolae și apoi s-a înapoiat la curte.

La asfințitul soarelui, țarul a plecat cu țarina iarăși la tabăra sa, care era dincolo de Prut, iar la 28 ale aceleiași luni a ospătat și el acolo pe Dimitrașcu vodă cu toți boierii. A doua zi boierii s-au întors cu Dimitrașcu vodă aci la Iași, iar țarul Petru a rămas acolo la tabăra sa, care era de partea cealaltă a Prutului, unde a serbat și ziua sfinților apostoli.

¹ E vorba de Toma Cantacuzino, care a trecut la ruși fără voia și știrea domnului Țării Românești, Constantin Brîncoveanu; el a fost văr al lui Brîncoveanu și ocupa postul de mare spătar, de aceea fuga lui a pricinuit mare supărare domnului muntean, vezi *Istoria Țării Românești de la octombrie 1688 pînă la martie 1717*, ed. Constantin Grecescu, București, 1959, p. 11.

² Radu Greceanu spune că domnul Țării Românești, Constantin Brîncoveanu, a trimis la țar pe « Gheorghe Castriotul biv vel comis, om cuvios, învățat și întru toate iscusit carele și mai den nainte era țarului cunoscut » ca să lucreze pe față « pentru înnoirea păcii », iar « într'ascuns pentru chiverniseala pămîntului », vezi Ștefan

5 'Ο Βόρις Σερεμέτης με ὄλον τὸ τάμπουρον τοῦ στρατεύματός του ἐπε-
 ριπάτει καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀπὸ τὸ πέραν μέρος τοῦ Προύτου, καταβαί-
 νοντας ἀπὸ ἓνα μίλι || τόπον, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν χορταρίων καὶ διὰ τὸ 664
 πολὺ πλῆθος τῶν ἀκρίδων, ὅπου εἶχαν καταξηράνει κάθε τόπον. Οἱ δὲ Τα-
 10 τάροι, ἐρχόμενοι τὸ κατόπι αὐτῶν, ὠρμησαν αἰφνιδίως εἰς τὸ τάμπουρόν του
 ἕως ὅπου ἐπλησίασαν εἰς τὸ μαρκάνι, ἧτοι τζαρκιφελέκι, καὶ ἐπὶ πολὺ
 ἔνοχληθέντες ἐξ αὐτῶν τῶν Τατάρων, ἐβγήκεν ὁ πολκόβνικος Γρηγοράσκος
 15 Ἰβανείκος με τοὺς ροχμίστρας του καὶ αὐτῶν καὶ καταδιώκοντάς τους με
 τὸ μολδοβάνικον πόλκουρόν του, οἱ Τατάροι, ὡς πανοῦργοι, ἔδωσαν νῶτα
 20 καὶ προσποιούμενοι πῶς φεύγουσι, ἐκρύβησαν ὑπὸ τὰς ὄχθας τῶν ἐκεῖσε
 ἀμπελίων ἕως δύο χιλιάδες. Αὐτοὶ δὲ καταδιώκοντες τοὺς φαινομένους ἀπε-
 ρισκέπτως, ὄντες καὶ περισσότερον μεθυσμένοι, ἐβγήκαν οἱ κεκρυμμένοι Τα-
 τάροι τὸ ὄπισθεν μέρος καὶ γυρίζοντας καὶ οἱ διωκόμενοι, τοὺς ἔβαλαν εἰς
 τὸ μέσον.

15 'Ο οὖν Γρηγοράσκος Ἰβανείκος ὁ πολκόβνικος, με τοὺς ροχμίστρας
 του, βλέποντας τὸν ἐπικείμενον αὐτοῖς κίνδυνον, ὡς ἄνθρωπος ἀνδρείος,
 με μεγαλοψυχίαν τοὺς ἀντιπολέμησε ἕως ὅπου ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὸ περι-
 κύκλωμα τὸ κινδυνῶδες ὅπου εὐρίσκοντο, ἐπειδὴ καὶ μόνον τὸν Ἰωάννην
 Μουντάνον, τὸν φλαμπουράρην του καὶ με ἑκατὸν στρατιώτας ἀπὸ τὸ αὐτὸ
 20 φλάμπουρον ἐσκλάβωσαν. Δὲν ἔπαυσαν ὅμως οἱ Τατάροι με αὐτὸ μόνον,
 ἀλλὰ καθ' ἐκάστην ἡμέραν περισσοτέρως τοὺς ἐνοχλοῦσαν με τὸ νὰ ἐπλη-
 σίαζε καὶ ὁ βεζίρης εἰς τὸ στόμιον τῆς Σαράτας, με ὄλην τὴν δύναμιν τῶν
 στρατευμάτων του καὶ με τὸν χάνην.

25 Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἀποφάσισε καὶ ὁ βασιλεὺς Πέτρος νὰ κινήσῃ
 τὸν κατήφορον τοῦ Προύτου ποταμοῦ, κατόπι ἀπὸ τὸν Σερεμέτην. Δὲν ἤξεύ-
 ρομεν ὅμως ἢ ἀπὸ ἄλλων συμβουλῆν, ἢ ἀπὸ φόβον, ἄφησε τὸν σκοπὸν καὶ
 τὴν ἀπόφασιν τῆς ὁδοιπορίας ταύτης καὶ εὐθύς ἀπέρασε με ὄλον του τὸ
 τάμπουρον εἰς τὸ ἐδῶθε μέρος τοῦ Προύτου. Ὅμοίως καὶ ὁ Σερεμέτης, κά-
 μνοντας γέφυραν ἐπὶ τοῦ Προύτου ποταμοῦ τὸ ὑποκάτωθεν μέρος τῆς Γού-
 30 ρας Ζίζιας, ἄρχισε καὶ αὐτὸς καὶ ἐπερνοῦσε με ὄλον του τὸ στράτευμα. Ὁ
 δὲ Δημητράσκος βόδας, ἐτοιμαζόμενος διὰ τὸν πόλεμον, δὲν ἤξεύρομεν ἀπὸ
 ποίαν αἰτίαν ἐδιάβαλε τὸν Γεωργάκην Ρουσσέτον, μέγαν βόρνικον || πρὸς 665
 τὸν βασιλέα Πέτρον. Ὅθεν καὶ χωρὶς ἄργητα, στέλλοντας ὁ βασιλεὺς Πέ-
 τρος πενήκοντα δραγόνους μετὰ τοῦ Νικολάου, μεγάλου ἀρμάση, τὸν ἐσή-
 35 κωσαν ἀπὸ τὸ Γιάσι καὶ τὸν ἐπῆγαν εἰς τὸ κάστρον τῆς Σορόκας καὶ δι-
 δοντάς τον εἰς τὸν λογαριασμὸν τῶν Μοσχόβων ὅπου ἐφύλαττον τὸ κά-

D. Greceanu, *Viața lui Constantin vodă Brîncoveanu de Rădu* vel logofăt Grecianu, Bucu-
 rești, 1906, p. 198—199. Iar mai tirziu, la 12 martie 1710, Brîncoveanu a trimis pe
 același Gheorghe Castriotul ca să salute pe noul domn al Moldovei Nicolae Mavrocordat,
 drept răspuns la solul trimis de Nicolae Mavrocordat cu câteva săptămîni înainte,
ibidem, p. 193. Despre Castriotul ca trimis al lui Brîncoveanu la țarul Rusiei vezi și
 C. S. Ardeleanu, *Știri privitoare la istoria țărilor române în corespondența împăratului*
Rusiei Petru I, în «Studii și cercetări de istorie medie», I (1950), p. 190 și același, *Legă-*
turile între Petru cel Mare și Const. Brîncoveanu, în «Studii», III (1950), nr. 3, p. 174.
 Gheorghe Castriotul a trimis în 1706 și în 1707 patriarhieii din Ierusalim 2 650 de galbeni
 și a depus la banca din Veneția peste 13 000 de ducăți, ca din dobînda lor să fie între-
 ținute școli în Ierusalim și în orașul său natal Castoria, vezi Émile Legrand, *Recueil*
de documents grecs concernant les relations du patriarcat de Jérusalem avec la Roumanie,
 Paris, 1895, p. 58—63 și 81—84.

Boris Șeremet înainta cu toată oastea sa de partea cealaltă a Prutului, 664 coborînd în fiecare zi numai cîte o milă, || din pricina lipsei de nutreț și a mării mulțimi de lăcuste, care uscaseră tot locul. Iar tătarii, venind în urma lor, s-au repezit pe neașteptate asupra taberei lui pînă s-au apropiat 5 de pârcan, adică cearchifelec¹. Și deoarece moscalii erau hărțuiți mult timp de acești tătari, a ieșit asupra lor polcovnicul Grigorașcu Ivanenco cu rohmîstria săi și i-a urmărit cu polcul său moldovenesc. Tătarii, ca vicleni ce sînt, au dat dosul și, prefăcîndu-se că fug, s-au ascuns cam două mi¹ 10 din ei după malurile văilor² din acea parte. În timp ce oamenii lui Ivanenco, care erau beți, urmăreau cu nechibzuință pe tătarii care se vedeau, cei ascunși le-au ieșit pe la spate și întorcîndu-se și cei urmăriți, i-au împresurat.

Grigorașcu Ivanenco³ polcovnicul cu rohmîstria săi, văzînd primejdia 15 ce-i amenința, ca bărbat curajos ce era, s-a luptat vitejește pînă ce au scăpat din primejdioasa încercuire în care se aflau; tătarii au robit doar numai pe Ioan Munteanu, stegarul lui, și o sută de ostași din acel steag. Dar tătarii nu s-au mulțumit numai cu aceasta, ci în fiecare zi ei supărau 20 pe moscali tot mai mult, pentru că se apropia și marele vizir de Gura Sărăței cu toată puterea oștilor sale și cu hanul.

Așa stînd lucrurile, a hotărît și țarul Petru să pornească în josul Pru- 25 tului în urma lui Șeremet. Nu știm însă dacă din sfatul altora sau de frică a părăsit hotărîrea de a urma acest drum și a trecut dintr-o dată cu toată tabăra sa în partea de dincoace a Prutului. La fel și Șeremet, făcînd pod peste Prut, mai jos de Gura Jijiei, a început și el să treacă cu toată oștirea 30 sa. Și Dimitrașcu vodă se pregătea de război, și nu știm din ce pricină, 665 a pîrît pe Iordachi Rusăt⁴, vel vornic, || la țarul Petru. Deci, fără zăbavă, țarul Petru a trimis cincizeci de dragoni cu Nicolae vel armaș de l-au ridicat din Iași și l-au dus în cetatea Soroca. Cei trimiși, dîndu-l în seama mosca- 35 lilor, care păzeau cetatea, s-au întors înapoi. Unii spuneau că Dimitrașcu

¹ *Pârcan* și *cearchifelec* sînt sinonime și înseamnă: întăritură de lemn; pîrcanele se puneau de obicei împrejurul taberei; de aceste două cuvinte se ocupă pe larg D. Russo în *Cronica Moldovei de N. Chiparissa 1716–1717*; vezi *Studii istorice greco-române* vol. II, București, 1939, p. 479–480.

² În textul grecesc avem « viilor »; credem însă că este o greșeală și că ar trebui « văilor », forma pe care o întilnim și în Nicolae Costin (p. 103).

³ În textul grecesc avem Ἰβανέιχος (Ivaneico); atît la Nicolae Costin (p. 102), cit și la Neculce, ediția Procopovici (p. 320), avem Ivanenco, iar la Neculce, ed. I. Iordan (p. 297), Ivaneșchii; ne-am oprit la forma Ivanenco, ca cea mai probabilă.

⁴ Vel vornicul Iordachi Rusăt era cuscrul lui Dimitrașcu vodă Cantemir, vezi Nicolae Costin, p. 103.

στρον, ἐγύρισαν οἱ σταλέντες. Ἔλεγον δὲ μερικοὶ πῶς τὸν διέβαλεν ὁ Δημητράσκος βόδας, ὅτι αὐτὸς τάχα δὲν ἔστεργε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δημητράσκου βόδα νὰ μείνουν διάδοχοι τῆς αὐθεντίας τὰ παιδιά του. Ὅθεν ἐκάθησεν ἐκεῖ κλεισμένος ἕως οὗ, γυρίζοντες οἱ Μοσχόβοι, τὸν ἐπῆραν μαζί τους καὶ πολὺν καιρὸν τὸν ἐκράτησαν ἐκεῖ εἰς φύλαξιν. Ἡ ἀπὸ ταύτην ὅμως τὴν αἰτίαν, ἣ ἀπὸ ἄλλην, τοῦ ἐσυνέβη τὸ τοιοῦτον. Ἡμεῖς ἀφήνοντες τὴν πολυλογία, ἄς ἔλθωμεν πάλιν εἰς τὴν ὑπόθεσιν μας.

Περνῶντας λοιπὸν ὁ βασιλεὺς Πέτρος καὶ ὁ Σερεμέτης εἰς τὸ ἐδῶθε μέρος τοῦ Προῦτου μὲ ὄλον τους τὸ στράτευμα, ὄντας καὶ ὁ Δημητράσκος βόδας μαζί καὶ πηγαίνοντας ἕως εἰς τὴν Μοβίλαν Ρεμπόγι, ἐκεῖ ἐστάθηκαν ὅπου ἔκαμεν ὁ Δημητράσκος βόδας τὸν Σάββην μάνον μέγαν ποστέλνικον καὶ τὸν Παῦλον Ρουζίνην, μέγαν κόμισον.

Οἱ δὲ Τοῦρκοι καὶ οἱ Τατάροι, καθὼς ἠκούετο καὶ καθὼς ἦτον τὸ πρᾶγμα τῇ ἀληθείᾳ, κατὰ πρῶτον μὲν μεγάλως ἐφοβοῦντο ἀπὸ τοὺς Μοσχόβους, ἀφοῦ δὲ ἔμαθαν πῶς ἀπέρασεν ὄλον τὸ στράτευμα τῶν Μοσχόβων εἰς τὸ ἐδῶθεν μέρος τοῦ Προῦτου, διεννοήθησαν πῶς ἀπὸ τὸν φόβον τους νὰ διέβησαν οἱ Μοσχόβοι τὸν Προῦτον καὶ εὐθὺς ἠνδρίνθησαν καὶ ἄρχισαν καὶ αὐτοὶ μὲ τοὺς Τατάρους ἀπὸ ἄλλα μέρη τοῦ Προῦτου νὰ περνοῦν καβαλάρηδες καὶ δίδοντες ἀκαταπαύστως, ἐνόχλησιν μεγάλην εἰς τοὺς Μοσχόβους καὶ ἀρπάζοντες ἀνθρώπους καὶ ζῶα, ἐπέστρεφον πάλιν τὸ πέραν μέρος τοῦ Προῦτου.

Τοιοιτοτρόπως, ἐνοχλῶντας οἱ Τατάροι καὶ Τοῦρκοι τοὺς Μοσχόβους καὶ περικυκλῶνοντας κάθε τόπον καὶ πιάνοντας καὶ τοὺς δρόμους ὄλους, δὲν ἤμποροῦσε πλέον τινὰς νὰ πηγαίῃ μὲ ζαχερὲν εἰς τὸ μοσχόβικον τάμπουρον καὶ ὅσοι ἀπετόλμησαν νὰ ὑπάγουν διὰ κέρδος, ἐσκλαβώθησαν ἀπὸ τοὺς Τατάρους. Καὶ εἰς τόσῃν ἔλλειψιν τροφῆς εὐρίσκοντο οἱ Μοσχόβοι, ὅπου ἔφθασε τὸ σακὶ τὸ ἀλεύρι δέκα ρούμπλια, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔλλειψιν τῆς τροφῆς ἄρχισαν νὰ ἀδυνατοῦσι καὶ ἀπὸ τὴν πείναν νὰ ἀρρωστοῦσι μὲ τὸ νὰ μὴν εὕρισκαν νὰ ἀγοράσουν. Καὶ ἀγκαλὰ εἰ ἤσαν πάρει οἱ Μοσχόβοι ἀπ' ἐδῶ τὰ εὐρεθέντα εἰς τὴν τσάραν τούρκικα ζῶα καὶ εἶχαν ἀγοράσει ἀκόμη καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς αὐτάρκειαν τῶν στρατευμάτων τους, ἔπενσαν ὅμως ὅλα εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τατάρων μαζί μὲ τοὺς ἀνθρώπους ὅπου τὰ ἐπήγαιναν εἰς τὸ μοσχόβικον τάμπουρον. Μαθόντες δὲ οἱ Μοσχόβοι τὸ τοιοῦτον, ἐπρόσταξαν τὸν Γιάνες γενεράλην καὶ τὸν Ντάνσκην πολκόβνικον μὲ μερικὸν στράτευμα καὶ μὲ ὀλίγους Καζάκους Δόνσκηδες διὰ νὰ πηγαίνουν νὰ χαλάσουν τὸ γεφύρι ὅπου εἶχαν κάμει οἱ Τοῦρκοι ἐπὶ τοῦ Προῦτου ποταμοῦ εἰς τὸ στόμιον τῆς Σαράτας, Βατρασόγιαν λεγόμενον, ἀφοῦ δὲ χαλάσουν τὸ γεφύρι, νὰ σταθοῦν ἐκεῖ νὰ ἐμποδίζουσιν τοὺς Τούρκους, διὰ νὰ μὴν ἤμπορῶν νὰ περνοῦν εἰς τὸ ἐδῶθε μέρος τοῦ Προῦτου.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐδιάλεξεν ὁ βασιλεὺς Πέτρος διὰ τὴν Μπραϊλαν ἔναν γενεράλην, ὀνομαστὸν εἰς τοὺς πολέμους, ὀνόματι Ρὲν Μπόουλ, μὲ δώδεκα χιλιάδες καβαλλαρέους καὶ τὸν ἔστειλε μαζί μὲ τὸν σπαθάρην τὸν Θωμᾶν Καντακουζηνὸν διὰ νὰ πολεμήσωσι τὴν Πραϊλαν καὶ παίρνοντάς την, νὰ περάσῃ εἰς τὸ πέραν μέρος τοῦ Δουνάβεως καὶ νὰ χαλάσῃ τὸ γεφύρι

vodă l-a pîrît din pricina că el nu ar fi primit ca după moartea lui Dimitrașcu vodă copiii acestuia să rămînă moștenitori ai domniei. Așadar, Iordachi a stat închis acolo pînă cînd, întorcîndu-se moscalii l-au luat cu ei și l-au ținut multă vreme în închisoare. Dacă din această pricină l-a pîrît 5 sau din alta nu știm, dar acest lucru s-a întîmplat. Să lăsăm însă la o parte poliloghia și să revenim la subiectul nostru.

Deci, trecînd țarul Petru și Șeremet cu toată oștirea lor în partea de dincoace a Prutului și fiind cu ei și Dimitrașcu vodă, au mers pînă la Movila Răbiiiei și s-au oprit acolo, unde Dimitrașcu vodă a făcut pe banul Savin 10 mare postelnic și pe Pavel Rugină mare comis.

Iar turcii și tătarii, precum se auzea și precum era și adevărat, la început se temeau mult de moscali; cînd însă au aflat că ei au trecut toată oștirea 15 lor dincoace de Prut, s-au gîndit că de frica lor au trecut moscalii Prutul și îndată au prins curaj și au început și ei să treacă Prutul călări prin alte părți și, după ce îi hărțuiau neîncetat pe moscali și răpeau oameni și vite, 20 se întorceau iarăși dincolo de Prut.

Hărțuind astfel tătarii și turcii pe moscali, împresurînd toate locurile și ocupînd toate drumurile, nu mai putea nimeni să meargă cu zaherea în tabăra moschicească; toți care au îndrăznit să meargă pentru cîștig, 25 au fost luați robi de tătarii. Și într-atîta lipsă de hrană se găseau moscalii, încît sacul de făină ajunsese zece ruble. Din această lipsă de hrană, deoarece nu mai găseau ce cumpăra, ei au început să slăbească și de foame să se 666 îmbolnăvească. || Moscalii luaseră de aci vitele turcești aflate în țară și 30 cumpăraseră încă și multe altele ca să fie îndeajuns pentru oștile lor, însă toate acestea au căzut în mîinile tătarilor, împreună cu oamenii care le aduceau în tabăra moschicească. Aflînd dar moscalii de aceasta, au dat poruncă generalului Ianăș și polcovnicului Tanski să meargă cu o seamă de oaste și cu cîțiva cazaci de la Don să strice podul pe care îl făcuseră 35 turcii peste Prut la Gura Sărăței, anume la Vetrișoaia, iar după ce vor fi stricat podul să stea acolo și să oprească pe turci de a mai trece dincoace de Prut.

În aceeași zi, țarul Petru a ales un general vestit în războaie anume 40 Ren Bour¹ cu douăsprezece mii de călăreți² și l-a trimis, împreună cu spătarul Toma Cantacuzino să atace Brăila și, după ce o va ocupa, să treacă

¹ Numele generalului rus în textul grecesc este Ρέν Μπουρ (Ren Boul), la Nicolae Costin Ren Bour (p. 105), în *Istoria Țării Românești* ed. C. Grecescu (p. 111) este, simplu Ren, iar la alți istorici întîlnim forma Rönne; ca să nu ne depărtăm prea mult de textul grecesc am rămas la forma Ren Bour.

² De asemenea și Nicolae Costin spune că oastea generalului Ren era de 12 000; în *Cronica anonimă* (ed. Grecescu, p. 111) însă se spune că generalul Ren a venit la Brăila « cu vreo 8 mii de moscali ».

τῶν Τουρκῶν διὰ νὰ μὴν ἤμποροῦν πλέον οἱ Τοῦρκοι νὰ φύγουν τὸ πέραν μέρος, μῆτε ἀπὸ τὸ πέραν μέρος νὰ ἔλθουν τὸ ἐδῶθε. Καὶ καθὼς ἦτον ἐκεῖνο τὸ στράτευμα διαλεγμένον, ἤθελε τελειώσει καὶ τὴν προσταγὴν χωρὶς κανένα ἐμπόδιον, καθὼς θέλομεν τὸ περιγράψει παρακάτω, εἰς τὴν ἀράδα

5 τῆς ὑποθέσεως τοῦ πολέμου τούτου.

Κανένα πρᾶγμα, τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἤθελεν βλάψει τοὺς Μοσχόβους, μάλιστα δὲ καὶ νικηταὶ ἤθελεν φανῆ, ἂν δὲν ἤθελεν μοιράσει τὰ στρατεύματά τους εἰς πολλὰ μέρη, καθὼς προείπομεν. Εἰς τὴν Σορόκαν εἶχαν ἀφήσει στράτευμα, ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι ὁμοίως εἶχαν διορίσει τὸν πολκόβνικον

10 Γίνγκαβον μεθ' ἑνὸς μαγιόρου, ὅπου ἔμειναν καὶ τρεῖς χιλιάδες Μοσχόβοι, ὅπου κατόπι ἦλθον μὲ ζαχερὲν καὶ δὲν ἠδυνήθησαν πλέον νὰ πηγαίνουν εἰς τὸ μοσχόβικον τάμπουρον, ἀπὸ τὸ περικύκλωμα καὶ τὸ πλῆθος τῶν Τατάρων. Τὸν δὲ Γκικέτς πολκόβνικον, μὲ ὄλον του τὸ πόλκουρον, τὸν ἔστειλαν εἰς τὸ μοναστήρι Μπουρσούτσι διὰ φύλαξιν τῶν μπεζενάρηδων, τὸ πε-

15 ρισσότερον ὅμως διὰ τὸν βόρνικον Λούπουλον καὶ τοὺς ἀδελφούς του καὶ ἀνεπιούους του καὶ δι' ἄλλους ἄρχοντας τῆς κάτω τσάρας, μὲ τὸ νὰ μὴν εἶχαν πίστιν ἢ εἰς αὐτοὺς οὔτε οἱ Μοσκόβοι, οὔτε ὁ Δημητράσκος βόδας. Οὕτως 667 οὖν διαμοιρασθέντες ἄλλοι εἰς ἄλλα μέρη, καθὰ προελέχθη, ὀλίγον ἔλειψε νὰ κινδυνεύσουν εἰς παντελεῖ φθορὰν καὶ ἀφανισμόν.

20 Ὁ βόρνικος Λούπουλος, προτοῦ νὰ φθάσῃ ὁ Γκικέτς πολκόβνικος, εἶχε γράψει τῷ Δημητράσκῳ βόδα ἀναφέροντας αὐτῷ πὼς τάχα ἔγραψε προσκλαιόμενος πρὸς τὸν βεζίρην πὼς δὲν εἶναι οἱ ἄρχοντες χαϊνηδες, ἀλλ' οὔτε ἡ τσάρα, καὶ πὼς διὰ τὸν φόβον τῶν Μοσχόβων ἐκρύφθησαν καὶ ἐσυνάχθησαν εἰς τὰς μπεζένιες. Καὶ αὐτὸ μὲ καλὴν στόχασιν τὸ ἔκαμε καὶ ἔγρα-

25 ψε τοιοῦτης λογιῆς εἰς τὸν βεζίρην διὰ νὰ μὴν κουρσευθῇ ἡ τσάρα ἀπὸ τοὺς Τατάρους, ἢ ὅποια ἕως εἰς τὸ ὕστερον δὲν ἐγλύτωσε. Αὐτὰ ἐνεργῶντας ὁ Λούπουλος βόρνικος, ἔφθασε καὶ ὁ Γκικέτς πολκόβνικος μὲ τὸ πόλκουρόν του ἐκεῖ εἰς τὴν μπεζενίαν του. Ὅθεν καὶ βλέποντας τὸν ἑαυτὸν του περιτριγυρισμένον ἀπὸ τοὺς Μοσχόβους ἀπροσδοκῆτως, καὶ χωρὶς τὴν θέλησίν

30 του ὑπεκλίθη εἰς αὐτούς, καὶ διὰ πίστωσιν τῆς ὑποκλίσεώς του, ἔστειλε καὶ τὸν υἱόν του Γεωργάκην ὡσὰν ἐνέχειρον πρὸς αὐτούς, αὐτὸς δὲ ἔμεινε μετὰ τοῦ ρηθέντος πολκοβνίκου ἐκεῖ εἰς τὴν μπεζενίαν. Καὶ διὰ νὰ δείξῃ περισσοτέραν πίστιν εἰς αὐτοὺς τοὺς Μοσχόβους, μερικὰ φοράδια τῶν Τατάρων ὅπου εἶχαν πέσει εἰς τὰς χεῖρας του προτοῦ νὰ ἀρχίσῃ ὁ πόλεμος, τὰ ἔστειλε

35 καὶ τὰ ἐπροσκύνησεν εἰς τὸν Σερεμέτην, διὰ τὰ ὅποια φοράδια πολλὴν ποσότητα ἄσπρων ἐπλήρωσεν ἢ ἀθλία τσάρα μετὰ τὴν εἰρήνην καὶ πολλοὶ πολλὰς βασάνους ἔπαθον ἕως ὅπου νὰ γίνῃ ἡ τελεία αὐτῶν τῶν ζώων ἀποπλήρωσις. Οἱ δὲ κοδρένοι τοῦ Κόδρου Γκικέτς, βλέποντες πὼς ἐπλησίασεν ὁ βεζίρης καὶ ὁ χάνης μὲ τὰ στρατεύματά των, ἐπρόφθασαν εὐθὺς πρὸς τὸν

40 χάνην καὶ ἐπροσκύνησαν καὶ μὲ αὐτὸ ἐγλύτωσαν καὶ ἀπὸ τὸ κούρσευμα καὶ ἀπὸ τὴν σκλαβίαν.

de partea cealaltă a Dunării și să strice podul turcilor, pentru ca ei să nu mai poată fugi dincolo, și nici de dincolo să vină înapoi. Așa cum fusese aleasă acea oștire, ar fi îndeplinit porunca fără nici o piedică, precum vom povesti mai jos la locul convenit cu privire la acest război. 5

Într-adevăr, nimic n-ar fi vătămat pe moscali, ba dimpotrivă ei ar fi ieșit și biruitori, dacă n-ar fi împărțit oștirea lor în mai multe părți, precum am spus mai sus. O parte din oaste o lășaseră la Soroca; aci la Iași orînduiseră de asemenea pe polcovnicul Gîngavul¹ cu un maior, 10 unde au rămas și trei mii de moscali, veniți mai pe urmă cu zaherea și care nu au mai putut să meargă la tabăra moschicească din pricina împresurării și a mării mulțimi de tătari; pe polcovnicul Ghigheci, cu tot polcul lui, îl trimiseseră la mănăstirea Bursuci ca să păzească pe băjenari, dar mai ales pentru vornicul Lupu și pentru frații și nepoții acestuia și pentru 15 alți boieri din Țara de Jos, deoarece nici moscalii și nici Dimitrașcu vodă nu se încredeau în ei. Așadar, risipiți astfel, unii într-o parte, alții într-alta, cum s-a spus mai sus, era cît pe aci să fie cu totul distruși și nimiciti.

Înainte de sosirea polcovnicului Ghigheci, vornicul Lupu îi scrisese 20 lui Dimitrașcu vodă, aducîndu-i la cunoștință că ar fi scris marelui vizir plîngîndu-i-se că nici boierii nu sînt haini și nici țara și că de frica moscalilor s-au ascuns și s-au adunat în băjenii. Și aceasta a făcut-o cu bună chibzuială, adică a scris în felul acesta marelui vizir ca 25 să nu fie țara prădată de tătari, de care lucru pînă la urmă tot n-a scăpat. Pe cînd vornicul Lupu pune la cale acestea, a sosit și polcovnicul Ghigheci cu polcul său la băjenia lui. Acesta, văzîndu-se împresurat pe neașteptate de moscali, li s-a supus fără voie, și pentru ca ei să se încredințeze 30 de supunerea sa, le-a trimis ca zălog pe fiul său Iordachi, iar el a rămas cu sus-zisul polcovnic acolo în băjenie. Și ca să arate și mai multă credință față de moscali, a trimis în dar lui Șeremet cîteva iepe ale tătarilor 35 căzute în mîna lui înainte de începerea războiului. Pentru aceste iepe, biata țară a trebuit să plătească după încheierea păcii o mare sumă de bani și mulți au îndurat nenumărate chinuri pînă la achitarea întregului lor preț. Iar codrenii din Codrul Ghigheciului², văzînd că marele vizir și hanul s-au apropiat cu oștile lor, s-au dus îndată înaintea hanului de 40 s-au închinat și cu aceasta au scăpat de prădare și de robire.

¹ În Nicolae Costin (p. 105) numele polcovnicului este: Gîngaul.

² Codrul Ghigheciului este amintit de Miron Costin: acesta, vorbind de ținuturile răpite de turci adaugă: « o părțică a acestui ținut a rămas la moldoveni, numai pădurea de fagi », vezi P. P. Panaitescu, Miron Costin, *Opere*, București, 1958, p. 240.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΟΣΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΤΙΝΙ ΤΡΟΠΩ ΚΑΙ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕΝ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΞ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ
ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Διὰ τὸ στράτευμα τὸ μοσχόβικον, καθὼς ἐβεβαιώθημεν, μόλις νὰ ἦτον
5 ἔννενηκοντα χιλιάδες μὲ τοὺς ἀμαξάρηδες μαζί καὶ μὲ τοὺς πραγματευτάδες, 668
τὸ δὲ τούρκικον ἢ στράτευμα ἦτον περίπου τῶν διακοσίων χιλιάδων, ἐξό-
χως ἀπὸ τὸν χάνην ὅπου ἦτον καὶ αὐτὸς μὲ ὄλους τοὺς Τατάρους τοῦ τε
Κρημίου καὶ Μπουτζακίου. Οἱ ὅποιοι καὶ πλησιάσαντες εἰς τὸ στόμιον τῆς
Σαράτας, Ἰουλίου ἑβδόμη, ἡμέρα Σάββατον, ἐστάθη καὶ ὁ Γιάνες γενεράλης,
10 καθὼς ἀνωτέρω ἐρρέθη ἀπὸ τὸ ἐδῶθε μέρος τοῦ Προύτου, πλησίον τῆς γέ-
φυρας τῶν Τουρκῶν, διὰ νὰ πασχίση νὰ χαλάση τὴν γέφυραν. Ὅθεν καὶ
καθὼς ἐκόνευσεν, πρὶν νὰ κατατάξῃ καὶ νὰ περιφράξῃ τὸ τάμπουρον του,
οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Τατάροι τοὺς περιεκύκλωσαν καὶ ὄλην τὴν νύκτα τοὺς
ἔδωκαν πόλεμον καὶ ἐνόχλησιν ἀδιάκοπον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Καὶ ἐπῆραν
15 καὶ μερικὰ ζῶα ἐξ αὐτῶν, μὲ τοὺς φύλακας αὐτῶν τῶν ζώων, διὸ καὶ βλέ-
ποντες πὼς δὲν ἤμποραῦν νὰ κατορθώσουν τίποτες, μάλιστα δὲ καὶ πὼς
κινδυνεύουν, ἐτραβήχθησαν κατ' ὀλίγον-ὀλίγον ἕως εἰς τὸ τάμπουρον τοῦ
Σερεμέτη, τὴν δὲ Κυριακὴν, Ἰουλίου ὀγδόη, ἀπέρασε καὶ ὄλη ἡ δύναμις
τῶν Τούρκων καὶ Τατάρων εἰς τὸ ἐδῶθε μέρος τοῦ Προύτου καὶ ἔδωκαν τὴν
20 αὐτὴν ἡμέραν καὶ τὴν Δευτέραν, Ἰουλίου ἑννάτη, μεγάλην ἐνόχλησιν εἰς τὸ
τάμπουρον τοῦ Σερεμέτη μὲ πόλεμον ἀκατάπαυστον εἰς τὴν Γκίρλα τοῦ Βλα-
δίκα. Ἐκεῖ ἐβγήκε καὶ ὁ Δημητράσκος βόδας μὲ δύο μόνον χιλιάδες Μολ-
δοβάνους κατὰ τῶν Τουρκῶν, καὶ δίδοντας οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Τατάροι πό-
λεμον κατ' αὐτῶν, εὐθὺς τοὺς ἐτσάκισαν καὶ καταδιώκοντάς τους εἰς ἓνα
25 κατήφορον, οἱ περισσότεροὶ ἐκρημίσθησαν μὲ τὰ ἄλογά τους καὶ ἐσκοτώ-
θησαν, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τὰ κοντάρια τῶν τατάρων ἐθανατώθησαν, ὁ δὲ λιπκα-
γαστὴς ἐπιάσθη ζωντανὸς καὶ πηγαίνοντάς τον εἰς τὸν βεζίρην, τὸν ἀπεκε-
φάλισεν.

Τοιοῦτης λογῆς λοιπὸν διωκόμενοι παρὰ τῶν Τουρκῶν καὶ Τατάρων
30 οἱ Μολδοβάνοι, μήτε οἱ Μοσχόβοι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τοὺς βοηθήσουν,
ἐπειδὴ ἂν ἠθελαν δώσει φωτίαν κατὰ τῶν Τουρκῶν, ἠθελαν χαθῆ καὶ ὄλοι
οἱ Μολδοβάνοι, ὡσὰν ὅπου ἵρχοντο ὀμπρός. Βλέποντες οἱ Μοσχόβοι τὸν
ἑαυτὸν τους εἰς τοιαύτην κακοτοπίαν καὶ ἐνόχλησιν, ἐκίνησαν τὴν νύκτα
πρὸς τὸ ξημέρωμα τῆς Τρίτης, μὲ ὄλον τους τὸ τάμπουρον διὰ νὰ πηγαί-
35 νουν εἰς εὐρυχωρότερον τόπον, καὶ ἂν ἠθελαν κινήσει ἀφοῦ ἠθελε ξημε-
ρῶσει μὲ τὸ τάμπουρον τὸ δεμένον, δὲν ἠθελαν βλαφθῆ τελείως ἀπὸ τοὺς
Τούρκους, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκίνησαν νύκτα, ἐλογίασαν οἱ Τοῦρκοι πὼς φεύ-
γουσι. Ὅθεν ἢ καὶ καταδιώκοντάς τους, ἐπῆραν ἓνα γενεράλην μὲ ὄλην του 669
τὴν κομάνταν, ὁμοίως καὶ ἄλλους ἀκόμη περισσοὺς τοῦ στρατεύματος, ἀπὸ
40 τὸ πολὺ σκότος τῆς νυκτὸς καὶ τὴν μεγάλην ἀνακάτωσιν ὅπου ἐγένετο εἰς
τὸ στράτευμά τους, μὲ τὸ νὰ μὴν ἵξευρεν ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου ποῦ ὑπάγει
καὶ ἕως ὅπου νὰ φθάσουν εἰς τὸ Στανιλέστι, πολλὴν ζημίαν καὶ μεγάλην
φθορὰν ἔλαβον ἀπὸ τε τοὺς Τούρκους καὶ Τατάρους.

Ἀφοῦ δὲ ἔδεσαν οἱ Μοσχόβοι τὸ τάμπουρόν τους μὲ φραγμὸν εἰς τὸ
45 Στανιλέστι, τότε ἐπλησίασαν καὶ οἱ γιανιτσάροι καὶ ἐπίασαν διὰ μετερίζι
τὴν Βάλλε Ριγιῶσα καὶ τὸ Βάλλε Προυτέτσουλ, καὶ ἐκεῖ ἔβαλαν καὶ τὰς
μεγάλας λουμπάρδας καὶ δίδοντας ἀπὸ τὸ δυτικὸν μέρος πόλεμον μὲ ὄλον

DESCRIEREA MĂRIMII OȘTILOR,
ÎN CE CHIP ȘI UNDE S-A DAT LUPTA
ÎNTRE CELE DOUĂ PĂRȚI ȘI DESPRE PACE

Oastea moschicească, după cum ne-am încredințat, a fost abia de 5
vreo nouăzeci de mii, împreună cu căraușii și cu negustorii, iar cea tur- 5
668 cească || era cam de două sute de mii, în afară de toți tătarii din Crimeea
și din Bugeac care erau cu hanul. Aceștia, apropiindu-se de Gura Sărăței
la 7 iulie, într-o zi de sîmbătă, a fost trimis acolo și generalul Ianăș,
cum am spus mai sus, din partea de dincoace a Prutului, aproape de podul 10
turcilor, ca să se străduiască să-l strice. Dar îndată ce a poposit, înainte
ca el să-și fi rînduit și întărit tabăra, turcii și tătarii i-au împresurat, ata-
cîndu-i și hărțuindu-i toată noaptea neînterupt și din toate părțile;
le-au luat și cîteva vite împreună cu paznicii lor. Deci, văzînd că nu pot 15
reuși nimic și că sînt chiar în primejdie, s-au retras încet-încet pînă la
tabăra lui Șeremet. Iar duminică 8 iulie, a trecut și grosul oștilor turcești 8 iulie
și tătărăști dincoace de Prut, pricinuind chiar în ziua aceea și luni 9 iulie 20
<1711>
mare tulburare în tabăra lui Șeremet prin lupta necurmată de la Gîrla
Vlădicăi. Acolo a ieșit și Dimitrașcu vodă numai cu două mii de mol-
doveni împotriva turcilor. Turcii și tătarii, atacîndu-i, i-au zdrobit îndată
și urmărindu-i la o pantă, cei mai mulți s-au prăvălit cu caii lor și au 25
murit, alții au fost uciși de sulilele tătarilor, iar aga de lipcani a fost prins
viu și dus la marele vizir, care i-a tăiat capul.

Cînd moldovenii erau urmăriți într-acest chip de turci și de tătari
moscalii nu au putut să le vină în ajutor, căci dacă ar fi tras foc asupra 30
turcilor, ar fi pierit și toți moldovenii, deoarece ei mergeau înainte. Mos-
calii, văzîndu-se într-o astfel de strîmtorare și hărțuială, au pornit în noaptea
de luni spre marți cu toată tabăra ca să meargă într-un loc mai larg. De 35
ar fi plecat cu tabăra legată, după ce s-ar fi luminat de ziuă, n-ar fi suferit
nici o vătămare din partea turcilor, fiindcă au pornit însă noaptea, turcii
669 au crezut că ei fug și || urmărindu-i, au prins un general, cu toată trupa
de sub comanda lui, precum și încă mulți alți ostași. Din pricina întu-
nericului prea mare al noapții s-a produs învălmășeală mare în oștirea 40
lor, deoarece nu știau unul de altul unde merg. Pînă să ajungă la Stăni-
lești, au suferit multe pagube și mari pierderi de la turci și de la
tătari.

După ce moscalii și-au legat tabăra cu întăritură la Stăni-lești, s-au
apropiat și ienicerii și și-au ales drept meterez valea Rîioasei și valea Pru- 45
tețului. Acolo și-au așezat tunurile cele mari și atacînd dinspre apus cu

τὸν πολυάριθμον στρατὸν τους, καὶ ρίχνοντας ἀδιακόπως λουμπάρδας κατ' αὐτῶν τῶν Μοσχόβων, μεγάλην φθορὰν ἐπροξενούσαν εἰς αὐτούς. Ὅθεν βλέποντας ὁ βασιλεὺς Πέτρος τὸν ἐπικείμενον αὐτοῖς¹ ἀπροσδόκητον κίνδυνον ἀπὸ τὴν περικύκλωσιν ὅπου εἶχαν, καὶ στοχαζόμενος μήπως καὶ ἐπα-
 5 κολουθήσει καὶ παντελὴς ἀφανισμὸς εἰς αὐτούς, ἐβγήκε μόνος του μετὰ τὴν σπάγαν, ἦτοι σπάθην, εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἐπρόσταξε τοὺς ὄφφικιάληδες τῶν γρανατέρηδων νὰ ἐβγουν κατὰ τῶν Τουρκῶν, διὸ καὶ παρευθὺς, κατὰ τὴν προσταγὴν, ἐκίνησαν κατ' αὐτῶν. Καὶ πλησιάσαντες εἰς τὸ μετερίζι τῶν Τουρκῶν, ἔρριξαν ἕως τρεῖς ὥρες γρανάτες κατ' αὐτῶν τῶν γιανιτσάρων,
 10 οἵτινες μὴ δυνηθέντες νὰ ὑποφέρουν ἐπὶ πλέον τὴν φωτίαν τῶν γρανατίρων, ἄφησαν τὸ μετερίζι τους μετὰ τῶν λουμπάρδων καὶ ἔφυγαν καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπῆραν οἱ Μοσχόβοι πέντε λουμπάρδας. Λέγουσι δέ, πῶς νὰ ἐσκοτώθησαν ἐπὶ χιλιάδες γιανιτσάροι ἀπ' ἐκείνην τὴν φωτίαν τῶν γρανατῶν. Καθὼς ὅμως ἐβεβαιώθη παρ' ἀξιοπίστων, περίπου τῶν εἴκοσι χιλιάδων ἐχάθησαν,
 15 καὶ τοῦτο βεβαιοῦται καὶ ἐκ τοῦ ἔργου, ἐπειδὴ χωρὶς ἄργηταν ὡς προέφημεν ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸ τάμπουρόν τους, δὲν ἔπαυσαν ὅμως μήτε ἐκείνην τὴν ἡμέραν πολεμοῦντες ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, μήτε τὴν δευτέραν, ἦτις ἦν τῇ Τετράδῃ ἕως τὸν καιρὸν τοῦ γεύματος. Μετὰ τὸ γεῦμα δέ, βεβαιωθέντες ἀσφαλῶς οἱ Τοῦρκοι ὅτι ἐκυριεύθη ἡ Μπραῖλα ἀπὸ τὸν Ρέν γενερά-
 20 λην, κατὰ πολλὰ ἐφοβήθησαν, καὶ συμβουλευθέντες μυστικῶς, ἀπεφάσισαν νὰ στείλουν πρὸς τοὺς Μοσχόβους πρέσβυν διὰ νὰ ζητήσουν ἀγάπην. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Μοσχόβων Πέτρος, μὴν ἠξέυροντας τὰ τῆς Μπραῖλας καὶ τὸν καταλαβόντα τοὺς Τοῦρκους φόβον, καὶ βλέποντας πῶς ἠτόνησαν τὰ 670
 στρατεύματά του ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῆς τροφῆς, ἀγκαλὰ καὶ ἠτοιμάζετο νὰ
 25 δώσῃ καὶ δευτέραν φορὰν πόλεμον κατὰ τῶν Τουρκῶν ὡς καὶ πρότερον, ἔκραξεν ὅμως εἰς συμβουλήν ὄλους τοὺς ὄφφικιάληδες τοῦ στρατεύματος, ὁμοῦ καὶ τὸν Δημητράσκον βόδαν, καὶ ἐρωτῶντας τους τί πρέπει νὰ κάμῃ, νὰ δώσῃ δηλαδὴ καὶ δεύτερον συγκροτισμὸν κατὰ τῶν Τουρκῶν ἢ νὰ ζητήσῃ εἰρήνην, ἀπεκρίθησαν ὅλοι κοινῶς πῶς καλύτερον εἶναι νὰ ζη-
 30 τήσῃ ἀγάπην μετὰ ὅσα καὶ ἂν ἤθελεν προβάλλει ὁ βεζίρης, παρὰ νὰ δώσῃ πόλεμον ἐπικίνδυνον.

Ἐφάνη οὖν ἀρεστὴ ἡ τοιαύτη συμβουλή πρὸς τὸν βασιλέα Πέτρον καὶ εὐθὺς ἐστάλη πρὸς τὸν βεζίρην ὁ Μπαρόν Ζάφειρος, ζητῶντας ἀγά-
 35 πην, οἱ δὲ Τοῦρκοι, ὡς προείπομεν, ὄντες πεφοβισμένοι καὶ ἔτοιμοι νὰ ζητήσουν αὐτοὶ τὴν ἀγάπην, μετὰ πολλὴν χαρὰν ἐδέχθησαν εὐθὺς τὸ πρόβλημα τῆς εἰρήνης, προβάλλοντες ὅμως τοιαῦτα ζητήματα. Πρῶτον μὲν νὰ δώσῃ ὁ βασιλεὺς Πέτρος τὸ κάστρον Ἀζάκι, καθὼς τὸ ἐπῆρε, δεύτερον δὲ νὰ χαλάσῃ τὰ κάστρα ὅπου ἔκαμεν εἰς τὸ μέρος τῆς Μαύρης Θαλάσσης, ἦτοι τὸ Ταϊγάνι καὶ τὴν Σαμάραν καὶ Καμάνκαν καὶ προσέτι οὔτε ἐλτῆς του
 40 νὰ μὴν σταλθῇ πλέον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ μήτε νὰ σταθῇ πλέον στράτευμα μοσχόβικον εἰς τὴν Λεχίαν. Καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις ζητήματα, τὰ ὁποῖα ὅλα μετὰ χαρᾶς ἐδέχθησαν οἱ Μοσχόβοι. Καὶ ἔτσι εὐθὺς, τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐκηρύχθη ἡ ἀγάπη καὶ μετὰ ταῦτα, διὰ προσταγῆς τοῦ βεζίρη, ἐδόθησαν εἰς τοὺς Μοσχόβους τριακόσια ἀμάξια ζαχαρὲς διὰ τὴν στρατάν.

¹ In ms «τὸν ἐπικείμενον αὐτοῖς κείμενον αὐτοῖς ἀπροσδόκητον».

toată oștirea lor cea numeroasă și trăgînd fără încetare cu tunurile lor asupra moscalilor, le pricinuiau mare stricăciune. Așadar, văzînd țarul Petru primejdia neașteptată ce-i amenința, din pricină că se aflau împresurați, și temîndu-se ca nu cumva să urmeze nimicirea lor totală, a ieșit el însuși cu șpanga, adică cu sabia în mînă, și a poruncit și ofițerilor de 5 grenadieri să iasă împotriva turcilor; așa că ei au pornit îndată asupra lor, după cum le-a poruncit. Și apropiindu-se de meterezul turcilor au aruncat timp de trei ore cu grenade asupra ienicerilor, care nemaiputînd îndura focul grenadierilor, au părăsit meterezul și tunurile lor și au fugit; de acolo au luat moscalii cinci tunuri. Se spune că ar fi pierit șapte mii de ieniceri de acel foc al grenadelor, dar după cum au confirmat oameni vrednici de încredere, au pierit vreo douăzeci de mii. Acest lucru se întărește și de însuși faptul că fără întîrziere, cum am spus mai sus, ei s-au îndepărtat de tabăra lor, dar lupta între cele două părți nu a încetat nici în ziua aceea și nici în cea următoare, care a fost miercuri, pînă la vremea prînzului. După prînz însă, încredințîndu-se bine turcii că Brăila a fost luată de generalul Ren, s-au înspăimîntat mult și, sfătuindu-se în 20 taină, au hotărît să trimită un sol la moscali ca să ceară pace. Pe de altă parte, țarul moscalilor, Petru, neștiind nimic despre cele petrecute la 670 Brăila și despre teama ce cuprinsese pe turci și văzînd că || oștile sale au slăbit din lipsă de hrană, cu toate că se pregătea să atace din nou pe turci ca și mai înainte, totuși a chemat la sfat pe toți ofițerii oștirii, precum 25 și pe Dimitrașcu vodă, și întrebîndu-i ce trebuie să facă: adică să atace pentru a doua oară pe turci sau să ceară pace, toți au răspuns într-un glas că e mai bine să ceară pace, oricare ar fi propunerile marelui vizir, 30 decît să dea o luptă primejdioasă.

Acest sfat i-a plăcut țarului Petru și îndată a fost trimis la marele vizir baronul Șafirov, să ceară pace. Turcii, cum am spus mai sus, fiind înspăimîntați și gata să ceară ei pace, au primit îndată cu multă bucurie 35 propunerea de pace, formulînd următoarele cereri: întîi țarul Petru să predea cetatea Azacului, așa cum o luase; al doilea să strice cetățile pe care le făcuse înspre Marea Neagră, adică Taganrog, Samara și Camenca și să nu mai trimită elciu la Constantinopol și nici oștire moschicească 40 să nu mai staționeze în Țara leșească.¹ În afară de acestea, turcii au formulat și alte cereri, pe care moscalii le-au primit toate cu bucurie, și astfel, chiar în aceeași zi, s-a anunțat pacea, iar după aceea, din porunca marelui vizir, s-au dat moscalilor trei sute de care cu zaherea pentru drum.

¹ Textul tratatului de pace de la Prut, din 21 iulie 1711, prin care Rusia dă Turciei cetatea Azacului, este publicat în A. D. Sturza și C. Colescu-Vartic, *op. cit.*, vol. I, p. 97–98.

Πρὸ τοῦ συγκροτισμοῦ ὅμως καὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Μπραΐλας, εἶχε
 φθάσει καὶ ὁ Ἰωάν βόδας εἰς τὴν Μπραΐλαν, ἀπεσταλμένος, ὡς ἀνωτέρω
 εἶπομεν, ἐπιτροπικῶς ἀπὸ τὸν βεζίρην εἰς τὸν τόπον τοῦ Δημητράσκου βό-
 5 δα καὶ εὐθὺς ἔγραψε ἀπ' ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Μπραΐλαν πρὸς τε τὸν Γιβάν καπι-
 τάνον καὶ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον ἀγάν καὶ εἰς τὸν Νταλαμπέσκον καὶ εἰς
 ἄλλους ἀκόμη ἄρχοντας ὅπου ἦτον εἰς τὸ μοναστήρι Δουμπραβέτς καὶ δι-
 δοντας αὐτοῖς τὴν εἶδησιν τῆς ἐπιτροπικῆς του καὶ προστάζοντάς τους νὰ
 πηγαίνουν πρὸς αὐτόν. Αὐτοὶ ὅμως, ὡς ἀνόητοι, ἔχοντες ἐλπίδα πῶς θέλουν
 10 κυριεύσει οἱ Μοσχόβοι τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, δὲν ἠθέλησε τινὰς νὰ ὑπάγῃ
 εἰς αὐτόν, ὅθεν καὶ ἐκ τούτου ἐσυνέβη τὸ περισσότερο ἢ φθορὰ καὶ ἡ
 σκλαβία τῆς τσάρας. Εὕρισκόμενος δὲ ὁ Ἰωάν βόδας εἰς τὴν Πραΐλαν καὶ
 προσμένοντας τοὺς ρηθέντας, ἥλαβεν εἶδησιν παρὰ τοῦ Ἰβάν καπετάνου 671
 ὅτι πλησιάζει ἐκεῖ καὶ ὁ Ρέν γενεράλης μὲ τὸν Θωμᾶ σπαθάρην, πηγαίνοντας
 κατὰ τῆς Μπραΐλας, καὶ ἔφυγε πέραν τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ. Φθάσαντες
 15 λοιπὸν κατὰ τὴν δωδεκάτην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Ἰουλίου ὁ Ρέν γενεράλης μετὰ
 τοῦ Θωμᾶ σπαθάρη πρὸς τὸ βασιλεῦμα τοῦ ἡλίου, ἔβαλαν τὸ στράτευμα
 ὅλον εἰς τάξιν πολέμου καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐστάθησαν ἀνδρείως οἱ Τοῦρ-
 κοὶ, ὕστερον δέ, μὴν ἡμπορῶντας νὰ ὑπομείνουν τὴν ἀκατάπαυστον καὶ φο-
 βερὰν φωτίαν τῶν γρινατιρήδων, κατακαϊόμενοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἀ-
 20 πεφάσισαν νὰ παραδοθοῦν. Τὸ Σάββατον λοιπὸν, ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου,
 παρεδόθησαν. Ἀπὸ τοὺς ὁποίους εὐρέθησαν σκοτωμένοι ἐπτακόσιοι τεσσα-
 ράκοντα τρεῖς, ἀπὸ δὲ τοὺς Μοσχόβους πενήκοντα τρεῖς. Τὴν δὲ Κυρια-
 κὴν τοὺς ἐπρόσταξαν νὰ ἔβγουν ἀπὸ τὸ κάστρον μὲ τὰς γυναῖκας των καὶ
 τὰ παιδιά των καὶ νὰ περάσουν τὸ πέραν μέρος τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ,
 25 δίδοντας ἄδειαν εἰς αὐτοὺς νὰ πάρῃ ὁ καθεὶς ἀπὸ τὸ τίποτέ του ὅσα ἡμπο-
 ρέση νὰ σηκώσῃ κάντε ἀσήμι, κάντε μάλαγμα, κάντε ρουχικὰ καὶ νὰ περά-
 σουν εἰς τὸ πέραν μέρος τοῦ Δουνάβεως.

Ἐβγήκαν γοῦν οἱ Τοῦρκοὶ, φορτωμένοι ἀπὸ τὸ κάστρον κατὰ τὴν προ-
 σταγὴν τῶν Μοσχόβων νὰ περάσουν τὸ πέραν μέρος. Οἱ Μοσχόβοι ὅμως,
 30 περιτριγυρίζοντάς τους, τοὺς ἐγύμνωσαν καὶ τοὺς ἐπῆραν ὅσα καὶ ἂν εἶχαν,
 ἀφήνοντάς τους μόνον μὲ τὸ ὑποκάμισόν τους. Καὶ οὕτω, βάλλοντάς τους
 εἰς τὰ καΐκια, τοὺς ἀπεδιώξαν εἰς τὸ πέραν μέρος. Αὐτοὶ δέ, ἐμβαίνοντες
 εἰς τὸ κάστρον, ἐγέμισαν ἀπὸ πλοῦτον καὶ ἐτοιμάζοντο νὰ περάσουν καὶ
 εἰς τὸ πέραν μέρος τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ, κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ βα-
 35 σιλέως Πέτρου, διὰ νὰ χαλάσουν τὸ γεφύρι τῶν Τουρκῶν. Τὴν Δευτέραν ὁ-
 μως, Ἰουλίου δεκάτη πέμπτη περὶ δύσιν ἡλίου, ἔφθασεν ἕνας ἀγὰς Τοῦρ-
 κος ἀπὸ τὸν βεζίρην, ἀπεσταλμένος μαζὶ μὲ τοὺς Μοσχόβους καὶ ἔδωσε τὴν
 εἶδησιν τῆς ἀγάπης, καὶ εὐθὺς οἱ Μοσχόβοι, μετὰ τὴν εἶδησιν ταύτην, ὅ-
 40 σους σκλάβους εἶχαν κρατήσει, ὅλους τοὺς ἔδωσαν ὀπίσω, καὶ μόνον ἕως
 ἑβδομήκοντα παιδιά ἀνήλικα καὶ κορίτσια ἔκρυσαν ἀπὸ τοὺς Τοῦρκους,
 τὰ ὅποια καὶ ἐπῆραν μαζὶ τους. Τὴν δὲ Τετάρτην, Ἰουλίου δεκάτη ὀγδόη,
 ἐκίνησε καὶ ὁ Ρέν γενεράλης ἀπὸ τὴν Μπραΐλαν καὶ περνῶντας τὸ Σιρέτι
 εἰς τὸ Μαξινένι, ἐπῆγε κατ' εὐθείαν εἰς τὸ Χοτίνι καὶ ἐκεῖ ἀπέρασε τὸν Νί-
 45 στρον ποταμὸν ἥ καὶ ἐμπῆκαν εἰς τὴν Λεχίαν μὲ πολὺν πλοῦτον καὶ μὲ νί- 672

15 Ἰουλίου
<1711>

18 Ἰουλίου
<1711>

Dar, înainte de a se da lupta de la Brăila și de a fi cucerit acest oraș, sosise acolo și Ioan¹ vodă, fiind trimis de marele vizir, cum am spus mai sus, drept caimacam în locul lui Dimitrașcu vodă. Acesta a scris îndată de acolo către Ivan căpitanul, către Constantin aga, către Dălăbescu și 5
către alți boieri aflați la mănăstirea Dumbrăvița, dându-le știre de căimăcămia sa și poruncindu-le să vină la el. Ei însă, ca niște nesocotiți ce erau, nădăjduiau că moscalii vor ocupa acest ținut și nimeni nu a vrut să se ducă la el. Distrugerea și robirea țării se datorește în cea mai mare 10
671 parte acestei pricini. Deci, pe cînd Ioan vodă se afla la Brăila, așteptînd pe cei amintiți mai sus, || a primit știre de la Ivan căpitanul că generalul Ren cu Toma spătarul se apropie, mergînd asupra acestui oraș și de aceea a fugit dincolo de Dunăre. Generalul Ren și Toma spătarul, sosind la 12 ale aceleiași luni iulie² pe la asfințitul soarelui, au așezat oștirea 15
toată în rînduială de luptă. La început turcii s-au împotrivit cu bărbăție, dar pe urmă, neputînd îndura focul neîncetat și înfricoșător al grenadierilor, căci erau arși atît bărbații cît și femeile, au hotărît să se predea. Așadar, sîmbătă, la răsăritul soarelui, s-au predat. S-au găsit șapte sute 20
patruzeci și trei de turci și cincizeci și trei de moscali uciși. Duminică, moscalii au poruncit turcilor să iasă din cetate cu femeile și copiii lor și să treacă de partea cealaltă a Dunării, dîndu-le voie să ia fiecare din 25
avutul său tot ce putea ridica: fie argint, fie aur, fie haine.

Ieșiră deci turcii din cetate încărcăți, așa cum le porunciseră moscalii, ca să treacă dincolo de Dunăre; moscalii însă, înconjurîndu-i, i-au des- 30
puiat, luîndu-le tot ce aveau și lăsîndu-i doar cu cămașa. Punîndu-i așa în corăbii, i-au alungat dincolo, iar ei, intrînd în cetate, s-au umplut de bogății și se pregăteau să treacă și de cealaltă parte a Dunării, după porunca țarului Petru, pentru ca să strice podul turcilor. Dar luni, 15 iulie, către 35
asfințitul soarelui, a sosit din partea marelui vizir un agă turc cu cîțiva moscali, care au vestit pacea. Îndată după această știre, moscalii au dat 40
înapoi pe toți robii pe care-i luaseră. Numai vreo șaptezeci de băieți nevîrstnici și fete de turci au tănuit, pe care i-au luat cu ei. Iar miercuri, 45
672 18 iulie, a pornit și generalul Ren de la Brăila și trecînd Siretul la Maxineni, s-a dus direct la Hotin; acolo a trecut Nistrul || și a intrat în Țara leșească cu multe avuții, după o biruință vrednică de laudă.

¹ E vorba de Ioan Mavrocordat.

² În timpul acesta Constantin Brîncoveanu ducea o politică de șovăire și de aceea la 13 iulie 1711 generalul Ren i-a trimis, de la tabăra din fața Brăilei, o scrisoare în care îi scria în numele țarului Petru I, între altele, « de a nu mai amîna sosirea în tabără, ci prin prezență personală de a aduce cauzei un deosebit interes al înălțimei voastre, punînd la cale împreună cu mine modul în care am acționa împreună împotriva dușmanului comun al creștinătății ». Iar mai departe generalul Ren îi scrie să nu mai amîne « sub nici un cuvînt oarecare unirea vorbită », vezi Scarlat Callimachi. *Un document inedit din anul 1711 privitor la colaborarea militară româno-rusă*, în: « Studii », III (1950), p. 178—179.

Ἐποὺ λοιπὸν ἐγένεον ἡ ἀγάπη ἀναμεταξὺ Τουρκῶν καὶ Μοσχόβων εἰς τὸ Στανιλέστι, καθὼς ἀνωτέρω ἐρρέθη, ὁ βασιλεὺς Πέτρος, ὅσον τζεπχανὲ εἶχε καὶ ὅσα ἀμάξια ὑάλινα καὶ ὅσα τεχνάσματα ὑψηλὰ καὶ πολεμικὰ καὶ ὄργανα πυροβολικὰ, ὅλα τὰ ἐρριξε μέσα εἰς τὸν Προῦτον ποταμὸν. Λέγουσι
5 τινὲς πὼς τάχα νὰ ἔδωσαν οἱ Μοσχόβοι τῷ βεζίρη καὶ μίαν ποσότητα ἄσπρων, δὲν εἶναι βέβαιον ὅμως τὸ τοιοῦτον.

Πρὸ τούτων δὲ εἰς τὸ Γιάσι, ἐκτύπησαν οἱ Τατάροι, τὴν Πέμπτην πρὸς τὸ δειλινόν, Ἰουλίου δωδεκάτη, καὶ πολλοὺς ἀνθρώπους ἐσκλάβωσαν ἀπὸ τὸ Ταταράσι, ὄντας οἱ ἄνθρωποι ἀμέριμοι καὶ ἐλπίζοντες εἰς τοὺς Μοσχό-
10 βους καὶ ὅσα ζῶα ἦσαν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μπαχλουῖου καὶ εἰς τὴν ἄκρην τῆς ἀγορᾶς, ὅλα τὰ ἐπῆραν καὶ ἂν δὲν ἤθελαν τύχει βροχῆς ραγδαῖες, βεβαιότατα ἤθελαν κατακαύσει καὶ σκλαβώσει ὅλην τὴν ἀγοράν, καθὼς ἐμαρτύρησαν δύο Τατάροι ὅπου εἶχον πιασθῆ πρότερον, οἱ περισσὲς ὅμως βροχῆς τοὺς ἠμπόδισαν.

15 Μετὰ ταῦτα δέ, ὁ βεζίρης Μεχμέτ¹ Μπαλτατζῆς καθὼς ἐφανέρωσε τὸ μετὰ ταῦτα ὁ Μαζούτης, καπικεχαγιάς τοῦ Δημητράσκου βόδα, ἐκαρτέρησε τοὺς ἄρχοντας τῆς τσάρας διὰ νὰ πάγουν νὰ προσκυνήσουν πρὸς τοῦ λόγου τοῦ ἡμέρας πέντε. Αὐτοὶ δέ, φοβηθέντες ἀπὸ τὴν βασιλικὴν ὀργὴν καὶ κρυβηθέντες εἰς τοὺς λόγγους, δὲν ἠθέλησε τινὰς νὰ προσδράμη εἰς προ-
20 σκύνησιν τοῦ βεζίρη καὶ μάλιστα ὄχι μόνον πὼς δὲν ἐπῆγαν εἰς προσκύνησιν του, ἀλλὰ καὶ μερικοὶ μπεζενάρηδες Μολδοβάνοι, εὐρίσκοντας μερικοὺς καμηλάρηδες τοῦ βεζίρη, μὴν ἔχοντας εἰδήσιν περὶ τῆς ἀγάπης, εὐθὺς ἔτρεξαν κατ' αὐτῶν καὶ κτυπῶντας τους, ἐπῆραν ὅ,τι καὶ ἂν εἶχαν, πληγῶν-
25 νοντες καὶ μερικοὺς ἐξ αὐτῶν. Ἀπὸ τοὺς ὁποίους καμηλάρηδες, μανθάνον-
25 τας ὁ βεζίρης τοῦτο τὸ συμβεβηκὸς καὶ βλέπων ὅτι δὲν ἦλθε καὶ οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τῆς τσάρας διὰ νὰ τὸν προσκυνήσῃ, μεγάλως ἐθυμώθη, καὶ ἀπὸ τὸν θυμὸν τοῦ τὸν ὑπερβολικόν, ἔδωσεν ἄδειαν καὶ θέλημα εἰς τοὺς Τατάρους καὶ εἰς τοὺς Τούρκους διὰ νὰ σκλαβώσουν ὅλην τὴν Κάτω Τσά-
30 ραν. Εὐθὺς λοιπὸν, κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ βεζίρη, Ἰουλίου δεκάτη ἕκτη
30 ἄρχισαν καὶ ἐσκλάβωσαν οἱ Τοῦρκοι εἰς ὅλα τὰ μέρη μαζί μὲ τοὺς Τατάρους. ||

Ἐπὺ δὲ Δημητράσκος βόδας, ἀποῦ ἐγένεον ἡ ἀγάπη καὶ προτοῦ νὰ κι- 673
νήσουν οἱ Τατάροι εἰς τὴν ἀρπαγὴν, βλέποντας πὼς τὸν γυρεύουν οἱ Τοῦρ-
κοι εἰς τὴν ἀγάπην ἀπὸ τοὺς Μοσχόβους, τὴν Πέμπτην πρὸς τὸ ξημέρωμα,
35 ἐβγήκεν ἀπὸ τὸ τάμπουρον τὸ μοσχόβικον πολλὰ κρυφὰ μὲ ὄλους τοὺς στρατιώ-
τας του καὶ ἐρχόμενος πρὸς τὸ Γιάσι, συναπαντήθη μὲ τοὺς Τατάρους ὅπου εἶχαν πάρει τὸν ζαχερὲν μαζί μὲ τοὺς φύλακας καὶ εὐθὺς ἐπρόσταξε
τοὺς στρατιώτας τοὺς Μολδοβάνους νὰ δώσουν πόλεμον κατὰ τῶν Τατάρων
ἐκείνων. Ὅθεν ὤρμησαν ἀνδρείως κατ' αὐτῶν τῶν Τατάρων καὶ ὡς τόσον
40 τοὺς κατετρόπωσαν, ὅπου ἄρχισαν καὶ νὰ τοὺς κατακόπτουν. Βλέποντες
οὖν οἱ Τατάροι πὼς κινδυνεύουν νὰ χαθοῦν ὅλοι ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Μολ-
δοβάνων, ἄφησαν καὶ τοὺς σκλάβους καὶ τὸν ζαχερὲν ὅλον μὲ τὰ ἀμάξια
καὶ ἔφυγαν, καὶ μὲ αὐτὸ ἐγλύτωσαν οἱ ἄθλιοι ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν σκλαβίαν,
ἡ δὲ Κάτω Τσάρα, καθὼς προείπαμεν, ὅλη ἐσκλαβώθη ἕως εἰς τὸ Χιρλέον
45 ὡσάν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Βασιλείου βόδα.

¹ In ms «Ἀχμέτ», indreptat pe deasupra de altă mină și cu altă cerneală în «Μεχμέτης».

Deci, după ce s-a încheiat pacea între turci și moscali la Stănilești, precum s-a spus mai sus, țarul Petru a aruncat în Prut toată gephaneaua sa, toate caretele de sticlă și toate invențiile meșteșugite pentru război, precum și tunurile. Se spune că moscalii ar fi dat marelui vizir și o sumă de bani, aceasta însă nu e sigur. 5

Dar, înainte de acestea, joi 12 iulie, pe la chindie, tătarii au atacat Iașul și au robit mulți oameni din Tătărași, deoarece erau fără grijă, avînd nădejde în moscali; de asemenea au luat și toate vitele pe care le-au găsit în cîmpia Bahluiului și la marginea tîrgului și, de n-ar fi fost ploii repezi, cu siguranță ei ar fi ars și robit tot tîrgul, precum au mărturisit doi tătari prinși mai înainte, dar ploile cele multe i-au împiedicat. 10

După acestea, marele vizir Mehmed Baltagi¹, precum a destăinuit mai tîrziu Macsut, capuchehaia lui Dimitrașcu vodă, a așteptat cinci zile pe boierii țării să vină să i se închine. Aceștia, temîndu-se însă de mînia împărătească, stăteau ascunși prin păduri și nimeni n-a voit să meargă să se închine marelui vizir. Și nu numai că nu s-au dus să se închine, ci unii băjenari moldoveni, găsind niște cămilari ai marelui vizir și neavînd știre de încheierea păcii, s-au repezit îndată asupra lor și atacîndu-i, le-au luat tot ce aveau, rănind și pe cîțiva dintre ei. Marele vizir, aflînd de la cămilari cele petrecute și văzînd că nici unul dintre boierii țării nu vine să i se închine, se mînie peste măsură și dădu voie tătarilor și turcilor să robească toată Țara de Jos. Îndată deci, la 16 iulie, din porunca vizirului, turcii au început împreună cu tătarii să robească lumea din toate părțile. || 15 20 25

16 iulie
<1711>

673 Iar Dimitrașcu vodă, după ce s-a încheiat pacea și înainte ca tătarii să plece după jafuri, văzînd că la încheierea păcii turcii îl cer de la moscali, a ieșit din tabăra moschicească în mare taină, joi în revărsatul zorilor, cu toți ostașii săi și, venind spre Iași, s-a întîlnit cu tătarii care luaseră zahereaua cu paznici cu tot; îndată el a dat poruncă ostașilor moldoveni să-i atace. Năpustindu-se dar moldovenii vitejește asupra acestor tătari, i-au biruit pînă într-atîta, încît începură să-i și măcelărească. Tătarii, văzîndu-se în primejdie să piară toți de mîna moldovenilor, au lăsat și pe robi și zahereaua toată, cu carele cu tot, și au fugit. În chipul acesta bieții oameni au scăpat de robie. Țara de Jos însă, precum am spus mai sus, a fost robită toată pînă la Hîrlău, ca pe vremea lui Vasile vodă. 35 40 45

¹ În textul grecesc a fost scris *Ahmed Baltagi* (așa este și în N. Costin, p. 109); dar s-a îndreptat de altă mîină și cu altă cerneală în *Mehmed Baltagi*. În tabelele de mari viziri publicate de M. Guboglu găsim trecut pe Teberdar (= Baltagi) Mehmed, 17 august 1710—13 noiembrie 1711, iar în Hammer, *Geschichte des osmanischen Reiches*, vol. VII, Pesta, 1834, p. 623 pe: Baltagi Mohamed-pașa, 7 august 1710—20 noiembrie 1711. Ne-am oprit la forma Mehmed Baltagi.

- 14 'Ιουλίου
<1711>
- Ὁ οὖν Δημητράσκος βόδας, μετὰ τὴν ἀνδραγαθίαν ταύτην, ἦλθε κατ' εὐθείαν, τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ τοῦ Ἰουλίου, ἡμέρᾳ Σάββατον, πρὸς δύσιν ἡλίου, μέσα εἰς τὴν αὐθεντικὴν κούρτην καὶ ἐκάθησε καὶ τὴν Κυριακὴν ἕως ὅπου ἠτοιμάσθη καὶ τῇ δεκάτῃ ἕκτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς περνῶντας ὁ βασιλεὺς
- 5 Πέτρος ἀπὸ τὸν Προῦτον τὸ ἐδῶθεν μέρος μὲ ὄλον του τὸ στράτευμα, ἐκίνησε καὶ ὁ Δημητράσκος βόδας μὲ ὄλους τοὺς ἐδικούς του καὶ μὲ μερικούς ἄρχοντας, τοὺς ὁποίους εἶχε συμβουλάτορας, ἴτοι τὸν Ἰωάννην Νικοῦλτσε χάτμανον καὶ τὸν Σάβιν Σμουτζίλα, μέγαν ποστέλνικον, καὶ τὸν Γεωργίτσαν, μέγαν σπαθάρην, καὶ τὸν Στέφανον Λούκαν, μέγαν βιστιάρην, καὶ
- 10 τὸν Σάνδουλον Στούρτζα, μέγαν στόλνικον, καὶ τὸν Παῦλον Ρουζίνην, μέγαν κόμισον, καὶ τὸν Γεωργάκην Ἀρίσταρχον τὸν Κωνσταντινουπολίτην, μέγαν οὐσιάρην, καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀπὸ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ καὶ ἀνταμωθέντες μὲ τὸν βασιλέα Πέτρον εἰς τὸν Προῦτον, ἀπέρασαν τὸν Νίπρον ποταμὸν κοντὰ εἰς τὸ Κίοβον.
- 15 Εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἐδιόρισεν ὁ βασιλεὺς τὸν Δημητράσκον βόδαν εἰς τὸ Χάρκοβα, ὅπου εὐρίσκεται κοντὰ εἰς τὸ κάστρον τοῦ Ἀζακίου. Μετ' ὀλίγον δὲ καιρὸν, σηκώνοντάς τον ἀπ' ἐκεῖ, ἀπὸ τὸ Χάρκοβα, τὸν ἔφερε μετὰ μεγάλης τιμῆς εἰς τὴν Στόλιτσαν. ὄντας ὅμως ἐκεῖ εἰς τὸ Χάρκοβον ὁ Δημητράσκος βόδας, ἔφυγαν ὅλοι ἢ οἱ μετ' αὐτοῦ ἄρχοντες ἀπὸ κον-
- 20 τὰ του.
- Ἄφοῦ λοιπὸν ἀπῆλθεν ὁ Δημητράσκος βόδας ἀπὸ τὸ Γιάσι καὶ ὁ Ρέν γενεράλης ἀπὸ τὴν Μπραΐλαν, ἄρχισαν οἱ Τατάροι νὰ σκλαβῶνουν τὴν Κάτω Τσάραν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους μερικοὶ ἐνωθέντες μετὰ τῶν Λάζων Τούρκων, χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ βεζίρη, ἐκτύπησαν τὸ Γαλάτσι καὶ ἐσκόλα-
- 25 βωσαν ὄλους τοὺς ἀνθρώπους ὅπου ἦτον κεκλεισμένοι μέσα εἰς τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, παίρνοντας καὶ ὅλα τὰ ἐν τῷ μοναστηρίῳ πράγματα. Καὶ ἀγκαλὰ πολλὰς καὶ ἄλλας φορές ἐκαταπατήθη ὁ τόπος, δὲν ἔπαθεν ὅμως τὸ Γαλάτσι ποτὲ τοιαύτην σκλαβίαν καὶ τέτοιον παντελῆ ἀφανισμόν, ἐπειδὴ καὶ ὄχι μόνον πῶς ἐσκόλαβωσαν τοὺς ρηθέντας χρι-
- 30 στιανοὺς καὶ ἐλεηλάτησαν καὶ τὰ τῶν μοναστηρίων, ἀμὴ ἄνοιγαν καὶ τὰ μνημεῖα τῶν νεκρῶν, ὑποπευόμενοι μήπως καὶ ἐκρυσαν οἱ ἄνθρωποι τὰ πράγματά τους ἐκεῖ, καὶ τότε ἄνοιξαν καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Μαζέππα χατμάνου ὅπου ἦτον μέσα εἰς τὸν Ἁγιον Γεώργιον καὶ ἔρριψαν τὰ κόκκαλα του εἰς τὴν ἄκρην τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ.
- 35 Οἱ δὲ ἄνθρωποι τοῦ Μπουρλαδίου, φεύγοντας πρὸ ἡμερῶν κατὰ τὸ Φωξάνι εἰς τοὺς λόγγους, ἐγλύτωσαν ἀπὸ τὴν σκλαβίαν, τὸ τζαρσί ὅμως ὄλον τὸ κατέκαυσαν. Αὐτὲς τὲς καλωσύνες ἐπροξένησεν ὁ Δημητράσκος βόδας εἰς τὴν ἀθλίαν ταύτην τσάραν, μὲ τὴν ἀστόχαστον καὶ βίαιον γνώμην του, ὁ ὁποῖος αὐθέντευσεν μόνον μῆνας ἕξ.

După această faptă vitejească, la 14 iulie, într-o zi de sîmbătă, Dimitrașcu vodă a venit către asfințitul soarelui drept la curtea domnească, unde a stat și duminica pînă să se pregătească de plecare. Iar la 16 ale aceleiași luni, trecînd țarul Petru din partea de dincoace a Prutului cu toată oștirea sa, a pornit și Dimitrașcu vodă cu toți ai săi și cu cîțiva boieri, pe care îi avea sfetnici, și anume: Ioan Neculce hatmanul, Savin Zmucilă, mare postelnic, Gheorghîță, mare spătar, Ștefan Luca, mare vistier, Sandu Sturza, mare stolnic, Pavel Rugină, mare comis, Iordachi Aristarh constantinopolitanul, mare ușer, și mulți alții dintre boierii lui mai apropiați. Și întîlnindu-se cu țarul Petru la Prut, au plecat și au trecut Niprul pe la Kiev.

14 iulie
<1711>

5

10

Țarul Petru a trimis atunci pe Dimitrașcu vodă la Harkov, care se află lîngă cetatea Azacului, iar după puțînă vreme, ridicîndu-l de la Harkov, l-a dus cu mare cîinste la Stolița. Dar pe cînd Dimitrașcu vodă se afla acolo la Harkov, au plecat de lîngă el || toți boierii care erau cu dînsul.

674

15

20

Deci, după ce au plecat Dimitrașcu vodă din Iași și generalul Ren din Brăila, tătarii au început să robească Țara de Jos. Unii dintre ei, unindu-se cu turcii lazi, au atacat orașul Galați, fără încuviințarea marelui vizir, și au robit pe toți oamenii care erau închiși în mănăstirea Sf. Gheorghe; au luat și toate lucrurile pe care le-au găsit acolo. Cu toate că acest ținut a fost călcat de mai multe ori, totuși orașul Galați nu a suferit niciodată o robire și distrugere totală de felul acesteia, deoarece tătarii nu numai că au robit pe zișii creștini și au jefuit avutul mănăstirilor, dar au deschis și mormintele, bănuind că poate oamenii își vor fi ascuns lucrurile acolo. Atunci au deschis și mormîntul lui Mazeppa hatmanul, aflat la mănăstirea Sf. Gheorghe, și i-au aruncat osemintele pe malul Dunării.

25

30

Locuitorii Bîrladului, care fugiseră cu cîteva zile mai înainte în pădurile dinspre Focșani, au scăpat de robie, tîrgul însă a fost ars în întregime. Aceste binefaceri a făcut Dimitrașcu vodă pentru nenorocita țară cu firea lui violentă și lipsită de chibzuială; el a domnit numai șase luni.

35

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΕΣΤΑΛΘΗ Ο ΚΟΥΡΤ ΜΕΧΜΕΤ-ΠΑΣΑΣ
 ΜΕ ΤΟΝ ΣΕΡΕΜΕΤΗΝ ΔΙΑ ΝΑ ΕΒΓΑΛΗ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ
 ΤΟΥΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΑΣ ΟΠΟΥ ΕΣΚΛΑΒΩΣΕΝ
 Ο ΔΗΜΗΤΡΑΣΚΟΣ ΒΟΔΑΣ ΚΑΙ ΠΩΣ ΤΟ ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ
 ΗΛΘΕΝ ΕΔΩ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΡΟΝΟΝ ΤΟΥ ΓΙΑΣΙΟΥ.

5

Αὐτὸς ὁ Κούρτ Μεχμέτ-πασάς, ὄντας Μποσιάνος καὶ ἡξέυροντας τὴν σλοβάνικην γλῶσσαν, τὸν ἐδιάλεξεν ὁ βεζίρης ἀπὸ τὸ ὄρδι καὶ τὸν ἔστειλε μὲ τὸν Σερεμέτην καὶ διὰ φύλαξιν τοῦ μοσχόβικου στρατεύματος καὶ διὰ νὰ ἐβγάλη τοὺς Τούρκους πραγματευτὰς ὅπου εἶχε σκλαβώσει ὁ
 10 Δημητράσκος βόδας. Εἰς τὸ Γιάσι ἢ δὲ ἦτον ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μέσα εἰς 675 τὰ μοναστήρια κεκλεισμένοι ἀπὸ τὸν πολὺν φόβον ὅπου εἶχαν, ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶχε ἀπομείνει κανένα κεφάλαιον ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἄρχοντας καὶ μάλιστα ὅπου δὲν ἠκούετο ποῖος θέλει νὰ αὐθεντεύσῃ. Ὁ οὖν μεσλη-
 15 ἀγὰς τοῦ Δημητράσκου βόδα μ' ὄλον ὅπου εἶχε βαπτισθῆ ἀπὸ τοὺς Μο-
 20 σχόβους ὡσάν ὅπου ἐκατάγετο ἀπὸ τὴν φυλὴν τῶν Λεχῶν, βλέποντας τὰ τοιαῦτα, ἀπετόλμησε καὶ ἐπῆγε καὶ ἐκάθησεν ἐξουσιαστὴς εἰς τὴν αὐθεντι-
 κὴν κούρτην μὲ δύο Τούρκους Λάζους ὅπου εἶχαν γλυτώσει ἀπὸ τὴν σκλα-
 βίαν μέσα εἰς τοὺς κρυψῶνας τῆς κούρτης καὶ εὐθὺς ἄρχισε νὰ κάμη
 25 ἀγορᾶς, ἕως ὅπου νὰ ἐλθῇ ἀπὸ τὸν βεζίρην κύριος ἐξουσιαστὴς καὶ αὐ-
 θέντης τοῦ τόπου. Μετὰ ταῦτα δὲ βλέποντας ὅτι ἀργοπορεῖ νὰ ἐλθῇ τινὰς
 ἀπὸ τὸν βεζίρην καὶ φοβούμενοι ἀπὸ τὴν σκλαβίαν, ἔγραψαν γράμματα
 πρὸς τὸν βεζίρην καὶ τὰ ἔστειλαν μὲ δύο καλαράσηδες παραγγέλλοντές
 30 τοὺς νὰ τὰ πηγαίνουν εἰς τὸν βεζίρην ἢ εἰς τὸν Λούπουλον βόρνικον. Οἱ
 ὅποιοι ἐπεριπάτησαν ματαίως ἕξη ἡμέρας, μὴν ἠμπορῶντας κατ' οὐδένα
 τρόπον νὰ πηγαίνουν ἐκεῖ, μὲ τὸ νὰ εἶχαν οἱ Τατάροι, καθὼς προέφημεν,
 ὄλον τὸν τόπον περικυκλωμένον. Ὅθεν καὶ μετὰ τὰς ἕξη ἡμέρας ἐγύρι-
 35 σαν ὀπίσω ἄπρακτοι. Εἰς δὲ τὴν εἰκοστὴν πρώτην τοῦ Ἰουλίου, ἡμέρᾳ
 Σαββάτῳ, ἔφθασεν ὁ προρρηθεὶς Κούρτ Μεχμέτ-πασάς ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι
 40 μὲ εἰκοσι Τούρκους, τοῦ ὁποίου τὸν ἐρχομὸν μαθόντες, ἐβγήκαν εἰς προῦ-
 πάντησιν αὐτοῦ, καὶ βλέποντάς τον μὲ ἡμερότητα, μεγάλως ἐχάρηκαν
 διὰ τὸν φόβον ὅπου εἶχαν νὰ μὴν τύχη καὶ τοὺς σκλαβώσουν. Ὁ οὖν
 Κούρτ-πασάς, εὐρίσκοντας μόνον τὸν Γρηγόρην Μποζατζὴν βάμεσιν καὶ
 τὸν Χρῆστον βόρνικον καὶ τὸν Ἀναστάσην βόρνικον, ἔδωκε προσταγὴν
 45 εἰς αὐτοὺς νὰ φροντίζουσιν διὰ τὰ ταῖνιά του, οἱ ὅποιοι ἐτραβοῦσαν πολὺν
 κόπον, μὲ τὸ νὰ μὴν εὐρίσκοντο τὰ χρειάζόμενα. Καὶ εἰς τόσῃν στενο-
 χωρίαν ἦλθον ἀπὸ τὴν ψευδῆ ἡμερότητα ἢ ὅπου ἔδειξε, πρῶτον ὅπου δὲν 676
 ἠμποροῦσε νὰ ἐβγῇ τινὰς ἔξω ἀπὸ τὴν ἀγορὰν χωρὶς ὑπόγραμμα ἐδικόν
 του, ὅτι κάμνοντας σερδάρην τοῦ Ὁρχεῖου τὸν Στέφαν Μπίουλον, ἔστειλε
 45 τοὺς ἀνθρώπους του, ὁμοῦ μὲ τοὺς Τούρκους τοῦ πασᾶ εἰς τὰς ἄκρες τῆς

1 Ἰουλίου
 <1711>

CUM A FOST TRIMIS CURT MEHMED-PAȘA
 ÎMPREUNĂ CU ȘEREMET CA SĂ SCOATĂ PE
 NEGUSTORII TURCI PE CARE ÎI ROBISE
 DIMITRAȘCU VODĂ ȘI CUM DUPĂ ACEEA
 A VENIT ACI ÎN SCAUNUL IAȘILOR

5

Pe acest Curt Mehmed-pașa, fiind bosniac și știind limba slavonească, marele vizir l-a ales din urdie și l-a trimis cu Șeremet și pentru paza oștirii moschicești, dar și pentru ca să scoată pe negustorii turci pe care îi robise Dimitrașcu vodă. La Iași, || toți oamenii erau închiși în mănăstiri de frica cea mare pe care o aveau, deoarece nu mai rămăsese aci nici un boier de frunte, și mai ales pentru că nu se știa cine va lua domnia. Atunci bešli-aga al lui Dimitrașcu vodă, cu toate că fusese botezat de moscali pentru că se trăgea din neamul leșilor, văzînd acestea, a îndrăznit să se ducă și să se așeze ca stăpînitor la curtea domnească cu doi turci lazi, care scăpaseră de robie ascunzîndu-se în taințele curții, și au început îndată să facă aci prin tîrg răutăți și jafuri, împreună cu cîțiva seimeni, care erau cu buluc-bașa arapul. Negustorii și egumenii mănăstirilor, văzînd că lucrurile se înrăutățesc, s-au năpustit cu toții mînioși la curte, amenințîndu-l că-l vor ucide, și așa l-au alungat și au pus la curte pe Hristu vornicul¹, ca să fie supraveghetor peste tot tîrgul, pînă să vină de la marele vizir adevăratul stăpînitor și domn al țării. După aceea, văzînd că întîrzie să vină cineva de la marele vizir și temîndu-se de robire, ei au scris scrisori către marele vizir și le-au trimis cu doi călărași, cu porunca să le ducă la marele vizir sau la vornicul Lupu. Aceștia au umblat în zadar șase zile, dar nu au izbutit în nici un chip să se ducă acolo, căci tătarii, cum am spus mai sus, împresuraseră tot locul acela. Așadar, după șase zile s-au întors înapoi fără nici o ispravă. Iar la 21 iulie, într-o sim-bătă, a sosit aci la Iași sus-zisul Curt Mehmed-pașa cu douăzeci de turci. Aflînd de sosirea acestuia, negustorii și egumenii au ieșit întru întîmpinarea lui și văzînd că era om blînd s-au bucurat mult, căci le fusese teamă să nu fie robiți. Acest Curt Mehmed-pașa, găsin-d dintre boieri numai pe Grigorie Bozagi-u vameșul, și pe Hristu vornicul, și pe Anastase vornicul, le-a dat poruncă să îngrijească de tainurile sale. Ei se trudeau mult, deoarece nu găseau cele trebuincioase. Și la atîta strîmtorare a ajuns lumea din pricina prefăcutei lui blîndeți || arătate la început, încît nimeni nu putea să iasă din tîrg fără un pecetluit dat de el. A făcut serdar al Orheiului pe Ștefan Biul², care trimitea noaptea pe oamenii săi, împreună cu turcii

¹ Numele vornicului la Nicolae Costin (p. 111) este Cîrstea.

² Serdarul de Orhei la Nicolae Costin este Ștefan Beiu (p. 111).

ἀγορᾶς τὴν νύκτα τάχα διὰ φύλαξιν καὶ αὐτοὶ πιάνοντες τοὺς εἰς τὴν ἀγορὰν ἔρχομένους, ἔπαιρναν τὰ ἄλογα καὶ ἄρματα τοὺς καὶ ὅ,τι καλὸν πρᾶγμα εἶχαν εἰς τοῦ λόγου τοὺς.

Τὰ τοιαῦτα ἐνεργῶντας ὁ Κουρτ-πασάς, ἔστειλε καὶ ἀναφορὰν εἰς
5 τὸν βεζίρη πῶς εὐρίσκεται ἐδῶ εἰς τὸν θρόνον καὶ πῶς θέλει ἐπιμεληθῆ
νὰ μαζώξῃ τὸν ραῖαν ἀπὸ τῆς μπεζένιες, καὶ ὅτι καθὼς τὸν προστάξει, θέ-
λει κάμει ἔτσι, καὶ μετὰ τὴν ἀναφορὰν πρὸς τὸν βεζίρη ἄρχισεν ἐδῶ εἰς
τὸ Γιάσι νὰ δίδῃ καὶ ἄρχοντιές, καὶ τὸν μὲν Γρηγόρη Μποζατζίην τὸν
ἔκαμε μέγαν ποστέλνικον, τὸν δὲ Δάρειον Δόνιτς χάτμανον, τὸν Διγενήν,
10 μέγαν κόμισον, τὸν Γεωργάκη μεδέλνιτσιάρην, μέγαν οὐσιάρην, τὸν Βα-
σίλην Ἀδάμην, ἄγα καὶ καμινάρην. Ἀμὴ τὴν δευτέραν ἡμέραν τοὺς ἔβα-
λε καὶ ἔδωσαν σφέρτον ἀπὸ ἐξήντα¹ φλωρία. Τότε καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν
ἔκοψε καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Γιάνκου καπετάνου, ἐφυλάκωσε δὲ καὶ τοὺς ἡγου-
μένους, λέγοντας πῶς τοιαύτην προσταγὴν ἔχει διὰ νὰ τοὺς στείλῃ εἰς
15 τὸν βεζίρη, καὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον φοβερίζοντάς τοὺς, διὰ δόσεως
πολλῶν χρημάτων καὶ χαρισμάτων, μόλις τοὺς ἔβγαλε ἀπὸ τὴν φυλακὴν.

Τούτων οὕτως γινομένων ἐναυθῆ εἰς Γιάσι, ἤκουσεν ὁ βεζίρης διὰ
τὸν Λούπουλον βόρνικον πῶς ἦτον ταμπουρομένος εἰς τὸ μοναστήρι Μπουρ-
σούτσι μαζί μὲ τὸν Γκικέτς πολκόβνικον, καὶ ἔδωκε εἰς τὰς χεῖρας τοῦ
20 Μπεκῆρ-ἀγά, βασιλικῷ ἀνθρώπου, φερμάνι καὶ μερικὸς γιανιτσάρους
καὶ Τατάρους διὰ νὰ πηγαίνουν νὰ πάρουν τὸν Λούπουλον βόρνικον καὶ
νὰ τὸν πηγαίνουν. Τὴν ὁποίαν προσταγὴν τοῦ βεζίρη ἀκούοντας ἕνας μυρ-
ζάς, φίλος παλαιὸς τοῦ Λούπουλου βόρνικου, κατὰ τὴν εἰκοστὴν πρώτην
τοῦ Ἰουλίου μηνός, εὐθὺς μὲ ταχύτητα ἐπῆγεν εἰς τὸν Λούπουλον βόρνι-
25 κον καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν εἶδησιν ταύτην, λέγοντάς τον νὰ μὴν τύχη καὶ
σταθῆ ἐνάντιος εἰς τὸ φερμάνι καὶ τὴν προσταγὴν || τοῦ βεζίρη καὶ προ- 677
τοῦ νὰ τελειώσῃ τὴν περὶ τούτου ὁμιλίαν ὁ μυρζάς, ἤλθε καὶ εἶδησις πῶς
ἐπλησίασε καὶ ὁ ρηθεὶς Μπεκῆρ-ἀγάς. Τὸ ὅποιον ἀκούοντας ὁ βόρνικος
Λούπουλος καὶ ὄντας καὶ προνουθετημένος ἀπὸ τὸν μυρζά, τὸν φίλον του,
30 ἐν ταύτῳ ἐβγήκε εἰς προὔπαντησίν του καὶ τὸν ἐδέχθη μὲ ταπεινὴν προ-
σκύνησιν.

Ὅθεν βλέποντας ὁ Μπεκῆρ-ἀγάς τὴν τοιαύτην δουλικὴν ὑπόκλισιν
καὶ εὐπειθειαν εἰς τὸ φερμάνι καὶ τὴν προσταγὴν τοῦ βεζίρη, ἔδειξε καὶ
αὐτὸς μεγάλην πραότητα, καὶ μένοντας ἐκεῖ εἰς τὸ τάμπουρον τὴν νύκτα
35 ἐκείνην, τὸ ταχὺ τὴν Κυριακὴν ἔκαμεν ὁ Λούπουλος βόρνικος τράπεζαν
μεγάλην καὶ ἐφίλευσε τὸν ρηθέντα Μπεκῆρ-ἀγὰν μαζί μὲ τοὺς ὀφφικιά-
ληδες τοὺς Μοσχόβους καὶ μὲ τὸν Γκικέτς πολκόβνικον καὶ τὴν Δευτέραν,
Ἰουλίου εἰκοστῆ τρίτη, ἐκίνησε μὲ τὸν Μπεκῆρ-ἀγὰν καὶ μὲ τὸν Δαμπί-
ζα παχάρνικον, τὸν καλούμενον Νέγρον, καὶ φθάνοντας εἰς τὸ ὄρδι πρὸς
40 τὸ δειλινὸν τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἤλθε καὶ ὁ Ἰωάν βόδας ὅπου ἦτον διω-
ρισμένος, καθὼς προέφημεν, ἀπὸ τὸν βεζίρη διὰ καϊμακάμης τοῦ τόπου,
ἔχοντας τὸν αὐτὸν σκοπὸν πάλιν νὰ ἐνεργήσῃ εἰς τὸν βεζίρη νὰ ἔλθῃ
καϊμακάμης εἰς τὸν θρόνον. Ὁ βεζίρης ὅμως, ἀφοῦ ἔκραξε τὸν Λούπου-
λον βόρνικον, μετὰ τοὺς πολλοὺς ἐλέγχους ὅπου τοῦ ἔκαμε καὶ μετὰ τὴν
45 φοβερὰν ἀπειλήν ὅπου τοῦ ἔδωσε διὰ τὴν ἀποστασίαν ὅπου ἔδειξεν, τοῦ
εἶπε νὰ δεχθῆ τὴν αὐθεντίαν τῆς τσάρας.

¹ In ms a fost «60 χιλιάδες», dar cuvîntul «χιλιάδες» este șters pr ntr-o linie.

pașei, la marginile târgului, chipurile pentru pază, dar ei prindeau pe cei ce veneau în târg și le luau caii, căruțele și tot ce aveau de preț la ei.

În timp ce Curt-pașa făcea aceste lucruri, a trimis și o anafora la marele vizir că se găsește aci în scaun, că se va îngriji să strângă raiaua 5 din băjenii și că va face așa cum i-a poruncit. După trimiterea anaforalei către marele vizir, a început să dea aci în Iași și slujbe boierești. Astfel, pe Grigore Bozagiu l-a făcut mare postelnic, pe Darie¹ Donici hatman, pe Dighenis² mare comis, pe Iordachi medelnicerul mare ușer, pe Vasile 10 Adam agă și pe căminar³. A doua zi i-a pus de au dat, drept sfert, cîte șaizeci de galbeni. În aceeași zi a tăiat capul fiului lui Iancu căpitanul și a pus în închisoare pe egumeni, zicînd că are poruncă să-i trimită la marele vizir. Însăpămîntîndu-i în chipul acesta, abia după ce au dat mulți bani și 15 daruri i-a scos din închisoare.

Pe cînd aici în Iași se petreceau aceste lucruri, marele vizir a aflat că vornicul Lupu este cu tabăra la mănăstirea Bursuci, împreună cu Ghi- 20 gheci polcovnicul, și a trimis pe omul împărătesc Bechir-aga cu firman și cîțiva ieniceri și tătari să meargă să-l aducă la el. Auzind de această poruncă a marelui vizir, un mîrzac, prieten vechi al vornicului Lupu, s-a dus îndată în grabă la el în ziua de 21 iulie și i-a dat această veste, spu- 25

677 nîndu-i să nu cumva să se împotrivescă firmanului și poruncii || marelui vizir. Dar înainte ca mîrzacul să-și fi isprăvit vorba despre aceasta, a și venit știre că s-a apropiat zisul Bechir-aga. Vornicul Lupu, auzind de acest lucru și fiind sfătuit de mai înainte de acel mîrzac, prietenul său, a ieșit 30 îndată într-o întîmpinare a lui Bechir-aga și l-a primit cu smerită supunere.

Bechir-aga, văzînd această slugarnică plecaciune și supunere la fir- 35 manul și porunca marelui vizir, a arătat și el multă blîndețe. Și rămînînd acolo în tabără în noaptea aceea, duminică dimineața, vornicul Lupu a făcut masă mare și a ospătat pe Bechir-aga împreună cu ofițerii moscali și cu Ghigheci polcovnicul, iar luni, 23 iulie, a pornit cu Bechir-aga și cu Dabija paharnicul, poreclit Negrul, și cînd a doua zi pe la chindie au 40 ajuns la tabăra turcească, a venit și Ioan vodă⁴, care fusese orînduit de marele vizir, precum am zis mai sus, caimacam al țării, cu scopul să stăruiască pe lîngă marele vizir să vină iarăși caimacam în scaunul domnesc. Marele vizir însă, după ce a chemat pe vornicul Lupu și i-a făcut multe muștrări și după ce a pronunțat grozave amenințări împotriva lui pentru 45 nesupunerea arătată, i-a spus să primească domnia țării.

¹ În textul grecesc avem Δάρδων Δόνιτζη (Dardon Donici); am tradus cu Darie Donici, fiindcă aceasta este forma corectă, pe care de altfel o întîlnim mai departe (p. 181) și în cronică noastră.

² De menționat că în textul grecesc avem Διγενής (Dighenis), iar la Nicolae Costin (p. 112) Diani.

³ Numele căminarului pe care nu-l dă cronicarul nostru îl aflăm la N. Costin (p. 112), este « Nicolae neșușitorul, vameș mare ».

⁴ E vorba de Ioan Mavrocordat.

Ὁ δὲ Λούπουλος βόρνικος, πίπτοντας κατὰ γῆς, ἔδειξε πὼς δὲν εἶναι
 ἄξιος τῆς τοιαύτης ἀξίας καὶ μάλιστα μετὰ δακρύων ἐφανέρωσε πὼς ἡ τσά-
 ρα, καθὼς ἐσκλαβώθη καὶ ἐκουρσεύθη ἀπὸ τοὺς Τατάρους, δὲν εἶναι ἀξία
 5 δια ἀυθέντην μὲ τὸ νὰ ἔμεινε τελειῶς ἔρημη. Ὁ δὲ βεζίρης ἐπρο-
 σποιήθη πὼς δὲν ἔχει εἶδησιν τοῦ τοιούτου πράγματος. Καὶ εὐθὺς
 ἀπεκρίθη πάλιν ὁ Λούπουλος βόρνικος πρὸς τὸν βεζίρη καὶ ἐφανέρωσε
 πὼς καὶ τὸ ὄρδι ὅλον τῆς μεγαλειότητός του εἶναι γεμᾶτον ἀπὸ σκλάβους
 Μολδοβάνους. Τότε ὁ βεζίρης εὐθὺς τὸν ἐφόρεσε καβάδι καὶ τὸν ἔκαμε
 καϊμακάμην εἰς τὴν τσάραν, προστάζοντάς τον μὲ φοβερισμοὺς νὰ ἐπιτη-
 10 ρῆ ὅλα τὰ χρειώδη τῆς τσάρας καὶ νὰ τελειώνη μὲ πίστιν τὰς βασιλικὰς
 προσταγὰς. Μετὰ δὲ τὴν προσταγὴν ταύτην, τοῦ ἔδωσε καὶ φερμάνι μὲ
 ζαπτσὴν βασιλικὸν διὰ νὰ ἐβγάλη ὅλους τοὺς σκλάβους ὅπου καὶ ἂν ἤ-
 θελαν εὐρεθῆ. || Καὶ προσέτι ἔστειλε καὶ εἰς ὅλες τὲς ἄκρες καὶ τὰ περᾶ- 678
 σματα ἀνθρώπους βασιλικούς διὰ νὰ μὴν ἡμπορέσουν οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ
 15 Τατάροι νὰ φευγατήσουν τοὺς ἀνθρώπους ὅπου ἐσκλάβωσαν ἀπὸ τὴν
 τσάραν.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐβγήκεν ὁ Λούπουλος βόρνικος ἀπὸ τὸν βεζίρη, ἐπῆ-
 γε καὶ ἐπροσκύνησε εἰς τὸν Δοβλὲτ Γκερέη χάνην καὶ λαμβάνοντας καὶ
 παρ' αὐτοῦ ἐλέγχους καὶ φοβερισμοὺς περισσοτέρους, ἔμεινεν ἐκεῖ εἰς τὸ
 20 ὄρδι ἡμέρας πέντε καὶ μὲ τὴν ὑπερμάχησιν ὅπου ἔκαμεν ἔβγαλε ἀπὸ τὰς
 χεῖρας τῶν Τατάρων σκλάβους περίπου τὰς δύο χιλιάδας καὶ ἔτσι μετὰ
 τὰς πέντε ἡμέρας, παίρνοντας ἄδειαν ἀπὸ τὸν βεζίρη, ἐκίνησε μὲ τὸν
 Μπεκῆρ-ἀγὰν καὶ μὲ τὸν Μεχμέτ-ἐφέντην τὸν γιαιζιτζῆν καὶ ἦλθεν ἐδῶ
 εἰς τὸ Γιάσι τῆ τριακοστῆ πρώτῃ τοῦ Ἰουλίου μηνός. Ὁ δὲ προρρηθεῖς
 25 Κούρτ Μεχμέτ-πασάς, μανθάνοντας τὰ παρὰ τοῦ Λούπουλου βορνίκου
 πρὸς τὸν βεζίρη ἐνεργηθέντα, ἐσηκώθη ἀπ' ἐδῶ ἀπὸ τὸ Γιάσι μὲ πολὺν
 πλοῦτον καὶ σκλάβους Μοσχόβους περισσοῦς.

Ὁ Κωνσταντῖνος Βασαράβας βόδας, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἦτον καὶ αὐτὸς
 εἰς τὴν συμβουλὴν ταύτην καὶ εἰς τὴν ὑπόκλισιν τῶν Μοσχόβων, δὲν ἐφά-
 30 νη ὅμως ἀποστάτης εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν μὲ τὴν καλὴν κυβέρνησιν ὅ-
 που ἔκαμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Τουρκῶν, ἐπειδὴ καὶ εἰς ὅλας τὰς προ-
 σταγὰς τοῦ βεζίρη ἐφάνη εὐπειθής, μὲ τὸ νὰ ἐτελείωνε ὅλα τὰ βασιλικὰ
 προστάγματα καὶ τοιουτοτρόπως, κυβερνῶντας τὰ πάντα μὲ καλὸν στοχα-
 σμὸν, καὶ στοχαζόμενος τὰ πράγματα εἰς τί ἔκβασιν θέλουν ἔλθει, ἐπρό-
 35 σμενε συνετῶς διὰ νὰ ἰδῆ τὸ τέλος ποῦ μέλλει νὰ καταντήσῃ. Ὅθεν καὶ
 τελευταῖον μαθὼν καὶ βεβαιωθείς πὼς ἔγινεν ἀγάπη ἀναμεταξὺ Τουρκῶν
 καὶ Μοσχόβων, εὐθὺς ἐκείνην τὴν ὥραν ἔστειλεν ὀκτῶ ἄρχοντας μὲ μεγά-
 λα δωρήματα πρὸς τὸν βεζίρη καὶ πρὸς τὸν χάνην καὶ ἐδιόρθωσεν εἰς
 ὅλα τὰ μέρη κάθε ὑπόθεσίν του καὶ μετὰ ταῦτα ἐφύλαξε καὶ τὴν τσάραν
 40 ἀπὸ τὴν σκλαβίαν καὶ ἐσυμβιβάσθη καὶ μὲ τοὺς Τοῦρκους τοὺς Μπραϊλῆ-
 δες, ρίχνοντας ὅλον τὸ πταίσιμον ἐπάνω εἰς τὸν Θωμᾶν σπαθάρην. ||

Vornicul Lupu însă, căzînd la picioarele lui, îi zise că nu este vrednic de această cinste și mai ales îi arătă cu lacrimi că așa cum a fost robită și jefuită țara de tătari, nu are nevoie de domn, căci a rămas cu totul pustie. Marele vizir se prefăcu că nu are știre de acest lucru, dar vornicul 5 Lupu, răspunzînd, i-a arătat că și urdia întregă a măriei-sale este plină de robi moldoveni. Atunci marele vizir l-a îmbrăcat îndată cu caftan și l-a făcut caimacam al țării, poruncindu-i în chip amenințător să vegheze pentru toate cele de trebuință ale țării și să îndeplinească cu credință 10 poruncile împărătești. După această poruncă, i-a dat și firman și un zapciu 678 împărătesc, ca să scoată pe toți robii, oriunde i-ar găsi. || Pe lângă aceasta, a mai trimis și oameni împărătești pe la toate marginile și vadurile, ca să împiedice pe turci și pe tătari să treacă peste hotare pe cei luați robi 15 din țară.

După ce vornicul Lupu a ieșit de la marele vizir, s-a dus de s-a închinat și lui Devlet Gherei hanul și a primit de la el și mai multe muștrări și amenințări. Lupul a rămas acolo în tabără cinci zile și, străduindu-se pentru eliberarea robilor, a scos vreo două mii din mîinile tătarilor. 20 După cinci zile, luînd încuviințare de la marele vizir, a pornit cu Bechir-aga și cu Mehmed-efendi iazigiul și a venit aici în Iași la 31 ale lunii 31 iulie <1711> iulie. Iar zisul Curt Mehmed-pașa, aflînd ce s-a petrecut la marele vizir, 25 a plecat de aici din Iași cu multe avuții și mulți robi moscali.

Constantin Basarab vodă, cu toate că se sfătuiseră și el cu moscalii și arătase închinare către ei, totuși nu se dovedise atunci a fi răzvrătit, mulțumită chivernisirii bune pe care a făcut-o pentru împărăția turcească. 30 El s-a arătat supus, a îndeplinit toate poruncile marelui vizir, a orînduit totul cu bună chibzuială și, cugetînd asupra rezultatului, aștepta cu înțelepciune să vadă care va fi sfîrșitul. Aflînd pe urmă și încredințindu-se 35 că s-a făcut pace între turci și moscali, a trimis chiar într-aceleas opt boieri cu bogate daruri la marele vizir și la han și și-a aranjat astfel treburile în toate părțile. În chipul acesta, el a ferit țara de robire și s-a împăcat și cu turcii brăileni, aruncînd toată vina asupra lui Toma 40 spătarul. ||

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΕΣΤΑΘΗ ΚΑΪ ΜΑΚΑΜΗΣ Ο
ΛΟΥΠΟΥΛΟΣ ΒΟΡΝΙΚΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΜΠΕΚΗΡ-ΑΓΑ,
ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΠΩΣ ΕΚΑΤΗΝΤΗΣΕΝ

Ὄντας ὁ Λούπουλος βόρνικος, καθὼς ἀνωτέρω εἶπαμεν, εἰς τὸ ὄρδι
5 τοῦ βεζίρη, τὸν εἶχε κράξει με φιλικὸν τρόπον ὁ Ἰωάν βόδας εἰς τοῦ λόγου
του, ὡσάν ὁποῦ ἐπιθυμοῦσε αὐτὸς νὰ ἔλθῃ καὶ μακάμης ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι.
Καὶ ἂν ἤθελε στέρξει εἰς τοῦτο, δὲν ἤθελε τοῦ συνέβῃ ἐκεῖνο ὁποῦ ἔπα-
θε ἀπὸ τὴν βασιλικὴν ὀργήν. Ἐδειξεν ὅμως ἀψηφησίαν, τὴν ὁποίαν βλέ-
10 ὄπου ἔκαμε εἰς τὴν Μπραϊλαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ἀπὸ τὸν καιρὸν ὁποῦ
ἐδιορίσθη παρὰ τοῦ βεζίρη καὶ μακάμης, τὰ ὁποῖα ὑπεσχέθη νὰ τὰ πλη-
ρῶσῃ ἀφοῦ ἔλθῃ εἰς τὸ Γιάσι. Καὶ ἐπειδὴ ἦτον νὰ δώσῃ ὁ Λούπουλος
βόρνικος εἰς τὸν βεζίρη ἐξήντα πουργία διὰ τὸ χαράτσι τῆς τσάρας καὶ
μὴν εὐρίσκοντας ἄλλην μονέδαν ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν, ἔξω ἀπὸ τὰ μοσχό-
15 βικα καπίκια, μόλις ἐδυνήθη καὶ ἔστειλεν εἰς τὸν βεζίρη μόνον δώδεκα
πουργία. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Μουσελήμης, ὁποῦ ἦτον ἀπεσταλμένος ἀπὸ
τὸν Ἰωάν βόδα διὰ τὰ τέσσαρα πουργία, μὴν ἠμπορῶντας νὰ πάρῃ τὰ
ἄσπρα, ἐγύρισε ἀπίσω ἄπρακτος.

Ἀπὸ τὰ αἷτια λοιπὸν ταῦτα, ἓνα μὲν πὼς δὲν ἔστειλε τὰ ἄσπρα εἰς
20 τὸν Ἰωάν βόδα, ἄλλο δὲ πὼς δὲν ἐστάλθη καὶ ἡ ποσότης τῶν ἐξήντα
πουργίων εἰς τὸν βεζίρη, ἠῦραν καιρὸν καὶ τὸν ἐδιάβαλαν εἰς τὸν βεζί-
ρη, καὶ πρὸς τούτοις δέ, δὲν ἠξέυρομεν τί τέχνην ἔκαμαν καὶ οἱ καπικε-
χαγιάδες του διὰ τοὺς σκλάβους ὁποῦ ἔβγαναν, καὶ ὄντας ὁ βεζίρης θυ-
μωμένος, ἔστειλεν εὐθὺς καὶ ἐπίασαν τὸν Γιάννην Κρητιάνον τὸν καπι-
25 κεχαγιάν καὶ φέρνοντάς τον ἔμπροσθέν του, μετὰ τοὺς πολλοὺς ἐλέγχους,
τὸν ἀπεκεφάλισε. Ὁ δὲ Γεωργάκης ἄγας, υἱὸς τοῦ Λασκαράκη, ὄντας καὶ
αὐτὸς καπικεχαγιάς καὶ γνωρίζοντας πὼς μέλλει νὰ ὑστερηθῇ τῆς ζωῆς
του, ἔφυγεν ἀπὸ τὸ οὐρδι εἰς τὴν Τούτοβα, εἰς τὸ χωρίον Τομέστι. Ἄλλὰ
καὶ ἐκεῖ κατατρέχοντάς τον οἱ βασιλικοὶ ἄνθρωποι διὰ νὰ τὸν πιάσουν,
30 ἔχοντας δὲ φύλακας καὶ παίρνοντας εἶδησιν, ἔφυγε καὶ μόλις ἐγλύτωσε
πεζὸς μέσα εἰς τοὺς λόγγους. ||

Τούτων οὕτως γινομένων, δὲν ἔπαυον διαβάλλοντες τὸν Λούπουλον 680
βόρνικον εἰς τὸν βεζίρη, πὼς τάχα, μαζώνοντας τὰ ἄσπρα ἀπὸ τὴν τσά-
ραν, θέλει νὰ φύγῃ καὶ αὐτὸς με τοὺς ἄλλους ἄρχοντας, τὸ ὁποῖον ἀκού-
35 οντας ὁ βεζίρης, ἔστειλεν εὐθὺς ἓναν Σελήμ-πασάν καὶ ἐπίασε τὸν Λούπου-
λον βόρνικον καὶ τὸν Ἀντιόχην Ζόρα χάτμανον καὶ τὸν Μαξούτην ποστέλ-
νικον καὶ τοὺς ἐπῆγε σιδηροδεσμίους εἰς τὸ οὐρδι καὶ ἀπ' ἐκεῖ, διὰ προ-
σταγῆς τοῦ βεζίρη, ἐστάλθησαν εἰς τὴν Βάρναν. Καὶ βάλλοντάς τους εἰς
τὸν λαιμὸν ἀλύσους καὶ εἰς τὰς χεῖρας καὶ πόδας σίδηρα, τοὺς ἐφυλάκω-
40 σαν εἰς ἓνα σκοτεινότατον τόπον ἐκεῖ. Οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὴν πολλὴν τυραν-
νίαν ὀλίγον ἔλειπεν ἀθλίως νὰ ἀποθάνουν, ἂν δὲν ἤθελεν στείλει ὁ Κων-
σταντῖνος Μπραγκοβάνος εἰς τοὺς ἐκεῖσε ἀγάδες Τούρκους, ἱκανὴν πο-
σότητα ἄσπρων, μετὰ τὰ ὁποῖα τοὺς ἐκατάπεισε καὶ ἀγκαλὰ τοὺς εἶχαν πά-
λιν εἰς φύλαξιν, τοὺς ἠλευθέρωσαν ὅμως ἀπὸ τὴν παιδείαν ὁποῦ τοὺς ἔκαμ-
45 ναν.

679

DESPRE CĂIMĂCĂMIA VORNICULUI LUPU
ÎMPREUNĂ CU BECHIR-AGA
ȘI CUM A AJUNS PE URMĂ

Pe cînd vornicul Lupu se afla în urdia marelui vizir, cum am spus mai sus, l-a chemat Ioan vodă prietenește la el să-i spună că dorea el să vină caimacam aici la Iași. De ar fi consimțit Lupu vornicul la aceasta, nu i s-ar fi întîmplat ceea ce a pățit mai pe urmă din mînia împărătească. Ioan vodă, văzînd că Lupu nu ia în seamă dorința sa, i-a cerut patru pungi pentru cheltuielile făcute la Brăila și în alte locuri, cînd fusese orînduit de marele vizir caimacam. Lupu a făgăduit că va plăti aceste pungi după ce va veni la Iași. Lupu mai trebuia să dea și marelui vizir șaizeci de pungi drept haraci al țării și, deoarece nu găsea altă monedă aici în țară, afară de copeici rusești, abia a putut să-i trimită douăsprezece pungi. Iar Constantin muselim, care fusese trimis de Ioan vodă pentru cele patru pungi, neputînd lua banii, s-a întors fără să fi făcut nimic.

Deci, din aceste pricini, pe de o parte că nu trimisese banii lui Ioan vodă, iar pe de altă parte că nu trimisese nici suma de șaizeci de pungi marelui vizir, unii au găsit prilej să-l pîrască la marele vizir. Și pe lîngă aceasta, mai era și încă ceva. Nu știm ce mijloace întrebuițau capuchehaiele vornicului pentru eliberarea robilor de la turci, dar de felul cum îi eliberau s-a supărat marele vizir, care a trimis îndată de au prins pe Iani Critianul¹ capuchehaia și, aducîndu-l înaintea lui, după ce i-a făcut multe muștrări, i-a tăiat capul. Iar Iordachi agă, fiul lui Lascarachi, fiind și el capuchehaie și știind că și el este în primejdie să-și piardă viața, a fugit din urdia turcească la Tutova, în satul Tomești. Oamenii împărătești l-au urmărit și acolo, ca să-l prindă; avînd însă el oameni de strajă și prinzînd de veste, a fugit și abia a scăpat, mergînd pe jos în pădure. ||

Pe cînd se petreceau acestea, Lupu vornicul era neconținut pîrît la marele vizir cum că strîngînd bani din țară vrea și el să fugă cu ceilalți boieri. Auzind acestea, marele vizir a trimis îndată pe un oarecare Selimpașa de a prins pe Lupul vornicul, pe Antioh Jora hatmanul și pe Macsut postelnicul și i-a adus în fiare la urdia turcească, iar de acolo, din porunca marelui vizir au fost trimiși la Varna. Punîndu-le lanțuri de gît și cătușe la mîini și la picioare, i-au închis într-un loc foarte întunecos. Erau cît pe-aici să moară acolo în chip jalnic de chinurile prea mari la care îi supuneau, dacă nu trimitea Constantin Brîncoveanu o însemnată sumă de bani agalelor turcești de acolo, cu care le-a înduplecat, așa că, cu toate că erau ținuți și mai departe în închisoare, totuși au scăpat de suferințele de mai înainte.

¹ Iani Critianul a fost mai înainte capuchehaiaua lui Dimitrie Cantemir (vezi mai jos, p. 87) și purtătorul corespondenței secrete între țarul Rusiei și ambasadorul Tolstoi, închis la Edicule (vezi I. Mînea, *Dimitrie Cantemir*, Iași, 1926, p. 358); probabil de aici a pornit mînia sultanului și l-a decapitat.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΗΛΘΕΝ Ο ΙΩΑΝ ΒΟΔΑΣ ΕΔΩ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΡΟΝΟΝ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ

Σεπτεμβρίου
<1711>

Μετά την έξοριαν τῶν ρηθέντων ἀρχόντων, διωρίσθη καίμακάμης
εἰς τὴν τσάραν ὁ Ἰωάν βόδας καὶ φθάνοντας Σεπτεμβρίου εἰκοστῇ ἕκτη,
5 ἡμέρα Τετάρτη ἐδῶ εἰς τὸν θρόνον, κατὰ πολλὰ ἐχάρηκαν οἱ ἐντόπιοι,
ἐλπίζοντες πὼς θέλει νὰ αὐθεντεύσῃ ὁ ἀδελφός του ὁ Νικολάης βόδας, ὁ
ὁποῖος Ἰωάν βόδας εὐθὺς ἔδωκε προσταγὴν εἰς ὅλους τοὺς ζλοτάσηδες
ὅπου ἐμάζωναν τὰ δοσίματα ἔξω εἰς τὰ καθηλίκια νὰ ἀφήσουν τὸ ὑπή-
κοον εἰς εἰρήνην, γράφοντας εἰς ὅλους τοὺς ἄρχοντας λόγους ἐλκυστι-
10 κοὺς καὶ θαρρυντικοὺς διὰ νὰ ἔβγουν νὰ ἔλθουν ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι. Εἰς δὲ
τὰ γράμματά του ἔγραφε τίτλον τοιοῦτον: Ἰωάννης Μαυροκορδάτος, μέγας
δραγουμάνος τῆς κραταιᾶς βασιλείας καὶ ἐπίτροπος πάσης Μολδοβλαχίας.
Ἔδειχνε δὲ πολλὴν πραότητα καὶ ἀγάπην πρὸς ὅλους, ἄρχοντάς τε καὶ
ἀρχομένους καὶ ἐσπούδαζε τὴν καλὴν κατάστασιν τῆς τσάρας. Ἄλλ' <ἄς>
15 ἐπιστρέψωμεν ὀλίγον ἀνωτέρω νὰ διηγηθῶμεν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ Νικολάη
βόδα, μετὰ τὴν ἐντεῦθεν μαζιλείαν του. ||

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΑΖΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΒΟΔΑ
ΚΑΙ ΤΗΣ Β' ΑΥΘΕΝΤΙΑΣ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΤΗΣ ΚΑΤΑΔΡΟΜΗΣ ΑΥΤΟΥ ΟΠΟΥ ΕΚΑΜΕΝ
20 ΚΑΤ' ΑΥΤΟΥ Ο ΔΗΜΗΤΡΑΣΚΟΣ ΒΟΔΑΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΤΣΑΡΑΣ

681

Ἄφου ἐμαζιλεύθη ὁ Νικολάης βόδας, ἔλαβε τὴν αὐθεντίαν ὁ Δημη-
τράσκος βόδας, ὡς προεῖρηται. Ὁ δὲ Νικολάης βόδας, κινῶντας ἀπ' ἐδῶ
ἀπὸ τὸν θρόνον μαζίλης, ἔφθασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν ἡμέραν
25 τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ μ' ὅλον ὅπου ἦτον μαζίλης, ἡ κούρτη του ὁ-
μως ἦτον ἀνοικτὴ, ὡσάν ἐνός αὐθέντου νέου, καὶ εἰς τόσῃν τιμὴν εὐρίσκε-
το, ὅπου καθ' ἐκάστην καὶ οἱ ἐλτσηδες ἔστελναν τοὺς δραγομάνους τοὺς
καὶ τὸν ἐπαρηγοροῦσαν νὰ μὴν λυπῆται διὰ τὴν μαζιλείαν του.

Ἔστειλε καὶ ὁ βεζίρης καὶ τὸν ἔκραξε μὲ τὴν προσταγὴν τοῦ βασι-
30 λέως καὶ διὰ νὰ τὸν παρηγορήσῃ, ἐπειδὴ καθὼς ἀνωτέρω εἶπαμεν δὲν ἦτον
ἡ μαζιλεία του μῆτε μὲ τὸ θέλημα τοῦ βεζίρη, τὸ περισσότερον ὁμως ὅπου
τὸν ἔκραξε, ἦτον προσταγὴ τοῦ βασιλέως διὰ νὰ τὸν ἐξετάξῃ διὰ αὐτὰ
τὰ μέρη. Καὶ μένοντας ὁ βεζίρης κατὰ μόνας εἰς ἓνα μέρος μὲ τὸν Νικο-
λάη βόδα, πρῶτον μὲν τὸν ἐπαρηγόρησε κατὰ πολλὰ, λέγοντάς του πὼς
35 ἡξέυρει ὁ βασιλεὺς τὴν πιστὴν δούλευσιν ὅπου ἔκαμεν εἰς τὴν βασιλείαν
καὶ νὰ μὴν λυπῆται διὰ τὴν μαζιλείαν του, ὅτι εἰς ὀλίγον καιρὸν θέλει
τοῦ δοθῆ πάλιν ἡ αὐθεντία. Μετὰ ταῦτα τὸν ἐρώτησε διὰ τὰ κινήματα καὶ
τὰ στρατεύματα τῶν Μοσχόβων καὶ ὄντας ἀκόμη εἰς ἀμφιβολίαν ἢ κατὰ
τῶν Μοσχόβων μάχη, ἐσυλλογίζετο τί νὰ ἀποκριθῇ πρὸς τὸν βεζίρη,
40 μὴν ἡξέυροντας εἰς τί ἔκβασιν θέλει νὰ ἔλθῃ ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις. Καθὼς
ὁμως ἐκ Θεοῦ ἐφωτίσθη, ἔδωκε τὰς ἀποκρίσεις μὲ μεγάλην στόχασιν, τὰς
ὁποίας ἀκούοντας ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τὸν βεζίρη, κατὰ πολλὰ τοῦ ἄρεσαν.

Οἱ αὐθένται λοιπὸν βλέποντες, ὄχι μόνον οἱ μαζίληδες, ἀλλὰ καὶ οἱ
αὐθεντεύοντες, τὴν τόσῃν εὐνοίαν ὅπου εἶχεν ἀπὸ τὴν βασιλικὴν Πόρταν
45 ὁ Νικολάη βόδας, ἄρχισαν νὰ τὸν κατατρέχουν μὲ κάθε τρόπον. Καὶ πρῶ-

CUM A VENIT IOAN VODĂ CAIMACAM ÎN SCAUNUL DE AICI

După surghiunirea zișilor boieri, a fost orînduit caimacam al Moldovei Ioan vodă și, sosind într-o miercuri, la 26 septembrie, aici în scaun, 5 norodul s-a bucurat mult, nădăjduind că va veni domn fratele său Nicolae vodă. Ioan vodă a dat îndată poruncă tuturor zlotașilor care strîngeau dările afară în ținuturi să lase pe oameni în pace, iar boierilor ascunși le scria cuvinte atrăgătoare și încurajatoare, ca să iasă și să vină aici în Iași. 10 În scrisorile sale își scria titulatura așa: « Ioan Mavrocordat, mare dragoman al puternicii împărății și caimacam a toată Moldovlahia ». Acesta arăta multă blîndețe și dragoste către toți, fie boieri, fie țărani, și se străduia pentru bunăstarea țării. Dar să ne întoarcem puțin înapoi, ca să povestim și viața lui Nicolae vodă după mazilirea lui de aici. || 15

26
septembrie
<1711>

681

DESPRE MAZILIREA LUI NICOLAE VODĂ ȘI DESPRE A DOUA SA DOMNIE, PRECUM ȘI DESPRE PRIGOANA PE CARE AU DEZLĂNȚUIT-O ÎMPOTRIVA SA DIMITRAȘCU VODĂ ȘI BOIERII ȚĂRII

20

După ce Nicolae vodă a fost mazilit, a luat domnia Dimitrașcu vodă, precum s-a spus mai înainte, iar Nicolae vodă, plecînd de aici din scaun mazil, a ajuns la Constantinopol în ziua Nașterii lui Hristos. Și cu toate că era mazil, totuși curtea sa era deschisă, ca aceea a unui domn nou, 25 și se bucura de atîta cinste, încît în fiecare zi elcii trimiteau pe dragomanii lor și-l mîngîiau să nu fie mîhnit pentru mazilire.

Din porunca sultanului, a trimis și marele vizir de l-a chemat pe Nicolae vodă ca să-l mîngîie, deoarece, precum am spus mai sus, mazilirea lui nu era cu voia marelui vizir, dar mai cu seamă l-a chemat pentru 3 că sultanul îi poruncise să-l cerceteze despre situația din părțile acestea. Și rămînînd marele vizir singur cu Nicolae vodă, mai întii l-a încurajat mult spunîndu-i că sultanul știe că el a slujit împărăția cu credință și să nu-i pară rău pentru mazilire, căci în scurtă vreme i se va da iarăși 35 domnia. După acestea l-a întrebat despre mișcările și despre oștirile moscalilor, și fiindcă sfîrșitul luptei împotriva moscalilor era încă îndoielnic se gîndea ce să răspundă marelui vizir. Dar, fiind luminat de Dumnezeu, a dat răspunsuri cu mare chibzuință, pe care răspunsuri, auzindu-le sultanul de la marele vizir, a rămas foarte mulțumit. 40

Deci domnii, nu numai cei mazili, dar și cei care domneau, văzînd că Nicolae vodă se bucura de mare favoare din partea Porții împărătești, începură să-l prigonească în tot chipul. Mai întii Dimitrașcu vodă, sfă-

- τον ό Δημητράσκος βόδας, συμβουλευόμενος με εκείνους τούς άρχοντας της τσάρας όπου έχθρεύοντο || τόν Νικολάη βόδα, άπεφάσισε να στείλη 682 μερικούς άρχοντες δια να τόν έγκαλέσουν εις την βασιλείαν πώς έχάλασε τόν τόπον και άφάνισε τούς άρχοντας, και έτσι, μετά την συμβουλήν ταύτην, 5 έδιόρισεν εις την δούλευσίν του ταύτην τόν Μανολάκη Ρωσσέτον βόρνικον και τόν Ίωάννην Στούρζαν βόρνικον και τόν Γεωργίτσαν παχάρνικον, εις τών όποιών τās χειρας έδωκε και τὰ κατάστιχα της βιστιαρίας, όπου έφανέρωναν όλην την ποσότητα τών άσπρων όπου επήρεν ό Νικολάης βόδας από την τσάραν, και εξ αυτών τών καταστίχων, τὰ δύο ήτον 10 θροδῶς και έξω του πρέποντος και του θείου φόβου γεγραμμένα, επειδή τὸ ένα έφανέρωνε μίαν μεγάλην ποσότητα άσπρων πώς να επήρε τάχα από τούς άρχοντας προμούτας, τὸ δ' άλλο έγραφε δια τὰ άσπρα τών συνηθισμένων δοσιμάτων της τσάρας, και εκεί όπου έγραφε μάνι μπίρουλουγι, τὸ έκαμαν μάνι μπαϊραμλίκουλουγι.
- 15 Πηγαίνοντας λοιπόν οί ρηθέντες άρχοντες εις την Κωνσταντινούπολιν και ανταμωθέντες με τόν προρρηθέντα Ίάννην Κρητιάνον, καπικεχαγιάν του Δημητράσκου βόδα, του έφανέρωσαν όλους τούς κατά του Νικολάη βόδα σκοπούς των. Και έτοιμαζόμενος τότε ό βεζίρης δια να έβγη 20 κατά τών Μοσχόβων, έδωσαν αναφοράν προς αυτόν, ό όποιος τούς άπεκρίθη πώς θέλει τούς δικαιώσει. Μετά δε πέντε έξ ήμέρας, έβγαίνοντας ό βεζίρης εις τὸ Δαούτ-Πασά δια να έτοιμασθῆ, επήγαν και εκεί παλιν οί ρηθέντες άρχοντες και άντάμωσαν τόν βεζιρ-κεχαγιασή και έπειτα τόν βεζιρην προσκλαιόμενοι και δεύτερον δια τόν Νικολάη βόδα. Ό βεζίρης 25 όμως, γνωρίζοντας πώς παθητικῶς τόν έγκαλοῦσι και τόν κατατρέχουσι, τούς άπεκρίθη να πηγαίνουν εις την Άδριανούπολιν και εκεί θέλει τούς πάρει λογαριασμόν. Και κατά πρώτον μεν έδειξαν πώς έστερξαν, μετά δε την άποδημίαν του βεζιρη εις την Άδριανούπολιν, γνωρίζοντας την προς τόν Νικολάην βόδα ευνοίαν του βεζιρη και ότι δέν ήμπορουν να τόν 30 βλάψουν τίποτες, άπεφάσισαν δια παρακινήσεως του ρηθέντος Γιάννη Κρητιάνου καπικεχαγιᾶ να δώσουν εις τόν ίδιον βασιλέα αναφοράν. Και έτσι, εν μιᾷ τών ήμερῶν, έρχόμενος ό βασιλεύς από τὸ Σκούταρι, έβγήκαν εμπροσθέν του με αναμμένην ψιάθην εις την κεφαλήν ενός || έξ αυτών και έδωσαν 683 την αναφοράν εις τās χειρας του. Βλέποντάς τους ό βασιλεύς με την αναμμένην ψιάθην, ειπε τῷ μοσταντζῆ-μάση: αυτοί είναι κακοί άνθρωποι.
- 35 Παίρνοντας λοιπόν ό βασιλεύς την αναφοράν και βλέποντας τὰ εν αυτῆ κατά του Νικολάη βόδα γεγραμμένα, επρόσταξε τόν καιμακάμη δια να προστάξη του Νικολάη βόδα να έβγη εις τὸ ντιβάνι. Ό καιμακάμης όμως, φοβούμενος μήπως και κρυφθῆ ό Νικολάης βόδας λαμβάνοντας την είδησιν και ύστερον κινδυνεύση από τόν βασιλέα, επρόσταξε τόν 40 τσαούς-μάσην να πηγαίνη χωρις είδησιν να τόν πιάση δια να μην κρυφθῆ. Και όντας ό Νικολάη βόδας εις τὸ Άρναούτ-Κιόγι εις τὰ όσπίτια του αδελφου του, του Ίωάν βόδα, επήρεν ό τσαούς-μάσης και έναν χασικην μαζί του και έτσι μίαν αυγήν επήγαν και εμπήκαν μέσα με όλον τους τόν ταϊφάν και έγύρευαν τόν Νικολάη βόδα, όστις, παίρνοντας είδησιν, 45 έμβῆκεν εις ένα οδάν, τόν όποιον εκλεισαν έξωθεν. Και αφοῦ έκοίταζαν οί ρηθέντες εις όλα τὰ μέρη του σαραγίου, έζήτησαν να ανοίξουν και τόν οδάν εκείνον, μερικοί δε μογοιαρινάσηδες όπου έτυχαν, τούς άπεκρίθησαν πώς τόν έχει ό μέγας δραγουμάνος κλεισμένον και πώς τὰ κλειδιά τὰ

682 tuindu-se cu acei boieri ai țării care îl dușmăneau, || a luat hotărîrea să trimită o seamă dintre ei să-l pîrască la împărăție că a prăpădit țara și a ruinat pe boieri. Astfel, după acea sfātuire, Dimitrașcu vodă a însărcinat cu aceasta pe Manolachi Rusăt vornicul, pe Ioan Sturza vornicul și pe 5 Gheorghiuță paharnicul, în mîinile cărora a dat și catastifele vistieriei, care arătau suma de bani luată de Nicolae vodă din țară. Două din acele catastife erau scrise cu multă vrăjmășie, altfel de cum se cuvenea și fără frică 10 de Dumnezeu, căci unul arăta că Nicolae vodă ar fi luat de la boieri o mare sumă de bani drept împrumute, iar celălalt scria despre banii dărilor obișnuite ale țării și acolo unde era scris: «banii birului», s-a scris «banii bairamlîcului».

Mergînd dar zîșii boieri la Constantinopol și întîlnindu-se cu sus- 15 amintitul Iani Critianul, capucehaia lui Dimitrașcu vodă, i-au destăinuit toate planurile lor împotriva lui Nicolae vodă. Ei au prezentat o anaforă marelui vizir pe cînd se pregătea să plece asupra moscalilor și acesta le-a răspuns că le va face dreptate. După cinci-șase zile, mergînd marele vizir 20 la Daud-Pașa¹ ca să se pregătească, s-au dus acolo și zîșii boieri și au întîlnit pe vizir-chehaiasi, iar apoi și pe marele vizir, cărora li s-au plîns pentru a doua oară de Nicolae vodă. Dar marele vizir, știind că îl pîrau și îl prigoneau cu patimă, le-a răspuns să meargă la Adrianopol și acolo le va 25 cerceta plîngerea. La început, ei au arătat că consimt, dar după plecarea marelui vizir la Adrianopol, știind că marele vizir este binevoitor față de Nicolae vodă și că nu-i pot pricinui nici o vătămare, au hotărît, din îndemnul zisului capucehaia Iani Critianul, să dea o anaforă chiar sulta- 30 nului. Astfel, într-una din zile, pe cînd sultanul venea de la Scutari, i-au ieșit înainte cu o rogojină aprinsă pe capul unuia || dintre ei și i-au dat jalba în mînă. Sultanul, văzîndu-i cu rogojina aprinsă, a zis lui bostangi- 683 bașa: «Aceștia sînt oameni răi».

Luînd sultanul jalba și văzînd cele scrise în ea împotriva lui Nicolae 35 vodă, a dat ordin caimacamului să poruncească lui Nicolae vodă să iasă la divan. Caimacamul însă, temîndu-se ca nu cumva Nicolae vodă, aflînd de aceasta, să se ascundă și pe urmă să fie el expus față de sultan, a poruncit lui ceauș-bașa să se ducă fără de veste să-l ia ca să nu se ascundă. Și 40 pe cînd Nicolae vodă era la Arnăut-Chioi în casele fratelui său Ioan Vodă, s-a dus într-o dimineață ceauș-bașa împreună cu un hasechiu, au intrat înăuntru cu toată taifaua lor și au căutat pe Nicolae vodă. Acesta, pri- zînd de veste, a intrat într-o odaie pe care au închis-o pe dinafară. După 45 ce ei s-au uitat în toate părțile seraiului, au căutat să deschidă și odaia aceea; cîțiva boiernași însă, care s-a întîmplat să fie acolo, le-au răspuns că odaia o închisese marele dragoman și că cheile erau la el. Astfel aceștia

¹ Daud-Pașa este un palat lângă Constantinopol și tot Daud-Pașa a fost numită prima geamie ridicată de turci în Constantinopol, vezi At. Comnen Ipsilanti, *op. cit.*, p. 172 și D. Cantemir, *op. cit.*, p. 70.

s-au înapoiat fără ispravă; au luat însă cu dânșii doi boiernași și doi icioglanii, pe care i-au închis la bostangi-bașa. Iar a doua zi, ceauș-bașa s-a dus și la seraiul lui Nicolae vodă din Fanar și cercetînd dacă este acolo 5 a întreat de ce se ascunde de porunca împărătească. Nicolae vodă însă, văzînd că l-au căutat în timpul nopții și la Arnăut-Chioi și la Fanar și gîndindu-se să nu i se întimple ceva rău dacă va sta cu aceștia la divanul împărătesc, a rămas ascuns cîteva zile și a scris îndată fratelui său Ioan vodă și marelui vizir, dîndu-le de știre de toate cele întîmplate. Marele 10 vizir, aflînd toate acestea, s-a mîniat tare și a scris caimacamului, mustîrîndu-l întrucîtva și spunîndu-i că nu trebuia să facă așa ceva, iar sultanului i-a arătat printr-o scrisoare că pe nedrept boierii îl urăsc pe Nicolae vodă.

684 Atunci || prinzînd curaj, Nicolae vodă a trimis o jalbă sultanului, în care 15 arăta cum au slujit împărăția cu credință, atît el cît și tatăl său Alexandru Exaporitul, și cum acei boieri îl pîrăsc în chip mincinos. El dovedea că în cele nouă luni cît a domnit, a plătit toate dările țării și a îndeplinit toate poruncile împărăției și că toate acele pîri erau uneltiri ale lui Dimi- 20 trașcu vodă, care se temea ca nu cumva Nicolae vodă să ia iarăși domnia, pentru că acela avea de gînd să se răzvrătească împotriva împărăției. Nicolae vodă a primit răspuns că împărăția n-a nedreptățit pe nimeni și nici pe el nu-l va nedreptăți.

Afînd dar boierii de această jalbă a lui Nicolae vodă dată sultanului 25 și dîndu-și seamă că pînă la urmă nu vor scăpa de mînia împărătească, au plecat în mare taină din Constantinopol, unii pe mare, alții pe uscat, îmbrăcați cu haine de negustori, ca să nu fie recunoscuți, și astfel au intrat în țară fără ca cineva să-i recunoască. 30

N-a trecut multă vreme și sultanul a aflat de hainia lui Dimitrașcu vodă și îndată și-a adus aminte de vorbele scrise de Nicolae vodă în jalba pe care o dăduse împărăției-sale, că adică Dimitrașcu vodă are de gînd să se hainească, și i-a părut rău sultanului că mazilise pe Nicolae vodă. 35 De asemenea și toți turcii, mici și mari, învinuiau pe han că el a fost pricina mazilirii lui Nicolae vodă și toți îndeobște ziceau că se cuvine să se dea domnia lui Nicolae vodă, nu altora. Așadar, prietenii lui îl siliră să nu mai stea ascuns, ci să iasă la iveală. 40

Într-acea vreme, toți boierii țării făcuseră o anaforă, prin care cereau de la sultan ca domn pe Mihai vodă, dar n-au izbutit nimic. Iar cînd marele vizir a trimis pe chehaiua sa la sultan cu știrea biruinței pe care a cîștigat-o asupra moscalilor, Nicolae vodă a mers de l-a întîlnit și, cu 45 toate că zisul chehaia l-a înștiințat că împărăția îi va cere cele cincizeci 685 de pungi ale bairam-peșcheșului și că ar fi bine || să stea ascuns, totuși el, nădăjduind să obțină domnia, a ascultat mai mult de îndemnurile prie-

5 παρακινήσεις τῶν φίλων του καὶ δὲν ἐκρύβη, ἀλλὰ πηγαίνοντας εἰς τὴν Πόρταν, ἀντάμωσε τὸν καίμακάμην, ὅστις τοῦ εἶπε πὼς εἶναι βασιλικὴ προσταγὴ νὰ δώσῃ τὰ πενήντα πουγγία τοῦ μπαγεράμ-πεσχεσίου, ὡς ἀνωτέρω εἶπαμεν. Ὁ δὲ Νικολάη βόδας ἀπεκρίθη ὅτι τὰ ἐπῆρεν ὁ Δημητράσκος βόδας καὶ ὅτι εἶναι τὸ ἔλεος τῆς βασιλείας, φανερόντας πὼς εἶναι ἀφανισμένος ἀπὸ τὸ χρέος, μὲ τὸ νὰ μὴν ἐπῆρε εἰς τοὺς¹ ἑννέα μῆνας ὅπου αὐθέντευσε οὐδὲ τὸ τρίτον μέρος τῶν ἐξόδων του. Ὅθεν εἶπεν ὁ καίμακάμης πὼς εἶναι προσταγὴ βασιλικὴ νὰ τὸν βάλῃ εἰς φυλακὴν, καὶ ἔτσι τὸν διώρισε εἰς τὸν τσαουσλάρ-ἐμήνην.

10 Βλέποντας ὁ Νικολάη βόδας τὸν ἑαυτὸν του εἰς φυλακὴν καὶ τὴν τὴν τὴν ποσότητα τῶν ἄσπρων ὅπου τοῦ γυρεύουν, ἀπελπίσθη διὰ τὴν αὐθεντίαν καὶ παρήγγειλε νὰ πουληθοῦν ὅλα του τὰ τζιβαερικά διὰ νὰ πληρῶσῃ αὐτὰ τὰ πενήντα πουγγία. Πολλοὶ δὲ τῶν ἐξω ἔλεγον πὼς θέλει κακοποιηθῆ ὁ Νικολάη βόδας ἀπὸ τὴν βασιλείαν. Ἐν τοσοῦτῳ ὅμως, ταῦτα
15 τῶν κοινῶν ἀνθρώπων λεγόντων, ἦλθεν ἀπὸ τὸν βεζίρη καὶ ἀπὸ ὄλους τοὺς πασάδες, ταλχίσι πρὸς τὸν βασιλέα, διὰ νὰ στείλῃ εἰς τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδαβίας τὸν Νικολάη βόδα, ἐπειδὴ ἄλλος πιστότερος εἰς τὴν βασιλείαν δὲν εἶναι, μήτε ἠμπορεῖ ἄλλος νὰ κυβερνήσῃ τὴν τσάραν καθὼς ἐκατήντησε, φανερόντας ὅτι καὶ τὰ ὅσα τὸν διέβαλαν ὁ Δημητράσκος βόδας καὶ οἱ ἄρχοντες ἦτον ψευδῆ καὶ διὰ τοῦτο νὰ τὸν στείλῃ ἢ βασιλεία του τὸ γρηγορότερον διὰ νὰ περιμαζώσῃ τὸν ραγιάν καὶ νὰ τελειώσῃ τὰς βασιλικὰς προσταγὰς.

Λαμβάνοντας λοιπὸν ὁ βασιλεὺς τὸ ταλχίσι, ἐστοχάσθη πὼς ἀληθῶς δὲν εἶναι ἄλλος ἄξιος καὶ πιστότερος ἀπὸ τὸν Νικολάη βόδα διὰ νὰ σταλθῇ αὐθέντης, διατι οἱ ἄλλοι μάζιληδες αὐθένται, ὁ Ἄντιόχη βόδας δηλαδὴ καὶ ὁ Μιχάη βόδας καὶ ὁ Κωνσταντίν Δούκα βόδας ὅπου εὐρίσκοντο
25 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἶχαν ὄνομα κακὸν διὰ ἀποστάται, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφάσισεν κατὰ τὸ ταλχίσι τοῦ βεζίρη καὶ τῶν πασάδων νὰ δώσῃ τὴν αὐθεντίαν τῷ Νικολάη βόδα. Καὶ ἔστειλε καὶ εἰς τὸν μουφτὴν
30 καὶ ἐρώτησε ἂν εἶναι συνήθεια νὰ τοῦ δοθῇ κούκα ἀπὸ τὴν βασιλείαν. Λείποντας ὁ βεζίρης καὶ ὄντας ὁ μουφτὴς φίλος τοῦ Νικολάη βόδα καὶ τοῦ πατρὸς του τοῦ ἐξ Ἄπορρήτων, ἀπεκρίθη πρὸς τὸν βασιλέα πὼς πρέπει καὶ κούκα νὰ τοῦ δοθῇ καὶ χωρὶς ἄργητα εἰς τὴν αὐθεντίαν || νὰ σταλθῇ. 686

Φέρνοντάς τον ὁ βασιλεὺς λοιπὸν ἔμπροσθέν του, τὸν ἐφόρεσε κα-
35 βάδι τῆς αὐθεντίας, χαρίζοντας αὐτῷ καὶ τὰ πενήντα πουγγία ὅπου τοῦ ἐζητοῦσαν. Καὶ ἀγκαλὰ συνήθεια εἶναι ὅταν φοροῦν τοὺς αὐθέντας καβάδι, μετὰ ταῦτα πηγαίνουν εἰς προσκύνησιν τοῦ βασιλέως καὶ φοροῦν τὴν κούκα καὶ τοὺς προστάζει ὁ βασιλεὺς διὰ στόματος ἑτέρου νὰ φυλάξωσι πίστιν εἰς τὴν βασιλείαν, τὸν Νικολάη βόδα ὅμως δὲν τὸν ἐπρό-
40 σταξε διὰ στόματος ἑτέρου, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἴδιος βασιλεὺς τὸν εἶπε ἔτσι: Ἴδου ὅπου σὲ ἐλέησα καὶ αὐθὶς μὲ τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδαβίας καὶ νὰ κυττάξῃς νὰ δουλεύσῃς μὲ πίστιν τὴν βασιλείαν μας. Καὶ ἔτσι μὲ μεγάλον ἀλάγι τὸν ἔφεραν εἰς τὸ σαράγι του.

¹ In ms «τάς».

tenilor săi și n-a mai stat ascuns, ci mergînd la Poartă a întîlnit acolo pe caimacam. Acesta i-a spus că este poruncă împărătească să dea cele cincizeci de pungi ale bairam-peșcheșului de care am vorbit mai sus. Nicolae vodă a răspuns că acele pungi le-a luat Dimitrașcu vodă și că împărăția 5 să aibă milă de el. A arătat că este ruinat de datorii, deoarece în cele nouă luni cît a domnit nu și-a scos nici a treia parte din cheltuieli. Caimacamul i-a răspuns că este poruncă împărătească să-l închidă și l-a trimis la ceaș-lar-emini.

Nicolae vodă, văzîndu-se în închisoare și gîndindu-se la suma cea 10 mare de bani pe care i-o cereau, a pierdut orice nădejde de domnie și a poruncit să se vîndă toate giuvaericalele sale ca să plătească acele cincizeci de pungi. Mulți dintre cei de afară spuneau că Nicolae vodă va avea de suferit din partea împărăției. Dar, pe cînd oamenii de rînd vorbeau astfel, a sosit la sultan talhîș de la marele vizir și de la toate pașalele ca 15 să trimită domn în Moldova pe Nicolae vodă, căci altul mai credincios împărăției nu este și nici nu poate altul să chivernisească țara în starea în care a ajuns. Ei au arătat totodată că și toate pîrile, pe care le-au aruncat asupra-i Dimitrașcu vodă și boierii erau mincinoase și de aceea 20 să-l trimită împărăția cît mai în grabă ca să strîngă raiaua și să îndeplinească poruncile împărătești.

Primind dar talhîșul, sultanul s-a gîndit că într-adevăr nu este altul mai vrednic și mai credincios decît Nicolae vodă ca să fie trimis domn, 25 căci ceilalți domni mazili, adică Antioh vodă, Mihai vodă și Constantin Duca vodă, care se aflau la Constantinopol, aveau nume rău de haini și de aceea a hotărît, potrivit cu talhîșul marelui vizir și al pașalelor, să dea domnia lui Nicolae vodă. Atunci sultanul a trimis la muftiu de l-a întrebat dacă este obicei ca împărăția să dea cucă. Deoarece marele vizir 30 lipsea, iar muftiul era prieten cu Nicolae vodă și fusese și cu Exaporitul, tatăl acestuia, a răspuns sultanului că se cuvine să i se dea cucă și să fie trimis fără zăbavă la domnie.||

686 Aducînd dar pe Nicolae vodă înaintea sa, sultanul l-a îmbrăcat cu caftanul domniei și i-a iertat și cele cincizeci de pungi ce i se cereau. 35 Și cu toate că este obicei ca domnii, după ce îmbracă caftanul, să meargă să se închine sultanului și să îmbrace și cuca, iar sultanul să le poruncească prin gura altuia să păstreze credință față de împărăție, lui Nicolae vodă însă nu i-a poruncit prin gura altuia, ci însuși sultanul i-a vorbit astfel: 40 « Iată că te-am miluit iarăși cu domnia Moldovei; să cauți să slujești cu credință împărăția-noastră». Apoi l-au dus cu mare alai la seraiul său.

Îndată ce a sosit la seraiul său, Nicolae vodă a poruncit să se trimită scrisori aici în țară și neștiind încă de fratele său că era caimacam și că Lupu vornicul și Antioh Jora hatmanul se găseau închiși din mînia împărătească, și-a pus în gînd să rînduiască caimacami ai țării pe acești doi, 5
adică pe Lupu vornicul și pe Antioh Jora hatmanul. Din întîmplare însă, pe cînd el nutrea acest gînd, a primit scrisori de la Ioan vodă, care îi destăinuia toate cele petrecute. Îi mai scria că s-a nevoit mult ca să scape pe Lupu vornicul și pe Antioh Jora hatmanul, dar n-a putut. La toate acestea Nicolae vodă a răspuns astfel: « Iubite frate, îți mulțumesc mult 10
că te-ai nevoit să liberezi pe boieri de mînia împărătească care a căzut asupra-le, pentru care vei avea și de la Dumnezeu răsplată ». A scris și lui Ioan Buhuș, mare logofăt, și lui Gavriil Miclescu, mare vornic, să 15
fie caimacami și să îngrijească de starea țării împreună cu fratele său Ioan vodă pînă la venirea sa. A mai scris încă și boierilor țării, care erau pribegi, să vină la casele lor fără nici o grijă și frică. A trimis de asemenea scrisori 20
și boierilor care dăduseră jalbă sultanului, arătîndu-le că i-a iertat din toată inima și să vină la casele lor și că va avea pentru toți dragoste||
687 și milă.

După ce au trecut cîteva zile, Nicolae vodă, fiind zorit de sultan să pornească și să vină cît mai în grabă aici în țară, a plecat din Constantinopol la 10 octombrie 7220. Pe drum a întîlnit toate pașalele care se 25
întorceau de la război; i-au arătat mare atenție din dragostea pe care o aveau față de el. Ajungînd la Hapsà¹ lîngă Adrianopol și aflînd că marele vizir se apropie de satul Vaxila, a pornit din Hapsà la orele patru din noapte și s-a dus la Dervenchioi și de acolo la satul Vaxila, unde sosise și marele vizir împreună cu hanul Devlet Gherei.

Nicolae vodă a întîlnit acolo pe marele vizir, care l-a primit cu multă prietenie și cu mare cinste, fiindcă îl iubea mult, căci era vechi prieten 35
cu Exaporitul, tatăl lui. De asemenea și hanul i-a arătat mai mare atenție și cinste decît cum se obișnuia cu domnii de mai înainte.

Prima rugămînte a lui Nicolae vodă către marele vizir a fost să libereze pe cei trei boieri amintiți mai sus, închiși la Varna. Deoarece știa 40
și sultanul despre ei, marele vizir i-a făgăduit că, după ce va merge la Constantinopol, îi va dezvinovăți în fața sultanului pentru hatîrul lui și îi va elibera. Marele vizir n-a apucat însă să meargă la Constantinopol, căci între timp îl pîrîseră la sultan și hanul și regele șvezilor, că dacă n-ar 45
fi fost mituit cu multe bogății de moscali și ar fi stat pe loc, ar fi putut,

¹ Localitate lîngă Adrianopol; forma corectă este Χάψα (Hapsa); în Axinte Uricarul este trecut greșit Hafsa, vezi M. Kogălniceanu, *Letopisește*, II, p. 129.

τον περιπόσειν από τους Μοσχόβους, εις την άδυναμiam όπου έφθασαν, ημπορούσε να τους αιχμαλωτιση δλους τους Μοσχόβους, όπου ηε αυτόν τον βασιλέα τους. Και έξ αιτίας ταυτης της διαβολής τον έμαζίζευσε, παύνοντας και όλον τον λαόν του εις την βασιλείαν, την δε έπιτρο- 5 πικην σφραγίδα έδωκε τώ Ισοφ-πασά, του ευπεθέυτος τότε γιωαννισάφ- άγασή.

Ηπό τουτων όμως κινώντας ο Νικολάν Βόδας από τον βεζήρην έλαβε καθ' όδον και άλλα γράμματα του αδελφου του Ιωάν Βόδα, όπου και τών προφρηθέντων καμιακάμηδών, ηε τα όποια του έφωανέφωσαν πως δέν θάζει 10 η τάρσα να έβγην από τις ημεζέυεις, ηήτε οι φευγυάτοι άρχοντες || να έπι- σρέψωσιν εις την τάρσαν, έπειδη άλλοι έφοβούτο από το χρεός όπου έχρεωστούσαν εις τους Τοπρους, άλλοι δε από τας άπραγιάς και ζημιάς όπου έκαμαν εις τον καιρόν τών Μοσχόβων, και προσέτι τον έδωκαν ει- 15 δησιν δια τα σφρατεύματα του Βοεβόδα Κιόβσκη πως εφύσκοιται εις την τάρσαν από το Όρχεί έως το Χοτιν, δια τα όποια αυτά εθός έστειλεν τον μέγαν ουσάφην εις την Πόρταν και έγραψε και τους καπικεχαγιάδες δια να έβγάνουν φερμάνα, ένα μέν περ το παγιά και τών άρχόντων δια να ητην έχον από κανέναν καμιαν περιπαζίν, άλλο δε δια να έβγουν τα 20 λέχικα σφρατεύματα από την δολίαν, ητοι άθλίαν τάρσαν, τα όποια κατά την θέλησιν του έγιναν.

Φθάνοντας λοιπόν ο Νικολάν Βόδας εις το Ταλάτσι, εις τας εικοσιεν- 25 νέα ημερας του αυτού μηνός Οκτωβριου, ηε το να ητον οι άρχοντες διε- σκριπτιένοι, καθώς προέφημεν, δέν έβγηκε ριιάς εις προούπαντισιν του. Και ηη θέλοντας να στενοχωρήση τους χριστιανούς δια τα συνθησιμένα 25 αυθεντικά έξόδα τών κωνακίων, έστειλεν εις κάθε κováκι από πενήντα γρόσια, έργον κατ' άλληθριαν άξιον έπαίλου, έπειδη άλλος αυθεντης δέν το έκαμε. Και τόσον έλυσέτο βλάποντας την τότε καταστάσιν της τάρ- 30 πας, όπου εκ βαθέων καρδίας ποζάκις άναστεινάζε λέγοντας: Άλλοιμο- νον εις την άθλίαν τάρσαν εις τι ευτυχίαν την άφισα και εις τι άφαι- σμόν την βλάπω.

Άκουοντας ο Ιωάν Βόδας τον εις το Ταλάτσι έρχομόν του αδελφου 35 του Νικολάν Βόδα, εθός έτοιμάσθη και έβγηκεν εις προούπαντισιν του. Και περνώτας τον ποταμόν Μπουράδην ο Ιωάν Βόδας, όντας κωυηέ- νος ο Νικολάν Βόδας εις το Μάμπτα-πέ, του έστειλεν άλογον τουρκικον ηε βασιλικήν στολήν και εκβαβαλίκευσεν άφου έπλησιασεν εις το Μάμπτα- 40 πέ και έτσι ηε άλαγι μεγάλον και ηε ριηήν ποζάήν, τον έπηγαν έως εκει και άνταμύνοντας τον αδελφόν του Νικολάν Βόδα, ένηγκάλισθηκαν και εκμαυ τον αδελφικόν άσπασμόν. Και άφου εκάθησαν έως ηιαν ώπαν εκει, 40 εκίνησαν κατά το Βασαούγι καρβαάφηδες και οι δύο, συνουμιάωντας εις όλην την όδοιποριαν. Τη δε όδοη του Νοεμβριου ηιηός, ηάθεν έδω εις τον θρόνον ηε ηεγάλην αυθεντικήν παρτάζιν, κατά την συνθηθειαν τών 8 Νοεμβριου <1711> 45 από ηιαν τόχων και ένα άτάζι. Μετά τούτο δε, κινώντας τον αδελφόν και ηετα ηην φιλίαν έχάρισεν όλους μικρούς τε || και ηεγάλους άρχοντας 689

1 Cuvintele «του ευπεθέυτος τότε γιωαννισάφ-άγασή» sint adăugate de alte mină la marginea manuscrisului.

8 Νοεμβριου <1711>
29 Οκτωβριου <1711>

688

așa cum slăbise puterea moscalilor, să-i robească pe toți împreună cu țarul lor. Din pricina acestei pîri, sultanul l-a mazilit, luîndu-i și toată averea pentru împărăție, și a dat pecetea de vizir lui Iusuf-pașa¹, care 5 atunci era ienicer-agasi.

Înainte de acestea însă, cînd Nicolae vodă plecase de la marele vizir, a primit pe drum și alte scrisori de la fratele său Ioan vodă, precum și de la sus-zișii caimacami, prin care îi aduceau la cunoștință că țara nu 688 vrea să iasă din băjenii și nici boierii pribegi || să se întoarcă în țară, căci se temeau unii din pricina datoriilor pe care le aveau de plătit turcilor, alții din pricina jafurilor și distrugerilor pe care le făcuseră pe vremea moscalilor. De asemenea îl înștiințau prin scrisorile lor că oștile voievodului Kievului se aflau în țară de la Orhei pînă la Hotin. Pentru toate 15 acestea, Nicolae vodă a trimis îndată la Poartă pe marele ușer și a scris și capuchehaielor să scoată firmane, unul pentru raia și boieri, să nu aibă nici o supărare din partea nimănui, altul ca să iasă oștile leșești din nenorocita țară. Acestea s-au făcut după dorința lui. 20

Ajungînd dar Nicolae vodă la Galați la 29 ale aceleiași luni octombrie, n-a ieșit nimeni întru întîmpinarea lui, deoarece, precum am spus mai sus, boierii erau risipiți. Nicolae vodă, nevrînd să supere pe bieții oameni cu obicinuitele cheltuieli domnești ale conacelor, a trimis la fiecare 25 conac cîte cincizeci de lei, faptă într-adevăr vrednică de laudă, căci alt domn nu făcuse așa ceva. Și atît de mult se mîhnea văzînd starea de atunci a țării, încît deseori ofta din adîncul inimii zicînd: « Vai de biata țară, în ce bunăstare am lăsat-o și ce distrusă o văd acum ». 30

Auzînd de sosirea fratelui său Nicolae vodă la Galați, Ioan vodă s-a pregătit îndată să-i iasă întru întîmpinare. Cînd Ioan vodă a trecut riul Birlad, Nicolae vodă, care făcuse conac la Baba Rea, i-a trimis un cal turcesc cu podoabe împărătești. Ioan vodă a încălecat cînd s-a apropiat 35 de Baba Rea și astfel cu mare alai și multă cinste a fost condus pînă acolo, unde s-a întîlnit cu fratele său Nicolae vodă, s-au îmbrățișat și s-au sărutat frățeste. După ce au stat acolo cam un ceas, au plecat amîndoi călări spre Vaslui vorbind tot timpul pe drum, iar la 8 noiembrie Nicolae 40 vodă a sosit aici în scaun cu obișnuitul mare alai domnesc. După cîteva zile a dat toate boierii și, făcînd masă bogată în casa cea mare, a ospătat 689 pe boieri, iar după ospăț le-a dăruit tuturor boierilor mici || și mari cîte un postav și cîte un atlas. După aceea, Nicolae vodă a pornit pe fratele 45

29 octombrie
<1711>

40
8 noiembrie
<1711>

¹ Iusuf-pașa a stat la vizirat de la 13 noiembrie 1711 pînă la 12 noiembrie 1712.

του Ἰωάν βόδαν διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔγραψε πάλιν ὁ Νικολάη βόδας εἰς τοὺς φευγάτους ἄρχοντας μεθ' ὄρκου πὼς τοὺς ἐσυγχώρησε καὶ πὼς θέλει τοὺς ἔχει εἰς τὸ ἔλεός του, μόνον νὰ σηκωθοῦν νὰ ἔλθουν εἰς τὰ ὀσπίτιά των καὶ δὲν θέλουν ἔχει καμίαν πείραξιν, μήτε ἀπὸ τοὺς χρεοφειλέτας των. Ὅθεν καὶ πιστούμενοι μὲ τὸ νὰ τὸν ἤξευραν ἀπὸ τὴν πρώτην του αὐθεντίαν πὼς εἶναι φιλαλήθης καὶ ἐλεήμων, χωρὶς ἄργητας ἤλθαν ὅλοι ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν.

Μετὰ τοῦτο πάλιν, βάνοντας μεγάλην ἐπιμέλειαν διὰ τοὺς ἀνθρώπους, γυναῖκας τε καὶ παιδιά ὅπου ἐσκλαβώθηκαν, ἔβγαλε φερμάνι ἀπὸ τὴν βασιλείαν καὶ γερλίκι ἀπὸ τὸν χάνην, παίρνοντας προσέτι καὶ ἕναν μπουλουκ-μπάσσην μὲ σεῖμμένηδες ἀπὸ τὸν χάνην καὶ διορίζοντας καὶ ἐδικούς του πιστοὺς ἀνθρώπους, ἐπεριπατοῦσαν μαζί μὲ αὐτοὺς εἰς τὸ Μπουζάκι, καὶ εἰς τὸ Κελί, καὶ εἰς τὸ Ἰσμαῖλι, καὶ εἰς τὴν Μπραῖλαν, καὶ ὅπου εὕρισκαν ἢ ἄνδρα ἢ γυναῖκα ἢ παιδί σκλαβωμένον εὐθὺς τὸ ἔπαιρναν. Καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον πολλοὺς ἐλευθέρωσαν, τοὺς ὁποίους καθ' ἡμέραν ἔβγαναν ἔμπροσθέν του καὶ βλέποντάς τους γυμνοὺς, ἐπρόσταζε καὶ τοὺς ἔκαμναν φορέματα, τοὺς δὲ ὑπανδρεμμένους τοὺς ἔδιδεν γράμματα ἐλέους διὰ νὰ εἶναι ἀσύδοτοι καὶ ἀνενόχλητοι.

Πρὸς τοῦτοις ἅπασι, κινῶντας ὁ Ἰωάν βόδας διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸν ἐπαράγγειλε πάλιν καὶ τὸν ἐπαρακάλεσε νὰ ἐπιμεληθῇ μὲ ὅ,τι τρόπον ἤμπορέση νὰ πάρῃ τὸ ἰτλάκι τῶν ρηθέντων ἀρχόντων, καὶ ἀφοῦ ἔφθασεν ὁ Ἰωάν βόδας, δὲν ἔπαυε γράφοντάς τον νὰ ἐπιμεληθῇ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν βασιλικὴν ὄργην ὅπου εὕρισκοντο.

Ὁ Δοβλὲτ Γκερέης χάνης, ἀγκαλὰ ἦτον μέγας καὶ φοβερὸς εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ εἶχε μεγάλην παρρησίαν εἰς τὴν βασιλείαν, ἀγαποῦσεν ὅμως κατὰ πολλὰ τὸν Νικολάη βόδαν καὶ ἐτελείωνε ὅσα καὶ ἂν ἐζητοῦσε ἀπὸ τὴν χανίαν του, καθὼς προείπαμεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν σκλαβωμένων, Ὅθεν διὰ συνδρομῆς του ἔβγαλεν ὁ Νικολάη βόδας καὶ τοὺς Τατάρους ἀπὸ τὴν τσάραν. Καὶ ἐπειδὴ μ' ὅλον ὅπου τὸν εἶχεν ὁ χάνης εἰς τόσῃν ἀγάπην, δὲν ἔπαυαν πάλιν καὶ οἱ μουσαῖπηδες τοῦ βασιλέως νὰ τὸν γράφουν διὰ τὸν Νικολάη βόδαν, ὁ σιλικτάρ-ἀγάς τοῦ βασιλέως καὶ ὁ τσοχαδάρ-ἀγασῆ καὶ ὁ ρεκεπτάρ-ἀγασῆ διὰ νὰ τὸν περιποιῆται καὶ νὰ τὸν ἔχη εἰς ἀγάπην, μὲ τὸ || νὰ ἐστάθῃ πιστὸς τῆς βασιλείας καὶ αὐτὸς καὶ ὁ πατέρας του ἐξ Ἀπορρήτων, καὶ μὲ αὐτὸ ἠῤῥξανεν ἢ πρὸς τὸν Νικολάη βόδαν ἀγάπη τοῦ Δοβλὲτ Γκερέη καὶ ὅ,τι τὸν ἐζητοῦσε διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην ὅπου τὸν εἶχεν, ὅλα τὰ ἐτελείωνεν καὶ ἔτσι ἀπελάμβανε μεγάλην ὠφέλειαν ὁ τόπος. Παρομοίως δὲ ὁ Ἰσοῦφ-πασάς βεζίρης εἶχε τὸν Νικολάη βόδαν εἰς μεγάλην εὐνοίαν καὶ ἀγάπην, ὁ ὁποῖος συνεχῶς τοῦ ἔγραφε μεχτούπια, ἐπιστολάς δηλαδὴ, ὅχι ὡσάν βεζίρης μὲ μεγαλειότητα, ἀλλ' εὐνοϊκῶς, ὡσάν εἰς ἕνα φίλον του, τὸ ὁποῖον αὐτὸ εἰς κανένα τῶν προγενεστέρων αὐθέντων δὲν ἔγινε, ἐπειδὴ ὅχι μόνον τὸν ἔγραφεν ὁ βεζίρης νὰ τοῦ φανερώνη τὰς ὑποθέσεις ὅπου ἐγίνονταν εἰς τὰ ἐπάνω μέρη, ἀλλὰ ἐζητοῦσε καὶ συμβουλήν ἀπὸ τὸν Νικολάη βόδα εἰς ἐκεῖνα ὅπου συντείνουσι πρὸς ὠφέλειαν τῆς βασιλείας.

Τὰ ὅσα λοιπὸν ἔγραφεν ὁ Νικολάη βόδας, ὅλα τὰ ἐπίστευεν ὁ βασιλεὺς. Εὕρισκετο ὅμως αὐτὸς εἰς μεγάλην ἔννοιαν διὰ τὰ τοιαῦτα ὡσάν ὅπου ὁ μὲν βεζίρης ἤθελε νὰ στερεωθῇ ἢ ἀγάπη μὲ τοὺς Μοσχόβους καὶ νὰ εἰρηνεύσουν τὰ πράγματα καθὼς ἐσυμφωνήθηκαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ

său Ioan vodă la Constantinopol și a scris iarăși boierilor pribegi, încredințându-i cu jurământ că i-a iertat și îi va avea în mila sa și că nu vor avea nici o supărare nici din partea creditorilor, numai să vină la casele lor. Așadar, dându-i crezământ, căci îl știau din prima lui domnie că 5 este iubitor de adevăr și milostiv, ei au venit toți fără zăbavă aici în țară.

După aceea Nicolae vodă s-a silit mult pentru liberarea bărbaților, femeilor și copiilor din robie. A scos firman de la împărăție și ierlic de la han, de la care a luat încă și un buluc-bașa cu seimeni. Aceștia umblau 10 împreună cu oamenii orînduiți de Nicolae vodă prin Bugeac, pe la Chilia, pe la Ismail și pe la Brăila și unde găseau bărbați, femei sau copii robiți îndată îi luau și în chipul acesta au liberat pe mulți. Pe cei liberați îi 15 aduceau în fiecare zi înaintea lui Nicolae vodă, care, văzîndu-i goi, porunca să li se facă haine, iar celor căsătoriți le dădea cărți de milă, ca să fie scutiți de dări și să nu aibă nici o supărare.

Pe lângă toate acestea, cînd Ioan vodă a pornit la Constantinopol, Nicolae vodă i-a dat însărcinarea și l-a rugat să-și dea toată silința și prin 20 orice chip va putea să obțină iertarea zișilor boieri. Și după ce Ioan vodă a ajuns la Constantinopol, Nicolae vodă nu înceta de a-i scrie să aibă grijă să-i libereze de mînia împărătească în care se găseau.

Devlet Gherei hanul, cu toate că era mare și temut pe acea vreme și avea mare trecere la împărăție, totuși îl iubea mult pe Nicolae vodă și 25 îndeplinea toate cîte acesta cerea de la înălțimea-sa, precum am amintit mai sus cu prilejul liberării celor robiți. Tot cu ajutorul lui, Nicolae vodă a scos și pe tătari din țară. Și deși hanul îl iubea mult, totuși, deoarece musaipii sultanului (silictar-aga împărătesc, ciohodar-agasi și rechiptar- 30 agasi) nu încetau de a-i scrie acestuia pentru Nicolae vodă, îndemnîndu-l să fie binevoitor față de el și să-l iubească, căci || s-a purtat cu credință 690 față de împărăție și el și Exaporitul, tatăl său, dragostea lui Devlet Gherei pentru Nicolae vodă creștea, și pentru dragostea cea multă pe care o avea 35 pentru el îi îndeplinea toate cererile și astfel țara trăgea mari foloase. De asemenea, și Iusuf-pașa, marele vizir, avea mare bunăvoință și dragoste pentru Nicolae vodă și mereu îi scria mehtupuri, adică scrisori, nu cu mîndrie, ca un mare vizir, ci cu bunăvoință ca unui prieten, ceea ce nu 40 se întîmplase cu nici unul din domnii de mai înainte; căci marele vizir nu-i scria numai să-i trimită vești despre cele ce se întîmplau în părțile de sus, dar cerea și sfat de la Nicolae vodă cu privire la cele ce erau în folosul împărăției.

Deci sultanul dădea crezare la tot ce scria Nicolae vodă. El se afla 45 însă în mare neliniște, fiindcă marele vizir voia să se întărească pacea cu moscalii, așa cum se aranjase pe vremea marelui vizir Mehmed-pașa

Baltagi, și să se liniștească lucrurile, iar hanul cu regele șvezilor voiau să se strice pacea așezată cu moscalii și scriau neîncetat Porții numai lucruri potrivnice, ca să împingă pe sultan să declare iarăși război moscalilor. Din această pricină, Nicolae vodă avea mare grijă, temîndu-se ca nu 5 cumva să izbucnească iarăși vreo tulburare între cele două împărății. Dar cele scrise de han și de regele Suediei nu erau luate de loc în seamă de împărăție, care așa de mult îl stima pe Nicolae vodă, încît și muftiul Abazade-efendi îi scria mehtupuri, în care îi aducea laude în chip prietenesc, ceea ce nicicînd nu se întîmplase și nici nu este îngăduit de legea 10 lor ca mulftiul să scrie unui domn creștin, lucru într-adevăr vrednic de 691 mare mirare. Dar nici cu acest fapt nu se mîndrea Nicolae|| vodă, ba chiar se mîhnea și îi părea rău că nu putea să îndeplinească poruncile împărătești, deoarece țara era pustiiată de robirea pe care o suferise și 15 de povara pe care o avea de la oștirea lui Halicki, hatmanul Țării leșești, care oștire se afla aici în țară, de la Orhei pînă la Soroca. Nicolae vodă mai era supărat și din pricina lui Studeski Leahul și Giaum-bei tătarul, care luaseră în stăpînire cu firman împărătesc, prin mijlocirea hanului, cîteva sate ale Orheiului, pentru care, cu toate că scosese și Nicolae vodă 20 firman ca să le ia înapoi sub stăpînirea țării, totuși, știind că aceasta se făcuse prin mijlocirea hanului, n-a vrut să arate acel firman nimănui, așteptînd, ca om înțelept, momentul potrivit. Iar firmanul pe care-l avea pentru scoaterea oștirii leșești din țară l-a trimis seraschierului de atunci 25 al Benderului, Cara Mehmed-pașa, care, dacă nu i s-ar fi întîmplat mazi-lirea, desigur că ar fi scos oștirea leșească din țară, nu numai pentru dragostea ce-i purta lui Nicolae vodă, dar și pentru faptul că era și poruncă împărătească. Deoarece însă în locul lui a fost trimis ca seraschier Ismail-pașa, oștile amintite au rămas în țară, căci acest Ismail-pașa se temea de 30 regele Suediei să nu-l mazilească, fiindcă pe acea vreme acesta era ascultat de împărăție și se temeau de el nu numai pașii, dar chiar marii viziri ai împărăției, așa că toate se făceau după voia lui. Dar cu toate că regele Suediei avea multă trecere la împărăție, totuși Ismail-pașa, văzînd stima 35 cea mare și încrederea de care se bucura și Nicolae vodă la împărăție, s-a sfătuit cu Halicki Leahul și au scris lui Nicolae vodă, rugîndu-l să lase să ierneze oștile lor aci în țară, făgăduind că nu le vor da voie să facă nici o stricăciune, ci vor cumpăra toate cele de trebuință cu plată bună. 40 Nicolae vodă a fost silit să arate care era adevărul și a răspuns că are 692 firman împărătesc și poruncă ca oștile lor să nu ierneze aici|| în țară. Supărîndu-se de acest răspuns, regele Suediei a poruncit ca oștile să se împrăștie prin țară și fiecare dintre căpetenii să ierneze cu oastea sa unde 45 va socoti bine.

Βλέποντας ὁ Νικολάη βόδας πὼς ἐσκόρπισαν τὰ στρατεύματα εἰς ὄλην τὴν τσάραν καὶ ἔφθασαν ἕως εἰς τὸ Ρώμανον καὶ μάλιστα τὰ κακουργήματα καὶ ἄρπαγὰς ὅπου ἔκαμναν εἰς τοὺς ἐντοπίους, ἔγραψε πρὸς τὸν ρήγα τῆς Σφετσίας καὶ ἐφανέρωσε τὰ κακά, κλεψίας τε καὶ αἰσχροουργίας ὅπου ἔκαμναν τὰ στρατεύματά του ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν καὶ εἰς τὸν ραγιὰν τῆς βασιλείας, παρακαλῶντας τον νὰ δώσῃ προσταγὴν εἰς τοὺς ἄρχηγούς τοῦ στρατεύματος καὶ εἰς τὸ στράτευμα ὅλον διὰ νὰ παύσουν ἀπὸ τὰ τοιαῦτα. Πλὴν μήτε μὲ αὐτὸ δὲν ἔγινε καμία διόρθωσις οὔτε ὠφέλεια.

10 Λυπούμενος λοιπὸν ὁ Νικολάη βόδας τοὺς ἀθλίους ἐντοπίους διὰ τὰ μεγάλα κακὰ ὅπου ἐτραβοῦσαν, ἄφησε τὸν φόβον εἰς ἓνα μέρος ἐπειδὴ καὶ ἤξευρε πὼς ὁ βασιλεὺς εἶχε μεγάλην εὐνοίαν καὶ ἀγάπην εἰς τὸν ρήγα τῆς Σφετσίας καὶ εὐθὺς ἔστειλεν ἀναφορὰν εἰς τὴν βασιλείαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐφανέρωνεν ἓνα πρὸς ἓνα τὰ κακὰ ὅπου ἔκαμναν εἰς τὴν τσάραν τὰ στρατεύματα τῶν Λέχων. Ἡ ὁποία ἀναφορὰ φθάνουσα καὶ εἰς αὐτὸν τὸν βασιλέα, εὐθὺς ἔστειλε χαιτισερίφι φοβερικὸν εἰς τὸν Ἰσμαῆλ-πασάν τοῦ Βενδερίου διὰ νὰ ἐβγάλλῃ τὰ στρατεύματα ἀπὸ τὴν τσάραν μίαν ὥραν πρῶτύτερα. Καὶ ἀγκαλὰ δὲν ἤθελεν ὁ Ἰσμαῆλ-πασὰς νὰ χαλάσῃ τὸ χαιτίρι τοῦ ρηγὸς τῆς Σφετσίας, δὲν ἤμποροῦσεν ὅμως νὰ κάμῃ ἀλλέως, πᾶρξ νὰ τελειώσῃ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν, φοβούμενος νὰ μὴν τοῦ συνέβῃ ὀργὴ παρὰ τῆς βασιλείας, ἂν σταθῇ ἀπειθῆς τοῦ βασιλικοῦ χαιτισερίφιου. Ὅθεν καὶ κατὰ τὸ βασιλικὸν χαιτισερίφι, μ' ὅλον ὅπου ἐθυμώθη ὁ ρήγας τῆς Σφετσίας, ἐπρόσταξε νὰ ἐβγουν τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὴν τσάραν.

25 Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν καιρὸν ὁ Γρουζίνσκης, ρωγινμετάρης ὄλου τοῦ στρατεύματος καὶ στάρωστες Ρούβσκη, ἐμβαίνοντας εἰς τὴν Λεχίαν, μὲ ὅλον του τὸ στράτευμα, ἄρχισε νὰ κουρσεύῃ καὶ νὰ χαλᾷ τὰ χωρία τοῦ χατμάνου Σινάβσκη, καὶ τότε ἐκούρσευσε καὶ τὰ σπίτια || τοῦ Κωνσταντίνου Τουρκουλέτση, ὅπου ἦτον πολκόβνικος τῆς Ρετσεποσπόλιτας τῶν 693
30 Λεχῶν, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπῆγεν εἰς τὸ Σνέτινον καὶ ἐπάσχισε μὲ κάθε τρόπον νὰ ἀπατήσῃ τοὺς δραγούνοους διὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν ζάμκαν, ἦτοι τὸ φρούριον. Δὲν ἐδυνήθη ὅμως καὶ οὐδένα τρόπον, καὶ ἔτσι ἐκούρσευεν καὶ ἀφάνιζεν τὰ χωρία τοῦ χατμάνου Σινάβσκη ἱκανὸν καιρὸν, ἕως οὐ ἔστειλεν ὁ Σινάβσκης χάτμανος κατ' αὐτοῦ ἱκανὸν στράτευμα διὰ νὰ τὸν ἀντιπολεμήσῃ καὶ νὰ τὸν ἀποδιώξῃ ἀπὸ τοὺς τόπους του. Τὸ ὁποῖον μανθάνοντας ὁ Γρουζίνσκης, ἔφυγεν ἀπ' ἐκεῖ καὶ εἰς τὴν διάβασιν τοῦ Νίστρου ποταμοῦ τὸν ἐπρόφθασε τὸ στράτευμα τοῦ χατμάνου Σινάβσκη καὶ τοῦ ἐπῆρεν ὅλα τὰ κούρση ὅπου ἔκαμε, αἰχμαλωτίζοντας καὶ πολλοὺς ἀπὸ τὸ στράτευμά του, καὶ ἔτσι πάλιν ἐμπῆκεν εἰς τὴν τσάραν καὶ ἐγλύτωσεν 40 ἀπὸ τοὺς καταδιώκοντας αὐτόν. Ἀφοῦ δὲ ἀπέρασαν ὀλίγες ἡμέρες, ἔβαλε σκοπὸν νὰ ἔμπῃ πάλιν εἰς τὴν Λεχίαν καὶ νὰ πηγαίῃ εἰς τὸν ρήγα Στανίσλαβον καὶ εἰς τὸν Κρὰς γενεράλην ὅπου ἦτον μὲ τὰ σφέτσικα στρατεύματα διὰ νὰ βάλουν δυναστικῶς τὸν Στανισλάβον ρήγαν εἰς τὴν Λεχίαν καὶ μὲ αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐσυνάθροισε ἕως εἴκοσι χιλιάδες στράτευμα 45 καὶ ἐμβαίνοντας εἰς τὴν Λεχίαν, ἄρχισε πάλιν νὰ κουρσεύῃ καὶ νὰ διαφθείρῃ ὅλα τὰ χωρία, δίδοντας μὲγάλον φόβον εἰς ὄλην τὴν Λεχίαν, περὶσσότερον δὲ εἰς τὸ Βαρσάβι, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὸν φόβον ἐστάθησαν οἱ ἄνθρωποι κεκλεισμένοι μέσα εἰς τὸ Βαρσάβι. Ὁ δὲ χάτμανος Σινάβ-

Văzînd că oștile s-au împrăștiat prin toată țara și au ajuns pînă la Roman și mai ales văzînd răutățile și jafurile pe care le făceau păgubînd pe locuitori, Nicolae vodă a scris regelui Suediei și i-a adus la cunoștință răutățile, prădăciunile și faptele urîte pe care le săvîrșeau oștile lui aici în țară și în raiaua împărăției, rugîndu-l să dea poruncă căpeteniilor oștirii 5 și întregii oștiri să înceteze cu asemenea fapte. Dar nici cu aceasta nu s-a adus vreo îndreptare sau vreun folos.

Nicolae vodă, de milă pentru bieții locuitori care îndurau multe 10 rele, a lăsat frica la o parte, care se datora faptului că știa că sultanul avea mare bunăvoință și dragoste pentru regele Suediei, și îndată a trimis o jalbă la împărăție; în ea arăta una cîte una răutățile pe care le făceau în țară oștile leșești. Această jalbă ajungînd chiar la sultan, îndată acesta 15 a trimis hatîșerif amenințător lui Ismail-pașa al Benderului, poruncindu-i să scoată oștile din țară cu un ceas mai devreme. Și cu toate că Ismail-pașa nu voia să strice hatîrul regelui Suediei, totuși nu putea să facă altfel, decît să îndeplinească porunca împărătească, temîndu-se de mînia împă- 20 răției dacă n-ar da ascultare hatîșerifului împărătesc. Așadar, potrivit hatîșerifului împărătesc, el a poruncit ca oștile regelui Suediei să iasă din țară, cu toată supărarea acestuia.

În timpul acesta, Gruzinski, reimentarul oștirii întregi și staroste 25 de Rava, intrînd în Țara leșească cu toată oștirea sa, a început să prade și să pustiască satele hatmanului Sinavski. Tot atunci a prădat și casele || 693 lui Constantin Turculeț, care slujea la leși și era polcovnic în Reci pospolita. De acolo a mers la Sniatin și a încercat în tot chipul să înșele pe 30 dragoni ca să predea zamca, adică cetatea, dar n-a reușit în nici un chip, și astfel prăda și pustia timp îndelungat satele hatmanului Sinavski, pînă cînd acesta a trimis o oștire însemnată ca să lupte împotriva lui și să-l alunge din ținuturile sale. Gruzinski, aflînd aceasta, a fugit de acolo, dar 35 la trecerea Nistrului oastea hatmanului Sinavski l-a ajuns, i-a luat toate prăzile pe care le făcuse și a robit și mulți din oastea lui, și astfel Gruzinski a intrat iarăși în țară, scăpînd de urmăritorii săi. După ce au trecut cîteva 40 zile, și-a pus în gînd să intre iarăși în Țara leșească și să meargă la regele Stanislav și la generalul Kras, care era cu oștile suedeze, ca să pună cu forța pe Stanislav rege în Țara leșească. În acest scop a strîns oaste, ca la douăzeci de mii și, intrînd în Țara leșească, a început iarăși să prade 45 și să distrugă toate satele, răspîndind mare groază în toată țara, dar mai cu seamă la Varșovia, unde oamenii au stat închiși în cetate de frica lui. Iat hatmanul Sinavski, văzînd cele ce se petreceau, a trimis iarăși călărime

σκης, βλέποντας τὰ γινόμενα, ἔστειλε πάλιν στράτευμα ἰπικὸν κατ' αὐτοῦ με προσταγὴν νὰ μεταχειρισθοῦν κάθε τρόπον νὰ τὸν νικήσουν. Φοβούμενοι ὁμως οἱ στρατιῶται τοῦ Σινάβσκη νὰ δώσουν πόλεμον μετ' αὐτοῦ εἰς εὐρύχωρον τόπον, τὸν ἐπρόσμεναν εἰς τὰ στενά, κοντὰ εἰς τὸ Τοροῦνι· εἰς τὸ ὁποῖον Τοροῦνι ἦτον ὀλίγον στράτευμα μοσχόβικον εἰς παραχειμασίας. Καὶ μαθὼν περὶ αὐτοῦ ὁ Γρουζίνσκη, ἔπεσεν αἰφνιδίως κατ' αὐτῶν καὶ δίδοντας πόλεμον ἐχάλασε περισσοῦς. ὄντας ὁμως ἐκεῖ κοντὰ καὶ ἄλλο περισσότερο στράτευμα μοσχόβικον καὶ παίρνοντας εἰδησιν περὶ τοῦ Γρουζίνσκη, ὤρμησαν κατ' αὐτοῦ ὁμοῦ καὶ τὸ στράτευμα τοῦ χατμάνου Σινάβσκη καὶ περικυκλώνοντας τὸν Γρουζίνσκη ἀπὸ τὸ ὀπισθεν μέρος, τοῦ ἔδωκαν πόλεμον φοβερόν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Ὅθεν καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους πολκοβνίκους, ὀνόματι Σολτίκ, ἐπροσκύνησε με ὅλα του τὰ φλάμ || πουρα εἰς τοὺς Μοσχόβους.

694

Βλέποντας τὸ τοιοῦτον ὁ Γρουζίνσκη, ἐφοβήθη μεγάλως καὶ ἔφυγε με ὅσον στράτευμα ἐγλύτωσε εἰς τὴν Οὐγγρίαν καὶ ἀπὸ τὴν Οὐγγρίαν ἐμπήκαν πάλιν ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν καὶ ἄρχισαν νὰ κάμουν πολλὰ κακὰ εἰς ὄλην τὴν τσάραν.

Βλέποντας ὁ Νικολάη βόδας τὰ τοιαῦτα κακὰ ὅπου ἐγίνονταν ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Γρουζίνσκη καὶ τοῦ Χαλίτσκη ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν, πολλὰ ἐλυπεῖτο καὶ εἰς μεγάλην ἔννοιαν εὐρίσκετο, ἐπειδὴ ἐτοιμάζοντο καὶ οἱ Λέχοι, ἐτοιμάζοντο διὰ νὰ ἔλθουν ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν κατὰ τοῦ Γρουζίνσκη καὶ Χαλίτσκη. Με ὄλην του ὁμως τὴν λύπην ταύτην καὶ ἔννοιαν, δὲν ἔπαυε γράφοντας πρὸς τὸν ἀδελφόν του μέγαν δραγουμάνον καὶ εἰς τοὺς καπικεχαγιάδες του, διὰ νὰ ὑπερμαχήσουν νὰ ἐλευθερώσουν τοὺς ἄρχοντας ἀπὸ τὴν φυλακὴν τῆς Βάρνας, μὴ διαλείποντας καὶ ἐδῶ γὰρ παρηγορῆ κατ' ἐκάστην με ἔλεη αὐθεντικὰ τὲς ἀρχόντισσες αὐτῶν. Καὶ ἀγκαλὰ δὲν ἀπεκρίνετο πρὸς τοὺς ἄρχοντας ὅπου τὸν ἔγραψαν πολλάκις ἀπ' ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Βάρναν, τοῦτο ὁμως τὸ ἔκαμνε φοβούμενος νὰ μὴν τύχη καὶ παραπέσουν τὰ γράμματά του, ἐπειδὴ καὶ εὐρίσκοντο εἰς βασιλικὴν ὀργὴν, ἀλλὰ δὲν ἔπαυε καθὼς προείπαμεν νὰ γράφῃ εἰς τοὺς καπικεχαγιάδες του νὰ πασχίσουν με κάθε τρόπον νὰ τοὺς ἐλευθερώσωσι. Ἐν τοσοῦτῳ ὁμως, οἱ ἄρχοντες βλέποντες πὼς δὲν τοὺς ἀπεκρίθη καὶ φοβούμενοι μήπως καὶ εἶναι θυμωμένος καὶ ὁ Νικολάη βόδας κατ' αὐτῶν, ἔγραψεν ὁ Λούπουλος βόρνικος εἰς τὸν Δοβλὲτ Γκερέη χάνην με τοὺς λοιποὺς διὰ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ, τάζοντάς του ἱκανὴν ποσότητα ἄσπρων.

Ἐχοντας λοιπὸν ὁ χάνης παλαιὰν φιλίαν με τὸν Λούπουλον βόρνικον καὶ βλέποντας καὶ τὴν ποσότητα τῶν ἄσπρων ὅπου τοῦ ἔταξαν, ἔγραψεν εἰς τὸν βασιλέα παρακαλεστικῶς νὰ τοὺς δώσῃ τὸ ἰτλάκι τους, μαρτυρῶντας ὅτι δὲν εἶναι πταίσται καὶ ἀποστάται τῆς βασιλείας. Ὅθεν ἀναφέροντας ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος καὶ ὁ βεζίρης πρὸς τὸν βασιλέα περὶ αὐτῶν πὼς πολλάκις ἔγραψεν ὁ Νικολάη βόδας διὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν, ὡς ἀνυπεύθυνοι, ἐπρόσταξεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐδόθη τὸ ἰτλάκ-φερμάνι τους εἰς τοὺς καπικεχαγιάδες τοῦ Νικολάη βόδα. || Οἱ καπικεχαγιάδες ὁμως λαμβάνοντας εἰδησιν ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ αὐθέντου των πὼς ἔγραψε καὶ ὁ χάνης εἰς τὸν βασιλέα περὶ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν, ἔστειλαν τὸ φερμάνι εἰς τὸν χάνην, δίδοντας καὶ τὴν περὶ τούτου εἰδησιν καὶ ἐδῶ εἰς τὸν Νικολάη βόδαν, οὗ ἔνεκα καὶ αὐτὸς ἔγραψε πρὸς τὸν χάνην γράμματα εὐχαριστικά περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

695

împotriva lui, cu porunca să întrebuițeze orice mijloc ca să-l biruiască. Ostașii lui Sinavski însă, temîndu-se să dea luptă cu el în cîmp deschis, l-au așteptat în niște locuri strîmte, lîngă Torun, unde era și o mică oaste moschicească pentru iernat. Aflînd aceasta, Gruzinski s-a năpustit pe 5 neașteptate asupra lor și, dînd luptă, a nimicit mai mulți. Dar acolo aproape era și o altă oaste moschicească mai mare, care, aflînd de atacul lui Gruzinski, s-a năpustit împreună cu oștirea hatmanului Sinavski asupra lui și, împresurîndu-l pe la spate, l-au atacat strașnic din amîndouă părțile 10 încît unul dintre polcovnicii cei mari, anume Soltik, s-a închinat moscalilor cu toate steagurile || sale.

Văzînd aceasta, Gruzinski s-a speriat tare și a fugit în Ungaria cu oastea care a scăpat, iar din Ungaria a intrat iarăși aici și a început să 15 facă multe rele în toată țara.

Nicolae vodă, văzînd răutățile pe care le făceau aci în țară oștile lui Gruzinski și ale lui Halicki, era tare mîhnit, și deoarece se pregăteau și leșii să vină aici în țară împotriva lui Gruzinski și Halicki, era tare îngrijorat. Dar cu toată mîhnirea și îngrijorarea sa, nu înceta de a scrie fra- 20 telui său, marele dragoman, și capuchehaielor sale să se străduiască să libereze pe boierii din închisoarea de la Varna, iar aici în țară căuta în fiecare zi să mîngîie cu milă domnească pe jupînesele lor, cu toate că el nu răspundea boierilor, care îi scriseseră deseori de acolo din Varna. 25 El făcea acest lucru pentru că acești boieri se aflau în mînia împărătească și se temea ca nu cumva scrisorile sale să se rătăcească. Dar, precum am spus mai înainte, el nu înceta de a scrie capuchehaielor sale să se stră- 30 duiască în tot chipul să-i libereze. Între timp, boierii văzînd că Nicolae vodă nu le răspunde și temîndu-se că poate și Nicolae vodă este supărat pe ei, Lupu vornicul a scris împreună cu ceilalți lui Devlet Gherei hanul să-i libereze, făgăduindu-i și o mare sumă de bani. 35

Hanul, avînd prietenie veche cu Lupu vornicul și văzînd și suma de bani pe care i-o făgăduiau, a scris sultanului, rugîndu-l să le dea itlacul lor, declarînd că ei nu sînt vinovați și nici haini față de împărăție. Și fiindcă, pe de altă parte, și marele vizir a spus sultanului că și Nicolae 40 vodă a scris adeseori pentru liberarea lor, întrucît sînt nevinovați, sultanul a poruncit de s-a dat itlac-firmanul lor capuchehaielor lui Nicolae vodă. || Capuchehaiete, aflînd de la prietenii domnului că și hanul scrisese 695 sultanului despre acești boieri, au trimis firmanul hanului, dînd de veste 45 despre aceasta și lui Nicolae vodă, care a scris hanului scrisori de mulțumire pentru acest lucru.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔστειλεν ὁ χάνης καὶ τοὺς ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν Βάρναν, ὡς ἀστόχαστοι, δὲν ἠθέλησαν νὰ ἔλθουν ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν, ἀλλὰ ἐπῆγαν εἰς τὸν χάνην καὶ ἀπὸ τὸν χάνην ἐπῆγαν εἰς τὸν Βασαράβα βόδα. Καὶ ὄχι μόνον αὐτὴν τὴν ἀχαριστίαν καὶ ἀψηφησίαν ἔδειξαν πρὸς τὸν Νικολάη βόδα, ἀλλὰ καὶ μὲ ὑπερηφάνειαν ἔγραψεν ὁ Λούπουλος εἰς τὸν Νικολάη βόδα, ἀποδίδοντας εἰς τὸ γράμμα του τὴν εὐχαριστίαν τῷ χάνη, κατὰ τὸ ὁποῖον γράμμα, μεγάλη παιδεία τοῦ ἔπρεπε.

Ὦντας ὁμοῦς ὁ Νικολάη βόδας εὐσπλαχνικώτατος αὐθέντης καὶ ἐλεήμων καὶ μὴν συνεριζόμενος τὴν βαρβαρότητά τους, τοὺς ἔγραψε νὰ ἔλθουν καὶ πῶς θέλει τοὺς ἐλεήσει. Καὶ εὐθὺς ὅπου ἦλθαν, καθὼς τοὺς ὑπεσχέθη, τὸν μὲν Λούπουλον τὸν ἔκαμε μέγαν βόρνικον τῆς Κάτω Τσάρας, τὸν δὲ Ἀντιόχην Ζόραν, μέγαν λογοθέτην, ἐπειδὴ καὶ ὁ Νικολάης Κωστίνοσ, ὅπου ἦτον μέγας λογοθέτης, εἶχεν ἀποθάνει εἰς ἐκείνας τὰς ἡμέρας. Τὸν δὲ Μαξούτην ποστέλνικον ἀλησμόνησαν νὰ τὸν βάλουν εἰς τὸ φερμάνι, 15 περὶ οὗ μετὰ ταῦτα ἔγραψεν ὁ Νικολάη βόδας εἰς τοὺς καπικεχαγιάδες καὶ ἔβγαλαν ἄλλο φερμάνι, μὲ τὸ ὁποῖον ἔστειλε ἕναν ποστέλνικον τῆς ἀράδας καὶ τὸν ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν Βάρναν, καὶ φέρνοντάς τον ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν, τὸν ἔκαμε βόρνικον εἰς τὸ Μποτοσάνι.

Τέτοιες καλωσύνες ἔκαμνεν ὁ Νικολάη βόδας καὶ πρὸς τούτοις, μὲ ὄλον ὅπου τὰ δοσίματα καὶ ἐξοδα ὅπου ἔδιδε εἰς τὴν βασιλικὴν Πόρταν ἦτον περισσὰ εἰς τὴν τσάραν, ὁμοῦς δὲν ἔβγαλε κανένα ἀσυνήθιστον δόσιμον, μάλιστα ἔκαμε καὶ αὐτὴν τὴν μεγάλην εὐεργεσίαν εἰς τὸ δόσιμον τῶν μελισσῶν ὅπου ἔδιδαν οἱ ἄρχοντες καὶ τὰ μοναστήρια τσαράνικα καὶ μὲ χρυσόβουλλον του καὶ γράμματα πατριαρχικὰ ἀφοριστικά, ἐσήκωσεν 25 αὐτὴν τὴν κακὴν συνήθειαν. ||

Εἰς τὸν καιρὸν τούτου τοῦ αὐθέντου, εἶχε σηκωθῆ ἕνας ἀλαί-μπέης 696 μὲ μερικὸς καμινιτσάνους καὶ ἐγύρευσε ἀπὸ τὴν βασιλείαν τὸ κάστρον τῆς Σορόκας μὲ ὄλον τὸ καδηλίκι, καὶ βεβαίως ἠθελε τοὺς δοθῆ ἂν δὲν ἠθελε σταθῆ ἡ ὑψηλότης του μὲ ἐξοδα καὶ μὲ μέσον τῶν φίλων του, φανερῶνοντας εἰς τὴν βασιλείαν πῶς ἂν γίνη τὸ τοιοῦτον, θέλει προξενήσει σύγχυσιν καὶ ταραχὴν εἰς τὴν νεωστὶ γενομένην ἀγάπην. Ὅμοίως καὶ διὰ μίαν παλάνκαν ὅπου ἔκαμαν οἱ Νέμτσοι εἰς τὸν Δόρναν εἰς τὸν καιρὸν τῶν ἀνωμαλιῶν, ἔγραψε πρὸς τὸν κομεντάτον τοῦ Μαραμόρος νὰ στείλῃ νὰ χαλάσῃ τὴν παλάνκαν καὶ νὰ σηκώσῃ καὶ τοὺς Νέμτσους. Καὶ 35 ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἐπροφασίζετο πῶς δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὸ κάμη χωρὶς προσταγὴν, ἔγραψεν ὁ Νικολάη βόδας εἰς τὸν γενεράλην τοῦ Σιμπινίου καὶ τοῦ ἐφανέρωνε πῶς ἂν δὲν στείλῃ νὰ χαλάσῃ τὴν παλάνκαν καὶ νὰ σηκώσῃ τοὺς Νέμτσους ἀπ' ἐκεῖ, θέλει δώσει εἰδήσιν εἰς τὴν βασιλείαν περὶ τῆς τοιαύτης παλάνκας καὶ θέλει τὴν χαλάσει αὐτός. Ἀκούοντας λοιπὸν τὰ 40 τοιαῦτα ὁ γενεράλης τοῦ Σιμπινίου, ἔστειλε καὶ τὴν ἐχάλασε, σηκώνοντας καὶ τοὺς Νέμτσους.

Deci, după ce hanul a trimis de i-a scos de la Varna, ei, ca oameni ne-chibzuiți, n-au vrut să vină aici în țară, ci s-au dus la han și de la han la Basarab vodă. Ei nu au arătat numai această nerecunoștință față de Nicolae vodă, ci Lupul a scris lui Nicolae vodă și o scrisoare în chip semeț, în 5 care aducea mulțumiri hanului, pentru care scrisoare i se cuvenea o mare pedeapsă.

Nicolae vodă fiind însă un domn foarte îndurător și milostiv și neluînd în seamă grosolănia lor, le-a scris să vină că-i va avea în milă ¹; într-adevăr după întoarcerea lor a făcut precum le făgăduise. Pe Lupu l-a făcut mare 10 vornic de Țara de Jos, pe Antioh Jora mare logofăt, căci Nicolae Costin, care era mare logofăt, murise în acele zile. Fiindcă pe Macsut postelnicul au uitat să-l treacă în firman, Nicolae vodă a scris după aceea capuche- 15 haielor de au scos alt firman, pe care l-a trimis cu un postelnic de rînd la Varna de l-a liberat și, aducîndu-l aici în țară, l-a făcut vornic de Botoșani.

Astfel de fapte bune făcea Nicolae vodă. Și pe lângă acestea, cu toate că birul și cheltuielile pentru Poarta împărătească erau multe, totuși el 20 n-a scos nici o dajdie neobicinuită pe țară; ba chiar a făcut și un mare bine ca privire la desetina pe care o plăteau țărănește atît boierii, cît și mănăstirile. El a desființat acest obicei rău cu hrisoave și cu gramate patri- 25 arhicești de blestem. ||

696 În vremea acestui domn se ridicase un alai-bei cu cîțiva din Came- nița și a cerut de la împărăție cetatea Soroaca cu tot ținutul, și desigur li s-ar fi dat, de nu s-ar fi împotrivit înălțimea sa cu cheltuieli și cu mijlo- cirea prietenilor săi, arătînd împărăției că de s-ar întîmpla acest lucru 30 se va strica pacea de curînd stabilită. De asemenea, Nicolae vodă a scris către comandantul Maramureșului despre o palancă, pe care o făcuseră nemții la Dorna pe vremea tulburărilor, cerînd ca acesta să trimită s-o strice și să ridice de acolo și pe nemți. Deoarece el găsea pretext că nu poate să facă aceasta fără poruncă, Nicolae vodă a scris generalului 35 Sibiului, aducîndu-i la cunoștință că dacă nu va trimite să strice palanca și să ridice pe nemții de acolo, va înștiința împărăția de această palancă și o va strica el. Auzind dar acestea generalul Sibiului a trimis de a stri- cat-o și a ridicat și pe nemții de acolo.

¹ După ce Lupul Costachi se întoarce în țară, cere de la Nicolae vodă Mavrocordat să fie răsplătit pentru că a scăpat țara de pieire și a suferit în închisoare, de unde a scăpat după ce a cheltuit mari sume de bani. El obține în 1711 de la domn și cu apro- barea divanului țării jumătate din moșia Barboși a lui Ștefan Luca vistierul, cumnatul lui Ioan Neculce, precum și moșia Boianul a lui Ioan Neculce, hatmanul, care pe atunci se aflau în Rusia. După întoarcerea lui Ștefan Luca din Rusia, Lupul Costachi a fost nevoit, din porunca lui Nicolae vodă, să dea înapoi moșia Barboși. După o ședere de 9 ani în Rusia se întoarce și Ioan Neculce în țară, care reclamă de la Iordachi Costachi, fiul lui Lupu, să-i restituie moșia Boianul. Îl urma unui proces, Ioan Neculce reușește să intre în stăpînirea moșiei sale Boianul, vezi Ioan Tanoviceanu, *Un document istoric*, în « Arhiva » din Iași, IV (1893), p. 335 – 350.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, δὲν ἔπαυεν ὁ χάνης καὶ ὁ ρήγας τῆς Σφετσίας γράφοντας εἰς τὴν Πόρταν πὼς τὰ μοσχόβικα στρατεύματα δὲν ἐβγήκαν ἀπὸ τὴν Λεχίαν καὶ ἄλλα παρόμοια, ὑπερμαχῶντας μὲ κάθε τρόπον νὰ χαλάση ἢ μετὰ τῶν Μοσχόβων ἀγάπη, διὰ τὰ ὅποια αὐτὰ στέλνοντας
 5 ὁ βασιλεὺς ἕναν ἱμπριχόρην ὡς ἐλτσὴν διὰ νὰ ἐρευνήση περὶ τῶν στρατευμάτων τῶν μοσχόβικων, ἂν εἶναι τῆ ἀληθεία εἰς τὴν Λεχίαν, καὶ περνώντας ἀπ' ἐδῶ ὁ ἱμπριχόρης πολλὰ ὠφέλιμα τὸν ἐσυμβούλευσεν ὁ Νικολάη βόδας.

Εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶχε διορισθῆ καὶ ἀπὸ τοὺς Λέχους ἐλτσῆς
 10 μεγάλος διὰ τὴν Πόρταν ὁ Χαμιντόβσκης βοεβόδας Μαζοβίνσκης. Βλέποντας ὅμως αὐτὸς πὼς εἶναι τὰ πράγματα διαφορετικὰ εἰς τοὺς Λέχους, ἐπειδὴ καὶ μερικοὶ ἔστεργαν διὰ ρήγα τους τὸν Αὐγουστον, ἄλλοι δὲ ἤθελαν τὸν Στανισλάβον, ἀργοπόρησεν ἕως τρεῖς μῆνες.

8 Ὀκτωβρίου
 1712

Κατὰ γοῦν τὸ Ἰσκα' ἔτος, Ὀκτωβρίου ὀγδόη, ἀφοῦ ἦλθεν ἐδῶ εἰς
 15 τὸ Γιάσι, τὸν ἐδέχθη ὁ Νικολάη βόδας μὲ μεγάλην παράταξιν. Ὅμοίως καὶ ὄσες ἡμέρες ἐστάθη ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι, πολλὴν τιμὴν τοῦ ἔκαμε, καὶ εἰς τὸ κίνημα τὸν συνώδευσεν ὁ Νικολάη βόδας εἰς ἰκανὸν τόπον μὲ μεγάλην παράταξιν. ||

Τὴν δὲ τεσσαρακοστὴν τῶν Χριστουγέννων, ἦλθαν πάλιν τὰ στρα-
 20 τεύματα τοῦ ρηγὸς τῆς Σφετσίας καὶ τοῦ βοεβόδα Χαλίτσκη ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν διὰ νὰ ξεχειμάσουν, τὰ ὅποια διεμοιράσθησαν εἰς τὸ Χοτίνι, εἰς τὸ Τσερνεούτσι, εἰς τὴν Σουτσάβαν, εἰς τὸ Νιάμτσον καὶ ἕως εἰς τὸ Μπακέον, κάμνοντες μεγάλας ζημίας καὶ κακὰ, καθὼς προείπαμεν. Διὰ τὰ ὅποια ἔλυπεῖτο μὲν ὁ Νικολάη βόδας, βλέποντας δὲ πὼς εἶχε μεγάλην δύναμιν
 25 ὁ ρήγας τῆς Σφετσίας εἰς τὴν βασιλείαν, καὶ μάλιστα ἠξέυροντας πὼς ὁ βεζίρης Ἰσοῦφ-πασάς ἀπὸ αἰτίαν ἐδικὴν του ἐμαζιλεύθη μὲ τὸ νὰ τὸν ἐναντιεῖτο, διὰ νὰ μὴν χαλάση ἢ μετὰ τῶν Μοσχόβων συμφωνηθεῖσα ἀγάπη, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀπεκατεστάθη βεζίρης ὁ Σουλεϊμάν¹-πασάς καὶ προσέτι ἠξέυροντας πὼς εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην ἦτον καὶ ὁ χάνης, ἐπρό-
 30 σμεινε νὰ εὔρη πάλιν καιρὸν ἀρμόδιον διὰ νὰ φανερώσῃ τὰ πάντα καταλεπτῶς εἰς τὴν βασιλείαν.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐμαζιλεύθη ὁ βεζίρης Ἰσοῦφ-πασάς, ἀγαπῶντας ὁ βασιλεὺς διὰ νὰ πηγαίη εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ θέλοντας νὰ στείλῃ καὶ τὸν ρήγα τῆς Σφετσίας εἰς τὸ ρηγᾶτον του, καθὼς τοῦ ὑπεσχέθη, ἐδω-
 35 κε προσταγὴν διὰ νὰ συναχθοῦν ὅλα τὰ στρατεύματα καὶ μετὰ τοῦτο ἐκέρυξε πάλιν πόλεμον κατὰ τῶν Μοσχόβων, καὶ τὸν Νοέμβριον μῆνα ἐκίνησε μὲ ὄλον τὸ στράτευμα εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. Περὶ οὗ, ἀκούοντας ὁ ρήγας τῆς Σφετσίας, μεγάλως ἐχάρη, μὴ ἵστοχαζόμενος εἰς τί ἔκβασιν θέλουν φθάσει τὰ πράγματα. Φθάνοντας λοιπὸν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Ἀ-
 40 δριανούπολιν, ἔστειλε προσταγὴν εἰς τὸν χάνην καὶ εἰς τὸν Ἰσμαήλ-πασάν τοῦ Βενδερίου διὰ νὰ ἐτοιμασθοῦν μὲ ὅλα τους τὰ στρατεύματα νὰ διαβάσουν τὸν ρήγα τῆς Σφετσίας ἀπὸ τὴν Λεχίαν, καὶ νὰ τὸν πηγαίνουν ἕως εἰς τὴν Πομεράνιαν, εἰς δὲ τὸν ρήγα τῆς Σφετσίας ἔστειλεν ὅλα τὰ χρειάζόμενα τῆς ὁδοιορίας μὲ αὐτάρκειαν καὶ τοῦ ἔγραφε νὰ ἐτοιμασθῆ,

¹ In manuscris a fost scris «Ἰσμαήλ», de altă mină și cu altă cerneală s-a corectat în «Σουλεϊμάν».

Așa stînd lucrurile, hanul și regele Suediei nu încetau de a scrie Porții că oștile moschicești n-au ieșit din Țara leșească și altele asemenea, luptîndu-se în tot chipul să strice pacea cu moscalii. Sultanul a trimis un imbrohor ca elciu¹ pentru ca să cerceteze dacă oștile moschicești sînt
5
într-adevăr în Țara leșească; cînd imbrohorul a trecut pe aici, Nicolae vodă i-a dat multe sfaturi folositoare.

Într-acea vreme, Țara leșească rînduise ca mare elciu la Poartă pe Hamintovski, voievodul Mazoviei, care, văzînd însă că sînt neînțelegeri
10
între leși, căci unii recunoșteau ca rege al lor pe August, iar alții voiau pe Stanislav, a mai zăbovit cu plecarea vreo trei luni.

Deci, în anul 7221 octombrie 8, cînd acesta a venit aici în Iași, a fost
15
primit de Nicolae vodă cu mare alai. De asemenea și în zilele cîte a stat aici în Iași i-a făcut multă cinste, precum și la plecare l-a însoțit o bucată bună de drum cu mare alai. ||

8 octombrie
1712

697 În postul Crăciunului au venit din nou aici în țară oștile regelui Suediei și ale voievodului Halicki ca să ierneze. Ele au fost împărțite la
20
Hotin, Cernăuți, Suceava și Neamț, pînă la Bacău și, precum am spus mai sus, făceau mari stricăciuni și răutăți. Pentru aceste lucruri Nicolae vodă era mîhnit, dar văzînd că regele Suediei avea mare trecere la împărăție și mai cu seamă știind că Iusuf-pașa, marele vizir, a fost mazilit din pricina
25
lui, deoarece se împotriva la stricarea păcii stabilite cu moscalii, și în locul lui a fost numit Suleiman-pașa¹, și mai știind că de aceeași părere era și hanul, aștepta să găsească iarăși timpul potrivit ca să le arate toate
30
acestea împărăției cu de-amănuntul.

Așadar, după ce a fost mazilit Iusuf-pașa, sultanul, dorind să meargă la Adrianopol și voind să trimită și pe regele Suediei în regatul lui, precum îi făgăduise, dădu poruncă să se strîngă toate oștile. După aceea
35
a declarat iarăși război moscalilor și în luna noiembrie porni cu toată oștirea spre Adrianopol. Regele Suediei, auzind de toate acestea, 40
s-a bucurat mult și nu s-a gîndit cum se va sfîrși acest lucru. Așadar, după ce a ajuns la Adrianopol, sultanul a trimis poruncă hanului și lui Ismail-pașa de Bender să fie gata cu toate oștile lor să treacă pe regele Suediei în Țara leșească și să-l ducă în Pomerania, iar regelul Suediei i-a trimis din belșug toate cele de trebuință pentru drum,

¹ În textul grecesc a fost scris Ismail și s-a îndreptat de altă mîină și cu altă cerneală în Suleiman; într-adevăr, urmașul marelui vizir Iusuf-pașa a fost Suleiman-pașa.

χωρίς ἀργοπορία, και νὰ πηγαίνῃ μὲ τὸν χάνην και μὲ τὸν Ἰσημιὰ-πασάν
 εἰς τὸ πηγᾶτον τοῦ.

Βάσκοντας ὁ πηγᾶς τῆς Ζφετίας τὴν τοιαύτην βασιαικὴν προστα-
 γλῆν και μαλιστα τὸν χάνην και τὸν Ἰσημιὰ-πασάν ὅπου μὲ ὅλα τοὺς τὰ
 5 σπατεῦματα εἰτοιμάθησαν διὰ νὰ τὸν πηγαίουν κατα τὴν βασιαικὴν
 προσταγλήν, ἐπροσποιήθη και αὐτός ὅτι εἰτοιμάξεται, ἔκαμαν ὅμως ἀργο-
 πορίας. Τὸ δὲ αἴτιον τῆς ἀναβολῆς ἢ ἤτον διὰ τὸν σκεπτετὸν τοῦ ὅπου
 10 τὸν εἶχε στείλει ἡστικὰ πρὸς τὸν Ζτανιστάβον εἰς τὴν Πιορπάναν διὰ
 νὰ τὸν φέρῃ ἀγνώριστον ἔδω εἰς τὸ Βενδέρ, και τὸν ἐπρόσμελεν. Ὁ χάν-
 ης ὅμως, μετὰ τὰς πεις ἡμέρας τοῦ ματαματιου τοὺς, ἐδόρισε νὰ ὅλα τὰ
 κováκια και ἔγραψε και εἰς τὸν Νικολᾶν βόδα νὰ ἐβγῆ εἰς πρὸς τοὺς εἰς
 τὴν Ἰσοτόπαν. Μετὰ ταῦτα, ἐμήλυσσε και τὸν πηγᾶ νὰ εἰτοιμασθῆ διὰ νὰ
 15 κινήσῃ. Αὐτός δὲ τοῦ ἀκεκρίθη πῶς δὲν ἤμπορεῖ εἶσαι μὲ βίαν νὰ εἰτοι-
 μασθῆ, και τὸ αἴτιον τῆς ἀργοπορίας τοῦ ἤτον αὐτὸ ὅπου προεπίταμεν
 τοῦ Ζτανιστάβου.

Ζτοχαστόμενος λοιπόν ὁ χάνης πῶς μὲ βίαν δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸν
 κινήσῃ, ἔγραψε εἰς τὸν βασιάεα, διαβιάζοντάς τον πῶς μὲ κάθε τρόπον
 δὲν θῆγαι νὰ κινήσῃ, ἀλλὰ στέκεται κατα τούτο ἐνάντιος εἰς τὴν βασια-
 20 κὴν προσταγλήν. Τὴν ὅποιαν ταύτην ἐπιστολήν τοῦ χάνη διαβιάζοντάς, πού-
 λα ἐθυμώθη κατα τὸν πηγᾶ τῆς Ζφετίας και ἐμετεροσησε πούλα διατι
 ἐκλήσε κατα τῶν Μοσχόβων πούλαμον, ἐπειδὴ και ἐγνώριξε πῶς δὲν ἤτον
 σκεπτόν ἡτέτε εἰς τοὺς οὐλεμιάδες, ἡτέτε εἰς τὸ κοινοδὸν πλῆθος τὸ τοιοῦ-
 τον και διὰ τούτο φοβοῦμενος ἐκ τούτου νὰ μὴν συνέβη κανένα ἄοριμα-
 25 λικι, εἰς μετᾶλῆν ἀδημονίαν εὑρίσκετο και ἀργοσε νὰ ὑποπτεῖται και
 νὰ ἀγανακτῆ κατα τὸν πηγᾶ τῆς Ζφετίας, καθὼς ἐφάνη ἀπὸ τὸν ναμὲν
 ὅπου τοῦ ἐγραψεν, μὲ τὸν ὅποιο τὸν ἐπρόσταξε νὰ σηκωθῆ νὰ πηγαίνῃ
 εἰς τὸ πηγᾶτον τοῦ χωρὶς ἀναβολῆν καιροῦ. Ὁ δὲ πηγᾶς τῆς Ζφετίας,
 30 ἐλπίζοντας πῶς νὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν προσταγάν βασιαικὴν εὐνοίαν, ἀντα-
 πεκρίθη εἰς τὸν χάνην και εἰς τὸν Ἰσημιὰ-πασάν τοῦ Βενδέριου πῶς δὲν
 ἤμπορεῖ εἶσαι μὲ βίαν νὰ κινήσῃ. Τὴν ὅποιαν ἀπόκρισιν τοῦ, φανερώων-
 τας πάλιν ὁ χάνης πρὸς τὸν βασιάεα, ὑπερβολικὰ ἐθυμώθη ὁ βασιάεος και
 35 ἔστειλε τὸν μετᾶν ἡμπιχόρην τοῦ και τὸν τσαουὺς-μάνσην μὲ χαρισερφίφι
 προστάζοντάς τον νὰ σηκωθῆ μετᾶν ὧσαν πρῶτερα νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ
 πηγᾶτον τοῦ μὲ τὰ σπατεῦματα ὅπου ἐδορίσθησαν μετᾶ αὐτοῦ. Εἰδὲ και
 40 πηγᾶτον τοῦ μὲ τὰ σπατεῦματα ὅπου ἐδορίσθησαν τοῦ ἐδορίσθησαν μετᾶ
 τῶν ἄλλων τοῦ ὅπου εἶχε νὰ πρὸ τὴν βασιάεαν και ἐσκήκωσαν και
 ἐκωσαν ταῦτα τοῦ ὅπου εἶχε νὰ πρὸ τὴν βασιάεαν και ἐσκήκωσαν και
 45 τοὺς γιανιστάπους ἢ ὅπου τὸν ἐφύλαττον και πρὸσετῆ ἔβγαλαν τὰ σπα-
 499 τεῦματα τὰ ταῦτάκια και τὰ τούρκικα και ἐπερικυκλώσαν τὸ κάστρον διὰ
 νὰ μὴν ἤμπορῆ νὰ στείλῃ τιμὴν εἰς κανένα μέρους, τὰ ὅποια αὐτὰ ὅλα
 ἐφανερώσαν και εἰς τὸν βασιάεα. Ἐστειλάν δὲ και ἔδω, εἰς τὴν Ἰσοτόπαν,
 ὁ χάνης και ὁ πασᾶς ἀγᾶδες και ἡμεσᾶντες και ἐμὲνεδῆ και αὐτός σπατεῦμα ἐδ-
 49 και ἔγραψαν εἰς τὸν Νικολᾶν βόδαν νὰ συνάξῃ και αὐτός σπατεῦμα ἐδ-
 50 κὸν τοῦ και νὰ καβαλακεύσῃ μαζί μὲ τὰ σπατεῦματα τὰ τούρκικα και μὲ
 τὰ ἐδὲκα τοῦ και νὰ πασχιονῆ νὰ ἐβγάλῃ ὅλα τὰ σφετσικα και λῆχικα
 σπατεῦματα ἀπὸ τὴν Ἰσοτόπαν.

și i-a scris să se pregătească să meargă fără zăbavă cu hanul și cu Ismail-pașa seraschierul în regatul său.

Regele Suediei, văzînd această poruncă împărătească și mai ales văzînd că hanul și Ismail-pașa s-au pregătit cu toate oștile lor să-l ducă 5 în țara sa, potrivit cu porunca împărătească, s-a prefăcut că se pregă- 698 tește și el, dar tot zăbovea. Pricina acestei zăboviri || era faptul că trimisese în taină pe secretarul său la Stanislav, în Pomerania, ca să-l aducă travestit aici la Bender, și îl aștepta. Iar hanul, după ce au trecut cele trei zile ale bairamului, a rînduit toate conacele și a scris și lui Nicolae vodă să le 10 iasă înainte la Țuțora. După aceea a trimis vorbă și regelui să se pregătească ca să pornească. Acesta însă a răspuns că nu poate așa în grabă să se pregătească, dar pricina era ceea ce am spus mai sus, adică aștepta sosirea lui Stanislav. 15

Gîndindu-se dar că nu putea să-l pornească cu sila, hanul a scris sultanului pîrîndu-l că nu vrea să plece în nici un chip și se împotrivesc poruncii împărătești. Sultanul, citind această scrisoare a hanului, s-a supărat mult pe regele Suediei și s-a căit că a pornit război asupra mosca- 20 lilor, căci știa că acest lucru nu era nici pe placul ulemalelor, și nici pe al poporului, și de aceea, temîndu-se ca nu cumva din pricina aceasta să se facă vreun zorbalic, se găsea în mare neliniște și a început să aibă bănuieli împotriva regelui Suediei și să se supere pe el, precum s-a 25 văzut din naimeaua pe care i-a scris-o, prin care îi porunca să plece fără zăbavă în regatul lui. Iar regele Suediei, crezînd că se bucură de bunăvoința împărătească de mai înainte, a răspuns la rîndul său hanului și lui Ismail-pașa de Bender că nu poate să plece așa în grabă. Hanul a 30 adus la cunoștință sultanului acest răspuns, care s-a supărat foarte mult și a trimis pe marele său imbrohhor și pe ceaș-bașa cu hatîșerif, poruncindu-i să plece cu un ceas mai devreme în regatul lui cu oștile ce fuseseră rînduite să-l însoțească, iar dacă nu se va supune, va fi rău pentru 35 el. Sosind dar această poruncă împărătească, hanul i-a adus-o îndată la cunoștință, iar el i-a răspuns iarăși că nu pleacă în nici un chip. Atunci hanul și pașa i-au tăiat îndată tainurile pe care le avea de la împărăție 699 și i-au luat și pe ienicerii || care-l păzeau. Pe lîngă acestea, au pus oștile 40 tătărești și turcești de i-au împresurat tabăra ca să nu poată trimite pe nimeni în nici o parte. Toate aceste măsuri le-au adus la cunoștință sultanului. Apoi hanul și Ismail-pașa au trimis aici în țară agale, beșlii și seimeni din Crimeea și au scris lui Nicolae vodă să strîngă și el oaste și, mergînd 45 împreună cu oștile turcești și cu ale sale, să-și pună toată silința să scoată oștile suedeze și leșești din țară.

Λαμβάνοντας οὖν αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ τε χάνη καὶ Ἰσμαήλ-πα-
 σᾶ, ὁ Νικολάη βόδας εὐθὺς ἔκραξε τὸν Ἀντιόχην Ζόραν, μέγαν λογοθέ-
 την, καὶ τὸν Ἰωάννην Μπάλσαν, μέγαν μάνον, καὶ τὸν Γεωργίτσαν Ἀ-
 πόστολον, μέγαν παχάρνικον, καὶ τὸν Διαμαντῆν, μέγαν ζικνιτσιάρην,
 5 καὶ τοὺς ἐπρόσταξε νὰ ἐτοιμασθοῦν διὰ νὰ πηγαίνουν μὲ τὰ στρατεύμα-
 τα τὰ μολδοβάνικα καὶ τὰ τούρκικα διὰ νὰ ἐβγάλουν τὰ σφέτσικα καὶ
 λέχικα στρατεύματα ἀπὸ τὴν τσάραν. Ἐγραψε καὶ εἰς ὅλους τοὺς μαζί-
 ληδες τῆς τσάρας καὶ εἰς τοὺς πρκαλάμους καὶ καπιτανέους νὰ ἐτοιμα-
 σθοῦν καὶ αὐτοὶ κατ' ἐκείνων. Καὶ μ' ὄλον ὁποῦ ἦτον βασιλικὴ προστα-
 10 γή, ἂν ἴσως καὶ ἐναντιωθοῦν, νὰ τοὺς κτυπήσουν, ὁ Νικολάη βόδας ὅμως
 τοὺς ἐπρόσταξε μετὰ καλοῦ τρόπου νὰ τοὺς ἀποδιώξουν, ἀλλ' οἱ ἐδικοί
 μας, ὄντες τυραννισμένοι ἀπὸ αὐτοῦς, ὅσους ἐπίαναν, πολλὰς παιδεῖες
 τοὺς ἔκαμαν.

Ἄφου λοιπὸν ἐκίνησαν ἀπ' ἐδῶ οἱ διωρισμένοι ἔρχοντες μὲ τὰ στρα-
 15 τεύματα τῆς τσάρας καὶ μὲ τοὺς ἀγάδες, μπεσλῆδες καὶ σείμένηδες τοῦ
 χάνη καὶ¹ καὶ ἄλλον γράμμα εἰς τὸν Νικολάη βόδαν ἀπὸ τὸν καπικεχα-
 γιάν ὁποῦ εἶχεν εἰς τὸ Βενδέρι, μὲ τὸ ὁποῖον τοῦ ἐφανέρωνε πὼς ἐπία-
 σαν ἓνα γράμμα τοῦ ρηγός, εἰς τὸ ὁποῖον ἔγραφε πρὸς τοὺς ἀρχηγούς
 τῶν στρατευμάτων του ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν διὰ νὰ συναχθοῦν εἰς ἓνα μέρος
 20 καὶ νὰ ἐναντιωθοῦν «εἰς» τὰ στρατεύματα τοῦ χάνη καὶ τῆς τσάρας ὁποῦ
 πηγαίνουν κατ' αὐτῶν διὰ νὰ τοὺς ἐβγάλουν, καὶ ἔτι ἔγραφε πὼς δὲν εἶναι
 καὶ μὲ εἶδησιν τῆς βασιλείας τὸ τοιοῦτον. Ἐφανέρωνε δὲ ὁ καπικεχα-
 γιάς καὶ τοῦτο ὅτι προτοῦ νὰ βάλουν εἰς φύλαξιν τὸν ρήγα, εἶχε στείλει
 καὶ ἄλλο παρόμοιον γράμμα εἰς τὸ Γιάσι, διὰ νὰ σταλθῆ εἰς τοὺς στρα-
 25 τηγούς τοῦ στρατεύματος. Ἢ Ὅθεν ἔκραξεν ὁ Νικολάη βόδας τὸν ρεζι- 700
 ντέντην τοῦ ρηγός, ὁποῦ ἦτον ἐδῶ, καὶ τὸν ἠρώτησε περὶ τοῦ τοιοῦτου
 γράμματος. Ὁ ὁποῖος εἶπε τὴν ἀλήθειαν πὼς τοῦ ἦλθε γράμμα, πλὴν τὸ
 ἔστειλε κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ ρηγός του εἰς τὸ Τσερνεούτσι. Ἀπὸ αὐτὸ
 τὸ γράμμα, παίρνοντας τὴν εἶδησιν οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ πολκόβνικοι, ὁ
 30 Ζαγβοήσκης, καὶ ὁ Μπεκέρσκης, καὶ ὁ Ροσοχάβσκης πὼς πηγαίνουν
 στρατεύματα διὰ νὰ τοὺς ἐβγάλουν, ἐσυνάχθησαν ὅλοι εἰς τὸ Τσαρναού-
 τσι μὲ ἐτοιμασίαν πολέμου, τὴν ὁποίαν ἐτοιμασίαν των μανθάνοντες οἱ
 ἄρχοντες καὶ ἀγάδες ὁποῦ ἐπήγαιναν κατ' αὐτῶν, ἴσως ἀπὸ τὸν φόβον τους,
 ἔγραψαν εἰς τὸν Νικολάη βόδαν νὰ τοὺς στείλῃ καὶ τὸν Μπούχουσην χάτ-
 35 μανον, ὁ ὁποῖος καὶ ἐδιορίσθη. Ἄλλ' ἔως νὰ κινήσῃ ἀπ' ἐδῶ ὁ χάτμανος,
 ἔφθασαν οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἀγάδες μὲ τὰ στρατεύματα εἰς τὸ Μποτοσάνι,
 περὶ τῶν ὁποίων μανθάνοντας οἱ πολκόβνικοι πὼς ἦλθαν εἰς τὸ Μποτο-
 σάνι, ἔστειλαν ἓναν ὀφικιάλην, τάχα νὰ ἐρωτήσῃ διὰ ποίαν αἰτίαν ἔρ-
 40 χονται κατ' αὐτῶν. Ὁ σκοπός τους ὅμως ἦτον διὰ νὰ κατασκοπεύσῃ πό-
 στον στράτευμα ἦτον. Οἱ δὲ ἄρχοντες καὶ ἀγάδες ἀπεκρίθησαν πρὸς τὸν
 ὀφικιάλην αὐτὸν πὼς προσταγὴ τῆς βασιλείας εἶναι νὰ τοὺς ἐβγάλουν
 ἀπὸ τὴν τσάραν. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη ὅτι καὶ οὐδένα τρόπον δὲν ἐβγαίνουν,
 ἂν δὲν τοὺς ἔλθῃ προσταγὴ ἀπὸ τὸν ρήγα τους, καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἀπό-
 45 κρισιν κατὰ πρῶτον μὲν τὸν ἔβαλαν εἰς φύλαξιν, τὴν ἄλλην ἡμέραν δὲ

¹ Textul aci este incoherent; se repetă cuvîntul «καί», dar între acești doi «καί» tre-
 buia să fie un verb: ἦλθεν sau ἔφθασεν

După ce a primit această scrisoare a hanului și a lui Ismail-pașa, Nicolae vodă a chemat îndată pe Antioh Jora, mare logofăt, pe Ioan Balș, mare ban, pe Gheorghită Apostol, mare paharnic și pe Diamandi, mare jicnicer, și le-a poruncit să se pregătească să meargă cu oștile moldove- 5 nești și turcești ca să scoată oștile suedeze și leșești din țară. A scris și tuturor mazililor din țară și tuturor pîrcălabilor și căpitanilor să se pregătească și ei împotriva aceloră. Și deși era porunca împărătească că dacă cumva se vor împotrivi să-i atace, totuși Nicolae vodă le porunci să-i 10 alunge, luîndu-i cu binișorul, dar ai noștri, fiindcă suferiseră mult din partea lor, îi supuneau la multe cazne pe cei prinși.

După ce boierii care fuseseră orînduiți au plecat împreună cu oștile țării, cu agalele, cu beșlii și cu seimenii hanului, Nicolae vodă a primit 15 de la capuchehaia sa din Bender o altă scrisoare, prin care îi aducea la cunoștință că au prins o scrisoare a regelui către căpeteniile oștilor sale de aici din țară, în care le scria să se adune cu toții la un loc și să se împotrivească oștilor hanului și ale țării ce merg asupra lor ca să-i scoată 20 din țară, spunînd că acest lucru nu este cu știrea sultanului. Capuchehaia mai arăta și aceasta: că înainte de a-l pune pe rege sub pază, el trimisese la Iași și o altă scrisoare asemănătoare, ca să fie trimisă generalilor 700 oștirii. || Atunci Nicolae vodă a chemat pe rezidentul regelui, care era 25 aici, și l-a întrebat despre această scrisoare; acela a zis că într-adevăr i-a venit o scrisoare, însă, potrivit cu porunca regelui, a trimis-o la Cernăuți. Generalii și polcovnicii Zagwoiski¹, Bekerski și Rosohawski, aflînd din 30 această scrisoare că vin oști ca să-i scoată din țară, s-au strîns cu toții la Cernăuți și s-au pregătit de război. Boierii și agalele care mergeau împotriva lor, luînd cunoștință de aceste pregătiri, au scris, poate de frică, lui Nicolae vodă să le trimită și pe Buhuș hatmanul, care a și fost rînduit 35 să meargă acolo. Dar pînă să plece hatmanul de aici, boierii și agalele au ajuns cu oștile la Botoșani. Polcovnicii, aflînd că aceștia au venit la Botoșani, au trimis un ofițer să întrebe, chipurile, din ce pricină vin asupra lor; scopul lor însă era să iscodească cită oștire era. Boierii și agalele au spus 40 aceluia ofițer că este poruncă de la împărăție să-i scoată din țară, iar el a răspuns că ei nu ies în nici un chip dacă nu le vine poruncă de la regele lor. Pentru acest răspuns, mai întîi l-au pus sub pază, iar a doua zi dimineață, după ce s-au sfătuit boierii cu agalele dacă e bine să-l trimită 45 cu scrisori la Cernăuți către polcovnicii de acolo, au hotărît de i-au dat

¹ La Axinte Uricanul (p. 144) întîlnim forma Zacivoiski.

μὲ γράμματα εἰς τὸ Τσαρναούτσι πρὸς τοὺς ἐκεῖσε πολκοβνίκους, τὸν ἔβγαλαν καὶ τὸν ἐκίνησαν μὲ γράμματα δηλωτικὰ τῆς βασιλικῆς προσταγῆς ὅπου εἶναι διὰ νὰ ἔβγουν ἀπὸ τὴν τσάραν καὶ πῶς ἂν ἐναντιωθοῦν, νὰ τοὺς κτυπήσουν, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ὑπακούσουν εἰς τὴν βασιλικὴν προσταγὴν καὶ νὰ ἔβγουν ἀπὸ τὴν τσάραν χωρὶς καμίαν βλάβην καὶ κίνδυνον. Οἱ δὲ πολκόβνικοι ἀπεκρίθησαν πῶς κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἔβγαίνουν, ἂν δὲ τοὺς ἔλθῃ προσταγὴ ἀπὸ τὸν ρήγα τους.

Βλέποντας λοιπὸν οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἀγάδες πῶς ἐναντιώνονται εἰς τὴν βασιλικὴν προσταγὴν, ἐκίνησαν ἀπὸ τὸ Μποτοσάνι καὶ ἐπήγαιναν εἰς τὸ Τσαρναούτσι, ὅπου ἦτον τότε στάροστας ὁ Γαβριήλ Μικλέσκουλος, ὁ πρῶν μέγας βόρνικος, ὅστις μ' ὄλον ὅπου ἦτον περικυκλωμένος ἀπὸ τοὺς Λέχους καὶ εἰς φύλαξιν, δὲν ἔπαυεν ἢ μὲ μυστικὸν τρόπον νὰ παρακινῆ τοὺς Μολδοβάνους καὶ τοὺς Λιπκάνους ὅπου ἦτον μὲ μισθὸν εἰς τοὺς Λέχους διὰ νὰ τοὺς ἀφήσουν, βεβαιώνοντάς τους ὅτι ὁ αὐθέντης θέλει τοὺς συγχωρήσει. Μὲ τοῦ ὁποίου τὴν παρακίνησιν, εὐθὺς ὅπου ἐπλησίασαν οἱ ἄρχοντες μὲ τοὺς ἀγάδες καὶ μὲ τὰ στρατεύματα, ἐβγήκαν ὅλοι καὶ ἐπροσκύνησαν. Καὶ πιάνοντας τοὺς Λέχους, τοὺς ἔστειλαν μὲ φύλαξιν στρατιωτῶν εἰς τὸ πέραν μέρος εἰς τὴν Λεχίαν, μερικὸς δὲ δραγόνους ἕως διακοσίους πενήντα τοῦ ρηγὸς τῆς Σφετσίας, τοὺς ἔφεραν οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἀγάδες μαζίτους ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι. Καὶ ἐχάρη κατὰ πολλὰ ὁ Νικολάη βόδας, ἕνα μὲν πῶς ἐλευθερώθη ἡ τσάρα ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ἄλλο πῶς δὲν ἐγίνε καμία αἱματοχυσία, ἀλλὰ μὲ τρόπον ἐπιτήδειον τοὺς ἔβγαλαν.

Ἄλλ' ἀναλάβωμεν ὀλίγον τὸν λόγον διὰ νὰ φανερώσωμεν καὶ περὶ τοῦ εἰς τὰ ὧδε ἐρχομοῦ τοῦ Στανισλάβου, ρηγὸς τῆς Λεχίας.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΧΟΜΟΥ ΤΟΥ ΣΤΑΝΙΣΛΑΒΟΥ ΡΗΓΟΣ ΕΔΩ ΕΙΣ ΤΟ ΓΙΑΣΙ

Ἀκούοντας ὁ Νικολάη βόδας ἀπὸ τοὺς κατασκόπους του, ὅπου εἶχε σταλμένους εἰς πολλὰ μέρη, πῶς τάχα νὰ ἐκίνησεν ὁ ρήγας Στανισλάβος ἀπὸ τὴν Χολσάσιαν καὶ ἀπὸ τὸν Μεκκλεμπουργ μὲ τὴν πόσταν διὰ τὸ Βενδέρι, δὲν ἠθέλησε νὰ κοινοποιήσῃ τὸ πρᾶγμα. Δὲν ἤξεύρομεν ὅμως πόθεν ἔλαβε τὴν τοιαύτην εἰδησιν καὶ ὁ χάνης, διὰ τὴν ὁποίαν, θαρρῶντας πῶς νὰ μὴν τὴν ἤξεύρῃ ὁ Νικολάη βόδας, ἔστειλε τὸν Ἐγιούπ-μπέγην καὶ δι' αὐτοῦ ἐφανέρωσε τῷ Νικολάη βόδα πῶς μέλλει νὰ περάσῃ ὁ ρήγας Στανισλάβος ἀπ' ἐδῶ ἀπὸ τὴν τσάραν, γράφοντάς τον νὰ ἔχη τὴν περὶ τούτου εἰδησιν καὶ ἔννοιαν. Ὁ δὲ Νικολάη βόδας, μ' ὄλον ὅπου ἤξευρε τὴν ὑπόθεσιν, καθὼς προείπαμεν, ἀπεκρίθη διὰ τοῦ αὐτοῦ Ἐγιούπ-μπέγη πρὸς τὸν χάνην, πῶς ἴσως τὸ τοιοῦτον νὰ μὴν εἶναι ἀληθές καὶ πῶς αὐταὶ αἱ εἰδήσεις γίνονται μὲ πολλὰς μηχανουργίας. Ἀφοῦ ὅμως ἐκίνησεν ὁ Ἐγιούπ-μπέγη, ἔστειλε προσταγὴν εἰς ὅλες τὰς ἄκρας διὰ νὰ ἔχουν ἔννοιαν, ἂν τύχῃ καὶ περάσῃ κανένας ὀφφικιάλης Σφέτσος ἢ ἄλλος, νὰ τὸν στέλνουν ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι.

Εἰς ἐκεῖνες τὰς ἡμέρας κτυπῶντας καὶ ὁ Μανολάκης Ρουσσέτος τοὺς Λέχους ὅπου ἦτον εἰς τὸ Μπακέον καὶ πιάνοντάς τους, τοὺς ἔβαλεν ὅλους εἰς τὰ μπουτούκια, ἢ διὰ τοὺς ὁποίους ἔγραψεν εἰς τὸν Νικολάη βόδαν

drumul și l-au pornit cu scrisori, în care se arăta că porunca împărătească era să iasă din țară și că, dacă se vor împotrivi, să-i atace; de aceea trebuie să se supună poruncii împărătești și să iasă din țară fără nici o pagubă și primejdie. Polcovnicii însă au răspuns că ei nu ies în nici un chip, dacă nu le vine poruncă de la regele lor.

Văzînd deci că aceștia se împotrivesc poruncii împărătești, boierii și agalele au pornit din Botoșani spre Cernăuți, unde era atunci staroste Gavriil Miclescu, biv vel vornic, care cu toate că era împresurat de leși 10 și sub pază, totuși nu înceta de a îndemna|| în taină pe moldovenii și pe lipcanii care erau lefegii la leși să-i părăsească, încredințîndu-i că domnul îi va ierta. Așadar, îndată ce boierii și agalele s-au apropiat cu oștile lor, 15 toți au ieșit din îndemnul lui și s-au închinat. Aceștia, prinzînd pe leși, i-au trimis sub paza ostașilor dincolo, în Țara leșească. O parte din dragonii regelui Suediei, cam două sute cincizeci, i-au adus boierii și agalele cu ei aici la Iași. Nicolae vodă s-a bucurat foarte mult întîi că a scăpat 20 țara de ei și al doilea că nu s-a făcut nici o vărsare de sînge, ci i-au scos în chip iscusit.

Dar să reluăm povestirea și să vorbim puțin și despre sosirea aici a lui Stanislav, regele Țării leșești. 25

DESPRE VENIREA REGELUI STANISLAV AICI LA IAȘI

Affînd Nicolae vodă de la iscoadele sale, pe care le trimisese în multe părți, că regele Stanislav ar fi plecat din Holstein și Mecklemburg cu 30 menzil la Bender, n-a vrut să destăinuiească acest lucru. Nu știm de unde, dar această știre a primit-o și hanul, care, crezînd că Nicolae vodă n-are știință de acest lucru, a trimis pe Eiup-bei, prin care i-a adus la cunoștință că e vorba să treacă regele Stanislav pe aici prin țară, și îi scria să 35 știe acest lucru și să aibă grijă. Iar Nicolae vodă, deși știa de această trecere, cum am spus mai sus, a răspuns hanului, prin același Eiup-bei, că poate această veste nu e adevărată și că astfel de știri se zvonesc cu multă meșteșugire. După ce a plecat Eiup-bei însă, a trimis poruncă pe 40 la toate marginile să aibă grijă că de s-ar întîmpla să treacă vreun ofițer șved sau altcineva, să-l trimită aici la Iași.

În zilele acelea, atacînd și Manolachi Rusăt pe leșii care erau în Bacău 702 și, prinzîndu-i, i-a pus pe toți în butuci|| și a scris lui Nicolae vodă că-i 45

πὼς τοὺς στέλνει ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι μὲ τοὺς ὄφφικιάληδες καὶ μὲ τὰ φλάμπουρά τους, καὶ προσέτι τοῦ ἐφανέρωνε πὼς εἰς αὐτὴν τὴν ἀνακάτωσιν ἐπίασε τρεῖς ὄφφικιάληδες Σφέτσους μὲ τέσσαρους δούλους των, οἵτινες τὸν ἔταξαν πολλὰ φλωρία διὰ νὰ τοὺς ἀπεράση εἰς τὴν Οὐγγριαν, αὐτὸς

5 δὲ τοὺς ἐπῆρε καὶ ἔρχεται μαζί τους ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι.

Βλέποντας ὁ Νικολάη βόδας τὰ παρὰ τοῦ Μανολάκη Ρουσσέτου γραφόμενα, εὐθὺς ἐστοχάσθη πὼς μὲ αὐτοὺς νὰ εἶναι ὁ ρῆξ Στανισλάβος, καὶ ἔτσι μὲ ταχύτητα ἔστειλε πρὸς τὸν Μανολάκην διὰ νὰ τοὺς φέρῃ μίαν ὥραν πρωτύτερα καὶ εἰς καιρὸν νυκτός. Ὅστις, κατὰ τὴν αὐθεντικήν προσταγὴν, φθάνοντας εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Γαλατᾶ τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τῆς νυκτός, τοὺς ἄφησεν ἐκεῖ μὲ τὸν υἱὸν του τὸν Στέφανον στόλνικον καὶ αὐτὸς, παίρνοντας μόνον ἓναν ἀπὸ τοὺς ὄφφικιάληδες, ἦλθεν ἐδῶ εἰς τὴν κούρτην. Καὶ μ' ὄλον ὁποῦ ἐκοιμᾶτο ὁ Νικολάη βόδας, δίδοντας του ὅμως εἶδησιν ὁ μέγας ποστέλνικος πὼς ἦλθεν ὁ Μανολάκης Ρουσσέτος 10 ὁ βόρνικος, εὐθὺς τὸν ἔκραξε κατὰ μόνας καὶ ἐξετάζοντάς τον καταλεπτῶς ἱκανὴν ὥραν τὰ πάντα. Ἀντάμωσεν ὕστερον καὶ τὸν ὄφφικιάλην, τὸν ὁποῖον ἐξετάζοντάς τον πόθεν ἔρχονται, καὶ ποῦ πηγαίνουν, καὶ τί ἄνθρωποι εἶναι, διὰ λόγου του μὲν ἀπεκρίθη πὼς εἶναι Σφέτσος, διὰ δὲ τὸν ἄλλον πὼς εἶναι Φραντσέζος καὶ πὼς ὀνομάζεται Λαουρέντσιε Μποῦκ κολονέλος καὶ πὼς ἔρχονται ἀπὸ τὴν Πομεράνιαν καὶ πηγαίνουν πρὸς τὸ Βενδέρι, εἰς τὸν ρῆγα τῆς Σφετσίας. Δὲν ἠθέλησε πλεον ὁ Νικολάη βόδας νὰ τὸν ἐξετάξῃ περισσότερον, ἀλλὰ στοχαζόμενος τί νὰ κάμῃ, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς φέρῃ μέσα εἰς τὸ μοναστήρι τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ὅθεν, τὴν δευτέρην ἡμέραν, ἐπρόσταξεν ὁ Νικολάη βόδας τὸν ἡγούμενον διὰ νὰ ἔβγῃ 15 ἀπὸ τὰ ἡγουμενικὰ κελλία καὶ ἀφοῦ ἔβραδίασε, ἔστειλε πάλιν τὸν Μανολάκην βόρνικον καὶ τοὺς ἔφερεν εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, τὴν δ' ἄλλην ἡμέραν ἔστειλε καὶ τοὺς μυστικωτέρους ἄρχοντάς του, ὁποῦ ἐμεταχειρίζετο ὡς συμβουλάτορας, διὰ νὰ ψαρεύσουν αὐτοὺς μὲ κάθε τρόπον καὶ νὰ γνωρίσουν ἂν εἶναι ὁ ρῆγας Στανισλάβος. Οἵτινες μὲ τὴν στοχαστικὴν ἐξέτασιν ὁποῦ ἔκαμναν μ' ὄλον ὁποῦ ἐκρύπτετο ὁ ρῆγας, τὸν ἐπλάνεσαν ὅμως καὶ εἶπε: «Ἄν μᾶς βοηθήσῃ ὁ Θεὸς εἰς καλόν, θέλει ἔχει ὁ Νικολάη βόδας φίλους δυνατοὺς ρηγάδες». Τὴν τρίτην ἡμέραν, ἀνταμώνοντας ὁ Νικολάη βόδας τὸν ρῆγα Στανισλάβον ἢ ὡς κολονέλον, 20 καθὼς ὀνομάσθη, εὐθὺς τὸν ἐγνώρισεν μὲ τὸ νὰ ἤξυερε τὸν πατέρα του τὸν Λεζίνσκην ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Δὲν ἠθέλησεν ὅμως νὰ ἀποδείξῃ πὼς τὸν ἐγνώρισεν, ἀλλὰ τόσον μόνον τοῦ εἶπε, πὼς «ἐγὼ σὲ μετρῶ τώρα διὰ ἓνα κολονέλον τοῦ ρηγὸς τῆς Σφετσίας, ἀμὴ ἂν μὲ εἰπῆς τὴν ἀλήθειαν ποῖος εἶσαι θέλω κάμει τὴν πρέπουσαν τιμὴν τῆς ἀξίας σου». Αὐτὸς δὲ τοῦ ἀπεκρίθη: «Ἐγὼ εἶμαι ἓνας κολονέλος χωρὶς τύχην καὶ ἐπειδὴ ἔπεσα εἰς τὰς χεῖρας τῆς αὐθεντίας σου, ἂν μὲ βοηθήσῃς θέλεις ἀποκτήσει τὸν ἐδικόν μου ρῆγα τῆς Σφετσίας μέγαν φίλον καὶ βοηθόν.» Τὴν δὲ τετάρτην ἡμέραν, στέλλοντάς τὸν σεκρετάρην τοῦ ρηγὸς τῆς Σφετσίας εἰς τὸν Νικολάη βόδαν, τοῦ ἐφανέρωσε πὼς αὐτὸς εἶναι ὁ ρῆγας Στανισλάβος, καὶ ἀγαπῶντας νὰ συμβουλευθῇ τὰ δέοντα μὲ τὸν Νικολάη 25 βόδαν, ἐφανερῶθη πρὸς αὐτόν.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐνύκτωσε, παίρνοντας ὁ ρῆγας Στανισλάβος τὸν σεκρετάρην, ἐπῆγεν τεπτῆλι εἰς τὴν κούρτην. Ὁ δὲ Νικολάη βόδας ἐβγήκεν εἰς τὸ μικρὸν σπίτι καὶ τὸν ἐπροσκύνησεν ὡσάν ρῆγαν καὶ μὲ

702 trimite aici la Iași cu ofițerii și cu steagurile lor. De asemenea, îi aducea
domnului la cunoștință că în acea învălmășeală a prins trei ofițeri șvezi
cu patru slugi de-ale lor, care i-au făgăduit mulți galbeni ca să-i treacă
în Ungaria, dar el i-a luat și vine cu ei aici la Iași. 5

Văzînd cele scrise de Manolachi Rusăt, Nicolae vodă îndată s-a gîndit
că printre aceștia ar putea să fie și regele Stanislav și a înștiințat în grabă
pe Manolachi Rusăt să-i aducă la el cît mai iute și în timpul nopții. Acesta,
potrivit cu porunca domnească, ajungînd la mănăstirea Galata la ceasurile 10
trei din noapte, i-a lăsat acolo cu fiul său Ștefan stolnicul, iar el, luînd
numai pe unul dintre ofițeri, a venit aici la Curte. Cu toate că Nicolae
vodă dormea, totuși marele postelnic l-a înștiințat că a venit Manolachi
Rusăt vornicul. Vodă l-a chemat îndată și stînd de vorbă între patru 15
ochi, l-a cercetat cu deamănuntul multă vreme despre toate. Apoi a stat
de vorbă și cu ofițerul, pe care întrebîndu-l de unde vin și unde se
duc și ce fel de oameni sînt, acesta a răspuns că el este șved, iar celălalt
este un colonel francez și se numește Laurențiu Buk¹, că vin din Pome- 20
rania și se duc la Bender, la regele Suediei. Nicolae vodă n-a vrut să-l cerce-
teze mai mult, dar chibzuind ce să facă, a hotărît să-l ducă la mănăstirea
Trei Ierarhi. Deci a doua zi Nicolae vodă a poruncit egumenului mănă-
stirii să iasă din chiliile egumenești și după ce s-a înserat, a trimis iarăși 25
pe Manolachi vornicul de i-a adus la Trei Ierarhi. În ziua următoare a
trimis pe boierii săi cei mai apropiați, pe care-i întrebuița ca sfetnici, ca
să-i iscodească în tot chipul și să afle dacă printre ei este și regele Stanislav.
Aceștia, făcînd cercetări chibzuite, deși regele căuta să se ascundă, 30
totuși l-au înșelat și a spus: « Dacă ne va ajuta Dumnezeu, Nicolae vodă
va avea prieteni regi puternici ». A treia zi, întîlnindu-se cu regele Stanislav,
|| care s-a prezentat drept colonel, Nicolae vodă îndată l-a recunoscut, 35
căci cunoștea din Constantinopol pe tatăl acestuia, pe Leszczynski. N-a vrut
însă să arate că l-a recunoscut, ci numai atîta i-a spus: « Eu te socot acum drept
un colonel al regelui Suediei, dacă însă îmi vei spune adevărul cine ești, o să-ți dau
cinstea cuvenită ». Iar el i-a răspuns: « Eu sînt un colonel fără noroc, care am
căzut în mîinile domniei-tale, dacă 40
însă mă vei ajuta, vei avea un mare prieten și ajutor, pe regele meu, regele
Suediei ». A patra zi, Stanislav a trimis la Nicolae vodă pe secretarul
regelui Suediei, prin care i-a destăinuit că el este regele Stanislav și deoa-
rece dorește să se sfătuiască cu Nicolae vodă despre cele cuvenite, de
aceea s-a dat în vileag. 45

Deci, după ce s-a înnoptat, regele Stanislav, luînd pe secretar, s-a
dus travestit la curte, iar Nicolae vodă a ieșit la casa cea mică de l-a primit

¹ Numele colonelului francez la Axinte Uricarul (p. 146) apare Burs.

μεγάλην τιμήν τὸν ἐδέχθη. Καὶ μένοντες μόνον οἱ τρεῖς ἕως δύο ὥρες, συνεβουλευθήσαν τί πρέπει νὰ κάμουν, καὶ ἤυραν εὐλογον ὅτι νὰ δώσῃ τὴν εἶδησιν τοῦ ἐνταῦθα ἐρχομοῦ του εἰς τὴν Πόρταν. Ὅθεν ἐκείνην τὴν ὥραν, ἔγραψεν ὁ Νικολάη βόδας εἰς τὸν βεζίρην καὶ εἰς τὸν χάνην καὶ 5 εἰς τὸν πασάν τοῦ Βενδερίου, δίδοντας τὴν περὶ τοῦ ἐρχομοῦ του εἶδησιν. ||

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΕΠΗΡΑΝ ΔΥΝΑΣΤΙΚΩΣ ΤΟΝ ΡΗΓΑ
ΤΗΣ ΣΦΕΤΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΒΕΝΔΕΡΙ

704

Βλέποντας ὁ ρήγας τῆς Σφετσίας ἀπὸ τὰ ἐνεργούμενα πὼς ἄλλαξαν τὰ πράγματα κατ' αὐτοῦ εἰς τὸ χεῖρον, ἔβαλε καὶ ἐπεριτείχισαν τὸ σαρὰί ὅπου ἐκάθητο, στοχαζόμενος πὼς ἂν τύχῃ καμία δυναστεία, νὰ ἐναντιωθῇ μὲ πόλεμον. Εὐρίσκοντο μαζί του τότε ὁ Ἰώσηπος Ποτότζκης, βοεβόδας Κιόβσκη καὶ ὁ Σκέντζες Βισνοβίτζκης καὶ ὁ Τάρλος καὶ ὁ Κρίσπιν, οἱ ὅποιοι βλέποντες τὰ τοιαῦτα, κατὰ πρῶτον μὲν ἐβγήκαν ἔξω εἰς τὸν χάνην καὶ εἰς τὸν πασάν, ὕστερον δὲ δὲν ἤξεύρομεν τί ἐστοχάσθησαν 15 καὶ πάλιν ἐγύρισαν ὀπίσω εἰς τὸν ρήγα. Εἰς δὲ τὰς τριάντα τοῦ Ἰανουαρίου ἔφθασεν ἀπὸ τὴν Πόρταν μὲ χατισερίφι τῆς βασιλείας ὁ Ἰσοῦφ καπιτζή-μπάσης διὰ νὰ τὸν πάρῃ νὰ τὸν πηγαίνῃ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐστάθη ὁμως καὶ εἰς τούτην τὴν προσταγὴν ἐναντίως.

30 Ἰανουαρίου
<1713>

Ἐπρόσταξε λοιπὸν ὁ χάνης καὶ ὁ πασὰς καὶ ἐτοιμάσθησαν ὅλοι 20 οἱ τσορμπατζῆδες μὲ τοὺς γιανιτσάρους καὶ κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ χάνη καὶ τοῦ πασὰ, ἄρχισαν νὰ ρίπτουν τόπια κατὰ τοῦ σαραίου τοῦ ρηγός καὶ μὴν κάμνοντας καμίαν βλάβην τὰ τόπια, ἐπρόσταξεν ὁ πασὰς νὰ δώσουν πόλεμον καὶ γιουρούσι μὲ τὰ ἄρματα μέσα εἰς τὸ σαρὰί. Αὐτοὶ δὲ ἐναντιώθησαν εἰς τὴν τοιαύτην προσταγὴν, λέγοντες πὼς δὲν σηκώνουν 25 χέρι εἰς ἄνθρωπον ὅπου δὲν τοὺς ἀντιπολεμεῖ καὶ κράζοντες τὸ «ἀλλάχ, ἀλλάχ» κατὰ τὴν συνήθειάν τους, ἐγύρισαν ὀπίσω. Τὴν δὲ δευτέραν ἡμέραν, Φεβρουαρίου πρώτη, ἡμέρα Κυριακῆ ἐκραξε πάλιν ὁ χάνης καὶ ὁ πασὰς ὅλους τοὺς τσορμπατζῆδες μὲ τὸν γιανιτσάρ-ἀγασὴ καὶ δείχνοντάς τους τὸ βασιλικὸν χατισερίφι, τοὺς ἐρώτησαν διατί ἐστάθησαν ἀπειθεῖς 30 τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος. Αὐτοὶ δὲ ἀπεκρίθησαν πὼς θέλουν τὸν καταπέσει μετὰ καλοῦ τρόπου νὰ ὑπακούσῃ ὁ ρήγας τὴν βασιλικὴν προσταγὴν, δὲν ἐκατόρθωσαν ὁμως τίποτες.

1 Φεβρουαρίου
<1713>

Τὴν τρίτην λοιπὸν ἡμέραν, ἀφοῦ ἐτοιμάσθησαν διὰ νὰ δώσουν πόλεμον, ἄρχισαν νὰ ρίχνουν πάλιν τόπια κατὰ τοῦ σαραίου τοῦ ρηγός. Δὲν 35 ἔκαμναν ὁμως πάλιν καμίαν βλάβην καὶ διὰ τοῦτο ἐπρόσταξεν ὁ πασὰς νὰ κάμνουν γιουρούσι. || Καὶ κάμνοντας καὶ γιουρούσι, οὐδὲ μὲ αὐτὸ δὲν 705 ἠμπόρεσαν νὰ κατορθώσουν τίποτα. Μετὰ τοῦτο, ἐπρόσταξε νὰ δώσουν φωτῖαν εἰς τὰ ὀσπίτια, καὶ δίδοντας πολλάκις φωτῖαν, οἱ Σφέτσοι τὴν ἔσβυναν ἕως τρεῖς-τέσσαρες ὥρες. Τελευταῖον δὲ, μὴν ἠμπορῶντες πλέον 40 νὰ τὴν σβύσουν, ἄναψεν ὅλον τὸ σκέπασμα τοῦ σαραίου καὶ ὁ ρήγας ὅλον ἐκάθητο μέσα καὶ ἂν δὲν ἤθελε τὸν ἐβγάλει ἔξω δυναστικῶς ἕνας γενεράλης, ἐκεῖ ἤθελε καῆ.

Ἐβγαίνοντας λοιπὸν ὁ ρήγας ἔξω μὲ τὴν σπάγαν εἰς τὸ χέρι, ἄρχισε νὰ ὀρμᾷ κατὰ τῶν Τουρκῶν, οἱ ὅποιοι τὸν ἐλάβωσαν ὀλίγον εἰς τὸ 45 ἕνα χέρι καὶ ἂν δὲν ἤθελε φωνάζει ἕνας γενεράλης, ἐκεῖ ἤθελαν τὸν σκο-

cu mare cinste și i s-a închinat ca la un rege. Și rămânând numai ei trei, s-au sfătuit cam două ceasuri ce e de făcut și au găsit cu cale ca Nicolae vodă să înștiințeze Poarta despre venirea lui aici. Așadar, în aceeași clipă, Nicolae vodă a scris marelui vizir, hanului și pașei de Bender, înștiințându-i despre venirea regelui Stanislav. ||

5

CUM AU RIDICAT CU FORȚA PE REGELE SUEDIEI DE LA BENDER

Regele Suediei, văzînd din cele ce se petreceau că lucrurile s-au mai înrăutățit pentru el, a pus de au înconjurat cu zid seraiul în care locuia, avînd de gînd să se împotrivescă cu armele în caz că turcii ar 10
întrebuința forța împotriva lui. Se găseau atunci cu el Iosif Potocki, voievodul Kievului, Skenșes Wisznowiecki, Tarlo și Krișpin, care, văzînd acestea, mai întîi au ieșit afară, ducîndu-se la han și la pașă, mai pe urmă însă, nu știm din ce pricină, s-au întors înapoi la rege. La 30 ianuarie a sosit 15
de la Poartă Iusuf, capugi-bașa, cu hatîșerif împărătesc ca să-l ia pe rege 30 ianuarie
și să-l ducă la Salonic, dar el s-a împotrivit și la această poruncă. <1713>

Au poruncit dar hanul și pașa de s-au pregătit toți ciorbagii și ienicerii și, potrivit cu porunca hanului și a pașei, au început să tragă cu tunu- 20
rile asupra seraiului regelui. Deoarece însă tunurile nu făceau nici o stricăciune, pașa a poruncit ostașilor să facă război și iureș cu armele în serai. Dar ei s-au împotrivit la această poruncă, zicînd că nu ridică mîna asupra unui om care nu luptă împotriva lor, și strigînd Alah! Alah! după obi- 25
ceiul lor, s-au întors înapoi. A doua zi, duminică 1 februarie, hanul și 1 februarie
pașa au chemat iarăși pe toți ciorbagii, împreună cu ienicer-agasi și arătîndu-le hatîșeriful împărătesc, i-au întrebat de ce s-au arătat nesupuși poruncii împărătești; ei au răspuns că o să-l înduplece pe rege cu bini- 30
șorul să se supună poruncii împărătești, dar nu izbutiră nimic.

Deci, a treia zi, după ce s-au pregătit de luptă, au început iarăși să tragă cu tunurile asupra seraiului regelui, dar și de data aceasta nu au pri- 35
cinuit nici o stricăciune și de aceea pașa a poruncit să dea iureș; || dar nici cu iureșul nu au izbutit nimic. După aceea, pașa a poruncit să dea foc caselor, și le-au dat de mai multe ori foc, dar șvezii îl stingeau în trei-
patru ore. În cele din urmă însă, nemaiputînd să-l stingă, s-a aprins tot 40
acoperișul seraiului. Regele stătea încă înăuntru și, de nu l-ar fi scos afară cu forța un general, ar fi ars acolo.

Ieșind dar afară cu spada în mînă, regele s-a năpustit asupra turcilor, care l-au rănit puțin la o mînă și, de n-ar fi intervenit un general, l-ar fi

τῶσε. Ὅθεν πιδοντάς τον, τὸν ἐπηγαν εἰς τὸν πασάν, ὁ ὄποιος ἐδῶκεν
 εἰς ἐκείνους τοὺς γιανιτάρους ὄπου τὸν ἐπηγαν ἀπὸ δέκα καὶ ἀπὸ εἰκοσι
 φάγια μαξίσι. Μετὰ ταῦτα ἀπαξάν ὄσα καὶ ἄν ἐπρόφθεσσάν ἀπὸ τὸ
 σπαῖ τὸν πηγός, τὰ δ' ἄλλα ὄλα ἐκάνσαν, εἰς τοιαῦτιν κατὰστασιν φέρ-
 5 νει ὁ κайρὸς τὰ πράγματα.
 Τῆ δὲ ἐκτῆ τοῦ Φεβρουαρίου ἐκαβαλλίκευσαν ὁ πηβίς ἡπριχόρης
 καὶ κάποιος Μουσταφάς-πασάς καὶ ὁ Ἰσμηλᾶ-πασάς τοῦ Βενδερίου δία
 ἄπαν ἐκαρτέρησαν ἕως νὰ τὸν ἐβγάλουν καὶ ἐπειτα τὸν ἐβγάλαν ἐδου-
 10 λήγμεινον ἡσθα εἰς ἕνα σενδὸν ὡσάν ἀποθαμμένον, ὄπου δὲν ἐφαίετο
 τελέσις, καὶ τὸν ἐβγάλαν ἡσθα εἰς τὸ παδβάνι μαξί ἡ τὸν κρότος γε-
 πάλην καὶ ἡ τὸν ἰαρόν του καὶ ἡ τὸν Μοχέρ καντσιλίερην, καὶ πηγαι-
 νοντάς τον ἕως κορτὰ εἰς τῆν Ἀδριανουπόλιν, ἡλθε βασιλικὴ προοταγῆ
 15 καὶ τὸν ἐπηγαν εἰς τὸν Ντερμενέξ κασαμπάν καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὸ Δυμότερον.
 Ὁ πηγός ἔταυσαν ἐστειλὲν ὁ Νικολᾶν βόδας τὰ γράμ-
 ματα, ἐξήτησιον δία νὰ φανερωθῆ καὶ νὰ κάμη πόρταν ὡσάν πῆ-
 γας. Τὸν ἀπεκρίθη ὄπως ὁ Νικολᾶν βόδας ἄπο δὲν εἶναι εἰς τῆν
 20 ἐξουσίαν του ἄλλὰ εἰς τῆν ἐξουσίαν τῆς βασιλείας καὶ ἐπειδὴ καὶ ἡλθεν
 ἄνωφροτος, πρέπει νὰ ἀπομεινῆ πάλιν ἀνωφροτος, ἕως ὄπου νὰ ἐλθῆ
 ἀπὸ τῆν Ἰόρταν ἡ βασιλικὴ ἀπόκρισις.
 Βαββλοντάς ὁ χάνης καὶ ὁ πασάς τὰ περὶ τοῦ πηγὸς ἔταυσαν ἐπὶ
 25 παρὰ τοῦ Νικολᾶν βόδα σταλέντα γράμματα, ἐστειλὲν ὁ χάνης καὶ ἔταν
 Ἰταρην καὶ ὁ πασάς ἔταν ἡ Τούρκον, ἀθρόπως κατωτάτης τάξεως, ἡ-
 τῶντας τὸν πηγὰ ἔταυσαν εἰς ἄντα τελέσις δία πηγὰ. Ἰνωρλιζοντάς
 ὁ Νικολᾶν βόδας τοὺς δολέφους τῶν ὄπουσ ἀντων, ἀπεκρίθη εἰς τὸν χάνην
 30 καὶ εἰς τὸν πασάν ἄπο δὲν ἡπορεῖ νὰ ὄσῃ ἕνα πηγὰ εἰς τὰς χείρας
 ὄνο πορτανῶν ἀθρόπων, καὶ προοτεῖ ἐγρωφέν εἰς τὸν χάνην καὶ εἰς τὸν
 πασάν ἄπο πρέπει εἰς τὰ γράμματα τοὺς νὰ τὸν ἡτήσων κατ' ὄνομα καὶ
 35 τὸτε ἐλαί τὸν ἐστειλὲν ἡ τῆν ἐπείουσάν τὸν πηγὰ, ὡς ἔταν πηγὰ.
 Ἀφὸ ἄπο τὸν ἐλάβαν ὁ χάνης καὶ ὁ πασάς ἀντα τὰ ἀποκριτικὰ περὶ
 τοῦ ἔταυσαν γράμματα τοῦ Νικολᾶν βόδα, ἐκράξεν ὁ χάνης τὸν κα-
 40 πικεχαγιάν ἡστικικὴ καὶ προοποιοῦμενος φιλίαν, τὸν εἶπε ἄπο δὲν ἐκαλο-
 φάμη τὸ τοιοῦτον ὄπου ἐκαμην ὁ ἀνθεντής καὶ δὲν ἐστειλὲν τὸν πηγὰ εἰς
 τὸ φανερόν. Ὅπως μετὰ ὄνο-τρέψις ὄρες, κρᾶξοντάς πάλιν τὸν κανικεχα-
 45 γιάν τοῦ Νικολᾶν βόδα, τὸν εἶπε νὰ γράψῃ εἰς τὸν Νικολᾶν βόδα, ἄπο
 ἡν ἐναντιηται τὸν πασάν ὄπου εἶναι ἕνας βεξίης. Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο ἡ-
 πὸς ἐγρωψε μαξί ἡ τὸν πασάν εἰς τῆν βασιλείαν, διαβάλλοντάς τὸν Νι-
 40 κολᾶν βόδα ἄπο δὲν ἡλᾶησε νὰ ὄσῃ τὸν πηγὰν ἔταυσαν ἔταυσαν. Δὲν ἡπο-
 ρεσαν ὄπως νὰ κατορθώσων τῆσιν, ἐπειδὴ καὶ πρωτῆρα εἰχε στειλὲν
 ὁ Νικολᾶν βόδας εἰς τῆν βασιλείαν τὸ πρωτότυπον τοῦ χάνην καὶ τοῦ πα-
 45 σᾶ, ὄπου εἰχε στειλὲν εἰς τῆν ὄνηλδότητά του, ἀπὸ τὸ ὄποιο τὸν γνω-
 ρίζοντάς ὁ βασιλεύς ἄπο δὲ διαβάλαε ὁ χάνης τὸν Νικολᾶν βόδα,
 45 ἐμειφθη τὸν χάνην, ἡ τὸ νὰ ἐββωαῖθῃ ἄπο εἶναι κατὰ πὸλλὰ πιστός

707

9 Φεβρουαρίου <1713>

ucis acolo. Așadar, prinzîndu-l, l-au dus la pașă, care dădu bacșiș ienice-
rilor ce-l aduseseră cîte zece și douăzeci de galbeni. După aceea au jefuit
tot ce au putut din seraiul regelui, iar restul a ars. Iată cum se întorc
lucrurile cu timpul.

5

La 6 februarie zisul imbrohor, un oarecare Mustafa-pașa și Ismail-
pașa de Bender au încălecat ca să pornească pe rege, și așa călare au
așteptat mai bine de un ceas pînă să-l scoată. Pe urmă l-au scos înfășurat
într-un giulgiu, ca pe un mort, de nu se vedea de loc, și l-au pus într-un
rădvan împreună cu generalul Kroton, cu medicul său și cu Müller¹
cancelarul, și mergînd pînă aproape de Adrianopol, a venit poruncă împă-
rătească să-l ducă la casabaua Demirdaș și de acolo la Demotica.

6 februarie
<1713>

După ce Nicolae vodă a trimis scrisorile cu privire la regele Stani-
slav, acesta a cerut voie să se dea în vileag și să aibă curte ca un rege.
Nicolae vodă însă i-a răspuns că acest lucru nu este în puterea sa, ci în
puterea împărăției, și deoarece a venit în taină, așa în taină trebuie să
rămînă pînă va veni de la Poartă răspunsul împărătesc.

15

Hanul și pașa, primind scrisorile lui Nicolae vodă cu privire la regele
Stanislav, au trimis primul un tătar, iar al doilea un || turc, oameni de
cea mai de jos treaptă, cerînd pe regele Stanislav; și cu atîta vicleșug au
scris scrisorile lor, încît nu se pomenea în ele de loc numele regelui.
Cunoscînd tertipurile lor viclene, Nicolae vodă a răspuns hanului și pașei
că nu poate să dea un rege în mîinile a doi oameni de jos, și mai scria
hanului și pașei că trebuie în scrisorile lor să-l ceară pe nume și atunci
îl va trimite cu cinstea cuvenită unui rege.

20

30

După ce hanul și pașa au primit scrisorile de răspuns ale lui Nicolae
vodă cu privire la Stanislav, hanul a chemat în taină pe capuchehaia și,
arătîndu-i prietenie prefăcută, i-a spus că i-a plăcut așa cum a făcut
domnul de nu a trimis pe față pe rege. Dar, după două-trei ceasuri, chemînd
iarăși pe capuchehaia lui Nicolae vodă, i-a spus să scrie domnului că
dacă pașa ar trimite să-l ceară pentru a doua oară, să-l dea și să nu se
împotrivescă pașei, care este un vizir. Pe de altă parte însă, a scris împreună
cu pașa împărăției, pîrînd pe Nicolae vodă că nu a voit să dea pe regele
Stanislav. Nu au izbutit însă nimic, căci Nicolae vodă trimisese mai
dinainte la împărăție originalele scrisorilor trimise aici înălțimii-sale de
han și pașă. Sultanul, văzînd că hanul pîrește pe nedrept pe Nicolae vodă
și fiind încredințat că Nicolae vodă este o slugă foarte credincioasă a
împărăției, l-a dojenit pe han.

35

40

¹ În textul grecesc avem Μόχερ (Moher), iar în Axinte Uricarul (p. 150) Muler.

18 Φεβρουαρίου
<1713>

Δὲν ἀπέρασαν πολλές ἡμέρες καὶ ἔστειλε πάλιν ὁ πασὰς ἕναν ἀγὰν καὶ τὸν μπεςλῆ-ἀγασῆ μὲ μερικοὺς μπεςλῆδες, γράφοντας εἰς τὸν Νικολάη βόδαν παρακαλεστικῶς διὰ νὰ δώσῃ τὸν ρῆγα Στανισλάβον. Τότε ὁ Νικολάη βόδας, ἀνταμώνοντας τὸν ρῆγα καὶ συμβουλευόντάς τον τὰ
5 δεκτὰ, τὸν ἐπαρακίνησε νὰ πηγαίῃ εἰς τὸ Βενδῆρι καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐν εὐκολίᾳ θέλει κατορθῶσει κάθε ὑπόθεσίν του. Καὶ ἔτσι, Φεβρουαρίου δεκάτη ὀγδόη ἐκίνησε, διορίζοντας καὶ ὁ Νικολάη βόδας τὸν μέγαν κόμισόν του, τὸν μέγαν ζικνιτσιάρην καὶ δύο μπογιαρινάσηδες καὶ τὸν καπιτάνον τῶν κατάνων ἢ μὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους του διὰ νὰ τὸν πηγαίνουν ἕως
10 εἰς τὸ Βενδῆρι.

Πλησιάσας λοιπὸν ὁ ρῆγας Στανισλάβος εἰς τὸ Βενδῆρι, τὸν ἔστει-
λεν ὁ πασὰς ἕνα ἄλογον τούρκικον, στολισμένον διὰ νὰ καβαλικεύσῃ, καὶ τοῦ ἔκαμε μέγαν ἀλάϊ μὲ τοὺς ἀγάδες καὶ μὲ ὄλους τοὺς γιανιτσάρους τοῦ κάστρου, καὶ διὰ περισσοτέραν τιμὴν ἐπρόσταξε καὶ ἔρριξαν καὶ ἑπτὰ
15 τόπια. Ἦτον τότε ἐκεῖ καὶ ὁ βοεβόδας Χαλίτσκης καὶ ὁ βοεβόδας Βιτσο-
βίτσκης καὶ ὁ Τάρλος μὲ ἄλλους περισσοὺς Λέχους. Εἰς δὲ τὴν ἐπιστρο-
φὴν τῶν ἀρχόντων τοῦ μεγάλου κομίσου καὶ τοῦ μεγάλου ζικνιτσιάρη
τοὺς ἐφόρεσεν ὁ πασὰς καβάδια.

Ὁ Δοβλέτ Γκερέη χάνης, ἀγκαλὰ καὶ ἐχθρεύετο τὸν Νικολάη βό-
20 δαν, προσποιούμενος ὅμως φιλίαν, ἔστειλε καὶ τοῦ ἐζήτησεν ἔξοδα. Ὅθεν τοῦ ἔστειλε μερικά ἄσπρα, τὰ ὁποῖα αὐτὰ μόνον τοῦ εὐρέθησαν ἀφοῦ ἐμαζιλεύθη, διὰ ἔξοδα τῆς στρατάς ἕως εἰς τὴν Ρόδον, ἐπειδὴ ἄνευ ἄρ-
γητας ἔφθασε καὶ ἡ μαζιλεία του. Ἄντ' αὐτοῦ δὲ ἐγινε χάνης ὁ ἀδελφός
25 του Καπλάν Γκκρέης καὶ μετὰ ταῦτα ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς ἕναν καπιτζή-
μπάσιν διὰ νὰ σηκώσῃ τὸν Ἰσμαῆλ-πασὰν ἀπὸ τὸ Βενδῆρι καὶ νὰ τὸν
πηγαίῃ εἰς τὸ Ἀζάκι, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἦλθεν ὁ Ἀπτής-πασὰς σερασκέρης.
Εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἦλθε καὶ ἄλλος βασιλικὸς καπιτζή-μπάσης καὶ τοῦ
ἐζήτησε τὰ ἑβδομήντα πουγγία ὅπου τοῦ ἔστειλεν ἡ βασιλεία διὰ τὰ ἔξο-
30 δα τῆς στρατάς τοῦ ρηγὸς τῆς Σφετσίας, τὰ ὁποῖα παίρνοντάς τα μετὰ
δύο-τρεῖς ἡμέρας ἦλθε καὶ ἄλλος καπιτζή-μπάσης ἀπὸ τὴν βασιλείαν καὶ
τὸν ἀπεκεφάλισε.

Συμβαίνοντας αὐτὰ τὰ συμπτώματα, ἦτοι ἡ μαζιλεία τοῦ χάνη καὶ
τοῦ Ἰσμαῆλ-πασᾶ, καθὼς καὶ εἰς τὴν Πόρταν τοῦ τσαοὺς-μπάση ἡ μαζι-
35 λεία, πολλοὶ ὅπου δὲν ἤξευραν τὰ πράγματα κατὰ βάθος καὶ μάλιστα οἱ
Σφέτσοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν Λέχοι, ἐλογίαζαν πὼς ὁ βασιλεὺς τὰ κάμνει
διὰ τὸ χατίρι τοῦ ρηγὸς τῶν Σφετσῶν καὶ εὐθὺς ἄρχισαν νὰ ὑψώνονται
καὶ ἔστειλαν τὰ στρατεύματά τους εἰς τὴν τσάραν καὶ ἐκατακάθησαν εἰς
τὰ τσινοῦτα τοῦ Χοτινίου καὶ τοῦ Τσερναουτσίου.

Ὁ δὲ Νικολάη βόδας ἀγκαλὰ καὶ εἶχεν εἶδησιν πὼς ὁ ρῆγας τῶν
40 Σφετσῶν εὐρίσκετο ὄλον εἰς τὸ Δυμότειχον καὶ δὲν ἦτον εἰς καμίαν ὑπό-
ληψιν εἰς τὴν βασιλείαν καὶ εἶχε ζητήσῃ καὶ ὁ ἐλτσῆς τῆς Γαλλίας νὰ
ἀνταμωθῇ μαζί του καὶ δὲν ἀφέθη, ὅμως ἔκαμε ἢ κυβέρνησιν καὶ ἄφησε
708 νὰ πηγαίνουν τὰ στρατεύματα εἰς τὸ Χοτίνι καὶ εἰς τὸ Τσερναούτσι, ὡς
εἶπομεν, μ' ὄλον ὅπου εἶχε καὶ φερμάνι νὰ τοὺς ἐβγάλη ὄλους καὶ νὰ μὴν
45 τοὺς δεχθῇ πλέον εἰς τὴν τσάραν. Αὐτοὶ δὲ ἄρχισαν νὰ ἐνοχλοῦν τοὺς

Nu au trecut multe zile și iarăși pașa a trimis un agă și pe bešli-agası cu câțiva boieri, scriind lui Nicolae vodă în chip rugător să-i dea pe regele Stanislav. Nicolae vodă, întîlnindu-se atunci cu regele și aducîndu-i la cunoștință știrea primită, l-a îndemnat să meargă la Bender, de unde își va putea aranja cu ușurință treburile. Așadar, la 18 februarie, regele a pornit, iar Nicolae vodă a orînduit pe marele comis, pe marele jîtnicer, doi boiernași și pe căpitanul de catane || cu toți oamenii lui să-l ducă pînă la Bender.

18 februarie
<1713>

10

Apropiindu-se dar regele Stanislav de Bender, pașa i-a trimis un cal turcesc împodobit ca să încalece și l-a primit cu mare alai, cu agalele și cu toți ienicerii cetății; pentru a-l cinsti și mai mult, a poruncit să tragă șapte lovituri de tun. Erau atunci acolo și voievodul Halicki, voievodul Wisznowiecki și Tarlo cu alți mulți leși. Cînd boierii, adică marele comis și marele jîtnicer, erau să se întoarcă, pașa i-a îmbrăcat cu caftane.

Devlet Gherei¹ hanul, cu toate că îl vrăjmășea pe Nicolae vodă, totuși, prefăcîndu-se că îi este prieten, a trimis de i-a cerut ceva bani de cheltuială. Nicolae vodă i-a trimis o sumă oarecare, pentru cheltuielile de drum pînă la Rodos, suma ce s-a găsit atunci cînd a fost mazilit hanul, căci în curînd i-a sosit mazilirea. În locul acestuia s-a făcut han fratele său Caplan Gherei. După aceea, sultanul a trimis un capugi-bașa ca să ridice pe Ismail-pașa de Bender și să-l ducă la Azac, iar în locul lui a venit seraschier Abdi-pașa. După puține zile, a venit și alt capugi-bașa împărătesc și i-a cerut cele șaptezeci de pungi pe care i le trimisese împărăția ca cheltuieli de drum pentru regele Suediei. După ce împărăția a luat banii, peste două-trei zile a trimis și alt capugi-bașa să-i taie capul.

25

30

Pe cînd se întîmplau acestea, adică mazilirea hanului și a lui Ismail-pașa, precum și mazilirea lui ceauș-bașa la Poartă, mulți care nu cunoșteau lucrurile în adîncime, și mai ales șvezii și leșii care erau împreună cu ei, socoteau că împărăția făcea toate acestea de hatîrul regelui șvezilor și deci aceștia, prinzînd curaj, și-au trimis oștile în țară de s-au așezat în ținutul Hotinului și al Cernăuților.

35

Nicolae vodă, cu toate că avea știre că regele șvezilor se găsea încă la Demotica și că nu se bucura de stima împărăției, că atunci cînd elciul Franței a cerut să se întîlnească cu el nu i s-a dat voie, totuși, după chibzuială, a lăsat ca oștile să se ducă la Hotin și la Cernăuți, cum am spus, cu toate că avea firman să-i scoată pe toți și să nu-i mai primească în țară. Aceștia au început iarăși să supere pe bieții locuitori, dar nu ca

40

45

¹ Devlet Gherei a fost han al Crimeei între anii 1708–1713. Despre originea supranumelui Gherei pe care îl purtau principii stăpînitori ai tătarilor vezi *Mémoires du baron de Tott sur les Turcs et les Tartares*, II, Amsterdam, 1785, p. 158–159.

10 40 ἀφάνισαν πολλούς, και εις τας τόσας ἀρπυγας και ζημιας όπου εκκαμαν
ἐδω εις την τσάραν τα στρατεύματα του ζεχελμιάζοντας δυο χρονονυς μεσα
εις την τσάραν, και μάλιστα δια τα βασινα όπου εκκαμε τον μητροπολίτην
δμου και τον επισκοπον του Πανταουσιου και πολλους μαγισλινδες απο
την Ζουτσάβαν δια μερικα του πράγματα όπου ἐλεηλατηθησαν εις τον

15 30 25 20 15 10
Περι δε του Χαλίτρκη, βοεβδα Κιόβσκη, όπου ητον ἐδω εις την
τσάραν, ἀποροδσαν πολλοι πας εμεινεν ἀνεκδικητος παρα τον Θεον δια
τα τοσούτα κακα όπου ἐπροξενησεν και εις την πατριδα του, στέλλοντας
πολλὰς φορες στρατεύματα, τα οποια ἐλεηλατήσαν πολλούς τόπους και
ἀφάνισαν πολλούς, και εις τας τόσας ἀρπυγας και ζημιας όπου εκκαμαν
ἐδω εις την τσάραν τα στρατεύματα του ζεχελμιάζοντας δυο χρονονυς μεσα
εις την τσάραν, και μάλιστα δια τα βασινα όπου εκκαμε τον μητροπολίτην
δμου και τον επισκοπον του Πανταουσιου και πολλους μαγισλινδες απο
την Ζουτσάβαν δια μερικα του πράγματα όπου ἐλεηλατηθησαν εις τον

10 5
Είται ἄξιον να θυμάσκη τινὰς τὰς κρισεις του Θεου καθὼς ἐφάνη-
σαν και εις τον πηγα των ζφετσων, ο οποιος μετὰ τὰς τοσαύτας αμιατο-
χυσιας όπου ἐπροξενησε, δέν ἐπαυε να διερεθίση τους Τούρκους ἐναντιον
των Μοσχόβων, με τον οποιου την παρκακίησιν πάλιν ἐπεδρόμησε με-
ρικον στρατευμα τατάρικον την Ουκράϊναν, όπου ητον ὑποκειμένη εις τους
Μοσχόβους, και εκκαμαν πολλὰς ἀρπυγας και ζημιας εις εκεινους τους χρι-
στιανους. Και προς τουτους ἐζητησεν ο πηεις πηγας μιαν ποσότητα τούρ-
κικου στρατευματος και Τατάρων μαζι του, δια να περάσκη δια της Αεχιας
να πηγαίη εις τον τόπον του, δια να γινουν εις την Αεχιαν πολλαί ἀρ-
παγαι και ἀφανισμοι. Η οποια ζήτησις του τον ἐκατήντησε να τον πο-
λιορκήσουν οι ὑπερασπισται του Τούρκου και να τον κρατούν εν πολλοις
κιά ως ἐχθρόν, πητιοντες λουμπάδας και τουφεκια εις το σαραι του, ἔως
ὅ το ἀνασαν και ἐλαβεν ὀλίγην ἀνταπόδοσιν των τοσούτων κακων και
ἀφανισμων όπου ἐγινε πρόσξενος.

10 5
Μετὰ δε ὀλίγας ημερας, ἐξωσεν
πρωχους πάλιν, ὄχι ὅμως ὡς πρότερον. Μετὰ δε ὀλίγας ημερας, ἐξωσεν
ὁ βασιλεύς και τον ἐπιτροπον του και τον εκκαμε καπιτάν-πασά, ἀποκαθι-
στώντας εις την ἐπιτροπικὴν ἄξιαν τον τότε καπιτάν-πασά Μοά Ιμπραήμ-
πασά, ο οποιος ἐναν καιρον ητον κακικιστης εις την Πόλιν, και πηριπα-
σώντας μετ' αὐτου περὶ πολλων, ἄρπσαν τῶ βασιλει τα λόγια του, και
ἐνθὺς όπου ἐπληγε εις το σαραι του, ἐστειλε και τον εφερε και τον ἐκα-
με καπιτάν-πασά και καπιτάν-πασά και καπιτάν-πασά και ἐφε-
ρῆς και βεζιρην. Δέν ἐπιτιπόμενεσεν ὅμως πολὺ, ἐπειδη μετὰ εικοσι ημερας
10 ἀπεκφεαλίθη δια ποροστρηγῆς βασιλικῆς.

mai înainte. După puține zile, sultanul a mazilit și pe marele său vizir¹, făcându-l capudan-pașa, iar mare vizir a orînduit pe capudan-pașa de atunci, Mola Ibrahim-pașa. Acesta fusese într-o vreme caicciu la Constantinopol și, umblînd sultanul travestit, s-a întîmplat să intre în caicul lui 5 și să stea de vorbă cu el despre mai multe lucruri. Sultanul a rămas mulțumit de vorbele lui și îndată ce a ajuns la serai a trimis de l-a adus și l-a făcut căpitan de galeră, iar după puțin timp capudan-pașa și apoi mare vizir. Nu a fost însă multă vreme mare vizir, deoarece după douăzeci de zile i s-a tăiat capul din poruncă împărătească. 10

E vrednică de admirat judecata lui Dumnezeu, precum s-a arătat și pentru regele șvezilor, care, după atîtea vărsări de sînge pe care le-a pricinuit, nu înceta de a ațîța pe turci împotriva moscalilor. În același timp, tot din îndemnul lui, a năvălit iarăși o mică oaste tătărească în Ucraina, care era sub stăpînirea moscalilor, și a făcut multe jafuri și pagube 15 creștinilor de acolo. Pe lîngă acestea, zisul rege a cerut să i se dea un număr de ostași turci și tătari, ca să treacă prin Țara leșească și să meargă în țara sa, dar în felul acesta s-ar fi făcut și în Țara leșească multe jafuri și distrugerii. Din pricina acestei cereri, a ajuns să fie împresurat de către 20 apărătorii săi turci, să fie ținut așa încercuit ca un dușman și să fie atacat seraiul său cu tunuri și cu puști pînă ce a luat foc și în chipul acesta a primit o mică pedeapsă pentru atîtea rele și distrugerii pe care le-a pricinuit.

La fel și regele Stanislav și-a primit răsplata, căci voind să intre cu forța în patria sa cu oști turcești și tătărești și să dobîndească regatul 25 Țării leșești cu vărsare de sînge creștin, îndată ce a intrat în Moldova a asistat la un teribil « triumf », precum spunea el aici în Iași oamenilor domnului. Căci, cum a ajuns la Bacău, a dat peste acea || învălmășeală, 35 cînd moldovenii băteau pe leșii de acolo, și a văzut cum ofițerii și soldații săi erau tîrîți goi și bătuți de moldoveni înaintea ochilor săi, în timp ce el stătea într-un colț în casa lui Ștefan Rusăt stolnicul, care, precum am spus, îl adusese aici la Iași. 40

Iar cu privire la Halicki, voievodul Kievului, care era aici în țară, mulți se mirau cum de a rămas nepedepsit de Dumnezeu pentru atîtea rele pe care le-a pricinuit patriei sale, căci a trimis de multe ori oști acolo, care au prădat multe ținuturi și au ucis mulți, dar și pentru numeroasele jafuri și pagube pricinuite de oastea sa țării noastre, care oaste a iernat aici timp de doi ani, și mai ales pentru neajunsurile pe care le-a pricinuit mitropolitului, episcopului de Rădăuți și multor mazili din Suceava pentru niște lucruri ce i s-au furat în timpul moscalilor. Era

¹ E vorba de mazilirea marelui vizir Suleiman-pașa, care a avut loc la 6 aprilie 1713.

40 ἄνευ αὐτοῦ πρὸς τὴν πανεκκλησίαν Πόρταν, περὶ οὗ ἐπιμελοῦ, προσφιλῆ-
 τῆς δὲ καὶ τοῦ πατριάρχου τῆς ἰερῆς ἐπιμελείας τῆς ψηφολογίας τῆς
 τοῦ ἐδικοῦ σου, καὶ ἀληθινὰ μετρηταί, ἀνὰ τοὺς ἐτοιμασθῆναι ἡ δόμοιο-
 να εὐδοκῆσθαι καὶ ὑπὸ τὸ ἄλογο καὶ βροντῆς καὶ ἀσπραῆς εἰς
 45 περὶ ἀναλόγων, ὁμοίων παρ' αὐτῆς, εἰς σήμερον ἀγάνης. Ὁ ἄγιος Θεὸς
 ἕξει μετὰ τῆς ψηφολογίας τῆς. Ὁ κυρίως τῆς κούρας τῆς, μετὰ
 καὶ ἐν ἀληθείᾳ θῆξει μετὰ ἀπαρσάλευτος, βουθουμένη μετὰ συναι-
 χῆρας καὶ μετὰ τῶν ἀγαθοεργίας τῆς ψηφολογίας τῆς ἐββαίως,
 35 ἡ ψηφολογίας τῆς. Ἐπειδὴ ἡ θεία πρόνοια μετὰ τῶν περὶ τῆς ἀφίπτα
 σου, παρὰ ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ οὗ δὲν εἶναι δυνάτοιν ἀφίπτα
 30 ἀληθεύσασθαι, ὅπου προσθήκη δὲν ἐπιδέχεται μετὰ ἄλλων με-
 τὰ τῆς φιλίας, ὁμοίως ἐκ τῆς σου καὶ ἐπὶ τῶν ἀφίπτα εἰς τοιαύτην
 Ἐπειδὴ ἐκ τῆς Ἐψηφολογίας τῆς ἀβύσσου κατὰ ἐκαστην

ΥΨΗΛΟΤΑΤΗ ΗΜΕΜΩΝ

30 φρασίν δὲ κούριζιτα ἰδοὺ ὅπου τὴν γράφομεν.
 ἡ φιλία καὶ τῶν περὶ τῶν ἀφίπτα σου, ἀπεκρίθη μετὰ
 25 ἡμεῖς ἀπεσταλμένους παρὰ τοῦ σερσάκη σου, ἀπεκρίθη μετὰ
 βαβὴν πῶς ἀντιτείνων ὁ Νικόλαος τῆς ἀφίπτα σου εἰς τὸν Νικόλαον
 20 μετὰ τῆς ἀφίπτα σου εἰς τὸν Νικόλαον, μετὰ τῆς ἀφίπτα σου
 τῶν περὶ τῶν ἀφίπτα σου, καὶ τὸν ἕσται καὶ εἰς ἀλλοιο
 15 φῶς τοῦ ἰωάννου, ὅπου ἡμεῖς ἀφίπτα σου τῆς βασιλείας, καὶ τὸν
 καὶ προθυμίας, φανερώμενος τοῦ πῶς εἶναι ἐτοιμῶς καὶ ὁ ἀδελ-
 10 μετὰ τὸν Νικόλαον, ὁ ὅποιος ἐδειχθεὶς πρὸς τὸν πῶς ἀφίπτα σου
 20 Ὁ δὲ πῶς ἀφίπτα σου, εὐρισκόμενος εἰς τὸ Βενδέρ, ἐγράφετο
 τὸν ἐκώμενος ἀφίπτα σου ὁ βασιλεὺς.

710 15 βεζίρη Μοῦα Ἰμπραήμ, ἀποκεφαλιζόμενος τὸν, περὶ οὗ λέγουσι τῆς καὶ
 παρὰ, ἕσται ὁ βασιλεὺς καὶ ἐπὶ τὴν ἑπιτοπικὴν βοῦλάν ἀπὸ τῶν
 10 σπεσαν ὁ τε χάνης καὶ βεζίρης ἀπακτοί. Καὶ μετὰ τῆς ἐσσεπας ἡμε-
 15 βουδὸν τοῦ καὶ μετὰ τῆς ἀφίπτα σου τῆς ἀφίπτα σου, καὶ ἐστὶ ὑπε-
 πηλαί, ἀλλὰ ἀνὰ τῆς ἀφίπτα σου, θῆξει μετὰ τῆς ἀφίπτα σου καὶ σὺ-
 20 θῆξει πῶς ἀπεκρίθη ὅτι, μετὰ τῶν βασιλέως ἐκεῖ, μετὰ τῶν ἀφίπτα σου
 συνουσιάζουσιν μετὰ τῶν ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου.
 10 Ὁ δὲ πῶς ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου
 20 ἡμεῖς ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου
 30 ὁ πῶς ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου
 40 Ἐπειδὴ ἡμεῖς ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου
 50 Ἐπειδὴ ἡμεῖς ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου, καὶ ἀφίπτα σου

5 ἕξει φανὴ ἡ ἀφίπτα σου ἕξει δὲ τὰ τῶν σου κατὰ ὅπου ἐκαμε.
 διὰ τὴν φῶς σου ἐκαμε καὶ εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα σου. Ὅπως κατὸν
 σου, οἱ ὅποιοι καὶ κοινῶς τὸν ἀνεθεματίσαν, ἀνομιάζουσιν τὸν ἰωάννου,
 πάντων, τῶν ἰδίων σου σπασίτων, ὅσον καὶ τῶν μετὰ τοῦ ἄλλου
 10 καρὸν τῶν Μοσχόβων, ὄντας ἀθώπων σκληρῶς καὶ ἡσυχίως ὡς

om crud și urît de toți, atît de proprii săi ostași, cît și de cei ai lui August, care cu toții l-au blestemat, numindu-l Iuda, pentru pagubele pe care le-a pricinuit și propriei sale patrii. Mai tîrziu însă se va vedea răsplata primită pentru atîtea rele pe care le-a făptuit. 5

Dar să revenim la povestirea noastră.

La cîteva zile după sosirea regelui Suediei în satul Demirdaș, marele vizir a trimis de au întins corturi afară din Adrianopol și a doua zi s-a dus și el împreună cu hanul la acele corturi și au trimis pe reis-efendi 10 să poftească și pe regele Suediei, avînd poruncă împărătească să stea de vorbă cu el și să orînduiască treburile lui. Regele însă a răspuns că, nefind acolo sultanul, nici el nu merge, dar dacă primesc, va trimite pe un general și sfetnic al său și cu acela să discute tot ce vor. Și așa s-au 15 întors atît hanul, cît și marele vizir, fără să facă nimic. După trei-patru zile, sultanul a trimis de a luat || pecetea de la marele vizir Mola Ibrahim și i-a tăiat și capul¹; se spune că l-a omorît sultanul cu propria-i mînă. 710

Iar regele Stanislav, aflîndu-se la Bender, avea schimb de scrisori cu 20 Nicolae vodă, care arăta către rege multă dragoste și rîvnă, făcîndu-i cunoscut că și el și fratele său Ioan, care era mare dragoman al împărăției, sînt gata să-l slujească cu tot ce pot. I-a trimis în dar și un cal turcesc, pe care regele l-a primit cu multă bucurie pentru marea dragoste 25 ce-i purta lui Nicolae vodă. Mai cu seamă, după ce s-a încredințat că Nicolae vodă s-a împotrivit și nu l-a predat celor doi trimiși ai seraschie-rului, i-a răspuns cu multă prietenie și bunăvoință. De curiozitate, dăm mai jos traducerea scrisorii: 30

PREAÎNĂLȚATE DOMN,

Deoarece prietenia înălțimii-tale față de mine crește în fiecare zi, mărturisesc că și a mea a ajuns acum la o astfel de desăvîrșire, încît nu mai are nevoie de adaos, ci numai de statornicire, de care lucru nu poate 35 să se îndoiască înălțimea-ta. Întrucît pronia dumnezeiască mi-a hărăzit această prietenie în atîtea întîmplări și mi-a asigurat-o cu atîtea binefaceri din partea înălțimii-tale, într-adevăr va rămîne neclintită cu ajutorul și cu încuviințarea înălțimii-tale. Chir Gheorghe cuparul mi-a adus un cal în dar din partea înălțimii-tale, în semn de dragoste. Să dea bunul Dum- 40 nezeu, ca acest cal să mă ducă ca fulgerul și ca trăznetul la ai mei, și într-adevăr mă va duce, dacă mi se va pregăti calea la prea luminata Poartă prin silința înălțimii-tale și a prea iubitului tău frate.

¹ Marele vizir Mola Ibrahim a fost decapitat la 27 aprilie 1713; el n-a ocupat viziratul decît numai 21 de zile.

στατε πρίγγιπε, διὰ νὰ μὲ καθυποχρεώση μὲ τοῦτο. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ὁ ἐξοχώτατος γενεράλης μου καὶ ὁ Μιγέλσκης θέλουν ἢ εἶσθαι πιστοὶ 711 διερμηνευταὶ τῆς θελήσεώς μου, καὶ μένω πάντοτε ἀχώριστος.

Στανισλάβος ρήγας.

5 Καὶ ἄλλα τοιαῦτα γράμματα ἔγραψεν ὁ Στανισλάβος ρήγας πρὸς τὸν Νικολάη βόδαν, ὑποσχόμενος ὅτι δὲν θέλει ἀλησμονήσει τὴν φιλίαν του. Ὑστερον ὅμως δὲν ἐφύλαξε τὴν ὑπόσχεσίν του καὶ ἐφάνη νὰ μὴν εἶναι καλοθελητῆς του.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μουλᾶ Ἰμπραήμ βεζίρη, ἔμεινε καϊμακάμης 10 ὁ βασιλικὸς σιλικτάρης Ἀλῆ-πασάς, ὁ ὁποῖος ἦτον καὶ γαμβρὸς τοῦ βασιλέως καὶ ἔδειχνε νὰ μὴν δέχεται τὴν ἐπιτροπικὴν, καὶ ἔτσι ἦτον καϊμακάμης ἕως οὗ ἐπῆγεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Πόλιν, μάλιστα καὶ ἐκεῖ ἱκανὸν καιρὸν ἦτον καϊμακάμης. Μετὰ ταῦτα δὲ ἄρχισε νὰ πηγαίνει εἰς τὸ διβάνι μὲ σαρίκι τρίκοχον, ὡσὰν ἐκεῖνα ὁποῦ φορεῖ ὁ καθολικὸς ἐπίτροπος, καὶ ἀπὸ τότε ἐπληροφορήθησαν ὅλοι ὅτι εἶναι ἐπίτροπος ὁ Ἀλῆ- 15 πασάς, ὁ ὁποῖος Ἀλῆ-πασάς ἦτον ἄνθρωπος δραστικὸς καὶ προκομμένος, μὲ νοῦν ὀξὺν καὶ πολιτικὴν πολλήν, διὸ καὶ τὸν ἀγαποῦσεν ὁ βασιλεὺς, ὅτι εἶχε καὶ μίαν ἄλλην ἀρετὴν, ὁποῦ ἦτον ἐραστὴς τῆς δικαιοσύνης, καὶ εἰς τὸν καιρὸν του ἔλειψαν οἱ δεκασμοί, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦτον πάντη ἀδω- 20 ροδόκητος, καὶ τοὺς δεκαζομένους τυραννικῶς τοὺς ἐπαίδευε, ὅτι καὶ ἡ φύσις του ἦτον τυραννικὴ εἰς πάντας, κατ' ἐξοχὴν ὅμως εἰς τὸ γένος τῶν χριστιανῶν, κατὰ τοῦ ὁποῖου πολλὰ ἐβουλεύθη, ὁ Θεὸς ὅμως διεσκέδασε τὰς βουλὰς του.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΦΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΟΤΙΝΙΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ

25 Εἰς τὲς δυστυχίαις ὁποῦ ἐσυνέβησαν αὐτῇ τῇ ἀθλίᾳ, τσάρα καὶ τὰς ἀλλεπαλλήλους προσταγὰς ὁποῦ ἐνήργησε μὲ πολλήν της στενοχωρίαν εἰς τοὺς παρελθόντας χρόνους, ἔμελλε νὰ προστεθῇ διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν ἀνθρώπων καὶ χειροτέρα πληγὴ, ἡ ἀφαίρεσις τοῦ Χοτινίου, ἡ ὁποία πολλὰς δυστυχίας καὶ βάρη ἐπροξένησε εἰς τὴν ἀθλίαν τσάραν, ἀκολουθή- 30 σασα τοιουτοτρόπως.

Ἐτοιμαζομένη ἡ βασιλεία εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν νὰ πηγαίνει ἐναν- 35 τίων τῶν Μοσχόβων διὰ νὰ κερδίση τὸ κάστρον τοῦ Κιόβου ἢ καὶ κατὰ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ρηγὸς τῆς Σφετσίας νὰ ὑψωθῇ ρήγας εἰς τὸν θρόνον τῆς Λεχίας ὁ Στανίσλαβος μὲ τὴν ὀθωμανικὴν δύναμιν, πρὸς τὴν ὁποίαν λέγουσιν ὅτι ὑπέσχετο νὰ δώσῃ τὴν Καμενίτσαν καὶ τὴν Ποδόλιαν καὶ νὰ εἶναι ἀείποτε ὁ τε Στανίσλαβος καὶ ὁ ρήγας τῆς Σφετσίας σύμμαχοι τῇ ὀθωμανικῇ βασιλείᾳ, ἐναντίον τῆς βασιλείας τῶν Μοσχόβων¹, ἐπρόστα- 712 ξεν ὁ βασιλεὺς νὰ παρθῇ τὸ κάστρον τοῦ Χοτινίου καὶ νὰ καλλωπισθῇ.

¹ Cuvintele «τῶν Μοσχόβων» sînt scrise pe deasupra de altă mînă.

Nevoiește-te de aceasta, prea iubite principe, și îți voi fi foarte îndatorat. Cît despre celelalte, excelența sa generalul meu și Smigielski vor fi || 711 credincioși tălmăcitori ai dorinței mele.

Rămîn pururea nedespărțit
Stanislav rege ¹

Regele Stanislav a mai trimis și alte scrisori de felul acesta lui Nicolae 5 vodă, făgăduindu-i că nu va uita prietenia lui. Mai pe urmă însă nu s-a ținut de făgăduiala sa și s-a arătat fără bunăvoință.

După moartea marelui vizir Mola Ibrahim, a rămas caimacam Ali- 10 pașa, silictarul împărătesc, care era ginerele sultanului și care lăsa să se înțeleagă că nu va primi viziratul, și așa a fost caimacam pînă ce s-a dus sultanul la Constantinopol, dar și acolo încă multă vreme a rămas caimacam. Mai pe urmă a început să meargă la divan cu turban cu trei colțuri, așa cum poartă un adevărat mare vizir, și de atunci au aflat toți că Ali-pașa 15 este mare vizir ². Acest Ali-pașa a fost un om energetic și sîrguitor, cu minte ageră și cu multă iscusință, și pentru aceasta era iubit de sultan. Mai avea și o altă calitate: era iubitor de dreptate, și pe vremea lui au dispărut mituirile, deoarece el nu lua niciodată mită, iar pe cei ce primeau îi pedepsea în chip crud, căci și din fire era aspru față de toți, dar mai cu 20 seamă față de neamul creștinilor, împotriva căruia mult a uneltit, dar Dumnezeu a răsturnat planurile sale.

DESPRE DESPĂRȚIREA HOTINULUI DE MOLDOVA

La nenorocirile pe care a trebuit să le sufere această biată țară și 25 la numeroasele porunci pe care a trebuit să le îndeplinească cu multă strîmtoare în anii trecuți s-a mai adăugat, pentru păcatele oamenilor, o lovitură și mai grea, luarea Hotinului, care a pricinuit bieteii țării multe nenorociri și greutăți. Luarea Hotinului s-a întîmplat astfel: 30

Pe cînd împărăția se pregătea la Adrianopol să meargă asupra mosca- 712 lilor ca să cucerească cetatea Kievului || și prin grija regelui Suediei și cu puterea turcească să fie pus pe tronul Țării leșești Stanislav, care, precum se spune, a făgăduit să dea împărăției Camenița și Podolia și să fie pururea 35 și el și regele Suediei aliați ai împărăției otomane împotriva împărăției moschicești, sultanul a dat poruncă să fie luată cetatea Hotinului și să fie repa-

¹ Scrisoarea lui Stanislav se află și la Axinte Uricarul (p. 157) în limba latină și în traducere românească.

² Ali-pașa, urmașul lui Mola Ibrahim, a ocupat viziratul un timp mai îndelungat față de predecesorii săi, mai mult de trei ani, pînă la 31 august 1716.

Ἡ συλλογιζόμενος πῶς κανένα καιρὸν θέλει χρησιμεύσει μὲ τοὺς ἐν αὐτῷ Ὄθωμανούς, ἢ διὰ νὰ εὔρουν αὐτὴν τὴν αἰτίαν τῆς διορθώσεως τοῦ Χοτινίου καὶ νὰ στείλῃ τὰ στρατεύματα εἰς τὰ μέρη αὐτά, ἐπειδὴ εἶχε κλίσην καὶ θέλησιν νὰ ἀνακινήσῃ τὸν μετὰ τῶν Μοσχόβων πόλεμον καὶ
 5 εἰ μὲν στερεωθῆ ἢ εἰρήνη, νὰ ζητηθῆ ἢ στερεώσις αὐτὴ παρὰ τῶν Μοσχόβων κατὰ τὴν θέλησιν τῆς βασιλείας, εἰ δὲ καὶ ἀναιρεθῆ, νὰ εἰσέλθουν τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα εἰς τὴν Λεχίαν καὶ νὰ βάλουν ρήγα ἐκεῖ τὸν Στανίσλαβον, ὅπου, εἰσερχόμενος καὶ ὁ ρήγας τῆς Σφετσίας, νὰ συνάξῃ τὰ εἰς Πομεράνιαν καὶ ἀλλαγῶν στρατεύματά του καὶ τὸν δεύτερον χρό-
 10 νον νὰ ὀρμήσουσι κοινῶς κατὰ τῶν Μοσχόβων.

Δι' αὐτὴν λοιπὸν τὴν αἰτίαν, ἐδιόρισεν ἡ βασιλεία ὅλα τὰ στρατεύματά της διὰ τὸ Χοτινί, ὁμοῦ καὶ τὸν Καπλὰν Γκερέη χάνην μὲ ὅλους τοὺς Τατάρους καὶ πέντε πασάδες τριῶν τουγιῶν καὶ ἓναν μπέην τῆς Αἰγύπτου μὲ ἑπτὰ χιλιάδες μισιρ-κουλοῦδες καὶ ἄλλους δέκα ἕξ πασάδες
 15 δύο¹ τουγιῶν, ὅπου νὰ σταθοῦν ὅλοι εἰς τὸ Χοτινί διὰ τὴν διόρθωσίν του.

Ἀκούοντας αὐτὰ ὁ Νικολάη βόδας, ὅτι θέλει νὰ πάρῃ ἡ βασιλεία τὸ Χοτινί, ἐνεκρώθη ἀπὸ τὴν λύπην του καὶ ἔγραψεν εὐθὺς εἰς τοὺς καπικεχαγιάδες του, στέλνοντάς τους καὶ μεχτούπια εἰς πολλοὺς φίλους του, διὰ νὰ ἐπιμεληθοῦν μὲ κάθε τρόπον νὰ μὴ γίνῃ τὸ τοιοῦτον, περὶ οὗ ἔγραψε καὶ εἰς τὴν Πόρταν θερμῶς, δείχνοντας πολλοὺς λογαριασμοὺς διὰ
 20 τὴν ἀναίρεσιν τούτου τοῦ πράγματος. Ἐχουσα ὅμως ἡ βασιλεία κλίσην νὰ στείλῃ τὰ στρατεύματα μὲ τὸν σκοπὸν ὅπου προείπομεν, δὲν ἐδέχθη κανενὸς λόγον, ἀλλ' ἐδιόρισε, ὡς εἴρηται, ὅλα τὰ προειρημένα στρατεύματα εἰς τὸ Χοτινί διὰ τὴν διόρθωσίν του. Κατὰ δὲ τὴν ἐ' Ἰουνίου, συ-
 25 νεκροτήθη μέγαλον συμβούλιον εἰς τὴν βασιλείαν ἢ καὶ συνήχθησαν ὅλοι οἱ βεζιράδες καὶ οὐλεμάδες καὶ οἱ ἀγάδες τῶν ὀτζακίων καὶ ἐσυμβουλευθήσαν πολλὴν ὥραν. Ἐπειτα ἔστειλαν καὶ ἔφεραν τὸν ἔλτσὴν Μόσχοβον καὶ συνεφώνησαν νὰ μείνῃ ἡ εἰρήνη μετὰ τὸν ὀθωμανικῆς βασιλείας καὶ Μοσχοβίας ἀπαρασάλευτος καὶ βεβαία. Τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἐνέδυσεν
 30 ἡ βασιλεία μὲ σαμουρόγουναν τὸν Καπλὰν Γκερέη χάνην διὰ νὰ πηγαί-νη εἰς τὸ Κρίμι, μετὰ ταῦτα δὲ ἐφάνη εὐλογον νὰ πηγαί-νη εἰς τὸ Χοτινί. Ὅθεν ἐκίνησε ἐβγαίνοντας μὲ τὴν συνήθη παράταξιν.

Τῇ δὲ τριακοστῇ Ἰουνίου, ἔφθασεν εἰς τὸ Μπενδέρη ὁ καπιτζηλάρ-κεχαγιασῆ τοῦ βεζιρη, φέρων φερμάνι πρὸς τὸν Ἀπτή-πασάν, πῶς ἡ βα-
 35 σιλεία τὸν ἔκαμε σερασκέρην ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ στρατεύματα τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως καὶ τὸν διώρισε νὰ πηγαί-νη ὁμοῦ μὲ τὸν χάνην εἰς τὸ Χοτινί.

Μετ' οὗ πολλὰς λοιπὸν ἡμέρας καὶ ὁ χάνης ἔφθασεν² εἰς τὸ Βενδέρη καὶ ἀνταμωνόμενος ἅπαξ καὶ δις μὲ τὸν σερασκέρην Ἀπτή-πασά, ἐσυνομίλησαν τὰ δέοντα, μὲ τὸν ὁποῖον χάνην ἀνταμώθη καὶ ὁ Στανισλάβος ρήγας ἔξω εἰς τὸν κάμπον. Καὶ πεζεύοντες καὶ οἱ δύο, ἐσυνομίλησαν πα-
 40 ρακαλῶντας ὁ ρηθεις ρήγας τὸν χάνην νὰ εἶναι βοηθὸς του διὰ νὰ ἀποκατασταθῆ ρήγας εἰς τὴν Λεχίαν. Ὁ δὲ χάνης τὸν ἀπεκρίθη ὅτι ἔως οὗ

¹ În ms. a fost «τριῶν» dar s-a corectat pe deasupra de altă mină cu «δύο».

² Cuvîntul «ἐφθασεν» este scris de altă mină pe deasupra.

rată. Poate că se gîndea că vreodată cetatea îi va fi de folos împreună cu turcii de acolo sau că voia să trimită, sub acest motiv al reparării Hotinului, oști în aceste părți, deoarece dorința lui era să reinnoiască războiul cu moscalii sau, de va fi întărită pacea, această întărire să fie cerută de moscali și făcută după voința împărăției, iar dacă pacea va fi stricată, oștile turcești să intre în Țara leșească și să așeze acolo rege pe Stanislav, unde, intrînd și regele Suediei, să adune oștile sale din Pomerania și din alte părți și în anul următor să pornească cu toții asupra moscalilor.

Deci, din această pricină, împărăția a orînduit ca toate oștile sale să meargă la Hotin, adică Caplan Gherei hanul cu toți tătarii, cinci pașale cu trei tuiuri, un bei al Egiptului cu șapte mii de misirlii pedestri și alte șaisprezece pașale cu două tuiuri¹, toți să se așeze la Hotin pentru repararea lui.

Nicolae vodă, auzind că împărăția vrea să ia Hotinul, tare s-a mîhnit și a scris îndată capuchehaielor sale, trimițîndu-le și mehtupuri pentru mai mulți prieteni de-ai săi, care să se nevoiască cu orice chip să nu se facă aceasta. A scris și Porții în chip călduros, arătînd mai multe motive pentru înlăturarea acestei hotărîri. Dar împărăția, dorind să trimită oștile pentru scopul pomenit mai sus, n-a ascultat de nimeni, ci a orînduit, cum am spus, ca toate oștile sus-pomenite să meargă la Hotin pentru repararea lui. La 15 iunie împărăția a făcut sfat mare, || la care s-au adunat toți vizirii, ulemalele și agalele ogeacurilor și s-au sfătuit mult timp. După aceea au trimis de au adus pe elciul moschicesc și s-au înțeles să se păstreze pacea nezdruncinată și sigură între împărăția otomană și împărăția moschicească. A doua zi, împărăția a îmbrăcat cu blană de samur pe Caplan Gherei hanul, ca să meargă în Crimeea, după aceea însă s-a găsit cu cale că e bine să meargă la Hotin; așadar, a pornit cu obișnuitul alai.

La 30 iunie a sosit la Bender capugilar-chehaiasi al marelui vizir, aducînd firman către Abdi-pașa cum că împărăția l-a făcut seraschier peste toate oștile din Anatolia și Rumelia și l-a orînduit să meargă împreună cu hanul la Hotin.

Deci, după puține zile, a sosit și hanul la Bender și, întîlnindu-se de cîteva ori cu seraschierul Abdi-pașa, au discutat despre cele cuvenite. Cu hanul s-a întîlnit și regele Stanislav afară pe cîmp, unde, după ce au descălecat amîndoi, au stat de vorbă și regele l-a rugat pe han să-i dea ajutor ca să se așeze rege în Țara leșească. Hanul i-a răspuns că nu-i

¹ La Axinte Uricarul (p. 159) este vorba de « șapte ogeacuri de misirlii și alți zece pași cu două tuiuri ».

δὲν συναχθοῦν οἱ σιρίνηδες, δὲν ἤμπορεῖ νὰ τοῦ ὑποσχεθῆ περὶ τούτου, εἰδὲ ἀφοῦ ἔλθουν ἐκεῖνοι εἰς τὸ Βενδέρι νὰ τοῦ δώσῃ ἐγγράφως τὰ ζητήματα του.

Ἐν τοσοῦτῳ ὁμοῦ ἀκολούθησεν εἰς τὴν τσάραν πολλὴ φθορὰ ἀπὸ
5 τὰ πολλότατα βάρη, ἐπειδὴ ἀφοῦ ἀποφασίσθη ἡ διόρθωσις τοῦ Χοτινίου, καθ' ἑκάστην ἤρχοντο βαρύτεραι προσταγαὶ εἰς τὸν Νικολάη βόδαν, αἱ μὲν δι' ἀμάξια, αἱ δὲ διὰ σαλαχόρηδες, ἄλλαι διὰ ζαχερὲν καὶ ἄλλαι διὰ ἄλλα πολλά, καὶ ἀδιακόπως ἐπερνοῦσαν ἀγάδες καὶ τσοχαδάρηδες, οἱ μὲν πρὸς τὰ ἄνω, οἱ δὲ πρὸς τὰ κάτω, εἰς τοὺς ὁποίους ἐγίνοντο πολλὰ ἔξο-
10 δα, ἐπειδὴ ὁ Νικολάη βόδας ἤθελε νὰ φιλοδωρῆζῃ ὄλους.

Ἐπειδὴ δὲ διωρίσθη νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ Χοτίνι καὶ ὁ Νικολάη βό-
22 ^{Ἰουλίου} _{<1713>} δας, τῇ εἰκοστῇ δευτέρᾳ Ἰουλίου ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς μὲ εὐμορφὴν παρά-
ταξιν ἀπὸ τὸ Γιάσι || καὶ ἐπῆγεν εἰς σκηνάς, αἱ ὁποῖαι ἦτον στημέναι πλη- 714
σίον τοῦ Γιασίου, κατὰ τὸν Προῦτον, τῇ δὲ ἑσπέρᾳ ἐγύρισε ὀπίσω μόνον
15 μὲ τὴν κούρτην του, καὶ τῇ τριακοστῇ πρώτῃ Ἰουλίου, πηγαίνοντας πάλιν εἰς τὰς σκηνάς, ἐνέδυσσε μὲ καβάδια τοὺς καϊμακάμηδες ὅπου ἐδιόρι-
31 ^{Ἰουλίου} _{<1713>} σεν εἰς τὸ Γιάσι καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, κινήσας ἐκεῖθεν, ἔφθασεν εἰς τὴν Ζαγαράντσαν. Καὶ τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἔφθασαν ἐκεῖ καὶ ὁ χάνης καὶ σερασκέρης καὶ ἐσκήνωσαν πέραν τοῦ Προῦτου καὶ τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἐπῆ-
20 γεν ὁ Νικολάη βόδας μὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ μὲ τὴν κούρτην του καὶ ἀντάμωσε τὸν χάνην καὶ ὄντες μαζὶ καὶ οἱ ἄρχοντες ἐφίλησαν τὴν ποδιάν του. Μετὰ ταῦτα δὲ ἔμειναν μόνοι οἱ δύο καὶ ἐσυνομίλησαν ὡς δύο ὥρας μυστικῶς. Ἐπειτα ἦλθεν ὁ ἀγὰς τοῦ χάνη καὶ ἐνέδυσσε τὸν Νικολάη βόδα μὲ κερεκὲν καὶ ἐπάνωθεν τοῦ κερεκὲ μὲ καβάδι πολλὰ εὐμορφον. Καὶ ἐγει-
25 ρόμενος ὁ Νικολάη βόδας νὰ ὑπάγῃ, τὸν ἐτράβηξαν καὶ ἄλογον τσερκέζικον μὲ σέλλαν εὐμορφὴν, εἰς τὸ ὁποῖον καβαλικεύοντας, ἐγύρισεν εἰς τὰς σκηνάς του. Μετὰ ταῦτα ἐπῆγεν ὁ Νικολάη βόδας καὶ ἀντάμωσε καὶ τὸν Ἀπτή-πασάν σερασκέρην καὶ τοὺς λοιποὺς τριῶν τουγιῶν πασάδες καὶ τὸν ἐδέχθησαν ὄλοι μὲ τιμὴν καὶ περιποίησιν περισσοτέραν παρὰ ὅπου
30 ἔκαμαν οἱ τοιοῦτοι πασάδες εἰς τοὺς πρὸ αὐτοῦ αὐθέντας, συνομιλοῦντες μετ' αὐτοῦ πολλὰ μυστικὰ καὶ διὰ νὰ λάβουν εἰδήσεις παρ' αὐτοῦ καὶ μὲ τὸ νὰ τὸν ἐγνώριζαν ἄνθρωπον φρόνιμον καὶ σοφόν.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔφθασεν ἓνας βασιλικὸς καπιτζή-μπάσης μὲ χατισε-
ρίφι πρὸς τὸν σερασκέρην μὲ τὸ ὁποῖον τὸν ἐπρόσταζεν ἡ βασιλεία
35 νὰ φυλαχθῆ νὰ μὴ δώσῃ αἰτίαν νὰ γίνῃ καμία σύγχυσις εἰς τὴν ἄκρην, ἐπειδὴ ἡ βασιλεία ἔχει εἰρήνην μὲ τὴν Λεχίαν, καὶ τὸν ρήγα Στανισλάβον νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὸ Βενδέρι, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς μαζὶ τοὺς ἦτον ἐκεῖ εἰς τὸν Προῦτον, ἔχοντας καὶ τὴν κούρτην του μαζὶ καὶ προσμένοντας νὰ πηγαίνουν εἰς τὸ Χοτίνι καὶ νὰ κατορθοῦν ἐκεῖνα ὅπου ἤλπιζε. Κατ' αὐ-
40 τὴν λοιπὸν τὴν προσταγὴν, ἀνταμωνόμενος ὁ χάνης μὲ τὸν σερασκέρην, ἔκραζαν τὸν ρήγαν Στανισλάβον καὶ ἐφανερώσαν αὐτῷ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν, λέγοντές τον νὰ σηκωθῆ καὶ νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ Βενδέρι. Καὶ τῇ ἐξῆς || ἡμέρᾳ μὲ τὸ νὰ ἀργοπόρησε νὰ κινήσῃ, ἔστειλαν ἀνθρώπους 715

poate fĂgĂdui nimic pĂnĂ ce nu se vor aduna Ńerinii¹, iar dupĂ ce vor sosi aceŃtia la Bender, atunci sĂ-i dea Ăn scris cererile sale.

Ăntre timp ĂnsĂ ڑara a avut mult de suferit de pe urma numeroaselor ĂmpovĂrĂri, cĂci, dupĂ ce s-a hotĂrĂit repararea Hotinului, Ăn fiecare zi Ăi soseau lui Nicolae vodĂ porunci foarte grele pentru cĂruțe, salahori, zaherea Ńi pentru multe altele Ńi necontentit treceau agale Ńi ciohodari, unii Ăn sus, alĂii Ăn jos, pentru care se fĂceau multe cheltuieli, cĂci Nicolae vodĂ voia sĂ fie darnic cu toĂi.

Deoarece a fost orĂnduit Ńi Nicolae vodĂ sĂ meargĂ la Hotin, a ieŃit 714 Ńi acesta Ăn ziua de 22 iulie cu alai frumos din IaŃi|| Ńi s-a dus la niŃte corturi aŃezate lĂngĂ IaŃi, spre Prut, iar seara s-a Ăntors Ănapoi numai cu curtea sa. La 31 iulie, ducĂndu-se iarĂŃi la corturi, a ĂmbrĂcat cu caftane pe caimacamii pe care Ăi orĂnduise la IaŃi Ńi pornind Ăn aceeaŃi zi de acolo, a sosit la Zagarancea. A doua zi a sosit acolo Ńi hanul Ńi seraschierul Ńi Ńi-au aŃezat corturile dincolo de Prut, iar Ăn ziua urmĂtoare s-a dus Nicolae vodĂ cu boierii Ńi curtea sa de s-a ĂntĂlnit cu hanul, cĂruia boierii care erau ĂmpreunĂ cu domnul i-au sĂrutat poala. DupĂ aceea au rĂmas numai ei doi Ńi au vorbit Ăn tainĂ cam douĂ ore. Apoi a venit aga hanului Ńi a ĂmbrĂcat pe Nicolae vodĂ cu cherache, iar peste cherache l-a ĂmbrĂcat cu caftan foarte frumos, Ńi cĂnd s-a sculat Nicolae vodĂ sĂ plece, i-au adus Ńi un cal cerchez cu o Ńa frumoasĂ, pe care a ĂncĂlecat Ńi s-a Ăntors la corturile sale. DupĂ aceea a mers⁵ Nicolae vodĂ de s-a ĂntĂlnit Ńi cu Abdi-paŃa seraschierul Ńi cu celelalte paŃale cu trei tuiuri. ToĂi l-au primit cu mai multĂ cinste Ńi grijĂ de cum obiŃnuiau asemenea paŃale sĂ primeascĂ 30 pe ĂnaintĂŃii lui Nicolae vodĂ. Au vorbit cu el Ăn mare tainĂ, atĂt pentru ca sĂ afle Ńtiri de la el, cĂt Ńi pentru cĂ Ńtiau cĂ era om Ănțelept Ńi ĂnvĂțat.

Ăn aceeaŃi zi a sosit la seraschier un capugi-baŃa ĂmpĂrĂtesc cu hatiferif, prin care ĂmpĂrĂția Ăi poruncea sĂ caute sĂ nu dea pricinĂ de tulburare la margine, deoarece ĂmpĂrĂția are pace cu ڑara leŃeascĂ, iar pe regele Stanislav sĂ-l trimitĂ la Bender, pentru cĂ era Ńi el la Prut ĂmpreunĂ cu curtea sa, aŃteptĂnd sĂ meargĂ la Hotin ca sĂ izbuteascĂ cele nĂdĂjduite. Ăn urma acestei porunci, ĂntĂlnindu-se hanul cu seraschierul, au chemat 40 Ńi pe regele Stanislav Ńi i-au adus la cunoŃtințĂ porunca ĂmpĂrĂtescĂ, 715 spunĂndu-i sĂ porneascĂ Ńi sĂ meargĂ la Bender. A doua || zi, fiindcĂ Sta-

¹ Ńerinii a fost o ramurĂ a tĂtarilor, care alegeau pe han Ńi guvernau ڑara, vezi D. Cantemir, *Istoria imperiului otoman*, tradusĂ de Ios. Hodosiu, BucureŃti, 1876, p. 186; Peyssonel spunea cu privire la Ńerini, cĂ era prima Ńi cea mai ĂnsemnatĂ familie dintre cele cinci aflate Ăn Crimeea, iar cel mai Ăn vĂrstĂ din aceastĂ familie se numea bei. AltĂdatĂ Ńerini-bei era mai puternic decĂt hanul. Din mijlocul acestei, familii hanul Ăi alegea pe viitorii soĂi ai fĂcelor sale — M. de Peyssonel, *Traité sur le commerce de la Mer Noire*, Paris, 1787, p. 269 Ńi urm.

καὶ τὸν ἐπερικύκλωσαν καὶ μαζώνοντας μὲ ἀτιμίαν τὰς σκηνάς του, μὲ βίαν μεγάλην τὸν ἐκίνησαν κατὰ τὸ Βενδέρι.

Καθ' ἐκάστην οὖν ἐπερνοῦσεν ὁ Νικολάη βόδας ἀντίκρυ καὶ ἐπήγαινε εἰς τὸν σερασκέρην, ἐπειδὴ διέτριπεν ἐκεῖ ὁ σερασκέρης μὲ ὄλον

5 τὸ ὀρδί του ἀρκετὰς ἡμέρας, προσμένοντας καὶ τοὺς λοιποὺς πασάδες,

22 Ἀυγούστου
<1713>

οἵτινες συνελθόντες πάντες, ἐκίνησαν τῇ εἰκοστῇ δευτέρᾳ τοῦ Ἀυγούστου ἀπὸ τὴν Ζαγαράντσαν μὲ τὸ πέραν μέρος τοῦ Προῦτου τὸν ἀνήφορον,

καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐκίνησε καὶ ὁ Νικολάη βόδας καὶ ἐπῆγεν ἀπὸ τὸ ἐντέϋθεν μέρος τοῦ Προῦτου, κονεύοντας πάντοτε ἀντίκρυ τοῦ τούρκικου

10 ὀρδίου. Τῇ δὲ εἰκοστῇ ὀγδόῃ Ἀυγούστου, διέβη τὸν Προῦτον ἀπὸ τὴν

28 Ἀυγούστου
<1713>

Ζαλουτσέαν καὶ ἐσκήνωσε εἰς τὸ Ροστσένι. Ὁ δὲ σερασκέρης μὲ τοὺς μισιρλῆδες ἐσκήνωσε πλησίον τοῦ Χοτινίου, ὁμοίως καὶ ὁ χάνης μὲ τοὺς

λοιποὺς ἐκεῖ πλησίον, καὶ εὐθὺς διώρισεν ὁ σερασκέρης ἄλλους μὲν νὰ καθαρίσουν τὸ κάστρον, ἄλλους δὲ νὰ σκάπτουν χάνδακας καὶ ἄλλους νὰ

15 δουλεύουν ἄλλας ἐργασίας χρεϊώδεις. Τότε εὐθὺς ἔφθασε καὶ ἄλλος βασιλικὸς καπιτζῆ-μπάσης, φέροντας ναμὲν καὶ σαμουρόγουναν ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν χάνην, πρὸς δὲ τὸν σερασκέρην παρομοίως γούναν

καὶ φερμάνι, μὲ τὰ ὁποῖα τοὺς ἐπρόσταζεν ὁ βασιλεὺς νὰ ἐπιμεληθῶσι διὰ νὰ διορθώσωσι τὸ κάστρον ἐκεῖνο τὸ γληγορώτερον, ἐπειδὴ φθάνει ὁ

20 χειμῶν καὶ νὰ προσέχωσι νὰ μὴ δώσωσι καμίαν αἰτίαν εἰς τοὺς Λέχους ἐπειδὴ εἶναι φίλοι τῆς βασιλείας.

Τοὺς Μπογδάνους δὲ ὁποῦ ἐπῆγαν ἐκεῖ εἰς τὸ Χοτινί, εἰς ἄλλην δούλευσιν δὲν τοὺς ἐμεταχειρίσθησαν παρὰ νὰ κόπτουσι ξυλικὴν, καθὼς

καὶ τοὺς Βλάχους νὰ τὴν κοβαλοῦσι. Οἱ δὲ σπαχῆδες ἔσκαπταν τοὺς χάν-

25 δακας καὶ ἄλλοι ἐδούλευαν ὁμοῦ μὲ τοὺς μαστόρους εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ κάστρου.

Διέτριψε λοιπὸν ὁ Νικολάη βόδας εἰς τὸ Χοτινί ἕως τέλους σχεδὸν τοῦ Ὀκτωβρίου, τοῦ ὁποίου μηνὸς τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ

24 Ὀκτωβρίου
<1713>

τσαοὺς-πάσης μὲ βασιλικὸν φερμάνι, προστάζον νὰ μείνῃ ὁ Ἀπτή-πασὰς

30 φύλαξ καὶ σερασκέρης εἰς τὸ Χοτινί, ὁμοῦ καὶ ὁ πασὰς τῆς Μπρούσσας καὶ ὁ μπέης τοῦ Μισιρίου μὲ ὄλους τοὺς μισιρ-κουλοῦδες, καὶ οἱ γιανι-

τσάροι καὶ τοπτσῆδες καὶ ἑκατὸν ἥ σαλαχόρηδες Μπογδάνοι καὶ διακό-

35 σιοι Βλάχοι. Τὰ δὲ λοιπὰ στρατεύματα νὰ ἐπιστρέψωσιν ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καθ' ἣν προσταγὴν ἐπῆγε καὶ ὁ Νικολάη βόδας πρὸς τὸν σερασκέρην νὰ ἀποχαιρετήσῃ διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Γιάσι. Ὁ ὁποῖος σερασκέρης ἐνέδυσσε μὲ καβάδια αὐτὸν τε καὶ δέκα ἕξ ἄρχοντας. Κατῶρθωσε δὲ

ὁ Νικολάη βόδας καὶ φερμάνι διὰ νὰ κάθεται περκαλάμπος εἰς τὸ Χοτινί, καθὼς ἦτον καὶ πρότερον καὶ νὰ ὑπακούουσι εἰς αὐτὸν οἱ ἐντόπιοι, ἕξ ὧν οὐδεὶς νὰ μὴ γράφεται εἰς τὰ τούρκικα φλάμπουρα. Καὶ τῇ τρια-

40 κοστῇ τοῦ Ὀκτωβρίου, ἐκίνησε μὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ μὲ ὄλους τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας κατὰ τὸ Γιάσι, ἀφήνοντας μόνον ἑκατὸν σαλαχόρηδες, κατὰ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν. Παρομοίως ἐκινήθη καὶ ὁ χάνης κατὰ τὸ

30 Ὀκτωβρίου
<1713>

Μπουτζάκι καὶ φθάνοντας εἰς τὴν Τσοτσόραν, ἐπῆγεν ὁ Νικολάη βόδας εἰς προσκύνησίν του, ὁμοῦ μὲ τοὺς ἄρχοντας, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶπεν

ὁ χάνης ὅταν ἐπῆγαν νὰ φιλήσουν τὴν ποδιάν του, ὅτι διὰ χατίρι τοῦ

45 αὐθέντου των, ὅστις δὲν ὁμοιάζει μὲ τοὺς προλαβόντας αὐθέντας, θέλω κυττάξῃ τὸν τόπον αὐτόν. Καὶ ἐνέδυσσε τὸν Νικολάη βόδαν μὲ τὸ αὐτὸ καβάδι, ὁποῦ τὸν ἔστειλεν ἡ βασιλεία, διορίζοντας νὰ τὸν τραβήξουν καὶ

nislav a zăbovit să pornească, au trimis o seamă de oameni de l-au împresurat și, strângându-i cu batjocură corturile, l-au pornit în mare grabă la Bender.

În fiecare zi, Nicolae vodă trecea Prutul și mergea la seraschier, căci acesta a petrecut acolo mai multe zile cu toată urdia sa, așteptînd și celelalte pașale. După ce s-au adunat cu toții, au pornit în ziua de 22 august de la Zagarancea în sus de partea cealaltă a Prutului. În aceeași zi a pornit și Nicolae vodă și a mers pe partea de dincoace a Prutului, poposind totdeauna în dreptul urdiei turcești, iar la 28 august a trecut Prutul la Zaluci și și-a așezat tabăra la Rucșin. Seraschierul și misirlii și-au așezat tabăra lângă Hotin și în apropierea lui și-au așezat tabăra și hanul și ceilalți. Seraschierul a poruncit îndată ca unii să curețe cetatea, alții să sape șanțuri, iar alții să facă alte munci trebuincioase. Atunci a sosit și alt capugi-bașa împărătesc, aducînd hanului din partea sultanului o namea și o blană de samur, iar seraschierului de asemenea o blană și firman, prin care sultanul le porunca să se nevoiască să repare cît mai în grabă acea cetate, deoarece se apropia iarna. Le mai porunca să fie cu băgare de seamă să nu dea leșilor vreo pricină de ceartă, deoarece ei sînt prieteni ai împărăției.

Pe moldovenii care s-au dus acolo la Hotin nu i-au întrebuițat pentru altă muncă, ci numai ca să taie lemnăria, iar pe munteni ca s-o care. Spahiii săpau șanțurile, iar alții lucrau împreună cu meșterii la zidirea cetății.

Nicolae vodă a stat la Hotin pînă aproape de sfîrșitul lui octombrie. La 24 ale acestei luni a sosit acolo ceauș-bașa cu firman împărătesc, în care se porunca ca Abdi-pașa să rămînă paznic și seraschier la Hotin împreună cu pașa de Brusa și beiful Egiptului, precum și cu toți misirlii, ienicerii, topcii și o sută de salahori moldoveni și două sute munteni, iar restul oștilor să se întoarcă acasă. Potrivit cu această poruncă, a mers și Nicolae vodă la seraschier ca să-și ia rămas bun de la el și să se întoarcă la Iași. Seraschierul a îmbrăcat atunci cu caftan atît pe el, cît și pe încă șaisprezece boieri. Nicolae vodă a izbutit să obțină firman pentru ca să stea la Hotin un pîrcălab al său, precum fusese și mai înainte, și să asculte de el pămîntenii, dintre care nimeni să nu se înscrie la steagurile turcești.

La 30 octombrie, Nicolae vodă a pornit cu toți boierii spre Iași, lăsînd acolo, după porunca împărătească, numai o sută salahori. De asemenea a pornit și hanul spre Bugeac și cînd a ajuns la Țuțora s-a dus Nicolae vodă împreună cu boierii să i se închine. Cînd boierii s-au dus să-i sărute poala, hanul le-a zis: « Pentru hatîrul domnului vostru, care nu seamănă cu înaintașii săi, voi avea grijă de această țară ». Apoi a îmbrăcat pe Nicolae vodă cu caftanul pe care i l-a trimis împărăția și a dat

5
22 august
<1713>10
28 august
<1713>24 octombrie
<1713>40
30 octombrie
<1713>

11 Νοεμβρίου
<1713>

ἄλογον εὐτρεπισμένον καὶ τῇ ἑνδεκάτῃ Νοεμβρίου, εἰσηλθεν ὁ Νικολάη βόδας εἰς τὸ Γιάσι.

Ὁ ὁποῖος πολλὰ ἐπιμελήθη καὶ κατώρθωσε φερμάνι περὶ τῶν στρατευμάτων ὅπου ἦτον εἰς τὸ Χοτίνι διὰ νὰ διαβῶσι τὸ πέραν μέρος τοῦ
5 Προύτου καὶ ἐν τῇ ἐπιστροφῇ τους καὶ ὅταν ἦλθον. Καὶ οὕτω ἐπέρασαν ἐκεῖθεν ὅλοι οἱ πασάδες καὶ τὰ στρατεύματα. Μόνον μερικοὶ Μποσνάκοι, μὲ τὸ νὰ ἦτον ἢ πρὸς τὴν πατρίδα τους ὁδὸς διὰ τῆς Βλαχίας, διέβησαν διὰ τῆς τσάρας, πηγαίνοντες μὲ τὸ Σιρέτι, καὶ ἔκαμαν μερικὰς ζημίας εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ οὕτως ἀπῆλθον ἕως εἰς τὸ Φωξάνι, ὅπου ἠθέλησεν
10 ἕνας ἀγάς, σταλμένος ἐκ μέρους τοῦ αὐθέντου τῆς Βλαχίας, νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ μὲ τὸ φερμάνι ὅπου εἶχε καὶ ὁ ρηθεις αὐθέντης διὰ νὰ μὴν διαβῶσι στρατεύματα διὰ τῆς Βλαχίας, ἀλλὰ νὰ πηγαίνωσιν εἰς τὴν Μπραΐλαν καὶ ἐκεῖθεν νὰ διαβαίνωσι τὸν Δούναβιν. Δὲν ἐδυνήθη ὁμως νὰ κατορθώσῃ τίποτε, ἀλλ' ὕβριζοντες καὶ αὐτὸν καὶ ἐκείνον ὅπου τὸν ἔστειλεν, ἀκο-
15 λούθησαν τὴν ὁδοπορίαν τους ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἠθέλησαν.

Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἐπορεύθη εἰς τὴν Βλαχίαν ὁ Μακαριώτατος πατριάρχης τῶν Ἱεροσο || λύμων κύρ Χρῦσανθος, καὶ θέλοντας ὁ Νικο- 717
λάη βόδας νὰ ἔλθῃ ἢ Μακαριότης του καὶ ἐδῶ διὰ νὰ λάβῃ τὴν εὐλογίαν του καὶ νὰ ἐμφορηθῇ τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς διδασκαλίας του,
20 ἐπειδὴ διέλαμπεν ἐπὶ σοφίᾳ ὡς τόσον, ὅπου ἤμπορῶ νὰ εἰπῶ ὅτι ὀλίγοι εὐρίσκοντο κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ὁμοιοὶ του εἰς τὴν μάθησιν, καὶ ἦτον ἔμπειρος καὶ πρακτικώτατος ἄνθρωπος ὡσάν ὅπου ἐστάλθη παρὰ τοῦ θείου του, πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων, κύρ Δοσιθέου εἰς περιήγησιν καὶ περιῆλθε σχεδὸν ὅλην τὴν Εὐρώπην, ἀπὸ Μοσχοβίας μέχρι Γαλλίας καὶ
25 Βρετανίας. Διὰ τοῦτο λοιπὸν τὸν ἔγραψεν ὁ Νικολάη βόδας, παρακαλῶντας τον νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ ἔλθῃ καὶ ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν. Καὶ διὰ τὴν αἴτησιν τοῦ Νικολάη βόδα καὶ διὰ νὰ ἰδῇ καὶ νὰ πάρῃ λογαριασμὸν τὰ ἐνταῦθα μοναστήρια ὅπου εἶναι προσκυνημένα εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον, ἀπεκρίθη πρὸς τὸν Νικολάη βόδα ὅτι μετὰ χαρᾶς θέλει ἔλθῃ μετὰ
30 τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων.

Μετὰ τὴν ἑορτὴν λοιπὸν τῶν Θεοφανείων, ἔστειλεν ὁ Νικολάη βόδας τὸν Κωνσταντῖνον Κωστάκη, μέγαν στόλνικον, καὶ τὸν δεῦτερον ποστέλνικον μὲ λεφτίκαν εἰς τὸ Φωξάνι εἰς ὑπάντησίν του καὶ τὸν ἔφεραν μὲ μεγάλην τιμὴν εἰς τὸ Γιάσι καὶ κατὰ πολλὰ ἐχάρη ὁ Νικολάη βόδας
35 διὰ τὸν ἐρχομὸν εἰς τὴν τσάραν ἑνὸς τοιούτου σοφωτάτου καὶ ἀγιωτάτου ἀνδρός, ὅπου ἦλθεν εἰς τὸν καιρὸν του. Καὶ ἐπειδὴ εἶχε σκοπὸν ὁ Νικολάη βόδας νὰ κάμῃ δύο καλά, τὰ ὁποῖα δὲν ἦτον πρότερον εἰς τὴν τσάραν, ἦτοι τυπογραφίαν καὶ σχολεῖον, ἀνέφερε περὶ τούτων τῇ Μακαριότητί του, ὅστις οὐ μόνον ἐπαίνεσε τὴν περὶ τῶν τοιούτων βουλήν, ἀλλὰ
40 καὶ ἐπαρακίνησε πολλὰ τὸν Νικολάη βόδαν διὰ νὰ ἀρχίσῃ τὰ τοιαῦτα θεάρεστα ἔργα. Καὶ οὕτως ἔστειλεν ὁ Νικολάη βόδας καὶ ἔφερε τεχνίτας τῆς τυπογραφίας, τόσον τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὅσον καὶ τῶν σλοβανικῶν καὶ, οἰκοδομῶντας σπίτια εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Σάββα, διώρισε τὴν τυπογραφίαν ἐκεῖ καὶ ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ ἀρχισε νὰ τυπώ-
45 νουν καὶ βιβλία. Ὅμοίως, ἔφερε καὶ διδασκάλους τῶν τε ἑλληνικῶν καὶ κοινῶν γραμμάτων, καὶ τῶν σλοβανικῶν καὶ μολδαβικῶν καὶ τοὺς διώρισε τὴν πρέπουσαν πληρωμὴν διὰ νὰ τὴν λαμβάνουσιν ἑτησίως ἐκ τῶν αὐθεντικῶν εἰσοδημάτων, κάμνοντας περὶ τούτων αὐθεντικὸν χρυσόβουλ- ||

poruncă să-i aducă și un cal împodobit. La 11 noiembrie Nicolae vodă a intrat în Iași. 11 noiembrie
<1713>

Nicolae vodă s-a trudit mult și a obținut firman ca oștile de la Hotin să meargă și la întoarcere, cum au făcut la venire, tot pe partea cealaltă a Prutului și astfel toate pașalele și oștile au trecut de partea cealaltă. Numai câțiva bosnieci, al căror drum spre patrie mergea prin Țara Românească, au trecut prin țară și au mers de-a lungul Siretului, pricinuind unele pagube oamenilor săraci pînă să ajungă la Focșani. Acolo un agă, trimis de domnul Țării Românești, a vrut să le oprească trecerea în baza firmanului pe care-l avea acest domn de a nu îngădui trecerea oștilor prin Țara Românească, ci să meargă la Brăila și de acolo să treacă Dunărea; nu i-a fost însă cu putință să izbutească nimic. Înjurîndu-l și pe el și pe acela care l-a trimis, ei și-au continuat drumul pe unde le-a fost voia.

Pe vremea aceea s-a dus în Țara Românească preafericitul patriarh al Ierusalimului || chir Hrisant. Nicolae vodă a vrut ca preafericirea sa să vină și aici pentru ca să-i dea blagoslovenia sa și să-l îndestuleze cu sfaturile sale duhovnicești și politicești, deoarece era atît de învățat, încît pot spune că pe atunci erau puțini aceia care îi semănau la învățătură. Era om priceput și cu multă deprindere, căci fusese trimis de unchiul său chir Dositei, patriarhul Ierusalimului, de a colindat aproape întreaga Europă, din Țara moschicească pînă în Franța și Anglia. Deci, pentru aceasta, Nicolae vodă i-a scris rugîndu-l să-și dea osteneala să vină și aici în țară. Deoarece a fost poftit de Nicolae vodă, dar și pentru ca să vadă și să ia socoteala de la mănăstirile de aici, care erau închinat Sfîntului Mormînt, Hrisant i-a răspuns lui Nicolae vodă că va veni bucuros după sărbătorile Crăciunului.

Așadar, după sărbătoarea Bobotezei, Nicolae vodă a trimis pe Constantin Costachi, vel stolnic, și pe al doilea postelnic cu leftica la Focșani într-o întîmpinare patriarhului și l-au adus cu mare cinste la Iași. Nicolae vodă s-a bucurat mult de venirea în țară pe timpul domniei sale a unui bărbat atît de învățat și sfînt, căci avea de gînd să facă două lucruri bune, care nu erau în țară, adică tipografie și școală. Deci a vorbit despre acestea cu preafericitul patriarh, care nu numai că a lăudat dorința lui, ci chiar l-a îndemnat mult să înceapă aceste fapte plăcute lui Dumnezeu. Și așa a trimis Nicolae vodă de a adus meșteri tipografi atît pentru slovele grecești, cît și pentru cele slavonești, și clădind case la mănăstirea Sf. Sava a așezat acolo tipografia, unde în scurtă vreme s-a și început tipărirea cărților. De asemenea a adus și dascăli pentru limbile greaca veche și nouă, pentru slavonă și română și a orînduit ca plata cuvenită lor s-o primească în fiecare an din veniturile domnești. Nicolae vodă a făcut

λον με μεγάλα ἐπιτίμια διὰ νὰ μείνουν ἀπαρασάλευτα καὶ νὰ μανθάνουσι ⁷¹⁸
 γράμματα, ὅποιος θέλει, χωρὶς καμίαν πληρωμήν. Καὶ ἔδωσεν αὐτὰ τὰ
 δύο, τόσον τὸ σχολεῖον, ὅσον καὶ τὴν τυπογραφίαν, εἰς λογαριασμὸν τοῦ
 Μακαριωτάτου πατριάρχου διὰ νὰ τὰ ἐννοιάζεται καὶ νὰ τὰ κυβερνᾷ, καὶ
 5 ὅταν ἀποδημῇ ἐντεῦθεν ἢ Μακαριότης του, νὰ ἔχουσι τὴν περὶ τούτων
 φροντίδα οἱ ἐπίτροποί του, ὅποιους ἤθελε διορίσει ἀπὸ τοὺς ἡγουμένους
 τῶν μοναστηρίων, ὅπου εἶναι προσκυνημένα εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον.
 Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ Βλαχία εἶναι ὁμορος καὶ πλησιεστάτη εἰς τὴν
 Μπογδανίαν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἠκολούθησεν ἐκεῖ ἐν σύμπτωμα,
 10 ἄξιον διηγήσεως, ἃς διηγηθῶμεν ἐν συντόμῳ καὶ περὶ αὐτοῦ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΕΒΗΚΟΤΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΣΑ-
 [ΡΑΜΠΙΑ ΒΟΕΒΟΔΑ, ΑΥΘΕΝΤΟΥ ΤΗΣ ΒΛΑΧΙΑΣ]

Φθάνοντας εἰς τὰ ὄτα τοῦ βασιλέως τῶν Ὁθωμανῶν σουλτάν Ἀχμέ-
 τη πολλὰ καὶ διάφορα περὶ τοῦ αὐθέντου τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Βα-
 15 σαράβα, καὶ μάλιστα ἡ φήμη τοῦ πολυαριθμοῦ πλοῦτου ὅπου εἶχε, ἔκα-
 μεν ἀπόφασιν πρὸ πολλοῦ ὁ βασιλεὺς νὰ τὸν μαζιλεύσῃ. Διὰ τὰ πολλὰ
 ὅμως δῶρα, ὅπου ἔδωκε τότε εἰς τοὺς μεγιστάνους τῆς βασιλείας, καὶ τὴν
 καιρικὴν ἀνωμαλίαν τοῦ πολέμου, ὅπου ἦτον μὲ τοὺς Μοσχόβους, ἐσυμ-
 περάνθη ὁ περὶ αὐτοῦ βασιλικὸς σκοπός.

20 Ἄλλ' ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα ἐφανερώθησαν μὲ τὴν φυγὴν τοῦ Θωμᾶ σπα-
 θάρη καὶ οἱ διαλογισμοὶ τοῦ Κωνσταντίνου Βασαράβα βόδα, διεβλήθη
 23 ^{Μαρτίου}
 <1714> πολλὰ εἰς τὴν βασιλείαν. Ὅθεν κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ παρόντος ἔτους
 ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς σουλτάν Ἀχμέτης καπιτζή-μπάσην βασιλικὸν διὰ
 νὰ μαζιλεύσῃ τὸν ρηθέντα αὐθέντην τῆς Βλαχίας. Ὁ ὁποῖος φθάνοντας
 25 τῇ κγ' Μαρτίου εἰς τὸ Βουκουρέστι, τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ, ἤτις ἔτυχε
 μεγάλη Τρίτη, ἐπῆγεν εἰς τὴν κούρτην καὶ συναζοντας ὅλους τοὺς
 ἄρχοντας, τοὺς ἔδειξε τὴν περὶ τῆς μαζιλείας τοῦ Κωνσταντίνου βόδα
 βασιλικὴν προσταγὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἠτιᾶτο ἡ βασιλεία τὸν ρηθέντα
 Κωνσταντίν βόδα, ὅτι αὐτὸς ἔστειλε καὶ ἐπῆρε τὴν Μπραϊλαν ὁμοῦ μὲ
 30 τοὺς Μοσχόβους καὶ ἄλλα τοιαῦτα καὶ ἐπρόσταζε τοὺς ἐντοπίους νὰ
 τὸν δώσουν μὲ ὅλην τὴν φαμίλιαν του καὶ μὲ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του
 νὰ τὸν ἀποκομίσῃ || εἰς τὴν βασιλείαν.

Τῇ δὲ ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἐφθασεν ἐκεῖ καὶ ὁ μέγας βασιλικὸς ἱμπριχόρης
 καὶ συναχθέντων πρὸς αὐτὸν ὄλων τῶν ἀρχόντων τῆς τσάρας, ἔβαλε αὐ-
 35 θέντην τὸν Στέφανον Καντακουζηνόν, ὅπου ἦτον μέγας σπαθάρης, τὸν δὲ
 Κωνσταντίνον Βασαράβα βόδα μὲ ὅλα του τὰ ὑπάρχοντα, καὶ μὲ τὴν δόμ-
 ναν, καὶ τὰ παιδιὰ του καὶ τοὺς γαμβροὺς του τοὺς ἐκίνησε κατὰ τὴν Κων-
 σταντινούπολιν καὶ ἔμεινεν ὁ ἱμπριχόρης εἰς τὸ Βουκουρέστι, διὰ νὰ ἐξε-
 τάσῃ νὰ εὔρη ὅλα τὰ ἐπίλοιπα ὑπάρχοντά του καὶ πωλῶντας ὅλα τὰ κτή-
 40 ματά του νὰ ἀποκομίσῃ τὰ ἄσπρα εἰς τὴν βασιλείαν, καθὼς καὶ ἐγένετο.

Τὸν δὲ Βασαράβα βόδα, ἀποκομίζοντάς τον εἰς τὴν Πόλιν ὁ καπι-
 τζή-μπάσης ὅπου τὸν ἐμαζίλευσε, τὸν ἔβαλεν εἰς τὴν φυλακὴν τῶν Ἐπτὰ
 Πύργων, Γεδι-Κουλέ λεγομένην, ὁμοῦ μὲ ὅλον τὸ σπίτι του, παίρνοντας
 45 λοντές τον ἀπὸ τὴν φυλακὴν ἐκείνην τὸν ἐπῆγαν εἰς τὸ δεσμωτήριον

719

718 și hrisov || domnesc cu pedepse aspre, pentru ca acestea să rămână neschim-
bate și să poată învăța aici carte oricine va voi, fără vreo plată. Și le-a
dat pe amîndouă, atît școala, cît și tipografia, în seama preafericitului
patriarh ca să aibă grijă de chiverniseala lor, iar în timpul lipsei patri-
arhului din țară să le poarte de grijă epitropii săi, aleși dintre egumenii 5
mănăstirilor închinat Sfîntului Mormînt.

Deoarece Țara Românească este la hotarele Moldovei și prea aproape
de ea și deoarece s-a întîmplat acolo în acea vreme o întîmplare vrednică
de povestit, s-o povestim pe scurt și pe aceasta. 10

DESPRE CEEA CE I S-A ÎNTÎMPLAT LUI CONSTANTIN BASARAB VODĂ, DOMNUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI

Întrucît ajunseseră la urechile împăratului turcilor, sultan Ahmed,
multe și felurite vorbe despre Constantin Basarab vodă, domnul Țării
Românești, și mai cu seamă zvonul despre marile avuții pe care le avea, 15
luase mai de mult hotărîrea să-l mazilească. Dar din pricina numeroaselor
daruri pe care Constantin Basarab le dăduse înalților demnitari ai împă-
răției și din pricina tulburărilor acelei vremi, căci împărăția avea răzbeci
cu moscalii, planul împărătesc a fost amînat. 20

Deoarece, după fuga lui Toma spătarul, au ieșit la iveală gîndurile
lui Constantin Basarab vodă și a fost tare pîrît la împărăție, sultanul
Ahmed a trimis în martie acest an un capugi-bașa împărătesc ca să mazi-
lească pe zisul domn al Țării Românești. Acesta a sosit în București la
23 martie, iar a doua zi, care s-a întîmplat să fie marța mare, s-a dus 25
la curte și, adunînd pe toți boierii, le-a arătat firmanul împărătesc de mazi-
lire a lui Constantin vodă. În acest firman, împărăția îi aducea lui Con-
stantin vodă învinuirea că a trimis de a luat Brăila împreună cu moscalii
și altele asemănătoare și porunca ca pămîntenii să-l predea cu toată 30
719 familia și cu tot avutul său lui capugi-bașa ca să-l ducă || la împărăție.

A doua zi a sosit acolo și marele imbrohor împărătesc și, adunîndu-se
la el toți boierii țării, a pus domn pe marele spătar Ștefan Cantacuzino, 35
iar pe Constantin Basarab vodă l-a pornit la Constantinopol cu tot avutul,
cu doamna, cu copiii și cu ginerii lui. Imbrohorul a rămas la București
ca să cerceteze și să găsească ce a mai rămas din averea lui, să vîndă toate
moșiile acestuia și să ducă banii la împărăție, precum a și făcut. 40

Ducîndu-l pe Basarab vodă la Constantinopol, capugi-bașa care-l
mazilise l-a băgat în închisoarea celor Șapte-Turnuri, anume Edicule,
împreună cu toată casa lui; de asemenea a dus și toată averea lui în împără-
ție. După cîtva timp l-au scos din acea închisoare și l-au dus în temnița 45

τοῦ μπιστατζή-μπάση καὶ τὸν ἐκράτησαν ἐκεῖ ἰκανὸν καιρὸν, φοβερίζον-
τές τον συνεχῶς ὅτι θέλουν τὸν βασανίσει διὰ τὴν ὁμολογήσῃ τὴν περιου-
σίαν του, καὶ λέγουσι πῶς καὶ τὴν ἐβασάνισαν.

15 Αὐγούστου
<1714>

Τῇ δὲ δεκάτῃ πέμπτῃ τοῦ Αὐγούστου ἐβγαλεν ἀπὸ τὴν φυλακὴν αὐ-
5 τὸν τε καὶ τοὺς τέσσαρας υἱοὺς του, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος, ὀνόματι Κωνσταν-
τῖνος, εἶχε σύζυγον Μπογδάναν, μίαν κόρην τοῦ μεγάλου μπάνου Ἰωάν-
νου Μπάλασα, ὁ δεύτερος λεγόμενος Στέφανος, ἐβαστοῦσε παρομοίως
Μπογδάναν, τὴν κόρην τοῦ Ἠλία Καντακουζηνοῦ βιστερνίκου, ἣτις εἶ-
10 κόρην τοῦ Ἀντιόχη βόδα, καὶ τότε ἐγένετο ἡ ἐτοιμασία τῆς χαρᾶς του,
ὁ δὲ Ματαίης ἦτον ὁ νεώτατος, καὶ αὐτὸς ὅμως εἰς ἡλικίαν ἀρκετὴν. Καὶ
πηγαίνοντες ὁμοῦ μὲ τὸν πατέρα τους εἰς τόπον ὀνομαζόμενον Γιαλι-Κιό-
σκι, ἀπεκεφάλισαν πρῶτον τοὺς μπειζαντέδες, κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν
τοῦ πατρὸς των, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ πρεσβυτέρου μέχρι τοῦ νεωτέρου.
15 Ἐπειτα ἀπέτεμον τὴν κεφαλὴν τοῦ μεγάλου παχαρνίκου Γιαννάκη Βακα-
ρέσκουλου καὶ ὕστερον ἔκοψαν καὶ τὸν γέροντα Κωνσταντῖνον Βασαρά-
βα βοεβόδαν, ὁ ὁποῖος αὐθέντευσεν εἰκοσιπέντε χρόνους μὲ μεγάλην εὐ-
τυχίαν καὶ κατέστησε τὴν Βλαχίαν γνωστὴν ἢ καὶ φημιζομένην εἰς πολλὰ 720
μέρη τοῦ κόσμου, βεβαιώνοντας ἐν ἔργῳ καὶ αὐτὸς τὸ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ
20 ρητόν: ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης.

Φθάνουσα λοιπὸν ἡ εἰδησις αὕτη πρὸς τὸν Νικολάη βόδαν, πολλὰ
τοῦ ἐκακοφάνη καὶ τὸν ἐλύπησε τὸ τοιοῦτον σύμπτωμα.

Ἄλλ' ἄς ἐπιστρέψωμεν πάλιν εἰς τὴν ἱστορίαν μας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΜΦΙΒΟΛΙΑΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ, ΟΠΟΥ ΗΤΟΝ ΟΤΑΝ
25 ΕΛΑΒΕ ΤΗΝ ΑΥΘΕΝΤΙΑΝ, Ο ΝΙΚΟΛΑΗ ΒΟΔΑΣ ΕΙΧΕΝ ΑΦΗΣΕΙ
ΤΗΝ ΔΟΜΝΑΝ ΤΟΥ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ-
ΝΟΥΠΟΛΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΔΥΟ ΧΡΟΝΟΥΣ, ΑΦΟΥ ΕΒΕΒΑΙΩΘΗ Η
ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ, ΕΣΤΕΙΛΕ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΦΕΡΕ.

30 Μετὰ τὸν δεύτερον χρόνον τῆς αὐθεντίας του, ἔδειξε πάλιν ὁ Νικο-
λάη βόδας τὸν λογαριασμὸν τῆς βιστιαρίας ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ πατριάρχου
τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ὄλων τῶν ἀρχιερέων τῆς τσάρας καὶ τῶν ἀρχόν-
των. Καὶ εὐρέθησαν πάλιν τὰ ἐξοδευθέντα παρ' αὐτοῦ εἰς τὰς χρείας τῆς
τσάρας περισσότερα ἀπὸ ὅλα τὰ εἰσοδήματα ὅπου συνάθροισαν καὶ ἐπῆ-
35 ρε καὶ πάλιν ὁμολογίαν ὑπογεγραμμένην παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἀρχόν-
των διὰ τὰ περισσεύματα αὐτὰ ἐξοδα.

Κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον, ἀγκαλὰ τὴν ἐννοιάζετο ὁ Νικολάη βόδας
μήπως καὶ προσταχθῇ τὴν πηγαίνῃ πάλιν εἰς τὸ Χοτίνι, δὲν τοῦ ἦλθεν
ὅμως τοιαύτη προσταγή, ἀλλὰ μόνον διὰ τὴν στείλῃ ἀμάξια καὶ σαλαχό-
40 ρηδες. Μὲ ὅλον δὲ ὅπου ἔδειξε πολλὴν ἐπιμέλειαν διὰ τὴν διαβαίνουσιν
ἀπὸ τὸ πέραν μέρος τοῦ Προῦτου οἱ διαβάται τοῦ Χοτινίου καὶ ὄχι διὰ
τῆς τσάρας καὶ ἐμπόδιζε καὶ πολλοὺς, μερικοὶ ὅμως διέβησαν πάλιν ἀπὸ
τὸ ἐντεῦθεν μέρος μὲ πείραξιν τῶν ἀνθρώπων.

lui bostangi-başa, unde l-au ținut mai multă vreme, amenințându-l mereu că-l vor pune la cazne ca să mărturisească averea sa; se spune că l-au și căznit.

La 15 august l-au scos din temniță și pe el și pe cei patru fii ai lui, dintre care primul, Constantin, avea de soție pe o moldoveancă, pe fata marelui ban Ioan Balș; al doilea, anume Ștefan, ținuse de asemenea o moldoveancă, pe fata lui Ilie Cantacuzino vistierul, dar care murise; al treilea, anume Radu, era logodit cu fiica lui Antioh vodă și tocmai atunci se făceau pregătirile de nuntă, iar Matei era cel mai tânăr, dar și acesta destul de mare. Ducându-i împreună cu tatăl lor într-un loc numit Iali-chiosc, au tăiat mai întâi capul beizadelor înaintea tatălui lor, începînd cu cel mai mare și terminînd cu cel mai mic. După aceea au tăiat capul lui Enache Văcărescu, vel paharnic, și pe urmă au tăiat și pe al bătrînului Constantin Basarab vodă, care a domnit douăzeci și 720 cinci de ani cu multă fericire și a făcut Țara Românească cunoscută || și vestită în multe părți ale lumii. Sfîrșitul lui adeverește cu fapte zicala Ecleziasului: «deșertăciunea deșertăciunilor toate sînt deșertăciuni!» 20

Ajungînd dar această știre la Nicolae vodă, i-a părut foarte rău și s-a mîhnit adînc.

Dar să ne întoarcem la povestirea noastră.

CÎND NICOLAE VODĂ A LUAT DOMNIA, PACEA NEFIIND ASIGURATĂ, LĂSASE PE DOAMNA ȘI PE COPIII SĂI LA CONSTANTINOPOL, IAR DUPĂ DOI ANI, CÎND PACEA A FOST ÎNTĂRITĂ, A TRIMIS DE I-A ADUS ¹ 25

După ce a trecut al doilea an de domnie, Nicolae vodă a arătat iarăși seama vistieriei, fiind de față patriarhul Ierusalimului și toți arhieriei și boierii țării. Cheltuielile pentru nevoile țării s-au găsit iarăși mai mari decît toate veniturile încasate și a luat din nou domnul zăpis iscălit de arhieriei și boieri pentru aceste cheltuieli în plus. 35

Nicolae vodă se gîndea că poate va primi în acel an poruncă să meargă iarăși la Hotin; nu i-a sosit însă o astfel de poruncă, ci i s-a cerut numai să trimită căruțe și salahori. Cu toate că Nicolae vodă a avut multă grijă ca acei care treceau spre Hotin să meargă pe cealaltă parte a Prutului și nu prin țară, și cu toate că pe mulți i-a oprit, totuși unii au trecut iarăși pe această parte, pricinuind pagubă oamenilor. 40

¹ Acest titlu n-are nici un rost, de altfel și la Axinte Uricarul textul este în continuare, fără titlu; l-am păstrat ca să respectăm textul grecesc.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐσυλλογίσθη ὁ Νικολάη βόδας νὰ μὴ περιπατοῦσιν ὄρεντουγιάλες εἰς τὴν τσάραν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε καὶ ἑκατακάθησε τὴν τσάραν μὲ ρούπτα, νὰ δίδῃ ἕκαστος τὸ δόσιμόν του μὲ σφέρτα. ||

Μετὰ τὴν ἐπιβεβαίωσιν τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῆς ὀθωμανικῆς βασι- 721
 5 λείας¹, τῆς τε Ρωσσίας καὶ τῆς Λεχίας, ἐσύντυχεν ἡ ὀθωμανικὴ βασιλεία τὸν παρ' αὐτῇ καισαρικὸν πρέσβυν περὶ τοῦ ρηγὸς τῆς Σφετσίας διὰ νὰ τὸν ἀφήσωσι νὰ διαβῆ διὰ τῆς Οὐγγρίας εἰς τὸν τόπον του. Ὅμοίως καὶ περὶ τοῦ Στανισλάβου, ρηγὸς τῆς Λεχίας, διὰ νὰ περάσῃ ἐκ τῆς Οὐγγρίας εἰς τὸν τόπον του, ἧ ὅπου θελήσῃ νὰ πηγαίῃ. Ἐσυμφώνησαν δὲ καὶ διὰ
 10 τοὺς βοϊβόδας καὶ ἄρχοντας Λέχους, ὅπου ἦτον μὲ τὸν ρήγα τῆς Σφετσίας, διὰ νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν πατρίδα τους.

Βλέποντας λοιπὸν ὁ βοϊβόδας Κιόβσκης ὅτι ἔμεινε τὸ πρᾶγμα νὰ πηγαίῃ εἰς τὴν Λεχίαν, ἄρχισε πάλιν νὰ ἀγωνίζεται διὰ νὰ πληρωθῇ τὴν ζημίαν ὅπου ἔπαθε εἰς τὸν ἐρχομὸν τῶν Μοσχόβων, ἐπειδὴ τότε τὸν
 15 εἶχαν λεηλατήσῃ μερικὰ τζεβαχερικά καὶ ρουχικά καὶ ἄλλα πράγματα ἀπὸ τὸ μοναστήρι τῆς Σουτσαβίτσας, περὶ τῶν ὁποίων, ἀγκαλὰ καὶ τότε εὐθὺς μετὰ τὴν διαλλαγὴν τῶν βασιλειῶν εἶχε προσκλαυθῆ πρὸς τὴν Πόρταν καὶ ἐστάλθη μουμπασίρης μὲ φερμάνι διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἐπροσκολλεῖτο ὄλως διόλου τὸν μητροπολίτην κύρ Γεδεῶν καὶ τὸν ἐ-
 20 πίσκοπον Ραδαουτσίου κύρ Κάλλιστρον καὶ τινὰς ἄλλους μαζίληδες τῆς Σουτσαβάς, ἐξ ὧν πολλοὶ ἐφυλακώθησαν. Καὶ μετὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Νικολάη βόδα, ἔστειλε πολλὰκις πρὸς αὐτόν, ζητῶντας νὰ ἀπογεμίσῃ τὴν ζημίαν του. Καὶ μὲ τὸ νὰ ἐγύρευεν ὑπὲρ τὰ δέκα πέντε πουργία ἄσπρα, δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ συμβιβασθῇ. Ὅμως ἀφοῦ εἶδεν πὼς θὲ νὰ πηγαίῃ
 25 εἰς τὴν πατρίδα του καὶ μετὰ πλείονος ζέσεως καὶ ἀγῶνος ἔγραψε, προσκλαιόμενος καὶ αὐθις πρὸς τὴν βασιλείαν διὰ τὴν ζημίαν του ἐκεῖνην, καὶ ἔλαβε φερμάνι, ὅχι ὅμως κατὰ τὴν θέλησίν του, ἀλλὰ διὰ νὰ ἔλθῃ ἐδῶ νὰ συμβιβασθῇ. Καὶ μετὰ τὸν ἐρχομὸν του, ἐστάθῃ ἐπιμελῶς ὁ Νικολάη βόδας καὶ δὲν τὸν ἔδωσεν περισσότερα ἀπὸ πέντε πουργία ἄσπρα,
 30 ἔχοντας κρυφὴν εἶδησιν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, μεγάλου δραγομάνου τῆς βασιλείας, πὼς νὰ εἶπεν ὁ βεζίρης νὰ μὴν τὸν δώσουν περισσότερα.

Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀνταμώνοντας καὶ ὁ ἔλτσῆς τῆς Λεχίας τὸν βασιλέα σουλτὰν Ἀχμέτην καὶ ἐπιβεβαίωνοντας τὴν μεταξὺ τῶν δύο τού- 722
 35 των βασιλειῶν || φιλίαν, κατὰ τὰς συνθήκας τῆς Καρλοβίτσας, ἀποχαιρέτησε καὶ ἐκίνησεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐρχόμενος ἐντεῦθεν, ἀντάμωσε τὸν Νικολάη βόδαν, ὅστις τὸν ἔκαμε κάθε πρέπουσαν τιμὴν, δι-
 40 ορίζοντας νὰ δοθῶσι τὰ χρειώδη ὅλα εἰς τὰ κονάκιά του, ἀπὸ τὸ Γαλάτσι ἕως εἰς τὰ σύνορα, καὶ ἔστειλε μετ' αὐτοῦ ἄρχοντας καὶ σλουζιτόρους ἱκανοὺς καὶ τὸν ἐσυντρόφευσαν ἕως ἐκεῖ.

Εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον ἐδεφένδευσεν ὁ Νικολάη βόδας τὴν τσάραν καὶ ἀπὸ μίαν ἄλλην ζημίαν ὅπου ἦτον νὰ τὴν πληρώσῃ, ἐπειδὴ ἐρχόμε-
 45 νος ἐνταῦθα ἕνας μουμπαγιατζῆ-ἀγάς εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα βόδα καὶ ἔχοντας νὰ λαμβάνῃ τὸ ποδοκόπι του, ἐδάνεισε καὶ ἄλλα μερικὰ ἄσπρα τὸν Κωνσταντίν βόδαν καὶ ἔλαβεν ὁμολογίαν παρ' αὐ-
 45 τοῦ διὰ μίαν ἱκανῶν πουργίων ποσότητα. Μετὰ τινὰ καιρὸν δέ, ἔπιασε μερικὸς ἄρχοντας εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τοὺς ἔστειλεν εἰς τὸ κρι-

¹ Cuvîntul «βασιλείας» este adăugat pe deasupra de altă mină.

În acel an Nicolae vodă s-a gândit că nu e bine să fie la întîmplare orinduielile pe țară, și de aceea a așezat țara cu rupta, adică să dea fiecare darea lui în sferturi. ||

721 După ce s-a stabilit pacea între împărăția otomană, Rusia și Țara leșească, împărăția otomană a vorbit cu elciul austriac pentru regele Suediei ca să fie lăsat să treacă prin Ungaria spre țara sa, de asemenea și pentru Stanislav, regele Țării leșești, să treacă prin Ungaria spre țara sa sau să meargă unde va voi. S-au înțeles de asemenea și pentru voievozii și nobilii leși, care erau împreună cu regele Suediei, să fie lăsați să meargă în țara lor. 5 10

Văzînd dar voievodul Kievului că a rămas să meargă în Țara leșească, a început iarăși strădaniile pentru ca să i se plătească paguba pe care o avusese la venirea moscalilor, căci atunci a fost jefuit de cîteva giuvaerice, obiecte de îmbrăcăminte și alte lucruri lăsate în mănăstirea Sucevița. Despre aceste lucruri s-a plîns Porții și atunci, iar îndată după ce s-au împăcat împărățiile, a și fost trimis un mumbașir cu firman ca să cerceteze pricina. Voievodul Kievului învinuia pe mitropolitul chir Gheleon, pe episcopul de Rădăuți chir Calistru și pe cîteva mazili din Suceava, dintre care mulți au fost închiși. Și după venirea lui Nicolae vodă a cerut adeseori de la el să-i plătească acea pagubă; deoarece însă cerea mai mult de cincisprezece pungi nu a fost cu putință să se înțeleagă. Văzînd însă că va merge în țara sa, a scris iarăși împărăției cu mai multă căldură și stăruință, plîngîndu-se pentru acea pagubă, și a obținut un firman, dar nu după voia sa, ci ca să vină aici să se înțeleagă. Cînd a venit, Nicolae vodă s-a ținut tare și nu i-a dat mai mult de cinci pungi, deoarece fusese înștiințat în taină de către fratele său, marele dragoman al împărăției, că marele vizir ar fi zis să nu-i dea mai mult. 15 20 25 30

Într-acest an s-a întîlnit și elciul¹ Țării leșești cu împăratul sultan 722 Ahmed și au întărit pacea între cele două împărății, || potrivit cu tratatul de la Carloviț, și apoi elciul și-a luat rămas bun și a plecat din Constantinopol. Venind aci s-a întîlnit cu Nicolae vodă, care, primindu-l cu cinstea cuvenită, a dat poruncă să aibă grijă de toate cele trebuincioase pentru conacele lui de la Galați pînă la graniță și a trimis cu el boieri și slujitori de ajuns ca să-l însoțească pînă acolo. 35 40

Într-acest an Nicolae vodă a ferit țara și de o altă pagubă pe care trebuia s-o plătească, și anume, venind aici pe timpul lui Constantin Duca vodă un mumbaegi-aga și avînd de primit banii pentru treapădul său, l-a mai împrumutat pe Constantin vodă și cu niște bani și a luat de la el un zapis pentru o sumă de mai multe pungi. După puțin timp, mumbaegiul a prins la Adrianopol cîteva boieri, i-a trimis în judecată și i-a 45

¹ Elciul polonez a fost Mozowicki, vezi Axinte Uricarul, p. 164.

τήριον καὶ τοὺς ἔκαμε καὶ τὸν ἔδωσαν ὁμολογίαν πὼς τὸ χρέος αὐτὸ εἶναι τῆς τσάρας καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν ἔλαβε καὶ χοτζέτι τῆς κρίσεως. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου μουμπαγιατζῆ-ἀγᾶ, ἔδωκαν τὰ παιδιά του εἰς τὸν βεζίρην τὸν Ἄλη-πασάν ἀναφορὰν διὰ τὰ πατρικά τους ἄσπρα
 5 ἔκεινα, λέγοντες ὅτι τὰ ἐχρεωστοῦσεν ἡ τσάρα. Ὅθεν ὁ βεζίρης κατὰ τὴν ἀναφορὰν τῶν παιδίων τοῦ μουμπαγιατζῆ Ἄχμετ-ἀγᾶ ἔδωκε φερμάνι καὶ ἔστειλε καὶ μουμπασίρην διὰ νὰ ἀπογεμίση τὰ ἄσπρα τὰ πατρικά τους ἀπὸ τὴν τσάραν.

Μανθάνοντας τὸ τοιοῦτον οἱ καπικεχαγιάδες, ἔγραψαν εἰς τὸν αὐθέντην διὰ νὰ κάμη κυβέρνησιν περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως, ἐπειδὴ καὶ αὕτη ἡ ὑπόθεσις δὲν ὁμοιάζει μὲ ἄλλας, καὶ μάλιστα τὸν ἐφανέρωναν πὼς εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ ἀπομείνη ἀνενέργητον τοῦ τοιοῦτου βεζίρη τὸ φερμάνι καὶ προσέτι ἔγραψαν νὰ μὴ ἀμελήση τὴν προσταγὴν ταύτην διὰ νὰ μὴ θυμωθῆ ὁ βεζίρης.

15 Μετὰ τὴν τοιαύτην λοιπὸν εἶδhsιν, εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἦλθε καὶ ὁ μουμπασίρης μὲ τὸ φερμάνι καὶ μὲ τὸν βεκίλην τῶν παιδίων, τοὺς ὁποίους ἐκράτησεν ἐδῶ ἕως ὅπου ἐ || διόρθωσε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν βεζίρην 723 φανερώνοντας πὼς δὲν εἶναι χρέος τῆς τσάρας, ἀλλὰ τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα βόδα, καὶ ἔτσι ἦλθε προσταγὴ δευτέρα μὲ φερμάνι καὶ ἐσηκώθη
 20 ὁ μουμπασίρης μὲ τὸν βεκίλην καὶ ἀπῆλθον καὶ ἐλευθερώθη ἡ τσάρα ἀπὸ τὴν τοιαύτην ζημίαν μὲ τὴν καλὴν ὑπερμάχησιν τοῦ τοιοῦτου αὐθέντου.

Ἄφοῦ λοιπὸν ἐγένεν ἡ μετὰ τῶν Μοσχόβων ἀγάπη, ἄφησεν ἡ βασιλεία τοὺς τῶν Μοσχόβων πρέσβεις καὶ τὸν Μιχαὴλ Μπόρεζ, υἱὸν τοῦ
 25 Σερεμέτη, δίδοντάς τους ἄδειαν νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν τόπον τους. Ἄπὸ τοὺς ὁποίους, ὁ υἱὸς τοῦ Σερεμέτη, ἄφοῦ ἀπέρασαν τὸν Δούναβιν εἰς τὸ Ἰσμαίλι, ἀρρώσησε καὶ ἐκεῖ ἀπέθανε, τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα μπαλασαμώνοντας, τὸ ἐπῆγαν εἰς τὴν Μοσχοβίαν.

Εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐσῆκωσεν ἡ βασιλεία καὶ τὸν Ἄπτη-πασά
 30 ἀπὸ τὸ Χοτίνι, κάμνοντάς τον πασάν εἰς τὸ Μισίρι, ὁ ὁποῖος κινῶντας ἀπὸ τὸ Χοτίνι, ἐβγήκεν ὁ Νικολάη βόδας εἰς προὔπαντησίν του, παρὰν ἀπὸ τὴν Ζαγαράντσαν καὶ ἀνταμώνοντας ἐκεῖ τὸν πασάν, μετὰ τὴν ἀναμεταξὺ αὐτῶν συνομιλίαν, ἐφόρεσεν ὁ πασάς τὸν Νικολάη βόδαν καβάδι καὶ τὸν ἐχάρισεν καὶ ἐν ἄλογον στολισμένον, ἄξιον διὰ τοιοῦτον αὐθέντην,
 35 ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἄπτη-πασάς εἶχεν τὸν Νικολάη βόδα εἰς μεγάλην εὐνοίαν καὶ ἀγάπην, καθὼς ἐφάνη ἐμπράκτως ὅτι διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην ὅπου εἶχεν εἰς τὸν Νικολάη βόδαν, ἔκαμε πολλὰ καὶ μεγάλα καλωσύνας εἰς τὴν τσάραν, τοῦ ὁποίου τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν οὐ μόνον ὁ Νικολάη βόδας μεγάλως ἐλυπήθη, ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ τσάρα.

40 Τὸν αὐτὸν χρόνον, διὰ συνδρομῆς τοῦ Μακαριωτάτου πατριάρχου κὺρ Χρυσάνθου, ἔκαμεν ὅλους τοὺς ἱερεῖς ἀσύδοτους, σηκώνοντάς τους τὰ συνηθισμένα δύο φλωρία, ὅπου ἔδιδαν ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Καντεμῖρ βόδα, ἐπειδὴ καὶ πρὸ τοῦ Καντεμῖρ βόδα ἐπλήρωναν ἐξ ἴσου μὲ τὴν τσάραν.

Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἔδωσεν ἄδειαν ἡ βασιλεία τὸν ρῆγα τῆς Σφε-
 45 τσίας νὰ πηγαίη εἰς τὸν τόπον του, ὁμοίως καὶ τὸν ρῆγα Στανισλάβον διὰ νὰ πηγαίη ὅπου θέλει καὶ ἔτσι ὁ μὲν ρῆγας τῆς Σφετσίας ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Βλαχίαν εἰς τὴν Οὐγγρίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸν τόπον του, ὁ δὲ Στανισλάβος, κινῶντας ἀπὸ || τὸ Μπενδέρι, ἦλθεν ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι καὶ 724

făcut să-i dea un zapis cum că această datorie este a țării și potrivit cu acest zapis a luat și hoget de la judecată. După moartea lui mumbaega, copiii lui au dat marelui vizir Ali-pașa jalbă pentru acei bani părintești, zicînd că țara le era datoare. În urma jalbei copiilor lui Ahmed-aga mumbaegi, marele vizir a dat firman și a trimis și un mumbașir ca să împlinească banii lor părintești de la țară. 5

Afînd capuchehaiele aceasta, au scris domnului să facă chivernisire bună, fiindcă această pricină nu seamănă cu celelalte și chiar îi aduceau la cunoștință că este cu neputință să rămînă acest firman al marelui vizir neîndeplinit. Îi mai scriau să nu treacă cu vederea această poruncă, ca nu cumva să se supere marele vizir. 10

La cîteva zile după ce Nicolae vodă primise această știre, a sosit și mumbașirul cu firmanul și cu vechilul copiilor. Domnul i-a ținut aici pînă ce || a aranjat lucrurile cu marele vizir, căruia i-a arătat că nu este o datorie a țării, ci a lui Constantin Duca vodă. Deci a venit o a doua poruncă cu firman de s-au sculat mumbașirul și vechilul și au plecat și în felul acesta a scăpat țara de această vătămare prin marea strădanie a acestui domn. 15
723

După ce s-a făcut pacea cu moscalii, împărăția a dat voie solilor moschicești și lui Mihai Boris, fiul lui Șeremet, să meargă în țara lor. Fiul lui Șeremet însă, după ce a trecut Dunărea la Ismail, s-a îmbolnăvit și a murit acolo și trupul lui îmbălsămat a fost dus în Țara moschicească. 25

Pe vremea aceea, împărăția a mutat pe Abdi-pașa de la Hotin și l-a făcut pașă de Misir. Cînd acesta a pornit de la Hotin, Nicolae vodă i-a ieșit întru întîmpinare puțin mai sus de Zagarancea. Acolo a întîlnit pe pașă, care, după ce au stat de vorbă, a îmbrăcat pe Nicolae vodă cu caftan și i-a dăruit și un cal împodobit, vrednic de un astfel de domn. Abdi-pașa a arătat multă bunăvoință și dragoste pentru Nicolae vodă, precum s-a dovedit și cu fapte, și pentru marea dragoste pe care o avea pentru el a făcut multe și mari binefaceri țării; de aceea plecarea lui de aici a mîhnit mult nu numai pe Nicolae vodă, dar și țara întregă. 30
35

Într-acest an, cu ajutorul preafericitului patriarh chir Hrisant, Nicolae vodă a scutit pe toți preoții, desființînd dajdia lor obișnuită de doi galbeni, pe care o dădeau din timpul lui Cantemir vodă, deoarece înainte de Cantemir vodă plăteau la fel cu țara. 40

Într-acest timp, împărăția a dat voie regelui Suediei să meargă în țara lui; de asemenea și regelui Stanislav i-a îngăduit să meargă unde voia. Astfel, regele Suediei a trecut din Țara Românească în Ungaria și de acolo în țara sa, iar Stanislav, pornind de la Bender, || a venit în 724

ἀπ' ἐδῶ διέβη εἰς τὴν Οὐγγρίαν καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν Σφερσίαν καὶ καθε-
στῆς οἱ βοεβόδες τῶν Λεχῶν ἐπήγαν εἰς τὴν Λεχίαν καὶ μετὰ αὐτὸ ἐλευθερώ-
θη ἡ ἰσάρα ἀπὸ τῶν ἀντῶν καταδρομῶν καὶ ἐνοχλήσεως.

ΕΚΣΤΑΤΕΙΑ ΤΩΝ ΘΩΜΑΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΟΥ

5 Τὸν ἰδίον χρόνον ἐσηκώσεν ὁ Νικόλαη βόδας ἀπὸ τὰ τέσσαρα ἄσ-
πρα, ὅπου ἐοίδα ἐἰς τὸ μέτρον τὸ κρᾶσι, τὰ δύο μίον, καὶ προσέτι
ἐσηκώσεν καὶ τὸ πογωναπίτον τελέως, διὰ τὰ ὅποια ἔκαμπε καὶ χρυσό-
βουλλων καὶ γράμματα πατριαρχεικὰ ἀφοριστικά.

10 Τῷ δὲ τεταρτῷ χρόνῳ τῆς ἀβθερίας τοῦ Νικόλαη βόδα, ἐκπαύεν ἡ
βασίλεια τὸν ἐλάτσην τῶν Βεβετίκων καὶ τὸν ἐπόδοταξεν ὅτι εἰς δεκαπέντε
ἡμέρας ἢ μὴν εὐπέθῃ πάθει εἰς Κωνσταντινουπόλιν. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέ-
ρας τὸν ἐσηκώσεν μετὰ τὴν ἀνάληψιν εἰς τοὺς Ἐπτά-Κουβάδες, κη-
15 ρύτροντας πάλαιον κατὰ τῶν Βεβετίκων τῆ δεκάτῃ ὀγδοῇ Δεκεμβρίου
καὶ προστάξοντας εἰς ὅλα τὰ μέρη ἢ ἐτοιμασθῶν στρατεύματα κατὰ τοὺς
Μωπέως. Τότε ἐδιόρισεν καὶ τὸν Μεχμέτ-πασά τὸν Βεβερίου εἰς τὸ Χο-
20 τίνι, τὸν δὲ Μουσταφά-πασά τὸν Χορτίου τὸν ἐδιόρισε ἢ πηγαίνῃ εἰς
τὴν Μπόσαν, τοὺς ὅποιους ἀντοὺς μετὰ μεγάλῃς τιμῆς καὶ προπομπῆς
τοὺς ἐδέχθη ὁ Νικόλαη βόδας.

25 Ἀπὸ λοιπὸν ἐλευθερώθη ἡ ἰσάρα καὶ ἀπὸ τὸ πέραςμα ἀντῶν τῶν
δύο πασάδων, κοινὰ εἰς τῆς ἀλλὰς βαβύτατες ἀγκυρίες τοῦ Χορτίου ἡλθε
καὶ ἄλλη προσταγῆ διὰ ἄλογα καὶ ἀμάξια ἢ σταθῶν διὰ χρεῖαν τῆς
κατὰ τοῦ Μωπέως ἐκστρατείας. Καὶ ἀγκυλὰ καὶ ἐσταλάθησαν κατὰ τὴν
30 βασίλικὴν προσταγῆν, διὰ κυβερνήσεως ὅπως τοῦ Νικόλαη βόδα, ἐλύρι-
σαν ἀβάβαοι καὶ ἀζήλιωτοι, ἐπειδὴ ἐδιόρισθησαν εἰς τὸ ὄρι τοῦ βᾶσι-
λέως, τὰ δὲ ἀμάξια καὶ οἱ ἀνθρώποι τῆς Βαχχίας ὅπου ἐστειλῶν ὁ ἄρτεμα
βόδας ἐχάθησαν οἱ περὶ σὸς τοὺς ἐπειδὴ καὶ τὰ εἰχε παρὲι ὁ βεζήρης μα-
40 ἵς τοῦ εἰς τὸν Μωπέα.

45 Τῆ δεκάτῃ τεταρτῇ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς ἐβγαλῶν ἡ βασίλεια τὰ
τοῦγια εἰς τὸ Νταούτ-Πασά, τῆ δὲ εἰκοστῇ πρῶτῃ τοῦ Μαρτίου, κινῶντας
ὁ βασιλεύς μετὰ τὸν βεζήρη ἀπὸ τὸ Νταούτ-Πασά, ἢ ἐφθάσαν εἰς τὴν Ἀδρι-
725 νουπόλιν τῆ εἰκοστῇ ἐνάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Μαρτίου, τῆ δὲ ἐβδόμῃ
τοῦ Ἀπριλίου, ἐκίνησεν ὁ βεζήρης μετὰ ὅλα τοῦ τὰ στρατεύματα κατὰ τοῦ
Μωπέως καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐκίνησεν καὶ ὁ βασιλεύς, ὅστις καὶ φθα-
35 νοντας εἰς τὰς ἄρπας, ἐλάβεν εἰδήσιν παρὰ τοῦ βεζήρη, ὅτι ἐκυριεύσεν
ὅλην τὴν Πλεονόνησον, καὶ κἀμνοντας ἔκει ὁ βασιλεύς ἄνταυμαῖαν,

ἡτοι θρημάβους τῆς ἰκίης, ἐλύρισεν πάλιν εἰς τὴν Ἀδριανουπόλιν.

Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, εὐρισκόμενος ὁ πατριαρχεικὸς θρόνος τῆς
Ἀλεξανδρείας εἰς βαβύταρον χρόνος, ἡλθε ὁ Μακαριώτατος τότε πατρι-
40 ἀρχῆς κὺρ Σαμουῆλ εἰς ἀντάς τὰς δύο ἀβθερίας χάριν ἐλεημοσύνης. Καὶ
πρῶτον μεν ἐπήγην εἰς τὴν Βαχχίαν, ἔπειτα ἀπ' ἐκεῖ κατὰ τὸ ἐπτακίχι-
45 ἰοστόν διακοστόν εἰκοστόν ἔτος, τὸν ἰουβιον μῆνα, ἡλθεν ἐδῶ
εἰς τὸ Ἴασσι καὶ ὄντας ἡ Μακαριότης τοῦ ἄξιος εὐλαβείας καὶ σοφός,
τὸν ἐδέχθη ὁ Νικόλαη βόδας μετὰ μεγάλῃν ἀγάπην καὶ τὸν ἡλέησεν περὶ-

<1715>
<1715>

<1715>
<1715>

<1714>
<1714>

Iași și de aici a trecut în Ungaria, iar de acolo în Suedia. Și voievozii leși s-au dus la rîndul lor în Țara leșească și astfel a scăpat țara de jafurile și supărările pe care le avea de la ei.

EXPEDIȚIA OTOMANILOR ÎN MOREEA

În același an, Nicolae vodă a scăzut vădrăritul de la patru bani vadra 5
de vin la doi bani, iar pogonăritul l-a suprimat de tot și a făcut și hrisov
și scrisori patriarhicești de blestem.

Într-al patrulea an al domniei lui Nicolae vodă, împărăția a chemat
pe elciul Veneției și i-a poruncit ca în timp de cincisprezece zile să pără- 10
sească Constantinopolul. După cîteva zile însă l-a închis cu toată curtea
lui la Edicule și la 18 decembrie a anunțat război împotriva venețienilor. 18 decembrie
Apoi a trimis porunci în toate părțile să se pregătească oști pentru ca < 1714 >
să meargă asupra Moreei. Atunci a numit la Hotin pe Mehmed-pașa de 15
Bender, iar pe Mustafa-pașa de Hotin la orînduit să meargă în Bosnia.
Nicolae vodă i-a primit și i-a petrecut pe aceștia cu mare cinste.

După ce țara a scăpat și de trecerea acestor două pașale, pe lîngă
celelalte angarale grele pentru Hotin a mai sosit și altă poruncă, și anume 20
să trimită cai și căruțe pentru nevoile expediției asupra Moreei¹. Și au
fost trimiși, după porunca împărătească, și oameni și căruțe, care însă
nu au avut de suferit, căci Nicolae vodă a avut grijă să fie orînduiți la
urdia împărătească, pe cînd din căruțele și oamenii trimiși de Ștefan vodă 25
au pierit o bună parte, deoarece au mers cu marele vizir în Moreea.

La 14 februarie, împărăția a scos tuiurile la Daud-Pașa, iar la 21 14 februarie
725 martie, pornind sultanul cu marele vizir de acolo, || au ajuns la 29 ale 30
aceleiași luni la Adrianopol și la 7 aprilie a pornit marele vizir cu toate
oștile sale asupra Moreei, iar după cîteva zile a pornit și sultanul și cînd
a sosit la Seres a primit vestea de la marele vizir că a cucerit tot Pelopon-
nesul. După ce sultanul a făcut acolo dunanma, s-a întors iarăși la 35
Constantinopol.

Într-acea vreme, fiind scaunul patriarhicesc din Alexandria împovărat
cu grele datorii, a venit preafericitul patriarh de atunci chir Samuil în
aceste două principate pentru milostenie. Mai întîi s-a dus în Țara Româ- 40
nescă și de acolo a venit aici la Iași în anul 7223, luna iunie, și fiind prea-
fericitul om vrednic de respect și înțelept, Nicolae vodă l-a primit cu multă
< 1715 >
iunie

¹ Într-o scrisoare către patriarhul Ierusalimului Hrisant, din 28 ianuarie 1715, Nicolae Mavrocordat scrie că a primit poruncă să trimită la Adrianopol 500 de căruțe și adaugă că este imposibil să îndeplinească această poruncă, vezi Émile Legrand, *Recueil* . . . , p. 173.

- σότερον ἀπ' ἐκεῖνο ὅπου ἤλπιζε νὰ λάβῃ ἡ Μακαριότης του καὶ κοντὰ εἰς τὸ πλουσιόδωρον ἔλεος, ὅπου τὸν ἔδωκεν ὁ Νικολάη βόδας, ἐπρόσταξε καὶ ὄλους τοὺς ἄρχοντας, μικροὺς τε καὶ μεγάλους, καὶ ὄλους τοὺς μανζιλῆδες καὶ ἔδωκεν τῇ Μακαριότητί του, ἕκαστος κατὰ δύναμιν καθὰ 5 ἐδυνήθη. Κατὰ τύχην δὲ ὁ ἡγούμενος ἀπὸ τὸ μοναστήρι τοῦ Χάγκου, Ἄναστασιος, δίδοντας ἀναφορὰν εἰς τὸν Νικολάη βόδα καὶ προσκλαιόμενος ἀπὸ τὴν βιστερνιτσάσαν τοῦ Ἡλία Καντακουζηνοῦ πὼς κρατεῖ δυναστικῶς δύο χωρία τοῦ μοναστηρίου Μπαλτσατέστι καὶ Μπλιντζέστι, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀφιερῶσει διὰ χρυσοβούλλων ὁ κτήτωρ τοῦ μοναστηρίου, 10 Μυρῶν Μπαρνόβσκις βόδας, δείχνοντας ὁ ἡγούμενος δι' αὐτὰ τὰ ρηθέντα χωρία καὶ χρυσοβούλλον τοῦ Βασιλείου βόδα, ἔκαμε διβάνι μέγαν ὁ Νικολάη βόδας περὶ αὐτῶν, παρισταμένης καὶ τῆς βιστερνιτσάσας τοῦ Ἡλία Καντακουζηνοῦ. Ὅθεν καὶ ἀκριβοὺς ἐρεύνης καὶ ἐξετάσεως γινομένης, ἀπεδείχθη ὅτι ἀδίκως καὶ δυναστικῶς ἐζητοῦσεν ἡ ρηθεῖσα 15 ἀρχόντισσα νὰ κυριεύσῃ τὰ ρηθέντα χωρία τοῦ μοναστηρίου. Τοῦτου χάριν, ἐδόθη τῷ ἡγουμένῳ τοῦ Χάγκου, Ἄναστασίῳ, χρυσοβούλλον διὰ νὰ ἐξουσιάξῃ τὸ μοναστήρι τὰ ρηθέντα || χωρία ὡς πρότερον, ὡσὰν ὅπου 726 ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν κτήτορα τοῦ μοναστηρίου, Μυρῶν Μπαρνόβσκις βόδα.
- Ἐχοντας λοιπὸν ὁ Νικολάη βόδας ἀγάπην εἰς τὸν πατριάρχην κύρ 20 Σαμουήλ, ἐστοχάσθη νὰ προσκυνήσῃ αὐτὸ τὸ μοναστήρι εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ ἔτσι, κάμνοντας σύναξιν ὄλων τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχιερέων καὶ προβάλλοντας αὐτὸν τὸν σκοπὸν τοῦ ὁ Νικολάη βόδας, ὄλοι μετὰ χαρᾶς τὸν ἐδέχθησαν καὶ ἀπεφάσισαν κοινῶς νὰ προσκυνηθῇ εἰς τὸν θρόνον αὐτὸν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ μετὰ τὴν ἀπόφασιν, ἐσηκώθη 25 πρῶτον ὁ μητροπολίτης, ἔπειτα ὁ αὐθέντης καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἀκολούθως ὄλοι οἱ ἄρχοντες τῆς τσάρας καὶ ἐφίλησαν τὸ χεῖρ τοῦ πατριάρχου καὶ τὸν ἐπαρακάλεσαν νὰ δεχθῇ τὸ τοιοῦτον παραμικρὸν δῶρον τῆς τσάρας, καὶ εὐλογῶντας τοὺς ὁ πατριάρχης, διελύθη ἡ σύναξις.
- Ἄφου λοιπὸν ὁ βεζίρης, ὡς ἀνωτέρω εἶπαμεν, ὑπέταξεν ὄλην τὴν 30 Πελοπόννησον μὲ τὰ κάστρα της, ἐκίνησε νικητῆς καὶ τροπαιοῦχος, ἐπιστρέφων εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ὅπου ἔφθασε τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ Ὀκτωβρίου, τῇ δὲ εἰκοστῇ πέμπτῃ ἀπέθανεν ἡ βαλεδέν, ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως, τὴν ὁποίαν στέλλοντας ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν ἔθαψαν εἰς τὸ Σκούταρι.
- 35 Αὕτη ἡ εἰδησις τῆς ἀλώσεως τοῦ Μωρέως φθάνουσα καὶ ἐδῶ εἰς τὸν αὐθέντην, ἔκραξεν ὄλους τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς ἔδωκε τὰ τοιαῦτα χαροποιὰ μαντάτα τῆς νίκης, ρίπτοντας εἰς σημεῖον χαρᾶς καὶ τὰ τόπια τῆς κούρτης.
- Εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἔστειλεν ὁ βεζίρης φερμάνι εἰς τὸν πασάν 40 τοῦ Χοτινίου διὰ νὰ πάρῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κάστρου ὄλον τὸ καδηλίκι τοῦ Χοτινίου. Ὁ ὁποῖος Μουσταφά-πασάς ἔγραψεν εἰς τὸν Νικολάη βόδα νὰ στείλῃ δύο ἄρχοντας ὅπου νὰ ἤξεύρουν τὰ σύνορα τοῦ καδηλικίου ἀπὸ ὄλα τὰ μέρη. Καὶ κατὰ τὴν προσταγὴν ταύτην, ἐδιόρισεν ὁ Νικολάη βόδας δύο ἄρχοντας, ὅπου ἤξευραν τὰ σύνορα, καὶ διορίζοντας καὶ 45 ὁ πασάς μερικοὺς ἀγάδες, ἐξεχώρισαν τὸ καδηλίκι τοῦ Χοτινίου καθὼς φαίνεται μέχρι τῆς σήμερον καὶ ἀπὸ τότε ἐζημιώθη ἡ τσάρα τὸ τοιοῦτον περίφημον καδηλίκι μὲ ὄλον τὸ εἰσὸδήμά του || χωρὶς νὰ ξεπέσουν τίποτες ἀπὸ τὸ χαράτσι της. Μ' ὄλον ὅπου ἔβλεπεν ὁ Νικολάη βόδας πὼς 727

dragoste și l-a miluit mai mult decât se aștepta. Și pe lângă dania cea bogată pe care i-o făcuse Nicolae vodă, a mai poruncit și tuturor boierilor, mici și mari, și tuturor mazililor de au dat preafericitului patriarh, fiecare după puterea sa. Atunci Anastasie, egumenul mănăstirii Hangu, dăduse 5 din întâmplare o jalbă lui Nicolae vodă, prin care se plîngea de vistierniceasa lui Ilie Cantacuzino, cum că stăpînește cu sila două sate ale mănăstirii, anume Bălțăteștii și Blăgeștii, pe care ctitorul mănăstirii, Miron Barnovschi vodă, le închinase cu hrisov; egumenul a arătat pentru aceste 10 sate și un hrisov de la Vasile vodă. Nicolae vodă a făcut pentru această judecată diyan mare, la care a fost de față și vistierniceasa lui Ilie Cantacuzino. După o cercetare amănunțită, s-a dovedit că zisa vistierniceasă cerea pe nedrept să stăpînească cu sila satele pomenite ale mănăstirii. 15 Pentru aceasta s-a dat egumenului mănăstirii Hangu, Anastasie, hrisov 726 să stăpînească mănăstirea satele pomenite, || ca și mai înainte, întrucît au fost date de către ctitorul mănăstirii Miron Barnovschi vodă.

Nicolae vodă, în semn de dragoste pentru patriarhul chir Samuil, s-a gîndit să închine această mănăstire scaunului Alexandriei. Adunînd 20 dar domnul pe toți boierii și arhieriei și propunîndu-le acest gînd al său. toți l-au primit cu bucurie și s-a hotărît îndeobște ca mănăstirea să fie închinată scaunului Alexandriei. După ce s-a luat hotărîrea, s-a ridicat întii mitropolitul, apoi domnul și ceilalți arhieriei și pe urmă toți boierii 25 țării de au sărutat mîna patriarhului și l-au rugat să primească această măruntă danie a țării; apoi patriarhul i-a blagoslovit și adunarea s-a desfăcut.

După ce marele vizir a supus, precum am spus mai sus, tot Peloponesul cu cetățile sale, s-a întors biruitor la Adrianopol, unde a sosit la 30 24 octombrie. La 25 octombrie a murit validé, mama sultanului, și trimi- 24 octombrie < 1715 > tînd sultanul trupul ei la Constantinopol, a fost îngropată la Scutari.

Ajungînd vestea despre supunerea Moreei și aici la domn, acesta 35 a chemat pe toți turcii și le-a adus la cunoștință vestea îmbucurătoare a biruinței și, în semn de mare bucurie, au tras și cu tunurile curții.

Într-acea vreme marele vizir a trimis firman pașei de Hotin să ia sub stăpînirea cetății tot ținutul Hotinului, iar Mustafa-pașa a scris către 40 Nicolae vodă să trimită doi boieri cunosători ai hotarelor ținutului din toate părțile. Potrivit cu această poruncă, Nicolae vodă a orînduit doi boieri care cunoșteau hotarele și, orînduind și pașa cîteva agale, au stabilit hotarele ținutului Hotin, precum se văd pînă astăzi. De atunci a pierdut 45 727 țara acest vestit ținut cu tot venitul lui, || fără însă ca haraciul țării să scadă cu ceva. Cu toate că Nicolae vodă vedea că țara este tare nenorocită,

ἔδυστύχησεν ἡ τσάρα μεγάλως, δὲν ἔλειπεν ὅμως νὰ κάμη καὶ αὐτὴν τὴν καλωσύνην, ἐπειδὴ βλέποντας πῶς ἀπὸ τὰς ἀνωμαλίας τοῦ καιροῦ ἔδυστύχησαν αἱ ἐπισκοπαὶ καὶ τὰ μοναστήρια, τὰ ἔκαμε ὅλα ἀσύδοτα.

ΜΕΤΑΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΗ ΒΟΔΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΛΑΧΙΑΝ

5 Φθάνοντας ὁ βεζίρης, ὡς ἀνωτέρω ἔφημεν, εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, μεγάλην τιμὴν τοῦ ἔκαμεν ὁ βασιλεὺς καθὼς ἔγινε γνωστὸν καὶ εἰς ὅλον τὸ πλῆθος καὶ ἔτσι μὲ τὴν βασιλικὴν παράταξιν ὁμοῦ καὶ μὲ τὸν βασιλέα, ἐπῆγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐκάθησεν ὅμως ἔξω εἰς τὸ Ἐγίπι καὶ στήνοντας εἰς μίαν πεδιάδα τὰς σκηνάς, ἔδωσε προσταγὴν εἰς ὅλους
10 νὰ εἶναι πάλιν ἔτοιμοι τὴν πρώτην ἀνοιξιν κατὰ τῶν Βενετῶν.

25 Δεκεμβρίου
<1717>

Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ἑπτακισχιλιοστῷ διακοσιοστῷ εἰκοστῷ τετάρτῳ ἔτει, ἔκραξεν ὁ βεζίρης τὸν Δημητράκην Γουλλιανόν, καπικεχαγιάν τοῦ Νικολάη βόδα, καὶ τὸν ἐφόρεσε καβάδι τῆ κε' Δεκεμβρίου, λέγοντάς του ἐκ στόματος: Ἴδου ὅπου ὁ κραταιότατος ἡμῶν βασιλεὺς ἔδωσε τὴν αὐθεντίαν τῆς Βλαχίας τῷ αὐθέντῃ σου, Νικολάη βόδα,
15 καὶ νὰ πηγαίνῃ μίαν ὥραν πρωύτερα νὰ κυβερνήσῃ τὸν ραγιάν καὶ νὰ τελειώσῃ τὰ βασιλικά προστάγματα. Τὴν δ' αὐθεντίαν τῆς Μολδαβίας ἔδωκε πάλιν τῷ Μιχαὴλ Ρακοβίτσα βόδα, ἐνδύοντάς τον καβάδι. Ἐβγαίνοντας λοιπὸν ἀπὸ τὸν βεζίρην ὁ Γουλλιανὸς καὶ πηγαίνοντας μαζί μὲ
20 τὸν μέγαν δραγουμάνον, αὐτάδελφον τοῦ Νικολάη βόδα, τὸν Ἰωάν βόδα, εἰς τὸ Φανάρι, ἔγραψαν γράμματα τῆς εἰδήσεως ταύτης, τὰ ὅποια δίδοντας εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Μιχαλάκη Ἀριστάρχου, ἐκίνησε μαζί μὲ τὸν καπιτζηλάρ-κεχαγιασὴ τοῦ βεζίρη καὶ μὲ τὸ καβάδι τῆς αὐθεντίας καὶ ἔφθασεν ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι τῆ δεκάτῃ πρώτῃ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, τοὺς ὁποίους
25 ἐπροῦπάντησεν ὁ Νικολάη βόδας μὲ μεγάλην παράταξιν. Καὶ φθάνοντας εἰς τὴν κούρτην καὶ διαβάζοντας τὸ βασιλικὸν φερμάνι, τὸν ἐφόρεσαν καὶ τὸ καβάδι τῆς αὐθεντίας. Τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἔστειλεν ὁ Νικολάη βόδας μὲ γράμματα εἰς τὴν || Βλαχίαν τὸν Κωνσταντῖνον Τσουκὴν, μέγαν κόμισον, καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Ραμαδάνην, βατάφον τῶν ἀπρότων,
30 μὲ τὰ ὅποια τοὺς ἐφάνέρωνε πρῶτον τὴν αὐθεντίαν του, δευτέρον ἐδιόριζε καϊμακάμηδες τὸν Μιχάλην Καντακουζηνόν, πρῶην μέγαν σπαθάρην, καὶ τὸν Ράδουλον Γουλέσκουλον, μέγαν λογοθέτην, καὶ τὸν Σερμπάνον Μποζοράνον, μέγαν βιστιάρην, τρίτον δὲ τοὺς ἐφάνέρωνε νὰ μὴ λυπηθοῦν περὶ τούτου, ἀλλὰ μάλιστα νὰ χαροῦν, ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἄρχοντας θέλει τοὺς
35 ἐλεήσει, τὴν δὲ τσάραν θέλει τὴν κυβερνήσει ὡς πατῆρ.

31 Ἰανουαρίου
<1717>

Μετὰ πέντε λοιπὸν ἡμέρας, ἐκίνησεν ὁ Νικολάη βόδας διὰ τὴν Βλαχίαν, αὐθεντεύσας ἐδῶ εἰς τὴν Μολδαβίαν, ἐν αὐτῇ τῇ δευτέρᾳ αὐθεντίᾳ του, χρόνους τεσσάρους καὶ μῆνας τρεῖς, τοῦ ὁποίου τὴν μετάθεσιν μικροὶ τε καὶ μεγάλοι καὶ ἡγούμενοι καὶ ἱερεῖς καὶ οἱ λοιποὶ πάντες πολλὰ ἔλυπηθήκαν, ἐπειδὴ καθὼς ἀνωτέρω ἀπαριθμήσαμεν πολλές καλωσύνες ἔκαμεν εἰς τὴν τσάραν, καὶ ἐφοβοῦντο ὅλοι μὲ τὸν ἐρχομὸν τοῦ νέου

728

totuși n-a șovăit să facă și următorul bine. Văzînd că din pricina tulburărilor acelei vremi s-au sărăcit și episcopiile și mănăstirile, le-a scutit de dări.

MUTAREA LUI NICOLAE VODĂ ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ

Cînd marele vizir a sosit la Adrianopol, precum am spus mai sus, 5
a fost primit de sultan cu mare cinste, cum a aflat toată mulțimea, și așa
cu alai împărătesc s-au dus împreună la Constantinopol. A stat însă afară
din oraș, la Eiup, unde a întins corturile într-un șes și a dat poruncă ca
toți să fie gata să pornească iarăși în primăvară asupra venețienilor. 10

În zilele acelea, în anul 7224, 25 decembrie, a chemat marele vizir 25 decembrie
pe Dimitrachi Guliano¹, capucehaia lui Nicolae vodă, și l-a îmbrăcat <1715>
cu caftan, zicîndu-i: «Iată că preaputernicul nostru sultan a dat domnia
Țării Românești domnului tău Nicolae vodă; să meargă cît mai în grabă 15
să cîrmuiască raiaua și să îndeplinească poruncile împărătești». Iar domnia
Moldovei a dat-o iarăși lui Mihai vodă Racoviță, îmbrăcîndu-l cu caftan.
Ieșind dar Guliano de la marele vizir și ducîndu-se la Fanar, împreună
cu marele dragoman Ioan vodă, fratele lui Nicolae vodă, au scris scrisori 20
cu această veste și le-au dat în mîna lui Manolachi Aristarh, care a pornit
împreună cu capugilar-chehaiasi al marelui vizir și cu caftanul domniei
și au sosit aici la Iași la 11 ianuarie. Nicolae vodă a ieșit întru întîmpinarea
lor cu mare alai și după ce au ajuns la curte și s-a citit firmanul împărătesc, 25
a fost îmbrăcat cu caftanul domniei. A doua zi a trimis Nicolae vodă pe||
728 Constantin Ciuchi², vel comis, și pe Constantin Ramadan³, vătaf de
aprozi, în Țara Românească cu scrisori, prin care întii aducea la cunoștință
boierilor că a luat domnia, al doilea orînduia caimacami pe Mihai Canta- 30
cuzino, biv vel spătar, pe Radu Golescu, vel logofăt, și pe Șerban Bujor-
reanu, vel vistier, și al treilea scria să nu se mîhnească de aceasta, ci
dimpotrivă să se bucure, deoarece pe boieri îi va milui, iar țara o va
chivernisi ca un părinte. 35

Deci, după cinci zile, Nicolae vodă a pornit spre Țara Românească,
după ce a domnit aici în Moldova, în această a doua lui domnie, patru
ani și trei luni. De mutarea lui s-au mîhnit mult toți, mici și mari, egumen
și preoți și toți ceilalți, deoarece, precum am arătat mai sus, a făcut multe 40
binefaceri pentru țară și toți se temeau ca nu cumva, cu venirea noului

¹ Dimitrachi Guliano a fost cuscrul lui Nicolae Mavrocordat, vezi Émile Legrand, *Recueil...*, p. 198.

² Constantin Ciuchi era rudă cu Nicolae Mavrocordat, deoarece a doua sa soție, Pulheria, era născută Ciuchi; ea este mama lui Constantin vodă Mavrocordat; a murit la 6 noiembrie 1716, vezi *Însemnări la viața lui Constantin Mavrocordat*, în Const. Daponte, *op. cit.*, I, p. 337.

³ Constantin Ramadan a ocupat mai tîrziu în Țara Românească posturile de vistier și mare logofăt; el a murit la 5 octombrie 1737 de ciumă, vezi Cont. Daponte, *op. cit.*, II, p. 38.

αυθέντου νά μὴν χαλάσουν οἱ καλές καὶ χριστιανικές καλωσύνες ὅπου ἔκαμεν. Ἐπὶ τὸν ὅποιον φόβον δὲν ἐγλύτωσαν, καθὼς θέλομεν φανερώσει τὰ ὅσα ἔκαμεν ὁ Μιχάλ βόδας λεπτομερῶς εἰς αὐτὴν τὴν τρίτην τοῦ αὐθεντιαν.

- 5 Ἐφοῦ λοιπὸν ἐκίνησεν ἐκ τῶν αὐτόθι, ὁ Νικολάη βόδας πολλὰ ἐνουθέτησε τοὺς ἄρχοντας νά εἶναι ὅλοι εἰς μίαν γνώμην καὶ νά ἔχουν ἀδελφικὴν ἀγάπην ἀναμεταξὺ τους καὶ παρηγορῶντας τους ὡς πατήρ, ἐφίλησαν ὅλοι τὴν ποδίαν τοῦ καὶ ἀνεχώρησαν. Πλησιάζοντας δὲ εἰς τὸ Φωξάνι, ἐβγήκεν εἰς προὔπαντησίν του, εἰς τὴν γκίρλες τῆς Πούτνας, ὁ Βιντίλας, 10 μέγας καπιτάνος τῆς ἄκρης μὲ ὅλους τοὺς σλουζιτόρους καὶ μὲ ὅλα τὰ στάγουρα, εἰς δὲ τὸν λόφον ὅπου ἀπέχει μίαν ὥραν ἀπὸ τὸ Φωξάνι, ἐβγήκεν εἰς προὔπαντησίν του καὶ οἱ μεγάλοι ἄρχοντες τοῦ Βουκουρεστίου, ὁ Πατράσκος Μπραζογιάννος, μέγας βόρνικος, ὁ Γρηγόρης Μπαλιάνος, πρῶν μέγας βόρνικος, ὁ Ράδουλος Δουδέσκουλος, μέγας σπαθάρης, καὶ 15 ἄλλοι μὲ αὐτούς, καὶ μὲ παράταξιν μεγάλην ἐμβήκε τῆ κβ' τοῦ Ἰανουαρίου εἰς τὸ Φωξάνι.

22 Ἰανουαρίου
<1716>

- Ἰπρέπον εἶναι νά ἀναφέρωμεν ποίους εἶχεν ἄρχοντας ἐδῶ εἰς τὴν Μολδαβίαν ἢ εἰς τὴν δευτέραν τοῦ αὐθεντιαν ὁ Νικολάη βόδας. Μέγαν λογοθέτην 729 εἶχε τὸν Νικολάη Κωστίν, υἱὸν τοῦ Μυρῶν Κωστίν, μεγάλου λογοθέτου, πλὴν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τὸ ζῆν ἐκμετρήσας, ἔκαμε μέγαν λογοθέτην τὸν Ἀντιόχην Ζόραν, μέγαν βόρνικον τῆς Κάτω Τσάρας εἶχε τὸν Γαβριήλ Μικλέσκουλον, μέγαν λογοθέτην. Ἐφθεις ὁμοῦ αὐτὸς τῆς ἀρχοντίας ταύτης, ἔκαμε τὸν Λούπουλον, μέγαν βόρνικον, τὸν δὲ Μικλέσκουλον, μέγαν λογοθέτην, εἰς τὸν τόπον τοῦ Ἀντιόχη Ζόρα. Βόρνικον 25 τῆς Ἐπάνω Τσάρας ἔκαμε τὸν Ἡλίαν Καταρζῆ, πρῶν μέγαν βιστιάρην, χάτμανον δὲ ἔκαμε τὸν Ἰωάννην Μπούχουσην, τὸν ὅποιον εἶχεν εἰς μεγάλην εὐνοίαν ὡσὰν ὅπου ἦτον ἄνθρωπος εἰρηνικὸς καὶ ἡσυχος. Μέγαν ποστέλικον ἔκαμε τὸν Δημητράσκον Ραμαδάνην, μέγαν σπαθάρην τὸν Ἰωάννην Παλάτην, μέγαν μπάνον τὸν Ἰωάννην Μπάλσαν, μέγαν παχάρνικον ἔκαμε τὸν Γεωργίτσα Ἀπόστολον. Εἰς δὲ τὸν τρίτον χρόνον τῆς αὐθεντίας του, ἐρχόμενος καὶ ὁ Γεωργάκης βόρνικος Ρουσσέτος ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν, ἔκαμε τὸν υἱὸν τοῦ τὸν Κωνσταντῖνον μέγαν παχάρνικον, τὸν δὲ Γεωργίτσαν Ἀπόστολον τοῦ ἔδωκε τὴν καπετανίαν τοῦ Κόδρου, μέγαν δὲ βιστιάρην εἶχε τὸν Γρηγόριον Ζόραν. Εἰς ὀλίγον ὁμοῦ καιρὸν 35 ἄλλαξαν πάλιν οἱ ἄρχοντιές, ἐπειδὴ, ἀποθανόντος τοῦ χαιτμάνου Μπούχουση, ἔκαμε χάτμανον τὸν Μικλέσκουλον καὶ μέγαν λογοθέτην τὸν Ἡλίαν Καταρζῆ, μέγαν βόρνικον τὸν Ἰωάννην Μπάλσαν, καὶ ἀποθανόντος καὶ τοῦ Γρηγόρη Ζόρα, μέγα βιστιάρη, ἔκαμε μέγαν βιστιάρην τὸν Δάριον Δόνιτς, ὅπου ἦτον σερδάρης.

40 ΤΡΙΤΗ ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΡΑΚΟΒΙΤΣΑ ΒΟΔΑ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΟΜΑΙ ΤΩΝ ΚΑΙΣΑΡΙΚΩΝ ΕΙΣ ΤΕ ΤΗΝ ΒΛΑΧΙΑΝ ΚΑΙ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ ΚΑΙ ΑΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΒΟΔΑ

- 16 Ἰανουαρίου
1716 Ἐν ἔτει ἐπτακισχιλιοστῷ διακοσιοστῷ εἰκοστῷ τετάρτῳ ἀπὸ Ἀδάμ, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ ,αψις', Ἰανουαρίου δεκάτῃ ἕκτῃ, ἐκίνησεν ὁ αὐθέντης 45 Μιχαήλ βόδας ἀπὸ τὴν Πόλιν (ἀφοῦ ἐφόρεσε καβάδι τῆς αὐθεντίας διὰ τὴν ἢ Μολδαβίαν τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων εἰς τὸν βεζίρην καὶ κα-

domn, să se strice faptele lui bune și creștinești. Și într-adevăr n-au scăpat de ceea ce se temeau, precum se va vedea când vom arăta pe larg despre tot ce a făcut Mihai vodă în a treia sa domnie.

La plecarea de aici, Nicolae vodă a sfătuit mult pe boieri să fie uniți și să se iubească cu dragoste frățească între ei. După ce i-a mîngîiat ca un părinte, i-au sărutat toți poala și au plecat. Apropiindu-se de Focșani, i-a ieșit într-o întâmpinare la gîrlele Putnei Vintilă, marele căpitan de margine, cu toată slujitorimea și cu toate steagurile, iar la movila care se află la o depărtare de un ceas de Focșani i-au ieșit înainte și boierii cei mari din București: Pătrașcu Brezoianu, vel vornic, Grigorie Băleanu, biv vel vornic, Radu Dudescu, vel spătar, și alți boieri, și la 22 ianuarie a intrat cu mare alai în Focșani¹.

15
22 ianuarie
<1716>

729 Se cade să amintim și cine au fost boierii lui Nicolae vodă aici în Moldova|| în a doua lui domnie. Mare logofăt a avut pe Nicolae Costin, fiul marelui logofăt Miron Costin. Întrucît însă acesta și-a dat obștescul sfîrșit după cîteva zile, a făcut mare logofăt pe Antioh Jora; mare vornic de Țara de Jos a avut pe marele logofăt Gavriil Miclescu. Lăsînd însă Miclescu vornicia, a făcut mare vornic pe Lupu, iar pe Miclescu l-a făcut mare logofăt în locul lui Antioh Jora. Vornic de Țara de Sus a făcut pe Ilie Catargi, biv vel vistier, iar hatman a făcut pe Ioan Buhuș, pentru care arăta multă bunăvoință, întrucît era om pașnic și liniștit. Mare postelnic a făcut pe Dimitrașcu Ramadan, mare spătar pe Ioan Paladi, mare ban pe Ioan Balș, iar mare paharnic pe Gheorghîță Apostol. În al treilea an al domniei sale, venind aici în țară vornicul Iordachi Rusăt, Nicolae vodă a făcut pe fiul acestuia Constantin mare paharnic, și lui Gheorghîță Apostol i-a dat căpitania Codrului, iar mare vistier a făcut pe Grigorie Jora. În scurtă vreme însă boierii s-au schimbat iarăși, deoarece, murind hatmanul Buhuș, a făcut hatman pe Miclescu și mare logofăt pe Ilie Catargi, mare vornic pe Ioan Balș și, murind și Grigorie Jora mare vistier, a pus mare vistier pe Darie Donici, care fusese serdar.

25

30

35

A TREIA DOMNIE A LUI MIHAI VODĂ RACOVIȚĂ, INCURSIUNILE IMPERIALILOR ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ ȘI MOLDOVA ȘI PRINDEREA LUI NICOLAE VODĂ

40

În anul 7224 de la Adam, iar de la Cristos 1716, ianuarie 16, domnul Mihai vodă a pornit din Constantinopol, după ce îmbrăcase caftan de 730 domnie pentru|| Moldova în ziua de Crăciun la marele vizir, iar apoi

16 ianuarie
1716

¹ Nicolae Mavrocordat, într-o scrisoare din 9 februarie 1716, a scris patriarhului Ierusalimului, Hrisant, că a sosit în București în ziua de 30 ianuarie 1716, vezi Émile Legrand, *Recueil...*, p. 216.

τόπι εις τὸν βασιλέα κουκα) διχως ἕξοδα και με τὸ μενῆσαι και ἡλθεν εις τὸ λιανι Φεβρουαριου δωδεκατη η και ἐκάθησεν εις τὸν θρόνον.

Ἐκτενον τὸν χρονον εἰνε τὸ καλοκαιρι παληος βροχης συνεχους ὄπου δὲν εἰνε ποσως τὸ μαλαί και τὸ κρσι δια τὴν πολλήν ψυχραν ὄπου εἰνε και μόνον σιτάρι και χορτάρι και κριθάρι εἰνε, μελι ὄλιγον και πορικα ποσως, και τοῦτα ἡτον τεκμηρία της δυναχίας ὄπου εἰμελλε να ἀκολουθηση εις τοῦτον τὸν ὄπον.

Τὸ καλοκαιρι τὸ παλιον, ὁ Ἀλη-πασα εἰνηεν εις τὸ Βασιλι και πολεμησας με τοὺς Ἐρμανοὺς, ἐνικηθη και ἐσκοῦθη εις τὸν πόλεμον και φυγόντων τῶν Τουρκῶν, οἱ Ἐρμανοὶ ὄραξάμενοι καιροῦ, ἐπῆρασι τὸ Ἐμοισβάρι κάστρον παρ' αὐτῶν. Ἐνοήμενοι γοὺν νικηται, ἡθέλησαν να ἀπάσῳσι τὰ ὄρια τοὺς πρὸς τὴν Βαχίαν και Μοδαβίαν και πρὸς τὸ φθινόπωρον, ἔστειλαν εις τὴν Κραγιῶβαν της Βαχίας μερικὸν ποσῳτο κατάνικον και ἐκούρσεσεν. Οἱ δὲ Βάχοι ὄπου ἀγαῳσι τὰ νεα πράγμα- 15 τα, προφασίζόμενοι πῶς ἔχουσι πειράξιν ἀπὸ τὸν ἀβέτην τοὺς Νικόλαον βόδα, ἔστειλαν εις τὸν γερεβάνη της Ἐρβείας και δὲ αὐτοῦ εις τὸν καισαρα, ὑποτάττοντες τὸν ὄπον τοὺς εις τοὺς Ἐρμανοὺς και τάζοντάς τοὺς πῶς εἰν τοὺς στειλῳσι εις βοηθειαν σπράτευμα ικανὸν, θελῳσι πιά- 20 σει τὸν ἀβέτην και θείει μενει ἰὸ τὸπος καισαρικὸς, και ἄλλα τοιαῦτα.

Κατὰ πρῳτον μεν ὁ ἀβέτης μαθὼν πῶς ἡλθε σπράτευμα καισαρι- 20 κὸν εις τὴν Κραγιῶβαν και παησιάζει εις τὸ Βουκουῆστι, εἰνε εις τὸν Ἰουρ- γιοβον και λαβὼν ἀπ' ἐκεῖ σπράτευμα τοῦρικον, ἡλθεν εις τὸ Βουκου- πέστι, οἱ δὲ ἔχθορι, ἀκούσαντες πῶς ὁ ἀβέτης εἰνε, ὄρεσρεψαν πᾶ- 25 λιν ἐκεῖ ὄπου ἡτον και πρῳτερον και συμβουλεύεσθες με τοὺς Βάχοὺς ἀπεφάσισαν να προσπορηθῳσι οἱ ἀρχοντες πῶς εἰνα πιστοὶ εις τὸν ἀβ- ἐτήην τοὺς και δὲν εἰνα παλῳν εις τὸν ὄπον τοὺς σπράτευμα Κατάνων και ἀκοκμηίζοντάς τὸν ἀβέτην μετὰ ἡμέρας ικανὰς να ἔλθῳσι ἕξοφα || 30 να τὸν πᾶρωσι. Ἐβεβαίωσαν ὄν τὸν ἀβέτην οἱ ἀρχοντες πῶς δὲν εἰ- 731 να τὸν ἡλευθέρωσαν δια της γινόμενης ἀγάπης εις τὴν Ἰοζαρόβισα. Ἐν τοσούτῳ δὲ, εις τὸν ὄπον τοὺς εἰχε σταλθῆ ἀβέτης εις τὴν Βαχίαν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννης βόδα.

Βάεποντες οἱ Ἐρμανοὶ πῶς ἔλαβεν ἕκβασιν καλήν η ἐκσπαρεια τοὺς αὐτη, ὄτι ἐκούρσεσαν πολλὰ εις τὴν Βαχίαν και ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ ἀβέτην και ἀπὸ τῶν εὑρεθέντων περὶ αὐτόν, ἔββαλον εις τὸν νοῦν τοὺς 40 να κάμωσι και εις τὸν Μιχαήλ βόδαν τὰ ὄμοια, ὄσῳτι ἡῶρον και ἕδω εις τὸν ὄπον ὄργανα τοιαῦτα και ὄπαδοὺς, οἱ ὄποιοι τοὺς ὄδηγοῦσαν και τοὺς ἔταξαν να τοὺς παρῳῳσῳσι τὸν ἀβέτην και να ὑποτάξῳσι τὸν ὄ- 45 πον της Μοδαβίας τῷ ἡπερῳτορι της Ἀγαπαιας και ἡ αιτια ὄπου εἰνα-

cuca la sultan, și fără să facă cheltueli, căci a plecat cu menzilul, a sosit în Iași la 12 februarie și s-a așezat în scaunul domnesc.

În vara aceluia an au fost ploii multe și neîntrerupte, încît nu s-a făcut de loc mei și nici vin din pricina frigului ce a fost; numai grâu, fîn și orz 5 s-a făcut, puțină miere¹, iar poame de loc. Acestea erau semne prevestitoare de nenorocirea ce urma să se abată asupra acestei țări.

Într-acea vară Ali pașa a mers la Varadin, unde, bătîndu-se cu nemții, a fost învins și a căzut în luptă. Și deoarece turcii au fugit, nemții au găsit 10 prilej și au luat de la ei cetatea Timișoarei. Deci, fiind biruitori, nemții au vrut să-și întindă hotarele către Țara Românească și Moldova. Spre toamnă, ei au trimis în Țara Românească, la Craiova, o seamă de oaste cătânească, care a prădat în părțile acelea. Iar muntenii, ca unii ce iubesc lucrurile noi, găsind pricină că sînt asupriți de domnul lor Nicolae vodă, 15 au trimis soli la generalul Ardealului și prin el la împărat, închinînd țara nemților și făgăduind că de le-ar trimite destulă oaste în ajutor, vor prinde pe domn și va rămîne țara sub stăpînirea împărătească, și altele ca acestea. 20

Domnul, aflînd că a venit oaste imperială la Craiova și că se apropie de București, a plecat la Giurgiu, dar, luînd de acolo oaste turcească, s-a întors la București. Iar dușmanii, auzind că domnul a fugit, s-au întors iarăși acolo unde au fost și mai înainte și, sfātuindu-se cu muntenii, s-a 25 hotărît ca boierii să se prefacă că-i sînt credincioși domnului și să zică că nu mai este oaste cătânească în țara lor, pentru ca amăgind astfel pe 73/ domn să vină peste cîteva zile, pe neașteptate, || să-l prindă. Deci boierii au încredințat pe domn că nu mai este nici o teamă, că dușmanii au plecat și să nu mai țină pe lingă el oastea turcească, că suferă țara. Domnul, 30 încrezîndu-se în vorbele lor, a slobozit oastea și ședea fără grijă. Iar boierii, găsind prilej, au adus pe neașteptate cătanele de l-au luat și l-au dus în Ardeal, unde a stat pînă după pacea de la Passarovitz, cînd a fost liberat². 35 Între timp, în locul lui a fost trimis domn în Țara Românească fratele său Ioan vodă.

Nemții, văzînd că expediția lor a mers bine, că au prădat mult în Țara Românească, luînd atît din lucrurile domnului, cît și din ale oamenilor 40 lui, și-au pus în gînd să facă la fel și cu Mihai vodă, căci au găsit și aici în țară astfel de mijlocitori și părtași, care îi îndrumau și le făgăduiau că le vor preda pe domn și vor supune țara Moldovei împăratului Ger-

¹ *Cronica Ghiculeștilor* ne ajută să facem o emendație la textul cronicii anonime atribuite lui Amiras și publicate de M. Kogălniceanu, *op. cit.*, vol. III. Anume în *Cronica Ghiculeștilor* avem « puțină miere », iar în *Pseudo-Amiras* (p. 123) « puțin ele mere »;

ρακινήθησαν μερικοί τῶν ἀρχόντων εἰς μῖσος κατὰ τοῦ αὐθέντου ἦτον αὕτη.

Εἰς τούτην τὴν αὐθεντίαν ὁ Μιχαὴλ βόδας δὲν ἐφάνη καθὼς ἐφάνη εἰς τὴν πρώτην καὶ δευτέρην καλὸς καὶ πρᾶος, ἀλλὰ καθὼς ἦλθεν, ἄλλαξε τὴν γνώμην του καὶ τὰς ἀρχοντίας τὰς ἔδωσεν ὅλας σχεδὸν εἰς τοὺς συγγενεῖς του καὶ μερικοὺς ὁποῦ ἔπρεπε νὰ ἔχουν καὶ αὐτοὶ ἀξίαν, τοὺς ἀμέλησε καὶ ἐκαταφρονοῦντο ὑπὸ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον παράπονον ἐπαρακίνησέ τινες νὰ τὸν ἐπιβουλευθῶσι καὶ νὰ σύρωσι καὶ ἄλλους εἰς τὸ μέρος τους. Καὶ εὐρόντες τὸν καιρὸν τοῦτον τοῦ πολέμου, ἐπήγασιν εἰς τὸν γενεράλην τοῦ Μπρασοβίου καὶ ἐσυμφώνησαν μετ' αὐτοῦ νὰ τοὺς δώσῃ μερικὸν φουσσᾶτον καὶ νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν Μολδαβίαν νὰ πάρωσι τὸν αὐθέντην. Καὶ αὐτοὶ ὁποῦ ἐπρόβαλαν τὸ πρᾶγμα ἦτον πρῶτος ὁ Τσαοῦρος, ὅστις ἐκατάγετο ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Στεφάνου βόδα Γεώργη, καὶ ὁ Βελίσκος, καὶ ὁ Κοντσέσκουλος, καὶ ὁ σεργάρης Μυρῶν, καὶ Ἄσ-
 15 λάνης καὶ ἄλλοι τινὲς ἀπὸ τοὺς με || γαλυτέρους.

732

Ἐδέχθη λοιπὸν αὐτοὺς ὁ γενεράλης καὶ ἀνέφερε τὴν ὑπόθεσιν τους εἰς τὸν μεγαλύτερον γενεράλην, ὁποῦ ἦτον εἰς τὸ Σιμπίνι ὅστις ὠνομάζετο Σταῖνβίλλε, ὁ δὲ τοῦ Βρασοβίου βαρῶν Δετίζε, καὶ διὰ προσταγῆς τῆς βασιλείας τους, τοὺς ἔδωσαν μερικὸν στράτευμα, ἕως τριακοσίους Οὐγγρῶν καὶ ἑκατὸν Νέμτσους, καὶ ἔκαμαν καὶ αὐτοὶ τινὰς ἀπὸ τοὺς κλέπτας τῆς τσάρας καὶ με αὐτὸ τὸ στράτευμα ἐβγῆκαν εἰς τὴν τσάραν καὶ κατέλαβον τὸ μοναστήριον Κάσινο λεγόμενον καὶ ἔβαλαν μερικοὺς στρατιώτας ἐκεῖ. Ἐπειτα ἦλθον εἰς τὸ κάστρον Νιάμτσο λεγόμενον τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ ἐπήρασιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τους καὶ ἐκάθησαν εἰς αὐτό, ἔχοντες
 20 ἀρχηγὸν τὸν Φραντσέσκον ἀπὸ τὴν Λωρραίαν καὶ ὅσους ἀνθρώπους τοῦ Μιχαὴλ βόδα εὐρήκασιν εἰς τὸ τσινοῦτο, ὁποῦ ἐσύναζαν τὰ σφέρτα, τοὺς ἐπίασαν καὶ ἐπῆραν τὰ αὐθεντικά ἄσπρα ὁποῦ εἶχασιν, ἤγουν τὸν Ἥλιαν Καταρζῆ, μέγαν λογοθέτην, καὶ τὸν Ἀντώνιον, κόμισον δεύτερον, καὶ Μιχαλάκην μεδελνιτσιάρην, καὶ Γεωργάκην ραχιβάνην, καὶ Λορεντζῆν
 30 καὶ τοὺς ἐφυλάκωσαν καὶ ὕστερον ἀπέλυσαν τὸν λογοθέτην, τοὺς δ' ἄλλους ἐκράτησαν καὶ ἐκεῖ ἐδιόρθωσαν τὰ ἐλλειπῆ τοῦ κάστρου καὶ ἐσύναζαν ἀπὸ τὸν τόπον ζαχερὲ καὶ ἀνοιξαν τὸ παλαιὸν καὶ βαθὺ πηγάδι τοῦ κάστρου καὶ εἶχασε τὰ ἀναγκαῖα ὅλα. Ἀπ' ἐκεῖ δὲ ἐβγαῖνον καὶ ἐκούρσευαν τοὺς πραγματευτάδες εἰς τὸ Ρώμανον καὶ Ἀζούδι καὶ ὅπου ἴκουον
 35 πῶς εἶναι Τούρκοι, τοὺς ἐπαιρναν σκλάβους καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους ἤρπαζον. Εἰς τὸ Φωξάνι δὲ ἔστειλαν ἄλλους καὶ κατέλαβον τὸ ἐκεῖσε μοναστήριον καὶ ἕως τὸ Βουρλάδι ἐφθάναν αἱ αὐτῶν καταδρομαὶ καὶ ἤρπαζον τοὺς Τούρκους, ἐγύμνωναν δὲ καὶ τοὺς χριστιανούς. Ἀκούσασα δὲ ἡ βασιλεία ταῦτα, ἔγραψε τῷ αὐθέντη νὰ φροντίσῃ νὰ διώξῃ ἐκεῖνο τὸ

credem că în Amiras este o lectură greșită și textul trebuie îndreptat în « pușintea miere » ; de altfel chiar în cronică se spune că poame nu se făcuseră de loc.

² După eliberare, Nicolae Mavrocordat s-a întors, în august 1718, în Țara Românească, unde domnea fratele său Ioan, iar de aici a plecat la Constantinopol, vezi Const. Daponte, *Ephém. daces*, I, p. 337.

maniei. Pricina care a făcut ca unii din boieri să aibă ură împotriva domnului este următoarea.

În această domnie, Mihai vodă nu s-a arătat bun și blajin ca în prima și în a doua sa domnie, ci, îndată ce a venit, și-a schimbat 5 purtarea și a dat mai toate boierii rudelor sale, trecînd cu vederea pe unii, care se cădea să aibă și ei boierie și care erau batjocoriți de rudele lui. Această supărare a îndemnat pe unii să uneltească împotriva lui și să atragă și pe alții de partea lor. Și, profitînd de starea de război, 10 s-au dus la generalul Brașovului și s-au înțeles cu el să le dea o seamă de oaste ca să vină în Moldova să prindă pe domn. Acei care au propus aceasta au fost: Ceaurul, care se trăgea din neamul lui Ștefan vodă Gheorghe și Veliscu ¹ și Conțescu, și serdarul Miron, și Aslan, și încă cîțiva dintre boierii cei mari. || 15

732 Generalul i-a primit și a raportat despre această pricină generalului mai mare, care era la Sibiu; acesta se numea Stainville, iar cel de la Brașov baron Dettine. Din poruncă împărătească li s-a dat o seamă de oaste, cam trei sute de unguri și o sută de nemți; au mai luat și ei pe cîțiva din 20 tîlharii țării și cu această oaste au venit în Moldova și au ocupat mănăstirea numită Cașinul, punînd acolo de pază cîțiva ostași. Apoi, au venit în toamnă la cetatea numită Neamțu, au luat-o sub stăpînirea lor și au stat în ea cu căpetenia lor Francisc din Lorena ². Ei au prins pe toți oamenii 25 lui Mihai vodă, pe care i-au găsit în ținut strîngînd sferturile și le-au luat banii domnești, adică au prins pe Ilie Catargi, mare logofăt, pe Antonie, al treilea comis, pe Mihalachi medelnicerul, pe Iordachi Rahtivan și pe Lorengi ³ și i-au închis. Pe urmă au liberat pe logofăt, iar pe ceilalți i-au 30 ținut închisi. Au reparat părțile stricate ale cetății, au strîns zaherea din ținut, au deschis puțul cel vechi și adînc al cetății și aveau toate cele trebuincioase. De acolo ieșeau de prădau pe negustorii de la Roman și de la Adjud și, unde aveau că sînt turci, mergeau de-i luau robi și jefuiau 35 avutul lor. Pe alții i-au trimis la Focșani de au ocupat mănăstirea de acolo. Pînă la Bîrlad ajungeau cu prădăciunile lor, răpeau pe turci, dar jefuiau și pe creștini. Auzind împărăția de aceasta, a scris domnului să se nevoiască

¹ Cu ajutorul *Cronicii Ghiculeștilor* putem face o emendație la textul cronicii atribuite lui Amiras. În această cronică găsim că cei care au vrut să prindă pe Mihai vodă au fost Vasile Ceaur, care se trăgea « din neamul lui Ștefan vodă, Gheorghieș Velicico » (p. 124). De fapt nu este vorba de Gheorghieș Velicico, ci de Ștefan vodă Gheorghe și Veliscu, cum este în *Cronica Ghiculeștilor*.

² Numele comandantului austrieilor, la Neculce îl găsim Frențe (*Letopiseșul*, ed. Iorgu Iordan, 1959 p. 285–287), iar în *Istoria României*, vol. III, București 1964, p. 464, este numit François Ernaut.

³ În textul lui Pseudo-Amiras (p. 124), în loc de Lorengi avem Vinsîța.

φουσσᾶτο τῶν ἐχθρῶν ἀπὸ τὴν Μολδαβίαν, στοχαζόμενοι ὅμως πρὸς τὴν τότε κατάστασιν τοῦ αὐθέντου, ἐκατάλαβαν πὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ τοὺς ἐβγάλη ἀπὸ τὸν τόπον, μὴ ἔχοντας στράτευμα ἀρκετόν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπρόσταξαν νὰ ἐτοιμασθῇ αὐτὸς καὶ νὰ τοῦ δώσωσι καὶ φουσσᾶτον τα- 5 τάρικον ἢ καὶ τούρκικον διὰ νὰ ὑπάγῃ μὲ αὐτὸ κατ' ἐκείνων νὰ τοὺς διώ- 733 ξη. Ἔως οὖν νὰ ἐτοιμάσῃ ὁ αὐθέντης στράτευμα, ἐκεῖνοι ἐκούρσευαν ὅπου ἤμποροῦσαν εἰς τὴν τσάραν. Ὁ δὲ αὐθέντης ἐφυλάττετο καὶ ποτὲ δὲν ἔμενεν εἰς τὴν κούρτην τὴν νύκτα, ἀλλὰ τὴν ἡμέραν μόνον πρὸς διοί- κησιν, τὴν δὲ νύκτα ἔφευγεν καὶ πότε μὲν εἰς τοὺς λόγγους, πότε δὲ εἰς 10 τὴν Τσατατσούγιαν ἐκοιμᾶτο καὶ ἄλλοτε εἰς τὸν Προῦτον καὶ τὸ ταχὺ ἤρ- χετο, τὸ δὲ βράδυ πάλιν ἢ εἰς τὴν Τσοτσόραν ἢ εἰς τὴν Στίγγαν, ὅπου ἤμποροῦσεν. Ἐπαρამεροῦσε διὰ νὰ μὴν ἠξεύρεται ποῦ εἶναι, μήπως καὶ τὴν νύκτα τὸν κτυπήσωσιν ἐξαίφνου καὶ τὸν πάρωσι. Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ καιροῦ, ἔγραψε μερικὸν φουσσᾶτον, ἐπειδὴ καὶ τοῦ ἔδωσαν ἄδειαν νὰ γρά- 15 ψῃ ὅσον χρειάζεται δι' ἐξόδων τῆς βασιλείας.

Εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν εἶχαν διαφορὰς οἱ Τατάροι μὲ τὸν χάνην τους, τὸν Καπλὰν Γεράην, καὶ ἔκαμαν ἀναφορὰν εἰς τὴν Πόρταν πὼς δὲν τὸν θέλουσι διὰ χάνην τους καὶ νὰ τοὺς δώσωσιν ἄλλον. Λοιπὸν ἡ βασιλεία τοὺς ἔδωσε τὸν Καρὰ Δεβλέτ Γεράη χάνην, ὅστις ἔλαβε παραγγελίαν 20 παρὰ τῆς Πόρτας νὰ δώσῃ τῷ Μιχαήλ βόδα εἰς βοήθειαν στράτευμα τα- τάρικον. Καὶ δῆτα, ἔλθων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Νουρεδίνης εἰς τὸ Βουτζάκι, ἔστειλεν ἓνα μπουλοῦκ-μπάσσην εἰς τὸν αὐθέντην μὲ γράμματα, δίδοντάς του εἰδησιν πὼς ἦλθεν εἰς τὸ Βουτζάκι σερασκέρης καὶ πὼς εἶχε προστα- γὴν ἀπὸ τὸν χάνην νὰ ἐρωτήσῃ τὴν κατάστασιν τῆς Μολδοβίας καὶ νὰ 25 μάθῃ τὰ διαβήματα τῶν ἐχθρῶν παρ' αὐτοῦ καὶ ἂν χρειάζεται φουσσᾶτον τατάρικον, νὰ τοῦ δώσῃ.

Ἦλθεν οὖν ὁ ρηθεὶς καὶ εὐρήκε τὸν αὐθέντην εἰς τὴν Τσατατσού- γιαν, εἰς τὸ μοναστήριον μέσα φυλαγμένον τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέν- νων καὶ τοῦ ἔδωκε τὰ γράμματα τοῦ σουλτάνου καὶ συνομιλήσας μετ' αὐτοῦ 30 ὁ αὐθέντης τὰ δέοντα, ἔγραψεν εὐθὺς ἀπόκρισιν τῷ Νουρεδὶν σουλτάνῳ, φανερώνοντας πὼς οἱ ἐχθροὶ ἐπλησίασαν καὶ ὅτι ἔκαμε καὶ αὐτὸς ὀλί- γον στράτευμα Μολδοβάνων καὶ θέλει ἀπὸ λόγου του νὰ τοῦ στείλῃ τὸ γληγορώτερον δύο χιλιάδες Τατάρους κατὰ τὸ φερμάνι ὅπου εἶχεν ὁ αὐ- θέντης, διὰ νὰ ζητήσῃ παρ' ἢ ἐκείνου τόσον στράτευμα διὰ νὰ πάγῃ μετ' 734 35 αὐτὸ καὶ μὲ τὸ ἐδικὸν του νὰ ἐβγάλη τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τὸ Νιάμτσο καὶ ἀπὸ ὄλον τὸν τόπον τῆς Μολδοβίας. Καὶ ἔτσι ἐδιόρισεν ὁ Νουρεδίνης καὶ σερασκέρης σουλτάνος στράτευμα τατάρικον καὶ ἔστειλεν εἰς τὸν αὐ- θέντην, τοὺς δὲ Κατάνους ὅπου ἦτον εἰς τὸ Φωξάνι, ἐβγαίνοντας μερικὸν στράτευμα τούρκικον ἀπὸ τὴν Βραῖλα, ἐπῆγεν ἐκεῖ καὶ τοὺς ἐκτύπησε καὶ 40 τοὺς ἐπίασε σκλάβους καὶ δι' αἰτίαν αὐτῶν ἐσκλάβωσαν καὶ τοὺς ραγιὰ- δες οἱ Τοῦρκοι, μ' ὄλον ὅπου εἶχε στείλει ὁ αὐθέντης τὸν μάνον Μα- κρὴν καὶ τὸν Λασκαράκην, οὐσάρην δεύτερον, νὰ ὑπηρετήσωσιν εἰς τὰ χρειάζόμενα τῷ ἁγῶ ὅπου ἦλθεν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Μουσταφᾶ-πασᾶ τῆς Βραΐλας καὶ ἄλλοις ἀρχηγοῖς.

să izgonească acea oaste dușmană din Moldova. Chibzuind însă asupra stării de atunci a domnului, împărăția își dădea seama că nu este cu putință să-i scoată din țară fără oaste destulă și de aceea a dat poruncă să se pregătească el și, după ce îi va da și oaste tătarească || și turcească, să meargă asupra lor să-i izgonească. Până să-și pregătească însă domnul oastea, ei prădau țara pe unde puteau. Domnul se ferea și niciodată nu rămânea noaptea la curte, ci numai ziua pentru trebile cîrmuirii, iar noaptea pleca și dormea cînd în pădure, cînd la mănăstirea Cetățuia și cînd lângă Prut. Dimineața se întorcea, iar seara se punea iarăși la adăpost, sau la Țuțora, sau la Stîncă, unde putea. Nu voia să se știe unde este, ca nu cumva să fie atacat noaptea fără veste și să fie prins. Între timp domnul a scris o seamă de oaste, deoarece i s-a dat voie să scrie cu cheltuiala împărăției cîtă oaste va avea nevoie.

În vremea aceasta, tătarii aveau neînțelegeri cu hanul lor Caplan Gherei și au făcut jalbă la Poartă că nu mai vor să le fie han și să le dea împărăția altul. Deci împărăția le-a dat han pe Cara Devlet Gherei ¹, care a primit poruncă de la Poartă să vină în ajutorul lui Mihai vodă cu oaste tătarească. Atunci a venit în Bugeac nuredin ², fiul acestuia, care a trimis un buluc-bașa cu scrisori la domn, dîndu-i de veste că a venit în Bugeac ca seraschier și că are poruncă de la han să întrebe de starea Moldovei, să afle de la el care sînt mișcările dușmanilor și dacă are nevoie de oaste tătarească să-i dea.

A venit deci zisul buluc-bașa în ziua de Crăciun, a găsit pe domn închis în mănăstirea Cetățuia și i-a dat scrisorile sultanului tătarec. După ce domnul a stat de vorbă cu el despre cele trebuincioase, a scris îndată răspuns către nuredin-sultan ³, aducîndu-i la cunoștință că dușmanii s-au apropiat, că el a strîns o seamă de oaste moldovenească și că dorește ca și sultanul să-i trimită cît mai în grabă două mii de tătari cum prevedea firmanul pe care-l avea de a cere || atîta oaste, pentru ca să meargă cu această oaste și cu oastea sa să scoată pe dușmani de la Neamț și din toată țara Moldovei. Astfel, nuredin-sultan seraschierul i-a trimis domnului oaste tătarească. Iar asupra cătanelor, care erau la Focșani s-a dus puțină oaste turcească din Brăila, care le-a bătut și le-a robit. Din pricina acestora însă turcii au robit și raialele, cu toate că domnul trimisese pe banul Macri și pe Lascarachi, al doilea ușier, ca să slujească cu cele trebuincioase pe aga și pe celelalte căpetenii care veniseră din partea lui Mustafa-pașa de Brăila.

¹ Caplan Gherei a fost han al Crimeei între 1713 și 1716, iar Cara Devlet Gherei între 1716 și 1717.

² Cei mai înalți demnitari ai hanului erau calga, nuredin, orbei și cei trei seraschieri ai nogailor. Calga-sultan era prima persoană după han, iar la moartea hanului acesta lua conducerea țării. Nuredin-sultan era a doua persoană, el era față de calga ceea ce era calga față de han; în caz că se întîmpla după moartea hanului să moară și calga, atunci nuredin de drept urma la regență. Pentru alte drepturi și îndatoriri ale prinților

- Ἐχοντας οὖν σκοπὸν ὁ αὐθέντης ὅταν πλησιάσωσιν οἱ Τατάροι νὰ κινήσῃ μὲ αὐτοὺς κρυφίως ἀπὸ ἄλλον δρόμον καὶ ὄχι διὰ τοῦ Γιασίου, διὰ νὰ μὴν μάθωσιν οἱ Κατάνοι τὸν πηγαϊμὸν τοὺς, ἀλλὰ νὰ τοὺς προκαταλάβωσιν ἔξαφνα, ἔκρυπτε τὴν ὁδὸν ὅπου ἤθελε νὰ ἀκολουθήσῃ. Ἐν
- 5 τοσοῦτῳ ὅμως, ὅταν ἠτοιμάζετο ὁ αὐθέντης διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην μαζί μὲ τοὺς Τατάρους νὰ διώξωσι τοὺς Κατάνους ἀπὸ τὸ Νιάμτσο καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη, οἱ Κατάνοι, μὴν ἠξεύροντες πῶς εἶναι Τατάροι μὲ τὸν αὐθέντην βοηθοὶ καὶ βλέποντες πῶς ὁ αὐθέντης δὲν μένει εἰς ἓνα τόπον καὶ τὴν νύκτα δὲν κοιμᾶται εἰς τὴν κούρτην καὶ ὁ καιρὸς περνᾷ
- 10 καὶ νὰ τὸν πιάσωσι δὲν ἤμποροῦσιν, ἐβγαίνοντες ἀπὸ τὸ Νιάμτσο, κατὰ τὴν εἶδησιν ὅπου εἶχασιν ἀπὸ τοὺς ὁμόφρονους καὶ ὄπαδούς των, ἐπήρασι τὸν δρόμον τοῦ Γιασίου διὰ νὰ ἔλθωσι τὴν ἡμέραν εἰς τὸ Γιάσι, ὅταν ὁ αὐθέντης κοιμᾶται τὸ ἀπόγευμα ὀλίγον, τότε νὰ τὸν πλακώσωσι καὶ νὰ τὸν πιάσωσι.
- 15 Καὶ τὴν ἡμέραν ὅπου ἐβγήκασιν, ἐκίνησε καὶ ὁ Τσαοῦρος εἰς τὸ Κοχουρλούϊ καὶ ἐσκλάβωσε τὴν ἀδελφὴν τοῦ αὐθέντου καὶ τὴν ἐπῆγεν εἰς τὸ Μπρασόβι (ὅθεν ὕστερον ἐγλύτωσε) καὶ ἐγύμνωσε καὶ τὸ μοναστήρι τοῦ Ἀδάμ, καὶ μὲ τέτοιον σκοπὸν, τῇ ἐννάτῃ ἐσπέρας, ἐφθασαν εἰς τὴν Δομπράβα ἢ Ρόσιε καὶ ἔμειναν ἐκεῖ. Καὶ ἄλλοι ἔλεγον πῶς πηγαίνουν 735
- 20 εἰς τὸ Χοτίνι, ἄλλοι δὲ κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ-πασᾶ, ὅπου τότε ἐλέγετο πῶς μέλλει νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν Βραϊλα εἰς τὸ Χοτίνι καὶ περὶ τούτου ἔκαμεν εἶδησιν τῷ αὐθέντῃ ὁ Σάνδουλος Στούρζας (ὄνπερ ἔκαμεν ὕστερον μέγαν μάνον). Τὸ βράδυ καὶ τὸ μεσονύκτιον ἦλθεν ἡ εἶδησις εἰς τὸν αὐθέντην, ἀμὴ ὄλον ἀμφέβαλλε, διότι εἶχε φύλακας εἰς τὸ Τούργουλ Φρουμὸς, δέκα στρατιώτας, καὶ ἐκεῖνοι καμίαν εἶδησιν δὲν ἔδωσαν τῷ αὐθέντῃ, ἀμὴ δὲν ἠξευρεν ὁ αὐθέντης πῶς ἐκείνους οἱ ἐχθροὶ τοὺς ἐσκότωσαν ἐπιδρομήσαντές τους.
- 25 Τὸ δὲ ταχύ, Ἰανουαρίου δεκάτῃ, πάλιν ἦλθεν ἄλλο γράμμα ἀπὸ τὸν ρηθέντα ἄρχοντα πῶς δηλαδὴ οἱ ἐχθροὶ βέβαια ἐπήρασι τὸν δρόμον τοῦ Γιασίου. Τότε ἦτον τρίτη ὥρα τῆς ἡμέρας καὶ εὐθὺς ἐβγήκεν ὁ αὐθέντης
- 30 μὲ τὴν κούρτην του καὶ μὲ ἑξακοσίους καβαλαρέους Μολδοβάνους ἕως εἰς τὸν Κοπὸν νὰ ἰδῇ ἂν βέβαια ἐρχονται, ὄντας ἔτοιμος εἰς πόλεμον. Ἀμὴ τίποτε δὲν ἐφαίνετο, μήτε ἄνθρωπος ἄλλος ἦλθε νὰ τοῦ δώκῃ εἶδησιν περὶ τῶν ἐχθρῶν ποῦ ἦτον. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἐστάθη εἰς τὸν κάμπον ἕως δύο ὥρες, μὴ ὑποφέροντας πλέον τὸν παγετὸν καὶ τὸ κρύον ὅπου ἦτον
- 35 ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἐγύρισαν ὀπίσω καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν κούρτην μὲν ὁ αὐθέντης μὲ τοὺς ἄρχοντάς του ὅπου ἦτον τότε μαζί του, ὁ μέγας βόρνικος τῆς Κάτω Τσάρας, Γαβριὴλ Μικλέσκουλος, ὁ χάτμανος Ρακοβίτσα Δημητράσκος, ἀδελφὸς τοῦ Μιχαὴλ βόδα, ὁ βιστέρνικος Κωνσταντῖνος Κωστάκης, ὁ μάνος Μακρῆς, ὁ παχάρνικος Κωνσταντῖνος Ρωσσέτος,
- 40 ὁ ἀρμάσης Κωνσταντῖνος, ὁ μέγας οὐσάρης Ἀλέξανδρος, ὁ ἄγας Κονάκης, ὁ δὲ μέγας σπαθάρης, γαμβρὸς τοῦ αὐθέντου Παλάτιος, ἦτον εἰς τὴν Τσατατσούγιαν κλεισμένος σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ὁμοῦ μὲ τὸν πρῶν βόρνικον Γεωργάκην Ρωσσέτον καὶ Καταρζῆ λογοθέτην καὶ ἄλλοι ἀπὸ

tătari vezi M. de Peyssonel, *Traité sur le commerce de la Mer Noire*, II, Paris, 1787, p. 259–260.

³ Tătarii dădeau titlul de sultan la toți principii casei domnitoare, iar fiecare sultan avea în anturajul său mai mulți mîrzaci, care erau întretinuți de sultan, vezi M. de Peyssonel, *op. cit.*, II, p. 244.

Domnul, avînd de gînd ca atunci cînd se vor apropia tătarii să pornească cu ei în taină pe alt drum, nu pe la Iași, pentru ca să nu afle cătanele că se duc asupra lor și să-i surprindă fără de veste, ținea ascunsă calea pe care avea s-o urmeze. În acest timp însă, cînd domnul se pregătea să meargă la luptă împreună cu tătarii ca să izgonească cătanele din Neamț și din alte părți, cătanele, neștiind că domnul este ajutat de tătari și văzînd că el nu rămîne la un loc, că noaptea nu doarme la curte și că vremea trece și nu-l pot prinde, au ieșit din Neamț și potrivit cu știrea pe care o aveau de la cei de aceeași părere și părtașii lor, au apucat drumul Iașilor ca să vină aici ziua, cînd domnul se odihnea puțin după masă, să se năpustească atunci asupra lui și să-l prindă.

În ziua cînd au ieșit cătanele, s-a dus și Ceaurul la Covurlui, unde a robit pe sora domnului, pe care a dus-o la Brașov (de unde a scăpat pe urmă) și a jefuit și mănăstirea Adam. Cu gîndul de mai sus, cătanele au sosit la orele 9 seara la Dîmbrava || Roșie și au rămas acolo. Unii spuneau că merg la Hotin, iar alții că merg asupra lui Mustafa-pașa, despre care se spunea atunci că era să treacă de la Brăila la Hotin. De această sosire a cătanelor, îi trimisese domnului veste de cu seară Sandul Sturza (pe care pe urmă l-a făcut mare ban), care veste a sosit la miezul nopții, dar domnul se îndoia, deoarece el pusese zece ostași de strajă la Tîrgul Frumos și de la ei nu venise nici o știre. Domnul însă nu știa că dușmanii îi atacaseră pe aceștia și îi ucisuseră.

Iar în dimineața zilei de 10 ianuarie, a sosit și altă scrisoare de la zisul boier cum că dușmanii au apucat fără îndoială drumul Iașilor. Atunci, la orele trei din zi domnul a ieșit cu toată curtea sa și cu șase sute de călăreți moldoveni pînă la Coșou, ca să vadă dacă într-adevăr vin cătanele, fiind gata de luptă. Dar nu se vedea nimic și nici nu a venit altcineva să-i dea de știre unde se aflau dușmanii. De aceea, după ce a stat vreo două ceasuri pe cîmp nemaiputînd suporta gerul ce era într-acea zi, s-a înapoiat și s-a dus la curte cu boierii care erau atunci împreună cu el, adică: Gavriil Miclescu vel vornic de Țara de Jos¹, Dimitrașcu Racoviță hatmanul, fratele lui Mihai vodă, Constantin Costachi vistierul, Macri banul, Constantin Rusăț pșharnicul, Constantin armașul, Alexandru vel ușier² și Conachi aga, Palădi, marele sfătar, cumratul domnului, era închis în Cetățuia cu soția și cu copiii săi în pîrură cu Iordache Rusăț, biv vornic, cu Catargi logofătul

10 ianuarie
<1717>

¹ Aici cronicarul greșește, deoarece Gavriil Miclescu a fost vel vornic de Țara de Sus, iar vel vornic de Țara de Jos a fost Darie Donici.

² E vorba de Alexandru Amiraș.

ΕΦΘΑΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΩΝ ΕΙΣ ΠΑΣΙ ΚΑΙ ΝΙΚΗ
ΤΟΥ ΜΙΧΑΛ ΒΟΔΑ

τοὺς δευτέρους ποταμοί. Ὁ δὲ μέγας ποστὲλάνικος εὐρέθη εἰς τὴν Πόλιν
τότε διὰ ὑπερησίας τοῦ τόπου καὶ ἦτον ὁ Κωνσταντίνος Ἰωάννου, ἢ οἱ δὲ
καλαμπάσιοι ἐπήγασι εἰς τὰ σπῆτια τοὺς καὶ κάθε εἰς ὅπου ἠδυνήθη διὰ
ὡς ἔστραθη.

Ἀβέησαν λοιπὸν οἱ πηθέρες ἀρχοντες εἰς τὴν κοῦρην, πάσησ
σαντος τοῦ γέμματος, αἰτὴ τὰ ἀλογά τοὺς ἦτον εἰς τὴν ἀβήην κάρω
καὶ ἐκάθησαν εἰς τὴν ἀβέητικὴν ἱράπεζαν ὅλοι καὶ ἔφαγαν. Ἦτον μὲ τὸν
10 ἀβέητην καὶ ποταμοὶ τοῦρκοὶ ἀπὸ τοὺς πρῶταις τοὺς Ἀλέους, ὅπου
ἦτον εἰς τὸ Ἴωσι, ἀπὸ τοὺς ὅποιους ἦτον ἔνας λεγόμενος Χατῆ Ὁσμάν
Ὀγλὸν Χασάην, τὸν ὅποτον εἶχε τὸ ἀβέητης εἰς μεγάλην εὐνοίαν καὶ
εἰς ὄλην τοῦ τὴν ἀβέητιαν δὲν ἔλειψεν ἀπὸ κοῦρᾶ τοῦ καὶ εὐρέθη καὶ
15 ὁ Ἀγῆ-ἀγάς, εἰμίνης τοῦ ἀμπαιρίου τοῦ βασιλικοῦ, ὅπου εἶται εἰς τὴν Ἴσο-
τόρραν, ἀδελφὸς τοῦ Κασῆμ-ἔφεντῆ, ὅπου ἦτον τότε δευτεροδάρης τοῦ
Χοῦτιου, εἰς τὸν ὅποτον ἔφενγον οἱ Τοῦρκοὶ καὶ ἐκάθοντο ἰκανὰς ἡμέ-
ρας ὅταν ἠκούετο πῶς ἐρχονται οἱ ἔχθοι καὶ πάλιν ἦρχοντο εἰς τὸ Ἴω-
σι καὶ ἐκλείοντο εἰς τὴν κοῦρην, ἀνθρωπος καλῶτατος καὶ πρῶτος.
Ἄφου λοιπὸν ἔφαγαν ψωμί, ἐπάγατιαν ὀλίγον ὁ ἀβέητης ὡς κοί-
20 τήθη μετὰ τὸ γέμια, κάρω τὴν τὰξιν ὅπου εἶχε, καὶ οἱ ἀρχοντες ὁμοίως.
Ὁ δὲ ἀγας Κονάκης ἐβγήκε ὡς ὑπάγη εἰς τὸ σπῆτι τοῦ, διατὶ δὲν ἔθαρ-
ποῦσαν πάλιν ὡς ἔβησαν οἱ ἔχθοι ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὅτι ἦτον ὡρα
ὄγδον τῆς ἡμέρας καὶ σχαδὸν πρὸς ἔσπεραν. Ὁμοίως καθὼς ἐβγήκεν εἰς
25 τὸν πᾶσι, εἰμπεροσθεν εἰς τὴν ἀβέητικὴν κοῦρην, ἠκούσε θόρυβον τῶν
ἀνθρώπων ὅπου ἔφενγον εἰς τὰ μοναστήρια, λεγόντων πῶς ἦλαθον οἱ Κα-
τάνοι εἰς τὴν χῶραν καὶ κάρω τὸ Βαχλίου κάρω εἰς τὰ σπῆτια εἰμπερκασι
καὶ ἔγυρσαν Τοῦρκους, ἀλλοὶ κρᾶσι διὰ ὡς πῆσι, ὄντες παγωμένοι ἀπὸ
30 τὸ μέγα ψύχος. Ὅθεν δὲν ἐπήγε πάλιν ὁ Κονάκης εἰς τὸ σπῆτι τοῦ, ἀλλ'
ἐγύρισεν εἰς τὴν κοῦρην καὶ ἔκραξε πρὸς ὄλους «Κατάνοι ἦλαθον εἰς τὸ
35 τὸ Ἴωσι, ὅπου ἦτον οἱ Τατάροι, διὰ ὡς εἰτῆ ἄντοις ὡς ἔλαθον
εἰς τὸ Ἴωσι, ὅτι πάλιν δὲν κἀμει χρεία ὡς ὑπάγωσι εἰς τὸ Νιμίησο διὸ-
40 τὸν ἴδιον ἀβέητην καὶ ἔθροπον πῶς τοὺς Κατάλους τοὺς ἔφε-
φοβοῦμενοι ἡμῶς καὶ εἶται ἀπῆτη, ἔχοντες ὑποψίαν εἰς τοὺς ἀρχοντας
45 καὶ εἰς τὸν ἴδιον ἀβέητην καὶ ἔθροπον πῶς τοὺς Κατάλους τοὺς ἔφε-
παν ἀπῆτοι διὰ ὡς τοὺς κτυπήσωσι καὶ ὡς κυριεύσωσι τὸν τόπον, ἡ φο-
50 βοῦμενοι ἡμῶς καὶ εἶται τῷ ἀπῆτῷ περὶσσοτέρωσι καὶ δὲν δυνήσωσι ὡς

737

7.36 și cu alți mulți boieri de rangul al doilea, iar Constantin Ioan, || vel postelnic, se afla pe atunci la Constantinopol pentru treburile țării. Călărașii s-au dus pe la casele lor sau pe unde au putut fiecare ca să se încălzească.

NĂVĂLIREA CĂTANELOR ASUPRA IAȘILOR ȘI BIRUINȚA LUI MIHAI VODĂ¹

5

Boierii pomeniți mai sus au urcat la curte aproape de prînz, lăsînd caii lor pregătiți jos în ogradă, și s-au așezat toți la masa domnească de au prînzit. Împreună cu domnul erau și mulți dintre negustorii turci lazi 10 aflați în Iași. Printre aceștia era și unul numit Hagi Osmanoglu Hasan, pentru care domnul arăta multă bunăvoință și în tot timpul domniei sale acesta nu a lipsit de lîngă el. Se afla atunci acolo și Ali-aga, intendentul (emin) hambarului împărătesc de la Țuțora, fratele lui Çasim-efendi, care era pe atunci tefterdar la Hotin, om foarte bun și blajîn, la care se 15 refugiau turcii de stăteau mai multe zile cînd se zvonea că vin dușmanii, și iarăși se întorceau la Iași și se închideau la curte.

După ce au luat masa, domnul s-a culcat ca de obicei să doarmă puțin după masă; la fel au făcut și boierii. Iar Conachi agă a ieșit să meargă 20 acasă, fiindcă nu mai credea să vină dușmanii în acea zi, deoarece era ceasul opt din zi, deci aproape de seară. Dar cum a ieșit în tîrg, în fața curții domnești, a auzit gălăgia oamenilor care fugeau la mănăstiri spunînd că au venit cătanele în oraș și că au intrat în casele dinspre Bahlui, unii 25 căutînd turci, iar alții vin ca să bea, pentru că erau înghețați de gerul cel aspru. Deci Conachi nu s-a mai dus acasă, ci s-a întors la curte și a trezit pe domn strigînd: « cătanele au intrat în tîrg ». 30

Auzind acest strigăt, domnul s-a sculat, a încălecat îndată împreună cu toți boierii și s-au dus drept la Cetățuia ca să se ferească pînă la venirea 35 oștirii, care era risipită. Pe marele vistier, || pe marele ban și pe Hasan i-a trimis îndată la Aron vodă, unde erau tătarii, să le spună să vină cît mai în grabă la Iași, că nu mai este nevoie să meargă la Neamț, deoarece cătanele au venit la Iași ca să răpească pe domn. Abia i-au crezut tătarii, care se temeau să nu fie vreun vicleșug, pentru că îi bănuiau atît pe boieri, cît și pe domnul însuși. Se gîndeau că poate ei au adus cătanele ca să-i lovească 40 și să cucerească ținutul sau se temeau ca nu cumva să fie cătanele în număr mai mare și să nu fie ei în stare să le biruiască, mai cu seamă că

¹ În cronica lui Nicolae Chiparissa sînt povestite pe larg evenimentele întîplute în Moldova cu prilejul năvălirii cătanelor. Cronica s-a scris în limba greacă și s-a tradus de cîteva ori în limba romînă, vezi D. Russo, *Studii greco-române*, București, 1939, p. 465 – 483.

τους κτηνώσει, μάστιγα όπου εκείνοι είχαν φτιαχ οι δε Τατάροι δέν
είχαν. Και περνώνας ο αββένης το γέφυρι του Μπαχλούτου με τον περ
αυτον όχλον, φεύγων, έπριψαν εις αυτον τουφεκια και εκότωσαν τέσσα-
ρα παιδια του όσπιτου όπου τον ακολούθουσαν και έπηγεν εις την Τσα-
5 ρατσούγλιαν και εφύλαχθη έως ου να ελθωσιν οι Τατάροι και οι εδικοί
του στρατιώται.

Αυτοι οι Κατάροι όπου ηλθον τότε, δέν ητον όλη η φάλαγγ αυτών,
άλλα ητον η προπορευμένη φυλακη, το δε άλλο στρατευμα ηρχετο κα-
τόπι με τον άρχηγόν αυτών και μετά μιαν ώραν εφέσσαν και εκείνοι. Και
10 ο μεν άρχηγός εβύς ίσα εις την κούρτην ηλαθε, θαρπώνας να εύρη τον
αββένητην, και χωρίς εναντιότητα ανούξεν αυτοίς τάς πύλας ο τότε ημάς-
ηπουλούκτιπασης, Ζτογιάνας λεγόμενος, Ζύρπος, όνπερ άφησεν ο αββέ-
νης να φυλάτη ητην κούρτην με διακοσίους σεγμένους (όστις ύστερον
εξωρίσθη εις την Ζορόκα δι' αυτό το έργον και εκει άποθανε) η' όλον
15 όπου ύστερον και ελαβώθη εις το ποδάρι εις τον πόλεμον. Και έν ταυ-
τώ ηλευθήσσαν όλους τους κλέπτας και ενόχους θανάτου και άποστα-
τας όπου ητον εις όλας τάς φυλακάς, έτι άπο τον καιρον του Νικολάη
βόδα δια τους φόνους όπου εκημαν εις τους Τούρκους εις τον καιρον των
20 Μοσχόβων. Έπειτα μαθόντες πως ο αββένης εινα εις το ηθέν μονα-
στήριον, έπηγασιν προς αυτον και εσυνάχθησαν κατά, κοντά εις την εκ-
κλησίαν του Μπαλικά, πέραν της εκει || κειμήλης γέφυρας. Τίves δε των
738 Κατών, έτρεξαν έξαφνα εις την χώραν και εκότωσαν δυο Τούρκους,
όπου εβρήκασιν εις την δδον περιπατούντας και εγύμνωσαν όσους εβρον
χριστιανούς και οι άλλοι Τούρκοι εφυγον και εκρύβησαν και εγλυνώσαν
25 τον θάνατον και όσους ευρίσκον άθρῶπους του αββένητου τους εκότωσαν
και μάστιγα ένα καλαμπάση του όπου ηλθεν εκείνην την ώραν άπο το Χο-
τινι και έπρεσεν εις αυτους, ητην ηξέβουποντας τον ερχομόν τους, και εκει
εις το εδαφος κάτω της Τσαρτσούγιας τον εκότωσαν. Έπηγασιν και εις το
30 σπιτι του άγα Κονακη και ητην εβρόντες αυτον εκει, άπραξαν, ητην εβραν εις το
σπιτι του και παλιν εστράφησαν εις το στρατευμα εις την Μπαλικά όπου
συνεβουλεύθησαν να κήψωσι, και λεγουσι πως επαράγγειλαν εις την χώραν
35 και άπαντες τάς οκνάλας. Ο δε αββένης άπο ηείσα επριξέ μιαν
λουμπάρδα μεγάλην, εις σημερον τοις Τατάροις να φθάσωσι το γληγο-
ρώτερον και εσημασαν την μεγάλην καμπάσαν. Ητον και ο διβάν-εφένης
40 όπου κανενα τουφεκι, άμη φωνάς εβγαλξαν περικοστέρας δια να ζυψάσωσι
τους εχθρούς. Όπως θελόντας ο Θεός να γλυτώσ ητον αββένητην, εφθα-
σαν οι Τατάροι μετά την δεκατην ώραν, τους όποιους βλάπουντες οι άν-
θρωποι του αββένητου άπο το καμπαναριον ερχομήνους, εβόησαν «Τατάροι,
45 Τατάροι», όπερ ακούσαντες οι Κατάροι όπου δέν ηξέβησαν εις άβητα και εκύρταξαν
να φύγωσιν, άμη καιρον δέν ειχον ότι ερρόθησαν οι Τατάροι και προ-
κατάβαρον την γέφυραν και δέν άφησαν να περάσωσι. Και δι' κατά την
50 συνήθειαν των Τατάρων εβύς εσημασαν εις αυτους βωώντες το 'Αάχ,

știau despre cătane că aveau și arme de foc, pe cînd ei nu aveau. Pe cînd domnul trecea podul de peste Bahlui, fugind cu oamenii săi, cătanele au tras cu puștile după el și au ucis patru copii de casă care mergeau în urma lui; el s-a dus la Cetățuia ca să se ferească acolo pînă la venirea tătarilor și ostașilor săi. 5

Cătanele care au venit atunci erau numai straja ce mergea înainte, iar restul oștirii venea în urmă cu căpetenia lor. Peste un ceas au sosit și aceștia. Căpetenia lor a venit îndată drept la curte, crezînd că o să-l găsească pe domn. Baș-buluc-bașa de atunci, anume Stoian sîrbul, pe care domnul îl lăsase cu două sute de seimeni ca să păzească curtea, le-a deschis porțile, fără vreo împotrivire. Pentru această faptă a lui, cu toate că după aceea luase parte la luptă și fusese rănit la picior, el a fost surghiunit la Soroca și acolo a murit. În același timp, cătanele au liberat pe toți țîlharii, și pe acei care erau vinovați de omor, și pe hainii care erau în toate temnițele încă de pe vremea lui Nicolae vodă pentru omorurile pe care le făcuseră împotriva turcilor pe timpul moscalilor. Cătanele, aflînd apoi că domnul este în mănăstirea pomenită mai sus, au mers într-acolo și s-au adunat jos lîngă biserica Balica, dincolo de podul ce se află 20
738 acolo. || O seamă de cătane au alergat deodată în tîrg, unde au ucis doi turci care mergeau pe stradă și au jefuit pe toți creștinii pe care i-au găsit; ceilalți turci au fugit și ascunzîndu-se, au scăpat de moarte. Pe toți oamenii domnului pe care îi găseau îi omorau, chiar și pe un călăraș, care a sosit 25
atunci de la Hotin și a dat peste cătane, neștiind de venirea lor, l-au ucis acolo lîngă Cetățuia. S-au dus și la casa lui Conachi-agă și, negăsindu-l acolo, au jefuit tot ce au găsit în casa lui și s-au întors iarăși la Balica, unde 30
era oastea, și s-au sfătuit ce să facă. Se zice că au dat poruncă în tîrg să le pregătească scări ca să se urce pe zidurile mănăstirii. Între timp însă, lăsîndu-și caii jos, s-au urcat cu toții la mănăstire și dădeau tîrcoale în jurul ei, cercetînd zidurile și așteptînd scările. În acest timp domnul a 35
tras dinăuntru cu tunul și clopotul cel mare drept semnal pentru tătari ca să vină cît mai repede. Erau în mănăstire și divan-efendi al domnului și beșli-aga, care descărcau cîte o pușcă, dar mai mult chioteau ca să sperie pe dușmani. Pentru că Dumnezeu însă a vrut să-l scape pe domn, tătarii 40
au sosit după orele zece, pe care oamenii domnului văzîndu-i de pe clopotniță venind, au strigat: « tătarii! tătarii! » Cătanele, care nu știau de ei, auzind acest lucru, s-au speriat, au părăsit mănăstirea și au coborît jos la cîmp, unde erau caii lor. Au încălecat și au căutat să fugă, dar nu 45
au avut timp, deoarece tătarii au apucat de au ocupat podul și nu-i lăsau să treacă. Tătarii s-au apropiat îndată de ei strigînd după obiceiul lor: « Alah! Alah! », fără însă să se amestece, deoarece cătanele se retrăseseră

Ἄλαχ, ἀμὴ δὲν ἀνακατώνοντο, ὅτι ἐκεῖνοι ἐμπήκασιν || εἰς παράταξιν ὑπο- 739
 κάτω ἀπὸ τὸ μοναστήρι εἰς τὸ παλαιὸν χελεσταῖον, δώσαντες τὴν ράχην
 τοὺς πρὸς τὸ μοναστήρι εἰς τὸν κρημισμένον τοῖχον καὶ ἐπολεμοῦσαν
 5 με τοὺς Τατάρους ὅπου ὤρμουσαν ἀπ' ὀμπρὸς καὶ ἔρριχναν ἀπὸ μίαν ἀρά-
 δα τουφέκια, ἔπειτα ἦρχετο ἡ ἄλλη ἀράδα καὶ ἐγέμιζεν ἡ πρώτη τὰ του-
 φέκια καὶ τὰς ἀράδας ἔκαμαν ὡς τοῖχον καὶ ὅταν ὤρμουσαν οἱ Τατάροι
 10 με τὰ δοξάρια, αὐτοὶ ἔρριχναν τὴν φωτίαν καὶ τοὺς ἐφευγάτιζαν ὀπίσω
 καὶ ἐσκότωναν καὶ μερικούς.

Ἄθθεντης, καθὼς ἦλθον οἱ Τατάροι, ἑκατέβη καὶ ἐπῆγεν ἀπὸ
 10 ἓνα στόμιον τοῦ γιάζου καὶ με τὸ στράτευμά του ἐφύλαττε τὸ στόμιον,
 τὸ πρὸς τὴν Μπαλικά, τὸ δὲ ἔμπροσθεν μέρος ἐκράτουν οἱ Τατάροι. Ταῦ-
 τα βλέποντες οἱ Κατάνοι, ἄρχισαν νὰ σύρωνται πρὸς τὴν Χλήντσα, κατὰ
 μικρὸν πολεμοῦντες. Τότε ὁ Μιχαὴλ βόδας ἔφερε τοὺς σεγμένους τῆς
 15 κούρτης με τὸν μπουλούκμπασην Στογιάν καὶ τοὺς ἔθεσεν εἰς τὴν ράχην
 τοῦ βουνοῦ τῆς Τσατατσούγιας καὶ ἀπ' ἐκεῖ με τὰ τουφέκια ἐκτυποῦσε
 τοὺς Κατάνους εἰς τὴν ράχην, καὶ ἔτσι ἠκολούθει ὁ πόλεμος αὐτῶν φεύ-
 γοντες κατὰ μικρὸν καὶ δεφενδεύομενοι ἐλπίζοντες νὰ εὔρωσι δρόμον ἀπὸ
 20 ἐκεῖνο τὸ μέρος νὰ φύγωσιν, ἀμὴ ὅσον ἐπήγαιναν, εὔρισκον λόγγον ἀπὸ
 τὴν ράχην τοὺς. Ὅμπρὸς τοὺς δὲ ἦτον τὸ ρεῦμα, ὅπου εἶναι οἱ μῦλοι
 τοῦ μοναστηρίου, καὶ οἱ Τατάροι με τὸν αὐθέντην κατόπι τοὺς. Βάλλον-
 25 τες οἱ ἄνθρωποι τοῦ αὐθέντου ἀπὸ ἓνα μανδῆλι καὶ δένοντας τὸν βρα-
 χιονά τους διὰ νὰ γνωρίζωνται νὰ μὴ τοὺς κτυπῶσιν οἱ Τατάροι, ὅτι ἐπλά-
 κωσεν ἡ νύκτα, ὅμως ἦτον ὡσὰν ἡμέρα με τὸ νὰ ἔτυχε πανσέληνος καὶ
 αἰθρία, δι' ἣν ἦτον καὶ μεγάλος παγετός. Ἐκράτησεν οὖν ὁ πόλεμος ἕως
 30 τὴν τρίτην ὥραν τῆς νυκτός, ἕως οὗ ἔφθασαν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ρεύματος,
 τὸ ὅποιον ἦτον βαθὺ καὶ ἐσώθη καὶ ἡ φωτία, ὅτι δὲν εἶχον πλεον μα-
 ροῦτι οἱ Κατάνοι.

Ἄθεν βλέποντες τόσους Τατάρους καὶ Μολδοβάνους κατόπι τοὺς,
 30 ἐστοχάσθησαν μόνον νὰ φύγωσιν ὡς ἠμποροῦσαν, ὅτι ἄλλη ἐλπίς σωτη-
 ρίας δὲν ἦτον τότε εἰς αὐτούς, πάρεξ νὰ περάσωσι τὸ ρεῦμα εἰς τὸ πέραν
 μέρος καὶ νὰ εὔρωσι τὸν δρόμον νὰ φύγωσιν. Ἡ ὄχθη δὲ ἦτον ὑψηλὴ
 καὶ ἡ ἀνάγκη τοὺς μεγάλῃ, ὥστε ἀπε || φάσισαν καὶ ἔπεσον εἰς τὸ ρεῦ- 740
 μα, ἓνας ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον διὰ νὰ ἀνέβωσιν εἰς τὸ ἄλλο μέρος καὶ
 ἄλλοι ἄφησαν καὶ τὰ ἄλογά τους καὶ ἔπεσον πεζοί. Ἐπειτα οἱ Τατάροι
 35 τοὺς ἐπίασαν με τὰς θηλείας ὅπου αὐτοὶ ὀνομάζουσι κεμένζ, καὶ πολλὰ
 ὀλίγοι ἐγλύτωσαν ὅπου δὲν ἐπιάσθησαν οἱ δὲ ἄλλοι ὅλοι με τὸν ἀρχηγόν τους
 ἐπιάσθησαν σκλάβοι ὑπὸ τῶν Τατάρων καὶ πολλοὶ ἀπέθανον. Ἄπο τοὺς
 φυγόντας ἦτον καὶ ὁ Βελίσκος, ὅστις ἠδυνήθη κατὰ τύχην καὶ ἐπέρασεν
 40 εἰς τὸ πέραν μέρος καὶ εὔρηκεν ἓνα ἄλογον καὶ ἔφυγε. Καὶ τὴν νύκτα
 ἐκείνην, οἱ μὲν Τατάροι ἐκάθησαν εἰς τὸν κάμπον καὶ ὅπου ἠμπόρεσαν
 εἰς τὸ παζάρι, εἰς τὰ ἔρημα σπίτια (ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὅλοι εἶχαν ἔμπει εἰς
 τὰ μοναστήρια) ὁ δὲ αὐθέντης ἦλθεν εἰς τὴν Τσατατσούγιαν καὶ ἔμεινε
 καὶ ἔτσι ἐτελείωσεν ὁ πόλεμος με παντελῆ φθορὰν τῶν Κατάνων.

Τῆ ἐπαύριον τὸ ταχύ, ὁ αὐθέντης ἑκατέβη ἀπὸ τὴν Τσατατσούγιαν
 45 εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ καὶ ἔκραζε τοὺς μιρζάδες τῶν Τατάρων, ὧν ὁ ἀρχηγός
 ἦτον ὁ Καντεμίρ μιρζάς καὶ ἔφεραν οἱ Τατάροι τὸν αἰχμάλωτον ἀρχηγόν
 τῶν Κατάνων, Φραντσέσκον, με σχοινὶ ἀπὸ τὸν λαιμὸν δεμένον, ὀμπρὸς
 εἰς τὸν Μιχαὴλ βόδα, ὅστις τὸν ἠρώτησε τί ἐγύρευε νὰ ἐλθῆ νὰ τὸν ἐνο-

739 în ordine || la heleșteul cel vechi de sub mănăstire. Acolo s-au așezat cu spatele spre mănăstire, la zidul dărîmat, și se luptau cu tătarii care năvăleau din față. Un rînd din cătane descărca puștile, urma apoi un alt rînd, în timp ce primii și le încărcau, formînd astfel un baraj, iar cînd se năpusteau 5 tătarii cu săgețile lor, ei slobozeau puștile și-i respingeau înapoi, ucigînd și cîțiva dintre ei.

Cum au sosit tătarii, a coborît și domnul din mănăstire și s-a dus la o gură a heleșteului și păzea, cu oastea sa gura înspre Balica, iar partea 10 din față o țineau tătarii. Cătanele, văzînd aceasta, au început să se retragă încetul cu încetul spre Hlincea, luptîndu-se. Atunci Mihai vodă a adus pe seimenii curții cu buluc-bașa Stoian și i-a așezat pe coasta dealului Cetățuiei și de acolo trăgeau cu puștile asupra cătanelor pe la spate. În 15 felul acesta lupta continua, în timp ce cătanele se retrăgeau încetul cu încetul și se apărau, cu nădejdea că vor găsi un drum pe acolo ca să fugă, dar cu cît mergeau, cu atît dădeau de pătura din spatele lor, iar în față 20 aveau gîrla, pe care sînt morile mănăstirii, și pe tătarii cu domnul, care îi urmăreau în de aproape. Cînd s-a înnoptat, oamenii domnului s-au legat la braț cu cîte o batistă ca să fie recunoscuți de tătari și să nu fie loviți de ei. Era însă atunci ca și ziua, căci era lună plină și cerul senin, din care pricină și gerul era mare. Bătălia a ținut pînă la ceasurile trei din noapte, cînd cătanele 25 au ajuns la malul gîrlei, care era adîncă. Atunci a încetat focul, deoarece cătanele nu mai aveau praf de pușcă.

Dar văzînd atîția tătari și moldoveni urmărindu-i, ei nu s-au gîndit decît numai cum să fugă și altă nădejde de scăpare nu aveau decît să treacă 30 gîrla de partea cealaltă, ca să găsească drumul să se retragă. Malul era înalt, dar și strîmtorarea lor fiind mare, s-au hotărît || și au sărit în gîrlă unul peste altul ca să treacă de partea cealaltă; unii au sărit chiar fără caii lor. Tătarii însă îi prindeau cu arcanele, pe care ei le numesc kemenz, 35 așa că foarte puțini au scăpat, iar ceilalți toți, împreună cu căpetenia lor, au fost luați robi de tătari și mulți au pierit. Printre cei care au fugit a fost și Veliscu, care din întîmplare a izbutit să treacă de partea cealaltă, unde, găsind un cal, a fugit. În acea noapte, tătarii au rămas pe cîmp și pe 40 unde au putut în tîrg, în casele cele pustii (fiindcă toți oamenii se refugiaseră la mănăstiri), iar domnul a venit la Cetățuia. Așa s-a sfîrșit bătălia cu nimicirea deplină a cătanelor.

A doua zi dimineață, domnul a coborît de la Cetățuie la curte și a chemat pe mîrzacii tătarilor, a căror căpetenie era Cantemir mîrza. Tătarii 45 au adus în fața lui Mihai vodă pe Francisc, căpetenia cătanelor, care fusese robit și legat cu o funie de gît. Domnul l-a întrebat ce a căutat să vină

χλήση. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πῶς ἔτσι εἶχε προσταγὴν ἀπὸ τοῦ προε-
στοῦ νὰ ἔλθῃ νὰ τὸν πάρῃ, καὶ ἂν τὸν ἔπαιρνέ, πάλιν ὡσὰν αὐθέντην
ἤθελε τὸν πάγει εἰς τὸν γενεράλην μὲ τὴν τιμὴν του. Ὁ δὲ Μιχαὴλ βό-
δας εἶπε: κάλλιον εἶναι ὅπου ἐπίασα ἐγὼ ἐσένα, παρὰ νὰ ἐπιάνας ἐσὺ ἐμέ-
5 να. Πάλιν τὸν ἠρώτησε διατί ἐσκότωσε τοὺς καλαράσηδές του εἰς τὸ
Τούργουλ Φρουμός. Τότε ἐσιώπησεν ὁ Φραντσέσκος, οἱ δὲ περιεστῶτες
Τούρκοι, ὅπου ἦτον οὗτοι ὁ Χασάνης Χατζή Ὁσμάν Ὁγλούς, καὶ ὁ Ἄλῃ
ἀγάς, καὶ ὁ τοῦ ἀμπαρίου ἐμίνης, καὶ ὁ Χατζή Μεχμέτης καὶ ἄλλοι ἐσυμ-
βούλευσαν τῷ αὐθέντη νὰ ἐξαγοράσῃ τὸν Φραντσέσκον καὶ νὰ τὸν ἀπο-
10 κεφαλίσῃ διὰ νὰ μάθωσιν ἄλλοι νὰ μὴν ἔλθωσιν ἄλλην φορὰν εἰς τὴν
Μολδοβίαν.

Ἦρесе τῷ ἡγεμόνι ὁ λόγος καὶ ἔκραξε τὸν Τάταρην καὶ ἔκαμε καὶ
τοῦ ἔδωσε τὸν Φραντσέσκον διὰ διακόσια γρόσια, τὰ ὅποια εὐθὺς τὰ ἔδω-
σε¹ τῷ Τατάρῃ, || καὶ λαβὼν τὸν Φραντσέσκον, τὸν ἐγονάτισεν ὀμπρὸς του 741
15 εἰς τὸ μικρὸν σπῆτι τῆς δόμνας, καθήμενος ὁ αὐθέντης εἰς τὸν θρόνον
του καὶ τοῦ ἔδωκε καμπόσες γροθιὲς μὲ τὸ χέρι του. Ἐπειτα τὸν ἐπαρά-
δωκε τῷ Ἄλῃ-ἀγᾶ, ὁ ὁποῖος τὸν ἐπῆρε μὲ τέτοιαν ζέσιν καὶ τὸν ἐκατέ-
βασεν εἰς τὴν μεγάλην πόρταν τῆς κούρτης, ὅπου μοναχός του ἔκοψε τὸ
κεφάλι του, τὸ δὲ σῶμα του ἐκείτετο εἰς τὸ ἔδαφος πολλὰς ἡμέρας. Ἐστει-
20 λε καὶ εἰς τὸν λόγγον ὅπου ἦτον μερικοὶ ἄνθρωποι ὅπου ἀπέμειναν ἀπὸ
τοὺς Κατάνους παγωμένοι καὶ πεζοὶ ἕως εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν καὶ ἦτον ἀπὸ
κάθε γένος, τοὺς ὁποίους ὄλους ἐκρέμασεν. Τὸν δὲ ἀνειψιὸν τοῦ ἡγουμέ-
νου τοῦ Κάσιν, Δημητράσκον, ἔκαυσε ζωντανόν. Ὁ ὁποῖος ἡγούμενος ὡς
δεισιδαίμων καὶ ἄγνωστος, ἐσυμφώνησε καὶ αὐτὸς μὲ τὸν γενεράλην εἰς
25 φθορὰν τοῦ τόπου, ἀμὴ ὁ Θεὸς ὕστερον τὸν ἐβγαλεν ἐκ βίβλου ζώντων,
καθὼς καὶ ὁ Τσαοῦρος καὶ ὁ Βελίσκος ἀπέθανον εἰς τὴν Βλαχίαν καὶ
κανένας ἀπὸ τοὺς ἀποστάτας δὲν ἐτελεσφόρισε, ἀλλὰ χωρὶς ἄργηταν ἡ
θεία δίκη τοὺς ἐπαίδευσεν.

Τότε ἦτον ἓνας ἄρχοντας μέγας σπαθάρης, ὀνόματι Κούζας, ὁ ὁποῖος
30 ἔλεγεν πῶς εἶχε καὶ αὐτὸς συμφωνίαν καὶ ὁμόνοιαν μὲ τοὺς ἐχθρούς, διό-
τι τὰ παιδιά του φανερὰ ἐπήγασιν εἰς τοὺς Κατάνους καὶ περιήρχοντο εἰς
ἀρπαγὴν καὶ πολλὰκις τὸν ἐπαινοῦσεν ὁ Μιχαὴλ βόδας νὰ σύρῃ τὰ
παιδιά του νὰ μὴν εἶναι ἐκεῖ εἰς τὸ Νιάμτσο μὲ τοὺς ἐχθρούς, ἀλλ' ἐκεῖ-
νος ἐπροφασίζετο. Ὅθεν ἔστειλεν ὁ αὐθέντης καὶ ἐπίασε δύο τοῦ υἱοῦς
35 καὶ τοὺς ἐφυλάκωσεν ἕως οὗ ἤλθον οἱ Κατάνοι. Καὶ ὁ Κούζας ὄντας τό-
τε εἰς τὸ Γιάσι, ἔστειλε διὰ μέσου τῶν Κατάνων καὶ ἐβγαλε τὰ παιδιά του
ἀπὸ τὸν τόπον, ὅπου ἦτον φυλακωμένα. Καὶ ὑποπτευθεὶς ὁ αὐθέντης, ἐπει-
δὴ καὶ τινὲς τοῦ εἶπασιν πῶς εἶχεν ἀνταπόκρισιν μὲ τοὺς Κατάνους καὶ
ἔγραψεν εἰς αὐτοὺς τὴν κατάστασιν τοῦ αὐθέντου, καθὼς ἐκατέβη ἀπὸ
40 τὴν Τσατατσούγιαν, ἔβαλε καὶ τὸν ἐκρέμασεν, τὰ δὲ σῶματα τῶν σκοτω-
μένων, καὶ τῶν κρεμασθέντων, καὶ καέντων, καὶ σκῶλωτι παγέντων, ὅλα
ἐπρόσταξε καὶ τὰ ἔβαλαν εἰς ἓνα τόπον τοῦ γενομένου πολέμου παρὰ τὴν
ὁδὸν τῆς πόλεως καὶ ἐπρόσταξε καὶ ἐσώρευσαν χῶμα καὶ ἔκαμαν λόφον
ἐπ' αὐτὰ καὶ ὕστερον ἀντίκρου τοῦ λόφου ἔκαμαν ἓνα || τσαρδάκι καὶ ἔθε- 742

1. Cuvîntul «τὰ ἔδωσε» este adăugat pe deasupra de altă mână.

să-l supere. Iar el a răspuns zicînd că așa a avut poruncă de la cei mari, să vină să-l ia; dar dacă l-ar fi luat, l-ar fi dus la general cu cinste, ca pe un domn. Iar Mihai vodă a zis: « Mai bine că te-am prins eu pe tine, decît să mă fi prins tu pe mine ». Și iarăși l-a întreat domnul de ce a ucis pe călărașii lui la Tîrgul Frumos. Atunci Francisc a tăcut, iar turcii care erau de față, adică Hagi Osmanoglu Hasan, Ali-aga, intendentul hamburului, Hagi Mehmed și alții l-au sfătuit pe domn să răscumpere pe Francisc și să-i taie capul ca și ceilalți să învețe minte și să nu mai vină altă dată în Moldova.

Acest sfat a plăcut domnului. A chemat pe tatar de l-a convins să-i predea pe Francisc pentru două sute de lei, și i-a dat îndată || suma. Apoi, luînd pe Francisc, domnul l-a îngenunchiat în fața sa stînd în scaunul său, în casa cea mică a doamnei. După ce domnul i-a dat cu propria-i mîină mai mulți pumni, l-a dat pe seama lui Ali-aga, care l-a luat cu mare rîvnă și l-a coborît în fața porții celei mari a curții, unde el însuși i-a tăiat capul, iar trupul lui a zăcut acolo pe pămînt mai multe zile. A trimis domnul și în pădure, unde erau cîțiva oameni înghețați și fără cai, vreo douăzeci la număr de toate neamurile, cei rămași acolo din oastea cătanelor, și pe toți i-a spînzurat. Iar pe nepotul egumenului de Cașin, Dimitrașcu, l-a ars de viu. Acest egumen, ca un superstițios și prost ce era, se înțelesese și el cu generalul pentru distrugerea țării. Dar Dumnezeu l-a scos apoi din cartea celor vii, precum și pe Ceaurul și pe Veliscu, care au murit în Țara Românească. Nici unul din răzvrătiți nu a avut sfîrșit bun; judecata dumnezeiască i-a pedepsit fără zăbavă.

Pe atunci era un boier, mare spătar, anume Cuza, despre care se spunea că și el era în înțelegere și prietenie cu dușmanii, deoarece feciorii lui se duseseră pe față la cătane și umblau jefuind. De multe ori, Mihai vodă îl sfătuisese să-și retragă feciorii, să nu mai fie cu cătanele la cetatea Neamțului, dar el găsea mereu pretexte. Deci a trimis domnul de a prins doi din feciorii lui și i-a ținut închiși pînă cînd au venit cătanele. Cuza, fiind pe atunci la Iași, a trimis de a liberat, prin mijlocirea cătanelor, pe feciorii săi de acolo unde erau închiși. Domnul, bănuindu-l, deoarece i s-a spus că avea corespondență cu cătanele și le scria despre starea lui, cum a coborît din Cetățuie a pus de l-au spînzurat. Trupurile celor uciși, spînzurați, arși și înghețați a poruncit de le-au adunat toate la un loc, acolo unde fusese bătălia, lîngă drumul ce duce la oraș, și au pus pămînt peste ele, făcînd o movilă. Mai tîrziu, în fața acestei movile, a făcut un ||

σεν ἓνα μέγα σταυρόν, εἰς τὸ μέσον πέτρινον ἐν ᾧ περιέγραψε τὸ συμβάν τοῦτο, καθὼς φαίνεται.

Τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀφοῦ ἐνίκησεν, ἤγουν εἰς τὰς δώδεκα Ἰανουαρίου, ἐπῆρε τὸν Καντεμίρ μιρζάν με τοὺς Τατάρους του καὶ με τὸ ἐδικόν του φουσσᾶτον καὶ ἐπήγασιν εἰς τὸ Νιάμτσο διὰ νὰ διώξωσι τοὺς ἐναπολειφθέντας Κατάνους ἀπὸ ἐκεῖ. Ὅμως ἐκεῖνοι ὅπου ἐγλύτωσαν ἀπὸ τὴν καταδίκην ἐκείνην καὶ ἐπήγασιν εἰς τὸ Νιάμτσο, ἀνήγγειλαν αὐτοῖς τὰ γενόμενα καὶ ὅσοι ἦτον, ἄφησαν τὸ Κάστρον καὶ ἔφυγον εἰς τὴν Ἑρδελίαν καὶ ἄφησαν τότε καὶ τοὺς προρρηθέντας ἀνθρώπους τοῦ

10 Μιχαὴλ βόδα, τὸν Ἀντώνην, τρίτον κόμισον, τὸν Μιχαλάκην μεδελνιτσιάρην, καὶ Γεωργάκην ραχιτβάνην, καὶ Λορεντζήν καὶ ἦλθον πεζοὶ ἕως τὸ Σιρέτι καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὸ Γιάσι καὶ ὅταν ἐπῆγεν ὁ αὐθέντης με τοὺς Τατάρους ἐκεῖ, δὲν ἠῦρε κανένα ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ ἔφραξε τὸ πηγάδι ὅπου ἤνοιξαν καὶ τὸν ζαχερὲν ὅπου εἶχαν μαζώξει τὸν ἐμοί-

15 ρασεν εἰς τὸ φουσσᾶτον, ὡσαύτως καὶ τὸ κρασί. Καὶ ἔτσι ἐγύρισεν ὀπίσω, οἱ δὲ Τατάροι ἤχημαλώτισαν ὅσους εὔρον εἰς τὸ τσινοῦτο ἀπὸ τοὺς Μπογδάνους καὶ ἐπῆραν πολλοὺς σκλάβους διὰ νὰ μὴ γυρίσωσιν εὐκαιροί. Μόνον ὅσοι εἶχαν ὑπάγει εἰς τὰς μπεζένιες ἐγλύτωσαν.

Ἀφοῦ ἐγύρισεν ὁ αὐθέντης εἰς τὸ Γιάσι, ἔγραψεν εἰς τὴν Πόρταν

20 καὶ ἐγκάλεσε τὸν Καντεμίρ μιρζάν καὶ ἀνάφερον εἰς τὴν βασιλείαν πῶς ὁ Καντεμίρης, ὄνπερ ἔστειλαν εἰς βοήθειάν του, ἐσκλάβωσε τὸν ραγιάν. Ὅθεν ἡ βασιλεία ἔδωσε πρόσταγμα νὰ δοθῶσιν οἱ σκλάβοι ὀπίσω, ἀμὴ δὲν ἐφανέρωσαν εἰς τοὺς ἑκατὸν ἓνα. Ὅσοι δὲ ἠμπόρεσαν νὰ φύγωσιν, ἐγλύτωσαν καὶ πολλὰ ζῶα ἐπῆραν, καὶ πολλὴν ζημίαν ἔκαμαν εἰς τὸν τό-

25 πον καὶ ἐκ τῶν εὐγενῶν μερικοὺς καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐπήρασι καὶ ἐσκότωσαν. Ἐφευγάτισεν ὁ αὐθέντης τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τὸ Νιάμτσο, ἀμὴ ἀπὸ τὸ Κάσιν δὲν ἔφυγον, μόνον ἐκάθησαν ἐκεῖ ὡσαύτως καὶ εἰς τὸ μοναστήριον Μυέρα Φωλεόν. ||

Ἐπαίνεσεν ἡ βασιλεία τὸν αὐθέντην διὰ τὴν νίκην ταύτην, ὅταν

30 ἔλαβε τὸ γράμμα του καὶ τοὺς σκλάβους τοὺς Νέμτσους ὅπου ἔστειλεν, ἀμὴ ἀπὸ τὴν ἄλλην μεριὰν τὸν ἐπρόσταξε νὰ κάμη ὅ,τι ἠμπορεῖ νὰ στείλη φουσσᾶτον νὰ ἐβγάλη τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀπὸ τὸ Κάσιν καὶ Μυέρα.

Εἰς τὸν αὐτὸν καιρόν, μετὰ τούτην τὴν ἀνδραγαθίαν, ἐμαζίλευσαν τὸν Καρὰ Δεβλὲτ Γεράην καὶ ἔδωσαν εἰς τοὺς Τατάρους χάνην τὸν Σε-

35 ἀδὲτ Γεράην καὶ καθὼς ἀντάμωσε τὸν βεζίρην, τοῦ ἐπαρήγγειλεν ἐκ στόματος νὰ βοηθήσῃ τὸν Μιχαὴλ βόδα ἐναντίον τῶν Κατάνων. Ὅστις χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ τὸν αὐθέντην ἐὰν χρειάζεται βοήθειαν, ἔστειλε γερλίκι εἰς τὸν Μπέγ Μιρζάν Ὁρουμπὲτ Ὀγλοῦ καὶ εἰς τὸν Ἀρσλάναν μιρζάν Ὁράκ Ὀγλοῦ, ἀδελφὸν τοῦ Ἑσενὲκ μιρζᾶ, νὰ σηκωθῶσι νὰ ὑπάγω-

40 σιν εἰς τὴν Μολδαβίαν.

742 cerdac și a așezat la mijloc o cruce mare de piatră, pe care a scris această întâmplare, precum se vede ¹.

A treia zi după biruință, adică la 12 ianuarie, Mihai vodă a luat pe Cantemir mîrza cu tătarii lui și oastea sa și s-au dus la Neamț ca să izgonească cătanele care mai rămăseseră acolo. Dar acei care scăpaseră de acea osîndă și merseseră la Neamț le-au adus la cunoștință cele petrecute și toți care erau acolo au părăsit cetatea și au plecat în Ardeal. Atunci au liberat și pe oamenii lui Mihai vodă, de care am vorbit mai sus, adică pe Antonie, al treilea comis, pe Mihalachi medelnicerul, pe Iordachi rahtivan și pe Lorengi, care au venit pe jos pînă la Siret și de acolo la Iași. Cînd domnul s-a dus acolo cu tătarii, n-a găsit nici un dușman. Atunci a pus de au astupat puțul pe care-l deschiseseră cătanele, iar zahereaua ce fusese strînsă acolo a împărțit-o oastei, la fel și vinul. Apoi domnul s-a înapoiat, iar tătarii au prins pe toți moldovenii pe care i-au găsit în ținut, luînd mai mulți robi ca să nu se întoarcă cu mîinile goale; numai acei care fugiseră în băjenii au scăpat.

După ce domnul s-a întors la Iași, a scris la Poartă și a pîrît pe Cantemir mîrza, arătînd Împărăției că acest Cantemir, pe care Împărăția îl trimisese în ajutorul lui, a robit raiaua. Împărăția a dat poruncă să fie dați înapoi robii; tătarii însă n-au scos la iveală nici măcar unu la sută; astfel au scăpat numai acei care au putut fugi. Tătarii mai luaseră și multe vite, pricinuind mare pagubă țării ², și din rîndurile boierimii au luat cîțiva bărbați și femei și i-au ucis. Domnul a izgonit pe vrăjmași de la Neamț; de la Cașin însă n-au plecat, ci stăteau încă acolo, la fel și la mănăstirea Mira, unde erau cuibăriți. ||

743 Cînd împărăția a primit scrisoarea domnului și pe robii nemți pe care-i trimisese, l-a lăudat pentru această biruință; pe de altă parte însă, i-a poruncit să facă tot ce-i stă în putință și să trimită oaste ca să scoată pe dușmani și de la Cașin, precum și de la Mira.

Într-acest timp, după acea faptă vitejească, împărăția a mazilit pe Cara Devlet Gherei și a dat tătariilor han pe Saadet Gherei ³. Cînd hanul a întîlnit pe marele vizir, el i-a poruncit prin viu grai să dea ajutor lui Mihai vodă împotriva cătanelor. Acesta, fără să-l întrebă pe domn dacă are nevoie de ajutor, a trimis iarlic la Bei mîrza din neamul Orumbetoglu și la Arslanai mîrza din neamul Oracoglu, fratele lui Esenec mîrza, să meargă în Moldova.

¹ Inscricția de pe această cruce a fost publicată de T. Codrescu în *Uricarul*, IV (1857), p. 311—312; s-a reprodus de N. A. Bogdan în *Orașul Iași*, Iași, 1913, p. 330, și de Virg. Drăghiceanu, în « Buletinul Comisiei monumentelor istorice », VI (1913), p. 156—157; Cf. D. Russo, N. *Chiparissa Cronica Moldovei*, în *Studii istorice greco-române*, vol. II, București, 1939, p. 473.

² Despre prădăciunile făcute de tătari pomenește și episcopul Romanului, Pahomie: « Cînd au lovit tătarii de au prădat în Moldova ținutul Neamțului, ținutul

Λοιπὸν ἐσήκωσαν ὅσον λαὸν ἠμπόρεσαν Τατάρων, ὡσεὶ χιλιάδας εἴκοσι, ἐνδέχεται νὰ ἦτον ἐξ εἰκασίας, καὶ ἦλθον εἰς τὸ Γιάσι. Ὁ δὲ αὐθέντης, βλέποντας τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἐθαύμασε διότι μήτε μὲ ψωμί ἠμπόρεσε νὰ τοὺς χορτάσῃ, μήτε μὲ κρέας καὶ ἀκαταστασίας πολλὰς ἔκαμαν.

5 Λοιπὸν πολλὰ ἐπάσχισεν ὁ αὐθέντης νὰ τοὺς περικόψῃ καὶ νὰ τοὺς στείλῃ ὀπίσω, κρατῶντας μόνον δύο ἢ τρεῖς χιλιάδες, ἀμὴ δὲν ἠμπόρεσεν ὅτι διὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ ἀρπάγματος δὲν ἤθελε νὰ γυρίσῃ τινὰς καὶ μάλιστα ἐγένετο θόρυβος, καὶ ὅσον ἐκοπίασεν ὁ οὐσάρης ὁ Ἀλέξανδρος, τίποτε δὲν ἐκατόρθωσεν εἰς τὸ νὰ τοὺς μεταστρέψῃ. Μάλιστα ἔχοντες καὶ οἱ

10 δύο γερλίκια, ἐμάλωναν καὶ ἐκινδύνευε νὰ γένη πόλεμος ἀναμεταξύ τους, ὅπου ἦτον ὡς σαράντα μιρζάδες μὲ τοὺς ἀνθρώπους τους, λέγοντες ἕνας τὸν ἄλλον νὰ γυρίσῃ ἐκεῖνος, καὶ μὴ θέλοντας νὰ γυρίσῃ οὐδεὶς, ἐξ ἀνάγκης τοὺς ἐκράτησεν ὁ αὐθέντης καὶ τοὺς ἔκραξεν εἰς τὴν κούρτην καὶ ἄρχισε νὰ τοὺς λέγῃ : «**♣** ἄνδρες καὶ φίλοι μου, ἐσεῖς ἦλθετε ἐδῶ διὰ νὰ

15 δουλεύσετε τῇ βασιλείᾳ καὶ νὰ διώξετε τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τὸν τόπον τοῦ βασιλέως, ἀμὴ χωρὶς νὰ μὲ ἐρωτήσετε πόσον στράτευμα || θέλω, ἦλθετε 744 τόσον πλῆθος ὅπου δὲν τὸ χρειάζομαι μήτε ἠμπορῶ νὰ τὸ θρέψω χωρὶς τὴν ζημίαν τοῦ ραγιᾶ. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τόσον πλῆθος δὲν εἶναι βολετὸν νὰ μὴν κάμωσιν ἀρπαγὴν εἰς τὸν ραγιὰν τοῦ βασιλέως, καθὼς ἔκαμεν

20 ὁ Καντεμῖρ μιρζὰς πρὸ μικροῦ. Λοιπὸν ἔὰν θέλετε νὰ μὲ βοηθήσετε καὶ νὰ διώξετε τοὺς ἐχθροὺς τῆς βασιλείας ἀπὸ τὸν τόπον, πρέπει νὰ μοὶ δώσετε ὑπόγραμμα πῶς νὰ ὑπάγετε μόνον κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐκ τῶν ἐχθρῶν νὰ ἀρπάξετε ὅσους ἠμπορεῖτε, ἀμὴ τὸν ραγιὰν τοῦ βασιλέως νὰ μὴν σκλαβώσετε.» Αὐτοὶ εὐθὺς ἐδέχθησαν τὸν λόγον καὶ ἐκάθησαν τὰ

25 δύο αὐτὰ γένη Ὁρουμπέτ Ὁγλοῦ καὶ Ὁράκ Ὁγλοῦ καὶ ἔγραψαν ἀπὸ μίαν ὁμολογίαν καὶ ἔδωσαν τῷ αὐθέντῃ περιέχουσαν οὕτως :

«**Ημεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι ἔστοντας καὶ νὰ προσετάχθημεν παρὰ τῆς βασιλείας νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν Μολδοβίαν νὰ διώξωμεν τοὺς ἐχθροὺς ὅπου περιέλαβον τὸν τόπον τοῦ βασιλέως, συμβοηθούντος τῷ Μιχαῆλ βόδα,**

30 ὁμολογοῦμεν διὰ τοῦ παρόντος γράμματος πῶς νὰ ὑπάγωμεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ τοὺς διώξωμεν Θεοῦ εὐδοκίᾳ καὶ βοηθείᾳ, τὸν δὲ ραγιὰν νὰ μὴν σκλαβώσωμεν, εἶδὲ καὶ ἐγγίξωμεν τὸν ραγιὰν, νὰ εἴμεσθην ἀσεβεῖς καὶ αἱ γυναῖκες μας ἀπολελυμένα.»

Ταύτας τὰς ὁμολογίας ὑπέγραψαν καὶ ἔδωσαν τῷ αὐθέντῃ, σφραγίσαντες αὐτὰς τῇ ταταρικῇ σφραγίδι, τὰς ὁποίας ὁ αὐθέντης ἔστειλεν εἰς τὴν βασιλείαν καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἐμίσεισεν ἀπὸ τὸ Γιάσι μὲ ὄλους του τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸ φουσσᾶτον του καὶ μὲ τοὺς Τατάρους, κατὰ

40 μῆνα Φεβρουάριον διὰ νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸ Κάσιν. Καὶ ἦτον τόσον κρῦον καὶ χιῶν, ὅπου μόλις ἠμποροῦσε τινὰς νὰ περιπατήσῃ. Ὅμως διὰ νὰ μὴν εἶναι δύο κεφαλαὶ καὶ ἀκολουθεῖ διχόνοια, ὁ Μιχαῆλ βόδας ἐφόρεσε τὸν Ἀρσλανάην μιρζὰν καβάδι καὶ τὸν ἔκαμε σεργάρην τοῦ στρατοῦ αὐτῶν, ὁ δὲ Μπέγ μιρζὰς νὰ εἶναι συνοδοιπόρος, ἀμὴ νὰ μὴν προστάτῃ εἰς τὸ στράτευμα. Ἄνοιξε καὶ ὁ Ἀλῆ-ἀγάς, ὄντας ὁ πλέον ζηλωτῆς, φλάμπου-

Sucevei, ținutul Bacăului, ținutul Romanului și pe alte locuri, atuncea mi-au luat tot: boi, vaci, oi, iepe și oamenii cei de slujbă și mi-au ars casele mitocului Timișeștii și eu am scăpat la Pocrov și am trecut în Țeara ungurească », vezi Melchisedec, *Cronica Romanului*, partea I, București, p. 351.

³ Saadet Gherei a fost han al Crimeei în anii 1717—1724.

Deci ei au strîns cîți tătari au putut, cam douăzeci de mii — poate însă să fie o presupunere — și au venit la Iași. Domnul, văzînd mulțimea lor, a încremenit și pentru că nu-i putea sătura nici cu pîine și nici cu carne, și pentru că ei făceau multe neorînduieli. El s-a trudit mult să micșoreze numărul lor și să-i trimită înapoi, oprind numai două-trei mii, dar n-a izbutit, căci ei au venit cu nădejdea că vor jefui, așa că nimeni nu voia să se întoarcă, ci făceau gălăgie; și ușierul Alexandru s-a trudit mult, dar tot n-a izbutit să-i convingă. Avînd amîndoi iarlicuri, se certau și era primejdie să se bată între ei, căci erau cam patruzeci de mîrzaci cu oamenii lor și unul spunea celuilalt să se întoarcă și nevrînd niciunul să se înapoieze, domnul i-a oprit de nevoie pe toți, dar i-a chemat la curte și le-a spus: « bărbați, prietenii mei, voi ați venit aici ca să slujiți împărăția și să izgoniți pe dușmani din pămîntul împăratului, dar fără să mă întrebați cîtă oaste vreau, ați venit într-un număr așa de mare, de care nu am nevoie și nici nu pot să vă hrănesc, fără paguba raialei. Pe de altă parte, atîta mulțime nu e cu putință să nu jefuiască raiaua împărătească, cum a făcut de curînd și Cantemir mîrza. Așadar, dacă vreți să mă ajutați și să izgoniți pe dușmanii împărăției din țară, trebuie să-mi dați un zapis că veți merge numai asupra dușmanilor, că veți robi cîți veți putea dintre ei, dar nu veți robi raiaua împărătească ». Ei au primit îndată această învoială și cele două neamuri Orumbetoglu și Oracoglu au stat de au scris cîte un zapis și l-au dat domnului. Acest zapis cuprîndea următoarele:

« Noi, cei iscăliți mai jos, avînd poruncă de la împărăție să venim în Moldova să ajutăm pe Mihai vodă și să izgonim pe dușmanii care au ocupat pămîntul împărătesc, mărturisim prin scrisoarea de față că vom merge împotriva vrăjmașilor ca să-i izgonim cu voia și cu ajutorul lui Dumnezeu, raiaua însă nu o vom robi. Iar dacă ne vom atinge de raia, să fim socotiți ca oameni fără credință și să fim despărțiți de nevestele noastre ».

Iscălînd aceste zapise și întărindu-le cu pecetea tătarească, le-au dat domnului, iar el le-a trimis împărăției. După trei zile, în luna februarie, domnul a pornit din Iași cu toți boierii, cu oastea sa și cu tătarii ca să meargă la Cașin. Dar era un ger așa de mare și atîta zăpadă, încît abia puteau merge. Pentru ca să nu fie două căpetenii și să se învrăjbească, Mihai vodă a îmbrăcat cu caftan pe Arslanai mîrza și l-a făcut serdar al oștirii lor, iar pentru Bei-mîrza a hotărît să-i fie tovarăș de drum, dar să nu dea porunci oștirii. Și Ali-aga, cel mai zelos dintre turcii din țară,

ρον και ἔγραψέ τινας σερδενκετζήδες || Λάζους και ἐπήγασιν ὄλοι ὁμοῦ ⁷⁴⁵
 πρὸς τὸ Κάσιν, ὅμως εἰς τὸν δρόμον ἔτυχαν ὡς διακόσιοι Κατάνοι και
 ἐπολέμησαν και ὁ Ἄλη-ἀγάς, ὄντας ὁ πλέον ζηλωτῆς και προθυμότερος
 εἰς τὸν πόλεμον, αὐτὸς ὤρμησε πρῶτον και πρῶτος ἐσκοτώθη, τοὺς ἐχ-
 5 θροὺς δὲ ἐσκλάβωσαν. Ἐπειτα ἔφθασαν εἰς τὸ Κάσιν, ὅπερ εἶναι εἰς τὸ
 στόμιον τῆς Οὐγγρίας και εἶχεν ἱκανοὺς Κατάνους μέσα. Καὶ ἔχοντας ὁ
 αὐθέντης σεγμένηδες με τουφέκια ὡς χιλίους, ἤθελε νὰ κτυπήσῃ αὐτὸς
 και νὰ πάρῃ τὸ μοναστήρι διατι εἰς τοῖχον οἱ Τατάροι δὲν εἶναι ἀξιοί
 νὰ πολεμήσωσιν ἢ νὰ ὀρμήσωσιν. Ὅθεν εἶπεν αὐτοῖς κὰν νὰ φυλάξωσιν
 10 αὐτοὶ τὸ στόμιον τῆς Οὐγγρίας, ὁ δὲ αὐθέντης νὰ ἀγωνισθῇ τὴν ἡμέραν
 ἐκείνην και τὴν νύκτα με τοὺς στρατιώτας του νὰ τὸ πάρῃ, ἀμὴ οἱ Τα-
 τάροι δὲν ἤκουσαν τὸν λόγον τοῦ αὐθέντου, ἀλλ' εὐθὺς ἀφῆσαν τὸν αὐ-
 θέντην ἐκεῖ εἰς τὰ βουνὰ και ἔτρεξαν εἰς τὸ τσινοῦτο τῆς Ὅκνας, Σου-
 τσάβας, Μπακέου, Νιάμτσου και ὅπου ἠμπόρεσαν και ἐσκλάβωσαν ὅσους
 15 εὔρον· λέγουσιν ὡς σαράντα χιλιάδες ψυχάς, και ἀστόχησαν τὰς ὁμολο-
 λογίας και τοὺς ὄρκους ὅπου ἔκαμαν τῷ αὐθέντη και ἠχημαλώτισαν και
 τὸν καμαράσην τῆς Ὅκνας, Χριστόδουλον. Ἐπειτα ἐγύρισαν ἀπὸ ὅπου
 ἠμπόρεσαν, σπεύδοντες διὰ νὰ μὴ ἀναλύσῃ ὁ πάγος, και ἐπήγαν εἰς τὸ
 Μπουτσάκι.

20 Καταλειφθεῖς ὁ Μιχαὴλ βόδας μόνος εἰς τὸ Κάσιν, ἐφοβήθη νὰ
 κτυπήσῃ τὸ κάστρον τὴν νύκτα, μήπως και δὲν δυνηθῇ νὰ τὸ πάρῃ και
 ἀπὸ τὸ στόμιον ἔβγη στράτευμα και τὸν κτυπήσῃ και διὰ τοῦτο, κινήσας
 ἀπ' ἐκεῖ, ἤλθε εἰς τὸ Γιάσι διὰ νὰ μὴ τοὺς πάρωσι τὸ ἄρπαγμα ἀπὸ τὰ
 χέρια τους. Ὅποιος δὲ ἠμποροῦσε, ἐπήγαινε κατόπι τους και ἄρπαζε
 25 κανένα ζῶον ἀπὸ τὰ πολλὰ ὅπου εἶχαν ἀρπάξει οἱ Τατάροι και πολλοὶ
 λύκοι εἰς ἐκείνην τὴν ἀνεμοζάλην ἐχάρησαν.

Ἐγκάλεσε πάλιν ὁ αὐθέντης τοὺς Τατάρους, τὸν Ἀρσλανάην δηλα-
 δὴ και τὸν Μπέγ μιρζάν και πάλιν ἡ βασιλεία ἔδωκε πρόσταγμα νὰ δο-
 30 θοῦσιν ὀπίσω οἱ σκλάβοι, διατι εἶναι βασιλικὸς ραγιαὺς και τοὺς ἐσκλάβω-
 σαν χωρὶς βασιλικοῦ ἐντάλματος και ἔστειλαν ἓνα καπιτζή-μπάσην,
 Σουλτάν Ζαδὲ ὀνόματι, νὰ ἐνεργήσῃ τὸ πρόσταγμα. Ὅστις ἐλθὼν πρῶτον
 εἰς τὸν αὐθέντην ἐφανε || ρωσε τὴν βασιλικὴν προσταγὴν. Ἐπειτα ἐπῆρεν ⁷⁴⁶
 ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν αὐθέντην και ἐπήγεν εἰς τὸ Βουτσάκι, ἀμὴ πολλὰ
 ὀλίγους ἔβγαλε, διότι ὅσον νὰ πεμφθῇ ὁ ρηθεις και νὰ ὑπάγῃ κατὰ τὴν
 35 συνήθειαν εἰς τοὺς κριτὰς τοῦ Κελίου και Ἰσμαίλιου νὰ δεῖξῃ τὸ φερμά-
 νι και νὰ τὸ βάλῃ εἰς τὸν κώδικα τοῦ Μεχμεμέ, ἔπειτα νὰ τὸ ἐνεργήσῃ
 ἐπέρασε τὸ ἥμισυ τοῦ θέρους και οἱ Τατάροι εἶχασιν καιρὸν νὰ πωλήσωσι
 τοὺς σκλάβους εἰς τὴν Ἀνατολὴν, και εἰς τὸ Μισίρι και εἰς τὰ μακρύτε-
 40 ρα μέρη τοῦ κόσμου. Ὅμως ἡ βασιλεία ἔδωκεν ἐν ταῦτῳ ἄλλο θέσπισμα
 τῷ αὐθέντη νὰ τοὺς παίρῃ ὅπου τοὺς εὔρη και ὅσους εὔρεν ἄλλοῦ, ὅλους
 τοὺς ἐπῆρεν, ὁμοίως και ὅσοι ἔφυγαν και ἤλθον εἰς τὴν τσάραν. Καὶ
 ἔδραμον οἱ κύριοι αὐτῶν εἰς τὸν αὐθέντην ἐνάγοντες, δὲν τοὺς ἔδωκεν
 ὀπίσω καθὼς ἔδωκεν ἄλλα γένη. Μάλιστα ὁ καπικεχαϊὰς του Θεοδωρά-
 45 κης ἔβγαλεν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἰδίου Νουρεδὶν σουλτάνου, δεκατρεῖς ψυ-
 χὰς και τὰς ἔστειλεν ἀπὸ τὴν Γιάμπολιν εἰς τὸ Γιάσι, ὄντος ἐκείνου
 μανζίλη ἐκεῖ.

745 a deschis steag și a scris cîțiva serdenghești||lazi și cu toții au pornit la
 Cașin. Pe drum au întîlnit vreo două sute de cătane și s-au bătut cu
 ele. Ali-aga fiind cel mai zelos și cel mai însuflețit în luptă, s-a năpustit
 cel dintîi asupra lor și a fost ucis primul; pe dușmani însă i-au robît.
 După aceea, ei au ajuns la Cașin, care se află la gura trecătoarei ce duce 5
 spre Ungaria, în care erau destule cătane. Avînd cam o mie de seimeni
 cu puști, domnul voia el să atace și să ia mănăstirea, deoarece tătarii
 nu sînt în stare să lupte sau să dea năvală asupra zidurilor unei cetăți.
 De aceea le-a spus ca ei să păzească trecătoarea ce duce spre Ungaria, 10
 iar el să atace cu ostașii săi ziua și noaptea pînă să ia mănăstirea. Tătarii
 însă n-au ascultat de vorbele domnului și uitînd de zapisele date și de
 jurămîntul lor, l-au părăsit îndată pe domn acolo în munți și au fugit
 în ținutul Ocnei, Sucevei, Bacăului, Neamțului și unde au mai putut de
 au robît pe toți aceia pe care i-au găsit, se zice, cam patruzeci de mii 15
 de suflete; au robît și pe cămărașul de Ocna, Hristodulo. Apoi s-au întors
 pe unde au putut, grăbindu-se să nu se topească ghiața, și s-au dus în Bugeac.

Mihai vodă, lăsat singur la Cașin, s-a temut să atace cetatea noaptea. 20
 Se gîndea că poate nu va izbuti s-o ia și s-ar putea să iasă oaste din
 trecătoare și să-l atace; pentru acest lucru a pornit de acolo și a venit
 la Iași. <Aci copistul a sărit un rînd, care după Pseudo-Amiras este:
 iară pe tătari nu i-au mai văzut; căci nu s-au mai întors pe la Iași> ca
 să nu le ia prada din mîini. Cine putea însă, se ducea după ei și lua
 cîte o vită din cele multe ce răpiseră tătarii; și mulți lupi s-au bucurat 25
 în acea învălmășeală.

Domnul a pîrît iarăși pe tătari, adică pe Arslanai și pe Bei mîrza
 și din nou împărăția a dat poruncă să fie dați robii înapoi, deoarece țara
 este raia împărătească și locuitorii au fost robiți fără firman împărătesc. 30
 A fost trimis și un capugi-bașa, anume Sultanzade, ca să îndeplinească
 746 porunca. Acesta, venind mai întîi la domn, || i-a arătat porunca împă-
 rătească. Pe urmă a luat oameni de la domn și s-a dus în Bugeac, dar
 prea puțini a scos, deoarece pînă să fie trimis zisul capugi-bașa și să
 meargă, după obicei, la cadiii Chiliei și Ismailului ca să arate firmanul 35
 și să fie trecut în condica mehchemelei și pe urmă să-l pună în aplicare,
 a trecut jumătate din vară, și tătarii au avut tot timpul să vîndă pe robi
 în Anatolia, în Misir și în alte locuri mai îndepărtate ale lumii. Dar împă-
 răția a dat în același timp domnului un alt firman, ca să ia pe robi ori 40
 unde i-ar găsi, așa că și pe acei pe care i-a găsit în altă parte i-a luat.
 Iar pe acei care fugiseră și se înapoiaseră în țară și au venit stăpînii lor
 la domn să-i ceară, domnul nu i-a dat înapoi, cum a făcut cu alții de
 alte neamuri. Chiar Tudorachi, capuchehaia domnului, a scos din înseși
 mîinile lui nuredin-sultan treisprezece oameni și i-a trimis din Iampol, 45
 unde acest nuredin era mazil, la Iași.

- Ἐκεῖνο τὸ καλοκαίρι, εἶχον οἱ Λέχοι διαφορὰν ἀνάμεσόν τους καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ συμφωνήσωσι μὲ τὸν Αὐγουστον ῥῆγα τους διὰ τὴν πείραξιν ὅπου εἶχαν ἀπὸ τὰ σαξονικὰ φουσσᾶτα, ἐσχίσθη ἡ γερουσία, ἥτοι ἡ ρεπούπλικα, καὶ ἐστάθησαν τινες ἄρχοντες εἰς ἓνα μέρος μὲ τὸ φουσσᾶτον τους καὶ ὠνόμασαν τὴν συμμαχίαν ταύτην Ρεπούβλικα Κονφερδερᾶτα καὶ ἐκ μέρους ταύτης τῆς Ρεπούβλικας, ἔστειλαν ἓνα ἀποκρισιάρην κολονέλον εἰς τὸ ὄφφίκιον, ὀνόματι Μπεκέρσκη, μὲ γράμματα εἰς τὸν βασιλέα καὶ βεζίρην Ἄλῃ-πασάν, λέγοντα πὼς δηλαδὴ ἔχοντες αὐτοὶ μεγάλην πείραξιν ἀπὸ τοὺς Σάξονες, συνηθροίσθησαν διὰ νὰ ζητήσωσι τὸ
- 15 δίκαιόν τους μὲ τὸ σπαθὶ τους ἐπειδὴ καὶ μὲ τὴν κρίσιν δὲν ἠμπόρεσαν καὶ δίδουσιν εἰδησιν τῇ βασιλείᾳ νὰ μὴ θαρρῆ πὼς δι' ἄλλο συνήχθησαν καὶ θέλουσιν ὅτι καθὼς φυλάττει τὸ βασίλειον τῆς Λεχίας τὴν ἀγάπην ὅπου ἔχει μὲ τὴν ὀθμανικὴν βασιλείαν, γεγεννημένην εἰς τὴν Καρλοβίτσαν, ἔτσι καὶ ἡ βασιλεία νὰ τὴν κρατῆ ἀσφαλῆ καὶ ἀσάλευτον.
- 15 Ὁ βεζίρης Ἄλῃ-πασὰς ἐδέχθη καὶ ἀντάμωσεν ἐνδόξως τὸν ρηθέντα ἀποκρισιάρην καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὸ γράμμα ὅπου τοῦ ἔγραφεν ἡ συμμαχία αὕτη. Ἐπειτα συνομιλήσας ἀρκετὰ, ἔστειλε τὸν ἀποκρισιάρην εἰς τὸν βασιλέα διὰ νὰ δώσῃ καὶ τῷ βασιλεῖ ναμέν, τουτέστι τὸ γράμμα ὅπου ἔγραφεν ἡ Ρεπούβλικα αὕτη πρὸς τὸν βασιλέα, ὄνπερ ἀντάμωσεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ὃ δὲ βεζίρης ἐπήγεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν του, εἰς τὸ Πετροβαραδίν. Ὁ δὲ Μπεκέρσκης, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀδριανού, ἀντάμωσε τὸν βασιλέα καὶ ἔδωκε τὸ γράμμα του, ὄπερ ἀναγνούς ὁ βασιλεὺς, ἔδωκε τὴν ἀπόκρισιν πάλιν ἐγγράφως, καθὼς ἔδωκε καὶ ὁ βεζίρης πὼς δηλαδὴ ἡ βασιλεία του ἐκατάλαβε
- 25 διὰ ποίαν αἰτίαν συνηθροίσθησαν καὶ πὼς χαίρεται ὅτι αὐτοὶ τιμῶσι τὴν ἀγάπην τῆς Καρλοβίτσας, τὴν ὁποίαν ἡ βασιλεία του καλῶς φυλάττει καὶ θέλει τὴν φυλάξῃ καὶ θέλει τὴν Λεχίαν ἀπείρακτον ὑπὸ ξένου στρατεύματος. Καὶ ἐὰν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ πρὸς δεφένδουσίν τους, ἔταξαν νὰ τοὺς δώκῃ βοήθειαν Τατάρων.
- 30 Λαβὼν δὲ ὁ Μπεκέρσκης τὸ γράμμα, ἐκίνησε πάλιν εἰς τὰ ὀπίσω μὲ ταχύτητα, καὶ διὰ τῆς Μολδοβίας ἐρχόμενος, ἔγραψε τῷ Καπλάν Γεράῃ χάνῃ εἰς τὸ Βουτσάκι ὄντι, καὶ ἔστειλε τὸν σεκρετάριον του εἰς αὐτόν, ὅστις τοῦ ἀπεκρίθη, τὰ αὐτὰ πὼς θέλει τὴν φιλίαν τους καὶ ἐὰν χρειάζονται βοήθειαν, ἔχει ἐξουσίαν νὰ τοὺς βοηθήσῃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τους.
- 35 Ἀμὴ ὁ Μπεκέρσκης δὲν ἠθέλησε βοήθειαν Τατάρων, λέγων ὅτι αὐτοὶ ἄρκοῦσι κατὰ τῶν Σαξόνων καὶ ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ Γιάσι εἰς τὸ Χοτίνι ὄθεν ἦλθεν, καλῶς τιμηθεὶς παρὰ τοῦ αὐθέντου, ἐλθόντων τῶν ἀρχόντων πρὸς αὐτόν μὲ παράταξιν καὶ εἰς τὴν εἴσοδον καὶ ἐπάνοδόν του ἔχων ἀπὸ τὸν πασάν τὸν Ἀβδηλμουμήν-μπέγ καὶ ἀπὸ τὸν αὐθέντην τὸν μέγαν οὐσάρην Ἀλέξανδρον Ἀμηράν, συνοδεύοντάς τον καὶ δίδοντάς του τὰ
- 40 πρὸς τροφήν.

Τῷ δὲ δευτέρῳ χρόνῳ τῆς αὐθεντίας του, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἄλῃ-πασᾶ, ὃ κατασταθεὶς βεζίρης Χαλίλ-πασὰς, ἐλθὼν εἰς Ἀδριανού, ἔστειλε τὸν Μπαχρή-ἀγάν διὰ προστάγματος βασιλικοῦ εἰς τὴν Φράντσαν, ἀ-

Într-această vară, leșii aveau neînțelegeri între ei. Cum ei nu se puteau înțelege cu August, regele lor, pentru supărarea pe care o aveau din partea oștilor saxone, seimul lor, adică republica, s-a dezbinat. O seamă de nobili s-au strâns la un loc cu oastea lor și au numit această coaliție Republică Confederată. Din partea acestei republici a fost trimis ca sol un polcovnic, anume Bekerski, cu scrisori la sultan și la Ali-pașa, marele vizir, spunînd că deoarece ei aveau supărare mare de la saxoni, s-au adunat ca să-și facă dreptate cu spada, întrucît cu judecata nu au izbutit, și înștiințează împărăția să nu cumva să creadă că s-au adunat pentru altceva. Că ei doresc ca, așa cum regatul leșesc respectă pacea încheiată cu Imperiul otoman la Carloviț, tot așa și Împărăția să țină această pace nestrucată și neschimbată.

Ali-pașa, marele vizir, a primit cu cinste pe zisul sol și a luat scrisoarea trimisă de această coaliție. După ce a stat de vorbă cu el mai mult timp, l-a trimis la sultan ca să-i dea și lui nameaua, adică scrisoarea ce-i trimitea republica. Solul a pornit la Adrianopol ca să întîlnească pe sultan, iar marele vizir a plecat la război la Petervaradin. Cînd Bekerski a sosit la Adrianopol, l-a întîlnit pe sultan și i-a dat scrisoarea. După ce sultanul a citit-o, a dat răspuns scris, precum dăduse și marele vizir, cum că împărăția-sa a înțeles pentru care pricină s-au adunat și că se bucură că ei cinstesc pacea de la Carloviț, pe care și împărăția-sa o respectă bine și o va respecta și că dorește ca Țara leșească să nu fie supărată de oaste străină. El făgăduia că dacă va fi nevoie pentru apărarea lor, le va da în ajutor oaste tătărească.

Bekerski, primind scrisoarea, a pornit în grabă și, cînd trecea prin Moldova, a scris lui Caplan Gherei hanul, care se afla în Bugeac, trimițîndu-i scrisoarea cu secretarul său. Hanul i-a răspuns același lucru, că vrea prietenia lor și că dacă au nevoie de ajutor, el are încuviințare să-i ajute împotriva dușmanilor. Dar Bekerski nu a vrut să primească ajutor de la tătari, spunînd că ei sînt destui ca să se lupte împotriva saxonilor. Bekerski a trecut prin Iași spre Hotin de unde venise. Domnul l-a primit cu cinste, trimițînd înainte boieri cu alai, și la ducere și la întoarcere. Din partea pașei l-a însoțit Abdil Mumin-bei, iar din partea domnului Alexandru Amiras, vel ușier¹, care i-a dat și cele trebuincioase pentru hrană.

În al doilea an al domniei sale, după moartea lui Ali-pașa, noul mare vizir Halil-pașa², venind la Adrianopol, a trimis în Franța din poruncă

¹ Marele ușier Alexandru Amiras a fost interpretul lui Carol al XII-lea, regele Suediei, și ne-a lăsat în manuscris o *Istorie autentică a lui Carol al XII-lea, regele Suediei, în timpul șederii sale în Turcia*, care a fost publicată de N. Iorga în *Studii și documente*,

ναγκάζοντος εἰς αὐτὸ καὶ τοῦ ἀποκρισιαρίου τῆς Φράντσας, καὶ ἐπροσκά-
 λεσαν τὸν Πρέντσιπε Ρακότσην μὲ βασιλικὸν ναμὲν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ||
 βασιλείαν, νὰ τὸν μεταχειρισθῶσιν εἰς τὸν πόλεμον. Ἐγραψε καὶ τῷ Μι- 748
 χαήλ βόδα νὰ στείλῃ τὸ γράμμα του μὲ ἄνθρωπὸν του νὰ εὔρῃ τὸν Μπερ-
 5 τσένην γενεράλην καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ Ρακότση εἰς τὴν Λεχίαν καὶ νὰ
 τοὺς φέρῃ εἰς τὸ Χοτίνι τὸ καλοκαίρι. Τὸν δὲ χειμῶνα, ἔκραξεν ὁ βε-
 ζίρης τὸν Δαμάτ-πασάν, ὁμοῦ μὲ τὸν Μπερτσένην, νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν
 Ἄδριανου καὶ δὲν ἐπέρασαν ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Γιασίου, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ
 10 πέρα μέρος τοῦ Προύτου καὶ ἤλθον εἰς τὸ ἀμπάρι, ὅπου ἐπῆγεν ὁ αὐθέν-
 τῆς καὶ τοὺς ἀντάμωσε τὴν νύκτα ἐκείνην καὶ τοὺς ἔδωσεν ὅλα τὰ χρει-
 αζόμενα τῆς ὁδοῦ καὶ τὰ χαρίσματα κατὰ τὴν συνήθειαν καὶ τὸ ταχὺ ἐκί-
 νησαν πρὸς τὸ Γαλάτσι διὰ τοῦ Προύτου, ὁ δὲ αὐθέντης ἤλθεν εἰς τὸ
 Γιάσι.

Τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ αὐθεντίας πάλιν ἡ βασιλεία ἔκαμε πό-
 15 λεμον μὲ τοὺς Γερμανοὺς εἰς τὸ Βελιγράδι, καθέδραν τῆς Βουλγαρίας,
 καὶ διὰ τὰ ἄλογα ὅπου ἐχρειάσθησαν διὰ νὰ τραβοῦσι τὰς λουμπάρδας,
 ἐζήτησε μίαν ποσότητα ἀπὸ τὸν αὐθέντην, καθὼς καὶ τὸν πρῶτον χρόνον,
 καὶ ἄλλα χρειάζόμενα. Καὶ πολέμου γενομένου, ἐνίκησαν πάλιν οἱ Γερ-
 20 manoὶ τοὺς Τούρκους καὶ ἐπήρασι τὸ κάστρον. Καὶ ὁ χάνης τοῦ Κριμί-
 ου, μέλλων νὰ πάγῃ εἰς τὸν πόλεμον ἐκείνον, περνῶντας ἀπὸ τὸν τόπον,
 ἐπῆγεν ὁ αὐθέντης μὲ τὸ στράτευμα, ὅπου εἶχε γράψει, εἰς ὑπάντησιν αὐ-
 τοῦ κατὰ τὴν συνήθειαν, δίδοντάς του τὰ χαρίσματα τὰ συνηθισμένα τοῦ
 25 ἔρχομοῦ καὶ ἐκεῖ κοντὰ ὅπου τὸν ἀντάμωσεν, ἦτον ὁ Μουσταφά-ἀγάς
 Λάζος σιλιτράρης, ὅστις κἀθεταί εἰς τὸν λόφον λεγόμενον Ρεπούγε. Καὶ
 ὄντας ἄνθρωπος αὐθάδης, ὡς φαίνεται, ἐστάθη ἐνάντιος εἰς κανένα πρό-
 σταγμα τοῦ αὐθέντου, διὰ τοῦτο, γυρίζοντας ἀπὸ τὸν χάνην, ἔκαυσε τὰ
 ὀσπίτια καὶ ἐργαλεῖα τοῦ Μουσταφά-ἀγά καὶ ἐγύρισεν εἰς τὸν θρόνον του.

Τὸ ἐρχόμενον ἔαρ, πάλιν ἐστράτευσεν ὁ αὐθέντης εἰς τὸ μοναστήρι
 30 τῆς Μυέρας μὲ τὸ στράτευμά του καὶ μὲ μερικοὺς Τατάρους ὅπου ἐπῆρε
 μαζί του καὶ ἦτον καὶ μερικοὶ ἄρχοντες εἰς τὴν συνοδείαν του || ὁμοῦ 749
 καὶ ὁ μέγας ποστέλνικος Κωνσταντῖνος Ἰωάννου, ὅπου εἶχεν ἔλθει ἀπὸ
 τὴν Πόλιν καὶ ἐδίωξεν ἀπὸ τὸν τόπον ἐκείνον τοὺς Κατάνους καὶ ὄσους
 εὐρῆκεν ἀπὸ τοὺς Μολδοβάνους μετ' ἐκείνων τοὺς ἔδесе καὶ τοὺς ἔφερεν
 35 εἰς τὸ Γιάσι καὶ τοὺς ἐπαίδευσεν ἄλλους μὲ θάνατον καὶ ἄλλους μὲ φυλα-
 κήν.

Καὶ ἀκόμη δὲν ἀναπαύθη ἀπὸ τὰς τρεῖς ἐκείνας ἐκστρατείας καὶ
 ἤλθεν ἄλλο φερμάνι πρὸς τὸν Αὐγουστον μῆνα, „ασιζ’ εἰς τὸν αὐθέντην
 νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Οὐγγρίαν μὲ τὸν σουλτάνον Ἀζαμάτ Γεράην, υἱὸν μι-
 40 κρὸν τοῦ Δεβλέτ Γεράη χάνη, καὶ ἐκεῖ νὰ ἀνταμωθῶσιν μὲ τὸν Ρετζέπ-
 πασάν ὁ ὁποῖος μὲ τὸν Μπερτσένην γενεράλην ἔμελλε νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν
 Οὐγγρίαν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Χρυσάβας. Ἦλθεν οὖν
 ὁ ρηθεις σουλτάνος μὲ πολλὰς χιλιάδας Τατάρων εἰς τὸν Προύτον καὶ

Αὐγουστος
<1717>

IX (1905), p. 43—111, după manuscrisul 969 aflat în Biblioteca arhivelor din Viena. Despre Alex. Amiraș vezi D. Russo, *Studii istorice greco-române*, vol. I, București, 1939, p. 198—203.

² Halil-paşa a ocupat viziratul de la 31 august 1716 pînă la 24 august 1717.

748 împărătească pe Bahri-aga. La aceasta l-a silit și solul Franței, ca să cheme
 folosească la război. Marele vizir a scris și lui Mihai vodă să trimită în
 Țara leșească scrisori cu un om al său, care să găsească pe generalul
 Bercsényi și pe ceilalți ofițeri ai lui Rákóczy și să-i ducă vara la Hotin. 5
 În timpul iernii, marele vizir a chemat pe Damad-pașa ca să meargă împre-
 ună cu Bercsényi la Adrianopol; ei nu au trecut pe drumul ce duce la
 Iași, ci pe partea cealaltă a Prutului, și au venit la hambar, unde s-a dus
 domnul de i-a întâlnit în acea noapte și le-a dat toate cele de trebuință 10
 pentru drum, precum și obișnuitele daruri. A doua zi dimineață ei
 au pornit pe Prut spre Galați, iar domnul s-a înapoiat la Iași.

În același an al domniei sale, împărăția a purtat iarăși război asupra
 nemților la Belgrad, capitala Serbiei. Atunci împărăția, avînd nevoie de 15
 cai ca să tragă tunurile, a cerut un număr de cai de la domn, precum și
 alte lucruri trebuincioase, cum făcuse și anul trecut. Și, făcîndu-se război,
 au biruit iarăși nemții pe turci și au luat cetatea. La acest război trebuia
 să meargă și hanul Crimeei, și cînd acesta a trecut prin țară domnul s-a 20
 dus, după obicei, cu oastea sa întru întîmpinarea lui, dîndu-i și obișnui-
 tele daruri de venire. Aproape de locul unde domnul întîlnise pe han
 era lazul Mustafa-aga silitrarul, care locuia pe movila numită Răbîia. 25
 Acesta, fiind om obraznic, se vede că s-a împotrivit la vreo poruncă
 domnească, de aceea domnul, venind de la han, a pus de i-au ars casele
 și uneltele și apoi s-a întors în scaunul său.

În primăvara următoare, domnul a pornit iarăși cu oastea sa și cu
 o seamă de tătari la mănăstirea Mira și a izgonit cătanele din acel loc. 30
 749 El era însoțit și de cîțiva boieri, || printre care era și marele postelnic Con-
 stantin Ioan, care venise din Constantinopol. Pe moldovenii pe care i-a
 găsit împreună cu cătanele domnul i-a legat și i-a dus la Iași, pedepsindu-i 35
 pe unii cu moartea, iar pe alții cu temnița.

Nu apucase încă domnul să se odihnească în urma celor trei războaie
 și iarăși i-a venit în luna august 1717 un nou firman ca să meargă în
 Ungaria împreună cu sultanul Azamet Gherei, fiul cel mic al lui Devlet
 Gherei hanul, și acolo să se întîlnească cu Regeb-pașa, care împreună 40
 cu generalul Bercsényi urma să intre în Ungaria în același timp pe la
 Rușava. A sosit deci zisul sultan la Prut cu multe mii de tătari, trecu

august
1717

- ἐπέρασε τὸν ποταμὸν καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὴν Τσοτσόραν. Ἐπῆγε καὶ ὁ αὐθέντης ἐκεῖ καὶ τὸν ἀντάμωσε καὶ πολλὴ λογοτριβὴ ἐγίνε καὶ μὲ τὸν σουλτάνον καὶ μὲ τὸν ἀγὰν αὐτοῦ, Ἄλη-ἀγὰν λεγόμενον, ὅτι δὲν ἤθελεν ὁ ἀγὰς νὰ δεχθῆ τὴν συμβουλὴν τοῦ αὐθέντου ὅπου ἔλεγε νὰ ὑπάγωσιν
- 5 ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ὕκνας, καθὼς ἔγραφε καὶ τὸ φερμάνι, ἀλλὰ ἤκουε τὰ λόγια ἑνὸς Τατάρου γέροντος, ὅπου ἐθυμᾶτο πὼς ἕνα καιρὸν, πρὸ χρόνων πολλῶν, εἶχεν ὑπάγει ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Κουμπουλουγγίου ἀπὸ ἕνα μονοπάτι καὶ ὄχι ἀπὸ μέγαν δρόμον. Ὁ σουλτάνος δὲ ὄντας παιδίον, χρόνων δώδεκα, καὶ καμίαν πείραν πραγμάτων μὴ ἔχοντας, ἤκουε τὰ λόγια τῶν Τατάρων ὅπου δὲν ἤξευραν τὴν στρατάν. Ὁ δὲ αὐθέντης βλέπων
- 10 τὸ ἀμετάβλητον τῆς γνώμης αὐτῶν, ἔστερξε νὰ πάγη μετ' αὐτοὺς ἀπὸ ὅπου θέλουσι καὶ ἄκων, προβλέπων τὴν ματαιοπονίαν τους, ὅτι μὲ πολλὴν δυσκολίαν ἐπέρασαν καὶ οὐδὲν καλὸν εἰργάσαντο, καθὼς θέλομεν λέξει παρακάτω.
- 15 Ἐδιόρισεν ἡ βασιλεία εἰς αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν καὶ τὸν σολκόλ-ἀγασὴ τοῦ Χοτινίου Ἡλιάς Κολτσάκη, μὲ τὸ ὑπὸ χεῖρα αὐτοῦ στρατεύμα, καὶ τὸν γενεράλην Ἐστερχάζην τὸν Οὐγγρον, ὄνπερ εἶπομεν πὼς ἦτον εἰς τὸ Χοτίνι, νὰ σηκωθῆ καὶ αὐτὸς νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Μολδοβίαν μὲ τὸν Κολτσάκ-πέγ νὰ ἀνταμωθῆ μὲ τὸν αὐθέντην καὶ νὰ ἔμπωσιν εἰς
- 20 τὴν Οὐγγρίαν ἢ νὰ ἀνταμωθοῦσι μὲ τὸν Ρετζέπ-πασάν, καθὼς εἶπομεν ἀνωτέρω, καὶ νὰ ἐρεθίσωσι τοὺς Οὐγγρους πρὸς ἀποστασίαν κατὰ τοῦ 750
καίσαρος, ἔπειτα νὰ πολεμήσωσι τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὸν τόπον τους νὰ κουρσεύσωσι.
- Ἐκίνησε λοιπὸν ὁ Κολτσάκης ἀπὸ τὸ Χοτίνι καὶ ἦλθε καὶ ἀνταμώθη μὲ τὸν αὐθέντην καὶ μὲ τὸν σουλτάνον εἰς τὸ Μποτοσάνι καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπήγασιν εἰς τὸ Κουμπουλούγγι. Ἐπειτα ἐμπήκασιν εἰς τῆς Οὐγγρίας τὸ
- 25 σύνορον εἰς τὸ πρῶτον χωρίον, ὅπου λέγεται Ρόσνο καὶ τὸ ἔκαυσαν καὶ ἀκολούθως ἔκαυσαν καὶ τοὺς φραγμοὺς ὅπου εἶχαν κάμει περὶ αὐτὸ καὶ ἐπήγαιναν καίοντες τὰ χωρία ὅπου εὕρισκον ἕως τὸ κάστρον τὸ οὐγγρικόν, Βίστριτσα λεγόμενον. Ὁ δὲ κομανδάντος τοῦ αὐτοῦ κάστρου ἀκούσας πὼς ἔρχεται στρατεύμα εἰς αὐτοὺς καὶ ὁ αὐθέντης τῆς Μολδαβίας, ἔστειλεν ὡς ἑκατὸν Νέμτσους καβαλαρέους διὰ νὰ γνωρίσωσι τί ποσότης
- 30 εἶναι πρὸς ἑαυτῶν κυβέρνησιν, οἱ ὅποιοι ἔπεσον ἀπάνω εἰς τὸ φουσσᾶτον τοῦ Κολτσάκ-μπεγ καὶ τοῦ αὐθέντου ὅπου ἐπήγαινε πρὸς τὴν Πίστριτσαν καὶ ἐχάθησαν ὅλοι πολεμήσαντες, ὅτι ἄλλοι ἐσκοτώθησαν καὶ ἄλλους ἐπῆραν σκλάβους εἰς τὸ Χοτίνι καὶ ὕστερον τοὺς ἄλλαξαν μὲ τὸν ἀρχηγόν τους διὰ ἄλλους τόσους Τούρκους, ὅπου εἶχαν σκλαβώσει οἱ Κατάνοι καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Κολτσάκη ὅπου τοὺς εἶχε στείλει αὐτὸς τὸν χειμῶνα εἰς τὴν Σουτσάβαν ἑναντίον τῶν Κατάνων καὶ τοὺς
- 40 ἐπλάκωσαν ἐξαίφνης καὶ ἐπῆραν μερικοὺς, οἱ δὲ ἄλλοι ἔφυγον.
- Ἐκάθησαν οὖν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀπέναντι τοῦ κάστρου συμβουλευόμενοι, τῇ δὲ ἐπαύριον τὸ βράδυ, ὁ γενεράλης τοῦ κάστρου ἔγραψεν ἕνα γράμμα καὶ ἔστειλεν εἰς τὸν γενεράλην τοῦ Μπρασοβίου, λέγοντάς
- 45 του πὼς ἔλαβε τὸ γράμμα του καὶ ἐκατάλαβε τὰ γραφόμενα, τὸ ὅποιον εἶχεν ἔλθει εἰς αὐτὸν τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ ταχὺ καὶ πὼς ἐχάρη διὰ τὴν εἶδησιν ὅπου τοῦ ἔδωκεν, ὅτι εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὰ ὄπλα τῶν χριστιανῶν καὶ ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους καὶ ἐπῆρασι τὸ Βελιγράδι καὶ νὰ τοῦ στείλῃ βοήθειαν τὸ γληγορῶτερον διατὶ ὁ αὐθέντης τῆς Μολδοβίας ἢ καὶ ὁ 751

riul și își așeză tabăra la Țuțora. S-a dus acolo și domnul, de l-a întâlnit și a avut multă discuție și cu sultanul și cu agaua lui, anume Ali-aga, deoarece aga nu voia să primească sfatul domnului să meargă pe la Ocna, precum scria și firmanul. El asculta de vorbele unui tătar bătrîn, care 5 își aducea aminte că se dusesese cîndva, mai de mult, prin partea Cîmpulungului, printr-o trecătoare, nu pe drumul cel mare. Sultanul, fiind un copil de doisprezece ani și neavînd nici o experiență, asculta de spusele tătarilor, care nu cunoșteau drumul. Văzînd că ei nu vor să-și schimbe 10 părerea, domnul a primit, fără voia lui, să meargă pe unde vor vrea ei, știind de mai înainte că se vor trudi zadarnic. Și au trecut muntele cu multă greutate, fără vreun folos, precum vom arăta mai jos.

Împărăția a mai orînduit pentru acest război și pe Iliăș Colceag, care 15 era solcol-agasi la Hotin, să meargă cu oastea pe care o avea sub ascultarea lui. Și generalul ungur Esterhazy, despre care am spus că era la Hotin, a primit poruncă să vină împreună cu Colceag-bei în Moldova, 20 să întîlnească pe domn și să intre în Ungaria || ca să se unească cu Regeb, pașa, precum am spus mai sus, să îndemne pe unguri la răscoală împotriva împăratului și pe urmă să se bată cu dușmanii și să le jefuiască țara.

A pornit deci Colceag de la Hotin și a venit de s-a întîlnit cu domnul și cu sultanul la Botoșani, iar de acolo s-a dus la Cîmpulung. Pe urmă 25 au călcat granița Ungariei și au ars primul sat, anume Rosno ¹, precum și pîrcanele din jurul lui, și mergeau arzînd satele pe care le întîlneau în calea lor, pînă au ajuns la cetatea ungurească numită Bistrița. Comandantul acestei cetăți, auzind că vine oaste asupra lor împreună cu domnul 30 Moldovei, a trimis vreo sută de călăreți nemți să iscodească cîtă oaste este, ca să știe ce să facă. Călăreții au dat de oastea lui Colceag-bei și a domnului, care mergea spre Bistrița, și toți au pierit în luptă; unii au 35 fost uciși, iar alții au fost duși robi la Hotin. Pe aceștia i-au schimbat pe urmă, împreună cu căpetenia lor, cu tot atîția turci robiți de cătane, care turci erau chiar din oamenii lui Colceag, pe care îi trimisese iarna la Suceava asupra cătanelor; dar cătanele, atacîndu-i fără veste, au prins 40 cîțiva dintre ei, iar ceilalți au fugit.

S-au așezat deci în acea zi în fața cetății, sfātuindu-se. A doua zi seara, generalul cetății a trimis o scrisoare către generalul Brașovului spunîndu-i că a primit scrisoarea lui și a înțeles cele scrise, că scrisoarea a ajuns la el în dimineața acelei zile și că s-a bucurat de vestea dată, 45 cum că Dumnezeu a binecuvîntat armele creștinilor de au învins pe turci și au cucerit Belgradul. Îi mai scria să-i trimită cît mai în grabă ajutor,

¹ Poate Rodna.

Κολιτσάκ-πέγης και ὁ σουλάνας με φουσατά ἤλιθον ἔκει και εἶναι δια
 να κτυπήσωσι τὸ κάστρον, ὅτι εἶχεν ὁ ἀββέτης πάλους σεγμένους και
 λουμπάρδας ἱκανὰς με ῥέσπηγανὲ ὅπου τοῦ ἔστειλεν ἀπὸ τὸ Χοτίβι. Καὶ
 αὐτὸν τὸν ἀνθρώπων ὅπου ἔστειλε, τὸν ἔπιασαν οἱ ἀνθρώποι τοῦ ἀββέτου
 5 εἰς τὸν δρόμον πηγαινώμενον και τὸν ἔφεραν εἰς τὸν ἀββέτην, ὅστις δια-
 βάζοντας τὸ γράμμα τὸ ἐκονομολόγησε και τῷ Κολιτσάκῃ και Βάλεποντας
 πῶς ἐχαλάσθη τὸ τοῦρκικον φουσατὸν εἰς τὸ Βεγάιρπᾶδὶ και ἐπάρθη τὸ
 κάστρον ἔκειτο, φοβοῦμενοι ἡτῆως και ἔλθη φουσατὸν ἀπὸ τῆν Ἐρδε-
 λίαν και τοὺς κτυπήθη, ἐλύρισαν τὸ ταχὺ ὅτιω, ὁ μὲν ἀββέτης εἰς τὸ
 10 Ἴτσι, ὁ δὲ Κολιτσάκ-πέγης πρὸς τὸ Χοτίβι, οἱ δὲ Ἰατάροι ἐπητήκασιν εἰς
 τὸ Μαραθὸς τῆς Ἐρδέας και περὶ τῆσθεων πάλων τὸπον και οὐτε εἰς
 κορσεβούτες και ἀργήσαν μερικὰς ἡμέρας. Ἐπειτα ἐρχόμενοι να ἔβγωσι
 δὲν εὐρίσκων τὸν δρόμον, και περὶ τὰ στενα πλανώμενοι, ἔσπευδον να
 εὐρωσι τίποτες ἠοπονᾶτι να ἔβγωσι. Καὶ ἐν τῷ μετὰ τῷ οἱ Οὐγγροι τοῦ
 15 τῶπου ἔκεινον, καθὼς λέγουσιν, ὅχι σπράτευμα ἀλλὰ χωρικοί, συνήχθησαν
 εἰς πᾶθος και ἔτεκον εἰς τοὺς στενοὺς δρόμους ὅπου ἔκεινοι ἐπέλαον
 να περᾶσωσι και τοὺς ἐκτύπησαν με τὰ τοῦφέκια και ἔσκόρτσων πάλ-
 λους και οἱ ἀλλοὶ μὸλις ἐφύγον και ἔφεραν τὰ στενα πέζοι, ἀφῆνον-
 20 τες τὰ ἀλογὰ τους και τὸ ἀπραγμα ὅπου εἶχασιν πάρει και τοὺς περικο-
 τῆρος σκαλᾶβους, και ἂν δὲν ἦτον ὁ μααλίτῃ-πᾶσης τοῦ χάνη, Μουρ-
 ταζ-αγᾶς, να τὸν σηκώση τὸν σουλάναν ὡς παιδίον και να τὸν ἀνέβα-
 σῆ εἰς ἀλλο βουνὸν ἐξω ἀπὸ τὸν δρόμον, ἔκινώδευε να τὸν πιᾶσωσι και
 αὐτὸν, ὅτι ἐμενε ἠοναχὸς, διασπαρῆτων τῶν Ἰατάρων ἔνθεν κἀκείθεν.
 25 Ἀλλοὶ λέγουσι πῶς ἦτον τὸ σπράτευμα ὅπου ἔστειλεν ὁ γεβεράλης τοῦ
 Μπρασοβίου εἰς βοήθειάν τους, ὅπως ὄσως ὀπότε οἱ Ἰατάροι ἔπαθον
 μεγάλην ἐντροπήν και ζῆλιαν τότε ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ὀλίγους σπραιώτας
 εἰς ἔκεινα τὰ στενώματα.

Ἰπριζοντας οὖν ὁ ἀββέτης εἰς τὸ Ἴτσι, καθὼς ἔκατεβη ἀπὸ τὸ
 30 βουνὸν, ὑπήντησε τὸν γεβεράλην Ἐστερχάλην ὅπου ἐπηγαινευεν πρὸς τὸ
 Ἰατάτσι δια να ὑπάγη ὅπου τὸν εἰδὼρισαν να καθῆσῃ, ὁδὸτι καθὼς ἔλεγε,
 δὲν εἶχεν ἀρκετὰ ἢ ἄσπρα να γράψῃ πάλιν φουσατὸν να ἔλθη με τὸν αὐ-
 35 752 θέντην, ἀπὸ τὸν ὅποτον ἐμαθε και τὰ συμβᾶντα εἰς τῆν Ἱστορίαν.

Ὁ δὲ γεβεράλης Μπερτσένης ὅπου ἐμητήκεν ἀπὸ τὸ Χρυσάβον εἰς
 τῆν Οὐγγρίαν, εἰς ἔκεινον τὸν ἴδιον καιρὸν, με τὸ να χαλάσθωσιν οἱ Τοῦρ-
 35 κοὶ, ἐβγῆκε σπράτευμα νῆμισικο και τὸν ἐκτύπησε και με ὀλους τοὺς πε-
 ρὶ αὐτὸν γεβεράληδες και ὁφικιάρηδες τὸν εἰδὼξαν, και φεβύλοντας εἰς
 ἔκεινα τὰ βουνα, ἀφῆσε τὰ ὄχηματὰ του και τὰ βάρη του και μὸλις ἐγλύ-
 40 τωσε αὐτὸς, ἀπὸ δὲ τοὺς ἀνθρώπων του, πάλους ἐφῆσσαν και ἔσκότω-
 σαν και οἱ ἐναπολείφθεντες μὸλις ἐγλύτσωνσαν εἰς τὸ μέρος τῆς Τουρκίας,
 40 γυμνοὶ και πέζοι και πᾶλλοὶ ἐγυρῶσαν πάλιν εἰς τῆν Λεχίαν ταλαιωρή-
 μενοι δια να εὐρωσιν ἔκει τῆν κυβερνήσιν και πᾶσον τῆς ζῆσης τους. οἱ
 δὲ γεβεράληδες ἐπηγασιν εἰς τῆν Ἰλιάν, εἰς τὸν Πακόστην.

751 deoarece domnul Moldovei, || Colceag-bei și sultanul tătarilor au venit acolo cu oști ca să atace cetatea; că domnul avea mulți seimeni și multe tunuri și gephanea, trimise de la Hotin. Dar omul trimis cu scrisoarea a fost prins pe drum de oamenii domnului și a fost adus înaintea lui. 5 Domnul, după ce a citit scrisoarea, a comunicat și lui Colceag cuprinsul ei. Văzînd că oastea turcească a fost bătută la Belgrad și că această cetate a fost cucerită și temîndu-se ca nu cumva să vină oaste din Ardeal și să-i atace, a doua zi dimineața au pornit înapoi. Domnul s-a dus la Iași, Colceag-bei la Hotin, iar tătarii au intrat în Maramureșul Ardealului și 10 au colindat multe locuri, arzînd și jefuind. Ei au zăbovit astfel acolo cîteva zile. Pe urmă, vrînd să iasă din Ardeal, nu mai găseau drumul și, rătăcindu-se prin strîmtori, căutau vreo potecă ca să iasă. Dar, între timp, țărani unguri de prin părțile acelea, nu oaste, precum se spune, s-au 15 strîns în număr mare și s-au așezat la strîmtorile pe unde era vorba să treacă tătarii și, atacîndu-i cu puștile, au ucis mulți. Cei rămași abia au scăpat, trecînd strîmtorile pe jos, lăsîndu-și caii, prada luată și pe cei mai mulți dintre robi. Și de n-ar fi fost balgi-bașa hanului, anume Mur- 20 taza-aga, să-l ia pe sultan în spinare ca pe un copil și să-l urce pe un alt munte departe de drum, ar fi fost în primejdie să fie prins, deoarece tătarii, risipindu-se în toate părțile, îl lăsaseră singur. Alții spun că tătarii au fost atacați de oastea trimisă de generalul Brașovului în ajutorul cătanelor, dar, oricum ar fi, tătarii au pățit atunci mare rușine în acele strîm- 25 tori și au suferit multă pagubă de la acești puțini ostași. Cînd domnul se întorcea la Iași, cum a coborît de la munte, a întîlnit pe generalul Esterhazy, care se ducea la Galați ca de acolo să meargă la locul unde a fost orînduit să rămînă. El nu fusese la război împreună cu domnul, 30

752 deoarece, precum spunea, nu a avut destui || bani ca să scrie multă oaste. De la Mihai vodă el a aflat și ceea ce se întîmplase la Bistrița.

Tot într-acea vreme, după înfrîngerea turcilor, a ieșit oastea nemțească și a atacat pe generalul Bercsényi, care intrase în Ungaria prin 35 Rușava, și l-a alungat împreună cu toți generalii și ofițerii lui. Și, fugind în munți, abia a scăpat, lăsînd carele și calabalicul său, iar oamenii lui, fiind ajunși din urmă, mulți au fost uciși; dintre cei rămași unii abia au scăpat, fugind goi și pe jos în Țara turcească. Alții s-au întors iarăși, după multe suferințe, în Țara leșească, ca să găsească acolo mijloace de trai; 40 generalii s-au dus la Constantinopol la Rákóczy.

În iarna următoare, împărăția a trimis iarăși aici pe zisul general Esterhazy cu două sute de ostași ca să ierneze, orînduînd să-și primească 45 întreținerea zilnică de la domn. Aceștia făceau multe neorînduieli, deoarece

ἐν καιρῷ, καὶ φυσικὰ ἦτον ἀκατάστατοι ἄνθρωποι, ὥστε πολλὰ πράγματα τῶν πτωχῶν ἤρπαζον καὶ ἔτρωγαν καὶ ἔκλεπταν τὰ ἐργαστήρια καὶ καθημεροῦσιον ἔκαμε χρεῖα νὰ ἀκούη ζάλομπα ὁ αὐθέντης καὶ νὰ στέλλῃ τὸν καμινάρην Ἀλέξανδρον νὰ τὰς διορθῶνῃ.

5 Τέτοιας λογῆς ἀπέρασεν ὁ χειμῶνας, ὁ δὲ ρηθεις γενεράλης δὲν ἀρκέσθη εἰς τόσον, ἀλλὰ ἔστελλε καὶ ἐκεῖ εἰς τὸ σύνορον τῆς Ἑρδελίας καὶ ἐπλανοῦσε τοὺς Οὐγγυροὺς. Καὶ ταῦτα μαθόντες οἱ Γερμανοί, ἔκαμαν ἀγωγὴν εἰς τὴν Πόρταν, ἐπειδὴ καὶ ἄρχισαν πλεον τὰ περὶ ἀγάπης καὶ ἤλθε φερμάνι νὰ σηκωθῇ ὁ γενεράλης ἀπ' ἐδῶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Βενδέρι.

10 Καὶ δὴ ὁ αὐθέντης τοὺς ἔδωσεν ὅλα τὰ χρειαζόμενα αὐτοῖς καὶ ἐπήγασιν εἰς τὸ Βενδέρι, ὅπου κάμνοντες τὰς αὐτὰς κλοπὰς, ὁ Ἰμπραῆμ-πασάς ἐκρέμασέ τινὰς ἀπ' αὐτούς, ἔπειτα τοὺς ἐσήκωσεν ἢ βασιλεία || ἀπ' ἐκεῖ 753 κα τὸς ἔστειλεν εἰς τὴν Ρούμελην.

Τῷ τρίτῳ χρόνῳ τῆς αὐθεντίας του ἐτελείωσεν ἡ βασιλεία τὴν ἀγά-
 15 πην μὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ ἄφησεν εἰς αὐτοὺς τὸ Βελιγράδι καὶ Τεμισβάρικα καὶ τὴν Κραγιώβαν μὲ τὰ αὐτῆς ὑποκείμενα χωρία καὶ ἀγρόν. Τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἔγινεν εἰς τὴν Μολδοβίαν καὶ Βλαχίαν ἀκαρπία καὶ ἐφευγον οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ εὕρωσι ψωμί ὅπου ἤμπόρεσαν. Καὶ ἔγινεν ἀκρίβεια μεγάλη, ὅτι κανένα πωρικὸν ἢ καρπὸς δὲν ἔγινεν, ὅτι ὅλον τὸ καλοκαίρι δὲν ἔβρεξε καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς, ὅπου δὲν εἶχασιν ἀλεύρι,
 20 ἔτρωγαν ρίζες τῆς γῆς, ὅπου τὲς ὀνομάζουσι πάπουρον, καὶ ἔτρεχον εἰς τοὺς δρόμους ζητοῦντες ψωμί διὰ νὰ γλυτώσωσι τὴν ζωὴν τους. Βλέποντας ὁ αὐθέντης τὴν ταλαιπωρίαν ἐκείνων τῶν πτωχῶν, ἐσύναξεν αὐτοὺς καὶ τοὺς ἔδωκε μερικὴν τροφήν, ἔπειτα τοὺς ἐμοίρασεν εἰς τοὺς ἄρχοντας
 25 ἀπὸ εἴκοσι, τριάντα, δέκα, πέντε εἰς τὸν καθένα, καθ' ὅσον ἠδύναντο νὰ τοὺς θρέψωσιν ἐκεῖνον τὸν χειμῶνα, οἱ δὲ πλούσιοι ἔστελλαν εἰς τὴν Λεχίαν καὶ ἀγόραζαν σιτάρι καὶ μαλαῖ καὶ ὅ,τι ἤμποροῦσαν, καὶ ἐπουλήθη ἢ μέρτσα τὸ μαλαῖ δέκα γρόσια. Ἔδωκεν ὁ Θεὸς καὶ ἔγινεν ἐκεῖνος ὁ χειμῶν ἐλαφρὸς ὅπου σχεδὸν χιόνι δὲν ἔπεσε καὶ δὲν ἐχρειάσθησαν οἱ
 30 ἄνθρωποι ξύλα πολλὰ καὶ ἡ πρασινάδα ἀπὸ τοὺς λόγγους καὶ ἀπὸ τὸν κάμπον δὲν ἔλειψε διὰ τὰς βροχὰς καὶ ἔσκαπταν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἔβγαζαν ρίζες καὶ κάποια χόρτα εὕρισκαν εἰς τὰ βουνὰ καὶ εἰς τὰς κοιλάδας καὶ ἔτσι ἔτρωγαν καὶ ἔζησαν τὸν χειμῶνα ἐκεῖνον. Τὸ δὲ ἔαρ, ἔβρεξε πάλιν καλῶς καὶ ἀντάμειψεν ὁ Κύριος, ὁ παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος, ὁ οἰκτείρων καὶ κυχρῶν τετραπλοῦν τὴν ζημίαν καὶ ταλαιπωρίαν καὶ θλίψιν τῶν
 35 ἀνθρώπων, ὅτι ἔγινεν εὐθηνία μεγάλη εἰς ὅλους τοὺς καρπούς, πολὺ κρασί, πολὺ ψωμί, πολὺ μέλι, ὥστε ὅποιος εἶχεν ἑκατὸν μελίσσια ἔπαιρνε τετρακόσια γρόσια καὶ εἰς τὰ ζῶα ὑγεία μεγάλη, ὅπου εὐτυχέστερος χρόνος δὲν ἔτυχεν ἀπὸ πολὺν καιρὸν εἰς τὴν Μολδοβίαν. Ἀπὸ ἓνα σακκὶ
 40 μαλαῖ, ὅπου ἔσπειραν, πολλοὶ ἐπήρασιν ἕως ἑκατὸν σακκία, ἀμὴ ἀπὸ τὰ πενήντα || παρακάτω κανεὶς δὲν ἐπήρε. Ὅσαύτως καὶ τὸ ψωμί καὶ κριθάρι, 754 ἔγινεν ἀπὸ τὸ συνηθισμένον περισσότερον καὶ τὰ χορτάρια καὶ τὰ πωρικὰ πολλὰ καὶ ὅσον σπόρον εἶχαν σπείρει τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ φθινόπωρον τὸ περασμένον, ἐφύτρωσε τότε καὶ ἔγινεν ὑψηλὸν ὅπου ἐκρύπτετο
 45 ὀρθὸς ἄνθρωπος μέσα. Πλὴν ἐπειδὴ κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἀδελφὴ τῇ χαρᾷ

nu primeau la timp cele trebuincioase și fiindcă erau din fire oameni dezordonați, răpeau și mîncau bucatele săracilor și prădau dughenele, încît în fiecare zi domnul trebuia să asculte plîngeri și să trimită pe căminarul Alexandru să facă îndreptare.

Așa a trecut iarna. Iar zisul general nu se mulțumea numai cu atîta, ci trimitea pe oamenii săi și la granița Ardealului și ispitea pe unguri. Nemții, aflînd aceasta, s-au plîns la Poartă, căci începuseră atunci tratativele de pace, și a venit firman ca generalul să plece de aici și să meargă la Bender. Așadar, domnul le-a dat toate cele de trebuință și s-au dus la Bender, dar făcînd și acolo aceleași furtișaguri Ibrahim-pașa a spînzurat pe cîțiva dintre ei; pe urmă împărăția i-a ridicat și de acolo și i-a trimis în Rumelia.

În al treilea an al domniei lui Mihai vodă, împărăția a făcut pace cu nemții, lăsîndu-le Belgradul, Timișoara și Craiova cu satele și cu pămînturile din jurul lor. Tot într-acest an și în Moldova și în Țara Românească a fost mare nerodire și oamenii fugeau care încotro putea, ca să găsească pîine. Și era mare scumpete, căci nu s-a făcut nici un fel de rod și nici poame din pricină că toată vara n-a plouat și mulți dintre oamenii săraci, care nu aveau făină, mîncau rădăcini de papură și umblau pe drumuri cerșind pîine ca să nu moară. Domnul, văzînd suferințele acestor săraci, i-a adunat și le-a dat puțină hrană și pe urmă i-a împărțit pe la boieri, dînd fiecăruia cîte 30, 20, 10 sau 5 oameni, după puțința fiecăruia, ca să-i hrănească într-acea iarnă. Cei bogați trimiteau în Țara leșească de cumpărau grîu, mei și ce mai puteau. Atunci s-a vîndut merța de mei cu zece lei. A dat Dumnezeu de a fost iarna aceea ușoară, aproape că n-a căzut zăpadă, așa că oamenii nu au avut nevoie de lemne multe. Și deoarece din pricina ploilor n-a lipsit verdeața din păduri și din cîmpii, oamenii săpau pămîntul din munți și văi și scoteau rădăcini și buruieni cu care se hrăneau într-acea iarnă. Primăvara a plouat iarăși bine și Dumnezeu cel care pedepsește și iarăși iartă, cel care se milostivește și dă cu împrumut, a răsplătit paguba, suferința și supărarea oamenilor, dîndu-le împătrit, căci a fost multă ieftinătate la toate roadele. S-a făcut mult vin, multe grîne, multă miere, încît cine avea o sută de stupi lua patru sute de lei; și vitele erau sănătoase, așa că de mult Moldova n-a cunoscut un an mai îmbelșugat. De la un sac de mei semănat, mulți au luat pînă la o sută de saci, dar mai puțin de cincizeci nimeni n-a luat. De asemenea și grînele și orzul s-au făcut mai mult ca de obicei și finul și poamele s-au făcut multe, și toată sămînța semănată toamna trecută și vara a răsărit și au crescut semănăturile atît de înalte, încît se putea ascunde în ele un om stînd în picioare. Dar, precum zice Platon, bucuria este sora

ή λύπη και δέν εύρίσκεται εις τήν φύσιν τών όντων καλόν όπού νά μήν έχη και μεμιγμένον κακόν μεθ' έαυτοϋ, μήτε κακόν όπού δέν έσυγκεράσθη με καλόν, διεδέχθη τόν λιμόν, λοιμός και έγινε τó καλοκαιρί έκεινο εις τήν Μολδοβίαν πανοϋκλα, ήτις έβάσταξεν έξ μήνας και άπέθανον πολλοί και 5 όσοι έγλύτωσαν από τήν πείναν, τότε άπέθανον. Και τοϋτο, καθώς πās νουνεχής ήμπορεί νά τó καταλάβη, είναι διά νά μήν ύπερηφανεύεται ό άνθρωπος όσον μέγας και άν είναι, αλλά νά ένθυμάται πώς είναι γή, και σποδός, και σκώληξ.

Βλέποντας ό αύθέντης Μιχαήλ βόδας πώς και από τήν αίτιάν τών 10 Κατάνων και Τατάρων έφυγαν πολλοί άνθρωποι και έπήγασιν εις άλλους τόπους και μακρινούς και όλίγοι έξ αυτών ήλθαν, και από τήν πείναν και από τήν πανοϋκλαν όμοίως πολλότατοι έφυγον, και άπέθανον και εις αιχμαλωσίαν Τατάρων περιέπεσον οϋκ όλίγοι και ό τόπος άδυνάτησε και δέν ήμποροϋσε νά συναχθῆ τó βασιλικόν χαράτσι, καθώς τυχαίνει νά 15 δίδεται, έκαμεν άναφοράν εις τήν βασιλείαν, άναφέροντας τήν κατάστασιν τοϋ τόπου και τήν πτωχείαν και πέμποντας και άρχοντας διά νά δείξωσι τῆ βασιλεία διά ζώσης φωνῆς τήν ανάγκην τοϋ τόπου και νά παρακαλέσωσι και αυτοί εκ στόματος νά κάμη έλεος εις τήν πτωχήν τήν Μολδοβίαν νά τούς άπαντέξη ίκανούς χρόνους τó χαράτσι και τó πεσκέσι και 20 νά μήν τó ζητηῆ όλον.

Ή βασιλεία οϋν σπλαγχνισθεισα, έδωκε μεράτι εις τόν τόπον ότι εις τρεις χρόνους νά μη δίδωσιν εις τήν βασιλείαν όλον τó χαράτσι και πεσκέσι, μόνον τó μισόν χαράτσι και από τó πεσκέσι δέκα χιλιάδας γρόσια και ύστερα 755 || από τρεις χρόνους νά δίδωσι τó χαράτσι άκέραιον και 25 είκοσιτέσσαρας χιλιάδας γρόσια άπάνω εις τó χαράτσι και από τó μπαργιαμλίκι πάλιν ώσαύτως τó σωστόν και εις έξ χρόνους νά έχη ό τόπος νά άποπληρώνη όλον του τó χρέος πρós τήν βασιλείαν. Ήτι τοϋ έκαμαν και αύτήν τήν συγκατάβασιν, ότι οί χαβαλετζήδες νά μήν πληρώνωνται ειϋθς όπού νά ύπάγωσιν εις τήν Μολδοβίαν (διατι ήρχοντο οί χαβαλετζή- 30 δες και έζητοϋσαν ειϋθς τήν πληρωμήν και έδιδον μεγάλην ενόχλησιν τῶ αύθέντη όπού δέν ήμποροϋσε νά τούς πληρώση έξ έτοιμού) αλλά νά τούς πληρώνη με τέταρτον μέρος τοϋ χρόνου, ήγουν από τρεις μήνας έως τρεις μήνας και έαν έλθη ό χαβαλές εις τó τέταρτον όπού τó έπλήρωσε άλλω χαβαλετζῆ πρωτύτερα νά άπαντέξη νά περάση έκεινο τó 35 τέταρτον και εις τó άλλο νά πληρώνεται, όχι νά ένοχλῆ και νά πειράζη τόν ήγεμόνα.

Έν εκείνω τῶ έτει ό Μιχαήλ βόδας θέλοντας νά πάρη τούς άνθρώπους τῆς τσάρας όπού είχαν φύγει εις τó Χοτίνι διά τά βαρέα δοσίματα από τούς Τούρκους τούς τιμαρληδες εις τών όποιων τά χωρία κατέφυγον, 40 έβγαλε φερμάνι και έγραφεν εις τόν Μουσταφά-πασάν τοϋ Χοτινίου, όνπερ έστειλαν ύστερον από τó ριθέν κάστρον εις τήν Τραπεζοϋντα, ότι νά δώκη τούς άνθρώπους τῆς Μολδοβίας τῶ αύθέντη. Έκεινοι λοιπόν όπού είχασιν δεχθῆ τούς άνθρώπους εις τά χωρία τους διά νά μήν χάσωσι τó όφελος τῆς έργασίας αυτών δέν ήθελαν νά τούς δώσωσι και τούς εκρυσ- 45 πταν, άρνούμενοι αυτούς. Ό δέ Διαμαντῆς, καπικεχαγιάς τοϋ αύθέντου, έστεκεν επιπόνως και εξῆτει νά τοϋ δοθοϋσιν οί άνθρωποι. Οί τιμαρληδες γοϋν και ζαϊμηδες, μη θέλοντες νά δώσωσι τούς άνθρώπους διατι τούς έχρειάζοντο, είπον τῶ καπικεχαγιᾶ: «γράψον τῶ αύθέντη νά μήν ζητηῆ

mîhnirii și că nu există în natura ființelor bine care să nu fie amestecat și cu rău, și nici rău care să nu se fi contopit cu binele; a urmat într-acea vară în Moldova, după foamete, epidemie de ciumă, care a ținut șase luni, și mulți dintre acei care scăpaseră cu viața după foamete au murit atunci. Și aceasta, după cum orice om înțelept înțelege, este ca să nu se mîndrească omul oricît de mare ar fi el, ci să-și amintească că este țărîină, cenușă și vierme.

Dar Mihai vodă, văzînd că din pricina cătanelor și tătarilor mulți au fugit în alte locuri depărtate, dintre care puțini s-au întors, că de asemenea din pricina foametei și ciumei foarte mulți au plecat din țară sau au murit, că mulți au căzut în robie la tătari și că țara a slăbit și nu se putea strînge haraciul împărătesc așa cum era orînduit să se dea, a făcut jalbă la împărăție, arătînd starea de sărăcie a țării. A trimis și cîțiva boieri pentru ca să descrie și prin viu grai nevoile țării și să se roage și ei ca împărăția să se milostivească de săraca Moldova, să păsuiască cîțiva ani haraciul și peșcheșul și să nu le ceară în întregime.

Împărăția, milostivindu-se, a dat țării un berat ca timp de trei ani să nu dea tot haraciul și peșcheșul, ci numai jumătate din haraciul, iar din banii peșcheșului numai zece mii de lei, iar după trei ani să dea haraciul întreg și încă douăzeci și patru de mii de lei peste haraciul obișnuit, precum și bairamlicul să se dea tot așa întreg, și în șase ani țara să-și împlinească toată datoria către împărăție. Împărăția i-a mai făcut domnului încă o înlesnire, adică havalegii să nu fie plătiți îndată ce sosesc în Moldova (deoarece havalegii veneau și cereau imediat împlinirea sumelor și pricinuiau domnului mare supărare, căci nu putea să plătească îndată), ci să plătească în sferturi, adică din trei în trei luni, și dacă va veni havalea în timpul unui sfert care a fost plătit mai înainte altui havalegiu, acest din urmă havalegiu să aștepte să treacă acel sfert ca să fie plătit în cel următor, fără să supere și să necăjească pe domn.

Într-acel an, Mihai vodă, vrînd să ia înapoi de la turcii timarlii pe oamenii țării, care din pricina dărilor grele fugiseră la Hotin și se refugiaseră în satele acelor timarlii, a obținut firman pentru Mustafa-pașa al Hotinului, care mai tîrziu a fost trimis de la zisa cetate la Trapezund, ca să dea domnului pe oamenii Moldovei. Dar acei care primiseră pe acești oameni în satele lor nu voiau să-i dea, ca să nu piardă folosul de pe urma muncii lor, și tăinuindu-i se fereau să-i predea. Iamandi, chehaiaua domnului, stăruia însă și cerea să i se dea oamenii, dar timarlii și zaimii, nevrînd să dea pe oameni deoarece aveau nevoie de ei, au spus capuchehaiei: « scrie domnului să nu mai ceară pe oameni, căci

τούς ανθρώπους ὅτι τούς χρειάζομεσθην καὶ χωρὶς αὐτῶν τὸ κάστρον δὲν ὠφελεῖται καὶ ἡμεῖς ὅλοι νὰ δώσωμεν ἄρσι πῶς ἐδεχθήκαμεν καὶ ἔχομεν τέσσαρας χιλιάδας ἀνθρώπους τῆς τσάρας εἰς τὴν σκέπην μας καὶ νὰ παρακαλέσωμεν τὴν βασιλείαν νὰ κατεβάσῃ ἀπὸ τὸ χαράτσι τὸ δόσιμον τῶν τόσων σπιτιῶν», ἀμὴ δὲν τὸ ἔστερξεν, ἀλλὰ πάλιν ἔστεκεν ἐπιπόνως, τῇ δυνάμει τοῦ φερμανίου, ἢ νὰ πάρῃ τούς ἀνθρώπους. Εἶπον αὐτοὶ τῷ 756
 5 καπικεχαγιᾶ: «Τὸ κακὸν ὁποῦ θέλομεν νὰ κάμωμεν ἡμεῖς τῷ αὐθέντη εἶναι περισσότερον παρὰ τὸ κακὸν ὁποῦ ἔχει ἀπὸ τούς φυγόντας ἀνθρώπους». Μὴ θέλοντας δὲ ὁ αὐθέντης νὰ ἀκούσῃ λόγον, αὐτοὶ ἔσοφίσθησαν 10
 μίαν ψιλὴν μηχανὴν διὰ νὰ τὸν βλάψωσιν εἰς τὸ εἰσόδημα καὶ ἀκολούθως νὰ φέρωσι ζημίαν εἰς τὸν τόπον, καθὼς καὶ ἔφεραν. Συναθροισθέντες ὅλοι οἱ ἀγάδες ζαῖμ καὶ ἐρπάπη τιμάρ εἰς ἓνα τόπον, ἐφεύρον καὶ ἐπενόησαν πῶς τὸ σύνορον ὁποῦ ἔχει τὸ Χοτίνι, δὲν εἶναι τὸ ἀληθινὸν καὶ παλαιὸν σύνορον ἀλλὰ ὀλιγώτερον καὶ μικροτέρα περιοχὴ, τὸ δὲ παλαιὸν 15
 εἶναι ἀπὸ τὸν Προῦτον ἕως κάτω εἰς τὸν Νίστρον καὶ ὁ πρῶν αὐθέντης τῆς Μολδαβίας Νικόλαος ἔδωκεν ἄσπρα τῷ θανόντι Δαμάτ-πασᾶ καὶ παρέβλεψεν ἐκεῖνο τὸ σύνορον. Καὶ τώρα τὸ Χοτίνι, ἔχοντας ὀλίγον τόπον, δὲν ἔμπορεῖ νὰ ζήσῃ, καὶ παρακαλοῦσι νὰ στείλωσι γραφέα διὰ νὰ τὸ περιγράψῃ καὶ νὰ τὸ πάρῃ ἀπὸ τὴν Μολδοβίαν νὰ δώσῃ ἐκεῖνον τὸν 20
 τόπον πρὸς τὸ Χοτίνι. Ἡ βασιλεία ἐπίστευσε τὰ λόγια τῶν Χοτινιῶτων καὶ εὐθὺς ἔστειλε τὸν Μουσταφά-ἀγάν, γραφέα, καὶ ἐπῆγε μὲ τούς Χοτινιῶτας εἰς τὸ Τσερναούτσι καὶ ἀπὸ τὸ Σαραφινέτσι ἄρχισαν νὰ κατεβαίνωσι κάτω καὶ νὰ συνορίζωσι τὸν τόπον καὶ ἐπῆρασιν ὅλον τὸ τσινοῦτον τοῦ Τσερναουτσίου ἕως εἰς τὸν Προῦτον, ὅπου εἶναι τὸ πολίχνιον τοῦ 25
 Τσερναουτσίου, καὶ ὄντας καιρὸς τῶν πανηγύρεων, ἐπῆρασι τὰ γιαρμαρόκια ὁποῦ γίνονται εἰς τὸν τόπον τοῦ Τσερναουτσίου καὶ ἔβαλεν εὐθὺς ὁ Μιρζάς-πασάς, ὁποῦ ἦλθεν εἰς τὸ Χοτίνι μετὰ τὸν Μουσταφά-πασάν, ἀνθρώπους ἐδικούς του κριτὰς καὶ τελῶνας καὶ ὁ δεφτερδάρης ταχσιλδάρηδες καὶ ἐσύναξαν τὰ τέλη ἀπὸ τὰ χωρία καὶ ἐπῆρασι μόνον ἀπὸ τὸ κου- 30
 μέρκι τῶν ἀλόγων καὶ βοῶν δέκα χιλιάδες γρόσια, διατὶ ἦτον πολλὰ βόδια τῆς πραγματείας καὶ ἄλογα διὰ πούλημα ὁποῦ ἔμελλεν αὐτὰ νὰ τὰ πάρῃ ὁ βάμες Γρηγοράσκος Ποζατζόγλους διὰ τὸν αὐθέντην καὶ μὲ τὰς ἄλλας πραγματείας καὶ τέλη, ἄλλας δέκα χιλιάδας γρόσια ἐζημιώθη καὶ ἄλλας δέκα χιλιάδας ἐξοδίασεν ἕως νὰ τὸ πάρῃ τὸν δεύτερον χρόνον, ὅταν 35
 τὸ ἐπῆρε πάλιν ἢ διὰ συνδρομῆς τοῦ κυρίτη Μανολάκη Ἰωάννου κιοურ- 757
 τση-μπάση εἰς τὴν βασιλείαν καὶ μετὰ ταῦτα ἐπῆρε τὰ εἰσοδήματα ἐκείνων τῶν ἀγρῶν ὁποῦ ἀπελάμβανον οἱ ἐντόπιοι.

Τῷ τετάρτῳ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ αὐθεντίας, ἡ βασιλεία ἐμετάθεσεν εἰς τὸ Βενδέρι τὸν Μιρζά-πασάν καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔστειλεν τὸν Ἀμπτή-πασάν 40
 ὁποῦ ἦτον εἰς τὸ Μισίρι ἡγεμῶν, ὅστις ἀπέρασεν ἀπ' ἐδῶ τὸ ἔαρ. Καὶ ἐβγήκεν εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ ὁ αὐθέντης καὶ τὸν ἀντάμωσεν εἰς τὴν Ζίζιαν, ὑπὸ τὰς σκηνάς, καὶ τοῦ ἔδωσε σημεῖα φιλίας καὶ προστασίας ὁ πασάς, φοραίνοντας καβάδια τοὺς ἄρχοντάς του κατὰ τὴν συνήθειαν καὶ

ne trebuie; că fără ei cetatea nu va fi de nici un folos, că noi toți o să dăm arz la împărăție să arătăm că am primit și avem sub oblăduirea noastră patru mii de oameni din țara Moldovei și o să ne rugăm ca împărăția să scadă din haraciu darea pentru atâtea case ». El n-a primit însă, 5
 756 ci tot stăruia în baza firmanului || să ia pe oameni. Atunci ei au spus capuchehaiei: « noi vom pricinui domnului mai multă pagubă decât cea pe care o are el de pe urma plecării acestor oameni din țară ». Deoarece domnul n-a vrut să dea ascultare vorbelor lor, aceștia au născocit o uneltire iscusită ca să păgubească mai întâi pe domn în venitul lui și apoi 10 să păgubească și țara, precum au și făcut. Adunându-se deci la un loc, zaim-agalele și erbapi-timarliii au scornit că hotarul Hotinului nu este cel vechi și adevărat, ci este mai îngust și cuprinde o întindere mai mică, pe când cel vechi se întindea de la Prut pînă jos la Nistru; că fostul domn 15 al Moldovei Nicolae a dat răposatului Damad-pașa o sumă de bani ca să treacă cu vederea acel hotar și acum Hotinul, avînd o întindere mică, ei nu au cum să trăiască, de aceea se roagă de împărăție să trimită un hotarnic ca să scrie și să ia acel pămînt de la Moldova și să-l alipească la Hotin. Împărăția a dat crezare spuselor hotinliilor și a orînduit îndată 20 ca hotarnic pe Mustafa-aga, care, ducîndu-se cu hotinliii la Cernăuți, au început să coboare de la Sarafinești, hotărnicind locul. Au luat întreg ținutul Cernăuților pînă la Prut, unde este tîrgușorul Cernăuților, și deoarece tocmai atunci era vremea bîlciurilor, au luat locurile din ținutul 25 Cernăuților unde se făceau iarmaroacele. Mîrza-pașa, care a venit la Hotin după Mustafa-pașa, a orînduit îndată oameni de-ai săi judecători și vameși, iar tefterdarul a trimis pe tahsildarii săi de au strîns taxele de pe la sate și au luat numai de la vama cailor și boilor zece mii de lei, deoarece 30 erau mulți boi și cai de vînzare; acești bani trebuia să-i strîngă vameșul domnului, Grigorașcu Bozagioglu. Domnul a mai avut încă o pagubă de zece mii de lei de la celelalte mărături și taxe și a mai cheltuit încă 757 zece mii de lei pînă să ia înapoi ținutul în anul următor, || cu ajutorul lui Manolachi Ioan¹, chiurci-bașă al împărăției. Apoi a luat domnul 35 veniturile acelor pămînturi de care se foloseau pămîntenii.

În al patrulea an al domniei lui Mihai vodă, împărăția a mutat pe Mîrza-pașa la Bender și în locul lui a trimis pe Abdi-pașa, care fusese bei de Misir. Și trecînd pe aici primăvara, domnul i-a ieșit întru întîmpinare și l-a întîlnit la Jijia sub un cort. Pașa a dat dovadă de prietenie și de ocrotire pentru domn și îmbrăcînd, după obicei, cu caftan pe boierii 40

¹ E vorba de Manolachi Ioan Ipsilanti, care era o persoană foarte influentă în acea vreme la Constantinopol, vezi mai jos p. 397 și Atanasie Comnen Ipsilanti, *op. cit.* p. 294–295, 305 *passim*.

τοῦ εἶπε: «Θέλεις εὐχαριστηθῆ ἀπὸ λόγου μου καὶ θέλεις εἰπεῖ πὼς ἡῦρες ἓνα βεζίρην τῆς βασιλείας τῶν Ὀθωμανῶν, ὁποῦ εἶναι ἀληθινὸς βεζίρης». Καὶ ἀληθινά, τοιοῦτος ἦτον ὁ Ἄμπτη-πασά, μεγαλοπρεπέστατος, δικαιοκρίτης, φρονιμώτατος, ὁποῦ εἰς τὸν καιρὸν ὁποῦ ἔζησεν εἰς τὸ Χοτίνι, 5 ὅπου καὶ ἀπέθανε, πολὺ ὄφελος εἶχεν ὁ τόπος ἀπὸ λόγου του. Τοὺς κλέπτας τῆς Λεχίας ὁποῦ ἤρχοντο εἰς τὴν Μολδοβίαν, τοὺς ἐξάλειψεν ὁ ἡγεμῶν, ὥστε εἰς τὴν Μολδοβίαν, εἰς τὸν καιρὸν του, ἤμποροῦσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ περιπατοῦσιν, ὡς φασί, μὲ τὰ φλωρία εἰς τὸ χέρι.

Διὰ τῆς καλοκαγαθίας τοῦ Ἄπτῆ-πασᾶ, ἐπιχειρίσθη ὁ αὐθέντης νὰ 10 ἐβγάλη τοὺς Τατάρους Νογάηδες ἀπὸ τὸν τόπον ὁποῦ εἶχαν κυριεύσει αὐτοὶ εἰς τὴν Μολδοβίαν καὶ ὁ τρόπος ὁποῦ τὸν ἐπήρασιν εἶναι οὗτος, ὄνπερ ἡ ἱστορία τὸ καλεῖ νὰ τὸν φανερώσωμεν.

Ὅταν ἦλθον οἱ Μοσχόβοι νὰ πολεμήσωσιν εἰς τὸ Χούσι μὲ τοὺς 15 Τούρκους, καθὼς εἶπομεν, τὰ χωρία ὁποῦ ἦτον εἰς τὴν ἄκρην τῆς Μολδοβίας ἔφυγαν διὰ νὰ μὴν πατηθῶσιν ὑπὸ τῶν στρατῶν, τόσον τούρκικων, ὅσον μοσχόβικων, τὰ ὅποια εἶναι εἰς τὴν μερίαν τοῦ διωρισμένου εἰς κατοικίαν τοῖς Τατάρους τόπον παρὰ τῆς βασιλείας Χαλήλ-πασᾶ συνορί λεγόμενον. Καὶ ἀφοῦ ἐνικήθησαν οἱ Μοσχόβοι καὶ ἐμίσευσαν, πρὶν νὰ 20 ἔλθωσι πάλιν τὰ χωρία εἰς τὸν τόπον τους, οἱ Τατάροι ὁποῦ κατοικοῦσιν εἰς τὸ Χαλίλ-πασᾶ συνορί, ὅπερ εἶναι ἡ παλαιὰ Βεσσαράβια, δραξάμενοι καιροῦ διὰ νὰ ἐκτανθῶσι πρὸς τὴν Μολδοβίαν, λέγοντες πὼς δὲν τοὺς χωρεῖ ὁ τόπος τοῦ Χαλίλ-πασᾶ, ἥ ὅτι ἐπληθύνθησαν. Συνεβουλευθήσαν 25 ἀνάμεσόν τους οἱ μινζάδες, εἰς τοὺς ὁποίους ἦτον προεστῶς ὁ Τζαοῦμ μινζάς, ἄνθρωπος ἀξιωματικός, ὄνπερ εἶχε κάμει ἡ βασιλεία εἰς τὸ Βεν-δέρνι μπέγην, καθὼς εἶχαν καὶ εἰς τὴν Οὐζοῦν πολλοὺς χρόνους οἱ Τατάροι μπέγην διατεταγμένον παρὰ τῆς βασιλείας καὶ εἶχεν αὐτὸ τὸ ὄφικιον ἕως οὗ ἀπέθανεν. Ἐπῆγαν οὖν εἰς τὸν τότε χάνην καὶ ἀνέφεραν τὴν ὑπό- 30 θεσιν ὁποῦ ἦτον ὁ Δεβλέτ Γεράης χάνης τοῦ Χατζῆ Σελῆμ Γεράη ὁ υἱός, ὅστις θέλοντας νὰ τοὺς βοηθήσῃ ἔγραψεν εἰς τὴν βασιλείαν πὼς αὐτὸς ὁ τόπος εἶναι εὐκαιρὸς καὶ βασιλικὸς (μὴν ἀναφέροντας ποσῶς πὼς εἶναι τῆς Μολδοβίας) καὶ παρὰ νὰ στέκῃ εὐκαιρὸς καὶ ἀκατοίκητος, κάλλιον νὰ τὸν δώσῃ εἰς τὰ δύο γένη τῶν Τατάρων, ὁποῦ λέγονται Ὀράκογλου τὸ ἔν καὶ Ὀρουμπέτογλου τὸ ἄλλο διὰ νὰ κατοικήσωσι καὶ νὰ ἐκτανθῶ- 35 σιν, ὅτι ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον κάθονται δὲν τοὺς χωρεῖ.

Ἡ βασιλεία κατὰ τὴν ἀναφορὰν τους πιστεύσασα, ἔστειλε γραφέα καὶ ἔγραψε τὸν τόπον, ὁποῦ αὐτοὶ ἔλεγον εὐκαιρὸν καὶ χωρὶς νοικοκύ- 40 ρην, ἀρξάμενος ἀπὸ τὸ σύνορον τοῦ Χαλίλ-πασᾶ ἕως εἰς τὸν Νίστρον ποταμόν, κατὰ μάκρος τριάντα δύο ὥρων δρόμου καὶ κατὰ πλάτος πρὸς τὴν Μολδοβίαν δύο ὥρων δρόμον. Ἐπειτα ἔκαμαν χοτζέτι καὶ ἔγράφη εἰς τὸν βασιλικὸν κώδικα καὶ τὸν ἔδωσαν τοὺς Τατάρους νὰ κάθωνται καὶ νὰ τὸν ὀρίζωσιν, οἱ δὲ Μολδοβάνοι ἐζημιώθησαν τὸν ἀγρόν τους. Καὶ τὰ δέκατα ἐκείνου τοῦ τόπου νὰ τὰ δίδωσι πρὸς τὸν συνάζοντα τὰ δέκατα τῶν Νογαϊλῆδων παρὰ τῆς βασιλείας. Οἱ μολδοβάνοι ἄρχοντες τότε μὴ

lui, a spus: « Vei rămîne mulțumit de mine și vei spune că ai găsit un vizir al împărăției otomane care este adevărat vizir ». Și într-adevăr așa a fost Abdi-pașa; preamăreț, judecător drept, preaițelept, așa că tot timpul cît a stat la Hotin, unde a și murit, țara a avut mult folos de pe urma lui. Domnul a stîrpit și pe tîlharii care veneau în Moldova din Țara leșească, așa că în timpul lui Mihai vodă se spune că oamenii puteau umbla în Moldova cu galbenii în mînă.

Prin bunăvoința lui Abdi-pașa, Mihai vodă a încercat să scoată și pe tătarii nogai dintr-un loc al Moldovei ocupat de ei. Vom arăta mai jos, așa cum cere povestirea faptelor, în ce chip au luat ei acest loc.

Cînd au venit moscalii la Huși, precum am spus, ca să se bată cu turcii, satele de la marginea Moldovei au fugit pentru ca să nu fie călcate de oștirile turcești și moschicești. Aceste sate sînt înspre partea locului numit hotarul lui Halil-Pașa, orînduit de împărăție pentru șederea tătariilor. După ce moscalii au fost bătuți și au plecat, înainte ca oamenii să se întoarcă în satele lor, tătarii care erau așezați la hotarul lui Halil-Pașa, adică vechea Basarabie, au profitat de acest prilej ca să se întindă spre Moldova, spunînd că s-au înmulțit și nu le mai ajunge hotarul lui Halil-Pașa. || S-au sfătuit deci mirzaccii între ei, între care mai mare era Giaum-mîrza, om vrednic, pe care împărăția îl făcuse bei la Bender, unde a rămas pînă la moarte, precum au avut tătarii bei și la Ozu, orînduit de împărăție timp de mai mulți ani. Au mers deci la hanul de atunci Devlet Gherei, fiul lui Hagî Selim Gherei, și au povestit acest lucru, care, vrînd să-i ajute, a scris împărăției că acest loc este nelocuit și împărătesc (nu a pomenit nicidecum că ținea de Moldova), și în loc să stea nelocuit mai bine să-l dea celor două neamuri de tătari, care se cheamă unul Oracoglu și celălalt Orumbetoglu¹, să locuiască acolo și să se întindă, căci ținutul unde locuiesc nu le mai este îndeajuns.

Împărăția, dînd crezare arzului, a trimis hotarnic de a scris locul despre care ei spuneau că este nelocuit și fără stăpîn, începînd de la hotarul lui Halil-Pașa pînă la riul Nistru, lung cale de 32 de ceasuri și lat către Moldova cale de 2 ceasuri. Pe urmă au făcut hoget și l-au trecut în condica împărătească și au dat locul tătariilor să-l locuiască și să-l stăpînească, păgubind astfel pe moldovenii de pămînturile lor. Iar zeciuiala acestui loc s-a hotărît s-o dea omului împărătesc care strîngea zeciuiala de la tătarii nogai. Boierii moldovenii, neputînd atunci să împiedice acest

¹ Despre triburile nogailor și organizarea lor în 1755 vezi M. de Peyssonel, *Mémoire sur l'état civil, politique et militaire de la Petite-Tartarie, envoyé en 1755 aux ministres du roi*, publicat mai tîrziu în *Traité sur le commerce de la Mer Noire*, Paris, 1787 p. 300—309.

- δυνάμενοι νὰ ἐμποδίσωσι διὰ τὴν φυγὴν τοῦ Δημητράσκου Καντεμίρ, ὅστις ἀποστάτησε καὶ ἐμαύρισε τὸ ὄνομα τῶν Μολδοβανῶν, ἄφησαν τὸ πρᾶγμα καὶ ἐπέρασαν. Ἦλθεν ὕστερον ὁ Νικόλαος βόδας καὶ ἐνήργησεν εἰς τὴν Πόρταν νὰ παρῆ ὁ τόπος ὀπίσω, ἀμὴ δὲν τοῦ ἐβόλεσε νὰ τὸν γυρεύσῃ, 5
 διατὶ μετετέθη εἰς τὴν Βλαχίαν. Ὅθεν ὁ Μιχαὴλ βόδας μετὰ τὴν νίκην τῶν Κατάνων καὶ τὴν ἀρπαγὴν ὅπου ἔκαμαν οἱ αὐτοὶ Τατάροι εἰς τὸν τόπον, ἠβουλήθη νὰ τοὺς ἐκβάλῃ ἀπὸ τὸν τόπον τῆς Μολδοβίας καὶ νὰ παρῆ 10
 πάλιν τὸν τόπον εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Καὶ δὴ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἀπτή-πασᾶ, διὰ συνδρομῆς του, ἢ ὅπου ἔκαμεν ἄρζι τὴν ὑπόθεσιν, πῶς 759
 δὲν εἶναι ἔτσι καθὼς τὴν ἐπαράδωσαν εἰς τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ εἶναι τῆς Μολδοβίας ὁ τόπος καὶ παρακαλεῖ τὴν βασιλείαν νὰ δώσῃ πάλιν τὸν τόπον ὀπίσω. Καὶ ἔφερε φερμάνι ἀπὸ τὴν βασιλείαν καὶ ἔβαλεν ὁ πασᾶς ἐπιστάτην τὸν Ἀλῆ-ἀγάν, τὸν γαμβρόν του, καὶ τὸν καδὴ τοῦ Χοτινίου, 15
 τὸν Μουσταφά-ἐφέντη, καὶ ἄρχοντας τοῦ τόπου μερικοὺς: τὸν Κωνσταντῖνον σπαθάρην Κωνστάκη, καὶ τὸν βόρνικον Δόνιτς, καὶ τὸν μέγαν ποστέλνικον Κωνσταντῖνον Ἰωάννου καὶ ἄλλους καὶ ἐπήγασι καὶ περιῆλθον καὶ ἐπερίγραψαν τὸ σύνορον ὅλον τῆς Μολδοβίας ὅπου εἶναι ἀπὸ τὸ χανδάκι τοῦ Τραϊανοῦ βασιλέως Ρωμαίων ἕως εἰς τὸν Νίστρον, καθὼς φαίνεται. Καὶ ἐμαρτύρησαν πολλοὶ Τοῦρκοι γέροντες, πῶς ὁ τόπος, ὃν 20
 ἐπήραν μετὰ δόλου οἱ Τατάροι, εἶναι τῆς Μολδοβίας. Ὅσαύτως καὶ δώδεκα χωρία, ὅπου ἐπήρασιν οἱ Μπενδερλήδες, τὰ ἐπήρασιν ὀπίσω, καὶ παρὰ τῶν Τατάρων τὸν ἀρπαχθέντα τόπον, ἔδωσαν πάλιν τῇ Μολδοβίᾳ μετὰ πολλὴν λογομαχίαν καὶ ἔξοδον ἄσπρων πολλῶν. Ἐβαλε καὶ ὁ χάνης τοῦ Κριμίου Σεβδὲτ Γεράης καὶ τὸν γιालῆ-ἀγαστὴν καὶ Κεμάλ-ἀγάν 25
 ὀνόματι, μαζί μὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ περιῆλθον δίδοντες εἰδήσιν τοῖς Τατάροις νὰ σηκωθῶσιν ἀπὸ τὸν τόπον ἐκεῖνον. Ὅμως οἱ Τατάροι, ἀγαπῶντες νὰ κάθωνται εἰς τὸν τόπον τῆς Μολδοβίας διατὶ εἶναι καρπερὸς καὶ αὐτοῖς ὠφέλιμος, ἔδραμον εἰς τὸν γιालῆ-ἀγαστὴν καὶ τὸν ἐπαρακάλεσαν διὰ νὰ μεσολαβήσῃ εἰς τὸν Μιχαὴλ βόδα; τάζοντας νὰ δίδωσι τὸ δέκατον τῶν γεννημάτων τῷ αὐθέντη, καὶ ἀπὸ ἓνα ρούπι¹ εἰς τὸ κάθε σπιτί τὸν χρόνον καὶ ἀπὸ κάθε στόγουρο χορταρίου ἓνα ρούπι καὶ ἀπὸ τὰ πρόβατα καὶ ἄλλα ζῶα τὸ δόσιμόν τους καὶ νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ καθήσωσιν εἰς τὸν τόπον. Ὁ δὲ αὐθέντης διὰ τὸ ὄφελός του ἐδέχθη τὸ πρόβλημα καὶ ἔταξε νὰ τοὺς ἀφήσῃ. Λοιπὸν ἦλθον μερικοὶ μιρζάδες καὶ τῶν δύο γενῶν 30
 εἰς τὸν αὐθέντην καὶ συνομιλήσαντες, ἐσυμφώνησαν καὶ ἔκαμαν γράμμα βουλλώνοντάς το ὅλοι καὶ ἀπέμειναν πάλιν εἰς τὸν ἴδιον τόπον καὶ καταχρησθέντες, ἐπήρασι καὶ περισσότερον τόπον καὶ σχεδὸν τὸ πέρα μέρος τοῦ Προῦτου ὅλον τὸ ἐκυρίευσαν. ἢ
- Τῷ δὲ ἐβδόμῳ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ ἡγεμονίας, ἐπέρασαν ἀπ' ἐδῶ ἓνας 760
 40 ἀποκρισιάρης, ὀνόματι Ποπίλ, Λέχος, ὅστις ἦλθεν ἀπὸ τὴν Λεχίαν εἰς τὸ Χοτίνι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἀπτή-πασᾶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ διὰ τῆς Μολδαβίας εἰς τὴν βασιλείαν καὶ τὸν ἔστειλεν ὁ Ἀπτή-πασᾶς ἕως εἰς τὸν Προῦτον, εἰς τὸ Στεφανέστι, μὲ δύο φλάμπουρα Λιπκάνων, ἀμὴ ὁ αὐθέντης δὲν ἔστειλεν ὀμπρὸς του στρατιώτας, ἀλλὰ μόνον τὸν καμινάρην Ἀλέξανδρον μὲ 45
 τοὺς δούλους του, διὰ τὸ ὅποιον ἐπαραπονέθη καὶ ἐκάκισε καὶ ἤθελε νὰ ἐγκαλέσῃ τὸν αὐθέντην εἰς τὸν πασάν, ὅμως ὁ καμινάρης ἐμεταχειρίσθη

¹ In ms. este ρουσι.

lucru din pricina fugii lui Dimitrașcu Cantemir, care hainindu-se a pătat numele moldovenilor, au lăsat așa lucrurile. A venit apoi Nicolae vodă care a făcut jalbă la Poartă ca să ia locul înapoi, dar n-a izbutit pînă la mutarea sa în Țara Românească. Deci Mihai vodă, după biruința asupra 5 cătanelor și după jaful pe care acești tătari l-au făcut în țară, a vrut să-i scoată din pămîntul Moldovei și să ia iarăși locul sub stăpînirea sa.

759 Așadar, s-a trudit pe timpul lui Abdi-pașa și cu ajutorul lui, || căci acesta a făcut arz pentru această pricină, că nu este așa cum a fost înfățișată 10 împărăției, ci locul este al Moldovei și deci ruga împărăția să-l dea înapoi. Pașa a adus firman împărătesc și a pus bumbașir pe ginerele său Ali-aga și pe cadiul Hotinului Mustafa-efendi și o seamă de boieri pămînteni: pe Constantin Costachi spătarul, pe Donici vornicul, pe Constantin 15 Ioan, vel postelnic, și pe alții, care ducîndu-se au umblat și au scris întregul hotar al Moldovei, care începe de la șanțul lui Traian, împăratul romanilor, și merge pînă la Nistru, precum se vede. Și mulți turci bătrîni au mărturisit că locul luat de tătari cu viclesug este al Moldovei. Atunci s-a 20 luat de la tătari locul răpit, precum și 12 sate ce le luaseră benderliii și le-au înapoiat Moldovei, după ce s-a făcut însă multă gîlceavă și s-au cheltuit și mulți bani. Hanul Crimeei Saadet Gherei a trimis pe ial-agasi, anume Kemal-aga, care împreună cu boierii au cutreierat locul și au înștiințat 25 pe tătari că trebuie să plece de acolo. Dar tătarii, vrînd să stea și mai departe pe acest pămînt roditor al Moldovei, de la care aveau foloase, s-au dus la ial-agasi și l-au rugat să mijlocească pe lîngă Mihai vodă, făgăduind că vor da domnului zeciuala grînelor și cîte o rubea ¹ de fiecare 30 casă pe an și cîte o rubea de stogul de fîn și darea oilor și a celorlalte vite, dacă îi va lăsa să stea pe locul acela. Domnul, găsind propunerea avantajoasă, a primit-o și a făgăduit să-i lase. Au venit deci la domn cîțiva mîrzaci din cele două neamuri, care, după ce au stat de vorbă și 35 s-au învoit, au dat domnului un zăpis cu pecetea lor și au rămas iarăși pe locul acela. Dar ei s-au întins cu de la sine putere și mai departe și au luat mai toată partea de dincolo de Prut. ||

760 În al șaptelea an al domniei sale a trecut pe aici un sol leș, anume Popil, care a venit din Țara leșească la Hotin pe timpul lui Abdi-pașa 40 și de acolo, trecînd prin Moldova, a mers la împărăție. Abdi-pașa l-a trimis pînă la Prut, la Ștefănești, cu două steaguri de lipcani. Domnul însă n-a trimis întru întîmpinarea lui ostași, ci numai pe căminarul Alexandru cu slugile lui. Pentru acest lucru, solul s-a plîns și s-a supărat și a vrut 45 să-l pîrască pe domn la pașă, dar căminarul, cu supunere și cu blîndețe

¹ În textul grecesc avem forma ροῦσι, probabil e vorba de ροῦπι., rubea și de aceea am tradus prin rubea; în Pseudo-Amiras (p. 139) avem cuvîntul ort.

πολύην ταπεινωσιν και θυμαλόγητα λόγων, προφασισόμενος πιθανώς και ταύλους του πως εκείνην την παρταξί, όπου ήθελε να γίνη εις τον κάμ-
 5 τον όπου τινας δεν την βαπει, την εφύλαξε να την κάμη εις τον Λιασι,
 5 της και αβέηη από τον σκοπον του. Οταν λοιπόν εφθεασεν εις το Λιασι,
 εβγαλεν να αλαγι και μια παρταξί να ανδρωσεν όπου εις κανενα αποκρι-
 σίτην δεν εγινε ποτε, πειμποντας ο αβέλητης τον αβεφαδον του εμπροσθεν
 του εις προσηντισιν και άλλους άρχοντας. διό και εις χυαριστήηη κατά
 10 πολύα ο αποκρισίτηνης και επτήγεν εις το Λαάτσι και εως εκει τον εου-
 νοδουσεν ο καμινάτης και εγύρισε ηε γράμματα παρ' αυτον εβχαριστικα.
 Ο δε αποκρισίτηνης επτήγεν εις την Πόλιν δια τας υποθεσεις του όπου
 εβρων την πανουκλάν, εχασε δεκα και εττα ανθρώπους εδικοβς του, από
 δε τα ζητήματα του κανενα δεν εκατόρθωσεν και εγύρισεν άπρακτος πα-
 15 λιν από την Μοδαβίαν και τότε ουδέεις των άρχόντων επτήγεν εις αυτον
 δια την υποψίαν της πανουκλας, άλλα μόνον εκεινοι όπου τον εδωσαν
 τα χρωδών, ήγουν άλογα και τροφάς.

ΕΜΠΗΞΜΟΣ ΠΑΣΙΟΥ

1725 Τὼ δὲ ἐπτακισχίλιοιστῶ διακοσιοστῶ τριακοστῶ τρίτῳ χροῶν, ἐν-
 20 νὰ τῶ δὲ τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ, ἐγινεν εἰς τὸ Λιασι ἐμπρησμός μέγας και
 παρὰδοξός, διότι ἐξαιφνης, δὲν ἤξευρω ἀπὸ ποῦ ἐβγήκειν ἡ φωτιά και ἐν
 ταυτῷ ἕνας σφοδρότατος ἀνεμος ὅπου ἐπῆρε τὴν φωτίαν και τὴν ἐπριτε
 ἀπὸ οἰτι εἰς οἰτι, και ἀπερνοῦσεν ἀπὸ οἰτι οἰτι ἀπῶν και ἕκαε
 τὸ τρίτον και πᾶλιν ἢ ἀπ' ἐκεἶ εἰς τὸ πειμπτον, και εἰς κοντολόγιαν ἀπὸ 761
 25 τὸ μέρος τῶν Κεραμῶν ἀρχισε και ἐφθασεν εἰς τὴν αὐθεντικὴν κοῦρην
 εἰς μίαν ὥραν, και οἰντας τὸ δεξιὸν μέρος τῆς πλάτης τῆς ἀρχοντικῆς
 και τὸν Ἅγιον Νικόλαον, εἰπειτα τὴν κοῦρην και ἀπὸ τὴν κοῦρην ἐπῆ-
 ῶηεν εἰς τὰ οἰτια ὅπου εἰναι εἰς τὸ γιάζον τοῦ Μπαχάουτου και τὰ
 ἕκαυσε. Και ἐκ τούτου ἠμπορεῖ να καταλάβῃ πᾶς τις πόσον διαστήμα
 εἰναι και τί σφοδρότητα ἀνεμου ἦτον, χωρὶς καταγλιδὸς ἢ βροχῆς, μὴ-
 30 νον ἤρηός ἀνεμος. Και ὄντας ἐρινοὺς καρπός, εὐθὺς ἔβαλε και τὴν ἐφτια-
 σεν ὁ αὐθεντης καθὼς φαίνεται, δι' ἐπιστάσις τοῦ ἐν ἀρχοῦσι μεγάλου
 σπαθήη Κωνσταντίνου Κωνστανῆ, ἀπὴ δὲν τὴν ἐτελεῖσε δια τὸ στενὸν
 τοῦ καιροῦ.
 35 Ο Μιχαὴλ Βόδας ἕκαε νεωτερισμοὺς εἰς τὴν τῶραν οἰ εἰς τὸν
 40 καιρὸν τοῦ ἐβγαλε δεσέτινα διπλήν εἰς ὄλους ἐπίσης, πρᾶγμα ὅπου ἄλλοι
 αὐθενταί πρωχότεροι ἐκείνου δὲν τὸ ἐκαμαν. Και ἄλλα δεσέτιματα ὅπου ἐση-
 κωσεν ὁ Νικόλαη Βόδας καθὼς και τὸ μισὸν βεδναρῖον και τὸ πογολαρι-
 40 σια εἰς τὴν πηνιρτα και πολύαι ἀδικιαὶ ἐγίνοντο δι' αὐτὸ, ὅτι τὸ ἐπου-
 τον, ὅλα τὰ ἐπῆρεν σωστά. Ἐβγαλε δὲ και κρηαρῖον ἀπὸ πέντε γρό-
 τωσεν ὁ Νικόλαη Βόδας καθὼς και τὸ μισὸν βεδναρῖον και τὸ πογολαρι-
 45 σια εἰς τὸν, εἰπειτα τὸ ταιγγαναρῖον, ὅπου εἶχε τὸ δεσέ ο Νικόλαη
 50 Βόδας ηε ἀφορισθὸν τοῦ πατριάρχου τῆς Ἱερουσαλήη να μὴ ἐβγή, τὸ
 ἐβγαλε καθε χροῶν. Ὑστερον δὲ ἐβγαλε και βακαρῖον δύο φορές, ὅπου

s-a scuzat și i-a făgăduit că primirea cu alai ce era să se facă pe câmp, unde n-o vede nimeni, a lăsat s-o facă la Iași, și așa solul s-a înduplecat și s-a lăsat de hotărîrea sa. Deci cînd a ajuns la Iași, domnul a trimis 5
 într-un întîmpinarea lui un alai cum nu s-a făcut niciodată pentru alt sol. În fruntea alaiului era fratele domnului și alți boieri, așa că solul a rămas foarte mulțumit. De la Iași, acesta s-a dus la Galați și a fost însoțit pînă acolo de căminar, care apoi s-a întors cu scrisori de mulțumire, iar solul 10
 s-a dus la Constantinopol pentru treburile sale. Acolo, fiind epidemie de ciumă, a pierdut 17 din oamenii săi și s-a întors în Moldova, fără să izbutescă să termine vreuna din treburile sale. Atunci însă, de frica ciumei, nici un boier nu i-a ieșit înainte, ci numai acei care i-au dat cele trebuin- 15
 cioase, adică cai și hrană.

ARDEREA IAȘILOR

În anul 7233, adică în al nouălea an al domniei lui Mihai Racoviță 1725
 s-a întîmplat la Iași un mare și ciudat foc, deoarece acest foc a pornit dintr-o dată, nu știm de unde, și, împins de un vînt foarte puternic, 20
 ardea casele una după alta sau trecea peste două case și ardea pe a treia
 761 și de acolo iarăși || trecea la a cincea. Pe scurt, focul a pornit dinspre partea Căramidarilor și a ajuns într-un ceas la Curtea domnească, arzînd partea dreaptă a pieței boierești și biserica Sfîntul Nicolae. Pe urmă a 25
 ars Curtea domnească, apoi de la curte focul a sărit la casele de lîngă iazul Bahluiului și le-a ars și pe acestea. Din toate acestea se poate înțelege ce vînt puternic, uscat și fără ploaie a fost, dacă focul s-a întins pe o întin-
 dere așa de mare. Și, fiind vreme de primăvară, domnul a pus îndată de 30
 a reclădit curtea, precum se vede, sub epistasia marelui spătar Constantin Costachi, dar n-a terminat-o din pricina timpului prea scurt.

Mihai vodă a introdus multe lucruri noi în țară; a scos desetină
 îndoită pentru toți, ceea ce nu făcuseră alți domni mai săraci decît el. 35
 Iar alte dări, pe care Nicolae vodă le desființase, precum și jumătatea din vădrărit și pogonărit, Mihai vodă le-a scos toate în întregime. A mai scos și crîșmărit, cîte cinciseci lei de pivniță, și multe nedreptăți se făceau cu acest crîșmărit, căci îl vindea, iar cumpărătorii crîșmăritului se duceau 40
 și luau cît le era voia și de la acei care nu aveau pivnițe, ci numai cîte o butie. A scos și prisăcărit, cîte doi galbeni de prisacă. Cu prisăcăritul și cu desetina a nimicit stupii oamenilor. A scos și morărit, care de asemena nu fusese altă dată; pe urmă, țigănăritul, pe care Nicolae vodă îl legase cu blestem de la patriarhul Ierusalimului să nu-l scoată nimeni, el 45
 îl scotea în fiecare an. Apoi a scos și văcărit de două ori, pe care ceilalți

δὲν τὸ ἔβγαλαν ἀπὸ πολλοὺς χρόνους οἱ αὐθένται οἱ ἄλλοι καὶ πάλιν τὸ χρέος τοῦ δὲν τὸ ἐπλήρωσε. Μόνον ἔδανείζετο καθ' ἑκάστην καὶ σχεδὸν τὸ δευτέρῳ τῶν δανεικῶν δὲν ἔλειπεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ, διὸ καὶ ἔμεινε καταχρεωμένος, ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶχε τὴν πρέπουσαν φροντίδα διὰ τὰ πλη-
5 ρῶν τὸ χρέος τοῦ.

1726

Τῷ δὲ ἑνδεκάτῳ χρόνῳ τῆς αὐθεντίας τοῦ, ἔχοντες οἱ ἄρχοντες οἱ Βλάχοι μὲ τὸν αὐθέντην τοὺς τὸν Νικολάη βόδα διαφορὰν καὶ παράπονον, ὡς λέγουσι, ἔφυγόν τινες καὶ ἦλθον εἰς τὴν Μολδοβίαν, ἐν οἷς ἦτον καὶ ὁ Νικολάης μέγας λογοῖ ἢ θέτης ὁ Ρουσσέτος, τῶν ὁποίων ἢ φυγὴ λέ- 762
10 γουσι νὰ ἐγίνε διὰ παρακινήσεως καὶ γραμμάτων τοῦ Μιχαὴλ βόδα, θέλοντος νὰ βλάβῃ τὸν αὐθέντην τῆς Βλαχίας, ἐγκαλῶντας τὸν εἰς τὴν Πόρταν ὡς ἄδικον, ἴσως καὶ τὸν μαζιλεύσωσι καὶ δώσωσι τὴν αὐθεντίαν ἐκείνην τοῦ λόγου τοῦ, ὅπου τὴν ἐζήτει πρὸ πολλοῦ. Καὶ τοὺς ἔφερον εἰς τὸ Γιάσι καὶ εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Γαλατᾶ, ἐσυνομίλησε μετ' αὐτῶν καὶ τοῦ ἔτα-
15 ξαν νὰ τὸν κάμουν αὐτὸν αὐθέντην μὲ ὑπόσχεσιν πολλῶν προσόδων καὶ κέρδους.

Ἀκούσας δὲ ὁ αὐθέντης τῆς Βλαχίας πὼς οἱ ἄρχοντες ἔφυγον εἰς τὴν Μολδοβίαν, ἔκαμεν ἀναφορὰν εἰς τὴν βασιλείαν καὶ ἔστειλε τὸν Χησὴμ Μεχμέτ-ἀγάν, καπιτζή-μπάσην, εἰς τὸν Μιχαὴλ νὰ ζητήσῃ τοὺς ἄρ-
20 χοντας ἀπ' αὐτόν, αὐτὸς δὲ τοὺς ἐφευγάτισε καὶ δὲν τοὺς ἔδωκεν, ἀλλ' ἐπιπόνως ἔστεκεν εἰς τὴν Πόρταν νὰ μαζιλεύσῃ τὸν αὐθέντην τῆς Βλαχίας, τάζοντας καὶ μίαν ποσότητα ἄσπρων. Ὁ αὐθέντης δὲ τῆς Βλαχίας, εἶχεν εἰς τὴν Πόρταν πολλοὺς φίλους καὶ βοηθοὺς καὶ μάλιστα τὸν τότε δραγουμάνον τῆς βασιλείας Γρηγόριον Γκίκα, ὡς ἀνεψιὸν τοῦ, ὁ ὁποῖος
25 μετὰ καὶ ἄλλων φίλων καὶ μεγιστάνων τῆς Πόρτας ἐβοηθοῦσε καὶ δὲν ἔλειπε νὰ ἐμποδίζῃ τὴν ζημίαν τοῦ Νικολάη βόδα καὶ νὰ τὸν δεφενδεύῃ. Ὅμως δὲν ἔπαυον αἱ διαβολαὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν εἰς τὴν Πόρταν, ἕως οὐ ἔβαρέθη ἡ Πόρτα ἀπὸ τὸ νὰ λαμβάνῃ τοιαῦτα γράμματα καὶ ἀπὸ τοὺς δύο καὶ νὰ ἀκούῃ νὰ λέγῃ ὁ ἕνας τὸ κακὸν τοῦ ἄλλου καὶ νὰ προ-
30 σκλαίεται. Καὶ λοιπὸν ἐπρόβλεπεν εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν τρόπον νὰ παύσωσι τὰ σκάνδαλα ὅπου ἐμπήκασιν ἀνάμεσα εἰς τοὺς αὐθέντας καὶ δὲν παύουν ἀπὸ πολὺν καιρὸν μὲ τὴν μαζιλείαν τοῦ ἐνόος, ὅτι ἂν δὲν μαζιλεύσῃ ἕνα, δὲν ἠσυχάζουσι μήτε αὐτοί, μήτε ἡ Πόρτα. Καὶ ἔτσι ἀποφάσισε νὰ μαζιλεύσῃ τὸν Μιχαὴλ βόδα καὶ εὗρεν εὐλογον νὰ στείλῃ τὸν μέ-
35 γαν δραγουμάνον τῆς βασιλείας Γρηγόριον Γκίκαν εἰς τὴν Μολδοβίαν αὐθέντην. Καὶ ἀγκαλὰ ἡ βασιλεία ἦτον βαρεμένη καὶ πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ βόδα διὰ πολλὰς ἄλλας αἰτίας, ἀμὴ ἦτον καὶ αὕτη ἡ ὕστερη αἰτία, ὡς λέγουσι, τῆς μαζιλείας αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐμαζιλεύθη αὐθεντεύσας χρό-
40 ξένους, καὶ χριστιανούς, ἢ καὶ ἄλλοφύλους, παίρνοντας τὰ ἄσπρα τοὺς 763
δανεικὰ μὲ διαφόρους τρόπους, ὡς εἴρηται, καὶ μηδὲν φροντίζοντας νὰ κάμῃ τὴν ἀποπλήρωσιν αὐτῶν κατὰ τὴν ἀπαίτησιν τοῦ δικαίου, οὐ ἔνεκα καὶ πολλοὶ μὲν τὸν καταρῶνται.

domni de multă vreme nu-l scosese, și cu toate acestea datoria sa n-a plătit-o, ci, dimpotrivă, în fiecare zi se împrumuta. Condica împrumuturilor mai că n-a lipsit pe timpul lui, așa că a rămas împovărat de datorii, deoarece nu avea convenita grijă să le achite.

5

În al unsprezecelea an al domniei sale, boierii munteni avînd, precum se zice, neînțelegeri cu Nicolae vodă și nemulțumiri din partea lui, o seamă dintre ei au fugit și au venit în Moldova, printre care au fost și Nicolae Rusăt, || mare logofăt. Se zice că aceștia au fugit în urma îndemnurilor și scrisorilor lui Mihai vodă, care voia să-i pricinuiască rău domnului Țării Românești, pîrîndu-l la Poartă ca nedrept, cu nădejdea că poate va fi mazilit și i se va da lui acea domnie, pe care o cerea de mult. Și aducîndu-i pe boierii pribegi la mănăstirea Galata din Iași, a stat cu ei de vorbă; iar aceștia i-au făgăduit să-l facă domn și să aibă multe venituri și foloase.

1726

Domnul Țării Românești, auzind că boierii au fugit în Moldova, a dat jalbă la împărăție și a trimis și la Mihai vodă pe capugi-bașa Hisim Mehmed-aga să ceară pe boieri. El însă nu i-a dat, ci i-a ajutat să fugă și stăruia mereu la Poartă pentru mazilirea domnului Țării Românești, făgăduind și o sumă de bani. Dar domnul Țării Românești avea la Poartă mulți prieteni și sprijinitori și mai cu seamă pe nepotul său Grigorie Ghica¹, dragomanul de atunci al împărăției, care, împreună cu alți prieteni și demnitari ai Porții, îl ajuta, îl apăra și oprea tot ce ar fi putut pricinui pagubă lui Nicolae vodă. Pîrile la Poartă însă nu încetau din amîndouă părțile, pînă ce Poarta s-a săturat să tot primească asemenea scrisori de la amîndouă părțile, să-i audă vorbind rău unul de altul, pîrîndu-se și jeluindu-se. Deci a căutat și a găsit mijlocul să facă să înceteze vrajba ce era de multă vreme între cei doi domni, adică să mazilească pe unul dintre ei, căci dacă n-ar fi mazilit pe unul dintre ei n-ar fi avut pace nici ei, nici Poarta. Și așa, Poarta a hotărît să mazilească pe Mihai vodă și a găsit cu cale să trimită domn în Moldova pe marele dragoman al împărăției Grigorie Ghica. Cu toate că împărăția era de mult sătulă de Mihai vodă pentru multe alte pricini, totuși se zice că această ultimă pricină a adus mazilirea lui. Așadar, Mihai vodă a fost mazilit după o domnie de unsprezece ani, în timpul căreia a pricinuit multă pagubă pămîntenilor și străinilor, celor de alt neam și creștinilor, || căci, precum se spune, le lua prin diferite mijloace bani cu împrumut, fără să aibă grijă însă să-i achite, cum cere dreptatea, pentru care pricină mulți îl blestemau.

763

¹ Grigore Ghica a fost dragoman al împărăției între anii 1717 și 1727, vezi M. Gu-boglu, *op. cit.*, p. 108, și Ep. Stamatiadis, *op. cit.*, p. 117.

25 Σεπτεμβρίου
<1726>

Καὶ δῆτα, Σεπτεμβρίῳ ,κε΄, ἡμέρᾳ Κυριακῆ, ἦλθεν εἰς τὸ Γιάσι ὁ υἱὸς τοῦ Ἀπτή-πασᾶ, Ἀλῆ-μπέης, ὁ ὁποῖος ἦλθε καὶ τὸν ἐμαζίλευσε μὲ φερμάνι, χωρὶς νὰ τὸν πειράξωσιν εἰς τὸν βιὸν του καὶ εἰς τὴν τιμὴν του, καὶ μετὰ πέντε ἡμέρας, ἐκίνησε μὲ ὄλον του τὸ σπίτι καὶ τοὺς ἀνθρώπους
5 του ἀπὸ τὸ Γιάσι διὰ τὴν βασιλεύουσαν.

Εἰς τὸν καιρὸν του, ἐκτίσθη μίαν ἐκκλησίαν εἰς τὸ χωρίον Ὀλανέστι λεγόμενον καὶ ἦτον ἐπιστάτης τῆς οἰκοδομῆς ὁ ὀσιώτατος ἐν ἱερομονά-
χοις παπὰ Ἰεζεκιήλ, ἡγούμενος τότε τοῦ Κοποῦ, εἰς τὴν ὁποίαν διὰ νὰ
10 μὴν ἐξοδιάσῃ ἄσπρα, ὅλα τὰ χρειώδη μὲ προσταγὴν καὶ μὲ ὀρεντουγιάλαν
τὰ ἐπῆρε.

Ἦγάπα ὁ Μιχαὴλ βόδας τοὺς Λάζους τοὺς Τούρκους πολλὰ καὶ
ὑπὲρ τὸ δέον τοὺς ἐτίμα. παίρνοντας δανεικὰ παρ' αὐτῶν, καὶ τέλος πάν-
των διώρισε καὶ τὰ εἰς τοὺς μουσαφίρηδες διδόμενα τσοχάτλαζα νὰ τὰ
ἐξοδιάζῃ κάποιος Χασάνης καὶ νὰ παίρνη τὰ ἄσπρα ἀπὸ τὰ σφέρα, ὕστε-
15 ρώντας τοῦ εἰσοδήματος τούτου τοὺς οἰκείους ἄρχοντας. Καὶ ἀποροῦσαν
πολλοὶ διατὶ τὸ ἔκαμνεν αὐτό, ὕστερον ὅμως ἐφάνη ἡ αἰτία πῶς ἦτον διὰ
νὰ ἐξοδιάζῃ τὰ τῶν ἰδίων του καὶ ἂν συνέβη κανένα ἀριστερόν σύμπτω-
μα, νὰ τὰ ζημιωθῇ, καθὼς καὶ ἠκολούθησε, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἐπληρώθη
ὅσα ἐξωδιάσεν. Εἶχε δὲ καὶ τὴν σλουζιαρίαν εἰς τὸν λογαριασμόν του καὶ
20 ὅσα ἀχαμνὰ πρόβατα εἶχεν, ὅλα τὰ ἔσφαξε καὶ τὰ ἐξώδευσε εἰς τὴν σλου-
ζιαρίαν. Αὐθαδίαζαν δὲ καὶ οἱ στόλνικοὶ του πολλὰ εἰς τὸ παζάρι καὶ
ἐπαιρνον ὅτι εὕρισκον βιαίως, ρίπτοντες εἰς τοὺς πωλητὰς ὅσα ἄσπρα
ἤθελον αὐτοί. Καὶ ὁ Μιχὰλ βόδας παρέβλεπε τὸ τοιοῦτον καὶ ἐγίνετο,
καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄρχοντας ἐδανείσθη ἄσπρα καὶ δὲν τὰ ἔδωκεν, οὐ
25 ἔνεκα, τὸν ἐμίσησαν ὅλοι οἱ ἄρχοντες ὡς τόσον, ὅπου ἀποφάσισαν νὰ
φύγωσι, καὶ βέβαια ἂν δὲν ἐμαζιλευέτο, ἔφευγον ἐκεῖνες τὲς ἡμέρες. Τοι-
οῦτος λοιπὸν ἔφάνη ὁ Μιχαὴλ βόδας τῶρα ὕστερα.

Τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ἐσυνέβη ἓνα πρᾶγμα εἰς τὴν Μολδοβίαν, ὅπου εἶ-
ναι ἄξιον θαυμασμοῦ, ὅθεν δὲν ἠθέλησα νὰ σιωπήσω διὰ νὰ εὐρεθῇ γε-
30 γραμμένον εἰς τὰς ἐρχομένας γενεάς. Τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα, οἱ Ἑβραῖοι
ὅπου κατοικοῦσι εἰς τὸ παζάρι τοῦ Ὀνιτσκάνιου, ἐν τῷ τσενούτῳ τοῦ
Ὀρχεγιού, ἓνα παιδί ὡς πέντε χρόνων ἐκλεψαν καὶ τὸ ἔβαλαν εἰς μίαν
πίμνισαν καὶ ἐκεῖ συνήχθησαν οἱ ἄλλοι Ἑβραῖοι καὶ ἔφεραν (καθὼς αὐ-
τοὶ ὕστερα ὠμολόγησαν) μίαν σκάφην πλήρη νεροῦ ζεστοῦ καὶ ἐπλυναν
35 τὸ παιδίον. Ἐπειτα ἔδεσαν τὸν αὐλὸν του εἰς τὴν ἀκροβυστίαν του μὲ
κλωστήν καὶ ἔρραψαν καὶ τὸν ἀφεδρῶνα του μὲ βελόνι καὶ ράμμα. Μετὰ
ταῦτα τὸ ἔβαλαν γυμνὸν εἰς μίαν πούτιναν καὶ ἄνοιξαν τὰς φλέβας τῶν
χειρῶν του, τῶν βραχιόνων δηλαδὴ καὶ ποδῶν καὶ ἔκαμαν καὶ ἄλλας τρυ-
πίδας μὲ σουβλί καὶ τὸ πετσί, ἦτοι τὸ δέρμα, τοῦ μετώπου αὐτοῦ τὸ ἔγδα-
40 ραν (καθὼς ἐφάνη ὅταν τὸ ἔφεραν, προστάξει τοῦ Μιχαὴλ βόδα εἰς τὸν
Ἅγιον Νικόλαον καὶ τὸ ἔθαψαν) καὶ ἔτσι ἔτρεχε τὸ αἷμα του εἰς τὴν
πούτιναν ἀπὸ ὄλον του τὸ κορμί καὶ ἐπιπτε εἰς ὀλίγον νερόν, ὅπου ἦτον
εἰς τὴν πούτιναν. Καὶ ἀφοῦ ἀπέθανε τὸ παιδίον, ρεῦσαντος τοῦ αἵματος

764

Deci, la 25 septembrie, într-o duminică, a venit la Iași cu firman Ali-bei, fiul lui Abdi-pașa, și l-a mazilit, fără să se atingă însă de viața și de cinstea lui. După cinci zile, Mihai vodă a pornit cu toată casa și cu toți oamenii săi de la Iași spre Constantinopol.

25 septembrie
<1826>

În timpul domniei sale, Mihai vodă a zidit o biserică în satul numit Olănești¹. Epistat la această zidire a fost preacuviosul între ieromonahi preotul Ezechiil, pe atunci egumen la mănăstirea de la Copou. Pentru ca să nu cheltuiască banii săi, domnul a luat toate cele trebuincioase cu poruncă și orînduială.

5

Mihai vodă iubea mult pe turcii lazi și îi cinstea peste măsură; se împrumuta de la ei și pînă la urmă a orînduit ca pentru darurile în stofe și mătăsuri ce se dădeau musafirilor să cheltuiască un oarecare Hasan, care să ia banii de la sferturi, păgubind astfel cu acest venit pe boierii săi mai apropiați. Mulți se mirau de ce a făcut acest lucru, pe urmă însă s-a văzut pricina. Îl punea pe Hasan să cheltuiască pentru ca, dacă se va întîmpla să meargă lucrurile pe dos, să nu se păgubească el, precum s-a și întîmplat, căci acesta n-a primit tot ce a cheltuit. Acest Hasan a luat și slugeria pe seama sa, și toate oile mai slabe le-a tăiat, trecîndu-le în contul slugeriei. Stolnicii lui se purtau cu multă obrăznicie, în tîrg luau cu de-a sila tot ce găseau acolo și aruncau vînzătorilor cîți bani voiau ei, iar Mihai vodă trecea cu vederea și lăsa să se facă acest lucru. S-a împrumutat cu bani și de la toți boierii și nu i-a înapoiat, de aceea toți boierii l-au urît într-atîta, încît au hotărît să fugă, și desigur ei ar fi fugit în zilele acelea, dacă n-ar fi fost mazilit. În felul acesta || s-a purtat Mihai vodă acum în urmă.

10

15

20

25

764

Într-acest an s-a întîmplat un lucru răudat în Moldova, așa că n-am vrut să-l trec sub tăcere, ca să rămînă scris pentru generațiile următoare. Evreii care locuiesc în tîrgul Onițcani din ținutul Orhei au furat în ziua Paștilor un copil, cam de cinci ani, și l-au pus într-o pivniță, unde s-au adunat și alți evrei. Ei au adus acolo (precum au mărturisit pe urmă) o albie cu apă caldă de au scîldat copilul. Apoi au legat cu ață membrul său genital la prepuț și după ce au cusut și anusul cu ac și ață, l-au pus gol într-o puțină, au deschis vinele de la brațe și picioare, l-au împuns și în alte părți cu sula și au jupuit pielea de pe frunte (după cum s-a văzut cînd l-au adus, din porunca lui Mihai vodă, la biserica sfîntul Nicolae și l-au îngropat) și așa sîngele se scurgea din tot corpul lui în puțină în care era și puțină apă. După ce s-a scurs sîngele din trupul copilului

30

35

40

¹ În textul grecesc avem 'Ολανέστι (Olănești); credem însă că este o greșeală și textul trebuie îndreptat în Olășeni, cum este și la Pseudo-Amiras (p. 141), deoarece Olășeni este în Moldova, iar Olănești în Țara Românească.

- αὐτοῦ ἐκ τοῦ σώματος, ἔβγαλαν τὸ παιδί καὶ τὸ ἔρριψαν εἰς τὸν κάμπον διὰ χειρὸς ἄλλου Ἑβραίου, ᾧ περ ἔδωσαν τρία φλωρία διὰ τὸν κόπον του, καὶ τὸ ἔβαλαν εἰς ἓνα ἀμαξάκι καὶ τὸ ἐπῆγεν εἰς τὸν κάμπον καὶ τὸ ἔρριψε τυλιγμένον εἰς μίαν προβείαν. Τὸ αἷμα του δὲ τὸ ἔμοίρασαν αὐτοί,
- 5 βάλοντές το εἰς βαρελάκια, καὶ τὸ ἔστειλαν εἰς τὸν ἀρχιχαχάμην τοῦ Κρακοβίου καὶ εἰς τὸν χαχάμην τοῦ Τουμπασσαρίου, καὶ ἄλλο ἔθαψαν εἰς τὴν πίννιτσαν μὲ τὸ βαρελάκι καὶ ἔλεγον πῶς εἶναι βισινάπι.
- Ἦ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ παιδίου, ἔχοντες μόνον αὐτὸ τὸ παιδίον, ἐπεριπατοῦσαν γυρεύοντές το εἰς τὸ χωρίον ἀπὸ τὸ μεγάλο Σάββατον,
- 10 ὅπου εἶχε χαθῆ, εἰς ὅλα τὰ σπίτια, μήπως καὶ ἔμεινε πουθενά, ἢ μήπως καὶ τὸ ἐπῆρε κανένας Τοῦρκος ἢ Τάταρος καὶ τὸ ἐπῆγεν εἰς τὸ Βενδέρι, καθὼς συνηθίζουσι νὰ κλέπτωσιν ἀνθρώπους. Οὕτως ἠρώτων τοὺς γείτονας καὶ τοὺς ἐγχωρίους, ὅμως μὴ εὐρίσκοντές το, ἀπελπίσθησαν. Τὴν δὲ Δευτέραν ἢ τῆς διακαινισίμου, ἐρχόμενοί τινες ἀπὸ τὰ χωρία εἰς τὸ ρηθὲν
- 15 πολίχνιον, εὔρον τὸ παιδί εἰς τὸν κάμπον, κοντὰ εἰς τὸν μέγαν δρόμον, καὶ λαβόντες αὐτό, τὸ ἔφεραν εἰς τὸ Ὀνιτσκάνι καὶ τὸ ἔδειξαν. Καὶ καθὼς τὸ εἶδον οἱ ἀνθρώποι, τὸ ἐγνώρισαν, καὶ λαβόντες εἶδησιν οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἔτρεξαν καὶ τὸ εἶδασι καὶ ἐθρηνοῦσαν τὴν ἀδικὸν σφαγὴν. Ἐδωσαν ὁ βόρνικος τῷ σερδάρη Λούπουλῳ εἶδησιν, ὅστις ἦτον ἐκεῖ κοντὰ
- 20 καὶ δραμών, τὸ εἶδε. Ὅθεν καὶ οἱ ἐγχώριοι, ἱερεῖς τε καὶ λαϊκοί, ὑπωπτεύθησαν εὐθὺς μὲ τὸν σερδάρην πῶς εἶναι ἔργον τῶν Ἑβραίων καὶ εὐθὺς ἐπίασε τοὺς προεστοὺς καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τοὺς ἐφυλάκωσε, καὶ τὸ συμβὰν ἐδήλωσε τῷ αὐθέντῃ. Τῇ δ' ἐπαύριον, ἄρχισε νὰ τοὺς δέρνη, καὶ πρῶτον ἐκεῖνον ὅπου τὸ ἔρριξε καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ σπιτονοικοκυροῦ,
- 25 καὶ ὅλοι ἔφαγαν ξυλιές. Καὶ κατὰ πρῶτον ἤρνοῦντο, τέλος ἀπὸ ἓνα καιρὸν καὶ ὕστερον, ἐμαρτύρησεν ἐκεῖνος ὅπου τὸ εἶχε ρίψει πῶς τὸ ἔκαμαν οἱ δύο εἰς τὸ σπίτι τοῦ τρίτου, ἔπειτα τὸν ἐπλήρωσαν αὐτὸν διὰ νὰ ρίψη τὸ σῶμα. Λοιπὸν αὐτοὺς τοὺς τεσσάρους, τοὺς ἔστειλε εἰς τὸν αὐθέντην διὰ προσταγῆς αὐτοῦ εὐθὺς μὲ μεζίλι, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις,
- 30 καὶ καθὼς ἦλθον εἰς τὴν κούρτην, τοὺς ἐφυλάκωσαν καὶ τὴν νύκτα κατ' ἰδίαν τοὺς ἠρώτησεν ὁ αὐθέντης. Καὶ οἱ μὲν τρεῖς ὠμολόγησαν, ὁ δὲ οἰκοδεσπότης, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν πίννιτσαν ἐπράχθη τὸ ἄθεσμον ἔργον, ἠρνεῖτο. Τὸ δὲ ταχὺ ἔκαμε διβάνι καὶ ἔκραξε τοὺς Ἑβραίους ὄλους τοῦ Γιασίου καὶ Τοῦρκους καὶ ἄρχοντας, μικροὺς, μεγάλους, καὶ τοὺς ἐρώτησε
- 35 παρρησίᾳ. Πάλιν οἱ τρεῖς εἰς ὑπήκοον πάντων, λέγοντες τὰ περιστατικά, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, ὠμολόγησαν τίνι τρόπῳ τὸ ἀπαίμαξαν, δείχνοντες καὶ τὰ περούνια ὅπου ἦτον εἰς ἓνα κομμάτι ξύλινον μανίκι τρία ἔμπεπηγμένα καὶ μαχαίρια καὶ ξυράφια ἀλλόκοτα, μὲ τὰ ὁποῖα ἔκαμαν αὐτὸ τὸ ἄθεσμον μυστήριόν τους (ὡς ἔλεγον) διὰ προσταγῆς τοῦ χαχάμη τοῦ Κρακοβίου πρὸς ἄλειψιν ὀμμάτων τῶν γεννωμένων βρεφῶν τοῦ γένους αὐτῶν,
- 40 πρὸς φλιᾶς ἄλειψιν καὶ ἀγιασμὸν Ἰουδαϊκὸν εἰς ἄρτον τῶν ἀζύμων βαλλόμενον καὶ δεισιδαιμόνως ἐσθιόμενον. Ταῦτα λεξάντων τῶν ὑπευθύνων,

și a murit, l-au scos și l-au dat în mâinile unui alt evreu ca să-l arunce pe câmp, dându-i pentru osteneala lui trei galbeni. Acesta a pus cadavrul într-un cărucior și l-a dus pe câmp, unde l-a aruncat învelit într-o piele de oaie. Singele l-au împărțit, punându-l în butoiașe, și l-au trimis marelui haham din Cracovia și hahamului din Dubășari, iar un butoiaș cu sînge l-au îngropat în pivniță, spunînd că este vișinată.

Tatăl și mama copilului, care era singur la părinți, umblau căutîndu-l pe la toate casele satului, de simbăta mare, de cînd dispăruse, gîndindu-se că poate a rămas pe undeva sau poate că l-a luat vreun turc sau tatar, cum obișnuiau ei să fure oameni, și l-a dus la Bender. Ei întrebau pe vecinii și consătenii lor, dar negăsindu-l au pierdut orice nădejde. || În luna din săptămîna luminată însă, venind cîțiva țărani din satele lor la zisul tîrgușor, au găsit copilul pe câmp, lîngă drumul cel mare și, luîndu-l, l-au dus la Onițcani și l-au arătat. Cum l-au văzut oamenii, l-au recunoscut. Părinții lui, prinzînd de veste, au alergat într-acolo și văzîndu-l boceau pentru moartea lui cea nedreaptă. Atunci vornicul a anunțat pe serdarul Lupu, care, fiind acolo aproape, s-a dus și l-a văzut. Toți locuitorii, clerici și laici, împreună cu serdarul, au bănuit imediat că este o faptă a evreilor. Îndată serdarul a prins pe cei mai de vază evrei, împreună cu nevestele lor, și i-a închis, anunțînd în același timp și pe domn de această întîmplare. A doua zi serdarul a început să-i bată; mai întîi pe acela care a aruncat copilul pe câmp, pe urmă pe nevasta aceluia în casa căruia s-a petrecut fapta și apoi toți au mîncat bătaie. La început au tăgăduit, pe urmă însă, după cîtva timp, a mărturisit acela care îl aruncase pe câmp, spunînd că acest lucru l-au făcut doi dintre ei în casa celui de-al treilea și apoi l-au plătit pe el ca să arunce cadavrul. Așadar, acești patru au fost trimiși îndată cu menzil la domn, după cum era poruncă, împreună cu nevestele și copiii lor. Cum au sosit la curte, au fost închiși, iar peste noapte domnul i-a cercetat pe fiecare în parte. Trei dintre ei au mărturisit, numai stăpînul casei, în pivnița căruia s-a făcut nelegiuita faptă, mai tăgăduia. A doua zi dimineața, domnul a făcut divan și a chemat pe toți evreii din Iași, și pe turci, și pe boieri, mici și mari, și i-a întrebat de față cu ei. Cei trei au spus iarăși în auzul tuturor, ca și mai sus, cum s-au petrecut lucrurile și au mărturisit cum i-au luat singele, arătînd și sulele cu care l-au înțepat, trei înfipte într-un mîner de lemn, și niște ciudate cuțite și brice cu care au săvîrșit această nelegiuită taină a lor, precum spuneau, din porunca hahamului Cracoviei, pentru ca să ungă cu acest sînge pleoapele noilor născuți ai neamului lor, precum și pragurile ușilor și să facă aghiazmă evreiască, pe care o pun în azima lor și o mîncă din superstiție. După ce vinovații au mărturisit acestea, domnul

εἶπεν ὁ ἀβθεβντης τοῖς παρσετωσι 'Εβραιοις: «'Οπρε και ακουβετε». Οἱ δὲ 'Εβραιοι ἀπεκρῖθησαν: || «καθως εκαμαν ἄς εὑρουσι».

Τότε ὁ ἀβθεβντης δὲν τους εθαυτωσε, καθως επρεπεν, ἀπὴν τους εφωλά- κωσε. Καὶ εκαμεν ὁ Παναγιωτακης ἕνα ἀνώγαλιον με σαβδία

5 και εββαε τους πηβετας 'Εβραιους γυμνοὺς εἰς ἀνω, παρκατω ἀπὸ τὴν φουναβια, κοντα εἰς τὴν συναγωγὴν ἀβτων και εββαλ σακφην με ζεστον νερον και γυμνον τὸ παιδι του οἰκοδοεσποτου χαχάμου, ὄντας

και ἀπὸ χπόων πέντε, και εστεκεν ὁ ἀρμῆσγη ὁ Παναγιωτης με τὸν

10 ἀπὸ τὸ παιδι,» οἱ δὲ τὸ εἶγλυαν. 'Επειτα εφεραν τὰ περόνια τῷ πατρι ἀβτω και του εἶγλον, δίδοντας τα εἰς τὰ χέρια του: «ζωφῆζον τὸ παιδι

σου». 'Εκενος δὲ, μετὴ θελονταις καὶ τὸ κάμη, τὸν εφοβερῖζαν καὶ τὸν θανα- τώσουν, ὥστε εκραξε τὸν ηπουλογυμνασγη ὁ 'Εβραιος ἀπὸ τὸ ἀνώγαλιον

15 και του εψιθουριεεν εἰς τὸ ὠτιον και ἀβτω τον Παναγιωτην και του εἶε- γεν, ὡς φαίνεται, πόσα πουργια δίδει. 'Απὴν δὲν του ἀρεσαν ὅσα εἰταζαν

και πάλιν μετὰ ηικρον εφεραν τὰ σουβγία και τὰ εἰδία εἰς τὰ χέρια του

καὶ ἀγγυλώση τὸ παιδι του καὶ τὸν εδερναν και του εἶεγαν καὶ τὸ κάμη. 'Αβτω δὲν ἠθέλεν, και πάλιν εκραξε τὸν ηπουλογκυμνασγην και εψιθουρι-

20 ζεν εἰς τὸ ἀβτι και ἀβτω τῷ ἀρμῆσγη και ἀβτω εφρεν πολὸν καιρον ἕως εἰταζαν ὅσα ἠθέλων ἀβτω και ὁ ἀβθεβντης. 'Επειτα, πρὸς τὸ βράδυ,

τους εφωλάκωσαν πάλιν διὰ τὰ εὑρωσι τὰ ἄσπρα και ἕως οὐ καὶ εὑρωσι

τὰ ὅσα εχρειάζοντο, εἰπερασσαν ἠηβερς πολὰς, ἕως οὐ εθεβασεν ὁ 'Εβρα-

ος, ὁπου ἀβτωι εὑθὺς ὁπου τους εἰτισσαν εἶγλαν στειλει εἰς τὴν βασιλευου-

25 σαν, ἀναφεραντες τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τῷ πραραγμεντῷ τῷ πρώτῳ του βεζιρη, ὅστις ἦτον 'Εβραιος και ἀπὸ ἀβτην τους τὴν εἰπῆελεια φαίνεται

πὺς τὸ πρῶγμα ἦτον ἀληθινὸν και ἀβτωι ὄντες πτωισται και ἀρνοῦμενοι,

εδραμον εἰς εκεινον διὰ τὰ θερανεση τὸ σφάλμα των με βοθηεαν τῆς

Πόρτας, με φερμῶνι πρὸς τὸν Μιχαηλ βόδαν προστοκατικὸν καὶ ελευθερω-

30 σγη τους 'Εβραιους. Καὶ εἰτοι τους ἀφησε χωρὶς ἄσπρα, ἴδιον τὰ ὅσα εδωσαν τῷ ἀρμῆσγη, και τῷ ποστειλικῷ, και τῷ ἰατρῷ Καρατζῆ εἶσο-

δισσαν και εἰγῆγαν εἰς τὰ σπτιὰ τους. Δὲν ἠπεκῶθησαν ὅπως οἱ

27 'Εβραιοι με ἀβτω, ἀλλὰ εἶγλον || πὺς τους εἰπῆραι πολὰ πρῶγματα ἀπὸ τὰ σπτιὰ τους και εστειλεν ὁ ἀβτω πραραγμεντης τὸν Ζαρη Μεχ-

35 ητ-ἀγαν με φερμῶνι και τὰ εββαλεν ἀπὸ τὸν σερδάρην, ὃν εἰπομεν, και ἀπὸ τὸ σπτιὰ τους και εστειλεν ὁ ἀβτω πραραγμεντης τὸν Ζαρη Μεχ-

40 βεζιρη εἶγλαν καμει οἱ 'Εβραιοι ἕνα ὄμοιον πρῶγμα εἰς ἕνα παιδι Τουρκὸ- πουλον εἰς τὴν Κωνσταυτινουπόλιν και ὁ πηβεις βεζιρης εκπεβασε δι' ἀπὸ ἄσπρα, ὅτι πρὸ χπόων εβδεκα, εἰς τὰς ἠεβρας του Ἰσιν 'Αλη-πασα

45 Πόρταν και εἰκαλώντας τὸ γένος των 'Εβραιων, διὰ τὰ τους ζῆλιωση ἢ τὸ εἶγλον δι' ἀγάπην του, ἀλλὰ τὸ ἐναντιον εκαμε, γρῶφοοντας εἰς τὴν

50 γράμμα εὑθὺς παρκαλαεστικὸν καὶ ἀφηση τους 'Εβραιους και καὶ παρβαλε- ὁ Μιχαηλ δὲν εδὲχθη τὴν παρκαλάεσιν του ὁπου εἶγρωε πρὸς ἀβτων

Τῆς ὁστις εἰπῆελειας του πραραγμεντου Ραφαηλ ἡ αιτία ἦτον πὺς

le-a zis evreilor care erau de faţă : « Vedeţi şi auziţi ! ». Iar evreii au răspuns :
766 || « Să primească răsplata după fapta lor ».

Domnul nu i-a ucis atunci, cum trebuia să facă, ci i-a închis în temniţă, iar armaşul Panaiotachi a făcut din scînduri o tribună înaltă, puţin mai jos de finărie, lângă sinagoga lor, şi a pus acolo pe sus-zişii evrei 5 dezbrăcaţi. A mai adus acolo o albie cu apă caldă şi copilul gol al hahamului, în casa căruia s-a petrecut fapta, care copil era şi el tot de cinci ani. Atunci armaşul Panaiotachi împreună cu baş-bulucbaşa Gheorghe au spus evreilor : « Scăldaţi acest copil », iar ei l-au scăldat. Apoi au adus 10 sulele şi punîndu-le în mîinile tatălui copilului i-au spus : « Înjunghe-ţi copilul ! ». Deoarece el nu voia să facă acest lucru, îl ameninţau cu moartea. Atunci evreul a chemat pe buluc-başa şi i-a şoptit ceva la ureche şi acesta a chemat la rîndul său pe Panaiotachi; se vede că i-a spus cîte pungi 15 dă evreul, dar Panaiotachi nu a rămas mulţumit cu suma făgăduită. Au adus iarăşi peste puţin sulele şi le-au pus din nou în mîinile lui ca să-şi 15 înjungheie copilul şi îl băteau ca să facă acest lucru. El nu voia şi a chemat iarăşi pe buluc-başa şi i-a şoptit ceva la ureche, şi acesta s-a dus la armaş. Acest lucru a durat multă vreme, pînă ce ei au făgăduit atît cît voia el şi domnul. Pe urmă, către seară, au fost iarăşi închişi, pentru ca să pregă- 20 tească banii, dar pînă să găsească suma trebuincioasă, au trecut multe zile. Între timp însă a sosit la Constantinopol evreul pe care îl trimiseseră ei îndată ce au fost prinşi şi a înfăţişat cele petrecute primului negustor al marelui vizir, care şi el era tot evreu. Din acest fapt se vede că erau 25 adevărate cele spuse şi că ei erau vinovaţi, dar tăgăduiau şi au recurs la acest negustor ca să îndrepte greşala lor cu ajutorul Porţii. În acest sens, Mihai vodă a primit un firman, în care i se poruncea să libereze pe evrei şi i-a lăsat, fără ca ei să dea banii. Astfel ei s-au păgubit numai cu ce au dat armaşului, postelnicului şi doctorului Caragea, şi s-au întors la 30 casele lor. Dar evreii n-au rămas mulţumiţi că au scăpat; ei spuneau || că li s-au luat multe lucruri din casele lor. În acest scop, acelaşi negustor a trimis pe Sari Mehmed-aga cu firman, de a scos lucrurile lor de la sus- 35 zisul serdar şi le-a înapoiat.

Pricina pentru care negustorul Rafail a ajutat pe evrei cu atîta rîvnă a fost faptul că Mihai vodă nu i-a îndeplinit rugămîntea, căci el îi trimisese îndată lui Mihai vodă o scrisoare, rugîndu-l să treacă cu vederea acest lucru pentru el şi să lase pe evrei. Domnul însă a făcut contrarul, a scris la Poartă şi a pîrît neamul evreilor, ca să-i păgubească de bani. 40 El a scris că pe timpul marelui vizir Gin Ali-paşa, cu unsprezece ani în urmă, evreii făcuseră acelaşi lucru la Constantinopol cu un copil de turc, pentru care zisul mare vizir a spînzurat trei evrei. Atunci ei au făgăduit

λείας ἐκείνῳ νὰ ἔχωσι νὰ δίδωσιν εἰς τὴν βασιλείαν ποινὴν χίλια πουργία ἄσπρα, ἐὰν κάμωσιν εἰς τὸν τόπον τῆς βασιλείας ἄλλο παρόμοιον.

Αὐτὰ τὰ ἔπαθεν ὁ αὐθέντης διὰ τὴν λαιμαργίαν του, ὄχι διὰ ζῆλον θεϊκὸν καὶ μὲ τὸ νὰ μὴν ἔστοχάσθη καλῶς τὸ τέλος τοῦ ἐπιχειρήματός του. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἔφθασεν ἡ μαζιλεία του. ||

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΥΘΕΝΤΙΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΓΚΙΚΑ ΒΟΕΒΟΔΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΑΥΤΟΥ

768

Τοῦτος ὁ αὐθέντης ὁποῦ εἶναι ἄξιος ἀθανάτου μνήμης ἦλθεν εἰς τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδοβίας ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἑπτακισχιλιο-
10 στῶ διακοσιοστῶ τριακοστῶ πέμπτῳ, ὁ ὁποῖος ἦτον πρὸς πατρὸς ἐγγονὸς
1726 τοῦ Γρηγόριου Γκίκα βόδα, υἱοῦ τοῦ Γεωργίου Γκίκα βόδα, τοῦ ὁποῖου
Γεωργίου Γκίκα βόδα τὴν ἐνταῦθα αὐθεντίαν διηγῆθημεν ἐν τῇ σειρᾷ τῆς
ἱστορίας, μεθ' ἣν, ἐπειδὴ μετετέθη εἰς τὴν Βλαχίαν διὰ τὴν διόρθωσιν
τοῦ τόπου ἐκείνου, ἐρημωθέντος ἐκ τῆς ἀποστασίας καὶ ἀφροσύνης τοῦ
15 Μίχνα βόδα, εὐλογον εἶναι νὰ ἀναφέρωμεν ὀλίγα καὶ περὶ τῆς ἐκεῖσε
αὐθεντίας αὐτοῦ τε καὶ τοῦ υἱοῦ του Γρηγορίου βόδα καὶ διὰ εὐκρινε-
στέραν τῶν προγόνων τούτου τοῦ αὐθέντου κατάληψιν καὶ διὰ τὴν γει-
τονίαν τῆς τσάρας ἐκείνης ἀφήνοντες τὰ πλείω τοῖς Βλάχοις ἱστορικοῖς.

Διὰ τὰ πολλὰ οὖν ἀτοπήματα καὶ τὴν ἀποστασίαν τοῦ Μίχνα βόδα,
20 θέλουσα ἡ βασιλεία νὰ διορθώσῃ τὴν αὐθεντίαν ἐκείνην, ἔστειλεν ὡς εἴ-
ρηται, τὸν Γεώργιον Γκίκα βόδαν κατ' αὐτοῦ συντροφευμένον μὲ τὸν καλ-
γὰν τοῦ τότε καιροῦ, ὅστις κατὰ τὴν προσταγὴν τῆς βασιλείας ἐπῆγεν εἰς
τὴν Βλαχίαν (καὶ χωρὶς νὰ πολεμήσῃ μὲ τὸν Μίχναν, ἔστοντας καὶ ἐκεῖ-
νος ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Τριγόβιστον, ἠξέυροντας τὸν ἑαυτὸν του πταίστην διὰ
25 τὰ ἔργα του, καὶ ἐπῆγε κρυφίως εἰς τὸν Ρακότσην, ὅπου καὶ ἀφήκε τὰ
κῶλα ὅτι, ὡς λέγουσὶ τινες, τὸν ἐφαρμάκισεν ὁ Ρακότσης) ἐκάθησεν εἰς
τὸν θρόνον του.

Γράφει ὁ βλάχικος χρονογράφος, πῶς καθὼς ἐκάθησεν εἰς τὸν θρό-
νον, ἔκραξεν ὅλους μὲ ἡμερότητα νὰ ἔλθωσιν εἰς τὰ σπίτιά τους καὶ πρὸς
30 ὅλους ἐφαίνετο ἐλεήμων, σπεύδων νὰ ἰθύνῃ καὶ νὰ κυβερνήσῃ τὸν τόπον
ὁποῦ ἦτον διεσπαρμένον ἀπὸ τὴν καταπάτησιν τοῦ στρατοῦ τῶν Τουρ-
κῶν καὶ Τατάρων, ὁποῦ ἐπροξένησεν ἡ ἀγνωσία τῶν Βλαχῶν. Καὶ ὄντας
καιρὸς τοῦ συνάζει τὸ χαράτσι || καὶ νὰ τὸ δώσῃ εἰς τὴν βασιλείαν, ἐδιό-
769 ρισεν ἀνθρώπους νὰ τὸ συνάξωσι. Καὶ καταδρομηθεὶς κάκεισε ὑπὸ τοῦ
35 Κωνσταντίν βόδα, μετὰ τὴν ἦταν καὶ θάνατον τοῦ Ρακότση, ἐνεδυναμώ-
θη μὲ βασιλικά στρατεύματα εἰς τὸ Γκύργκιοβον καὶ πορευθεὶς κατ' αὐ-
τοῦ, τὸν ἐδίωξε καὶ ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἐκάθησεν ὁ Γκίκα βόδας πάλιν εἰς τὸν
θρόνον του. Καὶ ὄντας αὐταὶ αἱ ἀνωμαλῖαι παρὰ τοῦ Κωνσταντίν βόδα
καὶ ὁ τόπος χαλασμένος, καθὼς ἐρρέθη, δὲν ἠμπόρεσε νὰ συνάξῃ τὰ εἰ-
40 σοδήματα, ὅθεν ἔγραψε πρὸς τὸν βεζίρην Κιουπρουλήν τὸν γέροντα, πα-

acelui mare vizir al împărăției să plătească împărăției, drept pedeapsă, o mie de pungi dacă vor mai face și altă dată ceva asemănător pe pământul împărăției.

Toate acestea Mihai vodă le-a pățit din pricina lăcomiei sale de bani, căci n-a arătat rîvnă pentru legile dumnezeiești și n-a chibzuit bine sfîrșitul faptei sale. După cîteva zile i-a sosit mazilirea. ||

5

DESPRE DOMNIA LUI GRIGORIE GHICA VODĂ ȘI DESPRE NEAMUL LUI

Acest domn, vrednic de veșnică pomenire, a venit în scaunul domnesc al Moldovei în anul de la zidirea lumii 7235. El a fost, după tată, nepot al lui Grigorie Ghica vodă, fiul lui Gheorghe Ghica vodă, a cărui domnie în Moldova am povestit-o în cursul istorisirii. Deoarece pe urmă a fost mutat în Țara Românească pentru îndreptarea acelei țări pustiite din pricina hainiei și nechibzuinței lui Mihnea vodă, se cade să spunem cîteva cuvinte și despre domnia lui de acolo, precum și despre domnia fiului său Grigorie vodă, nu numai ca să ne dăm mai bine seama de strămoșii acestui domn, dar și pentru că este o țară vecină. Lăsăm însă pe cronicarii munteni să scrie mai mult despre el.

Așadar, împărăția voind să facă rînduială în acea țară, care a suferit mult de pe urma faptelor nechibzuite și hainiei lui Mihnea vodă, a trimis, cum am spus, împotriva lui pe Gheorghe Ghica vodă împreună cu calga de atunci, care, potrivit cu porunca împărătească, s-a dus în Țara Românească și a ocupat scaunul de acolo, fără să se lupte cu Mihnea, căci acesta, știindu-se vinovat pentru faptele sale, fugise din Tîrgoviște și se duse în taină la Rákóczy, unde a și murit, precum se spune, otrăvit de acesta.

Letopisețul Țării Românești scrie că îndată ce Gheorghe Ghica a ocupat scaunul i-a chemat cu blîndețe pe toți să vină la casele lor și față de toți s-a arătat milostiv, grăbindu-se să facă ordine și bună chivernisire în acea țară, unde populația era risipită din cauza încălcărilor făcute de oștile turcești și tătărăști pricinuite de nepriceperea muntenilor. Deoarece era vremea cînd trebuia să fie strîns haraciul || și să fie predat împărăției, domnul a orînduit oameni ca să-l strîngă, dar a fost izgonit de acolo de Constantin vodă. După înfrîngerea și moartea lui Rákóczy, Ghica vodă s-a întărit la Giurgiu cu oști împărătești și mergînd împotriva lui Constantin vodă l-a izgonit de acolo și s-a așezat iarăși în scaunul său. Dar, din pricina acestor tulburări provocate de Constantin vodă și din pricină că țara era ruınată, precum s-a spus, n-a putut să strîngă veniturile, așa încît a scris marelui vizir Chiuprului cel bătrîn, rugîndu-l sau să-i ierte

ρακαλῶντας ἢ νὰ χαρίσωσιν αὐτῷ τὸ μπαγεράμ-πεσκεσί, ἢ νὰ τὸν συγχωρήσωσιν ἀπὸ τὴν αὐθεντίαν. Καὶ βλέποντας τὸ γράμμα τοῦ ὁ βεζίρης, ἤξεύροντας καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Γρηγόριον, ὁποῦ εὐρίσκετο ἐκεῖ μὲ ὑπηρεσίας τοῦ πατρός του, ὅτι ἦτον ἄνθρωπος ἄξιος, ἀπεκατέστησεν αὐτὸν

5 αὐθέντην, μαζιλεύοντας τὸν πατέρα του, ὄντα ὑπέργηρον, ἢ ὁποῖα μαζιλεία τοῦ ἔγινε μὲ βασιλικὴν προσταγὴν διὰ μέσου τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ-πασᾶ, ὁποῦ ἦτον εἰς τὴν Σιλίστραν.

Ἐρχόμενος δὲ ὁ Γρηγόριος Γκίκας βόδας εἰς τὸν θρόνον τῆς Βλαχίας, ἀγκαλὰ νὰ ἤυρεν αὐτὸν εἰς δυστυχεστάτην κατάστασιν, ἔδωκεν ὁ-

10 μως ὁ Θεὸς τότε εὐφορίαν καὶ εὐθηνείαν πάντων καὶ μὲ τὴν σύνεσιν τοῦ αὐθέντου διωρθῶθη ὁ τόπος ἐκεῖνος.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπιδρομῶντας ὁ Κιμνηὶ Γιάννες τὴν Ἑρδελίαν, διωρίσθη καὶ ὁ Γρηγόριος βόδας μετὰ τοῦ Κιουτσουκ Μεχμέτ-πασᾶ εἰς βοήθειαν τοῦ Ἄπαφῆ, αὐθέντου τῆς Ἑρδελίας, καὶ νικήσαντες τὸν

15 Κιμνηὶ Γιάννην τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα, ἐσκοτώθη καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸν πόλεμον.

Τῷ τρίτῳ δὲ χρόνῳ τῆς αὐθεντίας του, ἐξεστράτευσεν ὁ Κιουπρουλῆς βεζίρης διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἄνω Οὐγγρίαν καὶ ἐπρόσταξε καὶ τοὺς αὐθέντας καὶ συνώδευσαν αὐτῷ, ὅστις ἐκυρίευσεν τὸ Οὐγβάρ καὶ τὸ Γαγκότζι κάστρα καὶ ἄλλους τόπους πολλοὺς καὶ ἐστράφη. Δι' αὐτὴν δὲ

20 τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Γρηγορίου βόδα ὁ μέγας λογοθέτης τοῦ Σερμπάνος Καντακουζηνὸς μετὰ τῶν ἀδελφῶν του καὶ ἄλλων ἀρχόντων ἐπεβουλευθήσαν τῷ αὐθέντῃ των καὶ διηρέθιζον τὰ στρατεύματά του νὰ τὸν ἐγκαλέσωσι πρὸς τὸν βεζίρην, ὡς ἀποστάτην καὶ κακοποιόν. Ὁ δὲ μὲ ὅλον

25 ὁποῦ τὰ ἤκουε, ὑπεκρίνετο πὼς δὲν τὰ ἴξευρεν ἕως οὐ ἀποχαιρετήσας τὸν βεζίρην, ἐκίνησε διὰ τὴν Βλαχίαν ἢ καὶ καθ' ὁδὸν τοὺς ἔκραξεν ἐμ- 770 πρὸς του καὶ τοὺς ἐπετίμησεν ἀπαριθμῶντας τὰ πρὸς αὐτοὺς ἐλέη του καὶ τὴν ἐκεῖνων ἀγνώμονα προαίρεσιν καὶ ἐπιβουλήν, δὲν τοὺς ἔκαμεν ὁμως περισσοτέραν παιδείαν, παρὰ μόνον τοὺς ἔδωκεν εἰς τοῦ βατάχου τῶν

30 ἀπρόδων τὸν λογαριασμόν, τὸ ὁποῖον ἀκούοντας ὁ πατήρ των Κωνσταντῖνος ποστέλνικος, ἔτρεξεν εἰς τὴν Κραγιώβαν, νὰ ἀνταμωθῇ μὲ λόγου του. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ παρὰ τοῦ Στρέε βορνίκου καὶ τοῦ Δημητράσκου βιστερνίκου Καντακουζινοῦ γράμματα ἐφανέρωναν καὶ τὰ ὅσα οἱ τε ἄνθρωποι τοῦ Κωνσταντίνου ποστελνίκου ἐκακολογοῦσαν τὸν Γρηγόριον βόδαν καὶ

35 τὴν ἀψηφησίαν ὁποῦ ὁ ἴδιος ἔδειχνε πρὸς τὸν αὐθέντην του, ἦτον παραξυμμένος ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐδέχθη μὲν, βλοσυρῶ ὁμως ὄμματι, καὶ τὸν ἔλεγε διὰ τὰς ἐπιβουλάς ὁποῦ ἐσκευώρησαν κατ' αὐτοῦ τὰ παιδιά του, φανταζόμενα νὰ γίνῃ αὐθέντης ὁ Σερμπάνος λογοθέτης. Ἐκεῖνος δέ, ἀρνούμενος μεθ' ὄρκων ταῦτα πάντα, ἐξῆλθε πα-

40 ρὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα, ὅστις ἀφοῦ κατεωδῶθη εἰς τὸν θρόνον του, τοὺς μὲν ἄλλους ἀνενοχλήτους ἀπέλυσε, τὸν Σερμπάνον, ὡς φαντασθέντα αὐθεντίαν, ἐσημείωσε μὲ ὀλίγον κόψιμον εἰς τὴν μύτην, ἐξορίζοντας καὶ τὸν πατέρα του Κωνσταντῖνον ποστέλνικον εἰς τὸ Σναγόβι. Καὶ ἐπειδὴ ἔμαθεν ὅτι μήτε ἐκεῖ δὲν ἠσύχαζεν, ἔστειλε καὶ τὸν ἐφόνευσαν.

45 Τῷ δὲ δευτέρῳ χρόνῳ, πάλιν διωρίσθησαν οἱ αὐθένται ἀμφοτέροι καὶ ἐστράτευσαν μὲ τὸν Σεῖδ Χουσεῖν-πασᾶ κατὰ τοῦ Λέβα, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐκστρατείαν ἐνικήθησαν αὐτοὶ τε καὶ ὁ Κιουπρουλῆς βεζίρης ὁποῦ εἰ-

bairam-peșcheșul sau să-i ia domnia. Marele vizir, văzînd scrisoarea lui și cunoscînd pe fiul acestuia Grigorie, care se ocupa cu treburile tatălui său la Constantinopol, și știind că era om vrednic, l-a făcut pe el domn și a mazilit pe tatăl lui, care era prea bătrîn. Mazilirea s-a făcut din poruncă 5 împărătească prin Cara Mustafa-pașa, care se afla la Silistra.

Grigorie Ghica vodă, venind în scaunul Țării Românești, a găsit această țară în cea mai nenorocită stare, dar cu marele belșug pe care l-a dat atunci Dumnezeu, cu ieftinătatea la toate și cu înțelepciunea domnu- 10 lui s-a îndreptat acea țară.

Într-acea vreme, năvălind Kemeni Ianoș în Ardeal, Grigorie vodă a primit poruncă să meargă împreună cu Chiuciuc-Mehmed-pașa în ajutorul lui Apafi, principele Ardealului. Oștile turcești au biruit pe Kemeni Ianoș, 15 iar acesta a fost ucis în luptă.

În al treilea an al domniei lui Grigorie vodă, marele vizir Chiuprului a pornit cu oști ca să supună Ungaria de sus și a poruncit și domnilor romîni să-l însoțească. După ce au luat cetățile Ujvar și Gangoț și multe alte locuri, s-au întors în țările lor. În timpul acestei expediții, 20 marele logofăt Șerban Cantacuzino împreună cu frații săi și cu alți boieri au uneltit împotriva domnului. Ei îndemnau oștile lui să-l pîrască la marele vizir că este hain și făcător de rele. Dar domnul, cu toate că le afla toate acestea, totuși se făcea că nu știe nimic, pînă ce și-a luat rămas bun 25 de la marele vizir și a pornit spre Țara Românească. Pe drum i-a chemat în fața lui și i-a muștrat, a înșirat binefacerile lui către ei și a arătat nerecunoscătoarea lor purtare și uneltire. Nu i-a pedepsit însă cu altceva decît numai i-a dat pe seama vătafului de aprozi. Tatăl lor, Constantin 30 postelnicul, auzind de acest lucru, s-a repezit la Craiova pentru ca să întilnească pe domn. Cu toate că Grigorie vodă era supărat și pe el deoarece scrisorile lui Stroe vornicul și ale lui Dimitrașcu Cantacuzino viștierul arătau că și oamenii lui Constantin postelnicul îl ponegreau și că și el însuși nu-l lua în seamă pe domn, totuși, l-a primit, dar cu privirea 35 încrunțată, și l-a muștrat pentru uneltirile pe care le-au pus la cale copii; lui, plănuiind să facă domn pe Șerban logofătul. El însă a tăgăduit toate acestea cu jurămint și a ieșit de la Grigorie vodă. Cînd domnul a ajuns 40 în scaunul său, pe ceilalți i-a lăsat liberi, pe Șerban însă; pentru că se gîndise să ia domnia, l-a însemnat cu o mică tăietură la nas, iar pe tatăl acestuia Constantin postelnicul l-a surghiunit la Snagov. Deoarece domnul a aflat că nici acolo nu se potolea, a trimis de l-a ucis.

ușta În al ~~doilea~~ ^{patrulea} an al domniei lui Grigorie Ghica, amîndoi domnii au 45 primit iarăși poruncă să meargă cu oștile lor, împreună cu Seid Husein-pașa, asupra cetății Leva. La această expediție au fost bătuți și ei, și

χεν ὀρμήσει κατὰ τοῦ Σιζκοχάρδ κάστρου, καὶ ἔπειτα ἐνεργήθη εἰρήνη καὶ διαλλαγή μεταξὺ τῶν βασιλείων. Φοβούμενοι δὲ οἱ αὐθένται ὡς νικημένοι, νὰ ὑπάγωσι πρὸς τὸν βεζίρη, ἀγκαλὰ καὶ ἐγράφησαν παρὰ τῶν καπικεχαγιάδων τοὺς νὰ πηγαίνουν, ὅμως ὁ μὲν Δαβίζας, βεβαιωθείς τὴν 5 ἀσφάλειάν του, ἐπῆγεν, ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας, ἤξεύροντας τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ἀρχόντων του, διέβη ἐντεῦθεν εἰς τὴν Λεχίαν κάκειθεν ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν, ὅπου διέτριψεν ἑπτὰ χρόνους.

Γενομένων εἰς τὴν Βλαχίαν ἐν τοσοῦτῳ δύο αὐθεντῶν, πρῶτον τοῦ Ράδουλου βόδα καὶ ἔπειτα τοῦ Ἄντωνίου βόδα, μετὰ τοὺς ὁποίους ἔλαβε 10 πάλιν τὴν αὐθεντίαν ἢ εἰς τὴν Ἄδριανούπολιν ὁ Γρηγόριος βόδας ἐπανελ- 771 θῶν τότε ἀπὸ Βενετίας, ὡς ἐπιτυχῶν συγγνώμης βασιλικῆς, καὶ ἐχάρη ὅλη ἡ Βλαχία τὸν πηγαίμον του, πλὴν τῶν Καντακουζηνῶν καὶ ὀπαδῶν τοὺς, οἵτινες διὰ τε τὰς πρὸς αὐτὸν ἐπιβουλὰς καὶ τὰς πρὸς τοὺς ἐντοπίους κακουργίας τῶν ἔλαβον τὰς ἀμοιβάς.

Ἐν δὲ τῷ ἔαρι, ἐκστρατεύσασα ἡ βασιλεία κατὰ τῶν Λέχων, ἐπρό- 15 σταξε καὶ τὸν Γρηγόριον βόδαν καὶ ἐπῆγεν μαζί της μετὰ τῶν στρατευμάτων του, τὰ ὅποια τόσον εἶχε καλλωπίσει, ὅπου ἄρεσαν καὶ τῷ ἰδίῳ βασιλεῖ ὅστις, λαμβάνοντας ἐν εὐκολίᾳ τὴν Καμινίτσαν, ὑπέστρεψε, τὸν δὲ Γρηγόριον βόδαν ἔστειλε μετὰ τοῦ χάνη καὶ τινῶν πασάδων εἰς τὰ ἐνδό- 20 τερα μέρη τῆς Λεχίας καὶ κουρσεύοντες κατέκαυσαν ἕως εἰς τὸ Λιόβι, τὸ ὅποιον δὲν ἐδυνήθησαν νὰ πάρουν καὶ τὸ φθινόπωρον ἐγύρισαν οἱ τε ἄλλοι καὶ ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὸν θρόνον του, ὅπου εὔρε καὶ τὴν δόμναν του, ἐλθοῦσαν τότε ἐκ τῆς Βενετίας.

Ἐν τοσοῦτῳ δέ, ἐπειδὴ διὰ συνεργίας τοῦ Γρηγορίου βόδα ἐμαζι- 25 λεύθη ὁ Δούκα βόδας ἀπὸ τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδαβίας καὶ ἔλαβεν αὐτὴν ὁ Πετριτσέικο βόδας, ὁ αἴτιος τῶν μεταξὺ τῶν αὐθέντων σκανδάλων Σερμπάνος Καντακουζηνός, ὄντας εἰς τὸ Χάγκο κρυμμένος παρὰ τοῦ Δούκα βόδα, ἐφοβήθη μήπως καὶ τὸν δώσῃ ὁ Πετριτσέικο βόδας τῷ Γρηγο- 30 ρίῳ βόδα καὶ φυγῶν ἐκεῖθεν, ἐπῆγεν εἰς τὸ Γκιόργιοβον καὶ ἔπειτα διὰ τῆς Οὐγγαρίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου συνήργησε διὰ μέσου τοῦ παλαιοῦ φίλου του, Καρᾶ Μουσταφᾶ-πασᾶ, ρεκιᾶπ-καϊμακαμῆ, φερμάνι βασιλικὸν περὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐν φυλακαῖς Καντακουζηνῶν, οὐσπερ ἀπεκόμισεν ὁ διορισθεὶς μουμπασίρης εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Καὶ ἀγκαλὰ τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἐτάραξε καθ' ὑπερβολὴν τὸν Γρη- 35 γόριον βόδαν, δὲν εἶχεν ὅμως καιρὸν νὰ ἐκδικηθῆ, ἐπειδὴ παρευθὺς ἔφθασε πρὸς αὐτὸν βασιλικὸν φερμάνι διὰ νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὸ Χοτίνι πρὸς φύλαξιν τῆς Καμινίτσας ὁμοῦ μὲ τὸν Σεϊδόγλου Χουσεῖν-πασάν. Ἐπειτα διὰ τὰς δεινὰς κατηγορίας ὅπου διέβαλον αὐτὸν οἱ προαποκομισθέντες εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄρχοντες, πῶς τάχα θέλει νὰ ἀποστατήσῃ, ἐζητή- 40 θη παρὰ τῆς Πόρτας ἢ νὰ στείλῃ τὴν δόμναν του μὲ τὰ παιδιά του εἰς 772 τὴν Πόλιν.

Ὅθεν, κινῶν αὐτὸς εἰς τὴν ἐκστρατείαν, ἐκίνησε καὶ ἡ δόμνα του διὰ τὴν Πόλιν. Εἰς τὴν ἐκστρατείαν δὲ ταύτην, μὴ θέλοντας ὁ σερασκέρης Χουσεῖν-πασᾶς νὰ ἀκούσῃ τὴν συμβουλὴν τοῦ Γρηγορίου βόδα ὡς

marele vizir Chiuprului, care mersese asupra cetății Sf. Gotthard; după aceea s-a făcut pace și împăcare între cele două împărății. Domnii, ca unii ce au fost bătuiți, se temeau să meargă la marele vizir, deși capuchehaiele lor le scriseseră să meargă la el. Dabija, încredințându-se că este în siguranță, s-a dus, Grigorie vodă însă, cunoscînd uneltirile boierilor săi, a trecut în Țara leșească și de acolo a plecat la Veneția, unde a petrecut șapte ani.

Într-acest timp au venit în scaunul Țării Românești doi domni, întâi Radul vodă și pe urmă Antonie vodă, iar după ei a primit iarăși domnia ||
771 la Adrianopol Grigorie vodă, care se întorsese atunci din Veneția, fiind 10 iertat de împărăție. Toată Țara Românească s-a bucurat de venirea lui, în afară de Cantacuzini și de adepții lor, care și-au primit însă răsplata și pentru uneltirile lor făcute împotriva domnului și pentru nelegiuirile lor împotriva pămîntenilor.

În primăvară, pornind împărăția cu oști împotriva leșilor, a poruncit 15 și lui Grigorie vodă să meargă cu oștile sale, pe care domnul le gătise într-atîta, încît i-au plăcut chiar și sultanului. După ce a luat cu ușurință Camenița, sultanul s-a întors, pe Grigorie vodă însă l-a trimis împreună cu hanul și cu cîțiva pași în părțile dinăuntru ale Țării leșești, unde au prădat și au ars totul pînă la orașul Lwow, pe care însă nu l-au putut 20 lua, așa că toamna s-au întors atît ceilalți, cît și Grigorie vodă în scaunul său, unde a găsit și pe doamna, care venise atunci din Veneția.

Între timp, deoarece prin mijlocirea lui Grigorie vodă a fost mazilit Duca vodă din domnia Moldovei, pe care a luat-o Petriceico vodă, Șerban 25 Cantacuzino, pricina dușmăniei dintre cei doi domni, fiind tăinuit de Duca vodă la mănăstirea Hangu și temîndu-se ca nu cumva Petriceico vodă să-l predea lui Grigorie vodă, a fugit de acolo și s-a dus la Giurgiu, și apoi, prin Ungaria, la Constantinopol. Acolo a intervenit și a obținut, 30 cu ajutorul vechiului său prieten Cara Mustafa-pașa, rechiab-caimacamul, firman împărătesc pentru eliberarea Cantacuzinilor închiși de Grigorie vodă, pe care orînduitul bumbașir i-a dus la Constantinopol.

Această întîmplare a tulburat foarte mult pe Grigorie vodă, dar nu a avut timp să se răzbune, căci îndată după aceea îi sosise firman împă- 35 rătesc să meargă cu oastea, împreună cu Seidoglu Husein-pașa, la Hotin pentru paza Cameniței. Pe urmă, din pricină că boierii aduși la Constantinopol l-au pîrît că ar avea de gînd să se hainească, Poarta || a cerut să-i 40 trimită la Constantinopol pe doamna și pe copii.

Așadar, pornind el cu oastea, a pornit și doamna spre Constantinopol. În această expediție, oștile turcești au suferit mult, deoarece seraschierul Husein-pașa nu a vrut să asculte de sfatul lui Grigorie vodă,

5 ἐν τῇ τάξει τῆς ἱστορίας τοῦ πολέμου τούτου εἶρηται, ἔδυστύχησαν τὰ ὀθωμανικὰ ἄρματα, ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας μετὰ τὴν σύνεσίν του, οὐ μόνον τὴν τιμὴν του καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν διεφύλαξεν, ἀλλὰ μὲ ὄλον ὅπου ἦτον ἐν χειρὶ τῶν Λέχων, μετὰ τιμῆς καὶ ἐπαίνων ἀφέθη ὑπ' αὐτῶν καὶ ἔδραμε

10 εἰς τὸ Μπαμπαδάγ πρὸς τὸν βεζίρην, ὅστις τὸν ἐδέχθη εὐμενῶς καὶ τὸν ἐρώτησε τὴν αἰτίαν τῆς δυστυχίας τοῦ στρατεύματος, τὴν ὁποίαν ἐπαράστησεν ὁ Γρηγόριος βόδας μετὰ καὶ τῆς καλῆς συμβουλῆς ὅπου αὐτὸς εἶχε δώσει τῷ σερασκέρη καὶ δὲν ἠκούσθη, φέροντας μάρτυρας τοὺς παρευρεθέντας πασάδες, παρ' ὧν πληροφορηθεὶς ὁ βεζίρης, τὸν μὲν σερασκέρην ἐξώρισε, τῷ δὲ Γρηγορίῳ βόδα ἔδωκε πάλιν τὴν αὐθεντίαν τῆς

15 Βλαχίας. Πρωτοῦ ὅμως νὰ κινήσῃ διὰ τὸν θρόνον του, ἔφθασε γραμματοκομιστὴς πρὸς τὸν βεζίρην ἀπὸ μέρους τοῦ βασιλέως καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸν ἐφανέρωνε ὅτι ἔδωκε καὶ τὴν αὐθεντίαν τῆς Βλαχίας τῷ Δούκα βόδα. Ὅθεν, κράζοντας ὁ βεζίρης τὸν Γρηγόριον βόδα, εἶπεν αὐτῷ

20 τὴν εἶδησιν ὅπου τὸν ἔγραφεν ὁ βασιλεὺς περὶ τῆς Βλαχίας καὶ ὅτι νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ νὰ ἀπέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὑποσχόμενος ὅτι μετ' ὀλίγον θέλει δώσει αὐτῷ πάλιν τὴν αὐθεντίαν, καθὼς καὶ ἤθελε γίνεαι ἂν παρετείνετο ἡ ζωὴ του. Ὅθεν ἀποχαιρετήσας τὸν βεζίρην καὶ λαβὼν παρ' αὐτοῦ φερμάνι διὰ νὰ ἐβγάλουν τὰ παιδιά καὶ τὴν γυναῖκα του ἀπὸ τὴν

25 φυλακὴν ὅπου τοὺς εἶχαν κλείσει, ἐκίνησε πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Καὶ αὐτὰ μὲν εἶναι τὰ κεφαλαιωδέστερα τῆς ἱστορίας τοῦ Γρηγορίου Γκίκα βόδα, τὰ δὲ λοιπά, τόσον περὶ κτισμάτων καὶ καλλωπισμάτων, ὅσον καὶ διὰ ἐλέη καὶ δικαιοσύνην ὅπου ἔκαμεν εἰς ἐκείνην τὴν τσάραν, ἀφήνω τοὺς Βλάχους ἱστορικοὺς νὰ τὰ διηγοῦνται, ἐγὼ δὲ ἄς

25 ἐπιστρέψω εἰς τὸ προκείμενον.

Οὗτος ὁ Γρηγόριος βόδας εἶχε γυναῖκα τὴν Μαρίαν, θυγατέρα τοῦ Ματιᾶς Στούρτζα βιστιάρη, ἐξ ἧς ἐγέννησε δύο υἱοὺς, τὸν Ματαίη καὶ Στεφανίτσαν, ὧν ὁ μὲν Στεφανίτσας ἀπέθανεν ἥ τεκνος, ὁ δὲ Ματαίης 773

30 ἐμνηστεύθη εἰς γυναῖκα τὴν Ρωξάνδραν, θυγατέρα τοῦ χρηματίσαντος ἐξ ἀπορρήτων καὶ μεγάλου πρέσβεως τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας, Ἰαλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου, ἀδελφὴν δὲ τοῦ τε Νικολάου βόδα, ὅπου δις αὐθέντευσεν ἐνταῦθα καὶ τοσάκις ἐπὶ τῆς Βλαχίας, καὶ τοῦ Ἰωάννου βόδα, ὅπου αὐθέντευοντας εἰς τὴν Βλαχίαν, ἔδωκε τὸ κοινὸν χρέος εἰς τὸν θρόνον του, καὶ παραλαβὼν αὐτήν, ἐγέννησεν δύο υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρας

35 τοῦτον δηλαδὴ τὸν Γρηγόριον βόδα καὶ τὸν ἀδελφόν του Ἰαλεξάνδρον (ὅστις ἐχρημάτισεν ἐξ ἀπορρήτων τῆς βασιλείας ὡς ὁ πάππος του, καθὼς ἐν τῇ τάξει τῆς ἱστορίας θέλομεν εἰπεῖν) ἔπειτα ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος, καταλιπὼν αὐτὰ εἰς παιδικὴν ἡλικίαν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΓΚΙΚΑ ΒΟΔΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΟΘΕΝ ΑΝΑΓΩΓΗΣ

45

Μένοντας ὁ Γρηγόριος Γκίκας μετὰ τὸν ἀδελφόν του παιδιά ὀρφανὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς των, ἐπεριθάλλοντο μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ πάππου των ἐξ ἀπορρήτων, ὅστις ἦτον οὐ μόνον ἐπὶ σοφία, ἀλλὰ καὶ

cum s-a spus la locul convenit al istorisirii acestui război. Grigorie vodă însă, cu înțelepciunea sa, nu numai că și-a salvat cinstea și pe cei de sub porunca sa, dar cu toate că era în mâinile leșilor, totuși a fost lăsat liber cu cinste și laude. El s-a dus la Babadag la marele vizir, care l-a primit cu bunăvoință și l-a întrebat care e pricina nenorocirii suferite de oști. Grigorie vodă i-a povestit totul, i-a vorbit și de sfatul bun pe care îl dăduse seraschierului, de care însă el n-a vrut să asculte, aducând ca martori pe pașalele care erau acolo de față. Marele vizir, informându-se și de la aceștia, l-a surghiunit pe seraschier, iar lui Grigorie vodă i-a dat iarăși domnia Țării Românești. Dar, înainte ca el să meargă în scaunul său, a sosit la marele vizir ștafetă de la sultan, care între altele îi aducea la cunoștință că a dat domnia Țării Românești lui Duca vodă. Chemînd deci marele vizir pe Grigorie vodă, i-a comunicat vestea primită de la sultan cu privire la Țara Românească și i-a spus să se pregătească să plece la Constantinopol, făgăduindu-i că peste puțin timp îi va da iarăși domnia, ceea ce s-ar fi făcut, dacă ar mai fi trăit. Deci, luîndu-și rămas bun de la marele vizir și primind de la el și firman ca să-și libereze copiii și soția de la temnița unde erau închiși, a pornit spre Constantinopol.

Acestea sînt faptele cele mai însemnate din istoria lui Grigorie Ghica vodă; cît despre celelalte, adică ce clădiri, înfrumusețări și binefaceri și cum a făcut dreptate în acea țară, las să le povestească cronicarii munteni, iar eu să mă întorc la povestirea mea.

Acest Grigorie vodă a avut de soție pe Maria, fiica lui Matiaș Sturza vistierul, de la care a avut doi fii, pe Matei și pe Ștefăniță. Ștefăniță a murit || fără copii, iar Matei a luat de soție pe Ruxandra¹, fiica lui Alexandru Mavrocordat, secretar de taină al împărăției otomane și mare sol, și sora lui Nicolae vodă, care a domnit de două ori aici și tot de atîtea ori în Țara Românească, și a lui Ioan vodă, care a domnit în Țara Românească și și-a dat obștescul sfîrșit pe cînd era domn. Matei a avut de la Ruxandra doi fii și două fiice, adică pe acest Grigorie vodă și pe fratele lui Alexandru, care a fost secretar de taină al împărăției, ca și bunicul său, cum vom spune la locul convenit al istorisirii. Cînd Matei și-a dat obștescul sfîrșit, a lăsat pe urmașii săi în fragedă copilărie.

DESPRE EDUCAȚIA¹ PRIMITĂ DE GRIGORIE GHICA VODĂ ÎN COPILĂRIE

Grigorie Ghica vodă și fratele său, rămînînd orfani din copilărie au crescut, după moartea tatălui lor, sub supravegherea bunicului lor

¹ Despre această căsătorie vorbește și Epam. Stamatiadis, op. cit., p. 89.

- ἐπὶ δόξη καὶ εὐκλείᾳ περιβόητος, ἐπειδὴ ἀφοῦ εὐαρεστήθη παντοιοτρόπως ἡ βασιλεία εἰς τὴν δούλευσιν τῆς δραγουμανίας του, ἔμεταχειρίσθη αὐτὸν μεσίτην καὶ πρέσβυν αὐτόνομον εἰς τὴν ἐν Καρλοβίτσα μεταξὺ Ὁθωμανῶν, Γερμανῶν τε καὶ ἄλλων δυνάμεων διαλλαγὴν, τὴν ὁποίαν κατάρθωσε κατὰ τὴν θέλησιν τῆς βασιλείας, ἐπαινεθεὶς παρὰ πάντων τῶν ἐν τῇ Βιέννῃ σοφῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν διὰ τὴν σύνεσιν καὶ σοφίαν του. Ἐπειτα ἐτιμήθη παρὰ τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας μὲ τὸ εἶναι καὶ λέγεσθαι ἐξ ἀπορρήτων τῆς βασιλείας ταύτης, περιθαλπόμενος μετὰ πάσης εὐκλείας καὶ ἐλέους.
- 10 Ὑπὸ τοιούτου οὖν ρυθμιζόμενα τὰ ἦθη τοῦ Γρηγορίου Γκίκα, ἐπαδεύθη ἱκανῶς τὴν τε ἑλληνικὴν καὶ ὀθωμανικὴν γλῶτταν μετὰ καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν διαλέκτων, ἕως οὐ ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν τοῖς μὲν χρόνοις νεανικῆν, τῇ δὲ συνέσει πρεσβυτικωτάτην, καὶ ἀναβάντος τότε τοῦ θεοῦ του Ἰωάννου βόδα εἰς τὸν θρόνον τῆς Βλαχίας, ἐπροβιβάσθη ὡς τοιοῦτος ὁ Γρηγόριος Γκίκας εἰς τὴν ἀξίαν τῆς μεγάλης δραγουμανίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδούλευσεν δ' ἕνδεκα χρόνους πιστῶς καὶ βλέποντας οἱ κρα- 774 τούδοντες τὴν ἀξιότητά του καὶ τὴν πίστιν του καὶ ἠξεύροντες καὶ τὸ γένος αὐτοῦ, τὸν ἔκαμαν αὐθέντην εἰς τὴν Μολδοβίαν, κάμνοντες τὸν ἀδελφόν του Ἀλέξανδρον εἰς τὸν τόπον του, μέγαν δραγουμάνον.
- 20 Ἐδῶ δὲ εἰς τὴν Μολδοβίαν, αὐθέντευεν ὁ Μιχαὴλ βόδας Ρακοβίτσης καὶ ἔστειλεν ἡ βασιλεία τὸν Ἀλῆ-πέγην καπιτζή-μπάσην, υἱὸν τοῦ ποτέ Ἀπτή-πασᾶ καὶ σαλαχόρην ὄντα βασιλικόν, νὰ τὸν μαζιλεύσῃ. Καὶ ἀγκαλὰ καὶ ὁ Μιχαὴλ βόδας πάντα ἐφοβεῖτο τὸν Γρηγόριον βόδα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον φόβον δὲν ἐγλύτωσεν, ὅμως διὰ τὴν μαζιλείαν του τίποτε
- 25 δὲν ἐκατάλαβε, μήτε ἀτός του, μήτε ὁ καπικεχαγιάς του, μήτε ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Κωνσταντῖνος, ὁποῦ ἦτον εἰς τὴν Πόλιν, φροντίζων τὰ πράγματα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅτι τῇ δεκάτῃ ἕκτῃ Σεπτεμβρίου, ἡμέρᾳ Παρασκευῆ ἠψκς', ἐκίνησεν ὁ βεζίρης τὸν ἄνωθεν ρηθέντα καπιτζή-μπάσην, μὲ τὸν ὁποῖον ἔστειλεν ὁ Γρηγόριος βόδας τὸν Ἰωαννάκην ἄγαν, υἱὸν τοῦ Κωνσταντῖνου ποστελνίκου. Καὶ εἰς μίαν ἑβδομάδα πάλιν, τῇ Παρασκευῇ ἡμέρᾳ, ἔστειλεν ὁ βεζίρης καὶ ἐσήκωσε τὸν Κωνσταντῖνον, τὸν υἱὸν τοῦ Μιχαὴλ βόδα καὶ τὸν καπικεχαγιάν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἔβαλεν εἰς φυλακὴν καὶ τῇ ἐπαύριον τῷ Σαββάτῳ, Σεπτεμβρίου κδ' ἐφόρεσεν ὁ Γρηγόριος βόδας καβάδι ἀπὸ τὸν βεζίρην. Τῇ δὲ εἰκοστῇ πέμπτῃ Σεπτεμβρίου, ἡμέ-
- 35 ρα Κυριακῇ, ἔφθασε καὶ ὁ καπιτζή-μπάσης μὲ τὸν Ἰωαννάκην ἄγαν, τὸν ὁποῖον δὲν τὸν ἐγνώρισε κανεῖς, διότι ἦτον μετασχηματισμένον τὸ φόρεμά του ὡς ἐνὸς δούλου τοῦ καπιτζή-μπάσης ἕως ὅπου ἤλθεν ἐδῶ καὶ ἐπέζευσε εἰς τὴν σκάλλαν τοῦ διβανίου καὶ ἔβγαλεν ἀπὸ τὸ κεφάλι του τὸ τούρκικον σαρίκι καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸ διβάνι, ὁ μὲν καπιτζή-μπάσης
- 40 ἔδειξε τὸ φερμάνι τῆς μαζιλείας τοῦ Μιχαὴλ βόδα, ἀνταμωθεὶς μὲ αὐτόν, ὁ δὲ ρηθεὶς ἄγας ἔδωκε τὰ παρὰ τοῦ αὐθέντου ἐπιτροπικὰ γράμματα εἰς τοὺς ἄρχοντας, δηλαδὴ εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Κωνστάκην, μέγαν σπαθάρην, καὶ τὸν Σάνδουλον Στούρζαν, μέγαν μάνον, κατασταίνοντάς τους καϊμακάμηδες, ἔστοντας καὶ ὁ Σάνδουλος Στούρζας ἦτον ἀπὸ τὸ γένος
- 45 τοῦ Γρηγορίου βόδα, πάππου αὐτοῦ, αὐθέντου τῆς Βλαχίας. Εἰς τὴν Πό-

16 Σεπτεμβρίου 1726

Alexandru Exaporitul, care era vestit nu numai pentru înțelepciunea sa, dar și pentru cinstea și faima de care se bucura, deoarece împărăția, rămânând mulțumită în toate privințele de felul cum a slujit ca dragoman, l-a folosit și ca mijlocitor și sol, cu puteri depline, pentru ca să trateze la Carloviț pacea încheiată între turci, germani și alte puteri. El a izbutit să încheie pacea pe placul împărăției și a fost lăudat de toți învățații și marii bărbați din Viena pentru deșteptăciunea și înțelepciunea sa. Apoi împărăția otomană i-a făcut marea cinste să fie și să se numească Exaporitul acestei împărății, bucurându-se astfel de toată slava și bunăvoința ei. 5

Deci creșterea lui Grigorie Ghica fiind îndrumată de un asemenea bărbat, el a învățat foarte bine limbile greacă și turcă, precum și celelalte limbi europene. Fiind încă tânăr la vîrstă, avea înțelepciunea unui om bătrîn, cînd unchiul său Ioan vodă s-a urcat pe scaunul Țării Românești și i s-a dat lui slujba de mare dragoman, în care a servit cu credință timp de unsprezece ani. Cîrmuitorii împărăției, văzînd meritele și credința lui Grigorie Ghica și cunoscînd și neamul lui, l-au făcut domn în Moldova, iar pe fratele lui Alexandru l-au făcut mare dragoman în locul acestuia. 10

Aici în Moldova domnea pe atunci Mihai vodă Racoviță, la care a trimis împărăția pe capugi-bașa Ali-bei ca să-l mazilească. Acest capugi-bașa, fiul lui Abdi-pașa, era și salahor împărătesc. Cu toate că Mihaș vodă se temea totdeauna de Grigorie vodă, și nu a scăpat de ce se temea, totuși n-a aflat nimic despre mazilirea sa, nici el, nici capuchehaia sa și nici fiul său Constantin, care se afla la Constantinopol și avea grijă de treburile tatălui său. Așa că într-o vineri, 16 septembrie 1726, marele vizir a pornit pe capugi-bașa pomenit mai sus, cu care a trimis și Grigorie vodă pe Ianachi¹ agă, fiul lui Constantin postelnicul, iar peste o săptămînă, tot într-o zi de vineri, marele vizir a trimis de a ridicat pe Constantin, fiul lui Mihai vodă, și pe capuchehaia lui și i-a pus în închisoare. A doua zi, sîmbătă 24 septembrie, marele vizir a îmbrăcat pe Grigorie vodă cu caftan, iar duminică 25 septembrie a sosit și capugi-bașa împreună cu Ianachi agă, care fiind îmbrăcat ca o slugă a lui capugi-bașa, nu a fost recunoscut de nimeni, pînă ce a sosit aici și a descălecat la scara divanului și a scos din cap turbanul turcesc. Apoi, intrînd amîndoi la divan și întîlnindu-se capugi-bașa cu Mihai vodă, i-a arătat firmanul de mazilire, iar aga a dat boierilor cărțile de căimăcămie ale domnului, prin care făcea caimacami pe Constantin Costachi, mare spătar, și pe Sandu Sturza, mare ban, care era din neamul bunicului său Grigorie vodă, domn al Țării Românești. Deoarece acest domn se bucura de multă cinste și 15

16 septembrie
1726

¹ E vorba de Ianachi Ipsilanti.

775 λιν δε, δια την υποδηψιν || και ευνοιαν οπου ειχεν η βασιλεια εις αυτον
 τον αυθεντην, εγινα δα αι συνηθεις σεφερειοιαι εις αυτον η βασιλευς
 και ευδουθη την κοβκα επειδη μεθικανην ευφημιαν οπου τον εκκαμεν ο
 5 βεζιρς Ιηπραχμη-πασα, επεββατωσε τους λογους του βεζιρη και ο Ι-
 διος βασιλευς, συνουσιωσας τω Πρηοριω βδοα. Και εις το κινημα του,
 οταν εμεγαλε να αποχαριτηση τον βεζιρη, τον ευδουσε σαμουρογουνα,
 την οποιαν ηνον εις τους πασδες των ριων τουγιων συνηθizei να δινη,
 και tote ηδαν η παρταξιν και προπομητην τον εστειλε.
 10 Κιωντας λοιπον ο Πρηοριος βδοας απο την Πολιν, ηδαν η ε-
 μορηη παρταξιν, και ακολουθωντας την οδοιοριαν του, ηλαβεν εις το
 Μαστιν, οπου τον εστειλεν ο ναξιρς της Μπρατιας δοναμιαν και απε-
 πασε τον Δανουβιον εις το εδωθε μερος, ητοι εις το Ταλατσι, οπου ην
 15 συνημειοι οι αρχοντες και μαξιληδες της τσαρσας ολοι μικροι τε κα
 μεγαλοι εις προδυπταρσις του Πρηοριου βδοα και σκηνη περημηβη, η
 σαβαν λεγομενη, εν η εκαθησεν ο αυθεντης μετα του σκεμν-δαστη, Ισμα-
 ηλ-δ-α, και προσεκυνησαν αυτον ολοι οι αρχοντες. Τη δε επαυριον εκκαμε
 20 διβαυ εκει εις το Ταλατσι και εκριβε και μετα το διβαυ εκκαμε ρπατε-
 ζαν μεγαλην και εγευθη η ολους τους αρχωντας του και το ταχυ εκινη-
 σαν αυτου και του εκκαμε παρταξιν η ολους τους σπαριωτας ωμοιο-
 τατην. Ητοι δε εις την πεδιαδα του Ταλατσι το σαβαν του αυθεντου,
 25 οπου εβγηκασιν οι καμιακαμηδες εμπεδος η τους αρχωντας τους επηλοιο-
 τους τους γροντας, οπου δεν ημπερσαν να υπαγωσιν εις το Ταλατσι,
 30 και επροσεκυνησαν τον αυθεντην και εμητηκεν εις το Τιαι εν ημερα Σαβ-
 βατω, Δεκεμβριου δεκατη οδοη. Και πρωτον μεν επεξευσεν εις την εκ-
 35 κησιαν του Αγιου Νικολαου, οπου τον επροσηευν ο ηηροπολιτης
 Μοδοβλαχιας κυρ Τωργιος η τους επισκοπους και ιερες, ενεδουημειοι
 40 παντες την ιερατικην στολην. Και εμβας, προσεκυνησε τω Κυριω εν ναω
 776 αυτω αυτου και εισεβδων εις την αγιαν ρπαρζαν, γδου κλινας, εδεξαστο
 την συνηθη ευχητην || παρα του ηηροπολιτου Τωργιου. Επειτα προσε-
 777 φερεν ο ηθεις ηηροπολιτης προς τον ηγεμωνα λογον μικρον επευχετι-
 κων, συγχαριτων η ευδουσει του αυθεντου εκ μερους του κοιου, πολυδαβικη
 35 διαλακτω, και σταθης ο αυθεντης, ευμενως τον ηκουσεν. Επειτα, επιβας
 40 εφ' ινου, επηγε εν εις την αυλην και εκαθησεν εις το μεγα διβαυ ηε τον
 45 Ισμαηλ-δ-α, σκεμν-δαστην, οστις ητον καμουρζηερ-κεχαγιασης του
 50 βεζιρ-δ-ε, και μετα ταυτα εγιβε και τσαουδ-η-πασης, οπου αναγλωσθεν-
 55 τους του βασιλικου ενταλματος, εκαθισεν τον αυθεντην ο αλας εις τον αυ-
 60 θετικον θρονον και ο αυθεντης ενεδουσε τον αλαν σαμουρογουνα και τον
 65 αναγλωσαστα τον ορισηον διβαν-ε-φελτην καβαδι και κατα την συνηθειαν,
 70 εσασαμειοι οι αρχοντες την δεξια του αυθεντου, εγιβε οβας υπο του
 75 τσαουδωδω και ισηκωθη και εκαθησεν εις τω ανων καβαδια δια
 80 την δουλευσιν τους, παδωντων και θεωροντων και των αλων αρχοντων.

18 > 172 6
11 Δεκεμβριου

bunăvoință la împărăție, obișnuitul ceremonial s-a făcut la Constantinopol în chip deosebit pentru el, și mai cu seamă cînd s-a dus să-și ia ziua bună de la sultan și să îmbrace cuca. Atunci, după ce l-a lăudat mult marele vizir Ibrahim-pașa¹, a întărit și sultanul însuși spusele marelui vizir, stînd de vorbă cu Grigorie vodă. Și la plecare, cînd era să-și ia ziua bună de la marele vizir, acesta l-a îmbrăcat cu blană de samur, pe care obișnuia s-o dea numai pașilor cu trei tuiuri, și l-a petrecut cu mare alai. 10

Pornind deci Grigorie vodă din Constantinopol tot cu alai frumos și urmîndu-și calea a ajuns la Măcin, unde pazirul Brăilei i-a trimis dunanma de a trecut pe malul celălalt al Dunării, la Galați. Acolo erau adunați pentru a întîmpina pe Grigorie vodă toți boierii și mazilii țării, atît cei mici, cît și cei mari. Era întins și un cort, așa-zisul saivan, unde a stat domnul împreună cu schemne-agasi Ismail-aga, de i s-au închinat toți boierii. A doua zi a făcut acolo la Galați divan și a judecat, după divan făcînd masă mare de s-a ospătat cu toți boierii săi, iar a doua zi dimineață a plecat. Cînd a sosit la Iași, a venit de i s-a închinat Ianachi agă cu un alai foarte frumos, la care au luat parte toți ostașii. Pe cîmpia de la Galata era întins saivanul domnului; acolo l-au întîmpinat și i s-au închinat caimacamii împreună cu boierii bătrîni, care n-au putut să meargă la Galați. În Iași a intrat în ziua de sîmbătă, 18 decembrie ¹⁸ decembrie <1726> ², și a descălecat mai întîi la biserica Sfîntul Nicolae, unde îl aștepta mitropolitul Moldovei chir Gheorghe cu episcopii și preoții, toți îmbrăcați în odăjdii sînte. Intrînd în biserică, s-a închinat domnului și mergînd apoi la altar și îngenuchind, mitropolitul Gheorghe i-a citit molifta cea obișnuită. || Apoi zisul mitropolit a rostit în limba română o scurtă cuvîntare de bun venit, felicitîndu-l din partea poporului pentru venirea lui. După ce domnul a ascultat cu bunăvoință cuvîntarea, a încălecat și s-a dus la curte, unde a stat la divanul cel mare cu schemne-agasi Ismail-aga, care era capugilarchehaiasi al vizir-azemului, care pe urmă s-a făcut și ceauș-bașa. După citirea firmanului împărătesc, aga a așezat pe domn în scaunul domnesc, iar domnul a îmbrăcat pe aga cu blană de samur și pe divan-efendi, care citise firmanul, cu caftan; pe urmă boierii au sărutat, după obicei, mîna domnului, iar ceaușii au făcut dova. Apoi, ridicîndu-se, domnul a mers la spătărie, unde a îmbrăcat cu caftan pentru slujbele lor pe caimacami și pe Ianachi-agă, de față cu ceilalți boieri. 45

¹ Ibrahim-pașa a ocupat viziratul de la 9 mai 1718 pînă la 16 octombrie 1730, aproape 12 ani și jumătate, lucru neobișnuit pentru acea epocă.

² Într-o scrisoare către patriarhul Ierusalimului Hrisant Notara, din 23 decembrie 1726, Grigorie vodă amintește de sosirea sa cu bine la Iași, în ziua de 17 decembrie, nu 18 decembrie, cum spune cronicarul nostru, vezi Émile Legrand, *Epistolaire grec*, Paris, 1888, p. 179.

Μετὰ ταῦτα, τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα ἔδωκε καὶ πρὸς τοὺς ἄρχον-
 τας τὰ ὀφίγια, κάμνοντας τὸν Γαβριὴλ Μικλέσκουλον λογοθέτην μέγαν,
 τὸν Δαρεῖον Δόνιτς βόρνικον μέγα τῆς Κάτω Τσάρας, τὸν Κωνσταντῖνον
 Ρωσσέτον βόρνικον τῆς Ἄνω Τσάρας, τὸν Κωνσταντῖνον Κωστάκην
 5 χάτμανον, τὸν Σάνδουλον Στούρζαν σπαθάρην μέγαν, τὸν Γεωργάκην
 Καντακουζηνὸν μέγαν μπάνον, τὸν Γαβριὴλ Κωστάκην μέγαν παχάρνικον,
 τὸν Θεόδωρον Παλάδην μέγαν βιστέρνικον καὶ τὸν Γεωργάκην Κωστά-
 κην μέγαν στόλνικον. Μὲ τὸν αὐθέντην δὲ ἀπὸ τὴν Πόλιν ἦλθε μέγας
 ποστέλνικος ὁ Κωνσταντῖνος Ἰωάννου καὶ κόμισος μέγας ὁ Ἄνδρονάκης
 10 Βλαστός, ὁ καὶ γαμβρὸς τοῦ αὐθέντου, ὁποῦ ἐστεφανώθη τὴν Μαριόραν,
 ἀδελφὴν αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον μεθ' ἓνα χρόνον τὸν ἔκαμε παχάρνικον μέγαν,
 καὶ ὁ Μιχαλάκης Καρυοφύλλης, μέγας σουλτζέρης, καὶ ὁ Γεωργάκης,
 γαμβρὸς τοῦ Κωνσταντῖνου ποστελνίκου, μέγας ἀρμάσης, ὅστις χωρὶς
 ἄργητα ἔγινε σερδάρης. Μετὰ ταῦτα θέλετε ἰδεῖ τὴν καλοκαγαθίαν τούτου
 15 τοῦ αὐθέντου καὶ τὴν θεόθεν πεμφθεῖσαν χάριν τῇ Μολδοβίᾳ, ὁποῦ || ἔ- 777
 λαμψεν ὡς φάος χαροποιόν, ὡς θέλομεν δηλώσει παρακάτω.

Ὅταν ἐπῆρε τὴν αὐθεντίαν καὶ πρὶν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Μολδοβίαν,
 ἀκούσαντες οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὁλος ὁ τόπος περὶ τῆς καλο-
 καγαθίας αὐτοῦ, ἐχάρησαν κατὰ πολλὰ καὶ πάλιν καθὼς ἦλθε καὶ τὸν
 20 εἶδασιν ὀφθαλμοφανῶς, περισσοτέρας ἀγαλλιᾶσεως ἐπλήσθησαν πάντες
 οἱ ἐντόπιοι, ὅτι καθὼς λέγει ἡ κοινὴ παροιμία μετὰ τὴν καταιγίδα, εὔρον
 τὸν λιμένα, τουτέστιν ὅτι μετὰ τὴν πολλὴν ἀνάγκην καὶ ἐνόχλησιν καὶ
 φόβον τῆς περιουσίας των, ὁποῦ εἶχασιν καὶ ἔπασχον παρὰ τοῦ Μιχαήλ
 βόδα διὰ τὰς κακὰς συνηθείας ὁποῦ ἐκατέδειξεν, ἠσύχασαν καὶ ἐπαρηγο-
 25 ρήθησαν μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ Γρηγορίου βόδα.

Εὐρίσκοντας γὰρ ὁ αὐθέντης τὸν τόπον χαλασμένον καὶ τοὺς ἄρχοντας
 ὑπὸ χρέος βαρὺ, εἰς τὸ ὁποῖον τοὺς ἔβαλεν ὁ Μιχαὴλ βόδας μὲ τὰ
 δανεικὰ ἄσπρα ὁποῦ τοὺς ἀνάγκασε νὰ δώσωσι, τὰ ὁποῖα ἐδανείσθησαν
 ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ τοῦ ἔδωσαν, ἔπειτα δὲν τοὺς τὰ ἐπλήρωσεν ἕως οὗ
 30 ἐμαζιλεύθη, καὶ οἱ Τούρκοι τὰ ἐζητοῦσαν ἀπ' αὐτούς. Ἄν ἦτον ὁ αὐθέντης
 ἀδύνατος εἰς τὸ νὰ τοὺς βοηθήσῃ καὶ νὰ τοὺς δεφενδεύσῃ ἀπὸ τοὺς
 χρεοφειλέτας, μεγάλη ἀνάγκη ἦθελε τοὺς ἐπανέβῃ, ὁποῦ δὲν ἠθελαν δυ-
 νηθῆναι νὰ πληρώσωσι τὸ χρέος, εἰάν ἠθελαν πωλήσῃ ὅλα τοὺς τὰ ὑπάρχοντα.
 Ἄλλ' ὁ Γρηγόριος βόδας μαθὼν τὴν ἀθλίαν αὐτῶν κατάστασιν, ἔφερε
 35 βασιλικὸν φερμάνι καὶ ἐδεφένδευσε τοὺς ἄρχοντας, ὥστε τινὰς τῶν ὀφει-
 λέτων δὲν ἠμπόρεσε νὰ τοὺς πειράξῃ. Καὶ τὸν τόπον μὲ τὴν δικαιοσύνην
 του ἐδιόρθωσε, διότι ἐν πρώτοις, ἐκείνας τὰς κακὰς συνηθείας ὁποῦ εἶπα-
 μεν πῶς εὐρήκε νεωστὶ γενομένας, περσακαρίτον, μοραρίτον καὶ κισμα-
 ρίτον, δισμαρίτον, τσιγκαναρίτον καὶ ἄλλα παρόμοια, τὰ ἐσῆκωσεν ὡς
 40 καθὼς καὶ τὴν δισέτιναν ὁποῦ ὁ Μιχαὴλ βόδας τὴν ἐσύστησε νὰ δίδωσιν
 οἱ ἄρχοντες καὶ τὰ μοναστήρια καὶ ἄλλες τάξεις ἀνθρώπων, καθὼς δι-
 δουσιν οἱ τσαράνοι, καὶ ἔφθειρε τὰ σπίτια τῶν ἀρχόντων καὶ τὰ μοναστή-
 ρια καὶ τοὺς μαζιληδες καὶ τὰς ἄλλας τάξεις μὲ τὸ νὰ τὴν ἔβγαλε μίαν
 φορὰν διπλῆν. Δὲν ὑπόφερεν ὁ Γρηγόριος βόδας νὰ δίδεται ἔτσι, μήτε

După aceea, în săptămîna următoare, domnul a dat și boieriile. A făcut pe Gavriil Miclescu mare logofăt, pe Darie Donici mare vornic de Țara de Jos, pe Constantin Rusăt mare vornic de Țara de Sus, pe Constantin Costachi hatman, pe Sandu Sturza mare spătar, pe Iordachi Cantacuzino 5 mare ban, pe Gavriil Costachi mare paharnic, pe Teodor Paladi mare vistier și pe Iordachi Costachi mare stolnic. Împreună cu domnul au mai venit din Constantinopol Constantin Ioan, mare postelnic ¹, Andronic Vlasto, mare comis, cumnatul domnului, care ținea pe sora lui Marioara 10 și pe care, după un an, l-a făcut mare paharnic, Mihalachi Cariofil ², mare sluger, și Iordachi, mare armaș, ginerele lui Constantin postelnicul, care peste puțin s-a făcut serdar. Mai departe veți vedea bunătatea acestui 777 domn, care a fost ca un dar dumnezeiesc pentru Moldova, unde|| a stră- 15 lucit ca o lumină dătătoare de viață.

Cînd Grigorie vodă a luat domnia, boierii, oastea și toată țara, auzind de bunătatea lui, s-au bucurat foarte mult, încă înainte de venirea lui în Moldova, iar după ce a venit și l-au văzut cu ochii lor, toți locuitorii s-au umplut de o bucurie și mai mare și, precum zice cunoscuta zicală, după 20 furtună au găsit limanul, adică după nevoile cele multe și necazurile și marea frică pe care au avut-o pentru averea lor în timpul lui Mihai vodă, care a născocit multe obiceiuri rele, cu venirea lui Grigorie vodă au găsit liniște și mîngîiere. 25

Domnul a găsit țara ruinată și pe boieri cu datorii grele, din pricină că Mihai vodă i-a silit să-i dea bani cu împrumut și pentru ca ei să-i dea acești bani s-au împrumutat de la turci. Domnul însă nu achitase acești bani pînă la mazilirea sa, iar turcii îi cereau de la boieri. Dacă Grigorie 30 vodă ar fi fost slab și nu ar fi fost în stare să ajute și să apere pe boieri de acei de la care se împrumutaseră, mare nenorocire s-ar fi abătut asupra lor, căci ei n-ar fi putut achita datoriile, chiar dacă și-ar fi vîndut toată averea. Dar Grigorie vodă, aflînd de starea lor nenorocită, a adus firman împărătesc și a apărat pe boieri, așa că nici un creditor nu i-a putut supăra. 35 A îndreptat și țara cu dreptate. Mai întîi a ridicat acele obiceiuri rele introduse de curînd, ca prisăcăritul, morăritul, crîsmăritul, dijmăritul, țigănăritul și altele ca acestea. Iar desetina, pe care Mihai vodă a orînduit 40 s-o dea și boierii, și mănăstirile, și alte categorii, așa cum o dădeau țăranii, pe care o dată a luat-o și îndoit, a ruinat casele boierești, mănăstirile, pe mazili și celelalte categorii, Grigorie vodă nu a îngăduit să se dea în felul

¹ E vorba de Constantin Ipsilanti, fiul lui Hagi Ioan, care a fost postelnic și sub Mihai Racoviță.

² Slugерul Mihalachi Cariofil se trage din cunoscuta familie a Cariofililor, este fiul lui Andronic și nepotul marelui logofăt Ioan Cariofil, vezi Pericle Zerlentis, *Ἰωαννου τοῦ Καρροφύλλου ἐφημερίδες* (Efemeridele lui Ioan Cariofil), în *Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρίας τῆς Ἑλλάδος* (Buletin al Societății de istorie și etno-logie al Greciei), vol. III (1889), p. 290.

- ἐλογίασε πῶς θέλει γίνει ἐλάττωσις τοῦ ταμείου, ἀλλ' εὐσπλαχνισθεῖς, διώρθωσεν αὐτὴν τὴν κακὴν συνήθειαν, ἢ κατεβάζοντάς τὴν καὶ κάμνοντας καὶ χρυσόβουλλον τῇ βιστιαρίᾳ νὰ δίδωσιν οἱ μεγάλοι ἄρχοντες καὶ οἱ μαζιληδες καὶ τὰ μοναστήρια ὅλα εἰς τὰ δέκα μελίσσια ἓνα γρόσι. Ὡσαύτως καὶ εἰς τὰς ἄλλας τάξεις τῆς κούρτης ἔκαμε κάποιαν διαφορὰν ἀπὸ τοὺς τσαράνους, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι μικρὸν μνημόσυνον τῆς αὐθεντίας του. Τὰ ἄλλα δοσίματα ὁποῦ ἀπεφασίζοντο νὰ ἐβγαίνωσι εἰς τὴν τσάραν ἐφρόντιζεν εἰς κάθε τρόπον νὰ γίνωνται μὲ δικαιοσύνην καὶ μὲ καλὴν κυβέρνησιν διοικοῦσε καὶ ἔφερε τὸν τόπον εἰς κατάστασιν καλυτέραν.
- 10 Ὡσαύτως καὶ οἱ ἄρχοντες ἀμέριμοι ὄντες τῶν χρεῶν ὁποῦ τοὺς ἐφόρτωσεν ὁ Μιχαὴλ βόδας καὶ μάλιστα ὁποῦ εἰς τὰς ἡμέρας τούτου τοῦ αὐθέντου μήτε δανεικὰ ἐπαίρνοντο παρ' αὐτῶν, μήτε ἄλλαι ἀδικίαι ἐπιπτον εἰς αὐτοὺς, μήτε ἠκούοντο, ἠσύχαζον καὶ ἀναπαύοντο, ὅτι ἡ καλὴ προαίρεσις καὶ γνώμη ἔκλινε πάντα εἰς τὸ καλὸν καὶ ἐπρόβλεπε νὰ κάμη ἀγαθὰ καὶ
- 15 μνημόσυνα αἰῶνια καὶ τινὰς δὲν ἐπαρᾶπονεῖτο ἀπὸ ἀδικίας, ὅτι λαίμαργος δὲν ἦτον ποσῶς, μόνον ἐφρόντιζε νὰ κυβερνήσῃ τὸν τόπον, καθὼς καὶ τὸν ἐκυβέρνησε μὲ ζυγὸν δικαιοσύνης, ἔστοντας καὶ εἰς τὸν καιρὸν του κάθε εἰς εὕρισκε τὸ δίκαιόν του, ὅτι ὁ αὐθέντης δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ἄδικον κέρδος διὰ νὰ ἀποκτήσῃ πολλά, ἀλλὰ περισσότερον ἐσπούδαζε
- 20 νὰ ἀποκτήσῃ ὄνομα καλόν, καθὼς καὶ ἐκτήσατο ἀθάνατον μνήμην τῆς καλοκαγαθίας του καὶ δὲν ἠμαύρωσε τὸ καλὸν ὄνομα τῶν προγόνων αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ ἐλάμπρυνε καὶ τὸ ἠῤῥηξε περισσότερον, ὥστε δὲν κάμνει χρεῖα νὰ γράφωμεν εἰς πλάτος, διατι τὰ ἔργα του ἄρκετὰ ἐφανέρωσαν.
- Τοῦτος ὁ αὐθέντης, ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὸν θρόνον του, ὅσα κτίσματα
- 25 εὐρῆκεν ἀτελείωτα εἰς τὴν αὐθεντικὴν κούρτην τὰ ἐτελείωσε καὶ πολλὰ σπίτια ἠκοδόμησεν. Ἔκαμε καὶ τὰ σπίτια τῶν σεγμένων ἐκ βάθρων καὶ τὰ τείχη ἐδιόρθωσε χωρὶς ἐκεῖνα ὁποῦ ἔκαμεν ἀπὸ καινουργίης. Τοῦτος ἔκτισε καὶ τὸν πύργον τὸν ὑψηλὸν ἐπάνω εἰς τὴν μεγάλην πύλην τῆς αὐλῆς τῆς αὐθεντικῆς, καθὼς φαίνεται, καὶ ἔθεσεν ἐν αὐτῷ ὠρολόγιον
- 30 μέγα νὰ σημαίνῃ τὰς ὥρας νὰ ἀκούωνται εἰς ὅλον τὸ Γιάσι. Ἔκτισε καὶ τὰ ὠραιότατα σπίτια εἰς τοῦ ἢ Γαλατᾶ τὸ μοναστήριον, πρὸς ἀναψυχὴν καὶ περιδιάβασίν του. Οἱ δοῦλοι τοῦ αὐθέντου ὁποῦ ἦλθον ἀπὸ τὴν Πόλιν μαζί του ἦτον πολλὰ φρόνιμοι, παράδειγμα λαβόντες παρὰ τοῦ κυρίου αὐτῶν, ταπεινοὶ καὶ πρόσχαροι εἰς ὅλους καὶ ὁ αὐθέντης τοὺς ἠλέει,
- 35 ἀμὴ δὲν τοὺς ἔδιδε πρόσωπον τόσον, ὅσον νὰ ἐνοχλήσωσί τινα, καθὼς εἶδομεν εἰς ἄλλους αὐθέντας, ὁποῦ οἱ δοῦλοι ἐκείνων ἦτον ὑπερήφανοι καὶ ἀκατάδεκτοι καὶ κανένα δὲν ἐτιμοῦσαν. Ἡ κούρτη του, τουτέστιν οἱ περὶ τὸν αὐθέντην, ὅλοι ἦτον ἐστολισμένοι, ὅχι ὑπὲρ τὸ μέτρον, ἀλλὰ μετρίως καὶ ὅσον ἀνήκει πρὸς τιμὴν τῆς αὐθεντίας του, οἱ δὲ στρατιῶται
- 40 τῆς κούρτης ἦτον ἐνδεδυμένοι, διότι δὲν ὑπέφερε νὰ τοὺς βλέπῃ γυμνοὺς, τοὺς ὁποίους καὶ ἔλεοῦσε, διότι ἡ παράταξις ἢ καλὴ τῶν ρηθέντων στρατιωτῶν ἦτον ἀρεστὴ τῷ αὐθέντῃ. Ἐγνωρίζοντο οἱ στρατιῶται του ἀπὸ τὰ ροῦχα τους καὶ ἀπὸ τὰς σκούφιες ὁποῦ ἐφοροῦσαν, τίς ἀπὸ τί φλάμπουρον ἦτον, καὶ ξεχωριστὰ ἐγνωρίζετο τὸ φλάμπουρον τῶν βουνατόρων
- 45 λεγόμενον, ὁποῦ ἔκαμε καὶ ἦτον ἐνδεδυμένοι οὐγγρικά φορέματα καὶ εἶχαν εἰς τὸ κεφάλι τους σκούφιες μαῦρες ἀπὸ κετζέ. Ἔκαμε καὶ ἄλλο φλάμπουρον, τὸ λεγόμενον ρόσοι, μὲ φορέματα κόκκινα καὶ σκούφιες κόκκινες μακρυές, καὶ ἓνα φλάμπουρον Κατάνων.

acesta și nici n-a vrut să ia în seamă că vor scădea veniturile sale, ci fiindu-i
 778 milă de ei a îndreptat acest obicei rău. || A scăzut desetina și a trimis și
 hrisov vistieriei, orînduind ca boierii cei mari, mazilii și toate mănăstirile
 să dea cîte un leu la zece stupi; a mai făcut deosebire și între celelalte
 categorii ale curții și țărani. Acesta nu este un lucru neînsemnat al dominei 5
 sale pentru a nu fi pomenit. Cît despre celelalte dări, pe care le scotea
 pe țară, avea grijă să fie strînse peste tot cu dreptate. 'Cu chivernisirea
 sa cea bună a adus țara la o stare mai bună. De asemenea și boierii au scăpat
 de grija datoriilor cu care i-a împovărat Mihai vodă și erau mulțumiți și
 liniștiți, mai cu seamă că în zilele acestui domn nu se luau de la ei bani 10
 cu împrumut, nici alte nedreptăți nu-i loveau și nici nu se pomenea de
 așa ceva. Domnul avea întotdeauna păreri și gînduri bune și căuta să facă
 fapte bune de pomenire veșnică, așa că nimeni nu se plîngea de nedreptăți.
 Acest domn nu era de loc lacom de bani; singurul lui gînd era să chiver-
 nisească țara, precum a și chivernisit-o, cu dreptate. În timpul lui oricine 15
 găsea dreptate, căci domnul nu căuta să strîngă avere cu strîmbătate, ci
 mai mult se trudea să cîștige nume bun, precum a și cîștigat o pomenire
 veșnică pentru bunătatea sa. El n-a pătat numele bun al strămoșilor săi, 20
 ci a făcut să fie și mai bun și mai strălucit, așa încît nu este nevoie să scriem
 mai pe larg despre el, căci faptele lui sînt destule măturii.

! Acest domn, după ce a venit în scaunul său, a sfîrșit toate clădirile
 neterminate ale Curții domnești și a zidit și multe alte case; a mai ridicat
 din temelie casele seimenilor, a reparat zidurile vechi și a mai făcut și 25
 ziduri noi. Tot el a ridicat și turnul cel înalt de la poarta cea mare a Curții
 domnești, precum se vede, și a așezat acolo un ceas mare ca să bată orele
 și să se audă în tot Iașul. A făcut și casele cele preafrumoase de la mănăs-
 779 tirea || Galata pentru odihnă și petrecere. Slugile domnului, care veniseră 30
 împreună cu el din Constantinopol, se purtau foarte bine, luînd pildă
 de la stăpînul lor; erau oameni supuși și prietenoși față de toți. Domnul îi
 miluia bine, dar nu le dădea obraz într-atîta încît să supere pe cineva,
 cum am văzut că se întîmpla cu alți domni, ale căror slugi erau oameni 35
 mîndri și disprețuitori și nu cinsteau pe nimeni. Curtea sa, adică toți cei
 din jurul său, nu erau gătiți peste măsură, ci potrivit, atît cît se cerea
 pentru cinstirea domniei sale, iar ostașii curții, pe care domnul îi și miluia,
 erau bine îmbrăcați, pentru că nu se îndura să-l vadă goi, dar și pentru 40
 că îi plăceau alaiurile lor frumoase. Ostașii săi puteau fi recunoscuți din
 ce steag erau după hainele și bonetele pe care le purtau, și mai cu seamă
 era cunoscut steagul pe care îl făcuse atunci, zis al vînătorilor. Ostașii
 acestui steag erau îmbrăcați cu haine ungurești și purtau pe cap bonete
 negre de pîslă. A mai făcut și un alt steag, anume roșii, cu haine roșii și 45
 bonete lungi roșii și un steag de cătane.

Ἔβγαινεν ὁ αὐθέντης συχνὰ εἰς περιδιάβασιν μὲ τοὺς ἄρχοντάς του, περνῶντας τὸν καιρὸν μὲ μουσικὴν καὶ συμφωνίαν ὀργάνων καὶ τοξεύοντας καὶ ρίχνοντας τουφέκι εἰς τὸ σημάδι τόσον καλά, ὅπου ἐθαύμαζαν ὅλοι οἱ ἄρχοντες, ὄντας πολλὰ ἐπιδέξιος εἰς ὅλα τὰ πράγματα.

5 Ἦτον πρῶος καὶ ἡμερος καὶ ἀνυπερήφανος καὶ μὲ ὄλον ὅπου ἦτον νέος εἰς τὴν ἡλικίαν, εἰς τὸν νοῦν ἦτον ἀκέραιος καὶ σταθερὸς εἰς τὸν λόγον του καὶ εἰς ὅλας τὰς κρίσεις καὶ διακρίσεις του μεγαλόνοου, τὸ ὁποῖον ἰδίωμα εἶναι βάσις καὶ θεμέλιος τῆς μεγαλειότητος τοῦ αὐθέντου. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς αὐθεντίας του, δὲν ἤξευρε μολδαβικὴν γλῶσσαν, τοῦ ὁποῖου

10 πράγματος βαρύτερον δὲν εἶναι εἰς ἓνα αὐθέντην νὰ μὴν ἤξεύρη δηλαδὴ τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου ὅπου αὐθεντεύει, ἀμὴ θαυμασιώτερον εἶναι νὰ ἰδῆ τινὰς πῶς εἰς ἕξ μῆνας ἔμαθε τὴν μολδαβικὴν διάλεκτον καὶ ἐλάλει ἴσα μὲ τοὺς ἄλλους, ὅμως μὲ τὸ νὰ ἤξεύρη τὴν λατινικὴν καὶ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν, ἐκαταλάμβανε ὀγλήγορα || καὶ τὴν 780

15 μολδαβικὴν. Ὑπερεῖχε δὲ εἰς πάντα ὁ ἀρωγὸς αὐτοῦ νοῦς ὅπου δὲν ἀστοχοῦσε τὸν λόγον, ὅταν τὸν ἤκουε. Πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἦτον ἐλεήμων καὶ κριτῆς δίκαιος καὶ ἀφιλοπρόσωπος εἰς τὰς κρίσεις, μὴν κάμνοντας τὸ θέλημα κανενός, ἀλλὰ τὸ δίκαιον, καὶ ἡ παιδεία ὅπου ἔδιδε, πάλιν μὲ ἔλεος ἦτον συγκεκρασμένη. Ἐθαύμαζαν λοιπὸν καὶ οἱ ἄρχοντες πῶς ἔμαθε τόσον γλήγορα καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ τὰς τάξεις, καὶ τοὺς νόμους τοῦ τόπου, καὶ τὰς κρίσεις καὶ ἔσπευδε καὶ ἐκοπιάζε πολλὰ θεωρῶντας τὰ γράμματα καὶ τὰς ἀναφορὰς τῶν ἀνθρώπων ἀτὸς του καὶ ποσῶς δὲν ἀμέλει, μῆτε ἀπέμεινε κανένα πρᾶγμα ὅπου νὰ μὴν τὸ ἤξεύρη, ἀλλὰ μὲ κάθε τρόπον ἐρευνοῦσε νὰ εὔρη τὸ δίκαιον καθενός, καὶ τοῦτο ἦτον ἓνα θεϊκὸν χάρισμα εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ὅπου ὁ αὐθέντης εἶχε τόσην ἔννοιαν

20 τῶν πτωχῶν νὰ μὴν ἀδικηθῶσιν. Ἀπὸ τοὺς ἄρχοντάς του ὅπου ἔφερον ἀπὸ τὴν Πόλιν, εἶχε¹ πιστότερον τὸν Κωνσταντῖνον, ὄνπερ ἔκαμε πρῶτον ποστέλνικον μέγαν, ἔπειτα τῷ δευτέρῳ χρόνῳ τῆς αὐθεντίας του τὸν ἔκαμε χάτμανον, βάλλοντας ποστέλνικον μέγαν τὸν Διαμανδῆν, γαμβρὸν ἐκεῖνου, καθὼς κάτωθεν φαίνεται, ὄντας ὁ Κωνσταντῖνος ἄνθρωπος ἄξιος καὶ ἐπωφελής. Οὗτος ἦτον καὶ τοῦ Μιχαὴλ βόδα ποστέλνικος μέγας καὶ ἄνθρωπος ἐδικός του πιστὸς καὶ διὰ κάποιες αἰτίες, ἀκούοντας ὁ Μιχαὴλ βόδας τὰ οὐτιδανὰ λόγια τινῶν ἐδικῶν του ἀνθρώπων, ὅπου δὲν ἔπρεπεν ὡς αὐθέντης νὰ τὰ ἀκούη, ἢ νὰ τὰ συνερίζεται, τὸν ἐκακοκάρδισε καὶ

35 ἔχασε τοιοῦτον ἄνθρωπον ἀπὸ κοντὰ του, διὰ τὸ ὁποῖον πολλὰ μετεμελήθη, ὅτι πολὺ ὄφελος εἶδεν ἀπ' αὐτὸν καὶ ὕστερον πολλὴ ζημίᾳ τοῦ ἐπροξενήθη δι' αὐτοῦ καθὼς ἀτὸς του ἐγνώρισε τὸ σφάλμα του, ἀλλὰ τίποτες δὲν ὠφέλησεν ἢ μεταμέλεια, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ποστέλνικος μὲ ὄλους τοὺς ἐδικούς του προσεκολλήθησαν τῷ Γρηγορίῳ βόδα. Ἐκ τῶν

40 ἀρχόντων δὲ τῆς τσάρας, οὗς ἐτίμησεν ὅταν ἦλθεν εἰς τὸν θρόνον του, ἐν πρώτοις τὸν Σάνδουλον Στούρτζαν ἀπὸ σπαθάρην μέγαν τὸν ἔκαμε βιστέρνικον μέγαν τῷ δευτέρῳ χρόνῳ τῆς αὐθεντίας του καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἔβαλε σπαθάρην τὸν μέγαν μάνον Γεωργάκην Καντακουζηνὸν καὶ γαμβρὸν τοῦ Μιχαὴλ βόδα, ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς του, καὶ τὸν Μακρὴν ἔκαμε μέγαν μάνον || καὶ τὸν Κωστάκη Ράζον μέγαν στόλνικον καὶ 781

¹ Cuvintele «τόσην ἔννοιαν... ἀπὸ τὴν Πόλιν εἶχε» sînt adăugate la margine de altă mînă.

Domnul ieșea adeseori la plimbare cu boierii săi, își petrecea timpul cu muzica, trăgea cu săgeata și cu pușca la țintă atât de bine, de se minunau toți boierii; era foarte iscusit la toate. Era blajin, blînd și neîncrezut, și cu toate că era tînăr ca vîrstă, totuși era întreg la minte, statornic la cuvînt și prea înțelept la toate judecățile, calitate care este temeiul și temelgia măreției unui domn. La începutul domniei sale nu cunoștea limba moldovenească, lucrul cel mai greu pentru un domn să nu cunoască limba țării în care domnește. Dar lucru și mai minunat este că în șase luni a învățat limba moldovenească și o vorbea la fel ca și ceilalți. Deoarece cunoștea limba latină și italiană, a învățat repede moldovenește, dar mai mult l-a ajutat mintea sa, căci nu greșea un cuvînt auzit o dată. Cu săracii era milostiv, judecător drept și nepărtinitor la judecăți, nu lua în seamă dorința nimănui, ci numai dreptatea; pînă și pedepsele date erau îndulcite cu milă. Se mirau deci și boierii cum a putut să învețe așa de repede și limba, și obiceiurile, și pravilele țării, și felul de judecată, și cum se ostenea mult, cercetînd el însuși scrisorile și jalbele oamenilor; nimic nu nesocotea și nimic nu rămînea neștiut de el. Acest domn căuta în tot chipul să facă dreptate fiecăruia. Aceasta a fost un dar dumnezeiesc pentru țară, să aibă domnul atîta grijă pentru săraci să nu fie nedreptățiți. Printre boierii lui aduși din Constantinopol, cel mai de încredere a fost Constantin¹, pe care mai întîi îl făcuse mare postelnic, iar pe urmă, în al doilea an al domniei sale, fiindcă era om vrednic și de folos, l-a făcut hatman, iar mare postelnic a făcut pe Iamandi, ginerele acestuia, precum se vede mai jos. Acesta fusese mare postelnic și pe timpul lui Mihai vodă și omul lui de încredere. Dar, deoarece Mihai vodă dădea ascultare pentru unele pricini vorbelor josnice ale unora dintre ai săi, pe care el ca domn nu trebuia să le asculte, sau să le ia în seamă, l-a mîhnit pe Constantin și în felul acesta a pierdut de lîngă sine un asemenea om. Pentru acest lucru, Mihai vodă s-a căit mult și el însuși și-a recunoscut greșeala, căci mare folos a avut de la el, iar apoi multă pagubă i-a pricinuit acesta. Dar prin căința sa, Mihai vodă n-a cîștigat nimic, deoarece Constantin postelnicul, cu toți ai săi, a trecut de partea lui Grigorie vodă. Printre boierii țării, pe care domnul i-a cinstit cînd a venit în scaun, este în primul rînd Sandul Sturza, pe care, în al doilea an al domniei sale, din mare spătar l-a făcut mare vistier, iar în locul lui a făcut spătar pe marele ban Iordachi Cantacuzino, cumnatul lui Mihai vodă, soțul surorii lui. Pe Macri l-a făcut mare ban și pe Costachi Razu mare stolnic. După aceea, cînd s-au împlinit doi ani de domnie,

¹ E vorba de Constantin Ipsilanti.

- μετά ταῦτα, ὅταν ἐπληρώθησαν οἱ δύο χρόνοι τῆς αὐθεντίας του, τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ἔλθων εἰς τὴν σπαθαρίαν, ἔκαμε πολλοὺς ἄρχοντας, καὶ τότε ἔκαμε καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Κωστάκη τὸν χάτμανον, μέγαν βόρνικον τῆς Κάτω Τσάρας, τὸν Κωνσταντῖνον ποστέλνικον χάτμανον καὶ τὸν Θεόδωρον Παλάδην (ὄνπερ εἶχε μαζιλεύσει) ἀπὸ βιστέρνικον τὸν ἔκαμε μέγαν μάνον, ἀμὴ μήτε τὸν Μακρὴν μάνον δὲν τὸν ἄφησε λυπημένον, ἀλλὰ τὸν ἔκαμε στάροστα τοῦ Τσερναουτσίου, καθὼς καὶ τὸν Γαβριὴλ Κωστάκη, ὁποῦ ἦτον παχάρνικος μέγας, τὸν ἔκαμε στάροστα τῆς Πούτνας. Μετά ταῦτα δὲ καὶ τὸν Ἡλίαν Καταρζῆν, ὄντα λογοθέτην εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μιχαὴλ βόδα, τὸν ἔκαμε πάλιν λογοθέτην εἰς τὸν τόπον τοῦ Μικλέσκουλου. Καὶ τούτη ἡ ἀλλαγὴ τῶν ἀρχόντων δὲν ἦτον δι' ἄλλην αἰτίαν παρά μόνον διατὶ ὅλους τοὺς ἡγάπα καὶ δὲν ἄφησε κανένα παραπονεμένον. Παρομοίως δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες ὅλοι ἡγάπουν τὸν αὐθέντην καὶ ὅλοι εἶχαν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ τόσοι ἐκείνοι ὁποῦ εἶχαν ὀφίκια, ὅσον καὶ ἐκείνοι ὁποῦ δὲν εἶχον, εὐρίσκοντο εἰς τὸ ἔλεός του καὶ δὲν ἐξέπιπτον ἀπὸ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν, ὁποῦ εἶχον εἰς τὸν καιρὸν του, τὴν ὁποίαν πολλακίς συνομιλοῦντες αὐτοί, συνομιλοῦντες ἀνάμεσόν τους, ἐμαρτυροῦσαν καὶ ἐθαύμαζον τὴν καλοκαγαθίαν τοῦ αὐθέντου καὶ ἀληθοῦς ἡγεμόνος χριστιανοῦ, εὐχαριστοῦντες τὸν Θεόν ὁποῦ τοὺς ἔστειλε τοιοῦτον δῶρον, ὅπερ ἐκείνοι δὲν ἤλπιζον, καὶ μάλιστα οἱ συγγενεῖς τοῦ Μιχαὴλ βόδα ἐβεβαιοῦσαν πῶς μήτε εἰς τὸν αὐθέντην τοῦ γένους των δὲν εἶχασιν τὴν ἀνάπαυσιν ὁποῦ ἀπῆλυσαν εἰς τὸν Γρηγόριον βόδα, ὅτι ὁ Μιχαὴλ βόδας ἔπαιρνε πάντα δανεικὰ ἄσπρα καὶ ἐβάρυνε μὲ διάφορα βάρη τόσοι τοὺς συγγενεῖς του, ὅσον καὶ τοὺς ξένους. Ἐξω ἀπὸ ἄλλους συγγενεῖς τοῦ Μιχαὴλ βόδα, τοὺς ὁποίους ὁ Γρηγόριος βόδας ἐτίμησε μὲ μεγάλα ὀφίκια, εἶναι νά θαυμάση τινὰς διὰ τὸν Δημητράσκον χάτμανον, ἀδελφὸν τοῦ Μιχαὴλ βόδα, ὁποῦ εἶχε χάσει τὴν ἐλπίδα του νά λάβῃ κανένα ἔλεος ἀπὸ αὐθέντην ξένον καὶ ἐθάρρει πῶς θέλει τὸν ὑποπτευθῆ ὁ αὐθέντης διὰ τὸν ἀδελφόν του. || Ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας δὲν εἶχε τοιαύτας ὑποψίας, ἀμὴ καθὼς ἔδειξεν εἰς ὅλους τὴν καλωσύνην του, περιποιούμενος αὐτοὺς εὐμενῶς, οὕτως ἔμεινε καὶ ὁ Δημητράσκος χάτμανος, ἀναπαυμένος καὶ εἰς τὸ ἔλεος τοῦ αὐθέντου καὶ ὄλον του τὸ γένος τὸ ἐτιμοῦσε καὶ ἡγάπα. Καὶ δὴ περισσοτέρως εἶναι θαυμαστέον περὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Γεωργάκη Κωστάκη στόλνικου, ὅστις ἐν καιρῷ τῆς αὐθεντίας τοῦ Μιχαὴλ βόδα, μὲ ὄλον ὁποῦ ἐκρατοῦσε τὴν ἀνεψιάν του, δὲν τὸν εἶχεν εἰς εὐνοίαν, ἀμὴ ὁ Γρηγόριος βόδας τὸν ἔκαμε μέγαν στόλνικον ὁμοῦ καὶ καπιτάνον τοῦ Κόδρου καὶ τοῦ ἔδωκεν ὄλον τὸ τσινοῦτον τοῦ Φαλτσίου εἰς τὴν διοίκησίν του καὶ τὸν ἄλλον γαμβρὸν τοῦ Δημητράσκου χατμάνου, τὸν Ἰωάννην Μπογδάν, τὸν ἔκαμε μέγαν μεδελνιτσιάρην καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ράδουλον ἔκαμε μέγαν ζικνιτσιάρην καὶ ὅλους εἰς τιμὴν τοὺς εἶχε καὶ ὁ λόγος τοὺς ἐπερνοῦσεν. Ἐκείνοι ὅμως ὕστερον τί εὐχαριστίαν ἔδωσαν τῷ Γρηγορίῳ βόδα, παρακάτω θέλετε ἀκούσει καὶ καθὼς ἐφέρθησαν ἀχαρίστως, ἔτσι μετέπειτα ὁ Θεὸς τοὺς ὠργίσθη καὶ τοὺς ἐπαίδευσε, μὴ ἀνεχόμενος τὴν ἀχαριστίαν τους.
- 15 Μὲ τοὺς γείτονας τῆς Μολδοβίας καλὰ ἐπερνοῦσεν ὁ αὐθέντης τοῦτος, τόσοι ὁποῦ εἶχεν ὄνομα καλὸν εἰς αὐτοὺς καὶ δὲν ἤμποροῦσε τινὰς ἀπ' αὐτοὺς νά τοῦ εἶρη ἔγκλημα πῶς δὲν ἦτον ἄξιος αὐθέντης, ἀμὴ μὲ τοὺς κακοὺς γείτονας, τοὺς Τατάρους τοὺς Νογάηδες, ὁποῦ εἶναι φανερόν

în ziua sfântului Vasile, a venit la spătărie și a dat boieriile. Atunci a făcut și pe Constantin Costachi hatmanul, mare vornic de Țara de Jos, pe Constantin postelnicul hatman, și pe Teodor Paladi (pe care îl mazilise) 5 l-a făcut, din vistier, mare ban. Dar nici pe Macri banul nu l-a lăsat mîhnit, ci l-a făcut staroste de Cernăuți, iar pe Gavriil Costachi, care era mare paharnic, l-a făcut staroste de Putna. După aceea și pe Ilie Catargi, care fusese logofăt pe timpul lui Mihai vodă, l-a făcut iarăși logofăt, în locul 10 lui Miclescu. Această schimbare în boierii a făcut-o din pricina că îi iubea pe toți și nu voia să lase pe nimeni paraponisit. De asemenea și boierii îl iubeau pe domn și toți aveau încredere în el, deoarece atît cei cu boierie, cît și cei fără boierie se bucurau de milă, bunăvoință și liniște pe timpul 15 lui, cum recunoșteau ei înșiși în convorbirile lor. Ei se mirau de bună-tatea domnului, care era a unui adevărat stăpîn creștin, și mulțumeau lui Dumnezeu că le-a trimis un asemenea dar, la care nici nu nădăjduiau. 20 Mai ales rudele lui Mihai vodă mărturiseau că nici pe timpul domnului care era din neamul lor nu avuseseră tihna de care s-au bucurat pe timpul lui Grigorie vodă, căci Mihai vodă lua totdeauna bani cu împrumut și împovăra cu felurite greutăți și pe rudele sale, și pe străini. Printre rudele lui Mihai vodă, pe care Grigorie vodă le-a cinstit cu mari slujbe boierești, 25 se poate mira oricine găsind și pe Dimitrașcu hatmanul, fratele lui Mihai vodă, care pierduse orice nădejde că va fi miluit de un domn străin. El 782 credea că domnul îl va bănuî din pricina fratelui său. || Grigorie vodă însă nu a avut astfel de bănuieli, ci, precum a arătat bunătate față de toți, 30 purtîndu-se cu bunăvoință, tot așa l-a mulțumit și miluit și pe Dimitrașcu hatmanul, precum și tot neamul lui l-a cinstit și l-a iubit. Și mai de mirare este cu ginerele acestuia, Iordachi Costachi stolnicul, care în timpul domniei lui Mihai vodă, cu toate că ținea pe nepoata lui, totuși nu se 35 bucura de bunăvoința domnului. Grigorie vodă însă l-a făcut mare stolnic și în același timp și căpitan de Codru și i-a dat în seamă tot ținutul Fălciului. Pe celălalt ginere al lui Dimitrașcu hatmanul, pe Ioan Bogdan, l-a făcut mare medelnicer, iar pe fiul acestuia Radu l-a făcut mare jicnicer. 40 Pe toți îi avea în cinste și cuvîntul lor avea trecere. Dar mai jos veți vedea cum l-au mulțumit și ei pe Grigorie vodă. Deoarece s-au purtat cu nerecunoștință, Dumnezeu nu a putut îndura nerecunoștința lor, s-a mîniat pe ei și i-a pedepsit.

Acest domn trăia bine cu vecinii Moldovei și se bucura de nume 45 bun la ei; nimeni nu-l putea învinui că nu era vrednic de domnie. Dar de la vecinii săi cei răi, de la tătarii nogai, avea multă supărare. Se știe

τοῖς πάσι πῶς μὲ κακὸν γείτονα ποτὲ δὲν λείπουν μαλώματα, καὶ ξεχωριστὰ μὲ τοὺς Τατάρους, ὅπου φυσικὰ εἶναι ἄνθρωποι κακοὶ καὶ χείρονας αὐτῶν δὲν ἔχει κανένας τόπος. Ἄρπάγες, ἄδικοι καὶ φιλοτάραχοι διὰ τὰ ἀρπάξωσι, καθὼς καὶ ἄλλοι τόποι τοῦτο μαρτυροῦσιν, ὅπου σχεδὸν ὀλίγοι ἀπέμειναν ἀπάτητοι, ἀπ' αὐτοὺς εἶχε ἐνόχλησιν. Θέλετε ἀκούσει λοιπὸν καὶ εἰς τὰς ἡμέρας τούτου τοῦ αὐθέντου τί ἐδοκίμασαν τὰ κάμωσι, μόνον ὁ Θεὸς δὲν τοὺς ἐβοήθησε.

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΔΙΛ ΓΚΙΡΕΗ ΣΟΥΛΤΑΝΟΥ ΚΑΙ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΚΑΤ' ΑΥΤΟΥ ΑΛΛΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΒΟΔΑ

10 Τῷ δευτέρῳ χρόνῳ τῆς αὐθεντίας τοῦ Γρηγορίου βόδα, ἐν ἔτει ἑπτα-
 Οκτώβριος 1727
 κισχιλιοστῷ διακοσιοστῷ τριακοστῷ ἔκτῳ, κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον, ἡγεμονεύοντος τοῦ Ἰ Μενκλῆ Γεράη χάνη εἰς τὸ Κρίμι, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐ- 783
 τοῦ Ἰ Αδιλ Γεράη ὄντος καλγά, ἐχθρεύθη ὁ χάνης τὸν ἀδελφόν του τὸν καλγάν, διατι δὲν ἤκουε τὸν λόγον του, καὶ ἔγραψεν εἰς τὴν βασιλείαν
 15 νὰ ἔλθῃ καπιτζή-μπάσης νὰ τὸν πάρῃ μαζίην, ὡς ἀπειθῆ τῆς βασιλείας, νὰ τὸν ὑπάγῃ εἰς τὴν Γιάμπολιν.

Ἦλθε γοῦν ὁ καπιτζή-μπάσης καὶ τὸν ἐπῆρε διὰ τὰ τὸν ὑπάγῃ εἰς τὴν Γιάμπολιν. Ὁ δὲ καλγάς, βλέποντας πῶς αὐτὴ ἡ μαζιλεία τοῦ ἦλθεν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του, ἐγένετο ἐχθρὸς τοῦ χάνη καὶ ἐζήτει τρόπον νὰ τὸν
 20 βλάβῃ. Τότε συνέβη καὶ οἱ μιρζάδες τῶν ρηθέντων Τατάρων νὰ μὴν εἶναι εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὸν χάνην, μὲ τὸ νὰ ἐσκότωσε πολλοὺς μιρζάδες ἀπειθεῖς εἰς τὸ Κρίμι, πρᾶγμα ὅπου εἰς αὐτοὺς δὲν ἦτον συνηθισμένον, ἀλλὰ ἦτον ἐλεύθεροι ἀπὸ τοὺς χάνηδες. Περνῶντας λοιπὸν ὁ Ἰ Αδιλ Γκε-
 25 ρεή σουλτάνος ἀπὸ τὴν Ὀζοῦ πρῶτον καὶ ἐμβαίοντας εἰς τὸ Ἰ Ακκερμάνι διὰ τὰ περάσῃ τὸν Δανούβιον μὲ τὸν καπιτζή-μπάσην νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Γιάμπολιν, καθὼς ἐπέρασε τὸν Νίστρον, ἐβγήκασιν οἱ μιρζάδες τῶν Νο-
 γάηδων εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ καὶ ἀνταμώθησαν μετ' αὐτόν, συμβουλεύοντάς τον νὰ σηκωθῆ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ αὐτοὶ νὰ τὸν βοηθή-
 30 σωσι μὲ φουσσᾶτον νὰ ἐβγάλωσι τὸν ἀδελφόν του ἀπὸ τὸν θρόνον καὶ νὰ βάλωσιν ἄλλον. Καὶ στέργοντας αὐτὸς, τὸν ἐπῆρασιν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ καπιτζήμπαση, λέγοντες πῶς δὲν θέλουσιν ἐκεῖνον τὸν χάνην, καὶ πρὸς τὸν καπιτζήμπασην ἔδωσαν ἀναφορὰν νὰ τὴν ὑπάγῃ εἰς τὴν βασι-
 λείαν διὰ τὰ τοὺς δώσῃ ἄλλον χάνην.

Ὁ καπιτζήμπασης λοιπὸν ἐκίνησε πρὸς τὴν βασιλείαν, νουθετήσας
 35 πρότερον κατὰ τὸν Ἰ Αδιλ Γεράη νὰ μὴν τὸ κάμῃ αὐτό, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη. Οἱ δὲ Τατάροι γενόμενοι ἀποστάται, ἐκαβαλίκευσαν μικροὶ καὶ μεγάλοι, μὲ σκοπὸν νὰ ὑπάγωσι κατὰ τοῦ χάνη, ἐὰν δὲν ἤθελε τοὺς δώσει ἢ βασιλεία ἄλλον κατὰ τὴν θέλησίν τους. Τότε καὶ ὁ Δημητράσκος χᾶ-
 40 τμανος, ἀδελφὸς τοῦ Μιχαήλ βόδα, ὁμοῦ μὲ τὸν Γεωργάκην στόλνικον, τὸν γαμβρόν του, ἔφυγον ἀπ' ἐδῶ, οἱ ὅποιοι εὐρέθησαν τότε κάτω εἰς τὸ τρύγος τῶν ἀμπελιῶν καὶ ἐπήγασιν εἰς τοὺς Τατάρους τοὺς ζορμπάδες καὶ προσεκολλήθησαν τῷ Ἰ Αδιλ Γεράη σουλτάνῳ καὶ ἔκαμαν πολλὰ ἀνακα-
 τώματα κατὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα καὶ κατὰ τῆς τσάρας, καὶ ὡς τὸσον ἐνήργησαν εἰς αὐτόν, ἢ ὥστε ὅπου ἔστειλεν ὁ σουλτάνος ἓνα μιρζάν, Χου- 784
 45 σεῖν Γαζή λεγόμενον, εἰς τὸν αὐθέντην, λέγοντας νὰ τοὺς δώσῃ τὰς γυ-

că niciodată nu lipsesc certurile cu un vecin rău și cu atît mai mult nu puteau lipsi cu tătarii care sînt din fire oameni răi, și mai răi ca ei nici nu există în altă țară. Ei sînt hrăpăreți, nedrepti, neastîmpărați, ca să poată prăda, precum se adeverește și cu alte pilde din alte țări, că doar puține au rămas necălcate de ei. Veți auzi dar ce au încercat să facă și în zilele 5 acestui domn, numai că Dumnezeu nu le-a ajutat.

RĂZVRĂTIREA LUI ADĂL GHEREI SULTANUL ȘI EXPEDIȚIA LUI GRIGORIE VODĂ ȘI A ALTORA ASUPRA ACESTUIA

În al doilea an al domniei lui Grigorie vodă, în anul 7236, luna 10
783 octombrie, pe cînd Mengli Gherei¹ era han ||al Crimeei, iar fratele său ^{octombrie} 1727 Adăl Gherei era calga², hanul s-a învrăjbit cu fratele său calga, pentru că acesta nu-i asculta cuvîntul, și a scris împărăției să vină un capugi-bașa să-l mazilească, ca pe un nesupus al împărăției, și să-l ducă la Iampol. 15

A venit deci capugi-bașa și l-a luat ca să-l ducă la Iampol. Calga, văzînd că această mazilire i-a venit de la fratele său, l-a dușmănit pe han și căuta prilej să-i facă rău. Atunci s-a întîmplat ca și mîrzacii acestor 20 tătari să nu fie mulțumiți de han, deoarece el ucisese în Crimeea mai mulți mîrzaci nesupuși, lucru neobișnuit la ei, căci mîrzacii erau liberi față de hani. Trecînd deci Adăl Gherei sultanul mai întîi prin Ozu și intrînd în Akkerman ca să treacă Dunărea, împreună cu capugi-bașa, ca să meargă 25 la Iampol, cum a trecut Nistrul i-au ieșit înainte mîrzacii nogai și l-au întîlnit. Ei l-au sfătuit să se ridice împotriva fratelui său și că ei îl vor ajuta cu oaste să-l scoată din scaun și să pună alt han. Deoarece calga a primit 30 acest lucru, l-au luat din mîinile lui capugi-bașa, spunîndu-i că ei nu vor să aibă pe acel han. I-au dat lui capugi-bașa și jalbă s-o ducă la împărăție ca să le dea alt han.

Așadar, capugi-bașa a pornit la împărăție, după ce mai întîi sfătuse mult pe Adăl Gherei să nu facă acest lucru, dar nu a fost ascultat. Tătarii 35 hainindu-se, au încălecat de la mare pînă la mic cu gîndul să meargă împotriva hanului dacă împărăția nu le va da alt han pe placul lor. Atunci și Dimitrașcu hatmanul, fratele lui Mihai vodă, împreună cu ginerele său Iordachi stolnicul, aflîndu-se pe atunci la culesul viilor, au plecat de aici, 40 s-au dus la tătarii răzvrătiți și s-au alăturat lui Adăl Gherei sultanul, făcînd multe uneltiri împotriva lui Grigorie vodă și împotriva țării. Și atît de
784 mult au uneltit, || încît sultanul tătăresc a trimis a domn un mîrzac, anume Husein Gazi, cerînd să-i dea jupînesele și copiii zișilor boieri, precum și

¹ Mengli Gherei a fost han al Crimeei de la 1724 la 1730.

² Locuitorul hanului se numea calga.

ναϊκας τῶν ρηθέντων ἀρχόντων, καὶ τὰ παιδιά τους καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, ὅπου ἀπέμειναν εἰς τὴν τσάραν, καὶ ἂν δὲν τοὺς τὰ δώση, ὕστερον νὰ μὴ παραπονηῖται ἕαν τοῦ συνέβη μεγαλυτέρα ζημία.

5 Βλέποντας ὁ Γρηγόριος βόδας πῶς ἐγένεν ἀντάρτης τῆς βασιλείας ὁ σουλτάνος, μὴ ἔχοντας καιρὸν νὰ ἀποκριθῇ ἄλλον λόγον, ἔδωσε καὶ τὰς γυναῖκας τῶν ρηθέντων, καὶ τὰ πράγματά τους, καὶ ἄσπρα, καὶ δωρήματα ἄλλα ἔστειλεν εἰς τὸν σουλτάνον, ὅτι ἠθέλησε διὰ νὰ τὸν ἡμερώσῃ καὶ νὰ φυλάξῃ τὸν τόπον. Οἱ Τατάροι δὲ ἐν τοσοῦτῳ ἐκαβαλίκευσαν, καθὼς εἶπομεν, διὰ νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸ Κρίμι νὰ ἐβγάλωσι τὸν χάνην, 10 λογιάζοντες πῶς καὶ τὸ Κρίμι θέλει εἶσθαι μετ' αὐτῶν, καὶ νὰ ζητήσωσι τὸν Καπλάν Γεράην χάνην παρὰ τῆς βασιλείας καὶ ἕαν τοὺς τὸν δώσῃ κατὰ τὸ ζήτημά τους, νὰ ζητήσωσι καὶ διὰ μέσου ἐκείνου νὰ βάλῃ ἡ βασιλεία τὸν Μιχαὴλ βόδα εἰς τὴν Μολδοβίαν καὶ νὰ μαζιλεύσῃ τὸν Γρηγόριον βόδα, ἀμὴ ὁ βουλάς ἐθνῶν ἀθετῶν Θεός, δὲν εὐδώσῃ τὸν σκοπὸν 15 τους.

Διαβάντες γοῦν τὸν Νίστρον εἰς τὸ πέραν, ἀνταμώθησαν καὶ μετὰ τοὺς ἄλλους Τατάρους, ὅπου λέγονται Γιαμάν Σαγιδάκηδες, καὶ τοὺς ἠνάγκασαν καὶ αὐτοὺς, χωρὶς τὸ θέλημά τους, νὰ ἐνωθῶσιν αὐτοῖς εἰς αὐτὴν τὴν βουλήν καὶ τοὺς ἐπήρασι μαζί τους καὶ ἐπήγασιν ἕως εἰς τὸ Τερνέβ, ὅπου 20 εἶναι εἰς τὴν ὄχθιν τοῦ Μποῦχ ποταμοῦ, ἀπέναντι τῶν Καζάκων τῶν Ποτκαλήδων, ἴγουν Ξαποροβάνων, ἐλπίζοντες πῶς θέλουσιν ἐνωθῆ καὶ οἱ Καζάκοι μετ' αὐτοὺς καὶ ὁμοῦ ὅλοι, ὅταν παγώσῃ ὁ Μποῦχος, νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸ Κρίμι. Ὅμως οἱ Καζάκοι ἐκεῖνοι δὲν ἔτρεξαν νὰ ὁμοφωνήσωσιν, ἀποκρινόμενοι πῶς ἐκεῖνοι γνωρίζουσι κύριόν τους τὸν χάνην καὶ 25 τὸ πρόσταγμά του ἀκούουσι. Καὶ δὴ ὁ σουλτάνος διὰ μισθοῦ ἐσύναξεν ἕως χιλίους Καζάκους ἀπὸ τὰς ἄκρας ἐκείνας, ὅπου εὗρηκε, καὶ ἠθέλε νὰ περάσῃ τὸν Μποῦχον, ὅμως ἐφοβήθη διὰ τὰ ἐνδεχόμενα μήπως καὶ ἔλθῃ στράτευμα ἀπ' ὀπίσω του. Διότι ὁ χάνης ἐκυβέρνησε καλὰ τὸ πρᾶγμα, πέμποντας τὸν υἱὸν του, τὸν Τοχταμὶς Γεράη μετὰ καμπόσον στράτευμα 30 ἔλαφρον ἢ καὶ διαλεκτὸν καὶ ἔφθασεν ὀμπρὸς ταχύτατα εἰς τὴν Ὀζού, 785 τὸν δὲ γιαλῆ-ἀγασή, Ἀλῆ-ἀγάν ὀνόματι, καὶ τὸν Τζιπλάκ μιρζάν τοὺς ἔστειλε μετὰ καμπόσους ἀνθρώπους νὰ καθήσωσιν εἰς τὴν παραχειμασίαν τοῦ χάνη, χάν-κισλασῆ λεγομένην, καὶ αὐτοὶ οἱ δύο ἦλθον διὰ τοῦ Ἀσπροκάστρου εἰς τὴν παραχειμασίαν μετὰ ἐλπίδα τοιαύτην, ὅτι ἀκούοντες τὸν 35 ἐρχομὸν τους, θέλουσιν ἀφήσει οἱ μιρζάδες τὸ μέρος τοῦ Ἀδὶλ Γεράη σουλτάν καὶ θέλουσιν ἔλθει εἰς αὐτοὺς, καὶ ἕαν μὴ ὅλοι, κἂν μέρος αὐτῶν. Ἀμὴ τί ἔπαθε καὶ ἐκεῖνος ἀκολούθως ρηθήσεται.

Ὁ σουλτάνος μετὰ τοὺς Τατάρους ὄντας εἰς τὸ Τερνέβ, εἰς τὴν ὄχθιν τοῦ Βούχου, ἔλαβεν εἶδησιν πῶς ὁ Τοχταμὶς Γεράης σουλτάνος, υἱὸς τοῦ 40 χάνη, ἔφθασεν εἰς τὴν Ὀζού καὶ ὁ γιαλῆ-ἀγασῆς εὐρίσκεται εἰς τὴν παραχειμασίαν καὶ εὐθὺς ἐγύρισεν ὀπίσω καὶ κατὰ μὲν τοῦ Τοχταμὶς δὲν ἐδυνήθη νὰ ὑπάγῃ, ὅτι ἐκεῖνος ἦλθεν εἰς τὸ κάστρον μέσα καὶ ἵξευρεν ὁ Ἀδὶλ Γεράης πῶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν βλάψῃ, ἀλλ' ἔστειλε τινὰς μιρζάδες μετὰ Τατάρους κατὰ τοῦ γιαλῆ-ἀγασῆ εἰς τὸν κισλάν, ὁμοῦ μετὰ καμπόσους 45 Καζάκους, ὅπου ἐφύλαγαν τὰ γεφύρια τοῦ Νίστρον, καὶ ἐπήγασιν καὶ ἐπολέμησαν τὸν γιαλῆ-ἀγασῆ καὶ τὸν Τζιπλάκ μιρζά καὶ τοὺς ἐνίκησαν καὶ τοὺς ἐπήρασι μετὰ ὅλους τοὺς περὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐγύμνωσαν ἀπὸ ὅσα εἶχον καὶ τοὺς ἐπήγασιν εἰς τὸν Ἀδὶλ Γεράη. Ἐπιστρέψας γοῦν ὁ

avutul lor ce mai rămăsese în țară, și că dacă nu le va da, pe urmă să nu se plîngă dacă i se va întîmpla o pagubă și mai mare.

Grigorie vodă, văzînd că Adăl Gherei sultanul este hain al împărăției 5 și neavînd vreme să răspundă altfel, a dat și jupînesele și lucrurile zișilor boieri și a mai trimis și bani și daruri sultanului, căci a vrut să-l îmblînzească și să ferească țara. Între timp, tătarii au încălecat, precum am zis, ca să meargă în Crimeea să scoată pe han, socotind că și Crimeea va fi 10 cu ei, și să ceară de la împărăție han pe Caplan Gherei, și dacă împărăția îl va da, atunci să ceară prin mijlocirea lui ca împărăția să pună domn în Moldova pe Mihai vodă și să mazilească pe Grigorie vodă. Dumnezeu însă, care răstoarnă gîndurile oamenilor, nu le-a ajutat să-și ajungă ținta. 15

Trecînd dar tătarii pe malul celălalt al Nistrului, s-au întîlnit cu ceilalți 15 tătari, numiți iaman-săhăidaci, și i-au silit și pe aceștia, fără voia lor, să se unească cu ei într-acest scop. Luîndu-i și pe aceștia cu ei, au mers pînă la Ternev, care este pe malul rîului Bug, în fața cazacilor botcalii, adică 20 zaporojeni, nădăjduind că se vor uni și cazacii cu ei, și cu toții împreună să meargă în Crimeea cînd va îngheța Bugul. Dar cazacii nu s-au grăbit să se înțeleagă cu tătarii, răspunzînd că ei recunosc ca stăpîn al lor pe han și ascultă de porunca lui. Atunci calga sultanul a strîns cam o mie de cazaci 25 lefegii, cîți a putut găsi în acele margini, și a vrut să treacă Bugul, dar s-a temut, gîndindu-se că poate va veni vreo oaste pe la spate, căci hanul a chivernisit bine lucrurile. El a trimis pe fiul său Tohtamiș Gherei cu o 785 seamă de oaste ușoară || și aleasă, care a ajuns foarte repede la cetatea 30 Ozu. Iar pe ialî-agasi, anume Ali-aga, și pe Ciplac mîrza i-a trimis cu mai mulți oameni să stea la locul de iernat al hanului, anume han-cișlasi. Aceștia doi au venit la cișlă prin Cetatea Albă cu nădejdea că mîrzacii, auzind de venirea lor, vor părăsi pe Adăl Gherei sultanul și vor veni la 35 ei, dacă nu toți, măcar o parte din ei. Dar ce a pățit și acest ialî-agasi se va povesti mai departe.

Adăl Gherei sultanul, fiind cu tătarii la Ternev, pe malul Bugului, și primind vestea că Tohtamiș Gherei sultanul, fiul hanului, a ajuns la 40 Ozu și că ialî-agasi se află la cișlă, îndată s-a înapoiat. Adăl Gherei nu a putut să meargă împotriva lui Tohtamiș, căci acesta intrase în cetate și știa că nu-i poate face nici un rău. A trimis însă împotriva lui ialî-agasi la cișlă cîțiva mîrzaci cu tătari și cu mai mulți cazaci, care păzeau podurile 45 Nistrului. Aceștia s-au dus de s-au războit cu ialî-agasi și Ciplac mîrza și, biruindu-i, i-au luat cu toți oamenii lor, i-au jefuit de tot ce aveau și i-au dus la Adăl Gherei. Întorcîndu-se deci Adăl Gherei și trecînd Nistrul

Ἄδιλ Γκεράης καὶ διαβάς τὸν Νίστρον εἰς τὸ ἐδῶθε μέρος, ἐκάθησε με
 ὄλον τοῦ τὸ στράτευμα ἐπὶ τὴν ὄχθην τοῦ Νίστρον εἰς τὸ χωρίον Κο-
 πάγκα λεγόμενον, καὶ ἀπελπισθέντες πὼς ἡ βασιλεία δὲν τοὺς δίδει ἄλ-
 λον χάνην, κατὰ τὸ θέλημά τους, ἀλλὰ ἐμπει φουσσᾶτον κατ' αὐτῶν,
 5 βουλευθέντες, ἀπεφάσισαν νὰ κουρσεύσουν τοὺς τόπους τῆς βασιλείας.
 Καὶ εὐθὺς ἐπρόσταξεν ὁ σουλτάνος Ἄδιλ Γκεράης νὰ καβαλικεύσωσιν
 ὄλοι οἱ Τατάροι καὶ νὰ γίνωσι τρία μέρη, καὶ τὸ ἓνα νὰ κουρσεύσῃ τὸ
 Κελί, τὸ Ἰσμαῖλ καὶ εἰς τὸ πέραν τοῦ Δανουβίου τοὺς τόπους τῶν Τουρ-
 κῶν ἕως εἰς τὴν Ἀδριανού, καὶ τὸ ἄλλο νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Πραῖλα καὶ
 10 εἰς τὴν Βλαχίαν, καὶ τὸ τρίτον εἰς τὴν Μολδοβίαν (τὴν ὁποίαν εἶχασιν καὶ
 μάλα πρόχειρον) καὶ ἔπειτα νὰ ἐτοιμασθῶσι καὶ αὐτοί, φορτώνοντες τὰ
 σπίτια τους εἰς τὰ ἀμάξια καὶ νὰ φύγωσιν. Ὅμως δὲν ἐδυνήθησαν, ἐπει-
 δὴ ὁ Θεὸς ἥ διεσκέδασε τὰς βουλὰς των. Καὶ πέρα μὲν τῆς Οὐζοῦς ἐστέ- 786
 κετο ὁ Τοχταμῖς Γκεράης ἔτοιμος καὶ παρατηρῶν τὸν καιρὸν νὰ ἀνασπά-
 15 σῃ καὶ νὰ ἐλκύσῃ τοὺς Γιαμὰν Σαγιδάκηδες, ἡ δὲ βασιλεία, βλέποντας
 τὴν ἀποστασίαν τοῦ Ἄδιλ Γκεράη καὶ τῶν Νογάηδων καὶ πὼς ἔστειλε
 δις καὶ τρίς Καπιτζή-μπάσην εἰς αὐτούς, λέγοντάς τους νὰ παύσωσιν ἀπὸ
 τὰ τοιαῦτα, ὅτι δὲν θέλουσιν ἀποτελέσει κανένα ἔργον, ἀλλὰ νὰ δώσωσι
 τὸν σουλτάνον εἰς τὰ χέρια τοῦ καπιτζή-μπάση. Καὶ αὐτοὶ δὲν ἤκουσαν
 20 τὴν βασιλικὴν προσταγήν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐζήτησαν τὸν Καπλὰν Γκεράη χά-
 νην, καυχώμενοι πὼς ἂν δὲν τοὺς τὸν δώσωσι, θέλουσι κουρσεύσει τοὺς
 τόπους τοῦ βασιλέως καὶ τὸν ραγιὰν ὅπου ἤμπορέσωσι, καθὼς ἀποφά-
 σισαν, ἔστειλε πρόσταγμα εἰς τὸν Μουσταφά-πασάν τοῦ Χοτινίου νὰ ἐτοι-
 μασθῇ μὲ τὸν Γρηγόριον βόδα νὰ ὑπάγῃ κατὰ τῶν Τατάρων, καθὼς ἔστει-
 25 λε ξεχωριστὰ καὶ εἰς τὸν Γρηγόριον βόδα φερμάνι διὰ νὰ ἐτοιμασθῇ καὶ
 νὰ ὑπάγῃ κατ' αὐτῶν, ὁμοῦ μὲ τὸν ρηθέντα πασάν.

Ἐτοιμαζόμενοι λοιπὸν τοῦ Γρηγορίου βόδα εἰς ἐκστρατείαν, ἔλα-
 βεν εἶδησιν ὁ Ἄδιλ Γκεράης πὼς ὁ Γρηγόριος βόδας ἐτοιμάζεται καὶ τοῦ
 ἑκακοφάνη καὶ ἐθυμώθη δυνατὰ καὶ ἔγραψεν ἓνα γράμμα εἰς τὸν αὐθέν-
 30 τιν, λέγοντάς του πὼς δὲν κάμνει χρεῖα νὰ κοπιάσῃ νὰ ὑπάγῃ ἀπάνω του,
 ἀλλὰ νὰ καρτερήσῃ καὶ θέλει ἔλθει ἐκεῖνος ἀτός του νὰ ἀνταμωθῇ μὲ τοῦ
 λόγου του.

Ὅντες λοιπὸν οἱ Τατάροι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐχθροὶ τῆς Μολδαβίας
 παρὰ ἄλλων τόπων, ἀρχίνησαν νὰ ἀρπάζωσιν εἰς τὰς ἄκρας κατὰ τὴν Λε-
 35 πούσαν, καὶ εὕρισκόμενοι καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοὶ κοντὰ εἰς τὸν σουλ-
 τάνον, ὁ Δημητράσκος δηλαδὴ μὲ τὸν γαμβρὸν τοῦ Γεωργάκη, ἐπαρακι-
 νοῦσαν τὸν σουλτάνον κατὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα, τάζοντας ἐξήντα πουγ-
 γία ἄσπρα, τὰ πενήντα τῷ σουλτάνῳ καὶ τὰ δέκα τῷ Ἰσοῦφ μιρζᾶ, ὅστις
 ἦτον πρῶτος τῶν μιρζάδων τοῦ Ὁρουμπέτογλου καὶ ἐπερνοῦσεν ὁ λόγος
 40 τοῦ εἰς τὸν σουλτάνον, διὰ νὰ στείλῃ νὰ πιάσῃ τὸν Γρηγόριον βόδα. Τό-
 τε ὁ αὐθέντης, προβλέποντας μήπως καὶ συνέβη κανένας κίνδυνος εἰς τὸν
 τόπον, ἔστειλε τὴν δόμναν του καὶ τὰ τέκνα του καὶ τὴν μητέρα του εἰς
 τὸ Χοτίνι ὡσαύτως καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ τόπου τὰς γυναῖκας τους, ἥ διο- 787
 ρίζοντας τὸν Μακρὴν μπάνον καὶ τὸν Λούκα βιστέρνικον νὰ τὲς ὑπάγῃ
 45 εἰς τὸ σπίτι τοῦ καπικεχαγιᾶ, προστάξας καὶ τῇ τσάρᾳ νὰ φυλαχθῶσιν
 εἰς τοὺς λόγγους. Ὅθεν οἱ κάτοικοι τοῦ Γιασίου ἐκλείσθησαν εἰς τὰ μο-
 ναστήρια καὶ ἔβαλεν ὁ αὐθέντης τινὰς στρατιώτας νὰ φυλάγωσι τὰ πόρ-
 τας τῶν μοναστηρίων ἐκείνων. Καὶ διατάξας τὰ πράγματα εἰς τὸ Γιάσι,

încoace s-a așezat cu toată oastea sa pe malul Nistrului, în satul numit Copanca. Dar văzînd că împărăția nu le dă alt han pe placul lor, ci trimite oaste împotriva lor, s-au sfătuit și au hotărît să jefuiască locurile împărăției. Adăl Gherei sultanul a dat îndată poruncă ca toți tătarii să încalce și să se împartă în trei părți. Prima parte să jefuiască Chilia, Ismailul și ținuturile turcești de peste Dunăre pînă la Adrianopol, a doua să meargă la Brăila și în Țara Românească, iar a treia în Moldova, pe care o aveau și mai la îndemînă, și pe urmă să se pregătească să încarce avutul lor în căruțe și să fugă. Dar nu au izbutit, căci Dumnezeu || a răsturnat planurile lor. Dincolo de Ozu aștepta gata Tohtamiș Gherei, care pîndea momentul potrivit să despartă pe iaman-săhăidaci de Adăl Gherei și să-i atragă de partea sa. Iar împărăția, văzînd hainia lui Adăl Gherei și a tătarilor nogai, a trimis de două-trei ori pe capugi-bașa la ei, zicîndu-le să înceteze cu hainia, că nu vor ajunge la nici un rezultat, și să predea în mîinile lui capugi-bașa pe calga sultanul. Dar ei nu numai că nu au ascultat de porunca împărătească, ci mai cereau și ca han pe Caplan Gherei, lăudîndu-se că dacă nu li se va da acest han, vor jefui locurile împărătești și raiaua pe unde vor putea, după cum au hotărît. Atunci împărăția a trimis poruncă pașei de Hotin Mustafa să se pregătească și să meargă împreună cu Grigorie vodă asupra tătarilor. A trimis și lui Grigorie vodă firman aparte, ca să se pregătească și el să meargă asupra lor împreună cu zisul pașă.

Și pe cînd Grigorie vodă se pregătea să pornească la război, Adăl Gherei a prins de veste că acesta se pregătește, s-a înciudat, s-a mîniat mult și i-a trimis domnului o scrisoare, spunîndu-i că nu e nevoie să se ostenească să meargă asupra lui, ci să aștepte că va veni în persoană să se întîlnească cu el.

Avînd dar tătarii mai mare dușmănie față de Moldova decît față de celelalte țări, au și început să jefuiască marginea pe la Lăpușna. Aflîndu-se acolo lîngă calga sultanul și acei boieri, adică Dimitrașcu cu ginerele său Iordachi, îl îndemnau și ei pe sultanul tătăresc să meargă împotriva lui Grigorie vodă, făgăduind în același timp și șaizeci de pungi, cînzeci sultanului și zece lui Iusuf mîrza, care era căpetenia mîrzacilor Orumbetești și cuvîntul lui avea trecere pe lîngă sultan, ca să trimită să prindă pe Grigorie vodă. Atunci Grigorie vodă, socotind că poate va fi țara în primejdie, a trimis pe doamna, pe coconii și pe mama sa la Hotin și împreună cu ele au trimis și boierii țării pe jupănesele lor. || Domnul a orînduit pe Macri banul și pe Luca vistierul să le ducă în casa capuchehaielei și a poruncit ca și țara să se băjenească în codru. Deci locuitorii Iașului s-au închis în mănăstiri, iar domnul a pus o seamă de ostași să păzească porțile acelor mănăstiri. Apoi, după ce a pus în rîndială trebu-

ἔβαλεν καϊμακάμηδες¹ τὸν Ἡλίαν Καταρτζήν, πρῶν μέγαν λογοθέτην, καὶ τὸν Στέφανον Ρουσσέτον, πρῶν μέγαν βόρνικον, καὶ κατὰ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν ἐκίνησε μὲ τὸ φουσσᾶτον του κατὰ τὸ Μποτοσάνι, εἰς ὑπάντησιν τοῦ Μουσταφᾶ-πασᾶ διὰ νὰ συνομιλήσῃ μετ' ἐκεῖνον καὶ νὰ συμβουλευθῶσι περὶ τοῦ πόθεν ἀρμόζει καλύτερα νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἐκστρατείαν τους.

Ἐκάθησεν οὖν ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὸ Μποτοσάνι δέκα ἡμέρας, προσμένοντας τὸν Μουσταφᾶ-πασάν, ὅπου ἐλθόντος καλαρασέου ἀπὸ τὴν Πόλιν, ἐκ μέρους τοῦ ἀδελφοῦ του, ἔλαβεν εἶδησιν πῶς ἡ βασιλεία ἀλλάξε τὸν σερασκέρην καὶ ἄφησε τὸν Μουσταφᾶ-πασάν νὰ φυλάττῃ τὸ Χοτίνι καὶ μόνος ὁ Κολτσᾶκ-μπέης μὲ τοὺς Λιπκάνους ἐδιορίσθη νὰ ἀνταμωθῇ μὲ τὸν Γρηγόριον βόδα, σερασκέρην δὲ διώρισε τὸν Ἄπτουλάχ-πασάν Μουχσοῦν-ὄγλουν, βαλὴν τῆς Ρούμελης ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ φουσσᾶτα τῆς τε Ρούμελης καὶ Δρύστρας καὶ Μολδοβίας καὶ Βλαχίας. Οὐ ἔνεκα εὐθύς ὁ Γρηγόριος βόδας ἐσηκώθη ἀπὸ τὸ Μποτοσάνι καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸ Γιάσι καὶ ἐστρατοπέδευσε ἐξωθεν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Μπαλίκια, εἰς τὸν κάμπον, ὅπου ἐκάθησεν δέκα ἡμέρας, ἕως ὅπου ἤλθε ἕνας ἀγὰς βασιλικός, ὀνόματι Γεδικλῆ Ὁσμᾶν-ἀγάς, μὲ ὀρισμὸν νὰ σηκώσῃ τὸν Γρηγόριον βόδαν μὲ τὸ φουσσᾶτον του νὰ τὸν ὑπάγῃ εἰς ἀντάμωσιν τοῦ Ἄπτουλάχ-πασᾶ, ὅπου ἦτον νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Ἰσμαῖλι. Καὶ δῆτα ἐκίνησεν ὁ Γρηγόριος βόδας μὲ πολὺ καὶ εὐμορφον φουσσᾶτον καὶ ἐπῆγεν ἕως εἰς τὸ χωρίον Ρωσέτσι, τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων, ὅπου ἔκαμε τὸν ἀγιασμὸν κατὰ τὴν τάξιν, ἔπειτα τράπεζαν μεγάλην μὲ ὅλους τοὺς ἄρχοντας εἰς τὰ σπίτια τοῦ Κωνσταντίνου Κωστάκη χατμάνου καὶ εὐφράνθησαν εἰς δόξαν τοῦ ἐπιφανέντος Θεοῦ. Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἤλθεν εἰς τὸν αὐθέντην γερλίκι ἐκ μέρους τοῦ χάνη καὶ μπουγιουρδὶ ἀπὸ τὸν Ἄπτου || λάχ-πασάν, προ- 788
στάττοντας τὸν αὐθέντην νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Κόδρον Γκεγέτς, ὅπου εἶναι κοντὰ εἰς τοὺς Τατάρους καὶ ἐκεῖ νὰ καθήσῃ ἕως οὐ νὰ τοῦ ἔλθῃ δευτερον πρόσταγμα.

Ὁ δὲ Ἄδιλ Γκεράης σουλτάνος ἔστεκε μὲ ὄλον τὸ φουσσᾶτον του τὸ τατάρικον, ἀποφασίσας νὰ τὸ στείλῃ διὰ νὰ κουρσεύσῃ, καθὼς εἶπομεν. Καὶ ὅταν ὁ διβᾶν-ἐφέντης τοῦ ρηθέντος σουλτάνου ἔστεκεν ἔτοιμος μὲ τὸ κονδύλι εἰς τὸ χέρι του καὶ ἔγραφε τὰς προσταγὰς τῆς ἀρπαγῆς, τότε ἔφρασε καὶ ὁ Τοχταμὶς Γκεράης σουλτάνος μὲ τὸν Ἀλῆ-πασάν, φύλακα τῆς Οὐζοῦς, μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχασιν, καὶ τὴν νύκτα εὐρέθησαν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ Νίστρου ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ Βενδέρι, καὶ οἱ Γιαμᾶν Σαγδάκηδες Τατάροι μετ' αὐτούς, οἱ ὅποιοι ἔσπευσαν ὅλην τὴν νύκτα ἀπὸ τὴν Ὀζοῦ καὶ τὸ ταχὺ ἔφρασαν ὑποκάτω τοῦ ρηθέντος κάστρου, ὅπου εἶναι εἴκοσι δύο ὥρῶν διάστημα. Καὶ βλέποντες οἱ μιρζάδες τοῦ Μπουτσακίου τὸν Τοχταμὶς σουλτάν πῶς ἤλθεν ἀπάνω τους καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸν Γρηγόριον βόδαν, ὅπου ἔφρασε εἰς τὸν Προῦτον, εἰς τὸ Φαλτσι, καὶ αὐτὸς εἰς τὸ πλευρόν τους, καὶ μαθόντες καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη ἀκόμη πῶς ἔρχονται ἀπάνω τους φουσσᾶτα τούρκικα, ἐστοχάσθησάν τινες ἐξ αὐτῶν τὰ ἀκόλουθα καὶ ἐσυμμάζωξαν τὸν νοῦν τους εἰς τὸ κεφάλι τους, γνωρίζαντες πῶς δὲν θέλει εἰσθαι καλὸν διὰ λόγου τους. Καὶ ἔτσι ἄρχισαν νὰ χωρίζωνται καὶ νὰ σύρεται ἀπὸ ἕνας, ἕνας νὰ προσκυνῶσι τὸν Τοχταμὶς

¹ Cuvîntul «καϊμακάμηδες» este adăugat pe deasupra de altă mină.

rile sale de la Iași și a pus caimacami pe Ilie Catargi, biv vel logofăt, și pe Ștefan Rusăt, biv vel vornic, Grigorie vodă a pornit cu oastea sa, potrivit cu porunca împărătească, spre Botoșani în întâmpinarea lui Mustafa-pașa, ca să stea de vorbă cu el și să se sfătuiască pe unde e mai bine să meargă 5
asupra tătarilor.

A stat deci Grigorie vodă la Botoșani zece zile, așteptînd pe Mustafa-pașa; acolo a venit un călărăș din Constantinopol, trimis de fratele său, care i-a adus vestea că împărăția a schimbat pe seraschier; că pe Mustafa-pașa l-a lăsat să păzească Hotinul și că numai Colceag-bei a primit poruncă să meargă cu lipcanii să se întâlnească cu Grigorie vodă, iar Abdulah-pașa Muhsinoglu, valiul Rumeliei, a fost numit seraschier peste toată oastea Rumeliei, Dristrei, Moldovei și Țării Românești. Din această pricină, Grigorie vodă a plecat îndată din Botoșani și s-a dus la Iași, așezîndu-și 15
tabăra afară pe cîmp, lîngă biserica Balica. Acolo a stat zece zile pînă ce a venit un agă împărătesc, anume Iedicli Osman-aga, cu firman să ia pe Grigorie vodă cu oastea lui și să-l ducă să se întâlnească cu Abdulah-pașa, care urma să vină la Ismail. Deci a pornit Grigorie vodă cu multă și mîndră 20
oaste și a ajuns în ziua de Bobotează în satul Roșieci. Acolo a făcut, după orînduiala bisericii, sfințirea apei și pe urmă masă mare în casele lui Constantin Costachi hatmanul, la care a stat cu toți boierii și s-au desfătat întru slava domnului cel botezat. Într-acea zi i-a venit domnului ierlic 25
788 din partea hanului și buiurdii de la Abdu||lah pașa, care îi porunca să meargă la Codrul Ghigheciului, care este aproape de tătari, și acolo să aștepte pînă să vină altă poruncă.

În acest timp, Adăl Gherei sultanul stătea gata cu toată oastea sa 30
tătărească, hotărît, cum am spus, s-o trimită să jefuiască. Și cînd divan-efendi al zisului sultan era cu condeiu în mîină și scria poruncile pentru jefuire, tocmai atunci sosi și Tohtamiș Gherei sultanul împreună cu Ali-pașa, paznicul cetății Ozu, cu oștile lor. Ei sosiseră în timpul nopții 35
la malul Nistrului mai jos de Bender, iar după ei au sosit și tătarii iaman-săhăidaci, care au pornit de la Ozu și, mergînd în grabă toată noaptea, au ajuns dimineața la zisa cetate, care se află la o depărtare de 22 ceasuri. Mîrzacii Bugeacului, văzînd că pe de o parte vine asupra lor Tohtamiș 40
sultanul, iar pe de altă parte Grigorie vodă, care ajunsese la Prut, la Fălcui, și era în coasta lor, și aflînd și din altă parte: că vin asupra lor și oști turcești, unii dintre ei au chibzuit asupra urmărilor și și-au băgat mințile în cap, știind că nu va fi bine pentru ei. Și așa au început să se despartă și să meargă 45
unul cîte unul să se închine lui Tohtamiș Gherei sultanul și în felul acesta

Γεράη σουλτάνον, και ἔτσι ἐχαλάσθη τὸ ἀστόχαστον αὐτῶν ἐπιχείρημα και ἡ κακή τους βουλή, ὅπου ἔβαλαν εἰς τὸ νὰ κურσεύσωσι τὴν τσάραν. Λοιπὸν μερικοὶ μιρζάδες ἐκλιναν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ χάνη, μερικοὶ δὲ ἐκρά-
 5 τούσαν τὸ μέρος τοῦ Ἄδιλ Γεράη, ἦγουν ὁ Ἰσοῦφ μιρζάς, ὅπου ἦτον πρῶ-
 10 τος μιρζάς τοῦ γένους Ὁρουμπέτογλου και ὁ Χαπάτς μιρζάς και ὁ Τιμουρ-
 λάν μιρζάς, οἱ ὅποιοι ἴσως νὰ ἐπήγαιναν και αὐτοὶ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ χάνη, μόνον φοβούμενοι διὰ τὴν ζωὴν τους νὰ μὴν κινδυνεύσῃ (ὅτι αὐτοὶ ἦτον οἱ παρακινδυνότες και συμβουλευόντες πρὸς τὴν ἀποστασίαν) δὲν ἐπή-
 15 γασιν, ἀλλὰ ἔστεκεν ἀκόμη εἰς τὸ Μπουτσάκι μὲ τὸν Ἄδιλ Γεράη σουλ-
 20 τάνον.

Βλέποντας τοίνυν ὁ Ἄδιλ Γεράης || τὸν ἑαυτὸν του καταλειφθέντα 789
 ὑπὸ τῶν περισσοτέρων μιρζάδων και στοχαζόμενος τὸ πλῆθος τῶν στρα-
 τευμάτων, ὅπου ἔρχεται ἀπάνω του, ἔμεινεν ἀπορῶν τὸ τί νὰ κάμῃ· ὅτι
 15 ἔαν ἀντισταθῇ, ἤξευρε πῶς δὲν θέλει κατορθῶσει τὸ βουλόμενον, ἔαν δὲ
 ὑποκλίνῃ, ἐφοβεῖτο μήπως και τὸν σκοτώσῃ ἡ βασιλεία, και ἔστεκεν ὡς
 ἐκστατικός. Ὅμως ὅταν εἶδε πῶς ὁ χάνης ἐπλησίασε και ὁ Ἄπτουλάχ-
 πασάς ὁ σερασκέρης ἐφθασεν εἰς τὸ Ἰσμαῖλι μὲ τὸ τούρκικον στράτευμα
 20 και καθ' ἡμέραν ἦρχοντο στρατεύματα τούρκικα ἀπὸ κάτω και ἐσυνάζοντο
 εἰς τὸ Ἰσμαῖλι, ὡσαύτως και ὁ Νικολάη βόδας, μὲ τὸ βλάχικο στράτευ-
 25 μά του, ἦλθεν εἰς τὴν ἄκρην ἕως εἰς τὸ Μαξινέλι και ὁ Κολτσα-μπέγης
 μὲ τοὺς Λιπκάνους τοῦ Χοτινίου ἐκατέβη και αὐτὸς εἰς τὸ Ἰσμαῖλι, αἰσ-
 θάνθη και ἐγνώρισε τὴν ἀφροσύνην του, καθὼς και οἱ ἄλλοι μιρζάδες
 και Τατάροι ὅλοι ὅπου ἦτον μαζί του, και ἐκλιναν τὸν αὐχένα τους, μετα-
 νοήσαντες. Εὐθὺς οὖν ἔγραψεν ὁ Ἄδιλ Γεράης σουλτάνος γράμματα εἰς
 30 τὸν χάνην και εἰς τὸν Ἄπτουλάχ-πασάν σερασκέρην, δείχνοντας εὐπί-
 θειαν και λέγοντας νὰ τοῦ δείξωσι τόπον νὰ υπάγῃ ὅπου εἶναι τὸ πρό-
 σταγμά τους. Καὶ ἄλλοι μιρζάδες ἀκόμη ἄρχισαν νὰ προστρέχωσιν εἰς
 τὸν χάνην νὰ τὸν προσκυνῶσι, παρακαλοῦντες τον νὰ τοὺς συγχωρήσῃ
 τὸ σφάλμα τους. Ὁ δὲ Ἰσοῦφ μιρζάς και ἄλλοι τινὲς μιρζάδες τοῦ γένους
 35 αὐτοῦ, ὅπου δὲν ἐπέισθησαν μήτε εἰς τὸν υἱὸν τοῦ χάνη, μήτε εἰς τὸν
 χάνην, ἐφυγον εἰς τὴν Λεχίαν περνῶντες τὸν Νίστρον εἰς τὴν Σορόκα.
 Καὶ ἀγκαλὰ διὰ προσταγῆς τοῦ χάνη, ὅπου ἐπέμφθη εἰς τὸν Γρηγόριον
 βόδα, ὅλα τὰ περάσματα τοῦ Νίστρον ἦτον πεφυλαγμένα διὰ νὰ μὴ φύ-
 γωσι, μήτε μιρζάδες, μήτε Τατάροι, μήτε Καζάκοι, ἀπὸ ἐκείνους ὅπου εἶ-
 40 χεν ὁ Ἄδιλ Γεράης. Καὶ μήτε ὁ Ἰουσοῦφ μιρζάς ἤθελε περάσει μὲ τοὺς
 ἄλλους μιρζάδες και δὲν ἤθελε γλυτώσει, καθὼς δὲν ἐγλύτωσαν μήτε οἱ
 μετ' αὐτῶν Καζάκοι, οἱ ὅποιοι δυσκόλως ἐμποδίζονται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων,
 45 διατὶ ἔχουσι τουφέκια, πλὴν ἀπατήθη ὁ Μυρῶν Δόνιτς, πρिकाλάμος τῆς
 Σορόκας, ὅτι εἶχεν ἀκούσει πῶς ὁ Ἰσοῦφ μιρζάς ἔμελλε || νὰ περάσῃ πα- 790
 50 ραπάνω ἀπὸ τὴν Σορόκα, ἀπὸ τὸ λεγόμενον Κουρετσίντς, τὸν ὅποιον τό-
 πον φυλάττοντος τοῦ Μυρῶν διὰ νὰ μὴν περάσῃ ὁ ρηθείς, ἔλαβεν εἶδησιν
 ὁ Ἰσοῦφ μιρζάς πῶς ὁ Μυρῶν στέκεται ἐκεῖ νὰ τοῦ ἐμποδίσῃ τὸ πέρα-
 σμα και αὐτὸς ἐπῆρε τὸν δρόμον τῆς Σορόκας και ἐπέρασεν εἰς τὸ Μο-
 βιλέον. Καὶ ἀγκαλὰ οἱ ἐντόπιοι ἐβγήκασιν νὰ ἐμποδίσωσι τὸ πέρασμά του,
 55 ἀμὴ τίποτε δὲν ἐκατόρθωσαν, ὅτι ὄντας και ὁ Νίστρος παγωμένος, ὤρ-
 μησαν οἱ Τατάροι διὰ τοῦ πάγου και ἐπέρασαν, ὅπου και δύο ἄνθρωποι
 ἐδικοὶ μας ἐλαβῶθησαν ὑπὸ τῶν Τατάρων εἰς ἐκείνην τὴν ὁρμὴν. Οἱ Κα-
 ζάκοι τοῦ Ἄδιλ Γεράη, καταλιπόντες και αὐτοὶ τὸν σουλτάνον, ἔσπευδον

s-a stricat planul lor nechibzuit și gîndul rău să jefuiască țara. Așadar, o seamă de mîrzaci s-au închinat fiului hanului, iar alții au rămas de partea lui Adăl Gherei, adică Iusuf mîrza, care era cel mai de frunte printre mîrzacii neamului Orumbetoglu, și Hapaci mîrza, și Timurlan mîrza. Poate că s-ar fi dus și ei la fiul hanului, dacă nu s-ar fi temut că își vor primejdi viața (căci ei erau acei care au îndemnat și au sfătuit pentru hainie). Așa că aceștia nu s-au dus, ci stăteau încă în Bugeac cu Adăl Gherei sultanul.

789 Văzînd dar Adăl Gherei|| că este părăsit de cei mai mulți dintre mîrzaci și cugetînd asupra numeroasei oștiri care venea împotriva lui, nu știa ce să facă. Se gîndea că dacă se va împotrivi nu va izbuti cele dorite, iar dacă se va supune se temea ca nu cumva să-lucidă împărăția, și așa stătea nedumerit. Dar cînd a văzut că hanul s-a apropiat, că Abdulah pașa seraschierul a ajuns cu oastea turcească la Ismail și că în fiecare zi veneau din partea de jos și alte oști turcești, care se adunau la Ismail, că și Nicolae vodă a ajuns cu oastea muntenească la margine, la Maxineni, și că Colceag-bei a coborît cu lipcanii Hotinului la Ismail, Adăl, precum și ceilalți mîrzaci și tătari care erau cu el, și-au dat seama de nechibzuința lor și căiți și-au plecat grumazul. Așadar, Adăl Gherei sultanul a trimis îndată scrisori de supunere hanului și lui Abdulah pașa seraschierul și a cerut în același timp să-i arate și locul unde trebuie să meargă, din porunca lor. Încă și alți mîrzaci au început să meargă la han să se închine și să-l roage să le ierte greșeala. Numai Iusuf mîrza și încă vreo cîțiva din neamul lui nu s-au hotărît să se supună nici hanului și nici fiului acestuia. Ei au fugit în Țara leșească trecînd Nistrul pe la Soroca, cu toate că din porunca hanului, trimisă lui Grigorie vodă, toate vadurile Nistrului erau păzite ca să nu fugă nici mîrzacii, nici tătarii și nici cazacii care erau cu Adăl Gherei. Iusuf mîrza n-ar fi trecut cu ceilalți mîrzaci și n-ar fi scăpat, după cum n-au scăpat nici cazacii care erau cu ei, deși aceștia cu greu puteau fi oprîți de ai noștri, pentru că aveau puști, dar a fost înșelat Miron Donici, 790 pîrcălabul de Soroca. Acesta auzise că Iusuf mîrza trebuia|| să treacă Nistrul mai sus de Soroca, pe la Curecinți¹, și păzea acest loc ca să le oprească trecerea. Dar Iusuf mîrza, prinzînd de veste că Miron păzește acolo, a luat drumul spre Soroca și a trecut pe la Movilău. Și cu toate că oamenii locului au ieșit ca să oprească trecerea lui, totuși n-au izbutit, căci Nistrul fiind înghețat, tătarii au dat năvală pe ghiață și au trecut. În acea năvală ei au rănit doi dintre oamenii noștri. Cazacii lui Adăl Gherei, părăsind și ei pe sultan și împărțindu-se în trei părți, se grăbeau să fugă.

¹ În textul grecesc avem Κουρετσίντες; credem însă că e vorba de Valea Curechilor, vale în fostul județ Soroca, vezi Zamfir Arbore, *Dicționarul geografic al Basarabiei*, p. 83.

νά φύγωσι και ἑμερίσθησαν εἰς τρία. Καί τὸ ἕνα μέρος, ὁποῦ ἦτον διακόσιοι πενήντα ἄνθρωποι, ἐπῆραν τὸν δρόμον ἀπὸ κοντὰ ἀπὸ τὸ Δουμπα-sári διὰ νὰ περάσωσι τὸν Νίστρον και τοὺς ἀπάντησεν ὁ Γεωργάκης σερδάρης τοῦ Γρηγορίου βόδα και περικυκλώνοντάς τους περι τὴν ὄχθιν
 5 τοῦ Νίστρον, ἐν πρώτοις μὲ τέχνην ἐπῆρε τὰ ὄπλα τους, ἔπειτα τοὺς ἐπίασεν ὄλους, τὸ δὲ ἄλλο τάγμα, ὁποῦ ἦτον ἑκατὸν εἴκοσι ἄνδρες, τοὺς ἀπάντησεν ὁ βόρνικος Δόνιτς, ὅστις ἦτον διατεταγμένος παρὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα εἰς ἐκείνην τὴν ἄκρην τοῦ Ὁρχεγίου διὰ νὰ φροντίζη τῶν πραγμάτων τῆς ἄκρης και τῶν ἀνθρώπων ὁποῦ ἦτον φυλαγμένοι εἰς τοὺς
 10 λόγγους (ὁποῦ τὰ λέγουσι μπεζένια) και τοὺς εὐρῆκεν εἰς τὸ χωρίον Λοχανέστι λεγόμενον, ὁποῦ εἶναι κατὰ τὸ νερὸν Ἰκιολ και με τινὰς ἀνθρώπους, ὁποῦ εἶχε μαζί του ἀπὸ τὸ τσινοῦτον, τοὺς ἐπολέμησε μίαν ἡμέραν ὀλόκληρον. Εἰς τὸν ὁποῖον πόλεμον πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐδικοὺς μας ἐλαβώθησαν, ἀπὸ δὲ τοὺς Καζάκους πολλοὶ ἀπέθανον και τοὺς ἐπίασαν ὀ-
 15 λους χωρὶς νὰ γλυτώσῃ τινάς. Τὸ δὲ τρίτον τάγμα τὸ ἐπίασαν πάλιν οἱ ἄνθρωποι τοῦ τσινοῦτου εἰς τὸ πολύχνιον τοῦ Ὁρχεγίου. Ἐπειδὴ δὲ και αὐτοὶ οἱ Καζάκοι εἶχαν κάμει πολλὰ κακὰ εἰς τοὺς ραγιαδες τοῦ χάνη και ἔργα ἀσεβέστατα και ἄθεσμα, ἔλαβον τὴν δίκην τὴν πρέπουσαν, ὅτι και ἐκείνους ὁποῦ ἐπίασε πρῶτον ὁ σερδάρης και ἐκείνους ὁποῦ ἐπίασεν
 20 ὁ βόρνικος Δόνιτς και οὗς ἐπίασαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ τσινοῦτου || ὄλους 791 τοὺς ἔδωσεν ὁ Γρηγόριος βόδας τῷ καλγᾶ σουλτάνῳ και τῷ υἱῷ τοῦ χάνη εἰς αἰχμαλωσίαν, τὰ δὲ ἄλογά τους και τὰ ἄρματα τους ἐπῆραν ἐκεῖνοι ὁποῦ τοὺς ἐπίασαν.

Μετέπειτα θέλετε ἰδεῖ εἰς τί ὄργην θεϊκὴν περιέπεσον και οἱ Τατάροι, ὅτι ὁ Γρηγόριος βόδας, κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ χάνη και τοῦ Ἀπτουλάχ-πασᾶ σερασκέρη, ὁποῦ τὸν ἐπρόσταξαν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Κόδρον νὰ σταθῇ εἰς τὸ πλευρὸν τῶν Τατάρων, περνώντας τὸν Προῦτον ἀπὸ τὸ Φαλτσὶ (ὄθεν ἔστειλεν τὸν Σάνδουλον Στούρτζαν, μέγαν βιστέρνικον, διὰ τινὰς ὑπηρεσίας τῆς τσάρας εἰς τὸ Γιάσι) μὲ ἄλλους ἄρχοντας και με
 30 ὄλον τὸ στράτευμα ἐκίνησε πρὸς τὸν Κόδρον ἔχοντας πολὺ και εὐμορφον στράτευμα, ἔστοντας και οἱ στρατιῶται του, καθὼς εἶπομεν, ἦτον ἠλειμμένοι και ὄλοι με τοὺς στρατιώτας τῆς κούρτης και με τοὺς δαραμπάνους τοῦ ἄγα και με τοὺς βενατόρους και παντσέρους, ὁποῦ εἶχε μισθωτοὺς ἐντοπίους, ἐσυμποσοῦντο τρεῖς χιλιάδες πεζοί. Ὡσαύτως και καβα-
 35 λαραῖοι ἦτον οἱ μπογιαρνάσοι, κοπιγ τὴν κάσα, διὰ τοὺς ὁποίους ἔκαμεν ὁ Γρηγόριος βόδας κοντάρια ζωγραφισμένα με μεταξωτὰ φλάμπουρα,¹ ἀρμάσηδες, ἀπρόδοι και ἄλλαι τάξεις νὰ ἔχωσιν ὄλοι τὸ φλάμπουρον τους. Ὁ Κωνσταντῖνος Κωστάκης χάτμανος, με ὄλους τοὺς καβαλαραῖους του και με ἄλλους στρατιώτας μισθωτοὺς ἀπὸ τὴν τσάραν ὁποῦ ἔκα-
 40 μεν ὁ Γεωργάκης ὁ σερδάρης ἀπὸ τὸ Ὁρχεῖ και Λεπούσνα, και Σορόκα, και ὁ Λούπουλος ὁ σερδάρης μαζίλης με ὄλους τοὺς μαζίληδες, και ἔγιναν οἱ καβαλαραῖοι ἔως τέσσαρες χιλιάδες, ὁποῦ γίνονται ἐπτὰ χιλιάδες ὁμοῦ οἱ στρατιῶται τοῦ Γρηγορίου βόδα, ἔξω ἀπὸ τοὺς αὐλικοὺς και τοὺς ἀνθρώπους τῶν μεγάλων ἀρχόντων, ὁποῦ εἶχασιν κοντὰ τους. Εἶχε δὲ ὁ
 45 αὐθέντης και δώδεκα λουμπάρδας με τσακαλόζια. Λοιπὸν ἀπὸ τὸν Προῦτον ἔως τὸν Κόδρον, ἐπῆγαινε τὸ στράτευμα με παράταξιν. Ὁμπρὸς μὲν

¹ Cuvîntul «φλάμπουρα» este adăugat pe deasupra de altă mină.

Una din cele trei părți, în număr de două sute cincizeci de oameni, a apucat calea de lângă Dubăsari ca să treacă Nistrul, dar pe acești cazaci i-a întâlnit Iordachi, serdarul lui Grigorie vodă și, împresurându-i lângă malul Nistrului, mai întâi le-a luat cu viclenie armele, iar pe urmă i-a prins 5 pe toți. A doua ceată, în număr de o sută douăzeci de oameni, a fost întâmpinată de vornicul Donici, care era orînduit de Grigorie vodă în acea parte a Orheiului, ca să aibă grijă de margine și de oamenii care erau ascunși în codrii ce se numesc băjenii. El a găsit pe acești cazaci în satul 10 numit Logănești, lângă apa Ichelui, și s-a războit cu ei o zi întreagă, atacîndu-i cu o seamă de oameni din acel ținut, pe care îi avea cu el. În această luptă, mulți dintre ai noștri au fost răniți, iar dintre cazaci mulți au fost omorîți; ceilalți toți au fost prinși, fără să scape nici unul. A treia 15 ceată a fost prinsă de oamenii ținutului la târgușorul Orheiu. Deoarece acești cazaci pricinuiseră mult rău raielelor hanului și făcuseră multe fapte nelegiuite și nedrepte, au primit și ei osînda cuvenită. Căci și pe acei pe care îi prinsese mai întâi serdarul, și pe acei pe care i-au prins apoi 791 vornicul Donici și oamenii ținutului, || pe toți i-a predat Grigorie vodă 20 ca robi lui calga sultanul și fiului hanului; caii și armele lor însă le-au luat acei care i-au prins. Mai jos se va vedea în ce minie dumnezeiască au căzut și tătarii.

Grigorie vodă, primind poruncă de la han și de la Abdulah-pașa 25 seraschierul să meargă la Codru și să cadă în spatele tătarilor, a trecut Prutul cu boierii pe la Fălciu, de unde trimisese la Iași pe Sandu Sturza, mare vistier, pentru unele treburi ale țării, și a pornit cu toată oastea sa cea numeroasă și mîndră spre Codru. Ostașii lui, cum am spus, erau 30 miluiți și toți la un loc cu ostașii curții, cu darabanii agăi, cu vînătorii și cu panțirii ce erau lefegii din țară se urcau la trei mii pedestri. Mai era și călărimea, adică boiernașii, copiii de casă, pentru care Grigorie vodă 35 făcuse sulite zugrăvite cu steaguri de mătasă, armașii, aprozii și alte categorii, toate cu steagul lor. Mai era și Constantin Costachi hatmanul cu toți călărășii săi și cu alți ostași lefegii din țară, pe care îi făcuse Iordachi serdarul în ținuturile Orhei, Lăpușna și Soroca, și Lupul, serdarul de 40 mazili, cu toți mazilii. Călărime avea cam patru mii, așa că întreaga oaste a lui Grigorie vodă era de șapte mii de oameni, în afară de curtenii și de oamenii pe care-i aveau pe lângă ei boierii cei mari; domnul mai avea și douăsprezece bombarde cu săcălușuri. Deci de la Prut și pînă la Codru 45

ἐπήγαινεν ὁ Γεωργάκης σερδάρης μὲ τοὺς στρατιώτας του, μετὰ δὲ τὸν σερδάρην ὁ Κωνσταντῖνος Κωστάκης χάτμανος καὶ μετὰ τὸν χάτμανον ὁ Ἰωαννάκης ἄγας μὲ τοὺς πεζοὺς καὶ μὲ τὰς λουμπάρδας, ἔπειτα ὁ Γρηγόριος βόδας || μὲ τὴν αὐλήν του καὶ μὲ ὄλους τοὺς ἄρχοντας καὶ μαζίλη- 792
 5 δεσ. Καὶ μὲ τέτοιαν παράταξιν ἐπήγε καὶ ἀνέβηκεν ἀπάνω εἰς τὸν Κόδρον, εἰς τόπον λεγόμενον Γκιγκέτσι καὶ ἐκάθησεν ἐκεῖ δύο ἑβδομάδας, παίρνοντας οἱ στρατιῶται τὰ χορτάρια τῶν Τατάρων καὶ τὰ κριθάρια ὅπου ἥδυνήθησαν νὰ εὕρωσι.

Ἄφοῦ λοιπὸν ἐσώθη καὶ δὲν ἀπέμεινε χορτάρη ἐκεῖ, τότε ἐσηκώθη ὁ
 10 αὐθέντης ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἐπηξε τὰς σκηνάς του παραπάνω ἐκεῖ ὅπου ἀρχινίζει ὁ Κόδρος καὶ ἐκάθησε καὶ ἐκεῖ ἄλλας δύο ἑβδομάδας, παίρνοντας πάλιν χορτάρη ἀπὸ τοὺς Τατάρους, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτον ὀλίγον πάτημα καὶ φόβος εἰς τοὺς Τατάρους, οἱ ὁποῖοι ἐμπήκασιν εἰς ἔννοιαν καὶ ἔφευγον ἀπὸ τοὺς Μολδοβάνους καὶ ἐκρύπτοντο, καθὼς οἱ Μολδοβάνοι ἔφευγον
 15 ἀπ' αὐτοὺς πρωύτερα. Πολλοὶ δὲ Τατάροι ἤρχοντο καὶ ἐπροσκυνοῦσαν τὸν Γρηγόριον βόδαν, κλαίοντες¹ καὶ δεόμενοι νὰ προστάξῃ τοὺς στρατιώτας του καὶ νὰ μὴ φοβερίζωσι τὰς γυναῖκας τους καὶ τὰ παιδιά τους καὶ νὰ μὴν πηγαίνωσιν εἰς τὰ σπίτιά τους. Ὅσοι Τατάροι δὲ ἐστάθησαν ἐναντιοὶ μὲ τὰ ἄρματα εἰς τοὺς στρατιώτας τοῦ Γρηγορίου βόδα, τοὺς ἐπίαναν καὶ ἐπαιδεύοντο. Διότι εἶχεν ὁ αὐθέντης τέτοιον πρόσταγμα νὰ ἀντισταθῇ εἰς τοὺς ἀνθισταμένους Τατάρους. Καὶ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἦτον ὁ χειμῶν ἐκεῖνος ἐλαφρὸς καὶ ὡσὰν ἓνα ἔαρ καὶ τροφὰς ἀρκετὰς ἐπρόβλεπεν ὁ αὐθέντης νὰ ἔχη τὸ στράτευμα, ἦγουν ψωμί καὶ κρέας καὶ ἄλλα
 20 χρειάζόμενα, ὥστε ὅλοι οἱ ἐκστρατεύσαντες, ἔχοντες πρὸς αὐτάρκειαν ὅλα τὰ
 25 χρειάζόμενα, ἐχαίροντο.

Καὶ δῆτα βλέποντας ὁ χάνης καὶ ὁ Ἀπτουλάχ-πασὰς πὼς οἱ Τατάροι ὑπέκλινον καὶ δὲν ἀπέμειναν ζορμπάδες εἰς αὐτοὺς, ἔδωσε θέλημα καὶ τῷ Γρηγορίῳ βόδα νὰ γυρίσῃ εἰς τὸν θρόνον του, ὅστις εἰς μνήμην αἰώνιον τοῦ πράγματος ἔκαμε καὶ ἓνα λόφον μεγαλώτατον ἐκεῖ ὅπου ἐκά-
 30 θησε μὲ τὸ στράτευμα, ὁ ὁποῖος τὴν σήμερον λέγεται λόφος Γρηγορίου βόδα.

Λοιπὸν καθὼς ἦλθε τὸ πρόσταγμα διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ, ἐν πρώτοις ἐκίνησε τὸν Ἰωαννάκην ἄγαν μὲ τοὺς πεζοὺς καὶ τὰς λουμπάρδας, ἔπειτα τὸν Γεωργάκην || σερδάρην, ἐνδύοντάς τον ἀλουπόγουνα πρὸς εὐχαριστίαν τῆς δουλεύσεώς του, εὐχαριστῶντας καὶ τοὺς στρατιώτας του, καὶ ἀπέμεινε ὁ αὐθέντης μόνον μὲ τὸν Κωνσταντῖνον χάτμανον καὶ μὲ τοὺς αὐ-
 35 λικοὺς του καὶ ὑπέστρεψεν εἰρηνικῶς εἰς τὸν θρόνον του, διαβάς τὸν Προῦτον εἰς τὸ Γερμανέστι, καὶ εἰς δύο ἡμέρας ἔφθασεν εἰς τὸ Γιάσι. Ἔστοντας δὲ καὶ τὸν χειμῶνα ὅλον ἔγινε ζέστη πολλή, ἔδειξεν ὁ Θεὸς ὕστερον καὶ τοῦτο. Τὴν ἡμέραν δηλονότι ὅπου ἐκίνησεν ὁ αὐθέντης ἀπὸ τὸν Κόδρον πρὸς τὸ Γερμανέστι, ἔγινεν ἄνεμος σφοδρὸς καὶ ψυχρότατος ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἰανουαρίου τριακοστῆ, ὅπου μόλις ἠμπόρεσαν νὰ ὀδεύωσι,
 40 καὶ τὸ βράδυ ἔμεινε ὁ αὐθέντης εἰς τὸ Γερμανέστι. Τῆ δὲ ἐπαύριον, ἐκίνησε διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Γιάσι, καὶ πρὶν νὰ ἐξημερώσῃ, ἔπεσε χιὼν καὶ ἄνεμος σφοδρὸς καὶ ἔπιπε τὸ χιόνι εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ὀδευόντων ὅλην τὴν ἡμέραν, ὅπου δὲν ἤξευρον ποῦ καὶ πὼς περιπατοῦσι καὶ μόλις
 45 ἔφθασαν τὸ βράδυ εἰς τὸ Γιάσι. Ἀπὸ δὲ τοὺς στρατιώτας, ἄλλοι ἀπέμει-

¹ Ms are «κλίνοντες», dar fărã indoială este o greșală în loc de «κλαίοντες».

oastea a mers în bună rînduială. Înainte mergea Iordachi serdarul cu ostași săi, după serdar urma Constantin Costachi hatmanul, iar după hatman, Enachi aga cu pedestrirea și cu bombardele. Apoi venea Grigorie vodă ||
 792 cu curtea sa și cu toți boierii și mazilii. În această rînduială a urcat sus la 5
 Codru, la locul numit Ghigheci, unde a stat două săptămîni și unde ostașii
 au luat de la tătari cît fîn și orz au putut găsi.

După ce s-a terminat tot fînul și nu a mai rămas nimic, atunci s-a sculat domnul de acolo și a mers de a așezat corturile sale mai sus, acolo unde începe codrul. A stat și acolo alte două săptămîni și a luat iarăși 10
 fîn de la tătari. Acest lucru era destulă călcare și spaimă pentru tătari, care îngrijorați fugeau de moldoveni și se ascundeau, întocmai cum fugeau de ei mai înainte moldovenii. Mulți tătari veneau de se închinau lui 15
 Grigorie vodă și plîngînd se rugau de el să poruncească ostașilor săi să nu le înspăimînte nevestele și copiii și să nu meargă în casele lor. Iar acei tătari care se împotriveau cu armele ostașilor lui Grigorie vodă erau prinși și pedepsiți, căci Grigorie vodă avea poruncă să se împotrivescă tătarilor 20
 care îi stăteau împotrivă. Cu voia lui Dumnezeu, acea iarnă a fost ușoară ca o primăvară, iar domnul a îngrijit ca oastea sa să aibă destule zaherele, adică și pîine, și carne, și alte trebuincioase, așa încît toți acei care erau la război, avînd-îndeajuns tot ce le trebuia, erau voioși. 25

Deci, văzînd hanul și Abdulah-pașa că tătarii s-au supus și că n-au mai rămas zurbale, i-au dat voie și lui Grigorie vodă să se întoarcă în scaunul său. Pentru pomenirea acestui fapt, domnul a făcut acolo unde a stat cu tabăra sa o movilă mare, care astăzi se numește Movila lui Grigorie vodă. 30

Așadar, îndată ce a venit porunca de întoarcere, Grigorie vodă a pornit mai întii pe Enachi aga cu pedestrirea și cu bombardele, pe urmă 793 pe Iordachi || serdarul, pe care l-a îmbrăcat cu blană de vulpe drept mulțumire pentru slujirea lui, mulțumind și pe ostașii lui. A rămas numai domnul cu Constantin hatmanul și cu curtenii săi, care și el s-a întors apoi în pace în scaunul său. El a trecut Prutul pe la Ghermănești și în 35
 două zile a sosit la Iași. Cu toate că în tot timpul iernii a fost foarte cald, pe urmă însă Dumnezeu a făcut și aceasta, adică la 30 ianuarie, în ziua 30 ianuarie
 cînd a pornit domnul de la Codru spre Ghermănești, a bătut toată ziua un vînt tare și foarte rece, încît abia puteau merge. În acea noapte domnul 40
 a rămas la Ghermănești, iar a doua zi a pornit ca să vină la Iași, dar înainte de a se face ziuă căzuse zăpadă și toată ziua a bătut vîntul și zăpada le cădea în față, încît nu știau unde și cum mergeau și abia seara au sosit

ναν καὶ ἦλθον τὴν δευτέριον καὶ ἄλλοι τὴν τρίτην ἡμέραν. Τέτοια φορ-
 τούνα ἦτον, ὅπου δὲν τὴν εἶδον εἰς τὸν καιρὸν τοὺς καὶ πολλὰ ἄλογα
 ἔσκασαν, ὅμως ὁ αὐθέντης μὲ τοὺς αὐλικούς του, θείῳ ἐλέει, ὅλοι ὑγιεῖς
 5 ἦλθον καὶ ἐμπῆκεν εἰς τὸ Γιάσι ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὅπου ἤυρε τὴν μη-
 τέρα του, καὶ τὴν δόμναν, καὶ τὰ τέκνα του, ὅπου εἶχαν ἔλθει ἀπὸ τὸ Χο-
 τίνι ὑγιεῖς, καὶ ἐχάρι, εὐχαριστῶν τὸν Θεὸν ὅπου τὸν ἐφύλαξε καὶ αὐ-
 τὸν καὶ τὴν τσάραν ἀπὸ τὸν κίνδυνον καὶ ἀπὸ τὴν ἀγριότητα τῶν ἐχθρῶν
 του.

Ἐφόρεσε τότε τὸν Κωνσταντῖνον χάτμανον σαμουροπατσάν, εὐχα-
 10 ριστῶντας τον διὰ τὴν δούλευσίν του καὶ ὡσαύτως εὐχαρίστησεν ὅλους
 τοὺς στρατηγούς καὶ στρατιώτας ἀπολύων αὐτοὺς νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὰ σπί-
 τιά τους. Καὶ καθήσας εἰς τὸν θρόνον του, ἀνέλαβε πάλιν τοὺς οἶακας
 τῆς καλῆς διοικήσεως τοῦ τόπου, φροντίζοντας νὰ τὸν συντάξῃ ἀπὸ τὴν
 διασπορὰν εἰς τὴν προτέρα ἀυτοῦ εἰρηνικὴν κατάστασιν.

Ἐδὲ χάνης ἐκδικήθη τοὺς Τατάρους ὅτι ἐκείνον τὸν χειμῶνα αὐτὸς
 15 καὶ ὁ Ἀπτουλάχ-πασὰς καὶ ὁ καλγὰς ἐξεχείμασαν εἰς τὸ Μπουτζάκι, εἰς
 τὰ σπίτια τῶν Τατάρων. Καὶ τὸ ἐρχόμενον ἔαρ ἦλθε πρόσταγμα τῷ Ἀπ-
 τουλάχ-πασᾶ || καὶ ἐγύρισεν εἰς τὴν Νύσσαν (κάστρον), ὁ δὲ χάνης ἐπέ- 794
 ρασε τὸ καλοκαίρι ὅλον καὶ ἐξεχείμασε καὶ τὸν δεύτερον χειμῶνα ὅλον
 εἰς τοὺς Τατάρους, στενοχορῶντας τους μὲ βαρέα δοσίματα καὶ ἐνοχλῶν-
 20 τας τους μὲ διαφόρους τρόπους, ὥστε ἔλαβον καὶ αὐτοὶ τὴν παιδείαν τους
 διὰ τὴν ἀρπαγὴν ὅπου ἔκαμαν, ὅπου δὲν ἦτον ὀλίγη εἰς τὴν Μολδοβίαν,
 διότι ἡ ζημία τῆς μόνης Μολδοβίας περιεῖχεν ἑκατοντάδας πολλὰς πουγ-
 γίων. Καὶ ἐνήργησεν ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὴν βασιλείαν καὶ ἐπλήρω-
 σαν οἱ Τατάροι ὅλην τὴν ζημίαν ἐκείνην, καθὼς ἐπλήρωσαν καὶ τῶν ἄλ-
 25 λων ραγιαδῶν τῶν γειτόνων τὴν ζημίαν ὅπου τοὺς ἔκαμαν, ἴγουν τῶν ρα-
 γιάδων τοῦ χάνη καὶ τοῦ Βενδερίου καὶ Ἰσμαῖλίου, βάλλοντας ἡ βασι-
 λεῖα ἐπιτηρητὴν εἰς τὸ νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν ζημίαν τὸν χάνην, ὡς ἐξῆς
 ρηθήσεται.

ΑΠΟΠΛΗΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΖΗΜΙΩΝ ΟΠΟΥ ΕΚΑΜΑΝ ΟΙ ΤΑΤΑΡΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ

30

Ἐν ἔτει ἐπτακισχιλιοστῷ διακοσιοστῷ τριακοστῷ ἐβδόμῳ ἔβγαλεν
 ὁ χάνης δόσιμον εἰς τοὺς Τατάρους διὰ βασιλικῆς ἐπιταγῆς, διορίζοντας
 ἀπὸ μίαν ποσότητα ἄσπρων εἰς τὸ κάθε σπίτι καὶ ἕτεραν ποσότητα εἰς
 35 κάθε γελάδι καὶ φοράδι, διὰ νὰ πληρώσῃ τὴν ζημίαν τῆς Μολδοβίας καὶ
 τῶν ἄλλων ραγιαδῶν. Καὶ ἀγκαλὰ καὶ ὁ Γρηγόριος βόδας δὲν ἔκαμε ὀλί-
 γην ἔξοδον διὰ νὰ κατορθώσῃ τὸ τοιοῦτον, ὅμως ἀπετέλεσε τὸ ἔργον, ὅ-
 τι ἐπλήρωσαν οἱ Τατάροι τὴν ζημίαν. Καὶ τὴν ἐπῆρεν ἀπ' αὐτοὺς καὶ
 ἔστειλε τὸν Σάνδουλον Στούρζαν, βιστέρνικον μέγαν, ὁμοῦ μὲ τὸν Γεωρ-
 γάκην σερδάρην καὶ ἐπεριπάτησαν εἰς τὴν τσάραν καὶ ἐπλήρωσαν ἀπὸ τὰ
 40 ἄσπρα ἐκεῖνα τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ὅπου ἔπαθον τὴν ζημίαν ὑπὸ τῶν
 Τατάρων.

Τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ Γρηγορίου βόδα, τὸ νὰ κατορθώσῃ δηλα-
 δὴ νὰ πληρώσωσιν οἱ Τατάροι τὴν ζημίαν ὅπου ἔκαμαν, εἶναι πρᾶγμα
 ἀληθινὰ ἄξιον θαυμασμοῦ καὶ αἰωνίου μνήμης, ἐπειδὴ δὲν ἐστάθη ποτὲ

la Iași. Dintre ostașii rămași acolo, unii au venit a doua zi, iar alții a treia. Fusesse un viscol cum nu mai văzuseră în timpul lor. Mulți cai au murit, dar domnul și curtenii săi, cu mila lui Dumnezeu, s-au întors toți sănătoși. Și a intrat domnul în acea zi în Iași, unde și-a găsit pe mama, pe doamna și pe coconii săi, care se întorseseră sănătoși de la Hotin, și s-a bucurat, mulțumind lui Dumnezeu că l-a ferit și pe el și țara de primejdia și de sălbăticia vrăjmașilor săi. 5

Atunci a îmbrăcat pe Constantin Costachi hatmanul cu pacea de samur, mulțumindu-i pentru slujbele lui. De asemenea a mulțumit și tuturor căpeteniilor și ostașilor și i-a lăsat slobozi să meargă la vetrele lor. 10 Ocupându-și scaunul, domnul a luat iarăși cîrma buneii ocîrmuirii a țării și, fiind țara risipită, a căutat s-o strîngă și s-o aducă la starea pașnică de mai înainte.

Hanul s-a răzbunat pe tătari, deoarece în acea iarnă și el, și Abdulah-pașa, și calga au iernat în Bugeac, în casele tătarilor. Primăvara i-a venit 15 794 poruncă lui Abdulah-pașa || să se întoarcă la cetatea Niș; hanul însă a petrecut acolo toată vara și a iernat și a doua iarnă tot la tătari, supărîndu-i cu dări grele și cu tot felul de hărțuieli, încît au primit și ei pedeapsa 20 pentru jafurile pe care le făcuseră, care erau destul de mari în Moldova; numai pagubele acestei țări se urcau la mai multe sute de pungi. Grigorie vodă însă a intervenit la împărăție, așa că tătarii au plătit toate aceste pagube, precum au plătit și pagubele pe care le pricinuiseră și celorlalte 25 raiale vecine, adică raialelor hanului și celor de la Bender și Ismail. Împărăția a pus supraveghetor pentru plata pagubelor pe han, cum vom arăta mai jos.

ACHITAREA PAGUBELOR PRICINUITE DE TĂTARI ÎN MOLDOVA

30

În anul 7237, a scos hanul, din poruncă împărătească, o dare pe tătari, 1728 orînduind cîte o sumă de fiecare casă și altă sumă de fiecare vacă și cal ca să plătească pagubele Moldovei și ale celorlalte raiale. Cu toate că și Grigorie vodă a cheltuit mult ca să izbutească acest lucru, totuși l-a 35 dus la bun sfîrșit, căci tătarii au plătit paguba. Și luînd banii de la ei, a trimis pe Sandu Sturza, mare vistier, împreună cu Iordachi serdarul de au umblat prin țară și au plătit cu acești bani oamenilor care au avut pagube de pe urma tătarilor. 40

Acest bun rezultat la care a ajuns Grigorie vodă, adică să izbutească ca tătarii să plătească pagubele făcute, este într-adevăr vrednic de laudă și de pomenire veșnică, căci nu se întîmplase niciodată așa ceva, ca tătarii

τοιοῦτον παράδειγμα, νὰ πληρώσωσιν οἱ Τατάροι τὰς ζημίας τῆς Μολδαβίας, μήτε εἰς καιρὸν ὅπου ἔκαμαν μεγάλας ἀρπαγὰς καὶ αἰχμαλωσίας || εἰς τὴν Μολδαβίαν, ἀλλὰ ἦτον χαμένα τὰ ἀρπαχθέντα καὶ τίποτες δὲν 795
 5 Μολδαβίαν ὡσὰν λύκοι εἰς ἓνα κοπάδι προβάτων καὶ ποτὲ δὲν τοὺς ἔτυχεν ἓνα τοιοῦτον, διότι κανένας αὐθέντης τῶν πρὸ αὐτοῦ δὲν εὐρίσκεται πῶς νὰ ἔκαμε τοὺς Τατάρους νὰ ἐπιστρέψωσι τὴν ζημίαν. Ἄλλ' ὁ Γρηγόριος βόδας, ἠκούσατε ἄνωθεν τί ἔκαμε μὲ τοὺς Τατάρους καὶ τί συμφέρον ἐπροξένησε τῇ Μολδοβία, ὅπου ἔκαμεν αὐτοὺς νὰ πληρώσωσιν
 10 ὄχι ἐπιστρέφοντας πράγματα ἢ ζῶα, ἀλλὰ ἄσπρα μετρητὰ διὰ τὴν ζημίαν ὅλην ὅπου ἔκαμαν. Καὶ τοῦτα τὰ κατορθώματα δὲν τὰ ἔκαμεν ὁ αὐθέντης μὲ ἄλλην δύναμιν, παρὰ μόνον μὲ τὴν ἀξιοτήτά του καὶ παρρησίαν ὅπου εἶχεν εἰς τοὺς κρατοῦντας.

Ἐξω ἀπὸ ταῦτα ὅπου εἶπομεν ἕως τώρα, θέλετε ἀκούσει τί ἔκαμεν ὁ
 15 Γρηγόριος βόδας εἰς αὐτοὺς τοὺς Νογάηδες, ὅτι ξεχωριστὰ ἀπὸ πολλὰς ἄλλας ἀδικίας ὅπου ἔπασχεν ἡ Μολδοβία ὑπ' αὐτῶν, ἀπὸ ἓνα καιρὸν ἐδῶθεν ἦτον καταπατημένη καὶ ἐνοχλοῦσαν τοὺς ἐντοπίους, καθὼς ἴθελαν, καὶ μετ' αὐτὰ μὴ ἀρκτηθέντες, ἐκυρίευσαν ἓνα μέρος τῆς τσάρας δυναστικῶς, τριάντα χρόνους πρωτύτερα, ὡς καθὼς εἶχαν πάρει καὶ οἱ Βενδερλή-
 20 δες ἄλλο ἓνα μέρος ἀπὸ τὴν Μολδοβίαν, τὰ ὅποια τινὰς τῶν πρὸ αὐτοῦ αὐθέντων, δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὰ λυτρώσῃ, ἀμὴ ὁ Γρηγόριος βόδας ἔβγαλε χατισερίφι βασιλικὸν καὶ μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἀντιπαλεῦντάς τους, βοηθεῖα Θεοῦ, ἔβγαλε τὸν τόπον ἐκεῖνον ἀπὸ τὰ χερίά τους καὶ τὸν ἐπρόσθεσε πάλιν τῇ Μολδοβία, ἀνακαινίζοντας τὰ ὄρια τὰ παλαιὰ μὲ σημάδια,
 25 διαχωρίζοντα τὸ σύνορον τὸ παλαιὸν τοῦ Χαλίλ-πασᾶ. Καὶ μὲ τὸ μέσον τοῦ χάνη, ἐμετάθεσε τοὺς Τατάρους, δίδοντάς τους τόπον νὰ καθήσωσι παρακάτω ἀπ' ἐκεῖνο ὅπου αὐτοὶ ἐκυρίευσαν, πάλιν εἰς τόπον τῆς Μολδοβίας, δύο ὥρων διάστημα κατὰ πλάτος καὶ τριάντα δύο ὥρων κατὰ μακρὸς ἀπὸ τὸ σύνορον τοῦ Χαλίλ-Πασᾶ, γινόμενον χοτζέτι ἰσχυρὸν καὶ
 30 τεμεσούκι εἰς τὸ χέρι τοῦ αὐτοῦ αὐθέντου διὰ νὰ παίρῃ τὰ δοσίματα κατ' ἔτος ὅπου ἐσυμφώνησαν ἀπὸ κάθε σπίτι καὶ ἀπὸ τὰ πράγματά τους καὶ ἀπὸ τὰ χορτάρια τους, τὸ ὅποιον πρᾶγμα || τὸ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τόσον 796
 ὑποταγῆς, ἄλλος αὐθέντης δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸ κάμῃ ποτέ, ὡς εἶπομεν ἄνωτέρω, διὸ καὶ δὲν ἀγαποῦσαν οἱ Τατάροι τὸν αὐθέντην Γρηγόριον βόδα καὶ ἐζήτησαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀποστασίας των τὸν Μιχαὴλ βόδα, ὅτι τοὺς ἐφαίνετο τοῦτος ὁ αὐθέντης βαρὺς καὶ ἔκδικος τοῦ δικαίου τῶν Μπογδάνων, τοὺς ὁποίους καὶ διεφένδευσε καὶ ἐδικαίωσεν ἀπὸ τὰ ἀδικήματά τους καὶ ἔτσι ἔδωκεν οὐκ' ὀλίγην ἄνεσιν τῇ Μολδαβίᾳ καὶ μεγάλως τὴν ἐσύστησε.

Μετὰ τὴν τόσῃν γοῦν ἀφροσύνην τῶν Τατάρων καὶ τὰς ἀτοπίας ὅπου ἔκαμαν διὰ τὰς ὁποίας τοὺς ἐδάμασεν ὁ χάνης, κάμνοντάς τους νὰ πληρώσωσι τὰ ὅσα ἤρπασαν καὶ τὴν ποινὴν τῶν ἔργων αὐτῶν, καθὼς εἶπομεν, ἐξ ἀνάγκης, σωφροнисθέντες καὶ κλίνοντες τοὺς αὐχένας τους, ἐζήτησαν συγχώρησιν τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων, ὁμολογοῦντες τὸ σφάλμα
 45 τοὺς πρὸς τὴν βασιλείαν, ἢ ὅποια τοὺς ἐσυγχώρησε. Καὶ δὴ ἔδωσαν καὶ τὴν παροῦσαν ὁμολογίαν εἰς τὰ χέρια τῆς βασιλείας, καθὼς φαίνεται παρακάτω ἐξηγημένη ἐκ τοῦ τούρκικου ἰδιώματος.

să plătească Moldovei pagubele pricinuite de ei, nici în timpurile când
795 făcuseră mari prădăciuni și robiri || în țară. Altădată toate lucrurile jefuite
erau pierdute, nimic nu se putea scoate din mâinile lor. Acești tătari erau
pentru Moldova așa cum sînt lupii pentru o turmă de oi și niciodată nu 5
li s-a întîmplat așa ceva, căci nu s-a găsit nici un domn înainte de Grigorie
vodă care să fi făcut pe tătari să plătească paguba. Mai sus însă s-a văzut
ce a făcut Grigorie vodă cu tătarii și ce folos a adus Moldovei, căci i-a
silit să plătească toată paguba pe care o pricinuiseră nu prin înapoierea 10
lucrurilor sau a vitelor, ci cu bani, și acest lucru nu l-a izbutit domnul
cu vreo putere deosebită, ci numai cu vrednicia sa și cu îndrăzneala cu
care vorbea stăpînitorilor.

În afară de cele spuse pînă acum, veți mai auzi și altele pe care le-a
făcut Grigorie vodă acestor nogai. Căci în afară de multe alte nedreptăți 15
pe care le făceau ei Moldovei, de la o vreme încoace, o și călcau și supărau
pe locuitori după placul lor. Și nefind mulțumiți de toate acestea, ei ocu-
paseră cu forța acum treizeci de ani și o parte din țară, după cum și
benderliii luaseră o altă parte a Moldovei, și nici un domn, dintre înain- 20
tașii lui Grigorie vodă nu a putut să elibereze aceste locuri. Grigorie
vodă însă a luat hatîșerif împărătesc și, luptîndu-se cu multă grijă, a scos
cu ajutorul lui Dumnezeu acel ținut din mâinile lor și l-a alipit iarăși
Moldovei, refăcînd cu semne hotarul cel vechi al lui Halil-pașa. Cu mijlo- 25
cirea hanului, el a mutat pe tătari, dîndu-le loc de ședere mai jos de locul
pe care îl stăpîneau, tot pe pămîntul Moldovei, care loc începea de la
hotarul lui Halil-pașa și era lat cale de două ceasuri și lung cale de trei-
zeci și două de ceasuri. Acest domn a obținut în mîină și hoget și temasuc
pentru ca să ia dările anuale, precum s-au înțeles, de la fiecare casă, 30
796 și de la lucrurile lor, și de la finul lor. Acest lucru, || adică să-i aducă pe
tătari la atîta supunere, n-a izbutit niciodată să-l facă alt domn, cum am
spus mai sus, de aceea tătarii nu-l iubeau pe Grigorie vodă și au cerut în
timpul hainiei lor pe Mihai vodă, căci Grigorie vodă li se părea om cu 35
greutate și apărător al drepturilor moldovenilor, pe care i-a ferit de nedrep-
tățile lor și le-a făcut dreptate și astfel a izbutit ca Moldova să aibă multă
tihnă și vază.

Așadar, după nechibzuința cea mare a tătarilor și după atîtea necu- 40
viințe pe care le făcuseră, pentru care i-a îmblînzit hanul, făcîndu-i să
plătească tot ce au răpit și să primească pedeapsa faptelor lor, precum
am spus, ei s-au cumișit de nevoie și, plecîndu-și grumazul, au cerut
iertare pentru păcatele lor, recunoscînd că au greșit față de împărăție,
care împărăție i-a iertat. Tătarii au dat și zapisul de față în mâinile împă- 45
răției, precum se vede mai jos tradus din limba turcească.

Διὰ τοῦ παρόντος ὑπαίτητος δηλοποιεῖται ὅτι ἡμεῖς ἐστοντας καὶ
 5 ἡμερ εὐσπλαγχνισθεῖσα κατὰ τὸ ἡέρα αὐτῆς ἔλαος τὸ σὺνέχων τὴν οἰκον
 ἡμεν καὶ τοὺς περσασμένους καιροὺς ἐναντίον τοῦ νόμου καὶ τῆς βασιλείας,
 10 ἔκρυσαν εἰς τὸ τιμιώτατον ἄρροισμα τῆς κρισῆς ὅπου ἐσυγκροτήθη εἰς
 ἡεῆης, οἱ ὅποιοι διὰ ἡέου τοῦ στρατοῦ τοῦ Κρηίου ἐστειλαν καὶ ἡας
 15 ῥάην, καὶ τὸν ἐκάγαμπρότατον βεζῖρην Ἀπουάδα-Χα-πασα, κῦριον τῆς Ρου-
 δία νὰ ἡας διορθώῃ τὸν ὑψηλότερον χάνην τοῦ Κρηίου, Μεγκάη Τε-
 20 σαμεν ἀπὸ τῶρα καὶ ἔμπροσ ἡ ἡ ἔχῃμεν καιμιαν ἀνταπόκρισιν ἡε τοὺς
 φυλόνας εἰς τὴν Αεχίαν ἡιρζάδες, τὸν Ἰσονφ ἡιρζάν || καὶ Τι-
 25 ἡουρβάν ἡιρζάν, καὶ Χαπάρτς ἡιρζάν, καὶ τοὺς ἀδελάφους αὐτῶν ὅπου ἐπῆ-
 30 ἡασ ἡετ' αὐτοὺς καὶ νὰ ἡ ἡ τὸν δεχθῶμεν πάλιν εἰς τὴν ὀμηγυρίν ἡας.
 Καὶ ἐὰν πάλιν ἀποστατήσωμεν ἀπὸ τῶρα καὶ ὀμπρός, νὰ ἔχῃμεν νὰ δι-
 35 ὀμηεν τῆ ἡεράη βασιλείῃ πούγγια ἀσπρα χίλια εἰς ποιήν.
 40 Ὡσαύτως, ὅσοι ἀπὸ τὸ γένος ἡας θέλουσι καιτοικήσει εἰς τὸν
 20 πον τῆς Μοδόβιας, τάζουσι νὰ βασταξῶσιν ἔκεινα ὅπου ἔταξαν ἔκεινοι
 καὶ ἐναντίον εἰς ἔκεινα τὰ ταξίματα τιποτες νὰ ἡ ἡν κἀμωσι καὶ εἰς κον-
 25 τολογία, ὅλα ὅσα ἐτάξῃμεν διὰ τὰς ὑποθεσεις ἡας ἀντάς, ἔξ ἰδίας προ-
 ἀιρσεῶς ἡας τὰ ἐτάξῃμεν καὶ ἐδῶσαμεν τὸν λόγον ἡας ἐνωπιον τῶν ἀρ-
 30 χόντων καὶ τῶν στρατηγῶν τοῦ Κρηίου νὰ τὰ φυλάξῃμεν καθὼς πρῆξει
 καὶ ἐπαρκαλέσῃμεν θελήματα ὅτι τούτη ἡ ὀμολογία, ὡς καθὼς ἔγρα-
 40 φη εἰς τὸν κῶδικα τοῦ κρηίου, ἔτσι νὰ περὶ τῆς εἰς τὴν ἡεράην βασι-
 λείαν διὰ νὰ εὐρίσκειται εἰς τὸ βασιλικὸν ταμείον εἰς βεβαίωσιν τῆς ἡε-
 35 γάνης πιστεῶς ὅπου ἔχομεν πρὸς τὴν βασιλείαν καὶ τῆς στερεῶς ἡιωῶν
 γλώμης εἰς τὸ νὰ φυλάξῃμεν τὰ ὅσα ἐτάξῃμεν. Ὁθεὶς ἔγραψῃμεν καὶ δευ-
 40 τῶραν ὀμολογία, περὶ ἐχουσιν τὰ ὀμοια τῆς πρώτης καὶ τὴν ἐβουλόωσα-
 ἡεν ἡε τὰς βουλόωσας ἡας διὰ νὰ εὐρίσκειται εἰς τὸ χερί τοῦ ὑψηλότερου
 45 χάνη τοῦ Κρηίου.
 50 Ἐγράφη αὐτῆ ὀμολογία ἔτσι τῆς φυγῆς, ἀμῆ, ἀπὸ Χριστοῦ δε' αὐκῆ,
 55 καὶ τὴν ἀνωθεν ὀμολογία νὴν ὑπεγράψαμεν σαράντα τέσσαρες ἡιρζάδες.
 Ἀλλ' ἄς ἐάθωμεν πάλιν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἡας διὰ νὰ διηγῶμεν
 60 καὶ περὶ τοῦ Δημητράσκου χαμάνου εἰς τὶ ἐκατηντησεν ὕστερον.
 Ἀφοῦ λοιπὸν εἶδεν ὁ Δημητράσκος χάνιανος πῶς δὲν ἡμπορεῖ νὰ
 65 κρύπτεται εἰς τὸ Μπουτζάκι, φοβούμενος ἡ ἡπῶς καὶ πῆρη εἰς τὰς χεῖρας
 τοῦ Τρηγορίου βόδα (ἀπὸ τὸ ὅποιον δὲν ἐγλύτωσε) περυνώτας τὸν ἄνου-
 70 βιον ὀμοῦ ἡε τὸν Ἀδία Τεράη σουλτάν, ἐπῆγεν ἔως εἰς τὸ Μαμαμπάδαη,
 ἔχοντας ἡατὶ τοῦ εἶνα Τουρκον Μουρταξά ὀμοῦματ, ππαγγαμιατεντῆν, ὅπου
 75 ἐπαγγαμιατερο δῶ εἰς τὴν Μοδόβιαν, ὡς ὀδηγὸν, ὁ ὅποιος τὸν ἐπῆγεν
 εἰς τὸ σπῆν εὐὸς ἀδελάφου || τοῦ Ἀχμετ, ἀνθρῶπου τοῦ κασα-ἡ-ἡαση, ὁ ὁ-
 80 ποῖος ἡνωρῖζόντας τὸν, τὸν ἐφύλαξε ἡερικός ἡερπας, ἔπειτα τὸν ἐστειλε
 ἡε τινας τῆς ἐπῆδες ἐδικοὺς τοῦ εἰς τὴν Πόλιν νὰ καταφυγῆ εἰς τὸν ἀδε-
 85 λῶν τοῦ, τὸν Μιχαήλ βόδα.

798

797

45

40

35

122

30

25

20

15

10

5

ZAPISUL TĂTARILOR BUGEACLII

Prin scrisoarea de față se recunoaște că deși noi am fost vinovați în diferite rînduri față de împărăție prin greșelile noastre făcute în trecut împotriva legii și împărăției, totuși împărăția, milostivindu-se, după marea sa milă ce cuprinde toată lumea, ne-a iertat greșelile noastre și a trimis 5 de data aceasta ca să ne îndrepte pe preainălțatul han al Crimeei Mengl Gherei și pe preastrălucitul vizir Abdulah pașa, stăpînitorul Rumeliei, care, cu ajutorul oștirii Crimeei, ne-au chemat înaintea preacinstului sfat al judecării, care s-a adunat în cetatea Chilia, adică au fost chemați 10 toți mîrzacii și cei mai aleși și mai bătrîni și mai de folos oameni ai neamului nostru. Noi am făgăduit ca de aici înainte să nu mai avem nici 797 o legătură cu mîrzacii fugiți în Țara leșească, adică cu Iusuf mîrza, || Timur-lan mîrza și Hapaci mîrza și cu frații lor, care s-au dus acolo împreună 15 cu ei, și să nu-i mai primim în sînul nostru. Iar dacă ne vom mai răzvrăti de aici înainte, să avem să dăm împărăției drept pedeapsă o mie de pungi.

De asemenea, acei din neamul nostru care vor locui pe pămîntul Moldovei făgăduiesc să-și țină toate promisiunile și să nu facă nimic 20 potrivit făgăduielilor date. Pe scurt, tot ce am făgăduit pentru aceste treburi ale noastre de bună voie l-am făgăduit și ne-am dat cuvîntul înaintea boierilor și căpeteniilor din Crimeea să ne ținem făgăduielile cum se cade. Și ne-am rugat de bună voie ca acest zapis, așa cum a fost trecut în 25 condica judecării, să fie trimis și marii împărății ca să se găsească în vistieria împărătească pentru adevierea mării noastre supunerii față de împărăție și a nestrămutatei noastre hotărîri să păzim tot ce am făgăduit. Am scris și un al doilea zapis, la fel cu primul, pe care l-am pecetluit 30 cu pecetile noastre și l-am dat în mîinile preainălțatului han al Crimeei.

Acest zapis s-a scris în anul de la hegira 1140, iar de la Hristos 1728¹⁷²⁸ și a fost iscălit de patruzeci și patru de mîrzaci. 35

Dar să ne întoarcem la istorisirea noastră și să povestim cum a ajuns și Dimitrașcu hatmanul.

Așadar, după ce Dimitrașcu hatmanul a văzut că nu se mai poate ascunde în Bugeac, temîndu-se ca nu cumva să cadă în mîinile lui Grigorie vodă (și de ce se temea nu a scăpat), a trecut Dunărea împreună cu Adăl Gherei sultanul și s-a dus pînă la Babadag, avînd cu el drept călăuză un turc negustor, anume Murtaza, care făcea negoț aici în Moldova- 798 El l-a dus în casa unui frate || al său Ahmed, omul lui casap-bașa, care cunoscîndu-l, l-a ținut ascuns cîteva zile, iar apoi l-a trimis cu niște gelepi 45 de-ai săi la Constantinopol, la fratele lui, Mihai vodă.

- Φθάνοντας γοῦν εἰς τὸ Κουτσοῦκ-Κιόγι, χωρίον κείμενον πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔγραψε γραμμάτιον εἰς τὸν ἀδελφόν του καὶ τὸ ἔστειλε μὲ ἓνα του δοῦλον καὶ μὲ τὸν ρηθέντα Μουρταζά διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν ἀδελφόν του εἰς τὸ Ἄρναοῦτ-Κιόγι. Ὁ Μιχαὴλ βόδας ὅμως, καταλαμβάνοντας τὸν ἐρχομὸν του, δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν δεχθῆ εἰς τὸ σπιτι του, μήτε τὸν δοῦλον νὰ ἰδῆ, μήτε τὸ γραμμάτιον νὰ ἀναγνώσῃ, φοβούμενος πὼς ἂν τὸν δεχθῆ καὶ τὸν εὔρη ἢ βασιλεία καὶ καταλάβῃ καὶ τὰ καμώματά του καὶ τὴν ἐνότητα ὅπου εἶχεν αὐτὸς μὲ τοὺς Τατάρους (ὅτι δὲν ἐμπῆκεν εἰς μικρὰν ὑποψίαν) ἤθελε τὸν κακοποιήσῃ.
- 10 Βλέποντας γοῦν ὁ Δημητράσκος πὼς μήτε ἐκεῖ δὲν ἠμπορεῖ νὰ κρυφθῆ, ἐγύρισε πάλιν μὲ τοὺς ἄνωθεν τζελέμπηδες καὶ τὸν Μουρταζά ὀπίσω, οἱ ὅποιοι τὸν ἐπήγασιν εἰς ἓνα χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δρύστρας, Καραλάρ λεγόμενον, καὶ τὸν ἔβαλαν εἰς ἐνὸς Τούρκου σπιτι. Ἐδόθη βασιλικὴ προσταγὴ τότε εἰς ὅλον ἐκεῖνο τὸ μέρος, τὸ πέραν τοῦ Δανουβίου,
- 15 ὅτι ὅπου εὔρεθῶσιν ἐκεῖνοι οἱ ἄρχοντες, νὰ μὴν τοὺς κρύπτωσιν, ἀλλὰ νὰ τοὺς δίδωσιν εἰς τὰ χέρια τοῦ Γρηγορίου βόδα, πιάνοντάς τους ὡς ἀποστάτας τῆς βασιλείας. Λοιπὸν ὁ Τούρκος ἐκεῖνος, ὁ νοικοκύρης τοῦ ὀσπιτίου, φοβηθεὶς ἤλθεν εἰς τὸν Γρηγόριον βόδα καὶ τοῦ ἐφανέρωσε πὼς ὁ Δημητράσκος εὑρίσκεται εἰς τὸ σπιτι του. Ὅθεν εὐθὺς ἔστειλεν
- 20 ὁ αὐθέντης τὸν δεῦτερον οὐσάρην, ὁμοῦ μὲ τὸν καπιτάνον τῶν Λιπκάνων, καὶ ἐπήγασιν εἰς τὸ σπιτι τοῦ Τούρκου ὁμοῦ μὲ αὐτὸν καὶ ἐπήρασι τὸν Δημητράσκον ἀπ' ἐκεῖ καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὸ Γιάσι σιδηροδέσιμιον. Ἐδῶ θέλουν ἰδεῖ καὶ καταλάβῃ πάντες τὴν φρόνησιν καὶ καλωσύνην τοῦ αὐθέντου καὶ πόσον ἦτον ἐλεήμων καὶ ἀγαθός, ὅτι καθὼς ἠκούσατε παραπάνω τὴν ἀποστασίαν τοῦ Δημητράσκου καὶ πὼς ἠνώθη καὶ μὲ τοὺς
- 25 ἄλλους ἀποστάτας ἢ ἐναντίον τῆς βασιλείας καὶ πόσον κακὸν ἐπαρακινούσε καὶ ἠθέλησε νὰ κάμῃ τῷ Γρηγορίῳ βόδα, ἐπιβουλευόμενος ὄχι μόνον τὴν αὐθεντίαν του, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν του, ἂν δὲν ἦτον εὐσπλαχνος αὐθέντης καὶ ἠθελε τὸν κρίνει μόνον μὲ τὴν δικαιοσύνην, τί ἠθελε τὸν κάμει; Ὅτι μήτε νὰ τὸν ἰδῆ λογιάζω δὲν ἠθελεν ὑποφέρει, ἀλλ' ἠθελε τὸν καταδικάσει εἰς θάνατον. Ἄμῃ ὁ Γρηγόριος βόδας, ὡς εὐσπλαχνος καὶ ἀληθῆς χριστιανός, καθὼς ἀνωτέρω ἐπεριγράψαμεν τὰ καλὰ αὐτοῦ ιδιώματα, ὄχι νὰ τοῦ κάμῃ κακόν, ἀλλὰ μάλιστα εἰς ἐκεῖνον τὸν ὀλίγον καιρὸν ὅπου τὸν ἔβαλεν εἰς φυλακὴν, τὸν ἐπεσκέπτετο εὐσπλάχνως, καὶ τροφή καλὴ δὲν τοῦ ἔλειψε καὶ ἄλλα χρειαζόμενα πρὸς ἐλάφρωσιν τῆς φυλακῆς. Ὡσαύτως καὶ ἡ δόμνα τοῦ Γρηγορίου βόδα, ἔχοντας τὰ αὐτὰ καλὰ ιδιώματα τοῦ αὐθέντου καὶ τὴν εὐσπλαχνίαν ἔμφυτον εἰς αὐτήν, ἀδιακόπως εἶχε τὴν φροντίδα του καὶ ἐρωτοῦσε, προστάττοντας νὰ μὴ τοῦ λείψῃ κανένα χρειαζόμενον, καὶ τελευταῖον ὁ αὐθέντης τὸν ἐσυγχώρησε,
- 40 ζητήσας μόνον ἀπ' αὐτὸν τὰ ἔξοδα ὅπου ἔκαμεν εἰς τὸν Ἄδιλ Γεράη σουλτάνον διὰ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ. Καὶ πάλιν μήτε τὸ τέταρτον μέρος τῶν ἐξόδων του δὲν ἐπῆρε καὶ τὸν ἐλευθέρωσεν, ἐγγυομένων αὐτῶν τῶν ἀρχόντων τῶν συγγενῶν του, νουθετῶντας τον νὰ φυλάττεται ἀπὸ τοιαῦτα νὰ μὴ τὰ κάμῃ καὶ εἰς ἄλλον καὶ τὸν ἔνδυσε μίαν φορεσίαν ρούχα καὶ
- 45 ἐπήγεν εἰς τὸ Φερέστι εἰς τὸ σπιτι του. Ὁ Θεὸς ὅμως ὅπου εἶναι δικαιοκρίτης καὶ βλέπει τὰς ἀδικίας, ἔδειξε τὴν δικαίαν του κρίσιν εἰς τὸν Δημητράσκον χάτμανον καὶ ἀγκαλὰ ἀφέθη καὶ ἐλεξήθη παρὰ τοῦ Γρηγο-

Ajungînd deci la satul Chiuciuc-Chioi de lîngă Constantinopol, a scris un răvaș către fratele său și l-a trimis la Arnăut-Chioi cu o slugă a sa și cu zisul Murtaza. Mihai vodă însă, aflînd de venirea lui, n-a vrut să-l primească în casa sa, nici pe slugă n-a vrut s-o vadă și nici răvașul 5 să-l citească, temîndu-se că va fi învinovățit și el (căci și așa a fost bănuțit destul) dacă îl va primi și îl va găsi împărăția acolo și se va afla ce făcuse, precum și legăturile lui cu tătarii.

Văzînd deci Dimitrașcu că nici acolo nu se poate ascunde, s-a înapoiat 10 iarăși cu zîșii gelepi și cu Murtaza. Ei l-au dus într-un sat în ținutul Silistrei, anume Caralar, și l-au adăpostit în casa unui turc. Dar se dăduse atunci poruncă împărătească în toată partea de peste Dunăre că dacă acești boieri s-ar afla pe acolo să nu-i ascundă, ci să-i prindă ca haini 15 ai împărăției și să-i predea în mîinile lui Grigorie vodă. Deci turcul în casa căruia se ascundea Dimitrașcu, temîndu-se, a venit la Grigorie vodă și i-a destăinuit că Dimitrașcu se află în casa sa. Așadar, domnul a trimis îndată pe al doilea ușier împreună cu căpitanul de lipcani, care, mergînd 20 împreună cu turcul la casa lui, au luat pe Dimitrașcu de acolo și l-au adus în fiare la Iași. Acum toți vor vedea și vor pricepe înțelepciunea și bunătatea domnului și cît de milostiv și de bun a fost. Mai sus ați 799 auzit de hainia lui Dimitrașcu, și cum el s-a unit și cu ceilalți haini || împo- 25 riva împărăției, și cum îndemna împotriva lui Grigorie vodă și voia să-i facă rău, și uneltea nu numai împotriva domniei, dar și împotriva vieții lui. Dacă Grigorie vodă n-ar fi fost domn milostiv și l-ar fi judecat drept, ce i-ar fi făcut? De bună seamă nici n-ar fi vrut să-l vadă, ci l-ar fi osîndit 30 la moarte. Dar Grigorie vodă, ca un om milostiv și adevărat creștin ce era — am descris mai sus bunele lui deprinderi —, nu numai că nu i-a făcut nici un rău, ci dimpotrivă, în timpul scurt cît l-a ținut în închisoare îl vizita cu milă; hrana bună nu i-a lipsit și nici celelalte lucruri trebuincioase, care îi ușurau viața din închisoare. De asemenea și doamna lui 35 Grigorie vodă, avînd deprinderi bune ca și domnul și fiind miloasă din fire, îi purta de grijă fără încetare, se interesa de el și porunca să nu-i lipsească nimic din cele de trebuință. În cele din urmă domnul l-a iertat, cerînd de la el numai cheltuielile pe care le făcuse la Adăl Gherei sultanul 40 din pricina lui, dar și din aceste cheltuieli nici măcar a patra parte n-a luat; cu chezășia boierilor din neamul lui însă l-a eliberat, sfătuindu-l să se ferească de astfel de lucruri, să nu le mai facă și altor domni. După ce i-a dat un rînd de haine ca să se îmbrace, Dimitrașcu s-a dus la Ferești 45 la casa sa. Dumnezeu însă, care este judecător drept și vede nedreptățile, a făcut judecata sa cea dreaptă cu Dimitrașcu hatmanul. Cu toate că a fost lăsat liber și miluit de Grigorie vodă, totuși a fost judecat de jude-

ρίου βόδα, ἀμὴ ἀπὸ τὴν θεϊαν δίκην ἐκρίθη, ἥτις ἔκοψε τὴν ζωὴν του εἰς ὀλίγον καιρὸν καὶ ἀπέθανε μὲ καλὸν θάνατον.

Ἦτον τότε κάποιος Λούπουλος Δραγουσέσκουλος ὀνόματι, ὅστις ἦτον ἀρχοντόπουλον ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους, συγγενῆς τοῦ Γεωρδάκη στόλ-
 5 νικου καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀποστασίας τῶν Τατάρων ἔφυγε καὶ ἐκεῖ-
 νος μὲ τὸν Γεωρδάκη καὶ ἐπῆγεν εἰς τοὺς Τατάρους χωρὶς καμίαν αἰτί-
 10 αν καὶ ἦτον καὶ αὐτὸς εἰς ὅλα τὰ ἀνακατώματα μετ' αὐτούς, καὶ ὅταν
 ἔστειλεν ὁ Ἄδιλ Γεράης σουλτάνος τὸν μιρζά μὲ τοὺς Τατάρους διὰ νὰ
 πάρη τὰς γυναῖκας ἐκείνων ἢ τῶν ἀρχόντων καὶ τὰ παιδιά καὶ τὰ πράγμα- 800
 15 τά τους, καθὼς προεγράψαμεν, ἦλθε καὶ αὐτὸς ὁ Λούπουλος ὁμοῦ μὲ τὸν
 μιρζά, ὡς ἐπίτροπος τῶν ἀρχόντων μὲ τέτοια οἴησιν καὶ ἀφροσύνην ὡσὰν
 νὰ μὴν ἦτον ἐντόπιος, καὶ τότε ὁ αὐθέντης τὸν ὑπόφερεν, ἀφήνοντάς τον
 νὰ περιέρχεται ὡς ἄφρων ὅπου ἦτον, ὕστερον δὲ πίπτοντας καὶ αὐτὸς εἰς
 τὰ χερίά του, ἐπειδὴ τὸν ἐπίασαν ἐκεῖ εἰς τὸν ἴδιον τόπον ὅπου ἐπίασαν
 20 καὶ τὸν χάτμανον καὶ τὸν Μουρταζά ὅπου ἦτον ὁδηγός τους εἰς ὄλους
 τοὺς δρόμους, καθὼς ἐρρέθη, καθ' ἣν ἡμέραν ἐσυνέβη ὁ θάνατος τοῦ χατ-
 μάνου Ρακοβίτσα, φανερωθείσης τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν
 25 ἀπόφασιν τοῦ διβανίου τὸν ἐκρέμασεν.

Ἄφου λοιπὸν ἐκρέμασεν τὸν Λούπουλον, ἔφερε καὶ τὸν Μουρταζά
 20 Τοῦρκον καὶ τὸν ἔκρινεν ἐπὶ διβανίου μὲ τὸν διβάν-ἐφέντη, ἐνώπιον πολ-
 λῶν πραγματευτῶν Τουρκῶν ἐκ τῶν καθεζομένων εἰς τὸ Γιάσι καὶ κατὰ
 τὴν κρίσιν ἔβαλε καὶ τοῦ ἔδωσαν πολλὰς μαστιγὰς εἰς τὰ ποδάρια, διὰ
 νὰ ἐνθυμᾶται ἐφ' ὅσον ζῆση καὶ διὰ νὰ γένη παράδειγμα εἰς πολλούς,
 καὶ μεθ' ἱκανὴν φυλακὴν, τὸν ἐξώρισε κατὰ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν.
 25 Ὁ δὲ Γεωρδάκης στόλνικος, ἀφου ἐκατάλαβε καὶ αὐτὸς τὴν ἀφροσύνην
 του καὶ εἶδε πὼς ἔσφαλε καὶ δὲν ἔχει τόπον νὰ φυλαχθῆ εἰς κανένα μέ-
 ρος, προσεκολλήθη τῷ καλγᾶ σουλτάνω, ὄνπερ ἔβαλεν ὁ χάνης εἰς τὸν
 τόπον τοῦ Ἄδιλ Γεράη καὶ μετ' ἐκείνων ἐπῆγεν εἰς τὸ Κρίμι καὶ μετὰ
 30 πολλὴν κακοπάθειαν καὶ ἔλλειψιν ὅπου ἔσυρεν ἐκεῖ, τέλος πάντων ἔπεσεν
 εἰς τὰ χερία τοῦ Γρηγορίου βόδα, ὡς ἐν καιρῷ ρηθήσεται.

ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΕΙΣ ΓΙΑΣΙΟΝ

Τοῦτος ὁ αὐθέντης, τῷ δευτέρῳ χρόνῳ τῆς αὐθεντίας του, διὰ μέσου
 τοῦ πατριάρχου τῆς Ἱερουσαλὴμ κυρίου Χρυσάνθου, ὅπου εὐρέθη εἰς τὴν
 Μολδαβίαν, ἐδιόταξε σχολὰς εἰς τὸ Γιάσι δι' ἐξόδων ἰδίων ἑλληνικὴν καὶ
 35 κοινὴν καὶ μολδαβικὴν διὰ νὰ μαθαίνωσιν ἀδωροδοκῆτως ὄχι μόνον τὰ
 παιδιά τῶν πτωχῶν ὅπου δὲν ἔχουσι νὰ πληρώσωσι τὸν διδάσκαλον, ἀλ-
 λά καὶ τὰ παιδιά τῶν ἀρχόντων, μεγάλων καὶ μικρῶν, καὶ ἀκόμη ἀπὸ ξέ-
 νους τόπους ἤρχοντο διὰ νὰ μάθωσι, διὰ τὰς ὁποίας σχολὰς οὐκ ὀλίγον
 μνημόσυνον τοῦ ἀπέμεινε, διότι ἢ περισσοτέρα σπάνη γραμμάτων λογιάζω 801
 40 νὰ μὴν ἦτον εἰς ἄλλους τόπους ἀπὸ τὴν Μολδαβίαν, καὶ ἄλλα πολλὰ
 τοιαῦτα ἀξίεπαινα καὶ θεάρεστα ἔργα ἔκαμε.

Εἰς τὰς ἡμέρας τούτου τοῦ αὐθέντου, ἔτει ἀπὸ Ἄδὰμ ἐπτάκις χιλιο-
 1728 στῷ τριακοστῷ ἐβδόμῳ, ἔγιναν εἰς τὴν Μολδοβίαν πολλαὶ ἀσθένειαι καὶ
 διάφοροι παροξυσμοί, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄξιον μνήμης καὶ νὰ γραφῆ εἰς

cata cea dumnezeiască, care în scurt timp i-a curmat firul vieții și a murit de moarte bună.

Era pe atunci un oarecare Lupu Drăguțescu, fecior de boier pămîntean, rudă cu Iordachi stolnicul. În timpul hainiei tătarilor plecase și acesta fără nici o pricină la tătari, împreună cu Iordachi, și se amestecase în toate uneltirile lor. Și cînd Adăl Gherei sultanul trimisese pe acel mîrzac cu tătarii ca să ia jupînesele, || copiii și lucrurile acelor boieri, precum am scris mai sus, a venit și acest Lupul împreună cu mîrzacul, ca epitrop al boierilor, și s-a purtat cu îngîmfare și nechibzuință, ca și cum n-ar fi fost pămîntean. Atunci domnul l-a răbdat și l-a lăsat să umble ca un nebun ce era. Mai pe urmă însă, căzînd și acesta în mîinile domnului, căci l-au prins în același loc unde prinseseră și pe hatman și pe Murtaza, care le era călăuza la toate drumurile, cum s-a spus, domnul l-a spînzurat cu hotărîrea divanului, în ziua cînd a murit și hatmanul Racoviță, pentru care s-a arătat judecata dreaptă a lui Dumnezeu.

După ce a spînzurat pe Lupu, domnul a adus și pe turcul Murtaza și l-a judecat la divan cu divan-efendi, de față cu mulți negustori turci așezați în Iași. Potrivit cu judecata, a pus de l-au bătut cu biciul la tălpi ca să țină minte cît va trăi și să servească drept pildă și pentru ceilalți. După ce l-a ținut mult timp în închisoare, l-a surghiunit din porunca împărătească. Iar Iordachi stolnicul, după ce a înțeles și el nechibzuința sa și a văzut că a greșit și că nu are nicăieri loc unde să se ascundă, s-a alăturat lui calga sultanul, pe care îl pusese hanul în locul lui Adăl Gherei, și cu el s-a dus în Crimeea. După ce a îndurat acolo multe suferințe și lipsuri, în cele din urmă a căzut în mîinile lui Grigorie vodă, cum vom arăta la timpul cuvenit.

ÎNTEMEIERE DE ȘCOLI LA IAȘI

În al doilea an al domniei sale, prin mijlocirea patriarhului Ierusalimului chir Hrisant, care se afla atunci în Moldova, acest domn a întemeiat la Iași școli cu cheltuiala sa, ca să învețe gratuit limbile elinească, grecească și moldovenească nu numai copiii oamenilor săraci, care nu puteau plăti dascâl, dar și copiii boierilor, și celor mari și celor mici; încă și din țări străine veneau aici ca să învețe carte. Pentru aceste școli, domnul se cuvine să fie mult pomenit, căci || socot că nu era în alte țări mai mare lipsă de învățătură ca în Moldova. Grigorie vodă a mai făcut și alte multe asemenea fapte vrednice de laudă și plăcute lui Dumnezeu.

În zilele acestui domn, în anul 7237 de la Adam, au bîntuit în Moldova multe boli și mai ales friguri. Și acest lucru este vrednic să fie

τὴν ἱστορίαν, διότι ὄχι ἓνας καὶ δύο ἄνθρωποι ἀρρώσθησαν εἰς ἓνα σπίτι, ἀλλὰ ὅλους ἐκείνους ὅπου ἑκατοικοῦσαν εἰς τὸ σπίτι τοὺς ἐπίανεν ἀραδικῶς ἢ ἀσθένεια, τόσον εἰς τὰ σπίτια τῶν ἀρχόντων, ὅσον καὶ εἰς τῶν πτωχῶν καὶ χυδαίων, ὥστε καὶ εἰς τὸ παλάτι τοῦ αὐθέντου ἐμπήκεν

5 ἐκείνη ἢ νόσος, ὅτι ἀσθένησεν ἢ τε μήτηρ του καὶ ἡ δόμνα του καὶ οἱ μπετζαντέδες ὅπου καὶ ἓνας μπετζαντές νήπιος, ὀνόματι Ἀλέξανδρος, ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Νικολάου λαμπρῶς καὶ ἐνδόξως, τοῦ ὁποίου τὴν στέρησιν παρεμυθήσατο ὁ Ἅγιος Θεὸς μὲ τὴν γέννησιν ἑτέρου μπετζαντέ, γεννηθέντος κατ' αὐτὴν ἢν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου, ἀφ' οὐπερ καὶ ὁμωνύμως ἔτυχε τὴν κλησιν καὶ ὠνομάσθη Γρηγόριος βόδας. Πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι μικροὶ καὶ

15 μεγάλοι ἀπέθανον εἰς τὴν χώραν ἀπὸ τὲς κακὲς ἀσθένειες ἐκεῖνες καὶ ὅλοι τοῦ παλατίου δοῦλοι τοῦ αὐθέντου ἠσθένησαν καὶ τὸ περισσότερον ἐνώχλησε τὸν αὐθέντην ἐκείνη ἢ ἀσθένεια τοῦ παροξυσμοῦ, διότι ἄλλοι

20 μὲν μετὰ πολλὴν ἐνόχλησιν ὅπου τοὺς ἔδιδεν, ἀφήνοντάς τους καὶ πάλιν ἐπιστρέφοντας, εἰς τέλος ἐγλύτωσαν. Ἄμῃ ὁ αὐθέντης δὲν ἐδύνατο νὰ γλυτώσῃ, ὅτι ἀσθένησεν ἀπὸ τὸ καλοκαίρι καὶ ἐμάκρυνεν ἢ ἀσθένεια ἕως τὸν Μάρτιον μῆνα καὶ τὸν ἄφινε δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας καὶ μίαν ἢ δύο ἑβδομάδας καὶ πάλιν ὑπέστρεφεν ὁ παροξυσμὸς μὲ πολλὴν λύπην τῶν ἀρχόντων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ αὐθέντης ἐφοβήθη ἀπὸ

25 τὸ μάκρος τῆς νόσου. Ὅμως εἰς ἐκεῖνα ὅπου ἔρχονται ἀπὸ τὸν Θεὸν ἀδυνατεῖ ἢ δύναμις τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὠφελήσῃ, εἰμὴ πάλιν κύριος ὁ Θεός, ὁ διοικητὴς τοῦ παντός. Ἐλθόντος δὲ τοῦ ἕαρος, ἐσηκώθη ὁ Γρηγόριος βόδας ἢ ἀπὸ τὸ Γιάσι μὲ τὴν δόμναν του καὶ μὲ ὄλην 802

30 τὴν αὐλὴν του καὶ ἐπήγεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Μπούρνοβα τὸν Μάϊον μῆνα, ὅπου εὐρίσκοντας νερὸν καλὸν καὶ ἀέρα εὐκρατον ἐκάθησε δύο ἑβδομάδας καὶ ἀνέλαβε τὴν ὑγίαν του καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ Γιάσι ὑγιῆς. Ἰδὼν οὖν ὁ Γρηγόριος βόδας τὰ περὶ τὸ μοναστήριον ὀσπίτια χαλασμένα καὶ ἔρημα, μὲ τὸ νὰ ἔλαβε τὴν ὑγίαν του ἐκεῖ, ἐφρόντισε καὶ

35 ἔκαμε μερικὰ ὀσπίτια ἐξ ἰδίων ἐξόδων πολλὰ εὐμορφα καὶ ἔκαμε καὶ ἓνα χαβούζι πετρόκτιστον καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸ ἔκαμε ἀνώγειον, ἦγουν φοῖσόρι, καθὼς φαίνεται.

Ὅμως καθὼς ἦτον τὸ καλοκαίρι κακὸν διὰ τὰς νόσους καὶ τὴν ξηρασίαν ὅπου ἐξηράνθησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων, ὥστε εἰς ὀλίγους τόπους

35 1729 ἀπέμειναν βρύσες, ἔτσι εἰς τὸ μετ' αὐτὸ ἔτος, ἐπτάκιςχιλιοστὸν διακοσιοστὸν τριακοστὸν ἑβδομον, ἔγινεν ὁ χειμῶν βαρῦτατος μὲ χιόνας πολλὰς, ἀπὸ τὸν ὁποῖον χειμῶνα πολλὰ ζῶα ἀπέθανον, ἐπειδὴ καὶ κατ' ἀρχὰς ἐφάνη ἐλαφρὸς, ὕστερον δὲ τόσον χιόνι ἔπεσεν, ὅπου τὸ ἐρχόμενον ἔαρ ὅλες οἱ κοιλάδες ὅπου ἀνωτέρω εἶπομεν πῶς εἶχαν ξηρανθῆ ἀπὸ τὴν ξηρασίαν καὶ χάσματα ὅπου ποτὲ δὲν ἐφάνησαν νὰ ἔχωσι μέσα τους νερὸν, ἐπλήσθησαν ὕδατος καὶ τὰ ποτάμια ἐπλημμύρησαν πανταχοῦ εἰς τόσον, ὅπου ἀναγκάσθησαν πολλοὶ νὰ μετοικήσωσι καὶ νὰ παραμερίσωσιν εἰς τὰ βουνά. Αὐτῷ τῷ χρόνῳ ἦτον πολλὰς βροχὰς τὸ καλοκαίρι καὶ εἰς ὅλα εὐθηνία ὅπου τοιοῦτος καιρὸς πρὸ πολλῶν χρόνων δὲν ἔτυχε.

pomenit și să fie scris în istorie, deoarece nu se îmbolnăveau într-o casă numai cîte un om sau doi, ci pe toți care locuiau în aceeași casă, atît în casele boierilor, cît și în ale săracilor și moșicilor, îi apuca boala pe rînd. Această boală a pătruns pînă și la Curtea domnească, și s-au îmbolnăvit și mama domnului, și doamna, și beizadelele, iar beizadeaua Alexandru, care era un prunc, a și murit și a fost îngropat cu cinste și slavă la biserica Sfîntul Nicolae. Pentru pierderea acestei beizadele, bunul Dumnezeu l-a mîngîiat pe Grigorie vodă cu o altă beizadea, ce s-a născut chiar în ziua sfîntului Grigorie, de aceea i s-a dat numele acestui sfînt și s-a numit Grigorie vodă. Multă lume, și mici și mari, au murit în țară din pricina acestei boli rele. Și toate slugile domnești de la curte s-au îmbolnăvit, dar domnul a suferit mai mult decît toți din pricina acestei boli, căci ceilalți, după multă suferință, după ce boala îi lăsa și iarăși îi apuca, în cele din urmă au scăpăt, domnul însă nu putea să scape. El s-a îmbolnăvit în vară și s-a prelungit boala pînă în luna martie, căci frigurile îl lăseau două-trei zile sau o săptămînă două, și iarăși se întorceau, spre marea mîhnire a boierilor mari și mici, așa că și însuși domnul s-a speriat de prelungirea bolii. Dar pentru cele ce vin de la Dumnezeu puterea omenească este neputincioasă și nu poate fi de folos decît tot domnul Dumnezeu atotcîrmuitorul. Cu venirea primăverii, în luna mai, Grigorie vodă || a plecat din Iași cu doamna și cu toată curtea sa și s-au dus la mănăstirea Birnova, unde a stat două săptămîni. Fiind acolo apă bună și aer potrivit, s-a însănătoșit și s-a întors la Iași. Cînd era acolo, Grigorie vodă a văzut că împrejurul mănăstirii casele erau stricate și pustiite. Și deoarece și-a recăpătăt sănătatea, a avut grijă să se facă cu cheltuiala sa cîteva case foarte frumoase și un havuz zidit din piatră și pe deasupra un foișor, precum se vede.

Dar pe lîngă că fusese o vară rea, din pricina bolilor și a secetei căci au secat izvoarele apelor, încît în puține locuri au rămas fîntini, a mai fost în anul următor 7237¹ și o iarnă foarte grea, cu multă zăpadă și din pricina iernii aspre multe vite au pierit. La început părea că va fi o iarnă ușoară, dar pe urmă a căzut atîta zăpadă, încît în primăvara următoare nu numai toate văile, de care spusesem mai sus că secaseră de secete, dar și acele crăpături care nu păreau să fi avut vreodată apă în ele s-au umplut de apă, iar rîurile s-au revărsat peste tot într-atîta, încît mulți au fost nevoiți să se mute și să se retragă în munți. Într-acest an au căzut și multe ploi în timpul verii și era multă ieftinătate la toate, așa că timp ca acesta de mulți ani n-a mai fost.

¹ Aici probabil este o greșeală în textul grecesc, căci dacă e vorba de anul următor ar trebui să fie 7238, deoarece mai sus a fost vorba de anul 7237; de notat că în Pseudo-Amiras (p. 169) sînt amintiți anii 7236 și 7237.

- Ἐν αὐτῷ τῷ ἔτει πολλά ἐγιναν παρὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα εἰς μνημόσυνον αἰώνιον αὐτοῦ. Καὶ ἐν πρώτοις ἔκτισε τὸ μοναστήριον τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ὡς φαίνεται, καὶ ἡ αἰτία τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ καθὼς ἔτρεξεν, εἰς πλάτος ἐγράφη. Πρὸ καιροῦ εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ἦτον μία
- 5 ἐκκλησία μικρῆ, πέτρινη, κτισμένη παρὰ τινος Μπαλίκα ὁποῦ ἦτον ποτὲ χάτμανος τοῦ Γεωργίου Γκίκα βόδα, προπάππου τοῦ αὐθέντου, καὶ εἶχεν ὀλίγην οἰκοδομὴν καὶ μὲ τὸν καιρὸν ἐγκρέμνισε καὶ εἰς ἡ οὐδὲν ἐλογίζετο. Ὁ δὲ αὐθέντης οὗτος εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀποστασίας τῶν Τατάρων
- 10 εὐθύς ὁποῦ ἐστρατοπέδευσε (καθὼς ἐγράφη εἰς τὸν περασμένον χρόνον) καὶ ἐκάθησεν ἐκεῖ δύο ἑβδομάδας, ἀπὸ τότε τοῦ ἐφάνη ἀρεστὸν νὰ ἀνακαινίσῃ τὴν ρηθεῖσαν ἐκκλησίαν καὶ νὰ τὴν φέρῃ εἰς κατάστασιν τῶν ἄλλων μοναστηρίων καὶ ὅταν ἐμίσειεν ἀπ' ἐκεῖ πρὸς τὰ κάτω μέρη κατὰ τῶν Τατάρων, ἐπλήρωσε καὶ ἓνα σαραντολεῖτουργον. Καὶ ἐδῶ νὰ ἰδῆτε τὸ θαῦμα, ὁποῦ καθὼς ἐπληρώθησαν αἱ τεσσαράκοντα ἡμέραι τῆς μυστα-
- 15 γωγίας, τῇ τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ ἔφθασε καὶ ὁ αὐθέντης εἰς τὸ Γιάσι, ἐπιστρέφων ἐκ τῆς ἐκστρατείας. Διὰ τοῦτο, στηριχθεὶς περισσότερον πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἔργον, ἐτελείωσε τὸ τάξιμόν του, τὸ ὁποῖον ἐπιμελῶς ἐπιχειρήσθη καὶ μὲ τὰ ἔξοδά του ἔκτισε τὸ ρηθὲν μοναστήριον ἐκ θεμελίων καὶ τὸ περιετείχισε, καθὼς φαίνεται, καὶ αὐθεντικά σπίτια ἔκαμε μέσα εἰς αὐ-
- 20 τὸ καὶ τὴν ἐξωγράφησε καὶ τὴν ἐπροίκισεν, ὡς καθὼς πρέπει, καὶ ὠνομάσθη τοῦ Γρηγορίου βόδα. Παρακάτω δὲ ἀπὸ τὸ ἄνωθεν μοναστήριον, εἰς τὴν πεδιάδα κατὰ ἀνατολάς, ἔκαμεν ἓνα εὐμορφον περιβόλι καὶ εἰς αὐτὸ ἔκτισεν ὀσπίτια αὐθεντικά, κατὰ τὸ σχῆμα τῶν ὀσπιτίων τῆς Πόλεως, ὅτι καὶ μαστόρους ἔφερε τοιούτους καὶ κοντὰ εἰς τὰ σπίτια, ἔκαμε χαβούζια καὶ
- 25 κιόσκια καὶ ἀντίκρυ εἰς τὸ ἄλλο μέρος περιβόλι τερπνὸν διαφόρων ἀνθέων, καὶ τὸ νερὸν ἤρχετο ἀπὸ ἓνα χαβούζι εἰς ἄλλο διὰ τῶν πετρῶν, ἔπειτα ἔτρεχεν εἰς ὄλον τὸ περιβόλι, πρᾶγμα ὁποῦ κανένας αὐθέντης δὲν ἔκαμε, ὅτι δὲν ἤμπορεῖ γλῶσσα νὰ ἐπαινέσῃ ἀρκετὰ τὴν ὠραιότητα τῶν ὀσπιτίων. Ὅθεν καλῶς τὸ ὠνόμασαν αὐτὸ τὸ περιβόλι μολδαβικῆ διαλέκτῳ Φρουμόσα, ἡγουν ὠραιον.
- 30 Εἰς αὐτὰ τὰ σπίτια ἐπήγαιεν ὁ αὐθέντης συχνὰ πρὸς ἀναψυχὴν, γευόμενος ἐκεῖ καὶ φιλεύοντας τοὺς ἄρχοντάς του, ὄχι μόνον τοὺς ἐν ἀξίᾳ ἀλλὰ καὶ τοὺς μαζίληδες, μικροὺς καὶ μεγάλους, ὥστε τὴν αὐθεντίαν ὁποῦ ἔκαμεν ὁ αὐθέντης οὗτος καὶ τὴν τιμημένην ζωὴν ὁποῦ ἐπέρασεν (ὡς λέ-
- 35 γουσι) ὀλίγοι ἄλλοι τῶν πρὸ αὐτοῦ τὴν ἡξιώθησαν.
- Ἐν αὐτῷ τῷ ἔτει κατώκησεν ἡ ὁ αὐθέντης ἓνα πολίχνιον, ὅπερ ὠνόμασε μολδαβικῶς Τιργουσόρ, ὑποκάτω τοῦ μοναστηρίου Γαλατᾶ. Καὶ στοχαζόμενος ὁ αὐθέντης πόσον ἀναγκαῖαι καὶ ἐπωφελεῖς εἰσὶν αἱ πανηγύρεις εἰς τὰς πόλεις καὶ μάλιστα πλησίον τῆς ἡγεμονικῆς καθέδρας, διέταξε νὰ γίνωνται εἰς τὸ ρηθὲν πολίχνιον τέσσαρες πανηγύρεις τὸν χρόνον
- 40 διὰ κοινὴν ὠφέλειαν τῆς ἐπαρχίας, ἐπειδὴ αὐταὶ αἱ πανηγύρεις ἀνεπλήρωσαν τὸ ἐλλεῖπον τοῦ μέρους τούτου, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει σκάλλαν διὰ νὰ πωλοῦσι τὰ περιττεύοντα οἱ πτωχοὶ καὶ νὰ ἀγοράζωσι τὰ ἀναγκαῖα. Ἐτι βλέποντας ὁ ρηθεὶς αὐθέντης τὴν μεγάλην ἀνάγκην ὁποῦ εἶχε τὸ Γιάσιον, ὕστερούμενον ποτίμου ὕδατος, διὰ τὴν ὁποίαν αἰτίαν ἐβιάζοντο οἱ ἄνθρωποι καὶ ἔπιναν ὅ,τι νερὸν καὶ ἂν εὑρίσκαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θέρους καὶ ἀκολουθοῦσαν διάφοροι ἀσθένειαι, ἀπεφάσισε νὰ θεραπεύσῃ καὶ αὐτὸ τὸ πάθος τῆς ἀνοδρίας καὶ μὲ πολλὰ ἔξοδα ἔφερε νερὸν διαυγὲς καὶ πότιμον

Într-acest an Grigorie vodă a făcut multe spre pomenirea lui veșnică. Mai întâi a zidit mănăstirea Sfântul Arhanghel Mihail, precum se vede. Despre pricina zidirii acestei mănăstiri s-a scris pe larg așa cum s-a petrecut. Mai de mult fusese pe acel loc o mică biserică de piatră zidită de un oarecare Balica, care fusese odată hatman al lui Gheorghe Ghica vodă, străbunic al domnului. A fost o clădire mică, care cu timpul s-a năruiț și nu mai era bună de nimic. Iar acest domn, așezându-și acolo tabăra (cum s-a scris mai sus) pe timpul răzvrătirii tătarilor, a stat două săptămîni. De atunci s-a gîndit că e bine să refacă zisa biserică și s-o aducă la starea celorlalte mănăstiri. Cînd a pornit de acolo înspre părțile de jos, mergînd asupra tătarilor, a plătit un sârindar și acum să vedeți minunea. Cum s-au împlinit cele patruzeci de zile ale sârindarului, în ziua a patruzecoa și sosit domnul la Iași, întorcîndu-se din expediție. Aceasta a întărit și mai mult gîndul său pentru fapta cea bună și a dus la îndeplinire făgăduiala sa. A început cu grijă acest lucru și a zidit cu cheltuiala sa zisa mănăstire din temelie, și a împrejmuț-o cu zid de piatră, precum se vede, făcînd înăuntru și case domnești. A zugrăvit-o și a înzestrat-o precum se cade și s-a numit mănăstirea lui Grigorie vodă. Mai jos de zisa mănăstire, pe cîmpia dinspre răsărit, a făcut o grădină frumoasă, în care a zidit case domnești după modelul celor din Constantinopol, cu meșteri aduși anume, și lîngă case a făcut havuzuri și chioșcuri, iar în față, de partea cealaltă, o grădină desfătătoare cu fel de fel de flori. Apa trecea de la un havuz la altul pe niște pietre și în felul acesta curgea în toată grădina. Așa ceva nici un domn nu făcuse și nici nu găsește cineva cuvinte ca să laude îndeajuns frumusețea caselor, de aceea, pe drept cuvînt, această grădină a fost numită în limba moldovenească Frumoasă.

La aceste case se ducea des domnul pentru desfătare, luînd acolo masa și ospătînd pe boierii săi, nu numai pe cei cu boierii, dar și pe mazili, și pe cei mari și pe cei mici. Așadar, domnia acestui domn și viața cinstită pe care a dus-o (precum se spune), puțini din înaintașii săi au avut-o.

Într-acest an, domnul a stat într-un orașel, mai jos de mănăstirea Galata, pe care l-a numit pe moldovenește Tîrgușor. Și gîndindu-se cît de trebuincios și folositor e să fie iarmaroace în orașe și mai cu seamă în acele care sînt aproape de scaunul domnesc, domnul a dat poruncă să se facă în zisul orașel patru iarmaroace pe an, pentru folosul obștesc al aceluia ținut, căci iarmaroacele au înlocuit lipsurile acestui loc, care nu are schelă ca săracii să-și vîndă prisosul și să-și cumpere cele trebuincioase. Mai văzînd domnul că Iașul ducea mare lipsă de apă de băut și de aceea oamenii erau nevoiți în timpul verii să bea orice apă găseau și se îmbolnăveau de fel de fel de boli, s-a hotărît să înlătore și acest neajuns al lipsei de apă. Cu multe cheltuieli a adus apă limpede și bună

καὶ ἔκτισε τρεῖς βρύσες ἀπέναντι τῆς κούρτης, διατάττοντας καὶ διωρισμένον ἔλεος νὰ ἔχη ἓνας μαῖστορας ἐκ τῶν ξένων ἐκείνων ὅπου ἔφερον ἀλλαχόθεν διὰ νὰ ἔχη τὴν φροντίδα τῶν βρύσεων αὐτῶν, καὶ ἔτσι ἔμεινε καὶ τοῦτο μέγα μνημόσυνον αὐτοῦ, ὅτι μία τοιαύτη πολιτεία ἦτον ὑστερημένη ὕδατος γλυκεροῦ.

<1729> Ἐν αὐτῷ τῷ ἔτει ἐπέμφθη τῷ Γρηγορίῳ βόδα παρὰ τῆς κραταιᾶς βασιλείας καβάδι τῆς βεβαιώσεως καὶ ἀνανεώσεως τῆς αὐθεντίας του καὶ ἔστειλε τὸν υἱόν του Σκαρλάτον μπηζαντὲν μὲ ὄλους τοὺς ἄρχοντας καὶ μὲ ὄλην τὴν παράταξιν εἰς προϋπάντησιν τοῦ καβαδίου ὑποκάτω τοῦ Γαλατᾶ, ὅπερ ἔφερον ἐκ τῆς βασιλευούσης ὁ Διαμαντῆς, μέγας ποστέλνικος. Καὶ δῆτα ἐλθόντων εἰς τὸ διβάνι, ἐστάθη ὁ αὐθέντης ὄρθιος ἕως οὗ ἀνεγνώσθη τὸ βασιλικὸν ἔνταλμα παρὰ τοῦ διβάν-ἐφέντη καὶ ἐνεδύθη τὸ ρηθὲν καβάδι, ἔπειτα καὶ ὁ Σάνδουλος Στούρζας, μέγας βιστέρνικος, ἀνέγνωσε τὴν ἐξήγησιν τοῦ ρηθέντος φερμανίου εἰς μολδαβικὴν διάλεκτον, διὰ νὰ καταλάβωσιν ὄλοι καὶ ἐνέ || δυσεν ὁ αὐθέντης τὸν διβάν-ἐφέντη καβά- 805
δι, ὅστις ἀνέγνωσε τὸ φερμάνι, ἔπειτα τὸν μέγαν ποστέλνικον Διαμαντῆν, ὅπου ἔφερε τὸ καβάδι καὶ τὸν μέγαν βιστιάρην καὶ μετὰ ταῦτα ἐπῆγαν ὄλοι οἱ ἄρχοντες καὶ ἠσπάσθησαν τὴν ποδῖαν τοῦ αὐθέντου, τὸ δὲ φερμάνι ἔγραφεν οὕτω.

20 Σοί, τῷ ἐκλεκτῷ τῶν χριστιανῶν αὐθέντων καὶ ἡγεμόνι Μολδοβίας, δηλοποιοῦμεν μὲ τὸ παρὸν ἡμῶν βασιλικὸν σημεῖον, πῶς ὄντας σὺ δοῦλος πιστὸς τῆς βασιλείας μας ἐδούλευσες εἰς τὴν ἐκλαμπρον ἡμῶν αὐλὴν καὶ αἰώνιον καὶ ἕως τὴν σήμερον εἰς ὅσα σοι προσετάχθησαν παρὰ τῆς βασιλείας μου διὰ νὰ τελέσης, ἐποίησας, ὥστε ἐγνωρίσαμεν πῶς ἐδούλευσες 25 μὲ καθαρότητα καὶ ὀρθότητα, διὰ τὸ ὅποιον ἔχομεν πρὸς τοῦ λόγου σου ἐκείνην τὴν ἀληθινὴν πίστην πῶς καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θέλεις δουλεύσει εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον τὴν βασιλείαν μας εἰς ὅλας τὰς ὑπηρεσίας, κατὰ τὴν γνώμην καὶ θέλησιν τὴν βασιλικὴν μας. Διὰ τοῦτο, ἐξ ἰδίας ἡμῶν προαιρέσεως καὶ θελήσεως σὲ ἐλεήσαμεν, ἀνανεώνοντές σοι τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδοβίας καὶ βεβαιώνοντάς την εἰς αὐτὸν τὸν χρόνον, τὸν 30 χιλιοστὸν ἑκατοστὸν τεσσαρακοστὸν πρῶτον, κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἕκτην ἡμέραν τῆς σελήνης, Σαεπὰν λεγομένης. Ὅθεν εἰς εἰδήσιν σου ἐπέψαμέν σοι τὸ παρὸν βασιλικὸν μας φερμάνι, ὅπερ ὅταν φθάσῃ εἰς τοῦ λόγου σου, προστάττομεν καὶ σοὶ κυρώνομεν τὴν τῆς Μολδοβίας αὐθεντίαν, νὰ εἶσαι πάλιν αὐθέντης καὶ κυβερνήτης, καθὼς ἦσουν (καὶ καθὼς 35 ἐλπίζομεν ἐξ εἰλικρινοῦς μας καρδίας) νὰ ἔχῃς νὰ διοικῆς τὴν Μολδοβίαν μὲ τρόπον εὐμορφον, εὐρυθμίζων τὰ πράγματα τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ δεφενδεύοντας τὸν ραγιάν μας. Ὡσαύτως καὶ τὰ ἄλλα, ὅπου ἐπιστεύθησάν σοι πρὸς τὸ κυβερνῆσαι αὐτά, νὰ ἐπιμεληθῆς καὶ νὰ πασχίσης νὰ μείνῃ ὁ 40 ραγιᾶς ἀναπαυμένος εἰς τὰς ἡμέρας τῆς βασιλείας μας, ὅπου ἀγαπᾷ τὴν δικαιοσύνην καὶ νὰ κοιμᾶται εἰς τὸ στρῶμα τῆς ἀναπαύσεως. Ἔτσι νὰ ἡξυέρῃς καὶ νὰ πιστεύσῃς || τῷ βασιλικῷ σημείῳ ἡμῶν.

de băut și a zidit trei fântâni în fața curții, orînduind și o anumită răsplată pentru unul din acei meșteri străini aduși din altă parte, ca să aibă grijă de aceste fântâni, așa că și acest fapt este de mare pomenire pentru domn, căci un astfel de oraș era lipsit de apă bună de băut.

5

<1729>

Într-acest an i s-a trimis lui Grigorie vodă din partea puternicii împărății caftan de întărire și reinnoire a domniei, și a trimis Grigorie vodă pe fiul său Scarlat beizadea să meargă cu toți boierii și cu tot alaiul mai jos de Galata întru întîmpinarea caftanului, pe care l-a adus din Constantinopol Iamandi, vel postelnic. Cînd au sosit la divan, domnul a stat în picioare pînă ce s-a citit firmanul împărătesc de către divan-efendi și apoi a îmbrăcat caftanul. Pe urmă Sandu Sturza, vel vistier, a citit tălmăcirea acestui firman în limba moldovenească ¹, pentru ca să-l înțe-

805 leagă toți. Apoi domnul a îmbrăcat cu caftan pe divan-efendi, care citise firmanul, pe marele postelnic Iamandi, care adusesese caftanul, și pe marele vistier, iar pe urmă toți boierii s-au dus de au sărutat poala domnului. Firmanul cuprindea următoarele :

10

15

« Alesule între domnii creștini, domn al Moldovei, îți facem cunoscut cu prezentul nostru semn împărătesc că, fiind tu slugă credincioasă a împărăției-noastre, ai slujit la prea slăvita și veșnica noastră curte și pînă astăzi ai îndeplinit tot ce ți s-a poruncit să faci de către împărăția-mea, așa că am cunoscut că ai slujit cu cinste și cu dreptate, din care pricină avem în tine acea adevărată încredere că și în viitor vei sluji la fel împărăția-noastră la toate slujbele, după părerea și dorința noastră împărătească. Drept aceea, din propria noastră hotărîre și dorință te-am miluit, reinnoindu-ți domnia Moldovei și întărind-o într-acest an 1141, în ziua de 26 ale lunii șaaban. Deci, spre știință, ți-am trimis firmanul nostru împărătesc de față, prin care, cînd îți va sosi, poruncim și îți întărim domnia Moldovei, să fii iarăși domn și ocîrmuitor precum ai fost (și precum nădăj-

30
27 martie
1729

35
40

806 în semnul nostru cel împărătesc ».

¹ În Cronica anonimă a Moldovei atribuită lui Alex. Amiras (p. 170) se precizează că traducerea firmanului în limba moldovenească s-a făcut de « Alexandru biv vel sulger », care este chiar Alexandru Amiras.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΕΖΙΡΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΘΕΝΤΗΝ

Ἐκλεκτὲ τῶν χριστιανῶν αὐθέντων καὶ ἔνδοξε τῶν εἰς Ἰησοῦν πιστευόντων, Γρηγόριε βοεβόδα, Μολδαβίας ἡγεμῶν, εἶη σου τὰ τέλη εὐδαίμονα. Ἐρωτῶντας μετ' ἐπευχῆς περὶ τῆς υἰείας σου, σοὶ δηλοποιούμεν πῶς ὄντας ἐσὺ ἐκ τῶν προγόνων σου παλαιὸς καὶ πιστὸς δούλος τῆς βασιλείας τῆς κραταιᾶς, καὶ ξεχωριστὰ ἀπὸ τὴν δούλευσιν ὅπου ἔκαμες εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς βασιλείας μὲ ἐμπιστοσύνην καὶ ἐπιμέλειαν, καθὼς σαφῶς ἐφάνη καὶ ἐγνωρίσθη ἡ δούλευσις σου, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐλπίζοντας ἀπὸ λόγου σου κατὰ τὴν θέλησίν μας δούλευσιν καθαρὰν. Ἴδου ὅπου ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ κραταιοῦ βασιλέως καὶ ἡμῶν Κυρίου, καὶ ἀπὸ τὴν ἄμετρον αὐτοῦ γνώρισιν, σοὶ ἀνενεώθη πάλιν ἡ αὐθεντία τῆς Μολδαβίας τοῦτον τὸν χρόνον, χιλιοστὸν ἑκατοστὸν τεσσαρακοστὸν πρῶτον, κατὰ τὴν εἰκοστήν ἕκτην τοῦ Σαεπὰν καὶ κατὰ τὸ βασιλικὸν φερμάνι ὅπου σοῦ ἐστάλη, ἰδου ὅπου ἐγράφη καὶ ἡ παροῦσα ἡμετέρα ἐπιστολὴ καὶ σοὶ ἐπέμφθη πρὸς εἰδήσιν σου. Λοιπὸν κατὰ τὴν δραστηκὴν σου ιδιότητα καὶ καθαρὰν, γνωρίζοντας ἡμεῖς τὴν ἀξιοτήτά σου, μὲ τὴν ὁποῖαν ἐδούλευσες, ὄντας ἔρμηνεὺς τοῦ διβανίου τοῦ βασιλικοῦ εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις, καὶ ἀκούοντας καὶ τώρα πῶς εἰς τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδοβίας φρονίμως περιφύρσαι καὶ ἐντελῶς εἰς ὅλα σου τὰ ἔργα, ὡσαύτως ἐλπίζομεν πῶς καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θέλεις φροντίσει νὰ δουλεύσης μὲ τὴν αὐτὴν ἐμπιστοσύνην, καθὼς ἀγαποῦμεν. Καὶ ἔξω ἀπὸ τοῦτο, ἐσὺ εἶσαι ξεχωριστὸν τσιράκι μας καὶ νὰ ἡξεύρης πῶς ἡμεῖς εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις σου θέλομεν φροντίσει κατὰ τὴν ζήτησίν σου νὰ γίνωσι. Διὰ τοῦτο καμίαν ἔννοιαν μὴν ἔχης 807

27 διὰ τὰς χρεῖας σου, μόνον καθὼς ἔως τώρα ἐκυβέρνησες τὰ πράγματα τοῦ τόπου, ἔτσι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ σπεύσης μὲ φρόνησιν εἰς τὸ νὰ διοικῆς καὶ νὰ εὐρυθμίξης τὰ πράγματα τοῦ τόπου, δεφενδεύοντας τὸν βασιλικὸν ραγιὰν καὶ ποιῶν πάντα ὅσα σοὶ ἐπιστεύθησαν εὐτάκτως καθὼς πρέπει, ἐπιμελούμενος πρὸς κυβέρνησιν καὶ κατάταξιν αὐτῶν. Τοιούτης λογιῆς νὰ φέρεσαι καὶ ἀδιακόπως νὰ μᾶς δηλοποιῆς ἐκεῖνα ὅλα ὅπου λογιάζεις πῶς εἶναι ἀναγκαῖα εἰδήσεως.

Ταῦτα, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις, εἶη ἐπὶ τοὺς ὀρθῶς βαδίζοντας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΡΩΞΑΝΔΡΑΣ, ΜΗΤΡΟΣ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΒΟΔΑ, ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ

35 Εἰς τὰς παρελθούσας δυσκρασίας τοῦ ἀέρος, ὅπου διηγῆθημεν, εἶχεν ἀσθενήσει καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Γρηγορίου βόδα Ρωξάνδρα δόμνα, ἥτις εἶχεν ἔλθει ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως μετ' αὐτοῦ, ὅταν αὐθέντευσεν, καὶ δι' αἰτίαν τῆς ἀσθενείας ὅπου ἔσυρε, ἠθέλησε τῷ τρίτῳ χρόνῳ τῆς αὐθεντίας του νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Πόλιν διὰ νὰ ἀλλάξῃ τὸν ἀέρα ὁμοῦ μὲ τὴν 40 θυγατέρα της Μαρφόραν παχαρνιτέσαν. Καὶ ἀγκαλὰ ἐπάσχισεν ὁ αὐθέντης πολλὰ νὰ τὴν κρατήσῃ, δὲν ἠδυνήθη ὅμως, καὶ μὲ πολλὴν λύπην καὶ τοῦ υἱοῦ της καὶ τῶν ἀρχόντων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ἀπῆλθε κινουσα τῇ δεκάτῃ πρώτῃ τοῦ Ἰουνίου ἀπὸ τὸ Γιάσι καὶ τὴν ἐσυνώδευσεν ὁ υἱός

TĂLMĂCIREA SCRISORII MARELUI VIZIR CĂTRE DOMN

Alesule între domnii creștini și slăvitule între cei ce cred în Iisus, Grigorie vodă, domn al Moldovei, fie-ți sfârșitul fericit. Întrebînd cu urare despre sănătatea ta, îți facem cunoscut că, fiind tu din moși stră- 5
moși slugă veche și credincioasă a puternicii împărății și deosebit de faptul că ai slujit împărăția cu credință și grijă, precum s-a văzut limpede și s-au recunoscut slujbele tale, și nădăjduind că ne vei sluji cu credință și în viitor, după voința noastră, iată că din mila preaputernicului împărat 10
și stăpîn al nostru și din nemărginita lui cunoștință ți s-a reînnoit iarăși domnia Moldovei într-acest an 1141, 26 ale lunii șaban, și după firmanul 27 martie 1729
împărătesc, care ți s-a trimis, s-a scris și scrisoarea noastră de față și ți 15
s-a trimis spre știința ta. Deci, cunoscînd firea ta hotărîtă și curată și vrednicia cu care ai slujit la toate treburile, cînd ai fost tîlmaci al divanului împărătesc, și auzind că și acum te porți cu înțelepciune în domnia Moldovei precum și în toate faptele tale, nădăjduim că și în viitor te vei 20
sili să slujești la fel, cu aceeași credință, după cum dorim. În afară de aceasta, tu ești ciracul nostru cel ales și să știi că noi vom avea grijă ca toate treburile tale să se facă după cererea ta, de aceea să nu ai nici o
807 grijă || pentru nevoile tale, ci numai după cum ai chivernisit treburile țării 25
pînă acum, așa să faci și în viitor, să chivernisești cu chibzuință și să orînduiești treburile țării, ocrotind raiaua împărătească, îndeplinind cum se cade tot ce ți s-a încredințat, purtînd grijă pentru cîrmuirea și orînduirea
treburilor. Așa să te porți și să ne înștiințezi fără încetare despre toate 30
cele ce socoți că sînt vrednice de înștiințare. Acestea, iar harul divin să fie asupra celor ce umblă drept.

DESPRE ÎNTOARCEREA DOAMNEI RUXANDRA, MAMA LUI GRIGORIE VODĂ, LA CONSTANTINOPOL

Din pricina vremii rele din trecut, despre care am vorbit, s-a îmbol- 35
năvit și mama lui Grigorie vodă, doamna Ruxandra, care venise din Constantinopol împreună cu el cînd acesta luase domnia, și din pricina îmbolnăvirii a vrut în al treilea an al domniei lui Grigorie vodă să se întoarcă la Constantinopol împreună cu fiica ei Marioara paharniceasa, ca să 40
schimbe aerul. Deși domnul s-a trudit mult s-o oprească, totuși n-a putut și, spre marea părere de rău și a fiului ei, și a boierilor, și celor mari, și celor mici, a plecat, pornind din Iași în ziua de 11 iunie. Fiul ei Gri- 11 iunie <1729>

της Γρηγόριος βόδας με την δόμναν του και με όλους τους άρχοντας και τας γυναίκας αυτών έως εις την Σάντα, όπου απέχει δύο ώρων διάστημα από το Γιάσι, με όλην την πρέπουσαν παράταξιν και εκεί εγεύθησαν και μετά το γεύμα την αποχαιρέτησαν όλοι, ύστερον δε ο αυθέντης με 5 την δόμναν. Εις τον όποιον αποχαιρετισμόν ούκ όλίγα δάκρυα έχυθησαν άμφοτέρων τών μερών, και μετά πολλής τιμής κινήσασα, || έπηγε εις την 608 Πόλιν.

Έν αυτώ τω χρόνω δύο άρχοντόπουλα Έγγλέζοι, τα όποια, περιηγή- 10 σεως χάριν, έβγήκασιν από την Βρετανίαν και περιπατήσαντες εις την Εύρώπην τέσσαρας χρόνους, ήλθον εις βσιλεύουσαν και άπ' εκεί εις την Βλαχίαν. Έπειτα ήλθον εις την Μολδοβίαν διά να περάσωσιν εις την Λεχίαν, φέροντες και συστατικόν γράμμα παρά του άποκρισιاریου της Έγγλιτέρας όπου είναι εις την Πόλιν, τους όποιους ο αυθέντης έδέχθη 15 άσμένως και τους έφίλευσεν εις την Φρουμόσα, διορίζοντας κοντά τους τον μέγαν αυτου ποστέλνικον Διαμαντήν και άλλους άρχοντας διά να τους τιμήσωσι καθώς έπρεπε. Έπειτα, χωρίς άργητα έμίσεισαν εις την Λεχίαν, δίδοντάς τους ο αυθέντης άλογα και ανθρώπους να τους περάσουν.

Αύγουστος <1729> Τω αυτώ χρόνω, κατά μήνα Αύγουστον, έτυχε και έπέρασαν άπ' έδω 20 δύο πασάδες βεζίριοι, ο εις Καραμουσταφά-πασάς από το Άζάκι, όστις έδιορίσθη παρά της βασιλείας να έλθη άπ' εκεί εις το κάστρον Χοτίνι, ο δε έτερος páλιν Μουσταφά-πασάς, όστις ήτον πρώτον φύλαξ του Χοτινίου και ύστερον έδιορίσθη διά την Εύριπον. Και δήτα ήλθε πρώτον ο Καραμουσταφά-πασάς από το πέραν μέρος του Προύτου, το δε άγιρλίκι του με τας γυναίκας και ο υίός του ήλθεν από το έδωθε μέρος του Πρού- 25 του διά του Γαλατσίου έως εις το Χοτίνι.

Ό Γρηγόριος βόδας λοιπόν έβγήκεν εις συνάντησιν αυτου με τους άρχοντάς του και όλην την αυλήν του προς την Ζαγαράντσαν και εκεί τον άντάμωσε. Και άγκαλά τουτος ο πασάς ήτον άνθρωπος φοβερός και 30 σοβαρός, άμη τον Γρηγόριον βόδα τον έδέχθη με άγάπην και ήμερότητα και τον έτίμησε περισσότερο παρά όπου έκαμαν άλλοι πασάδες προς άλλους αυθέντας, και όταν αποχαιρετήθησαν, τον αυθέντην μεν ενέδυσσε φερετζέν με γούναν και τους άρχοντάς του από ένα καβάδι και του έχάρισεν ένα άλογον πολλά εύμορφον || και στολισμένον. Άφου δε έφθασεν ο 809 Καραμουσταφά-πασάς τουτος εις το Χοτίνι, έβγήκεν ο άλλος Μουσταφά- 35 πασάς από το κάστρον διά να έλθη έδω, και έβγήκεν ο αυθέντης εις προ-ύπάντησίν του εις το Σορογάρι και τον έκαρτέρησεν εκεί, πήξας την σκηνήν του. Και έλθών ο πασάς, εκατέβη από το άλογον εις το σαιβάνι και άνταμώθησαν πρώτον με τον αυθέντην, ύστερον δε και με τους άρ-χοντας, κατά την τάξιν τους. Τουτος ο πασάς ήτον γέρων πολλά και εκά- 40 θησεν εις το Γιάσι δύο ήμέρας και όταν έλαβεν ο αυθέντης με τους άρ-χοντάς του τον τελευταίον χαιρετισμόν, τον ενέδυσσε και αυτός φερετζέν με γούνα. Και τον διβάν-έφέντη και μερικους άρχοντας τους έφόρεσε κερκεδες, χαρίζοντας τω αυθέντη και ένα άλογον στολισμένον.

Όυτος ο Γρηγόριος βόδας, ώσπερ όμπρός εδιαβάσετε, καθως παρά 45 της βασιλείας έτιμήθη, έτσι και οι πασάδες όλοι τον έτιμούσαν περισσότερο παρά τινας άλλους αυθέντας και με όλους τους βασιλικους ανθρώ-πους ειχε καλήν φιλίαν και τον ήγάπουν πάντες και από το πέρασμα τού-

gorie vodă a petrecut-o cu doamna, cu toți boierii împreună cu jupî-
nesele lor și cu tot alaiul cuvenit pînă la Șanța, care este la o depărtare
de două ceasuri de Iași. Acolo, după ce s-au ospătat, și-au luat toți rămas
bun de la ea, iar la urmă domnul cu doamna. La această despărțire au 5
808 curs multe lacrimi din amîndouă părțile și apoi, pornind || cu multă cinste,
s-a dus la Constantinopol.

Într-acest an, doi tineri englezi, fii de nobili, care au plecat din Anglia
pentru a face o călătorie de plăcere, după ce au umblat patru ani prin
Europa, au ajuns la Constantinopol, iar de acolo au plecat în Țara Româ- 10
nească și pe urmă în Moldova ca să treacă în Țara leșească. Ei au adus și
o scrisoare de recomandare de la ambasadorul Angliei la Constantinopol.
Domnul i-a primit cu plăcere și i-a ospătat la Frumoasa, orînduind pe
lingă ei pe marele său postelnic Iamandi și pe alți boieri ca să-i cinstească 15
cum se cuvenea. Ei au pornit apoi, fără zăbavă spre Țara leșească; la
plecare domnul le-a dat cai și oameni ca să-i petreacă.

Tot într-acest an, în luna august, s-a întîmplat să treacă pe aci doi
pași viziri, unul era Cara Mustafa-pașa de Azac, care a fost orînduit de
împărăție să vină de acolo la cetatea Hotinului, iar celălalt, Mustafa-pașa, 20
care fusese mai înainte paznic al Hotinului și pe urmă a fost numit la
Calcida. Așadar, a venit mai întîi Cara Mustafa-pașa, mergînd de partea
cealaltă a Prutului, iar agîrlicul cu haremul și cu fiul său au trecut de
această parte a Prutului, pe la Galați, pînă la Hotin. 25

Grigorie vodă a ieșit întru întîmpinarea lui cu boierii și cu toată
curtea sa la Zagarance și acolo l-a întîlnit. Și măcar că acest pașă era un
om crunt și posomorît, totuși pe Grigorie vodă l-a primit cu dragoste
și blîndețe și l-a cinstit mai mult decît au făcut alte pașale cu alți domni. 30
Cînd și-au luat rămas bun, pe domn l-a îmbrăcat cu feregea cu blană, iar
809 pe boieri cu caftane; a dăruit domnului și un cal foarte frumos || și împo-
dobit. După ce a sosit acest Cara Mustafa-pașa la Hotin, a pornit din
cetate celălalt Mustafa-pașa ca să vină aici. Domnul a ieșit întru întîm- 35
pinarea lui la Șorogari și, așezîndu-și cortul, l-a așteptat acolo. Și, venind
pașa, a descălecat și a intrat în saivan, întîlnindu-se mai întîi cu domnul
și pe urmă și cu boierii, după rangul lor. Acest pașă era foarte bătrîn;
el a stat la Iași două zile și cînd domnul și boierii și-au luat rămas bun 40
de la el, l-a îmbrăcat și acesta pe domn cu feregea cu blană, iar pe divan-
efendi și încă pe cîțiva boieri i-a îmbrăcat cu chereche; i-a dăruit domnului
și un cal împodobit.

Acest Grigorie vodă, așa cum era cinstit de împărăție, precum ați
citit mai sus, tot așa era cinstit și de toate pașalele, mai mult decît ceilalți 45
domni. El avea adevărată prietenie cu toți oamenii împărătești și toți

august
<1729>

των των πασάδων καμία ζημία δὲν ἠκολούθησεν εἰς τοὺς ἔγκρατοικοὺς τοῦ
τόπου ἐπειδὴ ὁ ἀθῆντης καὶ τὰ ἐνοικία των ἀμαξίων καὶ τὰς τροφὰς τοὺς
ὄλα τὰ ἐπλήρωσε μετ' ἄσπρα.

Ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ ὁ χάνης τοῦ Κρηπίου, ὀνόματι Μεγάλη Τεράης,
5 ἐζήτησε νὰ πάγη εἰς τὴν βασιλείαν, καὶ ὅταν ἐπλήεν εἰς τὸν βασιλεῖα,
τὸν ἐτίμησε μετὰ ἄλλας ὅπου κατένας χάνης τοιαύτην τιμὴν δὲν ἐλάβε παρὰ
τῆς βασιλείας καὶ τελευτήσας πᾶσας τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ ἐπέστρεψεν εἰς
τὸ Κρήμι κατὰ τὸν ζεπέμβριον μήνα.

10 Περὶ δὲ τῶν Τατάρων, δὲν ἐλάεψα νὰ γράψω εἰς πόσον ὁ Γρηγόριος
βόδας ἐταπεινωσε τὴν ἀναδέξαν τὸν ἕως εἰς τὸν χρόνον ἐπτάκις χιλίο-
1729 στὸν διακοσιοστὸν ἑκακοστὸν ὄρδοον ἀπὸ Ἀδάμ, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ, ἠσκηθ'.
Καὶ ἐν πρώτοις διὰ τοὺς δαβὰδες καὶ ζητήσεις ὅπου ἐίχαν αὐτοὶ καὶ ἐξ-
15 τῶν ἀπὸ τοὺς Μολδοβάνους, ἄλλοι σκλάβοι, ἄλλοι ἀλογοὶ καὶ βόδια καὶ
ἄλλοι ἄλλα πράγματα καὶ ποτὰ ἐπείρασεν τὸν παγιδὴν μετὰ τοιαύτας ἀδι-
15 κους ζητήσεις. Περὶ τῶν ὀσίων, ἢ ὅταν ἐπὶ ἐμελᾶεν ὁ χάνης νὰ κινήσῃ,
20 συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄλοι οἱ μισξάδες, παρκακαλοῦντες τον νὰ κατα-
νεύσῃ εἰς τὸ νὰ γίνῃ τὸ λεγόμενον ἰθάμ, νὰ θεωρηθῶσιν αὐτοὶ κρισίως ὅπου
μετὰ τῶν Μολδοβάνων ἐίχον, θάλουντες αὐτοὶ διὰ μέσον τοιοῦτων δαβὰ-
25 δων καὶ ἀβανῶν, νὰ ἐκδικηθῶσιν ἀπὸ τοὺς Μολδοβάνους διὰ τὸ τσαλα-
πᾶτημα ὅπου ἐγίνεν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀποστασίας των. Ὁ δὲ Γρηγόριος
30 βόδας, πείμποντας εἰς τὸν χάνην ἕνα ἀρχοντα βεκήλην, ὅστις ἐστάθη εἰς
τὸ δὲβάν μετὰ τοὺς Νογμῆδες, καὶ ἐχόντας ὁ ἀθῆντης καλὴν φιλίαν μετὰ τὸν
25 ὄλον τοὺς δαβὰδες ὅπου ἐίχον οἱ Τατάροι νὰ ζητοῦσιν ἀπὸ τοὺς Μολδο-
βάνους, ἢ Μολδοβάνοι ἀπὸ τοὺς Τατάρους ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου συνορι-
30 ζοῦνται καὶ γειτονέουσι μετ' αὐτοὺς ἕως τὴν σημερινὴν νὰ κονοῦσι καὶ νὰ
ἀρθῶσι καὶ πάλιν ἴπότες ἕνας τὸν ἄλλον νὰ μὴν ἰητῆ. Καὶ ἕξω ἀπὸ τοῦ-
35 το ὁ Γρηγόριος βόδας τὸσον καλὰ τοὺς ἐκυβερνήσαν, ὅπου τοὺς ἔκαμε
καὶ τοὺς ἔδωσαν ἐμολογία οἱ μισξάδες καὶ οἱ ἔγκριτοι αὐτῶν μετὰ δέσπον
δυνατοῦ, ὅπου μόνον ὅπου τοὺς δειξῶσιν οἱ περὶ τὰς ἄκρας ἐπιτροποι
40 τοῦ ἀθῆντου τὸπον διὰ τὴν βοσκὴν των ἕτων τοὺς εἰς τὸ χῶμα τῆς Μολ-
δοβίας μετὰ τὸ θάγημα καὶ εἰδησιὴν αὐτῶν νὰ κἀθῶνται, καὶ περὶ ὅπου
45 νὰ μὴν ἐκτείνωνται, αὐτοὶ δὲ νὰ παρηγῶσιν τὰ δίκαια τοῦ τόπου ὅπου
ταλάβει ἀπὸ τὸ χοτζῆτι καὶ τὴν ἐμολογίαν τοὺς ὅπου ἔδωσαν, τὰ ὅποια
μετὰ τὰς ἐπιτροπὰς θάλασε κατὰ τὴν
50 μετὰ τὰς ἐπιτροπὰς τῶν ἄλλων τῶν ἄλλων τῶν ἄλλων τῶν ἄλλων τῶν ἄλλων

810

îl iubeau. Cu trecerea acestor pașale, locuitorii țării n-au avut nici o pagubă, deoarece domnul a plătit și chiria căruțelor și cele trebuincioase pentru hrana lor.

Într-acest an, hanul Crimeei, anume Mengli Gherei, a cerut să meargă la împărăție. Când s-a dus la sultan, acesta l-a cinstit mult, cum nici un alt han n-a fost cinstit de împărăție. Terminându-și toate treburile, el s-a întors în Crimeea în luna septembrie.

Cît despre tătari, am ținut să arăt cît de mult a micșorat Grigorie vodă îndrăzneala lor pînă în anul 7238 de la Adam, iar de la Hristos 1729. Mai înainte ei aveau davale și cereri. Cereau de la moldovenii unii robi, alții cai și boi, iar alții alte lucruri și supărau mult raiaua cu asemenea cereri nedrepte. || Când era să pornească hanul, s-au adunat la el toți mîrzacii, rugîndu-l să încuviințeze să se facă așa-zisul slim, adică să fie cercetate pricinile lor cu moldovenii. Ei voiau prin asemenea davale și viclenii să se răzbune pe moldovenii pentru călcările pe care ei le făcuseră în timpul hainiei tătarilor. Grigorie vodă a trimis la han un boier drept vechil, care a stat la divan cu nogaii. Și fiind domnul prieten bun cu hanul, precum și cu ceilalți de la curtea lui, a biruit pe tătari la judecată și a izbutit să i se dea un astfel de hoget, încît toate davalele pe care le-au avut tătarii cu moldovenii sau moldovenii cu tătarii, de cînd sînt la același hotar și vecini cu ei și pînă în ziua de azi, să se curme, să se șteargă și să nu mai ceară nimic unul de la altul. În afară de aceasta, Grigorie vodă i-a dus așa de bine pe tătari, încît a făcut ca mîrzacii și căpeteniile lor să-i dea un zapis cu legămînt tare în așa fel, încît ei să stea numai pe acel pămînt al Moldovei pe care vechilii domnului de la margine îl vor arăta pentru pășunatul vitelor lor. Acolo să stea cu voia și cu știința vechililor și mai mult să nu se întindă, iar pentru pămîntul ce li s-a orînduit să plătească chirie. Așa de mult au fost umiliți tătarii, cum niciodată nogaii nu fuseseră aduși într-o astfel de stare, precum veți pricepe mai bine de la hogetul și zapisul date de ei și pe care, pentru lămurirea lucrurilor, le-am dat aici traduse din limba turcă.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΧΟΤΖΕΤΙΟΥ, ΙΜΠΡΑ ΛΕΓΟΜΕΝΟΥ, ΟΠΕΡ
 ΕΚΑΜΕΝ Ο ΜΕΓΚΛΗ ΓΕΡΑΗΣ, ΧΑΝΗΣ ΤΟΥ ΚΡΙΜΙΟΥ, ΟΤΑΝ
 ΕΜΕΛΛΕ ΝΑ ΚΙΝΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΜΠΟΥΤΖΑΚΙ ΕΙΣ ΤΟ ΚΡΙΜΙ ΚΑΤΑ
 || ΤΟ ΕΠΤΑΚΙΣ ΧΙΛΙΟΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΣΙΟΣΤΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΟΓΔΟΟΝ 811
 5 ΕΤΟΣ ΑΠΟ ΑΔΑΜ ΑΠΟ ΔΕ ΧΡΙΣΤΟΥ ΔΥΨΚΘ', ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΣΤ'

6 Σεπτεμβρίου
 1729

Διὰ τοῦ παρόντος ἀληθοῦς γράμματος δηλοποιεῖται πῶς εἰς τὸν παρόντα
 χρόνον χιλιοστὸν ἑκατοστὸν καὶ τεσσαρακοστὸν πρῶτον ἀπὸ Μωάμεθ ὁ ὑ-
 πέρτατος καὶ εὐμενῆς αὐθέντης καὶ κύριος Μεγκλῆ Γεράης χάνης, υἱὸς τοῦ
 10 ὑψηλοτάτου Χατζῆ Σελῆμ Γεράη χάνη, ἐλθὼν αὐτοπροσώπως εἰς τὸ Μπου-
 τζάκι διὰ νὰ κατατάξῃ καὶ νὰ εὐρυθμίσῃ τὰ πράγματα τῶν Νογάδων,
 ὅπου κατοικοῦσιν εἰς τὸν τόπον τῆς Μολδοβίας καὶ εἰς τοὺς πλησίον
 αὐτῆς ἄλλους τόπους, διὰ τῆς προμηθείας αὐτοῦ ἐδιορίσθη ἀπὸ τὸν τόπον
 τῆς Μολδοβίας τριάντα δύο ὥρων διάστημα κατὰ μάκρος, κατὰ δὲ πλά-
 15 τος δύο ὥρων εἰς κατοίκησιν καὶ ἀνάπαυσιν τῶν ἄνωθεν Νογάδων, δια-
 ταχθέντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐπιτρόπων εἰς τὸ νὰ μετρήσωσι καὶ
 νὰ συνορίσωσι τὸν ρηθέντα τόπον. Ὡσαύτως διὰ τῆς αὐτοῦ φρονιμωτάτης
 διοικήσεως, κατέταξε καὶ ἐδιόρθωσε τὰς ζημίας καὶ τὰς πείραξες, ὅπου ἔκα-
 μαν οἱ Νογάδες εἰς τοὺς Μολδοβάνους τὸν καιρὸν τῆς ἀποστασίας αὐ-
 τῶν, κατὰ τὸ βασιλικὸν χατισερίφι μὲ δεσμόν, καθὼς ἐδηλώθη εἰς τὸ γρα-
 20 φὲν χοτζέτι. Ἦλθον τοίνυν ἔμπροσθεν τῆς αὐτοῦ χανικῆς μεγαλειότητος
 οἱ ἐπίτροποι τῆς Μολδοβίας καὶ ἐκλαύθησαν λέγοντες:

Ὅντες ἡμεῖς ὑπήκοοι καὶ ὑπόφοροι τῆς βασιλείας, οἱ Νογάδες Τα-
 τάροι, εἰς τὸν καιρὸν ὅπου ἤλθον οἱ Κατάνοι εἰς τὸν τόπον μας, ἤλθον καὶ
 ἐσκλάβωσαν τὰ παιδιά μας καὶ τὰς γυναῖκες μας καὶ πολλοὺς ἐπώλη-
 25 σαν εἰς ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου. Ὅμοίως καὶ ἄλλες ἀρπαγὰς ἔκαμαν εἰς
 τὸν τόπον μας καὶ ἀπὸ πολὺν καιρὸν οἱ ἄνωθεν Νογάδες δὲν ἔλειψαν
 νὰ μᾶς πειράζωσι καὶ νὰ ζημιώνωσι μὲ διαφόρους ἀρπαγὰς καὶ πολλοὺς
 ἀπὸ τοὺς Μολδοβάνους ἐσκότωσαν καὶ ἐλάβωσαν ἀδίκως καὶ παραλό-
 γως, διὰ τὰς ὁποίας ζημίας καὶ κακὰ ὅπου μᾶς ἔκαμαν, ζητοῦμεν κρίσιν
 30 κατὰ τὸ βασιλικὸν φερμάνι ὅπου μᾶς ἐδόθη καὶ πρωτύτερα καὶ τώρα νὰ
 δικαίω || θῶμεν καὶ νὰ μὴν μείνωμεν ζημιωμένοι τῶν ὄσων εἶπομεν. Λέ- 812
 γοντες λοιπὸν οἱ Μολδοβάνοι τοῦτα τὰ λόγια, ἄρχισαν καὶ οἱ Τατάροι
 νὰ κλαίωνται ἀπὸ τοὺς Μολδοβάνους καὶ νὰ λέγουσι πῶς ἀπὸ πολὺν και-
 ρὸν οἱ τῆς Μολδοβίας οἰκήτορες πολλὴν ζημίαν καὶ φθορὰν μᾶς ἔκα-
 35 μαν ἕως τὴν σήμερον εἰς τὰ ζῶα μας καὶ εἰς τὰ πράγματά μας, πολλὰς
 κλοπὰς ἔκαμαν εἰς τὸν τόπον μας, κλέπτοντας καὶ πράγματα καὶ μαυλί-
 ζοντας τοὺς σκλάβους μας. Καὶ τοιοῦτης λογῆς ἕως τὴν σήμερον ἐπει-

TĂLMĂCIREA HOGETULUI, NUMIT IBRĂ,
PE CARE L-A FĂCUT MENGLI GHEREI, HANUL CRIMEEI,
CÎND ERA SĂ PORNEASCĂ DIN BUGEAC ÎN CRIMEEA,
811 ÎN ANUL || 7238 DE LA ADAM, IAR DE LA HRISTOS 1729,
SEPTEMBRIE 6¹

5
6 septembrie
1729

Prin această scrisoare cu propria semnătură, se face cunoscut că într-acest an 1141 de la Mahomed, preainălțatul și preabinevoitorul stăpîn și domn Mengli Gherei hanul, fiul preainălțatului Hagi Selim Gherei hanul, venind în persoană în Bugeac ca să orînduiască și să tocmească 10 treburile nogailor, care locuiau pe pămîntul Moldovei și în alte locuri apropiate de Moldova, prin stăruința lui s-a orînduit din pămîntul Moldovei un loc lung cale de 32 de ceasuri și lat cale de două ceasuri pentru așezarea și odihna zișilor nogai și au fost orînduiți din amîndouă părțile 15 vechili pentru măsurarea și așezarea hotarelor acestui loc. De asemenea, cu înțeleapta sa cîrmuire, hanul a hotărît și a reparat pagubele și supărările pe care le făcuseră nogaii moldovenilor în timpul răzvrătirii lor, potrivit cu hatișeriful împărătesc și cu legămîntul nogailor, precum se arată în hogetul ce s-a scris. Au venit deci înaintea mării-sale hanului 20 vechilii Moldovei și s-au plîns zicînd:

« Deși noi sîntem raiaua împărăției și plătim haraci, totuși tătarii nogai au venit atunci cînd intraseră cătanele în țara noastră și ne-au robit copiii și nevestele și pe mulți i-au vîndut în alte părți ale lumii. Au mai 25 făcut și alte jefuiri în țara noastră și de multă vreme zișii nogai nu încețază de a ne supăra și de a ne păgubi cu felurite jefuiri; pe lîngă acestea, ei au ucis și au rănit pe nedrept și fără vină pe mulți moldoveni. Pentru aceste pagube și rele pe care ni le-au făcut, cerem judecată, potrivit cu firmanul împărătesc ce ni s-a dat și mai înainte și acum ca să ni se facă || 30
812 dreptate și să nu rămînem păgubiți pentru tot ce am zis ». După ce au spus moldovenii aceste cuvinte, au început și tătarii să se plîngă împotriva moldovenilor și să spună că « de multă vreme locuitorii Moldovei ne fac multă pagubă și stricăciune la vitele și la lucrurile noastre. Ei au 35 făcut și multe furtișaguri pe locurile noastre, furîndu-ne lucrurile și amăgindu-i pe robii noștri. Astfel de supărări am avut pînă astăzi de la ei,

¹ Zapisul cu acest titlu e publicat în limba greacă și de M. Hase în articolul său *Notice d'un manuscrit de la Bibliothéque du roi, contenant une histoire inédite de la Moldavie, composée en moldave par Nicolas Costin, grand logothéte à la cour d'Iassy et traduit en grec moderne par Alexandre Amiras, din Notices et extraits des manuscrits de la Bibliothéque du roi, XI (1827), p. 389—393. Între textul nostru și cel publicat de Hase sînt foarte mici deosebiri. Despre traducerea grecească a cronicii românești de la Biblioteca națională din Paris vezi Miron Costin, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, București, 1958, p. 346—347 și 362—363.*

ράχθημεν ὑπ' αὐτῶν, ὅθεν ζητοῦμεν καὶ ἡμεῖς παρ' αὐτῶν ὅλα ἐκεῖνα ὅπου ἐπήρασιν ἀπὸ ἡμᾶς φανερώς καὶ ἀφανῶς, ἦγουν σκλάβους καὶ ζῶα καὶ ἄλλας ἀδικίας νὰ μᾶς πληρώσωσι.

Καὶ δῆτα καλῶς στοχαζόμενος ὁ ὑπέρτατος χάνης πῶς αὐτὰ τὰ πράγματα ἂν θεωρηθῶσι καὶ νὰ ἔλθωσιν εἰς διόρθωσιν, πολλὰ λόγια καὶ μαλώματα καὶ δυσκολία θέλει ἀκολουθήσει, ἐπρόβλεψε νὰ ἐξισάσῃ τούτας τὰς ζητήσεις τῶν δύο μερῶν καὶ ἔκρινεν ὅτι εἶναι κάλλιον νὰ παύσωσι καὶ τὰ δύο μέρη ἀπὸ τὰς κρίσεις καὶ ἕνας τὸν ἄλλον νὰ συγχωρήσῃ τὴν ζημίαν ὅπου ἔλαβεν ἀπ' ἀρχῆς ἕως τώρα καὶ νὰ μὴν ζητῆ πλέον τίποτε καὶ νὰ ἐξισασθῶσι, ἦγουν νὰ γίνωσι σούλχι καὶ νὰ εἰρηνεύσωσιν ἀναμεταξύ των, χαριζόμενοι ἀλλήλους (ὅπερ λέγεται ἱμπρά τουρκικῆ διαλέκτῳ) καὶ ἔτσι νὰ παύσωσι καὶ νὰ τελειώσωσι τὰ λόγια. Ἔτσι εὐρίσκοντας εὐλογον ὁ ὑπέρτατος χάνης καὶ οἱ κάτοικοι ἀμφοτέρων τῶν τόπων, ἔστερξαν καὶ ἔγιναν σούλχι, ἀφήνοντας ὅλους τοὺς δαβάδες ὅπου εἶχαν ἀναμεταξύ τους καὶ παραιτούμενοι ἀπὸ τὸ ζητεῖν ὁ εἰς ἀπὸ τὸν ἕτερον τὰ χαμένα ἢ τὰ ἀρπαχθέντα ἕως τὴν σήμερον ἡμέραν.

Λοιπὸν κατὰ τὴν τοῦ ὑψηλοτάτου χάνη διάταξιν καὶ γνώμην ὅλοι οἱ Νογαίλῆδες μιρζάδες καὶ Τατάροι, οἱ κάτοικοι τοῦ Μπουτζακίου, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, ἀφήνοντας ὅλας τὰς ζητήσεις καὶ μαλώματα ὅπου ἔχουσι μὲ τοὺς Μολδοβάνους, κατὰ τὴν τοῦ νόμου διαταγὴν, διὰ μεσιτείας τε τῶν μιρζάδων ὅπου εἶναι ἀπὸ τὸ παλαιὸν γένος τῶν Τατάρων, ἦγουν τοῦ Ἰσλάμ μιρζᾶ, ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ὀράκ-ὄγλου καὶ Κασπολάτ μιρζᾶ, ἢ ἐκ γένους τοῦ Μαμάκ-ὄγλου, καὶ Ἰσμαήλ μιρζᾶ, ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ὀρ-⁸¹³Μεχεμέτ-ὄγλου, ὡσαύτως καὶ ἐκ μέρους τοῦ τε αὐθέντου κυρίου Γρηγορίου βόδα καὶ ἐκ μέρους ὄλων τῶν ἀρχόντων καὶ κατοίκων τῆς Μολδοβίας, ὄντων ἐπιτρόπων τοῦ Ἰωαννάκη λογοθέτου καὶ Ἀλεξανδρῆ ποστελνίκου, ἐνώπιον τοῦ κριτοῦ παραιτήθησαν ἀπὸ ὄλους τοὺς τοὺς δαβάδες καὶ ζητήσεις ὅπου ἔχουσι μὲ τοὺς Τατάρους Νογάη, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τὴν σήμερον ἡμέραν. Οὕτω τοίνυν, οἱ ἐπίτροποι τῶν δύο μερῶν ἀναμεταξύ τους συμφωνήσαντες κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ἔκαμαν ἕνας τὸν ἄλλον τοὺς τὰς ζητήσεις τοῦ ἱμπρά καὶ εἰρήνευσαν καὶ κατὰ τὴν θέλησίν τους ἐγράφη τὸ παρὸν χοτζέτι εἰς τὸ μέσον τῆς σελήνης Σεφέρ, ἐν ἔτει ,αρμβ'. Μάρτυρες εἶναι:

35 ὁ Σεφέρ Γαζῆς μιρζάς, καλγὰς τῶν Σιρήνηδων.
 ὁ Μεχμέτ μιρζάς, ὁ Σουλὸς μιρζάς Μανσούρουγλου,
 ὁ Ἄδιλ Μπέγ Καϊγάν, Μουρτζά-ἀγά Σουπχάν Καζή,
 ὁ Καζή-μπέγης, ὁ Ἄπτιλ Καζή-ἀγάς,
 ὁ Χουσεῖν-ἀγάς, ὁ Φέτ Χουλλάχ-ἐφέντης,
 40 ὁ Μουσταφά-ἐφέντης καὶ ἄλλοι τοῦ διβανίου τοῦ ὑπερτάτου χάνου.

așa că cerem și noi de la ei să ne plătească tot ce ne-au luat pe față sau pe furiș, adică robi, vite și celelalte nedreptăți pe care ni le-au făcut ».

Chibzuind deci bine preainălțatul han că dacă se vor cerceta aceste lucruri, chiar dacă se vor îndrepta, tot vor urma multe gâlcevi, certuri și greutăți, de aceea a găsit cu cale să se socotească că sînt deopotrivă cererile ambelor părți, hotărînd că este mai bine ca cele două părți să înceteze cu judecățile și să se ierte unii pe alții pentru pagubele pe care le-au avut de la început și pînă acum, să nu mai ceară nimic și să se egaleze, adică să se facă sulf, și să se împace între ei, iertîndu-se unii pe alții (ceea ce se zice în limba turcă *ibrâ*) și așa să înceteze și să se sfîrșească gâlcele. Întrucît preainălțatul han a găsit de cuviință să facă astfel, acest lucru l-au primit și locuitorii ambelor părți și s-a făcut sulf, lăsîndu-se de toate davalele pe care le aveau între ei și renunțînd să mai ceară unul de la altul cele pierdute sau cele jefuite pînă în ziua de azi.

Deci, după porunca și părerea preainălțatului han, toți mîrzacii nogai și tătarii, locuitori ai Bugeacului, mici și mari, lăsîndu-se de toate pretențiile și certurile pe care le aveau cu moldovenii, potrivit cu porunca legii, prin mijlocirea mîrzacilor, care se trag din vechiul ¹ neam al tătarilor, adică al lui Islam mîrza din neamul lui Oracoglu, și Caspolat mîrza || din neamul lui Mamaioglu, și Ismail mîrza din neamul lui Or Mehmedoglu, de asemenea și din partea domnului chir Grigorie vodă și din partea tuturor boierilor și locuitorilor Moldovei, vechilii Enachi logofătul și Alexandri postelnicul ², au renunțat în fața judecătorului la toate davalele și cererile lor ce le pretindeau de la tătarii nogai de la început și pînă în ziua de astăzi. Așadar, vechilii ambelor părți, înțelegîndu-se între ei într-acest chip, au făcut cererile lor *ibrâ* și s-au împăcat ³. Din dorința lor s-a scris hogetul de față, la mijlocul lunii Sefer în anul 1142 ⁴.

Martorii sînt:

Sefer ⁵ Gazi mîrza calga al sirinilor

Mehmed mîrza,

Adâl - bei Caigan,

Cazi-bei,

Husein-aga,

Mustafa-efendi și alții din divanul preainălțatului han.

Suluș mîrza Mansuroglu,

Murtaza-aga. Suphan Cazi,

Abdul Cazi-aga,

Fet-Hullah-efendi,

¹ S-a tradus greșit în limba greacă cuvîntul «vechil» prin *παλαιός* (vechi); textul corect ar trebui să fie: «prin mijlocirea mîrzacilor care sînt vechili ai neamului tătareasc, adică..»

² N. Iorga (*Istoria literaturii romînești*, ed. a 2-a, revăzută și larg întregită, București, 1928, p. 523) identifică pe vechilii lui Grigore vodă cu Ienachi logofătul Ipsilanti și Alexandru Amiras. D. Russo combate cu argumente puternice aceste identificări și stabilește că cei care au tratat cu tătarii în numele lui Grigore vodă au fost Ienachi Teodor Calimah și un oarecare Alexandri, treti postelnic (D. Russo, *Studii greco-române*, București, 1939, p. 201—203).

³ În cronică anonimă a Moldovei, atribuită lui Alex. Amiras, găsim (p. 176) «s-au îmbrăcat» în loc de «s-au împăcat»; credem că este o greșeală de citire sau de tipar!

⁴ Data turcească corespunde cu data erei noastre amintite mai sus: 6 septembrie 1729.

⁵ M. Hase (*op. cit.*, p. 393 nota 2) spune că în 1729 calga al sirinilor a fost Zaffar mîrza.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΝΟΓΑΪΛΗΔΩΝ ΤΑΤΑΡΩΝ,
 ΟΠΟΥ ΕΔΩΞΑΝ ΤΩ ΑΥΘΕΝΤῆ ΓΡΗΓΟΡΙΩ ΒΟΕΒΟΔΑ, ΕΝ ΕΤΕΙ
 ,ΖΣΛΗ', ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΕΚΤῆ

6 Σεπτεμβρίου
 1729

Ἡ αἰτία τῆς παρούσης ὁμολογίας εἶναι πῶς ἐν ἔτει ,αρμα', ὁ ὑψη-
 5 λότατος χάνης Μεγκλή Γεράης, κύριος ἡμῶν, ἔστοντας καὶ νὰ ἔπεμψεν
 εἰς τὴν βασιλείαν ἄρζι, ἦτοι ἀναφορὰν, διὰ νὰ μᾶς διορισθῆ ἀπὸ τὸν
 τόπον τῆς Μολδοβίας τόπος κατοικίας μὲν διὰ λόγου μας, διὰ τὰ ζῶα
 μας δὲ τόπος βοσκῆς, κατὰ τὸ ἄρζι τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος, μὲ τὴν εἰδησιν
 τοῦ αὐθέντου τῆς || Μολδοβίας, μᾶς ἐδιορίσθη μὲ βασιλικὸν φερμάνι ἀπὸ 814
 10 τὸν τόπον τῆς Μολδοβίας τριάντα δύο ὥρῶν διάστημα κατὰ μάκρος
 καὶ δύο ὥρῶν εἰς πλάτος ὁ ὁποῖος τόπος ἦν ἀνέκαθεν τῆς Μολδαβίας καὶ
 ἐπωφελῆς πρὸς τροφήν καὶ κατοικίαν τῶν Μολδάβων καὶ ὁ ὑψηλότατος
 χάνης ὁμοῦ μὲ τὸν ἐκλαμπρότατον πασάν, φύλακα τοῦ Βενδερίου, μὲ χατι-
 σερίφι βασιλικὸν ἐμέτρησε καὶ ἐκαθάρισε τὰ ὄρια τούτου τοῦ τόπου,
 15 ὅπου ἀνωτέρω εἶπομεν, διορίζοντας διὰ τοὺς μέλλοντας κατοικῆσαι εἰς
 ἐκεῖνον τὸν τόπον τῆς Μολδοβίας λβ' ὥρῶν διάστημα κατὰ μάκρος καὶ
 δύο ὥρῶν εἰς τὸ πλάτος καὶ ἔξω ἀπὸ τὰς δεκατίας τῆς σπορᾶς ὅπου ἔχο-
 μεν νὰ δίδωμεν συνήθως, ἐδιόρισαν καὶ ἐνοίκιον διὰ τὸν τόπον. Τὸν ὁ-
 ποῖον δεσμὸν ἡμεῖς ἐδέχθημεν, τουτέστιν ἐκεῖνοι οἱ Νογαῖλῆδες ὅπου
 20 θέλουσιν κατοικήσει εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον νὰ ἔχωσι νὰ πληρώνωσι τὰς
 δεκατίας καὶ τὰ δίκαια τοῦ τόπου ὅλα σῶα καὶ ἀνελλιπῆ.

Καὶ μὲ τὸ θέλημά μας καὶ πάντων τῶν γερόντων ἡμῶν, ἔγινε καὶ
 χοτζέτι κατὰ τὸν νόμον μας, εἰς τὸ ὁποῖον ἐσημειώθησαν ὅλες αἱ συμ-
 φωνίες αὐτές, μὲ τὲς ὁποῖες ἡμεῖς ἐδέθημεν καὶ ἐστέρξαμεν. Καὶ καθὼς
 25 φανερώνει τὸ χοτζέτι, γινομένων τούτων τῶν δεσμῶν καὶ συμφωνιῶν, ὅλοι
 μας κατετάξαμεν τὰ σπίτιά μας εἰς τὸν τόπον τῆς Μολδοβίας, ὅπου μᾶς
 ἐδιόρισαν. Ὅμως γνωρίζοντες ἡμεῖς πῶς διὰ τὴν βοσκὴν τῶν ζῶων μας
 θέλομεν ἔχει ἔνδειαν καὶ στενοχωρίαν, ἐπαρακαλέσαμεν εἰς τὸ διβάνι τοῦ
 ὑψηλοτάτου χάνη, κυρίου ἡμῶν, καὶ ἐζητήσαμεν νὰ μᾶς πάρη ὀλίγον θέ-
 35 λημα διὰ τὰ ζῶα μας ὅπου νὰ ἠμποροῦσι νὰ τὰ βόσκουσιν οἱ βοσκοὶ μας
 εἰς εὐρυχωρότερον τόπον τῆς Μολδοβίας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐσηκώθημεν
 ἡμεῖς καὶ ἔμενε τώρα ἀκατοίκητος παρά τῶν Μολδοβάνων καὶ ἐδεήθημεν
 ὅτι ἐκεῖ νὰ μᾶς ἀφήσωσι νὰ θρέψωμεν τὰ ζῶα μας καμπόσον καιρόν. Καὶ
 δὴ εὐσπλαχνισθεῖς ὁ ὑπέρτατος χάνης εἰς τοῦ λόγου μας, ἔστειλε πρὸς
 40 τὸν ὑψηλότατον αὐθέντην τῆς Μολδοβίας τίμιον αὐτοῦ γερλίγι, ἦτοι ἐπι-
 στολὴν, καὶ ἐκ μέρους μας τῶν Νογάηδων, τὸν || Κασπολάτ μιρζάν, καὶ 815
 τὸν Καντεμίρ μιρζάν, καὶ Ἐημυρ μιρζάν, καὶ τὸν σουλτὰν Μανπέτ μιρζάν
 μὲ τὸν ἀνθρωπον τῆς ἐκλαμπρότητός του, μὲ παρακάλεσιν διὰ τὸ ἀνωθεν
 ζήτημα. Οἱ ὁποῖοι ὅταν ἀνάφερον τῷ αὐθέντη τὴν ζήτησιν καὶ παρακά-
 45 λεσὶν μας, ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ αὐθέντης λέγων πῶς οἱ τόποι ἐκεῖνοι εἶναι
 χρειάζομενοι διὰ τὴν χρεῖαν τῶν κατοίκων τῆς Μολδοβίας καὶ μέλλει νὰ
 κατοικήσωσιν ἐκεῖ ραγιαδες Μπογδάνοι.

TĂLMĂCIREA ZAPISULUI PE CARE TĂTARIII NOGAI
L-AU DAT DOMNULUI GRIGORIE VODĂ ÎN ANUL
7238, SEPTEMBRIE 6¹

6 septembrie
1729

Pricina pentru care s-a dat acest zăpis este că în anul 1141 preainăl-
țatul și stăpînul nostru han Mengli Gherei a trimis împărăției arz, adică 5
jalbă, ca să ni se orînduiască din pămîntul Moldovei loc de ședere pentru
noi și loc de pășunat pentru vitele noastre. Potrivit cu arzul măriei sale
814 și cu știrea domnului || Moldovei, ni s-a orînduit, cu firman împărătesc,
din pămîntul Moldovei un loc lung de treizeci și două ceasuri și lat de 10
două ceasuri, care loc a fost dintru început al Moldovei și de trebuință
pentru hrana și șederea moldovenilor. Preainălțatul han, împreună cu
prealuminatul pașă, paznicul Benderului, avînd hatîșerif împărătesc, au
măsurat și au hotărnicit acest loc de care am vorbit mai sus și au hotărît 15
ca cei ce vor locui pe acel loc al Moldovei lung de treizeci și două ceasuri
și lat de două ceasuri, în afară de obișnuitele dijme ce vor avea de dat
pentru semănături, să plătească și chirie pentru loc. Noi am acceptat
acest legămînt, adică am primit ca nogaii care vor locui pe acel loc să 20
plătească în întregime dijmele și toate drepturile locului.

Cu învoirea noastră și a tuturor bătrînilor noștri s-a făcut și hoget,
după legea noastră, în care au fost trecute toate aceste învoieli, cu care
noi ne-am legat și pe care le-am primit. Și, precum arată hogetul, în urma 25
acestor legăminte și învoieli noi toți ne-am așezat casele pe locul Moldovei
ce ne-a fost orînduit. Dar, cunoscînd că pentru pășunatul vitelor noastre
vom avea lipsă și strîmtorare, ne-am rugat de divanul stăpînului nostru
preainălțatului han și am cerut să ia învoirea ca păstorii noștri să poată 30
paște vitele pe un loc mai întins al Moldovei, de la care loc am plecat
noi și acum este nelocuit de moldoveni, și ne-am rugat ca acolo să ne
lase să pășunăm vitele mai multă vreme. Deci preainălțatul han, milosti-
vindu-se de noi, a trimis către preainălțatul domn al Moldovei un cinstit 35
815 iarlic, adică scrisoare, iar din partea noastră a nogailor || a trimis pe Cas-
polat mîrza, pe Cantemir mîrza, pe Eimir mîrza și pe sultan Manbet mîrza
împreună cu omul măriei-sale să se roage pentru pricina de mai sus.
Cînd aceștia au arătat domnului cererea și rugămîntea noastră, domnul 40
le-a răspuns că acele locuri sînt de trebuință locuitorilor Moldovei și
că acolo se va așeza raiaua Moldovei.

¹ Acest zăpis este comentat de G. Năstase în studiul său «Hotarul lui Halil-pașă» și «cele 2 ceasuri». *Schișarea unei problème de geografie politică și istorică moldovenească*, București, 1932, p. 20—23; vezi și N. Iorga, *Studii istorice asupra Chilieii și Cetății-Albe*, București, 1899, p. 247—249.

Ταῦτα εἰπόντος τοῦ αὐθέντου, οἱ προδηλωθέντες μιρζάδες, ἐπίτροποι
 μας, ἀπεκρίθησαν: «Διὰ τὴν ὥραν οἱ τόποι ἐκεῖνοι ὅπου ζητοῦμεν ἡμεῖς
 εὐρίσκονται εὐκαιροὶ ἀπὸ κατοίκους καὶ εἰς ἐκείνους παρακαλοῦμεν νὰ
 5 μᾶς δώσῃ θέλημα νὰ βόσκωμεν τὰ ζῶα μας ὡς ἓνα καιρὸν, εἰς δὲ τοὺς
 τόπους ὅπου χρειάζονται ἢ ραγιάδες τῆς Μολδοβίας εἰς κατοίκησιν, νὰ
 μὴν ἐγγίσωμεν, μόνον νὰ βόσκωμεν τὰ ζῶα μας εἰς τοὺς τόπους ὅπου μᾶς
 θέλουσι δείξει οἱ ἀρχηγοὶ καὶ κυβερνήται τῆς ἄκρης τῆς Μολδοβίας, καὶ
 10 ἔξω ἀπὸ τὸ θέλημά τους νὰ μὴν πατήσωμεν εἰς κανένα τόπον. Καὶ ὅσους
 τόπους μᾶς δεῖξωσιν πὼς χρειάζονται οἱ Μολδοβάνοι, εὐθὺς χωρὶς ἄργητα
 νὰ ἔχωμεν νὰ ἐβγάζωμεν τὰ ζῶα μας ἀπ' ἐκεῖ καὶ ξεχωριστὰ ἀπὸ τοῦτο,
 τάζομεν ἡμεῖς νὰ δώσωμεν πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον αὐθέντην ἀλίμι δι-
 πλόν, δόσιμον τῶν ζώων κατ' ἔτος».

Λοιπὸν ὁ αὐθέντης, κλίνοντας πρὸς τὴν μεσιτείαν καὶ μεσολάβησιν
 τοῦ ὑπερτάτου χάνη καὶ συμβουλευθεὶς καὶ με τοὺς ἄρχοντας τῆς Μολδο-
 15 βίας, ἔνευσε τοιοῦτης λογιῆς πὼς ἡμεῖς, ἐναντίον εἰς τοὺς δεσμοὺς ὅπου
 γράφει παρακάτω, νὰ μὴν παρέβωμεν τὰ ὄριά μας μόνον τὰ ζῶα μας, νὰ
 ἔχωσι νὰ βόσκωσιν εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους ὅπου θέλει μᾶς δείξει ὁ
 ἐντιμότατος σερδάρης καὶ ὁ καπετάνος τοῦ Κόδρου καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν λό-
 20 γον τῶν ρηθέντων ἀρχόντων τοῦ αὐθέντου νὰ μὴν περιπατήσωσι μίαν δρα-
 σκελίαν τόπου, μήτε νὰ κάμωμεν μικρὰν πείραξιν εἰς κανένα, μήτε νὰ
 τολμήσωμεν νὰ κάμωμεν εἰς τὸν τόπον || τῆς Μολδοβίας καλύβην 816
 ἢ κατοικίαν διὰ τοὺς βοσκούς μας, ἀλλὰ μόνον οἱ βοσκοὶ μας ἀπὸ ἓνα
 ὀμπάν, κατὰ τὴν συνήθειάν μας νὰ ἔχωσι νὰ φέρωσι μαζί τους, καὶ ἔξω
 ἀπὸ τὸν ὀμπάν ἄλλο πρᾶγμα σταθερὸν εἰς κατοικίαν νὰ μὴν κάμωσι, μήτε
 25 κἂν παλούκι νὰ μὴ πῆξωσι εἰς τὴν γῆν. Ὅμως ὅταν τὰ ζῶα μας εἶναι
 εἰς τὸ ξεχείμασμα καὶ ὄντας χρειαῖα διὰ τὸ ξεχείμασμα τῶν μοσχαρίων τό-
 πος σκεπασμένος, μόνον διὰ τὰ μοσχάρια νὰ ἔχωμεν ἄδειαν νὰ πλέκωμεν
 ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ χειμῶνος ἕως εἰς τὸ τέλος ἀπὸ μίαν καλύβην, ὅπου
 λέγεται τατάρικα ἀράν, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ νὰ ἔχωμεν νὰ τὴν πλέκωμεν ἀπὸ
 30 τὴν ἀρχὴν τοῦ χειμῶνος καὶ πάλιν ἀτοὶ μας νὰ ἔχωμεν νὰ τὴν χαλοῦμεν
 εἰς τὸ τέλος τοῦ χειμῶνος καὶ ἐὰν δὲν τὴν χαλάσωμεν, καθὼς ἐτάξαμεν
 ἡμεῖς, τότε οἱ ἄνθρωποι τοῦ αὐθέντου νὰ ἔχωσι νὰ τὴν καίωσι καὶ νὰ
 μᾶς σηκώνουσιν ἀπ' ἐκεῖ μετὰ τὴν ὀλότην. Ὅσαυτως καὶ οἱ ἔχοντες ζῶα εἰς
 τὰ χειμάδια, ἢ νὰ ξεκαλοκαιριάζωσι πουθενά, τόσον μιρζάδες ὅσον Καρὰ
 35 Τατάροι, καὶ θέλουσι νὰ ὑπάγωσι πρὸς ἐπίσκεψή των, πρῶτον νὰ πηγαί-
 νωσιν εἰς τοὺς ἄρχοντας τοῦ αὐθέντου ὅπου κυβερνοῦσι τὴν ἄκρην, ἤγουν
 εἰς τὸν σερδάρην καὶ εἰς τὸν καπιτάνον τοῦ Κόδρου καὶ εἰς τὸν πρικα-
 λάμπον τῆς Λεπούσνας καὶ νὰ τοὺς δείχνωσι τὴν ἀνάγκην ὅπου ἔχουσιν
 εἰς τὸ ἐπισκέψασθαι τὰ ζῶα τους καὶ ἔτσι, δίδοντας εἰδησιν, νὰ λαμβά-
 40 νωσιν εἰς τὸ νὰ ὑπάγωσιν ἄδειαν. Ἀμὴ χωρὶς τὸ θέλημα καὶ τὴν εἰδησιν
 τῶν ἄνωθεν ἀρχόντων, οὐδεὶς ἡμῶν νὰ μὴν δύναται νὰ πατήσῃ μετὰ τὸ πο-
 δάρι του εἰς τὰ μέρη τῆς Μολδοβίας, καὶ ἐὰν εὐρεθῇ τινὰς ἀπὸ τοὺς Νο-
 γάηδες, νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ μέρη τῆς Μολδοβίας μετὰ τὴν ἀφορμὴν τῶν ζώων
 ἢ καὶ αὐτοὶ οἱ βοσκοὶ μετὰ καμίαν ἐδικὴν τους αἰτίαν καὶ νὰ τολμήσωσι
 45 νὰ δώσωσι καμίαν πείραξιν εἰς τοὺς ὀδάδες ἢ εἰς τὰ χορτάρια τῶν ρα-
 γιάδων τῆς Μολδοβίας, ἢ ἐὰν εὐρεθῇ τινὰς ἀπὸ τοὺς Νογάηδες ἢ ἀπὸ ἄλ-
 λους ὅπου νὰ θελήσῃ νὰ δώσῃ πείραξιν, ἢ νὰ προξενήσῃ ζημίαν εἰς τὰ
 χορτάρια ἢ εἰς τὰ ζῶα, ἢ εἰς τὰ σπαρτά, || ἢ εἰς τοὺς ὀδάδες, τὸν τοιοῦ- 817

La cele spuse de domn, vechilii noștri mîrzaci pomeniți mai sus au răspuns: « Deocamdată acele locuri pe care le cerem noi sînt nelocuite. Pe aceste locuri ne rugăm să ni se dea învoire să ne paștem vitele pentru un timp ȃarecare, iar de locurile care sînt de trebuință raialei Moldovei 5 pentru așezarea sa să nu ne atingem. Noi ne vom paște vitele numai pe locurile pe care ni le vor arăta cîrmuitorii acelei margini a Moldovei, iar peste voia lor nu vom păși pe nici un alt loc; și dacă ne vor arăta că locurile sînt de trebuință moldovenilor, vom ridica fără zăbavă vitele 10 noastre. În afară de aceasta, noi făgăduim să dăm prealuminatului domn alăm îndoit, adică dare anuală asupra vitelor ».

Deci domnul, înduplecîndu-se de mijlocirea și stăruința preainălțatului han și sfātuindu-se și cu boierii Moldovei, a încuviințat următoarele: Noi să nu trecem peste hotarele noastre, precum ne-am legat și precum este scris mai jos, ci numai vitele noastre să pască pe acele locuri, pe care ni le vor arăta preacinstitul serdar și căpitanul Codrului și peste locul pe care ni-l vor arăta zișii boieri ai domnului vitele să nu pășească nici măcar un pas. Să nu facem vreo supărare cuiva, să nu îndrăznim 20 să facem pe locul Moldovei vreo colibă sau locuință pentru păstorii noștri, ci ei să aibă, după obiceiul nostru, numai cîte o obă, și în afară de obă, să nu facă altceva de durată pentru ședere, nici măcar un par să nu bată în pămînt. Iar cînd vitele noastre vor fi la iernatic și va fi nevoie 25 de loc acoperit pentru iernatul vișeilor, numai pentru vișei să avem voie ca, de la începutul și pînă la sfîrșitul iernei, să împletim cîte o colibă, ce se cheamă tătărește aran, și această colibă noi singuri s-o împletim la începutul iernii și tot noi singuri s-o stricăm la sfîrșitul iernii. Iar 30 dacă nu o vom strica precum am făgăduit, atunci oamenii domnului să-i dea foc și să ne ridice de acolo cu totul. De asemenea, și acei care au vite la iernatic sau vara în altă parte și vor să meargă să le vadă, fie că sînt mîrzaci sau cara-tătari, să meargă mai întii la boierii domnului care 35 cîrmuiesc marginea, adică la serdar și la căpitanul Codrului și la pîrcălabul Lăpușnei, să le arate că au nevoie să vadă vitele lor și numai după ce vor da de știre, să obțină învoirea să meargă. Dar fără învoirea și știrea 40 boierilor de mai sus, nimeni dintre noi să nu aibă voie să pună piciorul în părțile Moldovei. Și dacă se va găsi vreunul dintre nogai care să vină pe locurile Moldovei din pricina vitelor sau chiar și păstorii cu vreo pricină a lor și să îndrăznească să facă vreo vătămăre odăilor sau fînețelor 45 raialei Moldovei, sau dacă se va găsi vreunul dintre nogai sau vreun altul care ar vrea să facă vreo supărare sau vreo pagubă la fînețe, sau la 817 vite, sau la sămănături, sau la odăi, pe acesta să-l prindă și să-l trimită

τον νὰ τὸν πιάνωσι καὶ νὰ τὸν πέμπωσιν εἰς τὸ Γιάσι δεμένον καὶ ἐκεῖ νὰ τὸν παιδεύωσι καθὼς πρέπει. Καὶ εἰς τοὺς τόπους ὅπου θέλουσι βόσκει τὰ ζῶα μας, ἐὰν μᾶς δεῖξωσιν οἱ ἄνωθεν ἄρχοντες πὼς οἱ τόποι ἐκεῖνοι χρειάζονται διὰ τοὺς ραγιάδες, εὐθὺς νὰ ἔχωμεν νὰ σηκώνωμεν
5 τὰ ζῶα μας ἀπ' ἐκεῖ, χωρὶς ἀναβολῆς καὶ ἐναντιότητος.

Θέλοντες δὲ ἡμεῖς νὰ δώσωμεν ἀκόμη διπλὸν ἀλίμι πρὸς τὴν ἐκλαμπρότητά του, καθὼς ἐτάξαμεν, δὲν ἠθέλησεν ὁ αὐθέντης νὰ τὸ δεχθῆ ἀπὸ λόγου μας, φανερώνοντάς μας τὴν γνώμην του πὼς δὲν εἶναι διὰ νὰ λάβῃ ἐξ ἡμῶν διπλοὺν δόσιμον, μήτε λαιμαργεῖ διὰ νὰ λάβῃ ἀπὸ ἡμᾶς
10 διπλᾶ δόσιματα διὰ τὴν τῶν ζώων μας βοσκήν, παρὰ μόνον ὅσον ἐδηλώθη εἰς τὸ χοτζέτι, τόσον δέχεται καὶ ἡ ἐκλαμπρότης του νὰ λάβῃ ἀπὸ ἡμᾶς, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἡμεῖς εἴμεσθιν ὑπόχρεοι νὰ δώσωμεν, ὡς γράφει τὸ χοτζέτι, ὅλα σωστὰ καὶ χωρὶς ἐναντιότητος καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ σύνορον τοῦτο, μίαν πιθαμὴν τόπον νὰ μὴν ἔβγωμεν, μήτε εἰς τὰ ζῶα μας μέσα νὰ φυ-
15 λάξωμεν ζῶα τῶν ραγιάδων ἢ πραγματευτάδικα ἐν καιρῷ τῆς πληρωμῆς τοῦ ἀλίμι, καὶ ἐὰν δὲν φυλάξωμεν τοὺς δεσμοὺς τούτους, ἢ ἀθετήσωμεν κανένα ἀπ' αὐτοὺς καὶ ἔβγωμεν ἀπὸ τὰ ὄρια, ἡ ἐκλαμπρότης του νὰ ἔχη νὰ μᾶς ἐβγάξῃ ἀπὸ τὸν τόπον τῆς Μολδοβίας.

Ἐλθόντων γοῦν τῶν ἐπιτρόπων ἡμῶν ὀπίσω εἰς τὸν ὑπέρτατον χάνην
20 μὲ τοὺς ἐπωφελεῖς τούτους δεσμοὺς πρὸς τοῦ λόγου μας, κατὰ τὴν ἀπόφασιν καὶ διάκρισιν τῆς χανικῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος, ὅλοι ἡμεῖς ἐδέχθημεν αὐτοὺς τοὺς δεσμοὺς καὶ αὐτὴν τὴν ἀπόκρισιν ὅπου μᾶς ἔδωκεν ὁ αὐθέντης τῆς Μολδοβίας, τὴν ἐδέχθημεν ὅλοι κοινῶς μὲ τοὺς μιρζάδες καὶ γέροντας τοῦ Μπουτζακίου καὶ ἐδώσαμεν λόγον πὼς ἐὰν περάσωμεν παρε-
25 μπρὸς ἔξω ἀπὸ τὸ σύνορον τοῦτο, ὁ αὐθέντης νὰ ἔχη νὰ μᾶς διώχῃ τὰ ζῶα μας ἀπὸ τὴν Μολδοβίαν εἰς τὸ σύνορον ἐκεῖνο τῶν δύο ὠρῶν εἰς πλάτος καὶ ἔτσι ἐδέθημεν ὅλοι μὲ τὴν παροῦσαν ἡμῶν ὁμολογίαν, ἡ ὁποία, διὰ νὰ λάβῃ ἢ τὴν δέουσαν στερέωσιν, ἐγράφη διὰ γνώμης πάντων 818 ἡμῶν καὶ ἐκυρώθη καὶ ἐδόθη τῷ ἐκλαμπροτάτῳ αὐθέντῃ Μολδοβίας Γρη-
30 γοριῶ εἰς τὴν μέσην τῆς σελήνης τοῦ Σεφέρ. ,αρμβ'.

Σητάκ-μπέγη	Ἴσμαήλ μιρζά	Μπατόρ μιρζά
Δοκοῦζ-ὄγλου	Ἄσλάν-ὄγλου	Κέλ Μεχμέτ-ὄγλου
Νεβρούζ μιρζά	Χατζή-μπέγ μιρζά	Ἄσλάν μιρζά
Μαμάκ-ὄγλου	Καζή-ὄγλου	Ἄζαμέτ-ὄγλου
35 Τζάν μιρζά	Ἡμκιτέρ μιρζά	Γιουσουφ-μπέγ
Ἄλῆ-ὄγλου	Κάν μιρζά-ὄγλου	ἽΟρ-Μεχμέτ-ὄγλου
Χατζή-μπέγ μιρζά	Μπέγ μιρζά-ὄγλου	

¹ Cuvîntul «άλίμι» adăugat pe deasupra de altă mină.

legat la Iași și acolo să-l pedepsească după cum se cuvine. Cît despre locurile unde vor paște vitele noastre, dacă boierii de mai sus ne vor arăta că acele locuri sînt de trebuință raielei, noi vom ridica îndată vitele de acolo fără zăbavă și împotrivire. 5

Și voind noi să dăm mării-sale alăm îndoit, precum am făgăduit, domnul nu a vrut să-l primească, arătîndu-ne că el nu se gîndește să ia de la noi dijmă îndoită și nici nu se lăcomește să ia dare îndoită pentru pășunatul vitelor noastre, ci numai cît a fost arătat în hoget, atîta primește 10 măria-sa să ia de la noi, pe care și noi sîntem obligați să-l dăm în întregime și fără împotrivire, precum este scris în hoget.

Să nu ieșim nici măcar cu o palmă afară din hotarul acesta și nici printre vitele noastre să ținuiem în timpul plății alămului vite de-ale raielelor sau de-ale negustorilor. 15

Dacă nu vom respecta aceste legăminte sau dacă vom călca vreunul dintre ele și vom trece peste hotare, luminăția-sa să ne scoată de pe locul Moldovei.

Venind deci vechilii noștri la preainălțatul han cu aceste legăminte folositoare pentru noi, după hotărîrea și socotința preainălțatului han, 20 noi toți laolaltă cu mîrzacii și bătrînii Bugeacului am primit aceste legăminte și răspunsul domnului Moldovei și ne-am dat cuvîntul că dacă vom trece peste acest hotar, domnul să ne alunge vitele din Moldova 25 la acel hotar lat cale de două ceasuri.

Într-acest chip ne-am legat cu toții cu zapisul nostru de față, care, 818 pentru ca să aibă || cuvenita tărie, s-a scris cu învoirea noastră a tuturor, s-a aprobat și s-a dat prealuminatului domn al Moldovei Grigorie la jumătatea lunii safer, 1142. 30

Șitac-bei	Ismail mîrza	Bator mîrza
Docuzoglu	Aslanoglu	Chel Mehmedoglu
Nevruz mîrza	Hagi-bei mîrza	Aslan mîrza
Mamacoglu	Cazioglu	Azametoglu
Gian mîrza	Imkiter mîrza	Iusuf-bei
Alioglu	Can Mîrzaoglu	Or Mehmedoglu
Hagi-bei mîrza	Bei Mîrzaoglu	

35

ΤΕΛΕΥΤΗ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΒΟΔΑ
ΚΑΙ ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΛΑΧΙΑΝ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΑΥΤΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ ΒΟΔΑ

1730 Κατὰ δὲ τὸ Ἰσλθ' ἔτος ἀπὸ Ἀδάμ οὐ μόνον πολλὰ συμπτώματα,
5 ἀλλὰ καὶ ταραχαὶ οὐ σμικραὶ ἠκολούθησαν. Καὶ ἐν πρώτοις ὁ Νικόλαος
βόδας, αὐθέντης τῆς Βλαχίας, ὅστις διέλαμπεν συνέσει καὶ σοφίᾳ ἐν τοῖς
καθ' ἑαυτὸν χρόνοις, καὶ ἐχρημάτισεν αὐθέντης ἰσχυρὸς καὶ περίφημος,
εὕρισκόμενος καὶ εἰς καλὴν ὑπόληψιν παρὰ τῆ ὀθωμανικῆ βασιλείᾳ, ἔδωκε
10 τὸ κοινὸν χρέος τῆ γ' Σεπτεμβρίου ἐξ ἀνιάτου τινὸς πάθους, σερπεντζέ
λεγομένου.

Μετὰ δὲ τὴν ἀποβίωσιν τούτου, συνεβουλευθήσαν οἱ ἄρχοντες τῆς
Βλαχίας περὶ ἐκλογῆς αὐθέντου, ποῖον νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὴν βασιλείαν,
καὶ ἠκολούθησαν διαφοραὶ ἀναμεταξύ των, ἐπειδὴ τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐπόθουν
τὸν Γρηγόριον βόδαν, ἄλλοι δὲ τὸν Μιχάλ βόδαν, καὶ ἄλλοι τὸν Κων-
15 σταντῖνον, μπετζαδὲν τοῦ τελευτήσαντος Νικολάου βόδα, καὶ δι' αὐτὴν
τὴν αἰτίαν μερικοὶ ἄρχοντες Βλάχοι, δηλαδὴ ὁ τότε μέγας βιστιάρης Κων-
σταντῖνος Βακαρέσκουλος μὲ δύο ἀδελφούς του ἤλθον ἐδῶ εἰς τὴν Μολ-
δοβίαν πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν διὰ νὰ τὸν παρακινήσουν νὰ λάβῃ τὴν αὐ-
θεντίαν τῆς Βλαχίας, λογιάζοντες πὼς τὴν ἐπιθυμεῖ καὶ αὐτός, ἐπειδὴ πολλὰ
20 ὀλίγας ἐλπίδας εἶχον περὶ τῆς αὐθεντίας τοῦ Κωνσταντίνου || μπετζαδέ, 819
ὄντος ἔτι νέου κατὰ τὴν ἡλικίαν. Ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας, ὄχι μόνον δὲν
εἶχε κλίσιν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ ἤξεύροντας τὴν πρὸς αὐτὸν καλὴν ὑπόληψιν
τῶν κρατούτων καὶ εὐαρεστούμενος εἰς τὴν ἐν Μολδοβίᾳ κατάστασιν του,
ἦτον ἐννοιασμένος μήπως καὶ τὸν μεταθέσουν εἰς τὴν αὐθεντίαν τῆς Βλα-
25 χίας, οὐσαν πάντοτε σχεδὸν ἀκατάστατον, διὰ νὰ φέρῃ καὶ ἐκείνην εἰς
τὴν καλὴν κατάστασιν, ὅπου ἔφερε τὴν Μολδαβίαν. Ὅθεν οὐ μόνον ἐβε-
βαίωσε τὴν τοιαύτην ἀπόφασίν του τοὺς ρηθέντας ἄρχοντας παρακινῶντας
τοὺς νὰ ζητήσουν καὶ αὐτοὶ τὸν Κωνσταντῖνον μπετζαδὲν, καὶ οὕτως τοὺς
ἀπέστειλεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Πόρταν ἔγραψε μὲ θερμὰς δεήσεις ὅτι, ὄντας
30 καθιδρυμένος εἰς τὴν Μολδαβίαν, εἶναι εὐχαριστημένος εἰς τὸ ἔλεος τῆς
βασιλείας, καὶ εἰς τὸν καιρὸν ὅπου ἐλπίζει νὰ εὐφρανθῇ ἀπὸ τοὺς καρ-
ποὺς τῶν κόπων του νὰ μὴν τὸν ἀκολουθήσῃ καμία μετάθεσις τοιαύτη
ἐκ μιᾶς ἐπαρχίας εἰς τὴν ἄλλην. Οὐ ἔνεκα οὐκ ὀλίγον ὑπερμάχησε καὶ
ὁ ἀδελφός του Ἀλέξανδρος, μέγας δραγουμάνος τῆς βασιλείας, καὶ ἔτσι
35 τὸν ἄφησεν ἡ βασιλεία εἰς τὴν ποθουμένην ἀνάπαυσίν του. Ἡ δὲ αὐθεντί-
α τῆς Βλαχίας, κατὰ τὰς ἀναφορὰς τῶν ἀρχόντων Βλάχων ὅπου ἐζητοῦσαν
διὰ αὐθέντην τοὺς τὸν Κωνσταντῖνον μπετζαδέ μὲ ἄρζι τοῦ Τοπάλ Ὀσμάν-
πασᾶ, εὕρισκομένου τότε εἰς Βιδίνι, διὰ συνδρομῆς καὶ τοῦ Γρηγορίου
βόδα καὶ συνεργείας τοῦ ἀδελφοῦ του μεγάλου δραγουμάνου, θέλοντος
40 καὶ τοῦ Θεοῦ νὰ εἶναι εἰς ἐπίδοσιν τὸ σπίτι τοῦ Νικολάου βοεβόνδα, ἐδό-
θη τῷ Κωνσταντῖνῳ μπετζαδέ, συνδραμόντων εἰς τοῦτο καὶ τῶν πατρικῶν
αὐτοῦ φίλων, καὶ ἐστάλθη εἰς τὸ Μπουκουρέστι ὁ βασιλικὸς μικρὸς ἱμπρι-

MOARTEA LUI NICOLAE VODĂ ȘI DOMNIA ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ A FIULUI SĂU CONSTANTIN VODĂ

În anul 7239 de la Adam au avut loc mai multe întâmplări și tulburări destul de mari. Mai întâi Nicolae vodă, domnul Țării Românești, care strălucea în timpul său prin priceperea și înțelepciunea sa și a fost domn puternic și vestit¹, bucurându-se de multă prețuire la împărăția otomană, și-a dat obștescul sfârșit la 3 septembrie², din pricina unei boli fără leac, numită serpengea³.

După moartea lui, boierii Țării Românești s-au sfătuit pentru alegerea domnului pe cine să ceară de la împărăție. S-au iscat însă neînțelegeri, deoarece unii dintre ei voiau pe Grigorie vodă, alții pe Mihai vodă, iar alții pe Constantin, beizadeaua răposatului Nicolae vodă. Din această pricină câțiva boieri munteni, și anume marele vistier de atunci Constantin Văcărescu, împreună cu doi frați ai săi, au venit aici în Moldova la Grigorie vodă ca să-l îndemne să ia domnia Țării Românești, socotind că o dorește și el. Ei cereau pe Grigorie vodă deoarece aveau foarte puțină nădejde că beizadeaua Constantin va lua domnia, fiind încă tânăr. Grigorie vodă însă nu numai că nu dorea acest lucru, ci, dimpotrivă, era mulțumit cu starea lui din Moldova și, cunoscând prețuirea bună a stăpînilor pentru el, era îngrijorat ca nu cumva să fie mutat la domnia Țării Românești, care era mai totdeauna neorînduită, ca să aducă și în această țară bună rînduială, precum făcuse în Moldova. Așadar, nu numai că a încredințat pe zișii boieri de hotărîrea sa să rămînă în Moldova, dar i-a și îndemnat să ceară pe Constantin beizadea și i-a trimis îndărăt. El a scris și Porții, spunînd că o dată ce este așezat în Moldova este mulțumit cu această milă a împărăției și s-a rugat călduros să nu fie mutat dintr-o țară în alta în timp ce nădăjduiește să se bucure de roadele ostelilor sale. Pentru acest lucru s-a trudit mult și fratele său Alexandru, marele dragoman al împărăției, și astfel împărăția l-a lăsat la tihna lui cedorită. Iar domnia Țării Românești s-a dat lui Constantin beizadea, după cum se cerea în jalbele boierilor munteni. La aceasta au contribuit arzul lui Topal Osman-pașa, care se afla pe atunci la Vidin, ajutorul dat de Grigorie vodă și sprijinul fratelui acestuia, marele dragoman. Dar a vrut și Dumnezeu să fie în cinste casa lui Nicolae vodă. Au mai dat ajutor la aceasta și prietenii părintești ai beizadelei, așa că a fost trimis la București micul imbrohor împărătesc cu caftan de domnie și l-a așezat pe

¹ Despre viața și activitatea lui Nicolae Mavrocordat vezi *Cuvîntarea de laudă* a lui Ioan, secretar și primicher al patriarhiei din Constantinopol, publicată de A. Papa-

χόρης με τὸ καβάδι τῆς αὐθεντίας καὶ ἀπεκατέστησεν αὐτὸν αὐθέντην. Δι' αἰτίαν ὅμως τῆς ἐπαναστάσεως ὅπου συνέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καθὼς θέλω εἰπεῖ κατωτέρω, ἡ αὐθεντία του αὐτῆ ἦτον πολλὰ σύντομος καὶ βραχυτάτη.

5 ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΟΠΟΥ ΕΓΙΝΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΟΥΛΤΑΝ ΑΧΜΕΤ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΡΟΝΟΝ ΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΑΧΜΟΥΤ ||

Μετὰ τὴν μεγάλην ἡσυχίαν καὶ γαλήνην ὅπου ὁ καιρὸς συνήργησε 820 τῷ βασιλεῖ σουλτάν Ἀχμέτ καὶ ἐβασίλευσε διεξοδικὴν βασιλείαν εἴκοσι ὅκτῳ χρόνους, ἔχων πρὸ δώδεκα χρόνων ἐπίτροπον τῆς βασιλείας του τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Ἰμπραχίμ-πασάν, ἦτον βεζίρ κεχαγιασῆς ὁ γαμβρὸς τοῦ Ἰμπραχίμ-πασᾶ, Μεχμέτ-πασάς, τιμημένος καὶ αὐτὸς με παγιέν τριῶν τουγιῶν. Οἱ ὅποιοι ἀμφότεροι συνηθίσαντες τὴν γνώμην τοῦ βασιλέως καὶ φερόμενοι κατὰ τὴν θέλησιν τὴν βασιλικήν, συνεδέθησαν καὶ ἀνα- 15 μεταξὺ τους καὶ διήγον γαληνιαίως καὶ ἐπλούτισαν καθ' ὑπερβολήν. Ὅμως ὅσα πλουσιώτεροι ἐγίνοντο, τόσον περισσότερο ἐπαρακινούντο εἰς πλείονα φιλοκέρδειαν καὶ φιλαργυρίαν καὶ πολλὰ εἶδη κακῶν συνηθειῶν ἐπινοοῦσαν πρὸς χρηματισμὸν, τὰ ὅποια ἐγίνοντο τὸ περισσότερο διὰ συνεργείας καὶ παρακινήσεως τοῦ Μεχμέδ-κεχαγιᾶ. Ὅθεν διὰ τὰ τοιαῦτα 20 καὶ ἄλλας πολλὰς αἰτίας, ἐκατακρίνοντο παρὰ πολλῶν καὶ ἐμβῆκε καὶ φθόνος ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς μεγιστᾶνας, καὶ ἔπεσαν καὶ εἰς τὸ στόμα τοῦ πλήθους μισοῦμενοι παρὰ τοῦ λαοῦ.

Καὶ ἐπειδὴ ἡ βασιλεία πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἔβγει εἰς τὸ Σκούταρι με ἐτοιμασίαν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν, ὁ δὲ βεζίρης Ἰμπραχίμ- 25 πασάς ὑπερμαχοῦσε νὰ καταπραυῖν τὰ πράγματα ἐκεῖθεν διὰ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας, ὅπου πλεόν κατάρθωσε νὰ γυρίσουν τινὲς στασιασταὶ ἐκ τῶν γενιτσάρων, εὐρίσκοντες καιρὸν ἀρμόδιον διὰ νὰ ἐνεργήσουν τὴν ἐπανάστασιν ὅπου ἦτον συμφωνημένοι νὰ κάμουν, ἡ ὅποια ἐφάνη πῶς ἦτον με γνώμην καὶ βουλὴν με- 30 ρικῶν οὐλιαμάδων καὶ ἄλλων μεγιστάνων, θρασυνόμενοι τῇ δεκάτῃ ἐβδόμῃ Σεπτεμβρίου, ἡμέρᾳ Πέμπτη, ἤγειραν δύο φλόμπουρα, ὄντες προεστώτεροι ἀναμεταξὺ τους ὁ Πατρῶνας λεγόμενος, καὶ ὁ Μουσλούς, καὶ ὁ Κέλ Ἀλῆς καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι, συμποσοῦμενοι με τὴν συντροφίαν τους ὡς δε- 35 κράζοντες νὰ κλείσουν τὰ ἐργαστήρια καὶ ἕως μίαν || ὥραν συνήχθη μετ' 821 αὐτῶν πλῆθος ἀρκετὸν γενιτσάρων, ὄντες πολλοὶ ἐτοιμοὶ νὰ συντρέξουν εἰς τὸ τοιοῦτον. Περὶ τῶν ὁποίων, λαμβάνουσα εἶδησιν ἡ βασιλεία, ἐμβῆκεν

dopulos-Kerameus în Hurmuzaki, *Documente*, vol. XIII, p. 227—243, traducere în limba română de G. Murnu.

² În *Însemnări la viața lui Constantin Mavrocordat* nu se precizează de ce boală a murit N. Mavrocordat; data este aceeași: 3 septembrie (C. Daponte, *op. cit.*, I, p. 342).

³ Este vorba de antrax, boală infectocontagioasă datorită bacilului *Antrax* și care se manifestă prin abcese care cuprind toate straturile pielii. Atanasie Comnen Ipsilanti adaugă cu privire la moartea lui Nicolae Mavrocordat că boierii români, ca să scape de el, au îndemnat pe doctor să pună otravă în alifia cu care trata rana (*op. cit.*, p. 327).

Constantin beizadea în scaunul domnesc¹. Însă, din pricina răzvrătirii care a avut loc la Constantinopol, despre care voi vorbi mai jos, această domnie a fost de foarte scurtă durată.

DESPRE RĂZVRĂTIREA CE S-A FĂCUT LA CONSTANTINOPOL 5
 ÎMPOTRIVA ÎMPĂRATULUI SULTAN AHMED ȘI DESPRE SUIREA
 PE TRONUL ÎMPĂRĂTESC A SULTANULUI MAHMUD ||

820 Bucurîndu-se de împrejurări prielnice, împăratul sultan Ahmed a domnit în mare liniște și pace un răstimp lung de 28 de ani². El a avut timp de 12 ani ca mare vizir al împărăției pe ginerele său Ibrahim-pașa³ 10 iar slujba de vizir-chehaiasi o avea Mehmed-pașa, ginerele lui Ibrahim-pașa, care era cinstit cu paia cu trei tuiuri. Aceștia amîndoi, fiind deprinși cu părerile sultanului și purtîndu-se după voința lui, s-au legat cu prietenie între ei, trăiau în liniște și se îmbogățiseră peste măsură. Dar cu cît se 15 îmbogățeau, cu atît se făceau mai nesățioși și mai lacomi și scorneau felurite obiceiuri rele pentru ca să strîngă bani. Și acestea se puneau la cale și se făceau mai mult prin mijlocirea și din îndemnul lui Mehmed chehaia. Pentru aceste lucruri și pentru multe alte pricini erau învinuiți de mulți 20 și pizmuiți de înalții demnitari; ei intraseră și în gura mulțimii, fiind urîți de popor.

De curînd sultanul se dusese la Scutari, fiind pregătit să pornească asupra perșilor; marele vizir Ibrahim-pașa însă se nevoia să potolească 25 lucrurile acolo și să se întoarcă la Constantinopol. El a izbutit, iar în zilele cînd s-a întors, cîțiva nesupuși dintre ieniceri au găsit prilej potrivit să pună la cale răzvrătirea pe care se înțeleseseră s-o facă, care răzvrătire s-a dovedit că era cu știrea și voința unor ulemale și a altor înalți demni- 30 tari. Răzvrățiții, obrăznicindu-se, au ridicat două steaguri la 17 septembrie, într-o zi de joi. Căpeteniile lor erau Patrona, Muslu și Chel Ali și alții la fel cu ei, care împreună cu tovarășii lor erau cu totul cincisprezece sau douăzeci de inși. Străbătînd piețele orașului și strigînd să se închidă 821 prăvăliile, au adunat într-un || ceas în jurul lor foarte mulți ieniceri, deoarece 35 mulți dintre ei erau gata să ia parte la o asemenea răzvrătire. Împărăția, prinzînd de veste, tare mult s-a îngrijorat, căci bănuia că răzvrătirea s-a

¹ Amănuntele date de cronica noastră cu privire la numirea tînărului Constantin Mavrocordat concordă cu cele date în *Însemnări la viața lui Constantin Mavrocordat*, publicate în Const. Daponte, *op. cit.*, I, p. 343—344, cu deosebire că aici se precizează că boierii au vrut chiar să-l așeze pe scaun și să-l facă domn, după vechiul obicei, fără să mai aștepte firmanul împărătesc, ceea ce n-a primit Constantin Mavrocordat.

² Sultanul Ahmed al III-lea a domnit de la 23 august 1703 pînă la 1 octombrie 1730.

³ Ibrahim-pașa a ocupat viziratul de la 9 mai 1718 pînă la 16 octombrie 1730.

εἰς οὐκ ὀλίγην ἔννοιαν, ὑποπτευομένη εἰς τὸν Μουσταφά-πασάν, γαμβρὸν
 τοῦ Ἰμπραχίμ-πασᾶ, ὅστις ἦτον καπετάν-πασάς καὶ εἶχε διορισθῆ καϊμα-
 κάμης εἰς βασιλεύουσαν, μήπως καὶ μὲ εἶδησιν ἐκείνου ἐγινε τοῦτο, καὶ
 5 ἐπρόσταξεν εὐθὺς καὶ ἐπῆγαν κάτεργον ἐκεῖ εἰς τὸ Σκούταρι, καὶ τὴν νύ-
 κτα ἐκείνην διέβη ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἐν Βυζαντίῳ βασιλικὸν παλάτιον,
 ὅπου ἔφεραν καὶ τὸν καϊμακάμ-πασάν καὶ τοὺς λοιποὺς βεζιράδες καὶ οὐ-
 λιαμάδες, καὶ ὄλους τοὺς μεγιστᾶνας τῆς βασιλείας, καὶ ἐκεῖ ἔβγαλαν τὸ
 λεγόμενον παρ' αὐτοῖς σαντζάκ-σεριφ διὰ νὰ συναχθῶσιν εἰς αὐτὸ ὄλοι
 οἱ Μουσουλμάνοι, μὲ τοὺς ὁποίους νὰ ἔβγη ὁ Ἰμπραχίμ-πασάς ἐναντίον
 10 ἐκείνων τῶν στασιαστῶν. Ὁ μεγαλύτερος δὲ υἱὸς τοῦ βασιλέως, ἔχων ἔχ-
 θραν παλαιὰν κατὰ τοῦ Ἰμπραχίμ-πασᾶ, πορευθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα,
 εἶπεν οὐτῷ ὅτι ὁ Ἰμπραχίμ-πασάς, εὐθὺς ὁποὺ ἐξέληθ' ἐκ τοῦ παλατίου,
 φεύγει καὶ μετὰ ταῦτα οὐδεμίαν ἀπολογίαν θέλει ἔχει ὁ βασιλεὺς πρὸς
 τοὺς στασιαστὰς. Καὶ βοηθούμενος καὶ παρ' ἄλλων μεγιστάνων ἐναντίον
 15 τοῦ Ἰμπραχίμ-πασᾶ, ἐμπόδισε τὴν ἐξοδὸν ἐκείνου, εὕρισκομένου εἰς τὸ
 ἐξῆς καὶ εἰς φύλαξιν μέσα εἰς τὸ παλάτιον. Ὁ οὖν βασιλεὺς ἔπεμψε δύο
 ἀγάδες γέροντας πρὸς τοὺς στασιαστὰς νὰ τοὺς ἐρωτήσωσι τί ζητοῦσι.
 Οἵτινες ἀποκρινόμενοι, εἶπον ὅτι θέλουσι νὰ δοθῶσιν αὐτοῖς ὁ τε βεζίρης
 Ἰμπραχίμ-πασάς καὶ ὁ Μεχμέτ-κεχαγιάς μετὰ τοῦ καπετάν-πασᾶ, ὁποὺ
 20 ἦτον καϊμακάμης, δεικνύοντες ἑαυτοὺς τάχα εὐχαριστημένους ἀπὸ τὸν βα-
 σιλέα. Ἀκούοντας λοιπὸν ὁ βασιλεὺς τὴν τοιαύτην τῶν στασιαστῶν ἀπό-
 κρισιν παρὰ τῶν ἀποσταλέντων ἔκραξε τὸν Ἰμπραχίμ-πασάν καὶ εἶπεν
 αὐτῷ τὴν αἴτησιν ἐκείνων, λέγοντας ὅτι καὶ δυναστεύεται νὰ τοὺς δώσῃ || 822
 εἰς χεῖρας τῶν στασιαστῶν διὰ νὰ πάθουν ἄξια ὧν ἔπραξαν. Ὁ δὲ ἀνα-
 25 μμνήσκων τῷ βασιλεῖ τὰς πρὸ τοσοῦτων χρόνων ἐκδουλεύσεις του καὶ
 ὅτι δὲν εἶναι καθῆκον τῇ βασιλικῇ δόξῃ νὰ τοὺς δώσῃ ζῶντας εἰς χεῖ-
 ρας ἐκείνων, ἐδέηθη θερμῶς νὰ μὴ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ τοιοῦτον ἀπαί-
 σιον, ὅθεν καὶ προσταγῇ βασιλικῇ ἔπνιξαν τὸν Ἰμπραχίμ-πασάν καὶ καϊ-
 μακάμ-πασάν καὶ τὸν Μεχμέδ-πασάν, ὁποὺ ἦτον κεχαγιά-μπέγης, καὶ ἔ-
 30 στείλαν τὰ νεκρὰ αὐτῶν σώματα μὲ ἀμάξας εἰς τοὺς στασιαστὰς. Τὸ ὁποῖον
 ἐγινε καθολικὸν αἷτιον νὰ ἐνδυναμωθῇ καὶ μᾶλλον ἢ τόλμη καὶ ἡ ποσό-
 της τῶν στασιαστῶν, οἵτινες εὐθὺς ἐφεῦρον πολλὰς προφάσεις λέγοντες
 ἄλλοι μὲν ὅτι τὸ νεκρὸν σῶμα ἐκεῖνο δὲν εἶναι τοῦ Ἰμπραχίμ-πασᾶ, ἄλ-
 35 λοι δὲ ὅτι εἶχον κρίσιν μετ' ἐκείνων καὶ τοὺς ἐζήτησαν ζῶντας, ἀλλ' οὐχὶ
 νεκροὺς, καὶ κοινῶς ἐβῶν ὅτι ἐπειδὴ ἡ βασιλεία του δὲν ἠθέλησε νὰ
 τοὺς δώσῃ ζῶντας, ἀλλὰ νεκροὺς, οὐδὲ τὸν βασιλέα εἰς τὸ ἐξῆς δὲν δέ-
 χονται, καὶ τὴν νύκτα τῆς Κυριακῆς, κ' Σεπτεμβρίου, περιεκύκλωσαν ὡς
 ἐν πολιορκίᾳ τὸ βασιλικὸν παλάτιον. Τὸ ὁποῖον βλέποντας ὁ βασιλεὺς,
 ἔπεμψε πάλιν τοὺς ἰδίους δύο ἀγάδες καὶ εἶπον τοῖς στασιασταῖς: «Ἴδου
 40 ὁ βασιλεὺς τὴν αἴτησίν σας ἐποίησε καὶ σᾶς ὑπόσχεται καὶ κάθε συγχώ-
 ρησιν καὶ φιλοδορίαν. Τώρα λοιπὸν τί ἄλλο ζητεῖτε; Ἦσυχάσατε πλέον».

Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν ὅτι εὐχαριστοῦσι τῇ βασιλείᾳ του, ἐπειδὴ τὴν συγχώ-
 ρησιν καὶ φιλοδορίαν τὴν ἠξέουρουσι πῶς θέλει εἶσθαι τοιαύτη, ὅτι λο-
 γῆς εἶδον πολλάκις τοὺς ἀδελφούς τους λαμβάνοντας, δηλαδὴ καταβυθι-
 45 ζομένους εἰς τὴν θάλασσαν, ἀρκεῖ δὲ τῷ βασιλεῖ ἡ τοσοῦτων χρόνων βα-
 σιλεία, καὶ ἄς παραχωρήσῃ καὶ ἄλλοις τὸν θρόνον, ὅτι εἶναι καὶ ἄλλοι
 υἱοὶ βασιλέων, καὶ ἐκεῖνος ὡς γέρων ἄς ἀναπαυθῆ, καὶ ὁμοφώνως ἐβόη-

pus la cale cu știrea lui Mustafa-pașa, ginerele lui Ibrahım-pașa, care fusese capudan-pașa și acum a fost numit caimacam la Constantinopol. Deci s-a dat îndată poruncă să se trimită o catargă la Scutari și în noaptea aceea sultanul a trecut la palatul său împărătesc din Bizanț, unde au fost aduși caimacam-pașa, ceilalți viziri și ulemalele, precum și toți înalții demnitari ai împărăției. Acolo a fost scos așa-numitul sangiac-șerif ca să se strângă sub el toți musulmanii, cu care să iasă Ibrahım-pașa împotriva răzvrătiților. Fiul mai mare al sultanului însă, având ură veche împotriva lui Ibrahım-pașa, s-a dus la sultan și i-a spus că, îndată ce va ieși din palat, Ibrahım-pașa va fugi și pe urmă sultanul nu va avea nici o dezvinovățire față de răzvrătiți. Fiind ajutat și de alți înalți demnitari, potrivnici ai lui Ibrahım-pașa, el a izbutit să oprească ieșirea lui. Pe urmă acesta a fost pus și sub pază în palat. Iar sultanul a trimis două agale mai în vîrstă la răzvrătiți ca să-i întrebe ce vor. Răzvrătiții au răspuns că cer să li se predea marele vizir Ibrahım-pașa și Mehmed chehaia împreună cu capudan-pașa, care era atunci caimacam, arătîndu-se, chipurile, mulțumiți de sultan. Auzind acest răspuns al răzvrătiților, sultanul a chemat pe Ibrahım-pașa și i-a adus la cunoștință cererea lor, spunîndu-i că e silit să-i dea || pe toți în mîinile răzvrătiților ca să primească și ei răsplata faptelor lor. Dar marele vizir, amintind sultanului slujbele pe care i le-a făcut de atîția ani și arătîndu-i că nu se potrivește cu demnitatea împărătească să-i predea vii în mîinile răzvrătiților, s-a rugat călduros să nu primească această mîrșavă cerere. Așadar, din porunca împărătească au fost sugrumați Ibrahım-pașa, caimacam-pașa¹ și Mehmed-pașa, care era chehaia-bei, iar cadavrele lor au fost trimise cu căruțe răzvrătiților. Acest lucru a făcut să crească și mai mult îndrăzneala și numărul răzvrătiților, care îndată au scornit multe pricini de nemulțumire. Unii spuneau că acel cadavru n-ar fi al lui Ibrahım-pașa, alții că ei voiau să-i aibă vii, nu morți, ca să-i judece, dar cu toții strigau că deoarece împărăția n-a vrut să-i dea vii, ci i-a dat morți, nu-l mai vor nici pe sultan, și în noaptea de duminică, 20 septembrie, au impresurat palatul împărătesc. Sultanul, văzînd acest lucru, a trimis iarăși pe cele două agale de au spus răzvrătiților: « Iată că sultanul a îndeplinit cererea și vă făgăduiește iertare și bacșisuri; acum ce mai cereți? În sfîrșit liniștiți-vă! » Ei au răspuns că-i mulțumesc sultanului și că ei cunosc că iertarea și bacșisurile vor fi ca acele primite de mai multe ori de frații lor, adică înecare în mare; că îi ajunge sultanului domnia de atîția ani și să lase și altora scaunul, că mai sînt și alți fii de împărat și că el, ca bătrîn, să se odihnească, și într-un

20 septembrie
<1730>

¹ E vorba de caimacamul Mustafa-pașa, fost capudan-pașa.

σαν: «Ὁ σουλτὰν Μαχμούδ, υἱὸς τοῦ σουλτὰν Μουσταφᾶ, εἶναι βασιλεὺς μας».

Καταλαμβάνοντας λοιπὸν ὁ σουλτὰν Ἀχμέδ τὴν ἀπόφασιν τῶν στασιαστῶν ἢ καὶ τὴν συναίνεσιν εἰς τοῦτο καὶ γνώμην μερικῶν οὐλιαμάδων 823
 5 καὶ μεγιστάνων, ἀπελπίσθη τελείως καὶ ἀπεφάσισε νὰ ὑποχωρήσῃ. Ὅθεν, ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτί, εἰσῆλθεν ἔνδον εἰς τὸ λεγόμενον χαρέμι καὶ ἔλαβε τῆς χειρὸς τὸν σουλτὰν Μαχμούδ, υἱὸν τοῦ σουλτὰν Μουσταφᾶ, καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὸν ὄνδαν ὅπου εἶναι ὁ βασιλικὸς θρόνος, ἔπειτα ἐκεῖνος μὲν ἀνεχώρησεν εὐθὺς εἰς τὰ ἔνδον, ὁ δὲ σουλτὰν Μαχμούδ ἀνεβιβάσθη
 10 παρὰ τῶν οὐλιαμάδων καὶ λοιπῶν μεγιστάνων εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον. Καὶ γενομένου τοῦ συνηθισμένου δοᾶ, εὐφημίσθη βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ ὁ σουλτὰν Μαχμούδ, καὶ οὕτως ἠνεώχθησαν αἱ θύραι τοῦ παλατιοῦ καὶ ἐβγάλλοντες τὸν βασιλέα ἔξω καὶ καθίζοντές τον εἰς τὸν θρόνον, τάχτι λεγόμενον, εἰσῆλθον ἅπαντες καὶ ἐπροσκύνησαν αὐτόν. Ὅστις εὐθὺς ἐνε-
 15 χεῖρισε τὴν ἐπιτροπικὴν ἀξίαν τῷ Μεχμέτ-πασᾶ, ὅπου ἦτον πρότερον σιλικτάρης καὶ γαμβρὸς τοῦ σουλτὰν Ἀχμέδ, καὶ ἐφεξῆς ἐδόθη καὶ τὸ συνηθισμένον φιλοδώρημα πρὸς τοὺς στασιαστάς. Ἐκεῖνοι ὅμως δὲν ἠρέκσθησαν εἰς τὰ ὅσα ἐνήργησαν ἐν τῷ μεταξὺ τούτου τοῦ καιροῦ, ἀλλὰ ἄρχισαν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἐνοχλοῦσι τοὺς μεγιστάνους, καὶ νὰ ἀλλάζουσι
 20 τὰ βασιλικά ὀφίκια κατὰ τὰ κακά τους θελήματα, μηδὲ ὑποχωροῦντες τῇ βασιλικῇ δυνάμει καὶ ἐπιτροπικῇ ἀξίᾳ, καθὼς ἐσύγχυσαν καὶ αὐτὴν τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδαβίας, ὡς ἐξῆς ρηθήσεται.

Μετὰ τὴν ἀνάβασιν λοιπὸν τοῦ σουλτὰν Μαχμούδ εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἦλθεν ἐδῶ εἰς Μολδαβίαν εἰς καπιτζή-μπάσης βασιλικὸς μὲ
 25 τὴν εἶδησιν τῆς ἀναβάσεως τοῦ βασιλέως σουλτὰν Μαχμούδ, ὅστις ἔφερε βασιλικὸν ὄρισμὸν πρὸς τὸν αὐθέντην Γρηγόριον βόδαν, δηλωτικὸν τῆς ἀναβάσεως τοῦ νέου βασιλέως ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. Μετὰ δὲ ὀλίγας ἡμέρας, ἦλθε καὶ ἕτερος βασιλικὸς καπιτζή-μπάσης μὲ καβάδι ἐκ μέρους τοῦ νέου βασιλέως σουλτὰν Μαχμούδ πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν,
 30 φέρων καὶ αὐτὸς βασιλικὸν φερμάνι περιποιητικὸν καὶ ἀνανεωτικὸν τῆς αὐθεντίας του, τοῦ ὁποῖου ἢ μετάφρασις εἶναι αὕτη. ἢ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΦΕΡΜΑΝΙΟΥ

824

Ἐκλεκτὲ ἐν τοῖς χριστιανοῖς ἡγεμόσιν, αὐθέντα τῆς Μολδοβλαχίας Γρηγόριε βοεβόδα, τὸ τέλος σοι εἶη εὐτυχές.

35 Φθάνοντας εἰς σὲ τὸ παρὸν ὑψηλότατον καὶ βασιλικὸν σημεῖον, ἤξευρε ὅτι ὄντας σὺ ἀληθῆς καὶ πιστός, καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἄξιος, σοὶ ἔπρεπε καὶ σοὶ ἐδόθη πρότερον ἢ αὐθεντία τῆς Μολδοβλαχίας, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεσαι ἡγεμῶν, καὶ πάλιν τώρα, φαινομένου τοῦ μεγάλου ἐλέου, καὶ τῆς κλίσεως καὶ πρὸς σὲ καλοθελήσεως ἡμῶν τῆς βασιλικῆς, ἰδοὺ ὅπου

glas au strigat: «Sultanul Mahmud, fiul sultanului Mustafa, este sultanul nostru».

823 Pricepînd dar hotărîrea răzvrătiților || și văzînd că e aprobată și de cîteva ulemale și înalți demnitari, sultanul Ahmed a pierdut orice nădejde și a hotărît să nu se mai împotrivescă. Așadar, chiar în acea noapte a 5
 r t în harem, a luat de mîină pe sultanul Mahmud, fiul sultanului Mustafa, și l-a dus în odaia unde era scaunul împărătesc. Pe urmă el s-a retras îndată înăuntru, iar sultanul Mahmud a fost urcat pe scaunul împărătesc de ulemale și de ceilalți demnitari. După ce s-a făcut obișnuita 10
 dova, sultanul Mahmud a fost aclamat rege și împărat ¹. Apoi au deschis porțile palatului, și scoțînd afară pe sultan și așezîndu-l pe scaunul numit taht, au intrat toți și i s-au închinat. Sultanul a încredințat îndată marele vizirat lui Mehmed-pașa ², fost silihtar și ginere al sultanului Ahmed. 15
 Pe urmă a dat și obișnuitul bacșiș răzvrătiților. Ei însă nu s-au mulțumit cu ce au făcut în acest răstimp, ci continuau să supere și mai departe pe înalții demnitari și să ceară schimbarea dregătoriilor împărătești după 20
 poftele lor rele, nevrînd să cedeze în fața puterii împărătești sau a împu-
 ternicirii viziriale. Ei au tulburat și domnia Moldovei, precum se va arăta mai jos.

După suirea pe tronul împărătesc a sultanului Mahmud, a venit aici în Moldova un capugi-bașa împărătesc cu porunca împărătească a noului 5
 sultan către Grigorie vodă, înștiințîndu-l de suirea sa pe tronul împărătesc. După cîteva zile a venit și alt capugi-bașa din partea noului împărat, sultanul Mahmud, aducînd și el lui Grigorie vodă un firman împărătesc, prin care i se aduceau laude și i se reinnoia domnia; iată cuprinsul 30
 firmanului în tălmăcire. ||

824

TĂLMĂCIREA FIRMANULUI

Alesule între domnii creștini, Grigorie vodă, domn al Moldovalahiei, fie-ți sfîrșitul fericit.

Prin acest preainalt împărătesc semn ți se face cunoscut că 35
 deoarece ești adevărat și credincios și întru toate vrednic, ți se cuvenea și ți s-a dat mai înainte domnia Moldovalahiei, în care ești acum domn. Și acum iarăși, arătîndu-ți-se marea milă și bunăvoința noastră împără-

¹ Spre deosebire de cronicarul nostru, care spune că noul sultan Mahmud «a fost aclamat rege și împărat» în noaptea de 20 septembrie 1730, în tabelele lui M. Guboglu (p. 96) și la Hammer (vol. VII, p. 620) găsim altă dată, și anume 1 octombrie 1730.

² Cronicarul nostru spune că noul sultan a încredințat «îndată» (20 septembrie 1730?) viziratul lui Mehmed-pașa; la Guboglu (p. 99) și la Hammer (vol. VII, p. 621) găsim date diferite, la primul 16 octombrie, iar la al doilea 1 octombrie.

24 Σεπτεμ-
βρίου 1730

ἀπὸ τῆς σήμερον, ια΄ τῆς Ρεμπιούλ Ἐβέλ λεγομένης σελήνης τοῦ ,αρμγ΄
 ὀθωμανικοῦ ἔτους πάλιν ἢ προρρηθεῖσα αὐθεντία τῆς Μολδοβλαχίας κατὰ
 τὴν εὐτυχεστάτην ἡμῶν ιδιόχειρον γραφήν, χατισερίφ λεγομένην, σοὶ
 ἀνανεώθη καὶ σοὶ ἐπεκυρώθη διὰ τὴν ἐξουσιάζης, καὶ τὴν διοικητικῆς
 5 δεφενδεύων τὸ ὑπήκοον μὲ ἐπιμέλειαν καὶ προθυμίαν. Καὶ καθὼς ἴσους
 ἐξουσιαστής καὶ αὐθέντης, οὕτω προστάζομεν νὰ εἶσαι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς
 ἡγεμῶν καὶ ἐξουσιαστής καὶ κυβερνήτης τῆς μολδαβικῆς ἐπαρχίας. Καθὼς
 σοὶ ἐνισχύσαμεν τὴν αὐθεντίαν μὲ ἐκεῖνο τὸ ἡμέτερον βασιλικὸν χατισε-
 10 ρίφι, ὁμοίως καὶ μὲ τὸν πανέκλαμπρον αὐτὸν ὄρισμόν μας, δεφεντεύων
 τοὺς ὑποκειμένους καὶ ἐκκληρῶν ὅλας τὰς βασιλικὰς προσταγὰς μας μὲ
 κάθε ἔννοϊαν καὶ ἐπιμέλειαν, καὶ νὰ προσέχης νὰ γίνεται καὶ εἰς τὸ ἐξῆς
 δικαιοσύνη εἰς τὸ ὑπήκοον, καὶ νὰ μὴν ἀφήσης νὰ ἀνακατωθοῦν ἄλλοι
 ἐναντίον τῆς προσταγῆς μας εἰς τὴν αὐθεντίαν σου, ἐμποδίζοντές σε ἢ
 κάμνοντες καμίαν ἀδικίαν.

15 Ἔτσι νὰ ἡξεύρης καὶ νὰ πιστεύης τῷ βασιλικῷ ἡμῶν σημειῷ.
 Ἐγράφη ἐν ἀρχῇ τῆς σελήνης Ρεμπιούλ Ἀχίρ λεγομένης, ἐν ἔτει
 ὀθωμανικῷ ,αρμγ΄.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν οὖν τούτου τοῦ φερμανίου εἰς τὸ διβάνι, ἐνέ-
 20 δυσεν ὁ ἀγὰς τὸ βασιλικὸν καβάδι τὸν Γρηγόριον βόδαν καὶ ἐπροσκύνη-
 σαν ἢ αὐτὸν ὄλοι οἱ ἄρχοντες κατὰ τὴν συνήθειαν, χαίροντες καὶ εὐφραι- 825
 νόμενοι αὐτοὶ τε καὶ ὄλη ἢ τσάρα. Πρὸ ὀλίγων δὲ ἡμερῶν εἶχε φθάσει
 καὶ ὁ βασιλικὸς μικρὸς ἱμπριχόρης εἰς τὴν Βλαχίαν καὶ ἀπεκατέστησεν
 αὐθέντην τῆς Βλαχίας τὸν Κωνσταντῖνον μπετζαδέν.

Κατ' αὐτὰς ὅμως τὰς συγκεχυμένας ἡμέρας, Βλάχοι τινές, εὕρισκό-
 25 μενοι εἰς τὴν βασιλεύουσαν μὲ τέχνας χειροβαναύσους, συναντῶμενοι καὶ
 μέ τινας σλουζιτορέους, ὁποῦ εἶχον σταλθῆ μὲ ὑπηρεσίαν ἀπὸ Βλαχίαν
 εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔδωκαν ἀναφορὰν εἰς τὴν βασιλείαν κατὰ τοῦ
 αὐθέντου τῆς Βλαχίας Κωνσταντῖνου βόδα, γράφοντες πολλὰ ἐναντίον
 30 αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πατρός του, τὸ ὁποῖον λέγουσιν εἶναι νὰ ἔγινε μὲ παρα-
 κίνησιν τῶν ἀνθρώπων τοῦ Μιχὰλ βόδα. Καὶ ἐνεργῶντας καὶ ἀλλαχόθεν
 ὁ Μιχὰλ βόδας μὲ τὸ μέσον τινῶν μεγιστάνων καὶ μὲ ὑποσχέσεις πρὸς
 τοὺς ἀρχιστασιαστὰς διὰ τὴν τούτων δυσωπήσῃ καὶ ἐκείνους, κατάρθωσε καὶ
 ἐδόθη αὐτῷ ἢ αὐθεντία τῆς Βλαχίας, καὶ ἐμαζιλευθῆ ὁ Κωνσταντῖν βό-

tească, iată că de azi, 11 ale lunii Rebiul-evel a anului turcesc 1143, sus-
 pomenita domnie a Moldovlahiei, după preafericita noastră scrisoare
 autografă, anume hatîşerif, ți s-a reinnoit și ți s-a confirmat, ca să ai și să
 cîrmuiești această țară, ocrotind raiaua cu osîrdie și rîvnă. Și după cum
 ai fost domn și stăpînitor, așa poruncim să fii și de acum înainte domn
 și stăpînitor și cîrmuitor al Țării moldovenești; și după cum ți-am întărit
 domnia cu acel hatîşerif al nostru împărătesc, așa ți-o întărim și cu această
 prealuminată a noastră poruncă. Și poruncim să ocrotești raiaua și să
 îndeplinești toate poruncile noastre împărătești cu cea mai mare grijă
 și sîrguință și să fii cu băgare de seamă să se facă și în viitor dreptate
 raielei și să nu îngădui să se amestece alții în domnia ta, împotriva poruncii
 noastre, împiedicîndu-te sau săvîrșind nedreptăți.

24 septem-
brie 1730

5

10

15

Așa să știi și să crezi în semnul nostru împărătesc.

S-a scris la începutul lunii Rebiul-ahîr, a anului turcesc 1143.

După ce s-a citit acest firman în divan, aga a îmbrăcat cu caftanul
 împărătesc pe Grigorie vodă, iar după aceea, ca de obicei, i s-au închiriat ||
 toți boierii, bucurîndu-se și ei și toată țara. Cu cîteva zile înainte, sosise
 și în Țara Românească micul imbrohor împărătesc, care așezase în scaunul
 Țării Românești pe Constantin beizadea.

20

Dar în aceste zile tulburi, cîteva munteni care se aflau la Constanti-
 nopol și se ocupau cu meserii de rînd, întîlnindu-se cu cîteva slujitori,
 care fuseseră trimiși cu treabă din Țara Românească la Constantinopol,
 au dat împreună împărăției o jalbă împotriva domnului Țării Românești,
 Constantin vodă, prin care se aduceau multe învinuiri, atît lui, cît și tatălui
 său. Se zice că acest lucru s-a făcut din îndemnul oamenilor lui Mihai
 vodă, care Mihai vodă, lucrînd și pe altă cale, prin mijlocirea unor înalți
 demnitari, și făgăduind și căpeteniilor răzvrătiților bani ca să-i cîştige
 și pe ei, a reușit să i se dea domnia Țării Românești¹ și să fie mazilit

25

30

¹ Doctorul Petru Depasta, vorbind de răsculații din Constantinopol, spune că aceștia, neținînd seama de poruncile sultanului, au orînduit domn în Moldova pe un neguțător de oi, care era însărcinat cu împărțirea cărnii la soldați, iar în Țara Românească au îndepărtat pe Constantin Mavrocordat și au numit pe Mihai Racoviță — vezi opera lui Depasta, *Κωνσταντινός βοεβόδας ήτοι Δακικών απομνημονευμάτων συγγραφή των περι εκατέρων δηλαδή εν τη Δακία επεικρατειαν της τε των Βλάχων και Μολδαβών υπό του έκλαμπροτάτου... Ιωάννου Κωνσταντινίου Νικολάου βοεβόδα διωκημένων ήγεμονιών...* (Constantin vodă sau memorii dacice despre domnia în cele două țări, Țara Românească și Moldova, a prea strălucitului... Ioan Constantin Nicolae vodă...), păstrată la Biblioteca Academiei R.P.R., ms. gr, 567, ⁶f. 112; cf. și Constantin Erbiceanu, *Cronicarii greci*, București, 1888, p. 305. Depasta atribuie îndepărtarea lui Constantin Mavrocordat lui Mihai Racoviță și adaugă că acesta de

δας, αὐθεντεύσας μόνον δεκαπέντε ἡμέρας, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν βασιλικὸν ἀγάν, ὅπου ἀπεκόμισε τῷ Κωνσταντίν βόδα τὸ καβάδι τῆς αὐθεντίας του, ἔφθασεν ἐν τῇ ἐπανόδῳ του πλησίον τοῦ Βουκουρεστίου ἄλλος βασιλικὸς ὀρισμὸς διὰ νὰ τὸν μαζιλεύσῃ καὶ νὰ τὸν ἀποκομίσῃ εἰς βασιλεύουσαν, γράφοντας καταλεπτῶς καὶ ὅλην τὴν περιουσίαν τοῦ πατρός του Νικολάου βόδα, καθὼς καὶ ἐγένετο.

Ἄγκαλὰ μετὰ ταῦτα ἡ βασιλεία, οἰκτῶ κινουμένη, μίαν ποσότητα ἄσπρων μόνον ἔλαβε, χρεωστούμενην ἐκ τῆς νέας αὐθεντίας τοῦ Κωνσταντίν βόδα, καὶ ἀφῆκεν ἀνεπαφῇ τὴν περιουσίαν τοῦ πατρός του. Ἄλλ' ἄς ἔλθωμεν πάλιν εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἱστορίας μας.

Διατρίβοντας ἔτι τοῦ ρηθέντος καπιτζῆ-μπάση εἰς τὸ Γιάσι, ἔφθασεν εἰδησις τῷ Γρηγορίῳ βόδα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, μεγάλου δραγομάνου ὅτι ἓνας τῶν ἀνθρώπων τοῦ κασάπ-μπάση, ὀνόματι Γιαννάκης Μπουτσουκάκης, ὁ ὁποῖος ἦτον γραφεὺς τῆς βασιλικῆς τῶν κρεάτων διανομῆς, καὶ ἔχων φιλίαν μετὰ τοῦ ἀρχιστασιαστοῦ Πατρῶνα διὰ τινὰ χάριν προγενομένην ἢ παρ' αὐτοῦ τῷ ρηθέντι Πατρῶνα εἰς τὴν δόσιν τοῦ κρέατος, ἐξή- 826
τησε παρ' ἐκείνου, βουλομένου εὐεργετῆσαι τὸν Μπουτσουκάκην, τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδαβίας. Διὰ τὸ ὁποῖον πρᾶγμα ἐπαρακάλεσιν ἐν πρώτοις ὁ Πατρῶνας τὸν βεζίρην νὰ τὸ κάμῃ, βλέποντας δὲ ὅτι τόσον ὁ ἐπίτροπος τῆς βασιλείας, ὅσον καὶ ὅλοι οἱ μεγιστᾶνες μήτε νὰ τὸ ἀκούσουσιν δὲν ἐδέχοντο, ἐδυνάστευσε τὸν βεζίρην δειναῖς ἀπειλαῖς καὶ ἐνέδυσσε τὸν ρηθέντα Μπουτσουκάκην μὲ καβάδι τῆς αὐθεντίας ταύτης, μὲ μεγάλην ὁμως ἀγανάκτησιν καὶ κατήφειαν ὅλων τῶν μεγιστάνων, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου βασιλέως. Τὰ ὁποῖα μανθάνοντας ὁ Γρηγόριος βόδας τὰ εἶπεν ὅλα 25 τοῖς ἄρχουσι, καὶ κοινῶς ἅπαντες ἐταράχθησαν καθ' ὑπερβολὴν, μὲ ὅλον ὅπου καὶ ὁ αὐθέντης καὶ οἱ ἄρχοντες ἐσυνείκαζον ὅτι τοιοῦτον πρᾶγμα ὅπου ἔγινεν ἐκ δυναστείας τῶν στασιαστῶν, μὴ βουλομένης τῆς βασιλείας, δὲν θέλει εἶσθαι στερεόν, καθὼς καὶ ἠκολούθησε τὸ πρᾶγμα. Ἔστειλε δὲ ἐπὶ τούτῳ ὁ Γρηγόριος βόδας τὸν μπάς-τσοκαδάρην του Ἄντωνην εἰς 30 βασιλεύουσαν καὶ ἐπρόσμενεν ὥρα τῇ ὥρα νὰ τὸν φέρῃ βεβαίαν εἰδησιν, ἔχοντας χρηστάς ἐλπίδας ὅτι δὲν θέλει δυνηθῆ ὁ Μπουτσουκάκης νὰ φέρῃ εἰς ἔκβασιν τὸ τοιοῦτον ἐπιχείρημά του. Μὲ ὅλα αὐτὰ ὁμως ὁ μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ ὅλοι οἱ ἄρχοντες ἐσυμφώνησαν ὅτι ἂν κατὰ τύχην ἀκολουθήσῃ νὰ ἔλθῃ ἐδῶ διὰ αὐθέντης ἐκεῖνος, νὰ μὴν τὸν 35 προσμένουν, καὶ ἐστέκοντο ὅλοι ἔτοιμοι διὰ νὰ φύγωσιν. Ὁ δὲ βεζίρης Σιλικτάρ Μεχμέδ-πασάς, μὴν ἔχοντας καμίαν ἰσχύν, ἔκραξε τὸν μέγαν δραγομάνον καὶ τοὺς καπικεχαγιάδες τοῦ Γρηγορίου βόδα καὶ τοὺς εἶπεν

la început își arătă dușmănia și, pe lângă catagrafia avereii lui Constantin și a tatălui său, aruncă pe boierii acestuia și pe cei care erau în slujba sa la închisoare, iar pe Constantin vodă, deși a fost întărit domn de doi sultani, nu-l socotea demn de numele de domn și îl batjocorea în scrisorile sale (*ibidem*).

Constantin vodă, care domnise numai cincisprezece zile¹. Și cînd aga împărătesc, care adusese lui Constantin vodă caftanul de domnie, se întorcea și se afla încă lîngă București, i-a venit o altă poruncă împărătească să-l mazilească și să-l ducă la Constantinopol, făcînd și catagrafia amănunțită a averii lui Nicolae vodă, tatăl acestuia, care lucru s-a și făcut. 5

Mai pe urmă împărăția, milostivindu-se, a luat numai o sumă de bani datorăți din noua domnie a lui Constantin vodă și a lăsat neatinsă averea tatălui său. Dar să ne întoarcem iarăși la șirul istoriei noastre. 10

Pe cînd zisul capugi-bașa se afla încă în Iași, i-a sosit lui Grigorie vodă știre de la fratele său, marele dragoman, că unul din oamenii lui casap-bașa, anume Ianachi Buțucachi, care era secretar al slugeriei împărătești și avea prietenie cu capul răzvrătiților, Patrona, pentru o îndato- 15
826 rire ce îi făcuse mai înainte || la predarea cărnii, a cerut de la el, care dorea să facă un bine lui Buțucachi, domnia Moldovei. Patroana a rugat întii pe marele vizir să-i facă acest lucru, dar văzînd că atît marele vizir cît și ceilalți înalți demnitari nici nu voiau să audă, a constrîns pe marele 20 vizir cu amenințări grozave să îmbrace pe zisul Buțucachi cu caftanul acelei domnii, spre marea indignare însă și mîhnire a tuturor înalților demnitari și a sultanului însuși. Afînd toate aceste lucruri, Grigorie vodă le-a spus boierilor și toți îndeobște s-au tulburat peste măsură, cu toate 25 că atît domnul, cît și boierii se gîndeau că un asemenea lucru, ce s-a impus cu forța de răzvrățiți, fără voia sultanului, nu poate dăinui, precum s-a și întîmplat. A trimis dar Grigorie vodă la Constantinopol pe baș-ciohodarul său Anton și aștepta din ceas în ceas să-i aducă știre sigură, avînd 30 bună nădejde că Buțucachi nu va putea duce la capăt ceea ce a pus la cale. Totuși, mitropolitul acestei țări și toți boierii s-au înțelese să nu aștepte, dacă din întîmplare ar veni aci el ca domn, și stăteau toți gata 35 să fugă. Iar marele vizir Silihtar Mehmed-pașa, neavînd nici o putere, a chemat pe marele dragoman și pe capuchehaiele lui Grigorie vodă și

¹ At. Comnen Ipsilanti spune cu privire la Constantin Mavrocordat că a domnit numai 20 de zile (*op. cit.*, p. 330); Mihai Cantacuzino în *Ιστορία της Βλαχίας* (Istoria Țării Romînești), publicată de frații Tunusli (Viena, 1806, p. 291), spune că a domnit « patru luni »; și în cronologii întocmite mai recent găsim de asemenea deosebiri. Astfel, Aurelian Sacerdoțeanu (*Liste de suverani*, București, 1941, p. 24) arată că Constantin Mavrocordat a domnit de la 3 pînă la 28 septembrie 1730; Const. C. Giurescu (*Istoria românilor*, București, 1944, p. 522) stabilește această domnie a lui Const. Mavrocordat între « 14 septembrie 1730 și octombrie (după 15) 1730 », iar I. Ionașcu (*Elemente de cronologie*, în *Documente privind istoria României*, «Introducere», vol. I, București, (p. 493) dă: 1730 sept. 3 — oct. (după 4).

În *Însemnări la biografia lui Constantin Mavrocordat* (Const. Daponte, *op. cit.*, I, p. 345) se spune că a fost înlocuit de Mihai Racoviță la 6 octombrie 1730. Așadar, avînd în vedere că Constantin Mavrocordat a început domnia cîteva zile înainte de revolta din Constantinopol din 17 septembrie 1730, credem că această domnie a durat cam 22. de zile (14 septembrie — 6 octombrie).

ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο ὅπου ἔγινεν εἰς τὸν Μπουτσουκάκην δὲν εἶναι ἐκ βουλῆς καὶ γνώμης βασιλικῆς, ἀλλ' ἐκ δυναστείας τῶν στασιαστῶν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ βασιλικὸς ὀρισμὸς ἐδόθη αὐτῷ, ἐντελλόμενος αὐτοῖς νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν Πατρώναν καὶ νὰ ὑποσχεθῶν αὐτῷ ποσότητά τινα ἄσπρων 5 διὰ νὰ ἀφεθῆ ἀπὸ τὸ ἐπιχειρήμα του τοῦτο, καὶ νὰ μείνη τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν θέλησιν τῆς βασιλείας. Καὶ ἀγκαλὰ ὁ οἶκος τοῦ Γρηγορίου βόδα || δὲν 827 ἦτον συνηθισμένος νὰ ἀνακατώνουσι εἰς τὰς ὑποθέσεις των στασιαστάς, κατὰ τὸν καιρὸν ὅμως ὅπου ἦτον τότε, γενομένων κεφαλῆς τῶν ποδῶν, καὶ κατὰ τὴν ὁδηγίαν τῶν κρατούντων, ἔδωκαν ὑπόσχεσιν τῷ Πατρώνα 10 μῖς ποσότητος ἄσπρων, καὶ βλέποντας καὶ ὁ Πατρώνας τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ ἰδίου ἀνακτος καὶ ὄλων τῶν μεγιστάνων διὰ τὸ παράλογον καὶ παράδοξον ἔργον του, περὶ οὗ ἐπετιμᾶτο καὶ παρὰ τοῦ ἰδίου συντρόφου του Μουσλοῦ, εἶπε τῷ αὐτῷ συντρόφῳ του καὶ ἔλαβε τὸν φίλον του Μπουτσουκάκην καὶ τὸν παρέδωκεν εἰς χεῖρας τῶν κρατούντων διὰ νὰ τὸν κάμουν ὅ,τι θέλουσι. Ὅθεν διὰ βασιλικῆς προσταγῆς ἐβλήθη εἰς τὸ δεσμοτῆριον τοῦ μπισταντσῆ-μπάση σιδηροδέσμιος, εἰς τὸ ὁποῖον δεσμωτῆριον ὅσοι εἰσέρχονται σπανίως ἐξέρχονται ζῶντες. Μὲ αὐτὴν λοιπὸν τὴν εἶδησιν ἔφθασεν ἀπὸ βασιλευούσης ὁ μπάς-τσοκαδάρης Ἀντώνης, ὡρᾶ ἀρίστου, καθ' ἣν ὅλοι οἱ ἄρχοντες εὐρέθησαν εἰς τὰ κονάκιά των. Ὅθεν 20 ἐπρόσταξεν ὁ αὐθέντης καὶ ἔρριψαν μίαν λουμπάρδαν διὰ νὰ ἀκούσωσι πάντες, καὶ ἐννοήσαντες οἱ ἄρχοντες τὸ ἀγαθὸν τοῦτο σημεῖον ἔτρεξαν εὐθὺς ἅπαντες εἰς τὴν κούρτην μετὰ σπουδῆς, χαίροντες καὶ εὐφραινόμενοι καὶ ἐκεῖνοι ὁμοῦ μὲ τὸν λοιπὸν λαὸν ἅπαντα. Ὁ δὲ αὐθέντης ἐνέδυσσε μὲ καβάδι τὸν ρηθέντα μπάς-τσοκαδάρην του, καὶ εὐθὺς ἐδηλοποίησε τὴν 25 εἶδησιν ταύτην ὅλη τῇ ἐπαρχίᾳ.

Ἐν δὲ τῇ βασιλευούσῃ, τῷ αὐτῷ καιρῷ, βλέπουσα ἡ βασιλεία ὅτι δὲν ἡσυχάζουσι οἱ στασιασταί, ἀλλὰ θέλουσι νὰ ἀνακατώνωνται εἰς ὅλας τὰς βασιλικὰς ὑποθέσεις, καθὼς ἐφάνη μὲ τὴν ταραχὴν ὅπου ἔδωκαν καὶ εἰς τὴν αὐθεντίαν τούτην, καὶ ποιοῦσι καὶ ἀδιακόπους ἄρπαγὰς καὶ συγ- 30 χύσεις, καὶ μάλιστα ζητοῦσι νὰ κάμη ὁ βασιλεὺς τὸν μὲν Μουσλοῦν γενιτσάρ-ἀγασὴν, τὸν δὲ Πατρώναν καπετάν-πασάν, βιάζοντες εἰς τοῦτο τὸν βασιλέα, συνεβουλευθῆ ὁ σουλτάν Μαχμουδ περὶ τοῦ πρακτέου μετὰ τοῦ Ἀπδουλάχ-πασᾶ Μουχσούνογλου, καὶ τοῦ Τσανοῦμ χότζα, καὶ τοῦ Ἰμπραχὴμ-κεχαγιᾶ, Καμπακουλάκη ἐπιλεγόμενου, τοὺς ὁποίους εἶχε φέρει εἰς 35 Κωνσταντινούπολιν ἐξεπίτηδες ὡς ἀξίους καὶ πρακτικὸς ἄνδρας καὶ εἶχε κάμει καὶ καπετάν-πασάν τὸν Τσανοῦμ χότζαν, καὶ αὐτοὶ ὅλοι συνεβουλευθῆσαν τῷ βασιλεῖ διὰ νὰ καθαρῶσιν τὴν πόλιν ἀπὸ τοὺς στασιαστάς. 828

Ὅθεν ἐπρόσταξεν τῷ καπετάν-πασᾶ καὶ ἠτοίμασε μίαν ποσότητα λεβένδων καθωπλισμένων, δίδοντας παρομοίαν προσταγὴν καὶ τῷ μπισταντσῆ-μπάση νὰ καθοπλίσῃ τοὺς μπισταντσῆδες, καὶ μυστικῶς τὴν νύκτα εἰσῆγαγον ἀμφοτέρω τὰ τάγματα ταῦτα καθωπλισμένα εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον, εἰς τὸ μέρος ὅπου λέγεται γιαλι-κίόσκι. Καὶ τὸ πουργόν, τῇ 14 Ἰδ' 40 Νοεμβρίου, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ, ἐπροσκήθησαν ὅλοι οἱ προεστοὶ τῶν στασιαστῶν διὰ βασιλικῆς ἐπιταγῆς εἰς τὸ παλάτιον τὸ βασιλικόν, τάχα διὰ

le-a spus că ceea ce s-a făcut cu Buțucachi nu este cu hotărîrea și încuviințarea sultanului, ci s-a impus de răzvrățiți, de aceea nu i s-a dat nici firman împărătesc. El i-a îndemnat să se ducă la Patrona și să-i făgăduiască o sumă oarecare de bani ca să renunțe la planul său și să lase pe sultan 5 să hotărască după cum va crede de cuviință. Și deși casa lui Grigorie 827 vodă || nu era deprinsă să aibă a face cu răzvrățiți, totuși, în împrejurările de atunci, cînd picioarele au ajuns să fie cap, după sfatul cîrmuitoților, s-a făgăduit lui Patrona o sumă de bani. Patrona, văzînd supărarea sulta- 10 nului și a tuturor înalților demnitari pentru fapta sa nechibzuită și ciudată, pentru care era muștrat chiar și de tovarășul său Muslu, i-a spus acestuia să prindă pe prietenul său Buțucachi și să-l predea în mîinile cîrmuito- 15 rilor ca să facă cu el ce vor vrea. Deci, din poruncă împărătească, Buțu- cachi, legat în lanțuri, a fost băgat în închisoarea lui bostangi-bașa, din care închisoare rar ies vii acei care intră. Așadar cu această știre a sosit la prînz din Constantinopol baș-ciohodarul Anton, cînd toți boierii se aflau pe la casele lor. Atunci domnul a dat poruncă de s-a tras cu tunul 20 pentru ca să audă toți. Boierii, înțelegînd acest semn bun, au alergat numaidecît cu toții la cîrte și erau veseli și bucuroși împreună cu tot poporul. Domnul a îmbrăcat atunci cu caftan pe zisul său baș-ciohodar și îndată a comunicat această știre întregii țări ¹. 25

Într-acest timp sultanul Mahmud, văzînd că răzvrățiții nu se potolesc în capitală, ci vor să se amestece în toate treburile împărăției, precum s-a văzut și cu tulburarea pe care au pricinuit-o și cu domnia Moldovei, și că fac neconținut jafuri și tulburări, și mai ales că cer cu sila ca el să 30 facă pe Muslu ienicer-agasi, iar pe Patrona capudan-pașa, s-a sfătuit cu privire la măsurile ce trebuie luate cu Abdulah-pașa Muhsinoglu, cu Geanîm-hogea și cu Ibrahim-chehaia, poreclit Cabaculac. Pe aceștia sul- tanul îi adusese dinadins la Constantinopol ca bărbați destoinici și pri- 35 828 cepuți || și l-a numit chiar pe Geanîm-hogea capudan-pașa; toți aceștia au sfătuit pe sultan să curețe orașul de răzvrățiți.

Deci a dat poruncă lui capudan-pașa să pregătească un oarecare număr de levenți înarmați, precum și lui bostangi-bașa să înarmeze pe 40 bostangii, iar noaptea aceste două cete înarmate au fost introduse în taină în palatul împărătesc, în partea numită Iali-chioșc ². Sîmbătă dimineața, 14 noiembrie, s-a poruncit ca toate căpeteniile răzvrățiților să vină la 14 noiembrie <1730>

¹ Despre răscoala lui Patrona Halil și despre Buțucachi se dau amănunte și în *Relation des deux rébellions arrivées à Constantinople en 1730 et 1731*, La Haye, 1737; episodul cu Buțucachi este amintit de Neculce, p. 342, și de Comnen Ipsilanti, *op. cit.*, p. 330.

² Iali-chioșc = chioșcul mării era situat pe malul mării; aici se făceau serbările flotel și tot de aici se îmbarca și debarca sultanul, vezi Tott, *Mémoires...* I, p. 108.

κοινὸν συμβούλιον καὶ διὰ τὰς ἀποκαταστάσεις ὁ βασιλεὺς εἰς τὰς ἀξίας ὁποῦ ἐζήτουν· καὶ δι' ἐγγύης τοῦ τότε γενομένου χάνη Καπλὰν Γκερέη, εἰσηλθόντες ἅπαντες οἱ προεστοὶ αὐτῶν, ἐξ ὧν τοὺς μὲν ἐγκριτωτέρους εἰσήγαγον εἰς ἓνα μέρος τοῦ παλατίου, οἱ δὲ λοιποὶ ἀγάδες αὐτῶν

5 ἴσταντο ἔξω μεταξὺ τῶν δύο πυλῶν τοῦ παλατίου, μεσαίων λεγομένων, τὰς ὁποίας φυλάττουσιν οἱ μπουσταντσηῖδες, οἵτινες ἦτον προστεταγμένοι, ὅταν ἴδωσι τὸ σημεῖον ἐκ συνθήματος, νὰ κλείσωσιν ἀμφοτέρας τὰς θύρας ἐν ταύτῳ. Καὶ οὕτως ὄντων τῶν μὲν περισσοτέρων ἔξω, τῶν δὲ ἐγκριτωτέρων ἔνδον, ἐξῆλθεν εἰς ἀγάς κράζων νὰ δοθῶσι καβάδια διὰ τοὺς ἀγάδες,

10 ὁ ὁποῖος λόγος ἦτον τὸ σύνθημα καὶ σημεῖον μεταξὺ αὐτῶν. Πορευόμενοι οὖν ἐκεῖνοι νὰ ἔμβουν εἰς τὸ ἄρς-ὄδασί λεγόμενον, ὁποῦ ἦν καὶ ὁ βασιλεὺς, διὰ νὰ φορέσωσιν τὰ καβάδια, τὰ ὁποῖα ἐβάσταζον εἰς χεῖρας οἱ χὰς-ὄδαληδες, εὐθὺς τότε ἐπιστατοῦντος τοῦ Τσανοῦμ χότζα καὶ τοῦ Ἰμπραχὴμ-κεχαγιᾶ, ὄντος καπιτσηλάρ-κεχαγιασή, ἓνας τσορμπατσή, Πεχλεβάνης λεγόμενος, ὅστις δι' αὐτὴν τὴν δούλευσίν του ἀπεκατεστάθη ὕστερον κούλ-κεχαγιασή, ἐφόνευσε τὸν Πατρώναν, ὁμοίως καὶ τοὺς λοιποὺς οἱ ἄλλοι χασεκῆδες, ὁποῦ ἦτον ἐκεῖ. Καὶ ἐπειδὴ μὲ τὸ ρηθὲν σημεῖον ἐκλείσθησαν καὶ αἱ μεσαῖαι || πύλαι, ὥρμησαν οἱ προητοιμασμένοι λεβέν- 829

δες καὶ μπουσταντσηῖδες μετὰ τῶν χασεκῆδων αὐτῶν κατὰ τῶν λοιπῶν στασιαστῶν, ὁποῦ ἴσταντο εἰς τὸ προαύλιον, κατακόπτοντες καὶ ἐκείνους. Τὰ δὲ νεκρὰ σώματα τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν τὰ ἔρριψαν ἔξωθεν τῆς βασιλικῆς θύρας, λεγομένης Μπάμπι-χουμαγί, καὶ ἔπειτα ἀπεκατέστησεν ὁ βασιλεὺς παρευθὺς γενιτσαρ-ἀγασὴν τὸν Μουχσούνουγλου, ὅστις ἐξῆλθεν ἐν ταύτῳ καταδιώκων καὶ φονεύων τοὺς λοιποὺς στασιαστὰς καὶ δούλους

25 ἐκείνων ὅπου καὶ ἂν τοὺς εὔρισκε. Καὶ οὕτω, θεῖψ ἔλεει, ἐλευθερώθη ἡ βασιλεία καὶ ἐκαθαρίσθη κατὰ τὸ δυνατόν ἡ βασιλεύουσα ἀπὸ τοὺς στασιαστὰς καὶ τὰς ἐκείνων κακουργίας. Καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐνθυμηθεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ τὸν Μπουτσουκάκη, ἔπεμψε προσταγὴν εἰς τὸν βεζιρ-ἄζέμην διὰ νὰ τὸν ἐβγάλουν εἰς τόπον λεγόμενον Ἄκ-Σαράγι καὶ νὰ τὸν ἀ-

30 ποκεφαλίσουν, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

**ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΑΖΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΕΓΚΛΗ ΓΚΙΡΕΗ ΧΑΝΗ ΚΑΙ
ΧΑΝΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΠΛΑΝ ΓΚΙΡΕΗ, ΤΗΣ ΤΕ ΕΞΩΣΕΩΣ ΤΟΥ
ΜΕΧΜΕΔ-ΠΙΑΣΑ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΗΣ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΧΗΜ-ΠΙΑΣΑ**

Αὐτὸς ὁ συγκεκριμένος καιρὸς ἐστάθη αἴτιος καὶ τῆς μαζιλείας τοῦ

35 χάνη ὁποῦ ἦτον εἰς τὸ Κρίμι, Μεγκλῆ Γκερέη, ὅστις ἦτον ἄνθρωπος φρονιμώτατος καὶ κατὰ πάντα ὠφέλιμος εἰς τὴν βασιλείαν, καὶ δι' ἐνεργείας καὶ παρακινήσεώς τινων χαιρεκάκων, καὶ μάλιστα αὐτῶν τῶν στασιαστῶν, καθὼς ὕστερον ἐφάνη, ἐκατεστάθη χάνης τοῦ Κριμίου ὁ Καπλὰν Γκιρέη χάνης, ὅστις καὶ εἶχε χρηματίσει εἰς τοῦτο καὶ ἄλλοτε πρὸ ἱκανῶν χρό-

palatul împărătesc, chipurile, ca să țină un sfat obștesc și să-i investească sultanul cu demnitățile pe care le cereau. Pe chezășia hanului Caplan Gherei, numit de curînd, au intrat toate căpeteniile lor; dintre aceștia, pe cei mai de vază i-au introdus într-o parte a palatului, pe cînd agalele lor celelalte stăteau afară, între cele două uși de la mijloc ale palatului, 5 păzite de bostangii. Aceștia aveau poruncă să închidă amîndouă ușile în același timp, îndată ce vor vedea semnalul convenit. Astfel, pe cînd cei mai mulți se aflau afară, iar fruntașii lor înăuntru, a ieșit un agă strigînd să se dea caftane pentru agale; această vorbă era parola și semnalul con- 10 venit între ei. Atunci căpeteniile răzvrătiților, îndreptîndu-se spre odaia numită arz-odasi, unde era și sultanul, ca să îmbrace caftanele pe care le țineau în mîna has-odalii, deodată sub conducerea lui Geanîm hogaș și a lui Ibrahim-chehaia, care era capugilar-chehaiasi, un ciorbagiu, anume Pehlivan (care pentru acest serviciu a fost numit pe urmă cul-chehaiasi), 15 a omorît pe Patrona, iar hasechii, care se aflau acolo au omorît pe ceilalți.

829 Și fiindcă cu zisul semnal se închiseseră și ușile de la mijloc, || leventii și bostangii, pregătiți dinainte, s-au năpustit împreună cu hasechii asupra celorlalți răzvrătiți, care se aflau în curte, și i-au tăiat și pe aceștia. Iar 20 cadavrele căpeteniilor le-au aruncat afară pe poarta împărătească numită babi-humaiun. Imediat după aceasta, împăratul a făcut ienicer-agasi pe Muhsinoglu, care a ieșit îndată din palat și a urmărit și a ucis pe ceilalți răzvrătiți, împreună cu slugile lor, oriunde i-a găsit. Și așa, prin mila lui 25 Dumnezeu, s-a liberat împărăția și s-a curățat capitala, pe cît a fost cu putință, de răzvrătiți și de nelegiuirile lor. În aceeași zi, sultanul, aducîndu-și aminte și de Buțucachi, a trimis poruncă lui vizir-azem să-l scoată în locu¹ zis Ak-serai¹ și să-i taie capul, ceea ce s-a și făcut. 3'

MAZILIREA HANULUI MENGLI GHEREI ȘI HĂNIA LUI CAPLAN GHEREI; MAZILIREA LUI MEHMED-PAȘA ȘI VIZIRATUL LUI IBRAHIM-PAȘA

Împrejurările tulburi de atunci au pricinuit și mazilirea hanului Crimeei Mengli Gherei², care era om tare înțelept și folositor împărăției, 35 dar prin mijlocirea și din îndemnul unor oameni răi, și mai ales al răzvrătiților, precum s-a văzut mai tîrziu, hănia Crimeei s-a încredințat lui Caplan Gherei hanul, care mai fusese han cu mulți ani în urmă³. Răzvrătiții

¹ Ak-serai înseamnă « palat alb ». D. Cantemir spune că așa numeau turcii o stradă ce ducea spre Marea Marmara, unde se aflau frumoasele cazărmi ale ienicercilor, (D. Cantemir, *op. cit.*, I, p. 139—140, vezi și Tott, *Mémoires*, II, p. 126).

² Mazilirea hanului Mengli Gherei a avut loc în anul 1730.

³ Caplan Gherei a fost de trei ori han al Crimeei, prima dată între 1707 și 1708, a doua oară între 1713 și 1716 și a treia oară între 1730 și 1736.

- νων. Εἰς τὸν ὁποῖον ἦδρον πρόσωπον οἱ στασιασταὶ καὶ ἐσύχναζαν. Καὶ μετὰ τὴν ἐξολόθρευσιν ὅπου ἐγένεον εἰς ἐκείνους, κατέφυγαν πολλοὶ εἰς τὸν Καπλὰν Γκιρέη χάνην, οὗ ἕνεκα ὁ βεζίρης Μεχμέδ-πασὰς τὸν ἐβίασε νὰ κινήσῃ γρήγορα εἰς τὸ Κρίμι, καὶ ἔτσι ἐκίνησε, λαμβάνοντας μαζί
- 5 του καὶ πολλοὺς στασιαστὰς ὅπου εἶχαν καταφύγει εἰς τοῦ λόγου του. Ἄγανακτῶντας ὅμως διὰ τὴν βίαν ὅπου ἔκαμεν ὁ βεζίρης εἰς τὸ κίνημά του, ὅταν ἐπῆγεν εἰς προσκύνησιν || καὶ ἀποχαιρετισμὸν τοῦ βασιλέως, 830 διέβαλε πρὸς αὐτὸν κατὰ πολλὰ τὸν βεζίρη, λέγοντας πῶς εἶναι ὅλος δι' ὅλου τοῦ σουλτὰν Ἄχμέδ, καὶ διὰ τὴν ὑποψίαν ταύτην ὅπου ἐμβῆκεν
- 10 ὁ βασιλεὺς ἔξωσε τὸν Μεχμέδ-πασὰν ἀπὸ τὴν ἐπιτροπικὴν ἀξίαν μετὰ τὸ κίνημα τοῦ χάνη, ὅχι ὅμως μὲ ὀργήν, ἀλλὰ μὲ ἔλεος, δίδοντας αὐτῷ τὴν διοίκησιν τῆς Δαμασκοῦ,¹ ἀντ' ἐκείνου δὲ ἀπεκατέστησεν ἐπίτροπον τῆς βασιλείας τὸν προρρηθέντα Ἰμπραχίμ-κεχαγιάν, Καμπακουλάκη λεγόμενον. Εἰς τοῦ ὁποίου βεζίρη τὸν καιρὸν ἀνεζωπυρήθησαν πάλιν οἱ στασια-
- 15 σταὶ, ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀλβανιτῶν καὶ ἄλλων μεμιγμένοι, οἵτινες ἐν μιᾷ νυκτί, ἰδ' Μαρτίου, συνήχθησαν εἰς τὸ Ἄτ-Μεϊτάνι καὶ ἐκεῖθεν ἐκίνησαν διαμοιρασμένοι εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως, λαμβάνοντες βιαίως μεθ' ἑαυτῶν πάντα τὸν προστυχόντα διὰ νὰ πληθυνθῶσι, καὶ ἐπῆγαν εἰς τὸ
- 20 σαράγιον τοῦ γενιτσέρ-ἀγασῆ, ἀγά-καπισὶ λεγόμενον, διὰ νὰ πιάσωσι τὸν γενιτσέρ-ἀγασῆ Μουχσοῦνογλου, ὅστις πρὸ ὀλίγου λαμβάνοντας εἶδησιν, ἐξῆλθε μὲ γυμνὸν σπαθὶ καὶ πολεμῶντας ἐκαβαλίκευσεν εἰς τὸ ἄλογόν του, πληγωμένος εἰς τὸ χέρι, καὶ ἔφυγεν εἰς τὸ σεράγιον τοῦ ἐπιτρόπου, πασά-καπισὶ λεγόμενον, καὶ ἐδηλοποίησεν ἐκείνῳ τὰ γινόμενα. Ὁ δὲ ἐπίτροπος εὐθὺς ἐπῆγεν εἰς τὸν τζεπχανὲν καὶ εἴλκυσε πρὸς ἑαυτὸν τοὺς τζε-
- 25 μπετζῆδες μὲ ὅλους τοὺς πρώτους αὐτῶν, ἔπειτα ἐπῆγε καὶ ἔδωκε καὶ τῷ βασιλεῖ εἶδησιν. Καὶ τὴν αὐγὴν, παίρνοντας τὸ σαντζάκ-σερίφι, ἐξῆλθεν ὁμοῦ μὲ τοὺς τζεμπετζῆδες καὶ ὅλους τοὺς ἔνδοθεν καὶ ἄλλους πολλοὺς συναγομένους εἰς τὸ σαντζάκ-σερίφι, ἐπειδὴ πολλοὶ κράχται ἐβόων εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως διὰ νὰ συναχθῶσιν ὅσοι εἶναι Μουσουλμάνοι
- 30 εἰς τὸ σαντζάκ-σερίφι, καὶ ὁμοθυμαδὸν ἐκίνησαν ἐναντίον τῶν στασιαστῶν αὐτῶν, καὶ συναντηθέντες μὲ ἐκείνους εἰς τὴν βασιλείον πλατεῖαν, Διβάν-Γιολοῦ λεγομένην, ὥρμησαν κατὰ τῶν στασιαστῶν, οἵτινες ἀντιστάντες οὐκ ὀλίγον, τέλος πάντων ὡς ἰστὸς ἀράχνης διελύθησαν, οἱ μὲν περισ || σότεροι ἐξ αὐτῶν φονευθέντες, οἱ δὲ λοιποὶ φυγόντες, ἐξ ὧν μερι-
- 35 κοὶ ἀνακατώθησαν μὲ ἐκείνους ὅπου ἦτον μετὰ τοῦ βεζίρη.

ΜΑΖΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΧΣΟΥΝΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΑΧΙΝ ΜΕΧΜΕΔ-ΑΓΑ ΕΙΣ ΤΟ ΓΕΝΙΤΣΕΡ-ΑΓΑΛΙΚΙ

- Μ' ὅλον δὲ ὅπου, ὡς εἴρηται, ὁ Μουχσοῦνογλου γενιτσέρ-ἀγασῆς δὲν ἔδειξεν ὀλίγην γενναιότητα καὶ εἰς τοῦτο τὸ συμβεβηκός, ἐπειδὴ καὶ
- 40 ἐπολέμησε καὶ ἐπληρώθη, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔλαβεν ὅμως εἶδησιν τῆς μελέτης

¹ În textul grecesc, deasupra cuvîntului «Δαμασκοῦ» s-a adăogat de altă mină «Χαλεπίου» fără să se șteargă cuvîntul «Δαμασκοῦ».

găsiseră sprijin la acesta și se duceau mareu la el. După potolirea răzvrătirii, mulți dintre răzvrătiți s-au refugiat la Caplan Gherei hanul, pentru care pricină marele vizir Mehmed-pașa l-a silit să meargă de grabă în Crimeea, și astfel a pornit, luînd cu sine și mulți răzvrătiți, care se refugiaseră la el. Supărîndu-se însă pentru că marele vizir l-a zorit să plece, 5
 830 cînd s-a dus la sultan să se închine și || să-și ia rămas bun, a pîrît pe marele vizir, spunînd că este cu totul devotat sultanului Ahmed. După plecarea hanului, sultanul, intrînd în bănuială, l-a scos din vizirat pe Mehmed- 10
 pașa¹, nu însă cu supărare, ci cu bunăvoință, căci i-a dat ocîrmuirea din Damasc². În locul lui a făcut mare vizir al împărăției pe sus-zisul Ibrahim-chehaia, poreclit Cabaculac. Sub viziratul acestuia răzvrătiții au prins iarăși curaj și, amestecîndu-se cu albanezi și cu alții, s-au strîns în noaptea 15
 de 14 martie la At-meidan³ și de acolo au pornit, împărțiți în grupuri, spre piețele orașului, luînd cu sila cu ei pe oricine întîlneau în cale pentru ca să fie mai mulți. Ei au mers la seraiul lui ienicer-agasi, anume aga-capusi, ca să prindă pe ienicer-agasi Muhsinoglu. Dar el, prinzînd de veste cu puțin mai înainte, ieșise cu sabia scoasă și luptîndu-se și fiind rănit la 20
 mină, a încălecat și a fugit la seraiul marelui vizir, anume pașa-capusi, și i-a adus la cunoștință cele petrecute. Marele vizir s-a dus îndată la gephanea și a atras de partea sa pe gebegii împreună cu căpeteniile lor, iar pe urmă s-a dus de a dat de știre sultanului. La revărsatul zorilor 25
 luînd sangeac-șeriful, a eșit împreună cu gebegiii, cu cei dinlăuntru seraiului și cu mulți alții, care se adunaseră sub sangiac-șeriful (căci mulți telali strigau în piețele orașului invitînd pe toți care sînt musulmani să se strîngă sub sangiac-șeriful) și cu toții au mers împotriva răsculaților. Întîlnin- 30
 du-se cu ei la piața împărătească anume Divan-iolu, s-au năpustit asupra lor. Răzvrătiții s-au împotrivit destul de mult, dar în cele din urmă s-au
 831 desfăcut ca un păienjeniș; cei mai mulți || dintre ei au fost uciși, iar ceilalți au fugit. Cîțiva dintre aceștia s-au amestecat cu cei care erau împreună cu marele vizir.

15
 14 martie
 <1731>

35

MAZILIREA LUI MUHSINOGLU ȘI NUMIREA LUI SAHIN MEHMED-AGA ÎN SLUJBA DE IENICER-AGASI

Cu toate că ienicer-agasi Muhsinoglu a arătat multă vitejie și în această întîmplare, precum s-a spus mai sus, căci s-a luptat și a fost rănit, 40

¹ Mehmed-pașa a fost mazilit la 21 ianuarie 1731.

² În textul grecesc, deasupra cuvîntului Damasc stă scris de altă mină cuvîntul Halep.

³ At-meidan se numea piața hipodromului care servea ca loc de întrunire a rebelilor, vezi D. Cantemir, *op. cit.*, II, p. 753.

καὶ συνάξεως ταύτης, ἐξώσθη ἀπὸ τὸ γενιτσέρ-ἀγαλίκι, καὶ ἀντ' ἐκείνου ἐπροβιβάσθη εἰς αὐτὸ ὁ Σαχὶν Μεχμέδ-ἀγάς ὁποῦ ἦτον κοῦλ-κεχαγιασής, τῷ ὁποίῳ ἔδωκεν ἡ βασιλεία σφοδρὰν προσταγὴν νὰ προσπαθήσῃ παντοίῳ τρόπῳ διὰ νὰ εὔρῃ καὶ τοὺς ἐναπολειφθέντας στασιαστὰς καὶ νὰ
 5 τοὺς καταβυθίσῃ εἰς τὸ πέλαγος, δίδοντας φετβὰν περὶ τούτου καὶ τοῦ μουφτῆ, μὲ τὸ νὰ ἔρριψαν τουφέκια ἐναντίον τοῦ σαντζάκ-σεριφίου. Καὶ οὕτω, μὲ πολὺν φόνον τῶν στασιαστῶν, ἐκαθαρίσθη αἰθὶς ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ἡσύχασεν ἡ βασιλεία, φροντίζουσα ἀγρύπνως καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴν εὐρίσκωνται, τόσον εἰς βασιλεύουσαν, ὅσον καὶ εἰς ἄλλα μέρη,
 10 ἀπομεινάρια αὐτῶν.

Ἐν τοσοῦτῳ δέ, ἐρχομένου τοῦ Καπλὰν Γκιρέη χάνη εἰς Μπασαράβιαν, τὴν νῦν λεγομένην Μπουτζάκι, ἔστειλεν ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς προῦπάντησίν του τὸν μέγαν ποστέλνικόν του Διαμαντῆν, ὁμοῦ μὲ δύο ἄλλους ἄρχοντας ἐντοπίους, τὸν τε Δόνιτς, μέγαν λογοθέτην, καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Ρούσσετον, μέγαν βόρνικον, μὲ τὰ συνήθη δῶρα, καὶ ἔγραψε αὐτῷ
 15 παρακαλῶντας τον διὰ τὴν δεφένδουσιν τοῦ ὑπηκόου τῆς Μπογδανίας ἐκ τῶν τοῦ Μπουτζακίου Νογάηδων, ἠξεύροντας ὁ Γρηγόριος βόδας πῶς οἱ Νογάηδες ἦτον συμβουλευμένοι καὶ ἠτοιμασμένοι νὰ κινήσωσιν ἀγωγὴν πρὸς τὸν χάνην αὐτόν, τόσον διὰ τὸν τόπον ἐκείνον τῶν δύο ὠρῶν, ὅσον
 20 καὶ διὰ τὰ ἄσπρα ὁποῦ μὲ βα || σιλικὴν προσταγὴν ἐπλήρωσαν διὰ μέσου 832 τοῦ Μεγκλῆ Γκερέη χάνη, διὰ τὰς ἀρπαγὰς ὁποῦ ἔκαμναν αὐτοὶ εἰς τὴν Μολδαβίαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀποστασίας τοῦ Ἄδιλ Γκιρέη σουλτάνου. Ἐχοντες ὁμοῦ οἱ Νογάηδες πολλὴν παρρησίαν πρὸς αὐτόν τὸν Καπλὰν Γκιρέη χάνην, αὐθαδίασαν πολλὰ, καὶ ἐπειδὴ ἦλθε πρὸς αὐτόν καὶ ὁ Ἰ-
 25 σουφ μιρζὰς ὁμοῦ μὲ ἄλλους μιρζάδες, ὁποῦ ἦτον φυγάδες εἰς τὴν Λεχίαν, καὶ τοὺς ἐπεριποιήθη πολλὰ ὁ χάνης, καὶ μάλιστα τὸν Ἰσουφ μιρζάν, ὡς ἐχθρὸν τοῦ Μεγκλῆ Γκιρέη χάνη, ἐσυναθροίσθησαν ὅλοι οἱ μιρζάδες ὁμοῦ μὲ ἄλλους προεστοὺς εἰς ἓνα τόπον καὶ ἀπεφάσισαν διὰ συμβουλίου νὰ σταθοῦν ὅλοι ὁμοφώνως, ἔχοντας καὶ χάνην κατὰ τὴν θέλησίν τους,
 30 διὰ νὰ πάρουσι καὶ τὸν τόπον ἐκείνον τῶν δύο ὠρῶν καὶ τὰ ἄσπρα ὁποῦ ἐπλήρωσαν, ὡς εἶπομεν, καὶ ὅλας τὰς ἄλλας ζημίας ὁποῦ ἐζητοῦσαν πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τὴν Μολδοβίαν. Καὶ οὐ μόνον αὐτά, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ θάρρος ὁποῦ τοὺς ἔδωσεν ὁ χάνης, ὅτι θέλει κατορθῶσει εἰς τὴν βασιλείαν διὰ νὰ τοὺς πληρωθῶσιν ὅλαι αἱ ζημίαι ὁποῦ εἶχαν, ἐπρόσθεσαν
 35 καὶ πολλὰς συκοφαντίας καὶ ἀδικίας εἰς τὸν Γρηγόριον βόδαν καὶ εἰς τὴν τσάραν, δεικνύοντες τῷ χάνη ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τῆς μετὰ τοῦ Ἄδιλ Γκιρέη σουλτάνου ἀποστασίας των, ὅταν ἦτον ὁ Γρηγόριος βόδας διὰ βασιλικῆς ἐπιταγῆς εἰς τὸν Κόδρον ἐναντίον τῶν Τατάρων, διεφθάρησαν κορίτσια καὶ γυναῖκες μιρζάδων ὑπὸ τῶν Μολδοβάνων, ἔξω ἀπὸ ἐκείνους
 40 ὁποῦ ἐφονεύθησαν, καὶ ἀπὸ τὰς μεγάλας ἀρπαγὰς ὁποῦ τοὺς ἔγιναν, καὶ κάμνοντες κατάστιχα μὲ πολλὰς ἀδικίας, ἐπεφόρτιζον μὲ μυριάδας πουργίων ἄσπρων τὴν τσάραν.

Ἄφου δὲ ἠκροάσθη ὁ χάνης ὅλας τὰς ἀναφορὰς ἄρχισε νὰ στέλλῃ ἀλλεπάλληλα ἄρζια εἰς τὴν Πόρταν κατὰ τὴν θέλησιν τῶν Τατάρων, πέμ-
 45 ποντας καὶ μιρζάδες διὰ νὰ ἐνισχύσωσι παρόντες τὰς ἀναφορὰς καὶ διὰ ζώσης φωνῆς αὐτῶν, ἐπιμελούμενος μὲ κάθε τρόπον ὁ χάνης διὰ || τὴν 833 κατόρθωσιν τούτων τῶν πραγμάτων, περὶ τῶν ὁποίων μανθάνοντας ὁ Γρη-

totuși, fiindcă n-a prins de veste despre pregătirea și adunarea răsculaților, a fost scos din slujba de ienicer-agasi și în locul lui a fost numit Sahin Mehmed-aga, fost cul-chehaiasi, căruia sultanul i-a dat poruncă strașnică să se străduiască să găsească prin orice chip pe răzvrătiții care mai rămăseseră și să-i înece în mare. Și muftiul a dat fetva pentru aceasta, deoarece aceștia trăsese răzvrătiții cu puștile asupra sangiac-șerifului. Astfel, după ce au fost uciși mulți răzvrătiți, s-a curățat iarăși Constantinopolul și s-a liniștit împărăția. Dar și pentru viitor stăpînirea veghea cu ochi neadormiți ca să nu mai rămînă nici în capitală și nici în alte părți ale imperiului picior de răzvrătit.

Între timp, sosind hanul Caplan Gherei în Basarabia, care astăzi se numește Bugeac, Grigorie vodă a trimis întru întîmpinarea lui cu obișnuitele daruri pe marele postelnic Diamandi împreună cu încă doi boieri pămînteni, anume cu Donici, mare logofăt, și Constantin Rusăt, mare vornic. Grigorie vodă i-a scris hanului, rugîndu-l să ocrotească raiaua Moldovei de nogaii din Bugeac, căci știa că aceștia se sfătuiseră și erau gata să se plîngă acestui han atît pentru acel loc, lat cale de două ceasuri, cît și pentru banii plătiți prin hanul Mengli Gherei, după porunca || împărătească, pentru prădăciunile pe care le făcuseră în Moldova în timpul hainiei sultanului Adăl Gherei. Dar nogaii, avînd mare trecere la hanu Caplan Gherei, au prins mare îndrăzneală. A venit la el și Iusuf mîrza, împreună cu alți mîrzaci pribegi în Polonia, pe care hanul i-a primit foarte bine și mai ales pe Iusuf mîrza, pentru că era dușman al hanului Mengli Gherei. S-au strîns deci toți mîrzacii la un loc împreună cu alte căpetenii și, sfătuiindu-se, au hotărît să fie toți uniți în cererile lor, mai cu seamă acum, cînd aveau și pe han de partea lor, ca să dobîndească acel loc lat cale de două ceasuri, să ia înapoi banii pe care-i plătiseră, precum am spus mai sus, împreună cu toate celelalte despăgubiri pe care le cereau de la Moldova. Și nu cereau numai atît. Deoarece hanul le-a dat mult obraz și le-a făgăduit că va obține încuviințare de la împărăție ca să li se plătească toate pagubele, ei au adus multe învinuiri nedrepte țării și lui Grigorie vodă, arătînd hanului că în timpul răzvrătirii lor cu sultanul Adăl Gherei, cînd Grigorie vodă ieșise, după porunca împărătească, în Codru împotriva tătarilor, moldovenii au necinstit fete și femei de-ale mîrzacilor și au săvîrșit și multe omoruri și prădăciuni. Ei au făcut catastih de pagubele suferite și pretindeau de la țară zeci de mii de pungi.

După ce hanul a ascultat toate cererile lor, a început să trimită la Poartă arzuri unul după altul, susținînd cererile tătarilor. În afară de arzuri, hanul a mai trimis și mîrzaci ca să susțină și prin viu grai cererile lor; el își dădea toată silința || să izbutească acest lucru. Grigorie vodă, prinzînd

γόριος βόδας, ἀγρύπνως ἐφρόντιζεν τὴν κυβέρνησιν τῶν ὑποθέσεών του, ἔχοντας ἓνα χάνην ἀντιπαλαιστήν καὶ πολέμιόν του. Καὶ ἀγκαλὰ περὶ πάντων τούτων εἶχεν ὁ Γρηγόριος βόδας ὁμολογίας τῶν Τατάρων καὶ χοτζέτια ἐπικυροῦντα αὐτάς, καὶ μαρτυρίας γινομένης παρὰ τοῦ Μεγκλῆ

5 Γκιρέη χάνη διὰ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ, ἡ βασιλεία ὅμως ἀπὸ τὴν παρὰ τοῦ χάνη καὶ τῶν μιρζάδων πολλὴν ἐνόχλησιν, ἔστειλε φερμάνι ἐκ δευτέρου εἰς τὸν Σιρκέ Ὀσμάν-πασάν, ὅπου ἦτον εἰς τὸ Βενδέρι, καὶ διώρισε καὶ ἓνα καπιτζή-μπάσην ἐπιστάτην, ὁμοῦ μὲ ἓνα μουβελά, ἧτοι ἀναθεωρητὴν τῆς κρίσεως, διὰ νὰ ἀνακρίνωσι τὴν μεταξὺ τῶν Νογάδων καὶ τοῦ Γρη-

10 γορίου βόδα κρίσιν, καὶ καθὼς τὴν πληροφορηθῶσι, νὰ τὴν φανερώσωσι τῇ βασιλείᾳ.

Ὅθεν διώρισε καὶ ὁ Γρηγόριος βόδας ἐπιτρόπους ἐκ μέρους τοῦ τὸν Γρηγοράσκον, μέγαν οὐσάρην, ὁμοῦ μὲ ἄλλους δύο ἄρχοντας ἐντοπίους, τὸν τε Κοκουράνον πιτάρην, καὶ Γιαννακούτσαν, δεῦτερον βησιτάρην,

15 καὶ τοὺς ἔστειλεν εἰς τὸ Βενδέρι ὅπου συνερχόμενοι αὐτοὶ τε καὶ ὅλοι οἱ μιρζάδες καὶ προεστοὶ τῶν Νογάδων, ἐνώπιον τοῦ κριτοῦ, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ρηθέντος Ὀσμάν-πασᾶ, καὶ τοῦ τότε σερασκέρ σουλτάνου τοῦ Μπουτζακίου Ἀζαμέτ Γκιρέη, ἔκλεξαν οἱ Τατάροι γέροντάς τινας ἐξ αὐτῶν ὅπου τοὺς ἔκριναν ἀξίους διὰ νὰ λαλήσωσι, οἱ δὲ λοιποὶ ὅλοι ἐστάθησαν

20 εἰς ἓνα μέρος προσμένοντες ἰδεῖν τὸ τέλος τῆς κρίσεως.

Ἐκ μέρους οὖν τῆς Μολδαβίας ἐδείχθησαν αἱ εἰρημέναι ἀποδείξεις καὶ τὰ χοτζέτια καὶ οἱ ὁμολογίαι μὲ τὰ ὅποια διεκρίνοντο ὅλα αὐτά, καὶ ἐρωτώμενοι περὶ τούτων οἱ ἐκλελεγμένοι ἐκεῖνοι Τατάροι, μὲ ὅλον ὅπου ὅλοι ἐνόμιζαν πῶς θέλουν ἀρνηθῆ τὰ ἔργα των, ἐκεῖνοι ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ

25 τῆς ἀποκρίσεώς των δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἀρνηθοῦν τὴν ἀλήθειαν, οὐσαν πρόδηλον, ἀλλὰ προσῆπτον ἄλλας ψευδεῖς συκοφαντίας καὶ λόγους ἀναπο ἢ δείκτους εἰς τοὺς Μπουγδάνους, τὰ ὅποια μὴ δυνάμενοι νὰ βεβαιώ- 834 σουσιν, ἔμεινεν ἡ περὶ ἐκείνων κρίσις ἀτελής, καὶ μὲ θυμὸν κατὰ τοῦ κριτοῦ καὶ κατὰ τῶν ἐπιστατούντων ἐσκορπίσθησαν οἱ μιρζάδες ἀπὸ τὸ Βεν-

30 δέρι. Καὶ συναθροισθέντες πλησίον τοῦ σερασκέρη σουλτάνου καὶ μὴ ὄντος τοῦ χάνη ἐκεῖ, ἐπειδὴ διέβη εἰς τὸ Κρίμι, ἔλαβον ἄρξια ἐναντία τῷ Γρηγορίῳ βόδα καὶ τῇ Μολδαβίᾳ καὶ ἔτρεξάν τινες ἐξ αὐτῶν εἰς Κων-

σταντινούπολιν. Περὶ οὗ μανθάνοντας ὁ Γρηγόριος βόδας, ἔλαβε καὶ αὐ-

35 τὸς ἄρξια καὶ ἀναφοράς παρὰ τοῦ Ὀσμάν-πασᾶ καὶ παρὰ τοῦ ρηθέντος μουβελᾶ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὡς ἔτρεξε, καὶ τὰ ἐπρόφθασαν εἰς εἰς τὴν Πόλιν, φανερώνοντας τὴν ἀπίθειαν τῶν Τατάρων καὶ τὴν φθορὰν ὅπου μελετῶσι νὰ προξενήσωσι εἰς τὴν τσάραν αὐτήν. Καὶ οὕτω, δίδον-

40 τας ἐκεῖνοι τὰς ἐδικὰς των ψευδεῖς ἀναφοράς εἰς τὸν ἐπίτροπον τῆς βασιλείας Ἰμπραχίμ-πασάν, ὡς φρόνιμος ἐκεῖνος, ἐσυλλογίσθη νουνεχῶς

45 καὶ ἐπαράβαλε τὰς ἀναφοράς καὶ τῶν δύο μερῶν, καὶ στοχαζόμενος καὶ τὰ ἄλλα σενέτια καὶ ἀποδείξεις τοῦ Γρηγορίου βόδα, ἐπεκρότησε συνέλευ-

σιν τοῦ τε μουμφτῆ καὶ τῶν καζασκέρηδων καὶ τῶν λοιπῶν μεγιστάνων τῆς Πόρτας, παρόντων καὶ αὐτῶν τῶν ἐναγόντων μιρζάδων καὶ τῶν καπι-

κεχαγιάδων τοῦ Γρηγορίου βόδα, καὶ ἐθεώρησαν τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἐφά-

νησαν δίκαια καὶ εὐλογα τὰ σενέτια τῆς Μολδαβίας. Ὅθεν καὶ ἐπεκυρώ-

θησαν καὶ παρὰ τοῦ ἰδίου μουμφτῆ καὶ τῶν καζασκέρηδων.

de veste despre aceste străduințe ale tătarilor, se îngrijea cu ochi neadormiți de chivernisirea treburilor sale, cu toate că avea potrivit și vrăjmaș un han. Și măcar că Grigorie vodă avea despre toate aceste neînțelegeri zapise iscălite de tătari și hogeturi care întăreau zapisele și mărturiile făcute de Mengli Gherei hanul din porunca împărătească, totuși împărăția, în urma stăruințelor celor multe ale hanului și ale mîrzacilor, a trimis firman lui Sirche Osman-pașa, care se afla la Bender, și a orînduit și mumbașir un capugi-bașa, care să vină împreună cu un muvela, adică revizuitor al judecării, ca să revizuiască judecata dintre nogai și Grigorie vodă și să raporteze împărăției despre tot ce vor afla. 5 10

Deci a numit și Grigorie vodă vechili din partea sa pe marele ușier Grigorașcu și pe încă doi boieri pămînteni, anume pe Cocuranu pitarul și pe Ianacuță, al doilea vistier, și i-a trimis la Bender. Acolo, mergînd în fața judecătorului și ei și toți mîrzacii și căpeteniile nogailor și fiind de față și zisul Osman-pașa și Azamet Gherei, seraschier-sultanul de atunci în Bugeac, tătarii au ales cîțiva bătrîni dintre ei, pe care i-au socotit vrednici să vorbească, iar toți ceilalți au stat deoparte, așteptînd să vadă sfîrșitul judecării. 15 20

Așadar, din partea Moldovei s-au arătat acele dovezi, hogeturile și zapisele, prin care se lămureau toate acestea. Aleșii tătarilor, fiind întrebați despre acestea, nu au putut să le tăgăduiască, căci adevărul era vădit, cu toate că toți credeau că ei vor tăgădui. În schimb însă, ei au adus alte 25 834 învinuiri mincinoase și nedovedite împotriva moldovenilor. Neputînd dovedi însă aceste învinuiri, nu s-a putut da hotărîrea cu privire la ele, din care pricină mîrzacii au plecat din Bender mînioși împotriva judecătorului și a mumbașirilor. După aceea, adunîndu-se din nou înaintea seraschier-sultanului (hanul nu mai era acolo, căci plecase în Crimeea), au luat arzuri împotriva lui Grigorie vodă și împotriva Moldovei și au pornit degrabă cîțiva dintre ei la Constantinopol. 30

Grigorie vodă, prinzînd de veste, a luat și el arzuri și rapoarte de la Osman-pașa și de la zisul muvela, despre felul cum au decurs lucrurile și le-a trimis la Constantinopol, arătînd nesupunerea tătarilor și stricăciunile pe care au de gînd să le pricinuească țării. Ibrahim-pașa, marele vizir al împărăției, primind jalbele mincinoase ale tătarilor, ca un înțelept ce era, a judecat cuminte, a comparat jalbele celor două părți, a cercetat și celelalte sineturi și dovezi aduse de Grigorie vodă și ținînd sfat cu muftiul, cu cazaschierii și cu ceilalți înalți demnitari ai Porții, de față cu mîrzacii, care se jeluiau, și cu capuchehaiele lui Grigorie vodă, au cercetat pricina. Găsindu-se drepte și cu bun temei sineturile Moldovei, au fost întărite și de însuși muftiul și de cazaschieri. 35 40 45

Διὰ δὲ τοὺς παλαιοὺς δαβάδες ὅπου ἔκαμναν οἱ Τατάροι ἔτι ἀπὸ τὸν
 καιρὸν τοῦ γέροντος Καντεμίρ βόδα καὶ ἐζητοῦσαν δι' αὐτοὺς νὰ γίνῃ σλί-
 μι εἰς τὴν τσάραν, ἀποφεύγοντες τὸ τοιοῦτον οἱ καπικεχαγιάδες τοῦ Γρη-
 γορίου βόδα, ὡς πολλὰ ἐπιζήμιον καὶ ἐπικίνδυνον, ἀπεφάσισεν ὁ ἐπίτρο-
 5 πος τῆς βασιλείας νὰ δοθῇ μία ποσότης ἄσπρων εἰς τοὺς Τατάρους καὶ
 νὰ λάβουν ἱμπρὰν καὶ νὰ γίνῃ τέλειος ἐξισασμὸς, καὶ νὰ παύσῃ κάθε
 διαφορὰ εἰς τὸ ἐξῆς ἀναμεταξὺ Τατάρων καὶ Πογδάνων. Καὶ ἔτσι μὲ τὴν
 10 προσταγὴν καὶ μὲ τὴν μεσολάβησιν τοῦ ἑπιτρόπου καὶ μὲ τὴν παρακί-
 νησιν τῶν λοιπῶν μεγιστάνων, καλοθελητῶν τοῦ Γρηγορίου βόδα, ἐδέχθη-
 σαν οἱ καπικεχαγιάδες του νὰ δώσωσι τριάντα χιλιάδες γρόσια. Καὶ διο-
 ρισθεὶς ὁ Κριμλῆς Μεχμέδ-ἐφέντης, πρώην Κάλατα μουλασῆς, ἔκαμε τὸν
 ἐξισασμὸν αὐτὸν μὲ χοτζέτι, διαλαμβάνον καὶ ἐπιβεβαίουν καὶ τὰ λοιπὰ
 15 συνέτια ὅπου εἶχε κατορθώσει ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὸν καιρὸν τοῦ
 Μεγκλῆ Γκιρέη χάνη. Τὸ ὅποῖον χοτζέτι ἐστάλη ἐδῶ μὲ τὴν ἐπιβεβαίω-
 σιν τοῦ μουφτῆ καὶ τῶν δύο καζασκέρηδων, ἔχον καὶ ὅλους τοὺς παρευ-
 ρεθέντας μεγιστᾶνας τῆς Πόρτας μάρτυρας, καὶ ἐχάρη κατὰ πολλὰ ὁ Γρη-
 γόριος βόδας ὁμοῦ μὲ τοὺς ἄρχοντάς του, ἕνα μὲν πῶς ἐλευθερώθη ὁ τό-
 20 πος καὶ ἔμεινεν ὡς πρότερον, καὶ ἄλλο πῶς ἔπαυσε κάθε ἀγωγὴ καὶ δα-
 βὰς τῶν Τατάρων. Καὶ ἀκολούθως ἦλθε προσταγὴ καὶ εἰς τὸν ρηθέντα
 μουβελὰν καὶ μουμπασίρην διὰ νὰ σηκωθῶσιν ἀπὸ τὸ Βενδέρι. Οἵτινες
 διέβησαν ἀπ' ἐδῶ ἀπὸ τὸ Γιάσι, καὶ τοὺς ἐδέχθη ὁ Γρηγόριος βόδας μὲ
 τιμὴν καὶ περιποίησιν, φιλεύοντάς τους μεγαλοπρεπῶς καὶ εἰς τὰ σπί-
 25 τια τῆς Φρουμόσας, καὶ ἔτσι ἀπῆλθον εὐχαριστημένοι.

Ὁ χάνης ὅμως μανθάνοντας τὴν σύμβασιν ταύτην καὶ ὅτι ὁ Γρηγό-
 25 ριος βόδας ἐπιβεβαίωσεν ὅλα τὰ ἐγγραφά του, ἀγανάκτησε κατὰ τῶν Τα-
 τάρων, ἀδημονῶντας καὶ εἰς τὴν Πόρταν, μὲ ὅλον ὅπου ὁ Γρηγόριος βό-
 δας ἔστειλεν εὐθύς ἄρχοντάς του καὶ πρὸς αὐτὸν μὲ ἱκανὰ δῶρα διὰ νὰ
 τὸν ἐξιλεώσῃ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν εὐνοιάν του.

Ἡ δὲ βασιλεία, ἀποδεξαμένη τὴν τοιαύτην καλὴν ἐπιμέλειαν τοῦ
 30 Γρηγορίου βόδα, ὅπου ἔδειξε διὰ τὴν δεφένδευσιν τῆς τσάρας καὶ τοῦ ὑπη-
 κού, πρὸς πληροφορίαν καὶ παραμυθίαν του ἔστειλεν αὐτῷ βασιλικὸν
 φερμάνι ἐπαινετικόν, τοῦ ὁποῖου ἡ μετάφρασις εἶναι αὕτη.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΦΕΡΜΑΝΙΟΥ

Ἐκλεκτὲ ἐν τοῖς χριστιανοῖς ἡγεμόσι, στῦλε τῶν μεγιστάνων τοῦ
 35 γένους τῶν πιστευόντων τῷ Ἰησοῦ, αὐθέντα τῆς Μολδαβίας Γρηγόρη
 βοε ἡ βόδα, εἶη τὸ τέλος σου εὐτυχές.

Φθάνοντας πρὸς σε αὐτὸ τὸ ὑψηλὸν καὶ βασιλικὸν μας φερμάνι, ἤ-
 40 ξευρε ὅτι ὄντας ἐσὺ εὐθύτατος καὶ πιστός καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἄξιος,
 ἐφάνη ἡ ἐπιμέλεια καὶ φροντίς σου διὰ τὴν ὑπεράσπισιν καὶ δεφένδευσιν
 τῆς Μολδαβίας μετὰ τσαούτης ζέσεως, καὶ ἐγνωρίσθη καὶ τώρα ἐξ αἰτίας
 τῶν μιρζάδων Τατάρων ὅπου ἦλθον ἐδῶ εἰς τὴν βασιλικὴν καὶ εὐτυχεστά-
 45 τὴν Πόρταν τῆς βασιλείας μας καὶ ἐπροσκλαύθησαν τόσον διὰ τὸ σύνο-
 ρον ὅσον καὶ διὰ τὰ ἄσπρα ἐκεῖνα ὅπου ἐζήτουν καὶ ἔδωκάν τινα σύγχυσιν
 εἰς τὰς ὑποθέσεις σου. Ὅμως κατὰ τὴν εὐθύτητα καὶ τὸ δίκαιόν σου, μὲ

836

Cît despre vechile davale ale tătarilor, pe care le aveau încă din vremea bătrînului Cantemir vodă și cereau să cadă la înțelegere cu țara, capuchehaiele lui Grigorie vodă se fereau, socotind că acest lucru este vătămător și primejdios. Marele vizir al împărăției însă a hotărît să se dea tătarilor o sumă de bani, să se ia ibră și să se facă deplină achitare, pentru ca să lipsească în viitor orice fel de neînțelegere între tătari și moldoveni. Și astfel, după porunca și mijlocirea marelui vizir și din îndemnul celorlalți înalți demnitari, care erau binevoitori pentru Grigorie vodă, capuchehaiele lui au primit să dea 30 000 de lei. Atunci a fost orînduit Mehmed-efendi crîmleanul, fost Galata-molasi, să facă hoget pentru această achitare. Hogetul cuprindea și întărea și celelalte sineturi obținute de Grigorie vodă în vremea hanului Mengli Gherei. Acest hoget a fost trimis aici, purtînd întărirea muftiului și a celor doi cazaschieri și avînd ca martori pe toți înalții dregători ai Porții, care au fost de față la judecată. Grigorie vodă și boierii s-au bucurat foarte mult, întii pentru că țara s-a liberat și a rămas ca și mai înainte, și al doilea pentru că a încetat orice judecată și dava cu tătarii.

După aceea a venit poruncă către zisul muvela și mumbașir să plece din Bender. Trecînd prin Iași, ei au fost primiți de Grigorie vodă cu cinste și grijă și ospătați în chip măreț în casele de la Frumoasa, și așa au plecat mulțumiți.

Hanul însă, aflînd de această învoială și că Grigorie vodă își întărise toate actele, s-a mîniat împotriva tătarilor și a fost nemulțumit și de Poartă, cu toate că Grigorie vodă trimisese îndată la el cîțiva boieri cu multe daruri ca să-l îmbuneze și să-i cîștige bunăvoința.

Împărăția a recunoscut sîrguința cu care Grigorie vodă a lucrat pentru ocrotirea țării și a raialei și, ca să-i aducă acest lucru la cunoștință și să-l mîngîie, i-a trimis un firman împărătesc de laudă, a cărui tălmăcire este următoarea :

TĂLMĂCIREA FIRMANULUI

Alesule între domnii creștini, stîlp al frunțașilor neamului celor care cred în Iisus, domn al Moldovei, Grigorie vodă, fie-ți sfîrșitul fericit.

Prin acest înalt împărătesc firman al nostru ți se face cunoscut că s-a văzut că ești drept și credincios și în tot chipul vrednic și că ai arătat multă căldură, sîrguință și grijă în apărarea și ocrotirea Moldovei. Acest lucru s-a văzut și acum cînd au venit tătarii mîrzaci aici la preafelicita Poartă a împărăției noastre și s-au plîns atît pentru hotar, cît și pentru banii pe care-i cereau și au pricinuit oarecare tulburare în treburile tale.

τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, τώρα ὄλα ἐκεῖνα συνεκλείσθησαν καὶ ἤλθαν εἰς ἀγαθὴν ἔκβασιν, καὶ κατὰ τὸ ἰλάμι τοῦ τιμιωτάτου ἡμετέρου βεζίρη Σιρκέ Ὅσμάν-πασᾶ, τὸν ὁποῖον ἡ θεία μεγαλειότης νὰ δίδῃ μακροζωΐαν, ἔγινε καὶ χοτζέτι παρὰ τοῦ κριτοῦ τοῦ βασιλικοῦ ἡμῶν διβανίου.

5 Διὰ τοῦτο λοιπόν, κατὰ τὴν φύσιν σου τὴν ὀρθὴν καὶ ἀληθινὴν, καθὼς ἐγνωρίσθη ἡ ἀξίότης σου μέχρι τοῦδε, μὲ τὴν ὁποῖαν ἐφέρθης διὰ τὴν δεφένδευσιν καὶ ὑπεράσπισιν τῶν συνόρων τῆς Μολδαβίας καὶ τῶν πτωχῶν ὑπηκόων καὶ ἐγκατοίκων τῆς τσάρας, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ δεφενδεύης καὶ νὰ ἐξουσιάζῃς τὰ σύνορα τῆς ἐπαρχίας ταύτης, βάλλοντας
10 μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ προθυμίαν, καθὼς εὐέλπιδες εἴμεθα, διὰ νὰ μὴν ἀφήσης νὰ ἀνακατώνωνται ἄλλοι ἐναντίον τῆς προσταγῆς μας εἰς τὴν αὐθεντίαν σου, ἢ νὰ σὲ ἀδικήσωσι.

Περὶ δὲ τῆς διαφορᾶς τῶν Τατάρων ὁπού, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, συνεκλείσθη καὶ ἐτελειώθη, νὰ μὴν ἔχῃς καμίαν ἐννοίαν, καὶ μὲ τὸν τρόπον ὁπού ἕως τώρα ἐκυβέρνησες, μὲ τὸν αὐτὸν νὰ ἐπιμελήσῃς καὶ εἰς τὸ
15 ἐξῆς εἰς ὄλας τὰς χρεῖας τῆς τσάρας, περιθάλλοντας καὶ κυβερνῶντας ὄλους αὐτοὺς ὁπού ἐδόθησαν εἰς λογαριασμόν σου μὲ καλὴν οἰκονομίαν καὶ καθὼς πρέπει, φροντίζοντας ἢ τὴν καλὴν κατάστασιν καὶ διεξαγωγὴν αὐτῶν. 837

Τοιοῦτοτρόπως νὰ φέρεσαι λοιπόν καὶ νὰ μὴ διαλείπῃς νὰ μᾶς δηλοποιῆς περὶ πάντων ἐκείνων ὁπού λογιᾶσης χρειώδη καὶ ἄξια εἰδήσεως.
20 Οὕτως ἤξευρε καὶ πίστευε τῷ βασιλικῷ ἡμῶν σημείῳ.

Τοῦτο τὸ φερμάνι ἔγινεν αἴτιον χαρᾶς εἰς ὄλην τὴν τσάραν ὅτι δὲν ἦτον ὀλίγον πρᾶγμα νὰ παραβλεφθῆ ἡ αἴτησις τοῦ χάνη, ἐξ ἧς ἤθελαν προξενηθῆ μεγάλαι ζημίαι καὶ φθοραὶ εἰς τὴν τσάραν, περιεχομένης
25 γάλης ποσότητος εἰς τὰ κατὰστιχα τῶν Τατάρων, ἡ ὁποία νὰ πληρωθῆ ἀλλέως δὲν ἦτον δυνατὸν παρὰ μὲ αἰχμαλωσίαν τῆς τσάρας· ἢς τινος ἀγαθῆ τύχῃ ἔτυχεν ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ὅστις ἤξεύροντας τὴν τάξιν καὶ τοὺς κανόνας τῆς κρίσεως καὶ τὰς συνηθείας τοῦ βασιλικοῦ διβανίου, θεία βοήθεια ὑπερίσχυσε καὶ ἐδεφένδευσε τὴν ἐπαρχίαν ἀπὸ τοιοῦτον κίνδυνον.
30 Καὶ ἐξεπίτηδες ἔστειλεν ἴσα τοῦ φερμανίου τούτου εἰς ὄλας τὰς ἄκρας τῆς ἐπαρχίας καὶ ἐδηλοποιήθη τοῖς πᾶσι ἡ λύτρωσις τῆς τσάρας, ἐπειδὴ πολλοὶ ἐχθροὶ τοῦ τε ἡγεμόνος καὶ τοῦ τόπου ἐπρόσμεναν ἄλλην ἔκβασιν τοῦ πράγματος, κατὰ τὴν αἴτησιν δηλαδὴ τοῦ χάνη, πρὸς πᾶσιν καὶ μαζιλειάν τοῦ Γρηγορίου βόδα, περὶ ἧς ἐπάσχισε μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν ὁ
35 χάνης, ὅμως δὲν κατώρθωσε τίποτε, ὄντος τοῦ Θεοῦ βοηθοῦ καὶ ἀντιλήπτορος τοῦ τε αὐθέντου καὶ τῆς τσάρας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΚΕΥΩΡΙΑΣ ΟΠΟΥ ΕΚΑΜΕΝ Ο ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ
ΚΩΣΤΑΚΗΣ ΣΤΟΛΝΙΚΟΣ, ΑΠΑΘΗΣΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΛΟΙΠΟΥΣ
ΑΡΧΟΝΤΑΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ
40 ΚΑΙΡΟΝ ΤΗΣ ΤΟΙΑΥΤΗΣ ΣΥΓΧΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΤΑΤΑΡΩΝ

Οὗτος ὁ Γεωργάκης Κωστάκης στόλνικος, υἱὸς τοῦ Λούπουλου βορνίκου, ἔχοντας παντοτεινὴν κορεσπονδέντσιαν μὲ μερικὸς μιρζάδες, καὶ μάλιστα ἢ μὲ τοὺς οἰκοῦντας εἰς τοῦ Ὁρουμπέτογλου τὸ μέρος, ἄρχισε νὰ
838 ἀκούῃ πῶς οἱ μιρζάδες ἐκεῖνοι καυχῶνται καὶ φημίζουσι τοιοῦτους λό-

Dar toate acele treburi s-au îndeplinit cu mila lui Dumnezeu și au luat bun sfârșit, așa cum se cuvenea, respectându-se dreptul tău. După ilamul preacinstului nostru vizir Sirche Osman-pașa, căruia Dumnezeu să-i dăruiască ani îndelungați, s-a făcut și hoget de către judecătorul divanului nostru împărătesc.

Drept aceea, cu firea ta dreaptă și deschisă și cu destoinicia ta încercată, care s-a văzut și în ocrotirea și apărarea hotarelor Moldovei și a săracelor raiale și locuitori ai țării, să ocrotești și de acum înainte și să stăpânești hotarele acestei provincii. Nădărdum că, lucrând cu mare sîrguință și rîvnă, nu vei îngădui nimănui să te nedreptățească sau să se amestece în treburile tale și împotriva poruncii noastre.

Cît despre neînțelegerea cu tătarii, care, precum am spus mai sus, s-a îndeplinit și a luat sfârșit, să nu ai nici o grijă, și așa cum ai cîrmuit pînă acum, tot așa să te îngrijești și de aci înainte de toate nevoile țării, ocrotind și chivernisind pe toți acei care au fost dați pe seama ta cu bună oblăduire și după cum se cuvine, nevoindu-te || pentru buna lor stare și ocîrmuire.

Deci așa să te porți și să nu încetezi de a ne înștiința despre toate acele treburi pe care le vei socoti trebuincioase și vrednice de înștiințare. Așa să știi și să te încrezi în semnul nostru împărătesc.

Acest firman a pricinuit mare bucurie în toată țara, căci nu era lucru mic să se nesocotesacă cererea hanului, care ar fi pricinuit mari pagube și stricăciuni țării, căci tătarii cereau, după catastihul lor, o sumă foarte mare, care nu s-ar fi putut plăti altfel decît cu robirea țării. Din fericire însă, țara a avut un domn care știa rînduiala și regulile judecății și obiceiurile divanului împărătesc, așa încît cu ajutorul lui Dumnezeu a biruit și a scăpat țara de o asemenea primejdie. Domnul a trimis dinadins copii de pe acest firman în toate părțile țării și a adus la cunoștința tuturor scăparea țării, căci mulți dușmani ai domnului și ai țării se așteptau ca lucrurile să aibă alt sfârșit, să iasă adică după dorința hanului și să pricinuiască căderea și mazilirea lui Grigorie vodă. Pentru acest lucru hanul s-a străduit cu multă grijă, dar n-a izbutit nimic, deoarece Dumnezeu a ajutat și l-a ocrotit atît pe domn, cît și țara.

DESPRE UNELTIRILE LUI IORDACHI COSTACHI STOLNICUL, CARE A ÎNȘELAT ȘI PE CEIALȚI BOIERI, ȘI DESPRE MOARTEA LUI ÎN TIMPUL TULBURĂRILOR PRICINUITE DE TĂTARI

Acest Iordachi Costachi stolnicul, fiul vornicului Lupu, avînd legătură neîntreruptă cu cîțiva mîrzaci și mai cu seamă || cu aceia care locuiesc în părțile tătarilor din neamul Orumbetoglu, a aflat că acei mîrzaci se lăudau

γους ὅτι δηλαδὴ ὁ Κωνσταντῖν βόδας Δουκουλέτσης δίδει ἑκατὸν πουγγία ἄσπρα τῷ χάνη καὶ ὑπόσχεται νὰ ἐνεργήσῃ καὶ τὰ θελήματα τοῦ χάνη καὶ τῶν Τατάρων, καὶ διὰ τοῦτο ὁ χάνης τὸν ἐβεβαίωσε νὰ τὸν κατορθώσῃ νὰ τὸν δοθῇ ἢ αὐθεντία τῆς Μολδαβίας, μαζιλεύοντας τὸν Γρηγόριον βόδαν. Ἄλλοι δὲ ἐφήμιζον περὶ τοῦ Γρηγορίου βόδα ὅτι εἶναι μαζίλης καὶ ὄλα αὐτὰ τὰ ψεύματα ὁ ρηθεις Γεωργάκης στόλνικος, διατρίβοντας τότε εἰς τὸ Μικλέσι εἰς τὸ σπίτι του, τὰ ἐφανέρωσε τῷ Κωνσταντῖνῳ Κωστάκη χατμάνῳ, ὁ ὁποῖος τὰ ἐκοινολόγησε εἰς ἄλλους ἄρχοντας, τῷ Γεωργάκῃ Καντακουζηνῷ σπαθάρη καὶ τῷ Παλάδῃ βορνίκῳ καὶ ἄλλοις οἰκείοις αὐτῶν. Οἱ ὁποῖοι ἄρχοντες βλέποντες τὰ πράγματα συγκεχυμένα παρὰ τῶν Τατάρων καὶ τὸν χάνην ἐναντίον τοῦ Γρηγορίου βόδα, ἐννοιάσθησαν διὰ τὸν Κωνσταντῖν βόδαν Δουκουλέτσην, μήπως καὶ λάβῃ τὴν αὐθεντίαν, ὄντας κακῆς γνώμης, καὶ ὠλίσθησαν εἰς λάθος κρύπτοντες τὴν εἶδησιν ταύτην ἀπὸ τὸν αὐθέντην. Καὶ συμβουλευόμενοι ἀναμεταξύ των, ἐπρόσπεσαν αὐτοὶ μὲ γράμματα εἰς τὸν χάνην, ὑποσχόμενοι νὰ δώσωσιν αὐτοὶ τὰ ἑκατὸν πουγγία, ἐκεῖνα ὅπου τὸν ἔταξεν ὁ Δουκουλέτσης, καὶ πρὸς τούτοις νὰ δώσωσι καὶ τοῖς Τατάροις τὸν τόπον ἐκεῖνον τῶν δύο ὄρων, μάλιστα καὶ περισσότερον, ἀρχόμενοι ἀπὸ τὸν Προῦτον ποταμὸν ἕως εἰς τὸν Ἴστρον, καὶ δέκα πουγγία ἄσπρα τῷ Ἰσοῦφ μιρζᾷ διὰ νὰ εἶναι βοηθός τους, ὄντας ἐπισημότερος ἐν τοῖς μιρζάδες καὶ εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ χάνου, μόνον νὰ μὴ γίνῃ αὐθέντης ὁ ρηθεις Κωνσταντῖν βόδας, ἀλλὰ νὰ κατορθώσῃ ὁ χάνης διὰ νὰ ἐκλέξωσιν αὐτοὶ ἕνα ἀπὸ ἀναμεταξύ τους αὐθέντην τους. Ὅμως, ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, ὅτι ὁ Γρηγόριος βόδας, αἰσθόμενος τὰς ἐπιβουλὰς αὐτῶν ἔκ τινος Τατάρου τοῦ Ἰσοῦφ μιρζᾶ, ἢ Τανακάῃ ὀνόματι, εὐθὺς ἔστειλε νὰ πιάσουν τὸν Γεωργάκην στόλνικον καὶ τὸν Γαβριήλ Κωστάκην, μέγαν παχάρνικον, καὶ τὸν Παλάδην βορνικον, ὁμοῦ μὲ τὸν υἱὸν του Θεόδωρον. Ἐδῶ δὲ εἰς τὸ Γιάσι ἔπεμψε τὴν νύκτα καὶ ἐπίασαν τὸν Κωνσταντῖνον Κωστάκην χάτμανον καὶ τὸν ἔβαλεν εἰς καλὴν φύλαξιν μέσα εἰς τὴν κούρτην. Καὶ ἐν τοσοῦτῳ οἱ ἀπεσταλμένοι ἐπίασαν τὸν Γεωργάκην στόλνικον καὶ τοὺς λοιποὺς ἔξω ἀπὸ τὸν Γαβριήλ παχάρνικον, ὅπου ἐπρόλαβε καὶ ἔφυγεν ὁμοῦ μὲ τὸν ἀδελφὸν του Βασιλάκην καὶ μὲ τὸν Σκαρλατάκην, ἀδελφὸν τοῦ Γεωργάκῃ στολνίκου, εἰς τοὺς Τατάρους. Καὶ οἱ μὲν δύο αὐτοὶ οἱ νεώτεροι ἔμειναν κοντὰ εἰς τὸν σουλτάνον, ὁ δὲ Γαβριήλ ἔτρεξεν εἰς τὸν χάνην διὰ νὰ διαβάλῃ τὸν Γρηγόριον βόδα καὶ νὰ ἐνεργήσῃ ἐκεῖνα ὅπου ἐσύντυχαν καὶ ἐμηνύθησαν μὲ τὸν Ἰσοῦφ μιρζάν. Τῇ αὐτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὅπου ἐφυλάκωσαν τὸν χάτμανον Κωνσταντῖνον Κωστάκην, ὄντας ὁμογνώμων εἰς τὴν ἐπιβουλήν καὶ συμβουλήν αὐτῶν καὶ ὁ Γεωργάκῃ Καντακουζηνός, μέγας σπαθάρης, μὲ ὄλον ὅπου ἐμελετοῦσε νὰ τὸν κάμῃ καὶ συμπέθερον ὁ Γρηγόριος βόδας, ἦλθεν εἰς τὸν Γρηγόριον βόδαν καὶ ἐπρόσπεσε λέγοντας τὸ ἥμαρτον καὶ ὁμολογῶντας ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι πταιστής ὡς καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ἐφανέρωσε τὰ πάντα πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν, καὶ τὸν ἑαυτὸν του πταιστήτην, ἐπειδὴ περὶ ἐκεῖνου δὲν εἶχεν ὁ αὐθέντης καμίαν εἶδησιν παρὰ τοῦ ρηθέντος Τατάρου, καὶ τὸν ἐλογίαζεν ὄλως ἐδικόν του καὶ πιστόν. Εὐθὺς ὁμοῦ ἔλαβε τὴν συγχώρησιν τῆς ζωῆς του καὶ ἔμεινεν ἐλεύθερος.

Οἱ δὲ ἀπεσταλμένοι αὐθεντικοὶ ἄνθρωποι, ἀποκομίζοντες τοὺς ἄλλους ἄρχοντας ὅσους ἐπίασαν, ἔφεραν σιδηροδέσιμον καὶ τὸν Γεωργά-

și răspîndeau zvonul cum că Constantin vodă Duculeț dădea o sută de pungi hanului, făgăduind să îndeplinească și cererile tătarilor și ale hanului și că hanul, în schimb, îl încredința că va izbuti să i se dea domnia Moldovei și să fie mazilit Grigorie vodă, iar alții răspîndeau zvonul că Grigorie vodă ar fi mazil. Zisul Iordachi stolnicul, care se afla pe atunci la casa sa de la Miclești, a spus toate aceste minciuni lui Constantin Costachi hatmanul, care la rîndul său le-a făcut cunoscute și altor boieri, și anume lui Iordachi Cantacuzino spătarul, lui Paladi vornicul și altor prieteni de-ai lor. Acești boieri, văzînd că tătarii tulbură lucrurile și că hanul este împotriva lui Grigorie vodă, erau îngrijorați ca nu cumva să ia domnia Constantin vodă Duculeț, care era om rău din fire. Ei au făcut însă greșala de a ascunde domnului această știre, dar după ce s-au sfătuit între ei s-au rugat hanului prin scrisori, făgăduindu-i să dea ei cele o sută de pungi pe care i le promisese Duculeț și, pe lîngă aceasta, să dea și tătarilor acel loc lat cale de două ceasuri, ba chiar și mai mult, începînd de la Prut și pînă la Dunăre; mai făgăduiau și zece pungi lui Iuzuf mîrza ca să le fie de ajutor, căci el era cel mai însemnat printre mîrzaci și se bucura de bunăvoința hanului, ca să nu fie numit domn zisul Constantin vodă, ci să izbuțească hanul ca ei să aleagă domn pe unul dintre boieri. Dacă Dumnezeu însă nu pune temelie, în zadar se ostenesc ziditorii, căci Grigorie vodă, afind de uneltirile lor de la un tatar al lui Iusuf mîrza, || anume Tanacai, a trimis îndată să prindă pe Iordachi stolnicul, pe Gavriil Costachi, mare paharnic, și pe Paladi vornicul împreună cu fiul lui Teodor, iar aici în Iași a trimis noaptea de a prins pe Constantin Costachi hatmanul și l-a ținut la curte cu pază bună. Între timp, oamenii trimiși de domn au prins pe Iordachi stolnicul și pe ceilalți, afară de Gavriil paharnicul, care a apucat să fugă la tătari împreună cu fratele său Vasilachi și cu Scarlatachi, fratele stolnicului Iordachi. Acești doi boieri mai tineri au rămas lîngă sultan, iar Gavriil s-a repezit pînă la han ca să pîrască pe Grigorie vodă și să pună la cale planurile lor asupra cărora s-au înțeles prin mijlocirea lui Iusuf mîrza. În ziua cînd au pus în închisoare pe Constantin Costachi hatmanul, marele spătar Iordachi Cantacuzino, care era părtaș la această uneltire, deși Grigorie vodă se gîndea să se încuscrească cu el, a venit la domn și, cerînd iertare, a mărturisit că și el e vinovat ca și ceilalți și a destăinuit totul lui Grigorie vodă, precum și vina sa, căci domnul nu aflase nimic de la zisul tatar despre vinovăția lui și îl socotea ca omul lui de încredere, totuși l-a iertat îndată și l-a lăsat liber.

Iar oamenii trimiși de domn au adus pe boierii pe care i-au prins, printre care era legat în lanțuri și Iordachi stolnicul. Acesta fusese și mai

- κην στόλνικον, ὁ ὁποῖος ὄντας καὶ πρότερον πταιστίης καὶ χαΐνης, ὡς ἀνωτέρω ἐδηλώθη εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἄδιλ Γκιρέη σουλτάνου, καὶ μετὰ ταῦτα φιλοδωρημένος καὶ ἐλεημένος παρὰ τοῦ αὐθέντου μὲ τελείαν ἀμνηστίαν, ὡς πάντῃ ἀχάριστος καὶ δεδοκιμασμένος ἐπίβουλος, || κατεδικάσθη 840
- 5 εἰς θάνατον καὶ δικαίως ἀπεκεφαλίσθη ἄνευ ἀναβολῆς ἔξωθεν τῆς κούρτης. Ἐκείνη δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐπρόσταξεν ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ ἔφεραν ἔμπροσθέν του καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Κωστάκην χάτμανον, παρόντων τοῦ τε μητροπολίτου κύρ Ἀντωνίου καὶ τοῦ αὐθεντικοῦ πνευματικοῦ μητροπολίτου Σίδης κύρ Νικηφόρου, καὶ ἐπιτιμῶντας αὐτὸν διὰ τὴν τοσαύτην
- 10 ἀχαριστίαν ὅπου ἔδειξεν, ὄντας εἰς τοιαύτην ἀξίαν καὶ ἔλεος, διὰ μεσολαβήσεως τῶν ρηθέντων ἀρχιερέων, ἐφέρθη μὲ οἶκτον μέγαν καὶ ἔλεος ὁ αὐθέντης πρὸς αὐτόν, καὶ παίρνοντές τον οἱ δύο ἀρχιερεῖς οὗτοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐβεβαίωσε μεθ' ὄρκου εὐαγγελικοῦ νὰ φυλάττη εἰς τὸ ἐξῆς πίστιν εἰλικρινῆ καὶ ἄδολον ἀγάπην πρὸς τὸν αὐθέντην καὶ εὐεργέτην του,
- 15 καὶ δι' ἐγγύης τῶν ρηθέντων δύο ἀρχιερέων, ἔλαβε τελείαν συγχώρησιν καὶ κάθε ἐλευθερίαν, καὶ ἀκολουθῶς ἐπέτυχον συγγνώμης καὶ οἱ ὁπαδοὶ αὐτοῦ, καὶ μόνος ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, πρὸς σωφρονισμόν καὶ τῶν λοιπῶν, ἐπαιδεύθη μὲ κεφαλικὴν παιδείαν, ἀπολαμβάνοντας ἄξια ὧν ἔπραξε.
- Ἄπεκατέστησε δὲ ὁ αὐθέντης τὸν Σάνδουλον Στούρτζαν χάτμανον,
- 20 ὡσάν ὅπου ἐφάνη πιστός, καὶ μέγαν βιστιάρην τὸν γαμβρὸν ἐκείνου Ἀνδρέαν Ρωσσέτον κλουτσιάρην, ὁμοίως καὶ μέγαν βόρνικον, ἀντὶ τοῦ Παλάδη, τὸν Κωνσταντῖνον Ρωσσέτον, ἀντὶ δὲ τοῦ εἰς τὴν Ἐπάνω Τσάραν βορνίκου τὸν Ἰωάννην Νικούλτσαν, κάμνοντας καὶ τὸν Κωνστάκην Ράζον μέγαν μάνον ἀντὶ τοῦ Θεοδώρου Παλάδη, καὶ μέγαν παχάρνικον τὸν
- 25 Γεωργάκη Ρωσσέτον. Διὰ δὲ τοὺς φυγάδες ὅπου ἔφυγαν εἰς τὸν σερασκέρ σουλτάνον καὶ εἰς τὸν χάνην, ἴσχυσεν ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ διὰ μέσου τῆς Πόρτας καὶ μὲ ἄλλα μέσα καὶ τοὺς ἔστειλεν αὐτὸς ὁ ἴδιος χάνης μὲ καπίκουλον ἐδικόν του, μεσιτεύοντας ὑπὲρ μόνης τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας μήτε τοὺς ἔφερε ὀμπρὸς του, ἀλλ' ἀφοῦ ἐστά-
- 30 θησαν ἱκανὸν || καιρὸν εἰς τὴν φυλακὴν, τὸν μὲν παχάρνικον Γαβριήλ ἔδωκεν εἰς λογαριασμόν τοῦ ἀδελφοῦ του Κωνσταντῖνου, τοὺς δὲ λοιποὺς δύο νεωτέρους, Βασιλάκην τε καὶ Σκαρλατάκην, εἰς λογαριασμόν τοῦ Κωνσταντῖνου Ὑψηλάντη, πρώην χατμάνου, οἵτινες μὲ καιρὸν ἐπέτυχον ἐλέους πάντες μετὰ παντελοῦς ἀμνηστίας, καὶ ἐπροβιβάσθη ὁ Κωνσταντῖνος
- 35 Κωστάκης χάτμανος εἰς τὴν μεγάλην λογοθεσίαν, τὸν Γεωργάκην δὲ Καντακουζηνὸν σπαθάρην, ἀγκαλὰ τὸν ἄφησεν ὁ αὐθέντης καιρὸν τινα μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἀρχοντίαν του, μὴ θέλοντας νὰ τὸν λυπήσῃ ἀσθενοῦντα θανατηφόρως. Ἀφοῦ ὅμως ἀνέλαβε τὴν ὑγείαν του διαλύσας ὁ Γρηγόριος βόδας τὸν ἀρραβῶνα ὅπου εἶχε γίνει τοῦ υἱοῦ του Σκαρλάτου μπεζαδὲ
- 40 μετὰ τῆς θυγατρὸς ἐκείνου Σάφτας, ὡς ἀνάξιον τῆς τοιαύτης συγγενείας καὶ ἐλέους, τὸν ἔξωσε καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχοντίαν, προστάζοντάς τον νὰ πηγαίνῃ νὰ καθήσῃ εἰς τὸ σπίτι του, ἀντ' ἐκείνου δὲ ἀπεκατέστησε μέγαν σπαθάρην τὸν Κωστάκην Ράζον.

înainte vinovat și hain (precum am arătat mai sus cînd am vorbit de Adăl Gherei sultanul ¹), iar domnul îl miluise atunci și îl iertase pe deplin. Acum
 840 însă, ca nerecunoscător fără seamăn și ca hain dovedit, || a fost osîndit la moarte și pe drept cuvînt i s-a tăiat capul fără zăbavă, în fața curții. 5
 În aceeași zi, Grigorie vodă a poruncit de au adus înaintea lui și pe Constantin Costachi hatmanul, fiind de față atît mitropolitul chir Antonie, cît și mitropolitul de Sidis, chir Nichifor, duhovnicul domnesc. După ce domnul l-a certat pentru nerecunoștința cea mare pe care a arătat-o, cu toate că se bucurase de atîta cinste și milă, în urma mijlocirii zișilor arhieriei s-a 10 purtat iarăși cu mare îndurare față de el. Și, luîndu-l cei doi arhieriei în biserică, el a jurat pe evanghelie că va păzi în viitor credință neprefăcută și dragoste curată față de domnul și binefăcătorul său și, cu chezășia zișilor arhieriei, a dobîndit deplină iertare și libertate. Pe urmă au dobîndit iertare 15 și părtașii lui. Numai fiul pierzaniei, ca să fie pildă pentru ceilalți, a fost pedepsit cu moartea, primind răsplata faptelor sale.

Domnul a făcut hatman pe Sandu Sturza, deoarece s-a arătat credincios, iar mare vistier a numit pe ginerele acestuia, Andrei Rusăt clucerul. 20 Pe Constantin Rusăt l-a făcut mare vornic, în locul lui Paladi, pe Ioan Neculce în locul vornicului de Țara de Sus, pe Costachi Razu mare ban, în locul lui Teodor Paladi și pe Iordachi Rusăt mare paharnic. Cît despre boierii care fugiseră la seraschier-sultan și la han, Grigorie vodă a izbutit 25 cu ajutorul Porții și prin alte mijloace să-i fie trimiși de însuși hanul cu un capi-cul, care a cerut numai să le fie cruțată viața. Grigorie vodă nici
 841 nu i-a adus înaintea lui, ci după ce i-a ținut destul || timp în închisoare, 30 pe paharnicul Gavriil l-a dat în seama fratelui său Constantin, iar pe ceilalți doi mai tineri, pe Vasilachi și pe Scarlatachi, i-a dat în seama lui Constantin Ipsilanti, fost hatman; toți aceștia, după cîtva timp, au fost miluiți și cu totul iertați. Constantin Costachi hatmanul a fost înaintat 35 la marea logofeție, iar Iordachi Cantacuzino spătarul a fost lăsat de domn un timp oarecare în boieria lui, nevrînd să-l supere, deoarece era bolnav de moarte. După ce însă s-a însănătoșit, Grigorie vodă a stricat logodna dintre fiul său Scarlat beizadea și fiica acestuia Safta, socotindu-l nevrednic 40 de o asemenea rudenie și milă; totodată, l-a mazilit din boierie și i-a poruncit să meargă să stea acasă la el, iar în locul lui a făcut mare spătar pe Costachi Razu.

¹ Iordachi stolnicul a plecat atunci din Moldova și s-a dus la tătarii răzvrățiți, alăturîndu-se lui Adăl Gherei și făcînd multe uneltiri împotriva lui Grigore vodă.

ΜΑΖΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΧΗΜ-ΠΑΣΑ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΗ ΤΟΥ ΤΟΠΑΛ ΟΣΜΑΝ-ΠΑΣΑ

Ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει, συμβαίνοντας διαφοραὶ μεταξύ τοῦ Ἰμπραχῆμ-πασᾶ βεζίρη καὶ τοῦ ἀρχιευνούχου, ὅστις ἦτον παλαιὸς ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ σουλτάν Ἀχμέτη, καὶ ὄντας ἄνθρωπος φρόνιμος καὶ πολύπειρος τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, εἶχε προχωρήσει εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ βασιλέως, οὗ ἔνεκα φθονῶντας αὐτῷ ὁ βεζίρης, μὲ ὄλον ὁποῦ διὰ παρακινήσεως ἐκείνου ἠξιώθη τῆς ἐπιτροπικῆς ἀξίας, τὸν διέβαλε πρὸς τὸν βασιλέα καὶ λέγων πολλὰ κατ' ἐκείνου, κατέπεισε τὴν βασιλείαν του νὰ ἐξορισθῇ ὁ ἀρχιευνούχος, (καθὼς ἔκαμε καὶ τὸν Τζανούμ Χότζαν πρὸ ὀλίγου καὶ τὸν ἔξωσε ἐξορίζοντάς τον), καὶ εὐθὺς ἐπρόσταξε καὶ ἠτοιμάσθη καὶ κάτεργον διὰ τὴν ἐξορίαν του, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ βεζίρη ἐπῆγε καὶ ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ Βυζαντίου ἔτοιμον. Ἐν τοσοῦτῳ ὅμως, παίρνοντας εἶδησιν ὁ ἀρχιευνούχος, εἰσηλθεν εἰς τὸν βασιλέα καὶ κατάρθωσε μὲ τὴν σύνεσίν του ὅχι μόνον νὰ μὴν ἐξορισθῇ, ἀλλ' ἔτι καὶ τὴν ἔξωσιν καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ κατέργου καὶ ἐξορίαν εἰς Κρήτην τοῦ ἐπιτρόπου Ἰμπραχῆμ-πασᾶ Κα || μπακουλάκη, καὶ εὐθὺς ἔγινε καϊμακάμης- 842 πασᾶς ὁ Σαχίν Μεχμέδ-ἀγάς ὁποῦ ἦτον γενιτσερ-ἀγασῆς, ἡ δὲ ἐπιτροπικὴ σφραγὶς ἐστάλθη εἰς τὸν Τοπάλ Ὀσμάν-πασάν ὁποῦ ἦτον εἰς τὸ Βιδί- 20 νί. Ὅστις κινῶντας ἐκεῖθεν, εὐθέως ἐπῆγεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν καὶ εἰσηλθεν μετὰ τιμῆς καὶ παρρησίας μεγάλης.

Ὁ ὁποῖος βεζίρης, ἀγκαλὰ πρὸς τοὺς μεγιστάνους καὶ προεστοὺς δὲν ἐφάνη μὲ ἀγάπην, πρὸς τὸν λαὸν ὅμως ἐδείκνυε δικαιοσύνην, καὶ εἰς τὸν καιρὸν του οὐδεὶς τῶν προεστῶν ἠδύνατο νὰ ἐνοχλήσῃ τινὰ τῶν μικροτέρων, μάλιστα καὶ περὶ τῶν πρὸς τροφήν ἀναγκαίων ἔκαμε διαταγὴν καλὴν, καὶ ἔγινεν εὐθηνία ὄντα πρότερον ὅλα ἀκριβότερα.

Οὗτος ὁ βεζίρης, ὄντας παλαιὸς φίλος τοῦ Νικολάου βοεβόδα καὶ ἀγαπῶντας καὶ τὸν Κωνσταντῖνον βόδαν ὡς ἀνάστημά του, ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν τῆς αὐθεντίας του τὴν ἀπέδιδεν εἰς τὸ ἄρξι του, ἔχοντας καὶ τινὰ ἐχθραν πρὸς τὸν Μιχάλ βόδαν ἀπὸ τὸν καιρὸν ὁποῦ ἦτον εἰς τὸ Βιδί- 30 νί, καὶ ἀποφασίζοντας νὰ δώσῃ πάλιν τὴν αὐθεντίαν τῆς Βλαχίας τῷ Κωνσταντῖνῳ βόδα, ἔδειξε πολλὴν ἡμερότητα εἰς τοὺς καπικεχαγιάδες τοῦ Μιχάλ βόδα, οἵτινες ὄντες ἐννοιασμένοι διὰ τὴν γνωστὴν ἀγάπην ὁποῦ εἶχεν ὁ Ὀσμάν-πασᾶς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Νικολάη βόδα, καὶ μάλιστα εἰς τὸν Κων- 35 σταντῖνον βόδαν, ἐζήτησαν νὰ κάμουν ἀνανέωσιν τῆς αὐθεντίας, μουκαρέρι λεγομένην τῇ ὀθωμανικῇ διαλέκτῳ, τῷ Μιχαήλ βόδα, τὸ ὁποῖον πρᾶγμα ἐδέχθη ὁ βεζίρης μὲ σκοπὸν τοιοῦτον πῶς μὲ πρόσχημα μουκαρερίου νὰ κάμῃ τὴν ἔξωσιν τοῦ Μιχαήλ βόδα, καθὼς καὶ ἔκαμε. Καὶ διὰ νὰ ἔβγουν ἀπὸ κάθε ὑποψίαν, ὁ τε Μιχαήλ βόδας καὶ οἱ καπικεχαγιάδες του, 40 ἔστειλε καβάδι μὲ φερμάνι μουκαρερίου μὲ ἀγάν καὶ ἐδῶ εἰς τὸν Γρηγό-

MAZILIREA LUI IBRAHIM-PAȘA ȘI VIZIRATUL LUI TOPAL-PAȘA

Pe atunci s-au ivit la Constantinopol neînțelegeri între marele vizir Ibrahim-pașa și marele eunuc. Acesta, fiind vechi în slujbă, încă din timpul sultanului Ahmed, și fiind om înțelept și cu mare deprindere în treburile politice, câștigase bunăvoința sultanului. Din această pricină, marele vizir îl pizmuia, cu toate că din îndemnul eunucului el ajunsese la vizirat, și l-a pîrît la sultan, aducîndu-i multe învinuiri. El a convins pe sultan să surghiunească pe marele eunuc (precum făcuse și cu Gianîm Hogeza cu puțin înainte, pe care îl mazilise și îl surghiunise) și îndată a poruncit să se pregătească o catargă ca să-l ducă în surghiun. După porunca marelui vizir, catarga s-a dus și s-a oprit în fața Bizanțului, gata de plecare. Între timp însă, marele eunuc, prinzînd de veste, a intrat la sultan și a izbutit cu istețimea sa nu numai să nu fie surghiunit el, ci dimpotrivă, să fie mazilit și surghiunit la Creta, chiar cu aceeași catargă, marele vizir Ibrahim-pașa ||
842 Cabaculac¹. Atunci a fost numit caimacam-pașa Sahim Mehmed-aga, care era ienicer-agasi, iar pecetea marelui vizir a fost trimisă lui Topal Osman-pașa, care se afla la Vidin și care, pornind de acolo, s-a dus de-a dreptul la Constantinopol, unde a intrat cu mare cinste și alai. 20

Acest mare vizir, cu toate că nu s-a purtat cu dragoste față de înalții dregători și față de cei de frunte, cu poporul însă s-a purtat cu dreptate și în timpul lui nimeni dintre cei de vază nu putea să supere pe vreunul dintre cei de jos. Și în privința celor trebuincioase pentru hrană, el a luat măsuri bune și s-a făcut ieftinătate, pe cînd mai înainte toate erau mai scumpe. 25

Acest mare vizir, fiind vechi prieten cu Nicolae vodă și avînd dragoste și pentru Constantin vodă, socotindu-l ciracul său, deoarece începutul domniei acestuia îl atribuia arzului său, și pe lîngă aceasta avînd și dușmănie față de Mihai vodă de cînd era la Vidin, a hotărît să dea iarăși domnia Țării Românești lui Constantin vodă. Totuși, marele vizir a arătat mare blîndețe față de capuchehaiele lui Mihai vodă, care, fiind îngrijorate din pricina dragostei lui Osman-pașa pentru casa lui Nicolae vodă, și mai cu seamă pentru Constantin vodă, au cerut reînnoirea domniei lui Mihai vodă, ceea ce pe turcește se numește mucarer. Marele vizir a primit să facă reînnoire, avînd de gînd, sub pretext de mucarer, să-i trimită mazilirea, precum a și făcut. Și ca să nu aibă nici o bănuială, nici Mihai vodă și nici capuchehaiele lui, a trimis cu un agă caftan și firman de mucarer și 40

¹ Ibrahim-pașa Cabaculac a fost mazilit la 11 septembrie 1731, vezi Hammer, *op. cit.*, vol. VII, p. 623. Acest mare vizir a ocupat viziratul de la 22 ianuarie pînă la 11 septembrie 1731.

ριον βόδαν. Ἐφοῦ ὅμως ἔδωκε βασιλικὸν ὄρισμὸν ἀνανεωτικὸν τῆς αὐθεντίας τοῦ Μιχαὴλ βόδα τῷ διωρισμένῳ εἰς τοῦτο βασιλικῷ ἀγᾶ, τὸν ἐπρόσταξεν νὰ ὑπάγῃ || πρὸς αὐτὸν νὰ τὸν ἀποχαιρετήσῃ τὴν ὥραν ὅπου ἦτον 843
 νὰ κινήσῃ, καὶ τότε τὸν ἔδωκε μυστικῶς καὶ ἕτερον βασιλικὸν ὄρισμὸν
 5 ἔξωστικὸν τοῦ Μιχαὴλ βόδα, προστάζοντας αὐτῷ σφοδρῶς νὰ μὴ καταλάβουν κατὰ τινα τρόπον τὸ τοιοῦτον οἱ ἄνθρωποι τοῦ Μιχαὴλ βόδα, ἢ ἄλλος τινάς, ἀλλ' ἐκεῖθεν νὰ κινήσῃ κατ' εὐθειαν. Ὁ ὁποῖος ἀγάς, πλησιάζοντας εἰς τὸ Βουκουρέστι, ἀγκαλὰ καὶ ὁ Μιχαὴλ βοεβόδας ὅλον ἦτο ἐννοιασμένος διὰ ἔξωσιν, ὅμως κατὰ τὰς εἰδήσεις ὅπου εἶχεν ἀπὸ τοὺς
 10 ἐν βασιλευούσῃ καπικεχαγιαδες του καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἄρχοντάς του, ὅπου ἔστειλεν εἰς προϋπάντησιν τούτου τοῦ ἀγᾶ, ἐβγήκε καὶ ὁ Μιχαὴλ βόδας μὲ ὄλην τὴν ἀρχοντολογίαν καὶ μεγάλην παράταξιν ἔμπροσθεν τοῦ καβαδίου καὶ ἐπιστρέφοντες μὲ τὴν αὐτὴν παράταξιν εἰς τὴν κούρτην, ὅταν ἐπρόσμενε νὰ ἀναγνωσθῇ ὁ ἀνανεωτικὸς τῆς αὐθεντίας του βασιλι-
 15 κὸς ὄρισμός, ἔβγαλεν ὁ ἀγᾶς καὶ ἔδωκε τῷ διβάν-ἐφεντησῇ αὐτοῦ τὸ φερμάνι τῆς ἐξώσεως τοῦ Μιχαὴλ βόδα, καὶ τὸ ἀνέγνωσε, καὶ οὕτως μαζιλευομένου τοῦ Μιχαὴλ βόδα, ἡ αὐθεντία τῆς Βλαχίας ἐδόθη τῷ Κωνσταντίνῳ βόδα, υἱῷ τοῦ Νικολάου βόδα, ὅστις ἔστειλεν ἐκ μέρους του ἐπίτροπον εἰς τὸ Βουκουρέστι, προτοῦ νὰ ἐνδυθῇ μὲ καβάδι, τὸν Μιχαλάκη
 20 Ρωσσέτον, μέγαν ποστέλνικὸν του, ὁ ὁποῖος, εὐρίσκοντας καιρὸν, ἐξεδικήθη διὰ ὅλα ὅπου ἔκαμεν ἐκείνους ἐν τῇ ἐξώσει τοῦ Κωνσταντίνου βόδα ὁ Παναγιώτης, μέγας ἀρμάσης, σταλθεὶς τότε ἐκ μέρους τοῦ Μιχαὴλ βόδα.

Ἐπερχομένου λοιπὸν τοῦ Μιχαὴλ βόδα εἰς Κωνσταντινούπολιν
 25 ἦλθεν ὁ Κωνσταντῖνος βόδας εἰς τὸ Βουκουρέστι, καὶ ἄνευ ἄργητας ἔστειλεν ἐκ μέρους του ἕναν ἄρχοντα, τὸν Κωνσταντῖνον Τσουκὴν, μέγαν παχάρνικον, ἐδῶ εἰς τὸν Γρηγόριον βοεβόδαν μὲ δηλοποίησιν τοῦ ἐρχομοῦ του εἰς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ θρόνον του, τὸν ὁποῖον ἄρχοντα, δεξιούμενος ὁ Γρηγόριος βόδας μετὰ τῆς ἀνηκούσης τιμῆς, μετ' οὐ πολὺ ἔστει-
 30 λε καὶ ὁ Γρηγόριος βόδας ἐκ μέρους του τὸν Κωνσταντῖνον || Ὑψηλάντην 844
 χάτμανον, πρὸς ὃν ἔδειξεν ἀμοιβαίως ὁ Κωνσταντῖνος βόδας κάθε δεξιῶσιν καὶ τιμὴν καὶ περιποίησιν, ἀνθούσης μεταξὺ τῶν αὐθεντῶν τούτων μετὰ τοῦ συγγενικοῦ συνδέσμου καὶ μεγάλης συμνοίας καὶ ἀγάπης, διὰ τὴν ὁποίαν ἐπαρακίνησε καὶ ἐμεσολάβησεν ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ ἔλαβεν
 35 ὁ Κωνσταντῖνος βόδας εἰς σύζυγόν του τὴν Αἰκατερίναν, θυγατέρα τοῦ μεγάλου βορνίκου Κωνσταντίνου Ρωσσέτου. Καὶ οὕτως, ὄντας κεκλημένος εἰς τοὺς γάμους καὶ ὁ Γρηγόριος βόδας, ἔστειλεν ἐκ μέρους του τὸν Κωνσταντῖνον Κωστάκη, μέγαν λογοθέτην, εἰς τὸν ὁποῖον μεγάλην τιμὴν καὶ περιποίησιν ἔδειξεν ὁ Κωνσταντῖνος βόδας ἐν τῇ γαμηλίῳ αὐτοῦ
 40 χαρῶ, ἥτις ἔγινε μετ' αὐθεντικῆς παρρησίας καὶ λαμπρότητος, στεφανοῦντος καὶ εὐλογοῦντος αὐτοὺς τοῦ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας κύρ Στεφάνου.

lui Grigorie vodă. Dar, după ce marele vizir a dat orînduitului agă porunca împărătească pentru reînnoirea domniei lui Mihai vodă, i-a poruncit să meargă || la el să-și ia rămas bun în clipa cînd va porni. Atunci i-a dat în taină un alt firman împărătesc pentru mazilirea lui Mihai vodă și poruncă strașnică să bage bine de seamă ca nu cumva să simtă ceva oamenii lui Mihai vodă sau altcineva și i-a spus să pornească de acolo direct spre Țara Românească. Cu toate că Mihai vodă era mereu îngrijorat și se temea de mazilire, totuși a dat crezare știrilor pe care le avea de la capuchehaiele sale din Constantinopol și de la boierii pe care îi trimisese întru întîmpinarea agăi și cînd aga se apropiase de București, a ieșit și el cu toată boierimea și cu mare alai înaintea caftanului. Și, întorcîndu-se cu același alai la curte, cînd aștepta să se citească porunca împărătească de reînnoire a domniei sale, aga a scos și a dat lui divan-efendisi să citească firmanul de mazilire, și așa a fost mazilit Mihai vodă¹ și s-a dat domnia Țării Românești lui Constantin vodă, fiul lui Nicolae vodă. Constantin vodă, înainte de a îmbrăca caftanul, a trimis la București caimacam pe marele său postelnic Mihalachi Rusăt. Acesta, găsind prilej, s-a răzbunat pentru cîte făcuse mai înainte marele armaș Panaghioti, trimis din partea lui Mihai vodă cu prilejul mazilirii lui Constantin vodă.

Deci, după plecarea lui Mihai vodă la Constantinopol², a venit la București Constantin vodă, care fără întîrziere a trimis aici la Grigorie vodă pe boierul său marele paharnic Constantin Ciuchi, ca să-l înștiințeze de venirea sa în scaunul din București. Grigorie vodă a primit cu cinstea cuvenită pe acest boier și după puțin timp a trimis și el pe Constantin || Ipsilanti hatmanul, pe care de asemenea și Constantin vodă l-a primit cu mare cinste și cu deosebită grijă, căci între acești domni era, pe lîngă legătura de rudenie, și mare înțelegere și dragoste. Îndemnat de dragostea aceasta, Grigorie vodă a mijlocit și a luat Constantin vodă de soție pe Ecaterina, fiica marelui vornic Constantin Rusăt. Fiind poftit la nuntă, Grigorie vodă a trimis din partea sa pe marele logofăt Constantin Costachi, pe care Constantin vodă l-a primit cu mare cinste la nunta sa, făcută cu alai și strălucire domnească, cununia fiind binecuvîntată de mitropolitul Ungrovlahiei chir Ștefan.

¹ Mihai vodă a fost mazilit la 15 octombrie 1731, cînd a primit domnia Constantin Mavrocordat, vezi *Însemnări la biografia lui Constantin Mavrocordat*, în Const. Daponte, *op. cit.*, I, p. 348. În tabelele cronologice publicate de Aurelian Sacerdoțeanu, de Const. C. Giurescu și Ionașcu amintite mai sus, găsim cu privire la data începerii celei de-a doua domnii a lui Constantin Mavrocordat, la primul și la ultimul data de 13 octombrie, iar la al doilea 24 octombrie 1731.

² La sosirea sa la Constantinopol, Mihai Racoviță a fost închis la închisoarea Edicule, deoarece datora 300 de pungi pentru haraci, vezi Const. Daponte, *op. cit.*, I, p. 349.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΞΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΟΣΜΑΝ-ΠΑΣΑ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΗΣ
ΤΟΥ ΑΛΗ-ΠΑΣΑ ΧΕΚΙΜΖΑΔΕ

Ἐν δὲ τῇ βασιλεύσει ὁ βεζίρης Τοπάλ Ὁσμάν-πασάς, φερόμενος ἀ-
πηνῶς πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Πόρτας καὶ ὄντας αἰμοβόρος, ἔκοπτε
5 καὶ ἔκρεμοῦσε τοὺς ἀνθρώπους διὰ παραμικρὰν αἰτίαν, καθὼς καὶ ἐν ἀρχῇ
τῆς ἐπιτροπικῆς του ἀπεκεφάλισε τὸν Βενδούραν, δραγουμάνον τοῦ
βασιλικοῦ στόλου, παροξυνθεὶς ὑπὸ τῆς παρὰ τοῦ καπετάν-πασᾶ μεσιτείας
περὶ αὐτοῦ, καὶ ἔξωσε καὶ αὐτὸν τῆς ἀξίας ἐξορίζοντάς τον. Φερόμενος
οὖν ὅλως μετὰ τῆς αὐτῆς σκληρότητος, ἔμισήθη παρὰ πάντων. Φθονῶν
10 τε τῷ ἀρχιευνούχῳ καὶ ἐπιμελούμενος νὰ τὸν κρημνίσῃ, ἐξώσθη ἐκεῖνος
καὶ διωρίσθη εἰς τὸ Ἴζρούμι πασάς, κάμνοντας ὁ βασιλεὺς καϊμακάμ-πασάν
τὸν Ἴζέτ-μπέην Ἀλῆ-ἐφένδην δεφτερδάρην, ἣ δὲ ἐπιτροπικὴ σφραγίδα
ἐστάλθη τῷ Ἀλῆ-πασᾶ Χεκίμζαδέ, εὕρισκομένῳ εἰς τὸ Τεβρίζι κατὰ τῶν
Περσῶν, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς βασιλεύουσαν, καὶ ἐν διαστήματι δύο ἡμηνῶν 845
15 ἔφθασεν ὁ βεζίρης Ἀλῆ-πασάς εἰς τὴν Πόλιν, εἰσελθὼν μετὰ τῆς συνή-
θους τιμῆς καὶ δόξης, ὁ δὲ καϊμακάμης, δεφτερδάρ Ἀλῆ-πασάς ἐδιορίσθη
πασάς εἰς τὸ Ρεβάνι καὶ ἐστάλθη ἐκεῖ.

Ἐν ταῖς ἡμέραις τούτου τοῦ ἐπιτρόπου ὑπερμάχησεν ὁ Μιχὰλ βό-
δας νὰ λάβῃ τὴν αὐθεντίαν τῆς Βλαχίας διὰ μέσου τοῦ Ἰσμαήλ-ἀγᾶ, γε-
20 νιτσέρ-ἀγασῆ, ὅστις ἐγένεν μετὰ τὸν Σαχὶν Μεχμέδ-πασάν, καὶ δι' αὐτὴν
τὴν αἰτίαν, ἐβγαίνοντας ἀπὸ πολλὰ ἄσπρα ὁ Κωνσταντῖνος βόδας, ἀφοῦ
ἐνεδυνάμωσε τὰ καθ' ἑαυτὸν, ἐστοχάσθη πὼς συμφέρει αὐτῷ νὰ ἐξορισθῇ
ὁ Μιχαὴλ βόδας διὰ νὰ ἡσυχάσῃ. Γνωρίζοντας ὅμως ὅτι ἐκεῖνος μόνος
δὲν δύναται νὰ φέρῃ εἰς ἔκβασιν τὸ τοιοῦτον, κατὰ τὴν ἐνότητα ὅπου
25 εἶχον μετὰ τοῦ αὐθέντου τῆς Μολδοβίας Γρηγορίου βόδα, τὸν ἐπαρακά-
λεσε πολλὰ νὰ σταθοῦν ἀμφοτέρω οἱ αὐθένται νὰ τὸ κατορθώσωσι. Καὶ
ὄντας καὶ ὁ Γρηγόριος βόδας ἐγγιγμένος καὶ ἐξημιωμένος παρὰ τοῦ Μι-
χαὴλ βόδα, ἐδέχθη τὴν αἴτησιν τοῦ Κωνσταντίνου βόδα, ὅστις στέλλον-
τας καὶ τινὰς Βλάχους ἄρχοντας ἐκ τῶν ἐγκρίτων μὲ ἀρζιμαχζάρι εἰς τὴν
30 Πόρταν ἐναντίον τοῦ Μιχαὴλ βόδα, ἐστάθησαν καὶ οἱ δύο αὐθένται καὶ
ἐξώρισαν τὸν Μιχαὴλ βοεβόνδαν εἰς τὴν Μυτιλήνην κατὰ τὸ ἴσμι' ἔτος
ἀπὸ Ἀδάμ ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ.

Κατὰ δὲ τὸν Αὐγουστον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους, εὕρισκοντας εὐκαι-
ρίαν καὶ ἄδειαν ὁ Γρηγόριος βόδας, ἐστοχάσθη νὰ πληρώσῃ τὸν πόθον
35 ὅπου εἶχεν πρὸ πολλοῦ καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Νάμτσου

DESPRE MAZILIREA LUI OSMAN-PAȘA ȘI VIZIRATUL LUI ALI-PAȘA HECHIMZADE

Vizirul Topal Osman-pașa, purtându-se în capitală fără milă cu înalții demnitari ai Porții și fiind crunt din fire, tăia și spînzura lumea pentru cea mai mică pricină. Astfel, la începutul viziratului său a tăiat capul lui Ventura, dragomanul flotei împărătești, mîniindu-se pentru că mijlocise pentru el capudan-pașa ¹, iar pe acesta din urmă l-a mazilit și l-a surghiunit. Continuînd dar să se poarte cu aceeași cruzime, a atras dușmănia tuturor. Pizmuind pe marele eunuc și încercînd răsturnarea lui, a fost el însuși mazilit ² și numit pașă de Erzerum ³. Sultanul a numit atunci caimacam-pașa pe tefterdarul Izet-bei Ali-efendi, iar pecetea marelui vizirat a trimis-o lui Ali-pașa Hechimzade, care se afla pe atunci la Tibriz în expediția asupra perșilor, invitîndu-l să vină în capitală. După două || luni, marele vizir Ali-pașa a sosit la Constantinopol, unde a intrat cu obișnuita cinste și slavă, iar caimacamul Ali-pașa tefterdarul a fost numit pașă de Erevan ⁴ și a fost trimis acolo.

În zilele acestui vizir Ali-pașa, Mihai vodă s-a străduit să ia domnia Țării Românești prin mijlocirea lui Ismail-aga, ienicer-agasi, care s-a făcut ienicer-agasi după Sahim Mehmed-pașa. Din această pricină, Constantin vodă a cheltuit mulți bani și după ce și-a asigurat domnia s-a gîndit că ar fi în interesul său și va avea liniște dacă Mihai vodă va fi surghiunit. Știind însă că el singur nu poate duce la îndeplinire aceasta, s-a folosit de unirea ce era între el și Grigorie vodă, domnul Moldovei, și l-a rugat mult pe acesta să stăruie amîndoi domnii pentru izbutirea acestui lucru. Deoarece și Grigorie vodă era supărat pe Mihai vodă, căci fusese păgubit de acesta, a primit cererea lui Constantin vodă, așa că acesta din urmă a trimis la Poartă o seamă de boieri munteni de frunte ⁵ cu arzmașzar împotriva lui Mihai vodă. Amîndoi domnii au stăruit împreună și au izbutit surghiunirea lui Mihai vodă la Mitilene, în luna iunie a anului de la Adam 7240.

În luna august a aceluiași an, Grigorie vodă, găsind prilej și răgaz, s-a gîndit să-și aducă la îndeplinire dorința pe care o avea de mult, adică

¹ Atanasie Comnen Ipsilanti atribuie decapitarea lui Ventura intrigilor lui Constantin Mavrocordat, domnul Țării Românești, care îl ura din cauză că acesta era prieten cu Mihai vodă și îi acorda tot sprijinul său, *op. cit.*, p. 331 și 334. Ioan Neculce însă susține (p. 345) că vizirul Topal Osman-pașa a tăiat capul lui Ventura deoarece acesta înștiințase împărăția că vizirul avea de gînd să taie capul lui Mihai vodă.

² Mazilirea lui Topal Osman-pașa a avut loc la 13 martie 1732.

³ În textul grecesc este Izrum; credem că e vorba de Erzerum.

⁴ În textul grecesc avem Revani; credem că e vorba de Erevan.

⁵ În biografia lui Constantin Mavrocordat se precizează că s-au dus la Constantinopol 20 de boieri pămînteni și clerici, care, prin jalba dată, au reușit ca Mihai Racoviță să fie exilat la Mitilene, vezi Const. Daponte, *op. cit.*, I, p. 349.

νὰ προσκυνήση τὴν θαυματουργὴν εἰκόνα τῆς ἀειπαρθένου Θεοτόκου, εὕρισκομένην εἰς τὸ ρηθὲν μοναστήριον, καὶ νὰ εὐφρανθῇ τὴν θεάν καὶ τῶν ἄλλων μοναστηρίων ὅπου εἶναι εἰς τὰ βουνά, κτίσματα τῶν παλαιῶν αὐθεντῶν.

5 Καὶ τῇ θ' τοῦ Αὐγούστου ἐκινήθη ἀπὸ τὸ Γιάσιον, παραλαβὼν καὶ
 9 Αὐγούστου <1732> τὸν μητροπολίτην τῆς τσάρας κὺρ Ἀντώνιον καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας, ἔξω ἀπὸ δύο μόνους ἢ ὅπου ἄφησεν ἐπιτρόπους του εἰς τὸν θρόνον τὸν αὐθεντικὸν τοῦ Γιασίου. Καὶ πορευόμενος κατ' εὐθείαν εἰς τὸ ρηθὲν μοναστήριον τοῦ Νάμτσου, ἔβγαλαν τὴν εἰρημένην θαυματουργὴν εἰκόνα ἔξω,
 10 ἣτις μετὰ τὸν συνήθη ἁγιασμὸν ὅπου ἐτέλεσαν, ἔδειξεν ἰκανὰς θαυματουργίας.

Καὶ ἐκεῖθεν ἐκινήθη ὁ αὐθέντης καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸ μοναστήριον Σέκουλ λεγόμενον, κτίριον τοῦ Νίστωρ Οὐρέκι βορνίκου, καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, προσκυνήσας καὶ εἰς τὸ μοναστήρι τῆς Σλάτινας, κτίσμα τοῦ Ἀλεξάνδρου βόδα Λεπουσάνου, ἔμεινε τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ αὐθέντης εἰς τὸ οἶκον τοῦ Σερμπάνου Καντακουζηνοῦ καὶ τῇ ἐπαύριον ἔφθασεν εἰς τὸ παζάρι τῆς Σουτσάβας, καὶ πεζεύσας εἰς τὴν ἐκεῖσε παλαιὰν μητρόπολιν, εἰσῆλθε καὶ εἰς τὸ κάστρον τῆς Σουτσάβας καὶ εἶδε τὸν θρόνον καὶ οἶκημα τῶν παλαιῶν αὐθεντῶν, καὶ ἐκεῖθεν ἐπῆγεν εἰς τὸ μοναστήριον τῆς
 20 Δραγομίρνας, κτισμένον παρὰ τοῦ Κρίμκα μητροπολίτου καὶ τοῦ γένους αὐτοῦ τῶν Μοβιλέστηδων, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ προφήτου Ἑλίου, εὕρισκόμενον πλησίον τῆς Σουτσάβας, καὶ ἐκεῖθεν γυρίζοντας, ἦλθε καὶ προσεκύνησε καὶ εἰς τὸ μοναστήριον Πόμπρατα, κτισμένον παρὰ τοῦ Πιέτρου βόδα Ράρες, ἀπ' ὅπου ἐγύρισεν ἐν εἰρήνῃ εἰς
 25 τὸν θρόνον του, κάμνοντας πᾶσαν τὴν περιήγησιν ταύτην εἰς ἑννέα ἡμέρας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΥΘΕΝΤΩΝ,
 ΤΟΥ ΜΕΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΒΟΔΑ ΕΙΣ ΒΛΑΧΙΑΝ,
 ΤΟΥ ΔΕ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ ΒΟΔΑ ΕΙΣ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ

30 Τῷ δὲ ἑβδόμῳ χρόνῳ τῆς αὐθεντίας τοῦ Γρηγορίου βόδα εἰς τὴν Μολδοβίαν, ἐπιτροπεύοντος τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ Χεκμιζαδέ, ἐκ βασιλικῆς βουλῆς καὶ θελήσεως, δίχα εἰδήσεως οὐδετέρου τῶν αὐθεντῶν, ἐγινε μετάθεσις καὶ εἰς τοὺς δύο αὐθέντας. Καὶ τῷ μὲν Γρηγορίῳ βόδα ἐδόθη ὁ θρόνος

să meargă la mănăstirea Neamțu să se închine acolo la icoana cea făcătoare de minuni a Maicii Domnului, aflată în zisa mănăstire, iar apoi să viziteze și să admire și celelalte mănăstiri, zidite în munți în vechime de ceilalți domni.

Deci la 9 august a pornit din Iași, luînd cu el și pe mitropolitul țării 5
846 chir Antonie, precum și pe toți boierii, în afară de doi, || pe care i-a lăsat 9 August
<1732> ca locțiitori în scaunul domnesc din Iași. Și mergînd de-a dreptul la mănăstirea Neamțu, a fost scoasă afară sus-amintita icoană făcătoare de minuni, care, după obișnuita sfeștanie, a făcut destule minuni. 10

De acolo domnul a pornit și s-a dus la mănăstirea Secul, ctitoria vornicului Nestor Ureche. În aceeași zi s-a închinat și la mănăstirea Slatina, ctitoria lui Alexandru vodă Lăpușneanu, și a rămas peste noapte în casa 15
lui Șerban Cantacuzino. În ziua următoare a sosit în târgul Suceava și a tras la vechea mitropolie de acolo; a intrat și în cetatea Suceava, unde a văzut scaunul și reședința vechilor domni. De acolo s-a dus la mănăstirea Dragomirna, zidită de mitropolitul Crimca și de familia Movileștilor, 20
și pe urmă la mănăstirea profetului Ilie, situată lângă Suceava. La întoarcerea sa de acolo a venit de s-a închinat și la mănăstirea Pobrata, zidită de Petru vodă Rareș, și apoi s-a înapoiat în pace în scaunul său, făcînd toată această preumblare în nouă zile. 25

MUTAREA LUI GRIGORIE VODĂ LA SCAUNUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI A LUI CONSTANTIN VODĂ LA SCAUNUL MOLDOVEI

În al șaptelea an al domniei lui Grigorie vodă în Moldova, pe cînd 30
era mare vizir Ali-pașa Hechimzade, din porunca și voința împărătească, fără știrea nici unuia dintre domni¹, s-a făcut mutarea lor², și anume

¹ Cronicarul se ferește să aducă critici protectorului său, Grigore vodă, dar lucrurile nu s-au petrecut așa cum arată; Grigore vodă a căutat din răspuțeri să ia scaunul Țării Românești. Istoricii greci At. Comnen și Ipsilanti spun că Grigore vodă, după ce a dat o însemnată sumă de bani marelui vizir Ali-pașa Hechimzade, a smuls de la Constantin Mavrocordat domnia Țării Românești (op. cit., p. 337). Iar în biografia lui Constantin Mavrocordat se spune că « oameni răi și lacomi » l-au îndemnat pe Grigore vodă să ia scaunul Țării Românești, deoarece această țară era mai bogată și el a reușit, în urma unor sume mari de bani promise, să obțină schimbarea domnilor, vezi Const. Daponte, op. cit., I, p. 350. Același lucru susține și doctorul Depasta, anume că niște « oameni răi și netrebniți » din anturajul lui Grigore Ghica vodă au reușit cu viclesug să-l convingă să se mute în Țara Românească, fiind mai bogată. Și astfel, după ce a cheltuit o mare sumă de bani, a izbutit să-și schimbe domnia. Constantin vodă Mavrocordat însă nu a arătat lui Grigore vodă nici o supărare cînd s-au întîlnit la Focșani, și tot acolo ei au hotărît împreună să ceară eliberarea lui Mihai Racoviță din exil, vezi ms. gr. 567, f. 13, și Const. Erbiceanu, op. cit., p. 307.

² Mutarea lor s-a făcut la 16 aprilie 1733, vezi Însemnări la biografia lui Const. Mavrocordat, în Const. Daponte, op. cit., I, p. 350.

τῆς Βλαχίας, τῷ δὲ Κωνσταντίνῳ βόδα ὁ τῆς Μπογδανίας. Περὶ οὗ, παίρνοντες ὁ Γρηγόριος βόδας εἶδῃσιν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του μεγάλου δραγουμάνου || προτοῦ νὰ φθάσῃ ὁ διωρισμένος βασιλικὸς καπιτσιλάρ- κε- 847
 χαγιασῆ με τὸ καβάδι, ἔστειλεν τὸν ἄγαν του Ἰωαννάκην, υἱὸν τοῦ Κων-
 5 σταντίνου χατμάνου, εἰς τὸ Βουκουρέστι ἐκ μέρους του, διορίζοντας καὶ
 ἄρχοντας ἐγκρίτους, ὅπου εὔρεν εὐλογον, με γράμματα διὰ νὰ εἶναι καϊ-
 μακάμηδες, καθὼς μετὰ ταῦτα ἦλθε καὶ ἐδῶ εἰς τὴν Μπογδανίαν ἐκ μέρους
 τοῦ Κωνσταντίνου βόδα ὁ ἄγας αὐτοῦ Ἰωαννάκης με γράμματα πρὸς τοὺς
 ἄρχοντας ὅπου ἔκρινεν εὐλογον καὶ ἐδιόρισε καϊμακάμηδες, κατόπι τοῦ
 10 ὁποίου ἔφθασε καὶ ὁ Ραμαδάνης σπαθάρης καϊμακάμης.

Ἄγκαλὰ ὁ Γρηγόριος βόδας με τὸ νὰ ἀργοπόρησαν οἱ ἐκ μέρους τοῦ
 Κωνσταντίνου βόδα, εἶχεν ἀποκαταστήσει καϊμακάμηδες ἐκ μέρους τοῦ
 Κωνσταντίνου βόδα τὸν Κωνσταντῖνον Κωστάκην, μέγαν λογοθέτην, καὶ
 τὸν Κωνσταντῖνον Ρωσσέτον, μέγαν βόρνικον, πενθερὸν τοῦ Κωνσταντί-
 15 νου βόδα, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπρόσθεσεν ὁ Κωνσταντῖνος βόδας διὰ τῶν
 γραμμάτων του καὶ τὸν Σάνδουλον Στούρζαν χάτμανον, καὶ τὸν Γεωργά-
 κην Καντακουζηνόν, μέγαν βόρνικον, καϊμακάμηδες.

Καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, ἐτοιμαζόμενος ὁ Γρηγόριος βόδας, ἐκίνησεν
 ἐντεῦθεν τῆ γγ'. Ἀπριλίου, προοδευόμενος ὑπὸ πάντων τῶν ἀρχόντων μι-
 20 κρῶν τε καὶ μεγάλων, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, με πολλὴν πάντων κατήφειαν
 καὶ δάκρυα διὰ τὴν στέρησιν τούτου τοῦ αὐθέντου, καθὼς εἶχαν καὶ δί-
 καιον, ἐπειδὴ ἡ αὐθεντία ἦτον εἰς καλὴν κατάστασιν ἀπὸ τῆς τοσοῦτων
 χρόνων αὐθεντίας του καὶ συνήθισε καὶ ἡ τσάρα τὸν αὐθέντην, καθὼς
 καὶ ὁ αὐθέντης ἐπληροφορήθη τὰς τάξεις καὶ συνηθείας τῆς τσάρας, καὶ
 25 ἔκυβέρνα πάντας με τὴν αὐτὴν δικαιοσύνην, καὶ εἰς τὸν καιρὸν του ἦτον
 αὐτάρκεια ὅλων τῶν πραγμάτων καὶ πραγματεία με καλὴν τιμὴν
 εἰς ὅλα.

Καὶ ἀκολουθῶντας τὰ κονάκιά του ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Σιρετίου, ἐπει-
 δὴ τῷ Κωνσταντίνῳ βόδα ἠτοιμάσθησαν ἀπὸ τὸ Μπουρλάδι, ἔφθασεν εἰς
 30 τὸ Φωξάνι, εἰσερχομένου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖσε καὶ τοῦ Κωνσταν-
 τίνου βόδα, καὶ περνῶντες ἀμφοτέρω οἱ αὐθένται || τὸ σύνορον, οἱ ἐκατέ- 848
 ρων τῶν μερῶν ἄρχοντες καὶ σλουζιτορέοι προῦπήντησαν ἕκαστοι εἰς τὸ
 σύνορον τὸν ἴδιον αὐθέντην τους, καὶ οἱ μὲν Βλάχοι προσετέθησαν τῷ
 Γρηγορίῳ βοεβόδα, οἱ δὲ Μολδοβάνοι τῷ Κωνσταντίνῳ βοεβόδα. Καὶ
 35 ἐκόνευσεν ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὸ προπατορικόν του μοναστήριον ἐπ'
 ὄνοματι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τιμώμενον εἰς τὸ πέραν Φωξάνι, ὁ δὲ Κων-
 σταντῖνος βόδας εἰς τὸ πατρικόν του μοναστήριον ἐπ' ὄνοματι τῆς Ὑπε-
 ραγίας Θεοτόκου τιμώμενον, εἰς τὸ ἐντεῦθεν μέρος.

Ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας συλλογιζόμενος ὅτι καὶ ἐκεῖνος ἦτον συνερ-
 40 γὸς τῇ ἐξορίᾳ τοῦ Μιχαὴλ βόδα εἰς τὴν Μυτιλήνην, ἐλυπήθη νὰ κάθηται
 ἐπὶ πλέον ἕνας γέρων αὐθέντης εἰς ἐξορίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἠτοίμασε μίαν
 ἀναφορὰν ἐκ μέρους αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Κωνσταντίνου βόδα περὶ τῆς κα-
 θόδου καὶ ἐλευθερίας τοῦ Μιχαὴλ βόδα, καὶ εἰς τὴν ἐν Φωξάνι ταύτην

lui Grigorie vodă i s-a dat scaunul Țării Românești, iar lui Constantin vodă cel al Moldovei. Grigorie vodă, primind această știre de la fratele 847 său, marele dragoman ¹, || înainte de sosirea împărătescului capugilar-chehaiasi cu caftanul, a trimis la București din partea sa pe aga sa Ianachi, 5 fiul lui Constantin hatmanul, orînduind cu scrisori pe boierii pe care i-a socotit mai potriviți ca să fie caimacami. De asemenea, din partea lui Constantin vodă a sosit mai pe urmă și aici în Moldova Ianachi, aga acestuia, cu scrisori către boierii pe care domnul a găsit cu cale să-i numească caimacami; iar după aceea a sosit și caimacamul Ramadan spătarul. 10

Deoarece Constantin vodă întârziase cu orînduirea lor, Grigorie vodă a numit drept caimacami ai lui Constantin vodă pe Constantin Costachi, mare logofăt, și pe Constantin Rusăt, mare vornic, socrul lui Constantin vodă ², la care a mai adăugat Constantin vodă prin scrisorile sale și pe 15 Sandul Sturdza hatmanul, precum și pe Gheorghe Cantacuzino, mare vornic.

Grigorie vodă, pregătindu-se în câteva zile, a pornit de aici la 23 aprilie 23 Aprilie fiind petrecut de toți boierii, mici și mari, precum și de întregul popor. 20 <1733> Toți erau tare mîhniți și cu lacrimi în ochi, din pricină că se despărteau de acest domn. Și aveau dreptate, căci țara era în bună stare în urma îndelungatei cîrmuirii a acestui domn și era deprinsă cu el, precum și Grigorie vodă învățase datinile și obiceiurile țării și îi cîrmuia pe toți cu aceeași dreptate. Pe timpul acestui domn era belșug în toate, iar măr- 25 furile aveau preț bun.

Grigorie vodă, urmîndu-și conacele din partea Siretului, căci în partea Bîrladului se pregătiseră conace pentru Constantin vodă, a sosit la Focșani, 30 unde a intrat în aceeași zi și Constantin vodă. Și trecînd cei doi domni || 348 hotarul, fiecare a fost întîmpinat de boierii și de slujitorii săi, adică muntelui s-au alăturat lui Grigorie vodă, iar moldovenii lui Constantin vodă. Grigorie vodă a poposit la mănăstirea strămoșească cu hramul Sf. Ioan, 35 aflată la Focșanii de dincolo, iar Constantin vodă la mănăstirea părintească cu hramul Maica Domnului, aflată în partea de dincoace a Focșanilor.

Grigorie vodă, gîndindu-se că și el pusese la cale surghiunirea lui Mihai vodă la Mitilene, îi părea rău că un domn bătrîn mai stătea în sur- 40 ghiun și a pregătit o jalbă ³ din partea sa și a lui Constantin vodă, prin care se cerea întoarcerea și liberarea lui Mihai vodă. La sfatul pe care

¹ E vorba de marele dragoman Alexandru Ghica.

² Constantin Mavrocordat s-a căsătorit la 14 noiembrie 1732, prin mijlocirea lui Grigore Ghica și a mamei lui, Ruxandra, cu Ecaterina, fiica vornicului Constantin Rusăt, vezi *Însemnări la biografia lui Const. Mavrocordat*, în Const. Daponte, *op. cit.*, I, p. 349.

³ Despre jalba semnată de cei doi domni la Focșani este vorba și în *Însemnări la biografia lui Const. Mavrocordat*, vezi Const. Daponte, *op. cit.*, I, p. 350.

συνέλευσίν τως, συνομιλώντας τῷ Κωνσταντίνῳ βόδα, τὸν κατέπεισε καὶ ὑπέγραψε καὶ ἐκεῖνος σφραγίζοντάς την, δι' ἧς ἐλυτρώθη τῆς ἐξορίας ὁ Μιχαὴλ βόδας, συνεργεῖα τοῦ Γρηγορίου βόδα, καὶ διὰ μέσου τοῦ ἀδελφοῦ του, μεγάλου δραγουμάνου.

- 5 Ἐκάθησαν οὖν οἱ αὐθένται δύο ἡμέρας εἰς Φωξάνι, καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐπῆγεν ὁ Κωνσταντῖνος βόδας εἰς τὸν Γρηγόριον βόδαν καὶ ἀνταμώθησαν, δεικνύοντες ἀμφοτέροι ἀγάπην ἀδελφικὴν ἀναμεταξύ των, τῇ δὲ ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἦλθε καὶ ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὸν Κωνσταντῖνον βόδαν καὶ ἀνταμώθησαν καὶ πάλιν, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀνταμώθησαν
- 10 καὶ αἱ δόμναι των. Εἰς αὐτάς τὰς δύο ἡμέρας ἔκαμαν διβάνια οἱ αὐθένται, ἕκαστος εἰς τὸ ἴδιον μέρος, καὶ θεωρήσαντες ὅλας τὰς ὑποθέσεις τῆς ἄκρης, τὰς ἐδιόρθωσαν. Καὶ τῇ γ' ἡμέρᾳ ἐπέρασε πάλιν ὁ Κωνσταντῖνος βόδας πέραν ὅπου ἦν τὸ σαϊβάντι, καὶ ἐκεῖ τὸν ἐδέχθη ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ ἀνταμώθησαν ἐκεῖ πάλιν οἱ αὐθένται, καὶ μετὰ
- 15 ἀρκετὴν συνομιλίαν, ἀπεχαιρετίσθησαν καὶ καβαλικεύσαντες καὶ οἱ δύο, ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὸ κονάκι του. Καὶ τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἡ ἐκίνησεν ἕκαστος 849 πρὸς τὸν ἴδιον θρόνον, καὶ ἦλθεν ὁ Κωνσταντῖνος βόδας εἰς τὸν θρόνον τῆς Μολδοβίας ἐκ τοῦ δρόμου τοῦ Μπουρλαδίου, κάμνοντας διβάνι εἰς ὅλα τὰ κονάκιά του. Φθάνοντας δὲ εἰς τὸ Γιάσι, ἐβγῆκαν ἐμπρὸς του οἱ καϊμακάμηδες
- 20 καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες κατὰ τὴν συνήθειαν εἰς τόπον Γιαζερένι λεγόμενον, καὶ μετὰ τὴν συνηθισμένην παράταξιν εἰσῆλθεν εἰς τὸν θρόνον του. Καὶ τῇ γ' ἡμέρᾳ διέταξε τὰς ἀρχοντίας, ἀποκαθιστῶντας τὸν μὲν Κωνσταντῖνον Κωστάκη πάλιν μέγαν λογοθέτην, τὸν Σάνδουλον Στούρτζαν βόρνικον μέγαν τῆς Κάτω Τσάρας τὸν Γεωργάκη Καντακουζηνὸν
- 25 μέγαν βόρνικον τῆς Ἄνω Τσάρας, τὴν δὲ χατμανίαν τὴν ἔδωκε τῷ πενθερῷ αὐτοῦ Κωνσταντίνῳ Ρωσσέτῳ ὡς ἐπικερδεστέραν, ποστέλνικον δὲ ἔκαμε τὸν Μιχαλάκη Ρωσσέτον, ὃν εἶχε καὶ πρότερον, μέγαν σπαθάρην τὸν Ἄνδρέα Ρωσσέτον καὶ μέγαν μάνον τὸν Γεωργάκη Πασχάνον, ὁμοίως βιστιάρην μέγαν τὸν Θεόδωρον Παλάδην, τὸν δὲ Γεωργάκη Ρωσσέτον
- 30 μέγαν παχάρνικον καὶ τὸν Ἰώννην Μπογδάν μέγαν στόλνικον, τὴν κομισίαν δὲ ἄφησε πάλιν εἰς τὸν κόμισόν του Κωνσταντῖνον, υἱὸν τοῦ Γεωργάκη καπικεχαγιᾶ, καὶ ἐφεξῆς ἔδωσε καὶ τὰς λοιπὰς ἀρχοντίας ὡς ἐφάνη εὐλογον αὐτῷ, καὶ ἔδειξεν ἡμερότητα εἰς ὅλους, τόσον ἄρχοντας ὅσον καὶ εἰς τὸν λοιπὸν λαόν.

- 35 Καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν ὅπου εὐρίσκετο μετεῖχε καὶ ξένων γλωσσῶν, ἔχοντας διδασκάλους πολλῶν γλωσσῶν πλησίον του, καὶ ἐσπούδαζε νὰ μὴν ἀπολεσθῇ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός του, ἀλλὰ μάλιστα νὰ αὐξηθῇ δι' αὐτοῦ μετ' εὐτυχίαν καὶ μνήμην ἀθάνατον.

- Φερόμενος οὖν μετ' οἴκτον καὶ ἔλεος εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ δυστυχι-
- 40 σμένους ἄρχοντας, εἰς θανάτους δὲ καὶ παιδεύσεις ἀνθρώπων ἦτον συνεσταλμένος, ἀγκαλὰ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐνταῦθα αὐθεντίας του τοιαύτας αἰτίας δὲν ἔφεραν οἱ καιροί. Εἰς δὲ τὰς κρίσεις ἦτον κοπιαστικώτατος, ἐπιμελούμενος νὰ μὴ σφάλῃ εἰς τινὰ κρίσιν πτωχοῦ τινος. Καὶ τὰς ἀναφορὰς τῶν ἀνθρώπων ὁ ἴδιος τὰς ἐσύλλεγε, καὶ ὅταν αἱ ὑπηρεσίαι τῆς
- 45 αὐθεντίας δὲν τὸν ἐσυγχωροῦσαν νὰ θεωρήσῃ ἢ ἢ κείνος τὴν κρίσιν, τὰς 850 ἐδιόριζεν εἰς τοὺς ἔξω διοικητὰς τῶν μερῶν ἐκείνων μετὰ γράμματα αὐθεντικὰ διὰ νὰ θεωρήσῃ τὰς κρίσεις ἐκείνας καὶ νὰ ἀναπαύσῃ τοὺς πτωχοὺς μετὰ δικαιοσύνην.

l-a avut la Focșani cu Constantin vodă, l-a înduplecat și pe acesta s-o iscălească și s-o întărească cu pecetea sa. Astfel, prin mijlocirea lui Grigorie vodă și a fratelui său, marele dragoman, Mihai vodă a scăpat din surghiun.

Domnii au stat două zile la Focșani. În prima zi s-a dus Constantin vodă la Grigorie vodă de s-au întâlnit, arătînd amîndoi dragoste frățească între ei. A doua zi a venit și Grigorie vodă la Constantin vodă de s-au întâlnit din nou. În același fel s-au întâlnit și doamnele lor. În aceste două zile, domnii au ținut divan, fiecare în partea sa, și cercetînd toate pricinile de margine, le-au rezolvat. A treia zi, Constantin vodă a trecut iarăși dincolo, unde era saivanul lui Grigorie vodă, care l-a primit pe cîmp și s-au întâlnit iarăși acolo. După ce au stat de vorbă multă vreme, și-au luat rămas bun și, încălecînd amîndoi, s-au îndreptat fiecare spre conacul său, iar în ziua următoare au pornit spre scaunele lor. Constantin vodă a venit în scaunul Moldovei pe drumul Birladului, făcînd divan la toate conacele sale. Cînd a sosit la Iași, i-au ieșit întru întîmpinare, după obicei, caimacamii și ceilalți boieri, la locul numit Ezereni, și a intrat în scaunul său cu obișnuitul alai.

A treia zi a orînduit boieriile, făcînd iarăși pe Constantin Costachi mare logofăt, pe Sandul Sturdza mare vornic de Țara de Jos, pe Iordachi Cantacuzino mare vornic de Țara de Sus; hătmanăia, ca mai bănoasă, a dat-o socrului său Constantin Rusăt; postelnic a făcut pe Mihalachi Rusăt, pe care îl avea și mai înainte, mare spătar pe Andrei Rusăt, mare ban pe Iordachi Pașcanu, mare vistier pe Teodor Paladi; pe Iordachi Rusăt l-a făcut mare paharnic, iar pe Ioan Bogdan mare stolnic. Boieria de comis a lăsat-o iarăși comisului său Constantin, fiul lui Iordachi capuchehaia, și pe rînd a dat și celelalte boierii, precum a găsit cu cale. S-a purtat cu blîndețe față de toți, și cu boierii, și cu norodul.

La vîrsta lui de om tînăr cunoștea și limbi străine; avea pe lîngă el dascăli pentru mai multe limbi și învăța mereu, ca să nu piară faima tatălui său, ci, dimpotrivă, să crească prin el, întru fericire și pomenire veșnică.

Se purta dar cu bunătate și milă față de biserici și față de boierii scăpătați și era sfios cînd era vorba de osîndire la moarte sau de pedepsirea oamenilor, cu toate că în timpul domniei sale de aici nici nu s-au ivit asemenea cazuri. De asemenea, la judecăți se străduia mult și se nevoia să nu cumva să greșească la judecarea vreunui sărac. Jalbele oamenilor le aduna el însuși și dacă treburile domniei nu-i îngăduiau să cerceteze în persoană pricinile, le trimitea ispravnicilor acelor ținuturi cu scrisori domnești, poruncindu-le să cerceteze acele pricini și să mulțumească cu dreptate pe săraci.

- Ἔκαμε καὶ ἓνα νέον ἔλεος καὶ ἐσήκωσε τελείως τὸ δόσιμον τῶν ἀρχιερέων καὶ ἱερέων καὶ τῶν μαζιληδων ἀρχόντων, ὁμοίως καὶ τινὰ τὰ τῶν μοναστηρίων χρυσόβουλλα τὰ ἀνεκαίνισε, πασχίζοντας καὶ εἰς τὰς κρίσεις καὶ κατὰ πάντα νὰ ἀκολουθήσῃ εἰς τὰ ἴχνη τοῦ Γρηγορίου βόδα.
- 5 Εἰς τὸν καιρὸν τούτου τοῦ αὐθέντου ἠπλώθησαν σανίδες ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς μεγάλης μὲ κοινήν πάντων βοήθειαν διὰ τὴν μεγάλην λάσπην ὅπου ἐγίνετο, τῷ δὲ πρώτῳ χρόνῳ τῆς αὐθεντίας του ἐπῆρε τὸ δόσιμον τῶν μελισσῶν, δισέτιναν λεγόμενον, ἐπίσης παρὰ πάντων, τόσον ἀρχόντων ὅσον καὶ τῶν λοιπῶν τάξεων, δηλαδὴ τσαράνικα, περὶ οὗ εἶχε
- 10 διατάξει διὰ χρυσοβούλλου αὐθεντικοῦ ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς κοινήν εὐχαρίστησιν νὰ δίδωσι οἱ ἄρχοντες καὶ τὰ μοναστήρια μόνον τὸ ἥμισυ τῆς τσαράνικης πληρωμῆς καὶ ἐλογίαζε ὁ Κωνσταντῖνος βόδας πῶς θέλει τὸν δώσει μεγάλην ποσότητα. Ἄφου εἶδεν ὅμως ὅτι τόση πολλή προσθήκη δὲν ἔγινε, μετεμελήθη καὶ ἄλλοτε δὲν τὸ ἔκαμε, ἀφήνόντας το
- 15 κατὰ τὴν προλαβοῦσαν διαταγὴν τοῦ Γρηγορίου βόδα, τὸ δὲ βακαρίτον καὶ χαρτία τὰ ἐσυχοέβγαζεν ὑπὲρ ἄλλοτε. Πρὸς τούτοις δέ, ὄντας ὑποπτος πολλὰ καὶ ὑποπτευόμενος περὶ τῆς μεταθέσεώς του πῶς νὰ ἔγινε μὲ τὴν εἶδησιν τοῦ Γρηγορίου βόδα, ἐψυχράνθη ἢ μεταξὺ τῶν αὐθεντῶν ἀγάπη καὶ σύμ<π>νοια μὲ κάποιαν διχόνοιαν .
- 20 Ὁ δὲ Ὀσμάν-πασᾶς, πηγαίνοντας εἰς τὸ Γιουζρούμι, ὅπου ἦν διωρισμένος παρὰ τῆς βασιλείας, διωρίσθη διὰ βασιλικῆς φερμανίου¹ ἀρχιστράτηγος διὰ νὰ πηγαίῃ παρευθὺς εἰς τὸ Παγδάτι μὲ στρατεύμα, ἐπειδὴ ὁ Ταχμάσκουλης, χάνης τῶν Περσῶν, εἶχε ἐν πολιορκία τὸ κάστρον ἐκεῖνον, καὶ εὐθέως μετὰ πολλοῦ στρατοῦ ἐπῆγεν ὁ Ὀσμάν-πασᾶς εἰς τὸ ||
- 25 Μπαγδάτι καὶ συγκροτούμενος μὲ τοὺς Πέρσας, ἐνίκησεν αὐτούς, ἔξερ- 851
χομένου καὶ τοῦ Ἀχμέδ²-πασᾶ ἐκ τοῦ κάστρου μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐλευθέρωσε τὴν Βαβυλῶνα ἐκ τῆς πολιορκίας αὐτῶν, διασκορπίσας τὸ περσικὸν στρατεύμα. Περὶ οὗ φθάνουσα εἶδησις εἰς τὴν βασιλείαν, ἔγινεν σενλίκι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἔστειλεν ἡ βασιλεία ἐδῶ
- 30 εἰς τὸν Κωνσταντῖνον βόδαν αὐτὴν τὴν χαροποιᾶν εἶδησιν μὲ τὸν Γιαχγιᾶ-μπέην, ἀδελφὸν τοῦ βεζίρη Ἀλῆ-πασᾶ, ὄντα βασιλικὸν σαλαχόρην, καθὼς καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς βασιλείας ἐστάλη δι' ἄλλων ἀγάδων ἢ αὐτὴ εἶδησις, καὶ εἰς τὴν Βλαχίαν διὰ τοῦ αὐτοῦ Γιαχγιᾶ-μπέη³, τὸν ὁποῖον ἐρχόμενον ἐδῶ ἐτίμησε καὶ ἐδεξιῶθη ὁ Κωνσταντῖνος βόδας μεγάλως ὡς
- 35 ἀδελφὸν τοῦ βεζίρη, καὶ ἀπῆλθεν εὐχαριστημένος καὶ ἐντεῦθεν καθὼς καὶ παρὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα.
- Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας, ἦλθεν ἄλλη εἶδησις εἰς τὸν Κωνσταντῖνον βόδαν ἀπὸ τοὺς καπικεχαγιάδες του ὅτι μετὰ τὴν νίκην ἐκείνην ὅπου ἔκαμεν ὁ Ὀσμάν-πασᾶς, ἀνανέωσεν ὁ Ταχμάσκουλης χάνης τὸν πόλεμον,
- 40 ἐρχόμενον αὐτῷ καὶ ἄλλου στρατοῦ, καὶ φρικτοῦ συγκροτισμοῦ γενομένου, ἐπληγῶθη καὶ ὁ Ὀσμάν-πασᾶς πληγὴν καιρίαν καὶ θανάσιμον, ἐξ ἧς καὶ ἐτελεύτησε.

¹ În ms gäsım scriș deasupra cuvîntul «φερμανίου» «ὄρισμοῦ».

² În ms a fost «Μεχμέδ», care s-a corectat «Ἀχμέδ».

³ În ms a fost «πασᾶ», s-a îndreptat de altă mină «μπέι».

A făcut și o milă nouă : a suprimat cu totul darea arhierilor, a preoților și a boierilor mazili. A reînnoit și unele din hrisoavele mănăstirilor, străduindu-se și la judecăți și în toate să pășească pe urmele lui Grigorie vodă.

Pe timpul acestui domn s-a acoperit cu scînduri piața cea mare, cu ajutorul obștesc, deoarece se făcea acolo mult noroi. În primul an de domnie a luat darea asupra albinelor, anume desetină, deopotrivă de la toți, atît de la boieri, cît și de la celelalte categorii, adică țărănește. Cu privire la această dare, Grigorie vodă hotărîse prin hrisov domnesc, spre mulțumirea tuturor, ca boierii și mănăstirile să dea numai jumătate din cît plăteau țaranii. Constantin vodă se gîndise că dacă va lua desetina deopotrivă de la toți va strînge o sumă destul de mare, dar dacă a văzut că sporul nu a fost așa de mare, s-a căit și nu a mai făcut acest lucru, lăsînd această dare așa cum o hotărîse Grigorie vodă. Cît despre văcărit și hîrtii, le scotea mai des ca altă dată. Deoarece Constantin vodă era om bănuitor, a crezut ¹ că mutarea lui s-a făcut cu știrea lui Grigorie vodă și de aceea dragostea dintre cei doi domni s-a răcit și după buna înțelegere a urmat o oarecare dezbinare.

Osman-pașa s-a dus la Erzerum, unde a fost trimis de către împărăție, iar apoi a fost orînduit, prin firman împărătesc, seraschier ca să pornească îndată cu oastea asupra Bagdadului, deoarece Tahmas Culi, hanul perșilor, ținea acea cetate împresurată. Așadar, Osman-pașa s-a dus îndată cu multă oaste la || Bagdad și, luptîndu-se cu perșii, i-a învins. Apoi ieșind și Ahmed-pașa cu oastea sa din cetate, a eliberat Babilonul de împresurare, împrăștiind oastea persană. Sosind la împărăție vestea despre această biruință, s-a făcut șenlic la Constantinopol. Stăpînirea a trimis și lui Constantin vodă această veste îmbucurătoare prin Iahia-bei, fratele marelui vizir Ali-pașa, care era salahor împărătesc. Această știre a fost trimisă prin alte agale și în cele patru părți ale împărăției; în Țara Românească știrea a adus-o tot Iahia-bei. Cînd a venit aici, Iahia-bei a fost primit cu mare cinste de Constantin vodă, ca un frate al marelui vizir, așa că a plecat mulțumit și de la Grigorie vodă.

Peste cîteva zile i-a sosit lui Constantin vodă altă știre de la capuchehaiele sale, că după ce Osman-pașa a cîștigat acea biruință, hanul Thamas Culi a reînceput războiul cu altă oaste ce i-a mai sosit. Atunci a avut loc o luptă înfricoșătoare, în care Osman-pașa a căpătat o rană de moarte, în urma căreia a și murit.

¹ Cronicarul nu spune adevărul, vezi mai sus nota 1 de la p. 347.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΟΣ ΤΗΣ ΛΕΧΙΑΣ, ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΑΣ
ΠΟΛΛΑΣ ΣΥΓΧΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΕΤΑΞΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΚΑΙ ΦΡΑΝ-
ΤΣΑΣ ΜΑΧΗΝ, ΑΝΑΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΑΥΤΟΥ ΦΕΔΕΡΙΚΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ
ΘΡΟΝΟΝ ΤΗΣ ΛΕΧΙΑΣ ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ

5 Κατὰ τὸ ζσμβ' ἔτος μετήλλαξε τὸν βίον καὶ ὁ ρήγας τῆς Λεχίας
1733 Αὔγουστος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀποβίωσις ἔδωσεν αἰτίαν ταραχῆς μεγάλης εἰς
ὄλην τὴν Εὐρώπην, ἐπειδὴ εἶχε γίνει διχόνοια μεταξὺ τῶν Λέχων περὶ
ἐκλογῆς ρηγός, ὅτι ὁ πριμάσης αὐτῶν καὶ ὁ Ἰωσήφ Ποτόσκης βοεβόδας
Κιόβσκης καὶ ἄλλοι Ποτόσκηδες, ὁμοῦ μὲ ἄλλους ἱκανοὺς βοεβόδας, ἠθε-
10 λον νὰ γίνῃ ρήγας ὁ Λεσίνσκης Στανίσλαβος, μεσολαβοῦντος καὶ τοῦ
γαμβροῦ αὐτοῦ ρηγός τῆς Φράντσας, ἐπειδὴ καὶ πρὸ τοῦ Αὔγουστου εἶ-
χεν στεφθῆ ρήγας μὲ δύναμιν τῶν Σβεκῶν, καὶ παρὰ τῶν Μοσχόβων ἐδιώ-
χθη, ἀποκατασταθεὶς ρήγας ὁ ρηθεὶς Αὔγουστος. Τὸ μέρος δὲ τῶν Βισνο-
βέστηδων καὶ ἄλλοι βοεβόνδαι, οἱ περισσότεροὶ ἐκ τοῦ μέρους τῆς Λιτ-
15 βανίας, ἠθέλον νὰ στεφθῆ ρήγας ὁ Φεδερῖκος, υἱὸς τοῦ Αὔγουστου, καὶ
οὕτως, οὔσα περισσοτέρα ἢ μερὶς τοῦ Στανισλάβου, ὕψωσαν ἢ τὸν Στα- 852
νίσλαβον πάλιν εἰς τὴν κορῶναν τῆς Λεχίας. Τὸ ὁποῖον βλέποντες οἱ
ἄλλοι βοεβόδαι, ἐπρόσπεσαν μὲ γράμματα εἰς τοὺς Μοσχόβους, μὲ τὸ
νὰ ἐπρόλαβεν ἐκεῖ μὲ γράμματα καὶ ὁ Φεδερῖκος, υἱὸς τοῦ Αὔγουστου,
20 καθὼς καὶ εἰς τὸν Κάρολον καίσαρα, καὶ ζητοῦντες ἐκεῖνοι οἱ βοεβόδαι
βοήθειαν παρὰ τῆς βασιλείσης τῶν Ρωσῶν Ἄννης Ἰανόβνης, ἐπειδὴ
καὶ μῆτε ἐκείνη δὲν ἠθέλε τὸν Στανίσλαβον ρήγαν εἰς τὸν λέχικον θρό-
νον, παρακινουμένη καὶ παρὰ τοῦ καίσαρος, ἔστειλε ἱκανὰς χιλιάδας στρα-
τοῦ εἰς τὴν Λεχίαν ἐναντίον τοῦ Στανισλάβου. Ὁ ὁποῖος, λαμβάνοντας
25 εἶδησιν περὶ τούτου, ὁμοῦ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν Λέχοι, πολλὰ ἐννοιάσθησαν,
ὡσάν ὅπου ὁ γαμβρός του ρήγας τῆς Φράντσας δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ τὸν
στείλῃ βοήθειαν ἀπὸ τὴν Φράντσαν, μὲ τὸ νὰ μεσολαβοῦσι ἄλλων ἐπι-
κράτεια. Καὶ οὕτως ἦρξατο νὰ σύρνεται κατὰ τὴν Δάντσκαν, ἧτις εἶναι
μία πόλις ἐλευθέρα. Μετὰ δὲ τὴν κυρίευσιν τοῦ Βαρσαβίου, ὅπου εἶχε
30 γίνει ἡ ἐκλογὴ καὶ ἐνθρονισμὸς τοῦ ρηγός Στανισλάβου μὲ τὴν δύναμιν
τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων, διὰ μέσου τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Κρακο-
βίου ἐστέφθη ρήγας τῆς Λεχίας ὁ Φεδερῖκος, υἱὸς τοῦ Αὔγουστου, παρὰ
τῶν μετ' αὐτοῦ βοεβόδων εἰς τὸ Κρακόβι, καὶ μετὰ ταῦτα, ἐνωθέντα τὰ
μοσχικὰ στρατεύματα μετὰ τῶν σαξονικῶν, ἅτινα εἰσὶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν
35 τοῦ Φεδερῖκου, ἐλέκτορος τῆς Σαξονίας, ἐκινήθησαν κατὰ τοῦ Στα-
νισλάβου καταδιώκοντές τον ἕως εἰς τὸ ρηθὲν κάστρον τῆς Δάντσκας, τὸ
ὁποῖον ἐναντιούμενον, τὸ ἐπολιόρκησαν. Καὶ πολεμοῦντες αὐτὸ ἱκανὰς
ἡμέρας μετὰ πολλῆς αἱματοχυσίας καὶ οὐκ ὀλίγης φθορᾶς τῶν τε Μοσχό-
βων καὶ ἐγκατοίκων, ἐκινδύνευε πλέον τὸ κάστρον νὰ παρθῆ, καὶ ἀπελλι-
40 ζόμενος ὁ Στανισλάβος, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τείχους κατὰ τὸ μέρος τῆς θα-
λάσσης ἐνηλλαγμένῳ σχήματι καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν Προυσίαν, καὶ μετὰ
ταῦτα παρεδόθη τὸ κάστρον.

Οἱ δὲ Μοσχόβοι, ζημιοῦντες μὲ μεγάλην ποσότητα ἄσπρων τοὺς
Δαντσκέζους ἄφησαν τὸ κάστρον. ἢ Καὶ ἐν σῶμα μὲν τοῦ στρατοῦ αὐτῶν, 853

MOARTEA LUI AUGUST, REGELE ȚĂRII LEȘEȘTI, ȘI URCAREA PE TRON A FIULUI ACESTUIA, FREDERIC, PRIN MIJLOCIREA RUSIEI, DUPĂ MULTE TULBURĂRI ȘI DUPĂ LUPTA DINTRE ÎMPĂRAT ȘI FRANȚA

În anul 7242 a încetat din viață August, regele Țării leșești, a cărui 5
moarte a produs mari tulburări în întreaga Europă din pricină că la alegerea 1733
noului rege s-a iscat vrăjbă între leși. Primatul lor și Iosif Potocki, voie-
vodul Kievului, și alții din familia Potocki, împreună cu mulți alți voie-
vozi, au vrut să facă rege pe Stanislav Leszczyński, pentru care a mijlocit 10
și regele Franței, ginerele lui. Acesta mai fusese încoronat rege cu ajutorul
șvezilor și înainte de August, dar atunci a fost izgonit de către moscali
și înlocuit prin sus-zisul rege August. Partida Visznowieckilor însă și alți
voievozi, cei mai mulți din provincia Lituaniei, voiau să fie încoronat
ca rege Frederic, fiul lui August. Partida lui Stanislav, fiind mai numeroasă, 15
852 l-a urcat || iarăși pe acesta pe tronul Țării leșești. Ceialți voievozi, văzînd
acest lucru, s-au rugat prin scrisori de moscali, de care se rugase tot
prin scrisori și Frederic, fiul lui August, care a mai cerut ajutor și de la
împăratul Carol. Acești voievozi cereau ajutor de la împărăteasa rușilor 20
Ana Ivanova, deoarece nici împărăteasa nu voia ca Stanislav să se urce
pe tronul leșesc. Întrucît era îndemnată și de împăratul Carol, ea a trimis
în Țara leșească, împotriva lui Stanislav, o oaste de mai multe mii de
ostași. Stanislav, aflînd de acest lucru, era tare îngrijorat, la fel erau și 25
leșii care îl însoțeau, întrucît ginerele său, regele Franței, nu avea puțința
să-i trimită ajutor din Franța, din pricină că îi despărțeau alte țări. Astfel,
Stanislav a început să se retragă spre Danzig, care era un oraș liber. După
ce oștile rusești au cucerit Varșovia, unde se făcuse alegerea și înscău-
narea regelui Stanislav, cu ajutorul acestor oști rusești și prin mijlocirea 30
arhiepiscopului de Cracovia a fost încoronat la Cracovia rege al Țării
leșești Frederic, fiul lui August, ales de voievozii care îl susțineau. Apoi
împreunîndu-se oștile moschicești cu cele saxone, care erau sub porunca 35
lui Frederic, elector al Saxoniei, au pornit împotriva lui Stanislav, urmă-
rindu-l pînă la zisa cetate Danzig. Deoarece cetatea s-a împotrivit, au împre-
surat-o și au atacat-o mai multe zile. După o mare vărsare de sînge și după
ce au suferit multe pierderi atît moscalii, cît și localnicii, cetatea era aproape
să cadă. Atunci Stanislav, pierzînd orice nădejde, a ieșit deghizat din 40
zidurile cetății dinspre mare și a fugit în Prusia: după fuga lui, cetatea
s-a predat.

După ce au luat mari sume de bani de la locuitorii Danzigului,
853 moscalii au părăsit cetatea. || O parte din oastea lor, împreună cu coman-

μετὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου Μούνικ ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Λεχίαν, ὁ δὲ Λέσης γενεράλης μὲ τριάντα χιλιάδες ρωσικὸν στράτευμα ἐκλεκτόν, κατὰ τὴν συμμαχίαν ὅπου εἶχεν ἢ βασιλίσσά των μὲ τὸν καίσαρα, διὰ προσταγῆς τῆς βασιλίσσης των, ἐπῆγαν εἰς βοήθειαν τοῦ καίσαρος εἰς τὸν Ρῆνον ποταμόν¹, ὅπου ἦτον τό τε καίσαρικὸν καὶ γαλλικὸν στράτευμα. Ἐπειδὴ ὁ ρήγας τῆς Φράντσας ὄλην τὴν αἰτίαν τῆς εἰσόδου τῶν <συμ>μαχικῶν² στρατευμάτων εἰς τὴν Λεχίαν καὶ τῆς ἀποβολῆς τοῦ πενθεροῦ του Στανισλάβου τὴν ἀνέφερεν εἰς τὸν καίσαρα, ὅτι ὁ καίσαρ μὴν ἔχων υἱὸν νὰ ἀφήσῃ διάδοχόν του εἰς τὸ ἰμπερίον μετὰ τὴν ἀποβίωσίν του καὶ θέλοντας νὰ στερεώσῃ τὸν οἶκον του, εὔρεν εὐλογον νὰ πάρῃ γαμβρὸν εἰς τὴν πρεσβυτέραν κόρην του τὸν δούκα τῆς Λωρραίνας καὶ νὰ ἀφήσῃ ἐκεῖνον διάδοχον, καὶ συλλογιζόμενος μήπως καὶ ἐναντιωθῇ εἰς τοῦτο ὁ Φεδερίκος, υἱὸς Αὐγούστου, κατὰ τὸ δίκαιον ὅπου εἶχεν, ὡσάν ὅπου ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς αὐτοῦ ἐχρημάτισαν τοσοῦτοι καίσαρες καὶ ἐκεῖνος εἶναι ἐλέκτωρ τοῦ ἰμπερίου, ἔχων καὶ γυναῖκα τὴν κόρην Ἰωσήφ, τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ τοῦ καίσαρος, διὰ τοῦτο παρεκάλεσε τὴν βασιλίσσαν τῆς Ρωσσίας νὰ τὸν βοηθήσῃ διὰ νὰ ἀποκατασταθῇ ὁ Φεδερίκος ρήγας τῆς Λεχίας καὶ νὰ λάβῃ ὁμολογίαν παρ' αὐτοῦ διαλαμβάνουσαν ὅτι μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ καίσαρος νὰ μὴν ἔχη νὰ πρετενδέρῃ ἐκεῖνος τὴν καισαρικὴν διαδοχὴν, ὡς καὶ ἐγινε.

Αὐτὰ λοιπὸν πάντα ἐνεργούμενα ἐναντίον τοῦ Στανισλάβου, ἔδωκαν αἰτίαν τῷ ρηγί τῆς Φράντσας καὶ ἔστειλε στρατεύματα φραντσέζικα καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰ σύνορα τοῦ καίσαρος ἀπὸ ἓνα μέρος. Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος διηγείρε τὴν Ἰσπανίαν, οὐσαν αἰεῖποτε σύμμαχόν του καὶ ἐκστράτευσε κατὰ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐκράτησεν ἢ μάχη αὕτη τρεῖς χρόνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχασεν ὁ καίσαρ τὸ περισσότερον μέρος ὅπου ὤριζε εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἔχοντας στρατηγὸν εἰς τὰ ἐν Ἰταλίᾳ στρατεύματά του τὸν Μέρσην γενεράλην, ὅστις οὐ τοσοῦτον ἢ ἐκ δυστυχίας, ὅσον ἐκ φυσικῆς τινος αὐτοῦ βίας ἐζημιώθη τὸν ἐκεῖσε συγκροτισμὸν καὶ εὔρον τὰ ἐκεῖσε ἰσπανικὰ καὶ γαλλικὰ στρατεύματα εὐκαιρίαν καὶ ἐνήργησαν ἀνεμποδίστως ὅ,τι καὶ ἂν ἤθελον, ἐπειδὴ τὸ μέγαλον στρατόπεδον τοῦ καίσαρος μετὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου αὐτοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου ἦτον εἰς τὸν Ρῆνον. Ὁ ὁποῖος πρίντσεπ Εὐγένιος, ὄντας στρατηγὸς ἐμπειρότατος καὶ πρακτικώτατος τοῦ πολέμου, ἐφυλάχθη πρότερον ἀπὸ τὸ πλῆθος τοῦ φραντσέζικου στρατοῦ, καθὼς καὶ οἱ Φραντσέζοι ἐφυλάττοντο ἀπὸ τὰ ἐκεῖνου στρατηγήματα καὶ κανένας συγκροτισμὸς τῶν μεγάλων τούτων στρατῶν δὲν ἐγινε, καθημένων τῶν μὲν ἐντεῦθεν τοῦ Ρῆνου, τῶν δὲ ἐκεῖθεν. Τῷ δὲ τρίτῳ χρόνῳ, ἐνδυναμούμενος καὶ μὲ ἰκανὴν βοήθειαν τοῦ τε ρωσικοῦ στρατοῦ καὶ ἄλλων ἐκλεκτορικῶν ὁ πρέντσεψ Εὐγένιος καὶ δυσαρεστούμενος τῇ χρονίῳ διατριβῇ, διώρισε τὸν Σέκενδορφ γενεράλην μὲ πενήντα χιλιάδες στρατοῦ καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Φράντσας, ὄντας καὶ τὸ ἑναπολειφθὲν στράτευμα ἔτοιμον, ὅπου ἂν οἱ Φραντσέζοι κινηθῶσιν ὀπισθεν τοῦ ἀπεσταλμένου στρατοῦ των, νὰ κινήσωσι καὶ ἐκεῖνοι ὀπισθεν τῶν Φραντσέζων καὶ νὰ τοὺς βάλωσιν ἐν μέσῳ καὶ νὰ συγκροτηθῶσιν εἰς κάμπον, ἀλλ' οὐχὶ εἰς χάνδακας. Ἀπὸ τὸ ὁποῖον φυλαττόμενοι οἱ Φραν-

¹ În ms cuvîntul «ποταμόν» este adăugat pe deasupra de altă mină.

² În ms s-a scris întîi λεχικῶν pe urmă ștergîndu-se silaba «λε» printr-o linie s-a scris pe deasupra «μα».

dantul șef Münnich, s-a întors iarăși în Țara leșească, iar generalul Lascy, cu treizeci de mii de ostași ruși aleși, s-a dus din porunca împărătesei, potrivit alianței dintre împărăteasa rușilor și împăratul Carol, în ajutorul împăratului la fluviul Rin, unde se aflau trupele imperiale și cele franceze. 5 Pentru intrarea trupelor aliate în Țara leșească și pentru izgonirea socrului său Stanislav, regele Franței învinuia pe împărat. Și într-adevăr, împăratul, neavînd un fiu pe care să-l lase moștenitor în imperiu după moartea sa, și dorind să-și întărească dinastia, a găsit cu cale să căsătorească pe fiica 10 sa cea mare cu ducele de Lorena și să-l lase pe acesta moștenitor. Și gîndindu-se că poate se va împotrivi la aceasta Frederic, fiul lui August, după dreptul pe care-l avea, întrucît din familia și din neamul acestuia s-au făcut atîția împărați și că acesta era elector al imperiului și avea de soție 15 pe fiica lui Iosif, frate mai mare al împăratului, pentru toate acestea rugase pe împărăteasa Rusiei să-l ajute să facă pe Frederic rege al Țării leșești și apoi să ia de la acesta o declarație cum că, după moartea împăratului, el nu va avea nici o pretenție asupra tronului împărătesc; ceea ce s-a și făcut. 20

Așadar, toate acestea pe care împăratul le puna la cale împotriva lui Stanislav au făcut pe regele Franței, pe de o parte, să trimită oști franceze împotriva lui, care să intre în hotarele împăratului, iar pe de altă parte să ațîțe Spania, care fusese totdeauna aliata sa, să pornească război împotriva Italiei. Acest război a ținut trei ani, în care timp împăratul 25 a pierdut partea cea mai mare a ținuturilor pe care le stăpînea în Italia. Comandantul trupelor sale din Italia a fost generalul Mercy, care a pierdut 854 bătălia de acolo nu atît || din pricina nenorocului, cît din pricina felului său de a se grăbi. Oștile spaniole și franceze aflate acolo au găsit prilej 30 să facă fără împotrivire tot ce au vrut, deoarece tabăra împăratului, împreună cu comandantul suprem, principele Eugen, se afla la Rin. Principele Eugen, fiind un comandant foarte iscusit și priceput în ale războiului, s-a ferit mai întîi de mulțimea oștirii franceze, precum și francezii se fereau de 35 stratagemele acestuia, așa că n-a avut loc nici o bătălie între cele două mari oștiri, care stăteau una de o parte, iar cealaltă de partea cealaltă a Rinului. În al treilea an însă, principele Eugen, fiind întărit cu o însemnată oștire care i-a venit în ajutor de la moscali și de la ceilalți electori și fiind sătul de șederea sa îndelungată, a trimis pe generalul Sekendorf cu o 40 oaste de cincizeci de mii de oameni să atace ținuturile Franței. Restul oștirii era gata ca, în cazul că francezii s-ar mișca în spatele oștirii trimise, atunci să cadă și ea în spatele francezilor ca să-i prindă la mijloc și să-i atace pe cîmp deschis, nu în șanțuri. Francezii însă, ferindu-se de una ca 45

τῶς οἱ, δὲν ἐκινῆθησαν ἀπὸ τὸν τόπον τῶν. Ὁ δὲ σταθεῖς καισαρικός
 σφραγὶς ἐπιθάλειν ἐπαρχίαις τισὶν τῆς Φρυγίας, καιλίους και
 ληνάτου-
 ρες, τὸ ὁποῖον ἐδυνάστευσε τὸν πῆλα τῆς Φρυγίας ἀπὸ τῆς ἐπιπέ-
 νης καὶ ἐπέπλεον ἐν ἡλιαγαμῆνθ στήματα ἕναν ἀθροῦν τῶν εἰς τὴν Βιέναν,
 5 ὅτις συνολίγων τὰ περὶ εἰρήνης, κατὰρθωσεν ἀποχὴν ἀρμάτων καὶ ἐπε-
 τα ἐπιστροφῆν τῶν ἡκενδοφ καὶ μετὰ ταῦτα ἐτελεύτησεν καὶ ἠμετὰ
 καισαρος, Φρυγίας τε καὶ Ἰσπανίας διαλαλή, τῆς ὁποίας τὸ πρᾶκτῶν
 ὄλον μετὰ τῆς καίσεως τοῦ καισαρος ἔγιεν, ἐπειδὴ ἐζητήθη τὰ καλῶν
 10 τῆς Ἰταλίας, ἐζητήθη τῆς Ἰοσκῆνας ὅπου ἐπεστρεψαν εἰς τὸν ἥ και-
 10 σαρα ἀπὸ τῆς Ἀσπυρίας ὅπου ἔδωκεν ἡ τὴν ἐξουσίαν ὁ Ἰσπανικός
 ἐν ὅσῳ τῆσιν, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ μετὰ εἰς τὴν Φρυγίαν. Εἰς δὲ τὰς
 δύο Ζικελίας, δηλαδὴ Νεάπολιν καὶ Μεσσηνίαν ἀνεκατεστάθη πῆλας ὁ
 δὸν Κάρδος, μικρὸς υἱὸς τοῦ πῆλῳ τῆς Ἰσπανίας.
 Ἐν τοσοῦτῳ δέ, οἱ μετὰ τοῦ Ἰσπανικού ὄντες Ἀχαιοί, μετὰ τὴν φυ-
 15 γῆν ἐκείνου εἰς Ἀντισσαν, ὡς εἰρηται ἀνωτέρω, ἐπρόσδραμον δια γρημῆ-
 τῶν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν Ἰόρταν, βλάπτοντες πῶς ἐκ μέρους τοῦ πῆλῳ
 Φρυγίας δὲν δύνανται ἡ ἐχῶσιν ἄλλην βοθήειαν, παρὰ ἡ διεγείρη τὴν
 ὀθωμανικὴν βασιλείαν δια ἡ διῶξιν τὰ μοσχικὰ στρατεύματα ἀπὸ τῆν
 20 ἄν. Καὶ τινες ἐξ αὐτῶν κατέφυγον εἰς τὸ Χορτιν, στελλοῦντες τὰς περὶ
 σίας τῶν καὶ τὰς γυναικῶν τῶν εἰς τὴν Μοδαβίαν, ὅπου ἐπρόσδραμον
 καὶ πᾶσι οἱ ἐκ τῶν ὀκκοιμῆτων τῆς Ἀελίας δια τὰς ἀπαιτάς καὶ ἄν-
 25 ἡσίας ὅπου τοὺς ἐκαμνον οἱ Καζᾶκοι.

Καὶ φθάνοντα τὰ γράμματα αὐτῶν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν βασιλείαν,
 30 ὁ ἐκαλιότο δια τὴν ἀδικίαν καὶ βίαν ὅπου τοὺς ἐκαμνον οἱ Μοσχό-
 25 βοί καὶ ἐζητήσαν τὴν βοθήειαν τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας εἰς ἀποδίωξιν
 τῶν μοσχικῶν στρατευμάτων ἀπὸ τὴν παρτίδα τῶν, ἡ δὲ βασιλεία ἀπὸ τὴν
 30 ἐπὶ τῶν Ἀχέων καὶ τὴν πογγὴν παρὰκινῆσαν τῶν γαλλικῶν πρ-
 σβως παρὰκινῶσιν, ἐπρόσταξε δια βασιλικὸν ὄρισμῶν τῶ γᾶν τῶν
 Κρητιῶν Καγγᾶν Ἰκρίην δια ἡ στήκειν μετὰ τὰ τὰδικα τοῦ Κρητιῶν στρα-
 30 τεύματα καὶ ἡ ἐλθῆν εἰς τὸ Καισαριαν καὶ ἡ σταθῆν ἐκεῖ ἀκινῆτος ἕως ὅ
 ἡ ἄβῆν δευτέραν προστάτην βασιλικὴν. Καὶ λοιπὸν, κατὰ τὸν βασι-
 35 κὸν ὄρισμῶν, ἡ ἄβῆν ὁ πῆλῳ εἰς τὸ Καισαριαν καὶ ἐστρατοπέδωσεν.
 Καὶ βραδυνόσῃ τῆς προστάτης καὶ ἀδείας ἡν ἐπρόσταξε δια ἡ εἰσελ-
 40 θῆν εἰς τὴν Ἀελίαν, κατὰ τὴν θερμὴν δέσην τῶν Ἀχέων ἐκείνων, παρ-
 κινῶντων εἰς τὸν τὸν ἡ γᾶν μετὰ πογγᾶ δῶρα καὶ χερσικῶν ἀδικακοπα,
 45 χρωσίου τε καὶ ἀργυρίου, ἐστράξαν ὁ γᾶν τῶν υἱὸν αὐτοῦ Ζελην Ἰκρίην
 5568 σουλτᾶνον μετὰ τὰδικον σπᾶτευμα, ὡς δέκα χιλιάδων, ἡ εἰς τὸ Χορτιν,
 καὶ ἐστρατοπέδωσεν ἡλιόσιον τοῦ Χορτινίου, κατῶθεν τοῦ καισαροῦ, ἐπὶ τὴν
 50 ὄχθη τοῦ Νιστροῦ. Ἐτοιμάσμενος δὲ καὶ ὁ γᾶν καὶ συνάγουσας τοὺς
 40 Ἰταρούς, ἐκινῆθη κατὰ μικρὸν καὶ ἡ ἄβῆν εἰς τὴν Μοδαβίαν ἕως εἰς
 τὸ Καισόβιν καὶ ἐστρατοπέδωσεν. Μεταπολιούστας δὲ ἀπὸ τῶν εἰς τὸν
 45 δια βοσκήν τῶν ἡκῶν τοῦς, ἡ ἄβῆν ἕως ἀντικρῶν τοῦ Ὀρχεγίου καὶ ἐστάθη
 ἐκεῖ δια ἡ εὐρη καλῆν διαβασιν, καὶ οὕτως διεπίρην ὄλον τὸ θέρως
 45 ἕως εἰς τὸ δέκαπεντάλογιστον.

5568

45

40

5568

35

30

25

20

15

10

5

asta, nu s-au mișcat din locul lor. Oștirea imperială a pătruns în câteva ținuturi franceze, arzînd și jefuind, ceea ce a silit pe regele Franței să ceară pace. El a trimis în acest scop la Viena pe un om al său deghizat, care, discutînd despre pace, a obținut mai întîi încetarea luptei și apoi întoarcerea lui Sekendorf. După aceasta, a fost desăvîrșită împăcarea 5 între împărat, Franța și Spania. Tratatul de pace însă s-a făcut în paguba împăratului, deoarece a pierdut părțile cele mai frumoase din Italia, în 855 afară de Toscana, care a fost înapoiată || împăratului în schimbul Lorenei, pe care a dat-o s-o stăpînească Stanislav cît va trăi, iar după moartea lui 10 să rămîină Franței. Peste cele două Sicilii, adică peste Neapole și Messina, a fost pus rege Don Carlos, fiul cel mic al regelui Spaniei.

Între timp, leșii care erau cu Stanislav, după fuga acestuia la Danzig, precum s-a spus mai sus, au cerut prin scrisori ajutor de la Poarta otomană, deoarece vedeau că din partea regelui Franței nu puteau avea nici un 15 sprijin. Singurul lucru pe care-l putea face acesta era să îndemne împărăția otomană să izgonească trupele moschicești din Țara leșească. Unii dintr-a-cești leși ai lui Stanislav s-au refugiat la Hotin, iar averile și soțiile și le-au trimis în Moldova, unde se refugiaseră foarte mulți leși din pricina 20 jafurilor și prădăciunilor făcute de cazaci.

După ce au sosit la Poarta otomană scrisorile lor, prin care ei se plîngeau de nedreptățile și de asuprirea moscalilor și cereau ajutorul Imperiului otoman pentru izgonirea oștilor moschicești din patria lor, 25 Poarta, fiind îndemnată atît de rugămîntea călduroasă a leșilor, cît și de stăruința cea mare a ambasadorului Franței, a dat poruncă prin firman împărătesc hanului Crimeei Caplan Gherei să pornească cu oștile tătarești din Crimeea și să vină la Căușani, unde să stea pe loc pînă ce va primi un al doilea ordin împărătesc. Prin urmare, potrivit cu porunca 30 împărătească, hanul a venit la Căușani și și-a așezat tabăra acolo. Deoarece însă întîrziiau să vină porunca și învoirea pe care le aștepta pentru a intra în Țara leșească, după rugămîntea fierbinte și stăruințele leșilor, care îi făceau mereu multe daruri în aur și argint, hanul a trimis pe fiul său Selim 35 856 Gherei sultanul cu oștire tătarească, cam zece mii de oameni, || care și-a așezat tabăra pe malul Nistrului, puțin mai jos de cetatea Hotinului. Pregătindu-se la rîndul său și hanul și strîngînd pe tătari, a pornit încet-încet și a venit în Moldova pînă la Chișinău, unde și-a așezat tabăra. Dar mutîndu-se din loc în loc pentru pășunarea vitelor, a venit pînă în fața Orheiului, unde s-a oprit ca să găsească un loc bun de trecere, și așa a petrecut acolo toată vara pînă la postul Sf. Marii.

Iar Poarta otomană, cercetînd de mai multe ori pricina aceasta în sfat, a hotărît să nu se amestece și să nu strice pacea cu moscalii, întrucît 45 era încă în război cu perșii. A trimis deci poruncă împărătească hanului

νὰ ἀπέλθη εἰς τὸ Κρίμι διὰ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν, ὡς καὶ ἐγένετο, κινουντος τοῦ χάνη ἐκ τῆς Μολδοβίας τῇ θ' Αὐγούστου.

9 Αὐγούστου
<1733>

Ὁ ρηθεις Καπλὰν Γκιρέη χάνης, ὄντας πατρικὸς φίλος τοῦ Κωνσταντίνου βόδα, ἐφέρετο μὲ φιλίαν καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτὸν καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν τσάραν δὲν ἐπροξενήθη μεγάλη βλάβη ἐκ τῆς εισόδου τῶν Τατάρων, δεφενδεύοντάς τὴν ὁ χάνης κατὰ τὸ δυνατόν. Κλεψίαι ὅμως πάμπολλα ἐγίνοντο, κατὰ τὴν φυσικὴν γνώμην τῶν Τατάρων. Ὁ δὲ χάνης, ἔξω ἀπὸ τὰ συνηθισμένα δῶρα ὅπου παίρνουν οἱ χάνηδες διὰ τὴν εἰσοδὸν τοὺς εἰς τὴν τσάραν, ἄλλο τι περισσότερον δὲν ἔλαβεν ἐκ τῆς τσάρας, ἀπὸ δὲ τὸν Κωνσταντίνον βόδαν πάμπολλα ἄσπρα καὶ δῶρα ἔλαβε, τὰ ὅποια ὅλα ἐκ τῆς τσάρας ἐβγῆκαν. Ἐπειδὴ ἐν πρώτοις, ὅταν ἔστειλεν ὁ αὐθέντης τὸν Ἄρμάγον σερδάρην εἰς προὑπάντησιν τοῦ χάνη οὐκ ὀλίγα χαρίσματα τὸν ἔστειλεν δι' αὐτοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα, ὅταν εἰσῆλθεν ὁ χάνης εἰς τὴν γῆν τῆς Μολδοβίας, πάλιν μὲ ξεχωριστὰ ἄσπρα καὶ δῶρα τὸν ὑπήντησεν καὶ τότε ὁ Παλαιολόγος ἀρμάσης. Οἱ ὅποιοι αὐτοὶ δύο ἄρχοντες διέτριψαν πλησίον τοῦ χάνη ἀδιαλείπτως, ἐν ὧσφι διέτριψεν ἢ εἰς τὴν Μολδαβίαν, 857 ἐνεργοῦντες τὰ προστάγματα καὶ προσφέροντες αὐτῷ τὰ ἄσπρα καὶ δῶρα ὅπου ἐφεξῆς ἔστειλεν αὐτῷ ἀδιακόπως ὁ Κωνσταντίνος βόδας, καθὼς καὶ εἰς τὸ κίνημα τοῦ χάνη ἔστειλεν μὲ τὸν Λιμπέρην, βατάχον τῶν παιδιῶν, 20 πολλὰ δῶρα καὶ ἄσπρα εἰς τὸν χάνην. Καὶ ἐγένετο ἡ εἰσοδος αὕτη τοῦ χάνη εἰς τὴν τσάραν πολλῶν ἐξόδων αἴτιος τῷ Κωνσταντίνῳ βόδα, ὅμως ἐβοηθήθη πολὺ ὁ αὐθέντης οὗτος ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν λέχικων ὑπηκόων, ὅπου κατέφυγον ἐδῶ καὶ ἐγέμισαν τὴν τσάραν διὰ τὰς ἐκεῖσε κακουργίας τῶν Καζάκων, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν.

Διὰ δὲ τὴν τοῦ Γρηγορίου βόδα εἰς τὴν Βλαχίαν αὐθεντίαν, ἀφήνομεν νὰ γράψωσιν εἰς πλάτος οἱ Βλάχοι, ἡμεῖς ὅμως κεφαλαιωδῶς καὶ ἐν συντόμῳ ἐκεῖνα ὅπου ἐπληροφορήθημεν παρὰ πολλῶν Βλάχων, ὡς ἀξία ἱστορίας διηγούμεθα. Εὐθύς γάρ, ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τῆς αὐθεντίας του, ἔβαλεν εἰς καλὴν κατάστασιν τὴν Βλαχίαν, καὶ εὐρίσκοντας δύο βακαρίτα τὸν χρόνον, ἐσήκωσε τὸ ἓν, διαττάτοντας νὰ εἶναι μόνον ἐν βακαρίτον τὸν χρόνον εἰς τὴν τσάραν ἐκείνην, καθὼς ἦτον εἰς τὸν καιρὸν του καὶ εἰς Μολδοβίαν, τὸ ὅποιον ἐφ' ὅλης τῆς αὐθεντίας του τὸ ἐφύλαξεν, μὲ 30 μεγάλην εὐχαρίστησιν τῶν ἀρχόντων του καὶ ἀρχομένων. Ἐκαμε δὲ καὶ ἄλλας πολλὰς καλὰς διατάξεις εἰς τοὺς ἐγκατοίκους, τόσον διὰ τὸ δόσιμόν τους, ὅσον καὶ διὰ τὴν δεφένδευσίν τους, μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν ὅλης τῆς τσάρας καὶ τῶν ἀρχόντων, τοὺς ὁποίους ἀπὸ καμίαν συνήθειάν τους δὲν τοὺς ἐβγαλε, καὶ ἐλευθέρωσε τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην καὶ ἀπὸ τοὺς 35 πέριξ Τούρκους, τοὺς ὁποίους εἶχαν δεχθῆ ἄλλοι προγενέστεροι αὐθένται, καὶ ἔκαμαν χωρία καὶ παραχειμασίας εἰς τὴν γῆν τῆς Βλαχίας, καὶ αὐξάνοντες μὲ τὸν καιρὸν, ἐνωχλοῦσαν κατὰ πολλὰ τοὺς ὑπηκόους. Τὸ ὅποιον, 40 βλέποντας αὐτὸς ὁ αὐθέντης, δὲν τὸ ὑπόφερε, καὶ κατορθώνοντας νὰ τὸν δοθῇ βασιλικὸν φερμάνι περὶ τούτου, κατεκρήμνισε μὲ μουμπασίρηδες βασιλικούς ὅλας τὰς παραχειμασίας των, ἐκείνους δὲ τοὺς ἐ || δίωξε πέ- 858 ραν τοῦ Δουνάβου, ἀφαιρῶντας καὶ τοὺς ἐναπολειφθέντας πραγματευτάς

să se înapoieze în Crimeea, ca să pornească cu oastea împotriva perșilor, ceea ce s-a și făcut; hanul a plecat din Moldova la 9 august.

9 august
<1733>

Acest han Caplan Gherei, fiind prieten cu tatăl lui Constantin vodă, se purta cu prietenie și dragoste față de el și de aceea țara nu a suferit pagube mari de pe urma venirii tătarilor. Hanul a cruțat-o cât a fost cu puțință, dar tot s-au săvârșit multe jafuri din pricina firii hrăpărețe a tătarilor. Hanul, în afară de obișnuitele daruri, pe care hani le primesc la intrarea lor în țară, n-a luat nimic mai mult, dar a primit de la Constantin vodă foarte multe daruri și bani, care toate tot din țară au ieșit. La început, când domnul a trimis pe serdarul Armagiu întru întâmpinarea hanului, i-a trimis prin el mai multe daruri, iar pe urmă, când hanul a intrat pe pământul Moldovei, l-a întâmpinat armașul Paleologul iarăși cu bani și cu daruri deosebite. Acești doi boieri au stat pe lângă han tot timpul șederii acestuia în Moldova, îndeplinindu-i poruncile și înmînându-i banii și darurile pe care neconținut i le trimitea Constantin vodă; și la plecarea hanului, domnul i-a trimis prin Liberi, vătaful de copii, mulți bani și daruri. Această intrare a hanului în țară l-a costat mult pe Constantin vodă, dar și acest domn a fost ajutat mult de către numeroșii leși ce se refugiaseră aici și umpluseră Moldova, din pricina nelegiuirilor pe care le făceau cazacii în țara lor, precum am spus mai sus.

Cît despre domnia lui Grigorie vodă în Țara Românească, lăsăm pe munteni să scrie mai pe larg; noi vom povesti pe scurt numai ce e vrednic de pomenit din ceea ce am aflat de la mulți munteni. De la începutul domniei sale, Grigorie vodă a făcut bună rînduială în țară. Găsind două văcărături pe an, a suprimat unul, orînduind și în acea țară să fie numai un văcărît pe an¹, precum fusese și în Moldova pe timpul său. Această hotărîre a păstrat-o tot timpul domniei sale, spre marea mulțumire și a boierilor și a poporului. A mai făcut și multe alte rînduieli bune pentru locuitori atît cu privire la dările lor, cît și pentru apărarea lor, spre bucurie a întregii țări și a boierilor, pe care i-a lăsat cu obiceiurile lor. A mîntuit acea țară și de turcii din împrejurimi, pe care îi primiseră alți domni dinaintea sa. Acești turci, care întemeiaseră sate și odăi pe pământul Țării Românești, s-au înmulțit cu timpul și pricinuiau mule supărări poporului. Domnul n-a vrut să mai îngăduie acest lucru; el a izbutit să ia un firman împărătesc și cu ajutorul mumbașirilor trimiși de împărăție a dărîmat toate odăile lor, iar pe ei i-a izgonit peste Dunăre. Și

¹ În hrisovul său din 31 iulie 1733, Grigore Ghica vodă spune că a desființat al doilea văcărît, fiindcă era « pricină de multă pagubă țării și de sărăcie pămîntenilor și de zăticnire a multor înstrăinați și străini de a nu veni să se așeze și să locuiască pe pământul țării ». Hrisovul este publicat de P. Teulescu în *Arhiva română. Documente istorice*, seria I, București, 1860, p. 60–63.

- Τούρκους τὴν πολλὴν ἄδειαν ὅπου εἶχον πρότερον καὶ ἐνωχλοῦσαν τοὺς πτωχοὺς, ἐπιφορτίζοντές τους τόκους ἐπὶ τόκοις διὰ τὰ ἄσπρα ὅπου τοὺς ἔδιδαν καὶ τὰ ἀπεγέμιζαν αὐτοί. Καὶ δὲν ἤμποροῦσε τινὰς Τούρκος εἰς τὸν καιρὸν τούτου τοῦ αὐθέντου νὰ ἀπογεμίση ἄσπρα ἀπὸ πτωχὸν ἀτός
- 5 του, ἀλλὰ μὲ κρίσιν ἐγίνετο δικαιοσύνη εἰς ὅλους παρὰ τῶν κατὰ μέρος διοικητῶν, ὄντας διατεταγμένον παρὰ τοῦ αὐθέντου περὶ τοῦ τόκου νὰ μὴν ἀπογεμίζεται περισσότερον παρὰ τὰ δέκα πρὸς δώδεκα. Αἱ δὲ εὐθὺ-
 10 τатаται καὶ ἀπροσωπόληπτοι κρίσεις τούτου τοῦ αὐθέντου ἦτον ὡς νόμος πᾶσι, ὅστις καὶ ἄλλα πολλὰ ἐνήργησε πρὸς ὠφέλειαν τῆς ἐπαρχίας ἐκεί-
 20 νης, μάλιστα ἐμποδίζοντας διὰ βασιλικοῦ ὀρίσμου νὰ μὴν ὀργώνουσι καὶ νὰ σπέρνουσιν οἱ τῆς Τουρκίας ἄνθρωποι εἰς τὴν τσάραν, εἴλκυσε τὸν περισσότερον λαὸν ὅπου ἦτον φυγάδες εἰς τὰ παραδούναβα πρὸ χρόνων, καὶ συνήχθησαν εἰς τὴν τσάραν ἄνθρωποι πολλοὶ καὶ ἔφερον ὅλα εἰς ἀγαθὴν κατάστασιν.
- 15 Βλέποντας δὲ καὶ τὸ μοναστήριον τοῦ Μιχάλ βόδα πὼς εἶναι εἰς τόποθεσίαν καλυτέραν παρὰ ἡ αὐθεντικὴ κούρτη, ἠκοδόμησεν ἐν αὐτῷ θαυμαστά κτίρια¹, διὰ νὰ κάθεται τὸ θέρος ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἔκαμε καὶ ἔλεος ξεχωριστὸν εἰς τὸ μοναστήριον ἐκεῖνο, χαριζόμενος αὐτῷ δι' αὐθεντικοῦ χρυσοβούλλου παντελῆ ἀσυδοσίαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν πραγμάτων του, ὅτι
- 20 καθὼς ἦτον ἡμερος πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λοιπὸν λαόν, οὕτω καὶ πρὸς τὰ ἱερὰ καταγῶγια ἦτον εὐλαβέστατος καὶ ἀνανέωσεν ὅλα τὰ παρὰ τῶν προλαβόντων αὐθεντῶν χρυσόβουλλά τους, κάμνοντας καὶ οὐκ ὀλίγα νέα μετὰ πολλοῦ ἐλέους, καθὼς ἠθέλησε νὰ κάμη καὶ ἐν πρᾶγμα θεάρε-
 25 στον καὶ ὠφέλιμον, μᾶλλον δὲ ἀναγκαιότατον τῇ ἐπαρχίᾳ, καὶ ἤρξατο κτίζειν ἐν μοναστήριον ἐκ βάθρων, ἀπέχον δύο ὥρας ἀπὸ τὸ Μπουκου-
 30 ρέστι μὲ πολλὰ οἰκήματα διὰ νὰ εἶναι ὀσπιτάλιον διὰ τοὺς ἀρρώστους, μὲ σκοπὸν νὰ ἀφιερῶσιν εἰς αὐτὸ ἱκανὰ ἢ ὑποστατικά διὰ νὰ ἔχη πρό-
 859 σοδον ἀρκετὴν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἀρρώστων καὶ κυβέρνησιν τοῦ μοναστηρίου, διατάττοντας νὰ ἔχη ἐπιτρόπους παντοτεινοὺς τὸν κατὰ καιρὸν
- 30 μητροπολίτην καὶ μέγαν σπαθάριον. Δὲν προέλαβεν ὅμως νὰ τελειώσῃ τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον αὐτὸ ἔργον, ἀλλ' ἔμεινεν ἡμιτελές, ἀκολουθού-
 35 σης τῆς ἐκεῖθεν μεταθέσεώς του αὐθις εἰς Μολδαβίαν, καθὼς ἐφεξῆς ρη-
 θήσεται.

ΕΞΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΛΗ-ΠΑΣΑ ΧΕΚΙΜΖΑΔΕ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΗ ΤΟΥ ΙΣΜΑΗΛ-ΠΑΣΑ

35

- Μετὰ δὲ τὴν τελευταίην τοῦ Ὀσμάν-πασᾶ, ἔπεμψεν ἡ βασιλεία τὸν ἐξ Ἰβήρων Ἰσμαήλ-πασάν εἰς Μπαγδάτι,² τὸν δὲ Ἀχμέδ-πασάν τοῦ Μπαγδατίου εἰς τὴν Ὀρφαν³. Ὁ ὁποῖος ἐνεργῶν πρότερον τοὺς μετὰ Περσῶν περὶ εἰρήνης λόγους, ἀφοῦ ἀπῆλθεν εἰς Οὐρφαν,⁴ ἔπαυσε τὴν μετὰ τῶν
- 40 Περσῶν κορεσπονδέντσιαν καὶ ἤρξατο αὐτὴν ὁ ἐπίτροπος Ἀλῆ-πασάς. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤρχετο εἰς ἐκβασιν ἡ ἐνεργουμένη τότε μεταξὺ ὀθωμανι-

¹ Cuvîntul «κτίρια» este adăugat pe deasupra de altă mină.

² În ms a fost «τὴν Ὀρφαν» care s-a corectat pe deasupra de altă mină «Μπαγδάτι».

³ În ms a fost «τό γιουζροῦμι», care s-a corectat pe deasupra de altă mină «τὴν Ὀρφαν».

⁴ În ms a fost «γιουζροῦμι» s-a corectat pe asupra de altă mină «οὐρφαν».

negustorilor turci care au mai rămas le-a îngădit libertatea mare de care se bucurau mai înainte de supărau pe săraci, împovărîndu-i cu dobînzi peste dobînzi pentru banii pe care-i împrumutau și pe care-i încasau ei înșiși. Pe timpul acestui domn nici un turc nu putea să încaseze bani de la vreun sărac cu de la sine putere, ci se făcea dreptate tuturor prin judecată de către ispravnicii ținuturilor. Domnul mai poruncise cu privire la dobîndă să nu se împlinească mai mult de zece în doisprezece, și aceste hotărîri prea drepte și nepărtinitoare ale acestui domn erau lege pentru toți. Acest domn a mai făcut și multe alte lucruri folositoare pentru acea țară, mai ales oprind prin firman împărătesc pe turci să are și să semene, a atras în țară cea mai mare parte din poporul fugit cu mulți ani în urmă spre malurile Dunării și astfel s-au strîns mulți oameni în țară; la toate a pus rînduială bună.

Grigorie vodă, văzînd că mănăstirea Mihai vodă era mai bine așezată decît curtea domnească, a ridicat acolo clădiri minunate ca să șadă în ele vara. A mai făcut și altă milă pentru acea mănăstire: a hotărît prin hrisov domnesc, atît pentru mănăstire, cît și pentru averile ei, scutire deplină de orice dare, deoarece el nu era numai blînd față de boieri și de popor, ci și foarte evlavios față de sfințele așezăminte. Toate hrisoavele înaintașilor săi domni le-a reînnoit și a mai dat și multe alte noi cu bogate mili. A vrut să facă încă un lucru plăcut lui Dumnezeu și folositor, dar și foarte trebuincios țării. A început să clădească din temelie, la o depărtare de două ceasuri de București, o mănăstire cu multe încăperi ca să servească de bolniță pentru bolnavi. El avea de gînd să închine mănăstirii mai multe moșii, ca să aibă venit îndeajuns pentru căutarea bolnavilor și chivernisirea ei, orînduind să-i fie epitropi de totdeauna mitropolitul țării și marele spătar. N-a apucat însă să aducă la îndeplinire acea faptă bună și folositoare; mănăstirea a rămas neterminată, deoarece a fost iarăși mutat de acolo în Moldova, precum vom spune mai jos.

MAZILIREA LUI ALI-PAȘA HECHIMZADE ȘI VIZIRATUL LUI ISMAIL-PAȘA

35

După moartea lui Osman-pașa, împărăția a trimis la Bagdad pe Ismail-pașa de Ivir, iar pe Ahmed-pașa de Bagdad l-a mutat la Urfa. Acesta începuse negocierile de pace cu perșii, dar, după plecarea sa la Urfa, a încetat schimbul de scrisori cu ei, pe care l-a reluat marele vizir Ali-pașa. Cum însă împăcarea ce se negocia între împărăția otomană și perși

κῆς βασιλείας καὶ Περσῶν διαλλαγῆ, ἀλλ' ἠκολούθη καὶ χαλασμὸς τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων, καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἀρχιστρατήγου αὐτῶν Ἄβδουλάχ-πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Κιουπρουλή βεζίρη, ἠναγκάσθη ὁ βασιλεὺς σουλτάν Μαχμούτης νὰ ἐξώση τῆς ἐπιτροπικῆς ἀξίας τὸν Ἄλῆ-πασάν 5 Χεκιμζαδέ. Καὶ λοιπόν, στέλλοντας τὴν ἐπιτροπικὴν σφραγίδα τῷ Μπαγδάτ-βαλισῆ Ἰσμαήλ-πασᾶ, διώρισεν ἀντ' ἐκείνου εἰς τὸ Μπαγδάτι τὸν πρότερον ἐκείνου πασάν, Ἀχμέδ-πασάν, καταστήνοντάς τον ἀρχιστράτηγον μὲ κάθε ἐξουσίαν εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ καὶ τὰ τῆς εἰρήνης καὶ τὰ τοῦ πολέμου, ὅστις μετ' οὐ πολὺ ἔφερεν εἰς κάποιαν¹ ἔκβασιν τὴν μετὰ 10 τῶν Περσῶν διαλλαγὴν καὶ εἰρήνην.

ἽΟντος δὲ ἐν τοσοῦτῳ καίμακάμῃ εἰς τὴν Πόλιν τοῦ τότε τσαοῦς-μπάση Ἀϊβάζ Μεχμέδ-ἀγᾶ ἐπὶ τρεῖς μῆνας, ἔφθασε καὶ ὁ τὴν ἐπιτροπικὴν ἀξίαν ἐπιτετραμμένος Ἰσμαήλ-πασάς καὶ εἰσηλθε μετὰ τῆς συνήθους πομπῆς καὶ παρατάξεως εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ὄντας πόρρωθεν εἰς με- 15 γάλην φῆμην καὶ ὑπόληψιν παρὰ τῷ βασιλεῖ. Ἄφου ὅμως ἐδέχθη τὴν τοιαύτην ἀξίαν, ἐγνωρίσθη, ὡς τὰ κίβδηλα ἐν βασάνῳ, ὅτι κενὴ ἦτον ἡ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψις, ἐπειδὴ κα ἥ νένα ἄξιον πρᾶγμα εἰς τὸν καιρὸν του 860 δὲν ἔγινε, ἀλλ' ἐφάνη φιλόργυρος κατὰ πολλὰ καὶ φιλοχρήματος, ἀποβλέποντας μόνον εἰς τὸ νὰ πάρῃ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ χρήματα.

20 ΜΕΤΑΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΜΕΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΒΟΔΑ ΕΙΣ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ ΑΥΘΙΣ, ΤΟΥ ΔΕ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΟΔΑ ΕΙΣ ΒΛΑΧΙΑΝ

Οὔτος ὁ βεζίρης, ἔχων παλαιὰν φιλίαν μὲ τὸν Μιχάλ βόδαν, ἀγα- 25 ποῦσε νὰ τὸν εὐεργετήσῃ, τὸ ὅποῖον, γνωρίζοντας ὁ Κωνσταντῖνος βόδας, τὸν ἐκακοφαίνεται ἡ σύμ<π>νοια καὶ ἀγάπη ὅπου ἴηνηται μετὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα καὶ Μιχαὴλ βόδα, διὰ τὴν γενομένην αὐτῷ παρὰ τοῦ ρηθέντος αἰθέντου χάριν τῆς ἐπανόδου του εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπειδὴ ὁ Μιχαὴλ βόδας ἐπληροφόρηθη ὅτι ὁ Γρηγόριος βόδας ἐστάθη ἀρχὴ καὶ αἴτιος ταύτης, καὶ εἶχε μετ' αὐτοῦ ἀληθῆ καὶ εἰλικρινῆ ἀγάπην. Ὅθεν ἐπάσχισε παντοιοτρόπως καὶ εἴλκυσεν ὁ Κωνσταντῖνος βόδας μὲ διαφό- 30 ρους ὑποσχέσεις τὸν Μιχαὴλ βόδαν πρὸς ἑαυτόν, κάμνοντες καὶ συμπεθερίον καὶ ἀρραβωνίζοντες τὸν Στέφανον, μπειζαδὲν τοῦ Μιχαὴλ βόδα, μετὰ τῆς Σουλτάνης δομνίτισης, ἀδελφῆς τοῦ Κωνσταντῖνου βόδα ἐκ πατρὸς μόνον, καὶ ἄρχισαν συμφώνως καὶ ἐνωμένως νὰ κατατρέχωσι τὸν Γρηγόριον βόδαν. Καὶ ἐπειδὴ ἴξευραν τὴν ἄκραν φιλαργυρίαν τοῦ Ἰσμαήλ- 35 πασᾶ βεζίρη, ὑπεσχέθη ὁ Κωνσταντῖνος βόδας, συνεργοῦντος καὶ τοῦ Μιχάλ βόδα, νὰ δώσῃ μίαν ὑπέρογκον ποσότητα δι' ἀμφοτέρας τὰς αὐθεντίας ὅπου νὰ λάβῃ ὁ Κωνσταντῖνος βόδας τὴν Βλαχίαν καὶ νὰ ἔλθῃ ὁ Μιχαὴλ βόδας εἰς Μολδαβίαν, τὸν δὲ Γρηγόριον βόδαν νὰ ἐξώσωσι ἀπὸ τὴν αὐθεντίαν.

¹ În ms a fost cuvîntul «ἀγαθὴν», care s-a corectat de altă mină cu «κάποιαν».

nu numai că nu ducea la nici un rezultat, ci, dimpotrivă, perșii continuau nimicirea oștilor otomane, ba chiar s-a întâmplat și moartea comandantului suprem al acestora, Abdulah-pașa, fiul marelui vizir Chiuprului, împăratul sultan Mahmud s-a văzut silit să mazilească de la vizirat pe Ali-pașa Hechimzade¹. Așadar, a trimis pecetea de mare vizir lui Ismail-pașa, valiul Bagdadului, numind în locul lui la Bagdad pe fostul pașă de acolo Ahmed-pașa, și l-a făcut și comandant suprem cu puteri depline sau să încheie pace, sau să facă război. În scurtă vreme, acesta a izbutit oarecum înțelegerea și împăcarea cu perșii.

În acest răstimp de trei luni a fost caimacam la Constantinopol ceașbașa de atunci Aivaz Mehmed-pașa. Apoi a sosit și marele vizir Ismail-pașa și a intrat în capitală cu obișnuitul alai. Marele vizir se bucura de departe de bună faimă și stimă la sultan; după ce a primit însă această dregătorie, s-a arătat ca monedele false la cercetare, și anume s-a văzut că stima față de el era neîntemeiată, fiindcă pe timpul său nu s-a făcut nici un lucru || de seamă, că acesta s-a arătat tare zgîrcit și lacom de bani și grija lui era să ia cât mai mult și să facă avere.

MUTAREA DIN NOU A LUI GRIGORIE VODĂ ÎN MOLDOVA ȘI A LUI CONSTANTIN VODĂ ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ

Acest mare vizir, avînd prietenie veche cu Mihai vodă, dorea să-i facă bine. Știînd acest lucru Constantin vodă, nu vedea cu ochi buni armonia și dragostea ce existau între Grigorie vodă și Mihai vodă, în urma serviciului pe care-l făcuse zisul Grigorie, aducîndu-l îndărăt la Constantinopol. Căci Mihai vodă aflase că Grigorie vodă a fost începătorul și pricina întoarcerii sale la Constantinopol și avea pentru el o iubire adevărată și sinceră. De aceea, Constantin vodă a căutat cu orice chip să-și atragă cu diferite făgăduieli pe Mihai vodă, încuscrindu-se cu el, logodind pe Ștefan, beizadeaua lui Mihai vodă, cu domnița Sultana, sora sa numai după tată. Apoi, în înțelegere și împreună, au început amîndoi să urmărească pe Grigorie vodă². Constantin vodă, cunoscînd marea lăcomie de bani a marelui vizir Ismail-pașa, a făgăduit, în înțelegere și cu Mihai vodă, să dea o sumă foarte mare pentru cele două domnii, pentru ca să ia Țara Românească Constantin vodă, iar Mihai vodă să vină în Moldova, scoțînd din domnie pe Grigorie vodă.

¹ Ali-pașa Hechimzade a fost mazilit la 30 iunie 1735.

² Doctorul Depasta spune că Grigore vodă, plecînd urechia la lingușirile măgulitoare ale unor « oameni vicleni », a început să lucreze cu ură și cu răutate ca să alunge pe Constantin Mavrocordat din Moldova. De aceea acesta, luptînd pentru propria sa apărare, a început să colaboreze cu Mihai Racoviță, și astfel, cu ajutorul protectorilor săi de la Poartă, reuși să obțină scaunul Țării Românești vezi ms. gr. 567, f. 15, și Const. Erbiceanu, *op. cit.*, p. 308.

Καὶ λοιπὸν ὁ Ἰσμαήλ-πασὰς βεζίρης, βλέποντας τὴν τοσοῦτων ἄσπρων ὑπόσχεσιν, ἀλησμόνησε τὴν φιλίαν ὅπου εἶχε μετὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα, καὶ τὴν ἔχθραν ὅπου εἶχε πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον βόδα ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἦτον γενιτσέρ- ἀγασῆς καὶ ἐπαρακινήθη ἥ ἀπὸ τῆς φιλαργυρίας του νὰ κάμη τὸ τοιοῦτον, ἔχοντας καὶ κλίσιν νὰ δώσῃ αὐθεντίαν τῷ Μιχαήλ βόδα. Ὅθεν ἀνέφερε περὶ τούτου τῷ βασιλεῖ, μὴ δυνάμενος ὁμως νὰ εὕρῃ οὐδεμίαν αἰτίαν κατὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα, δὲν ἴσχυσε νὰ λάβῃ τὴν τοιαύτην ἄδειαν. 861

Ἐν ἐκείναις δὲ ταῖς ἡμέραις, φθάνουσα εἰδησις εἰς βασιλεύουσαν ὅτι μία ποσότης μοσχικοῦ στρατοῦ ἐστάλθη κατὰ τοῦ Κριμίου καὶ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἐμποδισθέντες ἐστράφησαν εἰς τὰ ὀπίσω, ἔλαβεν ἀφορμὴν ὁ βεζίρης τὰ προοίμια αὐτὰ τοῦ μοσχικοῦ πολέμου καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν βασιλέα ὅτι πρέπει εἰς τοιοῦτον καιρὸν νὰ εὕρεθῇ εἰς τὴν Μολδαβίαν πρακτικὸς καὶ ἄξιος ἄνθρωπος, ὡσὰν τὸν Γρηγόριον βόδα, ὅπου καὶ περὶ πάντων νὰ δηλοποιῇ τῇ βασιλείᾳ καὶ τὴν ἐπαρχίαν νὰ φυλάξῃ, προβάλλοντας ὅτι ὁ Γρηγόριος βόδας νὰ σταλθῇ εἰς Μολδαβίαν, ὁ δὲ Μιχαήλ βόδας εἰς Βλαχίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἤξεύροντας τὴν ἐμπειρίαν καὶ πρᾶξιν τοῦ Γρηγορίου βόδα ἀπὸ προγενεστέρας δουλεύσεις του πρὸς τὴν βασιλείαν, τὴν μὲν ἐκείνου μετάθεσιν εἰς Μολδαβίαν ἐδέχθη ὡς χρησιμεύουσιν τῇ βασιλείᾳ καὶ ἀναγκαίαν κατὰ τὰ φαινόμενα τοῦ καιροῦ, τὴν δὲ αὐθεντίαν τοῦ Μιχαήλ βόδα ἐμπόδισε, μισῶντας αὐτὸν διὰ τὴν προλαβοῦσαν αὐθεντίαν ὅπου ἔλαβεν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ταραχῆς τῶν στασιαστῶν, καὶ ἐπρόσταξε ὅτι ὁ μὲν Γρηγόριος βόδας νὰ μετατεθῇ εἰς τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδαβίας, ὡς ἄξιος καὶ ἐπωφελῆς τῇ βασιλείᾳ, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος βόδας νὰ μετατεθῇ εἰς τὴν Βλαχίαν ὡς πιστὸς τῆς βασιλείας, καὶ οὕτως ἐγένετο, καὶ ἐνεδύθησαν ἀμφοτέρων τῶν αὐθέντων οἱ καπικεχαγιάδες καβάδια τῆς ἀλλαγῆς ταύτης. Περὶ ἧς, παίρνοντας εἰδησιν ὁ Γρηγόριος βόδας, ἔστειλεν εὐθὺς τὸν Σταῦρον, δεύτερον βεστιάρην ἐκ μέρους τοῦ ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσιον, διορίζοντας καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς τσάρας καϊμακάμηδες τὸν Κωνσταντῖνον Κωστάκη, μέγαν λογοθέτην, τὸν Σάνδουλον Στούρζαν, μέγαν βόρνικον, τὸν Γεωργάκη Καντακουζηνόν, μέγαν βόρνικον, καὶ τὸν Κωνστάκη Ράζον, μέγαν σπαθάρην, ἐρχομένου καὶ τοῦ Παναγιώτου ἀρμάση ἥ ἀπὸ τὴν Πόλιν ἐκ μέρους τῶν καπικεχαγιάδων τοῦ Γρηγορίου βόδα, καθὼς καὶ εἰς τὴν Βλαχίαν ἐπῆγεν ἀπὸ βασιλευούσης ὁ Μιχαλάκης Ρωσσέτος. Ἐστειλε δὲ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος βόδας εἰς τὸ Βουκουρέστι πρῶτον μὲν τὸν Ἰωαννάκην ἄγαν, κατόπι δὲ καὶ τὸν μέγαν κόμισόν του Κωνσταντῖνον καὶ ἄλλους ἀνθρώπους του, διορίζοντας καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς τσάρας καϊμακάμηδες. 862

Πολλὰ ἐπιζήμιος ἐστάθη εἰς τὸν Γρηγόριον βόδα ἡ μετάθεσις αὕτη εἰς τοιοῦτον καιρὸν ὅπου ἐπλήρωσε τὸ χαράτσι τῆς τσάρας ἐκείνης πρὸς

Așadar, marele vizir Ismail-pașa, văzînd făgăduiala unei sume de bani așa de mari, a uitat prietenia pe care o avea cu Grigorie vodă și dușmănia sa împotriva lui Constantin vodă încă din timpul cînd era ienicer-agasi, și fiind îmboldit de lăcomia sa, a hotărît să pună la cale acest lucru, avînd în același timp și dorința să facă domn pe Mihai vodă. Deci a vorbit despre aceasta sultanului, dar neputînd găsi nici o vină împotriva lui Grigorie vodă, n-a putut obține o asemenea încuviințare.

Sosind în acele zile la Constantinopol știrea că o parte din armata moschicească a fost trimisă asupra Crimeei, dar că s-a întors fiind împiedicată de iarnă, marele vizir s-a folosit de acest început de război cu Rusia și a spus sultanului că într-o asemenea împrejurare trebuie să fie în Moldova un om priceput și vrednic, precum este Grigorie vodă, care să dea de știre împărăției despre toate și să păzească țara, și a propus ca Grigorie vodă să fie trimis în Moldova, iar Mihai vodă în Țara Românească. Sultanul, care cunoștea priceperea și purtarea lui Grigorie vodă din serviciile aduse mai înainte împărăției, a primit mutarea lui în Moldova ca folositoare împărăției și trebuincioasă pentru acele împrejurări, însă nu a dat domnia lui Mihai vodă, avînd ură împotriva lui pentru domnia dinainte, pe care o căpătase în timpul răzvrătirii, și a poruncit ca Grigorie vodă să fie mutat în scaunul Moldovei, ca fiind vrednic și folositor împărăției, iar Constantin vodă să treacă în Țara Românească, ca om credincios al împărăției. S-a făcut deci întocmai, și capuchehaiele celor doi domni au îmbrăcat caftane pentru această mutare¹. Afînd Grigorie vodă acest lucru, a trimis îndată din partea sa aici la Iași pe Stavros, al doilea vistier, și a numit dintre boierii țării caimacami pe Constantin Costache, mare logofăt, pe Sandu Sturza, mare vornic, pe Iordache Cantacuzino, mare vornic, și pe Costachi Razu, mare spătar, iar din partea capuchehaielor lui Grigorie vodă a venit din Constantinopol Panait armașul; în Țara Românească s-a dus tot din Constantinopol Mihalachi Rusăt. Constantin vodă a trimis la rîndul său la București mai întîi pe Ienachi agă, pe urmă și pe marele său comis Constantin și alți oameni de-ai săi, orînduind caimacami și dintre boierii țării.

Această mutare a fost foarte păgubitoare pentru Grigorie vodă, fiindcă a avut loc într-un timp cînd plătise haraciul acelei țări către împă-

¹ De menționat că la Ioan Neculce, ed. Iorgu Iordan (p. 362), găsim că a doua domnie a lui Grigore Ghica vodă începe la 15 decembrie 7244, iar la ediția lui Al. Procopovici (p. 421) găsim data 15 septembrie 7244 (= 1735). În cronologiile publicate de A. Sacerdoțeanu, de Const. C. Giurescu și de I. Ionașcu găsim deosebiri. Astfel, la primul și la al treilea este: 16 noiembrie 1735, iar la al doilea: 27 noiembrie 1735. După cum arată documentele, Const. Mavrocordat domnea încă la Iași în octombrie 1735, iar mutarea lor a avut loc la 16 noiembrie 1735 (vezi *Însemnări la biografia lui Constantin Mavrocordat*, în Const. Daponte, op. cit., I, p. 352). Grigore vodă a sosit la Iași la 16 decembrie 1735 (vezi mai jos p. 369).

τὴν βασιλείαν, καὶ ἐβγάλοντας τὰ χαρτῖα διὰ τὸ συνάξει, οὐδὲ ὄβολον ἐκ τούτου ἔλαβε. Ὅθεν ἐφρόντισε νὰ κινήσῃ κατὰ τὴν προσταγὴν τὴν βασιλικὴν ἐκεῖθεν, καὶ φθάνοντας ὁ καπιτζηλάρ-κεχαγιασῆς τοῦ βεζίρη, Πασατζίκης λεγόμενος, ὅστις διωρίσθη σκέμνε-ἀγασῆς καὶ εἰς τοὺς δύο
 5 αὐθέντας, καὶ ἐκτελώντας ἐκεῖσε τὴν συνήθη τσερεμόνια, ἐστάλη ἐδῶ ἔμπρὸς παρὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα διὰ νὰ ἐνδύσῃ καὶ τὸν Κωνσταντῖνον βόδαν τὸ καβάδι, καὶ νὰ προσμένη ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσιον τὸν Γρηγόριον βόδαν διὰ νὰ τὸν καθίσῃ εἰς τὸν θρόνον του κατὰ τὴν συνήθειαν. Ὁ ὁποῖος κινήθεις ἀπὸ τὸ Βουκουρέστι πρὸς τὴν Μολδαβίαν, ἔχοντας μαζί
 10 του καὶ τὸν Παναγιώτατον πατριάρχην πρῶην Κωνσταντινουπόλεως κῦρ Παῖσιον, περιθαλλόμενον μὲ κάθε τιμὴν καὶ περιποίησιν παρ' αὐτοῦ. Τὸ δὲ κίνημά του ἔγινε μὲ πολλὴν κατήφειαν τῶν ἀρχόντων, καὶ μάλιστα τοῦ κοινοῦ λαοῦ, διὰ τὴν δεφένδευσιν καὶ καλὴν κυβέρνησιν, καὶ ἐξαιρέτως τὴν δικαιοσύνην ὅπου ἀπήλαυσαν εἰς τὸν καιρὸν τούτου τοῦ αὐθέντου,
 15 ἐπειδὴ ὅσα τοὺς ὑπεσχέθη, ὅλα ἀπαρασάλευτα τὰ διετήρησε, καὶ πολλὰ αὐξήσις εἶχε γίνεῖ εἰς τὴν τσάραν εἰς τὸν καιρὸν του.

Μὴ θέλοντας οὖν νὰ ἀνταμωθῇ πλέον μετὰ τοῦ Κωνσταντῖνου βόδα, ἐπειδὴ ἀνηρέθη ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἀγάπη, ἐτάχυνε τὸν δρόμον, καὶ μένοντας μίαν νύκτα μόνον εἰς τὸ Φωξάνι, ὅπου ἐκόνευσε καὶ πάλιν εἰς τὸ
 20 προπατορικόν του μοναστήριον, τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἦλθεν εἰς τὸ Δομνέστι καὶ ἐκάθησεν ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας, διατρίβοντας μὲ τὴν διάταξιν τῶν χωρίων τῆς ἄκρης || ἀφήνοντάς τα εἰς τὴν θέλησιν καὶ ζήτησίν των, καὶ κά- 863
 μοντας μὲ διβάνια δικαιοσύνην καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἐγκατοίκους ὅπου συνήχθησαν ἐκεῖ. Καὶ τότε καὶ ὁ Κωνσταντῖνος βόδας, ἀκολουθῶντας
 25 τὸν δρόμον τοῦ Μπουρλαδίου, ἐέρασε καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν Βλαχίαν, καὶ οὕτως κινήσας ὁ Γρηγόριος βόδας ἀπὸ τὸ Δομνέστι ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Σιρετίου, ἦλθεν εἰς τὸ Γιάσιον καὶ τῇ 13' δεκεμβρίου εἰσῆλθεν εἰς τὸν θρόνον του μετὰ τῆς συνήθους παρατάξεως καὶ μεγαλοπρεπείας, ἐξεληθόντων ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντων τῶν ἀρχόντων καὶ σλουζιτοραίων κατὰ τὴν
 30 συνήθειαν. Καὶ χωρὶς ἀργοπορίαν ἐκίνησε καὶ τὸν ριθέντα σκέμνε-ἀσὴν του καὶ ἐπῆγεν εἰς Βλαχίαν νὰ θέσῃ καὶ τὸν Κωνσταντῖνον βόδαν εἰς τὸν ἐκεῖσε θρόνον, ἐπειδὴ καὶ τὸν ἐπρόσμενον, διατρίβοντας ὅλον ἔξω. Καὶ ἔτσι, ἀναπαυόμενος μίαν ἡμέραν, τὴν ἄλλην ἡμέραν διέταξε καὶ τὰς ἀρχοντίας, κάμνοντας τὸν Κωνσταντῖνον Κωστάκην πάλιν μέγαν λο-
 35 γοθέτην, τὸν Γεωργάκην Καντακουζηνὸν βόρνικον τῆς Κάτω Τσάρας, τὸν Ἰωάννην Νεκούλτσαν βόρνικον τῆς Ἄνω Τσάρας, τὸν Κωνσταντῖνον Ὑψηλάντην χάτμανον, ποτσέλνικον δὲ ὃν εἶχεν Γρηγόριον, τὸν δὲ Γεωργάκην Καντακουζηνὸν μέγαν σπαθάρην, καὶ τὸν Κωστάκην Ράζον μέγαν βιστιάρην, μέγαν μάνον τὸν Γαβριήλ Κωστάκην, καὶ παχάρνικον τὸν
 40 Θεόδωρον Κωστάκην, μέγαν στόλνικον τὸν Λούπουλον Γκιόκα, καὶ μέγαν κόμισον τὸν Ἀρίσταρχον, δίδοντας καὶ τὰς λοιπὰς ἐφεξῆς ἀρχοντίας, ὡς ἐφάνη εὐλογον. Τὸν δὲ Σάνδουλον Στούρτζαν βόρνικον τὸν ἐσήκωσεν εἰς τοὺς σεῖμένηδες διὰ τινὰ ἀχαριστίαν ὅπου ἔδειξεν, ὄντας ὅλως διόλου τσιράκι καὶ ἀνάστημά του, καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐφυλάκωσε καὶ τὸν
 45 Θεόδωρον Παλάδην εἰς τὴν βιστιαρίαν, διὰ νὰ δώσῃ τὸν λογαριασμόν του,

16 Δεκεμβρίου
<1735>

răție și, scoțind hîrțile ca să-l strîngă, nu apucase să încaseze nici un ban. Pp̄trivit poruncii împăratești însă, a avut grijă să pornească de acolo, iar capugilar-chehaiasi al marelui vizir, un anume Pașagic, care a fost orînduit
 5 schemne-agasi pentru amîndoi domnii, sosind și săvîrșind acolo obișnuita
 ceremonie, a fost trimis de către Grigorie vodă să vină aici înaintea lui
 ca să îmbrace și pe Constantin vodă cu caftan și să-l aștepte aici la Iași
 ca să-l așeze în scaunul său după obicei. Grigorie vodă, plecînd din Bucu-
 10 rești spre Moldova, avea împreună cu el și pe preasfințitul chir Paisie,
 fost patriarh al Constantinopolului, pe care îl înconjură cu toată cinstea și
 îngrijirea. Plecarea sa a mîhnit foarte mult pe boieri și mai ales poporul
 de jos, pentru apărarea și buna chiverniseală și cu deosebire pentru drep-
 tatea de care s-au bucurat în timpul domniei lui, fiindcă toate cele făgă-
 15 duite le îndeplinesc și le păstrase întocmai și mult crescuse țara în timpul său.

Nevoind dar să se mai întîlnească cu Constantin vodă, fiindcă pried-
 tenia dintre ei se stricase, și-a grăbit mersul și, rămînînd numai o noapte
 la Focșani, unde a stat și de data aceasta la mănăstirea sa strămoșească,
 a doua zi a sosit la Domnești, unde a stat trei zile, în care timp s-a ocupat
 20 cu punerea în rîndială a satelor de la margine, lăsîndu-le după voia
 și cererea lor. A ținut și divanuri, făcînd dreptate și celorlalți locuitori
 care se strînseseră acolo. Atunci și Constantin vodă, luînd drumul Birla-
 25 dului, a trecut și s-a dus în Țara Românească și astfel, pornind Grigorie
 vodă din Domnești, dinspre partea Siretului, a sosit la Iași și la 16 decem-
 16 decembrie
 <1735> brie a intrat în scaun cu alaiul și pompa obișnuite. Au ieșit întru întîm-
 pinarea lui toți boierii și slujitorii, după obicei. După aceasta a pornit
 fără întîrziere pe amintitul schemne-agasi, care a mers în Țara Românească
 30 să așeze și pe Constantin vodă în scaunul de acolo, deoarece îl aștepta
 stînd tot afară din București. Și astfel, după ce s-a odihnit o zi, a doua
 zi a dat și boieriile, făcînd pe Constantin Costachi iarăși vel logofăt, pe
 Iordachi Cantacuzino vornic de Țara de Jos, pe Ioan Neculce vornic de
 35 Țara de Sus, pe Constantin Ipsilanti hatman, iar postelnic tot pe Grigorie
 pe care îl avea, pe Iordachi Cantacuzino vel spătar, pe Costachi Razu
 vel vistier, pe Gavriil Costachi vel ban, pe Teodor Costachi paharnic,
 pe Lupu Gheuca vel stolnic și pe Aristarh vel comis, dînd și celelalte
 40 boierii după cum i s-a părut mai bine. Pe vornicul Sandu Sturza l-a
 închis la seimeni pentru nerecunoștința pe care a arătat-o, deși era cu
 totul ciracul și creatura sa¹. În aceeași zi a închis și pe Teodor Paladi la
 45

¹ În *Însemnări la biografia lui Constantin Mavrocordat* se amintește de supărarea lui Grigore vodă, care, în drum spre Iași, n-a vrut să se întîlnească cu Constantin Mavrocordat, iar cînd a sosit acolo a închis pe boierii intimi ai lui Constantin Mavrocordat și pe unele rude de-ale lui: vezi Const. Daponte, *op. cit.*, I, p. 352.

864 τὸν ὅποιον δίδονται, ἀφ᾽ ἑνῃ. Ὁ δὲ Σάβουλος Στουρῆς, διὰ μεσοβαθι-
σως τοῦ πατριάρχου κὺρ Παΐσιου, ἔλαβε τὴν τελευτησαν συγχωρησιν καὶ με-
τὰ ταῦτα ἐλάθη ἠσαν ἀμφοτέρωι καὶ μετὰ ἀρχοντίας, καθὼς θέλει δηλοποιή-
θῃ εἰς τὴν ταξίν τῆς ἱστορίας.

MAZIMEIA TOY ZMAHA-PAZA KAI EHTIPOIKH TOY
ZE-I-A MEXME-A-PAZA

Ἐν τοσούτῳ δὲ ὁ πηθεὶς Ἰσητη-πασάς βερίης, ἐζογκοῦμενος ἀπὸ
ἐπαρσιν καὶ παρκακινουμένων ἀπὸ τῆς ἀκρας πλεονεξίας του, ἐστοχασθη
να ἐβγάῃ ἀπὸ τὸ μεσον τὸν ἀρχιενοῦχον διὰ να κάμῃ τὰ θελήματα
του εἰς τὸ ἐξῆς, ὅπου να συναξῆ ἠσπαρῶς, ἐπειδὴ ἀπ' ἐκείνου, ὡς σὺμβου-
λον τοῦ βασιλέως καὶ οἰκείου, ἐσοτεῖ ἀλλοτρίον. Ὅθεν καὶ ἠρξάτο
καταρξεῖν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, οὗ ἔνεκα, φανερωθέντας καὶ ἐκεῖ-
νος τῷ βασιλεὶ τὰ ἔργα τοῦ Ἰσητη-πασά καὶ τὴν ἀλογον φιλανθρωπίαν
του, ἀργισθῆ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν καὶ καθαρῶντας τὸν τῆς ἐπιπορικῆς ἀξίας,
15 τὸν ἐξώρισε εἰς τὴν Ρόδον, ὑστερημένον τῆς τιμῆς καὶ τὸν τουγῶν του,
κἀμνοντας κατ᾽ ἀκμήν τὸν σιλικιάρην του Σεγιδό Μεχιδ-πασά. Καὶ ἔν-
νοῦντας ὁ βασιλεὺς ὅτι διὰ τὴν ἀκραν φιλανθρωπίαν του ὁ πηθεὶς βερί-
ης μετέθεσε καὶ τὰς ἀθελτίας, ἐλάλησε τὸν μικρὸν ἠπριχόρην του
Μουσταφά-μητην, καὶ τὸν παρηγγεῖλα μιστικῶς να ὑπάγῃ εἰς Βαχάϊαν
20 καὶ Μοδάβιαν δίδοντας τὸν καὶ βασιλικὸν ὄρισμὸν διὰ να πιάσῃ τὸν
Πασαζίκην Κανιτζή-ἀρ-κεχαγιασὴν τοῦ ἐξωσθέντος Ἰσητη-πασά, ὅπου
εἶχε διορισθῆ σκεμμε-ἀ-ἀσσης, καὶ λαμβάνοντας ὅλα τὰ φιλοδοσφηματα,
ὅπου ἔλαβε παρὰ τὸν αὐθέντων, να τὸν ὑπάγῃ σιδηροδόσμοιον εἰς βας-
30 λυσοσσαν. Ἀγούσι δὲ τιτες ὅτι εἶχε καὶ ἀλλὰ ἠν προσταγὴν βασιλικὴν κρυ-
φὴν ὅτι ἂν προφθάσῃ τοὺς ἀθελτίας εἰς τοὺς τόπους των, να τοὺς ἀφ᾽ ἡσῆ
να μενον ὡς πρὸτερον, διὰ τὴν ἀκραν ὅπως τοῦ χεμῶνος κακοκαρίας,
ἀργοπορῶντας ὁ πηθεὶς ἠπριχόρης, εὔρε τοὺς ἀθελτίας προφθάσαντας
εἰς τοὺς θρόνους των, ὅθεν καὶ ἐκτελέσας μὲν τὴν φανερωτὴν εἶχε
865 προσταγὴν, ὡς ἐρπεθῆ, ἐκίνησεν ἐκ τῆς Βαχάϊας ἢ καὶ ἠρξετο εἰς
30 τὸ Ἰάσι, φέροντας καὶ τὸν καπετζή-ἀρ-κεχαγιασὴν τοῦ Ἰσητη-πασά
μαζὶ του σιδηροδόσμοιον, εἰς τὸν ὅποιον ἐστειλὰν ὁ αὐθέντης τὸν Μιχα-
λάκην βήμεσην εἰς τὸ Φωζάβι καὶ τὸν προῦπνητησεν. Ὅταν δὲ ἐπλησία-
σεν εἰς τὸ Ἰάσιον, ἐβγήτηκαν οἱ ἀρχοντες δι' ἀθελτίας προσταγῆς, ὅμοι
καὶ μετὰ τοὺς μετῆσαντέδες τοῦ Ἰπριχίου βόδα, Σκαρᾶτον καὶ Ματαῖν,
40 ἦ δὲ ἐπαύριον, ἠθέβεν εἰς τὴν κούρην καὶ ἀναμάωσε τὸν αὐθέντην
τῆ δὲ ἐπαύριον, ἠθέβεν εἰς τὸν κούρην καὶ ἀναμάωσε τὸν αὐθέντην
40 τῆ δὲ ἐπαύριον, ἠθέβεν εἰς τὸ Ἰάσι.

865

40 παρ' αὐτοῦ εἰς τοὺς φεξῆς ἀνωμάλους καὶ συγκεχυμένους καιροὺς, καθὼς
προῦν ὁ λόγος θέλει φανερωσῆ.

vistierie ca să dea seama, și după ce a dat-o, l-a lăsat liber. Sandu Sturza, prin mijlocirea patriarhului chir Paisie, a căpătat deplină iertare, iar pe 864 urmă amîndoi au fost miluiți și cu|| slujbe boierești, precum se va arăta în cursul povestirii.

MAZILIREA LUI ISMAIL-PAȘA ȘI VIZIRATUL LUI SEID MEHMED-PAȘA

5

În acest răstimp, zisul mare vizir Ismail-pașa, a cărui îngîmfare și lăcomie de bani creștea din ce în ce mai mult, ca să-și facă pe viitor dorințele și să strîngă comori s-a gîndit să înlătore pe cîzlar-aga, de care se sfîia întrucîtva, fiindcă era sfetnic și intim al sultanului. A început dar 10 să-l pîrască la sultan, ceea ce l-a făcut și pe el să arate la rîndul său sultanului faptele lui Ismail-pașa și marea lui lăcomie. Din pricina aceasta sultanul s-a supărat pe el și, mazilindu-l din vizirat, l-a surghiunit la Rodos¹, desbrăcîndu-l de cinstea și de tuiurile lui; a făcut caimacam pe silihtarul 15 său Seid Mehmed-pașa. Înțelegînd sultanul că din marea lui lăcomie zisul mare vizir a făcut mutarea domnilor, a chemat pe micul său imbrohor Mustafa-bei și l-a însărcinat în taină să meargă în Țara Românească și în Moldova, dîndu-i poruncă împărătească să prindă pe Pașagic, capugi- 20 lar-chehaiasi al mazilului Ismail-pașa, care fusese numit schemne-agasi, și luîndu-i toate darurile primite de la domni să-l ducă legat în fiare la Constantinopol. Unii spun că avea și altă poruncă împărătească tainică, ca, dacă ar apuca pe domni în țările lor, să-i lase să rămînă ca și mai 25 înainte. Zisul imbrohor însă, zăbovind din pricina iernii prea grele, a găsit pe domni sosiți în noile lor scaune, așa încît îndeplinind numai porunca ce i s-a dat pe față, precum s-a spus, a pornit din Țara Românească|| 865 și a venit aici la Iași, aducînd împreună cu el în lanțuri pe capugilar-che- 30 haiasi al lui Ismail-pașa. Întru întîmpinarea lui domnul a trimis la Focșani pe Mihalachi vameșul. Cînd s-a apropiat de Iași, i-au ieșit înainte, din porunca domnului, boierii împreună cu beizadelele lui Grigorie vodă, Scarlat și Matei, și l-au condus la Iași. 35

A doua zi a venit la curte și a întîlnit pe domn la dîvan de față cu toți boierii. În timp ce el vestește cele poruncite de stăpînire, toți boierii aclamau pe sultan, urîndu-i mulți ani și mulțumind pentru acest domn, trimis țării, ca și cum ar fi știut ce folos avea să le aducă el în împreju- 40 rările grele și în tulburările de mai tîrziu, precum povestirea va arăta mai jos.

¹ Mazilirea lui Ismail-pașa a avut loc la 10 ianuarie 1736.

Πηγαίνοντας λοιπόν και ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὸν ἱμπριχόρην αὐτόν, ἐν ὧσφ διέτριψε, δις καὶ τρίς, τὸν ἔδειξε κάθε περιποίησιν, καὶ ἐνδύοντάς τον ὁ αὐθέντης σαμουρόγουναν, ἀπῆλθεν εἰς τὸ κονάκι του. Καὶ ἡ τοσαύτη περιποίησις ὅπου τοῦ ἔγινε ἦτον μὲ τὸ νὰ ἦτον υἱὸς βεζίρη

5 καὶ μεγάλος ἄνθρωπος τῆς βασιλείας, καθὼς καὶ ἐφάνη μετ' οὐ πολὺ ἀποκαθιστάμενος πασὰς μὲ τρία τούγια καὶ στελλόμενος εἰς τὸ Μισίρι. Καὶ μὲ τὴν αὐτὴν τιμὴν καὶ παράταξιν, προβοδοῦντες τον πάλιν εἰς τὸ κίνημά του, ἐστάθη μετ' αὐτοῦ ἕως εἰς τὸ Γαλάτσι ὁ μέγας βόρνικος Γεωργάκης Καντακουζηνὸς καὶ τὸν ἐξεπροβόδισε.

10 Εἰς Κωνσταντινούπολιν δὲ ἔγινε βεζίρης ὁ ρηθεις σιλικτάρης τοῦ βασιλέως, Σεῖδ Μεχμέδ-πασὰς ὀνόματι, ἐπειδὴ βαρυνόμενος ὁ βασιλεὺς τὴν συνεχῆ τῶν ἐπιτρόπων ἀλλαγὴν, ἔβγαλε αὐτὸν ἐκ τοῦ σεραγίου ἐν πρώτοις μὲ τρία τούγια, κάμοντάς τον καίμακάμην, ὡς εἶπομεν, καὶ ἐφεξῆς τὸν ἀπεκατέστησεν ἐπίτροπον, ὅστις, μὴν ὄντας πρακτικὸς τῶν ἔξω

15 ὑποθέσεων, ἔδωσεν ὅλην τὴν διοίκησιν τῷ || Χαλισᾶ Ὅσμάν-ἀγᾶ, βεζίρ- 866 κεχαγιασῆ, ὅστις ἦν ἔμπειρος τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, ἄτε χρηματίσας γραφεὺς τοῦ Μεχμέδ-κεχαγιᾶ ἱκανὸν καιρὸν, καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ἄλῆ-πασᾶ Χεκιμζαδὲ ἦτον ὅλον κεχαγιας.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ εἰς τὸν θρόνον τῆς Μολδαβίας αὐθεντία του ἐφάνη πάντῃ ἀμετάβλητος ἀπὸ τὴν προτέραν διάθεσίν του. Ὅθεν οἱ πτωχοὶ ἐγκάτοικοι ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ὅπου εἶδαν καὶ πάλιν τὸν αὐθέντην τους, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισαν ὡς κοινὸν πατέρα τους διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην καὶ εὐσπλαχνίαν του, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασαν καὶ τότε, βλέποντες τοὺς κλεισμένους ἐκείνους ἄρχοντας, ὅχι μόνον συγ-

25 χωρημένους, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀρχοντίας τετιμημένους. Καὶ ἀγκαλὰ τὸν Σάνδουλον Στούρζαν, χρηματίσαντα μέγαν βόρνικον τῆς Κάτω Τσάρας, τὸν ἔκαμε βόρνικον τῆς Ἐπάνω Τσάρας, τοῦτο ὅμως ἦν μὲ γνώμην καὶ θέλησιν ἐκείνου διὰ τὴν γενομένην αὐτῷ ὑπόσχεσιν τῆς μεγάλης λογοθεσίας, ἣτις μετ' ὀλίγον καὶ ἐδόθη αὐτῷ, ἐπειδὴ τοῦ Κωνσταντίνου Κωστά-

30 κη, μεγάλου λογοθέτου, ὄντος διωρισμένου μὲ βακαρίτον εἰς τὴν Σουτσάβαν, τὸν κατέβηκεν ἀποπληξία εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Σουτσαβίτσας εὐρισκόμενου καὶ μετὰ δύο ὥρας ἐτελεύτησε. Τὸν ὁποῖον ἔφεραν εἰς Γιάσιον καὶ μετὰ πάσης τιμῆς καὶ παρουσίας τοῦ αὐθέντου ἐτάφη ἐν τῇ μητροπόλει, καὶ εἶχεν ἀποκατασταθῆ πρὸς καιρὸν μέγας λογοθέτης ὁ Δόνιτς,

35 τὸν ὁποῖον μετ' οὐ πολὺ ἐσυγχώρησεν ὁ αὐθέντης ἀπὸ τὴν ἀρχοντίαν ταύτην, ὡς προβεβηκότα τὴν ἡλικίαν, διὰ νὰ ἡσυχάσῃ εἰς τὸ ὄσιπίτιόν του, ἀπολαμβάνοντας ἀρκετὸν αὐθεντικὸν ἔλεος. Καὶ οὕτως, ὡς εἶπομεν, ἔκαμε τὸν Σάνδουλον Στούρζαν μέγαν λογοθέτην, τὸν δὲ Θεόδωρον Παλάδην ἐτίμησε μὲ τὴν μεγάλην σπαθαρίαν, ἔχοντας ἀμφοτέρους εἰς τιμὴν

40 καὶ εὖνοιαν.

Εἰς τὸν καιρὸν ταύτης τῆς αὐθεντίας του ἔκαμε συνήθειαν νὰ τιμᾶται ἡ μεγάλη λογοθεσία μὲ ράβδον σιδεφκιργιάν, αἱ δὲ μεγάλαι βορνιτσίαι καὶ ἡ χατμανία μὲ ἀλλοιώτικας ράβδους ἀργυροφόρους, ἔχοντες πρότερον ποταπὰς ράβδους, οἷας ἔχουσιν οἱ βόρνικοι τῆς Πόρτας. ||

S-a dus și Grigorie vodă la acel imbrohor de două-trei ori în tot timpul cît a stat în Iași și i-a dat toată îngrijirea cuvenită, îmbrăcîndu-l și cu blană de samur, după care imbrohorul a plecat la conacul său. I s-a făcut o asemenea primire fiindcă era fiu de vizir și mare om al împărăției, ceea ce s-a dovedit în curînd, căci a fost numit pașă cu trei tuiuri și a fost trimis în Misir. La plecarea sa a fost iarăși petrecut cu aceeași cinste și alai și împreună cu el a fost trimis pînă la Galați marele vornic Iordachi Cantacuzino ca să-l însoțească. 5

La Constantinopol s-a făcut mare vizir silihtar al sultanului, anume Seid Mehmed-pașa, deoarece sultanul, sătul de schimbarea deasă a marilor viziri, l-a scos pe acesta din serai dîndu-i trei tuiuri și l-a numit, precum am spus, caimacam, iar pe urmă l-a făcut mare vizir. Acesta, nefiind priceput în treburile externe, a dat toată cîrmuirea lui || Halisa Osman-aga, vizir- chehaiasi, care era cu deprindere în treburile politice, fiindcă a fost timp îndelungat secretar al lui Mehmed-chehaia și din timpul lui Ali-pașa Hechimzade a fost fără întrerupere chehaia. 15

Grigorie vodă și în a doua sa domnie în Moldova a arătat aceeași fire ca și în cea dintîi, astfel că locuitorii săraci mulțumeau lui Dumnezeu că au văzut iarăși pe domnul lor, pe care l-au cunoscut ca un părinte al lor obștesc pentru iubirea și compătimirea lui față de ei. De acest lucru s-au convins și atunci cînd au văzut că acei boieri care erau închiși nu numai că au fost iertați, dar și cinstiți cu slujbe boierești. Și cu toate că pe Sandu Sturza, care fusese mare vornic de Țara de Jos, l-a făcut vornic de Țara de Sus, totuși acest lucru se făcuse cu știrea și voia lui, fiindcă i se făgăduise vel logofeția, care i s-a și dat puțin după aceea, deoarece Constantin Costachi, marele logofăt, care fusese orînduit să strîngă văcăritul la Suceava, a fost lovit de dambla pe cînd se afla în mănăstirea Sucevița și după două ceasuri și-a dat obștescul sfîrșit. Fiind adus la Iași, a fost înmormîntat la mitropolie cu toată cinstea, fiind de față și domnul. Ca mare logofăt fu numit pentru scurtă vreme Donici, pe care însă domnul l-a iertat după puțin timp din zisa boierie, din pricina vîrstei sale înaintate, și l-a lăsat să se odihnească în casa sa, bucurîndu-se de multă milă domnească. Și astfel, precum am spus, a făcut vel logofăt pe Sandu Sturza, iar pe Teodor Paladi l-a cinstit cu vel spătăria, și pe amîndoi îi avea în cinste și în bunăvoința sa. 25 30 35 40

În timpul acestei domnii s-a făcut obiceiul ca vel logofeția să fie cinstită cu toiag de sîdef, iar vel vorniciile și hătmănia cu altfel de toiege, împodobite cu argint, pe cînd mai înainte aveau toiege de rînd, ca acelea pe care le au vornicii de poartă. ||

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣΑΝ ΤΟΥ ΜΠΗΖΑΔΕ 867
ΣΚΑΡΛΑΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΡΑΒΩΝΟΣ ΑΥΤΟΥ

Ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ ἔαρος τούτου τοῦ χρόνου ἔστειλεν ὁ Γρηγόριος
βόδας καὶ τὸν πρεσβύτερόν του μπετζαδὲν Σκαρλάτον εἰς βασιλεύουσαν,
5 ὁμοῦ μὲ τὸν Ἰωαννάκην Ὑψηλάντην ἄγαν του καὶ ἄλλους ἄρχοντάς του,
ὄτε καὶ ὁ Κωνσταντῖνος βόδας ἔστειλε τὸν Μιχαλάκην Ρωσσέτον, μέγαν
σπαθάρην του, εἰς τὰ ἐκεῖσε μὲ ἐτοιμασίαν διὰ νὰ παραλάβῃ τὸν Στέ-
φανον μπετζαδὲν τοῦ Μιχαῖλ βόδα καὶ νὰ τὸν ἀπαγάγῃ εἰς Βλαχίαν διὰ
νὰ ἐκτελέσουν τὴν γαμήλιον χαρὰν τῆς ἀδελφῆς του Σουλτάνης δομνί-
10 τσας μετ' αὐτοῦ, προηρραβωνισμένων ὄντων,¹ ὡς εἴρηται. Φθάνοντας ὁμοῦ
ὁ ρηθεῖς μπετζαδὲς τοῦ Γρηγορίου βόδα μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχόντων
καὶ βλέποντας ὁ Μιχαῖλ βόδας ὅτι αἱ πρὸς αὐτὸν ὑποσχέσεις τοῦ Κων-
σταντίνου βόδα ἀνεφάνησαν μάταιαι καὶ κεναὶ καὶ οὔτε τὸ εἰς τὸν βα-
15 σιλικὸν θησαυρὸν χρέος του ἐπλήρωσεν ὁ Κωνσταντῖνος βόδας, οὔτε ἄλ-
λην τινὰ βοήθειαν ἔκαμεν αὐτῷ, ὡς ὑπέσχετο, ἔχοντας καὶ παλαιὸν πά-
θος εἰς τὸ σπίτι τοῦ Κωνσταντίνου βόδα, διέλυσε τὸν ἀρραβῶνα ἐκεῖνον
καὶ ἐζήτησε γαμβρὸν εἰς τὴν δομνίτσαν αὐτοῦ Ἀναστασίαν τὸν Σκαρ-
λάτον, μπετζαδὲν τοῦ Γρηγορίου βόδα, ὡς προμελετημένον καὶ προλαλη-
20 μένον ὅπου ἦτον τὸ τοιοῦτον, ὄντας ἔτι ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς Βλαχίαν
διὰ μέσου τοῦ ἀδελφοῦ του μεγάλου δραγουμάνου, ὅστις ἔχοντας καὶ τότε
τὴν περὶ τούτου ἄδειαν ἐτελέσθησαν οἱ ἀρραβῶνες εἰς τὴν Πόλιν, τὴν
ὁποίαν εἶδῃσιν ἔφερον ὁ Ἰαννάκης ἄγας πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδα καὶ
ἐνδύοντάς τον μὲ γούναν ὁ Γρηγόριος βόδας, ἐπαρρησιάσθη εἰς ὅλους ἢ ἀπό-
φασις τοῦ συνοικεσίου αὐτοῦ. Ὁ δὲ ρηθεῖς Στέφανος μπετζαδὲς ἔστε-
25 φανώθη τότε εὐθύς μετὰ τῆς Ρωξάνδρας, θυγατρὸς τοῦ Κωνσταντίνου Ὑ-
ψηλάντη, χατμάνου τοῦ Γρηγορίου βόδα, καὶ μετὰ ἥ πολλῆς κατηφείας 868
πάντων τῶν ἀνθρώπων τοῦ Κωνσταντίνου βόδα, ἐστράφη ὁ Μιχαλάκης
σπαθάρης εἰς τὰ ὀπίσω, δηλαδὴ εἰς τὴν Βλαχίαν.

30 ΤΕΛΕΥΤΗ ΤΟΥ ΜΠΗΖΑΔΕ ΓΡΗΓΟΡΑΣΚΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΟΜΝΙΤΣΑΣ ΣΜΑΡΑΓΔΑΣ

Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ αὐθεντίᾳ του πολλὰ λυπηρὰ συνέβησαν τῷ Γρηγο-
ρίῳ βόδα, καὶ κατὰ τὸ θέρος ἠκολούθησεν αὐτῷ μία λύπη μεγάλη, τε-
λευτήσαντος τοῦ μπετζαδὲ αὐτοῦ Γρηγοράσκου ὑπὸ τινος ἀγνώστου πά-
θους ἐν διαστήματι πέντε-ἕξ ἡμερῶν τὸ τέλος ἐπενεγκόντος, ὅστις ἐτάφη
35 εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Ἀρχαγγέλων, κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου βόδα.
Μετὰ δὲ πέντε-ἕξ μῆνας συνέβη αὐτῷ καὶ ἕτερον λυπηρότερον, ἢ ἀπο-
βίωσις τῆς δομνίτσας αὐτοῦ Σμαράγδας, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει γαμ-
βρὸν τὸν Ἰωαννάκην Βλαστόν, κάμνοντάς τον μέγαν καμαράσην, καὶ ἐν
τῷ πρώτῳ τόκῳ αὐτῆς, ἀφοῦ ἠλευθερώθη τῶν μητρικῶν ὀδίνων καὶ ἔτεκεν
40 υἱόν, ἀσθενήσασα βαρέως, εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἀπεβίωσεν, καὶ μετὰ με-

¹ Cuvîntul «ὄντων» este adăugat pe deasupra de altă mină.

867 DESFRE TRIMITEREA LA CONSTANTINOPOL A BEIZADELEI
SCARLAT ȘI DESPRE LOGODNA SA

La începutul primăverii acestui an, Grigorie vodă a trimis la Constantinopol pe Scarlat, cel mai mare dintre beizadelele sale, împreună cu Ienachi Ipsilanti agă și cu alți boieri; iar Constantin vodă a trimis acolo pe Mihalachi Rusăt, marele său spătar, cu pregătirea cuvenită ca să ia pe Ștefan, beizadeaua lui Mihai vodă și să-l ducă în Țara Românească pentru ca să-l însoare cu sora sa, domnița Sultana, fiind de mai înainte logodiți, precum am spus mai sus. Dar Mihai vodă, socotind că făgăduielile pe care i le făcuse Constantin vodă s-au dovedit deșarte și că nu-i achitase nici datoria pe care o avea la vistieria împărătească, și nici nu-i dăduse vreun alt ajutor, după cum făgăduise, și avînd și veche dușmănie pentru casa lui Constantin vodă, cînd beizadeaua lui Grigorie vodă a sosit cu boierii care îl însoțeau, el a stricat acea logodnă și l-a cerut pe Scarlat de ginere pentru domnița sa Anastasia. Acest lucru fusese vorbit și hotărît încă din timpul cînd Grigorie vodă era în Țara Românească, și fusese pus la cale prin mijlocirea fratelui acestuia, marele dragoman. Dragomanul, avînd încuviințarea cuvenită, a făcut logodna la Constantinopol. Vestea logodnei a fost adusă de Ienachi agă, pe care Grigorie vodă l-a îmbrăcat cu blană și a adus în același timp la cunoștința tuturor hotărîrea pentru această căsătorie. Iar Ștefan, beizadeaua lui Mihai Racoviță, s-a căsătorit numaidecît atunci cu Ruxandra, fiica lui Constantin Ipsilanti, hatmanul lui Grigorie vodă, și spre marea mîhnire a tuturor oamenilor lui Constantin vodă, Mihalachi spătarul s-a înapoiat în Țara Românească.

MOARTEA BEIZADELEI GRIGORAȘCU ȘI A
DOMNIȚEI SMARANDA

În timpul acestei domnii, multe întîmplări nenorocite au mîhnit pe Grigorie vodă. În vară a avut o durere mare, căci beizadeaua sa Grigorașcu s-a îmbolnăvit de o boală necunoscută, care i-a pricinuit moartea în cinci-șase zile. El a fost îngropat la mănăstirea Sf. Arhangheli, zidită de Grigorie vodă. După cinci-șase luni i s-a întîmplat ceva și mai trist, moartea domniței sale Smaranda, căsătorită cu Ienachi Vlasto, pe care Grigorie vodă l-a făcut mare cămăraș. La prima ei naștere, după ce a scăpat de durerile facerii și a născut un băiat, domnița s-a îmbolnăvit greu și a murit în cîteva zile. A fost îngropată la mitropolie cu mare

γάλης παρρησίας τοῦ τε πατριάρχου κύρ Παΐσιου καὶ ἀρχιερέων καὶ πάσης τῆς ἀρχοντολογίας ἐτάφη ἐν τῇ μητροπόλει μὲ ἀφατον λύπην καὶ ὀδύνην τῶν γονέων τῆς, καὶ πολλὴν λύπην καὶ κατήφειαν τῶν παρευρεθέντων.

5 Τῷ δὲ δευτέρῳ χρόνῳ τῆς αὐθεντίας του ταύτης δυναστευόμενος ὑπὸ τῶν ἐπιπολασάντων τότε καιρικῶν ἀνωμαλιῶν καὶ ἀρξαμένων ἐπιδρομῶν, ἄσπερ ἐφεξῆς διηγῆσομαι, ἔπεμψε καὶ τὴν δόμναν αὐτοῦ εἰς βασιλείουσαν, τῆς ὁποίας ἡ ἐντεῦθεν ἔξοδος ἐγίνε μετὰ πάσης τιμῆς καὶ παρρησίας, ἐξελθόντων μέχρι τῆς Σάνδας πάντων τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχοντισσῶν κατὰ τὴν συνήθειαν.

Περὶ δὲ τῆς εἰς Μολδαβίαν β' αὐθεντίας τοῦ Γρηγορίου βόδα, ἐξ ὧν εἶδομεν αὐτοψεί, δυνάμεθα νὰ εἰποῦμεν ὅτι δὲν ἦτον ἄλλοθεν παρὰ ἐκ θείας προνοίας εἰς σύστασιν καὶ κυβέρνησιν τῆς || ἐπαρχίας αὐτῆς, καὶ 869 ἐκ πολλῶν ἐναντίον περιστατικῶν καὶ κινδύνων λύτρωσιν καὶ δεφένδουσιν, καθὼς ἡ διήγησις τῶν συμβεβηκότων θέλει ἀποδείξει. Ὅτι ἀγκαλὰ καὶ πρὸ πολλοῦ ὁ Δελὶ σουλτὰν λεγόμενος μετὰ καὶ ἄλλων σουλτάνων, ἀποστατοῦντες ἀπὸ τὴν βασιλείαν τὴν ὀθωμανικὴν, κατεπάτησαν τὰ ὄρια τῆς μοσχικῆς ἐπικρατείας, κάμνοντές τινα φθορὰν καὶ λεηλασίαν εἰς τοὺς τόπους τῆς ἐναντίον τῆς μετὰξὺ ὀθωμανικῆς καὶ Ρωσσίας αἰωνίου εἰρήνης, 20 ὡσὰν ὅμως ὅπου ἐκεῖνοι ἦτον ἀποστάται δὲν εἶχε τί νὰ κάμη ἡ Ρουσσία καὶ τὰ ὑπέφερε. Κατὰ δὲ τὸ Ἰσμγ' ἔτος, διὰ βασιλικῆς προσταγῆς ἐτοιμασθεῖς ὁ Καπλὰν Γκιρέης χάνης μὲ ὅλα τὰ τατάρικα στρατεύματα, τοῦ τε 1735 Κριμίου καὶ Μπουτζακίου, ἐκινήθη ὡς εἴρηται, διὰ νὰ περάσῃ ἐκ τῶν Σιδηρῶν Πυλῶν, λεγομένων Δεμιρ-Καπί, καὶ νὰ ὑπάγῃ κατὰ τῶν Περσῶν, 25 ἐπιτεινομένης ἔτι ἕως τότε τῆς μετ' ἐκείνων μάχης. Περὶ οὗ μανθάνουσα ἡ ρουσσικὴ μοναρχία, ἐπρόσταξε δις καὶ τρίς τῷ εἰς τὴν ὀθωμανικὴν βασιλείαν πρέσβει τῆς νὰ ἀναφέρῃ τῇ ὀθωμανικῇ Πόρτᾳ διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὸν χάνην ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην διὰ νὰ μὴ ταράξῃ τὴν μετὰξὺ τῶν εἰρήνην. Ἡ δὲ ὀθωμανικὴ βασιλεία, ὑποσχομένη αὐτοῖς ὅτι καμίαν βλάβην 30 δὲν θέλει προξενῆσαι εἰς τὰ σύνορά τῶν ἢ διάβασις τοῦ χάνη, ἐπρόσταξε τῷ ρηθέντι Καπλὰν Γκιρέῃ χάνη νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Μοσχοβίας νὰ μὴ προξενῆσῃ καμίαν σύγχυσιν καὶ σκάνδαλα. Ὁ δὲ χάνης, ἔχοντας καὶ ξεχωριστὴν ἔχθραν κατὰ τῶν Μοσχόβων, οὐ μόνον ἐπάτησε τὰ τῆς μοσχικῆς ἐξουσίας σύνορα, ἀλλ' ἄφησε νὰ γίνουν καὶ ἀρπαγαὶ 35 ζώων καὶ ἀνθρώπων κατὰ τόπους ἐκείνων ἐκ μέρους τῶν Τατάρων. Καὶ ἔδωκεν αἰτίαν σκανδάλου, ἐλκύοντας πρὸς ἑαυτὸν πολλοὺς προεστοὺς τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Μοσχόβων Τατάρων καὶ ἄλλων φυλῶν. Διὰ τὸ ὁποῖον καὶ μᾶλλον διηρεθίσθησαν οἱ Ροῦσσοι, ἔχοντες καὶ ἐδικοὺς τοὺς κακοὺς σκοποὺς ἐναντίον τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας, καὶ βλέποντες καὶ 40 τὸ Κρίμι κενὸν μετὰ || τὴν τοῦ χάνη ἀποδημίαν, ὅθεν ἐδοκίμασαν τὸ φθι- 870

pompă, fiind de față patriarhul chir Paisie¹, arhieriei și toată boierimea. Această moarte a pricinuit durere și jale nespuse părinților ei și mare întristare și mîhnire celor care au luat parte la înmormîntare.

În al doilea an al domniei sale, fiind silit de tulburările dese de atunci 5 și de năvălirile ce începuseră în țară, pe care le voi povesti mai jos, Grigorie vodă a trimis pe doamna sa la Constantinopol. Plecarea ei de aci s-a făcut cu mare cinste și pompă, petrecînd-o pînă la Șanța² toți boierii cu jupînesele lor, după obicei. 10

Despre a doua domnie în Moldova a lui Grigorie vodă, din cîte am văzut cu ochii noștri, putem spune că fără îndoială a fost hărăzită de pronia 869 dumnezeiască pentru așezarea și chivernisirea acestei țări și pentru scăparea și ocrotirea ei de la multe primejdii și împrejurări potrivnice, precum va arăta povestirea întîmplărilor. Cu toate că de mult Deli sultanul 15 împreună cu alți sultani, răzvrătindu-se împotriva împărăției otomane, au călcat hotarele imperiului moschicesc, deși era pace între împărăția otomană și Rusia, și au pricinuit stricăciuni și jafuri acolo, totuși, deoarece ei erau haini, Rusia nu avea ce face și a răbdat. Dar în anul 7243, pregătindu-se după porunca împărătească, hanul Caplan Gherei a pornit cu toate oștirile tătărăști, atît cele din Crimeea, cît și cele din Bugeac, precum s-a spus, ca să treacă Porțile de Fier, adică Demir-Capi, și să se ducă împotriva perșilor, căci războiul cu ei dănuia încă pînă atunci. Împărăția rusească, aflînd acest lucru, a poruncit de două-trei ori ambasadorului ei pe lîngă împărăția otomană să ceară Porții să oprească pe han de la această expediție ca să nu se tulbure pacea dintre ei. Împărăția otomană, făgăduind moscalilor că trecerea hanului nu le va pricinui nici o stricăciune la hotare, a poruncit în același timp hanului Caplan Gherei 30 să se ferească de hotarele moschicești și să nu pricinuiască tulburări și încăierări. Dar hanul, avînd mare dușmănie împotriva moscalilor, nu numai că a călcat hotarele imperiului moschicesc, dar a îngăduit tătarilor să fure și vite și să robească oameni din părțile moschicești. Și atrăgînd 35 de partea sa multe căpetenii ale tătarilor și ale altor neamuri de sub stăpînirea moschicescă, a dat prilej la scandal. Pentru aceste lucruri, rușii, care aveau deja gînduri rele împotriva împărăției otomane, s-au întăritat 870 și mai mult și văzînd că Crimeea este goală după plecarea hanului, au 40

¹ E vorba de fostul patriarh al Constantinopolului Paisie, care se bucura de mare cinste din partea lui Grigorie vodă.

² Cu privire la această localitate, M. Kogălniceanu spune într-o notă: «Șanța era punct pe calea veche a Constantinopolului, adică pe la Bordea, o oră departe de Iași. În timpul domnilor fanarioți acolo mergea alaiul din Iași spre întîmpinarea pașilor», vezi M. Kogălniceanu, *Letopiseșe*, III, p. 276.

- νόπων με μίαν ἐπιδρομὴν Καζάκων νὰ καταδράμωσι τὸ Πρεκόπι, λεγόμενον Ὅρι, ὅπου πλησιάζοντες ὡς τεσσάρων ὥρων διάστημα, τοὺς κατέλαβον βροχαὶ ραγδαῖαι καὶ ἀδιάκοποι ἐν μέσῳ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς καὶ ἀπώλεσθησαν πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ ὡς ὀκτὼ χιλιάδες ἵπποι, καὶ μετὰ ταῦτα, λαβόντες μίαν ποσότητα ζῶων τατάρικων ἔξωθεν τοῦ Ὀρίου,
- 5 ἐστράφησαν εἰς τὰ ὀπίσω· οὐ ἔνεκα, συγχυζόμενον τὸ Κρίμι, ἐκράτησαν ὅλους τοὺς ρουσσικοὺς πραγματευτὰς ὅπου εὐρέθησαν ἐκεῖ.
- Καὶ ὅλον μὲν τὸν χειμῶνα ἐκείνον, προβάλλοντας ὁ μοσχικὸς πρέσβυς παράπονα πολλὰ, ἐζητοῦσε τρόπον τινὰ ἐκδίκησιν καὶ διόρθωσιν παρὰ
- 10 τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας. Προτοῦ δὲ νὰ φθάσῃ τὸ ἔαρ, χωρὶς νὰ κηρύξωσι καὶ νὰ δηλοποιήσωσι πόλεμον καὶ ἔχθραν κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν βασιλέων ἐπικρατήσασαν συνήθειαν, διαχωρίσαντες τὰ στρατεύματά τους εἰς δύο, διώρισαν τὰ μὲν ἐναντίον τοῦ Ἀζακίου, τὰ δὲ ἐναντίον τοῦ Κριμίου. Τὸ ὁποῖον αἰφνιδίως ἀκούσασα ἡ ὀθωμανικὴ βασιλεία, ἔστειλε τὸν
- 15 Κιαβούρ Ἀχμέδ-ἀγάν, βασιλικὸν μέγαν ἱμροχόρην, καὶ διὰ νὰ πληροφορηθῇ περὶ τῶν ρουσσικῶν κινήματων, καὶ διὰ νὰ ἀποκομίσῃ τὸν Καπλάν Γκιρέη χάνην εἰς βασιλεύουσαν, τάχα διὰ συμβούλιον. Ὅστις ἐπήγεν ἕως εἰς τὸ Ταμάνι καὶ ὑπήντησε τὸν χάνην ἐπανερχόμενον ἐκ τῆς ἐκστρατείας του, μὲ τὸ νὰ ἤκουσε καὶ ἐκεῖνος τὰ κινήματα τῶν ρουσσικῶν στρατευμάτων, καὶ δίδοντας αὐτῷ τὸν βασιλικὸν ὀρισμὸν, ἤρχοντο ὁμοθυμαδόν. Ἄλλ' ἔτι πολὺ διάστημα δὲν ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ Ὅρι, καὶ ἔφθασεν εἰδησις τῷ χάνη, ὅτι ἐν μοσχικὸν στρατόπεδον πλησιάζει εἰς τὸ Ἀζάκι, οὐ ἔνεκα ἐπέστρεψεν ὁ χάνης εἰς τὸ Κρίμι, δικαιολογηθεὶς μὲ
- 20 τὴν εἰδησιν ταύτην πρὸς τὴν βασιλείαν, καὶ συναγαγὼν τὰ τατάρικα στρατεύματα, ἠτοιμάζετο εἰς ἀπάντησιν ἢ τῶν Μοσχόβων.

871

ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΜΟΣΧΟΒΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΡΙΜΙΟΥ

- Μετ' οὐ πολὺ δὲ φθάνουσα αὐτῷ καὶ ἄλλη εἰδησις ὅτι καὶ ἕτερον μοσχικὸν στράτευμα ἐπέρχεται κατὰ τοῦ Κριμίου, ἐδηλοποίησε καὶ τοῦτο τῇ βασιλείᾳ ζητῶντας βοήθειαν. Καὶ ἐξῆλθε μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐ-
- 30 τοῦ συμποσομένων ὡς ἑκατὸν χιλιάδες εἰς συνάντησιν τοῦ μοσχικοῦ στρατεύματος, τὸ ὁποῖον φθάνοντας ἔξωθεν τοῦ Ὀρίου καὶ συναπαντηθέντες, ἔγινε φρικτὸς συγκροτισμὸς μετὰ πολλῆς ἐκατέρωθεν αἱματοχυσίας. Μὴ δυνάμενοι δὲ οἱ Τατάροι νὰ ὑποφέρωσι τὴν ἀδιάκοπον βολὴν τῶν μοσχικῶν τουφεκίων, ἐσύρθησαν, καὶ οὕτως, ὀρμῶντες οἱ Μοσχόβοι κατὰ τοῦ Ὀρίου, τὸ ἐκυρίευσαν καὶ ἔβαλαν φυλακὰς των. Τοὺς δὲ ἐν αὐτῷ
- 35 ὀθωμανοὺς ἄφησαν ἐλευθέρους, προφασιζόμενοι ὅτι μόνον πρὸς τοὺς Τατάρους πολεμοῦσι, ἀλλ' ὄχι καὶ κατὰ τῶν ὀθωμανῶν. Ὁ δὲ χάνης μετὰ τῶν Τατάρων ἔτραβήχθησαν εἰς τὰ ἐνδότερα, καὶ κινουμένου περαιτέρω τοῦ μοσχικοῦ στρατοπέδου μετὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου αὐτοῦ Μούνικ, τὸ
- 40 περιετριγύριζαν οἱ Τατάροι ἐνοχλοῦντες τὸ καθ' ἑκάστην μὲ ἐπιδρομάς, ἀρπάζοντες πάντα τὸν ἐξερχόμενον ἐκ τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν καὶ μὴ ἀφηνοντες νὰ ἔβγωσι ἐκ τοῦ στρατοπέδου των ἢ διὰ νερόν, ἢ διὰ χλόην, ἢ δι' ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων. Μάλιστα, ὄντας ἐκεῖσε ἀνυδρία, ἐμόλυναν μὲ νεκρὰ σώματα ζῶων καὶ τὰ ὀλίγα φρέατα ὅπου ἦτον, καὶ πίνοντες ἐξ

încercat toamna să atace Perecopul, adică Orul, cu o incursiune a cazacilor. Dar ajungînd la o depărtare de vreo patru ceasuri i-au apucat ploii mari și neîntrerupte în mijlocul lunii octombrie și au pierit mulți oameni și cam opt mii de cai. După aceasta, luînd un număr de vite tătărești, care erau în afara Orului s-au înapoiat. Din această pricină a fost tulburată 5 Crimeea și au fost oprîți toți negustorii ruși care s-au aflat acolo. În toată iarna aceea ambasadorul moschicesc a înfățișat multe plîngerii și cerea oarecum recunoașterea greșelii și despăgubire de la împărăția otomană. Dar înainte de sosirea primăverii, fără ca rușii să declare război 10 și dușmănie, după cum se obișnuiește între împărății, împărțind oștile lor în două, o parte a fost trimisă împotriva Azacului, iar cealaltă asupra Crimeei. Împărăția otomană, aflînd pe neașteptate acest lucru, a trimis pe Ghiavur Ahmed-agă, mare imbrohor împărătesc, ca să se informeze 15 despre mișcărilor rușilor și să ducă la Constantinopol pe Caplan Gherei, chipurile ca să se sfătuiască cu el. Acest agă, ducîndu-se pînă la Taman, a întîlnit pe han, care se întorcea din expediția sa, deoarece auzise și el de mișcărilor oștirilor rusești. După ce i-a dat porunca împărătească, veneau 20 amîndoi împreună, dar nu au trecut mult încoace de Or și i-a sosit hanului știrea că oștirea moschicescă se apropie de Azac. Din această pricină, hanul s-a întors în Crimeea, justificîndu-se cu această știre față de împărăție și strîngînd oștile tătărești, se pregătea să se împotrivescă || 871 moscalilor. 25

EXPEDIȚIA MOSCALILOR ÎMPOTRIVA CRIMEEI

După puțină vreme, primind hanul știrea că și o altă oștire moschicescă se îndreaptă asupra Crimeei, a adus și aceasta la cunoștința împărăției, cerînd ajutor. El a ieșit cu oștile sale, cam o sută de mii de oameni, 30 în întîmpinarea oștirii moschicești, care a venit lîngă cetatea Or, unde, întîlnindu-se, s-a încins o luptă crîncenă cu multe pierderi din amîndouă părțile. Tătarii, neputînd ține piept focului neconținut al puștilor moschicești, s-au retras, și așa, năvălind moscalii asupra cetății Or, au cucerit-o și au pus acolo strajă, iar pe turcii din această cetate i-au lăsat liberi, pre- 35 făcîndu-se că ei fac război numai împotriva tătarilor, nu și împotriva turcilor. Hanul s-a retras cu tătarii înăuntrul Crimeei, iar tabăra moschicescă, sub comanda feldmareșalului Münnich, înainta. Tătarii însă împresurau tabăra și o hărțuiau în toate zilele și o atacau, prinzînd pe oricine 40 ieșea din tabără, nelăsîndu-i să se ducă nici după apă, nici după fîn sau după alte lucruri trebuincioase. Pe lîngă faptul că era acolo lipsă de apă, tătarii au molipsit cu cadavrele vitelor și cele cîteva puțuri care erau,

αὐτῶν οἱ Μοσχόβοι, ὑπέπεσον εἰς λοιμικὴν ἀρρωστίαν καὶ ἀπέθνησκον τόσον ἐκεῖνοι ὅσον καὶ τὰ ζῶα τῶν διὰ τε τὸ μόλυσμα τῶν ὑδάτων καὶ τὴν στενοχωρίαν ὅπου εἶχον, καὶ οὕτω, μετὰ πολλῆς δυσκολίας καὶ φθορᾶς τοῦ στρατοῦ τῶν, ἐπῆγαν πρῶτον εἰς τὸ Γκιοζλεβεῖ λεγόμενον φρούριον καὶ κατεδάφισαν αὐτό, παίρνοντές το ἄνευ τινὸς ἀνθιστάσεως. Ἐπειτα ἐπῆγαν ἕως εἰς τὴν Μπακτσέ-Σαράγι λεγόμενον πόλιν, ἐν ἣ ἔστιν ὁ θρόνος ἢ τοῦ χάνη, καὶ κρημνίζοντες τὸν οἶκον τοῦ χάνη, ἔκαυσαν καὶ μέ- 872
 5 ρος τι τῆς πόλεως ἐκεῖνης. Καὶ μὴ ἔχοντες πλέον περαιτέρω προελθεῖν διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἔλλειψιν καὶ σωματικὴν ἀσθένειάν τους, μήτε δυνά-
 10 μενοι νὰ εὗρωσι βάσιν καὶ στάσιν εἰς κανένα μέρος, ἐστράφησαν εἰς τὰ ὀπίσω, ἐνοχλούμενοι παρομοίως καὶ ἐν τῇ ἐπανόδῳ αὐτῶν παρὰ τῶν Τατάρων μὲ ἀδιάκοπον περικύκλωσιν καὶ καθημερινὰς ἐπιδρομὰς καὶ κρημνίσαντες τὸ Ὅρι, ἐστράφησαν εἰς τὰ σύνορά τους μὲ οὐκ ὀλίγην φθοράν τους, προξενήσαντες καὶ ἱκανὴν ζημίαν εἰς τὸ Κρίμι.

15

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΖΑΚΙΟΥ

Τὸ δὲ στρατόπεδον τὸ ἄλλο, τὸ διωρισμένον δηλαδὴ ἐναντίον τοῦ κάστρου τοῦ Ἄζακίου, φθάνοντας ἐκεῖσε αἰφνιδίως, ἐπολιόρκησε τὸ κάστρον, εἰς τὸ ὅποιον ἡ ὀθωμανικὴ βασιλεία καμίαν προμήθειαν δὲν εἶχε κάμει, μὴ ἐλπίζουσα τοιαύτην αἰφνίδιον καὶ ἀπατηλὴν μάχην παρὰ τῶν
 20 Μοσχόβων, ἐπειδὴ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει μοσχικὸς πρέσβυς, ἀγκαλὰ παραπονούμενος πολλὰ περὶ τῶν Τατάρων, ἐζήτηι ἐκδίκησιν κατ' ἐκείνων, ἐβεβαίωσεν ὅμως τὴν βασιλείαν ὅτι ἡ αὐλή του δὲν θέλει ταραξεί τὴν ἀρμονίαν τῆς μεταξύ τῶν εἰρήνης, καὶ διὰ τοῦτο εὐρέθη ἀπρομήθευτον τὸ ρηθὲν κάστρον. Μ' ὅλον τοῦτο ὅμως ἐδεφενδεύθη ἱκανὸν καιρὸν καὶ
 25 τέλος παρεδόθη μετὰ συμφωνίας νὰ ἐξέλθωσι πάντες ἐλευθέρως, λαμβάνοντες ἕκαστος ὅλα τὰ πράγματά του, καθὼς καὶ ἔγινε. Ἦν δὲ στρατηγὸς τούτου τοῦ στρατοῦ ὁ Λέσης γενεράλης, τοῦ δὲ καταδραμόντος τὸ Κρίμι ὁ Μούνικ γενεράλης, καὶ οἱ δύο ἀλλογενεῖς καὶ ἑτερόδοξοι.

30

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΟΜΗΣ ΟΠΟΥ ΕΚΑΜΑΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΟΥΜΠΑΝΙ ΟΙ ΜΟΣΧΟΒΟΙ

Αὐτὸ δὲ τὸ στράτευμα ὅπου ἦτον εἰς τὸ Ἄζακι ἀφήνοντας φρουρὰν ἐκεῖ εἰς τὸ κάστρον, ἐκινήθη κατὰ τοῦ Κομπανίου καὶ ὑποτάττοντας τοὺς τε κουμούκηδες καὶ τσερκέζους καὶ καρακαλπάκηδες, ἐκυρίευσε σχεδὸν πολὺ ἢ μέρος τοῦ Κομπανίου παίρνοντας ἀπὸ κάθε γένος ὄμηρα καὶ στέλ- 873
 35 λοντάς τα εἰς τὴν βασιλείαν τους.

așa că moscalii, bînd apă de acolo, s-au îmbolnăvit de o boală molipsitoare și mureau și ei și caii lor și din pricina molipsirii apei, dar și pentru că erau strîmtorați. Și astfel, cu mare greutate și cu pierderi ale oștirii, au mers mai întîi la cetatea Koslov și, cucerind-o fără împotrivire, au 5
872 dărîmat-o. Pe urmă au mers la Baceserai, unde || este scaunul hanului și, după ce au dărîmat palatul hanului, au ars și o parte din acest oraș. Neputînd să meargă mai departe, pentru că nu aveau cele trebuincioase și pentru că erau și istoviți și neputînd găsi nicăieri un loc sigur ca să 10
stea, s-au întors îndărăt, fiind hărțuiți și la întoarcere de tătari, cu împresurare neconținută și cu atacuri zilnice. Moscalii, după ce au dărîmat Orul, după ce au suferit multe pierderi și au pricinuit și Crimeei multe pagube, s-au îndreptat spre hotarele lor.

CUCERIREA AZACULUI

15

Oștirea cealaltă, care fusese trimisă asupra cetății Azacului, sosind acolo pe neașteptate, a împresurat-o. Această cetate nu a fost aprovizionată cu cele trebuincioase de către împărăția otomană, deoarece ea nu bănuia un asemenea neașteptat și viclean atac din partea moscalilor. Ambasadorul moschicesc la Constantinopol, cu toate că se plîngea împo- 20
triva tătarilor și cerea satisfacție, totuși încredința împărăția că în nici un caz curtea moschicească nu va tulbura înțelegerea și pacea statornicită între ei, și din această pricină zisa cetate nu a fost îndestulată cu cele de trebuință. Cu toate acestea, ea s-a apărat mult timp și în sfîrșit s-a predat, cu condiția ca toți cei care se aflau în cetate să fie lăsați liberi să iasă, 25
luîndu-și fiecare toate lucrurile, precum s-a și făcut.

Comandant peste această oștire era generalul Lascy, iar peste oștirea care fusese trimisă asupra Crimeei a fost generalul Münnich, amîndoi fiind de alt neam și de altă credință.

EXPEDIȚIA MOSCALILOR ASUPRA CUBANULUI

30

Oștirea care fusese asupra Azacului, lăsînd strajă în cetate, a pornit asupra Cubanului și, supunînd pe cumuci, cerchezi și caracalpacii, a cucerit 873 o mare || parte a Cubanului și luînd ostateci de la fiecare neam i-a trimis împăratului.

35

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ ΤΟΥ ΜΟΣΧΙΚΟΥ ΠΡΕΣΒΕΩΣ ΚΑΙ ΟΤΙ
ΕΚΗΡΥΞΕΝ Η ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ
ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΒΕΖΙΡΗ

Ἐνεργῶντες οὖν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα οἱ Μοσχόβοι, ὅλο τὴν ἀπα-
5 τηλὴν ἐκείνην ἀπόκρισιν ἔδιδον διὰ τοῦ πρέσβεως τῶν τῆ ὀθωμανικῆ
Πόρτα, ὅτι πρὸς αὐτὴν εἰρήνην διασώζουσι, ζητοῦντες κρίσιν καὶ ἐκδί-
κῃσιν ἀπὸ τοὺς Τατάρους, ἕως οὐ φθάνουσαι εἰς τὴν βασιλείαν πανταχό-
θεν αἱ εἰδήσεις τῶν ἐνεργουμένων παρὰ τῶν Μοσχόβων εἰς τοὺς βασιλι-
κοὺς τόπους, ὠργίσθη ἡ βασιλεία ἐκείνη τὸν ρουσσικὸν πρέσβυν. καὶ ἤθε-
10 λε νὰ τὸν φυλακώσῃ εἰς τοὺς πύργους, Γιεδι-Κουλε λεγομένους, διὰ τὴν
τοσαύτην ἀπάτην του. Μεσολαβούντων δὲ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει
ξένων πρέσβεων, ἐσυγκατάνευσεν ἡ βασιλεία καὶ μόνον φύλαξιν διώρι-
σεν εἰς τὸ σπίτι του. Καὶ ἐκήρυξε πλέον ἡ ὀθωμανικὴ βασιλεία μὲ κάθε
της δίκαιον ἐν βασιλευούσῃ τὴν κατὰ τῶν Ρουσσῶν μάχην, φανερώουσα
15 τὰ ἐχθρικὰ καὶ ἀπατηλὰ κινήματά των.

Καὶ λοιπὸν μετὰ τὰς συνήθεις αὐτῶν εὐχὰς καὶ τὴν πρέπουσαν ἐτοι-
μασίαν καὶ συλλογὴν στρατοῦ ἐξῆλθεν ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος Σεῖδ Μεχ-
μέδ-πασὰς μὲ τὸν γενιτσέρ-ἀγασὴν Ἀπδουλάχ-ἀγὰν καὶ τοὺς ὀρτάδες ὅ-
λους, λαμβάνοντας παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ τὴν περιφανῆ αὐτῶν σημαίαν
20 λεγομένην σαντζάκ-σερίφι δι' ἧς ἀπεκατεστάθη τέλειος ἀρχιστράτηγος,
σερδάρη-ἐκρέμ τῆ διαλέκτῳ αὐτῶν λεγόμενος, καὶ οὕτως ἐκίνησεν ἀπὸ
βασιλευούσης. Διὰ τὴν ὁποίαν ἐκστρατείαν ἐδόθησαν καὶ ἐκ τῆς τσάρας
μας μία ποσότης μεγάλη ἵππων, καθὼς διωρίσθη, καὶ ἰκανὴ ποσότης ζα-
χιρὲ καὶ ξύλων οὐκ ὀλίγων, μὲ τὰ ὁποῖα ἠκοδομήθη γέφυρα μεγάλη ἐπὶ
25 τὸν Δούναβιν εἰς τὴν Σάκτσαν μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν τοῦ Γρηγορίου βό-
δα.

Πρὸ τοῦ κινήματος δὲ τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου, μανθάνοντας ἡ ὀθω-
μανικὴ βασιλεία ὅτι τὸ πρὸς βοήθειαν τοῦ καίσαρος σταλθὲν μοσχικὸν
στράτευμα ἢ ἐπιστρέφον ἤδη εἰσῆλθεν εἰς τὴν Λεχίαν, ὑπωπεύθη μήπως ⁸⁷⁴
30 καὶ κάμη κανένα ἐχθρικὸν κίνημα ἐναντίον τοῦ Χοτινίου ἢ τῆς Μολδα-
βίας καὶ ἔστειλε τῷ Γρηγορίῳ βόδα βασιλικὸν ὄρισμὸν διὰ νὰ γράψῃ
στράτευμα ἵππικὸν τε καὶ πεζικόν, στέλλουσα αὐτῷ καὶ δέκα χιλιάδας γρό-
σια διὰ βοήθειαν τῶν ἐξόδων του, καὶ προστάζουσα εἰς τὸ ἴδιον φερμάνι
ὅτι τυχούσης χρείας νὰ τὸν δοθῇ στράτευμα ὅσον ζητήσῃ καὶ ἀπὸ τὴν
35 Βλαχίαν καὶ ἀπὸ τὸν Μεχμέδ-πασὰν ὅπου ἦτον εἰς τὸ Καρτάλι. Καὶ κατὰ
τὴν προσταγὴν, ἔγραψεν ὁ Γρηγόριος βόδας μερικὰ φλάμπουρα ξένων
στρατιωτῶν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ρουσσικὸς πρέσβυς Βισνακόβσκης ὅλο δισχυρίζετο
ὅτι ἐκ μέρους τῆς βασιλείας του δὲν εἶναι μάχη πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς,
40 διὰ τοῦτο ἐπαρακινήθη ὁ βεζίρης καὶ τὸν ἐπῆρε μαζί του ἕως εἰς τὸ Μπα-
μαδάγι. Καὶ ἐπειδὴ ὡς τόσον τὰ πράγματα τὸν ἔκαμναν νὰ μείνῃ ἀναπο-
λόγητος, τὸν ἄφησεν ἐκεῖ μὲ τὴν αὐτὴν φύλαξιν, ὁ δὲ βασιλικὸς ἐπίτρο-
πος μὲ τὸ στρατόπεδόν του, ἀκολουθώντας τὴν ὁδοιορίαν του ἔφθασεν
εἰς τὴν Σάκτσαν καὶ ἐστρατοπέδευσε πέραν τοῦ Δουνάβου ἐπὶ τὴν κεφα-

DESPRE ÎNŞELĂCIUNEA SOLULUI MOSCHICESC, ÎNCEPEREA RĂZBOIULUI DE CĂTRE ÎMPĂRĂŢIA OTOMANĂ ŞI PLECAREA MARELUI VIZIR

Pe cînd moscalii săvîrşeau aceste atacuri, ei tot acelaşi răspuns viclean
îl dădeau Porţii otomane prin ambasadorul lor, cum că păstrează pace 5
cu turcii şi că cer dreptate şi pedepsirea tătarilor. Dar sosind la împărăţie
din toate părţile ştirile despre cele puse la cale de moscali în provinciile
turceşti, împărăţia s-a supărat pe ambasadorul moschicesc şi avea de gînd
să-l închidă la cele Şapte-Turnuri, adică Edicule, pentru înşelăciunea lui 10
fără seamă, dar mijlocind ambasadorii străini aflaţi la Constantinopol,
sultanul a consimţit să-l pună sub pază în casa lui. Astfel, avînd toată
dreptatea de partea ei, împărăţia otomană a pornit război împotriva ruşilor,
arătînd faptele lor duşmănoase şi viclene. 15

Deci, după obișnuitele lor rugăciuni și după convenita pregătire și
strîngere a oștirii, marele vizir Seid Mehmed-pașa era gata împreună cu
ienicer-agasi Abdulah-aga și cu toate ortalele. Primind de la sultan și
vestitul lor steag, anume sangiac-șeriful, marele vizir s-a făcut pe deplin
comandantul suprem, numit pe turcește serdari-ekrem, și așa a pornit 20
de la Constantinopol. Pentru această expediție, țara noastră a dat un
mare număr de cai, precum și o mare cantitate de zaherea și destulă che-
restea, cu care s-a construit la Isaccea un mare pod peste Dunăre, sub
grija cea mare a lui Grigorie vodă. 25

Dar înainte de plecarea marelui vizir, aflînd împărăţia otomană că
874 oștirea moschicescă trimisă în ajutorul împăratului austriac, || întorcîndu-se,
a intrat în Țara leșească, s-a temut să nu facă vreo faptă dușmănoasă
împotriva Hotinului sau a Moldovei, și de aceea a trimis firman împără- 30
tesc lui Grigorie vodă să strîngă oștire, călărime și pedestrime, trimi-
țîndu-i în acest scop și 10 000 de lei pentru cheltuieli. În același firman
se porunca ca și muntenii și Mehmed-pașa, care se afla la Cartal, să-i 35
dea lui Grigorie vodă la nevoie cîtă oștire va cere. Deci, după porunca
împărătească, Grigorie vodă a scris cîteva steaguri de ostași străini.

Fiindcă ambasadorul moschicesc Vișniakov tot susținea că împărăția
sa nu face război împotriva otomanilor, vizirul l-a luat cu el pînă la Baba- 40
dag, unde, neputîndu-se dezvinovăți față de faptele constatate, marele
vizir l-a lăsat acolo sub aceeași pază, iar el și-a continuat drumul cu oastea
sa și a ajuns la Isaccea, unde și-a așezat tabăra peste Dunăre, la capul

λὴν τῆς ἐτοιμασθείσης γεφύρας, ἰστάμενος ἐκεῖ καὶ προσμένων ἰδεῖν τὸ τέλος τῶν μοσχικῶν στρατευμάτων. Οἷτινες, ἀφοῦ ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ Κρίμι καὶ ἐγύρισαν εἰς τὰ σύνορά των, ἔπεμψεν ἡ ὀθωμανικὴ Πόρτα καὶ ἐμαζιλευσε τὸν Καπλὰν Γκιρέη χάνην, ἀποκαθιστῶσα χάνην τοῦ Κριμίου τὸν 5 καλγὰν Φετιχ Γκιρέην, τὸν δὲ Καπλὰν Γκιρέην ἐξώρισεν εἰς Χίον, ὅπου καὶ μετ' ὀλίγον ἐτελεύτησε.

Κατ' αὐτὸ τὸ θέρος ἐγιναν πολλόταται ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ μετὰ καὶ κεραυνῶν καὶ συνέβη καὶ ἐν παράδοξον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ὡς ἀσυνήθιστον δὲν ἤμπορῶ νὰ τὸ σιωπήσω. Ὦντας τὸ ὀθωμανικὸν στρατόπεδον 10 εἰς τὴν Σάκτσαν ἦτον ἐν αὐτῷ καὶ ὁ μέγας δραγουμάνος τῆς βασιλείας Ἄλέξανδρος Γκίκας. Καὶ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, γινομένων βροντῶν καὶ ἀστραπῶν σφοδρῶν, ἐπέπεσε κεραυνὸς ἐπ' αὐτόν, καὶ ποιήσας ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα ὁπὰς εἰς τὸ καλπάκι του, ἠφάνισε τὴν ἄλυσον ὅπου εἶχε σταυρὸν ἐξηρητημένον μὲ ὀλίγην ἥ πλήγωσιν τοῦ στήθους του, καὶ ἐβγήκεν ἀπὸ 875 15 τὸ μέστι του διαρρηξάς αὐτό, ἄλλην δὲ βλάβην οὐδεμίαν ἐποίησε τῷ ρηθέντι, μὲ ὄλον ὅπου τινες λέγουσι νὰ ἦσαν δύο κεραυνοί, βλέποντες δύο ὁπὰς εἰς τὴν σκηνὴν ὅπου ἐκάθητο. Καὶ ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον βέβαια θαῦμα ἦτον, τὸ ἀπέδωκαν ὅλοι εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ εὐποιοητικὴν γνώμην του, ὡσὰν ὅπου κοντὰ εἰς τὴν ξεχωριστὴν εὐλάβειαν ὅπου εἶχεν εἰς τὰ θεῖα, 20 εἶναι περίφημοι καὶ αἱ πρὸς τοὺς δεομένους ἀγαθοεργίαι του, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐφύλαξεν ὁ Ἅγιος Θεός.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΧΑΝΗ ΚΑΙ ΚΟΛΤΣΑΚΗ ΚΑΙ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΒΟΔΑ ΠΕΡΙ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΝ

25 Κατὰ τὸν Αὐγούστον μῆνα ἔγραψεν ὁ βεζίρης τῷ Φετιχ Γκιρέη χάνη νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Σάκτσαν διὰ συμβούλιον, προστάζοντας παρομοίως καὶ τὸν Κολτσάκ, πασάν τοῦ Χοτινίου, καὶ τὴν αὐτὴν προσταγὴν ἔστειλε καὶ τῷ Γρηγορίῳ βόδα, γνωρίζοντάς τον ἀπὸ τὰ προλαβόντα γράμματα καὶ ἀναφοράς του ἔμπειρον τῶν τοιούτων καὶ φρονήσει διαλάμποντα, διὰ νὰ 30 ὑπάγῃ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ἐκεῖνος εἰς τὴν Σάκτσαν, ὅπου νὰ φανερώσῃ καὶ αὐτὸς ὡς πιστὸς τῆς βασιλείας τὰ ὅσα ἤξευρε καὶ ἐγνώριζε. Ὅθεν πλησιάζοντος τοῦ χάνη, ἐκίνησε καὶ ὁ Γρηγόριος βόδας ἐντεῦθεν τῇ γ' Ὀκτωβρίου, παίρνοντας μετ' αὐτοῦ τὸν υἱὸν τοῦ Ματαίην μπεζαδὲν καὶ πολλοὺς ἄρχοντας, δηλαδὴ τὸν μέγαν λογοθέτην Σάνδουλον Στούρ- 35 τζαν, τὸν Γεωργάκην Ρουσσέτον, μέγαν βόρνικον, τὸν Θεόδωρον Παλάδην, μέγαν σπαθάρην, καὶ τὸν μέγαν παχάρνικον Θεόδωρον Κωστάκην καὶ ἄλλους ἄρχοντας μετὰ πάσης τῆς αὐλῆς του. Εἰς τὸ Γιασί δὲ ἄφησε καϊμακάμηδες τὸν μέγαν βόρνικον Γεωργάκην Καντακουζηνόν, τὸν Κωνσταντῖνον Ὑψηλάντην χάτμανον καὶ τὸν Κωστάκην Ράζον, μέγαν βιστιάρην. 40 Καὶ διαβάς τὸν Προῦτον εἰς τὸ Φαλτσί, ἐπῆγεν εἰς τὸ Γρετσένι, ὅπου ἐπρόσμενε τὸν Κολτσάκ-πασάν ἀπερχόμενον ἀπὸ τὸ πέραν μέρος τοῦ Προῦτου εἰς τὴν Σάκτσαν. Καὶ ἐκεῖ εἰς τὸ Γρετσένι ἀνταμώθη μετ' αὐτοῦ, ὅστις ἥ ἐνέδυσσε μὲ γοῦναν τὸν Γρηγόριον βόδαν καὶ τοὺς ἄρχον- 876

podului construit. Și stătea acolo, așteptînd să vadă ce vor face oștile moschicești.

După ce aceste oști au ieșit din Crimeea și s-au întors la hotarele lor, Poarta otomană a trimis de a mazilit pe Caplan Gherei hanul, numind han în Crimeea pe calga Fetih Gherei ¹, iar pe Caplan Gherei hanul la surghiunit la Chios, unde în scurt timp a și încetat din viață. 5

În această vară au fost foarte multe fulgere și tunete cu trăznete, și s-a întîmplat și un lucru ciudat, pe care, ca neobișnuit, nu pot să-l trec sub tăcere. Cu tabăra turcească, care se afla la Isaccea, era și marele dragoman al împărăției Alexandru Ghica. Într-una din zile, cînd tuna și fulgera, l-a lovit un trăznet, care, după ce a făcut 50 de găuri la calpacul 875 lui, a stricat lanțul de care era atîrnată o cruce, l-a rănit puțin || la piept și a ieșit prin meșul lui, găurindu-l, fără să-i facă vreun alt rău. Unii însă 15 spun că ar fi fost două trăznete, deoarece au văzut două găuri în cortul sub care ședea, și deoarece acest fapt a fost desigur o minune, a fost atribuit de toți virtuților și binefacerilor lui, căci pe lîngă că era foarte evlavios în cele sfînte, era vestit și pentru binefacerile lui către cei nevoiași 20 și de aceea bunul Dumnezeu l-a ferit.

CHEMAREA HANULUI, A LUI COLCEAG ȘI A LUI GRIGORIE VODĂ LA TABĂRA ÎMPĂRĂTEASCĂ PENTRU SFAT

În luna august, marele vizir a scris hanului Fetih Gherei să vină la 25 Isaccea pentru a se sfătui. A trimis de asemenea poruncă și lui Colceag-pașa de Hotin, precum și lui Grigorie vodă, pe care îl cunoștea din scrisorile și rapoartele lui de mai înainte ca om cu deprindere în asemenea treburi și cu minte ageră, chemîndu-l și pe acesta să meargă în același timp la Isaccea ca să arate și el, ca un om credincios al împărăției, tot ce știa. Apropiindu-se dar hanul, a pornit și Grigorie vodă de aici la 3 octombrie, luînd cu sine pe fiul său Matei beizadea, precum și mulți boieri, anume pe Sandu Sturza, mare logofăt, pe Iordachi Rusăt, mare vornic, pe Teodor Paladi, mare spătar, pe Teodor Costachi, mare paharnic, 35 și alți boieri cu toată curtea sa. Lăsînd în Iași caimacami pe Iordachi Cantacuzino, mare vornic, pe Constantin Ipsilanti, hatman, și pe Costachi Razu, mare vistier, Ghica vodă a trecut Prutul pe la Fălciu și s-a dus la 40 Greceni, unde a așteptat pe Colceag-pașa, care, mergînd de cealaltă parte a Prutului la Isaccea, s-a întîlnit cu el || acolo la Greceni. Colceag-pașa, 876 după ce a îmbrăcat pe Grigorie vodă cu blană, iar pe boierii lui cu caftane,

¹ Fetih Gherei a fost numit han la 1736.

τας με καβάδια και ἐκίνησε. Καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἦλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ Γρηγορίου βόδα ὁ ἀδελφός του μέγας δραγουμάνος καὶ οἱ καπικεχαγιάδες του καὶ τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἐκίνησαν ὁμοθυμαδὸν καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ Καρτάλι καὶ ἐκόνευσαν ἐν σκηναῖς ἐντεῦθεν τοῦ Δουνάβου, ἄνωθεν τῆς
5 γεφύρας ἀντίκρου τῶν σκηνῶν τοῦ ἐπιτρόπου.

ΤΟ ΑΝΤΑΜΩΜΑ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΒΟΔΑ ΜΕ ΤΟΝ ΒΕΖΙΡΗΝ

Τῇ δ' ἐπαύριον, πηγαίνοντας ὁ Γρηγόριος βόδας με τὸν ρηθέντα
υἰὸν του καὶ τοὺς ἄρχοντάς του εἰς προσκύνησιν τοῦ ἐπιτρόπου, τὸν ἐ-
10 δέχθη με ξεχωριστὴν τιμὴν, καθίζοντάς τον εὐθύς, καὶ μετὰ τὸν καχβέν,
ἐξῆλθον πάντες οἱ παρεστῶτες καὶ μένοντες οἱ δύο συνωμίλησαν ὥραν
πολλὴν μυστικά. Ἐπειτα γενομένων καὶ τῶν λοιπῶν τσερεμονιῶν καπνί-
σματος δηλαδὴ καὶ σερμπετίου, ὅταν ἐσηκώθη ὁ Γρηγόριος βόδας νὰ
ἔβγη, ἐνέδυσεν ὁ βεζίρης τὸν μὲν αὐθέντην με σαμουρόγουναν καπλαδι-
15 σμένην εἰς τσόχαν πράσινην, τὸν δὲ ἀδελφόν του μέγαν δραγουμάνον
καὶ τὸν υἰὸν του Ματαίην μπετζαδὲν καὶ ὄλους τοὺς ἐγκρίτους ἄρχοντας
τοὺς ἐφόρεσεν καβάδια εἰς σημεῖον εὐχαριστήσεως τῆς πιστῆς ἐκδου-
λεύσεως αὐτοῦ καὶ τῶν ἀρχόντων, ὅπου εἶχαν δουλεύσει κατ' ἐκείνον τὸν
καιρὸν εἰς διαφόρους προσταγὰς, καθὼς ὁ μέγας λογοθέτης τὴν ἐτοιμα-
20 σίαν τῆς παραχειμασίας τῶν ἰλλυρικῶν στρατευμάτων, ὁ Γαβριήλ μέγας
μπάνος τὴν οἰκοδομὴν τῆς γεφύρας καὶ ἄλλοι εἰς τὴν σύναξιν τοῦ ζαχιρέ
καὶ ἄλλων πολλῶν ἀναγκαίων τοῦ βασιλικοῦ στρατοπέδου. Διὰ τὴν ὁποί-
αν τιμὴν ὅπου ἐγίνεν εἰς τὸν Γρηγόριον βόδαν, πολλοὶ ἐθαύμαζον, ἐπει-
δὴ δὲν φαίνεται εἰς καμίαν ἱστορίαν νὰ ἐγινέ ποτε τοσαύτη τιμὴ εἰς κανέ-
25 να αὐθέντην, μάλιστα ὅπου διώρισε καὶ βασιλικὴν σκηνὴν διὰ τὸν Γρη-
γόριον βόδαν τὸ γεμεκλικ-τσαδιρί του καὶ τὸ ἔστησαν πλησίον τῶν σκη-
νῶν τοῦ ἀδελφοῦ του μεγάλου δραγουμάνου, προστάζοντας νὰ δίδωνται
καὶ φαγητὰ ἐν καιρῷ ἡ ἀρίστου τε καὶ δείπνου τῷ Γρηγορίῳ βόδα ἐκ τοῦ 877
μαγειρείου του. Καὶ πηγαίνοντας κατ' ἐκάστην εἰς τὸν ἐπίτροπον, πάντο-
30 τε τῆς αὐτῆς τιμῆς καὶ περιποιήσεως ἤξιοτο παρ' αὐτοῦ, συνομιλοῦντος
μαζί του ὡσὰν με ἓνα φίλον του, ἐπειδὴ λέγουσι νὰ τὸν ἄρεσε κατὰ πολ-
λὰ ἡ ἀγχίνοια τοῦ Γρηγορίου βόδα καὶ νὰ τὸν ἐπαινοῦσε πρὸς τοὺς με-
γιστάνους τῆς Πόρτας, θαυμάζοντας καὶ τὴν ἐντελῆ καὶ ὀρθὴν τούρκικην
διάλεκτον, με τὴν ὁποίαν ἦτον στολισμένος ὁ αὐθέντης. Καὶ ἐπειδὴ πρὸ
35 τριῶν ἡμερῶν εἶχε φθάσει ἐκεῖ καὶ ὁ Φετιχ Γκιρέχ χάνης, μετὰ τὴν ἀντά-
μωσιν τοῦ ἐπιτρόπου, ἐπῆγεν ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ πρὸς αὐτόν, κα-
θήμενον ἐκεῖ πλησίον τοῦ ἐπιτροπικοῦ ὀτακίου, καὶ ἠξιώθη καὶ παρὰ τοῦ
χάνη πολλῆς περιποιήσεως καὶ ἀγάπης.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΤΩΝ ΜΠΟΣΝΕΒΗΔΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ

40

Ἐπειδὴ δὲ ἐπλησίαζεν ἤδη ἡ παραχειμασία τοῦ ἐπιτρόπου, περὶ ἧς
ἔγινεν ἡ πρέπουσα προμήθεια εἰς τὸ Μπαμπαδάγι, ἐφάνη ἀρεστόν τῇ ὀθω-
μανικῇ Πόρτᾳ νὰ στείλωσι μίαν ποσότητα στρατοῦ νὰ παραχειμάσῃ πλη-

a plecat. Într-acea zi au venit în întâmpinarea lui Grigorie vodă fratele său, marele dragoman, și capuchehaiele sale, iar a doua zi au pornit cu toții și, ajungând la Cartal, au făcut popas în corturi dincoace de Dunăre, mai sus de pod, în dreptul corturilor marelui vizir.

5

ÎNTÎLNIREA LUI GRIGORIE VODĂ CU MARELE VIZIR

A doua zi, mergînd Grigorie vodă cu amintitul său fiu și cu boierii săi să se închine marelui vizir, acesta l-a primit cu o deosebită cinste, poftindu-l numaidecît să șadă; iar după cafea, ieșind toți care erau de față și rămînînd numai ei doi singuri, au discutat în taină vreme îndelungată. După ce au avut loc și celelalte ținuturi cu tutun și șerbet, cînd Grigorie vodă s-a sculat să plece, marele vizir l-a îmbrăcat cu blană de samur căptușită cu postav verde, iar pe fratele său, marele dragoman, și pe fiul său Matei beizadea și pe toți boierii de frunte i-a îmbrăcat cu caftane, în semn de mulțumire că au slujit cu credință în timpul acela atît el, cît și boierii, îndeplinind felurite porunci: de pildă, marele logofăt a îngrijit de iernarea oștirilor bosniece, marele ban Gavriil, de construirea podului, iar alții de strîngerea zaherelei și de alte lucruri trebuincioase taberei împărătești. Mulți au rămas uimiți de cinstea ce i s-a făcut lui Grigorie vodă, căci în nici o istorie nu se pomenește să se fi făcut o asemenea cinste unui alt domn, mai ales că marele vizir a rînduit pentru Grigorie vodă să ia masa într-un cort împărătesc, care a fost așezat alături de corturile fratelui său, marele dragoman, poruncind să i se dea lui Grigorie vodă de mîncare atît la prînz, cît și seara din bucătăria sa. Mergînd în toate zilele la marele vizir, Grigorie vodă era primit de acesta totdeauna cu aceeași cinste și atenție și stătea de vorbă cu el prietenește; căci, se zice, că i-ar fi plăcut foarte mult istețimea lui Grigorie vodă și l-ar fi lăudat înalților demnitari ai Porții, admirîndu-l totodată cît de bine vorbea limba turcă. Și pentru că cu trei zile înainte sosise și hanul Fetih Gherei, care ședea acolo aproape de cortul marelui vizir, Grigorie vodă, după ce s-a întîlnit cu marele vizir, s-a dus și la el și a fost primit și de han cu mare cinste și dragoste.

DESPRE TRIMITEREA BOSNIECILOR ÎN MOLDOVA

40

Deoarece se apropia timpul cînd marele vizir trebuia să ierneze și deoarece se făcuse pregătirea convenită la Babadag, Poarta otomană a găsit de cuviință să trimită o oaste care să ierneze în părțile Moldovei;

σίον τοῦ Μπενδερίου εἰς τὸν τόπον τῆς Μολδαβίας, ὅπου ἂν τύχη νὰ κάμωσι καμίαν ἐπιδρομὴν οἱ Καζάκοι τὸν χειμῶνα ἢ ἐναντίον τοῦ κάστρου ἐκείνου, ἢ κατὰ τῆς τσάρας, νὰ εὐρίσκωνται αὐτοὶ πρόχειροι πρὸς δεφένδουσιν. Καὶ φθάνοντας τότε μία ἱκανὴ ποσότης ἰλλυρικοῦ στρατοῦ, Μπос-
 5 νάκων λεγομένων, μὲ ἓνα πασὰν δύο τουγιῶν, ὀνόματι Μπεκίρ-πασὰν, διώρισαν ἐκείνους εἰς αὐτὴν τὴν παραχειμασίαν, παραδίδοντάς τους εἰς τὴν φροντίδα καὶ ἔννοιαν τοῦ Γρηγορίου βόδα κατὰ τὴν προσταγὴν ὅπου προεστάθη αὐτῷ διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη, ὅπου εὐρὴ εὐλογον, τὰς παραχειμασίας των. Καὶ καθήσας ὁ ἐπίτροπος εἰς τὸ σαϊβάνδι,
 10 ὅπου ἔστησαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς γεφύρας, μετεπέμψατο καὶ τὸν Γρηγόριον βόδαν καὶ ἐθεώρησαν ὅλον τὸ στράτευμα διαβαῖνον εἰς τὸ ἐντεῦθεν μέρος τοῦ Δουνάβου, τὸ ὁποῖον ἦτον ἥως δέκα χιλιάδες. Καὶ ἐνδύσας 878 τοὺς προεστοὺς αὐτῶν μὲ καβάδια, διώρισε νὰ παραχειμάσουν εἰς τὴν Μολδαβίαν ἐκεῖ ὅπου τοὺς ἠτοίμασεν ὁ Γρηγόριος βόδας, καὶ μετὰ τοῦτο
 15 ἐνέδυσσε μὲ καβάδι καὶ αὐτὸν τὸν Γρηγόριον βόδαν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν του. Τὸ δὲ ρηθὲν στράτευμα, διαβαίνοντας τὸν Δούναβιν, ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῶν σκηνῶν τοῦ Γρηγορίου βόδα, ὅστις ἔχοντας προῦπάρχουσιν εἰδησιν περὶ αὐτῶν, ὡς εἴρηται, εἶχε στείλει τὸν μέγαν λογοθέτην του Σάνδουλον Στούρζαν καὶ εἶχεν ἐτοιμάσει τόπους τῆς παραχειμασίας των κατὰ τὸ Ὅρχεϊ εἰς τὰ χωρία ὅπου εἶναι περὶ τὴν Δαβίδαν, οὐ μακρὰν τοῦ Μπενδερίου, διαμοιράζοντας τοὺς ἐγκατοίκους τῶν χωρίων ἐκείνων εἰς ἄλλα χωρία. Μετ' οὐ πολὺ δέ, κινῶντας καὶ ὁ χάνης, τὸν ἐξεπροβόδευσε ὁ βεζίρης ἕως εἰς ἓν σαϊβάνδι, ὅπου ἐστήθη εἰς διάστημα
 20 μῆκος ὥρας. Καὶ περνῶντας μὲ τὴν συνήθη παράταξιν ἀπέναντι τῶν σκηνῶν τοῦ Γρηγορίου βόδα, ἐξῆλθεν ὁ αὐθέντης μὲ ὄλους τοὺς ἄρχοντάς του καὶ ἴσταντο εἰς προσκύνησίν τους. Ὁ δὲ βεζίρης, ἔχοντας νὰ συμβουλευθῆ ἀκόμη μὲ τὸν χάνην, ἀφοῦ ἐχαιρέτισε τὸν Γρηγόριον βόδαν, ἔστειλεν ἄνθρωπόν του καὶ τὸν ἐμήνυσε νὰ ὑπάγῃ καὶ ἐκεῖνος μοναχὸς εἰς τὸ σαϊβάνδι ἐκείνου. Ὅθεν ἐπῆγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, μεγάλου δραγουμάνου, καὶ τὸν ἐπεριποιήθη παρομοίως ὁ βεζίρης καὶ μένοντας μόνος ὁ μέγας δραγουμάνος ἔνδον εἰς τὸ σαϊβάνδι ὄρθιος, ἀνεχώρησαν ὅλοι οἱ ἄλλοι παριστάμενοι καὶ ἐκάθησαν οἱ τρεῖς ἀρκετὴν ὥραν καὶ συνωμίλησαν ἐκεῖ εἰς τὸ σαϊβάνδι, ἔπειτα ἐκίνησεν ὁ χάνης διὰ τὸ Κρίμι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΣΝΑΚΟΒΣΚΗ, ΜΟΣΧΙΚΟΥ ΠΡΕΣΒΕΩΣ

35 Εἰς τὰς συνομιλίας ὅπου εἶχεν ὁ βεζίρης μετὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα ἐφέρθη λόγος καὶ περὶ τοῦ Βισνακόβσκη, μοσχικοῦ πρέσβεως, περὶ τοῦ ὁποίου ἐσυμβούλευσεν ὁ Γρηγόριος βόδας τῷ ἐπιτρόπῳ ὅτι ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἔλειπεν ἥ ἀπὸ τὴν πρεσβείαν καὶ εἶναι ἄχρηστος εἰς τὴν βασιλείαν, 879 νὰ δείξῃ μεγαλοψυχίαν καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ πηγαίῃ εἰς τὸν τόπον του.
 40 Οὐ ἔνεκα ἐστάλη προσταγὴ καὶ ἔφεραν τὸν ρηθέντα Βισνακόβσκη ἐκεῖ εἰς τὴν Σάκτισαν καὶ τὸν ἔστειλαν εἰς τὸν Γρηγόριον βόδαν διὰ νὰ τὸν παραστήσῃ τὰ δίκαια τῆς βασιλείας καὶ νὰ τὸν ἀποδείξῃ ἀναπολόγητον, καὶ ἔτσι νὰ τὸν στείλῃ. Ὅθεν φανερώνοντας αὐτῷ ὁ Γρηγόριος βόδας τὰ ἀπατηλὰ λόγια του καὶ τὰ κινήματα ὅπου κατεδέχθη ἢ ρουσσικὴ βασι-
 45 λεία καὶ ἐμεταχειρίσθη, τὸν ἐκίνησεν ἐκεῖθεν μὲ μογιαρνάσῃν του, προ-

aproape de Bender, dacă ar încerca, în timpul iernii, cazacii vreo năvălire
 fie împotriva acelei cetăți, fie împotriva țării, ei să fie la îndemână pentru
 apărare; și sosind atunci o însemnată oaste ilirică, adică bosniacă, cu un
 pașă cu două tuiuri, anume Bechir-pașa, a fost trimisă aici pentru iernat. 5
 Aceștia au fost încredințați lui Grigorie vodă, care primise poruncă să
 pregătească în acele părți, unde va găsi de cuviință, cele trebuincioase
 pentru iernat. Marele vizir, stînd într-un saivan așezat la capul podului,
 a chemat și pe Grigorie vodă și au privit împreună toată oastea — care 10
 878 se ridica|| la zece mii de oameni — cum trecea în partea de dincoace a
 Dunării. Atunci marele vizir a îmbrăcat căpeteniile oastei cu caftane și
 a orînduit-o să ierneze în Moldova, în părțile pregătite pentru iernat de
 Grigorie vodă. După aceea, a îmbrăcat cu caftan și pe Grigorie vodă și 15
 s-a întors la cortul său. Zisa oaste, trecînd Dunărea, și-a așezat tabăra
 aproape de corturile lui Grigorie vodă, care fiind înștiințat dinainte despre
 venirea ei, precum s-a spus mai sus, trimisese pe marele său logofăt
 Sandu Sturza, care pregătise iernatecul pe la Orhei, în satele de lîngă 20
 Davida, nu departe de Bender, împrăștiind pe locuitorii acelor sate în
 alte sate. În curînd, plecînd și hanul, marele vizir l-a petrecut pînă la
 un saivan, care fusese așezat la o depărtare de un ceas; trecînd aceștia
 cu alaiul obișnuit pe dinaintea corturilor lui Grigorie vodă, domnul a
 ieșit cu toți boierii săi și s-au închinat; iar marele vizir, care avea încă 25
 879 de vorbit cu hanul, după ce l-a salutat pe Grigorie vodă, i-a trimis vorbă
 cu un om al său să vină singur și el la saivanul său. Așadar, mergînd
 acolo împreună cu fratele său, marele dragoman, marele vizir l-a primit
 tot cu cinste; și rămînînd în picioare numai marele dragoman, după 30
 ce s-au retras toți ceilalți care erau de față, cei trei s-au așezat și au discutat
 mult timp acolo în saivan; pe urmă hanul a pornit spre Crimeea.

DESPRE VIȘNIAKOV, SOLUL MOSCHICESC

În convorbirile dintre marele vizir și Grigorie vodă a venit vorba 35
 879 și despre Vișniakov, solul moschicesc. Întrucît acesta nu mai era|| la
 ambasada Rusiei și nu mai era de folos împărăției, Grigorie vodă l-a
 sfătuit pe marele vizir să arate mărinimie și să-l lase să se ducă în țara
 lui. Pentru aceasta s-a trimis poruncă de au adus pe zisul Vișniakov 40
 acolo, la Isaccea, și l-au trimis la Grigorie vodă ca să-i arate că dreptatea
 este de partea împărăției și vinovăția de partea lui și pe urmă să-l por-
 nească. Deci Grigorie vodă, după ce i-a arătat că vorbele lui erau înșe-
 lătoare, iar faptele la care a recurs împărăția rusească nedemne, l-a
 pornit de acolo cu un boiernaș de-al său, procurîndu-i toate cele 45

μηθεύοντάς τον με ὅλα τὰ ἀναγκαῖα, καὶ τὸν ἔστειλεν ἕως εἰς τὸ Χοτίνι, ἀπ' ὅπου διέβη εἰς τὴν Λεχίαν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν τόπον του.

Μετὰ δὲ τὸ κίνημα τοῦ χάνη, ἀπεχαιρέτησε τὸν ἐπίτροπον καὶ ὁ Κολτσάκ-πασάς, ἐνδύομενος καὶ γοῦναν παρ' αὐτοῦ καὶ ἀποκαθιστάμενος 5 πάλιν πασάς τοῦ Χοτινιοῦ, καὶ οὕτως ἐκίνησε.

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΒΟΔΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΑΚΤΣΑΝ

Ἵοντας ὁ βεζίρης ἐπάνω εἰς ἑτοιμασίαν διὰ νὰ κινήσῃ πλέον εἰς τὸ Μπαμπάδαγι, ὅπου ἠτοιμάσθη ἡ παραχειμασία των, ὡς εἴρηται, ἀπεχαιρέτησεν ὁ Γρηγόριος βόδας ὅλους τοὺς μεγιστάνους, ὄντας γνωστὸς καὶ φίλος σχεδὸν ὅλων. Καὶ ἔπειτα ἐπῆγεν εἰς προσκύνησιν καὶ τοῦ ἐπιτρόπου ὁμοῦ μετὰ τὸν μπετζαδὲν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἄρχοντας. Καὶ πάλιν μετὰ τὴν αὐτὴν τιμὴν καὶ περιποίησιν τὸν ἐδέχθη καὶ τὸν εὐχέθη, παραγγέλοντάς τον τὰ χρειώδη. Καὶ ἐπιστρέφοντος τοῦ Γρηγορίου βόδα εἰς τὴν σκηνὴν του, εἰς σημεῖον εὐχαριστήσεως τοῦ τοσοῦτου κόπου ὅπου ἔλαβεν ὁ ἀδελφός του, μέγας δραγουμάνος, κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας, τὸν ἐφόρεσε τὴν ἰδίαν του σαμουρόγουναν ὅπου ἐφοροῦσε, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ περίφημος ἐκεῖνος κεχαγιάς Χαλίσας ἔστειλε τῷ Γρηγορίῳ βόδα ἵππον στολισμένον μετὰ πολυτελεῖ ἱστολήν. Καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, μετὰ ὅλον ὅπου εἶχεν ἀποχαιρέτησιν καὶ προσκυνήσιν ὁ Γρηγόριος βόδας τὸν ἐπίτροπον 20 διὰ νὰ κινήσῃ, τὸ κενδὶ ἔστειλεν ἄνθρωπὸν του ὁ ἐπίτροπος || καὶ τὸν 880 ἔκραξε πάλιν, ἔχοντας νὰ συνομιλήσῃ καὶ τινα ἄλλα μετ' αὐτοῦ. Καὶ κάμνοντες ἱκανὴν συνομιλίαν, τὸν ἐπροσκύνησεν αὐθις ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ ἀνεχώρησεν. Τῇ δὲ ἄλλῃ ἡμέρᾳ, ὁ μὲν βεζίρης ἐκίνησε κατὰ τὸ Μπαμπάδαγι, ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας κατὰ τὸ Γιάσι, διαλυθείσης καὶ τῆς 25 ἐπὶ τὸν Δούναβιν γεφύρας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΚΑΖΑΚΙΑΝ ΕΠΙΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΧΑΝΗ

Ἐν τούτῳ τῷ χειμῶνι, ὅταν ἐπάγωσαν οἱ ποταμοί, ἑτοιμασθεὶς ὁ χάνης μετὰ τοὺς Τατάρους Κριμίου τε καὶ Μπουτζακίου εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καζακίαν καὶ ἐπιδρομῶντας αἰφνιδίως, ἠχμαλώτισε πολὺν λαόν, κάμνον- 30 τας μεγάλον ἀφανισμόν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην, καὶ ἐξῆλθε μετὰ πολὺ κέρδος αἰχμαλώτων καὶ ζώων, μετὰ μεγάλην ἔννοιαν καὶ φόβον τῶν Μοσχόβων.

ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΠΔΟΥΛΑΧ-ΠΙΑΣΑ ΜΟΥΧΣΟΥΝΟΓΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΜΠΕΝΔΕΡΙ ΜΕ ΣΕΡΑΣΚΕΡΛΙΚΙ

Μετὰ ταῦτα διώρισεν ἡ βασιλεία σερασκέρην εἰς τὸ Μπενδέρνι τὸν Ἄπδουλάχ-πασάν Μουχσούνουγλου, εἰς προῦπάντησιν τοῦ ὁποίου ἔστειλεν ὁ Γρηγόριος βόδας τὸν μέγαν βόρνικον Γεωργάκην Καντακουζηνὸν καὶ τὸν Μιχαλάκην βάμεσιν ἕως πέραν τοῦ Δουνάβου, οἵτινες τὸν ἐπροβόδευσαν ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Γκιουργκιουλεστιοῦ μετὰ κάθε εὐχαριστήσιν 40 του, δεικνύοντα κάθε φιλίαν πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν.

trebuincioase, și l-a trimis la Hotin, de unde, trecînd în Țara leșească, s-a dus în țara sa.

După plecarea hanului, și-a luat rămas bun de la marele vizir și Colceag-pașa, dar înainte de plecare marele vizir l-a îmbrăcat cu caftan și l-a numit din nou pașă la Hotin.

PLECAREA LUI GRIGORIE VODĂ DE LA ISACCEA

Pe cînd marele vizir se pregătea să plece la Babadag, unde se luaseră măsurile trebuincioase pentru iernatul oastei, așa cum s-a mai spus, Grigorie vodă, după ce și-a luat rămas bun de la toți înalții demnitari, căci era cunoscut și prieten aproape cu toți, s-a dus apoi să se închine și marelui vizir împreună 10 cu beizadeaua și cu boierii săi. Marele vizir l-a primit iarăși cu aceeași cinste și atenție și, făcîndu-i urări, a poruncit să i se dea cele trebuincioase. Și pe cînd Grigorie vodă se întorcea la cortul său, marele vizir l-a îmbrăcat cu propria sa blană de samur pe care o purta asupra-și, ca un semn de 15 mulțumire pentru ostenele la care se supusese în acele zile fratele său, marele dragoman. În același timp, vestitul chehaia Halisa i-a trimis lui Grigorie vodă un cal împodobit cu tacîm prețios. Tot în aceea zi, cu toate că Grigorie vodă își luase rămas bun de la marele vizir ca să plece, marele 880 vizir a trimis pe la chindie un om al său || și l-a chemat iarăși, avînd încă 20 de vorbit cu el. După o lungă convorbire, Grigorie vodă și-a luat iarăși rămas bun de la marele vizir și a plecat. A doua zi, marele vizir a plecat la Babadag, Grigorie vodă la Iași, iar podul de peste Dunăre a fost desfăcut. 25

INCURSIUNEA HANULUI ÎN ȚARA CĂZĂCEASCĂ

Într-acea iarnă, după ce au înghețat riurile, hanul, pregătind pe tătarii din Crimeea și din Bugeac, a intrat în Țara căzăcească; în această neașteptată năvălire, hanul a robit mult norod, pricinuind pagube mari acelei țări. El a plecat cu mulți robi și multe vite, prilejuind mare grijă și teamă 30 moscalilor.

NUMIREA LUI ABDULAH-PAȘA MUHSUNOGLU CA SERASCHIER LA BENDER

După aceasta, împărăția a numit seraschier la Bender pe Abdulah- 35 pașa Muhsunoglu, întru întîmpinarea căruia Grigorie vodă a trimis pe marele vornic Iordachi Cantacuzino și pe Mihalachi vameșul pînă dincolo de Dunăre și l-au petrecut, spre marea lui mulțumire, pe drumul Ghiurghiuleștilor, seraschierul arătînd multă prietenie față de Grigorie vodă. 40

ΜΕΣΟΛΑΒΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΠΕΡΙ ΔΙΑΛΛΑΓΗΣ ΚΑΙ
ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΑΝΤΟΔΥΝΑΜΩΝ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΕΚΑΤΕΡΩΘΕΝ

Μετά τὸν πηγαίμὸν τοῦ Βισνακόβσκη, μοσχικοῦ πρέσβεως, εἰς Πε-
τρομποῦργον, φανερώνοντας τῇ βασιλίσση του τοὺς λόγους ἐκείνους ὁποῦ
5 τὸν εἶπεν ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὴν Σάκτσαν, ἔλαβε προσταγὴν καὶ ἀ-
πεκρίθη τῷ Γρηγορίῳ βόδα, δεικνύοντας κάποιαν κλίσιν καὶ διάθεσιν εἰ-
ρήνης καὶ διαλλαγῆς, || τὴν ὁποίαν ἀπόκρισιν τοῦ Βισνακόβσκη, στέλ- 881
λοντας ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὴν Πόρταν, ἐπροστάθη παρὰ τῆς βασι-
λειάς νὰ δώσῃ τὰς πρεπούσας ἀποκρίσεις, ἄσπερ καὶ ἔδωκε.

10 Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Κάρολος καῖσαρ, μὲ ὄλον ὁποῦ ἦτον καὶ σύμμαχος
τῶν Ρουσσῶν, ἀνεδείχθη οὐκ ἄνευ θελήσεως τῆς Πόρτας καὶ μεσίτης
διὰ νὰ εἰρηνοποιήσῃ τὰς διαφορὰς ὁποῦ ἦτον μεταξύ ὀθωμανικῆς βασι-
λειάς, πιστεύουσα αὐτῷ ἢ ὀθωμανικῆ Πόρτα, ὡς βασιλεῖ στερεῶ εἰς τὸν
λόγον του, ἐδέχθη διὰ μεσάζοντα τὸν Τάλμαν, γερμανικὸν πρέσβυν, καθὼς
15 τὸν δῶρισεν ὁ καῖσαρ. Καὶ ἀγκαλὰ ἐγένετο ὄλον τὸν χειμῶνα ἢ περὶ
εἰρήνης διὰ γραμμάτων συνομιλία καὶ μετεπέμψατο ὁ βεζίρης εἰς Μπα-
μπάδαγι καὶ τοὺς πρέσβεις τῆς Ἑγγλιτέρας καὶ Ὀλλάνδας, ἐπειδὴ αὐταὶ
αἱ δύο δυνάμεις ἦσαν μεσάζουσαι τῆς προλαβούσης μεταξύ ὀθωμανικῆς
Πόρτας καὶ Ρουσσίας εἰρήνης, ὅμως καὶ τοῦ πολέμου αἱ ἐτοιμασίαι ἐξ
20 ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐγίνοντο.

Ὁ δὲ Τάλμαν, φανερώνοντας καὶ αὐθις μὲ γράμματα τῆς αὐλῆς του
ὅτι ἔχει διὰ νὰ μεσολαβήσῃ παντοδυναμίαν καὶ νὰ τελειώσῃ τὴν διαλλα-
γὴν μεταξύ τῶν δύο μαχομένων βασιλειῶν αὐτῶν καὶ ζητῶντας νὰ ἔλθῃ
καὶ νὰ παρρησιασθῇ εἰς τὸν βασιλικὸν ἐπίτροπον, ἐστάλθη ἀπὸ βασιλευού-
25 σης διὰ βασιλικῆς προσταγῆς μὲ κάθε τιμὴν καὶ περιποίησιν εἰς τὸ βα-
σιλικὸν στρατόπεδον. Καὶ φθάνοντας ἐκεῖ, ἐδηλοποίησε τῷ βεζίρη ὅτι ὁ
βασιλεὺς του, διὰ τὴν ἔνωσιν καὶ σύμνοιαν ὁποῦ ἔχει μετὰ τῆς ρουσσι-
κῆς βασιλείας καὶ τὴν ἀγάπην ὁποῦ ἔχει μὲ τὴν ὀθωμανικὴν βασιλείαν,
μεσολαβεῖ μὲ τὴν καισαρικὴν του δύναμιν νὰ εἰρηνοποιήσῃ τὰ βασίλεια
30 αὐτά. Καὶ ἀγκαλὰ ἢ ἔνωσις αὕτη, ὁποῦ ἐφανέρωνεν ὁ καισαρικὸς πρέ-
σβυς ὅτι ἔχει ἢ αὐλὴ του μὲ τὴν Ρουσσίαν, δὲν ἐφαίνετο ἀρεστὴ εἰς τοὺς
μεγιστάνους τῆς Πόρτας, ἔκλιναν ὅμως νὰ δεχθοῦν τὴν βίαιον ταύτην με-
σολάβησιν τοῦ Καίσαρος, καὶ οὕτω δῶρισαν μετὰ τοῦ Τάλμαν πρέσβεις
παντοδυνάμους ἐκ μέρους τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας τὸν ρεῖζ-ἐφένδην
35 Μουσταφά-ἐφένδην, καὶ τὸν ρουζναμετζὴν Μεχμέδ-ἐφένδην, καὶ τὸν με-
κτουπτσὴν Ραγίπ-ἐφένδην, διορίζοντες βοηθὸν αὐτῶν καὶ τὸν Σεῖδ-ἐφέν-
δην καὶ δίδοντές τους πρῶτον σεκρετάριον τὸν μέγαν || δραγομάνον Ἄλέ- 882
ξανδρον Γκίκαν. Τοὺς ὁποίους, ἐνδύσαντες μὲ καβάδια, τοὺς ἐκίνησαν
κατὰ τὰ σύνορα τῆς Μολδαβίας, διορίζοντες τὰ ἀναγκαῖα καὶ χρειώδη αὐ-
40 τῶν εἰς τὸν Γρηγόριον βόδα.

Ἄφοῦ δὲ διέτριψαν ὀλίγον εἰς τὴν Σορόκαν, ἐπιστέλλοντας ὁ μετ'
αὐτῶν καισαρικὸς πρέσβυς Τάλμαν πρὸς τὸν μετὰ τῶν ρωσικῶν παντο-
δυνάμων πρέσβυν τοῦ καίσαρος κόντε Ὅστεϊν καὶ λαμβάνοντας ἀπόκρι-
σιν παρ' ἐκείνου ὅτι ἐκίνησεν ἀπὸ τὸ Κίοβον αὐτός τε καὶ οἱ ρωσικοὶ
45 μινίστροι, ὁποῦ ἦτον διωρισμένοι μὲ παντοδυναμίαν διὰ τὴν συνέλευσιν

MIJLOCIREA ÎMPĂRATULUI AUSTRIEI PENTRU ÎMPĂCARE ȘI NUMIREA DIN AMBELE PĂRȚI A ÎMPUTERNICIȚILOR

Vișniakov, solul moschicesc, mergînd la Petersburg și aducînd la cunoștință țarinei vorbele pe care i le spusese Grigorie vcdă la Isaccea, a primit poruncă să răspundă lui Grigorie vcdă, arătînd o oarecare dorință și încli- 5
881 nare pentru împăcare și pace ; || iar Grigorie vcdă, trimițînd Porții răspunsul lui Vișniakov, a primit poruncă de la împărăție să dea răspunsul cuvenit, ceea ce a și făcut.

Și deoarece împăratul Carol, cu toate că era aliat cu rușii, luă asupra-și, 10
nu fără învoirea Porții, să fie mijlocitor pentru înlăturarea neînțelegerilor care existau între împărăția otomană și Rusia, Poarta, socotindu-l ca pe un împărat în al cărui cuvînt poți să te bizui, a primit pe solul nemțesc Thalman ca mijlocitor numit de împărat. Și deoarece tratativele de pace 15
au continuat toată iarna prin scrisori, iar marele vizir a chemat la Babadag și pe solii Angliei și Olardei, căci aceste dcuă puteri mijlociseră în pacea încheiată înainte între Poarta otomană și Rusia, totuși și pregătirile de război se făceau de amîndouă părțile. 20

Iar Thalman, arătînd iarăși prin scrisorile date de curtea sa că este împuternicit să mijlocească și să încheie pacea între cele două împărății care se aflau în război și cerînd să vină și să se prezinte marelui vizir, a fost trimis, cu poruncă împărătească și cu mare cinste la Constantinopol, 25
la tabăra împărătească. Sosisind acolo, el a adus la cunoștința marelui vizir că împăratul său, în urma unirii și alianței pe care o are cu împărăția rusească și a prieteniei pe care o are cu împărăția otomană, vrea să mijlocească cu puterea sa de reprezentant imperial și să împăce aceste două împărății. Cu toate că această alianță, de care solul împărătesc spunea că 30
există între curtea lui și Rusia, nu era pe placul înalților demnitari ai Porții, totuși ei s-au învoit să primească această forțată mijlocire a împăratului. Astfel, împreună cu Thalman, Poarta a numit soli plenipotențiar pe reis-efendi Mustafa, pe ruznamegiul Mehmed-efendi și pe mehtupciul Raghip- 35
efendi și, dîndu-le ca ajutor și pe Seid-efendi și ca prim-secretar pe marele ||
882 dragoman Alexandru Ghica, i-a îmbrăcat cu caftan și i-a trimis la hotarele Moldovei, orînduind pe Grigorie vcdă să aibă grijă de cele trebuincioase lor. 40

Solii Porții au zăbovit puțin la Soroca, pînă ce solul imperial Thalman, care era împreună cu ei, a scris contelui Ostein, solul imperial, care era împreună cu plenipotențiarii Rusiei. După ce a primit răspuns de la el că au pornit de la Kiev atît el, cît și miniștrii ruși care aveau împuternicire 45

ταύτην, ὅτε Σάφιροφ καὶ ὁ Βολίνσκις καὶ ὁ Νευπλίου, ἔτσι διαβάντες καὶ αὐτοὶ τὸν Νίστρον, εἰσῆλθον εἰς τὴν Λεχίαν, προμηθευόμενοι μὲ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ἀπὸ τὸν Γρηγόριον βόδαν, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸν τόπον ὅπου διωρίσθη περὶ τῆς συνελύσεως ταύτης, δηλαδὴ εἰς Νεμίροβαν, ὅπου εὐ-
 5 ρον τοὺς ἀπὸ μέρους τῆς Ρωσσίας παντοδυνάμους. Καὶ ἀνταμωθέντες ἄπαξ καὶ δις, ἤρξαντο τῶν περὶ διαλλαγῆς λόγων καὶ διαφορῶν.

**ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΟΖΟΥ ΚΑΙ ΜΑΖΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΕΪΔ ΜΕΧΜΕΔ-
 ΠΙΑΣΑ, ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΗ ΤΟΥ ΑΠΔΟΥΛΑΧ-ΠΙΑΣΑ
 ΜΟΥΧΣΟΥΝΟΓΛΟΥ**

10 Ἄλλ' ἐν τοσοῦτῳ, τὸ μοσχικὸν στρατόπεδον διαβαῖνον τὸν Μπου-
 χον ἐκστράτευσε κατὰ τῆς Ὀζοῦ, ἐλπίζοντας νὰ τὴν εὕρῃ ὄχι τόσον προ-
 μηθευμένην, διὰ τὴν βεβαίωσιν ὅπου ἐγένετο περὶ τῆς εἰρήνης παρὰ τοῦ
 καισαρικοῦ πρέσβευς πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν Πόρταν. Ὁ σερασκέρης ὅμως
 τοῦ Βενδερίου ἐπρόφθασεν ἐκεῖ τὰ ἰλλυρικὰ στρατεύματα, ὅπου παρεχέι-
 15 μασαν ἐδῶ εἰς τὴν Μολδαβίαν, καὶ ἄλλα στρατεύματα σερδεγκεστήδων
 καὶ ἄλλων παρὰ τῶν ἰλλυρικῶν. Καὶ μετὰ πολλῆς ἐκατέρωθεν αἰματοχυ-
 σίας, σφοδροῦ πολέμου γενομένου, ἐδεφενδεύετο ἰσχυρῶς τὸ κάστρον, ἕως
 οὐ φθάνουσα μία πόμπα εἰς τὸν τζεπχανὲν τῆς Ὀζοῦ, ἀναγεν αὐτὸν καὶ
 ἐφλογώθη σχεδὸν ὅλον τὸ κάστρον καὶ κατέπεσαν πολλὰ μέρη αὐτοῦ.
 20 Καὶ ὀρμώντες οἱ Ρουῦσσοι ἐπὶ τὸ κάστρον, μὲ ὅλον ὅπου ὁ ἐν αὐτῷ Γιαχ-
 γιᾶ-πασᾶς ἐξῆλθε παραδίδων τὰς κλεῖς ἰ τοῦ κάστρου τῷ ἀρχιστρατήγῳ 883
 τῶν Ρουσσῶν Μούνικ, δὲν ἐδέχθη ὅμως πλέον τὴν παράδοσιν ἐκείνην
 τοῦ Γιαχγιᾶ-πασᾶ, καὶ ἠχμαλώτισε αὐτὸν τε καὶ πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ,
 ἀποστείλας αὐτοὺς εἰς Πετροπουῦργον αἰχμαλώτους. Ἐπειτα ἀφήσας φρου-
 25 ρὰν εἰς τὸ κάστρον, ἐξῆλθε καὶ ἐστρατοπέδευσε ἐπάνω εἰς τὸν Μπουῦχον.
 Καὶ μανθάνοντας τὸ τοιοῦτον ὁ βεζίρης, εὐθὺς διέβη τὸν Δούναβιν καὶ
 ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὸ Καρτάλι. Καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἀνεφάνη-
 σαν ἀληθεῖς οἱ λόγοι τοῦ Γρηγορίου βόδα ὅπου ἔγραφε πρὸ ἰκανοῦ και-
 30 ροῦ πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν Πόρταν περὶ τῆς δολιότητος καὶ τοῦ σκοποῦ
 τοῦ καίσαρος, ἐπειδὴ καὶ ἀνεδείχθη ἀντὶ μεσίτης ἐχθρός, καὶ προφάσει
 ὅτι τάχα δυναστεύει τὴν ὀθωμανικὴν Πόρταν νὰ δεχθῆ τὴν εἰρήνην κατὰ
 τὴν θέλησιν τῶν Ρωσσῶν, καὶ ἀθετῶν τὰς συνθήκας τὰς ἱεράς ἔστειλε
 τὰ στρατεύματα εἰς πολλὰ μέρη τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας, ἐπίδραμόντα
 35 τὰ μὲν εἰς τὴν Μπόσναν, τὰ δὲ εἰς τὸ Νίσι. Τὸ ὅποῖον καὶ εὐρόντες ἐν
 παντελεῖ ἀμεριμνία διὰ τὴν μεταξὺ τῆς ὀθωμανικῆς καὶ καισαρικῆς εἰρή-
 νην, ἔλαβον αὐτό, παραδοθὲν παρὰ τοῦ ἐν αὐτῷ πασᾶ. Ἄλλα δὲ καισα-
 ρικὰ στρατεύματα ἐστράτευσαν κατὰ τοῦ Βιδινίου, ἕτερα εἰς τὴν Βλαχίαν
 καὶ ἄλλα ἐδῶ εἰς τὴν Μπογδανίαν. Περὶ ὧν ἐνηχηθέντες οἱ παντοδύνα-
 40 μοι ὀθωμανικοὶ πρέσβεις, καὶ πρὸ τούτων περὶ τῆς Ὀζοῦ διέκοψαν τοὺς
 περὶ εἰρήνης λόγους καὶ ἐπρόσμεναν προσταγὴν παρὰ τῆς βασιλείας. Ἐ-
 πειδὴ ἀκούοντας ὁ βασιλεὺς ταῦτα καὶ ταραττόμενος διὰ τὴν ἄλωσιν τῆς
 Ὀζοῦ τὸ περισσότερον, ἔστειλε τὸν βασιλικὸν ἱμπριχόρην μὲ προσταγὴν
 εἰς τὸ στρατόπεδον. Καὶ τὸν μὲν βεζίρην Σεῖδ Μεχμέδ-πασᾶν προδικαιο-

pentru această adunare de diplomați, adică Safirov, Walinski și Nepluev¹, atunci primind de la Grigorie vodă cele trebuincioase au trecut și ei în Țara leșească și s-au dus în localitatea în care s-a hotărît să se întrunească, adică la Nemirov, unde au găsit pe împuterniciții Rusiei și, întâlnindu-se 5 de câteva ori, au început convorbirile de pace.

CUCERIREA CETĂȚII OZU, MAZILIREA LUI SEID MEHMED-PAȘA ȘI VIZIRATUL LUI ABDULAH-PAȘA MUHSUNOGLU

În acest timp, oastea moschicească trecînd Bugul s-a îndreptat împo- 10
triva cetății Ozu, nădăjduind să găsească cetatea fără provizii, în urma
asigurărilor de pace date Porții otomane de către solul imperial. Însă
seraschierul de la Bender apucase să trimită acolo oastea bosniacă, care
iernase aici în Moldova, precum și alte oști de serdenghești și altele afară 15
de cele bosniece. Cu toate că s-a încins o luptă crîncenă și au căzut mulți
din amîndouă părțile, totuși cetatea s-a apărut bine, pînă cînd o ghiulea
căzînd la gephaneaua cetății Ozu, a aprins-o și aproape întreaga cetate
a fost cuprinsă de flăcări, iar multe părți s-au prăbușit. Atunci rușii s-au
năpustit asupra cetății și cu toate că Iahia-pașa a ieșit, predînd cheile || 20
883 cetății feldmareșalului rușilor Münnich, acesta n-a mai primit predarea
lui Iahia-pașa și luîndu-l ca prins atît pe el, cît și pe cei care îl însoțeau,
i-a trimis la Petersburg. Pe urmă, lăsînd strajă în cetate, a ieșit și și-a așezat
tabăra lingă Bug. Marele vizir, aflînd aceasta, a trecut îndată Dunărea și 25
și-a așezat tabăra la Cartal. Atunci s-au adevărit vorbele lui Grigorie
vodă, care scrisese de mult Porții otomane despre viclenia și scopurile
împăratului Austriei, care s-a arătat, în loc de mijlocitor al păcii, dușman 30
și, chipurile ca să silească Poarta să primească pacea după vederile rușilor,
a călcat tratatele sfînte și și-a trimis oștile în multe părți ale împărăției
turcești; unele au năvălit în Bosnia, iar altele s-au dus împotriva orașului
Niș și, găsind această cetate fără nici o apărare din cauza păcii dintre Poartă 35
și Austria, au cucerit-o, fiind predată de pașa cetății. Alte oștiri imperiale
au pornit împotriva Vidinului, altele în Țara Românească și altele aici în
Moldova. Iar împuterniciții Turciei, care aflaseră mai înainte despre Ozu,
acum auzind de aceste lucruri, au întrerupt tratativele de pace, așteptînd
poruncă de la împărăție. 40

Aflînd aceste lucruri, sultanul s-a mîniat mai cu seamă pentru cucerirea
cetății Ozu și a trimis la tabără pe imbrohorul împărătesc cu porunca să
mazilească pe marele vizir Seid Mehmed-pașa, însă, deoarece s-a justificat,

¹ Despre reprezentanții celor trei puteri care au participat la congresul de la Nemirov vezi și Manstein, *Mémoires historiques, politiques et militaires sur la Russie depuis l'année MDCCXXVII, jusqu'à MLCCXLIV*, Paris, 1860, p. 299.

λογηθέντα καὶ ρίψαντα τὴν περὶ πάντων αἰτίαν εἰς τὸν Χαλισᾶν Ὀσμάν-κεχαγιάν, ὡς ἐπιτετραμμένον πᾶσαν τὴν διοίκησιν, τὸν ἔξωσε τῆς ἐπιτροπικῆς ἀξίας, ἐλεῶντας τὸν ὅμως μὲ τὸ πασαλίκι τῆς Εὐρίπου, ἀποκαθιστῶντας καὶ μακάμην πρὸς ὦραν τὸν γενιτσέρ-ἀγασήν. Τὸν δὲ ρηθέντα Χαλισᾶ 5 Ὀσμάν-κεχαγιὰ ἐθανάτωσεν ἢ ὁ βασιλικὸς οὗτος ἱμπριχόρης κατὰ τὴν 884 περὶ αὐτοῦ προσταγὴν. Ὁ ὁποῖος ἱμπριχόρης εἶχε καὶ προσταγὴν περὶ τῆς ἐπιτροπικῆς σφραγίδος νὰ τὴν ἀποκομίση τῷ μενδέρ-σερασκερῆ Ἄπδουλάχ-πασᾶ Μουχσούνογλου, ὄνπερ ἀποκομίσας εἰς τὸ Καρτάλι καὶ παραδοὺς αὐτῷ τὸ σαντζάκ-σερίφι καὶ στρατόπεδον ἀπῆλθεν μὲ τὰς ἀπο- 10 κρίσεις πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ρηθεὶς Σεῖδ Μεχμέδ-πασᾶς βεζίρης, δικαιολογῶντας τὸν ἑαυτὸν τοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, διέβαλε τὸν Ὀσμάν-κεχαγιάν Χαλισᾶν ἀναμεταξὺ εἰς τὰ ἄλλα ὅπου ἔγραψε κατ' ἐκείνου, τὸν ἐκατηγόρησε καὶ εἰς τοῦτο, ὅτι δὲν συνεβουλεύετο μὲ τοὺς μεγιστάνους τῆς βασιλείας διὰ τὰς βασιλικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ μὲ δύο χριστιανούς ὅπου εἶχε κοντὰ του, μὲ τὸν Θωμᾶν Τεσταμπούζαν, ἰατρόν του, καὶ 15 Μανολάκην κιουρτσῆ-μπάσην, καὶ διὰ τοῦτο ἐστάλθη προσταγὴ βασιλικὴ περὶ αὐτῶν διὰ νὰ τοὺς πιάσουν καὶ νὰ τοὺς στείλωσι σιδηροδεσμίους εἰς Κωνσταντινούπολιν, συνεργῶντας μάλιστα εἰς τοῦτο ὁ τότε καὶ μακάμης Γεγὲν Μεχμέδ-πασᾶς, μὲ τὸ νὰ εἶχε ξεχωριστὴν παλαιὰν ἔχθραν πρὸς 20 τὸν Μανολάκην κιουρτσῆ-μπάσην ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἦτον γιομπρού-ἐμίνης. Καὶ φθάνουσα καὶ περὶ αὐτῶν προσταγὴ εἰς τὸ βασιλικὸν ὄρδι, ὁ μὲν Θωμᾶς Τεσταμπούζας ἰατρός ἔφυγε καὶ ἐλυτρώθη τοῦ κινδύνου, τὸν δὲ Μανολάκην συλλαβόντες, ἔστειλαν δέσμιον εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἄκραν δυσμένειαν τοῦ ρηθέντος καὶ μακάμ-πασᾶ 25 δὲν ἴσχυσε τινὰς τῶν τοσοῦτων φίλων του νὰ τὸν λυτρώσῃ τοῦ κινδύνου, ἀλλ' ἐθανατώθη κρεμασθεὶς διὰ προσταγῆς εἰς τὴν Πόρταν τοῦ Μαχμουδ-πασᾶ.

Οἱ δὲ ἐν Νεμίροβα ὀθωμανικοὶ μινίστροι, ἐκ μέρους πάντων τοὺς ἔστειλαν ὃν εἶχον μέγαν σεκρετάριον Ἀλέξανδρον Γκίκαν διὰ νὰ λάβῃ 30 βεβαίαν ἀπόκρισιν παρὰ τοῦ βεζίρη Ἄπδουλάχ-πασᾶ τί νὰ κάμωσι. Καὶ διαβάντα ἐντεῦθεν, τὸν ἐδέχθη ὁ Γρηγόριος βόδας μετὰ μεγάλης τιμῆς καὶ περιποιήσεως, καὶ κρατῶντας τὸν μίαν ἡμέραν, τὸν ἔστειλε καὶ ἐθεώρησεν ὅλα τὰ μοναστήρια τοῦ Γιασίου καὶ τὴν αὐθεντικὴν κούρτην καὶ τὴν Φουρμόσαν. Καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐβγαίνοντας καὶ ὁ αὐθέντης εἰς περιήγη- 35 σιν, ἀπεχαιρετίσθησαν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, μετὰ τὴν ξεπροβόδευσιν ὅπου ἐπειδὴ εἶχαν φθάσει εἰδήσεις πανταχόθεν τῶν καισαρικῶν κινήματων, ἔγινεν ἀπόφασις διὰ νὰ διαλυθῇ ἢ συνέλευσις καὶ νὰ διακρι- 885 θῶσι μὲ ὅπλα τὰ πράγματα. Καὶ μὲ τὴν ἀπόκρισιν ταύτην σταλθεὶς ὁ ρηθεὶς σεκρετάριος Ἀλέξανδρος, ἦλθε καὶ πάλιν εἰς τὸν ἀδελφόν του Γρηγόριον βόδαν, διαβαίνοντας ἐντεῦθεν, καὶ τῆς αὐτῆς τιμῆς καὶ δεξιώσεως 40

aruncînd toată vina asupra chehaiei Halisa Osman, căruia i se încredințase întreaga comandă, l-a miluit cu pašalicul din Negroponte, iar pentru moment a numit caimacam pe ienicer-agasi. Imbrohorul împărătesc a
 884 omorît || pe zisul Halisa Osman chehaia, potrivit poruncii primite, și tot 5
 potrivit unei alte porunci a adus pecetea de mare vizir seraschierului din
 Bender, Abdulah-pașa Muhsunoglu ¹, pe care l-a dus la Cartal și după ce
 i-a predat sangiac-șeriful și tabăra, a plecat ca să dea seama sultanului de cele
 făcute. Zisul vizir, Seid Mehmed-pașa, spre a se apăra, l-a pîrît sultanului pe 10
 chehaia Osman Halisa și, pe lîngă altele, îl învinuia că nu se sfătua cu
 înalții demnitari ai împărăției cu privire la treburile împărătești, ci cu doi
 creștini pe care îi avea pe lîngă el, anume cu Toma Testabuza, medicul 15
 său, și cu Manolachi chiurci-bașa²; de aceea s-a trimis poruncă împără-
 tească ca aceștia să fie prinși și trimiși în lanțuri la Constantinopol. La
 aceasta a contribuit și caimacamul de atunci Ieghen Mehmed-pașa, care
 avea o deosebită și veche ură împotriva lui Manolachi chiurci-bașa din 20
 timpul cînd acesta era ghiumbruc-emini. La sosirea poruncii la urdia împără-
 tească, medicul Toma Testabuza reușise să fugă și să scape de primejdie,
 iar Manolachi, fiind prins, a fost trimis în lanțuri la Constantinopol. Din
 pricina dușmăniei fără margini a zisului caimacam-pașa, nici unul din
 numeroșii săi prieteni nu a reușit să-l scape de primejdie, ci a fost spînzu- 25
 rat ³ la poarta lui Mahmud-pașa.

Iar miniștrii Porții aflați la Nemirov au trimis pe întiul lor secretar
 Alexandru Ghica să ia un răspuns sigur de la marele vizir Abdulah-pașa
 de ceea ce aveau de făcut. La trecerea sa pe aici, Grigorie vodă l-a primit 30
 cu mare cinste și bunăvoință și oprindu-l o zi l-a trimis să viziteze toate
 mănăstirile din Iași, precum și curtea domnească și Frumoasa, iar a treia
 zi, ieșind și domnul la plimbare, și-a luat rămas bun de la Alexandru Ghica,
 care a purces la tabără. Întrucît în tabără sosiseră din toate părțile știri 35
 885 despre mișcările imperialilor, s-a luat hotărîrea ca || întrunirea solilor să
 fie spartă și să hotărască armele. Cu acest răspuns a fost trimis secretarul
 Alexandru, care în drum spre Nemirov, trecînd pe aici, a venit iarăși la
 fratele său Grigorie vodă, care l-a primit cu aceeași cinste și bunăvoință. 40

¹ Abdulah-pașa Muhsunoglu a primit pecetea viziratului la 23 august 1737.

² Despre medicul Toma Testabuza și Manolachi Ioan Ipsilanti chiurci-bașa vezi și At. Comnen Ipsilanti, *op. cit.*, p. 341.

³ Atanasie Comnen Ipsilanti (*op. cit.*, p. 342) dă mai multe amănunte despre prinderea, uciderea și confiscarea averii doctorului Toma Testabuza, a fratelui său, hatmanul Constantin, și a nepotului său, Ioan agă; averea lor s-a ridicat la 1 800 de pungi. Manolachi a fost un dușman înverșunat al lui Constantin Mavrocordat, domnul Țării Românești, și a căutat să-l îndepărteze din domnie și să aducă în scaunul Țării Românești pe prietenul său Mihai Racoviță (*ibidem*, p. 341).

ἀξιωθείς, ἀπεδήμησεν εἰς Νεμίροβαν καὶ εἰπὼν τοῖς ἐκεῖσε ὀθωμανικοῖς μινίστοις τὴν βασιλικὴν προσταγὴν, διελύθη ἢ συνέλευσις ἐκείνη καὶ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ὧδε οἱ ὀθωμανικοὶ μινίστοι, οἱ ὅποιοι ἐπροβοδεύθησαν ἀπὸ λέχικους στρατιώτας ἕως εἰς τὴν Σορόκαν διὰ τιμὴν καὶ ἀσφάλειάν τους, καὶ ἐκεῖθεν τοὺς ἐδέχθη ὁ Ἰωαννάκης ἄγας, σταλμένος παρὰ τοῦ αὐθέντου μὲ ἱκανοὺς στρατιώτας, καὶ τοὺς ἐπροβόδευσεν ἕως εἰς τὸ Κισνόβι, ἀπερχομένους ἕως εἰς τὸ βασιλικὸν στρατόπεδον.

Τὰ δὲ καισαρικὰ στρατεύματα, ὅπου ἐστράτευσαν κατὰ τῆς Μπόσνας, τὰ περισσότερα, ἀγκαλὰ ἤλιπζον νὰ προχωρήσωσι καὶ ἐκεῖ, καθὼς ἐπήραν ἀναιμωτὶ τὸ Νίσι, ὅμως ὁ Μπόσνα βαλισῆς Χεκιμζαδές, ὄντας ἄνθρωπος πρακτικώτατος καὶ ἐμπειρότατος, τόσον πολιτικῶν πραγμάτων ὅσον καὶ στρατηγίας, οὐ μόνον ἀπέδειξεν κενὰς τὰς ἐλπίδας των, ἀλλὰ μὲ ὄλον ὅπου τὸ ἐκλεκτότερον τοῦ ἰλλυρικοῦ στρατεύματος ἦτον εἰς τὰ μέρα αὐτά, κατατροπώσας αὐτούς, τοὺς ἐδυνάστευσε νὰ φύγωσιν, ἀφήνοντες ὅλα τὰ ἀναγκαῖα τους, μετὰ τὴν μεγάλην φθορὰν ὅπου ἔπαθον παρ' αὐτοῦ. Καὶ εἰς Βιδίνι εὐρισκόμενος ἄξιος πασάς, ὁ Ἀϊβάζ Μεχμέδ-πασάς, παρομοίως μὲ αἰσχύνῃ καὶ ζημίαν τους ἀπέδιωξε τὰ ἐκεῖσε στρατεύσαντα καισαρικὰ στρατεύματα. Τὰς ὁποίας τροπὰς τῶν Νεμτσῶν μαθὼν ὁ Μούνικ, ἐκεῖ ὅπου ἤλιπζε νὰ ἀκούσῃ τὸ κίνημά τους πρὸς τὸ Καρτάλι, διὰ νὰ κινήσῃ καὶ ἐκεῖνος κατὰ τοῦ Μπενδερίου, καὶ βλέποντας ὅτι τὰ γερμανικὰ κινήματα δὲν ἀπέβλεπον εἰς βοήθειαν τῆς Ρωσσίας, ἀλλὰ πρὸς μόνην ἀπόλαυσιν τοῦ καίσαρος, ἐδυναστεύθη νὰ τραβηχθῇ καὶ αὐτὸς εἰς τὰ σύνορά του, ἐνδυναμώσας μὲ φρουρὰν ἱκανὴν καὶ γενεράλην τὸ κάστρον τῆς Ὀζοῦ.

25 ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ ΚΑΙ ΒΛΑΧΙΑΝ

Ἐπειδὴ ἓν μέρος τῶν ἐπιδρομουμένων παρὰ τῶν Γερμανῶν ἦτον καὶ ἡ τσάρα αὐτῆ, ἃς διηγηθῶ τὰ περὶ αὐτῆς.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ Ἰουνίου μηνὸς τοῦ Ἰσμε' ἔτους ἔφθασεν εἰδησις εἰς τὸν Γρηγόριον βόδαν ὅτι οἱ Νέμτσοι βέβαια ἐτοιμάζονται ἢ νὰ ἔμβουν εἰς τὴν Μολδαβίαν, περὶ οὗ πληροφορούμενος ὁ αὐθέντης καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ γράμματος ὅπου τὸν ἔστειλε ὁ Βάλης γενεράλης καὶ ἀρχηγὸς τῆς Τρανσυλβανίας, γράφοντάς τον ἢ νὰ ὑποταχθῇ τῷ Καίσαρι, ἢ νὰ ἀέλθῃ ἐκ τῆς Μολδαβίας, ἐφανέρωσεν εὐθὺς τῇ βασιλείᾳ τὴν εἰδησιν ταύτην καὶ ἔστειλε καὶ τὴν δόμναν του μετὰ τῶν τέκνων του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, αὐτὸς δέ, δίδοντας τὴν πρέπουσαν ἀπόκρισιν τῷ ρηθέντι Βάλης διὰ βασιλικῆς προσταγῆς, ἐξῆλθεν εἰς τὰς σκηνὰς καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὸν κάμπον τῆς Φορμόσας. Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸν ἦλθεν εἰδησις ὅτι ἱκανὴ ποσότης Νέμτσων, ἐξεληθόντες διὰ τοῦ Κουμπουλουγκιοῦ, κατέβησαν κατὰ τὴν Σουτσάβαν καὶ ἐμβῆκαν εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Σλάτινας, προσμένοντες καὶ ἄλλα στρατεύματά των, ὅπου ἦτον νὰ ἔβγουν ἀπὸ τὸ Ὀϊτούζι. Τὴν ὁποίαν εἰδησιν εὐθὺς ἐδηλοποίησεν εἰς τὸ βασιλικὸν στρατόπεδον, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐβγήκε καὶ ὁ Γβανδάνης γενεράλης μὲ πέντε χιλιάδας στρατεύματα ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Ὀϊ-

Ἰσό νιος
1737

30

35

40

886

După ce miniștrii Porții aflați acolo au luat cunoștință de porunca împărătească, întrunirea aceea s-a spart și miniștrii Porții au plecat acasă, fiind însoțiți, în semn de cinste și pentru siguranța lor, de ostași leși pînă la Soroca; iar acolo au fost primiți de Ianachi-aga, care fusese trimis cu o seamă de ostași de către domn; acesta i-a însoțit pînă la Chișinău, de unde ei s-au dus la tabăra împărătească. 5

Iar cea mai mare parte din oastea imperială care a mers împotriva Bosniei, cu toate că nădăjduia să înainteze și acolo, după cum s-a întîmplat la Niș, care a fost cuprins fără vărsare de sînge, totuși Hechimizade, valiul Bosniei, om încercat și cu mare experiență, atît în politică, cît și în strategie, le-a dovedit deșarte aceste speranțe. Căci, cu toate că partea cea mai aleasă a oștilor bosniece se aflau prin părțile noastre, totuși el i-a biruit pe deplin pe imperiali și i-a silit să fugă cu mari pierderi, părăsind toate cele trebuincioase lor. Și la Vidin, aflîndu-se un pașă vrednic, anume Aivaz Mehmed-pașa, a pus de asemenea pe fugă în chip rușinos și cu pierderi oștile imperiale, care merseseră într-acolo. 10 15

Iar Münnich, care aștepta să afle că imperialii au purces spre Cartal, ca să pornească și el împotriva Benderului, aflînd de înfrîngerile lor și văzînd că mișcările oștilor nemțești nu urmăreau să vină în ajutorul Rusiei, ci erau numai pentru folosul împăratului, a fost nevoit să se retragă și el la hotarele sale, după ce a întărit cetatea Ozu cu o puternică strajă sub comanda unui general. 20

DESPRE NĂVĂLIRILE NEMȚILOR ÎN MOLDOVA ȘI ȚARA ROMÂNEASCĂ

25

Întrucît nemții au năvălit și în această țară, să povestim și despre aceasta.

În anul 7245, pe la sfîrșitul lunii iunie, Grigorie vodă a primit vestea

iunie
1737

866 cum că nemții se pregătesc de bună seamă să intre în Moldova. Această știre, precum și scrisoarea generalului Wallis, comandantul Transilvaniei care îi scria sau să se închine împăratului sau să plece din Moldova, Grigorie vodă le-a făcut îndată cunoscute Porții, trimițînd în același timp pe doamna sa cu copiii la Constantinopol. Iar el, după ce a dat răspunsul convenit zisului Wallis, potrivit cu porunca împărătească, a ieșit și și-a așezat tabăra în corturi pe cîmpul de la Frumoasa. După cîteva zile a primit vestea că un număr destul de mare de nemți, trecînd prin Cîmpulung, au coborît pe la Suceava, și au intrat în mănăstirea Slatina, așteptînd și alte oștiri de-ale lor, care urmau să vină de la Oituz. Știrea aceasta Grigorie vodă a trimis-o îndată mai departe la tabăra împărătească. După cîteva zile a pătruns și generalul Vadányi cu 5 000 de oameni prin partea Oituzului 40

τουζιοῦ καὶ Τροτουσιοῦ καὶ ἔκτισε παλάγκας περὶ τὸ Ὅϊτούζι εἰς τὸ τσε-
 νοῦτον τοῦ Μπακέου καὶ εἰς τὸ Κομανέστι, τὰ ὅποια ὅλα ἦτον ἔργα τοῦ
 Βάλης, ἐλπίζοντας πῶς μὲ τοῦτο θέλει δυναστεύσει τὸν Γρηγόριον βόδαν
 5 πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον βόδαν, στέλλοντας καὶ ἐκεῖ Νέμτσους καὶ Κατά-
 νους, περὶ ὧν ἀκούοντας ὁ Κωνσταντῖνος βόδας, ὄντας νέος καὶ ἄπρακτος
 τῶν τοιούτων καὶ μὴ πιστευόμενος εἰς τοὺς ἄρχοντας, ἀλλὰ φοβούμενος
 μήπως καὶ πάθη καὶ αὐτὸς ἐκεῖνο ὅπου ἔπαθεν ὁ πατήρ του καὶ ἐσκλα-
 βῶθη, παραδοθεὶς παρὰ τῶν ἀρχόντων, ἀνεχώρησεν εὐθὺς ἀπὸ τὸ Μπου-
 10 κουρέστι καὶ διέβη καὶ αὐτὸν τὸν Δούναβιν κατὰ τὸ Τοτροκάϊ, καὶ ἐξ
 αἰτίας τῆς ἀναχωρήσεώς του ταύτης οἱ ἐξεληθόντες Νέμτσοι καὶ Κατάνοι
 ἐπῆγαν καὶ εἰς τὸ Μπουκουρέστι, οἱ δ' ἄρχοντες διεσκορπίσθησαν, φο-
 βούμενοι ἀπὸ Τούρκους καὶ Τατάρους, μήπως καὶ πέσουν εἰς αἰχμαλωσίαν,
 15 καθὼς τὸ ἔπαθαν πολλοί. Καὶ ἄλλοι μὲν κατέφυγον εἰς τὲς || μπεζένιες ⁸⁸⁷
 καὶ εἰς τὰ βουνά, ἄλλοι δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Οὐγγρίαν. Καὶ βλέποντες καὶ
 οἱ Νέμτσοι τὸν διασκορπισμὸν τῶν ἀρχόντων καὶ ἀκούοντας πῶς διέβη
 ὁ Κωνσταντῖνος βόδας τὸν Δούναβιν, ἐφοβήθησαν καὶ αὐτοὶ νὰ μὴ τοὺς
 καταδράμωσιν ὀθωμανικὰ στρατεύματα καὶ ἐτραβήχθησαν εἰς τὸ Τριγό-
 20 βιστον. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος βόδας, ἐπιστρέφοντας μὲ τοὺς Τούρκους ὅπου
 συνήχθησαν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸ παραδούναβον καὶ μετὰ τοῦ διορισθέντος
 παρὰ τῆς βασιλείας Ἰμπραχὴμ-πασᾶ, ἐπῆγεν ἕως εἰς τὸ Καλογεράνι. Καὶ
 διατρίψας ὀλίγον ἐκεῖ, ἐπῆγεν εἰς τόπον Φοῖσόρι λεγόμενον, καὶ ἐκά-
 25 θητο ἐκεῖ ἐν σκιναῖς. Μεγάλη ὅμως ἀρπαγὴ καὶ ἀφανισμὸς τῶν ἑνα-
 πολειφθέντων ἐγκτοίκων ἐγένετο ὑπὸ τῶν παραδουναβιτῶν Τούρκων
 καὶ ἄλλων στρατευμάτων, ὅπου ἐπῆγαν εἰς βοήθειαν τοῦ Κωνσταν-
 τίνου βόδα, οἵτινες πολλὰ μοναστήρια ἐγύμνωσαν. Καὶ μετ' ὀλίγον, στελ-
 30 λόμενοι καὶ εἰς τὸ Τυργόβιστον κατὰ τῶν ἐκεῖσε Κατάνων, ἐπάτησαν τὸν
 κρυψῶνα τῆς ἐκεῖσε μητροπόλεως καὶ εὖρον ὅλα τὰ κεκρυμμένα πράγμα-
 τα πάντων τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ μητροπολίτου καὶ τὰ ἤρπασαν. Ἔπειτα
 30 κατέκαυσαν τὴν τε μητρόπολιν καὶ τὴν αὐθεντικὴν κούρτην, δεικνύοντες
 μεγάλην ἀπειθειαν εἰς τὸν Κωνσταντῖνον βόδαν καὶ ἔκαμναν τὰ κακά
 των θελήματα, ἀρπάζοντες παιδιά καὶ γυναῖκας καὶ αἰχμαλωτίζοντες πολ-
 λούς καὶ ἔξωθεν ἐκ τῆς τσάρας καὶ μέσα ἀπὸ τὸ Βουκουρέστι, μὴ δυνα-
 μένου τοῦ Κωνσταντίνου βόδα νὰ τοὺς ἐμποδίση, ἕως οὗ διοριζόμενος ἐκεῖ
 35 ἓνας χιλίαρχος, Βελή-ἀγάς ὀνόματι, συνέστειλε καὶ ἐπεριμάζωξεν αὐτούς,
 πνίγοντας καὶ φονεύοντάς τινες ἐξ αὐτῶν, ἀγκαλὰ καὶ εἰς τούτου τὸν και-
 ρὸν ὅλον δὲν ἔλειπον ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργοῦν τὰς κακίας των, πλὴν μετριω-
 τέρως.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ἐστάθη καὶ ἓνας σουλτάνος μὲ Τατάρους διὰ τῆς
 40 Βλαχίας εἰς τὸν Ὀλτον κατὰ τῶν Νεμτσῶν, οἵτινες οὐκ ὀλίγην ζημίαν ἔκα-
 μαν εἰς τὴν Βλαχίαν, τόσον εἰς τὸν πηγαϊμόν τους, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐπιστρο-
 φὴν τους, καὶ ἀγκαλὰ καὶ τὲς δύο φορές ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ τσενοῦτον τοῦ
 Κοχουρλουγιοῦ, μὲ τὸ || νὰ ἔφερον ὅμως ὁ Γρηγόριος βόδας ἓνα ἀγὰν ἐκ ⁸⁸⁸
 45 αὐτῶν, ἐπειδὴ ἦξευραν οἱ Τατάροι καὶ μάλιστα ὁ σουλτάνος τὴν ξεχωρι-
 στὴν εὐνοίαν καὶ ἀγάπην ὅπου εἶχε πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδα ὁ τότε χά-
 νης Μεγκλὴ Γκιρέης, ὅστις εἶχε γίνει τότε πρὸ ὀλίγου.

și Troțușului și a făcut pălănci pe lângă Oituz, în ținutul Bacău și la Comănești. Toate acestea erau făcute din porunca lui Wallis, care nădăjduia că în felul acesta va sili pe Grigorie vodă să-i trimită vreo sumă de bani. La fel a făcut și față de Constantin vodă, căci el a trimis și în Țara Românească nemți și cătane; iar Constantin vodă, aflînd acest lucru și fiind tînăr și nepriceput pe lângă aceasta neavînd încredere în boieri și temîndu-se să nu pățească și el ceea ce pășise tatăl său, care, fiind predat de boieri, fusese prins, a plecat îndată din București și chiar a trecut Dunărea pe la Turtucaia. Dar din pricina plecării sale, nemții și catanele s-au dus la București, iar boierii s-au risipit, temîndu-se de turci și de tătari, ca nu cumva să cadă în robie, așa cum mulți au pățit; unii dintre ei au plecat în || băjenie și în munți, alții au trecut chiar în Ungaria. Nemții, văzînd risipirea boierilor și aflînd că și Constantin vodă a trecut Dunărea, s-au temut să nu fie atacați de oastea turcească și s-au retras la Tîrgoviște. Iar Constantin vodă, întorcîndu-se cu turcii strînși din cei așezați pe lângă Dunăre și cu Ibrahim-pașa, trimis de împărăție, s-a dus pînă la Călugăreni și după o scurtă ședere acolo a plecat pînă la un loc numit Foișor și s-a așezat acolo în corturi. Însă turcii de lângă Dunăre și celelalte oști care au mers în ajutorul lui Constantin vodă au pricinuit multe jafuri și stricăciuni locuitorilor rămași; ei au jefuit și multe mănăstiri; pe urmă, fiind trimiși la Tîrgoviște împotriva cătanelor, au călcat tainița mitropoliei de acolo și, găsind ascunse lucrurile boierilor și ale mitropolitului, le-au jefuit. După aceea au ars atît mitropolia, cît și curtea domnească, arătînd mare nesupunere lui Constantin vodă. Ei își împlineau și poftele lor rele, răpînd copii și femei și robînd mulți oameni atît la țară, cît și la București, fără ca să poată Constantin vodă să-i oprească. În cele din urmă a fost numit acolo un bimbașa, anume Veli-aga, care a strîns și a ținut în frîu pe acești turci, gîtuind și omorînd pe cîtiva dintr-înșii; totuși, și în timpul acestuia n-au încetat fărădelegile lor, dar într-o măsură mai mică.

În acest timp a fost trimis împotriva nemților prin Țara Românească în Oltenia și un sultan cu tătari, care au pricinuit mare pagubă în Țara Românească, atît la ducerea, cît și la întoarcerea lor. Și cu toate că ei au trecut de două ori prin ținutul Cohurlui¹, totuși || deoarece Grigorie vodă adusese un agă din partea hanului, nu s-a pricinuit mare pagubă în Moldova, fiindcă tătarii, și mai ales sultanul, știau cîtă bunăvoință și dragoste avea față de Grigorie vodă hanul de atunci, Mengli Gherei care fusese numit de curînd.

¹ Veche denumire a ținutului Covurlui.

ΧΑΝΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΚΛΗ ΓΚΙΡΕΗ ΧΑΝΗ ΚΑΙ ΑΥΘΙΣ

Ἐν τούτῳ τῷ θέρει, ἐκστρατεύσας ὁ Λέσης γενεράλης κατὰ τοῦ Κριμίου καὶ δοκιμάσας μὲ τὴν ὁδηγίαν τῶν Καζάκων νὰ περάσῃ ἀπὸ τὰ
 5 ρηχὰ τῆς Μαιώτιδος λίμνης, ὅπου εἶναι μία γλῶσσα ρηχὴ, καὶ νὰ εἰσέλ-
 θῇ ἐκεῖθεν εἰς τὴν χερσόνησον, ἀπὸ τὸ Ἄραμπάτι λεγόμενον, διὰ νὰ κα-
 ταδράμῃ τὰ καλύτερα μέρη τοῦ Κριμίου, τὸν Γενικαλέν, καὶ Κεφέν δη-
 λαδῆ, ὁ δὲ Φετιχ Γκιρέη χάνης ἐπρόφθασε μετὰ τοῦ Μόραλη Ἄλῆ-πασᾶ,
 σερασκέρη τοῦ Κριμίου τῶν Τατάρων, καὶ ἀνταγωνιζόμενοι αὐτοὶ μὲν διὰ
 10 ξηρᾶς ὁ δὲ καπετάν-πασᾶς ὅπου εὐρέθη μὲ τὸν βασιλικὸν στόλον ἐκεῖ,
 κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἄραμπατίου, διὰ τῆς λίμνης ἐμπόδισαν τὴν εἴσοδον
 τῶν Μοσχόβων, ἀποδιώξαντες αὐτοὺς μετ' αἰσχύνης καὶ φθορᾶς τους. Μὲ
 ὄλον τοῦτο δὲ βλέπουσα ἡ βασιλεία ὅτι ὁ καιρὸς ἐχρειάζετο φρονιμώτατον
 χάνην καὶ πρακτικώτατον, ἐμαζίλευσε τὸν Φετιχ Γκιρέην, ὡς ἀμαθῆ καὶ
 15 ἄπρακτον, καὶ φέρουσα ἀπεκατέστησε χάνην τοῦ Κριμίου τὸν Μεγκλῆ
 Γκιρέην, τὸν ὁποῖον καὶ ἐκράτησε μερικὸν καιρὸν ὁ βεζίρης κοντὰ του
 εἰς τὸ Καρτάλι διὰ συμβουλήν περὶ τοῦ πρακτέου. Ἄλλ' ὡς ἔλθωμεν ἡ-
 μεῖς ἐπὶ τὸ προκείμενον.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΒΟΔΑ

20 Μετὰ τὰς εἰδήσεις ὅπου ἔλαβεν ὁ Γρηγόριος βόδας περὶ τῆς ἐξό-
 δου τῶν καισαρικῶν στρατευμάτων εἰς Μολδαβίαν, ἠτοιμάζετο εἰς τὸ
 στρατόπεδόν του, συνάζοντας στράτευμα ξένον τε καὶ τοπικόν, καὶ ἔφερε
 καὶ μίαν ποσότητα Λιπκάνων ἢ ἀπὸ τὸ Χοτίνι μὲ τὸν Σαρή Ἀχμέδ-ἀγάν ⁸⁸⁹
 (περὶ τοῦ ὁποίου μεσολαβῶν ὁ Γρηγόριος βόδας μετὰ ταῦτα τὸν ἔκαμε
 25 καὶ πασάν μὲ δύο τούγια). Ἐπειτα ἔστειλεν εὐθὺς καὶ τὸ φερμάνι ὅπου
 εἶχεν πρὸς τὸν Μπενδέρ-σερασκέρη, ζητῶντας βοήθειαν. Ὅστις ἔστειλε
 τὸν τε Μαχμούδ Μπέγιογλου, πασάν τοῦ Δουκακινιοῦ (ὁ ὁποῖος μετ'
 ὀλίγον ἔγινε καὶ τριῶν τουγιῶν) καὶ κάποιον Βασλῆ-πασάν, πάλιν Ἄλβα-
 νίτην, μὲ χιλίους Ἄλβανίτας πεζούς. Ἐπειδὴ ὅμως, προτοῦ νὰ φθάσουν
 30 αὐτοὶ καὶ νὰ ἐνδυναμωθῇ ὁ Γρηγόριος βόδας, ἐκινήθησαν οἱ Κατάνοι τῶν
 Νέμτσων καὶ ἔφθασαν ἕως εἰς τὸ Ρόμανον, ἐπαρακινήθη παρὰ τῶν ἀρ-
 χόντων νὰ τραβηχθῇ ὀλίγον. Καὶ ἔχοντας καὶ βασιλικὸν ὄρισμὸν πρὸς
 τὸν Κολτσάκ-πασάν ὅτι χρείας τυχούσης νὰ ἀνταμωθῇ μὲ τὸν Γρηγόριον
 35 βόδαν ὁμοῦ μὲ τὰ στρατεύματα τοῦ Χοτινιοῦ καὶ νὰ κινηθῶσι κατὰ τῶν
 ἐχθρῶν, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὰ μέρη τῆς Σουτσάβας, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται,
 περιήρχοντο Νέμτσοι καὶ Κατάνοι καὶ δὲν ἦτον εὐλογον νὰ γίνῃ τὸ ἀν-

DESPRE HĂNIA LUI MENGLI GHEREI, CARE S-A FĂCUT IARĂȘI HAN

Într-acea vară generalul Lascy, făcînd o expediție împotriva Crimei, a încercat, fiind călăuzit și de cazaci, să treacă prin vadurile lacului Meotis ¹, unde este o parte nu prea adîncă și să intre pe acolo în peninsulă, pe lîngă Arabat, ca să atace cele mai frumoase părți ale Crimei, adică Ieni-Cale și Cafa. Dar Fetih Gherei hanul a sosit la timp cu Morali Ali-pașa, seraschierul tătarilor din Crimeea, și atacîndu-l ei de pe uscat, iar capudan-pașa, care se afla cu flota împărătească acolo, prin părțile Arabatului, de pe apa lacului, au împiedicat intrarea moscalilor, izgonindu-i cu rușine și pricinuindu-le pierderi. Cu toate acestea, împărăția, văzînd că împrejurările cereau un han foarte înțelept și cu multă pricepere, a mazilit pe Fetih Gherei, ², care era nepriceput și fără deprindere, și a numit han al Crimei pe Mengli Gherei ³, pe care marele vizir l-a oprit cîtva timp pe lîngă sine la Cartal, ca să se sfătuiască cu el asupra măsurilor ce urmau să fie luate; dar să revenim la subiect.

DESPE MIȘCĂRILE LUI GRIGORIE VODĂ

După știrile primite despre intrarea oștilor imperiale în Moldova, Grigorie vodă se pregăti în tabăra sa, strîngînd oaste de străini și de pămînteni; el a adus și de la Hotin un număr de lipcani || sub comanda lui Sari Ahmed-aga (care, mai tîrziu, prin mijlocirea lui Grigorie vodă, a fost făcut pașă cu două tuiuri). Pe urmă a trimis și firmanul pe care îl avea către seraschierul de la Bender, cerînd ajutor. Acesta i-a trimis pe Mahmud Beioglu, pașă de Dukakin ⁴ (care în curînd s-a făcut pașă cu trei tuiuri) și pe un oarecare Vasli-pașa, de asemenea albanez, cu o mie de pedestri albanezi. Dar, pînă să primească Grigorie vodă aceste întăriri, cătanele nemților porniseră și ajunseseră pînă la Roman, boierii l-au îndemnat pe Grigorie vodă să se retragă puțin. Deoarece domnul a avut poruncă împărătească către Colceag-pașa, în care se spunea că la nevoie acesta să se întîlnească cu Grigorie vodă și să pornească cu oștile din Hotin împotriva vrăjmașului, și deoarece în părțile Sucevei, precum s-a arătat mai sus, cutreierau nemți și cătane și nu era bine ca întîlnirea lor să se

¹ Veche denumire a Mării de Azov.

² Fetih Gherei a fost mazilit în anul 1737.

³ Mengli Gherei al II-lea a fost de două ori han, prima dată între 1724 și 1730 și a doua oară între 1737 și 1739.

⁴ Dukakin era un șangeac (livas) al vilaetului (eyaletului) Rumeliei, vezi C. D'Ohs-son, *Tableau général de l'Empire othoman*, vol. VII, Paris, 1824, p. 301.

τάμωμά των κατὰ τὸ Μποτοσάνι, εὔρε εὐλογον νὰ συρθῆ πρὸς τὸν Προῦτον διὰ νὰ ἐνωθῆ, ἂν τὸ καλέσῃ ἢ χρεία, μὲ τὸν Κολτσάκην, καὶ οὕτως ἐτραβήχθη μὲ ὅλην τὴν παράταξιν του εἰς τὴν παλαιὰν Τσοτσόραν καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τὸν Προῦτον, μὲ τὸ νὰ εἶχε στείλει ἔτι ἀπὸ τὴν Φορ-
 5 μόσαν τὸν μέγαν του σπαθάρην Θεόδωρον Παλάδην μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τρίτου λογοθέτου του, πρὸς τὸν Γβαδάνην γενεράλην διὰ νὰ φανερώσωσιν ἐκεῖνῳ τὸν κίνδυνον ὅπου ἐνδέχεται νὰ ἀκολουθήσῃ εἰς τε τὰ στρατεύματά του καὶ εἰς τὴν τσάραν παρὰ τῶν Τατάρων εὐθύς ὅπου ἀκούσωσι τὴν πλησίασιν ἐκείνων.

10 Οἱ δὲ ρηθέντες ἄρχοντες, φθάνοντες εἰς τὸν γενεράλην Γβαδάνην καὶ φανερώσαντες αὐτῷ τὸν διαληφθέντα κίνδυνον, τὸν ἔκαμαν νὰ συσταλθῆ καὶ νὰ περιμαζευχθῆ, γνωρίσας καλῶς ὅτι ἦτον μάταια καὶ ψευδῆ ἐκεῖνα ὅπου ἐφαντάζετο καὶ τὸν ἔλεγον μερικοὶ μαζίληδες ἄρχοντες ὅπου ἦτον ἐκεῖ, δηλαδὴ ὁ Στέφανος Ρουσσέτος βόρνικος, ὁ Κωνσταντῖνος Μπάλ-
 15 σας μεδελνιτσιάρης, ὁ Στέφανος Καταρτζῆς κλοτσάρης καὶ ἄλλοι μαζίληδες ὅπου εὐρέθησαν εἰς τὰ τσενουῖτα || τοῦ μέρους ἐκείνου, ἐξ ὧν ἄλλοι μὲν ἐπιάσθησαν, καθὼς ὁ Ράδουλος Ρακοβίτσας, τὸν ὁποῖον ἐξαίφνης κατέλαβον οἱ Κατάνοι εἰς τὸ σπίτι του εἰς τὸ Γκροζέστι, ὁμοῦ μὲ τὴν γυναῖκα του. Ὅστις κατὰ πάντα τρόπον ἐζήτηι εὐκαιρίαν νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν
 20 αὐθέντην καὶ μὴ δυνάμενος τότε, ὕστερον ἦλθεν ὁμοῦ μὲ τὸν χάτμανον καὶ ἀθώωθη κατὰ πάντα, καὶ διὰ τοῦτο μετ' οὐ πολὺ τὸν ἐτίμησεν ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ μὲ τὴν μεγάλην παχαρνισίαν. Ἄλλοι δὲ ἐπῆγαν αὐτοθελῶς καὶ ὅλοι ἐνήργουν τὰς προσταγὰς τοῦ γενεράλη εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη. Καὶ ἀγκαλὰ πολλὰ τοὺς ἔγραψεν ὁ Γρηγόριος βόδας δεικνύοντας ὅτι
 25 τὰ καισαρικά στρατεύματα κανένα θεμέλιον εἰς τὴν Μολδαβίαν δὲν ἔχουσι καὶ ἂν συλλογισθοῦν αὐτοὶ τὰ ὕστερινά, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐπροφασίζοντο ὅτι τοὺς ἐπίασαν, καὶ ὅλον μὲ τοὺς Νέμτσους εὐρίσκοντο ἕως οὐ ἐξαλείφθη τὸ ποδάρι τῶν Νέμτσων ἀπὸ τὴν Μπογδανίαν, ὡς ἐξῆς ρηθήσεται.

890

ΕΞΑΛΕΙΨΙΣ ΤΩΝ ΝΕΜΤΣΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ

30 Ἐνδυναμούμενος γὰρ ὁ Γρηγόριος βόδας μὲ ἱκανὰ στρατεύματα ἐκινήθη ἀπὸ τὸν Προῦτον καὶ ἐλθὼν, ἐστρατοπέδευσεν ἄνωθεν τοῦ μοναστηρίου τοῦ Γαλατᾶ μὲ σκοπὸν νὰ κινήθῃ μὲ τὸ Μπαχλουῖ τὸν ἀνήφορον καὶ ὀδεύοντας διὰ τοῦ Ρομάνου, νὰ καταδράμῃ τὰ καισαρικά ἐκεῖνα στρατεύματα. Ἄλλ' ἐπειδὴ μανθάνοντας τὸ τοιοῦτον ὁ Γβαδάνης γενεράλης
 35 ἄφησε τὰς παλάγκας ἐκεῖνας ὅπου εἶχεν οἰκοδομήσει καὶ ἐσύρθη εἰς τὰ σύνορά τους, ἐφάνη εὐλογον τῷ Γρηγορίῳ βόδα νὰ μὴν ὑπάγῃ εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη μὲ ὅλα του τὰ στρατεύματα διὰ νὰ μὴ δώσῃ πείραξιν καὶ ζημίαν εἰς τὴν τσάραν, δεικνύοντας μεγάλην εὐσπλαχνίαν καὶ εἰς τοῦτο, ὅτι ἂν ἦτον ἄλλος αὐθέντης ὄχι μόνον δὲν ἠθελε φροντίσει νὰ μὴ ἐνοχληθοῦν
 40 τὰ τσενουῖτα ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ Τατάρους ἠθελε στείλει νὰ τὰ αἰχμαλωτίσωσι, ὡσὰν ὅπου δὲν ἔδειξαν τὴν πρέπουσαν πίστιν εἰς τὸν αὐθέντην τους. Ὅθεν ἀπεφάσισε καὶ || ἔστειλεν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη τὸν χάτμανόν
 του Κωνσταντῖνον Ὑψηλάντην ὁμοῦ μὲ τὸν μέγαν σπαθάρην του Θεόδωρον Παλάδην μὲ μερικὸν στρατεύμα ἐκ τε τῆς τσάρας καὶ ἐξ ἐκείνου

891

facă pe la Botoșani, de aceea Grigorie vodă a găsit de cuviință să se retragă spre Prut, pentru a se uni acolo, dacă va fi nevoie, cu Colceag. Astfel el s-a retras cu toată oastea sa la vechea Țuțora și și-a așezat tabăra lângă Prut. De altfel, Grigorie vodă trimisese mai înainte, de la Frumoasa, pe marele spătar Tecdor Paladi împreună cu Alexandru, al treilea logofăt, către generalul Vadányi, ca să-i arate primejdia de care ar putea să fie amenințate atât oștile sale, cât și țara din partea tătarilor, îndată ce ei ar afla de apropierea nemților.

Zișii boieri, mergînd la generalul Vadányi și arătîndu-i primejdia la care se expunea, l-au făcut să fie mai băgător de seamă și să vadă bine că atât speranțele sale, cât și vorbele cu care îl încîntau cîțiva boieri mazili aflați acolo erau deșarte și fără teme. Acești boieri erau Ștefan Rusăt vornicul, Constantin Balș medelnicerul, Ștefan Catargiu clucerul și alți mazili, care se aflau pe atunci în acele ținuturi. || Dintre acești boieri, unii au fost prinși, ca de pildă Radu Racoviță, pe care cătanele l-au luat prin surprindere în casa sa de la Grozești, unde era împreună cu soția sa. El a căutat cu orice chip prilej să vină la domn, dar neizbutind atunci a venit mai pe urmă împreună cu hatmanul; el a fost cu totul iertat și de aceea peste puțin Grigorie vodă l-a cinsitit cu marea paharnicie. Alții însă s-au dus de bună voie la cătane și toți aduceau la îndeplinire poruncile generalului în părțile acelea. Și cu toate că Grigorie vodă le-a scris pe larg și le-a arătat că oștile imperiale n-au nici un temei în Moldova și să se gîndească la viitor, totuși ei, arătînd că au fost prinși, au continuat să fie cu nemții pînă cînd n-a mai rămas picior de neamț în Moldova, precum se va arăta mai jos.

ALUNGAREA NEMȚILOR DIN MOLDOVA

Așadar, după ce Grigorie vodă s-a întărit cu destule oști, a pornit cu oastea sa de la Prut și a venit de și-a așezat tabăra mai sus de mănăstirea Galata, avînd de gînd să pornească în sus, de-a lungul Bahluiului și, trecînd prin Roman, să atace acele oști imperiale. Deoarece însă generalul Vadányi, aflînd acest lucru, a părăsit pălăncile pe care le construise și se retrăsese la hotarele lui, Grigorie vodă a găsit cu cale să nu se mai ducă în acele părți cu toată oastea sa, ca să nu pricinuiască pagubă țării, arătînd mare milă și în această împrejurare. Căci dacă ar fi fost alt domn nu numai că n-ar fi luat măsuri ca să nu sufere acele ținuturi, ci ar fi trimis și tătari ca să le rubească, ca unele care nu arătaseră credința convenită față de domnul lor. Așadar, Grigorie vodă a luat hotărîrea || să trimită în acele părți pe hatmanul său Constantin Ipsilanti împreună cu marele său spătar Tecdor Paladi cu puțină oaste pămînteană, precum și din aceea înscrisă

όπου ἔγραψεν ὁ αὐθέντης καὶ μερικοὺς Λιπκάνους (κρατήσας καὶ τοὺς
 τρεῖς πασάδες μὲ τὰ στρατεύματά των πλησίον του), διὰ νὰ κρημνίσωσιν
 οἱ ἀπεσταλμένοι ἄρχοντες τὰς παλάγκας όπου ἔκτισαν οἱ καισαρικοὶ καὶ
 5 νὰ ἐπισκεφθῶσι εἰς τὴν ἄκρην ἐκείνην, ἀσφαλίζοντες μὲ φυλακὰς καλὰς
 πεζικῶν στρατευμάτων. Ἄλλ' εὐθύς όπου ἔφθασαν οἱ ἔδικοί μας εἰς τὴν
 Ὀκναν, παίρνοντας εἶδησιν τοῦ πηγαιμοῦ των εἰς χιλίαρχος καισαρικός,
 γκρόφ Οὐρσέττ ὀνόματι, ἐκινήθη καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν τσάραν, ἐλπίζον-
 10 τας νὰ δεφενδεύσῃ τὰς παλάγκας των καὶ νὰ ἀποδιώξῃ τοὺς ρηθέντας ἄρ-
 χοντας, ἔχων μετ' αὐτοῦ μίαν ἱκανὴν ποσότητα στρατεύματος μεμιγμένον
 ἀπὸ τακτικὸν καὶ ἐλαφρόν, μάλιστα καὶ μὲ μίαν κομπανίαν καταφράκτων,
 δηλαδὴ σιδηροφόρων. Καὶ ἀμοιβαίως μανθάνοντες οἱ ἄρχοντες αὐτοὶ τὴν
 ἐπάνοδον ἐκείνου εἰς τὴν τσάραν, ἐκίνησαν ἀπὸ τὴν Ὀκναν εὐθύς εἰς συ-
 νάντησίν τους, καὶ πλησιάζοντες εἰς τὸ Κομανέστι, ἔλαβον εἶδησιν ἀπὸ
 15 τὰς προφυλακὰς των ὅτι ἐφάνησαν οἱ Κατάνοι. Καὶ πηγαίνοντες παρεμ-
 πρὸς, ἀντικρύσθησαν κάτωθεν τοῦ Κομανεστίου, διαιρούμενοι ὑπὸ τινος
 ρύακος καταρρέοντος ἐκ τῶν βουνῶν, οὗ ἕνεκα ἐστάθησαν ὀλίγον ἀμφο-
 20 τεροὶ, προσμένοντες οἱ Νέμτσοι νὰ διαβῶσιν οἱ ἔδικοί μας, οἱ δὲ ἄρχον-
 τες νὰ περάσωσιν ἐκεῖνοι. Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ χάτμανος Κωνσταντῖνος Ὑ-
 ψηλάντης, διὰ νὰ ἐλκύσῃ τοὺς Νέμτσους ἐντεῦθεν τοῦ ρύακος, ἐπροσποιή-
 25 θη ὅτι σύρεται ὀπίσω. Καὶ λογιάζοντες ἐκεῖνοι πῶς φεύγει, ὠρμησαν κατ'
 αὐτοῦ, διαβάντες πολλοὶ τὸν ρύακα. Τοὺς ὁποίους ἰδόντες μερικοὶ Τοῦρ-
 κοὶ σερδεγκετζήδες, όπου εἶχεν κάμει ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ ἦσαν μετὰ
 τῶν ἀρχόντων, καὶ <μῆ> ἤξεύροντες ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ χατμάνου ἦτον νὰ
 30 ἐλκύσῃ τοὺς καισαρικοὺς ἢ ἐντεῦθεν τοῦ ρύακος, δὲν ἐπρόσμεναν νὰ δια-
 βῶσιν ὅλοι, ἀλλ' ἐπιστρέψαντες, ὠρμησαν κατὰ τῶν Κατάνων ἰλ λίζεν-
 35 τες κατὰ τὴν ὀθωμανικὴν συνήθειαν τὸ ἀλάχ, ἀλάχ. Τοὺς ὁποίους βλέ-
 ποντας ὁ χάτμανος, δὲν ἠδυνήθη νὰ προσποιεθῆ περισσότερον τὴν φυ-
 γὴν καὶ νὰ ἐλκύσῃ πάντα διὰ νὰ μὴν κινδυνεύσουν ἐκεῖνοι όπου ἐγύρι-
 40 σαν, ὅθεν ἐπέστρεψε καὶ αὐτὸς καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα μὲ τὸν αὐτὸν ἀλα-
 λαγμόν, τρέχοντας ὁ ἴδιος ὀμπρός. Τὸ ὁποῖον βλέποντες οἱ καισαρικοὶ,
 κατετάχθησαν μὲν εἰς τὰς τάξεις των καὶ ἄρχισαν τὴν βολὴν τῶν τουφε-
 κίων, μόλις δὲ δύο τάξεις ἔρριψαν τουφέκια καὶ καταλαμβανόμενοι πλέον
 ὑπὸ τῶν ἡμετέρων, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ ἐσκοτώθησαν πολλοὶ ἐξ αὐ-
 45 τῶν μετὰ καὶ τοῦ χιλιαρχοῦ των γκρόφ Ὀρσέττ, συλλαμβανόμενοι καὶ
 ἱκανοὶ ζῶντες. Οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυγαν πεζοὶ εἰς τοὺς λόγγους, δι' ὧν ἐπῆ-
 γαν ἕως εἰς τὴν Οὐγγρίαν, όπου ἐπροξενήθη μεγάλη ταραχὴ καὶ φόβος
 μήπως καὶ εἰσέλθωσι τὰ ἔδικά μας στρατεύματα εἰς τὴν Οὐγγρίαν. Ἄλλ'
 ἐπειδὴ τοιαύτην προσταγὴν οἱ ἄρχοντες δὲν εἶχον, ἐπέστρεψαν, φέροντες
 οἱ στρατιῶται πολλὰς κεφαλὰς καὶ μερικοὺς αἰχμαλώτους. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ
 50 όπου ἔφθασαν εἰς τὸν Γρηγόριον βόδα, ἐβγαίνοντας αὐτὸς εἰς τὴν με-
 γάλην σκηνὴν του, λεγομένην τοῦ διβανίου, παρόντων καὶ τῶν τριῶν πα-
 σάδων, ἦλθαν καὶ οἱ ἄρχοντες ἐκεῖνοι μὲ τὰ στρατεύματα καὶ τὴν παρά-
 ταξίν τους, καὶ ἐνδύσας ὁ αὐθέντης τοὺς ἄρχοντας μὲ καβάδια, ἐφιλοδώ-
 ρησε μεγαλοδῶρως καὶ τοὺς στρατιώτας όπου ἔφερον ἄλλοι κεφαλὰς καὶ

de domn, împreună cu câțiva lipcani (oprind pe lângă el pe cele trei pașale cu oștile lor), cu porunca să dărîme pălăncile ridicate de imperiali și să viziteze acea margine, asigurînd-o cu străji bune din ostași pedestri. Dar îndată ce ai noștri au sosit la Ocna, prinzînd de veste un colonel imperial, 5 anume graful Orset, a pornit și a pătruns în țară, nădăjduind să apere pălăncile lor și să alunge pe zișii boieri, El avea cu sine o însemnată oaste, alcătuită din ostași regulați și din ostași ușor înarmați, avînd chiar și o companie de ostași împlătoșați, adică îmbrăcați în armură. Pe de altă 10 parte aflînd și boierii de întoarcerea acestuia în țară, au pornit din Ocna numaidecît întru întîmpinarea lui și apropiindu-se de Comănești, au primit știre de la străjile lor că s-au văzut cătanele. Și înaintînd au ajuns față în față mai jos de Comănești, fiind despărțiți printr-un pîriu curgînd dinspre 15 munte, din care cauză ambele oștiri au zăbovit puțin: nemții așteptînd ca să treacă ai noștri, iar boierii ca să treacă ei. După aceasta, hatmanul Constantin Ipsilanti¹, ca să atragă pe nemți dincoace de pîriu, s-a prefăcut că se retrage, iar ei, crezînd că fuge, s-au năpustit asupra lui, trecînd în 20 număr mare pîriul. Câțiva serdenghești turci, pe care îi strînsese Grigorie vodă și care erau împreună cu boierii, văzînd aceasta și neștiind că scopul hatmanului era să atragă pe imperiali || dincoace de pîriu, n-au așteptat ca să treacă toți, ci, întorcîndu-se, s-au năpustit asupra cătanelor, strigînd 25 după obiceiul turcesc alah! alah! Hatmanul, văzîndu-i, nu s-a mai putut preface că fuge, ca să-i atragă pe toți, și, ca să nu lase în primejdie pe acei care se întorseseră, s-a întors și el împreună cu cealaltă parte a oastei, cu același strigăt, alergînd el însuși în fruntea oștirii. Imperialii, văzînd acest 30 lucru, și-au refăcut rîndurile și au început să tragă cu puștile, dar numai două din rîndurile lor au tras cu puștile, deoarece fiind ajunși de-ai noștri, au luat-o la fugă. Mulți dintre ei au fost uciși împreună cu colonelul lor, graful Orset, alții au fost prinși, iar cei rămași au fugit pe jos prin păduri 35 și au ajuns pînă în Ungaria, unde mare tulburare și spaimă s-a pricinuit, ca nu cumva să intre oastea noastră în Ungaria. Dar deoarece boierii n-au avut o asemenea poruncă, s-au întors, iar ostașii au adus multe capete și câțiva prizonieri. În ziua sosirii lor, Grigorie vodă s-a dus la marele său 40 cort, zis al divanului, de față fiind și cele trei pașale, și sosind acei boieri cu oastea și cu alai, domnul a îmbrăcat pe boieri cu caftane, iar ostașilor, care aduseseră unii capete și alții urechi, le-a dat cu dărnicie, chiar cu mîna

¹ Hatmanul Constantin Ipsilanti a fost fiul lui Hagi Iani și frate cu renumitul Manolachi Chiurci-bașa. El a fost postelnic sub Mihai Racoviță și hatman sub Grigorie vodă. Cronicarii ne spun că a jucat un rol însemnat ca om politic, dar în special îi laudă iscusința strategică în izgonirea nemților din Moldova și în special cronicarul N. Chiparissa, vezi D. Russo, *Cronica Moldovei de N. Chiparissa (1716—1717)*, în *Studii greco-române*, II, București, 1939, p. 475.

ἄλλοι ὤτα, δίδοντάς τους με τὸ χέρι του μπακτσίσια μεγαλοπρεπῆ καὶ τσοχάτλαζα εἰς τοὺς προεστούς. Καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔπεμψεν ὄκτῳ αἰχμαλώτους θωρακοφόρους καὶ μερικὰς κεφαλὰς εἰς τὸ βασιλικὸν στρατόπεδον, τὰς δὲ λοιπὰς κεφαλὰς ἐπρόσταξε νὰ τὰς παραχώσουν ἐκεῖ πλησίον τοῦ στρατοπέδου του εἰς τὸν κάμπον τοῦ Γαλατᾶ, ὅπου ἤγειρεν ἓνα λόφον, εἰς σημεῖον καὶ μνήμην, καθὼς φαίνεται ἕως τὴν σήμερον.

Φθάνοντες οὖν οἱ ἀποκομίζοντες τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὰς κεφαλὰς ἀνθρώποι τοῦ Γρηγορίου βέδα εἰς τὸ ἄβασιλικὸν στρατόπεδον καὶ ἰδὼν αὐτοὺς ὁ βεζίρης Ἀπδουλάχ-πασὰς ἐπαίνεσε κατὰ πολλὰ καὶ εὐχῆθη τῷ αὐθέντῃ καὶ ἐνδύοντας με καβάδια τοὺς καπικεχαγιάδες του, ἐπρόσταξε νὰ ριφθῶσιν αἱ κεφαλαὶ ἐκεῖναι ἔμπροσθεν τῆς σκηνῆς, λεγομένης λειλέκτσαδιρί, τοὺς δὲ ἀποκομιστὰς αὐτῶν καπετάνους ἐτίμησε με τσελέγκια, ἐπειδὴ ἡ πρώτη εἰδησις τῆς τροπῆς καὶ ἦττας τῶν καισαρικῶν ἐντεῦθεν ἐπῆγεν. Ἦτις φθάνουσα καὶ εἰς τὸν βασιλέα, πολλὰ τὸν ἐχαρποίησε, καὶ διὰ προσταγῆς του ἔγραψε καὶ ὁ καϊμακάμης Γεγὲν Μεχμέδ-πασὰς πολλοὺς ἐπαίνους καὶ εὐχὰς τῷ Γρηγορίῳ βόδα, φανερώνοντας πόσον ἐκαλοφάνη τῷ βασιλεῖ ἡ εἰδησις οὕτη.

Πρὸς δὲ τοὺς μετὰ τῶν Γερμανῶν ὄντας ἄρχοντας ἔδειξεν ἔλεος ὁ αὐθέντης οὗτος καὶ οὐδένα ἐξ αὐτῶν ἐθανάτωσεν, ἀλλὰ με ὀλίγην παιδείαν μόνον τοὺς ἐσωφρόνισε, τὸν μὲν Στέφανον Ρωσσέτον βόρνικον ἐξορίζοντας εἰς τὸ Τομπροβέτσι διὰ νὰ κάθεται ἐκεῖ, τὸν δὲ μεδελνιτσιάρην Κωνσταντῖνον Μπάλσαν ἐπρόσταξε καὶ ἔδειραν ἀπέναντι τῆς σκηνῆς τοῦ διβανίου πρὸς σωφρονισμόν, τοὺς λοιποὺς δὲ διὰ δεήσεως τῶν ἀρχόντων συνεχώρησε.

25 ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΤΟΥ ΝΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΡΟΠΙΑΙ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ

Μετὰ ταῦτα δὲ ἔφθασαν πανταχόθεν εἰδήσεις φαιδραὶ τῇ ὀθωμανικῇ βασιλείᾳ, ἐπειδὴ καὶ ἐκ τῆς Μπόσνας ἀπεδίωξεν ὁ Μπόσνας-βαλεσιῆς Ἀλῆ-πασὰς Χεκιμζαδὲς τὰ καισαρικά στρατεύματα με πολλὴν φθορὰν καὶ κατασχύνην τους, βοηθούμενος καὶ παρὰ τῶν χριστιανῶν ἐγκατοίκων, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν γυναικῶν, διὰ τὴν γενομένην αὐτοῖς ὑπόσχεσιν παρ' ἐκείνου τριετοῦς ἀσυδοσίας, ἣτις ἐπεκυρώθη καὶ διὰ βασιλικοῦ χατισεριφίου. Παρομοίως δὲ ἐδιώξεν αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὸ Νίσι ὁ Ἀχμέδ-πασὰς, ἕγγονος ἢ τοῦ Κιουπρουλῆ, στέλλοντας ἔμπρὸς κατ' αὐτῶν τὸν Ντὸς Χουστὲν-πασάν, καὶ ἔπειτα παραλαβὼν ἀναιμωτὶ τὸ κάστρον, διὰ τὸν μέγαν φόβον ὅπου εἰσηλθεν εἰς τὰς καρδίας τῶν Νεμτσῶν, οἵτινες παρέδωκαν αὐτό, καὶ μετ' ὀλίγον ἐδιώχθησαν καὶ ἀπὸ τὸ Φέτ Ἰσλάμι, ὅπου εἶναι κατὰ τὰ μέρη τοῦ Βιδινίου, με πολλὴν φθορὰν.

ΚΙΝΗΜΑ ΤΩΝ ΟΘΩΜΑΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΟΖΟΥ

40 Ἀναθαρρυνόμενος λοιπὸν ὁ βασιλεὺς με τὰς χαροποιὰς ταύτας εἰδήσεις ἐπρόσταξε τῷ ἐπιτρόπῳ Ἀπδουλάχ-πασᾶ στέλλοντας καὶ ξεχωριστὴν προσταγὴν εἰς τὸν χάνην Μεγκλή Γκιρέην, διὰ νὰ πάρῃ καὶ τὸν

sa, bacșișuri bogate, iar căpereniilor postavuri și atlazuri. În aceeași zi Grigorie vodă a trimis opt prizonieri împlătoși și câteva capete la tabăra împărătească, iar celelalte capete a dat poruncă să fie îngropate acolo aproape de tabăra sa, în cîmpia Galatei, unde a ridicat și o movilă, ca un semn de 5
amintire, precum se vede pînă astăzi.

893 Sosind dar la tabăra împărătească oamenii lui Grigorie vodă care aduceau pe prizonieri și capetele și văzîndu-i vizirul Abdulah-pașa a lăudat foarte mult pe domn și l-a felicitat; și îmbrăcînd cu caftane pe capuchehaiele lui, a poruncit să se arunce capetele aduse înaintea cortului numit 10
leilec-ciadiri, iar pe căpeteniile celor care le-au adus i-a cinstit cu celenghiuri, pentru că prima veste despre înfrîngerea și alungarea imperialilor de aici a pornit. Aflînd împăratul această veste s-a bucurat tare și, din porunca lui, caimacamul Ieghen Mehmed-pașa a scris multe laude și urări 15
lui Grigorie vodă, arătîndu-i cît de bine i-a părut împăratului de acea știre.

Cît despre boierii care se aflau cu nemții, domnul a arătat milă și n-a omorît pe nici unul, ci le-a dat cîte o pedeapsă spre a se cumînți. Pe Ștefan Rusăt vornicul l-a surghiunit la Dobrovăț, ca să stea acolo, pe 20
Constantin Balș medelnicerul, ca să se cumînțească, a dat poruncă să fie bătut în fața cortului divanului, iar pe ceilalți, în urma rugămînții boierilor, i-a iertat.

RECUCERIREA CETĂȚII NIȘULUI ȘI FUGA NEMȚILOR

25

După aceea împărăția otomană a primit știri îmbucurătoare din toate părțile; și valiul Bosniei, Hechimzade, a alungat din Bosnia oștile imperiale, princiundu-le mari pierderi și rușine, ajutat fiind și de locuitorii creștini, 30
pînă și de femei, căroro acesta le promisese scutiri de dări pe trei ani, care scutire a fost întărită și printr-un hatișerif împărătesc. De asemenea
894 și Ahmed-pașa, nepotul lui Chiuprului, i-a alungat pe nemți din Niș; el a trimis împotriva lor pe Toz Husein-pașa, care a luat cetatea fără 35
vărsare de sînge, deoarece nemții, fiind cuprinși de spaimă, au predat-o. Curînd după aceea ei au fost izgoniți tot cu mari pierderi și din Fetislam care e prin părțile Vidinului.

EXPEDIȚIA TURCILOR ÎMPOTRIVA CETĂȚII OZU

În urma acestor știri îmbucurătoare, sultanul, prinzînd curaj, a dat 40
poruncă marelui vizir Abdulah-pașa să strîngă oștile otomane și tătărăști și să meargă împotriva cetății Ozu ca s-o elibereze din mîinile moscalilor. În același timp a trimis și altă poruncă hanului Mengli Gherei, ca să ia

σερασκέρην τοῦ Βενδερίου Γκέντς Ἄλῃ-πασάν, ὅπου ἔγινε τότε ἀντί τοῦ Μουχσούνουλου, καί συναζοντες τὰ ὀθωμανικά καί τατάρικα στρατεύματα νά ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Ὀζοῦς διὰ νά τήν ἐλευθερώσωσι ἀπό τὰς χεῖρας τῶν Μοσχόβων. Καί ἀγκαλά ὁ καιρός δέν ἐσυγχωροῦσε, ἀρξάμενου ἤδη τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός, ἀλλ' ἐπειδή αὕτη ἡ προσταγή ἦτον ἀπό τόν ἴδιον βασιλέα, διωρίσθη παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου μουμπασίρης ὁ ἴδιος υἱός του, Μεχμέδ-μπέγης, διὰ νά τοὺς κινήσῃ, καί διὰ μέσου τούτου ἐπροστάθη ὁ Γρηγόριος βόδας διὰ νά προφθάσῃ μετὰ πολλῆς ταχύτητος ὅσα ἀμάξια εἶναι δυνατόν νά γίνουν ἀπό τήν τσάραν, διὰ νά φορτωθῇ ὁ ζαχιρῆς καί τὰ ἄλλα ἀναγκαῖα, καί ὄντας καί ὁ καιρός πολλὰ στενός, οὐκ ὀλίγον ἐστενοχωρήθη ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τήν προσταγήν ταύτην, μέ ὄλον τοῦτο ὅμως, διορίζοντας δραστικούς μογιαρνάσηδες εἰς τὰ κατὰ τὸ Μπενδέρι τσινοῦτα, ἐσυνάχθησαν ὑπὲρ τὰ ὀκτακόσια ἀμάξια, καί ὁμοῦ μέ τόν Θεόδωρον, μέγαν πιτάρην, τὰ ἐπρόφθασεν εἰς τήν κατεπείγουσαν ταύτην χρεῖαν, καί ἐφάνη καί κατὰ τοῦτο ἀρεστή καί ἐπαινετὴ ἡ προθυμία τοῦ Γρηγορίου βόδα.

Ἔοθεν, ἐτοιμασθέντες κατὰ τὸ δυνατόν, ἐ || στράτευσαν κατὰ τῆς Ὀζοῦς, 895 ὁποῖον κάστρον ἐπολιόρκησαν δεκατέσσαρας ἡμέρας μετὰ πολλῆς τόλμης καί ὀρμῆς, ἐξόχως ὅμως ὅπου ἦτον τὸ κάστρον προμηθευμένον μέ ὄλα τὰ ἀναγκαῖα, καί προδιευθετημένον μέ χάνδακας μεγάλους καί ἐχρειάζετο καιρὸν διὰ νά κυριευθῇ ἠκολούθησε καί χειμῶν μέ χιόνα καί ψύχραν σφοδράν, καί μὴ δυνάμενοι νά ὑποφέρωσι πλέον τὸ ψῦχος οἱ γιανιτσαροὶ εἰς τὰ μετερίζια, ἠναγκάσθη ὁ χάνης καί σερασκέρης νά ἐπιστρέψωσιν ἄπρακτοι. Τὸ ὁποῖον ἀκούοντας ὁ βασιλεὺς, τὸ ἀπέδωκεν εἰς ἀτυχίαν 25 καί ἀριζικίαν τοῦ νέου ἐπιτρόπου Ἀπδουλάχ-πασᾶ.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΥ ΕΙΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ

Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἔφερε προσταγήν ὁ βασιλικὸς σιλικτάρης πρὸς τὸν Ἀπδουλάχ-πασάν ἐπίτροπον διὰ νά ἀπέλθῃ μέ τὸ στρατόπεδον εἰς 30 βασιλεύουσιν νά παραχειμάσωσι ἐκεῖ διὰ νά συγκροτήσωσι συμβούλιον καί νά διατάξωσι τὰ περὶ τῆς μάχης ταύτης, τὰ δὲ νεωστὶ διορισθέντα στρατεύματα νά τὰ διορίσῃ εἰς τὰ μέρη ὅπου εἶναι χρεῖα. Καί οὕτω, διορίζοντας τὰ στρατεύματα ἐκεῖνα εἰς τὰ μέρη ὅπου ἦρῶν εὐλογον, διώρισε καί εἰς τήν Μπογδανίαν τρεῖς χιλιάδες, δίδοντάς τους εἰς τὸν λογαριασμὸν τοῦ Γρηγορίου βόδα καί Σαρῆ Ἀχμέδ-πασᾶ, ὁ ὁποῖος, ἀπερχομένων 35 τῶν ἄλλων πασάδων, διωρίσθη καί ἔμεινε κοντὰ εἰς τὸν Γρηγόριον βόδαν. Ἐρχόμενοι λοιπὸν ἐδῶ οἱ διορισθέντες τρεῖς χιλιάδες στρατιῶται, ἔδειξαν πολλὴν εὐπέλειαν εἰς τὸν Γρηγόριον βόδαν, ὡς τόσον ὅπου ὅσοι ἤξευραν τὰ τῆς Βλαχίας καί ἔβλεπον τίνι τρόπῳ διῆγον αὐτοὶ ἐν ὄσῳ 40 διέτριψαν ἐδῶ, ἐθαύμαζον, ἐπαινοῦντες τήν σύνεσιν καί καλὴν κυβέρνησιν τοῦ Γρηγορίου βόδα, μέ τήν ὁποίαν ἐπερνοῦσαν οἱ ρηθέντες φρόνιμα. || Μετὰ ταῦτα δέ, διὰ τήν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων, ἀνέφερε τῇ βασι- 896 λείᾳ καί ἤλθε προσταγή περὶ αὐτῶν καί τοὺς ἔστειλεν εἰς τὸ Χοτίνι, κρατήσας κοντὰ τοῦ πεντακοσίου μόνον.

și pe seraschierul Benderului Ghenț Ali-pașa, care fusese numit atunci în locul lui Muhsunoglu. Și cu toate că vremea nu mai era prielnică, fiind pe la începutul lui octombrie, totuși, pentru că porunca venea de-a dreptul de la însuși împăratul, marele vizir a numit ca mumbașir chiar pe fiul său Mehmed-bei, ca să-i pornească. De la el a primit și Grigorie vodă porunca să trimită în mare grabă cîte care s-ar putea strînge din țară, ca să încarce zahereaua și toate cele trebuincioase. Timpul fiind prea scurt, Grigorie vodă s-a străduit mult să îndeplinească această poruncă; el a orînduit boiernași hotărîți în ținuturile în spre Bender, care au strîns peste 800 de care și le-a trimis în grabă cu Teodor, mare pitar, fiind neapărată nevoie de ele; și de această dată rîvna lui Grigorie vodă a plăcut și a fost lăudată. 5
10
15

895 Așadar, pregătindu-se cît a fost cu putință, || au mers împotriva cetății Ozu și au ținut-o împresurată timp de 14 zile cu mare îndrăzneală și bărbăție. Însă, pe lîngă faptul că cetatea era prevăzută cu toate cele trebuincioase și apărată de șanțuri mari, și prin urmare se cerea timp ca să fie cucerită, s-a întîmplat și iarna să fie grea, cu zăpezi și frig mare și, nemai-puținînd ienicerii să îndure frigul în meterezuri, hanul și seraschierul s-au văzut siliți să se întoarcă fără vreo ispravă. Sultanul, auzind acest lucru, l-a dat pe seama nenorocului noului mare vizir Abdulah-pașa. 20
25

ÎNTOARCEREA TABEREI ÎMPĂRĂTEȘTI LA CONSTANTINOPOL

În timpul acesta, silihtarul împărătesc a adus către marele vizir Abdulah-pașa poruncă să meargă cu tabăra la Constantinopol, pentru a ierna acolo și pentru a se sfătui și a lua măsuri cu privire la acest război, și să trimită oștile de curînd strînse la locurile unde se simțea nevoie. Așa că marele vizir, trimițînd oștile la locurile unde a crezut nimerit, a orînduit și pentru Moldova trei mii de oameni, pe care i-a dat în seama lui Grigorie vodă și a lui Sari Ahmed-pașa, care, în urma poruncii primite după plecarea celorlalte pașale, a rămas pe lîngă Grigorie vodă. Așadar, sosind aici cei trei mii de ostași, aceștia au arătat mare supunere lui Grigorie vodă, încît cei care știau ce se petrecuse în Țara Românească, văzînd purtarea liniștită a acestor ostași || în tot timpul șederii lor aici, se mirau și lăudau înțelepciunea și buna ocîrmuire a lui Grigorie vodă. Mai tîrziu, din pricina lipsei celor trebuincioase, Grigorie vodă s-a adresat împărăției și a venit poruncă de i-a trimis la Hotin, oprind numai cinci sute. 30
35
40

Κινώντας λοιπόν ο βεζίρης έδωκεν άδειαν τῷ Γρηγορίῳ βόδα νά εισέλθη εἰς τὸν θρόνον του, ὅστις εἰσερχόμενος μὲ τὴν παράταξιν εἰς τὴν κούρτην του, ἔδωκεν εἰς ὅλα τὰ στρατεύματα τὰ ξένα καὶ ἔδικά του παραχειμασίας. Ὁ δὲ ἐπίτροπος Ἄπδουλάχ-πασάς, ἀκολουθώντας τὸν δρόμον του, ἔφθασεν ὁμοῦ μὲ τὸ στρατόπεδον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ ἀγκαλά εἰς τὴν εἰσόδον τοὺς ἔγινε ἡ συνήθης τιμὴ καὶ παράταξις καὶ ἐδέχθη ὁ βασιλεὺς τὸ σαντζάκ-σερίφι κατὰ τὴν συνήθειαν, τὸν βεζίρην ὅμως εἰσερχόμενον εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον, οὐδὲ ἐντείξεως δὲν τὸν ἠξίωσεν, ἀλλ' ἔστειλε καὶ ἐπῆρε τὴν ἐπιτροπικὴν σφραγίδα καὶ τὴν ἔδωκε τῷ καϊμακίμη Γεγὲν Μεχμέδ-πασᾶ, ὁ ὁποῖος ἦτον ἄνθρωπος ἐξύθυμος καὶ δραστικός, καὶ ἔκαμεν εἰς τὴν Πόλιν πολλῶν ἀπαγορεύσεις, βιάζοντας τοὺς χριστιανοὺς νά μαυρφορέεσασιν, καὶ ἄλλας πολλὰς σκληρότητας ἔδειξεν εἰς ὅλα τὰ γένη, καθὼς ὁ λόγος προῖων θέλει φανερώσε.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΒΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΕΓΚΛΗ ΓΚΙΡΕΗ ΧΑΝΗ ΕΙΣ ΤΟ ΚΡΙΜΙ

15

Ὁ Μεγκλή Γκιρέη χάνης, μὴ καταδεχόμενος νεωστὶ γενόμενος χάνης νά ὑπάγῃ διὰ θαλάσσης εἰς τὸ Κρίμι, ἐπειδὴ τὴν διάβασιν τῆς Ὀζοῦ τὴν εἶχον οἱ Μοσχόβιοι, ἀπεφάσισε νά διέλθῃ καθωπλισμένη χεῖρι διὰ τῶν συνόρων τοὺς εἰς τὸ Κρίμι. Καὶ ἀφοῦ ἐγύρισε ἀπὸ τὴν Ὀζοῦ, ἀναπαυόμενος ὀλίγον εἰς τὸ πέραν μέρος τοῦ Νίστρου κατὰ τὴν Κοπάγκαν, ἔστειλεν ἄνθρωπόν του εἰς τὸν καλγάν του, Σελαμέτ Γκιρέην, διὰ νά ἐτοιμασθῇ μὲ τὰ στρατεύματα τοῦ Κριμίου καὶ νά ἔλθῃ εἰς ὑπάντησίν του εἰς τὸ πέραν μέρος τοῦ Νίπρου, καὶ οὕτως ἐτοιμασθεὶς καὶ ὁ Μεγκλή Γκιρέης, ὁμοῦ μὲ τοὺς Μπουτζακλήδες καὶ Νογάηδες, ἐκινήθη ἡ τὸν χειμῶνα ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ Νίστρου καὶ διαβάς τὸν Νίπρον εἰς τὰ μοσχικὰ σύνορα, μ' ὄλον ὅπου εἶχαν οἱ Μοσχόβιοι μεγάλας φυλακάς, ἐπόρθησε καὶ ἐλεηλάτησε ἐν μέρος αὐτῶν. Ἐπειτα, εὐρών τὸν καλγάν του μὲ τὰ τοῦ Κριμίου στρατεύματα ἐξεληθόντων εἰς ὑπάντησίν του, ἔστειλεν ὀπίσω τοὺς Μπουτζακλήδες Τατάρους μὲ τὰς λεηλασίας ὅπου ἔλαβον καὶ κινηθεὶς μετὰ τῶν Κριμλήδων διὰ τῆς ἄκρης τῆς Καζακίας, ἐξῆλθεν εἰς τοὺς κάμπους τοῦ Ὀρίου μετ' οὐκ ὀλίγων αἰχμαλώτων καὶ κέρδους καὶ περνώντας ἀπὸ τὸ Ὀρ, εἰσηλθεν εἰς τὸ Κρίμι.

697

Κατὰ τὸν Ἰανουάριον μῆνα τούτου τοῦ χειμῶνος, ἀσπλῆ' ἐτελέσθη εἰς τὴν βασιλεύουσαν καὶ ἡ γαμήλιος χαρὰ τοῦ Σκαρλάτου μπετζαδὲ μετὰ τῆς Ἀναστασίας, δομνίτας τοῦ Μιχαήλ βόδα, παρουσίας καὶ τῆς δόμνης τοῦ Γρηγορίου βόδα Ζωῆς. Καὶ ἐστεφάνωσεν αὐτὸς ὁ θεῖος τοῦ ρηθέντος μπετζαδὲ Σκαρλάτου, μέγας δραγομάνος Ἀλέξανδρος Γκίκας. Καὶ προηξέυροντας ὁ Γρηγόριος βόδας τὴν διωρισμένην ἡμέραν ὅπου ἐγένετο ἡ χαρὰ, τῇ πρὸ αὐτῆς, ἦτοι τὸ Σάββατον τὸ ταχύ, ἔκαμε μὲ λουμπάρδας καὶ μεκτέρχανε σενλίκι καὶ προσκαλέσας τὸν Σαρῆ Ἀχμέδ-πασάν καὶ τοὺς ξένους παρευρεθέντας Τούρκους, ἐν οἷς ἦσαν καὶ οἱ μπαλτζή-μπασηδες ὁ τε τοῦ χάνη καὶ τοῦ καλγᾶ, καὶ ἐφίλευσεν αὐτοὺς μὲ εὐθυ-

Ἰανουάριος
1738

Plecînd ei, marele vizir a dat voie lui Grigorie vodă să se întoarcă în scaunul său, care, după ce a intrat cu obișnuitul alai la curtea sa, a orînduit adăposturi pentru iernat atît pentru oștile sale, cît și pentru cele străine. Iar marele vizir Abdulah-pașa, urmîndu-și drumul, a ajuns cu oastea sa la Constantinopol. Și cu toate că la intrarea lor în oraș au fost petrecuți cu alaiul și cinstea obișnuite și sultanul a primit sangiac-șeriful după obicei, pe marele vizir însă, cînd a intrat în palatul împărațesc, nici n-a vrut să-l primească, ci a trimis și i-a luat pecetea de vizir și a dat-o caimacamului Ieghen Mehmed-pașa¹. Acesta era om iute și energic și a făcut multe opreliști la Constantinopol, silind pe creștini să poarte veșminte cernite, săvîrșind și multe alte cruzimi față de toate neamurile, precum se va vedea mai jos.

DESPRE TRECEREA HANULUI MENGLI GHEREI ÎN CRIMEEA

15

Mengli Gherei hanul, fiind de curînd făcut han, a socotit că nu-i face cinste să se ducă în Crimeea pe apă, iar trecerea prin Ozu fiind în mîinile moscalilor, a hotărît să treacă în Crimeea cu armele în mînă prin hotarele lor. Și după ce s-a întors de la Ozu și s-a odihnit puțin în părțile de dincolo de Nistru, în apropiere de Copanca, a trimis un om al său către calga 20 Selamet Gherei ca să se pregătească cu oștile Crimeei și să vină întru întîmpinarea sa în partea de dincolo de Nipru. Așadar, pregătindu-se Mengli Gherei, cu tătarii nogai din Bugeac, a pornit iarna din părțile Nistrului și, trecînd la Nipru hotarele moschicești, cu toate că moscalii aveau străji 25 puternice, a ocupat și a prădat o parte din pămîntul lor. Pe urmă, întîlnindu-se cu al său calga, care era în fruntea oștilor Crimeei venite întru întîmpinarea sa, a trimis îndărăt pe tătarii din Bugeac împreună cu prăzile luate. Apoi, pornind hanul cu tătarii din Crimeea pe marginea Țării 30 căzăcești, a ieșit în cîmpia Orului cu mulți robi și cu pradă bogată și trecînd prin Or a intrat în Crimeea.

În iarna anului 1738, în luna ianuarie, s-a făcut la Constantinopol nunta beizadelei Scarlat cu Anastasia, domnița lui Mihai vodă, fiind de față și doamna lui Grigorie vodă, Zoe, și i-a cununat marele dragoman Alexandru Ghica, unchiul lui Scarlat beizadea. Grigorie vodă, cunoscînd dinainte ziua hotărîtă pentru nuntă, în ajun, adică sîmbătă dimineață, a făcut șenlic cu bombarde și mehterhane; el a poftit pe Sari Ahmed-pașa și pe străinii turci, care atunci se aflau aici, printre care erau și balgi-bașii, atît cel al hanului, cît și cel al calgăi, i-a ospătat cu mare voieșie și i-a

ianuarie
1738

35

40

¹ Caimacamul Ieghen Mehmed-pașa a fost numit mare vizir la 25 octombrie 1737.

μίαν μεγάλην καὶ μὲ διάφορα μουσικὰ ὄργανα καὶ ἄλλα παιγνίδια, ἐπιτα-
 θείσης τῆς εὐθυμίας μέχρι τρίτης ὥρας τῆς νυκτός. Τῇ δὲ Κυριακῇ, μετὰ
 τὴν ἱερὰν λειτουργίαν, προσκαλεσάμενος τὸν Παναγιώτατον πατριάρχη
 5 κὺρ Παΐσιον καὶ τοὺς παρευρεθέντας ἀρχιερεῖς καὶ ὄλους τοὺς ἄρχοντας,
 τοὺς ἔκαμε τράπεζαν πολυτελῆ καὶ εὐθυμίαν μεγάλην μὲ λουμπάρδας καὶ
 τουφέκια καὶ μὲ μουσικὰ ὄργανα καὶ ἄλλα παιγνίδια διάφορα, εὐθυμήσαν-
 τες ἕως πέμπτης ὥρας τῆς νυκτός. Καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, πάλιν παρασκευαί
 καὶ ἐτοιμασίαι διὰ προσταγῆς τοῦ αὐθέντου, καὶ τράπεζαι ἐστρωμέναι μὲ
 10 καπετάνους καὶ σλουζιτορέους, ἢ οἵτινες ἔπινον καὶ ἐχόρευον ἕως ἑσπέρας, 898
 γινόμεναι καὶ ἄλλαι δύο τράπεζαι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ διὰ τοὺς χιλιάρχους καὶ
 ἄλλους προεστούς τῶν ὧδε παραχειμασάντων βασιλικῶν στρατευμάτων
 εἰς τὴν παλαιὰν σπαθαρίαν καὶ ἔξω εἰς τὸ διβάνι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ

15 ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΝΕΜΤΣΩΝ

Ἡ δὲ ὀθωμανικὴ βασιλεία, συγκροτήσασα πολλὰ συμβούλια τοῦτον
 τὸν χειμῶνα περὶ τοῦ πολέμου αὐτοῦ, πρὸς ποῦ νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ βεζίρης,
 τέλος πάντων, κατὰ τὴν γνώμην τῶν φρονιμωτέρων, ἔγινεν ἀπόφασις νὰ
 ὑπάγῃ κατὰ τοῦ καίσαρος, εἰς δὲ τὰ μέρη αὐτὰ νὰ διορίσωσι στρατεύματα
 20 καὶ πασάδες μὲ τὸν Νουμάν¹-πασάν, ὅπου ἔκαμαν σερασκέρην εἰς τὸ
 Μπενδέρι διὰ νὰ τὰ διαφενδεύσωσι. Καὶ ἔτσι ἐκινήθη ὁ βεζίρης ἀπὸ τὴν
 Πόλιν καὶ διελθὼν διὰ τῆς Ἀδριανοῦ καὶ Σοφίας, ἐπῆγεν εἰς τὸ Νίσι, ὃ
 δὲ Ἀϊβάζ Μεχμέδ-πασάς, σερασκέρης τοῦ Βιδινίου, εἶχε προχωρήσει καὶ
 κυριεύσει τὴν Μεχεδιάν καὶ Παλαιὰν Ρουσάβαν, καὶ ἐκρατοῦσεν ἐν πο-
 25 λιορκίᾳ τὸ ἐν τῇ ἐκεῖσε νήσῳ ἰσχυρώτατον κάστρον, Νέαν Ρουσάβαν λε-
 γόμενον, τοῦ ὁποίου ἡ πολιορκία, μὲ τὸ νὰ ἐπαρετάθῃ ἐπὶ πολὺ, ἠναγκά-
 σθη ὁ βεζίρης, διατρίβοντας εἰς τὸ Νίσι, νὰ παραιτηθῇ τότε ἀπὸ τὸν
 σκοπὸν ὅπου εἶχε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Μπελιγραδίου καὶ νὰ πηγαί-
 νη κατὰ τῆς νέας Ρουσάβας. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ ὅπου ἔφθανεν ὁ βεζίρης εἰς
 30 τὸ Φέτ Ἰσλάμι, εἶχαν βιασθῆ τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα, ὅπου ἐπολιορ-
 κοῦσαν τὸ ἰσχυρὸν ἐκεῖνο κάστρον, νὰ τραβηθοῦν διὰ τὴν νέαν βοήθειαν
 τῶν καισαρικῶν ὅπου εἶχεν ἔλθει εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς νήσου, καὶ πολ-
 λοι διέβησαν καὶ τὸν Δούναβιν ποταμόν.

ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΡΟΥΣΑΒΑΣ

35 Φθάνοντας δὲ ὁ νέος βεζίρης, προεξένησε μεγάλην τόλμην εἰς ὄλους,
 καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἀφοῦ ἀντάμωσε τὸν ἐπίτροπον, ὁ Ἀϊβάζ Μεχμέδ-πα-
 σάς διέβη αὐθις τὸν Δούναβιν μετὰ τοῦ γενιτισερ-ἀγασῆ Χασάν-ἀγᾶ καὶ
 μὲ πολλοὺς ὀρτάδες ἢ γιανιτσάρων καὶ καταδιώξαντες τὰ καισαρικὰ ἐκεῖ 899
 να στρατεύματα καὶ περαιτέρω τῆς Μεχεδιάς, ἔστειλε ὁ Ἀϊβάζ Μεχμέδ-
 40 πασάς εἰς καταδίωξίν τους τὸν Μουρταζά-πασάν, ὃ ὁποῖος ἐπροχώρησε
 κατὰ τὰ μέρη τοῦ Ὀλτου καὶ ἐκυρίευσε καὶ τὴν Κραγιώβαν, ὅπου εἶναι
 τὸ κάθισμα τοῦ μάνου. Οἱ δὲ ἐπολιορκήσαν καὶ πάλιν τὸ φρούριον ἐκεῖ-

¹ In text Οὐμάν.

învădit cu felurile instrumente muzicale și alte jocuri, veselie prelungindu-se pînă la ceasul trei din noapte. Iar duminică, după sfînta liturghie, poftind pe preasfîntitul patriarh chir Paisie și pe arhierii care se aflau aici și pe toți boierii, le-a dat o masă bogată și i-a înveselit cu bombardele, 5 cu puștile, cu muzica și cu alte diferite jocuri, petrecînd pînă la ceasul cinci din noapte. A treia zi, din porunca domnului, au avut loc iarăși pregătiri și s-au întins în curte mese cu felurite mîncăruri și băuturi pentru toți 898 căpitanii și slujitorii, || care au băut și au jucat pînă seara. În aceeași zi 10 s-au mai întins încă două mese în spătăria cea veche și afară în divan pentru bimbașii și celelalte căpetenii ale oștilor turcești care su iernat aici.

DESPRE EXPEDIȚIA MARELUI VIZIR ÎMPOTRIVA NEMȚILOR

15

În iarna aceea, împărăția otomană a ținut mai multe sfaturi în privința acestui război, și anume în ce parte ar trebui să atace marele vizir. În cele din urmă, după părerea celor mai înțelepți, s-a hotărît să pornească împotriva împăratului nemțesc, iar în aceste părți să se trimită oștiri și pașale în frunte cu Numan-pașa, pe care îl făcuseră seraschier al Bende- 20 rului, pentru a le apăra. Și astfel, marele vizir, pornind din Constantinopol și trecînd prin Adrianopol și Sofia, s-a dus la Niș. Pe de altă parte, Aivaz Mehmed-pașa, seraschierul Vidinului, a înaintat și a cucerit Mehadia și vechea Orșovă și a împresurat puternica cetate Orșova Nouă, aflată pe 25 insula de acolo. Împresurarea însă, prelungindu-se mult, marele vizir, care se afla la Niș, a fost nevoit să părăsească gîndul de a merge împotriva Belgradului și a mers împotriva Orșovei Noi. Dar în ziua cînd marele vizir a sosit la Fetislam, oștirile turcești care împresurau acea puternică cetate, 30 din pricina noilor întăriri primite de imperiali pentru despresurarea insulei, au fost silite să dea înapoi și chiar multe dintre ele au trecut Dunărea.

CĂDEREA CETĂȚII CRȘOVA NCUĂ

Sosirea noului mare vizir i-a însuflețit pe toți și în aceeași zi Aivaz 35 Mehmed-pașa, după ce s-a întîlnit cu marele vizir, a trecut din nou Dunărea 899 împreună cu ienicer-agasi Hasan-aga și cu multe ortale || de ieniceri și au urmărit oștile imperiale dincolo de Mehadia. Pentru urmărirea lor mai departe, Aivaz Mehmed-pașa a trimis pe Murtaza-pașa, care, înaintînd spre 40 părțile Oltului, a cucerit și Craiova, unde e scaunul banului¹. Cealaltă oaste otomană a împresurat iarăși cetatea aceea, ea fiind trebuitoare pentru

¹ Oltenia a stat sub stăpînirea austriacă de la 1718 (pacea de la Passarowitz) pînă la 1739 (pacea de la Belgrad).

νο, ὡς ἀναγκαῖον διὰ τὴν διάπλευσιν τοῦ ζαχερὲ εἰς τὸ Βελιγράδι, ὁ μὲν Ἄϊβάξ Μεχμέδ-πασὰς ἀπὸ τὸ ἐντεῦθεν μέρος, ὁ δὲ ἐπίτροπος ἀπὸ τὸ ἀντικρυνὸν μέρος, κτυπῶντες το με τόπια ἀδιακόπως ἱκανὸν καιρὸν, ὄντας ἰσχυρὸν καὶ δυσάλωτον. Μὲ τὸ νὰ ἐγκρεμνίσθησαν ὁμως ἀπὸ πολλὰ μέρη
 5 τὰ τείχη του καὶ ἦτον ἐτοιμασία μεγάλη νὰ ἐπιδράμωσι με ὄρμην διὰ περαμάτων, σάλια λεγομένων, ἐπ' αὐτὸ τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα, ἐδειλί-
 10 ασαν οἱ ἐν αὐτῷ καὶ παρεδόθησαν με τινὰς συνθήκας. Καὶ παίρνοντας εἶδησιν ἢ βασιλεία πῶς ἐκυριεύθη τὸ κάστρον ἐκεῖνο, ἔστειλε τσελέγκι ὀλοδιάμαντο τῷ ἐπιτρόπῳ καὶ ἄλλα τσελέγκια χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ διὰ
 15 τοὺς λοιποὺς πασάδες καὶ μεγιστάνους, ἐξ ὧν ἐδόθη ἐν καὶ τῷ μεγάλῳ δραγομάνῳ Ἀλεξάνδρῳ Γκίκᾳ, ἐπειδὴ πρῶτος αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸ κά-
 20 στρον καὶ διὰ μέσου του ἐπρόσφερον οἱ γενεράληδες τὰς κλείς αὐτοῦ. Τοὺς ὁποίους γενεράληδες, ἐνδύσας ὁ βεζίρης με γούνας, ἐνέδυσσε καὶ τὸν μέγαν δραγουμάνον με καβάδι, καὶ χαρίσας ἵππους ἀργυροχάλινους τοῖς
 25 γενεραλαίοις, τοὺς ἔστειλεν εἰς τὸν τόπον τους, με ὄλους τοὺς καισαρικοὺς ὁποὺ εὔρέθησαν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, πλὴν τῶν ἐγκατοίκων ὁποὺ ἤθε-
 30 λον νὰ μείνουν ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας.
 Καὶ ἐπειδὴ ἀργοπόρησεν ἱκανὸν καιρὸν ὁ βεζίρης εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Νέας Ρουσάβας, δὲν εἶχε πλέον καιρὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Βελι-
 35 γραδίου, ὡσὰν ὁποὺ εἶναι κάστρον περίφημον καὶ ἰσχυρότατον, καὶ ἀφέθη ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην. Καὶ διὰ τοῦτο ἔμεινεν ἀνερέργητος καὶ ὁ σκοπὸς ὁποὺ ἦτον διὰ νὰ εἰσέλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ Ρακότση ἀπὸ τὴν Βλαχίαν εἰς τὴν Οὐγγρίαν καὶ ὁ Γρηγόριος βόδας ἐντεῦθεν, κατὰ τὴν μυστικὴν προσταγὴν ὁποὺ εἶχε νὰ εἶναι ἐτοιμος διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἑρδελίαν, ἀλλ' ἀνεβά-
 40 λοντο ὅλα αὐτὰ διὰ τὸ ἐρχόμενον ἔαρ. Καὶ ἐπιστρέψας ὁ βεζίρης εἰς τὸ Νίσι, μὴ διατρίψας πολὺ καὶ ἐκεῖ, ἠκολούθησε ἰ τὸν δρόμον του εἰς βασι- 900
 45 λεύουσαν, ὅπου εἰσῆλθε μετὰ πάσης τιμῆς καὶ δόξης, ἀπολαμβάνοντας κάθε εὐνοίαν καὶ τιμὴν παρὰ τοῦ βασιλέως.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΟΣΧΙΚΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ

30 Εἰς δὲ τὰ μέρη αὐτά, κάμνουσα ἢ βασιλεία σερασκέρην τὸν Νουμάν-
 35 πασάν, ὡς εἶπομεν, διὰ μεσολαβήσεως τοῦ χάνη Μεγκλῆ Γκιρέη, διώρισε καὶ ἄλλους ἐξ πασάδες τριῶν τουγιῶν μετ' αὐτοῦ, ὁμοῦ με ἄλλους ἱκανοὺς ἰκί-τουῖλοῦδες πασάδες καὶ στρατεύματα ἀρκετὸ εἰς ὑπάντησιν τῶν
 40 μοςχικῶν στρατευμάτων, στέλλουσα καὶ ἔφορον εἰς αὐτοὺς τὸν καπιτζί-
 45 λάρ-κεχαγιασὴν Μεχμέδ-ἀγά καὶ τὸν Σερίφ-ἐφένδην, ὁποὺ ἐχρημάτισε κεχαγιαῖς τοῦ Μουχσούνογλου.

Τὰ δὲ μοςχικὰ στρατεύματα ἐχωρίσθησαν πάλιν εἰς δύο σώματα, καὶ τὸ μὲν μικρότερον μετὰ τοῦ φέρτ μαρεσάλη Λέση ἐκινήθη κατὰ τοῦ Κριμίου, τὸ δὲ μεγαλύτερον ἐκίνησε μετὰ τοῦ φέρτ μαρεσάλη Μούνικ
 40 κατὰ τὰ μέρη αὐτά. Καὶ ἐπειδὴ, διαβάντες τὸν Μπουχον ποταμὸν δὲν ἐπῆραν τὸν δρόμον ἰ τὸ Μπενδερίου, ἀλλ' ἀνέβησαν ἀνωτέρω, ἐμβάντες εἰς τὴν Λεχίαν, παίρνοντας περὶ τούτου εἶδησιν ὁ Νουμάν-πασὰς σερασκέ-

transportul pe apă la Belgrad a zaherelei. Aivaz Mehmed-paşa a împresurat cetatea din partea de dincoace, iar vizirul din partea de dincolo, atacînd-o cu tunurile necontenit, multă vreme, căci era o cetate întărită şi greu de cucerit. Deoarece însă în multe părţi zidurile cetăţii se dărîmaseră şi se făcea pregătire mare ca oştirile otomane să năvălească împotriva cetăţii 5 pe plute, adică salia, cei dinăuntru şi-au pierdut curajul şi s-au predat cu unele condiţii. Împărăţia, aflînd de cucerirea cetăţii, a trimis marelui vizir un celenghiu împodobit peste tot cu diamante şi alte celenghiuri de aur şi de argint pentru paşalele şi înalţii demnitari; s-a dat unul şi 10 marelui dragoman Alexandru Ghica, deoarece el a intrat cel dintîi în cetate şi prin el generalii predaseră cheile cetăţii. Marele vizir a îmbrăcat pe generalii din cetate cu blăneri, iar pe marele dragoman cu caftan, pe urmă dăruind generalilor cai cu frîu de argint, i-a trimis în ţara lor împreună 15 cu toţi imperialii care s-au găsit în acest ostrov, în afară de locuitorii care au vrut să rămînă sub ocrotirea împărăţiei otomane.

Deoarece marele vizir a zăbovit cam mult cu împresurarea cetăţii Orşova Nouă, nu a mai avut timp să meargă împotriva Belgradului, care e o cetate vestită şi foarte întărită, şi a renunţat la expediţia aceea. Din 20 această pricină nu s-a îndeplinit şi planul stabilit ca fiul lui Rákóczy să intre din Ţara Românească în Ungaria, iar Grigorie vodă, după porunca tainică pe care o avea, să fie gata să intre în Ardeal; astfel, toate aceste planuri au fost amîinate pentru primăvara viitoare. Marele vizir, întorcîndu-se la Niş, a stat puţin acolo şi apoi şi-a urmat drumul spre Constantinopol, unde a intrat cu toată cinstea şi slava, bucurîndu-se de bunăvoinţa şi cinstea împăratului. 25

DESPRE MIŞCĂRILE MOSCHICEŞTI

Făcînd împărăţia în aceste părţi seraschier pe Numan-paşa, precum 30 am spus, prin mijlocirea hanului Mengli Gherei, a mai trimis împreună cu el şi pe alte şase paşale cu trei tuiuri, precum şi multe alte paşale cu două tuiuri şi cu oaste destulă ca să meargă întru întîmpinarea oştrilor moschiceşti; le-a trimis şi mumbaşiri pe caşugilar-chehaiasi Mehmed-aga şi 35 pe Şerif-efendi, care fusese chehaiua lui Muhsunoglu.

Oştile moschiceşti s-au despărţit iarăşi în două corpuri; cel mai mic a pornit sub comanda feldmareşalului Lascy împotriva Crimeei, iar cel mai mare sub comanda feldmareşalului Münnich s-a îndreptat spre părţile de aici. Seraschierul Numan-paşa, prinzînd de veste că Münnich, trecînd cu oastea sa Bugul, n-a luat drumul Benderului, ci, mergînd în sus, 40

1 ης, με συμβούλιον διώρισε τὸν σερασακέρ σουλάτων Χαλίη Τριπέην με
 τὰ τατάρικα τοῦ Μπουζακίου στρατεύματα, ὁμοῦ και με ἕναν πασάν ἰκι-
 τουίλου, Βελη-πασάν ὀνοματι, να βαλήη <εἰς καταδωξίλν τω>, (ὅστις δὶα
 τὴν δουλευσίν ὄπου ἐδεῖξεν εἰς τὴν Βαχαίαν, ὄντας χιλιάρχος ἀκεκατα-
 5 στάθην πασά και μετά ταῦτα διωρίσθη με τὸ περὶ αὐτὸν στρατεύματα και
 ἐπήγην εἰς τὸ Μπενδέρι, περὼντας ἐντεῦθεν ἀπὸ τὸ Ἰάσι), οἷτινες συ-
 νατῶμενοι εἰς τὸν Μπουχὸν μετά τοῦ μοσχοῦ στρατοπέδου, τὸ περὶ-
 τρυβρίσαν πανταχόθεν, ἀπαύζοντες πάντα τὸν ἐξέφρχόμενον, και ἡτὶ ἀφ-
 10 νοντες να ἐβγῆν τινας ἡ δὶα να βοοκρήσῃ ἄω, ἡ να λάβῃ χλόην, ἡ νερόν,
 ἡ δὶα ἄλλα ἄκρια ὄρητοσσαν και κατ' αὐτοῦ τοῦ στρατοπέδου και τὸ ἐπρο-
 ξυνοσσαν μετ' ἄλλη ἑνόχλησιν, στρέλλοντες καθ' ἐκαστην και γάωστας
 15 πρὸς τὸν σερασακέρην Νουμάν-πασά. Και δὶα τὸν φόβον ἢ αὐτὸν κρπατῶ-
 τας ὁ μαρεσά Μουνικ τὸ στρατεύμα του μεσά εἰς τὴν παρεμβόλην, ἡκο-
 λούθησε μεγας θάνατος ἐκ τῆς πεινας εἰς τὰ ἄσῃα ὄπου ἔσπρναν τὰς ἀμά-
 20 15 5 καὶ λουμπάδης τω, τὸ ὄποιοιον πολὺ ἄθος τοῦς ἐπροξένησεν. Ὁ-
 σον δὲ ἐπλησίαζεν τὸ στρατόπεδον τὸ μοσχικὸν εἰς τὸν Νιστρον, τόσον
 περισοτότερον ἐπλήθηνον οἱ κατ' αὐτῶν ὀθωμανοὶ και Τατάροι και τοῦς
 25 ἐνώχλους με ἐπιδρομάς καθημέριάς, στενοχωροῦντες τοῦς καθ' ἕνα ἄνθρω-
 οῦ. Και με τὴν τοιαύτην στενοχωρίαν και ἐνόχλησιν ἐφθάσε τὸ πωσο-
 30 κὸν στρατόπεδον εἰς τὸν Νιστρον, μεταξὺ τοῦ Ἰκιάσο και Μολόκεσι,
 εἰς τὸ πέραν μέρος. Παρομοίως δὲ και ὁ σερασακέρης Νουμάν-πασάς με
 35 τὸν λαιονὺς πασάδης και τὰ ὀθωμανικά στρατεύματα, ἐπβαλίοντας εἰς
 τὴν Μολδοβίαν, ἀεββαίει με τὸν Νιστρον κατα μικρόν, ἕως ὄπου ἀντι-
 κρύσθησαν τὸ πηθὲν μέρος ἀμφοτέρω τὰ στρατόπεδα, τὸ μεν ἐντεῦθεν,
 40 25 τὸ δὲ πέραν τοῦ Νιστρον, βαξέοντες ἀλλήλους. Και διέτριψαν ἐκείσε
 τρεῖς ἡμέρας, διαβαλίοντες οἱ Τατάροι και Τοῦρκοὶ πέραν καθ' ἐκαστην
 45 30 35 40 45 50 55 60 65 70 75 80 85 90 95 100
 40 90 20 15 10 5

902

45

40

35

30

25

20

15

10

5

a intrat în Țara leșească, în urma unei consfătuiri a însărcinat pe seraschier-sultan Halim Gherei să ia oștile tătărăști din Eugeac și împreună cu un pașă cu două tuiuri, anume Veli, să meargă în urmărirea lor. (Acest Veli-pașă, pentru slujbele aduse pe cînd era bimbașă în Țara Românească, a fost făcut pașă și pe urmă, fiind trimis cu oastea sa la Bender, a trecut pe aici, prin Iași). Ei, dînd peste tabăra moschicească la Eug, au împresurat-o din toate părțile și prindeau pe oricine ieșea din tabără, nelăsînd pe nimeni să iasă nici pentru a pășuna vite, nici pentru a strînge fîn, nici pentru a lua apă. De multe ori ei atacau chiar tabăra, pricinuind multe neajunsuri moscalilor, și în fiecare zi trimiteau și iscoade seraschierului 5
901 Numan-pașă. Și de frica lor, ținînd mareșalul Münnich oastea sa în tabără, multe vite care trăgeau carele și bombardele lor au murit de foame, ceea ce a pricinuit mari neajunsuri oastei moschicești. Cu cît oastea moschicească se apropia de Nistru, cu atît se înmulțea numărul turcilor și tătarilor care veneau împotriva lor și îi supărau foarte mult cu hărțuiri zilnice și astfel hărțuită oastea rusească a ajuns pe partea cealaltă a Nistrului, între Ghiloș și Molokiș. Iar seraschierul Numan-pașă, cu ceilalți pași și cu 20 oștile otomane, intrînd în Moldova, urca încet în sus de-a lungul Nistrului, pînă cînd cele două oștiri s-au găsit față în față la locul amintit: una dincoace, cealaltă dincolo de Nistru, uitîndu-se unii la alții. Acolo au 25 stat trei zile și zilnic tătarii și turcii treceau rîul și atacau oastea rusească, care se apăra cu bombardele. Aici rușii au făcut meterezuri și au ridicat și tabii cu tunuri. Într-una din zile, la ceasurile două din noapte, moscalii s-au apropiat de malul Nistrului și au început să tragă cu bombardele asupra 30 taberei otomane, fără să-i pricinuiască însă vreo pagubă, întrucît ghiulelele lor nu ajungeau pînă la tabără. Această tragere a ținut pînă la orele șapte din noapte, iar dimineața nu s-a văzut nici un moscal, fiindcă se retrăseseră, și în tabăra otomană se răspîndise zvonul că moscalii au fugit. Deci ienicerii, adunîndu-se la seraschier-pașă, au cerut să se facă pcd peste Nistru, să treacă dincolo ca să meargă împotriva dumșanilor. Seraschierul însă a 35
902 răspuns că nu are poruncă de la împărăție să treacă dincolo pe pămîntul Țării leșești. Din pricina aceasta ienicerii s-au supărat și, răzvrătindu-se, 40 s-au năpustit asupra seraschierului, trăgînd cu puștile și asupra saivanului în care ședea el. Seraschierul însă s-a refugiat în grabă la ogeacul gebegiilor și intervenind bătrînul Husein-pașă i-a potolit. Mulți însă nu au ascultat pe seraschier și trecînd Nistrul cu luntrele s-au unit cu tătarii și cu puțina 45 oaste turcească, care era sub comanda lui Veli-pașă, s-au năpustit asupra taberei moschicești, luînd mulți robi, fără să izbutească însă să facă ceva

40 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-
 35 οδων κατα τα σνορα του. Περι ου, μαθαδωντας ο χανης, τον καρζει-
 40 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-
 45 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-
 50 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-
 55 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-
 60 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-
 65 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-
 70 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-
 75 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-
 80 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-
 85 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-
 90 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-
 95 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-
 100 30 και χρισις ηρικον εκ του σφρατσειματς του, το εστειλεν εκ του ηερους της Μαωτιδος γιμηνης, οπου ειχον και ψαλην αφμαδαν ικανην δια να ει-

mai mult, deoarece moscalii se apărau cu focul neconținut al tunurilor și cu aruncarea combaralelor. Tătarii însă au rămas acolo, împresurînd mereu pe moscali și pricinuindu-le neazuri.

Iar moscalii, suindu-se de-a lungul Nistrului, au ajuns la un loc, anume Camenca, așezat pe malul Nistrului, din care pricină și seraschierul cu oastea otomană s-a îndreptat spre Camenca, avînd ca cearcagiu pe Iacup-pașa. Acesta, sosind la Camenca, a văzut că oastea moschicească se îndepărta de Nistru și se întorcea spre Bug. Trimițînd această știre lui seraschier-pașa, acesta a poruncit ca seraschier-sultanul să-i urmărească, hărțuindu-i și observînd mișcările lor. Deci seraschier-sultanul ru i-a lăsat în pace; i-a urmărit pînă ce au trecut Bugul și apoi s-a întors, fiind lăudat și slăvit de toți. Din pricină că multe din vitele moscalilor au murit, ei și-au ars multă zaherea și au îngropat în Țara leșească multe ghiulele și alte feluri de materiale de război. Întoarcerea rușilor se datora hărțuielilor ce au avut de suferit, fiind împresurați de tătari de atîtea zile, || în care timp, neștînd ieși din tabără, vitele lor au slăbit și cele mai multe au murit, iar pe acelea pe care le cumpăraseră din Țara leșească le-au răpit tătarii; din această pricină, pentru ușurarea lor au lăsat munițiile lor pe pămîntul Țării leșești.

Pe de altă parte, seraschier-pașa, aflînd de la tătari că moscalii s-au întors la hotarele lor, a pornit spre Berder.

Iar Münnich, cînd se afla încă la Eug, văzînd atîta oaste otomană s-a temut ca nu cumva, după plecarea sa, aceasta să meargă asupra cetății Ozu și s-o cucerească și de aceea a trimis poruncă de a dărîmat-o. De altfel oastea de aici era nimicită de ciumă, lucru care a rămas multă vreme neștiut în părțile acestea.

Iar generalul Lascy, mergînd la Or, l-a cucerit din nou și apoi a trimis o parte din oastea sa spre lacul Azov, unde moscalii aveau destulă flotă ușoară ca să pătrundă prin partea aceea. Flota lui însă fiind înfrîntă de flota împărăției otomane, care se afla acolo cu capudan-pașa, și aflînd de cele întîmplate, Lascy a plecat și el părăsind Orul, îndreptîndu-se spre hotarele lui. Hanul, prinzînd de veste, l-a urmat împreună cu seraschierul Crimeei silihtar Mehmed-pașa, iar calga Selamet Gherei, atacînd un corp din oastea lui, a ucis mulți ostași și a luat și robi. După aceasta tătarii s-au întors în Crimeea, iar moscalii la hotarele lor.

Într-acest an, pe la începutul primăverii, Grigorie vodă a primit poruncă împărătească să iasă cu boierii și cu oastea sa și să-și întocmească tabăra. Deci, potrivit poruncii împărătești, la 25 aprilie Grigorie vodă a ieșit împreună cu Ahmed-pașa, cu toți boierii săi și cu toată oastea și și-a așezat tabăra la Socola, avînd cu el și pe cei cinci sute de lefegii || pe care îi oprise dintre cei care fuseseră trimiși în iarna trecută în Moldova. Însă,

τὴν Μπογδανίαν. Οἴτινες, προτοῦ νὰ ἔβγη ὁ αὐθέντης εἰς στρατόπεδον βλέποντες τοὺς συντρόφους τῶν ὁποῦ ἐστάλησαν εἰς τὸ Χοτίνι ὅτι ἔφυγον, ἐβουλεύθησαν καὶ αὐτοὶ νὰ κάμωσι τὸ αὐτό, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου,¹ ὄντας ὁ αὐθέντης εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐκαβαλίκευσαν νὰ φύγουν. Μαθὼν λοιπὸν τοῦτο ὁ αὐθέντης, εὐθὺς ἐμήνυσε τῷ Σαρῇ Ἀχμέδ-
 5 πασᾶ, στέλλοντάς του τοὺς τουφεξήδες του καὶ σλουζιτορέους ἱκανοὺς διὰ νὰ καβαλικεύσῃ καὶ ἀκουσίως νὰ τοὺς κρατήσῃ. Καὶ εὐθὺς ὁ Ἀχμέδ-
 πασάς, ὡς τολμηρὸς ἄνθρωπος ὁποῦ ἦτον, ἐξῆλθε καὶ τοὺς ἐπέστρεψε δυναστικῶς, καὶ τὸν αἴτιον τῆς φυγῆς ἐκρέμασεν εἰς παράδειγμα τῶν ἄλλων.

10 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΟΒΕΡΟΥ ΣΕΙΣΜΟΥ ΟΠΟΥ ΕΓΙΝΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΠΟΓΔΑΝΙΑΝ

²⁹ Μαΐου
 <1738>

Τῇ δὲ κθ' Μαΐου τούτου τοῦ ἔτους, ἡμέρᾳ Τετράδῃ, ἔγινε φρικτὸς καὶ φοβερῶτατος σεισμὸς ἐδῶ εἰς τὴν Μπογδανίαν, ὅστις ἐκράτησεν εἴκοσι λεπτὰ μὲ πολλὴν κατάπληξιν καὶ φόβον τῶν ἀνθρώπων, μὲ ὅλον ὁ-
 15 ποῦ ἦτον οἱ περισσότεροι εἰς τὸν κάμπον, καὶ ἔπεσαν αἱ στοαὶ τοῦ μοναστηρίου τῆς Γκόλιας καὶ ὅλα τὰ μοναστήρια τοῦ Γιασίου διερράγησαν, τὰ μὲν περισσότερον, τὰ δὲ ὀλιγώτερον, καὶ κρημιζόμεναι καὶ αἱ σόμ-
 πλαι τῶν περισσοτέρων ὄσπιτιών. Καθὼς καὶ εἰς τὴν Κάτω Τσάραν τὰ αὐτὰ καὶ περισσότερα ἔγιναν, τόσον εἰς τὰ μοναστήρια, ὅσον καὶ εἰς ἄλ-
 20 λα κτίρια, καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς τσάρας ἐσχίσθη ἡ γῆ καὶ ἀνέβλυσαν πηγαὶ ὑδάτων αὐτόματοι. Καὶ τοῦτο ἦτον, ὡς φαίνεται, προοίμιον τῶν δεινῶν ὁποῦ ἔμελλον νὰ συμβῶσι τῇ τσάρα ταύτῃ, ἐπειδὴ ἄνευ ἄργητας ἄρχισε καὶ λοιμὸς εἰς τὸ Γιασί.

Ἐκεῖνος δὲ αὐθέντης ἐκάθητο, ὡς εἶπομεν, μὲ ὅλον τὸ στρατόπεδον εἰς
 25 τὴν Σοκόλαν, κάμνοντας κάθε προμήθειαν, διὰ νὰ μὴν αὐξηνηθῇ ἡ νόσος 905 αὕτη. Καὶ ἐκεῖθεν ἔστειλε τὸν Γεωργάκη Ρωσσέτον, μέγαν βόρνικον, εἰς προὔπαντησιν τοῦ σερασκέρ-πασᾶ, ὁποῦ εἰσῆρχετο εἰς τὴν τσάραν μὲ ὅλον τὸ στρατόπεδον, ὡς προείρητο, διὰ νὰ ἐκτελῇ τὰς προσταγὰς, εὐρισκόμενος ὁμοῦ μὲ τὸν καπικεχαγιὰν κοντὰ εἰς τὸν σερασκέρ-πασάν, καὶ
 30 νὰ δηλοποιῇ καθ' ἐκάστην τῷ αὐθέντῃ ὅ,τι ἀκολουθήσῃ, καθὼς καὶ ἐποίησεν.

Κατ' ἐκεῖνας δὲ τὰς ἡμέρας ἦλθε καὶ ἓνας ὄφφισιιάλης τῶν Μοσχόβων, Ἀνδρέας Ρεπνίσκης ὀνόματι, μὲ γράμματα περὶ εἰρήνης πρὸς τε τὸν βεζίρην καὶ εἰς τὸν γαλλικὸν πρέσβυν, φέρον καὶ συστατικὸν περὶ αὐτοῦ γράμμα
 35 τῷ αὐθέντῃ Γρηγορίῳ βόδα διὰ νὰ τὸν στείλῃ εἰς βασιλεύουσαν. Ὁ αὐθέντης ὅμως, συμβουλευόμενος μετὰ τοῦ σερασκέρ-πασᾶ, ἐκράτησε τὸν ὄφφισιιάλην ἐκεῖνον ἐδῶ, τὰ δὲ γράμματα τὰ ἔστειλεν εἰς τὸν βεζίρην μὲ ἐδικὸν του ἀνθρώπον, τῶν ὁποίων τὰς ἀποκρίσεις ἔφερε μετὰ ταῦτα εἰς ὄφφισιιάλης φραντσέζος, Τόττ ὀνόματι, ὅστις τὰς ἀποκόμισεν ἕως εἰς τὸν
 40 φέρτ μαρεσάλην Μούνικ μετὰ καὶ τοῦ ρηθέντος μοσχικοῦ ὄφφισιιάλου.

Înainte ca domnul să iasă din tabără, acești lefegii, văzînd că tovarășii lor care fuseseră trimiși la Hotin au fugit, au vrut și ei să facă același lucru și, în ziua de sf. Gheorghe, pe cînd domnul se afla în biserică, au încălecat să fugă. Domnul, prinzînd de veste, a înștiințat îndată pe Sari Ahmed-pașa și trimițîndu-i pe tufecii săi și un însemnat număr de slujitori, i-a poruncit să încalece și să meargă să-i oprească, chiar fără voia lor. Ahmed-pașa, ca un om îndrăzneț ce era, s-a dus îndată după ei și i-a întors cu sila, iar pe pricinuitorul acestei fugi l-a spînzurat spre pilda celorlalți. 5

DESPRE GROAZNICUL CUTREMUR ÎNTÎMPLAT ÎN MOLDOVA

10

Într-acest an, la 29 mai, în ziua de miercuri, a fost un groaznic și înspăimîntător cutremur aici în Moldova, care a ținut douăzeci de minute, spre marea uimire și spaimă a oamenilor, cu toate că cei mai mulți erau la cîmp. S-au dărîmat pridvoarele mănăstirii Golia și toate mănăstirile din Iași au crăpat, unele mai mult, altele mri puțin, iar sobele din cele mai multe case s-au prăbușit. La fel s-a întîmplat, ba chiar și mai mult, și în Țara de Jos, atît la mănăstiri, cît și la alte clădiri. În multe părți ale țării pămîntul a crăpat și au țîșnit izvoare de apă. Se vede că aceasta a fost o prevestire a nenorocirilor ce aveau să se întîmple în această țară, căci fără vreo întîrziere a și început ciuma la Iași. 15

29 mai
<1738>

Iar domnul ședea cu toată oastea sa, precum am spus, la Socola și lua toate măsurile ca să nu se întindă || această boală. De acolo a trimis întru întîmpînarea lui seraschier-pașa, care venea în țară cu toată oastea sa, cum am spus mai sus, pe Iordachi Rusăt vornicul ca să îndeplinească poruncile și să fie împreună cu capuchehaia pe lîngă seraschier-pașa și să înștiințeze zi de zi pe domn de cele ce se vor întîmpla, cum a și făcut. 20

Într-acele zile a venit și un sol al moscalilor, anume Andrei Repnin, cu scrisori de pace atît către marele vizir, cît și către ambasadorul Franței. El a adus și o scrisoare de recomandție către domnul Grigorie vodă ca să-l trimită la Constantinopol; domnul însă, sfătuîndu-se cu seraschier-pașa, a oprit aici pe acest sol, iar scrisorile le-a trimis marelui vizir cu un om al său. Răspunsurile la aceste scrisori le-a adus după aceea un sol francez, anume Tott¹, care le-a dus pînă la feldmareșalul Münnich împreună cu zisul sol moschicesc. 25

40

¹ Este tatăl baronului Tott, care a publicat în 1785 cunoscutele memorii despre turci și tătari. El a fost ungar de origine, precum spune fiul său, și a stat cîtva timp la Rodosto împreună cu principele Rákóczi și alți refugiați compatrioți; în anul 1717 acesta a plecat în Franța și a îndeplinit diferite însărcinări; a murit în 1757 la Rodosto în brațele contelui Csáki, care de asemenea după opt zile și-a dat obștescul sfîrșit (vezi *Mémoires du baron de Tott sur les Turcs et les Tartares*, II, Amsterdam, 1785, p. 5). Despre misiunea lui Tott pe lîngă feldmareșalul Münnich vezi și Const. Daponte, *op. cit.*, II, p. 377—378.

Ἐν τοσούτῳ δέ, αὐξανούσης τῆς λοιμώδους νόσου εἰς τὸ Γιάσι, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου μετοίκησε καὶ ὁ αὐθέντης μὲ τὸ στρατόπεδόν του εἰς ἄλλον τόπον τῆς Σοκόλας, μὲ τὸ νὰ ἔφθασε καὶ ἐκεῖ ἡ ἀρρωστία. Μετὰ ταῦτα δέ, μὴ διατρίψας πολὺ ἐκεῖσε, μετοίκησε χαρούμενος εἰς τὸν κάμπον τοῦ Γαλατᾶ, ὅπου λαμβάνοντας τὴν εἶδησιν τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ μοσχικοῦ στρατοπέδου παρὰ τοῦ ρηθέντος βορνίκου, τὴν ἐδηλοποίησεν εὐθὺς εἰς τὴν βασιλείαν. Καὶ διὰ τοῦτο ἐνέδυσσε μὲ καβάδι ὁ βεζίρης τὸν ραχιτιβάνην του φιλοδωρῶντας τον καὶ ἱκανὰ φλωρία μὲ τὸ χέρι του καὶ ἔγραψε δι' αὐτοῦ πολλὰς εὐχὰς καὶ ἐπαίνους τῷ Γρηγορίῳ βόδα διὰ τὰς 10 περὶ πάντων εἰδήσεις ὅπου ἐπρόφθασεν εἰς τὴν βασιλείαν. Καὶ τότε διέβη ἐντεῦθεν καὶ ὁ καπιτσιλάρ-κεχαγιασῆς τοῦ βασιλέως, ὅπου ἦτον ἔφορος τοῦ εἰς Μπενδέρι βασιλικοῦ στρατοπέδου καὶ κινήματων τοῦ σερασκέρη, ὡς εἴρηται, ἀποκομίζοντας καὶ αὐτὸς ὅλας τὰς εἰδήσεις τῶν κινήματων, ὅπου ἔγιναν ἀμφοτέρωθεν, καὶ τὸ τέλος ὅπου ἐδόθη ἡ εἰς τὴν ἐκ- 906

15 στρατείαν ταύτην, τὸν ὅποιον ἐδεξιώθη ὁ αὐθέντης ὡς εἰκός, κονεῦοντάς τον εἰς τὰ σπίτια τῆς Φορμόσας καὶ φιλεύοντάς τον καὶ φιλοδωρῶντας τον, τὸν ἐκίνησε τὴν αὐτὴν νύκτα μὲ κάθε ἐτοιμασίαν, διορίζοντας καὶ ἄρχοντα μαζί του καὶ ἀπῆλθε. Ἀπὸ τὸν ὅποιον ἔμαθεν ἡ βασιλεία, καθὼς καὶ ἀπὸ γραμμάτων τοῦ σερασκέρ-πασᾶ ὅτι ἄφησαν οἱ Μοσχόβοι 20 ἱκανὰς λουμπάρδας καὶ χαβάνια καὶ ἄλλα πολεμικὰ ὄργανα κατωρυγμένα εἰς τὰ χῶματα τῆς Λεχίας. Καὶ θέλουσα νὰ στείλῃ νὰ τὰ λάβῃ, χωρὶς ὅμως νὰ προξενήσῃ θόρυβον εἰς τοὺς Λέχους, ἀπεφάσισε νὰ διορίσῃ τὸν Γρηγόριον βόδαν εἰς αὐτὴν τὴν δούλευσιν, ὅπου μὲ τὴν σύνεσιν καὶ ἐμπειρίαν του νὰ τὰ πάρῃ μὲ τρόπον ἐπιτήδειον καὶ χωρὶς σύγχυσίν τινα τῶν 25 Λέχων. Καὶ οὕτως ἐστάλθη αὐτῷ βασιλικὸς ὀρισμὸς περὶ τούτου, διατρίβοντι εἰς τὴν Τσοτσόραν, πέραν τοῦ Προῦτου, μὲ τὴν κούρτην του μόνον, τὸ δὲ στρατόπεδόν του ἦτον ἐντεῦθεν τοῦ Προῦτου, δι' αἰτίαν τῆς λοιμώδους νόσου ὅπου εἶχεν αὐξήσῃ εἰς τὸ Γιάσι καὶ εἶχε μετοικήσει τὸ στρατόπεδόν του ἀπὸ τὸν Γαλατᾶν εἰς τὸν Προῦτον.

30

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΔΑΦΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΟΖΟΥ

Ἐν τοσούτῳ δέ, μετὰ τὴν ἐπιστροφήν τοῦ τε μοσχικοῦ στρατοπέδου εἰς τὰ σύνορά του, καὶ τοῦ σερασκέρη μετὰ τῶν λοιπῶν πασάδων εἰς τὸ Μπενδέρι, ὁ σερασκέρ-σουλτάνος ἔστειλεν ἓνα μιρζάν μὲ ἱκανοὺς Τατάρους ἕως εἰς τὴν Ὀζοῦ διὰ νὰ πιάσωσι κανένα ἄνθρωπον ἐκεῖθεν ὅπου 35 νὰ πληροφορηθῶσι τὴν κατάστασιν τῆς Ὀζοῦ. Καὶ πορευόμενος ὁ μιρζὰς ἐκεῖνος καὶ εὐρῶν αὐτὴν καταλελειμμένην ὑπὸ τῶν Μοσχόβων καὶ κατηδαφισμένην, ἐπιστραφεὶς, ἀνήγγειλε τὴν εἶδησιν ταύτην τῷ σερασκέρ-σουλτάνῳ Χαλίμ Γκιρέῃ, ὅστις τὴν ἐκοινολόγησε πρὸς τὸν Ἰσλάμ Γκιρέῃ σουλτάνον εὐρισκόμενον μετ' αὐτοῦ. Ὁ ὅποιος Ἰσλάμ Γκιρέῃ σουλ- 40 τάνος, ἔχοντας ξεχωριστὴν ἀγάπην εἰς τὸν Γρηγόριον βόδαν, εὐθὺς μὲ ταχυδρόμον Τάταρὴν του ἐδηλοποίησε αὐτῷ τὴν εἶδησιν ἡ ταύτην, τὴν 907 ὅποιαν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἔγραψεν ὁ Γρηγόριος βόδας μὲ ταχυδρόμον εἰς τὸν βεζίρην Γεγὲν Μεχμέδ-πασά, ὁ ὅποιος ἐχάρη μεγάλως διὰ τὸν τέτοιον μακρυσμὸν τῶν Μοσχόβων ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς βασιλείας. Περὶ

Între timp, răspîndindu-se și mai mult ciurma la Iași, domnul și-a mutat tabăra pe la sfîrșitul lui iulie într-un alt loc al Socolei, căci boala ajunsese și acolo; după ce a stat și acolo puțin, s-a mutat cu plăcere în cîmpia de la Galata. Aici, primind de la zisul vornic știrea despre retragerea taberei moschicești, domnul a făcut-o cunoscut îndată împărăției. Pentru aceasta, marele vizir a îmbrăcat cu caftan pe rahtivanul domnului, dăruindu-i și mai mulți galbeni cu propria-i mîină, și prin el a scris multe urări și laude lui Grigorie vodă cu privire la toate știrile ce le trimisese la timp împărăției. Atunci a trecut pe aici și capugilar-chehaiasiul sultanului, care era supraveghetor al taberei împărătești de la Bender și al mișcărilor seraschierului, precum s-a spus, care a adunat și el toate știrile despre mișcărilor ce le făcuseră ambele părți și despre sfîrșitul || acestei expediții. Domnul l-a primit cum se cuvenea și l-a găzduit în casele de la Frumoasa. După ce l-a ospătat și i-a dat daruri și a pregătit totul, l-a pornit în aceeași noapte, orînduind și un boier ca să-l însoțească. De la acesta, ca și din scrisorile lui seraschier-pașa, împărăția a aflat că moscalii au lăsat mai mult bombe și havantopuri și alte arme de război îngropate pe pămîntul Țării leșești. Și vrînd împărăția să trimită să le ia, fără să-i tulbure însă pe leși, a hotărît să dea poruncă lui Grigorie vodă pentru acest lucru, care cu înțelepciunea și priceperea lui să le ia în chip îndemînatic și fără vreo tulburare oarecare a leșilor. Astfel că s-a trimis după aceasta o poruncă împărătească domnului la Țuțora, dincolo de Prut, unde se găsea numai cu a sa curte, tabăra lui fiind dincoace de Prut, căci, din pricina molimei de ciurmă ce crescuse la Iași, își mutase tabăra de la Ga'ata la Prut.

DESPRE DĂRÎMAREA CETĂȚII OZU

În acest răstimp, după întoarcerea oastei moschicești la hotarele sale și a seraschierului cu ceilalți pași la Bender, seraschier-sultanul a trimis un mîrzac cu mai mulți tătari pînă la Ozu să pună mîna pe cineva de acolo, de la care să se informeze asupra stării din cetate. Ducîndu-se acel mîrzac și găsind cetatea Ozu părăsită și dărîmată de moscali, se întoarse și aduse lui seraschier-sultan Halim Gherei vestea, pe care acesta o împărtași totodată și lui Islam Gherei sultanul, care se afla cu el. Islam Gherei sultanul avînd o deosebită dragoste pentru Grigorie vodă, i-a adus îndată la cunoștință această veste || cu o ștafetă tătărească, pe care veste Grigorie vodă a scris-o chiar în acel moment și a trimis-o tot cu o ștafetă marelui vizir Ieghen Mehmed-pașa. Acesta s-a bucurat tare că moscalii s-au îndepărtat atît de mult de hotarele împărăției. Și îndată ce văzu pe împărătescul

45 Οτινες ἀπερχόμενοι, ἐξέτασαν ἀκριβῶς, κατασκάψαντες καὶ κοιτάζαντες
 τὰς τῶν, καὶ ἄν εὐρωσὶ τὰ καταρρυγμένα πολυμικὰ ὄργανα τῶν Μοσχόβων.
 ὅπου τοὺς δεξιῶσιν οἱ σκλάβοι Μοσχόβοι, ὅπου ἐπιτάθησαν ὅπου τῶν Τα-
 τάρων καὶ σουλζιτόρους εἰς τὴν Νεχίαν διὰ τὰ σκῆψοι εἰς τὰ μέρη
 40 θεν τῆς Κάμενας, καὶ ἐστρωτοπέδους ἐκεῖ, στελλόντας ἱκανοὺς κρε-
 ῖτους καὶ τὰ στρατεύματα ὅπου εἶχε καὶ ἐπήγυν εἰς τὸ Βερτζέβι, ἄνω-
 βόδας, ἐκινήθη τῆ ἰγ' ἑστρεβρίου ἀπὸ τὴν Τσοτόραν μετὰ τοὺς
 35 τρεῖς ἡμέρας, κατὰ τὴν βασιλικὴν προσταγήν, ἐτοιμασθεῖς ὁ Πηγίοριος
 καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν Τσοτόραν, ὅπου τὸν κατασκηνώσεν. Καὶ μετὰ δύο-
 λόριος βόδας καὶ προμηθεύοντάς τον, τὸν ἐκίνησεν ἐκεῖθεν, ἐπιστρέψων
 30 μιλήσαντες πολλὰ, τὸν ἐφιλῶσώρησε καὶ τὸν ἐπεριποιήθη ὡς εἰκὸς ὁ Πη-
 ραν τοῦ Προῦτου, καὶ ἐρχόμενος καὶ ἐκεῖνος, ἀνταμώθησαν. Καὶ συνο-
 διὰ ἄν ἀνταμώσωσι, καὶ ἔτσι ἐπήγυν ὁ ἀνθέντης εἰς τὴν Ζαγαράνταν, πρὸς
 25 προσμύειν εἰς τὴν Ζαγαράνταν, ἐπρόστρεξε καὶ ἔστρωσεν ἐκεῖ τὸ σαβάνι
 ὅτι ἡ Ὀζὸν ἀφῆθη ἀπὸ τοὺς Μοσχόβους, καὶ φάσαντες τὸν ὅτι τὸν
 20 τῆσιν του, ἠγνώσωντάς τον ὅτι κρῖμα εἰς τὸν κόπον ὅπου λαμβάνει αὐτοὺς,
 περὶ τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ ὁ Πηγίοριος βόδας ἐστράφη ἀνθρώπων του εἰς ὅταν-
 σταῖς, ἠθὲν γινώσκων περὶ τῆς καταλείψεως αὐτῆς. Καὶ ἠξυβούρτας
 15 χαλκιστῆς ἐδῶ, πορευόμενος εἰς τὸ Μπενδέρ μετὰς περὶ τῆς Ὀζὸν προ-
 κατ' ἐκεῖνας δὲ τὰς ἡμέρας ἐθάσε καὶ ὁ βασιλικὸς καπιτάνος κε-
 25 ἐπρόφθασε καὶ μάλα διατῆν || εἰδησιὰς τῆς καταλείψεως τῆς Ὀζὸν.
 ἄς εὐχὰς καὶ ἐπαῖους διὰ τὰς ἀληθεῖς εἰδησιὰς ὅπου περὶ πάλτων τὸν
 20 διὰ μεκτοῦν του μετὰ τὸν αὐτὸν τῶ Πηγίοριῳ βόδα, γράφοντάς τον πολ-
 λὰ ἰκρίνη, καὶ τότε, βεβαιωθείς καὶ χαροποιωθείς κατὰ πολλὰ, ἀπεκρίθη
 ἡ αὐτὴ περὶ τῆς Ὀζὸν εἰδησιὰς καὶ παρὰ τοῦ σερσάκου-σουλτάνου Χα-
 15 γαριασχοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του, μετὰ τοῦ δργατοῦ, ἕως ὅπου τὸν ἐφθάσεν
 παν ἀλόκληρον, δίδοντας καὶ τὸν ἀνθρώπων τοῦ Πηγίοριου βόδα εἰς ἄ-
 καν ἀληθεῖς καὶ εὐρισκτοὺς εἰς πολλὰν ἀμφοβολίαν περὶ τοῦτου ἡμῶν
 10 ἄν ὅπου ὄλαι αἱ εἰδησιὰς ὅπου τὸν ἔγραψεν ὁ Πηγίοριος βόδας, ἐβῆ-
 ρίου βόδα, ἔκαμε τὸν βεξίρην ἄν διείσθη εἰς τὴν εἰδησιὰν ταύτην, μετὰ
 15 νοῦσα μετὰ τὴν περὶ τοῦ κατηδησιοῦ τῆς Ὀζὸν εἰδησιὰν τοῦ Πηγιο-
 χουσι καὶ τὸν ἀνθρώπων τὸ τοιοῦτον. Ἡ ὅποια ἀναφορὰ τὼν φθῶ-
 καὶ διεσκοπήθη τὸ στρατεύμα καὶ πάλιστρεξε καὶ ἔπεισεν, καὶ δὲν ἔ-
 10 τὴν προστὰν, ἔκαμαν ἀναφορὰν κοινῶς ὅτι ἀπέσσε ὁ πρέσων καίρος
 σερσάκου καὶ τοὺς λοιποὺς πασάδες. Οἱ ὅποιοι λαμβάνοντες τὴν τοιαύ-
 10 ὁρῶν περὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης εἰς τὴν Ὀζὸν προστὰς πρὸς τὸν
 τῶσων ἐπὶ τὴν Ὀζὸν καὶ ἄν τὴν ἄβωσι, γράφοντας καὶ μετὰ τῶν
 5 τὸν σερσάκου μετὰ τοὺς λοιποὺς πασάδες καὶ τὸ στρατόπεδον ἄν ἐκστρα-
 πῶν ἐπιστάτην καὶ ἔφορον ἄν ἔλθῃ εἰς τὸ Μπενδέρ καὶ ἄν κινήσῃ
 ἄβωσι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸν ἐκίνησε, διορίζοντας τὸν
 5 ὁθμάνικόν στρατόπεδον ἄν ἐκστρατεύσωσιν ἐπὶ τὴν Ὀζὸν καὶ ἄν τὴν
 βῆσαν τότε εὐθὺς τὸν Νισρον μετὰ τὸ συκροτημένον εἰς τὰ μέρη αὐτὰ
 5 φῆς τῶν Μοσχόβων, τὸν ἀνείδεισε πολλὰ, ἐλέγχοντας τὸν διὰ τὸν δε-
 ὅπου ἐπήγυν ἡμῶν μετὰς εἰδησιὰς τῶν κινήσεων τῶν καὶ τῆς ἐπιστρο-
 τῆς ὅποιας, εὐθὺς ὅπου εἶχεν ἰδοὶ τὸν βασιλικὸν καπιτάνος-κεχαγιασῆν,

capugilar-chehaiasi, care i se înfățișase cu veștile despre mișcările moscalilor și despre retragerea lor, îl ocări mult, spunându-i de ce n-au trecut atunci îndată Nistrul cu oastea otomană aflată în acele părți să meargă împotriva cetății Ozu s-o cucerească. De aceea, orînduindu-l, l-a trimis în aceeași zi iarăși supraveghetor și mumbașir la Bender, ca să pornească pe seraschier și pe ceilalți pași cu oastea asupra cetății Ozu s-o cucerească. El a trimis și o ștafetă cu porunci scrise către seraschier și ceilalți pași cu privire la această expediție asupra cetății Ozu. Primind această poruncă, aceștia au trimis o anaforă comună, arătînd că timpul potrivit a trecut, că oastea este împrăștiată, că iarna se apropie și că n-au timp îndeajuns să ducă la bun sfîrșit expediția. Anaforaua lor sosind în urma veștii trimise de Grigorie Ghica despre dărîmarea cetății Ozu, îl făcu pe marele vizir să se îndoiască de această știre, deși toate știrile, pe care i le trimisese Grigorie vodă pînă atunci s-au dovedit adevărate. O zi întreagă el stătu la îndoială asupra acestei știri și dădu și pe omul lui Grigorie vodă în seama fratelui acestuia, marele dragoman, pînă cînd îi sosi aceeași veste despre Ozu și de la seraschier-sultanul Halim Gherei. Atunci sultanul, convingîndu-se asupra acestei știri și bucurîndu-se mult, a trimis lui Grigorie vodă, cu omul său, un mehtup, în care îi scria multe urări și laude pentru veștile adevărate ce îi trimisese despre toate și mai ales pentru știrea despre părăsirea cetății Ozu.

Într-acele zile sosi aici și împărătescul capugilar-chehaiasi, care se ducea la Bender cu poruncile privitoare la Ozu, neștiind nimic despre părăsirea acestei cetăți. Grigorie vodă, știind de venirea lui, a trimis pe un om al său în întîmpinarea acestuia, anunțîndu-i că-i păcat de osteneala lui, deoarece cetatea Ozu a fost părăsită de moscali. Domnul îl înștiință că-l așteaptă la Zagarancea, unde a dat poruncă să se așeze saivanul în care să se întîlnească. Și așa se duse domnul la Zagarancea, dincolo de Prut, și venind și capugilar-chehaiasi acolo s-au întîlnit și au stat mult timp de vorbă. Grigorie vodă i-a dat daruri și s-a îngrijit de el așa cum se cuvenea; după ce l-a aprovizionat cu cele trebuincioase, l-a pornit de acolo, iar el s-a întors la Țuțora, unde își avea tabăra. Apoi, pregătindu-se Grigorie vodă, din porunca împărătească, după două-trei zile, la 13 septembrie, a pornit de la Țuțora cu toți boierii și oastea ce avea și s-a dus la Vîrtejeni, mai sus de Camenca și și-a așezat acolo tabăra. El trimisese un număr însemnat de căpitani și slujitori în Țara leșească să sape în locurile ce le vor fi arătate de robii moscali prinși de tătari, ca să găsească armele de luptă și munițiile îngropate de moscali. Ducîndu-se acolo, ei au cercetat bine, săpînd și căutînd în multe și diferite locuri pînă la Bug.

ραν, τὰς ἐφόρτωνσαν εἰς διακόσια ἀμάξια, σταλθέντα παρὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα, καὶ τὰς ἔφεραν εἰς τὴν Κάμενκαν ἀναγγειλαντες περὶ τούτου τὸν αὐθέντην, ὁ ὁποῖος, περιεργίας καὶ περιηγήσεως, ἔνεκα, ὑπῆγεν ἀτὸς του ἐκεῖ καὶ θεωρῶντας τὰ μετερίζια ὅπου εἶχεν ἐτοιμάσει τὸ ὀθωμανικὸν
 5 στρατόπεδον, εἶδε καὶ τὰ εὐρεθέντα μοσχικὰ πολεμικὰ ὄργανα καὶ τὰ ἔ-
 στείλει εἰς τὸ Μπενδέρι, ἢ ἐπιστρέφοντας πάλιν εἰς τὰς σκηνάς του, ὅπου 909
 ἦλθον ἀπὸ πέραν οἱ τῶν λεχικῶν μερῶν διοικηταὶ μὲ πεσχέςσια καὶ ἐπρο-
 σκύνησαν τὸν αὐθέντην, διατρίψαντα ἐκεῖ ἐτι δύο-τρεῖς ἡμέρας. Ὑστερον
 10 δὲ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Σορόκαν, καὶ θεωρήσας τὸ φρούριον ἐκεῖνο, διέτρι-
 ψεν ἱκανὰς ἡμέρας ἐκεῖ, διαττάτοντας τὴν ἄκρην ἐκείνην μὲ πολὺ ἔλεος
 ἐπιβεβαιούμενον δι' αὐθεντικῶν χρυσοβούλλων. Κάκειθεν κινήθεις, κατέ-
 βη εἰς τὸ Ὁρχεῖ, ὅπου ἦλθε καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ὀφφισιῶν τῶν Μοσχό-
 βων Ρεπνίνσκης μὲ παρόμοια γράμματα περὶ διαλλαγῆς καὶ εἰρήνης, καὶ
 15 ἔχοντας συστατικὰ γράμματα ἀπὸ τὸν μαρεσάλ Μούνικ πρὸς τὸν Γρηγό-
 ριον βόδαν διὰ νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὴν βασιλείαν, ἐδεήθη καὶ αὐτὸς θερ-
 μῶς νὰ μὴ σταλθοῦν δι' ἄλλου τὰ γράμματα ὅπου ἔφερε, ἀλλὰ νὰ τὰ ἀπο-
 κομίση αὐτὸς, καὶ συγκατ᾿ανείσας ὁ Γρηγόριος βόδας, ἀπεφάσισε νὰ
 τὸν στείλῃ καὶ αὐτὸν ὁμοῦ μὲ τὰ γράμματα εἰς τὴν Πόλιν, καὶ οὕτως
 τὸν ἔπεμψε μὲ καλὴν συντροφίαν. Δὲν ἐπρόφθασεν ὁμως νὰ πηγαῖν εἰς
 20 τὴν Πόλιν, ἀλλ' ἀσθενήσας περὶ τὴν Ἀδριανού, ἀπέθανε ἐκ τῆς πανώ-
 λης, τὰ δὲ γράμματά του ἀπεκομίσθησαν εἰς τὴν Πόλιν.

Ἐν τοσοῦτῳ οὖν, διατρίψας ἱκανὰς ἡμέρας ὁ αὐθέντης εἰς τὸ Ὁρ-
 χεῖ, ἔκαμε διβάνια συνεχῆ καὶ κάμνοντας δικαιοσύνην εἰς τοὺς ὑπηκόους,
 μάλιστα ἔδειξε καὶ ἐν ἔλεος εἰς ὅλους τοὺς βορνιτσέλου τῶν τριῶν τσι-
 25 νούτων ἐκείνων καὶ τοὺς ἔκαμε ἀσύδοτους δι' αὐθεντικοῦ χρυσοβούλλου
 του διὰ τὰς δουλεύσεις ὅπου ἔκαμαν κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς. Καὶ ἐ-
 πειδὴ ὁ χειμῶν εἶχε φθάσει, ἡ δὲ πανώλη ὄλον ἦτον εἰς τὸ Γιάσιον, ἐ-
 συμβουλευθὴ ὁ αὐθέντης μὲ τοὺς ἄρχοντας ποῦ νὰ ὑπάγωσιν πρὸς καιρὸν
 νὰ καθήσωσιν ἕως νὰ καθαρῖσθῃ τὸ Γιάσιον ἀπὸ τὴν λοιμώδη νόσον.
 30 Ὁ δὲ Γεωργάκης Καντακουζηνός, μέγας βόρνικος, αὐτοπροαιρέτως ἐπρο-
 σκάλεσε τὸν αὐθέντην εἰς τὸ χωρίον του Δελένι. Καὶ ἀποδεξάμενος ὁ
 αὐθέντης τὴν πρόσκλησίν του, ἀπῆλθεν ἐκεῖ, ἔχοντας κοντὰ του τὸν Ἀχ-
 μέδ-πασάν καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὴν κούρτην του, τοὺς δὲ σλουζιτορέ-
 35 μισθόν, ἔστειλεν εἰς τὸ Χιρλέον διὰ καλυτέραν φύλαξιν καὶ ἀσφάλειαν,
 ἐπειδὴ εἰς ὄλον τὸν δρόμον ἀρρωστοῦσεν ἀπὸ ἑνας σλουζιτόρος καὶ ἀπέ-
 θνησκεν.

Εἰς τὸ κίνημα δὲ τοῦ αὐθέντου ἀπὸ τὸ Ὁρχεῖ συνέβη ἐν σύμπτωμα,
 τὸ ὁποῖον, μὲ ὄλον ὅπου εἶναι καὶ παραμικρὸν, δὲν τὸ παρέδραμον. Εἰς
 40 τὰ Ἰτσογλάνια τοῦ αὐθέντου ἦτον δύο, ὁ μὲν κρεδιντσάρης, Λουκάκης ὀνό-
 ματι, ὁ δὲ τσιμπουκτσής, Ἀνδρέας λεγόμενος. Καὶ ἔχοντες διαφορὰς ἀνα-
 μεταξύ των, μένοντες τὸ κατόπι καὶ διαφερόμενοι, ἐκτύπησεν ὁ Ἀνδρέας
 τὸν Λουκάκην μὲ πιστόλι καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν Λεχίαν, ζπειδὴ ἕως οὐ νὰ
 λάβῃ εἶδησιν ὁ αὐθέντης καὶ νὰ στείλῃ ἀνθρώπους διὰ νὰ τὸν πιάσῃν,
 45 ἐκεῖνος διέβη τὸν Νίστρον ἀπέχοντα πέντε ὥρων διάστημα. Ὁ δὲ αὐθέν-

Și cîte obuze au găsit, le-au încărcat în două sute de care¹ trimise de Grigorie vodă și le-au adus la Camenca, vestind despre aceasta pe domn. Acesta, din curiozitate și din dorința de a face o plimbare, s-a dus acolo în persoană și, cercetînd meterezele ce pregătise oastea otomană, a văzut și armele de luptă și munițiile moschicești găsite și le-a trimis la Bender. || 5

909 După aceea domnul s-a întors iarăși la corturile sale, unde de dincolo sosiseră cu plocoane cîrmuitorii ținuturilor leșești și s-au închinat domnului, care a mai rămas acolo încă două trei zile. După aceea a plecat la Soroca și, cercetînd acea cetate, a rămas acolo mai multe zile, orînduind 10 marginea aceea cu multă îndurare și prin hrisoave domnești. Pornind de acolo, a coborît la Orhei, unde a venit iarăși același sol al moscalilor, Repnin, cu scrisori asemănătoare de împăcare și pace. El a avut scrisori de recomandăție de la mareșalul Münnich către Grigorie vodă, ca să-l trimită la Constantinopol, și l-a rugat chiar el în chip călduros ca scrisorile 15 pe care le-a adus să nu fie trimise prin altcineva, ci să le ducă el însuși. Primind Grigorie vodă, s-a hotărît să-l trimită împreună cu scrisorile la Constantinopol, și astfel l-a pornit cu pază bună. N-a apucat însă să ajungă la Constantinopol că îmbolnăvindu-se lîngă Adrianopol de ciumă 20 a murit, iar scrisorile sale au fost duse la Constantinopol.

În acest timp, domnul, stînd mai multe zile la Orhei, făcea mereu divan și judeca pricinile supușilor săi; a arătat o anume îndurare față de toți vorniceii celor trei ținuturi de acolo, scutindu-i de dajdie printr-un 25 hrisov domnesc, pentru slujbele aduse în aceea vreme. Și deoarece venise iarna și ciuma nu înceta să bîntuie la Iași, domnul s-a sfătuit cu boierii unde să meargă să locuiască vremelnic, pînă se vor curăța Iașii de molimă. Iar Iordachi Cantacuzino, vel vornic, l-a poftit pe domn, cu voia sa, la 30 satul său Deleni și, primind domnul poftirea lui, a plecat acolo, avînd pe lîngă el pe Ahmed-pașa, pe boieri și curtea sa, iar pe slujitorii cu hatmanul 910 și toate bairacurile || de lefegii străini ce avea i-a trimis la Hîrlău pentru ca să fie mai bine feriți și în afară de primejdie, deoarece pe tot drumul 35 se îmbolnăvea cîte un slujitor și murea.

La plecarea domnului de la Orhei avu loc o întîmplare care, deși este neînsemnată, totuși n-o las la o parte. Printre icioglanii domnului erau doi, și anume credincerul Lucachis și ciubucciul Andrei, care, avînd 40 neînțelegeri între ei, au rămas mai în urmă și, certîndu-se, Andrei a tras cu pistolul asupra lui Lucachis și a fugit în Țara leșească, căci, pînă ce să prindă de veste domnul și să trimită oameni după el, el și trecuse Nistrul, care se afla la o depărtare de cinci ceasuri. Domnul însă a scris 45

⁴ Neculce (p. 386) spune că au fost încărcate în 500 de care.

της ἔγραψε σφοδρῶς καὶ μὲ φοβέρες εἰς τοὺς διοικητὰς τῆς Λεχίας, ζητῶντας τον, καὶ ἀγκαλὰ τὸ τοιοῦτον δὲν ἐστάθη ἄλλοτε νὰ δίδωνται οἱ πρόσφυγες, ὅμως διὰ τὴν μεγάλην φήμην τούτου τοῦ αὐθέντου, ἠναγκάσθησαν οἱ διοικηταὶ τοῦ λέχικου μέρους ἐκείνου καὶ μὲ τὰς χεῖρας τῶν 5 τὸν παρέδωκαν εἰς τὸν παρὰ τοῦ αὐθέντου ἀπεσταλμένον καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὸν Γρηγόριον βόδαν, ὅστις, κάμνοντας τὴν δικαίαν κρίσιν, ἐπρόσταξε καὶ ὑστέρησαν καὶ ἐκείνον τῆς ζωῆς ἐκεῖ εἰς τὸ Δελένι, ὅπου διατρίψας τεσσαράκοντα ἡμέρας ὁ αὐθέντης, μὲ τὸ νὰ ἔπαυσεν ἡ θεία χάρις τὴν λοιμώδη νόσον ὅπου ἦτον εἰς τὸ Γιάσι, ἦλθεν ὁ αὐθέντης εἰς τὸν 10 θρόνον του.

Τοῦτον τὸν χειμῶνα ἐπροσκάλεσεν ἡ βασιλεία τὸν Μεγκλή Γκιρέην χάνην εἰς τὴν Πόλιν διὰ συμβούλιον, καὶ ἀπερχόμενον, τὸν ἐδέχθη μετὰ πάσης τιμῆς καὶ δεξιώσεως, ἐβγαίνοντας εἰς προὔπαντησίν του ὁ βεζίρης μετὰ μεγάλης παρατάξεως. Καὶ κάμνοντας τὰ χρειώδη συμβούλια, μὲ κά- 15 θε περιποίησιν καὶ φιλοδωρίαν, τὸν ἀπέπεμψαν. Καὶ εἰς μὲν τὸν πηγαιμὸν τοῦ ρηθέντος χάνη ἔστειλεν ὁ αὐθέντης εἰς ὑπάντησίν του τὸν μέγαν ποστέλνικόν του Γρηγοράκη μὲ τὰ συνήθη δῶρα καὶ χαρίσματα, ἐν δὲ τῇ ἐπανόδῳ του ἔστειλε τὸν μέγαν οὐσάρην του Ἀλεξανδρῆν, τοὺς ὁποίους ἀμφοτέρους ἢ ἐδέχθη ὁ ρηθεὶς χάνης μὲ περιποίησιν διὰ τὴν πολλὴν εὐ- 911 20 νοιαν καὶ ἀγάπην ὅπου εἶχε πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπὸ βασιλευούσης ἀποδημίαν τοῦ χάνη συνεκροτοῦντο πολλὰ συμβούλια καὶ συνελεύσεις μετὰ τοῦ γαλλικοῦ πρέσβεως περὶ εἰρήνης, ἐπειδὴ πρὸ πολλοῦ, γνωρίζουσα ἡ ὀθωμανικὴ Πόρτα τὴν δολιότητα τοῦ καίσαρος εἶχε δεχθῆ τὴν μεσιτείαν τοῦ γαλλικοῦ ρηγός, τὴν 25 ὁποῖαν ἐναγκαλισθέντες ὁ τε καῖσαρ καὶ ἡ Ρωσσία μετὰ τὴν δυστυχίαν τῶν καισαρικῶν στρατευμάτων, ἔγραφον συνεχῶς τῷ γαλλικῷ πρέσβει διὰ νὰ μεσολαβήσῃ περὶ εἰρήνης, ὅστις εἶχε τινὰς συνομιλίας μετὰ τῶν μινίστρων τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας, καὶ μὲ ὄλον ὅπου ἡ ὀθωμανικὴ βασιλεία εἶχε κλίσιν εἰς τὴν εἰρήνην, δι' αἰτίαν ὅμως τοῦ Ἀζακιοῦ καὶ τοῦ 30 Μπελιγραδίου δὲν ἦλθεν εἰς ἔκβασιν, καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ἐτοιμασίαι εἰς τὴν Πόλιν καὶ συλλογαὶ στρατοῦ ἐγίνοντο εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας, καθὼς καὶ ὁ καῖσαρ καὶ ἡ Ρωσσία ἐποίουν κάθε παρασκευὴν καὶ προμήθειαν ὄλον τὸν χειμῶνα.

Ἐν αὐτῷ τῷ χειμῶνι, ἀκολουθοῦσα ἡ εἰς βασιλεύουσαν ἐπιδημία τοῦ 35 χάνη, τὸν ἐμπόδισαν ἀπὸ τὸ νὰ κάμῃ ἀτὸς του ἐπιδρομὴν εἰς τὰ σύνορα τῆς Ρωσσίας, καὶ διὰ τοῦτο, κατὰ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν ἐτοιμασθέντες, ὁ τε καλγὰς τοῦ Κριμίου Σελαμὲτ Γκιρέης καὶ ὁ σερασκέρης τοῦ Μπουτσακίου Ἰσλάμ Γκιρέης, ἐκινήθησαν μὲ πολλὰς χιλιάδας Τατάρων. Καὶ ὁ μὲν Καλγὰς, ἐπιβὰς εἰς ὀλίγον διάστημα τῆς ρωσικῆς ἐπαρχίας 40 ἀπὸ τοὺς κάμπους τοῦ Ὀρίου καὶ καταλαμβάνοντας τὴν ἐτοιμασίαν τῶν Μοσχόβων ὅπου ἦτον ἐκεῖ, ἐστράφη μετ' οὐ πολλοῦ κέρδους, Ὁ δὲ σερασκέρ σουλτάνος, ἐμποδιζόμενος ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ὅπου ἔξεπάγωσαν, νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν Καζακίαν ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἤθελε, ἐγύρισεν ἄπρακτος. Μὲ τὸ νὰ εἶχεν ὅμως πολυαριθμούς Νογάηδες μετ' αὐτοῦ, ἐκείνοι, ὡς ἀπειθεῖς 45 καὶ ἀνυπότακτοι, ἐλεηλάτησαν ἐν μέρος τῆς Λεχίας εἰς Ὀκραϊναν. ὡς τόσον δέ, φθάνοντας καὶ ὁ χάνης καὶ βλέποντας τὸ τοιοῦτον παράστρατον, ὄχι μόνον ἐ ἢ πῆρεν ἀπὸ τοὺς Νογάηδες ὅσους αἰχμαλώτους ὑπηκόους 912 τῆς λεχικῆς ἀριστοκρατίας εὗρεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς λοιπὰς ζημίας τῶν

cu multă tărie și cu amenințări cîrmuitoților din Țara leșească cerîndu-l și deși altădată nu se întîmplase să fie predați fugarii, totuși, pentru faima mare a acestui domn, cîrmuitoții acelei părți ai Țării leșești au fost nevoiți să-l predea ei înșiși trimisului domnului. Acesta l-a adus în fața lui Grigorie vodă, care, făcînd judecată dreaptă, a poruncit de i s-a luat și lui viața, acolo, la Deleni. Aici domnul a stat patruzeci de zile și încetînd, prin voia lui Dumnezeu, ciuma la Iași s-a întors în scaunul său.

Într-acea iarnă împărăția l-a poftit pe Mengli Gherei han la Constantinopol pentru sfătuire. La sosire, marele vizir l-a primit cu toată cinstea, ieșind întru întîmpinarea lui cu mare alai, iar după ce au avut loc consfătuirile trebuincioase, hanul, care fusese primit cu cinste și cu daruri, a fost pornit. La ducerea spre Constantinopol a zisului han domnul a trimis întru întîmpinarea lui pe vel postelnicul Grigorașcu cu obișnuitele daruri, iar la întoarcerea lui a trimis pe marele ușier Alexandri; pe amîndoi || zisul han i-a primit cu multă grijă, pentru prietenia și dragostea ce o avea față de Grigorie vodă.

După plecarea hanului din Constantinopol, au avut loc acolo cu solul Franței mai multe sfaturi și întruniri pentru pace, deoarece Poarta otomană, cunoscînd de multă vreme viclenia craiului, promise mijlocirea regelui Franței. Această mijlocire fusese primită cu bucurie și de crai și de Rusia după nenorocirea suferită de oștile împărătești și ei scriau mereu solului Franței să mijlocească pentru pace. Acesta a avut cîteva convorbiri cu miniștrii împărăției otomane și cu toate că împărăția otomană inclina pentru pace, totuși din pricina Azacului și a Belgradului n-au ajuns la nici un rezultat. De aceea se făcură iarăși pregătiri la Constantinopol și se adună oaste în tot cuprinsul împărăției otomane, de asemenea și craiul și Rusia făcură toată iarna diferite pregătiri și aprovizionări.

Călătoria hanului din această iarnă la Constantinopol l-a împiedicat să facă în persoană incursiuni la hotarele Rusiei. De aceea, pregătindu-se din poruncă împărătească, au pornit cu multe mii de tătari atît calga Crimeei Selamet Gherei, cît și seraschierul Bugeacului Islam Gherei. Iar calga, călcînd în scurtă vreme pămîntul rusesc, pe la cîmpia de la Or, și punînd mîna pe cele pregătite de moscalii de acolo, s-a înapoiat cu multă pradă, iar seraschier-sultanul, fiind împiedicat de apele care se dezghețaseră să intre în Țara căzăcească pe acolo pe unde ar fi voit, s-a întors fără să facă nimic. Avînd însă cu el numeroși nogai, aceștia, ca niște neascultători și nesupuși ce erau, au prădat o parte din Țara leșească în Ucraina. Dar sosind și hanul și văzînd această încălcare nu numai || că a luat de la nogai cîți robi a găsit din nobilimea leșească, dar și pentru

ἔβγαλεν ἄπο τοὺς Νογῆδες μίαν ποσότητα ἄσπρων καὶ τὰ ἔδωκεν εἰς χεῖρας τοῦ ἀρχοντοῦ ἔκεινον, ὅπου ἐστράθη παρὰ τῆς λεχικῆς ἀριστοκρα-

τίας πρὸς αὐτὸν ἢ τὴν ἀγωγὴν ταύτην.
Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὄντος τοῦ χάρι εἰς τὸ Μπουρτζάκι, ἐπρεμῆθη-

5 θη πολλὰ ὁ ἀσθενὴς Γρηγόριος βόδας διὰ τὰ σηκώση τελευτῶν τοῦς Νο-
γῆδες ἄπο τὰ μέρη αὐτά. Μὲ τὸ τὸν ὄμωσ ἐτι ἡ μάχη, δὲν εἶχε ποῦ
τὰ τοὺς στρατῶν ὁ χάνης, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἔξωσε μόνον ἄπο τὰ σὺνορα

10 τῆς Μινοδαβίας, ἀγκαλὰ μετ' οὐ πολὺ πάλιν ἐξπαλώθησαν.
Κατὰ δὲ τὸ ἔαρ τοῦτου τοῦ ἔτους Ἰσμήλ', ἐτοιμαζόμενος ὁ βεζῖρης
15 Γεγὲν-πασσὰς διὰ τὰ ἔκστρατεύση κατὰ τοῦ καισαροῦ, ποροῦν τὰ ἐξῆσθη

τῆς Πιόλεως, διὰ τὴν πολλὴν σκαληπόρητα ὅπου εἶχε πύργους, μὲχρι
καὶ αὐτῶν τῶν μεγιστάνων, μισοβήτους ὅπου πάντων, ἐξῆσθη τῆς ἄξιας

20 πικρὴν σφραγίδα τῷ Αἰβᾶζ Μεχμέδ-πασσᾷ, Βιδιβ-σερασκερῆ, ἢ ποστταγῆν
εἰς ὑπᾶντην τοῦ στρατοπέδου καὶ σανατᾶκ-σερφυοῦ τῷ Ἀχιμέδ-πασσᾷ κατῆκακῆν,
15 εἰς τὸ ἀναντήση, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς, ἐγγεγραμμένον τὴν ἐπιστάσιαν καὶ φρο-

25 τίδα τοῦ στρατοπέδου καὶ σανατᾶκ-σερφυοῦ τῷ Ἀχιμέδ-πασσᾷ κατῆκακῆν,
εἰς τὸ ἀναντήση, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς, ἐγγεγραμμένον τὴν ἐπιστάσιαν καὶ φρο-
20 γῶν τὸ σανατᾶκ-σερφυοῦ καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοπέδου, ἐνέδωκε

30 ἄπο ἑκεῖ λοιπὸν ἐστράτευσεν πάλιν τοὺς βασιλικούς ἀνθρώπους διὰ τὸ
35 ὑπονα τὸν κατῆκακῆν-πασσᾶν, καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τὴν Πιόλιν διὰ
40 τὰ ἐπιτροπεύη.

45 ἄπο ἑκεῖ λοιπὸν ἐστράτευσεν πάλιν τοὺς βασιλικούς ἀνθρώπους διὰ τὸ
50 ὑπονα τὸν κατῆκακῆν-πασσᾶν, καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τὴν Πιόλιν διὰ
55 τὰ ἐπιτροπεύη.

60 ἄπο ἑκεῖ λοιπὸν ἐστράτευσεν πάλιν τοὺς βασιλικούς ἀνθρώπους διὰ τὸ
65 ὑπονα τὸν κατῆκακῆν-πασσᾶν, καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τὴν Πιόλιν διὰ
70 τὰ ἐπιτροπεύη.

75 ἄπο ἑκεῖ λοιπὸν ἐστράτευσεν πάλιν τοὺς βασιλικούς ἀνθρώπους διὰ τὸ
80 ὑπονα τὸν κατῆκακῆν-πασσᾶν, καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τὴν Πιόλιν διὰ
85 τὰ ἐπιτροπεύη.

90 ἄπο ἑκεῖ λοιπὸν ἐστράτευσεν πάλιν τοὺς βασιλικούς ἀνθρώπους διὰ τὸ
95 ὑπονα τὸν κατῆκακῆν-πασσᾶν, καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τὴν Πιόλιν διὰ
100 τὰ ἐπιτροπεύη.

105 ἄπο ἑκεῖ λοιπὸν ἐστράτευσεν πάλιν τοὺς βασιλικούς ἀνθρώπους διὰ τὸ
110 ὑπονα τὸν κατῆκακῆν-πασσᾶν, καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τὴν Πιόλιν διὰ
115 τὰ ἐπιτροπεύη.

120 ἄπο ἑκεῖ λοιπὸν ἐστράτευσεν πάλιν τοὺς βασιλικούς ἀνθρώπους διὰ τὸ
125 ὑπονα τὸν κατῆκακῆν-πασσᾶν, καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τὴν Πιόλιν διὰ
130 τὰ ἐπιτροπεύη.

135 ἄπο ἑκεῖ λοιπὸν ἐστράτευσεν πάλιν τοὺς βασιλικούς ἀνθρώπους διὰ τὸ
140 ὑπονα τὸν κατῆκακῆν-πασσᾶν, καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τὴν Πιόλιν διὰ
145 τὰ ἐπιτροπεύη.

celelalte pagube pricinuite de ei a scos de la nogai o sumă de bani, pe care a dat-o în mâinile aceluï nobil care fusese trimis de nobilimea leșească la el cu plîngere.

Într-acea vreme, cînd hanul se afla în Bugeac, Grigorie vodă și-a dat multă silință să îndepărteze cu totul pe nogai din aceste părți, deoarece 5
însă războiul continua încă, hanul nu avu urde să-i trimită și de aceea i-a scos numai din hotarul Moldovei, dar curînd iarăși s-au înapoiat.

Iar în primăvara anului 7247, pe cînd marele vizir Ieghen-pașa se pregă- 1739
tea pentru expediția împotriva craiului, înainte ca el să iasă din Constan- 10
tinopol, a fost mazilit din postul său și surghiunit la Hios pentru marea lui cruzime arătată față de toți, pînă și față de înalții demnitari ai Porții, fiind urît de toți. Sultanul a trimis pecetea viziratului lui Aivaz Mehmed-
pașa ¹, seraschier al Vidinului, cu porunca să meargă în întîmpinarea oștirii 15
și a sangiac-șerifului pînă să le întîlnească, deoarece sultanul, dînd în seama lui Ahmed-pașa caimacanul supravegherea și grija oștirii și a sangiac-șeri-
fului, oastea pornise din Constantinopol împreună cu toți demnitarii-
și, ieșind marele vizir în întîmpinarea oștii, a întîlnit-o la Adrianopol, 20
unde, primind sangiac-șeriful și comanda oștii, a îmbrăcat cu blană pe 20
caimacam-pașa și l-a trimis îndată înapoi la Constantinopol ca să conducă viziratul.

Iar de acolo, după ce marele vizir a trimis peste tot oameni de-ai împă-
răției ca să strîngă oaste și după ce a făcut și provizii, a pornit și s-a dus
la Sofia, iar de acolo la Niș, unde a stat cîteva zile și, întărindu-și oastea 25
913 cu cea nou strînsă, a pornit asupra Belgradului. || Feldmareșalul imperial
contele de Wallis, auzind de apropierea oștii turcești de Belgrad, s-a
pregătit cît a putut cu oastea imperială ce avea sub porunca lui; dar văzînd
lipsa de fîn și situația grea a călărimii sale, s-a hotărît să iasă în întîmpi- 30
narea marelui vizir. Deci, grăbindu-se să treacă prin trecătoarea de la Krodzka,
n-a mai așteptat pe generalul Neipperg, care cu o oaste de douăsprezece
mii de pedestri nu era departe, ca să se unească cu el și să aibă toată
puterea imperială adunată la un loc, ci a pornit doar cu oastea și toată 35
călărima ce avea și cînd a ajuns la Hisargic, a găsit locurile cele mai bune
ocupate de străjile otomane, a căror căpetenie era Ali-pașa Abtipașoglu.
Acesta, după ce a înștiințat îndată pe marele vizir, care se afla nu prea
departe de acolo, a început lupta pe la miezul nopții, fiind mereu întărit 40
de oastea turcească ce sosea colo. Căci și marele vizir, cum primise această
veste, pornise în grabă într-acolo și repede a luat parte cu toată oastea

¹ Ieghen-pașa a fost mazilit la 17 martie 1739, după care a urmat la vizirat Aivaz Mehmed-pașa.

915 τῆς νήσου τὴν Νεαν Ρουσσάβαν καὶ πέσαν τὸν Ὀλιτον Βαχαίαν καὶ ἄλλα τὴν ἐν Πιοσοβορίσῳ διαλαλήσαν ἐκτίσαν. Ὅμοιος ἄφησε ἢ καὶ τὸ κάστρον
 925 βασιλείῃ, κρημνίζοντας μερικά νεα κτίρια καὶ ὄχυράματα ὅπου μετὰ οὐκ ὀλίγην ζῆλιαν τὸν καίσαρος, ἐπειδὴ ἔδωσε τὸ Μεγαλιρπᾶδι τῆ ὄθωμα-
 935 σολαβούτος ὄλας δι' ὄλου τοῦ πρέβεως τῆς Ταλλίας, ἐσυωμολοῦσαν, ἐπι παρυσία πολλακίς τοῦ ἰδίου βεζίρη καὶ Χερκίμογλου Ἀλή-πασᾶ, με-
 945 Ραλίτ-ἐφέβδης ὅπου μετὰ τὴν διερμηνεύτην Ἀλέξανδρον Τακκα, καὶ ἐφέβδης καὶ ὁ κριτῆς τοῦ σπατοπέδου Ἐσᾶδ-ἐφέβδης καὶ ὁ μεκτοῦρτοῆς
 955 πίθησαν παρά τῆς βασιλείας διὰ τὰ συνομολογήσαντα τὰ τῆς ἄπτης ὁ πέτς-
 965 ἄοιπὸν ὁ ηθεὶς γεβεράλης, ἐξερχόμενος παρά τὸν κάστρον, ἔδω-
 975 γην.
 985 τὸν εἶχε φέρι ὁ βεζίρης εἰς τὸ σπατοπέδον, προβάλλοντας τὴν διαλλα-
 995 ῆ βασιλεία εἰς τὸ Νισι καὶ μετὰ τὴν κατά Τερμανών νικην ὅπου ἔγινε
 1005 βιάλλοντας τὴν μεσολάβησιν τοῦ ἐπι ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶχε τὸν φέρι
 1015 διαλαλήσαν. Καὶ εὐρισκόμενος ἔκει καὶ ὁ γαλλικός πρέβυς, ὅστις προ-
 1025 τοῦ κάστρον καὶ τὰ παρησιασθῆ εἰς τὸν ἐπίτροπον, προβάλλοντας τὴν
 1035 τὴν εἰς τὸ ὄθωμακικὸν σπατοπέδον, ἠπαγκάσθη καὶ ἐξέλαθη αὐτὸς ὁ ἰδῖος
 1045 καὶ ἐνερπήσθη διαλαλήσαν, ὅστις στελλόμενος καὶ δίδοντας τὴν εἰδήσιν ταύ-
 1055 ὅτι ἂν ἰδῆ τὴν ἐσχάτην ἀπελπίσθαι τοῦ Μεγαλιρπᾶδου καὶ τὸ ὄθωμ
 1065 αὐτὸν πεζικά σπατεύματα εἶχε καὶ παντοδουμαίαν παρά τὸν καίσαρος
 1075 πάλιν φέρον καὶ ἀπογλωσσιν προεξένησεν εἰς τοὺς καισαρικούς. Καὶ ἐ-
 1085 δας σπατεύματα μεσονακικὸν ἐκάκτω, ὅστις ὁ ἐρχομὸς καὶ ἡ παρυσία
 1095 τόπεδον καὶ ὁ Μπόνα-βασισης, Ἀλή-πασᾶς Χερκίμυσᾶδες, με εἰκοσι χιλιά-
 1105 σταγῆ τοῦ ἐπίτροπον. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ἐθήσασεν εἰς τὸ ὄθωμακικὸν σπα-
 1115 τείαν του, δὲν ἐκατόρθωσεν τίποτε, καὶ διὰ τοῦτο ἀνεκφευάσθη τότε προ-
 1125 κατ' αὐτοῦ, ὁ ὅποιος Νιός Χουσεῖν-πασᾶς ἠὲ διοικησῶν καλῶς τὴν ἐκστρα-
 1135 διωριστ μερικά σπατεύματα καὶ ἄπαυσι μετὰ τὸν Νιός Χουσεῖν-πασᾶν
 1145 βιάπωντας ὁ βεζίρης ἢ τὸ καισαρικὸν σπατοπέδον πέσαν τὸν Δουνᾶβου, καὶ
 1155 10 κησ, κτυπώντας το με λουμπάρδως καὶ πόμπως ἀπὸ πολλα μέρη. Καὶ
 1165 ἐρχόμενον, ἐπλησίασεν εἰς τὸ κάστρον τοῦ Μεγαλιρπᾶδου καὶ τὸ ἐπολιόρ-
 1175 διέβη καὶ τὸν Δουνᾶβιν. Τὸ δὲ ὄθωμακικὸν σπατεύμα, κατ' ὀλίγον προ-
 1185 σκαν τὸ καισαρικὸν σπατεύμα, ὅτι ἀπὸ τὸν πάλιν φέρον ὅπου ἐπῆρε,
 1195 ὑπεβόλην. Ἄφου δὲ ἐξῆμερωσεν, κινουμένοι ἐπι τὰ ἐμπροσθε, δὲν εὐρι-
 1205 ὅποιοι δὲν τοὺς κατεδίωξαν ἐκείνην τὴν ὄκτα, ὄντες κορπαμένοι καθ'
 1215 φησιδάληδες καὶ γεβεράληδες ἔπασσον ἀχιμαλάωτοι εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ
 1225 πολλὰν ὄφθορᾶν ὅπου ἐπαθε, ἐπειδὴ ἔξω τὴν φονευσθέντων καὶ πολλοὶ ὄφ-
 1235 τελέστατοι τὴν ἄλληλιν ὄκτα ἐσῶθη τὸ καισαρικὸν σπατεύμα διὰ τὴν
 1245 τὸν, ὁ ὅποιος ἐκράτησεν δέκα ἐπτά ὄφθας μετὰ ἄλληλιν ἀψιματούσια, καὶ

otomană la această bătălie, care a durat șaptesprezece ceasuri, cu multă vărsare de sânge. În sfârșit, în noaptea următoare, din pricina numeroaselor pierderi suferite, căci pe lângă cei uciși mulți ofițeri și generali căzuseră prizonieri la turci, oastea imperială s-a retras. Turcii, fiind obosiți peste măsură, n-au mai urmărit în acea noapte oastea imperială. Când s-a crăpat de ziuă au înaintat, dar n-au mai găsit-o, căci, fiind tare înfricoșați, trecuse Dunărea. Iar oastea otomană, înaintînd treptat-treptat, s-a apropiat de cetatea Belgradului și a împresurat-o, lovindu-o cu bombarde și bombe din mai multe părți. Văzînd marele vizir || oastea imperială dincolo de Dunăre, a orînduit ca o seamă de oaste să meargă cu Toz Husein-pașa împotriva ei, dar Toz Husein-pașa, necorducînd bine expediția, n-a reușit nimic și de aceea, din porunca marelui, vizir, i s-a tăiat capul.¹ Între timp, sosi în tabăra turcească și valiul de Bosnia, Ali-pașa Hechimzade, cu douăzeci de mii de ostași bosniaci aleși, a căror sosire și prezență a pricinuit multă spaimă și deznădejde oștilor imperiale. Și pentru că generalul Neipperg, care intrase în cetate cu pedestrirea de sub comanda sa, avea din partea împăratului împuterniciri depline ca la pierderea oricărei nădejdi să predea Belgradul și să caute să se înțeleagă, a trimis veste întru aceasta taberei turcești și a fost nevoit să iasă chiar el din cetate și să înfățișeze marelui vizir propunerile de pace. Acolo se afla și ambasadorul Franței, care încă de cînd era la Constantinopol propusese mijlocirea sa. Pe acesta împărăția îl dusesse la Niș, iar după biruința turcilor asupra nemților, marele vizir îl adusesse în tabăra sa ca să mijlocească pentru pace.

Deci, după ce zisul general a ieșit din cetate, împărăția a numit pentru tratativele de pace pe reis-efendi², pe judecătorul taberei Esad-efendi și pe mehtupciul Raghîb-efendi, împreună cu marele dragoman Alexandru Ghica, de față fiind de multe ori însuși marele vizir și Hechimoglu Ali-pașa. Și mijlocind în chip deosebit ambasadorul Franței³, au vorbit și după multe neînțelegeri și tratative au încheiat pacea cu multă pagubă pentru împărat, căci a dat împărăției otomane Belgradul, după ce a dărimat unele clădiri noi și întărituri pe care le ridicase după pacea de la Passarovitz. De asemenea a părăsit || și cetatea Orșova Nouă de pe insulă, precum și Țara Românească de peste Olt⁴ și alte ținuturi însemnate. A mai dat

¹ Amănunte despre moartea lui Toz Husein-pașa se află și în Const. Daponte, *op. cit.*, II, p. 266.

² E vorba de reis-Mustafa, vezi J. Hammer, *Geschichte des osmanischen Reiches*, vol. VII, Pesta, 1831, p. 538.

³ Marchizul Villeneuve, ambasadorul Franței la Constantinopol.

⁴ At. Comnen Ipsilanti (*op. cit.*, p. 347) spune că după cucerirea Belgradului de către turci și trecerea celor cinci județe din Oltenia la Țara Românească, haraciul acestei țări s-a ridicat la 619 pungi, adică s-au adăugat încă 219 pungi pentru județele

γενεῖς τῶν Νεμτσῶν, ἐγένεν ἡ ἀμοιβαία ἀλλαγὴ τῶν συμφωνητικῶν ὁμολογιῶν κατὰ τὸ σύνηδες, ἐνδύοντας ὁ ἐπίτροπος ὄλους τοὺς ἀνωτέρω εἰρημένους μὲ σαμουρόγουνας ὁμοῦ καὶ τὸν Νέϊμπεργ γενεράλην, καὶ εὐθὺς διωρίσθη ὁ Ἀλλή-πασάς Ἀπδηπασόγλους διοικητῆς τοῦ Μπελιγραδίου, 5 καὶ κατὰ τὴν συμφωνίαν εἰσῆλθεν ἐκ τῆς Πόρτας τοῦ Δουνάβου καὶ ἐκάθησεν εἰς τὸ παλάτιον τοῦ πρέντσιπε Ἀλεξάνδρου, δίδοντας καιρὸν καὶ διορίαν διὰ νὰ κρημνίσουν τὰ νέα ὀχυρώματά τους, καὶ οὕτως ἔλαβε τέλος ἡ μετὰ τῶν Γερμανῶν εἰρήνη.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ρηθεις γαλλικὸς πρέσβυς ἦν μεσολαβῶν καὶ περὶ τῆς 10 μετὰ τῶν Ρωσσῶν διαλλαγῆς, καὶ εἶχε φθάσει καὶ ἓνας ὀφφισιῶλης παρὰ τῆς ρωσικῆς βασιλείσης, Κανιόνης λεγόμενος, σταλθεὶς παρὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα, ὁ ὁποῖος Κανιὸν εἶχε μυστικὴν ἐξουσίαν παρὰ τῆς βασιλείσης του, χρειᾶς καλούσης, νὰ συνομιλήσῃ περὶ διαλλαγῆς διὰ μέσου τοῦ ρηθέντος πρέσβεως. Μετὰ τὴν διαλλαγὴν τῶν καισαρικῶν, ἐγένεν ἀρχὴ 15 συνομιλίας μὲ τοὺς ἀνωτέρω εἰρημένους ὀθωμανικοὺς μινίστρον καὶ περὶ τῆς μετὰ τῶν Ρωσσῶν διαλλαγῆς, τῆς ὁποίας τὸ τέλος μετὰ τὰ κινήματα αὐτῶν θέλομεν φανερώσει.

Κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα τοῦ ζσμη' ἔτους, ἀγανακτήσασα ἡ 1739 βασιλεία εἰς τὸν σερασκέρην τοῦ Μπενδερίου Νουμάν-πασάν καὶ τοὺς 20 μετ' αὐτοῦ οὐτστουϊουλοῦδες πασάδες, διατί δὲν ἐπέρασαν τὸν Νίστρον νὰ καταδιώξωσι τὴν μοσχικὴν παρεμβολὴν καὶ νὰ ἐγείρωσι τρόπαια κατ' αὐτῆς, ἀπεστέρησε τὸν ρηθέντα σερασκέρ-πασάν τῆς τε ἀρχιστρατηγικῆς ἀξίας καὶ τῆς τιμῆς τῶν τουγιῶν του, ποιήσασα τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς 25 περισσοτέρους τῶν μετ' αὐτοῦ οὐτστουϊουλοῦδων, ἐξορίζουσα αὐτοὺς εἰς διάφορα μέρη καθὼς καὶ τὸν Νουμάν-πασάν σερασκέρην εἰς τὴν Κῶ, καὶ ἀπεκατέστησε σερασκέρην τὸν Βελλή-πασάν, τιμῆσασα αὐτὸν τότε ἐν ταύτῳ καὶ μὲ τὴν τιμὴν καὶ ἀξίαν τῶν τριῶν τουγιῶν, εὐχαριστημένη εἰς τὴν 30 δούλευσιν ὅπου ἔδειξε τὸ θέρος μετὰ τῶν Τατάρων κατὰ τῆς μοσχικῆς παρεμβολῆς. Οὗτος εἶχε κρυφὴν δυσμένειαν εἰς τὸν Γρηγόριον βόδαν, 30 ἐπειδὴ ἀφοῦ ἀπεκατεστάθη πασάς εἰς τὴν Βλαχίαν, περνῶντας μερικὸς καιρὸς, διωρίσθη διὰ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ Μπενδέρνι μὲ τὸ στράτευμα ὅπου εἶχε. Καὶ διὰ τὰς ἀρπαγὰς ὅπου ἔκαμε τὸ στράτευμά του εἰς τὴν τσάραν ταύτην, ζημιώνοντας τοὺς πτωχοὺς, καὶ μάλιστα διατί νὰ ἀφήσῃ τὸν ἴσιον δρόμον τοῦ Μπενδερίου καὶ νὰ ἔλθῃ ἀπὸ 35 τὸ Γιάσι, ἐσυγχύσθη μετ' αὐτοῦ ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ ὅταν ἐπέρασεν

din Oltenia. Istoricul grec mai adaugă că marele dragoman al Înaltei Porți a căutat să ia pe seama sa aceste județe, drept răsplată pentru serviciile aduse Porții la încheierea păcii de la Belgrad, și să plătească el cele 219 puncte adăugate la haraciul, dar domnul Țării Rom nești în 1739 vezi și precizările făcute de M. Berza în studiul său *Haraciul Moldovei și Țării Românești în sec. XV—XIX*, publicat în *Studii și materiale de istorie medie*, II, București, 1957, p. 42. Comnen Ipsilanti amintește de asemenea că turcii, după pacea de la Belgrad, au avut intenția să formeze cu cele cinci județe din Oltenia un principat și să numească domn pe Ioan Ipsilanti, fost agă în Moldova (op. cit., p. 563).

de asemenea și câțiva nobili nemți drept ostateci și s-a făcut, după obicei, de o parte și de alta schimbul documentelor tratatului de pace. Apoi marele vizir a îmbrăcat pe toți cei mai sus amintiți, împreună și cu generalul Neipperg, cu blană de samur. Îndată după aceea a fost numit Ali-pașa Abtipasoglu cîrmutor al Belgradului, care în urma înțelegerii, intrînd pe poarta 5 de la Dunăre și așezîndu-se în palatul principelui Alexandru, a dat răgaz și termen pentru dărîmarea noilor întărituri, și așa s-a încheiat pacea cu nemții.

Deoarece zisul ambasador al Franței mijlocea și pentru pacea cu rușii, și cum sosise de la împărăteasa Rusiei și un trimis oficial, anume 10 Cagnioni¹, îndreptat aici de către Grigorie vodă, care Cagnioni avea împuternicire secretă de la împărăteasa sa ca, la nevoie, să trateze încheierea păcii prin mijlocirea ambasadorului Franței². Așadar, după pacea încheiată cu imperialii au început tratativele cu amintiții miniștri otomani și pentru 15 pacea cu rușii, despre care vom vorbi după plecarea acestora.

În iarna trecută a anului 7247, mîniindu-se împărăția că seraschierul 1739 de la Bender Numan-pașa și pașii cu trei tuiuri ce erau cu el n-au trecut 20 Nistrul ca să urmărească oastea mîschicească și să cîștige izbînze, l-a dezbrăcat pe zisul seraschier-pașa de cinstea conducerii celei mai înalte și de tuiurile sale, făcînd la fel și cu cei mai mulți dintre pașii cu trei 25 tuiuri, surghiunindu-i în diferite locuri, așa cum a surghiunit și pe Numan-pașa seraschierul în insula Kos³. Împărăția a numit seraschier pe Veli-pașa, cinstindu-l totodată și cu trei tuiuri, fiind mulțumită de felul cum s-a străduit în timpul verii, împreună cu tătarii, împotriva năvălitorilor moscali. Acesta purta dușmănie ascunsă lui Grigorie vodă, încă din timpul cînd fusese pașă în Țara Românească⁴, și fusese trimis, din poruncă împă- 30 rătească, la Bender, unde a plecat atunci cu oastea ce avea. Pentru prădăciunea ce făcuse însă oastea sa în această țară, în paguba săracilor, și mai ales pentru că lăsase drumul drept spre Bender și venise pe la Iași, Grigorie vodă era supărat pe el și cînd a trecut pe aici l-a conăcit la locul numit 35

¹ Baronul Cagnioni a sosit cu scrisorile țarinei la Niș la 16 octombrie 1739, vezi Constantin Daponte, *op. cit.*, II, p. 357.

² Rolul jucat de Cagnioni în încheierea păcii a fost foarte însemnat. Generalul Manstein afirmă că după ce curțile din Petersburg și Viena au acceptat mediația Franței între ele și Poartă, împărăteasa a însărcinat pe ambasadorul Franței, marchizul de Villeneuve, cu aceste negocieri și a trimis la Constantinopol pe Cagnioni « pour soutenir ses intérêts conjointement avec le marquis de Villeneuve ». Și adaugă mai departe: « mais c'était proprement M. de Cagnoni qui reglait toutes les affaires et qui avait les pleins pouvoirs pour conclure la paix », Manstein, *op. cit.*, II, p. 76.

³ Exilarea seraschierului de la Bender, Numan-pașa, în insula Kos a avut loc la 12 noiembrie 1739, vezi Const. Daponte, *op. cit.*, II, p. 155.

⁴ Veli-pașa primise comanda oștilor turcești din București la 12 martie 1738 (Const. Daponte, *op. cit.*, II, p. 77).

ἐντεῦθεν, τὸν ἐκόνευσε εἰς τόπον λεγόμενον Σλομποζίαν, πέραν τοῦ Για-
 σίου κατὰ τὸν κάμπον τοῦ Ἄρων βόδα, εὐρισκόμενος τότε ὁ αὐθέντης
 ἔστρα || τοπεδευμένος εἰς τὴν Σοκόλαν. Καὶ μὲ ὄλον ὁποῦ αὐτὸς εἶχεν ἔφε- 916
 5 σιν νὰ ἀνταμωθῇ μὲ τὸν Γρηγόριον βόδαν, ἐπειδὴ ἤκουε τὴν καλὴν φή-
 μνην του, ὁ αὐθέντης, ὄντας ἀγανακτισμένος διὰ τὴν ζημίαν τῶν πτωχῶν
 καὶ τὸν ἄτακτον δρόμον του, δὲν ἠθέλησε νὰ ἀνταμωθῇ μετ' αὐτοῦ, καὶ
 οὕτως ἀπῆλθε μὲ παράπονον. Τὸ ὁποῖον ἀγκαλὰ ἔλεγον πολλοὶ ὅτι θέλει
 τὸ φυλάξει, γενόμενος ὅμως σερασκέρης, εὐθύς ἔδειξε φιλίαν καὶ ἀγά-
 10 πην πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν, εἴτε πλαστήν, εἴτε ἀληθῆ.

10 Κοντὰ εἰς τὸν ρηθέντα Βελή-πασάν σερασκέρην, διωρίσθησαν
 καὶ ἄλλοι πασάδες δύο τουγιῶν καὶ στρατεύματα ἱκανὸν διὰ νὰ δεφεν-
 δεύση τὰ μέρη αὐτὰ ἀπὸ τὰ μοσχικὰ στρατεύματα, περὶ ὧν ἐφημίζετο
 ὅτι διηρέθησαν πάλιν εἰς δύο, καὶ ὁ μὲν γενεράλης Λέσης μὲ μερικὸν
 15 στράτευμα ἀπῆλθε κατὰ τοῦ Κριμίου, τὸ δὲ λοιπὸν στράτευμα ὄλον μετὰ
 τοῦ ἀρχιστρατήγου Μούνικ ἐκινήθη κατὰ τὰ μέρη αὐτά. Καὶ ἐξετάζον-
 τας ὁ αὐθέντης ποῖον δρόμον ὀδεύουσι, ἐπληροφόρηθη ὅτι ἀπὸ τὸ Κίοβον
 εἰσηλθὸν εἰς τὴν Λεχίαν καὶ δι' αὐτῆς ἤρχοντο καὶ περνῶντες τὸν Μπού-
 χον εἰς τὸ Μεζίποζε, ἐφάνη ὅτι ὁ σκοπὸς των ἦτον κατὰ τοῦ Χοτινιοῦ.
 Καὶ δηλοποιηθεῖς περὶ τούτου ὁ σερασκέρης διώρισε τὸν σερασκέρ-σουλ-
 20 τάνον Ἰσλάμ Γκιρέην μὲ ὅλα τὰ στρατεύματα τοῦ Μπουζακίου καὶ ἐπῆ-
 γεν εἰς τὸ Χοτίνι. Καὶ ἀγκαλὰ ὁ Ἡλιάς-πασάς τοῦ Χοτινιοῦ δὲν τοὺς
 ἄφηνε κατὰ πρῶτον νὰ διαβῶσι εἰς τὴν Λεχίαν, μήπως καὶ κάμουν ἐκεῖ
 οἱ Τατάροι τὰς συνηθισμένας ἀρπαγὰς των καὶ προξενήσωσι καὶ νέαν σύγ-
 χυσιν, ὅμως μετὰ ταῦτα, προσκαλούμενοι ὑπὸ τινων Λέχων, ἐπέρασαν καὶ
 25 ἐπῆγαν μερικὸν διάστημα καὶ πάλιν ὑπέστρεψαν πλησίον τῆς Καμενίτσας,
 προσμένοντες νὰ ἀπαντήσουν ἐκεῖ τὴν μοσχικὴν παρεμβολήν, ἣ ὁποία
 ἐκινεῖτο πολλὰ βαρέως, δεικνύουσα ὅτι ἀναβαίνουν εἰς τὰ ἄνω μέρη
 τοῦ Νίστρου. Ἄφοῦ ὅμως ἐξέτασε τὰς διαβάσεις τοῦ Νίστρου καλῶς,
 ἦλθεν ἐν βίᾳ αἰφνιδίως καὶ διέβησαν τὸν Νίστρον εἰς τόπον λεγόμενον
 30 Μιλκόκον χωρὶς νὰ λάβῃ εἶδησιν ὁ Κολτσάκ-πασάς ἢ ὁ σουλτάνος. Ὁ
 δὲ αὐθέντης τῆς Μολδαβίας, λαμβάνοντας ὀρισμὸν βασιλικὸν τὴν πρώτην
 ἄνοιξιν νὰ ἐξέλθῃ ἔξω εἰς τὸν κάμπον καὶ νὰ στήσῃ στρατόπεδον, εἶχε
 συνάξει ὄλους τοὺς ἄρχοντας καὶ μαζίληδες καὶ σλουζιτορέους εἰς τὸν
 35 κάμπον τοῦ Γαλατᾶ καὶ ἔστρατοπέδευσε μετὰ τοῦ Σαρῆ Ἀχμέδ-πασᾶ καὶ
 ὄλων τῶν ἀρχόντων καὶ σλουζιτορέων ἐκεῖ εἰς τὸν κάμπον τοῦ Γαλατᾶ,
 ὅπου ἔκαμε καὶ νέους σλουζιτορέους τριακοσίου, ὀνομάζοντάς τους ||
 σπαθαρέους, καὶ τοὺς ἔδωκε εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ μεγάλου σπαθάρη Θεο- 917
 δώρου Παλάδη, καθὼς ἦτον καὶ ὄλοι οἱ μανζίληδες ὑπὸ τὸν μέγαν βιστιάρ-
 ρην Κωνστάκην Ράζον, τὰ δὲ ξένα φλάμπουρα ὁποῦ εἶχε κάμει, ὑπὸ τὸν
 40 χάτμανον. Καὶ ὄντας ἐκεῖ ὁ αὐθέντης, ἦλθεν ἕνας ὀφφισιιάλης Ἰμόσχο-

916 Slobozia, dincolo de Iași, spre cîmpul lui Aron vodă, domnul fiind pe atunci
 cu tabăra || la Socola. Și cu toate că el dorea mult să se întîlnească cu
 Grigorie vodă, deoarece auzise de faima lui cea bună, domnul însă, fiind
 tare supărat de pagubele pricinuite săracilor și de faptul că n-a apucat 5
 drumul cel drept ¹, n-a vrut să se întîlnească cu el, și astfel pașa a plecat
 supărat. Și deși mulți spuneau că își va păstra supărarea, totuși, îndată
 ce s-a făcut seraschier, a arătat față de Grigorie vodă prietenie și dragoste,
 care nu știm dacă erau prefăcute sau adevărate.

Pe lingă zisul Veli-pașa seraschierul au fost orînduiți și alți pași cu 10
 două tuiuri și oaste destulă ca să apere aceste ținuturi de oastea moschi-
 cească, despre care se vestise că iarăși a fost împărțită în două părți:
 generalul Lascy, cu o parte din oaste, care a pornit împotriva Crimeei,
 iar cealaltă oaste toată cu feldmareșalul Münnich, care a pornit împotriva 15
 acestor ținuturi. Și cercetînd domnul să afle ce drum au apucat, fu înști-
 țințat că de la Kiev au intrat în Țara leșească și că veneau înapoi prin
 această țară. Și trecînd Bugul pe la Mejiboje, s-a văzut că scopul acestora
 era să atace Hotinul. Și fiind informat de aceasta, seraschierul a orînduit
 pe seraschier-sultanul Islam Gherei să meargă la Hotin cu toată oastea 20
 de la Bugeac. Cu toate că Ilias-pașa de la Hotin n-a vrut la început să
 lase oastea să treacă în Țara leșească, ca nu cumva tătarii să facă obișnuitele
 lor jafuri și să pricinuiască o nouă tulburare, după aceasta însă, tătarii
 fiind poftiți de niște leși, au trecut în Țara leșească și au înaintat o bucată
 de drum și iarăși s-au întors lingă Camenița, așteptînd să întîlnească acolo 25
 oastea moschicească, care se mișca foarte greu, lăsînd să se vadă că urca
 înspre părțile de sus ale Nistrului. Dar, după ce cercetă bine trecerile
 Nistrului, oastea moschicească sosi în grabă și, pe neașteptate, trecu
 Nistrul la un loc numit Milcoc ², fără să prindă de veste Colceag-pașa sau 30
 sultanul. Iar domnul Moldovei, primind poruncă împărătească să iasă
 la începutul primăverii pe cîmp și să-și așeze acolo tabăra, strînsese pe toți
 boierii, pe mazili și pe slujitori pe cîmpul de la Galata și și-a așezat tabăra
 acolo împreună cu Sari Ahmed-pașa. Aici a înscris noi slujitori, în număr 35
 917 de trei sute, numindu-i || spătărei, și i-a pus sub comanda marelui spătar
 Teodor Paladi, după cum toți mazilii erau sub comanda marelui vistier
 Costachi Razu, iar steagurile de străini pe care le întocmise erau sub comanda
 hatmanului. Și în timp ce domnul se afla acolo, veni mai întîi un trimis 40

¹ Grigore vodă l-a prevenit pe Veli-pașa că are un firman care îi interzice trecerea prin Moldova, dar acesta n-a vrut să țină seamă de acest avertisment și de aceea Grigore vodă s-a supărat și n-a mai vrut să-l viziteze. Vezi Const. Daponte, *op. cit.*, II, p. 99.

² Ion Neculce spune că oastea moschicească a trecut Nistrul prin două locuri, pe la Vasileu și pe la Mitcăul (M. Kogălniceanu, *Letopiseșe*, II p. 406).

βος πρῶτον καὶ ἔπειτα ἄλλος μὲ γράμματα πρὸς τὸν γαλλικὸν πρέσβυν, καὶ κατὰ τὴν रेκομενδατσιόνε ὅπου εἶχαν εἰς τοῦ λόγου του, ἔστειλεν ἕκαστον μὲ ἄνθρωπὸν του εἰς τὸν γαλλικὸν πρέσβυν, ὄντα εἰς τὸ Νίσι, φανερώνοντας περὶ αὐτῶν τῇ βασιλείᾳ. Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆ-

5 να ἐπήγαιναν τὰ τατάρικα στρατεύματα εἰς τὸ Χοτίνι, διαβαίνοντα διὰ τῆς τσάρας, κατὰ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν ὅπου εἶχεν, ἐδυναστεύθη βλέποντας καὶ τοὺς Μοσχόβους πλησιάζοντας νὰ κινήθῃ εἰς τὰ ἐπάνω μέρη διὰ νὰ δεφενδεύσῃ τὴν τσάραν, τόσον ἀπὸ ἐχθρούς, ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς Τατάρους καὶ ἄλλα στρατεύματα ὅπου διέβαινον εἰς τὸ Χοτίνι. Καὶ κινή-

10 σας τῇ ἰ' Ἰουλίου ἀπὸ τὸν Γαλατάν, διῆλθε μὲ μεγάλην παράταξιν ἀπὸ τὸ Γιάσι ὁμοῦ μὲ ὄλους τοὺς ἄρχοντας, μαζιληδές τε καὶ ελοιζιτερέους, καὶ τὰ ξένα στρατεύματα, ὅπου εἶχεν ἱκανά, καὶ ἠκολούθει τὸν δρόμον του, ἔχοντας σκοπὸν νὰ ὑπάγῃ κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Μπάλταν τοῦ Δορο-

15 χογιού, κάκειθεν εἰς τὸ Τσερνεούτσι διὰ φύλαξιν καὶ δεφένδουσιν τῆς τσάρας, ἐπειδὴ ἀκόμη τὰ μοσχικά στρατεύματα δὲν εἶχαν φθάσει εἰς τὸν Νίστρον. Καὶ ἀπὸ τὸ δεῖτερον κοίτικι ἐστράτευθη πᾶς εἶναι εἰς τὸν νὰ

20 στείλῃ περὶ φιλακὴν ἐμπρὸς εἰς τὸ Τσερνεούτσι, καὶ ἔστειλε τὸν Ἀναστάσην, πρῶτον βατάχον τῶν παιδιῶν, μὲ πενήντα σπαθαρέλους διὰ νὰ προφυλάττουσι, καὶ ὅ,τι κίνημα τῶν Μοσχόβων ἀκούσουσι, νὰ τὸ φανε-

25 ράσωσι τῷ αὐθέντη. Καὶ τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἐκίνησε μὲ ὄλον τὸ στρατεύμα του ἐκεῖθεν καὶ ἀκολουθῶντας τὸν δρόμον του, εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἔφθασεν εἰς τὸ Δραγσάνι, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὸ Ἰσμάνα, πλησίον τοῦ Μποτοσανίου, ὅπου ἤλθεν εἰδησις τῷ αὐθέντη ὅτι ἐπέρασε τὸν Νίστρον ἢ καβάλα τῶν Μοσχόβων, καὶ ἐπήγεν ὁ Νοβάκ καπετάνος μὲ τοὺς σπαθαρέλους

30 του || καὶ τοὺς εἶδεν αὐτοψεί, ὅστις γυρίζοντας εἰς ἓν χωρίον, ἦρε δύο 918 Καζάκους, ἐξ ὧν ὁ εἰς ἔφυγε, τὸν δὲ ἄλλον τὸν ἐπίασε καὶ τὸν ἐπήγεν εἰς τὸ Τσερνεούτσι. Οἱ προεστοὶ ὅμως ὅπου ἦτον ἐκεῖ, δὲν ἔκαμαν τὴν

35 πρέπουσαν προμήθειαν, ὅπου στέλλοντες τὴν γλῶσσαν εἰς τὸν αὐθέντην νὰ φυλαχθῶσι καὶ αὐτοὶ καλῶς, ἀλλ' ἐκάθοντο ἀμέριμοι, ἔχοντες ἐκεῖ

40 καὶ τὸν Καζάκον διὰ νὰ τὸν κινήσουν τὸ πουρνόν. Καὶ περὶ τὴν δευτέραν ὥραν τῆς νυκτὸς τοὺς ἐκτύπησαν ἔξαφνα οἱ Καζάκοι καὶ ἐπήραν καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ μερικοὺς σπαθαρέλους ἀρπάξαντες καὶ τὰ ἄλογα τοῦ τε στάροστα Βασίλη Ρωσσέτου καὶ τοῦ Ἀναστάση βατάχου καὶ ὅ,τι ἄλλο ἠδύ-

45 ραν, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ἔφυγον περσοί, ὡς ἐδυνήθησαν. Καὶ φθάνουσα αὐτὴ ἢ εἰδησις εἰς τὸν αὐθέντην, εὐρισκόμενον εἰς τὸ Κωστέστι, χωρίον τοῦ Ἀράπη, τὸν ἐτάραξε καθ' ὑπερβολὴν, καὶ διὰ τοῦτο τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ με-

50 τοίκησε παρακάτω εἰς τόπον φαινόμενον ἀσφαλέστερον, ὅπου κάμνοντας συμβούλιον μετὰ τοῦ Σαρῆ Ἀχμεδ-πασᾶ καὶ τῶν ἀρχόντων, ἔστειλε τὸν Σιλεώνην μεδελνιτσάρην μὲ ἱκανοὺς μαζιληδες καὶ ἄλλους εἰς τὸν κό-

55 δρον Χέρτσι νὰ προφυλάττῃ ἐκεῖ, διορίζοντας νὰ εἶναι καὶ εἰς πλησιε-

60 στέραν προφυλακὴν εἰς τῶν ἀρχόντων ὅπου εἶχον ὑπὸ τὴν διοίκησίν των στρατεύματα, καὶ ἔτσι ἐκίνησε τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ αὐθέντης ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἠκολούθει τὸν δρόμον του. Ἐκεῖ δὲ ὅπου ἐκόνευσε πρὸ τοῦ ἀρίστου, ἔφθασεν ἕνας Τατάρης, ὁμοῦ μὲ τὸν διάκον ὅπου ἦτον εἰς τὸ Χοτίνι, φέ-

oficial moscovit și apoi și un al doilea cu scrisori către ambasadorul Franței și, potrivit cu recomandăția ce aveau către domn, acesta i-a trimis pe fiecare cu un om de al său la ambasadorul francez, care se afla la Niș, anunțînd totodată și împărăția. Deoarece în luna iulie, potrivit poruncii împărătești, oastea tătarească urma să se ducă la Hotin, trecînd prin țară, și cum și oastea moschicească se apropia, domnul fu nevoit să pornească în părțile de sus, ca să apere țara atît de dușmani, cît și de tătari și de celelalte oști ce treceau spre Hotin. Așa că, plecînd la 10 iulie din Galata, trecu cu mare alai prin Iași împreună cu toți boierii, mazilii și slujitorii, precum și cu destulă oaste străină ce avea, și își urmă drumul. El avea de gînd să meargă drept la Balta Dorohoiului, iar de acolo la Cernăuți, pentru paza și apărarea țării, deoarece oastea moschicească nu sosise încă la Nistru. De la al doilea popas însă, s-a gîndit că ar fi bine să trimită o strajă la Cernăuți și trimise pe Anastasie, fost vătaf de copii, cu cincizeci de spătărei, atît pentru pază, cît și pentru ca să aducă la cunoștința domnului orice știre vor afla despre mișcările moscalilor. Iar a doua zi, domnul porni de acolo cu toată oastea sa și, urmîndu-și drumul, a ajuns în cîteva zile la Drăgșani,¹ și apoi la Ismana, lîngă Botoșani, unde primi vestea că Nistrul a fost trecut de călărimea moscalilor, iar căpitanul Novac s-a dus cu spătăreii săi || și i-a văzut cu proprii săi ochi. Acesta, pe cînd se întorcea, a găsit într-un sat doi cazaci, dintre care unul a fugit, iar pe celalalt l-a prins și l-a dus la Cernăuți. Dar căpeteniile de acolo n-au luat cuvenitele măsuri de prevedere de a trimite domnului iscoada și de a se păzi și ei, ci ședeau fără grijă, ținînd acolo și isocada, ca s-o pornească a doua zi dimineața. Pe la orele două din noapte însă i-au atacat pe neașteptate cazacii și le-au luat iscoada, precum și cîțiva spătărei; ei au răpit și caii starostelui Vasile Rusăt și pe ai vătafului Anastasie, și tot ce au mai găsit, deoarece aceștia fugiseră pe jos, cum au putut. Cînd această veste ajunse la urechile domnului, care se afla la Costești, un sat al lui Arapu, tare s-a neliniștit și de aceea, în aceeași zi, s-a mutat mai la vale, într-un loc ce părea mai sigur, unde stînd la sfat cu Sari Mehmed-pașa și cu boierii, a trimis pe Sileon medelnicerul² cu o seamă de mazili și cu alții la Codrul Herții, ca să păzească acolo, orînduind totodată ca strajă mai apropiată pe unul dintre boierii care aveau sub comanda lor oaste. Și așa a doua zi domnul a pornit de acolo, urmîndu-și drumul. Iar acolo unde a poposit înainte de prînz a sosit un tatar, împreună cu

¹ Drăgșani este o localitate lîngă Hotin și nu trebuie confundată cu Drăgășani din județul Vilcea, cum face Emile Legrand, în *Éph mérides daces*, II, p. 281.

² Constantin Silion medelnicerul a fost însărcinat și cu o altă misiune de Grigore vodă, anume să ducă la Hotin o jalbă împotriva lui Constantin vodă. Vezi Neculce, p. 378.

ποτας εἰδησιῖν ἀπὸ καμικεχαγιάν ὅτι μετὰ τὴν διάβασιν τῶν Μοσχόβων
 εἰς τὸ ἐντεθεῖν ἥρος, φθάνοντας ὁ παρὰ τοῦ Βελῆ-πασᾶ σερπασκέρης σταλ-
 θεις Χαμιά-πασᾶς εἰς τὸ Χοτιβι ἡ ἐξ ἡλιιάδας στρατευμα, καὶ ἐνθωβεις
 μετὰ τοῦ Κολάρτζάκη, ἐπήγαυ κατὰ τῶν Μοσχόβων καὶ ἔγνε φρικτὸς πό-
 5 λητος ἐκτεινὴν τὴν ἠιέπαν ἕως τὸ βράδου, καὶ τῆλος ἐσῆρθσαν τὰ ὄθωμα-
 μαικὰ στρατευματα, παίρνοντας οὐκ ὀλίγους ἀιχμαλώτους, ἐξ ὧν εἶμαθον
 ὅτι ὁ Κωσταντινος Κανδέμπερης, ὅπου ἔτιχε φύγει εἰς τοὺς Μοσχόβους
 199 καὶ τὸν ἔκαμαν ἡπραγαδίστην, ἐπῆρε ἱκανοὺς Κασάκους καὶ Μοσχόβους
 καὶ ἐκίνησε κατὰ τοῦ ἀυθῆντου. Τὸ ὅποτον ἀκούοντας ὁ ἀυθῆντης, ἐσυμ-
 10 βουλέθη ἡε τοὺς ἀρχοντας καὶ ἐπειδὴ ὄλοι συμψῶως μετὰ καὶ τοῦ πα-
 σᾶ τὸν ἐπαρκακινούσαν νὰ τραβηχθῆ ἡρος τὸν Πποδτον, ἀπεφάσισε νὰ
 ὑπάγῃ κατὰ τὸ Μογδαπέστι διὰ νὰ ἐχῆ ἡροχρηότερας τὰς εἰδησεις τοῦ
 Χοτιβου. Καὶ τῆ ἀυτῆ ἠιέρε ἐκίνησεν ἐκτειβεν καὶ ἐπῆγεν εἰς ἡωπιον
 15 Ἴνρηπτι λέγοιμενον, κἀκεῖθεν κινήσας, ἀκούουθουσε τὴν ὀδοιπορίαν τοῦ
 καὶ τῆ ὄρη τοῦ ἀπιοτου ἐφθασεν ἀνθρωπος τοῦ Κωσταντινου βόδα ἡε
 ἡράματα δηλωτικὸν τῆς νικης ὅπου ἐνίκησεν ὁ βεζῆρης εἰς τὸ Ἰσαρτζικι
 τὰ καισαρκὰ στρατευματα, καὶ ἔγνευ ὀλίγον σενλίκι. Καὶ μετὰ ταῦτα
 20 ἐφθασε καὶ τοχοδάρης τοῦ βεζῆρη ἡε τὴν εἰδησιῖν ταῦτην εἰς τὸν ἀυ-
 θέτην, ὅστις, φθάνοντας εἰς τὸ Μογδαπέστι, ἔκαμει σενλίκι μετὰ ἄλων
 μετὰ τὴν ἀναγνώσιν τοῦ ἡράματος τοῦ βεζῆρη, καὶ οὔτω, φιλῶδωφῶτας
 25 τὸν τοχοδάρην, τὸν ἐστειλεν εἰς τὸ Χοτιβι. Ἀγκαδὰ τὴν εἰδησιῖν
 ταῦτην τὴν εἰχε προφανερωσε ὁ ἀυθῆντης τὸσον εἰς τὸν ἡλιιάς-πασᾶν,
 ὅσον καὶ εἰς τὸν σερπασκέρην Βελῆ-πασᾶν ὅστις ἡησιάζοντας τότε
 30 εἰς τὸ Χοτιβι ἔκαμει σενλίκι ἀντικρυ τοῦ Μογδαπέστιου, καὶ ἄκο-
 λουθῶντας τὸν ὀρομον του, ἐφθασεν εἰς τὸ Χοτιβι καὶ συβουλεύε-
 35 μενος ἡε τὸν ἡλιιάς-πασᾶν καὶ Ἰκέντς Ἀλή-πασᾶν, ὅπου εἰχεν ἔλθει
 ἀπὸ τὸ Ἀκκερμάνι, καὶ τῶν λοιπῶν, νὰ στειλῶσι νὰ προκαταλάβωσι
 τὸ στενὸν τῆς Μογιάνας, ἐστειλῶν ἱκανοὺς Ἀιπκάνους καὶ Τατάρους
 40 μετὰ ἄλλα στρατευματα, ὅπως ὀδεμῆταν φελέλαιαν ἔκαμαν, ὅτι οἱ Μοσχόβοι
 εἰχαν περᾶσει ἐκτειβεν καὶ ἐπῆσιάζαν ἡρος τὸ Χοτιβι. Ὅθεν συναντῶ-
 45 μενοι οἱ ἀπεσταλμένοι ἡε τοὺς Κασάκους, συνεκροτήθησαν ἰσχυρῶς, καὶ
 παίρνοντες πολλοὺς ἀιχμαλώτους, ἐπείσρηνσαν, φέροντες τοὺς ἀιχμαλώ-
 50 τούς ἡρος τὸν σερπασκέρ-πασᾶν καὶ εἰς τὸν σερπασκέρ- ἡ σουλτᾶν, οἱ 920
 ὅποιοι ἐξετῆζοντες τοὺς καὶ ἡαθῶνοντες τὴν κᾶθε καταστασιῖν τῶν Μο-
 55 σχόβων, ἡκουσαν παρ' ἀυτῶν καὶ πᾶσιν ὅτι βεβῆαια ἐσταλάθησαν οἱ Καν-
 θέμπερης ἡε ἱκανὰ στρατευματα κατὰ τοῦ ἀυθῆντου ἡρηγορίου βόδα. Ὅ-
 60 θεν ὁ σερπασκέρης ἔγραψε τῶ ἀυθῆντῆ νὰ φυλάχθῆ καλὰ ἡηπως καὶ τὸν
 ἀκούουθῆσῃ κανένα ξυαντιον συμπτωμα, τυπτομέπως ὅπὸ τοῦ ἰδίου συ-
 65 νεδοτος ὅπου ἡπατησε τὸν ἡρηγοριον βόδαν πᾶς θελεῖ τὸν στειλεῖ στρα-

diacul ce era la Hotin, aducînd veste de la capuchehaie că, după trecerea moscalilor de partea aceasta, a ajuns la Hotin seraschierul Hamza-paşa, trimis de Veli-paşa, cu şase mii de ostaşi, care, unindu-se cu Colceag¹, au mers împotriva moscalilor şi s-a dat în acea zi o luptă înfricoşătoare, 5 care a ţinut pînă seara, şi în sfîrşit oştile otomane s-au retras, luînd mai
 919 mulţi prinşi, de la care au aflat că Constantin Cantemir, || care fugise la moscali şi îl făcuseră brigadier, a luat mai mulţi cazaci şi moscali şi a pornit împotriva domnului². Auzind acest lucru, domnul s-a sfătuit cu boierii şi deoarece toţi, împreună şi cu paşa, îl îndemnau să se retragă spre Prut, 10 s-a hotărît să meargă spre Bogdăneşti, ca să primească mai uşor ştirile de la Hotin. El a pornit de acolo chiar în aceeaşi zi şi s-a dus la satul numit Sîrbi, de unde, de asemenea plecînd, şi-a continuat drumul. În timpul prînzului a sosit un om al lui Constantin vodă cu o scrisoare, prin care 15 se anunţa izbînda de la Hisargic³ a marelui vizir asupra oştilor imperiale şi se făcu un mic şenlic. După aceea sosi la domn şi un ciohodar al marelui vizir cu această veste, care, ajungînd la Bogdăneşti, după citirea scrisorii marelui vizir, făcu mare şenlic, iar apoi domnul, dîndu-i ciohodarului 20 daruri, l-a trimis la Hotin, cu toate că această veste o şi făcuse cunoscută domnul atît lui Iliaş-paşa de Hotin, cît şi seraschierului Veli-paşa. Acesta, apropiindu-se de Hotin, a făcut şenlic în faţa satului Bogdăneşti, şi apoi, continuîndu-şi drumul, a ajuns la Hotin. Acolo el s-a sfătuit cu Iliaş-paşa, 25 cu Ghent Ali-paşa, care venise de la Akkerman, şi cu ceilalţi, să ia înainte moscalilor şi să ocupe strîmtoarea de la Boiana. Aşa că au trimis acolo o seamă de lipcani, tătari şi altă oaste, dar fără vreun folos, deoarece moscalii trecuseră pe acolo şi se apropiau de Hotin. Deci cei trimişi, întîlnin- 30 du-se cu cazacii, s-au bătut straşnic şi luînd mai mulţi prinşi s-au întors,
 920 ducînd prinşii la seraschier-paşa şi la seraschier-|| sultanul. Aceştia, cerce- tîndu-i şi căpătîrîd veşti despre situaţia moscalilor, au auzit încă o dată de la ei că într-adevăr Cantemireştii au fost trimişi cu destulă oaste împo- 35 triva lui Grigorie vodă. Aşadar, seraschierul a scris domnului să se păzească bine, ca să nu i se întîmple ceva neplăcut; el era muştrat de cuget că l-a înşelat pe Grigorie vodă, că îi va trimite în ajutor oaste otomană, după

¹ Colceag este aceeaşi persoană cu Iliaş-paşa; La Manstein îl găsim: Iliä Kaltsack, *Mémoires* . . . , II, Paris, 1860, p. 40, iar la Hammer este trecut Elias, *op. cit.*, vol. VII, p. 526 şi 531.

² Despre Constantin Cantemir găsim unele ştiri interesante în memoriile generalului Manstein. În 1736, Cantemir a părăsit Ţara Rom nească ca să meargă în Rusia. Trecînd prin Polonia şi fiind arestat de contele Potocki, a scăpat prin intervenţia comandantului Kievului Keith. În 1739, mareşalul Münnich i-a dat comanda unui regiment ca să meargă împotriva lui Grigore vodă; în drum spre Moldova s-a abătut prin Polonia şi a făcut mari distrugerii, ca să se răzbune astfel pe contele Potocki, *Mémoires* . . . , II, p. 42—43.

³ Hisargic este numele turcesc al oraşului Krotzka, capitala unui ţinut din districtul Belgradului.

- τευμα θῶμανικὸν εἰς ἐνδυνάμωσίν του κατὰ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν καὶ ὕστερον δὲν τὸν ἔστειλε. Ὅμοίως καὶ ὁ σουλτάνος Ἰσλάμ Γκιρέης διὰ τὴν ξεχωριστὴν ἀγάπην ὅπου εἶχεν εἰς τὸν αὐθέντην αὐτόν, εὐθύς τὸν ἔστειλε καὶ ἓνα ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους νὰ πληροφορηθῆ τὴν εἰδήσιν ταύ-
- 5 τὴν, τὴν ὁποίαν παρ' ἐκατέρων μαθάνοντας ὁ αὐθέντης, ἐταράχθη πολ-
λὰ καὶ κάμνοντας τὴν δυνατὴν προμήθειαν, ἐπρόσταξε καὶ διενυκτέρευσε
ὅλον τὸ στρατόπεδόν του καθωπλισμένοι καὶ ἔτοιμοι. Μὲ ὅλον ὅμως ὁ-
πὸν εἶχαν πολλὴν λύσσαν οἱ Κανδεμίρηδες κατὰ τοῦ αὐθέντου, καὶ μάλι-
στα ὁ νεώτερος Δημητράσκος, διατὶ ἴσχυσε καὶ εἰς τὴν Λεχίαν μετὰ τὴν
- 10 φυγὴν του καὶ κατώρθωσε νὰ κρατηθῆ ἱκανὸν καιρὸν ἐκεῖ, ὅμως δὲν ἐτόλ-
μησαν νὰ ἐπέλθωσι κατὰ τοῦ αὐθέντου, ἀλλὰ λεηλατήσαντες μερικὸν διά-
στημα τῆς Μολδαβίας καὶ ἀρπάζοντες ἱκανὴν ποσότητα ζώων, ἐστράφη-
σαν εἰς τὴν παρεμβολὴν των.
- Ἄδὲ Γρηγόριος βόδας, βλέποντας τὴν κατ' αὐτοῦ ἐχθρικὴν ὁρμὴν
- 15 τοῦ Μούνικ ἀρχιστρατήγου ἐπομένου τοῖς λόγοις τῶν Κανδεμίρηδων,
ἔστειλε καὶ αὐθις εἰς τὸν σερασκέρ-πασὰν ζητῶντας ἐπιπόνως τὰς τρεῖς
χιλιάδας, τὸ στρατεύμα ὅπου τοῦ ὑπεσχέθη διὰ νὰ κινηθῆ περαιτέρω νὰ
ἐμποδίσῃ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Κανδεμίρηδων ὅπου ἔκαμαν εἰς τὴν τσάραν
καὶ νὰ παρηγορήσῃ μὲ τοῦτο τὴν τσάραν, οὐσαν σχεδὸν ἀπελπισμένην
- 20 διὰ τὰς φημιζομένας ψευδεῖς εἰδήσεις περὶ τοῦ αὐθέντου ὅτι ἐξῆλθε τῆς
τσάρας, οὐ ἔνεκα καὶ ὅλη ἡ τσάρα || ἐμβῆκεν εἰς μπεζένιες. Ὁ δὲ σερα- 92f
σκέρ-πασάς, μὴ θέλοντας νὰ τὸν δώσῃ οὐδὲ πεντακοσίους ἀνθρώπους
βοήθειαν, ἐφοβεῖτο νὰ μὴ κινδυνεύσῃ ὁ αὐθέντης ἀπὸ ἐχθρικὴν ἐπιδρο-
μὴν ἐκεῖ ὅπου ἐκάθητο, ἀποτυγχάνοντας τῆς ὑποσχεμένης παρ' αὐτοῦ βοη-
- 25 θείας. Ὅθεν ἔγραψε τῷ Γρηγορίῳ βόδα πὼς συμφέρει νὰ μετατοπίσῃ καὶ
νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν θρόνον του. Περὶ οὗ συμβουλευόμενος ὁ αὐθέντης μὲ
τοὺς ἄρχοντας καὶ παρακαλούμενος ὑπὸ πάντων ὁμογνωμόνως περὶ τού-
του, ἐκίνησε καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Μποτοσάνι, ὅπου, διατρίψας δύο ἡμέρας,
ἔλαβεν ἕτερον γράμμα παρὰ τοῦ σερασκέρη ὅτι δὲν εἶναι καλὸς ὁ τόπος
- 30 ἐκεῖνος διὰ νὰ καθῆσῃ ὁ αὐθέντης, ἐπειδὴ εἶναι ἡ μεγάλη στράτα τῶν
μερῶν ἐκείνων, καὶ διὰ τοῦτο, θέλοντας ὁ αὐθέντης νὰ προφυλάττῃ τὸ
ἐντεῦθεν μέρος τῆς τσάρας ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Καζάκων, ἐπῆγεν εἰς
τὸ Δραγσάνι καὶ ἐστρατοπέδευσε, στέλλοντας προφυλακὰς πανταχοῦ, κα-
θὼς ἄφησε καὶ εἰς τὸ Μποτοσάνι. Ὄντας δὲ ὁ αὐθέντης εἰς τὸ Μπογδα-
νέστι, εἶχεν πάρει ἄνεμον πολλῶν μυελὸς καὶ ἔφυγαν πολλοὶ σλουζιτορέοι
καὶ καπιτάνοι, καὶ μαζίληδες εἰς τὰ σπίτιά τους. Περὶ ὧν προσταχθέντες
παρὰ τοῦ αὐθέντου οἱ καϊμακάμηδες, ἐπίασαν μερικοὺς καὶ τοὺς ἔστειλαν
εἰς τὸ Δραγσάνι καὶ ἔλαβον τὴν πρέπουσαν παιδείαν τους.

porunca împărătească, dar pe care nu i-a mai trimis-o. De asemenea și Islam Gherei sultanul, pentru deosebita dragoste ce avea față de acest domn, i-a trimis îndată pe unul din prinși, ca să se lămurească asupra acestei știri. Afînd deci domnul această veste de la amîndoi, tare s-a neliniștit și, luînd toate măsurile ce se puteau lua, a poruncit ca toată oîstea să petreacă noaptea cu armele în mîină și gata pentru luptă. Dar deși Cantemireștii erau turbați împotriva domnului și mai ales cel mai tînăr. Dimitrașcu, deoarece după fuga lui, domnul a avut trecere și în Țara leșească și a izbutit ca acesta să fie oprit multă vreme acolo, totuși n-au îndrăznit să meargă împotriva domnului, ci, după ce au prădat o parte din Moldova și au jefuit un număr însemnat de vite, s-au întors la tabăra lor.

Iar Grigorie vodă, văzînd pornirea dușmănoasă a mareșalului Münnich împotriva sa, care se lua după spusele Cantemireștilor, a trimis și a cerut din nou cu stăruință de la seraschier-pașa cei trei mii de ostași făgăduiți ca să poată merge mai departe și să împiedice năvălirile Cantemireștilor, pe care le făceau în țară, și să dea astfel curaj țării, care era aproape desnădăjduită în urma știrilor mincinoase ce se scorneau cu privire la domn, că ar fi plecat din țară, din care pricină toată populația o pornea în băjenie. Iar seraschier-pașa, pe de o parte, nevoind să-l ajute nici cu cinci sute de oameni, iar pe de altă parte temîndu-se ca nu cumva domnul să fie amenințat de vreo năvălire dușmană acolo unde se afla, din pricina netrimiterii ajutorului făgăduit de el, i-a scris lui Grigorie vodă că este mai bine să plece și să se ducă la scaunul său. Sfătuindu-se domnul cu boierii despre aceasta, toți au fost de aceeași părere și l-au rugat să plece. Deci domnul pornind, a sosit la Botoșani, unde, după o ședere de două zile, a primit o altă scrisoare de la seraschier, în care se arată că locul acela nu era potrivit să stea, deoarece se afla pe drumul cel mare din părțile acelea. Și dorind domnul să păzească partea de dincoace a țării de năvălirile cazacilor, a mers de și-a așezat tabăra la Drăgășani, trimițînd străji peste tot, precum și la Botoșani. Pe cînd domnul se afla la Bogdănești, mulți dintre slujitori, căpitani și mazili cu gărgăuni în cap au fugit la casele lor¹; dar caimacamii, primind poruncă de la domn, au prins pe unii și i-au trimis la Drăgășani, unde au primit pedeapsa cuvenită.

¹ De asemenea și Constantin Daponte spune că boierii mazili au început să-l părăsească pe Grigorie vodă, iar țărani să nu-l mai asculte, *op. cit.*, II p. 274. Iar feld-mareșalul Münnich scria la 19/30 septembrie 1739 cardinalului de Fleury că din 5 000 de slujitori cîți avea domnul Moldovei n-au mai rămas decît 700; ceilalți au fugit în munți (I. C. Filitti, *Lettres et extraits concernant les relations des Principautés Roumaines avec la France*, Paris, 1915, p. 257).

- Οὗ δὲ Μοσχόβοι, ἐγείραντες χάνδακας ἐκεῖ ὅπου ἐπέρασαν πλῆθιον τοῦ Νιστροῦ, ἐστάθησαν ἐκεῖ ἰκανὰς ἡμέρας, τρέφοντες τὰ ἄλογα τοῦς ὅπου εἶχαν ἀποκάμει τελέτως καὶ ἐστράλιν Καζάκουσ εἰς τὴν Μογ-δανίαν καὶ ἐἀνηλάτισσαν τὸ τοῖνοῦτον τοῦ Τερναουστίου καὶ μέροσ τῆσ Ζουτσάβασ, καθὼς ἐἀνηλάτισσαν καὶ τὸ Ζβέτινον καὶ τὴν Χοροδίκαν, καὶ ἐπρωχῶσαν πολλοὺσ ἀρχοντάσ τῆσ Μοδαβίας ὅπου κατέφυγον καὶ ἐστράιν τὰ πράγματα τοῦσ ἐν τοῖαῦτῃ γᾶλῃ καὶ ταραχῇ εἰς τὴν Ἀεχίαν, ὡσ ἀσφαλῇ καὶ ἀκινδύνον κατὰ τὴν μετὰ τῷ Ρωσσίας καὶ Ἀεχίας εἰρηνῆν. Καὶ ἐν τοσοῦτῳ ἐγίνοντο συνεχτίσ ἀκροβολίσμοι τῶν Αἰρκάων καὶ Τα-10 τάρων μετὰ τοῦσ Καζάκουσ μετὰ πολλῆσ αἰματοχυσίας ὅτι ἀπελάπισθη ἐπολέμηον οἱ Αἰρκάνοι, ἄτε ἕνερ παρτίδοσ || μαχόμενοι. ἔξ ὧν οἱ περσι-922 ὄτεροι ἐχάθησαν εἰς συνεχτίσ ἀκροβολίσμοσ.
- Μεθ' ἡμέρασ δὲ τινασ ἐκινήθη καὶ ὁ Μοβικ μετὰ τοῦ στρατοπέδου κατὰ τοῦ Χορτίου, καὶ ἀκούοντάσ περὶ τοῦτου ὁ σερπασκέρῃσ, ἀντεκινήθη 15 μετὰ τὰ θῶμακιά στρατεύματα ὅπου ἦτον εἰς τὸ Χορτί καὶ μετὰ τοῦσ Λοιρούσ πασάδεσ νὰ πνᾶλῃ παρεμπρός διὰ νὰ τοῦσ συναντήσῃ. Πηγαίνον-τάσ δὲ δὸ ὧρον διὰστημά ἀπὸ τὸ Χορτί, ἐκαμέ μετεπίξια καὶ ἐτοιμασίαν καὶ τοῦσ ἐπρόσμενε. Ἐκείνοι ὅμωσ δὲν ἐπήγαν κατὰ τῶν θῶμακῶν με-20 τεπίξίω, ἀλλὰ ἐπήγαν ἐκ πλαιίου ἀπὸ τὸ μέροσ τοῦ Νιστροῦ. Ὄθεν ἔδου-ναστεῦθη ὁ σερπασκέρῃσ καὶ ἐτοιμασε τὴν πρῶτοῦν του, διὰ νὰ κἀμῆ ὀρ-μὴν κατ' αὐτόν. Καὶ ὄντάσ τὸ μοσχικὸν στρατεύμα εἰς τρία σῶματα χω-ρισμένον, ἡ ὀρὰ ἐπολέμηε μετὰ τοῦσ Τατάρουσ καὶ ἡ ἀρχὴ ἐπρνοῦσεν ἐκ πλαιίου ἀπὸ τὰ τοῦρκικα μετεπίξια, ὡσ εἶπον, καθ' ὧν ἔγινε μετὰ βοῆσ 25 καὶ ἀλαλαγμοῦ ὀρμὴ παρὰ τῶν πρῶτων Τοῦρκῶν, οἵτινεσ ὄντεσ ὀλίγοι καὶ ἀφαινήθηνοι ἀπὸ τὴν ἀδιδάκοπον βολῆν τῶν μοσχικῶν στρατοπέδων καὶ πομπῶν, ἐδείξαν ἄνω, ἐπειδὴ εἰς τὸ μοσχικὸν στρατοπέδον ἦτον ὄλη ἡ δύναμισ τῆσ ρωσικῆσ βασιλείασ, εἰσ δὲ τὸ θῶμακικὸν τοῦτο στρατόπε-δον ἦτον ὄλον μαζώματα καὶ οὐδέμηδᾶσ χρησεῶσ ἀνθρώποι, καὶ μόνον χί-30 λιοι μοστοαντῆρῆδεσ, ὅπου ἦτον ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τὴν Πόλιν, ἐπολέμη-σαν γενναίωσ ἕωσ ὅπου ἀπώλοντο οἱ περσισῶτεροι, οἱ δὲ Λοιροὶ εἰβύσ-θηγον. Καὶ οὕτωσ Λοιροὶ ἀλλοχοῦ φεβύλοντεσ διεσκορπίσθησαν, τὸ ὅποιον βᾶλέποντάσ καὶ ὁ σερπασκέρ-πασάσ, ἐπαρπαμῆρισε, μένοντάσ μετὰ 35 πολλὰ ὀλίγουσ ἀνθρώπουσ, καὶ οὕτωσ ἠκολούθησε τὸν δρόμον του εἰς τὸ Μενδῆρι.
- Οὗ δὲ Ἡλιδ-πασάσ ἐγύρπισεν εἰς τὸ Χορτί καὶ συνάξασ ὄσοσ ἔδου-νῆθη ἐκ τῶν ἐντοπίων τοῦ κάστρου ἐκείνου, ἐκλείσε τὰσ θύρασ καὶ ἐκάθοντο. Ὁ δὲ Γκέντῃσ Ἀλῆ-πασάσ, ὅμοι μετὰ τοῦ Λοιρὸν στρατεύμα, παρῖνοντεσ τὸν 40 Νιστρον, ἐκατήντησαν εἰς τὸ Μενδῆρι, ὅμοιωσ καὶ αὐτοὶ.
- Οἱ δὲ Μοσχόβοι, || βᾶλέποντεσ διασκορπισθένον τὸ θῶμακικὸν στρα-923 τῶν ὀπέδων, ἐπήγαν εἰς τὸν τόπον τοῦ στρατοπέδου ἐκείνου καὶ ἐπήγαν τῶν καὶ ἀν ἐμείνεν, θαυμαζόντεσ καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν ταχεσίαν φύγην ταῦτην τῶν ὀθῶμακῶν. Καὶ τῇ ἄλῃ ἠθέρε ἀπλησίασαν εἰς τὸ κάστρον καὶ βᾶλέπον-τάσ ὁ πασάσ τοῦ Χορτίου αὐτοῦσ μετὰ τὴν τόσην δύναμιν, τοῦ λόγου τοῦσ 45 βᾶλέποντεσ καμίαν ἀντίστασιν παρ' αὐτόν, δὲν ἐδέξθησαν καμίαν συμψω-νίαν καὶ ἐπήγαν πάντασ τοῦσ ἐν τῷ κάστρῳ ἀχιμαλώτουσ ὅμοι μετὰ πρῶ-40

Iar moscalii, făcînd șanțuri pe locul de lîngă Nistru pe unde trecuseră și stînd acolo mai multe zile pentru a hrăni vitele și caii lor, istoviți cu totul, trimiteau cazaci în Moldova de prădau ținutul Cernăuților și o parte din ținutul Suceava, precum prădaseră și Sniatinul și Horcdenca; 5
 au sărăcit pe mulți boicri din Moldova, care se refugiaseră în Țara leșească și care și-au trimis acolo lucrurile în mare grabă și zăpăceală, socotind această țară în siguranță și ferită de primejdii, în urma păcii ce exista între Rusia și Țara leșească. Între timp aveau loc hărțuieli neîncetate între lipcani și tătari de o parte și cazaci de cealaltă parte, cu multă vărsare de 10
 922 sînge, deoarece lipcanii se luptau cu desnădejde pentru patria lor, || pierind cei mai mulți în aceste neîncetate hărțuieli.

După cîteva zile a pornit și Münnich cu oastea sa asupra Hotinului. Aflînd seraschierul aceasta, a pornit și el cu toată oastea otomană ce era 15
 la Hotin și cu ceilalți pași să-i iasă înainte. La o depărtare de două ceasuri de Hotin el a făcut meterezuri și pregătiri și îi aștepta. Münnich însă n-a mers împotriva meterezelor otomane, ci a mers spre coasta oastei, din partea Nistrului. Așa că seraschierul a fost silit să-și pregătească pedestri- 20
 mea și să năvălească asupra lor. Oastea moschicească fiind împărțită în trei părți, coada se lupta cu tătarii, iar capul trecea pe la coasta meterezelor turcești, precum am zis. Împotriva acestora, pedestrii turci au dat năvală cu mult zgomot și chiote, dar, fiind în număr mic și fiind măcinați de tragerea neconținută a bombardelor moschicești, au dat dosul, fiindcă 25
 în tabăra moschicească se afla întreaga putere a împărăției rusești, pe cînd în tabăra otomană erau numai adunături și oameni fără căpății; numai o mie de bostangii, trimiși din Constantinopol, s-au luptat vitejește pînă ce au pierit cei mai mulți dintre ei, iar ceilalți au fugit îndată, care încotro 30
 a putut, și astfel s-au risipit. Seraschier-pașa, văzînd că a rămas cu foarte puțini oameni, s-a retras și el, apucînd drumul spre Bender.

Iar Iliș-pașa s-a întors la Hotin și, adunînd pe cîți a putut din locuir- 35
 torii acelei cetăți, a închis porțile și s-a așezat acolo, pe cînd Ghenț Ali-pașa împreună cu restul oastei, mergînd de-a lungul Nistrului, au ajuns de asemenea și ei la Bender.

923 Iar moscalii, || văzînd oastea otomană risipită, s-au dus la locul taberei lor și au luat tot ce a mai rămas acolo, uimindu-se de această fugă grăbită 40
 a otomanilor. A doua zi moscalii s-au apropiat de cetate și, văzînd pașa de la Hotin că ei aveau o oaste puternică pe cînd el n-avea decît oaste puțină, a predat cetatea¹. Moscalii, văzînd că turcii nu pun nici o împotr-
 45 trivire, n-au primit nici o învoială, ci, cucerind cetatea, au luat prinși pe

¹ Mai multe amănunte despre predarea cetății Hotinului se află în Manstein, op. cit., II, p. 54—55.

ματά τους, κυριεύοντες τὸ κάστρον. Καὶ ἐκείνους μὲν ἔπεμψαν εἰς τὸ Κίον, τὴν δὲ γυναῖκα καὶ τὰ παιδία τοῦ Ἡλιᾶς-πασᾶ, διὰ τὴν θερμὴν αὐτοῦ δέησιν, τὰ ἔστειλαν εἰς τὰ ὄδε καὶ ἀπῆλθον πέραν τοῦ Δουνάβου.

Ἐν τοσοῦτῳ δέ, διατρίβοντας ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὸ Δραγσάνι, ὡς εἶπομεν, ἔλαβεν εἶδησιν τοῦ διασκορπισμοῦ τῶν βασιλικῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων. Καὶ καθήσας ἔτι δύο ἡμέρας ἐκεῖσε, ἔμαθε καὶ τὴν ἄλωσιν τοῦ Χοτινιοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ὑπέστρεψεν εἰς τὸν πρότερον τόπον του καὶ ἐστρατοπέδευσε αὐθις εἰς τὸν κάμπον τοῦ Γαλατᾶ, ἐπειδὴ οἱ σκορπισθέντες Τοῦρκοι καὶ Τατάροι, ἀπῆλθον πέραν τοῦ Προῦτου, ἐπιστρέ-
10 φοντες.

Ὁ δὲ Μούνικ, παρακινούμενος ὑπὸ τῶν Καντεμίρηδων εὕρισκομένων παρ' αὐτῷ, τοῦ μὲν μπραγαδίρη τοῦ δὲ μαγιόρου, μὲ ὄλον ὅπου καὶ τὰ ζῶα τους ἦτον ἀσθενέστατα καὶ δὲν εἶχον κατάστασιν νὰ κινηθοῦν, ὅμως μὲ τὰς ὑποσχέσεις ἐκείνων ὅπου τὸν ἐβεβαίωσαν ὅτι καὶ ζῶα θέλουν πάρει,
15 καὶ τροφὰς θέλουν εὔρει, καὶ ἄσπρα πολλὰ θέλει λάβει, ἐκαταπέισθη διὰ τὴν ἄκραν φιλαργυρίαν του νὰ προξενήσῃ μίαν μεγάλην βλάβην καὶ κίνδυνον τῇ χριστιανικῇ ταύτῃ τσάρα, καὶ οὕτως ἐκινήθη ἀπὸ τὸ Χοτίνι μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῆς ρωσικῆς βασιλείας καὶ ἦλθεν εἰς τὸν Προῦτον εἰς τὸ Ἰσνοβέτσι, ὅπου ἤγειρε καὶ φρούριον πέραν τοῦ Προῦτου καὶ τὸ
20 ὠνόμασε Ἅγιον Ἰωάννην. Κάκεῖθεν ἐκίνησε τὸν Καντεμίρη || Κωνσταν- 924 τίνον μὲ ἱκανὸν στράτευμα καὶ ἤρχετο κατὰ τὸ Γιάσι ὁμοῦ μὲ τὸν γενεράλην ἀγιουτάντε του, οἵτινες ἐρχόμενοι εἰς τὸ Μποτοσέني, μία ἀπὸ τὰς προφυλακὰς τοῦ Γρηγορίου βόδα οὔσα κατὰ τὸ Τσερνέστι, εἰς τὸ νερὸν τῆς Σίτνας, συναντήθη μὲ τὴν στράζαν τοῦ Καντεμίρη μεμιγμένην μὲ Μπο-
25 γδάνους καὶ Καζάκους, καὶ κτυπηθέντες, ἐνίκησε τὴν στράζαν τοῦ Καντεμίρη καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἔφυγον, ἕναν δὲ ἐπίασαν λαβωμένον, ὅστις εἶπε τὸν ἐρχομὸν τοῦ Καντεμίρη μὲ ἱκανὰ τακτικὰ καὶ ἄτακτα στρατεύματα. Ὅθεν εὐθὺς ἔφθασεν ἡ περὶ τούτου εἶδησις εἰς τὸν αὐθέντην ἀπὸ τὴν ρηθεῖσαν προφυλακὴν του, οὗ ἕνεκα διώρισεν ἄνθρωπόν του, καὶ ἕως τὸ
30 πουρνὸν ἔφερε τὴν γλῶσσαν ἐκείνην εἰς τὸν αὐθέντην καὶ ἐπληροφόρηθη. Ὅστις καὶ συμβουλευόμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἑσπέρᾳ μὲ τοὺς ἄρχοντας, ἀπεφάσισε διὰ νὰ μὴ προξενηθῇ μεγαλυτέρα βλάβη καὶ κίνδυνος εἰς τὴν τσάραν, νὰ τραβηχθῇ παρακάτω, μὴν ὄντας ἐνδυναμωμένος μὲ βασιλικά στρατεύματα, διὰ τὸ ἀνέλπιστον τοῦ τοιοῦτου τῶν Μοσχόβων κινή-
35 ματος. Ὅθεν διορίσας καϊμακάμηδες δύο ἐγκρίτους ἄρχοντας, τὸν μέγαν λογοθέτην Σάνδουλον Στούρζαν καὶ τὸν μέγαν βόρνικον Γεωργάκη Καντακουζηνόν, ἐκίνησε κατὰ τὸ Σκινδέι, ὅπου πηγαίνοντα εἰς τὴν Σάνδαν, τὸν ἔφθασεν εἶδησις ἀπὸ τὸ ὀθωμανικὸν στρατόπεδον ὅπου ἦτον εἰς τὸ Μπελιγράδι ὅτι ἐτελειώθη ἡ μετὰ τοῦ καίσαρος διαλλαγή, τὴν ὁποίαν εἶ-
40 δησιν δηλοποιήσας ἐκ τῆς Σάνδας ὁ αὐθέντης τοῖς καϊμακάμηδες, ἐκίνησε καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸ Σκινδέι. Ὡς τόσον ὅμως τὸ περισσότερον στράτευμά του, τόσον¹ μπογδάνικον ὅσον καὶ ξένον, δεικνύοντες μίαν ἄκραν ἀπιστίαν, ἔφευγον. Καὶ τὸ ταχὺ ἐπῆγεν ὁ αὐθέντης εἰς τὴν Ρεμπρίτσαν, δύο ὥρας ἀπὸ τὸ Σκινδέι ἀπέχουσαν, καὶ ἐστρατοπέδευσε μὲ τοὺς ἄρχοντας
45 καὶ τὸ ἐναπολειφθὲν στράτευμά του. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Καντεμί-

¹ Cuvîntul «τόσον» scris de altă mână.

toți cei din cetate, cu lucrurile lor. Pe prinși i-au trimis la Kiev, iar pe soția și pe copiii lui Iliș-pașa, la rugămintea fierbinte a acestuia, i-au trimis în părțile acestea, de unde au trecut peste Dunăre.

În timpul acesta, Grigorie vodă, care se afla la Drăgșani, cum am spus mai sus, a primit vestea despre risipirea oștilor împărătești și, mai stînd încă două zile acolo, a aflat și de căderea Hotinului; din pricina aceasta s-a întors la locul său de mai înainte și și-a așezat iarăși tabăra pe cîmpia de la Galata, deoarece turcii și tătarii, care se risipiseră, înapoindu-se au trecut dincolo de Prut. 10

Iar Münnich, îndemnat fiind de Cantemireștii care se aflau cu el, unul ca brigadier iar celalalt ca maior, cu toate că vitele erau foarte slabe și nu erau în stare să se miște, totuși datorită făgăduielilor acestora, care îl încredințau că și vite vor lua și provizii vor găsi și bani mulți va lua, 15 a fost înduplecat din pricina marii sale lăcomii de bani să pricinuiască mare pagubă și să pună în primejdie această țară creștină. Așadar, el a pornit de la Hotin cu toate oștile împărăției rusești și a venit la Prut, la Ișnovăț, unde a ridicat și o cetate dincolo de Prut și a numit-o Sf. Ioan ¹. De 20
924 acolo a trimis pe Constantin Cantemir, || împreună cu generalul său aghio- 20
tant și cu destulă oaste, să meargă la Iași. Aceștia sosind la Botoșani, una din străjile lui Grigorie vodă, fiind la Cernești lingă riul Sitna, s-a întîlnit cu straja lui Cantemir, compusă din moldoveni și cazaci, și în lupta ce s-a dat straja lui Cantemir a fost bătută și a fugit, însă a fost prins un 25
rănit, care a spus că Constantin Cantemir venea cu destulă oaste regulată și neregulată. Așadar, zisa strajă înștiință îndată pe domn, care a trimis pe un om al său și pînă dimineața l-a și adus pe acest prins în fața sa 30
și s-a lămurit. Și, sfătuiindu-se domnul în acea seară cu boierii, a hotărît, pentru ca să nu pricinuiască pagubă și mai mare și să nu pună țara în primejdie, să se retragă mai departe, mai ales că nu primise un ajutor de oști împărătești împotriva acestei mișcări neașteptate a moscalilor. Deci numind caimacami pe doi boieri aleși, pe vel logofătul Sandu Sturza 35
și pe vel vornicul Iordachi Cantacuzino, a pornit spre Scînteia, și în drum spre Șanța i-a sosit din tabăra otomană, ce se afla la Belgrad, vestea că s-a încheiat pacea cu împăratul. Domnul, împărtaşind din Șanța această știre caimacamilor, a plecat și mai departe la Scînteia. Între timp însă, 40
cea mai mare parte din oastea sa, alcătuită din moldoveni și din străini, arătînd o deplină lipsă de credință, a început să fugă. A doua zi dimineața domnul s-a dus la Rebnița, două ore departe de Scînteia, și și-a așezat acolo tabăra cu boierii și cu oastea ce i-a mai rămas. Iar Constantin Can- 45

¹ Despre ridicarea acestei cetăți vorbește mareșalul Münnich într-o scrisoare din 25 septembrie 1739 adresată principelui Lobkovitz (vezi Manstein, *op. cit.*, II, p. 62).

ρης, ἐρχόμενος εἰς τὸ Σίποτε, διώρισεν ἕνα πολκόβνικον μὲ χιλίους ἀνθρώπους καὶ ἥ ἐπέρασεν τὸ Μπαχλούγι εἰς τὸ Κακαρεζέني καὶ ἐπῆγε διὰ 925

τῆς Κιρλιγατούρας κατὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα. Ὅντες ὁμως μὲ ἄλογα κεκμηκότα καὶ πηγαίνοντες ἐν βία, ἐστάθηκαν τελείως τὰ ἄλογά τους ἕως

5 εἰς τὸ Σκινδέϊ, οὐσα καὶ μεγάλη λάσπη, καὶ ἔμειναν σχεδὸν πεζοί. Οὗτος ὁ πολκόβνικος ἐπέρασε πλησίον τοῦ Γιασίου τῆ λα Αὐγούστου, τῆ δὲ ἀ'

31 Αὐγούστου
<1739>

Σεπτεμβρίου, θέλοντας νὰ ἔμβη εἰς τὸ Γιάσι ὁ Κανδεμίρης ἐπρόσταξε τοὺς καϊμακάμηδες νὰ ἔβγουν εἰς προϋπάντησίν του μὲ παράταξιν, ὁμοῦ μὲ ὄλας τὰς μπράσλας· μάλιστα τὸν βόρνικον Γεωργάκην Καντακουζηνὸν τὸν εἶχε γυρεύσει πρότερον καὶ ἐπῆγεν εἰς τοῦ λόγου του, εὐρισκόμενος καθ' ὁδὸν ἔτι διὰ νὰ συνομιλήσωσι. Τί συνομιλίας ὁμως θέλει εἶχον ἀναμεταξύ τους δὲν ἤξεύρομεν, καὶ ἔτσι ἐβγήκαν οἱ ἄρχοντες μὲ ὄλον τὸν λαὸν εἰς ὑπάντησίν του εἰς τὸν Κοπόν, προσφέροντές τον καὶ κλειδιά τῆς κούρτης εἰς δίσκον ἀσημένιον κατὰ τὴν προσταγὴν ὅπου ἔστειλεν αὐτὸς

10 πρότερον. Ὅστις, ἐρχόμενος μὲ ἰκανὸν στράτευμα, ξιφήρεις ἅπαντας, καὶ περνῶντας ἀπὸ τὸ Γιάσι, ἐκόνευσεν εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Γρηγορίου βόδα, Φορμόσαν ὀνομασμένον, τὸ δὲ στράτευμά του ἐστρατοπέδευσεν ἐν σκηναῖς ἐξῶθεν εἰς τὸν κάμπον. Καὶ τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἐγύρισεν ἄπρακτος καὶ ὁ πολκόβνικος ἐκεῖνος ὅπου ἐστάλθη κατὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα, ἐπειδὴ

20 δὴ παίρνοντας εἶδησιν ὁ Γρηγόριος βόδας ὅτι τὸν καταδιώκουσιν καὶ μὴ ἤξεύροντας τὸν ἀριθμὸν τῶν κατ' αὐτοῦ ἀπεσταλμένων, μὲ τὸ νὰ ἐφημίσθη πὼς ἦτον πολὺ στράτευμα, ἐτραβήχθη παρακάτω καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸ Ρωσιέτσι καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀπὸ τὸ Ρωσιέτσι ἔφυγον καὶ οἱ λοιποὶ σλουζιτορέοι καὶ ἔμειναν πολλὰ ὀλίγοι κοντὰ εἰς τὸν αὐθέντην, καὶ αὐτοὶ ἐκ τῶν νέων σλουζιτορέων, ὀνομαζομένων σπαθαρέλων.

25 Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ὁ στρατηγὸς Μούνικ, κινήσας μὲ ὄλον τὸ μοσχικὸν στρατόπεδον, ἔφθασεν εἰς τὸ Μπογδανέστι καὶ ἔκτισε καὶ ἕτερον φρούριον ἐκεῖ ὀνομάζοντάς το Ἀγίαν Ἄνναν. Καὶ ἀφήνοντας ἥ εἰς αὐτὰ τὰ φρούρια 926

τὸ βάρος του, ἐκινήθη αὐτὸς εὐσταλῆς μὲ τέσσαρας χιλιάδας ἀνθρώπους καὶ ἐρχόμενος εἰς τὸν μπόδον τῆς Ζίζιας, ἐπρόσταξε καὶ ἠγειραν καὶ ἕτερον φρούριον ἐκεῖ, καὶ οὕτως ἔφθασε εἰς τὸ Γιάσι τῆ τρίτῃ Σεπτεμβρίου, προϋπαντούμενος παρὰ τῶν ἀρχόντων καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ παρομοίως καὶ ἐν τῆ εἰσόδῳ αὐτοῦ οἱ στρατιῶται του πάντες ξιφήρεις εἰσηλθον καὶ ἐκόνευσεν εἰς τὴν αὐθεντικὴν κούρτην. Τὸν ὁποῖον προσκυνήσαντες οἱ ἄρχοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τοὺς ἐδέχθη ἀσμένως καὶ τοὺς ἐπρόσταξε νὰ εὐρίσκωνται πάντοτε εἰς τὴν τράπεζάν του. Ὅθεν συναριστῶντες τῆ ἄλλῃ ἡμέρᾳ μετὰ μουσικῶν ὀργάνων καὶ εὐθυμίας, ἐβεβαίωνε τοὺς ἄρχοντας ὅτι ἡ ἐπαρχία ἐβγήκε πλέον ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ὀθωμανῶν μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὀπλων τῆς βασιλείσσης του καὶ κατ' οὐδένα

30 τρόπον ἀγάπη δὲν γίνεται χωρὶς τὴν ἐπικράτειαν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, λέγοντας ὅτι τὰ ὅσα ἔλαβον δὲν θέλουν ἐπιστραφεῖ, καὶ ἂν καθ' ὑπόθεσιν μεσολαβήσωσιν ἄλλαι βασιλεῖαι διὰ νὰ γυρίσουν ἐντεῦθεν, πάλιν δὲν θέλει γίνεαι τοῦτο χωρὶς ὀφέλειαν καὶ ἄνεσιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ὑποσχόμενος δαψίλειαν ἐλέους ἐκ μέρους τῆς βασιλείας του εἰς τὴν τσάραν. Αὐτὰς καὶ ἄλλας πολλὰς ἀπατηλὰς ὑποσχέσεις ἔδειξεν ἐν τῷ φανερωῦ ἐνώ-

35 ζιτορέων, ὀνομαζομένων σπαθαρέλων.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ὁ στρατηγὸς Μούνικ, κινήσας μὲ ὄλον τὸ μοσχικὸν στρατόπεδον, ἔφθασεν εἰς τὸ Μπογδανέστι καὶ ἔκτισε καὶ ἕτερον φρούριον ἐκεῖ ὀνομάζοντάς το Ἀγίαν Ἄνναν. Καὶ ἀφήνοντας ἥ εἰς αὐτὰ τὰ φρούρια 926

τὸ βάρος του, ἐκινήθη αὐτὸς εὐσταλῆς μὲ τέσσαρας χιλιάδας ἀνθρώπους καὶ ἐρχόμενος εἰς τὸν μπόδον τῆς Ζίζιας, ἐπρόσταξε καὶ ἠγειραν καὶ ἕτερον φρούριον ἐκεῖ, καὶ οὕτως ἔφθασε εἰς τὸ Γιάσι τῆ τρίτῃ Σεπτεμβρίου, προϋπαντούμενος παρὰ τῶν ἀρχόντων καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ παρομοίως καὶ ἐν τῆ εἰσόδῳ αὐτοῦ οἱ στρατιῶται του πάντες ξιφήρεις εἰσηλθον καὶ ἐκόνευσεν εἰς τὴν αὐθεντικὴν κούρτην. Τὸν ὁποῖον προσκυνήσαντες οἱ ἄρχοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τοὺς ἐδέχθη ἀσμένως καὶ τοὺς ἐπρόσταξε νὰ εὐρίσκωνται πάντοτε εἰς τὴν τράπεζάν του. Ὅθεν συναριστῶντες τῆ ἄλλῃ ἡμέρᾳ μετὰ μουσικῶν ὀργάνων καὶ εὐθυμίας, ἐβεβαίωνε τοὺς ἄρχοντας ὅτι ἡ ἐπαρχία ἐβγήκε πλέον ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ὀθωμανῶν μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὀπλων τῆς βασιλείσσης του καὶ κατ' οὐδένα

40 τρόπον ἀγάπη δὲν γίνεται χωρὶς τὴν ἐπικράτειαν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, λέγοντας ὅτι τὰ ὅσα ἔλαβον δὲν θέλουν ἐπιστραφεῖ, καὶ ἂν καθ' ὑπόθεσιν μεσολαβήσωσιν ἄλλαι βασιλεῖαι διὰ νὰ γυρίσουν ἐντεῦθεν, πάλιν δὲν θέλει γίνεαι τοῦτο χωρὶς ὀφέλειαν καὶ ἄνεσιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ὑποσχόμενος δαψίλειαν ἐλέους ἐκ μέρους τῆς βασιλείας του εἰς τὴν τσάραν. Αὐτὰς καὶ ἄλλας πολλὰς ἀπατηλὰς ὑποσχέσεις ἔδειξεν ἐν τῷ φανερωῦ ἐνώ-

3 Σεπτεμβρίου
<1739>

35 ζιτορέων, ὀνομαζομένων σπαθαρέλων.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ὁ στρατηγὸς Μούνικ, κινήσας μὲ ὄλον τὸ μοσχικὸν στρατόπεδον, ἔφθασεν εἰς τὸ Μπογδανέστι καὶ ἔκτισε καὶ ἕτερον φρούριον ἐκεῖ ὀνομάζοντάς το Ἀγίαν Ἄνναν. Καὶ ἀφήνοντας ἥ εἰς αὐτὰ τὰ φρούρια 926

τὸ βάρος του, ἐκινήθη αὐτὸς εὐσταλῆς μὲ τέσσαρας χιλιάδας ἀνθρώπους καὶ ἐρχόμενος εἰς τὸν μπόδον τῆς Ζίζιας, ἐπρόσταξε καὶ ἠγειραν καὶ ἕτερον φρούριον ἐκεῖ, καὶ οὕτως ἔφθασε εἰς τὸ Γιάσι τῆ τρίτῃ Σεπτεμβρίου, προϋπαντούμενος παρὰ τῶν ἀρχόντων καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ παρομοίως καὶ ἐν τῆ εἰσόδῳ αὐτοῦ οἱ στρατιῶται του πάντες ξιφήρεις εἰσηλθον καὶ ἐκόνευσεν εἰς τὴν αὐθεντικὴν κούρτην. Τὸν ὁποῖον προσκυνήσαντες οἱ ἄρχοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τοὺς ἐδέχθη ἀσμένως καὶ τοὺς ἐπρόσταξε νὰ εὐρίσκωνται πάντοτε εἰς τὴν τράπεζάν του. Ὅθεν συναριστῶντες τῆ ἄλλῃ ἡμέρᾳ μετὰ μουσικῶν ὀργάνων καὶ εὐθυμίας, ἐβεβαίωνε τοὺς ἄρχοντας ὅτι ἡ ἐπαρχία ἐβγήκε πλέον ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ὀθωμανῶν μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὀπλων τῆς βασιλείσσης του καὶ κατ' οὐδένα

40 τρόπον ἀγάπη δὲν γίνεται χωρὶς τὴν ἐπικράτειαν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, λέγοντας ὅτι τὰ ὅσα ἔλαβον δὲν θέλουν ἐπιστραφεῖ, καὶ ἂν καθ' ὑπόθεσιν μεσολαβήσωσιν ἄλλαι βασιλεῖαι διὰ νὰ γυρίσουν ἐντεῦθεν, πάλιν δὲν θέλει γίνεαι τοῦτο χωρὶς ὀφέλειαν καὶ ἄνεσιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ὑποσχόμενος δαψίλειαν ἐλέους ἐκ μέρους τῆς βασιλείας του εἰς τὴν τσάραν. Αὐτὰς καὶ ἄλλας πολλὰς ἀπατηλὰς ὑποσχέσεις ἔδειξεν ἐν τῷ φανερωῦ ἐνώ-

45 ζιτορέων, ὀνομαζομένων σπαθαρέλων.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ὁ στρατηγὸς Μούνικ, κινήσας μὲ ὄλον τὸ μοσχικὸν στρατόπεδον, ἔφθασεν εἰς τὸ Μπογδανέστι καὶ ἔκτισε καὶ ἕτερον φρούριον ἐκεῖ ὀνομάζοντάς το Ἀγίαν Ἄνναν. Καὶ ἀφήνοντας ἥ εἰς αὐτὰ τὰ φρούρια 926

τὸ βάρος του, ἐκινήθη αὐτὸς εὐσταλῆς μὲ τέσσαρας χιλιάδας ἀνθρώπους καὶ ἐρχόμενος εἰς τὸν μπόδον τῆς Ζίζιας, ἐπρόσταξε καὶ ἠγειραν καὶ ἕτερον φρούριον ἐκεῖ, καὶ οὕτως ἔφθασε εἰς τὸ Γιάσι τῆ τρίτῃ Σεπτεμβρίου, προϋπαντούμενος παρὰ τῶν ἀρχόντων καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ παρομοίως καὶ ἐν τῆ εἰσόδῳ αὐτοῦ οἱ στρατιῶται του πάντες ξιφήρεις εἰσηλθον καὶ ἐκόνευσεν εἰς τὴν αὐθεντικὴν κούρτην. Τὸν ὁποῖον προσκυνήσαντες οἱ ἄρχοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τοὺς ἐδέχθη ἀσμένως καὶ τοὺς ἐπρόσταξε νὰ εὐρίσκωνται πάντοτε εἰς τὴν τράπεζάν του. Ὅθεν συναριστῶντες τῆ ἄλλῃ ἡμέρᾳ μετὰ μουσικῶν ὀργάνων καὶ εὐθυμίας, ἐβεβαίωνε τοὺς ἄρχοντας ὅτι ἡ ἐπαρχία ἐβγήκε πλέον ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ὀθωμανῶν μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὀπλων τῆς βασιλείσσης του καὶ κατ' οὐδένα

temir, venind la Șipote, a dat poruncă unui polcovnic cu o mie de oameni
 925 să || treacă Bahluiul la Căcărezeni și să meargă prin Cîrligătura împotriva
 lui Grigorie vodă. Avînd însă cai istoviți de oboseală și mergînd în grabă,
 caii lor s-au oprit cu totul la Scînteia, unde era și noroi mare, și așa
 au rămas aproape fără cai. Acest polcovnic a ajuns la 31 august lîngă 5
 Iași, iar la 1 septembrie, vrînd Cantemir să intre în Iași, a poruncit caima-
 31 august
 <1739>
 camilor să iasă cu alai întru întîmpinarea lui, împreună cu toate breslele.
 Pe Iordachi Cantacuzino vornicul îl chemase ca să stea de vorbă cu el, 10
 și acesta se dusese chiar mai înainte, încă pe cînd Cantemir se afla în
 drum spre Iași. Ce au vorbit însă între ei nu știm. Deci au ieșit boierii
 cu tot poporul în întîmpinarea lui la Copou, înfățișîndu-i, potrivit unei
 porunci ce le trimisese el mai înainte, și cheile curții pe o tavă de argint.
 Acesta sosind cu un număr însemnat de ostași¹, toți cu săbiile scoase 15
 și trecînd prin Iași, a tras la palatul lui Grigorie vodă, numit Frumoasa,
 iar oastea sa și-a așezat tabăra în corturi, afară pe cîmp.

În acea zi s-a întors fără să reușească nimic și polcovnicul acela care
 fusese trimis împotriva lui Grigorie vodă, fiindcă, prinzînd de veste
 Grigorie vodă că îl urmăresc și necunoscînd numărul celor trimiși împo- 20
 triva sa, deoarece se svonise că era multă oștire, s-a retras mai departe
 și s-a dus la Roșieci. De acolo, de la Roșieci, au fugit și alți slujitori, rămî-
 nînd domnul cu un număr foarte mic din acei slujitori tineri, numiți
 spătărei. 25

Între timp, generalul Münnich pornind cu toată oastea moschicească
 a ajuns la Bogdănești; el a ridicat acolo încă o cetate, pe care a numit-o
 926 Sf. Ana. Și lăsînd || în aceste cetăți artileria sa a pornit ușurat cu patru mii
 de oameni și, sosind la Podul Jijiei, a dat poruncă de a ridicat și acolo 30
 o cetate, și astfel a ajuns la Iași la 3 septembrie, fiind întîmpinat de boieri
 și de întreg norodul și la intrarea lui în tîrg toți ostașii țineau săbiile scoase. 3
 3 septembrie
 <1739>
 Münnich a tras la curtea domnească și, venind în aceeași zi boierii să
 se închine i-a primit bucuros și le-a poruncit să fie totdeauna la masa sa. 35
 Luînd deci a doua zi împreună prînzul cu muzică și veselie, Münnich îi
 încredință pe boieri că acest ținut a ieșit de acum de sub stăpînirea otomană
 prin puterea armelor împărătesei sale și că în nici un caz nu se va încheia
 pace fără a avea stăpînire pe acest ținut. El zicea că tot ce au luat rușii 40
 nu va fi dat înapoi, și chiar dacă ar mijloci alte state ca ei să se retragă
 de aci, tot nu se va întîmpla acest lucru fără folos și fără ușurare pentru
 acest ținut, făgăduind țării milă din belșug din partea împărăției. Aceste
 și alte multe făgăduieli mincinoase a dat în fața tuturor, iar după aceea 45

¹ Constantin Cantemir a intrat la Iași cu 3 000 de dragoni, husari și valahi (vezi Manstein, *op. cit.*, II, 59).

πιον πάντων. Μετὰ ταῦτα δὲ ἔστειλεν εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ ἐζήτηει δῶ-
 ρον δώδεκα χιλιάδας οὕγγρικα φλωρία, ξεχωριστὰ ἀπὸ τὸ δῶρον ὅπου ἔ-
 δειξε πὼς πρέπει νὰ δώσουν εἰς τὴν βασιλίτισσάν του, ἱκανὰς χιλιάδας φλω-
 ρία, ἔξω ἀπὸ τὴν ὑπέρογκον ποσότητα τοῦ ζαχιρὲ καὶ ἄλλων ζητημάτων
 5 ὅπου δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ γίνωσιν. Οἱ ἄρχοντες δὲ ἱκανῶς ἐκλαύθησαν,
 φανερώνοντες τὸ ἀδύνατον τῆς τελειώσεως τούτων διὰ τὴν σύγχυσιν καὶ
 διασκορπισμὸν τῆς τσάρας. Ὁ δὲ βιάζοντας τοὺς ἄρχοντας νὰ τὰ τελειώ-
 σωσιν ὅλα αὐτὰ τὰ ζητήματά του καὶ μάλιστα τὸ ἐδικόν του δῶρον, τοὺς
 ἀπειλήσει ὅτι ἂν δὲν κάμωσι κατὰ τὴν θέλησίν του, δίδει ἄδειαν τοῖς Κα-
 10 ζάκοις καὶ λεηλατοῦσι τὴν τσάραν ὅλην, μὴ ἀφήνοντες ἢ ἄλλο πρᾶγμα 927
 παρὰ μόνον γῆν, μὲ ὅλον ὅπου αἱ ἄρπαγαὶ καὶ λεηλασίαι εἰς καμίαν ἡμέ-
 ραν καὶ εἰς κανένα τόπον δὲν ἔλειψαν, καὶ ἔτσι τοὺς ἐδυνάστευσε νὰ ὑπο-
 ταχθῶσιν εἰς τὰ κακά του θελήματα. Καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς ἐπρόσταξε νὰ
 δεχθῶσι συνθήκας, ἥτοι κεφάλαια συμφωνητικὰ μοσχικὰ γεγραμμένα, τὰ
 15 ὁποῖα ἔστειλεν εἰς αὐτοὺς μὲ τὸν Ἄνδρην σεκρετάριον, συνηγμένους μετὰ
 τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν ἐπισκόπων εἰς τὸ σπίτι τοῦ Παλάδη βιστιάρη,
 ὅπου ἦτον κονευμένος ὁ Κωνσταντῖνος Κανδεμίρης, μὲ προσταγὴν νὰ
 τὰ δεχθῶσι καὶ νὰ τὰ υπογράψωσιν, εἰς τὰ ὁποῖα περιεῖχεν ὅτι νὰ παρα-
 χειμάζη ἢ Μολδαβία κάθε χρόνον εἴκοσι χιλιάδας στράτευμα καὶ νὰ δώ-
 20 ση τότε δέκα χιλιάδας φλωρία τῷ φέρτ μαρεσάλη Μούνικ δῶρον καὶ δύο
 χιλιάδας φλωρία νὰ προσφέρῃ αὐτῷ κατ' ἔτος διὰ τὸ μαγειρεῖον του καὶ
 ἄλλα τοιαῦτα. Καὶ πασχίσαντες οἱ ἄρχοντες νὰ τὰ ἐμποδίσωσι, ἐπρόβαλον
 τὸ ἀδύνατον, ὅμως τέλος τὰ ὑπέγραψαν καὶ ἀκουσίως. Καὶ βλέποντες τὸν
 ἑαυτὸν τους εἰς τοιαύτην ἀνάγκην, διώρισαν μίαν ποσότητα ἄσπρων εἰς
 25 τὰ ρουφέτια τοῦ παζαρίου, δηλαδὴ τοὺς πραγματευτὰς Ἀρμένηδες καὶ
 Ἑβραῖους καὶ εἰς τοὺς ξένους μπογιαρινάσηδες, βάλλοντες ἐπιστάτας δρα-
 γούνους νὰ συνάξωσι τὰ ἄσπρα αὐτὰ διὰ τὸ δῶρον τοῦ φέρτ μαρεσάλη
 Μούνικ, οἵτινες μὲ πολλὰς τιμωρίας τὰ ἔπαιρναν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μὲ
 θρῆνον καὶ ἀφανισμόν πολλῶν. Μετὰ ταῦτα δὲ διώρισαν καὶ εἰς τὰ μονα-
 30 στήρια τοῦ Ἁγίου Τάφου καὶ τοῦ Σινᾶ καὶ τοῦ Ἁγίου Ὅρους ἄλλην
 ποσότητα ἄσπρων, ἀπογεμίζοντες καὶ ἐκεῖνα μὲ πολλὰς φοβέρας πὼς θέ-
 λουσι λεηλατήσῃ οἱ Καζάκοι τὰ μοναστήρια, ἂν δὲν δώσωσι τὰ ἄσπρα.
 Ὁ δὲ Μούνικ διατρίψας ἡμέρας τινὰς ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσιον, ἐπῆγεν
 εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Τσατατσούγιας καὶ εἶδε τὸ αἰθεντικὸν παξιμάδι
 35 ὅπου ἦτον ἐκεῖ καὶ ἔβαλε καὶ τὸ ἐσήκωσαν καὶ τὸ ἔστειλεν εἰς τὸ με-
 γάλον στρατόπεδόν του, τὸ ὁποῖον ἦτον εἰς τὸν Προῦτον. Καὶ λαμβάνον-
 τας καὶ ὀκτῶ χιλιάδες φλωρία ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας, καὶ ὁμολογίαν περὶ
 τῶν λοιπῶν διὰ νὰ τὰ δώσωσι εἰς σαράντα ἢ ἡμέρας, ἠτοιμάζετο νὰ κι- 928
 νῆση, παίρνοντας εἰδησιν πὼς ἐπέρασε τὸν Προῦτον τὸ μέγαλον στρα-
 40 τόπεδόν του εἰς τὸ Βάδον Χαϊδέουλουϊ καὶ ἐπῆγε εἰς τόπον Γκούρα Γκίρ-
 λει τσεῖ μάρε λεγόμενον, προσμένοντας αὐτὸν ἐκεῖ. Ὅθεν ἄφησε τέσσαρας
 χιλιάδας σολδάτους μὲ τὸν Σίποβ γενεράλην εἰς τὸ Γιάσι, λέγοντας ὅτι

a trimis și a cerut de la boieri un plocon de douăsprezece mii de florini ungurești, în afară de darul de mai multe mii de florini ce a arătat că trebuie să dea împărătesei sale, în afară de zahereaua peste măsură de mare și de alte cereri ce nu erau cu puțință să se îndeplinească. Boierii s-au plîns mult și au arătat că este cu neputință să ducă la bun sfîrșit aceste cereri din cauza stării tulburi din țară și faptului că populația s-a risipit. Dar el, căutînd să silească pe boieri să îndeplinească toate cererile sale, și mai ales să-i dea ploconul său, îi amenință că dacă nu vor face după dorința sa, va da voie cazacilor să prade toată țara și să nu lase decît numai pămîntul, cu toate că jafurile și prădăciunile n-au lipsit în nici o zi și în nici o parte a țării. În felul acesta i-a silit să se supună poftelor sale nelegiuite. După aceea a trimis, cu Andrei secretarul, la casa lui Paladi vistierul unde erau adunați boierii cu mitropolitul și cu episcopii și unde era găzduit Constantin Cantemir, niște ponturi scrise în limba rusă, cu porunca să le primească și să le iscălească. În aceste ponturi se prevedea ca Moldova să primească în fiecare an pentru iernat douăzeci de mii de ostași, să dea îndată un plocon de zece mii de galbeni feldmareșalului Münnich, iar două mii de galbeni să-i dea în fiecare an pentru bucătăria sa, și altele asemănătoare ¹. Boierii s-au trudit să arate că este cu neputință să le îndeplinească, dar pînă la urmă le-au iscălit fără voie. Și văzînd boierii în ce nevoie se găseau, au hotărît ca o sumă de bani să plătească breslele din tîrg, adică negustorii armeni și evrei, precum și boierinașii străini. Ei au pus supraveghetori dragoni să strîngă banii pentru ploconul feldmareșalului Münnich; aceștia luau banii cu multe pedepsiri și cu plînsurile oamenilor, dintre care mulți se ruinau. După aceea boierii au orînduit ca și mănăstirile închinat Sfîntului Mormînt, Sinai și Sfîntului Munte să dea o altă sumă de bani, pe care au împlinit-o după multe amenințări, spunînd că mănăstirile vor fi prădate de cazaci dacă nu vor da banii ².

Münnich, stînd cîteva zile aici în Iași, s-a dus la mănăstirea Cetățuia și văzînd pesmeții domnești ce erau acolo a dat poruncă să-i ridice și să-i ducă la tabăra sa cea mare, care se afla la Prut. Apoi, după ce a primit opt mii de galbeni de la boieri și un zapis că rămășița va fi dată în patruzeci de zile, a început să se pregătească de plecare, cînd a primit știrea că oastea sa cea mare a trecut Prutul la Vadul Haideului și s-a dus la locul numit Gura Gîrlei celei mari, așteptîndu-l acolo. Deci a lăsat la Iași patru mii de ostași cu generalul Șipov, zicînd că mai tîrziu va trimite și

¹ Ponturile sînt date pe larg de Neculce, p. 391.

² Const. Daponte, spune că feldmareșalul Münnich a impus orașul Iași la o contribuție de război de opt mii de florini, urmînd ca evreii să plătească 2 000, iar restul mănăstirile (op. cit., II, p. 359).

κατόπι στέλλει και ἄλλο στράτευμα εἰς ἀποπλήρωσιν ἕνδεκα χιλιάδων, μόνον νὰ φροντίσωσι καλῶς οἱ ἄρχοντες περὶ τῆς τροφῆς των. Τὸ ὅποιον εἶπε νὰ ἀκουσθῆ εἰς τὸν Γρηγόριον βόδαν, ἐπειδὴ ἤξευρε πῶς δὲν λείπουν οἱ κατάσκοποί του. Καὶ περιτριγυρίσας τὸ παζάρι τοῦ Γιασίου και

5 δειξάς τόπον διὰ νὰ σκάψουν χάνδακας, ἐπρόσταξε τοὺς ἄρχοντας νὰ ἐτοιμάσωσι πέντε χιλιάδας σαλαχόρηδες, ἐξ ὧν ἕκαμαν οἱ ἄρχοντες ὡς χιλίους σαλαχόρηδες, οἱ ὅποιοι ὁμοῦ μὲ τοὺς σολδάτους ἔσκαπτον τοὺς χάνδακας, χαλῶντας πολλῶν ὀσπίτια, ἐπειδὴ ὅσοι εἶχον ἄσπρα και τοὺς ἔδιδαν τὰ ἄφηναν, τῶν δὲ πτωχῶν τὰ ἐκρήμιζαν.

10 Ὁ δὲ Σίποβ γενεράλης, ἴσως ἐκ μαθήσεως και προσταγῆς τοῦ Μούνικ, ἔστελνε τὴν νύκτα ἀπὸ χιλίους στρατιώτας ἔξω τοῦ Γιασίου και τὴν ἄλλην ἡμέραν, εἰσερχομένων ἐκείνων, ἔκραζε τοὺς ἄρχοντας και τοὺς ἔλεγε, ὅτι νὰ ὀποῦ ἦλθε και ἄλλο στράτευμα και νὰ δώσωσι αὐτῷ ζαχερέν. Κάμνοντας συνεχῶς τὸ τοιοῦτον ἕως οὐ ἀπεπλήρωσεν και ἔπαιρνε

15 τροφάς διὰ ἕνδεκα χιλιάδας στράτευμα, ἔχοντας ὅλον τὰς αὐτὰς τέσσαρας χιλιάδας.

Ἐν τσοούτῳ δὲ ἐκινήθη και ὁ Μούνικ ἀπὸ τὸ Γιάσι, παίρνοντας μετ' αὐτοῦ τὸν μητροπολίτην Ἀντώνιον και τοὺς ἄρχοντας καϊμακάμηδες και τοὺς ἐπῆγεν ἕως εἰς τὴν σκηνὴν του ὀποῦ εἶχεν εἰς τὸ μέγαλον στρα-

20 τόπεδον και ἐκεῖ ἐκράτησε τοὺς ἄρχοντας τρεῖς ἡμέρας, εὐθυμοῦντες μὲ λουμπάρδας και μὲ μουσικὰ ὄργανα. Καὶ τῇ γ' ἡμέρᾳ ἔβγαλεν ὅλον τὸ στράτευμα ἔξω τοῦ στρατοπέδου μὲ κάθε στρατιωτικὴν διαταγὴν και μὲ λουμπάρδας και στήνοντας ἐκκλησίαν, ἐπρόσταξε τὸν μητροπολίτην και ἔλειτούργησε, και ὕστερον ἕκαμεν ἀγιασμόν, και μετὰ ταῦτα ἔδωσαν φω-

25 τίαν || τόσον τὰς λουμπάρδας ὅσον και τὰ τουφέκια κατὰ τὴν στρατιωτικὴν 929

κὴν τέχνην, ἐπιδεικνύοντας εἰς τοὺς ἄρχοντας τοὺς μολδοβάνους τὴν ἐμπειρίαν και τέχνην τους. Καὶ κάμνοντας τοὺς ἄρχοντας σενατόρους, διὰ μεσολαβήσεως αὐτῶν, ἀπεκατεστάθη και ὁ Κανδεμίρης Κωνσταντῖνος πρωτοσενάτωρ, μεσολαβησάντων εἰς τοῦτο τῶν ἀρχόντων διὰ νὰ δύνανται ἐν

30 ἰσχύϊ ἐκείνου νὰ δεφενδεύονται ἀπὸ τοὺς Καζάκους και Κατάνους, εἰς τοὺς ὀποίους ἄρχοντας ἀναμεταξὺ ἦτον και ὁ Κωνσταντῖνος Ρωσσέτος, πρῶην χάτμανος, τὸν ὀποιον εἶχεν φέρει ἀπὸ τὸ χωρίον του ὁ Κανδεμίρης. Ἐκεῖ δὲ εἰς τὸν Προῦτον πολλοὶ πτωχοὶ ἐντόπιοι ἐσυνάζοντο εἰς τὴν

σκηνὴν τοῦ Μούνικ και ἐκλαιοντο διὰ τὰς ἀρπαγὰς ὀποῦ ἔπαθον, ὅτι ἀ-

35 διακόπως ἐλεηλάτουν τὰ στρατεύματά του τὴν ἀθλίαν τσάραν, ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίνετο ὅτι κανεὶς δὲν ἐλεηλατίσθη. Καὶ δεικνυόντων ἐκείνων τὰ πράγματά τους, παρόντα εἰς τὸ στρατόπεδόν του, ὀπου ἦτον μυριάδες ζώων και ἀδιακόπως ἔφερνον και ἄλλα, λεηλατοῦντες τὴν τσάραν, πάλιν ἀπεκρίνετο ὅτι τὰ ἄλογα χρειάζονται διὰ τοὺς στρατιώτας και τὰ βόδια

40 διὰ τὰς λουμπάρδας, τὰ δὲ ἄλλα ζῶα διὰ τροφὴν τῶν στρατιωτῶν, και δὲν τὰ ἔδιδεν. Εἰς μερικοὺς δὲ ἔδωσε και γράμμα του διὰ νὰ τὰ λάβωσι, και ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐπρόσταζε και ὅταν ἰδῶσι τὸ γράμμα του νὰ μὴ τὰ δώσωσι, και ἐπέστρεφον οἱ πτωχοὶ ἄνθρωποι θρηνοῦντες, και κλαίοντες, και βλασφημοῦντες τὴν βαρβαρικὴν ἐκείνων γενεάν.

altă oaste pînă la împlinirea de unsprezece mii, numai boierii să aibă grijă de hrana lor. El a spus acest lucru ca să ajungă la urechile lui Grigorie vodă, fiindcă știa că nu lipseau iscoadele lui. Și cercetînd tîrgul Iași de jur împrejur și arătînd locul unde trebuiau săpate șanțuri, a poruncit boierilor să pregătească cinci mii de salahori. Boierii însă au pregătit cam o mie de salahori, care împreună cu ostașii săpau șanțurile¹, dărîmînd casele multora, anume ale săracilor, căci casele acelor care dădeau bani le lăsau.

Iar generalul Șipov, poate cu știința și din porunca lui Münnich, trimitea în timpul nopții cîte o mie de ostași afară din Iași, iar a doua zi, cînd aceștia intrau în oraș, chema pe boieri și le spunea că a mai venit și altă oaste și să dea zaherea pentru ea. Făcînd mereu acest lucru, a ajuns să ia hrană pentru unsprezece mii de ostași, dar avînd într-adevăr numai cele patru mii de ostași.

Între timp a pornit și Münnich de la Iași luînd cu el pe mitropolitul Antonie și pe boierii caimacami, pe care i-a dus la cortul său din tabăra cea mare. Acolo i-a ținut pe boieri trei zile, înveselindu-i cu bombarde și muzică, iar a treia zi a scos întreaga sa oaste afară din tabără, în deplină rînduială ostășească și cu bombarde, și improvizînd un altar a dat poruncă mitropolitului să slujească sfînta slujbă. Apoi a făcut și sfeștanie, iar după aceea au tras || cu bombardele și cu puștile potrivit cu arta militară, arătînd boierilor moldoveni pricepera și măiestria lor ostășească. Apoi pe boieri i-a făcut senatori, iar pe Constantin Cantemir, prin mijlocirea lor, l-a făcut protosenator. Boierii au mijlocit pentru aceasta, spre a putea fi apărați prin puterea acestuia de cazaci și de cătane. Printre boierii aflați aici era și Constantin Rusăt, fost hatman, pe care Cantemir îl adusese din satul lui. Acolo, la Prut, mulți pămînteni săraci se adunau la cortul lui Münnich și se plîngeau de jafurile ce le îrdurau, deoarece oștile sale prădau necontenit nenorocita țară. El însă răspundea că nimeni n-a fost prădat. Iar cînd ei îi arătau avuturile lor aflate în tabăra sa, unde erau mii de vite și se mai aduceau și altele din jefuirea neîncetată a țării, el iarăși răspundea că de cai era nevoie pentru ostași, de boi pentru bombarde, iar celelalte vite trebuiau pentru hrana ostașilor și nu voia să le înapoieze. Unora însă le dădea scrisori să le ia înapoi, dar pe de altă parte trimitea poruncă să nu li se dea, chiar dacă vor arăta scrisoarea sa. Astfel, sărmanii oameni se întorceau acasă plîngînd, văitîndu-se și blestemînd neamul lor crud.

¹ Aceste șanțuri aveau aproape 13 m. lățime și 20 m. adîncime (vezi Const. Daponte, op. cit., II, p. 359).

Ἐκ δὲ τοῦ Προῦτου διάρρισεν ὁ Μούνικ τὸν Καπνίσταν πολκκόβνικον μὲ τὸ πόλκουρόν του καὶ τὸν ἄζαμάνον τῶν Δόνσκηδων μὲ τὸ πόλκουρόν του, προστάζοντάς τους μυστικὰ νὰ λάβωσι καὶ τὸν Δημήτριον Κανδεμίρην μαγιόρον μὲ τοὺς γρاناτιέρους του καὶ τὸν Στογιάνον πολκκόβνικον, οἵτινες ἦσαν εἰς τὸ Ρόμανον, ἀφήνοντες αὐτοὶ ἑξακοσίους σολδάτους καὶ Καζάκους διὰ τὴν συνάθροισιν τοῦ ζαχιρέ, καὶ νὰ πηγαίνωσιν ὁμοθυμαδὸν μὲ ὀκτῶ μικρὰ τόπια κατὰ τοῦ αὐθέντου Γρηγορίου βόδα. Ὅμοίως ἐπρόσταξε καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Κανδεμίρην νὰ ὑπάγῃ μὲ τὸ πόλκουρόν του κατὰ τὸ Χούσι πάλιν¹ μὲ σκοπὸν νὰ ἐπιδρομήσῃ καὶ αὐτὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ || Προῦτου εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὅπου φθάσωσι κατ' αὐτοῦ οἱ προρρηθέντες, ἐν δὲ τῷ φανερωῷ ἔλεγον ὅτι νὰ ὑπάγῃ αὐτὸς μὲν ἀπὸ τὸ ἐντεῦθεν μέρος τοῦ Προῦτου, ὁ δὲ Ρωμαντσόβ γενεράλης μὲ καβάλαν ἀπὸ τὸ ἀντικρυνὸν μέρος κατὰ τοῦ Μπουζακίου. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ρωμαντσόβ γενεράλης δὲν ἐκινήθη κατὰ τοῦ Μπουζακίου, φαίνεται πῶς μὲ δολιότητα ἐστάλη ὁ Κωνσταντῖνος Κανδεμίρης κατὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Προῦτου, ὡς εἶπον. Ὁ ὁποῖος Κανδεμίρης, ἐτοιμαζόμενος καὶ συνάγοντας καὶ ἱκανοὺς Μπογδάνους μετ' αὐτοῦ, τοὺς μὲν ἐκουσίως ἐκ τῆς ἀνοησίας των, τοὺς δὲ καὶ βία, ἐκινήθη μὲ τὸ πόλκουρόν του καὶ μὲ αὐτούς, ὡς χιλίους ἀνθρώπους, καὶ ἐπῆγεν μὲ τὸν Προῦτον, συνάγοντας ἀπὸ τὰ χωρία βιαίως ἀνθρώπους ἀόπλους μὲ ξύλα εἰς τὰ χέρια διὰ νὰ φαίνεται πλῆθος, μάλιστα εἰς τὰς μετζένιες ὅπου ἐπῆγεν, ἐσύναζε καὶ ἀπὸ ἕνα γρόσι εἰς τὸ ἀμάξι. Καὶ πηγαίνοντας ἕως εἰς τὸ Χούσι, ἔμαθε πῶς οἱ Τατάροι ἐπάσχιζαν νὰ τὸν πιάσωσι καὶ φοβηθεὶς ἔφυγε τὴν νύκτα ὀπίσω καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Μπριμπέστι καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔστειλε ἕνα μαγιόρον, υἱὸν τοῦ Γιοβανέσκου, διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τοῦ Χουσίου τὰ μέρη νὰ τὸν φέρῃ γλῶσσαν ἀπὸ τοὺς Τατάρους. Ὅστις πηγαίνοντας μὲ ἱκανοὺς Καζάκους καὶ συναπαντῶμενος μὲ μερικοὺς Τατάρους εἰς τόπον Σοπιρλιέني λεγόμενον καὶ μὴ δυνάμενος νὰ δεφενδευθῆ, ἐστράφη εἰς φυγὴν. Καὶ οἱ μὲν περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους του ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν Τατάρων, οἱ δὲ λοιποὶ ἐσκλαβώθησαν, ὁ δὲ μαγιόρος αὐτὸς μὲ πέντε-ἕξ ἀνθρώπους ἔφυγε καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸν Κανδεμίρην μὲ τὴν εἶδησιν ταύτην, διὰ τὴν ὁποίαν καταπληττόμενος ὁ Κανδεμίρης, ἐφοβήθη νὰ σταθῇ καὶ εἰς τὸ Μπριμπέστι καὶ ἐγύρισε εἰς τὸ Γιάσι μὲ τὴν ἀνδραγαθίαν αὐτὴν, ἀφήνοντας ἐκεῖ εἰς τὸ Μπριμπέστι τὸν Βαρλάνην πολκκόβνικον μὲ μερικοὺς Κατάνους καὶ Μπογδάνους διὰ νὰ ἀρπάξουν καὶ νὰ ἀφανίσουν τοὺς πτωχοὺς τοῦ Βασλουγιού καὶ νὰ ἐξαπλωθοῦν καὶ ἕως τὴν Τούτοβαν καὶ Φαλσί. Καὶ τὰς μεγαλυτέρας ἀρπαγὰς || καὶ λεηλασίας ἔκαμαν οἱ Μπογδάνοι, ὅπου εἶχαν γραφῆ Κατάνοι, καὶ τότε ἐλεηλάτησαν καὶ τὸ μοναστήρι τοῦ Δομπροβετσίου, παίρνοντας καὶ ἀρπάζοντες ὅλον τὸ τίποτες τοῦ μοναστηρίου καὶ τὰ ξένα πράγματα ὅπου εἶχαν βάλει εἰς τὸ μοναστήριον οἱ χριστιανοὶ Μπογδάνοι ὡς εἰς ἄσυλον.

Ὁ δὲ Μούνικ ἐκινήθη μὲ ὅλα τὰ στρατεύματά του καὶ μὲ τὸν Ρωμαντσόβ κατὰ τὸ Μπενδέρι ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Μπούχου, στέλλοντας ἔμπρός του προφυλακὴν τὸν Μποζογιάνον καπιτάνον μὲ διακοσίους Κατάνους καὶ μερικοὺς Λεπουσνάνους ὅπου εἶχαν προσκυνήσει διὰ νὰ τὸν

¹ Cuvintul «πάλιν» este scris de altă mină.

De la Prut Münnich a poruncit în taină lui Capnist polcovnicul și atamanului cazacilor de la Don să ia polcurile lor și pe Dimitrie Cantemir maiorul cu grenadierii săi și pe Stoian polcovnicul aflați la Roman, care să lase acolo șase sute de ostași și cazaci pentru strângerea zaherelei, și să 5
 meargă cu toții cu opt tunuri mici împotriva lui Grigorie vodă. De asemenea a poruncit și lui Constantin Cantemir să meargă cu polcul său spre Huși, 930
 tot cu gândul de a merge și acesta împotriva lui Grigorie vodă dinspre Prut, 10
 în același timp când și cei pomeniți mai sus vor merge împotriva lui. Pe față însă se spunea că el va merge pe partea de dincoace a Prutului, iar generalul Romianțev cu călăria pe partea de dincolo, asupra Bugeacului. Dar deoarece generalul Romianțev n-a pornit împotriva Bugeacului, este vădit că Constantin Cantemir a fost trimis cu vicleșug împotriva lui 15
 Grigorie vodă pe această parte a Prutului, precum am spus. Cantemir, pregătindu-se și aducând și mulți moldoveni, pe unii de bună voie, din prostia lor, pe alții cu sila, a plecat cu polcul său și cu aceștia, ca la vreo mie de oameni, a mers de-a lungul Prutului, strângând din sate cu sila oameni 20
 neînarmați, care țineau ciomege în mână, ca să se creadă că are o oaste numeroasă. Ba, în băjenii pe unde s-a dus, a strâns și câte un leu de căruță. Mergând pînă la Huși, a aflat că tătarii se străduiau să-l prindă și temîndu-se, a fugit în timpul nopții și a venit la Bribești, iar de acolo a trimis pe un maior, pe fiul lui Iovanescu, să meargă în părțile Hușilor să-i 25
 aducă limbă¹ de la tătari. Mergând acesta cu destui cazaci și întîlnindu-se cu cîțiva tătari la locul numit Șopîrleni și neputînd să se apere, a luat-o la fugă. Cei mai mulți dintre oamenii săi au fost uciși de tătari, cei rămași au căzut robi, iar maiorul cu cinci-șase oameni a fugit și s-a dus la Cantemir 30
 cu această știre, care l-a înmărmurit și de frică n-a mai vrut să stea la Bribești. După această faptă vitejească el s-a întors la Iași, lăsînd acolo la Bribești pe Varlam polcovnicul cu o seamă de cătane și moldoveni, ca să 35
 jefuiască și să prăpădească pe săracii din Vaslui și să se întindă pînă la 931
 Tutova și Fălciu. Cele mai mari jafuri și prădăciuni le-au făcut moldovenii ce se făcuseră cătane. Atunci a fost prădată și mănăstirea Dobrovăț, fii.r.d jefuită toată averea mănăstirii, precum și lucrurile străine puse în 40
 mănăstire de creștinii moldoveni, ca înt-un loc sigur.

Iar Münnich a pornit cu toată oastea sa și cu Romianțev pe drumul Bîcului, asupra Benderului, trimițînd înainte ca strajă pe căpitanul Pozoian 45
 cu două sute de cătane și cîțiva lăpușneni, care i se închinaseră, ca să-i

¹ Mai obișnuit este expresia «a prinde limbă», adică a iscodi și a lua informații de la un prizonier despre dușman, vezi D. Russo, *Studii greco-române*, II, București, 1939, p. 467—469.

- φέρουν γλώσσαν ἀπὸ τοὺς Τατάρους. Καὶ συναντηθέντες μὲ τοὺς Τατάρους εἰς τὸ Βάλια Νίρνοβι, οἱ μὲν Μολδοβάνοι ἔφυγον, οἱ δὲ Κατάνοι δεφενδευόμενοι ἔσκοτώθησαν καὶ μόνον ὁ καπιτάνος ἐγλύτωσεν. Προτοῦ δὲ νὰ κινήσῃ ὁ Μούνικ κατὰ τὸ Μπενδέρι ἐπρόσταξε τοὺς ἄρχοντας καὶ μακάμηδες νὰ δώσωσι αὐτῷ δύο ἄρχοντας διὰ νὰ εὐρίσκωνται δεπουτάτοι κοντά του, καὶ ἔτσι ἔστειλαν τὸν Μιχαλάκην πρῶην κλουτσιάρην Στούρζαν καὶ Δίνουλον Καντακουζηνόν, πρῶην ἄρμάσην. Ἄλλ' ἄς εἰποῦμεν καὶ περὶ τοῦ Γρηγορίου βόδα.
- Εὐρισκόμενος ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὸ Ρωσιέτσι, ἐπληροφορήθη
- 10 παρὰ τῶν καϊμακάμηδῶν του πὼς ὁ Μούνικ ἤρχετο κατὰ τὸ Γιάσι μὲ μοσχικὸν στράτευμα καὶ κατόπι του καὶ τὸ μέγα στρατόπεδον αὐτῶν, καταβαῖνον μὲ τὸν Προῦτον. Καὶ συλλογιζόμενος ἕνα μὲν διὰ νὰ ἤμπορῇ νὰ κάμη συνεχεῖς ἀποστολὰς εἰς τὴν βασιλείαν καὶ νὰ γράφῃ τὸ καλὸν τῶν Μπογδάνων, ὅπου νὰ μὴ πέσουν εἰς καμίαν ὀργὴν τῆς ὀθωμανικῆς
- 15 βασιλείας καὶ παραδοθοῦν εἰς αἰχμαλωσίαν, καὶ ἄλλο ἠξέυροντας τὴν κατ' αὐτοῦ ὀρμὴν καὶ παράλογον λύσσαν τῶν Καντεμίρηδων καὶ τοῦ Μούνικ, ἔδωσε τόπον τῷ καιρῷ διὰ νὰ μὴν κινδυνεύσῃ, μὴν ἔχοντας βοήθειαν βασιλικὴν κοντά του. Καὶ ἀγκαλὰ τὸ κίνημά του κατὰ τὰ μέρη τοῦ Φαλτσιοῦ ἦτον μὲ σκοπὸν διὰ νὰ ἀνταμωθῇ μὲ τὸν σερασκέρ-σουλτάνον καὶ νὰ ἐνδυναμωθῇ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ρηθέντος σουλτάνου, μανθάνοντας ὅμως ὅτι ὁ σουλτάνος ἦτον μακρὰν καὶ ἀκούοντας καὶ τὰ φημιζόμενα παρὰ τῶν Νογάηδων καὶ ἄλλων μερικῶν μιρζάδων πὼς ἔκαμαν κορεσπονδέντσιαν μὲ τὸν Κανδεμίρην καὶ εἶχον πολλὰ ἀμφίβολον || γνώ- 932
- 20 μιν καὶ δολιότητα πρὸς τὴν βασιλείαν, ὑπωπτεύθη νὰ ὑπάγῃ εἰς αὐτούς, ὄντος μακρὰν τοῦ σουλτάνου, μάλιστα ἠξέυροντας πὼς ἐπῆγε προσταγὴ βασιλικὴ καὶ εἰς τὸν Μεχμέδ-πασάν τῆς Μπραΐλας νὰ προφθάσῃ βοήθειαν τῷ Γρηγορίῳ καὶ ἂν τὸ καλέσῃ ἢ χρεῖα καὶ ἀτὸς του ὁ πασὰς νὰ πηγαίνῃ εἰς βοήθειάν του, ἐκινήθη καὶ ἐπῆγε κατ' εὐθείαν εἰς τὸ Γαλάτσι μὲ ὄλους τοὺς ἄρχοντας ὅπου ἦτον κοντά του, καὶ τὴν αὐθεντικὴν πα-
- 30 ράταξίν του.
- Πηγαίνοντας δὲ εἰς τὸ Γαλάτσι, τὸν ἄφησαν ὄλοι οἱ σλουζιτορέοι καὶ ἔφυγον, ἔξω ἀπὸ ὀλίγους σπαθαρέλους ἀπὸ τὰ νέα φλάμπουρα ὅπου ἔκαμεν ὅπου ἀπέμειναν κοντά του, οἱ ὅποιοι ἐπῆγαν μαζί του, ἐλαύνοντες πολλοὶ ἐξ αὐτῶν τὰ αὐθεντικά του ὀχήματα, μὲ τὸ νὰ εἶχαν φύγει ὡς καὶ
- 35 οἱ βεζεταῖοι. Ὅθεν κατὰ πρῶτον ὄντας ὁ αὐθέντης μὲ ὀλίγους ἀνθρώπους μὲ τὴν αὐλήν του καὶ τοὺς ἄρχοντας μόνον, ἐκόνευσε μέσα εἰς τὸ παζάρι εἰς σπίτια, ὄντα καὶ τὰ τσαδίρια τῶν ἀρχόντων ἔτι ὀπίσω. Καὶ ἀγκαλὰ εἶχε προδηλοποιήσῃ τὸν εἰς Γαλάτσι πηγαίμον του τῷ Μεχμέδ-πασᾶ τῆς Μπραΐλας διὰ μέσου τοῦ καπικεχαγιᾶ ὅπου εἶχε κοντά του, ἔστειλεν ὁ-
- 40 μως πρὸς αὐτὸν καὶ πάλιν ἄρχοντά του τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὅπου ἔφθασεν εἰς τὸ Γαλάτσι διὰ νὰ τὸν φανερῶσῃ περὶ πάντων καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν του. Δὲν εἶδεν ὅμως καμίαν βοήθειαν παρὰ τοῦ ρηθέντος πασᾶ, καὶ μετὰ παρέλευσιν δύο ἡμερῶν, στοχαζόμενος ὅτι συμφέρεῖ νὰ κάμη ἀρχηγούς τοῦ στρατοῦ ἐντοπίους ἄρχοντας διὰ νὰ μαζωχθοῦν οἱ
- 45 φυγάδες σλουζιτόροι, ἀπεκατέστησε χάτμανον τὸν Κωνστάκην Ράζον, ὅπου ἦτον μέγας βιστιάρης, καὶ ἀντ' αὐτοῦ βιστιάρην τὸν Θεόδωρον Παλάδην, ὄντα μέγαν σπαθάρην, σπαθάρην δὲ τὸν Θεόδωρον Κωστάκην, ὅπου ἦτον μάνος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ μάνον τὸν Ἀρίσταρχον, πρῶην στόλ-

aducă limbă de la tătari. Și când s-au întâlnit cu tătarii în valea Nirnovei, moldovenii au fugit, iar cătanele, apărându-se, au fost ucise, doar căpitanul a scăpat. Înainte de a porni Münnich asupra Benderului a dat poruncă caimacamilor să-i dea doi boieri, ca să-i aibă pe lângă el ca deputați, și 5 astfel au trimis pe Mihalachi Sturza, fost clucer, și pe Dinu Cantacuzino, fost armaș. Dar să vorbim și despre Grigorie vodă.

Pe când Grigorie vodă se afla la Roșieci, a fost înștiințat de caimacamii săi că Münnich venea spre Iași cu oaste moschicească, iar în urma 10 lui cobora de-a lungul Prutului și grosul oastei sale. Și gândindu-se, pe de o parte, că trebuie să trimită mereu știri împărăției și să scrie pentru binele moldovenilor ca nu cumva să cadă pradă vreunei urgii a împărăției otomane și să fie dați robiei, iar pe de altă parte cunoscând pornirea și turbarea 15 nespusă a Cantemireștilor și a lui Münnich împotriva sa, lăsă timpul să hotărască, ca să nu fie în primejdie, neavînd lângă el ajutor împărătesc. Și cu toate că el s-a dus în spre părțile Fălciului, cu gândul de a se întâlni cu seraschier-sultanul și să fie întărit cu oastea zisului seraschier, aflînd 20 însă că seraschierul era departe și auzind și cele ce se zvoneau la nogai și la alți cîțiva mîrzaci, că ei ar fi fost în corespondență cu Cantemir și că 932 ar fi șovăitori || și cu vicleşug față de împărăție, s-a temut să meargă la ei, în timp ce seraschierul era departe. Și știind că i-a sosit poruncă împără- 25 tească și lui Mehmed-pașa de Brăila să trimită neîntîrziat ajutor lui Grigorie vodă și la nevoie să meargă și pașa însuși în ajutorul lui, a pornit și s-a dus drept la Galați cu toți boierii de lângă el și cu alaiul domnesc. 30

În drum spre Galați însă, toți slujitorii l-au părăsit și au fugit și n-au rămas pe lângă el decît puțini spătării din steagurile noi ce făcuse. Aceștia au mers cu el și mulți dintre ei mînau trăsurile domnești, deoarece fugiseră pînă și vizitii. Deci, rămînînd domnul cu puțini oameni numai, cu curtea 35 sa și cu boierii, a tras la niște case din tîrg, pentru că și corturile boierilor erau încă în urma lor. Și cu toate că îl înștiințase dinainte de sosirea sa la Galați pe Mehmed-pașa de Brăila, prin capuchehaia ce avea pe lângă el, totuși în ziua sosirii sale la Galați a trimis iarăși pe unul din boierii 40 săi ca să-l înștiințeze despre toate și să-i ceară ajutor. N-a primit însă nici un ajutor de la zisul pașă. După două zile însă, gândindu-se că e bine să facă căpetenii la oaste niște boieri pămînteni, ca să se adune slujitorii fugari, a făcut hatman pe Costachi Razu, care era vel vistier, și în locul 45 lui a numit vistier pe Teodor Paladi, care era vel spătar, iar spătar pe Teodor Costachi, care era ban și în locul lui a numit ban pe Aristarh,

νικον, στόλνικον δὲ τὸν Μανολάκην Κωστάκην μεδελνιτσιάρην, καὶ ἄγαν τὸν Βασίλην Κωστάκην κλουτσάρην, κάμνοντας καὶ ἄλλας ἀλλαγὰς μικροτέρων ἀρχοντιῶν εἰς Μπογδάνους, καὶ ἐν τοσοῦτῳ διώρισε τὸν Χασάν-ἄγαν σερδάρην τοῦ Γαλατσίου καὶ ἔγραφε στράτευμα τούρκικον. ||

5 Ἔστειλε καὶ τὸν λίπκα-ἀγασήν του εἰς τὸ Μπενδέρι πρὸς τὸν σερασκέρην καὶ διὰ νὰ ἰδῆ τί γίνεται εἰς τὸ Μπενδέρι, καὶ διὰ νὰ δώσῃ τὸ μεκτούπι ὅπου ἔγραφε πρὸς τὸν ρηθέντα Βελή-πασάν σερασκέρην, ζητῶντας νὰ τὸν προφθάσῃ βοήθειαν διὰ τὴν φύλαξιν τοῦ βασιλικοῦ τόπου. Ὁ ὁποῖος σερασκέρης ἐδυναστεύθη πλέον καὶ ἔστειλεν εἰς τὸν Γρηγόριον βόδαν δύο πασάδες, δηλαδὴ τὸν Χαμτσά Ἀτμαντσέ-πασάν, καὶ τὸν Μουσταφά-πασάν καὶ ἓνα πίνμπαση, Καρτερτσόγλου λεγόμενον, μὲ μερικοὺς ἀνθρώπους τῶν ὅπου εἶχαν μείνει κοντὰ τους, οἱ ὁποῖοι πασάδες, ἐρχόμενοι εἰς τὸ Γαλάτσι, ἤδραν τὸν Γρηγόριον βόδαν ἐν σκηναῖς ἐστρατοπεδευμένον πλησίον τοῦ Γαλατσίου ἐπάνω εἰς τὸ Σιρέτι, ἐπειδὴ τρεῖς-τέσσαρας ἡμέρας καθήσας μέσα εἰς τὸ παζάρι ἐξῆλθε καὶ ἐστρατοπέδευσεν αὐθις ἐν σκηναῖς εἰς τὸν ρηθέντα τόπον. Καὶ ὑποδεξάμενος αὐτοὺς ὁ αὐθέντης μεταξὺ τοῦ Γαλατσίου καὶ τοῦ στρατοπέδου του εἰς ἐν σαϊβάντι, ὅπου ἐστήθη διὰ προσταγῆς του, ἐκίνησαν καὶ ἦλθαν ὁμοθυμαδὸν ἐκεῖ ὅπου ἦτον ἐστρατοπεδευμένος ὁ αὐθέντης καὶ ἀνταμωθέντες τῇ αὐτῇ

20 ἡμέρᾳ, συνωμίλησαν τὰ δέοντα, ἐπειδὴ ὁ αὐθέντης ἠθέλε πάλιν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἐπάνω μέρη, καὶ τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἐκίνησαν κατὰ τὴν προλαβοῦσαν ἀπόφασιν τοῦ αὐθέντου μὲ τὸ Σιρέτι τὸν ἀνήφορον καὶ κονεύσαντες εἰς Πενέον, τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ ἐπῆγαν εἰς τὸ Σερμπανέστι καὶ ἐκόνευσαν εἰς τὸ ἐντεῦθεν μέρος τοῦ Σιρετίου, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἔφθασε καθ' ὁδὸν

25 τὸν αὐθέντην ὁ Σερμπάνος καπικεχαγιάς του, ἐρχόμενος ἀπὸ τὸ βασιλικὸν ὀθωμανικὸν στρατόπεδον μὲ τὴν εἶδησιν τῆς τελειωθείσης μεταξὺ τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας καὶ καίσαρος εἰρήνης καὶ τῆς συμφωνηθείσης μεταξὺ τῆς βασιλείας καὶ Ρωσσίας διαλλαγῆς, οὗ ἔνεκα ἐχάρη ὁ τε αὐθέντης καὶ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν κοινήν εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν καὶ

30 ἐκτελέσαντες εἰς τὸ Σερμπανέστι σενλίκι τοπίων καὶ τουφεκίων μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ περὶ τῆς μετὰ τοῦ καίσαρος εἰρήνης βασιλικοῦ ὀρισμοῦ ἔχαιρον πάντες, προσμένοντες νὰ ἀκούσωσι καὶ τὴν ἐπιστροφήν τῶν μοσχικῶν στρατευμάτων ἀπὸ τὸ || Γιάσι. Καὶ διὰ νὰ χαροποιήσῃ καὶ τοὺς

34 ἄρχοντάς του εἰς τὸ Γιάσιον καὶ νὰ ἐκβάλλῃ τὸν φόβον τῆς πικρᾶς αἰχμαλωσίας ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν Μπογδάνων, εὔρε εὐλογον νὰ δηλοποιήσῃ εἰς τοὺς ἐκεῖσε ἐπιτρόπους του τὴν εἶδησιν ταύτην, καὶ οὕτω, γράψας αὐτοῖς τὴν φαιδρὰν τῆς εἰρήνης εἶδησιν, τοὺς ἐπρόσταξε νὰ τὴν δηλοποιήσουν μὲ γράμματά τους εἰς ὅλην τὴν ἐπαρχίαν. Καὶ ἔστειλε μὲ τὴν τοιαύτην εἶδησιν τὸν τρίτον σπαθάρην τοῦ Κωνσταντῖνον Καταρτζῆ

40 ὡς εὐγενῆ ἐντόπιον εἰς τὸ Γιάσι, ὁ ὁποῖος Κωνσταντῖνος ἦλθε κατ' εὐθείαν εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἔδωκε τὸ χαροποιὸν γράμμα τοῦ Γρηγορίου βόδα. Οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὴν προσταγὴν ὅπου τοὺς ἔγραψεν ὁ αὐθέντης, ἐδηλοποίησαν μὲ ἐδικὰ τους γράμματα ὅλη τῇ ἐπαρχίᾳ τὸ χαροποιὸν μαντάτον τοῦτο τῆς σωτηριώδους εἰρήνης, καὶ τὸν ρηθέντα μαντατοφόρον τὸν ἔστειλεν ὁ ἐν Γιάσιῳ γενεράλης Σίποβ πρὸς τὸν φέρτ μαρεσάλην Μούνικ μὲ τὸ πρὸς τοὺς ἄρχοντας γράμμα τοῦ αὐθέντου. Τὸν ὁποῖον φέρτ μαρσάλ ἠδρε ὁ ρηθεὶς τρίτος σπαθάρης ἐπιστρέφοντα ἀπὸ

45 τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μπενδερίου μὲ τὸ νὰ εἶχε φθάσει καὶ πρὸς αὐτὸν

fost stolnic, iar stolnic a făcut pe Manolachi Costachi medelnicerul și agă pe Vasile Costachi clucerul, făcînd și alte schimbări în boierii mai mici, punînd moldoveni. În același timp a numit serdar la Galați pe Hasan-
933 agă, care scria oaste turcească. || El a trimis și pe al său lipca-agasi la seraschierul Benderului, ca să vadă ce se petrece pe acolo și ca să dea și mehtupul
ce scrisese pentru zisul Veli-pașa seraschierul, cerîndu-i să-i trimită cît
mai neîntîrziat ajutor pentru paza pămîntului împărătesc. Seraschierul a
fost atunci silit și a trimis lui Grigorie vodă doi pași, adică pe Hamza **10**
Atmance-pașa și pe Mustafa-pașa, și un bimbașa, numit Catercioglu,
cu cîțiva oameni ce rămăseseră pe lîngă ei. Acești pași, venind la Galați,
au găsit pe Grigorie vodă așezat cu tabăra în corturi la Siret lîngă Galați,
deoarece după ce a stat trei-patru zile în tîrg a ieșit și și-a așezat iarăși **15**
tabăra în corturi la locul pomenit. Și primindu-i domnul într-un saivan
așezat din porunca sa între Galați și tabăra sa, au pornit apoi și au venit
cu toții acolo unde își avea domnul tabăra. Și întîlnindu-se în aceeași
zi, au stat de vorbă despre tot ce trebuia, deoarece domnul dorea să se **20**
întoarcă iarăși în spre părțile de sus. A doua zi au pornit, în urma hotărîrii
luate de domn, pe lîngă Siret în sus, oprindu-se la Penău, iar în ziua
următoare au ajuns la Șerbînești și au poposit în partea de dincoace a
Siretului. În aceeași zi Grigorie vodă a fost ajuns pe drum de capucehaia **25**
sa Șerbîn, care venea din tabăra împărătească otomană cu vestea despre
încheierea păcii între împărăția otomană și împăratul Austriei și despre
înțelegerea dintre împărăția otomană și Rusia, de care veste tare s-au
bucurat și s-au înveselit atît domnul, cît și cei din jurul său. S-a făcut
și șenlic la Șerbînești, cu trageri de tunuri și puști, după citirea firmanului **30**
934 împărătesc despre pace cu împăratul, așteptînd toți cu bucurie să audă
și de plecarea oștilor moschicești din || Iași. Pentru a înveseli și pe boierii
săi din Iași și pentru a îndepărta teama amarei robii din sufletul moldo-
venilor, Grigorie vodă a socotit că e bine să facă cunoscută această știre **35**
și caimacamilor săi de acolo. Astfel, scriind acestora plăcuta veste a păcii,
le-a poruncit s-o facă cunoscută prin scrisori în toată țara. El a trimis la
Iași cu această știre pe Constantin Catargi, treti spătar, ca un boier pămîn-
tean ce era, care Constantin a venit drept la boieri și le-a dat scrisoarea **40**
îmbucurătoare a lui Grigorie vodă. Aceștia, după porunca scrisă a domnului,
au făcut cunoscută întregii țări, prin scrisori, această știre îmbucurătoare
a păcii mîntuitoare. Iar pe aducătorul acestei știri, generalul Șipov l-a **45**
935 trimis la Iași cu scrisoarea domnului către boieri la feldmareșalul Münnich.
Pe feldmareșal l-a găsit zisul treti spătar întorcîndu-se din expediția asupra
Benderului, deoarece sosise și la el domnul Tott, trimisul ambasadorului

ὁ παρὰ τοῦ γαλλικοῦ πρέσβεως καὶ μεσίτου τῆς εἰρήνης ἀπεσταλμένος
 μονσιού Τόττ μετὰ τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν τῆς συμβιβάσεως ὅπου ἐγένετο εἰς
 τὸ Μπελιγράδι μεταξὺ τῶν βασιλειῶν. Καὶ βλέποντας ὁ ρηθεὶς μαρεσάλ-
 Μούνικ ὅτι ἐδηλοποιήθη τοῦτο τοῖς ἄρχουσι καὶ παρ' αὐτῶν ἐκηρύχθη
 5 εἰς ὅλην τὴν τσάραν, ἀνήφθη ὡς φλόξ ἀπὸ τὸν θυμόν, συλλογιζόμενος
 πῶς δὲν θέλει λάβει πλέον τὰς τέσσαρας χιλιάδας φλωρία ὅπου εἶχαν
 μείνει ἀπὸ τὸ πρὸς αὐτὸν δῶρον, μήτε θέλει δώσει αὐτῷ ἢ τσάρα τὸν
 ζαχιρὲν ὅπου ἤλπιζε νὰ συναῖξη. Καὶ εὐθὺς τὸν μὲν μαντατοφόρον τοῦ
 10 τοιοῦτου χρηστοῦ κοινοφελοῦς μαντάτου ἔβαλεν εἰς δεινὴν φυλακὴν, ἐναν-
 τίον κάθε δικαίου καὶ καθήκοντος, πρὸς δὲ τοὺς ἄρχοντας ἔγραψε πολ-
 λούς ὄνειδισμούς καὶ ἐπιπλήξεις, παρακινούμενος εἰς τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ
 ἐν Γιασίῳ Σίποβ γενεράλη, ὅστις τὸν ἔγραψε πῶς ἥ ἐχάρησαν οἱ ἄρχοντες ⁹³⁵
 διὰ τὴν εἰρήνην καὶ ἐκήρυξαν αὐτὴν ὅλη τῇ ἐπαρχίᾳ. Οὐ ἔνεκα ἔγρα-
 ψεν εὐθὺς μανιφέστα ἀναιρετικὰ τῆς εἰδήσεως ταύτης, ἀπατῶντας τοὺς
 15 πτωχοὺς μετὰ ἐπιβεβαιώσεις ὅτι εἰρήνη δὲν εἶναι καὶ μετὰ πολλοὺς ψευδεῖς
 ὄρκους, ὁμνύοντας εἰς τὴν ζωὴν τῆς βασιλείσεως του διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ
 λάβῃ ἐκ τῆς τσάρας τὰ ὅσα ἐζήτει, μετὰ ὅλον ὅπου ἐκεῖνος ἦτον πληροφο-
 ρημένος περὶ τῆς συμφωνηθείσης εἰρήνης παρὰ τοῦ Τόττ, γαλλικοῦ ὀφ-
 φιτσιάλου, καὶ εἶχε ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν κατὰ τὸ Μπενδέρι ἐκστρατείαν,
 20 καὶ μόνον διὰ νὰ πάρῃ τὰς τέσσαρας χιλιάδας φλωρία τὰ ἔκαμνεν αὐτά.
 Πρᾶγμα ἄτιμον καὶ παρὰ πάντων κατακεκρμένον νὰ πλάττῃ ἕνας ἀρχι-
 στρατήγος τόσα καὶ τόσα ψεύματα διὰ ὀλίγα ἄσπρα. Μάλιστα διὰ νὰ
 βεβαιώσῃ τὰ ψεύματά του, ἔστειλε προσταγὴν καὶ κατηδάφισαν τὸ ὠραιό-
 τaton παλάτιον τῆς Φορμόσας, κτισμένον παρὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα, τὸ
 25 ὅποιον ἦτον εὐπρέπεια τῆς ἐπαρχίας καὶ μητροπόλεως ταύτης τοῦ Για-
 σίου, κάμνοντας καὶ τοῦτο ἐναντίον καὶ αὐτῆς τῆς φιλοκάλου φύσεως,
 καὶ ἐν ταυτῷ ἔστειλε προσταγὴν εἰς τὸν Καπνίσταν καὶ Στογιάννον καὶ
 Δημήτριον Κανδεμίριν νὰ ταχύνωσιν τὴν προσταγὴν ὅπου ἔχουν διὰ νὰ
 30 ἐπιδρομήσωσιν τὸν Γρηγόριον βόδα, ὅπου καὶ ἂν εἶναι. Οἱ δὲ πτωχοὶ ἀ-
 κούοντες τὰ μανιφέστα αὐτὰ ἔμειναν ἀμφίβολοι μὴν ἠξεύροντες ποῖον νὰ
 πιστεύσωσιν, τὴν παρὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα διὰ τῶν ἐπιτρόπων αὐτοῦ εἴ-
 διθῃ τῆς εἰρήνης, ἢ τὰ ἐναντία ὅπου ἔγραψε τὸ μανιφέστον τοῦ μαρεσάλ
 Μούνικ, μετὰ ὅλον τοῦτο δὲ περισσότερον ἐπίστευον εἰς τὴν παρὰ τοῦ αὐ-
 θέντου ἔλθοῦσαν εἰδησιν, ἠξεύροντες τὸν σταθερὸν εἰς τὸν λόγον του
 35 καὶ ἀληθῆ, καὶ πληροφορημένοι καὶ ἀπὸ τὴν ἐκβασιν τῆς προτέρας εἰδή-
 σεως ὅπου ἔλαβον παρ' αὐτοῦ περὶ τῆς μετὰ τοῦ καίσαρος εἰρήνης.
 Ὁ δὲ ἀρχιστράτηγος Μούνικ δὲν ἠδυνήθη νὰ κρύψῃ τὸν σκοπὸν
 του, οὐ ἔνεκα ἔκρυπτε τὴν εἰρήνην, ἀλλ' εὐθὺς ἔστειλε προσταγὴν εἰς τὸν
 Σίποβ γενεράλην, ὅπου ἦτον ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι, διὰ νὰ προστάξῃ καὶ νὰ
 40 στενοχωρήσῃ τοὺς ἄρχοντας ἥ νὰ δώσωσιν, ἐν πρώτοις μὲν τὰς τέσσαρας ⁹³⁶
 χιλιάδας φλωρία, ὅπου ἐλείποντο ἀπὸ τὸ δῶρον του, καὶ ἐπομένως ἄλλᾳ

francez, care fusese și mijlocitorul păcii, cu știrea cea bună a înțelegerii între cele două împărății ce a avut loc la Belgrad. Mareșalul Münnich, văzînd că această veste a păcii a fost adusă la cunoștința boierilor și prin ei s-a răspîndit în toată țara, și gîndindu-se că nu va mai primi cele patru 5 mii de galbeni ce mai rămăseseră din ploconul cerut și nici țara nu-i va mai da zahareaua ce nădăjduia să strîngă, se făcu foc de mînie și puse îndată pe aducătorul acestei bune și îndeobște folositoare știri într-o temniță grozavă, împotriva oricărui drept și oricărei cuviințe¹. Iar boierilor le-a trimis o scrisoare cu multe ocări și muștrări, fiind îndemnat la aceasta 10 și de generalul Șipov din Iași, care îi scrisese că || boierii s-au bucurat de încheierea păcii și au făcut-o cunoscută în toată țara. Din pricina aceasta, Münnich a scris îndată manifeste prin care tăgăduia știrea, înșelînd pe bieții oameni cu încredințări și cu multe jurăminte mincinoase, jurînd chiar pe 15 viața împărătesei sale că nu s-a încheiat pacea, ca să izbutescă să ia din țară ceea ce cerea, cu toate că el primise știrea de încheiere a păcii de la Tott, trimisul francez, iar în urma acestui fapt, se și întorsese din expediția sa asupra Benderului. Dar toate acestea le făcea numai ca să ia cele patru 20 mii de galbeni. Lucru necinstit și de toți osîndit ca un feldmareșal să născocească atîtea și atîtea minciuni pentru niște bani. Ba ceva mai mult, ca să întărească minciunile sale, a dat poruncă să dărîme mărețul palat de la Frumoasa, zidit de Grigorie vodă, care era podoaba țării și a capitalei Iași, făcînd și aceasta împotriva oricărei firi iubitoare de frumos. În același timp, el trimise poruncă lui Capnist, lui Stoian și lui Dimitrie Cantemir să se grăbească să ducă la îndeplinire porunca ce aveau ca să meargă împotriva lui Grigorie vodă, oriunde s-ar afla. Iar bieții oameni auzind de aceste manifeste, stăteau la îndoială și neștiind ce să creadă: 30 știrea despre pace trimisă de Grigorie vodă prin caimacamii săi sau înștiințările potrivnice, cuprinse în manifestul mareșalului Münnich. Cu toate acestea, mai multă crezare dădeau știrii venite din partea domnului știindu-l statornic în cuvîntul său și iubitor de adevăr și avînd ca dovadă și știrea 35 de mai înainte ce o primiseră de la el despre pacea cu împăratul.

Feldmareșalul Münnich nu putu ascunde însă scopul său pentru care ascundea știrea despre pace și de aceea a trimis îndată poruncă generalului Șipov², care se afla aici în Iași, ca să poruncească boierilor și să-i silească || 40 să dea mai întîi cele patru mii de galbeni, care mai lipseau din ploconul

¹ Mareșalul Münnich, primind la 24 septembrie vestea despre semnarea păcii de la Belgrad, a scris a doua zi o scrisoare comandantului din Transilvania Lobkovitz, care i-a dat primul această veste, în care își arăta pe larg indignarea despre această « pace rușinoasă », vezi Manstein, *op. cit.*, II, p. 61—73.

² Șipov era comandantul militar al orașului Iași.

ἄσπρα διὰ ζαχिरὲν καὶ χορτάρι καὶ ἄλλα, στέλλοντας καὶ μερικὸν στράτευμα εἰς τὸ Γιάσι καὶ προστάζοντας νὰ τοὺς δοθῶσι παραχειμασίαι, καὶ ἔτσι, στενοχωρῶντας τοὺς ἄρχοντας ὁ ρηθεῖς, ἔβαλεν ἀπὸ πενήντα-ἑξήντα γρاناτίρους εἰς τὸ σπίτι καθενὸς ἄρχοντος, карабуύли, καὶ τότε ἔβγαλαν 5 τὸ δόσιμον τῶν μαζίληδων οἱ ἄρχοντες μετὰ τοῦ Κανδεμίρη, καὶ τὴν γκόστιναν τῆς τσάρας, ἐπιθέτοντες καὶ προμουτάρι εἰς πολλοὺς ἄρχοντας εὐρισκομένους εἰς τὴν τσάραν. Ὅμως δὲν ἠμπόρησαν νὰ συνάξωσι ποσότητά τινα ἄσπρων ἐξ αὐτῶν, ὡσὰν ὁποῦ ἐκείνων τὸ κίνημα ἦτον γρήγορον, καὶ αὐτὰ ἐχρειάζοντο πολυκαιρίαν, καθὼς μήτε οἱ εἰς τὸ βαδραρίτον σταλ- 10 θέντες παρὰ τοῦ Κανδεμίρη ἐδυνήθησαν νὰ συνάξωσι τίποτε, μὲ ὄλον ὁποῦ κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν οἱ ἐδικοί του Καζάκοι καὶ Κατάνοι εἶχαν φθάσει ἕως εἰς τὸ Φωξάνι καὶ Ὀδομπέστι, ὡς ρηθῆσεται.

Διατρίβοντας γοῦν ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὸ Σερμπανέστι, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, ἐπρόσμενε τὸν αὐλικὸν του ὁποῦ ἔστειλεν εἰς τὸ Γιάσι μὲ 15 μίαν καλὴν εἶδησιν παρὰ τῶν ἀρχόντων καὶ ἐπιτρόπων του περὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀναχωρήσεως τῶν μοσχικῶν στρατευμάτων κατὰ τὴν γενομένην σύ<μ>βασιν μεταξὺ τῶν βασιλειῶν, καὶ ἀντὶ τοιαύτης εἰδήσεως φθάνει εἰς αὐτὸν μία ἀπὸ τὰς προφυλακὰς του, δηλοποιούσα ὅτι ἐν σῶμα ἱκανὸν στρατοῦ ἐφάνη εἰς τὸ πέραν μέρος τοῦ Σιρετίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτον ὁ Στογιάν- 20 νος καὶ Καπνίστας καὶ ὁ μικρὸς Κανδεμίρης, ὡς προείπομεν. Οὐ ἔνεκα, συμβουλευόμενος ὁ Γρηγόριος βόδας μὲ τοὺς περὶ αὐτὸν πασάδες, ἀπεφάσισαν κοινῶς μὲ μεγάλην γενναιότητα νὰ ἀντικρῦσουν τὸ στράτευμα αὐτὸ ὅσον καὶ ἂν εἶναι, καὶ ἔτσι ἐπέρασαν τὸ Σιρέτι, ἐν πρώτοις μὲν μὲ 25 ὁμως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας καὶ ἀνθρώπους τοῦ αὐθέντου δὲν ἐπρόφθασαν νὰ περάσωσι τὸν ποταμὸν, καταλαμβάνουσης ἤδη τῆς νυκτός, καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ κάτω μέρη ὁποῦ ἤξευραν ἢ διάβασιν διὰ νὰ διαβῶσι καὶ νὰ τρέξωσι πρὸς τὸν αὐθέντην τους, διὰ τοῦτο ἔμεινε ὁ αὐθέντης 937 ἐκεῖ εἰς τὸ πέραν μέρος τοῦ Σιρετίου, τοὺς δὲ δύο πασάδες, δηλαδὴ 30 Χαμζά-πασάν καὶ Μουσταφά-πασάν, ὁμοῦ μὲ τὸν μέγαν σπαθάρην του, ἔστειλε μὲ μερικὸν στράτευμα ἐμπρὸς εἰς συνάντησιν τῶν Καζάκων καὶ Μοσχόβων. Καὶ κινηθέντες ὡς μιᾶς ὥρας διάστημα εἰς τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, συναπαντήθησαν μὲ ἐν σῶμα Καζάκων καὶ ὀρμῶντες κατ' αὐτῶν, οὐ μόνον τοὺς διεσκόρπισαν, ἀλλὰ καὶ ἱκανοὺς ἐπίασαν καὶ τοὺς ἐπῆραν 35 αἰχμαλώτους, στέλλοντές τους διὰ γλῶσσαν πρὸς τὸν αὐθέντην. Παρ' ὧν, μανθάνοντας ὁ αὐθέντης τὴν ποσότητα τῶν ἐναντίων του, ὅτι ἦτον τέσσαρες χιλιάδες στράτευμα μοσχικὸν καὶ καζάκικον μὲ γρاناτίρους καὶ τόπια καὶ κάθε ἐτοιμασίαν, ἐμήνυσε τοὺς ρηθέντας δύο πασάδες νὰ ἔλθουν πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ συμβουλευθῶσι καὶ πάλιν. Καὶ οὕτως, ἐρχομένων τῶν 40 πασάδων, περὶ τὴν αὐγὴν ἠκούσθησαν ἤχοι τοπίων, περὶ ὧν ἐρευνῶντας ὁ αὐθέντης ποῦ τάχα νὰ ἐρρίφθησαν καὶ πληροφορούμενος ὅτι οἱ ἐναντιοὶ του, λαβόντες πολὺν φόβον ἐκ τοῦ εἰρημένου ἀκροβολισμοῦ καὶ μὴ τολμῶντες νὰ ὑπάγουν κατὰ τοῦ αὐθέντου, ἐπῆγαν εἰς τὸ Φωξάνι, καὶ πρὸς 45 κατάπληξιν τῶν ἐντοπίων ἔρριψαν τὰς λουμπάρδας. Συνεκρότησε συμβούλιον μὲ τοὺς πασάδες καὶ ἄρχοντάς του καὶ εὖρον εὐλογον κοινῶς νὰ κινήσουν καὶ αὐτοὶ τὸν κατήφορον. Καὶ ἔτσι ἀκωλύτως κατέβη καὶ ὁ

lui, și apoi să mai dea și alți bani pentru zaherea, fîn și altele. El a trimis și o seamă de oaste la Iași, poruncind să i se dea cele trebuincioase pentru iernat. Și așa-zisul Șipov, silind pe boieri a pus și cîte cincizeci-șazeci de grenadieri de strajă la casa fiecăruia. Atunci boierii, împreună cu Cantemir, au scos darea pe mazili și goștina pe țară, precum și împrumute la mulți boieri aflați la țară. Dar n-au izbutit să strîngă vreo cîtine din acești bani, deoarece ei trebuiau să plece în grabă, iar pentru strîngerea banilor era nevoie de vreme îndelungată. Nici cei trimiși de Cantemir pentru luarea vădrăritului n-au izbutit să strîngă nimic, cu toate că în vremea aceea 10 cazacii săi și cătanele sosiseră pînă la Focșani și Odobesti, precum vom spune mai jos.

Stînd dar Grigorie vodă la Șerbănești, precum am arătat mai sus, aștepta aici pe boierul său, pe care-l trimisese la Iași, cu o veste bună din partea boierilor și a caimacamilor săi despre plecarea de acolo a oștilor 15 moschicești, potrivit cu înțelegerea făcută între cele două împărății. Și în loc de o atare veste, sosește la el una din străjile sale, înștiințînd-l că un corp însemnat de oaste a fost văzut în partea de dincolo a Siretului, unde erau comandantii Stoian, Capnist și Cantemir cel mic, precum am 20 spus mai sus. Sfătuindu-se Grigorie vodă cu pașii de pe lîngă el, au hotărît cu toții cu mare îndrăzneală să înceapă lupta cu această oaste, ori cît de mare ar fi. Așadar, au trecut Siretul, mai întîi pașii și oștile lor, iar pe urmă și domnul. Fiindcă însă mulți dintre boierii și oamenii domnului n-au apucat 25 să treacă rîul, deoarece îi apucase noaptea, s-au risipit în părțile de jos, unde știau || că este un vad ca să treacă și să se ducă la domnul lor. De 937 aceea domnul a rămas în partea de dincolo a Siretului, iar pe cei doi pași, adică pe Hamza-pașa și Mustafa-pașa, împreună cu vel spătarul, i-a trimis 30 înainte cu o seamă de oaste ca să întilnească pe cazaci și pe moscali. Și după un drum de aproape o oră, la apusul soarelui, s-au întîlnit cu un corp de cazaci și, năvălind asupra lor, nu numai că i-au risipit, dar au și prins pe mulți dintre ei și i-au trimis ca limbi domnului ca să ia de la aceștia 35 informații. Domnul aflînd de la ei că numărul dușmanilor se ridica la o oaste de patru mii de moscali și cazaci cu grenadieri, tunuri și cu toată pregătirea lor, a înștiințat pe cei doi pași amintiți să vină la el ca să se sfătuiască iarăși. În timp ce veneau pașii, s-au auzit în zorii zilei bubuituri de tunuri și, cercetînd domnul să afle unde s-a tras cu tunurile, a aflat 40 că dușamni, sperîndu-se mult în ciocnirea pomenită și nemaiîndrăznind să meargă împotriva domnului, s-au dus la Focșani, unde spre mirarea localnicilor au tras cu bombarde. După aceasta domnul a ținut sfat cu pașii 45 și cu boierii săi și cu toții au găsit cu cale să pornească și ei în jos.

- Γρηγόριος βόδας με τούς περι αὐτὸν πασάδες καὶ μ' ὄλην τὴν αὐλήν καὶ παράταξιν του εἰς τὸ Μαξινέني, καὶ μείναντες ἐκεῖ τὴν νύκτα ἐκείνην, τὸ πουρνὸν ἄρχισαν καὶ διέβησαν τὸν ποταμὸν Σιρέτι ὅλον τὸ μετ' αὐτοῦ στράτευμα καὶ οἱ πασάδες, καὶ ἔπειτα διέβη καὶ αὐτὸς ἐν ἐκείνῃ
- 5 τῇ ἡμέρᾳ, τῇ δὲ ἑξῆς κατέβη πάλιν εἰς τὸ Γαλάτσι. Καὶ ἐπειδὴ ἦτον ἀρχὴ Ὀκτωβρίου καὶ ψυχρὸς καιρὸς, ἐκόνευσεν ἔνδον τοῦ παζαρίου, ἐν πρώτοις μὲν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου, καὶ μετ' ὀλίγον, δι' αἰτίαν τοῦ θανατικοῦ, μετοίκησεν εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Παναγίας, Μαυρομόρος λεγόμενον. ||
- 10 Οἱ δὲ Καζάκοι ἐκεῖνοι καὶ οἱ προεστῶτες αὐτῶν, λαμβάνοντες πολλὸν φόβον ἀπὸ τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο στράτευμα ὅπου ὡς εἶπον συναντήθη μετ' αὐτῶν καὶ ἀπελθόντες ἐν βίᾳ εἰς τὸ Φωξάνι, ἐλεηλάτησαν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τὰ Φωξάνια, τόσον τῆς Μπογδανίας, ὅσον καὶ τῆς Βλαχίας, καὶ ἔδειξαν μίαν μεγάλην σκληρότητα καὶ ἐκεῖ, ξεγυμνώνοντες τόσον τοὺς
- 15 ἱερεῖς, ὅσον καὶ γυναῖκας καὶ παρθένους, καὶ μὴ ἀφήνοντες κανένα ἄτοπον ἀνενέργητον, ἀλλὰ μεταχειρισθέντες κάθε εἶδος κακίας καὶ ἀρπαγῆς ἐκεῖ, ἀπῆλθον εἰς τὸ Ὀδομπέστι καὶ ἔμειναν τὴν νύκτα ἐκεῖ, φοβούμενοι νὰ στρεφῶσιν εἰς τὸ Φωξάνι. Καὶ ἀρπάξαντες καὶ λεηλατήσαντες καὶ τοὺς πτωχοὺς τοῦ Ὀδομπεστίου, ὑπέστρεψαν ἐκεῖθεν εἰς τὸ Γιάσι. Καὶ
- 20 ἀπαντήσαντες καθ' ὁδὸν ἐν τῇ ἐπιστροφῇ των ἐν σῶμα Καζάκων καὶ Καλμοίκων ὅπου ἔτρεχε καὶ ἐκεῖνο τὸν κατήφορον εἰς ἐνδυνάμωσιν αὐτῶν, τὸ ἐσυντρόφειυσεν καὶ ὁ Στογιάνος μετὰ τὸ πόλκουρόν του. Φοβούμενος ὁμως νὰ τοὺς φέρῃ κατὰ τὸ Φωξάνι, μήπως καὶ ἐπρόφθασε δύναμις ὀθωμανικῆ ἢ ὁ αὐθέντης ἐκεῖ, τοὺς ἐπέρασε διὰ τῶν βουνῶν τῆς Βράντσας.
- 25 Καὶ ἐμβάντες εἰς τὴν Βλαχίαν ἐπῆγαν ἕως εἰς τὸ Μποζέον, γυμνώνοντες καὶ λεηλατοῦντες καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς Βλαχίας καὶ λαβόντες καὶ τὸν Μισαῆλ ἐπίσκοπον τοῦ Μπουζέου ἐκεῖθεν ἐστράφησαν, εἰσελθόντες εἰς τὴν Οὐγγρίαν ἀπὸ τὸν φόβον ὅπου τοὺς προξένησεν ὁ Ἀτμαντσέ-πασὰς μετὰ τὰ περι αὐτὸν στρατεύματα, τὸν ὁποῖον Ἀτμαντσέ-πασὰν εἶχε
- 30 στείλει ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς Μπραϊλαν καὶ ἐπῆρε μερικὸν τούρκικόν στράτευμα ἐκεῖθεν καὶ ἐπῆγαινε κατὰ τὸ Φωξάνι. Μαθὼν δὲ ὅτι οἱ Καζάκοι καὶ Καλμοῦκοι διέβησαν εἰς τὴν Βλαχίαν ἐκ τῶν βουνῶν, ἐπῆγε καὶ αὐτὸς κατόπι τους καὶ κατεδίωξεν αὐτοὺς ἕως οὗ ἐμβῆκαν εἰς τὴν Οὐγγρίαν, ὡς εἶπον.
- 35 Ἐδῶ δὲ εἰς τὸ Γιάσιον, λαμβάνοντας προσταγὴν παρὰ τοῦ Μούνικ ὁ Σίποβ γενεράλης διὰ νὰ ἀπαιτήσῃ δεινῶς τὰ λοιπὰ ἄσπρα παρὰ τῶν ἀρχόντων, ἔκαμε πολλὴν στενοχωρίαν τοὺς ἄρχοντας || διὰ νὰ δώσωσι τὰ ἄσπρα αὐτά, καὶ διὰ τοῦτο ἔβαλαν καὶ δευτέρον προμουτάρι εἰς τὰ μοναστήρια καὶ εἰς μερικοὺς ἄρχοντας. Καὶ μὴ ἀρκοῦμενοι εἰς τὰ προμου-
- 40 τάρια ὅπου ἐπῆραν ἀπὸ τὰ μοναστήρια, ἔβαλαν καὶ φρουρὰς εἰς τὰς θύρας τῶν μοναστηρίων καὶ εἰσελθόντες, ἀνοιξαν ὅλα τὰ σεντούκια καὶ σεπέτια ὅπου εἶχαν βάλει εἰς τὰ μοναστήρια, ὡς εἰς ἄσυλον οἱ χριστιανοί, καὶ θεωροῦντες ἐν αὐτοῖς ὅσα ἄσπρα καὶ ἄλλα ἄξια πράγματα ἠύραν, τὰ

938

939

Și așa, neîmpiedicat, a pornit la vale și Grigorie vodă cu pașii, cu întreaga curte și cu oastea sa și au ajuns la Măxineni, unde au rămas în noaptea aceea. Dimineața, toată oastea ce era cu el și împreună cu pașii au început să treacă riul Siret, iar după aceea a trecut și domnul în aceeași zi. În ziua următoare a cobotit iarăși la Galați și pentru că era începutul lui octombrie și timpul era rece a conăcit în târg, mai întâi la mănăstirea Sf. Nicolae, iar după puțin, din pricina molimii, s-a mutat la mănăstirea Fecioarei, numită 5
938 Mavromol. || Iar cazacii aceia și căpeteniile lor, sperându-se mult de acea mică oaste, care, după cum am arătat, s-a întilnit cu ei, și plecînd în grabă la Focșani au prădat cele două părți ale orașului Focșani, atît partea dinspre Moldova, cît și cea dinspre Țara Românească. Aici ei s-au purtat cu mare cruzime, despuînd atît pe preoți cît și pe femei și pe fecioare, săvîrșind 15 tot felul de jafuri și de lucruri rele și necuviincioase. Apoi au plecat la Odobești, unde au rămas noaptea, temîndu-se să se întoarcă la Focșani. După ce au jefuit și au prădat și pe sârmanii din Odobești, ei s-au întors la Iași. La întoarcere s-au întilnit pe drum cu un corp de cazaci și calmuci, 20 care mergea grăbit în jos ca să le vină în ajutor și pe care îl însoțea Stoian cu polcul său. Temîndu-se însă să-i ducă spre Focșani, ca nu cumva să fi ajuns acolo oastea otomană sau domnul, i-a trecut în Țara Românească prin munții Vrancei și s-au dus pînă la Buzău, jefuind și prădînd și acea 25 parte a Țării Românești. Au luat apoi cu ei pe Misail, episcopul Buzăului¹ și de acolo au trecut în Ungaria de frica ce le-o pricinuisese Atmance-pașa cu oastea sa, pe care Atmance-pașa îl trimisese Grigorie vodă la Brăila, 30 de unde luase o seamă de oaste turcească și acum mergea spre Focșani. Aflînd însă despre trecerea cazacilor și a calmucilor în Țara Românească prin munți, s-a dus și el după ei și i-a urmărit pînă ce au intrat în Ungaria, precum am spus.

Iar aici, la Iași, generalul Șipov, primind poruncă de la Münnich să 35 ceară cu strășnicie de la boieri rămășița de bani, le-a pricinuit acestora 939 multă supărare || ca să dea acești bani. De aceea ei au orînduit și o a doua împrumută la mănăstiri și la cîțiva boieri. Nerămînînd însă mulțumiți cu împrumutele luate de la mănăstiri, au pus și paznici la porțile mănăstirilor și, intrînd înăuntru, au deschis toate lăzile și sipetele pe care creștinii le lăsaseră acolo în păstrare, le-au cercetat și cîți bani sau alte lucruri de

¹ Cronicarul Constantin Daponte afirmă că episcopul Buzăului Misail a însoțit de bunăvoie pe cazaci în Transilvania (op. cit., II, p. 330). Despre fuga acestui episcop vezi și I. Ionașcu, *Episcopul Misail (1732–1740)*, Buzău, 1939, p. 8–9.

ἐπήραν, κατωρύξαντες καὶ ὑπὸ τὰς ἁγίας τραπέζας μερικῶν μοναστηρίων διὰ νὰ εὑρουν ἄσπρα.

Ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας, γράφοντας τῷ σερασκέρ-σουλτάνῳ συνεχῶς, τὸν κατέπεισε καὶ κατέβη κατὰ τὴν Ρεμπόγιαν εἰς τὸν Προῦτον, καὶ 5 μνηυόμενος μὲ συνεχῆ γράμματα, ἀπεφάσισεν ὁ Γρηγόριος βόδας νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν σουλτάνον, καὶ παραλαμβάνοντας αὐτὸν μὲ τοὺς Τατάρους μαζί του νὰ ὀρμήσῃ κατὰ τῶν ἐν Γιάσιφ Μοσχόβων. Τὸν ὁποῖον σκοπόν του δηλοποιήσας τῷ σουλτάνῳ, εὔρε καὶ ἐκεῖνον ἔτοιμον εἰς τοῦτο, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν αὐθέντην ξεχωριστὴν ἀγάπην του, καὶ διὰ τὰς βασι- 10 λικὰς προσταγὰς ὅπου ἔλαβε διὰ νὰ συνδράμῃ τῷ Γρηγορίῳ βόδα κατὰ πάντα τρόπον. Ὅθεν συμβουλευόμενος ὁ αὐθέντης μὲ τὸν Σαρῆ Ἀχμέδ-πασάν καὶ τοὺς ἄρχοντας, ἀπεφάσισαν νὰ κινηθῆ ὁμοῦ μὲ τὸν Ἀχμέδ-πασάν καὶ Ἀλαΐ-μπέην τοῦ Χοτινιοῦ, ἔχοντα καὶ τινὰς σπαχῆδες καὶ Λιπκάνους τοῦ Χοτινιοῦ καὶ μὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὴν αὐλὴν του, ὁμοῦ καὶ μὲ μερικά 15 φλάμπουρα τούρκικου στρατεύματος, ὅπου εἶχεν ἐδικὰ του, καὶ νὰ πηγαίῃ πρὸς τὸν σουλτάνον, τὸ ὁποῖον ἔγραψε καὶ ἐφανέρωσε καὶ τῷ σουλτάνῳ ζητῶντας νὰ τὸν στείλῃ καὶ μερικοὺς Τατάρους εἰς ὑπάντησίν του ὅτι τὸν Ἀχμέδ-πασάν μὲ ἱκανοὺς Λιπκάνους καὶ μὲ τὸν μέγαν βιστιάρην του τοὺς εἶχεν στείλει ἐμπρὸς κατὰ τὰ μέρη τῆς Τούτοβας καὶ διὰ προ- 20 φυλακὴν του καὶ διὰ κατάπληξιν καὶ καταδρομὴν τῶν κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη σκορπισθέντων Καζάκων καὶ Κατάνων. Καὶ κατὰ τὴν αἰτησίαν του ἐν πρώτοις μὲν ἔστειλεν ὁ σουλτάνος τὸν Ἀλῆ μιρζάν Ἀλιάρογλου¹ μὲ μερικοὺς Τατάρους εἰς τὸ Γαλάτσι ὅπου, ἔτοιμασθεὶς ὁ αὐθέντης καὶ ἀφήσας ὄλον τὸ βάρος καὶ τὰ τούγια || καὶ τὸ σαντσακι του εἰς 25 τὸν λογαριασμὸν τοῦ μεγάλου σπαθάρη Θεοδωράσκου, ἔστειλε καὶ τοὺς μπεζαντέδες του εἰς τὴν Σάκτσαν ὁμοῦ μὲ τὸν ποστέλνικόν του, καὶ ἐπικαλεσάμενος τὴν θεῖαν βοήθειαν, ἐκίνησε μετὰ σπουδῆς ἀπὸ τὸ Γαλάτσι τῆ στ' Ὀκτωβρίου, καὶ ἔλθων δύο κονακίων διάστημα, εὔρε καὶ ἄλλους μιρζάδες μὲ ἱκανοὺς Τατάρους ἀπεσταλμένους παρὰ τοῦ σουλτάνου εἰς 30 ἐνδυνάμωσιν τοῦ αὐθέντου, καθὼς καὶ εἰς τὸ τρίτον κονάκι τὸν ἀπήντησαν πολλοὶ παρομοίως ἀπεσταλμένοι. Τὸ ὁποῖον τρίτον κονάκι του ἦτον εἰς τὸ Φαλτσι, ὅπου ἀντάμωσε τὸν αὐθέντην ὁ Ἀχμέδ-πασάς μαζί μὲ τὸν μέγαν βιστιάρην, καὶ ἀντὶ τούτων ἐστάλη προφυλακὴ ὁ Ἀλαΐ-μπέης τοῦ Χοτινιοῦ μὲ διακοσίους Λιπκάνους καὶ ὁ Ἀλῆ μιρζάς Ἀλιάρογλους¹ μὲ 35 διακοσίους Τατάρους καὶ ὁ μέγας καπιτάνος Πορούσκης μὲ ἑκατὸν καλαρασέους, προσταχθέντες νὰ προπορευθῶσι ἕως καὶ περὶ τὸ Γιάσιον καὶ ὅτι ἰδῶσι καὶ πληροφορηθῶσι, νὰ τὰ φανερώνωσι τῷ αὐθέντη. Ὄντας δὲ εἰς τὸ Φαλτσι ὁ αὐθέντης, ἔλαβεν εἶδησιν ὅτι ἔρχεται ὁ Τόττ, γαλλικὸς ὀφφισιᾶλης πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέφων ἀπὸ τὸν Μούνιχ, καὶ διὰ τοῦτο 40 διέτριψε καὶ τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἐκεῖ ἕως οὗ ἔφθασε καὶ ὁ ρηθεὶς Τόττ, ὁ ὁποῖος γράμμα ἐκ τοῦ Μούνιχ δὲν ἔφερεν, εἶχεν ὅμως παραγγελίαν ἀπὸ τὸν Μούνιχ νὰ πληροφορήσῃ τὸν αὐθέντην πὼς ἡ ρωσικὴ βασιλεῖα ἐδέχθη τὰς περὶ εἰρήνης συνθήκας ὅπου ἔγιναν εἰς τὸ Μπελιγράδι καὶ θέλουν σηκωθῆ καὶ ἀπὸ τὸ Γιάσι τὰ ρωσικὰ στρατεύματα, τὸ ὁποῖον καὶ 45 τοῦτο πολλὰ μυστικὰ τὸ εἶπε τῷ αὐθέντη, λέγοντας πὼς ἦτον παρηγγελμένος νὰ μὴ φανερώσῃ τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ Γιάσι, πρᾶγμα ἀλλόκοτον καὶ

¹ A fost «Ἀλιάρογλου», care s-a corectat de altă mină în «Ἀλιάρογλου».

preț au găsit în ele, le-au luat, săpînd chiar și sub sîntele mese ale unor mănăstiri ca să găsească bani.

Iar Grigorie vodă, scriind mereu seraschier-sultanului, l-a înduplecat să coboare la Răbiia, pe Prut, iar apoi, fiind înștiințat prin mai multe scrisori că a coborît, Grigorie vodă s-a hotărît să se ducă la seraschier-sultan, să-l ia cu tătarii săi și să se năpustească asupra moscalilor din Iași. Seraschier-sultanul, aflînd de gîndul lui Grigorie vodă, mărturisii că el e gata la aceasta și pentru că avea o deosebită dragoste pentru domn și pentru că primise porunci împărătești să ajute pe Grigorie vodă prin orice chip. Sfătuindu-se dar domnul cu Sari Ahmed-pașa și cu boierii, au hotărît ca domnul să pornească împreună cu Ahmed-pașa și cu alai-bei al Hotinului, care avea și cîțiva spahii și lipcani din Hotin, și cu boierii și curtea sa, împreună și cu cîteva steaguri de oaste turcească ce le avea, 15 și să meargă la seraschier-sultan. El a scris și a făcut cunoscut acest lucru și seraschier-sultanului, cerîndu-i să-i trimită și o seamă de tătari întru întîmpinarea lui, căci pe Ahmed-pașa cu mai mulți lipcani și cu vel vistierul îi trimisese înainte prin părțile Tutovei, și ca strajă, dar și pentru înspăimîntarea și urmărirea cazacilor și cătanelor, risipiți prin părțile acelea. După cererea domnului, seraschier-sultanul a trimis mai întii pe Ali mîrza Aliaroglu cu o seamă de tătari la Galați. Acolo, pregătindu-se domnul și lăsînd 940 lucrurile grele, tunurile || și sangiacul său pe seama vel spătarului Teodorășcu, își trimise beizadelele la Isaccea împreună cu postelnicul său și, chemînd asupra-și ajutorul lui Dumnezeu, porni în grabă din Galați, la 6 octombrie. În drum, la o depărtare de două conace, a găsit și alți mîrzaci cu mai mulți tătari trimiși de seraschier-sultanul, spre a întări oastea domnului, precum și la al treilea conac l-au mai întîmpinat de asemenea alți trimiși. Al treilea conac a fost la Fălciu, unde Ahmed-pașa, împreună cu vel vistierul au întîlnit pe domn. În locul lor au fost trimiși înainte ca strajă alai-bei al Hotinului cu două sute de lipcani, iar Ali mîrza Aliaroglu cu două sute de tătari și marele căpitan Poruski cu o sută 35 de călărași, avînd poruncă să meargă înainte pînă aprcape de Iași și tot ce vor vedea și vor afla să facă cunoscut domnului. Pe cînd domnul se afla la Fălciu, a primit vestea că vine la el Tott, trimis oficial francez, care se întorcea de la Münnich și de aceea a mai rămas și a doua zi acolo, pînă cînd a ajuns și amintitul Tott. El n-a adus scrisoare de la Münnich, dar 40 avea însărcinarea de la el să-l înștiințeze pe domn că împărăția rusească a primit învoielile de pace hotărîte la Belgrad și că oștile rusești vor pleca și de la Iași. Știrea aceasta a spus-o în mare taină domnului, adăugînd că 45 fusese însărcinat să nu dea în vileag aceasta la Iași, lucru ciudat care nu se

καὶ ἀλλοτρίων ἐνός σιρατηγῶ, οἱ φαίνεται πῶς διὰ τὰ ἄβητὰ ἔσονται ἀπὸ τοῦ ἀρχῆς καὶ ἐκρυπτεῖν ὄστε-
 ποὺ τὴν χαρποσιάν καὶ κοινοφελῆ ἐπιήνην. Ὁ δὲ ἀθὲντης, στέλλουνας
 τοὺς μετὰ τοῦ πηθέντος ὀφρισιάου Κασάκου ἀσφαλῶς εἰς τὰ ὄπισθ με-
 5 συντροφιᾶν Ἀνκάνων ἢ καὶ κινώντας καὶ τὸν πηθέντα ὀφρισιάην τὸτ
 εἰς βασιλεύουσαν μετὰ τὴν ἀστροφιᾶν, ἀκολούθησε τὴν ὀδοιπορίαν του,
 ἔχοντας καθήμενὰ γράμματὰ παρὰ τοῦ σουτάνου. Ὁ ὀσιος σουτάν-
 10 νος ἐστίαε καὶ τὸν Κεληπιαμέτ ημερῶν μετὰ τὴν πεντακοσίους Κασ-
 ῆκουσ καὶ Μογδάνους, ἀκούοντας τὸν ἐρχομὸν τοῦ ἀθὲντου, διὰ τὰ
 πιάσου γάσσων, τοὺς μετὰ πεισοστέπου τῶν μετὰ αὐτοῦ ἐφύευσαν,
 τοὺς δὲ ἀλλοὺς ἠγαλάωσαν, καὶ ἦλον ὁ μαγίρος μετὰ πέντε ἀνθρώπους
 15 ἐγγύτωσε φεβλόντας καταπληγμένους καὶ αὐτός καὶ ἐφανερώσε τὴν εἰδη-
 σιν ταύτην εἰς τοὺς ἐν τῆσιν, ἦτις πάλιν φέβον ἐβεβάλλεν εἰς τὰς καρ-

941
 20 εἰδοσιν παρὰ τοῦ σουτάνου διὰ τὴν ἰκίην ὅπου ἔκαμεν ὁ Κεληπιαμέτ
 ημερῶς κατὰ τοῦ πηθέντος μαγίρου καὶ τῶν μετὰ ἔκεινον, πληροφωροῦ-
 25 μενος καταλαπτῶς καὶ παρὰ τοῦ Κεληπιαμέτ ημερῶν καὶ παρὰ τῆς
 γάσσων ὅπου ἐφερε, ἐπειδὴ τὸν ἴδιον ημερῶν εἶχε στείλει ὁ σουτάνος
 μετὰ τὴν Κάτανον διὰ γάσσων καὶ κερφάδας τινάς. Καὶ φεβῶνας ὁ τῆ-
 γόριος βόδας τὸν ημερῶν τσελέγκι, ἐφιλώδηρισε καὶ τοὺς μετὰ αὐτοῦ τῆ-
 30 τῶν καὶ ἐτσι τοὺς ἐστίαε πρὸς τὸν σουτάνου.
 Καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας, περῶσαντες ἀπὸ τὴν Ρεμπόγια, εἰδομέν-
 35 παρὰ τὰ ἀπὸ αὐτὴν τὰ νεκρὰ σῶματα κείμενα τῶν μετὰ τοῦ μαγίρου, ἐν οἷς
 ἦτον πολλά καὶ ἔξ ἐκείνων ὅπου ἐφυλον ἀπὸ τὸν ἀθὲντην μετὰ τὸ
 τοσοῦτων χθόνων στήριξιον καὶ τροφήν ὅπου ἀπὸ τῆσιν ἔχοντες
 40 εἶτι τὴν τροφήν του εἰς τὸ στήθια τοὺς, ὁ ἦλον ἐφυλον ἐν τοιοῦτῶ και-
 ρῶ, ἀλλ' ὥρησαν καὶ κατὰ τοῦ ἐβεργέτου τῶν, ὅθεν ἐλάβον παρὰ Θεοῦ
 τὰ ἐπιχειρεῖ κατὰ τὴν δικαίαν του κρίσιν, καὶ ἔγιναν βρω-

942
 45 μα τῶν σαρκοφάγων ὄρνεων.
 Βάεποντας δὲ ὁ τῆγόριος βόδας τὰ παρὰλογα κινήματα τῶν Κασ-
 50 τάνων καὶ Κασάκου καὶ συλλογιζόμενος μετὰ τῶν Κεληπιαμέτ τὴν
 55 σταθθεῖσαν προφουακίην του, διώρισε τὸν μετὰ Ἀσάν ἢ ημερῶν, ἰδὼν τοῦ
 Ἰσοφ-μετῆν μετὰ τριπτακοσίους τῶν τῶν, καὶ τὸν Νικολάην καπετάνου
 μετὰ τὸν σουτάνου, καὶ τοὺς ἐκινῶσαν ἀπὸ τὸ ἔσταναῖσι, στέλ-
 60 λουνας τοὺς εἰς ἐνδονάτωσιν τῆς προηγουμένης προφουακίης του. Ὁ δὲ
 σουτάνος, κατὰ τὰ παρὰ τοῦ ἀθὲντου γράμματὰ, ἀβῆν εἰς τὸπον ἔκο-
 65 ποσεν ἰερόμενον, ἐφῶν τοῦ Ἰπρότου, καὶ διέτριβεν ἐκεῖ, προσμένοντας
 καὶ τὸν ἀθὲντην τὰ φθῶση, ἐπειδὴ ὁ τῆγόριος βόδας, λαμβάνοντας εἰ-
 70 δησιν περὶ τῆς μελέτης τῶν ὁδοῦ τῶν ποσχικῶν στρατευμάτων ἐκ τῆς
 Μογδάνιας παρὰ τοῦ πηθέντος γαλακίκοῦ ὀφρισιάου καὶ φιλότητος
 75 τὰ ἀνταμείνη καὶ τοὺς ἀνοήτους τῶν Μογδάνων μετὰ ἐβεργέσιαν, ἐδέξτε

cădea unui general. Se vede că Münnich, pentru ca să ia banii ce nădăjduia de la boieri, tăgăduia la început și ascundea apoi pacea cea îmbucurătoare și de folos obștească. Iar domnul, trimițând înapoi în siguranță cu o pază
 941 de lipcani || pe cazacii care însoțiseră pe amintitul trimis oficial și pornind 5
 și pe oficialul Tott spre Constantinopol cu bună pază, și-a continuat drumul. Domnul primea în fiecare zi scrisori de la seraschier-sultanul, care sultan a trimis și pe Kelbabet mîrza cu o seamă de tătari la Huși, ca să fie strajă atît pentru el, cît și pentru domn. Aceștia, întîlnindu-se cu un maior pe care îl trimisese Cantemir cu cinci sute de cazaci și moldoveni 10
 ca să prindă limbă, căci aflase de venirea domnului, au ucis pe cei mai mulți, iar pe ceilalți i-au luat prinși. Numai maiorul cu cinci oameni au scăpat, fugind și el grav rănit, și făcu cunoscută această veste celor din Iași, care veste a pricinuit mare spaimă în inimile lor. 15

Grigorie vodă, pe cînd venea în grabă în sus, a primit știrea de la seraschier-sultanul despre izbînda lui Kelbabet mîrza asupra numitului maior și asupra celor care erau cu el. De asemenea, a fost înștiințat cu de-amănuntul și de Kelbabet-mîrza însuși și de limba adusă de el, căci 20
 seraschier-sultanul trimisese pe același mîrzac împreună cu o cătană ca să aducă limbă și citeva capete. Iar Grigorie vodă, după ce i-a pus mîrzacului celenghiu și a dat daruri tătarilor care erau cu el, i-a trimis la seraschier-sultan.

În zilele acestea, trecînd pe la Răbîia, am văzut ceva mai departe zăcînd 25
 leșurile celor ce erau cu maiorul, printre care leșuri erau și multe ale aceluia ce fugiseră de la domn, după ce s-au bucurat atîția ani de tain și hrană. Ei avînd încă în gura lor hrana lui, nu numai că au fugit la o astfel de vreme, ci s-au și năpustit asupra binefăcătorului lor. Așadar, au primit de la Dumnezeu pedeapsa și răsplata după judecata lui cea dreaptă, ajungînd 30
 hrana păsărilor răpitoare.

Grigorie vodă, văzînd mișcările nehibzuite ale cătanelor și ale cazacilor și gîndindu-se ca nu cumva aceștia să atace straja sa, a orînduit pe
 942 bei Aslan || mîrza, fiul lui Iusuf-bei, cu patru sute de tătari și pe Nicolae 35
 căpitanul cu o seamă de slujitori și codreni, laolaltă și cu alți boierinași destoinici în război, și i-a pornit de la Stănilești pentru a întări straja sa trimisă mai înainte. Iar seraschier-sultanul, potrivit cu scrisorile domnului, s-a dus la locul numit Scoposeni, dincolo de Prut, și se opri acolo aștep- 40
 tînd să ajungă și domnul, căci Grigorie vodă, primind de la sus-numitul oficial francez vestea despre plănuita plecare a oștilor moschicești din Moldova, și dorind să răsplătească și pe nătîngii de moldoveni cu o binefacere, 45
 a arătat multă milă pentru această țară și a împiedicat pe seraschier-sultan

5 τάνον και τούς Τατάρους από την διάβασιν τοῦ Προῦτου, ὡς ἂν ὁποῦ δὲν ἐλάνθανε τὴν πολυπειρίαν και σύνεσιν του, πῶς ἂν διέβαινον οἱ Τατάροι τὸν Προῦτον, ἤθελε προξενηθῆ μεγάλη ἄρπαγὴ και πολλὴ αἰχμαλωσία τῶν Μπογδάνων. Οὐ ἔνεκα, ταχύνοντας τὸν δρόμον του, ἔφθασε και αὐ-

10 τὸς εἰς τὸ Σκοποσέني και ἐστρατοπέδευσε ἐντεῦθεν τοῦ Προῦτου. Ἐννοιαζόμενος δὲ μήπως ἢ τὰ μοσχικὰ στρατεύματα, και μάλιστα οἱ ἄτακτοι Καζάκοι και Κατάνοι εἰς τὴν ἔξοδόν τους ἤθελαν κάμει και ἐσχάτην φθορὰν εἰς τὸ Γιάσιον μὲ παντελεῖ ἄρπαγὴν και λεηλασίαν πάντων (καθὼς μετὰ ταῦτα ἐφανερῶθη και τοιοῦτος ἐκείνων σκοπός, ὡς ἐξῆς ρη-

15 θήσεται) ἢ μήπως μετὰ τὴν ἔξοδον ἐκείνων, εὐρίσκοντες καιρὸν τινες τῶν Νογὰνδων ἐπιδρομῆσωσι και λεηλατήσωσι τὴν ἐπαρχίαν, και μάλιστα τὸ Γιάσιον, ἐσκέφθη νουνεῶς και ἐφεῦρε θεραπείαν και τῶν δύο τούτων ἐπικειμένων τῇ πόλει ταύτῃ κινδύνων. Και εὐθὺς ὁποῦ ἐκόνευσεν εἰς τὸ Σκοποσέني, ἔστειλε τὸν Σαρῆ Ἀχμέδ-πασὰν μὲ τούς λοιπούς Λιπκάνους

20 και μερικὸς λεβένδες μετὰ και τοῦ μεγάλου βιστιάρη, ἐπιφέροντος ἄρκετούς Μπογδάνους, διορίζοντάς τους νὰ πηγαίνουν ἕως κοντὰ εἰς τὸ Γιάσιον, και εἰ μὲν εὐρωσιν αὐτὸ || κεκενωμένον ἀπὸ τούς Μοσχόβους, νὰ

25 εἰσέλθωσιν αὐτοὶ εἰς φύλαξιν τῆς πόλεως ἐκείνης και παραμυθίαν τῶν ἀθλίων Μπογδάνων, εἰ δὲ και ἔτι διατρίβωσιν οἱ ἐναντίοι ἐν αὐτῇ, νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν προφυλακῶν και μὲ τὴν παρουσίαν τους νὰ δυναστεύσωσι τούς Μοσχόβους διὰ νὰ ταχύνωσι τὴν ἔξοδόν τους.

Φθάνοντες οὖν ὃ τε Ἀλῆ μιρζὰς και οἱ λοιποὶ ὁποῦ κατὰ πρῶτον ἐστάλησαν πέραν τοῦ Γιασίου κατὰ τὸ Μπούτσιμι, προεξένησαν πολλὴν σύγχυσιν εἰς τούς ἐν Γιασίῳ Μοσχόβους. Και μετ' ὀλίγον, φανέντες

30 ἐρχόμενοι και οἱ ἄλλοι ὁποῦ μετὰ τοῦ Ἀσλὰν μιρζᾶ ἐστάλησαν, ἐποπλασίασαν τὸν θόρυβον εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἐναντίων, φοβουμένων ἀπὸ πολιορκίαν και ἐπιδρομὴν, μανθάνοντας και τὸν ἐρχομὸν και τοῦ σερασκέρ-σουλτάνου και Γρηγορίου βόδα εἰς τὸ Σκοποσέني. Και διὰ τοῦτο, παραιτούμενοι ἀπὸ τούς κακοὺς σκοποὺς ὁποῦ εἶχαν, ἐπειδὴ λέγουσι

35 και τούς ἔστειλε προσταγὴν ὁ Μούνικ διὰ τοῦ ρηθέντος γαλλικοῦ ὄφφισιάλου ὅτι νὰ δώσῃ ἄδειαν τοῖς στρατιώταις νὰ ἀρπάξωσι και νὰ λεηλατήσωσιν ὅλον τὸ Γιάσιον, και παίρνοντας μαζί τους ὅλους τούς χριστιανούς Μπογδάνους νὰ ἐξέλθωσιν ἕως ἔξω. Ἐπειτα νὰ τούς γυμνώσωσι και ἐκείνους και βάλλοντες πῦρ εἰς τὸ Γιάσιον, νὰ πάρουν και τούς ἄρ-

40 χοντας, ἐν προφάσει τάχα διὰ τὰ λοιπὰ ἄσπρα ὁποῦ ἐχρεώστουν ἀπὸ τὴν ὑποσχεθεῖσαν ποσότητα και νὰ τούς ἀποκομίσουν μαζί τους ἕως εἰς τὸ Χοτίνι.

Δὲν ἐπρόφθασαν ὁμως νὰ πληρώσωσι τὸν σκοπὸν τους τοῦτον τὸν κακὸν μὲ τὸ νὰ ἔφθασαν τὰ ρηθέντα στρατεύματα, τῶν ὁποίων ἡ παρου-

45 σία τούς κατέπληξε και τούς ἐδυνάστευσε νὰ διανυκτερεύσωσι ὅλην τὴν νύκτα τῆς Παρασκευῆς, ἤτοι ἰβ' τοῦ Ὀκτωβρίου, εἰς ἐτοιμασίαν και τὴν αὐγὴν ἐκίνησεν ὁ γενεράλ Σίποβ τὸν στρατὸν ἐμπρός. Τὸν ὁποῖον βλέποντες οἱ Τατάροι ἐξερχόμενον, ἀκρατεῖς γενόμενοι, διέβησαν τὸ Μπαχλούγι και ὤρμησαν μετὰ μεγάλης ρώμης και ὀρμῆς κατ' αὐτοῦ εἰς τὸ

50 Ταταράσι, ὁποῦ ἐγένετο σφοδρὸς πόλεμος. Ὁ δὲ γενεράλ Σίποβ, μένοντας ὀπισθεν πάντων, ἐκίνησε και τὸ ἐπίλοιπον τοῦ στρατοῦ τους, ἔχοντας σκοπὸν νὰ κάμῃ και λεηλασίαν εἰς τὸ Γιάσι, καθὼς και ἐγινεν ὀλίγη, ἐπειδὴ || πολλὰ σπίτια ἐληλάτησαν, παίρνοντας ὅλον τὸ τίποτες τῶν χρι-

943

944

și pe tătari să treacă Prutul. Cu marea deprindere și chibzuința sa, el știa că dacă ar fi trecut Prutul, ar fi pricinuit mari prădăciuni și ar fi robii pe mulți moldoveni. Din pricina aceasta, grăbindu-și mersul, a ajuns și el la Scoposeni și și-a așezat tabăra în partea de dincolo a Prutului. Domnul era îngrijorat ca nu cumva oștile moschicești, și mai ales nesupușii de cazaci și cătanele, să nu facă în Iași, la plecarea lor, și cea din urmă stricăciune, jefuind și prădând tot ce se afla acolo (precum s-a dovedit mai târziu că așa le-a fost gândul, cum vom arăta mai jos). Domnul — temându-se că poate după plecarea lor nogaii vor găsi prilej potrivit să năvălească și să jefuiască ținutul și mai ales Iașul — s-a gândit cu înțelepciune la aceste împrejurări și a găsit leac pentru amândouă primejdiile ce amenințau acest oraș. Îndată ce a poposit la Scoposeni, trimise pe Sari Ahmed-pașa să meargă cu lipcanii rămași și cu o seamă de levenți, împreună cu vel vistierul, care avea cu el destui moldoveni, pînă aproape de Iași și dacă vor găsi || 5
 943 tîrgul părăsit de moscali, să intre în el, pentru a-l păzi și pentru a mîngîia pe sârmanii moldoveni. Iar dacă dușmanii se mai găsesc încă acolo, să se unească cu celelalte străji și cu ivirea lor să silească pe moscali să grăbească 20
 plecarea lor.

Ajungînd deci Ali mîrza și ceilalți, care fuseseră trimiși întii dincolo de Iași, pe la Buciumi, au pricinuit moscalilor din Iași mare tulburare. Cînd după puțin timp s-au văzut venind și ceilalți care au fost trimiși cu Aslan mîrza, tulburarea a crescut și mai mult în inimile dușmanilor, care se temeau să nu fie împresurați și loviți, căci aflaseră și de sosirea seraschier-sultanului și a lui Grigorie vodă la Scoposeni. De aceea ei s-au lepădat atunci de gîndurile rele ce aveau, căci se spune că Münnich ar fi trimis poruncă prin pomenitul oficial francez să se dea voie ostașilor să jefuiască și să prade Iașul, să ia cu ei pe toți creștinii moldoveni și să iasă afară din tîrg, iar apoi să-i despoaie și să dea foc tîrgului, să ridice și pe boieri, chipurile că ar mai datora rămășiță de bani din suma făgăduită, și să-i ducă cu ei pînă la Hotin. 30
 35

N-au apucat însă să aducă la îndeplinire acest gînd mîrșav al lor, deoarece sosiseră amintitele oști, a căror ivire i-a uimit și i-a silit ca în tot timpul nopții de vineri, 12 octombrie, să veghizie și să se pregătească de plecare. A doua zi dimineața, generalul Șipov a pornit o parte din oaste înainte. Tătarii, văzînd oastea ieșind din tîrg, nu s-au putut stăpîni, au trecut Bahluiul și s-au năpustit cu multă îndrăzneală și avînt asupra lor la Tătărași, unde s-a dat o bătălie înveșunată. Generalul Șipov rămînînd în urma tuturor, a pornit și cealaltă parte a oastei, cu gîndul să facă și 45
 944 prădăciuni în Iași, precum a și făcut, căci || ei au jefuit multe case, au luat

στιανῶν καὶ οὐκ ὀλίγα παιδιά καὶ κορίτσια ἄρπαξαν. Δὲν ἐπρόφθασε δὲ νὰ τελειώσῃ τὸν κακὸν σκοπὸν του. Ἀκούοντας τὴν ἐπιδρομὴν ὅπου ἔκαμαν μετὰ μεγάλης ρώμης καὶ ὀρμῆς οἱ Τατάροι εἰς τὸ ἐξερχόμενον στρατεύμα του, μὲ ὄλον ὅπου τοιαύτην προσταγὴν δὲν εἶχον, οὐ ἔνεκα 5 ἐβιάσθη καὶ ὁ ρηθεὶς γενεράλης νὰ κινήσῃ τὸ γρηγορώτερον μὲ ὄλον τοῦ τὸν λοιπὸν στρατόν, ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὸν ἱκανὸν πόλεμον ὅπου ἐγίνε μεταξὺ Τατάρων καὶ Κατάνων τους, ἀφοῦ ἄρπαξαν πολλοὺς Κατάνους καὶ Καζάκους οἱ Τατάροι μετὰ καὶ πολλῶν μοσχικῶν ζώων, ἐτράπησαν οἱ Κατάνοι καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν παρεμβολὴν τοῦ τακτικοῦ τῶν στρατοῦ, 10 καθ' οὐ ὀρμήσαντες πολλάκις οἱ Τατάροι καὶ μὴ δυνηθέντες διασπάσαι αὐτοὺς διὰ τὴν συνεχῆ τῶν τουφεκίων καὶ λουμπάρδων βολῆν, ἐσύρθησαν ὀλίγον ὀπίσω, ἐπιστρέφοντας εἰς τὸ Γιάσιον.

Ὁ δὲ Σίποβ γενεράλης, ὡς εἶπον, ἐξῆλθε μὲ τοὺς ἐναπολειφθέντας Μοσχόβους, παίρνοντας μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοὺς ἄρχοντας καϊμακάμηδες, 15 καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν παρεμβολὴν τους, στέλλοντας ἕνα μαγιόρον μὲ ἱκανοὺς στρατιώτας διὰ νὰ κόψουν τὸν γιάζον¹ τῆς Φορμόσας. Τὸν ὁποῖον μαγιόρον περικυκλώσαντες οἱ Τατάροι, ἤχηματώσαν αὐτὸν τε καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἅπαντας, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπερχόμενοι εἰς τὸ Γιάσιον, εὔρον πολλοὺς Μοσχόβους καὶ Καζάκους, τοὺς ὁποῖους ἐπρόδιδαν καὶ αὐτοὶ 20 οἱ Μπογδάνοι, ὄντας κρυμμένους, διὰ τὰ πολλὰ κακὰ ὅπου ἔπαθον, καὶ τοὺς ἔσυρναν οἱ Τατάροι καὶ Λιπκάνοι ἀπὸ τὸν λαιμὸν αἰχμαλωτίζοντές τους.

Ὁ δὲ γενεράλης Σίποβ, κινῶντας μὲ τὸν στρατόν του ἐν παρεμβολῇ, ἠκολούθει τὸν δρόμον του, ἐνοχλούμενος παρὰ τῶν Τατάρων καὶ δεφεν- 25 δευόμενος ἕως εἰς τὸν γιάζον τοῦ Κοποῦ, ὅπου καὶ ἔμεινε τὴν νύκτα ἐκείνην. Πρὸς ἐσπέραν δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔφθασαν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ Γιάσιον καὶ ὁ Σαρή Ἀχμέδ-πασάς μετὰ τοῦ μεγάλου βιστιάρη Παλάδη Θεοδωράσκου, τοὺς ὁποῖους ἰδόντες οἱ ἄθλιοι ἐγκάτοικοι, ἔδραμον πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Γόλιας, ὅπου κατὰ πρῶτον ἐπέζευσαν, χαίροντες ἢ διὰ τὴν παρουσίαν τους, ἐπειδὴ διπλοῦν φόβον εἶχαν ἐν τῇ καρ- 30 δίᾳ τους, τὸν μὲν παρὰ τῶν Καζάκων, τὸν δὲ παρ' αὐτῶν τῶν Τατάρων. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ, κινήσαντες οἱ Μοσχόβοι ἐν παρεμβολῇ, ἐπῆγαν ἕως εἰς τὸν πόδον τῆς Ζίζιας, εἰς τὸ Πρικάνι. Καὶ ἐκεῖ, θεωρήσας ὁ Σίποβ γενεράλης τὸν στρατόν του καὶ εὐρίσκοντας πολλοὺς ἔλλειποντας, 35 ἐπεμψεν ἄνθρωπὸν του πρὸς τὸν Σαρή Ἀχμέδ-πασάν μὲ γράμματα, προβάλλοντας τὴν εἰρήνην καὶ ζητῶντας νὰ δώσῃ αὐτῷ τοὺς αἰχμαλώτους, προσθέτοντας καὶ τοῦτο ὅτι ἂν δὲν τοὺς στείλῃ, θέλει ἐπιστρέψῃ νὰ παραδώσῃ πυρὶ καὶ μαχαίρᾳ ὄλον τὸ Γιάσιον. Τὸ ὁποῖον ὅτι ἦτον λόγος ψιλὸς καὶ ματαιῆς κενοδοξίας μόνης ἀποφαντικὸς τὸ ἐγνώρισεν ὁ ρηθεὶς 40 πασάς, ὅτι ἐκεῖνοι ὄχι νὰ γυρίσωσιν, ἀλλὰ καὶ ἐμπρὸς ἐπήγαιναν μὲ πολὺν φόβον, μαθόντες ὅτι ἔρχεται ὁ Γρηγόριος βόδας μετὰ τοῦ σερασκέρ-σουλτάνου καὶ παντὸς τοῦ ἐν Μπουτζακίῳ ταταρικοῦ στρατοῦ. Ἐχοντας ὁμοῦς εἶδησιν ἀπὸ τὸν αὐθέντην ὅτι ἡ ἀγάπη ἐτελείωσε καὶ παραγγελίαν νὰ μὴν ἐνοχλήσωσιν τὸ μοσχικὸν στρατόπεδον, ὅτι οἱ αἰχμαλῶτοι θὲ νὰ 45 ἐπιστραφοῦν, ἐπαρακινήθη καὶ ἐξέτασε περὶ τοῦ μαγιόρου ἐκείνου, καὶ

¹ La marginea ms se află explicația: «δηλαδή χελεστέον».

tot avutul creștinilor, și au răpit mulți băieți și fete. El n-a apucat însă să ducă pînă la capăt gîndul său mîrșav, deoarece a auzit de năvala ce au dat tătarii cu multă îndrăzneală și avînt asupra oastei sale care pornise, cu toate că tătarii nu aveau o astfel de poruncă. Din această pricină, sus-
 zisul general s-a grăbit să plece cît mai repede cu toată oastea sa rămasă, 5
 deoarece după o lungă bătălie dată împotriva cătanelor de tătari, aceștia au răpit mai mulți cazaci și cătane, precum și multe dobitoace de ale moscalilor și de aceea cătanele au fugit și au intrat în tabăra oastei regulate. Tătarii însă s-au năpustit atunci de mai multe ori asupra acestei oști și, 10
 neizbutind s-o străpungă din pricina tragerii necontenite a puștilor și a bombardelor, s-au tras puțin înapoi, și s-au întors la Iași.

Iar generalul Șipov, după cum am arătat, a ieșit cu moscalii care mai rămăseseră, a luat cu el și pe boierii caimacami și s-a dus la tabăra moschicească, de unde a trimis pe un maior cu mai mulți ostași ca să taie iazul 15
 de la Frumoasa. Tătarii l-au înconjurat însă pe maior și l-au prins împreună cu toți oamenii săi. După aceasta, tătarii, ducîndu-se la Iași, au găsit mulți muscali și cazaci ascunși, pe care-i pîrau înșiși moldovenii pentru multele 20
 suferințe ce înduraseră de la ei. Tătarii și lipcanii îi tîrau pe aceștia de grumaz, luîndu-i robi.

Pornind cu tabăra legată, generalul Șipov își urmă drumul, fiind însă hăr-
 țuit de tătari, de care se apăra, și ajunsese pînă la iazul de la Copou, unde a și ră- 25
 mas în noaptea aceea. În seara acelei zile au ajuns și au intrat în Iași și Sari Ahmed-pașa cu marele vistier Teodorașcu Paladi, pe care văzîndu-i sărmanii locuitori au alergat la ei, la mănăstirea Golia, unde descălecaseră mai întîi, bucu-
 rîndu-se|| de venirea lor, deoarece în inimi aveau o îndoită teamă și față 30
 de cazaci și față de tătari. A doua zi, moscalii pornind cu tabăra lor, s-au dus pînă la Podul Jijiei la Pricani¹. Generalul Șipov, cercetînd acolo oastea sa și găsiind că lipseau mulți oșteni, a trimis pe un om al său cu scrisori la Sari Ahmed-pașa, amintindu-i de pace și cerîndu-i să-i înapoieze prinșii. 35
 El adăuga că dacă nu-i va trimite se va întoarce și va trece prin foc și sabie tot Iașul. Că aceasta era doar o vorbă goală și arăta o înfumurare deșartă o știa numitul pașă, căci moscalii nu numai că nu se gîndeau să se întoarcă, dar și înainte mergeau cu multă frică, deoarece aflaseră că 40
 vine Grigorie vodă cu seraschier-sultanul și cu întreaga sa oaste de tătari din Bugeac. Fiind însă înștiințat de domn că pacea s-a încheiat și că ei au poruncă să nu supere oastea moschicească și că prinșii vor fi înapoiți, și îndrumat de acest pașă a cercetat despre acel maior și găsiindu-l, l-a 45

¹ În textul grecesc este Πριξάκι, dar probabil este vorba de satul Popricani ce se afla pe Jijia.

εὐρίσκοντάς τον, χάριν φιλίας τὸν ἔπεμψεν εἰς τὸν Σίποβ. Ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας, ἀνταμώνοντας τὸν σερασκέρ-σουλτάνον εἰς τὸ Σκοποσέني, εἰς τὸ πέραν μέρος τοῦ Προύτου, τὸν ἐφανέρωσε τὴν εἰδησιν τῆς εἰρήνης ὅπου ἔφερεν ὁ γαλλικὸς ὀφισιᾶλης μονσιού Τόττ καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ
 5 προσταγὰς πρὸς τοὺς μιρζάδες καὶ Τατάρους διὰ νὰ μὴ καταδιώξουσιν τοὺς Μοσχόβους καὶ Καζάκους, τὰς ὁποίας ἔστειλε τῷ Σαρῆ Ἀχμέδ-πασᾶ, καὶ μὲ αὐτάς ἐπῆρεν ἐκεῖνος ἀπὸ τοὺς Τατάρους τὸν μαγιόρον καὶ τὸν ἔστειλε, καὶ οὕτως εὐχαριστήσας ὁ Γρηγόριος βόδας τῷ σουλτάνῳ διὰ τὴν φιλίαν καὶ προθυμίαν ὅπου ἔδειξεν καὶ φιλοδωρήσας αὐτόν, ἐπέρασεν
 10 εἰς τὸ στρατόπεδόν του ἐντεθῆεν τοῦ Προύτου. Τῇ δ' ἐπαύριον, κινήσας ὁ αὐθέντης μετὰ σπουδῆς ἀπὸ τὸ Σκοποσέني, ἔστη εἰς τόπον Γκούρα Ζίζιγι λεγόμενον διὰ νὰ ἀριστήσῃ, ὅπου ἔφθασαν γράμματα πρὸς αὐτόν τοῦ τε πασᾶ καὶ τοῦ βεστιάρη, καὶ ὁ πρῶν γ' λογοθέτης Ἰωαννίτσας Στούρζας, υἱὸς τοῦ μεγάλου λογοθέτου Σάνδουλου Στούρζα, ἐκ μέρους
 15 τῶν καϊμακάμηδων καὶ ἀρχόντων καὶ αὐτοῦ τοῦ βεστιάρη, δηλοποιῶν αὐτός τε καὶ τὰ γράμματα τὰς εἰρημένας ἀπειλὰς καὶ ματαίους λόγους τοῦ Σίποβ γενεράλη, παρακινούντων τὸν αὐθέντην τοῦ τε πασᾶ καὶ τοῦ μεγάλου βεστιάρη, διὰ νὰ μείνῃ ἐκεῖ διὰ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ νὰ μὴν εἰσέλθῃ τότε εἰς τὸ Γιάσιον. Ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας, κατὰ τὴν φυσικὴν του
 20 μεγαλοψυχίαν καὶ τόλμην, ἀκούοντας τὰ τοιαῦτα καὶ μᾶλλον ἐτάχυνε τὸν δρόμον του καὶ περὶ δειλὴν ὄψιαν εἰσῆλθεν ἢ εἰς τὸ Γιάσιον μετὰ με- 946 γάλῃς παρρησίας καὶ παρατάξεως, συνηγμένων πάντων σχεδὸν τῶν ἐγκατοίκων ἐκατέρωθεν τῆς μεγάλης πλατείας τοῦ θεάσασθαι τὴν τε παράταξιν καὶ τὸν αὐθέντην τους, ἅτε διψῶντες καὶ ἐπιποθοῦντες τὴν ἐκεῖνου παρου-
 25 σίαν διὰ τὸ μῖσος ὅπου κατὰ τῶν Μοσχόβων ἐκτήσαντο, τῆς ἐκεῖνων ἀπηνείας καὶ βαρβαρότητος οὕτω καλῶς πειραθέντες. Καὶ πορευθεὶς κατ' εὐθεΐαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ μεγάλου λογοθέτου, ἐκατέλυσεν ἐκεῖ ἕως οὗ νὰ καθαρίσουν τὴν αὐθεντικὴν κούρτην ἀπὸ τὰς ἀκαθαρσίας τῶν Μοσχόβων καὶ νὰ διορθώσωσι τὰ χαλασμένα αὐτῆς μέρη. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἔπεμψε
 30 δύο ἀγάδες μὲ ἱκανοὺς Λιπκάνους τῷ Σίποβ γενεράλῃ κατὰ τὴν δέησίν του, διὰ νὰ τὸν προβοδίσωσιν ὁμοῦ μὲ τὸν στρατόν του ἕως εἰς τὸ Χοτίνι, διὰ νὰ μὴν ἐνοχλῆται ὑπὸ τῶν Τατάρων, ὡς καὶ ἐγένετο. Καὶ φιλοδωρήσας τοὺς Λιπκάνους τοὺς ἔστειλε μετ' εὐχαριστίας.

Συναθροίσας δὲ ὄλους τοὺς μιρζάδες ὁ Γρηγόριος βόδας πρὸς αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς ὅτι τὰ ζῶα ὅπου ἤρπασαν εἶναι τῶν ἀθλίων Μπογδάνων καὶ πρέπει νὰ δοθοῦν εἰς τοὺς οἰκοκυροὺς τους, εἰς τὸ ὁποῖον πρᾶγμα ἀγκαλὰ νὰ ἀντέτειναν πολλὰ οἱ Τατάροι, προβάλλοντες ὅτι τὰ ἐπῆραν ἀπὸ τὴν παρεμβολὴν τῶν ἐχθρῶν, ὅμως δὲν ἐπήκουσεν ὁ Γρηγόριος βό-
 40 δας τοὺς λόγους καὶ προφάσεις των, ἀλλ' ἐδιόρισε καὶ τὰ ἐπῆραν ἐδικοὶ του ἄνθρωποι, δίδοντας τοῖς Τατάροις ἀπὸ ἕνα γρόσι εἰς κάθε βόδι καὶ εἰς κάθε πρόβατον ἀπὸ δύο ἄσπρα λυτρωτήρια, καὶ οὕτως ἔλαβε κάθε ἄνθρωπος τὰ ζῶα του καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν πολυχρονίζοντας τὸν αὐθέντην τους.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ἔφθασεν εἰδησις τῷ Γρηγορίῳ βόδα ὅτι ὁ Καπνίστας μετὰ τοῦ ἀταμάνου τῶν Δόνσκηδων καὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐλαφροῦ στρα-
 45 τοῦ ἐπιστρέφοντες ἤδη ἐξέρχονται ἐκ τῆς Οὐγγρίας διὰ τῆς ποτίκας τοῦ Ὀϊτουζίου εἰς τὸ τσινοῦτον τοῦ Μπακέου. Καὶ εὐθὺς ὁ αὐθέντης τοὺς ἐμήνυσε νὰ ἀκολουθήσωσι τὸν δρόμον τους, ἐπειδὴ καὶ ἐγένετο εἰρήνη καὶ

trimis în semn de prietenie lui Șipov. Iar Grigorie vodă, întâlnind pe seraschier-sultanul la Scoposeni, în partea de dincolo a Prutului, i-a des-tăinuit vestea despre pace adusă de oficialul fracez, domnul Tott, și a luat de la el porunci către mîrzaci și tătari de a nu urmări pe moscali și 5 cazaci, care porunci le-a trimis lui Sari Ahmed-pașa. Pe temeiul acestor porunci a luat el de la tătari pe maior și l-a înapoiat.

Grigorie vodă, după ce a mulțumit seraschier-sultanului pentru priedenia și zelul arătat și după ce i-a dat daruri, a trecut la tabăra sa, pe partea de dincoace a Prutului. A doua zi, plecînd domnul în grabă de la Scoposeni, 10 s-a oprit la locul numit Gura Jijiei, ca să prînzească. Acolo i-au sosit scrisori din partea pașei și a vistierului, precum și fostul treti logofăt Ioniță Sturza, fiul marelui logofăt Sandu Sturza, din partea caimacamilor, a boierilor și a vistierului. Atît acesta, cît și scrisorile aduceau la cunoștință domnu- 15 lui amenințările pomenite și cuvintele ușurate ale generalului Șipov, iar pașa ca și marele vistier îl îndemneau să rămînă acolo pentru orice împrejurare și să nu intre încă în Iași. Iar Grigorie vodă, fiind mărinos din fire și îndrăzneț, cînd a auzit acestea și-a grăbit și mai mult mersul 20 și tîrziu, către seară, a intrat || în Iași cu mare alai, fiind adunați aproape toți locuitorii de o parte și de cealaltă a pieței celei mari, pentru ca să privească alaiul și pe domnul lor. Ei doreau cu sete ca el să fie în mijlocul lor, căci aveau mare ură împotriva moscalilor, a căror cruzime și neomenie 25 n-o cunoscuseră încă bine pînă atunci. Și mergînd domnul de-a dreptul la casa marelui logofăt, fu găzduit acolo pînă să fie curățată curtea domnească de murdăriile moscalilor și să fie refăcute părțile ei stricate. A doua zi domnul a trimis două agale cu o seamă de lipcani la generalului Șipov, după 30 rugămintea acestuia, ca să-l petreacă împreună cu oastea lui pînă la Hotin, și să nu fie supărat de tătari și așa s-a și întîmplat. După aceea, Șipov a dat lipcanilor daruri și i-a trimis înapoi cu mulțumiri.

Iar Grigorie vodă, adunînd pe toți mîrzacii la el, le-a spus că vitele pe care le-au răpit sînt ale sârmanilor moldoveni și trebuie date stăpînilor 35 lor. Cu toate că tătarii s-au împotrivit mult la acest lucru, susținînd că le-au luat din tabăra dușmană, totuși Grigorie vodă n-a dat ascultare spuselor și pretextelor lor, ci a dat poruncă oamenilor săi de le-au luat, dînd tătarilor drept răsplată cîte un leu de fiecare bou și cîte doi bani de fiecare oaie. 40 Și așa fiecare și-a luat vitele și toți au slăvit pe Dumnezeu, urînd domnului să trăiască ani mulți.

Între timp, Grigorie vodă primi știrea că Capnist împreună cu atamanul cazacilor de la Don și cu oastea ușoară de sub comanda sa, întorcîndu-se 45 și ieșind din Ungaria prin poteca Oituzului, au intrat în ținutul Bacăului. Domnul i-a înștiințat îndată să-și urmeze calea, fiindcă s-a făcut pace și

δὲν θέλει νὰ τοὺς πειράξῃ, καὶ νὰ μὴν ἔκταθοῦν εἰς τὴν τσάραν καὶ ἔνο-
 χλοῦσι τοὺς πτωχοὺς. Ὅτι οἱ Τατάροι εἶναι ἕτοιμοι, καὶ ἂν αὐτοὶ φερ-
 θοῦν ἐχθρικῶς, θέλει στείλει κατ' αὐτῶν ἱκανοὺς Τατάρους καὶ στρατεύ-
 ματα ὅπου νὰ τοὺς ἀφανίσωσι. Συλλογιζόμενος ὁμως τὴν ἀκαταστασίαν
 5 καὶ λαιμαργίαν τοὺς διὰ τὸ ἐνδεχόμενον, ἔστειλε καὶ τὸν Ἀλατ-μπέην, τοῦ
 Χοτινίου, διορίζοντας μαζὶ του τὸν τε μέγαν μεδελτιτσάρην Βασίλην Ρωσ-
 σέτον καὶ τὸν μέγαν καπετάνον μὲ ἱκανὸν στράτευμα κατ' ἐκείνα τὰ μέ-
 ρη, ὅπου νὰ περιπατοῦσι εἰς τὸ πλάγι τοὺς ἕως νὰ τοὺς ἐβγάλωσιν ἀπὸ
 τὴν τσάραν, διὰ νὰ μὴν ἔκτανθοῦν καὶ λεηλατήσουν κανένα μέρος, ἐπει-
 10 δὴ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἄρχισαν καὶ ἔβγαϊναν οἱ πτωχοὶ καὶ ἀπὸ τὰς
 μπεζένιες, οἵτινες ἐπῆγαν ἕως εἰς τὸ Τσερνεούτσι ἐκ τοῦ πλαγίου των.
 Καὶ ἀπὸ τὸν φόβον τοὺς δὲν ἐξαπλώθηκαν εἰς τὴν τσάραν. Ἐπειδὴ ὁμως
 ὁ Ἀλατ-μπέης ἔμεινε εἰς τὸ Τσερνεούτσι, ἀφοῦ οἱ Καζάκοι ἔφθασαν εἰς
 τὸν Νίστρον, ἐπὶ τῆς διαβάσεώς τοὺς βλέποντες τὸν μακρυσμὸν τοῦ Ἀλατ-
 15 μπέη, ἐφάνερωσαν τὴν κακίαν τοὺς, καὶ ἔκτανθέντες εἰς τὰ κύκλω χωρία,
 ἔκαμαν πολλὴν ζημίαν καὶ λεηλασίαν, μετὰ τὰς συνθήκας καὶ συμφωνίας
 τῆς εἰρήνης, καὶ οὕτως ἀπῆλθον.

Οἱ δὲ ἄρχοντες καϊμακάμηδες, ἀπαχθέντες ἢ παρὰ τοῦ Σίποβ γενε- 947
 ράλῃ εἰς τὸ Χοτίνι πρὸς τὸν μαρεσάλ Μούνικ, ὡς εἶπον, ἔγραψαν πρὸς
 20 τὸν αὐθέντην πολλάκις νὰ τοὺς λυτρώσῃ, καὶ διὰ συνεργίας τοῦ Γρηγο-
 ρίου βόδα ἀφέθησαν καὶ ἦλθον μὲ τὴν τιμὴν τοὺς εἰς τὸ Γιάσιον. Ὁ οὖν
 Γρηγόριος βόδας τὸν μὲν Σάνδουλον Στούρζαν, μέγαν λογοθέτην, καὶ τὸν
 Κωνσταντῖνον Ρωσσέτον βόρνικον τοὺς ἐδέχθη εὐμενῶς μὲ ὄλον ὅπου καὶ
 25 περὶ αὐτῶν πολλὰ ἐφημίσθησαν, παραβλέποντας πάντα, τὸν δὲ Γεωργάκην
 Καντακουζηνόν, μέγαν βόρνικον, διὰ πολλὰς καὶ εὐλογωτάτας αἰτίας μῆτε
 νὰ τὸν¹ ἰδῆ δὲν ἠθέλησε, ἀλλ' ἐπρόσταξε νὰ καθήσῃ εἰς τὸ σπίτι του,
 ὑστερώντας τον τῆς τιμῆς καὶ ἀξίας καὶ διορίζοντας ἐκεῖ καὶ φρουράν.
 Μεθ' ἱκανὰς ὁμως ἡμέρας ἔστειλεν αὐτὸν εἰς τὸ χωρίον του Δελένι νὰ
 καθήσῃ χωρὶς φρουράν καὶ νὰ ἡσυχάσῃ, δεικνύοντας πολλὴν μεγαλοψυ-
 30 χίαν καὶ εὐσπλαγχνίαν καὶ ἐν τούτῳ ὁ Γρηγόριος βόδας, ὅτι ἂν ἔκρινε
 τὰ ἔργα του, μυρίων θανάτων ἦσαν ἄξια, καθὼς ὁμοφώνως ὄλοι ἐβόων.
 Ἄντ' ἐκείνου δὲ ἀπεκατέστησε μέγαν βόρνικον τῆς Κάτω Τσάρας τὸν
 ρηθέντα Κωνσταντῖνον Ρωσσέτον, πενθερὸν τοῦ Κωνσταντῖνου βόδα, ἡγε-
 μόνος τῆς Οὐγγροβλαχίας, ἐπειδὴ καὶ ἡ μεταξὺ τῶν αὐθεντῶν διχόνοια
 35 πρὸ ἱκανοῦ καιροῦ εἶχε διαλυθῆ καὶ ἤρξατο νὰ εἶναι μεταξὺ τοὺς ἀγάπη.
 Ἄλλ' ἄς εἰποῦμεν καὶ περὶ τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου καὶ στρατο-
 πέδου.

Ἄφοῦ γὰρ ἐτελείωσεν ὁ βεζίρης Ἀϊβάζ Μεχμεδ-πασὰς τὴν μετὰ
 τοῦ καίσαρος εἰρήνην καὶ μετὰ τῆς Ρωσσίας συνθήκας, ἐφάνερωσε τῷ βα-
 40 σιλεῖ τὴν πιστὴν δούλευσιν καὶ προσπάθειαν ὅπου ἔδειξεν εἰς ὅλα αὐτὰ
 ὁ μέγας δραγουμάνος τῆς βασιλείας Ἀλέξανδρος Γκίκας. Καὶ ἐπειδὴ δὲν

¹ Cuvîntul «τόν» s-a adăugat pe deasupra de altă mină.

n-are să-i supere. Dar să nu se întindă în țară și să nu supere pe nevoiași, căci tătarii sînt gata și dacă ei se vor purta dușmănos, va trimite împotriva lor destui tătari și oaste ca să-i nimicească. Gîndindu-se însă la dezordinea și lăcomia lor, pentru orice împrejurare a trimis prin părțile acelea pe alai-bei al Hotinului, dînd poruncă să-l însoțească și marele medelnicer Vasile Rusăt și marele căpitan cu o seamă de oaste și să meargă alături de ei, pînă să-i scoată din țară, ca să nu se risipească și să jefuiască vreun ținut, fiindcă în zilele acelea începuseră să iasă bieții oameni din băjenii. Aceștia s-au dus alături de ei pînă la Cernăuți, așa că de frica lor nu s-au risipit în țară. Deoarece însă alai-bei a rămas la Cernăuți, cazacii, după ce au ajuns la Nistru, la locul de trecere, văzînd că alai-bei este departe, și-au arătat răutatea și, mergînd în satele dimprejur, au făcut mare pagubă, și prădăciuni, chiar după ce au fost încheiate învoielile de înțelegere și pacea și așa au plecat.

947 Iar boierii caimacami, care fuseseră duși || de generalul Șipov la Hotin, la generalul Münnich, cum am mai spus, au scris de mai multe ori domnului să-i scape și prin mijlocirea lui Grigorie vodă au fost lăsați slobozi și au venit cu cinste la Iași¹. Grigorie vodă a primit cu bunăvoință pe Sandu Sturza, mare logofăt, și pe Constantin Rusăt vornicul, cu toate că și despre ei se zvoniseră multe, dar toate le-a trecut cu vederea. Pe marele vornic Iordachi Cantacuzino însă, pentru multe și întemeiate pricini, n-a vrut nici măcar să-l vadă, ci a dat poruncă să stea acasă sub pază, lipsindu-l totodată de cinstea și de dregătoria ce avea, și i-a pus acolo și strajă. După mai multe zile însă l-a trimis să se odihnească la satul lui Deleni și să stea acolo fără pază. Astfel, Grigorie vodă a arătat cu acest prilej multă mărînimie și milostivire, căci dacă ar fi judecat faptele aceluia, ar fi fost vrednic de zeci de mii de ori de pedeapsa cu moartea, precum toți într-un glas o cereau. În locul lui, domnul a făcut mare vornic al Țării de Jos pe amintitul Constantin Rusăt, socrul lui Constantin vodă, domnul Ungrovlahiei, deoarece vrajba dintre cei doi domni încetase de mult și între ei începuse să fie bună înțelegere.

Dar să vorbim și despre marele vizir și tabăra împărătească. După ce marele vizir Aivaz Mehmed-pașa a încheiat pacea cu craiul și după învoielile cu Rusia, a adus la cunoștința sultanului slujba credincioasă și străduința arătată în toate acestea de Alexandru Ghica, marele dragoman al împărăției.

¹ Grigore vodă a înștiințat la 7 noiembrie pe Constantin Mavrocordat, domnul Țării Românești, de retragerea trupelor rusești și de intrarea la Iași a boierilor moldoveni de la Hotin (Const. Daponte, *op. cit.*, II, p. 398).

διέτριψε πολὺ μετὰ ταῦτα εἰς τὸ Μπελιγράδι καὶ ἐκίνησε διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, διορίζοντας τὰ κονάκια τῆς ὁδοιορίας του κατὰ τὴν συνήθειαν, καὶ ἀκολουθώντας τὸν δρόμον του, καθ' ὁδὸν ἦλθε τίτλος καὶ τιμὴ ἡγεμονικὴ παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν μέγαν δραγουμάνον τῆς βασιλείας

5 Ἰακώβον Γκίκαν, ὁμοῦ καὶ τὸ εἶναι καὶ λέγεσθαι ἐξ ἀπορρήτων μὲ ἄλλα ἢ ἐλέη βασιλικά διὰ βασιλικῶν μπερατίου, διὰ τὸ ὁποῖον ἐχάρη καὶ 948 ὁ βεζίρης κατὰ πολλὰ, ἔχοντάς τον εἰς ξεχωριστὴν εὐνοίαν καὶ ἀγάπην διὰ τὴν πιστὴν καὶ καλὴν δούλευσίν του ὅπου πάντοτε, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ἀνωμαλίας αὐτὰς ἔδειξε μὲ ὠφέλειαν τῆς βασιλείας. Καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέ-

10 ρα ἐκίνησαν, ἀκολουθοῦντες τὸν δρόμον τους. Καὶ φθάνοντες εἰς Κωνσταντινούπολιν, εἰσῆλθεν ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος μετὰ μεγάλης τιμῆς καὶ παρατάξεως, ὑποδεχθέντος τοῦ βασιλέως τὸ βασιλικὸν φλάμπουρον, σαντὰκ-σερίφ λεγόμενον, κατὰ τὴν συνήθειαν.

Ἦ δὲ ρηθεὶς Καντακουζηνός, ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον ἕως τὸν Ἀπρί-

15 λιον μῆνα, πρόσωπον τοῦ Γρηγορίου βόδα δὲν εἶδε. Κατὰ δὲ τὸ Ἅγιον Πάσχα ἐκέρδισε συγγνώμην καὶ ἦλθε καὶ ἐπροσκύνησε τὸν αὐθέντην διὰ μεσολαβήσεως τοῦ νέου μητροπολίτου Μολδοβλαχίας κύρ Νικηφόρου, ὅστις ἀπεκατεστάθη μετὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ἀντωνίου, περὶ οὗ ἐξῆς ρηθήσεται. Μὲ ἀξίαν ὁμοῦ δὲν τὸν ἐτίμησε, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸν

20 ἔδωκε θέλημα καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὸ Δελένι καὶ ἐκάθητο εἰς τὸ σπίτι του ἐν ἀνέσει καὶ ἡσυχίᾳ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΣΑΝΤΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ μητροπολίτης Ἀντώνιος, ὅπως διόλου ἀνάστημα καὶ τσιράκι τοῦ Γρηγορίου βόδα ὡσὰν ὅπου δι' αὐτοῦ ἔλαβε

25 τὴν τιμὴν καὶ ἀξίαν ταύτην τὴν ἀρχιερατικὴν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ αὐθέντης ὅταν ὑπεχώρησε τῷ καιρῷ καὶ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιδρομῆς, ἄφησε καὶ αὐτὸν ὁμοῦ μὲ τοὺς ἀρχοντας καὶ μακάρηδες ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσιον διὰ νὰ εἶναι εἰς δεφένδουσιν τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ ὑπηκόου. Ἐκεῖνος ὁμοῦ δὲν ἔκαμε τὸ χρέος του, μήτε ἐφρόντισε τὸ συμφέρον τοῦ ποιμνίου του, ἀλλ'

30 ὅπως διόλου ὑπέκλινεν εἰς τοὺς Μοσχόβους καὶ ἐν αὐτῇ τῇ εἰσόδῳ τους φαντασιοκοπῶν καὶ κενοδοξῶν, μηδεμίαν φροντίδα εἶχε τῶν παραγγελιῶν τοῦ Γρηγορίου βόδα ἢ τοῦ ποιμνίου του, τὸ ὁποῖον καταλείποντας ἐν τῇ ἀναχωρήσει τῶν μοσχικῶν στρατευμάτων, ἀπῆλθε καὶ αὐτὸς ἢ μαζί τους, 949 ἐπειδὴ προσκληθεὶς παρὰ τοῦ μαρεσάλ Μούνικ εἰς τὸ Χοτίνι, ἐν προ-

35 σήματι διὰ νὰ ἐγκαινιάσῃ τὰ τζαμιά τοῦ Χοτινίου, αὐτὸς ἐτοιμάσθη καὶ παραλαβὼν ὄλα τὰ πράγματα αὐτοῦ τε καὶ τῆς μητροπόλεως, καὶ πολλῶν μοναστηρίων πολῦτιμα αὐθεντικὰ ἀφιερῶματα καὶ ἀγία λείψανα, οὕτως ἀπῆλθεν εἰς τὸ Χοτίνι, κάκειθεν συναπεδήμησε τῷ μοσχικῷ στρατῷ. Ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας, ἐρχόμενος εἰς τὸν θρόνον του, ἔγραψεν αὐτῷ βεβαιώ-

40 νοντάς τον νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν θρόνον του καὶ θέλει ἔχει συγγνώμην καὶ

El însă n-a rămas mult timp după aceasta la Belgrad, ci a pornit la Constantinopol, hotărînd după obicei conacele drumului său. Pe cînd își urma calea a primit pe drum înștiințare de la sultan că lui Alexandru Ghica, mare dragoman al împărăției, i s-a dat prin berat împărătesc titlul și 5 cinstea de a fi și de a se numi ἐξ ἀπορρήτων, adică secretar de taină, 948 precum și alte|| mile împărătești. Pentru acest lucru s-a bucurat mult și marele vizir, fiindcă îl prețuia în chip deosebit și îl iubea pentru credințioasele și bunele sale slujbe făcute cu folos împărăției întotdeauna și mai ales în împrejurările tulburi de acum.

A doua zi ei și-au continuat drumul și ajungînd la Constantinopol 10 a intrat marele vizir aici, cu mare cinste și alai, iar sultanul a venit ca de obicei întru întîmpinarea steagului împărătesc numit sangiac șerif.

Iar zisul Cantacuzino, din octombrie și pînă în luna aprilie, n-a văzut fața lui Grigorie vodă. De Sf. Paști însă a căpătat iertare și a venit de s-a 15 închinat domnului prin mijlocirea noului mitropolit al Moldovlahiei chir Nichifor, care a fost pus din nou în scaunul său după caterisirea lui Antonie, despre care vom vorbi mai jos. Domnul însă nu l-a cinstit pe Cantacuzino cu vreo boierie, ci după cîteva zile i-a dat voie să plece iarăși la casa sa de la Deleni, unde a stat în tihnă și liniște. 20

DESPRE FOSTUL MITROPOLIT ANTONIE

În vremea aceasta, retrăgîndu-se Grigorie vodă din pricina năvălirii moscalilor, a lăsat aici la Iași pe mitropolitul Antonie, întru totul făptura și cirac al lui, căci prin mijlocirea acestuia a fost și ciracul lui Grigorie vodă, căci el l-a cinstit și înaintat la rangul de arhiereu, ca împreună cu 25 boierii caimacami să ocrotească țara și pe supuși. Acesta însă nu și-a făcut datoria și nici nu a avut grijă de nevoile turmei sale, ci s-a supus cu totul moscalilor și la intrarea lor în țară, plin de închipuire și deșărtăciune, n-a 30 avut de loc grijă de poruncile lui Grigorie vodă sau de turma sa, pe care, 949 părăsind-o, plecă și el împreună cu oștile moschicești. || El a fost poftit chipurile la Hotin de mareșalul Münnich, folosind ca pricină tîmosirea geamiilor Hotinului. Deci mitropolitul s-a pregătit și luînd toate lucrurile 35 sale și ale mitropoliei, precum și prețioasele ofrande domnești și sfințele moaște de la multe mănăstiri, s-a dus la Hotin, iar de acolo a plecat mai departe împreună cu oastea moschicească. Iar Grigorie vodă, după ce a venit în scaunul lui, i-a scris mitropolitului să se întoarcă și el în scaunul

ἀμνηστειάν τῶν παραπτωμάτων του, διορίζοντάς τον καὶ προθεσμίαν ἕως τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων. Ἐκεῖνος ὁμως φαντασίαις κεναῖς κινούμενος, ἐμεταχειρίζετο ἀπάτην καὶ ἔγραφε μὲν ὅτι θέλει ἔλθει, ἀνέβαλε δὲ παντοίῳ τρόπῳ τὸν ἐρχομὸν του καὶ δὲν ὑπήκουσε νὰ ἔλθῃ, μὲ ὅλον ὅπου
5 τὸν ἐπρόσμενεν ὁ αὐθέντης καὶ μέχρι τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς. Ὅθεν βλέποντας ὁ Γρηγόριος βόδας τὴν ἀχάριστον ἐκείνου γνώμην καὶ ματαιόφρονα φαντασιοκοπίαν ὅπου εἶχεν, ἔγραψε πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν φανερώνοντας τὰ τολμήματα τοῦ Ἄντωνίου καὶ ὅτι χηρεῦει τοσοῦτον καιρὸν ἢ ἐπαρχία. Καὶ διασκεψάμενος ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης μετὰ
10 τῆς ἱερᾶς συνόδου τὰ τόσα τοῦ Ἄντωνίου ἀνοσιουργήματα, τῇ ἀνηκούσῃ ἐκκλησιαστικῇ παιδείᾳ καὶ καθαιρέσει καθυπέβαλεν ἐκεῖνον καὶ ἔπεμψε τὴν καθαιρέσιν του πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδα, γράφοντας διὰ νὰ γίνῃ ἢ διὰ ψήφων κανονικὴ ἐκλογή ὡδε παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῆς τσάρας ταύτης περὶ τοῦ διαδεξομένου τοὺς οἴακας τῆς ποιμαντικῆς
15 ταύτης προστασίας. Καὶ οὕτω, συνελθόντων εἰς Γιάσιον τῶν ἐπισκόπων τῆς τσάρας καὶ ψήφων κανονικῶς προβεβλημένων, κοινῇ γνώμῃ ἐξελέγη καὶ προεκρίθη τῶν ἄλλων ὁ κύρ Νικηφόρος Σίδης, ὅστις ἦν πνευματικὸς πατὴρ τοῦ αὐθέντου, καὶ διατρίψας τοσοῦτους χρόνους ἐν τῇ αὐθεντικῇ κούρτῃ, παρὰ πάντων ἐπαινεῖτο οὐ μόνον διὰ τὴν σεμνότητα καὶ
20 χρηστοθήθειάν του, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν λόγοις ἦν διαπρέπων, καὶ συγκατανεύσει καὶ τοῦ Γρηγορίου βόδα μετετέθη ἢ εἰς τὸν θρόνον τῆς Μολδοβλα- 950 χίας. Τὴν δὲ καθαιρέσιν τοῦ Ἄντωνίου, ἔπεμψεν ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὸ Κίοβον, μεταφρασμένην εἰς σλοβανικὴν διάλεκτον, διὰ νὰ διαδοθῇ καὶ εἰς τὴν βασιλείαν ἐκείνην.

25 Ἐνασχολούμενος τοίνυν ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὴν φροντίδα τοῦ διεξαγαγεῖν καὶ διευθετῆσαι τὴν Μολδαβίαν καὶ τὸ ἄθλιον καὶ γεγυμνωμένον ὑπήκοόν του εἰς καλὴν κατάστασιν, ἔλαβε προσταγὴν παρὰ τῆς βασιλείας νὰ ἐξαποστείλῃ τὸν Ἀχμέδ-πασάν, ὅπου εἶχε κοντὰ του, ὁμοῦ μὲ μίαν μετρίαν ποσότητα τῶν ἐδικῶν του στρατευμάτων, διὰ νὰ παρα-
30 λάβῃ τὸ κάστρον τοῦ Χοτινιοῦ παρὰ τῶν Μοσχόβων κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν βασιλειῶν συνθήκας, ἐπειδὴ τὸ Χοτίνι ἔτι ἐκράτουν οἱ Μοσχόβοι, ἔχοντες ἐν αὐτῷ γενεράλην καὶ φρουρὰν ἀρκετὴν. Ὅθεν ἐτοιμάσας τὸν ρηθέντα πασάν, δίδοντάς τον ἱκανὰ φλάμπουρα στρατιωτῶν τούρκικων ὅπου εἶχε καὶ ἱκανοὺς Λιπκάνους καὶ Πογδάνους, τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ Χο-
35 τίνι, ἔχοντας καὶ συνεχῆ διὰ γραμμάτων ὁμιλίαν περὶ τούτου μετὰ τε τοῦ ἀρχιστρατήγου Μούνικ καὶ τοῦ ἐν τῷ Χοτινίῳ γενεράλη Λεβενδάλ, καθὼς παρηγγέλη παρὰ τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας. Καὶ οὕτω, προγραφέντων τῶν ἐν Χοτινίῳ ἐναπολειφθέντων πραγμάτων, ἐξῆλθον ἐκ τῆς μιᾶς πύλης τοῦ Χοτινιοῦ οἱ Μοσχόβοι καὶ εἰσῆλθον ἐκ τῆς ἄλλης πύλης ὁ εἰρημέ-
40 νος Ἀχμέδ-πασὰς μὲ παράταξιν καὶ τιμὴν. Καὶ παραλαβὼν τὸ κάστρον, ἐδηλοποίησεν αὐτὸ τοῦτο τῷ Γρηγορίῳ βόδα, στείλας καὶ κατάστιχον πρὸς αὐτὸν τῶν τοπίων καὶ τσεπχανῆ καὶ ἄλλων πραγμάτων ὅπου ἔμειναν εἰς τὸ διαληφθὲν κάστρον, τὸ ὁποῖον κατάστιχον ἔστειλεν ὁ Γρηγό-

său,¹ încredinţându-l că va avea milostivire şi iertare pentru greşelile lui, hotărîndu-i pentru aceasta şi termen de reîntoarcere pînă la sărbătorile Crăciunului. El însă, îndemnat fiind de închipuiri deşarte, se folosi de înşelăciuni şi scria că se va înapoia, dar amîna în toate felurile întoarcerea sa şi astfel n-a dat ascultare să vină, cu toate că domnul l-a aşteptat pînă în postul cel mare. Deci, văzîndu-i Grigorie vodă purtarea nerecunoscătoare 5 şi închipuirile deşarte ce avea, a scris mării biserici, înştiinţînd-o de îndrăznelile lui Antonie şi de văduvia îndelungată a scaunului eparhiei. Şi cercetînd patriarhul egumenic împreună cu sfîntul sinod numeroasele fără-delegi ale lui Antonie, i-a dat pedeapsa bisericească cuvenită, caterisindu-l 10 şi a trimis lui Grigorie vodă actul de caterisire, scriindu-i totodată ca prea iubitorii de Dumnezeu episcopi ai acestei ţări să purceadă prin vot la alegerea urmaşului, care să primească cîrma aceasta de ocrotire păstorească. Şi așa, adunîndu-se episcopii ţării la Iaşi şi trecîndu-se la vot, potrivit cu 15 canoanele, au dat precădere faţă de ceilalţi şi au ales cu toţii pe chir Nichifor de Sidis, care era părintele duhovnicesc al domnului. El a trăit mulţi ani la curtea domnească şi era lăudat de toţi nu numai pentru înţelepciunea şi bunele sale moravuri, dar şi pentru învăţătura în care se deosebea. 20

950 Aşadar, cu încuviinţarea lui Grigorie vodă el fu mutat|| la scaunul Moldovlahiei, iar actul de caterisire al lui Antonie, Grigorie vodă l-a trimis la Kiev, tălmăcit în limba rusă, ca să fie cunoscut şi în împărăţia aceea.

În timp ce Grigorie vodă era stăpînit de grija de a duce Moldova 25 şi pe nevoiaşii şi despuiatii săi supuşi la o stare mai bună, a primit poruncă de la împărăţie să trimită pe Ahmed-paşa, pe care îl avea pe lîngă el, cu o mică parte din oastea lui ca să ia în primire de la moscali cetatea Hotinului, potrivit cu tratatele încheiate între cele două împărăţii, deoarece 30 Hotinul era ţinut încă de moscali, care avea acolo un general şi strajă puternică. Deci, pregătind pe zisul paşă, dîndu-i destule steaguri de ostaşi turci ce avea, precum şi destui lipcani şi moldoveni, l-a trimis la Hotin. Totodată, domnul a avut în acelaş scop, potrivit cu porunca împărătească, 35 şi un schimb de scrisori cu feldmareşalul Münnich şi cu generalul Loewendal din Hotin. Aşa că, după ce a fost întocmită o listă de lucrurile rămase la Hotin, moscalii au ieşit pe una din porţile Hotinului, iar Ahmed-paşa a intrat cu alai şi cinste pe cealaltă poartă. Şi luînd în primire cetatea 40 a înştiinţat despre aceasta pe Grigorie vodă, trimiţîndu-i şi o listă a tunurilor, a gephanalei şi a altor lucruri ce au rămas în cetatea primită, pe care listă

¹ De asemenea şi Const. Daponte scrie că Grigorie vodă l-a invitat pe mitropolitul Moldovei, Antonie, să se întoarcă la scaunul său (*op. cit.*, II, p. 398). Ion Neculce (p. 397) adaugă că mitropolitul Antonie a primit o eparhie în Ţara căzăcească peste Nipru, iar Ioan Canta adaugă că fostul mitropolit al Moldovei, Antonie, a condus

ριος βόδας πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν Πόρταν δηλοποιήσας τὴν ἔξοδον τῶν μοσχικῶν στρατευμάτων καὶ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀχμέδ-πασᾶ σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ, ὡς ἐγένετο.

Ἡ δὲ ὀθωμανικὴ βασιλεία, θέλουσα νὰ ἀνταμείψῃ τὸν Γρηγόριον
 5 βόδαν διὰ τὰς τοσαύτας περιφανεῖς ἐκδουλεύσεις ὅπου ἔδειξεν κατ' ἐκεί-
 νους τοὺς ἀνωμάλους καιροὺς μετ' εἰλικρινείας καὶ πίστεως εἰς αὐτήν,
 ἔστειλεν αὐτῷ καβάδι σερασκέρη || ὑπὲρ τὴν συνήθειαν καὶ ἀξίαν τῶν αὐ- 951
 θέντων, καὶ ἄλλα δεκαπέντε καβάδια διὰ νὰ ἐνδύσῃ τοὺς σὺν αὐτῷ μετὰ
 10 ἔξοδα στέλλοντάς τα μὲ τινα βασιλικὸν ἀγάν, τὰ ἔδωσαν ὁμοῦ μὲ τὸ περι-
 αὐτὸν βασιλικὸν φερμάνι εἰς τοὺς καπικεχαγιάδες του καὶ τὰ ἔστειλαν
 πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦ Διαμανδῆ καπικεχαγιᾶ του, τὸν ὁποῖον ὑποδεξάμενος
 ὁ αὐθέντης ἔξω εἰς τὸ δὶβάνι, παρόντων πάντων τῶν ἀρχόντων καὶ ἄλλου
 λαοῦ πολλοῦ, κατὰ τὴν συνήθειαν ἀνεγνώσθη παρὰ τοῦ διβάν-ἐφενδισῆ
 15 τὸ βασιλικὸν φερμάνι εἰς ὑπήκοον πάντων, τοῦ ὁποῖου ἡ μετάφρασις εἶναι
 αὕτη.

«Ἐκλεκτὲ τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων καὶ στύλε τῶν εἰς Ἰησοῦν πι-
 στευόντων μεγιστάνων, αὐθέντα τῆς Μολδαβίας Γρηγόριε βοεβόδα, τέλος
 εἶη σοι ἀγαθόν.

20 Διὰ καθαρῶν ρημάτων σοὶ φανερόνομεν ὅτι ἐκ τῆς ἐπικρατείας τῆς
 βασιλείας μας ἡ Μολδαβία πρὸ ὀλίγου τρόπον τινὰ καταπατουμένη καὶ
 ἐνοχλουμένη ὑπὸ τοῦ μοσχικοῦ ἔθνους καὶ ζημιούμενοι καὶ κατὰ τι οἱ ἐγ-
 κάτοικοι, ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ ἐπροξενήθῃ εἰς αὐτοὺς σκορπισμὸς καὶ
 παραμέρησις, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸ παρὸν ἐδεσμεύθη εἰρήνη καὶ φιλία με-
 25 ταξὺ τῶν βασιλειῶν, καὶ οἱ Μοσχόβοι ὅπου ἦτον εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη συ-
 ρόμενοι καὶ ἀναχωροῦντες εἰς τοὺς τόπους των, ἔλειψε τὸ πάτημα τῶν
 ποδῶν αὐτῶν καὶ ἡ ἐνόχλησις των, καὶ σὺ μετὰ τῶν στρατευμάτων ὅπου
 ἔχεις, πορευόμενος εἰς τὸν τόπον τῆς ἡγεμονίας σου, εἰσῆλθες καὶ ἐκα-
 τακάθησες εἰς τὸ Γιάσι, πρέπει τὸ ἀπὸ τοῦδε παντοῖῳ τρόπῳ νὰ διατάξῃς
 30 καὶ νὰ διορθώσῃς τὰ πάντα. Καὶ σύ, ὄντας ἐξ ἀρχῆς μὲ κάθε τρόπον
 δοκιμασμένος καὶ πιστὸς τῆς βασιλείας μας καὶ μάλιστα πλήρης κάθε
 γνώσεως, εἰδήσεώς τε καὶ ἀξιότητος, καθὼς ἐφάνη καὶ ἐγνωρίσθη ἡ ἐπι-
 μέλεια ὅπου ἔλαβες διὰ τὴν καλὴν ἔκβασιν τῶν δουλεύσεων τῆς βασιλεί-
 ας μας, ἔτσι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ περιμαζώξῃς πάλιν εἰς τὸν τόπον του
 35 τὸν ραγιάν ὅπου ἐπαραμέρισε καὶ ἐσκορπίσθη || ἐκ τῆς ἐνοχλήσεως τοῦ 952
 ἔθνους ἐκείνου, παρηγορῶν καὶ ἐλεῶν τοὺς ἐνοχληθέντας καὶ ζημιωθέν-
 τας, φροντίζοντας τὴν καλὴν κατάστασιν καὶ δεφένδουσίν των.

Καὶ ἰδοὺ πρὸς δόξαν τῆς τιμῆς σου σοὶ ἐστάλη βασιλικὸν καβάδι
 σερασκέρη παρὰ τῆς κραταιᾶς βασιλείας μας, ὁμοίως καὶ διὰ τοὺς μεγά-
 40 λους ἄρχοντας καὶ ἐκείνους ὅπου ἤξεύρεις πὼς ἐφάνησαν μὲ πίστιν καὶ

trei eparchii în Rusia și a murit la 2 Ianuarie 1748 (M. Kogălniceanu, *Letopisește*, III, p. 184—185; cf. și N. Iorga, *Istoria bisericii românești*, ed. a 2-a, București, 1930, p. 84—85).

Grigorie vodă a trimis-o Porții otomane, înștiințînd-o de plecarea oștilor moschicești și de intrarea în cetate a lui Ahmed-pașa, cu oștile sale, așa cum s-a pătrecut.

Iar împărăția otomană, vrînd să răsplătească pe Grigorie vodă pentru numeroasele și strălucitele slujbe ce i le-a adus cu sinceritate și credință 5. în împrejurările acele tulburi, contrar obiceiului și mai presus de cinstea 951 ce se făcea pînă atunci domnilor, i-a trimis caftan de serasir¹. || Totodată a mai trimis și alte cincisprezece caftane, ca să îmbrace cu ele pe aceia care, împreună cu el, au slujit cu credință împărăția. Și ca să nu-l pună la chel-tuieli prin trimiterea lor cu un agă împărătesc, le-a dat pentru el, împreună 10. cu firmanul împărătesc, capuchehaielor sale, care i le-au trimis prin Diamandi, capuchehaia sa. Acesta a fost primit de domn la divanul ținut afară de față fiind toți boierii și mult norod, cînd s-a citit, după obicei, și firmanul împărătesc de către divan-efendesi în auzul tuturor. Tălmăcirea acestui 15. firman este următoarea :

« Alesule între domnii creștini și stîlp al frunțașilor care cred în Iisus, Grigorie vodă, domn al Moldovei, fericit să-ți fie sfîrșitul.

În cuvinte deslușite îți facem cunoscut ceea ce urmează: Moldova, 20 care face parte din împărăția noastră, fiind de curînd călcată și asuprită de neamul moschicesc și fiind locuitorii ei năpăstuiți, credem că ei s-au risipit și au pribegit. Deoarece acum s-a încheiat pace și prietenie între împărați, iar moscalii care erau în acele locuri s-au înapoiat în țara lor, 25 a încetat supărarea și încălcarea lor. Iar tu, după ce cu oștile tale ai mers în țara domniei-tale și te-ai așezat la Iași, trebuie de acum înainte să rînduiești și să îndrepti toate prin orice mijloace. Și precum de la început ai 30. fost cu totul, încercat și credincios, prea priceput și vrednic împărăției noastre, și precum s-a văzut și s-a dovedit sîrguința ta în ducerea la bun sfîrșit a treburilor împărăției noastre, așa și în viitor să cauți să aduni 952 iarăși raiaua care s-a risipit și a băjenit || din pricina supărărilor pricinuite 35. de acel neam și să mîngii și să miluiești pe cei păgubiți și năpăstuiți, purtînd grijă pentru bunăstarea și ocrotirea lor.

Și iată, spre strălucirea cinstei tale, și s-a trimis de către puternica noastră împărăție caftan împărătesc de serasir; de asemenea, și pentru boierii cei

¹ În textul grecesc avem *σερασκήρη* = seraschier; credem însă că este o greșeală în loc de *σερασέρι* = serasir, care, după cum se știe, este o stofă țesută cu fir; de asemenea, mai departe, la această rașină și la p. 487 este dat greșit tot seraschier, iar la p. 725 este dat corect *σερασέρι*. În Daponte, *op. cit.*, I, p. σογ', găsim: *σαμουρόγουσαν καπλαδισμένην εἰς σερασίρ* (blană de samur căptușită cu serasir).

δούλευσιν ἔγινεν ἔλεος παρὰ τῆς βασιλείας μας καὶ ἐστάλθησαν δεκαπέντε καβάδια, διὰ νὰ τοὺς ἐνδύσης. Καὶ λοιπὸν εἰς αὐτὰ τὰ πανέκλαμπρα φορέματα, ὅπου ἔρχονται παρὰ τῆς βασιλείας μας, νὰ δείξης τὴν ἀνήκουσαν τιμὴν καὶ ὑπόκλισιν, ἐβγαίνοντας εἰς προϋπάντησίν των καὶ καυχώμενος διὰ τὸ βασιλικὸν τοῦτο ἔλεος, καὶ νὰ χαίρεσαι μὲ ἐγκάρδιον ἀποδοχὴν αὐτῶν δείχνοντας καὶ πρὸς ἄλλους τὸ ἔλεος τοῦτο καὶ παρακαλοῦντας τὸν Θεὸν διὰ τὴν πολυχρόνιον ζωὴν τῆς βασιλείας μας.

Καὶ καθὼς ἀνωτέρω σοὶ ἐγράψαμεν, κατὰ τὰς ἐλπίδας καὶ τὴν πληρεστάτην ὑπόληψιν ὅπου ἔχομεν εἰς τοῦ λόγου σου διὰ τὴν καλὴν κατάστασιν καὶ διόρθωσιν τοῦ τόπου τούτου καὶ τῶν ἐγκατοίκων του, νὰ βάλῃς μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ ἀγῶνα διὰ νὰ περιμαζώξης τὸν ραγιὰν καὶ νὰ τὸν περιθάλλῃς, δεφενδεύων καὶ διιθύνοντάς τον κατὰ πάντα, δεικνύοντας ἐπαινετὴν δούλευσιν. Οὐ ἔνεκα σοὶ ἐστάλθη τὸ παρόν, τὸ ὁποῖον φθάνοντας σὺν Θεῷ πρὸς σὲ μὲ τὴν ἐξηκριβωμένην ἐπιτηδειότητά σου καταλαμβάνοντας τὰ πάντα, κοίταξε νὰ ἐπιβεβαιώσης καὶ νὰ αὐξήσης τὴν ἀναμφίβολον ὑπόληψιν ὅπου ἔχομεν εἰς τοῦ λόγου σου, φροντίζοντας παντοιοτρόπως τὴν τε τοῦ ὑπηκόου περιμάζωξιν καὶ περίθαλψιν, καὶ τὴν ἀποπλήρωσιν τῶν ὑποθέσεων ὅπου προσμένονται παρὰ σοῦ, καὶ περὶ πάντων νὰ γράφῃς καὶ νὰ δηλοποιῆς τῇ βασιλείᾳ μας*.

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ φερμανίου, ἐνεδύθη ὁ αὐθέντης τὸ ἀπεσταλμένον βασιλικὸν σερασκέρι καὶ ἐφεξῆς ἐνέδυσεν ὁ μέγας ποστέλικός του ὄλους τοὺς ἄρχοντας μὲ τὰ λοιπὰ καβάδια καὶ πολυχρονήσαντες ἀπαξάπαντες τὸν βασιλέα εἰσηλθον μετὰ τοῦ αὐθέντου εἰς τὰ ἐνδοτέρω.

Μετ' αὐτῶν ὅμως τῶν καβαδίων || ἔστειλεν ἡ βασιλεία καὶ ξεχωριστὸν καβάδι διὰ νὰ στείλῃ ὁ Γρηγόριος βόδας πρὸς τὸν Ἀχμέδ-πασάν εἰς σημεῖον ὅτι ἐγνωρίσθη καὶ ἐκείνου ἡ δούλευσις* τὸ ὁποῖον καβάδι ἔστειλεν ὁ αὐθέντης διὰ τοῦ βατάχου τῶν ἀπρότων Δημητράκη πρὸς τὸν διαληφθέντα πασάν καὶ ὑποδεξάμενος αὐτὸ ἐκείνος, τὸ ἐνεδύθη, ἐνδύοντας μὲ καβάδι τὸν ἀποκομιστὴν τοῦ βατάχου. Ὁ ὁποῖος βατάχος ἔχοντας προσταγὴν παρὰ τοῦ αὐθέντου του νὰ διατρίβῃ μερικὸν καιρὸν κοντὰ εἰς τὸν Ἀχμέδ-πασάν ὡς καπικεχαγιάς, ἔμεινε ἐκεῖ γράφοντας συνεχῶς περὶ πάντων τῶν συμβαινόντων τῷ αὐθέντῃ του κατὰ τὸ ἔθος τῶν καπικεχαγιάδων.

Ἡ δὲ ὀθωμανικὴ βασιλεία, βλέπουσα τὸ κατάστιχον καὶ τὴν περιγραφὴν τοῦ Χοτινιοῦ, οὔσα καὶ πρότερον ἠγανακτηκυῖα εἰς τὸ κάστρον τοῦτο καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ, διὰ τὴν ἀναιμωτὶ παράδοσίν τους, ἔστοχάσθη νὰ τὸ ἀπορρίψῃ τὸ κάστρον αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψίν της. Οὐ ἔνεκα, προστάξει τοῦ βασιλέως, συνεκροτήθη συμβούλιον πάντων τῶν μεγιστάνων περὶ τοῦ σκοποῦ τούτου τοῦ βασιλικοῦ καὶ διασκεψάμενοι τὰ πολυτάλαντα μάταια ἔξοδα καὶ τὴν εἰς οὐδὲν χρησίμευσίν του, ὠμολογήθη κοινῇ γνώμη καὶ συναινέσει τὸ ἐπιζήμιον καὶ ἀνωφελὲς τοῦ κάστρου τούτου. Ὅθεν κατὰ τὸν προηγούμενον σκοπὸν τοῦ βασιλέως σουλτὰν Μαχμούτη, ὅπου εἶχε διὰ νὰ ἀνταμείψῃ μὲ τινα εὐεργεσίαν τὸν Γρηγόριον βόδαν διὰ τὰς προρρηθείσας ἐκδουλεύσεις του, ἀπεφασίσθη παρὰ πάντων ὁμογνημόνως καὶ ἐπεκυρώθη παρὰ τοῦ ἰδίου βασιλέως νὰ δοθῇ τὸ τσινοῦτον τοῦ Χοτινιοῦ τῷ Γρηγορίῳ βόδα. Καὶ ἐστάλθη τοιοῦτον βασιλικὸν φερμάνι τῷ

mari și pentru aceia care știi că s-au arătat cu credință și rîvnă, făcîndu-i-se milă împărăției noastre, și s-au trimis cinsprezece caftane ca să-i îmbraci. Prin urmare, la aceste strălucite haine, care vin de la împărăția noastră, să arăți cuvenita cinste și închinare, ieșind întru întîmpinarea lor și fălindu-te pentru această milă împărătească, să te bucuri din inimă primindu-le și să arăți și altora această milă și să te rogi lui Dumnezeu pentru viața îndelungată a împărăției noastre. 5

Și precum ți-am scris mai sus, nădăjduim să avem deplină încredere în tine că vei aduce îndreptare și bunăstare țării și locuitorilor, nevoindu-te din răsputeri să aduni raiaua și s-o îngrijești și ocrotești întru toate, săvîrșind fapte vrednice de laudă. Pentru care ți s-a trimis firmanul de față, pe care atunci cînd îl vei primi cu voia lui Dumnezeu, cu cunoscute-ți iscusință în a înțelege toate lucrurile, caută să întărești și să sporești părerea 15 bună ce o avem despre tine, silindu-te în toate chipurile să aduni și să mîngii supușii și să îndeplinești treburile pe care le așteptăm de la tine și despre toate să scrii și să înștiințezi împărăția noastră».

După citirea firmanului, domnul s-a îmbrăcat cu caftanul împărătesc 20 de serasir, care i-a fost trimis, iar după aceea marele său postelnic a îmbrăcat pe toți boierii cu celelalte caftane și, după ce au urat toți viață îndelungată sultanului, au intrat împreună cu domnul înăuntrul curții.

953 Împreună cu amintitele caftane || împărăția a trimis și unul pe care Grigorie vodă să-l trimită lui Ahmed-pașa, ca un semn de recunoaștere 25 a serviciilor aduse de el. Acest caftan, domnul l-a trimis pașei prin vâtaful de aprozi Dumitrachi. Pașa, primindu-l, l-a îmbrăcat, îmbrăcînd și el la rîndul său cu caftan pe vâtaf.

Vâtaful Dumitrachi, avînd poruncă de la domn să rămînă o bucată de vreme pe lîngă Ahmed-pașa, îndeplinind slujba de capuchehaie, a 30 rămas acolo și îi scria mereu domnului despre cele ce se petreceau, după obiceiul capuchehaielor.

Iar împărăția otomană, după ce văzu catastiful și descrierea privitoare la Hotin, fiind mîniată și mai dinainte pe această cetate și pe locuitorii ei, care se închinaseră fără vărsare de sînge, s-a gîndit să nu mai poarte de grijă acestei cetăți. De aceea, din porunca sultanului, s-a adunat pentru această pricină un sfat al tuturor înalților dregători, care chibzuind asupra marilor cheltuieli ce se fac în zadar acolo și asupra folosului de pe urma 40 cetății, s-a recunoscut de toată lumea că această cetate aduce numai pagube și nu este de nici un folos. Așadar, fiindcă și mai înainte sultanul Mahmud avea de gînd să răsplătească pe Grigorie vodă cu o binefacere oarecare pentru pomenitele lui servicii, s-a hotărît de toți și s-a încuviințat și de sultanul însuși să se dea ținutul Hotinului lui Grigorie vodă. S-a 45

ρηθέντι αὐθέντη, ὁμοῦ καὶ ξεχωριστὸν φερμάνι πρὸς τὸν Σαρή Ἀχμέδ-
 πασάν διὰ νὰ εἶναι φύλαξ μόνον τοῦ κάστρου, χωρὶς νὰ ἔχη τινὰ ἐξου-
 σίαν τῶν ἔξω, ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας νὰ ἔχη τὴν ἔννοϊαν καὶ φροντίδα
 5 καὶ τοῦ κάστρου, καὶ μὲ κοινὴν γνώμην ἀμφοτέρων, νὰ γράψῃ τετρακο-
 σίους στρατιώτας, γκιουνουλῆδες λεγομένους, νὰ εἶναι διὰ τὴν φύλαξιν
 τοῦ κάστρου.

Λαμβάνοντας οὖν ὁ Γρηγόριος βόδας ἀμφοτέρους τούτους τοὺς βα-
 10 σιλικούς ὀρισμούς, διώρισεν εὐθύς ἰσπράβνικον τοῦ Ἰστανούτου τοῦ Χοτι-
 νιοῦ ἐκ μέρους του τὸν Λούπουλον, πρῶην ἄγαν, ὡς ἄνθρωπον ἀξιον, καὶ
 τὸν ἔστειλεν ἐκεῖσε, πέμποντας καὶ τῷ Ἀχμέδ-πασᾶ τὸ πρὸς αὐτὸν περὶ
 15 τῆς φυλάξεως τοῦ κάστρου βασιλικὸν φερμάνι. Τὸ ὁποῖον βλέποντας ὁ
 ρηθεὶς πασᾶς κατὰ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν καὶ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Γρη-
 γορίου βόδα ἀπεκατέστησε δύο μεγαλυτέρους ἀγάδες καὶ ἄλλους ὀκτώ
 μικροτέρους ἀρχηγούς τῶν φλάμπουρων, ἐπειδὴ εἰς ὀκτὼ φλάμπουρα ἔγρα-
 15 ψαν τοὺς διωρισμένους τετρακοσίους γκιουνουλῆδες, τῶν ὁποίων ὁ λου-
 φὲς καὶ τὰ ταγίνια, συμποσούμενα τριανταπέντε πουργία ἄσπρα, διωρί-
 σθησαν νὰ τὰ δίδῃ ὁ Γρηγόριος βόδας, καὶ νὰ προστεθοῦν καὶ ἄλλα δέ-
 κα πουργία ἄσπρα εἰς τὸ χαράτσι τῆς Μπογδανίας διὰ τὴν προσθήκην
 ὁποῦ ἔγινε τοῦ τσινούτου τοῦ Χοτινιοῦ.

20 Περὶ δὲ τὸν Ἀπρίλιον μῆνα, ἤλθον καὶ οἱ διορισθέντες συνορτζῆ-
 δες ἐκ μέρους τῆς ὀθωμανικῆς Πόρτας εἰς τὸ Ἰσμαῖλι, καὶ ἔστειλεν ὁ Γρη-
 γόριος βόδας ἄνθρωπόν του εἰς τὸ Ἰσμαῖλι καὶ συνωμίλησε μετ' αὐτῶν,
 καὶ διὰ τὰ πρὸς ζωάρκειάν τους, ὁποῦ ἦτον διωρισμένος νὰ τοὺς δίδῃ,
 καὶ μάλιστα διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν συνόρων, ἐπειδὴ ὁ Γρηγόριος βόδας
 25 ἦτον προσταγμένος νὰ μηνυθῇ μὲ τὸν Νεφλουφ συνορτζῆν Μόσχοβον
 καὶ νὰ τοὺς ἀνταμώσῃ εἰς τὸν τόπον ὁποῦ ἦτον νὰ κοποῦν τὰ νέα σύνο-
 ρα. Καὶ δόντες αὐτοὶ τὰς προσηκούσας ἀποκρίσεις εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦ
 Γρηγορίου βόδα, ἐκίνησαν καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸ Μπενδέρι, ὅπου διέτριψαν
 μερικὸν καιρὸν ἔχοντες ὅλα τὰ χρειώδη τους παρὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα,
 30 ἔως οὐ νὰ λάβωσιν εἶδησιν παρ' αὐτοῦ διὰ νὰ κινήσωσι νὰ πηγαίνουν
 εἰς τὸν τόπον ὁποῦ ἦτον διωρισμένος νὰ κοποῦν τὰ σύνορα. Ὁ δὲ ἄνθρω-
 πος τοῦ Γρηγορίου βόδα ἔμεινε εἰς τὸ Ἰσμαῖλι, προσμένοντας ἐκεῖ, καθὰ
 ἦτον προσταγμένος, καὶ τὸν ἔλτσῆ-πασάν, ὁποῦ διωρίσθη ἀπὸ τὴν βα-
 σιλείαν τὴν ὀθωμανικὴν ἔλτσῆς μέγας διὰ τὴν Μοσχοβίαν, καὶ ἤρχετο
 35 διὰ νὰ ἰππηγαίνῃ εἰς τὰ ἐκεῖσε, καθὼς καὶ ἐκ μέρους τῆς ρωσικῆς αὐλῆς
 διωρίσθη μέγας ἔλτσῆς διὰ τὴν ὀθωμανικὴν αὐλὴν ὁ Ρωμαντζὸβ γενερά-
 40 λης. Καὶ λοιπὸν διατρίβοντος αὐτοῦ ὀλίγας ἡμέρας ἔτι εἰς τὸ Ἰσμαῖλι,
 ἔφθασεν ἐκεῖ καὶ ὁ ρηθεὶς ἔλτσῆ-πασᾶς, τὸν ὁποῖον ἀνταμώνοντας ὁ προ-
 ειρημένος ἄνθρωπος τοῦ Γρηγορίου βόδα ἐνεχείρισε τὰ παρὰ τοῦ αὐθέντου
 45 τοῦ γράμματα καὶ δῶρα καὶ λαμβάνοντας τὰς ἀποκρίσεις, ὑπέστρεψεν εἰς
 τὸ Γιάσι. Ἄνευ ἄργητας δὲ ἐκίνησε καὶ ὁ ἔλτσῆ-πασᾶς καὶ ἐπῆγεν εἰς
 τὸ Μπενδέρι, ὅπου εἶχε φθάσει πρὸ τούτου ὁ βασιλικὸς καπιτζῆ-μπάσης,
 ὁποῦ ἦτον διωρισμένος νὰ παραλάβῃ ἀπὸ τὰ σύνορα τὸν μοσχικὸν ἔλτσῆν,
 καὶ φροντίζοντας ὅλα τὰ ἀναγκαῖα του καθ' ὁδὸν νὰ τὸν ἀποκομίσῃ εἰς
 45 βασιλεύουσαν, ὅστις εἶχε καὶ βασιλικὸν ὄρισμὸν πρὸς τὸν Γρηγόριον
 βόδαν, διὰ νὰ δώσῃ ἑκατὸν ἀμάξια ἐκ τῆς τσάρας, διὰ νὰ σηκώσουν ὁμοῦ
 μὲ ἄλλα ἀμάξια, ὁποῦ διωρίσθησαν ἐκ τοῦ Μπουτζακίου καὶ Μπενδερίου

trimis un astfel de firman împărătesc către domn o dată cu un alt firman către Sari Ahmed-paşa, care să fie doar păzitor al cetăţii, fără să aibă vreun drept de stăpînire asupra părţilor din afară. Iar Grigorie vodă să poarte şi grija cetăţii şi, în deplină înţelegere a celor două părţi, să înscrie patru sute de ostaşi ghionguli pentru paza cetăţii. 5

Primind deci Grigorie vodă aceste două firmane împărăteşti, a numit 954 îndată din partea sa ispravnic al || ținutului Hotin pe Lupu, fost agă, om de ispravă şi l-a trimis acolo, trimiţînd totodată şi lui Ahmed-paşa firmanul 10 împărătesc pentru el, cu privire la paza cetăţii. Numitul paşă, văzînd firmanul, a orînduit — potrivit cu porunca împărătească şi cu povaţa lui Grigorie vodă — două agale mai mari şi alte opt mai mici drept căpetenii ale steagurilor, deoarece cei patru sute de ghionguli au fost împărţiţi 15 în opt steaguri. Leafa şi tainul lor, care se ridicau la treizeci şi cinci de pungi de aspri, s-a hotărît să fie date de Grigorie vodă şi să se adauge încă zece pungi de aspri la haraciul Moldovei, fiindcă s-a adăugat şi ținutul Hotinului.

În luna aprilie au sosit la Ismail şi hotarnicii orînduiţi de Poarta 20 otomană şi a trimis Grigorie vodă acolo un om al său, care a stat de vorbă cu ei şi despre cele trebuincioase pentru întreţinerea lor, care cădeau în sarcina lui, dar mai ales ei au vorbit despre pricina hotarelor, deoarece Grigorie vodă primise poruncă să înştiinţeze şi pe hotarnicul rus Nepluev, 25 ca să meargă să-i întîlnească la locul unde era să se tragă hotarele noi. După ce aceştia au dat răspunsurile convenite omului lui Grigorie vodă, au plecat la Bender. Acolo, avînd toate cele trebuincioase de la Grigorie vodă, au stat cîtva timp în aşteptarea unei înştiinţări din partea domnului, 30 ca să pornească spre locul unde era hotărît să se tragă hotarele. Omul lui Grigorie vodă a rămas însă la Ismail, aşteptînd acolo, după porunca primită, şi pe elci-paşa, care fusese numit de împărăţia otomană mare elciu 955 în Ţara moschicească şi urma să treacă pe aici ca || să meargă acolo, după 35 cum şi din partea curţii ruseşti fusese numit mare elciu la curtea otomană generalul Romianţev. Aşadar, după ce a stat acesta încă cîteva zile la Ismail, a sosit acolo şi amintitul elci-paşa, pe care l-a întîlnit omul lui Grigorie vodă şi i-a înmînat scrisorile şi darurile domnului său. Şi, primind răspunsul, s-a întors la Iaşi. Iar elci-paşa a pornit fără zăbavă şi s-a dus la Bender, unde sosise înaintea lui împărătescul capugi-paşa, trimis ca să primească la hotare pe elciul moschicesc, să aibă grijă de toate cele trebuincioase pe drum şi să-l însoţească pînă la Constantinopol. El avea şi 45 un firman împărătesc pentru Grigorie vodă ca să dea o sută de care din ţară, pentru a duce, împreună cu alte căruţe luate din Bugeac şi Bender,

τὰ βάρη καὶ πράγματα τοῦ μοσχικοῦ ἔλτσῆ· ἐπειδὴ ὁ ἐξ ἀπορρήτων τῆς βασιλείας, ἀδελφὸς τοῦ Γρηγορίου βόδα, μὲ πολλὴν ἐπιμέλειάν του κατώρθωσε νὰ μὴ διορισθοῦν ὅλα τὰ ἀμάξια αὐτὰ ἐκ τῆς Μπογδανίας, μάλιστα καὶ αὐτὰ τὰ ἑκατὸν ὁποῦ διωρίσθησαν νὰ μὴ πηγαίνουν ἕως εἰς τὴν Πόλιν, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὰ σύνορα ἕως εἰς τὸ Μπαμπαδάγι. Καὶ στέλλον-
 5 τας ὁ καπιτζῆ-μπάσης τὸν βασιλικὸν ὄρισμὸν αὐτὸν ὁμοῦ καὶ ἄλλον ὄρισμὸν προστάζοντα τῷ Γρηγορίῳ βόδα νὰ δώσῃ τῷ ρηθέντι καπιτζῆ-μπά-
 10 καὶ ἔγιναν μὲ πληρωμὴν τὰ τε ἀμάξια αὐτὰ καὶ τὰ ζῶα, καὶ τὰ ἔστειλαν ἄνευ ἄργητας εἰς τὸ Μπενδέρι, ὅπου διέτριψαν ἰκανὸν καιρὸν οἱ τε συνορτζῆδες καὶ ὁ ἔλτσῆ-πασάς. Οἱ μὲν μὲ τὸ νὰ ἀργοπόρησεν ὁ μοσχικὸς συνορτζῆς Νεφπλούβ ἕως νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὸ Πετρομποῦργον διὰ τὴν βαρύ-
 15 τητα τοῦ χειμῶνος καὶ τὴν κατὰ τὸ ἔαρ πλημμύραν τῶν ὑδάτων, ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος ἔγινε χειμῶν σφοδρότατος ἑκταθεὶς ἀπὸ δεκάτη Ὀκτωβρίου ἕως τέλους σχεδὸν Ἀπριλίου, || μὲ τόσῃ σκληρότητα, ὅσῃν δὲν 956
 ἐνθυμοῦντο νὰ ἔγινεν ἄλλοτε οἱ γέροντες τῆς τσάρας· ἐξ οὗ ἠκολούθησαν καὶ ζημίαι πολλαὶ τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, καθὼς ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς ἱστορίας θέλω εἰπεῖ.

20 Τοῦ δὲ ἔλτσῆ-πασᾶ τῆς διατριβῆς αἴτιον ἦτον ἡ συμβᾶσα μεταξὺ τῶν δύο πρέσβων τούτων διαφορά, ὁ μὲν γὰρ ὀθωμανικὸς πρέσβυς ἦτον προσταγμένος νὰ ὀδεύσῃ τὴν ἀπὸ Ὀζοῦς καὶ τῶν ἐρήμων κάμπων ἄγουσαν ὁδόν, ὁ δὲ μοσχικὸς ἐξ ἐναντίας εἶχε προσταγὴν, νὰ ἔλθῃ διὰ τῆς λεχικῆς Ὀκραίνης, καὶ νὰ γίνῃ ἡ ἀμοιβὴ αὐτῶν εἰς Σορόκαν. Καὶ τούτων
 25 οὕτως διαφορομένων περὶ τούτου καὶ γραφόντων ἐκάστου εἰς τὴν τοῦ γένους αὐτοῦ αὐλήν, συνέβη καὶ ἡ ἀλλαγὴ τοῦ βεζίρη Ἀϊβάζ Μεχμέδ-πασᾶ εἰς τὴν Πόλιν, ὅστις μετὰ τὴν γενομένην εἰρήνην ἐφάνη τρόπον τινὰ ἀμέριμνος καὶ φιλελεύθερος. Καὶ ἐπειδὴ συνέβη τινὲς χαιρέκακοι νὰ ἐπιχειρισθῶσιν ἐπανάστασιν κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα, ἀγκαλὰ ἐκεῖνοι ἔλαβον
 30 εὐθὺς τὰ ἐπίχειρα τῆς πονηρίας των, καὶ κακοὶ κακῶς ἀπώλοντο, τοῦτο ὅμως ἀπεδόθη εἰς τὸ πολὺ ἄνετον καὶ ἐλεύθερον ὁποῦ ἄφησεν ὁ ρηθεὶς βεζίρης, καὶ διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἐξωσεν αὐτὸν τῆς ἀξίας τοῦ ἐπιτροπεύειν, κατὰ πρῶτον μὲν μὲ ἀγανάκτησιν καὶ ὀργήν, ἔπειτα δὲ ἠλέησεν αὐτὸν καὶ μὲ ἐπαρχίαν, δίδοντάς του τὰ Χανιά τῆς Κρήτης, ἀντὶ τούτου
 35 δὲ ἀπεκατέστησεν ἐπίτροπον τὸν νισαντζῆ Ἀχμέδ-πασάν, ὁποῦ ἐχρημάτισε καὶ καϊμακάμης, ὅστις ἦτον ἀληθινὰ θερμοουργὸς ἀνὴρ καὶ πλεονέκτης, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπιτροπικῆς του ἀξίας μετήλλαξε σχεδὸν ὅλα τὰ πασαλίκια καὶ μανσοῦπια, προσέχων ἀγρύπνως καὶ διὰ νὰ μὴ νεωτερίσωσιν τι πάλιν οἱ χαιρέκακοι καὶ πονηροί, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὺς ἔπνιξε
 40 καὶ ἐθανάτωσε, καὶ ἐπροξένησε πολὺν φόβον εἰς αὐτούς, καὶ οὕτως κατέπαυσε τὴν ἄλογον καὶ ἄτακτον αὐτῶν ὀρμὴν καὶ προεξένησε ἡσυχίαν τῇ Κωνσταντινουπόλει. Ὅστις ἄνευ ἄργητας ἔγραψε καὶ πρὸς τὸν ἔλτσῆ-πασάν ὁποῦ ἦτον διωρισμένος μέγας πρέσβυς εἰς τὴν ρωσικὴν αὐλήν διὰ νὰ μὴ δια || τρίβῃ εἰς τὸ Μπενδέρι, ἀλλὰ κατὰ τὴν βασιλικὴν προστα-

lucrurile elciului moschicesc. Secretarul de taină al împărăției, fratele lu Grigorie vodă, izbutise cu multă sîrguință să nu fie luate toate aceste care numai din Moldova, ba chiar a izbutit ca și cele o sută de care orînduite să nu meargă pînă la Constantinopol, ci numai de la hotare pînă la Babadag. 5
 Capugi-bașa a trimis acest firman împărătesc împreună cu un alt firman, prin care i se porunca lui Grigorie vodă să dea zisului capugi-bașa o sută de viței și cincizeci de boi pentru hrana elciului și însoțitorilor săi. Domnul a orînduit, potrivit cu porunca împărătească, să fie luate cu plată și carele și vitele și le-a trimis fără întîrziere la Bender, unde au petrecut mai multă 10
 vreme atît hotarnicii, cît și elci-pașa. Cei dintii au zăbovit aici din pricina că hotarnicul rus Nepluev a întîrziat să vină de la Petersburg, fiind împiedicat de iarna grea și de revărsările apelor în timpul primăverii, deoarece în anul acela a fost o iarnă foarte grea, încît bătrînii țării nu-și aminteau să fi fost și alta ca aceea, și care a ținut de la zece octombrie pînă aproape 15
 956 de sfîrșitul lui aprilie ||. Din pricina iernii au fost și multe stricăciuni în această țară, precum voi povesti mai departe.

Iar pricina șederii lui elci-pașa a fost neînțelegerea ivită între cei doi 20
 ambasadori; ambasadorul otoman avea poruncă să meargă pe drumul ce ducea pe la Ozu și prin cîmpiile pustii, iar cel moschicesc, dimpotrivă, avea poruncă să vină prin Ucraina leșească și să se facă schimbul lor la Soroca. Și în timp ce aceștia nu se înțelegeau și fiecare scria la curtea sa, 25
 la Constantinopol a avut loc schimbarea marelui vizir Aivaz Mehmed-pașa¹. Acesta, după încheierea păcii, s-a arătat oarecum nepăsător și îngăduitor și deoarece s-a întîmplat ca niște răuvoitori să încerce în luna mai o răscoală și cu toate că aceștia au primit îndată pedeapsa vicleniei lor și 30
 au pierit ca vai de ei, totuși acest lucru s-a pus în seama ușurinței și libertății prea mari date de zisul mare vizir și de aceea sultanul l-a scos din vizirat, la început cu supărare și mînie, pe urmă însă l-a miluit cu un ținut, dîndu-i Canea din Creta. În locul lui a făcut mare vizir pe nisangi Ahmed-pașa, care a fost și caimacam, un bărbat într-adevăr cu mult zel 35
 și lacom de bani. Chiar de la începutul viziratului său a schimbat mai toate pašalicurile și mansupurile, veghind cu băgare de seamă ca nu cumva să se răscoale iarăși răuvoitorii și viclenii, iar ca să-i sperie pe mulți dintre cei prinși i-a înecat și i-a ucis, și astfel a potolit pornirea lor nechibzuită 40
 și nesupusă și a adus liniștea la Constantinopol. El a scris fără zăbavă și lui elci-pașa, numit mare ambasador la curtea rusească, să nu mai stea ||
 957 la Bender, ci, potrivit poruncii și îndrumării împărătești, să apuce calea

¹ Aivaz Mehmed-pașa a fost mazilit la 22 iunie 1740, cînd a primit pecetea viziratului urmașul său Ahmed-pașa.

γην και ὀδηγίαν ὅπου εἶχε καὶ ὀδεύσῃ τὴν διὰ τῆς Ὀζοῦ ὁδὸν καιὶ
 τῆς ἐπιπορικῆς, ἔλαβε γράμματα παρ' ἐκείνου διηγοποιοῦντα πῶς ὁ πω-
 σικὸς πρέβυς ἤρτει καὶ ἔλαβῃ διὰ τῆς Λεχίας, καιὶ καὶ ἄλλοι ἠ-
 5 τῶν πρέβυων ἀγάγη εἰς τὴν Ζορόκαν, καιὶ διὰ τοῦτο ἔστειλε τὴν τοιαύ-
 ταν προστάτην εὐθύς, καιὶ τὴν ὁμοίαν ἐτοιμασθεῖς ἐν βία ὁ πῆθεῖς ἔλατῃ-
 πασάς, ἐκίνησε μετὰ τοῦ μεχμανδάρη καπιτῆ-ἡ-πασῃ,¹ καιὶ ἀπῆλθον πᾶν-
 10 σιον τῆς Ὀζοῦ, ὅπου ἀνταμῶθη καιὶ μετὰ τὸν Νουμάν-πασάν, ὅστις ἦτον
 σεπασκερῆς εἰς τὸ Κρήνι, καιὶ διωρίθη παρὰ τῆς βασιλείας καὶ ὕπαγῃ εἰς
 τὰ σύνορα ὅπου μετὰ τὸν ἔλατῃ-πασάν, διὰ καὶ ἄλλοι ἐκ μέρους τῆς βασι-
 15 λείας τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάγη τῶν πρέβυων. Ὅμοίως καιὶ οἱ συνορτῆδες
 ὅπου ἦτον εἰς τὸ Μενδέρ, λαβόντες παρὰ τοῦ Πηγοπίου βόδα εἰδησι-
 ὅτι ἐκίνησαν ὁ Νεφλὸν βωσικὸς συνορτῆς ἀπὸ τὸ Κίοβον πρὸς τὰ
 20 σύνορα καιὶ κατῆλθον, ἠτοιμασθησαν μετὰ συνορτῆς, ἔχον-
 15 τες ὄλα τὰ ἀναγκαῖα τοῦ παρὰ τοῦ Πηγοπίου βόδα, καιὶ κατὰ τὴν εἰδη-
 σιν καιὶ ὀδηγίαν αὐτοῦ ἐκίνησαν. Ἐχόντες ὅμως ἐν πρώτοις διαφορὰν
 μετὰ τοῦ μοσχικοῦ συνορτῆς περὶ τῆς ποσότητος τῆς συνοδείας τῶν, ἐπει-
 25 ὅτι ἐκείνος ἐκίνησεν ἀπὸ τὸ Κίοβον ὡς ἐπ' ἐκστρατείας, καιὶ αὐτοὶ ὡς
 συνορτῆδες δὲν εἶχον κοινὰ τοὺς περισοστέραν ἀπὸ τὴν χρεωδὴν εἰς
 30 παρὰτάξιν συντροφίαν, ἔγραψαν σεπῆς τῷ Πηγοπίῳ βόδα καὶ κᾶπῃ τὴν
 βασιλείαν διὰ καὶ ἐννοιασθῆναι καιὶ κατὰ πάντα τοὺς πῆθεντας
 συνορτῆδες, εὐθύς ἔστειλε ταχυδρόμον πρὸς τὸν Νεφλὸν γράφοντάς
 35 τὸν ὅτι τὸ πᾶθος τῆς συντροφίαν εἶναι περὶ τὸν καὶ ἄλλοι τοῦ
 ἀντὸς προεγγραφε, καιὶ μετὰ πάλιν εὐλόγη ἐπιχειρήματα ἡ κατατεσεῖν αὐτόν,
 40 καιὶ ἀψοσε τὸ πᾶθος τῶν μετὰ συνορτῆδες ἡμοιβαιῶν διὰ τῶν
 φορτέων τῶν μερῶν συνορτῆδες μετὰ συνορτῆδων τῶν βασιλείων διὰ τῶν
 30 μετὰ τῶν συνοδείων ἠλθεν εἰς τὸν διωρισθέν τόνον. Ὅπου χαίρε-
 35 τισθέντες ἀμοιβαιῶς οἱ συνορτῆδες ἀφορτέων τῶν βασιλείων διὰ τῶν
 σκερτερίων τοῦς, ἀπεφασίσαν καιὶ ἔστησαν δύο σκηνάς συνολέυσεως,
 ἦτοι μοικιασθεῖς-ταρδιδάρε, εἰς τὰ ὅμοια ἦτον δύο πόρτες εἰς καθέν,
 40 καιὶ εἰς τὸ εἶνα μέρος ἀνώγειον, εἰς δὲ τὸ ἄλλο σκαμνίον.
 35 καιὶ συνορχόμενοι ἐν ταυτῇ ἐκ μὲν τῆς μετὰ πύλης οἱ Ὀθωμανοὶ,
 σχοβος ἐπὶ τοῦ σκαμνίου, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἐπὶ τοῦ ἀνώγειου, καιὶ ὅτω
 40 συνορτῆδες ἄπασ καὶ δις τὰ δέοντα ἠρξάντο κόρτειν τὸ συνορον
 ἀπὸ τὸ Μουγιὸν Κονάρ καιὶ κατέβαινον τὸν κατῆγορον. Πορευθέντες
 45 δὲ εἰς τὸ πέραν χεῖλος τοῦ ποταμοῦ Ἰλιανταϊκ λεγομένου, ἐγινεν ἀρετῆ
 διακορῆ καιὶ διαφορὰ μετὰ τῶν συνορτῆδων περὶ τοῦ ποταμοῦ Ἰλιαν-
 50 τῆς, ἐπειδὴ εἰς τὰς πρώτας συνορτῆδων τῶν ὑπόθεσαν ὅτι εἰσβάλλει
 εἰς τὸν Ἰγγιὸν ποταμόν, τότε δὲ ἐβεβαιώθησαν ὅτι εἰσχεῖται εἰς τὸν
 Μπουχόν, καιὶ περὶ τοῦ ποταμοῦ ἐκείνου ὅπου μετὰ τὸ Ἰγγιάν, κατὰ
 τὴν πρώτην ὁμίαν, ὡς εἰς τὸν Μπουχόν, εἶχον-λογορβὴν ἀρετῆν,
 1 Ὁ μαργίνα ms se dá următoarea explicație cu privire la cuvintele «μεχμαν-
 δάρη καπιτῆ-ἡ-πασῃ»: δηλαδή ἐπιπορικῆς «τοῦ» πρέβυος τῆς Ρωσσίας. Ce este
 în paranteză < > înseamnă din cauză că ms este tăiat la margine.

1 Ὁ μαργίνα ms se dá următoarea explicație cu privire la cuvintele «μεχμαν-
 δάρη καπιτῆ-ἡ-πασῃ»: δηλαδή ἐπιπορικῆς «τοῦ» πρέβυος τῆς Ρωσσίας. Ce este
 în paranteză < > înseamnă din cauză că ms este tăiat la margine.

558

prin Ozu, și să meargă la graniță. El a trimis această poruncă deoarece, îndată ce a luat cîrma viziratului, a primit scrisori de la acesta prin care îl înștiința că ambasadorul rus cere să vină prin Țara leșească iar schimbul de ambele părți să aibă loc la Soroca. Potrivit cu această poruncă zisul 5 elci-pașa, pregătindu-se în grabă, a pornit împreună cu mehmendar capugi-bașa și s-a dus într-un loc lîngă Ozu, unde s-a întîlnit și cu Numan-pașa, seraschierul Crimeei, care primise porunci de la împărăție să meargă la graniță împreună cu elci-pașa și să facă, din partea împărăției, schimbul 10 între cei doi soli. De asemenea și hotarnicii, care erau la Bender, au primit înștiințare de la Grigorie vodă că hotarnicul rus Nepluev a pornit de la Kiev spre graniță și să pornească și ei. Aceștia s-au pregătit în grabă, avînd toate cele de trebuință de la Grigorie vodă și, potrivit cu înștiințarea și 15 îndrumarea lui, au pornit. De la început însă s-a ivit o neînțelegere cu hotarnicul moschicesc privitor la numărul însoțitorilor lor, deoarece el a pornit de la Kiev ca la o expediție, iar aceștia, ca hotarnici, nu au avut cu ei decît numai însoțitorii cu totul de trebuință, de aceea ei au scris și s-au rugat călduros lui Grigorie vodă să facă îndreptarea cuvenită. Acesta, 20 potrivit cu îndrumarea ce avea din partea împărăției ca să poarte de grijă și să îndrume în toate pe zișii hotarnici, a trimis îndată o ștafetă la Nepluev scriindu-i că numărul cel mare al însoțitorilor săi este de prisos și nu se potrivește cu cele ce i-a adus la cunoștință în scrisorile sale trimise mai 25 înainte și că trebuie să se strîngă la un loc hotarnicii din ambele părți cu același număr de însoțitori, precum a scris și el mai înainte. După multe 958 și îndreptățite dovezi, || Grigorie vodă l-a înduplecat să-și lase pe numeroșii săi însoțitori în țară și să vină la locul hotărît cu un număr de însoțitori la fel ca și cel al hotarnicilor turci. Aici, după ce s-au salutat unii 30 pe alții prin secretarii lor, hotarnicii celor două împărății au hotărît să așeze două corturi pentru adunările lor, adică muchialemea-ciardîrleri, avînd fiecare cîte două uși și într-o parte a cortului să fie sofa, iar în cealaltă parte, scaune. Și venind în același timp pe una din uși turcii, iar pe cealaltă moscalii, se așezau în același timp moscalii pe un scaun, iar 35 turcii pe sofa.

După ce s-au sfătuit de două-trei ori asupra celor cuvenite, au început să taie hotarul coborînd povîrnișul de la Buiuc Conar și, trecînd pe malul de dincolo al rîului numit Ilangic, s-au oprit mai mult timp aici, deoarece s-a iscat neînțelegere între hotarnici cu privire la rîul Ilangic, căci în cele 40 dintii consfătuirii ale lor îl socotiseră că se varsă în rîul Inghil, dar atunci s-au convins că se varsă în Bug. Așadar, pentru locul acela care rămînea de la Inghil pînă la Bug au avut după prima convorbire o ceartă destul

ή οποία τέλος πάντων ειρηνικῶς διευθετήθη καὶ ἄρχισαν νὰ ἀκολουθοῦν
 τὸ ἐπάγγελμά τους καὶ νὰ κόπτουν τὸ σύνορον, ἕως οὐ ἔφθασαν εἰς τὸ
 χεῖλος τοῦ Ἄρμακλῆ ποταμοῦ, ὅπου ἠκολούθησε νέα λογοτριβὴ καὶ δια-
 5 φορὰ ἀναμεταξύ τους, ἐπειδὴ εἶναι ἕνας λόγος ἐκεῖσε, τὸν ὁποῖον ἐζή-
 10 τουν οἱ ὀθωμανικοὶ συνορτζῆδες νὰ περιλάβουν, καὶ ἐξ ἐναντίας ὁ ρωσ-
 σικὸς τὸν οἰκαιοποιεῖτο διὰ κατοικίαν τῶν Ζαποροβάνων. Ὅθεν ἠκολού-
 15 θησεν ἀργοπορία ἱκανὴ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν συνόρων ἕως οὐ ἔφθασε
 ἐκεῖ καὶ ὁ Νουμάν-πασᾶς μετὰ τοῦ ἔλτση-πασᾶ καὶ καπιτζῆ-μπάση, καὶ
 παρομοίως ἐκ μέρους τῶν Μοσχόβων ὁ ρωσικὸς πρέσβυς Ρωμαντζόβ
 20 μετὰ τοῦ μουχιμανδάρη γενεράλη· ἐπειδὴ γενομένης οὐκ ὀλίγης διαφο-
 ρᾶς περὶ τῆς ὀδοιπορίας καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἀλλαγῆς τῶν πρέσβων, τῆς
 μὲν ὀθωμανικῆς βασιλείας προβαλλούσης τὴν ὁδὸν || τῆς Ὁζοῦ καὶ τὰ 959
 σύνορα, τῆς δὲ Ρωσσίας ζητούσης τὴν διὰ Λεχίας ὀδοιπορίαν, τέλος πάν-
 των ἐγίνε ἀπόφασις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν νὰ εὔρωσι μέσον ὄρον τὰ
 15 νέα σύνορα ὅπου ἔκοπτον οἱ διωρισμένοι συνορτζῆδες, καὶ οὕτως ἐπρό-
 σταξαν ἐκατέρωθεν τοὺς πρέσβεις αὐτῶν καὶ ἠκολούθησαν ἐκεῖθεν τὸν
 δρόμον τους. Οἵτινες φθάνοντες εἰς τὰ σύνορα περὶ τὸν Ἄρμακλῆ ποτα-
 μόν, εὔρον ἕκαστος τοὺς ἰδίους συνορτζῆδες ἀργούντας, καὶ μανθάνοντες
 20 τὴν διαφορὰν αὐτῶν, ἔκαμαν τὴν πρέπουσαν διόρθωσιν καὶ μετὰ ταῦτα
 οἱ μὲν ἔλτσηδες διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀλλαγῆς διαβάντες τὰ σύνορα, ἠκο-
 λούθησαν τὸν δρόμον τους, ὁ μὲν ὀθωμανικὸς διὰ τὸ Πετρομπουργον, ὁ
 δὲ ρωσικὸς διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οἱ δὲ συνορτζῆδες ἤρξαντο
 πάλιν κινεῖσθαι κατὰ τὴν γενομένην παρὰ τῶν πρέσβων ἀπόφασιν, κατὰ
 τὴν ὁποίαν ἔμεινε τὸ δάσος ἐκεῖνο ὅπου εἶναι εἰς τὸ χεῖλος τοῦ Ἄρμα-
 25 κλῆ ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν βασιλείαν, καὶ ἠκολούθησαν πάλιν τὸ ἔργον
 τους, κόπτοντες τὰ σύνορα, ἕως οὐ ἔφθασαν εἰς τὸν Κάμενκα ποταμὸν
 ὅπου εἰσβάλλει εἰς τὸν Νίπρον, καὶ ἐκεῖ ἐτελειώθη ἡ διαχώρισις τῶν
 συνόρων ἀρξαμένη ἐκ τῶν λεχικῶν συνόρων, ἀπὸ τόπον Μπουγιούκ Κο-
 νάρ λεγόμενον. Καὶ οὕτως ἄνευ βραδύτητος ἐπέστρεψαν ἕκαστος εἰς τὰ
 30 ἴδια καὶ ἐλθόντες οἱ ὀθωμανικοὶ συνορτζῆδες εἰς τὸ Μπενδέρι, ἔδωσαν
 τὰς ἀποδείξεις τῶν ταγινατίων ὅπου τοὺς ἔδωσεν ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ
 ἐκίνησαν διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Πρὸ τούτων ὅμως εἶχεν ἔλθει εἰς τὸ Μπενδέρι καὶ ὁ μέγας μοσχικὸς
 πρέσβυς Ρωμαντζόβ, ὅστις εἶχεν οὐκ ὀλίγην διαφορὰν μετὰ τοῦ Νουμάν-
 35 πασᾶ περὶ τοῦ πρωτείου, διὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἀνταμώθησαν ἀναμεταξύ των
 καὶ διέτριψεν ἱκανὰς ἡμέρας ἐκεῖσε, ἕως νὰ ἐτοιμασθοῦν τὰ χρειώδη τῆς
 ὀδοιπορίας του, καὶ οὕτως ἐκίνησε διὰ τοῦ Ἰσμαῖλιου, ὀδεύων πρὸς τὴν
 Κωνσταντινούπολιν. Ἄς ἐπιστρέψωμεν ὅμως μικρὸν ἀνωτέρω διὰ νὰ δι-
 ηγηθῶμεν καὶ τὰ περὶ τοῦ Γρηγορίου βόδα καὶ τῆς Μολδαβίας.

40 Ἐν ταῖς προλαβούσαις καιρικαῖς περιστάσεσιν, ὄντας ὁ Γρηγόριος
 βόδας εἰς τὸ Γαλάτσι, ἔδειξεν ὁ αὐθέντης τῆς Βλαχίας Κωνσταντίν 960
 βόδας πολλὰς τσιριμόνιες πρὸς αὐτόν, στέλλοντας ἄρχοντάς του εἰς προ-
 σκύνησίν του, ὁμοίως καὶ ζαχιρὲν ἀρκετόν, ἐπιποθῶντας νὰ συνδεθῆ μετ'
 αὐτοῦ καὶ νὰ ζῶσιν ὡς ἀδελφοί, τὸν ὁποῖον πόθον του φανερόντων με-
 45 τὰ ταῦτα τῷ ἀδελφῷ τοῦ Γρηγορίου βόδα ἐξ ἀπορρήτων διὰ μεσολαβήσε-
 ως ἐκείνου ἐγίνε ἀδελφικὴ ἀγάπη καὶ ἐν εἰλικρινεῖα σύμπνοια μετὰ τῶν
 δύο αὐθεντῶν αὐτῶν.

de mare, care, în cele din urmă, s-a sfârșit în chip pașnic și au început să lucreze mai departe și să taie hotarul, pînă ce au ajuns la malul râului Armacli. Aici s-a iscat o nouă ceartă și neînțelegere între ei pentru o pădure care era acolo și pe care hotarnicii turci voiau s-o treacă în partea lor, iar hotarnicii ruși, de pe altă parte, o cereau ca să fie locuită de zaporo- 5
jeni. Așa că a urmat o întîrziere în pricina hotarelor, pînă cînd a sosit acolo și Numan-pașa cu elci-pașa și capugi-bașa, iar din partea moscalilor solul lor Romianțev împreună cu generalul mehendar. Deoarece se ivi o neînțelegere destul de însemnată atît în ceea ce privește drumul ce trebuiau 10 să-l urmeze solii, cît și la schimbul celor două părți ale solilor, împărăția otomană, propunînd drumul || de la Ozu și de-a lungul hotarelor, iar Rusia cerînd drumul prin Țara leșească, s-au hotărît în cele din urmă de ambele părți drept cale de mijloc noile hotare tăiate de hotarnicii orînduiți. Astfel, 15 cele două împărății au poruncit ca solii lor să-și urmeze pe acolo drumul. Sosind ei la hotare, lîngă riul Armacli, au găsit aici pe hotarnici nelucrînd și, aflînd pricina neînțelegerii lor, au făcut cuvenita îndreptare. După aceea, făcîndu-se schimbul din amîndouă părțile, solii au trecut granița 20 și și-au urmat drumul: solul otoman spre Petersburg, iar solul rus spre Constantinopol.

În urma hotărîrii celor doi soli, hotarnicii au început iarăși să lucreze, lăsînd acea pădure de lîngă malul râului Armacli sub stăpînirea împără- 25 ției otomane. Ei au tăiat mai departe hotarele pînă cînd au ajuns la riul Camenca, care se varsă în Nipru, și acolo s-a sfârșit despărțirea hotarelor, începută de la granițele Țării leșești, de la locul numit Buiuc Conar; și astfel, fără zăbavă, fiecare s-a întors în țara sa. Hotarnicii turci, sosind la Bender, au dat dovezile pentru tainurile primite din partea lui Grigorie 30 vodă și au pornit la Constantinopol. Înainte a acestora sosise însă la Bender și marele sol rus Romianțev, care a avut mari neînțelegeri cu Numan-pașa asupra întîietății, din care pricină nu s-au întîlnit. El a stat acolo multe 35 zile pînă să fie pregătite cele trebuincioase drumului său, și apoi a plecat la Constantinopol prin Ismail.

Să ne întoarcem însă puțin în urmă să povestim și cele în legătură cu Grigorie vodă și Moldova.

Pe vremea întîmplărilor ce s-au desfășurat, pe cînd Grigorie vodă se 40
960 afla la Galați, domnul Țării Românești, Constantin || vodă, a arătat față de el multă țeremonie: i-a trimis boieri de i s-au închinat, precum și destulă zaherea, dorind să strîngă legăturile cu el și să se aibă ca niște frați. Această dorință făcînd-o cunoscută apoi și fratelui lui Grigorie vodă, care era secretarul de taină al împărăției, prin mijlocirea acestuia se înfăptui .o 45 adevărată dragoste frățescă și o înțelegere neprefăcută între cei doi domni.

Ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς ἐπιτροπικῆς τούτου τοῦ βεζίρη Ἀχμέδ-πασᾶ, ἠθέλησεν ὁ ἴδιος βεζίρ-ἀζέμης νὰ δοθῇ ἡ αὐθεντία τῆς Βλαχίας τῷ Γρηγορίῳ βόδα εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν τοσοῦτων κόπων καὶ ἐκδουλεύσεων του τὰς ὁποίας ἤξευρε καλῶς ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἦτον καϊμακάμης καὶ εἶχε
5 καὶ ὑπόσχεσιν πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ τὸν κάμη τὰς ἀμοιβάς. Ὅθεν, κράζοντας τὸν ἀδελφόν του Ἀλέξανδρον Γκίκαν ἐξ ἀπορρήτων τῆς βασιλείας, ἐφανέρωσεν αὐτῷ τὸν σκοπὸν του. Ὁ δὲ ἠξέυροντας τὴν μεταξὺ τῶν δύο
αὐθεντῶν ἀναφύεσαν πρὸ ὀλίγου ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ σύμπνοιαν καὶ
10 διὰ νὰ τὸν δώσῃ διορίαν ἕως οὐ νὰ φανερώσῃ περὶ τούτου τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Γρηγορίῳ βόδα, καὶ οὕτω κατάρθωσε καὶ ἔλαβε δεκαπέντε ἡμέρας διορίαν, καὶ εὐθὺς ἔγραψε μὲ μενζίλι πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν, φανερώνοντας τὰ ὅσα τὸν εἶπεν ὁ βεζίρης, καὶ ὅτι τοῦτο εἶναι σκοπὸς του, καὶ σχεδὸν δυσαστόρευκτος. Ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας, λαμβάνοντας τὸ τοι-
15 οῦτον γράμμα, περίλυπος ἐγένετο, ὡσάν ὅπου μὲ κανένα τρόπον δὲν ἠθέλε τὸ τοιοῦτον. Καὶ οὕτως, ἀποκρινόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἔγραψε θερμῶς καὶ ἐπιπόνως καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τοὺς καπικεχαγιάδες του διὰ νὰ ἀποφύγουν παντὶ τρόπῳ τὸ τοιοῦτον, γράφοντας καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον βεζίρην καὶ μὲν μὲ θερμὰς δεήσεις διὰ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἡ βασιλεία νὰ
20 ἡσυχάσῃ μὲ τὸ ἔλεός της αὐτὸ ὅπου ἀπολαμβάνει. Καὶ οὕτως ἔστειλε ταχυδρομόν μὲ αὐτὰ τὰ γράμματα καὶ ἀπεποιήθη μὲ κάθε τρόπον τὴν αὐθεντίαν τῆς Βλαχίας, εἴτε διὰ τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κωνσταντίνου βόδα ἀδελφικὴν εἰλικρίνειάν τε ἢ καὶ σύμπνοιαν, εἴτε διὰ τὴν ἐδικὴν του
25 ἡσυχίαν. Καὶ οὕτω φθάνοντα τοῦ αὐθέντου τὰ γράμματα εἰς τοὺς οἰκείους του, ἐπάσχισαν οἱ καπικεχαγιάδες του καὶ μάλιστα ὁ ἀδελφός του ἐξ ἀπορρήτων, νὰ ἀποποιηθῶσι καὶ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν μετάθεσιν ταύτην. Καὶ λοιπὸν φανερώνοντας τὰς ἀποκρίσεις καὶ δεήσεις τοῦ Γρηγορίου βόδα ἐσυγκατάνευσεν ὁ βεζίρης νὰ τὸν συγχωρήσῃ ἀπὸ τὸ τοιοῦτον βάρος καὶ
30 νὰ ἀνανεώσῃ τὴν αὐθεντίαν του μὲ τὸ σύνθημα μουκαρέρι. Καὶ περὶ τούτου γράφοντας ἀναμεταξύ τους καὶ οἱ δύο αὐθένται καὶ ἀκουσίως ἐδέχθησαν τὸ μουκαρέρι, φανερώνοντας μάλιστα ὁ Γρηγόριος βόδας τὴν κατάστασιν τῆς τσάρας καὶ τὰ ὅσα ἔπαθεν ἐξ αἰτίας τῶν τοσοῦτων καταδρομῶν καὶ ἐπιδρομῶν. Καὶ μὲ ὅλον ὅπου ὁ βεζίρ-ἀζέμης ἐφέρετο μὲ κάποιον ἔλεος πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν οὐκ ὀλίγα ἔξοδα ἠκολούθησαν. Εἰς τοῦ-
35 το δὲ μόνον ὠφελήθη ὅπου μὲ τὴν μεσολάβησιν τοῦ ἀδελφοῦ του δὲν ἐπροχώρησε νὰ ἔλθῃ καπιτζή-μπάσης ἢ ἄλλος ἀγὰς μὲ τὸ φερμάνι τοῦ μουκαρερίου καὶ τὸ καβάδι, ἀλλὰ φορέοντας καβάδια ὁ ἀδελφός του ἐξ ἀπορρήτων ὁμοῦ μὲ τοὺς καπικεχαγιάδες του, ἀπὸ πολλῶν στόματα καὶ σχεδὸν χέρια ἔλαβαν τὸ βασιλικὸν φερμάνι ὁμοῦ καὶ τὸ καβάδι καὶ τὰ ἐπεμ-
40 ψαν πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν διὰ τοῦ μεγάλου ποστελνίκου τοῦ Γρηγοράσκου, εὑρεθέντος τότε εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὄντος ἐτοιμοῦ νὰ ὀδοιπορήσῃ εἰς Μολδαβίαν πρὸς τὸν αὐθέντην του. Ὁ ὁποῖος ποστέλνικος φθάνοντας εἰς τὸ Γιάσι, ἐξῆλθεν ὁ αὐθέντης εἰς προὔπαντησιν τοῦ καβαδίου τῆς ἀνανεώσεώς του καὶ τοῦ βασιλικοῦ φερμανίου μὲ ἀλάγι καὶ
45 παράταξιν μεγάλην κατὰ τὴν συνήθειαν καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν κούρτην ἀνεγνώσθη ὁ βασιλικὸς ὀρισμὸς εἰς ἐπήκοον πάντων εἰς τὸ μέγαλον διβάνι, παρόντων τοῦ τε μητροπολίτου, καὶ ὅλων τῶν ἀρχόντων ὅπου ἦν συνηγμένοι, καὶ ὅλοι οἱ πραγματευταὶ Τοῦρκοι, καὶ πλῆθος ἄλλων ἀνθρώ-

La începutul viziratului lui Ahmed-paşa, vizir-azemul însuşi a vrut să se dea domnia Țării Româneşti lui Grigorie vodă, drept răsplată pentru ostenele şi slujbele lui, pe care le cunoştea bine de când era caimacam şi-i făgăduise chiar să-l răsplătească. Aşadar, chemînd pe fratele lui, pe Alexandru Ghica, secretar de taină al împărăţiei, i-a destăinuit gîndul său. Iară acesta, cunoscînd atît dragostea frăţească şi înţelegerea ce au fost de curînd înfăptuite între cei doi domni, cît şi părerea şi gîndul lui Grigorie vodă, l-a rugat călduros pe marele vizir să-i dea un răgaz pînă să facă cunoscut 10 aceasta fratelui său, Grigorie vodă. În felul acesta el izbuti să ia un termen de cincisprezece zile şi îndată îi scrise cu un menzil lui Grigorie vodă, destăinuindu-i tot ce i-a spus marele vizir şi că acesta era şi gîndul lui, care cu greu poate fi ocolit. Iar Grigorie vodă primind această scrisoare s-a mîhnit, deoarece nu voia cu nici un chip aşa ceva. Aşa că, răspunzînd 15 fratelui său, a scris călduros şi stăruitor atît acestuia, cît şi capuchehaielor sale spunîndu-le să împiedice în orice chip acest lucru. A scris chiar şi marelui vizir o caimea, cu rugăminte caldă ca împărăţia să-l lase liniştit cu această milostivire de care se bucură. Şi astfel a trimis o ştafetă cu 20 aceste scrisori şi n-a primit cu nici un chip domnia Țării Româneşti, atît pentru sinceritatea || frăţească şi buna înţelegere dintre el şi Constantin vodă, cît şi pentru liniştea sa. Şi sosind scrisorile domnului la apropiatii săi, capuchehaiele şi mai ales fratele său, secretarul de taină al împărăţiei, 25 ei s-au străduit să împiedice această strămutare. Aducînd deci la cunoştinţa marelui vizir răspunsul şi rugăminţile lui Grigorie vodă, acesta a îngăduit să fie cruţat de această povară şi să-i reînnoiască domnia cu obişnuitul mucarer. Despre aceasta şi-au scris şi cei doi domni unul celuilalt şi fără 30 voia lor au primit mucarerul. Grigorie vodă a adus la cunoştinţă împărăţiei starea ţării, şi tot ce a îndurat din pricina prigonirilor şi năvălirilor. Şi cu toate că vizir-azemul se purta cu oarecare milă faţă de Grigorie vodă, totuşi au urmat destule cheltuieli. Domnul numai un singur folos a avut, şi anume prin mijlocirea fratelui său a preîntîmpinat să vină capugi-başa 35 sau alt agă cu firmanul mucarerului şi cu caftanul ci, fratele său, secretarul de taină al împărăţiei, împreună cu capuchehaiele sale, îmbrăcînd ei caftane, au luat de la mai multe guri şi din mai multe mîini firmanul împărătesc împreună cu caftanul şi le-au trimis lui Grigorie vodă prin marele său postelnic 40 Grigoraşcu, aflat atunci la Constantinopol şi gata să plece în Moldova, la domnul său. Cînd postelnicul a ajuns la Iaşi, domnul a ieşit înaintea caftanului de reînnoire al domniei şi a firmanului împărătesc cu obişnuitul mare alai şi intrînd la curte s-a dat citire firmanului împărătesc în divanul 45 cel mare, în auzul tuturor, de faţă fiind mitropolitul şi toţi boierii, de asemenea fiind adunaţi acolo şi toţi negustorii turci şi numeroşi alţi oameni.

πων ἀναρίθμητον. Καὶ μὲ τὸ νὰ εὐρέθη ἐδῶ καὶ ἕνας βασιλικὸς ἀγάς, Ἄ-
 λή-ἐφένδης τοῦνομα, ὅστις ἦτον διωρισμένος διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Χο-
 τινιοῦ, καθὼς ἐν τῇ ἀκο || λουθία τοῦ λόγου θέλω φανερώσει, ἐνέδυσεν ⁹⁵²
 αὐτὸς τὸν αὐθέντην τὸ βασιλικὸν καβάδι καὶ ἐγένετο ἡ πρέπουσα τσερε-
 5 μόνια μὲ τὴν βολὴν τῶν λουμπάρδων καὶ τουφεκίων. Καὶ προσκυνήσαντες
 ὅλοι οἱ ἄρχοντες τὸν αὐθέντην τους, εἰσῆλθεν εἰς τὰ ἐνδοτέρω.

Κατ' ἐκεῖνας δὲ τὰς ἡμέρας, τὸ παρόμοιον ἠκολούθησε καὶ εἰς τὴν
 Βλαχίαν, ἐπειδὴ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀνενεώθη καὶ ἡ αὐθεντία τοῦ Κων-
 σταντίν βόδα.

- 10 Ἐπειδὴ δέ, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, ὁ παρελθὼν χειμὼν τοῦ Ἰσμη' ἔτους
 1739—1740 ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐγινε λίαν σκληρὸς καὶ παρατεταμένος, προεξέ-
 νησε πολλὰς ζημίας εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἥτις κατὰ τὸ παρεληλυθὸς
 θέρος ἐνοχλουμένη ἀπὸ τὰ ρωσικὰ στρατεύματα, δὲν ἐδυνήθησαν οἱ πτω-
 χοὶ νὰ προετοιμάσουν χόρτον ἰκανὸν διὰ τὴν τροφήν τῶν ζώων τους.
 15 Καὶ συμβαίνοντας ὁ χειμὼν μὲ χιόνα καὶ ψυχὸς ὑπερβολικὸν ἀπὸ τὸν
 Ὀκτώβριον μῆνα, ἠκολούθησε θάνατος πολὺς εἰς τὰ ζῶα καὶ πρόβατα
 τῶν ἀνθρώπων διὰ τε τὴν ἔλλειψιν τοῦ χόρτου, καὶ τὸ ὑπερβάλλον ψυχὸς.
 Ὁ ὁποῖος χειμὼν, ἀρξάμενος ὡς εἶπον ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον, δὲν ἄφησε
 τοὺς ἀνθρώπους μῆτε νὰ παραχώσωσι τὰ ἀμπέλια τους καὶ ἐξεπάγωσαν
 20 ἔξω, καὶ διὰ τοῦτο ἠκολούθησε καὶ ἔλλειψις οἴνου, ὅτι τὸ βεδραρίτον
 τῆς τσάρας δὲν ἐσύναξε οὐδὲ τὸ εἰκοστημόριον τῶν ἄλλων χρόνων καὶ
 ὄχι μόνον αὐτὰς τὰς ζημίας ἔκαμεν, ἀλλ' ἐκταθεῖς (ὡς εἶπον) ἕως τὸν
 Ἀπρίλιον μῆνα δὲν ἐσυγχώρησε τοῖς πτωχοῖς νὰ ὀργώσωσι, καὶ νὰ σπεί-
 ρωσιν ἀρκετά, ὡς ἄλλοτε διὰ τὸν παγετὸν καὶ τὴν ἐκ τοῦ χειμῶνος ἀδυνα-
 25 μίαν τῶν ζώων τους, καὶ ἔμεινεν ὅλη ἡ ἐλπίς των εἰς τὸ μαλάγι, ἐκ τοῦ
 ὁποῖου ἔσπειραν ἀρκετόν, ὡσὰν ὁποῦ σπέρνεται ἐν καιρῷ βραδυτέρω.
 Εἶτε διὰ τὰς ἀμαρτίας μας ὅμως, εἶτε ἐκ προσβολῆς τοῦ φθονεροῦ διαβό-
 λου, συνέβη παραδόξως νὰ πέση μπρούμα μεγάλη χωρὶς προϋπάρχουσαν
 βροχὴν κατὰ τὸν Αὐγουστον μῆνα, ἡ ὁποία μπρούμα κατέφθειρε ὅλα τὰ
 30 μαλάγια καὶ παπουσόγια τῶν πτωχῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἐγκατοίκων τῆς
 || Ἐπάνω Τσάρας. Οὐ ἔνεκα ἐπαπειλεῖτο σφοδρὸς λιμὸς, ὅτι εἰς τὸ μέ- ⁹⁵³
 ρος τῶν βουνῶν τόσον τὰ ἠφάνισεν, ὁποῦ οὐδὲ σφυρὶ μαλαγιοῦ ἢ παπου-
 σογιοῦ δὲν εἶχον ἐλπίδα νὰ συνάξουν καὶ ἄφησαν τὰ ζῶα τους μέσα εἰς τὰ
 τοιαῦτα σπαρτά τους καὶ ἔβωσκον. Καὶ βέβαια ὄχι μόνον ἠθέλαν ἀποθά-
 35 νει πάμπολλοι τῆς πείνας, ἀλλ' ἠθέλε διασκορπισθῆ καὶ τὸ περισσότερον
 μέρος τῆς τσάρας ἔνθεν κάκεισε, οἱ μὲν εἰς τὴν Τουρκίαν, οἱ δὲ εἰς τὴν
 Λεχίαν, πηγαίνοντας καθένας ὁποῦ ἠθέλεν ἠμπορέσει νὰ εὔρη τροφήν,
 ὅσον νὰ ζήση, καθὼς ἐγινε καὶ ἄλλοτε, ἀν ἡ καλὴ προμήθεια τοῦ ἡγεμό-
 νος τούτου δὲν ἐπρόφθανε νὰ θεραπεύση ὅσον τὸ δυνατόν καὶ τὴν ἀνάγ-
 40 κην ταύτην τοῦ ὑπήκοου του. Ὁ ὁποῖος λαμβάνοντας τὴν εἶδησιν ταύτην
 ἐλυπήθη κατὰ πολλὰ εὐσπλαχνιζόμενος τὸ ὑπήκοόν του. Καὶ ἐν πρώτοις
 μὲν διὰ νὰ τοὺς παρηγορήσῃ ἐξέπεσεν ἰκανὴν ποσότητα φλωρίων ἀπὸ
 τὰ σφέρατα ὁποῦ εἶχαν διορισθῆ τὸν Μάϊον μῆνα κατὰ τὴν συνήθειαν,
 πληροφορῶντας τοὺς πτωχοὺς καὶ μὲ αὐθεντικὰ γράμματά του ὅτι θέλει
 45 κάμει τὴν δυνατὴν προμήθειαν καὶ περὶ τῆς τροφῆς των. Ἐπειτα συνά-
 ζοντας τὸ οὐσούρι τῶν Τατάρων μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν διεμοίρασεν αὐτὸ
 ὅλον εἰς τοὺς πτωχοὺς, τὸ ὁποῖον ἀγκαλὰ δὲν ἦτον ὀλίγον, διὰ νὰ ἐπι-
 दाψιλεύσῃ ὅμως εἰς ὅλους τοὺς ἐν τῇ ἀνάγκῃ ταύτῃ τὸ ἔλεός του, ἔσται-

Și deoarece s-a întâmplat să fie aici un agă de la împărăție cu numele de Ali-efendi, care era orînduit pentru pricina Hotinului, precum voi arăta ||
962 mai departe, acesta l-a îmbrăcat pe domn cu caftanul împărătesc și s-a făcut cuvenita țeemonie cu tragerea bombardelor și puștilor. După ce 5 boierii s-au închinat, domnul trecu înăuntru.

În zilele acelea a urmat întocmai și în Țara Românească, fiindcă în chipul acesta a fost reînnoită și domnia lui Constantin vodă.

Deoarece, după cum am spus mai sus, în anul 7248 de la zidirea 10 lumii, iarna a fost foarte aspră și lungă și a pricinuit în această țară multă 1739—1740 pagubă, iar în vară cei nevoiași, fiind supărați de oștile rusești, n-au putut să pregătească fîn destul pentru hrana vitelor lor și întâmplarea făcînd ca iarna să fie cu zăpezi și frig foarte mare, încă din luna octombrie vitele 15 și oile oamenilor mureau din pricina lipsei de fîn și a frigului prea mare. Începînd iarna, cum am spus, încă din octombrie, n-a îngăduit oamenilor nici să-și îngroape viile și au degerat, de aceea a fost și lipsă de vin, încît 20 la vădrăritul țării nu s-a strîns nici a douăzecea parte din ce s-a luat în alți ani. Iarna n-a pricinuit numai aceste pagube, dar prelungindu-se (cum am spus) pînă în luna aprilie, nu a îngăduit celor nevoiași, din cauza gerului și a slăbiciunii vitelor pricinuite de iarnă, să lucreze pămîntul și să semene îndeajuns ca altădată, de aceea toată nădejdea lor a rămas în mei, din 25 care au semănat destul, deoarece acesta se seamănă mai tîrziu. Dar fie din pricina păcatelor noastre, fie că și-a băgat dracul pizmaș coada, s-a întîmplat ca, în chip ciudat, în luna august să cadă brumă groasă, fără ca mai înainte să fi plouat. Bruma aceasta a nimicit tot meiul și păpușoiul celor 963 nevoiași, și mai ales al locuitorilor || din Țara de Sus. Din această pricină 30 a fost primejdie de foamete mare, căci în partea muntoasă gerul distrusese totul, încît oamenii nu nădăjduiau să culeagă nici măcar un bob de mei sau de păpușoi și de aceea au dat drumul vitelor lor să pască în semănături. Și desigur, nu numai că ar fi murit foarte mulți de foame, dar și cea mai mare parte a locuitorilor țării s-ar fi risipit în diferite locuri, unii trecînd 35 în Turcia, alții în Țara leșească, ducîndu-se fiecare acolo unde ar fi putut găsi hrana trebuincioasă să trăiască așa cum se întîmplase și altădată, dacă domnul, printr-o bună îngrijire cu merinde, n-ar fi apucat să îndrepte, cît a fost cu putință, și această nevoie a supușilor săi. Primind această știre, el s-a mîhnit mult și a avut milă de supușii săi. Și mai întii, ca să 40 le aline necazurile, a scăzut o sumă însemnată de galbeni din sferturile ce se hotărîseră după obicei, în luna mai, înștiințînd cu scrisori domnești pe cei nevoiași că va avea grijă, pe cît va fi cu putință, să facă proviziile trebuincioase pentru hrana lor. Apoi, strîngînd cu multă grijă ușurul tăta- 45 rilor, l-a împărțit în întregime nevoiașilor. Cu toate că ușurul nu era puțin, totuși, ca să dea milostenia sa din belșug la toți cei care se găseau în nevoie,

λε καὶ εἰς τὴν Λεχίαν καὶ ἠγόρασε καὶ ἐκεῖθεν ἀρκετὴν ποσότητα μαλα-
 γιοῦ καὶ σακάρας μὲ τιμὴν ἀκριβὴν, ἐπειδὴ παρομοίως καὶ ἐκεῖ ἐφθειρεν
 ἡ μπούμα τὸ μαλάγι τους, καὶ διεμοίρασε καὶ αὐτά. Τῶν ὁποίων ἡ δια-
 νομὴ ἐγίνε με σφέρτα διὰ κυβέρνησιν τοῦ λαοῦ, ἐπιμελούμενος μὲ κάθε
 5 τρόπον νὰ διαθρέψῃ ἐν λιμῶ τὸν λαόν του κατὰ μίμησιν τοῦ Παγκάλου
 Ἰωσήφ, τὸν ὁποῖον λαόν του καὶ διέσωσε μὲ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν
 καλὴν αὐτοῦ κυβέρνησιν καὶ προμήθειαν. Ἔστω ἄς ἐπαναλάβωμεν ὀλίγον
 τὸν λόγον νὰ διηγηθῶμεν τὰ περὶ τοῦ Χοτινιοῦ.

Ἄφω μὲ βασιλικὸς ὀρισμὸς προσετέθη τὸ τσινοῦτον τοῦ Χοτι-
 10 νιοῦ εἰς τὴν Μπογδανίαν καὶ διωρίσθη καὶ ὁ ἐτήσιος αὐτοῦ φόρος, ἢ ἐτρώ- 964
 θησαν εἰς τὴν καρδίαν κατὰ πολλὰ οἱ Λιπκάνοι τοῦ Χοτινιοῦ, οἱ ὅποιοι
 εἶχαν συναχθῆ κατ' ὀλίγον μετὰ τὴν ἐπανάληψιν αὐτοῦ ἐκ τῶν Μοσχό-
 βων καὶ μὴ εὐχαριστούμενοι εἰς τὸ ἔλεος ὁποῦ εἶχαν, ἐπειδὴ καὶ ἄσπρα
 διὰ λουφὲ τοὺς ἐστάθησαν ἀπὸ τὸ μίρι διὰ μεσολαβήσεως τοῦ Γρηγο-
 15 ρίου βόδα, καὶ ὄλους ἐξ αὐτῶν ἔγραψε τοὺς τετρακοσίους ἐκείνους γκιο-
 νουνλῆδες ὁποῦ διωρίσθησαν φύλακες τοῦ κάστρου, ὡς προεῖρηται. Μὴ
 ἀρκούμενοι δὲ μὲ αὐτά, συνεβουλεύθησαν τινες ἐξ αὐτῶν πονηρότεροι,
 καὶ κινήσαντες ἀπῆλθον εἰς βασιλεύουσαν, ἐπιτροπεύοντος ἔτι τοῦ Ἀϊ-
 βάζ Μεχμέδ-πασᾶ καὶ ἀνταμώθησαν μὲ πολλοὺς ὁποῦ εἶχαν χώραν εἰς τὴν
 20 βασιλείαν, τάζοντές τους μεγάλα καὶ πολλὰ δῶρα ἂν κατορθώσωσι νὰ
 ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὴν Μπογδανίαν τὸ τσινοῦτον τοῦ Χοτινιοῦ, καὶ νὰ δοθῇ
 εἰς αὐτοὺς, ὑπισχνούμενοι νὰ δώσωσι καὶ τὰ ἔξοδα ὅσα ἀκολουθήσωσιν.
 Ἔστω ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ἐγνώριζαν ὅτι ὁ Ἀϊβάζ Μεχμέδ-πασᾶς δὲν ἀπέβλε-
 πεν εἰς δῶρα, καὶ ἤξευραν καὶ τὴν πολλὴν ἀγάπην ὁποῦ εἶχε πρὸς τὸν
 25 Γρηγόριον βόδα καὶ τὸν ἀδελφόν του ἐξ ἀπορρήτων, δὲν ἐτόλμησαν νὰ
 προβάλωσι τὸ τοιοῦτον, καὶ τοὺς ἐσυμβούλευσαν νὰ μὴ φανοῦν πουθενά,
 ἀλλὰ νὰ εὐρίσκωνται κεκρυμμένοι. Καὶ ἀγκαλά αὐτοὶ ἐφοβήθησαν καὶ
 πλέον δὲν ἔκαμαν κανένα κίνημα, μὲ τὸ νὰ ἠκούσθη ὅμως ὁ πηγαιμὸς
 τους, καὶ τίνος ἕνεκα ἦν, ἐζητήθησαν κατὰ πολλὰ διὰ προσταγῆς τοῦ εἰ-
 30 ρημένου ἐπιτρόπου διὰ νὰ ἐξορισθοῦν. Περὶ οὗ μαθόντες αὐτοί, ἔγιναν
 ἄφαντοι τελείως, ἕως οὗ ἐξώσθη τῆς ἐπιτροπικῆς ἀξίας ὁ Ἀϊβάζ Μεχμέδ-
 πασᾶς καὶ ἀπεκατεστάθη ἐπίτροπος ὁ Ἀχμέδ-πασᾶς, ὡς προεῖπον. Καὶ
 εὐθὺς παρρησιασθέντες εἰς τὸ διβάνι του, ἔδωκαν ἀναφοράν, ζητοῦντες
 νὰ δοθῇ εἰς αὐτοὺς τὸ τσινοῦτον τοῦ Χοτινιοῦ, καὶ νὰ δίδωσιν ἑκατὸν
 35 πουργία πρὸς τροφήν καὶ κυβέρνησιν χιλίων ὀκτακοσίων ἀνθρώπων φυλά-
 κων τοῦ κάστρου τοῦ Χοτινιοῦ. Τὸ ὁποῖον ἀγκαλά κατὰ πρῶτον δὲν τὸ
 ἐδέχθη ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος, ἠξέυροντας ὅτι τὸ ἔδωσεν ἢ ὁ ἴδιος βασι- 965
 λεὺς τῷ Γρηγορίῳ βόδα ὡς ἀντιμισθίαν τῶν πολλῶν του ἐκδουλεύσεων,
 μετὰ ταῦτα ὅμως, δίδοντες δις καὶ τρις παρομοίας ἀναφοράς καὶ δεικνύον-
 40 τες ἐν αὐταῖς τόσον κέρδος εἰς τὸ μίρι, ἠθέλησεν ὁ βεζίρης νὰ φανῇ κατ'
 ἀρχὴν τῆς ἐπιτροπικῆς του καὶ δικαιοκρίτης καὶ φροντιστῆς τοῦ μιρίου,
 καὶ ἐπρόσταξε τῷ ἀδελφῷ τοῦ Γρηγορίου βόδα ἐξ ἀπορρήτων νὰ γράψῃ
 τῷ Γρηγορίῳ βόδα νὰ ἀναδεχθῇ αὐτὸς τὰ ὅσα ὑπισχνοῦντο οἱ Λιπκάνοι,
 εἰδὲ μὴ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸ τσινοῦτον αὐτό. Οὗ ἕνεκα ἐστάθη εὐ-

a trimis în Țara leșească și a cumpărat de acolo o mare cîtime de mei și secară la un preț scump, deoarece și acolo bruma de asemenea nimicise meiul, și a împărțit-o și pe aceasta. Pentru chiverniseala norodului împărțirea s-a făcut cu sferturi, avînd grijă, după pilda preafrumosului Iosif, 5 să-și hrănească în orice chip norodul înfometat, pe care l-a scăpat cu mila lui Dumnezeu și datorită buneii sale chiverniseli și îndestulări cu de-ale mincării. Dar să reluăm istorisirea despre Hotin.

După ce, prin firman împărătesc, ținutul Hotinului s-a adăugat la 964 Moldova și s-a hotărît și haraciul lui anual, || tare au fost atinși la inimă 10 lipcanii Hotinului, care se adunaseră încetul cu încetul după luarea înapoi a cetății de la moscali. Ei nu erau mulțumiți de mila ce li se arătase, cu toate că și banii pentru leafă li s-au trimis din mirie, prin mijlocirea lui Grigorie vodă, și că toți cei patru sute de ghionguli, care au fost orînduiți paznici 15 ai cetății, fuseseră înscrși dintre aceștia, cum s-a spus mai sus. Lipcanii nefiind mulțumiți cu acestea, cîțiva dintre ei mai vicleni s-au sfătuit și au plecat la Constantinopol, în timpul cînd era mare vizir Aivaz Mehmed-pașa. Acolo ei s-au întîlnit cu mulți care aveau trecere la împărăție și cărora le-au făgăduit mari și multe daruri, dacă vor izbuti ca ținutul Hotinului 20 să fie luat de la Moldova și să fie dat lor, făgăduind totodată să plătească și cheltuielile care se vor face. Dar deoarece aceștia știau că Aivaz Mehmed-pașa nu rîvnea la daruri și că iubea mult pe Grigorie vodă și pe fratele acestuia, secretarul de taină al împărăției, n-au îndrăznit să propună așa 25 ceva, și chiar i-au sfătuit pe lipcani să nu se ivească nicăieri, ci să stea ascunși. Și cu toate că ei de teamă n-au mai făcut nici un demers, tqtuși sosirea lor s-a aflat, precum și scopul pentru care au venit și au fost mult căutați din porunca zisului vizir, ca să fie trimiși în surghîiun. Aflînd ei de 30 aceasta s-au ascuns pînă cînd Aivaz Mehmed-pașa a fost mazilit din vizirat și s-a făcut mare vizir Ahmed-pașa, cum am spus mai sus. După aceasta ei s-au înfățișat îndată la divan și au înaintat o anafora cerînd ca ținutul Hotinului să le fie dat lor, iar ei să dea o sută de pungi pentru hrana și chivernisirea a o mie opt sute de oameni care să păzească 35 Hotinului. Deși la început marele vizir n-a primit acest lucru, știind că 965 însuși sultanul dăduse || cetatea lui Grigorie vodă drept răsplată pentru numeroasele lui servicii, mai tîrziu însă, cînd lipcanii au dat de două-trei ori astfel de anaforale, lăsînd să se vadă un mare cîștig pentru mirie, marele 40 vizir a vrut să se arate la începutul viziratului său un judecător drept și cu grijă față de mirie și de aceea a poruncit fratelui lui Grigorie vodă, secretarul de taină al împărăției, să scrie lui Grigorie vodă ca ori să ia el asupră-și cele făgăduite de lipcani, ori de nu să le dea lor ținutul acesta.

θὺς ταχυδρόμος πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν μὲ τὴν τοιαύτην εἶδησιν· ὅστις
 συλλογιζόμενος ὅτι εἶναι πολλὰ ὀλέθριον εἰς τὰς ἐπαρχίας ταύτας τὸ νὰ
 δοθῆ τόσος φόρος εἰς ἓν τσενούτον, καὶ μάλιστα ὅπου τὸ εἶχε παραλάβει
 5 τὸν φυγάδας ἀνθρώπους του καὶ τὸ ἔκαμε πολυάνθρωπον, κατ' οὐδένα
 τρόπον δὲν ἦτον δυνατόν νὰ ἐλπίσῃ τὴν ἐξ αὐτοῦ σύναξιν τῶν τοσοῦτων
 ἄσπρων, ἀπεκρίθη ρητῶς ὅτι μὲ περισσότερον φόρον δὲν δύναται νὰ τὸ
 δεχθῆ, ὅθεν ὁ ἐπίτροπος Ἀχμέδ-πασάς ἐπρόσταξε νὰ γίνουν βασιλικά μπε-
 10 ράτια διὰ νὰ δοθῆ εἰς τοὺς Λιπκάνους καὶ ἔστειλεν εἰς τὸ Χοτίνι ἄνθρω-
 πον ἀπὸ τὸ καλέμι, κάποιον Ἀλῆ-ἐφένδην, διὰ νὰ γράψῃ τοὺς Λιπκάνους
 καὶ νὰ καταλάβῃ ἂν ἤμποροῦν νὰ εἶναι τόσοι εἰς τὸν ἀριθμὸν πρὸς φύ-
 λαξιν τοῦ κάστρου, ὡς ὑπεσχέθησαν. Τὸ ὅποιον ἔκαμε περισσότερον διὰ
 νὰ ἀναβάλῃ τὸν καιρὸν ἕως νὰ τελειωθῆ ὀλόκληρος χρόνος, ἀφοῦ ἐδόθη
 15 τῷ Γρηγορίῳ βόδα, ὅστις ἴσχυσε καὶ ἔλαβε φερμάνι καὶ μετὰ τὰ μερά-
 τια ἐκείνων διὰ νὰ τὸ κρατήσῃ μέχρι τῆς πληρώσεως ὄλου τοῦ χρόνου.
 Παραλαβὼν λοιπὸν τὰ μεράτια τῶν Λιπκάνων ὁ ρηθεὶς Ἀλῆ-ἐφένδης
 καὶ ἄλλας προσταγὰς βασιλικὰς περὶ τοῦ τσινούτου τοῦ Χοτινίου πρὸς τε
 τὸν πασάν καὶ πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν, καὶ κινήσας ἦλθεν ἐδῶ καὶ δι-
 20 ἔτριψεν ἱκανὰς ἡμέρας, δεικνύοντας μεγάλην φιλίαν πρὸς τὸν αὐθέντην,
 ἐπειδὴ εὐεργετήθη μὲ κάθε περίθαλψιν παρ' αὐτοῦ ἢ διαβαίνοντας ἐντεῦθεν ⁹⁶⁶
 ὅταν πρὸ μικροῦ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Μοσχόβων· οὐ ἔνεκα
 καὶ μὲ κάθε εἰλικρίνειαν συνέτρεχεν εἰς ὅλα κατὰ τὴν θέλησίν του, ὄντας
 προσταγμένος καὶ παρὰ τῶν βασιλικῶν μινίστρων νὰ φερθῆ παντοιοτρό-
 πως κατὰ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀπογραφὴν τῶν Λιπκάνων ταύτην.
 25 Ὅθεν μετὰ τινὰς ἡμέρας, μὲ τὴν γνώμην τοῦ Γρηγορίου βόδα ἐκίνησεν
 εἰς τὸ Χοτίνι, ὅπου λαλῶντας τοὺς προεστοὺς τῶν Λιπκάνων, ἀνέγνωσε
 τὸν βασιλικὸν ὀρισμὸν περὶ τῆς ἀπογραφῆς των καὶ ἔπειτα ἄρχισε νὰ
 τοῦς γράφῃ, ἐπιμελούμενος νὰ μὴ τοὺς ἀφήσῃ νὰ μεταχειρισθῶσι τέχνας,
 γραφόμενος ἕκαστος ἀπὸ δύο καὶ τρεῖς φορές. Ἐν τοσοῦτῳ ὅμως συμβαί-
 30 νουσα ἀσθένεια ὑδρωπικὴ τῷ Σαρῆ Ἀχμέδ-πασᾶ, προεξένησε διακοπὴν
 εἰς τὴν ἀπογραφὴν αὐτῶν, ἣτις ἐπιτεινομένη ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ, ἐπήνεγκεν
 εἰς ἐκεῖνον ἓν διαστήματι ἡμερῶν ἱκανῶν τὸ τέλος. Οὐ ἔνεκα ἔστειλεν εὐ-
 θὺς ὁ Γρηγόριος βόδας τὸν Ἀλαί-μπέην εἰς τὸ Χοτίνι, διατρίβοντα πρότε-
 35 ρον ἐδῶ διὰ νὰ εἶναι ἐπίτροπος τοῦ πασᾶ, ἕως νὰ διορισθῆ φύλαξ τινὰς
 εἰς τὸ κάστρον ἐκεῖνο, γράφοντας καὶ τῷ Ἀλῆ-ἐφένδῃ νὰ ἀκολουθήσῃ
 μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ Ἀλαί-μπέη τὴν ἀπογραφὴν τῶν Λιπκάνων καὶ νὰ
 τὴν τελειώσῃ, ὡς καὶ ἐγένετο. Καὶ εὐθὺς ἔδωκε καὶ πρὸς τὴν βασιλείαν
 τὴν εἶδησιν τῆς τελευτῆς τοῦ Σαρῆ Ἀχμέδ-πασᾶ. Ὅθεν διωρίσθη παρὰ
 40 τῆς βασιλείας φύλαξ τοῦ κάστρου τοῦ Χοτινίου κάποιος Σουλεϊμάν-πα-
 σάς, ὅπου ἦτον πρότερον φύλαξ τοῦ κάστρου τοῦ Μπενδερίου ἐν ὄσῳ
 ἔλειπεν ὁ Νουμάν-πασάς, καὶ μετὰ τὸν ἐρχομὸν ἐκείνου ἐκάθητο εἰς τὸ
 Μπενδέρι καὶ ἐλάμβανε διὰ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ εἴκοσι πούγγια τὸν χρόνον
 ἀπὸ τὸ χαράτσι τῆς Μολδαβίας διὰ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα του. Μὲ
 45 τὸν ὅποιον μισθὸν διωρίσθη ὡς εἶπομεν εἰς τὸ Χοτίνι, ἐπειδὴ μανσοῦπι ἄλ-
 λο δὲν εἶχε καὶ ἦτον διωρισμένος καὶ αὐτὸς μόνον τοῦ κάστρου φύλαξ

De aceea s-a trimis îndată o ştafetă la Grigorie vodă cu această ştire. Acesta gîndindu-se că ar fi foarte vătămător pentru ţară ca să dea un tribut atît de mare pentru un ţinut pe care l-a luat în primire pustiu, şi cu toate că folosind milă şi îngăduinţă a adus pe toţi locuitorii fugari şi l-a 5 populat bine, totuşi neputînd avea în nici un chip nădejde că va aduna de aici atîta bani, a răspuns hotărît că nu poate să primească ţinutul cu un tribut mai mare. De aceea marele vizir Ahmed-paşa a dat poruncă să se facă beraturile împărăteşti prin care ţinutul să fie dat lipcanilor. El a trimis şi la Hotin un om de la calem, pe un oarecare Ali-efendi, 10 ca să înscrie pe lipcani şi să vadă cîţi sînt la număr şi dacă pot să păzească cetatea aşa cum făgăduiseră. El a făcut aceasta mai mult ca să zăbovească pînă să se împlinească un an de cînd Hotinul fusese dat lui Grigorie vodă, care izbutise să ia un firman, după beraturile lor, ca să-l ţie pînă la împli- 15 nirea unui an întreg. Mai sus-amintitul Ali-efendi primind deci beraturile lipcanilor şi alte porunci împărăteşti privitoare la ţinutul Hotinului, atît pentru paşă, cît şi pentru Grigorie vodă, a pornit şi a sosit aici, unde a rămas mai multe zile. El a arătat o mare prietenie faţă de domn, deoarece 20 avusese din partea lui o deosebită îngrijire || atunci cînd scăpase din prisoarea moscalilor şi trecuse nu de mult pe aici. De aceea el fără nici un fel de viclenie ajuta pe Grigorie vodă la toate, după voia lui, avînd de altfel poruncă şi de la miniştrii împărăţiei să urmeze cu orice chip îndrumarea lui cu privire la această catagrafie a lipcanilor. Deci, după cîteva zile, 25 cu învoirea lui Grigorie vodă el a pornit la Hotin, unde chemînd pe fruntaşii lipcanilor, le-a citit firmanul împărătesc în legătură cu catagrafia lor. Apoi a început să-i înscrie, avînd grijă să nu-i lase să folosească cine ştie ce uneltiri şi astfel fiecare să se înscrie de două trei ori. Într-acest timp însă la înscrierea lipcanilor a avut loc o întrerupere din pricina că lui Sari Ahmed-paşa i s-a întîmplat să se îmbolnăvească de dropică, care boală, 30 înrăutăţindu-se din zi în zi, i-a adus în cîteva zile sfîrşitul. Din această pricină Grigorie vodă a trimis îndată la Hotin pe alai-bei, care se găsea aici, ca să ţină locul paşei pînă la numirea unui nou păzitor al acestei cetăţi. Totodată el a scris şi lui Ali-efendi să urmeze, de faţă cu Alai-bei, 35 catagrafia lipcanilor şi s-o sfîrşească, precum s-a şi făcut. De asemenea, Grigorie vodă a înştiinţat îndată şi împărăţia de încetarea din viaţă a lui Sari Ahmed-paşa. Astfel, împărăţia a orînduit păzitor al cetăţii Hotinului pe un oarecare Suleiman-paşa, care fusese mai înainte păzitor al cetăţii 40 Benderului, în timpul cît Numan-paşa a lipsit, iar după întoarcerea acestuia şedea la Bender şi primea prin firman împărătesc pentru cele trebuincioase traiului său douăzeci de pungi pe an din haraciul Moldovei. Cu această leafă a fost numit la Hotin, căci alt mansup nu avea. Şi acesta a fost numit păzitor 45

χωρίς νὰ ὀρίξη τελείως εἰς τὸ τσινοῦτον. Ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν κινῶντας ἀπὸ τὸ Μπενδέρι, διέβη ἀπὸ τὸ πέραν μέρος τοῦ Προύτου καὶ ἀνταμωνόμενος εἰς τὴν Ρεζίναν μὲ τὸν μέγαν ποστέλνικον ἢ τοῦ Γρηγορίου βόδα ὅπου ἐστάλθη ἐκ μέρους τοῦ αὐθέντου, ἐσυναμί- 967

5 λησαν τὰ δέοντα, ὑποσχόμενος παντοίαν φιλίαν καὶ εἰλκρίνειαν τῷ Γρηγορίῳ βόδα. Ἐπειτα φοραίνοντας κακουμόγουσαν τὸν ποστέλνικον, ἀκολούθησε τὸν δρόμον του καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸ Χοτινί. Πριχοῦ ὅμως νὰ φθάσῃ αὐτὸς ἐκεῖ, εἶχε τελειώσει ὁ Ἄλῃ-ἐφένδης τὴν ἀπογραφὴν τῶν Λιπκάνων, φθάνουσαν ὡς χιλίων τετρακοσίων ἀριθμὸν καὶ τὴν εἶχε στείλει μὲ 10 τσοχαδάρην του εἰς τὴν Πόρταν, γράφοντας καὶ αὐτὸς τὰ δέοντα καὶ φανερώνοντας τὴν ἀκαταστασίαν αὐτῶν, ἐπειδὴ καὶ ἐξ ἐκείνων πολλοὶ ἐζήτουν ἐνώπιον αὐτοῦ νὰ μείνουν εἰς τὴν κατάστασιν ὅπου ἦτον τότε γκιονουληδες καὶ νὰ μὴ γίνῃ ὁ νεωτερισμὸς ὅπου ἐζητεῖτο παρὰ τῶν ἄλλων. Τὰ ὅποια ἔγγραφα, φθάνοντα εἰς χεῖρας τοῦ βεζίρη, ἀμελήθησαν παρ' αὐ- 15 τοῦ μὲ τὸ νὰ εἶχε σκοπὸν ὡς φαίνεται νὰ ἀφήσῃ τὸ τσενοῦτον ἐκεῖνο εἰς τοὺς Λιπκάνους, καὶ ὅσες φορὲς τὸν ἐνθύμιζαν περὶ αὐτῶν ὃ τε ἐξ ἀπορρήτων καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν βασιλικῶν μινίστρων, ὑπεκρίνετο ὅτι ἔχει σκοπὸν νὰ ἐνεργήσῃ διὰ νὰ μείνῃ τὸ τσενοῦτον αὐτὸ εἰς τὴν Μολδαβίαν καὶ ζητεῖ εὐκαιρίαν νὰ συντύχῃ περὶ τούτου τῷ βασιλεῖ. Ἡ δ' ἀληθὴς γνώμη 20 τοῦ ἦτον πληρουμένου τοῦ χρόνου νὰ ἐρωτήσῃ καὶ πάλιν ἂν δέχεται νὰ δίδῃ ὁ Γρηγόριος βόδας τὴν παρὰ τῶν Λιπκάνων ὑποσχεθεῖσαν ποσότητα, εἰδὲ μὴ νὰ τὸ ἀφήσῃ εἰς ἐκείνους. Διὸ καὶ πρὸ τούτου δίδοντες οἱ Λιπκάνοι πολλὰς ἀναφορὰς πρὸς αὐτὸν καὶ ἐγκαλοῦντες μὲ διαφόρους συκοφαντίας τὸν Λούπουλον ἰσπράβνικον, δὲν εἰσηκούσθησαν ἕως οὗ ἐπληρώθη ὁ χρόνος. Καὶ τότε, κράζοντας τοὺς καπικεχαγιάδες τοῦ Γρηγορίου 25 βόδα, τοὺς ἠρώτησεν ἂν δέχεται ὁ αὐθέντης τους νὰ δίδῃ τὴν ποσότητα ὅπου ἔταξαν οἱ Λιπκάνοι διὰ τὸ τσινοῦτον τοῦ Χοτινίου. Οἷτινες, ὄντες ὠδηγημένοι παρὰ τοῦ αὐθέντου τῶν νὰ ἀποποιηθῶσιν αὐτὸ παντοιοτρόπως, ἀπεκρίθησαν ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον δὲν εἶναι δυνατόν εἰς τὸν αὐθέντην 30 τους νὰ δεχθῇ τὴν τοιαύτην προσθήκην εἰς τὸ χαράτσι τῆς Μπογδανίας, ἐπειδὴ καὶ ὅταν ἢ ἐπῆρεν ἡ βασιλεία τὸ τσενοῦτον αὐτὸ ἀπὸ τὴν Μπογδα- 968

νίαν καμία συγκατάβασις εἰς τὸ χαράτσι δὲν ἔγινε. Καὶ τούτου δις καὶ τρις γενομένου καὶ παρὰ τοῦ κεχαγιάμπεη, καὶ δοθείσης πάντοτε τῆς αὐτῆς ἀποκρίσεως, ἐστάλθη προσταγὴ πρὸς τὸν Ἄλῃ-ἐφένδην νὰ δώσῃ τὰ 35 μπεράτια τῶν Λιπκάνων, ὁμοῦ καὶ βασιλικὸς ὀρισμὸς διὰ νὰ ἐξουσιάσωσιν αὐτοὶ ἀπὸ πρώτης Μαρτίου τὸ τσινοῦτον ἐκεῖνο, ὡς καὶ ἔγινε καὶ ἐδόθη τὸ τσενοῦτον εἰς τοὺς Λιπκάνους. Τὸ ὅποιον μανθάνοντας ὁ Σουλεϊμάν-πασάς, ἐτρώθη τὴν καρδίαν, ἐπειδὴ ἐλπίζοντας νὰ παραλάβῃ εἰς τὴν 40 ἐξουσίαν του ὅλον τὸ τσινοῦτον, ἀπεστερήθη καὶ τὰ εἴκοσι πουγγία ὅπου (ὡς εἶπομεν) ἔπαιρνεν ἐκ τοῦ χαρατσίου τῆς Μολδαβίας, καὶ διωρίσθη νὰ ἀπολαμβάνῃ μόνον τὸ βάμα καὶ ταχμίσι καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα τοῦ Χοτινίου, διὸ καὶ ἤρξατο ἐναντίον τῶν Λιπκάνων παντοιοτρόπως κινεῖσθαι.

numai al cetății, nu și al ținutului. În urma poruncii sultanului, pornind de la Bender, el a trecut pe partea de dincolo a Prutului și s-a întilnit la 967 Rezina cu marele postelnic || al lui Grigorie vodă, care fusese trimis din partea domnului. Ei au stat de vorbă asupra celor de cuviință, iar Suleiman-pașa a făgăduit deplină prețuire și neprefăcătorie față de Grigorie vodă. 5 Apoi, îmbrăcînd pe postelnic cu blana de cacom, și-a urmat drumul și s-a dus la Hotin. Înainte însă de sosirea lui acolo, Ali-efendi terminase catagrafia lipcanilor, care cuprindea un număr de una mie patru sute, și a trimis-o cu un ciohodar la Poartă, scriind și el cele de cuviință și 10 arătînd pe față lipsa lor de rînduială, deoarece mulți dintre ei îi cereau să rămînă în starea lor de ghionguli, așa cum erau atunci, și să nu se mai facă schimbarea cerută de ceilalți. Aceste scrisori ajungînd în mîinile marelui vizir, au fost lăsate de o parte, fiindcă pare-se că avea de gînd 15 să lase acel ținut în stăpînirea lipcanilor, de aceea ori de cîte ori îi aduceau aminte de aceste scrisori, fie secretarul de taină al împărăției, fie și alții dintre miniștrii împărăției, se prefăcea că are de gînd să lucreze ca acest ținut să rămînă Moldovei și că așteaptă prilejul să se întilnească cu sultanul 20 și să vorbească despre aceasta. Dar gîndul lui adevărat era ca, după ce se va împlini anul, să întrebe iarăși pe Grigorie vodă dacă primește să dea suma făgăduită de lipcani, iar de nu să dea ținutul acestora. De aceea, cu toate că lipcanii îi dăduseră mai înainte mai multe anaforale, pîrînd cu tot felul de învinuiri nedrepte pe ispravnicul Lupu, totuși n-au fost ascultați pînă ce nu se împlini anul. Atunci marele vizir, chemînd capuche- 25 hainele lui Grigorie vodă, le-a întrebat dacă domnul lor primește să dea pentru ținutul Hotinului suma făgăduită de lipcani. Aceștia, fiind sfătuiți de domnul lor să nu consimtă în nici un chip, au răspuns că oricum nu este cu putință ca domnul lor să primească acest adaos la haraciul Mol- 30

968 dovei, deoarece, atunci cînd || împărăția luase Moldovei acest ținut, nu se făcuse nici o scădere la haraci. După ce ei au fost întrebați de două-trei ori și de chehaia-bei și au dat mereu același răspuns, s-a trimis poruncă lui Ali-efendi să dea beraturile lipcanilor, împreună cu firmanul împără- 35 tesc ca să stăpînească ei de la 1 martie acel ținut, și făcîndu-se întocmai, ținutul a fost dat lipcanilor. Cînd Suleiman-pașa a aflat aceasta fu secăt la inimă, deoarece nu numai că nu lua în stăpînirea sa tot ținutul, așa cum nădăjduse, dar pierdea și cele douăzeci de pungi pe care (după cum am spus) le primea de la haraciul Moldovei. S-a hotărît ca el să primească 40 numai vama și tahmisul și alte cîteva asemenea foloase de la Hotin, de aceea a și început să se frămînte în toate felurile împotriva lipcanilor.

1 martie
<1741>

ΤΕΛΕΥΤΗ ΤΟΥ ΤΕ ΚΑΡΟΛΟΥ ΕΜΠΕΡΑΤΟΡΟΣ
ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΑΡΑΧΑΙ ΤΟΥ ΙΜΠΕΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ

Ἄλλ, ἐπειδὴ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Χοτινίου προήχθημεν ἐπὶ πολὺ
5 τούτου τοῦ Ἰσμῆ' ἔτους, τελειώσαντες αὐτὴν, ἄς ἐπαναλάβωμεν μικρὸν τὸν
λόγον διὰ νὰ διηγηθῶμεν τὰ ὅσα ἤνεγκεν ὁ χρόνος αὐτός, εἰς τὸν ὁποῖ-
ον ἔδωσε τὸ κοινὸν χρέος τῇ ὀγδόῃ Ὀκτωβρίου ὁ Κάρολος πέμπτος,
ἱμπεράτωρ τῶν Γερμανῶν, καὶ τῆς ἰστ' τοῦ αὐτοῦ μηνός, ὡσπερ ἐκ συνθή-
ματος μετήλλαξε τὸν βίον καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Ρωσσίας Ἄννα, τῶν ὁ-
10 ποίων ἡ ἀποβίωσις ὁποῖα προεξένησαν, ἐν μέρει θέλομεν διηγηθῆ με συν-
τομίαν.

Καὶ πρῶτον ἄς εἰποῦμεν περὶ τῶν ἀκολουθησάντων εἰς τὸ ἱμπερίον.
Πολλὰ ἐτάραξεν ὅλην τὴν Εὐρώπην ἡ ἀποβίωσις τῶν προειρημένων καὶ
μάλιστα τοῦ καίσαρος, ἐπειδὴ δὲν ἄφησεν ἄρρενος γένους διάδοχον, ἀλλὰ
15 κατὰ τὴν Πραγματικὴν σαντισίονεν καὶ τὰς συμφωνίας ὅπου ἔκαμε κατὰ
καιροῦς μὲ ὅλας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις, διώριζε κληρονόμον
τοῦ αὐστριακοῦ οἴκου τὴν πρεσβυτέραν θυγατέρα του Μαρίαν Τερέζαν,
τὴν ὁποίαν καὶ ἐκήρυξεν ἡ αὐλὴ τῆς Βιέννης, μετὰ τὴν τελευτὴν του,
βασίλισσαν τῆς Οὐγγαρίας καὶ Μποεμίας. Καὶ ἀγκαλὰ ὅλαι σχεδὸν αἱ
20 δυνάμεις εἶχαν ἐπιβεβαιώσει τὴν Πραγματικὴν σαντισίονεν, εὐθὺς ὁμοῦ ὅπου
ἤκουσαν ἡ τὴν τελευτὴν τοῦ ἱμπεράτορος ἄλλοι ἄλλα καὶ ἄλλοι ἄλλα ἐ-
φαντάστησαν. Καὶ πρῶτος μὲν ὁ ρήγας τῆς Προυσίας εἰς τὸν αὐτὸν και-
ρὸν ὅπου ἔστειλεν ἔωλα καὶ παλαιὰ τινὰ δικαιολογήματα τοῦ μπρανδεμ-
πουργικοῦ οἴκου του εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Βιέννης περὶ τοῦ δουκάτου τῆς
25 Σιλεζίας, ἐκινήθη καὶ αὐτός καὶ εἰσήλθε καθωπλισμένη χειρὶ εἰς τὴν
ρηθεῖσαν ἐπικράτειαν, κυριεύοντας τὰς πόλεις καὶ χώρας τῆς, τὰ μὲν ἀναι-
μωτί, τὰ δὲ ὄπλοις καὶ πολιορκίᾳ, ἀπὸ τὸ ἐν μέρος κολακεύοντας τὴν
ρηθεῖσαν θυγατέρα τοῦ ἱμπεράτορος, γνωρίζοντάς την καὶ αὐτὸς βασίλισ-
σαν τῆς Οὐγγαρίας καὶ Μποεμίας καὶ παρακινῶντας την νὰ κλίνῃ εἰς τὰ
30 δίκαιά του πρὸς εὐχαρίστησίν του, ὑποσχόμενος νὰ τῇ συμμαχήσῃ ἐναν-
τίον παντὸς οὐτινοσοῦν ἐχθροῦ τῆς, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἰκειοποιού-
μενος καὶ ἀποστερῶντας τὴν βιαίως ἀπὸ τοὺς τόπους τῆς. Τὰ ὁποῖα μαν-
θάνουσα ἡ ρηθεῖσα βασίλισσα ἀπεφάσισε νὰ κινήσῃ καὶ αὐτὴ χεῖρα ὄπλων
πρὸς δεφένδουσιν τῆς ἐπικρατείας ἐκείνης.

Καὶ οὕτω, διορίζουσα ἀρχιστράτηγον τὸν κόντε Νέουμπεργ (ὄνπερ
ἠλευθέρωσεν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ὅπου ἦτον κλεισμένος παρὰ τοῦ πατρός
τῆς διὰ τὴν δόσιν τοῦ Μπελιγραδίου, ὁμοῦ καὶ τὸν κόντε Βάλης, δει-
κνύουσα ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας τῆς ἐπιείκειαν ἄκραν καὶ ἀγαθότητα)
ἔπεμψε μετ' αὐτοῦ μερικὰ στρατεύματα εἰς ἀντίστασιν τῶν προυσικῶν καὶ
40 ἔσπευσε νὰ ἀντιπολεμήσῃ αὐτῶ, μὲ ὅλον ὅπου εἶχαν σταλθῆ πρὸς αὐτὴν
πλέον αἱ προτάσεις τοῦ Ἐλέκτορος τῆς Μπαβιέρας ὅπου ἰδιοποιεῖτο τὴν
διαδοχὴν τοῦ αὐστριακοῦ οἴκου, ὡς συνῶν τῇ θυγατρὶ τοῦ Ἰωσήφ, πρε-
σβυτέρου ἀδελφοῦ τοῦ ἱμπεράτορος, καθὼς καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Λεχίας
ὁ καὶ Ἐλέκτωρ τῆς Σαξονίας διῆσχυριζέτο φιλονεικῶντας νὰ λάβῃ τὴν

MOARTEA ÎMPĂRATULUI CAROL AL GERMANILOR ȘI A ȚARINEI ANA A RUSIEI ȘI TULBURĂRILE DIN IMPERIUL GERMAN ȘI DIN RUSIA

Întrucît pentru pricina Hotinului ne-am întins cu mult peste anul 7249 ca s-o ducem pînă la capăt, să reluăm povestirea și să istorisim în puține cuvinte cele aduse de acest an, în care, la 8 octombrie, și-a dat obștescul sfîrșit Carol al V-lea ¹, împăratul germanilor, iar la 16 ale aceleiași luni, parcă au fost înțeleși, a trecut în lumea cealaltă și țarina Ana a Rusiei. Cele pricinuite de încetarea lor din viață, în parte, le vom povesti pe 10 scurt.

Dar mai întii să vorbim despre cele ce au urmat în Imperiul german.

Moartea celor pomeniți mai sus, și mai ales moartea împăratului, a neliniștit mult întreaga Europă, deoarece el nu lăsase moștenitor de parte bărbătească, ci potrivit cu Sancțiunea pragmatică și înțelegerile ce se statorniciseră pe timpuri cu aproape toate puterile Europei, numise moștenitor al casei de Austria pe fiica sa cea mai mare, pe Maria Tereza, pe care, după moartea lui, curtea din Viena a proclamat-o împărăteasă a Ungariei și a Boemiei. Și cu toate că cea mai mare parte a puterilor europene încuviințaseră Sancțiunea pragmatică, totuși îndată ce ele auziră || de moartea împăratului, unii își închipuiseră unele lucruri, iar alții altele. Astfel cel dintii, regele Prusiei, în timp ce trimise la curtea din Viena niște cereri șubrede și vechi ale casei sale de Brandenburg asupra ducatului Sileziei, a pornit și el și a intrat cu armata în împărăția amintită, cucerind orașe și sate, unele fără vărsare de sînge, altele cu armele și prin împresurare. Pe de o parte lingușea pe numita fiică a împăratului, recunoscînd-o și el împărăteasă a Ungariei și Boemiei, îndemnînd-o să încuviințeze drepturile ei, spre mulțumirea lui, făgăduind să se alieze cu ea împotriva oricărui dușman al ei, iar pe de altă parte îi lua cu sila și își însușea unele dintre pămînturile ei. Amintita împărăteasă aflînd aceasta a hotărît să trimită și ea oaste ca să-și apere împărăția.

Așadar, numind generalisim pe contele Neipperg (pe care l-a eliberat din temniță, unde fusese închis de tatăl său din pricina predării Belgradului precum și pe contele de Wallis, căruia i-a arătat multă îngăduință și bunătate la începutul domniei sale) l-a trimis cu o seamă de oaste ca să se împotrivească oștilor prusace, grăbindu-se să lupte cu regele Prusiei, cu toate că electorul Bavariei îi trimisese propunerile sale asupra moștenirii casei de Austria, ca fiind soțul fiicei lui Iosif, fratele mai mare al împăratului. De asemenea, și regele Țării leșești, electorul Saxoniei, căuta

¹ Este o greșeală în cronică: e vorba de Carol al VI-lea, nu al V-lea.

Μποζήμια, ὡς ἔχων καὶ αὐτὸς σὺνευον τὴν πρεσβυτέρων συγάρτηρα τοῦ
 αὐτοῦ Ἰωσήφ, ἀδελφοῦ τοῦ θανόντος ἡμπεράτορος. Καὶ ἀγκυλὰ τοῦτων
 πάντων ὁ σκοπὸς ἦτον ἡ ἀπαύξυνσις ἀπὸ καμίας ἐπαρχίας, ἐδέκκωνον ὁ-
 μως καθὲ πολεμιοτήτα πρὸς ἰδιὰν ἀπολύμασιν τοὺς καὶ διὰ τοὺς σκοποὺς
 5 ὅπου εἶχεν. Τοῦτων ὅμως οὐτως διατιθεμένων ἢ ἐκείνη δὲν ἀπέλειπε ἡ
 10 ὁμοῦ ἐπισημασμένων καὶ ἐπιστραφεύτων αὐθις ὅπου
 τὸ κἀστρον Νεῖς. Οἱ δὲ Πρωτοί, ἀγκυλὰ ἡ ἀπρησία ἐβύς κατὰ τοῦ
 κἀστρου Ἰκρόδηο λεγομένου καὶ ἡ ἐκρυψισαν, παρὰ δὲ ἡ σωμα-
 νία, δὲν ἔκαμαν ὅμως ἀλλὰ πλεον κινήματα ἐχθρικά, ἐπειδὴ αἱ θαλάσσι-
 αι δυνάμεις ἐμπεριεβον ἡ ἀνανεύσασαι μετὰ τῶν ὄντων μαχομένων
 15 τὴν παλαιὰν φιλίαν ἀφουίαν.
 Ἐν τοσοῦτῳ ὅμως ἡ ὀθωμανική βασιλεία μετὰ τὴν τελευτήν τοῦ ἡ-
 20 περάτορος καὶ τῆς πωσσεϊκής βασιλείας, ὄντα τὰ σὺνορα τῆς Μεχέδίας
 καὶ Ρουσάβας ἐπὶ ἀδικήματα καὶ ἀδελφότητα, οἰκιοποιοίτο ἕνα ἡέρος ἀρ-
 κερὸν εἰς ἔκείνα τὰ σὺνορα, καὶ ὄντας εἰς Κωνσταντινουπόλιν ὁ γερμανι-
 κὸς πρέσβυς, κόντε Οὐλφελ, ἡκολούθησαν ἰκαναὶ λόγοι πρὸς αὐτῶν
 25 τε καὶ διὰ ἐν ἡέρος τῶν σὺνδρων τῆς Μπόνας, πρὸς ὅν καὶ τινες Μπό-
 σενβητῶδες εἶχαν δώσει ἀναφορὰν τῷ ἰδίῳ βασιλεῖ προσκλαίοντες.
 Ὁθεν
 30 διίσχυριζομένου τοῦ γερμανικοῦ πρέσβους καὶ ἐπεριδομένου εἰς τὰ πρὸς
 τῶν σὺνδρων ἔγγραφα ὅπου εἶχεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ, τῶν δὲ Μπό-
 σενβητῶν ἐνοχλοῦντων καὶ αὐθις τὸν βασιλεῖα πρὸς τοῦτων, ἐθυμώθη ἡ
 35 ὀ βασιλεύς κατὰ τῶν μινιστρῶν ὅπου ἐνήργησαν τὴν διαλλαγήν καὶ δὲν
 διέκριναν καλῶς τὰ σὺνορα, καὶ τὸν ἡέν πετῆς-ἐφέβδην ἐξήρωσε, τὸν δὲ
 ἀπορήτην τῆς βασιλείας ἐπρόσταξεν ἡ φουλακῶσιν εἰς δέσμητηριον,
 40 τὸν ὅποιον μετὰ ἡεγάλης βασιλικῆς ὀρηγῆς ἐστήκωσαν εἰς τὴν φουλακήν,
 σφραγίζοντες τὸ ὀπιτιῶν τοῦ. Ὁν ἕνεκα φθάσασαι εἰδῆσις τῷ Ἰηγορίῳ
 45 ὅν ἡόνον ἔστειλεν ἐβύς ταχυδρόμον γράφοντας δεητικῶς κατὰ τῶν
 πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπιτροπὸν καὶ τὸν κεχαγιάν τοῦ ἡέν ἀφέσεως τοῦ ἀδελ-
 50 φοῦ τοῦ, ἀλλὰ ἔγραψε καὶ πρὸς τοὺς φίλους καὶ κληρικῶν κατὰ τῶν
 ὄντων ὅσα ἀσπρα ζήτησιν διὰ τὴν ἀντιπρῶσιν αὐτοῦ, ἡόνον ἡ ἢ ἐ-
 571 71

să ia prin ceartă Boemia, ca avînd și el soție pe fiica mai mare a aceluiași Iosif, fratele împăratului răposat. Și, deși gîndul tuturor acestora era să răpească cîte un ținut, totuși arătau și dorință de război, atît pentru propria lor plăcere, cît și pentru scopurile ce aveau. Dar cu toate că ei
 970 erau înclinați la aceasta, || Maria Tereza nu s-a lăsat, ci a trimis oști în Silezia, 5
 care abia în luna aprilie s-au strîns acolo, iar la 10 ale aceleiași luni s-a
 dat o bătălie strașnică între cele două oști și au învins prusacii, iar austriecii
 s-au retras și s-au întors iarăși la cetatea Neis. Iar prusacii, deși au năvălit 10
 îndată împotriva cetății numită Grodmo și au cucerit-o, deoarece s-a
 predat prin învoială, n-au mai făcut și alte întreprinderi dușmănoase,
 deoarece puterile maritime au mijlocit să reînnoiască între acești doi
 potrivnici vechea armonie prietenească.

Între timp însă, împărăția otomană, după moartea împăratului Austriei 15
 și a țarinei Rusiei, avînd hotarele de la Mehadia și Rușava încă nestator-
 nicite și neorînduite, și-a însușit o bună parte de pe lîngă acele hotare,
 și fiind la Constantinopol ambasador al Germaniei contele Ulefeld, au urmat
 destule certuri pentru aceste părți, precum și pentru o parte din hotarele 20
 Bosniei, despre care cîțiva bosnieci se plînseseră sultanului dînd o anafora.
 Deci deoarece, pe de o parte, ambasadorul Germaniei își susținea cererile
 sale pe temeiul scrisorilor pentru hotare pe care le avea în mîinile sale,
 iar pe de altă parte bosniecii nu-l lăsau de loc pe sultan în pace, din această
 pricină sultanul s-a mîniat tare împotriva miniștrilor care făcuseră pacea 25
 și nu statorniciseră bine hotarele, și de aceea pe reis-efendi ¹ l-a surghiunit,
 iar pe secretarul de taină ² al împărăției a dat poruncă să fie închis în
 temniță; de aceea cu mare mînie împărătească l-au aruncat în închisoare,
 iar casa lui au pecetluit-o. Afînd Grigorie vodă aceasta nu numai că a trimis
 îndată o ștafetă cu caimetele pline de rugăminți către marele vizir însuși 30
 și către chehaia lui, ca să pună în libertate pe fratele său, dar a scris și
 unor prieteni și capuchehaielor sale ca să făgăduiască oricîți bani li se vor
 971 cere pentru slobozirea lui prin răscumpărare, numai || să fie pus în liber-
 tate și să scape cu viață. Și deși capuchehaiele și prietenii lui au făcut tot
 ce a fost cu putință pentru scăparea și eliberarea lui, făgăduind orișice li 35
 s-ar fi cerut, iar marele vizir însuși și chehaia lui au răspuns foarte binevoitor
 lui Grigorie vodă, înștiințîndu-l că aceasta este doar un fel de pedeapsă
 pentru fratele său și că împărăția îl va milui și îl va ierta, totuși peste
 cîteva zile însă s-a văzut că toate aceste lămuriri și mîngîieri erau fără 40
 valoare și neputincioase, deoarece marele vizir una spunea și făgăduia lui

¹ E vorba de Mustafa reis-efendi, care a luat parte la congresul de la Nemirov.

² E vorba de marele dragoman Alexandru Ghica, fratele lui Grigore vodă.

Γρηγορίῳ βόδα καὶ τοῖς καπικεχαγιάδαις του καὶ ἄλλα τεχνάσματα καὶ ἐπιτηδεύματα ἐνήργει πρὸς τὸν βασιλέα, μὲ τὰ ὁποῖα κατάρθωσε καὶ τῇ Τρίτῃ τῆς τυροφάγου ἀπήγαγον τὸν ρηθέντα ἐξ ἀπορρήτων ἐμπρὸς εἰς τὸ ἀλάϊκιόσκι λεγόμενον καὶ καθημένου τοῦ βασιλέως ἐπάνω εἰς τὸ κιόσκι τὸν

5 ἀπεκεφάλισαν μὲ πολλὴν λύπην καὶ φόβον, οὐ μόνον τῶν θεατῶν τοῦ τοιοῦτου φρικτοῦ δράματος, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀκροατῶν.

Τῇ δὲ ἐξῆς ἡμέρᾳ ἔλαβον τὸ σῶμα του οἱ καπικεχαγιάδες τοῦ Γρηγορίου βόδα μὲ τοὺς βασιλικοὺς καπιτζῆδες ὁποῦ τὸ ἐφύλατταν καὶ τὸ ἐπῆγαν εἰς τὸ Χάσκιογι καὶ τὸ ἐνταφίασαν εἰς τὴν Ἁγίαν Παρασκευήν, τὰ δὲ ὑπάρχοντά

10 του, πάντα, κινητὰ καὶ ἀκίνητα, ἐπάρθησαν εἰς τὸ μίρι. Περὶ τῶν ὁποίων πάντων μανθάνοντας ὁ Γρηγόριος βόδας μὲ ὄλον ὁποῦ εἶχε πολλὴν καρτερίαν καὶ γενναιότητα, ἐνικήθη ὑπὸ τῆς φιλαδελφίας καὶ ἄκρας ἀγάπης ὁποῦ εἶχε πρὸς ἐκεῖνον καὶ κατεβυθίσθη εἰς λύπην βαθεῖαν. Πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπρόσφερον μὲν ὁ τε μητροπολίτης καὶ οἱ ἄρχοντες πολλοὺς πα-

15 ραμυθητικοὺς λόγους, καιρίως ὁμως κατεφλέγησαν τὰ φιλάδελφα αὐτοῦ σπλάγχνα ὑπὸ τοῦ τοιοῦτου φρικωδεστάτου τέλους τοῦ ἀδελφοῦ του. Μὲ ὄλον ὁποῦ ὁμοῦ μὲ τὴν εἶδησιν ταύτην ἔλαβε καὶ γράμματα τοῦ τε βεζίρη καὶ τοῦ κεχαγιᾶ-μπέη παραμυθητικὰ καὶ πληροφορητικὰ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας καὶ εὐμενείας των καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸν ἐστάλθη

20 καὶ βασιλικὸν φερμάνι μὲ τὸν καρακουλάκην τοῦ βεζίρη Μεχμέδ-ἀγάν, παραμυθητικὸν καὶ τοῦτο καὶ πληρες εὐνοίας καὶ ἐλέους, τὸ ὁποῖον φερμάνι || ἐδιαβάσθη παρρησία, φοραίνοντας ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ τὸν ἀπο- 972 κομιστὴν του κοντόσι μὲ σαμουροπατσάν καὶ κοντολογῆς μὲ κάθε τρόπον τὸν ἐπαρηγοῦσαν. Ὁ δὲ ἀπεκρίνετο πρὸς αὐτοὺς νουνεχῶς δεικνύοντας κάθε εὐχαριστίαν διὰ τὰς παραμυθίας των, αἱ ὁποῖαι ἀληθινὰ καὶ ἐν ἔργῳ ἐφάνησαν, ὅτι ἀφοῦ ἔβαλαν εἰς φυλακὴν τὸν ἀδελφόν του, εὐθὺς διώρισαν τὸν καπικεχαγιάν του Ἰωαννάκην ἐπίτροπον τῆς δραγομανίας, ἔπειτα τὸν ἀπεκατέστησαν καὶ μέγαν δραγομάνον, θέλοντες νὰ μὴν ἐκλείψῃ τὸ βασιλικὸν τοῦτο ὀφθίκιον ἀπὸ τὸ σπίτι αὐτὸ καὶ πρὸς τούτοις

30 ἔδωκαν τὰ σπίτια τοῦ ἐξ ἀπορρήτων εἰς τὰ ὄρφανά του. Μάλιστα καὶ ἐπάνω εἰς τὴν βασιλικὴν ὄργην ἐκείνην, ὁποῦ ἦτον κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, δὲν ἐπειράχθη τελείως ἡ μήτηρ αὐτῶν μήτε τὰ ὑπάρχοντά της, καθημένη σχεδὸν εἰς τὸ αὐτὸ σπίτι μὲ τὸν υἱὸν της ἐξ ἀπορρήτων, μὲ τὸ νὰ ἐπρο-

Grigorie vodă și capuchehaielor lui, și alta uneltea pe lângă sultan. Cu uneltirile sale izbuti, ca, în marșea lăsatului de sec, să ducă pe secretarul de taină al împărăției în fața așa-zisului alai-chiosc, în care stătea sultanul, și să-i taie capul¹. Tăierea capului acestuia a întristat și a speriat nu numai pe cei care au fost de față la această înfricoșătoare nenorocire, dar chiar 5 și pe acei care doar au auzit de ea.

Iar a doua zi capuchehaiele lui Grigorie vodă i-au luat trupul, împreună cu capugiii împărătești, care îl păzeau, și l-au dus la Haschioi și l-au îngropat la biserica Sfânta Paraschiva, iar toată averea lui, mișcătoare și nemișcătoare, a trecut la mirie. Afînd de toate acestea, Grigorie vodă, 10 cu toate că era o fire răbdătoare și curagioasă, totuși a fost doborât de prea marea lui iubire de frate și se cufundă într-o adîncă întristare. Mitropolitul și boierii i-au spus multe cuvinte de mîngîiere, dar inima sa iubitoare de frate fu arsă de sfîrșitul așa de îngrozitor al fratelui său. Împreună cu această 15 știre, Grigorie vodă a primit de la marele vizir și de la chehaia-bei scrisori de mîngîiere și de încredințare a bunăvoinței și a favoarei față de el, iar peste cîteva zile i s-a trimis cu caraculacul marelui vizir, Mehmed-aga, 20 și cu firman împărăteasc și acesta plin de mîngîiere, bunăvoință și milă.

972 Acest firman || a fost citit în public, iar pe aducătorul lui, Grigorie vodă l-a îmbrăcat cu contoș cu pacea de samur. Pe scurt, ei căutau în orice chip să-l mîngîie, iar Grigorie vodă le răspundea cu înțelepciune, arătîndu-le 25 pentru cuvintele lor de mîngîiere mulțumirea sa. Acestea au fost întărite și prin fapte, căci după ce au închis în temniță pe fratele său, au numit îndată pe capuchehaia lui, Ianachi², locțiilor al dragomanului și apoi l-au făcut și mare dragoman, dorind ca această dregătorie împărătească să nu piară din această casă; de asemenea, casele secretarului de taină al împărăției le-au înapoiat copiilor săi orfani. Ba chiar, și în timpul marii 30 urgii a sultanului împotriva fratelui său, mama lor n-a avut nici o supărare și nici averea ei n-a fost atinsă; ea a stat chiar în aceeași casă cu fiul ei

¹ Alte izvoare afirmă că marele dragoman Alexandru Ghica a fost acuzat de noul mare vizir Elhagi Ahmed-pașa de trădare cu ocazia traducerii în turcește a tratatului de la Belgrad și că în zadar au intervenit ambasadorii Austriei și Franței — Ulefeld și Villeneuve — căci, după 14 zile de închisoare, a fost decapitat în luna februarie 1741; vezi o relatare contemporană publicată în *Storia dell'anno 1741*, libro quarto, p. 278—279, reprodușă de V. Mihordea, *Contribuție la istoria păcii de la Belgrad, 1739*, Craiova, 1935, p. 51; Atan. Comnen Ipsilanti, *op. cit.*, p. 349 și Ep. Stamatiadis, *Βιογραφίαι τών ἑλλήνων μεγάλων διεργημένων τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους* (*Biografiile marilor dragomani greci ai Imperiului otoman*), Atena, 1865, I, p. 123.

Despre decapitarea lui Alex. Ghica amintește și Nicolo Erizzo într-un raport scris la Constantinopol la 10 februarie 1740 și trimis la 3 martie dogelui Veneției, Hurmuzaki, *Documente*, IX, p. 679.

² E vorba de Ioan Calimah, fost capuchehaie a lui Grigore vodă, care a condus marele dragomatrat în timpul cînd Alexandru Ghica se afla în tabăra turcească, vezi Atan. Comnen Ipsilanti, *op. cit.*, p. 350.

στάχθησαν οἱ ἐπιστάται ὅπου διωρίθησαν εἰς τὴν δὴ ημερῶν ἐκείνων ἅ
 μὴτε ἅ ἐρωτήσωσιν ἐκεῖνην περὶ τῶν ὑπαρχόντων τοῦ ἐξ ἀπορρήτων,
 ἅλλα ἅ ἐταίριαι πάντη ἀνερχήντο. Μὲ ὅλα ἀνὰ ὄμωσιν οἱ Ἰπρηόριος βό-
 ῶσας ὡς φρόνιμος, συλλογιζόμενος ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς θελοῦν ἔχει οἱ χαίρε-
 κτικοὶ ὄλην ἅ κινῶσι τοὺς κρατούντας εἰς ὑποψίαν κατ' αὐτοῦ καὶ ἅ
 ἀγούσιν ὁ,τι θέλουσιν, ἐστοχάσθη νονεχῶς καὶ ἐφάνερωσε τῷ κεχαγα-
 μῆτι ὅτι ἡλέει ἅ στείλην ἡέλαν κακαίκεχαγαγὰν τοῦ εἰς τὴν Ἰόρταν καὶ
 ἀπεφάσσε μετ' αὐτοῦ ἅ ἐμῆνη καὶ τὸν νεώτερον υἱὸν τοῦ εἰς πρόσκυ-
 ῶντην τοῦς. Ἐπειτα ἐστομάζοντας αὐτοὺς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, τοὺς ἐκίνησε.
 οἱτινες κατεσοδοθήντες, ἐπέτυχον πάσης καὶ παντοίας ὑποδοχῆς παρὰ
 τῶν κρατούντων, ἐπειδὴ ἡετὰ πογάης εὐνοίας ἐδόχθη τὸν ἡπηνεῖσιν τοῦ
 καὶ ὁ ἐπίτροπος καὶ τὸν ἐνέδουσε μετὰ καβαδὶ καὶ αἰκολοῦθως καὶ τὸν καρι-
 κεχαγαγὰν τοῦ.

15 Καὶ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας διεθετήθη καὶ ἡ ἡεταζὺ τοῦ γερμανι-
 κῶν πρέσβως καὶ τῆς βασιλείας περὶ τῶν συνόρων διαφορά καὶ διωρθώ-
 θησαν τὰ συνόρα κατὰ τὴν θέλησιν τῆς ὀθμανικῆς βασιλείας, ἡ ὅποια
 διεθετήσιν ἅ ἐπρόσθη || βαυε τὸ ἐλῶσ τοῦ ἐξ ἀπορρήτων, βέβαια ἡλέ-
 20 θεοῦτο καὶ αὐτός. Ἐπειτα γενομένων τῶν συνηθισμένων περιποιήσεων
 πρὸς τὸν γερμανικὸν πρέσβυν, ἐκίνησε καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ
 τὴν ἐπιβεβαίωσιν τοῦ τόμου τῆς φιλικῆς διαλλαγῆς, καθῶς καὶ ὁ ἐκεῖσε
 ὀθμανικὸς πρέσβυς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰόλιν μετὰ παρομοίας ἐπικυρώσεως
 τῆς εἰρηλῆς.

25 Καὶ ἡετὰ τὴν ἐκδημίαν τοῦ γερμανικῶν πρέσβως εἰστέθηε καὶ ὁ ἡο-
 σγικός πρέσβυς Ρωμαντζόβ, διατριψας πολὺν καιρὸν ἐζώθειν τῆς πόλεως,
 ἐπειδὴ οὐτος διεφέρετο πολλά περὶ τῆς παρὰτάξως τῆς εἰσοδοῦ τοῦ, ἡ-
 τῶνας ἅ ἐτελέθη ὁρμφοδομήτων ὑπὸ ἐπιφῆρων τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ,
 ἔχοντας ἅ τὰ δεξιά τοῦ ὀθμανικῶν ἡμιστοῦ ὅπου ἐβῆ εἰς προῦπῶν-
 τῶν τοῦ, καθῶς ἐκαταθετὸν καὶ καθ' ὅδον πορρομῶν εἰς τῆς Κωνσταντινουπό-
 λιν, καὶ εἰς τῆς ἐσπέρτο καὶ κώμας καὶ πόλεις μετὰ ἐπιφῆρων ὁρμφοδοῦς
 οὐ ἐνεκα πανταχού ἐδωκεν ἀιτιαν ταρραχῆς, ἡἀλιστα δὲ εἰς τὴν Ἀδρια-
 νοπολιν, ὅπου προχώρησε μετὰ χερῶν τὸ πρῶμα καὶ ἐπανεστήσαν
 κατ' αὐτοῦ οἱ γιανιτάροι καὶ ἐφόνευσσαν ἡετὰ τῆς ἐσοφῆς ἐκ τῶν ἀνθρώ-
 πων τοῦ καὶ μὸγας κατεπραθῆνησαν ὑπὸ τῶν προστῶν τοῦς καὶ ἡσυχά-
 35 σαν. Ἠ δὲ ὀθμανικὴ βασιλεία ἀκοῦουσα τὸ τοιοῦτον, ἐπέστρεψεν εὐθὺς καὶ
 ἐπινεῖαν πολὺν ἐκ τῶν ἐπαναστῶν ἐκείνων. Ἠλέγξε δὲ καὶ τὸν ἡοσγί-
 κῶν πρέσβυν διὰ ἡετὰ τοῦ τοιοῦτου ἐπιχειρήματος, ἐπειδὴ ἡετὰ τῶν
 ὀθμανικῶν πρέσβως, περὶ τοῦ τοιοῦτου ἐπιχειρήματος, ἡετὰ τῶν ὀθμανικῶν πρέ-

973

secretarul de taină al împărăției, iar supraveghetorii orînduiți pentru luarea averii lui au primit porunci, pentru hatîrul lui Grigorie vodă, să nu supere cu nimic pe mama lui și nici s-o întrebe măcar de averea secretarului de taină al împărăției, ci s-o lase în pace. Cu toate acestea însă Grigorie vodă, om cu judecată, gîndindu-se că în viitor cei răuvoitori vor avea ce să vorbească și cum să îndemne împotriva sa pe cei puternici ca să-l bănuiască, precum și să spună orice vor voi, a cugetat cuminte și a înștiințat pe chehaia-bei că se gîndește să trimită la Poartă un bașcapuchehaie și că s-a hotărît să trimită împreună cu el, spre a li se închina, și pe fiul său cel mic. Apoi, pregătindu-i în cîteva zile, i-a pornit, iar cînd aceștia au sosit cu bine acolo s-au bucurat de o mare primire din partea conducătorilor. Marele vizir a primit pe beizadea cu multă bunăvoință și l-a îmbrăcat cu caftan, iar apoi și pe capuchehaia lui.

În zilele acelea a făcut rînduială privitor și la neînțelegerea dintre solul german și împărăție în legătură cu hotarele, care au fost statornicite după dorința împărăției otomane. Dacă această rînduială s-ar fi făcut înaintea sfîrșitului secretarului de taină al împărăției, desigur că atunci ar fi fost slobozit și el. După ce i s-au făcut solului german obișnuitele tratații, acesta a pornit și s-a dus la curtea sa cu scrisorile împăcării întărite, după cum și solul turc de acolo s-a întors la Constantinopol de asemenea cu scrisorile păcii întărite¹.

După plecarea solului german a intrat acolo și solul rus Romianțev². El a stat multă vreme în afară de oraș, deoarece dorea mult să știe cu ce alai va intra. El cerea să intre însoțit de străjile sale cu săbiile scoase și să aibă în dreapta pe ministrul turc, care trebuia să iasă în întîmpinare. Tot așa s-a purtat el și pe drum spre Constantinopol, intra în sate și orașe însoțit fiind de străjile sale cu săbiile scoase. Din această pricină s-au produs pretutindeni tulburări, la Adrianopol s-a ajuns chiar și la încăierare, unde ienicerii răscolindu-se împotriva-i au omorît trei-patru dintre oamenii lui și abia cu mare greutate căpeteniile lor i-au potolit și i-au liniștit. Iar împărăția otomană auzind de aceasta a dat îndată poruncă de au sugrumat pe mulți dintre cei care s-au răzvrătit, iar pe solul rus pentru această purtare a lui l-a muștrat prin solul francez, mijlocitorul acestei păci.

¹ Textele tratatelor și convențiilor încheiate de Turcia, pe de o parte, cu Austria și, pe de altă parte, cu Rusia sînt publicate în Laugier, *Histoire des négociations pour la paix conclue à Belgrade, le 18 septembre 1739*, Paris, 1768, la piesele justificative de la sfîrșitul vol. II.

² După aplanarea diferendului cu privire la ceremonial, ambasadorul Rusiei, Romianțev, a intrat în capitală la 28 martie 1741, vezi Laugier, *op. cit.*, II, p. 250—251; Comnen Ipsilanti descrie pe larg ceremonialul cu ocazia intrării solului rus la Constantinopol, vezi Hurmuzak, *Documente*, vol. XIII, p. 530 (alci se publică părțile care lipsesc din ediția lui Aftonides).

βασιλίσσης τῆς Ρωσσίας μετεβλήθη ἡ ὑπόληψις ὅπου εἶχον οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τοὺς Μοσχόβους, ὡσάν ὅπου καὶ οἱ Σβέκοι ἐπιμελῶς ἠτοιμάζοντο νὰ κινήσωσι τὰ ὄπλα κατ' αὐτῶν, ἐπειδὴ οἱ Φραντσέζοι, ἔχοντες σκοπὸν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἰμπεριάλε κορώναν ἀπὸ τὸν Ἄουστριακὸν οἶκον, τοῦ ὁποῖου ἤξευραν σύμμαχον τὴν Ρουσσίαν, ἐπαρακίνησαν παντοιοτρόπως τοὺς Σβέκους, ὑποσχόμενοι καὶ δίδοντές τους ἀρκετὴν βοήθειαν ἄσπρων, νὰ κινήσωσι πόλεμον ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι κατὰ τῶν Ρωσσῶν, διὰ νὰ τοὺς δῶ ἥ σωσι περισπασμόν, ὅπου νὰ μὴ δυνηθῶσι νὰ βοηθήσωσι τῇ 974
 5 γατρῷ καὶ διαδόχῳ τοῦ καίσαρος Μαρίᾳ Τερέζᾳ. Ἡ ὁποία κατὰ τὸν προγεγεννημένον ψηφισμὸν καὶ κήρυξιν ἀπερχομένη τὸν Ἰούνιον μῆνα εἰς τὴν οὐγγαρικὴν καθέδραν Πρεζμποῦρ ὀνομαζομένην, ἐκορωνιάσθη βασίλισσα τῆς Οὐγγαρίας, μὲ ὄλας τὰς συνήθεις τσερεμονίας, ὑποσχομένη πολλὰ ζητήματα τῶν Οὐγγρῶν, τὰ δυσκολώτερα συμπεραίνουσα διὰ νὰ θεωρηθῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς, ὅσα ἦτον ἐπισηφάλη εἰς τὴν βασιλείαν τῆς, καὶ 10
 15 τοιουτοτρόπως ὑπέσχοντο αὐτῇ καὶ οἱ Οὐγγαροὶ μεγάλην βοήθειαν διὰ τὴν σύστασιν τῆς διαδοχῆς τοῦ πατρικοῦ τῆς οἴκου, καθὼς καὶ ἐν ἔργῳ δῶρισαν καὶ πολὺ στράτευμα χουσάρων πρὸς βοήθειάν τῆς καὶ τὸ ἔστειλαν εἰς τὸ ἐν Σιλεζία στρατόπεδόν τῆς. Τὸ ὁποῖον ἀγκαλὰ ἐπὶ πολὺ συγκροτισμὸν μετὰ τῶν Προυσικῶν δὲν ἔκαμε, οἱ ἀκροβολισμοὶ ὁμως τῶν 20
 20 χουσάρων δὲν ἀπέλειπον μέχρι καιροῦ τινός, εἰς τὸν ὁποῖον ἐμεσολάμβανεν ἢ τε Ἐγγλιτέρα καὶ ἢ Ὀλλάνδα διὰ νὰ διαλλάξωσι τὰς δυνάμεις αὐτάς.

Ἐλθὼν καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἐγγλέζων εἰς τὸ ἐλεκτοράτον του, Ἄν- νόβερ λεγόμενον, καὶ συνάγοντας στρατεύματα ἐκ τῶν συμμάχων του διὰ 25
 νὰ ὑπερασπισθῇ παντοιοτρόπως τὴν βασίλισσαν τῆς Οὐγγαρίας, καθὼς καὶ ἐγγράφως ἐκήρυξεν, βλέποντας τὸν βασιλέα τῆς Φράντσας ὑπερασπιζόμενον τὸν ἐλέκτορα τῆς Μπαβάριας, ὅπου οἰκειοποιεῖτο τὴν διαδοχὴν τοῦ Ἄουστριακοῦ οἴκου καὶ ἠτοιμάζε πολυάριθμα στρατεύματα κατὰ τῆς Μποεμίας, καθὼς καὶ ἡ Ἰσπανία κατὰ τῆς Ἰταλίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἠμποδίσθη 30
 30 ἐκεῖνον τὸν χρόνον, διὰ ξηρᾶς μὲν ὑπὸ τοῦ ρηγὸς τῆς Σαρδηνίας, τὸν ὁποῖον μὲ ὄλας τὰς ὑποσχέσεις τους δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τὸν ἐλκύσωσιν εἰς ἐδικὴν του συμμαχίαν, διὰ θαλάσσης δὲ ὑπὸ τοῦ ἐγγλέζικου στόλου ὅπου ἐπὶ τούτῳ διωρίσθη καὶ ἐφύλαττε τὸ κανάλι ἐκεῖνο, διὰ νὰ μὴ δυνηθῶσιν ἰσπανικὰ στρατεύματα ἥ νὰ διαβῶσιν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ οὕτως ἀνεβλήθη 975
 35 ἢ ἐκστρατεία αὕτη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, εἰς τὸ ὁποῖον τί συνέβηκαν εἰς τὰ πλησιέστερά μας μέρη καὶ μάλιστα εἰς τὴν τσάραν μας ἄς εἰποῦμεν τώρα.

Ἐπειδὴ ὅταν τὰ ρουσικὰ στρατεύματα ἤλθον εἰς τὴν Μολδαβίαν εἶχαν κατηδαφίσει διὰ τὴν πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν πεισμονὴν τους 40
 40 τὸ ὠραιότατον παλάτιον ὅπου αὐτὸς εἶχε κτίσει καὶ τὸ ὠνόμασε Φορμόσαν καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐκείνων, ἔκτισεν ἄλλο ὁ ρηθεις ἡγεμὼν κατὰ τὸ θέρος εἰς τὸν ἴδιον τόπον, εὗρεν εὐλογον νὰ τὸ διπλασιάσῃ καὶ αὐτό, καὶ διὰ περισσοτέραν εὐρυχωρίαν, καὶ εἰς πείσμα τῶν χαιρεκάκων 1741
 45 ἐκεῖνων. Καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔαρ τοῦ ἡσμά' ἔτους ἔκτισε πλησίον ἐκείνου ἕτερον παλάτιον πολλὰ εὐμορφον, διορίζοντας νὰ εἶναι, τὸ μὲν πρότερον γυναικωνίτης, ἦτοι χαρέμι, τὸ δὲ ὑστερινὸν ἀνδρωνίτης, ἦτοι σελαμλίκι, εἰς τὸ ὁποῖον μέσα ᾤκοδόμησε τόπον διβανίου καὶ καθίσματος καὶ πολ-

După moartea țarinei Rusiei, turcii și-au schimbat prețuirea ce aveau pentru moscali; de asemenea și suedezi se pregăteau cu sîrguință să pornească cu armele împotriva lor. Iar francezii, avînd de gînd să smulgă coroana imperială Casei de Austria, cu care știau că Rusia era aliată, au îndemnat în toate felurile pe suedezi, făgăduindu-le și dîndu-le un însemnat ajutor în bani, ca să pornească război pentru diferite pretexte împotriva rușilor, ca să-i încurce și să nu poată să ajute pe Maria Tereza, fiica și moștenitoarea împăratului Austriei. Aceasta, după alegere și investitură, s-a dus în luna iunie în cetatea de scaun a Ungariei numită Presburg, și s-a încoronat regină a Ungariei, cu toate ținuturile obișnuite. Ea a făgăduit ungarilor să cerceteze de îndată multe dintre pricinile lor, lăsînd pentru mai tîrziu pe cele mai grele, adică acele pricini care erau primejdioase pentru împărăția ei. La fel și ungurii i-au făgăduit ajutor însemnat pentru statornicirea moștenirii casei sale părintești, după cum au și ajutat de fapt, căci ei au orînduit o oaste de husari, pe care au trimis-o în tabăra ei din Silezia. Această oaste, deși mult timp n-a dat lupte cu prusacii, totuși hărțuierile husarilor n-au lipsit, pînă cînd atît Anglia, cît și Olanda s-au amestecat ca să împace aceste puteri.

A venit și regele Angliei la electoratul său, numit Hanovra, și a strîns oaste de la aliații săi ca să apere oricum pe regina Ungariei, cum a mărturisit și în scris, deoarece îl vedea pe regele Franței sprijinind pe electorul Bavariei, care cerea moștenirea casei de Austria, și pregătea numeroase oști împotriva Boemiei. Pe de altă parte, și Spania se pregătea împotriva Italiei, dar a fost împiedicată să pornească împotriva Italiei în anul acela atît pe uscat de către regele Sardiniei, pe care cu toate făgăduielile date nu reușiseră să-l atragă în alianța lor, cît și pe mare de flota engleză, care a fost pusă anume să păzească acel canal ca nu cumva oștile spaniole să izbutească să treacă în Italia. Astfel, această expediție a fost amînată în acel an. Dar să vedem ce s-a întîmplat în acel an în părțile mai aproape de noi, și mai ales în țara noastră.

Deoarece atunci cînd au venit oștile rusești în Moldova, din cauza pornirii lor împotriva lui Grigorie vodă, dărimaseră preafrumosul său palat, pe care acesta îl zidise și pe care îl numise Frumoasa, după plecarea acestora. amintitul domn zidi în timpul verii pe același loc un nou palat și găsi cu cale să-l facă de două ori mai mare, nu numai ca să aibă mai mult loc, ci și în ciuda răutăcioșilor acelora. De asemenea, în primăvara anului 1741 a zidit în apropierea acestui palat un al doilea palat, foarte frumos, orînduind ca primul să fie pentru femei, adică harem, iar al doilea pentru bărbați, adică selamlîc, unde s-au zidit încăperi pentru divan și

λους ὁδάδες διὰ ἄρχοντας καὶ μπογιαρνάσηδες ὅπου νὰ ἤμπορη μὲ δλους τοὺς χρειώδεις νὰ κάθεται ἐκεῖ, οὐ μόνον τὸ καλοκαίρι, ἀλλὰ καὶ ἄλλοτε, ἂν τὸ καλέση ἢ χρεία. Καὶ ἀφοῦ τὸ ἐτελείωσεν, ἐβγήκεν καὶ ἐκάθησεν ἐν αὐτῷ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θέρους.

- 5 Πρὸ τούτων δέ, κατ' ἀρχὰς τούτου τοῦ ἔαρος, ἀφεθέντες παρὰ τῆς ρωσικῆς μοναρχίας οἱ εἰς Πετρομπουργον εὐρισκόμενοι βεζιράδες καὶ πασάδες, ἔφθασαν εἰς τὴν Σορόκαν, δόντες τὴν περὶ τούτου εἶδησιν τῷ Γρηγορίῳ βόδα μὲ ἐξεπίτηδες ἀπεσταλμένον ἀπὸ Νεμέροβας ἀνθρωπὸν τους, ὁ ὁποῖος εὐθὺς ἔστειλε ταχυδρόμον μὲ τὴν εἶδησιν ταύτην εἰς τὴν
- 10 Πόρταν, ἐπειδὴ πρὸ πολλοῦ μετὰ πόθου τοὺς ἐπρόσμεναν καὶ πολλὰ ἐχάρησαν μαθόντες τὸν ἐρχομὸν τους καὶ ἐνέδυσαν μὲ καβάδια τοὺς καπικεχαγιάδες τοῦ Γρηγορίου βόδα. Ἐπειτα διώρισε νὰ τοὺς ἐνοιασθοῦν κατὰ πάντα οἱ περκαλάμοι τῆς Σορόκας, προστάζοντας καὶ τὸν σερδάρην νὰ
- 15 τους τὰ χρειώδη ἕως εἰς τὸ Μπενδέρι καὶ ἔστειλε καὶ ἄλλους ἀνθρώπους του διὰ νὰ τοὺς προσκυνήσουν ἐκ μέρους του καὶ νὰ τοὺς προσφέρουν μερικὰ δῶρα παρ' αὐτοῦ, ὡσὰν ὅπου εἶχε ξεχωριστὴν ἀγάπην μὲ τὸν Γιαχγιά-πασάν. Ἐφοῦ δὲ ἔφθασαν εἰς τὸ Μπενδέρι, ἐπεμψεν ἄλλοι 976
- 20 στοχασθῆ καλῶς τὸν Γιαχγιά-πασάν μήπως καὶ διὰ καμίαν αἰτίαν δὲν εὐχαριστήθη ἀπὸ τὴν προμήθειαν ὅπου τοὺς ἔγινεν εἰς τὰ κονάκια ὅπου ἔκαμαν εἰς τὴν Μολδαβίαν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεμψε καὶ τῷ Νουμάν-πασᾶ ὅπου ἦτον εἰς τὸ Μπενδέρι μερικὰ δῶρα.

- Φθάνοντας λοιπὸν ὁ οὐσάρης εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν μὲ τοὺς πασά-
- 25 δες εἰς τὸ Μπενδέρι, ἀφοῦ ἀντάμωσε τὸν Νουμάν-πασάν, ἐπῆγε καὶ εἰς προσκύνησιν τοῦ τε Γιαχγιά-πασᾶ καὶ Κολτζᾶκ-πασᾶ, οἱ ὁποῖοι ἐδέχθησαν μὲ κάθε ὑποδοχὴν αὐτὸν τε καὶ τὰ δῶρα ὅπου τοὺς ἔστειλεν ὁ αὐθέντης, δεικνύοντες μεγάλην φιλίαν καὶ μάλιστα ὁ Γιαχγιά-πασάς, ἐπαγελόμενος νὰ σώζη τὴν προτέραν ἐκείνην ἀγάπην πρὸς τὸν Γρηγόριον
- 30 βόδαν. Ἐπὶ τινὰ λόγια ὅμως τοῦ διβάν-ἐφενδησῆ του, ἐγνώρισεν ὁ ρηθεις οὐσάρης παραπονεμένην ὀλίγον τι τὴν κερδίαν τοῦ Γιαχγιά-πασᾶ καὶ ὡς καλὸς δοῦλος τοῦ αὐθέντου του μὲ ἐπιτήδειον τρόπον ἀνίχνευσε τὸν διαληφθέντα πασάν πολυειδῶς ἕως οὗ τὸν ἔκαμε νὰ εἰπῆ ὡς ἀληθὴς φίλος τὸ παράπονόν του, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτον ἄλλο παρὰ μὲ τὸ νὰ εἶχε
- 35 θερμοτάτην καὶ εἰλικρινεστάτην ἀγάπην μὲ τὸν Γρηγόριον βόδαν, ἤλπιζε νὰ ἔβγη ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς προὔπαντησίν του καὶ νὰ ἀνταμωθῆ μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἔφεσιν ὅπου πρὸ πολλοῦ εἶχεν ὁ ρηθεις Γιαχγιά-πασάς. Τὸ ὁποῖον τοῦτο ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ διὰ τὸ διάστημα τοῦ τόπου καὶ μὲ τὸ νὰ μὴν εἶχε τὴν τοιαύτην ἄδειαν παρὰ τῆς Πόρτας τὸ ἀπέφυγεν, κατόπι δὲ διὰ μέσου τοῦ οὐσάρη καὶ μὲ δῶρα καὶ μὲ τὴν ἀπόδειξιν τῆς αἰτίας τοῦ πράγματος, τὸν ἔκαμε νὰ δυσωπηθῆ καὶ νὰ μείνη κατὰ πάντα εὐχαριστημένος, ἐπιβεβαιώνοντας τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην φιλίαν καὶ εἰλικρίνειαν ὅπου ἦτον μεταξύ τους. Καὶ ἐπειδὴ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπροστάθησαν αὐτοὶ οἱ δύο βεζιράδες νὰ κινήσουν ἀπὸ τὸ Βενδέρι, ὁ μὲν
- 45 Γιαχγιά-πασάς διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ δὲ Κολτζᾶκ-πασάς διὰ τὸ Ρουστσοῦκι, ἐπροσκάλεσε τὸν Γιαχγιά-πασάν ὁ Γρηγόριος βόδας ἄλλοι 977
- μὲ τὸ μέσον τοῦ οὐσάρη του καὶ ξεχωριστὰ διὰ γράμματός του νὰ διαβῆ ἀπὸ τὸ Γιάσι, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκεῖνος πολλὰ τὸ ἐπόθει. Ὦντας ὁμοῦς ὠδηγημέ-

scaunul domnesc și multe alte odăi pentru boieri și boiernași, ca să poată sta acolo împreună cu toți cei de care avea nevoie, nu numai vara, dar și ori de câte ori ar fi fost trebuință. Și după ce l-a sfârșit, s-a dus și a stat acolo în timpul verii.

Înainte de acestea, pe la începutul acelei primăveri, vizirii și pașii 5
ce se aflau la Petersburg, fiind lăsați liberi de către împărăția rusă, au ajuns la Soroca și au înștiințat de aceasta pe Grigorie vodă cu un om trimis anume de la Nemirov. Grigorie vodă a trimis îndată la Poartă o șta- 10
fetă cu această știre, deoarece de mult îi așteptau cu nerăbdare și tare s-au bucurat aflând de întoarcerea lor și au îmbrăcat cu caftane pe capuchehaielele lui Grigorie vodă. Apoi Grigorie vodă a poruncit pîrcălabilor de Soroca să aibă mare grijă, iar serdarului să meargă în întîmpinarea lor pînă la Soroca și să se îngrijească de toate cele de trebuință pînă la Bender. 15
A mai trimis și pe alți oameni de-ai lui ca să-i salute și să le ofere din partea sa cîteva daruri, deoarece avea o deosebită dragoste pentru Iahia-
976 pașa. Iar după ce au sosit la Bender, a trimis || acolo pe marele său ușier, cu mai multe daruri și cu îndrumarea să cerceteze bine dacă nu cumva Iahia-pașa a rămas nemulțumit din vreo pricină oarecare sau 20
de pregătirea celor trebuincioase ce li s-au făcut la conacele din Moldova. Tot cu ușierul a trimis atunci cîteva daruri și pentru Numan-pașa, care se afla la Bender.

Sosind deci ușierul în același timp cu pașii la Bender, după ce a 25
întîlnit pe Numan-pașa, s-a dus de s-a închinat și celor doi pași Iahia și Colceag, care l-au primit bine și s-au bucurat de darurile trimise de domn, arătînd mare prietenie, mai ales Iahia-pașa, care făgăduia să păstreze vechea dragoste față de Grigorie vodă. Dar din unele vorbe ale lui divan-efen- 30
desi, zisul ușier a înțeles că Iahia-pașa avea puțin inima îndurerată și, ca slugă credincioasă a domnului, a căutat în chip îndemănatic să afle în tot felul ceva de la amintitul pașă, pînă cînd l-a făcut să-i spună, ca unui adevărat prieten, paraponul său, și anume că el, avînd o prea caldă și neprefăcută dragoste față de Grigorie vodă, nădăjduia că Grigorie vodă 35
îi va ieși în întîmpinare și că se va întîlni cu el după o veche a sa dorință. Dar Grigorie vodă, și din pricina depărtării prea mari, dar și pentru că nu avea învoire de la Poartă, s-a ferit de acest lucru. Mai tîrziu însă, prin daruri și prin arătarea pricinii lucrurilor, ușierul îl făcu să-și dea 40
seama și să rămînă întru totul mulțumit, întărind astfel acea veche prietenie și sinceritate ce era între ei. Și deoarece după cîteva zile acești doi viziri primiră poruncă să pornească din Bender, Iahia-pașa pentru Constan- 45
977 tinopol, iar Colceag-pașa pentru Rusciuc, Grigorie vodă || a poftit pe Iahia-pașa, prin ușierul său și deosebit și printr-o scrisoare, să treacă pe la Iași,

νος παρά τοῦ ἀρχιευνούχου νὰ διαβῆ τὸν Δούναβιν ἀπὸ τὸ Ἰσμαῖλι καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐνεργήσῃ τὸν πόθον τοῦ αὐτόν, ἀπεκρίθη μετ' εὐχαριστίας καὶ πολλῆς φιλίας πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν καὶ ἔστειλε τὸν οὐσάρην τοῦ ἀκολουθῶντας αὐτὸς τὴν τοῦ Ἰσμαῖλιου ὁδόν, δι' ἧς ἀπῆλθεν
 5 εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καὶ μετὰ τὴν ἀντάμωσιν τοῦ βασιλικῶ ἐπιτρόπου, ἀντάμωσε καὶ τὸν βασιλέα καὶ ὡς νουνεχῆς καὶ ἀξίος ἀνθρωπος, ὄντας ἔμπειρος πολλῶν πραγμάτων καὶ ἀποκρηθεὶς μετὰ πολλῆς φρονήσεως εἰς ὅλα τὰ ἐρωτήματα τοῦ βασιλέως, ἠξιώθη μεγάλης ὑποδοχῆς καὶ φιλοφροσύνης παρά τοῦ βασιλέως καὶ ἐφεξῆς καὶ παρά τῶν λοιπῶν τοῦ τε
 10 ἐπιτρόπου καὶ πάντων τῶν μεγιστάνων.

Καὶ ἐπιτυχῶν πολλῶν ἐφεξῆς βασιλικῶν ἐντεύξεων καὶ ἐπαινεθεὶς ἐν πᾶσιν, ἀποκαθίσταται μετὰ πολλῆς δεξιώσεως εἰς τὸ τοῦ νισαντζῆ ὀφφίκιον, ἔχων χώραν καὶ παρρησίαν μεγάλην εἰς τε τὸν βασιλέα καὶ τὸν ἀρχιευνούχον. Κατὰ τὸν αὐτὸν ὁμως καιρὸν τυχούσης χρείας νὰ φέρουν
 15 τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἀλῆ-πασάν εἰς τὴν Ἀνατολήν καὶ μὴν ἠμπορῶντας νὰ ἔβγῃ ἀπὸ τὸ Μισίρι διὰ τὰ χρέη, ὅπου ἔκαμεν ἐκεῖ, ἤρυν ὁ βεζίρης τὴν μέθοδον καὶ τὸ μέσον τοῦτο καὶ κατῶρθωσε πρὸς τὸν βασιλέα διὰ νὰ ἀποκατασταθῇ πασὰς τοῦ Μισιρίου ὁ ρηθεὶς Γιαγγιὰ-πασὰς καὶ οὕτως ἀποκατασταίνοντάς τον, ἄνευ ἄργητας τὸν ἐκίνησε.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ πρὸ τοῦ κινήματός του ἐμεσίτευσε πρὸς τὴν βασιλείαν διὰ νὰ ἐλέησῃ τὸν Κολτσάκ-πασάν τὸ πασαλίκι τοῦ Χοτινιού, τὸ ὅποιον καὶ ἐδόθη ἐκεῖνον. Ὅστις εὐρισκόμενος εἰς τὸ Ρουστσοῦκι καὶ ἐτοιμασθεὶς ἐκεῖ, διῆλθε διὰ τε τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας προὔπαντώμενος παρ' ἀμφοτέρων τῶν αὐθεντῶν μετὰ τῆς ἀνηκούσης τιμῆς καὶ διέβη
 25 εἰς τὸ Χοτίνι, δίδοντας πολὺ βάρος καὶ πείραξιν ἀμφοτέραις ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις. Ὅταν δὲ ἤθελε νὰ κινήσῃ ἀπὸ τὸ κονάκι τοῦ Γιασιού, ὄντας ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τοῦ λόγου του, ἐνέδυσεν αὐτὸν μὲ φερετζέν καπλαδισμένον μὲ κακουμόγουναν, τραβίζοντάς των καὶ ἡ ἄλογον χρυσο- 978 χάλινον, τὸν δὲ μπετζαδέν του Σκαρλάτον τὸν ἐφόρεσε κακουμόγουναν
 30 καὶ τοὺς ἄρχοντας ὄλους καβάδια καὶ κάμνοντας πολλὰς εὐχαριστίας τῷ Γρηγορίῳ βόδα διὰ τὴν περιποίησιν, ὅπου εἶδε παρ' αὐτοῦ, ἐκίνησε. Ἀφοῦ ὁμως κατευοδώθη εἰς τὸ Χοτίνι, ὀλίγον τὸ ἐχάρη, ἐπειδὴ εἶτε ἐκ τῆς λύπης ὅπου ἔλαβε, βλέποντας τὸ Χοτίνι εἰς τοιαύτην κατάστασιν, εἶτε ἐξ ἄλλου τινὸς πάθους, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπέστη αὐτῷ αἰφνιδίως ὁ θάνατος
 35 καὶ ἔδωκε τὸ κοινὸν χρέος. Τὸ ὅποιον ἀκούσας ὁ Σουλεϊμάν-πασὰς ὅπου προὔπηρχεν ἐκεῖ, εὐρισκόμενος τότε εἰς τὰ σύνορα τῆς Μολδαβίας καὶ τοῦ Χοτινιού διὰ νὰ διαβῆ πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἐπεμψεν εὐθύς τὸν κεχαγάν του Ρεσοῦλ-ἀγάν καὶ τὸν μπάς-τσοκαδάρην του πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν ζητῶντας τὴν συμβουλήν καὶ συνδρομήν ἐκείνου διὰ νὰ ἀναλάβῃ
 40 τὸ Χοτίνι. Ὅθεν στοχαζόμενος ὁ αὐθέντης τὴν τε φιλίαν ὅπου ἐν ὑστέροις ἔδειξεν ὁ ρηθεὶς πασὰς, ἐπειδὴ πρότερον εἶχον σκανδαλισθῆ ὀλίγον μὲ αὐτὸν οἰκειοποιούμενον εἰσοδήματά τινα τοῦ Χοτινιού μηδὲν ἀνήκοντα αὐτῷ καὶ συλλογιζόμενος τὸ βάρος ὅπου ἤθελε πέσει εἰς τὴν τσάραν ἂν ἦρχετο ἄλλος πασὰς μὲ τὴν διάβασιν ἐκείνου τε εἰς τὸ Χοτίνι καὶ
 45 τοῦ Σουλεϊμάν-πασᾶ εἰς βασιλεύουσαν, ἀπεφάσισε νὰ συνδράμῃ αὐτῷ διὰ

precum dorea și el mult. Dar fiind îndrumat de cizlar-aga să treacă Dunărea pe la Ismail, și deci neputînd îndeplini dorința sa, i-a mulțumit lui Grigorie vodă cu multă prietenie și i-a trimis ușierul, iar el a urmat drumul Ismailului și s-a dus la Constantinopol. 5

După întîlnirea cu marele vizir, a întîlnit și pe sultan și, ca om cuminte, destoinic și cu multă pricepere, răspunzînd cu multă înțelepciune la toate întrebările sultanului, s-a bucurat de o primire aleasă și de multă bunăvoință din partea sultanului, precum și din partea marelui vizir și a celorlalți înalți dregători. 10

Mai tîrziu, după ce a avut mai multe întîlniri cu sultanul și a fost lăudat în toate, a fost orînduit cu ceremonial bogat în postul de nișangi; el avea multă trecere și vorbea cu multă libertate în fața sultanului și a lui cizlar-aga. În vremea aceasta însă, trebuind să aducă pe socrul său, 15 Ali-pașa, în Anatolia, iar acesta neputînd ieși din Misir din pricina datoriilor făcute acolo, marele vizir a găsit calea și mijlocul acestor, și anume a izbutit ca sultanul să facă pașă de Misir pe zisul Iahia-pașa și astfel l-a pornit fără întîrziere.

Înainte de plecarea sa, el a mijlocit pe lîngă sultan să miluiască pe 20 Colceag-pașa cu pašalicul Hotinului, care i s-a și dat. Acesta se afla la Rusciuc și după ce s-a pregătit, a trecut prin Țara Românească și Moldova, fiind întîmpinat cu cinstea cuvenită de cei doi domni și s-a dus la Hotin, pricinuind multă povară și supărare celor două țări. Cînd era să por- 25 nească, după popasul făcut la Iași, de față fiind Grigorie vodă, l-a îmbrăcat cu feregea căptușită cu blană de cacom și i-a dăruit și || un cal cu hamuri de aur, pe beizadea Scarlat l-a îmbrăcat cu blană de cacom, iar pe toți boierii cu caftane. După ce a mulțumit mult lui Grigorie vodă pentru 30 îngrijirea ce i-a fost dată, Colceag a pornit la drum. Cînd a ajuns însă la Hotin, puțin s-a bucurat de el, deoarece — fie de pe urma supărării ce i-a pricinuit starea în care văzu Hotinul, fie din pricina vreunei alte suferințe — după trei zile de la sosirea sa îl lovi pe neașteptate moartea și și-a dat obștescul sfîrșit. Auzind de aceasta Suleiman-pașa, care mai 35 înainte fusese acolo, iar acum se afla la hotarele Moldovei și ale Hotinului ca să treacă în Turcia, a trimis îndată la Grigorie vodă pe chehaia sa, Resul-aga, și pe baș-ciohodarul său, cerîndu-i sfatul și sprijinul ca să ia iarăși Hotinul. Domnul, gîndindu-se la prietenia arătată în ultimul 40 timp de zisul pașă — deoarece mai înainte se certaseră puțin, pentru că acesta își însușise unele din veniturile Hotinului care nu i se cuveneau de loc — și gîndindu-se și la povara ce urma să cadă asupra țării atît prin trecerea prin Moldova spre Hotin a unui nou pașă, cît și prin trecerea lui Suleiman-pașa spre Constantinopol, s-a hotărît să-l ajute ca să i se 45

νά τοῦ δοθῆ ἄλιν τὸ Χοτίνι. Καὶ τὸν μὲν μπάς-τσοκαδάρην τοῦ πασᾶ ἔστειλεν εἰς τὴν Πόλιν, γράφοντας περὶ τούτου τὰ δέοντα ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπε, τὸν δὲ κεχαγιάν ἔστειλεν εἰς τὸν ρηθέντα πασάν, φανερώνοντας τὴν ἀποστολὴν τοῦ μπάς-τσοκαδάρη του καὶ συμβολεύοντάς τον νά μὴ μακρυνθῆ ἀπὸ τὸ βασιλικὸν κάστρον καὶ διὰ νά μὴν ἀφήσῃ αὐτὸ μεμονωμένον ἀπὸ πασᾶ καὶ διὰ τὴν ἐλπίδα ὅπου εἶχε πῶς θέλει δοθῆ εἰς τοῦ λόγου του ἡ φύλαξις τοῦ κάστρου ἐκείνου, ὡς καὶ πρότερον, καθὼς καὶ ἔγινεν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις διὰ προσπαθήσεως καὶ συνδρομῆς τῶν οἰκείων τοῦ Γρηγορίου βόδα καὶ ἐδόθη διὰ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ τὸ κάστρον τοῦ Χοτινίου τῷ Σουλεϊμάν-πασᾶ. Περὶ οὗ λαμβάνοντας εἶδησιν ἡ αὐθέντης, 979 ἐπρόφθασε τὴν εἶδησιν ταύτην τῷ πασᾶ, στέλλοντας τὸν μέγαν οὐσάρην του, μὲ τὸ νά ἤξευρε πολλὰ ἐννοιασμένον περὶ τούτου τὸν πασάν. Ὁ ὁποῖος ἐχάρη κατὰ πολλὰ καὶ εὐχαριστώντας διὰ γράμματός του τῷ Γρηγορίῳ βόδα διὰ τὴν συνδρομὴν καὶ εὐποιίαν ὅπου τὸν ἔκαμε, ἐπεριποιήθη 15 κατὰ πολλὰ καὶ ἐφιλοδώρησε τὸν ρηθέντα οὐσάρην, ὡσάν ὅπου ἐγνώριζεν ὅλως δι' ὅλου τὴν ἀξίαν του ταύτην παρὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα. Καὶ οὕτως ἔστειλε τὸν οὐσάρην του καὶ μετὰ ταῦτα ἦλθε καὶ τὸ φερμάνι διὰ τοῦ μπάς-τσοκαδάρη του καὶ κινήσας ἐπῆγεν εἰς τὸ Χοτίνι καὶ ἔμεινε πασᾶς ἐκεῖ ὡς καὶ πρότερον.

20 Τὴν ἐπίσκεψιν ὁμως τοῦ Χοτινίου ἠλπίζεν οὐκ ὀλίγον νά τὴν λάβῃ ὁ υἱὸς τοῦ Κολτσάκ-πασᾶ ὡσάν ὅπου καὶ οἱ Χοτινλῆδες τὸν ἠθέλαν καὶ ἔκαμαν περὶ τούτου ἀναφορὰν εἰς τὴν βασιλείαν ζητοῦντες αὐτὸν φύλακα τοῦ κάστρου. Καὶ μερικοὶ τοῦ δεβλετίου ἐσύντρεχαν εἰς τοῦτο, μεταξὺ εἰς τοὺς ὁποίους πρῶτος ἦτον ὁ Μεχμέδ Ἐμίν-ἀγάς, ὅπου προὔπηρχε καπι- 25 κεχαγιᾶς τοῦ Κολτσάκ-πασᾶ, τὸν ὁποῖον ἐκακοφάνη οὐκ ὀλίγον ἢ ὑπεράσπισις ὅπου ἔδειξεν ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὸν Σουλεϊμάν-πασάν. Τὸ ὁποῖον μανθάνοντας ὁ αὐθέντης, ἐμεταχειρίσθη κάθε τρόπον καὶ ἐδιόρθωσε τὸ παράπονον αὐτὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κολτσάκ-πασᾶ καὶ τῶν ὑπερασπιστῶν ἐκείνου, ἀνανεώνοντας καὶ τὴν φιλίαν μὲ τὸν Ἐμίν Μεχμέδ-ἀγάν καὶ δει- 30 κνύοντας κάθε συνδρομὴν πρὸς τὸν μπέην τοῦ Κολτσάκ-πασᾶ.

Ἐν τούτῳ τῷ ἡρὶ ἐστοχάσθη ὁ Γρηγόριος βόδας ὅτι εἶναι καιρὸς ἀρμόδιος νά μακρύνῃ ἀπὸ τὴν Μολδαβίαν τοὺς Κομπάν Νογαηλερί καὶ νά φέρῃ εἰς ἔκβασιν τὸν πρὸ πολλοῦ περὶ αὐτῶν σκοπόν του, οἱ ὁποῖοι ἐν ταῖς προλαβούσαις καιρικαῖς ἀνωμαλίαις μὴ δυνάμενοι ἀπὸ τὰς μοσχικὰς 35 ἐπιδρομὰς νά σταθῶσι μήτε εἰς τοὺς κάμπους τοῦ Ὀρίου, μήτε εἰς τοὺς κάμπους τῆς Ὀζοῦ, ἐκατέφυγαν εἰς τοὺς Τατάρους τοῦ Μπουτζακίου. Καὶ μὴ χωροῦντες εἰς τὸ Μπουτζάκι διὰ τὸ πολὺ πλῆθος αὐτῶν τε καὶ τῶν ζῶων ὅπου εἶχον, ἡ ἐπειδὴ λέγουσι νά ἦτον ὑπὲρ τὰς ἐξήκοντα χιλιάδας, 980 ἐμβῆκαν κατὰ μικρὸν εἰς τὰ χῶματα τῆς Μολδαβίας καὶ εὐρόντες ταύτην εὐκαρπον καὶ καλὴν γῆν, συνήχθησαν μὲ τὸν καιρὸν ὄλοι σχεδὸν 40 εἰς τὴν τσάραν, καὶ διὰ τὸ εὐγεον αὐτῆς καὶ μάλιστα διὰ νά κλέπτουν καὶ νά ἀρπάζουν ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς ὑποκειμένους τὰ ζῶα καὶ χορτάρια τῶν καὶ ἄλλο ὅτι εὕρισκαν ἐν τοιαύτῃ τοῦ καιροῦ ζάλη καὶ τρικυμία περὶ τῶν ὁποίων εὐθὺς ὅπου ἔμαθεν ὁ Γρηγόριος βόδας, ἐπάσχισε παντοιο- 45 τρόπως μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν νά τοὺς ἐξώσῃ ἐκ τῆς τσάρας καὶ ἔγραψε πολλάκις τοὺς κατὰ καιροὺς χάνηδες τοῦ Κριμίου, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν

dea lui Hotinul din nou. De aceea pe baș-ciohodarul pașei l-a trimis la Constantinopol, scriind cele de trebuință despre această pricină acolo unde trebuia, iar pe chehaia l-a trimis la zisul pașă ca să-l înștiințeze de trimiterea lui baș-ciohodar la Constantinopol și să-l sfătuiască să nu se depărteze de cetatea împărătească, întâi ca să nu lase cetatea fără pașă și al doilea deoarece nădăjduia ca să i se dea cetatea în pază, ca și mai înainte. Într-adevăr așa s-a și întâmplat, căci peste câteva zile, datorită stăruinței și sprijinului dat de oamenii apropiați ai lui Grigorie vodă, cetatea Hotinului a fost dată prin firman împărătesc lui Suleiman-pașa. 10

979 Domnul, aflând de această știre || și știind că pașa este tare îngrijorat, a trimis pe marele său ușier să-i ducă această veste. Acesta s-a bucurat mult și printr-o scrisoare i-a mulțumit lui Grigorie vodă pentru ajutorul dat și pentru binele ce i-a făcut, iar pe zisul ușier l-a primit cu cinste 15 și i-a dat daruri, în semn de recunoaștere că numirea sa o datora lui Grigorie vodă, iar apoi i-a trimis ușierul acasă. După aceea sosi și firmanul adus de baș-ciohodarul său și, pornind Suleiman-pașa, s-a dus la Hotin și rămase pașă acolo ca și mai înainte.

Paza Hotinului nădăjduia însă mult s-o ia fiul lui Colceag-pașa, mai 20 ales că hotinlii îl voiau, iar pentru aceasta a făcut anafora la împărăție, cerind pe acesta ca păzitor al cetății, iar câțiva dregători din împărăție i-au ajutat, printre care cel dintâi era Mehmed Emin-aga, care mai înainte fusese capuchehaia lui Colceag-pașa. Acestuia i-a părut tare rău că Grigorie 25 vodă a dat sprijinul său lui Suleiman-pașa. Aflând de aceasta, Grigorie vodă a folosit toate mijloacele și a izbutit să potolească supărarea aceasta a fiului lui Colceag-pașa și a apărătorilor săi, reînnoind prietenia cu Mehmed Emin-pașa și făgăduind orice ajutor beifului lui Colceag-pașa. 30

În primăvara aceea Grigorie vodă s-a gândit că este timpul potrivit să îndepărteze din Moldova pe nogaii din Cuban și să-și îndeplinească astfel un vechi gând. Acești nogai, deoarece în timpurile tulburi de mai înainte din pricina năvălirii nu putuseră să rămână nici pe cîmpiile de la Or, nici pe cîmpiile de la Ozu, s-au adăpostit la tătarii din Bugeac 35 dar neîncăpînd în Bugeac din pricina mulțimii prea mari și a lor și a 980 vitelor ce aveau, || deoarece se zice că erau peste șizeci de mii, au intrat treptat pe ogoarele Moldovei și, găsind un pămînt așa de roditor și bun, s-au adunat cu timpul aproape toți în țară, atît pentru rodnicia pămîntului, 40 dar mai ales ca să fure și să răpească de la cei nevoiași vitele și finul lor, precum și orice ar fi găsit în aceste vremuri de zăpăceală și vijelie.

Îndată ce Grigorie vodă a aflat despre ei s-a străduit în toate chipurile, cu multă sîrguință, să-i scoată din țară. El a scris de mai multe 45 ori hanilor Crimeei din diferite timpuri și mai ales lui Mengli Gherei,

Μεγκλή Γκιρέην, όταν ήταν αυτός χάνης, ως ακριβέστατος φίλος του, να τους μακρύνη από την Μολδαβίαν, διὰ να ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὴν ἐπήρειαν καὶ ἐνόχλησιν τοὺς οἱ ἐγκάτοικοι αὐτῆς, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν ὑποπευόμενον ἐν καιρῷ ἀνάγκης κίνδυνον, τὸν ὁποῖον μόλις μὲ τὴν θερμὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἄκραν σύνεσιν τοῦ Γρηγορίου βόδα, καὶ τὴν ἐπίπονον προσπάθειαν τοῦ τότε σερασκέρ-σουλτάνου Ἰσλάμ Γκιρέη, ἀκριβεστάτου φίλου τοῦ αὐθέντου, ἀπέφυγον.

Βλέποντες ὅμως οἱ χάνηδες τὴν ἀνάγκην τοῦ καιροῦ, ἐδειλιούσαν νὰ τοὺς πειράζωσι διὰ νὰ μὴν ἀκολουθήσῃ καὶ ἐξ αὐτῶν καμία σύγχυσις καὶ ἐσυμπέραναν τὸν αὐθέντην ἄλλοτε μὲν μὲ ἕξωσιν τῶν Νογιάδων μόνον ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Μολδαβίας, ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μεγκλή Γκιρέη χάνη, καὶ ἄλλοτε μὲ μουμπασίρηδες σφοδροὺς ὁποῦ ἔστειλλον καὶ ἐχαλιναγωγούσαν τὴν ἄλογον ὀρμὴν τῶν Νογιάδων μὲ τὴν ἀποπλήρωσιν τῶν ζημιῶν ὁποῦ ἔκαμναν εἰς τὸ ὑπήκοον τῆς Μολδαβίας. Ἄφου ὅμως εἶδεν ὁ Γρηγόριος βόδας ὅτι ἐτελειώθη ἡ μεταξὺ τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας καὶ καίσαρος καὶ Ρουσσίας διαλλαγὴ, ἐβουλήθη οὐ μόνον νὰ τοὺς μακρύνη ἀπὸ τὴν τσάραν, ἀλλὰ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ πληρώσουν καὶ τὰς ζημίας τῶν Μολδοβάνων καὶ νὰ ἐπιστρέψωσι καὶ τοὺς ἀθώους ἀνθρώπους τῆς Μολδαβίας ὁποῦ ἔκλεψαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς εἰσόδου ἢ τῶν μο-⁹⁸¹
 20 στικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν τσάραν. Ὅθεν δὲν ἠρκέσθη εἰς τὰ ὅσα περὶ αὐτῶν ἔγραψεν αὐτὸς τῷ τότε χάνη τοῦ Κριμίου Σελαμέτ Γκιρέη, ὅστις ἔλαβε τὴν ἀξίαν ταύτην μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Μεγκλή Γκιρέη ὁποῦ εὐθὺς μετὰ τὴν διαλλαγὴν τῶν βασιλείων ἀπέθανεν, ἀλλὰ ἔγραψε καὶ πρὸς βασιλεύουσαν εἰς τοὺς οἰκείους καὶ φίλους του θερμότατα περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, παρακαλῶντας νὰ σταλθῇ καὶ βασιλικὴ προσταγὴ εἰς τὸν χάνην διὰ τοὺς Νογιάδες τούτους, οἱ ὁποῖοι φανερώνοντες εἰς τοὺς κρατοῦντας τὴν ἐνόχλησιν ὁποῦ ὑπέμειναν παρ' αὐτῶν οἱ ἐγκάτοικοι τῆς Μολδαβίας τόσους χρόνους καὶ μάλιστα τὴν αἰχμαλωσίαν ὁποῦ παρὰ γνώμην καὶ προσταγὴν τῆς βασιλείας ἔπαθον πολλοὶ ἀθῶοι, ἐπαρακίνησαν ὡς τό-
 30 σον, ὁποῦ ἐγράφη βασιλικὸς ναμές, ἦτοι ἐπιστολὴ πρὸς τὸν χάνην, καὶ ὁμοῦ μὲ ἄλλα γράμματα τοῦ τε ἐπιτρόπου, καὶ κεχαγιᾶ καὶ ρεῖς-ἐφένδη ἐστάλησαν πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν διὰ νὰ τὰ πέμψῃ μὲ ἐδικόν του ἄνθρωπον εἰς τὸν χάνην, ἐπειδὴ ἡ περίληψις των ἦτον περὶ τῶν ρηθέντων Νογιάδων οὐ μόνον νὰ τοὺς μακρύνῃ κατὰ τὴν αἴτησιν τοῦ Γρηγορίου βόδα, ἀλλὰ νὰ στείλῃ ἐπιστάτας διὰ νὰ κάμουν τὴν ἀποπλήρωσιν
 35 ὄλων τῶν ζημιῶν τῆς Μολδαβίας καὶ νὰ ἐλευθερώσουν καὶ ὄλους τοὺς αἰχμαλώτους Μπογδάνους. Τὰ ὁποῖα γράμματα λαμβάνοντας ὁ Γρηγόριος βόδας ἔγραψε καὶ αὐτὸς τὰ δέοντα πρὸς τὸν χάνην καὶ μὲ ἐξεπίτηδες ἄνθρωπόν του τὰ εἶχε στείλει τὸ ἔαρ ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἔχοντες οἱ Τα-
 40 τάροι ἀμφίβολον ἔτι τὴν διαλλαγὴν, ἐστοχάσθη ὁ χάνης νὰ ἐπιχειρησθῇ μὲ τρόπον ἐπιτήδειον τὸ πρᾶγμα. Καὶ κατὰ πρῶτον ἔστειλε προσταγὰς εἰς τὸν Σαχιν Γκιρέην, ὁποῦ αὐτὸν ἔκαμε σερασκέρ-σουλτάνον μετὰ τὸν Ἰσλάμ Γκιρέην, καὶ τὸν ἐπρόσταξε νὰ πασχίσῃ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς αἰχμαλώτους Μπογδάνους ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Νογιάδων καὶ νὰ κάμῃ ταχ-

cînd acesta fusese han, ca la un foarte scump prieten, ca să-i îndepărteze din Moldova pentru ca locuitorii ei să scape de amenințarea și supărările din partea lor, ba chiar și de primejdia ce s-ar fi putut bănuși pe vremea de nevoie de care abia putuseră să se ferească doar prin călduroasa sîrguință și prin marea înțelepciune a lui Grigorie vodă, ca și prin strădania stăruitoare a seraschierului de atunci sultan Islam Gherei, prea scumpul prieten al domnului. 5

Văzînd însă hanii cerințele vremii și temîndu-se să-i supere, ca nu cumva să urmeze și din partea lor vreo dezbinare, l-au amăgit pe domn, fie uneori cu îndepărtarea nogailor numai de la hotarele Moldovei, cum s-a întîmplat pe timpul lui Mengli Gherei hanul, fie alteori cu trimiterea unor mumbașiri îndrăzneți, care înfrînau pornirea nechibzuită a nogailor și îi sileau să plătească pagubele pricinuite populației din Moldova. După ce însă Grigorie vodă văzu că s-a încheiat pacea între împărăția otomană, împăratul Austriei și Rusia, a vrut nu numai să-i îndepărteze din țară, dar să-i și silească să plătească pagubele pricinuite moldovenilor și să înapoieze și pe nevinovații oameni ai Moldovei pe care îi răpiseră în timpul 981 intrării || oștilor moschicești în țară. Așa că Grigorie vodă nu s-a mulțumit numai cu ceea ce scrise despre nogai hanului de atunci al Crimeei, Selamet Gherei, care a primit această dregătorie după încetarea din viață a lui Mengli Gherei, întîmplată îndată după încheierea păcii între împărății, dar a scris cu multă căldură și rudelor și prietenilor săi din Constantinopol despre pricina aceasta, rugîndu-i ca să se trimită hanului o poruncă împărătească în legătură cu acești nogai. 20 25

Ei au adus la cunoștința cîrmuitorilor necazurile ce îndurau de atîția ani locuitorii Moldovei din partea nogailor și mai ales robia ce îndurau mulți nevinovați, împotriva voinței și poruncilor date de împărăție. Ei au stăruit într-atîta, încît s-a scris o naimea împărătească, adică o scrisoare către han, care împreună cu alte scrisori scrise de marele vizir, de chehaia și de reis-efendi, au fost trimise lui Grigorie vodă, ca să le trimită mai departe hanului cu un om al său, întrucît cuprinsul lor privea pe nogaii amintiți. În aceste scrisori se cerea ca hanul nu numai să îndepărteze pe nogai potrivit cu cererea lui Grigorie vodă, dar să trimită și epistați ca să îplinească toate pagubele suferite de Moldova și să slobozească și pe toți robii moldoveni. Primind aceste scrisori, Grigorie vodă a scris și el cele convenite hanului și le-a trimis în primăvara aceea cu un om al său. Dar fiindcă tătarii socoteau pacea încă îndoielnică, hanul s-a gîndit să găsească dezlegarea acestei pricini într-un chip iscusit. Mai 40 întîi el trimise porunci lui Sahin Gherei, pe care după Islam Gherei îl făcuse seraschier-sultan și îi porunci să se străduiescă să elibereze pe robii

σίλι καὶ τὰς ζημίας ὅπου ἔκαμαν εἰς τὴν Μολδαβίαν, δίδοντας ὁ χάνης καὶ τῷ Γρηγορίῳ βόδα τὴν εἶδησιν ταύτην καὶ ὑποσχόμενος ὅτι μετὰ ταῦτα θέλει τοὺς μετοικήσει καὶ εἰς ἄλλον ἢ τόπον. Ὅθεν εὐθὺς ἔστειλεν 982 ὁ Γρηγόριος βόδας ἄρχοντάς του πρὸς τὸν σουλτάνον μὲ χαρίσματα καὶ 5 γράμματα καὶ ἔδικά του καὶ ξεχωριστὰ ἐκ μέρους τῆς Πόρτας προστακτικὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, παρακαλῶντας του νὰ δείξη καὶ αὐτὸς ἐπιμέλειαν. Ὁ ὁποῖος ἔκραξε ὅλους τοὺς μιρζάδες τῶν Νογάηδων καὶ τοὺς εἶπε τὴν προσταγὴν τῆς βασιλείας καὶ τοῦ χάνη, παραγγέλλοντάς τους ἐπιμόνως νὰ πληρώσωσι τὰς ζημίας τῶν Μπογδάνων καὶ νὰ δώσωσιν εἰς 10 τοὺς ἄρχοντας τοῦ αὐθέντου τοὺς αἰχμαλώτους ὅπου ἄρπαξαν ἐκ τῆς τσάρας καθὼς καὶ πρότερον μερικοὶ εἶχαν δώσει εἰς τὸν καπικεχαγιάν του οὐκ ὀλίγους τοιοῦτους σκλαβωμένους. Βλέποντες οὖν οἱ μιρζάδες τὰς θερμὰς προσταγὰς τῆς βασιλείας καὶ τοῦ χάνη καὶ τὴν πολλὴν ἐπιμέλειαν τοῦ σερασκέρ-σουλτάνου, ἐβιάσθησαν καὶ ἔδωκαν πολλὰ ζῶα καὶ πράγ- 15 ματα καὶ οὐκ ὀλίγους αἰχμαλώτους. Οἱ μὲν τότε εὐθὺς, οἱ δὲ κατόπι καὶ πολλοὶ διωρθώθησαν μὲ τοὺς ἄρχοντας τοῦ αὐθέντου, συμφωνοῦντες νὰ δώσωσι τόσους σκλάβους Μπογδάνους καὶ τόσα πράγματα καὶ νὰ μὴ καταζητοῦνται πλέον. Τὰ ὁποῖα καὶ ἔδωκαν καὶ ἔμειναν ἀκαταζήτητοι αὐτοί. Ἄπὸ δὲ τοὺς ἄλλους δὲν ἔπαυε νὰ ζητῆ ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ εἰς 20 τὸ ἐξῆς αἰχμαλώτους Μπογδάνους, γράφοντας συνεχῶς πρὸς τὸν χάνην περὶ αὐτῶν τε καὶ περὶ τοῦ μακρισμοῦ τῶν Νογάηδων ἀπὸ τὴν Μολδαβί- 1740 αν, ἕως ὅπου κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἡσπμ' ἔτους ἀναγκαζόμενος πλέον ὁ χάνης ἔγραψε τῷ σερασκέρ-σουλτάνῳ καὶ γιὰ ἀγάσῃ νὰ καβαλικεύσουν ἀτοί τους καὶ νὰ διαπεράσουν ὅλους τοὺς Νογάηδες πέραν τοῦ Νίστρου 25 μὲ ὅλα τους τὰ ζῶα καὶ πράγματα. Καὶ παρευθὺς ἐκαβαλίκευσαν ἀμφοτέροι καὶ τοὺς διεβίβασαν ὅλους, πλὴν μερικῶν ὅπου εἶχαν γερλίκια τοῦ χάνη νὰ κρατήσουν τινὲς τῶν ἐκεῖσε ἐγκατοίκων παλαιῶν μιρζάδων, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους τέλος πάντων πολλὰ ὀλίγοι ἔμειναν, μὲ τὸ νὰ ἔφερον ὁ Γρηγόριος βόδας γερλίκια τοῦ χάνη ἰσχυρὰ ἀναιρετικὰ ἐκείνων, ὅπου εἶχαν ἐκεῖνοι 30 οἱ μιρζάδες καὶ ἔτσι τοὺς ἐπέρασαν καὶ ἐκεῖνους πέραν τοῦ Νίστρου.

Καὶ ἀγκαλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἐδοκίμασαν νὰ ξαναπεράσουν ἢ εἰς τὰ 983 χώματα τῆς Μπογδανίας καὶ ἔκαμαν καὶ χορτάρια διὰ νὰ παραχειμάσωσι τὰ ζῶα τους ἐδῶ εἰς τὴν τσάραν, ὅταν παγώσῃ ὁ Νίστρος, εὐθὺς ὅμως ἔστειλεν ὁ σουλτάνος διὰ παρακινήσεως τοῦ Γρηγορίου βόδα ἀνθρώπους 35 δραστικούς πηγαίνοντας καὶ ἀτὸς του ἕως εἰς ἓνα μέρος καὶ κατέκαυσαν ὅλα τὰ χορτάρια τους, τζερεμλεδίζοντας ἐκεῖνους ὅπου εἶχαν περάσει τὰ ζῶα τους καὶ μὲ τοῦτο τοὺς ἐφόβισε καὶ ἠσύχασαν τὸν χειμῶνα ἐκεῖ εἰς τὸ πέραν μέρος τοῦ Νίστρου.

Κατὰ δὲ τὸ ἔαρ ἄρχισε νὰ γράφῃ πάλιν ὁ Γρηγόριος βόδας τῷ χάνη 40 νη διὰ νὰ τοὺς μακρύνῃ καὶ ἀπὸ τὸ πέραν μέρος τοῦ Νίστρου, παραπονούμενος τρόπον τινὰ διὰ τὴν τοσαύτην ἄργηταν τοῦ μακρισμοῦ των καὶ τὴν βλάβην ὅπου ἐγίνετο εἰς τὴν τσάραν. Ὅθεν μὴ θέλοντας ὁ χάνης νὰ χελάσῃ τὸ χατίρι του διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην ὅπου τὸν εἶχεν, διώρισε μουμπασίρηδες ἀπὸ τοὺς ἐγκρίτους ἀγάδες τοῦ Κριμίου καὶ ἐπῆγαν καὶ ἐσή- 45 κωσαν ὅλους τοὺς Νογάηδες ἀπὸ τὸ χεῖλος τοῦ Νίστρου καὶ τοὺς ἐκατακάθισαν εἰς τὰ μέρη ὅπου εἶναι μεταξύ τοῦ Μπούχου καὶ Νίπρου. Καὶ ἀγκαλὰ πολλοὶ τῶν μιρζάδων ἐδοκίμασαν καὶ μετὰ ταῦτα καὶ ἐπῆραν τι-

moldoveni din mîinile nogailor și să facă tahsil pagubelor ce pricinuiseră în Moldova. Hanul a adus la cunoștință lui Grigorie vodă această 982 veste și îi făgădui că mai tîrziu îi va muta pe nogai în altă || parte. Grigorie vodă a trimis îndată după aceea la seraschier-sultanul cîțiva boieri cu daruri și scrisori — atît din partea sa, cît și din partea Porții — cu porunci în această pricină, rugîndu-l să arate și el sîrguință. Seraschier-sultanul a chemat pe toți mîrzacii nogailor și le făcu cunoscută porunca împărăției și a hanului, cerînd cu stăruință să plătească pagubele pricinuite moldovenilor și să dea boierilor trimiși de domn pe robii care au 10 fost luați din țară, după cum și mai înainte cîțiva dintre ei dăduseră capuchehaiei sale mai mulți robi.

Deci, văzînd mîrzacii stăruitoarele porunci ale împărăției și ale hanului, precum și marea sîrguință a seraschier-sultanului, s-au grăbit să dea înapoi mai multe vite și lucruri și nu puțini robi. Unii chiar atunci, alții 15 după aceea și mulți s-au înțelese cu boierii domnului să dea atîția robi moldoveni și atîtea lucruri, ca să nu mai fie urmăriți. Ceea ce au și dat și n-au mai fost urmăriți. De la ceilalți însă, Grigorie vodă nu înceta de a cere robii moldoveni, scriind mereu hanului despre ei și despre îndepăr- 20 tarea nogailor din Moldova, pînă cînd în toamna anului 1740 hanul, ne 1740 mai avînd încotro, a scris către seraschier-sultanul și către ial-agasi să încalcece ei înșiși și să treacă pe toți nogaii, cu toate vitele și lucrurile lor, dincolo de Nistru. Și de îndată amîndoi au încălecat și îi trecură pe toți, afară 25 numai de cîțiva mîrzaci așezați mai de mult acolo și care aveau iarlîcuri de la han. Pînă la urmă și dintre aceștia au rămas foarte puțini, deoarece Grigorie vodă a adus de la han iarlîcuri puternice, care desființau pe acelea pe care le aveau mîrzacii, și astfel i-au trecut și pe aceștia dincolo de 30 983 Nistru. Aceștia au încercat și mai tîrziu să treacă din nou || pe pămînturile Moldovei și au și strîns fîn ca vitele lor să ierneze aici în țară, după ce Nistrul va îngheța. Dar la îndemnul lui Grigorie vodă, seraschier-sultanul a trimis îndată oameni foarte hotărîți, mergînd și el însuși pînă într-un 35 loc, le-a ars tot fînul și au pus gloabe celor care trecuseră cu vitele lor. Astfel sperîndu-i, au stat liniștiți iarna dincolo de Nistru.

În primăvară, Grigorie vodă a început iarăși să scrie hanului să înde- 984 părteze pe nogai și din partea de dincolo a Nistrului, plîngîndu-se de 40 întîrzierea îndepărtării lor și de stricăciunile pricinuite țării. Așadar, hanul nevoind să supere pe Grigorie vodă, pe care îl iubea mult, a numit mumbașiri dintre cele mai de frunte agale ale Crimeei. Aceștia s-au dus și au ridicat pe toți nogaii de pe malul Nistrului și i-au așezat în părțile 45 dintre Bug și Nipru. Și cu toate că mulți mîrzaci au încercat și după aceea,

νές γερλίκια διὰ νὰ καθίσουν πλησίον τῆς Μολδοβίας, δὲν ἴσχυσαν ὁμως νὰ τὰ ἐνεργήσουν, μὲ τὸ νὰ ἔφερνε εὐθύς ὁ Γρηγόριος βόδας ἄλλα γερλίκια ἀναιρετικὰ ἐκείνων καὶ οὕτως ἠλευθερώθη ἡ τσάρα μὲ τὴν σύνεσιν καὶ ἐπιμέλειαν τοῦ Γρηγορίου βόδα ἀπὸ τὴν ἄκραν ἐνόχλησιν καὶ ἐπή-
 5 ρειαν ἐκείνων τῶν Νογάηδων, παρ' ὧν ἤθελαν ἔβγει καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ αἰχμάλωτοι Μπογδάνοι, καθὼς ἠλευθερώθησάν τινες καὶ ἀπὸ τὰ κάτεργα ὁποῦ ἦτον εἰς τὴν Ὀζοῦν μὲ τὴν καλὴν ἐπιμέλειαν τοῦ Γρηγορίου βόδα καὶ ἤθελαν παρθῆ καὶ τὰ λοιπὰ πράγματα τῶν Μπογδάνων κατὰ τὰς πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν ὑποσχέσεις τοῦ χάνη, ἂν ὁ φθονερός διάβολος δὲν
 10 ἐπέβαλλε τὸν φθόνον του καὶ εἰς τὴν καλὴν κατάστασιν τῆς τσάρας ὡς ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς ἱστορίας θέλω εἰπεῖ.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπροσκλήθη εἰς τὴν βασιλείαν ὁ Νουμάν-
 πασὰς ὁποῦ ἦτον ἡ βαλῆς, ἦτοι ἡγεμῶν τοῦ Μπενδερίου, καὶ ἐκεῖθεν διω- 984
 15 ρίσθη ἀρχιστράτηγος εἰς τὴν Ἀνατολὴν κατὰ τῶν Περσῶν, οἱ ὁποῖοι μὴ εὐχαριστούμενοι εἰς τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν καὶ ἡσυχίαν ὁποῦ εἶχαν ἐκ μέρους τῶν Ὀθωμανῶν, ἐμεγαλοφρονοῦσαν παρὰ τὸ πρέπον καὶ διὰ τοῦτο ὁ σάχης αὐτῶν, Ταχμάσκουλης λεγόμενος, στέλλοντας πρέσβυν του εἰς τὴν Πόρταν, ἐζήτησε δι' αὐτοῦ ἀδύνατα σχεδὸν πράγματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἔδωκε ὑποψίαν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς ὅτι ὀρέγεται μάχης. Καὶ στέλλοντες
 20 τὸν πρέσβυν του μὲ ἀποκρίσεις νουνεχεῖς καὶ εἰρηνικὰς, διώρισαν μετ' αὐτοῦ δύο ἐκ τῶν μικροτέρων τοῦ ὀθωμανικοῦ μινιστερίου διὰ νὰ φέρουν τὰς ἀποκρίσεις ἐκείνου καὶ καταλαμβάνοντες καὶ τὸν σκοπὸν του, νὰ τὸν φανερώσωσιν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν βασιλείαν. Ἐν τοσοῦτῳ ὁμως ἤξεύ-
 25 ροντες τὰ ἀπατηλὰ κινήματα τοῦ Ταχμάσκουλη ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη εἰς πολλοὺς καὶ μάλιστα κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδῶν, τὸν ὁποῖον μὲ ἀπάτην εἶχε κατατροπώσει καὶ ἐπῆρεν ἀπὸ λόγου του ὅτι καὶ ἂν ἠθέλησεν, ἐσκέφθησαν νουνεχῶς νὰ προλάβωσι ἂν θελήσῃ νὰ κάμη καμίαν ἀπάτην καὶ ἔφοδον καὶ διώρισαν ἱκανὰ στρατεύματα εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρὸς δε-
 30 φένδουσιν τῶν συνόρων τους, ἀποκατασταίνοντες ἀρχιστράτηγον τῶν μερῶν ἐκείνων τὸν Νουμάν-πασάν, ὡς εἶπον, ἂντ' αὐτοῦ δὲ εἰς τὸ Μπενδερὶ Ὀζοῦ-βαλιστὴν διώρισαν τὸν Ἀπδουλάχ-πασάν Μουχσούνουγλου. Οὗτος μὲ τὸ νὰ ἦτον Μπόσνα-βαλιστὴς ἀργοπόρησεν ἱκανὸν καιρὸν ἕως νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Μπενδερὶ, ἐπειδὴ διέτριπεν ἱκανὰς ἡμέρας καὶ εἰς τὴν Σιλίστραν, ὁποῦ ἀνταμωνόμενος παρὰ τῶν σταλθέντων πρὸς αὐτὸν μὲ δῶρα αὐθεντι-
 35 κῶν ἀνθρώπων, τοὺς ἐδέχθη εὐμενῶς, περὶ τῆς διαβάσεώς του ὁμως δὲν ἐφανέρωσε πόθεν θὲ νὰ γίνῃ ἕως εἰς τὸ κίνημά του καὶ τότε ἐξαίφνης εἶπεν ὅτι θέλει νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν Βλαχομπογδανίαν. Οὗ ἕνεκα ἐλυπήθησαν μὲν οἱ αὐθένται καὶ ἐπάσχισαν διαφόρως νὰ τὸν ἐμποδίσωσι καὶ μάλιστα ὁ Γρηγόριος βόδας. Δὲν ἐδυνήθησαν ὁμως νὰ τὸν κάμουν νὰ δια-
 40 βῆ ἀλλαχόθεν, ἀλλ' ἀφοῦ διέβη ἀπὸ τὴν Βλαχίαν ἡ καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Φω- 985
 ξάνι ἐσμίκρυνε παραπολὺ τὰ χρειώδη ὁποῦ πρὸς τροφήν ἀνθρώπων τε καὶ ζώων ἐλάμβανε καὶ σχεδὸν οὐδὲ τὸ τεταρτημόριον ἐκείνων ὁποῦ ἔπαιρνε εἰς τὰ κονάκια τῆς Βλαχίας δὲν ἐπῆρεν ἀπὸ τὴν Μπογδανίαν, μάλιστα εἰς τὸ δεῦτερον κονάκι τὸν ἔφθασαν καὶ γράμματα ἐκ μέρους τῆς Πόρτας
 45 προστακτικὰ διὰ νὰ διαβῆ κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸ Ἰσμαῖλι, χωρὶς νὰ πειραχθοῦν αἱ ἐπαρχίαι αὐταὶ καὶ διὰ τοῦτο, κάμνοντας τὰ δύο κονάκιά του

căci cîțiva dintre ei au obținut chiar iarlicuri să se așeze în apropierea Moldovei, totuși nu izbutise să le folosească, deoarece Grigorie vodă aduse îndată alte iarlicuri, care le desființau pe celelalte, și astfel, mulțumită înțelepciunii și grijii lui Grigorie vodă, țară scăpă de supărările cele multe și de păgubirile pricinuite de nogaii aceia. De asemenea prin strădania cea mare a lui Grigorie vodă s-ar fi eliberat și toți ceilalți robi moldoveni, precum au fost dezrobiți și cîțiva de la Ozu, osîndiți la munci grele, și ar fi fost luate înapoi și celelalte lucruri ale moldovenilor, potrivit cu făgăduielile date de han lui Grigorie vodă, dacă diavolul pizmaș n-ar fi pizmuit starea cea bună a țării, precum vom istorisi mai departe.

În anul acela a fost poftit la împărăție Numan-pașa, care era valiu, ||
984 adică cîrmuitor al Benderului, și a fost numit căpetenie în Anatolia împotriva perșilor. Aceștia, nefiind mulțumiți cu starea de pace și cu liniștea ce aveau din partea otomanilor, erau peste măsură de încrezuți și, ca urmare, șahul lor, anume Tahmas-Culi, a cerut, printr-un sol al său trimis la Poartă, unele lucruri care aproape nu puteau fi îndeplinite, dînd astfel de bănuț turcilor că are poftă de război. Solul acestuia a fost trimis înapoi cu răspunsuri cumiști și pașnice și s-a hotărît ca să plece cu el și doi slujbași mai mici ai ministerului otoman, ca să aducă răspunsul șahului și să vadă în același timp și gîndurile lui, ca să le facă cunoscute împărăției otomane. Între timp însă, împărăția otomană, luînd cunoștință de faptele pline de înșelătorie folosite de Tahmas Culi față de mulți și mai ales față de regele indienilor, pe care îl biruise prin înșelăciune și luase de la el tot ce a vrut, s-a gîndit cuminte să preîntîmpine planul acestuia de a voi să facă vreo înșelătorie sau să dea vreo năvală și de aceea a orînduit în Anatolia oști destule pentru apărarea marginilor. Împărăția, așa cum am spus, a orînduit căpetenie în părțile acelea pe Numan-pașa, iar în locul acestuia a orînduit cîrmuitor al Benderului pe Abdulah-pașa Muhsunoglu. Acesta, pentru că fusese valiul Bosniei, a zăbovit mult pînă să vină la Bender, deoarece și la Silistra a stat mai multe zile. Acolo, întîlnind pe oamenii trimiși cu daruri de domn, i-a primit cu bunăvoință, dar nu le-a pomenit nimic pînă la plecarea sa pe unde va trece și doar atunci, pe neașteptate, a spus că va trece prin Vlahobogdania. Afînd de aceasta, cei doi domni s-au mîhnit și s-au străduit în toate felurile să-l împiedice, mai ales Grigorie vodă, dar n-au izbutit să-l facă să treacă prin altă parte. După ce a trecut prin Țara Românească || și a sosit la Focșani, **985** a redus foarte mult cele trebuincioase primite pentru hrana oamenilor și a vitelor, așa că în Moldova n-a luat aproape nici a patra parte din ce primise la conacele din Țara Românească. Ba chiar la al doilea conac i-au și sosit scrisori din partea Porții cu porunca să treacă de-a dreptul prin Ismail 45 și să nu supere aceste ținuturi. De aceea, făcînd din două conace unul

- ἐν, ἐτάχυνε τὴν ὄδοιπορίαν του καὶ διέβη ἀπὸ τὸ Φαλτσι εἰς τὴν Ταταρίαν ἀφήνοντας τὸν δρόμον τῆς Λεπούσνας καὶ ἠλευθερώθη ἀπὸ πολλὰ ἔξοδα καὶ τσαλαπάτιον ἢ τσάρα μὲ τὴν ταχύτητα καὶ μεταβολὴν τοῦ δρόμου του τοιουτοτρόπως. Καὶ ἀπὸ τὸν Κόδρον μὲ τὸν σιλιχτάρην του ὁμοῦ
- 5 μὲ τὸν μέγαν βόρνικον Γεωργάκην Ρουσσέτον, ὁποῦ εἶχε στείλει εἰς προὔπαντησίν του ὁ Γρηγόριος βόδας, ἐπεμψεν αὐτῷ ἐν ἄλογον πολλὰ καλὸν μὲ ὄλην του τὴν στολὴν, γράφοντας πολλὰς εὐχαριστίας πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν διὰ τὴν προμήθειαν καὶ φροντίδα τῶν κονακίων του, ἐπειδὴ εἶχε πρὸς αὐτὸν καὶ ἀρχαίαν εὐνοίαν καὶ ἀγάπην.
- 10 Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ τῆς Ὀζοῦ σύνορα εἶχον διαχωρισθῆ, ὡς ἐν τῷ περὶ ἐκείνων τμήματι εἶχον διηγηθῆ, θέλουσα ἡ ὀθωμανικὴ βασιλεία νὰ ἀνακτίσῃ τὸ κάστρον τῆς Ὀζοῦς, διώρισεν ἐν τῷ παρελθόντι χειμῶνι ἐκ τῆς Μολδαβίας διάφορα εἶδη ὕλης, ἥτοι κερεστέδων καὶ ἄλλων ἀναγκαίων διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ κάστρου τούτου, ὁμοίως καὶ διακόσια ἀμάξια
- 15 καὶ σαλαχόρηδες ὅσοι ἤθελαν χρειασθῆ, καὶ διὰ ἐπιστάτην τούτων, ἥτοι μινὰ-ἐμινῆ, ἐπεμψαν τὸν Ἰμπραχὴμ-ἀγὰν ὁποῦ ἦτον κατὰ τὸν πρὸ τούτου χρόνου συνορτζῆς, πρὸς τὸν ὁποῖον, ἐρχόμενον εἰς τὸ Ἄκκερμάνι, ἔστειλεν ὁ αὐθέντης τὸν σερδάρην ὁποῦ διώρισεν ἐπάνω εἰς τὰ ἀμάξια καὶ σαλαχόρηδες διὰ νὰ πάρῃ ἴσον τοῦ καταστίχου ἐκείνων ὁποῦ διωρίσθησαν
- 20 ἐκ τῆς Μολδαβίας, ἀγκαλὰ ὁ αὐθέντης εἶχε λάβει τὸ περὶ αὐτῶν κατάστιχον πρότερον παρὰ τῶν καπικεχαγιάδων του καὶ ἐπρόσταξε διὰ νὰ ἐτοιμασθῶσιν ὅλα αὐτὰ καὶ κατὰ τὴν προσταγὴν ἦσαν ὅλα ἢ σχεδὸν ἔτοιμα 986 καὶ εὐθὺς ὁποῦ ἦλθεν ὁ διωρισμένος σερδάρης ἀπὸ τὸ Ἄκκερμάνι, ἐκίνησαν καὶ τὰ ἀμάξια ὅλα, τὰ μὲν μὲ τὸν Κερεστέν, τὰ δὲ εὐκαιρα, διὰ
- 25 νὰ δουλεύσουν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ κάστρου. Τὸ ὁποῖον μὴν ὄντας δυνατὸν νὰ κτισθῆ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος, ὡσὰν ὁποῦ ἐχρειάζετο πολυκαιρίαν, κατάρθωσεν ὁ Γρηγόριος βόδας νὰ λάβῃ ἐλάφρωσιν καὶ ἀνακωχὴν ἢ τσάρα καὶ μόνον ὅσον κερεστέν ἐπῆγαν κατὰ πρῶτον νὰ δουλευθῆ τότε καὶ ὁ λοιπὸς νὰ μείνῃ διὰ τὸν ἐρχόμενον χρόνον, ἐπειδὴ οὐκ ὀλίγον ἐξίπ-
- 30 πασεν ἢ πολλὴ ποσότης ἐκείνου τοῦ κερεστέ τὰ τρία τσινοῦτα τοῦ Ὀρχειοῦ, Λεπούσνας καὶ Σορόκας ὁποῦ διωρίσθησαν εἰς αὐτὴν τὴν βασιλικὴν δούλευσιν ὡς πλησιέστερα τῶν ἄλλων, καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι ἐξ αὐτῶν ἔφυγον ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας· οὐ ἔνεκα ἔγραψε σφοδρῶς ὁ Γρηγόριος βόδας ζητῶντας τοὺς φυγάδας ἐκείνους καὶ ἀγκαλὰ νὰ μὴ τοῦ ἐδόθησαν
- 35 ὄλοι, πολλοὺς ἐξ ἐκείνων ὁμως ἔλαβεν καὶ χωρὶς τὸ θέλημά τους, καὶ μάλιστα ἐκείνους ὁποῦ εἶχαν φύγει εἰς τὸ Μπουτζάκι ὄλους τοὺς ἐσύναξεν ὁ σερασκέρ-σουλτάνος καὶ τοὺς ἐπαράδωκεν εἰς τὸν καπικεχαγιάν τοῦ αὐθέντου, ὕστερον δὲ καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν οἱ περισσότεροι αὐτοθελήτως ἦλθον εἰς τοὺς τόπους των, ἀκούοντες τὴν ἀνακωχὴν ὁποῦ ἐγινεν ὡς
- 40 προεῖρηται. Περὶ δὲ τὸν Ἰούλιον μῆνα ἔφθασε προσταγὴ εἰς τὸν ἐπιστάτην τῆς Ὀζοῦς, Ἰμπραχὴμ-ἀγὰν διὰ νὰ πάρῃ τὰ χρειώδη ἀμάξια καὶ ἄνθρώπους ἐξ ἐκείνων ὁποῦ εἶχε καὶ τὸν ἀναγκαῖον ζαχιρὲν παρὰ τοῦ Ἄβδουλάχ-πασᾶ καὶ νὰ κινήσῃ <νὰ> πηγαίνῃ εἰς τὰ σύνορα, διὰ νὰ τελειώσῃ τὸ ἐπίλοιπον μέρος τῶν συνόρων ὁποῦ εἶχεν μείνει, καὶ οὕτω κατὰ
- 45 τὴν προσταγὴν ἐκίνησεν, ἀφήνοντας τὰ λοιπὰ ἀμάξια καὶ σαλαχόρηδες τῆς Μολδαβίας νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὸν τόπον τους.

și grăbindu-și călătoria, din Fălciu trecu în Țara tătărească, lăsînd drumul Lăpușnei. Astfel, datorită faptului că drumul a fost făcut în grabă și a fost schimbat, țara a scăpat de multe cheltuieli și încălcări. Iar din Codru pașa i-a trimis lui Grigorie vodă prin silihtarul său și prin marele vornic Iordachi Rusăt, pe care domnul îl trimisese în întîmpinarea lui, un cal 5 foarte frumos cu tot tacîmul său și, deoarece pașa avea o veche dragoste și prețuire pentru Grigorie vodă, i-a mulțumit mult pentru aprovizionarea și grija conacelor sale.

Așadar, deoarece hotarele cetății Ozu fuseseră statornicite, precum 10 am povestit în partea referitoare la acestea, împărăția otomană, voind să reclădească cetatea, a orînduit în iarna trecută ca Moldova să dea diferite materiale, adică chereștea și altele din cele trebuincioase pentru reclădirea acestei cetăți; de asemenea să dea și două sute de care, precum și numărul trebuincios de salahori. Iar ca supraveghetor, adică bină-eminii al acestora, 15 a trimis pe Ibrahim-aga, care cu un an înainte fusese hotarnic. Sosind acesta la Akkerman, Grigorie vodă a trimis pe serdarul, pe care îl orînduise să aibă grijă de care și de salahori, să ia o copie a catastifului de lucrurile orînduite a fi luate din Moldova, cu toate că domnul primise acest catastif 20 încă mai înainte de la capuchehaiele sale și dăduse poruncă ca toate să se pregătească, iar în urma poruncii sale aproape|| toate au fost gata. Așa că îndată după venirea orînduitului serdar de la Akkerman, au și pornit toate carele, unele cu chereștea, altele goale, ca să lucreze la reclădirea cetății. Nefiind însă cu puțință ca cetatea să fie zidită în anul acela, deoarece 25 era nevoie de mult timp, Grigorie vodă a izbutit ca țara să capete o ușurare și o amîinare, și anume să se lucreze cu toată chereșteaua dusă pînă atunci, iar rămășița să fie lăsată pentru anul viitor, deoarece cantitatea cea mare a chereștelei înspăimîntase cele trei ținuturi, orînduite să împlinească această sarcină pentru împărăție: Orheiul, Lăpușna și Soroca, 30 ca fiind mai în apropiere decît celelalte, și mulți oameni din aceste ținuturi fugiseră din pricina aceasta. De aceea Grigorie vodă a scris cu hotărîre și a cerut pe acești fugari, dar nu toți i s-au dat. Mulți dintre ei însă au fost luați și fără voia lor; și chiar și acei care fugiseră în Bugeac au fost 35 toți strînși de seraschier-sultanul și dați în primire capuchehaiei domnului. Mai pe urmă însă s-au întors de bună voie la locurile lor și cea mai mare parte dintre cei rămași cînd au aflat de încetarea luptelor, după cum am vorbit mai sus. Iar în luna iulie, supraveghetorul cetății Ozu, Ibrahim-aga, 40 primi poruncă să ia carele trebuitoare și o seamă de oameni dintre acei pe care îi avea, precum și zahereaua trebuincioasă de la Abdulah-pașa și să meargă la hotare, ca să hotărnicască și partea ce mai rămăsese din hotar. Și așa, în urma acestei porunci el a pornit, lăsînd ce mai rămăsese din carele și salahorii din Moldova să se întoarcă în țară.

Κατ' ἀρχάς δὲ τοῦ μηνὸς τούτου ἔβαλεν ὁ Μιχάλ βόδας πολλοὺς μεσίτας διὰ νὰ πάρῃ τὴν αὐθεντίαν τῆς Οὐγγροβλαχίας γνωρίζοντας πῶς ἔχει κακὴν διάθεσιν καὶ ὑπόληψιν πρὸς τὸν Κωνσταντὶν βόδα καὶ || ὁ 987
 5 ἐπίτροπος τῆς βασιλείας Ἀχμέδ-πασάς καὶ διεφήμησε μὲ πολλὴν προσθή-
 κην, τὴν ἀρρωστίαν τοῦ Κωνσταντὶν βόδα, δι' ἣν εἶχε φέρει καὶ τὸν Ια-
 τρὸν Μιχαλάκην εἰς Βλαχίαν, λαμβάνοντας ὁμως τὴν περὶ τούτου εἰδη-
 σιν ὁ Κωνσταντὶν βόδας ἐπάσχισε παντοιοτρόπως, ἐξοδιάζοντας ἱκανὴν
 ποσότητα ἄσπρων, καὶ διὰ μέσου τῶν φίλων καὶ καπικεχαγιάδων τοῦ ἀ-
 πάντησε μὲ ἱκανὰ ἔξοδα τὴν ὄρμην ἐκείνην καὶ ἔφοδον τοῦ Μιχάλ βόδα
 10 καὶ ἔμεινε πάλιν ἡ αὐθεντία εἰς τοῦ λόγου του.

Κατ' αὐτοὺς τοὺς καιροὺς εἶχε φθάσει ἡ βεστιαρία εἰς δυσκολοκυ-
 βέρνητον κατάστασιν τόσον διὰ τὰς παρελθούσας καιρικὰς ἀνωμαλίας,
 ὅσον καὶ διὰ τὴν ὑποποίησιν τῶν χωρίων τῆς τσάρας εἰς τοὺς ἄρχοντας,
 15 ἐπειδὴ ὅλα σχεδὸν εἶχαν ὑποκλιθῆ ἄλλο εἰς ἄλλον ἄρχοντα καὶ ἄλλο εἰς
 ἄλλον καὶ δεφενδευόμενον ἕκαστον παρὰ τοῦ ἄρχοντός του, ἀπελάμβανε
 χάριν ἀπὸ τοὺς ζολοτάσηδες. Καὶ τὰ μὲν ἄρχοντικά χωρία ἔχαιρον ἄκρα
 γαλήνη καὶ ἀνέσει, τὰ δὲ λοιπὰ ὅπου εἶχον μείνει ὀλίγα τινὰ ἀπροσκό-
 νητα ἐφορτίζοντο μὲ δυσβάστακτα βάρη, ὅθεν καὶ ἄρχισαν καὶ ἐκεῖνα
 20 ἄλλα μὲν νὰ ὑποκλίνωνται εἰς ἄρχοντας καὶ ἄλλα νὰ φεύγουν ὅπου καὶ
 ἂν ἤμποροῦσαν. Τὸ ὁποῖον ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἐγνώριζεν ὁ αὐθέντης, βλέ-
 ποντας ὁμως τὴν ἀκαταστασίαν τοῦ καιροῦ ὅπου ἦτον ἐξ αἰτίας τῶν πο-
 λέμων καὶ μάλιστα τῶν ρωσσικῶν κινημάτων καὶ ἐπομένως τὴν συνέχειαν
 τῶν βασιλικῶν προσταγῶν, ἀνέβαλε τὴν περὶ τούτου διόρθωσιν εἰς τὴν
 πρέπουσαν εὐκαιρίαν καὶ ἐπιτυχῶν καιρὸν κατὰ τὸ θέρους τοῦ ἔτους τού-
 25 του, ἄψμα' ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ τὴν διόρθωσιν τούτου τοῦ πράγματος καὶ
 1741 κράζοντας τοὺς ἄρχοντας συνωμίλησε μετ' αὐτῶν τὰ δέοντα, φανερώνον-
 τὰς τοὺς τὴν τε ἀκυβερνησίαν τῶν ἀναγκῶν τῆς τσάρας καὶ τὴν ἀδι-
 κίαν ὅπου γαίνεται εἰς τοὺς πτωχοὺς μὲ τὴν ὑπεράσπισιν ὅπου ἔκαμναν
 ἐκεῖνοι εἰς τὰ χωρία τους. Καὶ ἀγκαλὰ εἰς αὐτοὺς δὲν ἦτον τὸ πρᾶγμα
 30 τόσον ἀρεστόν, μὲ τὸ νὰ ἐκακοσυνείθισαν νὰ ἀπολαμβάνωσιν αὐτοὶ τοὺς
 καρποὺς τῶν χωρίων τους ἐξ ὀλοκλήρου καὶ νὰ μὴ δίδουν τὰ χωρία τους
 οὔτε τὸ τεταρτημόριον τῶν δο || σιμάτων ὅπου ἔδιδαν οἱ λοιποί, τὸ πρᾶγ- 988
 μα ὁμως ἦτον πασιδῆλον καὶ οὐ μόνον δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἐμποδίσουν
 τὴν διόρθωσίν του, ἀλλὰ μὲ κοινήν γνώμην ἀπεφασίσθη νὰ γραφθοῦν ὁ-
 35 λοι οἱ ἐγκάτοικοι τῆς τσάρας ἄνευ τινὸς ἐξαιρέσεως καὶ νὰ δοθοῦν εἰς
 ὅλους πετσετλουῖτα ἐνὸς φλωρίου μογοδάνικου, διὰ νὰ καταλάβωσι τί πο-
 σότης ἀνθρώπων εὐρίσκετο εἰς κάθε μέρος καὶ νὰ διορίσωσι κατὰ τὴν
 δύναμιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ ἐτήσια δοσίματα, ὅπου νὰ σηκωθῆ ἡ ἀδι-
 κία ὅπου ἐγίνετο εἰς μερικοὺς καὶ ἡ παράλογος ἐλάφρωσις ὅπου εἶχον
 40 ἄλλοι μὲ τὸ μέσον τῶν ἀρχόντων τους.

Ἔθεν ἐδιάλεξεν ὁ αὐθέντης ἀνθρώπους ἀξίους καὶ διώρισε σλουζ-
 μπάσηδες, ἦτοι ταχσιλδάρηδες, εἰς αὐτὸ τὸ χουσμῆτι, εἰς τοὺς ὁποίους
 ἀνεγνώσθη μὲ κοινήν συνέλευσιν τὸ αὐθεντικὸν γράμμα εἰς το κιόσκι τῆς
 Φορμόσας καὶ ἔπειτα ἀφορισμὸς τοῦ μητροπολίτου, ἀφορίζων ἐκείνους
 45 ὅπου φυλάξουν χατίρι καὶ δὲν κρατήσουν ζυγὸν δικαιοσύνης πρὸς κοι-
 νὴν ἄνεσιν καὶ ἐλάφρωσιν τῶν πτωχῶν καὶ κυβέρνησιν τῆς βεστιαρίας.

La începutul acelei luni Mihai vodă a pus mulți mijlocitori ca să ia domnia Țării Românești, cunoscînd că marele vizir al împărăției, Ahmet-
 987 pașa, nu-l vedea cu ochi buni și nu-l prețuia pe Constantin vodă || și de
 aceea a căutat să împrăștie, cu multe înflorituri, vestea despre boala lui
 Constantin vodă, din pricina căreia adusese în Țara Românească și pe 5
 medicul Mihalachi. Însă Constantin vodă, fiind înștiințat de aceasta, a
 căutat în toate chipurile și prin mijlocirea prietenilor și capuchehaielor
 sale să înlătore pornirea aceea și atacul lui Mihai vodă, cheltuind însemnate
 sume de bani, și astfel a izbutit să rămînă iarăși la domnie. 10

În acea vreme vistieria ajunsese într-o stare grea atît din pricina tulbu-
 rărilor din trecut, cît și din pricină că satele din țară se închinau boierilor.
 Căci mai toate satele erau închinat la cîte un boier, iar fiecare sat, fiind
 apărat de boierul său, se bucura de iertare din partea zloțașilor. Așadar, 15
 pe de o parte, satele boierești se bucurau de liniște deplină și tihnă, iar
 pe de altă parte cele neînchinat, care rămăseseră puține, erau împovărate
 cu sarcini greu de îndurat. De aceea și aceste sate au început unele să se
 închine boierilor, iar altele să fugă care încotro putea. Cu toate că domnul 20
 știa aceasta, dar văzînd nestatornicia timpului care era pe atunci prilejuită
 de războaie și mai ales din pricina mișcărilor rușilor, și prin urmare a
 neconținutelor porunci împărătești care urmau, a amînat îndreptarea
 stării acesteia pentru o vreme mai potrivită. Deci, în vara anului 1741, 1741
 Grigorie vodă a luat hotărîrea să îndrepte acest lucru și, chemînd pe 25
 boieri, a stat de vorbă cu ei despre cele convenite. Le-a arătat că treburile
 țării nu se pot chivernisi, precum și nedreptatea ce se face celor nevoiași,
 prin faptul că ei luau apărarea satelor lor. Așa că, deși boierilor nu le-a
 plăcut acest lucru, deoarece se obișnuiseră rău să se bucure de toate 30
 988 roadele satelor lor, iar satele lor să nu dea nici a patra parte din dările ||
 ce dădeau ceilalți locuitori, dar fiind acest lucru vădit ei n-au putut să
 împiedice îndreptarea lui și, cu consimțămîntul tuturor, s-a hotărît ca
 toți locuitorii țării, fără nici o deosebire, să fie înscrisi și să se dea tuturor 35
 pecetluite de un galben moldovenesc, ca să se vadă numărul oamenilor
 aflați în fiecare loc și să se orînduiască, după puterea oamenilor, dările
 din fiecare an ca să fie înlăturate atît nedreptatea ce se făcea pentru unii,
 cît și ușurarea nechibzuită de care se bucurau alții prin mijlocirea
 boierilor lor. 40

Așadar, domnul a ales oameni vrednici și i-a numit slujbași, adică
 tahsildari la acest huzmet. Acestora li s-a citit într-o adunare obștească
 în chioșcul de la Frumoasa scrisoarea domnească și apoi blestemul mitro-
 politului asupra aceluia care vor face hatîruri și nu vor ține seamă de cum- 45
 pănă dreptății pentru înlesnirea obștească, ușurarea celor nevoiași și

Και μετὰ ταῦτα εἶπε καὶ ὁ αὐθέντης τὰ δέοντα πρὸς τοὺς ἄρχοντας ὑποσχόμενος ἔλεος πρὸς τοὺς δικαίους καὶ ἀπειλῶν πολλὰς παιδεῖας εἰς ἐκείνους ὅπου ἢ διὰ χάριν, ἢ διὰ δῶρα, ἤθελαν ἀθετήσῃ τὸ δίκαιον, διορίζοντες ὀλιγώτερα ἢ περισσότερα ἄσπρα εἰς κανένα χωρίον. Καὶ οὕτω, 5 παίρνοντες ζούα μπόυναν παρὰ τοῦ αὐθέντου, οἱ σλουζμπάσηδες ἐκίνησαν εἰς τὰ τσενουτα, ἕκαστος ὅπου διωρίσθη, παίρνοντες παρὰ τοῦ βεστιάρη τὰ χαρτῖα ὅπου ἔμελλον νὰ μοιράσουν καὶ φθάνοντες εἰς τὰ τσενουτα, ἀληθινὰ ἔδειξαν καὶ αὐτοὶ μεγάλην προθυμίαν διὰ νὰ ἐβγάλουν καὶ νὰ γράψουν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν ἐφάνη ὁμως ὀλιγώτερα καὶ ἡ προθυμία τῶν ἰδίων τσαράνων εἰς τὸ νὰ ἐβγουν καὶ νὰ πάρουν ὅλοι χαρτῖα, ἠξεύροντες τὴν σταθερότητα τοῦ αὐθέντου ὅπου δὲν μετέβαλλε τοὺς λόγους του, ἀλλ' ἐστέκετο ἀμεταθέτως εἰς τὰς ὑποσχέσεις του καὶ χαροποιούμενοι διὰ τὸ ἔλεος ὅπου τοὺς ὑπεσχέθη νὰ τοὺς ἀφήσῃ, τοὺς μὲν κασάσηδες, ἦτοι σπιτωμένους, πρὸς ὀκτῶ γρόσια τὸν χρόνον, || τοὺς δὲ ἀνυπάνδρους πρὸς τέσσαρα, τὸ ὅποιον ἐβεβαιώθησαν καὶ ἀπὸ τὴν ρούπταν ὅπου 15 τότε ἔγινε μὲ αὐθεντικὸν τεσταμέντον εἰς τὰ τσενουτα τοῦ Ὁρχεγιοῦ, Λεπούσνας τε καὶ Σορόκας, εἰς τὰ ὅποια καὶ διμοιράσθησαν τότε κόκκινα πετσελουῖτα παρὰ τῶν διωρισμένων ἀρχόντων μὲ παρομοίαν συμφωνίαν, δηλαδὴ οἱ σπιτωμένοι πρὸς ὀκτῶ γρόσια τὸν χρόνον, οἱ δὲ ἀνυπάνδροι πρὸς τέσσαρα καὶ τοιουτοτρόπως πηγαίνοντες ἀτοὶ των οἱ ἄνθρωποι 20 εἰς τὸ νὰ πάρουν χαρτῖα διὰ τὰς ρηθείσας αἰτίας, ἐβγήκεν ἀνέλπιστος ποσότης ἀνθρώπων εἰς τὰ περισσότερα τσενουτα. Καὶ μὲ ὄλον ὅπου εἶχαν δοθῆ ἀπὸ τὴν βεστιαρίαν χαρτῖα εἰς τοὺς σλουζμπάσηδες ἀρκετὰ καὶ περισσότερα τῆς ἐλπίδας ὅπου ἦτον νὰ μοιρασθοῦν, ὕστερον ὁμως ἀπὸ πολλὰ τσενουτα ἔστειλαν καὶ ἐπῆραν καὶ ἄλλα χαρτῖα καὶ ἦτον ὄλοι εὐέλπιδες ἄρχοντές τε καὶ ἀρχόμενοι, πὼς θέλει γίνῃ μία κοινὴ ἄνεσις καὶ ἐλάφρωσις εἰς ὄλην τὴν τσάραν. Ἐπειδὴ ὁ Γρηγόριος βόδας, ὡς ἐλεήμων αὐθέντης καὶ κηδεμῶν πάντων, μὴ θέλοντας νὰ εἶναι καὶ οἱ ἄρχοντες παραπονεμένοι διὰ τὴν στέρησιν τῆς ἀπολαύσεως ὅπου εἶχον ἀπὸ τὰ προσκυνημένα εἰς αὐτοὺς χωρία, τοὺς ἐβεβαίωσεν ὅτι ἐρχομένης τῆς σούμματος ὄλων τῶν ἀνθρώπων ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὴν τσάραν, θέλει δείξει 30 ἐξάπαντος καὶ εἰς αὐτοὺς τὸ ἔλεός του, δίδοντας ἱκανοὺς ἀνθρώπους εἰς κάθε ἄρχοντα καὶ ἀξίαν ἐκάστου διὰ νὰ τοὺς ἔχουν πρὸς δούλευσιν καὶ συντήρησιν τῶν ὀσπιτίων τους, καθὼς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς μπράσλας καὶ εἰς τοὺς αὐθεντικὸς ἀνθρώπους ἤθελε νὰ κάμῃ κάθε ἐξαίρεσιν καὶ μετριότητα καὶ ἔτσι ἐπληροφόρηθησαν καὶ ἐκεῖνοι καὶ εἶχον ὄλοι κοινῶς χρηστὰς ἐλπίδας.

Ὁ μισόκαλος ὁμως διάβολος ὁ φθονῶν ἀείποτε τῷ καλῷ καὶ τῇ εὐτυχίᾳ τῶν ἀνθρώπων, μὴ ὑποφέροντας νὰ βλέπῃ τὰς τσάρας αὐτὰς ἐν 40 ἡσυχίᾳ καὶ ἀνέσει, συνήργησε παράδοξον μεταβολὴν τῶν πραγμάτων καὶ ἐπειδὴ ὡς προείπομεν ὁ Μιχάλ βόδας εὐρισκόμενος εἰς τὴν Πόλιν δὲν ἔπαυε νὰ προσπαθῇ καὶ νὰ ἀγωνίζεται διὰ νὰ λάβῃ τὴν αὐθεντίαν τῆς Βλαχίας, εὐρίσκοντας καὶ τὸν καιρὸν αὐτὸν ὅπου ἡ ἔνωσις τῶν αὐθέντων τοῦ τε Γρηγορίου βόδα καὶ || Κωνσταντίνου βόδα δὲν ἄρεσκε τελείως εἰς 990 τοὺς μεγιστᾶνας τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας ὅπου ἀγαποῦν πάντοτε νὰ μάχωνται οἱ δύο αὐθένται διὰ νὰ ἀπολαμβάνουν ἐκεῖνοι παρ' ἀμφοτέρων ἄσπρα καὶ χαρίσματα, ὑπεσχέθη πολλὴν ποσότητα, ἄσπρων διὰ τὴν αὐθεντίαν

chivernisirea vistieriei. După aceasta a spus și domnul boierilor cele cuvenite, făgăduind îndurare pentru cei drepți și amenințînd cu pedepse multe pe cei care, fie din hatîr, fie pentru daruri, vor călca dreptatea și vor statornici în vreun sat ca plată o sumă mai mică sau mai mare. Astfel, după ce tahsildarii și-au luat ziua bună de la domn, primind de la vistier 5 hîrțiile ce aveau să împartă, au pornit fiecare în ținutul unde a fost orînduit. Ajungînd în ținuturile lor, ei au arătat într-adevăr multă rîvnă ca să scoată în vileag și să înscrie pe toți oamenii. Dar nici țărani nu au arătat mai puțină rîvnă în a ieși cu toții să ia hîrtii, cunoscînd statornicia 10 domnului, care nu-și schimba cuvîntul dat, ci rămînea neclintit în făgăduielile sale. Ei erau plini de bucurie, deoarece domnul, îndurîndu-se de ei, le făgăduise să-i lase pe căsași, adică pe cei cu casă, la opt lei pe an, || iar pe holtei la patru, de care lucru s-au încredințat și din rupta ce se făcuse atunci cu testament domnesc în ținuturile Orhei, Lăpușna și 15 Soroca, ținuturi unde atunci fuseseră împărțite de către boierii orînduiți pecetluite roșii cu rînduială asemănătoare, adică căsașii să dea opt lei pe an, iar holteii patru. În chipul acesta, oamenii, ducîndu-se ei înșiși 20 să ia hîrtii pentru pricinile amintite, în cele mai multe ținuturi a ieșit un număr neașteptat de mare de oameni. Și cu toate că vistieria dăduse slujbașilor hîrtii destule, ba chiar mai multe decît se credea că se vor împărți, totuși, mai tîrziu, din multe ținuturi ei au trimis și au mai luat și alte hîrtii și erau toți plini de nădejde, atît cei care cîrmuiau, cît și cei 25 care erau cîrmuiți, că în întreaga țară se va face o ușurare pentru toți. Iar Grigorie vodă, fiind un domn milostiv și ocrotitor al tuturor, nevoind ca boierii să fie nemulțumiți că au fost lipsiți de cîștigul din satele închinat lor, i-a încredințat că atunci cînd va sosi suma tuturor oamenilor aflați 30 în țară va arăta negreșit mila sa și față de ei, dînd fiecărui boier, după rangul său, un număr însemnat de oameni, pe care să-i folosească pentru nevoile și întreținerea caselor lor. De asemenea, și pentru bresle și pentru oamenii de la curte voia să facă scutiri și scăderi de dări, ceea ce au aflat 35 și ei, avînd deci cu toții deopotrivă nădejde bună.

Dar diavolul, care urăște totdeauna binele și fericirea oamenilor, neputînd să vadă aceste țări în liniște și tihnă, a uneltit pentru o schimbare ciudată a lucrurilor.

Mihai vodă, care se afla la Constantinopol, cum am spus mai sus, se străduia și lupta fără încetare să capete domnia Țării Românești și, găsind acum prilejul, cînd buna înțelegere între cei doi domni, adică între Grigorie 990 vodă și || Constantin vodă, nu era de loc pe placul înalților dregători ai împărăției otomane, cărora totdeauna le plăcea să fie vrajbă între cei doi 45 domni, ca să tragă ei foloase și să ia bani și daruri de la amîndoi, a făgă-

τῆς Βλαχίας καὶ διὰ συνεργίας πολλῶν καὶ μάλιστα τοῦ βασιλικοῦ ἀρ-
 χιατροῦ, ὁποῦ εἶχε μεγάλην χώραν εἰς τὸν ἴδιον βασιλέα, ἑκατορθώθη
 ὁ σκοπός του καὶ ἐγινε τὸ περὶ τῆς αὐθεντίας ταύτης ταλχίσι, ἦτοι ἀνα-
 φορὰ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἐβεβαιώθη παρ' αὐτοῦ. Τὸ ὁποῖον μανθάνον-
 5 τες οἱ καπικεχαγιάδες τοῦ Κωνσταντίν βόδα, ἔδραμαν εὐθύς εἰς τὸν κεχα-
 γιά-μπέν προσπίπτοντες εἰς τοὺς πόδας του καὶ παρακαλῶντας τον νὰ
 καταπραῦνη τὴν ὑπόθεσιν ταύτην καὶ νὰ δώσωσιν αὐτοῖ τὰ ὅσα ὑπεσχέθη
 ὁ Μιχάλ βόδας εἰς τὴν βασιλείαν, ὁμοῦ καὶ τὰ ἄσπρα ὁποῦ ἐχρεωστοῦσε
 πρότερον εἰς τὸ μισρὶ, διὰ τὰ ὁποῖα συγκατένευσε ὁ βασιλεὺς νὰ τοῦ δο-
 10 θῆ ἡ αὐθεντία, μὲ τὸ νὰ ἦτον ποσότης ἰκανὴ καὶ ἤξευρε τὴν γηραλαίαν
 ἡλικίαν τοῦ Μιχάλ βόδα νὰ μὴ ζημιωθῆ τὸ δημόσιον. Ἐκεῖνος δὲ τοὺς
 ἀπεκρίθη ὅτι δὲν εἶναι πλέον δυνατόν νὰ μεταβαλθῆ ἡ περὶ τούτου βασι-
 λικὴ ἀπόφασις, ἐπειδὴ πριχοῦ νὰ πάγουν ἐκεῖνοι, εἶχε λαλήσει ὁ κεχα-
 γιά-μπέης τοὺς ἄρχοντας ὁποῦ ἦτον προσκολλημένοι εἰς τὸν Μιχάλ βό-
 15 δαν καὶ ἐπῆρε τὴν ἐγγύησιν αὐτῶν διὰ τὰ ἄσπρα τόσον ἐκεῖνα ὁποῦ ὑπε-
 σχέθη ὁ Μιχάλ βόδας, ὅσον καὶ διὰ τὰ παλαιὰ ὁποῦ ἐχρεωστοῦσε εἰς
 τὸ μισρὶ καὶ πλέον εἶχεν ἀποφασισθῆ τὸ πρᾶγμα, καὶ μὲ τὴν τοιαύτην ἀπό-
 κρισιν ἐβγήκαν περίλυποι οἱ καπικεχαγιάδες τοῦ Κωνσταντίν βόδα ἀπὸ
 τὸν κεχαγιά-μπέν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπῆγαν μετ' ὀλίγον οἱ καπικεχαγιάδες
 20 τοῦ Γρηγορίου βόδα καὶ ἐρώτησαν περὶ τοῦ αὐθέντου των καὶ τοὺς ἐπλη-
 ροφόρησε ὅτι καμίαν ἀνάγκην δὲν ἔχει ὁ αὐθέντης των καὶ ἄς πᾶνε νὰ
 ἡσυχάσουν καὶ μὲ τοιαύτην ἀπόκρισιν καὶ πληροφορίαν ἐξηλθον αὐτοί.
 Ἡ ὁποῖα ἀπόκρισις του ἀγκαλὰ νὰ μὴν ἐσυμφώνησε μὲ τὴν ἔκβασιν τῶν
 πραγμάτων καὶ νὰ ἐφάνη ψευδῆς, δὲν ἦτον ὁμως ψευδῆς, || ὅτι ἕως τότε 991
 25 ἡ ἀπόφασις τῆς βασιλείας ἦτον πῶς ὁ Μιχάλ βόδας νὰ λάβῃ τὴν αὐθεν-
 τίαν τῆς Βλαχίας καὶ ὁ Κωνσταντίν βόδας νὰ ἔλθῃ μαζίλης εἰς τὴν Πό-
 λιν, ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας νὰ μείνῃ εἰς τὴν Μπογδανίαν. Ἀφοῦ ὁμως οἱ
 καπικεχαγιάδες τοῦ Κωνσταντίν βόδα ἔλαβαν τὴν ἀπόφασιν τοῦ κεχαγιᾶ-
 μπέη, ὡς προεῖπον, φοβούμενοι σφόδρα τὴν μαζιλείαν, ἔτρεξαν εἰς τοὺς
 30 φίλους ὁποῦ εἶχον ἔξω τε καὶ ἔσω εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον, παρακα-
 λοῦντες νὰ τοὺς συνδράμουν, τάζοντες μεγάλην ποσότητα ἄσπρων διὰ νὰ
 μὴ μαζιλευθῆ ὁ αὐθέντης των. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ παρ' ἐκείνων ἐβεβαιώθη-
 σαν ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ μεταβαλθῆ ἡ βασιλικὴ ἀπόφασις ὁποῦ ἐγινε

duit o mare sumă de bani pentru domnia Țării Românești¹ și, prin mijlocirea multora, și mai ales a protomedicului împărătesc, care avea mare trecere, chiar la sultan, și-a ajuns ținta; și așa, pentru domnia aceasta s-a făcut talhîsul, adică anaforaua către sultan, pe care acesta a și întărit-o. Aflînd aceasta, capuchehaiele lui Constantin vodă au alergat îndată la chehaia-bei și, căzîndu-i la picioare, l-au rugat să aducă liniște în pricina aceasta, că ei vor da tot ce a făgăduit Mihai vodă împărăției, precum și banii pe care acesta îi datora mai înainte miriei, bani pentru care sultanul încuviințase să i se dea domnia, ca vistieria împărăției să nu fie păgubită, deoarece suma banilor era însemnată, iar vîrsta lui Mihai vodă înaintată. Dar chehaia-bei le-a răspuns că nu mai este cu putință să se schimbe hotărîrea sultanului asupra acestui lucru, deoarece, înainte de venirea lor, el vorbise cu boierii care erau în slujba lui Mihai vodă și luase din partea lor chezășie atît pentru banii făgăduiți de Mihai vodă, cît și pentru suma veche, pe care o datora miriei² și deci în această pricină se luase hotărîrea. După acest răspuns capuchehaiele lui Constantin vodă au ieșit tare mîhnite de la chehaia-bei,³ la care după puțin timp s-au dus capuchehaiele lui Grigorie vodă și l-au întreat de stăpînul lor. El i-a înștiințat că stăpînul lor n-are nevoie de nimic și să se ducă să se odihnească. Primind acest răspuns ele au plecat. Dar deși mai tîrziu acest răspuns nu s-a potrivit cu desfășurarea întîmplărilor și s-a arătat neadevărat, totuși nu a fost un răspuns mincinos, || deoarece pe atunci hotărîrea împărăției era ca Mihai vodă să ia domnia Țării Românești, Constantin vodă să vină mazil la Constantinopol, iar Grigorie vodă să rămînă în Moldova. După ce însă capuchehaiele lui Constantin vodă au aflat de la chehaia-bei hotărîrea luată, precum am spus mai sus, temîndu-se grozav de mazilirea domnului lor, au alergat la prietenii pe care îi aveau în afara și înăuntrul palatului împărătesc și i-au rugat să le vină în ajutor, făgăduind o mare sumă de bani numai să nu fie mazilit domnul lor. Deoarece și aceștia i-au încredințat că era cu neputință să se schimbe hotărîrea luată de sultan,

¹ Capuchehaiele lui Mihai vodă au promis să dea pentru domnia Țării Românești 250 de pungi marelui vizir, 100 chehaielei și 1 000 de galbeni chiatipului, și cu obligația de a achita vechea datorie a lui Mihai vodă către mirie (Biblioteca Acad. R.P.R. ms. gr. 1 069, f. 25).

² Această veche datorie către mirie a lui Mihai vodă se ridica la 300 de pungi. El spunea că nu poate să achite această sumă decît numai dacă i se va da domnia Țării Românești. În cazul cînd va obține domnia, el se obligă să dea cîte 50 de pungi la fiecare patru luni. De asemenea, el a făcut și un adaos de 15 000 de lei la haraciul Țării Românești (vezi ms. gr. 1 069, f. 26^r — 26^v și 28^r).

³ Chehaia-bei a promis capuchehaielor lui Constantin Mavrocordat, la 30 august 1741, domnia Moldovei și le-a asigurat că « Mihai vodă nu o va scoate la capăt și în șase luni Țara Românească va fi dată iarăși beifului lor » (vezi nr. gr. 1 069, f. 25^v).

5 διά νά δοθῆ ἡ αὐθεντία τῆς Βλαχίας τῷ Μιχάλ βόδα καί ἀπελπίσθησαν
 τελείως διά τὸν πολὺν φόβον ὁποῦ εἶχον τῆς μαζιλείας, ἐπαρακινήθησαν
 νά ζητήσουν κρυφίως διά μέσου τοῦ κεχαγιᾶ-μπέη τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολ-
 10 δαβίας, τὸ ὁποῖον καί ἐνήργησαν μὲ τὴν δύναμιν τῶν ταχθέντων ἄσπρων,
 5 καὶ οὕτως ἔγινε καὶ δευτέρα βασιλικὴ ἀπόφασις διά νά μαζιλευθῆ ὁ Γρη-
 γόριος βόδας καὶ νά ὑπάγῃ εἰς τὴν Πόλιν, ὁ δὲ Κωνσταντίν βόδας νά
 ἔλθῃ ἐδῶ εἰς τὴν Μολδαβίαν. Καὶ ἀγκαλὰ νά ἔμαθαν τοῦτο οἱ καπικεχα-
 γιάδες τοῦ Γρηγορίου βόδα, καὶ ἤμποροῦσαν τάζοντες τὴν αὐτὴν ποσότη-
 15 τα ἢ καὶ ὀλιγωτέραν νά τὸ ἐμποδίσωσι καὶ νά μείνῃ ὁ αὐθέντης τῶν εἰς
 10 τὴν Μολδαβίαν, δὲν ἠθέλησαν ὁμως νά φορτίσωσι μὲ τοσοῦτον χρέος τὸν
 αὐθέντην τους, ἤξεύροντες τὴν γνώμην ἐκείνου πῶς ἐπροτιμοῦσε νά μαζι-
 λευθῆ παρὰ νά ἀποκατασταθῆ μάγειρος ἀντὶ ποιμένος εἰς τὴν τσάραν του,
 ἀφοῦ ἐποίμανε κατὰ Θεὸν αὐτὴν τε καὶ τὴν Βλαχίαν τόσους χρόνους.
 20 Ὅτι ἂν ἐδέχετο τὸ βάρος αὐτό, ἀνάγκη ἦτον νά τὸ ἐβγάλῃ ἀπὸ τοὺς πτω-
 15 χοὺς μὲ ἀθέτησιν τῶν ὑποσχέσεών του καὶ δυσβάστακτα ἐπιφορτίσματα
 εἰς τοὺς πτωχοὺς, τὸ ὁποῖον κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἤθελε, καὶ διά τοῦτο
 μήτε οἱ καπικεχαγιάδες του δὲν τὸ ἔκαμαν καὶ οὕτως ἐμαζιλευθῆ ὁ Γρη-
 γόριος βόδας καὶ ἐδόθη ἡ Μολδαβία τῷ Κωνσταντίν βόδα.

Ἐπειδὴ ὁμως ἡ μαζιλεία αὕτη || τοῦ Γρηγορίου βόδα κατὰ συμβεβη- 992
 20 κὸς ἠκολούθησε τοιουτοτρόπως καὶ ὄχι μὲ τὴν θέλησιν τοῦ ἐπιτρόπου
 τῆς βασιλείας, ἢ ὀργὴν βασιλικὴν, καθὼς εἰς ἄλλους αὐθέντας, διά προ-
 σταγῆς τοῦ βασιλέως εὐρέθη εὐλογον καὶ δίκαιον νά φυλαχθῆ κατὰ πάν-
 25 τα ἡ τιμὴ τοῦ Γρηγορίου βόδα καὶ νά ὑπάγῃ εἰς βασιλεύουσιν μὲ κάθε
 ἄνεσιν καὶ ἀνάπαυσίν του. Ὅθεν καὶ ὁ ἴδιος ἐπίτροπος, φανερώνοντας
 τὴν γνώμην καὶ ἀπόφασίν του ταύτην πρὸς τὸν μέγαν δραγομάνον καθὼς
 καὶ ὁ κεχαγιᾶ-μπέης πάλιν διά προσταγῆς τοῦ ἐπιτρόπου πρὸ ἡμερῶν
 ἐφανέρωσε τοῖς καπικεχαγιάδαις τὴν προσκάλεισιν ταύτην τοῦ Γρηγορίου
 βόδα, προστάζοντας νά στείλουν ταχυδρόμον καὶ νά δώσουν τὴν εἶδησιν
 ταύτην τῆς μαζιλείας του, πρᾶγμα ὁποῦ δὲν ἔγινε ποτέ.

adică aceea de a se da domnia Țării Românești lui Mihai vodă, ei au pierdut orice nădejde. Avînd însă mare teamă de mazilire, s-au văzut nevoiți să ceară în taină, prin mijlocirea lui chehaia-bei, domnia Moldovei, ceea ce au și uneltit în privința aceasta cu puterea banilor ce le erau făgăduiți ¹. Și așa, sultanul a dat o a doua hotărîre, ca Grigorie vodă să fie mazilit și să meargă la Constantinopol, iar Constantin vodă să vină aici în Moldova. Capuchehaiele lui Grigorie vodă, cu toate că au aflat de acest lucru și puteau, făgăduind aceeași sumă sau chiar o sumă mai mică, să împiedice aceasta și domnul lor să rămînă în Moldova, n-au făcut așa deoarece n-au vrut să împovăreze cu o astfel de datorie pe domnul lor, ² cunoscînd părerăa lui că dorea mai bine să fie mazilit decît să ajungă bucătar în loc să fie păstor în țara sa, după ce a păstorit atîția ani, cu voia lui Dumnezeu, și în Moldova și în Țara Românească. Dacă Grigorie Ghica ar fi primit această povară, ar fi fost nevoit s-o scoată de la cei nevoiași cu călcarea făgăduielilor sale și cu împovărări de neîndurat pentru săraci. El nu voia acest lucru în nici un chip, și de aceea nici capuchehaiele lui nu au făcut aceasta, și astfel a fost mazilit Grigorie vodă și s-a dat Moldova lui Constantin vodă.

992 Deoarece însă mazilirea aceasta || a lui Grigorie vodă s-a făcut dintr-o întîmplare, iar nu din dorința marelui vizir al împărăției sau din supărarea 20 sultanului, ca la alți domni, s-a găsit cu cale că este drept să se respecte întru totul cinstea lui Grigorie vodă și acesta să meargă la Constantinopol în tihnă și pace. Deci însuși marele vizir a făcut cunoscută această părere și hotărîre a sa marelui dragoman, după cum și chehaia-bei, tot din porunca 25 marelui vizir, cu cîteva zile înainte, adusese la cunoștință capuchehaielor această poftire către Grigorie vodă ³, dînd poruncă să se trimită și o ștafetă care să-i aducă la cunoștință vestea mazilirii sale, ceea ce nu se întîmplase încă niciodată.

¹ Capuchehaiele lui Constantin Mavrocordat au promis să dea marelui vizir pentru domnia Moldovei o sută de pungi și o blană, dar această ofertă n-a mulțumit pe chehaia și le-a răspuns că nu se poate, deoarece capuchehaiele lui Grigore vodă oferă 250 de pungi pentru marele vizir și pentru el și le-a sfătuit să nu se mai opună. Atunci capuchehaiele lui Constantin vodă au oferit 110 pungi pentru marele vizir și 50 de pungi și o blană de samur pentru chehaia, vezi ms. gr. 1 069, f. 26 și 31.

² Afirmățiile cronicarului nu corespund adevărului, deoarece capuchehaiele lui Grigore vodă au încercat să obțină mai departe domnia Moldovei pentru stăpînul lor, promițînd 150 de pungi marelui vizir și 100 chehaielei, dar fără să reușească (vezi ms. gr. 1 069, f. 26^r).

³ Chehaia-bei a comunicat, la 31 august 1741, marelui dragoman și capuchehaielor Moldovei că va trimite pe cihodarul său să aducă pe Grigore vodă la Constantinopol cu cinste și onoruri (vezi ms. gr. 1 069, f. 27^r).

Και ἄφου ἐφόρεσε τὸ καβάδι τῆς αὐθεντίας ὁ Μιχὰλ βόδας, ὁμοῦ
καὶ οἱ καπικεχαγιάδες τοῦ Κωνσταντίν βόδα διὰ τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολ-
δαβίας, πάλιν ὄντες παρὼν οἱ καπικεχαγιάδες τοῦ Γρηγορίου βόδα εἰς τὴν
5 Πόρταν, ἐδόθη τὸ φερμάνι τῆς μαζιλείας τοῦ Γρηγορίου βόδα παρὰ τοῦ
ἐπιτρόπου εἰς τὸν Ἴτς-τσοκαδάρην του, Ἄπδουλάχ-μπέην ὄνοματι, ὁμοῦ
μὲ πληροφορητικὰ μεκτούπια παρὰ τε τοῦ ἐπιτρόπου καὶ κεχαγιὰ-μπέη
καὶ μὲ προσταγὴν σφοδρὰν διὰ νὰ φέρεται ὅλως διόλου κατὰ τὴν θέλησιν
καὶ γνώμην τοῦ Γρηγορίου βόδα. Καὶ ἐφάνη καὶ κατὰ τοῦτο ὅτι ἐξ ἄλ-
10 λης τινὸς αἰτίας ἢ ὑποψίας δὲν ἐμαζιλεύθη ὁ Γρηγόριος βόδας, ἐπειδὴ
γνωστὸν εἰς ὅλους εἶναι πῶς εἰς τὰ μαζιλίκια πάντοτε ἐστέλλοντο κρυ-
φίως καπιτζή-μπασῆδες καὶ ἐπίσημοι ἀγάδες καὶ αὐτὸ ἐφάνη πῶς τὸ ἔκα-
μαν καὶ διὰ νὰ μὴ δώσωσι πείραξιν καὶ προξενήσωσιν ἔξοδα μεγάλα εἰς
τὸν Γρηγόριον βόδαν καὶ διὰ νὰ τὸν κάμουν νὰ καταλάβῃ πῶς εἶναι καὶ
εὐρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν καὶ πίστιν καὶ εὐνοίαν τῆς κραταιᾶς
15 βασιλείας. Καὶ αὐτὰ ὅλα ἐπεβεβαιώθησαν διὰ τοῦ ρηθέντος ὀρισμοῦ καὶ
διὰ ζώσης φωνῆς τοῦ διαληφθέντος Ἄπδουλάχ-μπέη ἐπειδὴ καὶ τὸ φερ-
μάνι, καθὼς φαίνεται κατωτέρω, δὲν φανερῶνει μαζιλείαν, ἀλλὰ πρόσκλη-
σιν μετὰ πολλῆς εὐμενείας, καθὼς καὶ ὁ Ἄπδουλάχ-μπέης εἶπε καὶ ἐκφώ-
νησε τὰ ὅσα ἐπροστάχθη ἐκ στόματος. Ὅμοίως καὶ οἱ καπικεχαγιάδες ἢ
20 τοῦ Γρηγορίου βόδα ὄχι μόνον δὲν ἔλαβαν καμίαν ἐνόχλησιν κατὰ τὴν 993
ἐπικρατήσασαν συνήθειαν, ἀλλὰ καὶ ἐπροστάχθησαν διὰ νὰ πηγαίνουν
εἰς τὴν Πόρταν ἀνεμποδίστως καὶ νὰ φανερώουν κάθε χρεῖαν τοῦ αὐθέν-
του των, καθὼς καὶ ἐγένετο, ἐπειδὴ τὰ εὐχαριστικὰ μεκτούπια καὶ μὲ ἄλ-
λας εἰδήσεις αὐτοὶ τὰ ἀπεκόμεζαν καὶ τὰ ἔδιδαν καὶ λαμβάνοντες τὰς ἀπο-
25 κρίσεις τὰς ἔστελναν μὲ ταχυδρόμους τοῦ Γρηγορίου βόδα.

Καὶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν εἶχε λάβει ὁ Γρηγόριος βόδας παρὰ τοῦ
ἐπιτρόπου διαφόρους προσταγὰς καὶ μαθήσεις, διὰ νὰ γράψῃ καὶ νὰ φανε-
ρώσῃ πρὸς τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς Λεχίας καὶ νὰ στείλῃ τσοκαδάρηδες
τοῦ βεζίρη ὁμοῦ μὲ ἀνθρώπους του εἰς τὴν Μοσχοβίαν καὶ χωρὶς νὰ τα-
30 ραχθῇ ὁ Γρηγόριος βόδας περὶ τῆς τυχούσης μαζιλείας του ταύτης ἐτε-
λείωνε κάθε βασιλικὴν προσταγὴν καὶ ἔγραφε καὶ ἐφανέρωνε τὰ δέοντα
πρὸς τὸν ἴδιον βεζίρη.

După ce Mihai vodă a îmbrăcat caftanul domnesc, împreună cu capuchehaiele lui Constantin vodă ¹ pentru domnia Moldovei și în timp ce capuchehaiele lui Grigorie vodă erau din nou la Poartă, marele vizir a dat firmanul de mazilire al lui Grigorie vodă la ici-ciohodarul său, anume Abdulah-bei, ² împreună cu niște mehtupuri lămuritoare din partea marelui vizir și a lui chehaia-bei și cu porunca strașnică să se poarte întocmai după dorința și consimțământul lui Grigorie vodă. Și din aceasta s-a văzut că Grigorie vodă a fost mazilit nu din vreo altă pricină sau bănuială; căci știut este de toți că totdeauna la maziliri se trimiteau pe ascuns capugibași și agale de seamă. Și se vede că s-a lucrat așa ca să nu-l supere pe Grigorie vodă să-l pună la cheltuieli mari și să-l facă să înțeleagă că se bucură mai departe de aceeași prețuire, încredere și bunăvoință din partea preaputernicei împărății. Toate acestea au fost întărite atît de firmanul pomenit mai sus, cît și de zisul Abdulah-bei prin viu grai. Firmanul, precum se vede mai jos, nu vorbește de mazilire, ci de poftire cu multă bunăvoință, precum a spus și Abdulah-bei și a rostit prin viu grai, după cum i s-a poruncit. ³ De asemenea și capuchehaiele || lui Grigorie vodă nu numai că n-au avut vreo supărare, după cum era obiceiul, ci, dimpotrivă, au primit poruncă să meargă la Poartă fără opreliște și să aducă la cunoștință orice nevoie a domnului lor, precum s-a și făcut, căci ei duceau și dădeau mehtupurile de mulțumire și alte știri și primeau răspunsurile pe care le trimiteau cu ștafete lui Grigorie vodă.

În vremea aceasta, Grigorie vodă primise din partea marelui vizir felurite porunci și lămuriri ca să scrie și să facă cunoscut nobilimii din Țara leșească și să trimită ciohodari de-ai marelui vizir împreună cu oameni de-ai săi în Țara moschicească. Iar Grigorie vodă, fără să se tulbure din pricina mazilirii sale, îndeplinea orice poruncă împărătească și scria însuși marelui vizir, aducîndu-i la cunoștință cele cuvenite.

¹ Mihai vodă și capuchehaiele lui Constantin Mavrocordat au îmbrăcat caftanele la 1 septembrie 1741 (vezi ms. gr. 1 069, f. 27^v). În tabelele cronologice de domni publicate de Aurelian Sacerdoțeanu, de Const. C. Giurescu și de Ion Ionașcu, amintite mai sus, cu privire la a doua domnie a lui Mihai Racoviță în Țara Românească, nu se precizează ziua, ci se menționează numai «septembrie 1741», iar cu privire la a doua domnie a lui Const. Mavrocordat în Moldova, Sacerdoțeanu și Ionașcu ne dau de asemenea «septembrie 1741», iar Giurescu «septembrie (puțin înainte de 16 ale lunii) 1741».

² Ici-ciohodarul marelui vizir a plecat cu firmanul de mazilire al lui Grigorie vodă din Constantinopol spre Iași la 2 septembrie 1741 (vezi ms gr. 1 069, f. 28^v) și a sosit la Iași în ziua de 9 septembrie, iar Grigorie vodă a părăsit capitala Moldovei la 22 septembrie 1741 (vezi mai jos p. 546). Așadar, potrivit celor spuse mai sus, data mazilirii lui Grigorie vodă fiind stabilită la 1 septembrie 1741, trebuie să se facă rectificările necesare la Aur. Sacerdoțeanu (*op. cit.*, p. 29), care ne dă «13 septembrie», la Const. C. Giurescu (*op. cit.*, p. 523), care ne dă «24 septembrie 1741 (sosirea firmanului de mazilire în Iași)» și la Ion Ionașcu (*op. cit.*, p. 493), care ne dă: «1741 septembrie 13».

³ Amintim că și capuchehaiele lui Constantin Mavrocordat au primit poruncă din partea lui reis-efendi să caute să scoată din țară cu cinste pe Grigorie vodă, care se ducea mazil la Constantinopol (vezi ms. gr. 1 069, f. 28^r).

Ὅμοίως καὶ οἱ καπικεχαγιάδες τοῦ Κωνσταντίν βόδα κἀν τε διὰ τὴν ὑπόληψιν καὶ εὖνοϊαν τῶν κρατούντων ὁποῦ ἔβλεπον καὶ κἀν τε δι' αὐτὸ ὁποῦ ἐνήργησαν πρὸς ἐδικὴν των συντήρησιν καὶ δεφένδουσιν ἐναντίον τῶν ἐνόρκων δεσμῶν, ἐφέροντο μὲ κάθε εὐλάβειαν καὶ ὑπόκλισιν πρὸς τὸν 5 Γρηγόριον βόδαν καὶ στέλλοντες ἄνθρωπόν τους πρὸς τοὺς ἐντοπίους ἄρχοντας μὲ τὴν εἶδησιν τῆς μεταθέσεως τοῦ αὐθέντου των εἰς τὴν Μολδαβίαν, τοὺς ἔγραφαν μὲ πολλὰς ἀπειλὰς ὡς ἐκ μέρους τοῦ αὐθέντου των, διὰ νὰ φέρωνται εἰς ὅλα μὲ κάθε ὑποταγὴν πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν ἕως οὐ νὰ τοὺς ἔλθῃ κάθε διαταγὴ καὶ παρὰ τοῦ αὐθέντου των. Εἶχον δὲ περι 10 τούτου καὶ ξεχωριστὴν προσταγὴν παρὰ τοῦ βεζίρη καὶ κεχαγιᾶ-μπέη.

Ἄπο δὲ Βλαχίας, ἐκ μέρους τοῦ Κωνσταντίν βόδα ἐστάλθη κατὰ πρῶτον ὁ Γιακωβάκης οὐσάρης του, ἔπειτα ὁ Κωνσταντίνος Ζαγοριανός, πρῶην μέγας κόμισός του, μὲ γράμματα πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν περιποιητικὰ καὶ ξεχωριστὰ πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἀποκαταστήνοντας καϊμακά- 15 μηδες τὸν πενθερόν του Κωνσταντίνον Ρουσσέτον μέγαν βόρνικον, τὸν μέγαν λογοθέτην Σάνδουλον Στούρζαν, τὸν Κωστάκη Ράζον χάτμανον καὶ τὸν Θεόδωρον Παλάδην βεστιάρην, οἱ ὅποιοι συνήρχοντο καθ' ἐκάστην ἄλλοτε εἰς ἄλλου καὶ ἄλλοτε εἰς ἄλλου ἄρχοντος σπίτι καὶ ἐθεωροῦσαν τὰς προσταγὰς ὁποῦ ἠλάμβανον παρὰ τοῦ αὐθέντου των. Ἦρχοντο 996 20 δὲ καθ' ἐκάστην ἄλλοτε μὲν ὅλοι καὶ ἄλλοτε τινες ἐξ αὐτῶν καὶ πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν, δεικνύοντες κάθε ὑποταγὴν εἰς τὰ προστάγματά του, ἐπειδὴ ὅλοι αὐτοὶ ἦτον εὐηργετημένοι παρ' αὐτοῦ καὶ εἶχον ξεχωριστὴν λύπην, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ μικροὶ τε καὶ μεγάλοι διὰ τὴν στέρησίν του. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ἔφθασε καὶ ὁ Ἰτς-τσοκαδάρης τοῦ ἐπιτρόπου, ὁποῦ 25 ἐστάλθη πρὸς αὐτόν, ἐμπρὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἔστειλεν ἄνθρώπους του ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ τὸν προϋπάντησαν· ἔπειτα ἔστειλεν ἕως εἰς τὸ Σκινδέγι ραδιβάνι καὶ ἄλογον στολισμένον διὰ νὰ καθήσῃ εἰς ὅποιον θελήσῃ ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Γιάσι. Ἄφοῦ ἔφθασε τὸ πουρνὸν δὲ εἰς τὸν μπόδον τοῦ Μπαχλουγιού, ὁ ρηθεις δὲν ἀκολούθησε τὴν συνηθισμένην στράταν 30 τῆς μαζιλειίας ὁποῦ πηγαίνουν οἱ ἀγάδες κατ' εὐθειαν εἰς τὴν κούρτην ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ ἀχιριοῦ, ἀλλὰ προϋπαντῶμενος ὑπὸ τοῦ Παναγιώτου ἄγα μὲ τὴν παράταξιν τῆς ἀζίας ἐπῆρε τὸν συνηθισμένον δρόμον τῶν μουσαφίρηδων καὶ ἐπῆγεν ἴσια εἰς τὸ κονάκι του. Ἐπειτα ἐμήνυσε τὸν αὐθέντην ὅτι τὸ ἀντάμωμά των τὸ ἀφήνει ὅλως δι' ὄλου εἰς τὴν θέλησιν 35 τοῦ αὐθέντου, ὁπότε θελήσῃ νὰ γίνῃ καὶ καθίζοντας εἰς τὸ κονάκι του ἔφαγε καὶ ἐκοιμήθηκε. Ἐπειτα τὸ κενδί, ἔστειλεν ὁ Γρηγόριος βόδας πρὸς αὐτὸν τὸν μέγαν ποστέλνικόν του Ἰωαννάκη Βλαστὸν διὰ νὰ τὸν χαιρετίσῃ ἐκ μέρους του καὶ νὰ τὸν εἰπῇ νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν κούρτην καὶ μετὰ ταῦτα ἔστειλε τὸν μέγαν οὐσάρην του μὲ ἅτι στολισμέ- 40 νον καὶ παράταξιν καὶ τὸν ἔφερεν εἰς τὴν κούρτην. Δὲν ἐκάθησεν ὁμως

De asemenea și capuchehaiile lui Constantin vodă, fie pentru prețuirea și bunăvoința de care vedeau că se bucura Grigorie vodă din partea stăpînirii, fie pentru felul cum lucraseră în sprijinul propriei lor mențineri și apărări, dar împotriva legăturilor statornicite prin jurămînt, se purtau cu un deosebit respect și supunere față de el¹. Aceștia au înștiințat pe boierii pămînteni cu un om anume trimis despre mutarea domnului în Moldova și scriau cu multe amenințări, ca din partea domnului lor, să se poarte în toate cu deosebită supunere față de Grigorie vodă, pînă ce vor primi poruncă de la domnul însuși. Ei de altfel au avut în această privință poruncă anume din partea marelui vizir și a lui chehaia-bei.

Iar din Țara Românească a fost trimis din partea lui Constantin vodă mai întii ușierul său Iacovachi și apoi Constantin din Zagora, biv vel comis, cu scrisori binevoitoare către Grigorie vodă și cu alte scrisori către boieri, orînduind caimacami pe socrul său Constantin Rusăt, vel vornic, pe Sandu Sturza, vel logofăt, pe Costachi Razu hatman și pe Teodor Paladi vistier, care se adunau în fiecare zi, cînd în casa unui boier, cînd în casa altui boier și cercetau poruncile pe care || le primeau de la domn.

Ei veneau în fiecare zi și la Grigorie vodă, fie cu toții, fie numai cîtiva dintre ei, îndeplinind cu supunere poruncile lui, deoarece toți aceștia se bucuraseră de binefacerile sale. Ei erau tare mîhniți, precum erau și toți ceilalți, mici și mari, de plecarea sa. Între timp a sosit și ici-ciohodarul trimis de marele vizir, întru întîmpinarea căruia Grigorie vodă trimise pe oamenii săi. De asemenea, Grigorie vodă trimise pînă la Scînteia un rădvan și un cal împodobit pentru ca trimisul marelui vizir să aleagă ce o vrea spre a merge la Iași. După ce amintitul ici-ciohodar a sosit dimineața la Podul Bahluiului, n-a urmat obișnuita cale a mazelirii, pe care agalele merg de a dreptul la curte prin partea grajdului, ci, fiind întîmpinat de Panaioti aga cu alaiul agiei, a apucat obișnuita cale a oaspeților și s-a dus drept la conacul său. După aceea el a înștiințat pe domn că lasă pe seama lui, cînd va voi, să aibă loc întîlnirea lor și, rămînînd la conacul său, a mîncat și s-a culcat. Apoi pe la chindie Grigorie vodă a trimis la el pe marele său postelnic Ianachi Vlastos², ca să-l salute din partea lui și să-i spună să se pregătească a merge la curte. După aceasta a trimis pe marele său ușier cu un armăsar împodobit și cu alai și l-a adus la curte.

¹ Spusele cronicarului sînt întărite și de rapoartele capuchehaiilor lui Constantin Mavrocordat. Ele scriau domnului lor: «Noi trebuie să avem cu Grigorie vodă înțelegere și adevărată prietenie, iar dacă luminăția-sa, din pricina fumurilor și ațîțărilor mamei sale, nu va respecta îndatoririle pentru unire, păcatul să cadă asupra lui, noi facem ce e posibil» (vezi ms. gr. 1 069, p. 29').

² În 1738 Ianachi Vlastos a fost al doilea postelnic al lui Constantin Mavrocordat în Țara Românească, Const. Daponte, *op. cit.*, II, p. 169.

ἔξω εἰς τὸ διβάνι, καθὼς γίνονται αἱ μαζιλεῖαι, ἀλλὰ μέσα εἰς τὸν ὄνδαν ὁποῦ συνήθιζε καὶ ἔβγαινε κάθε πουρνὸν ὁ αὐθέντης, μήτε ἦτον διβάν-
 5 ἔφενδεσῆς καὶ ἄρχοντες συνηγμένοι κατὰ τὴν συνήθειαν, ἀλλ' ὁ ἴτς-τσο-
 καδάρης ἀνταμωθέντες μετὰ τὸν Γρηγόριον βόδα, τὸν ἐνεχείρισε τὸ βασι-
 λικὸν φερμάνι καὶ τὰ μεκτούπια ὁποῦ εἶχε καὶ ἐστάθησαν ἀμφοτέροι ὄρ-
 θιοὶ ἕως οὗ ἀνέγνωσεν ὁ αὐθέντης ὁ μόνος τοῦ τὸ βασιλικὸν φερμάνι καὶ
 ἐφίλησεν αὐτό. Τὸ ὁποῖον μετὰ τὸ νὰ ἦτον ἀσυνήθιστον τῶν τοιούτων συμ-
 πτωμάτων ἰδοῦ ὁποῦ γράφω καὶ τὴν μετάφρασίν του. ||

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΦΕΡΜΑΝΙΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΑΖΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΒΟΔΑ

995

10

Ὅταν φθάσῃ πρὸς σέ τὸν ἐκλεκτὸν τῶν χριστιανῶν αὐθέντων, πρώην
 αὐθέντα τῆς Μολδαβίας Γρηγόριε βόδα, τὸ ὕψιστον καὶ βασιλικὸν ση-
 μεῖον, γνωστὸν σοι ἔστω πῶς τὸ γένος σου φυσικὰ μετὰ καθαρὰν καρδίαν
 ὁποῦ ἔδειξεν, ἦτον πάντοτε καλοθελῆται τῆς μεγάλης μου βασιλείας καὶ
 15 ἄγρυπνοι καὶ κάθε εἰς ἐξ αὐτῶν ἔτοιμος εἰς τὸ νὰ ἐνεργήσῃ καὶ νὰ προ-
 βιβάσῃ τὰς ὑποθέσεις τῆς μεγάλης μου βασιλείας, καὶ εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ
 ἐγνώριζαν πῶς εἶναι ὠφέλιμα εἰς τὴν βασιλείαν μου καὶ πῶς ἠκολούθει
 καλὸν πρὸς αὐτὴν πολλὰ καὶ ἄξια πράγματα ἐτελείωναν, μετὰ μεγάλης
 ἐπιμελείας, σχολάζοντες πρὸς τὸ ὄφελος τῆς βασιλείας μου καὶ ἐν τῷ
 20 σταδίῳ τῆς εἰλικρινείας ἔστεκον ὡσπερ ἓνα φλάμπουρον σταθερὸν εἰς
 τὸ κέντρον τῆς ὑποκλίσεως καὶ ἐμπιστοσύνης καὶ τοῦτο περιέρχεται καὶ
 περὶ τὰς γλώσσας τοῦ λαοῦ.

Διὸ καὶ σύ, βαδίζοντας εἰς τὰ ἴχνη ἐκείνων ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν
 τῆς γεννήσεώς σου μέχρι τοῦ νῦν καιροῦ, μετὰ τὸ νὰ εἶσαι πιστὸς καὶ κα-
 25 θαρὸς καὶ σταθερὸς πρὸς τὴν μεγίστην βασιλείαν μου καὶ μετὰ τὸ νὰ ἔχῃς
 πρόβλεψιν εἰς τὴν δούλευσιν αὐτῆς καὶ ἐπιμέλειαν καὶ σταθερότητα, πρῶ-
 τον μὲν ὅταν ἐμπῆκες εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀφικιαρέων τοῦ βασιλικοῦ
 μου διβανίου καὶ ἡξιώθης τῆς ὑπουργίας τοῦ ἐρμηνέως, τόσον εἰς τὴν με-
 τάφρασιν, ὅσον εἰς τὴν διὰ τῆς γλώττης σαφήνειαν, ἐφάνη ἡ πίστις καὶ
 30 εἰλικρινεία σου εἰς τὰ φύλλα, ὁποῦ ἐβάφησαν ἐκ τοῦ σταλαγμοῦ τοῦ πιστοῦ
 σου καλάμου.

Ἐπειτα ἀφοῦ ἐδόθησαν αἱ κατὰ κληρονομίαν αὐθεντίαι, κτήματα
 τῆς βασιλείας μου, εἰς τὴν ἀξιοτήτά σου, ἡ Μολδαβία δηλαδὴ καὶ ἡ Οὐγ-
 γροβλαχία, ἕως τὸν παρόντα καιρὸν (μάλιστα ὁποῦ εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη
 35 συνέβη πόλεμος καὶ εἰρήνη) ὁ ζῆλος σου, ἡ αὐτάρκειά σου καὶ αἱ συμ-
 βουλαί σου αἱ ὀρθαὶ ἐγνώσθησαν εἰς τοὺς κοινούς καὶ μερικούς, ἦγουν
 εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ λαϊκοὺς ἢ χυδαίους, ὥστε ἔξω ἀπὸ τοῦ εἶναι σε
 πίστεως ἄξιον καὶ εἰλικρινεῖα συνδεδεμένον, ἡξεύρεις τὴν γλώτταν, || τὴν
 40 γνῶμην δηλαδὴ τῆς μεγάλης βασιλείας μου καὶ ἔχεις ἄφατον εἰδησιν καὶ
 ἄφροναν ἐπιμέλειαν τοῦ ἰδιώματος τῶν χριστιανῶν βασιλειῶν, ὅπερ ἐφάνη
 λαμπρῶς ἐν τῷ τῆς φύσεως μου καθαρῷ βασιλικῷ ἐσόπτρῳ. Καὶ πάλιν
 εἰς τὸ ἐξῆς ἀποβλέπω καὶ προσμένω ἀπὸ λόγου σου ὑπηρεσίας δεκτὰς
 καὶ ἐπωφελεῖς τῇ μεγάλῃ μου βασιλείᾳ.

Καὶ δὴ μετὰ τὸ νὰ θελήσω ὅτι ἐσὺ νὰ κινήσῃς πρὸς τὴν καθέδραν
 45 τῆς μεγίστης μου βασιλείας, τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν παρὰ Θεοῦ φυ-

N-a stat însă afară la divan, precum se face la maziliri, ci înăuntru, în odaia în care domnul obișnuia să vină în fiecare dimineață, și nici n-au fost divan-efendesi și boieri adunați după obicei, ci ici-ciohodarul, întîlnindu-se cu Grigorie vodă, i-a înmînat firmanul împărătesc și mehtupurile ce avea și amîndoi au stat în picioare pînă cînd domnul a citit singur firmanul împărătesc și l-a sărutat. Fiind un firman neobișnuit în astfel de întîmplări, iată că-l dăm în tălmăcire. ||

995 TĂLMĂCIREA FIRMANULUI ÎMPĂRĂTESC DE MAZILIRE
A LUI GRIGORIE VODĂ

10

Alesule între domnii creștini, fost domn al Moldovei Grigorie vodă, prin acest preainalt împărătesc semn și se face cunoscut ceea ce urmează. Neamul tău, arătînd inimă curată, a slujit cu credință neadormită marea mea împărăție și fiecare dintre ei s-a arătat gata să facă să propășească 15 treburile marii mele împărății, iar cînd a fost vorba de lucruri, pe care le știau că sînt folositoare împărăției sau că ar putea aduce un cîștig împărăției, ei au săvîrșit fapte însemnate, lucrînd cu mare sîrguință în folosul împărăției-mele. Iar în ceea ce privește sinceritatea, ei au stat ca un steag 20 neclintit la locul de frunte al supunerii și credinții, ceea ce e îndeobște cunoscut.

Și tu, pășind pe urmele lor, de cînd te-ai născut și pînă astăzi, fiind credincios și cu cuget curat și statornic față de împărăția mea cea mare 25 și cu prevedere, sîrguință și statornicie cînd era vorba s-o slujești, întîi cînd ai intrat în numărul dregătorilor împărătescului meu divan și te-ai învrednicit de slujba dragomanatului atît în tălmăcire, cît și în limpezimea limbii și-ai arătat credința și sinceritatea în foile pe care le-au vopsit pică- 30 turile credinciosului tău condei.

Iar pe urmă cînd s-au încredințat vredniciei tale domniile Moldovei și Ungrovlahiei, stăpîniri prin moștenire ale împărăției mele, pînă în timpul de față (mai ales că în acele părți a avut loc război și pace), rîvna, 35 destoinicia și sfaturile tale bune au fost recunoscute atît de cei mulți, cît și de cei puțini, adică și de boieri și de norod sau de cei de jos. Dar, pe lîngă că ești vrednic de credință și sincer din fire, mai cunoști și limba 996 și || vederile marii mele împărății și ai o adîncă cunoștință a limbilor împărățiilor creștine, ceea ce s-a văzut în mod strălucit în curatul chip împără- 40 tesc al firii mele. Și de acum înainte aștept iarăși să aduci slujbe marii mele împărății.

Iar acum vreau ca tu să pornești spre scaunul puterniciei mele împărății, spre Constantinopolul cel de Dumnezeu păzit, și venind la casa ta să te 45

λαττομένην, καὶ ἔλθων εἰς τὸ σπίτι σου, νὰ στρώσης τὰ ἄμφια τῆς ἀναπαύσεώς σου καὶ νὰ καθήσης, ἐξ ἀνάγκης, κατὰ τὸ παρὸν ἐδόθη ἢ αὐθεντία τῆς Μολδαβίας ἐτέρῳ. Λοιπὸν ὅταν φθάσῃ εἰς τοῦ λόγου σου τότε ἔνδοξον ἔνταλμά μου μὲ τὸν Ἀπδουλάχην τζοχαδάρην τοῦ μεγίστου ἐπιτρόπου μου (οὗ ἢ δόξα αὐξηνηθεῖ) τῶν ἐκ τῶν ἔνδον τζοχαδαρέων, σὺ μὲ ὅλα τὰ πρόσωπα ὅπου ἔχεις μαζί σου νὰ σηκώθῃς εὐχαριστημένως καὶ εὐφροσύνως καὶ νὰ ἰθύνῃς τὰς ἡνίας τῆς ἐπανόδου σου πρὸς τὴν θύραν τῆς βασιλείας μου καὶ ἔλθων νὰ καθήσης εἰς τὸ σπίτι σου, ὅπερ ἔχεις ἐν τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων, σχολάζων περὶ τὰς εὐχὰς τῆς πολυχρονίου μου ζωῆς καὶ τῆς εὐδαιμονίας μου.

Διὸ καὶ κατὰ τὸ ὕφος τοῦ θείου τούτου ἐντάλματος, τοῦ δοθέντος περὶ τούτου, ᾧ πρέπει ὑπόκλισις καὶ ὑποταγὴ, θέλεις κάμει καὶ θέλεις πιστεύσει τῷ σημείῳ τῷ βασιλικῷ.

Ἐγράφη εἰς τὰς πρώτες τοῦ Ρετζέπη ἔτει φυγῆς 1154, ὅπερ ἦν κατὰ τὸ σωτήριο ἐτος, ,αψμα', κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον.

Σεπτέμβριος
1741

Ἐπειτα ἐκάθησαν καὶ ἀνέγνωσε καὶ τὰ μεκτούπια μετὰ πολλῆς πληροφορίας ὁ Γρηγόριος βόδας, ἕως οὗ ἔπιεν ὁ ἀγὰς τὸν καχβέν του καὶ μετὰ ταῦτα ἐβγήκεν ἔξω τὸ καλαμπαλίκι καὶ ἔμειναν μόνοι οἱ δύο ὡς τρεῖς ὥρας, συνομιλοῦντες μυστικά. Καὶ ἐν πρώτοις μὲν ἐφανέρωσε καὶ ἐπληροφόρησεν ὁ ρηθεὶς τὸν Γρηγόριον βόδαν τὴν καλὴν διάθεσιν καὶ εὖνοιαν ὅπου εἶχε πρὸς αὐτὸν ὅλη ἡ σύγκλητος τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας καὶ μάλιστα ὁ ἴδιος ἐπίτροπος, κατὰ τὴν ξεχωριστὴν παραγγελίαν ὅπου εἶχε περὶ || τούτου παρὰ τοῦ αὐθέντου του τοῦ ἐπιτρόπου. Ἐπειτα ἐσυνομίλησαν περὶ τοῦ κινήματος τοῦ αὐθέντου, τὸ ὁποῖον ὅλως διόλου τὸ ἄφησεν εἰς τὴν γνώμην καὶ θέλησιν τοῦ Γρηγορίου βόδα, ὅποτε θέλει, καὶ ἀπὸ ὁποῖον δρόμον τὸν φανῆ εὐλογον νὰ κινήσῃ, λέγοντας καὶ τοῦτο τῷ Γρηγορίῳ βόδα ὅτι ἡ ἀξία καὶ τιμὴ του δὲν εἶναι ἀφηρημένη, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι μία πρόσκλησις τῆς βασιλείας εἰς τοῦ λόγου του, καὶ καθ' ὁδὸν νὰ ἔχη ὅλην τὴν παράταξιν του καὶ νὰ κινήσῃ μὲ τὰ τούγια καὶ σαντζάκι του ὅπου ἔχει καὶ μὲ ὄλους τοὺς σατίρηδες καὶ τζαβουσαδες καὶ τὰ λοιπὰ συνηθισμένα τῶν αὐθέντων.

Ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας, θέλοντας νὰ ἐμποδίσῃ τοῦτο τὸ πρόβλημά του, ἀπεκρίθη ὅτι ἀκολουθοῦσιν περιττὰ ἔξοδα εἰς αὐτό, καὶ οὕτως τὸν ἐκατάπεισε νὰ μὴ γίνῃ τὸ τοιοῦτον. Καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσαν τὰς συνομιλίας τῶν ἐγιναν αἱ συνήθεις τσερεμόνιαι μὲ σερμπέτι καὶ κάπνισμα πρὸς αὐτὸν καὶ μετὰ ταῦτα τὸν ἐνέδυσσε κοντόσι μὲ σαμουροπασιάν, καὶ οὕτως ἀνεχώρησαν, ἐκεῖνος μὲν εἰς τὸ κονάκι του, ὁ δὲ αὐθέντης εἰς τὰ ἐνδότερα.

Ἐνόσῳ ἦτον ὁ Γρηγόριος βόδας αὐθέντης εἰς τὴν Μπογδανίαν, δὲν ἐφαίνετο τόσον πολλὰ ἀρεστός εἰς τοὺς γείτονάς της, μὴ ἀφήνοντάς τους νὰ κάμουν τὰς ὀρέξεις των καὶ νὰ ἐνοχλοῦν τὸ ὑπήκοόν του. Μετὰ τὴν μαζιλείαν του ὅμως ταύτην τόσον ἐλυπήθησαν ὅλα τὰ πέριξ τῆς Μολδαβίας, Ὀθωμανοὶ τε καὶ Τατάροι, ὅπου ὡσπερ ἐκ συνθήματος ἔγραψαν πανταχόθεν τῷ Γρηγορίῳ βόδα, φανερώνοντες τὴν λύπην ὅπου ἔλαβαν εἰς τὴν εἶδησιν ταύτην καὶ ὅτι ἂν εἶναι μὲ τὴν γνώμην του οὐ μόνον κοινὰ ἀρξία μαχζάρια θέλουν κάμει εἰς τὴν βασιλείαν, ζητοῦντες πάλιν αὐτὸν αὐθέντην εἰς τὴν γειτονίαν τους, ἀλλὰ εἶναι ἔτοιμοι νὰ στείλουν καὶ ἀνθρώπους ἀπὸ κάθε μέρη, ὁμοῦ μὲ τὰ ἀρξία, διὰ νὰ προσπαθήσουν περὶ

odihnești și să șezi, fiindcă de nevoie deocamdată domnia Moldovei s-a dat altuia. Deci, cînd va sosi la tine această slăvită poruncă a mea cu Abdulah, cîhodarul marelui meu vizir (a cărui slavă să crească), unul din ici-ciohodari, tu cu toți oamenii pe care îi ai cu tine să pornești mulțumit și vesel și să-ți îndrepti frînele întoarcerii tale către poarta împărăției mele, și sosind să șezi în casa pe care o ai în Constantinopol, petrecînd timpul cu urări pentru fericirea și viața mea îndelungată. 10

Vei urma dar după cuprinsul acestei sfinte porunci, dată anume, căreia i se cuvine închinare și supunere, și te vei încrede semnului; împărătesc.

S-a scris în primele zile ale lunii Regep, anul de la egira 1154, care ^{septembrie 1741} corespunde cu anul mîntuirii 1741, luna septembrie. 15

Apoi s-au așezat, iar Grigorie vodă a citit cu multă băgare de seamă mehtupurile, pînă cînd aga și-a băut cafeaua. După aceea a ieșit afară toată lumea și au rămas numai ei doi, stînd de vorbă în taină cam trei ceasuri. Mai întii ici-ciohodarul a arătat și a lămurit pe Grigorie vodă, 20
997 după porunca deosebită ce a avut|| din partea stăpînului său marele vizir, despre bunăvoința și dragostea ce nutreau față de el toți dregătorii împărăției otomane, și mai ales însuși marele vizir. Apoi au vorbit de plecarea domnului, lăsînd-o cu totul pe seama lui Grigorie vodă, să plece cînd 25
va voi și să meargă pe orice drum va găsi mai nimerit, spunînd lui Grigorie vodă și aceasta, că el rămîne cu aceeași prețuire și cinstire și că este doar vorba de o poftire din partea împărăției, iar pe drum poate să aibă tot alaiul său și să pornească cu tuiurile și sangiacul lui și cu toți șatirașii și 30
ceaușii săi și cu tot ce se obișnuiește la alaiul domnilor.

Grigorie vodă însă, nevoind să dea urmare acestui îndemn, a răspuns că se vor face cheltuieli de prisos și astfel izbuti să-l facă să aibă aceeași părere. Apoi, după ce și-au terminat convorbirile, au urmat obișnuitele țeremonii cu șerbet și tutun, iar după aceea Grigorie vodă l-a îmbrăcat 35
pe ici-ciohodar cu contoș împlănit cu pacea de samur și așa el a plecat la conacul său, iar domnul s-a întors în odaia sa.

Cît timp Grigorie vodă a fost domn în Moldova nu prea fusese pe placul vecinilor Moldovei, căci nu-i lăsa să-și facă poftile și să supere pe supușii săi. După maziirea lui însă, așa de mult s-au mîhnit toți turcii 40
și tătarii dimprejurul Moldovei, încît, ca la un semn, au scris din toate părțile lui Grigorie vodă, arătîndu-i mîhnirea lor în urma acestei știri și că, dacă este de aceeași părere, vor trimite nu numai arz-mahzaruri obștești împărăției, cerînd să fie iarăși el domn în vecinătatea lor, dar 45
că ei sînt gata împreună cu arzurile să trimită și oameni din fiecare ținut

τούτου. Ὁ δὲ αὐθέντης συμπεραίνοντας ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸν εὖνοιαν τῶν κρατούντων, ὅπου ἐπληροφορήθη, ὅτι θέλει ἔχει κάθε τιμὴν καὶ ἄνεσιν ἐνόσφ διατρίψῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἔχοντας καὶ πρότερον μελέτην ἂν παραιτηθῇ μερικὸν καιρὸν ἀπὸ τὰς αὐθεντίας, ὅπου νὰ μὴν 5 ἔπα ἡριθμῶνται χρόνια αὐθεντιῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ τὸν λογιάζῃ ὁ κόσμος ὑπέρπλουτον χωρὶς νὰ εἶναι, ἀγαποῦσε νὰ ἡσυχάσῃ μερικὸν καιρὸν εἰς τὸ σπίτι του, καὶ διὰ τοῦτο ἀποκρινόμενος εἰς τοὺς διαληφθέντας γείτονας, τοὺς εὐχαρίστησε μὲν διὰ τὴν φιλίαν καὶ προθυμίαν τους, δὲν τοὺς ἄφησεν ὅμως μῆτε ἄρζια νὰ κάμουν, μῆτε ἀνθρώπους νὰ στείλουν, ἀλλ' 10 ἔτοιμασθεῖς μὲ τοὺς ἐδικοὺς του ἄρχοντας καὶ ὄλον τὸ τεβαμπί του, διώρισε καὶ τὰ κονάκια τῆς ὁδοιορίας του ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Προύτου, τὰ ὅποια ἐννοιάσθησαν κατὰ τὸ πρέπον οἱ ἄρχοντες καϊμακάμηδες καὶ μάλιστα ὁ Γιωργάκης, ποτὲ ποστέλνικος, ὅπου ἐστάλη παρὰ τοῦ Κωνσταντίν βόδα διὰ νὰ φροντίσῃ τὰ χρειώδη τῆς ὁδοιορίας τοῦ Γρηγορίου βόδα 15 καὶ νὰ τὸν προοδεύσῃ ἕως νὰ περάσῃ τὸν Δούναβιν. Καὶ ἀφοῦ ἐκίνησε μὲ βωδάμαξα τὰ περιττὰ πράγματα ὅπου ἦτον νὰ πηγαίνουν διὰ θαλάσσης, μετὰ δεκατρεῖς ἡμέρας ἀφοῦ ἦρθεν ὁ Ἰτς-τζοκαδάρης, ἐκίνησε καὶ αὐτὸς τῇ κβ' Σεπτεμβρίου μὲ ὄλην του τὴν κούρτην, ἐξερχόμενος ἀπὸ τὴν μεγάλην πόρταν μὲ παράταξιν ὄλων τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν σλουζητορέων 20 μὲ τὰ φλάμπουρά των, καθὼς καὶ ἡ δόμνα του ἐσυντροφεύθη παρὰ πασῶν τῶν ἀρχοντισσῶν ἕως εἰς τὸν συνηθισμένον τόπον, καὶ ἔπειτα ἀποχαιρέτησαντες αὐτοὺς οἱ καϊμακάμηδες καὶ ἄρχοντες μετὰ πολλῆς κατηφείας καὶ δακρῶν ἐπέστρεφον, καθὼς καὶ ὄλος ὁ λαὸς ἀνεστέναζε καὶ ἔκλαιε διὰ τὴν στέρησίν του. Πολλοὶ δὲ ἄρχοντες ἐπῆγαν μαζί του ἕως εἰς τὸ Σκενδέι 25 καὶ ἐκεῖ τὸν ἐπροσκύνησαν καὶ ἐγύρισαν καὶ ἄλλοι ἐπῆγαν μαζί του ἕως εἰς τὸ Γαλάτσι καὶ μὲ τὸ νὰ διέτριπεν ἐκεῖ δύο τρεῖς ἡμέρας, ἐκάθησαν καὶ ἐκεῖνοι ἕως ὅπου διέβη ὁ αὐθέντης τὸν Δούναβιν καὶ τότε, προσκυνήσαντες αὐτὸν οἱ τε ἄρχοντες καὶ οἱ Τοῦρκοι τοῦ Γαλατσίου, μὲ πολλὴν τους κατήφειαν ἐχωρίσθησαν ἀπὸ λόγου του, μὲ κλαίματα πολ- 30 λῶν καὶ ἀπῆλθον ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.

Ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας ἐπῆγεν εἰς τὸ Ματσίνι, ἀκολουθούμενος ὑπὸ πολλῶν ἐντοπίων καὶ ἕως εἰς τὴν Πόλιν, ἐν οἷς ὑπῆρχον κάγῳ, ἐπειδὴ μὴ δυνά ἢ μενος νὰ στερηθῶ τοιοῦτον αὐθέντην ἐπρόκρινα νὰ μακρυνθῶ 35 μερικὸν καιρὸν ἀπὸ τὴν πατρίδα μου, καὶ οὕτω γενάμενος αὐτόπτης τῆς τε περιφήμου ἐκείνης πόλεως καὶ τῶν συμβάντων τότε ἐκεῖσε, ἡξιώθη αὐθις οὐ μόνον νὰ ἀπολαύσω τὴν πατρίδα μου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἱστορήσω ἄπερ εἶδον.

Ἐν τοσοῦτῳ ὅμως, πριχοῦ νὰ κινήσῃ ὁ Γρηγόριος βόδας ἀπὸ τὸ Γαλάτσι, εἶχεν γράψῃ ὁ Κωνσταντίν βόδας τῷ Γεωργάκη ποστελνίκῳ, 40 διὰ νὰ ἀναφέρῃ τῷ Γρηγορίῳ βόδα πῶς ἀγαπᾷ νὰ στείλῃ εἰς αὐτὸν ὁ Γρηγόριος βόδας κανένα ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ἄρχοντάς του, διὰ νὰ συνομιλήσωσι καὶ νὰ ἐνισχύσωσι τὴν μεταξύ των ἀγάπην καὶ ἔνωσιν, ὅπου νὰ μὴ προχωρήσῃ τινὰς σκανδαλοποιὸς νὰ σπείρῃ ζιζάνια, εὐρίσκοντας ὕλην τὴν μετὰθεσιν τοῦ Κωνσταντίν βόδα ὅπου ἠκολούθησεν εἰς τὴν Μολδαβίαν. 45 Τὸ ὅποιον ἴσως τὸ ἔκαμεν ἀφοῦ ἔμαθε πῶς οἱ καπικεχαγιαδες του ἐζήτησαν τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν ἐπῆραν ἔξω τῶν συμφωνιῶν καὶ ὄρκων ὅπου

ca să lupte pentru aceasta. Dar domnul, fiind înștiințat că stăpînirea arăta o deosebită dragoste față de el, a înțeles de aici că în timpul șederii sale la Constantinopol se va bucura de cinste deplină și de tihnă. Deoarece și mai înainte avea de gînd să se retragă pentru cîtva timp din domnie, 998 pentru ca anii lui de domnie să nu fie || în șir și să fie socotit de lume ca 5 putred de bogat, fără să fie, dorea cîtva timp să se odihnească la casa sa și de aceea, răspunzînd vecinilor săi amintiți mai sus, le-a mulțumit pentru prietenia și rîvna lor, dar nu i-a lăsat nici arzuri să facă și nici oameni să trimită. Iar el se pregăti cu boierii săi și cu tot tevabiul său, își orîndui 10 și conacele de drum în spre partea Prutului, de care au avut convenita grijă boierii caimacami și mai ales fostul postelnic Iordachi, care a fost trimis de Constantin vodă ca să aibă grijă de cele trebuincioase lui Grigorie vodă în drumul său și să-l petreacă pînă la Dunăre. Și după ce domnul trimise 15 cu care cu boi lucrurile sale de prisos, care aveau să fie duse pe mare, a pomit și el cu întreaga sa curte la 22 septembrie, treisprezece zile după sosirea ici-ciohodarului, ieșind cu alai pe poarta cea mare și fiind petrecut de toți boierii și slujitorii cu steagurile lor. De asemenea și doamna a fost 20 petrecută de toate jupînesele boierilor pînă la locul obișnuit. Iar după ce și-au luat rămas bun, caimacamii și boierii s-au întors foarte mîhnîți și cu lacrimi în ochi. De asemenea, tot poporul ofta și plîngea din pricina plecării lui. Mulți dintre boieri s-au dus cu el pînă la Scînteia, unde după ce i s-au închinat s-au întors, iar alții s-au dus împreună cu el pînă la 25 Galați. Și deoarece a rămas acolo două-trei zile, au stat și ei pînă ce domnul a trecut Dunărea, iar atunci i s-au închinat atît boierii, cît și turcii din Galați și s-au despărțit de el cu multă mîhnire și plîsete și fiecare s-a întors acasă. 30

22 septembrie
<1741>

Iar Grigorie vodă s-a dus la Măcin urmat de mulți pămînteni, care l-au însoțit chiar pînă la Constantinopol. Printre aceștia am fost și eu, 999 căci || neputînd să mă despart de un asemenea domn, am socotit că e mai bine să mă depărtez pentru cîtva timp de patria mea. Și astfel, după ce am văzut cu ochii mei acel vestit oraș, precum și întîmplările de acolo, 35 m-am învrednicit iarăși nu numai să-mi revăd patria, dar să și povestesc cele văzute.

Înainte însă de plecarea lui Grigorie vodă din Galați, Constantin vodă scrisese postelnicului Iordachi să-l înștiințeze pe Grigorie vodă că 40 dorește să-i trimită pe unul din boierii săi credincioși ca să vorbească împreună și să întărească prietenia și unirea dintre ei, ca nu cumva vreun răuvoitor să se avînte și să bage zîzanii, găsind pricină mutarea lui Constantin vodă în Moldova. Poate că Constantin vodă a făcut aceasta după ce aflase 45 că la Constantinopol capuchehaiele sale au cerut și au dobîndit pentru

5 ήταν ἀναμεταξύ τους, φοβούμενος μήπως και ὁ Γρηγόριος βόδας ἀφοῦ
 μάθη καταλεπτῶς τὰ πράγματα, διαλύσῃ τὸν σύνδεσμον τῆς μεταξύ αὐτῶν
 ἐνώσεως καὶ ἀγάπης καὶ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ συμπεθέρου του Μιχάλ βόδα.
 Ὁ οὖν Γρηγόριος βόδας, ἀκούοντας παρὰ τοῦ ρηθέντος ἄρχοντος τὴν
 10 αἴτησιν τοῦ Κωνσταντίν βόδα, ἐστοχάσθη ὡς νουνεχῆς νὰ μὴ παραβλέ-
 ψῃ τὸ ζήτημά του, καὶ ἐδιάλεξε τὸν Ἰωαννάκην καμινάρην, τὸν ὁποῖον
 ἐμεταχειρίζετο εἰς τὰ μυστικὰ γράμματά του καὶ τὸν ἔστειλε μὲ μενζίλι
 εἰς τὸν Κωνσταντίν βόδα, δίδοντάς τον κάθε μάθησιν καὶ παραγγελίαν
 15 διὰ νὰ συνομιλήσῃ ἐκ μέρους του περὶ πάντων μετὰ τοῦ Κωνσταντίν βό-
 20 δα πρὸς ἀσφαλῆ συντήρησιν τῆς ἐνώσεως καὶ ἀγάπης των καὶ νὰ ἐπι-
 στρέψῃ ἄνευ ἄργητας εἰς τοῦ λόγου του.

Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὄντος τοῦ Γρηγορίου βόδα εἰς τὸ Γαλάτσι,
 ἐζήτησε καὶ ὁ Θωμᾶς Τεσταμπούζας ἰατρὸς νὰ ἀπέλθῃ εἰς Βλαχίαν, ἐπειδὴ
 15 ἂν καὶ τὸ ἰτλάκι του εἶχεν ἔβγει ὅταν ἐκεῖνος μετὰ τὴν μακρὰν ἐκείνην
 20 περιήγησιν ἦλθεν εἰς τὴν Μολδοβίαν, ἀφοῦ περιετριγύρισε σχεδὸν ὅλα
 τὰ ἐσπέρια μέρη καὶ τὴν Εὐρώπην, δὲν ἐσυγχωρεῖτο ὁμως εἰς αὐτὸν νὰ
 ὑπάγῃ καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ μόνον ἢ εἰς τὰ μακρινὰ μέρη 1000
 νὰ εὐρίσκειται. Ὅθεν φοβούμενος νὰ ἀπέλθῃ εἰς βασιλεύουσαν, λέγουσι
 νὰ ἔλαβεν ἢ σύζυγός του ἀπὸ τὴν δόμναν τοῦ Μιχάλ βόδα ἄδειαν περὶ
 25 αὐτοῦ διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Βλαχίαν, καὶ οὕτω τὸν ἔγραψε καὶ τὸν ἐπλη-
 ροφόρησε πῶς θέλει ἀπολαμβάνει καὶ ἐκεῖ κάθε περίθαλψιν, καὶ διὰ τοῦ-
 το ἐζήτησεν ἐκεῖνος τὴν τοιαύτην ἄδειαν παρὰ τοῦ Γρηγορίου βόδα, ὁ
 ὁποῖος ὡς συνετώτατος, συλλογιζόμενος ὅτι ἂν τὰ πράγματα ἔχωσι καλὴν
 30 ἐκβασιν εἰς τοῦ λόγου του, ἤμπορεῖ νὰ τὸν ἀθώωσῃ καὶ μὲ βασιλικὴν ἄ-
 35 δειαν νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ ἀπὸ Βλαχίας δὲν
 ἠθέλησε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ τελείως, ἀλλὰ συστήνοντάς τον καὶ αὐτὸς μὲ
 γράμμα του πρὸς τὸν Μιχάλ βόδαν, διώρισε καὶ ἕνα καπετάνον μαζί του
 καὶ τοὺς ἔστειλεν εἰς τὸ Μπουκουρέστι. Ὡς τόσον ὁμως τινὲς κακοποιοὶ
 40 διέβαλον πολλὰ εἰς τὴν βασιλικὴν Πόρταν τὸν Τεσταμπούζαν, εὐρίσκον-
 45 τες τὴν εὐκαιρίαν ταύτην. Καὶ ὄντας προδιαβεβλημένας εἰς τὸν βασιλέα
 ἀπὸ τὸν καιρὸν ἔτι ὅπου ἐφονεύθη ὁ Ὀσμάν-κεχαγιάς διὰ βασιλικῆς προ-
 σταγῆς, εἶτε μὲ εἶδησιν καὶ γνώμην καὶ τοῦ Μιχάλ βόδα, εἶτε καὶ ἄκον-
 τος ἐκεῖνου, πριχοῦ νὰ φθάσῃ ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὴν Πόλιν, ἐστάλ-
 θη ἄνθρωπος τοῦ ἐπιτρόπου μὲ προσταγὴν διὰ νὰ πάρῃ τὸ κεφάλι τοῦ
 35 Τεσταμπούζα, καὶ ἐγινε καὶ τοῦτο τὸ ἀσυνήθιστον εἰς τὴν Βλαχίαν κατ'
 αὐτὰς τὰς ἡμέρας καὶ ἀπεκεφαλίσθη ὁ ρηθεῖς Τεσταμπούζας μέσα εἰς τὸν
 κῆπον τῆς κούρτης καὶ ἐφέρθη τὸ κεφάλι του ἐδῶ εἰς βασιλεύουσαν καὶ
 τὸ ἔρριψαν ἐμπρὸς εἰς τὴν βασιλικὴν Πόρταν κατὰ τὴν συνήθειαν.

Ἄς ἐπιστρέψωμεν ὁμως πάλιν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἱστορίας μας
 40 νὰ διηγηθῶμεν τὸν πηγαῖμόν τοῦ Γρηγορίου βόδα καὶ τὸν ἐρχομόν τοῦ
 Κωνσταντίν βόδα.

el Moldova, împotriva înțelegerilor și jurămintelor statornice dintre ei și temîndu-se ca nu cumva și Grigorie vodă, aflînd cu de-amănuntul cum s-au petrecut lucrurile, să strice legăturile de unire și de prietenie ce se aflau între ei și să se unească cu cuscrul său Mihai vodă. Deci, auzind Grigorie vodă de la zisul boier cererea lui Constantin vodă, a cugetat ca 5 un înțelept și n-a trecut cu vederea cererea lui. El a ales pe Ianachi căminarul, pe care îl folosea pentru scrisorile lui tainice, și l-a trimis cu menzil la Constantin vodă, dîndu-i povețe și porunci cum să vorbească din partea lui cu Constantin vodă în toate chestiunile, pentru neclintita păstrare a unirii și prieteniei dintre ei, iar după aceasta să se întoarcă fără zăbavă la el. 10

În acest timp, pe cînd Grigorie vodă se afla la Galați, a cerut și doctorul Toma Testabuza să plece în Țara Românească, căci, cu toate că ieșise itlacul său pe cînd se afla în lunga sa călătorie și a cutreierat aproape toate țările din Apus și Europa și a venit în Moldova, totuși nu-i era îngăduit 15 să se ducă și la Constantinopol, ci să stea numai în părțile îndepărtate ale imperiului. Așadar se spune că, deoarece se temea să plece la Constantinopol, soția sa a căpătat încuviințarea de la doamna lui Mihai vodă ca el să se ducă în Țara Românească și astfel ea i-a scris și l-a înștiințat 20 că se va bucura și acolo de toată îngrijirea și de aceea el a cerut această încuviințare de la Grigorie vodă. Acesta, ca un om foarte cuminte, s-a gîndit că dacă lucrurile îi vor merge bine, va izbuti să-l dezvinovățească și cu încuviințarea împărătească să-l aducă la Constantinopol. De aceea nu numai că nu l-a 25 împiedicat de loc să meargă în Țara Românească, ci l-a recomandat și el prin scrisori lui Mihai vodă, ba chiar a orînduit și un căpitan ca să-l însoțească și l-a trimis la București. Dar între timp cîțiva făcători de rele, găsind acest prilej, l-au pîrît rău pe Testabuza la Înalta Poartă, și fiindcă fusese pîrît la sultan încă din timpul cînd fusese ucis Osman chehaia din porunca 30 împărătească, fie cu știrea și cu voia lui Mihai vodă, fie fără voia lui, înainte de sosirea lui Grigorie vodă la Constantinopol, un om al marelui vizir a fost trimis cu porunca să-i taie capul lui Testabuza. S-a întîmplat și această faptă neobișnuită în Țara Românească în zilele acelea și a fost tăiat capul zisului Testabuza în grădina curții domnești și a fost adus aici 35 în capitală și aruncat, după obicei, în fața porții palatului împărătesc ¹.

Dar să ne întoarcem iarăși la firul istoriei noastre și să povestim despre plecarea lui Grigorie vodă și despre sosirea lui Constantin vodă. 40

¹ Capucehaiele lui Constantin Mavrocordat îi scriau la 17 septembrie 1741 că Haiati hechim-başa nu numai că nu-l stima pe medicul Testabuza, dar îl și ura, fiind chiar supărat pe Grigore vodă că-l ținea pe lîngă el; mai adăugau: « Socotim necesar să vă înștiințăm de acest lucru pentru ca, în caz că va mijloci Grigorie vodă să rămînă pe lîngă domnia voastră, să nu primiți » (vezi ms. gr. 1 069, f. 30^r). Capul doctorului Toma Testabuza a fost aruncat în fața lui Babihumaiun la 3 noiembrie 1741 (vezi ms. gr. 1 069, f. 45). Alte știri cu privire la urmărirea și decapitarea lui Testabuza

ΔΕΥΤΕΡΑ ΜΕΤΑΘΕΣΙΣ ΚΑΙ ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ ΒΟΔΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ ΚΑΙ ΑΠΟΔΗΜΙΑ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΒΟΔΑ ΕΙΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ

Ἐπειδὴ ἄνευ ἄρρητας εἶχε κινήσει ὁ Κωνσταντῖν βόδας ἀπὸ τὸ
 5 Μπουκουρέστι, φθάνοντας εἰς τὸ Φωξάνι τῆς Μολδαβίας, ἄρχισε νὰ κά-
 μνη διβάνι || εἰς τὰ κονάκιά του καὶ νὰ πληροφορῆ τοὺς πτωχοὺς ὅτι θέ- 1001
 λουν ἀπολαμβάνει κάθε δικαιοσύνην καὶ ἄνεσιν εἰς τὸν καιρὸν του, καὶ
 οὕτω ἀκολουθῶντας τὴν μεγάλην στράταν, ἦτοι τοῦ Μπουρλατίου, διέβη
 ἀπὸ τὸ Ρουσιέτσι καὶ ἤλθεν ἐδῶ εἰς τὸ Γιάσι, ἐμβαίνοντας μὲ τὴν συνή-
 10 θη αὐθεντικὴν τιμὴν καὶ παράταξιν.

Καὶ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας, ἔφθασεν ἐδῶ καὶ ὁ καμινάρης τοῦ Γρη-
 γορίου βόδα καὶ τὸν ἐδέχθη ὁ αὐθέντης μὲ πολλὴν τιμὴν καὶ περιποίησιν
 καὶ ἀνταμώνοντάς τον ἱκανὲς φορές, ἐσυνομίλησε μετ' αὐτοῦ τὰ δέοντα
 15 ὑποσχόμενος πολλὴν ἀγάπην καὶ εἰλικρίνειαν πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν,
 καὶ ἔπειτα τὸν ἐφιλοδώρησε καὶ τὸν ἔστειλεν κατόπι εἰς τὸν αὐθέντην
 του, ὁ ὁποῖος ἀκολουθοῦσε μετὰ σπουδῆς τὸν δρόμον του, λαμβάνοντας
 συνεχῶς γράμματα ἀπὸ βασιλευούσης τῶν τε καπικεχαγιάδων του καὶ τοῦ
 20 κεχαγιᾶ-μπέη καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐπιτρόπου, τὰ ὁποῖα ἦσαν πλήρη εὐ-
 νοίας, καὶ ἀποκρινόμενος τὰ δέοντα πρὸς αὐτοὺς μὲ κάθε ὑπόκλησιν ὡς
 νουνεχῆς.

Καὶ ἀγκαλὰ νὰ ἐτάχυνε πολλὰ τὴν ὁδοιπορίαν του, μὲ τὸ νὰ ἔμαθεν
 ὅμως ὅτι ἡ γέφυρα τοῦ Κιοπρούκιογι ἦτον χαλασμένη ἀπὸ τὴν πλημμύ-
 ραν τῶν νερῶν, ἐβιάσθη νὰ ἀλλάξῃ τὸν δρόμον του καὶ μετέβη εἰς τὸν
 δρόμον τῆς Βλαχίας. Ἐπειτα μανθάνοντας ὅτι καὶ ἐκείνου τὰ χωρία ἦτον
 25 πλήρη θανατικοῦ, μετέβη εἰς τὸ Ταουκτσιλάρ-γιολοῦ λεγόμενον, εἰς τὸν
 ὁποῖον βαδίζοντας ἱκανὰς ἡμέρας ἐβῆκεν εἰς τὴν Τσορλού, ὅπου τὸν
 ἀντάμωσε καὶ ὁ Ἰωαννάκης καμινάρης του, ἐρχόμενος ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖν
 βόδα καὶ τὸν διηγήθη τὰ ὅσα συνωμίλησαν μετ' ἐκείνου καταλεπτῶς·
 ἔπειτα ἐκίνησεν ἐκεῖθεν, ὀδεύων πρὸς βασιλεύουσαν. Καὶ ἀγκαλὰ ὁ σκο-
 30 πὸς τοῦ Γρηγορίου βόδα ἐξ ἀρχῆς ἦτον νὰ καθήσῃ εἰς τὸ παλάτιον ὅπου
 ἔχει εἰς τὸν Κουροῦ-τσεσμέ, ὁ ἐπίτροπος ὅμως, θέλοντας νὰ δείξῃ τὴν
 πρὸς αὐτὸν εὐνοϊάν του καὶ ὅτι δὲν θέλει νὰ εἶναι μεμακρυσμένος ἀπὸ
 τοῦ λόγου του καὶ νὰ κάθεται ἔξω εἰς τὰ χωρία, ὥσπερ ἄλλοι μαζιλῆδες
 αὐθένται, ἀλλὰ νὰ εὐρίσκειται ἐκεῖ πλησίον τους, ἐπρόσταξε τοὺς καπικε-
 35 χαγιάδες του καὶ τὸν ἔγραψαν νὰ ἔλθῃ κατ' εὐθείαν εἰς τὸ Φανάρι καὶ
 νὰ καθήσῃ εἰς τὸ ἐκεῖσε ὀσπίτιον τῆς μητρὸς του, τὴν ὁποῖαν προσταγὴν
 λαμβάνοντας ὁ Γρηγόριος βόδας, ἀπεφάσισε νὰ καθήσῃ ἐκεῖ εἰς τὸ Φα-
 νάρι ἕως οὗ νὰ || λάβῃ ἄδειαν παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου διὰ νὰ πηγαίῃ εἰς τὸ 1002
 παλάτιόν του.

40 Καὶ ἀκολουθῶντας τὸν δρόμον του, ἔφθασεν εἰς τὸ Τσεκμετζέ λεγόμε-
 νον, ὅπου εὗρε τὸν μπετζαδέν του Ματθαῖον καὶ τοὺς καπικεχαγιάδες

buza se află la același ms. gr. f. 30r, 43r, precum și la Neculce, p. 399, Enachî Kogălniceanu, *Letopiseșul Țării Moldovei*, în M. Kogălniceanu, *op. cit.*, III, p. 204—205; At. Comnen Ipsilanti, *op. cit.*, p. 341, Hurmuzaki, *Documente*, vol. XIII p. 530 (pagini din At Comnen Ipsilanti) și la Const. Daponte, *op. cit.*, II p. XXXIX—XL. Aici Emile Legrand, care a editat pe Daponte, vorbind într-o notă de Testabuza și necunoscînd știrile date în operele amintite mai sus, se întreabă « Quand fut-il retrouvé et mis à mort? C'est une question que je n'ai pu élucider, faute de documents ».

A DOUA MUTARE ȘI DOMNIE A LUI CONSTANTIN VODĂ ÎN
MOLDOVA ȘI PLECAREA LUI GRIGORIE VODĂ
LA CONSTANTINOPOL

Constantin vodă, pornind fără întârziere din București și ajungînd
1001 la Focșanii Moldovei, a început să facă divan || la conacele sale, înștiințînd 5
pe săraci că în timpul domniei lui ei se vor bucura de dreptate și de tihnă.
Și urmînd drumul cel mare, adică al Birladului, a trecut pe la Roșieci
și a venit aici la Iași, unde a intrat cu obișnuita cinste și alai. 10

Într-acele zile a sosit aici și căminarul lui Grigorie vodă, pe care l-a
primit domnul cu multă cinste și grijă și s-a întîlnit cu el de mai multe
ori, discutînd cele cuvenite ¹ și făgăduind multă dragoste și cuget curat
față de Grigorie vodă. Și după ce i-a dat daruri, l-a trimis la domnul său, 15
care își continua în grabă drumul. El primea mereu scrisori de la Constan-
tinopol de la capuchehaiile sale, precum și de la chehaia-bei și de la însuși
marele vizir, pline de bunăvoință, răspunzînd cele de cuviință față de aceștia,
cu multă stimă ca om înțelept. 20

Cu toate că Grigorie vodă se grăbea pe drum, totuși a fost nevoit
să-și schimbe calea și să meargă pe drumul Țării Românești, deoarece a
aflat că podul de la Kioprukioi era stricat din pricina revărsării apelor.
Apoi, aflînd că și satele pe unde trece acest domn erau bîntuite de molimă,
a mers pe drumul de la Taucîlar. Iolu și după o călătorie de mai multe 25
zile a ieșit la Ciorlu, unde l-a întîlnit și Ianachi, căminarul său, care se
întorcea de la Constantin vodă și i-a povestit cu de-amănuntul tot ce a
vorbit cu el. Apoi a pornit de acolo spre Constantinopol. Și deși Grigorie
vodă avea de gînd la început să stea la palatul său din Kuruçeșme, marele 30
vizir însă, ca să-i arate bunăvoința sa și că nu dorește să fie departe de el
și să locuiască afară într-un sat, ca alți domni mazili, ci acolo aproape de
el, a dat poruncă capuchehaielor lui Grigorie vodă să-i scrie să vină de-a
dreptul la Fanar și să locuiască în casa de acolo a mamei sale. Primind 25
această poruncă, Grigorie vodă a hotărît să locuiască acolo la Fanar pînă
1002 cînd va || căpăta învoirea de la marele vizir să se ducă la palatul său. Urmin-
du-și drumul, Grigorie vodă a ajuns la Cецmege, unde a găsit pe beizadeaua 40
Matei și pe capuchehaiile sale cu încă cîțiva boieri, care îi ieșiseră întru

¹ Din rapoartele capuchehaielor lui Constantin Mavrocordat vedem că Grigore vodă a trimis pe căminarul său Ianachi ca să discute cu Constantin Mavrocordat despre înțelegerile și jurămintele din trecut și mai ales să-i ceară lui Constantin Mavrocordat să-i plătească pagubele ce a avut de suferit în urma mazilirii sale (vezi ms. gr. 1 069 f. 45^v — 47^v).

του με άλλους μερικούς ἄρχοντας ὁποῦ ἐβγήκαν εἰς προὔπαντησίν του με ὄλον ὁποῦ αὐτὸς δὲν ἤθελε νὰ ἐβγη τινὰς εἰς ὑπάντησίν του, καὶ εἶχε γράψει περὶ τούτου πρότερον παραγγέλλοντάς τους νὰ μὴν ἐβγουν. Συνομιλῶντας λοιπὸν με ἐκείνους ἱκανά, τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐκίνησε διὰ τὴν

5 Κωνσταντινούπολιν καὶ πηγαίνοντας κατ' εὐθείαν εἰς τὸ Ἀἰβασαρί ἔφιππος εὗρεν ἐκεῖ τεσσάρων τσιφτέ καϊκι ἔτοιμον, ὁποῦ τὸν ἐπρόσμενε μετ' ἄλλων πολλῶν καϊκίων διὰ τοὺς ἀνθρώπους του, καὶ εἰσελθόντες, ἐπήγαν εἰς τὸ Φανάρι εἰς τὸ μητρικόν του ὀσπίτιον, ἔχοντας μαζί του τὸν Ἴτς-τσοκαδάρην τοῦ ἐπιτρόπου, ὁποῦ ἦτον διωρισμένος ἐπιστάτης τοῦ ἐρχο-

10 μοῦ του, ὁποῦ τὸν ἐδέχθη ἡ μήτηρ του εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ κατεφίλησεν αὐτὸν μητρικῶς, ὄντας ἐκεῖ συνηγμένοι ὄλοι οἱ ἄρχοντες τῆς Πόλεως εἰς προσκύνησίν του. Ὁ δὲ Γρηγόριος βόδας, ἐμβαίνοντας εἰς ἓνα ὁδὸν μετὰ τοῦ ρηθέντος Ἴτς-τσοκαδάρη, συνωμίλησαν ἱκανά, ἔπειτα κάμνοντας τὰς συνήθεις τσερεμόνιας, τὸν ἐπεμψεν εἰς τὴν Πόρταν διὰ νὰ

15 δώσῃ τὴν εἶδησιν τοῦ ἐρχομοῦ των, ἐπειδὴ διὰ τὸ φιλοδώρημά του ἐπροστάχθη νὰ μὴ τὸ δώσῃ, ἕως οὗ νὰ διορισθῇ ἐκ τῆς Πόρτας ἡ ποσότης του. Μετὰ ταῦτα συνωμίλησε με τὸν μέγαν δραγουμάνον τὰ δέοντα καὶ ἔστειλε καὶ ἐκείνον ὁ Γρηγόριος βόδας διὰ νὰ δηλοποιήσῃ τοῖς κρατοῦσι ἐκ μέρους του τὸ καλὸν κατευόδιόν του καὶ νὰ ἐρωτήσῃ πότε εἶναι

20 ὀρισμός τους νὰ ὑπάγῃ εἰς προσκύνησίν των. Οἱ ὁποῖοι τὸν ἐμήνυσαν διὰ τοῦ αὐτοῦ μεγάλου δραγομάνου νὰ ἡσυχάσῃ καὶ νὰ ἀναπαυθῇ πέντε ἕξ ἡμέρας, ἔπειτα θέλουν τὸν μηνύσει διὰ νὰ ὑπάγῃ. Ἀφοῦ δὲ ἐγιολάδισεν ὁ Γρηγόριος βόδας τὸν ρηθέντα Ἴτς-τσοκαδάρην τοῦ ἐπιτρόπου, ἄρχισαν νὰ εἰσέρχωνται εἰς προσκύνησίν του οἱ ἄρχοντες, τὸσον τοῦ Κωνσταντίν βό-

25 दा, ὅσον καὶ τοῦ Μιχάλ βόδα, ὁ ὁποῖος ἔστειλε καὶ ξεχωριστὰ τὸν μέγαν ποστέλνικόν του Γεωργάκην Μουρούζην με τοὺς δύο μπετζαδέδες του Ἰωαννίτσαν καὶ Στέφανον, διὰ νὰ προσφέρουν ἐκ μέρους του ἀδελφικὰς προσρήσεις τῷ Γρηγορίῳ βόδα καὶ καθεξῆς ὄλοι οἱ ἔγκριτοι || τῆς Πό-

30 λεως οἱ τε πατριάρχαι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ὄλοι οἱ ἄρχοντες ἐπήγαν καὶ ἐσυγγάρησαν τὸ καλὸν κατευόδιόν του, ὡς τὸσον ὁποῦ ἀληθινὰ τὸ ὀσπίτιον ὁποῦ ἐκάθητο δὲν ὠμοίαζε παλάτιον μαζίλη αὐθέντου, ἀλλ' ὡσάν νὰ ἔλαβε τότε αὐθεντίαν, ἐπειδὴ οὐ μόνον ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁποῦ ἔφθασε, ἀλλὰ καὶ τὰς λοιπὰς δὲν ἔλειπαν ἄρχοντες καὶ ἀρχιερεῖς ἀπὸ ἐκεῖ, μάλιστα καὶ αὐτοὶ οἱ πατριάρχαι συχνότατα ἐπήγαιναν ὡς τὸσον ὁποῦ ἐβαρύνετο

35 πλέον τὸν ἀδιάκοπον τῶν μουσαφίρηδων ἐρχομὸν καὶ ἐποθοῦσε νὰ ἀπέλθῃ τὸ γρηγορώτερον εἰς τὸ παλάτιόν του, ἐλπίζοντας ἐκεῖ νὰ ἔχη ἡσυχίαν.

întîmpinare, cu toate că dorința sa fusese să nu iasă nimeni întru întîmpinarea sa și chiar le scrisese de mai înainte, îndemnîndu-i să nu iasă. După ce a stat de vorbă îndelung cu aceștia, a doua zi a pornit spre Constantinopol și, mergînd călare de-a dreptul la Aivan sarai, a găsit acolo pregătit 5 un caic cu patru perechi de vîsle, care îl aștepta, precum și alte multe caicuri pentru oamenii săi. Și urcîndu-se în caicuri s-au dus la Fanar, la casa mamei sale, avînd cu el și pe ici-ciohodarul marelui vizir însărcinat să vegheze asupra călătoriei sale. Aici a fost primit de mama sa, care l-a 10 îmbrățișat și l-a sărutat. Mai erau adunați acolo și frunțașii orașului veniți să-l salute. Iar Grigorie vodă, intrînd într-o odaie împreună cu amintitul ici-ciohodar și după ce a vorbit cu el îndelung și s-au făcut obișnuitele 15 țeremonii, l-a trimis la Poartă ca să ducă vestea despre sosirea lor. Cît despre ploconul lui, primise poruncă să nu-l dea pînă ce nu va fi hotărîtă suma de către Poartă. Apoi Grigorie vodă a stat de vorbă cu marele dragoman despre cele convenite și l-a trimis și pe acesta să aducă la cunoștința cîrmuitorilor din partea sa că a sosit cu bine și să-i întrebze cînd 20 poruncesc să meargă să li se închine. Ei i-au trimis vorbă prin marele dragoman să se odihnească cinci-șase zile și apoi îl vor înștiința să se ducă. După ce Grigorie vodă a trimis pe ici-ciohodarul marelui vizir, au început să intre ca să i se închine atît boierii lui Constantin vodă¹, cît și cei ai lui Mihai vodă, care trimisese anume pe marele său postelnic Iordachi 25 Muruzi cu beizadelele sale Ioniță² și Ștefan ca să aducă lui Grigorie vodă, din parte-i, salutări frățești. După aceasta s-au dus să-i ureze bun venit 1003 toți frunțașii || orașului, adică patriarhi, arhierii și toți boierii. Într-adevăr, casa în care locuia nu semăna cu palatul unui domn mazil, ci cu a unui 30 domn care luase atunci domnia, deoarece nu numai în ziua în care a sosit, dar și în celelalte zile n-au lipsit de acolo boieri și arhierii; ba chiar și patriarhii se duceau așa de des, încît se plictisise de vizitele neconținute ale musafirilor și dorea să plece cît mai de grabă la palatul său, nădăj- 35 duînd să aibă acolo liniște.

¹ La sosirea lui Grigore vodă la Constantinopol, capucehaiele lui Constantin Mavrocordat îl raportau: « Alaltăieri, pe data de 19 <octombrie> a sosit și Grigorie vodă, care cu voia stăpînilor a venit direct la Fanar, intrînd la Eiub într-un caic. Doamna și ceilalți ai casei, trecînd Camiloghefirul, s-au dus la Kuruceșme și a doua zi au coborît cu caicul la Fanar ». Mai departe adaugă că Grigore vodă este vizitat de patriarh, arhierii, boieri, care îi urează bun sosit. De asemenea și capucehaiele lui Constantin Mavrocordat l-au vizitat de două ori, adaugînd că Grigore vodă le-a făgăduit « că va îndeplini tot ce cere rudenla și dragostea sinceră » (vezi ms. gr. 1 069, f. 36^r).

² Capucehaiele lui Constantin Mavrocordat îl scriau că « beizadelele lui Mihai vodă s-au dus în aceeași zi de l-au urat bun sosit, iar a doua zi s-au dus și beizadelele lui Grigorie vodă de l-au felicitat pe Mihai vodă » (vezi ms. gr. 1 069, f. 36^v).

Ἔστειλε δὲ ἐν τοσοῦτῳ καὶ αὐτὸς ἄρχοντάς του καὶ ἐχαιρέτησαν ἐκ μέρους τοῦ τὸν Μιχάλ βόδαν, ὁ ὁποῖος, ἔχοντας ἔφεσιν νὰ ἀνταμωθῇ μετὰ τὸν Γρηγόριον βόδαν, ἐφανέρωσεν τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἐκείνους καὶ ξεχωριστὰ διὰ μέσου τῶν ἐδικῶν του ἀρχόντων τῷ ἰδίῳ Γρηγορίῳ βόδα, καὶ ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἤθελε νὰ ἀνταμωθῇ μετὰ τὸν Μιχάλ βόδαν, ἔγιναν οἱ περὶ τοῦ ἀνταμώματός των λόγοι διὰ νὰ ἀνταμωθῶσιν εἰς ἓνα σπίτιον τοῦ Γρηγορίου βόδα, ὁποῦ ἐκάθητο ἐν αὐτῷ τότε ὁ Ἑρακλείας μητροπολίτης, ὁ ὁποῖος ἦτον καὶ μεσάζων εἰς τὸ ἀντάμωμα τοῦτο. Καὶ οὕτω πορευθέντος τοῦ Γρηγορίου βόδα πρὸς χαιρετισμὸν τοῦ Ἑρακλείας

10 ἐπῆγε καὶ ὁ Μιχάλ βόδας ἐκεῖ διὰ νὰ χαιρετήσῃ τὸν Ἑρακλείας καὶ ἀνταμωθέντες οἱ αὐθένται, ἐφιλήθησαν ἀδελφικῶς, δεικνύοντες πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαίαν περιποίησιν καὶ δεξίωσιν, ὡσὰν ὁποῦ ἦτον καὶ συμπεθέροι καὶ συνωμίλησαν ἀναμεταξύ των ἰκανὴν ὥραν λέγοντας ὁ Μιχάλ βόδας ὅτι ποτὲ δὲν ἤλπιζε νὰ ἀκολουθήσῃ ἢ αὐθεντία του μετὰ μαζιλείαν τοῦ

15 συμπεθέρου τοῦ Γρηγορίου βόδα, εἶδὲ καὶ ἤξευρε πῶς ἦτον νὰ συνέβῃ τὸ πρᾶγμα τοιοῦτοτρόπως, ἐπρόκρινε νὰ καθήσῃ ἔτι μαζίλης καὶ νὰ μὴ γίνῃ αἴτιος τῆς μαζιλείας τοῦ συμπεθέρου του, ἐπαγγελλόμενος ἀγάπην συγγενικὴν πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν. Ὁ ὁποῖος ὡς φρόνιμος ἐδεικνυε κάθε ἀγάπην ἀμοιβαίαν καὶ περιποίησιν πρὸς τὸν Μιχάλ βόδαν διὰ τε

20 τὸ γῆρας ἐκείνου καὶ τὸ μεταξύ των συμπεθερίων. Καὶ συνομιλήσαντες λοιπὸν ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ἀνεχώρησαν ἕκαστος εἰς τὸ ὀσπίτιόν του, στέλλοντες ἀμφοτέρω καὶ εἰς τὸ ἐξῆς πρὸς ἀλλήλους ἄρχοντάς τους καὶ φυλάττοντες ἀγάπην ἢ συγγενικὴν.

1004

Διατρίβοντας γοῦν ὁ Γρηγόριος βόδας πέντε ἕξ ἡμέρας εἰς τὸ Φανάρι μετὰ πολλὴν συντροφίαν, ὡς εἴρηται, γειτονεύομενος καθ' ἑκάστην, οὐ μόνον ὑπὸ ἀρχόντων, ἀλλὰ καὶ ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν, ἐστάλησαν πρὸς αὐτὸν καὶ παρὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν πρέσβεων οἱ δραγουμάνοι των καὶ τὸν ἐχαιρέτησαν ἐκ μέρους τῶν πρέσβεων ὁ δὲ ἐδέχετο πάντας μετὰ πολλὴν ἰλαρότητα καὶ περιποίησιν. Καὶ μετὰ πέντε ἕξ ἡμέρας, ἔστειλεν ὁ ἐπίτροπος

30 πρὸς τὸν μᾶς-τσοκαδάρην του πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν διὰ νὰ τὸν προσκαλέσῃ εἰς τὴν Πόρταν, ὁμοῦ μετὰ τὸν ὁποῖον ἐκίνησεν ὁ Γρηγόριος βόδας, λαμβάνοντας καὶ τοὺς δύο υἱούς του καὶ τοὺς καπικεχαγιάδες του, καὶ ἐπῆγεν κατ' εὐθείαν εἰς τὸν κεχαγιά-μπέην, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ τὸν ἐδέχθη ἀσμένως καὶ ἐδειξε πρὸς αὐτὸν πολλὴν δεξίωσιν καὶ περιποίησιν,

35 συνωμίλησεν ἰκανὴν ὥραν μετ' αὐτοῦ πληροφορῶντας τὸν τὴν εὐνοίαν ὁποῦ εἶχε πρὸς αὐτὸν καὶ ἐκεῖνος καὶ ὁ ἐπίτροπος καὶ ὅτι τοῦτο τὸ συμβεβηκὸς τῆς μαζιλείας δὲν εἶναι πρὸς βλάβην του τελείως, ἐπειδὴ μετὰ ἄνεσιν καὶ μετὰ τὴν τιμὴν του θέλει καθήσῃ εἰς τὸ σπίτι του ὀλίγον καιρὸν καὶ ἔπειτα θέλει ἀπολαύσει πάλιν τὸ ἔλεος τῆς βασιλείας μετὰ κάθε

40 εὐχαρίστησίν του. Καὶ μετὰ τὰς τοιαύτας πληροφορίας, κάμνοντάς τον

Într-acest timp a trimis și Grigorie vodă pe câțiva din boierii săi să-l salute din partea sa pe Mihai vodă, care, dorind să se întâlnească cu Grigorie vodă, a făcut acest lucru cunoscut și acestora, dar și lui Grigorie vodă însuși prin chiar boierii săi, anume trimiși. Deoarece și Grigorie vodă dorea să se întâlnească cu Mihai vodă, s-au înțeles ca întâlnirea lor să aibă loc într-o casă a lui Grigorie vodă, în care locuia pe atunci mitropolitul Heracleei, care era și el mijlocitorul acestei întâlniri¹. Astfel, ducându-se Grigorie vodă să salute pe mitropolitul Heracleei, a venit acolo și Mihai vodă ca să-l salute pe mitropolit, și astfel, întâlnindu-se, cei doi domni s-au sărutat ca doi frați, arătînd unul celuilalt o deosebită atenție, căci erau și cuscri, și au stat de vorbă mai mult timp. Mihai vodă spunea că niciodată n-ar fi crezut că domnia lui va fi urmată de mazilirea cuscrului său Grigorie vodă, că dacă ar fi știut că se va întîmpla așa, s-ar fi mulțumit să stea mai departe mazil, pentru ca să nu fie el pricina mazilirii cuscrului său, arătînd lui Grigorie vodă dragoste de rudă. Iar Grigorie vodă, ca un om cuminte, arată de asemenea, la rîndu-i, față de Mihai vodă dragoste și atenție, atît pentru bătrînețea lui, cît și pentru cuscria lor. După ce au vorbit despre multe lucruri, a plecat fiecare la casa sa, ținînd legătură mai departe prin boierii lor și păstrînd astfel dragostea || de rudă².

În cele cinci-șase zile cît a stat Grigorie vodă în Fanar a avut în fiecare zi multe întrevederi, după cum am spus, nu numai cu boieri, arhierii și patriarhi, dar au fost trimiși la el și dragomanii ambasadurilor puterilor europene, ca să-l salute din partea lor. Iar Grigorie vodă îi primea pe toți cu multă blîndețe și atenție. După cinci-șase zile marele vizir a trimis pe baș-ciohcdarul său la Grigorie vodă să-l poftască la Poartă. Grigorie vodă s-a dus, luînd împreună cu el și pe cei doi fii ai săi, precum și pe capuchehaiele sale. Ei s-au dus drept la chehaia-bei, care după ce l-a primit cu bucurie și i-a arătat multă atenție și grijă, au stat îndelung de vorbă, încredințîndu-l pe Grigorie vodă că se bucură atît de bunăvoința sa, cît și de cea a marelui vizir și că această întîmplare a mazilirii nu este întru totul spre paguba lui deoarece va sta cîtva timp în tihnă și cu cinste la casa sa, iar apoi se va bucura iarăși de mila împărăției, spre mulțumirea sa.

¹ Constantin Mavrocordat era informat din Constantinopol că mitropolitul Heracleei, care era o persoană foarte influentă pe atunci, se întâlnea acolo foarte des cu Grigorie vodă, arătînd în același timp prietenie și față de Mihai vodă Racoviță (vezi ms. gr. 1 069, f. 36^v).

² La Constantinopol, capuchehaiele lui Const. Mavrocordat au căutat să obțină de la Grigorie vodă o înțelegere scrisă cu privire la domniile celor două principate, dar n-au reușit; din discuțiile pe care le-au avut cu Grigorie vodă, au văzut că acesta voia să aibă legături bune cu Mihai Racoviță, vezi ms. gr. 1 069, f. 37^v — 38^r.

τὰς συνήθεις τσερεμόνιας, τοῦ καχβέ καὶ σερμπετίου καὶ καπνίσματος,
 τὸν ἔπεμψεν εἰς τὸν ἐπίτροπον, ὁ ὁποῖος τὸν ἐδέχθη μὲ μεγάλην ἰλαρότη-
 τα καὶ πολλήν εὐμένειαν, λέγοντάς τον ὅτι σὺ δὲν εἶσαι μανζίλης ἀλλ'
 5 εἶσαι μουσαφίρης τῆς βασιλείας καὶ ἔχε καλὴν καρδίαν καὶ χρηστὰς ἐλ-
 πίδας ὅτι τὸ ἔλεος τῆς βασιλείας δὲν θέλει λείπει ἀπὸ ἐπάνω σου, ἐπει-
 δὴ εἶναι γνωσταὶ καὶ πασιδῆλαι αἱ τοσαῦται δουλεύσεις ὅπου κατὰ διαφό-
 ρους καιροὺς ἔδειξες εἰς τὴν βασιλείαν, καὶ τὸν ἐπληροφόρησε καὶ τὴν
 10 πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν καὶ καλὴν ὑπόληψιν του καὶ ὅτι ἐνθυμᾶται καλῶτατα
 καὶ ἐκεῖνας τὰς δουλεύσεις ὅπου ἔκαμεν εἰς τὸν καιρὸν ὅπου ἦτον ἐκεῖ-
 νος καῖμακάμης καὶ ὀλίγον καιρὸν θέλει ἡσυχάσει μὲ κάθε ἄνεσιν καὶ
 ἀνάπαυσιν εἰς τὸ σπίτι του, ἔπειτα θέλει ἀπολαύσει πάλιν τὸ ἔλεος τῆς
 βασιλείας, δίδοντάς τον ἄδειαν νὰ καθήση ὅπου θέλει εἴτε εἰς τὸ χωρίον,
 εἴτε εἰς τὸ Φανάρι, ἥ καὶ ἐνόσω κάθεται εἰς τὴν Πόλιν νὰ συχνάζῃ εἰς 1005
 15 τὴν Πόρταν καὶ αὐτὸς καὶ οἱ καπικεχαγιάδες του, διὰ νὰ ἀναφέρῃ ὅ,τι
 καὶ ἂν ἔχη νὰ εἰπῇ. Ὅμοίως τὸν ἔδωκεν ἄδειαν νὰ πηγαίνη καὶ εἰς ὄσους
 θέλει ἀπὸ τοὺς μεγιστᾶνας τῆς βασιλείας, συνομιλῶντας μετ' αὐτοῦ καὶ
 ἄλλα πολλὰ ἐν ἰκανῇ ὥρᾳ. Ἐπειτα τὸν ἔπεμψεν εἰς τὸ χαζινέ-ὄδασῆ διὰ
 νὰ ἀναπαυθῆ ἐκεῖ καὶ νὰ γίνουν πρὸς αὐτὸν καὶ αἱ συνήθεις τσερεμόνι-
 αι, καὶ οὕτως ἐξερχόμενος ὁ Γρηγόριος βόδας τὸν ἐπροσκύνησε, κάμνον-
 20 τὰς τον τὰς ἀνηκούσας εὐχαριστίας καὶ δοᾶδες, ἦτοι εὐχάς, καὶ ἐπῆγεν
 εἰς τὸ χαζινέ-ὄδασῆ κατὰ τὴν προσταγήν, καὶ ἀφοῦ τὸν ἔκαμαν ἐκεῖ τὰς
 ρηθείσας τσερεμόνιας, ἀνεχώρησε καὶ ἐπῆγε πάλιν εἰς τὸν κεχαγιάμπην
 διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, ὁ ὁποῖος τὸν ἐδέχθη καὶ αὐθις εὐμενῶς καὶ τὸν
 25 ἐπῆροφόρησε καὶ μάλα τὴν καλὴν διάθεσιν ὅπου εἶχε πρὸς αὐτὸν ὃ τε
 ἐπίτροπος καὶ ἐκεῖνος καὶ ὄλη σχεδὸν ἡ ὀθωμανικὴ σύγκλητος καὶ μετὰ
 ταῦτα ἐξῆλθεν ὁ Γρηγόριος βόδας ἐκεῖθεν καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸν ρεῖς-ἐφέν-
 δην καὶ εἰς τὸν τσαοὺς-μπάση ἀγάν καὶ εἰς ἄλλους μινίστρος τῆς βασι-
 λείας, οἱ ὁποῖοι ὄλοι τὸν ἐδέχθησαν μὲ κάθε δεξίωσιν καὶ ὑποδοχὴν καὶ
 τὸν ἐπεριποιήθησαν κατὰ πολλὰ, πληροφορῶντες τον ὅτι νὰ ἔχη καλὴν
 30 καρδίαν καὶ ἐκεῖνος δὲν εἶναι τοιοῦτος διὰ νὰ καθήση πολὺν καιρὸν εἰς
 τὴν Πόλιν ἀλλ' ἐν τάχει θέλει ἐπαναλάβει τὸ βασιλικὸν ἔλεος, καὶ ἄλλα
 πολλὰ τοιαῦτα, μετὰ τὰ ὁποῖα ἔκαμαν πρὸς αὐτὸν τὰς συνήθεις τσερεμο-
 νίας καὶ ἀναχωρῶντας ἀπὸ τὴν Πόρταν, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Φανάρι. Καὶ
 ἐπειδὴ ἐπόθει νὰ ἡσυχάσῃ ὄντας βαρεμένος ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπον πρὸς αὐ-
 35 τὸν ἐρχομὸν τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχιερέων καὶ πολλῶν ἀγάδων Τουρκῶν,
 ἐμβῆκε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ εἰς τὸ καῖκι του καὶ ἀπῆλθε μετὰ τῆς δόμνης του
 καὶ ὄλης τῆς κούρτης του εἰς τὸ παλάτιόν του εἰς τὸ Κουρού-Τσεσμέ,
 καὶ ἐκάθησεν ἐκεῖ γειτονευόμενος συνεχῶς καὶ ἐκεῖ ὑπὸ τε τῶν πατριαρ-
 χῶν καὶ ἀρχιερέων καὶ ὄλων σχεδὸν τῶν ἀρχόντων καὶ πολλῶν ἀγάδων
 40 Τουρκῶν.

Κατ' αὐτὰς δὲ τὰς ἡμέρας ἐτοιμασθεὶς καὶ ὁ Μιχὰλ βόδας, ἐκίνησε
 διὰ τὴν Βλαχίαν.

Ἐχοντας τοίνυν κάθε ἄνεσιν καὶ ἀνάπαυσιν ὁ Γρηγόριος βόδας καὶ
 καθήμενος μὲ εὐχαρίστησιν του καὶ χωρὶς λύπην εἰς τὸ παλάτιόν του, ἥ
 45 δὲν τὸν ἄφησαν ἄλυπον αἱ τυχεραὶ περιστάσεις, ἀλλ' ὄντας ἡ νύμφη του 1006

Și după aceste lămuriri și obișnuitele ȣeremonii cu cafea, șerbet și tutun, l-a trimis la marele vizir. Acesta l-a primit cu multă blindețe și bunăvoință, spunându-i: « Tu nu ești mazil, ci ești musafirul împărăției și să ai bărbăție și nădejde bună că mila împărăției nu te va părăsi, deoarece sînt cunoscute și vădite toate slujbele tale făcute în diferite timpuri împărăției ». De asemenea l-a încredințat că se bucură de bunăvoință și de prețuire din partea sa și că își aduce foarte bine aminte și de acele slujbe ce le făcuse în timpul cînd el era caimacam și că numai puțin timp se va odihni în tihnă la casa sa, iar apoi se va bucura iarăși de mila împărăției¹. Marele vizir i-a dat voie să locuiască oriunde va voi, fie la țară, fie în 1005 Fanar||, iar cît timp va locui în Constantinopol să meargă adeseori la Poartă, atît el, cît și capuchehaiele sale, ca să spună tot ce au de spus. De asemenea i-a îngăduit să meargă la oricine ar voi din înalții demnitari ai împărăției. Iar după ce Grigorie vodă a stat de vorbă îndelung cu el, vorbind și de multe alte lucruri, marele vizir l-a trimis la hazne-odasi să se odihnească și să i se facă acolo obișnuitele ȣeremonii. Astfel, la ieșirea de la marele vizir, Grigorie vodă i s-a închinat, i-a mulțumit și i-a făcut dovalele, adică 20 urările cuvenite, apoi s-a dus la hazne-odasi, potrivit poruncii acestuia. După ce i s-au făcut acolo ȣeremoniile obișnuite, s-a dus iarăși la chehaia-bei ca să-i mulțumească. El l-a primit din nou cu bunăvoință și l-a încredințat și mai mult de simțămintele bune ce aveau față de el, atît marele vizir, cît și el și aproape toți înalții demnitari. După aceea Grigorie vodă a ieșit 25 de acolo și s-a dus la reis-efendi, la ciauș-bașa-aga și la alți miniștri ai împărăției, toți primindu-l bine și arătîndu-i o deosebită atenție. I-au spus să fie cu inima ușoară și că el nu este dintre aceia care trebuie să stea mult timp la Constantinopol, ci în curînd se va bucura iarăși de mila împărătească. I-au mai spus și multe alte asemenea lucruri și au urmat obișnuitele ȣeremonii. Plecînd de la Poartă, Grigorie vodă s-a întors la Fanar. Întrucît însă el dorea să se odihnească, căci era sătul de necontenitele venituri ale boierilor, arhierilor și ale multor agale turcești, s-a îmbarcat în aceeași 35 zi în caicul său și a plecat cu doamna și cu întreaga sa curte la palatul său de la Kuruçeșme și s-a statornicit acolo. Dar și acolo trebuia mereu să primească pe patriarhi, arhierii și aproape pe toți boierii și multe agale. 40

Într-acele zile, după ce s-a pregătit, Mihai vodă a pornit spre ȣara Românească.

În timp ce Grigorie vodă putea să se odihnească mulțumit și fără 1006 supărări în palatul său, || unele întîmplări ale soartei nu l-au lăsat fără 45

¹ Despre vizita lui Grigore vodă la marele vizir raportează și capuchehaiele lui Constantin Mavrocordat, adăugînd că marele vizir i-a arătat mulțumirea sa pentru felul cum a slujit Poarta (vezi ms. gr. 1 069, f. 42).

Ἀναστασία, δομνίτσα τοῦ Μιχάλ βόδα, ἐγγαστρωμένη καὶ εἰς τὸν καιρὸν
 τῆς διὰ νὰ γεννήσῃ, ἀφοῦ ἐλευθερώθῃ καὶ ἔκαμε υἷον μὲ πολλὴν χαρὰν
 ὄλης τῆς κούρτης ἐκείνης, καὶ μάλιστα τοῦ Γρηγορίου βόδα, τὴν ἠκολού-
 5 θησεν εὐθὺς μία ρύσις αἵματος τόσον ἰσχυρὰ καὶ ὑπερβολικὴ, ὅπου κρείσ-
 σων πάσης ἱατρικῆς ἐπινοίας καὶ βοηθείας ἀναδειχθεῖσα ἐντὸς τεσσάρων
 πέντε ὥρων ἐπήνεγκε τὴν τελευταίαν τῇ ρηθείσῃ δομνίτσα μὲ πολὺν θρήνον-
 10 ὄλης τῆς κούρτης ἐκείνης καὶ τῆς μητρός τῆς Ἄννης, δόμνης τοῦ Μι-
 χάλ βόδα, ἣ ὅποια μένουσα μετὰ τὸ κίνημα τοῦ ἀνδρός τῆς Μιχάλ βόδα
 εἰς τὴν Πόλιν, εἶχε πάγει εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Γρηγορίου βόδα διὰ νὰ
 15 παρευρεθῇ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς θυγατρὸς τῆς. Καὶ ἐχάρη μὲν κατὰ πρῶ-
 τον διὰ τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνης, κατεφλέγη δὲ μετὰ ταῦτα βλέπουσα τὴν
 τελευταίαν τῆς, τῆς ὅποιας ἡ εἰδησις φθάνουσα εἰς τὴν Πόλιν, ἐκίνησαν
 εὐθὺς οἱ τε πατριάρχαι καὶ οἱ ἔγκριτοι ἀρχιερεῖς καὶ ὅλοι οἱ ἄρχοντες
 20 τόσον τῆς Πόλεως, ὅσον καὶ οἱ τῶν αὐθέντων τοῦ τε Μιχάλ βόδα καὶ
 Κωνσταντίν βόδα καὶ ἐπήγαν εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Γρηγορίου βόδα εἰς τὸ
 χωρίον καὶ διὰ νὰ παραμυθῆσιν ἐκείνον, ἐπειδὴ κατάκαρδα ἔλυπεῖτο, μὲ
 τὸ νὰ τὴν ἀγαποῦσε κατὰ πολλὰ διὰ τὰς χάριτας καὶ ἀρετὰς ὅπου εἶχε,
 καὶ διὰ νὰ ἐνταφιάσουν τὸ νεκρὸν ἐκείνης σῶμα, τὸ ὅποιον ἐτάφη εἰς
 25 τὸν ναὸν τῶν Ἀσωμάτων τοῦ Μεγάλου Ρεύματος λαμπρῶς καὶ αὐθεντι-
 κῶς, μὲ τὴν παρουσίαν δύο πατριαρχῶν τοῦ τε οἰκουμενικοῦ καὶ τοῦ Ἱερο-
 σολύμων καὶ ὄλων σχεδὸν τῶν ἐν βασιλευούσῃ εὐρισκομένων ἀρχιερέων
 τε καὶ ἀρχόντων, ἐξοδιάζοντος οὐκ ὀλίγα τοῦ Γρηγορίου βόδα εἰς τὴν
 30 κηδεῖαν καὶ ταφὴν ταύτην, καθὼς καὶ ὕστερον εἰς τὰ μνημόσυνά τῆς ὅπου
 ἔκαμε, καὶ αὐτὰ ἐπίσημα καὶ περιφανῆ, μὲ παρουσίαν πατριάρχου καὶ
 ἀρχιερέων καὶ ὄλων τῶν ἀρχόντων εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀσωμά-
 των, ὅπου ἦτον ἐκείνη ἐνταφιασμένη, διτι ὡς τόσον τὴν ἀγαποῦσε καὶ τὴν
 ἐλυπήθη ὁ Γρηγόριος βόδας, ὁ πενθερὸς τῆς, ὅπου ἐνεδύθη καὶ αὐτὸς πέν-
 40 θιμα ἱμάτια δι' αὐτήν. Ὁ δὲ σύζυγος ἐκείνης, υἱὸς τοῦ Σκαρλάτος, ἐμελα-
 νειμόνησε τελείως διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην ἐκείνης.

Μετὰ ταῦτα δέ, φθάνοντας τὸ ἔτος τοῦ τέλους τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ || Ἄ- 1007
 λεξάνδρου ἐξ ἀπορρήτων, ἀγκαλὰ καὶ ἐδῶ εἰς τὴν Μολδαβίαν εἶχε τελέσει
 εἰς τοὺς τρεῖς μῆνας τοῦ λαμπρὸν καὶ πολυέξοδον μνημόσυνον κατὰ τὴν
 συνήθειαν τῆς Μολδαβίας, μὲ συλλειτουργῶν τοῦ μητροπολίτου καὶ ὄλων
 τῶν ἐπισκόπων καὶ πολλῶν ἡγουμένων ἐν τῇ μητροπόλει, καὶ τραπέζας
 35 δαψιλεῖς πρὸς ἐστίασιν τοῦ τε ἱερατικοῦ τάγματος καὶ τῶν λοιπῶν χρι-
 στιανῶν καὶ μὲ ξεχωριστὴν διανομὴν πολλῶν ἄσπρων τε καὶ τροφῶν πρὸς
 τοὺς πένητας, τὰ ὅποια ὅλα ἐξώδευσε ἐξ ἰδίων του, χωρὶς νὰ δοθῇ ὀβολὸς
 ἐκ τῆς βιστιαρίας, ἠθέλησεν ὁμως καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν βασιλεύουσαν νὰ ἐκτε-
 λέσῃ τὸ ἐτήσιον μνημόσυνον πρὸς τινὰ παραμυθίαν τῆς μητρός των καὶ
 40 τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων ἐκείνου. Ὅθεν κατέβη ἀτός του εἰς τὸ Φα-
 νάρι καὶ ἐγένεν ἐκεῖ τὸ ἐτήσιον μνημόσυνον ἐκείνου μὲ κόλλυβα εἰς τὸν
 ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ὅπου εἶναι εἰς τὸν λεγόμενον Μπαλατάν, μὲ

necazuri. Nora sa, domnița Anastasia, fiica lui Mihai vodă, fiind însărcinată și sosind timpul să nască, după ce a născut un fiu, spre bucurie a întregii curți și mai ales a lui Grigorie vodă, a avut îndată o scurgere de sînge atît de puternică și de mare, încît orice îngrijire și ajutor medical a fost neputincios, căci în patru-cinci ore a pricinuit moartea zisei domnițe, în plîsetele întregii curți și ale mamei sale Ana, doamna lui Mihai vodă, care rămăsese la Constantinopol după plecarea soțului ei și se dusesese la palatul lui Grigorie vodă, ca să fie de față cînd va naște fiica sa. La început ea se bucurase de această naștere apoi însă a fost greu lovită de moartea fiicei sale. Cum această veste a ajuns la Constantinopol, îndată au și pornit la palatul de la țară al lui Grigorie vodă patriarhii, arhieriei cei mai de frunte și toți boierii atît cei din Constantinopol, cît și cei ai domnilor Mihai vodă și Constantin vodă, spre a-l mîngîia — acesta fiind mîhnit din adîncul sufletului, căci o iubea mult pe nora sa pentru însușirile și virtuțile ei — și pentru a lua parte și la înmormîntarea trupului ei neînsuflețit la biserica Sfinților fără de trup de la Mega Revma. I s-a făcut o strălucită și domnească înmormîntare. Au luat parte doi patriarhi, cel ecumenic și cel al Ierusalimului și mai toți mitropoliții aflați la Constantinopol, precum și toți boierii. Pentru această înmormîntare Grigorie vodă a cheltuit mult, precum și mai tîrziu pentru parastasele ei, pe care le-a făcut cu multă strălucire și la care au luat parte patriarhul, mai mulți arhieriei și toți boierii; parastasele s-au făcut la biserica Sfinților fără de trup, unde fusese înmormîntată. Așa de mult o iubise Grigorie vodă, socrul ei, și așa de mult s-a mîhnit, încît și el s-a îmbrăcat în haine cernite¹. Iar Scarlat, soțul răposatei, fiul lui Grigorie vodă, s-a îmbrăcat în doliu mare, fiindcă o iubea foarte mult.

1007 După aceea, împlinindu-se un an de la moartea fratelui său || Alexandru, secretarul de taină al împărăției, cu toate că la trei luni făcuse și aici în Moldova la mitropolie un frumos și bogat parastas, după obiceiul moldovenesc, la care au slujit mitropolitul și toți episcopii, precum și mulți egumeni, și a dat și mese bogate pentru slujitorii biserici și pentru ceilalți creștini, și a împărțit și mulți bani, și a făcut pomană săracilor, cheltuind numai din banii săi, fără să se dea nici măcar un ban de la visterie, totuși a vrut să facă și acolo la Constantinopol parastasul de un an pentru mîngîierea mamei lor, a soției și a copiilor aceluia. Așadar, a venit el însuși la Fanar și s-a făcut acolo parastasul de un an cu colivă la biserica Sf. Ioan

¹ Constantin Mavrocordat, domnul Moldovei, era înștiințat de capucehalele sale din Constantinopol de moartea fiicei lui Mihai vodă și a noarei lui Grigorie vodă. Moartea, întimplată la 6 decembrie 1741, a îndurerat mult pe Grigorie vodă care « plîngea amarnic la înmormîntarea ei » (vezi ms. gr. 1 069, f. 51^v).

συλλείτουργον τοῦ τε οἴκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων καὶ ὄλων σχεδὸν τῶν ἀρχιερέων, συναχθέντων ἐκεῖ ὄλων τῶν ἀρχόντων καὶ ἄλλου πλήθους λαοῦ ἀναριθμήτου καὶ ἔγιναν εὐχαὶ καὶ λιτανεῖαι πολλαὶ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ μακαρίτου ἐκείνου. Ἐπειτα τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ διειμιρά-
 5 σθησαν φαγητὰ ἀρκετὰ μὲ καζάνια εἰς τὰς φυλακὰς καὶ εἰς τὸ μάνιον καὶ εἰς ἄλλους πτωχοὺς διὰ τὴν ψυχὴν ἐκείνου, τὰ ὅποια μεγάλην παρα-
 10 μυθίαν ἐπροξένησαν εἰς τὴν μητέρα αὐτῶν καὶ τὴν σύζυγον καὶ ὄρφανὰ ἐκείνου, οἱ ὅποιοι ἔκαμαν καὶ τὸ σύνηθες πένθος ἐπὶ τῶν κολλύβων μὲ
 15 πολὺν θρήνον καὶ ὄδυρμόν καὶ ἔλαβεν καὶ μὲ τοῦτο κάποιαν ἀναψυχὴν, ἐπειδὴ ἡ λαμπρὰ παρουσία τοῦ Γρηγορίου βόδα ὅπου τὸν εἶδαν μὲ τὴν
 20 τιμὴν καὶ περιποίησιν τῶν κρατούντων, οὐκ ὀλίγον τοὺς εἶχε παραμυθή-
 σει, ἀνατιθεμένους ὄλας τὰς ἐλπίδας τῶν εἰς αὐτόν. Ὁ ὅποιος καὶ δὲν
 25 διέλειπεν νὰ συντρέχη τοῖς ὄρφανοῖς τοῦ ἀδελφοῦ του μὲ κάθε δυνατὸν
 τρόπον, καθὼς καὶ ἐφάνη εἰς πολλὰ καὶ ἐν ἔργῳ καὶ μὲ τὴν ἐπανάληψιν
 τοῦ ἐν Σταυροδρομίῳ ὄσπιτιοῦ τῶν, τὸ ὅποιον εἶχαν ἀγοράσει οἱ πρέσβεις
 τῆς Σβετίας καὶ μεσάζοντος τοῦ Γρηγορίου βόδα, τὸ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν
 χῆραν ἐκείνου, στέργοντες νὰ κάθωνται αὐτοὶ ἐν τούτῳ μὲ ἐτήσιον ἄδρον
 ἐνοίκιον.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος ἀνέφερε τοὺς σβέτσικους μινίστρον || εὐλογον 1008
 20 μοὶ ἐφάνη νὰ διηγηθῶ ὡς ἐν συντόμῳ καὶ τὰ περὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν
 καὶ τῶν Μοσχόβων, οἱ ὅποιοι ἀμφοτέρω ἐτοιμαζόμενοι ἰσχυρῶς, ὡς εἶπον,
 ἀφοῦ ἐκηρύχθη ἡ μάχη παρὰ τῶν Σφετσῶν, ἐκίνησαν εὐθέως καὶ τὰ ἄρ-
 25 ματα καὶ ἔκαμαν δύο-τρεῖς ἀκροβολισμοὺς ἰσχυροὺς ἀναμεταξύ τῶν, εἰς
 τοὺς ὁποίους, ἀγκαλὰ νὰ ἐφάνησαν ὑπερισχύοντες οἱ Μοσχόβοι, μὲ πολ-
 30 λὴν ὄμως φθορὰν τοῦ στρατοῦ τῶν. Διὸ καὶ ἀνέβαλον πλέον τὸν συγκρο-
 τισμὸν ἀμφοτέρα τὰ μέρη, ἕως οὗ ἠκολούθησε καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς ρου-
 σικῆς ἀρχῆς καὶ βασιλείας τῆς Ἑλισαβέτας, κόρης Πέτρου τοῦ πρώτου,
 συμβᾶσα τοιουτοτρόπως.

30 ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤΑΣ, ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Ἦτον εἰς τὸ Πετρομπούργον ὁ πρέντοεψ Ἑσσεμπούργ, παλαιὸς εἰς
 τὰ στρατιωτικὰ ἔτι ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Πέτρου βασιλέως καὶ ἡγαπημένος
 παρὰ τῶν στρατιωτῶν, ἡ Ἄννα ὄμως βασίλισσα, καθὼς καὶ ἡ μετ' ἐκεί-
 35 νην ρεγέντε μήτηρ τοῦ Ἰωάννου, ὅπου ἐκηρύχθη διὰ βασιλεὺς, δὲν τὸν
 εἶχον εἰς καμίαν τιμὴν καὶ ὑπόληψιν, καὶ διὰ τοῦτο σχεδὸν οὔτε ἠκούετο
 τὸ ὄνομά του, οὔτε μετεῖχε τινὸς ἐπιστασίας ἢ προστασίας. Ὅθεν ἐπάσχι-
 40 σε παντοιοτρόπως καὶ εἴλκυσε πρὸς ἑαυτὸν τὴν εὐνοίαν καὶ <τὰς> καρδίας
 τῶν τριῶν ρεγιμένων ὅπου εἶναι οἱ βασιλικοὶ σωματοφύλακες. Ἐπειτα
 ἐκοινολόγησε τοῖς προεστῶσιν αὐτῶν καὶ ἄλλοις τισὶ γηραλέοις τὸν σκο-
 45 πὸν ὅπου εἶχε διὰ νὰ ἀναβιβάσουν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον τὴν Ἑλισα-
 βέταν, κόρην τοῦ Πέτρου, καὶ συμφωνήσαντες κοινῶς ἔσυραν καὶ ἄλλους
 πολλοὺς εἰς τὴν γνώμην τους καὶ τῇ πέμπτῃ Δεκεμβρίου τὴν νύκτα, βάλ-
 λοντες φυλακὰς εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον καὶ εἰς ὄλων τῶν μινίστρων
 τὰς οἰκίας διὰ νὰ μὴν ἔβγη τινὰς ἔξω, συνήχθησαν αὐτοὶ ὄλοι ὁμοῦ μὲ
 45 τὸ ἐκκλησιαστικὸν τάγμα εἰς τὸ παλάτιον τῆς Ἑλισαβέτας καὶ εὐφήμεσαν

de la Balata. La acest parastas au slujit patriarhul ecumenic și cel al Ierusalimului și mai toți arhieriei, fiind adunați acolo toți frunțașii și o mare parte din popor; și s-au făcut multe rugăciuni și procesiuni pentru sufletul răposatului. Iar a doua zi s-au împărțit din cazane multe bucate oamenilor din închisori și de la banio, precum și la alți săraci pentru sufletul răposatului. Toate acestea au adus o mare mîngîiere mamei lor, soției și orfanilor aceluia; ei au mai făcut și obișnuita cernire cu colivă, cu multe plinsete și bocete, care le-a dat și aceasta o oarecare ușurare. De asemenea, prezența strălucită a lui Grigorie vodă, care se bucura de atîta cinste și băgare de seamă din partea stăpînirii, le-a adus mare mîngîiere, avînd în el toate nădejtile lor. El n-a încetat de a ajuta în orice chip cu puțință pe orfanii fratelui său, cum a și dovedit de multe ori prin fapte. Așa a recăpătat casa lor din Stavrodromion, pe care o cumpăraseră ambasadorii Suediei, dar care, prin mijlocirea lui Grigorie vodă, aceștia au înapoiat-o văduvei, primind ca ei să stea în casă și să plătească pe an o mare chirie.

1008 Deoarece fu vorba de ambasadorii suedezi || mi se pare nimerit să povestesc pe scurt și despre neînțelegerile lor cu moscalii. Și unii și alții s-au pregătit bine și, precum am spus, după ce războiul a fost vestit de suedezi, îndată se porniră la luptă și carele de război și au avut loc cîteva încăierări strașnice, în care deși moscalii s-au arătat mai puternici, totuși oastea lor a avut mari pierderi. De aceea ambele părți au aminat începerea bătăliei pînă ce veni atît schimbarea guvernului rus, cît și domnia Elisabetei, fiica lui Petru I, în felul următor.

DOMNIA ELISABETEI, FIICA ȚARULUI PETRU

30

La Petersburg se afla prințul Hesse-Homburg, vechi militar, încă din timpul țarului Petru, care era iubit de ostași. Țarina Ana însă, precum și regenta, mama lui Ioan, proclamat țar după Ana, nu-l prețuiau și nu-l stimau. De aceea aproape că numele lui nu era pomenit și nici nu i se dădea vreo însărcinare de supraveghere sau apărare. Așa că el a căutat în tot felul și a cîștigat bunăvoința și dragostea celor trei regimente din garda împărătească. Apoi a făcut cunoscut căpeteniilor lor și unor bătrîni gîndul său de a urca pe tronul împărătesc pe Elisabeta, fiica lui Petru. Și fiind toți de aceeași părere, au atras de partea lor și pe mulți alții și în noaptea de 5 decembrie, punînd strajă la palatul împărătesc și la casele tuturor miniștrilor, ca să nu iasă cineva afară, s-au adunat ei toți împreună cu tagma preoțească la palatul Elisabetei și au aclamat-o împărăteasă, 45

αὐτὴν βασίλισσαν ρίψαντες τρὶς ὄλα τὰ τόπια τοῦ κάστρου καὶ τερσανά-
των καὶ τὰ τουφέκια τῶν στρατιωτῶν. Καὶ τὸ ταχύ, τῆ στ' τοῦ αὐτοῦ, με-
τοίκησεν αὐτὴ εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον, τὴν δὲ ρεγέντε ὁμοῦ μὲ τὸν
ἄνδρα τῆς πρέντσιπε δι Προυνζουϊκ καὶ τὸν νηπιάζοντα || υἷόν τους, ὅπου 1009
5 ἐκηρύχθη βασιλεύς, δίδοντάς τους ὄλα τὰ χρειώδη, τοὺς ἐπεμψεν εἰς τὴν
Γερμανίαν, εἰς τὸν τόπον τοῦ ρηθέντος πρέντσιπε δι Προυνζουϊκ, διορί-
ζουσα αὐτοῖς καὶ ἐτήσιον σιτηρέσιον ἱκανῆς ποσότητος. Τοῦ δὲ κόντε
*Οστερμαν καὶ κόντε Μούνιχ καὶ ἄλλων τινῶν μνίστρων τὰς περιουσίας
ὄλας τὰς ἔλαβον εἰς τὸ βασιλικὸν θησαυροφυλάκιον καὶ ἐκείνους ἐξώρι-
10 σαν εἰς τὴν Σιβηρίαν. Εὐθὺς δὲ ὅπου ὑψώθη εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον
ἡ Ἐλισαβέτα, ἐδηλοποίησε τοῦτ' αὐτὸ ὁ πρέντσιπε δι Ἐσσεμπούργ τῷ ρη-
γί τῆς Σφετσίας, ζητῶντας νὰ εἰρηνευθῶσι, οὗ ἕνεκα ἄρχισαν νὰ σινομι-
λοῦσιν περὶ συμφωνιῶν καὶ εἰρήνης. Ἐπειδὴ ὁμως οἱ Σβέτσοι ἐζήτουν
15 πολλὰ ἀπὸ τὰ κάστρα καὶ τόπους των, ὅπου ἐκράτησαν οἱ Μοσχόβοι, ἔ-
μεινεν ἡ διαφορὰ των οὕτως ἀδιευθέτητος.

*Ἄς ἐπαναλάβωμεν ὁμως ὀλίγον τὴν διήγησιν διὰ νὰ εἰπῶμεν τὰ τῆς
τσάρας μας.

*Ἀφοῦ ἔδωκεν ὁ Κωνσταντίν βόδας τὰς ἀρχοντίας, ὡς ἀνωτέρωφ δε-
δήλωται, καὶ ἔμεινεν μόνη ἡ χατμανία, διὰ τὴν καταλαβοῦσαν τὸν Ἰωαν-
20 νάκην σπαθάρην του ἄρρωστίαν, μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν ἐκείνου ἀπεκατέ-
στησεν αὐτὸν χάτμανον, μὲ ὄλον ὅπου ἐκεῖνος δὲν ὠρέγετο τόσον τὴν
χατμανίαν, ἠξεύροντας τὸν σκοπὸν τοῦ αὐθέντου, ἐπειδὴ ὁ Κωνσταντίν
βόδας, εὐθὺς ὅπου ἔλαβε τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδαβίας, ἀπεφάσισε νὰ ἐ-
25 νεργήσῃ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τσάραν ἐκεῖνο ὅπου ἔκαμεν εἰς τὴν Βλαχίαν,
μάλιστα ἔχοντας καὶ ὕλην τὰς συνομιλίας ὅπου ἔκαμεν ὁ Γρηγόριος βό-
δας μὲ τοὺς ἄρχοντας περὶ τῆς τοιαύτης διατάξεως. Ὅθεν κράζοντάς τι-
νας τῶν ἀρχόντων, ἐκοινολόγησε τὴν ἀπόφασιν ὅπου ἔχει διὰ νὰ διατάξῃ
καὶ νὰ διορίσῃ καὶ εἰς τὴν τσάραν τὰ σφέρτα ὅπου ἐλάμβανεν εἰς τὴν Βλα-
30 χίαν, ἀπογράφοντας ὄλους τοὺς ἐγκατοίκους τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Τὸ ὁ-
ποῖον ἀγκαλὰ νὰ μὴν ἦταν ἀρεστὸν καὶ εἰς ἐκείνους τοὺς ἄρχοντας, δὲν
τοὺς ἔδωσεν ὁμως καιρὸν νὰ ἀποκριθῶσι τὴν βουλὴν καὶ γνώμην των,
ἀλλὰ μὲ τελείαν ἀπόφασιν ἐπρόσταξε τὸν μέγαν βεστιάρην νὰ γράψῃ τὰ
γράμματα περὶ τοῦ τοιούτου καὶ ἔπειτα νὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ κά-
μωσι καὶ τὸ κατάστιχον τῶν ἀρχόντων, ὅπου ἤθελε νὰ διορίσῃ εἰς τὴν
35 σλούζμπαν ταύτην, καὶ βλέποντες καὶ ἐκεῖνοι τὸν ἀποφασιστικὸν καὶ ἀ-
μετάθετον σκοπὸν τοῦ αὐθέντου, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ λαλήσωσι || τίποτε 1010
ἄλλο, παρὰ μόνον ἔγραψεν ὁ βεστιάρης τὰ προσταχθέντα αὐτῷ γράμματα
καὶ πηγαίνοντάς τα εἰς τὴν κούρτην πρὸς τὸν αὐθέντην ἐκάθησε καὶ ἔκα-
μαν κατάστιχον, διορίζοντες σλούζμπάσηδες τοῦ χουσμετίου τούτου, εἰς
40 τὸ ὁποῖον ἔβαλαν ὄλους τοὺς ἄρχοντας τοὺς μεγάλους διὰ νὰ πηγαίνουν
νὰ τὸ ἐπιμεληθοῦν, ὅπου νὰ μὴ μείνη κανένας ἄνθρωπος ἄγραφος, διορί-
ζοντες τοὺς τε μεγάλους βορνίκους καὶ ἄλλους παρομοίους ἄρχοντας εἰς

în timp ce toate tunurile cetății și din tersana au tras de trei ori, iar soldații au tras cu puștile lor. În dimineața zilei de 6 decembrie, Elisabeta s-a mutat la palatul împărațesc, iar pe regentă, împreună cu soțul ei, principele de 1009 Brunswick și pe micul lor fiu, || care fusese proclamat țar, după ce le-au 5 dat toate cele trebuincioase, i-au trimis în Germania, în țara zisului principe de Brunswick, orînduindu-le și o însemnată sumă anuală pentru întreținere. Toate averile contelui Ostermann, ale contelui Münnich și ale unora dintre miniștri au fost trecute pe seama visteriei împărătești, iar ei au fost surghiuniți în Siberia. Îndată ce Elisabeta s-a urcat pe scaunul 10 împărațesc, principele de Hesse-Homburg a făcut cunoscut aceasta regelui Suediei, cerîndu-i să se încheie pace, și de aceea au început convorbirile pentru înțelegere și pace. Dar pentru că suedezii cereau multe din cetățile și pămînturile lor ce fuseseră luate de moscali, neînțelegerea lor a rămas astfel nerezolvată. 15

Să reluăm însă povestirea și să vorbim despre întîmplările din țara noastră.

După ce Constantin vodă a dat boierii, cum am spus mai sus ¹, și a rămas numai hătmănia din pricina îmbolnăvirii spătarului său Ianachi, 20 după însănătoșirea acestuia l-a numit hatman, cu toate că el, cunoscînd gîndul domnului, nu prea dorea hătmănia. Căci Constantin vodă, îndată ce a luat domnia Moldovei, a hotărît să facă și în această țară ceea ce făcuse în Țara Românească, mai ales că avea ca temei convorbirile lui 25 Grigorie vodă cu boierii despre o astfel de orînduire. Deci, chemînd pe cîțiva dintre boieri, le-a împărțit hotărîrea sa de a orîndui și în Moldova sferturile ce le lua în Țara Românească, înscriind pe toți locuitorii acestei țări. ||

Cu toate că acest lucru nu era pe placul acestor boieri, nu le-a dat 30 însă timp să-i spună dorința și părerea lor, ci cu hotărîre dădu poruncă marelui vistier să întocmească scrisorile pentru aceasta și apoi să vină la el ca să întocmească și catastiful boierilor pe care urma să-i numească în această slujbă. Iar ei, văzînd gîndul hotărît și nestrămutat al domnului, 35 1010 n-au îndrăznit să spună || nimic. Vistierul a scris scrisorile ce i-au fost poruncite și, ducîndu-lă la curte, a stat împreună cu domnul și au făcut un catastif al slujbașilor numiți în acest huzmet, la care au pus pe toți boierii mari să meargă și să se silească ca nu cumva să rămînă cineva 40 neînscriș. Au fost orînduiți atît vel vornicii, cît și alți asemenea boieri în

¹ Mai sus cronicarul n-a pomenit nimic de împărțirea boieriiilor de către Constantin Mavrocordat, probabil este un *lapsus memoriae*! Acesta, fiind pe atunci la Constantinopol, povestește mai mult despre cele văzute acolo. Cu privire la boierii date de Const. Mavrocordat, vezi Ioan Canta, *Letopiseșul Țerei Moldovei*, în M. Kogălniceanu, op. cit., III, p. 183.

- όλα τὰ τσενούτα με σφοδρὰν προσταγὴν διὰ νὰ μὴ γλυτώσῃ κανεὶς ἄν-
 θρωπος ἀπὸ τὴν ἀπογραφὴν ταύτην, ἀλλὰ κυττάζοντες ἀτοὶ τῶν τὴν σλούζ-
 μπαν, νὰ μὴ τὴν πιστευθῶσι εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῶν καὶ με πολλὰς φο-
 βέρες καὶ σφοδρὰς προσταγὰς τοὺς ἐκίνησε, διορίζοντας ὅτι ὅλοι οἱ ἄν-
 5 θρωποὶ νὰ δίδουν εἰς τὸ κάθε σφέτρων πρὸς δύο ἡμισυ γρόσια παλαιά,
 τόσον ὑπανδρεμμένοι, ὅσον καὶ ἀνύπανδροι. Πηγαίνοντες λοιπὸν οἱ ἄρ-
 χοντες εἰς τὰ τσενούτα, ἐπάσχισαν κατὰ τὰς πολλὰς ἀπειλὰς ὅπου ἔλα-
 βον, νὰ εὐρωσὶν ὄλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐβγήκεν ἰκανὴ ποσότης εἰς
 10 τὴν τσάραν. Οἱ τσαράνοι ὁμως ἔχοντες εἰδησιν τῆς ἀποφάσεως ὅπου εἶ-
 χεν ὁ Γρηγόριος βόδας ἀπὸ τὰ γράμματα ὅπου ἐξέδωκεν ὅταν ἐβγαλεν
 ἐκεῖνα τὰ ἐνὸς φλωρίου ὕστερα χαρτία, μετὰ τὰ ὁποῖα γράμματα τοὺς ἐπλη-
 ροφοροῦσεν ὅτι γιγνομένης τῆς τοιαύτης διαταγῆς, οἱ μὲν σπιτωμένοι νὰ
 δίδουν πρὸς ὀκτὼ γρόσια τὸν χρόνον, οἱ δὲ ἀνύπανδροι πρὸς τέσσαρα,
 καὶ βλέποντες ὕστερον τὴν τοσαύτην αὐξήσιν ὅπου ἔκαμεν εἰς τὸ δόσι-
 15 μόν τοὺς ὁ Κωνσταντῖν βόδας, ἐσυγχύσθησαν κατὰ πολλὰ καὶ ἠτοιμάσθη-
 σαν πολλότατοι νὰ φύγουν ἀπὸ πολλὰ μέρη καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ τσενούτα
 τοῦ Ὁρχεγιοῦ, Λεπούσνας καὶ Σορόκας, εἰς τὰ ὁποῖα ὄντας διωρισμένος
 ὁ Κωνστάντης Ράζος, μέγας βόρνικος, ἐδειλίασε ἀφοῦ ἐσύναξε τὰ ἄσπρα
 τοῦ σφέτρου ἐκείνου νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Γιάσιον, μήπως καὶ διασκορπι-
 20 σθοῦν οἱ ἐγκάτοικοι καὶ ὕστερον μὲν ὑπ' ἀγανάκτησιν καὶ ὀργὴν τοῦ
 Κωνσταντῖν βόδα. Διὸ καὶ ἐκάθησεν ἐκεῖ ἕως οὗ ὄργωσαν καὶ ἐσπειραν
 οἱ ἄνθρωποι, φανερόντας τῷ αὐθέντῃ τὴν αἰτίαν τῆς διατριβῆς του, ἐπει-
 δὴ παρρησίαν δὲν εἶχε πρὸς τὸν Κωνσταντῖν βόδαν διὰ νὰ γράψῃ περὶ
 συγκαταβάσεως, ὅτι ὁ αὐθέντης οὗτος δὲν ἐφάνη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν αὐθεν-
 25 τίαν του πρὸς τοὺς ἄρχοντας, καθὼς εἰς τὴν προλαβοῦσαν, ἀλλ' ἐν αὐτῇ
 τῇ ἀρχῇ τῆς αὐθεντίας του ἠθέλησε νὰ τοὺς ταπεινώσῃ καὶ νὰ τοὺς κα-
 ταπλήξῃ ὄλους. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ εἰς κάθε ὁμιλίαν ὅπου τινὰς τῶν ἀρχόν-
 30 τῶν ἔλεγε τίποτε, τὸν ἐπέπληττε καὶ πολλακίς καὶ εἰς τὰ διβάνια ἔκαμε
 πολλὰς ἐπιπλήξεις εἰς τοὺς ἄρχοντας, καθὼς καὶ τὸν ἴδιον πενθερόν του
 Κωνσταντῖνον Ρωσσέτον, πρῶτον μέγαν βόρνικον, τὸν ὁποῖον κοντὰ ὅπου
 δὲν τὸν ἔδωκε καμίαν ἀρχοντίαν, τὸν ἔκαμε καὶ πολλὴν αἰσχύνην, με
 35 πολλὰς ὑβρεῖς διὰ τινὰ παιδείαν ὅπου αὐτὸς ἔκαμεν εἰς ἕνα βόρνισέλον
 τοῦ χωρίου του, προτοῦ νὰ φθάσῃ ὁ αὐθέντης, ὄντας καὶ αὐτὸς καϊμα-
 κάμης, καὶ ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ἐπροστάχθη μετὰ τὰς ὑβρεῖς καὶ τὴν ἐκ
 40 τῆς κούρτης ἀποδιώξιν, νὰ κάθεται ἔξω εἰς τὴν τσάραν με πολλὴν του κα-
 τήφειαν καὶ ἀτιμίαν. Καὶ ὄλους σχεδὸν τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἐπέπληττεν
 συνεχῶς, μάλιστα δι' αἰτίαν τῆς ἀπογραφῆς τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ὁποίαν
 ἔβαλεν μεγάλην ἐπιμέλειαν ὁ αὐθέντης ὡς τόσον ὅπου ἔδωκε εἰς τὸ Γιάσιον
 45 τὸ χουσμῆτι αὐτὸ δὲν τὸ ἐκύτταξεν ὁ ἄγας κατὰ τὴν συνήθειαν, ἀλλ' ὁ
 ἴδιος αὐθέντης, στέλλοντας ἐδικούς του ἀνθρώπους εἰς τὸ παζάρι νὰ πιά-
 νουν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὅσους εὕρισκαν χωρὶς πετσετλουῖτον, τοὺς ἐφυ-
 λάκωναν εἰς τοὺς σεϊμένηδες μέσα εἰς τὴν κούρτην καὶ ἔπειτα ἐβγαίνε
 ὁ Κωνσταντῖν βόδας εἰς τὴν ἔξω σπαθαρίαν καὶ τοὺς ἐξέταξε τί ἄνθρωποι
 ἦσαν καὶ ἂν ἦτον κανενὸς ἀρχοντος ἄνθρωποι, οὐ μόνον αὐτοὺς ἐδίδε
 45 διπλᾶ πετσετλουῖτα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄρχοντάς τοὺς δεινῶς ἐπέπληττε κα-
 θὼς τὸ ἔκαμε καὶ τῷ Θεοδώρῳ Παλάδη, μεγάλῳ βεστιάρῃ, με ὄλον ὅπου
 αὐτὸς ἦτον ἐπίφθονος εἰς τοὺς ἄλλους, φαινόμενος νὰ ἀπολαμβάνῃ τὴν
 εὐνοίαν τοῦ αὐθέντου τῶν καὶ μετὰ τὸ νὰ εὐρέθησαν εἰς τὸ χωρίον του με-

toate ținuturile cu porunci strașnice, să nu lipsească cumva vreun om din această catagrafie și să îndeplinească ei înșiși această slujbă, neîncredințînd-o oamenilor lor. După multe amenințări și porunci strașnice, domnul i-a pornit, orînduind ca toți oamenii să dea de fiecare sfert cîte doi lei vechi și jumătate, atît căsașii, cît și holteii. Mergînd dar boierii în ținuturi s-au străduit, în urma amenințărilor primite, să găsească pe toți oamenii și a ieșit o sumă însemnată pe țară. Dar țărani, care știau de hotărîrea lui Grigorie vodă din cărțile date atunci cînd scosese acele hîrtii de un galben, prin care cărți îi înștiința că în urma acestei porunci căsașii vor da cîte opt lei pe an, iar holteii cîte patru, văzînd împovărarea cea mare făcută de Constantin vodă la darea lor, s-au tulburat mult și foarte mulți dintre ei s-au pregătit din multe părți să fugă, dar mai ales din ținuturile Orhei, Lăpușna și Soroca, la care era orînduit marele vornic Costachi Razu. Acesta, după ce a strîns banii sfertului, a șovăit să se întorcă la Iași, ca nu cumva să se risipească locuitorii și apoi să se mînie Constantin vodă pe el. De aceea el a stat acolo pînă ce țărani au arat și au semănat, aducînd la cunoștința domnului pricina șederii sale, deoarece n-a avut curajul să-i scrie lui Constantin vodă să fie mai îngăduitor, căci acest domn nu s-a purtat față de boieri la fel și în această domnie, ca și în cea trecută. Ba chiar de la începutul acestei domnii el a vrut să-i umilească și să-i sperie pe toți și de aceea || ori de cîte ori vreun boier spunea ceva, îl muștra. De multe ori și la divanuri dojenea mult pe boieri, chiar și pe însuși socrul lui Constantin Rusăt, biv vel vornic, căruia, nu numai că nu-i dădu vreo boierie, dar îl făcu și de rușine cu multe jigniri, pentru că acesta, pe cînd era caimacam, a pedepsit pe un vornicel din satul lui, înainte de sosirea domnului. Din pricina aceasta, după ce a fost jignit și izgonit de la curte, a primit poruncă să stea afară la țară, spre marea sa supărare și rușine. Aproape pe toți boierii îi certa mereu, mai ales din pricina catagrafiei oamenilor, la care domnul a lucrat cu multă sîrguință, încît aici la Iași n-a avut grijă de această însărcinare, ca de obicei, așa, ci însuși domnul, care trimitea dintre oamenii săi la tîrg să cerceteze oamenii, iar cei găsiți fără de pecetluit erau închiși la seimeni, înăuntru la curte. Apoi Constantin vodă ieșea la spătăria de afară și-i cerceta să vadă ce fel de oameni erau și dacă erau oamenii vreunui boier nu numai că le dădea lor pecetluite duble, dar și pe boierii lor îi muștra aspru. La fel i-a făcut și marelui vistier Teodor Paladi, cu toate că acesta era pizmuit de ceilalți, deoarece părea că se bucura de bunăvoința domnului. Pentru că în satul lui au fost găsiți cîțiva oameni fără pecetluite, l-a certat mult cu ocări

ρικοί άνθρωποι χωρίς πετσετλουίτα, τὸν ἐπετίμησε κατὰ πολλὰ μὲ ὄνει-
 δισμοὺς καὶ δεινὰς ἀπειλὰς, ὡς τόσον ὅπου πολλοὶ ἐλογίαζον πῶς ὀλίγον
 5 θέλει χρηματίσει πλέον εἰς τὴν βεστιαρίαν, ἐξ ἧς ἀγκαλὰ δὲν ἐξώσθη,
 ἔχασεν ὅμως καὶ αὐτὸς τὸ θάρρος ὅπου εἶχεν εἰς τὸν αὐθέντην καὶ ἔμει-
 νεν ὡσπερ οἱ ἄλλοι ὑστερημένος τῆς παρρησίας ἐκείνης, ἡ ὁποία πολλὰ
 10 ἔθλιβε τὰς καρδίας ὄλων τῶν ἀρχόντων, μὲ τὸ νὰ ἐκατήντησαν ἀπὸ τὸ
 ἔν ἄκρον εἰς τὸ ἄλλο καὶ ἐκεῖ ὅπου ἀπελάμβανον εἰς τὸν Γρηγόριον βό-
 δαν τόσην παρρησίαν, ὅσον δὲν εἶχον ποτὲ εἰς ἄλλον αὐθέντην, συνέβη
 νὰ μὴν ἔχῃσι τελειῶς πρόσωπον εἰς τὸν Κωνσταντίν βόδαν. Ὁ ὁποῖος
 15 ἴσως τοῦτο νὰ τὸ ἔκαμε καὶ μὲ κάποιον τέλος, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐνοχλοῦν ἢ
 ἔχοντας σκοπὸν νὰ μὴ τοὺς ἀφήσῃ ἀνθρώπους ἀσύδοτους, ὅτι κατὰ πρῶ-
 τον εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας οὐδὲ ἓνα ἄνθρωπον δὲν ἐσυγχώρησε,
 20 ἀλλ' ὅλους τοὺς ἔβαλεν εἰς τὸ δόσιμον· ὕστερον δὲ ἔδωκεν ἀπὸ τριάντα-
 σάραντα ἀνθρώπους εἰς τοὺς μεγαλύτερους ἄρχοντας καὶ ἀναλόγως πρὸς
 15 εἴκοσι καὶ δέκα εἰς τοὺς λοιποὺς διὰ νὰ παύσῃ ὀλίγον τὴν βοήν ὅπου
 ἐγένετο διὰ τὴν συνέχειαν τῶν σφέρτων, ὅτι ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον ἕως τὸν
 Ἀπρίλιον, ἔβγαλε τέσσαρα σφέρτα καὶ ἡ τσάρα πλέον ἐβόα διὰ τὸ πολὺ
 20 βάρος ὅπου εἶχεν καὶ ἐκ τῶν σφέρτων καὶ ἀπὸ τὰς ἀγγαρίας, ἐπειδὴ συμ-
 βαίνοντας κατὰ τὸν Νοέμβριον καὶ ἡ ἐπιστροφή τοῦ Ρωμαντσόβ, μοσχι-
 κοῦ πρέσβεως, μετὰ τοῦ τόμου τῆς φιλικῆς διαλλαγῆς, διωρίσθησαν ἐκ
 25 τῆς τσάρας ὅλα τὰ ἀμάξια αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ὀθωμανικοῦ πρέσβεως ὅπου
 ἐπέστρεφεν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀπὸ Μοσχοβίας καὶ δὲν ἐβοήθησεν εἰς
 αὐτὸ τὸ βάρος μῆτε τὸ Μπουτζάκι, μῆτε τὸ Μπενδέρι, καθὼς τὸ εἶχε κα-
 τωρθώσει ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς τὸν πηγαμιόν τους, ἀλλ' ὅλη ἡ ἀνάγκη
 30 αὐτῆ ἔπεσεν εἰς τὴν τσάραν καὶ μὲ πολλήν τους δυσκολίαν καὶ ταλαιπω-
 ρίαν οἱ πτωχοὶ ἔκαμαν τὴν προσταγὴν ταύτην, μὲ ὅλον ὅπου δὲν ἔμεινε
 καμία μπράσλα ὅπου δὲν ἐβοήθησεν εἰς αὐτὴν τὴν χρείαν, ἀλλ' ὅλοι κοι-
 νῶς, ἕως καὶ οἱ μαζίληδες ἄρχοντες, διωρίσθησαν καὶ ἔστειλαν ἀμάξια
 35 ἀναστενάζοντες καὶ ἐνθυμούμενοι ὅλοι τὸν Γρηγόριον βόδαν, ὅπου εἰς
 πολλὰ ἀναγκαιοτέρους καιροὺς δὲν ἄφησε νὰ γίνῃ τόση στενοχωρία εἰς
 τὸ ὑπήκοόν του, ἀλλ' ἔκαμνεν αὐτὸς κυβέρνησιν μὲ ὅ,τι μέσον ἤμποροῦ-
 σε πρὸς μετριασμόν τῶν βαρειῶν προσταγῶν.
 Ἐν τούτῳ τῷ ἔαρι ἐδόθη τῷ Ἀβδουλάχ-πασᾶ Μουχσούνουλου τὸ
 35 Βιδίνι καὶ ἀντ' ἐκεῖνου διωρίσθη εἰς τὸ Μπενδέρι κάποιος Μπεκίρ-πασάς,
 ὅπου εἶχε χρηματίσει σιλικτάρης τοῦ σουλτάν Ἀχμεδ καὶ εἰς τὸν και-
 ρὸν τοῦ σουλτάν Μιχμούδ, καπετάν-πασάς, ἔπειτα ἐστάλθη εἰς τὴν Ἀνα-
 τολὴν καὶ ἐκεῖθεν ἤλθεν εἰς τὸ Μπενδέρι, ὁ δὲ Μουσχούνογλου, θέλον-
 τας νὰ πηγαίῃ εἰς τὸ Βιδίνι, ἠτοιμάσθη καὶ ἐκίνησεν ἀπὸ τὸ Βενδέρι
 καὶ διαβαίνοντας ἀπὸ τὴν μέσην τῆς τσάρας, ἔδωκε πολλὴν ἐνόχλησιν
 40 καὶ βάρος εἰς τοὺς ἐγκατοίκους, παίρνοντας τὰ χρειώδη του ὅλα ἐκ τῆς
 τσάρας περισσὰ καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν, καὶ ἀκολουθῶντας βραδέως τὸν δρό-

și cu amenințări grozave, încît mulți au socotit că puțin timp va mai rămîne la visterie ¹. Dar cu toate că n-a fost scos din visterie, totuși și el a pierdut curajul pe care-l avea față de domn și nu mai era sincer în vorbire, ca și ceilalți, ceea ce întristă mult inimile tuturor boierilor, deoarece așa ajunseseră de la un capăt pînă la celălalt și de unde pe timpul lui Grigorie vodă se bucurau de atîta sinceritate în vorbire cum nu avuseseră niciodată pe timpul vreunui alt domn, s-a întîmplat ca pe timpul lui Constantin vodă să nu mai aibă de loc obraz. Poate că el a făcut aceasta și cu un oarecare ¹⁰ ¹⁰¹² gînd, ca să nu fie supărat de cineva, || deoarece avea de gînd să nu le lase oameni scutiți de dări. De la început nu iertase pe nici unul din acei care se aflau în slujba boierilor, ci pe toți i-a pus la dajdie. Mai pe urmă însă a dat cîte treizeci-patruzeci de oameni boierilor mari și cîte douăzeci și cîte zece la ceilalți, ca să înceteze puțin vuietul care se produsese din pricina ¹⁵ continuării sferturilor. Căci din octombrie pînă în aprilie a scos patru sferturi și țara vuia de povara mare ce avea și de la sferturi și de la corvezi, deoarece se întîmplase ca în noiembrie să se întoarcă și Romianțev, solul moschicesc, cu tomosul înțelegerii prietenești. Atunci s-a orînduit ca țara ²⁰ să dea toate carele trebuincioase, atît pentru el, cît și pentru solul turcesc, care se întorcea în același timp de la Moscova. La această grea împovărare n-au ajutat nici Bugeacul, nici Benderul, precum izbutise Grigorie vodă la ducerea lor să facă, ci întreagă această povară a căzut asupra țării. Cu ²⁵ multă greutate și chin sărmanii au îndeplinit această poruncă, cu toate că nu rămăsese nici o breaslă care să nu fi ajutat la această nevoie, ci toți îndeobște, pînă și boierii mazili, au primit porunci să trimită care. Ei cu toții oftau și își aduceau aminte de Grigorie vodă, care, în timpuri mult mai grele, n-a lăsat poporul său să ajungă la o strîmtorare așa de mare. ³⁰ Grigorie Ghica se străduise prin toate mijloacele cu puțință pentru ușurarea poruncilor grele.

În primăvara aceea Vidinul a fost dat lui Abdulah-pașa Muhsunoglu, iar în locul lui a fost numit la Bender un oarecare Bechir-pașa, care mai înainte fusese silihtar pe timpul sultanului Ahmed și capudan-pașa pe ³⁵ timpul sultanului Mahmud, iar după aceea a fost trimis în Anatolia și de acolo a venit la Bender. Iar Muhsunoglu, vrînd să meragă la Vidin, s-a pregătit și a pornit din Bender; trecînd prin țară de-a-curmezișul a pricinuit multă supărare și împovărare locuitorilor. Căci el din țară a luat tot ce a avut nevoie, ba chiar și peste trebuință și urmîndu-și pe ⁴⁰ îndelete drumul a trecut în Țara Românească. Continuîndu-și drumul

¹ Cronicarul, după cum se poate observa, are o atitudine potrivnică față de acțiunile lui Constantin Mavrocordat, ba chiar uneori din calitățile acestuia face defecte!

μον του, διέβη εἰς τὴν Βλαχίαν καὶ ὀδεύοντας καὶ ἐκεῖ || μὲ τὸν αὐτὸν 1013
τρόπον καὶ βάρος τῶν ὑποκειμένων, ἀπῆλθεν εἰς τὸ Βιδίνι. Πολλὰ ὁμως
ἐκαταπατήθησαν καὶ αἱ δύο ἐπαρχίαι ἀπὸ αὐτὴν τὴν διάβασίν του, καὶ
5 μάλιστα οἱ Μπογδάνοι, ὅπου ἦτον συνηθισμένοι νὰ γλυτώνουν ἀπὸ τὰ
τοιαῦτα βάρη τῶν διαβάσεων τῶν πασάδων τοῦ Μπενδερίου, καθὼς πολ-
λάκις τὸ ἐκατόρθωσεν ὁ Γρηγόριος βόδας εἰς πολλοὺς καὶ εἰς τὸν πη-
γαιμὸν τοῦ αὐτοῦ Ἰαβδουλάχ-πασᾶ εἰς τὸ Βενδέρι, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται.
Τὸν ὁποῖον ἐνθυμούμενοι οἱ Μπογδάνοι, ἀνεστέναζον ἐκ βάθους καρδίας
μικροὶ καὶ μεγάλοι καὶ ἔνεκεν τούτου.

10 Μετὰ τὰς πολλὰς λογοτριβὰς ὅπου ἔγιναν περὶ τοῦ Ἰαζακίου, ἀγω-
νιζομένων τῶν Μοσχόβων κρατῆσαι αὐτὸ ὡσὰν ὅπου ἔδωκαν τὸ Χοτίνι
τὸ ὁποῖον ἐπάρθη μετὰ τὰς ἐν Μπελιγραδίῳ συνθήκας, τέλος πάντων ἐπει-
δὴ κατεδαφίσθη κατὰ τὰς γενομένας μεταξὺ τῶν βασιλείων συνθήκας τὸ
κάστρον τοῦ Ἰαζακίου καὶ διεχωρίσθησαν καὶ ἐκείνου τοῦ μέρους τὰ σύ-
15 νορα, ἐζήτησεν ὁ χάνης τοῦ Κριμίου Σελαμὲτ Γκιρέης νὰ ἀπέλθῃ εἰς Κων-
σταντινούπολιν εἰς προσκύνησιν τοῦ βασιλέως, διὰ νὰ λάβῃ καὶ τὴν συ-
νήθη τιμὴν τῆς χανίας ἐκεῖσε, ἐπειδὴ τὸ χανλίκι εἶχε σταλθῆ πρὸς αὐ-
τόν, ὡς προεδήλωται, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἔχουσα καὶ ἡ βασιλεία
νὰ συνομιλήσῃ μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν Πέρσων, ἐπειδὴ ὁ Ταχ-
20 μάσκουλης χάνης τῆς Περσίας, ὁ καὶ κληθεῖς Ναδὶρ σάχης, μὴ παραι-
τούμενος ἀπὸ τὰ δόλια καὶ σχεδὸν ἀδύνατα ζητήματά του, ἠπεῖλει πόλε-
μον καὶ ἔφοδον κατὰ τῶν ὀθωμανικῶν συνόρων. Ὅθεν ἐστάλθη ἀπὸ τὰ
μέρη αὐτὰ εἰς καπιτζή-μπάσης καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸ Κρίμι διὰ νὰ ἀποκομί-
σῃ τὸν χάνην εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ κινουντες ἀπὸ ἐκεῖ διέβησαν
25 ἀπὸ τὸ Μπενδέρι καὶ ἠκολούθουν τὸν δρόμον τους. Εἰς προσκύνησιν δὲ
τοῦ διαληφθέντος Σελαμὲτ Γκιρέη χάνη ἔπεμψεν ὁ αὐθέντης Κωνσταντίν
βόδας, κατὰ τὸ ἔθος, τὸν ἄγαν του Ἰακωβάκην μὲ πολλὰ δῶρα καὶ ὑπο-
κλιτικὰ γράμματα, καθὼς καὶ ὁ Μιχάλ βόδας ἔστειλεν ἄρχοντά του μὲ
περισσὰ χαρίσματα ἐκ τῆς Βλαχίας. Ὁ χάνης ὁμως τὰ μὲν τοῦ Μιχάλ βό-
30 दा δῶρα ἐδέχθη εὐμενῶς, τὰ δὲ τοῦ Κωνσταντίν βόδα δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῆ,
μήτε νὰ ἀνταμώσῃ τὸν ἄρχοντά του, ἔχοντας κάποιαν ἀγανάκτησιν κατ'
αὐτοῦ, καὶ πληροφορούμενος τὴν κακὴν κυβέρνησιν || ὅπου μετεχειρίζετο 1014
ὁ Κωνσταντίν βόδας εἰς τὴν Μολδαβίαν. Τέλος πάντων δὲ μεσολαβοῦν-
τες τινὲς φίλοι τοῦ Κωνσταντίν βόδα, ὅπου ἦτον εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ
35 χάνη, τὰ ἐδέχθη καὶ οὕτως ἀπῆλθεν εἰς βασιλεύουσαν, σώζοντας ἔτι τὴν
ἀγανάκτησιν ὅπου εἶχε κατ' αὐτοῦ. Διὸ καὶ εἰς τὰς συνομιλίας ὅπου εἶχε

1013 și acolo || în același chip și împovărînd la fel de greu pe locuitori, a trecut la Vidin. Cu prilejul trecerii lui, amîndouă țările au fost rău călcate și mai cu seamă Moldova, care era obișnuită să fie apărată de astfel de împovă- 5
rări din partea pașilor de Bender în trecerea lor, deoarece Grigorie vodă izbutise aceasta de multe ori și chiar atunci cînd acest Abdulah-pașa s-a dus la Bender, precum s-a spus mai sus. De aceea, cînd moldovenii, și mici și mari, își aduceau aminte de Grigorie vodă oftau din adîncul inimii.

După numeroasele gilcevi ce s-au făcut pentru Azac, deoarece moscalii 10 se străduiseră să-l oprească, pentru că ei dăduseră Hotinul care fusese luat după pacea de la Belgrad și, în sfîrșit, deoarece cetatea Azacului fusese dărîmată în urma înțelegerii celor două împărății, iar hotarele fuseseră așezate și în partea aceea, hanul Crimeei Selamet Gherei a cerut să meargă 15 la Constantinopol ca să se închine sultanului și să ia de acolo obișnuita cinstire a hăniei, deoarece, cum s-a spus mai sus, hanlicul i se trimisese. De asemenea și împărăția voia acum să vorbească cu el în legătură cu neînțelegerea cu perșii, căci Tahmas-Culi, hanul Persiei, supranumit 20 Nadir șahul, nu se lăsa de cererile lui viclene și greu de îndeplinit și amenința cu război și cu năvală asupra hotarelor otomane. Așadar a fost trimis din părțile acestea un capugi-bașa, care s-a dus în Crimeea să aducă pe han la Constantinopol¹.

Pornind de acolo, ei au trecut pe la Bender și și-au continuat apoi 25 drumul. Pentru ca să-l salute pe zisul Selamet Gherei hanul, Constantin vodă a trimis, după obicei, pe aga Iacovachi cu multe daruri și scrisori de închinăciune, așa cum și Mihai vodă a trimis din Țara Românească pe un boier al său cu multe daruri. Hanul a primit cu bunăvoință darurile lui Mihai vodă, iar pe cele ale lui Constantin vodă n-a vrut să le primească 30 și nici să se întilnească cu boierul lui, deoarece era oarecum supărat pe Constantin vodă, aflînd de proasta lui chiverniseală || în Moldova. În 1014 sfîrșit, prin mijlocirea unor prieteni ai lui Constantin vodă, care erau în slujba hanului, acesta a primit darurile și astfel a plecat la Constantinopol, 35 continuînd încă să fie supărat pe el². De aceea și în convorbirile ce au

¹ Hanul Persiei, venind la granița Cercheziei, a avut corespondență cu hanul tătăresc Selamet Gherei; acesta a trimis împărăției scrisorile ce i-au fost adresate, dar nu și notele oficiale, și de aceea împărăția, nefiind mulțumită de această corespondență, a trimis un capugi-bașa ca să-l aducă la Constantinopol să-l mazilească (vezi ms. gr. I 069, f. 81r).

² Se vede că la sosirea sa la Constantinopol hanul a arătat o oarecare dragoste pentru Constantin Mavrocordat, deoarece capuchehaiele sale din Constantinopol îi raportau că hanul le-a declarat că îl iubește și se interesează dacă este mulțumit cu mansupul Moldovei, iar dacă are vreo pricină la Constantinopol să-i scrie să i-o rezolve (vezi ms. gr. I 069, f. 82 și 94^v). Însă această bunăvoință a hanului față de Constantin Mavrocordat n-a durat mult, fiindcă ceva mai tîrziu capuchehaiele sale îi

μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου τῆς βασιλείας, δὲν ἐλάλησε καλὰ περὶ τοῦ Κωνσταντίν βόδα· μάλιστα ἔχοντας καὶ ξεχωριστὴν εὐνοίαν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν Γρηγόριον βόδαν, ἠθέλησε νὰ μεσολαβήσῃ καὶ πρὸς τὸν ἴδιον βασιλέα, διὰ νὰ δοθῇ τῷ Γρηγορίῳ βόδα ἡ αὐθεντία τῆς Μολδαβίας. Ὁ ὁποῖος, 5
μανθάνοντας τὸν τοιοῦτον σκοπὸν τοῦ χάνη, τὸν ἠμπόδισε κατὰ τὴν πρᾶξιν καὶ σύνεσιν ὅπου εἶχε, φανερόντως τῷ χάνη ὅτι εὐρίσκεται ὑπὸ τὸ ἔλεος τῆς βασιλείας καὶ νὰ μὴν ἀναφέρῃ περὶ αὐτοῦ μήτε εἰς τὸν βασιλέα, μήτε εἰς τοὺς μεγιστᾶνας τῆς βασιλείας, ἐπειδὴ τόσον αὐτός, ὅσον καὶ αἱ δουλεύσεις του, εἶναι γνωσταὶ πρὸς τε τὴν βασιλείαν καὶ τοὺς μεγιστᾶνας 10
τῆς καὶ ὅποτε θελήσουν, ἄς τὸν ἐλεήσωσι μὲ αὐθεντίαν, καὶ οὕτω ἀποχαιρετήσας ὁ χάνης τὸν βασιλέα, ἠτοιμάζετο νὰ κινήσῃ.

ΜΑΖΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΑ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΗ ΤΟΥ ΑΛΗ-ΠΑΣΑ ΧΕΚΙΜΖΑΔΕ

Εὐρισκομένου τοῦ χάνη ἐν βασιλευούσῃ, ἔγιναν πολλὰ κοινὰ καὶ 15
μερικὰ συμβούλια περὶ τῶν κινήματων τοῦ Ταχμάσκουλη χάνη, τὰ ὁποῖα, ἐπειδὴ δὲν ἐδέχοντο ἄλλην θεραπείαν, παρὰ τὴν ἐνοπλον ἀπάντησιν, ἀπεφάσισαν νὰ εὕρουν ἄξιον ἄνθρωπον διὰ νὰ ἀποκαταστήσουν σερασκέρην εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ νὰ διορίσωσιν ἱκανὸν στράτευμα διὰ νὰ ἀπαντήσῃ τὰς ἐφόδους τῶν Περσῶν. Ὁ δὲ βεζίρης ἔσπευδε νὰ κατορθώσῃ διὰ νὰ 20
λάβῃ τὸ σαντζάκ-σερίφι τους καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὴν Ἀνατολήν ὁ ἴδιος αὐτός, τὸ ὁποῖον τὸ ἔκαμνε μὲ τὸ νὰ ἐμισήθῃ ὑπὸ παντός τοῦ λαοῦ καὶ ἐγνώριζε πῶς γρήγορα θέλει ἀποβληθῆ. Ὄθεν τὸ ἐπρόβαλεν εἰς τὸν χάνην καὶ εἰς ἄλλους τινὰς διὰ νὰ προβληθῆ παρὰ ἡ τοῦ χάνη τὸ τοιοῦτον εἰς τὸν βασιλέα, καθὼς καὶ ἐπροβλήθῃ ὑπὸ δύο τινῶν εἰς τὸ μέγα 1015
συμβούλιον, ὅπου ἔγινεν ὅτι αὕτη ἡ χρεία ἀπαιτεῖ νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ ἴδιος βεζίρης. Ὁ δὲ χάνης δὲν ἠθέλησε, καταλαμβάνοντας τὴν πρὸς ἐκεῖνον διάθεσιν τῶν ἔνδον τε καὶ τῶν ἔξω νὰ συστήσῃ τὸ τοιοῦτον πρόβλημα, ἀλλ' ἔδωκε τὴν γνώμην του διὰ νὰ διορισθῇ σερασκέρης, ὑποσχόμενος καὶ αὐτός νὰ προφθάσῃ ἱκανοὺς Τατάρους, καὶ οὕτω ὁ βεζίρης 30
ἐπρόβαλε διὰ σερασκέρην τὸν Ἀλή-πασάν Χεκίμζαδέν, θαρρῶντας πῶς εἶναι τοῦτο ἀρεστὸν καὶ εἰς τὸν βασιλέα διὰ τὴν καλὴν ὑπόληψιν καὶ εὐνοίαν ὅπου ἐγνώριζε πῶς εἶχεν εἰς ἐκεῖνον, καὶ ἄνθρωπον ἄξιον καὶ νουνεχῆ καὶ ὅπου εὐφημεῖτο παρὰ πάντων, καθὼς καὶ ἔδειξεν ὁ βασιλεὺς τάχα νὰ τὸν ἄρесе τοῦτο τὸ πρόβλημα τοῦ ἐπιτρόπου καὶ ἐπρόσταξεν οὕτω νὰ 35
γίνῃ. Ὄθεν διωρίσθη ὁ μέγας βασιλικὸς ἐμπριχόρης Ἀπδουλάχ-μπέης νὰ ἀποκομίσῃ πρὸς τὸν Χεκίμζαδέν τὸ παρ' αὐτοῖς κιλίτζ-καφτάνι λεγόμενον μὲ γούναν καὶ μὲ τὰ ἄλλα συνήθη τῆς ἀρχιστρατηγίας του ταύτης. Ὁ ὁποῖος ἐπροστάχθη παρὰ τοῦ βασιλέως ὅτι ἀφοῦ λάβῃ παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου τοὺς ὀρισμοὺς καὶ τὰ λοιπὰ νὰ πηγαίνῃ πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ τὸν 40
παραγγείλῃ καὶ ἐκεῖνος ἐκ στόματος. Καὶ ἐπειδὴ ἐν τοσοῦτῳ εἶχαν φα-

raportau că hanul s-a supărat, deoarece oamenii lui Constantin vodă au zvonit că hanul va fi mazilit. Ca să repare această greșeală, capuchehaiele s-au dus cu o scrisoare și cu 150 de galbeni la capugi-bașa al hanului Seghid Mehmed-aga și l-au îmbunat, iar apoi s-au dus și la han cu o blană de ris, arătându-i devotamentul stăpînului lor, iar el la rîndul său a făgăduit dragoste pentru Constantin Mavrocordat (vezi ms. gr. 1 069, f. 97^v și 98^r).

avut cu marele vizir¹ al împărăției n-a vorbit bine de Constantin vodă, ba chiar, ăvînd o deosebită bunăvoință și dragoste pentru Grigorie vodă, a vrut să mijlocească chiar la sultan ca domnia Moldovei să se dea lui Grigorie vodă. Grigorie vodă, ca om cu pricepere și înțelepciune, aflînd 5
însă de acest gînd al hanului, l-a oprit. El a arătat hanului că se bucură de mila împărăției, și să nu pomenească despre el nici sultanului și nici înal-
ților dregători ai împărăției, deoarece atît el cît și însărcinările ce i-au fost
date sînt cunoscute de împărăție și de înalții dregători, așa că atunci cînd
vor voi pot să-l miluiască cu domnia. Iar hanul, luîndu-și rămas bun 10
de la sultan, se pregătea să pornească.

MAZILIREA LUI AHMED-PAȘA ȘI VIZIRATUL LUI ALI-PAȘA HECHIMZADE

În timp ce hanul se afla la Constantinopol s-au ținut mai multe sfaturi obștești și restrînse cu privire la mișcările hanului Tahmas-Culi. Fiindcă 15
pentru aceste mișcări nu era alt leac decît să se răspundă cu armele, au hotărît să găsească un om vrednic pe care să-l numească seraschier în părțile acelea și să rînduiască o însemnată oaste ca să răspundă la atacurile perșilor. Iar marele vizir se grăbea să obțină sangiac-șeriful și să por- 20
nească el însuși cu oastea în Anatolia. El făcea aceasta deoarece tot norodul îl ura și știa că în curînd va fi mazilit. Așadar el a propus hanului și unor
1015 altor persoane ca || hanul să propună aceasta sultanului. Deci doi au propus în marele sfat ce s-a ținut că este de trebuință să pornească cu oastea 25
însuși marele vizir. Hanul însă, văzînd gîndul celor dinăuntru și celor din afara palatului, n-a vrut să propună așa ceva, ci și-a spus numai părerea ca să fie orînduit seraschier, făgăduind să trimită și el destui tătari. Atunci marele vizir a propus ca seraschier pe Ali-pașa Hechimzade, socotind că această 30
propunere era și pe placul sultanului, căci știa că îl stima și îl prețuia ca pe un om destoinic și înțelept, și care era lăudat de toți. Sultanul a arătat, chipurile, că i-a plăcut această propunere a marelui vizir și a dat poruncă să se facă așa. Deci a fost orînduit marele imbrihor împărătesc 35
Abdulah-bei să ducă lui Hechimzade așa-numitul cilici-caftan cu blană și cu celelalte lucruri ce se obișnuiau pentru un seraschier. Imbrihorul primise porunca de la sultan ca, după ce va primi de la marele vizir firmele și celelalte, să meargă la el ca să-i dea și el porunci prin viu grai. Și 40

¹ Despre primirea hanului la Constantinopol și convorbirile lui cu marele vizir vorbește și Const. Daponte, *op. cit.*, I, p. 326—328.

5 νερῶσει τῷ βασιλεῖ τὰς πλεονεξίας καὶ ἄλλας κακίας τοῦ ἐπιτρόπου Ἀχ-
 μέδ-πασᾶ, τὰς ὁποίας λέγουσι νὰ ἐβεβαίωσε καὶ ὁ χάνης, ὡσάν ὁποῦ ἤλ-
 θεν ἐξῶθεν καὶ ἐγίνωσκε καλῶς περὶ πάντων καὶ διὰ τοῦτο τὸν εἶχε μι-
 σήσει καὶ ἡ καρδία τοῦ βασιλέως, ἔδωκε κρυφίως προσταγὴν ἰδιόχειρον,
 10 ἡ χατισερίφι λεγομένην, τῷ ρηθέντι ἱμπροχόρη του διὰ νὰ τὴν δώσῃ τῷ
 Ἀλῆ-πασᾶ, διαλαμβάνουσαν ὅτι ἔδωκεν αὐτῷ πάλιν τὴν ἐπιτροπικὴν ἀξίαν
 καὶ νὰ ἔλθῃ τὸ γρηγορώτερον, τὸ ὁποῖον ἐφανέρωσε καὶ τῷ ἐμπροχόρη,
 προστάζοντάς τον νὰ ταχύνη τὴν ὁδοιπορίαν του. Τὸν ὁποῖον Ἀλῆ-πασάν,
 15 μετὰ τὸ Μισίρι, τὸν εἶχαν δώσει τὸ μπεγλερπμειλίκι τῆς Ἀνατολῆς καὶ
 20 ἐκάθητο τότε εἰς τὴν καθέδραν τῆς Ἀνατολῆς, Κιουτάγια λεγομένην.
 Καὶ οὕτως ἐκίνησεν ὁ ἱμπροχόρης χωρὶς νὰ λάβῃ ψιλὴν εἶδησιν ὁ βεζί-
 ρης Ἀχμέδ-πασάς.

Φθάνουσα δὲ ἡ εἶδησις ἐκ μέρους τοῦ ἱμπροχόρη πρὸς τὸν ἴδιον βα-
 15 σιλέα ὅτι ἔφθασεν εἰς τὸ Κιουτάγια καὶ ἐνεχείρησε τὴν βασιλικὴν προ-
 σταγὴν τῷ Ἀλῆ-πασᾶ, ἔστειλεν εὐθὺς ὁ βασιλεὺς τὸν μπαλτατζηλάρ-κε-
 χαγιασὴν, κράζοντας τὸν βεζίρην Ἀχμέδ-πασάν μέσα εἰς τὸ σεράγιον καὶ
 ἐκεῖ μετ' οὐκ ὀλίγης ὀργῆς ἔστειλε καὶ ἐπῆραν τὴν ἐπιτροπικὴν σφρα-
 γίδα, ἡ ἐκεῖνον δὲ τὸν ἐφυλάκωσαν εἰς τὰ μέρη τοῦ μπουσταντζή-μπάση 1016
 καὶ εὐθὺς ἔφερε τὸν καπετάν-πασάν καὶ τὸν ἀπεκατέστησε καϊμακάμην,
 20 ἔως οὐ νὰ ἔλθῃ ὁ καθολικὸς ἐπίτροπος, φανερώνοντας καὶ μὲ χατισερίφι
 τὸν νέον ἐπίτροπον καὶ τὴν ἄκραν πλεονεξίαν καὶ ἄλλα πολλὰ λάθη τοῦ
 ἐξωσθέντος Ἀχμέδ-πασᾶ. Τὸν ὁποῖον ἐκράτησαν δύο-τρεῖς ἡμέρας εἰς
 τὴν φυλακὴν, ἐρευνῶντες τον διὰ τὴν περιουσίαν του, ἐπειδὴ εἶχεν ἀπο-
 κτήσει πολὺν πλοῦτον μὲ τὴν λύσσαν τῆς ἄκρας φιλαργυρίας του, τὴν ὁ-
 25 ποίαν μὲ τὸ νὰ ἐφανέρωσαν τῷ βασιλεῖ, λέγοντας τὰς πανουργίας καὶ τρό-
 πους ὁποῦ ἐμεταχειρίζετο πρὸς αὐξήσιν τοῦ πλούτου του, ἐπαρακινήθη
 ὁ βασιλεὺς νὰ τὰ πάρῃ ὅλα ὡς ἀδίκως συναγμένα εἰς τὸ δημόσιον, καὶ οὕ-
 τως ἐξέτασαν κατὰ πολλὰ αὐτόν τε καὶ τοὺς οἰκείους του, ἔως οὐ ἔμαθον
 30 πᾶσαν τὴν περιουσίαν του, καὶ τὴν ἐδήμευσαν, αὐτόν δέ, βάλλοντές τον
 εἰς ἓν κάτεργον μετὰ πολλῆς ἀτιμίας τὸν ἐξώρισαν εἰς τὴν Ρόδον καὶ ἔλα-
 βε τὰς ἀμοιβὰς τῆς κακίας του, ὅτι ἂν ἐστάθησαν καὶ ἄλλοι βεζιράδες
 κακοί, αὐτὸς ὅμως πολλῶ τῷ μέτρῳ ὑπερέβη ὅλους, ἐπειδὴ καμίαν κα-
 κίαν δὲν ἄφησεν ἀνενέργητον εἰς τὸν καιρὸν του. Δύο φορές μετήλλαξεν
 35 εἰς ἓνα ἡμισυ χρόνον ὅλα τὰ μανσούπια τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας διὰ
 νὰ λάβῃ ἄσπρα, τὰ ὁποῖα βέβαια μὲ κάθε ἀδικίαν τὰ ἐσύναζαν ἀπὸ τοὺς
 πτωχοὺς ἐκεῖνοι ὁποῦ τοῦ τὰ ἔδιδαν. Ἐπίτροπος τῆς βασιλείας ὄντας,
 40 ἐκράτη καὶ τὸ Ἀϊδίνοι καὶ τὸ ἐκαρποῦτο αὐτός, φανερὰ κλοπὴ ὁποῦ ποτὲ
 ἄλλος δὲν τὴν ἔκαμεν. Διὰ τὰς τροφὰς ὅλας ὁποῦ ἐπωλοῦντο εἰς τὴν
 Πόλιν, ἐπληρώνετο, τόσον ἀπὸ τοὺς ψωμάδες, ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς κασά-
 40 πηδες καὶ μπακάληδες καὶ ὅλους τοὺς λοιπούς, καὶ διὰ τοῦτο τὰ νάρκια

deoarece între timp au fost arătate sultanului lăcomiile și alte răutăți ale marelui vizir Ahmed-pașa, pe care se spune că le-a confirmat și hanul, care întrucît venea de afară, le cunoștea bine pe toate. Din pricina aceasta și sultanul îl ura din suflet și de aceea a dat în taină zisului imbrihor poruncă autografă, adică un hatîșerif, ca să-l dea lui Ali-pașa, în care îi scria că i-a dat iarăși viziratul și să vină cît mai în grabă. El a făcut aceasta cunoscut imbrihorului, poruncindu-i să-și grăbească drumul. 5

Acestui Ali-pașa, după ce a fost bei de Egipt, i s-a dat beglerbeilîcul Anatoliei și stătea atunci în capitala Anatoliei, anume Kiutahia. 10

Astfel a purces imbrihorul fără ca marele vizir Ahmed-pașa să afle ceva. Iar după ce imbrihorul a înștiințat pe sultan că a sosit la Kiutahia și a înmînat porunca împăratească lui Ali-pașa, sultanul a trimis îndată pe baltagilar-chehaiasi și a chemat pe marele vizir Ahmed-pașa la serai. 15

După aceea, sultanul, plin de mînie, a trimis și a luat pecetea viziratului ||¹, iar pe el l-a trimis la închisoarea lui bostangi-bașa și îndată a adus pe capudan-pașa și l-a făcut caimacan, pînă să vină marele vizir, iar printr-un hatîșerif a făcut cunoscută numirea noului vizir, precum și lăcomia fără margini și celelalte greșeli ale vizirului mazilit Ahmed-pașa. Acesta a fost ținut două-trei zile în închisoare și a fost cercetat în legătură cu averea lui. El strînsese multă avuție prin turbata lui lăcomie de bani, pe care a destăinuit-o sultanului, arătîndu-i și mijloacele viclene ce folosea pentru îmbogățirea sa. Sultanul a fost îndemnat să ia toată averea lui pentru tezaurul public, ca fiind strînsă cu nedreptăți. De aceea, au fost mult cercetați atît el, cît și rudele sale, pînă cînd s-a aflat toată averea lui și a fost, luată. Iar pe el, punîndu-l în chip rușinos într-o galeră, l-au surghiunit la Rodos². Astfel el a primit răsplata răutății sale. Au mai fost și alții mari viziri răi, acesta însă i-a întrecut cu mult pe toți ceilalți, fiindcă n-a lăsat nici o faptă rea să n-o pună la cale în timpul său. De două ori a schimbat într-un an și jumătate toate mansupurile împărăției otomane ca să ia bani, și desigur că și acei care îi dădeau bani îi strîngeau apoi cu nedreptate de la săraci. Pe cînd era mare vizir al împărăției el ținea și Aidinul și se bucura de veniturile acestuia; curată hoție, pe care niciodată n-a făcut-o altcineva. Pentru toate de ale mîncării ce se vindeau la Constantinopol el lua bani, adică lua și de la brutari și de la măcelari 40

¹ Mazilirea marelui vizir Ahmed-pașa a avut loc înainte de 15 aprilie 1742, vezi mai jos.

² Despre mazilirea marelui vizir Ahmed-pașa, confiscarea averii lui și surghiunirea în insula Rodos raportează și capuchehaiele lui Constantin Mavrocordat (vezi ms. gr. 1 069, f. 99); se știe că atunci cînd marele vizir era mazilit mai totdeauna domni din cele două principate erau îngrijorați, căci trebuiau să cîștige cu noi sume de bani favoarea noului vizir.

όπου ἔκαμε οὐδὲ τρεῖς ἡμέρας δὲν τὰ ἐκύρωσε καὶ ἐπροξένησε μίαν με-
 γάλην ἀκριβειαν εἰς τὴν Πόλιν εἰς καιρὸν όπου καὶ εἰρήνη ἦτον, καὶ
 ἐφορία πάντων εἶχε γίνεαι. Διὸ καὶ ὄλος ὁ λαὸς ἐβόα κατ' αὐτοῦ καὶ τὸ
 5 ἤκουαν καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ όπου ἐπεριπάτου ἀκαταπαύστως εἰς τὴν Πό-
 λιν ἐν παρηλλαγμένῳ σχήματι, καθὼς καὶ οἱ μινίστροι τῆς βασιλείας ἐκή-
 ρυττον τὴν ἐωσφορικὴν ὑπερηφάνειαν καὶ διεστραμμένην καὶ δόλιον γνώ-
 μην του, || μὲ τὴν ὁποῖαν δολιότητά του ἀπάτησε καὶ τὸν μακαρίτην Ἀλέ-
 ξανδρον ἐξ ἀπορρήτων καὶ ἐνήργησε πρὸς τὸν βασιλέα μὲ διαφόρους τρόπους 1017
 καὶ πανούργους συκοφαντίας τὸν φόνον του. Καθὼς παρ' ἀξιολόγων ἐβε-
 10 βαιώθην, ὅτι μετὰ τὸ τέλος ἐκείνου ὡς τόσον ἐφάνη μεταμελημένος ὁ βα-
 σιλεύς, όπου δις καὶ τρίς εἶπε πρὸς τοὺς οἰκείους του πὼς ἀδίκως καὶ μα-
 ταίως ἐχάσαμεν ἓνα τοιοῦτον ἄνθρωπον όπου ἐχρησίμευεν εἰς τὴν δούλευ-
 σιν τῆς βασιλείας, καὶ ἃς ἔχη τὴν ἁμαρτίαν ὁ αἴτιος τοῦ φόνου του. Κον-
 τὰ δὲ εἰς τὰ ἄλλα ἐγκλήματά του εἶχε καὶ ἄπλετον φθόνον, οὐ μόνον
 15 πρὸς τὸ γένος τῶν χριστιανῶν όπου μὲ μεγάλην σκληρότητα τὸ ἐμαυρο-
 φόρεσεν ὄλον, μικροὺς τε καὶ μεγάλους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς μινίστρος
 τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας καὶ ὄσους ἐγνώριζεν προκομμένους καὶ εἰς τὴν
 εὐνοίαν τοῦ βασιλέως ἐπάσχιζε νὰ τοὺς μακρύνῃ ἀπὸ τὴν βασιλεύουσαν,
 καθὼς τὸ ἔδειξεν εἰς τὸν Γιαχγιὰ-πασάν, Μπεκήρ-πασάν καὶ Ἀτιφ-ἐφέν-
 20 δην δευτεράρην, καὶ Μουσταφά-ἐφένδην ρεῖσιν, καὶ γεδεκζή Μεχμεδ-
 ἄγαν κεχαγιάν καὶ ἄλλους μικροτέρους πολλοὺς καὶ τοὺς διεσκόρπισε τῆ-
 δε κάκεισε ἐπιμελούμενος νὰ μακρύνῃ καὶ ἄλλους τοιοῦτους ἀπὸ τὸν βα-
 σιλέα, ἕως οὐ ἔγιναν πασιδηλαὶ αἱ μηχαναὶ καὶ πανουργίαι του καὶ ἐξώ-
 σθη ἀπὸ τὴν ἐπιτροπικὴν ὡς εἴρηται, ἐξορισθεῖς εἰς τὴν Ρόδον μὲ δυ-
 25 νατὴν φύλαξιν.

Τῇ δὲ 15' Ἀπριλίου, εἰσῆλθεν ὁ νέος ἐπίτροπος Ἀλή-πασάς Χεκμι-
 ζαδὲς μετὰ μεγάλης δόξης καὶ παρατάξεως καὶ πορευθεῖς εἰς τὸν βασι-
 λέα, ἤξιώθη παντοίας ὑποδοχῆς καὶ τιμῆς καὶ παραλαβὸν τὴν ἐπιτροπικὴν
 σφραγίδα, ἐξῆλθεν εὐθὺς εἰς τὸ λεγόμενον πασά-καπισὶ καὶ ἔκαμε διβάνι
 30 μὲ μεγάλην χαρὰν πάντων Ὀθωμανῶν τε καὶ χριστιανῶν καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέ-
 ρα ἀπεκατέστησε καὶ τὸν βασιλικὸν καπιτζηλάρ-κεχαγιασὴν Ἀϊδίν-βα-
 λισὴ τριῶν τουγιῶν, δεικνύοντας τὸ δραστικὸν τῆς παρρησίας όπου εἶχε
 πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὸ εὐεργετικὸν τῆς προαιρέσεώς του, κατὰ τὸ ὁποῖον
 ἔδωκε κάθε ἄδειαν καὶ εἰς τοὺς χριστιανούς διὰ νὰ εὐφρανθῶσιν εἰς τὰς
 35 ἡμέρας τοῦ Πάσχα κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν καὶ τῇ κβ' τοῦ αὐτοῦ
 μηνὸς ἐνέδυσσε καὶ αὐτὸς μὲ γούναν τὸν κεχαγιὰ-μπέην όπου ἦτον || καὶ 1018
 πρότερον ἐπιβεβαιώνοντάς τον εἰς τὴν ἀξίαν του.

15 Ἀπριλίου
(1742)

și de la băcani, precum și de la toți ceilalți, și de aceea narturile hotărâte de el nu le întărise de trei zile și în felul acesta a pricinuit o mare scumpete la Constantinopol, cu toate că atunci a fost și pace și rod bogat la toate. De aceea tot norodul clocotea de mînie împotriva lui și acest lucru era auzit și de oamenii săi, care umblau mereu travestiți la Constantinopol. 5
 De asemenea și miniștrii împărăției vorbeau de mîndria lui drăcească și
 1017 de gîndurile lui || răutăcioase și viclene¹. Cu viclenia lui a înșelat și pe răposatul Alexandru², secretarul de taină al împărăției, și a intervenit și pe lîngă sultan în felurile chipuri cu defăimări viclene pentru uciderea lui. Precum am fost încredințat de oameni vrednici de încredere, sultanul 10 s-a arătat atît de căit de sfîrșitul lui Alexandru, încît de două-trei ori a spus rudelor sale că pe nedrept și fără rost am pierdut un astfel de om folositor pentru treburile împărătești, iar păcatul să-l aibă cel vinovat de uciderea lui. Pe lîngă fărădelegile sale, el nutrea și multă ură nu numai împotriva creștinilor, pe care i-a făcut să poarte haine cernite de la cel 15 mai mic pînă la cel mai mare, dar și împotriva miniștrilor împărăției otomane și împotriva acelor pe care îi știa mai procopsiți și se bucurau de bunăvoința sultanului; pe toți căuta să-i îndepărteze din capitală, cum a făcut cu Iahia-pașa, Bechir-pașa, Atif-efendi tefterdarul, Mustafa reis-efendi, cu iedecciul Mehmed-aga chehaia și cu mulți alții mai mici, pe care 20 i-a risipit peste tot. El se străduia să mai îndepărteze și pe alții de pe lîngă sultan, pînă cînd s-au făcut vădite intrigile și viclesugurile sale și a fost mazilit de la vizirat, cum s-a spus, și surghiunit la Rodos sub pază puternică. 25

La 15 aprilie a intrat la Constantinopol noul vizir Ali-pașa Hechimzade cu multă cinste și alai și, ducîndu-se la sultan, s-a învrednicit de cea mai bună primire și cinste. Primind pecetea viziratului, s-a dus îndată la așa-numitul pașa-capusi³ și a făcut divan spre marea bucurie a tuturor, turci și creștini. În aceeași zi, a numit Aidin-valesi pe împărătescul capigilarchehaiasi cu trei tuiuri, arătîndu-și astfel tăria curajului pe care îl avea față de sultan. El a arătat și gîndul său plin de bunăvoință, dînd voie creștinilor să se bucure în zilele de Paști, după vechiul obicei. La 22 ale aceleași 35
 1018 luni a îmbrăcat și el cu blană pe chehaia-bei, care fusese || și mai înainte, întărindu-l în slujba sa.

15 aprilie
<1742 >

¹ În acest sens vorbesc și capuchehaiele lui Constantin Mavrocordat în rapoartele lor (vezi m. gr. 1069, f. 101).

² E vorba de Alexandru Ghica.

³ Reședința marelui vizir se numea pașa-capusi; o descriere a acestui palat ne dă baronul Tott în *Mémoires du... sur les Turcs et les Tartares*, vol. I, Amsterdam, p. 103–104.

Ὁ δὲ χάνης, μετὰ τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἐπιτρόπου, ἐπειδὴ εἶχεν ἀποχαιρετήσαι τὸν βασιλέα συγχαίρομενος διὰ γραμμάτων μὲ τὸν νέον βεζίρην, ἐκίνησε τῇ ἰδ' Ἀπριλίου, ἐξελθὼν μετὰ τῆς συνήθους τιμῆς καὶ παρατάξεως, προπορευομένων ὄλων τῶν μεγιστάνων καὶ
5 τοῦ καϊμακάμ-πασᾶ ἀντὶ τοῦ ἐπιτρόπου.

Εὐθὺς δὲ ὁποῦ εἰσῆλθεν ὁ νέος ἐπίτροπος, ἔδωκε μεγάλην χαρὰν εἰς ὄλον τὸν λαὸν ὁποῦ πλέον ἄλλο δὲν ἠκούετο εἰς τὴν Πόλιν, παρὰ ἔπανοι καὶ εὐφημῖαι τοῦ βεζίρη καὶ ἐξ ἐναντίας κατακρίσεις καὶ δυσφημῖαι τοῦ ἐξωσθέντος, μάλιστα ἦτον νὰ θαυμάσῃ τινὰς ὁποῦ πρὸ ὀλίγου ἦτον
10 ἕνας φόβος πολὺς καὶ δειλία εἰς τὰς καρδίας τοῦ λαοῦ διὰ τὴν φήμην ὁποῦ ἐφημίζετο περὶ τῶν κινήματων τοῦ Ναδὶρ σάχη καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ἐπιτρόπου Ἀλῆ-πασᾶ ἔπαυσεν ἐκείνη ἡ δειλία τοῦ λαοῦ καὶ δὲν ἐλαλοῦσαν πλέον περὶ τοιούτων ἢ μὴ ὄντων τῶν πραγμάτων ὡς τόσον, ὅσον πρότερον διὰ τοὺς ρηθέντας σκοποὺς ἐφημίζετο, ἢ μὲ τὸ νὰ
15 ἐχάρησαν πάντες τὴν ἐπιτροπικὴν ἀξίαν τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ δὲν κατεγίνοντο εἰς ἄλλο, παρὰ εἰς τὰς εὐφημίας του.

ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝ ΒΟΔΑ, ΑΔΕΛΦΟΥ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ ΒΟΔΑ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ

Διέτριβεν οὗτος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐφησυχάζων καὶ ἀρκούμενος
20 εἰς ἅπερ ἐλάμβανε μηνιαῖα σιτηρέσια παρὰ τοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ Κωνσταντίν βόδα, ἡγεμονεύοντος τὸ τηνικαῦτα ἐν Μολδαβία, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος εἰς τὸ μετέπειτα ἐξ αἰτίας τινῶν περιστατικῶν νὰ λαμβάνῃ τὰ σιτηρέσια εἰς τοὺς ὠρισμένους καιροὺς καὶ στενοχωρηθεὶς διὰ τοῦτο, ἠναγκάσθη νὰ κινηθῇ εἰς τὸ νὰ ζητήσῃ αὐθεντίαν παρὰ τῆς βασιλείας. Καὶ
25 ἐπέτυχε τῆς αἰτήσεως, μάλιστα δὲ εὐκόλως καὶ ἄνευ ὑπερόγκων ἐξόδων, ἐπειδὴ καὶ οἰκτῶ κινηθεῖσα ἡ βασιλεία, τὸν ἠλέησεν ἢ εὐθὺς τὴν αὐθεν- 1019
τιαν τῆς Μολδαβίας, μαζιλεύουσα τὸν ἀδελφόν του.

Iar hanul, după această schimbare a marelui vizir, deoarece își luase rămas bun de la sultan, a trimis scrisori de felicitare noului vizir și a purces la 14 aprilie, condus fiind la plecare cu cinste și cu obișnuitul alai, mergînd înainte toți înalții demnitari și caimacamul în locul marelui vizir. 5

Îndată după intrarea noului vizir întreg norodul s-a bucurat tare și nu se auzeau la Constantinopol altceva decît numai laude și urări de bine pentru marele vizir și dimpotrivă dojeni și blesteme pentru cel mazilit. Ba chiar era de mirare că pe cînd cu puțin înainte în inimile norodului era o mare frică și teamă pricinuite de zvonurile cu privire la mișcările 10 lui Nadir șahul, îndată după intrarea marelui vizir Ali-pașa însă a dispărut acea teamă a norodului și nu se mai vorbea de așa ceva, fie că lucrurile nu erau așa cum se zvonise mai înainte, pentru scopurile amintite, fie că, bucurîndu-se toți de viziratul lui Ali-pașa, nu mai erau preocupați decît 15 de aclamațiile în cinstea lui.

DOMNIA LUI IOAN VODĂ, FRATELE LUI CONSTANTIN VODĂ MAVROCORDAT

Ioan Mavrocordat petrecea la Constantinopol odihnindu-se și era mulțumit de merticul ce primea în fiecare lună de la fratele său Con- 20 stantin vodă, care domnea în acea vreme în Moldova. Dar mai tîrziu, din pricina unor întîmplări, nemaiputînd primi merticul la timp și fiind strîm- torat din pricina aceasta, a fost nevoit să ceară domnie de la împărăție. Ba chiar el a reușit în cererea sa cu ușurință și fără prea mari cheltuieli, 25
1019 căci făcîndu-i-se milă împărăției de el l-a miluit || îndată cu domnia Moldovei, mazilind pe fratele său ¹.

¹ Într-adevăr, Ioan vodă a reușit să obțină ușor domnia Moldovei, față de luptele îndelungate duse de alți domni, ca de exemplu Grigore Ghica vodă, pentru a obține din nou domnia. Acesta, după cum se poate vedea din rapoartele capuchehaielor lui Constantin Mavrocordat la Constantinopol, a luptat perseverent timp îndelungat, fără succes însă. La 8 decembrie 1742, capuchehaiele lui Const. Mavrocordat raportau în legătură cu încercarea lui Ioan Mavrocordat de a lua domnia: « Acum o lună am auzit că beizadeaua Iancu stăruie, fără doar și poate, pentru domnie și a dat mina cîtorva faliți, în primul rînd cămărașului Ianachi hiotul cu încă doi-trei hioți rude de-ale lui, care intră și ies din curțile rigialilor. În al doilea rînd a dat mina zarafului Agapet și la încă vreo cîteva persoane, ca Antonachi Ramadan și Constantin Facas, la vreo doi-trei oameni de jos ca Aivzade și la vreo doi blănari. El făgăduște cu deznădejde sume foarte mari pentru domnie, prin mijlocirea lui Critia și Agapet, pe care îi are bairactari. Spune că are cinci sute de pungi din averea părintească și că poate să se împrumute cu alte cinci sute » (vezi ms. gr. 1 069, f. 231^r).

Capuchehaiele lui Constantin Mavrocordat ne mai dau și alte amănunte, și anume ele cer de la Constantin Mavrocordat să scrie chehaielei ca fratele său să fie exilat undeva în Rumelia sau să fie trimis în Moldova (f. 232). Pe de altă parte, Atanasie Comnen Ipsilanti afirmă că Ioan Mavrocordat a luat domnia prin mijlocirea unui șeih Ali care era prieten cu marele vizir (*loc. cit.*, p. 351).

- Οὗτος ὁ αὐθέντης ἦτον λίαν εὐλαβῆς περὶ τὰ θεῖα, πρᾶος, ἀγαθός, εὐεργετικός, ἐλεήμων, ἀνεξίκακος, ἔτοιμος εἰς τὸ νὰ συγχωρήσῃ κατὰ μίμησιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, τοῦ σοφωτάτου ἐκείνου Νικολάου βόδα, ὁπότεν μόνον ὠμολογοῦσεν ὁ πταίστης
- 5 ὅτι ἔπταισε. Ἐξ ἀρχῆς ὅμως καὶ ἄχρι τέλους τῆς ἡγεμονίας του δὲν εἶχε τὴν τύχην νὰ ἀποκτήσῃ δούλους συμπονητικούς, πιστοὺς καὶ ἐπιτηδεῖους ὄντας ἔτι ἀσυνήθιστος καὶ ἀνέμπειρος περὶ τὴν αὐθεντικὴν διοίκησιν. Ὅθεν ἐξ αἰτίας τῶν περὶ αὐτὸν δούλων, ἀναξίων φιλαύτων καὶ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον πάντα πονηρευομένων, μὲ ὄλον ὅπου εἶχεν εὖρει τὴν τσά-
- 10 ραν εἰς καλὴν κατάστασιν καὶ βρίθουσαν μὲ πλῆθος ὑπηκόων, περίπου τὰς πεντήκοντα χιλιάδας, μετὰ τεσσάρων ἐτῶν ἡγεμονίαν ἔμεινεν ὑπὸ βαρύτατον χρέος καὶ πολλὰς ἐνοχλήσεις ὑπέμεινεν ὑπὸ τῶν χρεοφειλετῶν, τόσον ἐν τῷ καιρῷ τῆς αὐθεντίας του, ὅσον καὶ ἀφοῦ ἀπῆλθε μαζιλῆς εἰς βασιλεύουσαν, μερικὸν καιρὸν ἐνωχλήθη λίαν.
- 15 Ἄλλ' ἐνταῦθα, ὡς ἐν παρενθέσει, ἅς διηγηθῶμεν ἐν περιεργον συμβεβηκὸς ὅπου ἠκολούθησεν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς μαζιλείας του ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ μετὰ ταῦτα θέλομεν ἀναλάβει τὴν ἐξ ἀρχῆς λεπτομερεστέραν διήγησιν τῆς αὐθεντίας του, παρενείροντες καὶ εἰ τι ἄλλο ἀξιόλογον.
- Εὕρισκομένου τοῦ Ἰωάν βόδα πεφυλαγμένου ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ τσα-
- 20 ουσλάρ-ἐμινῆ διὰ μερικὰ χρήματα ὅπου ἐχρεώσται Ἀρμενίῳ τινὶ ἐκ τῶν ἐπισήμων, ὀνόματι Σεχπόζη, καὶ διὰ προσταγῆς τῆς Πόρτας ἀπητεῖτο νὰ τὰ πληρώσῃ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, Ἑβραῖος τις ὀνόματι Ἰσάκ, ἐκ χωρίου Χάσκοι, ἔδωκεν ἡ ἀρζιχάλι τῷ βασιλεῖ ἐξερχομένῳ ἐν μιᾷ Παρα- 1020 σκευῇ ἡμέρᾳ, τὸ δὲ ἀρζιχάλι διελάμβανε ταῦτα:
- 25 Ἐγὼ ὁ δεῖνα Ἑβραῖος μὲ τὸ νὰ εἶδον κατ' ὄναρ τὸν μέγαν Μωάμεθ ὅπου μὲ ἐπρόσταξε νὰ δράμω πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν πίστην, ἰδοὺ προθύμως ὑπακούω εἰς τὴν προσταγὴν. Ἐχω ὅμως νὰ λάβω εἴκοσι πουργία χρήματα παρὰ τοῦ πρώην Μπογδάν-μπέγη Ἰὼν βόδα μὲ χρεωστικὴν του ὁμολογίαν, ἐξ ὧν τὰ μὲν δέκα ἀφιερῶνω εἰς τὸ βασιλικὸν μισθόν, τὰ δὲ
- 30 πέντε θέλω νὰ τὰ ἀφιερῶσω εἰς τὸ μνημα τοῦ μεγάλου Μωάμεθ, ἐπειδὴ καὶ ἔχω ἀπόφασιν νὰ ὑπάγω ἐκεῖ εἰς προσκύνησίν του, τὰ δὲ λοιπὰ πέντε νὰ τὰ ἔχω ἔξοδα τῆς ὁδοιπορίας μου. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ρηθεὶς Ἰωάν βόδας (ἐπισωρευόντας κατ' αὐτοῦ πολλὰς κατηγορίας ἐν τῷ ἀρζιχαλίῳ) δὲν θέλει νὰ μὲ τὰ πληρώσῃ, παρακαλῶ τὴν βασιλείαν σου νὰ τὸν προστάξῃς
- 35 νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος του.
- Ἄναγνους ὁ βασιλεὺς ἔφιππος τὸ ἀρζιχάλι καὶ ὑπομειδιάσας, τὸ ἔδωκε τῷ καπιτζηλάρ-κεχαγιασῆ λέγων: Ὑπαγε, δός το τῷ λαλᾶ μου καὶ εἰπέ αὐτῷ ὅτι εἶναι ἡ προσταγὴ μου ὁ Ἑβραῖος αὐτὸς πρῶτον νὰ μαστιγωθῆ ἔπειτα νὰ ἐμβληθῆ εἰς τὸν τιμερχανέ (ὅπου εἶναι ἡ κατοικία τῶν μαινο-
- 40 μένων), καὶ εὐθέως ὁ καπιτζηλάρ-κεχαγιασῆ ἀπελθὼν εἰς τὸν ἐπίτροπον ὅπου ἦτον τότε ὁ Τυργιακὴ Μεχμέτ-πασάς, παρέδωκεν αὐτῷ τὸν Ἑβραῖ-

Acest domn a fost foarte evlavios în cele sfinte, blajin, bun, binefăcător, milostiv, indulgent, gata să ierte, după pilda fratelui său, sau mai bine zis a tatălui lor, preaînțeleptul Nicolae vodă, atunci cînd vinovatul își mărturisea greșeala. Încă de la începutul și pînă la sfîrșitul domniei sale n-a avut norocul să aibă slujbași care să muncească împreună cu el, credincioși și pricepuți, căci era încă neobișnuit și fără deprindere în treburile domnești. Deci, din pricina oamenilor din jurul său, care erau nevrednici, egoiști și totdeauna se purtau cu viclenie pentru interesele lor, cu toate că găsise țara în stare bună și plină de locuitori, cam cincizeci de mii¹, după o domnie de patru ani a rămas cu o foarte grea datorie și a îndurat multe supărări din partea creditorilor, ba chiar a fost tare supărat o bucată de vreme, atît în timpul domniei sale, cît și după ce a plecat mazil la Constantinopol.

Dar aici să facem o paranteză și să povestim o faptă ciudată care s-a întîmplat la Constantinopol la începutul mazilirii lui, iar după aceea vom relua cu multe amănunte povestirea domniei lui, adăugînd și alte lucruri însemnate.

Pe cînd Ioan vodă se afla sub pază la palatul lui ceașlar-emini pentru niște bani ce datora unui armean de vază, anume Sehboz și din porunca Porții i se cerea să-i plătească, într-acele zile un evreu numit Isac, din satul Haschioi, a dat || sultanului, cînd a ieșit într-o zi de vineri, un arzihal cu următorul cuprins:

«Eu, cutare evreu, deoarece am văzut în vis pe marele Mohamed, care mi-a poruncit să trec repede în credința mahomedană, iată ascult de porunca lui cu multă rîvnă. Dar am să primesc douăzeci de pungi de la fostul domn al Moldovei Ioan vodă, de la care am și zăpis. Din acești bani, zece pungi dăruiesc miriei împărătești, iar cinci pungi vreau să le dăruiesc pentru mormîntul marelui Mohamed, căci sînt hotărît să merg acolo să mă închin, iar restul de cinci pungi să le am pentru cheltuielile mele de drum. Și deoarece zisul Ioan vodă (înșiră în arzihal multe învinuiri împotriva lui) nu vrea să-mi plătească banii, rog pe împărăția ta să poruncească să-și plătească datoria.»

Iar sultanul, citind în timp ce mergea călare arzihalul, a suris și l-a dat lui capigilar-chehaiasi zicîndu-i: Du-te să-l dai la al meu lala și să-i spui că porunca mea este ca acest evreu întii să fie bătut cu biciul și apoi să fie aruncat în timerhanaua (unde locuiesc nebunii). Și plecînd îndată capugilar-chehaiasi la marele vizir — fiind pe atunci Tiriachi Mehmed-

¹ Fără îndoială, este vorba numai de cei impuși la bir.

ον ὄμοῦ καὶ τὸ ἀρξικάλιον, λέγοντας ὄμοῦ καὶ τὴν προσταγὴν τοῦ ἀνα-
 τος. Ὁ δὲ ἐπίτροπος θαυμάσας εἶπε τῷ καπιτζηλάρ-κεχαγιασῆ: Πῶς
 εἶναι δυνατὸν ἓνας ὁποῦ προστρέχει εἰς τὴν ὀθωμανικὴν πίστιν ἀντὶ ἐλέ-
 5 οὺς νὰ λάβῃ παιδείαν; Ὁ δὲ ἀπεκρίθη, ὅτι ἐξάπαντος ἡ προσταγὴ τοῦ
 βασιλέως εἶναι οὕτω νὰ γίνῃ καὶ παρευθὺς οὕτως ἐγένετο.

Ἦλθε δὲ ἡ αὐτῇ ἡμέρᾳ προσταγὴ εἰς τὸν τσαουσλάρ-ἐμινὴ ὅτι 1021
 νὰ ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν Ἰῶν βόδα νὰ καθήσῃ εἰς τὸ ὀσπίτιον τοῦ ἀνε-
 νόκλητος ἕως νὰ λάβῃ πάλιν αὐθεντίαν, καὶ τότε θέλει πληρώσει τὰ χρέη
 10 του, καὶ ἐξ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἔπαυσαν οἱ χρεοφειλέται ἀπὸ τὸ νὰ ἐνο-
 χλοῦσι τὸν Ἰῶν βόδα.

Ἄς διηγηθῶμεν λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς τὰ τῆς αὐθεντίας τοῦ ρηθέντος.
 Κατὰ τὸ αἰσῆτος, Ἰουνίου κθ', ἐνδυσθεὶς τὸ βασιλικὸν καβάδιον, πα-
 29 Ἰουνίου
 <1743>
 ρευθὺς ἀπέστειλε Πέτρον τινὰ Κοδράνον, δευτέρου ἀρμάσην, μὲ γράμματα
 εἰδήσεως εἰς τὴν Μπογδανίαν διορίζοντας καϊμακάμηδες τὸν Σάνδουλον
 15 Στούρζαν, πρῶν μέγαν λογοθέτην, τὸν Κωνστάνη Ράζον, πρῶν βόρνι-
 κον, τὸν Θεόδωρον Παλάδη, πρῶν βιστιάρην, καὶ τὸν Ἀρίσταρχον,
 πρῶν σπαθάρην, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔγραψε προστάζοντας σφοδρῶς ὅτι
 κατὰ πάντα νὰ θεραπεύσωσι καὶ νὰ ἀναπαύσωσι τὸν ἀδελφόν τοῦ Κωνσταν-
 20 τίν βόδαν καὶ μάλιστα ὅτι νὰ ζητήσωσι παρ' αὐτοῦ κάθε λογῆς μάθησιν
 περὶ τῆς διοικήσεως τῶν ὑποθέσεων τῆς τσάρας καὶ κατὰ τὰς μαθήσεις
 ὁποῦ λάβωσι παρ' αὐτοῦ, οὕτω νὰ ἀκολουθήσουν εἰς ὅλα. Ἐγραψε δὲ
 καὶ πρὸς τὸν ἀδελφόν τοῦ Κωνσταντίν βόδα ὅτι τὸν παρακαλεῖ ὡς πατέρα
 νὰ τὸν δώσῃ κάθε λογῆς μάθησιν καὶ νοουθεσίαν καὶ πᾶσαν ὑπόδειξιν πρὸς
 25 καλὴν διευσθέτησιν τῶν αὐθεντικῶν τοῦ ὑποθέσεων. Τὸ ὁποῖον γράμμα λα-
 βῶν ὁ Κωνσταντίν βόδας καὶ ἀναγνοῦς, ἐλάλησε τοιοῦτοτρόπως πρὸς τοὺς
 ἄρχοντας καϊμακάμηδες: «Εὐχαριστοῦμεν τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ὁποῦ ἠλέησε
 καὶ τὸν φίλτατον ἀδελφόν μας μὲ τὴν αὐθεντίαν τῆς τσάρας ταύτης μὲ
 τὸ νὰ ἐστοχάσῃ ἡ κραταιὰ βασιλεία τὰς δουλεύσεις τῶν γεννητόρων καὶ
 30 προπατόρων μας πρὸς ἀμοιβὴν τῶν δουλεύσεων ἡ ἐκείνων ἠθέλησε νὰ ἐ- 1022
 λήσῃ καὶ τὸν ἀδελφόν μας καὶ ἡμπορεῖτε νὰ συνεικάσῃτε ἄρχοντες, ὅτι
 δὲν εἶναι ὀλίγον ἔλεος θεοῦ εἰς τὸ ὀσπίτιόν μας τὸ νὰ αὐθεντεῖτε πότε
 μὲν ὁ εἰς ἀδελφός, πότε δὲ ὁ ἄλλος. Καὶ ἀγκαλὰ δὲν εἶναι πρέπον εἰς
 ἓνα αὐθέντην τὸ νὰ εἰπῇ ὅτι ἐχάρη τὴν ἰδίαν τοῦ μαζιλειαν, ἡμεῖς ὅμως
 τὸ ὁμολογοῦμεν ὅτι τὸ ἐχάρημεν καὶ ὅτι αὐθεντεῦντος τοῦ ἀδελφοῦ μας,
 35 αὐθεντεῦμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι.»

paşa¹ — l-a predat pe evreu împreună cu arzihalul lui, spunându-i și porunca sultanului. Iar marele vizir, rămânând uimit, a zis lui capugilarchehaiasi: Cum este cu puțință ca unul care trece la credința mahomedană să primească, în loc de milă, pedeapsă? Iar el a răspuns că, după porunca sultanului, așa trebuie să se facă, și îndată s-a și făcut așa.

5

1021

În aceeași zi i-a venit || poruncă lui ciaușlar-emini să lase liber pe Ioan vodă să locuiască nesupărat în casa sa pînă va primi iarăși domnie și atunci va plăti datoriile sale. Din acea zi au încetat creditorii de a mai supăra pe Ioan vodă.

10

Să povestim deci acum de la început despre cele întîmplate în timpul domniei lui Ioan vodă. În anul 1743, iunie 29, Ioan vodă, îmbrăcînd caftanul împărătesc², a trimis îndată pe un oarecare Petru Codreanu, al doilea armaș, cu scrisori în Moldova, prin care orînduia caimacami pe Sandu Sturza, fost mare logofăt, pe Costachi Razu, fost vornic, pe Teodor Paladi, fost vistier și pe Aristarh, fost spătar, cărora le-a scris poruncindu-le strașnic întru totul să indulcească și să liniștească pe fratele său Constantin vodă, ba chiar să ceară de la el orice sfat cu privire la treburile de cîrmuire ale țării și să urmeze întocmai la toate sfaturile ce vor primi de la el. A scris și fratelui său Constantin vodă, rugîndu-l să-i dea, ca un tată, orice fel de învățătură, sfat și îndrumare, pentru o mai bună dezlegare a treburilor domnești. Primind această scrisoare, Constantin vodă, după ce a citit-o, a grăit astfel boierilor caimacami: « Mulțumim milostivului Dumnezeu, care a miluit și pe preaiubitul nostru frate cu domnia acestei țări. Prea-puternica împărăție s-a gîndit la slujbele părinților și strămoșilor noștri și drept răsplată pentru aceste slujbe || a vrut să miluiască și pe fratele nostru. Vă puteți închipui boierilor că este o mare milostenie din partea lui Dumnezeu pentru casa noastră să domnească cînd un frate și cînd celălalt. Și cu toate că nu se cade unui domn să spună că se bucură de propria sa mazilire, noi însă mărturisim că ne-am bucurat de acest lucru și că domnind fratele nostru, domnim și noi înșine »³.

29 iunie
1743

15

25

1022

30

35

¹ Marele vizir Tiriachi Mehmed a primit viziratul la 13 august 1746, dar n-a ocupat acest post decît 6 luni și 15 zile, pînă la 28 februarie 1747.

² Cronica noastră spune că Ioan Mavrocordat a îmbrăcat caftanul împărătesc la 29 iunie; aceeași dată o găsim și în tabelele cronologice de domni publicate de Const. C. Giurescu (*op. cit.*, p. 523), spre deosebire de Aurelian Sacerdoțeanu, care fixează data de 18 iunie (*op. cit.*, p. 29) și de Ion Ionașcu, care ne dă 20 iulie (*op. cit.*, p. 493).

³ Este interesant de știut ce gîndea Constantin Mavrocordat despre încercările fratelui său de a lua domnia Moldovei. Capuchehaiiele îi scriau din Constantinopol, în decembrie 1742, după cum am văzut mai sus, că fratele său Ioan umbla să ia domnia Moldovei și că ar fi bine să fie exilat undeva în Rumelia sau trimis în Moldova. Constantin Mavrocordat însă nu era de aceeași părere cu capuchehaiiele sale; el le răspundea astfel: « Cu privire la faptele fratelui nostru spunem că noi nu vom porni măsuri de persecuție împotriva lui ca să fie exilat... în Rumelia sau în altă parte; acest lucru nu-l vom face în nici un caz. Nici să fie trimis aici prin poruncă și firman

Τοιαῦτα ἔλεξε πρὸς αὐτούς, διατάξας αὐτοῖς πολλὰ διὰ τὴν καλὴν κυβέρνησιν τῆς τσάρας, καὶ μάλιστα διὰ νὰ ἔχωσιν ἀναμεταξύ των τὴν ὁμόνοιαν καὶ ὁμοψυχίαν ὅπου πρότερον δὲν εἶχον. Καὶ εὐχαριστησάντων αὐτῶν, μετὰ τοῦ ἀσπασμοῦ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἐνέδυσεν ἔπειτα γούναν τὸν 5 ρηθέντα Πέτρον Κοδράνον, φιλοδωρῶντας αὐτόν, ἐπειδὴ καὶ ἔφερε τὴν εἶδησιν τῆς τοῦ ἀδελφοῦ του αὐθεντίας.

Ἔστειλεν ὁ Ἰῶν βόδας κατόπι καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Λαμπρινόν, υἱὸν τοῦ ποτε Ἀνδρονίκου κληρικοῦ, διὰ νὰ εἶναι καὶ αὐτὸς καϊμακάμης ὁμοῦ μὲ τοὺς λοιπούς, τὸν ὁποῖον καὶ ἐτίμησεν ἐκεῖθεν μὲ τὴν μεγάλην 10 σπαθαρίαν. Ἦθέλῃσε δὲ νὰ καταστήσῃ καπικεχαγιὰν εἰς τὴν βασιλεύουσαν μὲ προσταγὴν τῆς Πόρτας τὸν Κωνσταντῖνον πρῶην μέγαν ποστέλνικον, υἱὸν τοῦ Γεωργάκη σλουζιάρη, ὅστις μὴ θέλοντας νὰ γίνῃ καπικεχαγιὰς, ἠναγκάσθη νὰ κρυφθῆ, ἔπειτα μὲ δυσκολίαν καὶ μὲ δαπάνην χρημάτων τὸ ἀπέφυγε.

Ἦντας καιρὸς τοῦ δοσίματος τῶν μελισσῶν, ἔγραψε τοῖς καϊμακάμηδες νὰ τὸ πωλήσωσι, πλὴν νὰ τὸ πληρώσουν διπλοῦν ὄλη ἢ τσάρα καὶ μοναστήρια καὶ ἄρχοντες κατὰ τὸ παρὸν μὲ τὸ νὰ ἔχη ἀνάγκην ἢ νέα αὐθεντία, ἀλλὰ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ εἶναι πληροφορημένοι καὶ βέβαιοι ὅτι μὲ χρυσόβουλλον θέλει σηκωθῆ || τὸ διπλοῦν τῆς δεσέτινας ἀπὸ τοὺς ἄρχον- 1023 20 τας.

Κατὰ τοῦτο τὸ ἔαρ, οἱ Πέρσαι ἔλαβον νίκην εἰς πολλὰ μέρη κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὴν Ἀνατολήν, κυριεύσαντες καὶ τινα κάστρα. Ὅθεν ἢ βασιλεία, εὐρισκομένη εἰς ἐτοιμασίαν ἐκστρατείας, ἔστειλε καὶ εἰς τὴν Μολδαβίαν φερμάνι βασιλικόν, ζητοῦσα τριακοσίους ἵππους διὰ χρεῖαν 25 τοῦ βασιλικῦ ὄρδιου, τὸ ὁποῖον φερμάνι εἶχεν ἔλθει πρὸ τῆς μαζιλείας τοῦ Κωνσταντῖν βόδα, μετὰ δὲ τὴν μαζιλείαν αὐτοῦ ἦλθε καὶ ἕτερον φερμάνι διὰ ἄλλους τριακοσίους ἵππους, νὰ γίνουιν δηλαδὴ ἑξακόσιοι.

25 Αὐγούστου
<1743>

Αὐγούστου κε' ἔγραψεν ὁ Ἰῶν βόδας πρὸς τοὺς καϊμακάμηδες, δημοποιῶν αὐτοῖς ὅτι ἐπειδὴ καὶ ἐτέλεσεν ἄρραβῶνας τῆς δομνίτσας αὐτοῦ μετὰ τοῦ Γεωργάκη, υἱοῦ τοῦ Σκαρλάτου Καρατζᾶ, νὰ κάμουν καὶ αὐτοὶ 30 τράπεζαν μεγάλην νὰ συνευφρανθῶσι κοινῶς μὲ ὅλους τοὺς Μπογδάνους ἄρχοντας ὁμοῦ καὶ μὲ τὸν μητροπολίτην τοῦ τόπου, ὅπερ καὶ ἐγένετο μὲ κάθε σημεῖον αὐθεντικῆς χαρᾶς, κατὰ τὸ σύνηθες, μεγαλοπρεπῶς εὐθυμήσαντες.

Ἐτι ἐν βασιλευούσῃ διατρίβοντος τοῦ Ἰῶν βόδα, ἐμαζιλεύθη ὁ Χεκκιμαζαδὲ Ἀλή-πασάς καὶ ἀπεστάλη εἰς τὸ Ἀϊδίνι, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἔλαβε τὴν βασιλικὴν σφραγιδα ὁ γενιτσέρ-ἀγασὴ Δελὴ Χασάν-πασάς, τὸν ὁποῖον ἐπαίνεσαν πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι εἶναι ἄγρυπνος καὶ λίαν προσεκτικὸς 35 κατ' ἐκείνων ὅπου ἐψιθύριζον περὶ ἐπαναστάσεως.

Ὁ Κωνσταντῖν βόδας, κινηθεὶς ἀπὸ Ἰασίου Αὐγούστου α' κατὰ πάντα εὐχαριστημένος ἀπὸ τοὺς καϊμακάμηδες, ὅπου καμίαν ἔλλειψιν δὲν ἔκαμαν εἰς τὸ νὰ τὸν ἀναπαύσουν εἰς ὄλα τὰ χρειώδη καὶ νὰ τὸν ἀποπέμ-

nu ne convine, căci venind în felul acesta este posibil să fie neastîmpărat, să facă neorînduiești și, fie acolo, fie pe drum, să facă ceva potrivnic. E bine să vină aici de bună voie... ; nu vrem să-l criticați la marii demnitari... , găsăm că e bine să se taie leafa lui, căci de ce să-i dăm atîția bani și el să se agite împotriva noastră ». Mai departe Constantin Mavrocordat este de părere ca să fie trimiși în exil oamenii apropiați ai lui Ioan Mavrocordat, Critia și Antonachi Ramadan (vezi ms. gr. 1 069 f. 240^v – 241^v .)

Astfel le-a vorbit și le-a dat multe porunci pentru buna cîrmuire a țării, dar mai ales le-a spus să fie unire și înțelegere între ei, care lipseau mai înainte. După ce ei i-au mulțumit și i-au sărutat mîna, Constantin vodă a îmbrăcat cu blană pe zisul Petru Codreanu, căruia i-a dat și daruri, deoa- 5
rece i-a adus vestea domniei fratelui său.

A mai trimis apoi Ioan vodă și pe Constantin Lambrino, fiul lui Andronic, care fusese cleric, ca să fie și el caimacam împreună cu ceilalți, cinstindu-l încă de acolo cu marea spătărie. Iar capuchehaia la Constanti- 10
nopol a vrut să numească, din porunca Porții, pe biv vel postelnicul Constantin, fiul lui Iordachi slugerul, care, nevrînd să fie capuchehaie, a fost nevoit să se ascundă, iar apoi cu greutate și cheltuind bani a reușit să scape.

Fiind timpul desetinei, a scris caimacamilor s-o vîndă, dar să fie plătită 15
deocamdată îndoită de toată țara, și de mănăstiri și de boieri, căci noua domnie avea pentru moment nevoie de bani ¹, dar să știe și să fie siguri
1023 că în viitor se va ridica || de la boieri printr-un hrisov partea adăugată la
desetină. 20

În primăvara aceea perșii au biruit pe turci în multe locuri din Anatolia, cucerind și cîteva cetăți. Deci împărăția, pregătindu-se pentru expediție, a trimis și în Moldova firman împărătesc, cerînd trei sute de cai pentru 25
nevoile urdiei împărătești. Acest firman sosise înainte de mazilirea lui Constantin vodă, iar după mazilirea acestuia a venit și alt firman pentru încă trei sute de cai, adică în total șapte sute.

La 25 august Ioan vodă a scris caimacamilor înștiințîndu-i că, deoarece 25 august
a făcut logodna domniței sale cu Iordachi, fiul lui Scarlat Caragea, să dea < 1743 > 30
și ei masă mare și să se desfăteze împreună cu toți boierii moldoveni și cu mitropolitul țării, ceea ce s-a și făcut cu bucurie, potrivit datinei, petrecînd în chip măreț.

Pe cînd Ioan vodă se afla încă la Constantinopol, a fost mazilit Hechim- 35
zade Ali-pașa ² și a fost trimis la Aidin, iar în locul lui a primit pecetea împărătească ienicer-agasi Deli Hasan-pașa, pe care l-au lăudat în fața sultanului că urmărea cu băgare de seamă și cu multă atenție pe acei care șopteau despre răscoală.

Constantin vodă a plecat din Iași la 1 August, mulțumit întru totul 40
de caimacamii care și-au dat toată silința să-i pregătească toate cele trebuin-
cioase și să-l petreacă cu cinstea cuvenită.

¹ Ioan Mavrocordat avea mare nevoie de bani, căci, după cum scria ambasadorul olandez la Constantinopol la 3 iulie 1743, el a plătit pentru domnia Moldovei 400 000 de taleri (vezi *Genealogia Cantacuzinilor*, publicată de N. Iorga, p. 391, nota 1.

² Marele vizir Ali-pașa Hechimzade a fost mazilit la 23 septembrie 1743.

ψωσι με την προσήκουσαν τιμήν, και ἐρχόμενος ἕως εἰς τὸ χωρίον κα-
 λούμενον Ἅγιος Στέφανος, ἢ πλησίον τῆς βασιλευούσης, ἐκεῖ συνυπαντή- 1024
 θη μετὰ τοῦ Ἰῶν βόδα, ὁποῦ ἐξῆλθεν ἀπὸ βασιλευούσης εἰς προὔπαντησιν
 αὐτοῦ, ὅστις και συνηκολούθησεν αὐτῷ ἕως εἰς χωρίον Μέγα Ρεῦμα, ἔν-
 5 θα πολλάκις ἀνταμωθέντες και συνευωχηθέντες με ἀμοιβαίας ἐνδείξεις
 ἀδελφικῆς ἀγάπης, ἐσυνομίλησαν τὰ ὅσα εἰκὸς ἦν ὁμιλῆσαι, παρούσης
 και τῆς μητρυιάς αὐτῶν δόμνης Σμαράγδας. Ἐζήτησε και τινες δούλους ὁ
 Ἰῶν βόδας παρὰ τὸν Κωνσταντῖν βόδα ὁποῦ ἤθελαν χρησιμεύσει εἰς δού-
 λευσίν του: τὸν Δημητράσκον Μπάλασάκην, τὸν Γεωργάκην Μαυρουδῆν
 10 και τὸν Κωνστάκην Πούριτσην, τοὺς ὁποίους και παρέδωκεν αὐτῷ ὁ ρη-
 θεῖς μετὰ προθυμίας.

18 Σεπτεμβρίου
 < 1743 >

Σεπτεμβρίου ιη' ἐκινήθη ὁ Ἰῶν βόδας ἀπὸ βασιλευούσης, ἔχων μεθ'
 ἑαυτοῦ συνοδοιπόρον και τὸν Παῖσιον πρῶην πατριάρχην Κωνσταντινου-
 πόλεως, ὅστις ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Χεκιμζαδὲ Ἄλῆ-πασᾶ ἐξωσθεῖς τοῦ πα-
 15 τριαρχικοῦ θρόνου, συνηκολούθησε τῷ Ἰῶν βόδα διὰ νὰ ἡσυχάσῃ ἐν Μολ-
 δαβία. Ἐπατριάρχευσε δὲ ἀντ' αὐτοῦ ὁ Νικομηδεῖας Κύριλλος, ὑποκει-
 μενον βίου σεμνοπρεποῦς και καταλλήλου τῆ μοναδικῆ πολιτεία πρὸς δὲ
 τούτοις και τῆ ἐξωτερικῆ μαθήσει ἰκανῶς πεπαιδευμένος.

2 Ὀκτωβρίου
 < 1743 >

Ὀκτωβρίου β' φθάσας εἰς Γαλάτσιον και δατρίσας ἐκεῖσε πέντε ἡμέ-
 20 ρας, συγκροτήσας τε διβάνιον δις και τρις ἐπὶ τῷ θεωρησῆσι κρίσεις, ἀπο-
 στείλας ἐκεῖθεν και ἐλτσην πρὸς τὸν αὐθέντην Οὐγκροβλαχίας Μιχάλ
 βόδα, ...¹ βατάχον τῶν ἀπρόδων με γράμματα περὶ τῶν καθηκόντων τῆς
 γειτονικῆς ἀρμονίας, ἐκινήθη πρὸς Ἰάσιον. Ἐρχόμενος δὲ ἕως εἰς Μπουρ-
 25 λάτιον, ἔκαμεν ἐκεῖ συμπόσιον και συνευωχήθη μετὰ τῶν ἀρχόντων ὁποῦ
 ἦλθον ἢ εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ. Ἐχάρησαν οἱ ἐντόπιοι και ἐλπίδας ἔλα- 1025
 βον χρηστάς, βλέποντες τὸ συμποτικὸν και προσχαρητικὸν τούτου τοῦ
 αὐθέντου, ἐλπίζοντες ὅτι συνεχέστερον ὁμοτράπεζοι γινόμενοι μετ' αὐτοῦ,
 δύνανται ἐν καιρῷ συμποσίου με τρόπον τοῦ λέγειν ἐπιτήδειον νὰ ἀναφέ-
 ρη ἕκαστος τὰς ἰδίας ὑποθέσεις, καθὼς και ἠκολούθησεν εἰς τὸ ἐξῆς, ἐ-
 30 πειδῆ και εἰς κάθε μεγάλην δεσποτικὴν ἑορτὴν δὲν ἔλειπον αὐθεντικαὶ με-
 γαλοπρεπεῖς τράπεζαι. Ἐνιότε δὲ ἐγίνοντο και με ἔξοδα τῶν οἰκείων αὐ-
 τοῦ ἀρχόντων, καθὼς ἐν τῆ ἑορτῆ τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου, ὅσοι ἐκ τῶν
 οἰκείων ἄνωμάζοντο Κωνσταντῖνοι, οἵτινες ἦσαν ὁ Κωνστάκης Ἰουλιανός,
 35 ὁ Κωνσταντῖνος Σκοπελίτης, ὁ Κωνσταντῖνος βάμεσης και ὁ Κων-
 στάκης Πούριτσης, αὐτοὶ ἐπροστάχθησαν νὰ ἐτοιμάσωσιν ἐξ ἐράνου τρά-
 πεζαν πολυτελῆ εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Μπούρνοβα, ἔνθα ἀπελθὼν συνευ-
 ωχήθη μετὰ πάντων τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων.

14 Ὀκτωβρίου
 < 1743 >

Φθάσας εἰς τὸν αὐθεντικὸν θρόνον, Ὀκτωβρίου ιδ', τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ
 ἐνέδυσσε τοὺς καῖμακάμηδες αὐθεντικὰ καβάδια, και τῆ ἐπιούση τοὺς αὐ-
 40 τοὺς και ἀλεπόγουνας, τὸν δὲ Κωνσταντῖνον Λαμπρινὸν σαμουροπατζάν,
 αὐτὸν ὅμως μετέπειτα τὸν ἐδιέβαλόν τινες ὡς πλεονέκτην και ἄρπαγα και
 ὅτι ἐσφετέρισε πολλά, ὄντας καῖμακάμης, ὅθεν ἐξέπεσε τῆς αὐθεντικῆς
 εὐνοίας, μετὰ δὲ καιρὸν ἰκανόν, διορισθεῖς ἰσπράβνικος εἰς τὸ τσινοῦτον
 τῆς Σουτσάβας και φανεῖς πάλιν ἀδόκιμος, ἐβιάσθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς βασι-
 λευούσαν.

¹ Loc alb in ms.

1024

Sosind la satul numit Sf. Ștefan, || lângă Constantinopol, s-a întâlnit acolo cu Ioan vodă, care a venit din capitală în întâmpinarea lui. El l-a însoțit pînă la satul Mega Revma, unde s-au întâlnit de mai multe ori și s-au desfășurat împreună, cu dovezi de dragoste frățească din ambele părți. Au discutat tot ce era nevoie, fiind de față și mama lor vitregă, doamna Smaranda. Ioan vodă a cerut de la Constantin vodă și cîțiva boieri, ca să-l slujească, adică: pe Dumitrașcu Balasachi, pe Iordachi Mavrodi și pe Constantin Purice, pe care zisul domn i-a dat bucurosi.

10

La 18 septembrie, Ioan vodă a pornit din Constantinopol, avînd tovarăș de drum și pe Paisie, fostul patriarh al Constantinopolului, care, fiind scos din scaunul patriarhicesc pe timpul lui Hachimzade Ali-pașa, a însoțit pe Ioan vodă ca să se odihnească în Moldova. În locul acestuia a devenit patriarh Chiril al Nicomediei, om serios și potrivit pentru viața monahală, fiind pe lângă aceasta și destul de învățat.

18 septembrie
<1743>

15

La 2 octombrie, Ioan vodă ajungînd la Galați și rămînînd acolo cinci zile, a făcut de două-trei ori divan pentru a cerceta unele pricini. După ce a trimis de acolo și domnului Țării Românești, Mihai vodă, un sol pe...¹ vătaf de aprozi, cu scrisori, în care arăta îndatoririle pentru o bună vecinătate, a pornit la Iași. Sosind la Bîrlad, a dat acolo un ospăț și a petrecut

2 octombrie
<1743>

20

1025

împreună cu boierii care au venit || în întâmpinarea lui. Pămîntenii s-au bucurat văzînd că domnului îi place să petreacă și să fie vesel. Ei nădăjduiau că, stînd mai des la masă cu domnul, vor putea în timpul ospățului să-i pomenească fiecare în chip îndemînic de propriile lor treburi precum s-a și întîmplat în urmă, deoarece la fiecare mare sărbătoare religioasă nu lipseau mărețele mese domnești. Uneori se dădeau mese și cu cheltuiala boierilor săi mai apropiați, precum la sărbătoarea Sf. Constantin, boierii cu numele de Constantin, anume Constantin Iulianos, Constantin Scopelitul², Constantin vameșul și Costachi Purice, au primit poruncă să pregătească în comun o masă îmbelșugată la mănăstirea Bîrnova, unde s-a dus domnul și a petrecut cu toți boierii pămînteni.

25

30

35

Sosind la 14 octombrie în scaunul domnesc, a îmbrăcat pe caimacami în acea zi cu caftane domnești, iar a doua zi cu blană de vulpe, iar pe Constantin Lambrino l-a îmbrăcat cu pacea de samur. Pe acesta însă mai tîrziu l-au ponegrit cîțiva că este lacom de bani și hrăpăreț și că a sfeterisit mulți bani pe cînd era caimacam; de aceea nu se mai bucura de favoarea domnului. După multă vreme a fost numit ispravnic în ținutul Sucevei, dar și acolo s-a dovedit netrebnic și a fost silit să plece la Constantinopol.

14 octombrie
<1743>

40

¹ Loc alb în manuscris.

² E vorba de cunoscutul scriitor Constantin Daponte, care mai tîrziu s-a călugărit și a primit numele de Chezarie.

Ἐμοίρασε πρεπόντως καὶ τὰς ἀρχοντίας ὁ Ἰῶν βόδας. Ἔκαμε μέγαν
 λογοθέτην τὸν Σάνδουλον Στούρζαν, μέγαν βόρνικον τῆς Κάτω Τσάρας
 τὸν Γεωργάκην Καντακουζηνόν, μέγαν βόρνικον τῆς Ἄνω Τσάρας τὸν
 Ράδουλον Ρακοβίτσην, ἢ μέγαν σπαθάρην τὸν Θεόδωρον Παλάδην, μέγαν 1026
 5 βιστιάρην τὸν Ἀρίσταρχον, μέγαν μπάνον τὸν Γεωργάκην Μπάλσην καὶ
 τὰς λοιπὰς καθεξῆς. Ποστέλνικον δὲ μέγαν ἔκαμε τὸν Ἀντωνάκην Ραμα-
 δάνην, τὸν Κωνσταντῖνον Σκοπελίτην εἶπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι, ἔτι
 ὦν ἐν βασιλευούσῃ, τὸν ἔκαμεν μέγαν γραμματικὸν καὶ μετὰ καιρὸν ἐγι-
 νεν ἐνταῦθα καὶ μέγας καμινάρης. Ἐμάχοντο πάντοτε αὐτοὶ οἱ δύο θανα-
 10 σίμως, ὁ ποστέλνικος δηλαδὴ Ἀντωνάκης Ραμαδάνης μὲ τὸν γραμματι-
 κὸν Σκοπελίτην, τὸ δὲ αἷτιον τῆς μάχης δὲν ἦτον ἄλλο, παρὰ τὰ δῶρα
 ὅπου ἐλάμβανε καὶ ὁ Σκοπελίτης παρὰ πάντων καὶ διὰ κάθε ὑπόθεσιν.
 Τὸ ὅποιον, νομίζοντάς το ὁ ποστέλνικος ὡς ἰδίαν τοῦ ζημίαν, ἐφρενίτευε
 καὶ ὑπερμάχησεν ὅσον τὸ δυνατόν ὁ ποστέλνικος νὰ τὸν κατατρέξῃ καὶ
 15 νὰ τὸν ἐξοστρακίσῃ. Ἐμεταχειρίσθη εἰς τοῦτο τρόπους διαφόρους, ἐτε-
 χνεύθη σκευωρίας καὶ ἐντεῦθεν καὶ ἐκ Πόλεως διὰ γραμμάτων τῶν καπι-
 κεχαγιάδων, ἀλλὰ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἐδύνητο κἄν νὰ τὸν βλάβῃ πο-
 σῶς. Τόσον μόνον ἔκαμνε, τὸ νὰ τὸν ἐξουθενῇ καὶ νὰ τὸν ὑβρίζῃ πρὸς
 τοὺς πολλοὺς, ὀνομάζοντάς τον ναύτην καὶ πόρνης υἱὸν καὶ ὅταν τὸν συν-
 20 απαντοῦσε, νὰ μὴ τὸν δίδῃ οὔτε ψιλὴν πρόσρησιν. Δὲν ἔλειπεν ὅμως καὶ
 ὁ Σκοπελίτης νὰ διαβάλλῃ εἴτε ἀληθῶς, εἴτε καὶ ψευδῶς, τὸν ποστέλνικον
 καὶ νὰ ἐνεργῇ ὅσον ἐδύνητο δραματουργίας κατ' αὐτοῦ καὶ θέλομεν εἰπεῖ
 μετέπειτα τὰ μέχρι τέλους συμβάντα ἀναμεταξύ των, τώρα δὲ ἄς ἀκολου-
 θήσωμεν τὴν διήγησίν μας κατὰ σειράν. Τόσον ἢ μόνον λέγομεν, ὅτι ἄς 1027
 25 συνεικάζωσιν οἱ νοῦν ἔχοντες ὁποῖαν διοίκησιν καὶ ὁποῖαν καλὴν ἐκβα-
 σιν εἶχον αἱ αὐθεντικαὶ ὑποθέσεις τοῦ Ἰῶν βόδα, ὅταν αὐτοὶ οἱ δύο οἰ-
 κειότατοι ἄρχοντές του ἦσαν τοιαῦτα ὑποκείμενα καὶ ὅταν ἔξω ἀπὸ ὅλα
 τὰ ἐλαττώματά τους ἐχθρεύοντο καὶ ἀλλήλους θανασίμως. Ἐπειδὴ ἂν καὶ
 ἀμφοτέροι κοῦφοι ταῖς φρεσί, καὶ ἀνεπιτήδειοι, καὶ μιαιοὶ τοῖς τρόποις,
 30 καὶ τραχεῖς κατὰ τὰ ἦθη, πλὴν ὀπωσδήποτε αὐτοὶ ἦσαν (ὡς μὴ ὄφελον)
 οἱ σύμβουλοι καὶ φροντισταὶ καὶ διευθετηταὶ εἰς πάσας τὰς αὐθεντικὰς
 ὑποθέσεις, τόσον ἀναγκαίως ὅσον καὶ μὴ ἀναγκαίως. Ἀλλὰ κατόπιν, ὡς
 εἴρηται, θέλομεν δεῖξει ὀπόση βλάβη ἐπροξενήθη ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν
 δύο δυσευρέτων ἀρχόντων, καὶ τολμῶ εἰπεῖν ὅτι ὁ κρημνισμὸς καὶ παντε-
 35 λῆς ἀφανισμὸς τούτου τοῦ καλοῦ αὐθέντου καὶ εὐεργέτου προῆλθεν ἀπὸ

Ioan vodă a împărțit după cum se cuvenea și boieriile. A numit mare logofăt pe Sandu Sturza, mare vornic de Țara de Jos pe Iordachi Cantacuzino, mare vornic de Țara de Sus pe Radu Racoviță, || mare spătar pe Teodor Paladi, mare vistier pe Aristarh, mare ban pe Iordachi Balș; de asemenea, a mai numit mare postelnic pe Antonachi Ramadan¹, iar pe Constantin Scopelitul, după cum am spus mai sus, l-a numit mare grămătic² încă pe cînd era la Constantinopol, iar după multă vreme a fost numit aici mare căminar. Între aceștia doi, adică între postelnicul Antonachi Ramadan și grămăticul Scopelitul, era o luptă pe viață și pe moarte, iar pricina vrajbei erau plocoanele ce primea Scopelitul de la toți, pentru orice chestiune³. Faptul acesta era socotit de postelnic drept o pagubă a sa și turba de ciudă, de aceea a căutat cît a putut să-l prigonească pe Scopelit și să-l îndepărteze. A întrebuițat astfel felurite mijloace, a meșteșugit urzeli și aici și la Constantinopol, prin scrisori trimise de capuchehaiele, dar în nici un chip nu izbuti nici măcar să-l vatăme cu ceva. Atît numai făcea, că vorbea de el cu dispreț, spunînd că este un marinar și fiu de curvă, iar cînd îl întîlnea nu-i dădea nici cel mai mic salut. Dar nici Scopelitul nu înceta de a ponegri pe postelnic, pe drept sau pe nedrept, și de a unelti pe cît putea împotriva lui. Vom vorbi mai departe despre toate cele întîmplate între ei pînă la sfîrșit. Acum însă să urmăm șirul povestirii noastre. Numai atît || spunem că acei care au minte să judece ce cîrmuire și unde puteau ajunge treburile domnești ale lui Ioan vodă cînd acești doi boieri, cei mai apropiați ai lui, erau astfel de ipochimeni care, pe lîngă celelalte cusururi ale lor, se dușmăneau de moarte între ei. Și cu toate că amîndoi erau ușurateci la minte, nepricepuți, nesuferiți și mitocani în purtările lor, totuși aceștia erau (cu toate că nu trebuia) sfătuitoarii, purtătorii de grijă și cei care făceau rînduială în toate treburile domnești, însemnate sau nu. Dar mai departe, cum am spus, vom arăta ce pagubă s-a produs din pricina acestor doi boieri rar de găsit, și îndrăznesc să spun că de la aceștia se trage prăbușirea și nimicirea bunului și binefăcătorului

¹ Antonachi Ramadan a desfășurat o activitate susținută la Constantinopol ca să obțină domnia pentru Ioan Mavrocordat și de aceea capuchehaiele lui Constantin Mavrocordat erau tare supărate pe el și îi propuneau să intervină să fie exilat undeva, ca să-și înceteze astfel activitatea (vezi ms. gr. 1 069, f. 231r și 240r).

² Cronicarul însă n-a pomenit nimic mai sus, de numirea lui Daponte în postul de grămătic. În opera sa *Κήπος χαρίτων* (*Grădina grațiilor*), Daponte ne dă unele date biografice și amintește că îndată ce Ioan vodă Mavrocordat a primit domnia Moldovei l-a numit mare grămătic, vezi Emile Legrand, *Bibliothèque grecque vulgaire*, vol. III, Paris, 1881, p. 20–21. Se vede că în această calitate Daponte a participat la investitura domnului Ioan Mavrocordat, despre care ne-a dat și o descriere. De notat că Daponte a servit și pe timpul lui Constantin vodă Mavrocordat ca al doilea grămătic, vezi Daponte *Κήπος χαρίτων* (*Grădina grațiilor*) și *Γεωγραφική ιστορία* (*Istoria geografică*), în Legrand, *op. cit.*, vol. III, p. 11 și 256.

³ Este adevărat că Scopelitul primea multe daruri; el însuși se laudă în opera sa *Κήπος χαρίτων* că a primit în dar atîția cai, încît din vînzarea lor a încasat cinci pungii. Iar mai departe amintește că în timpul cînd era șeful cămării, pentru o investitură de haham dată de el a primit 300 de lei și o oca de aur de Polonia. Acest fapt a făcut mare vilvă și la Constantinopol și a trebuit, din îndemnul domnului să restituie

αυτούς. Ἐπειδὴ καὶ ἡ νουνεχὴς καὶ μὲ πόνον δουλικὸν συμβουλή ἦτον πολλὰ μακρὰν, ἡ δὲ ἀνοησία, ὁ φθόνος καὶ τὸ ἴδιον συμφέρον εὐρίσκετο πάντοτε πλησίον τους. Ἐπειτα καὶ ἡ ἐχθροπάθεια ἐξηπλοῦτο ἕως τόσον, ὅπου ἔφθανε καὶ ἐπάνω εἰς τὸν ἴδιόν τους αὐθέντην, ὅθεν ὁ ποστέλνικος

5 τὸ νὰ φερθῆ ραθύμως, ἡ καὶ ἀντιστρόφως εἰς τὴν πλέον ἀναγκαιοτέραν αὐθεντικὴν ὑπόθεσιν, τὸ ἐνόμιζεν εὐλογον καὶ δίκαιον εἰς τὴν συνείδησίν του διὰ νὰ πληροφορήσῃ τὴν καρδίαν του ὅπου ἔπνεεν ὄλως ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Σκοπελίτου, καὶ κατὰ τοῦ ἰδίου αὐθέντου ὅπου δὲν ἤθελε νὰ μισήσῃ τὸν Σκοπελίτην.

- 10 Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα, μετὰ κοινῆς συναι || νέσεως τῶν ἐντο- 1028
πίων ἀρχόντων, ἀπεφάσισε νὰ διορίσῃ τὰ δοσίματα τῆς τσάρας καθὼς ἦτον καὶ ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του διωρισμένα, δηλαδὴ νὰ περιέχωνται εἰς τέσσαρα σφέρτα, ἀρχομένου τοῦ πρώτου σφέρτου ἀπὸ ἀρχῆς Ὀκτωβρίου ἕως τέλους Δεκεμβρίου, καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως εἰς κάθε τρεῖς μῆνας ἕκα-
15 στον, καὶ εὐθὺς ἐδιορίσθη τὸ πρῶτον μὲ σφραγίδας κατὰ τὸ σύνθηδες, κατόπιν ὅμως πρὸς τὸν Ἰανουάριον στοχαζόμενος ὅτι μόνον μὲ τὰ σφέρ-
τα δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὸ ἐβγάλη εἰς τὸ κεφάλι, ἔβγαλε καὶ βακαρίτον βαρὺ, καὶ ἐδιόρισε σχεδὸν ὅλους τοὺς μεγάλους ἀρχοντας εἰς τὰ τσινοῦτα διὰ
20 νὰ ὑπάγουν νὰ συνάξωσιν αὐτὸ τὸ δόσιμον, οἵτινες καὶ τὸ ἐσύναξαν καὶ ἔβγαλαν πολλὴν ποσότητα χρημάτων, μὲ ὄλον ὅπου ἔγινε καὶ σφετερι-
σμός πολὺς καὶ διεβλήθησαν καὶ τινες ἐκ τῶν μεγάλων ἀρχόντων ὅτι νὰ ἐσφετέρισαν πολλὰ καὶ ἐπροξενήθη ταραχὴ ἐκ τούτου ἐκ μέρους τοῦ ἡγε-
μόνος κατὰ τῶν διαβληθέντων, ἀλλ' ἐδιορθώθησαν μὲ δύναμιν δῶρων ἐξ
ᾧ ἐσφετέρισαν. Ἐσυνάχθησαν ὅμως μὲ εὐκολίαν καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις
25 τὰ ἄσπρα, ἐπειδὴ καὶ ἦτον ὁ τόπος, ὅπως εἶπομεν, εἰς καλὴν κατάστασιν καὶ εὐφορίαν καὶ δосоληψίαν. Ἀπὸ μέρους μόνον τοῦ Χοτινίου εἶχεν ἐ-
νόκλησιν ἡ τσάρα, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἐκεῖσε γιανιτσάρ-ἀγάς καὶ οἱ γιανιτσά-
ροι, ἐμβαίνοντες εἰς τὰ χῶματα τῆς Μολδαβίας, ἐποιοῦν πολλὰ κακὰ τοῖς
30 πτωχοῖς ὑπηκόοις. Ὅθεν ἔγραψε περὶ τούτου ὁ Ἰῶν βόδας εἰς τὴν || βα- 1029
σιλείαν καὶ ἐστάλη ἓνας τουρνατζή-μπάση-ἀγάς πρὸς σωφρονισμόν τῶν τοιούτων ἀτάκτων.

Κατὰ τὸν Φεβρουάριον μῆνα ἦρθεν εἰδησις ἀπὸ Βλαχίας ὅτι ἐξ αἰ-
τίας τοῦ βακαρίτου ὅπου ἔβγαλεν ὁ Μιχάλ βόδας, τρία χωρία ἐκ τῆς πέ-
ραν τοῦ Ὀλτου τσάρας ἠθέλησαν φεύγοντες νὰ περάσουν εἰς τὸ μέρος
35 τοῦ Βιδινίου, ὄντας ὁ Δούναβις πεπηγμένος, ὅταν ὅμως ἦλθον ἕως τὸ μέσον τοῦ ποταμοῦ, ἐσυντρίφθη ὁ πάγος καὶ ἐκατεποντίσθησαν ὅλοι σὺν
γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ὁμοῦ μὲ τὰ ἀμάξιά των, ὄντες ἕως ἐπτακόσιοι ἄνθρω-
ποι, τὸ ὁποῖον συμβεβηκὸς ἐπροξένησε θόρυβον οὐ μικρὸν εἰς τὸν Μιχάλ
βόδα καὶ ζημίαν.

40 Μὲ τὸ νὰ κατεπάτουν τὴν Τσάραν οἱ Τατάροι τοῦ Μπουτζακίου, ἐκτεινόμενοι ὑπὲρ τὸν διωρισμένον δύο ὥρων τόπον, ὅπου ἔχουσιν εἰς τὰ χῶματα τῆς Μπογδανίας καὶ προσέτι ἐναντιούμενοι εἰς τὴν ἀποπλήρωσιν

hahamului suma primită, și s-o încaseze apoi din caseta particulară a domnului, ca să nu fie păgubit, vezi Daponte *Κήπος χαρίτων*, în Legrand, *op. cit.*, vol. III, p. 29 și 32—34.

Daponte recunoaște mai târziu că atâtea rele a făcut în Țara Românească și mai ales în Moldova, încît nici «Dunărea nu putea să le spele», vezi *Κήπος χαρίτων*, în Legrand, *op. cit.*, vol. III, p. 51.

nostru domn. Deoarece sfatul înțelept și compătitor de slugă era prea departe, iar prostia, pizma și propriul interes se aflau totdeauna lângă ei, apoi și dușmănia lor se întindea într-atîta, încît ajungea și pînă la însuși domnul lor. Cugetul postelnicului găsea cu cale și drept în conștiința sa să se poarte cu nepăsare sau chiar potrivnic într-o chestiune domnească 5 din cele mai însemnate ca să-și mulțumească inima, nemaiputînd de răzbunare împotriva Scopelitelui și împotriva domnului însuși, care nu voia să urască pe Scopelit.

1028 În luna octombrie, Ioan vodă, în înțelegere și cu || boierii pămînteni, 10 a hotărît să orînduiască dările țării așa cum fuseseră orînduite și de fratele său, adică să fie cuprinse în patru sferturi. Primul sfert să fie de la începutul lui octombrie pînă la sfîrșitul lui decembrie și celelalte la fel, la fiecare trimestru. Îndată ce s-a orînduit primul sfert cu peceți ca de obicei, dar 15 mai tîrziu prin ianuarie, socotind că numai cu sferturile nu poate s-o scoată la capăt, a scos și văcărit greu și a orînduit aproape pe toți boierii mari să meargă să strîngă această dare de la ținuturi, pe care au și strîns-o și au adunat o mare sumă de bani, cu toate că s-a făcut și multă sfeteriseală 20 și cîțiva boieri, dintre cei mari, au fost pîrîți că au sfeterisit mulți bani. Din pricina aceasta domnul s-a supărat pe cei pîrîți, dar totul s-a îndreptat cu darurile date din banii sfeterisiți. Banii însă au fost strînși cu ușurință și în cîteva zile, deoarece, precum am spus, țara era în bună stare, cu o 25 recoltă bogată și se făceau vînzări și cumpărări. Doar din partea Hotinului țara avea supărări, deoarece ienicer-aga și ienicerii de acolo treceau pe pămîntul Moldovei și pricinuiau multe neajunsuri supușilor săraci. De aceea

1029 Ioan vodă a scris împărăției || despre aceasta și a fost trimis un turnagi- 30
bașa aga ca să cumînțească pe acești nesupuși.

În luna februarie a venit veste din Țara Românească că din pricina 30
văcăritului pe care-l scosese Mihai vodă, trei sate din țara de dincolo de Olt au vrut să fugă la Vidin, trecînd Dunărea înghețată, dar cînd au ajuns 35
la mijlocul fluviului, gheața s-a spart și au căzut în apă cu nevestele, copiii și cu căruțele lor, fiind pînă la șapte sute de oameni. Această întîmplare a pricinuit multă supărare și destulă pagubă lui Mihai vodă.

Deoarece tătarii din Bugeac călcau țara și treceau peste locul orînduit 40
lung de două ceasuri, pe care îl aveau pe pămîntul Moldovei, iar pe lângă aceasta se împotriveau să plătească obișnuitul ușur, adică zeciuiala-cerea-

30
februarie
<1744>

τοῦ συνήθους οὔσουριου, ἦτοι τῆς δεκατίας τῶν σπαρτῶν, ἔστειλεν ὁ Ἴων βόδας πρὸς τὸν χάνην τοῦ Κριμίου τὸν Ἀδὰμ σλουζιάρην μὲ ἄρζι μαχζάρι ἐκ μέρους τῆς τσάρας, προσκλαιομένης ἕνεκεν τούτου. Καὶ ἔστειλεν ὁ χάνης μουμπασίρην μὲ τὸ λεγόμενον γιαρλίκι, ἦτοι ἔγγραφον προ-
 5 σταγὴν διὰ νὰ ἐξώσῃ τοὺς ἕκτανθέντας καὶ νὰ ἀπογεμίσῃ καὶ τὸ οὔσουρι ἀπὸ τοὺς ἐναντιουμένους.

Κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ χειμῶνος τούτου, ἦλθεν εἰδησις ἀπὸ βασι-
 λευούσης ὅτι οἱ Πέρσαι πολιορκήσαντες τὸ κάστρον Μουσουλ μὲ διαφο-
 10 ρους μηχανὰς ὀκτῶ ἡμέρας καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ τὸ καταπολεμήσωσιν, ἠτόιμασαν σκάλας διὰ νὰ εἰσέλθωσι μὲ ὄρμην, ἀλλὰ διὰ τὴν γενναίαν ἀντίστασιν τοῦ ἔνδον ἡθωμανικοῦ στρατεύματος, ἀφοῦ ἔπεσον ἕως δέκα
 1030 χιλιάδες, ἐβιάσθησαν καταλειπόντες τὴν πολιορκίαν νὰ ἀναχωρήσωσι. Τὸ ὁποῖον βλέποντες οἱ Ὀθωμανοί, ἐξεληθόντες τοῦ κάστρου, τοὺς ἐκινή-
 γησαν, μείναντες νικηταὶ ἐκείνην τὴν φορὰν.

15 Εἰς τὸν παρόντα χειμῶνα, κατὰ Ἰανουάριον μῆνα, ἐφάνη εἰς τὸν οὐρανὸν κομήτης παράδοξος. Ἄστρον λίαν φωτεινόν, ἔχον οὐρὰν ἐπάνω-
 θεν ὁμοίως φωτεινὴν καὶ ἐπιμήκη. Ἐφαίνετο δὲ πρὸς τὸ μέρος τῆς δύ-
 σεως ἀφ' ἑσπέρας εὐθὺς μετὰ δύσιν ἡλίου ἄχρι πρώτης ὥρας τῆς νυκτός,
 καὶ τοῦτο ἀδιακόπως ἐν τριάκοντα καὶ πέντε ἡμέραις. Ἐπειτα ὁ αὐτὸς
 20 ἀστὴρ ἀπαραλλάκτως ἐφάνη μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ εἰς τὸ μέρος τῆς ἀνα-
 τολῆς ἐν τρισὶ νυξί, ἀφανὴς γεγωνῶς εἰς τὴν δύσιν. Ἐδωκεν ἀφορμὴν εἰς
 πολλοὺς τὸ μετέωρον τοῦτο νὰ λαλῶσι πολλὰ, προλέγοντες τὰ μέλλοντα,
 πεῖναν δηλαδὴ, πόλεμον καὶ ἀλλοφύλων ἐπιδρομὴν, ἀγκαλὰ καὶ νὰ μὴν
 25 εἶχον παντελῶς εἰδησιν ἀπὸ μετεωροσκοπικῆν. Ἐπεσε δὲ μετὰ τὸ μετέ-
 ωρον τοῦτο ἀρρωστία εἰς τὰ ζῶα τῆς τσάρας, βόας δηλονότι, καὶ ἔκαμε
 μεγάλον ὄλεθρον, εἰς τρόπον ὅπου μόλις ἔμεινε τὸ τρίτημόριον, καὶ ἐξη-
 μιώθησαν πολλοὶ πραγματευταὶ καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων ὅσοι ἐμεταχειρίζον-
 το πραγματεῖαν βοῶν. Ἀφήνομεν τοὺς πτωχοὺς ὑπηκόους ὅπου ἠφανί-
 σθησαν, ὑστεροῦμενοι τὰ ζῶα, ὅπου καὶ ἐτρέφοντο μὲ αὐτὰ καὶ ἐπλήρωναν
 30 καὶ τὰ δοσίματά των καὶ εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ τσάρα πολλὰ ὠκλασε καὶ
 ἐξέπεσε ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας, καὶ μάλιστα ὅπου ἡ ἀρρωστία αὐτὴ ἐπεπό-
 λασε διὰ μακροῦ χρόνου εἰς τὸν τόπον, καὶ ἠλαττώθη ἐκ τούτου καὶ ἡ
 ποσότης τῶν ἐγκατοίκων, ἐπειδὴ καὶ οἱ πτωχοὶ ἡγήκοι τῆς Μολδαβίας
 1031 ἂν ἔχωσι βόας νὰ ὀργώσωσι καὶ νὰ σπείρωσι, κατοικοῦσι καθεστηκότες
 35 εἰς ἓνα τόπον, εἰ δὲ μὴ, διασκορπίζονται καὶ περινοστοῦσιν ἀκατάστατοι,
 καὶ ἀκολουθῶς προξενεῖται μείωσις εἰς τὰ αὐθεντικὰ δοσίματα.

Κατ' ἀρχὰς τοῦ ἐρχομένου ἔαρος ἦλθεν εἰς Ἰάσιον ὁ Σουλεϊμάν-πα-
 σὰς ὅπου ἀπῆρχετο εἰς Χοτίνιον μουκαφίζης. Αὐτὸς ἦτον μοσταντζή-
 40 μπάσης ἐν Ἀνδριανουπόλει, τολμηρὸς καὶ δραστικός, ἔνθα μὲ τὸ νὰ ἠδυ-
 νήθη νὰ ἀποκεφαλίσῃ τὸν Γκέντς Ἀλῆ-πασάν ὅπου εἶχε φύγει εἰς Ἀν-
 δριανούπολιν, κατὰ τοῦ ὁποίου ἦλθον πρότερον δύο καπιτζή-μπασηδες μὲ
 χατισερίφια καὶ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν, διὰ τοῦτο ἐτιμή-
 θη εὐθὺς μὲ τρία τούγια ὑπὸ τῆς βασιλείας καὶ ἐδιορίσθη εἰς Χοτίνιον,
 ὅπου μετ' ὀλίγον καιρὸν ἔλαβε καὶ τὴν Δρύσταν μανσοῦπι καὶ τὸ Μπα-
 45 παδάγι σερασκερλίκι, ὁμοῦ καὶ τὸ Ὄζου ἀγιαλέτι, ὄντας πρὸς τούτοις καὶ
 ἀρραβωνισμένος μὲ σουλτάναν. Ὡς τοιοῦτον λοιπὸν τὸν ἐπεριποιήθη ὁ
 Ἴων βόδας εἰς ἄκρον βαθμὸν, ἐξοδεύσας ἕως ἐξήκοντα πουργία χρήματα

lelor, Ioan vodă a trimis pe slugerul Adam la hanul Crimeei cu arz-mahzar din partea țării, în care se plîngea de aceasta. Iar hanul a trimis pe un mumbașir cu așa-numitul iarlîc, adică poruncă în scris, ca să scoată pe tătarii care s-au întins pe pămîntul Moldovei și să împlinească ușurul 5 de la acei care se împotriveau să-l plătească.

În luna noiembrie din iarna aceea a venit știrea din Constantinopol că perșii au împresurat timp de opt zile cetatea Musul cu diferite mașini de război și, neizbutind s-o cucerească, au pregătit scări ca să dea năvală, 1030 dar din pricina împotrivirii vitejești a oștilor otomane dinăuntru, || după 10 ce au căzut vreo zece mii, au fost siliți să părăsească împresurarea și să plece. Văzînd aceasta, otomanii au ieșit din cetate și i-au urmărit, rămînînd de astă dată biruitori.

În iarna aceea, în luna ianuarie, a apărut pe cer o cometă ciudată. 15
O stea foarte luminoasă, avînd o coadă în partea de sus, de asemenea 15
luminoasă și prelungă, se vedea în partea de apus începînd de cu seara, <1744>
îndată după asfințitul soarelui, pînă la ceasul unu din noapte, timp de 20
treizeci și cinci de zile în șir. Pe urmă, peste cîteva zile, aceeași stea a apărut 20
fără vreo schimbare și în partea de răsărit, timp de trei nopți și apoi a
dispărut spre apus. Acest meteor a dat multora prilej să spună felurite
lucruri, prezicînd cele ce se vor întîmpla în viitor, adică foamete, război
și năvăliri de popoare din alt neam, cu toate că ei nu se pricepeau de loc
în meteorologie. După dispariția acestui meteor, a dat boală în vitele țării, 25
adică în boi, și a pricinuit mare prăpăd, încît abia dacă a rămas a treia
parte din boi, așa că mulți negustori și acei dintre boieri care făceau
negoț cu boi au avut pagube. Să nu mai vorbim de sărmanii țărani, care
au fost distruși prin pierderea vitelor, deoarece cu ajutorul lor ei se hrăneau
și își plăteau dările. Într-adevăr, din această pricină țara a fost tare lovită 30
și a decăzut, mai ales că boala a bîntuit în cuprinsul țării timp îndelungat.
Din această pricină s-a împutinat și numărul locuitorilor Moldovei, deoa-
1031 rece locuitorii cei săraci, || dacă au boi ca să are și să semene, se statornicesc
într-un loc, căci altfel se risipesc și pribegesc în neorînduială și prin urmare 35
se pricinuieste o scădere în dările domnești.

Cum s-a desprimăvărat, a trecut prin Iași spre Hotin Suleiman-pașa, care fusese numit muhafiz al acestei cetăți. El fusese bostangi-bașa la Adrianopol. Era om curajos, hotărît, și fiindcă izbutise să taie capul lui Ghent Ali-bașa, fugit la Adrianopol, împotriva căruia veniseră mai înainte doi 40 capugi-bași cu hatîșerifuri și nu izbutiseră să-i taie capul a fost cinstit îndată de împărăție cu trei tuiuri și a fost numit la Hotin. Peste puțin timp a primit și mansupul Dristrei și seraschierlicul din Babadag, împreună 45 cu aialetul din Ozu; el era și logodit cu o sultană. Așadar, Ioan vodă l-a

5 εις τὰ δῶρα μόνον καὶ εἰς τὰ ἔξοδα ὅπου ἔγιναν εἰς τέσσαρας ἡμέρας ὅπου ἐκάθησεν εἰς τὸ παλάτιον τῆς Φουρμόσας, ξεχωριστὰ ἀπὸ τὰ ἔξοδα ὅπου ἔγιναν εἰς τὰ ἔξω κονάκιά του. Ὅθεν ἐδιορίσθη προμουῦτα νὰ δοθῇ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας καὶ πρὸς τούτοις καὶ ἀπὸ τοὺς Ὁθωμανοὺς πραγ-
 10 ματευτὰς ὅπου εὐρίσκοντο εἰς τὴν τσάραν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔγραψαν οἱ ἄρχοντες ἰδιά τους γράμματα, παρακινοῦντες αὐτοὺς ὅτι ἐπειδὴ καὶ κατοικοῦσι καὶ πραγματεύονται ἐν Μολδαβίᾳ, νὰ βοηθήσωσι καὶ αὐτοὶ ἐν καιρῷ ἀνάγκης τὸν αὐθέντην τοῦ τόπου μὲ μερικὰ δανεικὰ καὶ θέλουσι τὰ λάβει μὲ τὸ ἀζήμιόν τους, ὑπογραφομένοι ἐγγυηταὶ οἱ αὐτοὶ ἄρχοντες, τὸ
 15 ὁποῖον καὶ οὕτως ἠκολούθησε. Ἐξαίρετον αἴτιον ἢ τῆς μεγάλης περιποιήσεως ὅπου ὁ Ἰῶν βόδας ἔδειξε πρὸς τὸν ρηθέντα Σουλεϊμάν-πασᾶ ἦτον καὶ ἡ ἐλπίς ὅπου εἶχεν ἐπ' αὐτόν, ὅτι ὄντας δραστικός καὶ φοβερὸς ἐξουσιαστής, θέλει ὠφελῆσει τὴν τσάραν, παιδεύων καὶ χαλιναγωγῶν τοὺς ἀτάκτους τῶν γιανιτσάρων τοῦ Χοτινίου, ὅπου ἔπραττον τὰ ἀνίατα δεινὰ
 1744 κατὰ τῶν πτωχῶν ὑπηκόων, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται.

Ἐπιτροπεύοντος ἔτι τοῦ Δελῆ Χασάν-πασᾶ κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα τοῦ αψμδ' ἔτους ἦλθεν εἰδήσις ἀπὸ Φωξανίου πρὸς τὸν Ἰῶν βόδα ὅτι ἠκούσθη πρὸς τὴν ἄκρην περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου βόδα νὰ ἔλαβεν αὐθις τὴν αὐθεντίαν τῆς Βλαχίας, μαζιλευθέντος τοῦ Μιχάλ βόδα,
 20 ἀλλὰ μὴ οὔσης ἔτι βεβαίας τῆς εἰδήσεως, ἔκρυσεν ὁ Ἰῶν βόδας τὸν ἄνθρωπον ὅπου ἔφερε τὴν ἀγγελίαν, διὰ νὰ μὴ διαδοθῇ ὁ λόγος ἕως νὰ ἐπιβεβαιωθῇ τὸ πρᾶγμα. Μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας, ἦλθεν ἀπὸ βασιλευούσης καὶ ἡ ἐπιβεβαίωσις αὕτη, ὁμοῦ καὶ εἰδήσις τοῦ μουκαρερίου τοῦ Ἰῶν βόδα εἰς τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδαβίας. Ἐσύναξεν εὐθὺς τοὺς ἄρχοντας καὶ ἐκοι-
 25 νολόγησεν ἀμφοτέρας τὰς χαροποιὰς εἰδήσεις, οἵτινες καὶ συνεχάρησαν καὶ ἐθαύμασαν, λέγοντες ὅτι ἄλλοτε δὲν ἐσυνέβη νὰ αὐθεντεύσουν ἐν ταῦτῳ δύο ἑδελφοὶ εἰς τὰς δύο τσάρας καὶ ὅτι ἡ ἔνωσις δύο αὐταδέλφων ἡγεμόνων ἀναμφιβόλως θέλει εἶσθαι ἐπωφελῆς εἰς ἀμφοτέρους τοὺς τόπους.

Μετὰ δ' ὀλίγας ἡμέρας, ἦλθε δευτέρα εἰδήσις ὅτι οἱ ἐν βασιλευού-
 30 ση καπικεχαγιάδες τοῦ Μιχάλ βόδα, διὰ μεσολαβήσεως τοῦ βασιλικοῦ ἀρχιατροῦ Χαγιατζαδὲ καὶ ἄλλων μεγιστάνων, ἐκατόρθωσαν καὶ ἔλαβον ὀρισμὸν βασιλικὸν ὅτι νὰ αὐθεντεύσῃ ὁ Μιχάλ βόδας ἀκόμη τρεῖς μῆνας, διὰ νὰ ἀπογεμισθῇ ἡ τριετία τῆς αὐθεντίας του, ἔστοντας καὶ νὰ εἶχε πληρωμένον ἢ καὶ τὸ βασιλικὸν χαράτσι ἄχρι τοῦ ρηθέντος καιροῦ. Ἐκολα-
 35 κεύοντο δὲ οἱ περὶ τὸν Μιχάλ βόδα καὶ μὲ ἐλπίδας, ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῶν προστεθέντων μηνῶν ἴσως κατορθώσωσι νὰ ἀπομείνῃ αὐθέντης ὁ αὐτὸς Μιχάλ βόδας. Φθάσαντος λοιπὸν τοῦ τοιούτου φερμανίου, ὁ ρηθεὶς ἐνήργει τὰ τῆς αὐθεντικῆς ἐξουσίας ὡς καὶ πρότερον. Ἀλλὰ καὶ πρὶν νὰ φθάσῃ τὸ φερμάνι, τὸν Κωνσταντίνον Ρίζον, ὅπου εἶχεν ἔλθει ἐκ μέρους
 40 τοῦ Κωνσταντίν βόδα πρὸς τοὺς καϊμακάμηδες ὅπου εἶχε διορίσει, ἐπρόσταξε νὰ τὸν ἐκβάλωσιν ἔξω τῆς αὐθεντικῆς αὐλῆς μὲ ἀτιμίαν, λέγοντας ὅτι ἕως οὗ δὲν ἰδῇ φερμάνι τῆς μαζιλείας του δὲν μαζιλεύεται. Ἐκ τούτου τοῦ νεωτερισμοῦ ἔγινε ταραχὴ εἰς ἐκείνην τὴν τσάραν. Οἱ Βλάχοι ἄρχοντες ἀποροῦντες τίνος αὐθέντου μέρος νὰ βαστάσουν, ἔπασχον νὰ διαμερί-
 45 σουν τὴν ἀρέσκειαν εἰς ἐκάτερα τὰ μέρη. Τὸ ὑπήκοον ἔδιδε τὰ δοσίματα

primit cu cinstea cuvenită unui astfel de om, cheltuind pînă la șaizeci de pungi numai pentru daruri și cheltuielile ce s-au făcut în patru zile cît a stat la palatul din Frumoasa, în afară de cheltuielile ce s-au făcut în celelalte conace. Deci s-a orînduit să dea împrumută atît boierii, cît și negustorii turci aflați în țară, cărora le-au trimis boierii scrisori de îndemn, că deoarece locuiesc în Moldova și fac negoț să ajute și ei în vreme de restriște pe domnul țării, împrumutîndu-l cu ceva bani, și îi vor primi fără nici o pagubă, semnînd ei drept chezași; și s-a făcut întocmai. Ioan vodă a arătat

1032 așa de mare atenție față de zisul Suleiman-pașa din pricină || că își pusese nădejde în el. S-a gîndit căfiind o m hotărît și stăpînitor temut va fi folositor țării, căci va pedepsi și înfrîna pe nesupușii ieniceri din Hotin, care săvîrșeau acele nenorociri fără de leac împotriva bieților locuitori, precum am spus mai sus.

În anul 1744, luna mai, pe cînd era încă mare vizir Deli Hasan-pașa Ioan vodă a primit vestea de la Focșani că s-a auzit la margine cum că fratele său Constantin vodă ar fi luat iarăși domnia Țării Românești, fiind mazilit Mihai vodă. Dar fiindcă vestea nu era încă sigură, Ioan vodă a ascuns pe omul care o adusese, ca să nu se răspîndească, pînă nu se va adevăra acest lucru. După trei zile a sosit de la Constantinopol și această adevărire împreună cu vestea că s-a făcut și pentru Ioan vodă mucarer pentru domnia Moldovei. Atunci Ioan vodă a adunat îndată pe boieri și le-a împărțit aceste două știri îmbucurătoare. Ei s-au bucurat și s-au minunat, zicînd că altădată nu s-a întîmplat să domnească în același timp doi frați în cele două țări și că unirea celor doi frați domni fără îndoială va fi de folos pentru amîndouă țările.

După cîteva zile a sosit o altă știre că, prin mijlocirea protomedicului sultanului, Haiatizade și altor înalți demnitari, capuchehaiele lui Mihai vodă au izbutit să ia firman împărătesc ca Mihai vodă să domnească încă trei luni, ca să se îplinească domnia lui de trei ani, deoarece plătise ||

1033 haraciul împărătesc pînă la această dată. Cei din jurul lui Mihai vodă credeau și nădăjduiau că în răstimpul lunilor adăugate s-ar putea să izbutească să rămîna mai departe domn Mihai vodă. Sosind dar acest firman, Mihai vodă a continuat să-și îndeplinească treburile cîrmuirii domnești. Dar și înainte de a sosi firmanul, Mihai vodă dădu poruncă să fie dat afară de la curtea domnească cu necinste Constantin Rizos, care venise din partea lui Constantin vodă la caimacamii ce-i numise acesta, spunînd că pînă nu va vedea firmanul mazilirii sale el nu se socoate mazilit. Din pricina acestei purtări deosebite s-au produs tulburări în acea țară. Boierii din Țara Românească, neștiind de partea cărui domn să fie, căutau să facă pe placul celor două părți. Iar poporul plătea dările cu șovăire, luptîndu-se între

15
mal
1744

5 με δισταγμόν, παλαιόντος τοῦ φόβου μετὰ τῆς ἀπειθείας. Ὁ Μιχάλ βόδας ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἔπασχεν ἐν τῷ συλλέγειν χρήματα νὰ κάμη τὰ ἀδύνατα δυνατά. Τελευταῖον μετὰ παρέλευσιν δύο μηνῶν ὁ Κωνσταντῖν βόδας, μὴ ἀνεχόμενος νὰ κάθηται ὡς ἓνας μαζίλης εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ

10 τε πρώτης καὶ δευτέρας τάξεως, μετὰ πλήθους συνακολουθούντων καὶ ἀπελθόντες εἰς βασιλεύουσαν, ἐκίνησαν σφοδρὰν ἀγωγὴν προσκλαιόμενοι πρὸς τὸν ἴδιον βασιλέα κατὰ τοῦ Μιχάλ βόδα καὶ εἰσηκούσθησαν ἐν τῷ ἅμα καὶ ἀπεφασίσθη καὶ ἡ ἐξορία του εἰς τὴν Μυτιλήνην. Ὅθεν σταλθεὶς βασιλικὸς ἡ ἀνθρωπος, τὸν ὑπάντησε καθ' ὁδὸν καὶ παίρνοντάς τον τὸν ἐκα-

15 τέβασεν εἰς Ραιδεστὸν καὶ ἐκεῖθεν τὸν ἐπῆγε εἰς Μυτιλήνην.

ΕΞΟΡΙΑ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΓΚΙΚΑ ΒΟΕΒΟΔΑ

Ἐναντιοῦ εἰς αὐτὰς τὰς ἔριδας καὶ μάχας τοῦ Κωνσταντῖν βόδα, ἐσυνέβη νὰ περιπέσῃ καὶ ὁ καλὸς Γρηγόριος Γκίκα βοεβόδας εἰς περίστασιν, ἐκεῖ ὅπου μὲ γαληνῶσαν ψυχὴν ἐπαναπαυόμενος ἐπὶ τῇ εὐνοίᾳ καὶ

20 εὐμενείᾳ ὅπου ἀπελάμβανεν ὑπὸ τῶν μεγιστάνων ἐκάθητο ἐν βασιλευούσῃ. Τοῦτο δὲ γέγονε κατὰ συγχώρησιν, ὡς φαίνεται, τοῦ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομοῦντος Θεοῦ, ὅτι ἀγκαλὰ ὁ ἦρωσ οὗτος τοῦ παρόντος αἰῶνος νὰ εἶχεν ἄκραν θεοσέβειαν μὲ ἀσυγκρίτους ἀρετάς, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ

25 καὶ διηνεκεῖ ἡδυπαθείᾳ ἔπρεπε τελευταῖον νὰ δοκιμάσῃ καὶ θλίψιν καὶ στενοχωρίαν ἐν τῷ δε τῷ βίῳ, διὰ νὰ ἀποκατασταθῇ τέλειος ἄξιος τῶν ἀποκειμένων ἐν τῷ μέλλοντι στεφάνων, δοκιμασθεὶς ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ. Ἡ δὲ περίστασις ἦτον τοιαύτη.

30 Ἀφοῦ ὁ Κωνσταντῖν βόδας ἔλαβε τὴν αὐθεντίαν τῆς Βλαχίας, ἀποφασισθείσης τῆς ἐξορίας τοῦ Μιχάλ βόδα, ἀπεφασίσθη ὁμοῦ νὰ ἐξορισθῇ καὶ ὁ Γρηγόρ βόδας μὲ τὸ νὰ τὸν ἐχθρευέτο ὁ γέρον ἀρχιευνοδυχὸς ἐξ αἰτίας τοῦ Χεκιμζαδὲ Ἀλῆ-πασᾶ βεζίρη, ὅπου παρὰ γνώμην ἰδικὴν τοῦ ἠθέλησε νὰ τὸν κάμη αὐθέντην. Καὶ πρῶτον μὲν ἐδιορίσθησαν ὁ ἓνας εἰς

frică și nesupunere. Pe de altă parte, Mihai vodă se străduia din răspuțeri să adune bani. În sfârșit, după ce au trecut două luni, Constantin vodă nemaiputînd îndura să stea la Constantinopol, ca un mazil, iar în scaunul domnesc care i-a fost dat lui din partea împărăției să stea altul, s-a străduit și a izbutit să ia un alt firman, care anula firmanul lui Mihai vodă pe temeiul căruia urma să domnească încă trei luni. După ce a fost trimis acest firman, Mihai vodă s-a sculat și a plecat la Constantinopol¹. Pe de altă parte, au pornit și numeroși boieri de rangul întii și al doilea, însoțiți fiind de o mulțime de oameni, care, sosind la Constantinopol, au dat o strașnică jalbă, plîngîndu-se împotriva lui Mihai vodă. Plîngerea lor a fost ascultată îndată și s-a hotărît ca Mihai vodă să fie surghiunit la Mitilene. Deci, ieșindu-i în cale un trimis împărătesc, l-a luat și l-a coborît la Rodosto și de acolo l-a dus la Mitilene.

SURGHIIUNIREA LUI GRIGORIE GHICA VODĂ

În aceste certuri și lupte ale lui Constantin vodă s-a întîmplat să cadă rău și bunul Grigorie Ghica vodă, într-un moment cînd locuia la Constantinopol cu sufletul liniștit, bizuindu-se pe favoarea și bunăvoința de care se bucura din partea înalților demnitari. Aceasta s-a întîmplat, precum se vede, prin iertarea lui Dumnezeu, care orînduiește toate în chip folositor. Căci acest erou al secolului de față era cu totul cuvios și avea virtuți neasemuite, dar deoarece a trăit din fragedă copilărie și pînă acum în necurmată și desăvîrșită bună stare și neîntreuptă plăcere, trebuia acum în urmă să încerce și durere și supărare în această viață, ca să se facă cu totul vrednic de cununile vieții viitoare, încercat fiind ca aurul în turnătorie. Iar împrejurarea a fost următoarea:

După ce Constantin vodă a primit domnia Țării Românești și s-a hotărît surghiunirea lui Mihai vodă, s-a hotărît ca în același timp să fie surghiunit și Grigorie vodă, deoarece îl dușmănea bătrînul cîzlar-aga din pricină că marele vizir Hechimzade Ali-pașa a vrut, împotriva părerii acestuia, să-l facă domn². Și mai întii s-a orînduit ca unul să meargă la

¹ Spre deosebire de cele spuse de cronicarul nostru, Enache Kogălniceanu afirmă că după ce « s-au împlinit cele trei luni, atunci s-a dus Constantin vodă în Țara Românească » (vezi M. Kogălniceanu, *op. cit.*, III, p. 208). Credem însă că adevărul este de partea cronicarului nostru. Am văzut mai sus (p. 539) că Mihai Racoviță a îmbrăcat caftanul domniei la 1 septembrie 1741, deci dacă era vorba să-și îplinească domnia de trei ani, urma ca el să domnească pînă la 1 septembrie 1744. În realitate, Mihai Racoviță a fost mazilit în luna mai, dar a mai stat încă două luni, după cum afirmă mai departe cronicarul nostru, iar la sfîrșitul lui iulie el a fost exilat în insula Mitilene (vezi mai departe, p. 599). Așadar, sfîrșitul domniei lui Mihai Racoviță nu este în « mai », cum arată Aurelian Sacerdoțeanu (*op. cit.*, p. 23), nici în « iulie » cum stabilesc Constantin Giurescu (*op. cit.*, p. 523) și Ion Ionașcu (*op. cit.*, p. 493), ci pe la 20 iulie 1744.

² Aceasta este justificarea dată de cronicarul familiei Ghiculeștilor; dacă însă vom citi rapoartele capuchehaielor lui Constantin Mavrocordat ne vom da seama că

20 <1744>

χωρίον Μπουγιούκ Δερὲ πλησίον τῆς Πόλεως καὶ ὁ ἄλλος εἰς ἄλλο χω-
 ρίον πλησίον τοῦ Μπουγιούκ Δερέ. Μετετράπη ὁμως αὐτῆ ἢ ἀπόφασις καὶ
 ἐγίνε προσταγή, ὅτι ὁ μὲν Μιχάλ βόδας νὰ ὑπάγη εἰς Μυτιλήνην, ὁ δὲ
 5 Γρηγόρ βόδας εἰς Τένεδον. Τῆ κ' λοιπὸν τοῦ Ἰουλίου, πρὸς δεκά || την 1035
 ὥραν τῆς ἡμέρας, ἐρχόμενος ὁ τσαουσλάρ-κιатиπης εἰς τὸ παρὰ τὸν αι-
 γιαλὸν παλάτιον τοῦ Γρηγόρ βόδα μὲ καϊκιον τεσσάρων κωπηλατῶν καὶ
 εἰσελθὼν ἐσυνομίλησεν ὥραν ἰκανὴν μετ' αὐτοῦ ἐν μιᾷ τῶν οἰκιῶν τοῦ
 ἀνδρῶνος. Συνομιλοῦντων αὐτῶν, ἐχαίροντο οἱ οἰκεῖοι τοῦ Γρηγόρ βόδα,
 νομίζοντες ὅτι διὰ τὴν πολλὴν ἀψηφησίαν ὅπου ὁ Κωνσταντίν βόδας ἔδει-
 10 ξε πρὸς μερικοὺς τῶν μεγιστάνων, κράζει τῶρα ἢ βασιλεία τὸν Γρηγόρ
 βόδα διὰ νὰ τὸν κάμη αὐθέντην εἰς Βλαχίαν. Ἄλλοι δὲ ἄλλα παρόμοια
 ἔλεγον καὶ ἐτεκμαίροντο περὶ αὐτοῦ. Ἄλλ' αὐτός, ἀγκαλὰ καὶ πρὸ δύο
 ἡμερῶν εἶχε τὴν εἶδησιν ὅτι μέλλει νὰ ἐξορισθῆ, παντελῶς ὁμως δὲν ἐσυγ-
 15 χύσθη κατὰ τὴν φυσικὴν του μεγαλοψυχίαν, οὐδὲ τὸ ἐφανέρωσε, παρὰ μό-
 νον τῷ Γεωργάκη χατμάνῳ, συμπενθερῷ αὐτοῦ. Ἄφου ἐσυνομίλησαν μετὰ
 τοῦ τσαουσλάρ-κιатиπῆ, ἐκατέβησαν ὁμοῦ ἀμφότεροι καὶ ἐμβαίνοντες εἰς
 τὸ καϊκιον ἐπῆγαν εἰς τὸ ὄσπίτιον τοῦ αὐτοῦ ἀγᾶ. Παρελθούσης ὥρας
 δευτέρας καὶ τρίτης, ἡ δόμνα καὶ οἱ μπεηζαδέδες ἤρχισαν νὰ ὑποπεύων-
 20 ται τὰ ἀπευκταῖα καὶ νὰ συλλογίζωνται τὰ ἐναντία, φοβούμενοι καὶ τὸ
 ἔσχατον κακὸν καὶ μετεβλήθη ἢ προτέρα χαρὰ εἰς ἄκρον φόβον. Ἐφθασε
 δὲ καὶ ὁ μέγας δραγουμάνος Ἰωάννης Καλμούσης καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς
 τὴν ἐξορίαν τοῦ αὐθέντου. Ἐγραψε καὶ ὁ ἴδιος αὐθέντης πρὸς τὴν δόμναν
 γραμματίδιον, παρηγορῶν αὐτὴν διὰ τὴν ἐξορίαν του, καὶ παραγγέλων ὅτι
 25 νὰ σταλθῶσι τὰ ἀναγκαῖα τῆς ὁδοιπορίας του μετὰ καὶ ὀλίγων δούλων.
 Τῆ ἐπαύριον ἐπῆγαν οἱ διορισθέντες δούλοι του εἰς τὸ ὄσπίτιον τοῦ τσα-
 ουσλάρ-κιатиπῆ. Τὴν αὐτὴν ὥραν ὁμως ὅπου ὁ τσαουσλάρ-κιатиπῆς εἶχεν
 ἔλθει πρὸς τὸν Γρηγόρ βόδα διὰ νὰ τὸν σηκῶσῃ, εἶχαν σταλθῆ καὶ ἄλ-
 30 λοι μουμπασίρηδες εἰς τὸν Γεωργάκη χάτμανον καὶ εἰς τὸν Σταυράκη
 χειρουργόν, καθὼ καπικεχαγιάν τοῦ Μιχάλ βόδα καὶ τοὺς ἔφεραν || και 1036
 αὐτοὺς ἀμφοτέρους εἰς τὸ αὐτὸ ὄσπίτιον ὅπου ἦτον ὁ Γρηγόρ βόδας.
 Ἐλθόντες δὲ τῆ αὐτῆ ἡμέρα οἱ καπικεχαγιαδες τοῦ Κωνσταντίν βό-
 दा, ὁ Δράκος Σοῦτσος, πρῶην μέγας λογοθέτης, καὶ οἱ λοιποὶ τὸν ἐπαρη-
 γόρουν διὰ τὸ συμβεβηκὸς τῆς ἐξορίας, λέγοντες ὅτι ἦτον ἐξαφνικὸν καὶ
 ὅτι ὁ ἴδιος βασιλεὺς ἐπρόσταξε νὰ ἐξορισθῶσι καὶ οἱ δύο μαζίληδες αὐ-
 35 θένται, ὁ Γρηγόρ βόδας δηλαδὴ καὶ ὁ Μιχάλ βόδας, διὰ νὰ λειψουν ἀπὸ
 τὴν Κωνσταντινούπολιν, νὰ μὴ συγχύζουν τοὺς αὐθέντας τῶν δύο τόπων.
 Ἐλεγον πρὸς τούτοις ὅτι ὁ Κωνσταντίν βόδας, ὅταν ἀκούσῃ τὴν ἐξορίαν
 τοῦ Γρηγόρ βόδα, θέλει ὑπερμαχήσει πᾶσι τρόποις διὰ τὴν ἐλευθερίαν

atit bătrînul Grigore Ghica, cît și fiul său unelteau prin toate mijloacele ca să obțină
 fie domnia Țării Românești, fie cea a Moldovei, nelăsînd în pace pe marii demnitari
 ai Porții și în același timp ponegrind pe adversarii lor.

Așadar, pentru ca domniul din Țara Românească și Moldova să domnească în liniște,
 sultanul a luat hotărîrea ca cei doi foști domni, Mihai Racoviță și Grigore Ghica, să
 fie exilați, primul la Mitilene, iar al doilea la Tenedos.

satul Buiuc Dere, lângă Constantinopol, iar celălalt, la un alt sat lângă Buiuc Dere, dar această hotărîre a fost schimbată și s-a dat ordin ca Mihai vodă să meargă la Mitilene, iar Grigorie vodă la Tenedos. Deci la 20 iulie 1035 pe la || orele zece din zi, a venit ciaușlar-chiatip la palatul lui Grigorie vodă de pe malul mării cu un caic cu patru vîslași și intrînd într-una din casele unde locuiau bărbații a stat cu el de vorbă mai mult timp. În timp ce ei stăteau de vorbă, rudele lui Grigorie vodă se bucurau, deoarece credeau că din pricina purtării cu multă nesocotință a lui Constantin vodă față de cîțiva înalți demnitari, de aceea împărăția îl cheamă acum pe Grigorie vodă ca să-l numească domn în Țara Românească. Alții spuneau alte lucruri asemănătoare și trăgeau concluzii, tălmăcind în fel și chip. Dar el, deși aflase cu două zile înainte că va fi surghiunit, totuși nu se tulburase de loc, fiind mărinos din fire, nici n-a destăinuit acest lucru decît numai lui Iordachi hatmanul, cuscrul său¹. După ce a stat de vorbă cu ciaușlar-chiatip, au coborît amîndoi și, intrînd în caic, s-au dus la casa acestui agă. După ce au trecut ceasurile două și trei, doamna și beizadelele au început să bănuiască și să se gîndească la lucruri neplăcute și potrivnice, temîndu-se de nenorocirea cea mai mare, așa că bucuria de mai înainte s-a schimbat într-o mare teamă. A sosit dar și marele dragoman Ioan Calmuis² și le-a adus la cunoștință surghiunirea domnului. A scris și însuși domnul un răvaș doamnei, îmbărbătînd-o pentru surghiunirea sa și dînd poruncă să i se trimită cele de trebuință pentru drum împreună cu cîteva slugi. A doua zi slugile care au fost rînduite s-au dus la casa lui ceaușlar-chiatip. Dar în timp ce ceaușlar-chiatipul venise la Grigorie vodă ca să-i ridice, fuseră trimiși și alți mumbașiri la Iordachi hatmanul și la Stavrachi chirurgul, care era capuchehaia lui Mihai vodă, și i-au adus || și pe acești doi la aceeași casă, la care se afla Grigorie vodă. 30

Venind dar în acea zi capuchehaiele lui Constantin vodă, Draco Suțu³, fost mare logofăt, și ceilalți îl îmbărbătau pentru surghiunirea întîmplată, spunînd că a fost ceva neașteptat și că însuși sultanul a dat poruncă să fie surghiuniți cei doi domni mazili, adică Grigorie vodă și Mihai vodă, ca să nu mai fie la Constantinopol și să tulbure liniștea domnilor din cele două țări. Pe lângă acestea, ei mai spuneau că atunci cînd Constantin vodă va afla de surghiunirea lui Grigorie vodă se va strădui din răputeri pentru

¹ E vorba de Iordachi bașa Mihalopol, care în noiembrie 1742 nu era încă cuscrul lui Grigore vodă, deoarece capuchehaiele lui Const. Mavrocordat din Constantinopol îi scriau că Stavrache, capuchehaia lui Mihai Racoviță, s-a întîlnit cu bașa Mihalopol « care e vorba să devină cuscrul cu Grigorie vodă și care cunoaște bine toate treburile lui » (vezi ms. gr. 1 069, f. 223^r).

² E vorba de dragomanul Ioan Calimah.

³ Despre Constantin Draco-Suțu, baș capuchehaia a lui Constantin vodă Mavrocordat vezi Const. Daponte, *Catalog istoric*, în Const. Erbiceanu, *Cronicarii greci*, București, 1888, p. 192.

του. Αὐτὰ τὰ λόγια ὁ μὲν Γρηγόρ βόδας ὁμοῦ καὶ ὁ Γεωργάκης ὁ χάτματος ἐπροσποιοῦντο νὰ τὰ πιστεύωσιν, ὅμως ὁ Σταυράκης καπικεχαγιάς τοῦ Μιχαὺλ βόδα, ὡς δξύθυμος, ἀπεκρίθη ὅτι ὅλως διόλου αὐτοὶ ἐνήργησαν εἰς τὸ νὰ ἐξορισθῶσιν αὐτοὶ οἱ δύο αὐθένται. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἦλθε
 5 καὶ τὸ φερμάνιον τῆς ἐξορίας. Ὅθεν ἀπ' ἐκεῖνο τὸ ὀσπίτιον τὸν ἐκατεβίβασαν καὶ τὸν ἔβαλον εἰς ἓνα πλοῖον ὅπου ἦτον ἠτοιμασμένον ἐμπροσθεν τοῦ γιουμπρουκίου, καὶ εἰς δύο ἡμέρας, σὺν Θεῷ, κατεωδῶθη εἰς Τένεδον, ἔνθα μὲ προὔπαντησιν τῶν ἱερέων καὶ πολλῶν λαϊκῶν τῆς νήσου ἐξελθὼν ὑπῆγεν εἰς τὴν διορισθεῖσαν αὐτῷ κατοικίαν. Ἦλθεν ἐκεῖ μετ'
 10 ὀλίγας ἡμέρας καὶ ὁ Μιχαὺλ βόδας, περνῶντας διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Μυτιλήνην, καὶ μείνας μίαν νύκτα ὁμοῦ μετὰ τοῦ Γρηγόρ βόδα, τῇ ἐπαύριον ἀπῆλθεν εἰς τὸν διωρισμένον τόπον ὁμοῦ μὲ τὸν Σταυράκη καπικεχαγιά. Ὁ δὲ Γρηγόρ βόδας ἔμεινε διατρίβων ἐν Τενέδῳ πότε μὲν μὲ ἀνάγνωσιν ἱερῶν βιβλίων, πότε δὲ μὲ περιδιάβασιν τῶν εὐμόρφων τόπων τῆς νήσου. ||

15 **ΜΑΖΙΑΕΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΔΕΛΗ ΧΑΣΑΝ-ΠΑΣΑ ΚΑΙ
 ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΤΟΥ ΤΗΡΙΑΚΗ ΜΕΧΜΕΤ-ΠΑΣΑ**

1037

Κατὰ τὸν β' χρόνον τῆς τοῦ Ἰῶν βόδα ἡγεμονίας, μαζιλευθέντος τοῦ Δελη Χασάν-πασᾶ, ἔλαβε τὴν βασιλικὴν σφραγίδα ὁ Τηριακὴ Μεχμέτ-πασᾶς ὅστις, ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἦτον γενιτσέρ-ἐφεντισὴ τοῦ ὀτζακίου τῶν γιανιτσάρων, ἐν διαστήματι δύο χρόνων ἔγινε καὶ τερσανᾶ-ἐμινὴ καὶ κεχαγιάς
 20 τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τελευταῖον ἐπίτροπος.

Αὐτὸς ἦτον γέρων ἀλλόκοτος κατὰ τὴν γνώμην, δυσάρεστος, ὀργίλος, δεισιδαίμων, τιμωρητὴς δεινὸς καὶ ἀπαραίτητος. Διὰ παραμικρὰν αἰτίαν ἐπαίδευε βαρέως καὶ μάλιστα τοὺς τὰ ὦνια πωλοῦντας ἐν τῇ ἀγορᾷ.
 25 Εὐθὺς ὅπου ἔλαβε τὴν ἐπιτροπικὴν, ἐβουλήθη νὰ θανατώσῃ τὸν Δαούτην Ἑβραῖον, παλαιὸν μπαζιργιάμπασην τοῦ ὀτζακίου καὶ πλούσιον. Καὶ τὸ μὲν αἴτιον ἦτον φθόνος παλαιὸς καὶ μνησικακία ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἦτον γενιτσέρ-ἐφεντησὴ, μὲ τὸ νὰ ἔβλεπε τὸν Ἑβραῖον ἔχοντα μεγάλην ἰσχὺν μεταξὺ τῶν γιανιτσάρων καὶ τῶν προεστώτων αὐτῶν καὶ τιμῶμε-
 30 νον μεγάλως ὑπ' αὐτῶν, οἵτινες ἰστάμενοι ἐμπροσθέν του, δὲν ἤσχύνοντο νὰ ἀσπάζωνται καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. Λέγουσί τινες ὅτι νὰ ἐπικρανεν ὁ Ἑβραῖος τὸν ρηθέντα τότε γενιτσέρ-ἐφεντησὴ μὲ κάποιον λόγον καταφρο-

liberarea lui. Aceste vorbe, Grigorie vodă precum și Iordachi hatmanul se prefăceau că le cred, Stavrachi¹ însă, capucehaia lui Mihai vodă, om supărăcios, a spus că ei sînt acei care au uneltit ca să fie surghiuniți cei doi domni. În aceeași zi a sosit și firmanul de surghiunire. Așadar au coborît pe Grigorie vodă din acea casă și l-au îmbarcat într-un vas care fusese pregătit în fața iumbrucului și, după două zile, cu ajutorul lui Dumnezeu, a ajuns la Tenedos. Acolo a debarcat și, fiind întîmpinat de preoți și de mulți locuitori ai insulei, s-a dus la locuința ce i-a fost orînduită. Peste cîteva zile a sosit acolo și Mihai vodă în trecere spre Mitilene, care, după ce a rămas o noapte împreună cu Grigorie vodă, a doua zi a plecat la locul orînduit, împreună cu Stavrachi capucehaia sa. Iar Grigorie vodă, în timpul șederii sale în Tenedos, își petrecea vremea cînd cu citirea sîntelor cărți, cînd cu preumblări în părțile frumoase ale insulei.||

1037 MAZILIREA MARELUI VIZIR DELI HASAN-PAȘA ȘI VIZIRATUL LUI TIRIACHI MEHMED-PAȘA

În al doilea an al domniei lui Ioan vodă, fiind mazilit Deli Hasan-pașa², a primit pecetea împărătească Tiriachi Mehmed-pașa, care de la ienicer-efendisi al agiacului ienicerilor a ajuns în răstimp de doi ani și tersana emini și chehaia al marelui vizir, și, în sfîrșit, mare vizir.

El era un bătrîn ciudat neplăcut, supărăcios și cu prejudecăți, care pedepsea în chip strașnic și fără cruțare pentru cea mai mică pricină, mai ales pe acei care vindeau de-ale mîncării pe piață. Îndată ce a primit viziratul a vrut să ucidă pe evreul Daut, vechi bazarghian-bașa al agiacului și om bogat. Pricina a fost o veche pizmă și ură din timpul cînd fusese ienicer-efendisi, deoarece vedea că evreul avea atunci mare trecere printre ieniceri și căpeteniile lor, iar aceștia îl aveau în mare cinste. Ei stăteau în picioare în fața lui și nu le era rușine să-i sărute și mîna. Se spune că evreul l-ar fi amărît pe zisul ienicer-efendisi de atunci cu o vorbă de ocară,

¹ Cu privire la activitatea lui Stavrachi chirurgul, desfășurată la Constantinopol în calitate sa de capucehaie a lui Mihai vodă Racovița, găsim multe știri în rapoartele capucehaielor lui Constantin vodă Mavrocordat, păstrate în ms. gr. I 069.

Iordachi Stavrachi a fost unul dintre fanarioții cei mai intriganți și lacomi din Constantinopol, prieten al sultanului și al marilor demnitari turci; el izbutea prin influența sa să numească sau să destituie pe domni, să prigonească pe boierii rom ni, să exileze pe adversarii săi etc. Fiul acestuia, Iordache Stavrachi, sau Stavracoglu, a ocupat în Țara Rom nească diferite posturi, de la cămăraș la spătar, precum și pe cel de bașcaimacam, trimis înainte la Iași de Constantin Racovița ca să-i pregătească primirea. Despre activitatea lui Iordachi Stavrachi, precum și despre o istorie rimată scrisă cu prilejul sfîrșitului său năpraznic, se ocupă pe larg Const. C. Giurescu într-un articol intitulat *Istoria lui Iordache Stavracoglu*, în *Omagiu lui I. Bianu*, București, 1927, p. 201–216.

² Mazilirea lui Deli Hasan-pașa a avut loc la 13 august 1746.

pe care acesta n-a uitat-o cînd a ajuns mare vizir, precum este de cele mai multe ori felul otomanilor de a purta ură, dar și, dimpotrivă, de a-și aduce aminte și de binefaceri. Vrînd dar ca să-l ucidă și cugetînd în ce chip să-l omoare, în așa fel încît să nu se facă vîlvă, deoarece, după cum am spus, 5
 1038 evreul avea trecere pe lîngă cei de la ogiac și era cunoscut de împărăție, a născocit și a folosit acest mijloc. A învățat în taină pe ienicer-agasi din acea vreme ca, atunci cînd va merge sultanul să se închine la vreo geamie și îi va pune încălțămîntea în picioare (precum este obiceiul la sultanii otomani) și va fi întrebant de sultan, după obicei, ce face culul, 10 să răspundă astfel: să aveți ani mulți stăpîne, despre cul poate împărăția sa să afle de la evreul Daut, deoarece el este totul la ogiac. Ienicer-agasi a făcut precum l-a învățat marele vizir. Sultanul s-a tulburat de acest 15 răspuns și a cercetat după aceea să afle de la marele vizir despre Daut și auzind de la el învinuiri grave, a poruncit să fie omorît și, fiind dus la Baluc-Hana, acolo a fost înecat.

În vremea aceasta unul dintre evreii care locuiau în Moldova, un 20 viclean și defăimător, a plecat la Constantinopol și cu felurite pîri minci-noase s-a plîns împotriva lui Ioan vodă și prin mijlocirea zisului Daut, care fusese înecat, luase un firman, prin care i se dădea poruncă judecăto-rului Hotinului să cerceteze această pricină. Deci, întorcîndu-se zisul evreu în țară cu acest firman și înfățișîndu-se înaintea divanului, de față fiind și 25 amintitul judecător al Hotinului, precum și alți turci, și cercetîndu-se pricina cu mare atenție, acesta n-a izbutit să dovedească drept adevărate niciuna din învinuirile aduse împotriva lui Ioan vodă. El a mai învinuit în fața divanului și pe hatmanul de atunci Iordachi Cantacuzino că uneltește împotriva domnului, spunînd că de multe ori i-a dat pe ascuns scrisori 30
 1039 ca să le ducă la Constantinopol, la dușmanii || lui Ioan vodă. Dar nici acest lucru n-a putut să-l dovedească; totuși, hatmanul s-a tulburat puțin, fiind învinuit în fața domnului. Socotind dar Ioan vodă că este de neîngă-duit să fie supărat de un evreu, supus al țării sale, a luat ilam, adică sentință 35 de judecată, de la judecătorul Hotinului, în care se arăta că deoarece acesta a pîrit în mod mincinos pe însuși domnul său, cu învinuiri neîntemeiate, este vinovat de pedeapsa cu moartea și l-a spînzurat¹, deși încă nu aflase că sprijinitorului acestuia, Daut, i se tăiase capul. La această întîmplare, Ioan vodă s-a arătat prea iute la fire², deoarece mînia nu l-a lăsat să se 40

¹ Desigur, despre spînzurarea acestui evreu este vorba și în *Κήπος χαρίτων* unde vedem că Daponte își recunoaște vinovăția și răutatea sa, vezi Legrand, *op. cit.*, vol. III, p. 43.

² De menționat că și Constantin Daponte afirmă că Ioan Mavrocordat era iute la fire, vezi Legrand, *op. cit.*, III, p. 27—28.

νὰ στοχασθῆ, ὅτι σηκώνοντας τὸν Ἑβραῖον, ἀκολουθοῦσε νὰ ἐνοχληθῆ περισσότερο ἀπὸ τὸν Δαούτην, ἂν ἐκεῖνος δὲν ἐπιπτεν ὑπὸ ὄργην βασιλικήν.

5 Τοῦτον τὸν καιρὸν ἦλθεν εἰς Μπογδανίαν καὶ ὁ Ἀντιοχείας Σύλβεστρος, ἀγιώτατος πατριάρχης καὶ εὐλαβείας ἄξιος. Ὅστις διατρίψας ἱκανὸν καιρὸν ἐνταῦθα, ἔλαβεν ἱκανὴν βοήθειαν, τόσον παρὰ τοῦ Ἰῶν βόδα, ὅσον καὶ παρὰ τῶν χριστιανῶν ὁποῦ προσέτρεχον πρὸς αὐτὸν μὲ προθυμίαν μεγαλωτάτην, κατὰ μίμησιν τοῦ αὐθέντου ὁποῦ εἶχε πολλὴν εὐλάβειαν εἰς τὸ ἱερατεῖον.

10 Ἐπέρασε καὶ ἓνας ἔλτσης τῶν Σβέκων ὁποῦ ἦτον εἰς βασιλεύουσαν, ἐπανερχόμενος εἰς Σβεκίαν, ὅστις βλέποντας τοὺς εὐρυχώρους, λιπαροὺς τε καὶ εὐμόρφους κάμπους τῆς Μολδαβίας καὶ ἐθαύμαζεν ὁμοῦ καὶ ἐζηλοτύπει, ὁμολογῶν τὴν τραχεῖαν καὶ πετρώδη ὑπαρξιν τῶν ἐδικῶν του τόπων. Ὅταν δὲ ἔφθασεν εἰς Χοτίνιον διὰ νὰ περάσῃ εἰς Λεχίαν, στοχαζόμενος τὴν κατάστασιν¹ ἐκείνου τοῦ κάστρου, ἔλεγε πρὸς τὸν ἄρχοντα 15 τοῦ Ἰῶν βόδα ὁποῦ ἦτον ἐκεῖσε, ὅτι τοῦτο τὸ κάστρον ἐγὼ μὲ ἓνα μόνον ρεγυμέντο ἤθελα δυνηθῆ νὰ τὸ κυριεύσω.

Αἱ αὐθεντικαὶ ὑποθέσεις τοῦ Ἰῶν βόδα, ἐξ αἰτίας τῆς ἀναξιοῦ || τητος 1040 καὶ ἀπειροκαλίας τῶν δύο συμβούλων καὶ διοικητῶν, ποστελνίκου λέγω, 20 Ἀντωνάκη Ραμαδάνη καὶ καμινάρη Κωνσταντίνου Σκοπελίτου (οἵτινες καὶ δὲν ἔπαυον μαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶπαμεν) ἀκυβερνήτως καὶ ἀπερισκέπτως κινούμεναι, ἐχώρουν ἐπὶ τὸ χεῖρον. Τὰ ἔξοδα καὶ αἱ ἀνάγκαι ἦσαν ὑπέρμετρα καὶ ἀφευκτα, ἢ τσάρα ἐδυστύχησε, τὰ εἰσοδήματα ἀκολούθως ὀλιγοστεύθησαν, τὰ χρέη ἐπερίσσευον, τὰ διάφορα τῶν χρεῶν προϊόντος τοῦ χρόνου ἀνεκεφαλαιοῦντο, οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει καπικεχαγιάδες μὴ εὐρίσκοντες πλέον νὰ δανεισθῶσι, διὰ νὰ λάβουν παρὰ τοῦ δανειστοῦ δέκα πουργία μετρητά, ἐξ ἀνάγκης ἐδέχοντο 25 ἄλλων δέκα πουργίων βούτυρον, ἢ τυρόν, ἢ ὄξος ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. Οἱ ἀνωτέρω εἰρημένοι δύο σύμβουλοι ἤρξαντο παρακινεῖν τὸν Ἰῶν βόδα νὰ 30 κινήθῃ εἰς τὸ νὰ λάβῃ τὴν αὐθεντίαν τῆς Βλαχίας ὄχι δι' ἄλλο, παρὰ μόνον διὰ τὸ ἰδιόν τους συμφέρον, ἐπιθυμοῦντες νὰ ἄρχοντεύσωσιν εἰς ἐκείνην τὴν τσάραν. Τὸν ἐπαρακίνησαν πρὸς τούτοις ὅτι εἰς τὰ γράμματα ὁποῦ ἔγραφε πρὸς τὸν ἀδελφόν του Κωνσταντίν βόδα, αὐθέντην τῆς Βλαχίας, νὰ ἀφαιρέσῃ κάποια τίτολα προτιμήσεως ὁποῦ πρότερον ἀπένευμεν 35 αὐτῷ, καθὼ μείζονι ἀδελφῷ καὶ παλαιῷ αὐθέντη, ἐνσπείροντες ζιζάνια ψυχρότητος μεταξὺ δυὸ αὐταδέλφων ἡγεμόνων.

Ἐπλησίαζεν ἐν τοσοῦτῳ καὶ ὁ τοῦ μουκαερίου τοῦ δ' χρόνου καιρός. Ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ μερικοὺς ἐκ τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων εἰς βασιλεύουσαν, τόσον διὰ νὰ φανερώσωσιν τὴν δυστυχή κατάστασιν τῆς 40 τσάρας καὶ νὰ ζητήσωσιν ἔλεος παρὰ τῆς βασιλείας, ὅσον καὶ διὰ νὰ δανεισθῶσιν ἐκεῖσε μὲ τὴν ἰδίαν τους ἐγγύησιν καὶ νὰ δώσωσι διὰ τὸ μουκαερίον. Ἐδιόρισε λοιπὸν τὸν Θεόδωρον Παλάδην, || μέγαν σπαθάρην, 1041 τὸν Κωνστᾶκην Ράζον, μέγαν χάτμανον, τὸν Ράδουλον Ρακοβίτσην, μέγαν βόρνικον, καὶ τὸν Μανολάκην Κωνστᾶκην, μέγαν βόρνικον.

¹ In ms. τὴν κατάθεσιν.

gîndească că, ridicînd pe evreu, putea să aibă mai mare supărare din partea lui Daut, dacă el nu cădea în dizgrația sultanului.

În vremea aceea a venit în Moldova și înalt-preasfințitul și preapiosul patriarh al Antiohiei, Silvestru. Acesta, petrecînd mai mult timp aici, a 5 primit un ajutor însemnat atît din partea lui Ioan vodă, cît și din partea creștinilor ; aceștia alergau la el cu foarte multă rîvnă după pilda domnului, care avea mare respect față de cler.

A trecut și un elciu al suedezilor, care venea de la Constantinopol, 10 întorcîndu-se în Suedia. Acesta, văzînd cîmpiile întinse, mănoase și frumoase ale Moldovei, era plin de admirație și în același timp de pizmă, mărturisind că locurile lor erau neroditoare și pietroase. Iar cînd a ajuns la Hotin ca să treacă în Țara leșească, văzînd starea acelei cetăți, a spus către boierul 15 lui Ioan vodă, care se afla acolo : eu aș putea să cuceresc această cetate numai cu un singur regiment.

Între timp, treburile domnești ale lui Ioan vodă mergeau din ce în 1040 ce mai prost din pricină nevredniciei || și nepriceperii celor doi sfetnici și cîrmuitori, adică a postelnicului Antonachi Ramadan și a căminarului 20 Constantin Scopelitul (care nu voiau să înceteze lupta între ei, cum am spus mai sus) și din pricină că ei lucrau nepriceput și nechibzuit.

Cheltuielile și nevoile erau peste măsură de mari și de neînlăturat, țara a sărăcit și, prin urmare, veniturile s-au îpușinat, de aceea datoriile se înmulțeau, dobînzile pentru datorii, cu trecerea timpului, se făceau 25 capete, iar capuchehaiele din Constantinopol nu mai găseau bani cu împrumut. Pentru ca să ia de la creditorii zece pungi în numerar, capuchehaiele primeau de nevoie să dea încă zece pungi în unt, brînză, oțet sau altceva. Cei doi sfetnici amintiți mai sus au început să îndemne pe Ioan vodă să încerce să ia domnia Țării Românești, nu pentru altceva, ci numai pentru 30 propriul lor folos, dorind să cîrmuiască în acea țară. Pe lîngă celelalte l-au mai îndemnat pe Ioan vodă ca în scrisorile ce scria fratelui său Constantin vodă, domn al Țării Românești, să scoată cîteva din cuvintele de laudă, pe care le dăduse mai înainte, ca la un frate mai mare și un domn mai 35 vechi, băgînd astfel zizanii între cei doi domni frați.

În curînd s-a apropiat și sorocul mucarerului pentru al patrulea an. Așadar, Ioan vodă a hotărît să trimită la Constantinopol cîteva dintre boierii pămînteni ca să facă cunoscută starea nenorocită a țării și să ceară milos- 40 tivire din partea împărăției, dar și pentru ca să ia de acolo cu împrumut bani cu propria lor cheazășie și să dea pentru mucarer. Așadar a orînduit 1041 pe Teodor Paladi, || mare spătar, pe Costachi Razu, mare hatman, pe Radu Racoviță, mare vornic și pe Manolachi Costachi, mare vornic.

Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν εὗρεν εὐκαιρίαν ὁ καμινάρης Σκοπελίτης νὰ δραματολογήσῃ κατὰ τοῦ ποστελνίκου Ραμαδάνη, καταπέισας τὸν Ἰῶν βόδα νὰ στείλῃ καὶ αὐτὸν εἰς βασιλεύουσαν, ὅτι συμφέρει καὶ εἶναι ἐκ τῶν ἀναγκαίων νὰ εὗρεθῇ καὶ αὐτὸς ὁμοῦ μὲ τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας συναγωνιστῆς εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ μουκαρερίου, ἔπειτα νὰ μείνῃ καπικεχαγιάς (μιᾶς ἐπιστασίας ὅπου πόθεν καὶ τίνι τρόπῳ νὰ τὴν ἐπιχειρισθῇ, ποσῶς εἶδῃσιν δὲν εἶχε). Ἄντέτεινεν αὐτὸς κατὰ πρῶτον, ἕνα μὲν μὴ ἀνεχόμενος τὴν στέρησιν τῆς ποστελνικίας, ἄλλο δὲ φοβούμενος νὰ μὴ βιασθῇ νὰ ἔμβῃ ὑπὸ ζυγὸν χρέους, τελευταῖον ὅμως ἠναγκάσθη ἐκὼν ἄκων νὰ ἀποδημήσῃ, πλὴν μὲ συνθήκην ὅτι νὰ μὴ βάλῃ σφραγίδα εἰς καμίαν ὁμολογίαν. Καὶ ἀποδημήσαντος τούτου, ἔκαμεν ὁ Ἰῶν βόδας μέγα ποστέλικον τὸν Κωνστάκην Ἰουλιανόν.

Ἄπελθόντες τοίνυν οἱ εἰρημένοι ἄρχοντες εἰς βασιλεύουσαν, εἴ τι ἐδυνήθησαν ἔκαμαν, ἐδανείσθησαν μὲ τὴν ἐγγύησίν τους, ἐβοηθήθησαν ὅμως καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων καπικεχαγιάδων τοῦ Κωνσταντίν βόδα καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ, λαμβάνοντες καὶ παρ' αὐτῶν δανεικὰ ἐνενήκοντα πουργία καὶ λαβόντες τὸ καβάδιον τοῦ μουκαρερίου ἐπανέκαμψαν εἰς Μολδαβίαν.

Οὗτος ὁ χρόνος ἐστάθη πολλὰ δύσκολος εἰς τὸν Ἰῶν βόδα καὶ πλήρης ἐνοχλήσεως καὶ στενοχωρίας ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν χρεοφειλετῶν ὅπου ἀπὸ βασιλευούσης ἔδραμον εἰς Ἰάσιον διὰ νὰ λάβωσι τὰ ὀφειλόμενα, οἵτινες πολλάκις καὶ αὐθαδιάζον καὶ ἐθορύβουν τὴν αὐθεντικὴν αὐλήν, καθὼς ἕνας τσαούσης τῶν τζεμπετζήδων ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἀναζητῶντας τὸν ποστέλικον Ἄντωνάκην Ραμα ἢ δάνην (πρὶν νὰ ἀπέλθῃ εἰς βασιλεύουσαν) ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς ποστελνικίας καὶ μὴ εὐρίσκοντάς τον, ἐπειδὴ καὶ ἀπέφευγε τὴν ἀντάμωσιν τῶν χρεοφειλετῶν, θυμωθεὶς ὁ ρηθεὶς τσαούσης, ἐξέσχισε μὲ τὴν μάχαιράν του τὲς μαξιλάρες τῆς ποστελνικίας. Ἄλλος πάλιν δεύτερος τσοχαδάρης τοῦ ἀρχιευνούχου, διατρίβων καὶ αὐτὸς ἐνταῦθα διὰ μίαν ποσότητα χρέους, ἐκεῖ ὅπου ὁ Ἰῶν βόδας εὐθυμοῦσεν εἰς τοὺς γάμους ἐνὸς μεγάλου ἄρχοντος, εἰσβαλὼν ἐζήτει τὰ χρήματα καὶ ἐσύγχυσε τὴν τράπεζαν καὶ τοὺς προσκαλεσμένους τόσον ὅπου ἐβιάσθη ὁ Ἰῶν βόδας, ἐγκαταλειπὼν τοὺς γάμους, νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸ αὐθεντικὸν παλάτιον. Ἦτον δὲ καὶ ἕνας τσαούσης τοῦ ὀτζακίου, Ὁμὲρ-ἀγάς, ὅπου ἐζήτει τριακόσια εἴκοσι πουργία, τὰ μὲν διακόσια τοῦ ἀποκεφαλίσθέντος Δαούτη Ἑβραίου, τὰ δὲ λοιπὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τσελεμπόνη καὶ

Cu această împrejurare a găsit prilej căminarul Scopelitul să unel-
tească împotriva postelnicului Ramadan¹, convingînd pe Ioan vodă să-l
trimită și pe acesta la Constantinopol, căci era de folos și de trebuință
să fie și el împreună cu ceilalți boieri, ca să lupte pentru chestiunea muca-
rerului, iar pe urmă să rămînă în slujba de capuchehaie (slujbă pe care
habar n-avea cum s-o îndeplinească). Ramadan, la început, s-a împotrivit
pentru două pricini, întii pentru că nu voia să piardă postelnicia, iar al
doilea ca nu cumva să fie silit să facă datorii. În cele din urmă însă a fost
silit, vrînd nevrînd, să plece, dar cu învoiala să nu-și pună pecetea pe nici
un zapis. După plecarea acestuia, Ioan vodă a făcut mare postelnic pe
Constantin Iulianos.

Așadar, sosind zișii boieri la Constantinopol au făcut tot ce au putut;
ei au împrumutat bani pe a lor chezășie, dar au fost ajutați și cu fapta
și cu vorba și de capuchehaiele lui Constantin vodă, luînd și de la aceștia
cu împrumut nouăzeci de pungi. Luînd dar caftanul mucarerului, s-au
întors în Moldova.

Acest an a fost pentru Ioan vodă foarte greu. El a avut multe neplăceri
și supărări din partea numeroșilor creditori, care veneau de la Constantinopol
la Iași ca să încaseze sumele datorate. De multe ori ei se purtau cu îndrăz-
neală și făceau gălăgie la curtea domnească, cum de pildă a făcut un ceauș
al gebegiilor. Acesta, căutînd într-o zi la casa postelniciei pe postelnicul
Antonachi Rama || dan, înainte ca el să plece la Constantinopol, și negăsindu-l
acolo, deoarece el se ferea să se întilnească cu creditorii, supărîndu-se zisul
ceauș, a tăiat cu sabia sa pernele din postelnicie. Iar un alt creditor —
al doilea cihodar al lui cîzlar-aga —, aflîndu-se și el aici pentru o sumă
pe care o avea de primit, în timp ce Ioan vodă petrecea la nunta unui
mare boier, a intrat acolo să-și ceară banii și a tulburat așa de mult petrecerea
și pe cei poftiți, încît Ioan vodă a fost silit să părăsească nunta și să plece
la curtea domnească. Mai era și un ceauș de ogeac, Omer-aga, care cerea
trei sute douăzeci de pungi, două sute ale evreului Daut, căruia i s-a tăiat

¹ Credem că nu numai Constantin Daponte Scopelitul a uneltit împotriva lui Ramadan, ci și acesta împotriva lui Daponte, iar în urma intervențiilor lui Ramadan și a celorlalți dușmani ai lui, marele vizir Tiriachi Mehmed-pașa a trimis poruncă la Iași să fie arestat Daponte. El a scăpat însă fugind în Crimeea, bineînțeles cu ajutorul lui Ioan vodă Mavrocordat, care i-a dat și scrisoare de recomandare către han. Despre petrecerea sa în Crimeea, Daponte vorbește pe larg în opera sa *Καθρέπτεις τῶν γυναικῶν* (*Oglinda femeilor*), vol. II, Lipsca, 1766, p. 290; vezi și *Κῆπος χαρῶν*, în Legrand, *op. cit.*, III, p. 73. Daponte însă n-a scăpat de închisoare. Ducîndu-se cu hanul la Constantinopol, dușmanii săi l-au pîrit din nou marelui vizir Tiriachi Mehmed-pașa, care l-a arestat și l-a aruncat în închisoare, unde a stat douăzeci de luni, de la 27 martie 1747 pînă la 27 noiembrie 1748, ispășind astfel, după cum spune el însuși păcatele sale săvîrșite în Țara Românească și Moldova și pierzînd toate bogățiile care «erau plămădite cu singele săracilor», vezi *Κῆπος χαρῶν*, în Legrand, *op. cit.*, III, p. 44.

ἔκαμνε μεγάλην στενοχωρίαν. Διὰ τὴν ἀποπληρωθῆ αὐτὴ ἡ σούμα ἐβίαζεν ὁ Ἰὼν βόδας μερικὸς ἐκ τῶν μεγάλων ἐντοπίων ἀρχόντων ὅπου εἶχον τσινοῦτα ἐπάνω τους, νὰ ἀποπληρώσωσι τὲς ραμασίτσες τῶν σφέρτων. Αὐτοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι ἄς τὰ ἀπογεμίση ὁ αὐθέντης αὐτὰ τοῦ Ὁμὲρ τσα-
 5 οῦση ἐκ τῶν ἄσπρων τοῦ μπαργιάμ-πεςχεσίου, ὅπου εἶχε προετοιμάσει, καὶ κατόπι μὲ ὑπομονὴν νὰ πληρώσουν αὐτοὶ τὲς ραμασίτσες. Ὁργισθεὶς λοιπὸν εἰκότως ὁ αὐθέντης διὰ τὴν τοιαύτην ἄτοπον ἀπόκρισιν τοὺς ἔβα-
 10 λεν εἰς φυλακὴν. Ἐνας ἐξ αὐτῶν ἦτον καὶ ὁ Θεόδωρος Παλάδης, μέγας σπαθάρης, τὸν ὁποῖον ἐφυλάκωσεν εἰς χαμόγειον σκοτεινὸν ἔχοντας κατ' αὐτοῦ καὶ ἄλλην ἀπόκρυφον ἀγανάκτησιν, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ εἶχε σκο-
 15 πὸν νὰ τὸν θανατώσῃ ἂν ἠθέλε βεβαιωθῆ ἡ διαβολὴ τοῦ Νικολάου Χρυσοβέργη σατράρη, ὅπου τὸν διέβαλε λέγων || ὅτι εὐρίσκεται τάχα εἰς φαν-
 20 τασίαν νὰ γίνῃ αὐθέντης, καὶ ὅτι ὅπταν ἀπῆλθεν εἰς βασιλεύουσαν, ὡς εἶπομεν, ὁμοῦ μὲ τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας, τότε ἐδοκίμασε νὰ τὸ ἐπιχειρη-
 25 σθῆ, ἔχων συνεργὸν τὸν Τσελεμπόνην Ἑβραῖον, υἱὸν τοῦ Δαούτη, ὅστις ὑπεσχέθη νὰ τὸν δανείσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν πεντακόσια πουργία καὶ πρὸς τούτοις ὅτι εἶχε προδιαθέσει εἰς τοῦτο καὶ τὸν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένον Σουλεϊμάν-πασὰ διὰ νὰ τὸν ἔχη συνδρομητήν, ὅπταν συναπῆλ-
 30 θε μετ' αὐτοῦ εἰς Χοτίνιον, διορισθεὶς παρὰ τοῦ Ἰὼν βόδα. Ἐξετάσας ὁμοῦ ὁ Ἰὼν βόδας ταύτην τὴν διαβολὴν καὶ εὐρῶν αὐτὴν ἀμφίβολον καὶ ἀβέ-
 35 βαιον, τὸν ἠλευθέρωσεν ὁμοῦ καὶ τοὺς λοιποὺς, ἀφοῦ ἐπλήρωσαν τὲς ρα-
 μασίτσες ὅπου ἔχρεώστουν.

Ἐπλησίασεν ὁ καιρὸς καὶ τοῦ μουκαρερίου τοῦ πέμπτου χρόνου τῆς αὐθεντίας, ἀλλ' ὁ Ἰὼν βόδας ἐκλονίζετο μὴ ἔχων πλέον οὐδαμόθεν κα-
 25 μίαν ἀντιλαβὴν, οὔτε πόρον χρημάτων ὅπου ἐχρειάζετο διὰ τὸ μουκαρέ-
 30 ριον. Καὶ περιπλεγμένος ἐν ἀμηχανίᾳ, ἔγραψε πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντὶν βόδα ἐξαιτούμενος πάλιν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν, πρὸς τὸν ὁ-
 35 ποῖον ἔγραψαν ὡσαύτως καὶ οἱ καπικεχαγιάδες ἀπὸ βασιλευούσης, δεικνύοντες αὐτῷ ὅτι ἂν δὲν τὸν βοηθήσῃ, ἐξάπαντος μαζιλεύεται καὶ ἀκο-
 40 λουθεῖ νὰ ἐπιπηδήσῃ ἕνας τρίτος εἰς τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδαβίας, ὁ ὁ-
 45 ποῖος μετέπειτα ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ ἐπιθυμήσῃ καὶ τὴν Βλαχίαν. Ἄλλ' ὁ Κωνσταντὶν βόδας ἀπεκρίθη ὅτι τὸ νὰ βοηθῆ τινὰς αὐθέντην, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὁποίου νὰ ταλαιπωρῆται ὀλόκληρον τὸ ὑπῆκοον εἶναι με-
 50 γαλωτάτη ἁμαρτία, καὶ τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν νὰ τὴν ἐπιφορτίσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἡ ὀρθῆ συνειδήσις δὲν τὸ συγχωρεῖ.

Οὕτω κινουμένων τῶν πραγμάτων, κατήντησεν ὁ Ἰὼν βόδας εἰς μα-
 55 ζιλιεὶαν δυστυχεστάτην, μείνας ὑποκάτω εἰς βαρύτατον χρέος μὲ τὸ νὰ εἶ-
 60 χεν, ὡς εἶπομεν, τοιοῦτους συμβούλους καὶ διοικητάς, || οἱ ὅποιοι αὐτοὶ
 65 οἱ ἴδιοι ἔγιναν αἴτιοι καὶ τῆς τελείας ψυχρότητος τοῦ Κωνσταντίνου βόδα
 70 κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, μὲ τὸ νὰ ἤκουε μυρία δι' αὐτοὺς καὶ τελευταῖον
 75 ὅτι τὸν παρακινουσι νὰ κινηθῆ εἰς τὸ νὰ τὸν ἐξώσῃ διὰ νὰ λάβῃ τὸν
 80 θρόνον τῆς Βλαχίας. Καὶ γεμίζοντας τὰς ἀκοάς του μὲ τὰ τοιαῦτα, ἐκεῖ
 85 ὅπου καὶ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἀδελφικὴ ἀγάπη ἦτον ἐξ
 90 ἐπιπολῆς καὶ ὄχι ἐγκάρδιος, ἐψυχράνθη τελείως καὶ δὲν ἠθέλησε πλέον

capul, iar celelalte ale fiului acestuia Celeboni¹; ceașul pricinuia mare supărare lui Ioan vodă. Ca să plătească această sumă, Ioan vodă a căutat să silească pe câțiva din marii boieri pămînteni care aveau ținuturi pe seama lor să împlinească rămășița sferturilor. Ei au răspuns că domnul să plătească pe Omer-ceaș din banii ce-i pregătise pentru bairam-peșcheș, iar ei să 5 plătească mai târziu pe îndelete rămășița. Deci domnul, mîniindu-se cu drept cuvînt de acest necuviincios răspuns, i-a închis. Printre aceștia a fost și Teodor Paladi, mare spătar, pe care l-a închis într-o pivniță întunecoasă, avînd împotriva lui și o altă supărare ascunsă, pentru care avea de gînd 10 și să-l omoare dacă pîra sătrarului Nicolae Hrisoverghi s-ar fi adeverit.

1043 Acesta l-a pîrit spunînd || că, chipurile, îi trecea prin gînd să se facă domn și că atunci cînd s-a dus la Constantinopol, cum am spus mai sus, împreună cu ceilalți boieri, a încercat să înfăptuiască acest lucru avînd complice pe evreul Celeboni, fiul lui Daut, care îi făgăduise să-l împrumute pentru 15 această chestiune cu cinci sute de pungi. De asemenea, Teodor Paladi pregătise ca să-i fie de ajutor și pe pomenitul mai sus Suleiman-pașa, cînd, fiind orînduit de Ioan vodă, plecase împreună cu el la Hotin. Cercetînd înșă Ioan vodă această pîră și găsiind-o îndoielnică și nesigură, l-a liberat 20 împreună cu ceilalți, după ce plătiseră rămășița ce datorau.

S-a apropiat și timpul mucarului pentru al cincilea an al domniei și Ioan vodă se clătina, nemaivînd de ce să se țină și nici banii trebuincioși pentru mucarer. Găsiindu-se dar în strîmtoare, a scris fratelui său Constantin vodă, cerîndu-i iarăși ajutorul, către care scriseseră de asemenea și capuchehaiele din Constantinopol, arătîndu-i că dacă nu-l va ajuta, desigur că va fi mazilit și urmează ca un al treilea să se năpustească asupra domniei 30 Moldovei, care pe urmă s-ar putea întîmpla să dorească și Țara Românească. Dar Constantin vodă a răspuns că a ajuta cineva pe un domn sub a cărui stăpînire suferă întreg poporul, este un foarte mare păcat și că cugetul său cel drept nu-l lasă să ia asupra-și un astfel de păcat. 35

Mergînd așa lucrurile, Ioan vodă a ajuns la nenorocita mazilire și a rămas sub povara unor datorii foarte grele, deoarece avea, precum am 1044 spus, astfel de sftnici și cîrmuitori ||. De asemenea, aceștia sînt vinovați și de răceala dintre Constantin vodă și fratele său, deoarece el auzea mereu nenumărate lucruri despre aceștia și că, în timpul din urmă, ei îl îndemnau 40 pe Ioan vodă să lupte ca să-l scoată din domnie și să ia scaunul Țării Românești. Deoarece ajungeau mereu la urechile lui Constantin vodă astfel de lucruri, mai ales că dragostea dintre cei doi frați încă din copilărie era prefăcută și nu din inimă, Constantin vodă s-a răcit cu totul și n-a mai

¹ Celeboni era primul negustor al ogeacului ienicerilor (vezi Atanasie Comnen Ipsilanti, *op. cit.*, p. 375).

νὰ τὸν δώση χεῖρα βοηθείας ὅταν ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ, εὕρισκόμενος ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ καὶ μάλιστα ὅπου ὄχι μόνον μὲ χρήματα ἐδύνετο νὰ τὸν βοηθήσῃ, ἀλλὰ καὶ μὲ λόγον, ἔχοντας τὸν τότε κεχαγιὰν τοῦ ἐπιτρόπου ἐδικὸν του.

- 5 Ἴδου λοιπὸν πῶς κρημνίζουσιν ἓνα ἡγεμόνα οἱ περὶ αὐτὸν σύμβουλοι, ὅταν εἶναι ἀνάξιοι καὶ ἄνευ δουλικοῦ πόνου, καὶ μόνον πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον κεχηγότες καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις καὶ δυσμενεῖς πρὸς ἀλλήλους, καθὼς ἐξ ἐναντίας ὅταν εἶναι ἐχέφρονες πρακτικοὶ καὶ ὁμογνώμονες τὸν συνιστώσι καὶ τὸν διαφυλάττωσι.
- 10 Δὲν εἶναι περιττὸν νὰ διηγηθῶμεν ἐνταῦθα, καὶ ἓνα τολμηρὸν ἐπιχείρημα τοῦ Κωνστάκη Ράζου χατμάνου.
- 15 Πρὸ ἕξ μηνῶν, ὁ Ἴων βόδας ἠθέλησε νὰ θεωρήσῃ λογαριασμὸν ἀκριβῆ μετὰ τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ κριτοῦ τοῦ Χοτινίου, καὶ λογαριάζοντας τὰ ὅσα εἰσοδήματα ἐσύναξεν ἀπὸ τὴν τσάραν ἀφοῦ αὐθέντευσεν, καὶ τὰ ὅσα ἐξώδευσεν εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ διάφορα ἔξοδα τοῦ τόπου, ἔλαβε τότε ὁμολογίαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀρχόντων, ὁμοῦ καὶ χοτζέτιον ἀπὸ τὸν κριτὴν διὰ μίαν μεγάλην ποσότητα χρημάτων, ὅπου ἐφάνησαν ἐξωδευμένα περισσότερα, ἔξω ἀπὸ τὸ εἰσόδημα ὅπου ἔλαβε, καθὼς ἔδειξεν ὁ θεωρηθεὶς λογαριασμὸς. Ὅταν λοιπὸν ἐμαζιλεύ || θη 1045
- 20 καὶ ἀπῆλθεν εἰς Γαλάτσιον, τὴν ὥραν ὅπου ἔκαβαλίκευσε διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ περάσῃ τὸν Δούναβιν, προσεγγίσας ὁ ρηθεὶς Κωνστάκης Ράζος καὶ πιάσας τὸν χαλινὸν τοῦ ἵπου αὐτοῦ μετὰ προπετείας καὶ θρασυτήτος, τρόπον τινὰ τὸν ἐβίαζε νὰ δώσῃ ὀπίσω ἐκείνην τὴν ὁμολογίαν. Ὁ δὲ Ἴων βόδας ἐκθαμβος εἰς τὸ τοιοῦτον τόλμημα εὐλόγως τε ἀγανακτήσας καὶ
- 25 πλήξας τὸν ἵππον ἐκινήθη εἰς τὴν πρὸς Δούναβιν ὁδόν. Εἶναι φανερόν ἂν ἦτον ἔργον φρονήσεως, ἢ ἂν ἔπρεπεν εἰς ἓνα ἄρχοντα εὐεργετημένον νὰ κάμῃ τὸ τοιοῦτον πρᾶγμα ἄτοπον καὶ γεμᾶτον ἀπὸ ἀχαριστίαν πρὸς ἓνα αὐθέντην, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν καιρὸν τόσον αὐτὸς ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες ἦσαν ἐμπεπλησμένοι ἀπὸ ἐλέη καὶ εὐεργεσίας, ἔχοντες ὑπὲρ
- 30 ποτε καὶ παρρησίαν καὶ κέρδος, ἀσυδοσίαν εἰς τὰ ζῶα καὶ μελισσῶνας αὐτῶν, ἀνθρώπους τοὺς λεγομένους σκουτελνίκους τριπλασίους παρὰ ἄλλοτε, δηλονότι ἀπὸ ἑκατὸν πενήκοντα καὶ ἀπὸ ἑκατὸν ἕκαστος. Τὰ χωρία τοὺς ἀνεξέταστα καὶ ἀκαταπάτητα ἀπὸ τοὺς αὐθεντικούς δούλους, καὶ πρὸς τούτοις μερικοὶ ἔξ αὐτῶν καὶ σιτηρέσια μηνιαῖα. Καὶ μάλιστα ὅπου
- 35 τὴν ὁμολογίαν ἐκείνην ἤξευρε καλῶς ὁ ρηθεὶς Κωνστάκης καὶ γνωστὸν ἦτον τοῖς πᾶσιν ὅτι ὁ Ἴων βόδας τὴν ἐπῆρεν ὄχι μὲ σκοπὸν νὰ ζητήσῃ τάχα ποτὲ τὰ ἄσπρα ἐκεῖνα ἀπὸ τὴν τσάραν, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ τὴν ἔχη πρὸς διαφένδουσιν τοῦ ἑαυτοῦ του διὰ τὰ ἐνδεχόμενα, ἂν δηλαδὴ ἤθελεν ἀκολουθήσει κατ' αὐτοῦ καμίαν φορὰν καμία καταδρομὴ ἐκ μέρους ὧν]
- 40 ἐντοπίων.

ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΓΚΙΚΑ ΒΟΕΒΟΔΑ ΕΙΣ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ

- Ⲅⲓⲛⲁ Μαζιλευθέντος τοῦ Ἴων βόδα Μαυροκορδάτου, ἡ κραταιὰ βασιλεία ἐνθυμήθη εὐθὺς ἐκείνον τὸν ἀθῶον αὐθέντην Γρηγόριον Γκίκα βοεβόδα ὅπου εὕρισκετο ἐξόριστος εἰς τὴν νῆσον Τένεδον. Ἀνεκάλεσεν εἰς μνή-
- 45 μιν τόσον τὰς πιστοτάτας ἐκδουλεύσεις || ὅπου ἔκαμεν εἰς τὸν καιρὸν τῆς 1046

vrut să-i dea lui Ioan vodă nici o mîină de ajutor cînd se clătina și se afla pe marginea prăpastiei, deși putea să-l ajute nu numai cu bani, dar și cu vorba, fiind prieten cu chehaia de atunci a marelui vizir.

Iată cum este doborît un domn de sftncicii din jurul său, cînd aceștia 5 sînt oameni nevrednici și n-au durerea unei slugi credincioase, ci se gîndesc numai la propriul lor interes, ca niște gură-cască, și care pe deasupra se dușmănesc între ei, după cum, dimpotrivă, îl sprijină și îl feresc, dacă aceștia sînt înțelepți, practici și înțelegători.

Nu este de prisos să povestim aici și o încercare îndrăzneată a hat- 10 manului Costachi Razu.

Acum șase luni, Ioan vodă a vrut să cerceteze socoteala cu boierii țării, de față fiind și judecătorul Hotinului, și făcînd socoteală de toate 15 veniturile strînse din țară de cînd a luat domnia și cît a cheltuit pentru feluritele nevoi ale țării, a primit atunci un zapis din mîinile boierilor, precum și un hoget de la judecător pentru o mare sumă de bani ce s-a găsit că s-a cheltuit peste veniturile încasate, precum a arătat socoteala cercetată.

1045 Cînd dar a fost mazilit || și a plecat la Galați, în momentul cînd încăleca 20 să pornească spre a trece Dunărea, apropiindu-se zisul Costachi Razu și apucînd cu obrăznicie și cu îndrăzneală hățurile calului, a vrut întrucîtva să-l silească să dea înapoi acel zapis. Iar Ioan vodă, încremenit de această îndrăzneală, s-a mîniat, cu drept cuvînt, și lovindu-și calul a apucat drumul spre Dunăre. Este limpede că nu era o faptă înțeleaptă și nu se cuvenea unui 25 boier, care s-a bucurat de binefaceri, să facă acest lucru necuviincios și să arate atîta nrecunoștință față de un domn, în timpul căruia, atît el cît și ceilalți boieri, fuseseră copleșiți de tot felul de miluiri și binefaceri. Ei au avut ca niciodată voie să vorbească deschis și s-au bucurat de anumite foloase, ca scutiri de dări pentru vitele și stupii lor, au avut oameni, așa- 30 numiții scutelnici, de trei ori mai mulți ca altădată, adică fiecare boier avea cîte o sută cincizeci sau o sută de scutelnici. Satele lor au rămas necercetate și necălcate de oamenii domnești și, pe lîngă acestea, unii dintre ei aveau și lefuri lunare. Mai ales că zisul Costachi știa bine, cum de altfel știau 35 toți, că Ioan vodă nu luase acel zapis cu scopul de a cere, chipurile, cîndva ca țara să-i plătească acești bani, ci numai ca să-l aibă pentru apărarea sa în orice împrejurare, adică dacă s-ar întîmpla cumva să fie urmărit de locuitorii țării. 40

DOMNIA LUI GRIGORIE GHICA VODĂ ÎN MOLDOVA

După mazilirea lui Ioan vodă Mavrocordat, împărăția cea puternică și-a adus aminte îndată de acel nevinovat domn Grigorie Ghica vodă, care era surghiunit în insula Tenedos. Și-a adus iarăși aminte atît de slujbele lui

δραγουμανίας του, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἥρωϊκὰ κατορθώματα ὅπου ἔδειξεν εἰς τὸν καιρὸν τῆς προπαρελθούσης αὐθεντίας του, καὶ τρόπον τινὰ μετεμελήθη ὅτι ἐξώρισεν ἓνα αὐθέντην ἀθῶον, ὅπου ἦτον καὶ αὐτὸς ὡς εἰς τῶν ἐξαιρέτων συμβούλων, καὶ ὡς ἐν μέλος τοῦ δεβλέτι-ἀλιγιέ, τόσον ἐν καιρῷ εἰρήνης, ὅσον καὶ ἐν καιρῷ πολέμου. Ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ βασιλικὸν ἄνθρωπον νὰ τὸν φέρῃ εὐσπλαχνικῶς καὶ νὰ χορηγήσῃ αὐτῷ τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδαβίας. Οὐ μόνον δὲ τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν ἔφερον εἰς ἔκβασιν ἢ βασιλεία, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μετέπειτα, στοχαζομένη πάλιν ὅτι ἀνευθύνως τὸν ἐπαίδευσεν μὲ τὴν προλαβοῦσαν ἐξορίαν, δὲν ἔκρινεν ἀρκετὴν τὴν παρηγορίαν ὅπου τὸν ἔδωκε μὲ τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδαβίας, ἀλλὰ γνωρίζουσα τὸν ἑαυτὸν τῆς ὑπόχρεων νὰ ἀποδώσῃ πρὸς αὐτὸν τὴν πρέπουσαν ἱκανοποίησιν καὶ φιλοτιμουμένη νὰ τὸν παραμυθήσῃ καὶ νὰ τὸν ἀναπαύσῃ περισσότερον, τὸν ἐμετάθεσε μετὰ παρέλευσιν ὀκτῶ μηνῶν ἀπὸ Μολδαβίας εἰς τὸν θρόνον τῆς Οὐγγροβλαχίας, καθὼς διεξοδικώτερον θέλομεν τὸ διηγηθῆ παρὲμπρὸς διὰ νὰ μὴν ἐκτραπῶμεν τώρα ἀπὸ τὴν τάξιν τῆς διηγήσεως.

Διατρίβων λοιπὸν ἐξόριστος εἰς τὴν νῆσον τῆς Τενέδου, καὶ ἀμειβόμενος τὸν καιρὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ ἀνάγνωσιν ἱερῶν βιβλίων καὶ μὲ ἔκτενεῖς προσευχάς, ἐνίστε δὲ καὶ μὲ περιδιάβασιν παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ἢ καὶ εἰς κήπους καὶ ἀμπελῶνας τῆς νήσου. Μετὰ παρέλευσιν δύο ἐτῶν καὶ ἐννέα μηνῶν, κατὰ τὴν ἰδ' τοῦ Ἀπριλίου μηνός, τῇ Τρίτῃ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος, ἀναγινωσκομένης τῆς ἀκολουθίας τοῦ νυμφίου ἐν τῷ καταλύματι αὐτοῦ, μὲ τὸ νὰ μὴν ἐδυνήθῃ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὄντας ὀλίγον ἀδύνατος, τὴν ὥραν ὅπου ὁ ψάλτης εὐρίσκετο εἰς τὸ τέλος τοῦ τροπαρίου ὅπου λέγει: ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς διὰ τῆς Θεοτόκου ἐλέησον ἡμᾶς, ἠκούσθη κτύπημα βίαιον εἰς τὴν θύραν τοῦ ὀσιπτιίου καὶ ἀνοιχθείσης εἰσῆλθεν ἄνθρωπός τις ἀπὸ τὰ καστέλια, ὀνόματι χατζῆ Θεόδωρος, φέρων ἀγγελίαν χαροποιᾶν ὅτι ἠλέησεν ἡ βασιλεία τὴν ἠψηλότητά του μὲ τὴν αὐθεντίαν τῆς Μπογδανίας. Καὶ μετ' ὀλίγον ἔφθασε καὶ ἓνας ἐκ τῶν δούλων του, Μανολάκης διβιτάρης, ἕγγονος τοῦ Τζαννέτου ἀπὸ βασιλευούσης, μὲ γράμματα παρὰ τῶν ἐκλαμπροτάτων μπεηζαδέδων δηλωτικὰ ὅτι ἡ βασιλεία ἐνέδυσεν τὴν ἐκλαμπρότητά τους καβάδιον, ὁμοῦ καὶ τὸν Γεωργάκην χάτμανον, ὅστις ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἦτον ἐξόριστος καὶ αὐτὸς εἰς τὴν αὐτὴν νῆσον, ἀλλὰ πρὸ ἕξι μηνῶν ἐλευθερωθεὶς εἶχεν ἐπανέλθει εἰς βασιλεύουσαν. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἦλθε καί...¹ φέρων τὸ φερμάνιον τῆς ἐλευθερίας του μετὰ καὶ τῆς εἰδήσεως τῆς αὐθεντίας καὶ γράμμα τοῦ τότε ἐπιτροπεύοντος Τηριακῆ Μεχμέτ-πασᾶ καὶ ἄλλων μεγιστάνων. Ἐμβὰς λοιπὸν εἰς καΐκιον κωπηλατῶν πέντε, ὅπου ἐπέμθη αὐτῷ παρὰ τῶν κουμερκιάρηδων τῶν κάστρων τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἐπέιγτο εἰς Βυζαντίδα. Ἐγίνεν ὁμως μέγας ἀλολυγμός καὶ κλαυθμὸς ἐνόσῳ νὰ ἐμβῆ εἰς τὸ καΐκιον, κλαιόντων καὶ αὐτῶν τῶν ἀνηλίκων παιδίων τῆς Τενέδου διὰ τὴν στέρησιν αὐτοῦ, ἐπειδὴ καὶ πολλὰς εὐεργεσίας ἐποίει καὶ πολλὰ ἐλέη διένειμε τοῖς δεομένοις.

¹ Loc alb in ms

1046 credincioase || din timpul dragomanatului său, cît și de faptele lui vitejești din timpul trecutei sale domnii, și s-a căit întrucîtva că a surghiunit pe un domn nevinovat, care fusese unul dintre cei mai buni sfetnici și făcea parte din devlet-aliie atît în timp de pace, cît și în timp de război. Așadar a luat hotărîrea să trimită un om al împărăției să-l aducă și, milostivindu-l, 5 să-i dea domnia Moldovei. Împărăția n-a dus la capăt numai această hotărîre, dar și mai tîrziu, gîndindu-se iarăși că l-a pedepsit cu surghiunire fără să fie vinovat, a socotit că nu era de ajuns mîngîierea că i-a dat domnia 10 Moldovei, ci, socotind că este de datoria ei să-i dea cuvenita răsplată, se silea să-l mîngîie și să-l odihnească; astfel, l-a mutat, după ce au trecut opt luni, din scaunul Moldovei la cel al Țării Românești, precum vom arăta pe larg mai departe, ca să nu ne îndepărtăm acum de șirul povestirii. 15

Trăind deci în surghiun în insula Tenedos, se mulțumea să-și petreacă timpul în cea mai mare parte cu citirea unor cărți sfinte și cu plimbări pe malul mării sau în grădinile și viile insulei.

Dar după ce au trecut doi ani și nouă luni¹, la 14 ale lunii aprilie, 20 în marțea din săptămîna mare, în timp ce se citea slujba mirelui în locuința sa, deoarece n-a putut să meargă la biserică, fiind puțin slăbit, în clipa cînd cîntărețul se afla la sfîrșitul troparului, unde se spune: « sfînt ești Dumne-

14 aprilie
<1747>

1047 zeule, pentru născătoarea de Dumnezeu, miluește-ne pre || noi », s-a auzit 25 bătînd cineva tare la ușa casei și deschizîndu-se a intrat un om din cetate, anume Hagi Teodor, aducînd vestea îmbucurătoare că împărăția a miluit pe înălțimea-sa cu domnia Moldovei. După puțin timp a sosit și una din slugile sale, Manolachi divictarul, nepotul lui Gianet, venind din Constan- 30 ținopol cu scrisori din partea prea strălucitelor beizadele, în care se arăta că împărăția a îmbrăcat pe luminățiile lor cu caftan, precum și pe Iordachi hatmanul, care cu toate că fusese și el surghiunit în această insulă, dar fiind eliberat cu șase luni în urmă, se întorsese în capitală. Iar a doua zi a venit și ...² care i-a adus firmanul de eliberare, împreună cu știrea 35 că a fost numit domn, precum și scrisori din partea marelui vizir de atunci, Tiriachi Mehmed-pașa, și din partea altor înalți demnitari. Îmbarcîndu-se deci într-un caic cu cinci vîslași, ce i-a fost trimis de către comerțiarul cetăților din Pontul Euxin, s-a dus la Constantinopol³. Pînă să se imbarce însă în caic, lumea a plîns și a bocit mult, plîngînd pînă și copiii din Tenedos 40 pentru plecarea lui, deoarece făcuse multe binefaceri și împărțise multe ajutoare celor care se rugau de el.

¹ E vorba de timpul cit a stat Grigore vodă în exil la Tenedos.

² Loc alb în manuscris.

³ Despre eliberarea lui Grigore vodă din exilul lui la Tenedos. întoarcerea la Constantinopol și numirea în scaunul Moldovei vorbește pe scurt și At. Comnen Ipsilanti, *op. cit.*, p. 361.

Ἡ χαρὰ τῆς αὐθεντίας του μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐφάνη μειγμένη με
 λύπην, ἐπειδὴ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν, ἀσθενήσασα ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ρω-
 ξάνδρα ἐν βασιλευούσῃ, ἀπῆλθε πρὸς Κύριον κατὰ τὴν Μεγάλην Παρα-
 σκευὴν καὶ δὲν ἤξευρεν ἀκόμη τίποτε διὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς αὐτοῦ,
 5 ἀλλ' οὔτε εἰς τὸ χωρίον τοῦ Ἁγίου Στεφάνου δταν ἐφθασεν, ὅπου ἐξήλ-
 θον εἰς προῦπάντησίν του οἱ μπετζαδέδες καὶ οἱ καπικεχαγιάδες καὶ ἄλ-
 λοι ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν λυπήσῃ
 μετὴν ἀνιαρὰν ἐκείνην ἀγγελίαν, μάλιστα μετὰ διαφόρους προφάσεις ἢ ἔπα-
 σχον νὰ τὸν ἐμποδίσωσι νὰ μὴν ὑπάγῃ ἐκεῖθεν κατ' εὐθείαν εἰς τὸ Φα-
 10 νάριον εἰς τὸ ὄσπίτιον τῆς μητρὸς του, καθὼς ἔλεγε νὰ κάμῃ, ἐπιθυμῶν
 νὰ τὴν ἀπολαύσῃ μετὰ μίαν ὥραν πρωτύτερα. Ἐρχόμενος δὲ εἰς τὸ χωρίον
 Κουροῦ Τσεσμέν, ἤρξατο κλαίειν πικρῶς καὶ ἀπαρηγορήτως διὰ τὴν στέ-
 ρησιν τῆς φιλοστοργοτάτης μητρὸς.

Οἱ ἐν Μολδαβίᾳ ἄρχοντες καὶ ὑπῆκοοι ὅπου ἦσαν ἔτι περίλυποι διὰ
 15 τὴν ἐξορίαν του, ἐδέχθησαν εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτῶν τὴν εἶδησιν τῆς αὐθεν-
 τίας του μετὰ μεγαλωτάτην χαρὰν καὶ πληροφορίαν, ἐπειδὴ καὶ ἀνακτῶν-
 τας τὸν ὡς κοινὸν πατέρα καὶ κηδεμόνα αὐθέντην ὅπου πρὸ πολλοῦ ὄστε-
 ρήθησαν. Καὶ ὅσοι διασκορπισθέντες περιεπλανῶντο ἔνθεν κάκεῖθεν, ἤρ-
 ξαντο νὰ ἀναζητοῦσιν ὡς ὄρνεις τὰς ἰδίας των φωλεάς. Ἀκόμη πρὶν νὰ
 20 φθάσῃ εἰς τὸν αὐθεντικὸν θρόνον του, συνήχθησαν ὑπὲρ τὰς πέντε χιλιά-
 δες ἐκ τῶν φυγάδων καὶ διεσκορπισμένων ὑπηκόων· διότι ἦτον ὄχι μόνον
 ὡς πατήρ καὶ εὐεργέτης, ἀλλὰ καὶ ὀξὺς ὑπερασπιστὴς τῶν πτωχῶν. Δὲν
 ἐτολμοῦσε κανεὶς ἐκ τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων ἐκτεινόμενος ὑπὲρ τὰ ὄρια
 νὰ καταπατήσῃ καὶ νὰ ἀδικήσῃ τοὺς ὑπηκόους, οὔτε μὴν οἱ ἄτακτοι τῶν
 25 Ὀθωμανῶν ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα κάστρα ἐδύναντο νὰ ἀτακτῶσιν εἰς τὴν
 τσάραν εἰς τὸν καιρὸν τούτου τοῦ γενναίου αὐθέντου.

Κινηθεὶς λοιπὸν ἀπὸ βασιλευούσης μετὰ μεγάλης αὐθεντικῆς πα-
 ρατάξεως καὶ κατευοδωθείς εἰς τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον, αὐθέντευεν ἐν
 εἰρηνικῇ καταστάσει, μετὰ κοινήν ἀπάντων ἀνάπαυσιν καὶ εὐθυμίαν, κατα-
 30 γινόμενος εἰς τὸ νὰ δικαίῃ τοὺς ἀδικουμένους καὶ νὰ ἐλεῆ τοὺς δεομέ-
 νους. Δὲν τὸν ἀπόλαυσεν ὁμως πολὺν καιρὸν ἡ δύστηνος τσάρα καὶ μετὰ
 μεγάλην ὀδύνην συνέβη πάλιν νὰ τὸν ὀστερηθῇ, ὡς τὸ παιδίον τὸ ἀπο-
 γεγαλακτισμένον. Ἐπειδὴ καὶ παρελθόντων, ὡς εἴρηται, ὀκτῶ μηνῶν, τοῦ
 Θεοῦ οὕτως εὐδοκήσαντος, ἠθέλησεν ἢ ἡ βασιλεία νὰ τὸν μεταθέσῃ ἐν-
 35 τεῦθεν εἰς τὴν αὐθεντίαν τῆς Βλαχίας, μεταγαγοῦσα τὸν Κωνσταντῖν βό-
 δα Μαυροκορδάτον ἐκεῖθεν εἰς Μολδαβίαν.

Dar bucuria că a luat domnia se amestecase peste câteva zile cu mîhnire, deoarece în timpul acesta, îmbolnăvindu-se la Constantinopol mama sa Roxandra, a murit în vinerea mare, iar el nu aflase încă nimic de moartea mamei sale; și nici cînd a ajuns la satul Sf. Ștefan, unde i-au ieșit în întîmpinare beizadelele și capuchehaiele și alții din rudele sale, nimeni din aceștia n-a vrut să-l mîhnească cu această supărătoare veste. Ba chiar, cu
 1048 felurite pretexte || căutau să-l împiedice să meargă de acolo de-a dreptul
 ia casa mamei sale din Fanar, precum avea de gînd să facă, voind astfel 10
 să se bucure văzînd-o cu un ceas mai de vreme. Sosind la satul Kuruceșme, a început să plîngă amarnic de nemîngîiat pentru pierderea preaiubitei sale mame.

Boierii și poporul din Moldova, care erau încă mîhniți de surghiunirea lui Grigorie vodă, au primit cu foarte mare bucurie vestea numirii sale în scaunul Moldovei, deoarece căpătau iarăși pe părintele lor obștesc și pe ocrotitorul lor domn, de care au fost lipsiți multă vreme. Și acei care se risipiseră și pribegeau în lume au început să-și caute ca păsările cuiburile lor. Încă înainte de a sosi în scaunul său domnesc, peste cinci mii de supuși fugari și pribegi s-au întors, fiindcă Grigorie vodă era nu numai un părinte și un binefăcător, dar și un foarte bun apărător al săracilor. Nici unul dintre boierii pămînteni nu îndrăznea să treacă peste limită, să calce drepturile poporului și să-l nedreptățească; nici otomanii nesupuși din cetățile vecine nu puteau să tulbure liniștea țării în timpul acestui viteaz
 25 domn.

Plecînd deci din Constantinopol cu mare alai domnesc și ajungînd cu bine în scaunul domnesc, a început să domnească în pace, bucurîndu-se toți de tihnă și de veselie¹. Domnul se străduia să facă dreptate celor 30 nedreptățiți și să miluiască pe cei nevoiași. Nenorocita țară însă nu s-a bucurat multă vreme de el, căci s-a întîmplat să se despartă iarăși cu mare durere de el, ca un copil înțărcat de laptele mamei sale, deoarece după opt
 1049 luni, precum s-a spus, cu voia lui Dumnezeu, împărăția a vrut || să-l mute
 de aici în scaunul Țării Românești², aducînd de acolo în Moldova pe 35
 Constantin vodă Mavrocordat.

¹ Este surprinzător faptul că autorul cronicii, ca om al familiei Ghiculeștilor, nu ne descrie pe larg ceremonia îmbrăcării cu caftan, plecarea lui Grigorie vodă din Constantinopol, trecerea lui prin Galați, primirea ce i s-a făcut la Iași, precum și împărțirea boierilor etc., despre care găsim amănunte interesante în letopisețul lui Enache Kogălniceanu (vezi M. Kogălniceanu, *op. cit.*, p. 211—213).

² Cronicarul spune că împărăția a vrut să mute pe Grigorie vodă în scaunul Țării Românești și lasă să se înțeleagă că acesta n-a acționat în această direcție. Se pare însă că lucrurile nu s-au întîmplat tocmai așa. At. Comnen Ipsilanti spune, din contră, că Grigorie vodă a luptat și cu sume mari de bani a izbutit să obțină acest scaun, neținînd seamă nici de rudenie, nici de prietenie (*op. cit.*, p. 363).

ΜΕΤΑΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΓΚΙΚΑ ΒΟΕΒΟΔΑ ΑΠΟ ΜΟΛΔΑΒΙΑΣ ΕΙΣ ΒΛΑΧΙΑΝ

Μετατεθείς τοίνυν ὁ Γρηγόρ βόδας ἀπὸ Μολδαβίας εἰς Βλαχίαν κατὰ
 τὸ ἡμῆ ἔτος, μηνὶ Φεβρουαρίῳ, ἐπιτροπεύοντος τοῦ Ἄπδουλλάχ-πασᾶ,
 5 ἐκινήθη ἀπὸ Ἰασίου μετὰ πολλῆς προπομπῆς καὶ περιφανείας, μὲ ἄπλε-
 τον ὅμως ἀθυμίαν τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων καὶ ἀπελθῶν εἰς Βουκου-
 ρέστιον μὲ μεγάλην χαρὰν τῶν ἐκεῖσε καὶ ἀγαλλίασιν παντὸς τοῦ ὑπηκόου,
 ὅπου πρότερον ἐξηλοτυποῦσαν τὴν Μολδαβίαν, ἔλαβεν εἰς χεῖρας τοὺς
 οἶακας τῆς καλῆς διοικήσεως καὶ διορθώσεως τῆς τσάρας, ἔχοντας ἓνα
 10 καὶ μόνον σκοπὸν καὶ μίαν καὶ μόνην μέριμναν διηνεκῶς: τὴν διευθέτησιν
 καὶ ἀγαθὴν διεξαγωγὴν τοῦ ὑπηκόου μὲ ἐλάφρωσιν καὶ ἀνακουφισμὸν τῶν
 δοσιμάτων, καὶ μὲ ὑπεράσπισιν, ἐπίσκεψιν καὶ περίθαλψιν τῶν πτωχῶν.

Οἱ τὰ παραδούναβα κατοικοῦντες Ὀθωμανοί, ὅπου ἀφηνιάζοντες
 ἔτρεχον μὲ ἀπολυμένον χαλινὸν εἰς τὴν τσάραν, καὶ μάλιστα πέραν τοῦ
 15 Ὀλτου καὶ ἐποίουν μύρια κακὰ καὶ ἀδικίας καὶ φόνους, ἤρξαντο εὐθὺς
 καὶ ἄκοντες νὰ σωφρονίζωνται, ἐπειδὴ καὶ ἤξευραν τοῦτον τὸν ἀξιώτατον
 καὶ περίφημον ἡγεμόνα ὅτι γινώσκει καλῶς τὸν τρόπον καὶ οὔτε φείδεται
 ἐξόδων διὰ νὰ τοὺς χαλιναγωγῆσῃ μὲ βασιλικὴν δύναμιν, καὶ ἐντὸς ὀλί-
 γου καιροῦ ἠλευθερώθησαν οἱ ὑπήκοοι ἀπὸ τὰς βασάνους ὅπου ὑπέμειναν
 20 παρὰ τῶν κακούργων, περισκεπόμενοι ὑπὸ τὰς πτέρυγας τοῦ θαυμασίου
 τούτου αὐθέντου.

Κατὰ τὸν γ' χρόνον τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ, ὁ κραταιότατος ἀναξ, θέ-
 λοντας νὰ ἐξώσῃ τὸν Ἰωαννάκην Καλμούσην ἀπὸ τοῦ ὀφφίκιον τῆς δρα-
 γομανίας καὶ ἠξέυροντας ὅτι εἶχε χρηματίσει δραγουμάνος ὁ Γρηγόρ βό-
 25 δας καὶ ἐδούλευσε δοκίμως καὶ λίαν εὐαρέστως, ἥ καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ 1050
 ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ ὅπου ἐχρημάτισαν εἰς αὐτὸ τὸ ὀφφίκιον, εὗρεν εὐλογον
 νὰ κάμῃ δραγουμάνον ἓνα υἱὸν τούτου τοῦ αὐθέντου. Ὄθεν ἐπρόσταξεν
 ὁ ἐπίτροπος τῆς βασιλείας τοῖς ἄρχουσιν αὐτοῦ καπικεχαγιᾶσιν ὅτι νὰ
 γράψωσι πρὸς αὐτὸν νὰ στείλῃ ἓνα υἱὸν τοῦ κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ
 30 βασιλέως. Ὁ καλὸς οὗτος πατήρ ὅπου ἔβλεπε τὸν νεώτερον αὐτοῦ υἱόν,
 μπεζαδὲ Ματθαῖον ἔχοντα πνεῦμα θαυμαστόν, ἦθος ἐμβριθές, φρόνημα
 γενναῖον, κλίσιν παιδιόθεν ἐπιρρεπῆ εἰς τὸ καλόν, ἐπιμελούμενον ἐξ ἀ-
 παλῶν ὀνύχων εἰς τὸ νὰ γίνῃ ἐγκρατὴς τῆς ὀθωμανικῆς διαλέκτου, γνω-
 ρίζοντας λέγω ὁ καλὸς γέρον ἐνσπαρμένα θεόθεν εἰς τὴν ψυχὴν τούτου
 35 τοῦ τέκνου τὰ σπέρματα τῆς πατρικῆς ἀρετῆς καὶ τεκμαιρόμενος ὅτι αὐ-
 τὸς θέλει δυνηθῆ, ὡς ἀπαράλλακτος χαρακτήρ τοῦ ἰδίου γεννήτορος, νὰ
 δουλεύσῃ τῇ βασιλείᾳ ἀξίως καὶ εὐδοκίμως καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν βαθμὸν
 τοῦ ἰδίου πατρός, διὰ νὰ γνωρίζεται μετέπειτα ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον,
 ἔστοχάσθη εὐλόγως ὅτι ἐπειδὴ οὗτος ὁ υἱὸς ἐβάδιζε κατὰ τὰ ἴχνη τοῦ
 40 πατρός, πρέπει νὰ βαδίσῃ καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ὅπου ἐβάδισε καὶ ὁ πα-
 τήρ, τὴν ὁδὸν δηλαδὴ τῆς μεγάλης βασιλικῆς δραγουμανίας.

MUTAREA LUI GRIGORIE GHICA VODĂ DIN MOLDOVA ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ

Fiind Grigorie vodă mutat din Moldova în Țara Românească în anul 1748, luna februarie, pe cînd era mare vizir Abdulah-pașa ¹, a pornit din Iași cu mult alai și strălucire, dar și cu marea mîhnire a boierilor și a norodului și, ducîndu-se la București, spre marea bucurie și veselie a celor de acolo și a întregului norod, care pizmuiau mai înainte Moldova, a luat în mîinile sale frînele pentru o bună cîrmuire și îndreptare a țării. El avea în tot timpul un singur gînd și o singură grijă: îndreptarea stării și bunul trai al norodului, ușurarea dărilor ² și apărarea și ocrotirea celor săraci.

Otomanii care locuiau în părțile Dunării și care veneau în fugă, cutreierau țara și ajungeau pînă dincolo de Olt, săvîrșind nenumărate rele, nedreptăți și omoruri, au început îndată, fără voia lor, să se cumițească, deoarece știau că acest domn, fiind tare vrednic și vestit, cunoaște bine mijlocul și nici nu se ferește de cheltuieli ca să-i înfrîneze cu puterea împărătească. În scurtă vreme norodul a scăpat de chinurile ce îndura din partea nelegiuților, fiind apărat sub aripile acestui minunat domn.

În al treilea an de domnie, preaputernicul sultan, vrînd să îndepărteze din slujba de dragoman pe Ianachi Calimah și știind că Grigorie vodă fusese dragoman, că slujise cu vrednicie și a adus mare mulțumire || , ca și ceilalți din neamul său care au îndeplinit această slujbă, a găsit cu cale să facă dragoman pe unul din fiii acestui domn. Așadar, marele vizir al împărăției a poruncit capuchehaielor lui Grigorie vodă să-i scrie să trimită pe unul din fiii săi, căci aceasta este porunca sultanului. Acest bun părinte vedea că fiul său cel mai mic, beizadeaua Matei, avea minte ageră, caracter serios, gîndire sclipitoare, înclinație spre bine încă din copilărie și își dădea silința din cea mai fragedă vîrstă să învețe limba turcă; cunoscînd deci, bunul bătrîn, că sămînța virtuților părintești este semănată de Dumnezeu în sufletul acestui copil și socotind că acesta va putea să slujească împărăția cu vrednicie și cu succes, deoarece avea întocmai caracterul părintelui său și va ajunge la aceeași treaptă cu tatăl său, pentru ca să se cunoască mai tîrziu copacul din fructul său, s-a gîndit pe drept cuvînt că deoarece acest fiu călca pe urmele tatălui trebuie să meargă și pe același drum străbătut de tatăl său, adică drumul marelui dragomanat al împărăției.

¹ Abdulah-pașa a fost mare vizir de la 28 februarie 1747 pînă la 11 ianuarie 1750.

² La 6 aprilie 1749, Grigore Ghica vodă desființează dajdia « grea și nesuferită a pogonăritului », vezi hrisovul lui publicat în P. Teulescu, *Arhiva română, Documente istorice*, seria I, București, 1860, p. 80–84.

Καὶ ἀποφασίσας συνωδᾶ τῇ βασιλικῇ ἐπιταγῇ, ἐξαπέστειλεν αὐτὸν τὴν βασιλείαν εἰς μὲ μενζίλι, ἔνθα ἐνδυσάμενος βασιλικὸν καβάδιον τοῦ εἰρημένου ὄφικίου, διετέλει ὑπουργῶν ταῖς βασιλικαῖς προσταγαῖς τοιοῦτοτρόπως, ὅπου τὸν ἐθαύμαζον ὅλοι οἱ μεγιστᾶνες διὰ τὴν τοσαύτην φρόνησιν καὶ ἐπιτηδειότητα ὅπου ἤκμαζεν ἐν ἡλικίᾳ νεαζούσῃ.

1752 Εἰς τὸν καιρὸν τῆς δραγουμανίας αὐτοῦ, κατὰ τὸ ‚αψνβ‘ ἔτος, ἐξωσθέντος τοῦ ἐπιτρόπου τῆς βασιλείας Μεχμὲτ-πασᾶ, ἔγινεν ἐπίτροπος ὁ ἱπριχόρης Μεχμὲτ-μπέγης. Εἰθισται δέ, ὅσοι πρέσβεις βασιλειῶν καὶ ἀριστοκρατιῶν εὐρίσκονται ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει, νὰ ὑπάγωσιν εἰς συγ- 1051
10 χαρητικὴν ἀντάμωσιν τοῦ νέου ἐπιτρόπου. Καὶ ἐπειδὴ ἐν καιρῷ τοῦ ραμαζανίου, ὅπου μετὰ πέντε ἡμέρας ἔμελλε νὰ φθάσῃ, δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ αὕτη ἢ τσερεμόνια, ἐφάνη εὐλογον διὰ τὸ βραχὺ τοῦ καιροῦ νὰ ὑπάγωσιν ἀνὰ δύο πρέσβεις τὴν κάθε ἡμέραν εἰς ἀντάμωσιν, τὸ ὁποῖον ὡς πρᾶγμα ἀσύνηθες καὶ βαρὺ διὰ τὴν διπλασιότητα, ἤθελε φανῆ
15 δύσκολον εἰς κάθε δραγουμάνον, ἀλλ’ ἡ ἐκλαμπρότης του, μὲ ὄλον ὅπου ἦτον καὶ ἀρχάριος τοῦ βασιλικοῦ τούτου ὄφικίου, ἐξυπηρέτησε καὶ αὐτὰς τὰς διπλασίους ἀνταμώσεις μὲ τόσῃν ἀγχίνοιαν καὶ ἐμπειρίαν, ὅπου θαυμάσαντες οἱ τοῦ δεβλετιῦ δὲν ἔλειψαν νὰ ἐπαινέσωσι τόσον τὸ πρόχειρον τῆς ἐλευθεροστομίας, ὅσον καὶ τὸ εὐτακτον καὶ γλαφυρὸν τῆς εὐ-
20 γλωττίας του. Τόσον ὡς υἱὸν αὐθέντου καὶ ἀπόγονον αὐθέντων, καὶ τουρκικώτερον εἰπεῖν ὀτζακζαδὲ ὀσπιτίου περιφήμου, ὅσον καὶ ὡς εὐαρεστοῦντα κατὰ πάντα εἰς τὴν βασιλικὴν ἐκδούλευσιν, ἔκρινε δίκαιον ἢ βασιλεία νὰ τὸν τιμήσῃ καὶ μὲ τίτλον ἀνωτέρου βαθμοῦ, τὸ: κίτβετουλ κίουπερά, ὅπου σημαίνει ἐκλεκτὸ τῶν μεγιστάνων, ἐκεῖ ὅπου οἱ πρὸ αὐτοῦ
25 εἶχον τὸ: κίτβετουλ ἀγιάν, ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ ἐκλεκτὸ τῶν προεστώτων. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι ἀπένειμον αὐτῷ τίτλον ὅπου τὸ δίδωσιν εἰς πριντσίπους τῆς Εὐρώπης, τὸ: κιαρέτσα, δηλαδὴ ὅπου σημαίνει ἐκλαμπρότης.

Κατὰ τὸν ε’ χρόνον τῆς αὐθεντίας τοῦ ρηθέντος Γρηγορίου βοεβόδα,
30 οἱ πρῶτοι ἔγκριτοι καὶ εὐγενεῖς ἄρχοντες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου τὸ πρότερον εὐρίσκοντο εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ Κωνσταντίν βόδα Μαυροκορδάτου, ὁ Δράκος Σοῦτσος, πρῶν μέγας λογοθέτης καὶ οἱ τέσσαρες αὐτοῦ υἱοί, Ἄλέξανδρος, Νικόλαος, Ἰωαννάκης καὶ Δημήτριος, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Καρατζᾶς, πρῶν μέγας ποστέλνικος, μετὰ τοῦ

Și luînd hotărîrea, potrivit cu porunca împărătească, l-a trimis cu menzil la împărăție. Aici, după ce a îmbrăcat caftanul împărătesc al slujbei amintite, a început să îndeplinească poruncile împărătești în așa fel, încît toți înalții dregători îl admirau pentru marea lui înțelepciune și îndemînare, care înfloreau la o vîrstă cu totul fragedă ¹.

5

Pe timpul dragomanatului său, în anul 1752, fiind mazilit marele vizir al împărăției Mehmed-pașa ², s-a făcut vizir imbrohorul Mehmed-bei. Pe atunci era obiceiul ca toți ambasadorii împărățiilor și regatelor aflați la Constantinopol să meargă să felicite pe noul mare vizir. Și deoarece în timpul ramazanului, care începea peste cinci zile, nu era cu putință să aibă loc această ceremonie, s-a găsit cu cale, din pricina timpului prea scurt, să meargă cîte doi ambasadori în fiecare zi la marele vizir. Acest lucru neobișnuit și obositor ar fi fost greu pentru oricare dragoman, dar luminăția-sa, deși era începător în această slujbă a împărăției, a făcut față în aceste întîlniri duble cu multă inteligență și pricepere, încît oamenii împărăției l-au admirat și l-au lăudat atît pentru ușurința și priceperea sa în vorbire, cît și pentru buna și frumoasa sa elocvență. Împărăția a socotit drept să-l cinstească cu un titlu de grad mai mare, atît pentru că era fiu de domn și urmaș de domni, adică pe turcește ogeac-zade, casă vestită, cît și pentru felul mulțumitor cum a îndeplinit întrutotul slujba împărătească, și anume cu titlul « chitvetul chiupera », care înseamnă « distins printre marii demnitari », pe cînd înaintașii săi aveau titlul « chitvetul aian », care înseamnă « distins printre fruntași ». De asemenea și europenii și-au acordat titlul ce se dă principilor Europei, și anume « chiarezza », care înseamnă « luminăție ».

1752

1051

10

15

20

25

În al cincilea an de domnie a zisului Grigorie vodă, cei mai de seamă boieri din Constantinopol, care mai înainte se găseau în slujba lui Constantin vodă Mavrocordat, adică Draco Suțu, fost mare logofăt, și cei patru fii ai săi: Alexandru, Nicolae, Ianachi și Dimitrie, de asemenea și Constantin Caragea, fost mare postelnic, cu fiul său Nicolae, toți boieri înțelepți și

30

¹ Matei Ghica a primit postul de mare dragoman în anul 1751, după ce a plăti o sumă de 200 de pungi, la vîrsta de numai 23 de ani. Vezi Epam. Stamatiadis, *Βιογραφίαι τῶν Ἑλλήνων μεγάλων διερχομένων τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους* (*Biografiile marilor dragomani greci ai Imperiului otoman*), Atena, 1865, p. 125.

At. Comnen Ipsilanti ne dă și alte amănunte, anume că hatmanul Iordachi bîșă Mihalopol, capuchehaia lui Grigore Ghica și socrul lui Matei, a reușit cu sume mari de bani să exileze pe marele dragoman Ioan Calimah și să obțină acest post pentru ginerele său Matei (*op. cit.*, p. 367). R. Rosetti confundă pe Matei Ghica cu Grigore Ghica și spune că acesta din urmă a fost numit dragoman în 1751. Vezi *Despre urmași lui Grigorie Ghica vodă III și originea Ghiculeștilor din Moldova*, în « Convorbiri literare », XXXVI (1902), p. 793.

² Mazilirea marelui vizir Mehmed-pașa a avut loc la 1 iulie 1752.

υἱοῦ αὐτοῦ Νικολάου, ὅλοι ἄρχοντες ἔμφρονες καὶ γε || γυμνασμένοι εἰς 1052
 τὰς ὑποθέσεις τοῦ δεβλετιοῦ καὶ στολισμένοι καὶ μὲ μάθησιν ἐξωτερικὴν
 καὶ γλώσσας διαφόρους, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὁ Ἰάκωβος Ρίζος, πρῶην
 μέγας σπαθάρης, προκομμένος καὶ ἐπιτήδειος, ὅλοι ὁμοῦ οἱ ρηθέντες ἀ-
 5 φιέρωσαν τὸν ἑαυτὸν τους εἰς τὴν δούλευσιν τούτου τοῦ αὐθέντου Γρηγο-
 ρίου βόδα, προσελκυσθέντες ἀπὸ τὴν ἔλκυστικὴν δύναμιν τῶν ἐξαιρέτων
 αὐτοῦ προτερημάτων. Καὶ ἀκολουθῶς ὑστερήθη ὁ Κωνσταντὶν βόδας τοι-
 οῦτους ἄρχοντας, ὁποῦ ἀγκαλὰ καὶ οἰκοθεν ἰκανώτατος καὶ παλαιόθεν μὲ
 τὴν εὐνοϊαν πολλῶν μεγιστάνων καὶ πατρικῶν φίλων καθωπλισμένος, καὶ
 10 πρὸς τὴν μεταχείρησιν τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων ἔμπειρος, ἀλλ' ἀφοῦ ὑστε-
 ρήθη τοὺς εἰρημένους, ἐφάνη ἀπὸ τὰς δυνάμεις του γεγυμνωμένος, ἐκεῖ
 ὁποῦ πρότερον ἐφαίνετο ζηλωτὸς καὶ ἀκαταγώνιστος πρὸς τοὺς ἀντικει-
 μένους.

Ἦκοδόμησεν οὗτος ὁ αὐθέντης καὶ ὀσπιτάλιον εἰς καταφυγὴν τῶν
 15 ἀσθενούντων πτωχῶν καὶ ξένων, πλησίον τοῦ Βουκουρεστιοῦ εἰς τόπον
 καλούμενον . . .¹ μὲ ναὸν περικαλλῆ καὶ θαυμάσιον, ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον
 τοῦ Ἁγίου Ἀναργύρου καὶ ἰαματικοῦ Παντελεήμονος, περιτοιχισμένον
 μὲ ὑψηλὸν τεῖχος μὲ ὀσπίτια αὐθεντικά μεγαλοπρεπῆ δίπατα, τὰ μὲν ὑπο-
 κάτωθεν χειμερινά, τὰ δὲ ἐπάνωθεν ἑαρινά, μὲ σπετσιαρίαν καὶ σπετσια-
 20 ρην καὶ ἰατρὸν διωρισμένον πρὸς θεραπείαν τῶν νοσούντων. Μὲ νάματα
 πότιμα δαψιλῆ, ὁποῦ ρέουσιν ἔμπροσθεν τῆς πύλης, μακρόθεν πολυεξό-
 δως μετενεηγμένα. Ταύτην τὴν οἰκοδομὴν τὴν εἶχεν ἀρχίσει εἰς τὴν προ-
 τέραν αὐτοῦ αὐθεντίαν, ἥδη δὲ Θεοῦ βοηθοῦντος τὴν ἐτελείωσεν, λίαν
 εὐπρεπῆ καὶ εὐμορφωτάτην, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα οἰκοδομήματα ὁποῦ ἔκαμε
 25 κατὰ καιροῦς φαίνονται ἀπαράμιλλα τῇ καλλονῇ καὶ εὐτεχνίᾳ.

Οὐ πόρρω δὲ τούτου τοῦ ὀσπιτα || λίου, κατεσκεύασε καὶ ἕτερον κα- 1053
 ταφύγιον διὰ τοὺς περιπίπτοντας τῇ πανώλῃ νόσῳ, τῇ κοινῶς λεγομένη
 πανοῦκλα, ἐκκλησίαν μὲ ὅλα τὰ περιστατικά ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Βησ-
 σαριῶνος, ὅστις ἔλαβεν παρὰ Θεοῦ τὴν χάριν τοῦ ἰατρεύειν ταύτην τὴν
 30 νόσον, πρὸς ψυχικὴν αὐτοῦ ὠφέλειαν καὶ ἀθάνατον μνήμην, ὡσὰν ὁποῦ
 καθαυτὸ ἔργον εἶχε τὴν μελέτην καὶ προετοιμασίαν τῆς ἀπολαύσεως τῶν
 αἰωνίων ἀγαθῶν, τὴν δὲ μέριμναν τῶν ἐπιγείων ὡς ἐν παρέργῳ.

* Ἐὰς ἀφήσωμεν ὁμως τὰ λοιπὰ ἀξιόλογα τῆς ἐν Βλαχία αὐτοῦ αὐθεν-
 35 τίας νὰ τὰ διηγηθῶσιν οἱ Βλάχοι, εἴ πού τις ἐν αὐτοῖς φιλαλήθης γνώμη
 καὶ διάθεσις μὴ διεφθαρμένη, καὶ ἅς ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν διήγησιν τῆς
 αὐθεντίας τοῦ Κωνσταντίνου βόδα Μαυροκορδάτου ἐν Μολδαβίᾳ.

¹ Loc alb in ms.

1052 încercați || în treburile împărăției, înzestrați cu învățătură străină și cunos-
cători de mai multe limbi — precum și Iacob Rizos, fost mare spătar,
învățat și priceput — toți aceștia s-au pus în slujba domnului Grigorie vodă,
fiind cucerii de puterea atrăgătoare a deosebitelor sale calități. În acest
chip, Constantin vodă a fost lipsit de asemenea boieri și deși era om foarte
destoinic și se bucura încă de mult de bunăvoința multor înalți dregători
și prieteni ai tatălui său și era priceput și în treburile politice, totuși, după
ce a pierdut pe cei amintiți, s-a văzut despuiat de puterile sale, pe cînd mai
nainte era de pizmuit și de neînvinc în fața potrivnicilor săi.

Acest domn a zidit pentru bolnavii săraci și străini un spital lîngă
București, la locul numit... ¹, cu o frumoasă și minunată biserică, cu
hramul Sfîntul fără de arginți și tămăduitorul părinte Pantelimon, împru-
surată cu un zid înalt, cu mărețe case domnești cu două caturi, cele de
jos pentru iarnă, iar cele de sus pentru primăvară, cu spițerie și spițer,
cu medic numit pentru îngrijirea bolnavilor. În fața porții era o fîntină cu
apă de băut adusă de departe cu multe cheltuieli. Această clădire o începuse
în trecuta sa domnie, iar cum, cu ajutorul lui Dumnezeu, a terminat-o,
fiind foarte arătoasă și frumoasă, ca și celelalte clădiri pe care le-a ridicat
altădată și care sînt neîntrecute ca frumusețe și înfățișare artistică.

1053 Nu departe de acest spital || a zidit și un alt loc de adăpostire pentru
bolnavii de ciumă, o biserică cu toate cele de trebuință, cu hramul Sf. Visa-
rion, care a primit de la Dumnezeu darul de a vindeca această boală. Toate
acestea Grigorie vodă le-a făcut pentru mulțumirea sufletească și pomenirea
sa veșnică, căci gîndul său de căpetenie era totdeauna să fie pregătit pentru
a se bucura de bunurile veșnice, lăsînd la o parte grija pentru cele
pămîntești ².

Să lăsăm deci celelalte fapte însemnate săvîrșite de Grigorie vodă
în timpul domniei sale în Țara Românească, ca să le povestească muntenii,
dacă sînt nepărtinitori și au dragoste de adevăr, și să ne întoarcem la
povestirea domniei lui Constantin vodă Mavroordat în Moldova.

¹ Loc alb în manuscris. Spitalul a fost zidit pe moșia Obilești de lîngă Colentina, un trup din moșia Pantelimon (vezi Al. G. Gălășescu, *Eforia spitalelor civile din București*, București, 1899, p. 629).

² Spitalul, ca și clădirile celelalte amintite mai sus, Grigore vodă a început să le clădească în prima sa domnie (1733 — 1735) și le-a terminat în cea de-a doua (1748 — 1752), și anume în 1750, cînd, prin testament, a înzestrat așezămintele sale cu averi însemnate, prevăzute în hrisoave (vezi Al. G. Gălășescu, *op. cit.*, p. 60). Aici se publică inscripția de pe mormîntul lui Grigore vodă, precum și alte patru inscripții, una de pe mormîntul Zoiței, soția lui Grigore vodă, iar celelalte cu privire la biserica, foișorul și crucea ridicată lîngă fîntină.

ΤΡΙΤΗ ΜΕΤΑΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ ΒΟΔΑ
ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ ΕΙΣ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ

- Μετατεθέντος, ὡς εἶρηται, τοῦ Γρηγορίου Γκίκα βοεβόδα ἀπὸ Μολ-
 5 δαβίας εἰς Βλαχίαν, μετετέθη καὶ ὁ Κωνσταντίν βόδας Μαυροκορδάτος
 ἤδη τρίτην φορὰν ἀπὸ Βλαχίας εἰς Μολδαβίαν.
- Οὗτος ὁ αὐθέντης ἦτον ἀληθῶς καὶ ἐξ ἀρχῆς θεοσεβής, ἐλεήμων,
 φιλοδίκαιος καὶ εὐεργετικός, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν αὐθεντίαν ἐφάνη πάντῃ
 δεδομένος εἰς τὴν περὶ τὰ θεῖα εὐλάβειαν καὶ εἰς τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν,
 10 καὶ ἀποτροπιαζόμενος τὰ τερπνὰ καὶ ἡδέα τοῦδε τοῦ βίου καὶ πᾶσαν ἡ-
 δονῆς ἀφορμὴν καὶ πάρεργον ψυχαγωγίαν, διεμοίραζε τὸν καιρὸν εἰς προ-
 σευχὴν, εἰς διβάνιον, καὶ εἰς ἀνάγνωσιν βιβλίων. Ἔωθεν μὲν μέχρι με-
 σημβρίας κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ θεωρῆ κρίσεις, ἐξετάζοντας μὲ ἀκρίβειαν
 15 μεγαλωτάτην τοὺς κρινομένους, καὶ δὲν ἐκουράζετο καθήμενος εἰς τὸ δι-
 βάνιον καὶ ἀγωνιζόμενος νὰ δικαιώσῃ τοὺς ἀδικουμένους, μὲ ὄλον ὅπου
 εἶχε ξεχωριστὰ καὶ κριτὰς ἄρχοντας ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, || διωρισμέ- 1054
 νους εἰς τὸ νὰ θεωρῶσι κάθε συμπίπτουσαν κρίσιν, ἔξω μόνον ἀπὸ τὰς
 κρίσεις τῶν μουσιῶν ὅπου τὰς ἐθεώρει ὁ μέγας λογοθέτης κατὰ τὸ ἀρ-
 χαῖον τοπικὸν ἔθος. Μετὰ δὲ μεσημβρίαν ἕως ἑσπέρας, ἐὰν ἦτο ραβασία
 συνηγμένα, δηλαδὴ ἀναφοραί, ἢ τουρκικώτερον ἀρζιχάλια, ἀνεγινώσκον-
 20 το ἐκεῖνα ἔμπροσθέν του, παρισταμένων δύο ἢ τριῶν ἀναγνωστῶν, ὅπου
 διὰ νὰ γίνεται ἀδιάκοπος ἡ ἀνάγνωσις, ὅταν ὁ εἷς ἐτελείωνεν ἓνα ραβά-
 σι, εὐθὺς ὁ ἄλλος ἄρχιζεν ἄλλο καὶ ἐδίδοντο εἰς ὅλα αἶ προσήκουσαι
 ἀποφάσεις καὶ ἀποκρίσεις, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐρχόμενος καὶ ὁ μέγας βι-
 25 στιάρης ἢ ἄλλος τις ἐθεώρει τὰς ἀναγκαίας ὑπηρεσίας χωρὶς νὰ γίνῃ δια-
 κοπὴ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ραβασίων. Εἶδὲ καὶ δὲν ἦτον ραβασία νὰ ἀνα-
 γνωσθοῦν, ἔκαμεν ἀνάγνωσιν βιβλίων χρυσοστομικῶν, ἢ τοῦ μεγάλου Βα-
 σιλείου, ἢ Μακαρίου τοῦ αἰγυπτίου, ἢ ἄλλων ἁγίων πατέρων, σημειώνον-
 τας ἐξ αὐτῶν τὰ ρητὰ ὅπου ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ἡγεμόνας. Ὁ νήδυμος
 ὕπνος ἦτον πολλὰ ὀλίγος, καὶ ἐσηκώνετο εἰς τὸν ὄρθρον εἰς τὰς πέντε
 30 ὥρας τῆς νυκτός, ἰστάμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ
 εὐλαβείας, ὁμοῦ καὶ ὅσοι ἄρχοντες καὶ δοῦλοι αὐθεντικοὶ ἐκατοικοῦσαν
 ἐν τῇ αὐτῇ τῆς αὐθεντίας, οἵτινες ἐσηκώνοντο καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν ὄρθρον
 κατὰ μίμησιν τοῦ αὐθέντου. Εἰς δὲ τὸν καιρὸν τῆς θείας μυσταγωγίας
 35 πολλάκις ἐδιορίζοντο δύο τσοκαδάριδες εἰς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας, διὰ
 νὰ μὴν ἀφήνουσι νὰ ἐξέλθῃ τινὰς ἀπ' ἐκείνους ὅπου ἔχουσι τοιαύτην κακὴν
 συνήθειαν, ἕως νὰ γίνῃ ἀπόλυσις τελεία. Δὲν ἐψάλλετο κοινωνικόν, ἀλλ'
 40 ἀντὶ κοινωνικοῦ ἀνεγινώσκετο ἐπ' ἄμβωνος κανένας λόγος χρυσοστομικὸς
 ἀπὸ ἐκείνους ὅπου διὰ προσταγῆς αὐτοῦ ἦσαν μεταφρασμένοι εἰς τὴν мол-
 δαβικὴν γλῶσσαν, ὡσάν ὅπου ἡ ἀνάγνωσις αὕτη εἶναι πολλὰ ὠφελιμωτέ- 1055
 ρα εἰς τοὺς ἀκροατάς, παρὰ ἢ μελωδία τοῦ ψάλτου, || τὸ ὅποῖον τοῦτο ἔ-
 γινε συνήθεια καὶ εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας τῆς Μολδαβίας. Οὐκ
 ὀλίγοι καὶ ἐκ τῶν μεγάλων ἀρχόντων ἠναγκάζοντο νὰ τὸν μιμοῦνται κατὰ
 τὴν αὐστηρὰν νηστείαν ὅπου ἐφύλαττε καὶ μάλιστα εἰς τὰς ἁγίας τεσσα-
 ρακοστάς ἔωθεν ἕως ἑσπέρας παντελεῖ ἄσιτίαν χωρὶς νὰ πῖῃ οὔτε καφέ,

A TREIA MUTARE A LUI CONSTANTIN VODĂ
MAVROCORDAT ÎN MOLDOVA

După ce Grigorie Ghica vodă a fost mutat, precum s-a spus, din Moldova în Țara Românească, a fost mutat și Constantin vodă Mavrocordat pentru a treia oară din Țara Românească în Moldova. 5

Acest domn era într-adevăr și mai înainte iubitor de Dumnezeu, milostiv, drept și darnic, dar în această domnie s-a arătat cu totul cucernic pentru cele dumnezeiești, practicînd virtutea prin fapte; era scîrbit de plăcerile și petrecerile acestei vieți și, evitînd orice prilej de desfătare și petrecere, își împărțea timpul cu rugăciunea, cu divanul și cu citirea 10 cărților.

De dimineață pînă la prînz se îndeletnicea cu cercetarea judecăților, ascultînd cu mare băgare de seamă pe împricinați, și nu obosea șezînd la divan și silindu-se să împartă dreptate celor nedreptățiți, cu toate că avea 1054 anume judecători, numiți dintre boierii săi credincioși, || ca să judece pricinile ce se iveau, afară de pricinile moșiilor pe care le cerceta marele logofăt, după vechiul obicei al țării. După prînz și pînă seara, dacă erau răvașe strînse, adică jalbe, sau pe turcește, arzuhaluri, se citeau în auzul lui de doi sau trei cititori, pentru ca citirea să fie neînteruptă, astfel ca atunci cînd 20 unul isprăvea un răvaș, îndată celălalt începea un alt răvaș și se dădea tuturor cuvenitele hotărîri și răspunsuri. Venind în acest răstimp și marele vistier sau altcineva, cerceta cu el treburile cuvenite, fără a se întrerupe citirea răvașelor. Iar dacă nu erau răvașe de citit, citea din cărțile lui Ioan 25 Hrisostom sau ale lui Vasile cel Mare sau ale lui Macarie egipteanul sau ale altor sfinți părinți, însemnînd vorbele aflate în ele, care se referă la prinți. Somnul cel dulce era foarte măsurat; se scula dis-de-dimineață la orele cinci din noapte și stătea în biserică cu mare luare aminte și evlavie 30 împreună cu toți boierii și slugile domnești care locuiau în curtea domnească, și ei sculîndu-se cînd se crăpa de ziuă, după pilda domnului. În timpul slujbei dumnezeiești, de multe ori doi ciohodari erau așezați la poarta bisericii, ca să nu lase, înainte de sfîrșitul slujbei, să iasă vreunul din aceia 35 care au această urită deprindere. Nu se cînta chinonicul, ci în locul lui se citea de pe amvon o cuvîntare a lui Ioan Hrisostom, dintre acelea care din porunca sa erau traduse în limba moldovenească, pentru că această citire este mult mai folositoare celor ce ascultă decît cîntarea cîntărețului; || 40 1055 lucrul acesta s-a făcut pe urmă obicei și în toate celelalte biserici ale Moldovei. Mulți dintre marii boieri erau siliți să-i imite postul aspru pe care îl ținea, mai cu seamă în timpul sfințelor posturi, cînd de dimineață pînă seara nu mîncea absolut nimic și nu bea nici măcar cafea. Boierii,

καὶ μισήσαντες καὶ αὐτοὶ παντελῶς τὴν λεγομένην νικοτιανὴν βοτάνην, ἐσύχναζον εἰς τὰ ἀκολουθίας τῆς ἐκκλησίας ἐγκρατευόμενοι καὶ κατὰ τὰ ἄλογα πάθη.

Δὲν ἔλειπε νὰ ἐλέγξη τὸν τότε ἀρχιερατεύοντα μητροπολίτην Μολδοβλαχίας Νικηφόρον, διατι ἐχειροτόνει ἀγραμμάτους ἱερεῖς καὶ διακόνους. Ἄλλὰ πρὸς τοῦτοις διορίσας καὶ ἀρχιερεῖς τὸν Σίδης καὶ τὸν Νύσσης (τοὺς ὁποίους καὶ αὐτοὺς ἐβίασε νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸ σχολεῖον τὸ ἑλληνικόν) καὶ τινας ἐκ τῶν ἡγουμένων, τοὺς ἀπέστειλεν ἔξω εἰς τὴν τσάραν νὰ περιέλθωσι τὰ χωρία καὶ νὰ διδάξωσι τοὺς ἀγραμμάτους ἱερεῖς τὰ δέοντα, καθὼς ἐγγράφως καὶ κεφαλαιωδῶς παρέλαβον παρ' αὐτοῦ, με σκοπὸν ὅτι νὰ τοὺς συνάξη μετέπειτα ἅπαντας εἰς Ἰάσιον καὶ νὰ τοὺς ἐξετάσῃ αὐτοπροσώπως, διὰ νὰ ἰδῇ ἂν ὠφελήθησαν τίποτε ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν ρηθέντων ἀρχιερέων καὶ ἡγουμένων· τὸ ὁποῖον ἀγκαλὰ καὶ τὰ καιρικὰ περιστατικὰ τὸν ἠμπόδισαν νὰ τὸ φέρῃ εἰς ἔκβασιν, ὅμως εἶναι ἀληθινόν ὅτι πολλοὶ πολλὰ ὠφελήθησαν καὶ ἱερεῖς καὶ διάκονοι, προθυμούμενοι μὲ συνερεσίαν νὰ ἀναγιγνώσκωσι καὶ βίβλους καθ' ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησίας μὲ ἀκρίβειαν.

Ἦχι μόνον ἔλειψε διὰ προσταγῆς αὐθεντικῆς ἢ κακῆ συνήθεια τοῦ νὰ βάλλωσιν οἱ ἄρχοντες γυναῖκας εἰς τὰ κρασοπωλεῖα, καὶ μάλιστα νὰ ἐκλέγωσιν τὰς εὐειδεῖς διὰ νὰ πωλῆται ὁ οἶνος ἐν τάχει, ἀλλὰ καὶ ἔγραψε πρὸς τοὺς Ἰσπραβνίκους τοῦ κάθε τσινούτου προστάζοντάς τους ὅτι ὅπου καὶ ἂν εὕρωσι γυναῖκα κατηγορημένην ἐπὶ πορνείᾳ μεμαρτυρημένη, καὶ μάλιστα ὅπου νὰ ἔγινε παλλακίς τινος ὄθωμανοῦ ἢ χριστιανοῦ, νὰ τὴν πιάσωσιν εὐθὺς καὶ νὰ τὴν στείλωσιν εἰς Ἰάσιον. || Ὅθεν καὶ σταλ- 1056
θεῖσαι πολυάριθμοι, ἐπαιδεύθησαν μὲ πολυχρόνιον φυλακὴν, ἔπειτα μὲ ἐγγύησιν ἀποχῆς ἠλευθερώθησαν.

Ἐξω ἀπὸ τὰς ἐλεημοσύνας ὅπου ἀποκρῦφως ἔκαμνε πρὸς χήρας καὶ ὄρφανὰ καὶ εἰς ἄλλα ἀδύνατα καὶ πεπτωχευμένα μέρη, ἐδιόρισε τὸν καθ' ἕκαστον μῆνα πεντακόσια γρόσια διὰ νὰ μοιράζωνται εἰς τοὺς ζη- 30 τιάνοους.

Πολλὰ ἐπαρακίνησε τὸν ρηθέντα μητροπολίτην Μολδοβλαχίας διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ κληρικοὺς τῆς μητροπόλεως, καθὼς εἶναι καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας, οἰκονόμον δηλαδὴ, σκευοφύλακα, σακελλάριον, λογοθέτην καὶ τοὺς καθεξῆς, οἵτινες νὰ συγκαθέζωνται μετὰ τοῦ μητροπολίτου νὰ θεωροῦσι τὰς ἐκκλησιαστικὰς κρίσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὁ αὐθέντης δὲν ἤθελε ποτὲ κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἀνακατωθῇ, ἐνοχλεῖτο ὅμως καθ' ἐκάστην ἀπὸ πολλοῦς, ἐπειδὴ καὶ ὁ μητροπολίτης διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ γήρατος δὲν ἐδύνετο νὰ τοὺς κρίνῃ. Ἄλλ' οὗτος ὁ γέρων, φοβούμενος νὰ μὴ μερισθῇ ἢ ἀρχιερατικῆ ἐξουσία καὶ εἰς ἄλλους, δὲν ἤθελε νὰ στέρξῃ 40 νὰ κάμῃ κληρικοὺς ἐκ τῶν ἐγκρίτων ἡγουμένων, καθὼς ὁ αὐθέντης εὕρισκεν εὐλογον, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους ἱερεῖς διὰ νὰ τοὺς ἔχη ὑποτεταγ-

scîrbindu-se și ei cu totul de tutun, se duceau des la slujbele bisericesti, înfrînînd și poftele lor trupesti.

Nu înceta de a mostra pe mitropolitul de atunci Nichifor al Moldovei pentru că hirotonisea preoți și diaconi neștiutori de carte. Pe lângă aceasta, a orînduit dintre arhieriei pe mitropolitul Sidisului și pe acel al Nisei (silindu-i și pe aceștia să se ducă la școala grecească), precum și pe cîțiva egumeni, și i-a trimis afară la țară să cutreiere satele și să învețe pe preoții incuți cele cuvenite, după cum pe scurt și în scris le arătase, cu scopul ca să-i strîngă pe urmă pe toți la Iași și să-i examineze în persoană, ca să vadă dacă s-au folosit întrucîtva de învățatura ce le-au dat-o zisii arhieriei și egumeni. Și cu toate că împrejurările de atunci l-au împiedicat să ducă acest lucru la bun sfîrșit, totuși este adevărat că mulți preoți și diaconi au tras mare folos și citeau pe întrecute felurite cărți singuri, iar în aceea ce privește slujba bisericească își dădeau silința s-o citească cu o deosebită îngrijire ¹.

Nu numai că a încetat, din poruncă domnească, vechea deprindere a boierilor de a pune femei la cîrciumi și mai ales de a alege pe cele frumoase, pentru ca vinul să se vîndă repede, dar a scris și ispravnicilor din fiecare ținut, poruncindu-le ca oriunde ar găsi vreo femeie învinuită de curvie mărturisită și mai ales vreuna care ar fi fost ibovnică a vreunui musulman sau creștin, s-o prindă numaidecît și s-o trimită la Iași. || Și într-adevăr, fiind trimise numeroase asemenea femei, au fost pedepsite cu închisoare îndelungată, pe urmă au fost liberate, dînd chezășie că se vor îndrepta.

În afară de pomenile pe care le făcea pe ascuns văduvelor și orfanilor și altor neputincioși și scăpătați, a mai orînduit să se împartă cerșetorilor cinci sute de lei pe lună.

A îndemnat foarte mult pe zisul mitropolit al Moldovei să numească clerici la mitropolie, precum sînt și în celelalte țări, adică econom, schevo-filax, sachelar, logofăt etc., care să se întrunească împreună cu mitropolitul și să cerceteze pricinile bisericesti, la care domnul nu vrea niciodată cu nici un chip să se amestece, măcar că în fiecare zi era supărat de mulți, pe care mitropolitul, din pricina bătrînețelor, nu putea să-i judece. Însă acest bătrîn, de teama ca să nu împartă cu alții puterea sa arhierescă, nu vroia să încuviințeze să se numească clerici dintre egumenii aleși, așa cum găsea domnul de cuviință, ci dintre preoții pămînteni ca să-i aibă

¹ Constantin Mavrocordat în a doua sa domnie, în 1742, a dat un hrisov prin care scutea clerul de dări și arăta că toți preoții erau obligați să-și îndeplinească cu strictețe îndatoririle lor spirituale, iar acei care urmau să se facă preoți trebuiau să fie cu învățatură de carte. Hrisovul este publicat în Melchisedec, *Chronica Romanului*, partea a II-a, București, 1875, p. 25—27.

μένους εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Τέλος πάντων ὁμως ἐβιάσθη νὰ κάμη κάποιους ἱερομονάχους ὁποῦ ἦσαν μέτοχοι σπουδῆς. Καὶ λοιπὸν εἰς κάθε Τετράδην καὶ Παρασκευὴν, γινομένης συνόδου ἐν τῇ μητροπόλει, ἐθεωροῦντο αἱ ἐκκλησιαστικαὶ κρίσεις καὶ ὑποθέσεις μετὰ τῶν κληρικῶν. Πρὸς 5 τούτοις ἔδωκε προσταγὴν νὰ συναχθῶσιν εἰς Ἱάσιον ὅλοι οἱ ἡγούμενοι τῶν μοναστηρίων, μεγάλων τε καὶ μικρῶν καὶ ὅλοι οἱ πρωτοπαπάδες ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς τὴν τσάραν τῆς Μολδαβίας, διὰ νὰ συγκροτηθῇ κοινὴ σύνοδος, μὲ τὴν ὁποίαν νὰ διορθωθῶσι μερικὰ σφάλματα καὶ καταχρήσεις ὁποῦ γίνονται εἰς τὰς χειροτονίας καὶ εἰς ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ ἀρχαῖα 10 1057 ἔθη, καὶ νὰ ἀποφα || σισθῇ κατὰ τοὺς κανόνας καὶ διαταγὰς τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων συνόδων ὁποῖοι καὶ πότε καὶ τίνι τρόπῳ νὰ χειροτονοῦνται πρῶτον διάκονοι, καὶ μετὰ πόσον καιρὸν νὰ χειροτονῶνται ἱερεῖς, καὶ προσέτι νὰ μὴν εἶναι συγχωρημένον νὰ ψάλλωσι λαϊκοί, οὔτε νὰ ἀναγινώσκουσιν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, παρὰ μόνον ἱερεῖς καὶ διάκονοι 15 καὶ ἀναγνώσται, ἢ ἄλλοι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κλήρου, καθὼς ἀνέκαθεν ἦτον διατεταγμένον, καὶ ἄλλας παρομοίους διατάξεις παλαιάς, ὁποῦ διεφθάρησαν καὶ δὲν φυλάττονται τὴν σήμερον, ἔσπευδε νὰ τὰς διορθώσῃ μὲ κοινὴν σύνοδον ὡς χριστιανικώτατος ἡγεμῶν. Καὶ λοιπὸν συναχθέντων ἀπάντων, ἔγινε σύνοδος δις καὶ τρίς ἔνδον τοῦ ἁγίου ναοῦ τῆς αὐθεν- 20 τικῆς αὐλῆς, ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ ἄλλων ἀρχιερέων, παρόντος ὁμοῦ καὶ τοῦ αὐθέντου ἱσταμένου ὀρθίου, καὶ τινὰ μὲν ἀπεφασίσθησαν, τινὰ δὲ ἀνεβλήθησαν νὰ ἀποφασισθῶσιν εἰς ἄλλην συνάθροισιν ὁποῦ ἐδιορίσθη νὰ γίνῃ εἰς τὸ μετέπειτα.

Τὰ ἱερὰ μοναστήρια τῆς τσάρας, τοῦ Ἁγίου Τάφου, τοῦ Σινᾶ, τοῦ 25 Ἁγίου Ὀρους καὶ ἄλλα πόσον τὰ ἐβοήθει καὶ τὰ ὑπερασπίζετο, τόσον μόνον λέγω διὰ νὰ συνεικάσῃ καὶ τὰ λοιπὰ ὁ καθείς. Ὅταν ἔτυχε νὰ ἔβγῃ εἰς τὸ διβάνιον κανένας χρεωφελέτης μὲ ὁμολογίαν χρεωστικὴν ἡγουμένου ἐξωσθέντος ἢ ἀποθανόντος, ζητῶντας τὰ ἄσπρα του ἀπὸ τὸν νέον ἡγούμενον, ταῦτὸν εἰπεῖν ἀπὸ τὸ μοναστήριον, ἀποφάσιζε τοιοῦτοτρόπως: 30 ὅτι τῷ μὲν νέῳ ἡγουμένῳ νὰ δοθῇ γράμμα αὐθεντικὸν πρὸς διαφένδουσίν του, ὁ δὲ χρεωφειλέτης νὰ ζητῇ τὰ ἄσπρα του ἀπὸ ἐκεῖ ὁποῦ τὰ ἔδωκε. Καὶ τοῦτο τὸ ἔκαμνεν οἰκονομικῶς διὰ νὰ μὴν ἔχωσιν οἱ ἡγούμενοι ἄδειαν νὰ φθείρουσι καὶ νὰ ἀφανίζωσι τὰ κτήματα τῶν μοναστηρίων, δανειζόμενοι καὶ καταχερ || ὄνοντες τὰ μοναστήρια μὲ πρόφασιν χρείας καὶ 35 ἀνάγκης. 1058

Ὅργανα μουσικὰ μὲ φωνὰς ἀσέμνους καὶ διακεκλασμένας ποτὲ δὲν ἤθελε νὰ τὰ ἀκούσῃ. Ὅποταν ἐτελοῦντο οἱ γάμοι τῆς ἰδίας αὐτοῦ θυγατρὸς δομνίτσας...¹ μετὰ τοῦ μπετζαδὲ Ἰωαννίτσα Ρακοβίτσα, μὲ πολλὴν πα-

supuși sub ascultarea sa. Cu toate acestea, pînă la urmă a fost silit să numească cîțiva ieromonahi cu știință de carte. Așadar, în fiecare miercuri și vineri, întrunindu-se sinodul la mitropolie, se cercetau pricinile și treburile bisericesti de către clerici. Pe lîngă aceasta a dat poruncă să se strîngă la Iași toți egumenii mănăstirilor mari și mici, și toți protopopii 5 aflați în țara Moldovei, ca să se țină sinod obștesc, prin care să se îndrepte unele greșeli și abuzuri săvîrșite la hirotonisiri și în alte vechi obiceiuri 10 bisericesti și să se hotărască, || după canoanele și poruncile sfinților apostoli și ale sfințelor sinoade, care anume, cînd și în ce chip să fie 15 hirotonisiți mai întii diaconi, și după cît timp să fie hirotonisiți preoți, și mai cu seamă să nu fie îngăduit să cînte sau să citească în biserică laicii, ci numai preoții, diaconii și anagnoștii sau alții din clerul bisericesc, precum era orînduit din vechime. De asemenea, ca un domn foarte evla- 15 vios, s-a grăbit să îndrepte prin sinodul obștesc și alte vechi rînduieli, care s-au stricat și nu se mai țin astăzi. Adunîndu-se deci toți, s-a ținut de două-trei ori sinod la sfînta biserică a curții domnești, în prezența mitropolitului, a episcopilor și a altor arhieriei, fiind totodată de față și 20 domnul, care sta în picioare. Cu privire la unele lucruri s-au luat hotărîri, cu privire la altele s-a amînat hotărîrea pentru o altă adunare, care s-a orînduit să se ție mai tîrziu.

Cît ajuta și ocrotea sfintele mănăstiri din țară, de la Sfîntul Mormînt, din Muntele Sinai, din Sfîntul Munte și altele numai atît spun, ca să-și 25 facă cineva o idee și despre celelalte: cînd se întimpla să se înfățișeze la divan vreun creditor cu zăpăciscă de vreun egumen înlăturat de la egumenie sau încetat din viață și să-și ceară banii de la noul egumen sau, ceea ce e același lucru, de la mănăstire, hotăra ca noului egumen să i se dea la mîna scrisoare domnească pentru apărarea sa, iar creditorul să-și ceară 30 banii de acolo unde i-a dat. Și aceasta o făcea cu bună chibzuială, pentru ca egumenii să nu aibă voie să prăpădească și să nimicească proprietățile 1058 mănăstirilor, împrumutîndu-se și îndatorînd || mănăstirile sub pretext de 35 grebuiță și nevoie.

Niciodată nu voia să audă instrumente muzicale însoțite de cîntece necuviincioase și molatice. La nunta fiicei sale, domnița . . . ¹ cu beizadeaua Ioniță Racoviță ², după multă stăruință din partea boierilor, abia a dat voie

¹ În manuscris este loc alb; e vorba de domnița Smaranda, vezi Enachi Kogălniceanu, *Letopiseșul Moldovei* în M. Kogălniceanu, *Letopiseșe*, III, p. 218.

² Beizadeaua Ioniță Racoviță a murit în țară la 1786 și a fost înmormîntat la Roman. Inscricția tombală este publicată de N. Iorga, *Inscricții din bisericile României*, vol. II, în *Studii și documente*, XV (1908), p. 19.

ρακίνησιν τῶν ἀρχόντων μόλις ἔδωκεν ἄδειαν νὰ παίξωσιν ὄργανα, ὅμως χωρὶς ἄσματα ἀπρεπῆ καὶ αἰσχρολογημένα. Τότε ἐβοήθησε καὶ τῷ Μιχάλ βόδα μὲ τριάκοντα πουργκία διὰ νὰ λάβῃ παρὰ τῆς βασιλείας τὴν ἐλευθερίαν του, ὄντας ἐξόριστος ἕως τότε εἰς τὴν Μυτιλήνην.

5 Κατάδικον νὰ θανατώσῃ δὲν τὸ ἐδέχετο ἡ εὐσπλαγχνικὴ του προαίρεσις, ἐπαίδευεν ὅμως τοὺς ἐνόχους θανάτου μὲ φυλακὴν μακροχρόνιον καὶ λίαν ἐπώδυνον καὶ ταλαιπωρημένην, διὰ νὰ ἔλθωσι τέλος πάντων εἰς μετάνοιαν τῶν πεπλημμελημένων¹. Ἐν συντομίᾳ, ἔφθασαν εἰς ἓνα βαθμὸν τὰ ἀποτελέσματα τοῦτου τοῦ αὐθέντου, ὥστε ὁποῦ τινες τῶν περιέργων
10 ἐτόλμησαν νὰ εἰποῦσιν ὅτι νὰ ἦσαν τάχα μεμιγμένα μὲ ὑπόκρισιν. Ἄς πιστεύσωσιν ὅμως οἱ πάντες ἀναμφιβόλως, χωρὶς νὰ ἔχωσιν οὔτε ρανίδα ὑποψίας, ὅτι ἦσαν ἔργα γνησίας, καθαρᾶς καὶ ἀληθεστάτης ἀρετῆς, καθὼς τὰ πράγματα ἐμαρτύρουν, ὄντας τὰ αὐτὰ τόσον ἐν τῷ φανερῷ ὅσον καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ. Ἐπειτα ἄς στοχασθῶσι καὶ τοῦτο, διὰ ποίαν αἰτίαν
15 ἄρᾳ γε, ἥ διατι τέλος ἓνας ἡγεμὼν νὰ βιάσῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ νὰ ὑποκρίνεται ἀρετὴν καὶ νὰ ταλαιπωρῇ τὸ ἴδιόν του σῶμα μὲ μίαν διαγωγὴν τόσον ἐπίπονον καὶ πολύμοχθον. Ἄς μὴ νομίσῃ δὲ τινὰς ἢ ὅτι, εἰς τὸν
20 καιρὸν ὁποῦ ἦσχολεῖτο εἰς τὰς ἀνωτέρω εἰρημένας ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, νὰ παρέβλεπε τάχα τὰς πολιτικὰς, διότι καμία ἀναγκαία ὑπόθεσις τῆς τσάρας δὲν ἔμεινεν ἀνεπιμέλητος, οὔτε ἡ πλέον παραμικρὰ βασιλικὴ
προσταγὴ ἀτελείωτος.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπέρασεν ὁ χάνης ἀπὸ τὸ Καουσάνι διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς βασιλεύουσαν, καὶ στέλλοντας ὁ Κωνσταντῖν βόδας πρὸς αὐτὸν ἓνα ἄρχοντα μὲ μερικὰ δῶρα εἰς προϋπάντησίν του, δὲν ἠθελε κατ'
25 οὐδένα τρόπον νὰ τὰ δεχθῇ, μὲ τὸ νὰ ἔδιδεν ἀκρόασιν εἰς μερικοὺς κόλακας ὁποῦ ἔλεγον ὅτι τάχα ὁ νέος χάνης ὅταν προβιβασθῇ εἰς τὸν θρόνον ἔχει διωρισμένον ἀβαῖτι ἀπὸ τὴν Μπογδανίαν χίλια φλωρία καὶ μίαν σαμουρόγουναν, καὶ ἐπειδὴ καὶ ἔγινε νεωστὶ χάνης πρέπει νὰ λάβῃ τὸ συνηθισμένον ἀβαῖτι, ὅθεν ἐκάθητο ἐκεῖ ὁ ἀπεσταλμένος πολλὰς ἡμέρας
30 μὲ τὰ δῶρα.

Ἐὐθὺς ἠξέυροντας καλῶς ὅτι τοιαύτη συνήθεια δὲν εἶναι, ἐπρόσταξε νὰ γραφθῇ ἄρξι μαχζάρι πρὸς τὸν χάνην ἐκ μέρους τῶν ἐντοπίων, τὸ ὁποῖον διελάμβανε ταῦτα.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΑΡΖΙ ΜΑΧΖΑΡΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΑΝΗΝ

35 Μὲ τὸ νὰ ἠκούσαμεν ἡμεῖς οἱ μουκεδδέρηδες, δοῦλοι τῆς ὑψηλότητός σου, ὅτι τινὲς ἔκαμαν ταρίφι, πῶς ὁ νέος χάνης ἔχει ἀβαῖτι ποσότητος διωρισμένης ἀπὸ τὴν Μπογδανίαν, καὶ παρακινουσι νὰ γένη νέα συνήθεια, ἐλυπήθημεν ὑπερβολικῶς, καὶ ἀκούοντες παρὰ τῆς κοινῆς φήμης καὶ μάλιστα παρὰ τοῦ αὐθέντου μας περὶ τῆς ὑψηλότητός σου, ὅτι εἶσαι ἓνας
40 δικαιοτάτος καὶ εὐσπλαγχνικώτατος βασιλεύς, ἐπειδὴ καὶ μᾶς ἠξίωσεν ὁ

¹ In ms. πεπλημμένων.

să cînte din instrumente, însă fără cîntece necuviincioase și obscene¹. Atunci a ajutat și pe Mihai vodă cu treizeci de pungi pentru ca să-și recapete de la împărăție libertatea, fiind surghiunit pînă atunci la Mitilene.

Inima sa miloasă nu-l lăsa să omoare pe vinovați, dar pedepsea pe osîndiții la moarte cu închisoare îndelungată și foarte dureroasă și chinu-
 5
 10
 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995

În acest an a trecut de la Căușani hanul² ca să meargă la Constantinopol și, trimițînd Constantin vodă în întîmpinarea lui un boier cu cîteva daruri, acesta n-a vrut cu nici un chip să le primească, pentru că dădea ascultare unor lingușitori, care îi spuneau că, chipurile, este orînduit ca noul han cînd se urcă pe tron să primească din partea Moldovei un
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995

Domnul, care știa bine că nu era un astfel de obicei, a dat poruncă să se trimită arzmahzar către han din partea norodului, care cuprindea următoarele:

CUPRINSUL PE SCURT AL ARZMAHZARULUI CĂTRE HAN

Auzind noi, slugile supărate ale înălțimii-tale, că unii au orînduit
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995

¹ Despre nunta domniței Smaranda ni s-au păstrat cîteva versuri scrise la 20 august 1749 de tipograful Duca Sotirovici din Thasos, care trăia pe atunci în țară; versurile au fost publicate de D. Teodor în ziarul «Patriotul» din 22 februarie 1909, sub titlul: *Epitalam de la 1749*.

² E vorba de hanul Arslan Gherei (1748—1756).

Ἅγιος Θεὸς καὶ ἐπροβιάσθης εἰς αὐτὸν τὸν ὑψηλὸν βασιλικὸν ἢ θρόνον, 1060
 ἀποκοτοῦμεν καὶ φανερώνομεν τὸ ἀχβάλι μας καὶ ζητοῦμεν μετὰ δακρύων
 νὰ μᾶς εὐσλαχισθῆς νὰ μὴ γίνῃ εἰς ἡμᾶς αὐτὴ ἢ νέα συνήθεια. Αὕτη
 ἡ ταλαίπωρος καὶ δυστυχῆς τσάρα, ὅπου εἶναι κελλάρι τοῦ κραταιοτάτου
 5 ἡμῶν βασιλέως, ἀφοῦ ἐλεηλατήθη καὶ ἐξεγυμνώθη παρὰ τῶν ἐχθρῶν εἰς
 τὸν καιρὸν τοῦ παρελθόντος πολέμου, δὲν ἔλειψεν ἢ θεικὴ ὀργὴ ἀπὸ πάνω
 τῆς κατὰ διαφόρους τρόπους ἄχρι τῆς σήμερον, καὶ κατήντησεν εἰς τοι-
 αύτην κατάστασιν ὅπου κινδυνεύει νὰ ἐρημωθῆ τελείως, ἐπειδὴ πρῶτον
 μὲν ὁ θάνατος εἰς τὰ ζῶα δὲν ἔλειψε, καὶ ἀφοῦ ἔγινε τὸ τόσον κίρλαγάιν,
 10 ἀκολοθῶντας θεία βουλήσει καὶ ὁ παρελθὼν σφοδρότατος χειμῶν, ἀπὸ
 τὰ ὀλίγα ζῶα ὅπου εἶχαν μείνει, οὔτε τὸ τριτημόριον δὲν ἐγλύτωσε.

Δεύτερον, τὰ σπαρτά μας ἀπὸ τὴν ξηρασίαν ἐφθάρησαν καὶ ἠφανί-
 σθησαν, ἐπειδὴ καὶ ὄλην τὴν πρώτην ἀνοιξιν βροχὴν τελείως δὲν εἶδομεν.

Τρίτον, αἱ ἀκρίδες εἶναι δύο χρόνοι ἀφοῦ λυμαίνονται τὸν τόπον
 15 μας καὶ κάμνουσι χάλια μεγάλην φθοράν.

Τέταρτον, ἔχομεν τὸ τεσαλλοῦτι τῶν ἀτάκτων ἐσκιάδων ἀπὸ τοὺς
 πλησιοχώρους τόπους ὅπου εἶναι ἐπάνω εἰς τὴν τσάραν καὶ ἄλλων γκε-
 λιτζήδων καὶ γκιδιτζήδων ὅπου μᾶς κάμνουσι μύρια ζουλουμάτια καὶ ἀνυ-
 πόφορα κακά, τὰ ὅποια δὲν περιγράφομεν διὰ νὰ μὴν βαρύνωμεν τὰς ὑψη-
 20 λὰς σου ἀκοάς. Μόνον λέγομεν, ὅτι εὕρισκόμεθα βυθισμένοι εἰς χάος
 λύπης καὶ ἀπορίας καὶ σχεδὸν εἰς τελείαν ἀπελπισίαν, διότι βλέπομεν
 πὼς πλέον δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὰς βασιλικὰς προσταγὰς,
 οὔτε κἂν νὰ θρέψωμεν τὰ δύστηνα κορμιά μας, ἀνίσως καὶ δὲν γίνῃ ἔλεος
 εἰς ἡμᾶς.

25 Λοιπὸν μὲ τὸ νὰ εἴμεθα εἰς τοιαύτην ἀθλιωτάτην κατάστασιν, δεό-
 μεθα ἢ καὶ παρακαλοῦμεν τὴν ὑψηλότητά σου δι' ἀγάπην Θεοῦ καὶ διὰ 1061
 τὴν ζωὴν τῆς νὰ μὴ γίνῃ αὐτὴ ἢ νέα συνήθεια, διότι ἡμεῖς οἱ ταλαίπωροι
 δοῦλοι καὶ δοατζῆδες σου ἐλπίζομεν ἀπὸ τὸ ὕψος σου, ἄλλην βοήθειαν
 καὶ ὑπεράσπισιν, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν μακαρίτην πατέρα σου καὶ ἀπὸ τὸν
 30 θεῖον σου καὶ ἀπὸ ἄλλους ὑψηλοτάτους χάνηδες εἶδομεν πάντοτε σιγιανέτι
 καὶ χιμαγέτι, διὰ νὰ δυνηθῶμεν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ζήσωμεν εἰς τὴν πατρίδα
 μας καὶ νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νύκτα καὶ ἡμέραν διὰ τὴν μακρο-
 ημέρευσιν καὶ στερέωσιν τῆς ὑψηλότητός σου, καὶ ὄχι νὰ μᾶς γίνῃ συ-
 νήθεια, ὅπου ἡμεῖς ἀφοῦ εἶναι ὁ τόπος μας δὲν τὴν ἠξεύρομεν. Οὕτω καὶ
 35 πάλιν θερμῶς καὶ γονυκλιτῶς παρακαλοῦμεν.

Λαβὼν ὁ χάνης τὸ ἀνωτέρω ἄρξι μαχζάρι, ἐδέχθη τὰ προπεμφθέντα
 δῶρα καὶ παρητήθη ἀπὸ τὸ νὰ ζητῆ ἀβαῖτι ἔξω τῆς συνηθείας ἀπὸ τὴν
 Μολδαβίαν.

ΕΞΩΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΑΖΩΝ ΟΘΩΜΑΝΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΜΟΛΔΑΒΙΑΣ

40 Βλέποντας ὁ Κωνσταντῖν βόδας ὅτι οἱ Λαζοὶ Ὀθωμανοὶ ἐκυρίευσαν
 τὸν τόπον τῆς Μολδαβίας, οἵτινες πληθυνθέντες ὑπὲρ ποτε εἰς ὅλα τὰ
 μέρη τῆς τσάρας ἔκαμναν τὰ ἀνιάτα καὶ φόνους συνεχεῖς καὶ ἐπαναστά-

1060 bunul Dumnezeu să te vedem înaintat la înaltul scaun domnesc, || îndrăznim să-ți facem cunoscut ahvalul nostru și să-ți cerem cu lacrimi în ochi să ai milă de noi și să nu se facă acest nou obicei. Această săracă și nenorocită țară, care este chelerul preaputernicului nostru sultan, după ce a fost prădată și jefuită de dușmani în timpul războiului trecut, n-a fost ferită nici pe urmă de urgia dumnezeiască, care se revarsă încă și astăzi în felurite chipuri asupra ei, așa că a ajuns într-o astfel de stare, încît se află în primejdie să fie cu totul pustiită. 5.

Întîi, au murit vitele, iar după acest chirlagan, cu voia lui Dumnezeu, a urmat și iarna foarte grea de anul trecut, așa că dintre puținele vite ce 10 rămaseră după boală n-au scăpat de frig nici a treia parte.

Al doilea, semănăturile noastre s-au stricat din cauza secetei, căci de la începutul primăverii n-am văzut un pic de ploaie.

Al treilea, de doi ani lăcustele bîntuie țara noastră, făcînd mari stricăciuni. 15

Al patrulea, avem în partea de sus a țării tesalutul nesupușilor eschiași din părțile vecine, precum și al altor gheligii și ghidigii, care ne fac nenumărate zulumaturi și rele de neîndurat, pe care nu le mai descriem ca să nu obosim urechile măriei-tale.

Numai atît spunem, că sîntem cufundați într-o nemărginită mîhnire 20 și nedumerire și aproape într-o desnădejde desăvîrșită, căci vedem că nu mai putem răspunde la poruncile împărăției și nici măcar nenorocitele noastre trupuri nu le putem hrăni, dacă nu ni se va face milă.

1061 Așadar, deoarece sîntem într-o stare așa de nenorocită, rugăm || pe 25 înălțimea-ta, dacă ține la Dumnezeu și la viața sa, să nu se facă acest obicei nou, deoarece noi sărmanii, slugile și rugătorii tăi, nădărdum de la înălțimea-ta ajutor și apărare, precum am văzut totdeauna ocrotire și apărare de la răposatul tău părinte și de la unchiul tău și de la alți preainalți 30 hani, ca să putem în viitor să trăim în țara noastră și să ne rugăm lui Dumnezeu zi și noapte pentru viața lungă și pentru întărirea înălțimii-tale în hănia Crimeei, și să nu se facă un obicei pe care noi, de cînd este țara noastră, nu l-am cunoscut. 35

Așadar, iarăși fierbinte și în genunchi ne rugăm pentru cele de mai sus.

În urma acestui arzmahzar hanul a primit darurile trimise și n-a mai vrut să mai ceară ca Moldova să dea un avaet neobișnuit.

IZGONIREA LAZILOR OTOMANI DIN MOLDOVA

Văzînd Constantin vodă că lazii otomani au pus stăpînire pe pămîntul 40. Moldovei și, înmulțindu-se ca niciodată în toate părțile țării, făceau — în afară de jafuri și nedreptăți și tot felul de nelegiuiri — crime nenumărate

- σεις κατὰ τῶν ἰσπραβνίκων ἀρχόντων, ἔξω ἀπὸ τὰς ἀρπαγὰς καὶ ἀδικίας, εἰς τρόπον ὁποῦ καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ αὐθεντικοὶ δοῦλοι, καὶ οἱ κομιστὰι τῶν αὐθεντικῶν ἄσπρων μὲ μεγάλον κίνδυνον ἐδύναντο νὰ περιπατήσωσιν εἰς τὴν τσάραν, ἐστοχάσθη ὅτι διὰ νὰ θεραπευθῆ τοῦτο τὸ ἔσχατον
- 5 δεινόν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξοδευῶσιν ὑπέρογκα, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐξοδεύσῃ ὅσα καὶ ἂν ἐξοδεύσῃ, μόνον νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐξώσῃ ἀπὸ τὴν τσάραν ἐξ ὀλοκλήρου ἅπαντας τοὺς Λαζοὺς, ὄχι μόνον τοὺς κακοὺς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ὁποῦ ὀνομαζόμενοι πραγματευταὶ || ἐπεριμάζωναν κοντὰ τοὺς πολλοὺς πιρπιρῆδες, ἀνεψιούς, ἐξαδέλφους καὶ συμπατριώτας, μὲ ἀπόφασιν ὅτι νὰ μὴν ἀπομεινῇ Λαζὸς εἰς τὴν Μπογδανίαν, μήτε ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ πρὸ τριάκοντα χρόνων καὶ ἐπέκεινα ἦτον κατοικημένοι εἰς τὴν τσάραν μὲ ἀγέλας βοῶν, μὲ μελισσῶνας, μὲ ὀσπίτια καὶ μὲ ὄλα τὰ λοιπὰ περιστατικά, ὡσάν ἐντόπιοι ἄρχοντες.
- 10 Λαβὼν τοίνυν παρὰ τῆς βασιλείας φερμάνιον διαλαμβάνον ἁπλῶς ἐξωσιν τῶν Λαζῶν, ἐζήτησε τὸν Χεκίμζαδε Ἰαλῆ-πασάν, πρῶην ἐπίτροπον τῆς βασιλείας, διὰ νὰ γίνῃ ἐνηργητῆς καὶ ἐκτελεστῆς τοῦτου τοῦ ἐπιχειρήματος, ὅστις εὗρίσκετο τότε εἰς τὴν Δρύστραν. Καὶ δεξάμενος οὗτος μετὰ προθυμίας τὸ ζήτημα, ἀνέλαβεν ἐπάνω του τὸ ἔργον, καὶ ἐδιόρισεν εὐθὺς τρεῖς ἀγάδες ἐδικοὺς του, τὸν καπιτζηλάρ-μπουλούκμπασην Ἰαλῆ-ἄγάν, τὸν ματαρατζή-μπάσην Μουσταφά-ἄγάν, καὶ τὸν δελῆ-μπάσην Μεχμέτ-ἄγάν καὶ τὸν μπαϊρακτάρην του, καὶ μὲ ἑκατὸν πεντήκοιτα λεβέντες, ἐκλεκτοὺς ἄνδρας, διορίσας ὁμοῦ καὶ τὸν καδὴν τῆς Μπραϊλας, διὰ νὰ φαίνεται ὅτι γίνεται τὸ πρᾶγμα μὲ τὴν δικαιοσύνην τῆς κρίσεως.
- 15 Ζάλη μεγάλη κατέλαβε τοὺς Λαζοὺς ὅταν ἤκουσαν τοῦτο τὸ δρᾶμα καὶ πρὶν νὰ πατήσουν ἀκόμη εἰς τὰ χῶματα τῆς Μολδαβίας οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἰαλῆ-πασᾶ, ἀφήνοντες ἔρημα καὶ ὀσπίτια καὶ ὄλα τὰ πράγματά τους, φεύγοντες ἐσκορπίσθησαν, κατακρυπτόμενοι εἰς λάκκους καὶ σπήλαια καὶ βάραθρα ἕως νὰ ἴδουν τὸ ἀποβησόμενον. Εἰσελθόντες λοιπὸν ὄλοι οἱ εἰρημένοι μουμπασίρηδες εἰς τὴν τσάραν, ἔκαμαν ἀρχὴν ἀπὸ τὸ Φωξάνιον, ἐνθα κατηδάφισαν μὲν ὄλα τὰ ἐργαστήρια καὶ ὀσπίτια τῶν Λαζῶν, ὄχι μόνον τὰ οἰκοδομημένα ἀπὸ αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐκράτησαν εἴτε μὲ ἐνοίκιον, εἴτε καὶ χωρὶς ἐνοίκιον, ὅσα δὲ ἦσαν παράμερα εἰς τὴν || ἄκρην τῆς
- 30 χώρας τὰ ἐκατέκαυσαν. Ἐκεῖθεν ἤλθον εἰς Μπουρλάτι καὶ Βασλούγι καὶ καθεξῆς εἰς ὄλας τὰς λοιπὰς χώρας τῆς τσάρας καὶ ἔκαμαν τὰ αὐτά, κρημνίζοντες, κατεδαφίζοντες καὶ πυρπολοῦντες τὰ τῶν Λαζῶν μὲ τὴν ἔγγραφον ἀπόφασιν ὁποῦ εἰς κάθε χώραν ἐδιδεν ὁ καδῆς εἰς χεῖρας τοῦ ἄρχοντος ὁποῦ ἦτον διωρισμένος ἐκ μέρους τοῦ Κωνσταντίν βόδα. Λαζὸς ὁμως δὲν ἐφάνη ἐμπρὸς τους, ἐπειδὴ καὶ ἔγιναν ἄφαντοι, ἀλλὰ καὶ ὁποιος κατὰ συμβεβηκὸς ἐμβῆκεν εἰς χεῖρας τους, ἔπαθε τὰ ἀνίατα.

1062

1063

și răzvrătiri împotriva boierilor ispravnici, încît și boierii și slugile domnești și aducătorii banilor domnești cu mare primejdie puteau să umble în țară, s-a gîndit că, pentru a le cui această mare nenorocire, e nevoie să se cheltuiască sume foarte mari și s-a hotărît să cheltuiască ori cît va trebui, numai să izbutească să scoată din țară cu totul pe toți lazii, nu numai pe cei răi, 5
1062 ci și pe așa-zișii negustori, || care strîngeau pe lîngă ei mulți pirpirii, nepoți, veri și compatrioți, așa încît să nu mai rămînă nici un laz în Moldova, 10
nici măcar din aceia care se așezaseră în țară acum treizeci de ani și mai bine și aveau cirezi de boi, stupi, case și toate cele de trebuință, ca niște boieri pămînteni.

Luînd dar de la împărăție firman de izgonire a lazilor, a cerut de la Hechimzade Ali-pașa, fost mare vizir al împărăției, care se afla pe atunci 15
la Dristra, să pună la cale și să ducă la îndeplinire firmanul. Acesta a primit cu bunăvoință asupra-și acest lucru și a orînduit îndată trei din agalele sale, pe capugilar-buluc-bașa Ali-aga, pe mataragi-bașa Mustafa-aga și pe deli-bașa Mehmed aga, care era bairactarul său, precum și o sută cincizeci de 20
levenți, oameni aleși, orînduind împreună cu ei și pe cadiul Brăilei, ca să se vadă că acest lucru se face cu judecată dreaptă.

Mare tulburare a cuprins pe lazi cînd au auzit de nenorocirea ce-i aștepta și, înainte ca oamenii lui Ali-pașa să calce pămîntul Moldovei, 25
și-au lăsat casele pustii și toate lucrurile lor și au fugit împrăștiindu-se și ascunzîndu-se în gropi, în peșteri și vîgăuni, așteptînd să vadă ce se va întîmpla. Intrînd deci toți sus-zișii mumbașiri în țară, au început de la Focșani, unde au dărîmat toate dughenile și casele lazilor, nu numai 30
cele clădite de ei, ci și cele luate cu chirie sau fără chirie, iar pe cele aflate
1063 la marginea || țării le-au ars. De acolo au trecut la Bîrlad și Vaslui și așa mai departe la toate celelalte orașe ale țării făcînd la fel, dărîmînd și arzînd tot ce era al lazilor, cu hotărîrea scrisă dată de cadiu în fiecare oraș în 35
mîinile boierului orînduit de Constantin vodă. Nici un laz însă n-a apărut în fața lor, deoarece s-au făcut nevăzuți, iar acela care din întîmplare a căzut în mîinile lor a suferit foarte mult¹.

¹ Despre izgonirea lazilor din Moldova de către Constantin Mavrocordat vorbește pe larg și Enachi Kogălniceanu în letopiseșul său. vezi M. Kogălniceanu, *op. cit.*, III, p. 215—218, precum și diplomatul francez Peyssonel. Acesta, fiind consul al Franței pe lîngă han, a trimis la Paris în 1755 un « mémoire sur l'état civil, politique et militaire de la Petite-Tartarie », în care, amintind de izgonirea lazilor făcută de domnul Moldovei Constantin Mavrocordat « acum vreo douăzeci de ani », spune că acest domn « voulant secouer le joug que ses nouveaux colons, ou pour mieux dire ces conquérans, avaient imposé aux malheureux Moldaves », s-a înțeles cu Ali-pașa Hechimoglu, care era pe atunci pașă de Vidin și de Babadag, pentru izgonirea lor. Dar spre deosebire de cronică noastră, care spune că nici un laz n-a fost omorît și că toți au fost izgoniți din Moldova, diplomatul francez afirmă că mulți din ei au fost masacrați, averea lor a fost confiscată pentru mirie și că puținii care au mai rămas s-au cumințit și au trăit în liniște (vezi M. de Peyssonel, *Observations sur le commerce de la Mer Noire et des pays qui la bordent*. Amsterdam, 1787, p. 281).

Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον λοιπὸν ἐξωστρακίσθησαν οἱ Λαζοὶ ἕως ἐνὸς ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς τσάρας ἔξω μόνον ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Ὁρχεῖου, ὁποῦ εἶναι πλησίον τοῦ κάστρου Μπενδερίου, ἐπειδὴ καὶ ὁ τῶν Μπενδερλήδων διωγμὸς ἐφαίνετο πολλὰ δύσκολος, μὲ τὸ νὰ εἶναι πλῆθος γιανιτσάρων, καὶ δὲν ἔχουσιν ἄρκετὸν τόπον νὰ ὀργώνουσι καὶ νὰ σπεύρουσι, 5 παρὰ μόνον εἰς τὸν τόπον τῆς Μπογδανίας, καὶ ἦτον ἐνδεχόμενον νὰ ἀκολουθήσῃ καμία ταραχὴ ἀναμεταξὺ, ἐν εἶδει ἐπαναστάσεως, καὶ ἤθελε δυσχερῆσθῃ ἡ βασιλεία μετέπειτα.

Ἔθεν ὁ Κωνσταντῖν βόδας, στοχαζόμενος τὴν δυσκολίαν τοῦ πράγματος, ἠβουλήθη νὰ βάλῃ τὰ δυνατὰ του νὰ καταπέισῃ τὸν ρηθέντα Χεκίμζαδε Ἀλη-πασάν, ὁποῦ ἦτον εἰς Δρύστραν, νὰ σηκωθῇ νὰ ἔλθῃ ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως εἰς Ἰάσιον διὰ μόνην τὴν αἰτίαν τοῦ Μπενδερίου, καὶ τοῦτο εἶχε σκοπὸν ἀποφασιστικὸν νὰ τὸ ἐπιχειρισθῇ, ἀλλ' ἐμποδίσθη ἀπὸ τὸν καιρὸν.

Οὗτος ὁ αὐθέντης ἐπάσχιζε κατ' ὀλίγον-ὀλίγον νὰ ἀποκόψῃ τὰ ὑπέμετρα καὶ συνεχῆ δῶρα καὶ δόσεις χρημάτων, ὁποῦ ἀπὸ μερικὸς χρόνους ἐσυνηθίσθησαν νὰ λαμβάνωσιν ἀπὸ τὴν Μολδαβίαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς βασιλείας, καὶ μάλιστα εἰς καιρὸν μουκαρερίου. Ἔθεν οὔτε νὰ βαρύνῃ τὸν τόπον μὲ ὑπερδύναμιν δοσιμάτων δὲν ἤθελε (μ' ὅλον ὅπου οἱ οἰκεῖοι ἄρχοντες τὸν ἐπαρακινούσαν ἀδιακόπως νὰ ἐβ ἥ γάλη βακαρίτον) 1064 διὰ νὰ μὴν ἔχουσιν αἰτίαν οἱ τοῦ δεβλετίου νὰ ζητοῦσι παρ' αὐτοῦ πολλά, ἀκούοντες ὅτι παίρνει ἀπὸ τὴν τσάραν πολλά. Ἀπεκρίνετο δὲ πρὸς τοὺς παρακινήτᾶς ἄρχοντας, ὅτι προκρίνει καὶ νὰ μαζιλευθῇ καὶ νὰ ἐξορισθῇ, παρὰ νὰ γυμνώσῃ πτωχοὺς ὑπηκόους νὰ δώσῃ εἰς ἀκορέστους ἀπαιτοῦντας. Ἔστειλε καὶ ἐντοπίους ἄρχοντας εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὸν Ἀνδρέαν Ρωσσέτον, μέγαν λογοθέτην, ὅστις καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖσε, καὶ τὸν Ράδουλον Ρακοβίτσαν, μέγαν βόρνικον, διὰ νὰ διατρίψωσι μερικὸν καιρὸν εἰς τόπον καπικεχαγιαδῶν, ἕνα μὲν διὰ νὰ ἰδοῦν αὐτοψεῖ τὰ ὅσα δίδονται καὶ τὰ ὅσα ἀπαιτοῦνται, ἄλλο δὲ διὰ νὰ προσκλαυθῶσι, φανερόντες εἰς τὴν βασιλείαν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῆς τσάρας, τὰς ἀκρίδας, τὴν ἀνομβρίαν, τὸν θάνατον τῶν ζώων καὶ τὰ κακὰ τῶν ἐσκιάδων, καὶ νὰ ζητήσωσιν ἔλεος. Ἔστειλε μετὰ ταῦτα καὶ τὸν Θεόδωρον Παλάδην, μέγαν ποστέλνικον, ὁμοῦ καὶ τὸν Γεωργάκην Κάλφογλου, πρῶην ποστέλνικον, 35 διὰ νὰ προσκλαυθῶσι καὶ αὐτοὶ ἐκ μέρους τῆς τσάρας, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔδωκε καὶ σφοδρὰν παραγγελίαν ὅτι ἄλλο νὰ μὴ ἀποκρίνονται παρὰ τὸ δὲν ἔχομεν. Δὲν εἰσηκούσθησαν ὅμως οὔτε οἱ πρῶτοι, οὔτε οἱ δεῦτεροι.

Ἐγραφε δὲ καὶ ὁ ἴδιος Κωνσταντῖν βόδας ἀδιακόπως προσκλαιόμενος πρὸς τὸν κεχαγιάν τοῦ ἐπιτρόπου καὶ πρὸς ἄλλους μεγιστᾶνας, καὶ 40 δεικνύων τὴν ἀδυναμίαν τῆς τσάρας, καὶ ὅτι κινδυνεύει νὰ ἐρημωθῇ καὶ πλέον καμμία δύναμις δὲν ἔμεινε, καὶ ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ μουκαρερίου, ὁποῦ ἀπὸ ἕνα καιρὸν καὶ ἐδῶθε νεωτερισθέν, μὲ ὄνομα ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, δίδεται εἰς κάθε ὀκτῶ μηνᾶς. Ἀναμφιβόλως ἀπὸ τοὺς παρελθόντας χρόνους ἕως τώρα προξενεῖται μεγάλη ζημία εἰς τὴν κραταιὰν βασιλείαν, τὸσον 45 εἰς καιρὸν πολέμου, ὅσον καὶ εἰς καιρὸν εἰρήνης, ἡ δὲ ὠφέλεια ὁποῦ προξενεῖται εἰς τοὺς ἀντικειμένους τῆς βασιλείας ὅτι εἶναι αὐτὴ, ὀλίγος ἥ ρα- 1065 γιὰς ὁποῦ ἔμεινεν ἀκόμη, καὶ κινδυνεύει καὶ αὐτὸς νὰ διασκορπισθῇ. Βεβαίωτατα θέλει φύγει καὶ αὐτὸς εἰς τὰ χωρία ἐκεῖνα τὰ πολυάνθρωπα,

Deci într-acest chip au fost izgoniți lazii pînă la ultimul din toate părțile țării, în afară numai de cei aflați în părțile Orheiului de lîngă cetatea Bender, căci și izgonirea benderliilor părea foarte grea, deoarece erau o mulțime de ieniceri care, neavînd pămînt îndeajuns ca să lucreze și să semene, luau din pămîntul Moldovei, și s-ar fi putut ca după izgonirea lor să urmeze o tulburare sau chiar o răzvrătire care ar fi nemulțumit împărăția.

Așadar, Constantin vodă, gîndindu-se la greutatea acestui lucru, voia să caute din răspuțeri să înduplece pe Hechimzade Ali-pașa, care era la Dristra, să vină în persoană la Iași numai pentru pricina Benderului și era hotărît să încerce și aceasta, dar a fost împiedicat de împrejurări.

Acest domn a căutat încetul cu încetul să împutîneze darurile prea mari și neconținute, precum și sumele de bani ce de cîțiva ani s-au obișnuit să le primească din Moldova înalții demnitari ai împărăției, mai ales în timpul mucarului. El n-a vrut deci nici țara s-o împovăreze cu dări prea grele (cu toate că boierii săi mai apropiați îl îndemnau mereu să scoată || văcărit), ca să nu afe oamenii devletului și să aibă motiv să ceară de la el sume mari. El răspundea boierilor, care îl îndemnau să scoată dări, că dorea mai de grabă să fie mazilit și surghiunit decît să despoaie pe supușii nevoiași ca să dea acelora care cer mereu și nu se satură. A trimis și boieri pămînteni la Constantinopol, pe Andrei Rusăt, mare logofăt, care a și murit acolo, și pe Radu Racoviță, mare vornic, ca să înlocuiască cîtva timp capuchehaiele. Întîi, ca să vadă cu proprii lor ochi ce se dă și ce se cere, iar al doilea ca să se plîngă și să arate împărăției starea nenorocită a țării și pagubele suferite de la lăcuste, secete, moartea vitelor și nenorocirile pricinuite de eschiași și să ceară milă. A trimis după aceea și pe Teodor Paladi, mare postelnic, împreună cu Iordachi Calfoglu, fost postelnic, ca să se plîngă și ei din partea țării, cărora le-a dat poruncă strașnică să nu răspundă decît: « Nu avem ». Dar n-au fost ascultați nici primii, nici ultimii.

Și însuși Constantin vodă scria mereu și se plîngea chehaiei marelui vizir și altor înalți dregători, despre starea proastă a țării, care era în primejdie de a se pustii; țara nu mai avea nici o putere și din pricina mucarului, care de la un timp încoace, făcîndu-se un obicei nou, se plătea la fiecare opt luni și numai cu vorba o dată pe an. Fără îndoială că, din anii trecuți și pînă acum, i se pricinuiesc mari pagube preaputernicii împărăției, atît în timp de război, cît și în timp de pace, iar folosul este de partea vrăjmașilor împărăției, căci raiaua || s-a împutînat încă mai mult și este primejdie să se risipească și cei rămași. Fără îndoială, că vor fugi și aceștia

ὁποῦ ἀπὸ ἐξήκοντα χιλιάδας φυγάδων ἔγιναν πολλαὶ ἑκατοντάδες χωρίων εἰς ξένους τόπους.

Ταῦτα καὶ ἄλλα παραπλήσια δὲν ἔπαυε νὰ γράφῃ ὁ καλὸς οὗτος αὐθέντης μὲ πολλὴν δεινοπάθειαν καὶ πόνον, ὅμως ἡ πλεονεξία δὲν ἔδιδε 5 καμίαν ἀκρόασιν. Ὁ ἐπίτροπος Ἀπτούλλαχ-πασὰς ὄχι μόνον δὲν ἔπαυε νὰ ζητῆ μίαν σούμαν ἄσπρων, ὁποῦ ἐνόμιζε πὼς δικαίως ἔχει νὰ λάβῃ διὰ τὸ προλαβὸν μουκαρέριον, καὶ νὰ βιάζῃ τοὺς καπικεχαγιάδες διὰ νὰ τὰ ἀποπληρώσουν, ἀλλὰ πρὸς τοῦτοις καὶ ἐψυχράνθη βαρέως καὶ ἐζήτει εὐ- 10 καιρίαν νὰ τὸν μαζιλεύσῃ καὶ νὰ τὸν κακοποιήσῃ, καθὼς καὶ ἠκολούθησε μετ' ὀλίγον καιρὸν, καὶ μαζιλευθεὶς ἐξωρίσθη εἰς τὴν Λῆμνον, ἀφοῦ αὐθέντευσεν ἓνα ἡμισυ χρόνον. Ἔγινε δὲ ἀντ' αὐτοῦ εἰς Μολδαβίαν ὁ υἱὸς τοῦ Μιχάλ βόδα, Κωνσταντίν βόδας Ρακοβίτσας.

ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ ΒΟΔΑ ΡΑΚΟΒΙΤΣΑ, ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΜΙΧΑΛ ΒΟΔΑ, ΕΙΣ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ

15 Μαζιλευθέντος λοιπὸν τοῦ Κωνσταντίν βόδα Μαυροκορδάτου κατὰ τὸ αψμθ' ἔτος, μηνὶ Αὐγούστου, ἐσυγκατένευσεν ἡ βασιλεία νὰ ἐλεήσῃ μετ' αὐτὴν τὴν αὐθεντίαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰῶν βόδα, ὁποῦ εὐρίσκετο μα- 1749 ζιλῆς ἐν βασιλευούσῃ, καὶ ἔγινε καὶ ταλχίσι, ἦτοι ἀναφορὰ ἐγγραφὸς πρὸς τὸν ἄνακτα ἐκ μέρους τοῦ ἐπιτροπεύοντος Ἀπτούλλαχ-πασὰ κατὰ τὸ 20 σῆνηθες, ἡ ὁποία καὶ ἐμπουγιουρδίσθη παρὰ τοῦ ἄνακτος εἰς ὄνομα τοῦ αὐτοῦ Ἰῶν βόδα. Ἐπειτα προσταχθεὶς νὰ στείλῃ πρῶτον τοὺς ἀνθρώπους ὁποῦ ἔχει ἠτοιμασμένους διὰ νὰ ὑποσχεθῶσιν εἰς τὴν Πόρταν ἢ τὰ ὅσα ἦσαν 1066 διωρισμένα νὰ δοθοῦν διὰ τὴν νέαν αὐθεντίαν καὶ μὴ ἔχοντας ἄλλους ἀξιοπιστοτέρους, ἔστειλε τὸν Ἀντωνάκην Ραμαδάνην, πρῶτον ποστέλνικον, 25 ὁμοῦ μὲ ἄλλους τέσσαρας: Διαμαντάκην καπικεχαγιάν, Κωνσταντίνον ἄγαν, Κωνσταντίν σλουζιάρην καὶ Ἰωάννην, ἀδελφὸν τοῦ Τεσταμπούζα ἰατροῦ, οἵτινες παρασταθέντες ἔμπροσθεν τοῦ κεγαχιᾶ τοῦ ἐπιτρόπου, ἐρωτήθη ὁ Ἀντωνάκης Ραμαδάνης καθὸ γηραλιότερος τῶν ἄλλων, ἂν ἕως δε- 30 καπέντε ἡμέρας ὑπόσχεται νὰ κάμῃ τεσλίμι τὴν ζητουμένην σούμαν, ὅστις ἀπεκρίθη μόνος, τῶν λοιπῶν μὴ ἐρωτωμένων, ὅτι εἰς τόσον ὀλίγον διάστημα δὲν δύναται νὰ ὑποσχεθῇ. Ἀκούσας ὁ κεχαγιάς αὐτὴν τὴν ἀπόκρι- σιν, ἠθέλησε νὰ μάθῃ ἀπὸ ἄλλους ἂν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀξιοπιστοὶ καὶ ἐρωτήσας τὸν Σεχπόζην Ἀρμένην, ὁποῦ ἦτον παρῶν, πὼς τοὺς ἤξευ-

în țări străine, unde din șazeci de mii de fugari moldoveni s-au făcut mai multe sute de sate bine populate.

Acest domn bun nu înceta de a scrie acestea și altele cu multă durere, dar cei nesățioși nu voiau să dea nici o ascultare. Marele vizir Abdulah-⁵ pașa nu numai că nu înceta de a cere o sumă de bani pe care credea că o are de primit de drept din mucarorul trecut, ci căuta să silească pe capuchehaie s-o plătească, dar s-a și răcit mult și căuta prilej să-l mazilească și să-i facă rău, precum s-a și întâmplat peste scurt timp ¹. După ce Constantin vodă a domnit un an și jumătate, a fost mazilit și sughiunit în insula Lemnos,¹⁰ iar în locul lui s-a făcut domn în Moldova fiul lui Mihai vodă, Constantin vodă Racoviță.

DOMNIA LUI CONSTANTIN VODĂ RACOVIȚĂ, FIUL LUI MIHAI VODĂ, ÎN MOLDOVA

Așadar, după ce a fost mazilit Constantin vodă Mavrocordat în anul ¹⁵ 1749, luna august, împărăția s-a îndurat să miluiască cu această domnie ^{August} ¹⁷⁴⁹ pe fratele acestuia, Ioan vodă, care era mazil la Constantinopol. S-a făcut ca de obicei și talhîș, adică raport scris către sultan din partea marelui vizir Abdulah-pașa, care a fost buiurdisit de împărat pentru Ioan vodă.²⁰ Pe urmă, primind poruncă să trimită mai întii pe oamenii pe care-i are ¹⁰⁶⁶ pregătiți ca să făgăduiască Porții||cele orînduite pentru noua domnie și neavînd alți oameni mai de încredere, a trimis pe Antonachi Ramadan, fost postelnic, împreună cu alți patru: Diamandachi capuchehaia, Con-²⁵ stantin agă, Constantin sluger și Ioan, fratele doctorului Testabuza. Cînd aceștia s-au înfățișat înaintea chehaiei marelui vizir, a fost întrebat Anto- nachi Ramadan, ca cel mai bătrîn, dacă pînă în cincisprezece zile făgăduiește să facă teslim suma cerută. La această întrebare a răspuns numai el, fiindcă ceilalți n-au fost întrebați, că nu poate să făgăduiască într-un timp așa de ³⁰ scurt. Auzind chehaia acest răspuns, a vrut să afle de la alții dacă sînt oameni de încredere. Și întrebînd pe Sehboz ² armeanul, care era de față,

¹ În legătură cu mazilirea lui Constantin Mavrocordat istoricul At. Comnen Ipsilanti ne dă unele amănunte interesante. El spune că după ce Constantin Mavrocordat a domnit un an și șase luni, marele vizir i-a cerut pentru reinnoirea domniei 300 de pungi; domnul Moldovei însă, cu toate insistențele capuchehaielor sale, n-a vrut să plătească această sumă, și astfel a fost mazilit și exilat în insula Lemnos. Acolo a fost închis într-o închisoare în formă de puț, de unde, ca să fie eliberat, a trebuit să plătească marelui vizir cele 300 de pungi (vezi At. Comnen Ipsilanti, *op. cit.*, p. 364).

² Sehboz sau Sahboz avea mare trecere la Constantinopol; capuchehaiele lui Constantin Mavrocordat îi raportau la 16 septembrie 1742 că « Sahboz capătă din zi în zi mai mare trecere și a ajuns aproape la prima treaptă; se amestecă în toate; Grigorie vodă îl are cu totul de partea sa » (ms. gr. 1 069, f. 179—180, 186r).

ρει, ἀπεκρίθη ὁ Σεχπόζης ὅτι διὰ δέκα ἢ δεκαπέντε πουργία ἤθελε τοὺς ἐμπιστευθῆ, καὶ ὄχι διὰ περισσότερα. Ἄρχισεν ὁ κεχαγιάς νὰ συλλογίζετο τί τὸ πρακτέον.

10 Οὗτος ὁ Ἄρμένης, ὁποῦ ἐζήτηε αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν, δὲν ἔλειψε νὰ τὴν μεταχειρισθῆ. Ἐπρόβαλεν εὐθὺς τῷ κεχαγιᾷ μυστικῶ τῷ τρόπῳ λέγοντας: Αὐθέντα μου διατί ἐνοχλεῖσαι; Ἴδου ὁ μεγαλύτερος υἱὸς τοῦ Μιχάλ βόδα ὁποῦ ἔχει ὁμοῦ καὶ ἀξιοῖτητα αὐθεντίας καὶ ἀνθρώπους ἀξιοπίστους καὶ εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐγγυητὴς καὶ πληρωτὴς. Ἐφάνη ἀρεστὸν τὸ πρόβλημα τῷ κεχαγιᾷ, ὄντας μάλιστα καὶ ἐνωμένον μὲ ὠφέλειαν περισσοτέραν, ἢ καὶ εὐθὺς ἀνάφερε τὴν ὑπόθεσιν τῷ ἐπιτρόπῳ καὶ ὁ ἐπίτροπος τῷ ἀνακτι καὶ ἀκολούθως, ἀντὶ τοῦ Ἰῶν βόδα, ἐνεδύθη τὸ βασιλικὸν καβάδιον ὁ Κωνσταντὶν βόδας Ρακοβίτσας. 1067

Ἐξεκίνησεν οὗτος κατὰ πρῶτον τὸν Φωτάκην σλουζιάρην, πατρικόν του δοῦλον, ἐκ χωρίου Ἀβάσκιοι, μὲ γράμματα πρὸς τοὺς ἐντοπίους 15 καϊμακάμηδες ὁποῦ ἐδιόρισε, τὸν Σάνδουλον Στούρζαν, πρῶην μέγαν λογοθέτην, τὸν Γεωργάκη Καντακουζηνόν, πρῶην μέγαν λογοθέτην (τοῦτον ὁ Κωνσταντὶν βόδας Μαυροκορδάτος τὸν ἔκαμε μέγαν λογοθέτην, ὅταν ἔκαμε συμπεθερίαν μὲ τὸν Μιχάλ βόδα μὲ τὸ νὰ ἦτον συγγενὴς καὶ αὐτὸς τοῦ αὐτοῦ), τὸν Κωστάκη Ράζον, πρῶην χάτμανον, τὸν Ράδουλον 20 Ρακοβίτσαν, πρῶην βόρνικον, καὶ τὸν Θεόδωρον Παλάδη, πρῶην ποστέλνικον. Μετὰ δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἔστειλε καὶ τὸν Γεωργάκη, πρῶην μέγαν σπαθάρην, υἱὸν τοῦ Σταυράκη χειρουργοῦ, ὅστις ἐλθὼν καὶ κονεύσας ἐν τῷ αὐθεντικῷ παλατίῳ, ἐθεώρει μὲ περισσοτέραν αὐτοριτὰ τὰς αὐθεντικὰς ὑποθέσεις μετὰ τῶν λοιπῶν καϊμακάμηδων. Δὲν ἔδιδεν ὅμως 25 νέος ὦν αὐτὸς εἰς κανένα ἄλλον ἀπὸ τοὺς γέροντας τὴν προτίμησιν, παρὰ μόνον μόλις εἰς τὸν Γεωργάκη Καντακουζηνόν, πρῶην μέγαν λογοθέτην, τὸν θεῖον τούτου τοῦ αὐθέντου, τὸ ὁποῖον οἱ ἀνωτέρω εἰρημένοι μὲ πολλήν τους κατήφειαν τὸ ὑπέφερον.

Ἦταν ἐφθασεν εἰς Γαλάτσιον ὁ Κωνσταντὶν βόδας Ρακοβίτσας, κατὰ 30 πρῶτον ἐφάνη φοβερός, ὀργιζόμενος κατὰ μερικῶν ἀρχόντων δι' αἰτίαν τοῦ βαδραρίτου, ὁποῦ τότε συνήγετο, καὶ μάλιστα κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου Παλάδη, πρῶην μεγάλου στολνίκου, τὸν ὁποῖον καὶ μὲ μαστίγωσιν ἐφόβισε. Εἰσελθὼν ὅμως εἰς Ἰάσιον καὶ ἡσυχάσας, ἐγνωρίσθη ἄλλης διαθέσεως ἢ αὐθέντης καὶ ἀγκαλὰ ἢ ὑπόληψις τῶν πολλῶν τὸν ἐφήμιζεν σχεδὸν παιδιόθεν ὀργίλον καὶ σκληροκάρδιον καὶ μνησικάκον, ἐψεύσθη ὅμως 35 ἢ φήμη ἐναργῶς, ἐπειδὴ προϊόντος τοῦ καιροῦ ἐγνώσθη πρᾶος, ἡμερος, ταπεινόφρων, ὑπομονητικὸς καὶ πρὸς πάντας ἀπλῶς μικροὺς τε καὶ μεγάλους ἰλαρὸς καὶ εὐέντευκτος. 1068

Ἦκαμεν ἄρχοντας μέγαν λογοθέτην πάλιν τὸν Γεωργάκη Καντακουζηνόν, βόρνικον τὸν Κωνστάκη Ράζον, χάτμανον τὸν Θεόδωρον Παλάδη, σπαθάρην τὸν Δημητράσκον Παλάδη καὶ βιστιάρην τὸν Ραδουκάνον Ρακοβίτσαν, ποστέλνικον δὲ μέγαν τὸν Γεωργάκη, υἱὸν τοῦ Τζαννέτου καὶ γαμβρὸν τοῦ Μανολάκη σπαθάρη, πρῶτου καπικεχαγιᾷ.

ce părere are despre ei, Sehboz a răspuns că ar avea încredere în ei pentru zece sau cincisprezece pungi, dar nu pentru mai mult. Atunci chehaia a început să se gîndească ce-i de făcut.

Acest armean, care căuta un astfel de prilej, nu s-a codit să-l folosească. El a propus îndată în taină chehaiei spunînd: « Stăpîne, de ce te necăjești? Iată fiul cel mare al lui Mihai vodă, care este vrednic de domnie și are și oameni de încredere, iar pe deasupra mai sînt și eu chezaș pentru plata sumelor ». Propunerea aceasta i-a plăcut chehaiei, fiind chiar de mai mare folos, și îndată || a vorbit despre această pricină marelui vizir, iar acesta sultanului, iar pe urmă în locul lui Ioan vodă a îmbrăcat caftanul împărătesc Constantin vodă Racoviță.

Acesta a trimis mai întii pe Fotachi slugerul, o slugă a tatălui său din satul Avaschiori, cu scrisori către caimacamii pămînteni orînduiți: Sandu Sturza, fost mare logofăt, Iordachi Cantacuzino, fost mare logofăt (pe acesta Constantin vodă Mavrocordat îl făcuse mare logofăt cînd se încuscrise cu Mihai vodă, fiind și acesta rudă cu dînsul), Costachi Razu, fost hatman, Radu Racoviță, fost vornic, și Teodor Paladi, fost postelnic. După cîteva zile a trimis și pe Iordachi, fost mare spătar, fiul chirurgului Stavrachi, care, după ce a sosit și a conăcit în palatul domnesc, a început să cerceteze cu mai multă autoritate, împreună cu ceilalți caimacamii, treburile domnești. Cu toate că el era mai tînăr, totuși nu dădea întîietate celorlalți, care erau mai bătrîni, decît numai lui Iordachi Cantacuzino, fost mare logofăt, unchiul acestui domn. Acest lucru sus-zișii boieri cu multă mîhnire îl îndurau.

Cînd Constantin vodă Racoviță a ajuns la Galați, s-a arătat la început tare mîniat împotriva unor boieri din pricina vădrăritului care se strîngea atunci, și mai ales împotriva lui Constantin Paladi, fost mare stolnic, pe care l-a și amenințat că-l va bate cu biciul. După ce însă a sosit la Iași și s-a odihnit, s-a văzut că era un domn de alt caracter; || cu toate că mulți răspîndiseră zvonul că era încă din copilărie minios, crud și răzbunător, dar zvonul a fost cu totul dezmințit, căci cu trecerea timpului s-a arătat că este un om blajin, calm, smerit, răbdător, vesel și apropiat față de toți, mici și mari.

El a împărțit boierii astfel: mare logofăt a făcut iarăși pe Iordachi Cantacuzino, vornic pe Constantin Razu, hatman pe Teodor Paladi, spătar pe Dimitrașcu Paladi¹ și vistier pe Răducanu Racoviță, iar mare postelnic pe Iordachi, fiul lui Gianet și ginerele spătarului Manolachi, baș-capuchehaia.

¹ După Enachi Kogălniceanu, vel spătar a fost numit Alistarh, și nu Dimitrașcu Paladi (vezi M. Kogălniceanu, *op. cit.*, III, p. 219).

Οἱ πηζέυτες ἐντόπιοι ἀρχοντες ἐκ πρωτης ἀρχης ἐκακοκάρδιασ βαρέως, διὰ αιτίας μὲν διαφόρους, εὐλόγον ὅμως οὐδέητιαν. Καὶ ἀρχισαν
 5 νὰ ψηφισῶσι περὶ φυγῆς, ἕκαστος διὰ τὰ δικαίωματα ὅπου ἐνόησε νὰ
 ἔχη. Ὁ μὲν Θεόδωρος Παλάδης διατὶ ἤθελε νὰ γίνῃ βιστάρης καὶ δὲν
 10 τοῦδεῖατος τοῦ ἀβδέλων, ὅπως εἰς τὰ της βιστάριος νὰ πλησιασῇ δὲν
 ἔδουετο, καὶ κατὰ μὲν τὸ ὄνομα ἦτον ἀβτός βιστάρης κατὰ δὲ τὸ πρῶ-
 15 μα ἦτον ὁ Γεωργάκης, πρῶην σπαθάρης, υἱός τοῦ Ζταυράκη, καὶ αἰσχυ-
 νόημενος τέλος πάντων νὰ εἶναι κενὸς οἴκου οἰκονόμος, οὕτε εἰς τὴν ἀβ-
 20 ζεντικήν κοβήτην πάρον δὲν ἦρχετο. Καὶ ἦσαν ἀβτοὶ οἱ δύο ὅπου εἴπα-
 25 μεν, ὁ Θεόδωρος Παλάδης καὶ ὁ Ραδουκάνος Ρακοβίτσας πρωταῖοι καὶ
 ἀρχιτέκτονες της ὀρθοτατοσύνης ὅπου μελάομεν νὰ διηγῶμεθα.

Ὁ δὲ Γεωργάκης Καντακουζηνός, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἔγινε μέγας λο-
 30 γοβότης, ὡς εἶρηται, ἀλλὰ τὸν ἐβιάζον οἱ περὶ τὸν ἀβδέλην νὰ ἐπιτρέ-
 35 ψῃ μίαν ἱκανὴν σούμαν ἀσπρον ἀβδέλικῶν ὅπου οἰκείοι ποιεῖ || εἰς τὸν
 40 κайρὸν της κατῆλεκταίας του, τὰ ὅποια ἀπαίτουμενος, ἀπεκρίνετο ὅτι ἔχει
 45 νὰ πέρη καὶ αὐτός πολλὰ ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ ἀβδέλων, δηλαδὴ ἀπὸ
 50 τὸν Μιχαὶλ Βόδα. Ἐκαστος τῶν ἀρχόντων, ὡς εἶπομεν, διὰ κάποιαν αἰ-
 55 τῖαν σαβᾶν καὶ παρὰλογον ἕκκαδαλίζετο, καὶ μάχιστα οἱ περὶ σὸς τοῖροι
 60 καὶ σχεδὸν ὅλοι διὰ σκουτελνίκους, ἤγουν ἀνδρῶπων ἀσυδῶτους, καὶ διὰ
 65 πολλὰς ραιμασίτες ὅπου ἦσαν ἐπᾶνω τους ἐκ διαφόρων ὀσμημάτων ἀπὸ
 70 τὸν καιρὸν τοῦ Κωνσταντίνου Βόδα Μαυροκορδάτου, τὲς ὅποιες τὸ νὰ τὲς
 75 πληρώσουν εἰς τὸν νῆον ἀβδέλην τὸ ἐνόηζον ἀδίκον. Ἐνωσέυτες λοι-
 80 πὸν ἔνωσαν ὅπου ἀλλοτε δὲν τὴν ἤξευραν, ἐσυμβουλεύθησαν ἐκδοσάυτες
 85 μὲς ἑαυτῶν ὅπως τοῦς λοιπούς ἀρχοντας καὶ ὄσους ἦτον ἔξω
 90 εἰς τὴν τσάραν (ἔξω μὲνον ἀπὸ τὸν Ζταυρόλον Ζτοβρῆσαν, πρῶην μὲγαν
 95 λογοβήτην, καὶ τὸν Ζτρέφανον Ρωσσέτον, πρῶην μὲγαν βιστάρην, ὅπου
 100 δὲν ἤθελε ἴσασαν νὰ ἀκοουβῆσων) καὶ ἀπεφάσισαν, ὅτι ἀπὸ ἐξέλεγκτων
 105 ἔξω εἰς τὰ τσινοῦτα ὅπου ἕκαστος ἐδοιοῖσθῃ διὰ δούλευσιν ἀβδέλικῶν,
 110 νὰ κορπεσπονδῶσων ἀναμεταξύ των, καὶ εἰς ἠμέραν διωρισμένην ὅλοι
 115 ἐν ταυτῶ πανταχόθεν νὰ κινηθῶσιν εἰς φυγὴν καὶ δὲν ἐλαίωσαν νὰ τὸ κά-
 120 μούσιν ἐμπράκτως, συμπροσπομῆνοι ὑπὲρ τους πεντήκοντα ἀρχοντας μετὰ
 125 μετᾶλων καὶ μερκῶν, υἱὸν δηλαδὴ, γαμβρῶν, ἀνεψιῶν, ἐξεδέλωσαν, καὶ
 130 ἀλλῶν σηγυμένων καὶ συνοπαδῶν. Ὁ δὲ σκοπός αὐτῶν ἦτον νὰ προσκᾶν-
 135 θῶσιν εἰς τὴν βασιλείαν, ὅχι ἀπὸ τὸν ἀβδέλην (μὴ γένοῖτο) ἀλλὰ ἀπὸ
 140 τοῦς οἰκείους αὐτοῦ Ρωμαιοῦς ἀρχοντας, ποστὲλνίκον Γεωργάκην τοῦ
 145 Τζαννέτου καὶ Γεωργάκην σπαθάρην τοῦ Ζταυράκη.

Φυγόντες λοιπὸν, ἀπὸ ἐβναξσαν πρότερον ἱκανὰ ἀπὸ τὰ τσινοῦτα
 150 διὰ νὰ ἔχων ἐξόδα, ἐπέρασσαν ἀλλοὶ μὲν εἰς τὴν Οὐγγρίαν, με σκοπὸν
 155 νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸ Βιδίνι νὰ κλαυθῶσιν εἰς τὸν ἐκείσε πασᾶν, ἀλλοὶ δὲ
 160 εἰς τὴν Λεχίαν, διὰ νὰ κλαυθῶσι ἐκεῖθεν εἰς τὸν πασᾶν || τοῦ Χορβίου,
 165 οἱ δὲ ἔγκριτωέροι κατέφυγον εἰς τὸν σουλτᾶνον της γερμανίας Ἰα-
 170 τάριας, διὰ νὰ σταλάσωσιν ἐκεῖθεν ἀρξίμαχῶρια εἰς τὴν βασιλείαν καὶ εἰς
 175 τὸν χάνην τοῦ Κρημίου.
 180 Ὅποιοι καὶ πόσος θόρυβος ἔγινεν εἰς τὴν Μολδαβίαν, ἠμπορεῖ νὰ
 185 τὸ συνεκᾶσῃ κατένας, ἐπειδὴ καὶ ἐταράττοντο οἱ πάντες, τεκμηριώμενοι

1070

1070

Amintiții boieri pămînteni s-au mîhnit mult de la început de felurite pricini, nefiind însă nici una întemeiată. Ei au început să șoptească de fugă, socotindu-se fiecare nedreptățit în drepturile sale. Teodor Paladi era nemulțumit fiindcă voia să se facă vistier și nu s-a făcut, iar Răducanu, 5 deși era mare vistier și văr primar al domnului, totuși nu putea să se apropie de treburile vistieriei; acesta numai cu numele era vistier, căci de fapt era Iordachi, fost spătar, fiul lui Stavrachi, iar în cele din urmă, fiindu-i rușine să fie vistierul unei case goale, el nici nu mai venea la curtea 10 domnească. Cei doi, de care am vorbit, adică Teodor Paladi și Răducanu Racoviță, au fost principalii vinovați și născocitorii uneltirilor amintite.

Iordachi Cantacuzino, cu toate că a ajuns mare logofăt, cum s-a spus, era silit de cei din jurul domnului să înapoieze o însemnată sumă de bani 1069 domnești, pe care și-a însușit-o || pe timpul cînd era caimacam. Acesta 15 însă răspundea că și el are de luat mulți bani de la tatăl domnului, adică de la Mihai vodă. Fiecare dintre boieri, cum am spus, era supărat pentru o pricină neînsemnată și nedreaptă, ba chiar cei mai mulți, aproape toți, erau supărați pentru scutelnici, adică oamenii scutiți de dări, precum și 20 pentru multe rămășițe datorate din diferite dări de pe timpul lui Constantin vodă Mavrocordat și pe care socoteau că era nedrept să le plătească noului domn. Deci, unindu-se între ei, ca niciodată, s-au sfătuit și, atrăgînd de partea lor pe toți ceilalți boieri și pe acei care erau la țară (în afară numai 25 de Sandu Sturza, fost mare logofăt, și de Ștefan Rusăt, fost mare vistier, care n-au vrut să-i urmeze), au hotărît ca, după ce vor ieși afară în ținuturi, unde fiecare a fost orînduit pentru slujbele domnești, să țină legătura între ei și, stabilind o zi, să fugă cu toții în același timp din toate părțile. Ei 30 au și pus la cale gîndul lor și au fugit în total peste cincizeci de boieri mari și mici, cu fii, gineri, nepoți, veri și alte rude și părtași. Gîndul lor era să se plîngă la împărăție nu împotriva domnului (doamne ferește!), ci împotriva boierilor săi mai apropiați, care erau greci: postelnicul Iordachi 35 Gianet și Iordachi Stavrachi, spătarul.

Deci, după ce aceștia au strîns sume însemnate din ținuturi, ca să aibă de cheltuit, au fugit unii în Ungaria, cu gîndul să meargă la Vidin să se plîngă pașei de acolo, alții în Țara leșească, ca de acolo să se plîngă 40 pașei || Hotinului, iar cei mai de vază au fugit la sultanul din Țara tătărească vecină, ca să trimită de acolo arzmahzaruri la împărăție și la hanul Crimeei ¹.

Ce fel și cît de mare vîlvă s-a făcut în Moldova, oricine și-o poate 45 închipui, deoarece toți erau tulburați; socotind că această îndrăzneală

¹ Fuga boierilor moldoveni este relatată și de Enachi Kogălniceanu, care era pe atunci comis al doilea, într-o formă oarecum deosebită (vezi M. Kogălniceanu, *op. cit.*, III, p. 221–223).

μίαν ὀλεθρίαν ἔκβασιν τούτου τοῦ τολμήματος. Οἱ εἰρημένοι δύο Ῥωμαῖοι
 ἄρχοντες, ὁποῦ ἐγνώριζον ὅτι δι' αὐτοὺς ἐγινεν ἡ ταραχὴ καὶ ἐπρόβλε-
 πον εἰς τί ὀλέθριον τέλος τρέχει τὸ πρᾶγμα, παρευθὺς καὶ μὲ μεγαλω-
 5 καὶ τρόμου. Ὁ Γεωργάκης Καντακουζηνός, μέγας λογοθέτης, ὁ λεγόμε-
 νος Διλιάνος, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἦτον προητοιμασμένος καὶ αὐτὸς νὰ φύγη
 μετὰ τῶν λοιπῶν, καὶ προητοίμασε καὶ τὰ χρειώδη τῆς ὁδοιπορίας του,
 ὅμως μὲ τὸ νὰ εὐρίσκετο μέσα εἰς τὸ Ἰάσιον, ἀπὸ κάποιον λάθος, ἔσφαλε
 10 τὴν ἡμέραν ὁποῦ ἔπρεπε νὰ κινηθῆ καὶ αὐτὸς ὅταν δηλαδὴ ἐκινήθησαν
 οἱ ἄλλοι ὁποῦ ἦσαν ἔξω εἰς τὰ τσινοῦτα, καὶ διὰ τοῦτο ἀπέμεινε. Ὅθεν
 κάμνοντας τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν, ἠθέλησε μετὰ μερικὰς ἡμέρας νὰ
 μεσολαβήσῃ καὶ νὰ γίνῃ διορθωτῆς τῆς ὑποθέσεως, καὶ ὑπεσχέθη πρὸς
 τὸν αὐθέντην ὅτι αὐτὸς θέλει καταπέσει τοὺς φυγόντας νὰ εἰρηνεύσουν
 καὶ νὰ ἐπανακάμψουσιν εἰς τὰ ἴδια, πρὶν νὰ ἐπιχειρισθῶσι περαιτέρω κα-
 15 νένα ἐναντίον ἐπιχείρημα, μόνον νὰ ἔχη τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ πρὸς ἐκεί-
 νους ὁποῦ ἔφυγον εἰς τὸν σουλτάνον νὰ συνομιλήσῃ μετ' αὐτῶν καὶ ὅταν
 καταπεισθῶσιν ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶναι ἐγκριτώτεροι, οἱ ἐπίλοιποι ἀπὸ τὰ ἄλλα
 μέρη δὲν ἠμποροῦν νὰ κάμουν ἄλλῶς, παρὰ νὰ ἐπανέλθωσι καὶ αὐτοί.
 Ἔλαβε λοιπὸν τὴν ἄδειαν ὁ Καντακουζηνός καὶ ἀπῆλθεν εἰς τοὺς παρὰ
 20 τῷ σουλτάνῳ πληροφορηθεὶς παρὰ τοῦ αὐθέντου ὅτι θέλει ἔχει τὰς ἀμοι-
 βάς ὁποῦ || προσήκουσιν εἰς τοιαύτην ἐκδούλευσιν, διὸ καὶ μὴ ἀμφιβάλ-
 λοντας πλέον διὰ τὴν σούμαν τῶν αὐθεντικῶν ἄσπρων, ὁποῦ εἰς τὴν καί-
 μακαμίαν του οἰκειοποιήθη, ὅτι θέλει εἶσθαι εἰς τὸ ἐξῆς ἀκαταζήτητος
 25 πιάσῃ τὴν δουλείαν μὲ ὄλην του τὴν προθυμίαν καὶ νὰ βάλῃ τὰ δυνατὰ
 του διὰ νὰ τὴν φέρῃ εἰς καλὴν ἔκβασιν.

Ἐν τοσοῦτῳ οἱ φυγάδες ἄρχισαν νὰ μαλώνουσιν ἀναμεταξύ των καὶ
 νὰ κατεξανίστανται οἱ κατώτεροι ἐπάνω εἰς τοὺς πλέον ἐγκρίτους λέγον-
 30 τες ὅτι ἐσεῖς συγχύζεσθε διὰ νὰ ἔχετε τὰς ἀρχοντίας ὁποῦ θέλετε καὶ διὰ
 τὰ ἄλλα σας θελήματα ἀμὴ ἡμᾶς διατί μᾶς ἐφέρατε ἐδῶ καὶ ἀφήσαμεν
 ἔρημα τὰ ὀσπίτιά μας καὶ τώρα δὲν εἴμεθα οὔτε διὰ ἐμπρός, οὔτε διὰ ὀπί-
 σω, καὶ ἰδοὺ ὁποῦ ἐτελειώθησαν καὶ ἔξοδά μας. Ἐπρόλαβεν ὅμως καὶ ὁ
 Μανολάκης, πρῶην σπαθάρης, ὁ πρῶτος αὐθεντικὸς καπικεχαγιάς καὶ πεν-
 35 θερὸς ἀμφοτέρων τῶν ἀνωτέρω ρηθέντων Ῥωμαίων ἀρχόντων, ὁ ὁποῖος
 μὲ τὴν φρόνησίν του ἠγωνίσθη πολλὰ ἕως νὰ διορθώσῃ αὐτὴν τὴν ὑπό-
 θεσιν, ἐγγυώμενος εἰς κάποια ζητήματα ὁποῦ ἐπροβλήθησαν παρὰ τῶν
 φυγᾶδων ὅτι θέλουσι φυλαχθῆ καὶ ὅτι δὲν θέλει κινδυνεύσει κανεὶς ἐξ αὐ-
 τῶν, ἀλλὰ θέλουσιν ἔχει τελείαν συγχώρησιν παρὰ τοῦ αὐθέντου, μὲ παν-
 40 τελῆ ἀμνημοσύνην τῶν γεγενημένων, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐπαναστρα-
 φέντες ἅπαντες ἠσύχασαν.

Οἱ τσαράνοι ὅμως ἐξ αἰτίας τούτων τῶν ἀνωμαλιῶν μεγάλην ἀνά-
 παυσιν ἔλαβον μερικὸν καιρὸν, ἐπειδὴ καὶ οὔτε ὀβολὸν δὲν ἔδωκαν. Πολ-
 45 λοι λέγουσιν ὅτι κατὰ τὸν κρότον ὁποῦ ἐγινεν εἰς τὴν Μπογδανίαν καὶ
 εἰς τὰ περίξ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν ἔφθασε καὶ εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς
 βασιλείας κάποια εἶδησις, εὐκόλως ὅμως νὰ ἐδιορθώθῃ παρὰ τῶν καπι-
 κεχαγιάδων.

1071

va avea un sfîrşit nimicitor, cei doi boieri greci ¹, care ştiau că din pricina lor s-a făcut această tulburare şi prevedeau ce sfîrşit prăpăditor va avea acest lucru, au apucat îndată cu foarte mare grabă cu frică şi groază drumul spre Constantinopol. Marele logofăt Iordachi Cantacuzino, zis Deleanu, 5 care se afla la Iaşi, era şi el gata să fugă cu ceilalţi şi îşi pregătise şi cele de trebuinţă pentru drum, dar din pricina unei încurcături a greşit ziua în care trebuia să pornească şi el, adică atunci cînd porniseră ceilalţi care erau afară în ţinuturi, şi din motivul acesta a rămas. Deci de nevoie devenind darnic, el a vrut după cîteva zile să mijlocească şi să îndrepte această chestiune. El a făgăduit domnului că va convinge pe fugari să se liniştească şi să se întoarcă acasă, înainte ca ei să facă ceva potrivit, numai să-i dea voie să meargă la acei care fugiseră la sultanul tătarilor ca să vorbească 15 cu ei, iar dacă vor fi înduplecaţi aceştia, care sînt cei mai de seamă, ceilalţi din părţile celelalte nu vor putea face altceva decît să se întoarcă şi ei. A luat deci Cantacuzino învoire şi a plecat la boierii care s-au dus la 1071 sultanul tătarilor, avînd şi făgăduiala domnului că va avea răsplata ce || se 20 cuvine pentru un astfel de ajutor. Aşadar, nemaivînd nici o îndoială că pentru suma de bani domneşti însuşită în timpul căimăcămiei sale nu va mai fi urmărit în viitor, dacă va izbuti să se întoarcă cu fugarii, avea dreptul să se apuce de această treabă cu toată rîvna sa şi să se străduiască din 25 răsputeri s-o ducă la bun sfîrşit.

Între timp, boierii fugari au început să se certe între ei şi să se ridice cei mici împotriva celor mari, zicîndu-le: « Voi vă frămîntaţi ca să aveţi boierile ce poftiţi şi ce mai doriţi, dar pe noi de ce ne-aţi adus aici, de 30 ne-am lăsat casele pustii şi acum nu ne putem duce nici înainte, nici înapoi, căci ni s-au terminat şi banii? »

Dar Manolachi, fost spătar, baş-capucehaia al domnului şi socrul celor doi boieri greci pomeniţi mai sus, s-a străduit mult şi a izbutit, cu a sa înţelepciune, să îndrepte această pricină. El a dat şi chezăsie că unele 35 cereri făcute de fugari vor fi respectate şi că nimeni dintre ei nu va fi în primejdie, ci vor avea iertare deplină din partea domnului, care va uita cu totul cele întîmplate. Astfel, întorcîndu-se toţi, s-au liniştit. 40

Ţăranii însă, din pricina acestor tulburări, au avut cîtva timp mare tihnă, căci n-au dat nici un ban. Mulţi spun că nu e cu putinţă ca, după atîta vîlvă ce s-a făcut în Moldova şi în părţile vecine, să nu fi ajuns ştirea celor întîmplate şi la urechile sultanului, dar că s-a pus în rînduială uşor 45 de capucehaiele

¹ E vorba de spătarul Iordachi Stavrachi şi de postelnicul Iordachi Gianet.

Acestea s-au întîmplat în primul an de domnie al acestui domn. Este adevărat că el a arătat mare răbdare și i-a primit iarăși cu bunăvoință, ||
1072 dînd uitării cele din trecut; el n-a vrut să se răzbune împotriva nimănui, nici să pedepsească pe cineva, chipurile, pentru o greșală făcută mai pe urmă. Ei nu s-au plîns împotriva înălțimii-sale nici mai înainte și nici 5 mai pe urmă, ci totdeauna spuneau că erau mulțumiți și că toată supărarea lor era din pricina grecilor amintiți, precum s-a și văzut aceasta, deoarece îndată ce n-au mai fost aceștia Constantin vodă a domnit mai departe în deplină pace.

După aceea domnul a făcut mare vistier pe Teodor Paladi, hatman 10 pe Costachi Razu, vornic pe Răducanu Racoviță și alt vornic pe Ioan zis Bogdan și pe mulți alții i-a cinstit cu alte boierii, iar marea logofeție a lăsat-o iarăși lui Iordachi Cantacuzino.

În al doilea an de domnie al lui Constantin vodă Racoviță a răposat 15 întru domnul mitropolitul Moldovei Nichifor din Pelopones și a urmat în scaunul mitropoliei episcopul de Rădăuți, Iacov. Acesta era om cu purtări cuviincioase și pildă bună, a fost însă silit să cheltuiască cam treizeci de pungi pînă să înlătore pe un arhiereu străin, care cu puterea banilor 20 a întrebuițat toate mijloacele să ajungă în scaunul acestei mitropolii.

După cîtva timp și-a dat obștescul sfîrșit și Teodor Paladi, mare vistier, și a luat vistieria Răducanu Racoviță.

În acest timp, mitropolitul Proilavului a luat firman împărătesc ca să alipească ținutul Hotinului la eparhia sa și, trecînd prin Moldova, s-a 25
1073 dus într-acolo ca să strîngă || obișnuita dare de la creștini. Boierii pămînteni însă, împreună cu mitropolitul Moldovlahiei și cu episcopii, știind că acel ținut era din vechime unit cu episcopia de Rădăuți, adică cu Moldova, au adus aceasta la cunoștința lui Constantin vodă Racoviță, rugîndu-l 30 cu stăruință să caute să dobîndească alt firman, prin care cel dintîi să-și piardă puterea, ca fiind dat din greșală.

Apoi domnul a stăruit și a venit alt firman, în care se spunea ca ținutul Hotinului să nu se desprindă de la eparhia Moldovei, ci să rămîna unit cu ea, precum a fost și în timpurile vechi. Mitropolitul Proilavului, care 35 era încă în părțile acelea, aflînd ceea ce s-a întîmplat, a blestemat în biserică pe acei care au pricinuit aceasta, fără să se gîndească la urmări, ca om cu puțină minte. Așadar, fiind caterisit de marea biserică, a primit pedeapsa cuvenită ¹.

¹ Numele mitropolitului caterisit, care nu este amintit de cronicar, este Filotei; acest prelat a păstorit de la 1748 la 1751, vezi D. Russo, *Studii greco-române*, vol. I, Bucu-rești, 1939, p. 267.

ΤΙΝΙ ΤΡΟΠΩ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΑΧΜΟΥΤΗΣ ΑΠΕ-
ΚΤΕΙΝΕ ΤΟΝ ΑΡΧΙΕΥΝΟΥΧΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΣΟΥΛΕΜΑΝΗΝ
ΧΑΖΝΕΔΑΡΗΝ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΥΝΟΥΧΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝ
ΓΙΑΚΟΥΠΗΝ ΑΡΜΕΝΙΟΝ

5 Ἐπιτροπεύοντος τοῦ διβικτάρ Μεχμέτ πασᾶ, κατὰ τὸ ἀψινβ' ἔτος, ἐν
 Ἰούλιος 1752 μνηί Ἰουνίῳ, συνέβησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει πυρκαϊαὶ πολλαὶ καὶ με-
 γάλαι, ὅπου ὡς λέγουσιν ἐπυρπολήθη τὸ τριτημόριον τῆς πόλεως, καὶ
 10 μάλιστα συνεχῶς λίαν, ἐπειδὴ καὶ εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν ἀπρηριθμή-
 θησαν ὑπὲρ τὰς τεσσαράκοντα πυρκαϊᾶς καὶ ἔγινε μεγαλωτάτη φθορὰ καὶ
 15 ζημία ἄμετρος καὶ ἀφανισμὸς πολλῶν. Ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ταραχθεὶς
 ὁ βασιλεὺς, ὅπου φανερὰ ἐγνώρισεν ὅτι ἢ κάποιοι ἐξ ἐπίτηδες βάλλουσι
 τὸ πῦρ, καὶ ἐξώσας τὸν ἐπίτροπον, ἔδωκε τὴν βασιλικὴν σφραγίδα τῷ...¹
 Ὁ ἐξωσθεὶς λέγουσι νὰ ἔγραψεν ἀρξισχάλιον πρὸς τὸν βασιλέα λέγων οὕ-
 20 τως: «Διατί ὀργίζεται ἡ βασιλεία του ἐπάνω εἰς ἓνα δοῦλον ἀνεύθυνον
 ὅπου δὲν πταίει; Ἡ φωνὴ καὶ ἀγανάκτησις τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι κατ' ἔμοῦ
 ἀλλὰ κατὰ τοῦ ἀρχιευνούχου, καὶ Σουλεϊμάνη, καὶ Γιακούπη Ἀρμενίου,
 25 διὰ τὰ κακὰ ὅπου κάμνουσιν, ὁ μὲν Γιακούπης διὰ μέσου τοῦ Σουλεϊμά-
 νη, ὁ δὲ Σουλεϊμάνης διὰ μέσου τοῦ ἀρχιευνούχου, οὐ μόνον ἐν Κωνσταν-
 τινουπόλει, ὅπου εἶναι ἡ καθέδρα τῆς βασιλείας σου, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλην
 30 τὴν βασιλικὴν σου ἐπικράτειαν καὶ ἄς τὸ ἐξετάσῃ ἡ βασιλεία σου καὶ
 θέλει τὸ βεβαιωθῆ ὅτι ὁ λαὸς κατὰ τῶν τριῶν τούτων βοᾷ καὶ ἔπεσεν εἰς
 ἀπελπισίαν καὶ διὰ τοῦτο γίνονται τὰ τοιαῦτα καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν
 τριῶν προξενοῦνται αἱ πυρκαϊαί». Ἡθέλησεν ὁ βασιλεὺς νὰ ἐξετάσῃ τὴν
 35 ἀλήθειαν κατὰ διαφόρους τρόπους, ἐξήλθε δὲ καὶ ἀγνώριστος ἐν σχήμα-
 τι ἐνηλλαγμένῳ καὶ ἀκούσας μύρια κακὰ δι' αὐτοῦς, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς
 θανατώσῃ.

Λέγουσι δὲ νὰ ἐσυνέβη καὶ ἄλλο ἄξιον σημειώσεως. Κατ' ἐκείνας
 τὰς ἡμέρας ἓνας Ἀρμένιος διαφερόμενος μετὰ τινος ἄλλου, καὶ διορισθέν-
 30 τες διὰ φερμανίου νὰ κριθῶσι εἰς τὸν μουλλά τῆς Χρυσουπόλεως, ὅπου
 τὴν σήμερον καλεῖται Σκουτάρη, ἔστειλεν ὁ Σουλεϊμάνης (διὰ ἀγάπην τοῦ
 Γιακούπη) τσοκαδάρην ἐδικόν του, ὁμοῦ μὲ αὐτοῦς, πρὸς τὸν ρηθέντα
 μουλλά, παραγγέλων αὐτῷ τίνι τρόπῳ νὰ ἀποφασίσῃ τὴν κρίσιν, κατὰ
 τὴν ἀρέσκειαν δηλαδὴ τοῦ Γιακούπη.

Ὁ μουλλάς δυσκολευόμενος ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ προσταγῇ ἀπεκρίθη τῷ
 35 τσοκαδάρη ὅτι δὲν δύναται νὰ κρίνῃ ἀλλέως παρὰ κατὰ τοὺς νόμους, καὶ
 νὰ ὑπάγῃ νὰ εἰπῇ τῷ Σουλεϊμάνη ὅτι δὲν συμφέρει νὰ ἀνακατώνεται εἰς
 τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις. ἢ Ὁ τσοκαδάρης θυμωθεὶς, ὄχι μόνον μὲ ὕβρεις
 40 βαρβαρικὰς ἐπεφόρτισε τὸν μουλλά, ἀλλὰ καὶ ὤρμησε κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν
 ἔδειρε. Εἶτα ἀπελθὼν, ἀνήγγειλε τῷ αὐθέντῃ αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ὁ ὁποῖος
 45 δυσαρεστηθεὶς εἰς τὸ τόλμημα τοῦ τσοκαδάρη, ὡς λέγουσιν, εἶπε πῶς τὸν
 ἐφόνευσεν, καὶ εὐθὺς τὸν ἔστειλεν ἔξω κρυφίως δίδοντάς τον καὶ μανσοῦ-
 πι. Ὁ μουλλάς ὁμοῦ ὅπου κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἤθελεν ὑποφέρει αὐ-
 τὴν τὴν ἀτιμίαν μὲ σιωπὴν, εὐρέθη τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὁμοῦ μὲ ὅλην του

¹ Loc alb in ms.

ÎN CE CHIP ÎMPĂRATUL SULTAN MAHMUD A UCIS PE CÎZLAR-AGA, PE SULEIMAN, HAZNETAR AL LUI CÎZLAR-AGA, ȘI PE IACUP ARMEANUL

Pe cînd era mare vizir divictarul Mehmed-pașa, în anul 1752, luna 5 iunie 1752, s-au întîmplat la Constantinopol mai multe focuri mari și, precum se spune, a ars a treia parte din oraș. Focurile au urmat unul după altul, căci într-un răstimp de cîteva zile s-au numărat peste patruzeci, pricinuind mari stricăciuni și numeroase pagube, nenorocind pe mulți. Din pricina 1074 aceasta sultanul s-a tulburat, căci era lucru vădit că || focurile erau puse înadins de unele persoane. El a mazilit pe marele vizir, iar pecetea împărătească a dat-o lui...¹. Se spune că vizirul mazilit ar fi trimis un arzihal sultanului, în care spunea următoarele: «De ce se supără împărăția-sa pe o slugă nevinovată care n-a greșit? Strigătele și mînia norodului nu se 15. îndreaptă împotriva mea, ci împotriva lui cîzlar-aga, precum și împotriva lui Suleiman și a lui Iacup armeanul, pentru ticăloșiile ce fac, Iacup prin mijlocirea lui Suleiman și Suleiman prin mijlocirea lui cîzlar-aga, nu numai în Constantinopol, care este capitala împărăției-tale, ci și în întreaga ta împărăție. Dacă sultanul va cerceta se va încredința că norodul strigă cu 20. mînie împotriva acestor trei, că a căzut în desnădejde și de aceea se petrec aceste lucruri și din pricina acestor trei iau naștere focurile». Sultanul a căutat prin felurite chipuri să afle adevărul, a ieșit în haine schimbate și auzind despre ei nenumărate lucruri rele, a hotărît să-iucidă. 25.

Se spune că s-a întmplat încă ceva vrednic de amintit. În acele zile, un armean avînd pricină cu un altul și hotărîndu-se printr-un firman să fie judecați de molaua din Hrisupolis, care astăzi se numește Scutari, a trimis Suleiman (de dragul lui Iacup) pe unul din ciohodarii săi împreună 30. cu aceștia la zisul mola, poruncindu-i ce fel de hotărîre să dea în această pricină, adică pe placul lui Iacup.

Molaua, văzînd că e greu de îndeplinit o astfel de poruncă, a răspuns ciohodarului că nu poate judeca altfel decît după lege și că să se ducă 35. să-i spună lui Suleiman că nu este bine să se amestece în astfel de treburi. || 1075 Ciohodarul, înfuriindu-se, nu numai că l-a insultat în chip barbar pe mola, dar s-a și repezit asupra lui și l-a bătut. Apoi, ducîndu-se la stăpînul său, i-a spus cele întîmplate. Acesta, după cum se spune, s-a supărat de îndrăzneala ciohodarului și a zis că l-a ucis, dar de fapt l-a trimis îndată în taină 40. la țară, dîndu-i și mansup. Iar molaua, care sub nici un chip n-ar fi putut răbda în tăcere această necinste, a fost găsit a doua zi, împreună cu întreaga

¹ Loc alb în manuscris. E vorba de marele vizir Mustafa-pașa. care a primit pecetea viziratului la 1 iulie 1752.

τὴν φαμελίαν σκοτωμένος ὑποκάτωθεν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ὄσπιτιου, ὅπου ἐκείνη τὴν νύκτα ἔπεσε καὶ τοὺς ἐπλάκωσε. Καὶ ὑπωπτεύθησαν πολλοί, ὅτι τοῦτο νὰ ἦτον μηχανὴ τοῦ Σουλεϊμάνη, ὅπου ἔστειλεν ἀνθρώπους τὴν αὐτὴν νύκτα καὶ ἐκρήμισαν τὸ ὄσπιτιον τοῦ μουλλᾶ καθὼς καὶ ἔτσι φαίνεται νὰ ἦτον, διὰ νὰ μὴν ἀκολουθήσῃ καμία ταραχὴ ἐκ μέρους τῶν οὐλεμάδων, οἵτινες μὲ ὄλον τοῦτο δὲν ἔλειψαν νὰ ἀναγγεῖλωσι τὸ γεγονός πρὸς τὸν βασιλέα. Λοιπὸν κατὰ τὴν κθ' τοῦ Ἰουνίου, πηγαίνοντας ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ Ὀρτάκιοϊ, εἰς παλάτιον ὀνομαζόμενον Τευτερδάρ-Μπουρνού, εὐθὺς ὅπου ἐγιανάστησεν, εἶπε τῷ μοσταντζή-μπάση-ἀγά: σήκωσε τὸν 10 Ἀράπην καὶ ἔπαρέ τον εἰς τὸν κιζ-κουλέ. Ὁ μοσταντζή-μπάσης καὶ δευτέραν φορὰν ἐρώτησεν: ποῖον; μὴν ἐλπίζοντας τοιοῦτον πρᾶγμα. Καὶ προστατόμενος ἐκ δευτέρου ρητῶς, εἶπεν: ὀρισμὸς τῆς κραταιότητός του, καὶ εὐθὺς ὅπου ἐγιανάστησεν ὁ κιζλάρ-ἀγάς, τὸν εἶπεν τὴν προσταγὴν καὶ τὸν ἔβαλε εἰς τὸ ἐδικόν του καϊκι καὶ τὸν ἐπῆγε. Κατόπι ἐπροστάχθη 15 ὁ Σέρεζλης Μεχμέδ-ἀγάς, καπιτζή-μπάσης, νὰ πηγαίη νὰ τὸν ἀποκεφαλίσῃ (ἐπειδὴ καὶ τοὺς μεγάλους ἀνθρώπους, ὅταν ὑποπέσουν εἰς ὀργὴν τοὺς ἀποκεφαλίζει καπιτζή-μπάσης) καὶ πηγαίνοντας, ἐπρόσταξεν παρρησίᾳ τὸν σατίρην του νὰ τὸν ἀποκεφαλίσῃ. Ἀκούοντας ὁ κιζλάρ-ἀγάς, πρῶτον ἐρώτησε ποῦ εὐρίσκεται ὁ Σουλεϊμάνης, καὶ εὐθὺς ἐτράβηξεν ἀπὸ τὴν μέσσην 20 τοῦ σατίρη || τὸ χαντζέρι του καὶ τὸ ἔρριπεν ἐπάνω εἰς τὸν καπιτζή-μπάσην. Φθάνοντας ὁ σατίρης κοντὰ του νὰ τὸν ἀποκεφαλίσῃ, ἄρπαξεν ἀπὸ τὴν μέσσην τοῦ σατίρη τὸ χαντζέρι καὶ τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὸ χέρι, ὡς τόσον αὐτὸς τὸν ἀποκεφάλισεν.

Ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἐγίνονταν ἀνάμωσις ἐλτσῆ μετὰ τοῦ ὑπερτάτου ἐπιτρόπου καὶ εὐθὺς ἐσυγχύσθησαν ὅλοι καὶ ἐσκορπίσθησαν. Ὁ μὲν οὖν ἀρχιευνοῦχος ἀπαχθεὶς εἰς τὸν λεγόμενον κιζ-κουλέ, ὡς εἴρηται, ἐθανατώθη ἐκεῖσε, ὁ δὲ Σουλεϊμάνης ἀπεκεφαλίσθη ὁμοίως, καὶ ὁ Γιακούπης Ἀρμένιος, ἀφοῦ ἐκρατήθη εἰς τὴν φυλακὴν ἱκανὰς ἡμέρας διὰ νὰ ὁμολογήσῃ τὸν πλοῦτον, τὸν τε ἐδικόν του καὶ τῶν ἄλλων, ἀπεκεφαλίσθη 30 καὶ αὐτὸς εἰς τὸ βεζιρ-χάνη, ὁ δὲ ἀδελφός του ἔμεινεν ὑπὲρ τὰς σαράντα ἡμέρας εἰς τὸν φούρνον καὶ τὸν ἐσκέντζεβαν διὰ νὰ μαρτυρήσῃ τὸν πλοῦτον, καὶ ἀφοῦ τὸν ἐγύμνωσαν, ἐξωρίσθη μὲ προσταγὴν τοῦ νὰ μὴ ξαναέλθῃ εἰς Πόλιν.

Δὲν εἶναι περιττὸν νὰ εἰποῦμεν καὶ τίποτε διεξοδικώτερον περὶ τῶν 35 τριῶν τούτων. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἀρχιευνοῦχου, γνωστὸν εἶναι τοῖς πᾶσιν ὅτι πρὸ ἑκατῶν χρόνων οἱ κατὰ καιροὺς Αἰθίοπες ἀρχιευνοῦχοι εἶχον ὄλην σχεδὸν τὴν ἐξουσίαν τῶν βασιλικῶν πραγμάτων καὶ αὐτοὶ ἐκίνουν ὅλας

1076

sa familie, ucis de dărîmăturile casei sale, care s-a prăbușit în acea noapte. Mulți au bănuțit că aceasta a fost o uneltire a lui Suleiman, care a trimis oameni în acea noapte de a dărîmat casa lui mola. Și se vede că așa s-a întîmplat, ca să nu urmeze vreo tulburare din partea ulemalelor, care totuși 5 nu s-au lăsat pînă ce n-au adus la cunoștința sultanului această întîmplare.

Așadar, la 29 iunie, ducîndu-se sultanul la Ortachioi la palatul numit Tefterdar-Burnu, îndată ce s-a apropiat, i-a zis lui bostangi-bașa-aga: « Ridică pe arap și du-l la Chîz-cule ». Bostangi-bașa a întreat pentru a 10 doua oară: « Pe cine? », deoarece nu se aștepta la așa ceva. Primind însă pentru a doua oară poruncă categorică, a zis: « Fie după porunca preaputernicului stăpîn » — și îndată ce s-a apropiat cîzlar-aga, i-a adus la cunoștința porunca împăratului. Astfel, el l-a pus în caicul său și l-a dus. Apoi a primit poruncă Serezli Mehmed-aga capugi-bașa să meargă să-i 15 taie capul (deoarece cînd oamenii mari cad sub mînia împăratească, capugi-bașa le taie capul). Așadar acesta, ducîndu-se acolo a dat poruncă cu mare îndrăzneală șatîrului său să-i taie capul. Auzind cîzlar-aga aceasta, mai 1076 întîia a întreat unde se află Suleiman, apoi și-a tras îndată de la brău || hangerul și l-a aruncat asupra lui capugi-bașa. Apropiindu-se șatîrul ca să-i 20 taie capul, el a smuls hangerul de la brîul șatîrului și l-a lovit la mînă; totuși acesta izbuti să-i taie capul.

În ziua aceea avea loc o întîlnire între elciu și marele vizir, așa că îndată toți s-au tulburat și s-au împrăștiat. Cîzlar-aga, precum am spus, 25 a fost dus pe sus la Chiz-cule și a fost omorît acolo; lui Suleiman de asemenea i s-a tăiat capul, iar Iacup armeanul, după ce a fost ținut în închisoare mai multe zile ca să mărturisească bogățiile sale și ale celorlalți, a fost și el decapitat la vizir-han ¹; iar fratele său a stat mai mult de patruzeci 30 de zile la furno², unde a fost schingiuit ca să mărturisească bogățiile sale, iar după ce a fost despuiat a fost surghiunit cu poruncă să nu se mai întoarcă la Constantinopol.

Nu este de prisos să vorbim ceva mai pe larg de aceștia trei. Cît despre cîzlar-aga este cunoscut tuturor că, cu mulți ani în urmă, negrii cîzlar-agale 35 din diferite timpuri aveau în mîinile lor aproape toată puterea împărăției. Ei mînuiau după cum voiau toate treburile de afară, precum a fost și cu

¹ De asemenea și diplomatul francez Tott amintește în memoriile sale că sultanul Mahmud s-a convins de vinovăția celor trei — cîzlar-aga, Suleiman și Iacup — și i-a suprimat (*Mémoires du... sur les Turcs les Tartares*, vol. I, Amsterdam, 1785, p. XVIII; vezi și M. de Peyssonel, *Observations critiques sur les mémoires de M. le baron de Tott pour servir a l'histoire des Turcs et des Tartares*, Amsterdam, 1785, p. 8; cf. și At. Comnen Ipsilanti, *op. cit.* p. 369).

² Veche închisoare la Constantinopol. A primit acest nume fiindcă era situată în Serai, aproape de brutăria (furno) bostangiilor. Bostangi-bașa era de asemenea și director al acestei închisori.

τάς ἔξω ὑποθέσεις καθὼς ἐβούλοντο, καθὼς ἐστάθη καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ ἀποθανῶν γέρων ἀρχιευνοῦχος, ὅμως αὐτὸς μὲ φρόνησιν καὶ ριτιρατέτζαν, εἰς δὲ τοὺς κατὰ καιροὺς ἐπιτρόπους τῆς βασιλείας δὲν ἔμεινε καμία ἰσχύς, παρὰ μόνον ἀπέβλεπον εἰς τὰ νεύματα τῶν ἀρχιευνούχων, ἐκεῖ ὁπὸ πρό-
 5 τερον αὐτοὶ εἶχον ὅλην τὴν ἐξουσίαν καθὸ ἐπίτροποι τοῦ βασιλέως. Τοιοῦτος λοιπὸν ἐστάθη καὶ ὁ παρών, περὶ οὗ ὁ λόγος.

Ἄρα ὁ δὲ Σουλεϊμάνης κατ' ἀρχὰς ἦτον σκλάβος τοῦτοῦ τοῦ ἀρχιευνούχου, τὸ γένος Γκιουρτζής, ἔχων δὲ νοῦν δεξιόν, ἐπροχώρει || κατ' ὀλίγον-
 10 ὀλίγον εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ αὐθέντου αὐτοῦ, ὥστε ὁπὸ ἄρχισε νὰ τὸν μεταχειρίζεται καὶ εἰς τὰ μυστικά του καὶ εἰς συμβουλήν, ἀκολουθῶν δὲ καὶ αὐτὸς ἄρχισε νὰ ἐμβαίη καὶ εἰς ὑποθέσεις ἐνὸς καὶ ἄλλου μὲ κάποιαν ἀπόλαυσιν. Δὲν ἐδύνετο ὅμως νὰ ἐκτανθῆ ἐνόσω ἦτον γιαζιτζής ὁ Δερβῆς Μουσταφά-ἐφέντης, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς εἰσηκούετο κατὰ πάντα καὶ ἰσχυε παρὰ τῷ ἀρχιευνούχῳ, ὡσὰν ὁπὸ ἦτον ἄνθρωπος φρονιμώτατος καὶ
 15 πολιτικώτατος. Ἄφοῦ δὲ οὗτος, λαβὼν ἕτερον ὄφικιον, ἐμακρύνθη ἀπὸ φρόνησίν του, συμπεραίνοντας τὰ ἀκόλουθα, ἀπὸ τότε ἔμεινε πλέον ὁ κάμπος εἰς τὸν Σουλεϊμάνην καὶ ἄρχισε νὰ τρέχη ὡς ἵππος ἀγέρωχος, μὲ χαλινὸν ἀπολυμένον, ἀρπάζοντας, ἀδικῶντας, ὄχι μόνον τὴν Πόλιν, ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν.

Ἄρα ὁ Γιακούης Ἀρμένιος ἦτον ἀνεπιβίος ἐνὸς σαράφη τοῦπικλιν Τσομπάνογλου, ὅστις τὸν ἐμεταχειρίζετο ὡς δοῦλον εἰς τὸ ἐργαστήριόν του. Τὸν ἔστειλεν οὗτος εἰς Βλαχίαν διὰ νὰ περιλάβῃ μίαν ποσότητα χρημάτων ὁπὸ εἶχε δανείσει τῷ Μιχάλ βόδα, αὐθεντεύοντι τότε εἰς ἐκείνην
 25 τὴν τσάραν, καὶ διατρίψας ἐκεῖσε ἰκανὸν καιρὸν, ἀπόκτησεν ὀλίγα ἄσπρα περιμαζώνοντας ἐκ τῶν δώρων καὶ ἐκ τῶν καθημερινῶν ἐξόδων ὁπὸ ἐλάμβανε παρὰ τοῦ αὐθέντου, ἐκεῖ ὁπὸ τὸ πρότερον τίποτε δὲν εἶχε. Ἐπανακάμψας ἔπειτα εἰς βασιλεύσαν, τίνι τρόπῳ ἐφιλιώθη μετὰ τοῦ εἰρημένου Σουλεϊμάνη, δὲν ἤξεύρομεν, λέγουσι δὲ τινες ὅτι εἰς καιρὸν ὁπὸ ἐστενοχωρεῖτο ὁ Σουλεϊμάνης, καὶ κανεὶς ἐκ τῶν σαράφηδων δὲν ἠθέλησε νὰ
 30 τὸν δανείσῃ, νὰ τὸν ἐδάνεισε τάχα αὐτὸς μίαν ποσότητα, καὶ τοῦτο νὰ ἐστάθη ἡ ἀρχὴ τῆς φιλίας των. Ἄρχισε λοιπὸν νὰ τὸν μεταχειρίζεται εἰς τὴν δούλευσίν του καὶ ὡς ὄργανον εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις, καὶ διὰ νὰ μὴν πολυλογοῦμεν, εἰς τόσῃν || αὐξήσιν ἔφθασεν ὁ Γιακούης μέσα εἰς
 35 ὀλίγον καιρὸν, ὥστε νὰ ἀνακατῶνεται εἰς ἀλλαγὴν ἐπιτρόπου καὶ κεχαγια, καὶ ρεῖζ-ἐφέντη, καὶ τεφτερδάρη, καὶ τῶν λοιπῶν μεγιστάνων καὶ πασάδων, καὶ εἰς ὅλα μὲ ἀπόλαυσιν χρημάτων πολλῶν καὶ ἀκολουθῶν ἐντηροῦντο ὅλοι ἀπὸ αὐτὸν καὶ τὸν εἶχον εἰς πολλὴν περιποίησιν καὶ τιμὴν τόσον, ὁπὸ καὶ ὁ ἴδιος ἐπίτροπος τὸν ἔβαλλε καὶ ἐκάθητο ἐμπρὸς του καὶ τὸν ἔδιδεν ὅλας τὰς συνήθεις προσφορὰς τῆς περιποιήσεως, πολλῶ μᾶλλον ὁ κεχαγιας ὁπὸ τὸν ἔλεγε: τέκνον μου Γιακούη. Καὶ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἔβγαλεν ἀπὸ τὸν δάκτυλόν του δακτυλίδιον ἀδαμάντινον πολύτιμον καὶ
 40 τὸ ἐφιλοδώρησεν εἰς αὐτόν, ὀρκίζοντάς τον νὰ τὸ φορῆ εἰς ὑγείαν του. Ἔτρεχε πανταχόθεν ἡ εὐτυχία πρὸς αὐτόν, καὶ ὄχι εἰς πολλοὺς χρόνους,

bătrînul cîzlar-aga dinaintea acestuia, care a murit. Acesta însă era un om înțelept și îi plăcea viața liniștită. Marii viziri ai împărăției din acea vreme nu mai aveau nici o putere, ei ascultau de poruncile date de cîzlar-agle, pe cînd mai înainte ei aveau în mîna lor toată puterea, ca mari viziri ai sultanului. Așa a fost și cîzlar-aga de acum, de care este vorba.

1077 Dar Suleiman, care a fost de neam Ghiurgiu, la început a fost sclavul acestui cîzlar-aga, dar fiind deștept a izbutit să cîștige încetul cu încetul bunăvoința stăpînului său, încît a început să-l întrebuițeze și în lucruri secrete și să-i ceară sfatul, iar pe urmă a început și acesta să se amestece în treburile unuia și altuia cu un oarecare folos. Nu putea însă să se întindă prea mult cît timp era iazigiu Derviș Mustafa-efendi, deoarece acesta era ascultat în toate și avea trecere la cîzlar-aga, pentru că era un om foarte înțelept și foarte îndemînic. După ce însă acesta, lucrînd cu înțelepciune și presupunînd cele ce aveau să se întîmple, a trecut într-un alt post, terenul a rămas liber pentru Suleiman. El a început să alerge ca un cal mîndru, fără frîu, jefuind și făcînd nedreptăți nu numai la Constantinopol, dar și în întreaga împărăție otomană.

Iacup armeanul era nepotul unui zaraf zis Ciobanoglu ¹, care îl întrebuița ca slugă în prăvălia sa. Acesta îl trimisese în Țara Românească ca să încaseze o sumă de bani împrumutată lui Mihai vodă, care domnea pe atunci în acea țară. Petrecînd acolo mai multă vreme, și-a strîns ceva bani din daruri și din cheltuielile zilnice pe care le primea din partea domnului, pe cînd mai înainte nu avusese nimic. Întorcîndu-se mai pe urmă la Constantinopol, nu știm cum s-a împrietenit cu ziful Suleiman. Unii spun că atunci cînd Suleiman se găsea strîmtorat de bani și nici unul dintre zarafi nu voia să-i împrumute, el l-ar fi împrumutat cu o sumă de bani și de aici a început prietenia lor. Suleiman a căutat să-l folosească în treburile sale și să-i fie unealtă în toate și, ca să nu lungim vorba, Iacup a ajuns în scurtă vreme 1078 așa de puternic, încît se amesteca și la schimbarea marelui vizir, a chehaiei, a lui reis-efendi, a tefterdarului și a celorlalți înalți dregători și pași, de la toate acestea cîștigînd mulți bani. Prin urmare, toți se purtau cu băgare de seamă și arătau față de el o deosebită atenție și cinste, așa că chiar marele vizir îl punea să șadă în fața sa și îi făcea toate tratațiile obișnuite și cu atît mai mult chehaia, care-i spunea « copilul meu Iacup. » Iar într-una din zile a scos din degetul său un inel cu diamente de mare preț și i l-a dăruit, rugîndu-l călduros să-l poarte în sănătatea sa. Fericirea îi venea

¹ Ciobanoglu avea pe atunci mare influență și trecere pe lângă demnitarii turci din Constantinopol. Capuchehaiele lui Constantin Mavrocordat îi scriau la 28 noiembrie 1742 că acesta s-a întîlnit cu chehaia și s-a interesat dacă într-adevăr Mihai vodă va fi mazilit fiindcă este amestecat în treburile lui și are mulți bani de luat (vezi ms. gr. 1 069, f. 226r).

παρὰ μόνον εἰς δύο ἡμισυ ἔγινε καὶ ὑπέρπλοτος καὶ περίβλεπτος τόσον, ὅπου οὐδέποτε ἄλλοτε οὐδεὶς ἐκ τῶν χριστιανῶν ἔφθασεν εἰς βαθμὸν τοσαύτης παρρησίας καὶ δυνάμεως παρὰ τῆ ὀθωμανικῆ Πόρτα. Ἀπῆλθε καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλήμ εἰς προσκύνησεν τῶν ἁγίων τόπων, καὶ λέγουσι νὰ ἐξώδευσεν ἕως τριακόσια πουγγία, ἀγκαλὰ καὶ ἐκεῖ ὅπου ἀπερνούσε καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ πασάδες καὶ βαλῆδες τὸν ἀντάμωναν, προσφέροντάς τον μεγάλα δῶρα. Ὅταν δὲ ἐπανεκάμψεν εἰς βασιλεύουσαν, τόσον ὁ ἐπίτροπος καὶ κεχαγιάς, ὅσον καὶ ὄλοι καθεξῆς οἱ μεγιστᾶνες, προητοίμασαν ἕκαστος μοχτῶν μὲ ἐνδυμασίας πολυτίμους ἰνδικὰς διὰ νὰ τὸν ὑποδε-

10 χθῶσι μὲ αὐτάς.

Ἐδημύθη παρὰ τῆς βασιλείας πλοῦτος ὑπέρμετρος τοῦ Γιακούπη, ξεχωριστὰ ἀπὸ τὸν πλοῦτον τοῦ ἀρχιευνούχου καὶ τοῦ Σουλεϊμάνη, χρυσίον παμπληθές, λίθων πολυτελῶν ἢ πληθός, ὅπου ἐθαύμασαν οἱ ἰδόντες, 1079 ἐνδύματα μεγαλοπρεπῆ πολυάριθμα καὶ διάφορα καὶ ἄλλα πλεῖστα δυσεύ-

15 ρετα πράγματα.

Ἐπεσον δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὑπὸ τὴν ὄργην αὐτὴν τοῦ βασιλέως, ὅσοι δηλονότι ἐγνωρίσθησαν ἐξηρητημένοι καὶ τσιράκια τοῦ ἀρχιευνούχου καὶ Σουλεϊμάνη.

Η ΠΡΟΣ ΚΥΡΙΟΝ ΑΠΟΔΗΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ 20 ΓΚΙΚΑ ΒΟΕΒΟΔΑ, ΑΥΘΕΝΤΟΥ ΤΗΣ ΒΛΑΧΙΑΣ, ΚΑΙ Η ΔΙΑΔΟΧΗ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΑΥΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΡΑΓΟΜΑΝΟΥ ΜΑΤΑΙΗ ΒΟΔΑ

Αὐθεντεύσαντος τοῦ Γρηγορίου Γκίκα βοεβόδα εἰς Βλαχίαν τέσσαρας ἡμισυ χρόνους ἐν βαθεῖα εἰρήνῃ, ἠθέλησεν ὁ κύριος νὰ παραλάβῃ τὴν αἰοίδιμον αὐτοῦ ψυχὴν. Ὅθεν ἐν ἔτει αψνβ', μηνὶ Αὐγούστου κγ', νόσφ βαρεῖα περιπεσῶν¹ καὶ λαβῶν ἰατρικόν, τὸ παρ' Εὐρωπαϊοῖς ὀνομαζόμενον τ ι ρ γ ι ἄ κ α τ σ ε λ ἔ σ τ ε, ἧτοι βαφῆ οὐράνιος, παρὰ τοῦ ἱατροῦ Μιχαλάκη Μαμμωνᾶ, εἴτε κατὰ λάθος, εἴτε καὶ μὲ δόσιν ὑπὲρ τὸ μέτρον διορισθέν, ἐκοιμήθη 36 ὥρας ὑπνον τοῦ θανάτου οὐδὲν διαφέροντα. Εἶτα ἀφυπνισθεὶς καὶ ἀναλαβῶν ἀμυδράς τινὰς δυνάμεις, προεγνώρισε θεῖα 30 ἐπιπνοῖα τὸν θάνατόν του καὶ ἔκαμεν ἰδίᾳ ὑπαγορεύσει ἀναφορὰν ἔγγραφον πρὸς τὸν βασιλέα. Μετὰ δὲ τέσσαρας ἡμέρας ἔφθασεν εἰς βασιλεύουσαν ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος, μέγας ποστέλνικος, ὅπου ἀγκαλὰ καὶ νὰ

¹ În ms era κβ', o altă mână a îndreptat în κγ', adăogînd pe deasupra și ἐτε-
ησε,

din toate părțile și nu după mulți ani, ci numai după doi ani și jumătate a ajuns putred de bogat și atât de însemnat, încît nici unul dintre creștini n-a ajuns vreodată să aibă așa de mare trecere și putere la Poarta otomană. S-a dus și la Ierusalim să se închine la locurile sfinte și se spune că ar fi cheltuit cam trei sute de pungi, cu toate că acolo pe unde trecea îl întâmpinau și arhieriei și pași și valii, oferindu-i daruri bogate. Iar cînd s-a întors la Constantinopol, atât marele vizir cît și chehaia, precum și toți ceilalți înalți dregători, au pregătit fiecare cîte o boccea cu haine indiene scumpe, ca să-l întâmpine cu ele. 5 10

În afară de averea lui cîzlar-aga și a lui Suleiman, împărăția a confiscat de la Iacup o foarte mare bogăție, foarte mult aur, o mulțime de pietre scumpe, || de care s-au minunat cei care le-au văzut, numeroase și felurite haine strălucite și o mulțime de alte lucruri rare. 15

De asemenea mulți alții au căzut sub mînia sultanului, adică toți aceia care s-au dovedit a fi ciracii lui cîzlar-aga și ai lui Suleiman.

ÎNCETAREA DIN VIAȚĂ A RĂPOSATULUI GRIGORIE GHICA VODĂ, DOMNUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI, ȘI NUMIREA ÎN LOCU-I A FIULUI SĂU MATEI VODĂ, MARE DRAGOMAN 20

După ce Grigorie Ghica vodă a domnit în Țara Românească în pace desăvîrșită patru ani și jumătate, a vrut domnul să-i ia sufletul de veșnică pomenire. Așadar, în anul 1752, la 23 august¹ căzînd într-o boală grea și juînd de la doctorul Mihalachi Mamonas² o doctorie numită de către europeni *theriaca celeste*, adică tiriac, ce i-a prescris fie din greșală, fie într-o doză peste măsură de mare, a adormit timp de 36 de ceasuri un somn care nu se deosebea deloc de moarte. Pe urmă, deșteptîndu-se și revenindu-i puterile într-o măsură foarte slabă, prin inspirație dumnezeiască și-a presimțit moartea și a făcut, dictînd el însuși, un raport în scris către sultan³. După patru zile a ajuns la Constantinopol Alexandru Suțu 25 30

¹ La 23 august 1752, Grigore Ghica a căzut în letargie, iar la 26 august a murit, după cum arată inscripția de pe mormîntul său, publicată de Al. G. Gălășescu, *Eforia spitalelor civile din București*, București, 1899, p. 632 și de N. Iorga, *Inscripții din bisericele României*, în *Studii și documente*, vol. XV, București, 1905, p. 70–71.

² D. Russo se ocupă pe larg de doctorul Mihalache Mamonas și arată că este una și aceeași persoană cu Manolachi Manos, amintit de At. Comnen Ipsilanti (vezi D. Russo, *Cronica Ghiculeștilor*, București, 1915, p. 78).

³ Cronicarul se mulțumește să amintească de acest raport, fără însă să spună un cuvînt despre conținutul lui. Nu cumva Grigore vodă în acest raport recomanda ca succesor pe fiul său mai mare Scarlat? At. Comnen Ipsilanti susține că Grigore vodă, în testamentul său, recomanda ca succesor pe fiul său mai mare Scarlat (*op. cit.*, p. 367). De altfel, se știe că boierii au cerut printr-un arzmahzar să vină în scaunul domnesc beizadeaua Scarlat, dar bașa Mihalopol, capuchehaia Țării Românești la Constantinopol

ἐκίνησεν ἀπὸ Βουκουρέστιον πρὶν νὰ ἀποθάνῃ ὁ αὐθέντης, μὲ τὸ νὰ ἐγνώρισεν ὅτι δὲν ἔμεινε πλέον ἐλπίς νὰ ζήσῃ, καθ' ὁδὸν ὅμως τὸν ἔφθασεν ἢ εἰδησις τῆς πρὸς κύριον ἀποδημίας του, τὴν ὅποιαν ἀκούσας ὁ ἐπίτροπος, τὴν ἀνήγγειλε τῷ βασιλεῖ. Τότε ὁ βασιλεὺς εἶπε πρὸς αὐτόν: δὲν
 5 εὐρίσκω ἢ εὐλόγον, ἔχοντας υἱὸν τοῦ εἰς δούλευσίν μας, νὰ προτιμηθῇ ἄλλος ἐκείνου <τοῦ> φρονίμου καὶ παλαιοῦ μου δούλου, καὶ ἰδοὺ ἀποφασίζω 1080
 νὰ διαδεχθῇ τὴν αὐθεντίαν ὁ υἱὸς τοῦ Ματαίης, ὁ μέγας μου δραγουμάνος, καὶ πλέον περὶ ἄλλου τινὸς μὴ μοι ἀναφέρῃς, ἐπειδὴ γνωρίζω ὅτι θέλει εὐαρεστήσει τῇ βασιλείᾳ μου καθὼς καὶ εἰς τὴν δραγουμανίαν ἐδοκιμά-
 10 σθη· καὶ οὕτω λοιπὸν ἐτελέσθη ἡ ἀπόφασις τοῦ βασιλέως καὶ ἐφόρεσε βασιλικὸν καβάδιον ὁ Ματαίη βόδας. Τὸ δὲ λείψανον τοῦ αἰοδίου Γρηγόρ βόδα μὲ κοινούς κοπετοὺς καὶ θρήνους τοῦ ὑπηκόου καὶ μετὰ μεγά-
 λης προπομπῆς καὶ τῆς συνήθους παρατάξεως, ἐκ τῆς κούρτης τοῦ ἱεροῦ
 15 μοναστηρίου τοῦ Μιχάλ βόδα, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων μεγάλων ἀρχόντων ἕως ἔξωθεν τοῦ Βουκουρεστίου, μετεκομίσθη εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ κτίριον,
 εἰς τὴν ἱεράν δηλαδὴ μονὴν τοῦ ἁγίου καὶ ἱαματικοῦ Παντελεήμονος, ὅπου
 20 παρά τοῦ αὐτοῦ ὠκοδομήθη ἅμα περικαλλῶς καὶ θαυμασίως καὶ ἐπροικοδοτήθη μὲ πλουσιοπάροχα ἀφιερώματα, ὡς ἔμπροσθεν ἐδιηγῆθημεν,
 πρὸς ὑποδοχὴν τῶν νοσοῦντων, πενήτων καὶ ξένων. Ἐνθα ἐνταφιάσθη
 20 μετὰ τῆς προσηκούσης αὐθεντικῆς μεγαλοπρεπειᾶς ἐπὶ συνελεύσει παντὸς τοῦ ἱερατείου,
 καὶ τῶν ἀρχόντων ἀπάντων, καὶ μετὰ πλήθους πολυαριθμοῦ συνδραμόντων ὑπηκόων μικρῶν τε καὶ μεγάλων.

Οἱ ὑπήκοοι τῆς Βλαχίας ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἐθρήνησαν ὑπερβολικῶς διὰ τὴν στέρησιν τούτου τοῦ καλοῦ αὐθέντου καὶ θεαρέστου ποιμένου, ὅταν
 25 ὅμως ἤκουσαν τὴν θεοῦ εὐδοκίᾳ διαδοχὴν τοῦ παμφιλτάτου αὐτοῦ υἱοῦ Ματαίη βόδα, μετετρέπη ἢ προτέρα ἀθυμία εἰς ἀντίρροπον χαράν, καὶ κοινῶς ἅπαντες ἀνέπεμπον εἰς τοὺς οὐρανοὺς φωνὰς εὐχαριστηρίους, ἐπει-
 30 δὴ καὶ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας, ὄντας γνωστὸς εἰς αὐτούς, εἶχαν ἢ γνωρίσει 1081
 ἐν αὐτῷ τὰς ρίζας ὅπου ἐφαίνοντο ὅτι μέλλουσι νὰ ἀναβλαστήσουν καὶ νὰ ἀναδράμουν
 εἰς ὕψος προτερημάτων καὶ νὰ ἀνθήσωσιν εὐωδέστατα ἄνθη μὲ τοὺς γλυκυτάτους καρποὺς
 τῆς ἐπιλαμπύσεως ἐν αὐτῷ εὐεργετικῆς καὶ εὐσπλαγχνικῆς διαθέσεως. Ὅθεν καὶ ὡς ἔλαφοι διψῶσαι, ἐπρόσμενον
 35 ἀνυπομονήτως νὰ ἀπολαύσωσι τὴν αὐτοπρόσωπον αὐθεντικὴν αὐτοῦ παρουσίαν.

Λυπηρὸς ἦτον ὁ τρίτος χρόνος τῆς αὐθεντίας τοῦ Κωνσταντίν βόδα Ρακοβίτσα, ἐπειδὴ καὶ πρῶτον ὑστερήθη τὴν δόμναν αὐτοῦ Σουλτάναν, θυγατέρα τοῦ ποτὲ Γεωργάκη σουλταίρη, ἢ ὅποια οὐσα φιλάσθε-
 νος καὶ λαβοῦσα ἱατρικὰ παρά τινος Ἰταλοῦ, ὅπου ἐν ὀνόματι ἀρίστου ἱατροῦ ἦλθεν ἀπὸ Λεχίας, ἀπεδήμησεν ἐντεῦθεν. Καὶ ἐστάθη διπλάσιος

și socrul marelui dragoman Matei Ghica, a șters din arzmahzar numele Scarlat și l-a înlocuit cu Matei (vezi Mihai Cantacuzino, *Istoria țării Românești*), publicată de frații Tunusli, Viena, 1806, p. 297). Probabil la aceste aserțiuni răspunde Matei Ghica prin sula cronicarului imediat mai jos, prezentînd lucrurile într-o altă lumină. El susține că sultanul ar fi spus: « odată ce avem în slujbă pe fiul acelui înțelept și vechi servitor al meu, nu găsecu cu cale ca altul să fie preferat și iată că hotărâsc ca să-i urmeze în scaun fiul său Matei, marele meu dragoman ».

Numirea lui Matei Ghica în scaunul Țării Românești a provocat « scandaluri » între el și fratele său mai mare, raporta Anton Diedo, la 2 decembrie 1752, către dogele Veneției (Hurmuzaki, *Documente*, IX₂, p. 5).

mare postelnic, care, cu toate că pornise din București înainte de moartea domnului, căci prevăzuse că nu mai rămânea nici o nădejde de viață, a primit însă pe drum știrea despre încetarea lui din viață, știre pe care aflînd-o marele vizir a comunicat-o sultanului. Atunci sultanul a spus marelui vizir: « O dată ce avem în slujbă pe fiul aceluia înțelept și vechi 5
1080 servitor al meu, nu găsesc || cu cale ca altul să fie preferat și iată că hotărâsc ca să-i urmeze în scaun fiul său Matei, marele meu dragoman, și să nu-mi mai vorbești despre altul, fiindcă știu că acesta va mulțumi împărăția mea, ca și în slujba de dragoman, unde a fost încercat ». Astfel s-a dus la 10
îndeplinire hotărîrea sultanului, Matei vodă îmbrăcînd caftanul împărătesc. Iar rămășițele pămîntești ale răposatului Grigorie vodă, în plînsetele și bocetele norodului și cu mare pompă și obișnuitul alai, fiind ridicate de patru veliți boieri, au fost transportate din curtea sfintei mănăstiri a lui Mihai vodă pînă afară din București, în propria sa ctitorie, adică în 15
sfînta mănăstire a sfîntului și tămăduitorului Pantelimon, care a fost zidită de dînsul în chip frumos și minunat și a fost înzestrată cu multe și bogate danii, precum am povestit mai sus, pentru primirea bolnavilor, a săracilor și a străinilor. Acolo a fost înmormîntat cu cuvenita pompă domnească, 20
fiind de față tot clerul și toți boierii, precum și o numeroasă mulțime de supuși mici și mari.

Norodul din Țara Românească a plîns foarte mult pierderea acestui bun domn și plăcut lui Dumnezeu păstor, dar cînd a aflat că s-a numit ca urmaș al lui, cu voia lui Dumnezeu, prea iubitul său fiu Matei vodă, 25
1081 mîhnirea dinainte s-a schimbat în bucurie și toți laolaltă înălțau spre cer glasuri de mulțumire, deoarece, cunoscîndu-l din copilărie, || zăriseră într-însul rădăcinile ce aveau să încolțească și să odrăslească însușiri deosebite și să dea flori mirositoare cu roadele cele mai dulci de binefacere și compă- 30
timire ce străluceau în inima sa. Astfel, ca cerbii însetați, așteptau cu nerăbdare să vadă cu ochii pe domnul în persoană.

În cel de-al treilea an al domniei sale, Constantin vodă Racoviță a fost amărit, mai întii deoarece a pierdut pe doamna sa Sultana, fiica răposatului Iordachi slugerul¹; aceasta, fiind bolnăvicioasă și luînd doctorii de la un italian² care venise din Țara leșească și era socotit ca un doctor foarte bun, a încetat din viață³. Mîhnirea lui a fost îndoită, întii pentru

¹ E vorba de Iordachi sau Gheorghe din Viza (Sulgearoglu), vezi I. C. Filitti, *Arhiva Gheorghe Grigorie Cantacuzino*, București, 1919, p. 292, nota 10.

² Doamna Sultana, soția lui Constantin vodă Racoviță, a fost îngrijită de doctorul Giuseppe Antonie Pisani, care apoi a pățimit rău, fiindcă domnul a socotit că doamna a murit din cauza tratamentului acestui doctor, vezi V. Mihordea, *Giuseppe-Antonie Pisani medicul lui Constantin Racoviță*, Vălenii de Munte, 1936.

³ Doamna Sultana a murit la 2 ianuarie 1753 și a fost înmormîntată la biserica Golia; inscripția de pe mormîntul ei este publicată de N. Iorga în *Inscripții din bisericile României*, II, București, 1908, în vol. XV din *Studii și documente*, p. 163.

ἡ λύπη, ἓνα μὲν διὰ τὴν στέρησίν της, καὶ ἄλλο ὅτι ἔμεινε καὶ ἐξ αὐτῆς ἄτεκνος καθὼς καὶ ἐκ τῆς προτέρας. Ἔπειτα εἶδε καὶ ἄλλο συμβεβηκός, πυρκαϊάν φοβερὰν καὶ παράδοξον, ὅπου ἀρξαμένη ἀπὸ μίαν ἄκρην τοῦ Ἰασίου μὲ σφοδρότατον ἄνεμον, ἄφηνεν ἀναμεταξὺ πέντε ἢ ἐξ ὀσπίτια 5 καὶ ἐπήδα εἰς τὸ ἕκτον ἢ ἑβδομον, ἕως οὐ ἔφθασεν ἀπροσδοκῆτως εἰς τὴν αὐθεντικὴν κούρτην καὶ τὴν κατέκαυσεν ὅλην, ὁμοῦ καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Νικολάου καὶ τὰ κάτωθεν τῆς κούρτης ὀσπίτια τῶν πτωχῶν.

ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΟΥ ΜΑΤΑΙΗ ΓΚΙΚΑ ΒΟΕΒΟΔΑ ΕΙΣ ΒΛΑΧΙΑΝ

Ἐνδυθεὶς λοιπὸν ὁ Ματαίη βόδας τὸ βασιλικὸν καβάδιον κατὰ τὸ 10 αψνβ' ἔτος Αὐγούστου λ', τῆ δὲ α' Σεπτεμβρίου φορέσας τὴν βασιλικὴν κούκαν, ἐκινήθη πρὸς τὴν Βλαχίαν τῆ ἰδ' τοῦ αὐτοῦ μηνός, καὶ φθάσας εἰς τὸν αὐθεντικὸν αὐτοῦ θρόνον Ὁκτωβρίου α', ἐπελάβετο τῶν οἰάκων τῆς καλῆς καὶ ἐπαινετῆς κυβερνήσεως, ἀκολουθῶν κατὰ πάντα τοῖς ἴχνεσι τοῦ ἀοιδίμου αὐθέντου γεννήτορος αὐτοῦ.

15 Δὲν ταυτολογοῦμεν νὰ περι || γράφωμεν ὅσον τὸ δυνατόν τὰ ξεχωριστὰ προτερήματα καὶ ἀρετὰς τούτου τοῦ νέου αὐθέντου, τὴν πραότητα, τὴν ἐπιείκειαν, τὴν ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ἀκμάζουσαν ἄκραν φρόνησιν καὶ ἀγχίνοιαν, τὴν γενναιότητα τοῦ φρονήματος, τὴν ἐλεημονητικὴν καὶ εὐσπλαγχνικὴν διάθεσιν, τὸν ἄπλετον ζῆλον καὶ προθυμίαν εἰς τὸ νὰ δικαιοῖ 20 τοὺς ἠδικημένους, τοὺς πολλαπλασίους καρποὺς τῆς πατρικῆς χριστιανικωτάτης ἀνατροφῆς καὶ κοσμιότητος τῶν ἡθῶν, καὶ πρὸ πάντων τὴν ἀκροτάτην θεοσέβειαν καὶ περὶ τὰ θεῖα εὐλάβειαν· τόσον μόνον λέγομεν ὅτι αὐθέντευσεν αὐθεντίαν ἄμεμπτον καὶ ἐπαινετὴν, ἐνδεικνύμενος πρὸς ἅπαντας τοὺς ὑπηκόους φιλοστοργίαν πατρικὴν, εὐσπλαγχνίαν καὶ εὐεργετικὴν κλίσιν. 25 Ὅθεν καὶ προθυμούμενος νὰ βάλῃ τὴν τσάραν εἰς κατάστασιν πλέα καλυτέραν, καὶ νὰ περιθάλψῃ ὅλους κοινῶς μὲ αὐθεντικὴν κηδεμονίαν καὶ εὐποιῖαν, δὲν ἔκαμε καμίαν ἔλλειψιν εἰς τὸ νὰ ἀναπαύσῃ καὶ

30 Αὐγούστου
1752

pierderea ei, apoi fiindcă nici cu aceasta și nici cu cea dintâi soție nu avusese copii. Pe urmă s-a mai întâmplat și un foc îngrozitor și ciudat, care a început de la un capăt al Iașilor și, fiind ațîțat de un vînt puternic. lăsa la mijloc cinci-șase case și sărea la o a șasea sau a șaptea, pînă a ajuns pe neașteptate la curtea domnească și a ars-o în întregime împreună cu biserica Sf. Nicolae și cu casele celor nevoiași din partea de jos a curții. 5

DOMNIA LUI MATEI GHICA VODĂ ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ

Așadar, Matei vodă îmbrăcînd caftanul împărătesc la 30 august 1752 și punînd cuca împărătească la 1 septembrie¹, a pornit la 14 ale aceleași luni în Țara Românească². Sosind la 1 octombrie în scaunul său domnesc, a luat cîrma buneii și lăudabilei cîrmuiri, pășind pe urmele răposatului domn, tatăl său. 10

1082 Nu vom repeta același lucru descriind || însușirile deosebite și virtuțile acestui nou domn, blîndețea, înghăduința, marea înțelepciune și agerimea minții manifestată la vîrsta lui fragedă³, mărinimia caracterului, milostivirea și îndurarea lui, nemărginita sa rîvnă și dorința de a face dreptate celor nedreptățiți, roadele multiple ale cumînțeniei și creșterii creștinești ce i-a dat-o părintele său, și mai ales nemărginita lui frică de Dumnezeu și evlavia către cele dumnezeiești; atîta numai spunem că a avut o domnie fără prihană și vrednică de laudă, arătînd față de toți supușii iubire părintească, milostivire și aplecare spre binefacere. 15

Deci, dorind să aducă țara într-o stare mai bună și să-i înconjure pe toți cu ocrotirea și îngrijirea sa domnească, a făcut totul ca să odihnească 20

¹ Aceste date sînt prețioase și vor servi pentru stabilirea exactă a începutului domniei lui Matei vodă, deoarece în tabelele cronologice publicate de Aurelian Sacerdoțeanu găsim: septembrie 1752, la Const. C. Giurescu: 3 septembrie 1752, iar la Ion Ionașcu: 24 august 1752 (firmanul din 11 sept.).

² Ni s-a păstrat firmanul de investitură al lui Matei Ghica vodă, care este publicat de V. I. Ghika în *Spicuri istorice*, seria I, Iași, 1936, p. 47—52, cu o scurtă introducere. Matei a fost investit domn pe trei ani de la 10 septembrie 1752 pînă la 8 august 1755. Firmanul cuprinde laude însemnate, care vin să întărească pe cele ale cronicarului. În firman se spune: « Scaunul domnesc a rămas vacant. Trebuia să-l încredințăm unuia intrunind toate însușirile cerute, și dat fiind că fiul răposatului, adică Matei (să-i fie dat un sfîrșit cuviincios), care, după zicătoare, are toate însușirile fericitului său părinte și este tot așa de înțelept ca și drept judecător, care pe d'altă parte, de un an și mai bine de cînd a împlinit oficiul de mare dragoman împărătesc, a dovedit credință, devotament și înțelepciune, merită înalta mea îndestulare și favoare împărătească... ». Hatihumaiumul i-a fost trimis la București prin schemne-agasi Mir-Helil, unul dintre capugi-bașii împărătești.

³ Se știe că Matei Ghica, cînd a fost numit mare dragoman în 1751, avea abia 23 de ani; în acest post el a stat pînă la 30 august 1752, cînd a primit scaunul Țării Românești, vezi Epam. Stamatiadis, *op. cit.*, p. 125—126. Despre vîrsta fragedă a lui Matei amintește și bailul Andrei de Lezze, într-o scrisoare trimisă din Constantinopol la 3 august 1751 către dogele Veneției; acesta, după ce amintește de schimbarea marelui dragoman, adaugă că scaunul Țării Românești a fost dat fiului lui Grigore Ghica « un tînăr care n-avea nici 25 de ani », vezi Hurmuzaki, *Documente*, IX₂, p. 1.

- νὰ χαροποιήση καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, καὶ κατ' ἐξοχὴν τοὺς σεβασμίους καὶ εὐαγεῖς οἴκους, καὶ τὰς χήρας ἀρχοντίσσας μὲν κάθε λογῆς ἐλάφρωσιν καὶ ὅσον τὸ δυνατόν ἀσυδοσίαν. Καὶ ἄλλα μὲν τῶν δοσιμάτων τὰ ἐσήκωσε παντελῶς νὰ μὴν εἶναι εἰς τὸ ἐξῆς, ἄλλα δὲ τὰ ἐσμίκρυνε
- 5 καὶ τὰ ὀλιγόστευσε, ὥστε ὅπου οἱ ὑπήκοοι τοῦτον τὸν ἡγεμόνα, τολμῶ εἰπεῖν, δὲν τὸν ἐφοβοῦντο, ἀλλὰ μόνον τὸν ἀγαποῦσαν, καὶ ἦσαν εὐχέται πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ, δοξάζοντες τὴν θείαν αὐτοῦ πρόνοιαν ὅπου τοὺς ἐλέησε μὲν τοιοῦτον ποιμένα, παρηγορηθέντες εἰς τὴν στέρησιν τοῦ αἰοιδίου πατρὸς αὐτοῦ.
- 10 Ἦγάπα καὶ ἡ ὑψηλότης του καθὼς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, νὰ ἀποθανάτιση τὸ ἔκλαμπρον αὐτοῦ ὄνομα μὲ κατορθώματα ἐπαινετὰ καὶ μεγάλα, καὶ ἀκολούθως ἡγάπα καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομάς, καὶ ἄρχισε κατὰ πρῶτον ἀπὸ μικροτέρας, ἕως νὰ φθάσῃ Θεοῦ συναιρομένου καὶ εἰς μεγάλας. Ἐξελθὼν ἢ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν πρὸς ψυχαγωγίαν εἰς ἓνα φοῖσόρι εὐμορ- 1083
- 15 φον, ὅπου ὁ αἰοιδίμος πατὴρ αὐτοῦ εἶχεν οἰκοδομήσει μὲ βρύσιν πλησίον αὐτοῦ θναυμασίαν, καὶ μὲ μέρος τοῦ ποταμοῦ Δομποβίτσας ὅπου ἐκεῖ πολυεξόδως μετέφερε (ἔστι δὲ τοῦτο εἰς χωρίον Τζουλέστι, μοσίαν τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου Σαρανδαρίου, δύο ὥρων διαστήματος ἀπὸ Βουκουρεστίου ἀπέχουσαν) καὶ βλέποντας ἡ ὑψηλότης του ἓνα λόφον ὑψηλότερον,
- 20 κείμενον ἐγγὺς τοῦ φοῖσορίου, ἐστοχάσθη παρευθὺς ὅτι ἄνωθεν ἐκείνου τοῦ λόφου ἤμπορεῖ ἡ ὄρασις, ἐκτεινομένη ἄχρι κόρου εἰς τὴν περίξ εὐρύχωρον πεδιάδα, νὰ εἰσπέμψῃ εἰς τὴν ψυχὴν περισσοτέραν θυμηδίαν. Ὁθεν ἐδιόρισε παραχρῆμα ἐπιστάτην τὸν ἐκ τῶν ἐγκρίτων εὐγενῶν τῆς Βυζαντίδος ἄρχοντα αὐτοῦ ἄγαν Δημητράκην Σουτσον διὰ νὰ οἰκοδομηθῇ
- 25 ἐπάνω εἰς ἐκεῖνον τὸν λόφον μικρὸν ὀσπίτιον. Καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὁ ρηθεῖς, ἔχων μάλιστα ξεχωριστὴν ἀγχινοίαν καὶ εἰς τοιαύτας ἐπιστασίας, ἠτοίμασε ἄλλο φοῖσόρι μὲ ὀδάδες ὑποκάτω, ὑψηλὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς καὶ μὲ πολλὴν εὐμορφίαν κατεσκευασμένον, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐφαίνετο ὄχι μόνον ἡ περίξ τερπνὴ πεδιάς, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρος ἡ πόλις τοῦ Βουκουρεστίου.
- 30 Ἐμελετοῦσε δὲ νὰ κάμῃ εἰς τὸ μετέπειτα μεγάλα κτίρια, καθὼς εἶπομεν, καὶ προσέτι νὰ ἀνακαινίσῃ καὶ μερικὰ ἄλλων αὐθεντῶν, ὅπου ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου ἐβλάφθησαν, ἀλλ' ἡ φορὰ τοῦ καιροῦ δὲν τὸ ἐσυγχωροῦσε, καθὼς ὁ ἀναγνώστης θέλει ἰδεῖ κατωτέρω.
- Κατὰ τὸν ὄγδοον μῆνα τῆς αὐθεντίας του, ὁ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμ- 35 φέρον οἰκονομῶν ὑπιστος Θεός, κρίμασιν οἷς οἶδε κύριος μόνος, ἠθέλησε νὰ τὸν ἐμβάλῃ εἰς ἐναντία τινὰ συναντήματα, διὰ νὰ προγυμνάσῃ ὡς φαίνεται τὴν γενναιότητά του, κάμνοντας τρόπῳ τινὶ ἄσκησιν καὶ μελέτην τῆς ὑπομονῆς καὶ καρτερίας καὶ ἀνεξικακίας του πρὸς ἐκείνους ὅπου ἐπιχειρίσθησαν ἐθελοκακοῦντες νὰ τὸν ἐπιβουλευθῶσι συρράπτοντες δό- 40 λους καὶ πανουργίας, ἀγκαλὰ καὶ μὴ κατ' εὐθείαν, ἀλλ' ἐκ πλαγίου, τὴν

și să înveselească și pe boierii și pe supușii săi, dar mai cu seamă lăcașurile cinstite și sfinte, precum și pe văduvele boierilor, dându-le tot felul de ușurări și scutiri cu puțință. Unele din dări le-a suprimat cu desăvîrșire și a poruncit să nu mai fie luate în viitor, altele le-a micșorat și le-a scăzut, 5 așa încît supușii, îndrăznesc să spun, nu se temeau de acest domn, ci numai îl iubeau și se rugau lui Dumnezeu pentru el, slăvind pronia cerească fiindcă i-a miluit cu un asemenea păstor, alinîndu-i de pierderea neuitatului său părinte.

Măria-sa, ca și părintele său, dorea să facă nemuritor strălucitul său 10 nume cu fapte vrednice de laudă și mari și de aceea îi plăceau clădirile mărețe; a început întii cu acelea mai mici ca să ajungă cu voia lui Dumnezeu la altele 1083 mari. Mergînd || într-una din zile spre desfătare la un foisor frumos, pe care neuitatul său părinte îl clădise cu o minunată fîntînă lîngă el, aducînd 15 acolo și o parte din gîrla Dimboviței cu mare cheltuială (acesta se află în satul Giulești, moșia sfintei mănăstiri Sărindar, la o depărtare de două ceasuri de București) și văzînd măria-sa un deal mai înalt aproape de foisor, s-a gîndit îndată că de la înălțimea acelu deal vederea fără margini înspre 20 cîmpia întinsă de jur împrejur poate să aducă mai mare desfătare sufletului. De aceea îndată a orînduit ca supraveghetor pe aga Dimitrachi Suțu, boier dintre distinșii nobili din Bizanț, ca să clădească pe acel deal o casă mică. După puține zile, sus-zisul, avînd mai cu seamă o iscusință deosebită pentru 25 asemenea întreprinderi, a pregătit un alt foisor cu odăi dedesubt, înalt și măreț, și zidit cu mult gust, de la care se vedea nu numai încîntătoarea cîmpie dimprejur, dar și întregul oraș București. Plănuia să mai facă mai tîrziu mari clădiri, precum am spus, și pe lîngă aceasta să reinnoiască unele 30 făcute de alți domni stricate de vremea atotdistrugătoare, dar împrejurările n-au îngăduit, precum cititorul va vedea mai jos.

În a opta lună a domniei sale, Domnul cel de sus care ocîrmuiește toate spre binele obștesc, pentru judecățile pe care numai el le știe, a vrut 35 să-l bage în niște întîmplări potrivnice ca să încerce, se vede, tăria sa sufletească, pregătind și deprinzînd întrucîtva răbdarea, resemnarea și îngăduința sa către aceia care au încercat să uneltească împotriva lui, urzind înșelăciuni și viclenii ¹, ce-i drept nu direct, ci indirect, căci nu învinuiau de loc pe

¹ Cronicarul nostru, fiind un apărător al lui Matei vodă, prezintă mișcarea populară de care va fi vorba mai jos ca un lucru neînsemnat și arată uneltirile împotriva lui drept „înșelăciuni și viclenii” îndreptate împotriva boierilor săi mai apropiați. At. Comnen Ipsilanti, care nu era un prieten al lui Matei vodă, spune că atît domnul, cît și cei din jurul său conduceau treburile țării fără rațiune. El mai adaugă că postelnicul său Alexandru Suțu și marele schevofilax al mării biserici, într-un răstimp de trei luni, au făcut la București treizeci de stolnici, douăzeci de paharnici și cincizeci de serdari, pe care domnul i-a îmbrăcat cu caftane, pentru a încasa bani, păgubind astfel visteria, deoarece noii boieri nu mai plăteau sfertul¹. De asemenea, el condamnă activitatea spătarului Nicolae Rusăt și a lui Dimitrie Suțu agă (op. cit., p. 367 – 368).

μὲν ὑψηλότητά του μηδαμῶς ἢ αἰτιώμενοι, τοὺς δὲ οἰκείους ἄρχοντας αὐ- 1084
 τοῦ, τὸν χάτμανον Γεωργάκην, καὶ τὸν πρῶην σπαθάρην Νικολάκην Ρωσ-
 σέτον κατηγοροῦντες καὶ ἐγκαλοῦντες. Ἦσαν δὲ οὗτοι δύο, πρῶτος μὲν
 ὁ μητροπολίτης ταύτης τῆς τσάρας Νεόφυτος ὁ ἐκ νήσου Κρήτης, ἀπὸ
 5 τοὺς Κρήτας ἐκείνους ὁποῦ στηλιτεύει ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος,
 ἄνθρωπος φιλοτάραχος καὶ ἐπίορκος, καὶ μάλιστα ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ὑπο-
 κείμενος εἰς ὑποχονδριακὸν ἐσχάτου πάθος, ὁποῦ τὸν ἔρριπτεν ἐνίοτε καὶ
 εἰς παντελῆ μανίαν καὶ παραφροσύνην. Ὁ ἄρχιερεὺς, φεῦ τῆς θείας πα-
 ραχωρήσεως! ὁ πνευματικὸς ποιμὴν, ὁ κατὰ διαδοχὴν τῶν ἀποστόλων
 10 εἰρήνης διδάσκαλος καὶ σκανδάλων διορθωτής, αὐτὸς ὁ ἴδιος γίνεται ἄρ-
 χηγὸς καὶ πρωταίτιος ταραχῆς καὶ θορύβου, καὶ εἰς μὲν τὸ φαινόμενον
 ὁμνύει ὄρκους φρικτοὺς ὅτι ὄλως διόλου φέρεται μὲ ἄκραν ἀγάπην καὶ
 πίστιν πρὸς τὸν αὐθέντην, εἰς δὲ τὸ κρυπτὸν κατασκευάζει συνωμοσίαν καὶ
 ἀνταρσίαν. Δεύτερος δὲ ὁ Κωνσταντῖνος Δουδέσκουλος, πρῶην μέγας βόρνι-
 15 κος, νοὺς ἐξ ἀρχῆς ἀκατάστατος καὶ πάντοτε ἀνήσυχος, καὶ πρὸς τοὺς εὐεργε-
 τοῦντας ἀγνώμων, ὁποῦ πρὸς ὄλους τοὺς αὐθέντας, εἰς ὅσους δηλαδὴ αὐ-
 θέντευσαν εἰς τὸν καιρὸν του, ἐφάνη δόλιος, καὶ ἀκανθώδης, καὶ ἀχάριστος,
 ὅθεν καὶ ἐπαιδεύθη ἀπὸ ὄλους διὰ τὴν δολιότητα ὁποῦ ἔδειξεν ἀφοῦ εὐεργε-
 γητήθη καὶ ἐτιμήθη. Αὐτοὶ λοιπόν, ἐλκύσαντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἄλλους
 20 μερικοὺς κούφους ταῖς φρεσίν, ἔστειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν κάποιον
 Στεφανάκην, κακότροπον ἀνεψιὸν τοῦ ποτὲ Μανολάκη Δούκη ἱατροῦ, μὲ
 ἓνα ἀρζιμαχζάρι, ὁποῦ κρυφίως ἔκαμαν, προσκλαιόμενοι εἰς τὸν βασιλέα
 μὲ δεινὰς κατηγορίας κατὰ τοῦ Γεωργάκη χατμάνου καὶ Νικολάκη Ρωσσέ-
 του.

25 Ἐπελθὼν τοίνυν ὁ Στεφανάκης εἰς βασιλεύουσαν καὶ εὐρῶν ἐκεῖ
 καὶ ἄλλους τινὰς ἢ Βλάχους, δούλους ἀρχόντων καὶ ράπτας καὶ ξυριστὰς 1086
 ὁποῦ ἦσαν πρὸ χρόνων πάροιχοι, ὁμοῦ μὲ αὐτοὺς ἐνεφάνη τῷ βασιλεῖ ἐν
 μιᾷ τῶν ἡμερῶν ὁποῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸ Ἑγίπι καὶ ἔδωκε τὸ ἀρζιμαχζάρι-
 ον, τὸ ὁποῖον εἶχε καὶ ὑπογραφὰς πολλῶν, ὁποῦ οὔτε εἶδισιν δὲν εἶχον
 30 ἀπὸ αὐτὴν τὴν σκευωρίαν, ἐπειδὴ καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ μητροπολίτου καὶ
 τοῦ Δουδέσκουλου ἦσαν πολλὰ ὀλίγοι. Λαβὼν τοίνυν ὁ ἀναξ τὴν ἀναφο-
 ρὰν καὶ ἀναγνοὺς, εὗρεν εὐλογον νὰ προστάξῃ τὸν ἐπίτροπον, ὅτι νὰ ἐξε-
 τάσῃ τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ τοῦ ἀρζιμαχζαλίου. Ὁ δὲ ἐπίτροπος, κατὰ τὴν προ-
 σταγὴν τοῦ ἀνακτος, ἔστειλε τατὰρ-ἀγασὴ μὲ φερμάνιον πρὸς τὸν καπιτζή-
 35 μπάσιν ὁποῦ διέτριβεν ἐν Ἰασίφ μουμπασίρης διὰ τὴν ἐξωσιν τῶν Λα-
 ζῶν, ὀνόματι Χατζῆ Μουσταφάν, προστάττων αὐτὸν ὅτι εὐθὺς νὰ σηκω-
 θῆ νὰ ὑπάγῃ εἰς Βουκουρέστιον καὶ ἐξετάζοντας τὴν ὑπόθεσιν ἀκριβῶς

1084 măriasa, || ci pe boierii săi apropiați, pe Iordachi hatmanul și pe fostul
 spătar Nicolachi Ruset. Acești uneltitori erau doi: întâi Neofit, mitropolitul
 acestei țări, de fel din insula Creta, dintre acei cretani pe care îi înfierează
 fericitul apostol Pavel, om tulburător și sperjur și chiar din tinerețe suferind 5
 de o boală ipohondriacă foarte înaintată, care uneori îl arunca într-o desă-
 vîrșită manie și nebunie. Arhiereul, vai de îngăduirea dumnezeiască!
 păstorul duhovnicesc, care, pășind pe urmele apostolilor, urma să fie
 învățătorul păcii și îndreptătorul smintelilor, se face el însuși cap și 10
 pricină tulburării și a zarvei. Pe față face jurăminte înfricoșătoare că se
 poartă cu mare iubire și credință către domn, iar în taină pune la cale
 uneltire și răzvrătire. Apoi, al doilea, Constantin Dudescu¹, fost mare
 vornic, minte dintru început nestatornică și pururea neastîmpărată, nerecu- 15
 noscător către binefăcătorii săi, căci către toți domnii, adică către toți
 cîți au domnit pe vremea sa, s-a arătat viclean, spinos și nerecunoscător,
 așa că a fost pedepsit de toți pentru viclenia pe care a arătat-o, cu toate
 că a văzut binefaceri și a fost cinstit. Aceștia deci, atrăgînd de partea lor
 și pe alți cîțiva ușurateci la minte, au trimis la Constantinopol pe un oare- 20
 care Ștefanachi², om stricat, nepot al răposatului doctor Manolachi Duchi³,
 cu un arzmahzar pe care îl făcuseră în taină, plîngîndu-se sultanului și aducînd
 învinuiri cumplite împotriva lui Iordachi hatmanul și a lui Nicolachi
 Ruset.

Mergînd dar Ștefanachi la Constantinopol și găsind acolo pe alți cîțiva || 25
 1085 munteni, slugi boierești, croitori și bărbieri, care erau așezați acolo de
 mai mulți ani, s-a înfățișat împreună cu aceștia într-o zi sultanului, cînd
 ieșise la Eiub, și i-a dat arzmahzarul⁴, avînd și semnăturile multora care
 nici habar n-aveau de această uneltire, căci părtașii mitropolitului și ai 30
 lui Dudescu erau foarte puțini. Sultanul, primind jalba și citînd-o, a găsit
 cu cale să poruncească marelui vizir să cerceteze temeinicia acestui arzuhal.
 Marele vizir, după porunca sultanului, a trimis un tătar-agasi cu firman
 către capugi-bașa Hagi Mustafa, care se afla în Iași ca mumbașir pentru 35
 izgonirea lazilor, poruncindu-i să se scoale și să se ducă la București, și

¹ De teama lui Constantin Dudescu s-au unit capuchehaiele lui Matei Ghica și ale lui Constantin Racoviță ca să lupte pentru schimbare de domnii (vezi M. Cantacuzino, *Genealogia Cantacuzinilor*, p. 123).

² Numele de familie al stolnicului Ștefanachi, nepotul doctorului Manolachi Duchi, este Cremidi. Ștefanachi, deși grec de origine, a fost de partea boierilor pămînteni, împotriva celor greci (vezi articolul lui I. C. Filitti, *Un grec romanizat: Stolnicul Ștefanachi Cremidi (1730—1764)* în « Revista istorică » I (1915), p. 105—111).

³ Doctorul Manolachi Duchi a fost ginerele lui Dimitrie vodă Cantacuzino (vezi M. Cantacuzino, *Genealogia...*, p. 40).

⁴ Despre prezentarea arzmahzarului sultanului, pe cînd se ducea la moschee, aminteste și Anton Diedo într-o scrisoare, din 2 iunie 1753, către dogele Veneției (vezi Hurmuzaki, *Documente*, IX₂, p. 8).

νὰ τὴν ἀναφέρῃ εἰς τὴν βασιλείαν. Ἀπελθὼν ὁ καπιτζή-μπάσης εἰς Βου-
 κουρέστιον καὶ κονεύσας εἰς τὴν αὐθεντικὴν¹ αὐλὴν (διατρίβοντος τότε
 τοῦ αὐθέντου εἰς τὸ μοναστήριον Μιχὰλ βόδα) ἐκάθησεν ὀκτὼ ἡμέρας
 5 χωρὶς νὰ φανερώσῃ οὔτε τὸ φερμάνιον, οὔτε τὴν αἰτίαν ὅπου ἦλθεν, προ-
 σμένοντας νὰ συναθροισθῶσι καὶ οἱ ἔξωθεν ἐπίσκοποι, καὶ ἡγούμενοι,
 καὶ ἄρχοντες, καὶ τότε νὰ δείξῃ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν ἐπὶ παρουσίᾳ
 πάντων. Συναθροισθέντων λοιπὸν ἀπάντων μετὰ τοῦ αὐθέντου κατὰ τὴν
 10 ἑορτὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, τῆ κα΄ Μαΐου, συνῆλθον εἰς τὴν ἐκ-
 κλησίαν τῆς μητροπόλεως, τιμωμένῃ ἐπ' ὄνοματι τούτου τοῦ ἀγίου, καὶ
 ἀφοῦ ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἀνέβησαν εἰς τὸ κελλίον τοῦ μητρο-
 πολίτου. Τότε ὁ καλὸς οὗτος ἀρχιερεὺς ἔρριψε τὸ προσωπεῖον τῆς ὑπο-
 κρίσεως καὶ λαλῶντας παρρησίᾳ τὰ ἕως τότε κρυπτά, ἐξέμεσεν εἰς μέσον
 τὸν ἐνδομυχοῦντα ἰοβόλον χυμὸν καὶ ἄρχιζε νὰ διερεθίζῃ καὶ νὰ ἀναγκά-
 15 ζῃ τὸν λαόν, ὅτι ἐν βάρει ἀλύτου ἀφορισμοῦ νὰ ὑπάγωσιν ὅλοι εἰς τὸν
 καπιτζή-μπάσιν νὰ προσκλαυθῶσι. Καὶ δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο, ἀλλὰ
 διὰ νὰ ταραξῇ περισσότερον τὸ πλῆθος ἢ καὶ νὰ ἐξάψῃ πυρσὸν ταραχῆς 1086
 καὶ ἐπαναστάσεως, παραγγέλλει εἰς τὴν κούρτην νὰ βομβήσουν τὴν κα-
 μπάναν, μὲ πρόφασιν ὅτι νὰ ἀκούσωσι τάχα ὅσοι δὲν εὐρέθησαν παρόν-
 τες ἐν τῇ μητροπόλει καὶ νὰ τρέξωσι πρὸς τὸν ρηθέντα καπιτζή-μπάσιν,
 20 τοῦ ὁποίου οἱ τσοκαδάρηδες ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος δὲν ἔλειψαν καὶ αὐτοί,
 περιερχόμενοι ἐν ταῖς ἀγυαῖς, νὰ βιάζωσι τοὺς τυχόντας καὶ μὲ ραβδίσματα
 διὰ νὰ ὑπάγωσι καὶ ἀκουσίως εἰς τρόπον ὅπου ὑπὸ τοῦ φόβου ἠναγκά-
 σθησαν πολλοὶ νὰ ψευδομαρτυρήσωσι πρὸς τὸν καπιτζή-μπάσιν λέγοντες,
 25 ὅτι τὸν προρρηθέντα Στεφανάκην ἢ τσάρα κοινῶς τὸν ἔστειλεν εἰς τὴν
 βασιλείαν μὲ τὸ ἀρζιμαχζάριον. Καθὼς καὶ ὁ Μπάρμπουλος Βακαρέσκου-
 λος, μέγας μπάνος, καὶ ὁ ἀδελφὸς του Στέφανος, μέγας λογοθέτης, καὶ
 ἄλλοι σὺν αὐτοῖς, μὲ ὄλον ὅπου ἦσαν πιστοὶ καὶ εὐχάριστοι ἄρχοντες
 τοῦ αὐθέντου, ὅταν εἶδον τὴν ὁρμὴν τοῦ πλῆθους, φοβηθέντες ἠναγκάσθη-
 30 σαν καὶ αὐτοὶ νὰ ὁμοφωνήσωσι μὲ τοὺς πολλοὺς. Ὅλοι ὁμως κοινῶς
 μεγάλη τῇ φωνῇ διαβεβαιοῦντες ἔλεγον ὅτι ἀπὸ τὸν αὐθέντην μας κατὰ
 πάντα ἐσμὲν εὐχαριστημένοι, καὶ μόνον ἐπροσκλαίοντο ἀπὸ τὸν Γεωργά-
 κην χάτμανον, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν Νικολάκην Ρωσσέτον, μὲ τὸ νὰ ἦτον
 νέος τῇ ἡλικίᾳ καὶ ἀρχάριος, καὶ ὀλίγον θυμώδης. Ἐκατηγοροῦσαν δὲ
 κατὰ πολλὰ τὸν ἄγαν Δημητράσκον Μπαλασάκην, ὅτι ἦτον αὐθάδης καὶ
 35 ἀναίσχυντος καὶ ἔβλαψε τὴν τιμὴν πολλῶν ἀρχόντων, χωρὶς νὰ ἤξευρῃ
 ὁ αὐθέντης τὰ καμώματά του ὅθεν καὶ ὅλοι κοινῶς τὸν ἐμισοῦσαν.
 Ὁ μὲν λοιπὸν καπιτζή-μπάσης ἐξαποστείλας τὸν τατάρ-ἀγασὴ εἰς
 τὸ δεβλέτι μὲ ἀποκριτικὰ γράμματα, ἐпанέκαμψεν αὐτὸς πάλιν εἰς Ἰάσιον,
 ἢ δὲ βασιλεία ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἐκατάλαβε καλῶς ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ ταραχὴ
 40 καὶ ἡ ἀγωγή ἐπροξενήθη ἀπὸ παρακινήσεις ἐχθρῶν, καὶ οὔτε ἀμφίβαλλεν
 εἰς τὴν ἀθωότητα τοῦ αὐθέντου Ματαίη βόδα, θέλοντας ἢ ὅμως νὰ δείξῃ 1087
 ὅτι οἰκονομεῖ τὰ πράγματα πρὸς τὸ συμφέρον καὶ εἰρηνοποιεῖ καὶ διευ-
 θετεῖ τὰ συγκεχυμένα, εὗρεν εὐλογον νὰ κάμῃ μίαν διπλάσιον μετὰθεσιν

¹ In ms. a fost βασιλικὴν și s-a corectat pe deasupra de altă mină în αὐθεν-
 τικὴν.

cercetînd amănunțit pricina, s-o aducă la cunoștința împărăției. Mergînd capugi-bașa la București, a tras la curtea domnească (domnul petrecea atunci în mănăstirea Mihai vodă) și a stat opt zile fără să dea în vileag nici firmanul nici pricina venirii sale, așteptînd să se strîngă și episcopii din afară, și egumenii, și boierii, ca în fața tuturor să arate porunca împărătească. Deci în ziua de 21 mai, praznicul marelui Constantin, s-au adunat toți împreună cu domnul în biserica mitropoliei, cu hramul acestui sfînt și, după ce au ieșit din biserică, s-au urcat în chilia mitropolitului. Atunci acest bun arhieru a lepădat masca fățarniciei și, dînd în vileag cele tainuite pînă atunci, și-a vărsat veninul ascuns și a început să ațîțe și să silească norodul, sub amenințare de blestem nedezlegat, să meargă cu toții la capugi-bașa și să se plîngă. 1086 Nu s-a mulțumit cu aceasta, ci, ca să ațîțe și mai mult norodul și să aprindă focul tulburării și răzvrătirii a poruncit la curte să se tragă clopotul, sub cuvînt că să audă și aceia care n-au fost de față la mitropolie și să alerge la zisul capugi-bașa, ai cărui ciohodari, pe de altă parte, cutreierînd străzile, sileau chiar cu bătaia pe trecători să meargă și fără voia lor, așa că de frică mulți s-au văzut siliți să facă mărturisiri false înaintea lui capugi-bașa, spunînd că toată țara a trimis pe sus-zisul Ștefanachi cu arzmahzarul la sultan. De asemenea și Barbu Văcărescu, mare ban, și fratele său Ștefan, mare logofăt, precum și alții împreună cu ei, deși erau boieri credincioși și țineau partea domnului, văzînd minia mulțimii, de frică au fost siliți și ei să împărtășească părerea celor mulți. Însă toți, îndeobște, incredințau cu voce tare că « de domnul nostru sîntem pe deplin mulțumiți » și se plîngeau numai de Iordachi hatmanul¹ și mai ales de Nicolachi Rusăt², din pricină că era tînăr, ageamiu și cam aprig la minie. Mult însă învinuiau pe aga Dumitrașcu Balasachi, cum că era obraznic și nerușinat și a atins cinstea multor boieri, fără ca domnul să cunoască isprăvile lui, așa că toți îndeobște îl urau³.

Așadar, capugi-bașa, după ce a trimis pe tatar-agasi la devlet cu scrisori de răspuns, s-a întors iarăși la Iași, iar împărăția, deși a înțeles bine că toată această tulburare și plîngere se pusese la cale prin ațîțările dușmanilor și nici nu se îndoia de nevinovăția domnului Matei vodă, totuși, vrînd să arate că treburile sînt cîrmuite după cum cere folosul obștei și că împăciuiește și întocmește neorînduielele, a găsit cu cale să facă o îndoită mutare a domniilor⁴, precum s-a mai întîmplat și altădată de mai multe

¹ E vorba de hatmanul Iordachi bașa Mihalopol, socrul lui Matei Ghica vodă.

² Nicolachi Rusăt era cumnatul lui Matei Ghica vodă și ginerele hatmanului Iordachi bașa Mihalopol (vezi At. Comnen Ipsilanti, *op. cit.*, p. 369).

³ Această revoltă populară este amintită și de Mihai Cantacuzino foarte pe scurt în *Ἱστορία τῆς Βλαχίας*, publ. de frații Tumasli, Viena, 1806, p. 298, și mai pe larg în *Genealogia Cantacuzinilor*, p. 122.

⁴ Spre deosebire de cronicarul nostru, care spune că sultanul, « vrînd să arate că treburile sînt cîrmuite după cum cere folosul obștii și că împăciuiește și întocmește

τῶν αὐθεντιῶν, καθὼς καὶ ἄλλοτε πολλακίς ἐγινε, καὶ τὸν μὲν Ματαίη βόδα νὰ μεταθέσῃ ἀπὸ Βλαχίας εἰς Μολδαβίαν, τὸν δὲ Κωνσταντῖν βόδα Ρακοβίτσαν ἀπὸ Μολδαβίας εἰς Βλαχίαν, διορίζοντας σκέμνε-ἀγασή ἀμφοτέρους τοῖς αὐθένταις τὸν εἰρημένον καπιτζή-μπάσην. Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἔδειξεν ὅτι παιδεύει μὲ ἐξορίαν ὄχι μόνον τοὺς ἐγκαλουμένους, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τοὺς ἐγκαλοῦντας. Ἐξώρισε λοιπὸν τὸν μὲν Γεωργάκην χάτμανον εἰς Τένεδον, τὸν δὲ Νικολάκην Ρωσσέτον εἰς Χίον, ἐξώρισεν ὅμως καὶ τὸν Στεφανάκην ὅπου ἐπῆγε μὲ τὸ ἀρζιμαχζάρι καὶ ἄλλους τινας σὺν αὐτῷ, καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Δουδέσκουλον, ὅπου εἶπομεν ἀνωτέρω, ὁμοῦ μὲ τὸν υἱὸν τοῦ Νικολάκην καὶ τὰς γυναῖκας τῶν πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸν Σταυράκην χειρουργόν, ὁμοῦ καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Γεωργάκην σπαθάρην, οἱ ὅποιοι ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἦσαν εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ Κωνσταντῖν βόδα Ρακοβίτσα, ὑπωπεύθη ὅμως ἡ βασιλεία ὅτι νὰ ἦσαν καὶ αὐτοὶ παρακινηταὶ ἀπόκρυφοὶ τῶν σκανδάλων τῆς Βλαχίας. Ἡ ἐξορία ὅμως ἐστάθη ὀλιγοχρόνιος, ἐπειδὴ καὶ μετὰ δύο μῆνας ὅλοι ὁμοῦ οἱ εἰρημένοι ἐξόριστοι ἔλαβον τὴν ἐλευθερίαν τοὺς.

Ὁ ρηθεὶς Γεωργάκης σπαθάρης, υἱὸς τοῦ Σταυράκη, διέτριβεν ἐν Ἰασίῳ παρὰ τῇ Κωνσταντῖν βόδα Ρακοβίτσα ὅταν ἀπεφασίσθη ἡ ἐξορία τοῦ, καὶ εὐθὺς ὅπου ἔφθασεν ἕνας τατάρ-ἀγασή τοῦ ἐπιτρόπου μὲ φερμάνι πρὸς ἕνα καπιτζή-μπάσην Χατζή Μουσταφὰ ἀγάν, ὅπου εὐρίσκετο ἐκεῖ μومπασίρης διὰ τὴν ἔξωσιν τῶν ἐσκιγιάδων, διὰ νὰ τὸν πιάσῃ καὶ νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς χεῖρας τοῦ τατάρ-ἀγασή, ἔστειλεν ὁ ρηθεὶς καπιτζή-μπάσης τσοκαδάρην καὶ τὸν ἔκραξε νὰ ὑπάγῃ εἰς τοῦ λόγου του· αὐτὸς ὅμως, δὲν ἤξεύρω πόθεν, λαμβάνοντας τὴν εἶδησιν, τὴν αὐτὴν ὥραν ἔμπροσθεν τοῦ τσοκαδάρη ἐδραπέτευσε. || Ἔκαμεν ὁ καπιτζή-μπάσης μεγάλην σύγχυσιν, ὁμοῦ καὶ ὁ Κωνσταντῖν βόδας, ἐξετάζοντας εἰς ὅλον τὸ Ἰάσιον, καὶ εἰς τὰ ὀσπίτια τῶν μεγάλων ἀρχόντων, ἔστειλαν καὶ εἰς ὅλους τοὺς δρόμους διὰ νὰ τὸν πιάσουν· αὐτὸς ὅμως μὲ κάποιους Τατάρους ἐπέρασε τὸν Προῦτον καὶ κατέφυγεν εἰς Ταταρίαν. Μετέπειτα ἀκούοντας ὅτι ἦλθε καὶ δεύτερον φερμάνι σφοδρότερον πρὸς τὸν αὐτὸν καπιτζή-μπάσην καὶ πρὸς τὸν Κωνσταντῖν βόδα, ὅτι ἐξάπαντος νὰ τὸν εὔρωσι καὶ νὰ τὸν στείλωσι, ἐστοχάσθη νὰ προκρίνῃ μὲ τὴν εὐπέθειαν τὸ μετριώτερον τῶν προκειμένων δύο κακῶν, παρὰ νὰ μείνῃ ὑπεύθυνος εἰς τὸ μεγαλύτερον ἐγκλημα τῆς ἀπειθείας. Ὅθεν αὐτομολήσας, ἀπῆλθεν εἰς βασιλεύουσαν καὶ ὑποταχθεὶς εἰς τὴν βασιλικὴν προσταγὴν ἐξωρίσθη καὶ αὐτὸς, καὶ μετὰ καιρὸν ἠλευθερώθη μὲ τοὺς λοιπούς.

neorînduilele, a găsit cu cale să facă o îndoită mutare a domniilor », banul Mihai Cantacuzino prezintă lucrurile altfel. Acesta susține că boierii capuchehaiele lui Matei vodă s-au unit cu capuchehaiele lui Constantin Racoviță, care domnea pe atunci în Moldova și « prin multă dare de bani au făcut schimbarea domniilor, orînduind pe Gehan să vie la Valahia și pe Ghica să meargă la Moldova », (*Genealogia Cantacuzinilor*, p. 123). Într-adevăr, situația celor doi domni era precară din cauză că populația era nemulțumită, iar mutarea era singura lor salvare, după cum spune și Enache Kogălniceanu în letopisețul său (vezi M. Kogălniceanu, *op. cit.*, III, p. 226). Despre acest schimb de domnii amintește și Anton Diedo într-un raport din 3 iulie 1753 către dogele Venetiei (vezi Hurmuzachi, *Documente*, IX, p. 10).

ori și să mute pe Matei vodă din Țara Românească, în Moldova, iar pe Constantin vodă Racoviță din Moldova în Țara Românească, numind ca schemne-agasi pentru amîndoi domnii pe zisul capugi-bașa. Iar pe de altă parte a arătat că pedepsește cu surghiunul nu numai pe cei pîrîți, ci și pe pîrîtori. A surghiunit dar pe Iordachi hatmanul la Tenedos și pe Nicolachi Rusăt la Chios, dar a mai surghiunit în același timp și pe Ștefanachi, care se dusesse cu arzmahzarul și pe alți cîțiva împreună cu el, precum și pe Constantin Dudescu, despre care am vorbit mai sus, împreună cu fiul său Nicolachi și cu jupînesele lor. Pe lîngă aceștia, împărăția a mai surghiunit și pe Stavrachi chirurgul împreună cu fiul său Iordachi spătarul, pe care, deși se aflau în slujba lui Constantin vodă Racoviță, împărăția i-a bănuț și pe ei ca ațîțatori ascunși ai tulburărilor din Țara Românească. Surghiunul însă a fost de scurtă durată, deoarece după două luni sus-zișii surghiuniți, toți împreună și-au recăpătat libertatea ¹.

Sus-zisul Iordachi spătarul, fiul lui Stavrachi, se afla în Iași la Constantin vodă Racoviță cînd s-a hotărît surghiunul lui. Îndată ce a sosit un tatar-agasi al marelui vizir cu firman către capugi-bașa Hagi Mustafă-aga — care se afla acolo ca mumbașir pentru izgonirea eschiașilor — ca să-l prindă și să-l predea în mîinile lui tatar-agasi, zisul capugi-bașa a trimis un ciohodar și l-a chemat să vină la dînsul. El însă, nu știu cum, prinzînd de veste, a fugit în același moment din fața ciohodarului. || Capugi-bașa a făcut mare tulburare, de asemenea și Constantin vodă, căutînd în tot orașul Iașilor, chiar și în casele marilor boieri, și au mai trimis oameni pe la toate drumurile ca să-l prindă; el însă, însoțit de cîțiva tătari, a trecut Prutul și a fugit în Țara tătărească. Mai pe urmă, aflînd că a sosit un al doilea firman mai strașnic către același capugi-bașa și către Constantin vodă ca negreșit să-l găsească și să-l trimită, s-a gîndit dintre cele două rele să aleagă supunerea ca pe cel mai înic, decît să rămînă vinovat de crima mai mare a nesupunerii. Așadar, întorcîndu-se, s-a dus la Constantinopol și supunîndu-se poruncii împărătești a fost surghiunit și el, dar după puțîn timp a fost pus în libertate împreună cu ceilalți.

¹ În 1753, cînd Constantin Racoviță a venit în scaunul Țării Românești, a adus în țară pe Ștefanachi și pe Dudești (vezi Mihai Cantacuzino, *Genealogia Cantacuzinilor*, p. 123). Medelnicerul Ștefanachi a avut însă un sfîrșit tragic. Peste cîțiva ani, în 1764, cînd Ștefan vodă Racoviță a venit în scaunul Țării Românești, cu ajutorul lui Stavrachi, ca să sperie pe boieri și să aibă mină liberă în guvernare, a spînzurat cîteva ore înainte de intrarea sa în București în curtea domnească pe stolnicul Ștefanachi și a tăiat capul medelnicerului Iordachi Băjescu (vezi Mihai Cantacuzino, *Ιστορία της Βλοχίας (Istoria Țării Românești)*, Viena, 1806 p. 303 și *Genealogia Cantacuzinilor*, p. 140). O însemnare după un manuscris grecesc ne dă mai multe date despre acest eveniment: αψξδ' 'Απρίλ. 26 Δευτέρα ημέρα. Πρώτον έκρέμασαν τόν στόλνικον Στεφανάκην και άποκεφάλισε τόν μηδελνιτζάρη Γεωργάκη Μπαζέσκουλον εις την αύθεντικην κάτω Πόρτα της κούρτης. Έπειτα μετά τραις ώρας ήλθε με μεγάλην παράταξην εις τόν

Ἄφοῦ λοιπὸν ἐφόρεσαν τὰ καβάδια τῆς μεταθέσεως οἱ καπικεχαγιάδες ἀμφοτέρων τῶν αὐθέντων καὶ ἐστάλησαν αὐτοῖς τὰ φερμάνια, ἠτοιμάσθησαν καὶ ἐκινήθησαν παρ' ἐκατέρων τῶν μερῶν οἱ αὐθένται. Ἄλλ' ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ παραδράμωμεν ἐκεῖνο ὅπου ἠκολούθησεν εἰς τὸν μητροπολίτην Οὐγκροβλαχίας Νεόφυτον. Μετὰ τὸν θόρυβον τοῦ λαοῦ ὅπου αὐτὸς διηγείρε κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, τῆ ἐπαύριον, ὦ τοῦ θαύματος! ἄρχισε νὰ πίπτῃ εἰς μανίαν, ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς τῶν ἐκδικήσεων, ὅπου ταχέως παιδεύει τοὺς ἐπιόρκους καὶ ἐπὶ ψεῦδει ὀμνύοντας, καθὼς τὸ εἶδομεν πολλάκις, δὲν ἐβράδυνε νὰ παιδεύσῃ καὶ αὐτὸν διὰ τοὺς ψευδεῖς ὄρκους ὅπου ἔκαμνε, καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ βιάζεται ὑπὸ τινος νὰ ὀμνύῃ, ἐκεῖνον ὅπου ἔπρεπε νὰ καταγίνεται μόνον εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἰδίου ἐπαγγέλματός του, καὶ νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν ψυχικὴν ὠφέλειαν τοῦ ποιμνίου καὶ διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ ἱερατείου, καὶ νὰ πασχίζῃ νὰ εἰρηνοποιῇ τὰ σκάνδαλα, ἢ ὅπου ἤθελαν προξενηθῆ ἀπὸ ἄλλους. Τοιοῦτο-
1089
15 τρῶπως λοιπὸν, ἀξανομένης τῆς μανίας αὐτοῦ ἡμέρα τῆ ἡμέρα, ἕως οὗ ἔφθασεν εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν, τέλος πάντων ἐτελεύτησεν μὲ ἐλεεινὸν θάνατον, χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς φρένας του, κἄν εἰς τὴν ἐσχάτην ὥραν, καὶ τοῦτο ὄχι βραδύτερον παρὰ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὅπου ἐκινήθη ὁ Ματαίη βόδας ἀπὸ Βουκουρεστίου.

20 ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΟΥ ΜΑΤΑΙΗ ΓΚΙΚΑ ΒΟΔΑ ΕΝ ΜΟΛΔΑΒΙΑ

Εἶπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περὶ τοῦ αὐθέντου Ματαίη βόδα τίνι τρόπῳ καὶ πότε μετετέθη ἀπὸ Βλαχίας εἰς Μολδαβίαν, σημειώσαντες ὁμοῦ καὶ τινὰ ἀξιόλογα ὅπου ἠκολούθησαν πρὸ τῆς μεταθέσεως. Ἐπεται λοιπὸν νὰ εἰποῦμεν τὰ λοιπὰ τῆς ἐν Μολδαβίᾳ αὐθεντίας αὐτοῦ.
25 Ὅταν ἐκινήθη ἀπὸ Βουκουρεστίου διὰ νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἰάσιον, οἱ ὑπήκοοι τῆς Βλαχίας, ἀφοῦ εἶδον ὅτι ὑστεροῦνται τοῦτον τὸν αὐθέντην, τότε ἐφάνη νὰ ἐγνώρισαν τὴν ἰδίαν τους δυστυχίαν. Ἡ κατήφεια ὅπου κατεῖχε τὰ πρόσωπα μικρῶν τε καὶ μεγάλων, καὶ οἱ δακρύνοντες ὀφθαλμοὶ ἦσαν δείγματα φανερά ὅτι ἐκατάλαβαν, χωρὶς ἀμφιβολίαν, τὴν ἐδικὴν τους
30 συμφορὰν, νομίζοντες ἀνυπόφορον καὶ λίαν ἐπιβλαβὴ τὴν στέρησιν αὐτοῦ. Ὁ λαὸς, ὅπου καθ' ὁδὸν ἀπὸ Βουκουρεστίου ἕως εἰς Φωξάνιον συνέ-

---

ἐκλαμπρον θρόνον ὁ ὑψηλότατος ἡμῶν αὐθέντης κύριος Ἰωάννης Στέφανος Μιχαήλ Ῥακοβίτζα βοεβόδας ἀπὸ βασιλεύουσαν (1764 aprilie 26, în ziua de luni. Mai întâi au spânzurat pe stolnicul Ștefanachi și au decapitat pe medelnicerul Iordachi Băjescu la poarta de jos a curții domnești. Apoi, după trei ore, a sosit de la Constantinopol cu mare alai la preastrălucitul scaun preainălțatul nostru domn, domnul Ioan Ștefan Mihail Racoviță vodă), vezi Spiridon Lambros, Ἐνθυμήσεων ἤτοι χρονικῶν σημειωμάτων συλλογὴ πρώτη (*Prima culegere de amintiri sau însemnări cronologice*) ἐν Νέος Ἑλληνομνήμων, VII (1910), p. 231. Mihai Cantacuzino amintind de sfârșitul năpraznic al celor doi boieri, adaugă despre stolnicul Ștefan chi: «adevărul să zicem, el era om foarte amestecător, nu numai domnilor și boierilor, ci și răpitor de moșiile săracilor», iar despre Băjescu spune că a fost «om prea bun și fără nici o vină», dar a fost decapitat «numai ca să dea groază ispravnicilor după la județe, fiind și el unul din cei șaptesprezece ispravnici» (vezi *Genealogia Cantacuzinilor*, p. 140).

Deci, după ce capuchehaiele ambilor domni au îmbrăcat caftanele de mutare și li s-au trimis firmanele, domnii s-au pregătit și au pornit din amîndouă părțile. Dar aici nu trebuie să trecem sub tăcere ceea ce s-a întîmplat cu mitropolitul Neofit al Ungrovlahiei.

A doua zi după tulburarea norodului, pe care el o pusese la cale în ziua de Sf. Constantin, ca prin minune a început să cadă în nebunie, căci Dumnezeu răzbunătorilor, care pedepsește curînd pe sperjuri și pe aceia care fac jurăminte mincinoase, precum am văzut foarte des, n-a întîrziat să-l pedepsească și pe acesta pentru jurămintele mincinoase ce le făcuse, chiar fără să fie silit de nimeni să jure, el care trebuia să se ocupe numai de treburile păstoriei și să îngrijească de folosul sufletesc al turmei sale și de îndreptarea clerului, și să se silească să potolescă gîlcevilor ce s-ar pricinui de alții. Așadar, nebunia lui crescînd din zi în zi a ajuns la cel mai mare grad, cînd în sfîrșit a murit în chip nenorocit, fără să-și mai vină în fire pînă în ultimul moment, chiar în ziua cînd a pornit Matei vodă din București ¹.

DOMNIA LUI MATEI GHICA VODĂ ÎN MOLDOVA

Am vorbit în cele de mai sus cum și cînd Matei vodă a fost mutat din Țara Românească în Moldova, amintind totodată și unele fapte însemnate ce au avut loc înainte de mutare. Urmează deci să vorbim de celelalte fapte legate de domnia acestuia în Moldova.

Cînd Matei vodă a pornit din București ca să se ducă la Iași, norodul din Țara Românească, văzînd că pierde pe acest domn, și-a dat seama de nenorocirea sa. Întristarea de pe fețele celor mici și celor mari și ochii lacrimați erau dovezi vădite că și-au dat seama fără îndoială de propria lor nenorocire, socotind că plecarea lui era greu de suportat și foarte păgubi- toare. Norodul, care pe drum de la București pînă la Focșani alerga cu inimă

¹ Cu privire la îmbolnăvirea mitropolitului Neofit merită să dăm și versiunea banului Mihai Cantacuzino, care ni se pare mai aproape de adevăr. Acesta spune că « peste trei zile (de la mișcarea populară), bolnăvindu-se vlădica și chemînd doftorul, au mituit boierii greci pe acel doftor, și, dîndu-i tari doftorii, și-a ieșit vlădica din minți ». Ei au recurs la astfel de măsuri ca să aibă posibilitatea să răspîndească știrea că mitropolitul, cînd s-a pus în fruntea norodului nemulțumit, a fost nebul (*Genealogia Cantacuzinilor*, p. 122 – 123). Acest mitropolit a avut o activitate bogată; sub păstoria lui s-au publicat mai multe cărți însemnate religioase; a fost și el însuși scriitor (vezi N. Iorga, *Istoria literaturii în secolul al XVIII-lea*, vol. I București, 1901, p. 514 – 515, și *Istoria bisericii românești*, ed. a 2-a, București, 1932, p. 63, 139, precum și Ghenadie Enăceanu, *Mitropolitul Ungro-vlahiei Neofit I*, în « Biserica ortodoxă », II (1876), p. 315 și urm.). De menționat că atît Enăceanu cît și Iorga susțin că Neofit a murit în 1754, pe cînd cronicarul nostru spune că a murit chiar în ziua cînd a pornit Matei vodă din București, adică în iulie 1753. Apoi, după cum am văzut, Neofit n-a terminat « în liniște păstoria », cum crede N. Iorga (p. 139).

1691
10
15
20
25
30
35
40
45
5
10
15
20
25
30
35
40
45
50
55
60
65
70
75
80
85
90
95
100
105
110
115
120
125
130
135
140
145
150
155
160
165
170
175
180
185
190
195
200
205
210
215
220
225
230
235
240
245
250
255
260
265
270
275
280
285
290
295
300
305
310
315
320
325
330
335
340
345
350
355
360
365
370
375
380
385
390
395
400
405
410
415
420
425
430
435
440
445
450
455
460
465
470
475
480
485
490
495
500
505
510
515
520
525
530
535
540
545
550
555
560
565
570
575
580
585
590
595
600
605
610
615
620
625
630
635
640
645
650
655
660
665
670
675
680
685
690
695
700
705
710
715
720
725
730
735
740
745
750
755
760
765
770
775
780
785
790
795
800
805
810
815
820
825
830
835
840
845
850
855
860
865
870
875
880
885
890
895
900
905
910
915
920
925
930
935
940
945
950
955
960
965
970
975
980
985
990
995
1000

< 1753 >
22. Iovian >

1691

1691
10
15
20
25
30
35
40
45
5
10
15
20
25
30
35
40
45
50
55
60
65
70
75
80
85
90
95
100
105
110
115
120
125
130
135
140
145
150
155
160
165
170
175
180
185
190
195
200
205
210
215
220
225
230
235
240
245
250
255
260
265
270
275
280
285
290
295
300
305
310
315
320
325
330
335
340
345
350
355
360
365
370
375
380
385
390
395
400
405
410
415
420
425
430
435
440
445
450
455
460
465
470
475
480
485
490
495
500
505
510
515
520
525
530
535
540
545
550
555
560
565
570
575
580
585
590
595
600
605
610
615
620
625
630
635
640
645
650
655
660
665
670
675
680
685
690
695
700
705
710
715
720
725
730
735
740
745
750
755
760
765
770
775
780
785
790
795
800
805
810
815
820
825
830
835
840
845
850
855
860
865
870
875
880
885
890
895
900
905
910
915
920
925
930
935
940
945
950
955
960
965
970
975
980
985
990
995
1000

curată ca să-l întâlnească, făcea milă tuturor celor ce priveau, prin durerea inimii pe care fiecare o arăta. El își deplîngea soarta și, neputînd face altceva, || blestema cu glas tare pe acei care au fost pricina ca țara să piardă un astfel de domn, care era o alinare și o mîngîiere pentru toți. 5

Începînd de la Focșani, Matei vodă făcea mereu divan, pînă ce a ajuns la Iași, deoarece în fiecare loc erau în număr mare acei care își căutau dreptate. Ajungînd la Galată, a stat acolo douăsprezece zile, așteptînd pe capugi- 10
bașa; el a făcut aici mare postelnic pe Alexandru Suțu, iar agă pe Manolachi Ipsilanti. La 22 iulie a intrat în orașul de scaun cu mare alai, fiind de față numeroși pămînteni care au ieșit să întîmpine pe domn, fiul aceluia 15
domn care stăpînise pămînteste timp de mai mulți ani aici și în Țara Românească. Au ieșit, zic, să întîmpine pe un fiu care a pășit întocmai pe urmele părintelui său și a arătat a fi pe deplin după chipul și asemănarea creaturii. După chip, prin felul său plăcut lui Dumnezeu de a cîrmui, iar după asemănare, precum explică sfinții părinți, cineva se egalează cu Dumnezeu prin cuvîntul virtuții. 20

22 iulie
<1753 >

Este de prisos deci să spunem că pămîntenii s-au bucurat și au căpătat nădejde bună și plăcută, socotind că acest fiu, în comparație cu tatăl, nu se deosebește, ci pare neîndoios a fi același; cu toate că el a găsit țara într-o stare foarte nenorocită, totuși avea aceeași mărinimie pe care o avusese 25
și tatăl său. Este drept că a găsit o țară aproape pustie, deoarece totalul locuitorilor¹ a ajuns la optsprezece mii de oameni, adică a treia parte || din numărul dinainte, căci populația, din pricina dărilor prea grele, s-a risipit. Pe lîngă această stare a țării, a mai găsit și curtea domnească din Iași arsă 30
de foc și prefăcută în cenușă, de asemenea și biserica Sf. Nicolae, precum și singura fîntînă a orașului, care se afla lîngă curtea domnească, zidită fiind de neuitatul domn, tatăl său. Apoi au mai urmat în tot timpul acestei primăveri neîncetate ploii vijelioase și ruperi de nori și trăsnete, încît revăr- 35
sîndu-se rîurile mari au pricinuit mari stricăciuni semănăturilor țării. Cu toate acestea, Matei vodă n-a vrut să slăbească mărinimia sa, nici nu s-a înfricoșat comparînd slăbiciunea cea mare a țării cu greutatea celei mari și cheltuielile prea multe pentru nevoile imediate și neapărate, nici n-a 40
spus: « Cum am s-o scot la capăt cu optsprezece mii de supuși, dacă se vor ușura dările și cum am să fac față la atîtea și atîtea nevoi? »

Împreunînd înțelepciunea cu o oarecare îndrăzneală, sau mai bine zis înțelepciunea cu mila, a luat hotărîrea să ușureze pe supușii săi de 45
dările prea grele. A hotărît ca sferiturile să nu se ia la nesfîrșit, ci numai de patru ori pe an. A suprimat pogonăritul, ca să nu mai fie de loc în

¹ E vorba doar de cei impuși la bir, figurînd în sămile vistieriei.

τὰ πυρπολημένα μέρη, διορίζοντας ἐπιστάτην τὸν ὀπισθεν εἰρημένον ἄρχοντα Δημητράκην Σουτσον τὸν ὁποῖον ἐνταῦθα ἔκαμε μέγαν καμινάρην. Ἐγραψε γράμματα εἰς ὄλην τὴν τσάραν πληροφορῶν τοὺς ὑπηκόους δι' ὅσα τοὺς ἐλάφρωσε μὲ σπλάγχνα οἰκτιρῶν, διὰ νὰ ἐπαναστραφῶσιν οἱ 5 φυγάδες καὶ διεσκορπισμένοι, καθὼς καὶ ἄρχισαν εὐθὺς νὰ ἐπανέρχωνται. Τῶν ὁποίων γραμμάτων τὸ ἴσον εἶναι ἄξιον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα. ||

ἸΣΟΝ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΟΠΟΥ ΕΓΡΑΨΕΝ Ο ΜΑΤΑΙΗ ΒΟΔΑΣ 1092
ΕΙΣ ΟΛΟΥΣ ΚΟΙΝΩΣ ΤΟΥΣ ΕΓΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΤΣΑΡΑΣ
ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΤΣΙΝΟΥΤΟΥ

10 Ὅσιώτατοι καθηγούμενοι τῶν ἱερῶν μοναστηρίων, ἐντιμώτατοι ἄρχοντες καὶ μαζίληδες, καὶ βόρνικοι τῶν χωρίων, καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ἐγκάτοικοι τοῦ τσινούτου (δεῖνος).

Ἔστω εἰς εἰδησίν σας, ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἅγιος Θεὸς ἐφώτισε τὸν κραταιότατον ἡμῶν βασιλέα καὶ μᾶς ἐλέησε τὴν αὐθεντίαν τῆς τσάρας ταύτης, 15 τὸν προπατορικὸν καὶ πατρικὸν μας θρόνον, προτοῦ νὰ ἔλθωμεν ἀκόμη εἴχαμεν γράψει τοῖς τιμιωτάτοις καὶ πιστοῖς ἡμῶν ἄρχουσι καϊμακάμηδες, δηλοποιοῦντες αὐτοῖς τὰ ὅσα ἀπεφασίσθησαν παρὰ τῆς ἐμῆς αὐθεντίας νὰ φυλάττωνται καὶ νὰ ἀκολουθοῦνται ἀκριβῶς, καὶ τοὺς ἐπροστάξαμε νὰ στείλωσι καὶ πρὸς ὑμᾶς τὸ ἴσον ἐκείνων τῶν γραμμάτων μας, διὰ νὰ κατα- 20 λάβη ὄλη ἡ τσάρα τὸν σκοπὸν μας.

21 Ἰουλίου 5 <1753>

Εἰσελθόντες δὲ καὶ ἡμεῖς Θεῖω ἐλέω ἐχθές, τῇ κβ' τοῦ παρόντος Ἰουλίου μηνὸς εἰς τὸν αὐθεντικὸν μας θρόνον, δὲν ἐλείψαμεν νὰ κάμωμεν εἰδησιν πρὸς πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἐπειδὴ καὶ ὁ λογισμὸς καὶ σκοπὸς ἡμῶν ὄλως διόλου εἶναι νὰ δεῖξωμεν ἔλεος, εὐσπλαγχνίαν καὶ ἐλάφρωσιν πρὸς 25 τὴν τσάραν, νὰ ἤξεύρετε ὅτι τὰ δοσίματα τῆς βιστιαρίας ἀπεφασίσαμεν νὰ περιέχονται εἰς τέσσαρα σφέρτα τὸν χρόνον, καὶ ὄχι περισσότερα, καὶ ὅσον εἶναι δυνατὸν θέλομεν πασχίσει νὰ σᾶς ἐλαφρώσωμεν καὶ περισσό- 30 τερον, καθὼς καὶ τώρα ἐβγάλαμεν τὸ συνηθισμένον δόσιμον τῆς νέας αὐθεντίας, ὅπου ὀνομάζεται ποκλόνουλ στάγουλουγι, χωρὶς καμίαν προ- 30 σθήκην κατὰ τὴν σούμαν τοῦ παρελθόντος σφέρτου, || προσθέτοντας μό- 1093 νον τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο ὅπου ἀπεφασίσθη νὰ δίδεται καὶ εἰς τὰ ἐφεξῆς σφέρ- 30 τα, καθὼς εἰς πλάτος σᾶς ἐφανέρωσαν οἱ καϊμακάμηδες.

Τὴν γόστιναν πάλιν, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἐσυνηθίσθη ἀπὸ τοὺς πρὸ ἡμῶν αὐθέντας μερικὲς φορὲς πρὸς ἕνδεκα παράδες τὸ πρόβατον, τώρα εὐσπλαγ- 35 χνιζομένη ἡ αὐθεντία μου, ἀπεφάσισε νὰ εἶναι μόνον πρὸς πέντε παράδες καὶ ὄχι περισσότερον.

Τὸ πογοναρίτον, μὲ ὄλον ὅπου οἱ ἄρχοντές μας καϊμακάμηδες ἐπρό- λαβαν καὶ τὸ ἔβγαλαν ἐφέτος, βιαζόμενοι διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς νέας αὐ- 40 θεντίας, ὡσὰν ὅπου ἦτον συνηθισμένον δόσιμον ἀπὸ ἄλλους αὐθέντας, 40 ἡμεῖς ὁμως, στοχαζόμενοι ὅτι εἶναι μεγάλη ἀδικία νὰ πληρῶνῃ τινὰς καὶ πογοναρίτον, ὄντας ἀρκετὸν τὸ βαδραρίτον ὅπου κάθε ἕνας δικαίως κατὰ τὸν καρπὸν τοῦ ἀμπελίου πληρῶναι, ἀμὴ προτοῦ νὰ ἰδῇ τὸν καρπὸν, νὰ πληρῶνῃ πογοναρίτον διὰ μόνην τὴν γῆν, καὶ μάλιστα ὅπου πολλάκις συμβαίνει καὶ φθείρεται καὶ ὁ καρπὸς ἀπὸ πάχνην, ἢ ἀπὸ χάλαζαν, καὶ 45 χάνει ὁ ἀμπελουργὸς καὶ τὸν κόπον καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ ἀμπελίου, καὶ γνω-

viitor. A dat poruncă să se reclădească îndată tot ce a fost ars, orînduind ispravnic pe sus-zisul boier Dimitrachi Suțu, pe care l-a făcut aici mare căminar. A trimis scrisori în toată țara, înștiințînd pe supușii săi de toate ușurările făcute din mila sufletului său, pentru ca să se întoarcă fugarii și cei risipiți, precum au și început să se întoarcă. Copia acestor scrisori 5 merită să fie trecută aici. ||

1092 COPIA SCRISORILOR TRIMISE DE MATEI VODĂ
CĂTRE TOȚI ÎNDEOBȘTE LOCUITORI AI ȚĂRII,
DIN FIECARE ȚINUT

Preacuvioși egumeni ai sfințelor mănăstiri, preacinstiți boieri, mazili 10 și vornici ai satelor și toți ceilalți locuitori ai ținutului (*cutare*).

Aflați că, deoarece bunul Dumnezeu a luminat pe preaputernicul nostru sultan și ne-a miluit cu domnia acestei țări, scaunul bunicului și tatălui nostru, încă înainte de sosirea noastră în țară scrisesem preacinsti- 15 ților și credincioșilor noștri boieri caimacami aducîndu-le la cunoștință hotărîrile domniei mele, care trebuie păzite și urmate întocmai, și le-am poruncit să vă trimită și vouă copia scrisorilor noastre, pentru ca toată țara să afe gîndul nostru. 20

Sosind și noi, cu mila lui Dumnezeu, ieri, la 22 ale lunii iulie, în scaunul nostru domnesc, am ținut să vă înștiințăm pe voi toți că deoarece și gîndul și scopul nostru este să arătăm cu totul milă, îndurare și ușurare față de țară, să știți că am hotărît ca dările vistieriei să fie cuprinse numai în patru 25 sferturi pe an și vom căuta, cît va fi cu putință, să vă ușurăm și mai mult, precum și acum am scos darea obișnuită a domniei celei noi, ce se numește ploconul steagului, fără vreo adăugire față de suma sfertului trecut. || Am 30 adăugat numai puținul acela ce s-a hotărît să se dea și la sferturile viitoare, precum caimacamii v-au făcut cunoscut pe larg.

Iar goștina, cu toate că pe timpul înaintașilor noștri domni s-a luat în chip obișnuit de cîteva ori, cîte unsprezece parale de oaie, totuși domnia mea, avînd milă de voi, am hotărît acum să nu fie mai mult de cinci parale. 35

Cît despre pogonărit, cu toată că boierii noștri caimacami s-au apucat de l-au scos anul acesta, grăbindu-se din pricina nevoilor domniei noi, ca o dare obișnuită de pe timpul celorlalți domni, noi însă am socotit că este o mare nedreptate să plătească cineva și pogonărit, fiind destul vădră- 40 ritul pe care fiecare îl plătește potrivit cu rodul viei sale, dar cum să plătească și pogonărit numai pentru pămînt, fără să cunoască rodul, cînd se întîmplă de multe ori ca rodul să se strice de brumă sau de piatră și proprietarul viei să piardă și munca și cheltuielile făcute pentru vie? Recu- 45

22 iulie
< 1763 >

ρίζοντες λοιπόν ἡμεῖς αὐτὴν τὴν ἀδικίαν, ἀπεφασίσαμεν καὶ ἐσηκώσαμεν τὸ πογοναρίτον τελείως νὰ μὴν εἶναι, οὔτε νὰ ὀνομάζεται εἰς τὸ ἐξῆς, περὶ τοῦ ὁποίου καὶ χρυσόβουλλον θέλομεν κάμει, διὰ νὰ μὴν εἶναι πλέον αὐτὸ τὸ δόσιμον.

5 Ὅμοίως καὶ τὸ βακαρίτον τὸ καλοκαιρινόν, ὁποῦ τὸ ὠνόμασαν κόνι-
 τσαν, μὲ τὸ νὰ ἐγνώρισεν ἡ αὐθεντία μου τὴν στενοχωρίαν καὶ ἀδυναμίαν
 ὁποῦ ἔχει κατὰ τὸ παρὸν ἢ τσάρα, καὶ μάλιστα ὄντας καὶ αὐτὸ ἓνα ἀσυ-
 νήθιστον δόσιμον, εὐσπλαγχνίσθημεν μὲ ὅλον τὸ βάρος καὶ δυσβάστακτον
 10 φορτίον ὁποῦ ἔχομεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν βασιλικῶν προσταγῶν, καὶ
 τὸ ἐσυγχωρήσαμεν καὶ αὐτὸ διὰ νὰ μὴν εἶναι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς,
 ἀρκοῦμενοι νὰ κυβερνήσωμεν τὰς χρείας τῆς αὐθεντίας μὲ μόνον τὰ συ- ||
 νηθισμένα καὶ διωρισμένα δοσιμάτα.

Πρὸς τούτοις σᾶς δίδομεν εἰδησιν καὶ διὰ τὰς κλάκες μὲ τὰς ὁποῖες
 σᾶς ἐνωχλοῦσαν οἱ ἰσπράβνικοι τῶν τσινούτων, εἰς ὄργωμα, εἰς θέρος,
 15 εἰς κόψιμον ξύλων καὶ εἰς ἄλλας χρείας τῶν ἐδικῶν τους ὀσπιτίων, τὰ ὁ-
 ποῖα καὶ ἄλλα παρόμοια πράγματα μὴν ὄντας ὑποφερτὰ εἰς ἡμᾶς, ἐδώκα-
 μεν σφοδρὰν προσταγὴν εἰς τοὺς ἰσπραβνικούς ὁποῦ ἐδιορίσαμεν νὰ προ-
 σέχωσι νὰ μὴν σᾶς ἐνοχλήσουν κατ' οὐδένα τρόπον μὲ τοιαύτας ἀγγα-
 ρίας.

20 Ἄλλ' οὔτε τὸ κρασι ὁποῦ ἐσυνήθισαν μερικοὶ τῶν ἰσπραβνικῶν νὰ
 βάλλωσι μὲ βίαν εἰς τὰ χωρία διὰ νὰ πωλῆται, οὔτε αὐτὸ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ
 μὴ γίνῃ.

Τὰ ρουσφέτια, καὶ δῶρα, καὶ τζερεμέδες, ὁποῦ τὸ πρότερον ἦσαν,
 νὰ λείψωσι καὶ αὐτὰ τελείως, καὶ οὔτε νὰ ἀναφερθῶσι πλέον, ἀλλὰ νὰ
 25 σβεσθῇ καὶ τὸ ὄνομά των. Καὶ ὄχι μόνον τὰ ἄσπρα, ἀλλ' ἀκόμη καὶ αἱ
 ἀλώπεκες καὶ ζερδαβάδες καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον, ὁποῦ συνηθίζουσι με-
 ρικοὶ κακότροποι νὰ δίδουσι διὰ νὰ καταπατοῦσι τοὺς πτωχοὺς καὶ νὰ
 διαφθείρουσι τὴν δικαιοσύνην. Οὔτε ἐκ τῶν ἐντοπιῶν μεγάλων ἀρχόντων,
 οὔτε ἐκ τῶν Ρωμαίων, ἀλλ' οὔτε ὁ χάτμανος, οὔτε ὁ μέγας ποστέλνικος
 30 ἢ ὁ μέγας βιστιάρης, ἢ ὁποῖος ἄλλος καὶ ἂν εἶναι, νὰ μὴν ἔχουν ἀδειαν
 νὰ λαμβάνουσι παρ' οὐδενὸς καμίας λογιῆς ρουσφέτι, ὅτι ἡμεῖς θέλομεν
 τοὺς ἐλεεῖ τὸν καθ' ἓνα κατὰ τὸ μέτρον τῆς δουλεύσεώς του μὲ ξεχωρι-
 στὸν ἔλεος.

Ἐκεῖνοι ὁποῦ λέγονται τσοκόγια τοῦ τσινούτου καὶ ἄλλοι ἄρπαγες
 35 ὁποῦ ἐπεριπατοῦσαν ἀναμεταξὺ σας, ἀρπάζοντες καὶ τρώγοντες, καὶ πί-
 νοντες χωρὶς καμίαν πληρωμὴν, ἐδώκαμεν σφοδρὰν προσταγὴν εἰς τοὺς
 ἰσπραβνικούς νὰ προσέχωσι καλῶς νὰ ἐμποδίζονται καὶ νὰ διώκονται
 οἱ τοιοῦτοι. Καὶ ἰδοὺ ὁποῦ δίδομεν || καὶ ὑμῖν προσταγὴν καὶ ἀδειαν, ὅ- 1095
 ταν ἰδῆτε τινὰς τοιούτους ὁποῦ νὰ περιπατοῦσιν εἰς τὰ χωρία, νὰ ὑπά-
 40 γητε εὐθὺς νὰ δώσετε εἰδησιν εἰς τὸν ἰσπράβνικὸν τοῦ τσινούτου, διὰ
 νὰ στείλῃ νὰ τοὺς σηκώσῃ, καὶ νὰ ἀπογεμίσουν τὰ ὅσα ἔφαγον χωρὶς
 πληρωμὴν, ἄχρι ἐνὸς ὠοῦ, καὶ νὰ τοὺς παιδεύσωσι καὶ μὲ ραβδι-
 σμόν. Εἰδὲ καὶ δὲν εὑρετε δικαιοσύνην ἀπὸ τὸν ἰσπράβνικὸν, ὄντας
 ἴσως οἱ τοιοῦτοι δοῦλοι ἰδικοὶ τους, τότε νὰ ἔλθῃ ἓνας ἐξ ὑμῶν νὰ
 45 προσκλαυθῇ εἰς τὸ διβάνι τῆς αὐθεντίας μου, καὶ θέλομεν στείλει νὰ τοὺς
 φέρωμεν, καὶ βεβαιωθέντες ὡς ἄνθρωποι κακοὶ καὶ ἄρπαγες, θέλουσι βια-
 σθῇ νὰ σᾶς πληρώσουν διπλᾶ καὶ θέλουσι παιδευθῇ καὶ μὲ αὐθεντικὴν
 παιδείαν, ἐπειδὴ καὶ ὁ σκοπὸς μας εἶναι διηνεκῶς διὰ τὴν ἀνάπαυσιν, καὶ

noscînd dar noi această nedreptate, am hotărît să ridicăm cu totul pogonăritul, să nu mai fie, nici să se pomenească în viitor. Vom scoate și hrisov pentru ca darea aceasta să nu mai fie.

Văzînd domnia mea în ce strîmtoare și neputință se află acum țara, ni s-a făcut milă și, cu toate îndatoririle foarte grele pe care le avem pentru îndeplinirea poruncilor împărătești, am iertat de asemenea și văcăritul de vară, numit cuniță, fiind și acesta o dare neobișnuită, ca să nu mai fie de acum înainte, mulțumindu-ne să ne chivernisim treburile domnești numai cu dările cele obișnuite și orînduite.

De asemenea, vă înștiințăm și despre clăcile cu care vă supărau ispravnicii ținuturilor la arat, la seceriș, la tăiatul lemnului și la alte treburi ale propriilor lor case, precum și despre alte asemenea lucruri, pe care noi nu le putem îngădui, că am dat strașnică poruncă ispravnicilor numiți de noi să fie cu băgare de seamă, să nu vă supere sub nici un chip cu astfel de corvezi.

Nici vinul pe care unii ispravnici obișnuiau să-l pună în vînzare cu sila în sate, nici acest lucru să nu se mai întîmple în viitor.

De asemenea, poruncim să dispară cu desăvîrșire rușfeturile, darurile și geremelele ce erau mai înainte și să nu mai fie pomenite, iar numele lor să fie șters, și nu numai banii, ci încă și vulpile și zerdavalele și celelalte pe care obișnuiesc să le dea unii rău-crescuți, ca să calce drepturile săracilor și să strice justiția. Nici boierii veliți pămînteni, nici boierii greci, nici hatmanul, nici marele postelnic sau marele vistier sau oricare altul să nu aibă voie să primească de la cineva vreun fel de rușfet, căci noi îl vom milui pe fiecare cu o milă deosebită, potrivit cu slujbele sale.

Cît despre acei care se numesc ciocoi ai ținuturilor și alți hrăpăreți, care umblă printre voi, răpesc, mănîncă și beau fără nici o plată, am dat ispravnicilor poruncă strașnică să fie cu băgare de seamă ca să-i oprească de la acest lucru și să fie urmăriți. Și iată că vă dăm acum și vouă poruncă și voie, cînd veți vedea astfel de oameni umblînd prin sate, să mergeți îndată să dați de veste ispravnicului ținutului ca să trimită să-i ridice și să plătească tot ce au mîncat fără plată pînă și un ou și să-i pedepsească cu bătaia. Iar de nu veți găsi dreptate la ispravnici, că s-ar putea să fie slugi de-ale lor, atunci să vină unul dintre voi să se plîngă la divanul domniei-mele și vom trimite să-i aducem. Și dacă se va dovedi că sînt oameni răi și hrăpăreți, vor fi siliți să vă plătească îndoit și vor fi pedepsiți și cu o pedeapsă domnească, deoarece ne gîndim mereu la bunăstarea și la tihna

καλὴν κατάστασιν τὴν ἐδικὴν σας. Διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἐδιωρίσαμεν εἰς κά-
 θε τσινουτον ἀπὸ ἓνα ἄρχοντα ἰσπράβνικον ἄξιον καὶ πιστόν, διὰ νὰ κυ-
 βερνᾷ ὁ καθεὶς τὸ τσινουτον ὅπου ἐδιορίσθη κατὰ τὸ πρέπον, τόσον κατὰ
 τὸ νιζάμι τοῦ τόπου νὰ σᾶς διαφενδεύουσι ἀπὸ τοὺς ἐσκιάδες καὶ νὰ μὴ
 5 τοὺς ἀφήνουσι νὰ παίρνουν διάφορον βαρὺ διὰ τὰ ἄσπρα, ὅπου σᾶς δα-
 νεῖζουσιν εἰς τὲς ἀνάγκες σας, παρὰ μόνον τὰ δέκα πρὸς δώδεκα τὸν χρό-
 νον. Καθὼς καὶ διὰ τὰ ζῶα ἢ ἄλλο, εἴτι ἔχετε διὰ πούλημα, νὰ μὴν τοὺς
 ἀφήνουσι νὰ τὰ παίρνουν χωρὶς συμφωνίαν τιμῆς, μήτε παρακάτω ἀπὸ
 τὴν τιμὴν ὅπου χρήζουσι, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐδικὴν σας κατάστασιν νὰ σᾶς
 10 ὀδηγοῦσι καὶ νὰ σᾶς κυβερνώσι καθὼς πρέπει, φυλάττοντες καὶ χαλινοῦν-
 τες πάντοτε τὰς τεχνικὰς πανουργίας ὅπου προξενοῦσι ζημίαν εἰς τὴν βι-
 στιαρίαν.

“Ὅθεν ἐδιωρίσαμεν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ τσινουτον τὸν . . .¹ διὰ νὰ εἶναι
 ἰσπράβνικος καὶ φροντιστὴς σας, τῷ ὁποίῳ ἐδώκαμεν ἀρκετὴν μάθησιν
 15 καὶ προσταγὴν διὰ νὰ περιπατῇ πάντοτε εἰς τὸ τσινουτον, καὶ νὰ εἶναι
 ἄγρυπνος καὶ ἐπιμελὴς εἰς τὸ νὰ ἀκούη τὰς κρίσεις ὅπου ἔχετε, νὰ σᾶς
 δικαιώνη καὶ νὰ σᾶς ἐξισάζη, εἰς ὅλα καὶ μάλιστα εἰς τὲς τσίσλες ὅπου
 κάμνετε ἢ ἀναμεταξὺ σας, διὰ νὰ πληρώνετε τὰ δοσίματά σας χωρὶς τὴν
 ζημίαν τῆς βιστιαρίας. Διὰ δὲ τὸν κόπον ὅπου κάμνει διὰ λόγου σας, ἐδι-
 20 ὀρίσαμεν τέσσαρες παράδες εἰς τὸ γρόσι τὸ παλαιόν, ἦγουν δύο παράδες
 τοῦ ἰσπραβνίκου καὶ δύο διὰ τὰ ἔξοδα τῶν ἄλλων ζλοτάσηδων ὅπου ἦθε-
 λαν διορισθῆ ἀπὸ τὴν βιστιαρίαν. Τούτους ὅμως τοὺς τέσσαρους παράδες
 εἰς τὸ γρόσι νὰ τοὺς δίδετε μόνον εἰς τὰ τέσσαρα σφέρτα τοῦ χρόνου,
 εἰδὲ εἰς ἄλλα ἐκστραορδινάρια δοσίματα, καθὼς τώρα εἰς τὸ ποκλόνουλ-
 25 στάγουλουϊ, καὶ εἰς τὸ μπαϊράμ-πεςχέσι, ὅταν εἶναι καιρὸς, παρὰνω ἀπὸ
 ἓνα παρὰν εἰς τὸ γρόσι νὰ μὴ δίδετε, ἀλλ’ οὔτε τίποτε ἄλλο περισσότε-
 ρον νὰ μὴ δίδετε.

Οἱ ἰσπράβνικοι ὅσα χρειάζονται διὰ τὴν τροφήν τὴν ἐδικὴν τους καὶ
 τῶν ἀλόγων καὶ τῶν δούλων τους, τόσον ὅταν περιπατῶσιν εἰς τὸ τσινου-
 30 τον, ὅσον καὶ καθήμενοι εἰς τὰ ὀσπίτια των, ὅλα νὰ τὰ ἀγοράζωσι μὲ
 ἄσπρα, ὁμοίως καὶ οἱ ἄλλοι ζλοτάσηδες ὅπου ἦθελον τύχει διωρισμένοι
 μὲ δοσίματα. Καὶ εἰς κοντολογία, οὔτε ἓνα ὠν νὰ μὴν ἔχη κανεὶς ἐξου-
 σίαν νὰ πάρη χωρὶς συμφωνίαν τιμῆς, καὶ χωρὶς πληρωμὴν οὔτε νὰ πάρη
 πρᾶγμα ὅπου νὰ χρήζη περισσότερον καὶ νὰ πληρώσῃ ὀλιγώτερον, διὰ νὰ
 35 λογίζεται μόνον ὅτι τὸ ἐπῆρε μὲ ἄσπρα, ἀλλὰ κατὰ τὴν συμφωνίαν ὅπου
 κάμει, καὶ κατὰ τὴν τιμὴν ὅπου χρήζει τὸ πρᾶγμα ἔτσι νὰ τὸ πληρώσῃ
 καὶ ὄχι παρακάτω. Εἰδὲ καὶ τολμήσῃ τινὰς, ἢ ἰσπράβνικος, ἢ ἄλλος σλουζ-
 μπάσης νὰ σᾶς ἐνοχλήσῃ τὴν πλέον παραμικρὰν ἐνόχλησιν, εὐθὺς νὰ
 ἔλθετε μὲ θάρρος νὰ δώσετε ζάλομπαν, ἐπειδὴ καὶ τὸ διβάνι τῆς αὐθεντί-
 40 ας μου εἶναι ἀνοικτὸν διὰ νὰ εὐρίσκη κάθε ἓνας τὸ δίκαιόν του. Καὶ τοὺς
 τοιούτους θέλετε ἰδεῖ ὅτι ὄχι μόνον θέλομεν τοὺς βιάσει νὰ σᾶς πληρώ-
 σουν διπλᾶ, ἀλλὰ καὶ μεγάλως θέλομεν ὀργισθῆ κατ’ αὐτῶν. Ἔτσι νὰ ἡ-
 ξεύετε βεβαίως.

“Ὅταν λοιπὸν λά ἢ βετε εἰδησιν καὶ πληροφορίαν διὰ τὸ ἔλεος ὅπου
 45 ἔδειξεν ἡ αὐθεντία μου πρὸς ὑμᾶς, νὰ χαροποιηθῆτε κοινῶς ἅπαντες, καὶ
 ἠγούμενοι, καὶ ἄρχοντες, καὶ οἱ λοιποὶ ὑπήκοοι, εὐχαριστοῦντες τῷ Ἁγίῳ

¹ Loc alb in ms.

voastră. De aceea am numit la fiecare ținut cîte un boier ispravnic vrednic și credincios, pentru ca fiecare să chivernisească ținutul la care a fost numit cum se cuvine și după nizamul țării, să vă apere de eschiasi și să nu-i lase să ia dobîndă mare pentru banii pe care vi-i împrumută cînd aveți nevoie, 5
ci numai zece în doisprezece pe an. De asemenea, cînd aveți de vînzare vite, dobitoace sau altceva, să nu-i lase să le ia fără să vă tocmiți asupra prețului și nici mai jos de prețul pe care-l merită. Cît despre starea voastră, să vă călăuzească și să vă ocîrmuiască cum se cuvine, oprind și înfrînînd 10
totdeauna vicleniile dibace care aduc pagubă vistieriei.

Deci am numit ispravnic în acest ținut pe . . .¹ ca să aibă grijă de voi. I-am dat destulă îndrumare și poruncă să umble neîncetat prin ținut, să 15
vegheze și să asculte cu grijă pricinile voastre, să vă facă dreptate la toate și mai ales la cislele ce faceți || între voi și să plătiți dările voastre, fără să fie păgubită vistieria. Iar pentru osteneala ce face pentru voi, am orînduit patru parale la leul vechi, adică două parale pentru ispravnic și 20
două pentru cheltuielile celorlalți zlotăși, care vor fi numiți de către vistierie. Aceste patru parale la leu să le dați însă numai la cele patru sferturi ale anului, iar la alte dări extraordinare, precum este acum ploconul steagului și peșcheșul bairamului, cînd se va strînge la timpul său, să nu 25
dați mai mult de o para la leu și nici altceva să nu mai dați.

Ispravnicii să cumpere cu bani tot ce au nevoie pentru hrana lor, a cailor și a slugilor lor, atît atunci cînd umblă în ținut, cît și atunci cînd stau acasă. La fel să facă și ceilalți zlotăși, care vor fi numiți pentru 30
dări. Pe scurt, nimeni să nu aibă voie să ia nici măcar un ou fără înțelegere asupra prețului și fără plată. Nici să ia vreun lucru care valorează mai mult și să plătească mai puțin, numai ca să spună că l-a luat cu bani, ci după învoiala făcută și după prețul pe care-l merită lucrul, să-l plătească 35
și să nu dea mai puțin. Iar de va îndrăzni cineva, fie ispravnic, fie vreun alt slujbaş, să vă pricinuiască cea mai mică supărare, să veniți îndată fără sfială și să dați jalbă la divanul domniei mele, care este deschis pentru ca fiecare să-și găsească dreptate. Și veți vedea că pe aceștia nu numai că-i 40
vom sili să vă plătească îndoit, dar ne vom și supăra mult pe ei. Să știți că așa va fi.

1097 Deci, cînd veți lua || cunoștință de mila pe care domnia-mea a arătat-o față de voi, să vă bucurați cu toții, și egumeni, și boieri și ceilalți supuși, mulțumind bunului Dumnezeu, căruia să vă rugați pentru sănătatea și 45

¹ Loc alb în manuscris.

23 Iουλιου 1753

αυτων. Ιουλιου κγ'

Θεω, τον ομοιον να παρακαλητε υπερ της υγιειας και της στερεωσεως της
αββετιας μας, επειδη και ολα τα ανωτερα θελουνσι φυλαχθη αμειδωτα,
και αμεταρπητα παντοτε. Μονον να κνιταξετε να περιημελωθητε εις τους
τοπους σας και εις τις κατοικιες σας, και αν ειχετε προτερον αλλους κα-
5 πλους εις τον νον σας, με το να μην ηξυβητεε τι λογης θελων διορι-
σθη τα δοσιματα της βιστιαριας, να τους διωξετε απο την φαντασιαν σας
και να κνιταξετε την δουλειαν σας και την κνιταξιαν σας κατα το δυνατον και
10 κατα το δικαιον, καθως ανωτερω ειπομεν. Μονοι σας στοχασητε οτι οχι
οδολον ελεος εδειξαμεν προς υμας και απο τον υν και εις το εξης, Θεοδ
ενδυναμυοντος, ο σκοπος μας να ηξυβητεε οτι ειμαι καλός, δια να φανω-
μεν επανω σας με ελεος και με ελαφρωσιν και να εισθε ησυχαιοι και ειρηνη-
15 και δια να φυλαχθησιν ολα τα γεγραμμενα εν τω παροντι αββετι-
κα κω γραμματι επροσταξαμεν να γραφθη και εις τον κωδικα της βιστιαριας,
16 να ο μη ακοιουθησας τοις γεγραμμενοις εχη η να κρινηται με διβαλιον.

Τα αυτα εργαυε και προς τους ιεραββλικους των τεινουτων με πολ-
λην σφοδριτητα. Και ειμαι αληθεζ οτι τοιαυτα γραμματα και τοιοδον
20 τεριρι και μερχαμερι προς το υπηκοον απο ενα νεον αββετιν, η δεν
εγινα αλλοτε, η πολα στανιωζ.
Τας μεγαλας αρχοντιας τας εδωκεν εις τους αξιωτερουζ, με επιτυχια
του κπεροντου. Εκκαμε μεγαν λογοδετην τον Ραδουλον Ρακβιτισαν, κρωην
25 βιστι || αην, δυο βοπνικουζ: τον Μανοακην Κωστακην και τον Κωστα-
τινον Μπαδσην, χατημανον τον Κωστακην Ραδον, τον δε υιον αυτου Βα-
σιλειον, μεγαν σπαδαρην. Μεγαν βιστιαρην τον Αρισταρχον, μεγαν πα-
χαβνικον τον Ιωαννακην, κρωην μεγαν γραμματικον, μεγαν δε καμιναρην,
ωζ και προδεδειπομεν, τον κρωην αγαν Δημητριον Λοβτισον, τον ομοτον
και ετιησε με στασιν ταξεωζ ανωτερας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣΑΝ ΑΠΟΔΗΜΙΑΣ ΤΗΣ
ΚΥΡΙΑΣ ΔΟΜΝΗΣ ΖΩΗΣ, ΜΗΤΡΟΣ
ΤΟΥ ΑΥΘΕΝΤΟΥ ΜΑΤΑΙΗ ΒΟΔΑ

Η εκλαμπροτη δωμα Ζωη, μητηρ τουτου του ηγεμνονζ, μετα την
35 προς κυριον αποδημιαν του αοιδιμου αββετινου Γρηγορη Βοδα, του και συ-
βουλου αυτης, διετριβεν εις Βαχαγια, αββετινου του Ματαη Βοδα, παμ-
φιλιτου αυτης υιου. Τενομενης δε της μετασεως τουτου απο Βαχαγιας
40 εις Μοδαβια, συνηκοιουθησε και αυτη εως εις Γισι, και εκ της ακρας
και παραμαυθητου αυτης λυπης υστερηθεισα της προτερας υγιειουζ κα-
τασεως και πασχουσα πικνοις αββενημασι, εξητησε την υικην συναι-
45 νεσιν της υνηλοτητοζ του εις το να απελθη εις Βασιαλευουσαν δια να
διατριψη μερικον καιρον εις ετρα υγιειοτερον. Και ακκαλα να εφαινη
τη αυτου υνηλοτητι σφοδρα βαρεια και ανυποφοροζ η προς καιρον δια-

1098

stătornicia domniei-noastre, căci toate cele de mai sus se vor păzi totdeauna neschimbate. Numai să căutați să vă adunați la locurile și la căminele voastre și dacă mai înainte ați avut fumuri în cap, pentru că nu știați cum se vor orîndui dările vistieriei, să le alungați din închipuirea voastră, să vă vedeți de treaba și de chiverniseala voastră și cîstigînd să vă puteți plăti dările voastre după puțință și după dreptate, precum am spus mai sus. Gîndiți-vă singuri cîtă milă am arătat față de voi, dar să știți că și de aici înainte, cu voia lui Dumnezeu, vom avea pentru voi gînd bun și o să vă bucurați de milă și de ușurare și să ședeți în liniște și în pace la casele voastre.

Și pentru ca să fie păzite toate cele scrise în scrisoarea domnească de față, am poruncit să fie trecută și în condica vistieriei, pentru ca acela care nu va respecta cele scrise în ea să fie judecat la divan.

1753, iulie 23

23 iulie
1753

Aceleași lucruri le-a scris și ispravnicilor ținuturilor cu multă strășnicie. Într-adevăr, astfel de scrisori și astfel de tetbir și merhamet sau că nu s-au scris altă dată de un domn de curînd venit către supușii săi sau că s-au scris foarte rar.

Boieriile cele mari le-a dat celor mai vrednici, cît s-a putut mai nimerit. A făcut mare logofăt pe Radu Racoviță, fost vistier, || doi vornici: pe Manolachi Costachi și pe Constantin Balș; hatman pe Costachi Razu, iar pe fiul acestuia Vasile, mare spătar. Mare vistier a făcut pe Aristarh, mare paharnic pe Enachi, fost mare grămătic, iar mare căminar, cum am spus și mai înainte, pe fostul agă Dimitrie Suțu, pe care l-a cinstit cu o stepenă mai înaltă.

DESPRE PLECAREA LA CONSTANTINOPOL A DOAMNEI ZOE, MAMA DOMNULUI MATEI VODĂ

Prealuminata doamnă Zoe, mama acestui domn, după răposarea întru domnul a fericitului întru pomenire domn Grigorie vodă, soțul ei, trăia în Țara Românească, unde domnea Matei vodă, preaiubitul ei fiu. Fiind acesta mutat din Țara Românească în Moldova, l-a urmat și dînsa pînă la Iași. Dar din pricina durerii sale prea mari și fiind nemîngîiată, și-a pierdut sănătatea de mai înainte și, suferind de îmbolnăviri dese, a cerut încuviințare de la măria-sa, fiul său, să plece la Constantinopol și să petreacă cîtva timp la aer mai prielnic pentru sănătatea ei. Și cu toate că despărțirea vremelnică de preaiubita sa mamă a fost pentru măria-sa grea și de nesu-

στασις τῆς φιλοστοργοτάτης αὐτοῦ μητρός, ἀλλ' ἐδέησε νὰ αἰσθανθῆ ἡ καρδία του ταύτην τὴν ἀλγηδόνα, ὡσὰν ὁποῦ ἡ ἄκρα ζέσις τοῦ υἱικοῦ φίλτρου κατηναγκάσθη νὰ κάμη συγκατάθεσιν εἰς τὴν ἐκζήτησιν τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

3 Σεπτεμβρίου < 1753 > 5 Ἐκινήθη λοιπὸν πρὸς ὁδοιπορίαν τῇ τρίτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς 1099 μετὰ πολλῆς προπομπῆς, συνοδεύσαντος αὐτῇ τοῦ αὐθέντου ἕως ἢ εἰς τὸ ἱερὸν μοναστήριον τοῦ Γαλατᾶ μετὰ καὶ τῆς ἐκλαμπροτάτης αὐτοῦ δόμνης Σμαράγδας, ἐν μεγαλοπρεστάτῃ αὐθεντικῇ παρατάξει, συνακολουθούντων πάντων τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχοντισσῶν. Ἐνθα συνευωχηθέντες ἐν ἐκείνῃ 10 τῇ ἑσπέρᾳ, ὁ μὲν αὐθέντης ἐν ἀθυμίᾳ πολλῇ ἐπέστρεψεν εἰς Γιάσι μετὰ τῶν περὶ αὐτῶν, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ, ἐπευχομένη αὐτῷ τὰ αἴσια, ἠκολούθησεν ἐκεῖθεν τὴν ὁδοιπορίαν τῆς.

Ἐπειδὴ ἐνηχῆθη ἡ βασιλεία ἐκ τῆς κοινῆς φήμης τὴν ἀξιότητα καὶ καλὴν κυβέρνησιν καὶ τὰ ἐπαινετὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ματαίη βόδα, παρ- 15 ρεκινήθη νὰ γράψῃ πρὸς αὐτὸν φερμάνι, μὲ τὸ ὁποῖον πρῶτον μὲν τὸν ἐπαινεῖ διὰ τὴν εὐάρεστον διοίκησιν τῆς τσάρας καὶ δεῦτερον τὸν προτρέπει καὶ τὸν ἐπιθερμαίνει εἰς τὸ νὰ ἀκολουθῆ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς καλῆς διοικήσεως. Ἴδου καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ φερμανίου.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΤΑΙΗ ΒΟΔΑ ΦΕΡΜΑΝΙΟΥ

20 Ἐκλεκτὲ ἐν τοῖς ἡγεμόσι τῶν χριστιανῶν, στῦλε τῶν μεγάλων τῆς φυλῆς τῶν εἰς Ἰησοῦν πιστευόντων, αὐθέντα τῆς Μπογδανίας Ματαίη βοε-βόδα, εἶψάν σοι τὰ τέλη ἀγαθὰ.

Ἔστω εἰς εἰδήσιν σου, ὅτι ἀφοῦ ἠλεήθης τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολ- 25 δαβίας, τοῦ κατὰ κληρονομίαν ἡμετέρου κτήματος, ἀκούομεν καὶ γινώσκομεν ὅτι ἐν παντὶ πράγματι ἐφέρθης κατὰ τὴν βασιλικὴν ἡμῶν θέλησιν καὶ ἀρέσκειαν, ὑπερασπιζόμενος τοὺς πτωχοὺς καὶ μεταχειριζόμενος τρόπους εἰρηνικοὺς καὶ ἐπωφελεῖς πρὸς τὴν σύναξιν τῶν εἰθισμένων εἰσοδημάτων τῆς τσάρας, τῆς ὁποίας τὰς ὑποθέσεις ἔβαλες εἰς καλὴν κατάστασιν, διορθώσας τὰ πάντα ἐν φρονήσει καὶ ὀρθῇ κυβερνήσει, καὶ παραμυθούμενος 30 τὸν διεσκορπισμένον εἰς διάφορα ἢ μέρη ραγιάν, διὰ τὸν ὁποῖον ἔβαλες πᾶσαν ἐπιμέλειαν καὶ μέριμναν διὰ νὰ τὸν ἐφελκύσῃς, καὶ νὰ τὸν συναθροίσῃς. Περὶ τούτου ἐπιστώθημεν καὶ ἐπληροφορήθημεν καὶ τώρα ἀπὸ τινος πιστοῦ προσώπου ὁποῦ ἐπανεστράφη αὐτόθεν, καὶ τόσον ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ ρηθέντος, ὅσον καὶ ἐκ τῆς ἀγγελίας τῶν πολλῶν ἔφθασεν 35 εἰς τὰς βασιλικὰς ἡμῶν ἀκοὰς ὅτι σμικρύνας τὸν ἀριθμὸν τῶν σφέρτων, ἐδιόρισες τὸ μάλι μίρι μόνον εἰς τέσσαρα σφέρτα τὸν χρόνον καὶ ὅτι μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ὄχι μόνον εὖρον ἄνεσιν καὶ ἀνάπαυσιν οἱ πτωχοί, ἀλλὰ πρὸς τούτοις μὲ τὸ νὰ διεδόθῃ ἡ φήμη τῆς καλῆς σου κυβερνήσεως εἰς τὰ περίξ τῆς τσάρας, ἐπανῆλθον ὑπὲρ τὰς τέσσαρας χιλιάδας ἐκ τῶν 40 ραγιαδῶν τῆς τσάρας, ὁποῦ ἦσαν διεσκορπισμένοι πρὸς τὰ μέρη τοῦ Χοτινίου καὶ τῆς Λεχίας καὶ ἀπεκατεστάθησαν νὰ ζήσωσιν εἰς τὴν πατρίδα τους. Μὲ τὴν τοιαύτην φρόνιμον καὶ καλὴν διοίκησιν, ἐβεβαίωσες καὶ κατεσφάλισες τὴν καλὴν ὑπόληψιν καὶ εὐνοίαν καὶ τὸ ναζάρι ὅπου ἔχομεν πρὸς σε, καὶ ἤξιώθης τῆς βασιλικῆς ἡμῶν εὐαρεστήσεως. Εὐγε καὶ πά- 45 λιν εὐγε.

ferit, totuși inima sa a trebuit să suporte această durere, deoarece căldura prea mare a dragostei de fiu a fost nevoită să cedeze la cererea mamei sale.

A pornit dar la drum la 3 septembrie, fiind însoțită de multă lume,

5
3 septembrie
< 1753 >

precum și de domn, care a petrecut-o cu un impunător alai domnesc pînă ||
1099 la sfînta mănăstire Galata, împreună cu prealuminăția sa doamna Smaranda și cu toți boierii și jupînesele lor. Iar după ce au luat în acea seară acolo masa, domnul s-a întors cu multă mîhnire la Iași împreună cu cei din 10 Jurul său, iar mama sa, urîndu-i cele bune, și-a urmat drumul mai departe.

Afînd împărăția ce spunea lumea despre vrednicia, buna cîrmuire și faptele vrednice de laudă ale lui Matei vodă, a fost îndemnată să-i scrie un firman, în care în primul rînd îl laudă pentru buna cîrmuire a 15 țării și în al doilea rînd îl îndeamnă cu căldură să continue și în viitor în același chip buna sa cîrmuire. Iată și tălmăcirea firmanului.

TĂLMĂCIREA FIRMANULUI TRIMIS LUI MATEI VODĂ

Alesule între domnii creștini stîlp al frunțașilor neamului celor care 20 cred în Hristos, domn al Moldovei Matei vodă, fie-ți sfîrșitul fericit.

Să-ți fie cunoscut că de cînd ai fost miluit cu domnia Moldovei, stăpînirea noastră prin moșternire, auzim și știm că întru toate te-ai purtat după împărăteasca noastră voință și plăcere, ocrotind pe cei săraci și strîn- 25 gînd în chip pașnic și cuviincios obișnuitele dări ale țării, aducînd în bună stare treburile ei, îndreptînd totul cu chibzuială și bună ocîrmuire și

1100 mîngîind raiaua risipită în felurite || locuri, de unde cu mare sîrguință și 30 grijă ai atras-o și ai adunat-o. Despre acestea ne-am încredințat și acum,

afîndu-le și de la o persoană credincioasă care s-a întors de acolo, și atît din povestirea amintitei persoane, cît și din știrile altora a ajuns la urechile noastre împărătești că, scăzînd numărul sferturilor, ai orînduit mali- 35 mîria numai în patru sferturi pe an și că, în felul acesta, cei nevoiași nu numai că au găsit ușurare și tihnă, dar răspîndindu-se în jurul țării faima bunei tale cîrmuiri, s-au întors peste 4 000 din raialele țării, care se risipiseră în părțile Hotinului și ale Țării leșești și s-au așezat să trăiască în 40 țara lor. Cu această înțeleaptă și bună cîrmuire ai adevărit și ai întărit prețuirea și deosebita bunăvoință ce avem față de tine și te-ai arătat vrednic de mulțumirea noastră împărătească. Aferim și iarăși aferim! 45

Și cu toate că ești beizadea, fiu și nepot de domn și ai crescut sub ocrotirea noastră împărătească, dar deoarece am aflat și acum faptele tale bune și vrednice de laudă și ne-am încredințat de înțelepciunea, iscusința și priceperea pe care o ai pentru cîrmuirea domniei și țării, iată că te îndemnăm și prin porunca noastră împărătească de față să te porți și de acum înainte la fel, făcînd ceea ce se cuvine pentru ușurarea și tihna celor nevoiași. Și deoarece continuarea acestei rînduiei bune și vrednice de laudă pe care ai introdus-o va fi spre marele folos al țării, de aceea, pășind și de acum || înainte pe aceeași cale, să strîngi mali-miria ca și toate celelalte dări la timpul lor, după obiceiul țării, și să liniștești inimile raiale noastre înspăimîntate, pe care, ocrotind-o, s-o atragi cu vorbe de pace și de dragoste necurmată și s-o cîrmuiești bine, îndreptînd starea țării, fiindcă noi dorim tihna și bunăstarea norodului. Să te rogi bucuros lui Dumnezeu pentru noi și să te nevoiești ca raiaua care se strînge din țările dimprejur să aibă ocrotirea cuvenită, purtîndu-te întru toate în așa fel, încît să placi și să mulțumești împărăția-mea.

Negreșit așa să faci!

În acest întii an de domnie Matei vodă a făcut cu cheltuiala sa multe reparații la clădirile găsite arse de foc atît în interiorul curții cît și în afară și a zidit și alte clădiri din temelie. Mai întii a reparat fîntîna obștească, care se află în fața curții domnești și care este numită de localnici hazna. Această fîntînă a fost una din faptele bune și plăcute lui Dumnezeu ale fericitului întru pomenire tatăl său Grigorie vodă. El a găsit-o și pe aceasta arsă, precum și curtea domnească, și fiind o ctitorie părintească s-a arătat zelos s-o repare. A acoperit și biserica Sfîntul Nicolae, fiind și aceasta arsă. A refăcut din temelie biserica curții domnești destinată femeilor, împodobind-o cu o frumoasă și artistic lucrată catapeteasmă și cu icoane foarte frumoase și înzestrînd-o cu odoarele bisericesti trebuincioase. A mai refăcut scara cea mare a palatului domnesc și foișorul ce se afla deasupra. El a mai clădit și multe alte case foarte frumoase și un foișor în partea curții domnești destinată bărbaților. Apoi a ridicat un foișor desfătător și măreț în locul numit Copou, lîngă Iași, pentru a se recrea și a se odihni după numeroasele sale preocupări. A refăcut și cele două poduri mari de pe Bahlui, ce erau învechite. Pe lîngă acestea, a făcut și multe reînnoiri și reparații la Frumoasa, reședința de primăvară a tatălui său, unde s-a și mutat o dată cu ivirea reginei anotimpurilor și a stat acolo pînă la căderea frunzelor. Vrednică de notat este și întîmplarea de mai jos, care dovedește bărbăția acestui domn.

Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ αὐτοῦ χρόνου, ὁ Κιοπρουλόγλου Μεχμέ-
 πασὰς ἀπελευσόμενος διὰ βασιλικῆς ἐπιταγῆς ἀπὸ Ὁζοῦ διὰ νὰ ξεχειμά-
 ση εἰς Μπαπαδάγι, ἠθέλησε νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Μολδαβίας, καὶ χωρὶς
 νὰ γράψῃ περὶ τούτου πρὸς τὸν Ματαίην βόδα, ἔστειλε μπουγιου<ρου>λντι
 5 πρὸς τὸν καπιτάνον τοῦ Γρετσενίου προστακτικόν, ὅτι νὰ ἐτοιμάσῃ τὰ
 κονάκιά του πολυεξόδως κατὰ τὸ κατάστιχόν του ὅπου συνέπεμψε. Λα-
 βῶν δὲ ὁ αὐθέντης τὴν εἰδησιν ταύτην, καὶ εἰκότως ταραχθεὶς, ἔγραψεν
 εὐθέως τῷ εἰρημένῳ πασᾶ ὅτι τὸ νὰ διέρχωνται πασάδες διὰ τῆς Μολδα-
 βίας εἶναι ἐμποδισμένον διὰ βασιλικοῦ φερμανίου, διὰ νὰ μὴ καταπατή-
 10 ται τὸ κελλάρι τοῦ βασιλέως, καὶ ὅτι εἰς τὴν κατάστασιν ὅπου κατὰ τὸ
 παρὸν εὐρίσκειται ἡ τσάρα, ἀδύνατον εἶναι νὰ σηκώσῃ καὶ τὰ τοιαῦτα βάρη,
 καὶ ἀκολουθεῖ νὰ διασκορπισθῇ καὶ αὐτὸς ὁ ὀλίγος ραγιάς ὅπου ἔ-
 μεινεν καὶ δὲν θέλουσι δυνηθῆ μετέπειτα νὰ ἀπολογηθῶσιν οἱ αἴτιοι. Ἐγρα-
 ψε δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐγγχωρίους τοῦ Γρετσενίου προστάτων αὐτοῖς ὅτι ἂν
 15 ὁ πασὰς ἐπιμείνῃ ἀμετά ἡμετος εἰς τὸν σκοπόν του, αὐτοὶ νὰ μὴ σταθῶ- 1103
 σιν εἰς τὸ Γρετσένι, ἀλλὰ νὰ ἀναχωρήσωσι πρὸς καιρὸν εἰς ἄλλα μέρη
 τὸ ὁποῖον καὶ οὕτως ἠκολούθησεν, ἐπειδὴ καὶ ὁ πασὰς δὲν ἔδωκεν ἀ-
 κρόασιν εἰς τὰ παρὰ τοῦ αὐθέντου ὑποδειχθέντα, ἀλλ' ἰσχυρογνωμήσας,
 ἀπεφάσισε νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Μολδαβίας καὶ ἔστειλε καὶ τούγι ἐμπρὸς μὲ
 20 ἀνθρώπους του, οἵτινες εὐρόντες ἔρημον τὸ Γρετσένι, ἐστράφησαν εἰς τὰ
 ὀπίσω, καὶ ἔτσι ἠναγκάσθη ὁ πασὰς μὲ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ σκοποῦ του
 νὰ ὁδοιπορήσῃ ἔξωθεν τῆς Μολδαβίας.

Ἦκολούθησε καὶ ἄλλο ἀξιόλογον κατόρθωμα τούτου τοῦ αὐθέντου
 κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν. Ὁ Μουχσούνογλου Μεχμέ-πασὰς ὅπου ἦτον
 25 τότε εἰς τὸ Χοτίνι, δι' ἀπόλαυσιν χρημάτων, ἔκαμεν ἄρξι πρὸς τὴν βασι-
 λείαν ὅτι παλαιόθεν ἦτον συνήθεια οἱ ἐγκάτοικοι καὶ περίοικοι τοῦ Χο-
 τινίου, νὰ ὀργώνουσι καὶ νὰ σπείρουσι εἰς τὴν γῆν τῆς Μολδαβίας ἐπειδὴ
 καὶ δὲν εἶναι ἀρκετὸν εἰς τὴν ἀνάγκην του τὸ τσινοῦτο τοῦ Χοτινίου καὶ
 ὅτι ἀπὸ μερικοὺς χρόνους οἱ κατὰ καιροὺς αὐθένται τῆς Μολδαβίας τοὺς
 30 ἐμποδίζουσι καὶ τοὺς ἀποδιώκουσι. Καὶ στενοχωρούμενοι λοιπὸν, παρα-
 καλοῦσι τὴν βασιλείαν νὰ λάβωσι τὴν τοιαύτην ἄδειαν διὰ βασιλικοῦ φερ-
 μανίου, ἄνευ τῆς ὁποίας ὅτι θέλουσιν ἀναγκασθῆ νὰ διασκορπισθῶσιν
 εἰς ἄλλα μέρη καὶ ἐπομένως ὅτι θέλουσιν ἐρημωθῆ ὅλα τὰ πέριξ τοῦ
 Χοτινίου χωρία.

Ἡ δὲ βασιλεία, μὴ διδοῦσα πίστιν εἰς τὸ ἄρξι τοῦ εἰρημένου πασᾶ,
 ἔστειλε φερμάνι πρὸς τὸν αὐθέντην Ματαίη βόδα καὶ πρὸς τὸν καπιτζή-
 μπάσῃν Μουσταφά-ἀγά, ὅπου ἦτον διωρισμένος μουμπασίρης ἐπὶ τῇ ἐξώ-
 σει τῶν Λαζῶν ἐκ τῆς τσάρας καὶ διέτριβε τότε ἐν Γιασίφ, ὅτι νὰ ἐξε-
 τάσωσιν ἀκριβῶς ἂν ἦτον τοιαύτη παλαιὰ συνήθεια, καὶ πού ἔσπειρον
 40 ἄχρι τοῦ νῦν οἱ τοῦ Χοτινίου. Ἐπειτα μὲ καλὴν συμβουλὴν ἀναμεταξύ 1104
 των, μετὰ καὶ τῆς εἰδήσεως καὶ συναινέσεως τοῦ εἰρημένου πασᾶ νὰ βάλω-
 σιν τὸ πρᾶγμα εἰς ἡτάξιν τοιαύτην, ὅπου νὰ μείνωσιν εὐχαριστημένα
 ἀμφοτέρωτα τὰ μέρη, δηλονότι καὶ τὸ Χοτίνι, καὶ ἡ Μολδαβία. Τὰ αὐτὰ
 ἀπεκρίθη ἡ βασιλεία καὶ τῷ ρηθέντι πασᾶ, ὅστις καὶ ἔπεμψεν εἰς Γιάσι
 45 τὸν ἐδικόν του καπιτζηλάρ-κεχαγιασή, ὁμοῦ καὶ μετὰ τινῶν γερόντων ἐκ
 τῶν Ὁθωμανῶν τοῦ Χοτινίου διὰ νὰ συμπαραυρεθῶσιν εἰς τὴν ἀναθεώ-
 ρησιν καὶ συμπεράτωσιν ταύτης τῆς ὑποθέσεως. Συνελθόντων λοιπὸν εἰς
 τὴν αὐθεντικὴν κούρτην τοῦ τε καπιτζή-μπάσῃ καὶ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ

În toamna aceluia an, Chiupruloglu Mehmed-paşa, plecând din porunca sultanului de la Ozu la Babadag să ierneze acolo, a vrut să treacă prin Moldova și, fără să-i scrie lui Matei vodă despre aceasta, a trimis un buiurultiu către căpitanul de la Greceni, poruncindu-i să pregătească conacele lui cu multe cheltuieli, potrivit cu lista ce i-o trimisese. Iar domnul, primind această știre și tulburându-se, după cum era și firesc, i-a scris îndată zisului pașă că trecerea pașilor prin Moldova este oprită prin firman împărătesc, pentru ca să nu fie călcat chelerul împărătesc și că, în starea în care se găsește acum țara, este cu neputință să îndure și asemenea greutăți. Ar urma ca și puțina populație care a mai rămas să se risipească, iar pe urmă cei vinovați de aceasta nu se vor putea apăra. Domnul a scris și către locuitorii de la Greceni, poruncindu-le că dacă pașa va stărui || în gândul său atunci ei să nu rămână la Greceni, ci să plece vremelnic în alte părți, ceea ce s-a și făcut întocmai, deoarece pașa n-a dat ascultare la cele arătate de domn, ci îndărătnicindu-se s-a hotărît să treacă prin Moldova. El a trimis înainte și un tui cu oamenii săi, care găsind satul Greceni pustiu, s-a întors înapoi. Astfel, neizbutind să ducă la îndeplinire gândul său, pașa a fost nevoit să-și continue drumul fără să treacă prin Moldova.

În timpul acesta a urmat încă o faptă însemnată săvârșită de domn. Muhsunoglu Mehmed-pașa, care se afla pe atunci la Hotin, ca să cîștige bani, a făcut arz la împărăție, arătînd că din timpurile vechi a fost obicei ca locuitorii Hotinului și cei dimprejur să are și să semene pe pămîntul Moldovei, căci ținutul Hotinului nu era îndeajuns pentru nevoile lor, dar de cîțiva ani domniile Moldovei îi opresc și îi gonesc. Deci, fiind strîmtoși, ei se roagă împărăției să le dea această încuviințare cu firman împărătesc, fără de care se vor vedea nevoiți să se risipească în alte locuri și, prin urmare, se vor pustii toate satele din jurul Hotinului.

Împărăția însă, nedînd crezare arzului zisului pașă, a trimis firman lui Matei vodă și lui capugi-bașa Mustafa-agă, care era orînduit mumbașir pentru izgonirea lazilor din țară și petrecea pe atunci la Iași, să cerceteze bine dacă a fost un asemenea obicei vechi și unde semănau pînă atunci locuitorii Hotinului. Pe urmă, cu buna înțelegere între ei și cu știința și încuviințarea zisului pașă, să rînduiască || lucrurile în așa fel, încît să rămînă mulțumite ambele părți, adică și Hotinul și Moldova. Împărăția a dat același răspuns și zisului pașă, care a trimis la Iași pe al său capugilar-chehaiasi împreună cu cîțiva bătrîni turci din Hotin, pentru ca să fie de față la cercetarea și rînduirea acestei pricini. Deci, adunîndu-se la curtea domnească, de față cu domnul, capugi-bașa, trimișii pașei și toți boierii

πασᾶ, καὶ πάντων τῶν παρευρεθέντων ἐντοπίων ἀρχόντων, ἐπὶ παρου-
 σία τοῦ αὐθέντου, ἔγινε πολλὴ λογοτριβὴ καὶ λογομαχία, ἀλλὰ δὲν ἐδου-
 νήθησαν οἱ τοῦ Χοτινίου νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι νὰ ἐστάθῃ τοῦτο παλαιό-
 5 θεν συνηθισμένον. Μᾶλλον δὲ ἀπεδείχθη ὅτι ληστρικῶ, ἢ δυναστικῶ τῶ
 τρόπῳ ἔσπειρον εἰς τὴν Μολδαβίαν οἱ Χοτινλῆδες, καὶ οὐδέποτε μὲ ἄδειαν
 τοῦ αὐθέντου, οὔτε μὲ τὴν θέλησιν τῶν μίλκ-σαχιμπήδων, καὶ ὅταν ἔλαβεν
 εἶδησιν ὁ ἔξουσιαστὴς τῆς μουσίας, προσεκλαύθη εἰς τὴν κούρτην, καὶ ἡ
 κούρτη ἔστειλεν ἀνθρώπους αὐθεντικούς διὰ νὰ ἀποδιώξῃ τοὺς ἀτακτοῦν-
 10 τας. Οἱ δὲ ἐντόπιοι ἄρχοντες καὶ οἱ τοῦ ἱερατικοῦ κλήρου, βλέποντες τὸ
 σταθερὸν καὶ τὴν γενναίαν ὑπεράσπισιν τοῦ αὐθέντου, ἔκραξαν ὁμοφώνως
 καὶ θαρσαλέως πρὸς τὸν καπιτζή-μπάσην λέγοντες ὅτι κατ' οὐδένα τρό-
 πον δὲν τὸ δέχονται τοῦτο καὶ ὅτι ἀνίσως ἢ βασιλεία δώσῃ τὴν τοιαύτην
 ἄδειαν εἰς τοὺς Χοτινλῆδες, θέλουσιν ὑπάγει καὶ αὐτοὶ ἀπαξάπαντες εἰς
 τὴν βασιλείαν διὰ νὰ ζητήσωσιν ἄλλον τόπον εἰς κατοικίαν τοὺς. Οὕτως
 15 ἐγένετο καὶ εἰς δευτέραν καὶ τρίτην συνέλευσιν.

Μετὰ ταῦτα, ἐξαπέστειλεν ὁ αὐθέντης τὸν μέγαν λογοθέτην Ρά-
 20 δουλον Ρακοβίτσαν, ὁμοῦ καὶ τὸν ἡγούμενον τοῦ Δάγκου <τὸν ἐν> ἱερο-
 μονάχοις Ἰωαννίκιον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὸ Χοτινί, παραστήσωσι τῶ
 πασᾶ τὸ ἄτοπον καὶ ἐπιβλαβὲς τοῦ ἐπιχει||ρήματος, καὶ τὸ παράλογον τοῦ
 20 ζητήματος τῶν Χοτινλῆδων καὶ ἴσως νὰ τὸν κα<τα>πείσωσι νὰ πα-
 ραιτηθῇ ταύτης τῆς ἐπιχειρήσεως. Οἵτινες καὶ ἀπῆλθον, ἀλλὰ μηδὲν κα-
 τορθωκότες, ἐστράφησαν ἄπρακτοι, ἐπειδὴ καὶ ὁ πασᾶς, τετυφλωμένος
 τῶ τῆς φιλοχρηματίας ἔρωτι, ἔμεινεν ἀμετάτρεπτος καὶ ἔκαμεν ἄρξι καὶ
 25 οὐδὲν ἐλογίσατο τὰ ἄρξια τοῦ πασᾶ, ἐκύρωσε δὲ τὸ ἄρξι τοῦ αὐθέντου,
 ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐξέδωκε φερμάνι ὅτι φυλαττομένης ἀ-
 κριβῶς τῆς παλαιᾶς συνηθείας, νὰ μὴν ἔχωσιν ἄδειαν οἱ τοῦ Χοτινίου
 νὰ παραβαίνωσι τὰ ἀρχαῖα ὅρια. Μετέπειτα ἐπέμφθη καὶ μουχαδίτης, ἦτοι
 30 ὀριστὴς παρὰ τῆς βασιλείας, ὁ Σουγγούρ Ἀλῆ-ἀγάς γεδικλῆ-ζαϊμης, διὰ
 νὰ ἀπέλθῃ ὁμοῦ μὲ τὸν προειρημένον καπιτζή-μπάσην νὰ ἀνακρίνη καὶ
 νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὰ παλαιὰ σύνορα Μολδαβίας καὶ Χοτινίου, παρόντος
 καὶ τοῦ ἐκεῖθεν καδῆ-ἐφέντη καὶ ἄλλων Χοτινλῆδων, οἵτινες καὶ ἀπῆλθον
 πάντες ὁμοῦ καὶ ὁ μέγας χάτμανος Κωστάκης Ράζος, καὶ ἤρξαντο ἀνα-
 35 θεωρεῖν καὶ ἐξετάζειν τοὺς τόπους τῶν παλαιῶν συνόρων, καθὼς τὸ βασι-
 λικὸν φερμάνι ρητῶς καὶ κατ' ὄνομα διελάμβανε.

Τότε οἱ Χοτινλῆδες, διὰ νὰ πλεονεκτήσωσι μέρος τόπου ὑπὲρ τὰ
 παλαιὰ σύνορα, ἄρχισαν νὰ διαστρέφωσι τὴν ἀλήθειαν, προφασιζόμενοι
 ὅτι οἱ τόποι τῶν συνόρων οἱ ἐν τῶ φερμανίῳ κατωνομασμένοι, ἀλλὰ ὀνό-
 40 ματα εἶχον τὸν παλαιὸν καιρὸν καὶ ἀλλέως ὀνομάζονται τὴν σήμερον,
 καὶ οἱ ἀληθινοὶ τόποι δὲν εἶναι αὐτοὶ ὅπου ὀνομάζονται καθὼς τοὺς ὀ-
 νομάζει τὸ φερμάνι. Τοιοῦτοτρόπως ἀμφισβητοῦντες οἱ Χοτινλῆδες ἱκανὰς
 ἡμέρας, τοῦ καπιτζή-μπάση ἀγανακτοῦντος καὶ τὰ πολλὰ καθυβρίζοντος
 αὐτούς, καὶ τελευταῖον ||ιδόντες ὅτι οὐδὲν κατορθοῦσι διαστρέφοντες,
 45 ἐστράφησαν εἰς τὰ ἴδια προσαιποῦντες ὅτι κατὰ τὸ ἔλευσόμενον ἔαρ
 θέλουσι ζητήσῃ παρὰ τῆς βασιλείας ἓνα μουβελλά, ἦτοι αἰρετὸν κριτῆν,
 διὰ νὰ θεωρήσῃ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, καὶ οὕτως ἔμεινε τὸ πρᾶγμα.

pămînteni care se aflau acolo au discutat mult și s-au ciorovăit, fără însă ca cei de la Hotin să poată dovedi că ceea ce cereau a fost un obicei din timpurile vechi. Mai de grabă s-a dovedit că hotinlii au semănat în chip hoțesc și cu silnicie în Moldova și niciodată cu încuviințarea domnului și nici cu voia mili-sahibiilor, iar cînd stăpînul moșiei a aflat aceasta, s-a plîns la curte, iar curtea a trimis oameni domnești ca să izgonească pe cei nesupuși. Iar boierii pămînteni și clerul, văzînd că domnul apără pricina cu stăruință și curaj, au strigat și ei într-un glas și cu curaj către capugi-
bașa, zicîndu-i că în nici un chip nu primesc acest lucru și că dacă împărăția va da această încuviințare hotinliilor, atunci se vor duce și ei cu toții la împărăție să ceară alt pămînt de locuit. La fel s-a întîmplat și la a doua și la a treia întrunire.

După aceea domnul a trimis pe marele logofăt Radu Racoviță împreună cu egumenul mănăstirii Dangu, ieromonahul Ioanichie, să meargă la Hotin și să arate pașei că această încercare este nelalocul ei și păgubitoare și că cererea hotinliilor este fără judecată; poate astfel să-l înduplece să se lase de această încercare. Ei s-au dus, dar s-au întors fără să izbutească nimic, deoarece pașa, orbit de lăcomia sa de bani, a rămas neînduplecat și a mai trimis un al doilea arz la împărăție, așa cum a vrut. Împărăția însă n-a luat de loc în seamă arzurile pașei, ci a întărit arzul domnului, sau mai bine zis adevărul, și a scos firman, poruncind să se respecte întocmai obiceiul vechi, adică hotinliii să nu aibă voie să treacă peste hotarele vechi. După aceea a fost trimis de împărăție și un muhadit, adică hotarnic, Sungur Ali-aga iedecli-zaim, care să meargă împreună cu mai sus-pomenitul capugi-
bașa să cerceteze și să întărească vechile hotare dintre Moldova și Hotin, de față cu cadifendiul de acolo și cu alți hotinlii. Ei au plecat cu toții și împreună cu aceștia s-a dus și marele hatman Costachi Razu și au început să cerceteze locurile vechilor hotare, precum erau arătate deschis și cu numele lor în firman.

Atunci hotinliii, pentru a căpăta o bucată de pămînt mai mult peste vechile hotare, au început să răstălmăcească adevărul și să susțină că, chipurile, locurile hotarelor amintite în firman aveau alte denumiri în vechime, iar astăzi se numesc altfel și că adevăratele locuri nu sînt cele amintite în firman. În felul acesta hotinliii s-au împotrivit timp de mai multe zile și au supărat pe capugi-bașa, care i-a ocărît mult. Pînă la urmă, văzînd că prin răstălmăcirea faptelor nu izbutesc nimic, ei s-au întors acasă, amenințînd că în primăvara viitoare vor cere de la împărăție un muvela, adică judecător eligibil, pentru ca să cerceteze această pricină. Și așa au rămas lucrurile.

Ἐπανερχόμενος δὲ ὁ ρηθεις καπιτζί-μπόσης μετὰ τῶν ἄλλων διωρισμένων, διέτριπεν ἱκανὰς ἡμέρας εἰς τὸ Γιάσι, ἔπειτα διὰ βασιλικῆς προσταγῆς ἀπῆλθεν εἰς βασιλεύουσαν. Συναπῆλθε δὲ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος, τὸν ὁποῖον κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας προεβίβασεν ὁ αὐθέντης εἰς τὴν τιμὴν τῆς μεγάλης χατμανίας, ὅταν ὁ Κωστάκης χάτμανος ἀπῆλθε μετὰ τοῦ εἰρημένου μουχαδίτη εἰς τὰ σύνορα τοῦ Χοτινίου. Μέγαν δὲ ποστέλνικον ἀπεκατέστησε τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ Νικολάκην Σούτσον, ὅπου ἦτον πρῶτος καπικεχαγιάς ἐν βασιλευούσῃ καὶ εἶχεν ἔλθει πρὸ ἡμερῶν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ ΒΟΔΑ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΕΙΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΝ ΕΞΟΡΙΑΣ

10

Ἐκ τῆς Κωνσταντίνου βόδας Μαυροκορδάτος, φερμανίου προεκδοθέντος διὰ <να> ἐξορισθῆ εἰς Μυτιλήνην, ἐκρύβη ἐν βασιλευούσῃ διὰ νὰ ἐκφύγη τὴν ἐξορίαν. Ἐγραψε δὲ μετὰ καιρὸν ἱκανὸν πρὸς τὸν αὐθέντην Ματαίη βόδα, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τὸν βοηθήσῃ λόγῳ τε καὶ ἔργῳ διὰ νὰ λάβῃ τὸ ἰτλάκι τοῦ παρὰ τῆς βασιλείας, καὶ θέλει διαμείνῃ εὐχάριστος ἐν παντὶ καιρῷ. Ὅθεν ὁ Ματαίη βόδας, οἰκτῶ ἀδελφικῶ καὶ χριστιανικῶ φερόμενος, ἔγραψεν ἀρζιχάλιον πρὸς τὴν βασιλείαν ἰκετεύων καὶ ἐξαιτούμενος τὴν συγχώρησιν τοῦ διαληφθέντος, ὃ καὶ σφραγίσας, ἔστειλε τοῖς ἀρχουσιν αὐτοῦ καπικεχαγιάσι καὶ κα || τὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὅπου 1107

20 ἐδόθη τῷ ἐπιτρόπῳ, ἔτυχε νὰ δοθῆ καὶ ἕτερον παρόμοιον ἐκ μέρους τοῦ Κωνσταντίνου βόδα Ρακοβίτσα, αὐθέντου τῆς Βλαχίας, ὑπὲρ τῆς αὐτῆς υποθέσεως. Τὰ ὁποῖα ἀμφοτέρω ἔστειλεν ὁ ἐπίτροπος ἔνδον εἰς τὰ ἀνακτόρια, καὶ εἰσακουσθεῖσης τῆς ἰκεσίας τῷ βασιλεῖ, ἐγράφη ὀπισθεν ἑνὸς τῶν αὐτῶν ἀρζιχαλίων χάτι-χουμαγιούμ ὅτι νὰ γίνῃ ἰτλάκι ὁ ρηθεις καὶ νὰ ἴσυσ- 25 χάσῃ ἐλεύθερος εἰς τὸ ὀσπίτιόν του. Ἴδου καὶ τὸ ἴσον τοῦ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ εἰς τὸν ναῖπην τῆς Μυτιλήνης.

«Ὁ πρῶην Μπογδάν μπέγης Ἰσκερλεζαδὲς Κωνσταντίνου βόδας, πρὸ τούτου εἶχεν ἐξορισθῆ μὲ βασιλικὸν μου ὄρισμὸν εἰς τὴν ρηθεῖσαν νῆσον τῆς Μυτιλήνης. Ὁ ρηθεις ὅμως, ξεχωριστὰ ἀπὸ τὸ πῶς εἶναι ὑποκείμενος εἰς παλαιὰ πάθη νοσώδη, ὄντας καὶ μεμακρυσμένος ἀπὸ τὴν γυναῖκαν καὶ τὰ παιδιά του καὶ ἡ κατάστασις του ἔλεεινῆ, μὲ τὸ νὰ ἔστειλαν οἱ χάλια αὐθένται τῆς τε Βλαχίας καὶ Μπογδανίας ἐκ μέρους τῶν βουλωμένα ἀρζιχάλια, παρακαλοῦντες ἀμφοτέροι νὰ συγχωρεθῆ τὸ σφάλμα του καὶ νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τῆς ἐξορίας καὶ νὰ γίνῃ ἡ ἄφεσις τῶν καμωμάτων του καὶ νὰ ἀνοιχθῆ ἡ στράτα τῆς ἐλευθερίας του. Τὰ ἀρζιχάλια αὐτὰ 35 τῶν δύο αὐθέντων ἐστάλθησαν μέσα εἰς τὸ κατώφλιον τῆς βασιλικῆς μου Πόρτας, καὶ ἀφοῦ τὰ ἐστοχάσθημεν, ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ μὴ περιπατοῦν οἱ ἄνθρωποι του καὶ νὰ μὴ ἀνακατώνωνται εἰς ὑποθέσεις ὅπου προξενοῦν σύγχυσις εἰς τὸν τόπον τῆς Βλαχίας καὶ Μπογδανίας, καὶ 40 πρὸς τούτοις τραβῶμενον εἰς τὸ φερμάνι τῆς ἐλευθερίας του ἰδιόχει || ρον 1108

τοιοῦτον βασιλικὸν μας γράψιμον, καὶ ἱερὸς χαρακτήρ: ὅτι δηλαδὴ ἀνίσως καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀκούσωμεν πῶς ὁ ρηθεις μπέγης ἐπροξένησε τὴν ὀλομικρὰν σύγχυσιν εἰς τοὺς εἰρημένους δύο τοίπους, νὰ παιδεύεται μὲ θάνατον.

Întorcându-se zisul capugi-başa împreună cu ceilalți trimiși, a stat mai multe zile la Iași și pe urmă din poruncă împărătească a plecat la Constantinopol. Împreună cu el a plecat și Alexandru Suțu, pe care domnul îl înaintase la rangul de mare hatman chiar în zilele acelea când Costachi hatmanul plecase cu zisul muhadit la hotarele Hotinului, iar mare postelnic a orînduit pe fratele acestuia, Nicolachi Suțu, fost baș-capuchehaie la Constantinopol și venise cu câteva zile în urmă.

DESPRE LIBERAREA LUI CONSTANTIN VODĂ MAVROCORDAT DIN SURGHIUNUL SĂU DE LA MITILENE

10

Leșind firman pentru a fi surghiunit la Mitilene, Constantin vodă Mavrocordat s-a ascuns la Constantinopol, ca să scape de surghiun. După mai multă vreme el a scris domnului Matei vodă, rugîndu-l să-l ajute și cu vorba și cu fapta să-și ia itlacul de la împărăție și-i va rămîne recunoscător pentru totdeauna. Deci Matei vodă, din milă frățească și creștinească, a scris un arzihal către împărăție, în care se ruga pentru iertarea celui în pricină. Acest arzihal, întărindu-l cu pecetea sa, l-a trimis boierilor săi capuchehaiele. În ziua când arzihalul a fost dat marelui vizir, din întâmplare i s-a dat încă unul asemnător din partea lui Constantin vodă Racoviță, domnul Țării Românești, pentru aceeași pricină. Marele vizir le-a trimis pe amîndouă la serai; rugămîntea fiind ascultată de sultan, el a scris pe dosul unuia din aceste arzihaturi un hatihumaium, poruncind să i se facă itlacul lui Constantin vodă să se odihnească liber la casa sa.

Iată și copia poruncii împărătești către naipul Mitilenei:

« Fostul Bogdan bei Ischerlezade Constantin vodă fusese surghiunit din porunca mea împărătească la insula Mitilene. Dar acesta, suferind de o boală veche și fiind departe de soția și de copiii săi, se află într-o stare de plîns. Pe lângă aceasta, domnii Țării Românești și Moldovei au trimis arzihaturi, întărite cu pecețile lor, rugîndu-se amîndoi să i se ierte greșeala, să fie rechemat de la surghiun, să i se ierte faptele și să i se deschidă calea libertății. Arzihaturile celor doi domni fiind trimise la pragul Porții mele împărătești, le-am luat în cercetare și l-am iertat numai cu condiția ca oamenii săi să nu umble și să nu se amestece în treburile care ar tulbura Țara Românească și Moldova. Am pus pe firmanul liberării lui împărătescul autograf și sfînta noastră slovă: adică, dacă cumva vom auzi în viitor că zisul bei a pricinuit cea mai mică tulburare în acele două țări, să fie pedepsit cu moartea.

Κατὰ τὸν ἱερὸν χαρακτῆρα μας αὐτὸν ὅπου ἐπάνω εἰς τὰ ἔγγραφα τῶν εἰρημένων αὐθέντων ἐτραβήχθη, ἔγινεν ὀρισμὸς βασιλικὸς καὶ ἠλεήσαμεν τὴν ἐλευθερίαν του, δίδοντάς τον ἄδειαν νὰ πηγαίνη νὰ καθήσῃ καὶ νὰ ἡσυχάσῃ εἰς τὸ σπίτι του.

5 Καὶ λοιπόν, φθάνοντας ὁ βασιλικὸς μας ὀρισμὸς, νὰ φερθῆ ὁ ρηθεις μπέγης κατὰ τὸν μεστὸν φόβον καὶ μεγαλοπρεπειίας ἱερὸν μας χαρακτῆρα, φυλάττοντας τὰ μέγιστα, καὶ προσέχοντας εἰς τὸ νὰ μὴν τύχη καὶ παρατρέξῃ τὴν εἰρημένην συμφωνίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἔγινε καὶ ἡ ἐλευθερία του, τοῦ ἐδόθη καὶ ἡ ἄδεια νὰ καθήσῃ εἰς τὸ σπίτι του».

10 Ἐν τούτῳ τῷ χειμῶνι ἀπέθανεν ἐν Γιασιῶ ὁ γενιτσέρ-ἀγασὴ Κασιμ-ἀγάς, ὅπου ἦτον διωρισμένος διὰ τὸ ζάπτι τῶν ἀτάκτων Ὁθωμανῶν, καὶ ἦλθεν ἀντ' αὐτοῦ ὁ Ταπαντζατζὴ Ἀλῆ-ἀγάς, τῆς χρείας ἔτι οὕτω ἀπαιτούσης, ἕως οὐ νὰ ἐκριζωθῶσι τέλειον οἱ Λαζοί, καὶ νὰ ἐξοστρακισθῶσιν ἐκ τῆς τσάρας. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ὁ ρηθεις Ταπαντζατζὴ Ἀλῆ-ἀγάς ἦτον ὑπέργη-
15 ρως καὶ ἄχρηστος, καὶ ἀνωφελῆς εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν, δι' ἀρζίου τοῦ αὐθέντου πρὸς τὴν βασιλείαν οὗτος μὲν ἐδιορίσθη εἰς Χοτινὶ γενίτσαρ-ἀγασῆς, ἐστάλη δὲ εἰς Μολδαβίαν ἀντ' αὐτοῦ ὁ Χατιπζαδὲ Μεχμέτ-ἀγάς τουρνατζὴ-μπάσης, ἄνθρωπος ἀξιος καὶ φρόνιμος καὶ δραστικός.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, μετῆλ-
20 λαξε ἢ πολλὰς ἀρχοντίας. Ἐκαμε μέγαν βόρνικον τῆς Ἄνω Τσάρας τὸν *1109*
Ἰωάννην τοῦπικλῆν Μπόγδανον, μέγαν χάτμανον πάλιν τὸν Κωνστάκην Ρά-
ζον, μέγαν σπαθάρην τὸν Δημητράσκον Παλάδην, μέγαν μάνον τὸν Βα-
σίλειον Ρωσσέτον καὶ μέγαν παχάρνικον τὸν Ἰωαννίτσα Καντακουζηνόν,
25 πολλοὺς ἐκ τῶν μανζίληδων, ὅπου ἦσαν ὑπὸ τῶν πρώην αὐθέντων ὀλιγω-
ρημένοι, τοὺς ἐτίμησε μὲ διαφόρους ἀρχοντίας διὰ νὰ χαροποιηθῶσι πάν-
τες καὶ νὰ εἶναι εὐχέται τῆς ὑψηλότητός του, ἐπειδὴ καὶ ἦτον ὁ σκο-
πὸς ὄχι μόνον ὡς ἡγεμόνα νὰ τὸν φοβοῦνται ἀλλὰ καὶ ὡς κοινὸν πατέρα
καὶ εὐεργέτην νὰ τὸν ἀγαπῶσι.

30 Πολλὰ κατωρθώθησαν διὰ μερίμνης καὶ φροντίδος τοῦ Ματαίη βό-
δα κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον τῆς αὐθεντείας του, καὶ ὄλα ὄχι διὰ ἄλλο
τέλος, παρὰ μόνον διὰ τὴν σύστασιν, διόρθωσιν, καὶ ἀνάκλησιν τῆς τσά-
ρας καὶ ἀνάπαυσιν τοῦ ὑπηκόου.

Ἐφρόντισε καὶ ἐξεδόθη φερμάνι βασιλικόν, ὅτι μηδεὶς ἐκ τῶν ἐρ-
35 χομένων, ἢ ἀπερχομένων πασάδων Χοτινίου, Μπενδερίου καὶ Ὁζοῦς νὰ
μὴν ἔχη ἄδειαν νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Μολδαβίας, διὰ νὰ μὴν ἐνοχλῆται ὁ
ραγιάς.

Ἐτερον φερμάνι, ὅτι μηδεὶς τῶν εἰρημένων πασάδων νὰ μὴν ἔχη
ἐξουσίαν νὰ στέλλῃ μπουγιουρουλι εἰς τὴν Μολδαβίαν δι' ἣν τινα οὖν
40 ὑπόθεσιν, μήτε νὰ κάμῃ ἰχζάρι, δηλαδὴ νὰ προσκαλῆται εἰς κρίσιν ἄρ-
χοντα ἢ ἀρχόμενον τῆς Μολδαβίας.

Ἐτερον φερμάνι ὅτι μήτε ἄνθρωποι πασάδων, μήτε ἄλλος κανεὶς
νὰ μὴν δύναται νὰ λάβῃ μενζίλια ἀπὸ τὴν τσάραν, παρὰ μόνον ὅστις ἔχει
φερ ἢ μάνι νὰ λάβῃ μενζίλι, οἱ δὲ θέλοντες ἄνευ φερμανίου μενζίλια, νὰ *1110*
45 πληρώνουσιν οὐτζρέτι, ἦτοι πληρωμὴν, καθὼς γίνεται εἰς τὴν Τουρκίαν.

Potrivit cu sfântul nostru autograf, care s-a scris pe cererile zișilor domni, s-a făcut o poruncă împărătească prin care l-am miluit cu liberarea și i-am dat voie să meargă să locuiască și să se odihnească la casa sa.

Așadar, la sosirea poruncii noastre împărătești, zisul bei să facă întocmai după sfântul nostru autograf cel plin de teamă și de mărire, să păzească întocmai și să bage de seamă ca nu cumva să nesocotească amintita învoială, pe temeiul căreia i s-a dat libertatea și învoirea de a locui în casa sa»¹.

În iarna aceea a murit la Iași ienicer-agasi Casim-aga, care fusese orînduit să facă zapt pe nesupușii otomani. În locul lui a venit Tapangiagi Ali-aga, fiind încă nevoie de un ienicer-agasi pentru deplina dezrădăcinare a lazilor și alungarea lor din țară. Dar deoarece acest Tapangiagi Ali-aga era prea bătrîn și de nici un folos pentru asemenea pricină, domnul a trimis arz la împărăție cerînd schimbarea lui. În urma arzului acesta a fost orînduit ienicer-agasi la Hotin, iar în locul lui a fost trimis în Moldova Hatipzade Mehmed-aga turnagi-bașa, om vrednic, înțelept și energic.

1109 În ziua de Sf. Vasile a aceluiasi an, domnul a făcut || multe schimbări în boierii. A făcut mare vornic de Țara de Sus pe Ioan zis Bogdan, mare hatman din nou pe Costachi Razu, mare spătar pe Dimitrașcu Paladi, mare ban pe Vasile Rusăt și mare paharnic pe Ioniță Cantacuzino, fost agă și ginere al marelui logofăt Racoviță. Pe mulți alți boieri mazili, care erau puțin prețuiți de foștii domni, i-a cinstit cu diferite boierii, pentru ca toți să se bucure și să se roage lui Dumnezeu pentru măriia-sa, căci gîndul lui era nu numai să fie temut ca domn, dar și iubit ca un părinte obștesc și binefăcător.

Multe s-au înfăptuit prin grija lui Matei vodă în primul an al domniei sale și toate acestea nu le-a făcut pentru altceva, ci numai pentru rînduiala, îndreptarea și statornicirea țării și pentru tihna supușilor.

A avut grijă să obțină un firman împărătesc pentru ca nici unul din pașii Hotinului, Benderului și Ozunului care veneau sau plecau să nu aibă voie să treacă prin Moldova, ca să nu fie supărată raiaua.

Printr-un alt firman se arăta că nici unul din zișii pași nu are dreptul să trimită buiurultiu în Moldova pentru nici o pricină și nici să facă ihzar, adică să cheme la judecată nici pe cîrmuitori și nici pe supușii Moldovei.

1110 Printr-un alt firman se arăta că nici oamenii pașilor și nici altcineva nu poate lua din țară menzil decît numai pe temeiul unui firman, || iar aceia care vor să ia menzil fără firman să plătească ugeret, adică taxă, precum se face în Turcia.

¹ At. Comnen Ipsilanti susține că marele vizir a primit 300 de pungi pentru eliberarea lui Constantin Mavrocordat (*op. cit.*, p. 364).

Ἦλθε καὶ ἕτερον φερμάνι διαλαμβάνον οὕτως.

«Ἐπειδὴ καὶ ἔμαθεν ἡ κραταιὰ βασιλεία ὅτι ὁ ἀφανισμὸς τῆς τσάρας Μολδαβίας προξενεῖται μᾶλλον ἐξ αἰτίας τῶν ἀρχόντων τοῦ τόπου, ὡσάν ὅπου οἱ ραγιάδες οὐ μόνον μὲ τὸ ταχρίκι, ἤτοι μὲ τὴν κακὴν παρακί-
5 νησιν τῶν ἀρχόντων, φεύγουσιν ἀπὸ τὰς κατοικίας των καὶ διασκορπι-
ζονται, ἀλλὰ καὶ προσφεύγουσιν εἰς τὰ χωρία τὰ ἀρχοντικά, καὶ αὐτοὶ
τοὺς κρύπτουσι καὶ τοὺς ὑπερασπίζονται διὰ νὰ μὴν δίδωσι τὰ βασιλικά
δοσίματα, καὶ γεμίζουσι τὰ χωρία τους ἀπὸ ραγιάδες διὰ νὰ ὠφελούνται
καὶ νὰ κερδαίνουνσιν αὐτοὶ παρ' αὐτῶν, ἰδοὺ δίδομέν σοι προσταγὴν σφο-
10 δρᾶν, αὐθέντα τῆς Μολδαβίας Ματαίη βόδα, νὰ ἐξετάσῃς τὸ πρᾶγμα ἀ-
κριβῶς μὲ τὴν ἄκραν σου πίστιν καὶ φρόνησιν καὶ μὲ τὴν συνηθισμένην
σου ἐπιτηδειότητα, καὶ εἰ οὕτως ἔχει τῇ ἀληθείᾳ, ὄχι μόνον νὰ κάμῃς
τὴν προσήκουσαν ἐπιδιόρθωσιν ἀλλὰ καὶ νὰ παιδεύσῃς βαρέως τοὺς τοι-
οῦτους ἀτάκτους, ὅπου προξενούσι σύγχυσιν τῆς τσάρας, καὶ ζημίαν καὶ
15 δυσκολίαν εἰς τὴν σύναξιν τοῦ βασιλικοῦ μιρίου».

Δὲν ἐφάνη ἀρεστὸν εἰς τοὺς ἐντοπίους ἀρχοντας τοῦτο τὸ φερμάνι,
ὡς ἐναντίον εἰς τὰ θελήματα τὰ ἰδικά τους, ἀλλ' ἐγνώρισαν ἀπὸ τὸ ἄλλο
μέρος ὅτι δὲν θέλουσι δυνηθῆ ποτὲ νὰ καταχρῶνται τῇ ἐπιεικείᾳ καὶ εὐ-
μενείᾳ τούτου τοῦ αὐθέντου, οὔτε ἐδυνηθήσαν νὰ μὴ μείνωσι κατὰ πάντα
20 εὐχαριστημένοι εἰς τὴν τοσαύτην ἐλάφρωσιν τῆς τσάρας ὅπου ἔκαμε,
καὶ νὰ μὴν ἐπαινέσωσι τὴν τόσην γενναιοῦτητα καὶ μεγαλοψυχίαν ὅπου
ἔδειξε λαμπρῶς, ἐπειδὴ καὶ ὡς προείπομεν, μὲ ὄλον ὅπου εὔρε τὴν τσά-
ραν σχεδὸν ἐρημωμένην καὶ μόνον δεκαοκτῶ χιλιάδας ὑπηκόους ἐν πά-
ση τῇ Μολδαβίᾳ, χωρὶς ἢ νὰ ἀπελπισθῆ, οὔτε νὰ διστάσῃ εἰς τὴν χαλε- **IIII**
25 πωτάτην δυσκολίαν τῆς τῶν βασιλικῶν δοσιμάτων καὶ προσταγμάτων ἐξορ-
θώσεως, καὶ εἰς ἄλλα βάρη ἀπαντήσεως, ἔστερέωσε τέσσαρα σφέρτα τὸν
χρόνον, ἐσήκωσεν εὐθύς τὴν λεγομένην κόνιτσαν, ἤτοι ἑαρινὸν βακαρί-
τον, καὶ τὸ πογοναρίτον ὁμοίως, ἀναιρῶν πᾶσαν ἄλλην νεωτερικὴν συ-
νήθειαν. Ἐσμίκρυνε μετέπειτα καὶ τὸ βαδραρίτον, καὶ κατὰ πάντα ἀνε-
30 κούφισε καὶ ἐψυχαγώγησε τὴν τσάραν. Αὐτὰ δὲν ἐγιναν εἰς καιρὸν ἄλ-
λου αὐθέντου.

Ἐβαλεν ἐπιμέλειαν ἄκραν ὁ αὐθέντης οὗτος εἰς τὸ νὰ καθαρῖση τε-
λειῶς ἀπὸ τοὺς Λαζοὺς ὄλην τὴν τσάραν, μὲ φερμάνι βασιλικὸν πολλὰ
ἰσχυρόν, καὶ τὰ πλησίον τοῦ Χοτινίου καδιλήκια, καὶ μάλιστα τὰ πλη-
35 σίον τοῦ Μπενδερίου, Ὁρχεῖ, Λαπούσαν καὶ Σορόκαν, ὅπου ἦσαν γε-
μᾶτα ἀπὸ κισλάδες καὶ ζῶα Ὁθωμανῶν, καὶ ἔπασχον οἱ ραγιάδες τὰ ἀνία-
τα καὶ ἀνεκδιήγητα δεινά, καὶ ἄλλος αὐθέντης δὲν ἐδυνηθῆ νὰ κατορθώσῃ
τίποτε εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ Μπενδερίου, ἐπειδὴ καὶ ἡ βασιλεία δὲν
ἠθέλησεν ἄχρι τοῦδε νὰ καταναγκάσῃ τοὺς ἐκεῖσε Ὁθωμανοὺς νὰ λείψωσι
4) ἀπὸ τὴν γῆν τῆς Μολδαβίας, ὑποπτευομένη μήπως καὶ γεννηθῆ καμία
ταραχὴ, ἔστοντας καὶ νὰ εἶναι πολυάριθμοι οἱ γιανιτσάροι εἰς ἐκεῖνο τὸ
κάστρον, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν παλαιοί, καὶ μάλιστα ὅπου δὲν ἔχουσι
τόπον ἀρκετὸν περίξ τοῦ κάστρου εἰς νομὴν ζῶων καὶ γεωπονίαν. Χι-
λίους ἑξακοσίους κισλάδες ὀθωμανικοὺς κατηδάφισεν οὗτος <ὁ> αὐθέν-
45 τής εἰς τὸν πρῶτον χρόνον τῆς ἡγεμονίας του ἐν τῇ γῇ τῆς Μολδαβίας.
Καὶ ἀγκαλὰ νὰ ἐδύνατο μὲ τὴν δύναμιν τοῦ φερμανίου νὰ ἀποδιώξῃ ἀπὸ

A venit și un alt firman cu următorul cuprins :

« Puternica împărăție a aflat că ruinarea Moldovei se datorește mai mult boierilor țării, deoarece raialele, din îndemnurile lor, nu numai că fug de la casele lor și se risipesc, dar se și adăpostesc în satele boierilor, iar aceștia îi ascund și îi apără ca să nu plătească dările împărătești. Astfel ei își umplu satele cu raiale, ca să tragă foloase de pe urma lor. Pentru aceasta, iată că îți dăm ție domn al Moldovei, Matei vodă, poruncă strașnică să cercetezi cum stau întocmai lucrurile, cu marea ta credință și înțelepciune și cu cunoscuta-ți dibăcie și dacă într-adevăr așa stau lucrurile nu numai să faci îndreptarea cuvenită, ci să și pedepsești strașnic pe acești nesupuși care pricinuesc tulburare în țară, precum și pagubă și greutate în strângerea miriei împărătești ».

Acest firman nu le-a plăcut boierilor țării, fiind potrivit dorințelor lor. Dar pe de altă parte au recunoscut că nu se puteau folosi peste măsură de îngăduința și de bunăvoința acestui domn, dar nici nu puteau să nu rămână întru totul mulțumiți de atita ușurare adusă țării și să nu laude dărnicia lui cea mare și mărinimia ce a arătat-o în chip strălucit, deoarece, precum am spus mai sus, cu toate că găsisse țara aproape pustiiță, cu numai 1111 optsprezece mii de locuitori în toată Moldova, fără să deznădăjduiască și să se codească față de greutățile cele mari pe care le avea de întâmpinat la strângerea dărilor și îndeplinirea poruncilor împărătești, precum și față de alte greutăți, a hotărât să fie numai patru sferturi pe an. A desființat îndată darea numită cunița, adică văcărutul de primăvară, de asemenea și pogonăritul, interzicând și orice alt obicei nou. Pe urmă a micșorat și vădrăritul, ușurând și înviorând întru totul țara. Astfel de lucruri nu se făcuseră pe timpul altor domni.

Acest domn, pe baza unui puternic firman, și-a dat o deosebită silință să curețe cu totul întreaga țară de lazi, precum și ținuturile de lângă Hotin și, mai ales, pe acelea de lângă Bender, Orhei, Lăpușna și Soroca, care erau pline de cișle și de vite de ale turcilor, care pricinuiau raialelor suferințe fără leac și de nedescris. Alt domn nu izbutise să facă nimic în acea parte a Benderului, deoarece nici împărăția nu voise pînă atunci să silească pe otomanii de acolo să plece de pe pămîntul Moldovei, temîndu-se ca nu cumva să izbucnească vreo tulburare, deoarece ienicerii din acea cetate erau în număr mare și mulți dintre ei erau de mult pe acest loc, și mai ales că nu aveau pămînt îndeajuns în jurul cetății pentru pășunatul vitelor și pentru arat. În primul an al domniei sale acest domn a dărimat o mie șase sute de cișle turcești aflate pe pămîntul Moldovei. Și cu toate că 45

τὴν τσάραν ὅλους τοὺς Ὀθωμανοὺς ἕως ἑνός, στοχαζόμενος ὁμως ὅτι εἶναι ἐπιωφελές εἰς τὸ ὑπήκοον, τὸ νὰ εὐρίσκωνται ὀλίγοι τινὲς ἀπὸ ἐκείνων ὅπου ἐπιχειρίζονται πραγματεῖαν μέλιτος, ἔδωκεν ἢ ἄδειαν νὰ μείνωσι μόνον πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἐκ τῶν χρησιμωτέρων καὶ γηραλέων, 1112
 5 πλὴν καὶ αὐτοὶ μὲ ἰσχυρὸν δεσμὸν ὁμολογίας ἐνυπογράφου καὶ μὲ ἐγγύησιν πρὸς ἀλλήλους ὅτι νὰ μὴ δύνανται ποτὲ νὰ προσλάβωσιν ἄλλον τινὰ παρ' ἑαυτοῖς ἐπὶ προφάσει συγγενείας, ἢ οἰκειότητος ὑπὲρ τὸν πεντηκοστὸν ἀριθμὸν, καὶ μηδεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ ἔχη κατοικίαν ἔξω εἰς τὴν τσάραν, ἀλλὰ ὅλοι νὰ κατοικοῦσιν ἐν Γιασίῳ ὡς μουσαφίρηδες, χωρὶς νὰ ἔχωσι ζῶα, 10 οὔτε μελίτσια εἰς τὴν τσάραν. Εἶδὲ καὶ ἤθελε φανῆ τινὰς ἐξ αὐτῶν παραβάτης τῶν ὑποσχέσεων νὰ παιδεύεται μὲ βαρεῖαν ποινὴν ὑπὸ τοῦ τουρνατζή-μπάση-ἁγᾶ, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ὁποίου ἔδωκαν τὴν τοιαύτην ἐνυπόγραφον καὶ ἐ<ν>σφράγιστον ὁμολογίαν, τῆς ὁποίας τὸ ἴσον ἐκρίθη εὐλογον νὰ γραφῆ.

15 **ΙΣΟΝ ΤΗΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΟΠΟΥ ΕΔΩΚΑΝ ΟΙ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ
 ΟΘΩΜΑΝΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΑΙ**

«Διὰ τῆς παρουσίας ὁμολογίας δηλοποιοῦμεν ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι ὅτι ὁπότεν ἀνεγνώσθησαν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἐνδοξοτάτων ἀγάδων Μουσταφᾶ-ἁγᾶ καπιτζή-μπάση καὶ Κασίμ-ἁγᾶ τουρνατζή-μπάση, ὅπου ἦσαν 20 δικωρισμένοι διὰ τὸ νιζάμι τῆς Μπογδανίας, ἐνώπιον τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθέντου Ματαίη βόδα τῆς Μπογδανίας τὰ φερμάνια ὅπου κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ βασιλικοῦ χατιχουμαῖου ἔγιναν καὶ ἐστάλθησαν, τὰ ὅποια περιέχουσιν ὅτι καθὼς ἐγρεμνίσθησαν οἱ ὀντάδες καὶ κισλάδες ὅπου ἦσαν εἰς τὰ πέντε καδιλῆκια τὰ πλησίον Χοτινίου καὶ Μπενδέριου, καὶ ἐδιώχθησαν τὰ ζῶα καὶ πράγματά των, ἔτσι καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἕξ καδιλῆκια, 25 οἱ ὀντάδες καὶ κισλάδες ὅπου ἤθελαν εὐρεθῆ νὰ γκρεμνίζονται καὶ τὰ ζῶα καὶ πράγματά τους νὰ διώκωνται καὶ νὰ ἐκβάλλωνται ἀπὸ τὴν τσάραν, κατὰ τὸν τρόπον ὅπου ἔγινεν εἰς τοὺς Χοτινλῆδες καὶ Μπεδερλῆδες. Καὶ ὄντες παρόντες εἰς τὴν ἀνά ἢ γνωσιν τῶν ρηθέντων ὑψηλοτάτων 1113
 30 φερμανίων, ἡμεῖς οἱ πραγματευταὶ ὅπου ἔχομεν τὰς ὑπογραφὰς καὶ σφραγίδας μας εἰς τὸ κατάστιχον, ἀπεκρίθημεν τὸ: ἤκουσαμεν, καὶ ὑπετάχθημεν, καὶ οὕτως ἔλαβε τέλος ἐκεῖνο τὸ συνέδριον, καὶ κατὰ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν ἐγκριμνίσθησαν οἱ ὀντάδες καὶ κισλάδες μας. Καὶ μὲ τὸ νὰ ἦτον ὁ καιρὸς ἐν μέσῳ χειμῶνος, παρεκαλέσαμεν νὰ μείνωσι τὰ 35 ζῶα μας εἰς τὸν τόπον ἕως τὴν πρώτην ἀνοιξιν. Καὶ εὐσπλαχνισθέντες οἱ ρηθέντες ἀγάδες καὶ ὁ αὐθέντης τῆς Μπογδανίας, τὸ ἐδέχθησαν καὶ μᾶς ἔδωκαν διορίαν ἕως τὴν ἡμέραν τοῦ ἀγίου Γεωργίου, λέγοντες ὅτι οἱ ὀντάδες καὶ κισλάδες νὰ γκρεμνίζονται κατὰ τὸν βασιλικὸν ὄρισμόν, καὶ τὰ ζῶα καὶ πράγματά σας ὁμοίως νὰ 40 ἐκβάλλωνται. Ὅμως μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀναμεταξύ σας ἄνθρωποι χρήσιμοι, ἂν θέλετε μερικοὶ νὰ μείνετε εἰς τὸν τόπον χωρὶς νὰ ἔχετε ὀντάδες καὶ κισλάδες καὶ ζῶα διὰ πρσιίλαν, καὶ τὸν ὅσον ζαχερὲν ἀπὸ κάθε εἶδος ἤθελετε συνάξει, νὰ τὸν στέλλετε μόνον εἰς τὴν βασιλεύουσαν, καὶ ἂν δέχεσθε αὐτὰ τὰ δεσίματα, σᾶς δίδομεν ἄδειαν νὰ 45 καθήσητε εἰς τὸν τόπον. Ἡμεῖς δὲ ἀποκριθέντες ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον

putea, în baza firmanului, să îndepărteze din țară pe toți otomanii pînă la unul, totuși — gîndindu-se că ar fi în folosul supușilor săi să rămînă cîțiva
 1112 din aceia care făceau negoț cu miere — a dat|| voie să rămînă numai cincizeci la număr, dintre cei mai de folos și mai bătrîni, dar și aceștia 5
 s-au legat printr-un puternic zăpis, iscălit și cu chezăsie dată între ei, că nu vor putea niciodată lua pe lîngă ei pe altcineva sub pretext de rubedenie sau de prietenie peste numărul de cincizeci. Se mai legau ca nici unul dintre ei să nu aibă locuință la țară, ci toți să locuiască în Iași, ca niște musafiri, fără să aibă vite sau stupi la țară. Iar dacă cineva dintre ei va 10
 călca cele făgăduite, să fie aspru pedepsit de turnagi-bașa-aga, în fața căruia au dat acest zăpis iscălit și întărit cu pecetea lor. S-a găsit cu cale să se dea mai jos copia acestui zăpis.

COPIA ZAPISULUI DAT DE CEI CINCIZECI DE NEGUSTORI OTOMANI

15

«Noi, subiscăliții, facem cunoscut prin zăpisul de față că la citirea firmanelor făcute și trimise din porunca împărătescului hatihumaium au fost de față preaslăvitele agale Mustafa-aga, capugi-bașa și Casim-aga, turnagi-bașa, care erau orînduiți pentru nizamul Moldovei, precum 20
 și preainălțatul domn al Moldovei, Matei vodă. În aceste firme se arăta că așa cum au fost dărimate odăile și cîșlele aflate în cele cinci ținuturi de lîngă Hotin și Bender și au fost date afară vitele și lucrurile 25
 turcilor, tot așa să fie dărimate odăile și cîșlele ce se vor găsi în celelalte șase ținuturi, iar vitele și lucrurile să fie îndepărtate și scoase din țară, întocmai cum s-a făcut și cu ale hotinliilor și benderliilor.

Noi negustorii, care avem iscăliturile și pecețile noastre pe acest act,
 1113 fiind de față la|| citirea preainaltelor firme, am răspuns așa: Am luat 30
 cunoștință și ne supunem. Așa a luat sfîrșit acea întrunire și, potrivit cu porunca împărătească, s-a hotărît dărimarea odăilor și cîșlelor noastre. Deoarece însă era în timpul iernii, ne-am rugat ca vitele noastre să rămînă în țară pînă în primăvară. Agalele și domnul Moldovei, milostivindu-se 35
 de noi, au îngăduit acest lucru și ne-au dat răgaz pînă la Sf. Gheorghe, spunînd că atunci odăile și cîșlele vor fi dărimate, potrivit poruncii împărătești, iar vitele și lucrurile noastre vor fi date afară. Deoarece însă sînt printre voi oameni de folos, dacă vreți puteți să rămîneți cîțiva în țară, 40
 dar fără să aveți odăi și cîșle și vite pentru prăsilă, iar toată zahereaua ce o veți strînge din fiecare fel s-o trimiteți numai la Constantinopol. Dacă primiți aceste legăminte, vă dăm voie să rămîneți în țară. Noi însă am 45

δὲν θέλομεν καθήσει με αὐτοὺς τοὺς δεσμούς, ἡ ἀπόκρισις μας ἔγινεν ἄρσι, καὶ ἰλάμι, καὶ χοτζέτι καὶ ἐστάλθησαν εἰς τὸ δεβλέτι, κατὰ τὸν μῆνα τοῦ Ρεμπι-οὐλ-ἔββέλ τοῦ ,αρξζ' ἔτους, καὶ ἔγιναν κἀιδι εἰς τὸν μᾶς-μουχα-σεμπέ.

Δεκέμβριος (:)
1753

- 5 Τώρα δέ, με τὸ νὰ ἐπέρασεν ὁ καιρὸς τῆς ρηθείσης διορίας, στοχα-ζόμενοι ὅτι εἶναι ἐναντίον τοῦ χατιχουμαῖου καὶ τῆς θελήσεως τοῦ κρα-ταιοτάτου βασιλέως καὶ σύγχυσις τοῦ καλοῦ νιζαμίου, ἐδέχθημεν αὐτὰ τὰ σάρτια νὰ μὴν φκιάσωμεν ὄνδαδες καὶ κισλάδες, νὰ μὴν τρέφωμεν διὰ πρᾶσιαν χεργελέδες, ἀγελάδες, πρόβατα καὶ μελίσσια, καὶ τὸν κάθε εἶδους
10 ζαχερὲν ὅπου ἀγοράσωμεν νὰ μὴν τὸν βάλωμεν εἰς μαγαζία, καὶ οὔτε κόκ-κον ἐξ αὐτοῦ νὰ μὴ στέλλωμεν εἰς ἄλλον ἢ τόπον, παρὰ μόνον εἰς τὴν 1114
Κωνσταντινούπολιν νὰ τὸν στέλνωμεν.

Κατὰ συνέχειαν εἰς τοὺς κασαμπάδες καὶ χωρία ὅπου εὔρεθῶμεν, κά-μνοντες τὴν πραγματείαν μας, νὰ μὴν πάρωμεν ἀπὸ τὸν ραγιὰν κριθάρι
15 διὰ τὰ ἄλογά μας, οὔτε φαγητὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν μας χωρὶς πληρωμὴν, καὶ τὸν ζαχερὲν ὅπου ἀγοράσωμεν ἀπὸ τὸν ραγιὰν νὰ μὴν τὸν ἐπάρωμεν με κατωτέραν τιμὴν, ἀλλὰ καθὼς πουλεῖται κατὰ καιροῦς, καὶ με τοῦτον τὸν τρόπον νὰ μὴ γίνεται ἐνόχλησις καὶ ἀδικία εἰς τὸν ραγιὰν.

Νὰ μὴν ἐναντιούμεθα, οὔτε νὰ ἰσχυρογνωμονοῦμεν εἰς τὸ νὰ πλη-
20 ρώνωμεν τὰ συνηθισμένα τοῦ τόπου δοσίματα διὰ τὸ πρᾶγμα ὅπου πραγμα-τεούμεθα.

Νὰ μὴν κατοικοῦμεν εἰς ἄλλα τσινοῦτα με πραγματείαν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ Γιάσι, καὶ τὸ σπίτι ὅπου κατοικοῦμεν νὰ μὴν εἶναι ἐδικὸν μας.

Νὰ μὴ σπείρωμεν οὔτε νὰ θερίζωμεν.

- 25 Τούτους τοὺς δεσμούς τοὺς ἐδέχθημεν καὶ ὑποσχόμεθα νὰ τοὺς φυ-λάττωμεν πάντοτε, καὶ ἂν ἐναντίον τούτων ἠθέλαμεν κτίσει ὄνδᾶ, ἢ κισλά, ἢ ἄλλο τι κτίριον, ἢ βαστάσωμεν διὰ δαμουζλούκι φοράδια, ἀγελάδια, πρό-βατα ἢ μελίσσια, ζῶα ὅπου χρειάζονται κισλά, ἢ ὀργώσωμεν καὶ σπείρω-μεν, καὶ θερίσωμεν, ἢ φανῆ νὰ κάμωμεν τὴν παραμικροτέραν ἀδικίαν καὶ
30 ἐνόχλησιν τῷ ραγιᾶ νὰ παιδεύωμεθα με τὸ μέσον καὶ εἶδησιν τῶν ἐξου-σιαζόντων, καὶ νὰ μᾶς γίνεται ἡ προσήκουσα τιμωρία, πρὸς σωφρονισμόν τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ζῶα ὅπου ἠθελαν εὔρεθῆ εἰς χεῖρας μας νὰ παίρνωμενται.

Διὰ νὰ μὴ γίνωνται λοιπὸν τὰ τοιαῦτα, ἰδοὺ ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμέ-νοι εἰς τὴν παροῦσαν ὁμολογίαν πραγματευταί, ἐγίναμεν ἐγγυηταὶ εἰς ὑπὲρ
35 τοῦ ἄλλου, καὶ πρὸς ἔνδειξιν ὅτι ἐδέχθημεν αὐτὰ τὰ σάρτια, ἐγράφη ἡ πα-ροῦσα ὁμολογία καὶ ἐδόθη τῷ ἐνδοξοτάτῳ τουρνατζῆ-μπάση Μεχμέτ-ἀγᾶ, ὅπου εἶναι διωρισμένος διὰ τὸ νιζάμι τῆς Μπογδανίας καὶ τῷ ἢ ὑψηλοτά-τῳ Ματαίη βόδα, αὐθέντῃ τῆς Μπογδανίας, διὰ νὰ δειχθῆ, ὅταν τὸ καλέ-ση ἢ χρεία, καὶ νὰ ἔχη τὸ κύρος.

- 40 Ἐγράφη κατὰ τὴν ἐβδόμην τοῦ Ραμαζανίου, σενὲ ,αρξζ'.

1115

28 Ἰουνίου
1754

- Κατὰ τὴν μεγάλην ἁγίαν τεσσαρακοστήν τοῦ αὐτοῦ πρώτου ἔτους, ἀσθενήσας ὑπὸ σφοδρᾶς καταρροῆς καὶ δυσουρίας ὁ μέγας χάτμανος Κωστάκης Ράζος καὶ ὄντας γέρων τὴν ἡλικίαν, ἀπέδωκε τὸ κοινὸν χρέος καὶ ἐνεταφιάσθη ἐν τῇ μητροπόλει ἐντίμως μετὰ παρησσίας ἐκλάμπρου
45 τούτου τοῦ ἡγεμόνος. Κατὰ δὲ τὴν Δευτέραν τῆς διακαινησίμου τοῦ¹ κυρι-ωνόμου Πάσχα προεβίβασεν εἰς τὴν χατμανίαν τὸν μέγαν σπαθάρην Δημη-

¹ Cuvîntul «toṽ» este scris de altă mină.

răspuns că în nici un caz nu vom rămîne cu asemenea legăminte, iar răspunsul nostru s-a făcut arz, ilam și hoget și s-au trimis la devlet în luna Rebiul-evel a anului 1167 și s-a făcut caid la baș-muhasebea.

Decembrie (?)
1753

Acum însă, după ce a trecut sorocul hotărît, socotind că este împotriva hatihumaiumului și a voinței preaputernicului sultan și că se va pricinui tulburare în bunul nizam, primim aceste șarturi, adică să nu facem odăi și cișle, să nu hrănim pentru prăsilă cai, vaci, oi și stupi, iar fiecare fel de zaherea ce vom cumpăra să n-o strîngem în magazii și nici măcar un bob din ea să nu trimitem în altă parte. ci numai la Constantinopol.

În casabalele și satele unde vom face negoț să nu luăm fără plată de la raia orz pentru caii noștrii și nici merinde pentru noi. De asemenea să nu cumpărăm de la raia zaherea pe un preț mai mic, ci la prețul vremii, pentru ca să nu pricinuim supărare și nedreptate raialei.

Să plătim fără împotrivire și încăpăținare obișnuitele dări ale țării pentru mărfurile cu care facem negoț.

Să nu locuim și să nu avem mărfuri în alte ținuturi, ci numai în Iași, iar casa unde vom locui să nu fie a noastră.

Să nu semănăm și nici să secerăm.

Am primit legăminte și făgăduim să le respectăm totdeauna. Dacă vom călca aceste legăminte și vom zidi vreo odaie sau cișlă, sau altă clădire, sau vom păstra pentru îngrășare cai, vaci, oi sau albine, adică animale care au nevoie de cișle, sau vom ara, semăna și secera sau se va dovedi că pricinuim cea mai neînsemnată nedreptate și supărare raialei, să primim pedeapsa cuvenită din partea și cu știința cîrmuirii, spre pilda celorlalți, iar vitele ce s-ar găsi în stăpînirea noastră să fie luate.

Pentru ca să nu se întîmple aceste lucruri, iată că noi, subiscăliții negustori din acest zapis, ne facem chezași unul pentru celălalt, iar drept dovadă că am primit aceste șarturi s-a scris zapisul de față și s-a dat preaslăvitului turnagi-bașa Mehmed-aga, orînduit pentru nizamul Moldovei, și preainălțatului domn al Moldovei, Matei vodă, ca să aibă tărie și să fie folosit la nevoie.

S-a scris în a șaptea zi a Ramazanului în anul 1167».

În postul cel mare al aceluiași an, marele hatman Costachi Razu, căzînd la pat din cauza unui grav atac de apoplexie și de disurie și fiind bătrîn, și-a dat obștescul sfîrșit și a fost înmormîntat cu cinste la mitropolie, fiind de față și preastrălucitul domn. Iar în luna din săptămîna luminată a Paștilor, domnul a înaintat la rangul de hatman pe marele spătar Dimi-

28 iunie
1754

τράσκον Παλάδην, εἰς δὲ τὴν σπαθαρίαν, τὸν μέγαν μάνον Βασίλειον Ρωσσέτον, καὶ εἰς τὴν μανίαν τὸν Φίλιππον Καταρτζῆν, μέγαν δὲ καμινάρην ἔκαμεν τὸν μέγαν κόμισον Νικόλαον Καρατζᾶν, υἱὸν τοῦ Κωνσταντίνου Καρατζᾶ, πρῶην μεγάλου ποστελνίκου, ἔστονας καὶ νὰ ἀπῆλθεν
 5 εἰς βασιλεύουσαν ὁ Δημήτριος Σούτσος, ὁποῦ εἶχεν αὐτὴν τὴν ἀρχοντίαν, κόμισον δὲ μεγάλον ἔκαμεν τὸν Ἰωαννίτσαν Καντακουζηνόν, γαμβρὸν τοῦ μεγάλου λογοθέτου Ρακοβίτσα, ὄντα παχάρνικον, καὶ ἄλλας πολλὰς ἀρχοντίας ἔκαμε κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

Βλέποντας οὗτος ὁ θεοσεβέστατος αὐθέντης τὴν κακὴν συνήθειαν
 10 ὁποῦ εἶχον οἱ ὑπήκοοι τῆς τσάρας νὰ ἐργάζωνται τῇ ἀγίᾳ Κυριακῇ καὶ ἄλλαις δεσποτικαῖς ἑορταῖς, καὶ νὰ κάμνωσιν ἀγορὰς καὶ δοσοληψίας, καὶ μὴ ἀνεχόμενος τὴν τοιαύτην παρανομίαν καὶ αἰσχύνην ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν, καὶ μάλιστα τῶν θεοκτόνων Ἰουδαίων ὁποῦ τόσον αὐστηρῶς φυλάττουσι τὸ Σάββατον, ἐκέλευσε νὰ κηρυχθῇ σφοδρὰ προσταγὴ ἐν τῇ ἀγορᾷ ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὑπὸ ποινῇ βαρεῖα νὰ σηκωθῇ αὐτὴ ἢ βδελυρὰ συνήθεια καὶ μηδεὶς τῶν ὑπηκόων νὰ ἔχη ἄδειαν νὰ ἔρχεται
 15 μὲ ἄμαξαν εἰς τὸ Γιάσι τῇ Κυριακῇ διὰ πραγματείαν, ἀλλὰ τῇ Πέμπτῃ, καὶ ἄλλας ἡμέρας νὰ ἔρχωνται εἰς τὸ πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν. Ἄλλ' οὔτε ἐργαστήρια νὰ ἀνοίγωσι τῇ Κυριακῇ, παρὰ μόνον οἱ ἄρτοποιοὶ καὶ ἄρτο-
 20 πῶλοι.

Κατὰ τοῦτο τὸ ἔαρ ἓνας ληστής περιφήμος καὶ ὀνομαστός ὀνόματι...¹
 Ἰοδράνος, ὁποῦ ἐν πολλοῖς χρόνοις κατειργάζετο τὴν ληστρικὴν κακουργίαν καὶ ἔχοντας καὶ ἄλλους συμπράκτορας ὁμοτρόπους, Ὀθωμανοὺς τε καὶ χριστιανούς, ἔκαμε μυρία ἀθέμιτα κακὰ καὶ εἰς τὰ μέρη τῆς Βλαχίας
 25 καὶ ἐδῶ εἰς τὴν Μολδαβίαν, ὁποῦ σχεδὸν ἐπροξένησε φρίκην μεγαλωτάτην καὶ εἰς τὰ δύο μέρη. Ἀγκαλὰ καὶ ὁ ρηθεὶς νὰ ἐπιάσθῃ εἰς τὴν Βλαχίαν εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ αἰοδίδιμου Γρηγόρη βόδα, πατρὸς τοῦ αὐθέντου τούτου Ματαίη βόδα, καὶ κατὰ πρῶτον βουλωθεὶς ἀφέθῃ. Καὶ πάλιν πιασθεὶς εἰς τὴν αὐτὴν ληστρικὴν καὶ βληθεὶς εἰς τέμνιτσαν, ἔσπασε τὴν τέμνιτσαν
 30 καὶ ἔφυγε μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν. Μὴν ἀφήνοντας ὁμως τὴν τοιαύτην κακουργίαν του, δὲν ἐδυνήθῃ νὰ ἀποδράσῃ τὴν ἐπιμελημένην ἰχνηλατίαν τούτου τοῦ αὐθέντου, ἀλλὰ πιασθεὶς, κατεδικάσθῃ εἰς τὴν δι' ἀγχόνης ἀποβίωσιν.

Εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ πρώτου χρόνου, ὅταν ἔφθασεν ὁ καιρὸς
 35 τοῦ μουκαρερίου, <τοῦ> θαυμασίου τούτου αὐθέντου Ματαίη βόδα, ἐξέδωκεν ἡ βασιλεία χατισερίφιον πρὸς ἀποκατάστασιν καὶ νέαν ἐπιστήριξιν αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἡγεμονικὸν τοῦτον θρόνον τῆς Μολδαβίας, ὁμοῦ μὲ τὸ ὁποῖον συνέπεμψεν αὐτῷ καὶ σαμουρόγουναν καὶ ἵππον βασιλικὸν κεκοσμημένον, ἅτινα λαβὼν ὁ ἄρχων πρῶην μέγας χάτμανος Γεωργάκης, ὁ καὶ
 40 πενθερὸς τῆς ὑψηλότητός του, ἤρχετο ἀπὸ βασιλευούσης ἀποκομίζων αὐτὰ εἰς Γιάσιον. Ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς Γαλάτσιον, προέπεμψεν ὁ αὐθέντης εἰς προῦποδοχὴν αὐτοῦ τὸν ἄρχοντα μέγαν καμινάρην Νικόλαον Καρατζᾶν, τὸν καὶ γαμβρὸν τοῦ αὐτοῦ χατμάνου, ἀλλ' ὁ χάτμα ἢ νος ὄντας ὀλίγον
 45 ἀδύναμος ἀπὸ τῆς καθ' ὁδὸν κακοπαθείας καὶ θέλοντας νὰ ὁδοιπορήσῃ βραδυτέρως τὸ ἐπίλοιπον τῆς ὁδοῦ, μὲ τὴν αὐθεντικὴν ἄδειαν τῆς ὑψηλό-

¹ Loc alb in ms.

trașcu Paladi, la rangul de spătar pe marele ban Vasile Rusăt și la rangul de ban pe Filip Catargi, iar mare căminar a făcut pe marele comis Nicolae Caragea, fiul lui Constantin Caragea, biv vel postelnic, deoarece Dimitrie Suțu, care avusese această boierie, plecase la Constantinopol. Mare comis a făcut pe Ioniță Cantacuzino, ginerele marelui logofăt Racoviță, care era paharnic. În acea zi au primit slujbe boierești mulți alții. 5

Văzînd acest preapios domn obiceiul rău al supușilor țării de a juca și de a face cumpărături și alte afaceri în zilele sfințelor duminici și ale sărbătorilor mari și neputînd îndura această nelegiuire și rușine față de celelalte națiuni și mai ales față de ucigătorii lui Dumnezeu, evreii, care respectă cu atîta strășnicie sîmbăta, a pus să se citească la tîrg o strașnică poruncă, în care se arăta că de aci înainte, sub pedeapsă grea, să dispară acest urît obicei și nici unul dintre supuși să nu aibă voie să vină la Iași duminica cu căruța pentru mărfuri, ci să vină pentru vînzări și cumpărări joia și în alte zile. Nici prăvăliile să nu se deschidă duminica, ci numai brutarii și vînzătorii de pîine. 10 15 20

Într-această primăvară, un tîlhar vestit numit...¹ Codreanu, care timp de mai mulți ani se îndeletnicea cu tîlhării și avea părtași turci și creștini, a săvîrșit mii de fapte nelegiuite, și în părțile Țării Românești și aici în Moldova, și a pricinuit o foarte mare groază în ambele țări. Acesta fiind prins în Țara Românească în zilele fericitului întru pomenire Grigorie vodă, tatăl domnului Matei vodă, a fost lăsat liber după ce a fost însemnat. Dar, fiind iarăși prins tot pentru tîlhării, a fost pus în temniță; spărgînd însă temnița, a fugit cu mai mulți alții. Nelăsîndu-se însă de neleguirile sale, n-a putut să scape de urmărirea atentă a acestui domn și, fiind prins, a fost condamnat la moarte prin spînzurătoare. 25 30

Cînd s-a împlinit primul an de domnie al acestui strălucit domn Matei vodă și a venit timpul mucarerului, împărăția a scos hatîșerif, întărindu-l din nou în scaunul domnesc al Moldovei. Împreună cu hatîșeriful, împărăția i-a trimis și o blană de samur și un cal împărătesc împodobit, pe care luîndu-le boierul biv vel hatman Iordachi, socrul măriei-sale², a plecat din Constantinopol ca să i le aducă la Iași. Cînd a sosit la Galați, domnul a trimis întru întîmpinarea lui pe biv vel căminarul Nicolae Caragea, ginerele acestui hatman. Dar hatmanul, fiind puțin slăbit din pricina celor suferite pe drum și voind să-și continue mai încet restul drumului, 35 40 45

¹ Loc alb în manuscris.

² După cum am văzut mai sus, socrul lui Matei Ghica a fost bașa Mihalopol.

τητός του, παρέδωκε τὸ χατισερίφι καὶ τὰ λοιπὰ βασιλικά ἐπίσημα τῷ εἰρημένῳ μεγάλῳ καμινάρῃ διὰ νὰ τὰ προαποκομίση εἰς Γιάσιον. Φθάνοντας λοιπόν, ἐξῆλθεν ὁ αὐθέντης ἕως ἐγγὺς τοῦ μοναστηρίου Γαλατᾶ εἰς προὔπαντησιν τοῦ χατισεριφίου μετὰ πάντων τῶν ἀρχόντων, προπορευομένου καὶ τοῦ τουρνατζή-μπάση Χατίπζαδε Μεχμέτ-ἀγά, καὶ μετὰ πομπῆς μεγάλης καὶ παρατάξεως τοιαύτης ὅπου πολλοὶ ὠμολόγησαν ἐκ τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων γερόντων ὅτι παρόμοιος εὐπρέπεια καὶ στολισμὸς ἡγεμονικῆς παρατάξεως ἄλλοτε δὲν ἔγινεν εἰς τὴν Μολδαβίαν. Εἰσελθόντων οὕτως εἰς τὴν ἐν Γιασίῳ αὐθεντικὴν κούρτην, ἀνεγνώσθη τὸ χατισερίφιον

10 εἰς ὑπήκοον πάντων, ἔπειτα ἐνεδύθη ὁ ἡγεμὼν τὴν βασιλικὴν σαμουρόγουναν, καὶ ἐτελέσθησαν πάντα τὰ τῆς τσερεμονίας, καὶ μετὰ ταῦτα ἐνέδυσεν ὁ ποστέλνικος τὸν τουρνατζή-μπάσην Μεχμέτ-ἀγά φερετζέ σαμουρόγουναν, τὸν διβάν-ἐφέντη σαμουροπατσάν, τὸν μέγαν βιστιάρην σαμουροπατσάν, καὶ τὸν μέγαν καμινάρην πάλιν σαμουροπατσάν. Καὶ ὅλοι μὲ δειγμα

15 ματα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως ἠσπάσαντο τὴν δεξιὰν τῆς ὑψηλότητός του, ἐπευξάμενοι αὐτῷ στερέωσιν πολυχρονιωτάτην.

Ἦλθε δὲ μετὰ δύο ἡμέρας καὶ ὁ ρηθεις χάτμανος Γεωργάκης, τὸν ὅποιον ὑπεδέχθη ὁ αὐθέντης μετὰ χαρᾶς οὐκ ὀλίγης, οὐ μόνον ὡς πενθερὸν αὐτοῦ προσφιλέστατον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐχέφρονα, φρονιμώτατον, καὶ

20 βουληφόρον, καὶ εἰδήμονα τῷ ὄντι, καὶ ἐπωφελῆ εἰς τὰς αὐθεντικὰς ὑποθέσεις.

Τὸ δὲ χατισερίφι μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν ρωμαϊκὴν διάλεκτον κατεστρώθη εἰς τὴν παροῦσαν χρονογραφίαν. ||

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΤΑΙΗ ΒΟΔΑ ΧΑΤΙΣΕΡΙΦΙΟΥ 1118

25 ΤΗΣ ΕΝ ΜΟΛΔΑΒΙΑ ΑΥΘΕΝΤΙΑΣ, ΚΑΙ ΑΝΑΝΕΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΤΡΙΧΡΟΝΙΑΣ ΑΥΤΟΥ

Ἐκλεκτέ ἐν τοῖς ἡγεμόσι τῶν χριστιανῶν, στυλε τῶν μεγιστάνων τῶν πιστευόντων τῷ Ἰησοῦ, αὐθέντα τῆς Μολδαβίας Ματαίη βοεβόδα, εἶη σοι

30 τὸ τέλος εὐτυχές.

Φθάνοντας εἰς σὲ τὸ παρὸν ὑψηλὸν καὶ βασιλικὸν σημεῖον, γνωστόν σοι ἔστω ὅτι σύ, ὁ προρρηθεις ἡγεμὼν, ὄντας ἀνατεθραμμένος ἐκ τῶν προγόνων καὶ προπατόρων σου ὑπὸ τὸ ἔλεος καὶ τὰς εὐεργεσίας τῆς μεγάλης ἡμῶν βασιλείας, καθὼς τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ καὶ ἡ ἐκ φύσεως ἐπιτη

35 δειότης σου, αἱ ἐκδουλεύσεις σου ἐφάνησαν ἡμῖν ἐξιέπεινοι καὶ ἀρεσταί, αἱ ὁποῖαι ἐγνωρίσθησαν εἰς τὴν κοινὴν κατάστασιν καὶ διεξαγωγὴν κἀλλὴν τῶν ὑποθέσεων τῆς τσάρας, καὶ εἰς τὴν συνάθροισιν τῶν εἰσοδημάτων τοῦ μάλι-μιρίου καὶ εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τῶν ἐγκατοίκων τῆς Μολδαβίας καὶ εἰς τὴν ἐπίσκεψιν καὶ περίθαλψιν τῶν ραγιαδῶν, ὅπου κατὰ κληρονομίαν ἡμῖν ἔγιναν ἐκ τῶν μακαρίων ἡμερῶν τῶν ὑψηλοτέρων μοι προπατόρων.

a predat, cu voia măriei-sale, hatîşeriful şi celelalte semne împărăteşti marelui căminar ca să le ducă la Iaşi. La sosirea căminarului la Iaşi, domnul a ieşit întru întîmpinarea hatîşerifului pînă lingă mănăstirea Galata, împreună cu toţi boierii, în frunte cu turnagi-başa Hatipzade Mehmed-aga 5
şi cu un atît de mare şi frumos alai încît mulţi din boierii bătrîni pămînteni au recunoscut că un alai domnesc aşa de frumos nu s-a mai făcut în Moldova.

Intrînd deci în Curtea domnească din Iaşi, a fost citit hatîşeriful în auzul tuturor, pe urmă domnul s-a îmbrăcat cu blana de samur şi s-a făcut 10
tot ceremonialul. După aceea postelnicul a îmbrăcat pe turnagi-başa Mehmed-aga cu feregea cu blană de samur, pe divan-efendi cu blană de pacea de samur, pe marele vistier şi pe marele căminar tot cu blană de pacea de samur. Toţi, plini de bucurie, au sărutat mîna măriei-sale, urîndu-i domnie 15
îndelungată.

După două zile a sosit şi zisul hatman Iordachi, pe care domnul l-a primit cu multă bucurie, nu numai ca pe un socru preaiubit, dar şi ca pe un om prudent, foarte înţelept, chibzuit, priceput şi folositor trebu- 20
rilor domneşti.

Hatîşeriful, tălmăcit şi în limba greacă, a fost trecut în cronica de faţă ||.

1118 TĂLMĂCIREA HATIŞERIFULUI TRIMIS LUI MATEI VODĂ 25
PENTRU REÎNNOIREA DOMNIEI ACESTUIA
ÎN MOLDOVA PE TREI ANI

«Alesule între domnii creştini, stîlp al fruntaşilor celor care cred în Iisus, domn al Moldovei, Matei vodă, fie-ţi sfîrşitul fericit. 30

Prin prezentul înalt împărătesc semn ți se fac cunoscute următoarele :

Tu, zisul domn, care ești crescut din moși strămoși sub umbra milei și a binefacerilor mării noastre împărății, precum cere atît dreptatea și iscusința ta din fire, cît și slujbele tale, pe care le-am găsit vrednice de 35
laudă și ne-au plăcut și care s-au văzut din starea obștească, din buna ocîrmuire a treburilor țării, din strîngerea veniturilor mali-miriei, din starea bună a locuitorilor Moldovei, precum și din mîngîierea și îngrijirea ce ai dat raialelor care ne-au rămas prin moștenire din fericitele zile ale preainălților noștri strămoși. 40

Και επειδή ἐλήφισαεν και η ἀρχὴ τοῦ Παμαζανίου τοῦ ἀφ' ἑξῆς ἔτους,

ὅπου εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τοῦ χπόρου τῆς ἐν Μογδαβιᾷ ἡγεμονίας σου, ἦτις

ἐσυνήλθθη ἀπὰς εἰς ἑπτὰ χπόρους ἢ ἐ ἀναπέστειλεται ἢ ἐ ἀναπέστειν διὰ

τὴν ἀνάπαυσιν και καθὴν καταστάσιν τῶν παγιδῶν, και φαινομένην τοῦ

5 μεγάλου ἔλαους και τῆς πρὸς σὲ καλοδελήσεως ἠμῶν τῆς βασιλικῆς, σοὶ

ἐγίνε ἰσκάς και ἀναπέστεισ ἢ προπορηθεῖσα ἡγεμονία τῆς Μογδαβίας ἀπὸ

τῆς κα' Περτζέπι λεγομένης σελήνης τοῦ ἀφ' ἑξῆς ὁθωμανικοῦ ἔτους διὰ ἰσχυ-

10 ποῦ τοῦ χατρίχουμαγιουνίου, προερχομένου ἐκ τοῦ μεγάλου βασιλικοῦ τοῦ

ἔλαους διὰ ἢ τὴν ἐξουσιάζησ και ἢ τὴν διοικητικῆς, ὡς και πρότερον.

1119 Ἰπροστατήτομεν λοιπὸν ἢ εἶναι ἢ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας σου ἢ ἡγεμονία

τῆς Μογδαβίας, καθὼς σοὶ ἐκρυψῶθη και σοὶ ἀναπέστει ἢ τὴν πανε-

15 κλάμπρον ὑπὸν ὄρισθὸν ἡμᾶς, ὅστις ἐγίνε ἢ χᾶτρίχουμαγιουβι, ἠτοι ἰδι-

ὄχειρον ὑπογραφήν τῆς βασιλείας ἡμᾶς και ὡς ἀνήκει εἰς τὴν μεγάλην σου

πίστιν και ἐβδύτην ἢ διορθώση και ἢ διευθετήση τὰς τὰς τυχούσας ὑπο-

10 βείσεως τῆς Μογδαβίας κατὰ τὴν ἐπιμέλειαν και προδύτηαν ὅπου ὡς ὁφλῆ-

11 ἢ ἀπατεῖται ἢ δειξῆσ και ἢ ἀπροσπαθήση εἰς τὴν ἐπισκεψῆν και δε-

φενδύσειν τοῦ παγιά και τῶν λοιπῶν ἐγκατατοικῶν τῆς τσάρκας και εἰς τὴν

καθὴν ἀποκαταστάσιν τῶν κοινῶν ὑποβέσεων τοῦ τόπου, και ἢ διδῆσ

20 εἰς τὸν διορισθῆνον καιρὸν τὸ ἐισὸδὸν τοῦ ἡλί-ἠιρίου εἰς τὸ ἐβδύτῆσ

21 τοῦ θησαυροφυλάκιου και εἰς τὰ ἀλλὰ ἢ ἐρη ὅπου ἢ θῆλαε διορισθῆ. Νᾶ

ἐκλήρησ ὁμοίως ὅσα και ἀνελεῖπῆ και τὰ συνήθη ἀβῆτια και ἢ ἢ τὴν

ἀνεχέσαι ἢ ἀδικῆ κανεἰς και ἢ ἐνοχλῆ τὸν παγιά.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΜΑΤΑΙΗ ΒΟΔΑ

ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΟΠΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΤΡΙΧΟΝΙΑΣ ΑΥΤΟΥ

«Ἐκῆκετὲ ἐν τοῖς ἡγεμόσι τῶν χριστιανῶν, σὺλαε τῶν μεγάλων τῆς

φυλῆς τῶν εἰς Ἰησοῦν πιστευόντων, ἀβῆντα τῆς Μογ' ἢ δαβίας Ματαῖη Βόδα,

1120 εἰσησᾶν σοὶ τὰ ἐλῆ ἀγασθ.

Ἔστω σοὶ γνωστὸν πῶς ἀκκαλά και εἰς τὰς κα' τοῦ Περτζέπι ἢ σοὶ

4) ἐστειλάμεν βασιλικὸν ἡμᾶς ὄρισθὸν, δηλωτικὸν ὅτι σοὶ ἐκάμαμεν ἡουκα-

22 1754 1754 βασιλικὰ ἡμᾶς ὡσα ἢ περὶ φρονήσεως εἰς τὰ πάντα κατὰ τὴν διοικητικῆς σου,

και πῶς ἢ τὸ ἡνθαλατοῦ σου φρόνημα, κατὰ τὴν ἐπιφωλευουσᾶν εἰς τὴν

35

12 Ματίου 1754

22 Ιουνίου 1754

Întrucît se apropie începutul Ramazanului anului 1167, care e începutul anului domniei tale în Moldova și care domnie s-a obișnuit să fie întărită o dată în trei ani printr-o reînnoire pentru liniștea și buna stare a raialelor și spre a ți se arăta mila cea mare și bunăvoința noastră împărătească, ți s-a făcut ipca și ți s-a reînnoit sus-zisa domnie a Moldovei cu începere de la 21 ale lunii Regep a anului egirei 1167, prin puternicul meu hatihumaium, ce izvorăște din mila mea împărătească cea mare și ți s-a dat această țară s-o stăpînești și s-o cîrmuiești ca și mai înainte.

1119 Poruncim dar ca domnia Moldovei să fie sub stăpînirea ta, după cum ți s-a întărit și ți s-a reînnoit prin această preastrălucită a noastră poruncă, care s-a făcut printr-un hatihumaium, adică prin propria iscălitură a împărăției noastre; se așteaptă ca tu, cu firea ta dreaptă și credincioasă, să îndrepti și să orînduiești treburile Moldovei cu sîrguința și rîvna ce sînt de datorita ta să le arăți, să te îngrijești și să ocrotești raiaua, precum și pe toți ceilalți locuitori ai țării, să aduci în stare bună treburile obștești ale țării și să trimiți la timpul hotărît venitul mali-miriei la fericitul meu tezaur și în alte părți unde ți se va porunci. Totodată, să îndeplinești întocmai și fără lipsă avaturile obișnuite și să nu îngădui nimănui să nedreptățească și să supere raiaua.

1167, Regep 21».

12 mai
1754

Întrucît împărăția otomană avea multă stimă și bunăvoință pentru acest domn, care este un urmaș al unor însemnați moși și strămoși și care fusese mare dragoman al acestei împărății, cum s-a arătat mai sus, la cîteva zile după ce i-a reînnoit domnia Moldovei prin hatîșerif, i-a trimis și un alt firman împărătesc, întărind încă odată domnia lui pe trei ani, cu multă bunăvoință și laudă. Și acest firman s-a tălmăcit în limba greacă, și s-a trecut, precum se vede, în șirul cronicii.

TĂLMĂCIREA FIRMANULUI ÎMPĂRĂTESC TRIMIS CĂTRE ACELAȘI MATEI VODĂ PENTRU ÎNTĂRIREA DOMNIEI LUI PE TREI ANI

35

«Alesule între domnii creștini, stîlp al frunțașilor neamului celor care cred în Iisus, domn al Moldovei, Matei vodă, fie-ți sfîrșitul fericit.

Ți se face cunoscut că la 21 ale lunii Regep ți-am trimis un firman împărătesc, prin care îți aduceam la cunoștință că ți-am dat mucarer de la întii Ramazan, anul 1167.

40
22 iunie
1754

Ajungînd la urechile noastre împărătești vestea despre cîrmuirea ta bună și înțeleaptă și aflînd că, cu înțelepciunea ta bătrînească, lucrezi cu

καρδίαν σου πίστιν καὶ προθυμίαν, τὴν ὁποίαν τὴν ἔχεις κατὰ κληρονομίαν, πάσχεις νὰ φέρῃς τὸ ἐμπιστευθὲν σοι βασιλικὸν μοι κελλάρι εἰς τὴν προτέραν καλὴν κατάστασιν, δὲν ἐλείψαμεν νὰ σοὶ φανερώσωμεν πῶς μὲ αὐτὴν τὴν καλὴν διοίκησίν σου ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ αὐξάνεις τὴν πρὸς
5 σὲ καλὴν βασιλικὴν μας ὑπόληψιν· εὖγε τῆς φρονήσεως!

Καὶ διὰ νὰ αὐξήσωμεν τὴν προθυμίαν σου, ἰδοὺ ὁποῦ μὲ τὸν παρόντα μας βασιλικὸν ὄρισμὸν δηλοποιοῦμεν σοι ὅτι αἱ ἐκδουλεύσεις σου εἶναι ἡμῖν γνωσταί, καὶ αἱ διαφοραὶ εἰδήσεις, ὁποῦ ὡς πιστὸς μᾶς δίδεις, ἀρ-
10 δανίαν αὐθεντίαν σου, ἦτις θέλει εἶσθαι ἀναμφιβόλως ἀπὸ τῆς σήμερον χρόνους ἔτι τρεῖς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου, ὡσὰν ὁποῦ ἀπὸ τὰς συχνὰς ἀλλαγὰς τῶν αὐθέντων ὁποῦ ἀπὸ ἓνα καιρὸν καὶ ἐδώθεν ἐσυνηθίσθησαν ἀκο-
λουθεῖ ἀφανισμὸς τοῦ τόπου.

Ὅντας τὸ λοιπὸν πληροφορημένος εἰς αὐτὸ κύτταξε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς
15 μὲ τὴν συνηθισμένην σου πίστιν καὶ προθυμίαν νὰ ἐκτελῆς τὰς βασιλικὰς μου προσταγὰς καὶ νὰ διοικῆς καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μὲ εὐθύτητα τὸν πτωχὸν ραγιάν μου, ὁποῦ νὰ ἔχουν ἄνεσιν καὶ ἡσυχίαν εἰς τὸν καιρὸν σου, καὶ νὰ παιδεύῃς τοὺς ἀνυποτάκτους καὶ νὰ στέλλῃς εἰς τὸν καιρὸν τὸ σὺνη-
20 λέη μὲ δαψίλειαν». ||

Οὗτος ὁ προνοητὴς καὶ κοινὸς ἀγαθοποιὸς ἡμῶν ἡγεμῶν, βλέπον- 1121
τας ὅτι μὴ οὔσης ἄλλης πηγῆς ὕδατος ποτίμου ἔνδον τοῦ Γιασίου, πλὴν μιᾶς καὶ μόνης ὁποῦ οἰκοδομήθη καὶ αὐτὴ παρὰ τοῦ αἰοδίδιμου πατρὸς αὐ-
τοῦ Γρηγορίου Γκίκα βοεβόδα ἔμπροσθεν τῆς αὐθεντικῆς αὐλῆς, στενοχω-
25 ρούμενον τὸ πλῆθος διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ὕδατος, ἐσύντρεχον εἰς αὐτὴν τὴν πηγὴν ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες μεμιγμένοι ἡμέρας τε καὶ νυκτός, καὶ ὅτι τὸ περισσότερο ἠναγκάζετο ὁ λαὸς νὰ φέρνῃ νερὸν ἐξωθεν τῆς χώ-
ρας ἀπὸ φρεάτων μετὰ κόπου καὶ μόχθου πολλοῦ διὰ τὴν χρείαν του, ἠθέ-
λησε νὰ κατασκευάσῃ καὶ δευτέραν πηγὴν ἀντίκρου τῆς πρώτης πρὸς τὸ
30 μέρος τῆς κούρτης εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἡγεμονίας του, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκατεσκεύασεν εὐμορφοτάτην καὶ θαυμαστήν, ὡς φαίνε-
ται τοῖς πᾶσι θέαμα τερπνὸν καὶ εὐπορος ὑδροφορία, μία πηγὴ εἰς σχῆμα
τριγωνοειδὲς καὶ τρίπλευρον καὶ εἰς ἕκαστον πλευρὸν ἀποτελεῖ ἓνα πρό-
σωπον πηγῆς μὲ ἴδιον σωληνάριον, πρᾶγμα κατὰ ἀλήθειαν ἄξιον ἐπαίνου
35 καὶ θαυμασμοῦ, καὶ τοῖς ἐγκατοίκους ἀνάπαυσις μεγαλωτάτη διὰ τὴν ὑδρο-
φορίαν.

22 Αὐγούστου
1754

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, δηλαδὴ ,αψνδ' ἐν μηνὶ Αὐγούστου, ἐγίναν ἐν Κων-
σταντινουπόλει σεισμοὶ μεγάλοι καὶ φοβεροί, ἀρξάμενοι ἀπὸ τὰς κβ' τοῦ
ρηθέντος μηνὸς ἡμέρας Δευτέρας εἰς τὰς τρισήμισυ ὥρας τῆς νυκτός καὶ
40 παρεκτανθέντες μέχρι τῆς λα' τοῦ αὐτοῦ. Ὁ μὲν πρῶτος ἐβάστασεν ἕως
δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας ἀδιάκοπος, οἱ δὲ λοιποὶ ἐκ διαλειμμάτων ἡμέρας
καὶ νυκτός, πότε μὲν μικρότεροι, πότε δὲ μεγαλύτεροι, ἐγένοντο ὑπὲρ τοὺς
τεσσαράκοντα, καὶ πολλοὶ γκρεμισμοὶ διαφόρων οἰκοδομημάτων τῆς πό-
λεως καὶ θάνατοι ἠκολούθησαν. Τὸ τεῖχος τῆς πόλεως εἰς πολλὰ μέρη
45 ἐγκρεμίσθη καὶ εἰς πολλὰ διερράγη καὶ πενδένια ἔπεσαν καὶ ὅπου ἐγκρε-
μίσθη ἔπεσεν ἐπάνω εἰς ὀσπίτια καὶ ἐργαστήρια, καὶ ἐσκοτώθησαν πολ-
λοί. Πολλὰ τζαμιά, καὶ μιναρέδες, καὶ λουτρά, καὶ χάνια || καὶ ἄλλα κτί- 1122

credință și rîvnă, virtuți pătrunse în inima ta și moștenite din strămoși, și te silești să aduci chelerul meu împărătesc ce ți s-a încredințat, la buna stare de mai înainte, ți-am arătat că buna ta ocîrmuire întărește zi de zi mai mult părerea bună pe care împărăția noastră o are despre tine: aferim pentru înțelepciunea ta!

5

Totuși, ca să-ți sporim rîvna, iată că te înștiințăm, prin porunca noastră împărătească de față, că slujbele tale ne sînt cunoscute și că știrile de tot felul ce ne trimiți, ca un credincios, ne sînt pe plac. Deci te întărim iarăși în domnia Moldovei, care va fi negreșit sub stăpînirea 10 ta încă trei ani cu începere de azi, deoarece dese schimbări ale domnilor, care de la o vreme încoace s-au obișnuit, prăpădesc țara.

Știind dar acest lucru, caută și de acum înainte să îndeplinești poruncile mele împărătești cu a ta cunoscută credință și rîvnă și să ocîrmuiești 15 și în viitor cu dreptate raiaua mea sărmană, așa încît să aibă tihnă și liniște în timpul tău. Să pedesești pe cei nesupuși și să trimiți la timp împărăției-mele obișnuita mirie, ca să te bucuri din belșug de mila mea împărătească ». ||

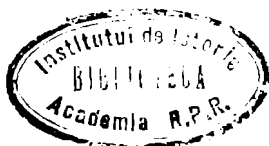
20

1121

Acest domn al nostru, fiind prevăzător și binefăcător al tuturor, văzînd că nu este altă cișmea cu apă de băut în tîrgul Iași, ci numai una singură, în fața curții domnești, făcută și aceasta de fericitul întru pomenire tatăl său, Grigorie Ghica vodă, și că mulțimea, bărbați și femei amestecați, din pricina lipsei de apă, erau nevoiți să alerge zi și noapte la această 25 cișmea și că de cele mai multe ori poporul era nevoit să aducă cu multă trudă și osteneală apă pentru nevoile sale de afară din puțuri, a vrut la începutul celui de-al doilea an de domnie să facă și o a doua cișmea, în fața primei, în spre partea curții. Această cișmea a și făcut-o, fiind foarte 30 frumoasă și minunată, cu înfățișare plăcută și bogată în apă. O cișmea în formă triunghiulară cu trei fațade, fiecare avînd cîte un robinet. O faptă într-adevăr vrednică de laudă și de admirat, care a ușurat foarte mult pe locuitori la căratul apei.

35

În același an, adică la 1754, luna august, s-au întîmplat la Constanti- 22 august
1754
nopol cutremure puternice și groaznice, începînd de la 22 ale acestei luni, în ziua de luni la orele trei și jumătate din noapte și prelungindu-se pînă la 31 ale aceleași luni. Primul cutremur a ținut vreo zece minute fără 40 întrerupere, iar celelalte, peste patruzeci, cu întreruperi, atît ziua, cît și noaptea, cînd mai slabe și cînd mai puternice. S-au dărîmat în oraș diferite clădiri și au fost mulți morți. Zidul orașului în multe părți s-a dărîmat, în altele a crăpat, iar unele bedenuri au căzut, iar acolo unde s-au surpat, s-au 45 prăbușit asupra caselor și prăvăliilor și mulți au fost uciși. Multe geamii, 1122 minarete, băi, hanuri || și alte clădiri de piatră, fie că s-au dărîmat prici-

ρια πέτρινα, ἄλλα μὲν ἐγκρεμίσθησαν κατὰ μέρος καὶ ἔκαμαν πολλὴν φθοράν, ἄλλα δὲ διερράγησαν. Ἐγκρέμισε μέρος τοῦ τείχους καὶ τοῦ λεγομένου Ἐσκι παραγίου. Ἐπεσε καὶ ἓνας ἐκ τῶν ἑπτὰ κουλάδων ὀλόκληρος, τῶν δύο ἔπεσαν τὰ μολύβια καὶ ἐγκρέμνισεν ἡ σκέπη τους, οἱ δὲ ἄλλοι ἔρραγίσθησαν καὶ ἐγκρέμνισαν καὶ τὰ τείχη τους κατὰ μέρος, καὶ ἀκολούθως εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως ἐγκρέμνισαν καὶ ἔρραγίσθησαν μιναρέδες, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ μπαρουτχανάς ὅπου εἶναι κοντὰ εἰς τὸν Ἅγιον Στέφανον, κατὰ μέρος ἐγκρέμνισε καὶ κατὰ μέρος ἔμεινε ραγισμένος. Παρόμοια ἔγιναν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐξ αἰτίας τοῦ σεισμοῦ καὶ εἰς τὸν

10 Γαλατῶν, καὶ εἰς τὸ Σκούταρι καὶ εἰς τὸ Ὀρτάκιογι, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ χωρία τοῦ Καταστένου, τόσον τῆς Δύσεως, ὅσον καὶ τῆς Ἀνατολῆς, δὲν ἠκολούθησε κανένα τοιοῦτον σύμπτωμα. Τοιοῦτος μεγαλώτατος καὶ φοβερώτατος σεισμός διὰ πολλὰ χρόνια δὲν ἐσυνέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καθὼς πολλοὶ ἄνθρωποι προβεβηκότες τῇ ἡλικίᾳ ἔλεγον, καὶ μάλιστα καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ κτίρια μαρτυρεῖται ὅπου ἐγκρέμισαν, ὄντα πρὸ τοσοῦτων πολλῶν χρόνων κτισμένα, καὶ ἀπὸ διαφόρους σεισμοὺς ὅπου κατὰ καιρὸν ἠκολούθησαν, κανένα δὲν ἐγκρέμισεν.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις μὲν ἀγαθοῖς ὅπου ἔκαμεν ὁ αὐθέντης οὗτος κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον τῆς αὐτοῦ αὐθεντίας, καὶ δὲν ἔλειπε καθ' ἑκάστην νὰ φροντίζη ἀγρύπνως τὴν ἀγαθὴν κατάστασιν ὄλων τῶν ἐγκατοίκων τῆς τσάρας ταύτης μὲ τὴν ὀρθὴν διοίκησιν καὶ εὐθύτητα, προνοῶν καὶ ἐπιμελούμενος διαφόροις τρόποις εἰς τὸ νὰ διάγῃσι κατὰ πάντα ὅλοι κοινῶς, μὲ κάθε λογῆς ἄνεσιν καὶ ἡσυχίαν, ὡς προεδηλώθησαν εἰς τὴν σειρὰν καὶ εἰς τὴν τάξιν τῆς ἡμερολογίου ταύτης, δὲν ἔκρινε δὲ εὐλογον

25 ἢ ἄκρα αὐτοῦ καὶ συνετικωτάτη φρόνησις νὰ ἀφήσῃ καὶ νὰ παραδράμῃ καὶ τοῦτο ἀδιόρθωτον. 1123

Κατὰ τὸν δεύτερον χρόνον τῆς αὐτοῦ αὐθεντίας, μανθάνοντας καὶ πληροφορούμενος τὴν κατάστασιν τῶν ἀρχοντιῶν ὅτι αἱ πλείους τούτων ἦσαν μόνον ὀνομασίαι κεναί, ἄνευ τινὸς σιτηρεσίου καὶ εἰσοδήματος, ἄλλοι δὲ μετὰ τινος εἰσοδήματος οὐκ ἐξαρκούντος πρὸς κυβέρνησιν τῶν ἐχόντων ταύτας, προεμηθήσατο λοιπὸν καὶ τὴν διόρθωσιν τούτων ὡς αὐθέντης καλὸς καὶ πατὴρ προνοητικός. Καὶ ἀγκαλὰ τὸ τοιοῦτον νὰ ἐγινε μὲ οὐκ ὀλίγην ζημίαν τῆς αὐθεντικῆς αὐτοῦ καμάρας, ἐπρόκρινεν ὅμως τὴν ἄνεσιν μᾶλλον καὶ τὸν προσπορισμὸν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν ἀρχόντων,

35 ἢ τὴν ἰδίαν ζημίαν καὶ τὴν στέρησιν. Καὶ οὕτως, τῇ μὲν μεγάλῃ λογοθεσίᾳ πρὸς τοῖς πεντακοσίοις γροσίοις ὅπου εἶχεν εἰσόδημα, τὸ σολαρίτον λεγόμενον, ἐπρόσθεσε νὰ παίρῃ ὁ τυχὼν λογοθέτης ἀπὸ δεσέτινας, βαδραρίτου, γόστινας, βάματος, μορτασιπιῶν καὶ ὀκνῶν πρὸς τρία γρόσια εἰς τὸ πουγγί. Καὶ εἰ μὲν πωλῶνται τὰ ἄνωθεν δοσίματα νὰ δίδωνται ἀπὸ

40 τοὺς ἀγοράζοντας ταῦτα, εἰ δὲ καὶ ἀπομένουν ἀπώλητα νὰ δίδωνται ἀπὸ τὴν ρεσούραν τῶν σλουζμπάσηδων. Τῇ δὲ μεγάλῃ βορνιτσιᾷ τῆς Κάτω Τσάρας ἐδιόρισε νὰ παίρῃ ὁ εὐρεθεὶς βόρνικος πρὸς πέντε παράδες ἀπὸ μπόουλ δὲ νιγότης, ἢτοι ἀπὸ βόδια τῆς πραγματείας, καὶ πρὸς τέσσαρους παράδες ἀπὸ τὰ ἄλογα, καὶ πρὸς τρεῖς παράδες ἀπὸ ἀγελάδας, ἀπὸ ζῶα

45 των ἢ ὅπου διέρχονται εἰς Λεχίαν. Τῇ δὲ μεγάλῃ βορνιτσιᾷ τῆς Ἄνω Τσάρας ἐδιόρισε μορτασιπιᾶν καὶ περκαλαμίαν Κισινέουλ. Ἡ δὲ χατμανία νὰ παίρῃ μόνον τὰ ποκλόνια τῆς, ὁμοίως καὶ ἡ ποστελνιτσιᾷ τὰς περκαλα- 1124

nuind multă pagubă, fie că s-au stricat. S-a prăbușit și o parte din zidul de la Eschi-Serai ¹. S-a dărîmat în întregime și unul din cele șapte turnuri; de la două au căzut fiarele și s-a surpat acoperișul lor, iar de la celelalte turnuri au crăpat și s-au surpat în parte zidurile lor. În diferite părți ale orașului s-au prăbușit și s-au stricat minaretele. De asemenea și baruthanaua, care este lângă Sf. Ștefan, în parte s-a dărîmat și în parte s-a stricat. La fel s-a întîmplat, tot atunci, din pricina cutremurului și la Galata, la Scutari și la Ortachioi. Însă în celelalte sate ale Bosforului, atît înspre apus cît și înspre răsărit, nu s-a întîmplat nimic asemănător. Mulți oameni bătrîni spuneau că un cutremur așa de puternic și de înfricoșător nu se întîmplase de mult la Constantinopol. De altfel se vede și din chiar clădirile prăbușite, care fiind zidite cu mulți ani în urmă, nici una nu s-a dărîmat la cutremurele întîmplate în alți ani.

Pe lângă celelalte fapte bune făcute de Matei vodă în primul său an de domnie, el a veghiat zi de zi ca și starea tuturor locuitorilor acestei țări să fie bună, ocîrmuind cu dreptate și căutînd în tot felul ca toți să trăiască în tihnă și liniște, precum am arătat la locul cuvenit || al acestei cronici. Pe lângă acestea, el a socotit cu chibzuința sa cea prevăzătoare că nu e bine să treacă cu vederea și să lase neîndreptat și următorul lucru.

În al doilea an de domnie, cercetînd și aflînd despre starea boierilor că cele mai multe din ele erau numai titluri goale, fără vreun mertic și venit, iar altele cu un oarecare venit, neîndestulător însă pentru chivernisirea celor ce le aveau, a avut deci grijă, ca un domn bun și tată prevăzător, să îndrepte și aceasta. Și cu toate că îndreptarea s-a făcut cu multă pagubă a cămării sale domnești, totuși el a socotit că este mai bine ca boierii să se bucure de tihnă, bunăstare și mulțumire, chiar cu propria sa pagubă și lipsă. Astfel, pentru logofeția mare a hotărît ca, în afară de venitul de cincisute lei ce avea, așa-zisul solărit, cine va fi logofăt să ia și de la desetină, de la vădrărit, de la goștină, de la vamă, de la mortasipie și de la ocne cîte trei lei de pungă. Iar dacă se vor vinde dările de mai sus, suma de trei lei de pungă să fie dată de cumpărătorii dărilor, iar dacă vor rămîne nevîndute, să fie dată din răsura slujbașilor. Pentru vornicia mare a Țării de Jos a hotărît că cine va fi vornic să ia de la vitele ce trec în Polonia anume: cîte cincisute parale de bou de negoț, cîte patru parale de cal și cîte trei parale de vacă. || Pentru vornicia mare a Țării de Sus a ordi- duit mortasipia și pîrcălăbia Chișinăului. Iar hătmană să ia numai plocoanele sale, tot așa și postelnicia să ia pîrcălăbiile sale, după vechiul obicei.

¹ Eschi-Serai era un vechi palat cu mai multe apartamente, înconjurat de ziduri înalte. Aici se trimiteau femeile sultanului decedat. Vezi D. Cantemir, *Istoria Imperiului otoman*, trad. Hodosiu, București, 1876, p. 146.

μίας της κατὰ τὴν ἔκπαλαι συνήθειαν. Τῇ δὲ μεγάλη σπαθαρία ἐδιόρισε
 νὰ παίρνη ὁ τυχὼν σπαθάρης πρὸς ἓν παρὰν ἀπὸ τὸ ἄλας εἰς κάθε μο-
 λοβάνι. Τῇ δὲ μεγάλη βιστιαρία ἐδιόρισε πρὸς πεντακόσια γρόσια εἰς
 τὸ κάθε σφέρτον καὶ πρὸς χίλια εἰς τὸ βακαρίτον. Ἡ δὲ μπανία νὰ παίρ-
 5 νη πρὸς ἓνα παρὰν ἀπὸ τὸ ἄλας, ὡς καὶ ἡ σπαθαρία. Ἡ δὲ καμινάρια νὰ
 παίρνη τὸ καμιναρίτον κατὰ τὸ σύνηθες. Τῇ δὲ μεγάλη παχαρνιτσία ἐδιό-
 ρισε νὰ παίρνη ὁ εὐρεθεῖς παχάρνικος πρὸς ἓν γρόσι εἰς τὸ κάθε βουτσί-
 τῶν κάτω κρασιῶν, καὶ ἄσπρα δέκα ἀπὸ τὰ τριάντα ἄσπρα, ὅπου παίρνει
 ὁ στάροστας τοῦ Φωξανίου. Τῇ δὲ μεγάλη στολνιτσία ἔδωσε τὸ τουτου-
 10 ναρίτον, διὰ νὰ παίρνη ἐκ τούτου ὁ στόλνικος ἓν καὶ μισὸν ἄσπρον καὶ
 ἓν ἄσπρον ὁ μεδελνιτσίάρης. Ἡ δὲ μεγάλη κομισία νὰ παίρνη τὴν μπρά-
 νεσταν καὶ πρὸς τρία γρόσια εἰς τὴν κάθε κίρσμαν, κατὰ τὴν παλαιὰν συ-
 νήθειαν. Τῇ δὲ μεγάλη μεδελνιτσαρία ἐδιόρισε ἓν ἄσπρον κατὰ ἀναλογί-
 15 αν ἀπὸ τουτουναρίτου, ὡς προεδηλώθη. Ἡ δὲ ἀζία νὰ ἔχη τὰ συνήθη
 ποκλόνια τῆς. Ἡ δὲ κρουτσαρία νὰ παίρνη τὸ φολαρίτον, κατὰ τὴν ἔκπα-
 λαι συνήθειαν. Τῇ δὲ σλουζιαρία ἐδιόρισε νὰ παίρνη ὁ τυχὼν σλουζιάρης
 ἀπὸ τὰ ζῶα ὅπου περνοῦν εἰς Μπόσναν, πρὸς πέντε παράδες ἀπὸ ἄλλο
 βόδι καὶ πρὸς τέσσαρα ἄσπρα ἀπὸ κάθε μοχθηρόν. Τῇ δὲ ζικνιτσα-
 20 ρία καὶ τῇ πιταρία ἔδωσε τὴν περκαλαμίαν¹ τοῦ Γαλατσίου ὅπου νὰ
 παίρνη ὁ καθεὶς ζικνιτσίάρης καὶ πιτάρης ἀνὰ πεντακόσια γρόσια
 τὸν χρόνον. Τῇ δὲ σατραρία ἔδωσε τὴν γραμματιτσίαν τῶν ὀτακίων. Τῇ
 δὲ μεγάλη ἀρμασία ἔδωσε τὰ πεντακόσια γρόσια τὸ σύμφερον ὅπου εἶχε
 πρότερον ἢ σπαθαρία. Τῇ δὲ κουπαρία ἐπρόσθεσε πεντακόσια γρόσια ἀπὸ
 25 πρὸς ἓν φλωρὶ εἰς κάθε πέτραν χοταρίσματος. Τῇ δὲ δευτέρα παχαρνιτσία
 ἐδιόρισε νὰ παίρνη πρὸς πέντε ἄσπρα ἀπὸ τὰ ρηθέντα τριάντα ἄσπρα τοῦ
 στάροστα τοῦ Φωξανίου.

Εἰς σύστασιν λοιπὸν καὶ διαμονὴν καὶ διηνεκὴ τὴν ἀσφάλειαν, ἐξε-
 30 δόθη καὶ αὐθεντικὸν αὐτοῦ τεσταμέντο, ὑπογεγραμμένον οἰκείᾳ χειρὶ αὐ-
 τοῦ καὶ ἐσφραγισμένον τῇ αὐθεντικῇ σφραγίδι, ἐπικυροῦν καὶ ἐμπεδοῦν
 τὰ διορισθέντα ταῦτα καὶ δοθέντα ταῖς ἀρχοντίαις εἰσοδήματα, ἐν ᾧ πε-
 ριέχεται ρητῶς τὸ εἰσοδήμα καὶ σιτηρέσιον μιᾶς ἐκάστης ἀρχοντίας κα-
 θάπου καὶ εἰς τὸν ἐσφραγισμένον κώδικα ὅπου διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἔ-
 35 καμεν, ὡς πρόχειρον εἰς κάθε ἓναν ὅπου νὰ βλέπη τὸ σύμφερον τῆς ἀρ-
 χοντίας αὐτοῦ, ἔργον κατὰ ἀλήθειαν ἀξιομνημονευτότατον καὶ εἰς τὸν ἄ-
 παντα αἰῶνα ἀνεξάλειπτον, ἐπειδὴ καὶ οὐδεὶς τῶν προχρηματισάντων το-
 σοῦτων αὐθέντων ἔκαμε τὸ τοιοῦτον, οἷτινες αὐθέντευσαν κατὰ καιροῦς
 40 με ἄνεσιν περισσοτέραν καὶ πανευτυχῆ κατάστασιν ἢ καὶ ὄχι με τοσοῦτον
 ὄγκον χρέους ὑπὸ διαφόρων ἀλλεπαλλήλων περιστατικῶν, καθὼς οὗτος ὁ
 Ματαίη βόδας. Καὶ με ὅλον τοῦτο ἐφρόντιζε μᾶλλον διὰ τὴν ἄνεσιν τῶν
 ἐγκατοίκων τῆς τσάρας ταύτης, μηδὲ ὅπως φειδόμενος τῆς ζημίας αὐτοῦ.

¹ In ms. «προκαλαμίαν».

Pentru spătăria mare a hotărît că cine va fi spătar să ia cîte o pară de fiecare bolovan de sare. Pentru visteria mare a orînduit cîte cinci sute lei de fiecare sfert și cîte o mie la văcărit. Bănia să ia cîte o pară de bolovan de sare, ca și spătăria. Căminăria să ia, după obicei, căminăritul. 5
 Pentru păhărnicia mare a hotărît că cine va fi paharnic să ia cîte un leu de fiecare butie de la vinurile ce vin de jos și zece bani din cei treizeci de bani ce ia starostele de Focșani. Pentru stolnicia mare a dat tutunăritul, din care stolnicul să ia un ban și jumătate, iar medelnicerul un ban. 10
 Marele comis să ia braniștea și cîte trei lei de fiecare crîsmă, după vechiul obicei. Pentru medelniceria mare a orînduit un ban de la tutunărit, cum s-a arătat mai sus. Agia să aibă obișnuitele sale plocoane. Cluceria să ia folăritul, după vechiul obicei. Pentru slugerie a hotărît ca cine va fi 15
 1125 sluger să ia de la vitele ce trec în Bosnia cîte || cinci parale de fiecare bou și cîte patru bani de fiecare porc. Pentru jitnicerie și pitărie a dat pîrcălăbia Galașilor, ca fiecare jitnicer și pitar să ia cîte cinci sute de lei pe an. 20
 Pentru sătrărie a dat grămăția otacelor. Pentru armașia mare a dat cei cinci sute de lei, de la venitul pe care-l avea mai înainte spătăria. Pentru cupărie a adăugat cinci sute de lei din venitul caminei. Pentru logofeția a doua a hotărît să ia cîte un galben de fiecare piatră la hotărnicirea moșiilor. Pentru păhărnicia a doua a hotărît să ia cinci bani din suma amintită de 25
 30 de bani ce ia starostele de Focșani.

Deci pentru stabilirea, păstrarea și chezășuirea neconținută a acestor venituri orînduite și date boierilor s-a dat și un testament domnesc iscălit de propria mîină a domnului și întărit cu pecetea domnească, aprobîndu-le 30 și întărindu-le ¹.

În acest act domnesc se cuprinde întocmai venitul și merticul fiecărei boierii, care sînt trecute și într-o condică pecetluită, făcută anume ca fiecare s-o aibă la îndemîină și să vadă venitul boieriei sale, faptă într-adevăr vrednică de pomenit și care va rămîne neștersă în vecii vecilor, deoarece 35
 nici unul dintre atîția domni care au fost înaintea lui n-a făcut așa ceva, cu toate că atunci cînd au domnit ei au avut mai multă tihnă și o stare 40
 1126 mai bună || și n-au avut atîta povară de datorii, pricinuite de felurite întîmplări, care au urmat una după alta, ca pe vremea acestui domn Matei vodă. Cu toate acestea, el avea mare grijă pentru bunăstarea locuitorilor acestei țări chiar cu propria sa pagubă.

¹ Hrisovul lui Matei Ghica vodă, din 23 noiembrie 1754, prin care întărește veniturile date boierilor, este publicat după original de Teodor Codrescu în « Uricariul » vol. II (1852), p. 267—278; o copie se află la Bibl. Acad. R.P.R., pach. X, doc. 323; un rezumat se publică în N. Iorga, *Studii și documente*, vol. 5, p. 158—159.

Din comparația celor spuse de cronicar cu cele cuprinse în hrisov se poate constata exactitatea știrilor din cronică.

Τὸ ὅποιον περὶ τῶν ἀρχοντιῶν τεσταμέντο ἀναγνωσθὲν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αὐθέντου, τοῦ τε μητροπολίτου καὶ ὄλων τῶν μεγάλων ἀρχόντων καὶ τῶν λοιπῶν καὶ πολλῶν μανζίλιδων, χαρὰν ἐχάρησαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ὅλοι κοινῶς καὶ εὐφράνθησαν, ἐνωτισθέντες τὸ τοιοῦτον ἀνέλπιστον

5 **μεγάλον ἔλεος ὅπου ἔκαμεν ὁ αὐθέντης οὗτος εἰς τὰς ἀρχοντίας αὐτάς, ὑπὸ μόνῃς τῆς αὐτοῦ ἐμφύτου καλοκαγαθίας παρακινούμενος. Καὶ ἐπροσκύνησαν αὐτὸν ὅλοι οἱ ἄρχοντες πολυχρονοῦντες καὶ ἐπευχόμενοι αὐτῷ ἐπιμήκιστον ζωὴν καὶ στερέωσιν ἀδιάσειστον εἰς τὸν αὐθεντικὸν αὐτοῦ θρόνον.**

10 **Ὁ δὲ Γεωργάκης χάτμανος, ὁ καὶ πενθερὸς τοῦ αὐθέντου Ματαίη βόδα, ὅπου ἦλθεν ἀπὸ βασιλευούσης μὲ τὰ βασιλικά ἐπίσημα τοῦ μουκαρρίου, ὡς προερρέθη, διατρίψας ἐνταῦθα περίπου σχεδὸν τῶν ἑξ μηνῶν, ἐκίνησεν ἐντεῦθεν, ἐνδύοντας αὐτὸν σαμουρόγουναν φερετζέν καὶ σαμουροκαλάκι, διὰ τιμὴν καὶ δεξίωσιν, τὸν ὅποιον καὶ ἀπέπεμψεν ἕως εἰς τὸ**

15 **μοναστήρι Γαλατὰ μὲ παράταξιν μεγάλην καὶ ἀλάγι ὄλων τῶν Ῥωμαίων ἀρχόντων καὶ ἄλλων πολλῶν, ὅπου καὶ συνδειπνήσαντες καὶ συνευωχηθέντες, οἱ μὲν ἄρχοντες ἐπανῆλθον εἰς Γιάσι, ὁ δὲ διαληφθεὶς ἥ χάτμανος** 1127

20 **μείνας ἐκεῖ τὴν νύκτα ἐκείνην, ἐμίσεισεν ἔωθεν, ἀκολουθῶντας τὴν ἄγουσαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν, μὲ μεγάλην ὅμως λύπην τῆς ψυχῆς αὐτοῦ διὰ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ αὐθέντου καὶ τὴν στέρησιν καὶ τῆς κυρίας δόμνης, κόρης αὐτοῦ οὔσης.**

Κατὰ τὸν αὐτὸν δεῦτερον χρόνον τῆς αὐθεντίας τοῦ Ματαίη βόδα, καὶ μὲ ὄλον ὅπου οἱ ἐγκάτοικοι ὅλοι τῆς τσάρας ταύτης νὰ διῆγον ἡσύχως καὶ ἀνενοχλήτως κατὰ τὰ ἄλλα, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν τῶν Λαζῶν

25 **Τουρκῶν προτέραν ἐπήρειαν καὶ ἐνόχλησιν, ἐξ αἰτίας ὅμως τῆς κατὰ τὸ ἔαρ καὶ θέρος ἀνομβρίας μεγάλης ὅπου ἐπηκολούθησεν, οὐ μόνον εἰς τὰ μέρη ταῦτα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα πολλά, ἐγένιν ἐλλειψις οὐκ ὀλίγη καὶ ἔνδεια τῶν πρὸς τροφήν ἀναγκαίων, ἦγουν σίτου, μαλάγι καὶ παπουσόγι, μὲ τὰ ὅποια οἱ πτωχοὶ τρέφονται τσαράνοι. Καὶ ἐκ τούτου ἐστενοχωρήθησαν**

30 **πολλὰ οἱ ἄθλιοι ἄνθρωποι, ταλαιπωρούμενοι καὶ κακοπαθοῦντες, ὅπου πολλοὶ κατὰ τόπους ἔτρωγαν βαλανίδια καὶ ἄλλα πρὸς ὀλίγην μόνον ζωοτροφίαν, μάλιστα οἱ τῆς Κάτω Τσάρας κάτοικοι, οἵτινες διὰ βαρυτάτης τιμῆς ἐπροσπορίζοντο τὴν ἀναγκαίαν τροφήν ἀπὸ τε τὴν Λεχίαν καὶ ἀπὸ τὴν Ἐπάνω Τσάραν, ὡσὰν ὅπου ἐγένε κατὰ τόπους ὀλίγον μαλάγι**

35 **καὶ παπουσόγι εἰς τὰ μέρη τῶν βουνῶν. Ἄλλ' ὁ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομῶν Ἅγιος Θεὸς καὶ πρὸς καιρὸν παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος, δὲν ἄφησε τὸ πλαστούργημα τῶν οἰκείων χειρῶν νὰ κατατρυχεται ἐπὶ πολὺ ἀπὸ τὴν ἔνδειαν ταύτην καὶ ἀκρίβειαν, ἀλλὰ φιλανθρωπεύόμενος ἔπα ἥ** 1128

40 **ραμυθίσαστο αὐτοὺς κατὰ τὸν ἐρχόμενον χρόνον μὲ ἀφθονίαν πολλὴν καὶ δαψίλειαν ὄλων τῶν ἐπιτηδείων καὶ ἀναγκαίων πρὸς τὸ ζῆν, ὡς πατήρ οἰκτίρμων καὶ Θεὸς πολυεὐσπλαγχνος.**

2 Δεκεμβρίου
1754

Κατὰ δὲ τὸ χιλιοστὸν ἑπτακοσιοστὸν πεντηκοστὸν τέταρτον ἔτος, τὸν αὐτὸν δεῦτερον χρόνον τῆς αὐθεντίας τοῦ Ματαίη βόδα, εἰς τὰς δύο τοῦ Δεκεμβρίου μηνός, ἡμέραν Παρασκευῆν, ἀπέθανε καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν

45 **Τουρκῶν σουλτάν Μαχμούτης, τοῦ ὁποίου ὁ θάνατος τοιοῦτῳ τρόπῳ ἠκολούθησε: Ὑποπεσὼν ὁ ρηθεὶς πρὸ ἡμερῶν πάθει ὑδερικῷ, κοινῶς λεγόμενον δρώπικα, καὶ ἀσθενήσας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἀνέλαβε τὴν ὑγιεῖαν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐνεσκηψάσης αὐτῷ ἀρρωστίας ταύτης, ἔμεινε ὅμως ἐκ τού-**

Acest act domnesc despre veniturile boierilor fiind citit în fața domnului, a mitropolitului și a tuturor boierilor mari și mici, precum și a mazi-
lilor, cu toții s-au bucurat mult aflînd de această mare și neașteptată milă 5
pentru boierii, făcută de domn, îndemnat numai de bunătatea lui înăscută.
Și, închinîndu-i-se, toți boierii i-au urat ani mulți și statornicie neclintită
în scaunul său domnesc.

Iar Iordachi hatmanul, socrul domnului Matei vodă, care venise din 10
Constantinopol, cu mucarerul, cum s-a spus mai sus, după o ședere de vreo
șase luni, a pornit de aici, după ce domnul, pentru a-l cinsti, l-a îmbrăcat
cu feregea de blană de samur și cu calpac de blană de samur. Domnul 15
l-a petrecut cu alai mare pînă la mănăstirea Galata, împreună cu toți
boierii greci și cu mulți alții. După ce au luat acolo masa de seară împreună
și au petrecut, boierii s-au întors la Iași, iar || hatmanul, rămînînd acolo
în noaptea aceea, a pornit a doua zi dimineața urmîndu-și drumul spre
Constantinopol, însă cu multă durere sufletească pentru despărțirea sa
de domn și de doamna, fiica sa. 20

În al doilea an de domnie al lui Matei vodă, cu toate că locuitorii
țării trăiau în liniște și neturburați în toate, și mai ales pentru că scăpaseră
de amenințarea și de supărarea de altădată a lazilor turci, totuși din pricina 25
secetei prea mari ce a fost în timpul primăverii și verii nu numai în aceste
părți, dar și în multe altele, se simțea mare lipsă de cele de trebuință pentru
hrană, adică grîu, mei și porumb, cu care se hrănesc țăranii săraci. Din
pricina aceasta bieții oameni au fost tare strîmtorați, avînd de îndurat 30
multe necazuri. În unele locuri mulți se hrăneau cu ghindă și altele, ca să-și
potolească puțin foamea, mai ales locuitorii din Țara de Jos, care cu prețuri
foarte ridicate își procurau hrana trebuincioasă din Țara leșească și din
Țara de Sus, deoarece în unele părți de la munte se făcuse puțin mei și
porumb. Dar bunul Dumnezeu, care face totul pentru binele oamenilor, 35
care vremelnic pedepsește și iarăși tămăduiește, n-a lăsat făptura propriilor
sale mîini să fie multă vreme năpăstuită de sărăcie și de scumpete, ci milos-
tivindu-se || de aceștia, i-a mîngîiat în anul următor, dîndu-le din belșug
și cu dărnicie din toate cele de trebuință pentru trai, ca un tată îndurător 40
și Dumnezeu preamilstiv.

Tot în al doilea an de domnie a lui Matei vodă, într-o vineri, la 2 ² decembrie
decembrie 1754, muri împăratul turcilor, sultanul Mahmud, a cărui moarte
s-a întîmplat în chipul următor: sultanul, îmbolnăvindu-se de hidropizie, 45
boală numită de popor dropică, a zăcut multe zile. Pe urmă s-a însănătoșit,

του πολλά ζαΐφης και αδύνατος, όπου διήλθον ημέραι πολλαι μη δυνάμενος εκ τῆς ἄκρας ἀδυναμίας νὰ ἔβγη ἔξω, μήτε φανερά, μήτε ἐνηλλαγμένω τῷ σχήματι, κατὰ τὴν συνήθειαν όπου εἶχε και συνεχῶς περιήρχετο εἰς τὴν πόλιν. Καὶ διὰ νὰ μὴ δώση αἰτίαν τινὰ ὑποψίας και λαβὴν εἰς 5 τὸ ἄτακτον και βάρβαρον ὀθωμανικὸν πλῆθος μὴ φαινόμενος, ἐπειδὴ και ἔβασίλευε δυναστεία μᾶλλον, ἢ περ' ἀγάπη και εὐπειθεία τῶν μεγιστάνων ὄλων και αὐτοῦ τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος, ἐν μὲν μετὸ νὰ ἦτον ἄτεκνος και κατὰ τὸν ὀθωμανικὸν νόμον παρανόμως ἔβασίλευεν, ἄλλον δὲ μετὸ νὰ ἔκατακρατεῖτο τῷ πάθει τῆς δεινῆς φιλαργυρίας, πρᾶγμα 10 τῷ ὄντι ἀνοίκειον πάντη και ἀπᾶδον τοῖς βασιλεῦσι, και διὰ τοῦτο ἐμισεῖτο μᾶλλον παρὰ πάντων, ὡσάν όπου εἰς τὸν καιρὸν || τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἦτον δυστυχία μεγαλωτάτη και κακορίζοικία εἰς ὄλην τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ. Κατὰ δὲ τὰ ἄλλα ἐχρημάτισε τῇ ἀληθείᾳ βασιλεὺς πρᾶος, ἡμερος, εὐμειλιχος και ὄχι ὀξύθυμος και αἰμοβόρος, ὡς ἄλλοι. Καὶ οὕτω, κατὰ τὰς δύο Δεκεμβρίου μηνός, ὡς προεδηλώθη, ἡμέραν Παρασκευῆν, 15 καθ' ἣν ἔχουσιν οἱ Ὀθωμανοὶ ἡμέραν ἐορτάσιμον, μεγαλοπυχῆσας ἐξήλθεν ἔφιππος μετὴν συνήθη βασιλικὴν παράταξιν ἐντετυλιγμένος μετὰ σάλι και ἐπῆγεν εἰς τὸ τζαμί ἐπιτελέσων τὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ. Καὶ κιλδίζοντας τὸ ναμάζι του ἔλεγε τῷ σιλιχτάρ-ἀγᾶ συνεχῶς τὸ: ἀποθαίνω. Καὶ ἔτσι 20 βιαζόμενος ἔκαβαλίκευσεν ἐπιστρέφοντας εἰς τὰ ἀνακτόρια και μετὰ κόπον πολὺν ἐρχόμενος εἰς τὸν συνηθισμένον τόπον, μετὰ βίας ἐπρόφθασε νὰ ἀπέβη τοῦ ἵππου και ἔδωσε τὸ τέλος. Ἰδὼν δὲ τὸ γεγονὸς τοῦτο ὁ σιλικτάρ-ἀγᾶς, ἄνθρωπος ὢν φρόνιμος και στοχαστικὸς, ἀσφάλισεν εὐθὺς τὰς πόρτας ὄλας τῶν ἀνακτορίων διὰ νὰ μὴν διαδοθῆ ἔξω ἢ φήμη τοῦ 25 αἰφνιδίου αὐτοῦ θανάτου και διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος και τὴν ἀπέχθειαν όπου κοινῶς ὄλοι ἔτρεφον κατ' αὐτοῦ, διὰ τὰ προειρημένα αἰτια, ἀκολουθήθη καμία σύγχυσις και ἐπανάστασις κατὰ τὸ βαρβαρικὸν ἔθος τῶν Ὀθωμανῶν. Καὶ ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ, ἐμήνυσε τῷ ὑπερτάτῳ ἐπιτρόπῳ Μουσταφᾶ-πασᾶ και τῷ μουφτῇ και τοῖς ἐγκρίτοις τῶν οὐλεμάδων διὰ νὰ 30 ἔλθωσιν εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτι, και εἰσελθόντων τούτων, ἐδηλοποίησεν αὐτοῖς τὸ συμβάν, ἦτοι τὸν θάνατον τοῦ σουλτάν Μαχμούτη. Καὶ συμβούλιον λαβόντες ἄνευ τινὸς κρότου και ταραχῆς, ἀπεφάσισαν κατὰ τὸν νόμον αὐτῶν νὰ διαδεχθῆ τὸν βασι || λικὸν θρόνον ὁ σουλτάν Ὀσμάν, ἀδελφὸς τοῦ ἀποθανόντος σουλτάν Μαχμούτη, και ἐν ταῦτῳ προσκλη- 1130 35 θεις ὁ σουλτάν Ὀσμάνης διὰ τοῦ ἀρχιευνούχου, ἐγκαθίδρυσαν αὐτὸν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ μετὰ ἄκραν ἡσυχίαν, εὐφημίζοντας αὐτὸν βασιλέα και αὐτοκράτορα, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ὄλωσ τινὰ εἶδησιν τοῦ τοιοῦτου ἔργου οἱ λοιποὶ ἔξω μεγιστᾶνοι και ριζάληδες και τὸ στρατιωτικόν.

Ἄναβιβασθεις δὲ ὁ σουλτάν Ὀσμάν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, 40 ἐνέδυσεν εὐθὺς σαμουρόγουναν τὸν ἴδιον Μουσταφά-πασάν, ἐγχειρίζοντας αὐτῷ πάλιν τὴν ἐπιτροπικὴν ἀξίαν. Καὶ ἔτσι, ἀνοίξαντες τὰς πύλας τῶν ἀνακτορίων, ἐξήλθεν ὁ ἐπίτροπος μετὸ σύνηθες ἀλάγι και ἐν ταῦτῳ διεφημίσθησαν ἀμφοτέρα εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως, ἢ τε ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ἀνάβασις τοῦ σουλτάν Ὀσμάν και ὁ θάνατος ὁ αἰφνιδίος 45 τοῦ σουλτάν Μαχμούτη, και εἰς σημεῖον χαρᾶς τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐρρίφθησαν και λομπάρδαι πολλόταται, πρᾶγμα όπου ἠπίστουν πολλοὶ ἀκούοντες τὸ τοιοῦτον, ὡσάν όπου εἶδον πρὸ τριῶν ὥρῶν τὸν σουλτάν Μαχμούτην ἔφιππον, πηγαίνοντα εἰς τὸ τζαμί και ἐπανερχόμενον. Τοιαῦτα

dar a rămas foarte bolnăvicios și slăbit, așa că au trecut multe zile fără a putea, din pricina prea marii slăbiciuni, să iasă afară, nici pe față, nici travestit, cum obișnuia să colinde mereu orașul, de teama ca nu cumva să dea de bănuț norodului otoman, nesupus și barbar, din pricină că nu apărea în public, deoarece domnia lui se bizuia mai mult pe forță decât pe dragostea și supunerea marilor demnitari și a armatei însăși, mai întâi pentru că nu avea copii, și după legea otomană el domnea împotriva legii, și al doilea pentru că era stăpînit de patima lăcomiei de bani, lucru într-adevăr neprielnic oricui și nu se potrivește unor regi. De aceea, el era urît de toți, căci în 10
 1129 timpul || domniei lui era foarte mare sărăcie în toată împărăția sa. Altfel era într-adevăr un sultan blajin, blînd și se îndupleca ușor, nu era supărăcios și crunt cu alții. Și așa, cum s-a spus mai înainte, într-o vineri, la 2 decembrie, zi de sărbătoare pentru otomani, luînd curaj, a ieșit călare cu obișnuitul alai împărătesc, învelit cu un șal, și s-a dus la geamie să se închine potrivit credinței sale. Și în timp ce își făcea namazul, zicea într-una lui silihtar-aga : « Mor ». De aceea a încălecat în mare grabă ca să se întoarcă la palat și, ajungînd cu multă greutate la locul obișnuit, abia a apucat să descălece și și-a dat sfîrșitul. Silihtar-aga, văzînd această întîmplare și fiind om înțelept și chibzuit, a închis îndată toate porțile palatului, pentru ca să nu se răspîndească afară vestea morții lui neașteptate și să se întîmple vre-o tulburare și răzvrătire, după obiceiul barbar al otomanilor, din pricină că toți nutreau dușmănie și ură împotriva lui pentru motivele arătate mai sus. El a înștiințat în grabă pe marele vizir Mustafa-pașa, pe muftiu și pe ulemalele de frunte să vină la palatul împărătesc. Cînd au sosit, le-a adus la cunoștință întîmplarea, adică moartea sultanului Mahmud. Și ținînd sfat, fără zgomot și fără vreo tulburare, au hotărît, după legea lor, să urmeze 25
 1130 la tronul || împărătesc sultanul Osman, fratele răposatului sultan Mahmud ; și, poftind îndată prin cîzlar-aga pe sultan Osman, l-au urcat pe tronul împărătesc în deplină liniște, aclamîndu-l împărat și sultan, fără ca ceilalți demnitari de afară, rigialii și oștirea să știe ceva de acest lucru.

Îndată ce sultanul Osman s-a urcat pe tronul împărătesc a îmbrăcat cu blană de samur pe Mustafa-pașa, încredințîndu-i iarăși viziratul¹. După aceea, deschizînd porțile palatului, a ieșit marele vizir cu obișnuitul alai și s-a adus la cunoștința tuturor în același timp, în piețele orașului, atît urcarea pe tron a sultanului Osman, cît și moartea neașteptată a sultanului Mahmud. În semn de bucurie pentru domnia noului sultan, au tras de multe ori cu bombarde, dar multora nu le venea să creadă aceasta, deoarece cu trei ceasuri în urmă văzuseră pe sultanul Mahmud mergînd călare la geamie și

¹ Mustafa-pașa a ocupat viziratul de la 1 iunie 1752 pînă la 18 mai 1755.

εἰσὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνωτάτης θείας προνοίας καὶ ψήφου, ἄξια θαυμασμοῦ καὶ ἀπόρρητα, ἐπειδὴ καὶ πᾶσα ἀρχὴ καὶ ἐξουσία, εἴτε ἀγαθὴ, εἴτε κακὴ, ἄνωθεν προβαλλομένη ἐξήρηται.

Διαδοθεῖσης λοιπὸν τῆς φήμης ταύτης εἰς ὅλην τὴν πόλιν καὶ μαν-
 5 θάνοντες τὰ γεγονότα οἱ ἐπιλοιποὶ τῶν μεγιστάνων καὶ ριζάληδων, εἰσῆλ-
 θον καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτι καὶ ἐπροσκύνησαν τὸν νέον βα-
 σιλέα κατὰ τὸ εἰθισμένον. Ὁ δὲ Μουσταφά-πασάς, λαβὼν ἄλλοτε τὴν ||
 διοίκησιν τῆς ἐπιτροπικῆς παρὰ τοῦ βασιλέως σουλτάν Ὀσμάν, ὡς ἐρ 1131
 ρέθη, ἔκαμεν κατὰ πρῶτον ἰπκάν ὅλους τοὺς ἐν ἀξία ὄντας, καὶ ἐπειδὴ
 10 ἐπεκράτησε συνήθεια τοιαύτη ἀνεκαθεν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν βασιλείαν,
 ὅτι οἱ βασιλεῖς αὐτῆς νὰ ζωνώνονται τὸ βασιλικὸν σπαθὶ εἰς τὸ κατὰ τὸ
 Ἐγίπι εὐρισκόμενον τζαμί, καὶ κατὰ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν τῆς αὐτοῦ βα-
 σιλείας ἐπῆγε καὶ ὁ νέος βασιλεὺς σουλτάν Ὀσμάν μὲ τοιαύτην μεγα-
 λοπρεπεστάτην βασιλικὴν παράταξιν καὶ ὠραιότατην προπομπὴν ὅλων
 15 τῶν μεγιστάνων καὶ ἀξιωματικῶν καὶ οὐλεμάδων καὶ παντὸς τοῦ στρα-
 τιωτικοῦ τάγματος, οἷαν οὐ γέγονεν ἄλλοτε ποτὲ εἰς ἄλλον βασιλέα, δια-
 μοιράζοντας καθ' ὅλην τὴν λεωφόρον ὁ βασιλικὸς χαζναδάρ-ἀγάς ἀφθο-
 νοπλουσιοπάροχα παχτσίσια εἰς τὸ τάγμα τῶν γενιτσάρων, καὶ εἰς ὅλους
 20 ἀπλῶς. Καὶ κατὰ τὸ ἔθος ἀναζωσάμενος τὸ βασιλικὸν σπαθὶ ὡς νέος βασι-
 λεὺς εἰς τὸ ρηθὲν τζαμί, ἐπανῆλθε διὰ θαλάσσης εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτι.

Μετὰ τὴν ἀνάβασιν δὲ τοῦ σουλτάν Ὀσμάν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρό-
 νου, ἐστάλη εἰς Μολδαβίαν μὲ τὴν εἶδησιν τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ
 χαρὲμ-κεχαγιάς τοῦ ἐπιτρόπου, Παχρηζαδὲς λεγόμενος, φέρων βασιλικὸν
 ὄρισμὸν πρὸς τὸν Ματαίην βόδα, δηλωτικὸν τῆς τοῦ νέου βασιλέως ἀ-
 ναβάσεως εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, καὶ περιποιητικὸν καὶ ἀνανεωτικὸν
 25 τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ, τοῦ ὁποῦ ἢ μετάφρασις εἶναι αὐτή:

Μιμητὰ τῶν αὐθεντῶν τῆς φυλῆς τοῦ Μεσσία, ἀθήρα τῶν μεγάλων
 τοῦ τάγματος τοῦ Ἰησοῦ, αὐθέντα τῆς Μπογδανίας Ματαίη βόδα, εἶη σοὶ
 τὸ τέλος αἴσιον. Καὶ ἐσεῖς ἄρχοντες τῆς Μπογδανίας αὐξηνηθῆτω ὑμῶν
 30 ἢ εὐπεΐθεια καὶ ὑποταγή.

Φθάνοντας τοῦ ἡμετέρου βασιλικοῦ ὀρισμοῦ, γνωστὸν εἶη || ὑμῖν ὅτι 1132
 μὲ τὸ νὰ εἶναι ὁ τόπος τῆς Μπογδανίας ἐκ τῶν λαμπροτάτων προγόνων
 καὶ προπατόρων μας κατὰ κληρονομίαν μούλκι μας, ἔχοντες σκοπὸν καὶ
 ἀπόφασιν ὅ τε τόπος νὰ πολυπλασιασθῇ καὶ ὁ ἐγκάτοικος ραγιᾶς νὰ
 35 εἶναι ἡσυχος ἀπὸ παραλόγους ἀδικίας, ἐσὺ αὐθέντα τῆς Μπογδανίας, ἀπὸ
 τὸν καιρὸν ὅπου σὲ ἐλεήθη ἢ αὐθεντία μὲ τὸ νὰ ἐβεβαιώθῃ ἢ βασιλεία
 μας ὅτι μὲ κάθε λογῆς πίστιν καὶ προθυμίαν καὶ μὲ ἐμφρόνους τρόπους
 καὶ στοχασμοὺς κατέβαλες πολλὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὸν ρηθέντα τόπον, τόσον
 εἰς τὸ νὰ πολυπλασιάσῃς τὸν σκορπισμένον ραγιάν, ὅσον καὶ μαζώνον-
 40 τας τὸ μάλι-μιρὶ νὰ τὸ στέλλῃς κατὰ τὰς βασιλικὰς μας προσταγὰς εἰς τὰ
 μέρη ὅπου μὲ σεπέπι-ταχρίρια ἐδιορίσθησαν. Ἐσὺ λοιπὸν ὡς καὶ πρό-
 τερον εἰς τὴν προτέραν σου δούλευσιν τῆς αὐθεντίας νὰ ἐπιμελῆσαι καὶ
 κατὰ τὴν φυσικὴν σου πίστιν καὶ προθυμίαν, εὐφυῖαν τε καὶ ἀγχίνοιαν,
 ἔχων κάθε λογῆς πληροφορίαν νὰ φέρεσαι εἰς τὰς βασιλικὰς μας προστα-
 45 γὰς μὲ ἐπιμέλειαν καὶ μὲ τὴν ὀλομικροτέραν ὑποψίαν νὰ μὴν ἐλαττώσῃς
 τὴν προθυμίαν σου, ἀλλὰ μὲ τοὺς ἀξίους ἄρχοντάς σου νὰ συνάξῃς ἐκ
 συμφώνου τὰ συνήθη εἰσοδήματα καὶ τὸ μάλι-μιρὶ νὰ τὸ στέλλῃς τὸ ὄγλη-

întorcîndu-se. Acestea sînt urmările sîntei pronii și hotărîrile de sus tainice și vrednice de admirat, deoarece orice stăpînire și cîrmuire, fie bună, fie rea, se trage de sus și de acolo se orînduiește.

Așadar, răspîndindu-se vestea în tot orașul și aflînd cele întîmplate și ceilalți dregători și rigiali, au intrat și ei în palatul împărațesc și s-au
1131 închinat după obicei noului sultan. Iar Mustafa-pașa, luînd iarăși || vizi-
ratul de la sultanul Osman, cum s-a spus mai sus, a făcut ipcă pentru toți
slujbașii. Deoarece se consfințise de mult în împărăția otomană ca sultanii 10
să se încingă cu sabia împărațescă în geamia din Eiup, s-a dus și noul
împărat, sultanul Osman, în a șaptea zi de la urcarea sa pe tron cu un măreț
alai împărațesc și cu o frumoasă suită, alcătuită din toți înalții dregători,
slujbași și ulemale, precum și de întreaga tagmă ostășască, cum nu s-a 15
mai făcut altă dată la vreun sultan. Pe tot drumul, împărațescul haznatar-
aga împărțea ienicerilor și tuturor celorlalți multe și bogate bacșisuri.
Și încingîndu-se, după obicei, ca un nou sultan, cu sabia împărațescă,
în amintita geamie, s-a întors apoi pe mare la palatul împărațesc. 20

După urcarea pe tronul împărațesc a sultanului Osman, a fost trimis
aici în Modova harem-chehaiesi al noului vizir, numit Bahrizade, să aducă
lui Matei vodă firmanul împărațesc, prin care i se aducea la cunoștință
urcarea pe tron a noului sultan și totodată reînnoirea domniei. Iată tălmă- 25
cirea firmanului :

« Tu care pășești pe urmele domnilor celor din neamul lui Mesia,
floarea fruntașilor turmei lui Iisus, domn al Moldovei, Matei vodă, fie-ți
sfîrșitul fericit. Și voi boieri ai Moldovei, crească-vă supunerea și ascultarea ! 30

1132 Prin porunca noastră împărațescă vi se face cunoscut || ceea ce
urmează. Deoarece dorința și gîndul nostru este ca Moldova proprie-
tatea noastră, pe care am moștenit-o de la preastrăluciiții noștri strămoși,
să crească în populație și raiaua ei să fie ferită de supărări nedrepte și 35
deoarece împărăția-noastră s-a încredințat despre tine, domn al Moldovei,
că de cînd ai fost miluit cu domnia te-ai străduit cu credință și rîvnă
și cu chivernisire înțeleaptă nu numai să atragi raiaua risipită, dar
strîngînd și mali-miria s-o trimiți după poruncile noastre la locurile orîn- 40
duite prin sebeci-tahriruri, de aceea tu să cîrmuiești și în viitor această
domnie, ca și mai înainte, cu credința, rîvna, iscusința și înțelepciunea
ta firească, cercetînd despre toate, să îndeplinești poruncile noastre
împărațesti cu sîrguință. Să nu ai nici cea mai mică bănuială și să nu 45
micșorezi rîvna ta, ci în înțelegere cu vredniciei tăi boieri să strîngi
veniturile obișnuite și să trimiți mali-miria cît mai în grabă acolo unde

γορώτερον εἰς τὰ μέρη ὅπου μὲ σεπέπι-ταχρίριά μας σὲ διορίζομεν, καὶ νὰ βαστᾶς μὲ κάθε λογῆς ἐπιμέλειαν τὸ εὐμορφον νιζάμι, ὅπου ἕως τώρα ἔδωσες εἰς τὸν τόπον, καὶ νὰ ἐπιμελῆσαι νὰ στέλλωνται ἀδιακόπως ἢ διάφοροι ζαχερέδες εἰς τὴν βασιλεύουσαν. 1133

- 5 Καὶ διὰ νὰ καταβάλλης καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τοὺς εὐμόρφους τρόπους, ὅπου ἕως τώρα ἔμεταχειρίσθης, εἰς τὸ νὰ ἐκτελῶνται αἱ βασιλικαὶ μας προσταγαί, ἐγράφη ὁ παρῶν ἡμέτερος βασιλικὸς ὄρισμός καὶ ἐστάλη μὲ τὸν (ὁ δεῖνα). Ὅθεν καταλαμβάνοντας ὅτι ἡ αὐθεντία τῆς Μπογδανίας ἀφιερῶθη εἰς τοῦ λόγου σου καὶ ἐφορτώθη εἰς τοὺς ὤμους τῆς ἐπιτηδειότητός σου, νὰ κυριεύης καὶ νὰ διατάττης τὸν ρηθέντα τόπον ὡς καὶ πρότερον, χωρὶς καμίαν συλλογὴν καὶ ὑποψίαν, καὶ νὰ πάσχης νὰ ἐκτελῶνται μὲ τοὺς ἔμφρονας συνήθεις στοχασμούς σου αἱ βασιλικαὶ μας προσταγαί, μαζώνοντας τὸ μάλι-μιρί, ὡς προείπαμεν, στέλλοντας ἀδιακόπως ζαχερέδες εἰς βασιλεύουσαν καὶ διαφενδύοντας τὸν ραγιάν, καὶ νὰ ἐπιμελῆσαι νὰ βεβαιώσης τὴν καλὴν ὑπόληψιν, ὅπου μὲ τὴν πιστὴν σου δούλευσιν ἀπόκτησες ἕως τώρα.

- Καὶ ἐσεῖς, ἄρχοντες τῆς Μπογδανίας, ὄντες βέβαιοι πὼς κατὰ τὸν ρηθέντα τρόπον ὁ Ματαίη βόδας εἶναι αὐθέντης σας μὲ τελείαν ἐξουσίαν, νὰ μὴν παρασκάλετε ἀπὸ τὴν θέλησίν του, ἀλλὰ νὰ ὑπόκησθε μὲ εὐπειθειαν εἰς τὴν προσταγὴν καὶ τὸν διορισμὸν του. Καὶ ἐπιμελούμενοι 20 εἰς τὸ νὰ μαζώνωνται τὰ συνήθη εἰσοδήματα, νὰ τὰ ἐγχειρίζετε τὸ ὀγληγορώτερον τῷ ρηθέντι αὐθέντι σας διὰ νὰ τὰ στέλλη εἰς τὰ μέρη ὅπου ἐγγράφως τὸν προστάζομεν, καὶ νὰ ἀγωνίζεσθε ἐκ συμφώνου μὲ ὅλην σας τὴν καρδίαν νὰ ἐκτελῶνται αἱ ἀναγκαῖαι βασιλικαὶ μας ὑποθέσεις καὶ μὲ 25 ματαίας ὑποψίας καὶ φαντασίας νὰ μὴν φερθῆτε ἀμελῶς εἰς τὰς δουλεύσεις ὅπου ἤθελε σᾶς μεταχειρισθῆ. Καὶ διὰ νὰ μὴ τολμήση τινὰς καὶ παρέβῃ τὴν προσταγὴν καὶ ἢ τὸν διορισμὸν τοῦ ρηθέντος αὐθέντου σας καὶ ἀκολουθήσῃ κανένα λάθος, ἰδοὺ ὅπου ἔγινεν ὁ παρῶν μας βασιλικὸς ὄρισμός. Ὅθεν καὶ φθάνοντας σὺν Θεῷ, θέλετε φερθῆ μὲ τὴν κατὰ χρέος 30 εὐπειθειαν καὶ ὑποταγὴν.

Ἐγράφη κατὰ τὸ ,αρξῆ' τῆ ἰε' τοῦ Ρεμπίουλ-ἔβέλ.

- Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν λοιπὸν τοῦ φερμανίου τούτου εἰς τὸ διβάνι, γενομένου τοῦ συνηθισμένου δοᾶ, ἐνέδυσεν ὁ Ματαίη βόδας τὸν ρηθέντα 35 ἀγὰν σαμουρόγουναν διὰ τὴν χαροποιὰν ταύτην εἶδησιν τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάν Ὅσμάν καὶ χαίροντες ὅλοι οἱ ἄρχοντες ἐπροσκύνησαν τὸν αὐθέντην καὶ πολυχρονοῦντες τὸν νέον βασιλέα.

- Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας, ἐφόρεσεν ὁ αὐθέντης ὅλους τοὺς ἄρχοντας 40 μεγάλους τε καὶ μικροὺς καβάδια, μὲ αἰτίαν εὐλογοφανῆ τῆς νέας βασιλείας τοῦ σουλτάν Ὅσμάν, καὶ ἄλλους μὲν τῶν ἀρχόντων ἀφησε πάλιν εἰς τὰς αὐτῶν ἀρχοντίας, ἄλλους δὲ ἐπροβίβασεν, καὶ ἄλλους ἀπεκατέ-

1133 îți vom arăta prin sepep-tahrir. Să păstrezi cu cea mai mare grijă frumosul nizam pe care l-ai dat pînă acum țării și să ai grijă să fie trimise necon-

tenit la Constantinopol || feluritele zaherele.
 Și ca să urmezi și în viitor cu aceeași frumoasă purtare pe care ai 5
 avut-o pînă acum și să îndeplinești poruncile noastre împărătești, s-a
 scris firmanul nostru împărătesc de față și s-a trimis cu (*cutare*).

Așadar, aflînd că domnia Moldovei ți s-a încredințat ție și că povara
 acestei domnii a rămas pe umerii vredniciei tale, să stăpînești și să 10
 cîrmuiești zisa țară, ca și mai înainte, fără nici o grijă sau bănuială și
 să cauți să îndeplinești în chipul convenit poruncile noastre împărătești,
 strîngînd mali-miria, după cum am spus mai sus, trimițînd neconținut
 zaherele la Constantinopol și ocrotind raiaua. Să te silești să întărești
 părerea bună pe care ai dobîndit-o prin slujbele tale credincioase de 15
 pînă acum.

Iar voi, boieri ai Moldovei, încredințîndu-vă prin cele de mai sus
 că Matei vodă este domnul vostru cu depline puteri, să nu nesocotiți
 voința sa, ci să ascultați cu supunere poruncile sale; și, strîngînd cu sîrguință 20
 veniturile obișnuite, să le predați fără zăbavă zisului domn, ca să le trimită
 acolo unde îi poruncim în scris. Să vă străduiți din toată inima să fie
 îndeplinite treburile convenite ale împărăției-noastre și să nu arătați nepăsare
 în slujbele în care v-ar folosi domnul, pentru bănuieli și închipuiri deșarte. 25
 1134 Și ca să nu îndrăznească cineva să calce porunca și || numirea zisului vostru
 domn și să urmeze vreun neajuns, iată că s-a făcut firmanul nostru împără-
 tesc de față. Așadar, la sosirea firmanului vă veți purta cu supunerea și 30
 ascultarea convenită.

S-a scris în anul 1168, la 15 ale lunii Rebiul-evel » .

30 decembrie
1754

După ce s-a citit acest firman la divan și după ce s-a făcut și obișnuitul
 dova, Matei vodă a îmbrăcat pe zisul agă cu blană de samur, pentru că 35
 i-a adus vestea îmbucurătoare despre domnia noului sultan Osman, iar
 boierii, plini de bucurie, s-au închinat cu toții domnului și au urat viață
 lungă noului sultan.

Peste cîteva zile, cu prilejul urcării pe tron a sultanului Osman, domnul
 a îmbrăcat pe toți boierii, mari și mici, cu caftane. Pe unii i-a lăsat în boie-
 riile lor, pe alții i-a înaintat și a repus în slujbe boierești, fiind 40

στησεν ἄρχοντας, ὅπου ἦσαν ἀπερριμμένοι καὶ πάντα ἀλησμονημένοι παρ' ἄλλων αὐθέντων ἰσοχρηματισάντων, προχωροῦντες ἄνθρωποι ποταποὶ μὲ δύναμιν ρουσφετίων εἰς τοὺς ἰσχὺν ἔχοντας καὶ χώραν παρὰ τοῖς αὐθένταις, καὶ παρ' ἀξίαν ἐλάμβανον τὰς ἀρχοντίας, οἱ δὲ ἔλκοντες τὸ

5 γένος ἐκ σειρᾶς εὐγενῶν διέτριβον εἰς τὴν τσάραν ἠτιμωμένοι καὶ δυστυχισμένοι, ἐξ ὧν πολλοὺς ὁ αὐθέντης οὗτος ἔφερεν ἀπὸ τὴν τσάραν καὶ ἀπεκατέστησεν ἄρχοντας, μὲ τὸ νὰ ἐγίνοντο ὅλα εἰς τὸν καιρὸν τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ ἄνευ δυνάμεως ρουσφετίων, ἦτοι ἀριστίνδην, καὶ ὄχι πλουτίνδην. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἔκαμεν ὡς καλὸς αὐθέντης || καὶ δικαιοτά- 1135

10 τος, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους τοὺς μανζίληδες τῆς τσάρας, οἴκτω φερόμενος καὶ εὐσπλαγχνία, ἐδιόρισε νὰ παίρνουν, ἄλλοι μὲν μίαν ποσότητα ἄσπρων ἐκ τῶν ρεσοῦρων τῶν σφέρτων ἀπὸ τὸν τυχόντα ἰσπράβνικον τοῦ κάθε τσινούτου, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀξίας καὶ τάξεως αὐτῶν. Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου ἐδιορίσθησαν κριταὶ εἰς κάθε τσινούτον πρὸς ἓν ποτρόνι,

15 ἦτοι ἄσπρα δέκα ἀπὸ κάθε φλωρι μπογδάνικον ὅπου διορίζονται εἰς τὰ σφέρτα, πρὸς κυβέρνησιν καὶ παραμυθίαν τῆς ἀνάγκης αὐτῶν κατατροχομένων τῇ πτωχείᾳ, ὡς ἀδύνατον εἰς ἓνα αὐθέντην νὰ τιμήσῃ καὶ νὰ προβιάσῃ ὅλους εἰς ἀρχοντίας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, μὲ ὅλον τοῦτο ὅλοι ἐκαρποῦντο καὶ ἀπελάμβανον ὑπὲρ ἄλλοτε, ἄλλος πολὺ, ἄλλος ὀλίγον,

20 εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ αὐθέντου τούτου, κοντὰ ὅπου δὲν εἶχον καμίαν ἐνόχλησιν καὶ πείραξιν οὐ μόνον ἀπὸ τοὺς ἐπιπολάζοντας εἰς τὴν τσάραν Τούρκους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ βάρος τῶν δοσιμάτων ὅπου ἄλλοτε κατὰ καιροὺς ἄλλων αὐθέντων ἔδιδον καὶ ἐνοχλοῦντο μὲ προμουτάς καὶ μὲ ἄλλα, τὰ ὅποια εἰς τὸν καιρὸν τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ μήτε ἠκούσθησαν. Πολλοὶ

25 αὐθένται προγενέστεροι τοῦ αὐθέντου τούτου Ματαίη βόδα, μὴν ἔχοντες τὰ τόσα βάρη τῶν αὐθεντιῶν καὶ τὰς συνεχεῖς ἀπαιτήσεις τῶν κρατούντων καὶ ἐνοχλήσεις, ἔκαμαν διάφορα ἐλέη εἰς ὅλα τὰ μοναστήρια τῆς τσάρας εἴτε προσκυνητά, εἴτε ἀπροσκύνητα, δι' αὐθεντικῶν αὐτῶν χρυσοβούλλων, ὁ καθεὶς αὐθέντης κατὰ τὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν προαίρεσιν

30 αὐτοῦ, ὡσὰν ὅπου εἶχον καὶ τὸν καιρὸν συμπράκτορα καὶ συνεργὸν καὶ συνεφαπτόμενον εἰς τοῦτο. Ὁ δὲ Ματαίη βόδας, καὶ μὲ ὅλον ὅπου ὁ καιρὸς τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ ἦτον πολλὰ στενὸς καὶ δύσκολος || καὶ δυσκυ- 1136

βέρνητος ἀπὸ τε τὸ ὑπέρογκον βάρος τοῦ χρέους καὶ ἀπὸ τὰς συνεχεῖς τῶν Τουρκῶν ἐλεύσεις καὶ ἀπαιτήσεις καὶ ἀλλαγὰς τῶν βεζιράδων τῆς βασιλείας καὶ τῶν ἄλλων μεγιστάνων, ὅπου τὰ τοιαῦτα ἀπαντῶνται μὲ pouy-γία καὶ ὄχι μὲ μόνα λόγια. Ὡς αὐθέντης ὅμως ἀγαθός, ἐλεήμων καὶ χριστιανικώτατος, δὲν ἄφησε καὶ τοῦτο ἀνερέργητον καὶ ἄπρακτον, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν δεῦτερον χρόνον τῆς αὐτοῦ αὐθεντίας, πελαγίζόμενος εἰς τοιοῦτον πέλαγος χρέους καὶ διαφόρων ἀλλεπαλλήλων ἐνοχλήσεων, ἀνα-

40 νέωσε σχεδὸν ὅλα τὰ χρυσόβουλλα τῶν παλαιῶν αὐθέντων καὶ μάλιστα τοῦ αἰοιδίμου αὐτοῦ πατρός, ἐπικυρῶν καὶ διορίζοντας διὰ αὐθεντικῶν αὐτοῦ χρυσοβούλλων τὰ ὅσα ἐλέη εἶχε τὸ καθὲν μοναστήριον νὰ δίδωνται ἀπὸ τὴν αὐθεντίαν, εἰς οὐδὲν λογισάμενος τὴν ζημίαν τῆς βιστιαρίας καὶ τῆς αὐθεντικῆς αὐτοῦ καμάρας, καὶ τοῦτο προῆλθεν ἀπὸ μόνης τῆς ἄ-

45 κρας αὐτοῦ εὐλαβείας, ὅπου εἶχεν εἰς ὅλα τὰ ἱερὰ μοναστήρια, μὲ τὸ νὰ ἀγαποῦσε καὶ νὰ ἤθελε τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν κατάστασιν, καὶ κοντὰ ὅπου δὲν ἐνωχλοῦντο μὲ προμουτάς καὶ μὲ δόσιμον εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ αὐθέντου τούτου, ὡς ἄλλοτε, νὰ ἀπολαμβάνουν καὶ τὰ ἐλέη ὅπου κατὰ και-

părăsiți și cu totul uitați de înaintașii săi domni, în timp ce erau înaintași oameni de nimic în urma unor rușfaturi date celor cu trecere pe lângă domni. Așadar, lua boierii oameni nevrednici, iar cei care se trăgeau din neamuri boierești trăiau la țară o viață fără cinste și nenorocită. Pe 5 mulți dintre aceștia domnul i-a adus de la țară și le-a dat din nou boierii, căci totul se făcea pe timpul domniei acestuia fără rușfaturi, adică pe vrednicie și nu pe bani.

1135 Dar fiind un domn bun și foarte drept || n-a făcut numai aceasta, ci, purtându-se cu milostivire și bunăvoință și față de toți mazilii țării, a hotărât 10 ca unii să primească o sumă de bani din răsurile sferturilor de la ispravnicii ținuturilor, după vrednicia și rangul lor, iar alții, numiți judecători în ținuturi, să primească câte un potronic, adică zece bani de fiecare galben moldovenesc, din cei orînduiți la sferturi pentru chiverniseala și ușurarea 15 nevoilor lor, căci erau chinuiți de sărăcie. Nu era cu putință ca un domn să-i poată cinsti cu boierii și să-i înainteze pe toți în același timp. Cu toate acestea, în zilele acestui domn, toți aveau foloase mai mari sau mai mici și cîștigau mai mult ca altă dată. Pe lângă aceasta, ei nu erau supărați nici 20 din partea turcilor, care mai înainte erau în număr mare în țară, și nici de povara dărilor, cum se întîmpla pe timpul altor domni, cînd erau supărați cu împrumute și cu altele, care nici nu s-au pomenit în zilele acestui domn.

Mulți domni care au fost înainte de Matei vodă, neavînd atîtea greu- 25 tăți, supărări și cereri neconținute din partea stăpînitorilor, au făcut cu hrisoave domnești felurite mile la toate mănăstirile din țară, fie închinare, fie neînchinare, după cum fiecare domn era de evlavios și de binevoitor și după cum era ajutat de împrejurările din timpul domniei sale. Și Matei vodă, cu 30 toate că domnia sa a fost prea scurtă și grea || din pricina datoriilor prea mari, a neconținutelor sosiri în țară de turci și a numeroaselor lor cereri, de asemenea și din pricina schimbărilor vizirilor și ale altor demnitari, deoarece toate acestea erau întîmpinate cu pungi de bani, nu numai cu vorbe, totuși 35 Matei vodă, ca un domn bun, milostiv și prea pios, nu a trecut cu vederea nici aceasta. În al doilea an de domnie, deși Matei vodă se zbătea în mulțimea datoriilor și era supărat de felurite și neîncetate cereri, totuși a reînnoit mai toate hrisoavele date de domnii din trecut și mai ales pe 40 cele ale fericitului întru pomenire tatăl său, întărind și orînduind prin hrisoavele sale domnești ca fiecare mănăstire să primească de la domnie toate milele pe care le avea, neținînd seama de paguba vistieriei și a cămării sale domnești. Aceasta a făcut-o deoarece avea mare evlavie pentru sîntele 45 mănăstiri și dorea să le vadă în stare bună. Nu numai că nu li se cereau în zilele acestui domn, ca altădată, împrumute și dajdii, dar primeau și

ρούς ἐδόθησαν εἰς αὐτά. Ἔργον κατὰ ἀλήθειαν καὶ τοῦτο οὐκ ἔλαττον τῶν ἀπληθηνέμων καὶ ἄξιον μνήμης καὶ περιγραφῆς εἰς τοὺς μεταγενεστέρους αὐθέντας, διὰ τὸ νὰ ἔχωσι παράδειγμα ὡς ἔσοπτρον τὰ κατορθώματα καὶ ἔργα τοῦ αὐθέντου τούτου Ματαίη βόδα, ὅπου ἐνοπτριζόμενοι, νὰ γίνωνται μιμηταὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ ὄχι τῶν κακῶν.

Τούτων οὕτως ἐνταῦθα ἐχόντων, μετὰ παρέλευσιν οὐ πολλῶν ἡμερῶν, ἀφοῦ ἐβασίλευσεν ἡ σουλτὰν Ὀσμάν, ἔξωσε τῆς ἐπιτροπικῆς ἀξίας τὸν Μουσταφὰν-πασάν, καὶ ἀντ' ἐκείνου ἔστειλε νὰ φέρῃ διὰ ἐπίτροπον τὸν Ἀλῆ-πασάν Χεκίμζαδέ, ὄντα τότε εἰς τὴν Τραπεζοῦντα, κάμνοντας ὡς τόσον ὁ βασιλεὺς καϊμακάμ-πασάν τὸν γενιτσάρ-ἀγασὴν εἰς διοικήσιν τῶν βασιλικῶν ὑποθέσεων, ἕως νὰ φθάσῃ ὁ Ἀλῆ-πασάς εἰς βασιλεύουσαν. 1137

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΞΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ, ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΗΣ ΤΟΥ ΑΛΗ-ΠΑΣΑ ΧΕΚΙΜΖΑΔΕ, ΤΡΙΤΗΝ ΗΔΗ ΦΟΡΑΝ

Ἀγκαλὰ καὶ ὁ Μουσταφὰ-πασάς, τόσον εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἀποθάνοντος σουλτὰν Μαχμούτη, ὅπου ἐχημάτισεν ἐπίτροπος περίπου σχεδὸν δύο χρόνων καὶ ἡμισυ, ὅσον καὶ εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας ἡμέρας τῆς βασιλείας τοῦ σουλτὰν Ὀσμάν, ὅπου ἦτον πάλιν ἐπίτροπος, ἐστάθη βεζιρῆς πολλὰ φρόνιμος, καὶ στοχαστικός, καὶ δραστήριος, διοικῶν καλῶς καὶ διέπων τὰ τῆς βασιλείας μὲ κάθε λογῆς στοχαστικὴν φρόνησιν καὶ ἔμφρονα διοικήσιν, οἱ βασιλεῖς ὅμως, ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν σύστασιν καὶ στερέωσιν δὲν ἀφήνουσι τοὺς βεζιράδες νὰ πολυχρονήσουν εἰς τὴν ἐπιτροπικὴν ταύτην ἀξίαν, ὡσὰν ὅπου ἡ ἀκαταστασία τῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας εἶναι κατάστασις αὐτῆς καὶ σύστασις.

Φθάνοντας δὲ ὁ Ἀλῆ-πασάς βεζιρῆς εἰς τὴν Πόλιν, εἰσηλθε μετὰ τῆς συνήθους τιμῆς καὶ δόξης. Ὁ δὲ καϊμακάμ-πασάς ἐδιορίσθη εὐθὺς πασάς εἰς τὴν Τραπεζοῦντα καὶ ἐστάλη ἐκεῖ. Καθὼς ὅμως ἐνεχειρίσθη τὴν ἐπιτροπικὴν ταύτην ἀξίαν ὁ Ἀλῆ-πασάς, ἐξ αὐτῶν τῶν προοιμίων ἐφάνη ἄλλοιός, ὄχι ὡς ἄλλοτε, μεταχειριζόμενος τὴν διοικήσιν τῶν πραγμάτων καὶ βασιλικῶν ὑποθέσεων πολλὰ σκληρὰ καὶ ἀπότομα, μὲ φρόνημα 1138 πεφυσιωμένον καὶ ὑπερήφανον. Καὶ ἐν ταύτῳ πέμπει ἐξορίστους τὸν τε καπιτὰν-πασάν, καὶ τὸν βασιλικὸν χεκίμ-μπάσην, ἄνθρωπον ὀνομαστὸν καὶ περίφημον εἰς τὸ τάγμα τῶν οὐλεμάδων, τὸν δὲ Ἰσάκ-ἀγὰν γιουμπρουκτὴν περικλείει εἰς φυλακὴν, μὲ σκοπὸν τοιοῦτον διὰ νὰ τὸν πάρῃ ἄσπρα, καθὼς καὶ ἔγινε, ὅπου μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ τὸν ἔβγαλεν, καὶ ἐν ὀλίγοις τὰ ἐπιχειρήματά του ἀπέβλεπον ὅλα εἰς τὸ κακόν, φανταζόμενος νὰ ἀποτινάξῃ καὶ νὰ μακρύνῃ ὄλους ἐκείνους ὅπου ἐγνώριζε φρονίμους καὶ ὑποπεύετο, καὶ μάλιστα τὸν σιλικτάρ-ἀγὰ τοῦ βασιλέως, ὄντα εἰς ὑπόληψιν μεγάλην καὶ εὖνοιαν παρὰ τῷ βασιλεῖ.

Καὶ κατὰ πρῶτον ἔξωσε τὸν κεχαγιὰ-μπέην, καὶ ἀντ' ἐκείνου ἀπεκατέστησε κεχαγιὰν ἓνα νταγκαλάκι ἐδικόν του, Ἀνατολίτην βάρβαρον ὅπου τί ἐστὶ κεχαγιὰς δὲν ἤξευρε, πολλῶ μᾶλλον νὰ διοικήσῃ βασιλικὰς ὑποθέσεις. Καὶ ἐκ τῶν τοιούτων αὐτοῦ ἐπιχειρημάτων ἐδυσφημίσθη πολλὰ ὁ Ἀλῆ-πασάς, ὡσὰν ὅπου ὅλοι οἱ ριζάληδες ἄρχισαν νὰ ψιθυρίζουν κατ' αὐτοῦ καταλαλοῦντες καὶ παραπονούμενοι.

ajutoarele ce li s-au dat în alte timpuri. Într-adevăr și aceasta este o faptă tot așa de însemnată ca și celelalte înșirate mai sus și vrednică să fie pomenită și povestită pentru viitorii domni, pentru ca aceștia să aibă faptele lui Matei vodă drept pildă și oglindă, în care, oglindindu-se, să urmeze pe cele bune, nu pe cele rele.

5

1137 În timp ce aici se petreceau aceste lucruri, sultanul Osman, după ce au trecut câteva zile de la urcarea sa pe tron, || a mazilit din vizirat pe Mustafa-pașa și în locul lui a trimis să aducă pe Ali-pașa Hechimzade¹, care se afla pe atunci la Trapezunda, făcînd între timp caimacam-pașa pe ienicer-agasi, ca să cîrmuiască treburile împărătești pînă va veni în capitală Ali-pașa.

10

DESPRE MAZILIREA MARELUI VIZIR MUSTAFA-PAȘA ȘI DESPRE AL TREILEA VIZIRAT AL LUI ALI-PAȘA HECHIMZADE

Cu toate că Mustafa-pașa, care a fost mare vizir aproape doi ani și jumătate pe timpul răposatului sultan Mahmud și câteva zile în timpul sultanului Osman, s-a arătat un vizir foarte înțelept, chibzuit și hotărît, cîrmuind bine și conducînd treburile împărătești cu multă înțelepciune judecată și prudență, totuși sultanii, gîndindu-se la propria lor statornicie și întărire, nu lasă pe viziri să stea mai mulți ani în slujba lor, ca și cum neorînduiala din împărăția otomană ar ajuta la întărirea ei.

15

20

Sosind dar marele vizir Ali-pașa la Constantinopol, a intrat cu obișnuita cinste și slavă, iar caimacam-pașa a fost numit îndată pașă de Trapezunda și trimis acolo. Dar îndată ce Ali-pașa a primit viziratul, s-a arătat 1138 chiar de la început altfel de cum fusese altădată, cîrmuind treburile || împărătești cu multă cruzime și asprime, în chip îngîmfat și mîndru. El trimise în surghiun în același timp pe capudan-pașa și pe hechim-bașa împărătesc, 30 om vestit și renumit în tagma ulemalelor, iar pe Isac aga ghiumberucciu îl închise în temniță, cu gîndul să-l stoarcă de bani, cum s-a și făcut, iar peste câteva zile l-a și eliberat. Pe scrut, toate faptele lui tindeau spre rău. 35 El se gîndea să înlătore și să îndepărteze pe toți aceia pe care îi cunoștea că erau oameni înțelepți și pe care îi bănuia, dar mai ales pe silihtar-aga al sultanului, care se bucura de prețuirea și de bunăvoința sultanului.

Mai întîi a mazilit pe chehaia-bei, iar în locul lui a făcut chehaia pe un dangalac al său, un barbar din Anatolia, care nici măcar nu știa ce este chehaia, cu atît mai mult să cîrmuiască treburile împărătești! În urma acestor fapte, Ali-pașa și-a făcut nume rău și toți rigialii au început să vorbească în ascuns împotriva lui și să se plîngă.

40

¹ Al treilea vizirat al lui Ali-pașa Hechimzade, de la 19 mai-august 1755.

Φθάνοντα δὲ τὰ τοιαῦτα κινήματα αὐτοῦ καὶ ἐπιχειρήματα καὶ εἰς
 αὐτὰ τὰ ἔργα τοῦ ἀνακτος, ἢ διὰ ὠτακουσῶν, ἢ ὁ ἴδιος ἐγένετο αὐτήκοος
 τῶν τοιούτων περιερχόμενος εἰς τὴν πόλιν ἐνηλλαγμένῳ τῷ σχήματι, ὡς
 ἐσυνήθιζε, ἐπισυμβάσης δὲ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας καὶ πυρκαϊᾶς μεγάλης
 5 ἐν βασιλευούσῃ κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἀγιβασαρή, δὲν ἐμακρυμέρευσε εἰς
 τὸ βεζαρέτι, μήτε ὁ αὐτὸς Ἀλῆ-πασάς, ἀλλ' ἐξώσθη τῆς ἐπιτροπικῆς κατ'
 ἐκείνην τὴν ἴδιαν ἡμέραν μὲν μεγά || λην βασιλικὴν ὄργην, περικλειόμενος 1139
 εἰς Κίζ-κουλά, εἰς τὸν ὁποῖον ὄσοι εἰσέρχονται, πολλὰ σπανίως ἐξέρχον-
 ται ζῶντες, ἀλλὰ παιδεύονται μὲν κεφαλικὴν τιμωρίαν. Αὐτὸν δὲ μετὰ ταῦτα
 10 ἐξώρισεν ὁ βασιλεὺς εἰς Τένεδον, ἴσως καὶ νὰ ἔγινε τοῦτο διὰ μεσιτείας
 καὶ μεσολαβήσεως τῆς βαλεδῆς, μητρὸς τοῦ σουλτάν Ὀσμάν, ἐπειδὴ καὶ
 ὡς λέγουσιν, ἢ βαλεδῆ αὐτὴ νὰ ἦτον σκλάβα ποτὲ τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀλῆ-
 πασᾶ, ὁ ὁποῖος χρηματίσας χεκιμ-μπάσης ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάν
 Μουσταφᾶ, πατρὸς τοῦ σουλτάν Ὀσμάν, νὰ ἐχάρισε αὐτὴν τῷ σουλτάν
 15 Μουσταφᾶ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη ὁ σουλτάν Ὀσμάν. Ἀντὶ δὲ τοῦ
 ἐξωσθέντος Ἀλῆ-πασᾶ Χεκιμζαδέ, προεβιβάσθη παρὰ τοῦ σουλτάν Ὀ-
 σμάν εἰς τὴν ἐπιτροπικὴν ταύτην ἀξίαν ὁ Ἀπτουλάχ-πασάς, ὁποῦ ἦτον
 τεφτερδάρης. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔβγαλεν ὁ βασιλεὺς καὶ τὸν σι-
 λικτάρ Ἀλῆ-ἀγά μὲν τρία τούγια, κάμνοντάς τον νισαντζή-μπάσαν, ὁποῦ
 20 νὰ εὑρίσκειται εἰς τὴν πόλιν κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν διὰ τὴν καλὴν
 ὑπόληψιν καὶ ἀγάπην ὁποῦ εἶχεν εἰς αὐτὸν ὁ σουλτάν Ὀσμάν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΗΣ ΤΟΥ ΤΕΦΤΕΡΔΑΡΛΙΚΤΑΝ-ΤΣΙΚΜΑ ΑΠΤΟΥΛΑΧ-ΠΑΣΑ

Ὁ μὲν Ἀλῆ-πασάς Χεκιμζαδῆς, διὰ τὰ ἄτακτα αὐτοῦ καὶ ἄνευ ὄρ-
 25 θῆς φρονήσεως καὶ καλοῦ στοχασμοῦ κινήματα ἐξώσθη τῆς ἐπιτροπικῆς
 (ὡς προεδηλώθη) μὲν τοιαύτην βασιλικὴν ὄργην. Ὁ δὲ Ἀπτουλάχ-πασάς,
 γενόμενος ἐπίτροπος, ἐφέρετο ὄχι κατὰ τὸ τάρζι τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ, ἀλλὰ μὲν
 φρόνησιν καλὴν || καὶ συνεσταλμένην, διοικῶν ὀρθῶς τὰ τῆς βασιλείας. 1140
 Εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἐπιτροπικὴν ἠκολούθησε καὶ τὸ τῶν Βλαχῶν κατὰ τοῦ
 30 Κωνσταντίνου βόδα Ρακοβίτσα, αὐθέντου αὐτῶν, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐν παρέρ-
 γῳ, ἄξιον ὁμῶς σημειώσεως τὸ περιγράφομεν εἰς τὴν σειρὰν ταύτην τῆς
 ἱστορίας μας. Καὶ καθὼς ἡ καλὴ διοίκησις ὁποῦ γίνεται μετὰ φρονήσεως
 ὀρθῆς καὶ καλοῦ στοχασμοῦ ἐξευμαρίζει καὶ διευθετεῖ καὶ τὰ πλέον δύσκο-
 λα καὶ τὰ σκολιὰ πράγματα, τόσον πολιτικά, ὅσον καὶ ἴδια, ὁποῦ νὰ
 35 ἔχῃσι κάθε λογῆς εὐταξίαν καὶ ἀγαθὴν κατάστασιν καὶ ἡσυχίαν, ἐξ ἐναν-
 τίας πάλιν ὑπὸ τῆς κακῆς διοικήσεως καὶ ἀμεριμνησίας ὅλα φέρονται ἀ-
 τάκτως καὶ συγκεχυμένως, καθὼς εἶναι ἀναντίρρητον τὸ τοιοῦτον καὶ
 ἐγνωσμένον ἀπὸ πολλὰς παλαιὰς πολιτικᾶς ἱστορίας. Καὶ ἀγκαλὰ ὁ Μα-
 ταίη βόδας νὰ ἦτον νέος κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ ἀκμάζων, εἶχεν ὁμῶς φρό-
 40 νησιν καὶ γῶσιν πεπολιωμένου καὶ γέροντος, καὶ διὰ τοῦτο διέπων εὐ-
 μηχάνως καὶ διοικῶν τὰ τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ μὲν ὀρθῆν διοίκησιν καὶ μὲν
 τρόπους ἔμφρονας καὶ στοχαστικούς, ὡς κύριος καὶ οἰκοκύρης καλὸς τῆς
 αὐθεντίας ὅλοι σχεδὸν καὶ ἄρχοντες καὶ τσαράνοι ἦσαν ἀναπαυμένοι ἐν-
 ταθθα, διάγοντες ζωὴν ἡσυχον.

Aceste fapte și isprăvi ale lui Ali-pașa au ajuns pînă la urechile sultanului, fie că i le-au transmis acei care trăgeau cu urechea, fie că le-a auzit el însuși cînd mergea ca de obicei prin oraș travestit. Întîmplîndu-se în acele zile și un mare foc în capitală, spre partea de la Aivan-Sarai, nici ⁵ acest Ali-pașa nu a stat multe zile la vizirat, ci chiar în acea zi sultanul ¹¹³⁹ l-a scos cu multă || mînie din vizirat și l-a închis la Chiz-cule, de unde foarte rar scapă cu viață cei care intră acolo, căci sînt osîndiți cu tăierea capului. Pe acesta însă sultanul l-a surghiunit mai tîrziu la Tenedos. Poate ¹⁰ că aceasta s-a făcut prin mijlocirea validelei, mama sultanului Osman, căci, precum se spune, valideaua ar fi fost cîndva roaba tatălui lui Ali-pașa, care fiind hechim-bașa pe timpul sultanului Mustafa, tatăl sultanului Osman, a dăruit-o sultanului Mustafa și că ea a născut pe sultanul Osman. În locul ¹⁵ lui Ali-pașa Hechimzade,¹ sultanul Osman a înaintat la vizirat pe Abdulah-pașa¹, care fusese tefterdar. În aceeași zi, sultanul a scos și pe silihtar Ali-aga cu trei tuiuri, făcîndu-l nisangi-bașa, ca să se afle în oraș după obiceiul vechi, căci sultanul Osman îl prețuia și îl iubea mult pe acesta. ²⁰

DESPRE VIZIRATUL LUI ABDULAH-PAȘA CARE A FOST MAI ÎNAINTE TEFTERDAR

După cum s-a spus mai sus, sultanul, mîniindu-se, a mazilit pe Ali-pașa Hechimzade de la vizirat pentru faptele lui lipsite de judecată și de ²⁵ cugetare bună. Iar Abdulah-pașa, ajungînd mare vizir, nu se purta în felul lui Ali-pașa, ci cîrmuia treburile împărăției cu dreptate, bună chibzuință || ¹¹⁴⁰ și sfială. În timpul viziratului acestuia a avut loc și nemulțumirea munte-
nilor împotriva lui Constantin vodă Racoviță, domnul lor. Întîmplarea ³⁰ fiind demnă de a fi pomenită, o descriem în treacăt în șirul acestei istorii.

Precum o cîrmuire bună, făcută cu chibzuială dreaptă și judecată bună, ușurează și îndreaptă chestiunile cele mai grele și nedrepte, fie politice, fie particulare, ca să fie deplină rînduială și liniște, dimpotrivă o cîrmuire ³⁵ rea și lipsită de grijă face ca toate să fie fără rînduială și încurcate, ceea ce este de netăgăduit și cunoscut din multe istorii politice vechi. Și cu toate că Matei vodă era tînăr, totuși avea înțelepciune și judecată de om bătrîn și de aceea conducea treburile domnești cu îndemînare, cu judecată dreaptă ⁴⁰ și cu purtări bune și chibzuite, ca un bun stăpîn și gospodar al domniei, încît aproape toți boierii și țărani erau aici fără griji și duceau o viață liniștită.

¹ Abdulah-pașa a primit pecetea viziratului la 19 mai 1755.

Τὰ δὲ κατὰ τὴν Βλαχίαν εἶχον καὶ μάλα κακῶς, μὲ τὸ νὰ μὴν εἶχεν
 ὁ Κωνσταντῖν βόδας Ρακοβίτσας καμίαν φροντίδα καὶ ἔννοϊαν τῆς διοικη-
 κήσεως τῶν αὐθεντικῶν ὑποθέσεων καὶ τῆς τσάρας, ἀλλὰ καθήμενος ἔνδον
 καὶ οἰκουρῶν, ἄφησεν ὅλην τὴν διοίκησιν τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ εἰς δύο
 5 ἢ τρεῖς ἄρχοντας οἰκείους Ρωμαίους καὶ ἐκ τούτου δραξάμενοι καιροῦ
 καὶ λαβῆς οἱ ἐντόπιοι || ἄρχοντες διεμερίσθησαν εἰς δύο φατρίας. Ὁ μὲν 1141
 Μπραγκοβάνος, μέγας ὦν σπαθάρης, καὶ ὁ Δουδέσκουλος μαζίλης ὦν,
 ἔχοντες καὶ ἄλλους ἄρχοντας ὁμογνώμονας εἰς τὴν συνωμοσίαν αὐτῶν,
 ἔκαμον ὅτι ἤθελον, ἰσχύοντες τὰ μέγιστα παρὰ τῷ Κωνσταντῖν βόδα. Οἱ
 10 δὲ Βακαρέστηδες, ὃ τε Μπάρμπουλος, μέγας βόρνικος ὦν, καὶ ὁ Στέφανος,
 μέγας λογοθέτης, ἐλκύσαντες ἄλλους πολλοὺς ἄρχοντας εἰς τὴν φα-
 τριάν αὐτῶν, εἶχον ὁμοφωνοῦντας καὶ τοὺς πέραν τοῦ Ὀλτου καὶ τῆς
 Κραγιώβας ἄρχοντας μετὰ τοῦ Ριμνίκου ἐπισκόπου αὐτῶν. Ἀγκαλὰ καὶ
 οἱ Βακαρέστηδες νὰ ἦσαν εἰς ἀρχοντίας, ὡς ἐρρέθη, δὲν εἶχον ὅμως κα-
 15 μίαν χώραν καὶ ἰσχὺν παρὰ τῷ αὐθέντῃ. Ἐπιπολαζούσης λοιπὸν τῆς δι-
 χονοίας ταύτης καὶ διαφωνίας μέσον τούτων, οἱ Ὀλτάνοι ἄρχοντες μετὰ
 τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν Γρηγορίου, καιροφυλακτοῦντες εἰς φυγὴν, εὐρόντες
 καὶ τὸν Βίδην μουχαφεζὴν Μεχμέτ-πασάν, υἱὸν τοῦ Τοπάλ Ὀσμάν-πασᾶ
 20 συνεργὸν καὶ βοηθὸν μὲ τὸ νὰ ἦτον ἄκρος ἐχθρὸς τοῦ Κωνσταντῖν βόδα
 Ρακοβίτσα, ἐκ συνθήματος καὶ μῖσθ βουλῆς, ἴσως καὶ διὰ παρακινήσεως
 τῶν Βακαρέστηδων, ἐγένοντο φυγάδες, διὰ νὰ ἀπέλωσιν εἰς βασιλεύουσαν
 νὰ προσκλαυθῶσι. Καὶ μόλις ἔφθασαν εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου καὶ ἐνη-
 χηθέντες τὸν θάνατον τοῦ σουλτάν Μαχμούτ, ἔμειναν ἐκεῖ ἐπαποροῦντες
 25 τὸ τί νὰ κάμωσι. Μανθάνων δὲ ὁ Κωνσταντῖν βόδας τὴν φυγὴν τῶν
 ἀρχόντων τούτων, ἐνηγκαλίσατο τὸ μέρος τῶν Βακαρέστηδων πρὸς διόρ-
 θωσιν καὶ καταλλαγὴν τοῦ τοιοῦτου συμβεβηκότος. Καὶ τὸν μὲν Μπάρ-
 30 μπουλον, βόρνικον ὄντα, ἀποκαθιστᾷ μάνον μεγάλον τῆς Κραγιώβας,
 τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Στέφανον κάμνει σπαθάρην μεγάλον, διὸ || δοντας 1142
 αὐτοῖς κάθε λογῆς δύναμιν καὶ ἰσχὺν καὶ τὴν διοίκησιν ὅλων τῶν ὑπο-
 θέσεων τῆς τσάρας, οἵτινες ἐν ταῦτῳ ἀπέστειλαν τὸν Μιχάλην Μογο-
 ράνον, γράφοντες πρὸς τοὺς φυγάδας ἄρχοντας, διατρίβοντας ἔτι εἰς
 Ἀδριανούπολιν, διὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Βλαχίαν. Καὶ ἄλλοι μὲν τῶν ἀρχόν-
 των ἐκείνων ἐπανῆλθον, ἄλλοι δὲ ἔμειναν ἐκεῖ, τοὺς ὁποίους ἐσῆκωσαν καὶ
 35 ἐκείνους μετὰ ταῦτα μὲ τσαούσην βασιλικὸν ἐκείθεν. Οἱ δὲ Βακαρέστηδες
 ἔχοντες τοιαύτην δύναμιν καὶ χώραν παρὰ τῷ Κωνσταντῖν βόδα, ὅπου ὅλη
 σχεδὸν ἡ διοίκησις τῶν αὐθεντικῶν ὑποθέσεων ἐξήρητο παρ' αὐτῶν, εἰ-
 σῆλθον ἄλλοι καπνοὶ εἰς τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. Συναινούντων εἰς τοῦτο καὶ
 τῶν ἄλλων ἀρχόντων, εἰς τὸ νὰ ἀποσοβήσωσιν ὅλους τοὺς Ρωμαίους ἄρ-
 χοντας, οὐ μόνον ἀπὸ τὴν Βλαχίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Πόλιν, νὰ στείλωσιν
 40 ἄρχοντας ἐντοπίους καπικεχαγιάδες, τὸ ὁποῖον καὶ ἔφερον εἰς ἔκβασιν,
 ἔχοντες συνεργὸν εἰς τοῦτο καὶ τὸν σπαθάρην Γεωργάκην, υἱὸν τοῦ
 Σταυράκη, ὡς λέγουσι, μὲ τὸ νὰ ἐφέρετο δεινοπαθῶς καὶ ἐχθρωδῶς πρὸς

În Țara Românească însă lucrurile mergeau foarte rău, deoarece Constantin vodă Racoviță nu avea nici o grijă pentru cîrmuirea treburilor domnești și ale țării, ci, stînd acasă, lăsa toată cîrmuirea domniei în mîinile
 1141 a doi-trei boieri greci mai apropiați. Aceasta a dat prilej boierilor || pămînteni 5
 să se împartă în două partide. Brîncoveanu, care era mare spătar, și Dudescu, care era mazil, avînd și alți boieri părtași în uneltirile lor, făceau tot ce voiau, fiindcă aveau foarte mare trecere pe lângă Constantin vodă. Iar Văcăreștii, Barbul, marele vornic, și Ștefan, marele logofăt, au atras în 10
 partida lor pe mulți alți boieri; de aceeași părere cu ei erau și boierii de peste Olt și din Craiova, împreună și cu episcopul de Rîmnic. Și cu toate că Văcăreștii aveau dregătorii, precum s-a spus, totuși nu aveau nici o trecere pe lângă domn. Dihonia și neînțelegerea creștea la aceștia, iar 15
 boierii olteni, împreună și cu episcopul lor Grigorie ¹, pîndeau momentul ca să fugă. Și găsind în persoana lui Mehmed-pașa, muhafizul Vidinului, fiul lui Topal Osman-pașa, un părtaș și un sprijinitor, căci acesta era un dușman neîmpăcat al lui Constantin vodă Racoviță, au fugit ca la un semnal și, îndemnați de o singură voință, poate și din îndemnul Văcă- 20
 reștilor, au plecat la Constantinopol să se plîngă. Dar, sosind la Adrianopol și aflînd de moartea sultanului Mahmud, au rămas acolo, neștiind ce să facă. Iar Constantin vodă, aflînd de fuga acestor boieri, a îmbrățișat partida Văcăreștilor, ca să îndrepte și să împace lucrurile. Pe Barbul, care era 25
 vornic, l-a făcut mare ban de Craiova, iar pe fratele lui, Ștefan, l-a făcut
 1142 mare spătar, || dîndu-le tot felul de împuterniciri, precum și cîrmuirea tuturor treburilor țării. Aceștia au trimis îndată pe Mihai Mogoran cu 30
 scrisori către boierii fugiți, aflați încă la Adrianopol, să se întoarcă în Țara Românească ². Unii dintre acești boieri s-au întors, alții însă au rămas acolo, dar și pe aceștia i-au ridicat mai tîrziu cu un ceas împărătesc. Cît despre Văcărești, deoarece aveau mare putere și trecere la Constantin vodă, 35
 căci aproape toată cîrmuirea treburilor domnești atîrna de ei, le-au intrat în cap alte fumuri. Ei au vrut, în înțelegere și cu ceilalți boieri, nu numai să înlătore pe toți boierii greci din Țara Românească, dar și la Constanti-
 nopol să trimită capuchehaiele boieri pămînteni. Ei au izbutit să ducă 40
 la bun sfîrșit aceasta, după cum se spune cu ajutorul spătarului Iordachi, fiul lui Stavrachi, fiindcă domnul se purta rău și dușmănos față de spătarul

¹ Despre bogata activitate a acestui prelat, vezi N. Iorga, *Istoria bisericii românești*, ed. a 2-a, București, 1930, p. 141 – 144.

² Mihai Cantacuzino arată în *Genealogia Cantacuzinilor*, p. 126, că pentru întoarcerea episcopului Grigorie și a boierilor aflați la Adrianopol au fost trimiși serdarul Sandu Bucșănescu și stolnicul Mihai Cantacuzino, nu Mihai Mogoran, cum spune cronica noastră.

τε τὸν σπαθάρην Μανολάκην, πενθερὸν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸν Γεωργάκην
 ποστέλνικον Τζαννέτον, σύγγαμβρόν του. Καὶ οὕτως ἀπεδίωξαν τοὺς Ρω-
 μαίους ἄρχοντας μὲ βίαν μεγάλην εἰς καιρὸν τοιοῦτον τοῦ σφοδροτάτου
 5 ἐκείνου χειμῶνος, ὅπου ἐπηκολούθησε κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον, ὅπου πολ-
 λοὶ δούλοι αὐτῶν παρ' ὀλίγον ἔλειψε νὰ ξεπαγώσουν καθ' ὁδὸν ἀπὸ τὴν
 δριμύτητα τοῦ ψύχους. Πλὴν τοῦ μεγάλου κομίσου, ὅπου ἦτον βεκίλης
 τῆς ποστελνιτσιᾶς καὶ ἔμεινε, καὶ τοῦ μεγάλου γραμματικοῦ. Πέμπσαντες
 καὶ τρεῖς ἄρχοντες εἰς βασιλεύουσαν || διὰ νὰ εὐρίσκωνται ἐκεῖ καπεκε 1143
 10 χαγιαδες, τὸν τε Σάνδουλον Μποχσανέσκουλον, πρῶην σερδάρην, καὶ
 κάποιον Μαλαῖλα, καὶ δύο Ὀλτάνους, τὸν Φῶτα Βλαδιάνον, καί...¹ φαν-
 ταζόμενοι ὅτι θέλει τελεσφορήσει ἐπὶ πολὺ τὸ τοιοῦτον αὐτῶν ἄνευ ὀρθοῦ
 στοχασμοῦ κίνημα καὶ ἄτακτον ἐπιχείρημα, δὲν ἠρκέσθησαν εἰς τοῦτο,
 καὶ νὰ ἡσυχάσουν οἱ καλοὶ ἄρχοντες, ἀλλὰ κατὰ τὸ βλαχικὸν ἰδίωμα,
 ὅπου χαίρουσιν εἰς τὰς συνεχεῖς ἀλλαγὰς τῶν αὐθέντων, μὴ οἰδότες οἱ
 15 ἀστόχαστοι τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἐκ τούτου φθορὰν καὶ ἀφανισμόν εἰς τὸν
 τόπον τους, ἔκαμαν κρυφίως ἄρζι-μαχζάρι μὲ τὰς ὑπογραφὰς αὐτῶν συρ-
 ράπτοντες δόλους καὶ σκευωρίας κατὰ τοῦ Κωνσταντίν βόδα, τὸ ὁποῖον
 καὶ ἔστειλαν εἰς βασιλεύουσαν καὶ ἐδόθη εἰς τὸν ἴδιον βασιλέα σουλτὰν
 Ὀσμὰν διὰ μέσου τῶν εὐρισκομένων ἐκεῖ ἐντοπιῶν ἀρχόντων. Ὁ δὲ βα-
 20 σιλεὺς ἔστειλεν αὐτὸ εἰς τὸν ἐπίτροπεύοντα Ἀπτούλαχ-πασὰν διὰ νὰ
 ἐξετάσῃ ἐξηκριβωμένως τὴν κατὰ τοῦ Κωνσταντίν βόδα ἀγωγὴν ταύτην.
 Ὁ δὲ ἐπίτροπος, ἔχοντας ἔναυλον καὶ πρόσφατον τὴν σκευωρίαν
 καὶ ἐπανάστασιν ὅπου πρὸ δύο χρόνων ἔκαμαν κατὰ τοῦ αὐθέντου Ματαίη
 βόδα, ἄνευ τινὸς αἰτίας καὶ λόγου ὀρθοῦ οἱ αὐτοὶ ἄρχοντες Βλάχοι, ἐθε-
 25 λοκακίᾳ κινούμενοι, ὄντας αὐτὸς τότε ρεῖζ-ἐφένδης, συνεργῶντας δὲ καὶ
 ὁ Μανόλης σπαθάρης διὰ μέσου φίλων εἰς τὸν ἴδιον ἐπίτροπον διὰ τὴν
 σύστασιν τοῦ Κωνσταντίν βόδα, ὁ ἐπίτροπος ἐφανέρωσε τῷ σουλτὰν Ὀ-
 σμὰν τὰ περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν Βλάχων κατὰ τοῦ αὐθέντου αὐτῶν, ὅτι ἀ-
 ναιτίως προσκλαίονται, προσάπτων κατ' αὐτῶν πολλὰς κατηγορίας καὶ
 30 στηλιτεύων τὴν ἐμφωλεύουσαν αὐτοῖς κακίαν καὶ || δυστροπίαν καὶ ἀπα- 1144
 ρέσκεϊαν, ὅπου ποτὲ δὲν εὐχαριστοῦνται εἰς κανέναν αὐθέντην, καὶ ἔτσι
 διὰ βασιλικῆς σφοδρᾶς προσταγῆς τοὺς μὲν εὐρεθέντας ἄρχοντας Βλά-
 χους ἀπέστειλαν εἰς Βλαχίαν μὲ τσαούσην σιδηροδεσμίους διὰ νὰ τοὺς
 παιδεύσῃ ὁ Κωνσταντίν βόδας, τοὺς δὲ Βακαρέστηδες καὶ τὸν Ριμνίκου
 35 νὰ τοὺς ἐξορίσῃ μὲ βασιλικὸν ὀρισμόν, ὅπου θέλει, ὡς αἷτια προκαταρ-
 κτικὰ καὶ προεξάρχοντας τῆς σκευωρίας ταύτης καὶ καταδρομῆς αὐτοῦ.
 Λαβῶν λοιπὸν τὴν εἰδησιν ταύτην διὰ καλαράσῃ ὁ Κωνσταντίν βόδας
 ἀπὸ βασιλευούσης, εὐθὺς ἐμαζίλευσε τοὺς Βακαρέστηδες, περικλείοντας
 αὐτοὺς εἰς φυλακὴν μὲ φύλαξιν μεγάλην σειμένηδων, καὶ πέμποντας κρυ-
 40 φίως ἀνθρώπους ἔφερε καὶ τὸν ἐπίσκοπον σιδηροδέσμιον ἀπὸ Κραγιώβας,
 τὸν ὁποῖον καὶ ἐσφάλισεν εἰς τὴν μητρόπολιν, μέσον δὲ τούτων ἐξωρίσθη
 καὶ ὁ Κωνσταντίν βόδας Μαυροκορδάτος εἰς Χίον τρίτην φορὰν, ὡς ἔν
 αἷτιον κρυφίον καὶ σκάνδαλον τῆς τοιαύτης συγχύσεως καὶ σκευωρίας
 καὶ αὐτός, νομίζων ὅτι θέλουν ὑπερισχύσει οἱ Βλάχοι, νέου ὄντος βασι-

¹ Loc alb in ms.

Manolachi, socrul acestuia și față de postelnicul Iordachi Gianet, cumnatul lui. Astfel, ei au izgonit cu forța pe boierii greci în toiul acelei ierni foarte aspre în anul acela, încît multe din slugile lor erau cît pe-aci să înghețe pe drum din pricina gerului prea aspru. Au rămas la slujbele lor numai 5
 1143 trimis la Constantinopol || și trei boieri pentru slujba de capuchehaie, adică pe Sandu Bucșănescu, fost serdar, pe un oarecare Malailla¹ și doi 10
 olteni, pe Fota Vlădeanu și pe...² Crezînd că fapta lor nechibzuită și nesupusă va ține mult timp, bunii boieri nu s-au mulțumit numai cu aceasta și nu s-au liniștit, ci, după cum este un obicei muntenesc de a se bucura cineva de neîncetatele schimbări de domni, fără ca nesocotiții să-și dea seama de paguba și de distrugerea ce urma să vină în țara lor, au întocmit 15
 pe ascuns un arzmahzar și l-au iscălit, în care au brodat minciuni și uneltiri împotriva lui Constantin vodă. Acest arzmahzar a fost trimis la Constanti-
 nopol și a fost dat chiar sultanului Osman, prin mijlocirea boierilor romîni aflați acolo. Iar sultanul l-a trimis marelui vizir Abdulah-pașa ca să cerceteze 20
 cu băgare de seamă această plîngere împotriva lui Constantin vodă.

Marele vizir, avînd proaspătă în minte uneltirea și răzvrătirea ce o făcuseră aceiași boieri munteni cu doi ani în urmă, cînd acesta era reis-efendi, împotriva domnului Matei vodă, fără nici o pricină și motiv întemeiat, îndemnați numai de răutate, și mijlocind la marele vizir și spătarul Manoli cu ajutorul prietenilor săi pentru a susține pe Constantin vodă, a destăinuit 25
 sultanului Osman purtarea muntenilor față de domnul lor și a arătat că ei se plîng fără pricină. El a aruncat asupra lor mai multe învinuiri și a înfierat
 1144 răutatea ce zăcea în ei, || îndărătnicia și nemulțumirea lor, nefiind niciodată 30
 mulțumiți de domnul lor. Astfel, în urma unei strașnice porunci împărătești, s-a hotărît ca boierii munteni aflați acolo să fie trimiși în fiare cu un ceauș în Țara Românească, ca să-i pedepsească Constantin vodă, iar pe Văcărești și pe episcopul Rîmnicului să-i trimită în surghiun cu firman împărătesc 35
 unde vrea, ca unii ce au pus la cale uneltirea împotriva lui și l-au pîrit. Așadar, îndată ce Constantin vodă a primit această veste de la Constanti-
 nopol printr-un călăraș, a mazilit pe Văcărești și i-a închis sub o puternică pază de seimeni. Apoi a trimis pe ascuns oameni de au adus de la Craiova
 40
 legat în fiare și pe episcop, pe care l-a închis la mitropolie. Din pricina lor
 a fost surghiunit și Constantin vodă Mavrocordat la Chios pentru a treia oară, ca unul ce a uneltit în taină în această tulburare și pîră, crezînd că vor birui muntenii; deoarece era atunci un nou sultan și de aceea boierii,

¹ Al doilea capuchehaie trimis din țară la Constantinopol, după Mihai Cantacuzino, este sătrarul Ștefan Mănăilă, *Genealogia Cantacuzinilor*, p. 126.

² Loc alb în ms.

λέως, ἐπειδὴ καὶ ρητῶς εἰς τὸ ἄρξι-μαχζάρι ὅπου ἔδωσαν ἐζήτουν τὸν ρη-
θέντα Μαυροκορδάτον διὰ αὐθέντην τῆς Βλαχίας. Ἐξαπατῶνται ὁμῶς οἱ
ταλαίπωροι ἄνθρωποι, ἄλλα μὲν βουλευόμενοι, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει.

Καὶ ἀπὸ μὲν τοὺς φερθέντας ἄρχοντας ἀπὸ Πόλεως διὰ τοῦ τσαού-
5 ση, ἄλλους ἐπαίδευσεν ὁ Κωνσταντῖν βόδας μὲ φυλακὴν μόνον, κατὰ τὴν
θέλῃσιν του καὶ τοὺς ἄφησεν, τὸν δὲ Μπουχσανέσκουλον, βάνοντάς τον
εἰς τέμνιτσαν κατὰ πρῶτον τὸν ἐρράβδισε πολλά || κίς ἀνηλεῶς, κρατῶντας 1145
τον ὀλοσφαλισμένον, τοὺς δὲ Βακαρέστηδες ἀπέστειλεν ἐξορίστους εἰς
Μάγουςαν κατὰ τὴν νῆσον Κύπρον, ὅπου εἶναι ὁ πλέον δύσκολος τόπος
10 καὶ σκληρός, καταπνεόμενος ἀπὸ ἀέρα δύσκρατον καὶ νοσώδη. Καὶ αὐ-
τοὶ μὲν ἀπέλαβον τὰ ἐπίχειρα αὐτῶν καὶ πρὸς παράδειγμα καὶ σωφρονι-
σμόν ἄλλων, ὅπου νὰ μὴ πηδῶσιν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα. Τοιαῦτα ἐν
συντόμῳ τὰ κατὰ τὴν Βλαχίαν, ἀφήνοντες νὰ τὰ περιγράψωσιν οἱ ἴδιοι
Βλάχοι ὡς πρὸς αὐτοὺς ἀνήκοντα.

15 Τὰ δὲ ἡμέτερα ἐνταῦθα ἦσαν ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ καὶ βαθεΐα, ὄντες
εὐχαριστημένοι ὅλοι καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ ἡ τσάρα ἀπὸ τὸν αὐθέντην Μα-
ταίην βόδα, ὅστις κατὰ τὴν δευτέραν τῆς διακαινησίμου μετήλλαξεν ἄρ-
χοντίας πολλάς. Καὶ τὸν μὲν Μπόγδανον, μέγαν βόρνικον, ἀπεκατέστησε
μεγάλον λογοθέτην, μαζιλεύσας τὸν Ράδουλον Ρακοβίτσαν ἐκ τῆς λογο-
20 θεσίας, τὸν δὲ Μανολάκην Κωνστάκην, ὄντα μαζίλην, ἔκαμεν μέγαν
βόρνικον τῆς Κάτω Τσάρας, τὸν δὲ υἱὸν τοῦ ἄρχοντος χατμάνου πεν-
θεροῦ του, ὅπου ἦλθεν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀπὸ βασιλευούσης, ἔκαμε με-
γάλον καμινάρην, μαζιλεύοντας τὸν Δημητράσκον Σοῦτσον, ὅπου εἶχε
τὴν ἀρχοντίαν ταύτην, καὶ ἄλλους πολλοὺς ἄρχοντας ἀπεκατέστησε καὶ
25 μάλιστα τὸν υἱὸν τοῦ Ζόρα ἐτίμησε μὲ τὴν ἀρχοντίαν τῆς μεγάλης σλου-
ζιαρίας, ἀπερριμμένος ὄντας καὶ δυστυχισμένος, ὅπου ἀρχοντίαν δὲν εἶδε
ποτὲ ἀπὸ ἄλλον αὐθέντην, καταγόμενος καὶ αὐτὸς ἀπὸ γένος ἀρχόντων εὐ-
γενῶν, καὶ εἰς τοιαύτην πρεσβυτικὴν ἡλικίαν. || Καὶ ὄχι μοναχὰ ὁ αὐθέν- 1146
της οὔτος ἐφρόντιζε καὶ ἐπρονοοῦσεν ὅπου ὅλοι οἱ ἄρχοντες ἐκ διαλειμ-
30 μάτων νὰ ἀπολαμβάνουν τὸ ἔλεος αὐτοῦ, προβιβαζόμενοι εἰς τὰς ἀρχοντί-
ας, ἀλλὰ διὰ περισσοτέραν τιμὴν καὶ αὐθεντικὴν εὐνοίαν, ὅπου εἶχεν εἰς
αὐτοὺς καὶ κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον καὶ κατὰ τὸν δεύτερον τῆς αὐτοῦ
αὐθεντίας ἐφόρεσε τοὺς μεγάλους ἄρχοντας φερετζέδες ἀπὸ σόφι, ἀπὸ τοῦ
μεγάλου λογοθέτου ἕως τοῦ μπάνου, ὅπου οὐδεὶς τῶν προγενεστέρων αὐ-
35 θέντων ἔκαμε παρόμοιον τοιοῦτον, μὲ τὸ νὰ ἦτον ὁ αὐθέντης οὔτος Μα-
ταίη βόδας μεγαλοδωρότατος καὶ ἐτοιμότητος εἰς εὐεργεσίαν.

Ἐπιτροπεύοντος δὲ τοῦ αὐτοῦ Ἄπτουλάχ-πασᾶ, ἐδόθη μουκαρέρι,
ἦτοι ἀνανέωσις, παρὰ τῆς βασιλείας τῷ αὐθέντῃ Ματαίη βόδα, διὰ χάτι-
σεριφίου, καὶ μὲ καβάδι σερασέρι, ἐπικυροῦν τὴν αὐθεντίαν αὐτοῦ, μὲ ἐξ
40 ὑπαρχῆς τριχρονίαν ὀλόκληρον. Μὲ τὰ ὁποῖα ταῦτα ἐπίσημα ἐπέμφθη ἐδῶ
εἰς Μπογδανίαν ὁ βασιλικὸς σαχιντζή-μπάσης Μουσταφά-ἀγάς, ἄνθρωπος
φρόνιμος καὶ ἡσυχος καὶ γέρων κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ εἰς ὑπόληψιν πολ-
λὴν παρὰ τῷ ἰδίῳ βασιλεῖ σουλτάν Ὀσμάν, ὁ ὁποῖος φθάνοντας εἰς τὸ

în arzmahzarul dat, îl cereau cu hotărîre pe zisul Mavrocordat să vină domn în Țara Românească. Dar bieții oameni se înșeală, căci nu se face ceea ce vor ei, ci ceea ce poruncește cel de sus.

Iar pe boierii ce i-a adus ceaușul din Constantinopol, Constantin vodă i-a pedepsit pe unii numai cu închisoarea și apoi i-a eliberat, pe 5
Bucșănescu însă, după ce mai întâi l-a bătut de mai multe ori fără milă,
1145 l-a pus apoi în temniță și îl ținea bine închis ¹, iar pe || Văcărești i-a trimis
în surghiun la Famagusta în insula Cipru, unde e o regiune aspră, bătută
de un vînt nesănătos ². Astfel ei și-au primit pedeapsa cuvenită, dar și 10
drept pildă și povață pentru ceilalți, să nu sară peste cal. Atîta spunem
pe scurt despre cele întîmplate în Țara Românească, și lăsăm pe seama
muntenilor să le descrie pe larg, căci lor li se cuvine.

În ce privește starea de la noi, era liniște deplină, deoarece toți erau 15
mulțumiți, și boierii și țara, de domnul Matei vodă. În luna din săptămîna
luminată el a adus multe schimbări în boierii: pe Bogdan, marele vornic,
l-a făcut mare logofăt, mazilind pe Radu Racoviță din logofeție; pe Manolachi
Costachi, fiind mazil, l-a făcut mare vornic de Țara de Jos, iar pe fiul hat- 20
manului, socrul său, care venise de cîteva zile din Constantinopol, l-a făcut
mare căminar, mazilind pe Dimitrașcu Suțu din această boierie. A mai
dat și alte multe boierii, mai ales l-a cinstit pe fiul lui Jora cu slugeria 25.
mare; acesta era disprețuit și necăjit și nu văzuse niciodată boierie de la
vreun domn, deși se trăgea și el dintr-o familie de boieri de frunte și era
1146 înaintat în vîrstă. || Și nu numai că acest domn avea grijă și veghea ca
toți boierii să se bucure din cînd în cînd de mila sa și să fie înaintați în 30.
rang, dar pentru a arăta și mai mare cinste și bunăvoință domnească față
de ei, atît în primul, cît și în al doilea an de domnie, i-a îmbrăcat pe marii
boieri cu feregele de sof, începînd cu marele logofăt și pînă la ban. Așa
ceva nu făcuse nici unul din înaintașii săi, Matei vodă fiind prea darnic 35
și totdeauna gata pentru a face o binefacere.

În timpul vizitatului lui Abdulah-pașa s-a dat lui Matei vodă de către
împărăție mucarer, adică reînnoire, cu hatișerif și cu caftan de serasir,
întărînd domnia lui pe trei ani. Cu aceste însemne oficiale a fost trimis 40
aici în Moldova împărătescul șahingi-bașa Mustafa-aga, om înțelept,
liniștit, înaintat în vîrstă și stimat mult de însuși sultanul Osman. Ajungînd

¹ Sandu Bucșănescu era liber în februarie 1757 și cumpăra o moșie de la N. Arge-
toianu, cumnatul său (vezi I. Ionașcu, *Acte și însemnări relative la boierul muntean
Sandu Bucșănescu* în « Arhivele Olteniei », XIII (1934), nr. iul.-dec., p. 336.

² În închisoarea de la Famagusta s-a prăpădit Barbu Văcărescu, iar pe Ștefan
Văcărescu l-a scos Constantin Mavrocordat în anul 1757, în a cincea sa domnie în
Țara Românească (vezi Mihai Cantacuzino, *Genealogia Cantacuzinilor*, p. 127—128).

πείρινον φοιτόρι, όπου είναι κοντά εις τό Τίργουσορι, εξήλασε και ό Μα-
 ταιη Βόδα εις προσηντισιν και υποδοχην τον Βασιλικον καθαδου και
 του χατισεφριου με τοιαυτην ευπρεπιστην αυβεβητικην παρταξιν όλων
 των ηεγάλων άρχοντων και των λοιπων και ευπρεθεβντων πανγληνηδων και
 5 ώραιοιότων προσηντην όλου του σφρατιστικου, όπου άλαοτε δεν εξυιεν
 εις άγαλον αυβεβητην τοιοτον ηεγάλον και ευμορφότατον άδην, καθως πολ-
 λοι άρχοντες προβεβηκο || τες τη ηλιακη άξαρον.
 Μετα δε την άναγνωσιν του Βασιλικου όρισου εις τό δισβαν, εβε-
 10 δωσεν ό άγας τό Βασιλικόν καθαδι τώ Μαιηη Βόδα, και γενομενου του
 συνθηδου δω ή τα άκόλουθα σηηεια του σεναλικου, ητοι τοπιων, του-
 φκιων και ηεχητερχανέ κατα την συνθηθειαν, ενεδωσε και ό δισβαν-εφεδνης
 εκ ηεπους του αυβεβητου τον άγαν σμυορολογουαν φερετζεν πολλα εκάε-
 15 κτην και εξάιπετην, τον δε γεμισαρ-άγαση, διατριβοντα ενταυθα δια την
 αιτιαν των Τουρκων, εφορεσε σμυοροπατα, ομοιος και τον δισβαν εφεν-
 20 οην εκ ηεπους του αυβεβητου ό ηεγας ποστέλιβικος. Των δε άυρπωτων του
 άγαν, άγαλους ηεν εφορεσε καρσακόλουνας ό ηεγας ποριάρης, άγαλους δε
 σιτζαπόλουνας, άγαλους δε ηιπισια κοκκινα τσοχέβια και πρδασια κατα
 την εκδαστου καταστασιν, και ηετα ταυτα επροσοκύνησαν τον αυβεβητην
 25 όλου οι άρχοντες, χαιροντες και ευφρανομενοι αυτοι τε και όλη η τσα-
 πα, όπου τους εδωσε τοιοτον αυβεβητην χριστιανικωτατον, του δε Βασιλι-
 30 κου όρισου η ηεταφρασις είναι αυτη :

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΧΑΤΙΣΕΦΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΜΕΝΕΣΣΗΣ ΤΗΣ
 ΤΡΙΧΠΟΝΙΑΣ ΑΥΘΗΤΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΤΑΙΗ ΒΟΔΑ

Εκακτε των αυβεβητων της φυλης του Μεσια, άζερα των ηεγάλων
 25 του τάγματος του Ιησου, αυβεβητα της Μιογδαβιας Τρηγορδαε Μαιηη
 Βόδα, ειη σοι τό τελος αισιον.

Εξ άρχης και άνωθεν ηε τό να εδειξες ηε καθαρότητα και ειλικρι-
 30 νεαν τα καθηκοντα της πιστης δουλεύσεως, και άπο τον καθαρον όπου σε
 ηάηδη εις τον λαμυον της επιτηδεδότητος σου η αυβεβητια της Μιογδα-
 35 βιας ηε τό να εφύλαδες τον τε πτωχόν παγιν και τον τόπον, και κάμνον-
 40 τας || να επιστρέψη ό εσκορπισμενος παγιάς, επιηεληθης εις τό να φέρης
 τον τονον εις την ποτέραν καταστασιν και τον όσους ευμόρφους τφο-
 45 πους και εηφρόνους επινοιας ηεταχεφισθης όπου να φέρης ηε την υμο-
 κην σου ευφυσιν και άγχιλιουαν εις καθαν έκβασιν τας όσας άναγκαιας
 50 υποθεσεις, όπου ηεχηρι τουδε επροστάχθης, ηε τό να τον ηκοοσμηαι και
 να εβεβαωθηαι, όπου όπου κηπατισται παγιν τό πάλαιος του Βασιλικου
 ηας άζέους, και επι σμηωνά του να προφθαίνης εις τον καθαρον τα συ-
 55 νησιμενα άβγατεια και τους χαβαλάδες, όπου άπο τό ηάηηηηι σε διορι-
 60 γονται, ζέλεις εξουσιαζει ως και ποτέρον την Μιογδαβιαν, εφερωτνας
 65 όλα τα καθηκοντα της εξουσίας και ηε τό παρον ηας Βασιλικόν χατισε-
 70 ριφι όπου όπου άπο πρώτης του ζεβάλ ηε όλοκλήρον τριετιαν εξ ύπαρχης
 75 σε ζάεοβηεν την αυβεβητιαν.

Και δια να βεβαιωθης τον βαμυον της τελέτιας εξουσίας, όπου σε δι-
 80 γοηεν, όπου όπου τα εκλαμπα Βασιλικα ηας καθαδια σε ζάεοβηεν

1148

1147

acesta la foișorul cel de piatră, ce este lângă Tîrgușor, Matei vodă a ieșit
 1147 întru întîmpinarea caftanului împărătesc și a hatișerifului cu un mărș
 alai domnesc, alcătuit din toți boierii mari și mazilii aflați acolo și cu
 toată oastea, care mergea înainte. Un asemenea mare și frumos alai nu se 5
 făcuse pe timpul vreunui alt domn, precum spun mulți boieri || bătrîni.

După ce s-a citit la divan firmanul împărătesc, aga a îmbrăcat pe Matei
 vodă cu caftanul împărătesc și s-a făcut obișnuitul dova, iar apoi au urmat,
 ca de obicei, semnele șenlicului, adică s-a tras cu tunurile și cu puștile 10
 și a cîntat meterhaneaua. Apoi și divan-efendi a îmbrăcat din partea domnu-
 lui pe agă cu o foarte frumoasă feregea cu blană de samur, iar marele
 postelnic a îmbrăcat din partea domnului cu pacea de samur pe divan-
 efendi și pe ienicer-agasi, care stătea aci din pricina turcilor. Iar marele
 portar a îmbrăcat pe oamenii agăi, pe unii cu blana de corsac sau cu blana 15
 de sîngep, iar pe alții cu binișuri de postav roșu și verde, după rangul
 fiecăruia. După aceea toți boierii s-au închinat domnului, bucurîndu-se
 și înveselindu-se atît ei, cît și țara întregă, că li s-a dat un domn atît de
 bun. Iată și tălmăcirea firmanului împărătesc: 20

TĂLMĂCIREA HATIȘERIFULUI DE REÎNNOIRE PE TREI ANI A DOMNIEI LUI MATEI VODĂ

« Alesule între domnii neamului lui Mesia, floarea frunțașilor turmei
 lui Iisus, domn al Moldovei Grigorzade Matei vodă, fie-ți sfîrșitul fericit. 25

De la început ți-ai îndeplinit îndatoririle de slugă credincioasă cu
 inimă curată și deschisă, iar de cînd domnia Moldovei s-a încredințat
 1148 vredniciei tale ai ocrotit raiaua săracă și țara, || ai făcut să se înapoieze 30
 raiaua risipită, ai avut grijă să aduci țara în starea ei dinainte. Și deoarece
 am aflat și ne-am încredințat că prin purtările tale frumoase și mijloacele
 iscusite pe care le-ai întrebuințat cu fireasca ta istețime și pricepere ai adus
 la bun sfîrșit toate treburile necesare care ți s-au încredințat pînă acum, 35
 iată că se mișcă iarăși valurile oceanului milei noastre împărătești și îți
 dăm Moldova ca s-o stăpînești și s-o cîrmuiești ca și în trecut, cu îndato-
 rirea să trimiți la timp avaturile obișnuite ca și havalele orînduite de mali-
 mirie. Cu împărătescul nostru hatișerif de față te miluim cu domnia Mol- 40
 dovei de la 1 Seval pe un răstimp de trei ani.

Și ca să te convingi că îți dăm stăpînire deplină, iată că te
 miluim cu caftanul de față, care îți va aduce cinste și bucurie, pe

Δὲν παρηλάθον ἠέρεαι πολλαὶ μετὰ τὴν ἀναπέσειν τῆς τριετίας ταύτης ἀβδευτίας τοῦ Ματαῖν βόδα καὶ ἐξώσθη καὶ ὁ Ἀρτουάχ-πασσάς τῆς 30
 ἐπιτροπικῆς, καὶ ἀντ' ἐκεῖνου ἐνεχείρισεν ὁ σουλτάν Ὁσμάν τὴν ἐπιτροπικῆς 30
 πικὴν ταύτην ἀξίαν τῷ Ἀλῆ-πασᾶ, ὅπου ἐγένετο πρότερον νισαντῆ-πασσάς 30
 ἀπὸ σιλικιάρης. Καὶ ὁ μὲν Ἀρτουάχ-πασσάς ἐστράφη ἐξώφιστος εἰς 1150
 Χίον, ἢ ὁ δὲ Ἀλῆ-πασσάς, ἐγγχεῖσις τὴν διοικησίαν τῆς ἐπιτροπικῆς, ἐ-
 φέρτο μετ' ἐφθόνησιν ἀκρᾶν, διεπῶν ἐμφοδῶν τὰ τῆς βασιλείας καὶ νο-
 μῶν ποσῶν, ὅχι μόνον παρὰ τῷ ἀρσενάωντι σουλτάν Μαχμούτ, ὅπου ἐχρη-
 μάτισε τὸ σους χροδῶν σιλικιάρ-ἀγῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὄλιγον καθύπερθε 35
 σουλτάν Ὁσμάν εἰς τὸ ὄλιγον καθύπερθε διαστῆσαι ὅπου ἐστράφη παρ' αὐτῷ
 πάλιν σιλικιάρ-ἀγῶν, καὶ παρὰ πάλιν ἐπαυεῖτο, ἐφθόνησθης ὅπου δὲ τὴν 40
 φρόνησιν τοῦ. Ἡ φθόνη ὅπως πολλακῶς ἐνὸς ὑποκειμένης ἐξῆς παρὰ τοῦς 40
 ἀκοινοῦντας, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ ἐξουσία δεικνύσονται ἀνδρᾶ κατὰ τὸν 40
 Ἀριστοτέλιν, καθῶς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀλῆ-πασᾶν ἐφάνη ἐναργῶς καὶ 40
 πάλιν ἀσυνήθως ὁ λόγος ἐρηθίσεται.

ΕΞΗΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΗΣ ΤΟΥ ΑΙΤΟΥΛΑΧ-ΠΑΣΑ
 ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΗΣ ΤΟΥ ΑΛΗ-ΠΑΣΑ ΤΟΥ ΑΠΟ
 ΣΙΛΙΚΙΑΡ ΤΕΙΚΜΑ ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΤΙΝΟΜΕΝΟΥ
 ΝΙΖΑΝΤΖΗ-ΠΑΣΑ

Καὶ ἀνωτὸς κατένας ἀπὸ τὸν παλιὰν καὶ παλαιότερον ἠθελᾶ στας 15
 ἐναντίος εἰς τὴν προσηγορίαν σου, ἡ ἠθελᾶ φανῆ κατένας σφάγμα του, ὧς 15
 ἀπειθῆ καὶ ἐνοχλον κατὰ τὸν κατὰ τὸν μετ' ἐμφοδῶν σου, ἡ βασιλικὴ καὶ 15
 ἀβστηρῶς, ἐπιηλεθούμενος ἡ ἐκτελοῦνται αἱ βασιλικαὶ καὶ ἡσ προστάται ὅπου 15
 σὲ στελλόμεν, καὶ θελᾶς καταβάλλει καὶ θελᾶς ἡσ τῆς ἐπιηλεθῶν ὅπου τὸ σους 15
 οἱ ἠσχερῶδες ἡσ προφοδῶν σου ἐγκαιρῶς, ὅσων καὶ οἱ χασαβᾶδες, ὅπου σὲ 15
 διορίζονται, ἡσ ἐγγῶνται εἰς τὰ μερῶν του, ὅπου δειχθῶνται καὶ εἰς τὸ 20
 ἐξῆς τὴν πειρῶν σου δοκιμασθεῖσαν πειρῶν σου, ἡσ ἀυθῶν ἡ βασιλικὴ καὶ 20
 κατὰ τὸν ὄλιγον σου καὶ ἡσ ἀπολαβῶν τῆς πειρῶν σου μετ' ἀψιχῶστερα ἡσ 20
 τοῦς καθύπερθε τῆς πειρῶν σου δουλεύσεως. Ὅστω θελᾶς καμῆι.

Καὶ ἀνωτὸς κατένας ἀπὸ τὸν παλιὰν καὶ παλαιότερον ἠθελᾶ στας 15
 ἐναντίος εἰς τὴν προσηγορίαν σου, ἡ ἠθελᾶ φανῆ κατένας σφάγμα του, ὧς 15
 ἀπειθῆ καὶ ἐνοχλον κατὰ τὸν κατὰ τὸν μετ' ἐμφοδῶν σου, ἡ βασιλικὴ καὶ 15
 ἀβστηρῶς, ἐπιηλεθούμενος ἡ ἐκτελοῦνται αἱ βασιλικαὶ καὶ ἡσ προστάται ὅπου 15
 σὲ στελλόμεν, καὶ θελᾶς καταβάλλει καὶ θελᾶς ἡσ τῆς ἐπιηλεθῶν ὅπου τὸ σους 15
 οἱ ἠσχερῶδες ἡσ προφοδῶν σου ἐγκαιρῶς, ὅσων καὶ οἱ χασαβᾶδες, ὅπου σὲ 15
 διορίζονται, ἡσ ἐγγῶνται εἰς τὰ μερῶν του, ὅπου δειχθῶνται καὶ εἰς τὸ 20
 ἐξῆς τὴν πειρῶν σου δοκιμασθεῖσαν πειρῶν σου, ἡσ ἀυθῶν ἡ βασιλικὴ καὶ 20
 κατὰ τὸν ὄλιγον σου καὶ ἡσ ἀπολαβῶν τῆς πειρῶν σου μετ' ἀψιχῶστερα ἡσ 20
 τοῦς καθύπερθε τῆς πειρῶν σου δουλεύσεως. Ὅστω θελᾶς καμῆι.

Ὅσεν φθάνονται σὺν Θεῷ, μετὰ τὰ βῆματα τῆς τριετίας προῦπανθῶντας 5
 τοῦς θελᾶς τὸ φιλῆσαι μετὰ τὰ χεῖρα τῆς ἐυλαβείας καὶ θελᾶς τὸ ἐνδύθῃ εἰς 5
 τοῦς ἠθελᾶς τὸν καυχήματα σου, καὶ μετὰ τὴν πρέπουσαν χασᾶν, καμῶν- 5
 τας τὴν μετ' ἐυλαβείας προσήκουσαν πρὸς Θεὸν εὐχῆν.

Ὅσεν φθάνονται σὺν Θεῷ, μετὰ τὰ βῆματα τῆς τριετίας προῦπανθῶντας 5
 τοῦς θελᾶς τὸ φιλῆσαι μετὰ τὰ χεῖρα τῆς ἐυλαβείας καὶ θελᾶς τὸ ἐνδύθῃ εἰς 5
 τοῦς ἠθελᾶς τὸν καυχήματα σου, καὶ μετὰ τὴν πρέπουσαν χασᾶν, καμῶν- 5
 τας τὴν μετ' ἐυλαβείας προσήκουσαν πρὸς Θεὸν εὐχῆν.

τὸ παρὸν καὶ τὸ στελλόμεν μετὰ τὸν (ὁ δεῖνα).

τὸ παρὸν καὶ τὸ στελλόμεν μετὰ τὸν (ὁ δεῖνα).

1150

1149

care l-am ales dintre strălucitele noastre caftane împărătești și ți-l trimitem cu (*cutare*).

Cînd va sosi caftanul cu ajutorul lui Dumnezeu, îl vei întîmpina cu cinste, îl vei săruta cu evlavie, îl vei purta pe umeri cu fala și cu bucuria 5
cuvinită și te vei ruga lui Dumnezeu așa cum se cuvine.

Să citești de față cu toți și să faci să se înțeleagă această poruncă a noastră împărătească și să stăpînești pe toți cei din Moldova timp de 1149
trei ani după tahvilul ce ți l-am dat. || Să te silești cu purtările tale iscusite 10
să îndeplinești poruncile noastre împărătești, strîngînd la timp și trimițînd
mali-miria unde ți se va arăta și să te străduiești pentru bună starea raialei.

Iar dacă vreunul dintre raiale sau dintre boieri s-ar împotrivi poruncii tale sau s-ar dovedi vreo greșeală a lui, să-l pedepsești strașnic ca nesupus 15
și vinovat după legile memlechetului. Să ai grijă să fie îndeplinite poruncile
noastre împărătești și să te silești din răputeri să ajungă la timp și la locurile
hotărîte atît zaherelele, cît și havalele orînduite. Și astfel, arătînd și în viitor 20
credința ta cinstită și încercată, vei spori buna noastră părere despre tine
și vei fi miluit cu mai mare dărnicie pentru slujba ta credincioasă. Așa vei
face ».

DESPRE MAZILIREA LUI ABDULAH-PAȘA DIN
VIZIRAT ȘI DESPRE VIZIRATUL LUI ALI-PAȘA,
CARE DIN FOST SILIHTAR FUSESE FĂCUT
MAI ÎNAINTE NIȘANGI-BAȘA

25

Nu au trecut multe zile după reinnoirea domniei pe trei ani a lui Matei vodă și a fost mazilit din vizirat Abdulah-pașa ¹. În locul acestuia sultanul Osman a numit mare vizir pe Ali-pașa, care din silihtar fusese 30
făcut mai înainte nișangi-bașa. Abdulah-pașa a fost surghiunit la Hios, ||
1150 iar Ali-pașa, luînd viziratul, se purta cu multă înțelepciune, cîrmuind cu
băgare de seamă și cu chibzuală treburile împărăției. El era om înțelept,
cu nume bun și stimat mult, nu numai de răposatul sultan Mahmud, la 35
care a slujit mai mulți ani ca silihtar-aga, dar și de sultanul Osman, la
care a fost de asemenea scurt timp silihtar-aga și de toată lumea era lăudat
pentru înțelepciunea sa. De multe ori însă faima unei persoane înșeală, 40
căci, precum spune Aristotel, puterea și cîrmuirea arată pe om. Aceasta
s-a dovedit limpede și cu Ali-pașa, deoarece faima lui, de care se vorbea
mai înainte, nu se potrivește de loc cu sfîrșitul său, cum vom arăta mai
departe.

¹ Abdulah-pașa a fost mazilit la 29 octombrie 1755.

Εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ Ἰαλῆ-πασᾶ ἐσυνέβη τοιαύτη μεγαλωτάτη πυρκαϊὰ εἰς τὴν Πόλιν, ὅπου διὰ πολλοὺς χρόνους δὲν ἔγινε, καθὼς γέροντες πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ προβεβηκότες τῇ ἡλικίᾳ ἔλεγον, ἡ ὁποία ἀρξαμένη ἀπὸ τὸ Ντεμῖρ-Καπὶ καὶ διαμοιρασθεῖσα εἰς ἑπτὰ γλῶσσας, ἔκαιεν ἀδιακόπως τριαντατέσσαρας ὥρας, πνέοντος ἀνέμου σφοδρότατου, καὶ κοντὰ ὅπου ἀπετέφρωσε καὶ ἀφάνισε πολλὰς χιλιάδας ὀσπιτίων, κατέκαυσε μέσον τούτων καὶ τὸ πασά-καπισί, παμπάλαιον ὄν, καὶ τὸ τεφτερδάρ-καπισί, καὶ ἄλλα πολλότατα τῶν ριζάληδων ὀσπίτια, προξενήσασα μεγαλωτάτην φθορὰν καὶ ἀφανισμόν κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῶν ἐγκατοίκων. || Τοιοῦτος φοβερὸς ἐμπρησμός ἦτον, ὅπου βασιλικὴ δύναμις ἀδυνατοῦσε εἰς τὸ νὰ τὴν σβύσῃ, ἂν ὁ Ἅγιος Θεὸς δὲν ἤθελε κάμει ἔλεος ὅπου νὰ κοπάσῃ καὶ νὰ παύσῃ ὁ σφοδρὸς ἐκεῖνος ἄνεμος.

Καθὼς ὁ καλὸς καὶ πιστὸς δούλος ἀπολαμβάνει τιμὴν καὶ ἔλεος ἀπὸ τὸν αὐθέντην του, οὕτω πάλιν ὁ μὴ τοιοῦτος, ἀπολαμβάνει ἀτιμίαν καὶ παιδείαν. Ὁ Δημητράσκος Στούρζας, προχρηματίσας μεγάλους σπαθάρης εἰς Βλαχίαν τοῦ αἰδιίμου πατρὸς τοῦ Ματαίη βόδα, γαμβρὸς ὢν αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος συναπῆλθεν ἐντεῦθεν εἰς βασιλεύουσαν μὲ τὴν κυρίαν δόμναν Ζωήν, μητέρα τοῦ Ματαίη βόδα καὶ διατρίβοντας εἰς τὴν Πόλιν δὲν ἔλειπε νὰ ἐρεθίσῃ τὸν ραγιὰν τῆς Μπογδανίας, ὢν ἐντόπιος, καὶ νὰ ἀνακατόνεται καὶ εἰς ἄλλα πλεον ἰντελικάτα καὶ εἰς ὑποθέσεις ὅπου ἠγγιζον καιρίως τὸν Ματαίην βόδα, ὅθεν παροξυνθεὶς ὁ αὐθέντης εἰς τὰ ἄτακτα αὐτοῦ καμώματα καὶ σκανδαλοποιὰ κινήματα ἐξώρισε τὸν ρηθέντα Στούρζαν διὰ βασιλικῆς ὀρισμοῦ μὲ τσαούσην εἰς τὴν Λῆμνον καλεμπέντη, πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ πρὸς σωφρονισμόν, καὶ μὲ ὄλον ὅπου ἦτον γαμβρὸς του, καὶ πρὸς παράδειγμα ἄλλων, ὅπου νὰ φυλάττωσι τὰ ὄρια αὐτῶν. Ἴδου καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ φερμανίου του:

**ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΦΕΡΜΑΝΙΟΥ ΤΗΣ
ΕΞΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΣΚΟΥ ΣΤΟΥΡΖΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ
ΔΙΖΔΑΡΗΝ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ**

Φθάνοντας ὁ ἡμέτερος βασιλικὸς ὀρισμὸς δῆλον ἔστω σοι μὲ τὸ νὰ ἐπροσκλαύθῃ μὲ ἀρξικάλι ὁ Ματαίη βόδας, αὐθέντης τῆς Μπογδανίας εἰς τὸ κατώφλιον τῆς βασιλείας μας ὅτι ὁ Στούρζας Δημητράσκος, ὄντας Μπόγδανος, πρὸ καὶ || ροῦ¹ τοῦ τε πατρὸς του καὶ τὴν ἐδικὴν του, καὶ κατὰ τὸ φύσει κακώτροπόν του δὲν λείπει ἀπὸ τοῦ νὰ διερεθίσῃ τὸν ραγιὰν καὶ νὰ τὸν συγχύσῃ καὶ βλάπτει τὸ νιζάμι τοῦ μεμλεκετίου, καὶ ὄλο ἕνα πατεῖ ποδάρι εἰς ἄτοπα κινήματα, καὶ νὰ ἐπαρακάλεσε νὰ πιασθῇ ὅπου εὔρεθῇ μὲ μέσον τσαούση, καὶ νὰ εἶναι καλεμπένδης εἰς τὸ κάστρον τῆς Λῆμνου.

¹ Se vede că copistul a sărit câteva cuvinte; am completat astfel: πρό καιροῦ εὐρισκόμενος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ τε πατρὸς του καὶ τὴν ἰδικὴν του.

În zilele marelui vizir Ali-paşa s-a întîmplat la Constantinopol un foc atît de mare că de mulţi ani nu se văzuse aşa ceva, precum spuneau mulţi bătrîni; focul, pornind de la Demir-capi şi împărţindu-se în şapte limbi, a ars neîncetat treizeci şi patru de ceasuri din pricina unui vînt 5 puternic. A distrus şi a prefăcut în cenuşă mai multe mii de case, precum şi Paşa-capisi, care era foarte vechi şi Tefterdar-capisi şi multe alte case ale rigialilor, pricinuind locuitorilor din această parte a oraşului foarte 1151 mare pagubă şi prăpădenie. || Focul a fost aşa de straşnic, încît puterea 10 împărătească era în neputinţă să-l stingă, dacă prin mila bunului Dumnezeu nu se potolea acel puternic vînt.

Pe cînd o slugă bună şi credincioasă se bucură de cinstea şi mila stăpînului său, dimpotrivă cea rea şi necredincioasă primeşte dispreţul şi pedeapsa. Cumnatul lui Matei vodă, Dimitraşcu Sturza ¹, care fusese mare 15 spătar în Ţara Românească pe timpul fericitului întru pomenire tată al lui Matei vodă, a plecat de aici la Constantinopol, împreună cu doamna Zoe, mama lui Matei vodă. În timpul şederii sale la Constantinopol, el, fiind pămîntean, nu înceta a aţîţa raiaua Moldovei şi de a se amesteca şi în alte lucruri mai gingaşe şi în treburi cate îl atingeau tare pe Matei 20 vodă. Deci, supărîndu-se domnul de faptele lui nesupuse şi de pornirile lui revoltătoare, l-a surghiunit pe zisul Sturza cu firman împărătesc şi cu ceauş la Lemnos, ca să-l răsplătească pentru faptele lui şi să-l cuminţească. Cu toate că era cumnatul său, totuşi a făcut aceasta ca să fie pildă pentru 25 ceilalţi şi să-şi cunoască fiecare lungul nasului. Iată şi tălmăcirea firmanului :

TĂLMĂCIREA FIRMANULUI ÎMPĂRĂTESC PENTRU SURGHIUNIREA LUI DIMITRAŞCU STURZA CĂTRE DIZDARUL CETĂŢII LEMNOS

« Prin porunca noastră împărătească ţi se face cunoscut ceea ce urmează : 30 Fiindcă Matei vodă, domnul Moldovei, s-a plîns cu arzihal la pragul împă- 1152 răţiei noastre cum că Sturza Dimitraşcu moldoveanul, care de || mult «se afla în slujba atît» ² a tatălui său, cît şi în slujba sa, nu încetează cu înăscuta lui răutate de a aţîţa neîncetat şi a tulbura raiaua şi a călca nizamul memlechetului şi într-una pricinuieste fapte nelalocul lor, de 35 aceea zisul domn a rugat ca el să fie prins, unde s-ar afla, de un ceauş şi să fie închis la cetatea din Lemnos.

¹ Dimitraşcu Sturza a fost cumnatul lui Matei vodă, fiind căsătorit cu sora acestuia, vezi mai jos.

² Textul este neclar, se vede că lipsesc cîteva cuvinte, pe care le-am adăugat în paranteze.

Ἰδοῦ ὁποῦ κατὰ τὴν αἰτησίην του προστάττομεν, ἐσὺ μὲν ὁ διορισθεῖς Μεχμέτης τσαούσης νὰ πιάσης τὸν ρηθέντα ὅπου εὔρεθῆ καὶ νὰ τὸν πάρης νὰ τὸν πηγαίνης εἰς τὸν διζδάρην τῆς Λήμνου, καὶ ἐσὺ διζδάρη, φθάνοντας ὁ ρηθεῖς νὰ τὸν βάλῃς εἰς τὸ κάστρον, ἔχοντας τὸν εἰς
5 φύλαξιν καλὴν καὶ νὰ μὴ τολμήσης νὰ τὸν κάμῃς ἰτλάκι ἕως οὐ διὰ βουλλωμένου ἀρζιχαλιῦ τοῦ ρηθέντος βοεβόδα νὰ σὲ ἔλθῃ ἕτερος βασιλικὸς μας ὀρισμὸς.

Μάρτιος
< 1754; >

Κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα εἶχε κάμει μεγάλον ποστέλνικον τὸν πρῶν χάτμανον Ἀλέξανδρον Σουτσον, ὁποῦ ἦλθε τότε ἀπὸ Πόλεως, ὄντας κα-
10 πικεχαγιάς, μαζιλεύσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικόλαον Σουτσον, ὁποῦ ἦτον ποστέλνικος. Καὶ διὰ τὴν μετὰ πίστεως ἀρεστὴν ὁποῦ ἔδειξεν εἰς τὴν ποστελνιτσιάν του δούλευσιν, τὸν ἐφόρεσε σαμουροπατσάν πρὸς ἀμοιβὴν τῆς δουλεύσεώς του καὶ τιμὴν, τὸν ὁποῖον καὶ ἔκαμε πάλιν καπικεχαγιάν, στέλλοντάς τον εἰς τὴν Πόλιν. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔκαμε καὶ τὸν Βα-
15 σίλειον Ρωσσέτον μεγάλον βιστιάρην, σπαθάρην ὄντα, μαζιλεύσας τὸν Ἀρίσταρχον καὶ μεγάλον σπαθάρην ἔκαμεν τὸν Ἰωαννίτσαν Παλάδην, ὄντα μάνον, προβιβάζοντας τότε εἰς τὴν μεγάλην κομισίαν καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀριστάρχου ἀπὸ δεῦτερον λογοθέτην. ||

Δὲν ἔκρινεν ὅμως εὐλογον ἢ εὐσπλαγγνικωτάτη τοῦ Ματαίη βόδα 1153
20 διάθεσις καὶ εὐμενεστάτη προαίρεσις νὰ ἐκτανθῆ ἐπὶ πολὺ ἢ εἰς Λήμνον ὑπερορία τοῦ ρηθέντος Στούρζα, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν ὀλίγων, οἰκοθεν παρακινούμενος καὶ εὐλαβεῖα φερόμενος ἄκρα πρὸς τὴν κυρίαν αὐτοῦ μητέρα, ὁποῦ ἔγραψεν ἐπιπόνως παρακαλοῦσα ὑπὲρ τούτου, καὶ διὰ τὴν μητρικὴν αὐτῆς μεσιτείαν καὶ ἀξίωσιν, ὡσὰν ὁποῦ ἰσχύει τὰ μέγιστα δέησις μη-
25 τρική πρὸς υἱὸν εὐδιάλλακτον, καὶ διὰ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην ὁποῦ εἶχε πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ δομνίτσαν, σύζυγον τοῦ ρηθέντος Στούρζα, ἢ ὁποία εἶχε γράψει καὶ αὐτὴ παρακαλοῦσα θερμότατα ὑπὲρ αὐτοῦ, διὰ βουλλωμένου πάλιν αὐθεντικοῦ ἀρζιχαλιῦ πρὸς τὴν βασιλείαν ἔκαμε τὴν ἐλευθερίαν του καὶ μὲ βασιλικὸν ὀρισμὸν τὸν ἔφερεν εἰς τὴν Πόλιν.

30 Ἰδοῦ καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ ρηθέντος φερμανίου:

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΣΚΟΥ ΣΤΟΥΡΖΑ

Μὲ τὸ νὰ μᾶς ἐφανέρωσε διὰ ἀρζουχαλιῦ ὁ χάλια αὐθέντης τῆς Μπογδανίας Ματαίη βόδας διτι ὁ πρὸ ὀλίγου ἐξορισθεῖς Μπογδανος Δη-
35 μητράσκος Στούρζας σπαθάρης ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ συγχύζῃ τὸν ραγιάν καὶ ἐσωφρονίσθη κατὰ πάντα καὶ νὰ ἐπαρακάλεσε τὴν βασιλείαν μας νὰ κάμωμεν μουσααδὲ εἰς τὸ περὶ τῆς ἐλευθερίας του ζήτημα, ἰδοῦ ὁποῦ σὲ προστάζομεν ἐσένα, διζδάρη τῆς Λήμνου, φθάνοντας ὁ παρῶν μας βασιλικὸς ὀρισμὸς νὰ τὸν δώσης τὴν ἐλευθερίαν του, ἐπειδὴ καὶ ἔχει τὴν πε-
40 ρὶ τοῦ εἰς βασιλεύουσιν ἐρχομοῦ εἰς τὸ αὐτοῦ ὀσπίτιον βασιλικὴν μας ἄδειαν.

Οὕτως προστάζομεν καὶ οὕτω γενέσθω. ||

Iată dar că poruncim după cererea zisului domn ca tu, Mehmed ceașul, să prinzi pe zisul Sturza ori unde îl vei găsi și luându-l să-l duci la dizdarul cetății Lemnos. Iar tu dizdar al cetății după ce va sosi, să-l pui în cetate, sub pază bună și nu cumva să îndrăznești să-i faci itlac pînă ce nu-ți va 5
veni altă poruncă împărătească, cu un arzihal pecetluit al zisului domn ».

În luna martie domnul făcuse mare postelnic pe fostul hatman Alexandru Suțu, care venise atunci din Constantinopol, unde fusese capuchehaie, mazilind pe fratele acestuia Nicolae Suțu, care era postelnic. Spre 10
a-l cinsti și a-l răsplăti pentru slujbele credincioase din timpul postelniciei sale, l-a îmbrăcat cu blană de samur și l-a numit iarăși capuchehaie, trimițându-l la Constantinopol. În aceeași zi a făcut mare vistier pe Vasile 15
Rusăt, care era spătar, mazilind pe Aristarh, iar spătar mare a făcut pe Ioniță Paladi, care era ban, iar pe fiul lui Aristarh, care era al doilea logofăt, l-a înaintat mare comis. ||

martie
< 1754? >

1153 Dar firea milostivă și binevoitoare a lui Matei vodă n-a găsit de cuviință să prelungească mult surghiunul zisului Sturza la Lemnos. După 20
ce au trecut cîteva zile, Matei vodă, de la sine, dar și din respect mare față de mama sa, care a intervenit scriindu-i și rugîndu-l stăruitor pentru el — și rugămîntea unei mame are multă trecere la un fiu care se împacă lesne — dar și din dragoste frățească ce avea pentru domnița sora sa, 25
soția zisului Sturza, care îi scrisese, rugîndu-l și ea fierbinte pentru el, a cerut de la împărăție printr-un arzihal domnesc pecetluit eliberarea lui și, cu firman împărătesc, l-a adus la Constantinopol.

Iată tălmăcirea firmanului:

30

TĂLMĂCIREA FIRMANULUI ÎMPĂRĂTESC DAT PENTRU ELIBERAREA LUI DIMITRAȘCU STURZA

Deoarece domnul de acum al Moldovei, Matei vodă, ne-a făcut cunoscut printr-un arzihal că moldoveanul Dimitrașcu Sturza spătarul, 35
care de curînd a fost surghiunit, a încetat de a mai tulbura raiaua și s-a cumișit pe deplin și zisul domn a rugat împărăția noastră să facem musaadea pentru eliberarea lui, iată dar că îți poruncim ție, dizdar al cetății Lemnos, ca îndată ce vei primi porunca noastră împărătească de față să-l pui în libertate, deoarece are învoirea noastră împărătească să vină în a sa casă din 40
capitală.

Așa poruncim și așa să se facă. ||

Μετὰ τὴν ἀνανέωσιν δὲ τῆς τριετίας¹ αὐτοῦ αὐθεντίας ἔχοντας σκο- 1154
 πὸν καὶ ἀπόφασιν ὁ Ματαίη βόδας νὰ ἀπέλθῃ ἕως εἰς Δελένι διὰ περι-
 διάβασιν ὀλίγην καὶ ἀναψυχὴν καὶ παραμικρὰν ἀνάπαυσιν τῶν τοσοῦτων
 5 Καντακουζηνοῦ, κείμενον πλησίον εἰς τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν, κατὰ
 τὸ τσινοῦτον Χερλαῖον, καὶ οὐ μόνον καταπνέεται ὑπὸ ἀέρος εὐκράτου
 καὶ ὑγιεστάτου, ἀλλὰ καὶ ἀνηγέρθησαν παρ' αὐτοῦ ἐκεῖ ὀσπίτια εὐμορφα
 πολλά, εὐπρεπισμένα μὲ ὄλα τὰ ἀναγκαῖα, ἦτοι μὲ μπαχτσὲν πολλὰ ὠραι-
 10 ἄλλα δὲ πρὸς εὐωδιάν, μὲ νερὰ πότιμα καὶ διειδέστατα, ἀενάως ρεόντα
 μὲ σανδριβάνια κατεσκευασμένα, καὶ ἔν ὀλίγοις τόπος πολλὰ εὐμορφος
 καὶ ἀμφοτεροδέξιος εἰς θεωρίαν, καὶ ὑψηλὸς κατὰ τὴν θέσιν, ὅπου πολλά-
 κικς νὰ φαίνεται ἐκεῖθεν τὸ Γιάσι (ὡς λέγουσιν) οὔσης ἡμέρας αἰθρίου
 καὶ καθαρωτάτης, μὲ ὄλον ὅπου ἀπέχει τοῦ Γιασίου δέκα ὠρῶν διάστημα
 15 κατὰ τὸ μῆκος.

Ἐκ τῶν καιρικῶν ὅμως περιστατικῶν καὶ τὰς συνεχεῖς τῶν Τουρκῶν
 ἐλεύσεις καὶ ἐνοχλήσεις, ὅπου κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον ἦλθον ὑπὲρ ἄλλο-
 τε μὲ διαφόρους βασιλικὰς προσταγὰς, δὲν εὐκαιρήσε νὰ ἀπέλθῃ αὐτὸς ὁ
 ἴδιος, ἀλλ' ἀπέστειλε τὴν δόμναν αὐτοῦ μετὰ τῶν μπετζαδέδων, συντρο-
 20 φιασμένην μὲ πολλὰς ἀρχοντίσσας ρωμαίας καὶ ἔντοπίους, διορίζοντας
 ὁμοῦ καὶ ἄρχοντας, καὶ δύο μπαϊράκια σλουζιτόρων, ὅπου νὰ ἔχωσι τὴν
 φροντίδα καὶ ἔννοιαν τῶν καθ' ὁδὸν ἀναγκαίων. Ἦτις ἀπερχομένη ἐκεῖ,
 διέτριψεν ἡμέρας τρεῖς, χαίρουσα μὲ ἡ διάφορα παιγνίδια καὶ εὐωχομέ- 1155
 νη μὲ ὄλας τὰς συναπελθούσας αὐτῇ ἀρχοντίσσας, καὶ μὲ ὄλον ὅπου κατ'
 25 ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἠκολούθησαν συνεχεῖς βροχαὶ καὶ ραγδαῖαι. Καὶ οὕ-
 τως, ἐπανακάμπτουςα εἰσῆλθεν εἰς Γιάσι κατὰ τὰ ἑσπέρια τῆς παγκοσμί-
 ου ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ, προπορευομένων τῶν ἀρχόντων, τοῦ τε
 πρώην μεγάλου λογοθέτου Γεωργάκη Καντακουζηνοῦ, καὶ πρώην μεγάλου
 30 λογοθέτου Ράδουλου Ρακοβίτσα, καὶ τῶν λοιπῶν διορισθέντων ἀρχόντων.
 Καὶ τὸν μὲν Γεωργάκη Καντακουζηνόν, τὸν καὶ Δελιάνον, ἐφόρεσε καρ-
 σακόγουναν κουμπούρι ὁ Ματαίη βόδας, φιλοδωρῶντας αὐτῷ καὶ ἐξόχως
 γρόσια πεντακόσια πρὸς ἀμοιβὴν τοῦ κόπου αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν μεγάλην
 ὑποδοχὴν καὶ ἄκραν περιποίησιν ὅπου ἔδειξεν εἰς τὴν αὐτοῦ δόμναν ὁ
 35 ρηθεις καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ὄλους μὲ δαψίλειαν κάθε λογῆς μαγγανείας
 βρωμάτων καὶ καρυκευμάτων καὶ ἄλλων ἐπιτηδείων τῆς τραπέζης πρὸς
 εὐωχίαν, εἰς ὅσας ἡμέρας διέτριψεν ἐκεῖ εἰς Δελένι, καὶ μὲ ὄλον ὅπου εἶ-
 χε διορίσει ὁ αὐθέντης ὄλα τὰ χρειώδη καὶ ἀναγκαῖα ἀφθονοπαρόχως
 40 διὰ ὄλους. Ὅμοίως καὶ τὸν Ράδουλον Ρακοβίτσαν, ἐφόρεσε καὶ αὐτὸν
 καρσακόγουναν κουμπούρι μὲ τὸ νὰ ἐκόνευσε ἡ δόμνα του εἰς ἓνα του χω-
 ρίον ἀπερχομένη εἰς Δελένι καὶ ἐπανερχομένη. Ὅμοίως καὶ τὸν ἀρχιατρὸν
 αὐτοῦ Ἄνδρέαν μὲ παρομοίαν γούναν καὶ τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας, ὅπου
 ἦτον διωρισμένοι, ἐφιλοδώρησεν αὐθεντικά, ὅπου δὲν ἔμεινε κανένας
 ὑστερημένος τῆς δαψιλοῦς αὐτοῦ χάριτος. Τοιοῦτος ἦτον ὁ Ματαίη βόδας
 αὐθέντης μεγα ἡ λοπρεπέστατος εἰς φιλοδορίαν καὶ εὐποίαν. 1156

¹ «Τριετίας» (in locul a ljectivului «τριετοῦς»).

1154 După reînnoirea domniei pe trei ani, Matei vodă s-a gândit să meargă la Deleni ca să se plimbe și să se odihnească, după atîta oboseală și griji. Satul Deleni este al lui Iordachi Cantacuzino, așezat la poalele munților, în ținutul Hîrlău, unde suflă un aer potrivit și sănătos. Acolo Cantacuzino ridicase mai multe case foarte frumoase, cu toate cele de trebuință, adică cu o grădină de toată frumusețea, cu feluriți pomi roditori și cu flori, semănate unele pentru frumusețe, iar altele pentru mirosul lor plăcut, cu apă de băut foarte limpede și care curgea neîncetat și cu șadîrvane. Pe scurt, era un loc foarte frumos, așezat pe o înălțime cu vedere în amîndouă părțile, de unde adeseori, cînd era ziua senină și cerul limpede, se vedeau Iașii (precum se spune), cu toate că erau la o depărtare de zece ceasuri. Dar din pricina feluritelor întîmplări și din pricina supărărilor și sosirilor neîncetate ale turcilor în țară, care în acest an au venit mai des ca altă dată, cu diferite porunci împărătești, nu a avut timp să plece el, dar a trimis pe doamna cu beizadelele, împreună cu mai multe jupînese grecoace și române. A orînduit și cîțiva boieri și două bairacuri de slujitori ca să aibă grijă pe drum de cele de trebuință. Ducîndu-se doamna 20
1155 acolo, a stat trei zile || înveselindu-se cu felurite jocuri împreună cu toate jupînesele care au însoțit-o, cu toate că în acele zile au fost neîncetate ploi puternice. La întoarcere a intrat în Iași în seara zilei cînd se prăznuia înălțarea sfintei cruci. Înainte mergeau boierii, adică biv vel logofătul Iordachi Cantacuzino, biv vel logofătul Radu Racoviță și ceilalți boieri orînduiți. Pe Iordachi Cantacuzino Deleanul, Matei vodă l-a îmbrăcat cu 30
cumbur cu blană de corsac, dîndu-i în dar și cinci sute de lei drept răsplată pentru osteneala lui și pentru primirea cea bună și îngrijirea aleasă de care s-au bucurat atît doamna, cît și toți ceilalți, căroro le-a dat din belșug, în tot timpul șederii lor la Deleni, tot felul de bucate gustoase și cele necesare 35
pentru ospățuri, cu toate că domnul orînduise pentru toți cu prisosință toate cele trebuincioase. De asemenea, a îmbrăcat și pe Radu Racoviță cu cumbur cu blana de corsac, pentru că, atît la ducere la Deleni, cît și la întoarcere, doamna a conăcit într-un sat al lui. De asemenea, și pe proto- 40
medicul său Andrei l-a îmbrăcat cu o asemenea blană, iar celorlalți boieri orînduiți le-a dat daruri domnești, încît nimeni nu a rămas fără să fie 45
1156 răsplătit din belșug. Așa de darnic || și de binefăcător era domnul Matei vodă.

Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους, μαζιλεύσας τὸν Βασίλειον Ρωσσέτον, ὄντα μέγαν βιστιάρην, ἀπεκατέστησε πάλιν μέγαν βιστιάρην τὸν Ἀρίσταρχον, ὡς ἄνθρωπον φρόνιμον καὶ ἴσυχον καὶ εὐπρόσιτον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὄχι μόνον οἱ μανζίλιδες ἦσαν εὐχαριστημένοι, 5 ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ τσαράνοι. Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐμαζίλευσε καὶ τὸν Ἀλέξανδρον Σούτσον ἐκ τῆς μεγάλης ποστελνιτσίας, κάμνοντάς τον χάτμανον, ὁ ὁποῖος δὲν παρήλθον ἡμέραι πολλαὶ καὶ ἀπῆλθεν εἰς βασιλεύουσαν, συναπελθὼν ὁμοῦ καὶ ὁ ἀδελφός του Δημητράσκος, ὁ προχρηματίσας καμινάρης. Χάτμανον δὲ ἔκαμε πάλιν τὸν αὐτὸν ἴδιον Ἰωαννάκην 10 Σούτσον, ὁποῦ εἶχε μαζιλεύσει πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν. Τὸν δὲ Νικολάκην Σούτσον, ὁποῦ ἦτον καπικεχαγιάς καὶ εἰς ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἦλθεν ἀπὸ βασιλευδοσύης, φορῶντας τον πρότερον σαμουροπατσάν διὰ τὴν καλὴν καὶ πιστὴν δούλευσιν, ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὸ καπικεχαγιαλίκι του, μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν τοῦ ἐρχομοῦ του ἀπεκατέστησε πάλιν ποστέλνικον με- 15 γάλον, ὡς τῇ ἀληθείᾳ ἄνθρωπον φρόνιμον καὶ δραστικόν, καὶ προκομμένον, ὁ ὁποῖος καὶ κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ποστελνιτσίαν, οὐ μόνον τῷ αὐθέντη Ματαίῃ βόδα εὐηρέστησε μὲ τὴν ἀρεστὴν αὐτοῦ δούλευσιν καὶ πιστὴν, ὡς προεδηλῶθη, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους τοὺς περι αὐτὸν καὶ ἐγκατοίτοίκους, μὲ τὸ νὰ ἦτον ἄνθρωπος ἐλεύθερος εἰς τὸ χέρι καὶ μεταδοτικός, 20 καὶ ὄχι δωροδοκούμενος καὶ ἀποβλέπων εἰς ἐντερέσον, καθὼς ἄλλοι. Καμινάρην δὲ ἔκα || με πάλιν τὸν Νικολάκην Καρατζᾶν καὶ σύγγαμβρον αὐτοῦ, ὁποῦ εἶχε συνέλθει τότε μὲ τὸν ρηθέντα ποστέλνικον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως. 1157

Δυσχερὴς πολλὰ καὶ δύσκολος καὶ πλήρης διαφορῶν περιστατικῶν 25 καὶ ἐνοχλήσεων ἐστάθη ὁ δεύτερος χρόνος τῆς αὐθεντίας τοῦ Ματαίῃ βόδα, μὲ τὸ νὰ ἠκολούθησε νέα βασιλεία, καὶ ὁ σουλτάν Ὀσμάν, ὡς νέος βασιλεύς, μέσα εἰς δέκα μῆνας τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἤλλαξε τόσους βεζιράδες καὶ πολλοὺς ἄλλους τῶν μεγιστάνων, ὁποῦ εἰς τὰς τοιαύτας συνεχεῖς ἀλλαγὰς τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ὀλίγη ποσότης πουγγίων 30 καταναλίσκεται, ὡς εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι. Καὶ ταῦτα πόθεν; Ἀπὸ τὸν πτωχὸν ραγιὰν τῆς τσάρας, ἐπειδὴ καὶ ὁ αὐθέντης δὲν ἔχει ἄλλοθὲν ποθεν τινὰ πόρον εἰς ἀπάντησιν τῶν τοιούτων, ὡσάν ὁποῦ τὸ ὀθωμανικὸν αὐτὸ γένος δὲν δυσωπεῖται μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ ἄσπρα, ἄπληστον ὄν καὶ ἀκόρεστον, ὡς ὁ τετριμμένος πίθος κατὰ τὴν παροιμίαν. Καὶ ἐκ τῶν τοι- 35 οῦτων λοιπὸν ἀλλεπαλλήλων δεινῶν καὶ ἀπαιτήσεων τῶν κρατούντων ἐξ ἀνάγκης ἔπεται καὶ ὁ εὐσπλαγχνικώτατος τῶν αὐθέντων, καθὼς ἦτον οὗτος ὁ Ματαίῃ βόδας, νὰ φανῆ καὶ ἄκων μισητὸς καὶ ὀχληρὸς εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐγκατοίτους μὲ τὸ βάρος τῶν δοσιμάτων. Μὲ ὅλον τοῦτο ὁ Ματαίῃ βόδας κυματιζόμενος εἰς τοσοῦτον ὄγκον χρέους, ὄχι μόνον παλαι- 40 οῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνανεώσεως τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ καὶ τῶν ὄσων ἄλλων ὁποῦ ἐξοδεύονται κατὰ τὴν συνήθειαν εἰς τὰς ἀλλαγὰς τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν λοιπῶν, δὲν ἠθέλησεν ὁμως νὰ παραβαρύνῃ τοὺς πτωχοὺς μὲ βάρος δοσιμάτων, οἵκτω φερόμενος καὶ εὐσπλαγχνία, ὡς πατὴρ φιλόστοργος. || Ἀλλὰ μὲ τὰ ἐξ ἀρχῆς διορισθέντα δοσίματα ἐδιοίκησε καλῶς καὶ νουνε- 45 χῶς μὲ μεγάλην ἀνδρειοφροσύνην ὅλας τὰς βασιλικὰς προσταγὰς καὶ τὰς 1158

În luna septembrie a aceluiași an domnul, mazilind pe marele vistier Vasile Rusăt, a făcut iarăși vistier mare pe Aristarh, om înțelept, liniștit și prietenos, de care erau mulțumiți nu numai mazilii, dar și toți țărani. După câteva zile a mazilit și pe marele postelnic Alexandru Suțu, făcându-l hatman, dar care, după câteva zile, a plecat la Constantinopol. Cu el a plecat și Dimitrașcu, fratele său, care fusese căminar. Hatman a făcut iarăși pe același Ianachi Suțu, pe care îl mazilise cu câteva zile în urmă. Iar pe Nicolachi Suțu, care era capuchehaie și a venit într-acele zile din Constantinopol, l-a îmbrăcat mai întâi cu blană de pacea de samur, pentru că l-a slujit bine și cu credință cât timp a fost capuchehaie, iar după câteva zile de la sosirea sa l-a făcut iarăși mare postelnic, pentru că într-adevăr era un om înțelept, hotărît și sîrguitor, care și în prima sa postelnicie a mulțumit nu numai pe Matei vodă cu slujba sa bună și credincioasă, cum am spus mai sus, dar și pe toți din jurul său și pe locuitorii țării, pentru că avea mîna largă și îi plăcea să dea bani, nu să primească mită și să se gîndească la interesul său ca alții. Iar căminar a făcut || iarăși pe Nicolachi Caragea, cumnatul său, care venise atunci împreună cu zisul postelnic de la Constantinopol.

Cel de-al doilea an de domnie al lui Matei vodă a fost un an greu și plin de tot felul de întîmplări și supărări, deoarece a urmat o nouă domnie în scaunul împărătesc, iar noul sultan Osman¹, în răstimp de zece luni de stăpînire, a schimbat mulți viziri, și o mare parte din demnitari și, precum este cunoscut tuturor, în asemenea schimbări de viziri și de alți dregători se cheltuiesc multe pungi. Și aceste sume de unde? De la sărmana raia a țării, deoarece domnul nu are alt venit pentru a face față acestor cheltuieli, căci neamul otoman nu se înduplecă cu vorbe, ci cu bani, fiind nesățios ca butoiul fără fund, cum spune proverbul. Din pricina atîtor neîncetate supărări și cereri ale stăpînitorilor, de nevoie a trebuit ca și Matei vodă, cel milostiv dintre domni, să supere pe nevoiașii locuitori cu povara dărilor și să-i facă să-l urască. Cu toate că Matei vodă se pierdea în atîtea datorii, atît vechi, cît și noi, pentru reînnoirea domniei sale, cît și pentru sumele ce se cheltuiau ca de obicei cu schimbările marilor viziri și ale cerlorlați demnitari, totuși — ca un tată milostiv și iubitor — nu a vrut să împovăreze pe săraci cu noi dări, ci, cu cele hotărîte de la început a făcut față cu chibzuală și cu mare înțelepciune bărbătească tuturor poruncilor împărătești și nevoilor grabnice ale domniei sale, fără să supere pe boierii

¹ Sultanul Osman a domnit de la 12 decembrie 1754 pînă la 30 octombrie 1757.

κατεπειγούσας χρείας καὶ ἀνάγκας τῆς αὐτοῦ αὐθεντίας, χωρὶς νὰ παρενοχλήσῃ τοὺς ἐντοπίους ἄρχοντας καὶ τὰ μοναστήρια μὲ ἀπαίτησιν προμούτας εἰς τοιοῦτον καιρὸν δύσκολον, καθὼς κατὰ καιροὺς ἄλλοι προγενέστεροι τῶν αὐθέντων ἔκαμαν, μὴν ἔχοντες καὶ τοιαύτην ἀνάγκην.

5 Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος πρώτου τόμου, τὰ δὲ ἐναπολειφθέντα καὶ ἀκόλουθα τῆς ἐνταῦθα τριχρονίας τοῦ Ματαίη βόδα περιγράφονται εἰς τὸν δεύτερον τόμον.

Τέλος τοῦ πρώτου τόμου τῆς Μολδαβικῆς Ἱστορίας.

pămînteni și mănăstirile cu cereri de împrumute în asemenea timpuri grele, cum făcuseră altă dată alți domni înaintași, care nu avuseseră chiar o așa mare nevoie.

Acestea în întiiul volum de față, iar cele ce au rămas din domnia de 5. trei ani a lui Matei vodă, precum și cele ce urmează sînt descrise în al doilea volum.

Sfîrșitul întiiului volum al istoriei Moldovei.

G L O S A R

A

aferim, foarte bine, bravo.

agâ, căpetenie militară la turci, în special comandant de ieniceri.

agâ-capusi (agâ-câpisi), reședința agâi de ieniceri.

agâ, dregător, șeful agiei, avea sarcina de șef de poliție.

agîrlîc, bagaj, mai ales greu de transportat.

ahval, stare, situație.

aialet (eialet), provincie.

Alah, Dumnezeu; strigătul de luptă al mahomedanilor.

alai, pompă, ceremonie.

alai-chioșc, chioșcul din care sultanul urmărea diferite alaiuri care treceau prin fața seraiului.

alâm (alim), dare ce plăteau tătarii domnului Moldovei pentru pășunatul vitelor pe pământul de la marginea Moldovei.

anaforâ, raport scris adresat domnului.

angara, sarcină sau greutate, corvoadă.

apotecar, farmacist.

aprod, fecior de boier care slujea la curte pe lângă domn ca paj; om din garda domnească.

aran, colibă (cuvînt tătăresc).

arcan, funie lungă cu un laț la unul din capete, folosită odinioară, în special de tătari, ca armă de război și de vînat.

armaș, mare dregător care supraveghea închisorile și execuțiile.

arz, plîngere scrisă prezentată sultanului sau marelui vizir din partea domnului sau a boierilor.

arz-odasi, sala de audiențe a sultanului sau a marelui vizir.

arzihal (arzuhal), plîngere prezentată de un particular sultanului sau marelui vizir.

arzmahzar, plîngere colectivă prezentată sultanului sau marelui vizir.

atlaz, țesătură de mătase lucioasă și fină.

avaet, taxă pentru o slujbă oarecare; dare specială, constituind un venit special al domnilor sau al boierilor.

B

babi-humaium, numele porții principale a seraiului împărătesc din Constantinopol; prin *babi-humaium* se înțelegea și Poarta, Împărăția.

bairac, steag turcesc foarte lat; companie de ostași; vezi și *steag*.

bairactar, purtătorul bairacului, stegar.

bairam, sărbătoare la turci care ține patru zile și urmează imediat după ramazan (postul mahomedanilor).

bairam-peșcheș (bairamlîc), *peșcheș* sau plocon constind din daruri în bani și obiecte pe care domnii țărilor române le trime-teau cu ocazia bairamului sultanului și demnitarilor Porții.

bairamlîc, sinonim cu *bairam-peșcheș*.

balgi-pașa, trimisul Porții pentru strângerea cantității de miere și de ceară necesară seraiului sau trimisul hanului pentru luarea dajdiei de miere numite « balgi-bașlic ».

baltagilar-chehaiasi, comandantul regimentului de baltagii.

baltagii, soldați din garda seraiului.

baruthana, depozit de praf de pușcă.

baș-bulucbașa, mai mare peste zece bulucbași sau șeful gardei domnești, căruia îi era încredințată închisoarea curții; el avea sub porunca sa pe seimeni.

baș-caimacam, cel mai mare dintre caimacami.

baș-capuchehaia, primul dintre capuchehaie.

baș-ceauș, mai mare peste un regiment de ieniceri.

baș-ciohodar, primul ciohodar al sultanului; întâiul cămăraș al domnului, avînd atribuția de a încălța și a descălța pe domn.

baș-muhasebea, primul birou de controlare a conturilor.

bazarghian-bașa, marele negustor care cumpăra stofele necesare pentru seraiul sultanului.

băjenar, fugar, pribeag.

băjenie, fuga populației în masă; pribegie, refugiu, timpul petrecut în pribegie.

beden, corp, trup; bucată de blană; corp de fortăreață întărită.

beglerbei, guvernator de provincie.

beglerbeilic, funcția beglerbeiului.

bei, guvernator de provincie la turci; cel mai în vîrstă dintre șeririi tătari; domnul țărilor române.

beizadea, fecior de domn.

berat, act emis de sultan, conferind un privilegiu oarecare.

beșli-aga, căpitan de beșlii.

beșlii, soldați turci de cavalerie; corp de călărași moldoveni care făceau serviciul de curieri și erau sub ordinele marelui postelnic.

bimbașa, comandant peste o mie de soldați în armata turcă.

bina-emini, intendent, inspector de clădiri.

binîș, manta boierească cu sau fără mînici purtată de bărbați și de femei.

boccea, legătură cu diferite obiecte; șal mar pe care îl purtau femeile pe spate.

boiernaș, boier de rang mai mic.

bombardă (bumbardă), mașină de război cu care în evul mediu se aruncau bolovanii; tun de calibru mare.

bostangi-bașa, căpetenia bostangiilor, șeful gardei imperiale și director al închisorii unde era vestitul cuptor de tortură.

bostangi-bașa-aga, sinonim cu bostangi-bașa.

bostangiu, soldat pedestru din garda sultanului care îngrijea și de grădinile seraiului.

brigadier, general de brigadă.

bugeacliu, locuitor al Bugeacului.

buiurdisi, a transmite un ordin.

buiurdiu (buiurultiu), ordinul unui pașă sau al marelui vizir.

buluc, companie de soldați turci alcătuită din 100 de oameni.

buluc-bașa, comandant al unui buluc; căpitanul unui regiment de arnăuți sau de seimeni.

bumbardă, vezi *bombardă*.

bumbargiu, tunar.

bumbașir, slujbaș însărcinat cu încasările și executările fiscale.

butuci, bucată groasă de lemn prevăzută cu găuri, în care se prindeau în vechime picioarele, mîinile sau gîtul celor torturați.

buzdugan, măciucă de fier folosită în vechime ca armă de luptă sau ca semn al puterii domnești.

C

cacom, animal asemănător dihorului, cu blană albă și cu vîrfurile cozii negru.

cadiu, judecător la turci.

caftan, mantie lungă pe care sultanul o dăruia înalților demnitari și domnilor români, sau cu care domnii îmbrăcau pe boieri.

caic, mică navă cu vele avînd pupa și prora mai ridicate.

caicciu, conducător de caic.

caid, registru oficial, condica unei arhive; « a face caid » — a înregistra.

caimacam, locuitor al domnului.

caimacam-paşa, loçtiitorul marelui vizir în lipsa lui din Constantinopol.

caimea, scrisoare, memoriu.

calem, cancelarie, arhivă imperială; funcție, birou.

calga, cel mai înalt demnitar tătar, loçtiitorul hanului, care la moartea acestuia îi lua locul.

calga-sultan, titlul purtat de calga.

calpac, căciulă mare, sferică sau cilindrică, tivită cu blană scumpă, purtată de domni sau de boierii mari.

camătă, dobînda mare pe care o ia cămătarul.

camerier, om de serviciu care se îngrijea de camera de culcare și de îmbrăcămintea stăpînului.

camină, dare anuală pe băuturi spirtoase.

capî-cul, soldat de la curte.

capuchehaie, reprezentantul domnilor români la Constantinopol sau pe lângă pașii cetățitorilor turcești.

capuchehaialic, funcția de capuchehaie.

capudan-paşa, mare amiral la turci, avînd rangul unui pașă cu trei tuiuri.

capugi-başa, șeful capugiilor seraiului împărătesc; el era trimis în țările române în caz de mazilire a domnului sau de inaugurare a unei domnii noi.

capugilar-buluc-başa, căpitan de capugii ai seraiului sultanului.

capugilar-chehaiasi, chehaia de capugii, cel mai mare dintre capugi-bași; el preda sultanului jalbele, iar la solemnități îndeplinea funcția unui mareșal de curte.

capugiu, ușier la seraiul împărătesc.

caraculac, titlul unui funcționar atașat pe lângă marele vizir sau pe lângă chehaia.

caretă, trăsură de lux închisă.

casaba, orașel sau tîrg.

casap, măcelar.

casap-başa, șeful măcelărilor la turci, însărcinat cu cumpărarea vitelor pentru aprovizionarea Constantinopolului.

catargă, corabie mare și lungă, servind de închisoare, vișlașii fiind sclavi sau condamnați; galeră.

cazaschier (cadiascher), mare demnitar turc, judecător militar; în Imperiul otoman

erau doi cadiascheri, unul pentru Europa (Rumelia) și altul pentru Asia (Anatolia).

căimăcămie, slujba caimacamilor.

călăraș, ștafetă, curier, militar din cavalerie.

cămară, odaie în care se păstrează alimentele: cămara domnească, vistieria domnească.

cămilă, conducător de cămile.

căminărit, dare pe vasele cu vin în care se vindeau băuturile spirtoase.

cărvăsărie sau carvasarâ, birou vamal.

căsaș, om cu casă, căsătorit.

cătane, soldați, în special soldați unguri sau austrieci.

ceadîr, cort.

cearcagiu, soldat din avangardă.

cearchifelec, sinonim cu pârcan; întăritură de lemn, de obicei împrejurul taberei.

ceauș-ușier, curier sau aprod la turci; la români: căpetenie de surugii, căpetenia vînătorilor domnești.

ceauș de ogeac, căpetenia unui ogeac (corp de seimeni sau de arnăuți).

ceauș-başa, căpetenia ceaușilor.

ceauș-başa-aga, titlu identic cu ceauș-başa, căpetenia ceaușilor; el purta grijă și de captivii sultanului.

ceaușlar-chiatip, logofătul ceaușilor însărcinat cu dosarele afacerilor înaintate de marele vizir tribunalelor.

ceaușlar-emini, ofițer de ceauși în serviciul tribunalului de lângă marele vizir.

celenghiu, decorație militară turcească ce se purta pe calpac: egretă în formă de săbiuță sau steguleț, avînd penele împodobite cu mărgăritare sau cu diamante.

cerdac, foișor sau pod de scînduri pe patru furci înalte spre a putea vedea la o mare depărtare; balcon la casele domnești și boierești; pridvor la casele țărănești.

chehaia, intendentul marelui vizir sau al unui pașă.

chehaia-bei, loçtiitorul marelui vizir, însărcinat mai ales cu afacerile interne și militare, avînd rangul unui pașă cu trei tuiuri.

cheler, cămară de aprovizionare a imperiului, cum erau considerate de turci țările române.

cherache (chereche), mantie de gală împodobită cu fir de aur.

cherestea, material lemnos, întrebuițat în construcții.

chiatip, secretar, scriitor.

chindie, timpul zilei spre orele patru după amiază.

chinonic, cântare bisericească liturgică.

chirlagan, epidemie de ciumă.

chiuciuc-imbrohor, imbrohorul cel mic.

chiurci-bașa, blănarul seraiului sultanilor; starostele blănurilor la români.

ciocoi, stringător de dări.

cihodar, slujbaș cu diferite atribuții pe lângă marele vizir sau pe lângă domn, în special avea în grija sa încălțăminte domnului.

cihodar-agasi, intendentul garderobei sultanului.

ciorbagiu, odinioară comandantul unui regiment de ieniceri, în cronică are sensul de notabil, primar de sat.

cirac, om de încredere, protejat sau omul casei cuiva; slugă veche domnească sau boierească, ucenic.

cislă, repartizare proporțională a dărilor făcută de obștea satului în raport cu averea fiecăruia.

cișmea, fântină.

ciubucciu, slugă la curtea domnească care curăța, umplea și aprindea ciubucul domnului.

cișlă, stână, așezare de păstori, unde se mulgeau oile sau vacile, în special așezare de lărnă tătarească sau turcească.

cizlar-aga, marele eunuc al seraiului împărătesc.

clacă, munca gratuită pe care țăranul era obligat s-o presteze în folosul stăpînului moșiei.

cneaz, principe, șef al unei provincii din Rusia veche.

cocon, fiu de domn sau de boier.

codrean, cel care trăiește pe lângă un codru.

comis, boier care avea în sarcina să grajduirile domnești.

combara, obuz, ghiulea.

conac, loc de popas pentru găzduirea domnului sau a oaspeților de seamă care

erau în trecere prin țară, precum și pentru armata turcească în caz de război.

conacciu, cel însărcinat cu pregătirea conacelor.

conăci, a face popas, a se odihni.

contoș (contăș), haină lungă îmblănită purtată de domni și de boieri.

copil de casă, fiu de boier care servea ca paj la curtea domnească.

cornărit, dare pe vitele cornute.

corsac, blană de vulpe.

credincer, om de încredere (la o curte domnească); slujbaș cu rang de boiernaș.

crișmărit, impozit pe cârciumi.

cucă, căciulă înaltă, uneori împodobită cu pene, pe care o purtau căpeteniile turcești și domnii români în timpul ceremoniilor.

cul, soldat, oaste.

cul-chehaiasi, locșiiitorul lui ienicer-agasi, care avea grijă de tot ce privea infanteria turcească.

cumbur, un fel de haină boierească.

cumerchiar, vameș.

cumuci, populație de limbă turcă în Caucazia.

cuniță, văcărit de vară; dare pe cai și pe alte vite aduse de străini la iernat sau la pășunat în Moldova.

cupar, boier însărcinat cu umplerea cupelor la masa domnească.

cupărie, slujba cuparului.

curte, reședința unui suveran; reședința domnilor români.

D

dajde (dajdie), dare, bir.

dangalac, vagabond, om prost, fără căpătii.

daraban, soldat de gardă; soldat din pedestrime cu plată.

dava, proces, judecată, ceartă.

deli-bașa, șeful gărzii domnești, căpetenia deliilor.

delii, corp de călărime ușoară la turci.

desetină, impozit de zece la sută din recoltă, în special din recolta de la stupii de albine, zeciuială, dijmă.

devlet, nume dat Imperiului otoman.
devlet-aliie, înaltă împărăție.
diac, grămatic, scriitor de cancelarie, copist, cărturar.
dijmărit, dare în bani care se plătea pentru stupi și pentru porci.
divan, adunare, s'at domnesc, judecată; sala în care se adunau membrii divanului.
divan-efendi, secretarul sultanului sau al marelui vizir; secretar turc în serviciul domnului.
divictar (divitar), cel care purta grijă de călimările domnului și de cele necesare scrisului.
dizdar, comandant de cetate.
dova, rugăciune, urare.
dragoman, interpret, tălmăciu.
dragomanat, funcția dragomanului.
dragon, soldat din cavalerie care descăleca când trebuia să lupte.
dunanma, iluminare cu ocazia unui eveniment important, a unei victorii; flotă, escadră.

E

econom, persoană însărcinată cu administrarea unei instituții sau a averii cuiva.
ectenie, rugăciuni scurte rostite de preot sau de diacon în cursul serviciului religios.
efendi, domn; titlul dat de turci persoanelor civile.
eielet vezi aialet.
elci-pașa, ambasador turc într-un stat creștin.
elciu, ambasador pe lângă Poartă; sol, trimis.
emin, intendent.
epistasio, supraveghere.
eschiași, răufăcători turci.
eunuc, bărbat castrat folosit la turci ca paznic al haremului la curtea sultanului.
exaporit, secretar de țară; acest titlu a fost dat marelui dragoman Alexandru Mavrocordat.

F

feregea, manta largă și deschisă dintr-un material scump purtată odinioară peste îmbrăcăminte.

fetva, sentința muftiului, indispensabilă la turci pentru luarea unei hotărâri.
firman, ordin verbal sau scris din partea sultanului; decret al Porții în numele sultanului.
foișor, pridvor, chioșc, cerdac.
folărit, dare pe burdufuri de brânză.
fregată, vas de război cu trei catarge.
fumărit, impozit pe coșuri e caselor.
furier, persoana care avea grijă de tainurile ostașilor.
furno, cuptor; denumirea unei închisori din Constantinopol.

G

galbeni, monedă.
galeră, corabie pusă în mișcare de pinze și de vîșle mînuite de sclavi sau de condamnați.
galion, corabie mare de război.
geamie, moschee, casă de rugăciune pentru musulmani.
gebegii, corp de trupe însărcinat cu paza și transportul armelor și munițiilor de război.
gelep, negustor turc care cumpăra oi din Țara Românească și Moldova și le vindea la Constantinopol.
gephanea, arsenal, ierbărie, muniții de război.
geremea, gloabă, amendă.
gheligii, cei care vin.
ghidigii, cei care se duc.
ghionguli, voluntari turci.
ghiulea, proiectil folosit la tunuri de tip vechi.
ghiumbruc, (iumbruc), vamă.
ghiumbruc-emin, intendent de vamă.
ghiumbruciu, vameș.
gloabă, amendă.
goștindă, dare pe oi și pe porci.
gramată, scrisoarea patriarhului.
grămatic, scriitor de cancelarie, secretar.

H

haham, rabin; persoana care taie vite și păsări la evrei după anumite prescripții.

hain, răzvrătit, trădător.

haini, a se răzvrăți.

hainlic, trădare, răzvrătire.

halea, în serviciul, în activitate; actual, în timpul de acum.

hambar, magazie de grâne.

han-cișlasi, cișla hanului.

hanger, pumnal mare încovoiat.

hanlic, rangul de han.

haraci, tribut plătit Porții de către țările române.

harem, încăperile rezervate femeilor musulmane; totalul femeilor unui musulman; soția, fetele și slugile domnului și ale boierilor.

harem-chehaiasi, intendentul haremului.

has-odaliu, ofițer din interiorul palatului.

hasechiu, soldat din garda sultanului.

hatihumaium, act emanat direct de la sultan.

hatișerif, ordin emis de sultan către marii demnitari otomani sau către domnii țărilor române și purtind autograful sultanului.

hatman, boier român avînd sarcina de comandant de oaste.

havalea, povară, greutate, corvoadă îndatorire către Poartă, sinonim cu angara.

havalegiu, cel ce strîngea havalelele.

havantop, bombardă.

havuz, bazin, rezervor.

hazna, fîntînă; tezaur, vistierie.

hazne-odasi, camera tezaurului.

haznetar (haznatar), vistier.

haznetar-aga, marele vistier al seraiului sultanilor.

hănie, demnitate de han al tătarilor; țara cîrmuită de han.

hechim-bașa, primul medic al seraiului.

hegiră (egiră), era mahomedanilor, care începe cu fuga lui Mahomed din Meca.

hîrtie, foaie personală de impunere fiscală, impozit plătit pe baza acestei foi personale.

hoge, dascăl turc; preot sau predicator.

hoget, act de proprietate, zapis.

hotinliu, locuitor al Hotinului.

hrisov, document, act.

husar, ostaș din cavalerie.

huzmet, slujbă, funcție; venitul unor dări ca vinăritul, oieritul sau venitul ocnelor și al vămilor.

I

ial-agasi, comandant de oști tărărești.

iali-chioșc, chioșc lîngă mare.

iarlic (ierlic), ordin autograf din partea hanului.

iazigiu (iazegiu, iazagiu), secretar la cancelaria marelui vizir sau la cea a hanului; grămătic pentru actele turcești.

ibra, iertare reciprocă, act de învoială.

ichi-tuiuliu, pașă cu două tuiuri.

ici-ciohodar, ciohodar din interiorul palatului.

icioglan, paj din interiorul seraiului la turci, copil de casă la curtea domnească.

iedec, povodnic, cal de paradă.

iedecciu, rîndaș împărătesc sau domnesc.

iedekli-zaim, posesor al unui mic feud.

ienicer-agasi, (ienicer-aga), agă de ieniceri, comandantul ienicerilor, venind în rang imediat după marele vizir.

ienicer-agalic, funcția lui ienicer-agasi.

ienicer-efendisi, intendentul ienicerilor.

ieniceri, soldați pedestri turci, recrutați mult timp dintre copiii creștini turciți.

ierlic, vezi *iarlic*.

ihzar, mandat de aducere; « a face ihzar », a chema înaintea justiției.

ilam, sentință de judecată dată de un cadiu.

imbrohoh (imbrihoh) comis împărătesc sau al marelui vizir, care era trimis cu misiuni politice, uneori ca să mazilească pe domni sau să dea investitura noii domnii.

ipca, reinnoire de domnie, sinonim cu mucarer.

ipochimen, individ, persoană.

iscoadă, militar trimis în recunoaștere, spion; persoană însărcinată să facă în taină cercetări în interesul cuiva.

isnaf, corporație, breaslă.
itlac, act de amnistie sau de punere în libertate.
itlac-firman, firman de amnistie, ordin de eliberare.
iumbruc, vezi *ghiumbruc*.
iureș, năvală.

I

împrumută, împrumut forțat luat de domn de la boieri.

J

jitnicer, (jicnicer), mare dregător care avea grijă de magaziile cu grâne ale curții domnești.
jitnișă, magazie de grâne, hambar.
jupineasă, soția unui boier, boieroaică, orășeancă.

K

kemenz, termen tătăresc pentru arcan.

L

lacheu, servitor, fecior în casele marilor bogătași și marilor demnitari (îmbrăcat în livrea).
lagungiu, soldat miner.
lala, tutore, epitrop, care ține locul de părinte, pedagog, care se ocupă de instrucțiunea tinerilor.
lazi, negustori turci.
lefegiu, soldat mercenar.
leftică (lectică), un fel de pat acoperit și închis din toate părțile ca un cupeu, așezat pe o targă și purtat de cai.
leilec-ciadîr, cort.
levenși, soldați în marina turcească originari din Levant, în special din Grecia.
limbă, iscodă, spion; « a prinde limbă » a lua prizonieri pentru a-i iscodi; « a trimite limbă », a trimite iscodă.

lipca-agasi, căpitan de lipcani.
lipcan, curier tătar sau turc; corp de trupe recrutate din tătarii așezați la Hotin.
litavră, tobă.

M

mansup, dregătorie boierească, funcție înaltă.
mataragi-bașa, subofițer din suita unui pașă.
mali-mirie, vezi *mirie*.
mazil, scos din funcție; boier scos din funcție; corp de cavalerie format din boierii ieșiți din funcție.
mazili, a scoate din funcție, a destitui.
măscărici, bufon.
mehcheme, curtea de justiție, tribunal.
mehmendar, conducător, care poartă grijă de călătoria unei persoane.
mehterhanea (meterhanea), muzică militară.
mehtuş, scrisoare oficială, mai ales din partea unui vizir.
mehtupciu, scriitor, secretar.
memlechet, țară, în special Țara Românească sau Moldova.
menzil, poștă cu cai, diligență; curier, ștafetă.
merhamet, vorbe de compătimire, de min-giere.
mertic, tain, porție de alimente.
merșă, măsură de capacitate pentru cereale.
meș, un fel de cizmulițe din piele subțire, fără toc, peste care se încălțau papucii sau cizmele.
meterez, loc întărit.
metoh, vezi *mitoc*.
minaret, turnul geamiei, din vârful căruia hoga cheamă la rugăciune.
mirie (mali-mirie), tezaurul public, fisc.
Misir, numele turcesc al Egiptului.
misirliu, ostaș egiptean.
mitoc (metoh), mănăstire mică condusă de una mai mare; locuință în afara unei mănăstiri.
mırza, nobil tătar; căpetenia unei cete ostășești.
mola, judecător turc în orașe principale superior cadiului.
morărit, dare pe mori.

mortasiție, zeciuială de la cîntărirea mărfurilor și taxă de la vînzarea vitelor și mărfurilor.

muțarer, reînnoire în domnie; birul plătit Porții cu acest prilej.

muchemea, conferință.

muftiu, șef religios mahomedan și judecător superior.

muhadit, inginer hotarnic.

muhafiz, comandant al unei cetăți.

Muharem, prima lună din calendarul turcesc.

mumbaegi-aga, trimisul Porții care se ocupa de cumpărarea de grîne și de oi, precum și de transportul lor la Constantinopol.

mumbașir, slujbaș însărcinat cu încasările și executările fiscale.

musaadea, autorizare, permisiune.

musaip, om de încredere al sultanului.

muvela, judecător în serviciul muftiului.

N

naimea, scrisoare oficială.

naip, judecător inferior, loțiitorul unui cadiu sau mola.

namaz, rugăciune prescrisă turcilor.

nart, preț hotărît de stăpînire pentru alimente și alte lucruri.

nazir, comandant al unei cetăți turcești de lingă Dunăre.

nemeș, nobil din clasa stăpînitoare a Transilvaniei.

nisangi, mare demnitar turc însărcinat cu desenarea monogramei imperiale pe firmane.

nisangi-bașa, secretar de stat.

nizam, organizare.

nogai, trib tătăresc originar din regiunea Donului.

nuredin, înalt demnitar tătar.

O

oba, cort portativ la tătării nogai.

ocaie, adăpost de vite pe cîmp sau într-o pădure.

ogeac, corp de ostași, în special ieniceri, dar și se'meni și arnăuți; casă, familie.

orbei, înalt demnitar tătar.

ortà, regiment de ieniceri.

ortac, lagăr, cort; loc pe cîmpie pentru șederea ciobanilor și adăpostirea oilor.

otac, lagăr sau cort împodobit.

P

paceà, partea de jos a piciorului la samur sau la alte animale cu blană.

paià, funcție înaltă.

palancà, întăritură făcută din trunchiuri de copaci înfipite în pămînt.

pañfir, soldat îmbrăcat în zale.

parapon, supărare, necaz, ciudă.

pașa capusi (pașa-capisi), reședința marelui vizir la Constantinopol; palatul unui pașă în provincie.

pașalic, pro' incie guvernată de un pașă.

pârcan, întăritură făcută din birne și scînduri, sinonim cu cearchifelec.

pecetluit (pecetă), hîrtie purtînd pecete pentru dare.

peșcheș, plocon oferit sultanului și înalților demnitari, în special de domnii români la bairam.

pirpîriu, om lipsit de avere, scăpătat.

pisar, secretar grămătic.

pîrcălab, căpitan de ținut.

Poartă, cancelaria sultanului.

pogonărit, dare pentru fiecare pogon cu plantație de vie.

polc, regiment.

polcownik, comandant al unui polc, colonel.

pomoșnicov, soldat miner.

porucic (parucic), vechi grad militar, cores-punzător locotenentului de astăzi.

potor, veche monedă.

povodnic, cal de paradă.

prisăcărit, dare care se plătea pentru stuți.

primicher, asi tentul episcopului la slujbă.

R

rahtivan, slujbaş al curții domnești care avea grijă de rafturi și de cele trebuincioase cailor domnești.

raiă, denumirea supușilor creștini din Imperiul otoman; în special poporului din Țara Românească și din Moldova, supus Porții și dator a-i plăti un tribut anual; țară sau ținut supus Porții.

Ramazan, a 9-a lună a anului mahomedan, după care vine bairamul; postul mahomedan care ține o lună.

rdvan, trăsură de lux închisă, trasă de mai mulți cai.

rdmășiță, sumă neîmplinită dintr-o datorie, în special suma rămasă de la perceperea unei dări.

rdsură, adaos la impozit, destinat pentru plata cuvenită slujbașilor.

Rebiul-ahır, a 4-a lună a anului mahomedan.

Rebiul-evel, a 3-a lună a anului mahomedan.

rechiab-caimacam, locțiitorul sultanului în lipsa marelui vizir pornit într-o expediție.

rechiptar-agasi, înalt demnitar al seraiului, care ținea scara calului când încăleca sau descăleca sultanul.

recipospolită, nobilimea polonă, curtea sau suita regelui polon, consiliul suprem al statului polonez.

Regep, a 7-a lună a anului mahomedan.

reimentar, comandant de regiment, colonel.

reis-efendi, veche denumire a ministrului de externe turc, care era și șeful divanului împărătesc.

rigiali, înalți demnitari turci.

rıs, animal sălbatic carnivor asemănător cu pisica sălbatică, cu blana roșcată având pete negre.

rohmistru (rotmistru), căpitan de cavalerie.

rubea, monedă turcească de aur.

rublă, monedă rusească.

ruptă, dare personală.

ruşfet, plocon, dar de mituire.

S

sachelar, grad în ierarhia preoțească.

saingiu, turc trimis să strângă belicul sau oieritul din țările române.

saivan, cort deschis.

salahor, la turci, rang inferior al imbrohoului; la români, comis domnesc sub ordinul rahtivanului; săteni scutiți de dări și însărcinați cu întreținerea drumurilor și cu repararea cetăților turcești.

salcol-agasi (solcol-agasi), comandant al aripii stîngi din armata turcească.

sali, plută, bac.

samur, animal carnivor cu blană prețioasă.

sangiac (sangeac), steag; diviziunea administrativă a unui pașalic.

sangiac-şerif, steagul sfînt al lui Mahomed.

satıraş, cîhodar din garda domnească care servea mai mult la alaiuri.

săcăluş, tun mic primitiv.

scatulcă, cutie în care se păstrează lucruri de preț.

schelă, port pe malul unui fluviu; tîrg, piață pentru desfăcerea mărfurilor.

schemne-agasi, înalt demnitar turc, unul din fruntașii capugii ai seraiului; el era însărcinat cu însăunarea noilor domni români.

schevofilax, preot însărcinat cu păstrarea odoarelor bisericești.

scutelnic, acela care era scutit de anumite dări către stat în favoarea boierului stăpîn al scutelnicului respectiv.

seamă, socoteală.

sebepi-tahrir, proces-verbal motivat.

secretar de taină, așa se numea marele dragoman.

Sefer, a 2-a lună a anului mahomedan.

seim, sfat; nume pe care îl poartă parlamentul polonez.

seimeni, corp de infanterie, care alcătula garda curții domnești; căzărmiile lor erau întrebuințate și ca închisoare.

selamlıc, încăperile din palatele înalților demnitari turci sau de la curtea domnească destinate bărbaților.

serai (sarai), palatul sultanului sau al unui demnitar turc, al domnilor români și al agenților lor la Constantinopol.

seraschier, comandant suprem al armatei turcești.

seraschier-pașa, ministru de război.

seraschier-sultan, comandant suprem la tătari.

seraschierlic, demnitatea de *seraschier*.

serasir, stofă țesută cu fir, brocart.

serdar-ekrem, comandant suprem militar.

serdenghești, corp de voluntari turci care mergeau totdeauna în fruntea oștirii hotărâți să învingă sau să moară.

serpengea, numele popular al antraxului.

Seval, a 10-a lună din calendarul mahomedan.

sfert, dare plătită pe un trimestru.

sfeterisi, a sustrage, a însuși ceva prin mijloace incorecte.

silihtar (silictar), înalt demnitar din interiorul seraiului care purta sabia sultanului.

silihtar-aga, primul mareșal al seraiului.

singep, blană ușoară de jder.

slim, cercetare, dezbatere, discuție.

slujitor, oștean în slujba domnului țării sau a unui boier.

sof, materie de lână fină de Angora.

sofa, divan de odihnit.

solărit, dare asupra transportului sării.

spahiu, călăraș turc.

spangă, spadă.

spătărel, boiernaș ostaș.

staroste, guvernator de cetate; conducător al unei bresle.

stăreție, locuința sau cancelaria starețului sau stareței unei mănăstiri.

steag, unitate militară care avea un steag al ei; vezi și *bairac*.

stepenă, treaptă, rang.

sucman, postav gros de lână albă; haină țărănească lungă.

sucman-apădesc, sucmanul pe care îl purtau apării, adică aducătorii de apă.

sulf, învoială, înțelegere definitivă.

sultan, tătăresc, principii casei domnitoare purtau titlul de sultani.

surghiun, exil.

surghiuni, a exila.

Ș

Șaban, a 8-a lună din calendarul mahomedan.

șadirvan, fântină arteziană.

șah, parafă; titlul regelui Persiei.

șahingi-bașa, căpetenia vânătorilor de șoimi.

șart, articol, pont dintr-o convenție.

șatır, cihodar din garda de onoare a marelui vizir.

șătrărie, funcția de șătrar.

șeih, predicator.

șenlic, manifestație publică cu salve de pușcă și de tunuri.

șerin-bei, șeful șerinilor.

șerini, o ramură a tătarilor din Crimeea.

șafetă, curieri special.

T

tabie, redută, bastion întărit.

tabulhana, muzică militară.

tacim, harnașament.

tagmă, totalitatea unei categorii de persoane.

tahmis, dare anuală de la fiecare cafenea.

tahsil, socoteală, calcul.

taht, scaun împărătesc.

tahvil, mandat de plată, obligațiune.

taifa, suită de oameni, ceată.

tain, porție de alimente ce se dă unui ostaș; pensie alimentară.

talhis, raport al marelui vizir către sultan pentru numirea sau înlocuirea unui domn.

tamburdă, chitară.

taxildar, perceptor de dări.

tefter, registru, condică.

tefterdar, ministru de finanțe.

telal, crainic, strigător public.

temasuc, act oficial prin care se recunoaște o datorie.

tersana, arsenal de marină.

tersana-emini, inspector al flotei.

tertip, plan, proiect, uneltire.

tesalut, năvălire agresiune.

teslim, predare; «a face teslim», a preda.

testament, dispoziție scrisă dată de domn.

teșcherea, adevărînță, foaie de drum.

tetbir, sfat, plan.

tevabiu, suită.
timarliot, spahiu care are în posesia sa un timar (feud militar).
timerhane, casă de nebuni.
tiptil, schimbat de haină spre a nu fi recunoscut; travestit.
tomos, act oficial.
topci-başa, inspectorul artileriei.
topciu, tunar, soldat de artilerie.
treapăd, răsplată dată unei persoane trimise ca să încaseze bani sau să aducă pe cineva pentru a fi judecat.
tropar, scurtă cântare bisericească.
tufeciu, puşcaş, numele lefegiilor de la garda domnească.
tui, steag făcut din două sau trei cozi albe de cal, atirnite de o lance cu semiluna în vîrf, semn al puterii celui care îl purta.
turban, broboada de tulpan cu care turcii îşi înfăşoară capul.
turnagi-başa, ofiţer superior de ieniceri.
tutunărit, dare pe tutun.

Ț

țigăndărit, dare care se plătea pentru țiganii robi.

U

ugeret, taxă de plată pentru caii de poştă, chirie.
ulemă, membru al clerului turc, teolog, om învăţat.
urdie, tabără turcească sau tătarească.
uşer, slujbaş al curţii domneşti cu rang boieresc.

uşur, dijma produselor pe care o plăteau tătarii pentru pămîntul arat în Moldova.

V

validê, titlu purtat de mama sultanului turcilor.
valiu, guvernator general al unei provincii.
văcărit, dare care se plătea pentru vite.
văd.ărit, dare care se plătea pentru vii.
vătaf, căpetenie de oşteni, conducător al unui grup de dregători sau de oşteni ai domniei.
vilaet, provincie guvernată de un valiu.
vizir, numele înalţilor demnitari ai curţii otomane.
vizir-azem, titlul marelui vizir.
vizir-chehaiasi, agentul marelui vizir.
vizirat, sarcina şi demnitatea de vizir.
volintir, ostaş angajat de bună voie.

Z

zabit, căpetenie militară.
zaherea, provizii, hrană pentru oameni şi vite.
zaim, posesorul unui feud cu un venit mai mare.
zamca, întăritură, fortăreaţă, cetate.
zapciu, căpitan, agent executiv.
zapis, act, înscris.
zapt, stăpînire, posesiune.
zerdavà, jder.
zlot, monedă.
zlotăşi, slujbaşi care încasau dările.
zorbà, răscoală, revoltă.
zorbale, rebeli, răzvrăţiţi.
zorbalic, răscoală, revoltă, sinonim cu *zorbà*.
zulumat, asuprire, nedreptăţire.

INDICE DE PERSOANE, DE LOCURI ȘI DE LUCRURI

A

Abaza-efendi, muftiu — 141.

Abaza Ioan — 51.

Abdi-pașa, seraschier de Bender și de Hotin — 163, 173, 175, 233, 239, 253; îmbracă cu caftan pe Nicolae Mavrocordat — 185; mutat de la Hotin în Egipt — 185; mutat din Egipt la Hotin — 229, 231.

Abdül Mumin-bei — 217.

Abdul Cazi-aga, iscălește hogetul tătarilor — 303.

Abdulah, ciohodar al marelui vizir — 545.

Abdulah-aga, ienicer-agasi — 383.

Abdulah-bei, ici-ciohodar, aduce firmanul de mazilire al lui Grigore Ghica — 539.

Abdulah-bei, mare imbrihor împărătesc — 571.

Abdulah-pașa, fiul marelui vizir Chiupruli, moartea — 365.

Abdulah-pașa, tefderdar, numit mare vizir — 719, 725; cercetează plingerea boierilor munteni împotriva lui Constantin Racoviță — 723; mazilit și surghiunit la Hios, 729.

Abdulah-pașa Muhsinoglu, valiul Bosniei, seraschier — 271, 275, 277, 279, 283, 323, 417, 529; cu oastea turcească la Ismail — 273; se întoarce la cetatea Niș — 275; făcut agă de ieniceri — 325; cîrmuitor al Benderului — 527; numit mare vizir — 395, 397; cinstește pe moldoveni pentru vitejia lor — 409; merge împotriva cetății Ozu, 409; se întoarce la Constantinopol — 411;

valiu de Bosnia, numit pașă de Bender — 527; trecerea lui prin Moldova — 527, 529; numit pașă de Vidin — 567.

Abdulah-pașa, mare vizir — 615, 635.

Abdulah-pașa, mare vizir, mazilit — 725.

Adam, mănăstire, jefuită de Vasile Ceaurul — 201.

Adam, sluger, trimisul lui Ioan Mavrocordat la hanul Crimeei — 591.

Adam Vasile, agă — 121.

Adăl bei Caigan, iscălește hogetul tătarilor — 303.

Adăl Gherei, sultan al tătarilor — 265, 269, 271, 273, 283, 285, 329, 339; răzvrătit împotriva hanului — 265, 267.

Adelswan, regimente lituaniene de călărime din ~ — 37.

Adjud, localitate, negustori din ~ prădați de austrieci — 197.

Adrianopol (Ederne) — 15-19, 83, 85, 129, 135, 149, 161, 167, 169, 183; passim; zorbale la ~ — 55; ciumă la ~ — 427; incidente pricinuite de ieniceri la intrarea ambasadorului rus la ~ — 513.

aga-capusi — 327.

agă, de darabani — 97; de lipcani, prins și decapitat de turci — 109.

Agapet, zaraf — 577.

agia, veniturile ~ — 705.

Ahmed, omul lui casap-bașa — 283.

Ahmed, pașă de Bagdad — 353, 363, 365.

- Ahmed*, sultan al turcilor, fratele sultanului Mustafa — 19, 45, 55, 63, 85, 183, 317; fost sultan — 327, 341; scrisoare către țarul Petru — 83-87, răzvrătire împotriva lui — 313, 317.
- Ahmed-aga*, mumbaegi, împrumută bani domnului Moldovei Constantin Duca — 185.
- Ahmed-pașa*, caimacam la Constantinopol — 433.
- Ahmed-pașa*, mare vizir — 19.
- Ahmed-pașa*, nepotul lui Chiupriuliu, alungă pe austrieci din Niș — 409.
- Ahmed-pașa*, nisangi, numit mare vizir — 491, 501; încearcă să mute pe Grigore Ghica din Țara Românească — 497; aprobă trecerea ținutului Hotin la lipcani — 501, 503; relații cu Mihail Racoviță — 531; mazilirea, exilarea și confiscarea averii lui — 573.
- Ahmed-pașa*, valiu de Bagdad — 365.
- Ahsa*, localitate — 85.
- Aidin*, localitate — 573, 583; valiu de ~ — 575.
- Aivan-Sarai* — 553, 719.
- Aivaz Mehmed-pașa*, ceașu-șașu, numit caimacam la Constantinopol — 365; pașă de Vidin și seraschier, cucerește Orșova Veche — 415; urmărește oștile imperiale dincolo de Mehadia — 415; mare vizir — 433, 479, 491; întoarcerea lui la Constantinopol — 491; mazilirea — 491, 501.
- Ak-serai*, stradă unde se aflau cazărmile ienicerilor — 325.
- Akkerman* — 265, 443, 529; vezi și *Cetatea Albă*.
- alai*, domnesc — 137, 351, 477, 677, 697, 707, 727; împărătesc — 191; pentru primirea solului polon — 235.
- albanezi* — 327, 403.
- albine*, dare pe ~ — 353.
- Alexandri*, postelnic, vechil al Moldovei la judecata cu tătarii — 303.
- Alexandri*, ușier, trimis în întâmpinarea hanului Mengli Gherei — 431.
- Alexandria*, patriarhia, împovărată de datorii — 187; mănăstiri închinată — 187, 189.
- Alexandru*, al treilea logofăt, trimis de Grigore Ghica la generalul Vadányi — 405.
- Alexandru*, căminar — 225, 233.
- Alexandru*, principe, palatul lui de la Belgrad — 437.
- Alexandru*, secretar de taină, vezi *Mavrocordat Alexandru*.
- Alexandru Exaporitul*, vezi *Mavrocordat Alexandru*.
- Alexandru Iliăș*, domn al Moldovei — 53.
- Alfendiel*, polc de dragoni din ~ — 37.
- Ali*, agă a sultanului tătarilor — 221.
- Ali*, mîrza — 473.
- Ali*, șeih — 577.
- Ali*, pașă de Misir — 519.
- Ali*, pașă de Ozu — 271.
- Ali-aga*, luptă alături de Mihai Racoviță și este ucis de cătane — 213, 215.
- Ali-aga*, capugilar-bulucbașa — 631.
- Ali-aga*, ginerele lui Abdi-pașa, mumbașir — 233.
- Ali-aga*, iali-agasi — 267.
- Ali-aga*, intententul hambarului împărătesc la Țuțora — 203, 209.
- Ali-aga*, numit nisangi-șașu — 719.
- Ali Aliaroglu*, mîrza, trimis cu tătari la Galați — 469.
- Ali-bei*, capugi-șașu, fiul lui Abti-pașa, mazi-lește pe Mihai Racoviță — 239, 253.
- Ali-efendi*, agă, orînduit pentru pricina Hotinului — 499, 503, 505; se ocupă de catalogia lipcanilor de la Hotin — 503, 505; relațiile lui cu Grigore Ghica — 503.
- Ali-pașa*, mare vizir, fratele lui Iahia-bei — 353.
- Ali-pașa*, nisangi-șașu, numit mare vizir — 729.
- Ali-pașa*, caimacam mare vizir — 169, 185, 217.
- Ali-pașa Abtipașoglu*, căpetenia oastei turcești — 433; numit cîrmuitor al Belgradului — 437.
- Ali-pașa Ciortlu*, mare vizir — 51, 85; mazilire — 63.
- Ali-pașa Hechimoglu*, vezi *Ali-pașa Hechimzade*.
- Ali-pașa Hechimzade* (Hechimoglu), mare vizir — 347, 373, 585, 595, 631, 633; numit prima dată mare vizir — 345; m-

- zilire — 363; valiu de Bosnia — 435; beglerbei al Anatoliei — 573; mare vizir a doua oară — 571, 573; bei al Egiptului — 573; intrarea cu alai la Constantinopol — 575; mazilire — 583; pașă de Dristra, izgonește pe lazi din Moldova — 631; mare vizir pentru a treia oară — 717; mazilit și exilat la Tenedos — 719.
- Alioglu*, iscălește zăpăsul dat de tătarii nogai domnului Moldovei Grigore Ghica în 1729—309.
- Alistarh, vezi *Aristarh*.
- Amiras Alexandru*, vel ușier — 201, 213, 303; interpretul lui Carol al XII-lea — 217; cunoscător al limbii turcești — 293.
- Ana, vezi *Racoviță Ana*.
- Ana Ivanova*, țarina Rusiei — 355, 357, 393, 561; moartea sa — 507; politica Turciei după moartea sa — 515.
- Anastase*, vornic — 119.
- Anastasia, vezi *Ghica Anastasia*.
- Anastasiu*, egumen al mănăstirii Hangu, se judecă cu soția lui Ilie Cantacuzino pentru niște sate — 189.
- Anastasiu*, vătaf de copii — 441.
- Anatolia* — 85, 171, 519, 527, 527, 567, 571, 573, 583, 717; robi moldoveni în ~ — 215.
- Andrei*, ciubucciu — 429.
- Andrei*, protomedic — 735.
- Andrei*, secretarul generalului Münnich — 453.
- angarale*, pentru Hotin 187.
- Anglia* — 177, 297, 515; ambasadorul ~ la Constantinopol — 297; mijlocește pacea între Turcia și Rusia — 393; regele ~ sprijină pe Maria Tereza — 515.
- Antioh vodă, vezi *Cantemir Antioh*.
- Antiohia* — 85; patriarh de ~ — 603.
- Anton*, baș-ciohodar, trimis de Grigore Ghica la Constantinopol — 321; întors din Constantinopol — 323.
- Antonie*, al treilea comis, prins de austrieci — 197; eliberat — 211.
- Antonie*, mitropolit al Moldovei — 321, 339, 347; pleacă cu generalul Münnich — 455; trece în Rusia, caterisirea sa — 481, 483.
- Antonie* (din Popești), fost domn al Țării Românești — 249.
- Apafi*, principe al Transilvaniei, atacat de Kemeni Ianoș — 247.
- Apenmann*, pol-polcovicn suedez — 39.
- Apostol Gheorghiuță*, mare paharnic, mare vistier, căpitan de codru — 57, 63, 153, 193; închis la lefegii — 71; eliberat — 73; plîngere la Constantinopol împotriva lui Nicolae Mavrocordat — 83, 129; pleacă cu Dimitrie Cantemir în Rusia — 117.
- aprozi*, vătafi de ~ — 65; trupe formate din ~ — 275.
- Apus* — 549.
- Arabat* — 403.
- Arabia* — 85.
- Arapu*, proprietar al satului Costești — 441.
- Ardeal, vezi *Transilvania*.
- Argetoianu*, N. — 725.
- arhiepiscopi*, de Cracovia — 355; de Obrida — 69.
- arhieriei* — 181, 339, 377, 553, 555, 557; darea ~ — 353; participă la ședințele sinodului Moldovei — 625.
- Aristarh*, fiul marelui spătar, al doilea logofăt, numit mare comis — 733.
- Aristarh* (Alistarh), mare comis, mare spătar, mare vistier — 369, 581, 587, 637, 675, 733, 737.
- Aristarh*, stolnic, numit ban — 459.
- Aristarh Iordachi*, mare ușier, pleacă cu Dimitrie Cantemir în Rusia — 117.
- Aristarh Manolachi* — 191.
- Aristotel*, filozof grec — 729.
- Armacli*, riu — 495.
- Armăgiu*, serdar, întimpină pe han și îi oferă daruri din partea lui Constantin Mavrocordat — 361.
- armași*, trupe formate din ~ — 275.
- armașia mare*, veniturile — 705.
- armeni*, negustori — 453.
- Armenia mare* — 85.
- Arnăut-Chioi*, sat lângă Adrianopol — 17, 129, 285.
- Aron-vodă*, cîmpul — 439; tătarii la ~ — 203; mănăstire — 95.
- Arslanai*, mîrza, din neamul Oracoglu, serdar al oștirii tătărești — 211, 213; pîrit la Poartă de Mihai Racoviță pentru jafurile și robirile făcute în Moldova — 215.

artileria, rusă — 451; suedeză — 33.

arzihal, dat sultanului împotriva lui Ioan Mavrocordat — 579.

arzmahzar, al moldovenilor către han — 627-629; către împărăție și han — 639; al boierilor munteni prin care cer domn pe Scarlat Ghica — 651; trimis de boierii munteni sultanului — 659, 661, 663; trimis la Constantinopol împotriva lui Constantin Racoviță — 723.

Asia Mică — 85.

Aslan, boier moldovean, unelțește cu austriecii împotriva lui Mihail Racoviță — 197.

Aslan, mîrza, fiul lui Iusuf-bei — 471, 473; iscălește zapisul dat de tătarii nogai domnului Moldovei Grigore Ghica în 1729 — 309.

Aslan Gherei, hanul tătarilor — 627.

Aslanoglu, iscălește zapisul dat de tătarii nogai domnului Moldovei Grigore Ghica în 1729 — 309.

aspri, monedă — 489.

At-meidan, piață la Constantinopol — 327.

ataman, al cazacilor de la Don — 477; primește poruncă să atace tabăra lui Grigore Ghica — 457.

Atif-efendi, tefderdar, îndepărtat din Constantinopol — 575.

atlaz, stofă — 137.

Atmance-pașa — 467.

August, brigadier — 29.

August al II-lea, rege al Poloniei — 59, 149, 167, 217; încoronare — 355; susținut de partida Wisznowiecki — 355; moartea — 355.

August al III-lea Frederic, fiul lui August al II-lea, elector de Saxa apoi rege al Poloniei — 355, 357.

aur, confiscat de la Iacup armeanul — 651.

Austria — 395, 509, 511, 523; război cu Franța — 355; încheie pace cu Împărăția otomană — 461; tratate și convenții încheiate cu Turcia și Rusia — 515; mijloace pentru împăcarea rușilor cu turcii — 393; casa de ~ — 507, 509, 515.

austrieci (nemți) — 59, 407, 409, 415, 437; incursiunile ~ în Țara Românească și

în Moldova — 193; ocupă mănăstirea Cașinul și cetatea Neamțului — 197; repară cetatea Neamțului — 197; ocupă mănăstirea din Focșani — 197; robi ~ luați de M. Racoviță — 211; ocupă cetatea Timișoara — 195; ocupă Belgradul — 219; călăreți ~ robiți de turci — 221; iau de la turci Belgradul, Timișoara și Oltenia — 225; tratative de pace la Carloviț — 253; luptă cu prusacii — 509; vezi și *nemți*.

autorul cronicii, însoțește pe Gr. Ghica la Constantinopol — 547.

avael, al Moldovei către han — 629.

Avaschioi, sat — 637.

Azac, cetate — 27, 111, 117, 431, 569; pașă de ~ — 163, 297; oștile rusești împotriva ~ — 379, 381; cucerită de ruși — 381.

Azamet Gherei, sultan — 331; cu trupe tătarești în Transilvania — 219.

Azametoglu, iscălește zapisul dat de tătarii nogai domnului Moldovei Grigore Ghica în 1729 — 309.

Azov, vezi *Meotis*.

B

Baba Rea, localitate — 137.

Babadag, localitate — 251, 283, 383, 387, 391, 393, 491, 631, 681; seraschierlicul din ~ — 591.

Babi-humaium — 325, 549.

Babilon, localitate — 85, 353.

Bacău, oraș — 149, 155, 165; ținut, 212, 215, 401, 477.

Bacceserai, oraș, rușii cuceresc ~ — 381.

Bagdad, localitate — 353; pașă de ~ — 363; valiu de ~ — 365.

Bahlui, cîmpia — 95, 97, 115; iaz — 235; rîu — 205, 405, 451, 473; poduri peste ~ — 205, 541, 679; tabăra lui Dimitrie Cantemir lângă ~ — 93.

Bahri-aga — 219.

Bahrizade, harem-chehaiasi al marelui vizir, trimis în Moldova — 711.

bairam-peșcheș, al Moldovei — 131, 133; al Țării Românești — 247.

- bairamlic*, banii ~ — 129.
- Balasachi Dumitrașcu*, agă, nemulțumiri împotriva lui — 585, 661.
- Balata*, cartier la Constantinopol — 561.
- Balica*, biserică, zidită de Balica, hatman al lui Gheorghe Ghica — 205, 207, 271, 291.
- Balata*, hatman, ctitorul bisericii Balica din Iași — 291.
- Balș Constantin*, medelnicer — 405; bătut în fața cortului divanului — 409; numit vornic — 675.
- Balș Ioan*, mare ban, mare vornic — 153, 193; fiica sa căsătorită cu Constantin, fiul lui Brîncoveanu — 181.
- Balș Iordachi*, numit mare ban — 587.
- Balta Dorohoiului* — 441.
- Baluc-Hana* — 601.
- bani*, monedă — 25; lipsă de numerar la Constantinopol — 603; boieri din Moldova trimiși la Constantinopol ca să împrumute ~ — 605; egumenii împrumută ~ — 625; Mihai Racoviță împrumută ~ — 649; ~ trimiși din Moldova pentru demnitarii Porții — 633; ~ birului — 129; ~ domnești luați de austrieci — 197; ~ însușiți de banul Sava și de Iordachi Cantacuzino — 63, 639, 641; ~ ai mucarerului — 607, 635.
- Banio*, închisoare la Constantinopol — 561.
- Barbaria* — 85.
- Barnovschi Miron*, ctitor al mănăstirii Hangu — 189.
- Basarab vodă*, vezi *Brîncoveanu Constantin*.
- Basarab Constantin*, vezi *Brîncoveanu Constantin*.
- Basarabia* — 231, 329.
- Bașotă*, vel vistier — 63.
- Bator*, mîrza, iscălește zapisul dat de tătarii nogai domnului Moldovei Grigore Ghica în 1729 — 309.
- Baturina*, cetate, scaunul lui Mazeppa — 25; cucerită și arsă de Menșikov — 27.
- Baur*, general, în slujba lui Petru la Poltava — 29, 33.
- Bavaria*, electorul ~ — 515; electorul de ~ și moștenirea casei de Austria — 507.
- băcani*, persecutați la Constantinopol — 575.
- qăi*, distruse de cutremur la Constantinopol — 701.
- băjenie*, *băjenari* — 99, 107, 115, 121, 137, 211, 269, 275, 401, 457, 479, 485.
- Băjescu Iordachi*, decapitarea lui — 663.
- Băleanu Grigorie*, biv vel vornic — 193.
- Bălțățești*, sat al mănăstirii Hangu — 189.
- Bănariu*, mare căpitan, sfetnic al lui Dimitrie Cantemir — 93.
- bănia*, veniturile ~ — 705.
- bărbieri*, români la Constantinopol — 659.
- Bărboși*, moșie a lui Ștefan Luca, vistier, cumnat al lui Ioan Neculce — 147.
- Bechir-aga*, om împărătesc — 121, 123; cai-macam al Moldovei — 125.
- Bechir-pașa* — 389, 567, 575.
- Beci, vezi *Viena*.
- bedenuri*, distruse la Constantinopol — 701.
- Behri-aga*, trimisul Porții în Franța — 219.
- Bei*, mîrza, din neamul Orumbetoglu — 211, 213; pîrît la Poartă de Mihai Racoviță pentru jafurile și roblrile făcute în Moldova — 215.
- Bei Mîrzaoglu*, iscălește zapisul dat de tătarii nogai domnului Moldovei Grigore Ghica în 1729 — 309.
- Bekerski*, polcovnic, în slujba regelui Carol al XII-lea — 153; sol la Poartă — 217.
- Belgrad*, cetate, ținut — 7, 85, 415, 431, 433, 435, 437, 443, 481, 570; cucerită de austrieci — 219, 221, 223; cucerită de turci — 431, 433; tabăra otomană de la ~ — 449; pacea de la ~ — 463, 469, 511, 569.
- Bender*, cetate, ținut — 7, 23, 45, 47, 51, 53, 59, 71, 81, 91; passim; Carol al XII-lea la ~ — 45; Stanislav Lesczynski la ~ — 167; tătari la ~ — 171; generalul Esterhazy la ~ — 225; revizuirea judecării tătarilor cu Moldova la ~ — 331; Grigore Ghica cere ajutor de la seraschierul ~ — 403; tabăra turcească de la ~ — 425; Münnich pornește asupra ~ — 457; hotarnicii la ~ — 491, 493, 351; Romianțiev la ~ — 495.
- benderlii*, locuitori ai Benderului — 233, 633, 691; sate luate de înapoiate Moldovei — 233; ocupă un loc în Moldova — 281.
- Bercsény*, general — 219, alungat din Transilvania — 223.
- Berezeni*, localitate — 9.

- Bestreimann Iacob*, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Bila Țerkwa*, cetate, impresurată de tătari — 79.
- bimbașa*, numit asupra turcilor din Țara Românească — 401.
- Binous*, polcovnic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- bir, vezi *haraci*.
- Bistrița*, cetate — 221, 223.
- Biul Ștefan*, serdar de Orhei — 119.
- Bizanț* — 315, 341, 657.
- Bîcu*, drumul — 457.
- bîlciuri*, în ținutul Cernăuți — 229.
- Birlad*, oraș — 117, 137, 197; ospăț dat de Ioan Mavrocordat la ~ — 585; izgonirea lazilor din ~ — 631; drumul ~ — 351, 369, 551; riul — 137, 349.
- Bîrnova*, mănăstire — 585; refăcută și înfrumusețată de Grigore Ghica — 289.
- Blăgeștii*, sat al mănăstirii Hangu — 189.
- blănari* — 577.
- blănuri*, de cacom — 505, 519; de corsac — 727, 735; de ris — 570; de samur — 55, 171, 175, 255, 279, 373, 387, 391, 545, 585, 627, 695, 707, 709, 713, 727, 733; de sîngep — 727; de vulpe — 277, 585; de zerdava — 671.
- Boemia* — 515; Maria Tereza proclamată împărăteasă a ~ — 507.
- Bogdan Ioan*, mare medelnicer, mare stolnic, mare vornic — 263, 351, 463, 687, 725.
- Bogdan Lupu*, hatman, cumnatul lui Antioh Cantemir — 21; trimis la Brîncoveanu — 3; fuge în Polonia în timpul domniei lui Constantin Duca — 9, 11; pribeag în Țara Românească — 11, 13.
- Bogdan Radu*, mare jicnicer, fiul lui Ioan Bogdan — 263.
- Bogdănești*, localitate, Grigore Ghica la ~ — 443; oastea lui Münnich la ~ — 451.
- boi* — 491; negoț de ~ — 61, 229; taxă la export — 229, 703, 705; luați de tătari — 212; cirezile de ~ ale lazilor — 631.
- Boiana*, strămoșia de la — 443.
- Boianul*, moșie a lui Ioan Neculce — 147.
- boieri*, greci, în Țara Românească — 721; ~ și moartea mitropolitului Neofit al Ungrovlahiei — 665; izgoniți din Țara Românească — 723; ~ în Moldova — 671, 707; nemulțumirea boierilor pămînteni împotriva ~ — 639; ~ moldoveni, închiși de Nicolae Mavrocordat — 57; se împrumută de la turci — 79, 257; închiși la Varna — 125; pribegi la tătari — 339, 639, 641; sate închinate ~ — 531; nemulțumiți de sferturi — 565; scutelnici dați ~ — 403; vor plăti desetina indoită — 583; vor da împrumut — 593; dau zapis de veniturile și cheltuielile domnești — 609; în chestiunea hotinliilor — 681-683; ascund țărani în satele lor — 689; veniturile ~ — 703, 705, 715; ~ și Brîncoveanu — 51; și Antioh Cantemir — 21; și Dimitrie Cantemir — 93; și Constantin Duca — 3, 9, 11; uneltesc cu austriei împotriva domnului Mihai Racoviță — 197; pribegi la Brașov — 53; în Polonia — 9, 11, 49, 57, 63, 99, 447; plecați cu Dimitrie Cantemir în Rusia — 117; pribegi în Țara Românească — 3, 11, 13, 17, 51; cu jalbă la Constantinopol — 13; dau jalbă la împărăție împotriva lui Constantin Duca — 17; plîngere la Constantinopol împotriva lui Nicolae Mavrocordat — 83, 129; trimiși la Constantinopol pentru a arăta starea Moldovei — 633; mazili — 405, 445, 715; fug din armata lui Grigore Ghica — 445; ~ munteni, relații cu Nicolae Mavrocordat — 195, 237; divergențe în alegerea domnului — 311; cu arzmahzar la Poartă pîrînd pe Mihai Racoviță — 345; atitudinea lor față de mazilirea lui Mihai Racoviță — 593, 595; cer domn pe Scarlat Ghica — 651; pedepsiți de Constantin Racoviță — 723; pribegi în Moldova — 237; în Ungaria — 401; împărțiți în două partide — 721; la Adrianopol — 721; sultanul poruncește pedepsirea ~ aflați la Constantinopol — 723; ~ olteni, fug la Constantinopol — 721.
- boierii* (slujbe), date în Moldova de Grigore Ghica — 257, 263, 369, 459, 461; de Matej Ghica — 675, 687, 695, 725, 737; de Ioan

- Mavrocordat — 587; de Nicolae Mavrocordat — 57, 193; de Constantin Racoviță — 637, 639, 643.
- boierinași* — 129, 275, 411, 453, 471.
- boli*, vezi *apoplexie*, *ciumă*, *dambă*, *disurie*, *dropică*, *friguri*, *hidropizie*, *serpengea*.
- bolniță*, lingă București — 363.
- bolovan de sare*, taxă la — 705.
- bombarde* (bumbarde) — 29, 37, 275, 277, 435, 455, 475, 499, 709; oastea moldovenească înzestrată cu ~ — 275, 277.
- bombe* — 435.
- Bonde*, conte suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 37.
- Bordea*, localitate — 377.
- Boris Mihai*, fiul lui Șeremet, sol la Constantinopol, moare la Ismail — 185.
- Bosfor* — 703.
- Bosnia* — 85, 399; pașă de ~ — 187; oștile austriece năvălesc în ~ — 395; hotarele — 509; valiu de ~ — 435, 527, 409; vite exportate în ~ — 705.
- bosniaci* — 119, 177.
- bostangii*, ostași turci — 323, 325, 447.
- bostangi-bașa*, temnița lui ~ — 181, 573.
- botcalii*, cazaci ~ sau zaporojeni — 267.
- Botoșani* — 153, 155, 221, 271, 405, 441, 445, 449; vornic de ~ — 147.
- Bour Ren*, general rus — 117; atacă și ocupă Brăila — 105, 111, 113; în Polonia — 113.
- Bozagioglu Grigorașcu*, vameș — 229.
- Bozagiu Grigore*, mare postelnic — 121.
- Bozoianu*, căpitan — 457.
- Brandenburg* — 507.
- braniște* — 705.
- Brașov*, oraș — 197, 201, 221, 223; boieri moldoveni pribegi la ~ — 53.
- Brăila* — 111, 113, 117, 125, 139, 177, 179, 199, 269, 459, 467; cadiu de ~ — 65, 631; nazir de ~ — 255; pașă de ~ — 199, 201; atacată de trupe rusești și cucerită — 105, 111, 113.
- bresle*, în întimpinarea lui Constantin Cantemir la Iași — 451; supuse la plata ploconului pentru generalul Münnich — 453; scutiri pentru ~ — 533; ajută la nevoile Moldovei — 567.
- Brezoianu Pătrașcu*, vel vornic — 193.
- Bribești*, localitate — 457.
- Brinher*, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Brîncoveanu*, mare spătar, are **trece** c pe lingă Constantin Racoviță — 721.
- Brîncoveanu Constantin*, domn al Țării Românești — 51, 81, 101, 147, 179; relații cu Antioh Cantemir — 3, 5, 49; învoială cu jurământ cu Antioh Cantemir — 3; relații cu Dimitrie Cantemir — 5; relații cu Constantin Duca — 3, 5, 11, 13, 15, 49; înrudire cu Alexandru Mavrocordat Exaporitul — 55; relații cu Mihai Racoviță — 21; legături cu rușii — 81, 123; boierii moldoveni pribegi și ~ — 11, 13, 17, 59, 51, 53; intervine pentru boierii moldoveni închiși la Varna — 125; i se cere să plătească și haraciul Moldovei — 13; i se oferă și domnia Moldovei — 15; chemat la Adrianopol — 15; răscumpără munca pentru refacerea cetății Bender — 23; mazilirea lui — 179; închis în temnița lui bostangi-bașa și apoi decapitat — 179, 181.
- Brîncoveanu Constantin*, fiul domnului, decapitat la Constantinopol — 181.
- Brîncoveanu Ilinca*, vezi *Mavrocordat Ilinca*.
- Brîncoveanu Matei*, fiul domnului, decapitat la Constantinopol — 181.
- Brîncoveanu Radu* (Răducanu), fiul domnului, decapitat la Constantinopol — 49, 181.
- Brîncoveanu Ștefan*, fiul domnului, decapitat la Constantinopol — 181.
- Brunsdöld*, pol-polcovnic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Brunswick*, principe — 253.
- Brusa*, oraș — 85; pașă de ~ la Hotin — 175.
- brutari*, persecutați la Constantinopol — 573.
- bucate*, distruse de lăcuste și de brumă — 499, 23.
- Buciumi*, localitate lingă Iași — 473.
- Bucșănescu Sandu*, fost serdar, trimis la Adrianopol — 721; trimis capucehaie la Constantinopol — 723; bătut și închis — 725.
- București* — 179, 193, 195, 311, 321, 343, 349, 363, 367, 369, passim; nemții intră în ~ — 401; Constantin Mavrocordat pă-

răsește ~ din cauza nemților — 401; răzvrătire în ~ — 661.

Bug, rîu — 45, 267, 395, 417, 419, 427, 439, 493, 525.

Bugeac — 79, 81, 91, 139, 175, 199, 215, 217, 271, 279, 283, 301, 329, 331, 431, 439, passim; mîrzaci din ~ — 271, 307, 309, 525; seraschier-sultan de ~ — 331, 431; tătarii din ~ — 7, 109, 283, 303, 377, 391, 413, 419, 475, 521, 589.

Buholț, maior rus, rănit la Poltava — 43.

Buhuș Ioan, logofăt, hatman — 57, 63, 153, 193; caimacam la Iași, prima dată — 47, 49, 51; a doua oară — 135; închis de aga împărătesc — 73; fuge din închisoare — 75; moartea — 193.

Buiuc Conar, localitate — 493, 495.

Buiuc Dere, sat lângă Constantinopol — 597.

Bujoreanu Șerban, vel vistier, caimacam al lui Nicolae Mavrocordat — 191.

Bujoreni, pribegi în Țara Românească — 11.

Buk Laurențiu, colonel francez — 157.

bumbarde, vezi *bombarde*.

Bursuci, mănăstire — 95, 107, 121.

butie, taxă la — 705.

butuci, polonezi puși în ~ în Moldova — 155.

Buțucachi Ianachi, secretarul slugeriei împărătești, pretendent la domnia Moldovei — 321; îmbrăcat cu caftanul domnesc — 321; închis la bostangi-bașa — 323; decapitat la Ak-serai — 325.

Buzău, oraș — 467; episcopia — 13, 467.

C

cacom, blană de — 505, 519.

cadi-efendi, de la Hotin — 683.

cadiu, de Brăila — 65, 631; de Chilia — 215; de Ismail — 215.

Caffa, oraș în Crimeea — 403.

caftan, de serasir, 485, 487, 725; împărătesc — 727.

Cagnioni, baron, trimisul țarinei pentru tratative de pace cu turcii — 437.

cai, dare pe — 279; de negoț — 229, 703; de menzil — 77; dați de Moldova pentru oastea turcească — 187, 219, 383, 583;

pierduți în război — 379; luați de cazaci — 441; primiți plocon de Constantin Daponte — 587.

caimacami, în Moldova, ai lui Antioh Cantemir — 49, 51; ai lui Dimitrie Cantemir — 73; ai lui Constantin Duca — 9; ai lui Grigore Ghica — 253, 255, 271, 367, 385, 445, 449, 459, 465, 475, 477, 481; ai lui Matei Ghica — 669; ai lui Constantin Mavrocordat — 349, 541, 547; ai lui Ioan Mavrocordat — 581, 583, 585; ai lui Nicolae Mavrocordat — 51, 135, 137, 173; ai lui Constantin Racoviță — 637; ~ în Țara Românească, ai lui Grigore Ghica — 349; ai lui Constantin Mavrocordat — 343; ai lui Nicolae Mavrocordat — 191.

Calcida, pașă de ~ — 297.

Calfoğlu Iordachi, fost postelnic, trimis la Constantinopol — 633.

Calimah Enachi Teodor, logofăt, vechil al Moldovei, la judecata cu tătarii — 303.

Calimah Ioan (Calmusis Ianachi), mare dragoman — 511, 597; îndepărtat de la dragomanat și trimis în exil — 615, 617.

⟨*Calinic*⟩, mitropolit al Proilavului — 643.

Calistru, episcop de Rădăuți — 183.

calmuci, trecerea lor în Țara Românească — 330; trecerea lor în Ungaria — 467.

Calmusis Ioan (Ianachi), vezi *Calimah Ioan*.
camătă, negustorii turci luau ~ de la țărani — 61.

Camenca, cetate — 111, 421, 427; obuze aduse din Țara leșească la ~ — 427; rîu — 495.

Cameniașa, cetate — 3, 55, 91, 169, 439; înapoiată polonezilor — 7, 55; evacuarea — 9; luată de turci — 249; oști pentru paza — 249.

Camiloghefir — 553.

camină, venitul — 705.

Can Mîrzaoglu, iscălește zapisul dat de tătarii nogai domnului Moldovei Grigore Ghica în 1729 — 309.

Canea, oraș în Creta — 491.

Cantacuzini, familia, 249; închiși de Grigore Ghica sînt eliberați — 249.

Cantacuzino Constantin, postelnic, tatăl lui Șerban Cantacuzino, exilat la Snagov, apoi ucis de Grigore Ghica — 247.

- Cantacuzino Constantin*, vel stolnic, unchiul lui Ilie Cantacuzino — 15, 53.
- Cantacuzino Dimitrașcu*, vistier, uneltește împotriva lui Grigore Ghica — 247.
- Cantacuzino Dinu*, fost armaș, deputat pe lângă generalul Münnich — 459.
- Cantacuzino Gheorghe (Iordachi)* (Deleanu), mare logofăt, mare spătar, mare vornic — 257, 261, 339, 351, 369, 373, 385, 391, 429, 451, 479, 481, 587, 601, 637, 641, 643, 735; uneltește împotriva lui Grigore Ghica — 337; caimacam al lui Constantin Mavrocordat — 349; al lui Grigore Ghica — 367, 449; al lui Constantin Racoviță — 637; își însușește banii domnești — 639, 641.
- Cantacuzino Ilie*, vistier — 11, 51, 57, 181, 189; relații cu Antioh Cantemir — 21, 49; caimacam al lui Nicolae Mavrocordat — 51; moartea — 71.
- Cantacuzino Ioniță*, fost agă, numit mare paharnic — 687, 695.
- Cantacuzino Mihai*, ban — 662.
- Cantacuzino Mihai*, mare spătar, socrul hatmanului Dimitrașcu Racoviță — 49; trimis de Brîncoveanu la Constantinopol pentru mazilirea lui Antioh Cantemir — 5; caimacam al lui Nicolae Mavrocordat în Țara Românească — 191.
- Cantacuzino Mihai*, stolnic, trimis la Adrianopol — 721.
- Cantacuzino Safta*, fiica lui Iordachi Cantacuzino — 339.
- Cantacuzino Șerban*, mare logofăt, fiica lui căsătorită cu Dimitrie Cantemir — 5, 347; tăiat la nas de Grigore Ghica, pentru uneltirile lui — 247; tăinuit la mănăstirea Hangu — 249.
- Cantacuzino Ștefan*, mare spătar, domn al Țării Românești — 179; trimite căruțe și oameni în expediția turcilor din Moreea — 187.
- Cantacuzino Toma*, mare spătar — 101, 123; solul lui Brîncoveanu la Mihail Racoviță — 21; atacă, împreună cu generalul Ren, Brăila — 105, 113; fuge la ruși — 179.
- Cantacuzino Vasilașcu*, mare spătar, pribeag în Țara Românească — 5.
- Cantemir*, mirza, căpetenia tătarilor — 207, 211, 305.
- Cantemir Antioh*, domn al Moldovei — 3, 5, 21, 23, 49, 59, 61, 73, 133, 181, 185; relații cu Constantin Brîncoveanu — 3, 5, 7, 49; merge cu oaste împotriva tătarilor — 7; ajută la evacuarea Cămenitei — 7; mazilire — 9; încearcă să ia domnia Moldovei — 19; uneltește la Constantinopol împotriva lui Mihail Racoviță — 21; a doua domnie în Moldova — 21, 23; mazilire — 23.
- Cantemir Casandra*, soția lui Dimitrie Cantemir — 77.
- Cantemir Constantin*, brigadier — 449, 453, 457, 459, 465; merge cu oaste împotriva lui Grigore Ghica — 443; intrarea lui în Iași — 451.
- Cantemir Constantin*, domn al Moldovei, tatăl lui Antioh — 3, 77, 333.
- Cantemir Dimitrie*, domn al Moldovei — 5, 47, 63, 73, 77, 81, 83, 91, 93, 95, 97, 99, 101, 103, 105, 107, 109, 111, 113, 115, 117, 119, 127, 129, 133, 233; intrarea în Iași — 77; relații cu Constantin Brîncoveanu — 5; relații cu Nicolae Mavrocordat — 75, 77, 83, 127, 129, 131; relații cu țarul Petru — 81, 97, 99, 101; pleacă în Rusia — 117; la Harcov și Stolîța — 117.
- Cantemir Dimitrie*, maior — 465; împotriva lui Grigore Ghica — 457, 463, 471.
- Cantemir Ecaterina*, soția lui Antioh — 5.
- Cantemir Maria*, fiica lui Antioh, logodită cu Răducan Brîncoveanu — 49.
- Cantemirești*, frații Constantin și Dimitrie — 443, 445, 449, 459.
- Caplan Gherei*, han al tătarilor, fratele lui Devlet Gherei — 163, 171, 199, 217, 267, 269, 325, 329, 359, 361, 377, 379; susținător al răzvrătiților din Constantinopol — 325, 327; și pricina tătarilor nogai cu Moldova — 333; dușmănește pe Grigore Ghica — 337; prieten cu Nicolae Mavrocordat — 361; împotriva perșilor — 377; exilat la Chios, moare — 385.
- Capnist*, polcovnic — 457, 463, 465, 477.
- capuchehaie*, la Bender — 153; la Constan-

- tinopol — 69, 71, 137, 145, 147, 171, 185, 253, 321, 331, 341, 343, 353; passim; la Hotin — 269, 443, 487; pe lingă han — 161, 525; la ruși — 81; la urdia turcească — 125, 249, 387, 409, 423, 459, 487.
- caracalpați*, trib din Cuban — 381.
- Cara Deulet Gherei*, han al tătarilor, vine în ajutorul lui Mihai Racoviță — 199, 211.
- Cara Mehmed-pașa*, seraschier de Bender — 83, 141.
- Cara Mustafa-pașa* — 247.
- Cara Mustafa-pașa*, comandant turc la Viena — 7.
- Cara Mustafa*, pașă de Azac, numit la Hotin — 297.
- Cara Mustafa*, pașă de Hotin, numit la Calcida — 297.
- Cara Mustafa-pașa* rechiab-caimacam — 249.
- cara-tătari* — 307.
- Caragea*, medic — 243.
- Caragea Constantin*, fost mare postelnic — 617, 695.
- Caragea Iorgachi*, fiul lui Scarlat — 583.
- Caragea Nicolae*, fiul lui Constantin, mare căminar — 695, 617, 737.
- Caragea Scarlat* — 583.
- Caraiman-pașa* — 7.
- Caralar*, sat în ținutul Silistra — 285.
- Caramania* — 85.
- care* — 111, 115; date de Moldova turcilor — 173, 181, 187, 411, 489, 529, 567; date de Țara Românească turcilor — 187.
- carete*, de sticlă — 115.
- Cariofil Andronic* — 257.
- Cariofil Ioan*, mare logofăt — 257.
- Cariofil Mihalachi*, mare sluger, fiul lui Andronic — 257.
- Carloviș*, pacea de la ~ — 7, 55, 183, 217, 253.
- Carol al VI-lea*, împărat al Austriei — 355, 357, 359, 393, 507.
- Carol al XII-lea*, rege al Suediei — 25, 27, 33, 35, 163, 165, 167, 169, 183, 217; trece Niprul — 45; la Ozu și Bender — 45; ia o parte din banii rămași de la Mazeppa — 47; se întoarce în Suedia — 185; v. și *Suedia*.
- Cartal*, localitate — 383, 387, 395, 397, 399, 403.
- Casim-aga*, ienicer-agasi, moare la Iași — 687.
- Casim-aga*, turnagi-bașa — 691.
- Casin-efendi*, fratele lui Ali-aga, tefderdar la Hotin — 203.
- Caspolat*, mirza, din neamul lui Mamacoglu — 303, 305.
- Castriotul Gheorghe*, comis, trimisul lui Brîncoveanu la Nicolae Mavrocordat și la țarul Rusiei — 101.
- Cașin*, mănăstire — 197, 209, 211, 213, 215.
- Catargi Constantin*, treti spătar — 461.
- Catargi Filip*, ban — 695.
- Catargi Ilie*, mare logofăt, mare spătar — 49, 51, 57, 193, 201, 263; caimacam la Iași — 49, 271; închis de Nicolae Mavrocordat — 57; prins de austrieci — 197.
- Catargi Ștefan*, clucer — 405.
- catastif*, al vistieriei — 129; al Hotinului — 487; al lucrurilor orînduite de a fi luate din Moldova — 529; al boierilor numiți pentru sferturi — 563.
- Catercioglu*, bimbașă — 461.
- Cavala*, localitate — 17, 19.
- cazaci* — 25, 27, 45, 73, 77, 79, 81, 87, 91, 105, 267, 273, 275, 359, 361; passim.
- cazaschier*, judecă diferendul dintre tătari și Moldova — 231, 333.
- Cazi-bei*, iscălește hogetul tătarilor — 303.
- Cazioglu*, iscălește zapisul dat de tătarii nogai domnului Moldovei Grigore Ghica în 1729 — 309.
- Căcărezeni*, localitate — 451.
- călăraș* (stafetă) — 93, 119, 205, 209, 271.
- călărași*, ostași, austrieci — 221; moldoveni — 201, 203, 275; ai căpitanului Poruski — 469.
- călărime*, austriacă — 433; moldovenească — 275, 383; poloneză — 143; rusească — 29, 31, 441, 457; suedeză — 29, 31, 37.
- Călugăreni* — 401.
- cămară domnească* — 73, 703, 715.
- căminăria*, veniturile — 705.
- căminărit* — 705.
- căpitan*, *căpitănia*, de Codru — 193, 263, 307.
- Cărămidari*, cartier din Iași — 235.
- cărvăsărie* — 95, 97.

- căsași*, dare pe ~ — 533; sumă plătită la sferturi — 565.
- cătane* — 163, 195, 201, 205, 207, 211, 219, 221, 227, 233, 259, passim; ~ la București — 401; ~ la Focșani — 199, 465; ~ la Iași — 203, 205; ~ la Roman — 403; ~ la Suceava — 403; ~ la Vaslui — 457; ~ la mănăstirea Mira — 219; v. și *oaste austriacă*.
- Căușani*, localitate — 259, 627.
- Ceaur Dumitrașco*, mare logofăt — 5.
- Ceaur Ecaterina*, vezi *Cantemir Ecaterina*.
- Ceaurul Vasile*, uneltește cu austrieii împotriva lui Mihai Racoviță — 197; jefuiește mănăstirea Adam — 201; moare în Țara Românească — 209.
- Cecel*, polcovnic, în slujba lui Mazeppa — 25.
- Cecmege* — 551.
- Celeboni*, fiul lui Daut, primul negustor al ogeacului ienicerilor — 607.
- cerchezi*, trib din Cuban — 381.
- Cerchezia* — 569.
- Cerchezul Ștefan*, mare comis — 9.
- Cernăuți*, oraș — 45, 51, 59, 149, 153, 155, 229, 263, 441, 479; ținut — 163, 229, 447.
- Cernești*, localitate — 449.
- Cetatea Albă* — 7, 91, 267.
- Cetățuia*, mănăstire — 95, 199, 205, 207, 209, 453.
- Chel Ali*, căpetenie de răzvrătiți la Constantinopol — 313.
- Chel Mehmedoglu* — iscălește zăpisiul dat de tătarii nogai domnului Moldovei Grigore Ghica în 1729 — 309.
- cherestea*, trimisă de Moldova pentru reclădirea cetății Ozu — 529.
- chiarezza*, titlul acordat marelui dragoman Matei Ghica — 617.
- Chilia*, cetate — 7, 91, 139, 269, 283; cadu de ~ 215.
- Chios*, insula — 53, 385, 433, 663, 723, 729.
- Chiril*, al Nicomediei, ales patriarh al Constantinopolului — 585.
- Chișinău* — 359, 399, 703.
- chivvetul aian*, titlu cu care erau distinși marii dragomani — 617.
- chivvetul chiupera*, titlu cu care a fost cinstit marele dragoman Matei Ghica — 617.
- Chiuciuc-Chioi*, sat lângă Constantinopol — 285.
- Chiuciuc Mehmed-pașa*, vine cu trupe turcești în ajutorul lui Apafi — 247.
- Chiupruluiu*, cel bătrîn, mare vizir — 245, 365, 409; expediție în Ungaria — 247; invins la Sf. Gothard — 249; vezi și *Numan-pașa Chiupruluiu*.
- Chiupruloglu Mehmed-pașa*, încearcă să treacă prin Moldova — 681.
- Chiz-cule*, închisoare — 647, 719.
- Ciambers*, maior rus, rănit la Poltava — 43.
- Cilicia*, ținut în Anatolia — 85.
- Ciobanoglu*, zaraf — 649.
- Ciocîrlan Pavel*, vornic, caimacam la Iași — 47, 49, 63; trimis la Constantinopol cu jalbă împotriva lui Brîncoveanu — 13.
- Ciorlu*, localitate — 551.
- Ciplac*, mîrza — 267.
- Cîpru*, insulă — 85, 725.
- cislă* — 673.
- Ciuchi Constantin*, mare paharnic — 191, 343.
- Ciuchi Pulheria*, vezi *Mavrocordat Pulheria*.
- ciumă*, boală, la Adrianopol — 429, 551; la Constantinopol — 235; în Moldova — 61, 227, 423, 425, 429, 431, 467; oastea din cetea Ozu nimicită de ~ — 421; spital în București pentru bolnavii de ~ — 619.
- cîlici-caftan* — 571.
- Cîmpulung*, moldovenesc — 7, 59, 221, 399.
- cîrciumi*, femei oprite de a fi vinzătoare în ~ — 623.
- Cîrligătura*, localitate — 61, 451.
- cîșlă* — 267, 689, 491.
- clacă*, la arat (~~671~~); la seceriș — 671; la tăiatul lemnului — 671.
- cler*, al Moldovei, scutit de dări — 623.
- cluceria*, veniturile ~ — 705.
- Cocuranu*, pitar — 331.
- Codreanu*, tilhar, însemnat apoi spînzurat — 695.
- Codreanu Petru*, al doilea armaș, trimis cu scrisori în Moldova — 581.
- Codru*, localitate — 307, 529.
- Codrul Ghigheciului* — 107, 271, 277.
- Codrul Herții* — 441.
- Cohurlui*, ținutul, vezi *Covurlui*.

- Colceag-șașă Iliăș* — 221, 223, 271, 273, 385, 391, 403, 405, 439, 443, 517; luat prizonier de ruși — 449; moartea — 519.
- Colentina* — 619.
- Comănești* — 401, 407.
- comerș*, de boi și de cai — 61, 229.
- cometă*, apărută pe cer — 591.
- conac* (popas) — 59, 137, 151, 183, 349, 351, 469, 527, 529, 545, 547, 551, 593, 681.
- Conachi*, agă — 201, 203; casa lui jefuită de cătane — 205.
- condică*, vistieriei — 675, 705.
- Constantin, vezi *Mavrocordat Constantin*.
- Constantin*, agă — 113.
- Constantin*, agă — 635.
- Constantin*, armaș — 201.
- Constantin*, din Zagora, mare comis, mare postelnic, fiul lui Iordachi — 351, 367, 541, 583.
- Constantin*, hatman, tatăl lui Ienachi — 349.
- Constantin*, musulim — 125.
- Constantin*, rohmistru — 45.
- Constantin*, sluger — 635.
- Constantin*, vameș — 585.
- Constantin vodă, vezi *Duca Constantin*.
- Constantin Nicolae, vezi *Costin Nicolae*.
- Constantin Scopelitul, vezi *Da ponte Constantin*.
- Constantinopol* — 5, 9, 11, 13, 19, 21, 23, 47, 51, 53, 55, 67, 69, 71, passim; boieri din Țara Românească dau jalbă la ~ împotriva lui Mihai Racoviță — 595; cutremur la — 701; incendii la — 645, 731; lipsă de numerar la — 603; negustorii turci din Moldova trimit zaherea la ~ — 691; patriarhi de — 369, 559, 585; răzvrătire la — 313, 327, 329, 491.
- Confescu*, uneltește cu austriecii împotriva lui Mihai Racoviță — 197.
- Copanca*, sat pe malul Nistrului — 269, 413.
- copeici*, monedă — 47, 125.
- copii de casă* — 71, 205; trupe formate din ~ — 275.
- Copou*, sat la nord de Iași — 71, 201, 239, 451; iaz la ~ — 475; foișor la ~ — 679.
- cornărit*, dare plătită de negustori turci — 61.
- Cornescu*, mare ban — 13.
- corsac*, blană — 727, 735.
- corvezi* — 567, 671.
- Costachi*, hatman, trimis la Hotin — 685.
- Costachi Constantin*, vel stolnic, întimpină la Focșani pe patriarhul Hrisant Notara — 177.
- Costachi Constantin*, vistier — 201; mare spătar — 233, 235, 253; hatman — 257, 263, 275, 279, 339; mare logofăt — 339, 351, 367, 369, 373; caimacam — 253, 349, 367; uneltește la han pentru mazi-lirea lui Grigore Ghica — 335, 337; arestat — 337; iertat și eliberat cu chezășia arhierilor — 339; trimisul lui Grigore Ghica la nunta lui Constantin Mavrocordat — 343; moartea — 373.
- Costachi Gavriil*, mare paharnic — 257, 263; fuge la tătari — 337; este extrădat — 339; numit mare ban — 369.
- Costachi Iordachi*, stolnic, fiul lui Costachi Lupu — 107, 257, 263, 265, 269; în proces cu Ioan Neculce pentru satul Boianul — 147; uneltește cu tătarii împotriva lui Grigore Ghica — 265, 269, 287, 335; arestat de domn și decapitat — 337.
- Costachi Lupu*, vornic — 17, 63, 83, 119, 123, 147, 335; pribeag în Polonia — 49; băjenar la m-reă Bursuci — 107, 121; caimacam al Moldovei — 121, 123, 125; trimis în fiare și închis la Varna — 125, 135, 145.
- Costachi Manolachi*, medelnicer, făcut stolnic — 461.
- Costachi Manolachi*, mare vornic — 603, 675, 725.
- Costachi Scarlatachi*, fratele stolnicului Iordachi Costachi, fuge la tătari — 337; iertat de domn — 339.
- Costachi Teodor*, mare paharnic — 369, 385, 459.
- Costachi Vasilachi*, fratele lui Gavriil Costachi, fuge la tătari — 337; iertat de domn — 339.
- Costachi Vasile*, clucer, numit agă — 461.
- Costachi Vasile*, vornic, pribeag în Țara Românească — 11, 13.
- Costești*, sat — 441.
- Costin Ioan*, serdar, pribeag în Țara Românească — 5.

Costin Miron, mare logofăt, tatăl lui Nicolae Costin — 193.

Costin (Constantin) Nicolae, hatman, mare vornic — 49, 57; pribeag în Țara Românească — 5; cunoscător al limbii latine și polone — 59; moartea — 147, 193.

Covurlui, ținut — 201, 401.

Cracovia, oraș — 241, 355; arhiepiscop de ~ — 355.

Craiova, oraș — 225, 721, 723; cucerit de Murtaza-pașa — 415; vezi și *Oltenia*.

creditori — 139; ai lui Ioan Mavrocordat — 605; ai mănăstirilor — 625.

Cremidi Ștefanachi, medelnicer, stolnic — 659; trimis la Constantinopol — 659; exilat — 663; adus la București — 663; moartea — 663.

Creta, insulă — 85, 341, 491, 659.

Crimca, mitropolit al Moldovei — 347.

Crimeea — 9, 29, 71, 79, 151, 171, 173, 233, 267, 283, 287, 331, passim; hanul ~ — 79, 219, 233, 265, 283, 299, 301, 325, 359, 403, 413, 521, 591, 629, 639; tătarii din ~ — 109, 377, 379, 391, 403, 413, 421.

crișmă, taxă pe ~ — 705.

crișmărit, dară scoasă de Mihai Racoviță — 235; desființat de Grigore Ghica — 257.

Critia — 577, 582.

Critianul Iani, capucehaie — 125, 129.

croitori, români, la Constantinopol — 659.

croniciari, munteni — 245, 251.

Crupenschi Sandu, jitnicer — 63.

Csăki, conte — 423.

Cuban, expediția rușilor asupra ~ — 381; nogaii din ~ — 521.

cucă, îmbrăcați cu ~ — 53, 133, 195, 255, 655.

cumuci, trib din Cuban — 381.

cunișă, dare — 671, 689; vezi și *văcărit*.

Cupărești, familia — 65.

cupărie, veniturile ~ — 705.

Curecinți, localitate, pe Nistru — 293.

Curlanda — 27.

Curt Mehmed-pașa, cirmuitor la Iași — 119, 121.

curtea domnească, din București — 363, 593; din Iași — 15, 21, 57, 77, 93, 99, 117,

119; arsă în 1725 — 235, 655, 669; reclădită și lărgită — 259, 679.

cutremur, în Moldova, pagube pricinuite, — 423; la Constantinopol — 701.

Cuza, mare spătar — 13; spânzurat de Racoviță — 209.

D

Dabija, ban, paharnic — 121; caimacam al lui Dimitrie Cantemir — 73, plingere la Constantinopol împotriva lui Nicolae Mavrocordat — 83.

Dabija Eustație, domn al Moldovei — 249.

dajdie, plătită de preoți — 185; vorniceii scutiți de ~ — 429; toți oamenii puși la ~ — 567; mănăstirile supuse la ~ — 715; vezi și *dare*.

Dalsia, localitate — 85.

Damasc — 85, 327.

Damat Ali-pașa, mare vizir, învins și ucis la Varadin — 195

Damat-pașa — 219, 229.

dambă, boală, — 373.

Dangu, mănăstire — 683.

danie, pentru patriarhia din Alexandria — 187.

Dankerska, polc de pedestrimă din ~ capturat de ruși la Poltava — 39.

Danzig, oraș liber — 355, 359.

Daponte Constantin (Scopelitul), în călugărie Cezarie, mare grămatic, căminar — 585, 603; conflict cu Antonachi Ramadan — 585, 587; uneltirile lui împotriva lui Antonachi Ramadan — 605; închis — 605.

darabani, ostași moldoveni — 64, 275.

dare, dări — 11, 25, 53, 57, 61, 127, 129, 131, 147, 185, 235, 257, 307, 353, 361, 465, 531, 565, 567, 583, 589, 593, 615, 633, 639, 643, 657, 667, 677, 689, 703, 715, 737; extraordinare — 673; stabilirea ~ pentru căsași și holtei — 533; plata ~ — 589, 593, 667, 673, 675, 679, 689; fuga populației din pricina ~ — 25, 227, 531, 565, 633, 635, 667, 669, 677, 689; fuga țărănilor din Oltenia din cauza văcăritului — 589; scutiri de ~ — 59, 139, 191, 353, 363, 409,

- 533, 609, 623, 639; ~ plătite de tătari hanului — 279; ~ plătite de tătari domnului Moldovei — 281, vezi și *dajdie*, *căminărit*, *cornărit*, *crîșmărit*, *cunișă*, *desetina*, *dijmărit*, *folărit*, *fumărit*, *goștina*, *morărit*, *poclonul steagului*, *poșonărit*, *prisăcărit*, *rupta*, *sfert*, *solărit*, *tahmis*, *tutunărit*, *figănit*, *văcărit*, *ușur*.
- dascăli*, pentru limbi străine — 177, 351.
- datini*, ale Moldovei — 349.
- Daut*, bazarghian-bașă al ogeacului — 599, 601, 605, 607; moartea — 601.
- Daut Ismail-aga*, capucehaia hanului Devlet Gherei, mijlocește pentru domnia lui Dimitrie Cantemir — 77.
- Daut-Pașa*, palat lângă Constantinopol — 88, 187.
- Davidă*, localitate — 389.
- Dălăbescu*, boier, refugiat la mănăstirea Dumbrăviță — 113.
- Dedu*, mare spătar, pribeag în Polonia — 49.
- Deleanu*, vezi *Cantacuzino Iordachi*.
- Deleni*, sat — 431, 479, 481, 735.
- Deli*, sultan tătarăsc, răsvrătit — 377.
- Deli Hasan-pașa*, ienicer-agasi, numit mare vizir — 583, 593, mazilire, — 599.
- Demir-Căpi* — 377, 731. vezi și *Porțile de Fier*.
- Demirdaș*, sat lângă Adrianopol — 161; Carol al XII-lea la ~ — 167.
- Demotica*, oraș lângă Adrianopol — 161; Carol al XII-lea la ~ — 163.
- Dervenchioi* — 135.
- Derviș Mustafa-efendi*, iazagiu — 649.
- Dessaleurs*, sol francez, în trecere prin Moldova spre Bender — 57.
- desetina*, dare — 703; luată „țărănești“ de Mihai Racoviță și de Constantin Mavrocordat — 23, 353; percepută îndoită de Mihai Racoviță și de Ioan Mavrocordat — 235, 583; desființată de Nicolae Mavrocordat — 147; Grigore Ghica face reduceri la ~ — 259.
- Desna*, rîu — 25.
- Dettine*, baron, general de Brașov — 197.
- Devlet Gherei*, hanul tătarilor, fiul lui Selim Gherei — 7, 71, 77, 79, 123, 135, 139, 145, 219, 231; și Nicolae Mavrocordat, — 77, 163; mijlocește pentru domnia lui Dimitrie Cantemir — 77; mazilit și exilat la Rodos, — 163.
- Diamandachi*, capucehaia lui Constantin Mavrocordat — 635.
- Diamandi*, capucehaia lui Grigore Ghica — 485.
- Diamandi*, capucehaia lui Mihai Racoviță la Hotin — 227.
- Diamandi*, mare jicnicer — 153.
- Diamandi*, mare postelnic, vezi *Iamandi*.
- Dicker Indrich*, maior suedez luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Dicker Tlub* ofițer luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Diedo Anton* — 652, 659, 662.
- Dighenis*, mare comis — 121.
- dijmă*, plătită de tătarii nogai Moldovei — 305.
- dijmărit*, desființat de Grigore Ghica — 257.
- Diker*, polc de dragoni din ~ capturat de ruși la Poltava — 37.
- Dimir-Căpi*, vezi *Porțile de Fier*.
- Dimitrașcu*, vezi *Cantemir Dimitrașcu*.
- Dimitrașcu*, vezi *Racoviță Dimitrașcu*.
- Dimitrașcu*, nepotul egumenului mănăstirii Cașin, ars de viu — 209.
- Dimitrie*, aga de darabani, trimisul lui Dimitrie Cantemir la Șeremet — 95.
- disurie*, boală — 693.
- divan*, domnesc de judecată — 65, 67, 189, 241, 255, 287, 351, 369, 601, 621, 551, 565, 585, 621, 625, 667, 671, 673; împărătesc, 83, 129, 131, 335, 501.
- Divan-iolu*, piață împărătească din Constantinopol, — 327.
- Dimbovița*, rîu — 657.
- dobîndă* — 363, 673; fixarea ~ în Țara Românească — 363.
- Dobrogea* — 9.
- Dobrovăț*, mănăstire — 409; prădată — 459.
- Docuzoglu*, iscălește zapisul dat de tătarii nogai domnului Moldovei Grigore Ghica în 1729 — 308.
- Dolgoruki*, general rus — 99.
- Domnești*, localitate — 260.
- domnia*, Moldovei, — 571, 607; sume oferite de Constantin Duceleț pentru ~ — 337; firman de reînnoire pentru ~ lui Grigore Ghica — 293, 317, firman de mazilire a lui Grigore Ghica din ~ (1741) — 543,

- 545; ~ dată lui Grigore Ghica (1747) — 609; hatîşerif pentru reinnoirea ~ lui Matei Ghica — 697-699; reinnoirea ~ lui Matei Ghica — 711-713; 727—729; ~ dată lui Ioan Mavrocordat — 577; suma plătită de Ioan Mavrocordat pentru ~ — 583; ~ Țării Românești — 535, 593; ~ dată lui Grigore Ghica (1748) — 609; Ioan Mavrocordat îndemnat să ia ~ — 603.
- Don*, cazacii de la ~ — 105, 457, 477.
- Don Carlos*, fiul regelui spaniei, rege al celor două Sicilii — 359.
- Donici*, mare logofăt — 329, 373.
- Donici Darie*, hatman — 121; mare vistier — 193; mare vornic de Țara de Jos — 201 233, 257, 275.
- Donici Miron*, pîrcălab de Soroca — 273.
- Donici Nicolae*, mare logofăt, trimis la Constantinopol cu jalbă împotriva lui Brîncoveanu — 13.
- Dorna* — 147.
- Dositei, vezi *Notara Dositei*.
- Dragomirna*, mănăstire — 347.
- dragoni* — 103, 143; steaguri de ~ — 37; ~ ruși — 31, 103, 451, 453; ~ suedezi — 37, 155.
- Drăgșani*, localitate lângă Hotin — 441, 445, 449.
- Drăgulescu Lupul*, uneltește împotriva lui Grigore Ghica, este spînzurat — 287.
- Dristra* — 271, 591, 631, 633.
- dropică*, boală — 503, 707.
- drumul*, Bîrladului, — 251, 369, 551; Ghiurghiuleștilor — 391.
- Dubășari*, localitate — 241, 275.
- Dubrovnik*, localitate — 99.
- Duca Constantin* (Duculeț), domn al Moldovei — 3, 9, 49, 51, 133, 183; și boierii moldoveni — 3, 11, 17, 19, 51; și Constantin Brîncoveanu — 3, 7, 9—17, 49; mazilit — 17; exilat la Cavala — 17, 19; încearcă să ia domnia Moldovei cu ajutorul tătarilor — 337.
- Duca Gheorghe*, domn în Moldova și Țara Românească — 249, 251; tăinuiește pe Șerban Cantacuzino la mănăstirea Hangu — 249.
- Duchi Manolachi*, medic — 659.
- Dudescu Constantin* — 721; pune la cale o răzvrătire — 659; exilat — 663.
- Dudescu Radu*, vel spătar — 193.
- Dudești*, aduși în Țara Românească — 663.
- dugheni*, ale lazilor dărimate — 631.
- Duglas*, conte suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 37.
- Dukakin*, sangeac al vilaetului Rumelia — 403.
- Dumbrava Roșie* — 201.
- Dumbrăvița*, mănăstire — 113.
- Dumitrachi*, vâtaf de aprozi, capuchehaia lui Grigore Ghica la Sibiu — 487.
- Dunărea* — 9, 17, 47, 75, 95, 107, 113, 117, 177, 185, 225, 265, 269, 283; passim; pod peste ~ — 81, 95, 383, 391; oastea turcă trece ~ — 389; oastea austriacă trece ~ — 435; țărani din Oltenia trec ~ înghețată — 589.
- Durn Jehen*, pol-polcovnic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.

E

- econom*, slujba de ~ orînduită la mitropolia Moldovei — 623.
- Ederne, vezi *Adrianopol*.
- Edicule, vezi *Șapte Turnuri*.
- Egipt* (Missir), — 85, 573; beiful de ~ cu trupele sale la Hotin — 171, 175; pașă de ~ — 185, 229, 373, 519; vindere de robi moldoveni în ~ — 215.
- egumeni*, trimiși pentru pregătirea preoților inculți în Moldova — 623; la sinodul obștesc din Moldova — 625; zapise iscălite de ~ — 625.
- Eimir*, mirza, trimisul hanului la domnul Moldovei — 305.
- Eiup*, localitate lângă Constantinopol — 191, 553, 711.
- Eiup-bei*, trimisul hanului la Nicolae Mavrocordat — 155.
- elciu*, Austriei la Constantinopol — 183; ~ Franței la Constantinopol — 163, 219; ~ polonez la Constantinopol — 149, 183; ~ Rusiei la Constantinopol — 85, 87, 111, 171; închis la Șapte Turnuri — 89; ~ Suediei la Constantinopol, în trecere prin Moldova — 603; ~ Turciei la Carloviț — 7; ~ Turciei în Rusia — 489; ~ Veneției la Constantinopol, închis la Șapte Turnuri — 187.
- Elhagi Ahmed-pașa*, mare vizir — 511.

- Elisabeta*, țarină, fiica lui Petru — 561, 563.
Enachi, agă — 277.
Enachi, fost mare grămătic, numit mare paharnic — 675.
englezi, călători, în trecere prin Moldova — 297.
Enstätt, polc de pedestrimă din ~ capturat d, ruși la Poltava — 29.
episcopi, de Buzău — 13, 467; ai Moldovei — 625, 643; de Rădăuți — 165, 183, 643; de Rîmnic — 721, 723; de Roman — 211.
episcopii, scutite de dări — 191.
Erischtett, pol-polcovic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
Erivan, pașă de ~ — 345.
Erizzo Nicola — 511.
Erzerum, pașă de ~ — 345, 353.
Esad-efendi, plenipotențiar al Turciei pentru tratative de pace cu Austria — 435.
Eschi-serai, zidul — 703.
eschiași, răufăcători — 629, 663, 673; pagube pricinuite de ~ în Moldova — 633.
Esenec, mîrza, fratele lui Arslanai mîrza — 211.
Esterhazy, general ungar la Hotin — 221, 223; în Moldova — 223.
Etiopia — 85.
Europa — 53, 177, 297, 355, 507, 549, 617.
europeni — 617.
evrei — 239, 241, 243, 453, 599, 695.
Exaporitul, vezi *Mavrocordat Alexandru*.
Ezechiel, egumen la Copou — 239.
Ezereni, localitate lângă Iași — 351.
- F**
- Facas Constantin* — 577.
Famagusta, din Cipru — 725.
Fanar, cartier din Constantinopol — 131, 191, 551, 553, 555, 557, 559, 613.
făină, prețul — 105; lipsă de ~ — 225.
Fălcu — 7, 263, 271, 275, 385, 457, 459, 469, 529.
Fecioara, vezi *Mavromol*.
Feldleschege, ofițer suedez luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
Felengheim, brigadier rus, ucis la Poltava — 43.
femei, oprite de a fi vinzătoare la cîrciumi — 623.
feregea, cu blană de samur — 697, 727; de sof — 725.
Ferești, sat al lui Dimitrașcu Racoviță — 285.
Fet-Hullah-efendi, iscălește hogetul tătarilor — 303.
Fetih Gherei, han al Crimeei — 385, 389, 403; chemat la tabăra turcească de la Isaccea — 385; întîlnirea cu Grigore Ghica — 387; mazilirea — 403.
Fetislam, oraș — 409, 415.
(Filip V), regele Spaniei — 359.
(Filotei), mitropolit al Proilavului — 643.
firman, de reinnoire a domniei lui Grigore Ghica — 293, 317—319; de aprobare către Grigore Ghica referitor la aranjarea diferendelor cu tătarii — 333—335; de mulțumire trimis lui Grigore Ghica după încheierea păcii de la Belgrad — 485—487; de mazilire a lui Grigore Ghica din scaunul Moldovei (1741) — 543—545; de mulțumire trimis lui Matei Ghica — 677—679; către Matei Ghica prin care se opresc instigațiunile boierilor care îndemneau pe țărani să fugă — 689; pentru întărirea domniei lui Matei Ghica în Moldova — 699—701; de reinnoire a domniei lui Matei Ghica în Moldova — 711—713; pentru eliberarea lui Constantin Mavrocordat din exil — 685—687; pentru trimiterea și eliberarea din exil a lui Dimitrie Sturza — 731, 733.
șin — 27, 195, 225, 307, 379, 419, 465, 499, 521; luat de moldoveni de la tătari — 277; lipsă de ~ în oastea austriacă — 433; ~ al tătarilor, ars — 525.
șintini, la București — 619, 657; la Iași — 293, 667, 679, 701.
Fleury, cardinal — 445.
florini, ungurești — 453.
flota, engleză — 515; turcească — 345, 421.
foamete, în Moldova — 23, 225, 227, 499.
Focșani, oraș — 11, 117, 177, 193, 199, 347, 351, 371, 465, 467, 527, 551, 593, 667; tîrgul ars de turci și tătari — 117; mănăstirea din ~ ocupată de austrieci — 197, izgonirea lazilor din ~ — 631; staroste de ~ — 705.

- Foișor*, localitate — 401.
foișor, lingă București — 657; la Copou, 679;
 lingă Tirgușor, — 727.
Foke, ofițer suedez, luat prizonier de ruși
 la Poltava — 39.
folărit, dare — 705.
Fongera, ofițer suedez luat prizonier de ruși
 la Poltava — 39.
Fotachi, sluger, trimis cu scrisori în Moldova
 — 637.
francezi — 57, 59, 357, 515.
Francisc de Lorena, căpetenia trupelor austriece
 intrate în Moldova — 197; răscumpărat
 de Mihai Racoviță și decapitat — 207, 209.
Franța — 163, 177, 217, 219, 357, 359, 423,
 431, 435, 437, 441, 511, 515, 631; război
 cu Austria — 355; stăruie ca Turcia să
 dea ajutor leșilor — 359.
fregate, ale moscalilor — 27.
Freimann, maior suedez, luat prizonier de
 luat ruși la Poltava, — 39.
Freimann, Anton von, pol-polcovnic suedez,
 prizonier de ruși la Poltava — 39.
Freudenfeld, pol-polcovnic suedez, luat pri-
 zonier de ruși la Poltava — 39.
Friedrich, general, în slujba lui Mazepa — 25.
friguri, epidemie de ~ în Moldova — 287,
 289.
Frumoasa, grădina de la ~ — 291, 297, 333,
 397, 399, 405, 425, 679; chioșcul de la ~
 — 531; iazul de la ~ — 475; palatul
 de la ~ — 451, 463, 515, 593.
fumărit, dare pe coșuri — 25.
furno, închisoarea — 647.
- G**
- Galata*, cîmpia — 255, 409, 425, 439, 441,
 449; mănăstire — 157, 237, 259, 291, 293,
 405, 677, 697, 707; cartier în Constanti-
 nopol — 703.
Galata-molasi, mola (preot) de Galata — 333.
Galafi — 17, 47, 55, 75, 137, 183, 219, 223,
 235, 255, 297, 373; passim; prădat și ars
 de salahori munteni — 71; populația je-
 fuită și robită de turci și tătari — 117;
 tătari trimiși la ~ — 469; Ioan Mavro-
 cordat face divan la ~ — 585; pîrcălăbia
 de ~ — 705.
galbeni, monedă — 25, 45, 47, 69, 121, 157,
 161, 185, 231, 235, 241, 453, 463, 499,
 565, 627; moldovenești — 531, 715.
galeră — 165, 573.
galioane, ale moscalilor — 27.
Galifin, cneaz rus, polcovnic de gardă — 33.
Galifin, general rus — 79.
Gamelstjerna, maior suedez, luat prizonier de
 ruși la Poltava — 39.
Gangoș, cetate, luată de turci — 247.
Ganster Carol Jagan, maior suedez, luat pri-
 zonier de ruși la Poltava — 39.
Gavriil, mare ban, îngrijește de construirea
 unui pod — 387.
gălășeni, despăgubiți de Brîncoveanu — 71.
geamia, din Eiup — 711; din Hotin — 481.
Geanîm, hoga, numit capudan-pașa — 323,
 325.
Gehan, vezi *Racoviță*.
Gendrich Friedrich, pol-polcovnic suedez, luat
 prizonier de ruși la Poltava — 35.
Georgia — 85.
gephanea, de la cetatea Ozu — 395.
Germania — 83, 195, 509, 563.
germani, — 55, 507 v. și *austrieci*.
Ghedeon, mitropolit al Moldovei — 57, 69,
 77, 99, 101, 165, 183, 189.
Ghelska, polc de dragoni din ~, capturat
 de ruși la Poltava — 37.
Ghemănești, localitate — 277.
Ghenșih, general în armata rusă — 29.
Ghenț Ali-pașa, seraschier de Bender — 411,
 443, 447; omorîrea lui — 591.
Gheorghe, baș-bulucbașa — 243.
Gheorghe, cupar — 167.
Gheorghe, mitropolit al Moldovei — 255.
Gheorghe Ștefan, domn al Moldovei — 197.
Gheucă, *Lupu*, numit mare stolnic — 369.
Ghiavur Ahmed-aga, mare imbrohor — 379.
Ghica Alexandru, mare dragoman — 55, 251,
 253, 311, 321, 349, 375, 385, 387, 389, 393,
 413 427; passim; înștițează pe Grigore
 Ghica despre numirea lui Buțucachi — 321;
 în trecere prin Iași — 397; primește
 cheile cetății Orșova Nouă — 417; pleni-

potențiar al Turciei pentru tratative de pace cu Austria — 435; caută să ia pe seama sa Oltenia — 436; cinstit cu titlul de „secretar de taină” — 481; decapitarea — 511; sultanul căit de uciderea sa; 575.

Ghica Alexandru, fiul lui Grigore, moare de friguri — 289

Ghica Anastasia, născută Racoviță — 375; nunta ei — 413; moartea ei — 559.

Ghica Gheorghe, domn, străbunic al lui Grigore Ghica — 291 ocupă scaunul Țării Românești — 245; trimis de Poartă împotriva lui Mihnea vodă — 245; mazilire — 247.

Ghica Grigorașcu, fiul lui Grigore vodă, moartea lui — 375.

Ghica Grigore I, fiul lui Gheorghe, domn al Țării Românești — 55, 245, 247, 249, 251, 253; merge cu turcii împotriva Levei, 247; ajută pe Apafi — 247; participă la o nouă expediție a turcilor împotriva leșilor — 249; uneltește pentru mazilirea lui Duca vodă din Moldova — 249; închide pe Cantacuzini — 249; cu oaste la Hotin, 249; prizonier la poloni, — 251; căsătorit cu Maria Matiaș Sturza — 251.

Ghica Grigore al II-lea, fiul lui Matei Ghica, domn al Moldovei și al Țării Românești — 53, 55, 233, 245, 251, 253, 255, 261, 263, 275, 279, 281; passim; cunoscător de limbi străine — 253, 261, 387, 543; mare dragoman — 237, 253, 543; domn al Moldovei, îmbracă caftan de domnie, — 253; sosește la Iași — 255; reinnoirea domniei — 293, 317, 341, 343; a doua domnie — 365, 367, 375; înscăunare — 369; reinnoirea domniei — 497; sumele oferite pentru domnie — 537; încercările lui de a se menține în scaun — 537; mazilire — 537, 539, 543—545; plecarea din Iași și sosirea la Galați — 547; a treia domnie — 609, 611; sosirea la Iași — 613; domn al Țării Românești, prima domnie — 347; a doua domnie — 615, 621; activitatea edilitară și culturală — 259; grădina și palatele Frumoasa — 291, 293 517, 517; înființarea de școli — 287; ctitor

al mănăstirii sf. Arhanghel Mihail din Iași — 291; refacerea mănăstirii Mihai Vodă — 363; spital și biserică ridicate la Colentina — 619; familia — 251, 269, 285, 293, 295; 371, 413, 619; strică logodna fiului său Scarlat cu fiuca lui Iordache Cantacuzino, Safta — 339; intervine pentru eliberarea fratelui său Alexandru — 509; moartea noiei sale Anastasia — 559; sprijină pe orfanii fratelui său — 561; trimite pe fiul său Matei la Constantinopol pentru dragomanat — 615; relații cu Constantin Mavrocordat — 311, 343, 349, 369, 476, 495, 541, 547, 549; întâlnire la Focșani — 351; uneltiri împotriva lui, Constantin Mavrocordat, — 365; înțelegerea între Constantin Mavrocordat și ~ 549, 551; relații cu Mihail Racoviță — 365, 553; stăruie pentru exilul lui Racoviță, — 345; intervine pentru eliberarea lui Racoviță — 349; întâlnirea lui cu Racoviță la Tenedos — 599; ~ și tătarii — 277, 279, 281, 299, 303, 331, 333, 335, 337, 471, 545; expediție asupra tătarilor, — 265, 269, 271, 273; 275, 329, zapise și hogeturi obținute de la tătari — 305, 331; arzuri la Poartă împotriva tătarilor — 331; despăgubiri cerute de tătari — 335, relații cu Islam Gherei — 425; trimite boieri în întâmpinarea hanului Mengli Gherei — 431; cere de la mîrzaci înapoierea vitelor moldovenilor — 477; îndepărtarea tătarilor no-gai din Moldova — 521, 523, 525, 527; relații cu hanul Șelamet Gherei — 571, ~ în luptă cu rușii, tabăra oștilor lui, la Tuțora — 405, 427; lângă mănăstirea Galata — 405; la Socola — 421; în cîmpia de la Galata — 425, 449; la Prut — 425; la Scînteia — 449; la Roșieci — 451, 459; la Siret lângă Galați — 459, 461, 467; la Șerbănești — 461, 465; la Măxineni — 467; la Fălciu — 469; la Scopoșeni — 473; împărțirea boierilor în Moldova, — 369, 373; desființarea unor dări — 257, 361; aducerea unor boieri din Constantinopol — 261; uneltiri ale boierilor împotriva lui ~ — 265, 269, 335, 337, 339; refuză domnia

Țării Românești — 311; cunoscător al datinilor Moldovei — 349; dărimarea odăilor turcilor și izgonirea lor peste Dunăre — 361; construiește un pod la Isaccea — 383; primește firman și bani să strângă oaste — 383; trece Prutul — 385; convorbire cu marele vizir — 387; o întâlnire cu hanul Fetih Gherei — 387; convorbire cu Vișniakov — 389; înștiințează Poarta de năvălirea catanelor — 399; se retrage la Prut — 405; răsplătește pe ostașii săi — 407, 409; pedepsește pe boierii refugiați la nemți — 409; trimite turcilor 800 de care — 411; ostași turci dați în seama lui ~ — 411; se întoarce la scaunul său — 413; primește poruncă împărătească să meargă în Țara leșască — 425; plocoane primite de la polonezi — 429; își stabilește vremelnice curtea la satul Deleni — 431; relații cu seraschierul Veli-pașa — 437, 439; Cantemirești merg cu oaste împotriva lui ~ — 443, părăsit de slujitori și boieri mazili — 445; numește caimacami la Iași — 449; înștiințat de Münnich de încheierea păcii — 469; înștiințat de izbînda lui Kelbabet mîrza — 471; intervine pentru eliberarea caimacamilor — 479; invită pe mitropolitul Antonie al Moldovei să se întoarcă în țară — 481; primește actul de caterisire al mitropolitului Antonie ~ — 483; schimb de scrisori cu Münnich și Loewendal — 483; firman primit după încheierea păcii de la Belgrad — 485—487; ținutul Hotinului dat în stăpînirea lui ~ — 487, 489; înștiinșează pe hotarnicii turci să plece de la Bender — 493; refuză să dea pentru ținutul Hotinului suma făgăduită de lipcani — 501, 503, 505; materiale pentru reclădirea cetății Ozu — 529; discută cu boierii fuga țărănilor — 531; mazilirea și convorbirile lui la Constantinopol — 551; 553, 555, 557; exilarea lui la Tenedos — 595, 597; eliberat din exil — 611; recomandă succesori pe fiul său Scarlat — 651 moartea lui — 651, 653; înmormîntat la mănăstirea sf. Pantelimon. inscripția tombală — 619.

Ghica Maria, născută Sturza, soția lui Ghica Grigore — 251.

Ghica Marioara, vezi *Vlasto Marioara*.

Ghica Matei, fiul lui Grigore I — 251; căsătorit cu Ruxandra, fiica lui Alexandru Mavrocordat — 55, 251.

Ghica Matei, fiul lui Grigore al II-lea — 371, 387, 551, 615, 655, 665 667, 679, 707, 725; 731, 733; mare dragoman — 615, 617; 665; suma plătită pentru dragomanat — 617; titlurile ce i s-au acordat — 617; domn al Țării Românești — 651; îmbracă caftanul împărătesc — 653; sosirea în București — 655; domn al Moldovei — 663; sosirea la Iași — 667; scrisori către țară în privința impozitelor — 669-674; hatișerif pentru întărirea domniei — 695, 699—701; hatișerif pentru reînnoirea, domniei — 697—699, 711—713, 727, 729; mișcare populară în București împotriva lui ~ — 659, 723; împărțirea boierilor în Moldova — 675, 687, 713, 725, 735; refacerea clădirilor arse din Iași — 679; chestiunea hotinliilor — 681; relații cu Constantin Mavrocordat — 685; obține firman pentru interzicerea trecerii pașilor prin Moldova — 687; pedepsirea boierilor care ascund pe țărani în satele lor — 689; dările pe timpul lui — 689, 737; dărimarea cișlelor turcești din Moldova — 689, 691; zăpislul dat lui ~ de negustorii turci din Moldova — 691—693; oprirea comerțului în zilele de sărbători — 695; condamnarea la moarte a tîlharului Codreanu 695; clădește o fîntînă la Iași — 701; stabilește veniturile boierilor din Moldova — 703—705.

Ghica Ruxandra, născută Mavrocordat, soția lui Matei — 55, 251, 349; pleacă la Constantinopol — 295; moartea ei — 613.

Ghica Scarlat, fiul lui Grigore al II-lea — 293, 339, 371, 375, 413, 519, 559, 652.

Ghica Smaranda, soția lui Matei — 677.

Ghica Ștefăniță, fiul lui Matei Ghica — 251.

Ghica Zoe, doamna lui Grigore al II-lea — 413, 619, 731; pleacă la Constantinopol — 377, 675.

hiculești, familia — 595, 613.

Ghigheci, polcovnic — 97, 107, 121.
ghindă, locuitorii din Moldova se hrăneau cu
 ~ — 707.
Ghiloș, localitate — 419.
Ghioluri — 91.
ghionguli, paznici ai Hotinului — 505; leafa
 și tainul lor se ridică la cinci pungi de
 aspri — 489.
Ghiurghiulești, drumul — 391.
Ghiurgiu, neamul — 649.
Gian, mirza iscălește zapisul dat de tătari;
 nogai domnului Moldovei Grigore Ghica
 în 1729 — 309.
Gianet Iordachi, mare postelnic — 611, 637,
 639, 723; pleacă la Constantinopol — 639.
Gianim Hoge, mazilit și surghiunit — 341.
Giaum, mirza, căpetenie de tătari — 91, 231.
Giaum-bei, tătar — 141.
Gildenstierna, ofițer suedez, luat prizonier de
 ruși la Poltava — 39.
Gildenstierna, polc de dragoni din ~, capturat
 de ruși la Poltava — 37.
Gin Ali-pașa, vizir — 243.
Giulești, sat — 657.
Giurgiu, oraș — 195, 245, 249.
Gingavul, polcovnic în armata rusă — 107.
Girila Vlădicăi, lupta la ~ — 109.
gloabe, puse tătarilor — 525.
Golescu Radu, vel logofăt, caimacam al lui
 Nicolae Mavrocordat — 191.
Golia, mănăstire — 101, 423, 475, 653.
Golovin, polcovnic rus — 31.
Golovkin Gavriil, primul ministru al țarului;
 Petru — 101.
Gorceakov Petre, pol-polcovnic rus, rănit la
 Poltava — 43.
goștina, dare — 465, 703; se reduce la cinci
 parale pe oaie — 669
grămăticia, otacelor — 705.
Greteni, localitate — 385, 681; plecarea vre-
 melnică a locuitorilor de la ~ — 681.
grenadierii, ai maiorului Dimitrie Cantemir
 — 457, 465; ~ruși — 111, 113, 465.
Grigorașcu, mare ușer, vechil al lui Grigore
 Ghica la revizuirea procesului cu tătarii
 nogai — 331.
Grigorașcu, mare postelnic — 431, 497.
Grigorie, arhiepiscop, de Ohrida — 69.

(*Grigorie*) episcop de Rîmnic, fuge la Constan-
 tinopol — 721; adus legat în fiare și închis
 la mitropolie — 723.
grîne, zeciuială — 233.
grîu, recolte de ~ — 195, 225; moldovenii
 cumpără ~ din Polonia — 225; lipsă de
 ~ în Moldova — 707.
Grodmo, cetate, cucerită de prusaci — 509.
Grozești — moșia lui Radu Racoviță — 405.
Grosul Petre Andreevici, elciu rus — 85.
Gruzinski, staroste de Rava, vine cu Potocki
 la Iași — 59, 61, 79, 143, 145; fuge în
 Ungaria, apoi în Moldova — 145.
Guliano Dimitrachi, căpuchehaia lui Nicolae
 Mavrocordat la Constantinopol — 191.
Gunter Carol, camerier al lui Carol al XII-lea
 — 35.
Gura Gîrlei — 453.
Gura Jijiei — 103, 477.
Gura Sărăței — 103, 109; pod la ~ — 105.

H

Hăbășescu Vasile, medelnicer, plîngere la
 Constantinopol împotriva lui Nicolae Ma-
 vrocordat — 83.
Hagi-bei, mirza, iscălește zapisul dat de tătarii
 nogai domnului Moldovei Grigore Ghica
 în 1729 — 309.
Hagi Iani (Ipsilanti) — 407.
Hagi Mehmed — 207.
Hagi Mustafa, capugi-bașa, face cercetări
 referitoare la răzvrătirea din București
 — 659, 663.
Hagi Osmanoglu Hasan — 203, 209.
Hagi Selim Gherei — 231.
Hagi Selim Gherei, han, tatăl lui Mengli Gherei
 — 301.
Hagi Teodor — 611.
Haiati, *hechim-bașa*, împotriva doctorului
 Testabuza — 549, 593.
hain, *hainie*, — 95, 107, 131, 133, 145,
 205, 245, 269, 273, 281, 285, 299, 329,
 377, 569.
Haldeea — 85.
Halep — 85, 327.
Halicki, voievod de Kiev — 61, 77, 79, 81
 137, 141, 145, 149, 163 165.

- Halil-paşa*, hotarul Moldovei cu tătarii — 231, 281.
- Halil-paşa*, mare vizir — 217.
- Halim Gherei*, seraschier-sultan — 419, 425, 427.
- Halisa Osman*, chehaia marelui vizir — 373, 391; omorît — 397.
- hambar*, împărătesc la Țuțora — 203.
- Hamilton*, general maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 31.
- Hamilton*, polcovnic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 35.
- Hamintovski*, voievod al Mazoviei, în trecere prin Moldova — 149.
- Hamza Atmance-paşa*, seraschier — 465; so-sirea la Hotin — 443; trimis cu oaste în Moldova — 461.
- Hangu*, mănăstire, închinată patriarhiei din Alexandria — 11, 189, 249.
- Hanovra*, electorat — 515.
- hanuri*, distruse de cutremur la Constantinopol — 701.
- Hapaci*, mîrza — 273, 283.
- Hapsa*, localitate lângă Adrianopol — 135.
- haraciu* (bir), al Hotinului — 501; al Moldovei — 13, 63, 65, 73, 75, 125, 147, 189, 227, 229, 301, 367, 503; adaos la ~ — 489; al Țării Românești — 15, 245, 343, 435, 593; adaos la ~ — 535; banii ~ — 129.
- Harkov*, oraș — 79, 81, 117.
- Hasan*, vezi *Hagi Osmanoglu Hasan*.
- Hasan*, turc din Moldova — 239.
- Hasan-aga*, ienicer-agasi — 415; numit serdar la Galați — 461.
- Haschioi*, cartier la Constantinopol — 511, 579.
- Hatîpzade Mehmed-paşa*, turnagi-başa, trimis în Moldova — 687, 697.
- hatiserif*, pentru întărirea domniei lui Matei Ghica în Moldova — 697; de reînnoire a domniei lui Matei Ghica în Moldova — 697, 727.
- havalegii*, în Moldova — 227.
- hâtmănia*, veniturile ~ — 703.
- Hechimzade*, valiul Bosniei, bate pe imperiali, — 399, alungă pe nemți din Bosnia — 409.
- Hechimoglu Ali-paşa*, vezi *Ali-paşa Hechimzade*.
- Hechimzade Ali-paşa*, vezi *Ali-paşa Hechimzade*.
- Helm*, ofițer suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Herța*, codrul — 441.
- Heraclea*, mitropolia — 555.
- Hesse-Homburg*, principe — 561, 563.
- hidropizie* (dropică), boală — 707.
- Hios*, vezi *Chios*.
- hirotonisire*, abuzuri la ~ diaconilor și preoților din Moldova — 625.
- Hisargic*, numele turcesc al orașului Krodzka — 433; izbînda turcilor la ~ — 443.
- Hisim Mehmed-aga*, capugi-başa — 237.
- Hîrlău*, ținut — 115, 429, 735.
- Hlincea*, — 207.
- hoget*, al tătarilor din 1729 referitor la Moldova — 301; de la judecătorul Hotinului — 609.
- Hold*, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- holtei*, darea plătită de ~ — 533; înscriși la sferturi în Moldova — 565.
- Holstein* — 155.
- Holz*, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Hoor*, polcovnic suedez luat prizonier de ruși la Poltava — 35.
- Horlavkounik Dimitrie*, din Preluka, ofițer suedez, vine la Iași — 45.
- Horodenca*, localitate — 447.
- Horopceanu*, mare căpitan — 69.
- hotare*, ale Moldovei cu tătarii — 335; fixarea ~ dintre Turcia și Rusia — 489, 491, 493, 495.
- hotărnicie*, taxă de un galben la fiecare piatră de ~ — 705.
- Hotin*, cetate — 113, 137, 163, 171, 173, 175, 181, 189, 201, 203, 205; passim; separarea ~ de Moldova — 169; repararea ~ — 171, 175; pîrcălab moldovean la ~ — 175; oștile suedeze ierneză la ~ — 149; oștile turcești la ~ — 171, 175, 411; oștile rusești la ~ — 447, 483; robi austrieci la ~ 221; moldoveni fug la ~ — 227, 677; hotarele ~ — 229, 683; leși refugiați la ~ — 359; tîrnosirea geamiilor din ~ — 481; lipcanii din ~ — 403, 501

503, 505; haraciul ~ — 501; locuitorii din ~ vor să lucreze pământul Moldovei — 681; ținut — 643; adăugat la Moldova — 487, 489, 501.
hotinlii, locuitorii Hotinului — 229, 521, 683, 691.
Hrisant, vezi *Notara Hrisant*.
hrisoave, Matei Ghica reinnoiește ~ mânăstirilor — 715.
Hrisostom Ioan, cărțile lui ~ 621; tradus în limba română — 621.
Hrisoverghi Manolachi, comis — 57.
Hrisoverghi Nicolae, sătrar — 607.
Hristea, jitnicer, staroste de Cernăuți, — 51.
Hristodulo, cămăraș de Ocna, rob de tătari — 215.
Hristu, vornic — 119.
Hrisupolis, vezi *Scutari*.
husari în oastea lui Constantin Cantemir — 451; oaste de ~ trimisă în Silezia — 515.
Husein-aga, iscălește hogetul tătarilor — 303.
Husein-pașa — 419.
Husein Gazi, mirza — 265.
Huși, oraș — 231, 457, 471.

I

Iacob, polcovnic rus — 43.
Iacov, episcop de Rădăuți — 643, 707.
 (<*Iacov*>), mitropolit al Moldovei, fost episcop de Rădăuți — 707.
Iacovachi, ușier trimis cu scrisori la Grigore Ghica — 541; trimis la hanul Crimei — 569.
Iacup, armean — 645, 647, 649.
Iacup-pașa — 421.
Iahia-bei, salahor împărătesc — 353.
Iahia-pașa prizonier la ruși — 395; eliberat de ruși — 517, sosește la Constantinopol — 519; orinduit în postul de nișangi — 519; numit pașă de Misir — 519; îndepărtat din Constantinopol — 575.
Iali-Chiosc — 181.
iaman-săhăidaci, neam al tătarilor nogai — 267.

Iamandi, mare postelnic, ginerele lui Constantin Ipsilanti — 261, 293, 297, 329.
Iampol, localitate — 215, 265.
Ianachi, vezi *Calimah Ioan*.
Ianachi, vezi *Ipsilanti Ianachi*.
Ianachi, cămărar, trimis de Grigore Ghica la Constantin Mavrocordat pentru convorbiri — 549, 551.
Ianachi, din Chios, cămăraș — 577.
Ianachi, hatman — 563.
Ianacușa, al doilea vistier, vechil al lui Grigore Ghica la revizuirea procesului cu tătarii nogai — 331.
Ianăș, general rus — 99, 105, 109.
Iancu, căpitan — 121.
iarlîc, trimis de han, — 591.
iarmaroace, în ținutul Cernăuți — 229; la Tecuci — 95; la Tîrgușor — 291.
iarnă, aspră în Moldova — 289, 411, 491, 499, 629.
Iași — 5, 9, 19, 23, 45, 47, 53, 55, 67, 73, 77; passim; școala domnească din ~ — 53; jafuri și turburări comise de turci la ~ — 95; țarul Petru la ~ — 99, 101; jafuri și robiri comise de tătari la ~ — 115; sosirea patriarhului Hrisant-Notara la ~ — 177; sosirea patriarhului Samuil la ~ — 189; negustori turci la ~ — 203, 287, 693; cătane la ~ — 203; incendiu la ~ — 235, 655; întemeieri de școli la ~ — 287; fântini zidite la ~ — 291, 293, 667, 701; sosirea lui Constantin Mavrocordat la ~ — 351, 551; acoperirea cu scinduri a pieții mari din ~ — 353; ciumă la ~ — 423, 425, 431; cutremur la ~ — 423; contribuția de război impusă orașului ~ — 453; șanțuri săpate la ~ — 455; intrarea cu alai a lui Grigore Ghica la ~ — 477; caimacamii Moldovei se întorc de la Hotin la ~ — 479; alegere de mitropolit la ~ — 483; trecerea prin ~ a muhafizului de Hotin Suleiman-pașa — 593; sosirea lui Grigore Ghica la ~ (1747) — 613; sinod obștesc la ~ — 625; sosirea lui Constantin Racoviță la ~ — 637; curtea domnească și biserica sf. Nicolae arse — 667; intrarea cu alai a lui Matei Ghica în ~ — 667.
Iavorov, localitatea — 83, 91, 97.

- caz*, al Bahluiului — 235; de la Copou — 475.
- Ibrahim*, pașă de Bender, — 225.
- Ibrahim*, sultan al turcilor — 85.
- Ibrahim-aga*, supraveghetorul cetății Ozu — 529.
- Ibrahim-pașa*, solul Turciei la pacea de la Carloviț — 7.
- Ibrahim-pașa*, trimis în Țara Românească împotriva nemților — 401.
- Ibrahim-pașa*, mare vizir — 255, 313; este sugrumat și cadavrul lui predat răzvrătiților — 315.
- Ibrahim-pașa Cabaculac*, mare vizir—323, 331; mazilit și exilat la Creta — 341.
- Ichel*, apă — 275.
- Iedikli Osman-aga*, agă împărătesc — 271.
- Ieghen Mehmed-pașa*, caimacam — 397, 409; mare vizir — 413, 425; mazilit și exilat la Chios — 433.
- Ienachi*, agă — 349; caimacam al lui Constantin Mavrocordat la București — 367.
- Ienachi Ilie*, stolnic, boier moldovean, pribeg în Țara Românească — 13.
- Ieni-Cale*, din Crimeea — 403.
- ieniceri* — 95, 111, 121, 151, 161, 163, 175, 411, 419, 589, 593, 633, 689, 711; participă la o răzvrătire la Constantinopol — 313; pricinuieste incidente la Adrianopol — 513.
- iepe*, tătarești — 107; luate de tătari — 212.
- Ierusalim* — 85, 651; patriarhi de ~ — 177, 181, 235, 287, 561.
- Ilangic*, riu — 493.
- Iliș Alexandru*, domn al Moldovei — 53.
- Iliș-pașa*, vezi *Colceag-pașa Iliș*.
- Imkiter*, mîrza, iscălește zapisul dat de tătari nogai domnului Moldovei Grigore Ghica în 1729 — 309.
- imperiali, vezi *austrieci*.
- Imperiul*, german — 507.
- incendii*, la Constantinopol — 645, 719, 731; la Iași — 235, 655.
- indieni* — 527.
- Indrich Iacob*, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Ingai*, polcovnic rus, rănit la Poltava — 43.
- Inghil*, riu — 493.
- Inlandska*, regiment de călărime din ~ capturnat de ruși la Poltava — 37.
- inundații*, semănături distruse în Moldova de ~ — 667.
- Ioan*, al doilea șătrar — 93.
- Ioan*, hatman — 13.
- Ioan*, nepotul lui Athanase Comnen-Ipsilanti — 397.
- Ioan*, secretarul lui Nicolae Mavrocordat, trimis cu scrisori la Bender — 51.
- Ioan*, țar — 561.
- Ioan Constantin*, vezi *Ipsilanti Constantin Ioan*.
- Ioan* vodă, vezi *Mavrocordat Ioan*.
- Ioanichie*, egumenul mănăstirii Dangu, trimis la Hotin — 683.
- Iordachi*, vezi *Costachi Iordachi*.
- Iordachi*, hatman, vezi *Mihalopol Iordachi*, bașa.
- Iordachi*, vornic, vezi *Rusăt Iordachi*.
- Iordachi*, capucehaie, tatăl lui Constantin comis — 351.
- Iordachi*, din Viza (Sulgearoglu) — 653.
- Iordachi*, fost postelnic, trimis al lui Constantin Mavrocordat în Moldova — 547.
- Iordachi*, medelnicer, făcut mare ușier — 121.
- Iordachi*, nepotul lui Iordachi Rusăt, închis de Nicolae Mavrocordat — 67.
- Iordachi*, rahtivan, prins de austrieci — 197; eliberat — 211.
- Iordachi*, serdar — 257, 275, 277, 279.
- Iordachi*, sluger — 583.
- Iordachi*, vistier, fuge în Polonia — 9, 11.
- Iosif*, cel prea frumos — 501.
- Iosif I*, împărat german — 83, 357, 507.
- Iovanescu*, maior — 457.
- Ipsilanti Constantin Ioan* — 203, 219, 233, 253, 257, 261, 339, 369, 375, 397; trimis al lui Grigore Ghica la Constantin Mavrocordat — 343; caimacam la Iași — 385; izgonește pe nemți din Moldova — 405, 407.
- Ipsilanti Ianachi*, agă — 253, 255, 257, 303, 375, 399, 436.
- Ipsilanti Manolachi*, numit agă — 667.
- Ipsilanti Manolachi Ioan*, chiurci-bașa — 229, 407; poruncă împărătească pentru

arestarea lui — 397; prins și spinzurat la Constantinopol — 397.

Ipsilanti Ruxandra, vezi *Racoviță Ruxandra*.

Isac, agă, ghiumbruciu, închis — 714.

Isac, evreu, creditorul lui Ioan Mavrocordat — 579.

Isaccea — 81, 385, 389, 393, 469; pod construit la, ~ — 383, 385; tabăra turcească de la ~ — 383, 384.

Ischerlezade Constantin vodă, vezi *Mavrocordat Constantin*.

Islam, mîrza, din neamul lui Oracoglu — 303.

Islam Gherei, seraschier-sultan — 425, 431, 439, 445, 523.

Ismail, agă de ieniceri — 345.

Ismail, mîrza — 303, 309.

Ismail, oraș — 7, 139, 185, 215, 269, 271, 273, 279, 489, 495, 519, 527.

Ismail-aga, schemne-agasi — 255.

Ismail-pașa, seraschier de Bender — 141, 143, 151, 153, 161; decapitat — 163.

Ismail-pașa, valiu de Bagdat, numit mare vizir — 365, 367; mazilit și exilat la Rodos — 371.

Ismana, localitate lângă Botoșani — 441.

ispravnici, de ținuturi — 351, 363, 489, 715; taxă pentru ~ — 673.

Ișnovăț, localitate — 449.

Italia — 357, 359, 515.

Iulianos Constantin, mare postelnic — 585, 606.

Iusuf, agă împărătesc — 73.

Iusuf, capugi-bașa — 159.

Iusuf, mîrza, căpetenia mîrzacilor Ormubeștești — 269, 273, 283, 329, 337.

Iusuf, seraschier de Bender — 7, 17, 23, 49, 51.

Iusuf-aga, de la Bender — 45.

Iusuf-bei, iscălește zapisul dat de tătarii nogai domnului Moldovei Grigore Ghica în 1729 — 309, 471.

Iusuf-pașa, ienicer-agasi, numit mare vizir — 137, 139; mazilire — 149.

Iusuf-pașa, seraschier la Ozu, mazilit — 45.

Ivan, căpitan — 113.

Ivanenco Grigorașcu, polcovnic în slujba lui Petru I — 103.

Ivir, pașă de ~ — 363.

Izet-bei Ali-efendi, tefderdar, numit caimacam — 345.

I

Împărăția, otomană, vezi *Turcia*; ~ rusă, vezi *Rusia*.

împrumute — 11, 129, 465, 467, 593, 715, 739.

Înalta Poartă, vezi *Turcia*.

învățămint, gratuit la școlile din Iași — 287.

înoială, cu jurămint între Antioh Cantemir și Constantin Brîncoveanu — 3, 5; între Grigore Ghica și Constantin Mavrocordat — 541, 551.

J

jafuri, comise în Moldova — 61, 123, 137, 165, 453, 455, 457, 467; de austrieci — 197; de leși — 3; de suedezi — 143, 187; de tătari — 7, 115, 117, 213, 215, 233, 269, 279, 301, 329, 361; de turci — 95, 115, 119, 437, 439; comise de tătari în Maramureș — 223; în Rusia — 165, 377; comise de turci în Țara Românească — 401.

Jagan, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.

Jîjia, localitate — 229.

jitniceria, veniturile ~ — 705.

Jora — 725.

Jora Antioh, hatman — 57; pribeag în Țara Românească — 5, 11; caimacam al lui Nicolae Mavrocordat — 51; închis de Nicolae Mavrocordat — 65; eliberat — 67; caimacam al lui Dimitrie Cantemir — 73; îndepărtat din slujbă — 93; trimis în fiare la Varna — 125; închis — 135; mare-logofăt — 147, 153, 193.

Jora Grigorie, mare vistier — 71; moartea — 193.

Junkepinska, polc de pedestrimă din ~, capturat de ruși la Poltava — 39.

K

Karmanlenska, polc de pedestrimă din ~ capturat de ruși la Poltava — 39.

Kefeu, provincie — 85.
Keith, comandant al Kievului — 443.
Kelbabet, mîrza — 471.
Kemal-aga, ial-agasi al hanului tătaraților — 233.
Kemeni Ianos, ucis de turci — 247.
Kiev, oraș — 117, 169, 393, 439, 443, 449, 483, 493; voievod de — 59, 61, 71, 79, 81, 137, 159, 165, 183, 355.
Kioprukioi, podul de la ~ — 551.
Klasinch, pol-polcovnic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
Kiutahia, oraș în Anatolia — 573.
Kongars, pol-polcovnic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
Korcil, pol-polcovnic rus, rănit la Poltava — 43.
Kovelska, regiment de călărime din ~ capturat de ruși la Poltava — 37.
Kos, insula — 437.
Koschkull, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
Koslov, cetate — 381.
Koslov, maior rus rănit la Poltava — 43.
Koslov, polcovnic rus ucis la Poltava — 43.
Koșev, pol-polcovnic rus, rănit la Poltava — 43.
Kras, general, comandant de trupe suedeze — 143.
Krieger, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
Kristaș, pol-polcovnic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
Krispin, însoțește pe regele Suediei la Bender — 159.
Kroimann, ofițer suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
Krodzka, trecătoare — 433.
Krone Ense, pol-polcovnic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
Kropot Vasile, brigadier — 97.
Krotan, general suedez — 161.
Kruse Kreutz, general-maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 37.
Kuruceșme — 551, 553, 557, 613.
Kusnik Matei, maior rus, rănit la Poltava — 43.

L

Lagerkrona, general suedez — 33.
Lalgi, cetate în Țara căzăcească — 27.
Lambrino Andronic — 583.
Lambrino Constantin, fiul lui Andronic, caimacam în Moldova — 583; ispravnic de Suceava — 585; pleacă la Constantinopol — 585.
Lamikowski Ioan, general suedez, la Iași — 45, 91.
Larion, maior rus — 43.
Lascarachi, al doilea ușier — 199.
Lascy, general rus, merge în ajutorul împăratului Carol — 357; trimis la cetatea Azac — 381; împotriva Crimeei — 403, 417, 421, 439.
lazi, turci — 119, 239, 707; jafuri și robiri comise la Galați — 117; negustori la Iași — 203; izgonirea lor din Moldova — 629, 631, 633, 635, 659, 618, 687, 689, 691.
lăcuste, pagube pricinuite de ~ în Moldova — 23, 103, 629, 633.
Lăpușna, drumul — 529; pircălab de — 307; ținutul — 79, 269, 275, 529, 533, 565, 689.
Lăpușneanu Alexandru, ctitor al mănăstirii Slatina — 347.
lăpușneni, în oastea rusească — 457.
lefegii, ostași — 71, 275; cazaci — 81, 267; lipcani — 155; moldoveni — 97, 155, 275.
leftică — 177.
legămînt, al tătaraților de a nu jefui Moldova — 213; luat de negustorii turci din Moldova — 691, 693.
lei, monedă — 25, 137, 565; ~ vechi — 673.
Lemberg, regiment de călărie din ~, capturat de ruși la Poltava — 37.
Lemnos, insula — 635, 731, 733.
Leonte Martin, polcovnic rus, rănit la Poltava — 43.
Lesnek, polcovnic rus, rănit la Poltava — 43.
Lesczynski Stanislav, rege al Poloniei — 143, 149, 357, 359; în Pomerania — 151; în Moldova — 155, 157, 161, 165; și Nicolae Mavrocordat — 157, 161, 163, 167, 169; la Bender — 163, 173; și Turcia 171, 183, 185; întîlnirea cu hanul tătaraților

- 171; în Suedia — 185; susținut de regele Franței — 365; înscăunat la Varșovia — 355; fuge în Prusia — 355.
- leși* (poloni) 27, 45, 55, 119, 143, 145, 155; passim; în Moldova — 3, 7, 61, 71, 77, 79, 155, 185; primesc de la turci Camenița — 7; învinși de ruși la Poltava — 59; neînțelegeri la alegerea regelui — 149, 217, 355; conflicte cu saxonii — 217; oștile turcești împotriva ~ — 249; cer ajutor turcilor, — 359; refugiați la Hotin 359; refugiați în Moldova — 359.
- letopiseș*, al Țării Românești — 245.
- Leva*, cetate, atacată de turci — 247.
- Lezze Andrei*, bail — 655.
- Liberi*, vătaf de copii, duce hanului bani și daruri de la Constantin Mavrocordat — 361.
- limbă franceză* — 53; greacă — 53, 75, 177, 253, 287, 697, 699; italiană — 53, 261; latină — 53, 59, 261; persană — 53; poloneză — 59; română — 177, 261, 287; rusă — 483; slavonească — 119, 177; turcă — 53, 253, 299, 387, 543, 615.
- limbi*, studiate la școlile din Iași — 287.
- lipșani* — 77, 109, 155, 271, 285, 407, 443, 469, 473, 475, 477, 483; ai lui Iosif Potocki — 61; steaguri de ~ — 233; de la Hotin — 273, 403, 447, 469; nemulțumiți se plîng la Constantinopol — 501; caută să ia de la Moldova ținutul Hotinului — 501; oferă o sută pungi pentru paza Hotinului — 501; catagrafia ~ de la Hotin — 503; obțin ținutul Hotinului — 501, 505.
- Lituania* — 27, 79, 365.
- Lobkovitz*, comandantul Transilvaniei — 449, 463.
- ocuitoari*, numărul ~ din Moldova — 579, 591.
- Lode*, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Loewendal*, general, schimb de scrisori cu Grigore Ghica — 483.
- logofăt*, slujba de ~, orînduită la mitropolia Moldovei — 625.
- logofeția a doua*, veniturile — 705.
- logofeția mare*, veniturile — 703.
- Lohănești*, sat lângă apa Ichiul — 275.
- Lorena*, duce de, vezi *Francisc de Lorena*.
- Lorena*, provincie — 357, 359.
- Lorengi*, boier moldovean prins de austrieci — 197; eliberat — 211.
- Löwenhaupt*, conte, general, comandant de trupe suedeze — 27, 33; luat prizonier de ruși la Poltava — 37.
- Luca Ștefan*, mare vistier — 97, 269; închis de Nicolae Mavrocordat — 57; pribeag în Polonia — 57, 67; trimisul lui Dimitrie Cantemir la țarul Petru — 91, 97; pleacă cu Dimitrie Cantemir în Rusia — 117, 147.
- Lucachis*, credincer, executat la Deleni — 429.
- Ludovic al XV-lea*, regele Franței — 357, 359; susține pe Stanislav Leszcynski — 355.
- Lupu*, serdar, agă — 241, 243, 275; numit ispravnic al ținutului Hotin — 489; pîrit la Poartă — 505.
- Lupu*, mare vornic — 95, 147, 193.
- Lupu Vasile*, vezi *Vasile Lupu*.
- Lwow*, oraș — 249.

M

Macarie, egipteanul, autor de cărți — 621.

Macedonia — 19.

Macri, mare ban — 199, 201, 269; staroste de Cernăuți — 261.

Macsut, postelnic, capuchehaia lui Dimitrie Cantemir — 115; trimis în fiare la Varna — 125; vornic de Botoșani — 147.

Mahmud, pașă de Dukakin — 403.

Mahmud, sultan al turcilor — 313, 317, 323, 365, 487, 567, 645, 647, 717, 729; moartea lui — 707, 709, 721.

Mahmud Beioglu — 403.

Mahmud-Pașa, una din porțile Constantinopolului — 397.

Malaila vezi *Mănăilă Ștefan*.

mali-mirie — 677, 679, 697, 699, 711, 727.

Mamacoglu, neam tătăresc — 303.

Mamacoglu, iscălește zapisul dat de tătării nogai domnului Moldovei — 309.

- Mamonas Mihalachi* (Manos Mihalachi), doctor — 651.
- Manbet*, mîrza, sultan tătăresc, trimisul hanului la domnul Moldovei — 305.
- manifeste* din partea mareșalului Münnich — 463.
- Manolachi*, chiurci-bașa, vezi *Ipsilanti Manolachi Ioan*.
- Manolachi*, divitar, nepotul lui Gianet — 611.
- Manolachi* (Manoli), spătar, baș-capucehaia lui Constantin Racoviță, socrul lui — 637, 641, 723.
- Manos Mihalachi, vezi *Mamonas Mihalachi*.
- Manstein*, general — 437.
- Maramureș*, comandant de ~ — 147; jafuri comise de tătari în ~ — 223.
- Marea Albă* — 85.
- Marea de Azov* — 403.
- Marea Neagră* — 85, 91, 111; vezi și *Pontul Euxin*.
- Maria Tereza*, împărăteasa Austriei — 507, 509, 515.
- Mavrocordat Alexandru Exaporitul*, mare dragoman — 131, 135; solul Turciei la Carloviț — 7, 55, 253; originar din Chios — 53; familia — 55, 251, 253; căsătorit cu nepoata lui Alexandru Iliăș — 53; poliglot, studii la Padova și Veneția — 53, 75; calomniat la sultan — 55; dușmănește pe Cupărești — 65; dușmănit de hanul Devlet Gherei — 71; numit Exaporit — 253; moartea — 53, 55.
- Mavrocordat Constantin* (Ischerlezade), domn al Țării Românești și al Moldovei — 319, 341, 343, 347, 348, 349, 351, 353; passim; familia — 191, 311, 343, 349; fiscalitate — 351, 563, 567, 633; numărul scutelnicilor acordați boierilor — 567; cheltuieli pentru domnie — 345, 535; izgonirea lașilor din Moldova — 629, 631, 633; relații cu boierii — 565, 567; relații cu Ioan Mavrocordat — 581, 585, 603, 605, 609, 611; relații cu hanul Crimeei — 361; 627; cu Grigore Ghica — 311, 343, 347, 349, 351, 365, 367, 479, 495, 541, 547, 549; cu Mihai Racoviță — 345, 349, 351, 365, 375, 341; exilat la Lemnos — 635; exilat la Mitilene — 685; suma cheltuită pentru eliberare — 687; exilat la Chios — 723.
- Mavrocordat Ecaterina*, soția lui Constantin Mavrocordat, fiica lui Constantin Rusăt, — 343, 349.
- Mavrocordat Elenița, vezi *Rusăt Elenița*.
- Mavrocordat Ilinca*, soția lui Scarlat Mavrocordat, fiica lui Constantin Brîncoveanu — 55.
- Mavrocordat Ioan*, fiul lui Alexandru Exaporitul — 55, 129, 131, 139; caimacam la Iași — 113, 121, 125, 127, 135, 137; mare dragoman — 55, 127, 167, 183, 191; domn al Țării Românești — 195, 251.
- Mavrocordat Ioan*, fiul lui Nicolae, domn al Moldovei — 577, 581, 583, 585, 587, 593, 599, 603, 605, 607, 609, 635, 637; fiscalitate — 587, 589; starea Moldovei în timpul lui — 603; relații cu boierii — 603, 609; relații cu Constantin Mavrocordat — 581, 585, 605, 607; relații cu patriarhul Antiohiei Silvestru — 603; plîngere la Poartă pentru încălcările ienicerilor din Hotin și ale tătarilor — 589, 591; plîngeri împotriva lui — 601; datorii — 581, 605, 607.
- Mavrocordat Nicolae*, domn al Moldovei și al Țării Românești — 49, 53, 59, 61, 63, 65, 67, 69, 71, 73, 75, 77, 127, 129; passim; familia — 55, 181, 251; fiscalitate — 59, 185, 189, 191, 235, 237; intervenții la Poartă pentru eliberarea robilor moldoveni — 139; intervenții la Poartă pentru eliberarea boierilor închiși la Varna — 139, 145; întemeiere de tipografie și școală la Iași — 177; participă la repararea Hotinului — 175; primește pe solul polonez Mozowicki — 183; pîrit la Poartă — 61, 81, 127, 129, 161, 163; capturat de austrieci — 195; danie patriarhiei din Alexandria — 187, 189; relații cu boierii — 57, 65, 71, 83, 237; cu Dimitrie Cantemir — 75, 77, 83; cu hanul Crimeei — 77, 135, 139, 163, 175, 361; corespondență cu Hrisant Notara, patriarhul Ierusalimului — 177, 187, 193; corespondență cu Stanislav Leszczynski — 167, 169.
- Mavrocordat Pulheria*, a doua soție a lui

- Nicolae Mavrocordat, născută Ciuchi, mama lui Constantin Mavrocordat — 57, 191.
- Mavrocordat Ruxandra, vezi *Ghica Ruxandra*.
- Mavrocordat Scarlat, fiul lui Alexandru Mavrocordat Exaporitul, căsătorit cu Ilinca, fiica lui Constantin Brîncoveanu — 55.
- Mavrocordat Smaranda, soția lui Nicolae Mavrocordat — 585.
- Mavrocordat Sultana, sora lui Constantin, logodită cu Ștefan Racoviță — 365, 375.
- Mavrocordați, familie — 53.
- Mavrodi Iordachi, în slujba lui Ioan Mavrocordat — 585.
- Mavromol (Fecioara), mănăstire la Galați — 467.
- Maxineni, sat — 113, 273; Grigorie Ghica la ~ — 467.
- Maxut, postelnic, vezi Macsut.
- Mazeppa, hatman al cazacilor, răzvrătit împotriva țarului — 25, 27, 33, 45, 79; se închină lui Carol al XII-lea — 25; la Bender — 45; îngropat la Varnița, apoi transportat la Galați — 47, 117; suma de bani rămasă de la ~ — 47.
- mazili, boieri din Suceava — 183; trupe formate din ~ — 275.
- Mazovia, ținut — 149.
- măcelari, taxe plătite de ~ la Constantinopol — 573.
- Măcin, localitate — 255, 547.
- Mănăilă Ștefan (Malaila), șătrar, capuchehaia la Constantinopol — 723.
- mănăstiri, din Țara Românească jefuite de trupe turcești — 401 ; ~ din Moldova închinată patriarhiei din Alexandria — 189; închinată Sf. Mormînt — 177; proprietăți mănăstirești — 625; hrisoave de milă — 715; împrumute și dări date de ~ — 715, 739; scutiri de dări — 191; plătesc desetină, indoită — 583; vezi și Adam, Aron Vodă, Bîrnova, Bursuci, Cașin, Cetățuia Dangu, Dobrovăț, Dragomirna, Galatu, Golia, Hangu, Mavromol, Mihai Vodă, Mira, Neamț, Pobrata, Profetul Ilie, Săvrindar, Secul, Sf. Arhangheli, Sf. Gheorghe, Sf. Nicolae, Sf. Pantelimon, Sf. Paraschiva, Sf. Sava, Sina, Slatina, Snagov, Socola, Suceviță, Trei Ierarhi.
- Meca, localitate — 85.
- Mecklemburg, localitate — 155.
- medelniceria, mare, veniturile ~ — 705.
- Medina, localitate — 85.
- medici, vezi Andrei, protomedic, Caragea, Duchii Manolachi, Haiatizade Mamonas Mihalachi, Pisani Giuseppe Antonie, Stavrachii, chirurg, Testabuza Toma.
- Meerfeld, localitate, polc de dragoni din ~ capturat de ruși la Poltava — 37.
- Mega Revma, sat lângă Constantinopol — 559, 585.
- Mehadia, localitate — 415, 509; cucerită de seraschierul Benderului — 415.
- Mehmed, aga împărătesc — 63.
- Mehmed, ceauș, însărcinat cu exilarea lui Dimitrașcu Sturza — 733.
- Mehmed, chehaia — 373.
- Mehmed, mîrza, iscălește hogetul dat de tătari domnului Moldovei — 303.
- Mehmed, pașă de Brăila — 459.
- Mehmed, sultan, tatăl sultanului Ahmed — 83, 85.
- Mehmed-aga, capugilar-chehaiasi — 417.
- Mehmed-aga, caraculac al marelui vizir — 511.
- Mehmed-aga, deli-bașa — 631.
- Mehmed-aga, iedeciu — 575.
- Mehmed-aga, turnagi-bașa — 693.
- Mehmed-bei, fiul marelui vizir Abdulah-pașa Muhsunoglu — 411.
- Mehmed-bei, imbrohor, numit mare vizir — 617.
- Mehmed-efendi, crîmleanul, fost Galata-molasi, — 333.
- Mehmed-efendi, iazigiu — 95, 123.
- Mehmed-efendi, ruznamegiu, plenipotențiar a Turciei — 393.
- Mehmed-pașa — 383.
- Mehmed-pașa, chehaia marelui vizir, ginerele marelui vizir Ibrahim-pașa — 313, 315.
- Mehmed-pașa, fiul lui Topal Osman-pașa, muhafiz al Vidinului — 721.
- Mehmed-pașa, mare vizir (1730—1731), fost silibtar, ginerele sultanului Ahmed — 317, 321; destituit și numit pașă de Damasc — 327.
- Mehmed-pașa, mare vizir (1750—1752) — 617, 645.

- Mehmed-paşa*, seraschier de Bender — 93; mutat de la Bender la Hotin — 187.
- Mehmed-paşa*, silihtar al Crimeei — 421.
- Mehmed Baltagi*, mare vizir — 71, 81, 83, 95, 115, 139.
- Mehmed Emin-paşa*, fost capucehaie al lui Colceag-paşa — 521.
- Mehmed Muhsunoglu*, paşă de Bender, înlocuit cu Ghenţ Ali-paşa — 411; paşă de Hotin — 681.
- mehcheme*, condica ~ — 215.
- mehterhane* (mecterhane) — 413, 727.
- mei*, cultura ~ în Moldova, 195, 225, 499, 707; import din Polonia — 225, 501.
- Mejiboje*, localitate lângă Bug — 439.
- Melitena*, localitate — 85.
- Mengli Gherei*, han al Crimeei, fiul lui Hagi Selim Gherei, fratele lui Adâl Gherei — 265, 283, 299, 301, 305, 325, 329, 331, 333, 401, 403, 409, 413, 417, 431, 521; moartea lui ~ — 523.
- Mcnşikov*, cneaz, general rus — 25; cucereşte şi arde cetatea Baturina — 27; participă la bătălia de la Poltava — 29, 33.
- menzil* — 5, 155, 195, 241, 497, 549, 617, 687; cai de ~ — 77.
- Meotis*, vechea denumire a Mării de Azov — 403, 421.
- Mercy*, comandantul trupelor imperiale în Italia — 357.
- mertic* — 577, 703, 705.
- merţă*, zece lei ~ de mei — 225.
- mese*, boiereşti, 585; ~ domneşti — 585.
- meseriaşi*, munteni la Constantinopol — 319.
- Mesopotamia* — 85.
- Messina*, localitate — 359.
- meşteri*, tipografi aduşi în Moldova de Nicolae Mavrocordat — 177; ~ zidari aduşi de Grigore Ghica — 293.
- meteor*, apărut pe cer — 591.
- meteorologie* — 591.
- metereze* — 411, 419; ~ ruseşti — 29; ~ turceşti — 429, 447.
- Miclescu Gavriil*, mare vornic, caimacam al lui Nicolae Mavrocordat la Iaşi — 135; staroste de Cernăuţi — 155; mare vornic de Țara e Jos — 193, 201; hatman — 193; mare logofăt, 257, 263.
- Micleşti*, sat stăpinit de Iordachi Costachi stolnicul — 337.
- miere*, recoltă de ~ — 195, 225; comerţ cu miere în Moldova — 691.
- Mihai*, mare spătar — 13.
- Mihai vodă, vezi *Racoviţă Mihai*.
- Mihai Vodă*, mănăstire în Bucureşti — 653, 661; lărgită şi scutită de dări — 363.
- Mihalachi*, medelnicer, prins de austrieci — 197, 211.
- Mihalachi*, vameş — 371, 391.
- Mihalopol*, mare căminar — 725.
- Mihalopol Iordachi*, hatman, socrul lui Matei Ghica — 597, 599, 611, 617, 661, 695, 707; capucehaia Țării Româneşti la Constantinopol — 651; învinuiri împotriva lui — 659; exilat la Tenedos — 663.
- Mihnea*, domn al Țării Româneşti — 245.
- Milcoc*, localitate lângă Nistru — 439.
- milostenie*, patriarhul Alexandriei cere ~ în principatele române — 187.
- minarete*, distruse de cutremur la Constantinopol — 701.
- Mir-Helil*, schemne-agasi — 655.
- Mira*, mănăstire, trupe austriece la ~ — 211, 219.
- mirie* — 501, 701; averea marelui dragoman Alexandru Ghica confiscată şi trecută la ~ — 511; datoria lui Mihai Racoviţă la ~ — 535; ~ împărătească — 579; averea lazilor confiscată pentru ~ — 631; greutate pentru strângerea ~ — 689.
- Miron*, serdar, unelteşte cu austriecii împotriva lui Mihai Racoviţă — 197.
- Miroslav*, localitate — 75.
- Misail*, episcop de Buzău — 467.
- Misail*, mitropolitul Moldovei — 13.
- Misir, vezi *Egipt*.
- misirlui*, la Hotin — 171, 175.
- mişcare*, orăşenească, împotriva lui Matei Ghica — 659.
- mită* — 169, 737; vezi şi *mituire*, *ruşfeturi*.
- Mitcău*, localitate — 439.
- Mitilene*, insulă — 345, 349, 595, 597, 599, 627, 685.
- Mitrea*, vornic — 13, 51.
- mitropolia*, din Bucureşti ~ 661; ~ din Iaşi — 643; refăcută — 21, vezi şi *Moldovlahia*

mitropolifi, ai Heracleiei — 555; ~ ai Moldovei: Antonie — 321, 339, 347, 453, 455, 481, 483; Crimca — 347; Ghedeon — 57, 69, 77, 99, 101, 165, 183, 189; Gheorghie — 255; (Iacob) — 707; Misail — 13; Nichifor, fost al Sidesului — 339, 481, 483, 497, 511, 531, 583, 623, 625, 643; ~ ai Nicomediei — 585; ~ ai Nisei — 623; ~ al Proilavului — 643; ~ al Sidesului — 339, 483, 623; ~ ai Ungrovlahiei: Neofit — 659, 661, 665; Ștefan, — 343. *mituire* — 169.

Mirza, pașă de Hotin, mutat la Bender — 229. *nîrzaci*, tătari — 121, 207, 213, 231, 233, 267, 273, 287, 303, 307, 309, 331, 333, 335, 337, 425, 459, 469, 471, 477, 479, 525, 527; regimul ~ 395; pribegi în Polonia — 283, 329.

Mode Julius, pol-polcovic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 35.

Mcgoran Mihai, trimis la Constantinopol cu scrisori — 721.

Mohamed, mormîntul lui — 579.

nojici — 57, 75.

Mola Ibrahim, capudan-pașă, numit mare vizir, decapitat — 165, 167, 169.

Moldova — 7, 9, 13, 19, 21, 23, 45, 55, 81, 83, 85, 127, 133; passim; boieri munteni pribegi în ~ — 237, 311; ciumă în ~ — 227; cișle turcești în ~, dărimarea lor — 689; contribuția ~ la refacerea Benderului — 23; contribuția ~ la refacerea Hotinului — 169, 171, 173, 175, contribuția ~ la reclădirea cetății Ozu — 529; cutremur — 423; evrei în ~ — 601; fiscalitate — 3, 11, 23, 53, 57, 61, 75, 121, 127, 129, 147, 183, 185, 189, 191, 227, 229, 233, 235, 237, 239, 257, 279, 305, 353, 361, 373, 409, 429, 435, 465, 499, 533, 535, 565, 567, 589, 591, 607, 609, 623, 633, 637, 641, 657, 667, 669, 677, 689, 703, 705; foamete — 225, 227; friguri în ~ — 287, 289; fuga boierilor — 19, 135, 137, 139; la Brașov — 53; în Polonia — 9, 11, 49, 57, 49, 639; în Rusia — 57, 99, 147; în Țara Românească — 3, 5, 11, 13, 17, 51; la tătari — 339, 639; în Ungaria — 639; fuga țărănimii — 227, 229, 231, 485, 633,

635, 677, 727; haraciul ~ — 13, 229, 367, 489, 503, 505; havalegii în ~ — 227; jafuri comise de trupele căzăcești — 445; jafuri comise de trupele poloneze — 3; jafuri comise de trupele suedeze — 143; jafuri comise de trupele tătarești și turcești — 7, 79, 91, 95, 105, 107, 115, 123, 211, 215, 233, 279, 281, 361, 437, 439; lăcuște în ~ — 23; negoț de miere — 691; negoț de vite — 591; negustori turci în ~ — 283; rqbiri făcute de trupele tătarești și turcești în ~ — 47, 91, 115, 117, 123, 141, 199, 211, 215, 227, 281, 301, 457, 523, 525, 527; oști în ~ — 153, 199, 301, 395, 399, 403, 405; oști austriece în ~ — 301, 395, 399, 403; oști bosniace în ~ — 387, 389, 395, 399; oști moldovenești — 7, 109, 115, 271, 443, 449, 457; oști poloneze în ~ — 7, 141; oști rusești în ~ — 105, 231, 455, 459, 469, 471; oști suedeze în ~ — 45, 51, 73; oști tătarești în ~ — 213, 359; oști turcești în ~ — 199, 231, 389, 411, 419; polonezi refugiați în ~ — 359, 361; populația ~, numărul — 579, 591, 667, 689; ~ și raiaua Bender — 633; ~ și raiaua Hotin, 589, 681, 683; ~ și tătarii nogai — 205, 219, 231, 233, 263, 265, 267, 269, 271, 277, 279, 281, 283, 299, 301, 303, 305, 307, 309, 329, 331, 333, 335, 337, 433, 521, 523, 525, 545, 589, 591.

moldoveni — 61, 155, 165, 175, 201, 207, 219, 231, 281; passim; băjenari — 115; boieri ~ pribegi la Brașov — 53; în Polonia — 11, 49, 57, 63; în Rusia — 57, 99, 117, 147; în Țara Românească — 5, 11, 51; la tătari — 339; ~ lefegii — 81, 97; ~ ostași — 109, 443, 449, 457, 471; ~ robiți — 123, 211, 523, 525, 527.

Moldovlahia, mitropolitul ~ — 13, 481, 483, 643; domnia ~ — 317.

molimă, vezi *ciumă*.

Molokiș, localitate — 419.

monede, vezi *aspri*, *bani*, *copeici*, *galbeni*, *lei*, *parale*, *potori*, *potronici*, *rubiele*, *ruble*, *taleri*, *zlofi*.

Morali Ali-pașă, seraschierul tătarilor din Crimeea — 403.

- morărit*, dare — 235, 257.
- Moreea* (Pelopones) — 643; expediția turcească în ~ și cucerirea ei — 187, 189.
- mortasiție* — 703.
- moscali* — 25, 27, 29, 31, 33, 35, 41, 43, 45, 51, 59, 71, 77; *passim*; numărul ~ uciși la Poltava — 41; război cu suedezii — 561; lupte cu cazacii zaporojeni — 27; lupte cu tătarii la Harkov — 79; ~ la Brăila, — 113, 179; ~ la Hotin — 447; ~ la Iași, — 469; dărimarea cetății Ozu de ~ — 425, 427; susținători ai lui August, regele Poloniei — 365; vezi și *ruși*.
- Moscova* — 85, 567.
- moșii*, ale lui Brîncoveanu vindute de marele imbrohor — 179; taxă la pietrele de hotărnicie ale ~ — 705.
- Movila lui Grigorie Vodă*, toponimic — 277.
- Movila Răbii* — 105.
- Movilău*, localitate — 273.
- Movilești*, familie, ctitori ai mănăstirii Dragomirna — 347.
- Mozowicki*, sol polonez la Constantinopol, primit de Nicolae Mavrocordat — 183.
- mucarer* — 341, 497, 593, 603, 607, 633, 635, 695, 699, 707, 725.
- mufțiu* — 133, 141, 329, 331, 333; ~ din Constantinopol omorît de răsculați — 19.
- muhadit*, împărătesc pentru stabilirea hotarelor dintre Moldova și Hotin — 683, 685.
- muhafiz*, de Hotin — 591.
- Muhsunoglu, vezi *Abdulah-pașa Muhsunoglu*.
- Müller*, cancelarul lui Carol al XII-lea — 161.
- mumbașir* — 183, 185, 249, 331, 333, 361, 411, 417, 427, 523, 525, 591, 597, 663, 681.
- Münnich*, feldmareșal rus — 357, 399, 421, 423, 429, 439, 443, 445, 449, 451, 457, 459, 463, 467, 469, 473, 479, 481; merge în Crimeea — 381; cucerește cetatea Ozu — 395; merge în Țara Leșească — 417, 419; merge asupra Hotinului — 447; cu oști la Prut — 449; la Iași — 451, 453, 455; ponturile date boierilor moldoveni — 453; merge asupra Benderului — 457, 459, 461, 463; schimb de scrisori cu Grigore Ghica — 483; exilat în Siberia — 563.
- Munteanu Ioan*, stegar, rob de tătari — 103.
- Muntele Sinai*, mănăstire — 625; mănăstiri inchinate ~ — 453.
- munteni* — 7, 13, 195, 245, 349, 361, 383, 619, 659, 719, 725; cronicari ~ — 245, 251; lucrează pentru refacerea Benderului — 23; lucrează la repararea Hotinului — 175; plîngere la Poartă împotriva lui Constantin Mavrocordat — 319; plîngere împotriva lui Mihai Racoviță — 345; meseriași ~ la Constantinopol — 319; vezi și *valahi*.
- Murtaza*, negustor turc în Moldova — 283, 285, 287.
- Murtaza-aga*, balgi-bașa al hanului — 223.
- Murtaza-pașa*, cucerește Craiova — 415.
- Murtaza Suphan Cazi-aga*, iscălește hogetul dat de tătari domnului Moldovei — 303.
- Muruzi Iordachi*, mare postelnic — 553.
- Muslu*, căpetenie de răzvrățiți la Constantinopol — 313, 323.
- Mustafa*, reis-efendi, plenipotențiar al Turciei — 393, 435; exilat, 509, 575.
- Mustafa <II>*, sultan, fratele sultanului Ahmed, tatăl sultanului Mahmud — 53, 55, 85; detronat de răsculați — 19, 53, 55, 317, 719.
- Mustafa-aga*, capugi-bașa — 681, 685, 691.
- Mustafa-aga*, hotarnic pentru ținutul Hotinului — 229.
- Mustafa-aga*, mataragi-bașa — 631.
- Mustafa-aga*, silitrar laz, casele lui de pe Răbii arse de Mihai Racoviță — 219.
- Mustafa-bei*, mic imbrohor, guvernator al Egiptului — 371.
- Mustafa-efendi*, cadiv la Hotin — 233.
- Mustafa-efendi*, iscălește hogetul dat de tătari domnului Moldovei — 303.
- Mustafa-pașa*, caimacam la Constantinopol, fost capudan-pașa, ginerele lui Ibrahim-pașa, amestecat în răscoala ienicerilor din Constantinopol — 315; cadavrul lui predat răsculaților — 315.
- Mustafa-pașa*, de Brăila — 199, 201.
- Mustafa-pașa*, de Hotin, mutat în Bosnia — 187, 189.
- Mustafa-pașa*, de Hotin, mutat în Calcida — 297.
- Mustafa-pașa*, de Hotin, mutat în Trapezunt — 227, 229, 269, 271.
- Mustafa-pașa*, însărcinat cu alungarea regelui Carol al XII-lea — 161.

Mustafa-pașa, mare vizir — 645, 709, 711, 717.
Mustafa-pașa, vine cu oști în ajutorul lui Grigorie Ghica — 461, 465.
Mustafa Muhsinoglu, agă de ieniceri, rănit de răzvrățiți — 327.
Musul, cetate — 591.
 musulmani, vezi *turci*.
muvela — 331, 333, 683.
muzică — 415, 451, 455; instrumente muzicale — 415, 627.

N

Nadir, șah vezi *Tahmas-Culi*.
nart — 575.

Navkin Mihail, pol-polcovic rus, rănit la Poltava — 43.

nazir, de Brăila — 255.

Neamț (Cetatea Neamțului), cetate — 7, 49, 199, 203, 209, 211; oștile suedeze ierneză la ~ — 149; ocupată de trupele austriece — 197, 201, 211.

Neamț, mănăstire — 347.

Neamț, ținut — 215.

Neapole, oraș — 359.

Neculce Ioan, cronicar, cumnatul lui Ștefan Luca logofătul — 93; dregătorii: spătar — 93; hatman — 93; 97, 99, 117; vornic de Țara de Sus, 239, 369; s'etnic al lui Dimitrie Cantemir, — 93, 117; stăpînul satului Boianul — 147; pleacă cu Dimitrie Cantemir în Rusia — 117, 147.

negoț, cu miere — 691; ~ cu vite — 591.

Negroponte, pašalic — 397.

Negrul Dabija, paharnic — 121.

negustori — 119, 197, 309, 591; ~ armeni — 453; ~ evrei — 453; ~ ruși — 109, 379; ~ turci — 61, 67, 119, 131, 203, 283, 287, 363, 593, 691, 693.

Neipperg, conte, general austriac — 433, 507; înfățișează marelui vizir propunerile de pace — 435.

Neis, cetate, — 509.

Nelov Matei, maior rus, rănit la Poltava, 43.

nemeși, unguri, pribegi în Moldova, 59.

Nemirov, oraș, 79, 81, 91, 517; tratativele de la ~ — 395.

nemți — 7, 147, 197, 399, 400, 401, 405, 407, 409, 415, 437; v. și *austriecci*.

Neofit din Creta, mitropolit al Țării Românești, inițiatorul mișcării orășenești împotriva domnului Matei Ghica, 659, 661; moartea, 665.

Neofit, patriarh al Constantinopolului — 483.

Nepluev, plenipotențiar al Rusiei la tratativele de la Nemirov — 395, reprezentant al Rusiei la stabilirea hotarelor între Rusia și Turcia — 489, 491, 493.

Nevruz, mirza, iscălește zapisul dat de tătari domnului Moldovei — 309.

Nichifor, mitropolit al Moldovei, fost al Sidesului — 339, 481, 483, 497, 511, 531, 583, 623, 625; moartea — 643.

Nicolae, vel armaș — 103.

Nicolae, căpitan — 471.

Nicolae, mare logofăt — 13.

Nicolae, negustor, mare vameș, făcut căminar — 121.

Nicolae vodă, vezi *Mavrocordat Nicolae*.

Nicolae vodă Alexandru, vezi *Mavrocordat Nicolae*.

Nicomedia, mitropolit de ~ — 585.

〈*Nicusios*〉 *Panaghiotachi*, mare dragoman — 53.

Nipru, fluviu — 33, 37, 45, 79, 117, 413, 483, 495, 525.

Nirnova, pîriu, valea ~ — 459.

Nisa, mitropolit al ~ — 623.

Nistru, fluviu — 79, 113, 229, 231, 233, 265, 267, 271, 413, 419, 427, 429, 437, 447, 479, 525; oștile rusești la ~ — 95, 439, oștile tătărești la ~ — 359; pod peste ~ — 91, 267; vadurile ~ — 273.

Niș, cetate — 279, 399, 415, 417, 433, 435, 441; cucerită de austriecci — 395; izgonirea austrieccilor din ~ — 409.

nizamul Moldovei — 673, 691, 693, 713.

nobili, polonezi — 217.

nogai, tătari, și Moldova — 231, 281, 299, 459, 473, 521, 523, 525, 527; vezi și *tătarii nogai*.

Nord-Shanska, regiment de călărie din ~ capturat de ruși la Poltava — 37.

Notara Dositei, patriarh al Ierusalimului, unchiul lui Hrisant Notara — 177.

Notara Hrisant, patriarh al Ierusalimului — 235; vine în Țara Românească — 177; în Moldova — 181; intervine pentru scutirea preoților de dări — 185; contribuie la întemeierea de școli la Iași — 287; corespondență cu Nicolae Mavrocordat — 187, 193.

Novac, căpitan — 441.

Numan-pașa, de Bender, seraschier — 415, 417, 419; destituit și exilat în insula Kos — 437.

Numan-pașa, de Bender — 503; primește daruri de la Grigorie Ghica — 517; numit

comandant al oștilor turcești din Anatolia — 527.

Numan-pașa, seraschierul Crimeei — 493, 495, *Numan Chiupruluiu*, mare vizir — 47, 63, 67, 71.

O

oaste, vezi și *trupe*.

oaste de serdenghești — 395.

oaste austriacă (cătânească, imperială, nemțească) — 195, 199, 209, 219, 395, 399, 401, 403, 405, 409, 415, 433, 443.

oaste bosniacă (ilirică), ierneză în Moldova — 387, 389, 395, 399.

oaste cătânească, vezi *oaste austriacă*.

oaste căzăcească, închinată rușilor — 37.

oaste franceză, în Italia — 357.

oaste ilirică, vezi *oaste bosniacă*.

oaste imperială, vezi *oaste austriacă*.

oaste moldovenească — 81, 97, 115, 153, 199, 219, 249, 255, 259, 269, 271, 277, 403, 405; elementele populare fug din ~ 449.

oaste moschicească, vezi *oaste rusească*.

oaste muntenească — 247, 273.

oaste nemțească, vezi *oaste austriacă*.

oaste otomană, vezi *oaste turcească*.

oaste persană — 353.

oaste poloneză (leșească) — 3, 137, 141, 143, 151, 167, 399.

oaste prusacă — 509, 515.

oaste rusească (moschicească) — 25, 27, 29, 45, 79, 91, 95, 97, 109, 115, 119, 127, 145, 379, 385, 417, 419, 427, 437, 447, 449, 451, 461, 463, 477, 481, 499, 515, 523; ~ la Ozu — 395, 399, 421, 425, 427; ~ în Polonia — 59, 79, 145, 149, 359, 383; ~ la Poltava — 41; ~ trece Bugul — 395; ~ la Prut — 99, 109; ~ la Nistru — 93, 95, 439; ~ în Moldova — 105, 231, 453, 455, 457, 459, 469, 471, 473; merge împotriva Azacului și Crimeei — 367, 379; împotriva lui Stanislav Leszczyński — 365.

oaste saxonă — 217, 365.

oaste spaniolă în Italia — 357, 515.

oaste suedează — 29, 33, 45, 87, 89, 143, 149, 151, 153.

oaste tătarească — 79, 109, 151, 165, 199, 211, 217, 271, 283, 359, 379, 409, 413, 419, 441; ~ împotriva tătarilor bugeacii — 7; ~ în Ucraina — 165; ~ în Moldova — 199, 201, 211, 213; ~ în Țara Românească — 245; ~ la Ozu — 267, 271; ~ la Nistru — 359; ~ împotriva perșilor — 377.

oaste turcească — 51, 81, 91, 109, 151, 165, 195, 223, 245, 249, 271, 273, 401, 409, 411, 415, 419, 421, 427, 429, 433, 447, 449, 461; ~ la Adrianopol — 149; ~ la Belgrad — 223, 433; ~ la Brăila — 199; ~ la Hotin — 118, 447; ~ în Moldova — 199, 231, 389, 411, 419; ~ în Transilvania — 221; ~ în Țara Românească — 245; lupte cu perșii — 363; ~ din Musul — 591.

obicei, vechiul ~ al țării — 621.

Obilești, sat — 619.

Oblucița, vad la Dunăre lângă Isaccea — 81. *obuze*, rusești, desgropate și aduse din Polonia în Moldova — 429.

Ocna, localitate — 221, 407.

Ocna, ținut — 215.

ocne, de sare — 703.

odăi, ale moldovenilor — 307; ~ ale turcilor din Moldova dărimate — 691; ~ ale turcilor din Țara Românească dărimate — 361.

Odobești, localitate — 465, 467.

ogea — 171, 599; al gebegiilor — 419; ~ al ienicerilor — 599.

Ohrida, episcop de ~ — 69.

oi — 499; darea ~ — 233; ~ luate de tătari — 212.

Oituz, trecătoare — 401, 477.

Olanda, mijlocește pacea dintre Rusia și Turcia — 393, 515.

Olănești <?>, localitate — 239.

Olăseni, sat — 239.

Ololenska, regiment de călărime din ~ capturat de ruși la Poltava — 37.

Olt, riu — 415, 589, 615, 721.

Oltenia (Craiova) — 195, 225, 247, 401, 436.

Omer-aga, ceauș de ogea — 607.

Onițcani, târg — 239, 241.
Onschöld, general-maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 35.
 Or (Perecop), cetate, atacată de ruși și cucerită — 379; părăsită de ruși — 421; cîmpiile ~ — 413, 431, 521.
Or Mehmedoglu — 303; iscălește zapisul dat de tătari domnului Moldovei — 309.
Oracoglu, neam tătăresc — 211, 213, 231, 303.
Orhei, târg — 119, 137, 141, 275, 359, 389, 429, 633.
Orhei, ținut — 79, 141, 239, 275, 529, 533, 565, 689.
Orlik Filip, secretarul lui Mazeppa, apoi hatman al cazacilor — 45, 47, 91.
Orset, colonel austriac, vine în Moldova — 407.
Orșova Nouă — 415, 417, 435.
Orșova Veche, cucerită de seraschierul Vidinului — 415.
Ortachioi, sat lângă Constantinopol — 647, 703.
ortale, de ieniceri — 383, 415.
Orumbetești, din neamul tătăresc Orumbetoglu — 269.
Orumbetoglu, neam al tătarilor nogai — 211, 213, 231, 273.
orz, cultura ~ — 195, 225; ~ luat de moldoveni de la tătari — 277.
Osman, chehaia — 549.
Osman, sultan, fratele sultanului Mahmud — 709, 711, 713, 717, 719, 723, 725, 729, 737.
ospăl, domnesc — 585.
ostași, implătoșați — 407.
Ostein, conte, sol împărătesc — 393.
Oster-Gorka, regiment de călărime din ~ capturat de ruși la Poltava — 37.
Oster-Gotia, polc de pedestrimă din ~ capturat de ruși la Poltava — 39.
Ostermann, conte, exilat în Siberia, averea lui confiscată — 563.
otace, grămăticia ~ venit al sătrării — 705.
otomani, vezi *turci*.
Ozu, cetate — 9, 231, 265, 269, 395, 413, 491, 493, 495, 521, 527, 529, 591, 681; Carol al XII-lea la ~ — 45; oaste tătărescă la ~ — 267, 271; cucerită de ruși — 395, 399; împresurată de turci — 409, 411;

dărîmarea ei de către ruși — 421, 425, 427; reclădirea ~ de către turci — 529; pașa de ~ — 271, 687; seraschier de ~ — 45.
Oxenstjerna, conte, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.

P

pacea de samur — 279, 511, 545, 585, 697, 727, 737.
Padova, oraș — 53.
Pahomie, episcop al Romanului — 211.
Paisie, fost patriarh de Constantinopol, vine în Moldova — 369, 371, 377, 415.
Paladi, vornic, tatăl lui Teodor, uneltește pentru mazilirea lui Grigorie Ghica, închis de domn — 337, 339.
Paladi Constantin, fost mare stolnic — 637.
Paladi Dimitrașcu, mare spătar — 637, 687; *hatman* — 695.
Paladi Ioan, mare spătar — 193.
Paladi Ioan, vistier, pribeag în Țara Românească în timpul domniei lui Constantin Duca — 11, 63.
Paladi Ioniță, ban, numit mare spătar — 733.
Paladi Teodor, fiul vornicului Paladi — 337, 639; dregătorii mare ban — 263, 339; mare hatman — 637; mare postelnic — 633, 637; mare spătar — 201, 373, 385, 405, 439, 587, 603, 605; mare vistier — 257, 263, 351, 455, 459, 473, 475, 541, 565, 581, 643; închis de domn — 337, 369, 607; trimisul lui Grigorie Ghica la generalul Vadányi — 405; slujitori sub comanda lui — 439; caimacam la Iași — 541, 581, 637; trimis la Constantinopol — 603, 633; uneltiri împotriva lui Constantin Racoviță — 639; moartea — 643.
palânci, ale austrieșilor în Moldova — 147.
Paleologu, armaș, întîmpină pe han cu bani și daruri trimise de Constantin Mavrocordat — 361.
Panaiotachi (Panait), mare armaș, omul lui Mihai Racoviță — 243, 343, 367.
Panaiotachi, dragoman, vezi *(Nicusios) Panaiotachi*.
Panaiotachi, mare postelnic, trimisul lui Con-

- stantin Duca la Constantinopol — 11; fuge de teama lui Antioh Cantemir — 21; sfetnic al lui Antioh Cantemir — 21.
- Panaioti*, agă — 541.
- Panait, vezi *Panaiotachi*, armaș.
- Pantelimon*, moșie — 619.
- pañfiri*, ostași moldoveni lefegii — 275.
- Papadopol Gheorghe*, profesor la Iași, scriitor — 53.
- papură*, populația se hrănește cu rădăcini de ~ — 225.
- parale*, monedă — 669, 673, 703, 705.
- Paraschiv*, baș-bulucbașa al slujitorilor, decapitat fiindcă a amenințat cu răscoală — 71.
- Paraschiva*, cuvioasă, moaștele ei la mănăstirea trei Ierarhi — 101.
- Paris*, oraș — 631.
- Passarovitz*, pacea de la ~ — 195, 435.
- pașa-capusi* — 327; distrus de incendiu — 731.
- Pașagic*, aga de capugii al marelui vizir — 369, 371; adus în lanțuri la Iași — 371.
- pașalic* — 397, 491, 519.
- Pașcanu Iordachi*, mare ban — 351.
- patriarhi*, al Alexandriei; Samuil — 189; — al Antiohiei: Silvestru — 603; ai Constantinopolului: Neofit — 483; Paisie — 369, 371, 377, 415; ai Ierusalimului: Notara Dositei — 177; Notara Hrisant — 177, 181, 185, 187, 193, 287.
- Patrona*, căpetenie de răzvrățiți la Constantinopol — 313, 321, 323; uciderea lui — 325.
- păhărnicia*, a doua, veniturile ei — 705.
- păhărnicia*, mare, veniturile ei — 705.
- păpușoi*, cultura de ~ — 499; vezi și *porumb*.
- părcane* — 103, 221.
- păstori*, tătari în Moldova — 305, 307.
- pășunal* — 359; loc de ~ dat tătarilor în Moldova — 305; vitele ienicerilor din Bender în Moldova pentru ~ — 689.
- pecete*, domnească ~ 705; — marelui vizir — 137, 167, 341, 345, 365, 397, 413, 433, 573, 575, 583, 599, 645.
- pecelluite* — 531; ~ roșii — 533.
- peceți*, orînduirea sferturilor cu ~ — 589.
- pedeapsă* cu moartea desființată — 627.
- Pedestrima*, albaneză — 403; ~ egipteană — 171; ~ moldovenească — 277, 383; ~ rusească — 29, 31, 43, 45; ~ suedeză — 29, 31, 37, 39; ~ turcească — 447.
- Pehlivan*, ucide pe Patrona, căpetenia răsculaților; drept răsplată este numit culcheaiasi — 325.
- Pelm Adolphe*, pol-polcovic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 35.
- Pełopones, vezi *Moreea*.
- Penău*, localitate — 461.
- Perecop*, v. *Or*.
- Perivolosna*, localitate lângă Nipru — 33, 37.
- perși*, atacuri împotriva turcilor — 571; expediția turcilor împotriva ~ — 313, 345, 353, 359, 361, 527, 569; negocieri de pace cu turcii — 363; expediția tătarilor împotriva ~ — 377; ~ cuceresc cetăți turcești — 583; obligați să despresoare cetatea Musul — 591.
- Persia* — 85, 569.
- peșcheș*, împărătesc, înlezni pentru plata ~ — 227; ~ bairamului — 673.
- Petersburg* — 393, 395, 491, 495, 517, 561; curtea de la ~ — 437.
- Petile-Tartarie* — 631.
- Petrovaradin*, localitate, expediția turcească la ~ — 217.
- Petru I Alexeevici*, țarul rușilor — 25, 27, 29, 31, 79, 85, 89, 97, 101, 103, 105, 111, 113, 115, 117, 561; ~ la Poltava — 33; în urmărirea lui Carol XII — 33; legăturile lui cu Dimitrie Cantemir — 81; trimite lui Cantemir bani pentru organizarea armatei — 97; întilnirea cu Cantemir — 99; sfat cu Cantemir — 111; ~ în Polonia — 83, 91; schimb de scrisori cu sultanul turcilor — 83, 85, 87, 89; ~ cu oștile la Prut — 99; la Iași — 99.
- Petru Rareș*, domn al Moldovei, ctitor al mănăstirii Pobrata — 347.
- Peyssonel*, consul al Franței în Crimeea — 631.
- piatră* de hotar, taxă de un galben de fiecare ~ — 705.
- pietre*, scumpe, confiscate de la Iacup armeanul, — 651.
- Piper*, conte, președintele parlamentului suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 33.

- Pisani Giuseppe Antonie*, medic, învinuit de moartea doamnei Sultana Racoviță — 653.
- pitărie*, veniturile ei — 705.
- pircălab*, de ținut — 175, 273, 517.
- pircălăbie* — 703, 705.
- Platon*, filozof grec — 225.
- Platter*, pol-polcovnic suedez luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- plocoane* — 587; aduse lui Grigorie Ghica de polonezi — 429; pentru feldmareșalul Münich — 451, 453, 463; ale agiei — 705; ale hătmăniei — 703; pentru Poartă — 553.
- poală* (pulpană), sărutarea ~ — 15, 53, 175, 193, 293.
- poame*, recoltă de ~ — 195, 225.
- Poartă* — 383, 385, 387, 393, 395, 431, 485, passim; plingeri la ~ împotriva moldovenilor din partea tătarilor — 329; plingere la ~ împotriva hanului, — 199; polonezii cer ajutorul ~ — 359; ~ și conflictul tătarilor nogai cu Moldova — 525; vezi și *Turcia*.
- Pobrata*, mănăstire în Moldova, ctitorie a lui Petru Rareș — 347.
- poclonul steagului*, dare — 669, 673.
- Pocrov*, localitate — 212.
- Podolia* — 169.
- Podul Jijiei* — 451, 475.
- poduri*, pe Bahlui — 679; pe Dunăre la Isaccea — 383, 387, 391; pe Nistru — 91; pe Prut — 105, 109, 113.
- poгонărit*, dare — 25, 187, 235, 615, 667, 671, 689.
- polcuri* — 467; rusești de călărime — 31; rusești de dragoni — 31, 33; suedeze de călărime — 31, 37; suedeze de dragoni — 37; suedeze de pedestrime — 31, 37.
- Polivisne Petre*, pol-polcovnic rus rănit la Poltava — 43.
- polonezi, poloni, vezi *leși*.
- Polonia* — 443, 587; tătari mîrzaci pribegi în ~ — 329; vite exportate în ~ — 703; vezi și *Țara leșească*.
- Polonșka*, localitate — 43.
- Poltava*, localitate, bătălia de la ~ — 29, 31, 33, 41, 45, 59.
- Pomerania* — 151, 157, 171.
- Pontul Euxin* — 611; vezi și *Marea Neagră*, *ponturi*, date de Münnich boierilor moldoveni — 453.
- Popil*, sol polonez trimis la Poartă, în trecere prin Moldova — 233.
- Popricani* (Pricani) localitate — 475.
- populația* (poporul) din Moldova, se hrănește cu buruieni — 225; fuga ~ — 227, 279, 453, 503, 529, 531, 565, 613, 635, 667, 669, 677, 681, 689; refugiere în băjenii — 137, 445; întimpină pe Constantin Cantemir și pe Münnich — 451; starea ~ — 567, 607, 697; numărul ~ — 579, 667, 689; ~ din Țara Românească, fuga — 245, 363; din Oltenia, fuga — 589.
- porci*, export de ~ în Bosnia, taxă vamală — 705.
- porumb*, lipsă de ~ în Moldova — 707; vezi și *păpușoi*.
- Portile de Fier* (Demir-Capi) — 377.
- Poruski*, căpitan — 469.
- Posse Magnus*, ofițer suedez luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Post*, pol-polcovnic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- postav* — 137.
- postelnicie*, veniturile ei — 703.
- Potocki*, conte — 443.
- Potocki*, familie — 355.
- Potocki Iosif*, voievodul Kievului, aflat în Moldova — 59; în Transilvania — 59; la Bender — 61, 159; reclamații la Poartă împotriva lui Nicolae Mavrocordat — 61; ostașii lui comit jafuri în Moldova — 61; ostașii lui mor de ciură — 61; susținător al lui Stanislav Leszczyński — 355.
- potori*, monedă — 47.
- potronici*, monedă — 715.
- praf de pușcă* — 207.
- Praporgik*, general rus la Poltava — 33.
- pravile* — 69, 261.
- prădăciuni, vezi *jafuri*.
- Preluka* — 45.
- preofi*, darea ~ — 353; hirotonisire — 623, 625; scutiți de dări — 185.
- Presburg*, oraș — 515.
- pribegi*, boieri moldoveni — 19, 63, 135, 137, 139; în Brașov 53; în Polonia — 9, 11

- 49, 57, 63, 447; în Rusia — 57, 99, 117, 147; se întorc cu țarul Petru — 99; ~ la tătari — 240, 641; în Țara Românească — 3, 5, 11, 13, 17, 51; ~ munteni în Moldova — 237; în Ungaria — 401, 639; ~ mirzaci tătari în Polonia — 273.
- Pricani*, vezi *Popricani*.
- pricini*, bisericеști cercetate de sinodul din Iași — 623.
- Pricopie*, căpitan, sol al lui Dimitrie Cantemir trimis la ruși — 81, 91.
- Prilucki*, polcovnic, în slujba lui Carol al XII-lea — 91.
- prisacă* — 235.
- prisăcărit*, dare — 235, 257.
- prizonieri*, austrieci luați de moldoveni — 407, 409; luați de turci — 435; ~ ruși luați de tătari — 475; luați de turci — 443; ~ turci luați de ruși — 447, 449; restituirea ~ — 475.
- profesori* la Iași — 53.
- Profetul Ilie*, mănăstire în Moldova lângă Suceava — 347.
- Proilav*, eparhia mitropoliei ~ — 643.
- proprietăți*, mănăstirești — 625.
- protomedic* — 735.
- protopopi*, în sinodul obștesc de la Iași — 625.
- protosenator*, Constantin Cantemir făcut ~ — 455.
- provizii*, pentru trupele suedeze — 27.
- prusaci*, lupte cu austrieii — 509, 515.
- Prusia* — 365, 507.
- Pрут*, riu — 51, 93, 97, 99, 109, 115, 117, 173, 175, 177, 181; passim; pod peste ~ — 103; tabăra rusească la ~ — 99, 103; tabăra moldovenească la ~ — 425; turci și tătari trec ~ — 449.
- Pruteș*, pîriu, valea ~ 109.
- pulpană*, vezi *poală*.
- pungi*, de bani — 51, 69, 125, 139, 163, 183, 243, 245, 279, 283, 343, 489, 503, 593, 605, 627, 651, 737; suma de ~ oferită tătarilor pentru mazierea lui Grigorie Ghica, — 269; suma de ~ revendicată de tătari drept despăgubiri — 329; suma de ~ oferită pentru domnia Moldovei — 337, 537, 635; suma de ~ oferită de lipcani pentru ținutul Hotinului, 501; suma de ~ plătită pentru dragomanat — 617; suma de ~ pentru obținerea episcopiei Rădăușilor — 643; suma de ~ dată de Constantin Mavrocordat pentru eliberarea sa din exil — 687.
- Purice Constantin*, în slujba lui Ioan Mavrocordat, 585.
- puști*, de foc — 273.
- Putna*, riu, girlele ~ — 193.
- Putna*, ținut, staroste de ~ — 263.
- pușuri*, populația din Iași bea apă din ~ — 701.

R

- Racovișă*, familie — 19.
- Racovișă Ana* (Anița), soția lui Mihai Racovișă — 559; reface vechea mitropolie — 21.
- Racovișă Anastasia*, vezi *Ghica Anastasia*.
- Racovișă Constantin*, domn al Moldovei și al Țării Românești, 635, 637, 643, 659; închis la Constantinopol — 253; sosirea lui la Galați — 367; caracterizarea lui — 367; împărțirea boierilor — 643; moartea soției — 653; mutat în Țara Românească — 663; intervine pentru eliberarea lui Constantin Mavrocordat — 685; complot al boierilor munteni împotriva lui — 719, 721, 723, 725; îmbrățișează facțiunea Văcăreștilor — 721, 723; plîngere a boierilor la Poartă împotriva lui — 723; mazi-lește și închide pe Văcărești la seimeni — 723.
- Racovișă Dimitrașcu*, hatman, fratele lui Mihai Racovișă; familia — 49, 201, 263; uneltește cu tătarii împotriva lui Grigorie Ghica — 269, 283, 285; prins de Grigorie Ghica și întemnițat, apoi iertat — 285; moartea — 285.
- Racovișă Ionișă*, fiul lui Mihai — 553; căsătoria — 625.
- Racovișă Mihai* (Mihalachi), domn al Moldovei și al Țării Românești — 19, 23, 25, 45, 57, 59, 65, 67, 69, 131, 191, 193; passim; *pribegiri* — 11, 13; dregătorii: spătar — 11, 13; ales domn de boieri — 19; data îmbrăcării caftanului — 193; datorii și creditorii — 63, 235, 237, 239, 257, 263, 343, 535, 649; :

exilat în Mitilene — 345, 347, 349, 595, 597; expediție împotriva austriecilor — 201, 203, 207, 209, 211, 219, 221, 223, 233; familie — 21, 49, 197, 201, 253, 263, 265, 283, 375; fiscalitate — 235, 237, 257, 259, 589; închis la Șapte Turnuri — 47, 343; mazi-liri — 21, 45, 47, 49, 73, 133, 237, 253, 343, 393, 395; păsuirea haraciului — 227; relații cu boierii — 67, 197, 239; cu Brincoveanu — 21; cu Grigorie Ghica — 365, 555, 597, 599; cu Constantin Mavrocordat — 319, 345, 365, 627; cu Ioan Mavrocordat — 585; cu Nicolae Mavrocordat — 237; cu Selamet Gherei, hanul tătarilor — 569; cu tătarii — 211, 215, 233, 265, 281; sumă promisă pentru domnie — 535.

Racoviță Radu (Răducanu), dregătorii: pahar-nic — 405; mare vornic de Țara de Sus — 587, 603, 643; vistier — 637, 643; mare logofăt — 675, 687, 695, 725; biv vel logofăt — 735; prins de cătane — 405; trimis la Constantinopol — 633; caimacam al lui Constantin Racoviță — 637; unel-tiri împotriva lui Constantin Racoviță — 639; trimis la Hotin — 683.

Racoviță Ruxandra, fiica lui Constantin Ipsilanti, soția lui Ștefan Racoviță — 375.

Racoviță Smaranda, fiica lui Constantin Mavrocordat, nunta ei — 625.

Racoviță Sultana, soția lui Constantin Raco-viță, moartea ei — 653.

Racoviță Ștefan, domn al Țării Românești, fiul lui Mihai Racoviță — 375, 553, 664; logodit cu Sultana, sora lui Constantin Mavrocordat — 365; căsătorit cu Ruxan-dra, fiica hatmanului Constantin Ipsilanti — 375.

Radu (Leon), domn al Țării Românești — 249.

Rafail, negustor evreu la Constantinopol — 243.

Raghip-efendi, mehtupciu, plenipotențiar al Turciei la tratativele de pace cu Austria — 393, 435.

raia, raiele — 121, 133, 137, 143, 191, 199, 211, 213, 269, 293, 299, 305, 307, 309, 679, 687, 693, 697, 699, 701, 711, 727, 729, 731; risipirea ~ — 485, 633, 677, 727.

Rákóczy, fiul lui Francisc Rákóczy al II-lea — 417.

Rákóczy al II-lea Francisc, principe al Tran-silvaniei — 59, 81, 219; aflat la Constan-tinopol — 223; la Rodosto — 423.

Rákóczy al II-lea Gheorghe, otrăvește pe Mihnea, domnul Țării Românești — 245.

Ralachi Mihalachi, al doilea postelnic, închis de Antioh Cantemir — 49.

Ramadan, spătar, caimacam la Iași — 349.

Ramadan Antonachi, mare postelnic — 577, 582, 587, 603, 605, 635; conflict cu Con-stantin Daponte — 587; trimis la Con-stantinopol — 605.

Ramadan Constantin, vătaf de aprozi, trimis de Nicolae Mavrocordat cu scrisori în Țara Românească — 191; vistier și mare logofăt în Țara Românească — 191.

Ramadan Dimitrașcu, mare postelnic — 71, 73, 193.

Rami, reis, solul Turciei la pacea de la Carlo-viț — 7, 55; dușmănește pe Alexandru Mavrocordat Exaporitul — 55; mare vi-zir — 13; destituit de răsculați — 19.

Ramse, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.

Ramsfeld Andor, ofițer suedez luat prizonier de ruși la Poltava — 39.

Rașcov, localitate, pod pe Nistru la ~ — 91.

Rava, localitate, staroste de ~ — 59, 61, 79, 143.

Razu Costachi, boier moldovean, dregătorii: mare hatman — 459, 541, 603, 609, 637, 643, 675, 683, 687, 693; mare spătar — 339, 367; mare stolnic — 261; mare vistier — 369, 385, 439, 459; mare vornic — 565, 581, 637; caimacam — 367, 385, 389, 541, 581, 637; mazilii sub comanda lui — 439; trimis la Constantinopol — 603; con-flict cu Ioan Mavrocordat — 609.

Razu Vasile, fiul lui Costachi, mare spătar — 675.

Răbția, localitate lângă Prut — 469, 471.

Răbția, movilă — 219.

Rădăuși, episcop de ~ — 165, 183, 643.

rămășiță — 53, 639.

răscoală, slujitorii amenință cu ~ — 71; răs-coală la Constantinopol — 491; vezi și *răzvrătire*.

- răsură*, venitul boierilor din ~ — 703, 715.
- răzurărire*, la Constantinopol împotriva sultanului Ahmed, 313, 323, 325, 327, 367; ~ în Țara Românească pusă la cale de mitropolitul Neofit — 659, 661; ~ boierilor munteni împotriva domnului Matei Ghica — 721, 723; vezi și *răscoală*.
- răzurăriți*, împotriva regelui Poloniei — 87; ~ din Constantinopol refugiați în Crimeea — 327; vezi și *hain*.
- Rebnița*, localitate, tabăra lui Grigorie Ghica la ~ — 449.
- recoltă*, în Moldova — 225, 589, 707;
- Regeb-pașa*, comandant de trupe turcești — 219, 221.
- regimente*, de moldoveni și valahi — 443; ~ suedeze — 37, 39; ~ din garda țarului — 561.
- Reiper*, maior suedez luat prizonier de ruși la Poltava — 35.
- Ren*, general rus — 29, 111.
- Reni*, localitate, atacată de tătari — 7.
- Rensel*, feldmareșal suedez, se predă rușilor la Poltava — 31.
- Rensel*, general rus, participă la bătălia de la Poltava — 31.
- Rensiöld*, conte, general, feldmareșal, sfetnicul regelui Carol al XII-lea, luat prizonier de ruși la Poltava — 33.
- Renjel*, general-locotenent rus, participă la bătălia de la Poltava — 29.
- Repnin*, sol al rușilor, moare de ciură lângă Adrianopol — 423, 429.
- Republica Confederată* — 217.
- Resul-aga*, chehaia lui Suleiman pașa — 519.
- rezident*, al regelui Suediei la Iași — 153.
- Rezina*, localitate — 505.
- Ribender*, pol-polcovnic suedez luat prizonier de ruși la Poltava — 35.
- Riga*, oraș, guvernator de ~ — 37; oști rusești la ~ — 79;
- rigiali* — 577, 709, 711, 717, 731.
- Rin*, fluviu, trupe rusești la ~ — 357.
- Rizos Constantin*, trimisul lui Constantin Mavrocordat la București — 593.
- Rizos Iacob*, fost mare spătar, în slujba lui Grigore Ghica — 619.
- Riioasa*, pîriu, valea ~ — 109.
- Rîmnic*, episcop de ~ — 721.
- rînduieli*, vechi — 625.
- ris*, blană de ~ — 545, 570.
- robi*, austrieci luați de moldoveni — 211; ~ cazaci luați de tătari — 275, 391, 413, 457; ~ din Maramureș luați de tătari, 223; ~ moldoveni luați de tătari — 139, 211, 215, 523, 525, 527; ~ luați de turci — 123, 125; ~ munteni luați de turci, 401; ~ polonezi luați de tătari — 431; ~ ruși luați de tătari — 79, 103, 105, 421, 427, 475; ~ ruși luați de turci — 123, 419; ~ turci luați de austrieci — 197; luați de ruși — 113; ~ ai tătarilor — 299, 301.
- robiri*, în Moldova — 123, 141, 401, 461; ~ făcute de tătari în Maramureș — 223; ~ făcute de tătari în Moldova — 115, 117, 123, 211, 215, 227, 281, 301, 523, 525, 527; ~ făcute de tătari în Rusia — 377; ~ făcute de turci în Moldova — 47, 115, 199.
- Rodos*, insulă — 85, 163, 371, 573, 575.
- Rodosto* — 423, 595.
- rohmiștri* — ostași ruși, 103.
- Roman*, oraș — 143, 405, 457, 625; negustori din ~ prădați de austrieci — 197; episcop de ~ 211; cătane la ~ 403.
- Roman*, ținut, 212.
- romani*, împăratul ~ — 233.
- Romanșev*, general rus, merge asupra Benderului — 457; ambasador al Rusiei la Constantinopol — 489, 495; intrarea lui cu alai la Constantinopol — 513; întoarcere la Moscova — 567.
- Rosen*, general-maior suedez luat prizonier de ruși la Poltava — 35.
- Rosno* (Rodna?), sat la hotarul Transilvaniei cu Moldova, ars de turci — 221.
- Rosohawski*, polcovnic în slujba lui Carol al XII-lea — 153.
- roșii*, steag de ~ moldoveni, uniformă lor — 259.
- Roșieci*, sat — 551; Grigorie Ghica la ~ — 451, 459.
- Rotusin*, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Rozen*, general-maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 31.

- Rozenkampf*, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- rubiele*, monedă — 233.
- ruble*, monedă — 47, 97, 101, 105.
- Rucșin*, localitate — 175.
- Rugină Pavel*, sluger și mare comis — 63, 105; pribeag în Polonia, apoi trece în Rusia — 57, se întoarce în Moldova cu trupele rusești — 99; pleacă cu Dimitrie Cantemir în Rusia — 117.
- Rumelia*, pašalic — 85, 171, 225, 403, 577, 581; valiu de ~ — 271; pașă de ~ — 283.
- ruptă* — 63, 533; slujitorii puși la ~ — 71; introdusă de Mavrocordat — 183.
- Rusăt Andrei*, clucer, făcut mare vistier, ginerele lui Sandu Sturza — 339; mare spătar — 351; capucehaie la Constantinopol — 633.
- Rusăt Constantin*, mare paharnic, fiul lui Iordachi vornicul — 99, 193, 201, 565; mare vornic de Țara de Sus — 257, 329, 339; fiica lui, Ecaterina, căsătorită cu Constantin Mavrocordat — 343, 349; caimacam la Iași — 349, 541; mare vornic de Țara de Jos — 479; hatman — 351, 455.
- Rusăt Ecaterina*, vezi *Mavrocordat Ecaterina*.
- Rusăt Elenița*, soția lui Ioan Rusăt, mare paharnic, fiica lui Alexandru Mavrocordat Exaporitul — 55.
- Rusăt Ioan*, mare paharnic, căsătorit cu Elenița Mavrocordat — 55.
- Rusăt Iordachi*, fiul lui Lascarachi — 65; agă — 125; mare paharnic — 339, 351; mare vornic — 385; trimis la seraschierpașa — 423; merge în întîmpinarea lui Abdulah-pașa Muhsunoglu — 529.
- Rusăt Iordachi*, vornic — 65, 93, 193, 201; fratele lui Manolachi și Scarlatachi — 17, 67, tatăl lui Constantin — 99; pribeag în Polonia — 49; uneltiri împotriva lui Nicolae Mavrocordat și a boierilor — 57, 63, 67, 73; încuscrire cu Antioh Jora — 65; frații lui capucehaiele la Constantinopol — 67, 69; închis de Nicolae Mavrocordat — 65, 69, 73; caimacam al lui Dimitrie Cantemir — 73; întîmpină pe Petru I — 99, închis la Soroca — 103, 105.
- (*Rusăt*) *Lascarachi*, tatăl lui Iordachi agă — 125.
- Rusăt Manolachi*, postelnic, fratele lui Iordachi — 17, 155, 157, vornic de Țara de Sus — 49; pribeag în Polonia — 49; pribeag la Brașov — 53; plîngere la Poartă împotriva lui Nicolae Mavrocordat — 83, 129.
- Rusăt Mihalachi*, mare postelnic — 351; caimacam al lui Constantin Mavrocordat la București — 343, 367; mare spătar, trimis la Constantinopol — 375.
- Rusăt Nicolae*, mare logofăt și spătar muntean, pribeag în Moldova — 237; cumnatul și omul de încredere al lui Matei Ghica, plîngeri împotriva lui — 659, 666; exilat în Chios — 663.
- Rusăt Scarlatachi*, fratele lui Iordachi, uneltiri pentru mazilirea lui Nicolae Mavrocordat — 67.
- Rusăt Ștefan*, stolnic, fiul lui Manolachi — 157, 165, 405; biv vel vornic, caimacam la Iași — 271; exilat la Dobrovăț — 409; fost mare vistier — 639.
- Rusăt Vasile*, staroste — 441; mare medelnicer — 479; mare ban — 687; spătar — 695; mare vistier — 733, 737.
- Rusciuc* — 17, 517.
- Rusia* — 27, 85, 183 399, 431, 437, 443, 447; passim; boieri moldoveni pribegi în ~ — 57, 99, 117, 147; intervine în favoarea lui Frederic, regele Poloniei — 355; război cu Turcia — 367, 383; tratative de pace cu Turcia — 393, 461; textele tratativelor și convențiilor de pace cu Turcia și Austria — 513; eliberează prizonieri turci — 517; jafuri comise de tătari în ~ — 377; vezi și *Țara Moschicească*.
- Rușava*, insulă în Dunăre — 219, 223, 509.
- rușfeturi*, interzicerea ~ — 671, 715.
- ruși* — 383, 393, 395, 411, 421, 431, 451, 515, 531; pacea de la Stănilești — 115; robi luați de turci — 123; atacarea Perecopului de ~ — 379; cucerirea cetăților Kos-

- lov, Baceserai, Ozu și Hotin de ~ — 381, 395, 397, 447; tratative de pace cu turcii, 437; plecarea ~ din Iași — 473, 475; lupte între ~ și tătari la Tătărași — 473; vezi și *moscali*.
- Rychia*, localitate — 85.
- S**
- Saadet Gherei*, han al tătarilor — 211, 233.
- sachelar*, slujba de ~ introdusă la mitropolia din Moldova — 625.
- Sacboz, vezi *Sehboz*.
- Sahim Mehmed-aga*, fost cul-chehaiasi, numit aga de ieniceri — 329; caimacam-pașa — 341, 345.
- Sahim Gherei*, seraschier-sultan — 523.
- saiivan* — 255, 297, 351, 389, 419, 427, 461.
- salia* — 417.
- Saken*, pol-polcovnic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- salahor*, împărătesc — 253, 353.
- salahori*, moldoveni la Hotin — 173, 175, 181; sapă șanțuri la Iași — 455; ~ la Ozu — 529, 531; ~ munteni la Bender — 23; la Hotin — 175; ard și jefuiesc târgul Galați, se plătesc despăgubiri, 71.
- Salonic*, oraș — 159.
- Samara*, cetate — 111.
- Samuil*, patriarh al Alexandriei, vine în principatele române pentru milostenie — 189.
- samur*, blană de ~ — 55, 171, 175, 255, 279, 373, 387, 391, 445, 585, 627, 695, 707, 709, 713, 727, 733; pacea de ~ — 279, 511, 545, 585, 697, 727, 737.
- Sanctiunea pragmatică* — 507.
- sangeac* — 77, 95, 469; sangeac împărătesc — 77, 95.
- sangeac* (eyalet) — 403.
- sangeac-șerif* — 315, 327, 383, 397, 413, 433, 481, 571.
- Sarafinești*, sat — 229.
- Sardinia*, regele ~ — 515.
- Sari Ahmed-aga*, comandant de lipcani — 403.
- Sari Ahmed-pașa*, de Hotin — 477, 489; moartea — 503.
- Sari Mehmed-aga* — 243
- Sari Mehmed-pașa* — 439, 441.
- Sas*, pol-polcovnic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 35.
- sate*, boierești, refugiarea țărănilor la ~ — 689; ~ inchinate boierilor — 531.
- satîrași* — 545.
- Sava (savin), mare ban, vezi *Zmucilă Savin*.
- Sava*, spătar — 17.
- 〈*Savoia*〉 *Eugen de*, comandantul suprem al trupelor imperiale la Rin — 357.
- Saxoni*, conflicte cu polonezii — 217.
- Saxonia*, elector de ~ — 365, 507.
- săcălușuri* — 275.
- sămănături*, recolta ~ — 225, 307, 667.
- Sărindar*, mănăstire — 657.
- Scarlat, beizadea, vezi *Ghica Scarlat*.
- schelă*, pentru desfacerea mărfurilor — 291.
- schevofilax*, slujba de ~ la mitropolia din Moldova — 625.
- Schlippenbach*, general maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 35; polc de dragoni din ~ capturat de ruși la Poltava — 37.
- Schreitenfeld*, polc de dragoni, din ~ capturat de ruși la Poltava — 37.
- Scînteia*, localitate — 449, 541, 547.
- Scopelitul Constantin, vezi *Daponte Constantin*.
- Scoposeni*, localitate — 471, 473, 477.
- scrisori*, pentru orînduirea sferturilor — 563; ~ către populație ale lui Matei Ghica — 669, 671, 673, 675.
- Scutari*, localitate lângă Constantinopol — 129, 189, 315, 645, 703.
- scutelnici*, dați boierilor — 567, 609, 639.
- scutiri*, de dări — 409, 429, 533, 609, 623, 657.
- Sebastia*, localitate — 85.
- secară*, import din Polonia — 501.
- secetă*, în Moldova — 289, 629, 633, 707.
- secretar de taină*, titlu acordat marelui dragoman Alexandru Ghica — 481.
- Secul*, mănăstire, ctitorie a vornicului estor Ureche, 347.
- Sederhjelm*, secretar suedez luat prizonier de ruși la Poltava — 33.
- Sefer Gazi*, mirza, calga al șirinelor, isc. ește hogetul tătarilor dat domnului Moldovei — 303.

- Sehboz* (Sahboz), armean, creditor al lui Ioan Mavrocordat — 579; sprijinitor al lui Mihai Racoviță — 637.
- Seid-efendi*, plenipotențiar al Turciei — 393.
- Seid Husein-pașa* (Seidoglu), merge cu oștile turcești asupra cetății Leva — 247; merge cu oștile la Hotin — 249; exilat — 251.
- Seid Mehmed-pașa*, caimacam — 371; mare vizir — 373, pornește cu oștile împotriva rușilor — 383; convorbire cu Grigorie Ghica — 385, 387, 389; mazilirea lui — 395, 397.
- seim* — 59.
- seimeni* — 11, 23, 57, 73, 119, 205, 207, 215, 223, 369, 723; din Crimeea — 151, 153; casa ~ — 259; închideri la ~ — 565.
- Sehendorf*, general austriac — 357.
- Selamet Gherei*, calga — 413, 421, 431; han al Crimeei — 523, 569; relații cu Constantin Mavrocordat — 569; relații cu Grigorie Ghica — 571; ~ la Constantinopol — 577.
- Sclim Gherei*, han al tătarilor, tatăl lui Devlet Gherei — 7.
- Selim Gherei*, sultan tătăresc, fiul hanului Caplan Gherei, tabăra sa la Nistru — 359.
- Selim-pașa* — 125.
- senatori*, feldmareșalul Münnich face pe boieri moldoveni ~ — 455.
- serai* — 129, 131, 133, 135, 159, 165, 327, 373, 573, 685; ~ lui Carol al XII-lea de lângă Bender atacat de turci — 165; ~ agăi de ieniceri, vezi *aga-capusi*; ~ mare-lui vizir; vezi *pașa-capusi*.
- seraschier-sultan*, tătăresc — 419, 421.
- seraschierlîc* — 591.
- serasiv*, caftan de ~ — 485, 725.
- Serbia* — 219.
- serdar*, al oștirii tătărești — 213.
- serdenghești*, oști de ~ — 395, 407 ~ cazaci — 25; ~ lazi — 215.
- Seres*, localitate — 187.
- Serezli Mehmed-aga*, capugi-bașa — 647.
- Serghid Mehmed-aga*, capugi-bașa al hanului Crimeei — 570.
- serpengea*, boală — 311.
- sferturi*, plata dărilor în ~ — 121, 183, 197, 227, 239, 499, 565, 567, 589, 607, 657, 667, 669, 677, 689, 705, 715.
- sfetnici*, ai lui Carol al XII-lea — 167; ~ ai lui Dimitrie Cantemir — 93, 117 ~ domnești — 23, 157.
- Sf. Ana*, cetate ridicată de Münnich la Bogdănești — 451.
- Sf. Arhangheli*, mănăstire zidită de Grigorie Ghica — 375.
- Sf. Constantin*, biserica mitropoliei din București — 661.
- Sf. fără de trup*, biserică la Constantinopol — 559.
- Sf. Gheorghe*, mănăstire la Galați — 47, 117.
- Sf. Gothard*, cetate atacată de turci — 249.
- Sf. Ioan*, biserică la Balata din Constantinopol — 559.
- Sf. Ioan*, cetate ridicată de Münnich — 449.
- Sf. Mormînt*, mănăstiri închinat ~ — 177, 179, 453, 625.
- Sf. Munte*, mănăstiri închinat ~ — 453, 625.
- Sf. Nicolae*, biserică la Iași — 57, 77, 101, 239, 255, 289; distrusă de incendiu — 235, 655, 667; refăcută — 679.
- Sf. Nicolae*, mănăstire la Galați — 467.
- Sf. Pantelimon*, biserică zidită de Grigorie Ghica — 619; mormîntul lui Grigore Ghica la ~ — 653.
- Sf. Paraschiva*, biserică la Constantinopol — 511.
- Sf. Petersburg* — 79.
- Sf. Sava*, mănăstire la Iași, tipografie la ~ — 177.
- Sf. Ștefan*, localitate lângă Constantinopol ~ — 585, 613, 703.
- Sf. Visarion*, biserică zidită de Grigore Ghica — 619.
- Siberia* — 563.
- Sibiu*, generalul austriac din ~ — 147, 197.
- Sicilii*, cele două ~ — 359.
- Sides*, mitropolit de ~ — 339, 483, 623.
- Sileon Constantin*, medelnicer, trimis cu oaste la Codrul Herței — 441.
- Silezia*, ducat — 507, 515; Maria Tereza trimite oști în ~ — 509.
- Silistra* — 247, 285, 527.
- Silvestru*, patriarh al Antiohiei, vine în Moldova pentru ajutor — 603.
- Sinai*, vezi *Muntele Sinai*.
- Sinaushi*, hatman polonez — 143, 145.

- sineturi*, date Moldovei de către tătari — 331, 333.
sinod, obștesc la Iași — 625.
Sirche Osman-pașa, de Bender — 331, 335.
Siret, rîu — 113, 177, 211, 349, 369, 461, 465;
 Grigore Ghica trece ~ — 467.
Sitna, rîu — 449.
sîngeap, blană de — 727.
Strbi, sat — 443.
Skoropadski, hatman al cazacilor, participă
 la lupta de la Poltava — 31, 79.
Latina, mănăstire în Moldova, ctitoria lui
 Alexandru Lăpușneanu — 347; intrarea
 austrieicilor în ~ — 399.
Sibenbach, general-maior suedez, luat pri-
 zionier de ruși la Poltava — 31.
Slobozia, localitate lângă Iași — 439.
slugerie — 239; împărătească — 321; venitu-
 rile ~ — 705.
slujitori (slujitorime) — 73, 93, 97, 183, 193,
 369, 415, 423, 427, 429, 439, 471, 547; ~ ai
 hatmanului — 61; amenință cu răscoală
 fiindcă au fost puși la ruptă — 71; făcuți
 spătărei — 439; fuga ~ din armata lui
 Grigore Ghica — 445, 461, 459; baira-
 curi de ~ — 735; ~ munteni la Con-
 stantinopol — 319.
 Smaranda vezi *Mavrocordat Smaranda*.
Smigielski, omul lui Stanislav Leszczyński
 — 169.
Smolensk, regiment de călărime din ~ cap-
 turat de ruși la Poltava — 37.
Snagov, mănăstire — 247.
Sniatin, localitate — 49, 143, 447.
Socola, mănăstire; tabăra domnească la ~
 — 421, 429, 439; ciumă la ~ — 425.
sof, feregele de ~ — 725.
sofa — 493.
Sofia, oraș — 415, 433.
sol, al lui Antioh Cantemir la Brîncoveanu
 — 3; al lui Brîncoveanu la Mihai Raco-
 viță — 21; ai Turciei la Carloviț — 55,
 253; ~ francezi în trecere prin Moldova,
 — 57, 59; ~ francezi la Constantinopol
 — 219; ~ ruși la Constantinopol — 185;
 ~ polonezi la Constantinopol — 217, 233.
Solac-Ceșme, între Adrianopol și Constanti-
 nopol — 19.
soldarit, dare — 703.
Soltik, polcovnic sub comanda lui Gruzinski,
 se închină rușilor, cu oștirea sa — 145.
Soroca, cetate și ținut — 7, 79, 103, 141,
 147, 205, 273, 393, 399, 491, 493, 533,
 565; oști rusești la ~ — 91, 107; pîrcă-
 labi de ~ — 273, 517; ostași lefegii
 din ~ — 275; fuga populației din ~
 — 529; lazi în apropierea ~ — 689.
Sotirovici Duca, tipograf, versuri scrise de ~
 — 627.
spahii — 93, 175; din Hotin — 469.
Spania — 359, 515; aliata Franței în războiul
 cu Italia — 357; regele ~ — 359.
Sparre, general suedez — 33.
spătărei — 441.
spătărie — 59; spătăria de afară — 365; spă-
 tăria mare, veniturile ei — 705.
Spence, pol-polcovnic suedez, luat prizonier
 de ruși la Poltava — 35.
spitale, zidite de Grigore Ghica — 619.
spișerie, înființată de Grigore Ghica — 619.
Stackelberg, general-maior suedez, luat pri-
 zionier de ruși la Poltava — 31, 35.
Stainville, generalul Sibiului — 197.
staroste, de Cernăuți — 51; de Focșani — 705;
 de Putna — 263; de Rava — 59.
Stavrachi, chirurg — 637; capucehaiaua lui
 Mihai Racoviță la Constantinopol — 597,
 599; exilat — 599, 663.
Stavrachi Iordachi, spătar, fiul chirurgului,
 — 637, 639, 721; caimacam al lui Con-
 stantin Racoviță — 637; pleacă la Con-
 stantinopol — 641; exilat — 663; firman
 pentru arestarea lui — 663; fuge din
 Iași — 663; trece Prutul — 663; întoar-
 cerea la Constantinopol și exilarea — 663.
Stavrodromion, cartier la Constantinopol — 561.
Stavros, al doilea vistier, fiul mitropolitului
 Moldovei Nichifor și ginerele marelui ser-
 dar Lupu — 367.
Stănilești, localitate — 471; bătălia de la ~
 — 109, 111; condițiile păcii de la ~
 — 111, 115.
steaguri, de ostași — 145, 193, 259, 489;
 ~ de călărime rusească — 29; ~ de dra-
 goni suedezi — 37; ~ de pedestrim
 suedeză — 37; de spătărei — 459; ~ de

- străini sub comanda hatmanului — 439; ~ de la corpul de gardă — 37; ~ de ostași turci — 175, 313, 469, 483; ~ de lipcani — 233; ~ de cătane moldovene, uniforma lor — 259; ~ de roșii moldoveni uniforma lor — 259; ~ de vânători moldoveni, uniforma lor — 259; ~ înscrise de Grigore Ghica — 383.
- Stern*, general-auditor, luat prizonier de ruși la Poltava — 37.
- Stern Carol*, prinț, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- stindarde* — 29, 39; ~ de călărime suedeză — 37.
- Stînca*, localitate lângă Iași — 95, 199.
- Stoian*, polcovnic, atacă tabăra lui Grigore Ghica — 457, 463, 465, 467.
- Stoian*, sîrbul, baș-bulucbașa, deschide cătanelor porțile curții domnești din Iași; exilat la Soroca — 205, 207.
- Stolița*, localitate — 117.
- stolnicia*, veniturile ~ — 705.
- strajă* — 457, 465, 469, 471, 561; ~ de cătane — 205; ~ moldovenească — 201; ~ rusească la cetatea Perecop — 379, la Azac, — 381; la Ozu — 395, 397, 399; la Hotin — 483.
- Stroe*, vornic, uneltește împotriva lui Grigorie Ghica — 247.
- Strönsjöld Ande*, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Studeski*, polonez — 141.
- stupării*, ale boierilor și ale mănăstirilor distruse de ostașii moldoveni — 99.
- stupi*, darea ~ — 235, 259, 609; ~ ale lazilor din Moldova — 631, 691; prețul ~ — 225.
- Sturza Dimitreșcu*, fost mare spătar, exilat la Lemnos — 731; firmanul de exilare — 731, 733; firmanul de eliberare din exil — 733.
- Sturza Ion*, paharnic, făcut mare vornic de Țara de Sus — 57; închis de Nicolae Mavrocordat — 57; piri la Poartă împotriva lui Nicolae Mavrocordat — 129.
- Sturza Ioniță*, fost treti logofăt, fiul lui Sandu Sturza — 477.
- Sturza Maria* vezi *Ghica Maria*.
- Sturza Matias*, vistier, fiica lui, Maria, căsătorită cu Grigorie Ghica — 251.
- Sturza Mihalachi*, fost clucer — 459.
- Sturza Nicolae*, mare vornic de Țara de Jos, plîngere la Poartă împotriva lui Nicolae Mavrocordat — 83.
- Sturza Sandu*, mare stolnic, pleacă cu Dimitrie Cantemir în Rusia — 117; dregătorii: ban — 201, 253; mare spătar — 257; mare vistier — 261, 275, 279, 293; hatman — 339, 349; mare vornic de Țara de Jos, fost logofăt — 351, 581; numit mare logofăt — 373, 477, 541, 587; fost mare logofăt — 637, 639; caimacam la Iași — 253, 349, 367, 449, 541, 581, 637; închis la seimeni — 369.
- Suceava*, cetate — 7, 149, 221, 347, 399; boieri mazili din ~ — 183; mitropolia din ~ — 347; cătane la ~ — 403.
- Suceava*, tirg, — 347.
- Suceava ținut* — 45, 63, 165, 212, 215; strîngerea văcăritului în ~ — 373; cazaci în ~ — 447; ispravnic de ~ — 585.
- Sucevița*, mănăstire — 183, 373.
- Sud-Manlenska*, polc de pedestrime din ~ capturat de ruși la Poltava — 39.
- Sud-Shanska*, regiment de călărime din ~ capturat de ruși la Poltava — 37.
- suedezi* — 563, 603; război cu rușii — 515, 561; vezi și *suezi*.
- Suedia* — 563, 603; regele ~ — 25, 27, 29, 31, 33, 45, 47, 61, 71, 87, 89, 91, 141, 143, 149, 151, 155, 157, 159, 163, 167, 169, 171, 183, 185, 217; înfrînt la Poltava — 31; ridicat cu forța de la Bender — 159; ~ și împărăția otomană — 185; ambasadorii ~ 561; vezi și Carol al XII-lea, *suedezi*, *suezi*.
- Suleiman*, haznatar — 645, 647, 649.
- Suleiman-pașa*, bostangi-bașa, numit muhafiz de Hotin — 591, 607; primirea făcută la Iași — 593.
- Suleiman-pașa*, păzitor al Benderului, apoi al Hotinului — 503, 505; numit pașă de Hotin — 519, 521; primea 20 de pungi din haraciul Moldovei — 503.
- Suleiman-pașa*, mare vizir — 149; mazilit și făcut capudan-pașa — 165.
- Sulgearoglu, vezi *Iordachi din Viza*.
- sulițe* cu steaguri — 275.
- Sultanzade*, capugi-bașa — 215.

- Suluş Mansuroglu*, mirza, iscălește hogetul dat de tătari domnului Moldovei — 303.
- Sungur Ali-aga*, hotarnic la stabilirea hotarelor dintre Moldova și raiaua Hotin — 683.
- Sufu Alexandru*, fiul lui Draco, fratele lui Dimitrie, în slujba lui Grigorie Ghica — 617, 657, 667; mare postelnic, trimis la Constantinopol — 651, 685, 733; hatman — 733, 737.
- Sufu Constantin Draco*, baș-capucehaia lui Constantin Mavrocordat — 597.
- Sufu Dimitrie* (Dimitrachi, Dumitrașcu), fiul lui Draco, fratele lui Alexandru — 657; în slujba lui Grigorie Ghica — 617; agă — 657; căminar — 669, 675; trimis la Constantinopol — 695, 737; mazilit din slujba de căminar — 725.
- Sufu Draco*, fost mare logofăt, tatăl lui Alexandru, Dimitrie, Ianachi și Nicolae, în slujba lui Grigore Ghica — 617.
- Sufu Ianachi*, fiul lui Draco, în slujba lui Grigore Ghica — 617; numit hatman — 737.
- Sufu Nicolae* (Nicolachi), fiul lui Draco, în slujba lui Grigore Ghica — 617, baș-capucehaia, numit mare postelnic — 685, 733, 737.
- Swabe, von*, pol-polcovic suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Swermalenska*, polc de pedestrimă din ~ capturat de ruși la Poltava — 39.
- Ș
- Șafirov*, baron, plenipotențiar rus — 111, 395.
- Șanșa*, localitate la o depărtare de două ceasuri de Iași — 297, 377, 449.
- Șanțul lui Traian* — 233.
- șanșuri*, săpate la Iași — 455.
- Șapte Turnuri* (Edicule), închisoare la Constantinopol — 47, 89, 125, 179, 187, 343, 383; avariata de cutremur — 703.
- șarturi* — 693.
- șătrărie*, veniturile ~ — 705.
- școli*, școala domnească din Iași — 53, 623; întemeiere de ~ de Nicolae Mavrocordat — 177; de Grigore Ghica — 287; organizarea ~ prin hrisov domnesc — 179.
- șenlic* — 353, 413, 443, 727.
- Șerban*, capucehaia lui Grigore Ghica, îi aduce vestea încheierii păcii de la Belgrad — 461.
- Șerbănești*, localitate — 461, 465.
- Șerbești*, sat al lui Ilie Cantacuzino — 49.
- Șeremet Boris*, feldmareșal rus — 79, 91, 93, 95, 99, 103, 107, 109, 119; la tabăra lui Dimitrie Cantemir — 99; fiul lui Mihai moare la Ismail — 185.
- Șerif-efendi*, chehaia — 417.
- șerini*, tătari — 173.
- Șipote*, localitate, Constantin Cantemir la ~ — 451.
- Șipov*, general, comandantul oștilor rusești de la Iași — 453, 461, 463, 467, 473, 475, 477, 479; plecarea din Iași — 475; însoțit de lipcani pînă la Hotin — 477.
- Șitac-bei*, iscălește zăpădit dat de tătari domnului Moldovei — 309.
- Șopîrleni*, localitate — 457.
- Șorogari*, localitate — 297.
- ștafetă* — 251, 425, 497.
- Ștefan*, mitropolit al Ungrovlahiei — 343.
- Ștefan vodă* vezi *Cantacuzino Ștefan*, domn al Țării Românești.
- Ștefan Luca*, logofăt, făcut mare vistier — 99
- (*Ștefan*) *Petriceico*, domn al Moldovei — 249
- Ștefanachi*, stolnic vezi *Cremidi Ștefanachi*
- Ștefănești*, localitate lângă Prut — 233.
- șvezi* — 25, 29, 31, 33, 45, 157, 159, 163; pierderile lor la Poltava — 29, 31, 33, 35, 59; ~ în Moldova — 45, 51, 73; susținători ai lui Stanislav Leszczyński 355; regele lor — 25, 27, 29, 33, 47, 71, 135, 141, 163, 165.
- T
- tabără*, austriacă la Rin — 357; ~ lui Carol al XII-lea la Varnița — 151; ~ lui Dimitrie Cantemir în cîmpia Bahluiului — 95; ~ moldovenească — 277, 403, 409; lângă biserica Balica — 271, 291; la Frumoasa, — 399; la Țuțora — 405, 427; la Socol-

- 421, 425, 439; la Galata — 425; la Prut — 425; la Virtejeni — 427; la Rebnița — 449; la Siret — 461, la Scoposeni — 473; ~ rusească (moschicească) — 91, 103, 105, 107, 115, 425, 447, 475; la Poltava — 29; la Zagarancea — 99; la Stanilești — 109; în Crimeea — 379; la Bug — 395, 419; la Prut — 453; ~ lui Șeremet — 99, 103, 109; ~ tătarească, lângă Hotin — 175; La Țuțora — 221; la Căușani; 359 — la Nistru 359; ~ turcească (împărătească, otomană) — 95, 121, 387, 393, 409, 419, 435, 447, 461, 479; la Timișoara — 5; la Isaccea — 385; la Cartal — 395; la Constantinopol — 399; la Bender — 425; la Belgrad — 449.
- tabii*, cu tunuri — 419.
- tabulhana*, domnească — 101.
- Taganrog*, cetate — 111.
- tagma*, ostășească — 711; preoțească — 563; ~ ulemalelor — 717.
- Tahmas-Culi* (Nadir șah), șahul Persiei — 527, 569, 571, 577; impresoară Bagdadul — 353.
- tahmis* — 505.
- tainițe*, ale curții — 119.
- tainuri* — 119, 151, 495.
- taleri*, monedă — 583.
- Tamacai*, tătar al lui Iusuf mirza, destăinuie lui Grigore Ghica uneltirile boierilor pentru mazilirea lui — 337.
- Taman*, localitate — 379.
- Tanski*, polcovnic în armata rusă — 105.
- Tapangiagi Ali-aga*, ienicer agasi — 687.
- Tarablusia*, localitate — 85.
- Tarlo*, împreună cu regele Suediei la Bender — 159, 163.
- Taucțilar - Iolu*, drumul de la ~ — 551.
- tătar-agasi*, trimis la Constantinopol — 659, 661.
- tătari* — 7, 9, 79, 81, 89, 91, 109, 119, 121, 123, 161, 173; passim, ~ din Bugeac (tătari nogai) și Moldova — 205, 219, 231, 233, 263, 265, 267, 269, 271, 273, 277, 279, 281, 283, 285, 299, 301, 303, 329, 331, 333, 335, 433, 521, 523, 525, 527, 545, 591; ~ ai lui Giaum mirza, 91; — iaman-Săhăidaci — 267, 269, 271; ~ și hanul — 7, 199, 211, 267, 269, 277, 285, 299; lupte cu cazacii, — 447; lupte cu cătanele — 207; lupte cu rușii — 79, 103, 105, 107, 475; năvălesc în țara Căzăcească — 391; ~ la Hotin — 171; ~ în Moldova — 7, 77, 139, 199, 201, 203, 213, 401, 469, 475; ~ în Oltenia — 401; ~ în Polonia — 79; ~ la Prut — 219, 449; ~ în Rusia — 79; jafuri comise de ~ în Maramureș — 223; în Moldova — 7, 79, 91, 95, 105, 107, 115, 123, 211, 215, 233, 279, 359; în Polonia — 431, 433; în Rusia — 89, 377; ~ jefuiri de moldoveni — 277; ~ robesc cătane — 207, 215; robesc moldoveni — 91, 115, 117, 123, 139, 211, 213, 215, 457, 525, 527; robi moldoveni vinduți de ~ în Anatoția și Egipt — 215; robesc ruși — 105, 377, 427.
- Tătărași*, oameni din ~ robiți de tătari — 115; lupta între ruși și tătari la ~ 473.
- Tătăria* — 85.
- Tecuci*, iarmaroc la ~ — 95.
- Tefterdar-Burnu*, palat la Ortachioi — 647.
- Tefterdar-capisi*, distrus de incendiu — 731.
- temniță*, tilharilor — 21; ~ lui bostangi-bașa la Constantinopol — 323.
- Tenedos*, insulă — 597, 609, 611, 663, 719; Grigore Ghica exilat la ~ — 599, 611.
- Teodor*, mare pitar — 411.
- Teodorașcu, vel spătar, vezi *Costachi Teodor*.
- Ternev*, localitate pe malul râului Bug — 267.
- Testabuza Ioan*, fratele doctorului Toma — 635.
- Testabuza Toma*, medic — 397, 549, 635; decapitat la București — 549; capul lui dus la Constantinopol — 635.
- testament*, domnesc — 533, 619, 705.
- teșcherele*, ale birului — 75.
- Thalman*, sol austriac, mijlocitor la încheierea păcii între Turcia și Rusia — 393.
- Thasos*, insulă — 627.
- Tibriz*, localitate — 345.
- țimarlioți*, turci din Hotin — 227.
- Timișoara* (Temișvar) cetate, — 85; tabăra turcească la ~ — 5; ocupată de austrieci — 195, 225
- Timurlan*, mirza — 273; pribeag în Polonia — 283.
- tipografi*, meșteri aduși în Moldova de Nicolae Mavrocordat — 177.

- tipografie*, grecească și slavonească întemeiate de Nicolae Mavrocordat la Iași — 177.
- tiriac* (theriaca celeste), medicament — 651.
- Tiriachi Mehmed-pașa*, mare vizir — 579, 599, 601, 605, 611.
- Tîrgoviște*, oraș — 245, austrieci la ~ — 401; mitropolia din ~ jefuită și arsă de turci — 401.
- Tîrgul Frumos*, oraș — 93, 201, 209.
- Tîrgușor* — 727; patru iarmaroace pe an la ~ — 291.
- Thub*, polc de dragoni din ~ capturat de ruși la Poltava — 37.
- Tohtamis Gherei*, sultan tătăresc, fiul hanului — 269, 271; merge cu oaste tătărească la Ozu — 267.
- toiag*, de sidef pentru mării logofeți — 373; ~ de argint pentru mării vornici și hatmani — 373.
- Tolstoi*, ambasador rus, închis la Edicule — 125.
- Toma*, spătar, vezi *Cantacuzino Toma*.
- Tomești*, sat în câmpia Bahluiului — 97, 125.
- Topal Osman*, pașă de Vidin — 311, 721; numit mare vizir — 341; destituit și numit pașă de Erzerum — 345; seraschier, merge asupra Bagdadului — 353; moartea — 363.
- opcii* — 41; ~ la Hotin — 175.
- Torun*, localitate — 145.
- Toscana*, provincie — 359.
- Tott*, baron, autorul unor memorii, date biografice — 423.
- Tott*, sol francez, fiul baronului — 423, 469, 471, 477; aduce lui Münnich vestea despre încheierea păcii de la Belgrad — 463.
- Toz Husein-pașa*, merge împotriva austrieților din Niș — 409; decapitat — 435.
- Traian*, împăratul romanilor, șanțul lui ~ — 233.
- Transilvania* (Ardeal, Țara ungurească) — 195, 211, 215, 219, 221, 223, 225, 249, 399, 417, 463, 467; expediție turcească în ~ — 219; năvălirea lui Kemeni Ianoș în ~ — 247; vezi și *Ungaria*.
- Trapezunda*, oraș — 717; pașă de ~ — 227.
- tratate*, între turci și ruși — 89; de la Carloviț — 183.
- treapăd* — 183.
- Trei Ierarhi*, mănăstire la Iași — 101, 157.
- triburi*, ale caracalpacilor, cerchezilor și cumucilor din Cuban — 381.
- Trotuș*, riu — 401.
- trupe*, franceze la Rin — 357; imperiale la Rin — 357; rusești la Rin — 357; rusești în Polonia — 357; v. și oaste.
- Tudorachi*, capucehaia lui Mihai Racoviță la tătari — 215.
- tuiuri* — 77, 93, 95, 171, 173, 187, 255, 313, 371, 389, 403, 417, 419, 437, 439, 469, 575, 591, 681.
- turban*, cu trei colțuri, purtat de marele vizir — 169.
- turci* (otomani) — 23, 45, 55, 71, 73, 77, 79, 81, 87, 91, 93, 95, 99; passim; ~ la Brăila — 125; la Hotin — 169, 249; la Galați — 547; la Iași — 95, 119, 121, 241; în Moldova — 3, 51, 189, 197, 205, 241, 545, 735; în cetatea Or — 379; în Țara Românească, izgoniți, odăile lor dărimate — 361; opriți prin firman de a ara și a semăna — 363; ~ război cu austrieții — 5, 7, 195, 205, 219, 223, 225; prădați și robiți de austrieți — 197; tratative cu Austria — 435; război cu perșii — 313, 345, 365, 583; război cu rușii — 45, 77, 91, 93, 105, 109, 123, 149; tratative — 437; ~ și Polonia — 7; expediție împotriva Poloniei — 249; ~ negustori în Moldova — 67, 203, 283, 287; supuși la plata cornăritului — 61; negoț cu vite — 61; robiți de Dimitrie Cantemir — 119; boierii moldoveni se împromută de la ~ — 79, 257; jafuri la Iași — 95; jefuiți de moldoveni — 97; jafuri în Țara Românească — 401; comise de ~ lazi — 119, 241; jafuri la Galați — 117; comise de ~ timarlii — 227; robiri în Moldova — 115, 125, 199; la Iași — 95; la Galați — 117; robiți de cătane — 221; înlesniri pentru plata haraciului și a peșcheșului — 227; intenția lor în privința Olteniei — 435.
- Turcia* (împărăția otomană, Poarta otomană) — 223, 409, 415, 417, 431, 495, 499, 513, 519, 523, passim; răzvrătire tătărească împotriva ~ — 377; flota ~ — 421;

război cu austriecii, cedarea Belgradului, Olteniei și Timișoarei — 225; încheierea păcii — 461; textele tratatelor — 513; război cu perșii — 359; război cu rușii — 179, 183, 185, 383, 393; tratativele de la Nemirov — 395; textele tratatelor — 513; război cu Veneția — 187; ~ și Stanislav Leszczyński — 126, 183; și Polonia — 183, 217; și Carol XII — 183, 185; și ungurii — 221.

Turculeș Constantin, în slujba polonezilor — 143.

Turtucaia, oraș — 401.

Tulova, oraș — 125, 457, 469.

Tutunărit, dare — 705.

T

Țara cdzăcească — 25, 27, 33, 413, 431, 483, incursiune tătărească în ~ — 391.

Țara de Jos — 107, 479, 587; mare vornic de ~ — 57, 59, 83, 147, 193, 201, 257, 263, 351, 369, 373, 479, 587, 703, 707, 725; robită de tătari și de turci — 115; pagube pricinuite de cutremur — 423; foamete — 707.

Țara leșească — 45, 59, 79, 81, 83, 87, 89, 91, 111, 113, passim; boieri moldoveni pribegi în ~ — 11, 49, 57, 63, 67, 99, 639; poporul moldovean fuge în ~ — 677; călători englezi vizitează ~ — 297; hotarele ~ — 51; moartea regelui ~ August — 365; încoronarea lui Stanislav Leszczyński și a lui Frederic ca regi ai ~ — 365; export de cereale în Moldova — 225, 501; mîrzaci tătari pribegi în ~ — 273, 283; tătari în ~ — 79; tătari nogai comit prădăciuni în ~ — 431; oastea moschicească în ~ — 59, 79, 145, 149, 359, 383; ~ pace cu Turcia și Rusia — 183; ~ prădată și arsă de trupele turcești și muntene — 249.

Țara moschicească — 25, 29, 177, 185, 489, 593; vezi și *Rusia*.

Țara Românească — 5, 21, 23, 49, 51, 55, 57, 81, 85, 117, 179, 181, 185, 191, 193, 195, 209, 225, 233, 245, 247, 249, 251,

253, 269, 311, 319, 341, 343, 345, 347, 349, 353, 361, 365, 367, 369, 375, 397, 411, 417, 419, 435, 437, 443, 467, 479, 495, 497, 499, 519, 527, 531, 533, 537, 541, 549, 551, 557, 563, 567, 569, 585, 589, 593, 597, 603, 605, 607, 611, 613, 615, 621, 649, 651, 653, 655, 663, 665, 667, 675, 685, 695, 721, 723, 731; incursiuni ale austriecilor în ~ — 193, 195, 197, 395, 399, 401; boieri greci în ~ — 721; boieri moldoveni pribegi în ~ — 3, 5, 11, 13, 17, 49, 237; călători englezi în trecere prin ~ — 297; complot al boierilor împotriva lui Const. Racoviță — 721, 723; fiscalitate — 361, 363, 563, 565; adaus la haraci — 535; oaste din ~ — 271; împotriva tătarilor din Bugeac — 7; tătarii pricinuesc pagube în ~ — 401; cazaci și calmuci în ~ — 467; sate și odăi întemeiate de turci în ~ — 361; patriarhul Alexandriei Samuil vine în ~ — 187, 189; vezi și *Ungroulahia*.

Țara de Sus — 499, 587, 707; vornic de ~ — 49, 57, 193, 201, 257, 339, 369, 373, 687.

Țara tătărească — 529, 663; fuga boierilor moldoveni în ~ — 339, 639.

Țara ungurească vezi *Transilvania*.

țărani, din Moldova, nesupunere față de Grigore Ghica — 445; pierderea vitelor lor — 591; primesc pecetluite — 533; nemulțumiți de orînduirea sferturilor — 565; profită de o destindere fiscală — 641; suferă de foame — 707.

Țikanovka, oștile rusești la ~ — 91.

țigănărit, dare — 235, 257.

Țulova, sat — 151, 175, 199, 425; hambar împărătesc la ~ — 203; tabăra lui Grigore Ghica la ~ — 405, 427; tabăra tătărească la ~ — 221.

U

Ucraina — 431, 491; oaste tătărească în ~ — 165.

ugeret, pentru menzil — 687.

Ujvar, cetate, luată de turci — 247.
Ulefeld, conte ambasador al Austriei la Constantinopol — 509, 511.
Ungaria — 59, 81, 145, 157, 183, 185, 407, 417, 477, 515; atacată de turci — 247; Maria Tereza proclamată împărăteasa ~ — 507, 509, 515; fuga boierilor moldoveni în ~ 639; fuga boierilor munteni în ~ — 401; cazaci și calmuci în ~ — 467; v. și *Transilvania*.
Ungrovlahia — 479, 543; mitropolia ~ 665; mitropoliți ai ~ — 343; vezi și *Țara Românească*.
Unguri, nemeși, pribegi în Moldova — 59; ~ ostași — 197; ~ țărani atacă pe tătari — 223; ~ îndemnați la răscoală — 221, 225; făgăduiesc ajutor Mariei Tereza — 515.
Uppland, polc de pedestrime din ~ capturat de ruși la Poltava — 39.
urdie, turcească — 119, 123, 125, 175, 187, 397, 583; ~ lingă Hotin — 175.
Urche Nestor, ctitor al mănăstirii Secul — 347.
Urfa, pașă de ~ — 363.
ușur, plata ușurului de către tătari — 499, 591.

V

vacă, dare pe ~ — 279; ~ de negoț, taxă — 703; Iosif Potocki cere 1000 de ~ — 61; ~ luate de tătari — 212.
Vadányi, general neamț — 405; pătrunde cu oaste în ținutul Bacău — 399.
Vadul Haideului, oastea turcească trece Prutul la ~ — 453.
vaduri — 123; ~ la Nistru — 273.
valahi, în oastea lui Constantin Cantemir — 451; vezi și *munteni*.
Valahia, vezi *Ungrovlahia* și *Țara Românească*.
valiu, de Bender — 527; de Bosnia — 435; de Rumelia — 271.
vamă — 21, 703; ~ pentru boi și cai — 229; ~ de la Hotin — 505.
vameși — 229.
Vania — 85.
Varadin, lupte între turci și nemți la ~ — 195.
Varlam, polcovnic, ostașii de sub comanda sa pradă Moldova — 457.
Varna, oraș — 135, 147; boieri moldoveni închiși la ~ — 125.
Varnița, localitate lângă Bender — 47.
Varșovia, oraș — 59, 143; cucerită de trupele rusești — 355; înscăunarea lui Stanislav Leszczyński la ~ — 355.
vase, fluviale — 33, 45 .
Vasile Constantin, vezi *Costache Vasile*, vornic.
Vasile Lupu, domn al Moldovei — 115, 189.
Vasileu, localitate — 439.
Vasilie cel Mare, scriitor bisericesc — 621.
Vasli-pașa — 403.
Vaslui, oraș — 137, 457; izgonirea lazilor din ~ — 631.
Vaxila, sat — 135.
Văcărescu Barbu, mare ban — 661, 663; mare vornic — 721; ban de Craiova — 721; împotriva boierilor greci — 661; moare exilat la Famagusta din Cipru — 725.
Văcărescu Constantin, mare vistier, indeamnă pe Grigore Ghica să ia domnia Țării Românești — 311.
Văcărescu Enache, vel paharnic, decapitat la Constantinopol împreună cu Constantin Brîncoveanu — 181.
Văcărescu Ștefan, mare logofăt — 661, 721; mare spătar — 721; împotriva boierilor greci — 661, 663; eliberat din exil de Constantin Mavrocordat — 725.
Văcărești, familie — 721; maziliți și închiși la seimeni — 723; exilați la Famagusta din Cipru — 725.
văcărit, dare — 3, 235, 353, 361, 373, 589, 633, 671, 689, 705.
vădvărit, dare — 25, 187, 235, 465, 499, 637, 689, 703.
vătaf, de aprozi — 65, 191, 247, 585; ~ de copii — 361, 441.
Veli-aga, bimbașa în Țara Românească — 401; pașă cu două tuiuri — 419; pașă cu trei tuiuri, comandant al trupelor turcești din București — 437; seraschier la Bender — 437, 439, 443, 461.

- Veliscu*, boier moldovean, uneltește cu austriecii împotriva lui Mihail Racoviță — 197, 209; moare în Țara Românească — 209.
- Veneția*, oraș — 53, 249, 511, 652, 655, 659, 662; război cu Turcia — 187.
- venețieni* — 55, 187, 191.
- venituri*, boierești — 703, 705; ~ domnești — 609.
- Ventura*, dragomanul flotei împărătești, decapitat — 345.
- Vest-Goția*, polc de pedestrime din ~ capturat de ruși la Poltava — 39.
- Vest-Malenska*, polc de pedestrime din ~ capturat de ruși la Poltava — 39.
- Vest-Skanska*, polc de pedestrime din ~ capturat de ruși la Poltava — 39.
- Vetrișoiaia*, sat — 105.
- Vidin* — 341, 399, 409, 433, 589, 631; muhafiz de ~ — 721; oștile austriece merg împotriva ~ — 395; pașă de ~ — 311, 567, 569, 639; seraschier de ~ — 415.
- Vidmann Ioan*, maior rus, rănit la Poltava — 43.
- Viena* (Beci) — 218, 253, 359; turci la ~ — 7; Curtea din ~ — 437, 507.
- vii*, compromise de ger — 499.
- Villeneuve*, marchiz, ambasadorul Franței la Constantinopol — 511; mijlocitor la pacea dintre Turcia și Austria — 435, 437.
- vin* — 195, 211, 225, 499; interzicerea vânzării forțate la sate — 671; taxă la ~ — 705.
- vistieria*, țării — 715; catastifele ~ — 129; veniturile ~ — 705.
- Vișniakov*, ambasadorul Rusiei la Constantinopol — 381; condus la Babadag — 383; plecarea din Babadag — 389, 391; sosirea la Petersburg — 393.
- vite* — 105, 215, 305, 307, 359, 379, 391, 419, 445, 455, 499, 521, 525, 673, 689, 691; moartea ~ — 289, 421, 491, 591, 629, 633; pășunarea ~ tătărești în Moldova — 305, 307; pășunarea ~ ienicerilor din Bender în Moldova — 291; darea ~ — 233, 307; scutire de dări pentru ~ — 609; exportul ~ în Polonia — 703; taxă la exportul ~ în Bosnia — 705.
- Vîlcea*, județ — 441.
- vnădători*, ostași moldoveni — 275; uniformelor — 144.
- Vîrtejeni*, localitate, tabăra lui Grigore Ghica la ~ — 427.
- Vladislavovici Sava*, raguzan din Dubrovnik, agent al lui Petru I în Turcia pentru răscularea popoarelor — 99.
- Vlahobogdania* — 527.
- Vlasto Andronic*, cumnatul lui Grigore Ghica, mare comis, apoi mare paharnic — 257.
- Vlasto Ienachi*, cămăraș, căsătorit cu Smaranda Ghica — 375; mare postelnic — 541.
- Vlasto Ioan*, mare postelnic, trimis de Constantin Duca la Constantinopol cu jalbă împotriva lui Brîncoveanu — 13.
- <*Vlasto*> *Marioara*, paharniceasă, soția lui Andronic Vlasto, sora lui Grigore Ghica — 257; pleacă la Constantinopol — 295.
- Vlasto Smaranda*, fiica lui Grigore Ghica, moartea ei — 375.
- Vlădeanu Fota*, capucehaia la Constantinopol — 723.
- Vocic*, polcovnic rus, rănit la Poltava — 43.
- vorniceii*, scutiți de dajdie — 429.
- vornicia*, mare a Țării de Jos, veniturile ei — 703; ~ Țării de Sus, veniturile ei — 703.
- Vorskla*, riu — 29.
- Vrancea*, munții ~ — 467.

W

- Walinski*, plenipotențiar al Rusiei — 395.
- Wallis*, general austriac, comandantul Transilvaniei, feldmareșal — 399, 433, 507.
- Weidemer Iagan*, maior suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 35.
- Wernestett*, ofițer suedez, luat prizonier de ruși la Poltava — 39.
- Wernestett*, polc de dragoni din ~ capturat de ruși la Poltava — 37.
- Wisznowiecki Skenșes*, împreună cu regele Carol al XII-lea la Bender — 159, 163; susținător al lui Frederic — 365.
- Woynarowski*, nepotul lui Mazeppa, moștenitorul lui — 47.

Württemberg, polc de dragoni din ~ capturat de ruși la Poltava — 37.

Württemberg, principe suedez, se predă rușilor la Poltava — 31, 35.

Z

Zagarancea, localitate pe Prut — 97, 173, 175, 185, 297, 427; tabăra rusească la ~ — 99.

Zagora, localitate — 541.

Zagwoiski, polcovnic, în slujba regelui Carol al XII-lea — 153.

Zaharia, maior rus, rănit la Poltava — 43.

zaherea, arsă — 421; pentru Belgrad — 417; pentru Camenița — 3; pentru Constantinopol — 713; pentru Hotin — 173; pentru Ozu — 411; pentru Poartă — 729; pentru trupele moldovenești — 277; pentru trupele rusești — 105, 107, 111, 453, 455, 457, 463, 465; pentru trupele turcești — 383, 387; ~ rusească luată de tătari — 115; ~ trimisă de Constantin Mavrocordat lui Grigore Ghica — 495; ~ strinsă de austrieci la cetatea Neamțului — 197, 211; negustori turci trimit ~ la Constantinopol — 691, 693.

Zalucea, localitate pe Prut — 175.

zapciu, împărătesc — 123.

zapis, plăsmuit pentru birul împărătesc — 63, 65; luat de Nicolae Mavrocordat de la boieri — 181; ~ de bani împrumutați — 183; ~ dat de tătari lui Mihail Racoviță — 213; ~ dat de tătari Porții — 283; ~ dat de tătari lui Grigore Ghica — 305, 307, 309; ~ de veniturile și cheltuielile domnești — 609; ~ iscălit de egumeni — 625; ~ dat de negustori turci lui Matei Ghica — 691, 693.

zaporojeni, cazaci — 27, 79, 267, 495.

zalog — 107.

zeciuală, dată Moldovei de tătari — 233.

zloțași — 127, 531; taxă pentru ~ — 673

zloți, monedă — 25.

Zmucilă Savin (Sava), mare ban, fuge cu familia în Polonia, se întoarce cu rușii — 63, 99, făcut mare postelnic — 105; pleacă cu Dimitrie Cantemir în Rusia — 117.

zurbale (zorbale), la Constantinopol, detronează pe sultan — 19; ~ la Adrianopol — 55; ~ ale tătarilor — 277.

CUPRINSUL

	Pag.
Prefață	V
Introducere	VII
Care este titlul cronicii? — VIII ◊ Unde s-a scris cronica? — VIII ◊ Autorul este moldovean — IX ◊ Autorul a fost om de încredere al Ghiculeștilor — X ◊ În ce limbă s-a scris cronica — X ◊ Cronica și izvoarele ei — XV ◊ <i>Cronica Ghiculeștilor</i> față de traducerea greacă a lui Amiras — XVIII ◊ <i>Cronica Ghiculeștilor</i> față de <i>Letopiseșul Țării Moldovei</i> editat de C. Giurescu — XIX ◊ <i>Cronica Ghiculeștilor</i> și Neculce — XX ◊ Alte izvoare — XXIII ◊ Valoarea cronicii — XXIV ◊ Aspecte 'sociale și politice interne — XXIX ◊ Aspecte economice-financiare — XXXV ◊ Dominația otomană — XXXIX ◊ Știri politice-militare — XLVII ◊ Știri despre țările vecine — XLVII ◊ Concepția politică și socială a autorului — L ◊ Limba cronicii LII ◊ Cum am făcut traducerea — LIV ◊	
Cronica Ghiculeștilor. Istoria Moldovei între anii 1695 și 1754	1-739
<i>Domnia lui Antioh vodă, fiul lui Cantemir vodă .....</i>	3
<i>A doua domnie a lui Constantin Duca vodă .....</i>	9
<i>Domnia lui Mihai vodă Racovișă .....</i>	19
<i>A doua domnie a lui Antioh vodă în anul 7213 .....</i>	21
<i>A doua domnie a lui Mihai vodă Racovișă .....</i>	23
Lupta care a avut loc la Poltava între Carol, regele Suediei și Petru, țarul Țării moschicești — 29 ◊ Enumerarea șvezilor prinși și uciși, precum și a tunurilor și steagurilor luate de moscali — 33 ◊	
<i>Întîia domnie a lui Nicolae Alexandru vodă .....</i>	49
<i>Domnia lui Dimitrașcu vodă Cantemir în anul 7219 .....</i>	77
Scrisoarea sultanului Ahmed, împăratul turcilor, către Petru Alexeevici, țarul moscalilor — 83 ◊ Scrisoarea țarului Petru către sultanul Ahmed, împăratul turcilor — 87 ◊ Războiul dintre turci și moscali și cum au început să coboare oștile moscalilor — 91 ◊ Descrierea mărimii oștilor, în ce chip și unde s-a luptat între cele două părți și despre pace — 109 ◊ Cum a fost trimis Curt Mehmed-pașa împreună cu Șeremet ca să scoată pe negustorii turci pe care îi robise Dimitrașcu vodă și cum după aceea a venit aci în scaunul Iașilor — 119 ◊ Despre căimăcămia vornicului Lupu împreună cu Bechir-aga și cum a ajuns pe urmă — 125 ◊ Cum a venit Ioan vodă caimacam în scaunul de aici — 127 ◊	

- Despre mazilirea lui Nicolae vodă și despre a doua sa domnie, precum și despre prigoana pe care au dezlănțuit-o împotriva sa Dimitrașcu vodă și boierii țării* 127
- Despre venirea regelui Stanislav aici la Iași — 155 ♦ Cum au ridicat cu forța pe regele Suediei de la Bender — 159 ♦ Despre despărțirea Hotinului de Moldova — 169 ♦ Despre ceea ce i s-a întâmplat lui Constantin Basarab vodă, domnul Țării Românești — 179 ♦ Când Nicolae vodă a luat domnia, pacea nefiind asigurată, lăsase pe doamna și pe copiii săi la Constantinopol, iar după doi ani, când pacea a fost întărită, a trimis de i-a adus — 181 ♦ Expediția otomanilor în Moreea — 187 ♦
- Mutarea lui Nicolae vodă în Țara Românească* 191
- A treia domnie a lui Mihai vodă Racovișă, incursiunile imperialilor în Țara Românească și Moldova și prinderea lui Nicolae vodă* 193
- Năvălirea cătanelor asupra Iașilor și biruința lui Mihai vodă* — 203 ♦ *Arderea Iașilor* — 235 ♦
- Despre domnia lui Grigorie Ghica vodă și despre neamul lui* 245
- Despre educația primită de Grigorie Ghica vodă în copilărie — 251 ♦ Răzvrătirea lui Adăl Gherei sultanul și expediția lui Grigorie vodă și a altora asupra acestuia — 265 ♦ Achitarea pagubelor pricinuite de tătari în Moldova — 279 ♦ Zapisul tătarilor bugeacii — 283 ♦ Întemeiere de școli la Iași — 287 ♦ Tălmăcirea scrisorii marelui vizir către domn — 295 ♦ Despre întoarcerea doamnei Ruxandra, mama lui Grigorie vodă, la Constantinopol — 295 ♦ Tălmăcirea hogenului, numit ibră, pe care l-a făcut Mengli Gherei, hanul Crimeei, când era să pornească din Bugeac în Crimeea, în anul 7238 de la Adam, iar de la Christos 1729, septembrie 6 — 301 ♦ Tălmăcirea zapisului pe care tătarii nogai l-au dat domnului Grigorie vodă în anul 7238, septembrie 6305 — 305 ♦
- Moartea lui Nicolae vodă și domnia în Țara Românească a fiului său Constantin vodă* 311
- Despre răzvrătirea ce s-a făcut la Constantinopol împotriva împăratului sultan Ahmed și despre suirea pe tronul împărătesc a sultanului Mahmud — 313 ♦ Tălmăcirea firmanului — 313 ♦ Mazilirea hanului Mengli Gherei și hânia lui Caplan Gherei; mazilirea lui Mehmed-pașa și viziratul lui Ibrahim-pașa — 325 ♦ Mazilirea lui Muhsinoglu și numirea lui Sahin Mehmed-aga în slujba de ienicer-agasi — 327 ♦ Tălmăcirea firmanului — 333 ♦ Despre uneltirile lui Iordachi Costachi stolnicul, care a înșelat și pe ceilalți boieri, și despre moartea lui în timpul tulburărilor pricinuite de tătari — 335 ♦ Mazilirea lui Ibrahim-pașa și viziratul lui Topal-pașa — 341 ♦ Despre mazilirea lui Osman-pașa și viziratul lui Ali-pașa Hechimzade — 345 ♦
- Mutarea lui Grigorie vodă la scaunul Țării Românești și a lui Constantin vodă la scaunul Moldovei* 347
- Moartea lui August, regele Țării leșești, și urcarea pe tron a fiului acestuia Frederic, prin mijlocirea Rusiei, după multe tulburări și după lupta dintre împărat și Franța — 355 ♦ Mazilirea lui Ali-pașa Hechimzade și viziratul lui Ismail-pașa — 363 ♦
- Mutarea din nou a lui Grigorie vodă în Moldova și a lui Constantin vodă în Țara Românească* 365
- Mazilirea lui Ismail-pașa și viziratul lui Seid Mehmed-pașa — 371 ♦ Despre trimiterea la Constantinopol a beizadelei Scarlat și despre logodna sa — 375 ♦ Moartea beizadelei Grigorașcu și a domniței Smaranda — 375 ♦ Expediția moscalilor împotriva Crimeei — 379 ♦ Cucerirea Azacului — 381 ♦ Expediția

moscalilor asupra Cubanului — 381 ◊ Despre înșelăciunea solului moschicesc, începerea războiului de către împărăția otomană și plecarea marelui vizir — 383 ◊ Chemarea hanului, a lui Colceag și a lui Grigorie vodă la tabăra împărătească pentru sfat — 385 ◊ Întâlnirea lui Grigorie vodă cu marele vizir — 387 ◊ Despre trimiterea bosniacilor în Moldova — 387 ◊ Despre Vișniakov, solul moschicesc 389 ◊ Plecarea lui Grigorie vodă la Isaccea — 391 ◊ Incursiunea hanului în Țara căzăcească — 391 ◊ Numirea lui Abdulah-pașa Muhsunoglu ca seraschier la Bender — 391 ◊ Mijlocirea împăratului Austriei pentru împăcare și numirea din ambele părți a împuțerniciților — 393 ◊ Cucerirea cetății Ozu, mazilirea lui Seid Mehmed-pașa și viziratul lui Abdulah-pașa Muhsunoglu — 395 ◊ Despre năvălirile nemților în Moldova și Țara Românească — 399 ◊ Despre hânia lui Mengli Gherei, care s-a făcut iarăși han — 403 ◊ Despre mișcările lui Grigorie vodă — 403 ◊ Alungarea nemților din Moldova — 405 ◊ Recucerirea cetății Nișului și fuga nemților — 409 ◊ Expediția turcilor împotriva cetății Ozu — 409 ◊ Întoarcerea taberei împărătești la Constantinopol — 411 ◊ Despre trecerea hanului Mengli Gherei în Crimeea — 413 ◊ Despre expediția marelui vizir împotriva nemților — 415 ◊ Căderea cetății Orșova Nouă — 415 ◊ Despre mișcările moschicești — 417 ◊ Despre groaznicul cutremur întâmplat în Moldova — 423 ◊ Despre dărîmarea cetății Ozu — 425 ◊ Despre fostul mitropolit Antonie — 481 ◊ Moartea împăratului Carol al germanilor și a țarinei Ana a Rusiei și tulburările din Imperiul german și din Rusia — 507 ◊ Tălmăcirea firmanului împărătesc de mazilire a lui Grigorie vodă 543 ◊

A doua mutare și domnie a lui Constantin vodă în Moldova și plecarea lui Grigorie vodă la Constantinopol 551

Domnia Elisabetei, fiica țarului Petru — 561 ◊ Mazilirea lui Ahmed-pașa și viziratul lui Ali-pașa Hechimzade — 571 ◊

Domnia lui Ioan vodă, fratele lui Constantin vodă Mavrocordat 577

Surghiunirea lui Grigorie Ghica vodă — 595 ◊ Mazilirea marelui vizir Deli Hasan-pașa și viziratul lui Tiriachi Mehmed-pașa 599 ◊

Domnia lui Grigorie Ghica vodă în Moldova 609

Mutarea lui Grigorie Ghica vodă din Moldova în Țara Românească 615

A treia mutare a lui Constantin vodă Mavrocordat în Moldova 621

Cuprinsul pe scurt al arzmahzarului către han — 627 ◊ Izgonirea lazilor otomani din Moldova — 629 ◊

Domnia lui Constantin vodă Racoviță, fiul lui Mihai vodă, în Moldova 635

În ce chip împăratul sultan Mahmud a ucis pe cizlar-aga, pe Suleiman, haznetar al lui cizlar-aga, și pe Iacup armeanul — 645 ◊

Încetarea din viață a răposatului Grigorie Ghica vodă, domnul Țării Românești, și numirea în locu-i a fiului său Matei vodă, mare dragoman 651

Domnia lui Matei Ghica vodă în Țara Românească 655

Domnia lui Matei Ghica vodă în Moldova 665

Copia scrisorilor trimise de Matei vodă către toți îndeobște locuitori ai țării din fiecare ținut — 669 ◊ Despre plecarea la Constantinopol a doamnei Zoe, mama domnului Matei vodă — 675 ◊ Tălmăcirea firmanului trimis lui Matei vodă — 677 ◊ Despre liberarea lui Constantin vodă Mavrocordat din surghiunul său de la Mitilene — 685 ◊ Copia zapisului dat de cei cincizeci de negustori otomani — 691 ◊ Tălmăcirea hatîșerifului trimis lui Matei vodă pentru reînnoirea domniei acestuia în Moldova pe trei ani — 697 ◊ Tălmăcirea firmanului împă-

rătesc trimis către același Matei vodă pentru întărirea domniei lui pe trei ani — 699 ♦ Despre mazilirea marelui vizir Mustafa-pașa și despre al treilea vizirat al lui Ali-pașa Hechimzade — 717 ♦ Despre viziratul lui Abdulah-pașa, care a fost mai înainte tefterdar — 719 ♦ Tălmăcirea hatișerifului de reinnoire pe trei ani a domniei lui Matei vodă — 727 ♦ Despre mazilirea lui Abdulah-pașa din vizirat și despre viziratul lui Ali-pașa, care din fost silihtar fusese făcut mai înainte nișangi-bașa — 729 ♦ Tălmăcirea firmanului împărătesc pentru surghiunirea lui Dimitrașcu Sturza către dizdarul cetății Lemnos — 731 ♦ Tălmăcirea firmanului împărătesc dat pentru eliberarea lui Dimitrașcu Sturza 733 ♦

Glosar	741
Indice	753

Redactor responsabil : AL. VASILE

---

*Dat la cules 04.12.1964. Bun de tipar 08.09.1965. Apărut 1965.
Tiraj 1450 ex. Hrtile semiuelină de 70 g/m² 700×1000/16.
Coli editoriale 68,04. Coli de tipar 54 A 17202/1964. C. Z.
pentru bibliotecile mari 9(498). C. Z. pentru bibliotecile
mici 9(498.3)«1965 : 1754»(10031).*

**Intreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918”
Str. Grigore Alexandrescu nr. 93—95, București.
Republica Socialistă România.
Comanda nr. 307**

